IOHAN. WOLFII I.C.

LECTIONVM MEMORABILIVM ET RECONDITARVM

TOMVS SECVNDVS.

HABET HIC LECTOR DOCTORVM ECCLEſiæ, Vatum, Politicorum, Philoſophorum, Hiſtoricorum, aliorumq́; ſapientum & eruditorum pia, grauia, mira, arcana, & ſtupenda; iucunda ſimul & vtilia, dicta, ſcripta, atq; facta; Vaticinia item, vota, omina, myſteria, Hieroglyphica, miracula, viſiones, antiquitates, monumenta, teſtimonia, exempla virtutũ, vitiorum, abuſuum; typos inſuper, picturas, atq; imagines:

SED ET IPSIVS COELI AC NATVRAE HORRENDA SIgna, Oſtenta, Monſtra, atq; Portenta: His interiuncti ſunt quoq; omnes ſacri prophaniq́; Ordines:

EX QVIBVS OMNIBVS CVM PRÆTERITI STAtus in Eccleſia, Republica, & communi vita conſideratio; tum impendentium euentuum, ac indies magis magisq́; ingraueſcentium malorum præſagitio: ſed & multorum abſtruſorum hactenus deſideratorum reuelatio ob oculos perſpicuè ponitur.

Lauingæ ſumtibus Autoris impreſsit Leonhardus Rheinmichel Typogr. Palatinus, anno 1600.

In Effigiem IOHANNIS VVOLFII I.C.

HÆC eſt magnifici ſpecies heroica VVOLFI ;
Hec caput, hoc pectus, Themin in ſibi propria totam
Palladaq; intégram regna acceptare paratum,
Vtrocumq; habitare Deæ feruenter amarent.
Vmbra viri reſtat tantummodò. Reſpice Lector
Palladis & Themidis ſtudio monumenta, reducta
Per tot centurias annorum: viuere dices,
Et liquidò ſpirare etiam nunc CORPVS *opacum,*
Quod tantos peperit tanto ſudore labores,
Perpetuam auctori dantes pro munere vitam.

Paulus Meliſſus Francus.

IN IPSVM OPVS.

Dexteritas, Pietas, Prudentia, nobile Verum
Hunc fecêre librum; quis reprehenſor erit?

Sebaſtianus Hornmoldt, I.V.D. Poëta
nobilis Cæſareus, &c.

NOBILI-

NOBILITATE GENERIS, VIRTVTE ET DOCTRINA PRÆSTANTI VIRO, DOMINO IOACHIMO A SCHVLENBVRG &c. Domino & fautori suo gratiosissimo S.

ASTRÆAM virginem, quæ antiquis iustitiæ & pietatis est Patrona, aureo seculo è cœlo in terram migrasse, & tandem mortalium sceleribus offensam, cœlum repetiuisse, sedemque inter Libram & Leonem fixisse: exporrecta autem manu sinistra, caput inter sidera, ne conspiceretur, condidisse; Authores sunt Seneca Tragicus, Gellius, Chrysippus, Alex. Aphrodisæus, & Pierius. Quod Cicero pulchrè vnica sententia expresit lib. 1. de natura Deorum, dicens: sublata aduersus Deos pietate, etiam Iustitia, hoc est, fides & societas generis humani tolluntur.

O pulchra igitur institutionis pars, quæ relictis vitiis ad virtutem impellit. Nam si laudamus Ethnicos, quòd ad probitatem & iustitiam in omnibus respexerunt, & ad emendandam vitam classes vitiorum, vt illis medicina ex euentib. præteritis adhibeatur, proponēdas duxêre: quantò magis cōuenit Christianis alta mente infigere, quæ 2. ad Timoth. cap. 3. à Paulo dicuntur, dum scribit: omnis scriptura vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Habent autem & diuina & prophana scripta multa vtilia, vitæq; humanæ varias mutationes, & rerum in ea conuersiones, mundi instabilitatem, & Imperiorum præcipites casus, ac in his omnib. respiciunt præcipuè ad emendationem vitæ hominum, & propter hoc malorum peruersa facta (quibus & Ecclesiæ & Politiæ status euertuntur) optimorum rebus gestis annumerant, vt, quantum inter se boni & mali disideant, à legentibus cognosci posit, quò malorum exemplo à vitiis deterreantur, & bonorum factis ad virtutem impulsi, vitam ducant beatiorem, Platina. Legimus enim quædam, non vt teneamus, sed vt repudiemus: vt Ambrosius ait super Lucam, &c. legimus 37. dist. Id quod mihi præter alia multa, vt edixi superius, ansam atque occasionem hoc congerendi opus præbuit.

Qualiter autem in priori libro demonstrari cœptum est, quomodo abusib. defœdatam Ecclesiæ, & ex hac dependentis Politiæ, communisq; vitæ conditionē semper pij deplorauerint, & media ad repurganda statuum deliquia ostēderint, idq; ipsum cœlū, rerūq; natura subinde inhorruerīt, tali pariter modo hac altera parte ex scriptis vatum piorū & doctorū virorum idē continuabitur.

Licet autem vnicus saltem annorum centenarius supersit, tamen cæteris nullo modo posthaberi debet: sed certè vel vnico hoc maximè præcellere, quòd in eo vera Euangelij lux, multis annis, quæstu & dominandi libidine (heu deplorandum) oppressa, & à piis viris diu ardenter & efflictim desiderata, tandem Dei gratia iterum fulgere cœpit.

Nam cùm diutius conniuere Deus ad miseriam hanc non posset (doluit enim Dominus super miseriis populi sui, Iud. 10.) suscitauit talem, qui, virtute & auxilio Spiritus sancti, Ecclesiæ falsas traditiones detexit, & sic verbum veritatis, tot annos, gladio igne & sanguine suppressum, in lucem vendicauit, & quod cæci priuatim fieri impediebant (concionibus graui interdicto prohibitis) id Dei impulsu & dispositione, publicè in amplissimo Imperii conuentu; coram toto mundo, Regibus, Principibus, & ipsis Pontificiis præsentibus atque audientibus, ipsimet exequi debuerunt. Ex quo deinde in toto mundi spacio illa confessio in diuersas, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Græcam, & Sclauonicam quoque, linguas conuersa, cunctis populis diuulgata innotuit.

Postulent nunc, vt solent, ab Euangelicis miracula, maius verè illi de suis nequeunt ostendere: nunquid enim virtutis & diuini miraculi hoc satis est, quòd vnus homo regnum hoc, id est, coronam & ventres monachorum (vt Erasmus interrogatus à principe Electore Saxoniæ, quid de Luthero sentiret, respondit) est adorsus feliciter, & oppugnauit, quod ante eum tot Imperatores præstare non potuerunt, imò succubuerunt.

Abeant igitur hinc longè cum putidis (quorum plaustra aliquot ex scala Cœli, Vincentii Speculis hist: historia Francorum, Regula canonicorum, conformitatū, & aliis libris educere quis posset) & quæ ipsimet Iure suo Canonico, vt suprà fol. 340. reijciunt & prohibent, suorum monachorum Bernensium, Aurelianensium; Gangulfi martyris, suprà fol. 200. VVilsnacensium suprà fol. 690. & aliorum multorum impostorum miraculis, & laudent ac obtrudant Ecclesiæ suas blasphemias.

Quid autem inter alia multa (de quibus in toto opere) magis turpe & execrandum esse potest, quàm hoc, quòd suæ partis

homi-

hominibus ſuadent, mandant ac impellunt, vt interficiant (contra expreſſam verbi diuini legem) Reges & magiſtratus ſuos, & tales parricidas ob tale factum abſoluunt ab omnibus peccatis, ſacram cœnam communicant, affirmant, eos ideò certò conſequi vitam æternam, & martyrib. ſimiles fieri; & in certitudinem huius, ſe pro illis Deo oppignoraturos animas ſuas. Quæ certè pia & Catholica facta nec eſſe, nec nominari poſſe, quilibet ſanus facilè deprehendere poteſt.

In prima verò præfatione dictum & probatum, & in toto primo Operis volumine ex infinitis penè authoribus eſt demonſtratum, quòd ipſorum proprii Catholici & optimates, adeoque ipſi ſummi Pontifices ante hæc tempora paſsim apertè confeſsi fuerint, plenam eſſe vitiis & abuſibus & vitam & doctrinam ſuam, & reformationem omninò neceſſariam. Quibus vnum tantùm atque alterum (infinita namque ſimilia opus hoc ſubminiſtrat) hoc loco, & inprimis illud Nicolai Florentini, cuius ingenium Lipſius, vir Catholicus, acre & igneum eſſe dicit, addam, vbi inquit:

Quòd ſi hæc tam diligens cura diuini cultus à Reipublicæ Chriſtianæ principibus obſeruata eſſet, ſecundum primam inſtitutionem, & præcepta eius, qui illam nobis primùm tradidit, longè maiori felicitate ac pace in orbe Chriſtiano frueremur. Nunc cùm nuſquam minus vel pietatis vel religionis ſit, quàm in ijs hominibus, qui Romæ viciniores habitant, eaque Chriſtianæ religionis caput cenſeatur, facilè coniicere potes, Chriſtianum orbem magnoperè periclitari. Quòd ſi quis etiam diligenter conſideret eum religionis cultum, qui noſtra ætate iam in vſu eſt, eumque conferat cum prima Chriſtianæ religionis inſtitutione, ac veris fundamentis, is non poteſt illius interitum non metuere, vel diuinam vltionem non formidare. Imò omnis Italiæ infelicitas ex eo redundat, quia Romana Eccleſia nequaquam ſecundum Chriſtianæ religionis præcepta viuit, ſed ea adulterat atque corrumpit. Hæc Nicolaus.

Et Plato in Epinomide, quem theſaurum ſapientiæ Marſilius Ficinus eſſe affirmat: ſacrorum corruptionem certò euerſionem Reipublicæ portendere, dicit.

Vnde autem, & ex qua cauſa præcipuè corruptio hæc initium ſumſerit, & hoc quoque loco aliquid opus eſt dicere; quòd vir Catholicus & doctiſsimus, Ioannes Goropius Beccanus, ob Metum Iudæorum apertè dicere non auſus, ſub Branchidarum nomine ſic expreſsit.

Illorum ſacerdotes cùm olim viderent, corruptos hominũ

animos ad superstitionem, quàm veram religionem; ad fabulas & nugas, quàm ad solidam veritatem proniores, rationem excogitauerunt, qua simul & vulgo essent in admiratione, & sibi vberrimum facerent quæstum. Deserta igitur Nochi & Iani doctrina, ceu parùm vtili & lucrosa, mercatum mendaciorum aperuerunt, commenti, Apollinem hominibus propitium esse, si donis placaretur. Huic imposturæ Cacodæmon, mendaciorum pater statim fauit, subseruiens huic sacerdotum auaritiæ, huic consulentium vanitati. Nusquam enim liberaliùs sumtus fit, nusquã magis prodigi sumus, quàm vbi hæ nugæ venduntur, & nulla ad quæstum faciendum procliuior via est, quàm ea, quæ per sacra religionemque ducit.

Hoc modo ex scholis veritatis factum est emporium mendaciorum, hàc ventum est à vera religionis intelligentia & professione, ad dæmoniacam superstitionem, & fœdos de diuinis rebus errores. Mirum certè est, quàm arctum sit vinculum Cacodæmonis & auari pastoris, quamque faciles sint & præcipites mortalium animi, ad perfugiendum è castris Dei ad Mammonæ signa. Sed (proh dolor) interim euenit, vt præsertim in rebus ad religionem spectantibus, à superstitione in hominum animis confirmata, & dira grauium pœnarum comminatione sancita, tardissima fiat digressio. Quibus vir doctus innuit, etiam nostras Ecclesias per auaritiam primùm corruptas fuisse.

Alteram deinde causam superbiam & fastum tectè sub imagine turris Babel esse dicit. Vt enim illi olim, cùm plus ad magnificas structuras & terrestria, vt etiam hodie fit, quàm gloriam Dei respicerent, & superbi & splendidi operis talia fundamenta iecissent, vt id iam portentosa sublimitate sua ipsi cœlo astrisque minitaretur; Deus, cui nihil magis quàm arrogantia, & stolidus sui ipsius amor displicet, dementes elatorum hominum cogitationes, & vesana consilia, solis humanis virib. innixa, momento temporis dissipauit: & quò extaret memoria, quàm Deo omnis displiceat fastus, non modò ipsam cœpti operis molem deiecit; sed ipsos etiã, qui stupida arrogantia inflati, mõstrosam arcis amplissimæ altitudinem moliebantur, linguarum suarum obliuione, ceu apoplexia quadam percussit, & loco vnius varias multasq; ipsis mox inspirauit, quibus inter se, veluti ebrii aut mente capti, dissidentes, ruinam sibi acquisiuerunt.

Sic quoque illis, qui hodie, relicto Deo, solis humanis vanitatibus, huius seculi splendori, diuitiis & pompis insistunt; & impudenter, se in astra & Angelos in cœlo imperium habere, non

homines,sed Deo planè similes; & se in terris,quod Deus in cœlo, esse: imò nec se, nec concilia errare posse, affirmant; obventurum,vir prudens & literatus ostendit. Nam quanta confusione, & contrariis inter se sententiis & rationibus, Papatus defensores, quasi seipsos inuicem oppugnantes, diffideant, cognoscere licet ex contradictionum doctorum Romanæ Ecclesiæ, libro doctissimi Theologi Ioannis Pappi, Argentorati excuso. Et quantum etiam concilia & canones sibi aduersentur,propediem proprio tractatu demonstrabitur.

Licet autem in conuentibus ac colloquiis, VVormatiæ, Hagenoæ, Ratisbonæ,& alibi,initio multa cōcesserint Euangelicis, attamen,cùm postea intentiùs ponderarent,quòd, si reformatio admitteretur, etiam temporalibus bonis eò, quòd hæc sint causa corruptionis, & impedimenta spiritualium (solicitudo enim seculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficit, Matth. 13.) dominiisque ac illecebris mundi valedicendum, ac secundum normam vitæ Apostolicæ ad paupertatem redeundum foret, ibi demum renuere, vacillare, & sententiis mutatis retrò vestigia legere cœperunt, nouiq; cuiusdam ordinis homines subornârunt & excitârunt, qui ipsorum defœdatam abusibus & traditionib. religionem defenderent, ac quibuscunque sophisticis technis pingerent atq; munirent, ne sua dominia & mundanam gloriam non retinere, aut voluptatibus nō vacare præcisis opibus possent.

Chrysostomus scriptum reliquit: sacerdotes cùm viderent, se à Christo accusari,& viuente eo,sacerdotes esse,& lucra retinere non posse, eum ad mortem condemnârunt: sic fit & hodie: nam impii sacerdotes verbum veritatis dignum interitu iudicant, & eius amatores morte conficiunt,quia si retinerent,ipsi in sacerdotio constare, gloriam & auaritiam suam tueri, & sacerdotalia lucra & dominia percipere non possent.

Constat autem, ipsos omni tempore religiosorum multitudinem, vt destructricem Ecclesiæ, fuisse detestatos: scribit enim Cranzius Canonicus Hamburgensis: sed quando erit finis, inquit, multiplicandarum religionū in vno magno Ecclesiæ monasterio, sub Abbate Christo? Si enim regulam per Euangelia digestam strenuè obseruaremus, nihil esset opus illis repertitiis, & nouis religionibus: sed sistendus est stylus, quia si exaudierint, multi consurgent in prælium, paratiores contendere, quàm animum ad obseruantiam legis diuinæ intendere.

Et Polydorus Virgilius: quàm conducibile esset, ait, hasce hominum feces, tanquam membra Christianæ religionis agna-

ta, conterere, abſcindere, cremare, ne ſuis ſordib. cultus diuini nitorem & moribus diutius conſpurcarent.

Vnde in Lateranenſi concilio, an. 1215. ſub Innocentio 3. vt & in Lugdunenſi an. 1273. ſub Gregorio 10. decretum fuit, ne in futurum vllus nouus ordo in Eccleſiæ ruinā inſtitueretur. Hoc tamē non obſtante, quot (quæſo) interea temporis ordines, hiſce conciliorum decretis planè contrarii eruperunt? De quib. partim in præcedentibus, partim verò in hoc volumine infrà.

At de poſtremo prioribus ſuffecto certè excuſandus omninò eſt Papa: quia enim vim vi repellere licet, cùm videret, indoctos priores ordines non ſufficere ad ſui defenſionem, nouos hos hamularios, de quib. Plato in Dialogo de eo quod eſt, ad fulciendam labaſcentē Eccleſiam ſuam, literis operā dare iuſſit, vt erroribus & abuſib. ex verbo Dei, toti iam mundo detectis, plauſibilem ſaltem ſpeciem aliquam orationis lenocinio inducerent, fucoq; illinirent, vt Hoſpinianus refert. Sed è contrà Bernhardus, grauiter, inquit, præcepit nobis Deus, vt doceamus, & diſcamus; nō argutias Platonis, nec verſutias Ariſtotelis, ſed doctrinam filii.

Nam ſi cupias veritatem Eccleſiæ clarè intueri, abſtergas neceſſe eſt craſſam nubem affectuum & paſſionum, & mox clariùs luce meridiana deprehendes, multos magis pro focis, ventribus, culina, dignitatibus, honoribus, & huius mundi ſplendore, quàm aris & Chriſto pugnare.

Sed qua occaſione tum reformatio Euangelica, cùm ordines noui inceperint, vbertim in hoc centenario traditur.

Laudabile tamen hoc vnicum eſt in illis, quòd iuuentutem ad humanas artes, bonaſque literas induſtriè & fideliter erudiūt, ſi modò etiam ad veritatem diuinam. Nam in eo imitantur primos & antiquiſsimos monaſteriorum authores, qui ideò illa extruxerunt & condiderunt, vt ibi iuuentus ad pietatem & ſtudia educaretur.

Verùm hoc vt durum, ſic naturæ prorſus contrarium, multi vehementer mirantur, cùm (ſecundum philoſophos) nihil tam ſit naturale, quàm ſimile ſibi procreare, & illud modis omnibus, quibus fieri poteſt, fouere, ſuſtentare & ſtabilire, tamen euenire, vt ex ordinibus quidam, in religione & alijs partibus planè ſibi ſimiles loco pellant, conficiant, & ſeipſos in nidum eorum conſtituant. Viperas, inquiunt, execratur natura, quòd latera perrumpunt occiſa matre; laudat lupos, inter quos etiam diriſſima hyeme pax eſt, & nulli ab aliis deuorantur: periculoſa igitur inſtare tempora neceſſe eſſe, quibus lupus lupinam eſt, refert Claudius Minois Gallus. At quid hoc quæſo aliud eſt, quàm cornicum oculos configere & κρώζειν.

De quo prouerbio Ariſtoph. in Pluto, Perſius. Sat. 5. Hieronymus in Epiſt. ad Ruſticium Monachum, & Macrobius Sat. 7.

Vnde piè & laudabiliter fit ab illis, qui ea hominibus ocioſis, ignauis, ſed & factis ex ocio impiis, expulſis, denuò illorum bona, ad conſeruandas Eccleſias, ſcholas, xenodochia, aliosque pietatis & neceſſitatis vſus, vtpote pro redemtione captiuorum, liberatione oppreſſorum, & quòcunque neceſſitas poſtulat, conferunt, 12. q. 2. c. monemus, c. terrulas ſine exceptione, c. aurum, & ibi D. D.

Habemus autem exemplum neceſſitatis in Vngaria ob oculos, vbi miſeri Chriſtiani vim patiuntur, ad crucem & mortem rapiuntur, necantur, in ſeruitutem perpetuam abducuntur: ad quorum liberationem optimus Imperator omnia pro viribus confert; at quid faciat? quid & nos faciemus; quænam conſilia ſalutaria adhibebimus? nemo de his verbum proferre audet: ſi enim quid ſalutare quis conſulat, os in cœlum ponit, illicò Lutheranus & cruce dignus eſt.

Videmus interim, adeò attenuatas eſſe vires & reditus Imperii, tot euulſas pennas aquilæ à Romano clero, tot excuſſas gēmas coronæ Cæſareæ à Pontifice, de quo ſuprà & in ſequentibus, vt omninò opus ſit remedio. De hoc cùm Lutherani nihil fari auſint, audiantur ipſi Romaniſtæ: fuit enim iam dudum agitata hæc quæſtio, & inprimis à Laurentio Valla, dum ſcribit; teneri Cæſarem & alios principes, ſub pœna æternæ damnationis, operam dent, vt reddantur politico ordini Roma, & omnia, quæ ab Imperio ſunt abalienata.

Conſtat enim, donationem Conſtantini fictam, ementitam & nullam eſſe; Papa Pius in dialogo, Antoninus, Raph. Volaterranus, Hieronymus Cathalanus, Renus Epiſ. Paduanus de vitis Pontificum, Nicolaus de Cuſa Cardinalis, Vlricus ab Hutten, & alij plurimi, de quibus ſuprà: cuius etiam optimi hiſtorici, & docti plurimi, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius, Baſilius, Chryſoſtomus, nec ipſe Damaſus Papa in Chronicis, nec Beda, nec Oroſius meminerunt; nam viros pios huius mendacii puduit. Negare enim nemo ſanus poteſt, per plures quàm 300. annos poſt Conſtantinum, Imperatores tenuiſſe gubernacula vrbis Romæ & Italiæ, per præſides & exarchos, vſq; ad tempora Innocentii 2. de Iuſtiniano vide l. 1. & 2. de off. præf. præt. Aphricæ. procem. Inſtit. l. 1. c. de vet. iur. enud. l. bene à Zenone: & notum eſt ex multis Chronicis.

Quia autem veritatem ſcripſit Valla, patritius Romanus, & Canonicus Eccl. D. Ioannis Lateranenſis, qui vixit

anno 1420. quam illi homines ferre nullo modo possunt, in exilium eiectus, ab Alfonso rege Neapol. seruatus fuit. Cuius exemplo motus Lupoldus à Babenberg, sacerdos parasitus, ad assequendum Episcopatum Bambergensem, in libro de viribus Regni & Imperii Romani, contra conscientiam scribit, se nescire, quorum opinio sit verior? Sed ad rem.

In libro Elizabethæ virginis sanctæ extat quoq; admonitio, sic se habens: omnia, inquit, præpotens rerum humanarum moderator Deus, legitimè ac æqualiter distribuit: cœlum cœlitibus, terram mortalibus habitandam concessit, quæ partitio respectu proportionis seu mensuræ iusta est, cùm nimirum Ecclesiasticus sua bona, sua item politicus ordo tenet, ac neutra pars alteram prædas agendo dispoliat. Non enim præcepit Deus, vt vni ex filiis soli & pallium & tunica detur, alter verò nudus dimittatur, sed hic tunicam, pallium ille accipiat oportet.

Sic etiam ciuilis magistratus, cùm propter amplitudinem & magnitudinem aulæ, tum propter subinde crescentem sobolem, pallium ille obtineat: sacerdotalis verò chorus tunicam sibi retinere debet, ne aut ciborum, aut vestium indigentia laboret. Ex hoc iudicamus nos, ac decernimus, vt omnia prædicta bona ritè diuidantur, & si qui sacerdotes cum tunica pallium quoque habuerint, auferendum illud, & tantum tribuendum statuimus, quantum necesse habent, ne propter egestatem miseriam persentiscant.

Cæterùm qui primùm sese huic æquitati opponent, suprema erunt capita Ecclesiæ, Papa videlicet, Cardinalium, Episcoporum, & Abbatum caterua; nec non cætera Præsulum & Prælatorum turma, prioribus subiecta: qui omnes ac singuli hoc sedulò agent, vt excommunicationis suæ fulmine, ac dira comminatione, QVA COELVM SE PRÆCLVSVROS FABVLANTVR, Principes absterreant.

At verò cùm animaduerterint, se neque ligandi aut soluendi potestate, nec eleemosynis ac sacrificiis, nec armorum multitudine, nec deniq; vllis vel blanditiis vel minis, propter diuinum iudicium ijs resistere, ac terrorem incutere posse: tum demum inanem illum fastum ac superbiam, qua supra modum semper efferebantur, deponent: & postquàm in seipsos descenderint, miserabiles questus & lamentationẽ edent, dicentes: propterea, quòd omnipotentem Deum in officiis nostris, eorumque ordinatione reiecerimus, ideò turpitudo ac dedecus omne nunc ad nos redundat: vt videlicet ab iis iam supprimamur, erga quos nos hactenus submissos gerere dedebamus.

Etenim

Etenim qui Principibus iam olim præpositi eramus, ac humilem eorundem obedientiam, ceu subditorum experiebamur; illis iam seruile iugum Deus detraxit, ac nobis imperare permisit. Idcircò præclarè intelligimus, iusto nos Dei iudicio affligi, siquidem aliàs vniuersi Mundi regna nobis subiecissemus, haud aliter, atq; iam ipsi eiusdem Imperio subesse, & seruitutis triste onus portare cogimur. Quin etiam iustum Dei iudicium pronunciare opus habemus; quia omnibus carnalium voluptatum lenociniis dediti fueramus.

Eadem: In Ecclesia propter lupos eius vniuersum Christiani nominis Imperium labascit, quin igitur auferimus illis, quæ non iustis rationibus, sed propter suum nefas & iniuriã possident, expulso nefariis sceleribus innocente Christo. Hæc Elizabetha.

Ex quo eius sermone certè afflatus diuinus inter alia in eo quoq; conspicitur, dum sub verbis proportionis & iustæ mensuræ intelligit distributionem illam iustitiæ, sine qua Rempublicam saluam esse non posse, affirmant Plato & Aristoteles, & post hos Paulus ab Eytzen & Hieronymus VVildenbergius. Vnde Platoni familiare fuisse dicunt: ἀεὶ τὸν θεὸν γεωμετρεῖν, Deum geometrica semper tractare. De qua etiam Theognis dicit: nautam fluctibus opprimi necesse esse, vbi proportio iusta non obseruatur. Et Achilles (vt Homerus, Dictys Cretensis, & Dares Phrygius scribunt) statum, in quo iustitia distributiua negligitur, planè reiicit.

Et inprimis celebris ille historicus Cranzius multis locis, vt & Theodorus à Niem Paparũ intimus Secretarius, conquerẽtes referunt: habere multos Archiepiscopos & Episcopos terrarum, opum & redituum plus, quàm Imperatorem; hoc se non posse laudare, quia deficientibus rerũ facultatibus, & potentiâ seculari in Imperio, Imperator impotentem defensare Christianum populum non possit.

Quæ autem proportio aut iusta mensura hodie sit inter Imperatorem & Papam, cuiusuis facilè est cernere, & propediem de Imperatorum & Paparum patrimonio prodibit tractatus. Ac proinde non iniuria mirari quis posit, cur à doctis viris, qui de rebus Reipublicæ & iustitiæ, vt sunt historici & Iureconsulti, tractant, hactenus de hac materia, cùm vtili tũ necessaria, & sub qua omnes status aut consistunt, aut concidunt; tam paucissima literis sunt consignata: causa a. latens est, de qua alibi in hoc Opere.

Nec non etiam frustra illicitis artib. papatum sua corrasisse, ait eadẽ piisima virgo Elisabetha. Nam vt vnico saltẽ omniũ exemplorum, quorũ plenus est hic liber, hoc constet; tã cæcos & fatuos

homines reddiderunt, vt eum, qui testamento illis nihil reliquisset, sepultura indignum, & qui intestatus sic obiisset, fisco eius relicta bona cedere decreuerint, lexq; ab illis cōstituta fuerit, vt si quis inopinatò mortuus fuisset, sacrificulus, Pontificis iussu, mortuo testamentum pro placito condiderit, & ex defuncti bonis (debetur enim Æsculapio gallus, quæ fuit postrema vox Socratis apud Platonem in Phædone) Ecclesiæ, quæ vellet, attribuerit. Quibus aucupiis rem eò deduxerunt, vt tantùm in Galliis circa annum 1563. duodecim milliones in reditibus, & duos ferè trientes in agris, possessionibus & dominiis habuerint; quibus sola Gallia fuit prægrauata.

Sed quid quæso putas in aliis regnis, Germania, Italia, Hispania, Anglia, Scotia, Dania, Suecia, Polonia factum? certè plus quàm tertiam partem terrarum, & redituum dimidiam acquisiuerunt. Quæ iniquitas supremum magistratum mouit, vt multa talium fraudum à curia Parisina anno 1401. sublata fuerint, & quoq; à senatu Veneto, vt etiam Carolo V. Imp. in Belgio lege cautum sit, ne in posterum possessiones, iuraque Ecclesiastico ordini attribuantur, quod testantur Annales Gallici, Guicciardinus de rebus Belgicis, & liber statutorum Venetorum c. 4. l. 56.

Talia igitur hac ætate pro nouo haberi non possunt, cùm prædecessorum exemplo id fiat. Sic enim Manuelus Imp. cùm, Ecclesiasticos (propter possessiones & mundana negotia) parùm religioni cultuique diuino deditos esse videret, nullas eis vineas, nullos agros, nullas possessiones adsignauit, sed ex fisco tantum pendi iussit, quantum ad sustentationem vitæ satis esset. Et ex eadem causa lege sanxit Nicephorus Phocas, de non augendis monasteriorum latifundiis. Otho Frisingensis refert, quòd Henricus Imp. cernens, fratres Fuldenses ob nimia temporalia malè ambulare, multa illis prædia, tanquā luxuriæ incitamenta, ademerit; opulentiam enim facilè Dei sui obliuisci.

Nec tamen approbari potest, si quis bona, pio zelo Ecclesiis consecrata, ad profanos & alios, quàm iam dictum est, vsus rapere velit; sed pro certo statuendum est, abusu non modò ea ceu phthysi quadam extabescere, sed ipsorum contagionem etiam ad alia bona permeare, atque ea iuxta se posita (quod de aquilarum pennis Pierius, & ante eum multi alii tradiderunt) adurere & consumere, Deumq; Opt. Max. id ceu rem execrandam, vehementer punire. Id quod exemplis præteritis & quotidianis manifestum satis est: liceat vnicū saltem hîc ex chronicis adducere.

Cùm enim Henricus senior, Marchio Misniæ & Lausatiæ Ecclesiastica bona occupasset, & ob hoc præsuli Bennoni, qui

illa repetiit, colaphum impegiſſet; eo ipſe die poſt annum ſubitanea morte extinctus eſt: Chron. Miſniæ. His & Oroſius annuit; referens: diuinæ indignationis iudicium accenſum eſſe ex eo, quòd malè vtentibus ea bona, quæ fructus miſerorum eſſe decebat, nutrimenta libidinum facta fuerint.

Non ergò aliò, quàm iam dictum eſt, & ipſum ius canonicum præcipit, conuertere talia bona licet: d. 12.q.2.c. monemus, cum ſequentibus. Quæ autem maior hodie neceſſitas eſſe poſſet, quàm eſt miſerorum Chriſtianorum in Vngaria? Quid verò ſuper eo (præcipuè verò de ocioſis & ſuperfluis ordinibus) & hactenus & hodie quoque plures magno conſilio pollentes viri, & Theologi & politici, inter quos non poſtremi ſunt Lutherus, & fortis ille heros Lazarus à Suendi, ſuaſerint, ex hoc Opere & aliunde notum eſt.

Sic in ſumtus belli olim etiam in neceſſitate de bonis Eccleſiæ contributum fuiſſe, refert Auentinus. Et in Conſtantienſi concilio, ad ſubleuandas vires Imperatoris, annatæ primùm in bello contra infideles ſunt deſtinatæ, quibus Eccleſiæ & monaſteria per vniuerſum orbem taxata (de quibus propediem, Deo dante, luculenter & ſeriatim alibi) immenſam argenti ſummam contulerunt; ſed abhinc interim à Papa retentæ, & nō ad Imperii, ſed alios, neſcitur quos vſus collatæ. Illud cùm ante hæc tempora licuerit, cur hodie quoque ad liberandam patriam non liceat?

Et ſi Auguſtæ anno 1500. à Maximiliano Imp. & aliis Imperii Statibus in comitiis vnanimiter & firmiter decretum fuit, prouentus & reditus illos Annatarum & Vacantiarum, contra Turcos primitus inſtitutos, à pontificibus repetere, cur ſancta Imperii decreta tam frigidè exequimur? cur, dum certos, conſtitutos, deputatos, & ſufficientes neruos contra Turcos habemus, aliunde patriam labefactamus, exhaurimus, & in nihilum redigimus? Ex actis Imperii.

(Poſſent hîc ſalutaria plurima alia, ad conſeruandam iamiamq; ruentem patriam, coaceruari & prodi, ſed quid faciendum? veritatem ferre non poſſumus; cæci in exilium ruimus.)

Idem ſentit & ſuadet Paulus Langius, Monachus Zitizenſis in Chronico, dum ſcribit; ſi pontifices contra Turcam, vt debebant, officium facerent; dudum ipſum extra Europam fugatum conſpiceremus; aſt quia eorum incuria, fraude & auaritia quotidie eius vires accreſcunt, habet Roma timere, vt, qui hodie detrectant modicum pro tuitione fidelium, tandem totum ſint amiſſuri. Sic olim quoque Senatus populusque Romanus (quorum locum & bona illi occupârunt) bello, & aliunde parta

pro aris, focis, & necessitatibus in medium contulerunt. Liuius lib. 9. Idem ergò & ipsi (si quidem communis salutis sinceri assertores esse velint, vt iactant) similiter præstent, aut Imperio reddant ablata; cuius etiam suprà ex Laurentio Valla facta est mentio.

Quo loco me continere non possum, quin illud Goropii commemorem, vbi ait: Romulũ ideo lupinum lac suxisse, quòd domini Romanæ vrbis, qui ad vnũ omnes Romuli dici possunt, totius orbis diuitias, quæ gregib. denotantur, haud secus ac lupus oues deuoraturi essent: & hoc antiquissimum oraculum eo figmento tectũ fuisse, cuius significationẽ successus omnium rerũ cunctis seculis hinc à primo Romulo dederit minimè obscurã.

Cùm igitur ex multorum vatum prædictione tanta, tamq; horrenda extent de impendentibus malis vaticinia, de quibus in priorib. & sequentibus; & Ioan. Hilten monachus prædixerit, ab an. 1600. regnaturum hominẽ sæuissimum in vniuersa Europa; cùm item duplices literæ FF in rota Ioachimi suprà part. 1. fol. primo sub imagine bestiæ Turcica tela euomentis innuant, nos duplici FATO ad supplicium rapi; & per literam T. quam Aquila ore gestat, crux & miseriæ significentur, quibus non solùm caput, sed etiam membra tam immani dolore prementur, & terrebuntur, vt nullo modo solui ab iis ante mortem possint; cumque hoc mysterium per conuersionẽ literarum plus innotescat, quia VAT est imperantis, & capitur pro arripe, & hoc intellectu omnes admoneantur, vt crucem arripiant, eaque se seruent, & illa ceu fune firmissimo sese in salutis portu retineant atque figant: (vt author est Angelus Caninius Anglariensis, Antonius Cheuallerius, Abrahamus de Balmis, & Goropius Beccanus) his de causis vellent pii & prudentes viri, multas Imperii gazas in meliores vsus conuerti, constitui legiones militũ, sustentari exercitus perpetuos, qui contra hostes eius pugnarent, ne adeò debilitarentur principes Christiani, & nerui Imperii membris præciderẽtur.

In quo, proh dolor, etiam ab Ethnicis multum superamur: qui, vt Græcorũ historiæ docent, collectos thesauros suos in templo Delphico, quos ab initio belli, quod sacrũ vocabant, 60. tonnas auri fuisse scribunt Pausanias & Thucydides; nõ in alios vsus, quàm pro liberatione patriæ ad alendos exercitus insumserũt. Et Athenienses semper aliquot talẽta in arce seposita habebãt, nunquam nisi in summa necessitate auferenda, qui secus suasisset, illi capitale erat. Et Branchidæ (de quibus etiam quędam suprà) olim vltrò vetustæ superstitionis & vanitatis Græcanicæ, quam contra conscientiã suam lucri duntaxat causa (vt etiã hodie fit) alebãt, tãdẽ pertæsi, occasionẽ arripuerunt, qua liceret, dæmoniaca fraude

prodita

prodita & deserta; ad verum cultum redire; & templum suum cum thesauris Xerxi attribuerunt: Strabo, Plutarchus & Goropius. Deus Opt. Max. tandem similiter cæco Papatui oculos Spiritu S. aperiat, vt in viam redeat, & abiectis mundanis fragilibus, cœlestia perpetua plus, quàm hactenus, spectet.

Talia igitur antecessorum & maiorum nostrorum fuerunt pia instituta, sapientia consilia, fortiaq; facta. At quib. nos hodie consiliis & mediis pericula propulsamus? Epimenidis somno, de quo Gellius, Diogenes, Laertius, Plinius, & Lucianus in Timone.

Quia ergo, proh dolor, de his forsan apud multos frustra, nunc ad te, Vir Nobilissime, Generosissime, orationem dirigo. Et hoc loco quidem inprimis afferri possent plurima de tuis, & ornatissimæ tuæ familiæ laudibus, virtutibus atq; præstantia: ex te enim verè illucet illud, quod dicitur: fortes creantur fortibus & bonis; & constat, maiores tuos fuisse viros consiliis graues, manu fortes, in rebus gerendis industrios, atq; iustitia ac prudentia in administranda ac gubernanda tum patriæ, tum aliorū regum atq; principum vicinorum Republica, nemini secundos, adeoq; omnigenis & bellicis & pacis virtutibus clarissimos. Requirit namque Plato in viro forti & Comicarum & Tragicarum rerum notitiam: quam vtramque in te quoque & iucundo & aduerso tempore elucescere, ipse expertus sum, cùm aliquando te in necessitate fidum Achatem haberem.

Viuit etiam ex tua familia laus pietatis Christophori de Schulenburg, qui cùm per triennium Raceburgensis Episcopus fuisset, tandem pertæsus hodiernæ religiosorum conditionis, & propriis contentus, piè sibi, quàm splendidè mundo viuere mauolens, muneri renunciauit; teste Chron. Saxoniæ. Non minor est enim aliquando in contemnendis, quàm consequendis magistratibus dignitas, vt Natalis comes in Mythologicis sentit.

Sed & ex Chronicis cognita est excellens virtus, prudentia, & fortitudo VVerneri de Schulenburg, Illustr. Ducum Pomeraniæ olim vicarius.

Item summis quoq; laudum atq; honorū encomiis ornandus est Alexander de Schulenburg, omnes coæuos suos superans, qui cunctas ferè terras suo nomine, virtutibus politicis & bellicis impleuit. Res gestas & peregrinationes eius descripsit in itinerario Ioannes Fraxinæus; nouit (vidit enim) Gallia, Anglia, Italia, Melita, Ægyptus, mons Sina, Palæstina, Æthiopia, India, Seruia, Russia, Dania, Suecia, Germania, & alia loca.

Habuit enim hic heros præ oculis antecessores nostros, veteres Germanos, qui ociosi & desides domi nunquā perstiterunt,

ſed militatum abierunt ad exteras & longinquas gentes. Sic enim cum Brenno Sueuo Italiam ingreſsi ſunt; Godefridus Viterbienſis. Sic Hiſpaniam occupârunt; Oroſius. Sic bellis in Gallia, Syria, Ægypto, & ad clauſtra Caſpiarum interfuerunt. Imò etiam ſub Herode (de quo Ioſephus) Iulio Cæſare, & contra eum pro Ariouiſto ſtipendia meruerunt: Iulius Cæſar, Hircius, Cornelius Tacitus, & Eutropius. Sic memorabilis illius pugnæ Pharſalicæ præcipui authores extiterunt; L. Florus. Sic Hadrianus ſecum habuit Maſorem Germanum, ſtrenuum militem, vt amicum; Dion.

Fuerunt enim in exercitio perpetuo armorum, venationis & natationis; Egeſippus, Seneca de ira, Pomponius Mela, Liuius in Geographia, Symmachus, Herodianus, & Hunibaldus. Quod quid efficiat in viris ſtrenuis, oſtendunt Vegetius de re militari, Modeſtus, & Onoſander. Sed quid hodie? dolet referre, vide prædictum Fraxinæum: redeo ad Alexandrum.

Is ſi quæras, quo pacto omnia hæc perficere homo mortalis, & qui variis fortunæ fluctibus ſubiectus eſt, potuerit? reſpondeo; reſpexit vir fortis ad id, fortia agere & fortia pati, Romanum, & viri fortis eſſe: & ad illud Polybii: ſi quis in aduerſum aliquem caſum inciderit, & id forti & magno animo tulerit (vt & tu in ſimilibus facis) certè fortunam ſuam in melius conuertit. Vnde Virgilium dicere conſueuiſſe refert Donatus in eius vita: cùm nulla tam aſpera ſit fortuna, quam prudenter patiendo non vincas, ideò nullam virtutem homini magis neceſſariam eſſe patientia, vt idipſum teſtatur 5. Æneid.

Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Sic etiam linum à patiendo, quia iniuriâ ſemper melius euadit, nomen accepiſſe, refert Plinius. Et nullam rem in toto mundo plura tormenta quàm linum pati, ſcribit Goropius; & tamen ad tantam perfectionem peruenire, vt etiam corpori noſtro nihil propiùs, quàm induſium ex eo paratum conſtituamus. Hoc quia fit, cur quæſo in aduerſis non ſimiliter ad patientiam confugimus, inq; illa proximam ſpem & auxilium ponimus, & cum Vate regio dicimus: Tu es patientia mea, Domine? Cur aſſerimus, eam in noſtris hortis non creſcere, cùm certè propria, non aliena culpa id fiat. Quomodo enim accreſcat, quod nunquam ſerueris?

Tantum autem virum Magnates magnis ſæpè alliciebant promiſſis; vt in ſuis aulis perſeueraret, & officio cuidam va-

caret. Marchio etiam Elector vicarium suum constituere cupiebat; at ille honestè semper abnuit, quod in tanto viro notabile atque mirabile est. Motus enim eo, quo dicitur, *si curiam curas, pariet tibi curia curas:* & illo Pyndari, accidere viris de Republica benemeritis, vt pro beneficiis pessimam gratiam nonnunquam auferant, quia antiqua dormit gratia, & homines sunt immemores, aulas fugit.

Huius innumera possent adduci exempla: Parmenionis & Clyti apud Alexandrum, Eusenidis apud Ptolomæum, Pannoniani apud Alcimenidem, Arati apud Philippum Macedonem, Ætii apud Valentinianum, Bellisarii apud Iustinianum, Narsetis apud Iustinum, Seiani apud Tyberium, Papiniani apud Bassianū, Pauliani apud Seuerum, Cleandri apud Commodum, Petri de Vineis apud Fridericum secundum, & aliorum.

Herodotus causam esse dicit, quia etiam vir optimus quandoq; in magna potentia corrumpitur: hac multò fortiorem dixerim, quòd in aulis τὰ πρῶτα ὁ κόλαξ, τὰ δεύτερα ὁ συκοφάντης sæpè habent, quos parasitos, calumniatores, sycophantas, inuidos, malignos & proditores, Plato in Socr. apolog. ceu pestem fugiendos, & per hos multos bonos viros euersos fuisse, dicit.

Hi inquam (exceptis semper pio Iosepho, Nahaman, & similibus) licet eos optimos tibi amicos esse putes, & proinde perfidos nebulones potiùs dixeris; tametsi innocenter viuas, & dominum æquum, iustum, pium, & propitium habeas; tamen quia meliores se ferre non possunt, venenata tela in te coniicient, & calumniis eiicient. Quo tametsi illi sanguisugæ, vel potiùs aulisugæ, libidini suæ omninò satisfactum existimant; certius tamen est, saluti tuæ prospexisse; seruitute, peruerso sceleratoque eorum consortio & inferno eripuisse te; seipsos verò in inferni barathrum, nunquam inde reuersuros, coniecisse.

Sed relinquamus hoc hominum genus, quod est, fuit, & erit sibi simile semper, & in aulis & alibi; donec (vtinam hoc possibile esset) recoctum ab aliqua Medea, integritati & virtuti restituatur, de quo scribunt Pherecides, Simonides, & Lycophron.

Ob hæc igitur (vt dictū) ab aulis abstinuit, exemplo motus Dauid regis, qui etiam malebat se committere manibus Dei, quàm hominum: & illo cuiusdam apud Aristophanem in Pluto dicto, qui iactanti, se habere nescio quem annulum magicum, in quo inesset remedium aduersus omne malorum genus, respondit: ἀλλ᾽ οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. Verè enim si ad hoc malum

reſpicias penitius, proh dolor, homo ipſe homini fit dæmon; & ferè non reperitur hodie quiſquam bonus & iuſtus, qui talium viperarum morſus atque calumnias non ſit expertus.

Sapienter igitur Plinius dixiſſe videtur, inquiens: cætera animantia in ſuo genere prolis degere, congregari, & ſtare contra diſſimilia; & leonum feritatem inter ſe non dimicare; ſerpentum morſus non petere ſerpentes; ac ne immanes quidem beluas & piſces: at hercule homini plurima ex homine peruenire mala, homine nihil eſſe miſerius, & tamen nihil ſuperbius. Vnde Lucianus in Dialogo de hæreſibus refert: in homine deſiderari, quòd pectus non feneſtratum habeat, vt ſciri poſsit, quid in animo quiſque ſtruat, num mentiatur, an verum dicat?

Pulchrè etiam Demoſthenes oratione prima contra Ariſtog. inquit: neminē vnquam veſtrûm vipera momordit, neq; phalangium; & abſit, vt mordeat vnquam; ſed tamen omnia eiuſmodi animalia, vbi conſpexeritis, mox interficitis: itidem igitur & cùm delatorē & calumniatorem videbitis, habere viperinam naturam putate; nec expectate, dum aliquem veſtrum mordeat, ſed cū primū occurrit, tollite. Simile ferè refert Quintus Calaber de Achille, qui maledicentem Therſiten occîdit colapho. Sed bone Deus, hoc ſi fieret, quantùm expurgandæ forent nobis aulæ; de his igitur ſatis.

Quia verò hoc malum non aliunde, quàm ex inuidia prouenit, dicamus cum Baſilio Magno in ſermone de inuidia: habent dæmones inuidos ſibi conformes, quibus pro libitu abutuntur: fugiamus, fratres, intolerabile malum; ſerpentis eſt præceptum, diaboli inuentum, inimici ſatio, punitionis arrabo, pietatis impedimentum, via ad gehennam, regni cœlorum priuatio.

Verùm enimuerò fit tandem, Deo ita diſponente, vt hi, multarum calamitatum cauſæ, aſſentatores aulici & ſycophantæ, plerumque etiam pœnas meritas ferant: exemplo eſſe poſſunt duo ſycophantæ, Theodoſius & Stephanus apud Iuſtinum, Conſtantini Barbati filium, quos funibus ad pedem alligatis per vrbē traxerunt, & poſtea combuſſerunt: ſic Seianus apud Tyberiū, Plautianus apud Seuerum, Eutropius apud Theodoſium minorem digna morte perierunt: & Thurinum Verconium Alexander Seuerus fumo ſuſtulit, quia fumum vendiderat; & in calumniatores ac eos, qui corrupti pecunia iniuſtè iudicauerunt, duriter animaduertit; ſæpè hunc verſum recitans: ὁ πολλὰ κλέψας, κ̀ ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται. Poſſent etiam recentiora exempla adduci, ſed de illis alio loco commodiùs.

Cùm autem ſecundum Philoſophorum doctrinam, tutius ſit ad ſummum quàm in ſummo, & habeat hoc natura, vt ſi

quem ad summum citiùs adspirare velit, citiùs etiam deficiat: (hinc Alexander M. cùm altiùs neutiquam ascendere posset gloria & potentia, 32. annorum ætate vitam finiit: & Mauricius Saxo, Germanorum Achilles, dux fortissimus & incomparabilis; etsi à Thersite illo Gallo, Germanicarum laudum hoste, contumeliosè, sed mendaciter, carpatur; etiam è vita est sublatus ea ferè ætate: & possent alii quoque strenui & eximii viri perplures recenseri; inter quos etiam Arminius, Vari Quintilii celebris victor, vnus fuit; quibus idem vitæ immaturus exitus contigit) sic quoq; præstantissimus iste heros perfectionem suam maturè consecutus, quamuis iam maximè hominibus vsui esse potuisset, præcoci morte est abreptus.

Hos & alios similes viros plures familia tua insignes habuit, quos tu iam, tanquam nouus Phœnix, insequeris.

Sed quantum & tu quoque tum religione erga Deum, cùm erga homines virtute (quam solam pietatem Plato dixit in legum appendice) & integritate præstes, genusque tuum ornes, dicere non est opus, res declarat, multa de his afferri possent documenta. Non enim is es, vt alii quidam, qui propter gloriam maiorum (quod turpe esse idem Plato in Menexemo esse dicit) honorandos se exhibent; sed propriæ virtuti studes ac incumbis, quod singulariter in te admiratus sum sæpè: ex multis vnum huius exemplum, & quod me saltem tangit, referam.

Cùm eam, quæ olim Aureliis & Andegauiæ in Galliis inter nos cœpit, amicitiam intermori nolles; sed per ea, quæ nobiles viri, VVolffgangus Vlricus à Venningen ante hæc Heidelbergâ, deinde etiam Ioannes Ridesel ab Eysenbach ex Ratisbona, & nouiter ex itinere Danico Osualdus Suaue, viri certè & generis & virtutis nobilitate eximii, iussu tuo retulerunt; quæq; nuperrimè quoq; per teipsum epistolis, omnis humanitatis & officiorũ plenis, imò etiam liberalitate summa in meum affinem Gregorium Rollvvagen, Iuris studiosum in Academia Helmstadiensi, collata, declarasti; omninò renouatam & rediuiuam velles: ego, vt vicissim officio meo non deessem, committere non potui, quin hunc generosum, fortem & constantem animum tuum publicè proderem & commendarẽ; & declarandæ gratitudinis ergò, meæq; in te summæ obseruantiæ (cùm suauior animi cibus, quàm lectio historiæ, vt Nicolaus Perottus sentit, offerri non possit) hanc Secundam Lectionum Memorabilium & Reconditarum Partem tuis Auspiciis consecrarem.

Calles enim optimè veteres sapientum Philosophorum leges, amicitias sempiternas esse debere, & amicum non deserendum,

etiam desperatis fructibus ac emolumentis; referente Cic. 1. de legibus, qui & in Lælio suo, cùm difficilem quæstionem esse alteri collocutorum diceret, num amici noui veteribus sint anteponendi, vt equis vetulis teneros anteponere solemus; indignam homine dubitationem esse, per alterius fictæ personæ responsum infert: non enim amicitiarum, vt aliarum rerum, satietatem; sed veterrima quæque suauissima esse debere: ac proinde locum hunc, insigni sententia & doctrina concludit, dicens: qui in amicitia constantem & stabilem se præstiterit, eum (vt certè tu facis) ex maximè raro hominum genere iudicandum esse, & penè diuino.

Sicut igitur initiò amicitias non facilè admittis, ita constitutas constantissimè tenes: quod etiam Suetonius in Augusto summoperè extulit: & ex Græco Antipatris epigrammate fit clarum, amicos tales deligendos, qui nec temporum diuturnitate, nec locorum distantia, sed ne quidem post mortem amare desinant. Finem igitur nunc illius Poëtæ versibus faciam, qui canit:

Et decet, & certè viuam tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur, desinet esse tuus.
Ipse ego, quicquid ero, cineres interque fauillas,
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Capies ergo beneuolo animo, quod fidus tibi & verus amicus seruitorque, candido & syncero animo offert; Deum orans, vt vnâ cum filiis, charis pignoribus, paternarumque & virtutum & bonorum hæredibus, incolumis feliciter Nestoreos in annos viuas, & post hæc vitam æternæ cœlorum hæreditatis feliciter consequaris. Cal. Februar. M. D C.

Gen. T. Nobil.

addictißimus

Ioannes Wolfius I. C.

LECTIONVM MEMORABILIVM ET RECONDITARVM CENTENARIVS DECIMVS SEXTVS.

Pater Friderici Myconii. 1501.

Clarissimi viri & Theologi constantissimi, Friderici Myconii patrem non tantùm verè pium, sed & probè gnarum fuisse purioris religionis, facilè ex scripto filii, cui Somnium nomen imposuit, cerni potest. Vnde pauca huc transscribam.

Instituerat me pater meus (inquit Fridericus Myconius) adhuc puerum, & infantem, Decalogi verba, orationem Dominicam, & Symbolum, & cogebat me frequenter orare: à solo enim Deo esse nobis gratis omnia, & illum nos gubernaturum, si diligenter orarem, persuadebat.

Item, sanguinem Christi esse precium pro peccatis mundi, & cuilibet Christiano esse necessariam hanc fidem. Quòd si tantùm tres homines debeant saluari per sanguinem Christi, tamen se certissimè statuere debere, se esse vnum ex illis tribus: & contumeliam esse in sanguinem Christi, de hac re dubitare.

Indulgentias papales esse retia, quibus caperetur pecunia simplicium. Certè remissionem peccatorum & vitam æternam non posse emi pecunia: sed offendi sacerdotes, si ista dicerentur. Hæc ille.

Hinc apparet, illum virum rectè sensisse de iustificatione, de vera ac non dubitante fide, qua omnia à Deo impetremus: de inuocando solo Deo, & de indulgentiarum vanitate. Fuit haud dubiè aut Vualdensium discipulus, aut alioqui θεοδίδακτος, mirabili modo à Deo veritatē edoctus: quales multi in omnibus locis fuerunt. Catal. Imp. Max. 1. PP. Alex. 6. V. S.

Hieronymus Paulus Catalanus. 1501.

Hieronymus Paulus Catalanus, Alexandri sexti cubicularius fictam Constantini donationem in sua practica vehementer improbat. Imp. Maximiliano 1. Papa Alexandro 6.

Portentum.

Hoc anno circa principiū Quadragesimæ, apparuit crux rubra magna cum corona regali manè circa Solem. Nam valdè Turcus in propria persona debellauerat insulas Venetorum: & ciuitatem, Madon dictam, spoliauit, & incinerauit. Linturius. Imp. & PP. V. S. 1502.

Conradus Stifelius.

Michaël Stifelius dixit aliquando, se admodum sæpè olim inter monachos ac sacrificos versantem audiuisse eos narrantes, esse veteres prophetias, secuturam adhuc aliquando violentam sacrificorum reformationem. Dixit etiam, patrem suum, Conradum Stifelium solitum esse crebris sermonibus repetere, id certò breuique esse futurum. Et pro suo erga impietatem & impuritatem sacrificorum odio, quendam suum amicum ac vicinum, nomine Petrum Pirer, orare, vt, quandoquidem se mortuo ipse esset certò vsque ad ea tempora victurus, quibus dudum prædicta sacrificorum cædes fieret, velit vnum seorsim, in sui gratiam interficere, præter illos, quos sua sponte esset interfecturus.

Apparet, fuisse multas Prophetias de sacrificorum reformatione, quas homines non rectè acceperunt de eorum cæde: propterea, quòd & dignos tali mercede iudicarent, & nullam aliam tolerabilem reformationem facilè reperiri aut fieri posse, existimarent. Cat. Imp. Maximiliano 1. Papa Alexandro 6. vt suprà.

1502. *Memorabile.*

HVius tẽporis extat figura, in qua primùm pictum est tẽplum, cum turri contigua, intus vacuum, foribus vndiq; patentibus. Ab hinc in extremo, seu remotissimo schematis angulo stant viri, coronis papalibus, galeris Cardinalium, infulis Episcopalibus, & mitris ornati, gestantes sceptra cruciformia, & baculos Episcopales, & apud eos alii Clerici, monachi, & moniales. Propiùs ad templum picta est effigies Cereris. Iuxta illam pictus est quidam Bacchum repræsentans: redimitus corona confecta ex pampinis & racemis vitium, & eleuata manu ostentat simile sertum & vuas. Secus hos quidam indutus cucullo morionis, altero pede claudus, in cæteris diuo Ethnico non absimilis, incedit versus nos, eiusdemque alia imago, sed auersa facie, & tergum nobis obuertens, duas in humeris alas habens, altero poplite claudicans, vt prior, quoque. Huic picturæ addita erant pauca hæc, quæ sequuntur, à quodam pio eius seculi viro verba: Sic ferè in Ecclesia comparatum esse, vt relicto templo vacuo, sacerdotes multi attentiores sint ad Cererem & Bacchum, id est, voluptates, ventrem, & bona terrestria plùs, quàm Deum curent, & colant. Nam hoc significat imago Cereris, quæ Græcis δημήτηρ quasi γημήτηρ vocatur. Bacchi verò effigies docet: quòd sacerdotes quidam Dei se filios & cultores, vt Bacchus ille quondam, iactent: sed nihil sint aliud, nisi Epicuri de grege porci, fruges consumere nati, qui Curios simulent & Bacchanalia viuant. Plutus accessu & recessu claudus, cæcus, alatus, & stultum repræsentans inter alia ostendit, esse quosdam, qui officii pensa malè expediant: iis claudicando suas opes & mundi gazas esse acquisitas: claudicando breui iterum auolaturas, id quod Constantinus Manasses accidere plerunque solere dixit, vt possessiones non diu maneant apud illos, qui eas malo titulo occupârunt, sed auolent citò, quasique aufugiant, tanquam si paulatim incipiant dominos agnoscere. Sic cùm Adam & Eua in Paradiso omnia haberent superflua, cœperunt abuti prosperitate: quare eiectis & in paupertatem redactis Dominus dixit: spinas & tribulos germinabit tibi terra, hoc est, priùs ad paupertatem redigendus es. August. in Genes. cap. 11. Item Ioachimus de flore, Mærlinus, & Dandalus expressè affirmant, quòd per concilium generale ordinabitur, vt Clerus habeat tantùm victum & amictum, & naturæ necessaria, reiectis omnibus pompis & deliciis, & dabuntur pauperibus.

1502. *VVolfgangus Aitinger clericus Augustanus.*

COmmentariis illustrauit prophetias Methodii, ac non rarò cùm turpitudinem vitæ sacrificulorum, tum officii neglectionem, ac beneficiorum immensam coaceruationem, tum denique & religionis contaminationem grauissimis verbis ac prolixè taxat, & insectatur. Sed adscribam aliquot eius verba.

Spirituales deuorant labores pauperum, salutem animarum non curant: nec subditorum suorum notitiam habent, sed valorem prouentuum ac redituum subtiliter ponderant: diu noctuque pro maioribus beneficiis Romæ, aut in curiis Principum & dominorum plùs solicitant, non contenti suis stipendiis: quòd multò plus habent: quàm scientia eorum se extendat. In vinea Domini nihil boni operantes, nec prædicant, neq; sacramenta ministrant: sed magnum absentes aut præsentes reseruatum ex præbendis extorquent. Ignaros & idiotas sacerdotes in vicarios & mercenarios locant in suis pastoriis, qui populum Dei nesciunt docere. Quia parùm in his sapiunt, de quibus Dominus in Euangelio dixit: Si cæcus cæco ducatum præbet, nónne ambo in foueam cadunt?

Illud quoque memoratu dignum est, quòd contendit, Antichristum non in corporea, sed mystica Babylone nasciturum. Ea porrò, teste Petro, Roma est. De hoc autore etiam suprà in Methodio. Imp. Maximiliano 1. Papa Alexandro 6.

Biturigibus Gallorum hi versus lapidi fuerunt incisi in Ecclesia apud S. Stephanum.

HIc des deuotè, cœlestibus associo te:
Mentes ægrotæ per munera sunt tibi lotæ.
Ergò venitote gentes à sede remotæ.
Qui datis, estote certi de diuite dote.
Te precor, accelera, spargas hìc, dum potes, æra;
Et sic reuera securè cœlica spera.
O si tu scires, quantum data prosit tibi res:
Tu iuxta vires dònares, quod dare quires.
Te miser à pœna, dum tempus habes, aliena.
Vt tibi sit pœnæ venia, sit aperta crumena.
Consors cœlestis fabricæ, qui porrigit, est is:
Ex hoc sum testis, hìc vos mundare potestis.
Fratres, haurite de trunco pocula vitæ:
Hìc aliquid finite, veri velut Israëlitæ.
Crede mihi, crede, cœli dominaberis æde.
Nam pro mercede, Christo dices: Mihi cede.
Hìc datur exponi paradisus venditioni,
Currant ergò boni, rapientes culmina throni.
Vis retinere forum? mihi tradas pauca bonorum,
Pro summa quorum reserabitur aula polorum.
Hìc si largè des, in cœlo fit tua sedes.
Qui seret hìc parcè, parcè comprendet in arce.
Cur tardas tantum? nummi mihi des aliquantum,
Pro solo nummo gaudebis in æthere summo,
Denos sume quater: vnum semel: hæc sacra mater
Annos condonat, sanctus pater ista coronat:
Tot quadragenas dat, & abluit hìc tibi pœnas.
Mil missis decies socius, si des, ibi fies.

Et hoc expilationis genus longè olim in V.T. præfiguratum fuit per Bileam, vt ex Numer. c. 22. constat hoc modo. Rex Chananæus oppugnans Israëlitas vincitur: sed & Amorrhæorum Rex Sehon, & Og Rex in Basan, inferentes bellum Israëlitis, regna sua amittunt. Idem igitur metuens Balac, Rex Moabiticus, mittit ad Balaam Prophetam seniores & maiores suos, habentes diuinationis precium in manibus, vt veniat & maledicat populo Israëlitico. Cumq; venissent ad eum, respondit, manete hac nocte hìc, & inquiram, quid mihi mandet Dominus.

Dixitq; Deus Balaamo: noli ire cum eis, neq; maledicas populo: quia benedictus est. Qui manè consurgens dixit ad Principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus ire vobiscum.

Rursum Balac multò plures & nobiliores prioribus misit, nuncians: ne cuncteris venire ad me, paratus enim sum honorare te, & quicquid volueris, dare tibi: veni, & maledic populo isti. Balaam igitur, etsi in eo proposito persistere constanter debuisset, tamen spe prædæ, ob promissos honores & præmia, hoc est, ambitionem & auaritiam (propter quæ etiam Romanam Ecclesiam ab Apostolica defecisse dubium non est) neglecto mandato Dei, strata asina sua, profectus est cum illis.

Iratus igitur Deus misit Angelum suum: quem asina videns euaginato gladio contra se stantem in via, auertebat se de itinere, & ibat per agrum. Eam igitur cùm verberaret Balaam, & vellet reducere ad semitam, in angustum locum peruenit: vbi nec ad dextram, nec ad sinistram poterat deflectere, nec etiam propter obuium Angelum procedere. Concidit igitur sub pedibus sedentis: at ille iratus vehementer, cædebat eum fuste.

Aperuitque Dominus os asinæ, & locuta est: Quid feci, inquiens, tibi? cur percutis me iam tertiò? Respondit Balaam: quia commeruisti, & illusisti mihi: vtinam haberem gladium, vt te percuterem. Dixit asina: nónne animal tuum sum, cui insidere consueuisti vsque in præsentem diem? Dic, quid simile vnquam fecerim tibi? At ille ait: nunquam.

Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem euaginato gladio, adorauitque eum pronus in terram. Cui Angelus, cur, inquit, tertiò verberas asinam tuam? Ego veni, vt aduersarer tibi, quia peruersa est via tua, mihique contraria: & nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem: & illa viueret.

Profectus Balaam cum nouo accepto mandato à Domino ne, populo Dei malediceret, incepto desistit. Commotus Balac contra Balaam, complosis manibus dixit: ad maledicendum ini-

micis meis vocaui te, quibus è contrario benedixisti: reuertere igitur ad locum tuum. Decreueram enim honorare te: sed nunc nihil accipies. Cui Balaam: nihil tibi dixi aliud, quàm quod Dominus iussit: veruntamen pergens ad populum meum dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.

Postea enim hoc consilium subiecit Regi, vt Moabitæ non armis, sed blanditiis & delitiis perderent Israëlitas: nimirùm, vt Moabitæ cum Israëlitis amicitiam iungerent, vnâ conuiuarentur, & pulcherrimas Moabiticas fœminas conuiuiis adhiberent, per quas Israëlitæ ad impudicitiam prouocarentur: à quibus deinde Israëlitæ deliniti & persuasi, Deo suo relicto, alienis cultibus, & idololatricis sacrificiis Moabitarum sese pollurent: quibus rebus exasperatus Deus eos postea derelinqueret, & grauiter puniret, defensioneque sua destitueret. Sic enim futurum, vt populus, qui aliàs insuperabilis sit, vinci à Moabitis sine labore & sanguine posit.

Hoc fuisse consilium Balaam, infrà c. 31. perspicuè docetur: & quantum Moabitæ hoc dolo effecerint, mox proximo capite apparet.

Quam mortem tandem obierit Bileam, ex eodem 31. capite conspicitur.

Ioannes Hilten monachus Franciscanus, vates.

1502. PHilippus in Apologia, in capite de votis monasticis narrat, fuisse monachum quendam Isenaci in Turingia, nomine Ioann. Hilten, qui ob reprehensos quosdam monasticos abusus, in carcerem coniectus fuerit, ac tandem grauiter laborans, ad se Guardianum conuentum vocauerit, petieritque, sui morbi rationem haberi: & cùm insuper duriter ab eo obiurgatus esset, dixerit, se quidem nihil admodum contra monachatum docuisse: sed venturum anno 1516. qui sit monachos euersurus, ac cui repugnare planè non queant. Eo autem anno Lutherus docere incepit.

Quæ fuerit porrò eius doctrina, non satis indicat, sed tamen innuit, eum de aliis etiam quibusdam articulis satis rectè sensisse. Imperatore Maximiliano 1. PP. Alexandro 6. V. S.

Obiit in oppido Isenach in Thuringia, in carcere. Inter multos autem bonos libros, quos scripsit, etiam in Danielem edidit commentaria: & prædixit varia, quæ euenerunt in vibe Gotha. Scripsit propria manu, breui futuram esse mutationem doctrinæ religionis: & doctrinam priorem abrogatum iri.

Ptolomæus Lucensis.

1503. BOnifacius octauus cùm aliquando in Bauarum quendam incidisset, qui faciem eius ita referebat, vt alterum diceres Bonifacium: ex iqso per ludibrium quæsiuit, num mater ipsius vnquam Romæ fuisset? Bauarus scomma intelligens, par pari refert, & patrem quidem suum ibi fuisse asserit, matrem verò nunquam. Imp. Max. 1. PP. 223. Iulio 2.

Idem. Innocentius tertius affirmauit, Papam esse membrum Christi, atque id esse vnum ex fidei articulis, sine quo nemo animæ salutem consequi posset.

Idem in Rudimento Nouitiorum, Imperii Caroli quarti (coronati & electi in Ach) decimo octauo anno Lubeci quidam scholaris in quodam domus habitaculo obdormiuit, & totum septenniũ dormiuit continuè: postea expergefactus adhuc diu vixit. Idem refert Alb. Krantz.

Vartomannus in Itinerario.

1503. EO inquit, tempore, quo Medinæ oppido Arabiæ fui, volebat capitaneus quidam trecentorum aureorum iacturam facere, modò cadauer Mahometis intueri posset, cui eius fani sacerdos respondit: Quid tu homo profanus inspiceres tanti Prophetæ corpus, cuius solius gratia Deus cœlum & terram condidit? inquit Capitaneus: quæso, fac, vt videam prophetam, non dubitabo deinde, meos etiam oculos in obseruantiam eius eruere. Sacerdos autem, ohe, inquit, Mahomet quidem est mortuus, vt & nobis exemplum relinqueret, atq; ad superos eueheret: verùm minimè est sepultus, sed ab angelis ad cœlos sublatus, vbi apud Deum proximus sedet. Interrogat Capitaneus: vbi autem quæso Iesus Christus est? Respondet Sacerdos: locus ipsi est ad pedes Mahometis. Satis est, inquit Capitaneus, satis est, nolo à te scire aliud. Et quæ hæc est abominanda cæcitas Turcarum? Imperatore Max. PP. 222. Pio 3.

Signa.

1503. EO anno, ceciderunt cruces in superiori Alemannia, in Noriberga, Ratisbona, Landtshuta, & alibi, ad vestes virorum & mulierum, plus tamen mulierum, vt opinor, propter horribilem superbiam, luxuriam, auaritiam, homicidia, intrinseca bella, inobedientiam Ecclesiæ Catholicæ, & erga eius præcepta, & tribulationem cleri in eorum libertate, propter vim laicorum tunc regentium, & ordinem versum quasi in omni statu.

Fuerunt autem coloris fusci ad rubedinem declinantis, & secundum superbiæ diuersos colores in togis & camisiis: quæ etiam in pauperibus tunc excellenter viguit, & omne malum regimen, prout suprà, anno 1500. & 1501. in inferiori Alemannia, & Rheno factum est, vt isto loco diximus. Qui etiam cruces extinguere conati sunt, serpentes ad collum vsque ad introitum habuerunt, aut qui maledixerunt ipsis saltem.

Sic Bambergæ, Egræ, in Hof, Culmbach, Misnia, Bohemia, totoq; penè Romano imperio eædem cruces visæ sunt in vestibus hominum variis formis, secundum omnia arma passionum Christi. Speratur inde tempus miserendi. Linturius. V. S.

Ex Chronico Ioannis Stellæ, Sacerdotis Veneti. 1403.

MArcellinus Papa idolis thura obtulit, & ea adorauit.

Liberius 1. Papa sensit cum hæreticis, & Arrianis.

Damasus, 1. adulterii fuit accusatus.

Sixtus 3. de adulterio accusatus fuit.

Symmacho à Romanis maxima crimina obiecta fuerunt.

Syluerius accusatus fuit, quòd Romam Gothis prodere voluerit, quare etiam in Ponthum relegatus fuit.

Vigilius Papa dicitur causam præbuisse, quòd Prædecessor eius Syluerius de Papatu deiectus fuit: nimirùm vt, sede vacante, sibi esset locus succedendi.

Gregorius primus Imperatorem Traianum ab inferno liberauit. Mirum, quis ex inferno hæc retulerit?

Sabinianus Papa, cùm pauperes eum rogarent, vt sicut Gregorius antecessor, illos subleuaret, noluit dicens, Gregorium patrimonium Ecclesiæ nimia largitione erga pauperes dissipasse. Et tanta inuidia erga eum arsit, vt cùm libros eius exurere vellet, Gregorius ei per visionē apparuerit: & cùm desistere nollet, ab eodem in capite percussus expirârit, & eius cadauer pro infami habitum fuerit.

Donnus Papa locum, quem Paradisum vocant, in palatio Romano, in hac vita, quasi de futuro dubitans, ædificauit.

Constantinus 2. Papa corruptionibus ex laico in Pontificem promotus, iterum deiectus, excæcatus, & ad perpetuos carceres damnatus fuit.

Leo 3. multorum scelerum accusatus, deiectus, lingua & oculis priuatus, in carcerem coniectus fuit: sed à Carolo magno liberatus, & à Deo oculis & lingua receptis, eum pro referenda gratia Imperatorem creauit, & Imperium à Græcis ad Germanos transtulit.

Eugenius 2. Papa excæcatus & interfectus fuit.

Sergius Os porci dictus, primus nomen, ob deformitatem, mutauit, vnde occasio mutandorum nominum inoluit.

Leo 4. muros Romæ refecit.

Ioannem 8. Papam fæminam fuisse, certò & indubitanter author affirmat: sed de eo suprà.

Martinus Papa superbus, ambitiosus, & malis artibus Pontificatum adeptus, breui mortuus est.

Formosus causa coniurationis, cur Ioannes Pontifex in vincula coniectus fuerat, extitit, quare fugiens ex Roma iurauit, se non ampliùs eam ingredi velle, sed tamen rediit, & largitione sellam iterum conscendit.

Stephanus 6. à Formoso Papa Episcopatum adeptus, adeò ingratus fuit, vt non solùm Formosi acta omnia abrogauerit, sed & eius corpore è tumulo extracto, id Pontificalibus exui, & secularibus indui, abscissosque ei duos dextræ digitos, & caput in Tyberim proiici, fecerit. Magnum & inauditum scandalum hoc fuisse, aiunt, in Ecclesia.

Sed & Romanus primus scandala scandalis addidit, & Stephani prædecessoris acta destruxit. Horum nempe Pontificum intentio atque virtus tota in alterius nominis aut dignitatis extinctione erat.

Theodorus 2. etiam in viis seditiosorum Pontificum ambulauit: qui nulla virtute præditus, postposito Dei timore atque honore, vixit.

Ioannes X. Stephani acta rescidit, & malè eum iudicasse, dixit, cùm tamen Papæ nullatenus errare possint.

Sub Benedicto 4. Papa accidit, vt illa ætate omnis virtus, tam in capite quàm in membris, ex hominum ignauia, consumta fuerit.

Leo 5. à Christophoro familiari, in quem multa beneficia contulerat, in vincula coniectus, dolore animi obiit.

Christophorus à Sergio iterum deiectus, miserabili morte incarceratus obiit.

Sergius Papa Formosi acta quoq; rescidit, eius corpus è sepulchro tractum, ac si viueret, capitali affecit supplicio, postea etiam in Tyberim abiecit: ordinatosq; ab eo iterum ordinari, fecit.

Ioannes XI. Bellator, Romam triumphator, vt veteres Imperatores, pompose intrauit: & superbia sua peregrinas gentes in Italiam acciuit, & multarum miseriarum causa, tandem in vincula coniectus, enecatusq; fuit.

Ioannes 13. homo fuit ab adolescentia opprobriis & omnibus sceleribus contaminatus, ac magis voluptatibus quàm orationibus deditus. Cardinales Ottonem ad corrigendum Papam vocant, qui propterea duos Cardinales cepit, & vni nasum, alteri manum abscidit: & tandem in adulterio confossus interiit.

Bonifacius 7. malis artibus, Pontificatum adeptus malè vixit. Ecclesiæ thesauros sacrilegus abstulit, & Constantinopoli vendidit: Romam autem rediens Cardinalem excæcauit, & tandem turpiter vitam finiuit.

Ioannes 16. à Clero & omnibus odio habitus, Ecclesiæ bona in cognatos turpiter, postposito Dei timore & honore, contulit: quem certè errorem ad nostra tempora peruenisse cernimus.

Ioannes 18. muneribus Pontificatum obtinuit: sed quia, vt fur & latro, non per ostium in ouile intrauerat, ideo post decimum mensem, tanquam proditor & latro, ignominiosè interiit.

Syluester se totum Diabolo mancipans, Pontificatum obtinuit ea conditione: vt post obitum totus illius & corpore & anima esset.

Ioannes 20. in ocio & voluptatibus vixit.

Benedictus 9. ignauus & nullius precii vir, post mortem cuidam apparuit, vt bestia siue monstrum, dicens, vt bestia vixi, vt bestia mortuus sum.

Syluester 3. Papa largitionibus ad sedem peruenit. Nam eo tempore sic de Pontificatu constitutum erat, vt qui plus largitionibus aut ambitione valeret, is Papatum obtineret. Non per ostium in ouile intrauit, ideoque vt fur & latro, meritò pulsus est.

Per Damasum 2. adeò corruptela hæc inoluerat, vt cuiuis ambitioso liceret Petri sedem occupare: sed Deus maleuolo & ambitioso viro, in exemplum cæterorum, obstitit, quia tertio & vigesimo tyrannidis suæ die mortuus est.

Benedictus 10. per vim, & largitiones sedem occupat, ideo statim deiicitur.

Victor 3. Veneno in calicem misso, Imperatorem interemit.

Paschalis 2. à religione ad arma se conuertebat.

Innocentius 2. Bellator in prælio captus fuit.

Alexander 3. Imperatorem humi prostratum pedibus conculcauit.

Ioannes 22. cùm, se longæuum fore, omnibus prædicaret, ecce, ludens in precioso thalamo interiit, domo cum ipso corruente.

Nicolaus tertius Venator fuit, in cognatos suos nimia contulit, & dum de duobus regibus ex domo sua Vrsina, vnum in Hetruria, & alium in Lombardia creandis cogitabat, apoplexia extinctus est.

Celestino 5. Bonifacius, vir callidus, & Iureconsultus versutissimus, quendam subornauit, qui per vocem quasi diuinitus datam nocte ei reuelaret: Celestine, si saluus fieri cupis, Pontificatum fuge. Simplex igitur Celestinus, relicto Papatu, in eremum secessit. Sed metuens Bonifacius, ne iterum forsan ad Pontificatum reuocaretur, vt certus de illo esset, eum in carcerem coniecit, vbi ex dolore animi breui mortuus est. Tandem & ille, propter tyrannidem & improbitatem, in carcerem proiectus periit. De eo Prophetia extat: intrauit vt vulpes, vixit vt leo, mortuus est vt canis.

Gregorii XI. Papæ tempore Auinionense palatium, nullo autore, incensum fuit, & totum ferè conflagrauit, magno schismate insecuto.

Vrbanus 6. improbus & superbus vir, 5. Cardinales in mare demersit.

Bonifacius 9. Annatas instituit, vt quilibet primi dimidii anni prouentus Papæ conferret. In cognatos quia per fas & nefas corrasa multa contulit, & indulgentiis nimium tribuit, ideo magnæ sibi infamiæ notam conquisiuit.

Concludit Stella historiam suam his verbis: Fateor quidem, atque Deum meum testor, me non falsa scripsisse, cùm nihil tam contrarium sit historiæ, quàm mendacium. Quia igitur Sacerdos fuit Stella, quis de veritate dubitabit?

Idem Stella, & Nicolaus Clemangis. Ioannes 24. patria Neapolitanus, Balthasar Cossa antea vocatus, tituli Sancti Eustachii Cardinalis, Pontificii iuris peritus, ac militaris disciplinæ, quàm religionis studiosior, Alexandro VI. eius arte sublato, Papatum sceleribus comparauit. Illum autem ferunt Pontificium munus violenter potiùs vsurpasse, quàm liberis assumsisse suffragiis.

Cùm enim Bononiæ potiùs vt dominus, quàm legatus esset, magnoq; exercitu imperaret, & patres pro nouo Pontifice deligendo ibidem conuenissent, multa eis interminatus est, nisi Pontificem sibi gratum elegissent. Et ea de causa multi producti fuerunt, quorum neminem approbare voluit.

Quum verò obsecraretur, vt quem vellet, significare dignaretur: Date mihi, inquit, Petri chlamydem, & ego dabo Pontifici futuro. Quòd cùm factum esset, ille pallium suis humeris imponens: Papa, ait, sum ego. Quæ res quamuis patribus displicuisset, fortè tamen, sententiam abscondi, consultius fuit. Hominem videlicet terribilem, atq; armatum territare, non videbatur vtile.

Hac igitur arte pontificatum obtinuit. Qui in Papam coronatus, statim in Germaniam misit, vt Sigismundum Hungariæ regem in Cæsarem solito more constituerent. Et voti compos effectus, Romæ synodum celebrauit, vt imperiali diademate ipsum illic ornaret. In cuius prima sessione, post Missam de Spiritu sancto, cùm ipse Ioannes in sublimiore cathedra præsideret, mox aderat bubo, qui supra templi trabem sedens, horrifica voce, iniectis in Papam oculis, ipsum monstrifico more salutauit. Adstantes autem vehementer admirari cœperunt: & quidam eorum submissa voce dicebant: En Spiritus sanctus adest: quem tam ardenter inuocabant, vt illis expectatum ferat auxilium. Cæteri se mutuò spectantes, & Papam, vix risum continere poterant. Ioannes ipse rubore suffusus, sudare, angustiari, atque intra semetipsum æstuare cœpit. Tandemque non inueniens, qua posset alia ratione suæ tam magnæ confusioni consulere, soluto concilio, surgens abscessit.

Secuta est deinde altera sessio, in qua similia rursum, sed maiori cum verecundia passus est: nec poterat bubo aut clamoribus abigi, aut fustibus terreri: ita vt in ea synodo nihil prorsus actum sit. Tales ex hoc portento spirituales columbas, Ecclesiam illam longo tempore rexisse, crediderunt tunc multi.

Vrbs Italiæ Montefiascon ex Annalibus. 1503.

Vinum sapidissimum vniuersæ Italiæ nascitur in collibus vrbis Montefiascon, cuius in laudem incolæ historiam narrant de Episcopo quodam, qui solitus erat id vini genus appellare, propter excellentiam, EST EST. Accidit autem aliquando, vt Reuerendus pater eum Bacchi liquorem auidiùs & copiosiùs hauriret, atque ita accenso iecinore exspiraret. Fecit ergò Epitaphium illi famulus: Propter EST EST Dominus meus mortuus est. Requiescat in pace. V.S.

Rap. Volateranus. 1503.

Paulus secundus Papa totus ambitioni, luxuriæ ac voluptati deditus, dies totos aut gulæ, aut nummis pensitandis, aut veterum numismatis siue gemmis, siue imaginibus spectandis tradebat: ac si reseratis vitiorum omnium ianuis, vnumquodque scelus committere liceret, dum iactitaret, ius, fasque se habere in scrinio pectoris sui. Imp. Max. 1. PP. Pio 3. V. S.

Idem. Laurentius Valla contra religionem (papisticam) latrauit: scriptis quoque probare conatus est, nullum ius, siue munus imperii, Pontifici concessum, &c. Qui senator Romanus, & vir eruditissimus, prolixo opere fictam Constantini donationem, Papæ primatum, ambitionem, superbiam, cœlibatum sophisticum, mendacia, & alia magna scelera coarguit. Fuit sanè vir ille Pontificiæ impietatis, ac tyrannidis, aliorumque criminum acerrimus hostis: & propterea in exilium ab eo missus fuit, sed à Rege Neapolitano honorificè exceptus.

Idem lib. 22. Anthrop. Nicolaus quintus hoc vitium habuit, quòd nimio bibendi studio arsit, perquisitis vndique vinorum generibus.

Idem. Ante annum Domini 654. Pontifices carceres habuisse, non legimus: sed primum Eugenium illos constituisse, vt delicta Clericorum in iis plecterentur. Ita sensim ad se traxerunt vtrumque gladium.

Idem de Papa Sixto quarto. Conscio & adiuuante pontifice, coniurati Florentiam veniunt, & in ædem sanctæ Reparatæ manè omnes ad missam & sacrificium conueniunt. Saluiatus interim cum suis clàm armatis templo discedens, in curiam, vt vexilliferum alloquatur, alio simulato negotio, proficiscitur, eo tamen consilio, vt orta cæde in templo ipse præstò esset, qui curiam simul cum magistratu inuaderet.

Igitur dato signo, cùm Eucharistia tolleretur (nota insigne papalis pietatis testimonium: cùm Eucharistia tolleretur) Bandinus Iulianum Medicem, Laurentii fratrem, confodit. Antonius, qui primas sibi partes depoposcerat, Laurentium ex altera parte aggreditur post tergum: paululumque infra iugulum ferit. Cùm ille statim ad clamorem conuersus ictum vitaret, iterare vulnus volentem properè subterfugit in ædis sacrarium proximum.

Tum legatus Papæ, (qui signum illud cædis faciendæ contulerat, dum Eucharistia tolleretur) à ciuibus comprehensus, & è templo in curiam ductus, ac custodiæ traditus, pro viri dignitate tractatus est. Interea Saluiatus Pisanus Episcopus, qui cum vexillifero de industria sermone protrahebat, vt finem expectaret, statim comprehensus, eodem die ad curiæ fenestras suspensus fuit. Quo nuncio Pontifex accepto, Laurentium Medicem (quem fuga salutem sibi quæsiisse docuimus) sacris interdixit, quòd Dei sacerdotes, legatumque attigisset, bellumque Florentinis apertè decreuit.

Idem. Concessionibus, quas Carolus Magnus, eius filius, & insequentes Cæsares Papæ fecerunt, Otto Imp. sub Ioa. 12. deinceps subscripsit his verbis: Ego Otto Imp. omnia suprà dicta, pro animæ meæ, filiiq; ac parentum meorum salute, tibi, beate Petre, successoribusq; tuis libenter concedo. Factum anno 900. Persuasi enim Cæsares, & alii fuerunt à Romanensibus, se aliter saluti animarum consulere non posse, nisi plurima Ecclesiis conferant. Sed &, vt ex Adriani epistola ad Carolum constat, vlterius persuaserunt omnibus, in aula Apostolica, ob delictorum veniam, sedulò à Papa, & cunctis Dei sacerdotibus precationes fieri. Quibus aucupiis principatus & Regna sibi acquisiuerunt.

Idem. Sub Pontifice Eugenio 4. Francisca, Romana matrona claruit prodigiis, & sanctitate. Nam voluptatem inuiti coitus, ardente supra vuluam lardo posito, reprimebat. Quam Iulius 2. in sanctorum propterea catalogum retulit, anno 1504.

Idem. Cæsar Borgia, Alexandri Pontificis filius, quotidianis epulis ducentos aureos dicauit: parasitis quandoque vestes duorum millium donauit.

Idem. Petrus Cardinalis, ordinis Minorum, duobus annis, quibus sub Sixto 4. Pontifice in potentiâ, & auctoritate vixit, trecenta aureorum millia in luxu nugisque consumsit: secundis familiæ tricliniis argentea vasa, ac epulas principales quotidie adhibitas, voluit.

Idem. Paulus 2. Papa suo Francisco dilectißimo oppida nonnulla, vrbi vicina, dedit, Laurentiique Medicis filiam, formosam puellam, matrimonio ei locauit: alteram, Theodorinam Gerardo Vsumario Genuensi nuptam, opibus perquàm magnis ornauit. Cardinalem fecit Laurentium, antiquum eius contubernalem.

Idem. Dantes Aligerius, vel Alepherius, poëta Florentinus opusculum scripsit de Monarchia: in quo fuit eius opinio, quòd Imperium ab Ecclesia minimè dependeret. Cuius rei gratia tanquam hæreticus post suum exitum damnatus est, Bartholi Saxoferratens. & aliorum iurisperitorum sententia.

1504.

Syluester Prieras, sacri palatii Apostolici Leonis 10. magister.

HIc in scripto contra Lutherum affirmat: sacram Scripturam vim omnem, & authoritatem accipere ab Ecclesia, & Papa: qui contrà sentiat, aut Romanæ Ecclesiæ doctrinam non sequatur, aut eius deprimat potestatem, esse hæreticum. Et in alio libro, à Papæ authoritate vim Scripturæ omnem dependere, affirmat. Imp. 116. Max. 1. Papa 223. Iulio 2.

De eodem.

PRimus hic contra Lutherum pro indulgentiis scripsit, & expresè posuit hanc propositionem: indulgentiæ autoritate Scripturæ non innotuêre nobis, sed autoritate Ecclesiæ Romanæ, & Romanorum Pontificum, quæ maior est autoritas. Addit autem & hanc propositionem: Quicunque non innititur doctrinæ Romanæ Ecclesiæ, ac Romani Pontificis, tanquam regulę Dei infallibili, à qua etiam sacra Scriptura robur trahit & autoritatem, hæreticus est, &c.

Iulius Mediceus Papa.

1504. HIc Papa sedis Pontificiæ occupationem pluribus, quàm octingentis millibus aureorum, à diuersis mercatus est. Ioan. Rebvvitz.

Iurgium inter Spirituales & seculares.

1506.

HOc anno in conuentu quodam dissensio suborta fuit secularium aduersus Spirituales, vt scilicet sedentes iuxta Regem Spirituales non ambas partes eius cingerent, sed tantummodò in dextra parte sederent: & quia Spirituales plura bona & terras, quàm seculares, posiderent, ad bella etiam plura, quàm illi, conferrent, & ipsi irent. Miechouius.

Ægidius Faber Monachus.

1506. SCripsit Chronicon sui ordinis, & præcepta vitæ religiosæ, orationesq; ad Clerum. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. V.S.

Ordo

Ordo Indianorum. 1506.

SVb Iulio 2. Pontifice Romano, & Maximiliano 1. Cæsare hic ordo institutus fuit. Vestitus est extrà atricolor, interiùs albatus, vtpote Carmelitarum progenies: Francisco Modio authore, qui in hunc modum de iis canit:

Arbitrium Augustæ Romæ alter Iulus habebat,
Imperii & Princeps Aemilianus erat
Tempore, quo nobis extremis inditum ab Indis
Nomen nunc etiam, quod fuit antè, manet.
Nimirum inuentis nouiter tot gentibus, & quæ
Vndique sunt vasta ac oppida cincta mari,
Debuit accessus fieri ad sacraria nostrûm,
Qui tegimus purâ pallia pulla toga.

Ioannis Quintini Hedui I. C. de Christianæ ciuitatis Aristocratia. 1506.

HÆc est illa plenitudo potestatis, tam in datis clauibus, quàm in commendatis ouibus, quæ solis & omnibus Christi vicariis, Petri successoribus, hactenus à sinceris Christianis tributa est, & seruatur ab vniuersa, quòcunq; se diffundit, Ecclesia Christi, per quam plenitudinem totum mundum pedibus habent suppositum, de qua quidem scriptum legimus xxij. dist. c. j. quòd illud verbum, quo constructum est cœlum & terra, beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni, simul & cœlestis imperii iura commisit.

Iura autem, non quæ vi constent & atrocitate, quæ tantùm copiis, opibus, satellitio defendantur, quibus insontes opprimantur: Reges gentium dominantur eis, vos autem non sic: Lucæ xxij. in huiusmodi pompis & potestatibus non Petro, (qui, nec aurum nec argentum se habere, gloriatus est) sed Constantino successerunt Pontifices, ait Bernardus libro de consideratione quarto, ad Eugenium Papam: sed iura, per quæ potens est pontifex exhortari quemque in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere, non, vt fidei nostræ, nostrisque dominetur, ac solus omnia possit & possideat, vnus est enim Christus, cuius omnis terra est possessio, qui sibi totius orbis Imperium vendicat, quippe cui data est omnis potestas in cœlo & terra, Matth. vlt.

Curam duntaxat, & custodiam Pontifex habet, non dominium, quem tunc Dominus ille cœlestis constituit super familiam suam, non vt ad libitum conseruos percutiat, edat & bibat cum ebriis, sed vt singulis cibum det in tempore, Matth. xxiiij. id est, non tam vt præsit, quàm vt prosit.

Exemplo fortè dicam faciliùs id, quod sentio. Quod est in villa villicus, quod in ædibus inquilinus, quod puero pædagogus, domino seruus, hoc pontifex summus in orbe Christiano: villicus euellit & plantat in agro, & inquilinus aperit & obstruit sæpè limina domus, & ferulam manu gestat pædagogus, interdum verberans: non alia conditione præfectus est Domini sui famulitio Christi vicarius, & Petri successor, Papa, quàm vt doceat, moneat, increpet, peccantes corrigat: (Hic est ille gladius Spiritualis) qui Nabothi exemplo, vineam suo proprio cruore defendat, iij. Reg. xxj. qui se murum pro domo Israël opponat. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2.

Ioannes Linturius Sacerdos Hofensis. 1506.

HOc anno, circa Natiuitatis Christi festum, initio anni, ignis in quantitate dolii cecidit è cœlo ad montem patibuli. Desuper cecidit vir magnus, niger, extensis brachiis ad ignem, & combustus fuit: pôst cecidit stella ignita quasi super prætorium, & versa cecidit ad montem Plassenbergk, & citra montem castri in Culmbach. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. V. S.

Idem. Anno 1505. in die S. Erhardi, in noctis crepusculo, circa oppidum Pilsn Bohemiæ, muliere prętereunte, signum magnum crucifixi cum latronibus à latere, ante oppida consuetè positum,

se inclinauit versus dextrum latronem, ita vt trabes crucis fragorem magnum facerent. Mulier audiens & videns, oppidanis narrauit: qui exeuntes viderunt, signum Christi ad latronem, & latronem ad Christum versos esse, inferiori stipite non verso: & ita se imagines aspiciunt adhuc.

Idem. Anno 1502. oritur noua secta, & plurimorum confœderatio in partibus Rheni, qui propria authoritate & vi multos spoliârunt sacerdotes ditissimos, diuidentes hæc bona inter pauperes sacerdotes, qui dicebant, omnia bona debere diuidi æqualiter: volentes corrigere, & occidere sacerdotes, & nobilitates. Sed excommunicantur, subiugantur, cremantur, vt hæretici, & occiduntur aliás multi: quorum capitaneus erat supremus dictus Ioannes vom Drath / nobilis, habens plurima millia suæ sectæ, more Bohemorum.

1507. ## *Factum detestandum quatuor Monachorum Prædicatorii ordinis in ciuitate Heluetiorum, Bernâ.*

Magna erat concertatio, multis iam annis agitata, ab anno scilicet Christi 1370. quo orta fuit, inter Monachos ordinis Prædicatorum & Minorum, seu Franciscanorum, de conceptione Mariæ virginis. Prædicatores asserebant, B. Mariam, vt & alios homines, in peccato originali conceptam esse: Franciscani id negabant, & pernegabant. Tandem eò vsque progressa est contentio, vt Prædicatores ad solita arma confugerent, & falsis miraculis suam opinionem stabilire ac confirmare, statuerent.

Conueniunt igitur in Capitolio VVimpfenii oppido Germaniæ, ibique deliberant, vbi commodus & opportunus locus ad hanc rem inueniri posset? Cunctis Berna Heluetiorum placet, quòd gens simplex, sed bellicosa, & propterea suæ opinioni armis & vi defendendæ idonea, si res postularet, in iis regionibus esset.

Quatuor igitur primarii ordinis in monasterio Prædicatorum Bernæ telam ordiebantur: & quoniam Supprior, vnus ex his quatuor, artis magicæ peritus erat, adiurabat cacodæmonem, vt vnà cum ipsis consilium iniret, quo pacto rem commodè possent conficere. Is specie Æthyopis apparens, omnem suam illis operam hac conditione promittebat, si sese illi dederent: id quod non grauati fecerunt, datis ei chirographis proprio sanguine scriptis.

Opportunè autem accidit, vt illis ipsis diebus Ioannes Iezerus, homo simplex, artificio sartor, in ordinem ipsorum cooptaretur, qui proposito ipsorum commodus videbatur. Tentabant ipsum, iacientes lapides in eius cubiculum, nocturno tempore, excitantes strepitum, simulantesque, se spiritus esse. Res ab initio non malè eis cessura videbatur.

Die quodam veneris Supprior inuoluens se linteo, vnà cum aliis spiritibus, quos ad hoc magicis artibus euocauerat, irrumpebat in cellam fraterculi illius, magno cum impetu & fragore, simulans, se oportere ab eo multa multis cum lachrymis petere: aquam verò lustralem, & reliquias Sanctorum illi iam antè in cellam illius reposuerant. Frater ille exterritus, negabat, se opem illi posse ferre, commendans ipsum seruatori Christo, & matri ipsius.

Spiritus respondit, in ipsius & fratrum facultate positum esse, vt his malis liberetur, si per octiduum singulis diebus ad sanguinem vsque se ipsum flagellaret, & octo Missas in sacello D. Ioannis celebrari in ipsius gratiam, curaret, & interea dum celebrarentur, brachiis extentis humi iaceret: significabatque illi, quòd sequenti die Veneris, vel feria sexta ante intempestam noctem maximo cum impetu rediturus esset, monens ipsum, ne consternaretur: diabolos enim ipsi, quippe sancto viro, nihil posse obesse.

Stolidus ille postero die ipsis coryphæis rem omnem detexit, obsecrans, vt sibi adessent, quò misera illa animula posset liberari. Res statim per totum oppidum diuulgata est: publicè pro suggestu illis de rebus sermones à monachis habiti sunt: laudabant sanctitatem ordinis sui, quæ vel ex hoc perspici posset, quòd spiritus ille ab ipsis, non ab impiis & temulentis Franciscanis, opem expeteret.

Tempore constituto rediit spiritus ille, comitatus aliis malis spiritibus, magno cum tumultu, in fratris cellam, qui adiurans ipsum, de quibusdam rebus interrogabat. Spiritus narrabat, quisnam esset, & quas ob causas tam miserè vexaretur. Gratias agebat cùm ipsi, tum fratribus ipsius, quòd eius cura tangerentur, adiiciens: si adhuc missas 30. & 4. vigilias celebrarent, & ipse adhuc semel ad sanguinem vsque virgis seipsum castigaret, se ex maximis cruciatibus, quos annis 160. iam continuatos pertulisset, prorsus liberandum esse. De rebus quoq; aliis mirandis cum eo conferebat, quas nihil attinet hoc loco referre.

Postea spiritus ille iterum fratri apparuit, & ordinem Prædicatorum aliis omnibus antetulit, significans, multos ex illis, qui huic ordini aduersati fuissent, in purgatorio atroces pœnas luere: Bernam quoque funditus euertendam, nisi Franciscanos eiiceret, & ab annuis pensionibus, quas à Rege Galliæ accipiebant, sibi deinceps caueret. Quædam etiam commemorabat,

quæ

quæ fratri euenissent: quæ omnia ab ipso per confessionem auricularem expiscati fuerant. Gratias simul agebat fratri pro beneficio liberationis, significans ei, quòd si in septimum Angelorum chorum receptus esset, se ibi Missas celebraturum pro benefactoribus suis.

Postea alia quadam nocte alius, habitu mulieris, veniens, dicebat, se Barbaram esse, cuius cultui addictus fuisset, & significabat, apparituram ei diuam virginem, atque ad quæstiones illas responsuram, quas vnus ex monachis ei in scheda quadam conscripserat. Hæc Barbara promittebat, se Mariæ virgini daturam schedam illam, quam mox postea mirabiliter signatam in loco quodam sacro reperturi essent.

Frater suis patribus rem omnem detexit, confiteri volens peccata sua, vt apparitione diuæ virginis dignus efficeretur. Iubebat eos schedam in loco sacro quærere: tandem inuenerunt eam in ciborio, vt vocant, vbi eam antea reposuerant. Ferebant eam in summum altare, dicentes, signatam esse Christi sanguine, & lucernas sua sponte accensas fuisse.

Matutino tempore apparebat Maria fratri, multa referens, quæ filius eius Iesus eam iussisset illi recitare; nempe, Iulium Papam sanctum illum virum esse, qui duos ordines inter se conciliare, & festum pollutæ conceptionis Mariæ instituere deberet. Se enim Papæ illi crucem quatuor guttis sanguinis sui filii signatam, missuram, in testimonium, quòd in peccato originali concepta sit: aliam crucem, quinque guttis sanguinis signatam, reperiendam in ciborio, quam Romam mittere debeant. Pontificem enim largis indulgentiis eam confirmaturum, & Bernam remissurum: & alia huius generis, de quibus multa vltrò citroque dicebantur, & scribebantur.

Maria illa in testimonium prædictarum rerum, clauum ferreum adegit per manum fratris, dicens: Hoc vulnus die, quo filius meus crucifixus est, & in festo corporis mei renouabitur.

Deinde encausticam aquam magicis artibus pararunt, qua sensum illi adimentes, vulnera alia quatuor ei impresserunt: postea cùm sibi restitueretur, dicebant, circa ipsum nescio quid sancti apparuisse.

Cumque multi confluerent, vt nouum illum Christum viderent: instruebant ipsum (agrestibus enim erat moribus) quo pacto se gerere deberet. Cumque potionem illi dedissent, quæ eum sensu spoliabat, & efficiebat, vt spumaret, dicebant, ipsum luctari cum morte, sicut Christus in monte olíueti.

Postea apparebat alius, ei multa referens, sed frater, agnita eius voce, omnia suspecta habere cœpit, illumque à se repulit.

Sequente nocte apparebat ei Prior, dicens, se Mariam esse, de qua antea dubitasset, & ad omnem suspitionem depellendam, se hostiam corporis filii sui ipsi offerre (offerebat autem ei hostiam tinctam veneno) ne deinceps putaret, se spiritum malum videre: dicebat enim, se afferre vitreum vasculum plenum sanguine filii sui, quo & ipsum & monasterium donaret.

Frater, qui hanc quoque apparitionem suspectam habebat, respondit: Si non es malus spiritus, recita mecum orationem Dominicam, & salutationem Angelicam. Prior recitabat orationem Dominicam: postea dicebat loco Mariæ, salutata ego sum Maria, gratia plena, Dominus mecum, &c. Frater, cognita voce Prioris, arrepto cultro vulnus ei inflixit, cumque ille se defenderet, frater fortiter illum repulit.

His peractis, sperans Supprior, se illa, quæ illi duo perdidissent, restituere posse, apparebat fratri, dicebatque, se Catharinam Senensem esse, obiurgabat eum, quòd tam inhumaniter diuam virginem tractasset, adiiciens: Iussa sum tibi indicare, quòd vera vulnera Christi in corpore tuo habeas, quæ neque ego neque Franciscus habemus, idque multis verbis exaggerabat. Cæterùm frater eum ita excipiebat, vt statim fuga salutem quæreret.

Quoniam verò frater nolebat ampliùs ludibrio ab eis haberi, anxii & perturbati, habito consilio, dicebant ei, se quidem liberè fateri, quòd aliquot apparitiones mentiti fuissent, non alio consilio, quàm vt in religione permaneret, summam tamen negotii veram esse, neque debere eum dubitare, quin vulnera Christi in corpore suo gereret. Et quandoquidem res iam inuulgata esset, rogabant, ne tergiuersaretur, alioquin ignominia afficiendum ordinem, & eum vnà cum ipsis magnum periculum incursurum: sin verò constans esset, hoc sibi & illis vtilissimum fore: verbisque blandis ipsi persuadebant, vt, deinceps se eis obtemperaturum, promitteret.

Post longam itaque institutionem, imponebant eum altari diuæ Mariæ, genibus flexis, in sacello quodam ante simulachrum sacræ virginis. Vnus ex monachis stabat post velum, & loquebatur per cannam, ac si Christus esset, ad Mariam, Mater cur lachrymaris? an non promisi, quicquid volueris, id futurum esse? Respondebat simulachrum, ideò lachrymor, quòd huic negotio non imponitur finis. Addebat simulachrum Christi: Mihi crede, manifestabitur. Postea monachus clàm egressus, sacellum clausit.

Hæc cùm ab aliquot aniculis per totum oppidum disseminarentur, statim magnus factus est hominum concursus. Quatuor monachi statim accurrebant, simulantes, se nescire, quid ageretur, mandabant aperire sacellum, interrogabant Fratrem, quomodo illuc venisset. Is respondebat, se raptum esse à spiritu. Referebat etiam, quid simulachrum dixisset, quodq; non antè loco se mouere posset, quàm venirent ad se 4. primarii viri ordinis Senatorii, quibus quædã indicanda haberet: adhæc, Sacramentũ Eucharistiæ sibi dari, postulabat. Senatores illi pauca dicebant. Monachi

statim hostiam veneno illitam illi afferebant, quam cùm accipere recusaret, aliam ei afferebant, quam sumebat, simulque cum pompa in chorum (ita vocant templi supremam versus ortum Solis partem) ducebatur.

Frater & quatuor monachi vocabantur in senatum, vt, res illas ita se habere, asseuerarent. Quatuor verò illi metuentes, ne Frater, qui suspectos eos habebat, aliquid effutiret, struebant ei insidias, cibis veneno infectis, adigebantque eum, vt hostiam veneno tinctam deglutiret, quam per vomitum reiecit: miserum variis modis ita excarnificabant, vt ex ipsorum collegio effugeret, multisque rem detegeret.

Interea duo legati à monachis Romam mittuntur, qui confirmationem rerum illatum à Pont. impetrarent, cui postea contradicere nefas fuisset. Cumque illi redirent, & sperarent, rem esse (vt vulgò dici solet) in portu, amplifs. senatus quatuor monachos custodiæ mandauit: antea enim ex fratre, quem in vincula coniecerant, rem omnem cognouerant.

Senatus neque laboribus neque sumtibus parcens, & ipse legationem Romam misit, vt, quid in hoc negotio agendum esset, liquidò constaret. Tandem quatuor monachi & frater tormentis subiecti rem omnem detexerunt: cumque conuicti essent tot fraudum & scelerum, permittente Papa, sacris fuerunt exauthorati (vulgò degradationem vocant) & exusti, anno Domini 1509. vltimo Maii.

Ex illo autem tempore Monachi suam in Heluetiis authoritatem amiserunt, & hominibus etiam cuncta illa suspecta esse cœperunt, quibus ceu columnis Papatus nititur. Nulli enim, vel pauci admodum, credere ampliùs voluerunt, animas defunctorum opem & auxilium expetere, cereas sua sponte accendi, imagines loqui, lachrymari, ab vno loco in alterum moueri: cruces sanguine Christi conspergi: item, quòd hic vel alius in ecstasin incidens, res mirandas in cœlo, purgatorio, aut inferno viderit. Ad hæc dubitare cœperunt de transsubstantiatione panis in verum corpus Christi: de indulgentiis, purgatorio, aqua lustrali, satisfactionibus, similibusq; nugis.

Ac licet confirmationem summorum Pontificum super his rebus impetrârint, multi tamen credere noluerunt, rem ita se habere: Die Bauren fiengen an die sach mercken. Ac fuit sanè hæc impostura Monachorum non minima causa reformationis Ecclesiarum Helueticarum.

1507. *Anton. Beniuenius cap. 68. de Abditis.*

MOnachum vidimus atque curauimus, qui ob zelum castitatis, sed indiscretum tamen, ac minimè secundum Dei rationabile obsequium, colem sibi, & quidem pubetenus (exemplum rarum) prorsus absciderat: ex quo cùm sanguis copiosus efflueret, ac propterea medicamenta omnia vinceret & exuperaret, arduum sanè ac laboriosum fuit, eiusmodi profluuium sistere atque inhibere. Oportuit enim singulas venas, quæ sanguinem fundebant, apprehendere, atque ita deligare, vt ora præclusa coirent. Quo facto, reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus ritè curatum, penitus sanesceret. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. V. S.

1507. *Guilhelmus de Mara.*

HIc videns, ventrem, plumam, & venerem in Ecclesiasticum ordinem irrepsisse, conflictum in Chymæram conscripsit: & alia multa. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. V.S.

1507. *Horrendum.*

MEdiolanensis quædam prope portam Comensem puerum strangulauit, & deuorauit. Cùm super sceleris immanitate torqueretur, ab ipsis Diis inferis sibi persuasum, aiebat, si trimum vel quadrimum puerum immolasset, omnia, quæcunque vellet, consecuturam. Proinde grauissimum de ea supplicium sumtum est, rotarumque radiis cancellatim inflexam, ægreque collisis ossibus defractam, mors lenta sæuaque confecit. Artunus in Hist. Mediol.

1507. *Petermannus Etterlin, autor vetustissimi Chronici Heluetici.*

ANno 1417. cùm Cæsar Sigismundus Constantiam rediret ad concilium, inter alia comperit, Sacerdotes non obtemperasse commendatæ reformationi: ideoque valdè perturbatus constituerat, se non concessurum, eligi nouum Pontificem, donec reformatio esset perfecta: at in hoc non admodum consentiebant, aut industrios se exhibebant sacerdotes: & si carendum esset Pontifice, donec emendarentur clerici, sanè in perpetuum carendum foret Papa. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2.

Inter memorabilia multa, alia quædam scriptura in Chronicis illis Heluetiorum antiquis habetur, manu annotata, dicens: mirum esse, non quenquam beatorum Sanctorum per vitam suam inuocasse alium aliquem Sanctum, præter vnum Deum, suum creatorem & Seruatorem: & tamen nos eius vecordiæ & pertinaciæ esse improbos, vt Deum nostrum derelinquentes, eos diuos subinde imploremus.

Idem. Monachum, qui Cæsari Henrico propinauerat venenum in calice Sacramenti altaris, Papa magnis donauit bonis & thesauris: Cæsar autem sentiens, sibi datam esse mortem, ingressus Sacristiam consuluit Monacho, velit ocyùs loco discedere, aliàs enim ipsi pereundum fore per manus ministrorum suorum. Cùm autem aperiret suis optimatib. calamitatem suam Cæsar, & se venenum hausisse, maxima orta fuit querimonia, & miseria: & obsecrabant eum medici, vellet admittere pharmacum, tunc ab ipso recessurum toxicum: at ille renuit, inquiens: cum non eijciam, quem assumsi in solatium, & auxilium. Mortuus igitur post dies decem Paphiæ, solenniter mandatus fuit sepulturæ. Imperatore & Papa vt sup.

D. Ioan. Scheyringus. 1507.

QVantò Papatus sese altiùs euexit, tantò profundiùs iterum deijcietur: quod nisi propediem fiat, non poterimus ampliùs, illæsâ conscientiâ prædicare. Itaque Deus restauratorem Ecclesiæ suæ missurus est, qui verbum suum in apertâ luce proferat, atque è tenebris, quibus est inuolutum, eruat. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2.

Bernardinus de Busto Mediolanens. Ordinis Franciscanorum. 1507.

POssumus (inquit 2. part. quadr. Serm. 11.) per Babyloniam intelligere Romam. Vnde super illud 1. Pet. 5. Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta, ait glossa: Romam appellat Babyloniam, propter confusionem multiplicis idololatriæ. Et nos dicere possumus, propter confusionem multiplicis malitiæ: in qua fortè nascetur Antichristus ex aliquo malo Pontifice, qui fuerit alicuius sanctæ religionis professor, sed inobseruator & præuaricator regulæ suæ. Imperatore & Papa vt sup. à.

Idem in Mariali lib. 1. cap. 3. Dominus fuit cum Mariâ, & ipsa cum Domino in eodem labore, & in eodem opere redemtionis. Mater enim misericordiæ adiuuit patrem misericordiarum, in opere nostro saluris.

Ibidem libro 1. cap. 2. Salomon dicit: turris fortissima nomen Domini: ad ipsam confugiet iustus, & exaltabitur: Nobis autem dicendum est, Turris fortissima nomen Dominæ: ad ipsam confugiet peccator, & saluabitur.

Ibidem. Sæpe quos filij iustitia damnat, matris misericordia liberat.

Ibidem. Peccatores ad Mariæ nomen confugiant, ipsum enim solum ad medendum sufficit.

Iacobus Spiegelius commentator super Guntheri Poëtæ versus, qui extant libro 6.

FVit hic Spiegelius Catholicus, Papista, Consiliarius Cæsaris, sed quàm parùm cum illis sentiat, illorumque & doctrinam & vitam, etiam ante Lutherum, taxet, scripta eius monstrant.

Ecce, paterna fides, & magni præsulis alma
Integritas, humilisq́ Petri vestigia sectans,
Iam non ferre crucem Domini, sed tradere regna
Gaudet, & Augustus mauult, quàm Petrus haberi.
Ecclesiæ pacem, gladijs quæ ritè duobus
Vtitur, alterutro nunquam benè firma remoto,
Scindit, & in sese geminos exasperat enses:
Dumq́ sacerdoti conatur iungere regem,
Non vno tantùm contentus, lædit vtrumq́.
Quid voluêre duo gladij, quos Petrus in illo
Iudicat esse globo? totidem nisi nomina summi
Iuris in Ecclesia: quæ cùm sibi mutua quondam,
Fœderis alterni nexu, suffragia præstent,
Sunt diuisa tamen, nec in vnum posse videntur
Iuncta coire caput: nec eodem sæpè recurrunt
Instituenda modo, licet vnus vtriq́ sit auctor,
A quo nomen habet sub cœlo quæque potestas:
Alter honos cleri consensum postulat: alter
Arbitrio procerum, regniq́ fauore paratur.
Ergò quid ad summum de regni iure, quid, oro,
Pontificem spectat? nullum caput ista super se
Aspicit, excepto cœlorum rege, potestas.
Ecclesiam regat ille suam, diuinaq́ iura
Temperet, imperium nobis fascesq́ relinquat.
Adde, quòd infandum tractantes pectore votum,
Latores apicum, mandatorumq́ sequestri,
Diuinas spoliare domos, sacra tollere vasa,
Excoriare cruces, abrumpere textibus aurum,
Omnia, quæ possent, auidè corradere sæuis
Vnguibus, & secum collecta referre, parabant.
Vtq́ minùs cautos mendacibus angere possent
Ac terrere notis, &c.

Gladijs quæ ritè duobus vtitur) Sequitur commenticiam Scholasticorum Theologorum sententiam, qui Christi verba de duobus gladijs, vt pleraque alia, quæ propriè ad Philosophiam cœlestem pertinebant, subuerterunt, reclamantibus omnibus Christi præceptis, reclamante tota ipsius vita, reclamante doctrina apostolica, refragantibus tot martyrum millibus, repugnantibus vetustis interpretibus. Paucis illis verbis, Ecce duo gladij hîc, Mundi gladium imperatori, & Ecclesiæ, si Christo placet, asseruerunt: quamuis ipse affirmet, Regnum suum non esse de hoc mundo: & Apostolus: arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Dei. Sed quid attinebat, hinc trahere publicam magistratuum functionem, quam neque Christus, neque Apostoli ademerant, quin, eam etiam idololatris incolumem esse, voluerunt, quòd iusticiæ diuinæ seruiret.

Dumque sacerdoti conatur iungere regem) Hoc est: dum superioritatem, vt vocant, dominandi, sacerdotibus planè interdictam à Christo, vsurpat.

In illo globo) id est, in cœtu Apostolico.

Summi iuris) Potestatis, quo vocabulo etiam homo potestate præditus dicitur.

Sub cœlo quæque potestas) Non enim est potestas nisi à Deo, vt Apostolus dicit ad Rom. c. 13.

Alter honos) scilicet pontificalis. Alter) scilicet Regalis.

Ergo quid ad summum) An nescis, Friderice, Princeps Christianissime, dictum Christi, Inter vos non dominabimini, sicut subditis dominantur reges gentium, hoc valere scilicet: Tu Petre, cum tuis successoribus Romani Imperij, hæres esto perpetuus? Item: Ego veni ministrare, & non ministrari, esse: Imperatores & reges terrarum tua, ac successorum tuorum, in solio plus quàm regio, venerabundi gemmata osculentur vestigia? Tum illud? Qui primus voluerit esse inter vos, erit vester seruus: & qui voluerit inter vos fieri maior, sit vester minister: aliud significare nihil, quàm, apud vos est præcipiendi potestas, reliquam Ecclesiam manet parendi necessitas: constat enim, dicere solitum Benedictum XII. Omnem imperij potestatem suam esse: eò quòd Christi Iesu superni regis esset vnicus in terris vicarius, & successor Petri.

Nullum caput ista super se) Hoc si quis hodie constanter asseueraret, hæretici nomen apud pontificios adulatores non effugeret. Contrariam tamen partem, vt veritati affinem, magni nominis viri tutati sunt: licet hactenus eorum vicerit doctrina, qui vniuersam propè Scripturam diuinam adulterinis interpretationibus subuerterunt. Apud quos nata sunt illa olim

ignota penitus Sanctis vocabula: Caput vniuersalis Ecclesiæ: Generalis vicarius, Deus terrenus, Pontifex Maximus, Suprema potestas, Legitima potestas, Habitus gladij, Vsus gladij, & alia multa huiusmodi. Quid pluribus? hodie habet Imperator, vt eorum vtar verbis, recognoscere Papam in superiorem, & expectare ab eo personæ suæ approbationem.

Ecclesiam regat ille suam) Iuxta præceptum Pauli: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus: sed hîc in promtu adest duplex nobis solutio: vna, Romanum Pontificem non alligari verbis Apostoli: quoniam inferior non habet imperium in superiorem. Altera, quòd ipsius vterque sit gladius solius. Item, omnia esse eiusdem, propter illum Christi sermonem: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

Latores apicum) id est, literarum apostolicarum. Sequestri) signat legatos, siue gestores negociorum Papæ. Lauinius in lib. quem scripsit de verbis sordidis, Sequestrum dici, vult, quòd eius vtraque pars fidem sequatur. Idque etiam Aul. Gellius probat, & Alciato non displicet: licet Etymologia vocis huius à Modestino tradita, subdura videatur.

Diuinas domos) Templa. Taxat Cæsar auaritiam, & sacrilegia sacerdotum Cardinalium, imprudentibus rerum pietatis prætextu imponentium.

Idem in scholijs Gunth. lib. 6. ad Regem Ferdin. Inuenias hodie, inquit, qui tam impudenti mendacio subscribant, (D. Petrum omnia iura Romæ tenere solum) cùm à Nerone, sub quo Romæ Petrum passum esse credimus, vsque ad Phocæ tempora & principatum, vrbs Roma in Imperatoris potestate fuerit.

Nam Bonifacio non licuit, τὸ πανθεῖον (Pantheum, Cybelæ matri, & omnibus Dijs commune) in honorem Mariæ virginis transferre: nisi potestate ædificandi à Phocâ impetratâ: adeò Pontifex (vrbis non tam dominus, quàm inquilinus) omni ditione carebat: vt ne sacellum quidem vnum, sine Imperatoris iussu, ædificare potuerit.

Ibidem. *Cogitet antiquos primæui temporis annos,*
Præteritosq; dies, & secula prisca reuoluat,
Num Petrus? aut Clemens? num cætera turba piorum
Sceptra latina dabat? Romanus tempore prisco
Pauper erat præsul, regali munere creuit:
Nec tamen, vt fasces, & regni iura Latini
Vel dare præsumat, vel cuiquam tollere possit.
Excessêre modum magnorum munera regum,
Si tantum cuiquam ius in sua regna dederunt.
Sed nec tanta fuit largitio, nec dare quisquam,
Quo caret ipse, potest: huius collatio regni,
Autorem sortita DEVM, contingere nulli
Iure potest hominum: collator muneris huius
Est DEVS, hoc summis regnum confertur ab astris.
Hoc tamen arbitrium Romanus tempore nostro
Vendicat antistes, documentaq; vana figuris
Exprimit, & chartis dat grandia verba superbis.
Iamiam picturæ, moneo, tollantur inanes:
Cauta verecundis mitescat Epistola verbis,
Iam veris tractare libet, iam muta loquaxq;
Cedat, & è medio mendax tollatur imago, &c.

Num Petrus, aut Clemens) Profectò dolendum est, opus Lini, qui mox Petro successit, intercidisse, quo complexus est res gestas Petri. Quæ enim circumfertur à Clemente conscripta Petri cum Simone mago concertatio, prorsus aliena est à pectore Apostolico. Receptum est, Petrum Ecclesiæ Christi præfuisse annos XXV. Antiochiæ VII. reliquos Romæ: præterea obseruatum id, quod rei experimentum veritasque hactenus edocuit, vniuersorum scilicet diui Petri successorum, cuiuscunq; illi sortis sumantur, neminem tot diebus in eius sede aut consedisse, aut consessurum esse, quot diebus diuus Petrus, primus à Christo Ecclesiæ Pontifex institutus, in ea consedit. Et rursus, non tantùm diui Petri dies nullus Romanorum Pontificum suo in Pontificatu permensus attigit, sed & ipsum quoque Petri nomen, quod ad Christianæ Ecclesiæ solidissimam Petram non immeritò alludit, Romanorum Pontificum obtinuisse, hactenus nemo visus est, quod hoc disticho Bouillus cecinit:

Petri successor consedit nemo diebus
Tantis, & nomen nemo secundus habet.

Clementis autem pietas, eruditio, atque modestia summa commendata est à scriptoribus temporum, rerumque Romanorum Pontificum. Huius meminisse volunt D. Paulum cap. vltimo ad Philippenses, eiusque esse eam, quæ ad Hebræos nunc vulgò inscripta est, Epistolam.

Nam cætera turba priorum) scilicet Romanorum Pontificum, quos idem Bouillus non inscitè in triplicem ætatem dispartitus est: vt scilicet prima eorum sit, qui in initio nascentis Ecclesiæ, sub cruentis imperatoribus viuentes, mortalem corporis amictum proprij sanguinis effusione, ad Christi imitationem, exuerunt: de his sentit indubiè Fridericus. Secunda eorum est ætas, qui quanquam pro Christo sanguinem non fuderint, nec palmam martyrij adepti sint: secundo tamen loco per beatorum martyrum vestigia incedentes, doctrinis, eleemosynis, & alijs huiusmodi pietatis operibus eximiam animi mundiciem & puritatem consecuti, templum Dei, & cohæredes Christi effecti, in sanctorum contubernia transierunt. Tertia summorum Pontificum distinctio eorum est, quorum quàm plurimi vel à prioris vitæ sanctimonia paulatim degeneres, animū genialibus delicijs inflexerunt, aut magis dominandi libidine, quàm pietatis studio, summi Pontificatus dignitatem contentiosis ambitionib. inierunt: qui neq; vt primi illi viciniores Petro, martyrij palmam adepti sunt, neque, vt mediorum syncera cohors, vsquequaque vitæ sanctimoniam coluerunt, vt piorum confessorum catalogo publicè promererentur inscribi.

Romanus præsul) id est, Episcopus. Nam ab initio neque Papæ, neque Pontifices, sed Romani Episcopi vocabantur. Nomen à vetustis temporibus deductum. Nam Athenienses, quos speculatum mittebant, quid in vnaquaque subditarum ciuitatum boni maliúe, æqui aut iniqui ageretur, hos Episcopos, id est, speculatores vocabant, vt patet in cap. qui Episcopatum. VIII. quæst. 1. Vnde verè, quare Rom. Episcopo nomen hoc Papæ fuerit inditum, tradit Ioan. Andr. in præfat. Clement.

Regali munere creuit) scilicet tempore Constantini Magni, & Syluestri Papæ.

Sed neque tanta fuit largitio) designat vulgatam illam Constantini iam dicti donationem, de qua apud nullos extat autores, præterquàm in libro Decretorum: idque in antiquis voluminibus minimè contineri, autor est Antoninus in Chronicis. Quanquam Isidorus in historia sua scribit, eum vrbe Roma Pontifici cessisse, relictis ornamentis & omnibus imperialibus, diademate videlicet, habituque & albo equo, quo vectabatur. Basilicas item dicitur nonnullas in vrbe condidisse: sed quid hæc ad tam immensum Petri, vt aiunt, patrimonium, elephantiase Constantini, sanguine puerorum, & Syluestri baptismate partum? O beatas nugas, quæ tantum constituêre imperium.

In Laurentium Vallam, virum propter veritatem odio habitum, & persecutiones passum eò, quòd probare conatus est eo libello, qui iam vulgò notissimus est, nullum ius siue munus imperij concessum esse Pontifici, huiusmodi distichum iactatum, legimus:

Ohe, vt Valla silet, solitus qui parcere nulli est?
Si quæris, quid agat, nunc quoque mordet humum.

Picturæ tollantur inanes) Quæ Lotharium Imp. adorantem pontificem exprimebat.

Quo nunquam) Taxat auaritiam Rom. curiæ, & aperit imposturam ad corradendum argentum à clero Germanico. Lege totum authorem, videbis, eum fuisse Catholicum, sed non Romanum.

Scala cœli Fratris Ioannis Minoris ordinis F. Prædicatorum.

1507. CLericus quidam hospitabatur in domo militis, cuius vxor monachum habebat amasium: ex quo grauis erat ipsi præsentia clerici. Milite ergo recedente, vinum acetosum, panis durus clerico ministratur: & inducitur ad intrandum lectum. Cumque intrasset cameram, & amasius cum multis generibus ferculorum venisset, & iam posuissent mensam, miles rediens ad portam pulsauit. Tunc domina monachum inclusit subtus scamnum, & vidente clerico, cibaria abscondit.

Anno

Ingreditur dominus, vocatur clericus, & dum comederent, interrogatur clericus, quam scientiam didicisset? tunc ille, nigromanticam, inquit, & cùm rogaretur de domino & domina, vt aliquod experimentum faceret, ait: Dabo vobis bonam cœnam: & fictis incantationibus, dixit: Volo, vt in tali loco sint talia & talia cibaria, & in tali talia: nec timeatis, quia ego expellam de ista domo dæmonem, qui portauit ista secum, & quia est horribilissimæ figuræ, aperientur omnes portæ, & claudatis oculos vestros, & ego coniurabo eum, vt in figura monachi exeat de domo illa: cumque omnia fuissent completa, clamauit clericus: Dæmon, qui es sub illa banca, exi statim. Tunc monachus surgens velociter, exiuit hospitium, sine aliqua confusione. Imperatore & Papa vt suprà.

Ibidem. Fuit quidam Episcopus, qui plus diuitijs, delitijs, & vanis honoribus vacans, quàm vtilitati & bono exemplo subditorum suorum, dum semel ægrotaret, intrauit cursor cum lancea dicens: Citat te summus Papa, vt venias coram eo, ad reddendum rationem de ouibus tibi commissis, & de hæreditate, quam acquisiuit sanguine suo. Et facta citatione visum fuit Episcopo, quòd traheretur ad iudicium: & cùm esset coram Christo, videbatur sibi, quòd dæmones infinitas rationes adducebant suæ damnationis, & præcipuè quinque.

Prima fuit, quòd spoliabat pauperes, & induebat diuites & meretrices. Secunda fuit, quòd vestes sacerdotales, & omnia ornamenta domus, & vtensilia erant aurea & argentea. Tertia erat, quòd de fimo rei temporalis optimè curauit: sed de animarum informatione nihil, imò infinitas animas suo malo exemplo corrupit: & ostenderunt sibi plus quàm duo millia animarum, quæ damnatæ fuerant sub regimine suo. Quarta fuit, quòd studium vanitatum summum erat studium, literarum nullum. Quinta erat, quòd nolebat, nec permittebat, quòd alij saluarentur.

Tunc summus Papa dixit: O maledicte, quæ ego acquisiui proprio sanguine, tu consumsisti, vt fulgeres in apparatu regio. Ego acquisiui manibus crucifixis, & tu expendisti cum manus ludo, & aleis perdidisti: ego acquisiui coronam spineam portando, sed tu expendisti molle puluinar capiti tuo supponendo: ego acquisiui cum opprobrijs & flagellis, tu consumis in vasis argenteis & scutellis: ego acquisiui nudatus proprijs indumentis, & tu expendisti in sericis vestibus variegatis, & in vestibus nimiæ vanitatis: ego acquisiui fel & acetum potando, sed tu expendisti delicatissimis cibarijs victitando, vinumque & nectar potando: ego flendo clamaui, vt oues ad ouile reducerem, sed tu clamasti ad eas, vt tanquam lupus mactares. Et ideò assigno talem diem, ad audiendam sententiam diffinitiuam.

Cùm autem de his solicitus & anxius euigilâsset, narrauit familiæ, quídnam vidisset? Qui volentes ei placere, & plus curantes de rebus, quàm de anima, reprehenderunt eum eò, quòd curaret de somnijs. Tandem tempus labitur sine pœnitentia, vsque ad diem statutum. Et illo die, in illa hora sibi assignatâ venerunt Dæmones horribiles ad cameram suam, dicentes: Surge maledicte, & audias sententiam diffinitiuam à summo Pontifice de vita tua.

Tunc ipse clamabat ad scutiferos & ad familiam: Expellite illos, expellite illos. Cùm autem neminem viderent, licet vocem audissent, Episcopus hoc videns, volens in dæmones irruere, & eos de camera expellere, cum tanto impetu venit ad columnam, quæ erat in medio cameræ, quòd fracto capite expirauit.

Bonifacius Simoneta libro 6. cap. 11.
Chronicorum.

ANno 1287. mortuo Honorio 4. Cardinales, qui alterius Pontificis creandi causa conuenerant, repentina lue affecti moriuntur: insuper terræmotus vsque adeò magni inualuerunt, vt fuga sibi consulentes, electionem in aliud tempus distulerint. Imp. & Papa vt sup.

Idem lib. 3. de Christianæ fidei persecutione. Petrus, Christi minister æquus, sincerus, mandato Domini Pontifex summus, non è gentib. opes, non oppida congessit: non regnare auidus, orare, prædicare, ac ieiunare intentus: languores auferre, miraculis sanitatem conferre semper cogitauit.

Idem libro 5. cap. 11. de pontificibus. Ludouicus Imp. Nicolao Pontifici obuiam ad mille passus procedens, ex equo descendit, & frenum equi Pontificis tenens, duxit eum pedes in castra sua.

Annales Misnenses. 1508.

HOc anno Præsul fuit Sextus Ioannes, cui accessit vexatio ab exteris: nam indulgentiarij Liuonienses, Romæ literis ab Alexandro & Iulio Pont. impetratis, suas merces exponere cupiebant in eius vrbibus, nomine & authoritate Antistitis Magdeburgij, hoc ille planè reijciebat, & suæ Ecclesiæ ingenuæ obijciebat libertatem, ideò ab omnibus locis suæ diœcesis illos nugiuen-

das seueritate arcuit, & causam tandem obtinuit apud Iulium II. Aduersarius eius erat Christianus Baumhauer, quasi dicas, arborum cæsor, aut euersor, qui ex illis indulgentijs pecuniam faciebat, adhibitis duobus impostoribus Philippo Scirpio, & Hermanno quodam Sacerdote Hildeshemio.

Vix defunctus erat hoc negotio, ecce illi bellum imminebat à nobilitate, cuius multitudinis duces erant Alexander comes Leisnitius, & Ioannes Kitlicius, item Coceritij, familia antiqua & fortis. Accedebat direptio Verdæ episcopalis oppidi satis lauti, à quodam Guterstenio Boëmo facta: ad id recuperandum misit Georgium Angerum, præfectum Dresdensem, Georgius Dux Saxoniæ, cuius prudentia sunt res compositæ, sed sine recompensatione sumtuum.

In tot simultatibus & turbis præsul sagacitate, & animi robore hostes superabat: nec erat in suo munere non maximè industrius. In superstitionem suorum temporum sæpe iocabatur. Dixit aliquando, si sacra Biblia lego, aliam inuenio religionem, quàm quæ nostra hodie est: & illam nostris moribus, & institutis valdè dissimilem.

Cùm videret multitudinem Ioanni Tecelio Dominicano, Theologiæ initiato, & impostori astuto numerantem pro indulgentijs pecuniam, ô cæcam plebem, ait, quæ mittit pecuniam in eam cistam, ad quam reserandam non habet clauem. Dixit de eodem Tecelio, ipsum fore indulgentiarum institorem vltimum, quòd nimia esset impudentia & temeritate præditus. Cùm subijceret ei Canonicus eruditus, Tecel lingua Turcica significare diabolum, effusè risit, sed verbum nullum addidit.

Georgium Frichenhusium Dominicanum Lipsiensem, contra bullam, de esu butyri concionantem, defendit, & pro eo contra Canonicos Fribergios liberam tulit sententiam: nam quod Romæ palàm & impunè per totum anni tempus venditur, id Germanis sine ære permittere, aut sine pœna edere, non licebat.

Cùm monachum videret, dicebat, nullum animal audacius esse eo, quod è cucullo prospiceret. In eius mensa nullum esse monachum visum, non leues homines mihi affirmârunt. Sacerdotum mores egere correctione, & licentiam vitæ eorum nimis longè progressam, constanter profitebatur. Dedicationem quorundam templorum aut dissuasit, aut quoad potuit, distulit, cùm videret, vltra modum superstitiones venales crescere. De fundatione sacri perpetui, quod Missam nominant, adhibitus in consilium respondit, pulcherrimum quidem in equo oculos esse membrum, & id ad decorem spectare præcipuè: sed si totum equi corpus nihil esset, præter oculos, id ipsum, quod ornamento fuerat, iam futurum prodigio: indicare volens, minuenda potiùs, quàm augenda sacra nummaria.

Ioannem Pfenningium Theologum Erfurdianum, qui habitum religiosum mutauerat, Fretensem suffraganeum, in Annæbergo pastorem, annos sex Vurcinæ & Stolpenæ tenuit vinctum, qui & in carcere, lumine non custodito, stramine ardente, fumo suffocatus est.

Eius temporibus dux Georgius cœnobium in Annæbergo, & aliud in rupe regia, altissima ad Albim specula, fundabat: de quibus cùm fortè præsulem rogaret sententiam, ei respondit: Illud vix duraturum, propter fumum è coctione metallorum: hoc verò propter auram Boëmicam Hussiticam breui interiturum: quod præsul ioco dicens, diuinator fuit: nam rupis regiæ cœnobium, viuente adhuc Principe, deserebatur.

1509. *Ex Epistola Helenæ, matris Regis Æthiopiæ ad Regem Emanuel Portugalliæ.*

HAud equidem longè absumus ab illo tempore, de quo Dominus noster Iesus, & eius dulcissima mater, B. virgo Maria prædixerunt, quòd in temporibus vltimis in Francia nasciturus esset Rex, & per eum Deus omnes gentes, Deique ignaros & hostes euersurus. Si igitur V. D. consultum visum fuerit, filios suos cum nostris filiabus connubio coniungere, in confirmationem mutuæ & perpetuæ amicitiæ, rogamus maximoperè, illud acceleret. Ad extirpandos infideles promtissimè omnes neruos conferemus, sed cùm nostrates minùs sint apti ad bella naualia, oramus, vt vos eiusmodi conducatis milites: tunc illis nos nostris sumtibus, victualibus, & omnibus necessarijs nunquam deerimus.

1509. *Carolus Bouillus Nicolao Horio, Episcopo Remensi, Gallo S. D.*

LIteras tuas accepi, colendissime domine, ex quibus intellexi, quòd, intra seculi spatium ad hunc vsque diem, nihil eiusmodi, vt tibi de duobus illis Christi militibus superiori meâ scriptione narraui, euenisse, statuas.

Anno

Cæterùm aliud aperiam tibi, quod magis mirêre, de sancto quodam nostræ ætatis Eremitâ, ui ante 20. annos in pace obijt. Appellant ipsum Nicolaum de Petrâ. Fuit autem Germanus, ex Heluetia oriundus: ipsi verò Heluetij superiorem Germaniæ partem vsque ad Alpes inhabitant.

Isthàc cùm iter facerem anno labente 1503. & non obscurè rumore populi aduerterem, quòd n viciniâ raræ sanctitatis homo, Nicolaus ille, vitam egisset: protinus ea loca visendi, remque omnem experiendi, incredibili desiderio tenebar. Ergò haud multa moratus, arreptâ viâ, rectà lucum Eremitæ versus contendi, vbi à Nicolai filio adultiore hospitio excipiebar, qui tum mihi parentis ui vestimenta monstrauit.

Alterâ luce nos ambo ad Eremitæ cellam procedimus, in quâ ipse per 22. annos, absque vllo cibi vel potus vsu, perseuerauit, vsque dum hac vitâ eximeretur: quo sanè mortales cæteros edocuit, remotam esse veritatem illius sancti & diuini dicti: Non in solo pane homo viuit, sed in quolibet verbo, quod per os Dei egreditur.

Heluetij quidem, Ecclesiastici pariter & politici, fucum subesse, rati, omnes illius syluæ semitas vndiquaque obsedêre, si fortè aliquem cibos ipsi ferentem deprehenderent: at apparuit tandem ipsa rei veritas, quòd nimirùm altiùs humano caput exeruerit ille, & quodammodo angelicum quiddam in carne eius habitet, gratiâ cuius cœlesti rerum affluentiâ viuat, atque communibus huius mundi infirmitatibus non sit obnoxius.

Hic Eremita Nicolaus, vt aiunt, & quod egomet in actis eius legi, antè & postquàm obijsset, insignis fuit miraculis.

Porrò proponam tibi visionem quandam, quæ illi precibus suis intento, noctu, cœlo sudo, in æthere comparuit.

Vidit autē humanum caput, horridum, minax, & iratum, cui triplex auro corona Pontificia fuit imposita: supra cuius apicem figura crucis, orbe circumducto, fulsit: horrida mento canities, & hæc quidem trifida, dependit.

Sex sine capulis enses è facie illius, oppositi inuicem, emicuêre: & vnus quidem fronte nitens, superiorem illam cruciculam cuspide verberauit, eam quasi transacturus. Alij duo prodierunt ex oculis, apicibus in eos impressis, reliquo verò dependente nutauerunt.

Ex naribus etiam duo, demissis tamen aculeis, arrectâ superficie descenderunt. Sextus denique, in os impactâ summitate, à labijs ad inferiora porrectus, apparuit.

Hi simul omnes à Nicolao, nullo temporis obseruato discrimine, visi sunt. Ipsumque totum caput, vt apparuerat, in spelæum sibi ad parietem obtutui proximum penicillo referri, curauit Eremita. Id quia paulò attētiùs conspiciebam, similem animo ideam concepi, memoriæque impressi.

Quoniam ergo, quid monstru hoc caput alat, ignoro, licet vtcunque interim, nihil boni sanè ipsum portendere, metuam: existimo tamen, te accuratâ coniecturâ id consequuturum esse, quodcunque Deus hac visione innuere voluerit: vt hac ratione me trepidantem erigas, & tantarum rerum cognitione erudias. Quòd si verò ne tu quidem inde extricare te potueris: scribe tamen, vt, quæ mea sit de hoc sententia, percipias. Vale. Dat. ex nostrâ SanCuriâ, ferijs Laurentij: anno 1508.

Nicolaus Horius Carolo Bouillo. S. D.

MAgnam cepi voluptatem ex literis tuis, quas mihi familiaris tuus attulit. Illis enim dici non potest, quàm mihi singularem erga me tuam beneuolentiam comprobaueris: de quâ si vnquam aliâs dubitassem, vel hoc vnico argumento omnes dubitandi caussas sustulisses. Quòd verò me rogas, vt tibi visionem illius Eremitæ, qui, posteaquàm duos & viginti annos in deserto singulari pietate Deum coluisset, exutâ mortalitate, tandem in cœlos migrauerit, exponam: haud certè tantum tibi promittere possum, quantum ad tam arduæ rei intellectionem videtur pertinere. Ita enim statuo, non id quemquam facilè præstiturum esse, nisi à Spiritu longè præstantissimo fuerit illuminatus.

Quamquam autem, vt dixi, hæc & alia videantur ad hæc mysteria mihi aditum intercludere, vt qui nihil in his, aut parùm sapiam: tamen, vtcunque potuero, meam tibi sententiam communicabo.

Primùm quidem iudico, caput ipsum neminem alium, quàm maximum quendam in Sacerdotio nostro significare, cùm id Pontificio diademate splendeat.

Quòd verò caperatis supercilijs, & candescente iratâ rubedine vultu, toruum spicit, haud dubito, quin illius summi Pontificis ingrauescentem tyrannidem denotet.

Anne præterea me audire cupis? Ecce quidem, vt lubet. Gladius in fronte, qui crucem pungit, declarat, Pontificem Antichristum esse: in oculis autem, vnus quidem inexplebilem illius auaritiam, sed alter abominandam fornicationem innuit: in naribus ostenditur eius tyrannis, & rerum spiritualium contemtus, & irrisio: Labia, quæ sunt postremo gladio transfixa, pigrum nebulonem, & mutum in Ecclesiâ, verbumque Dei non docentem subinferunt.

Sed quid sibi volunt decussa manubria? hoc videlicet: quòd, quemadmodum expertem capuli pugionem sine læsione tangere non licet, ita maximum sit periculum, si coneris dominum illum redarguere, & gladios ab eius facie dimouere.

Quantum ad Barbam prolixam, horridam, & trifurcatam attinet: eam puto omnis generis infortunia & calamitates portendere. Nam quia Papa, quando homines barbam eius mulcebant, eos quidvis agere, contra verbum Dei concesit: verisimile est, id ipsum haud impunè laturum esse.

Habes ergò sententiam meam, quam petieras, eam tibi pro amicitiâ nostrâ mitto. Vale. Dat. ex vrbe Rems, 28. Augusti, anno CIↃ. IↃ. VIII. Imperatore Maximiliano 1. Papa Iulio 2.

Hîc videre licet, quid Episcopus iste, sæuiente Papatu, de capite suo & Pontifice Romano senserit.

Audiamus etiam Lutherum Tom 4. Ger.

Ien. fol. 354. b.

CAput est Papa cum Ecclesiâ suâ.

Vultus iratus est latrocinium animæ & corporis.

Gladius in fronte est humana traditio, bona opera, & cæteræ phantasiæ, quibus passioni Christi meritum derogant, & Euangelium peruertunt pontificij.

Gladius in dextrâ nare Ius est Canonicum illud, irâ plenum. Nasus enim iram denotat, Psal. 78.

Gladius in sinistrâ nare est affectata Politiæ gubernatio, ferox, inquieta, arrepta sine verbo Dei. Et quemadmodum aliâs humores cerebri & sordes ad nares defluunt: ita traditio quædam humana est, & cerebri Romani rheuma, quòd Papa regibus terræ dominatur.

Gladius in ore est Verbum Dei, quod Antichristi fraudes, & mendacia coarguit.

Gladius in oculo dextro est Verbum Dei, quod Spirituales ordines, & hypocritas, iura, decreta, fabulas, idololatrias, & omnes Papæ illecebras è fundo subruit.

Gladius in oculo sinistro est Verbum Dei, quod Politicum imperium & sceptrum Papæ è manibus extorquet.

Cæterùm, quòd hoc caput auulsum est ab humeris, & corpore caret: indicium est, ipsum non esse caput Ecclesiæ.

Tripartita barba designat tres ordines & sectas à mento Pontificio pendentes: 1. est turba Hypocritica, rasa. 2. est turba Doctorum, vt sunt Iureconsulti, Theologi, Magistri. 3. est turba Potentium, vt sunt Cæsares, Reges, Principes, & domini huius mundi. Hæc tria genera hominum sunt illa barba, quæ quia neque humeros, neque præcordia tangit, id est, Ecclesiam: ideo neque illa membra sunt Ecclesiæ.

Gladij capulorum expertes innuunt, pro & contra Papam decertatum iri testimonijs Sacrarum literarum. Nam Papistæ vtuntur quidem ensibus, id est, dictis Scripturæ, sed inuersis & deprauatis: & hoc ipso tamen se iugulant: perinde, ac si quis, mucrone contra se directo, digladiare conetur, & aduersarius, impacto in corpus eius apice, vincat: ita Papistæ contra veram Ecclesiam Catholicam expediunt testimonia verbi Dei, tamquam enses, & non vident interim, quòd rectâ contra se faciant, & ipsi cuspides acutissimas in ore & oculis suis habeant.

De eadem visione alia sententia.

PEstilentes Papæ errores & tyrannides, quibus Ecclesiam Christi vastat, per gladios 3. egredientes ex facie eius: & calamitates eiusdem, quibus eum Deus perdet, per gladios 3. in ipsum tendentes significantur.

Por-

Portentosa. 1509.

ANno Salut. 1509. decima quarta Septembris, terræmotus grauißimus, diebus decem & octo continuis murum Constantinopolitanæ vrbis, quà mare spectat, cum omnibus adiacentibus domibus disiecit, fossatumque ruderibus impleuit, ac terræ æquauit. Arcem, in qua gazophylacium Imperatoris quinque turribus munitißimis custoditur, & insignis est domus, qua leones nutriuntur, tanquam in viuario, destruxit. Cuniculos, qui per montes ac longa itinera è Danubio aquas in vrbem deuehunt, maximis & laboribus & impensis fabricatos, concußit. Sinus autem maris inter Constantinopolim & Peram, violentia terræmotus adeò infremuit, vt in vtramque ciuitatem vltra muros aquam injiceret. Domus tributaria iuxta muros Constantinopolis in mare tota decidit, vt nullum illic appareret vestigium. Maxima item pars turris plumbeæ in Pera corruit. In Calliopoli munitißima arx penitus rupta est. Nec vlla domus illic integra mansit; totamq; Græciam ad Danubium vsque hic terræmotus longè lateque peruagatus est. Fertur, Constantinopoli tredecim millia hominum interijsse: & nisi Baiazetes Imp. monitus fuisset à quodam Caligero Monacho Græco, sene, quem familiariùs dilexit, secumque crebrò detinebat, vt in hortos descenderet, ruina oppressus fuisset Baiazetes, Cuspinianus.

Zoppinus. 1509.

SCripsit hic tractatum de Romanis meretricibus. Fuit autem olim Leno, postea Cardinalis cuiusdam famulus, demum verò fraterculus; nihilque, ipsomet teste, non benè compertum narrat. Imp. & Papa vt sup.

Ioan. Menardus. 1509.

REfert hic in lib. de Regula Francisci omni execratione dignam hanc historiam: quòd nonnullę fœminæ in habitu monachali cum monachis pila ludentes, præmium hoc sibi proposuerint, nempe, vt vtra pars vicerit, ei optio data sit concubitus.

In peregrinationes ad limina Apostolorum, ex quodam vetusto codice. 1509.

Roma vale, vidi: satis est vidisse, reuertar,
Et leno, meretrix, scurra, cynædus ero.

Aliud. *O, Roma à Roma quantum mutata vetusta est?*
Nunc caput est scelerum, quæ caput orbis erat.

Ex veteri quodam Miscellaneorum libro.

Roma manus rodit, nil dantem crimine prodit.
Curia Romana, quasi febris quotidiana,
Clerum corrodit, corrosum spernit & odit.

In Commentario magistrorum Parisiensium. 1509.

LEgitur in hoc Commentario de Iulio secundo Papa, quòd duobus nobilißimi generis adolescentibus, quos Anna Galliarum Regina Nanetensi Cardinali informandos commiserat, & alijs multis diabolicâ rabie (proh facinus) stuprum intulerit. Simile quiddam ab alio scriptore narratur, cui Gerbelius hoc addidit distichon:

Venit in Italiam spectabilis indole rarâ
Germanus: rediJt de puero mulier.
Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. vt sup.

1510. *Distichon Romæ legitur, vbi S. Petrus in vrbe pictus vt piscator dicit:*

Ecclesiam pro naue gero, mihi climata mundi
Sunt mare, Scripturæ retia, piscis homo.

1510. *Iacobus VVimphelingus in Chron. Argentinensium Episcoporum.*

Argentinenses Episcopi, qui ab exordio ad hæc vsque tempora floruerunt, septem & quadraginta, alium sibi titulum non desumserunt, nisi sub hac humili formâ: Ego N. diuinâ fauente clementia, Argentinensis Ecclesiæ pastor indignus. Quænám est laudis aut gloriæ excellentia, tam præclaro & digno Præsulatus titulo, terrarumque dominatu non esse contentum: & à Ducatu seculari, in quo neque prædium neque ouile quisquam possidet, vanum aut vacuum vsurpare fulgorem? Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. vt sup.

P. Ræsteriscus D. Iacobo VVimphelingo, diuinarum literarum Licentiato S. D.

Remitto ad te, vir ornatissime, fido cum hoc commensali meo, medullam illam Pragmaticæ, perquàm scitè, sincereque abs te excerptam, vnà cum prudentissima Cæs. Maiest. instructione. Faxit Deus Opt. Max. vt aquila nostra circumspectissima oculatissimaque ipsam summo culmine (perinde vt Liliatus Princeps) eripiat conseruetque, ne scilicet posthac beneficiorum isti harpagines vniuersam hanc nobilem Germaniam medullitus exenterent, eneruentque.

Negocium ipsum, mehercle commodissimum atque diuinum, summopere commendo: nec non cùm tuam ea in re diligentiam, tum Cæs. Maiest. ad Remp. Germaniæ zelum, haud immeritò maximi facio, mirificeque laudo. Nihil prorsus demendum in ipso facto, adijciendúmue (hac præsertim pestifera tempestate, proindeque nobis inquietissima) operæprecium duximus.

Æneam Syluium de Germaniæ situ propediem aut ipse reducam, aut fido cum tabellione ad suum remittam authorem. Vale faustissimè, Ræsteriscoque tuo, tametsi scabro & inculto, vtare pro tuâ sinceritate, vt voles. Datum festinanter & ex tempore, vrgente contubernali hoc meo, probatæ vitæ viro, quem tuæ humanitati commendo. Calendar. Decembris anno Christi M.D. XI.

Idem VVimphelingus. Credibile est, multos comites olim filios suos tradidisse vel monastico, vel Ecclesiastico statui, ne paternæ hæreditatis cohæredes essent, & filij reliqui seculares exaltarentur, & familiæ propagarentur. Quòd si genitores Deo Vniuersali prouisori confisi essent, & filios suos frugaliter viuere instituissent: hodie forsitan ipsorum progenies subsisterent, nec essent prorsus exstinctæ.

Idem. Hentzelo cupiens similiter, vt prædecessor suus, cultum amplificare diuinum, residuas sex Ecclesiæ sancti Petri Iunioris præbendas erexit, atq; fundauit. Sicut autem venerandus hic Hentzelo & Guilhelmus, suus prædecessor, sperauerunt, Canonicos in præbendis à se fundatis personaliter residentes, perpetuò Deum laudaturos: sic & alij (quicunque fuerint) qui in alijs collegijs sufficientes præbendas instituerunt, aut distributiones quotidianas auxerunt, voluêre, ab earum futuris possessoribus (haud euacuatis stallis) Deo & Ecclesiæ, animabusque fructuum iri: & id Deo gratius, animabus iucundius, rebusque publicis magis salutare fore: immò & Episcopis plus honoris allaturum. Quò enim plures in Episcopatu fuerint Ecclesiastici, vel docti, vel deuoti, tantò Episcoporum gloria maior, & salus reipublicæ Christianæ.

Idem. Vtinam vel vna domus in vniuersâ hac diœcesi foret, in qua honesti & maturi sacerdotes, à passionibus liberi, & castimoniæ dediti, in communi simul viuere possent: sicut sunt tot beguttarum, & Lolhardorum, aliorumque conuenticula, & mansiones.

Idem. Hermannus in Chronico, quod Flores temporum inscribitur, de cœnobio Ereschheim sic scribit: Proh dolor, tanta moderno tempore in eodem cœnobio facta est mutatio non dexteræ excelsi, sed potiùs sinistræ diaboli maledicti, in tantum, quòd potiùs possit dici prostibulum lasciuiæ carnalis, quàm monasteriũ continentiæ regularis. Hæc Hermannus. Quid si hodie superstes esset?

De similibus forsitan locis, pro fœmineo sexu fundatis, in quibus choreas, stupra, adulteria (sacris etiam noctibus) in multorum scandalum atque ruinam, exerceri, adulteros, sibique iunctos feudis Ecclesiasticis & secularibus, pro venere præmiari, publica vox & fama est: procul dubio flebiliùs lamentaretur.

Idem. Falluntur nostræ ætatis militares, & ordinis equestris viri, existimantes, cœnobia esse filiorum suorum xenodochia, tanquam sui maiores sibi illa fundârint. Ecclesiæ enim & monasteria ab Imperatoribus, à Regibus, à Ducibus, ab Episcopis, & à cæteris præclarissimis viris olim erecta atque fundata sunt, non pro venatoribus, non pro lasciuis, non pro ociosis, aleæ, veneri, & gulæ deditis: sed pro his, qui dies & noctes, sedulò & enixè, conditori, redemtorique nostro, pro nobis crucifixo (apud quem non est personarum acceptio) famularentur, ac debitum obsequium præstarent. Nec tamen inficior, procerum filios, literis & virtutibus deditos, & ad Deo seruiendum idoneos, ceteris posse præferri.

Taceo de collegijs pro fœmineo sexu (quem Gregorius magnus deuotum appellauit) institutis: vtinam sexus ille Deo dicatus, qui de Christi patrimonio delicatè pascitur, seipsum non aliquando de stupro, & adulterio, prolisque partu, suspectum redderet, atque infamem. Vtinam non herbis, non quarundam incisione venarum, non luridis potionibus, non lotionibus pedum exquisitis vel abortum procuraret, vel fœtum præfocaret.

Scandala multa, & horrenda flagitia è medio tollerentur, si Episcopi officio suo pastorali satisfacerent: qui meritò terreri possent, si crederent, sanguinem & vicia, quæ sua negligenti dissimulatione propagantur, de manibus suis tandem requiri, seque de subditorum vita, coram supremo tribunali, rationem iustissimo Deo reddituros. Neque enim frustra inter duodecim seculi abusiones Episcopus negligens decimo gradu est collocatus.

Idem. Argentinenses summo Pontifici (vt par erat) obtemperaturi, Ioannem de Linie territorium in Pastorem suum susceperunt, Vndecimâ Iunij die, anno post millesimum & trecentesimum sexagesimo sexto.

Fuit Ioannes iste Gallicus, homo dulcis, mansuetus, blandus, & simplex, & corpore formosus: sed lurco, gulæ ebrietatique deditus: cui nihil tam assiduum, tamque preciosum erat, quàm delicatis epulis, vinique potionibus vacare. Nec enim manè cuiquam aduentanti facilè responsa dabat, nisi ientaculo priùs sumto: imò nisi gallinam antè elixam deuorasset. Permittebat maiorem regiminis & administrationis partem præfectis & officialibus suis.

Rarum enim est, vt ab homine nunquam sobrio postulanda sit prudentia. Quòd nisi Magnatum & antistitum officiati Deum timeant, auaritiam oderint, ac munera spreuerint, ius læditur, Respublicæ pereunt, imò regna labant.

Gaudeo tamen, illum Gallum fuisse, non Germanum, ne solis nostratibus vini cupiditas ab alienigenis improperari possit. Adeò siquidem Gallus iste ventri & gulæ deditus fuit, vt à vulgo cappiuorax, linguâ suâ Coppenesser appellaretur.

Maximilianus, diuinâ fauente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus, &c. honorabili, deuoto, nobis dilecto, Iacobo VVimphelingo Selestadiensi, sacræ Theologiæ Professori, familiari nostro.

Honorabilis, deuote, dilecte: mittimus in præsentiarum ad te Secretarium nostrum, cum pragmaticâ sanctione regni Franciæ: commisimusque ei tibi nostro nomine nonnulla referenda. Quæ cùm ex mente nostra proficiscantur, cupiamusque, omninò, interueniente opera & industria tua, in talibus nobis satisfieri: ideò hortamur te, & per tuam in nos & sacrum Romanum Imperium obseruantiam (quam opusculis & lucubrationibus tuis iamdudum habuimus compertam) requirimus, vt non modò Secretario nostro indubitatam adhibeas fidem, sed te eum in his, quem etiam non requisitus à nobis præstitisti, exhibeas. Cupimus autem, dictum Secretarium nostrum (quoniam eius opera diutius carere non possumus) cum hoc voto nostro à te expeditum, quamprimùm ad nos remitti. Datum in oppido nostro Imperiali Vberlingen, die 18. mensis Septembris, anno Domini M. D. X. Regni nostri Rom. XXV.

Inuictissimo D. nostro Imp. Maximiliano Iacobus VVimphelingus Selestadiensis humilimam commendationem.

Victoriosissime Cæsar, lecta Cæsareæ tuæ Maiestatis epistolâ, moxq; acceptâ à Secretario instructione, totis ad id viribus me accinxi, vt id, quod Cæsarea tua Maiestas desiderat (quoniam cum Deo, & absque conscientiæ vulnere fieri potest) efficiam.

Ab ineunte enim ætate omnem operam meam Cæsareæ primùm tuæ Maiestati, deinde Germanicæ nationis & sacri Romani Imperij amplificationi deuoui atque dedicaui. Quamuis me voto tuo & instituto longè imparem sciam, & multi sint in aula tua, qui hoc munus absolutissimè

implere valeant: quibus maior est eruditio, maiorque rerum istarum communium experientia. Sunt & apud reliquos Principes, & apud Senatus Rerumpub. optimi doctissimique viri, qui Germaniam exornare, & ad pacem concordiamque vniuersalis Ecclesiæ, atque totius cleri ad Christianam disciplinam reducendi famam & gloriam persuadere possent: in qua re non modò tua Maiestas, sed & tui in Imperio prædecessores, Carolus Magnus, eiusque filius Ludouicus Pius, Othones denique, Conradi, Friderici, & Henrici, nouissimè autem Sigismundus, summa industria operam nauârunt, impellente ipsos indubiè zelo & charitate in Deum Opt. Max. & gratitudine in Christum, pro ipsius in humanum genus beneficijs, præcipuè autem amarissimæ passionis.

Neque enim Christus pauper pro nobis factus est, vt nos in omni rerum opulentia & luxu, de ipsius patrimonio cupiditatem nostram & ambitionem prodamus: neque famem pertulit, vt nos ingurgitemur: neq; labores, castimoniam, & dira tormenta subijt, vt nos in ocio, in lasciuia, inque omnibus delicijs & voluptatibus versemur.

Neque hi, quibus res Ecclesiastica sua debet incrementa, quantum ad ditionem temporalem attinet, huc respexisse videntur, vt in ocio tantùm clerici degerent, omnibus rebus ad vota fruentes, citra tamen laborem. Alia certè causa fuit, cur illi seque suosque nonnunquam spoliantes, Ecclesiam ditandam censuerint: nimirùm, vt commodiùs diuinis officijs vacare possent, absque solicitudine defuturi victus, quem ex agris, nemoribus, pratis, ac aquis facilè colligere liceret. Et vt pauperibus Christi, viduis, orphanis, & senibus, quos robur corporis prorsus destituit, ac ægrotantibus, eleemosynam liberiùs impertirent.

Sic enim in institutionibus canonicæ professionis, quas auspicio Imp. Ludouici Pij conscriptas putamus, & ab episcoporum concilio comprobatas, sic inquam legitur: Res Ecclesiæ (sicut à sanctis Patribus traditur, & in superioribus capitulis continetur) vota sunt fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque, fidei ardore & Christi amore succensi, ob animarum suarum remedium, & cœlestis patriæ desiderium, suis proprijs facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, vt ijs & milites Christi alerentur, Ecclesiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac solerti cura prouidendum est his, qui eius facultates administrant, ne eos in suos solummodò vsus conuertant: sed magis (iuxta possibilitatem rerum) Christo famulantium, imò eorum, in quibus Christus pascitur & vestitur, curam gerere penitus non negligant.

Subscribit huic sententiæ Prosper, asserens, viros sanctos res Ecclesiæ non vendicasse in vsus suos, vt proprias, sed vt commendatas pauperibus diuisisse. Nam hoc esse possidendo contemnere, non sibi, sed alijs possidere: nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subueniendi suscipere. Quod habet (inquit) Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, erogare debet: quando nihil aliud est habentibus dare, quàm perdere. Hactenus aliena retulimus.

Proinde cùm, omnes Christi religionem professos eidem Seruatori nostro gratos esse, expediat, magis tamen id peculiares eius ministros, hoc est, sacerdotes, sacris initiatos, & de liberalitate tanta imperatorum & procerum, cæterorumque fidelium affatim prouisos, vt ab aratro & manuum laboribus alieni simus, tantorum beneficiorum decet meminisse, quò nostra vita populo bilem non moueat, nec ad oblocutionem & & odium præbeat ansam: sed vt ædificentur laici, amicitia mutua floreat, offendicula & sentes euellantur, reuerendi antistites cum suo clero pietati dedito sint in sua veneratione, & in ipsum quoque summum Pontificem, sacrosanctamque Romanam Ecclesiam vniuersorum filialis affectus, & in spiritualibus obedientia fulciatur.

Quapropter, serenissime Cæsar, celsitudini tuæ, quæ tam honesto & sancto negocio Christianissimè afficitur, non potui non morem gerere, collectis tumultuariè nonnullis, quæ dedita opera & apud diuersas Ecclesias, & in conuentibus præstantium virorum partim vidi, partim ex fide dignis audiui, quæ mihi, si tollantur, ad Germaniæ commodum, & ad diuini cultus amplificationem plurimùm conducere videntur.

Et eò ad id absoluendum, tuæque Maiestati in omnibus obsequendum, promtior fui, primùm, quòd, nepotem meum Iacobum Spiegel, tuæ Maiestatis Secretarium, ex labore meo maiorem tuam in se benignitatem assecuturum, confisus sum: deinde, quòd sub Imperio Rom. natus & alitus, meritò, vti naturâ, subditus tuæ inseruio voluntati: postremò, vt hac opera patriam meam Maiestatis tuæ patrocinio commendatiorem facerem.

Selestadium enim natale mihi oppidum, omnibus terris charius, in Alsatiæ meditullio situm, prouincijs Austriacæ ditionis paruo sanè interuallo cingitur. Quantum enim Brisages absunt? quantum Sungauij? quantum vallis Albertica in Vosego? vt de minutioribus locis taceam. Si igitur Selestadium vel à Gallis, vel ab alijs hostibus (quod absit) premi contingat, quis illi meliùs subuenire possit, quàm Princeps Austriacus? siquidem vicinus vicino Deus est. Et solet nonnunquam ingentis beneficij esse causa paruum obsequium in tempore exhibitum. Ex Argentorato, Calend. Nouemb. M.D.X.

Epi-

Epitome in Prooemium Pragmaticæ Sanctionis.

IN prooemio Pragmaticæ sanctionis narratur, quòd ab exordio nascentis Ecclesiæ Reges Franciæ, Prælati & Proceres in regno & Delphinatu, erexerint & dotauerint Ecclesias, cœnobia, & alia loca sacra, ad gloriam Dei, & ad augmentum diuini cultus. Item, quòd instituerint in illis locis ministros idoneos ad propagandam fidem, bonos mores, & exempla virtutum. Item, quòd à sanctis Patribus conditi sunt canones, pro felici regimine status Ecclesiastici. Item, quòd, quàm diu canones illi obseruati fuerunt, floruit in Ecclesia Dei honestas, disciplina, religio, pietas, & pax.

Additio ad Pragmaticæ prooemium.

SImilia narrare posset Cæsarea tua Maiestas, quomodo Ecclesiæ cathedrales & collegiatæ in Germania erectæ, & amplissimis possessionibus dotatæ sunt à Romanis Imperatoribus, ab Illustrissimis Ducibus, & cæteris Principibus: sicut in Luitpoldo de zelo & feruore veterũ Principum Germanorum clarissimè reperitur. Et certò constat, multas Ecclesias à Carolo Magno & Henrico Cæsare erectas & dotatas: Spirensem à Ducibus Sueuiæ & Austriæ locupletatã, &c. Argentinensem à Dagoberto Rege Austrasiæ exaltatam. Sicque de aliis Ecclesiis & cœnobiis Germanicæ nationis, in Austria, Saxonia, vtraque Burgundia, cæterisque Germanorum Principum regionibus, erectis atque dotatis.

Consequenter exordium Pragmaticæ narrat, quòd ex ambitione & auaritia (quæ patrum decreta contemnit) subsecutæ sunt morum corruptiones atque deformationes: status Ecclesiastici dehonestationes: vsurpationes grauissimæ: præsertim hæc fieri per prælaturarũ & dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum reseruationes, & per gratiarum ad vacatura beneficia expectatiuarum, à iure valde exorbitantium, multiplicationes, & per innumerabiles concessiones, grauissimaq́; & importabilia onera, quibus Ecclesiæ, & personæ Ecclesiæ & regni afflictæ, oppressæ, & quasi ad internecionem redactæ his diebus conspiciuntur.

Nam Ecclesiarum & beneficiorum pecunias indigni exterique occupant. Maiores dignitates opulentioraque beneficia personis conferuntur incognitis, & non probatis. Pauci in Ecclesiis resident: quia cùm sint plurales, vbique residere & præsentias deseruire non possunt, vultusque commissi sibi gregis non agnoscunt.

Animarum cura neglecta, temporalia lucra solummodò quæruntur. Christi cultus diminuitur. Animarum cura negligitur. Subtrahitur hospitalitas. Ecclesiarum iura depereunt. Ruunt ædificia. Populi deuotio attenuatur. Clerici regni nostri scientiis & virtutibus effulgentes, qui in ædificationem plebis nostræ vacare possent, & qui pro Regiis & Ecclesiæ publicis consiliis forent opportuni, diuinarum humanarumque scientiarum studia deserunt, propter promotionis ad beneficia spem eis ablatam. Votum alienæ mortis oritur. Lites infinitæ, contentiones & rixæ, rancores & odia inter Christi ministros suscitantur, nutriuntur atque fouentur. Pluralitatis beneficiorum execrabilis ambitio fouetur. Pauperes clerici cum rerum suarũ discrimine per calumniosos cauillososq́; opprimuntur. Beneficia inofficiata relinquuntur. Beneficia simoniacè acquiruntur. Iuuenibus bonæ indolis euagandi licentia præbetur, qui literis & virtutibus intendere deberent. Prælatis, & cæteris ordinariis collatoribus ius suum atque ministerium aufertur. Ordo Ecclesiæ hierarchicus confunditur. Plurima aduersus diuina atque humana iura in animarum perniciem, & Ecclesiarum regni nostri oppressionem & conculcationem perpetrantur. Sicq́; iura coronæ nostræ depereunt, atque thesauri regni nostri in externas regiones deportantur.

Præmissa hæc Carolus VII. Rex Francorum, cæterique Prælati Ecclesiarum cognoscentes, talia, stimulantibus eorum conscientiis, absque grauissima Dei offensa, diutius dissimulare non potuerunt. Itaque, decreta hæc Basiliensis synodi, partim vt iacent, partim cum quibusdam moderaminibus, aut ἐπιεικέιας recipienda, consenserunt.

Additio ad prooemium Pragmaticæ.

VT ad oculum hæc omnia vera esse demonstrentur, discernant boni & æqui iudices (qui saltem diligenter considerârunt) si non floreat diligentior diuinus cultus, ordinatior cantus: si non fiant pauciores in choro confusiones: si non sint minores factiones, minores lites, minor pecuniarum effusio, minora offendicula seu scandala, minor concubinarum pompa & luxus, in illis collegiis & Ecclesiis, ad quæ per gratias Apostolicas non patet aditus?

Exemplum ſumatur de Eccleſia parochiali Friburgenſi, de collegio Badenſi, Heidelbergenſi, & Nouæ ciuitatis Spirenſis diœceſis, vbi licet parua ſint collegia, mediocresq́; præbendæ, quaſdam tamen alias (quas inſatiabiles Curtiſani occupare, & in quibus poſt crebras lites patrimoniorumq́ue diſsipationes, præbendas pinguiores poſsidere poſſunt) in omnibus diuinis officiis, in omni Eccleſiaſtica diſciplina, & in perſonarum concordia, pace & tranquillitate excellere videntur. Ignoſcant mihi multi optimi ſacerdotes, qui & in cathedralibus & in collegiatis deuotè Deo ſeruiunt, quibus contentiones, lites, leuitates, euaginationes, confabulationes, & cæteræ diſſolutiones admodum diſplicent.

Exemplum denique ſumatur ab Eccleſiis parochialibus, ad quas gratiæ Apoſtolicæ ſeſe non extendunt, quibus de idoneo Rectore ſeu curato citiùs prouidetur, quàm his, quæ ſub gratiis cadunt: quippe quæ interdum propter diuerſos collitigantes, variaſq́; ipſorum aſtutias, ad biennium aut triennium certo & idoneo paſtore caruerunt. Et cùm vix tandem aliquis Curtiſanorum victor aliorum in parochia aliqua vtcunque euaſerit, vel in ea non reſidet, vel ſi reſidet, non prædicat, nec cancellos aſcendit, vt ſaltem pro ſummo Pontifice, proq́; ſacroſancta Eccleſia Romana, proq́; Cæſarea maieſtate, aut contra Turcas, ad Deum preces à populo fieri, exhortetur.

Non ſic contingit de Eccleſiis parochialibus, ad quas Curtiſani ſeu curiales per gratias Apoſtolicas non admittuntur. Exemplum ſumatur de Eccleſia parochiali Friburgenſi, Heidelbergenſi, Badenſi, Vlmenſi, Francofurdenſi, ad quas, cùm vacant, è veſtigio de idoneis Rectoribus ſalubriter, abſque omni lite, abſq; multa pecuniarum effuſione prouidendas, vel Principes, vel Vniuerſitates, vel Senatus, ius præſentandi habentes, maturè & ſtatim deliberant, & ad Dei honorem, animarumq́ue ſalutem, bonos atq; doctos viros eis abſq; controuerſia præficiunt: qui perſonaliter reſidentes, per ſeipſos prædicant, populum verbo & exemplo ædificant, ac ſuas oues in viam ſalutis (vt veri paſtores) dirigunt, de quo ſummis Pontificibus, paſtoribusq́; noſtris gaudendum & exultandum eſſet: qui & rectè agerent, ſi ad ſimiles quoq; curatos in aliis locis fideli populo præficiendos, ſint cooperaturi.

Ipſi enim de animabus omnium Chriſti fidelium, precioſo eius ſanguine redemtorum, exactiſſimam Domino Deo, in extremo iudicio rationem ſunt reddituri: ſicut Iulius ſecundus ſummus Pontifex noſter, in exordio Bullæ ſuæ contra Ioannem Bentiuolum, ſpontè & humilimè confitetur. Et Platina in Celeſtino V. eidē reuerendiſsimos dominos Cardinales affirmaſſe, narrat, omnia mala, tum accidentia, in die iudicii ſibi imputatum iri.

De Electione.

GEneralis reſeruatio omnium Eccleſiarum, monaſteriorum, & dignitatum electiuarum, per Romanum Pontificem fieri non debet: neq; factis eſt vtendum, præterquàm in terris Eccleſiæ Romanæ ſubiectis.

Quòd omnibus illis eccleſiis per electionem & confirmationem canonicam, ſecundum iuris communis diſpoſitionem, prouideatur.

Quòd priuilegiis & conſuetudinibus rationabilibus per hoc nomen derogatur.

Nec ſummus Pontifex contraueniat, niſi ex legitimis cauſis in bullis nominatim expreſsis.

Papa in aſſumtione ſua iuret, hæc ſe obſeruaturum.

Electione Prælati vel Epiſcopi facta, confirmator non ſolùm (ratione confirmationis) aliquid quantumcunque paruum non exigat, ſed etiam gratis oblata ſub nomine ſubuentionis, ſubſidii, gratitudinis, aut alio colore, prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegii, per ſe vel per alium, nullatenus recipere præſumat.

Qui his contrauenerit, ipſo iure confirmationis perpetuò ſit priuatus.

Nec ſummus quidem Pontifex aliqnid pro confirmatione accipiat: alioquin futuro concilio deferatur.

De reſeruationibus.

OMnes reſeruationes reuocantur, exceptis illis, quæ vel in corpore iuris expreſſæ ſunt, vel in terris Eccleſiæ Romanæ ſubiectis fiunt.

De collationibus.

PRæter damna, quæ in procemio narrata ſunt, alia etiam incommoda oriuntur ex multiplicatione gratiarum expectatiuarum.

Primò, quòd clerici in gratiis patrimonium & parentum opes exhauriunt.

Secundò, quòd hi, quibus aut maior proximum circumueniendi aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit yberior, beneficia ſibi vendicant.

Tertiò, quòd ſub inuolutionibus prærogatiuarum, aut antelationum, & aliorum huiuſmodi gratias concomitantium, plurimæ fraudes committuntur.

Propter iſtas & alias in procemio expreſſas cauſas ſtatuit ſancta Baſilienſis ſynodus: quòd ſummus Pontifex gratias expectatiuas aut nominationes amodò nulla ex cauſa concedat.

Poteſt tamen diſponere Papa de vno beneficio ad collationem, in qua decem: & de duobus ad collationem, in qua fuerint quinquaginta & vltrà beneficia.

Locus eſt præuentioni, ſi ordinarii ſint negligentes.

Ordinarii hunc ordinem in conferendis beneficiis & dignitatibus ſeruent.

In omnibus Metropolitanis & cathedralibus Eccleſiis ſit Theologus. Tertia pars præbendarum conferatur graduatis, præcipuè Theologis: niſi fortè eſſet, qui duas priùs obtineret præbendas, quarum vna ad æſtimationem valeret ducentorum florenorum Cameræ, hoc eſt, ducatorum.

De parochialibus Eccleſiis ſic prouideant ordinarii.

IN Eccleſiis parochialibus, quæ in ciuitatibus aut villis muratis exiſtunt, inſtituantur perſonæ idoneæ, quæ ad tres annos in Theologia, vel altero Iurium ſtuduerint, ſeu magiſtri in artibus ſint.

De numero Cardinalium.

ECcleſiæ Romanæ Cardinales ſint numero tantùm viginti quatuor: nec aſſumantur minores triginta annis. Sint magiſtri, doctores, vel licentiati in iure diuino & humano. Sit ſaltem tertia vel quarta pars de magiſtris aut licentiatis Theologiæ. Pauci verò ex eis ſint filii, fratres, aut nepotes Regum & magnorum Principum. Reliqua, vt nimis prolixa, omiſi: videat Lector authorem ipſum. Habet etiam Robertus Gaguinus quædam de Prag: ſanctione, de quo Anno 1494.

Nicolaus Kuſ. 1511.

NIcolaus Kus, ſacerdos Roſtochienſis, magiſter & baccalaureus (vt vocant) formatus Theologiæ, reliquit prolixum librum, impreſſum Saxonica lingua, titulo de Triplici funiculo. Eſt autem expoſitio Symboli, Decalogi, & orationis Dominicæ, in qua multa contra Papam diſputat, præcipuè autem hæc: Indulgentias eſſe meram deceptionem piorum, & quæſtum: veras Indulgentias contingere à ſolo Deo gratis, propter Chriſtum, omnibus verè pœnitentibus: Papam non eam poteſtatem habere, quam ei multi tribuant: nec audiendum, niſi recta præcipiat. Sanctorum oſſa non eſſe adoranda: Sanctos non eſſe inuocandos: Spirituales debere dare cenſum, & ſubeſſe magiſtratibus.

Reprehendit quoque traditiones humanas, varios abuſus, & ſuperſtitiones. In primis verò grauiſsimè inſectatus eſt ſpiritualium turpiſsimam vitam, & officii neglectionem. Dicit, eos Antichriſti miniſtros eſſe. Habuit etiam ſuos auditores, eosque non paucos. Soliti enim ſunt Roſtochium ex Bohemia venire certi homines, haud dubiè VValdenſium concionatores, qui cum ipſo & aliis ſuæ doctrinæ hominibus proprios conuentus habuerunt.

Sed excitata eſt ab impiis contra eos perſecutio, multique ciues ſunt propterea expulſi. Nam præter alia, etiam illud contra eos commenti ſunt: ſolere illos noctu conuenire, & in illis ſuis conuenticulis promiſcuas libidines exercere. Quare vulgò dictitatum eſt, conuenire eos in Kußkeller/ id eſt, oſculorum cellario.

Ipſe Nicolaus Kus primùm ob perſecutionem coactus eſt Roſtochio VVeſtmariam ſecedere, vbi circiter ſeſquiannum vixit. Vnde reuerſus denuò Roſtochium, rurſus ob nouam perſecutionem in Liuoniam abiit, ibique diem ſuum obiit.

Scripſit harmonias Euangeliorum. Apparet, fuiſſe hominem doctum & diligentem. Eius in humanioribus ſtudiis diſcipuli fuerunt hi duo pii & docti viri, D. M. Conradus Pegellius, & D. M. Vitus, fidelis Chriſti miniſter ad ſanctum Ioannem in vrbe Roſtochiana.

Liber ipſius an ante mortem vel poſt ſit impreſſus, ignoratur: certum tamen eſt, indulgentiarios impoſtores, & inquiſitores ſummo ſtudio illius exemplaria conquiſiuiſſe, & pleraque exuſsiſſe. Bonus quidam vir vnam arcam plenam illis exemplaribus in terram defoderat, quæ vſque ad Lutheri tempora ſub terra fuerunt. Quare & pleraque computruerunt, eoq; pauciſsima extant, non illæſa tamen à putredine. Cat. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2.

Edictum Maximiliani 1.

SVmmum Eccleſiæ Paſtorem, & omnem clerum, exemplo chariſsimi patris noſtri Friderici, Romanorum Imperatoris tertii, hactenus venerari, non paruos dignitatum & Eccleſiarum parochialium prouentus ex terrarum noſtrarũ finibus, clericis & Prælatis abſentibus, inferri, clementer

permisimus: quos & clàm pro humana fragilitate delinquentes, cum Constantino prædecessore nostro, chlamyde operire non dedignaremur. Verùm cùm ex nostra largitate diuini cultus decrementum profluat, vnde diuinæ laudis, Psalmorum & Missarum amplificatio debuerat proficisci: nostra interest (qui absq; meritis in solium Romani Imperii electi sumus) vt inter cæteras maximas pacis & belli occupationes, vigilanter quoq; circumspiciamus, ne Ecclesiæ pereant, ne religio labascat, ne diuinus cultus diminuatur, & ne animabus defunctorum (qui Ecclesiis & sacerdotibus de suo patrimonio benefecerunt) contra vltimas ipsorum voluntates tardiùs succurratur: quod manifestissimè experti sumus, & indies experimur, ex ineffabili atque à nullo dispensabili quorundam auaritia prouenire, qui in beneficiis assequendis nullum finem constituunt: per quorum absentiam (cùm in vno solo personaliter resideant, & distributiones deseruiant) diuinus cultus diminuitur, vltimæ benefactorum voluntates cassantur, defunctorum animæ tardiùs ex igne purgatorio eripiuntur, ædificia labant, Ecclesiæ decrescunt, Ecclesiastica libertas læditur, & monumenta perduntur, hospitalitas & eleemosynæ minorantur, patrimonia parentum & nerui Rerumpub. ex crebris huiusmodi auarorum collitigationibus euanescunt: clerici pro doctrina sua & virtute beneficiis digni, suaque prudentia Ecclesiis in temporalibus & spiritualibus vtiles, à præbendis repelluntur, impediuntur, indignè vexantur, iniustè eis lites mouentur, scandala laicis præbentur, ipsorumque odium & murmur in reliquos honestos sacerdotes excitatur atque augetur.

Eas ob res ex officio Cæsareæ Maiestatis, ex amore incrementi cultus diuini, ex zelo Rerumpub. hortamur & requirimus, ne quisquam amodò in vna nostrarum nostriq; Rom. Imperii ciuitate, canonicatum aut vicariam posidens, in altera eiusdem ciuitatis Ecclesia aliam præbendam occupet, nisi primam infra spacium anni in personam idoneam ac Ecclesiæ vtilem sit dimissurus: neque alium in beneficiis assequendis per iniustas lites aut ambages indignè vexet, aut circumueniat, nec quemcunq;, qui non sit de numero descriptorum familiarium, iuxta concordata Principum & pacta nationis Germanicæ, falsò, familiarem fuisse, fingat, in ordinariorum collatorum præiudicium.

Nec laicis ius patronatus auferre tentet, nec exiles præbendas, potissimùm verò curatas Ecclesias, pensionibus grauet. Nec in adipiscendis beneficiis & bullis quacunque fraude, dolo, falsis instrumentis, corruptis testibus, simonia, etiam palliata vtatur. Neq; regressum aut alia sacris canonibus inimica, contra ius, æquum, honestum, & rectam rationem impetrare præsumat, sub pœna criminis læsæ maiestatis, & grauissimæ nostræ offensæ: quam non solùm ipsos, sic contra Deum & honestatem omnem exorbitantes, sed & omnes eorum fautores, auxilium, consiliũ, hospitium, & mutuũ eis dantes, omnesq; nuncios, cursores, solicitatores, notarios, procuratores, fideiussores, & reliquos amicos incidisse volumus, condignam pro tantis iniquitatibus & nostri huiusmodi mandati contemtu, pœnam accepturos. Ex Oeniponte.

De eodem.

Hic magnanimus Cæsar cùm Augustæ Vindelicorum D. Martinum Lutherum conspiceret, compellauit ipsum, ac demulsis eius humeris ad circumstantes, Hem proh Deum, inquit, sinite nobis, quæso, hunc monachum mures capere. Hedio. in Ecc. hist.

1511. ## *Ringmannus Philesius in descript. Europæ, & Guilhelmus Caxtonus in Chron. parte 6.*

Anno millesimo primo, aiunt, septem Imperiales Electores constitutos esse, cum ordinatione quadam in perpetuum duratura: sc: vt deinceps autoritatem omnem à Romana bestia caperet Cæsar. Hac occasione plumas nonnullas amisit Aquila, quæ & tandem relinquetur nuda. Imp. Max. 1. Papa Iulio 2. V. S.

1511. ## *Antonius Rosellus I. V. D.*

Vir prudens iste & bonus, vt quidam historici testantur, doctus certè, vt eius scripta indicant, scripsit librum titulo Monarchiæ. In eo probat, Papam non esse dominum Mundi, nec posse aut debere Cæsari imperare, nec omninò habere gladium temporalem. Affert quoq; multas rationes, cur Papa non sit superior aliis Episcopis. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. V. S.

Idem. Christus plerunque & multoties non est cum Papa.

1511. ## *Marquardus Græter, Patricius Biberacensis, Sueuus.*

Hic, arreptis Bibliis, acerrimè contra sacrificulos disputauit, & Papam magnum Pfaffum vocauit. Et certè nulla vrbs imperialis est, quæ non habuerit, in medio Papatu, viros animosè contra illum intra mœnia pugnantes. Pantal. prosop. part. 3. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. V. S.

Iulius 2. PP. Ex annalibus Gallicis. 1511.

NEque verò prætereunda hoc loco videtur exsecratio, qua Rex Galliæ Ludouicus XII. vnà cum Ioanne Nauarro Rege, cognato ac populari suo proscriptus est. Nam anno 1511. quo tempore bellum illud inter Papam Iulium secundum & Regem Galliæ Ludouicum XII. patriæ suæ parentem appellatum, vehementissimè exarserat, ac tyrannus ille furiosus eundem regem brutis suis fulminibus terrere conabatur, eiusq; regnum prædæ ac direptioni exposuerat, regnabat in Nauarris Ioannes huius Henrici 4. proauus. Is cùm & in Galliæ regno natus esset, & Galli regis propinquus, & propter magna, quæ in ipsius regno possidebat feuda, eiusdem cliens ac vasallus, rogatus à rege Ludouico est, pro senioris iure, & clientelarum feudalium institutis, vt sibi aduersus hostem suum auxilium adduceret. Nauarrus sui erga regem officii non immemor, maturè coactis in regno suo peditum equitumq; copiis, tantum in Galliæ fines adduxit exercitum, vt regnum suum viris propè nudatum ac destitutum relinqueret.

Qua re cognita, Papa Iulius confestim cum Hispanorum rege Ferdinando (cui tum primùm catholici cognomentum anno 1492. imposuit) per internuncios agere instituit, vt celeriter copias compararet, Regisq; Nauarræ absentis ditionem inuaderet: pollicetur q; se & Nauarrum pro hæretico ac schismatico proscripturum, & ipsius regnum eidem pro præmio addicturum.

Ferdinandus tantam rei gerendæ occasionem nactus, sibi non deesse voluit. Promulgata in Nauarrum regem execratione, manus cogit: atque in vicini regis absentis fines ingressus, primùm vrbem primariam, nomine Pompeiopolim, tum deindè maximam totius regni partem occupat: auctore (vt dictum est) Papa Iulio, bono, & sine vlla dubitatione idoneo: si modò in regula iuris, qua dicitur, eum iniustè possidere, qui prætore auctore possidet: pro prætore auctore, scriptum esset, Papa auctore. Imp. Maximiliano 1.

Bellicosus hic Iul. 2. Papa obsidioni Mirandulæ interfuit, & tormenta ipse collocauit, & displosit. Vnde VVicelius in Chron. Marti eum, quàm Deo deditiorem fuisse, scribit.

Papales εὐχαριστίαι.

ANno Christi 1512. Papa Iulius 2. bellicosus clericus, 27. Martii ipso Sancti Paschatis die signa contulit Rauennæ cum exercitu Regis Galliæ: vbi ex vtraq; parte acriter dimicatum fuit. Pugna tamen cecidit Pontificis miles, & victoria amissa succubuit. Deuorauit acies plures, quàm sedecim millia hominum. Et tum, cùm hoc nuncium deferretur ad Pontificem, sedebat ad quendam caminum ignis, legens in quodam libro precum: audito autem malo, quod fecisset contra se Dominus, indignatus abiecit librum in flammam & blasphemare cæpit solenniter Deum, in hæc verba erumpens: Sis ergo Gallus in omnium Diabolorum nomine, &c.

Quidam dicunt, eum, coniecto in ignem volumine, addidisse: precetur igitur porrò Diabolus.

Impiissimus fuit Papa, nihil omninò curans religionem: sæpiùs ire in castra, & ad milites, ac armamentaria consueuerat, quàm ad templa: dixisse fertur, se librum S. Pauli clausurum, & vsurum gladio Petri. Præcipuè delectabatur ganeonibus, & illis, qui crapulæ & gulæ exercitiis dediti erant maximè. De quo vide Poponem de Lapide, Chron. Plat. Hedionis 4. par. & colloq. Luth.

De eodem.

EOdem circiter tempore in quadragesima, Iulius 2. Rom. Pontifex Iubilæi gratiam pro fabrica Basilicæ S. Petri Romæ, in Poloniam destinauit. Ea res initio non successerat: ne verò frustra tentata esset, Reip. duæ, & Pontifici vna pecuniarum summæ partes, seu tertiæ admissæ sunt: duæ partes integræ in Reipub. defensionem contra Tartaros erogatæ, tertiam Fuggari mercatores, summi Pontificis iussu, perceperunt, cessit in hanc gratiam summa non modica. At magis fortè Polonicis rebus ex vsu erat, arces in confinibus gentilium pro Reip. Christianæ defensione extruere, quàm pecunias Romam mittere, &, vt diui Petri templum (postea nunquam ædificandum fortè) dirueretur, occasionem præbere. Hoc mihi certò constat, supra partem, quæ Reip. cessit, sumtus maximos esse factos, atq; annis singulis ærarium in eum vsum exhauriri. Mercator.

Ioannes Syringus.

VIxit Magdeburgæ doctor Theologiæ, & summi templi canonicus, & concionator, nomine Ioannes Syringus, clarissimi viri D. Ioannis Syringi iurisprudentis patruus. 1511.

Docuit ampliùs 30. annos. Multi testantur, eum crebrò solitum etiam in concionibus dicere: Das der Pfaffen thun nicht recht were/sie müsten fallen / eorum religionem non esse synceram, necessariò ruituram: multaq; in eam sententiam sæpè differere solitum.

Dicitur etiam passim in suis Theologicis libris in margine adscripsisse, vbi aliqua parùm vera sententia in textu fuit, hæc verba: sic nunc sentit communiter Ecclesia, sed contrarium ex scriptura probari potest.

Alioquin eum admodum piè ac religiosè vixisse, multi affirmant. Sed adscribam aliquot eius dicta.

Zum Ersten hat er also pflegen zu sagen zu seinem Brůder Emmeram Scheyrinkh / wenn er mit jhm redete: Lieber Brůder / du bist ein rechter Pfaffenfeind / als ich wol vermercket / vnnd auß deinen reden wider sie verstanden: Aber das sey dir gesagt: das die Pfaffen (welches ich nicht / sondern du wol erleben/vnd mit der zeit erfaren wirst) welche jetzt so hoch erhaben /solchen anhang an jnen haben/vnd so groß für der Welt geachtet seind/so veracht werden sein/so hoch sie jetzt geachtet vnd geehret sein. Dann Gott můß sie straffen. Vnnd wann jhr Wesen vnnd Abgötterey (welches doch nicht recht / sondern ein Teüffelisch vnnd Abgöttisch wesen ist) noch lenger stůnde / vnnd zuneme / vnnd Gott seine Macht au jhnen nicht beweisete/ vnnd straffete / vnnd sie weidlich angriffe: so würden sie mit jhrer Abgötterey / vnnd falschem Gottesdienst die gantze Welt verführen / vnd vnder sich bringen. Aber ich weiß fürwar / vnnd bin deß sicher vnnd gewiß / sie müssen fallen/ vnnd einen grossen anstoß erleiden: darumb/ das jhr wesen nicht recht/noch Gott gefällig ist.

Zum andern / hat er vnder anderm auch also gesagt: Es ist ein solches böses vnnd gifftiges Kreutlein vmb die Gottslesterischen Pfaffen/ das/wann einer mit einem Pfaffen zu thůn/oder zu kriegen hat / deß sache schwerlich mit jhm kan vertragen / vnnd zum gůten ende gebracht werden (dann sie lassen nicht ab von jhren bösen dücken vnnd stücken) es sey denn / das man den Pfaffen die Köpffe zerschlage / vnnd so gantz vnnd gar außrotte / das man von jhnen weder zu reden noch zu singen weiß.

Zum dritten / hat er auch also nicht einmal / sondern zum offtermal pflegen zu sagen: Lieber Brůder: du sichst allhie / das ich damit vmbgehe / ein Predig zu thun / vnnd höre / Lieber Brůder: ich lauffe von einem ort zum andern / auß einem Buch zum andern / so finde ich nichts / denn das an allen orten vom einem hie / von andern dort / die Warheit eigentlich jämerlich verfelschet ist worden: vnnd das der böse vnnd arge feind der Teüffel / an allen ötern/ seinen dreck auch mit vndergemenget vnnd geseet hat: das mir so schwer vnnd angst drüber wirdt / das/ so ein Meußlin oder Vögelein in der stuben ein geraspel oder gekritzel hat (welches ich nicht wol leiden köndte) ist mirs schon empfallen / was ich studirt vnnd zusammen gelesen habe: So schwere vnnd so grosse arbeit kost es / auff das man die Göttliche Schrifft recht verstehe/ vnnd von dem Teuffelsdreck / vnnd Abgötterey / damit sie von vielen verfelschet / vnnd fein außgespicket wirdt / recht vnnd rein abfege / vnnd vnderscheide.

Zu dem / hat er auch offt gesagt: wenn der liebe getrewe fromme Gott / keinen auß gnaden erwecken würde / der vns die Heilige Schrifft klar ann tag gebe/so würde auch keiner mit freyem Hertzen vnnd guten gewissen ein rechte Predig thůn. Derhalben werde er nicht wissen / was recht oder vnrecht ist. Aber Gott wirdt die lästerung seines Namens nicht leiden / vnnd sein Göttlich Wort an den tag geben. Hat auch pflegen das Volck zu vermahnen / das sie nicht recht daran thůn / das sie einen Heiligen hie / den andern dort für einen Gott anbeten/welche doch ohne den rechten Gott / Schöpffer alles das / so im Himmel vnd auff Erden lebt vnd schwebet / nicht ein augenblick jhr leben erhalten können/ vnnd sollen andern helffen?

Hat auch die Pfaffen mit predigen / lesen/ vnnd an allen orten sehr hefftig gestraffet: das jhr thůn vnnd leben nicht recht / vnnd stracks wider Gott vnnd sein Gebot sey. Daruon er der Pfaffen vngunst auff sich geladen / vnnd sind jhm nicht gut gewesen.

Clarissimus vir D.D. Ioannes Syringus, eius nepos, morienti adfuit, ac disertè affirmat: illum ante integrum quatriduũ, diem & horam mortis suæ prædixisse: quo toto tempore diligenter se promissionibus diuinis de gratuita misericordia per Christum, neglectis omnibus humanis meritis & præsidiis, sit consolatus: atque ita tandem eum ter repetito dicto, In manus tuas commendo &c. fidentem Deo, læto ac constanti animo expirasse. Vnde clarissimè apparet, eum cùm de aliis tum & de iustificationis articulo rectissimè nobiscum sensisse: quin & prophetico spiritu futura præuidisse. Cat. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2. V. S.

Ioannes Multiuallis, & Petrus Boaisteau. 1511.

RAuennæ natum monstrum, cornu in capite, & alas, brachia nulla, pedem vnum vt auis rapax, oculum in genu, sexum vtrumque, in medio pectore ypsilon, & crucis effigiem habebat.

Aliqui interpretati sunt, cornua superbiam & ambitionem: alas leuitatem, & mentis inconstantiam: carentiam brachiorum defectum virtutum, & bonorum operum, obliuionemque Dei: pedem rapacem rapinam, vsuram, & omnimodam insatiabilem auaritiam: oculum in genu solùm ad res terrenas mentis defectionem, & appetentiam: vtrumque sexum Sodomiam denotare, & propter hæc vitia Italiam sic bellicis contritionibus quati, Regem autem Franciæ non sua virtute id facere, sed solùm esse Dei flagellum: Ypsilon verò & crucē signa esse salutis (nam Y figura est virtutis) ideo si ad virtutem recurrant, & ad Christi crucem se conuertant, ab his pressuris & tribulationibus respirationem, & pacem, conquassationibus desiderabiliorem esse habituros. Idem Hedio & alii. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. V. S.

Petrus Boaisteau, Launæus, & Claudius de Tesserant, Galli. 1511.

HI scripserant Historias prodigiosas, ex quibus multa ad nostrum propositum essent aptissimæ: quæ tamen breuitatis studio omittendæ fuerunt.

Ioann. Keisersberg. 1511.

ARgentinæ magna in existimatione apud Cæsarem Maximilianum Ioannes iste floruit. Septimo autem antè anno, quàm à Luthero Pontificiæ sordes ab Ecclesia remouerentur, qualem ille virum auidissimè semper exspectabat, percupiens eò vita pertingere, vti coràm futuram illam Reformationem cerneret, humanis rebus est exemtus.

Hic porrò in flagitia clericorum, quæ tunc passim inueterauerant, acerrimè est inuectus, asininam eorum ruditatem, negligentiam, atque intolerabilem impietatem sacra detestatione perstringens, sæpenumerò dicendo: quòd, cùm olim lignei fuissent calices, ac aurei sacerdotes, hodie aurei calices, & lignei sacerdotes in Ecclesia viderentur.

Inprimis autem mirum in modum Monachis infestus erat, & qui inter eos nigræ camisiæ ordinem assumserant, appellare solebat Diabolos: qui verò album induerant cucullum, hos Diaboli matrem esse, dicebat: & qui medii tandem coloris erant, & cinericea toga incedebant, istos progeniem illorum superiorum, ac sobolem esse, asserebat, hoc ipso vnumquemque bonum sedulò monens, ne filios suos huic pessimæ vitæ mancipet, & in monasticum habitum coniiciat. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2. V. S.

Idem scripsit libros variis titulis: Saccum fidei, catellum Zeli diuini, Calceum virtutum, pecuniam tribulationum, pileum patientiæ, pallium charitatis, colum aptissimam, Baculum imperii, Chirothecas indulgentiarum.

Non malè aliàs sensit de religione: abusus taxauit multis in locis, patres indulgentiis nullis vsos, dixit, & quare? nam Indulgentiis niti esse, propriis satisfactionibus neglectis, impiè agere. Non enim opus esse Romam ire, sed domi suæ piè & benè agere, & alia.

Inuehitur autem subinde in suis scriptis, in corruptissimum prælatorum statum: accusat eos, quòd sint indocti & inhonesti, sintque causa omnis mali in populo. Dicit, eos prauos successisse prioribus prælatis, qui olim boni & veluti sepes quædam Ecclesiæ fuerunt. Quare iam ipsorum culpa prodi & dissipari Ecclesiam. Monachos parùm æquos habuit. Arguit & Romanam Ecclesiam erroris non segniter. Est quoq; solitus in publicis concionibus hanc quæstionem proponere: Eia, Qui sunt illi homines, qui incedunt rasi, sicut moriones: tecta facie, sicut infames: & fune vincti, sicut fures? & postea sibi ipsi subiicere: Sunt monachi Franciscani, nudipedes. Improbauit damnationem Vesalii, dixitque, inuidia monachorum damnatum. Habeo plura alia vtilia dicta & scripta huius viri, sed omittenda fuerunt.

1511. ## D. Andreas Proles, Augustinianorum prouincialis.

HEnningus monachus Augustinianus, in Porta cœli sic de D. Andrea Prole Lipsensi narrat: Me viuente, erat Prior nostri monasterii D. Andreas Proles Lipsensis, vir doctus & magni animi, bonumq; pro Christiano populo zelum habens. Ab ipso sæpè audiui, inter prælegendum, hæc verba:

Auditis, fratres, testimonium Sripturæ sanctæ, quòd gratia sumus, quicquid sumus: & gratia habemus, quicquid habemus. Vnde igitur tantæ tenebræ, & horrendæ superstitiones? O fratres, res Christiana opus habet forti & magna reformatione, quam quidem iam propè instare video.

Quærentibus fratribus, quare ipse non inciperet reformationem, ac erroribus sese opponeret? respondebat: Videtis, fratres, me esse ætate grandæuum, corpore & viribus debilem: & agnosco, me non esse præditum tanta doctrina, industria, & eloquentia, quantam hæc res postulat: sed excitabit Dominus heroëm, ætate, viribus, industria, doctrina, ingenio & eloquentia præstantem, qui reformationem incipiet, erroribusq; sese opponet: ei Deus animum dabit, vt Magnatibus contradicere ausit: & ipsius ministerium salutare, Dei beneficio, comperietis.

Solitus est etiam sæpè dicere inter prælegendum: Regnum Papæ magnam minatur ruinam; quia nimis altè & nimis citò creuit. Hæc testatur prædictus frater Henningus, se sæpè ex ore D. Andreæ Prolis audiuisse. Hunc ipsum D. Prolem, iam decrepitum, vidit & audiuit D. Martinus Lutherus, admodum tamen iuuenis, Magdeburgæ.

Testatur & sequentia Henningus, vocatum esse prædictum D. Prolem paulò ante mortem ad synodum quandam, vtpote iam prouincialem, cuius locum ac nomen ipse ignorat: quidam suspicantur, esse eam, quæ primò fuit Pisis indicta, pòst Mediolani acta, & demum in Laterano circa 1510. an. absoluta. Ibi cùm ageretur de indicendo nescio quo nouo festo, omnesq; id probarent, solus iste D. Proles contradixit, & vsque in finem contradicturum se, affirmauit; quòd populus Christianus sanguine Christi liberatus, alioqui nimium esset traditionibus oneratus. Tentauit Papa vnà cum concilii patribus, seu potiùs suis adulatoribus, Prolem à sententia sua deducere, & vt reuocaret, persuadere; sed frustra. Quare Papa eum excommunicauit.

Proles, contempta excommunicatione, ad suos confugit. In hac fuga, vt ipsemet postea narrare est solitus, persuasus à comite, emit arcum & sagittas: quem cùm diebus aliquot gestasset, tandem secum cogitans, causam eam non suam, sed Dei esse, quæ nec opprimi totius mundi armis, nec defendi posset, quantò minùs à decrepito & debili sene: arcum vnà cum pharetra ex curru in itinere proiecit, seque Domino commendauit.

Affirmauit quoq;, sæpè in eo itinere in maximis fuisse periculis, quòd ei Papa insidiatores subornârat: ex quibus, si non fuisset diuinitus protectus, nequaquam euadere potuisset.

Demum reuersus, narrauit fratribus omnia ordine, qui pietate & grauitate viri moti, cœperunt primùm contemnere excommunicationem: ac fuit anno integro in excommunicatione: quo tempore etiam grauiùs, quàm antea, errores ac superstitiones Papæ reprehendit.

Verùm tam multum tandem actum ac laboratum est ab Archiepiscopo Magdeburgensi Ernesto, Duce Saxoniæ (qui cùm eò, quòd in suo Episcopatu ageret Proles, tum quòd Lipsiæ erat natus, de eo homine & causa erat solicitus) vt tandem Proles à Papa absolueretur: sed ea conditione, vt ipsemet accepto saluo conductu, vt vocant, adiret Papam. Profectus eò, cùm non procul Roma esset, præmonitus per certum hominem, à Cardinale quodam sui ordinis monacho, obuiam ipsi missum, imminere sibi Romæ à Papa certum exitium, denuò in Germaniam cœpit fugere. In qua fuga, ob extremum senium parùm iactationis patiens, incidit in morbum: ac vix vsque Ciclenbachium perlatus est, vbi in Domino obiit, & in Augustinianorum monasterio sepultus est, &c. Illyr. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2.

1511. ## Bernhardus Liblinensis.

BErnhardus scriba magnifici domini Ioannis Pilecii, in quadam epistola an. 1515. Dominica Lætare scripta, satis clarè subindicat, se plurimos Papæ errores damnare. Inter alia dicit: Extra Euangelium nullas planè hominum constitutiones curandas, quia sine illis salus hominum constare benè possit: quo traditiones humanas reiicit. De primatu Papæ dicit: impossibile planè esse, totum mundum vni parere: satis esse, si Christo solùm credatur. Saluari etiam eos, qui nihil de Papa sciunt: nec ab eo vllam authoritatem petant, aut accipiant. Ait, miserrimam esse Christianorum sortem, quibus etiam manifestæ veritati, propter decreta hominum, assentiri non liceat. Affirmat, Papas adeò non idem sentire, vt, quæ alter approbârit, alter damnet, & contrà, &c. Scribit, adulatores Paparum nihil non Papis tribuere: & non ferre, vt quisquam quicquam, etiam pio zelo, de Papis dicat, cùm illi interea contra Deum multa dicere & blaterare non vereantur. Omnibus seculis, & fermè in omnibus Christianitatis locis, fuerunt aliqui rectiùs in multis sentientes, sed non omnia dicere audentes. Cat. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2. V. S.

1512. ## Ioannes Matthesius in suis de Luthero concionibus.

LVtherus cùm Roma rediret VVittebergam, anno Christi 1512. ætatis suæ 29. eo ipso die, quo ante decennium Schola ibi aperiebatur, Sacræ Theologiæ Doctor creatus fuit, instinctu & sua-

su Ele-

su Electoris Saxoniæ, Ordinisque Augustini, & Academiæ ibidem: quorum omnium voluntatem cùm D. Staupitzius ei, vt Doctoratum assumeret, declararet, recusauit vehementer, & petiit, vt aptior deligeretur: cui Staupitzius subridens respondit: Apparet, præ foribus esse, quòd Deus in cœlo & in terra multa negotia sit tractaturus, ad quæ doctorum hominum opera vtetur, ideoque & tuo Deus labore vtetur. Imp. & PP. V. S.

Princ. Ioannis Francisci Pici, Comitis Mirandulæ & Concordiæ, ad Leonem X. Pont. Max. & Concil. Lateran. de reformandis moribus, oratio habita anno D. 1512. 1512.

SI quis fortassè cuperet, in sacratissimo N. Christianæ Reipublicæ conuentu, atque consessu, de ferendis legibus ad frenandam malorum hominum audaciam, vt verba fierent: ipse secum cogitet priùs, quo pacto sit opus eos plecti, qui eas, quæ à maioribus nostris ritè positæ, maximoque habitæ in precio sunt, & habuêre contemtui, & nunc maximè habeant. Nec dubitabit, de moribus hominum, qui tam diu collapsi iacent, instaurandis, & ad normam positarum iam legum redigendis, orationem ante omnia haberi oportere.

Nam tametsi quidem duxerim, controuersiam referri debere ad sacrosanctam istam synodum de legibus quibusdam ferendis, præstare tamen existimo, vt à principibus viris, vt à Cardinalibus ipsis, quibus tota nostræ Christianæ Reipublicæ moles vertique regique conuenit, sanctissima antiquorum decreta patrum, & honestissima instituta custodiantur. Quod si fiat, populi facilè Antistites ipsos tanquam animatas & viuas leges sequentur, atque ad normam pietatis & veræ disciplinæ reuocabuntur.

Noua consulta, atque decreta neutiquam aspernor, sed veterum custodiam sanctionum in primis duco necessariam ad ea, quæ iam prolapsa defluxerunt, piis primùm instauranda moribus, seueris deinde legibus vincienda: adeò vt, Censoribus, vt vindicibus legum ipsarum atque assertoribus magis, quàm legislatoribus opus esse, non negem.

Et quanquam hac de re differendi maius esse onus, quàm vt ferre facilè queam, non sum nescius, (nam valentioribus egeret humeris, & vires robustiores exposceret) tamen quod suapte natura pertinet ad omnes, id à me alienum esse, non cogito. Quòd si ad hanc diem in tanta eruditissimorum hominum turba, vel vnum quempiam conspexissem, qui hoc idem exactè sibi asciuisset, nihil omninò cessandum putassem.

Sed cùm de statuendis legibus sæpenumerò sermonem habitum, nôrim: de legum custodia vel nullum, vel tenuem, vt sunt hominum varia iudicia, variis rerum occasionibus mota: non abs re mihi visum est fore, si quæpiam afferem, vt faciliùs ad memoriam reuocarentur sanctissima priorum instituta, quibus obseruatis, nostra Christiana Respublica & aucta est semper, & conseruata: posthabitis verò atque contemtis, innumerabiles iacturas fecit, & nisi esset seruata diuinitus, eò miseriæ & calamitatis prolapsa fuisset, vt frustra nunc, Pater sanctissime, Leo decime, & vos Ecclesiæ Cardines, & Antistites, conuentum haberetis, vt in meliorem statum redigi quiret.

Optabam certè, vt ex doctissimorum hominum numero aliquis hanc sibi prouinciam desumsisset, vt maiorem & authoritatem, & potestatem in audientium animis habitura esset oratio, sed nuda fortassè veritas, puraque simplicitas viribus non carebit.

De luxu, de libidine, de auaritia vitanda positas esse leges ab antiquis Patribus, nemo est, qui nesciat. De pietate, de iustitia, cæterisque virtutibus traditas esse normas, vel ineruditi nouêre, eas partim negligi, partim iacere, plùs etiam quàm volumus, experimur.

Multi nostræ Principes Reipublicæ priscam simplicitatem in astuciam, castitatem in nequitiam, liberalitatem & parsimoniam in luxum & auaritiam conuertêre.

Apud plerosque religionis nostræ primores, ad quorum exemplum componi atque formari plebs ignara debuisset, aut nullus, aut certè exiguus Dei cultus: nulla benè viuendi ratio, atque institutio: nullus pudor, nulla modestia: iustitia vel in odium, vel in gratiam declinauit: pietas in superstitionem penè procubuit: palamque omnibus in hominum ordinibus peccatur sic, vt sæpenumerò virtus probis viris vitio vertatur, vitia loco virtutum honorari soleant ab his, qui suorum criminum quasi septa, & tanquam mœnia, & inauditam petulantiam, & diuturnam impunitatem esse, putauerunt.

Hi tibi morbi, hæc tibi vulnera sananda sunt, Maxime Pontifex; alioqui si mederi (quoniam id ad te multis de causis potissimùm spectat) recusaueris: vereor, ne non fomentis iam, sed igne ferroque is, cuius vices geris in terris, membra ipsa affecta dissecet, atque

disper-

diſperdat; ſigna iam dediſſe illum eius futuræ medicinæ, planè crediderim. An puellæ Deo dicatæ, in Brixiana direptione, à religioſiſsimis abſtractæ templis, ceſſerunt militibus loco prædæ? An in Rauennati excidio ſacerdotes trucidati? An in Pratenſi clade ſanctimonia olim celebratæ Virgines proſtitutæ? Quid aliud, Pater ſanctiſsime? Quidnam aliud nobis intelligi dedêre, quàm ſacras ædes & templa Lenonibus & Catamytis commiſſa, quàm nefariis lupis optimi paſtoris ouilia demandata: quæ dicata Virginibus olim ſepta, pleriſque in vrbibus in meretricios fornices, & obſcœna latibula fuiſſe conuerſa?

Sed initia illa malorum, & prægustationes, vereor, propinandæ nobis à perfidis noſtræ religionis deſertoribus potionis amaræ, & luctuoſæ, ni bonis eam moribus auertamus, ni precibus & ſupplicationibus, non ex ſummis labris, ſed intimis ex animi penetralibus, iratum placemus Deum, cuius ad hæc monita, & tanquam cœleſtia tonitrua non aures modò arrigere viſi non ſumus, vt reſipiſcamus: ſed deprimere viſi, & tanquã Æthiopes ad prolabentis Nili ſtrepitum obſurdeſcere, praua conſuetudine affecti ſic, vt audiamus ſuadentibus vitiis, obaudiamus monenti Deo optimo, maximo, ſapientiſsimo, qui, ſe contemni ampliùs à noſtro ſeculo nolle, ſatis, arbitror, indicauit ſignis atque portentis non parùm multis, peſtilentia, fame, cruentiſsimis paulò antè præliis.

Quid enim aliud? aut ſi quid aliud, cur hoc tamen noſtris inſinuatum mentibus planè non rear? per tot cæſorum hominum millia, quorum cadaueribus & contecti ſunt campi, & remorati fluuiorum curſus, eorumque cruore ſuperum mare, & inferum quaſi quadam purpurâ infectum, niſi vt memoriam ſubeat, innumera in nos collata beneficia nobis non debere eſſe ludibrio: ſcilicet, Chriſtus ille ſeruator humani generis tantum ſanguinis effuderit, vt qui eo ſanguine non rediuiui ſolùm facti, ſed ditati etiam ſunt, delicientur in plumis? Quid plumarum feci mentionem, & ſcortorum præterii cateruas, & greges exoletorum? & coëmta & diuendita ſacerdotia?

Sperare poteram, Pater ſanctiſsime, poſtquàm ad ſupremum ſacerdotii culmen euectus es, non malis artibus, non pudendis, vt plerique olim, pactionibus & mercimoniis, qui per ſummum dedecus ſummum decus appetiuêre, tua (ita mihi, ita non parùm multis viſum) gratiſſima humanitate fore aliquando, vti meliorem in ſtatum reformaretur Chriſtiana Reſpublica: ſed nec omninò deſperârim, ſi adniti volueris, & tuæ iſti humanitati, lenitati, facilitati, aliquid ſupercilii, aliquid rigoris, nonnihil pœnarum admiſcere.

Danda eſt opera, Maxime Pontifex, ne quid detrimenti noſtra Reſpublica patiatur. Bellum enim tibi cum multis, bellum inquam inteſtinum, periculoſum, graue, quod auertendum eſt ſeueritate diſciplinæ. Luxum cohibe cuiuſcunque ordinis: modum pone ambitioni, compeſce indomitos & effrenatos libidinis obſcœnæ furores: ſuſpectis ſacerdotum (quod & legibus Eccleſiæ cautum eſt) contuberniis frena conſtitue: auiditati, & ſceleratæ habendi cupiditati terminum præfige.

Non concredita & commendata fidei ſacerdotum, ſed comeſta veriùs ab illis & deuorata piorum virorum patrimonia vindica, & effice, vt in bonos diſpertiantur vſus: ne ampliùs ab impuris heluonibus, ab omnium ſcelerum gurgitibus abſorbeantur. Qui auctionibus ſacrorum, pudendiſque licitationibus inuigilauerint, dent pœnas temerariæ mercaturæ. Qui non proſpexerint commiſſo gregi, qui vanitati ſtuduerint innumeræ, ſuperſtitionibus, comeſſationibus, pudendis exercitiis, & familiaribus oblectati, vel corrigantur omninò, vel amoueantur à ſacris: quandoquidem omnia fœdant exemplo, & prauæ conſuetudine vitæ eos, qui benè morati, & egregiè inſtituti ſunt, planè corrumpunt: vt hinc non plebis modò, ſed omnis ordinis fiat lapſus in crimina.

Nec ſanè mirum, quando, malum omne prodire de templo, Ioannes Chryſoſtomus cenſet, & Hieronymus ſcribit: ſe inueniſſe neminem, qui ſeduxerit populos, præterquàm ſacerdotes, quos quidem ſi vel probè inſtitueris volentes, vel nolentes coërcueris, vniuerſo Chriſtiano orbi, ad benè de omni reformatione ſperandum, quaſi ſignum aliquod ſuſtuliſſe videbere.

Potes, ſumme Pontifex, nec in terris alius poteſt: & cùm poſsis, debes: & cùm debes, niſi volueris, & curaueris, vt fiat, quid ſit periculi, ex probatiſsimis eiſdemque diuinis exemplis animaduerte.

Succurrat, quæſo, tibi vetuſtus ille ſacerdos, in quem filiorum non vindicata ſcelera magna ex parte reciderunt. Etenim, qui præſunt aliis, non modò eſt opus, vt ſint innocentes ipſi, ſed vt & reſiſtant nocentibus, eorumque mala facinora compeſcant.

Et tum quidem ex Lebete carnes tridenti fuſcinula ſubtrahebantur ab illis: quod peccatum ſacra Regum teſtatur hiſtoria nimis grande fuiſſe, quia homines à Dei ſacrificio retraheret: nunc autem malorum cateruis exemplorum plebs ignara, & à diuino cultu, & ab omni pietate deterretur.

Illi cum mulieribus ea tempeſtate dormiebant ad oſtium tabernaculi, noſtrâ verò & in ſacras ædes fit irruptio, & ab illis etiam (proh pudor) fœminæ abiguntur ad eorum libidines explendas, & meritorii pueri à parentibus commodantur, & condonantur his, qui ab omni corpo-

s, etiam concessa, voluptate sese immaculatos custodire deberent: hi postea ad sacerdotiorum radus promouentur, ætatis flore transacto, iam exoleti.

Non igitur miremur, si peierant, & falsò, vtrumque se nosse sacratum literarum instrumentum, profiteantur: quoniam nec, quid eius nomen significat, pernouêre. Ac memini, puerum quendam in episcopi locum ascitum, quoniam literas penitus ignorabat, per iocum, dum rogaretur, an magnos fecisset progressus in disciplinis, respondisse ingenuè: nondum se didicisse exordium eius orationis, quam de more sacerdotes præfari solent, diuina facturi.

Noui &, qui annuas sacerdotii pecunias, commendatas eorum fidei, spurcissimis voluptatibus & impendant, & impendisse glorientur. Hæc tu monstra, LEO Decime, tolerabis? hæc & videbis, & patieris? patieris, inquam, vt ignari literarum, vt ad omnia magis apti, quàm ad tractanda sacra, per ignominiam & contumeliam abutantur diuinis: & opes ad templa vel tuenda, vel instauranda paratas, ad subleuandam pauperum miseriam, à piis hominibus, qui iam vita sunt functi, destinatas, in alienos & prophanos vsus conuertant?

Scribit Hieronymus, eos, qui rebus Ecclesiæ abutuntur, similes scribarum esse, & phariseorum, & sacerdotum, Christi seruatoris sanguinem mendacio redimentium.

Equidem nec Dionysii mysticam Theologiam, & diuinorum dogmata nominum, neque subtilitates hypostaseon, notionum, originum, & cæterarum disceptationum, quæ in Lutetia Parisiorum exagitatæ ad nos manârunt, ab omnibus exquiro sacerdotibus: si se tamen dederent sacris literis, & præcellentium nostræ religionis Antistitum doctrinis nauarent operam, multa sanè commoda ad benè beatèque viuendum consequi possent, non eò solùm, quòd multa discerent, & pro se magna, & ipsis vtilia: sed quoniam eiusmodi studiis præstaretur, vti faciliùs illecebris sensuum nuncium remitterent, cùm honestissimo in officio occupati, tum ab ipsis studiis admoniti, ad meliorem vitam nos esse natos, & hanc, quam viuimus, plenam esse ignorationis tenebris, si sensum, si humana solùm placita sectari volumus: plenam ærumnarum, plenam calamitatum, si humanis fidere votis velimus: cuius etiam vitæ incommodis, & tanquam stimulis incitamur, vt ad eam, quæ futura est, libentiùs properemus.

Quis, quæso, mente paulò vegetiore non aduertat, prima hac in vita magis ad dolorem homines, quàm ad voluptatem natos? Tanto enim spacio nunquam aut bibere, aut comedere, aut vacare proli quisquam potuit: quanto aut sitiunt febrientes, aut mendici & obsessi esuriunt, aut rei criminum torquentur. Id etiam emolumenti nancisci facilè possent, vt frenarent ambitionem, malorum omnium matrem atque nutricem: quandoquidem omnia, quæ magna corporeis, & humana tantùm intuentibus oculis apparent, exigua videntur oculis spiritualibus, & æterna contemplantibus. Idque ipsum iure optimo, quandoquidem terræ moles collata cœlo, instar est puncti, raris habitata locis, sterili arena, noxiis serpentibus, sitique deserta, vastis inuia paludibus, altissimis intersecta montibus, profundissimis interpolata fluctibus.

In hac exigua naturæ portione tumultuatur genus humanum, breuis & incertæ vitæ, etiam si diuturna, si longissima, si stabili nixa fundamento videatur. Quid enim diuturnum mortalibus? si æternitati futuræ, & immortalis vitæ id ipsum conferatur. Quid certum & stabile in homine, in quo nutant omnia? in quo, vt externas taceam & circumiacentes molestiarum moles, ipse conflictus pugnantium inter se qualitatum corporei temperamenti, bellum intestinum illi ipsi ciet identidem, & confecto bello minatur excidium.

Adde tenebras, quibus humana mens sibi relicta circumfunditur, vnde & variarum opinionum prælia cooriuntur, & votorum sibi succedentium, subindeque fluctuantium æstus planè continui. Adde impetus hostiles, dolos, fraudes, iniurias. Adde & superiorum mentium & insultus, & astus: vt verissimum sit illud elogium: Vita hominis militia super terram. Militia dubio procul: sed qua & victoriam, & coronam, & regnum nobis in cœlo comparare possimus eiusmodi, vt nec animo capere, nec concupiscere votis planè queamus: quando & animi & corporis felicitas, quæ illic reposita Dei amicis, eiusque legis custodibus post huius vitæ cursum asseruatur, omninò superet captum humanæ mentis, nec, nisi Deo docente, hominibus patefiat: nihilque omninò sint, si ei conferantur felicitati, quæ vanæ vetustatis illustratores, poëtæ, atque Philosophi commenti sunt de fortunatis insulis, de fluminibus nectaris, de via lactea, de reditu ad compares stellas, & cæteris, quæ ad veritatem hallucinantes suis lucubrationibus inseruêre.

Hæc illi, & similia de sacro literarum ocio nancisci facilè possent: sed ea non ab omnibus extorqueo sacerdotibus: at ne literas omninò ignorent, ne salis euanidi, ne lucis extinctæ notam gerant, & noscant, quæ ad eorum pertinent officium, hoc exposco, hoc exigo, & ni præstent, planè detestor. Inprimis autem & vitæ innocentiam, & morum disciplinam, non exactissimam illam quidem & præcellentissimam, sed mediocrem.

Non

Non peto, vt instar Hieronymi saxo pectus identidem verberent: sed nec, vt meretricum pectora baccatis monilibus, nec crepidas hydaspeis gemmis exornent.

Neque etiam postulauerim, vt Hilarionis inediæ assuescant, sed ne Sybaritarum cœnas aut æmulentur, aut superent.

Minùs etiam efflagitauerim, vt in spinis & niue volutentur, more Francisci & Benedicti: sed cùm mollem Cycnorum plumam ingenti pecunia mereantur, aut redimendis captiuis, aut virginibus nuptui tradendis iure optimo dedicata, id planè damnauerim. Mediocritatem suadeo, præcellentiam illam virtutum, quam demirari faciliùs, quàm imitari plurimi possunt: si sequi etiam maluerint, & laudabo & prædicabo.

Sed neque ita rem ad viuum reseco, vt, cùm eos & largos & faciles esse ad tribuendum moneo, ita moneam, vt velim, eos omninò imitari egregium illud Martini, & celebratissimum facinus scindendæ vestis, vti mendicus, & frigore tremebundus pauper amiciretur: verùm eos, quibus abundant acerui pecuniarum, monitos velim, Martini exemplo, nudis vestes tribuendas potiùs, quàm coccineis atque purpureis pannis cooperienda iumenta.

Neque item exigo, in sacrarum sumtibus ædium censum vt omnem dispertiant, æmulenturque aut Sibyllina Cumis olim extructa delubra, aut Simandii & Artemisiæ præruptas murorum moles & minas, aut Solomonia templa, aut etiam nostræ tempestatis Iulia ædificia: sed libenter postulauerim, ne sinant corruere, quæ ab illis structa sunt, templa, à quibus ipsi opes tantas nacti sunt, vt multo auro dicantur Salmacidas noctes coëmere: postulauerim, ne sacella à priscis olim frequentata patribus, permittant histricum latibula constitui, fœdeque adeò haberi & negligenter, vt sit sæpenumero videre, ferarum lustra, equorumque præsepia & mundiùs & honestiùs asseruari: cùm nihilominùs ipsorum cubicula interim auro splendeant, & substrata etiam purpura longè preciosissima sint: mensarum verò & coquinarum instrumenta opere cælato refulgeant.

His incommodis cùm aliarum beneficio sanctionum, tum illius maximè custodia legis consuleres, Maxime Pontifex, qua sanctissimè cauetur, ne multa ab vno sacerdotia, quibus annexa sit animarum cura, possideantur. Dispensatio, ita solet appellari, effecit, vt iam non multa, non plura, sed innumera teneant multi, qui ne Diaconi quidem mererentur officio defungi: at eiusmodi rem dissipationem non ego, sed Bernardus tot antea seculis appellauit.

Oppone te huic petulantiæ, Pater beatissime, & vnum hoc inter alia negocium & munus egregiè suscipe, vt, qui luxu diffluunt, qui ambitione deferuent, qui vel coëmtis vel eiusmodi dissipationibus paratis sacerdotiis lasciuiunt, qui leges denique ritè positas non obseruant, sentiant tuæ vim iustitiæ, atq; intrepidæ virtutis, vt, etsi aliqua culpa teneantur erroris humani, ab eiusmodi tamen scelerum immanitate liberentur. Liceat bonis & modestis viuere, quibus nec ociosis in communi ocio iam licet esse, illis ipsis omnia arripientibus, & seruitutem indicentibus maximam his, qui eorum indigent opera, ad famem tolerandam.

Hoc si non egeris, Antistitum summe, si malis hominibus frena laxaueris, si iam diu multumque laxata non cohibueris, vereor, ne te Pontifice decidat eò nostra Respub. vt dici non falsò possit, à libidine pudorem: ab audacia timorem: ab amentia rationem penitus esse deuictam: & in te bellum à nostræ religionis hostibus antè audias geri, quàm parari.

Si egeris, & vtilitatem omnibus, & tibi etiam gloriam, non hanc solùm momentaneam & caducam, quæ parui temporis angustiis coërcetur, sed & stabilem & perpetuam, non in terris modò, sed in cœlesti sede comparabis: & non modò timendum tibi ab exteris non erit: sed intrepidè sperandum, venturos nostræ religionis hostes ad nostræ fidei disciplinam, bonis exemplis faciliùs, quàm vi & armis inuitatos.

Redactum olim ad nostræ pietatis instituta terrarum orbem per Apostolos efficaciùs sanctissimis eorum vitæ moribus, quàm non modò Constantini Cæsaris legibus, præliis, atque triumphis, sed etiam peractis ipso Apostolorum ministerio supra vim naturæ miraculis, praeclarissimi nostræ fidei assertores iudicauêre. Et quis rogo nobis assentiretur bonos mores suadentibus, si prauis ipsis abuteremur? Quis religioni, quam colimus, initiari per nos cuperet, quos videret, quod ore asserimus, factis pernegare? Præstat itaque in reducendis hostibus & desertoribus ad nostræ fidei pietatem, vt collapsos mores ad normam priscæ virtutis instauremus: quàm, quod multi ambiunt, vt classe petamus Euxinum, & exposito in continentem milite, concussaque maximis confectis præliis Colchica Trapezunte, cruentata vexilla inferamus Armeniæ.

Eia igitur, Pater sanctissime, & naturæ lege non scripta, sed nata, & reuelata diuinitus disciplina, & maiorum tuorum sanctionibus atque decretis, & vtilitate simul & gloria excitatus, indue sanctissimum in desertores, & impios, saluberrimumq; furorem: quò discant pœnarum agere formidine, quod virtutis amore deberent.

Moses ille legislator quanquam mitissimus, terrifica tamen percitus est ira, cùm posthaberi Deum agnouit, & seueram in desertores pœnam exercuit.

Deus & homo Christus Iesus, omnium virtutum exemplar, irrogatas in se contumelias patientissimè tulit: non tulit paterni honoris notam, cùm sacrilegos venditores emtoresque ex templo expulit, & flagello discussit. Et ille quidem vituli vnius aurei cultores maxima est cæde persecutus: & hic columbas venales & turtures è templo voluit eiectas.

Tu verò earum cultores vitularum, quæ maximo numero in vrbe non stabulantur modò, sed ominantur, & auro, purpurâ, margaritis, more regio, incedunt ornatæ, vt ad earum aspectum, edum congressum, plurimi & obbrutescant, & pereant, exilio saltem, & honorum omnium mulâ non compesces? Tu sacras ædes sceleribus omnifariam prophanari, & in eis tot monstra Circea tunnire, permiseris? Tot Sirenes, & veriùs tot Sirenum millia, patieris, nauiculæ tibi diuinitus ommissæ, quantum in ipsis est, procurare naufragium? Tu Dei Opt. Max. templorum, Tu Christi sanguinis mercatum sustinueris? cuius supremū sacerdotium nullis mercimonijs es consecutus.

Si clemens videris Pontifex, id pietati facilè adscribetur: si nimis placidus, naturæ tuæ consueudini & corporis temperamento. Sed si posthaberi Deum eiusque legem patieris, & immania scelera passim & nullâ prorsus verecundiâ peragi: nullus erit tam iniustus rerum æstimator, qui vereaur id tribuere vel malitiæ, vel negligentiæ.

Quapropter, si attendere diligenter & æstimare hac omni de re, de quâ disseruimus, volueris, Pater sanctissime, sic, ni fallor, planè constitues, vt leges iam ritè positæ, pœnæ saltem formidine custodiantur, dabisque operam exemplo non solùm & innocentiâ vitæ, sed animaduersionis in alios, ne, quicquid collibitum fuerit, impunè fecisse audeant improbi: atque ita & tibi simul & omnibus consules, & collabentem iam ac propè intermorituram Christianam Rempublicam ab interitu vindicabis.

Hoc omnis ordo, hoc consensio bonorum omnium exposcit & obsecrat. Quæ vbi per te acta fuerint, vbi pessimæ vitæ monstra vel edomueris, vel extinxeris, ne postea repullulent, adhibenda erit legum cautio, & seuerior aliquantò disciplina.

Non in vestibus modò & sumtibus, sed in studijs sacræ literæ vtriusque instrumenti recognoscendæ, & cum antiquis & castigatis primæ originis exemplaribus conterendæ, vt ab erratis, quæ vitio temporum, & librariorum incuria, in illas irrepserunt, omninò purgentur: solennes ceremoniæ, de quibus olim fuêre quæpiam difficultates, prioribus oblatæ synodis, statuendæ firmandæq; sunt: quotidianæ preces redigendæ in statum & probatum ordinatum ordinem: & veræ historiæ ab apocryphis nugis segregandæ: præscribenda principibus viris officia: vt scelerata illa, & nostræ Reipub. deletrix opinio, licere quæ placeant, & à vulgi animis omninò amoueatur, & penitus exulet. Sit inter ipsos principes pax, & discordiarum finis, vt à diuturnis dissensionibus aliquando quiescamus: daturi operam eis officijs, quæ mortales euehunt ad immortalem vitam, & excedentem animantium omnium vota felicitatem. Imp. Max. 1. Papa Leone 10.

Eiusdem in duos libros de iniustâ excommunicatione, pro Hieronymi Sauanarolæ innocentia, ad illustrem virum Herculem Æstensem, Prooemium.

OPusculum de iniustâ excommunicationis sententiâ, in Hieronymi prophetæ nostri defensionem, vt tibi, Hercules Æstensis, datam fidem veluti ex diario reluam, iam aggredior.

Efflagitasti enim, dum hac de re simul verba faceremus, vt, quæ coràm pro tutanda illius innocentia aduersus calumniatores attuleram, literis aliquantò latiùs exararem: promisi (quod nunc exoluo) me facturum, & quidem tam libenter, quàm videbam, me vnicâ operâ & tibi, nec non prophetæ nostro, ac veritati ipsi debitam rem facturum: illi, ne commenticium & subdolè fictum crimen tot præclarissima eius gesta ad tempus aliquod obnubilaret, lucidissimæ quoque veritati tenebras fortasse allaturum: tibi, ne falsa hac impostura atque præstigio forsitan moucreris. Sed & alia causa se his immiscebat, quando ansula hæc duntaxat, solaque garriendi occasio relicta videbatur maleuolis, benè sibi actum putantibus, si fautoribus diuini viri obtrectare possent, defendi ab eis hominem, qui esset ab Ecclesiæ corpore, ceu marcidum & noxium membrum, anathematis acie resecatum: namque rationes eæ, quæ Prophetias iam publicatas doctrinamque fulcirent, ab ipsomet allatæ, magna ex parte maledicorum rabiem compescuerant.

In eandem quoque sententiam cùm Dominicus Beniuenius, tum alij plerique scripserant, modò verum astruentes, modò falso resistentes: quod etiam à nobis & sparsim per lucubratiunculas nostras, & dicatis etiam apologeticis, factitatum est. Quare post huius calumniæ dilutionem nihil putabam residui, quod blatterarent, etsi dementibus delirandi materia nunquam desit.

Duos igitur libros institui: Primo generalia quædam explicabuntur, quorum ope tam multifariè, quàm facilè pro defendendo ipso sumus muniti: Secundo dehinc sumus declaraturi, eum neque culpæ neque crimini confinem.

Et sanè potuissem, hoc officij exequens, ingens volumen efficere: cùm adeò multa ab ijs, qui de huiuscemodi negotijs tractauêre, præsertim pontificij iuris interpretibus, effusa sint, tantaque diuersitate & contentione, vt ne legi quidem ab ociosissimis possint, nedum narrari ab occupatissimis. Delibaui, quæ mihi maturiora sunt visa, eorum more in commentando posthabito: & à crebris illis allegationibus, quæ tædium & moram lectori plerunque afferunt, consultò abstinui: ratus, commodiùs & optabiliùs tibi satisfactum iri, si, quæ ipsi subobscurè & peculiaribus quibusdam notis, idem sæpius repetentes, innuunt, & facilè & latinè, aut saltem minùs barbarè, quoad fieri hac in re à me potuerit, recenserem.

Eam autem præfari veniam non tibi, qui nos apprimè nouisti, sed apud ignotos, si nostra hæc fortè lecturi sunt, conuenit: nihil me vnquam voluisse assertum, nec in posterum velle, quod Ecclesiæ Catholicæ dogmatis dissonaret, cùm, cuiusuis rectè definientis decreto semper acquieturum me, vt Christianum hominem decet, liberè profitear, nedum sanctionibus Ecclesiæ & eius legitimorum præsidum assentiri.

Rationibus igitur rem agemus, nitentes diuinis eloquijs, ac Pontificijs Imperatorijsque legibus, necnon eorum interpretes, atque in primis Theologos, in testimonium citantes.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Nullum esse in terris iudicium, quod errare quandoque non posit.

ILlud autem commonuisse in primis expediet, solum DEVM, qui à seipso est, omninoque independens, ab omni errore & falsitate prorsus immunem: ab eoque, vtpote primaria veritate & suprema regula, quarumlibet functionum vniuersam substantiam interdum deflectere & labi, nisi eius ope fulta & directa fuerit.

Hominis namque naturam ab adolescentiâ pronam ad malum, cùm sacræ literæ docent, tum frequens testatur experientia: sed & inter separatas mentes, quas vocamus angelos, error olim peccatumque irrepsit, & ad infernas mundi partes eorum non paruam manum præcipitem iecit.

Et quanquam præter virginem Christi matrem, quæ nullum vnquam peccatum fecit, mortalium nonnulli à peccatis eis, quæ æterno igne puniuntur, diuino beneficio exemti fuerint: non adeò tamen confirmati erant, quin quoquo modo posse à vero excidere censerentur. Sed perpaucorum etiamnum hoc priuilegium: illi namque innumeri, qui latâ viâ gradientes, triplici offendiculo cespitant, tametsi beneficentissimi Dei assiduâ gratiæ influentiâ resipiscere commoneantur.

Verùm, cùm Ecclesiam vti sponsam sibi Christus copulauerit, ob continuas Dæmonum insidias & aperta bella, quibus, dum militat in terris, assiduè quatitur: decuit, vt ei iudicium relinqueret, quo aut decipere aut decipi non posset in eis maximè decernendis, quæ & fidei substantiam concernerent, & ad mores pertinerent, Christianis ad beatitudinem adipiscendam necessarios: eam namque sibi in fide & iustitia æternùm desponsandam, Oseæ Prophetæ Vaticinio sanxit.

Meritò igitur statuerunt Theologi, & legum Iurisque periti, ipsam vniuersalem Ecclesiam, cùm de huiuscemodi causis agitur, non nisi æquam sententiam ferre posse, Christo opem ferente: qui & pro eius fide orauit: &, cum ea ad consummationem vsque seculi se permansurum, spopondit: quod irritum foret, nisi id iudicium condonasset, quo repudiata falsitate, veritas eligeretur.

At animaduersione dignum, locutos nos duntaxat de fidei substantia, & moribus ad salutem sequendam necessarijs: atqui id non abs re aut de nihilo dictum, siquidem eam in reliquis errare aliquando, sententia doctorum est, atque ipsiusmet Ecclesiæ consensus, vt ex epistola Innocentij tertij eius nominis Pontificis manifestè indicatur, quæ postea à Gregorio nono inter decretales relata est, libro videlicet quinto, vbi de sententia excommunicationis agitur. Ita namque scriptum legimus:

Iudicium Dei veritati, quæ non fallit neque fallitur, semper innititur: iudicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpè contingit & falli: quod liquidò constare videmus, dum, vi excommunicationis, interdum quempiam cum aliqua fœmina thori inire consortia iubet, qui nihilominùs vero apud Deum matrimonio alteri erit astrictus, vtpote cum secunda nuptiali lege palàm coniunctus, cum prima clàm, omnibusque semotis arbitris, perpetuoque Ecclesiæ sanctionibus compelletur hærere secundæ: de cuius commercio idoneis testibus apparebit.

Mitto, quæ multi Doctorum super huiuscemodi iudicijs elucubrauerunt: ne superfluè nimis & ambitiosè factum à nobis iudices, in re admodum nota verba prodigere. Porrò ex his consequens fiet, reliqua & conciliorum & Pontificis iudicia errori ignorantiæque subiecta: quando vniuersalis Ecclesia à decipulis eiusmodi exemta est.

Hinc plerique cùm Theologorum, tum Iuris interpretum asseuerantissimè voluerunt, Pontificem conciliumque in dirimendis controuersijs hallucinari posse, pro vero falsum pronunciantes, præterque rationes afferunt exempla: quandoquidem & Ariminense, & Ephesinum secundum, & Aquisgranense, aliaque nonnulla aberrauerunt. Et summorum Pontificum alius Arrianæ prauitati subscripsit: alius Idolis sacra fecit: alius aliter deuia sectatus est: quanquam sunt, qui velint, tam Pontifices summos, quàm concilia legitimè congregata vero semper niti, in ijs diiudicandis, in quibus vniuersalem Ecclesiam falli posse negauimus:

Anno

Sed hæc à susc epta disputatione sequestrabimus: tum quia propositæ quæstionis limites prægrederemur: cùm quòd & ab alijs multifariam, & à nobis etiá nonnihil in theorematis nostris de necessitate & ordine credendi, sunt pertractata. Hoc nobis sit satis, in dubio apud literatos haberi, Nullum esse in terris iudicium, quod errare, labi, decipi non posit: vt magna ex parte lusisse veritati Thebanum Cebetem cogitemus, fingentem, à muliere illa, cui nomen Apaten, id est, fraudem esse voluit, mortales omnes seductos, atque errore & ignorantia potatos.

CAPVT II.

Multis modis contingere, vt excommunicationis sententia ab Ecclesiæ Prælatis inflicta, irrita & inefficax reddatur.

EX his facilè colligi datur, eos, qui Ecclesiæ præsunt, in absoluendis puniendisque subditis multifariam posse delinquere. Fit enim plerunque, (quod à Gregorio homilia 15. prolatum est, & à Gratiano in decretis repetitum) vt iudicis locum teneat, cuius ad locum vita minimè concordet: ac sæpè agitur, vt vel damnet immeritos, vel ipse alios ligatus soluat, & sæpè in ligandis subditis atque soluendis, suæ voluntatis motus, non autem causarum merita, sequatur: atque ob id ligandi, soluendique potestate se priuet, mortificando animas, quæ non moriuntur, & viuificando, quæ non viuunt, quod à Michea legimus exprobratum.

Perpetuò pontificio iure decretum inuenimus, multis modis contingere, pœnas, quæ à Prælatis infliguntur, inanes esse, ipsamq; excommunicationis sententiam, qua nulla in Ecclesia maior, irritam & inefficacem reddi. Namque in Decretorum volumine causa 24. & quæst. 1. Alexandrum eius nominis secundum pontificem Valeriano episcopo & martyri scripsisse, legimus, ab eo, qui aut hæreticus, aut excommunicatus fuerit, excommunicationis sententiam nequicquam in alium irrogari.

Et libro primo epistolarum decretalium, titulo de consuetudine, extat Innocentij Pontificis eius nominis quarti sanctio: qua edicitur, sententiam, quæ à iudice non suo lata fuerit, Nullam obtinere firmitatem.

Decreuit quoque Gregorius eius nominis nonus, archiepiscopo Bracharensi scribens, irritas esse & inanes eas excommunicationis sententias, quæ à iudice violatore interdicti proruperant: vt est videre in libro eius operis quinto, titulo de Prælatorum excessibus. Vbi etiamnùm Clemens tertius decernit, eas non tenere sententias, quæ promulgatæ fuerint in subditos ob denegatam Prælatis procurationis exactionem, cùm Ecclesias visitant, si numerum personarum in Lateranensi concilio constitutum excesserint.

Eodem libro, titulo de priuilegijs, Innocentius tertius Episcopum Lingonensem monet, excommunicationis sententiam in aliquem contra sui priuilegij tenorem nequaquá promulgandam ibidem & Honorius tertius, seueritate debita eos, & Episcopos & Archiepiscopos, castigandos, pronunciat: qui eiusmodi sententias in fraudem priuilegiorum ferunt.

Cæterùm Gregorius nonus, quem dudum citauimus, diffinit vacuam & inanem excommunicationem, quam effulminauerit is, quem constet in exequendo officio limites eius, quod in mandatis à superiore habuerat, prætergressum: quemadmodum apparet libro tertio decretalium, titulo De præbendis & dignitatibus, capite vlt.

Libro item sexto eiusdem operis Bonifacius octauus eius nominis Pontifex, edixit, pœnas eas in vanum iactari, quæ ferantur à Prælatis in subditos, insinuantes inquisitoribus, vel Apostolicæ sedis legatis statum Ecclesiarum, monasteriorumúe, quæ corrigi per eos & reformari oporteret.

Ex epistola quoque Innocentij tertij ad archiepiscopum Senonensem, quæ quinto libro decretalium sita est, titulo de sententia excommunicationis, colligitur, sententiam eam, quæ vel post legitimam appellationem infligitur, vel intolerabilem errorem continet, viribus cassam esse: cui Innocentius quartus in concilio Lugdunensi adstipulatus est: quod licet videre libro sexto, vbi per sententiam excommunicationis pariter agitur, capitibus secundo & septimo.

Eodem in concilio statutum fuit, excommunicationis sententiam in collegium non irrogandam: atque illam nihil habere virium, quam iudex tulerit in participantes cum excommunicatis locutione & alijs, quibus minor excommunicatio incurritur: nisi eos priùs canonicè monuerit: vt liquidò apparet tertio & quinto capite tituli eiusdem.

Sed & Nicolaus Abbas Panormitanus libro decretalium primo, titulo de rescriptis, cap. 41. & libro tertio, titulo de censib. cap. 6. & etiam alibi docet, excommunicationem nullam esse, cùm ob causam notoriè iniustam fuerit irrogata.

Possem & alia connumerare, quibus huiusmodi censuræ fiunt inefficaces: ea tamen consultò

præterea, cùm ne morosior euadam, tum quia celebres Iuris pontificij interpretes eas recensent, & in promtu sunt eorum libros lectitantibus.

CAPVT III.

Aliquos esse ex suprà memoratis casibus, quibus summorum etiam Pontificum sententiæ irritæ fiunt: inter quos est error intolerabilis: & qui sit, & quomodo debeat intelligi, declaratur.

CVm igitur omnis excommunicatio, quæ in eiusmodi casibus inflicta fuerit, langueat prorsus, & vires amittat (iudicandum enim de futuris omnibus per ea, quæ iam diffinita sunt, vt est Gregorij eius nominis noni Pontificis edictum, ab vniuersali Ecclesia receptum in ipsa Decretalium epistolarum publicatione) benè actum nobis fuerit, si aliquem inuenerimus, quo Hieronymum Sauonarolam à falsa suspicione & calumnia vindicemus.

Et quanquam hi, quos memorauimus, modi summorum Pontificum sententias non omnes retundant: aliqui tamen sunt, quibus ipsæ omninò infringuntur. Ac vt alios omittamus, ille, qui error intolerabilis nuncupatur, nobis desumendus erit: sed primò, quid sibi velit, quoque modo intelligendus, pro virili explicabimus.

Innocentius tertius, vt constat libro sexto Decretalium, titulo de sententia excommunicationis, cap. 7. errorem intolerabilem definit in sententia patenter expressum: cùm aliquid sub vi præcepti vel mandati apertè in ea continetur, quod communiter vel in genere suo peccatum est.

Consentiunt in hoc interpretes, tam hunc locum pertractantes, quàm eiusdem pontificis ad Archiepiscopum Sennonensem Epistolam, quam paulò antè memorauimus. Additur ab aliquibus, quotiens quid contra ius scriptum pronunciatur, pari erroris nomine debere censeri. Item, dum aliquod aut turpe aut impossibile præcipitur. Namque eorum, quæ fieri nequeunt, nullam esse obligationem, tam canonicæ leges in sexto libro Decretalium, titulo de regul. Iuris, quàm ciuiles, eodem titulo in Digestorum volumine, astruunt. Cuius operis libro 41. titulo, quæ sententiæ sine appellatione rescindantur, lege vltima, ex Pauli Iurisconsulti authoritate pariter decretum est, impossibile præceptum iudicis nullius esse momenti: qui etiamnum rescripsit, ab ea sententia, cui pareri per rerum naturam non poterat, sine causa appellari.

Sed tam remotas authoritates consectari non est necesse: cùm nobis, Dei maximi & optimi clementiâ, consertum indictumque sit, nec in peccata declinandum, nec quenquam illi efficiendo adstringi posse, quod supra suas est vires collocatum, nec turpe vllo pacto operandum: à quo tam abhorret natura: vt Aristoteles, eius interpres, in Ethicis censuerit, optabilius esse hac vita excedere, quàm turpe quicquam operari: vt omittam, quid sacræ literæ præceperint.

CAPVT IV.

Quid deinceps agendum. Item, quid propriè sit excommunicatio: & de causis, ob quas infligenda est.

ENimuerò, priusquàm ipsam defensionem aggrediamur (quod secundo libro agendum nobis est) fecisse operæprecium videbimur, si de causis, ob quas ferenda est excommunicationis sententia, paucula delibemus. Et cùm, multifariam exorbitare Prælatos, monuerimus: ne inde occasio prauis hominibus contemnendi eorum præcepta daretur: de obedientia quoque nonnulla proloqui opportunum fuerit. Deinde, cùm satis constet, vulgatum illud dictum, Sententia pastoris, siue iusta siue iniusta fuerit, timenda est, perperam vulgò vsurpari solere: quomodo intelligi debeat, declarare pro viribus enitemur. Primum igitur primitùs exequamur.

Theologorum, Iurisque interpretum omnium, cùm veterum tum nouorum, sententia est, neminem temerè, leuibusque de causis, anathematis mucrone feriendum: siquidem, nullam atrociorem pœnam ipsa excommunicatione maiori, de qua nob. in toto opere sermo, & quæ propriè hac nomenclatura censetur, in Ecclesia reperiri, contingit. Est enim separatio ab Ecclesiæ communione, quoad fructum & generalia suffragia, seu à qualibet licita communicatione fidelium segregatio.

Quare in Agathensi concilio statutum legimus, Episcopos non debere eos, qui minimis causis culpabiles essent, excommunicare. Sanctū profectò decretum, & sacris literis mirificè consonans,

quando in eis reperiri non datur, quenquam, nisi pro enormi scelere, anathemate damnatum, atq; id etiam perrarò.

Frequentior autem erat postea vsus in Ecclesia: quem molestè admodum fert & damnat Ioannes Scotus, Theologus insignis, distinctione decima nona, & vigesima quinta quarti libri sententiarum, ibi fatuam ad ferendas sententias pronitatem carpens, hic maximum numerum earum, quæ à iure infliguntur, excommunicationum detestans.

In concilio quoque Aluernensi determinatum est, à nullo sacerdote quenquam rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus causis debere ab aliorum communione suspendi, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres arceri ab Ecclesia delinquentes iusserunt.

Verùm, quas ob causas id fieri solitum esset, concilij Meldensis canone colligitur: quo promulgatum est, ab Episcoporum nemine sine certa & manifesta peccati causa quenquam à communione Ecclesiastica priuandum: neque sub anathemate absque conscientia Archiepiscopi aut coëpiscoporum vllum esse ponendum, nisi canonica doceret authoritas: cùm anathema æternæ sit mortis damnatio: neque debeat infligi, nisi pro mortali crimine: atque illis præsertim, qui aliter corrigi non potuerunt.

Propterea crediderim, à plerisque doctoribus in quartum Theologicarum sententiarum librum, distinct. 18. & Thoma in primis Aquinate, diuini ingenij viro, binas has causas excommunicandi hominis afsignatas: peccatum dignum æterna morte, & contumaciam. Cùm enim, qui Ecclesiæ præest, per excommunicationis gladium subditos quodammodo à cœlesti regno præscindat: in eos duntaxat id perpetrandum, qui indigni sunt superna patria: qua omnes, qui charitatis erunt compotes, donabuntur: priuabunturque, qui peccato mortali infecti fuerint. Quare quos labefactatos eo crimine constiterit: ij eiusmodi pœna potuerunt mulctari.

At quia nihil atrocius ab Ecclesia erumpere potest, pœnasque comparatione medicinarum propinari ægrotis debere, Aristoteles X I. Ethicorum libro edisserit: quas, si prudens fuerit medicus, nec violentas, nec graues, nisi cùm necefsitas postulat, exhibiturus est: idcirco in eum etiam, qui crimine morte digno obuolutus erit, nisi idem fuerit contumax, minimè adigenda.

Assentit Scotus 25. distinctione mox citata, inquiens: neque à iure, neque à iudice debere infligi pro quocunque peccato mortali, sed graui, cui annexa sit contumacia. Nam quàm diu paratus quispiam est audire Ecclesiam, Publicanus & Ethnicus non est habendus: quandoquidem ex Christi dogmate pœna eiusmodi seruanda est extremè contumacibus.

Qui autem contumaciæ notâ censeantur: tam in decretis pluribus ex locis, quàm in decretalibus licet deprehendere.

Extat inter alia concilij Triburiensis sanctio, quæ tria contumaciæ genera, ob quæ dubiò procul infligi excommunicatio poterat, recenset: cùm videlicet quis ad synodum canonicè vocatus vel venire contemnit, vel si, postquàm illuc venerit, sacerdotalibus respuit obedire præceptis, vel si ante finitam causæ suæ examinationem à synodo abire præsumit.

Trifariam autem quispiam existimatur contumax, ad synodum iudiciumue nō accedens, vt est videre secundo libro Decretalium, vbi scribitur, testes lite non contestata meritò admittendos: si is, in quem fuit actio dirigenda, aut peremtoria citatione recepta venire contemnit, aut seipsum malitiosè occultauit, aut impediuit, ne posset ad eum citatio peruenire. Et libro quinto eiusdem voluminis, titulo de verborum significationibus, cap. 23. eum contumacem iudicandum, apparet, qui iussus, emendare maleficium noluit.

CAPVT V.

De obedientia subditorum erga Prælatos.

CÆterùm, ne omnis inobedientia contumacia iudicaretur: quoniam, qui præcipienti iniustè non paret, tantum abest, vt pœnam mereatur & dedecus, vt etiam gloria & præmio sit prouehendus: de obedientia subditorum erga Prælatos consequenti ordine quæpiam tractabimus.

Cùm ij, qui alijs præsunt, quantum ad hoc attinet, vice Dei fungantur in terris: omnis siquidem potestas est à Deo: præceptis eorum obaudire conuenit. Propterea Princeps Apostolorum secundo capite Epistolæ primæ inquit: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter D E V M, siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus tanquam ab eo mifsis. Et magister Gentium Tito præcipiebat, vt, quos instruendos susceperat, admoneret, Principibus & potestatibus, (quanquam Ethnicis) subditos esse.

Neque enim (vt Thomas docet) fides Christi iusticiæ ordinem aufert, qua exigitur, vt superioribus suis inferiores obediant: alioquin rerum humanarum status corrueret. Verùm, scire oportet, quatenus hæc obedientia extendenda. Namque omnibus parere imperijs, nec necessarium, nec consentaneum rationi.

Fieri enim poſſet, vt vel delira, vel nocua, vel diuinæ legi aduerſa præciperentur: vt rectiſsimè ſcripſiſſe Gregorium deprehendamus, admonentem, ſubditos plùs, quàm expedit, non adſtringi ſuperiorum mandatis: ne, cùm ſtuderent plus, quàm neceſſe eſt, hominibus ſubijci, compellerentur eorum vitia venerari: ni fortè, qui alios regunt, ſupra humanam naturam collocatos exiſtimemus, varijsque affectionum motibus non repelli.

At dum ira inflammantur, inuidia roduntur, damno mouentur, efferuntur gaudio, diffluunt libidine; & quod eſt exitialius, Circeis (vt ſic loquar) poculis deformantur in bruta, aliosque etiam & ſibi ſimiles euadere, & ratione poſthabita, obbruteſcere procurant, ob id à viris ſanctiſsimis, quibus Eccleſiæ inſtruendæ cura olim incubuit, edocta eſt poſteritas, cauendum ſibi ab iniquis imperijs, eorumque, quibus ſubſunt, metiendam authoritatem. Et ſi illud iubearis, quod facere non debeas, contemnendam eſſe poteſtatem: quod Auguſtinus inter alios aſſeuerauit.

Scripſit quoque Hieronymus, Pauli epiſtolam ad Epheſios enarrans, ſubijciendum eſſe Domino ſeruum: ſi ea, quæ aduerſa non eſſent ſanctis Scripturis, præciperentur. Si verò mandarentur contraria: magis ſpiritus Domino, quàm corporis, obediendum.

Rurſus, ipſos humanarum legum gradus aduertendos, Auguſtinus cenſet: à quibus ſi diuerſa manauerint iuſſa, maiori ſeruiendum, illudque ſemper ante oculos habendum: ne aut minis aut illecebris hominum iuſſa Dei mandatis præponamus: quod Chriſtianos illos milites, qui ſub Iuliano Imperatore nequiſsimo ſtipendia merebant, obſeruaſſe, tam ipſe, quàm Ambroſius, ſcribunt.

Poſſent mille huiuſmodi ſententiæ afferri, quas breuitatis gratiâ dimittam: cùm lumen diuini vultus ſuper nos ſignatum, binas has Apoſtoli ſententias vero veriores eſſe, demonſtret: & omnem animam poteſtatibus ſublimioribus ſubditam eſſe, & Deo magis, quàm hominibus, obedire oportere.

Illud autem minimè prætereundum, quod Thomas Aquinas, & doctrina, & iudicio, & vitæ perfectione mirabilis, multis in locis lucubrationum ſuarum, præſertim poſtrema parte ſecundi voluminis Theologicæ ſummæ, docuit: non quenquã ad obediendum ſuperiori obligari, niſi in quibus ei ſubditur: propterea nec quoad interiorem voluntatis motum (quod & Seneca voluit) nec quoad naturam corporis, homini hominem ſubijci: ſed in his duntaxat, quæ ad actum, rerumque humanarum diſpoſitionem pertinent; atque in hoc etiam ſecundum rationem ſuperioritatis: ſicut miles Duci exercitus in his, quæ ſpectant ad bellum: ſeruus Domino, quoad ſeruilia opera exequenda: filius patri in his, quæ concernunt vitæ diſciplinam, curamque rei domeſticæ. At eis, qui in ſeculo degunt, ſpiritualibus Prælatis obtemperandum in his virtutum operibus, quæ neceſſariò à Chriſtianis omnibus patrari debent. Illos verò, qui religionum votis mancipati ſunt, ipſis obnoxios reddi, quantum ad illa, quæ poſſunt ad regularem conuerſationem pertinere, ſecundum quam ſubiectos ſe profitentur.

Trifariam quoque eorum obedientiam partitus eſt, vt ſit, quæ ad ſalutem conſequendam ſufficiat: qualis ea, qua neceſſarijs (vt ſuprà diximus) operam nauant: quæ cumulum perfectionis attinget, cuius vi omni mandato, quod liceat, obſequantur: quæ indiſcreta, ob quam ſine delectu paſsim quicunque iuſſa capeſſant: in his etiam, quæ aut diuinæ legi, aut regulæ, quam ſunt profeſsi, refragantur, obedientes.

Cæterùm memoriæ eſt proditum à pleriſque, (quod hinc fortè ſumſit exordium) eſſe, quæ ſupra, quæ contra, quæ præter, quæ ſecundum regulam præciperentur: & ei duntaxat, cuius poſtremò facta mentio eſt, neceſſariò obediendum: reliquis adſtringi neminem. Nam contra eam cùm quid iubetur, non teneri quenquam præcepto, docet Decretalium gloſſa ſuper 43. cap. tituli de ſymonia. Quod Innocentius ibidem & confirmat & auget.

Arnoldus quoque in ſumma ſua, vt refert Io. Beetes in ſermonibus de decem præceptis, obedientiæ quempiam non obligari, narrauit, niſi dum iuxta ſuam cuiuſquam viuendi normam aliquid præcipiebatur: ab ea autem eximi, ſi contrà mandabatur: ac præſertim, ſi vita laxior indiceretur.

Ægidius item Romanus in ſecundum ſententiarum librum diſtinctione 44. decernit, ſubeundam potiùs mortem, quàm præceptis illicitis obtemperandum: atque ipſi Pontifici, non modò contra ius diuinum, ſed etiam naturale imperanti, nullo pacto parendum: nec ſubditos vllo modo Prælatis obſequi debere, ſi aut quicquam eorum, quæ ſuprà diximus, aut regulæ, quam ſunt profeſsi, aduerſans iubeantur.

Scribit & Innocentius ſuper 42. capite, tituli de ſententia excommunicationis, libro 5. non ſolùm mandato Papæ, quod contineret hæreſin, obediendũ non eſſe: ſed nec præcepto iniuſto, quo vehementer præſumeretur Eccleſiæ ſtatus perturbari, vel etiam fortè alia mala inde ventura. Malum autem, iuxta dogma Dominici de ſancto Geminiano in 7. caput de ſententia excommunicationis, libro 6. dicitur, quod tale eſt ex ſuo genere, & prima fronte malum apparet: licet aliqua latenti cauſa poſsit excuſari.

Pari pacto nec præcepto iniuſto, aut inhoneſto, aut incommodo acquieſcendum, docet Decretorum gloſſa ſuper tertia quæſtione vndecimæ cauſæ, & confirmari facilè poteſt per ea, quæ à Nicolao Abbate Panormitano ſuper 42. cap. tituli de ſententia excommunicationis. libro 5. Decreta-

Anno

um, afferuntur. Per ea item, quæ legi conueniunt, vt inter alia sit iusta, honesta, atque possibilis. quæ conditio omni mandato subaudienda est: quemadmodum præter id, quod suprà docuimus, colligi datur tam ex epistolis Alexandri, & Innocentij eius nominis Pontificis tertij, positis secundo Decretalium libro, titulo de iureiurando, capitibus 10. & 17. quàm ex glossa in 2. caput de vo-, libro 3.

Dubitatum autem cùm à Theologis, tum ab interpretibus pontificij iuris esset, anné his, qui præsunt, parendum, cùm eorum præcepta, vtrùm sint illicita, sub dubio versantur: decretumque st, quàm diu ambigitur, vtrùm rectè sint imperata, necné, charitatiué consonent, an aduersentur, iugum subeundum esse: cùm obedientia, quæ non mediocre bonum est, digna sit præmio: nec, vl um temerè leuibusque de causis perperam mandauisse quicquam, existimandum. At si forti coniectura moueamur, & in sinistram partem vergat rationis libra, ab exequendo officio supersedendum, donec de iussionis vel æquitate vel iniquitate constiterit. Fieri enim facilè potest, vt vel malitia propria, vel falsis suggestionibus moti, qui præsident, subiectis aut quæ fieri licet, prohibeant, ut non committenda demandent. Quare minimè obeundum id officij subdito est: & quare non obtemperauerit Prælato, significandum.

Propterea Alexander tertius eius nominis Pontifex Rauennati Archiepiscopo scripsit, si quando ei dirigebat aliqua, quæ ipsius animum exasperare viderentur, turbari non debere, sed qualitatem negocij, pro qua scribebatur, diligenter considerando, aut mandatum reuerenter adimpleret, aut per literas, quare adimplere non posset, rationabilem causam prætenderet: cùm patienter sustineret, si id minimè fecisset, quod fuisset sibi praua insinuatione suggestum: vt traditur primo Decretalium libro, titulo de rescriptis, cap. 5.

Quod pertractans Abbas Panormitanus, affirmat: Si quicquam obeundum cuipiam mandatur, etiam sub excommunicationis pœna statim, nisi paruerit, incurrenda: & ob præcepti executioné timetur maximum scandalum: vel de mente Principis ambigitur, licere illi ab implendo iussu continere se, atque scribere. Illud etiam adiecit, si contingat, vt ei, cui præcipitur soli, notum sit, in mandato contineri peccatum, tametsi Princeps ex iustitia agere se credat, à nauanda opera abstinendum: nitens pro fundamento tertio decimo capiti de restitutione expoliatorum secundo Decretalium epistolarum libro: vbi Innocentius tertius archidiacono Bituriensi scribit, Mulierem eam, quæ conscia est, se matrimonium contraxisse in gradibus consanguinitatis, diuina lege prohibitis, potiùs excommunicationem sustinere debere, quàm viro ad iudicis imperium coniungi.

Idem Abbas tertio libro super capite 6. de præbendis & dignitatibus multa monet, multa docet, quibus Prælatorum imperia subditos declinare deceat.

Extat quoque Accursij Florentini glossa in primum codicis Iustiniani librum, titulo Si contra ius vel vtilitatem publicam. l. 3. & in authentico volumine, titulo de mandatis Principum repetita, arguens miseros Prælatos, qui metu iniquis iussis obtemperantes, veritatem minimè sequuntur: cùm secus agentes, & Deo & Papæ magis obsequerentur.

Hæc, veluti in transcursu, de obedientia subditorum in Prælatos enarrasse sufficiat. Nam, meo iudicio, non est quicquam afferre, cuius ope, qui subest, præsidis imperium declinare queat: quod aut non recensuerimus, aut sub quopiam eorum capitum, quæ memorauimus, collocari non possit.

Illud in calce monendum, quòd si aliquid mandetur, quo non obligetur quispiam, neque etiam excommunicatione ob id inflicta obligari. Nam si præceptum non tenet, non tenet excommunicatio: vt docet Baldus in sextum Iustiniani codicis librum, titulo de testamentis. l. 23.

CAPVT VI.

Notum illud dictum, Sententia Pastoris siue iusta siue iniusta timenda est, perperam vulgò vsurpari.

Hinc opportunè explicandum occurrit, non adeò (vt vulgus autumat) ab iniquis sententijs formidandum. Inualuit enim apud multitudinem consuetudo, vt maiori cum celebritate proferatur, Metuendam esse sententiam Pastoris, siue iusta siue iniusta fuerit, quàm, ex duobus charitatis mandatis pendere legem & prophetas: atque vtinam, quid Pastor, quid sententia, quid iniustum, ab illis dignosceretur. Nam vti sensu aliquo vero quid effantur, ita & aliquo falsum explosa ignorantia iudicarent.

Primò etenim satis constat, non omnem excommunicationis sententiam (id enim ipsi intelligunt) timendam esse: alioquin fateri oporteret, eam, quæ cuipiam ob adoratum Christum infligeretur, pariter metuendam.

At inquient fortasse, à Pastore vllo erumpere non posse eiusmodi facinus: nec si eruperit, sententiæ appellatione dignandum. Respondebo vicissim: Quantum me dubitare licet de quo-

piam, Pastorne sit, an lupus, tantum de sententijs ipsius ambigere: cùm extra controuersiam sit, nullum, qui verè & propriè sit pastor, oues & armenta disperdere, & feris in manibus dilaceranda committere: sed cùm, sub ouium vestimentis rapaces latitare lupos, à Christo Deo nostro edocti simus, eosque ex ipsorummet operibus cognosci, consideranda esse multa crediderim, & qua pietate & prudentia decet, Prælatorum iussa examinanda: quandoquidem tam ignorantia iuris, quàm malitia, errare & labi sæpenumerò possunt: & propterea iniquis eorum sententijs nequaquam acquiescendum: siquidem refutare eas quandoque, nedum aut non timere aut non recipere, consentaneum.

Angelus Clauasinus in summa sua quindecim enumeratis modis, quibus excommunicationis sententia labefactatur, subdit, In omnibus illis sententiam nullo modo timendam esse, quoad DEVM, aut quoad Ecclesiam: si notoriè de ipsorum quopiam constiterit: & rectè quidem. Si enim secundum ciuiles leges non est metuendum filijs à quacunque exhæreditatione, sed quæ legitimè facta fuerit, submoueri se à bonorum possessione contra tabulas, vt scribitur libro 36. Digestorum octaua lege: quantò minùs nobis formidandum erit, vt iniustè vexati, aut ab æterna hæreditate in ipsa iustitia stabilita dimoueamur, aut de matris Ecclesiæ gremio, quæ cultrix & auctrix est iustitiæ, deturbemur.

Porrò excommunicationis sententia vires ex iustitia sumit: qua destituta, languet & emoritur. Rursus cùm multæ earum sint, quæ omnium Doctorum consensu nullæ appellantur, eas itidem non esse, verè ac propriè colligere possumus. Quod verò non est, nec vim potestatemque vllam habere, nec cuiuspiam effectus causam esse posse, adeò patet, vt probationis luce non egeat: quanquam suffragatur tam Alexander de Hales in vltima parte Theologicæ summæ, docens, iniustam excommunicationem nequaquam, nisi secundum inanem vocem, excommunicationis appellatione censendam: quàm Thomas Aquinas, distinct. 18. in quartum sententiarum librum scribens, eam excommunicationis sententiam, quæ eiusmodi errorem claudit, quo nullo reddatur, neque effectum parere, neque excommunicationem esse.

Quid? quòd Gelasius Pontifex Orientalibus episcopis scribit, excommunicationem iniustam ex eo curari non debere, quòd neque apud Deum, neque apud Ecclesiam, quisquam potest iniqua sententia grauari, vt in Decretis est videre, vbi etiam scribitur, aliud esse terrenam sellam, aliud tribunal cœleste, ab inferiori accipi sententiam; à superiori coronam. Item, si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniustè, potius ei obesse, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam.

Et Solomon priùs in hanc sententiam locutus, sanxit, maledictum frustra prolatum super eum venire, à quo missum fuerat.

Rursus Augustinus super Psal. quod in Decretis etiam allatum est, iusto, cui maledicebatur iniustè, præmium reddi, censuit.

Scribit præterea Ioannes Gerson, Christianisimus Theologus, in libello de excommunicationibus & irregularitatibus, excommunicationes iniustas aliquando non repellere, fatuo timori, asininæque patientiæ adscribendum esse.

Idem in quendam Pontificis vices gerentem, peculiari tractatu inuehitur, qui in suis scriptis clausulam hanc apposuerat: Sententiæ nostræ, etiamsi essent iniustæ, sunt tenendæ & timendæ.

Glossa quoque Decretorum super tertia quæstione vndecimæ causæ cap. 65. asserit, posse eum iudici violenter resistere, cui constiterit, sententiam iudicis iniquam esse.

Et Ioannes de Baccone in quartum librum sententiarum, distinct. 17. quæstione & articulo tertio, tradit, eum, qui excommunicatus fuerit ob iustam causam, modò id sit occultum, posse omnium Ecclesiæ ordinum officio fungi.

CAPVT VII.

Quomodo debeat intelligi.

OStendimus, sententias excommunicationis iniustas quandoque non timendas: nunc eas & aliquando formidandas fore, & quomodo elogium illud Gregorij intelligi debeat, pro virili declarabimus: quod facturis nobis, res ipsa altiùs repetenda est.

Tripliciter sententia excommunicationis iniusta censetur à Theologis & canonum interpretibus, & cùm iuris prætermittitur ordo, & cùm de prauo animo promitur, falsáue & iniqua causa pronunciatur.

Prauus animus in causa esse non potest, vt timeri non debeat, si is, in quem promulgatur, alioquin sit anathemate feriendus. Iustè enim tum subditus patitur, tametsi iudex agat iniustè, posthabito quoque ordine, si sententia feratur, non vsquequaque paruipendenda, nisi ob aliquid eorum, quæ suprà memorauimus, viribus effœta redderetur.

At propter falsam & iniquam causam iam minimè timenda est, nisi fortè ob scandalum, in quod inde rudes impingerent. Est enim magnoperè ratio proximi habenda, quod vnicuique DEVS

man-

Anno

ondarit, vt scribitur in sacris literis, abstinendumque vigili cura, ne aliquod ei offendiculum no-
s operibus præbeamus. Propterea, tametsi quispiam conscius sit, contra ius fasque anathema-
se mulctatum, nihilominùs, si aut falsitas hæc & iniquitas palàm non est, & timere & obseruare
m debet, quoad veritas eluceat.

Fieri tamen posset, vt oporteret statim, quid esset in causa, manifestare, dum inde præiudici-
n aliquod veritati pullularet: tum instruendi, quibuscum versaremur, & auferenda scandali suspi-
o, quantum ad nos attinet, & aduersus illam agere oporteret.

Præterea glossa Decretorum timendam astruit, nisi aut intolerabilem errorem contineat, aut
ost legitimam appellationem feratur, aut pro exactionibus indebitis effulminetur.

Alij metuendam dicunt, modò non sit inualida: alioquin sententiæ nomine non dignandam.
Quibus autem modis id fiat, suprà ex parte narrauimus.

Carere quoque eius metu num debeamus, dum iustè fuerit allata, necnè, in dubio versatur:
lioquin metu quoque dicitur carere nos posse, modò ex superbia minimè contemnatur.

Cæterùm, ex ijs, quæ subduntur à Gregorio, intentionis eius notitiam capimus: siquidem,
t rectè ab Hilario, quarto de Trinitate libro definitum est, & in Decretalibus, titulo de verborum
gnificatione, repetitum, dictorum intelligentia ex dicendi causis est assumenda. Subiecit enim
atim, ne is, cui infligitur, eam ex alia causa mereatur: dans intelligere, eatenus iniustam sententi-
m timeri debere ab aliquo, quatenus ei ambigendum, ne quopiam occulto crimine ipsa pœna di-
nus sit, vel tacitè innitens, eam, quæ suapte natura iniusta esset, iustam ex contemtu reddi posse.
niustam igitur sententiam per se metuendam nequaquam statuit, sed ob aliud, quasique dixeris,
x accedenti.

Et in hanc sententiam loquens Petrus de Palude, distinct. 18. quarti libri sententiarum, pro-
lit, excommunicationem iniustam propter culpam ratione scandali, vt suprà monuimus, metu-
ndam. Sed nullo pacto ob iuris pœnam, cùm in nullam incidat pœnam, qui sententiam irritam
minimè custodit, si veritati ipsi niti voluerimus.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Quid superiori libro actum, & quid deinceps agendum.

NVnc tempus postulat, vt defensionem ipsam cominus aggrediamur. Iactis enim superiori libro Doctorum sententijs, instar fundamentorum veritatis, sequens est ædificium eius erigere. Ex re quippe fecisse nos, credimus, de iudiciorum infirmitate inprimis pertractare, deque speciebus excommunicationis iniustæ nonnulla recensere, & quam ob causam ipsa sententia ferenda esset. De subditorum item obedientia erga Prælatos, atque de timore ipsius excommunicationis iniustæ, non solùm ob id, quòd hæc per se cognitu vtilia & digna sint, verùm, quia his perspectis & in memoriam reuocatis, commodiùs exactiùsque prophetam nostrum ab iniuria irrogatæ calumniæ contractæque suspicionis asseremus.

Namque, vt Aristoteles sapienter libro primo Physicæ Auscultationis monet, à communibus exordiendum est: qui & tertio Primæ Philosophiæ docet, veritatis cognitionem eorum, quæ in dubium reuocantur, solutionem esse. Faciliùs etenim constabit, potuisse in eum perperam infligi sententiam, cùm priùs, & omne mortalium iudicium quandoque falli, & excommunicationes multas esse, palàm sit, quæ irritæ & inefficaces suapte natura reddantur.

Demum expeditiùs monstrabimus, eum ab omni credita culpa alienum, & quia iure mandato rescripsit, & quia falsa ex causa vexatus est, & quia id, quod nec fieri poterat, nec debebat, tanquam & rectum, & facile factu, hostibus veritatis ita Pontifici Maximo suggerentibus, in mandatis habuit.

Monstrabimus hæc, inquam, postquàm luce clariùs ostensum iam est, & à præceptis implendis abstinere, atque rescribere vnumquemque posse, qui ea iniusta & nocua crediderit, pœnasque non nisi pro causa idonea, non autem commenticia & falsa, infligendas: iustisque tantùm iussis, & quæ obire sit in facultate nostra, acquiescendum, nec ab omni excommunicatione, quæ iniusta sit, formidandum.

Exequi ergò, quod polliciti sumus, exordiemur, si priùs causam, ob quam multi prophetam nostrum excommunicatum autumârint, paucis subiecerimus.

CAPVT II.

Ob quam causam plerique Hieronymum Sauanorolam excommunicatum autumârint.

EPistola quædam ex eorum numero, quæ breuia vocant, sub Pontificis nomine Florentiam delata est, cuius erat summa: Hieronymum ipsum perniciosam doctrinam in eâ vrbe seminâsse, monitum, non cessasse. Cæterùm, præcepto ei sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ dato, vt conuentum sancti Marci Florentiæ situm congregationi cuidam, quæ vocabatur Romanæ & Thusciæ prouinciæ, copularet, non paruisse, Ecclesiasticam censuram spreuisse, in eâ pertinaciter perseuerare, ob id mandari Ecclesiarum ministris sub eâdem pœnâ, Hieronymum excommunicatum declararent, subditosque monerent, ei nullo pacto communicandum, sed tanquam ab Ecclesiâ præcisum atque suspectum criminis hæreseos, euitandum.

CAPVT III.

Ex ipsâ causâ elici argumenta defensionis. Et primò, quòd malè cognita res fuit Pontifici, vtpote subdolè ab iniquis suggesta.

EX sententia huius epistolæ tantum aberit, vt prophetam spirituali laqueo irretitum credamus, quòd etiam inde pro tutanda ipsius innocentia validas rationes sumemus.

Primò namque malè cognita causa est Pontifici, ob quam proferri anathema veritatis hostes procurauerunt: cùm tamen in eo infligendo requiri ordinem, causæque cognitionem, & ratio conuincat, & decretales multæ glossæ, atque ipsa etiam decretorum glossa adstruat in primum caput 3. quæstionis, vndecimæ causæ.

Quis enim ambigat, aliunde, quàm malo zelo, quanquam ignoratione causæ, prouenire, vt enuncietur, Hieronymum Sauanarolam, qui nil docet præter Christi verba, falsam in animarum perniciem doctrinam seuisse? Hoc omnibus notum, qui aut illius vidêre scripta, aut sermones ad populum habitos audiuêre. Hoc vel pueri nôrunt, quod & hostes veritatis quanquam ore dissimulant, pectore tamen non diffitentur.

Suggesta Pontifici sunt à perfidis hominibus huiusmodi contra innocentissimum virum nugamenta, quæ credita fecêre, vt in comminanda pœna maturior causæ disquisitio non expectaretur: quæ autem falso nituntur, corruant necesse est.

Huiusce quippe sinistræ persuasionis gratiâ prauis consilijs auscultatum est, ex re esse religionis, fratres eos, qui sub Hieronymo degebant, alijs, quos reformandos dicebant, copulari: idque in ipsius arbitrio situm, qui dum de conficiendo negocio tentatus, rei, vti perniciosæ, abnuisset, incaluit ardor sæuiendi, effecitque, vt pœna pontificio mandato necteretur: quod cùm & ratione duce, & patrocinante iure declinasset, nihilominùs effera luporum rabies, sub ouina pelle delitescens, potens adeo fuit, vt contemtor Ecclesiasticæ maiestatis insimularetur, & extorta è palatio epistola, vti contumax, anathemate percussus, & hæreseos suspectus publicaretur.

Vide, quàm paruo è fonte mendacij ingentia falsitatis flumina eruperint, & sanè (vt de me fatear) postquàm certior essem factus promulgatæ huiusce excommunicationis, quanquam sciebam, Hieronymum & doctrina cumulatissimum, & sanctis moribus clarum, atque inprimis obedientissimum, minimè tamen credebam, è loco tam celebri prodire sententiam, quæ saltem verisimilitudine non fulciretur. At legens diplomatis exemplum, & prima fronte falsæ eum doctrinæ insimulatum, offendens, quem certiùs certitudine compereram, nunquam ne latum quidem vnguem à Catholico dogmate recessisse, causam diligentiùs examinandam suscepi, vbi, præter id, quod diximus, trifariam defendi eum posse ab omni criminis suspicione, deprehendimus.

CAPVT IV.

Quòd mandatum fuit impossibile.

REuocandum profectò in dubium non est, supra vires proprias, supraque authoritatem agere posse neminem, & ob id pœnam, si mandato adiungitur, incassum proferri, nec effe-

Anno

um aliquem parituram, probauimus hoc superiore libro præter naturæ dictamen etiam authori-
e iuris ciuilis & pontificij.

Potuerit autem, necne Hieronymus, vrbis illius aduena, vnico vicariatus officio fungens, rtere tot religiosorum fratrum voluntates, vt in id concederent, cui ex professo aduersabantur: illus puto sapiens iudicabit. Repugnârunt namque non minùs ipsi Hieronymo, vnionem illam, quæ tunc proponebatur publicis literis, vti pestiferam detestantes, addentes, se malle extrema pati, quàm fratribus tam deformatis copulari, quorum tantam vesaniam narrari audiui ab ijs, qui hanc mixtionem affectabant, vt motos se ad procurandum hoc negocij dicerent, ne monasteria ipsis habitata, quæ iam speluncæ latronum euaserant, penitus destruerentur.

Eos autem, qui secundum sanctorum Patrum decreta & probatas ab Ecclesia Catholica sanctiones viuere enituntur, inducere, vt velint latronum speluncas habitare, & deformatis inquinatisque hominibus se immiscere, factu impossibile est. Quid ergò fuit causæ, vt communis hæc repugnantia in solum Hieronymum reijceretur?

At fortè inquient, nihil esse tam arduum, tam difficile, quod non libenter fratres reliqui Hieronymi gratia subijssent? At hoc fundo nixi vana argumentatione deluduntur, cùm palàm sit, nec plus dictionis habere eum in ipsos, quàm iura sibi permittant officij, nec (quanquam haberet) adstringi posse, vt ea vteretur.

Suprà 11. probauimus, nullum reddi præcipienti Prælato obnoxium, nisi ea ratione, qua præsidet. At ipse Hieronymus Pontifici hoc in negocio non subditur, nisi quatenus ex prædicatorum ordine, & congregationis eius, quæ sancti Marci nominatur, præses ad tempus est. Eatenus autem procuratam hanc ferruminationem conficere potis non est, vt dudum ostendimus.

An ridiculum non iudicaretur, si alijs fratrum vicarijs, qui de obseruantia dicuntur (ita enim appellari consuetum) iussum foret, vt, quos sub imperio haberent, eis, qui conuentuales nominantur, miscerent, maximè repugnantibus illis, & rem talem nequaquam se laturos, protestantibus? Sanè quenquam extare non puto, modò rationis capax sit, qui præceptum id vires & hominis & officij excedere, non arbitretur.

Cæterùm dato etiamnum hoc atque concesso, vt iustus factu facilis iudicetur, & qui in eis congregationibus sunt, viuant sanctissimè, si fratrum tamen suorum collegio id non videatur, poterit ne quisquam (quod Dei solius est prærogatiua) eos cogere, vt id velint & amplectantur? At, si hoc supra illius facultatem erit, qui fieri poterit, vt eosdem compellere queat, perpetua deformatorum fratrum inire consortia?

CAPVT V.

Quòd exequendum non erat.

Vidimus, præceptum impleri non potuisse: nunc, an suâ naturâ esset implendum, disquiramus. Cum peruersis nos peruerti, cum sanctis fieri sanctos, Dauid monet. Et Christus docet, à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis, enixè cauendum. Præterea, quicunque reformandis religionibus, congregationibusque iam collapsis, & diuini amoris igne destitutis, operam dederunt, tantum abfuit, vt cum prauis & deformatis monachis fratribusue, diuturnis commercijs implicarentur, vt etiam se ab eis sequestrârint, conarenturque calorem penè emortuum, additis sibi pauculis, qui idem vellent nollentque, veluti fomitibus reparare: vt tandem ferè extincta flamma reuocaretur, & solido fulgore splendesceret.

Scimus, hoc ducentorum annorum decursu, & eo etiam minùs à plerisque factitatum. Nisi enim à malis boni seiungentur, pax religiosis maximè expetenda, incassum quæretur. Inter bonos siquidem & malos semper bellum: his argui metuentibus, & odio habentibus lucem, illis Ecclesiam malignantium perosis, & cum impijs non sedentibus, quos facilius est probos corrumpere, quàm contrà ab illis eos sanari & integros reddi: quandoquidem pomorum aceruus ab vnius marcidi contagio maculatur, vuaque conspecta liuorem ducit ab vua.

Et sanè, cùm rei huiusce merita perpenduntur, tolerabilius malum, quod ex hac mixtione, qui iam reformati sunt, paterentur, videretur esse infamia, quam ex deformatorum commercio contraherent: quæ quanti facienda sit, & oraculo sapientis edidicimus, qui docuit, habendam curam de bono nomine, & Ecclesiæ traditione, qui contemtores eius crudeles appellauit: quibus facilè patet, & noxium esse religioni, probos improbis copulari. Quod ipse Hieronymus peculiari demonstrauit apologetico: & illud præceptum Pontificis tametsi potuisset impleri, nihilominùs non debuisse.

Namque iussui, qui malum claudat, obtemperare non conuenit, neque regulæ, quam professus est quispiam, fas est motibus aduersari, quemadmodum suprà probauimus. Vnde errorem toleratu indignum in mandato deprehendimus, quando id, quod & factu impossibile, & quod minimè honestum & salubre, sed & turpe & nocuum esset, complecteretur.

CA-

CAPVT VI.

Quòd iure rescripsit. Item, liquere, eum nunquam censuram incurrisse.

SEd veritatis hostes criminatoresque potiori etiam in loco constituo: do eis gratis, nullaque extorquente ratione, pro comperto non haberi, quod duobus superioribus capitibus manifestauimus. Experiamur, an alia via posimus prophetam nostrum de faucibus obloquentium eripere. Quantò enim particulariùs acta eius negotij examinauerimus: tantò colliquebit apertiùs, ab re prorsus fuisse, in eum quicquam esse adstructum.

Recepto namq; diplomate, quo pœnam statim incurrendam, nisi pareret mandato, Pontifex minabatur, hoc est, nisi congregationem, quæ sancti Marci dicitur, cui præerat, illi, quam Thusciæ & Romanæ prouinciæ vocabant, conglutinaret: rescripsit, eiusmodi vnionem subdola mente à quibusdam Pontifici oblatam, cùm in ea simul & se persequi conarentur, quem ex suscepta asserendæ veritatis causa acerrimo odio insectabantur, rem pernitiosam serere, qua scandalum exoriretur.

Confectoque libello, cuius antè meminimus, dedit etiam Epistolas, quibus significabat, eam, quæ procurabatur, ferruminationem tam diuino honori contrariam, quàm animarum saluti pestilentem. Demum ab eo peti, quo præstare non poterat. Consensu etenim Vniuersorum fratrum opus fore. Rogarentur ipsi: consentientibus enim repugnare non posse, compellere inuitos, & contranitentes, sui arbitrij non esse.

Quæ cùm ita sint: quis reuocabit in dubium, virum hunc ab omni culpa insimulati criminis immunem? Siquidem suprà, cùm de obedientia ageremus, multis modis ostendimus, licere subditis à Prælati mandatis, quæ excommunicationem annexam gererent, abstinere, atque rescribere. Hoc clamant iura: hoc eorum interpretes asseuerantisimè volunt, monentque, secundam iusionem expectandam: si aut de mente Principis ambigatur, aut in exequendo præcepto scandalum malique aliquid formidetur. Et præter ea, quæ ibi allata sunt, in eandem sententiam loquitur Baldus in Iustiniani Principis codicem, titulo de Vsuris. Et Petrus de Ancharano consilio 235. docet, cùm res aliter se habeat, quàm scribentis mens præsupponat, supersedendum esse, licet mandato excommunicationis latæ sententiæ pœna misceatur.

Ac perfidi homines, mandari aliud Hieronymo, non procurârunt, scientes, ei, qui iure à primo belli insultu se defenderat, secundo etiam & tertio non defutura propugnacula: sed epistolam extorserunt, cuius vi possent ostendere rudibus ipsius negocij, iusta eum pœna mulctatum, quam & caruisse iustitia & viribus, & illi quicquid non obsuisse, iam arbitror comprehendi. Patrocinante quippe ratione, & suffragantibus legibus, rescripsit: quo fit, vt corrogemus, nulli eum aut culpæ aut pœnæ subfuisse, modò, cùm ex epistola nil aliud colligatur, quàm cùm ob inobedientiam censura damnatum, & parte alia iustè iureque non obediuisse, à nobis monstratum sit, omnis excommunicationis scrupulus & suspicio cum omni metu prorsus eliminanda est.

CAPVT VII.

Neque ei necessariam absolutionem, neque ab eius communione abstinendum esse.

AB his consequens est declarare, nullam ei necessariam absolutionem fore, nec ab illius communione vllo pacto abstinendum esse. Et sanè, quanquam ob reuerentiam Apostoli & sedis, sententiam ipsam petierit aboleri: id tamen, quantum ad se attinet, minimè oportuit, vt ex verbis Gelasij pontificis in lib. Decret. satis abundè edocemur.

Postquàm enim scripsit ad episcopos Orientales, eam sententiam, quæ iniusta esset, ex eo curari non debere, ex quo, nec apud Deum, nec eius Ecclesiam, nemo poterat iniqua sententia grauari: hæc subdit, Ita ergò ea se absolui non desideraret, qua se nullatenus percipit obligatum. Cui mirificè consentit ratio. Nam solutione ibi opus non fore, manifestum est, vbi non est nodus & ligamentum. Eos autem non alligari, qui sunt insontes, diuus Hieronymus censet.

Nec Augustinus dissentit, docens, iniusta vincula à iustitia disrumpi: qui alibi quoque testatus est, non obesse homini, quòd ex illa tabula velit eum delere humana ignorantia, si de libro viuentium non deleat iniqua conscientia.

Præterea Io. Gerson in libello de excomunicationib. & irregularitatib. affirmat, nequaquã ligari eum, qui à quopiam aut Theologo aut iuris interprete responsum habuerit, sententiam in se iactatam

iendam timendámue non esse, præsertim dum habita fuerit ratio, ne ignari simplicesque offen-ntur.

At non vnus modò iuris aut diuinorum eloquiorum consultus: sed multi in hanc sententiam teruatim ierunt, perperam & iniuria prophetam nostrum lacessitum atque vexatum, nec quicquam ei ob id metuendum: quibus admodum suffragatur Decretorum glossa, vt alia omittam, im in XI. causa, 65. caput tertiæ quæstionis pertractans, satis innuit, eum, qui celebrauerit post communicationem iniustè latam, non debere sustinere aliquam pœnam: cùm is ad vllam satisfactionem cogendus non sit, qui sententiam iniustam probat: quod ille epistolis, tam latino quàm aterno sermone conscriptis, factitauit, & rationibus credens, & superno lumine exquisitè cer-ens, se ab omni vinculo exemtum.

Cæterùm vt scrupulus omnis mentibus ambigentium trepidantiumque extrudatur, scire nuenit, argui eos à diuinis eloquiis, qui, vbi timor non est, trepidauerunt. Nequaquam enim etuendum ei communicare, quem non solùm emaculata sceleribus vita, & verisimilibus suspicibus illibata, Deo ac Ecclesiæ minimè contumacem, sed etiam cùm rationibus multis, tum authoratibus ab omni calumnia & falsa opinione vindicatum constat.

Succurrant ad exemplum trecenti aut circiter eiusdem ordinis fratres integerrimæ vitæ, & nctæ conuersationis, & eorum aliquot doctrina clari, & iam diu probati, nonnullique à pueris d decrepitam vsque senectam in collegio Prædicatorum fratrum magna cum laude viuentes, qui mnes eum alloquuntur, honorant, verentur, obseruant, ipsi ea impendentes charitatis obsequia, uæ Prælatis ab his, qui gubernantur, debita sunt.

Crediderimúsne, forsitan eos aut mente captos, aut salutis propriæ contemtores, vnicaque ollatione cum illo habita, dignos effici velle æterna morte: quam vt effugerent, alii maxima paimonia reliquerunt, alii dignitates & ecclesiastica beneficia, alii viginti, alii triginta, alii quadrainta, atque etiam quinquaginta annos religiosæ vitæ mancipati expenderunt.

Succurrant & alii quàm plurimi, cùm in vrbe Florentia, tum alibi degentes, quibus (quanuam in cœnobio non viuunt) sua salus plurimùm est cordi, ac Christum diligunt, in eum transormari cupientes, ac iam solitos ad nomen anathematis exhorrere, quos nec prauorum commentiæ minæ, nec subdolæ blanditiæ deterruerunt ab eius commercio, quem vti hominem & doctria & bonitate prudentiaque refertum obseruant, vbi parentem diligunt, vti prophetam diuinum onorant.

Hi profectò in propriæ conscientiæ luce viderunt, nullo eum spirituali laqueo irretitum, uod ipsum præterquàm, quòd hinc & vita ipsius & conuersatio, inde persequentium mores & ma peruasit, ex ipsa etiam causa, ob quam excommunicatio est publicata, planè confirmatum st.

Demum si anathema aut irregularitas, contemtusúe clauium, Ioanne Gerson authore, non ncurritur, dum aut Theologi cuiusdam, aut Iurisperiti authoritate monemur, eam, quæ irrogata fuit, sententiam non tenendam: quantò magis non ligabitur, qui obstantibus tot præiudiciis tanùm communicauerit, & maximè fauentibus Pontificum decretis & eorum interpretibus. Ita enim n capite 65. quæstione tertia causæ vndecimæ scriptum vidimus.

Non ergò ab eius communione abstinendum est, nec ei ab officio cessandum, in quem cogoscitur iniquè prolata sententia. Et Innocentius in secundum cap. tituli de sententia excommunicationis, lib 6. docet, ei communicandum, quem manifestum est iniusta sententia vexatum, osseque aliquem, qui ius commune contra se haberet, iniusta sententia peti.

Quid, quòd nono capite Euangelii Ioannis legimus, cæcum illum abortu naturæ donati visus miraculo præclarum, quem Iudæi maledicentes ob Christi nomen eliminauerant, ab eo susceptum: & nihilominùs satis constat, legem Moysis non adeò emortuam, quin & seruari posset & deberet, quam etiam ipse Iesus seruandam præcipiebat, inquiens: Super cathedra Moysi sederunt cribæ & Pharisæi, quæ vobis dicunt, facite, quæ autem faciunt, nolite facere: dans intelligere, nullo pacto eorum vitam, quæ mala erat, trahi in exemplum debere: attamen doctrinam seruandam, i eos apertè non contingeret à vero deuiare, tum eis nullo pacto acquiescendum, nec ab iniustis excommunicationibus metuendum, vt in suscipiendo, quem illuminauerat, cæco faciendum monstrauit. Et alibi, cùm palàm discipulis edixit, prædixitque futurum, vt absque synagogis fierent.

Caput vltimum, in quo nonnulla in defensi Prophetæ laudem afferuntur, quibus futuris persecutionibus resistendum.

Ab eis, quæ attulimus, innocentiam viri Prophetæ tibi arbitror manifestam, atque etiam his, qui opusculum legerint, si qui tamen futuri sint, qui verum defecata sceleribus vita inuestigauerint.

Plerunque enim quorundam mens adeò malitia obtenebratur, vt, qui suapte natura vel in controuersiarum crepusculo veritatem exquisitè cernerent, quandoque interdiu, Soleque me-

ridiano illucescente, errorum nebulis caligent, quos erroris sui causam sibi, non aliis, adscribere decet, quandoquidem, demtis impedimentis, lux etiam ad eos peruaderet. Scriptum quippe in sacris literis: Exortum est in tenebris lumen rectis. Et alibi: Quàm bonus Israël Deus iis, qui recto sunt corde.

Quare, si diuino lumini non obstiterint, hæc puto satis superque futura, sin autem & claudere oculos, & obdere auribus ceras maluerint, quæcunque aut dicta vnquam in veritatis huiusce probationem, aut in posterum dicenda, incassum, quantum ad eos spectat, proferentur, quæ scripta erunt ad fideles confirmandos, atq; ad prauorum versutias & detegendas & impugnandas.

Sed cùm hæc simulachra sint belli, pugnæq; ludicræ, atrocis comparatione prælii, quod ei pro Christo ineundum est (siquidem futurum sibi prædixit certamen ingens, de quo omninò sit triumphaturus, sed aduersus duplicem potentiam, sapientiam, atque malitiam, instructa priùs acie, dimicandum) paratos in stationibus stare conuenit eos, qui vitam istam deserere, quàm veritatem, malunt, atque armis confertos, bellicisque instrumentis stipatos classici sonum expectare.

Hæ profectò militum copiæ, quibus exercitus mendacii profligabitur: hæ bellicæ machinæ, quarum vi falsitatis & trepidorum mœnia corruent, pensari Prophetam ipsum, quantum humana fert infirmitas, IESVM Dominum imitari, eaque insistere semita, quæ fuerit priorum Prophetarum & martyrum calcata vestigiis, diuini honoris ardentissimum, salutis animarum sitibundum, intrepidum præterea, atque omnis pauoris expertem.

Nihil profectò in eius vita, quod à probata illa, quam professus est, viuendi norma deliret, nihil in doctrina, præter veritatem fidei, puritatem Christiani ritus, rerumque futurarum prænotiones, adeò constanter tenet, prædicat & asseuerat, vt ipsa Roma, Italiaque penè vniuersa ab incepto reuocare illum procurans, nequicquam laborauerit, eundemque sæpenumerò aggressa modò cæsim truncare, modò punctim confodere, viribus cassæ fuerint.

Vnde cerni, nisi exoculatis, datum est, fuisse hunc Dei ministrum, rerum futurarum præconem, Christianæ fidei & promulgatorem & propagatorem, eorumq; omnium, qui ad supernam Hierusalem suspirant, peritissimum ducem.

Tria, olim mecum ipse cogitans, fidem Christi doctrinamque & gignere & augere, sum contemplatus: Lumen supernè demissum, quo ea intueamur, ad quæ cernenda in limitibus nostræ naturæ iam infectæ derelicti cæcutiremus: Efficacissimæ rationes ex effectibus desumtæ: Miracula atque prodigia, in testimonium allata, quæ omnia rei ipsius Hieronymi adeò conueniunt, adeò quadrant, vt ipsum simul & Christi sectatorem, & eius doctrinæ fidum deprehendas interpretem.

Lumen quippe cœlitus missum in causa est, cur illi assentiamur: quandoquidem statim à plerisque subscribi ei vidimus, nulla ratione percepta, nullo viso prodigio, meræ narrationi acquiescentibus, qui tamen & prudentia cumulati, & doctrina referti: nonnullos contrà protinus refragari, nec rationum molibus cedere, nec prodigiis flecti.

Quales autem sint, & quantæ rationes adstipulentur: cùm aliunde, tum ex Dominici Beniuenii, doctissimi & integerrimi viri, lucubrationibus huic muneri dedicatis colligere licet.

Prodigia verò cùm multa tum magna, dignissimorum hominum relatu, prædicationes illius & vitæ rectitudinem roborare extollereque, factus sum certior. A meipso quoque perpetratum ab eo vidi, quod vi naturæ fieri nullo pacto posse iudicaui, & plerique mecum, quibus explorata naturæ potestas, eandem sententiam tulerunt, vt tibi olim me narrasse memini.

Hæc & similia, vero (vt dici solet) veriora, quanquam nec diffusiùs tractata, nec exactiùs probata, vtpote qui tibi & mihi eius viri amicis & domesticis scribo, habere ad manum oportet, quibus & bellare possimus, & vincere.

Eam enim doctrinam, quæ Christianæ omni ex parte sit consona, imò simillima, imò eadem, licet aliquantò particulariùs pro temporum conditione explicata, vti lucidissimum iubar effulgens huic nostræ tempestati, qua rerum potiuntur vitia, virtutes in vniuersum exulant, refriguit charitas, deiecta est spes, fides elanguit: Eam, inquam, doctrinam, quæ omnibus his damnis afferre opem occepit, Deique maximi, & optimi prouidentia, atque clementia vniuerso iam orbi monstrata, vt eius deturpata facies, depositis larualibus simulachris, se ad ipsam affingens, ad exemplar veram induat speciem, non sequi, non magnificare, non extollere, omnique conatu tueri, non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

In epistola quadam hic idem Mirandulanus adhortatur Imp. Maximilianum ad reformationem Ecclesiæ, hisce verbis: Reliquum est, maxime Cæsar, vt, qua te fide & pietate possum, deprecer, vt sanctissimum illud propositum tuum, vendicandæ in pristinam libertatem Christianæ Reipublicæ, quàm citiùs fieri potest, adimpleas. Concutitur ab externis hostibus, ab internis laceratur, & Iesu Christi Domini nostri sanguine circumseptum & consecratum ouile, peiora multò perpessum est, indiesq; patitur à lupis, magis sub ouina, quàm propria pelle grassantibus. Age igitur iam, optime, & excitis, quâ ratione potes, Christianis Regibus, te Christo regum omnium Regi, oues suas tam ab hostibus, quàm à perfidis pastoribus iamiam liberaturo, fidum ministrum exhibe. Mirandulæ, Calend. Decemb. Anno Christi 1500.

Anto-

Antonius Mancinellus. 1512.

QVidam celebris vir hanc narrauit historiam. Mancinellus in solenni quodam festo Romæ sub processione, more solito, albo insidens equo, publicè coram omni populo elegantem [ha]buit orationem contra Alexandrum sextum Pontificem: vbi omnes Papistarum & Antichristi [re]gni abusus, impios mores, spurcissimam vitam, inaudita scelera & scandala reprehendit, ac val[d]e acriter in easdem abominationes est inuectus: & in fine, postquàm perorauerat, orationem scri[pt]am inter populum astantem sparsit. Commotus hac oratione Pontifex, illum comprehendi, & [dex]tramque ei manum abscindi, iussit.

Sed conualescens Antonius, paulò pòst iterum in alio quodam festo, simili modo multò [gr]auiorem & vehementiorem habuit contra Pontificem orationem, qua ita accensus ille Satanæ [m]inister Alexander, linguam Antonio excindi curauit: quo dolore aggrauato, pius vir interiit. [C]uius rei fides sit penes authorem. Illyr. Imp. & PP. V. S.

Georgius Tansteter. 1512.

MAximiliano I. Imperatori à Mathematico Georgio Tansteter mors prædicta fuit, sex annis [a]nte, quàm ei contigit, propter solis Eclipsin, quæ ante mortem ipsius accidit anno 1518. [se]ptimo die Iunii, cùm ille Ianuarii die 12. obiit. Imp. Max. 1. PP. Iul. 2.

Pisanum Concilium. 1512.

ACtum fuit in hoc concilio inter alia, de reformandis Ecclesiæ moribus: item de immortalitate animæ, quoniam id in dubium Romæ venerat. Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. V. S.

Lilius Gregorius Gyraldus historiæ Deorum syntagmate XVII. 1512.

SAcerdos in omnibus sacrificiis celebrandis, antequàm deis immolaret, aut rem diuinam faceret, quibusdam se priùs sacris præparabat. Vnde Græcis verbum frequens ἐξοργιάζειν, quod est, [a]d cultum sacrorum se expiare. Inter hæc erat corporis ablutio, vnde & Æneas ex ritu deos precatu[r]us, ait in secundo Æneid.

Donec me flumine viuo Abluero.

Tum etiam à Venere abstinebat, vt ad celebranda sacra lautus ac mundus accederet.

Legimus, Numam Pompilium, cùm pro frugibus sacra faceret, esu carnium & venere abstinuisse: & Iulianum Cæsarem, & si Procopio credimus, Iustinianum oleribus leguminibusq; contentum sæpè cænitasse, ob religionem: eos item, qui initiandi essent Isidis sacris, dies X. parcere carnibus & vino. Quin & Ægyptios festis quibusdam diebus ieiunia seruasse: id quod & Hebræos adhuc obseruare animaduertimus.

Aquæ quidem aspersione corporis labem tolli, & castimoniam præstari, putabant: præterque Mysos & Essæos, aliosque, qui ob religionem animantibus abstinebant, vt suprà dictum est, cælibemque vitam agebant, qui Abii & Anymphi dicti fuêre, constat, sacerdotes matris deûm Samia testa sibi virilia amputasse, atque illos, qui maxima sacra obibant, vt in casta religione manerent, & procul à mulierum contagio vitam agerent, herbis quibusdam euirari, & virilitatem amittere: vtque nulla nisi sacrorum maneret cura, nudique & vacui pietati & religioni intenderent, cunctarum se rerum dominio abdicare, quod iure pontificio veteri caueri quidam putant, illis verbis: Ad diuos adeunto castè, pietatem adhibento, opes amouento: qui secus faxit, Deus ipse vindex erit.

Quam castimoniam apud exteros quoque seruari, notauimus. Quippe in Thesmophoriis matronæ Athenienses vt venerem cohiberent, foliis viticis cubilia substernebant: nonnulli garo ex pisciculis, qui squamam non haberent, (quòd incendia libidinum reprimere feruntur, & irritos conatus facere venereos) in sacris vsi fuêre: quòd Agesilaus putabat, deos non minùs religiosis operibus, quàm sacrificiis castis delectari: quod & Rex & Poëta Iudæus antè illum monuerat.

Legimus præterea, hierophantas Atheniensium, postquàm in sacerdotium cooptati erant, vt castè sanctéque sacra facerent, cicutæ sorbitione se castrauisse: Ægyptios verò sacerdotes, negotiis omissis, mulieribus nunquam indulsisse, carnibusque & vino abstinuisse. Itemque Gymnosophistas adeò abstinentiæ studiosos fuisse: vt pomis solùm, oryza, & farina alerentur.

In Creta quoque, Euripides testatur, quos vocabant Iouis Prophetas, non modò non carnibus, sed ne coctis quidem vesci solitos fuisse: & Indorum Magos proditum est, qui ad Solis sacerdo-

tium promoti fuerant, carnibus abstinuisse, & nunquam sub tecto fuisse, sed lineis velatos sub dio vitam egisse.

Quin etiam obseruatum antiquis inuenimus, eum, qui rem diuinam facturus esset, ad suas leuandas culpas, se inprimis reum dicere solitum, & noxæ pœnituisse, & admissa fassum, vultusq; summisisse, & ad omnem modestiam finxisse: quod vtinam & hodie perseueraret in nostris, inter quos plerique nulla reuerentia sacra obeunt.

1512.

Egidius Viterbiensis in oratione ad Iulium Pont.

EGidius Viterbiensis Augustiniani ordinis præfectus, in Oratione ad Iulium 2. habita inter alia sic ait: Principiò quis non videt, rerum alias diuinas, alias cœlestes, alias humanas? Ac diuinæ quidem, quòd sunt motus ac mutationis expertes, emendatione non egent: cælestes verò atq; humanæ, agitationi obnoxiæ, instaurationem desiderant.

At quemadmodum si pratis imbres, si hortis aquam aut puteos, si agris cultum, si vineis putationem, si denique viuentibus alimenta subduxeris, illa arescent breui, silueścentque, hæc viuere desinent, atq; emorientur: ita ferè post Constantini Magni tempora (quæ vt sacris rebus multum adiecêre splendoris & ornamenti, ita morum & vitæ sanctitatem non parùm eneruârunt) vidimus malas cupiditates, diram auri atq; habendi sitim: vidimus, multos adeò ad functiones sacras vocatos, partim bella & ferentes & alentes, partim deditos corporis gaudiis, perluxum atque ignauiam ætatem agere: vidimus, inquam, vim, rapinas, adulteria, incæstus, omnem denique scelerum pestem ita sacra profanaque miscere omnia, ita in sanctum nauigiolum impetum facere: vt penè scelerum fluctibus illa latus dederit, ac propè mersa & pessundata sit.

Et circa finem: Quæ quidem omnia (nisi ferrei sumus) quidnám aliud, quàm cælitus missæ sunt voces monentis Dei, ac præcipientis, vt synodum habeas? vt Ecclesiam emendes? vt Sponsæ tuæ vndiq; lacessitæ pacem vtranq; restituas? vt gladios auertas, vrbis & Italiæ iugulis imminentes? vt nostram frenes viuendi licentiam, Ecclesiæ viscera maioribus vulneribus ferientem? Non enim multum refert, quantum agri possideamus, sed quàm iusti, quàm pii, quàm diuinarum rerum studiosi simus. Imp. Maximiliano 1. PP. Iulio 2.

1512.

Arnoldus Ferronus Burdegalensis de Iulio 2.

ARnoldus hic Galliæ historicus, & Burdegalensis quondam Parlamenti Senator, itemque alii complures memoriæ prodiderunt: quòd cùm Iulius 2. Papa exercitu comparato Romæ in Galliam, infesto in regem animo, contenderet, suasque armatas copias ipse loricatus ex vrbe per Tyberis pontem educeret, multis hominum millibus audientibus, hæc pronunciârit: Quando nobis claues Petri nihil prosunt: age, gladium Pauli distringamus: simulque claues, quas secum attulerat, in Tyberim proiecit, gladiumque vaginâ eduxit, quâ de re notum illud vetus carmen est Gilberti Ducherii Vultonis Poëtæ:

In Gallum, vt fama est, bellum gesturus acerbum,
Armatam educit Iulius vrbe manum.
Accinctus gladio, claues in Tybridis amnem
Proiicit, & sæuus talia verba facit:
Cùm Petri nihil efficiant ad prælia claues,
Auxilio Pauli forsitan ensis erit.

Ponti-

Pontifex Romanus vnde habeat claues pro insignibus.

IAnus, antiquißimus Italiæ Deus & Latii Rex, clauiger dictus est ideò, quòd cum claue & virga formaretur. Clusius præterea Ianus, & Patulcius, à claudendis & patefaciendis portis. Vnde Naso in Fast.

Nomina ridebis, modò namque Patulcius idem,
Et modò sacrifico Clusius ore vocor.

Ex quo patet, Romanenses Ianos sua insignia cum Regno & diuinitate non à Petro Apostolo, qui nulla vnquam habuit, sed à Iano Ethnico accepisse iure hæreditario. Clauis est Pluton s insigne apud Pausaniam in El. l. 5. fol. 596. ea proditum ratione, quòd inferorum sedes ita clausa sit, vt nemini inde reditus pateat. Girald. lib. 4. Suid. Ouidius, Virgilius 6. Æneid.

Idem Arnol. Ferr. lib. 4. de rebus Gestis Gallorum. Iulius 2. Papa ea fuit perfidia, vt Federicum Sanseuerinum, vnum è purpuratis, qui ad regem Galliæ transierant, blandis literis ad reditum pelliceret: alteris maximè petebat à Francisco Gonzaga Mantuano, & Iacobo Triuultio, darent operam, vt quacunque ratione interceptum deprehenderent: item vt, dum per legatos pacis conditiones scribuntur cum rege, aliis legatis Heluetios summis inuitatos stipendiis vno eodemq; tempore in Regem armaret: Gallos verò in vniuersum, nouo nomine augeris Romanam supellectilem, Misturiuinos vocaret, quasi immodicos vini potores, quod mox emittendum esset: quo vitio ipse maximè laborabat. Neque hisce maledictis abstinebat, quæ in ipsum dupliciter recidebant. Vnde factum est, vt Gallici poetæ palàm in eum, his affixis vndique versiculis, luderent:

Patria cui Genua est, genitricem Græcia, partum
Pontus & vnda dedit, qui bonus esse potest?
Sunt vani Ligures, mendax est Græcia, Ponto
Nulla fides; malus est, hæc tria quisquis habet.

Guilielmus Budæus lib. 5. de Asse. 1513.

CLeri magister sanguinarius, effractis timoris diuini repagulis, feras nationes in Domini populum immittebat, & Gallorum partes, eorumque fautores diris exsecrationibus deuouens, scelere plusquàm Tragico totum penè orbem religione solutum, in deuotos concitabat.

An eius temporis status in mentem non venit, cùm Diuus Petrus Paulusque & eorum sequaces, Ecclesiæ Architecti, non armorum splendentium fiducia infecti ad prælia grassabantur, sed innocentia freti, cætera inermes, ad castra Christi tuenda in tumultu flagrantißimæ charitatis classico ciebantur? Nunc inania tantùm ipsi nomina tanto interuallo facti, etsi eorum demum maiestate apud populos sacrosancti sacerdotum ordines primarii fastus suos obumbrant.

O duram portentosámque vecordiam sacrosanctæ potestatis? Quis enim unquam tantum animo concepit nefas, vt sacerdotum culmen, vt clerici magister, vt sacrorum summus opifex manus inauguratrices, ab altaris operata adhuc calentes, in familiam Domini armare sustineret? vt animo plusquàm gladiatorio grassaretur ad Christiani nominis culmen, nempe regem Christianißimum mundo stupente delendum, & nunc mysticum illum ensem cæsim punctimq; irato, vt credimus, proposito vibraret, nunc à Marte sanguinariam frameam mutuaretur, & consternatos diris exsecrationibus, quæ fortasse in eum ipsæ vertendæ erant, ad internecionem quoq; committeret?

En quos pedes, quas manus lubens exosculère, vnde vel os cruentum, atq; pollutum referres.

Miserum verò te tum, Iuli, qui vsq; adeò iræ cæcæ indulgendum putàris, tute vt transuersos vesana animi cæcitate raperère? & nec te, nec decorum maiestatis beatißimæ præ odio respicere, sed ordinem amplißimum, sed senatum illum purpuratum præcipua veneratione insignem, sed Libani gloriam tecum rapiens inuitum bona ex parte, & mussitantem, arcis Ecclesiæ ruina nos obrueres, teq; adeò ipsum, cuperes? orbem etiam penè totum immutares, fulminibus ciendis intorquendisq; collabefactum, vt nos odio & inuidia flagrantes, igneq; deinde ardentes toruis istis oculis inspiceres, nec iam recusares, quin in regem nostrum flammantem voti compos insilires?

Proh superi immortales? tantúmne de summo sanctuarii vertice licuit malesuadæ noxæ, vel œstro vindictæ plus quàm Atreiæ percitum, per fas agere, nefasq; præcipitem? vt vel corpus animumque in busto inimicorum properaret ire perditum.

Non fuit iræ efferatißimæ satis, retrò nos in fines fulmine perterrefactos egisse, Italiæ perditæ nobis adamatæ poßeßione cedentes cum fremitu gemituq;: nisi de aris insuper & focis dimicare, extremaq; deinde exempla timere coëgisset? cùm interim sub ipso lanista sanguinario totus propemodum hic orbis nobiscum pariter digladiaretur animo infestißimo.

Vbinàm erat igitur ille zelus Domini, quæ est ira iusta, læsæ aut imminutæ vindex diuinæ maiestatis? hoc enim demum signifero in aciem prodire sacris cohortibus fas est, si quando prodire fas est. Num tandem igitur ex illa arce charitatis, aut fidei sacello auxilia promserat, & signa cruciata?

Ecquid igitur eum pudebat Seruum seruorum Dei se vocare, cùm Franciam, Christianorum decus semper, & Pontificum ædem, religionisque asylum, bustis ipse Gallicis insignire gestiret? Cùm sacerdos septuagenarius Christi, pacis conditoris & parentis legatus, Bellonæ sacris operaretur, cui cum generis humani luculento dispendio litare contendebat. Idque tum, cùm profanum vulgus ad delubra pacis & concordiæ miserabili specie supplicationes inibat.

Enimuerò visendum spectaculum. Patrem non modò sanctissimum, sed etiam senio & canitie spectabilem, quasi ad tumultum Gallicum Bellonæ fama suos euocatos cientem: non trabeâ, non augustis insignibus venerandum, non pontificiis gestaminibus sacrosanctum: sed paludamento & cultu barbarico conspicuum, sed furiali, vt ita dicam, confidentia succinctum, & fulminibus illis brutis & inanibus lucidum, eminente in truci vultu cultuque spirituum atrocitate.

Profectò nos vidimus in paucis annis multa, quæ prorsus maiora fide posteris videbuntur. Hoc turbine, hac procella laxata Ecclesiasticæ authoritatis ac disciplinæ compage, quónam modo fides recta, nisi clauis trabalibus & æternis fixa, sacrisque monimentis semel affirmata constabilitaque fuisset? Imp. Max. 1. PP. Iulio 2. & Leone 10.

Idem, testatur Decretales & Extrauagantes nihil aliud esse, nisi fraudulentos quosdam laqueos, & insidiosa retia, quibus Papæ, eorumque Prælati omnes fortunas ac dignitates laicorum, cùm publicas, tum priuatas, ad se rapiunt ac pertrahunt.

Idem alibi ait: oportere quamprimùm reformari Ecclesiam: id nisi fiat, funditus interituram.

Idem l. 2. de legibus, homines stolidissimos & infantissimos in Galliis Episcopos fieri, dicit.

1513. *Georgius Simlerus in præfat. in Rabanum.*

SAltem paruulæ cuidam lectioni aliquid operæ impenderent, non tam propensè pyrgo imminentes; aleâ quadam festiua & honesta lusitarent, ne in numerum suffecti viderentur, quorum Bapista meminit, cui Pio cognomentum est in Rudente Plauti: Tales, inquiens, sacerdotes esse debent, qui sicuti templi sunt antistites, ita probitatum sint præsides.

Nunc meri sunt gulones, cuppediæ, ganeique voraginibus impliciti, & mulierositati, vt cùm illos videas, vultum & pallium videre posis, sacerdotem desideres: iis pulchellis coma gradatim scansilis: omnes valgii, calceos follicantes respuunt, colobia indignantur, manuleatas tunicas appetunt, pætis & incastigatis oculis, quos cùm videas, non presbyteros censeas, sed procos, & quibus in solo viuendi causa palato est, verbis Aristidæis, operibus Sardanapaliciis, vt id verum sit, sacerdotium orbi religionem & aduexisse & abstulisse.

Recolligant tandem mentem, & Apollinaris id aureum dictum memoria teneant. Nam sacerdotis pater, filiusque Pontificis, nisi sanctus est, rubo similis efficitur, quem de rosis natum, rosasque parientem, & genitis gignentibusque floribus medium, pungentibus comparanda punctis dumorum vallat asperitas. Imp. Maximiliano 1. PP. Leone 10. V. S.

1513. *Guido de fonte Nayo de rerum humanarum varietate.*

CAracallus Papinianum I. C. occidi præcepit: quia prohibuerat eum Nouerca matrimonium.

Idem. Anastasius 2. Papa cùm esset in latrina, nulla neque morbi, neque alia (quod mirum est) quæ videri posset, antecedente causa, repentina morte correptus est.

Incantationes Turcarum.

HAbent quoddam genus incantationis Turcæ, quo inuitos retrahunt. Nomen serui in schedula scriptū suspenditur in tabernaculo, vel domicilio serui, deinde diris verbis & deuotionibus illius caput impetunt: deinde fit vi dæmoniaca, vt fugiēs putet, sibi in itinere vel leones, vel dracones incurrere, vel mare vel flumina contra se exundare, vel omnia tenebris nigrescere, iisque terriculis repulsus ad herum redit. N. Honiger.

Progno-

Prognoma siue Præsagium Mehemetanorum, primùm de Christianorum calamitatibus, deinde de suæ gentis interitu, ex Persica lingua in Latinum sermonem conuersum, Authore Bartholomæo Georgieuits.

Ad reuerendissimum Principem, & Dominum, D. Othonem, ex illustri prosapia Baronum VValtburgens. oriundum, sacrosanctæ Romanæ Curiæ Cardinalem, & Episcopum Augustanum, Cæsareæ Maiestatis apud Vanigones in Comitiis Ordinum Imperii vicem locumque tenentem, Dominum, Mœcenatemque suum, Bartholomæus Georgieuits clientum deditissimus.

VT nautæ post naufragia libenter recitant sua pericula, hic Scyllam latrare, illic Symplegades concursu suo in medio interceptas naues collidere, alibi Syrtes quotidie vadum mutare, alibi submarina saxa latere, alibi immanibus cetibus maria obsideri, alibi Anthropophagos de humanis artubus epulas instruere, alibi piratas, quicquid vehit mare, in suas prædas conuertere, alibi voragines subsidentium aquarum circumrotatas naues in abyssum absorbere: ita mihi dulce est, Princeps Illustrissime, in memoriam reuocare exantlata in bello Hungarico pericula, durissima vincula, captiuitatem plus quàm Babylonicam, seruitutem omnium acerbitate, suppliciorum refertam, & cùm multiplices mei mutato domino nundinationes, tum varios in mea fuga casus.

Cæterùm, cùm mala eius seruitutis editis commentariis euulgârim, simulque perscripserim, qui apud quamque gentem ritus, & ceremoniæ habeantur, quaque disciplina in pace & in bello viuant, quæque item in singulis locis cùm Asiæ, tum Europæ, vel maiestate visenda sunt, vel religione veneranda, vel nouitate admiranda. Omnia enim peragraui, neque id cursim, sed cum longa mora, adeò, vt rerum indagationi spacium temporis non defuerit, qua in re Platonem, Pythagoramque sum imitatus, quantum nostræ tenuitati licuit.

Superest nunc, vt de Prophetia quadam inter Mehemetanos celebratissima mentionem faciam. Illa enim gens vt ab initio à Christianis deriuata est, (nihil enim à principio, nisi secta quædam & hæresis fuit) ita multa adhuc habent non abludentia à rebus Christianis, adeò, vt eos non semichristianos, vt Erasmus, sed simias Christianorum dicas: in maximis enim rebus à nobis diuersi, in minimis planè iidem videntur: sic simulacrum quoddam leænæ in fele conspicias, in rubeta crocodili, in simia hominis, quanquam indole, magnitudine, imò moribus factisque in immensum differant.

Habent igitur nostrum in morem multa vaticinia, obambulantque vbique fatidici & fanatici prophetæ: sed tamen nihil tam certum & exploratum habent, quàm hoc genus prophetiæ, qua numerosæ istę de nostra gente victoriæ, ac tandem ipsorum interitus describitur: id quia hactenus verum deprehenderunt, ad alios quoque adhuc futuros casus verissimũ fore, existimant, adeò, vt publicè in ploratum effundantur, quotiescunque finem istius prophetiæ legunt, non aliter, quàm si in futurum denunciata calamitas, iam in præsentia eorum ceruicibus incumberet.

Mihi vt non libet, nec licet quicquam de istius oraculi fide adstruere, ita dulce est versari in iis, quæ in fine istius oraculi continentur, optoque, exitium sceleratissimæ gentis vero augurio ab ipsis prædici, & vt propheta, qui hactenus contra nos verus deprehenditur, etiam pro nobis verus reperiatur.

Etiam extra Israël Balaam verus Propheta fuit: inter gentes multæ sunt Sibyllæ inuentæ, quæ vera canerent: quid vetat, quò minùs extra Christianos aliquis sit, qui Spiritu prophetico vtatur: verùm vt dixi, nihil asseuero, sed tantummodò quia tristia nostra (vt prænunciatum ibi fuit) euenêre, ita læta quoque euenire vellem. Quòd si nostri mores corrigerentur, ac non potiùs in deterius omnia quotidie pessum irent, omninò sperarem, in proximo esse illud tempus, in quo Christus calamitates suæ gentis respiceret, quod quidem & ipsi Turcæ iam adesse putant: quia multi existimant, easdem vices rerum Christianis fore, quæ Iudæis olim fuerunt.

Abductæ sunt decem tribus Israël in captiuitatem, salua adhuc & aliquandiu posteà florente Iudæa: iam plerique ex eorum fatidicis asserunt, decem istas tribus Arabiam, Syriam, Chaldæam, Armeniam, Phrygiam, Thraciam, Græciam, Hungariam, Ægyptum, & Africam esse: & id quod superest in Europa, esse vnicam tribum Iudæ, cum reliquiis Beniamin, atque proinde illam aliquandiu in imperio fore, & multis inuicem cladibus inter Turcas nostrosque variatum iri.

Alii credunt, tenorem victoriarum Turcicarum perpetuum fore, donec omnia regna Christianorum ipsis subiiciantur: ac tum demum omnia in diuersum mutatum iri, efflorescentibus denuò Christianorum rebus, & veteres ditiones recuperantibus, dominante & sæuiente Christianorum gladio, quem aut Prophetam, aut Principem aliquem Christianorum fortissimum interpretantur, qui eos subiugando ad veram fidem Christi reuocabit: quæ res meliùs ex vaticinio intelligetur.

Verùm ego postquàm vsu cognouissem, illustrissimos eruditissimosque viros ob excellentissimas tuas in Ecclesia Dei, ac Reipublicæ administratione virtutes, te, Reuerend. Princeps, venerari, & in summo honore habere, inprimis Reuerendissimum Heroëm, dominum Christophorum Madrucium, sacrosanctæ Romanæ curiæ Cardinalem, Episcopumque Tridentinum, virum animi magnitudine, fide, sapientia præstantissimum, Ferdinandi regis Hungariæ, Bohemiæ, &c. & Caroli Romanorum Imperatoris amicum fidelissimum, qui cùm nuper post cladem Carinai acceptam cum tota Lombardia in periculum venisset, ne in ditionem Gallorum recide. et, fratre cum subitario milite misso, suis opibus & viribus rem illic nutabundam sustentauit: dominum item Granuellanum, intimum Cæsaris consiliarium, & eius filium Episcopum Atrebatensem, in quo cùm omnes dotes animi emineant, maximè tamen elucet humanitas, vt qui illud Titi Vespasiani sibi videtur æmulationi habere, ne quem tristem à se dimittat: item & clarissimum Principem D. VVolfgangum, Episcopum Patauiensem, virum summa eruditione, pietate, & omni laude sublimem: Reuerendiss. item Præsulem Constantiensem, D. Ioannem Veza, robore animi & corporis, sanctitatéque & pietate, eruditionéque excellentissimum, multis in Cæsareis rebus feliciter obitis legationibus: vt interim omittam Cornelium Sceperum, multarum linguarum peritum, Cæsareæ Maiestatis non solùm inter Christianos, sed etiam apud Turcarum Imperatores legatum incomparabilem, cuius fidem an felicitatem magis mireris in tractandis negotiis, in dubio est. Omittam quoque omnes Electores Romani Imperii, Satrapas, Consiliarios, & summi Pontificis proceres, qui omnes in te honorando, & venerando mirificè consentiunt. Imò ipse Carolus Rom. Imperator tanti te habet, eaq; veneratione & charitate amplectitur, vt te suum vicarium, locumque tenentem in Comitiis ordinum Imperii in Germania fecerit.

Iam igitur cùm & ego deuotionem animi mei erga tuam amplitudinem declarare vellem, nihil habebam, nisi istud Turcicum vaticinium, quod offerrem: quod tametsi nugatius & vanius est, quàm vt tuæ magnitudini inscribi debeat: tuæ tamen humanitatis benignitate fretus, id ausus sum facere. Cùm enim cœlum post tot luminaria stellarum, etiam lucernarum tenuem illam lucem non reiiciat, certissimè mihi persuadeo, id quod tenuis cliens offert, quantumcumque sit tenue, tuæ Celsitudini cum summa humanitate coniunctæ odiosum non fore. Vale Præsul Reuerendissime, diuque Christiano populo, & studiosis omnibus incolumis sis, & saluus. Louanii 6. Cal. April. anno 1545.

Cæterùm ne vana habeantur, aut à me ficta, quæ hic adfero, ipsa Turcica verba subieci, quæ statim eius linguæ peritus agnoscet, & ea esse, quæ ibi vulgò iactentur, confitebitur. Postmodùm subiunxi Romanæ linguæ interpretationem vnà cum breui commentariolo.

Incipit lingua Turcica Vaticinium.

Patissahomoz ghelur Csiaferun memleketi alur, Keuzul almai alur, kapzeiler, iedi yladegh Gyaur keleci csikmasse, on iki yladegh onlarum beghligheder: eusi iapar, baghi diker, bahcsai baghlar, ogli kezi olur: on iki yldenssora Hristianon keleci csikar, ol Turki gheresine tuskure.

Inter-

Anno

Interpretatio eiusdem quoad sententiam.

IMperator noster veniet, ethnici Principis regnum, & rubrum quoque pomum capiet, in suam potestatem rediget: quòd si ad septimum vsque annum Christianorum gladius non insurrexerit, vsque ad duodecimum annum eis dominabitur: domos ædificabit, vineas plantabit, hortos sepibus muniet, liberos procreabit: post duodecimum annum, ex quo rubrum pomum in illius potestatem redactum fuit, apparebit Christianorum gladius, qui Turcam quaqua versum in fugam aget.

Sed quia prophetiæ in singulis verbis magna momenta futurarum rerum claudunt, visum est mihi, pro virium tenuitate in vicem commentarii singulas dictiones Turcici sermonis excutere.

Sequitur Commentarius.

PAtissahomoz) est nomen dignitatis, compositum cum pronomine pluralis numeri, & significat rex noster, siue Imperator noster: solent enim eodem nomine dignitatis Romanum Cæsarem simul & reliquos reges Christianorum appellare, vt Vrum Patissah, id est, Romanus Imperator: Vngruz patissah, id est, Hungarus rex: & Frenk patissah, id est, Gallus rex. Quare non attribuitur inferioris conditionis magnatibus post Imperatorem & Regem.

Præterea & Rex Persarum eodem nomine ab ipsis solet appellari, sed sæpius fit, vt vocetur Sultan, quod nomen designat Principem, vt Sahi Sultan Zmail, quia hic modernus rex Persarum Sophi, habet proprium nomen Zmail, quod significat Ismaëlem.

Habent & aliud nomen dignitatis regum, Hunker, sed hoc nomine nullum audiui vnquam, vel ex Christianorum, vel infidelium regibus, appellari, præterquàm ipsum Suleimannum eorum regem, qui nunc rerum potitur: quod tamen nescio, an significet Hunnorum dominum: id enim Germanica propemodum vox indicare videtur, Hunch heer, id est, Hunnorum dominus.

Chelur) est verbum, & significat veniet.

Csiaferun) est nomen, quod significat gentilem siue ethnicum: solent enim omnes Christianos hoc nomine appellare, quamuis etiam alia habeat vocabula ad interpellandos Christianos, vt sunt Gyaur, & Kaur: sed Gyaur vnum significat hominem, si non addas lar terminationem, quæ apposita fit pluralis, vt, Gyaur siue Kaur, id est, Christianus: Gyaular siue Kaular, id est, Christiani. Sed Csiafer, etiam sine illa terminatione, quæ plurali attribuitur numero, multitudinem nationum designat: sed quòd textus habet Csiaferun, est genitiui casus per additionem vn, vt sit Csiafer, id est, gentilis, in nominatiuo: Csiaferun, id est, gentilis, in genitiuo, quasi dicerent, gentilis regis.

Memleket) significat regnum, quamuis & alia habeant diuersa vocabula, ad significandum regnum, vt Istan: quia cùm Italiæ, siue Franciæ, aut etiam Hispaniæ regnorum mentionem faciunt, tunc dicunt, Frankistan quod significat tam Italorum, Gallorum, quàm Hispanorum regna.

Frank significat hominem harum regionum, vt, Frank Gyaur, id est, Italus, Gallus, vel Hispanus Christianus.

Cæterùm cùm Græciam nominare volunt, mutant vocabulum, dicentes: Vrum eli, id est, Græcia, & non Vrum istan, id est, Græcum regnum.

Solent interdum & Vrum memleket dicere, & tunc intelligunt totum Imperium Græcorum. In summa hoc vocabulum Memleket, imperium potiùs significare solet, quàm regnum apud illas nationes.

Alur) est verbum, & significat, capiet, siue accipiet.

Kuzul almai) est nomen, quod significat rubrum pomum, quia Kuzul significat colorem rubrum, & almai pomum: & dicunt, esse vrbem aliquam fortissimam, & amplissimam imperialem.

Et interdum oritur quæstio inter doctiores hanc ob causam, quia alii volunt interpretari illud vocabulum vrbem Constantinopolitanam, eò quòd in nonnullis eorum voluminibus dupliciter legitur, videlicet, Kuzul almai, & Vrum papai, id est, rubrum pomum, siue Græcum sacerdotem, vel patriarcham: quia, vt iam diximus, Vrum significat Græcum, eò, quòd olim erat sub Imperio Romano tota Græcia, & est corruptum per adiectionem v literæ in principio, & mutatione o in u, quia huic nomini Vrum, si demas primum u, & medium mutetur in o, erit Rom. Itaque multi sunt huius opinionis, quòd significet Imperium Constantinopolitanum, cuius differentiam suo loco prolixiùs declarabimus.

Kapzeiler) est verbum, & significat opprimere iugo seruituris, & nemo dubitat, illorum tyrannicam afflictionem esse crudelem oppresionem, quod facilè probabunt ii, qui eorum captiuitatem, & tributi exactionem experti sunt, quemadmodum Græci, Armenii, Thraces, & prout facilè poterunt intelligere hi, qui legerunt nostrum libellum de afflictionibus, Latina, Gallica, Teutonica & Bohemica linguis diuulgatum.

Iedi yladegh) septimum ad annum vsq;, post captionem eius loci suprà dicti.

Gyaur keleci cikmasse) id est, ethnicus siue gentilis gladius si non apparuerit, & contra illum non insurrexerit. Putant, hæc fata anni septimi in potestate Christianorum esse: qui si vellent communi opera contra ipsos gladium stringere, haud dubiè essent plena victoria potituri: verùm quò minùs id fiat, nostram ignauiam in culpa esse, dum mutuò inter nos bello ciuili digladiamur, vel turpi ocio consenescimus.

On iki yle degh) hoc est, vsq; ad annum duodecimum.

Onlarum beghligheder) id est, eorum (videlicet ethnicorum) dominabitur. Verùm quia neque post septimum, neque post duodecimum annum (capto Imperio Constantinopolitano) Christianorum contra ipsos gladius præualuit: iam enim ferè ad centum annos tota Thracia, & imperium Orientale est sub eorum ditione: augurantur, aliam imperii sedem sub nomine rubri pomi significari. Cæterùm ingens incertitudo est sub inuolucris annorum. Nam si in literis sacris hebdomada dierum septem annos significat, quem numerum & magnitudinem temporis statuemus in ipso anno? Quamobrem sunt inter eos, qui singulos annos computant pro singulis annis Iubileis, qui quinquaginta annis olim constabant: alii, singulos annos significare singulas centurias annorum, credunt. Nec desunt, qui vnum annum trecentos quinquaginta sex annos continere existimant, quot nimirùm dies habet annus solaris. Cæterùm, quemadmodum oracula non nisi ex euentis rectè intelliguntur, ita certum & diffinitum temporis spacium intelligetur, cùm res extiterit.

Eusi iapar) id est, domum ædificabit. Per ædificationem domus significari, putant, quòd templa nostra suo Mehemeto sit dedicaturus: vt autem iam totius Asiæ, vbi olim erant Christiani, vsq; in Hierosolymam imò ipsum templum Domini, quod est Hierosolymæ, prophanârunt: ita quoque maiorem partem Europæ, videlicet Græciæ, Thraciæ, vsq; Austriam, totius ferè Hungariæ, Sclauoniæ & Illyriæ.

Ac nescio, an nos ista indignitate iram diuinam prouocamus, dum alius cum canibus tanquam venator in templo obambulat, alius de fœnore, alius de scorto garriat, alius ad templum nunc vrinam, nunc oletum faciat, qualia neque inter infideles quisquam videre potest. Credibile est, quòd propter hanc irreuerentiam Deus ipse malit, nostra templa sub Mahometo, quàm sub nobis esse.

Baghi diker) id est, vineam plantabit: per vineæ plantationem nouas colonias, & gentium è suis sedibus emigrationes intelligunt, & dilatationem imperii.

Bahcsai, id est, hortos, siue illas plantationes vinearum.

Baglar) id est, muniet, subintelligunt nouas prouincias vndecunque muniet, vt recuperatu sint difficilimæ: & hoc est mirum, quòd à tot annis, postquàm incepit sæuire, ita muniuit omnia, vt ne pagum quidem ab eo recuperare potuerimus.

Oglu kezi olur) id est, filium & filiam habebit. Hîc per procreationem liberorum interpretantur propagationem Mahometanæ gentis, prout manifestum est omnibus, illam esse in tantum propagatam & multiplicatam, vt nihil suprà. Itaque iam nihil aliud restat, nisi interitus & diminutio eorum.

On iki yldensfora) id est, post duodecimum annum. Hristianon) id est, Christianus.

Keleci) id est, gladius. Csikar) id est, insurget, seu apparebit. Id quoque apud illos in controuersia est, vtrùm gladius ille, quo Christianorum natio in libertatem vindicabitur, talionemque Mehemetanis reddet, sit rex aliquis Christianus, magnis copiis totum imperium Turcarum expugnaturus; an sit propheta aliquis Christianus, sua doctrina Mehemetanos conuersurus ad nostram religionem. Quamobrem (vt dixi) vltima verba huius oraculi viri cum gemitu, pueri cum fletu, mulierculæ cum planctu & eiulatione excipiunt.

Vtinam tandem Itali suas pilas, Hispani suas lanceas, Galli sua gæsa, Angli suas balistas, Germani & Hungari suas frameas contra istos canes fidei, ipsis (vt ita dicam) fatis damnatos, distringere velint, & discordia, quæ solummodò moratur nostras victorias, à nostris rebus auferre studeant. Sed redeamus ad verba vaticinii de interitu eorum.

Turki) id est, Turcam ipsum hactenus regnantem.

Gheresine) id est, retrorsum, vnde egressus est, adeò, vt vel ad latebras Bithyniæ, vnde primùm erupit, vel in Scythiam, vnde originem traxit, repellatur.

Tuskure) id est, pellet, siue profligabit. Cæterùm quia ille gladius vindex nescitur, vnde oriturus sit: certè Turcæ, hinc siue aliunde metu concepto, non permittunt Christianis vllum vsum gladiorum & armorum.

Et quanquam iam magnoperè degenerârunt à Christiana fide, in bellis tamen plerig; eorum pro amuleto certissimo Euangelium Ioannis sub axillis portant, videlicet, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, id est, In principio erat verbum, totum vsque ad finem græcè scriptum: putantque, ea re ita se tutos esse,

quasi

asi aliqua panoplia communiti essent, quod genus scripti sua lingua Hamaili solent appellare. ide cùm sint tantæ reliquiæ nostræ relig.onis, spes est, eos aliquando non difficulter ad Christi ltum reuocari posse.

Quamobrem, cùm omnia suspecta habeant, interdictum est Christianis (vt iam dixi- us) qui apud illos degunt, omni vsu armorum, adeò, vt præter rustica instrumenta nihil ferre- n eis habere liceat, quanquam ne sic quidem tuti sunt à Christianis seruitiis, quæ nunc dominos ntali, nunc vomere, nunc ligone, aut stipite mactant. Quòd si forinsecus arma Christiano- m illata viderent, illicò quicquid est ibi mancipiorum, in bellum consurgeret, quorum ibi tan- s numerus, vt omnes cuiusque regionis incolas Turcas in duplum, imò in triplum, atque adeò quadruplum superent.

Vtinam Christiani principes istis fatalibus victoriis se præpararent, & obsisterent, ne vlte- ùs vires Mahometanorum crescant, quæ iam plùs nimio inualuerunt. Amisimus Africam & siam, extincta est Græcia, ægrota est vsque ad mortem Hungaria, deb.litata est Austria, vis ma- istius iam Germanorum ceruicibus, velint nolint, incumbit, atque vniuersæ Christianitati im- inet, adeò, vt nemo ab hoc periculo tutus videatur: posthac ergò non alienâ, sed suam rem agent, ro suis limitibus aduersus hostem depugnaturi, nisi velint pro Principibus serui fieri, vel potiùs nactari. Nam Turcæ plebeiis parcunt, in seruitutem, nob.libus vitam eripiunt, vt plebeii capite areant. Quòd si singuli vnum emendarent, hoc est, quisque seipsum, ita, vt plebeii mag stratus on minùs ament, quàm timeant, magistratus plebeiis parentes se exhibeant, docti idiotis viam irtutum & veritatis commonstrent, idiotæ suam imperitiam agnoscant, neque se rabinos iactent n illis artibus, vbi nihil didicerunt: miles pro victoria militet, dux pro honore, Ecclesiastici lu um omittant, mercator vsuram, caupo lenocinium: & in commune, omissis erroribus, & perti- nacia defendendorum errorum, in vnitatem fidei, & concordiam Ecclesiæ conspirarent, Princi- es, omissis principibus Christianis, vires in Turcas conuerterent: quis dubitat, quin vt Israëlitis b peccata in seruitutem redactis, tandem de sceleribus suis pœnitentiam agentibus, seruatorem Deus miserit, & in libertatem restituerit, ita quoque nobis breui cœlitus auxilium sit mittendum?

Quod si fieret, quis non speraret, quin breui futurum sit, vt Imperator Romanus non mi- ùs Constantinopolitano, quàm Romano imperio insignis sit futurus? Ferdinandus non minùs i- Hungaria, quàm apud Getas, Dacos, Scythas regnaturus: atque itidem rex Franciæ suis ditioni- us Asiam minorem additurus: Lusitani Ægypto potituri, Hispani tota Africa: Itali omnia litto- a, quæcunque habet mare mediterraneum, in sua potestate habituri, Angli quoque inter Turcas uum imperium amplificaturi.

Nunc digladiamur pro vno & altero oppidulo, & post acerrimas præliorum conflictatio- nes, post exhaustas opes, nihil imperio auctiores efficimur.

Heu quantum pelagi potuit, terræq́, parari
Hoc, quem ciuili fuderunt sanguine dextræ?

Nunc igitur, cùm potentiss. monarchæ, & verè Christiani in pacem inter sese consenti- unt, spes est, eos occasionibus temporum, & fatorum mutationibus vti velle, neque permissuros, vt reliquiæ Hungaricæ ditionis, quæ adhuc supersunt, & adiunctis aliorum viribus plurimum pos- sunt, in ditionem & potestatem Turcarum veniant: quorum nomina, etsi non omnium, infrà sub eci, vt, qui omnia amissa putant in Hungaria, aliquid consolationis accipiant, cùm videant, tan- um in eo regno adhuc incolume superesse.

Alii rursum doleant, si modò dolere possunt, magis ac magis suum appropinquans peri- culum sentire, tam tenues portiunculas Hungarici imperii (olim à mari Baltheo vsque ad paludes Mæotidis exporrecti) in tantas angustias redactas esse. Quanquam, vt hoc obiter dicam, ipsi nos Hungari maximè nobis hanc causam mali dedimus, dum Germanos ferè ita exosos habemus vt Turcas, dum omnia in duos reges distrahimus, dum alii Turcam accersunt, alii propellunt: nec nisi serò didicimus, omne regnum in se diuisum collabascere, & domum supra domum cadere, ac ma- ximas res discordia comminui. Sed seræ sunt querimoniæ, malo epinicia, vel triumphum canere, fal- tem lætiora ominari volo. Quamobrem carptim Hungarorum nomina, quæ nuper ab eorum lega- tis, egregio viro Georgio Euskero Senatore Cremonensi, & Christophoro Hoffkircher, viris doctis- simis, ad Maiestatem reginæ Mariæ missis, pro petendis præsidiis, conscripta habui, qui etiam fate- bantur, reliquias Hungariæ posse præstare exercitatissimos equites, si tantùm, Rom. Imperatoris ac cæterorum Principũ Christianorum copias adesse, viderent. Quapropter in quibus aliquid virium est, nunc subiiciam, nullo ne hîc quidem seruato ordine: sed vt quisq; se nostræ memoriæ ingerit, ita priùs ponetur. Magnificè sperandum est de Reuerendiss. D. Paulo de Varda, Archiepiscopo Strigo- niensi, cuius opes adhuc præualidæ, & tantũ prudentiæ in eius animo est, vt eius sine opibus magna in eo fiducia collocanda esset: quamuis etiam amiserit maiorem partem dominii, ex quo captum est Strigonium. Læta quoq; ac magna Nicolai Olahi, Episcopi Zagrabiensis, & vicecancellarii regni Hungariæ authoritas, rerum peritia, & multiplex eruditio, corporis, animiq; robur de se promittit.

Egregios item Spiritus gerit Reuerendiss. D. Martinus de Kecheth, Episcopus Vuesprimensis, elegántia & belli laudibus mirè insignis, & natus (vt videtur) in Turcarum perniciem, vir prædeces- sori suo Petro Berislo in re militari vel iam par, vel mox futurus. His addo Franciscum Turzonem, Ecclesiæ Nitriensis præsulem, de quo omnes mira & læta augurantur.

Item inter Barones clarissima est domus Bathorea, qui auita indole præditi, ar-

mis

mis animisque infestissimi sunt Turcico generi. Nec magnifici viri Thomas Nadasdi, Franciscus Batyani, Balassea domus illustrissimæ dignitatis suo officio deerunt, inter quos facilè primus Melchior Balassa.

Atque adeò nuper in gratiam regis Ferdinandi recepti Barones incliti, egregiam spem de se præbent Raphaël & Ioannes Apodamian, quibus meritò adiungitur Franciscus Reuai vicepalatinus regni Hungarici, de cuius consilio, prudentia, & fide quiduis sperare licet: vt omittam Nyari Franciscum, Bartholomæum Horuat, qui sæpius cum victoria, multis occisis, multisq; captis, ad regem Ferdinandum redierunt.

Frater quoque Georgius, Episcopus Vradiensis, nunc tutor regii pueri & vxoris Ioannis Vaiuodæ, ducis Transsiluaniæ, & qui, si firma subsidia contra Turcas videret, descenderet facilè, & promtè, vt nunc de eo certa persuasio est, cum prædictis Baronibus Hungariæ, ad minus quadraginta millia equitum in re bellica expeditissimos producerent, quibus hactenus perpetua bella cum Turcis fuêre.

Itaque isti omnes, quoniam iam pertæsi sunt Turcarum sæuiciem, potiùs cupient vnanimiter studere, pro patriæ salute mori, quàm eorum iugo tyrannico subiici: id quod constat ex multorũ legationibus. Tantas & tam præualidas reliquias regni Hungarici confirmabimus, si tandem bellum mouerimus: aut omninò amittemus, si, vt hactenus, cessatores fuerimus.

Aduertendum est, istud oraculum in Alchorano non legi, sed in aliis libris, quibus magnam authoritatem & reuerentiam deferunt. Habent enim & omnes nostros Prophetas, & sui generis complures.

Oraculi eiusdem declaratio per Paschalinum Regiselmum.

VVlgò nota historia fertur, quæ ad huius oraculi explicandam obscuritatem primas partes tenet, eiusmodi illa est.

Mahometi secundo, Othomanorum Principum sæuissimo, Christianorumque hosti immitissimo, Constantinopolitanam vrbem obsidenti, nocte præclarissimæ vrbis, & deplorandi imperii exitium præcedente, tale oblatum fuit somnium.

Videbatur huic dormienti, tentorium patulum hinc inde fieri, cœlum aperiri, ex eoque descendere senem venerabili aspectu, reuerenda facie, augustiori habitu, quàm humano, & excelsiori statu corporis. Simulque ex cœlo annulus demittebatur, filo appensus, quem senex, apprehensa Mehemetis dextra manu, septies per omnes digitos circumduxit, hoc ordine.

Prima vice maximum se percipere gaudium, sentiebat Mehemetes, quod secunda, tertia, & sequentibus vsque ad septimam, iuxta mutationis modum, imminuebatur: idque etiam ipso dolente, & dolore, quoties mutabatur annulus, crescente. Tandem ad septimam in cœlum sublatus est annulus, & illicò senex euanuit, tanto Mehemetis dolore, vt ingentem emiserit clamorem, ad quem Eunuchi, iuxta morem gentis, tentorium & lectum Principis custodientes, accurrêre. Hiq; ipsius iussu, ad illum, quos Visiros, Bassas, Bellerbeios dicunt, cæterosque consiliarios conuocant, narrat somnium: exsurgità Christi fide Apostata magnus Visir, de Constantinopoli capienda interpretatur, incitat hominem, mos geritur, vrbsq; capitur.

Hanc verò hoc oraculo intelligi, deprehendent curiosi, si septem septies multiplici numeratione efferentes, Caroli Octaui tempora notabunt, quibus fama erat, Gallum Regem victorem in Græciam contra Turcas traiecturum, & hac de causa Roma in Galliam Turcarum Principis fratrem, qui Romæ in custodia asseruabatur, duxit, vt eo duce, & fautore contra Turcas vteretur. Quo Rege mortuo, & Turcarum terror desiit, & Christianorum spes lapsa est. Ex eoq; semper Turcici Principes Gallorum Regis amicitiam coluêre, cùm etiamnum persuasum habeant, ex Gallico regno sibi cladem impendere.

Sic autem præsentis oraculi in septimo anno dubietas sepulta hucusque iacuit, & ad hæc tempora iacet, quibus à Constantinopoli capta duodecimi numeri duodecies in se circumducti explicationis finis instat.

Nec mirum cuiquam sit, quòd Turcæ & omnes orientales, Ægyptii præsertim, & Syri, in nonagesimum secundum annum Otthomanicæ familiæ fata referuant, quod Solimanno quoque ab Arabe prædictum, clarissimus vir, Stephanus Theupolus, dum Constantinopoli pro augustissima Veneta Republica legatum apud ipsum Solimannum ageret, disertissimis verbis, se præsente, aiebat, stupente, & rem futuram constanter credente Turcarum Principe.

Cui coniungere possemus, quæ de arbore Turcica quindecim ramorum vulgò circumferuntur: verùm hæc & alia modò reticenda sunt, aliâs vberiùs dicemus.

Equidem aptissimus hic locus esset, in quo numerorum in diuinatione hac potestatem demonstraremus, & quàm conueniat illi Philosophorum Arabum opinioni, asserentium, omnes generationes, mutationesque, species rerum naturalium, & earum, quæ supra naturam sunt, certis numeris distingui, & per eos earum affectus cognosci, quibus veteres Theologi omnes, & Cabalistæ subscribunt.

Colli-

Colligiturque simul ex scriptis Origenis, Hieronymi, Augustini, Hilarij, Basilij, Gregorij ...sseni, Rabaniique, numerorum vim permaximam esse: in rerumque vniuersitate constituendâ ...tenarium numerum primas tulisse, fatentur cuncti: & sapientes, in Duodenario Christianismi ...nitatem & innouationem esse, censent, quod in eius cubo & superficie explorant, dum M. DCC. ...XVIII. ex totâ eius perfectione constituunt, & id aliud non est, quàm cùm duodenarium (qui pri...s fœcunditatis numerus duob. senarijs componitur, priorq; perfectionis numerus existit) duo...ies, ad duodecies vsq; in suâ superficie & cubo reuoluimus, & inde superiorē numerū conficimus.

Eo in numero & Picus Mirandulanus seculi durationem statuit, nos verò Christianæ religionis ...plificationem, & reliquiarum Israëlis salutem ponimus, veteri, & reconditę harum rerum scientię, ... traditionem hucusq; demonstratæ, adhærentes, & Intelligentiarum vniuersum regentium cur...n, & temporum spacia magni facientes, quæ ita nos radijs sui splendoris illuminent, vt purioribus ...dijs, & sanctioribus sacrarum literarum obsequijs Deum Opt. Max. dignè colamus, nobis place...s, & ritè cognoscere, contemplari, & possidere valeamus.

F. A. F. Poëtæ regij libellus de obitu Iulij 2. Pontificis Maximi.

Interlocutores,

Iulius, Genius, & S. Petrus.

IVlius II. P. M. Quid hoc rei est? non aperiuntur fores: opinor, aut mutatam, aut certè turbatam seram. Gen. Quin potiùs vide, ne tu non attuleris clauem, quam oportet: neque enim eâdem aperitur hoc ostium, quâ arca nummaria: atq; adeò, cur non vtrasque attulisti? nam ista quidem potentiæ clauis est, non scientiæ. Iul. Imò præter hanc nulla mihi vnquam fuit: neque video, quid opus sit illa, ...m nac adest. Gen. Nec ego sanè: nisi quòd interim excludimur.

Iul. Effervescit mihi bilis. Pulsabo fores. Heus heus, aperite hoc actutum aliquis ostium. Quid ...oc rei est? nemo prodit. Quid ita cessat hic ianitor? Stertit, opinor, adprobè potus. Gen. Vt hic ex ... metitur omnes. Petrus. Benè est, quòd portam habemus adamantinam: alioqui, quisquis est, ...erfregisset: Gigantem aliquem, aut satrapam, Vrbium euersorem adesse oportet. Sed ô Deum ...mmortalem, quam hic cloacam olfacio? Non statim aperiam ostium: sed hinc è fenestella cancel...ta prospectans, quid portenti sit, cognoscam. Quis es? aut quid tibi vis?

Iul. Quin tu fores aperis, quantum potes: quem, si tuo fungi voluisses officio, obuiam oporte...at venisse, vel cum vniuersa cœlitum pompa. Pet. Satis imperiosè. At tu mihi priùs exponito, quis ...àm sis. Iul. Quasi verò ipse non videas. Pet. Videas? Ego verò nouum & hactenus non visum spe...aculum video, ne dicam monstrum. Iul. At ni planè cæcus es, agnoscis, opinor, clauem hanc, si...uidem argenteam, si quercum auream ignoras: & vides triplicem coronam, necnon vndiq; gem...is & auro lucentem pallam.

Pet. Equidem argenteam clauem vtcunque agnosco, licet & solam met, & multò dissimilem ...s, quas olim mihi verus ille pastor Ecclesiæ tradidit Christus. Porrò coronam istam tam super...am qui, quæso, possim agnoscere? quam nec barbarus vnquam Tyrannus ausus est gestare, nedum ..., qui huc admitti postulet. Nam palla ista nihil me mouet, qui gemmas & aurum perinde vt rude...a calcârim atque contemserim. Sed quid est hoc? Video passim & in claui, & in corona, & in palla ...otas sceleratissimi cauponis & impostoris, mei quidem prænominis, sed non instituti, Simonis, ...uem ego quondam Christi præsidio deieci.

Iul. Mitte nugas istas, si sapis. Nam ego, si nescis, sum Iulius ille Ligur, & agnoscis, ni fallor, ...uas literas, P. M. nisi omninò literas non didicisti. Pet. Significant, opinor, Pestem Maximam. ...Gen. ha ha he: vt hic diuinator rem acu tetigit. Iul. Imò Pontificem Maximum. Pet. Vt ter

maximus ſis, ac magis etiam, quàm optimus, hoc eſt, ſanctus? Iul. Atque adeò, ſi quid ad rem pertinet, appellari me ſanctum. Nimiùm impudens es, qui mihi cunctèris aperire fores: cùm tu tot iam ſeculis tantummodò ſanctus dicaris, me nullus vnquam vocârit niſi ſanctiſsimum: extant ſex millia Bullarum. Gen. Verè Bullarum. Iul. In quibus non ſemel ſanctiſsimus Dominus nominor: imò tàm ſanctitatis nomine denotabar, non ſancti, vt quicquid mihi libuiſſet. Gen. Vel temulento. Iul. Id ſanctitatem ſanctiſsimi Domini Iulij dicerent feciſſe. Pet. Quin tu igitur ab iſtis adulatoribus cœlum poſtulato, qui ſanctiſsimum fecerunt, & ijdem tribuant felicitatem, qui dederunt ſanctitatem. Quanquam vſque adeò nihil intereſſe cenſes, dicaris ſanctus, an ſis. Iul. Irritor: ſi modò viuere licuiſſet, ego tibi iſtam nec ſanctitatem inuiderem, nec felicitatem. Pet. O vocem ſanctiſsimæ mentis indicem: quanquam & alioqui iam dudum oculis totum colluſtrans, multam impietatis, nullam in te ſanctimoniæ notam animaduerto. Quid enim ſibi vult nouus iſte comitatus, tam non Pontificius? Nam viginti fermè millia tecum adducis, nec vllum in tanta conſpicio turba, cui vel vultus ſit Chriſtianus: video teterrimam hominum colluuiem, nihil præter fornices, temetum, ac puluerem bombardicum olentium. Latrones conductitij mihi videntur, vel laruæ potiùs tartareæ, huc ab inferis eruiſſe, vt bella cœlo moueant. Iam teipſum quò magis ac magis contemplor, hoc minùs video Apoſtolici viri veſtigium. Principiò, quid hoc monſtri eſt, quòd cùm supernè ſacerdotis ornatus geras, idem intus armis cruentatis totus horres crepaſque? Adhæc, quàm truces oculi, quàm contumax os, quàm minax frons, quàm elatum & arrogans ſupercilium? Nam pudet dicere: ac piget interim videre, nullam corporis partem non conſpurcatam notis prodigioſæ & abominandæ libidinis. Vt ne dicam, quòd etiamnum totus & ructas & oles crapulam & temetum: ac mihi quidem modò euomuiſſe videris. Denique is eſt totius habitus corporis, vt non tam ætate morbiſue, quàm crapula quietus marcidus ac fractus videaris. Gen. Vt graphicè hunc ſuis pinxit coloribus? Pet. Tametſi video te iam dudum mihi ſupercilio minantem: tamen haud queo reticere, quod ſentio: ſuſpicor, peſtilentiſsimum illum Iulium Ethnicum ab inferis rediiſſe perſonatum, vt me videat, adeò tibi cum illo conueniunt omnia. Iul. Madiſi. Pet. Quid dixit? Gen. Iratus eſt, ad hanc vocem nemo Cardinalium non fugitabat: alioquin faſtem illum ſanctiſsimum ſenſurus, præſertim à conuiuio. Pet. Tu mihi vidêre probè callere ſenſum hominis: proinde dic mihi, quis es? Gen. Ego ſum magnus ille Iulij Genius. Pet. Imò, malus, opinor. Gen. Qualiscunque ſum, Iulianus ſum. Iul. Quin tu nugas iſtas miſſas facis, ac fores aperis? niſi mauis effringi: quid multis opus eſt? Vides, cuiuſmodi ducam comites? Pet. Sanè video latrones exercitatiſsimos: verùm ne ſis inſciens, hæ fores tibi ſunt alijs armis expugnandæ. Iul. Verborum inquam iam ſatis: ni properè pares, excommunicationis fulmen vel in te torquebo, qui ſummos aliquando reges, ac adeò regna terrui: bullam vides iam in hæc paratam? Pet. Quod malum fulmen? quod tonitru, quas bullas, quas ampullas mihi narras, obſecro? Nam iſtorum nihil vnquã audiuimus à Chriſto. Iul. At ſenties, niſi pares. Pet. Si quos olim iſtis fumis territaſti: nihil ad hunc locum: non hic vi res agas oportet: benefactis, non maledictis hæc arx expugnatur. Sed quæſo te, tu mihi fulmẽ excomunicationis minitaris, dic quæſo, quo iure? Iul. Optimo: quando iam priuatus es, nec aliud, quã quilibet plebeius ſacerdos, imò ne ſacerdos quidẽ, vt conſecrandi impotens. Pet. Nempe quidem mortuus opinor. Iul. Videlicet. Pet. At iſta quidẽ ratione nihilò mini præſtas, plus quàm mortuus. Iul. Imò quàm diu Cardinales de nouo Pontifice ſubrogando litigant, mea eſt adminiſtratio. Gen. Vt adhuc vitæ ſomnia ſomniat? Iul. Sed iam aperi, inquam. Pet. Ni merita narras, inquam, nihil agis. Iul. quæ merita? Pet. Dicam: excelluiſti doctrina ſacra? Iul. minimè: nec hoc vacabat, tot occupato bellis. Verùm abundè ſatis eſt fratrum, ſi quid hoc ad rem pertinet. Pet. Ergò vitæ ſanctimonia multos Chriſto lucrifeciſti? Gen. Tartaro quàm plurimos. Pet. Claruiſti miraculis? Iul. Obſoleta loqueris. Pet. Purè oraſti & aſsiduè? Iul. Quas nugas hic gannit? Pet. Ieiunijs vigilijsque maceraſti corpus? Gen. Deſine quæſo fruſtra hæc apud hunc, ne ludas operam. Pet. Ego alias egregij Pontificis dotes non noui: ſi is magis apoſtolicas nouerit, narret ipſe. Iul. Quanquam indigna res eſt, Iulium illum, omnibus antehac inuictum, nunc Petro cedere, vt ne quid aliud dicam, piſcatori, ac penè mendico: tamen vti cognoſcas, cuiuſmodi contemnas Principem, audi iam paucis. Principiò, Ligur ſum, non vt tu Iudæus, cum quo mihi vel hoc eſſe commune doleo, quòd nauiculator fuerim. Gen. Nihil eſt, quòd id grauiter feras. Nam hic quoque permultum intereſt, quòd is victus parandi gratia piſcabatur, tu ad ſtipem exiguam ſcalmum remis ſubigebas. Iul. Deinde Sixti Pontificis verè maximi. Gen. De vitijs ſentit. Iul. E ſorore nepos, huius ſingulari fauore, meaque induſtria, primùm ad Eccleſiaſticas opes, deinde ad gradus Cardinalitij galeri faſtigium ſum euectus, pòſt multis fortunæ procellis exercitus, ac duriſsimis caſibus ſurſum iactatus ac deorſum, ac præter alios morbos comitiali quoque obnoxius: denique ſcabie quoque, quam Gallicam vocant, totus opertus: ad hoc exul, inuiſus, damnatus, omnibus abiectus ac penè deploratus. Tamen ipſe de ſummo apice Pontificio ſpem nunquam abieci: ea erat animi fortitudo, cùm tu mulierculæ voce territus ſtatim ceſſeris: tibi mulier animum ademerat: mihi mulier quædam fatidica ſiue ſortilega fiduciam hanc addiderat, quæ quondam tot merſo malis, clàm inſuſurrauit in aurem: perdura Iuliane: nihil te pigeat vel facere vel pati: triplici olim corona decoraberis: eris Rex Regum,

Anno

Dominus dominantium. Neq; verò me fefellit vel mea spes, vel illius vaticinium: huc quoq; præ-
omnem spem sum eluctatus, partim ope Gallorum, qui reiectum fouerunt, partim inæstimabili
pecuniarum, multo conflata fœnore, nec id absque ingenio tamen meo. Pet. Quod tu ingenium
rras? Iul. Hoc est, non absque promissis ex pacto sacerdotijs, atq; in hoc repertis arte fideiussori-
s: aliquando quidem tam ingentem pecuniam vix Crassus ipse, præsertim totam, numerasset. Ve-
m hæc frustra tibi narro, quæ nec omnes intelligunt mensarij: habes, quomodo peruenerim. Iam
Pontificatu me ita gessi, vt nemo sit, non dicam priscorum illorum Pontificum, qui solo titulo
hi videntur esse Pontifices, sed nec recentiorum, cui tantum Ecclesia, tantum Christus ipse de-
at, quantum mihi. Gen. Vt thrasonem agit belua. Pet. Expecto, quorsum euadas. Iul. Nam
ultis officijs (sic enim vocant) nouis repertis, non mediocriter auxi fiscum pontificium. Tum
ionem inueni, vt citra Simoniæ vitium Episcopatus emerentur. Nimirum constitutū est à ma-
ib. meis, vt, cui contigerit Episcopatus, is deponat officium: id ita sum interpretatus, Deponere
beris: at non deponitur, quod non habes. Emendū igitur, quod deponas. Hac arte singuli Episco-
tus sena statim aut septena ducatorum millia adferebant, prҿter illa, quæ ex more pro bullis extor-
entur. Quin ex noua moneta (qua totam expleui Italiam) non exiguum emolumentum conflaui,
c vlla cessaui parte in accumulandis pecunijs: nimirum intelligens, absq; ijs nihil rectè geri, neq;
crum, neq; profanum. Et vt ad maiora veniam, Bononiam à Bentiuolis occupatam Rom. sedi resti-
i. Venetos antè inuictos omnib. Marte contudi. Ferrariæ ducem diu male vexatum bello, prope-
odum in nassam illexeram. Conciliabulum schismaticum simulato contrà concilio feliciter elusi,
clauū (quod dici solet) clauo pepuli. Postremò Gallos tunc orbi formidabiles vniuerso, ex vniuer-
Italia deturbaui, deturbaturus & Hispanos (nam hoc ibam) nisi me fata terris eripuissent. Atq; hic
uoq; quàm inuictum præstiterim animum, vide: Gallis superiorib. latebras circumspectare cœpi:
nam alebam barbam: rebus propemodum in desperationem adductis, cùm repentè nuncius affer-
t aureus, apud Rauennam aliquot Gallorum millia trucidata, ibi reuixit Iulius. Ad hoc, triduum
tmè pro mortuo habebar etiam mihi. Atq; hic quoq; rursum præter omnium, atq; adeò meam et-
m spem reuixi. Tantum igitur valet mea vel authoritas vel astutia, vt hodie nemo sit Regum Chri-
ianorum, quem non ad arma concitauerim, ruptis, discissis, discussis fœderibus, quib. inter se fue-
nt arctissimè conciliati, proximo quoq; fœdere (quod Cameraci inter me & Gallorum & Rom.
egem, aliosq; coierat principes) ita abolito, vt eius ne mentio quidem vnquam sit facta. Super hæc
mnia, cùm tantum aluerim exercitum, tot splendidissimos triumphos adornârim, tot exhibuerim
idos, tot locis ædificauerim: tamen moriens reliqui quinquagies centena millia ducatorum, maio-
gesturus, si Iudæus ille Medicus, qui diu mihi vitā arte sua prorogârat, ampliùs proferre potuisset.
tq; vtinam nunc quoque Magus aliquis me in vitam restituat, quò egregijs cœptis meis colopho-
em liceat imponere: tametsi id moriens sedulò curaui, ne bella per me concitata componerentur,
ediq; operam, vt pecuniæ in eum duntaxat vsum essent incolumes: hęc erat suprema vox animam
xhalantis. Nunc sic de Christo, sic de Ecclesia meritoPontifici grauâre Christi fores aperire. Atq; hæc
nagis mirabitur, qui perpendet, me hoc solum animi virtute perpetrasse, nullis alijs adiutum admi-
iculis, quib. alij ferè solent. Non natalibus, cùm nec ipse patrem nouerim, quod quidem ad gloriam
neam dixerim: non forma, cùm larualem faciem omnes horruerint: non literis, quas nunquam at-
gi: non corporis viribus, quod mihi tale quidem contigit, quale superiùs descripsi: non ætatis fa-
ore, senex hæc gessi: non popularitate, nam nemo non oderat: non clementia, qui adeò fuerim in-
xorabilis, vt in eos quoq; sæuierim, quibus alij solent omnia permittere. Pet. Quid hoc rei est? Iul.
ed reluctante fortuna, ætate, corpore, breuiter, Dijs atq; hominibus, solo tamen meo fretus ingenio
c pecunijs, hæc tam paucis annis gessi, tanta relicta materia posteris, vt sit, quod agant, vel in deci-
num annum. Hæc de meipso verissimè quidem, sed modestissimè dixi, quæ si quis eorum, qui Romæ
olebant apud me dicere, suis phaleris exornasset, Deum audires, non hominem. Pet. Inuictissime bel-
ator, quoniam mihi noua & inaudita sunt omnia, quæ narras, quæso, veniam hanc meo des vel stu-
ori vel imperitiæ, ne molestum sit crassiùs de singulis percunctanti respondere. Qui sunt isti candidi
omatulique? Iul. Hos quidem animi causa alebam. Pet. Qui nigri isti & cicatricosi? Iul. Milites
unt ac duces: qui mea & Ecclesiæ causa fortiter in bello mortem oppetierunt, partim in expugnan-
a Bononia, complures in prælio aduersus Venetos, plerique apud Rauennam, quib. omnibus vel ex
acto indulgentiarum debetur cœlum: siquidem iampridem magnis bullis sum pollicitus, rectà in
cœlum euolaturos, quicunq; Iulij auspicijs pugnarent, etiam quæcunq; vita præcessisset. Pet. Proin-
e quantum coniectura consequor, ex istis erant, qui mihi sæpius ante tuum aduentum molesti fue-
unt (cùm huc tamen non vi conarentur irrumpere) plumbeas quasdam bullas ostentantes. Iul. Er-
ò non admisisti, quantum audio? Pet. Ego ne vnum quidem istius generis. Non ita me docuit Chri-
tus, has fores aperiundas his, qui plumbo graues adducunt bullas, sed qui nudos vestierūt, esurientes
auerunt, sitientib. potū dederunt, captiuos inuiserunt, peregrinos collegerunt. Etenim si eos quoq;
oluit excludere, qui in nomine suo prophetârunt, qui dęmonia eiecerunt, qui signa fecerunt, tu cen-
es admittendos, qui tantummodò huc bullam afferunt Iulij nomine? Iul. Quid si sciissem? Pet. Si quis
b inferis reuersus ea tibi nunciasset, bellum indixisses mihi. Iul. Quin & excommunicassem te. Pet.
Sed perge, cur armatus ipse? Iul. Quasi nescias, summo Pontifici vtrumq; esse gladium, aut nisi velis
bellare nudum. Pet. Ego sanè cùm istum tenerem locum, nullū noui gladium, nisi gladium Spiritus,
quod est verbum Dei. Iul. At non idem prædicat Malchus, cuius auriculam absq; gladio credo am-
putasti. Pet. Memini & agnosco: sed tunc pro magistro Christo pugnabam, non prò me: pro vita

Domini, non pro nummis, aut ditione seculari tunc pugnabam nondum Pontifex, promissis duntaxat clauib. non acceptis: nondum accepto Spiritu sancto; & tamen iussus sum recondere,&palàm admonitus, hoc pugnæ genus non conuenire sacerdotibus, Imò ne Christianis quidem: verùm hæc aliàs. Cur te tam accuratè Ligurem esse prædicas, quasi quicquam hoc ad Christi vicarium pertineat, qua gente sit oriundus? Iul. Imò summam existimo pietatem, gentem nostram nobilitare. Proinde titulum hunc numismatis, statuis, fornicibus, ac parietibus omnib. inscribo. Pet. Ergo patriam nouit, qui patrem non nouit? At ego initio putabam, te de cœlesti Ierusalem, credentium patria loqui, deq; illius vnico principe, cuius optát illi sanctificari, hoc est, illustrari numine. Sed addis Sixti ex sorore nepotem: quem quidem hominem demiror nunquam huc accessisse, præsertim cùm & summus fuerit Pontifex, & tibi tanto duci cognatus. Quare dic obsecro, quid hominis fuit, sacerdosne? Iul. Imò miles egregius, tum eximiæ religionis, nempe Franciscanæ. Pet. Equidem Franciscum vidi quendam virum inter laicos optimum, opum, voluptatis, ambitionis summum contemtorem. An pauperculus ille tales nunc habet satrapas? Iul. Quantum video, nolis quempiam ad meliora proficere: pauper erat & Benedictus, & tamen huius posteri nunc adeò diuites sunt, vt nos etiam illis inuideamus. Pet. Pulchrè: sed ad rem redito de Sixti nepote. Iul. Consultò hoc feci, nempè vt obturem os illis, qui me ex illo prognatum affirmant, nimiùm liberè. Pet. Liberè, sed num & verè? Iul. Atqui non est istud è pontificia dignitate, cuius vbiq; habenda est ratio. Pet. At ipsa sui rationem ita demũ rectissimè videtur habitura, si nihil admittat, quod iure possit opprobrari: sed per pontificiam maiestatem, dic mihi bona fide, estné iam ista via vulgaris ac solennis ad summum pontificium perueniendi, quam modò depingebas? Iul. Aliquot iam secula haud fuit alia, nisi fortè, qui mihi successurus est, alia creabitur via. Nam ipse summum assecutus pontificatum, statim certâ formidabili bullâ caui, ne quis simili ratione penetraret, eam bullam & paulò ante mortem renouaui: quantum sit valitura, viderint alij. Pet. Opinor, neminem rectiùs id malum describere potuisse: sed illud miror, quenquam inueniri, qui munus hoc velit suscipere, præsertim cùm tot occupationibus sit obnoxium, & tanto negocio ad id sit eluctandũ. Nam me Pontifice vix quisquam vi poterat adigi, vt presbyteri aut diaconi susciperet honorem. Iul. Neq; mirum adeò: nam illis temporib. status Episcoporum & patrum nihil aliud erat quàm labores, vigiliæ, ieiunia, doctrina, sæpenumerò mors. Nunc regnum est ac tyrannis: & quis pro regno, si spes sit, non dimicet? Pet. Sed age, quid Bononia, nũ à fide desciuerat, vt fuerit sedi Romanæ restituenda? Iul. Bona verba, non hoc agebatur. Pet. Fortassè Bentiuolo malè administrante marcebat Resp. Iul. Imò maximè florebat: at ciuitas ea multis ædificijs aucta est & illustrata, & ob eam rem impensius inhiabam. Pet. Intelligo. Præter ius igitur inuaserat? Iul. Nec hoc quidem, ex pacto possidebat. Pet. Ciues ergò non ferebant eum principẽ? Iul. Imò mordicus illum tenebant: me auersabantur vniuersi fermè. Pet. Quid igitur causæ? Iul. Nempè quòd ille sic administrabat, vt ex immensa pecunia, quam à ciuitate collegerat, vix paucula illius ad nostrum redirent fiscum. Præterea sic expediebat ad id, quod tum agitabam animo. Itaq; Gallis operam nauantib. & nonnullis meo fulmine territis, profligatis Bentiuolis, Cardinales & Episcopos vrbi præfeci, vt nulla pars emolumentorũ non rediret ad vsum Rom. Ecclesiæ. Adhæc, titulus & Imp. dignitas illis esse videbatur: nunc vndiq; nostræ visuntur statuæ, nostri leguntur tituli, nostra adorantur trophæa: ideò passim Iulius æneus stat & saxeus. Deniq; si spectasses, quàm regali triumpho Bononiam sum ingressus, fortassè contemneres omnes Octauiorum ac Scipionum triumphos, & intelligeres, me non absq; causa tam strenuè pro Bononia dimicasse: vereq; spectasses eodem tempore, & militantem & triumphantem Ecclesiam. Pet. Ergò te regnante, quantum audio, contigit illud, orare quod nos iusserat Christus: Adueniat regnum tuum. Iam verò Veneti quid admiserant? Iul. Primũ græcissabant, & me propemodum pro deliramento habebant, nihil non conuitiorum in me iacientes. Pet. Verorum an falsorum? Iul. Quid refert: sacrilegium est, de Rom. Pontifice vel mutire, nisi in laudem. Deniq; sacerdotia suo conferebant arbitratu: nullas lites huc transferri patiebantur. Nullas iam mercabantur dispensationes. Quid multis opus est? intolerabili iactura Romanam sedem affligebant, quippe qui non exiguam insuper patrimonij tui partem occupârant. Pet. Mei patrimonij? quod obsecro mihi narras patrimonium, qui relictis omnibus nudum Christum nudus sum secutus? Iul. Aliquot inquam oppida, sedi Rom. debita: sic enim peculiarem illam possessionum suarum partem, sanctissimis patribus placuit appellare. Pet. Mea quidem infamia probè vestris lucris consulitis. Hanc igitur appellas iacturam intolerabilem? Iul. Quidni? Pet. Vtrùm corrupti mores: refrixerat pietas? Iul. Apage, de nugis agis, imò detrahebantur nobis infinita ducatorum millia, quotq; vel legioni militum alendæ sufficiebant. Pet. Magna sanè iactura fœneratori. At Ferrariensis ille quid tandem designârat? Iul. Quid ille homo hominum omnium ingratissimus, huic honorem eum habuerat ille Christi vicarius Alexander, vt alteram filiam illi daret vxorem, addidit dotis nomine luculentissimam ditionem, homini alioquin ignobili, tamen immemor tantæ humanitatis: semper oblatrabat mihi simoniacum pederasten, ac emotæ mentis hominem dictitans, & insuper vectigalia nonnulla vendicabat, non illa quidem maxima, tamen haudquaquam aspernanda diligenti pastori. Gen. Imò negociatori. Iul. Adhæc, quod veriùs ad rem pertinet, expediebat hoc ad id, quod parabam, hæc Imperij mei ditioni copulari, propter situs opportunitatem. Proinde conatus sum, hoc deturbato, ditionẽ meam cognato meo cõferre, viro strenuo, & quiduis pro dignitate Ecclesiæ ausuro, vt qui nuper suapte manu Cardinalẽ Pampiensem in nostram gratiã confoderit. Nam filiæ maritus sua sorte contentus est. Pet. Quid audio? Vxores & liberos habent sumi Pont.

Anno

.. Vxores quidem non habent: liberos autem eos habere, quid monstri est: qui viri sunt, non eunu-
i? Pet. Sed quæ tandem res coëgerat schismaticum conciliabulum? Iul. Perlongũ fuerit, rem à pri-
a repetere origine. Dicam summatim. Iam quosdam tædere cœperat Romanæ curiæ. Aiebant, tur-
quæstu, prodigiosis ac nefandis libidinibus, veneficijs, sacrilegijs, cædibus, simoniacis nundinis, in-
inata esse omnia: meipsum aiebant simoniacum, temulentum, spurcum, mundano turgidum spi-
u, & omnib. modis eum, qui locum illum indignus, cum summa Christianæ Reipublicæ pernicie
cupârim. Itaq; generali concilio succurrendum esse rebus tam afflictis. Addebant, adiuratum me,
post acceptum honorem intra biennium, generale concilium indicerem, hac lege creatum ponti-
cem. Pet. atq; id verè dictum. Iul. Imò & factum. At ipse me ab eo iureiurando, cùm visum est, ab-
lui. Quis auté dubitet vel quiduis deierare, cùm de regno agitur? in alijs colenda pietas, vt elegan-
r ille Iulius dixit, alter ego. Sed audaciam hominum specta: vide, quorsum euadant: desciscunt no-
m Cardinales: denunciant mihi concilium: inuitant, orant, vt præsideam: cùm non impetrant,
ducunt vniuersis authore Maximiliano tanquam Imperatore (quòd historiæ testantur, olim ab
nperatoribus Romanis concilium indici solere) authore item Gallorum Rege Ludouico, eius no-
inis duodecimo (horresco referens) ac tunicam illam Christi inconsutilem conantur discindere,
uam hi quoque reliquerunt integram, qui Christum crucifixerunt. Pet. Eras homini, qualem illi
ædicabant, similis? Iul. Quid ad rem? summum etiã Pontificem finge vel Cercopib. sceleratiore,
l Moricho stultiorem, indoctiorem stipite, spurciorem lerna: quisquis hanc tenet potentię clauem,
m decet vt Christi vicarium reuereri, vt sanctissimum suspicere. Pet. Etiam apertè malum? Iul.
l apertissimè. Quin non ferendum est, vt is, qui Dei vicem agens in terris, omninò Deum quen-
m inter homines præstat, à quopiam homuncione reprehendatur, aut conuitijs violetur. Pet.
qui reclamat sensus communis, vt benè sentiamus de eo, quem palàm scelerosum cernimus: aut
nè loquamur de eo, de quo malè sentimus. Iul. Cogitet quisq;, quod volet, modò benè loqua-
r, aut certè sileat. Porrò reprehendi non potest Romanus Pontifex, nec à concilio generali. Pet.
num scio, Qui Christi vicem sustinet in terris, debere quàm potest, illi simillimum esse, atq; ita vi-
m omnem peragere, ne quid in eo possit reprehendi, néue quisquam meritò de illo malè loqui
eat. Malè verò cum Pontificibus agitur, si vt benè de se loquantur homines, minis extorquent
otius, quàm benefactis impetrant, quos nisi mentiendo laudare non possis, quorum summa glo-
a sit hominum malè sentientium coactum silentium. Verùm illud mihi responde, nulla ratione
test summoueri scelerosus ac pestilens pontifex? Iul. Ridiculum. A quo amoueretur, qui summus
? Pet. Atqui ob idipsum maximè debebat amoueri, qui summus est. Nam quò maior, eò perniciosi-
. Si humanæ leges Imperatorem, malè rem administrantem, non solùm abdicant, verùm etiam
pitis afficiunt supplicio: quænam est tam infelix Ecclesiæ conditio, vt Romanum Pontificem, o-
nia subuertentem, ferre cogatur, nec vllo pacto possit publicam pestem depellere? Iul. Atqui si
rrigendus est Romanus Pontifex: per concilium corrigatur oportet. Porrò concilium cogi non
test, inuito Pontifice: alioqui conciliabulum fit, non concilium. Quod si maximè cogatur: nec
atui quicquam potest, refragante Pontifice. Denique restat extremum præsidium, absoluta pote-
as, qua longè iam superior est vnus Pontifex vniuerso concilio. Cæterùm summoueri sacerdotio
on potest, ob quoduis crimen. Pet. Num ob homicidium? Iul. Non ob parricidium. Pet. Non ob
rnicationem? Iul. Bona verba: heu ne ob incestum quidem. Pet. Non ob simoniacam impieta-
m? Iul. Non ob sexcentas. Pet. Non ob veneficium? Iul. Ne ob sacrilegium quidem. Pet. Non ob
asphemiam? Iul. Non inquam. Pet. Non ob hæc omnia simul, in vnam ceu lacunam conflata? Iul.
dde, si libet, sexcenta flagitiorum nomina, his quoque fœdiora: non potest tamen Romanus pon-
fex ab isto summoueri loco. Pet. Nouam mihi Rom. Pontificis dignitatem prædicas: siquidem
ic soli licet impunè pessimum esse. Quin magis nouam infelicitatem Ecclesiæ, si tale portentum
lla via queat excutere, talemq; cogatur adorare pontificem, cuiusmodi nemo toleraret stabula-
em. Iul. Quidam ob vnum duntaxat amoueri dicunt. Pet. Ob quod obsecro benefactum? quan-
oquidem ob malefacta non potest, si ob hæc, quæ dixisti, non potest. Iul. Ob crimen hæreseos: & ita
emum, si publicè sit conuictus: verùm id quoq; friuolum est. Neq; vel tantillum officit pontificiæ
aiestati. Primùm illi in manu est legem ipsam abrogare, si minùs placeat. Deinde quis ausit summum
ontificem in crimen vocare, præsertim tot armatũ præsidijs. Adhæc, si fortè prematur concilio: faci-
s est palinodia, si inficiari non liceat. Postremò, mille sunt cuniculi, quib. facilè possit elabi, ni pror-
s stipes sit, non homo. Pet. Sed dic mihi per pontificiam dignitaté, quis leges istas tã præclaras con-
it? Iul. Quis alius, nisi fons legũ omnium, Rom. Pontifex? Atqui eiusdem est legé abrogare, inter-
retari, dilatare, constringere, vtcunq; visum est suis expedire commodis. Pet. Felicé profectò pontifi
m, si legem ferre possit, qua Christum etiam eludat, nedum concilium: quanquam aduersus huius-
odi pontificé, cuiusmodi tu modò descripsisti, palàm scelerosum, temulentum, homicidam, simo-
iacum, veneficum, periurum, rapacem, portentosis libidinum generibus vndiq; conspurcatũ, idque
ropalàm, non tam optandum generale concilium, quàm vt plebs armata saxis, vt publicam orbis
estem è medio tollat. Verùm age, dic mihi, cur Rom. Pont. tantopere horreat generale conciliũ?
l. Quin idem à monarchis quæris, cur senatum & celebres consessus oderint, nempe quòd turba tot
ccellentium virorum nonnihil obscuretur regia dignitas. Qui docti sunt, his literæ fiduciã reddunt:
ui bonã conscientia freti liberiùs loquuntur, quàm nobis expediat. Qui dignitate præditi, autorita-
vtuntur suã. Accedunt & inter hos nonnulli, qui nostræ inuident gloriæ: & hunc animum secũ af-
runt, vt minuant Pontificis & opes & authoritatem. Præterea nullus hic asidet, quin putet sibi ali-
uid aduersus Pontificem licere, concilij titulo: nimirum aliàs inuictum. Proinde vix vllũ concilium

tam feliciter cessit, quin summus ille Pontifex non aliquam maiest. suæ iacturam senserit, minusque summus discesserit: cuius rei vel ipse testis esse poteris, nisi prorsus excidit. Nam quantumcunq; quidem de rebus agebatur leuiculis, non de Imperijs & regijs censib. cùm Iacobus ausus est tuæ orationi nonnihil de suo addere. Etenim cùm tu Gentiles onere Mosaicæ legis in totum liberares: Iacob⁹ succedens fornicationē excepit, & sanguinem & idolothytum, veluti corrigens tuā sententiam, vt hodie sint, qui hac re commoti, non tibi, sed Iacobo putent fuisse summi Pontificis autoritatē. Pet. Vnum igitur spectandum existimas, vt salua sit regia summi Pontificis maiestas, ac non magis publica vtilitas rei Christianæ? Iul. Ad suum quisq; negocium spectet: nos nostrum agimus negocium. Pet. Atqui si Christus idem fecisset: iam non esset Ecclesia, cuius te Monarcham iactitas esse. Et non vides, quî conueniat, vt qui Christi Vicarius appellari gaudeat, Christo diuersa sequatur: sed illud iam expedi, quánam arte schismaticum illud, vti tu vocas, concilium discusseris? Iul. Dicam equidem: assequere, si potes. Primùm Imp. Maximilianum, cùm per solennes nuncios concilium indixerat, per non dicendos modos ab instituto subduxi. Præterea Cardinales aliquot arte simili persuasi, vt quod publicatis iam instrumentis statuerant, rursum accitis notarijs & testibus negarent. Pet. An istud licet? Iul. Quidni liceat, approbante summo Pontifice? Pet. Igitur si volet, iusiurandum non est, vt à quo passim, quos vult, liberat? Iul. Sed tamen vt ingenuè dicā, erat id paulò quidem impudentius, verùm non patebat via commodior. Deinde cùm videbam futurum, vt nonnullorū inuidiâ concilio premerer, maximè quòd sic esset indictū, vt nō excluderer, sed suppliciter inuitarer rogarerq; præsidere. Vide, quā iam technam repererim, superiorū secutus exemplum. Ipse vicissim Pisis ad concilium prouocaui, causans, nec tempus, nec locum satis esse idoneum, quem quidem illi præstituissent, & Romæ subitò concilium indixi, quò neminē venturum arbitrabar, Iulio non amicum, aut certè non obsequium daturum. Sic.n. multis exemplis docueram. Ac protinus in hunc vsum cōplures Cardinales creaui, meis institutis accommodos. Gen. Hoc est, facinorosissimos. Iul. Rursum hoc conciliū nisi indixissem, concilium non fuisset: & tamen haudquaquā expediebat reb. meis, tantam Episcoporum & Abbatum turbā huc confluere, inter quos fieri non potest, quin aliquot probi pijq; fuerint futuri. Itaq; monui, vt sumtib. parcerent, & singulæ regiones vnum aut alterum duntaxat mitterēt. Deinde cùm hoc quidē satis tutum viderem, at paucos ex tot prouincijs ad magnum redituros numerum: denuò illis iam ad iter accinctis denunciaui, ne venirent. Concilium in aliud tempus prorogandum; comentus ad id causas vtrinq; probabiles, atq; his artib. exclusis vniuersis. Rursum anteuertens quem præscripseram diem, Romæ concilium institui cum his duntaxat, quos ad id parauerā: inter quos etiam si qui fuerant, qui dissentirent à me: tamen illud certum habebant, Iulio neminem refragaturum, tantis armis & satellitib. stipato. Iam ad hunc modum ingentē inuidiam moui Gallicano illi concilio: dimissis quoquouersum literis, in quib. de nostro sacrosancto concilio faciebā mentionem, concilium illorum execrans, conuenticulū Sathanæ, conciliabulum Diaboli, schismaticam conspirationem subinde nominans. Pet. Oportet sceleratissimos fuisse Cardinales, autores ac principes concilij. Iul. De moribus nihil queror: sed caput huius negocij fuit Cardinalis Rothomagensis, qui nescio qua sanctimonia semper huc spectauit, vt Ecclesiam redderet emendatiorem. Idq; fecit locis aliquot. Hunc mors eripuit, mihi tum rem faciens omnium gratissimam. Successit huic Cardinalis titulo sanctæ crucis, Hispanus, vitę quidē inculpatæ, sed rigidus senex ac Theologus. Quod quidem genus hominum fermè solet esse infestum Rom. Pontificib. Pet. Atqui Theologus huiusmodi nihil habebat, quod suo facto probabiliter obtexeret? Iul. Permulta: aiebat, nulla fuisse tempora inquinatiora, quàm tunc essent: nunquam Ecclesiæ morbos magis intolerandos. Itaq; generali concilio succurrendum. Me, cùm ad summum pontificium admitterer, sacramentis adactum, vt secundo ab initio pontificatu anno concilium indicarem. & ita additum, vt nec à Cardinalium consensu possem absolui. Deinde sæpè à fratrib. Cardinalibus meis admonitum, & rogatum: interpellatum à principibus, quiduis potiùs hoc in aurem admisisse, ita, vt palàm appareat, Iulio viuo, nunquam futurum concilium. Citabant exempla superiorum conciliorum. Citabant leges aliquot pontificias, quibus ostendebant, me cum meis detrectante conciliū: ad se ius indicendi deuolutum. Cæteris item principib. conniuentibus, indicendi munus ad Imperatorem Rom. qui olim solus indicebat: & ad Gallorum Regem, qui præcipuus esset, pertinere. Pet. Num interim in te nefanda dictu scribebant? Iul. Imò furciferi hîc plus sapiebant, quàm volebā. Rem odiosissimam mirâ modestiâ tractabāt: & nō solū tēperabāt à maledictis, sed me nunquā nisi cū honoris prefatione nominabant: rogantes & obsecrantes, per omnia sacra piaq;, vt quod me dignū erat, quodq; iureiurando pollicitus essem, concilio indicto præsiderem, pariterq; secum sanandis Ecclesiæ malis operā commodarem. Nec dici potest, quantū hæc tēperancia mihi conflârit inuidiæ, præsertim cùm omnia sua sacris literis condirent. Nam apparet, eruditos aliquot ad id adhibitos. Addebant interim ieiunia, orationes, miram vitæ frugalitatem, vt magis etiam me premerent opinione sanctitatis. Pet. Tu contrà, quo titulo concilium indixeras? Iul. Longè splendidissimo. Ostendebam, mihi in animo esse primùm corrigere caput Ecclesiæ, hoc est, me ipsum: Deinde principes Christianos; Postremò plebem vniuersam. Pet. Bellam audio comœdiam: sed iam expecto catastrophen. Iuuat audire, quid Theologi illi in Satanæ conciliabulo statuerint. Iul. Indigna, abominanda, refugit animus commemorare. Pet. Obsecro, nefanda? Iul. prorsus impia, sacrilega, plus quàm hæretica, quibus nisi manibus obstitissem, imò armis pariter atq; ingenio, actum erat dè dignitate Ecclesiæ Christianæ. Pet. Tantò magis expecto, quæ

tista. Iul. Horresco referens. Id agebant scelesti, vt Ecclesiam, tot opibus ac tantâ ditione florentem, ad veteres illas sordes ac miseram frugalitatem reuocarent: vt Cardinales, qui nunc vitæ strepitu osuis antecellunt tyrannos, ad paupertaté redigerentur: vt Episcopi multò contractiùs viuerent, minus satellitum, minus alerent equorum. Decreuerant, ne passim Cardinales absorberent Episcotus. Istos, qui per fas (vt aiebant) nefasq; sexcenta, si possent, cumularent sacerdotia, coërcendos censebant, vt ijs essent contenti censib. qui frugali sacerdoti satis essent. Ne quisquam crearetur summus Pontifex, aut Episcopus, aut sacerdos interuentu munerum, aut respectu fauoris aut turpis ob quij, sed duntaxat ex vitæ meritis. Quod si compertum esset, illicò submoueretur: vt liceret Rom. Pont. palàm facinorosum ab honore depellere: vt Episcopi scortatores ac temulenti priuarentur administratione: vt sacerdotes palàm facinorosi, non solùm sacerdotio, verùm membro corporis mutilarentur: aliaq; id genus permulta. Nam omnia referre piget, quæ prorsus eò tendebant, vt nos orarent sanctimonia, diuitijs & imperio spoliarent. Pet. Quid contra hæc statuebant in illo sacrosancto concilio Romano? Iul. Iam videris mihi oblitus, quod dixi, me nil aliud agere voluisse con-ij prætextu, nisi vt clauum clauo pellerẽ Primus ille conuentus consumtus solennib. quibusdã ceremonijs ex antiquitate relictis, quas ob antiquitaté vtcunq; placet obseruare, etsi nihil ad rẽ pertinent, peracta sacra duo, alterum de S. cruce, alterũ de S. Spiritu, tanquã huius afflatu res ageretur. De de recitata oratio, plena laudũ mearũ. Proximo consessu, quantâ vi potui, torsi fulmẽ in schismaticos illos Cardinales, plus quàm impium, plus quàm sacrilegum, plus quàm hæreticum pronuncis, quicquid illud esset, quod iam statuissent, aut statuere pararent. Tertio consessu, eodem fulmine rui Galliam, nundinis à Lugduno translatis, & quibusdam Galliæ partibus nominatim exceptis, ò magis alienarem à Rege plebis animus, & aliquam inter ipsos seditionẽ excitarem. Atq; hæc tim acta, quò plus haberent authoritatis, bullis prodita, ad omnes misi principes, præsertim ad hos os videbam in nostram factionem propensiores. Pet. At præterea nihil actum? Iul. Id actum est od volebam. Vici, si modò nostra valent decreta. Tres illos Cardinales, qui perstiterunt in cœptis, ardinalitij dignitate publicis ceremonijs spoliaui: sacerdotiorum census alijs contuli, ne facilè ossent restitui. Ipsos tradidi Satanæ, libentiùs tamen igni traditurus, si manus meas incidissent. t. Attamen si vera narras, non paulò sanctiora videntur illius schismatici conciliabuli decreta, àm tui sacrosancti concilij, vnde adhuc nihil video prodijsse, nisi minas tyrannicas, execrationes, atu mixtam crudelitatem. Si Satanas fuit author illius conciliabuli: propiùs videtur ad Chrim accedere, quàm Spiritus ille nescio quis, qui modò vestrum moderatus est concilium. Iul. Quin , quid loquaris, etiam atque etiam vide. Nam omnibus bullis meis execratus sum omnes, quicunq; i conciliabulo quocunq; modo fauerunt. Pet. Miser vt adhuc veterem spirat Iulium: sed quis tanm huius exitus negocij? Iul. Hoc equidem in statu reliqui: quorsum euasurum sit, viderit fortuna? t. Nimirum schisma manet. Iul. Manet equidem periculosissimum. Pet. Et tu Christi vicarius hisma maluisti, quàm verum concilium? Iul. Potiùs trecenta, quàm me velim in ordinem cogi, & totius vitæ reddendam rationem adigi. Pet. Ita tibi conscius? Iul. Quid id tua? Pet. Intelligo. Non pediebat eam mouere camarinam: sed penes vtros erit victoria? Iul. Istud fortunæ est in mani tanquam à nobis plus est pecuniarum. Gallus exhaustus est diutinis iam bellis. Anglus auri mon s habet intactos adhuc. Illud indubitatò possum vaticinari: si Gallus vicerit, id quod abominor, rtuntur rerum nomina, sacrosanctum illud Concilium, Satanæ conciliabulum erit: ego idom pontificis, non pontifex: penes illos Spiritus sanctus erit, nos spiritu Satanæ fecerimus omnia. erùm ingens mihi fiducia est in relictis pecunijs. Pet. At quid rei tandem incidit aduersus Gallos, horum regem? quem vestri maiores Christianissimi titulo decorârunt, præsertim cùm illorum tudijs fatearis, & vixisse te, & ad istam plus quàm imperialem coronam euectum: denique Boniam & reliquas vrbes recepisse, domuisse Venetos omnibus inuictos? Quomodo tot tam recenm meritorum abolita memoria? quomodo tot discissa fœdera? Iul. Istam explicare fabulam, e longum fuerit: verùm vt summatim dicam, nihil à me nouatum est. Sed quod iam olim anio parturieram, tum parare cœpi: quod antea, rebus ita poscentibus, dissimulâram, tunc aperui. allis nunquam ex animo benè volui, hoc tibi de tripode dictum puta: nec vllus Italus ex animo nè vult barbaris, non herculè magis, quàm lupus agnis. Sed ego non Italus modò, verùm etm Genuensis, tantisper illis vtebar amicis, dum opus esset illorum ministerio. Quandoquidem actenus vtendum ope Barbarorum. Interea multa tuli, multa dissimulaui, multa finxi, de ique passus sum, & feci. Verùm vbi iam res in eum propè locum deductæ sunt, in quem volem: supererat, vt verè Iulium agerem, totamque illam Barbarorum fecem Italiâ summouerem. et. Cuiusmodi beluæ sunt isti, quos vocas barbaros? Iul. Homines sunt. Pet. Homines igitur, at on Christiani? Iul. Et Christiani: sed quid hoc ad rem pertinet? Pet. Ergò Christiani quidem, sed sque legibus, absque literis, agrestem degentes vitam? Iul. Imò rebus istis maximè florent illi: uin insuper, id quod illis imprimis inuidemus, opibus. Pet. Quid igitur sibi vult Barbari ognomen? Quid mussas? Gen. Dicam huius vice. Itali cùm sint ex omni barbarissima m nationum colluuie conflati confusique, non aliter quàm sentina quædam: tamen gentilium literis hanc imbiberunt insaniam, vt extra Italiam natos Barbaros appellent. Quod quidem cognominis apud illos contumeliosius est, quàm si parricidam dicas, aut sacrilegum. Pet. Ita videtur. Atqui, cùm pro omnibus hominibus mortuus sit Christus,

Anno

nec apud illum ſit vllius perſonæ reſpectus, cumq; te Chriſti vicarium profitereris: cur non omnes eodē complectebaris animo, quos nunquā deſeruit ipſe Chriſtus. Iul. Equidem & Indos & Afros & Æthiopes, & Græcos, complecti cupiā, ſi modò numerent, & principē agnoſcant vectigalib. Verùm hos omnes recidimus dignè, vt proximè Gręcos, quòd homines nimiū tenaces parū agnoſcerent Rom. pontificis maieſtatē. Pet. Ergò Rom. ſedes totius orbis veluti horreum eſt? Iul. Magnum verò id videtur, ſi omnium metamus carnalia, cùm omnib. noſtra ſpiritualia ſeminemus? Pet. Quæ narras ſpiritualia? Nā adhuc quidē præter mundana audio nihil: fortaſſe doctrina ſacra trahas ad Chriſtū? Iul. Sunt, qui concionentur, ſi velint: nec eis prohibemus, modò ne dicant aduerſus maieſtatem noſtrā. Pet. Quid igitur? Iul. Quid igitur? Cur regib. datur, quicquid exegerint, niſi quia his acceptū referunt, quicquid poſsident, etiāſi nihil acceperunt? Ita quicquid eſt ſacri vnquā, nobis imputandū eſt, etiamſi totam ſtertamus vitam. Quanquam præter iſta largiſsimè donamus indulgentias exigua pecuniola, diſpenſationem in rebus grauiſsimis non maxima ſumma, paſsim omnibus obuijs benedicimus, idq; gratis. Pet. Equidem nihil horum intelligo: ſed redi ad id, quod inſtitutū erat. Quamobrem tua ſanctiſsima maieſtas tantoperè barbaros horreat, vt cœlum terræ miſcendū duxeris, quò illos ab Italia depellers? Iul. Dicam. Superſtitioſum eſt cùm omne barbarorum genus, tum præcipuè Gallorū. Nam cum Hiſpanis non peſsimè nobis conuenit, ſiue linguā ſpectes, ſiue mores. Quanquam hos quoq; ſubmotos volebā, quò prorſus liceret more noſtro agere. Pet. Colunt præter Chriſtū & alios Deos? Iul. Imò Chriſtum ipſum nimis anxiè colunt. Antiquis quibuſdam & iam pridē obſoletis vocabulis mirū eſt, quàm adhuc homines ſtultiſsimi permoueantur. Pet. Fortè magicis? Iul. Nugaris, imò ſimonia, blaſphemia, ſodomia, veneficio, ſortilegio. Pet. Bona verba. Iul. Itidē, vt tu nunc abominaris, & iſti. Pet. Omitto nomina: at res ſunt apud vos, vt ne dicā apud vllos Chriſtianos. Iul. Sanè barbari non ipſi vacant vitijs, ſed cùm diuerſis laborarent, noſtra execrantur, ſuis blandiuntur. Nos contrà noſtris blandimur, illorū abominamur. Nos abominandum probrum ducimus, ac per fas, nefasq; fugiendum, paupertatem: illi vix eſſe Chriſtianum exiſtimant opib. frui, vel ſine fraude quæſitis. Nos ebrietatem nec nominare audemus (quanquam hac quidem in parte non ita vehementer ab illis diſsentiamus, ſi cætera conueniant) at Germani leue putant erratum, & feſtiuum magis, quàm ſceleratum. Vſuram vehementer execrantur illi. At apud nos nullum hominū genus æquè neceſſarium Eccleſiæ Chriſti. Venerem præpoſteram vſq; adeò ſpurcam ducunt ibi, vt ſi quis vel nominet modò, & aërem & Solem exiſtiment pollui. Nobis longè ſententia diuerſa eſt. Item ſimoniā, iam olim à rerum natura ſublatum vocabulum, velut vmbram formidant illi, & antiquatas iam veterū leges mordicus tenent. Nos aliò ſpectamus. Atque huiuſmodi permulta ſunt alia, in quib. diſsimili vitæ inſtituto procul arcendi ſunt à noſtris myſterijs, magis ſuſpecturi, ſi neſciant. Nam ſi ſemel intellexerint arcana curiæ noſtræ, protinus euulgant. Et neſcio, quo pacto ad vitia reprehendenda ſunt oculatiſsimi. Scribunt maledicentiſsimas ad ſuos literas. Clamitant paſsim, apud nos non eſſe ſedē Chriſti, ſed ſentinam Satanæ. De me diſputant, num ſim aſſecutus pontificatū ſic viuens: num pro pontifice ſim habendus? At ita primùm minuerant noſtram apud ignotos ſanctitatis opinionem, ſimul & autoritatem, qui adhuc de nob. nihil audierant, niſi quòd Chriſti vicem gereremus, & proximam, atq; adeò parem poteſtatem teneremus. Atqui his è rebus intolerabilis Eccleſiæ Chriſtianæ iactura naſcitur. Diſpenſationes & paucioris & minoris vendimus. Minor cenſus redit ex Epiſcopatibus, & ſacerdotijs & abbatijs. Vulgus, ſi quid exigitur, maligniùs dat: breuiter, vndecunq; paucior quæſtus, & ſteriliores nundinæ. Poſtremò fulmina quoq; noſtra minus ac minus horrent. Quòd ſi ſemel eò proceſſerit audacia, vt dicant, ſceleratum pontificem nihil agere, ac fulmen minaſque contemſerint: nobis ad famem planè redierit res. Quòd ſi procul abfuerint, ita ingenium eſt barbarorum, impenſiùs venerabuntur, noſtriſq; literis commodè ſcriptis ex animi ſententia rem geremus. Pet. Non optimè nobiſcum agitur, ſi hinc pendet authoritas apoſtolica, vt vita ignoretur, neſciantur technæ. Nos nihil aliud optabamus, niſi vt vniuerſis eſſet cognitum, quicquid vel in cubiculis ageremus. Atq; ita demum plurimi fiebamus, ſi verè innotuiſſemus. Verùm illud expedit, adeò religioſos principes nunc habet Mundus, tantaq; eſt apud illos ſacerdotum reuerentia, vt ad vnius atq; adeò talis nutum, ad arma deſcenderent vniuerſi. Nam meis quidem temporibus hos infeſtiſsimos hoſtes patiebamur. Iul. Quantum ad vitam attinet, non ſunt admodum ſuperſtitioſi Chriſtiani. Nos planè contemnunt ac pro nugamentis habent: niſi quòd aliquot ex his infirmiores nonnihil metuunt terrificum illud fulmen excommunicationis. Nec hi tamen perinde re atq; opinione commouentur. Sunt, qui noſtras opes vel ſperant vel metuunt, eoq; nonnihil noſtræ deferunt authoritati. Quibuſdam perſuaſum, ingens aliquod infortunium manere hos, qui ſacerdotib. qualibuſcunq; negocium faceſſunt. Omnes fermè vt ſunt ciuiliter educati, nonnihil tribuunt ceremonijs, præſertim à nobis prouocati. Nam ceremoniæ ceu fabulæ quædam vulgo dantur. Cæterùm res interim ſeriò agitur. Nos illos magnificis titulis decoramus, etiamſi ſint ſceleraſsimi: hunc Catholicum appellantes, illum ſereniſsimum, alium illuſtriſsimum, alium auguſtum, omnes dilectos filios nominamus. Illi viciſsim nos ſanctiſsimos patres in ſuis literis vocant, & aliquoties ad oſcula pedum ſe ſubmittunt. Et vbi non multum negocij vertitur, cedunt nonnunquam autoritati noſtræ, quò ſibi pietatis opinionem apud vulgus parent. Nos illis roſas mittimus conſecratas, tiaras, gladios, & illorum dignitatē maximis bullis confirmamus. Illi viciſsim mittunt equos, milites, pecuniā, nonnunquā pueros, atq; ita mutuum (quod aiunt) muli ſcabunt. Pet. Si tales ſunt, nondū intelligo, quo pacto potueris ſummos Reges ad grauiſsima bella concitare, præſertim ruptis tot fœderibus. Iul. Atqui ſi nunc aſſequi poſsis ea, quæ dicam, intelliges ingenium plus quā Apoſtolicū. Pet. Adnitar equidem

quoad

oad potero. Iul. Illud inprimis mihi studio fuit, omnium gentium, præcipuè principum ingenia, res, affectus, opes & conatus pernoscere, cui cum quo conueniat, cui cum quo dissidium sit. De- e his omnibus ad nostam commoditatem vti. Principiò Gallos facilè concitauimus in Venetos, od inter hos intercederet vetus atq; antiqua simultas. Deinde sciebamus, eam gentem auidam Im- ij proroganđi. Et Veneti illorum quoq; nonnullas vrbes occupârant. Itaq; meum negocium cum rum negocio miscui. Tunc Imp. quanquam non admodum amicus Gallo, tamen quia non erat spes à Venetis recipiendi, quæ tenebant (tenebant.n. vrbes aliquot egregias) pro tempore se huic o adiunxit. Deinde cùm non placeret, Gallos supra modũ crescere (res enim successerat feliciùs, m volebam) primùm Hispaniarum Regem in eos extimulaui, primum hominem fidei non ad- dum adamantinæ: deinde cuius magnopere referebat, vtcunq; premi Gallorum potentiam, cùm alia multa, tum præcipuè, ne quando ditione Neapolitana excluderetur. Adhæc Venetos tamet- on probarem, fictè tamen in gratiam recepi, vt hos quoq; recentis cladis dolore exacerbatos in llos immitterem. Rursum Imp. quem paulò antè cum Gallis coniunxeram, ab illis distraxi: idq; tim literis, partim nuncijs, renouato veteri in Gallos odio. Iam Anglis sciebam genuino odio esse llorum gentem, & his coniunctissimos Scotos. Adhæc intelligebam, nationem esse præferocem, & : cupidam: idq; potissimùm prædandi spe. Tum etiam superstitiosam aliquantulum, quod lon- imè abscit à Roma. Postremò id temporis, noua libertate (quæ tandem illis morte regis omnium erissimi contigerat) insolentes ac penè tumultuantes, vt facilè iam possent ad quamuis insaniam imulari, quod maximè volebam. Accessit ad opportunitatem rerum mearum Rex admodum a- lescens, vel puer potiùs, nuper regno potitus, ingenio acri viuidoq;, ac verè iuuenili, hoc est, inqui- & bellicoso, nec ætate tantùm ambitiosus, & ad res non mediocres erectus. Qui iam tum à primis s huc spectasse dicebat, vt Gallos adoriretur armis. Super omnia affinis erat Hispano Regi, quem ad arma traxeram. Hisce rebus omnib. vsus sum ad Ecclesiæ commoditatem: ac sexcentis literis, n absq; ingenio scriptis, tandem inuolui principes bello omniũ grauissimo. Neq; verò quenquã crorum intentatum reliqui, neq; regem Vngarorum, neq; Lusitaniæ, neq; Burgundionum regib. em ducem. Verùm quia ad hos nihil harum rerum attinebat, repellere non quiui, ac sciebam, his nalctuantib. neminem cæterorũ quieturũ. Hi igitur cùm suo more gererent animo, tamen hone- simum titulum acceperant à nobis, vt quò maiorem cladem inferrent populo Christiano, hóc re- osiùs viderentur Ecclesiã Dei protegere. Atq; vti magis admireris vel ingeniũ meum, vel felicita- : belligerabatur id temporis Hispaniæ Rex cum Turcis, incredibili reiũ successu, maximoq; suo æstu, & tamen illis omnib. omissis, in Gallum vniuersas vires conuertit. Adhæc Imp. non fœderib. dò multis, verùm etiam beneficijs immensis deuinctus erat Gallis, vel hoc nomine, quòd horum ntu operaq; suas in Italia ciuitates recepisset. Et huic erat quod ageret: nempe vt Geldros ho- grauissimos (in quos belli suscipiendi fuerat autor) à nepote suo Burgundionum principe depel- t. Et tamen effeci, vt suis omissis meum ageret negocium. Cùm nulla gens sit, apud quam minus cat summi pont. authoritas, quàm Anglorũ (id quod protinus liquebit, si quis Diui Thomæ Can- iensis Episcopi vitam, ac veterũ Regum constitutiones euoluerit) ea tamen gens, alioqui exactio- m impatientissima, passa est se propemodum deglubi. Mirum autem, quã sacerdotes quoq; à nob. sueuerint, quicquid possunt subtrahere, his quantumuis mulctas admiserint, haud perpendẽtes, usmodi fenestrã Regib. in posterum aperuerint: quanquam nec ipsi reges satis animaduertebant, od exemplum induxerint aduersus seipsos: nempe vt liceat Rom. Pontifici regno mouere, quem e- it principem. Et Rex adolescens maiore etiam motu re aggressus est, quàm volebam, aut quàm ieram, tametsi malebam in hanc peccari partem, Iam verò fuerit nimis longum explicare sigilla- , quib. artib. eos principes ad tam periculosum bellum excitârim in Christianos, quos nullus vn- am pontifex vel in Turcas potuit excitare. Pet. At fieri potest, vt bellorum incendium per te susci- um, vniuersum deniq; mundum corripiat. Iul. Corripiat sanè, modò Romana sedes dignitatem & ssessiones tueatur suas. Tametsi conatus sum omnem belli molem ab Italis in barbaros reijcere: di- cent illi, quantũ velint, nos spectabimus, & fortassis illorum fruemur insania. Pet. Hæc ergò nihil tinent ad pastorem & patrem sanctissimum & Christi vicarium? Iul. Cur excitant schisma? Pet. qui peccata nonnunquam ferenda sunt, si plus malorũ est à medela. Deinde si tu consilium admi- es, non erat locus schismati. Iul. Bona verba. Ego sexcenta bella malim, quã concilium, quòd si me mouissent à pontificio, veluti simoniacum & negociatorẽ pontificij, non pontificem. Quid? si nè vitam meam prodidissent in vulgus? Pet. Etiamsi verus pont. esses: tamen satius erat honori dere, quàm tantis orbis Christiani bellis malis tuam tueri dignitatẽ. Si modò dignitas est, Episco- tus indigno commissus, ac ne commissus quidem, sed & emtus & arreptus. Vnde illud mihi obi- venit in mentem, te concilio quodam diuino Gallis extitisse pestem, qui priùs Ecclesiæ te pestem exerint. Iul. Per triplicem coronam iuro, perq; meos clarissimos triumphos, si mihi bilem moue- , senties & tu vim Iulij. Pet. O phræneticum. Verùm hactenus quidem nihil audio, nisi ducem non clesiasticum, sed mundanum, plurimùm potuisse ad discindenda fœdera, ad inflammandum bel- ad strages hominum excitandas. Ista Satanæ potestas est, non pontificis. Qui CHRISTI carium se fecit, eum oportet ad illius exemplar quàm proximum accedere. Est in illo mma potestas, sed cum summa bonitate coniuncta. Et summa sapientia, sed sim- cissima. In te potestatis imaginem video, cum summa malicia summaque stulti- copulatam. Quòd si malorum princeps diabolus vicarium sibi cupiat subrogare, quem

potiùs adsciscat, quàm tui similem? Dic, vbi, vbi verum apostolicum egeris? Iul. Quid magis apostolicum, quàm augere Christi Ecclesiã? Pet. Atqui, si Ecclesia est populus Christianus, Christi spiritu cõglutinatus: subuertisse mihi videris Ecclesiam, qui orbẽ vniuersum ad teterrima bella excitâris, quò tu impunè malus & pestilens esses. Iul. Nos Ecclesiam vocamus sacras ædes, sacerdotes, & præcipuè curiam Rom. me inprimis, qui caput sum Ecclesiæ. Pet. At Christus nos ministros fecit, se caput, nisi nunc secundũ accreuerit. Sed quib. tantum aucta est Ecclesia? Iul. Nunc ad rem accedis, itaq; dicã. Illa olim famelica omnium & pauper Ecclesia, nunc adeò floret ornamentis omnib. Pet. Quibus? ardore fidei? Iul. Rursum nugaris. Pet. Sacra doctrina? Iul. Obtundis. Pet. Contemtu mundi? Iul. Sine me dicere, veris inquã ornamentis: nam isthæc verba sunt. Pet. Quib. igitur? Iul. Palatijs regalib. equis & mulis pulcherrimis, famulatu frequentissimo, copijs instructissimis, satellitijs exquisitis. Gen. Scortis formosissimis, lenonib. obsequentissimis. Iul. Auro, purpura, vectigalib. vt nullus Regũ non humilis ac pauper videatur, si cum Rom. Pont. opib. strepituq; conferatur. Nemo tam lautus, quin suam condemnet frugalitatem: nemo tam nũmatus, nec fœnerator, quin nostris inuideat opibus: hæc inquã ornamenta & tutatus sum & auxi. Pet. Sed dicito mihi, quis omnium primus istis ornamentis inquinauit & onerauit Ecclesiam, quã Christus purissimã pariter & expeditissimam esse voluit? Iul. Quid istud ad rẽ attinet? Certè, quòd est caput, tenemus, possidemus, fruimur, quanquã aiunt Constantinũ quondã vniuersam Imp. sui maiestatem in Syluestrum Rom. Pontificẽ transfudisse, phaleras, equos, currus, galeam, baltheum, paludamentum, satellitiũ, enses, coronas aureas, & auri quidem purissimi, exercitus, machinas bellicas, vrbes, regna. Pet. Et extant munificentiæ certa monumẽta? Iul. Nulla præter paleã vnam decretis admixtam. Pet. Fabula fortassis est. Iul. Id vel ex meipso coniicio. Quis enim sanus tam magnificum Imp. cederet vel patri: sed tamen valet, libet credere, & omnib. hæc refellere conantib. silentium magnis minis indicimus. Pet. Atqui nihil adhuc audio, nisi mundũ. Iul. Tu fortassè veterem illam Ecclesiam adhuc somnias, in qua tu cum famelicis aliquot Episcopis frigidum sanè Episcopum agebas, paupertati, sudori, periculis, ac mille obnoxius incommodis. Iam ætas in melius commutauit omnia. Alia longè res nunc est Rom. Pontifex: tu nomine tituloq; duntaxat eras pontifex. Quid nunc? si videres tot sacras ædes, regijs extructas opibus, tot vbiq; sacerdotũ millia, plerosq; cẽsu amplissimo, tot Episcopos armis & opib. summis pares regib. tot splendidissima sacerdotum palatia, præcipuè verò, si Romæ nunc videas tot purpuratos Cardinales, legionib. famulorũ stipatos, tot equos plus quã regios, tot mulos bysso, auro, gemmis ornatos, aliquot soleis aureis & argenteis calceatos. Iam si summum Pont. conspiceres sublimem in aurea sella militum humeris vehi, ad manum motam omnes passim adorantes, si crepitum audires bombardarũ, si clangorẽ tubarum, si bombos classicorum, si fulmina machinarum videres: si populi applausus, si acclamationes, si omnia tædis collucentia, si summos etiam principes ad beatorum oscula pedũ vix admitti. Si spectasses Rom. illum sacerdotẽ, pede coronam auream imponentem Imp. qui Rex est regum omnium (si quid modò valent scripta) quanquam nihil obtineat, nisi magni nominis vmbrã. Hæc, inquam, si audisses vidissesq;, quid tandem diceres? Pet. Tyrannum plusquàm mundanum videre me, Christi hostem, Ecclesiæ pestem. Iul. Secus loquereris, si vel vnum meorum triumphorum expectasses, vel eũ, quo Bononiam sum inuectus, vel quem egi Romæ subactis Venetis, vel quo Bononia refugiens Romã sum reuectus, vel quem hîc egi postremum, Gallis præter omnem spem fusis apud Rauennam: si mannos, si caballos, si militum armatorum aciẽ, si ducum ornamenta, si delectorum spectacula puerorũ, si faces vndiq; lucentes, si ferculorum apparatũ, si pompã Episcoporum, si Cardinalium fastum, si trophea, si manubias, si in cœlum reboãtes plebis ac militũ acclamationes, si plausu perstrepentia omnia, si omnia lituorum, cantuũ, tubarum tonitrua, bõbardarũ fulmina, si sparsos in populum nummos, si me veluti numen quoddã sublimem ferri spectasses, totius pompæ caput & authorẽ. Scipiones, Æmilios, Augustos, sordidos ac frugales dixisses præ me. Pet. Ohe, satis iam triumphorũ, gloriosissime miles, imò illos, licet Ethnicos, odio tui cõplector, qui cæsis tua causa tot Christianorũ millib. triumphos agebas in Christo sanctissimus pater, tot legionib. interitus autor extitisti, qui nec vnam animã neq; verbo, neq; vita Christo lucrifeceris. O paterna viscera, ô dignum Christi vicariũ, qui seipsum impendit, vt omnes seruaret. Tu vt vnum pestilens defenderes caput: totius orbis exitium accersisti. Iul. Ista loqueris, quòd inuideris gloriæ nostræ, dum perspicis, quàm humilis fuerit tuus Episcopatus, cũ nostro collatus. Pet. Audes impudens tuam gloriam cum mea conferre. Tametsi mea gloria Christi gloria est, non mea. Primùm omnium si mihi das, Christum esse verum principẽ Ecclesiæ, ipse mihi claues regni tradidit, ipse pascendas oues commisit, ipse meam fidem suo præconio approbauit: te pecunia, te studia mortalium, te fraudes fecêre pontificem, si modò pontifex is appellandus est. Ego tot animarum millia Christo lucrifeci: tu tot in exitium traxisti. Ego Romam antea gentilem, primus Christum docui: tu Christianæ iam gentilitatis extitisti magister. Ego vel vmbra corporis sanabam ægrotos, liberabam à Dæmonio vexatos, ad vitam reuocabam defunctos, & quocunq; incederem, beneficijs implebam omnia: quid tui simile habuêre triumphi? Poteram verbo, quem voluissem, tradere Satanæ, & quantum potuerim, experta est Saphyra cum suo marito, tum quicquid habebam potestatis, in vtilitatem omnium consumsi: tu omnibus inutilis, si quid poteras, imò quid non poteras? ad publicam orbis perniciem vertisti. Iul. Demiror, cur in catalogum gloriarum tuarum non hæc etiam addas, pauperiem, vigilias, sudores, tribunalia, carceres, vincula, probra, plagas, cruces deniq;. Pet. Rectè admones. Nam istis de rebus iustiùs gloriabor, quàm de miraculis: horum nomine Christus nos iussit gaudere & exultare, horum nomine beatos nos vocauit. Ita Paulus, collega quondam meus, cùm sua iactat facinora, non commemorat vrbes armis expugnatas, non legiones ferro cæsas, non

prin-

Anno

erro cæsos, non principes orbis ad bella concitatos, non fastus tyrannicos: sed naufragia, vincu-
agra, insidias. Hic est triumphus verus & Apostolicus: hæc est gloria Christiani ducis. Iactat il-
uos genuerit Christo, quos ab impietate retraxerit, non quot ducatorum millia congesserit: de-
nes Christo perpetuum iam agentes triumphum laudibus prosequuntur & mali: te nemo non
crabitur, nisi vel tui similis, vel adulator. Iul. Rem inauditam audio. Pet. Credo. Nam quomodo
fuisset ocium, Euangelicas euoluere literas, Pauli measque Epistolas lectitare, tot legationibus,
fœderibus, tot rationibus, tot exercitibus occupato. At cæteræ quidem artes omnes animum de-
rant sordidis vacuum curis: Christi verò disciplina pectus requirit ab omni contagio terrenæ
citudinis purgatissimum. Nec enim tantus magister è cœlo descendit in terras, vt facilem ali-
m aut vulgarem Philosophiam traderet mortalibus. Non ociosa, neq; secura professio est, esse
ristianum, voluptates ceu venenum aspernari, diuitias perinde vt lutum calcare, vitam pro nihilo
ere. Hæc intoleranda videntur his, qui non Christi spiritu aguntur, ad inania quædam vocabula
rasq; ceremonias deflectunt: & fictitio capiti Christi factitium addunt corpus. Iul. Quid tandem
i mihi reliquum facis, si me nummis exuis, si regno spolias, si nudas honore, si voluptatib. abdi-
si vita deniq; priuas? Pet. Quin tu igitur ipsum Christum infelicem pronuncias, qui cùm esset o-
ium summus, ludibrium factus est omnium. In paupertate, sudoribus, ieiunijs, siti, fame vitam o-
em peregit: deniq; morte omniū probrosissima defunctus est. Iul. Inueniet fortassis, qui lau-
t, qui imitentur, neminem, his sanè temporibus. Pet. Atqui hoc ipsum deniq; laudare, est imitari.
anquā Christus nō orbat suos bonis, sed pro falsis bonis, veris & æternis locupletát, at nō, nisi priùs
nibus mundi bonis abdicatos ac purgatos. Vt ipse totus erat cœlestis, ita corpus suum, hoc est, Ec-
siam sui simillimam esse voluit, id est, à mundi contagijs alienissimum. Alioqui quomodo posset
i rem cum illo, qui sedet in cœlis, si terrenis adhuc fecibus immergatur? Verùm vbi fuerit excussū
omnibus huiusmodi commodis, atq; etiam, quod amplius est, affectibus: tum denique Christus
s explicat opes. pro relictis mellitis (imò multa aloë tinctis) voluptatibus, cœlestium gaudiorum
tū impartit. Iul. Quas obsecro? Pet. An tu vulgares opes putas donū prophetiæ, donū scientiæ, do-
n miraculorum, an ū vilem putas Christū ipsum, quē quisquis habet, in ipso possidet omnia. Po-
mò, nisi nos hîc pauperē vitā agere putas. ha ha. Quò quisquis in mundo est afflictior: hoc vberiùs
icitatu. in Christo. Quò quis in Mundo pauperior, hoc est in Christo locupletior. Quò in mundo
e ? or: hoc in illo sublimior & honoratior. Quò minùs viuit in hoc mundo, hoc magis viuit in
risto. Verū cùm totum corpus suum purissimum esse voluit, cùm præcipuè ministros, hoc est, epi-
pos, & inter hos quò quisq; maior est, hoc debet Christo similior, & ab omnibus mundi commo-
expeditior & exornatior esse. Nunc contrà video, eum, qui Christo proximus atq; adeò par haberi
i, omnib. maximè reb. sordidissimis demersū, pecunijs, ditionib. copijs, bellis, fœderib. vt ne inre-
r quid de vitijs dicā. Et postea cū sis alienissimus à Christo: Christi tamen titulo abutere ad tuā su-
biam, & illius prætextu, qui regnū mundi despexit, mundanum tyrannum agis, & verus Christi
itis, exigis honorem Christo debitum. Benedicis alijs, ipse maledictus. Aperis alijs cœlum, vnde
e procul exclusus es. Consecras execratus: excommunicas, cui nihil est cum sanctis commune.
uid enim inter te & Turcarum ducem, nisi quòd tu Christi vocabulum prætexis? Certè mens ea-
m, consimiles vitæ sordes, tu maior orbis pestis. Iul. At ego cupiebam Ecclesiam omnibus bonis
natam: sed Aristotelem aiunt tres bonorum ordines constituere, quorum quædam sunt fortunæ,
ædam corporis, quædam animæ. Itaque nolebam bonorum ordinem inuertere: à fortunæ bonis
epi, fortasse paulatim ad animi bona peruenturus, nisi præmatura mors terris me eripuisset. Pet.
æmatura sanè, nempe septuagenarium, quanquam quid opus esset aquam igni miscere? Iul. Atqui
desunt ista commoda: vulgus nos non pili faciet. Quin nunc quoq; metuunt & adorant. Atq; ita
a Respub. Christiana collaberetur, ni contra vim inimicorum sese tueri queat. Pet. Imò si Chri-
anorum vulgus conspiceret in te veras Christi dotes, nempe vitæ sanctimoniam, sacram doctri-
m, charitatem flagrantem, prophetiam, virtutes: hoc te magis suspiceret, quò à mundi commo-
s intelligeret mundiorem. Et Christiana Respub. latiùs floreret, si puritate vitæ, si contemtu volu-
atum, diuitiarum, imperij, mortis, gentilibus esset miranda. Nunc non solùm contracta est in an-
stum, verùm etiam si diligentiùs excutias plerosq;, nomine duntaxat ingenies Christianos. Quæ-
te, non reputabas tecum, cùm esses summus Ecclesiæ pastor, quibus modis nata esset Ecclesia, qui-
s aucta, quibus constabilita, num bellis, num opibus regijs, num equis? Imò patientia, sanguine
artyrum & nostro, carceribus, flagris. Tu Ecclesiam dicis auctam, cùm mundana ditione onerati
nt illius ministri: ornatam vocas, cùm Mundi muneribus & delitijs inquinatur: defensam ap-
llas, cùm pro sacerdotum peculio Mundus vniuersus bellis perniciosissimis conflictatur. Floren-
m dicis, cùm Mundi voluptatibus ebria est. Tranquillam, cùm nemine reclamante diuitijs, imò
itijs fruitur. Atq; his bracteatis principibus imposuisti, qui te præceptore docti, magna latrocinia
a ac furiosos conflictus, Christi defensionem vocant. Iul. Atqui ista nunquā audiui. Pet. Cuius
gitur docebant te concionatores? Iul. Ab illis nil nisi meras laudes audiebam: phaleratis verbis mea
æconia detonabant: me Iouem concutientem omnia, me verum numen quoddam esse prædica-
ant, publicam orbis salutem & alia id genus permulta. Pet. Nec mirum sanè nullum extitisse,
ui te condiret, cùm tu sal esses insulsus & fatuus. Nam id proprium Apostolici viri munus est,
lios docere Christum, idque purissimè. Iul. Non aperis igitur? Pet. Cuius potiùs, quàm tali pesti:

nam

nam tibi omnes quidem excommunicati sumus. Sed vis consilium non malum? habes manum hominum strenuorum: habes pecuniam immensam: es ipse bonus ædificator: extrue tibi nouam aliquam paradisum, sed probè munitam, ne possis à Cacodæmonibus expugnari. Iul. Imò faciam, quod me dignius est. Operiar menses aliquot, & auctis copijs meis, vi deturbabo vos isthinc, nisi in meam deditionem veniatis. Neque enim dubito, quin breui sint è bellorum stragibus sexaginta hominum millia peruentura. Pet. O pestem: ô miseram Ecclesiam. Sed heus Genie: nam tecum magis libet confabulari, quàm cum isto teterrimo monstro. Gen. Quid est? Pet. Suntne istiusmodi & cæteri Episcopi? Gen. Bona pars est huius farinæ: verùm hic omnium antesignanus est. Pet. Tu videlicet hominem ad tot excitasti flagitia? Gen. Ego minimè: imò adeò præcurrebat, vt ipse vix alis adiutus assequi possem. Pet. Sanè non miror, quòd huc tam pauci adueniunt, cùm huiusmodi pestes Ecclesiæ gubernaculis assideant: quandoquidem vulgus vtcunque sanabile esse vel hinc conijcio, quòd ob solum Pontificis titulum, tam spurcæ cloacæ defert honorem. Gen. Rem ipsam dicis: sed iam dudum innuit mihi meus Imperator, & baculum mouet. Itaque vale. Imp. Maximiliano 1. Papa Iulio 2. mortuo.

1513. *Nicolaus Hanapius, Patriarcha Hierosolymitanus.*

Hic ex sacris Biblijs selectiores sententias & doctrinas collegit: & inter alia, abundantiam rerum temporalium occasionem & causam multorum peccatorum esse, dicit. Sic terram fœcundissimam Sodomitas inhabitasse: Gedeonem, Saulem, Dauidem in paupertate piè vixisse, postea verò in abundantia peccasse: & similia, vt apud illum. Imp. & Papa vt sup.

1513. *Ponchetus Arch. Turonensis.*

Hic primus Regi Galliæ author fuit, quæsitores instituendi, qui pios cremarent. Sed is febri ardentissima primò ita vstus fuit, vt exteriora membra illi putrescerent, nec calor iste, membris articulatim dissectis, sedari potuerit, qui tandem vstorem combussit. Imperatore vt sup. Papa 224. Leone 10.

1513. *Augustinus Niphus.*

Scripsit libros de Prophetia, augurijs, calamitatibus nostrorum temporum, & alia lectu dignissima, adque propositum nostrum accommodatissima. Imp. & Papa vt sup.

Notandi hoc in loco & alij, qui de talibus scripserunt, inter quos primus fuit Tages: eum secuti sunt Theophrastus, Themistius, Theocritus, Melampus, Phæmon, Antiphon, Caras, Orpheus, Amphiaraus, Thesias Thebanus, Amphicteon, Hylas, Masurius, Appion, Phauorinus, Iambelichus, Plotinus, Eben Ragel, Petosius, Neocepsus, Porphyrius, Mercurius Trismegistus, Auerroes, Nonius Marcellus, Varro, Liuius, Hesiodus, Chrysippus, Democritus, & alij.

1514. *Doctor Mellerstadius.*

Hic Doctor, quo tempore ad clauum vniuersitatis VVittebergæ sedebat, singulari curæ sibi habuit Lutherum, idque & alijs seueriter iniunxit: Attendite, inquit, diligenter adolescenti monacho Luthero: eo enim ingenio præditus est, quo nemo alius: & profectò in præstantissimum virum euadet. Imp. Max. 1. Pp. Leone 10. vt sup.

Idem de Luthero eodem pronunciauit quoque: Hic, inquiens, Monachus omnes aliquando Doctores confundet, nouamque doctrinam afferens, vniuersam Ecclesiam reformabit. Nititur enim Prophetarum & Apostolorum scriptis, & soli verbo Iesu Christi confidit, quod nullus vllâ Philosophiâ Sophisticâ, Scotisticâ, Albertisticâ, Thomisticâ, neque vniuerso Tartareto confundere, vel euertere poterit.

1514. *Petrus Varadiensis Episcopus, Fatidicus.*

Hic vates, cùm acies in prælio, quo Ludouicus Vngarus perijt, contra Turcam instrueretur, se non tenuit, sed prædixit: ferunt, maiores nostros decem millia martyrum, quorum diem in Ecclesia celebramus, neci quondam dedisse: multò plures, vt ego perspicio, hic Monachus (Paulus Archiepiscopus Coloniensis, caput belli) hodie Martyres consecrabit. Dubrauius. Imp. 116. Maximil. 1. Papa 224. Leone 10.

Euge-

Eugelinus de Brunsuiga, & Keysersbergius. 1514.

HI Doctores Theologi etsi Papistæ, tamen hoc tempore contra Papam multa scripserunt: vt apud eos.

Ioannes Greuenstein. 1514.

PRæceptorem habuit Lutherus Ioannem Greuensteinium, virum doctum & pium, à quo sæpiùs audiuerat, Concilium Constantiense, absque habito iudicio, atque legitima defensione, ad pplicium innocentem hominem, Ioannem Hussium abripuisse. Quæ dum diligenter secum pen-ıret, commodum se obtulit liber quidam de sermonibus Hussii, in bibliotheca Erphordiana, in o, hinc inde versando folia, legebat aliqua non à fide abhorrentia dicta: sed quia piaculum erat, :retico diligentiùs attendere, tanquam canis è Nilo bibens, illinc se mox recepit. Posteaquàm tem, collatis ad Biblia, tanquam Lydium lapidem, opinionibus Scholasticorum, intellexit, id distarent æra lupinis: Papatui valedixit. Imp. & PP. V. S.

Theodoricus Gresmundus de Romæ petulantia. 1514.

ROma caput scelerum, niuei iactura pudoris,
Exitium fidei, luxuriæq; parens.
Sola Venus dispensat opes, dispensat honores:
Sola facit serua quicquid in vrbe libet.
Extollit magnosq; facit sapientia turpis:
Sit procul, in tenero cui sedet ore decor.
Tartara sunt molli potiùs adeunda iuuentæ.
Si non est alius, sit tibi barba comes.
Imp. Max. 1. PP. Leone 10. V. S.

Iacobus Almainus Theologus Parisiensis, Monachus. 1514.

SCribit hic inter alia, multos valdè prædicare, & extollere dignitatem, & authoritatem Papæ, non propterea, quòd ipsi ita sentiant: sed vt tantùm his assentatiunculis gratiā Papæ sibi concient, & ita beneficia, & bona Ecclesiastica ad se attrahant. Cuius rei exemplum illustre habetur ipso etiam Caietano, qui talibus artibus paulò pòst in Cardinalem euasit. Imperatore & Papa supra.

Franciscus Aluares, Presbyter ex Portugallia. 1514.

HIc in Æthiopia, vbi Christiani degunt, quondā fuit, ea scilicet in terra, quæ paret Imperio magni Presbyteri Ioannis: cuius longitudo assurgit in milliaria Germanica 750. latitudo 300. e quo scripserunt etiam Andreas Corsali, Damianus à Goës, Thomas Iunta, & Paulus Polus. Et ùm ibi aliquando Missam celebraret, infantesq; baptizaret, laudabant & probabant eius ceremoias & ritus Christiani Æthiopes: hoc vnicum tantùm eis displicebat, quòd non omnes in celebraone Missæ communicarent, vt ipsi solebant. Et cùm quodam tempore Presbyter Ioannes interogaret eum, an facienda essent omnia, quæ mandaret Papa Romanus? ille autem (Aluares) affirnasset, omninò: addens, illud esse ex fidei Apostolicæ articulis vnū: in fide enim asseri, nos credere nam sanctam & catholicam Ecclesiam: hanc autem esse illam, cuius caput & summus Princeps tque moderator sit Pontifex Romanus. Vicissim respondens Aluari Presbyter: Ego verò, inquit, si Papa præceperit, quod ad Apostolorum scripta non quadrat, nullo modo ipsi credam. V. S.

Frater Flecken, Monachus Steinlausicensis prope Bitterfeld, vates. 1514.

NVnquam voluit celebrare Missam. Accusatus propterea pigriciæ, dixit, aliam esse eius rei causam.

In refectorio primùm vidit propositiones Lutheri de Indulgentiis. Ibi cùm alioqui silentium ræstandum de more esset, præ gaudio ridens & gestiens (fuit autem grandi & pleno corpore) dixit, Ha, Ha, Ha, Er ist kommen / ders euch thün wird. Iam is venit, qui vos rectè tractabit: monachos & acrificulos putans. Vnde apparet, eum ante prædicationem Lutheri expectasse redemtionem Israël, x captiuitate Babylonica Antichristi.

Lutherus facit eius mentionem in præfatione Alcorani Minoritarum, tanquam à monachis violenter oppressus sit. D. Martinus, piæ memoriæ, sic aliquandò de hoc bono monacho est locutus: Ich hab Flecken lieb/ quia fuit homo plenus consolatione: verba eius erant planè consolatoria: scripsit ad me statim, cùm edidissem meas propositiones, optimam epistolam, Ich wolt zehen Gulden darumb geben/ das ich sie noch hette. Erat autem fermè hæc sententia: Venerabilis domine D. pergite & vrgete pedes vestros: & mihi displicuerunt hi abusus Papistici, &c. Die Münch waren ihm auch gram/ denn zu Steinlausick hat er gesagt/ Er ist da/ der es thün wirdt: so hat er auch nie kein Meß gehalten/ welches ein gut zeichen gewesen. Illyr. Imp. & PP. V. S.

Idem, O quanti referret (de Luther. Thesibus inquit) adhuc vnum talem monachum habere, vt dignis modis Papam exciperemus: diu satis redemtionem Israël ex captiuitate Babylonis exspectauimus.

Postquàm Fridericus Elector Academiam anno 1502. 18. Octobris Vittenbergæ fundasset: in eius inaugurationem hunc Fleckium concionari iussit: qui inter alia piè dicta hoc etiam, tanquam Propheta protulit: ab isto, inquiens, candido nostro monte (solebat hoc nomine VVittenbergam appellare) gentes vniuersi orbis sapientiam & candidam religionem petent. Imp. Maximiliano 1. PP. Leone 10. vt suprà.

1515. *Haillamus, & Historia Comitis Montfortii.*

HI piè, sanè, & valdè appositè & Papas & alios sacrorum antistites admonent, vt sapientiùs vitæ suæ curtum instituant, ac moderentur, & se intra muneris sui fines modestiùs contineant. Imp. & PP. V. S.

1515. *Petrus de Cruce Hispanus, Minorita, in libro quem Antiminoritam appellat.*

IMpugnârunt fratres minoritas vehementissimè, studioq; maximo conuentuales eiusdẽ ordinis, apostatas, pseudodoctores, hypocritas, & similibus nominibus eos appellantes. Ac scripsit contra illos hic Petrus de Cruce Hispanus, minorita conuentualis, librum, quem Antiminoritam appellat, Venetiis typis euulgatum anno 1505. in quo grauiter eos refutat, docens, sine causa, sine ratione defecisse eos, & hypocrisin illorum egregiè depingit. Inter alia scribit fol. 39. in insulis de Madera fuisse in vno Obseruantium cænobio tredecim fratres, quorum caput finxerit, se Christum esse, & mox post mortem suam resuscitandum, & alia, vt ibi. Imp. Maxim. 1. PP. Leone 10. V. S.

Idem. Hoc pacto impleta fuit prophetia cuiusdam Guidonis, quam finxit à Christo sibi reuelatã fuisse: & extat parte 2. in conformitatibus: percutiens namq; is Guido Franciscum quendã suum discipulum baculo, ac plorans dixisse fertur: causa mei ploratus est ista: Deus mihi reuelauit, quòd hinc ad paucos annos insurget quædam secta in ordine, & sub prætextu obseruantiæ Regulæ diuidetur ab aliis fratribus: qui multa impiè agent, & erunt Deo per omnia odiosi. Quare fili, cùm hoc videris, non iunges te illis: sed fuge eos, sicut Dei hostes, & suæ Regulæ transgressores: ideoque te baculo percussi, vt hæc impressiùs haberes in memoria.

1515. *Paulus Æmylius lib. 7. de reb. gest. Franc.*

CArdinalis quidam in oppugnatione Genuæ, cùm obsessos, quòd non parerent, iure sacræ legationis impios, hostesque piorum iudicasset, execratusque esset, militibus inquit: Ite magno animo, certa victoriæ de capitibus scelestis, damnatisque, & inferorum pœnæ debitis, spe. Thesauro sacrosanctæ iurisdictionis, iureq; cælestium clauium peccata his condonantur, qui sanctam, strenuamq; operam hodierno die nauabunt. Et quò maiore alacritate pugnetis in Domini exercituum hostes, qui vestrûm in prælio, oppugnationéue, fortiter res gerens cadet, eius peccata mea vnius crimina periculo meo facio, me cognitorem, imò me principem rerum magna fiducia apud Deũm sisto, quòd ea hostium eluentur cruore. Imp. Maxim. 1. PP. Leone 10. V. S.

Idem. Bonifacius VIII. pontifex Philippum Pulchrum Francorum regem, quòd sacram militiam detrectaret, vel potiùs, quòd LX. aureorum millia promissa non exolueret, hostem iudicauit: Franciæ sacris interdixit: Francorum regnum, velut solio vacuo, iuri ditioniq; imperii, Augustorumq; attribuere, adiudicareque, ac addicere se effatur: quodq; ad eam vsq; diem denegârat, Albertum aliquot antè annis electum, tunc primùm Cæsarem appellat. Conuênit, vt Germanus Pulchrũ Regno exuere conaretur, ac Francos ad imperii venerationem, legesq; ab Augustis accipiendas euocare. Contractis Rex Lutetiam patribus, commemorat Bonifacii in se Franciamque noui exempli decretum: sed eum pontificem max. non esse, eaq; de re cognoscenda ad sacrosanctã sedem suo Antistite tunc viduam appellabat. Ad hoc proceribus coactis, interrogo vos, inquit, cuinam fidelitatem præstare ius fasq; sit: ac cuiúsnam beneficio vnusquisq; vestrûm oppida, dominatus, imperia, honores habeat? vndiq; consentiente voce responsum, Illius vnius se beneficiarios esse, proq; eius gloria,

Anno

perio, salute, mortem oppetituros, memores fidei suæ, ac Regiæ maiestatis. Non multò pòst Sarra umna Francorum auxilio Pontificem cepit: qui dimissus mœrore obiit.

Hic Bonifacius 8. Neapolitanus, teste Volat. lib. 22. Anthrop. vt auri argentique thesaurum caderet, vectigalia prædiorum instituit.

Idem. Misit Carolus M. Rex Franc., an. 797. qui opus metirentur, si fortè à flumine Rheno, fluminibusq; in Rhenum decurrentibus, duci fossa nauigabilis posset. Renunciatum est, inter duo flumina Radantiam & Alomoram breuissimum omnium interuallũ esse: alterum in Rhenum, alterum in Danubium se exonerare: magno quidem molimine, sed regio tamen animo opereque fieri posse, vt omni parte Europa terra aquaque peruia foret, latrociniaque tollerentur, ac bella incruentis finirentur: vt cùm ex mari mediterraneo in Rhodanum, ex hoc in Ararim nauigaretur, ex utrique (vt prisci Duces, si Tacito creditur, excogitauêre) aperiri in Mosellam alueus possit, qui flumini Rheno cõmittatur: si item ex Rheno in Danubium, quò Pontus petatur, nauigaretur: commercia rerum in promiscuo forent, ac orbis terrarum arcana paterent, armisque Francorum nihil esset inaccessum. Iam opus processerat ad trium millium passuum longitudinem, trecentorum latitudinem (altitudo non traditur, sed eam pro natura loci depressam esse, vt patiens magnarum militariumque nauium esset, necesse fuit) cùm, quò longiùs tendebatur, eò magis velut palustri limo in se residente, quicquid interdiu exhauriebatur, noctu explebatur: quo quasi miraculo pauefactæ operæ, ac curatores id religiosum rati, vt conatu desisteret Rex, peruicêre: atque ita res rerum naturæ, quam mutare Francus statuerat, vt ab æuo fuerat, permansit: irritis huiusmodi mortalium conatibus.

Idem. Sub Carolo pulchro Francorum Rege, ii, qui Fraterculi vocabantur, diuitias ecclesiasticas fando scribendoque damnabant, purpuram, opes, dominatum à religione aliena esse, prædicabant. Christum Dominum Deumque nihil in terris, quod suum diceret, habuisse. Apostolos eadem qua seruatorem Christum, paupertate fuisse. Non exemplum modò, sed & legem eandem successoribus datam. Ius sacerdotibus nullum esse facultatum potiundarum.

Hanc sententiam Ioannes XXII. Pontifex impiam censuit, damnauitq;. Illi Pontificem impiâ hæresi laborare prædicabant, qui id quod Christus Dominus Deusque sanxisset, impietatis simularet: & eò contentionis deuenêre, vt Ioannem, quòd de religione, & de numine impiè sentirent, eum dicerent, Pontificem esse negarent, ac velut solio pontificio vacuo, creandum Pontificem suum, verumque, contenderent.

Occamus Theologus Minor, cùm Augustorum iura copiosè tutaretur, in Ioannem Pontificem monumenta edidit atrocia, quæ extant: eum non criminibus modò, sed & maledictis onerans. Intemperantia lapsus scribit, eum contendisse elaborasseque, vt Romanum Imperium sibi subiiceret, vel penitus laceraret. His enim verbis inuehitur. Eundem impiæ quoque hæresis coarguit.

Idem lib. 5. Petrus Tarraconensium (vulgò Arragonum) rex, Carolum Andegauensem Siciliæ regno deiecerat. Martinus 4. Pontifex maximus, Petrum nominatim numero impiorum habendum, sancit: sacrum in eum bellum decernit: ius regni etiam Tarraconensis ei abrogat: idque Carolo Valesio Comiti, Philippi 3. Regis Franciæ ex sorore Petri filio attribuit, ne, in alienam cognationem transferri sceptrum, populares conquererentur: eosque à vinculo fidelitatis, iurisque iurandi religione soluit, qua se Petro obligârant. Milites, vt in sacra militia, cruce pro insigni belli vtebantur. Petrus, quia pontifex nomen ei regium sanctione abrogârat, vetueratque, ei ceu Regi adscribi, per superbam ludificationem, se patrem duorum regnorum, marisque dominum scribebat.

Idem. A Panormitanis ad Pontificem oratores missi sunt viri sancti, qui ad pedes illius strati, ut pro ara, hostiaque Christum agnum Dei salutantes, dixerunt: Qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Hæc etiam alibi iterum recitantur.

Idem. Anno Domini 1399. Petri Cugnerii actio in Episcopos pro Philippo Valesio Gallorum rege producta est, qua conabatur illis cùm temporalem auferre iurisdictionem, tum illorum totiusque cleri mores in melius conformare, Petro Bertrando Eduorum Episcopo præcipuo defensore. Eam finiit rex, quare nomen Catholici meruit.

Ex alio Chronographo de eodem.

PEtrus de Cugneriis, miles & consiliarius Philippi Francorum regis, scripsit de grauaminibus prælatorum, anno Domini 1329. Petrus Bertrandi, iuris doctor & Episcopus Eduensis, aduersus Cugnerium scripsit, ex quo factus est Cardinalis. De his etiam suprà.

Dubrauius in historia Bohemica.

1515.

LAdislao regi Vngariæ ac Bohemiæ, Alberti Imperatoris filio insigni pompa equestrium pedestriumq; copiarum Pragam introëunti & nuptias ibidem cum Caroli Galliæ regis filia celebraturo, Nicolaus quidam ex eorum numero, qui pronunciandi scientiam ex decretis Astrorum profitentur, malè faustum ingressum, planeq; stellæ crinitæ (regibus horrendæ) quæ eodem anno

apparuit, congruentem pronunciauit: quod vaticinium apud paucos curam, apud reliquos risum, velut vanitate plenum, excitauit, omnisq; solicitudo omnium, ac maximè regis intenta fuit in apparatum nuptiarum. Sed rex paulò pòst morbo correptus, post sex & triginta horas, quàm ægrotare cœpit, animam efflauit, & sic vaticinium Nicolai mœrore tristi completum est. Imp. Max. & PP. Leone X.

Fuit hic Dubrauius Bohemus natione, plebeius, sed equestri primò, deinde Doctorali etiam dignitate auctus, Consiliarius Regis, & in obsidione Viennæ Ductor exercitus, tandemq; Episcopus Olomucensis etiam factus.

Idem. Cucullatus quidam sorori Ziscæ vitium intulerat, propter quam causam vindex ille & multos occidi mandauit, & ipse occidit.

Idem de vita scandalosa Ecclesiasticorum. Tam turpiter tunc viuebant, vt ægrè aliquis ex sacerdotibus inueniretur, qui se Lupa concubinaq; infamem cum incestis liberis non faceret.

Idem de Orebitarum secta in Bohemia. In Bohemia Orebitarum secta plurimum incrementi cepit: cui addicti, si quando clericum Pontificium nacti sunt, eum protinus igne cremârunt, aut intensissimo in frigore ad glaciem alligârunt, & enecuerunt: quem verò inter eos rudem & despectum esse putabant, eum exsectis genitalibus dimiserunt.

Idem de prodigiosa pœna hæreditaria. Duo quidam, alter barba rutila, alter verò pede claudus, ob quoddam perpetratum scelus ita puniti sunt à Deo, vt qui hodie ab illis nascuntur, vel rufescant, vel à pedibus laborent, quorum vtraque familia apud Bohemos etiam nunc extat.

1516. *Leo X. Papa 224.*

Misit per Carolum Miltitium Rosam Electori Friderico, vt eò faciliùs Lutherum Romam pertraheret, & id à Friderico impetraret. Et quidem Miltitius modis multis cum Luthero egit, vt reuocaret. Habebat autem Miltitius 70. Breuia Apostolica, vt si princeps Fridericus Lutherum traderet, sicuti Papa per Rosam flagitabat, per singula oppida affigeret vnum, & ita tutus perduceretur Romam. Prodebat autem Luthero cor suum Miltitius, dicens, ô Martine, ego credebam, te esse senem aliquem Theologum, qui post fornacem sedens, ita secum disputasset: nunc video, te esse adhuc integrum ætate, & validum: si haberem 25. millia armatorum, non confiderem, te posse à me Romam perduci. Exploraui enim per totum iter animos hominum, quid de te sentirent, ecce, vbi vnum pro Papa stare inueni, tres pro te contra Papam stabant.

Illud verò ridiculum erat, explorauerat etiam mulierculas & virgines in hospitiis, quidnam de sede Romana sentirent? Illæ, vt ignaræ vocabuli, & sellam domesticam cogitantes, respondebant: Quid nos scire possumus, quales vos Romæ habeatis sellas, ligneásne an lapideas?

Quoniam incredibili multitudine Cardinalium Ganymedes atque exoleti Romæ, totáque Italia vagabantur, vt iam cœlibatui suo metuere illi inciperent: lex in Concilio Laterano hæc demum lata fuit, qua Cardinales iussi sunt, vt aliqui de Sodomia remitterent, & sub amata paucitate continerentur. At verò hic Leo Papa, quorum & ipse pars magna fuit, plus aliis sapiens, hanc legem deleuit, asserens: non tam id prohiberi, quàm anteacta (priuatio enim præsupponit habitum) flagitia propalari.

Cùm Cardinalis Bembus citaret locum ex Euangelio, Papa iste respondit: ô quantas diuitias nobis dedit ista fabula Iesu Christi.

Polonis anno Christi 1516. Leo X. Pontifex Iubilæi gratiam venalem dedit. Et sequenti anno, in vno die 31. Cardinales creauit. Quo die facta est Romæ tempestas ingens fulminis, & tonitrui: quæ templum, in quo creati erant, feriit: atque puerulum Iesum è gremio Deiparæ, & claues è manibus Petri excussit. Quod omen multi interpretabantur portendere ruinam sedis Romanæ: carminaq; acerba scripserunt in eandem.

1516. *Ludolphus Castrick, Pastor ad D. Michaëlem in suburbio Magdeburgæ.*

SÆpe ante prædicationem Lutheri (nam & post id tempus vixit) solitus est hic in publicis concionibus reprehendere Papæ indulgentias: hortari omnes, vt à Christo petant indulgentias, seu peccatorum remissionem. Et denique prædicere, futurum, vt errores illi ex Ecclesia Dei per piam quandam reformationem breui expurgentur, & remoueantur. Cat. Imp. Max. 1. Papa Leone 10. V. S.

1516. *Iodocus Gallus Rubiacensis in mensa Philosophica.*

QVidam clericus citabatur ab Episcopo suo, quòd asinum suum solenniter sepelisset cum exsequiis: at ille comparens dixit, asinum fecisse testamentum, & legasse Episcopo quinque libras: tunc Episcopus ait: requiescat in pace. Imp. Max. 1. PP. Leone 10.

Indulgentiæ. 1516.

Circa illa tempora Legatus Leonis Papæ Arcumboldus in Saxoniam venit, & ex indulgentiis tantum quæstum fecit, vt etiam argenteis patellis, more principum, vteretur. At cùm ad altiorem ascenderet, & sibi, vniuersoq; Ecclesiastico ordini hoc priuilegium adscriberet, vt ipsis solis in omnia adulteria censuram agere, & animaduertere ius esset, in domo cuiusdam impudicæ mulieris deprehensus, in puteum coniectus fuit. Hermannus Bonnus in Chron. Saxoniæ. Potiùs enim omnia lupanaria intranda sunt, quàm traditiones vitandæ. Theodorus Abbas, & Chemnicius de Indulgentiis.

Ex Prophetia Simplicis Militis ad statum Ecclesiæ scripta 1516.

per Christian. F. de Landeck.

ANtipapa habebit decem cornua, id est, decem partes terræ vel Ecclesiæ, & per consequens verus Papa solùm duo cornua. Huic concordat prophetia sancti Cyrilli martyris, qui dicit: quòd verus Pontifex in ortu schismatis habebit de 12. partibus Christianorum solùm duas partes, & Pseudopontifex 10. sicut Roboam & Ieroboam habuerunt in schismate populi Israël post mortem Salomonis, vt habetur 3. Regum 12. sed tamen omnes cubicularii, id est, Cardinales & custodes Romanæ Ecclesiæ sequentur Roboam, mali verò Ieroboam. Imp. & PP. V. S.

Marinus Baclerus. 1517.

HIc scripsit, Mahumetum 2. Turcarum Imp. astrorum maximum obseruatorem fuisse: & omnia acta agendaque ad eorum cursum instituisse: vnde & illum fructum tulerit, vt duo Imperia, Constantinopolitanum & Trapezuntinum, subegerit: regnaque 12. & vrbes 200. ceperit. Imperatore & Papa V. S.

Miraculosa. 1517.

CVm anno 1517. theses D. Lutheri de indulgentiis primùm in lucē prodiissent, Inclyti hi tres Saxoniæ principes, Fridericus, item Ioannes, & huius filius Ioannes Fridericus, cùm in nocte festi Natiuitatis Christi, Vinariæ ex monasterio post mediam noctem iuissent cum multis ministris, super arce ibidem in sudo & sereno cœlo sanguinei coloris crucem conspexerunt, quæ lucidè & proprie coruscabat. Quo Deus illis significare voluit, iam instare tempus, in quo syncera de cruce & merito Christi doctrina, contra incestam Papæ doctrinam, iterum sit prædicanda, ob quam Euangelicam prædicationem Saxoniæ domus, & tota pariter Germania persecutionem, crucem, & calamitates sustentura sit. Iobus Fincel. par. 2. V. S.

Doctor Ioannes Staupitius, primarius Augustinianorum. 1517.

ANte aduentum Lutheri, in Curia Papæ Romæ vulgaris sermo erat, Eremitam aliquem sub Leone exoriturum, qui Papæ triplicem coronam infestaturus sit, & Papatum vastaturus. Quod vaticinium de Fratre Nicolao Heluetio, qui caput Papæ cum diademate triplici in sudo cælo conspectu vidit, intelligi potest: vel de D. Luthero, vt qui Augustiniani ordinis monachus, seu Eremita ordinis D. Augustini, vt communiter vocantur, fuerat. Selneccer, & Cyr. Spangenb. Imp. Maximiliano 1. PP. Leone 10. V. S.

Cùm Ioanni Staupitio mirari subiret, qui fieret, quòd res longè maxima conficeretur ab humilima persona, fertur ad Lutherum dixisse: Euge, mi Martine, hoc mihi plurimùm arridet, quòd non in tui gratiam, sed honorem Dei, cui nimium dari non potest, omnia tua studia dirigis. Cyr. Spang.

Cùm anno 1518. comitiis Augustæ florentibus, Pontificius ille legatus, Thomas Caietanus, plurimùm vrgeret Staupitium, vt ad palinodiam canendam summo studio Lutherum inuitaret: inquit Staupitius, vir maximæ auctoritatis: hoc ipso oleum & operam in Luthero perditum iri. Nam se longè doctiorem in sacris literis esse.

Idem huiusmodi verbis Augustæ Vindelicorum allocutus est Lutherum: Memento, mi Martine, ne tantam rem negligenter agas, quam in nomine Iesu Christi incepisti.

1517.

Memorabile.

ADmirabile vaticinium de tempore & aduentu D. Lutheri, quo contra Antichristum Romanum scribere cœpit, in literis huius versiculi, numerum anni repræsentantibus, continetur, quod est apud Christi fideles admiratione & notatu dignum:

TIbI CherVbIn & SeraphIn InCessabILI VoCe proCLaMant.

Aiunt pii viri, incipiente Luthero contra Papam scribere, tum demum Angelos, qui priùs conticuisse videbantur, de integro in laudem iterum erupisse. Sepultum enim antea Christi meritum in lucem extulisse, & veram hominum fidem in ea sola deligendam instaurasse. Simile ferè habes suprà ab initio operis, & in Cusentia, vt etiam infrà anno 1541. in Theophrasto Paracelso.

1517.

Martinus Lutherus.

FVit tale vaticinium eius propria manu scriptum, & post obitum ipsius, in Bibliotheca, per eos, qui ad inquirendam illam ab Illust. Electore Saxoniæ Ioan. Friderico missi fuerunt, repertum.

Adest tempus, ait, olim prædictum, quòd post reuelatum Antichristum essent homines futuri, qui sine Deo viuerent, vnusquisque secundum suas concupiscentias, & illusiones.

Nam Papa quidem fuit supra Deum: nunc sine Deo omnes agere volunt. Et cùm à nostris legibus Papæ liberi sint: volunt etiam à lege Dei liberi esse, nihil nisi Politica sequi. Sed dum nos fingimus, illos abesse longiùs, de quibus talia prædicta sint: nos ipsi sumus, qui talia facimus. Sicut Iudæi finxerunt, & fingunt, longè alios esse, qui Christum suum promissum repudient.

Et de Papistis quidem nihil solicitus sum. Nam ne ipsi quidem Papam ex animo colunt, nisi, quòd, odio nostri, ipsi volunt adulari, vt ditescant, & potentes fiant. Adeò verum est: Regnum, si destruendum est, non externis, sed suis viribus destruitur: mole ruit sua corpus magnum, &c. Imp. Maximiliano 1. PP. Leone 10. V. S.

Idem ad D. Schnepfium dixit: post obitum meum ex istis nostris Theologis pauci permanebunt constantes, & quod Turca vel Papa non faciet, à nostratibus expectabimus.

In Apocalypsi Ioannis cap. 17. Lutherus hoc vaticinium annotat: Defensores Papæ devoratores eius.

Cùm eunti VVormaciam Luthero ad comitia pro religione sua, multa dicerentur ab amicis de magnitudine periculorum, quæ in ipsius necem intendebantur: quòd iam affixo mandato libri eius anathemate percuterentur, & quaqua diuerteret, insidiæ ponerentur: excelso animo ait: quoniam vocatus sum, decreui comparere: & si exploratum haberem, tot in me Diabolos in vrbe coniurasse, quot regulæ lateresque tectis ædium incumberent: tamen officium facturus intrabo.

Idem. Ego precatus sum à Deo semper summa animi intentione & zelo, & precor indesinenter, vt quoad ego viuam, pacatam mihi Germaniam, & liberam à bello concedat: & sanè firmiter credo, quòd effectum sit daturus, ad hoc vnicum, vt ipsius S. S. verbum subinde maius lumen acquirat. Vnde Nicolaus Marcus, vir pius Francofurti, hoc in more positum habuit, vt, quoties de bellis in vicinia fama percrebresceret, ipse contrà diceret: viuente Luthero nil tale metuo.

Hinc etiam Lutherus aliquoties affirmabat: se non ab Electore, sed Electorem à se defendi, id quod etiam ipso opere per omnem Lutheri vitam luculenter est completum.

Idem, Turca, inquit, Germaniæ quoque plagam infligere debet: metuo certè, ne transeat, eamque depopuletur: soleo sæpenumerò miseriam illam considerare, & illius cogitatione sudare.

Epistolam D. Martini Lutheri ad D. Iustum Ionam, ex qua palàm fit, quis Augustanæ Confessionis sit author, vide infrà in breui syntagmate actorum in Comitiis Augustanis. Conscripserunt autem Pomeranus & Ionas, cum præeunte Luthero, delineationem primùm Augustanæ

Confes-

nfeſsionis,& 17. certos articulos, quos poſtea Philippus Auguſtæ retexuit, ac eos Luthero ite- m emendandos miſit. Errant igitur, qui Philippum Auguſtanæ Confeſsionis autorem faciunt.

In literis ipſius Lutheri ad ciuem quendam Gonbergenſem, cui nomen Hartmut, anno 22. exaratis, hæc habentur: Deus ſit teſtis metus illius & curæ, quæ cor meum afflictum habet: nim vereor, vt, ni dies ille nouiſsimus abrumpat terminum, ſubducto Germanis ſacroſancto rbo, datisque illis in reprobum ſenſum, eiusmodi tenebræ immittantur, ira Dei vindicante ntemtum eorum, quas ſi cogitatione aſſequar, totus exhorreſco. Et ſanè præterquàm, quòd iam eò multi illis irretiti tenentur, hoc omnium maximè deplorandum eſt, quòd moleſtè ferant ho- ines, ſi quando pro concionibus ingratitudinis, & contemtus huius arguuntur, & fideliter, vt re- piſcant, admonentur.

Et in literis ad Electorem, & comitem Prouinciarum Philippum, indubitato planè ſpiri- , vaticinatus eſt Lutherus de captiuitate Herois eximii, Ioannis Friderici Saxoniæ Ducis inclyti. cit autem mentionem præcipuarum circumſtantiarum, quomodo, & à quo eſſet eo infortunio uoluendus: & quo pacto liceret ipſi illud effugere, ex verbo Dei clarè edocuit.

Vaticinium aliud eiusdem.

N comitiis Auguſtanis cùm Imperator conciones Proteſtantium ferre nollet, Lutherus vates, quid hinc, inquit, ſuſpicer fore, niſi vt finis comitiorum is ſit, ſcilicet, vt cogat Cæſar abſtinere ota doctrina: ſic meæ cogitationes ſunt, & tunc primùm erit paroxyſmus comitialis verus, in o Dei manus expectanda eſt & imploranda. Nam Papiſtas dæmonibus traditos aliud non poſ- , quàm furere, certiſsimum eſt. Premit eos ſanguis Abel, & abominationes ſuæ indurant eos, vt ſi ſanguinem biberint, viuere non poſsint.

Putant Aduerſarii, præclarè ſe rem geſsiſſe, quòd conciones per interdictum C. M. inter- itti curârunt, ſed non vident miſeri, per ſcriptam Confeſsionem Cæſari exhibitam, plùs præ- icatam & latiùs propagatam hanc doctrinam, quàm mille concionatores facere potuiſſent.

Egregiam verò ſapientiam aduerſariorum. Dum enim concionatori aulico priuatas con- ones interdicunt, ecce, prodit Elector Sax. & cæteri Principes ac domini, cum ſcripta Confeſsione, concionantur multò liberiùs & palàm coram ipſo Imperatore & toto Imperio in omnium con- ectu, vt audire cogantur, nec contradicere quicquam poſsint. Ich mein ja/ hoc interdictum e intermittendis concionibus non inultum abiuiſſe: nolunt domini concedere, vt concionatores diantur, & coguntur ipſimet audire, & obmuteſcere: Chriſtus profectò non tacet in Comitiis. c etiamſi inſaniant, tamen plus ex Confeſsione audiuerunt, quàm ſi totum annum concionato- s audiuiſſent: ita completur, quod Paulus inquit, verbum Dei non eſſe alligatum: ſi in ſuggeſtis rohibetur, tum in palatiis Regum illud audiri oportet.

Fuit hæc confeſsio in Linguam Italicam, Hiſpanicam, & Gallicam translata, & Pontifici Regibus aliis transmiſſa: vt verè dici poſsit, Euangelium toti mundo fuiſſe reuelatum & præ- icatum.

Liber de dictis & factis memorabilibus Lutheri.

SI quando Monachus profeſsionem, vt vocant, fecerat, ac ordinem monaſticum aſſumſerat, nomen priùs mutauit, & aliud nouum aſſumſit, perſuaſus, hanc mutationem eſſe tam effica- em, vtilemque, ac ſi rebaptizaretur. Sic igitur ſuas humanas traditiones conferebant, vel præfere- ant potiùs ſacro Baptiſmati Chriſti. Annón teterrimum hoc eſt, & execrandum peccatum & ſa- ilegium: dogmata & figmenta vanorum mortalium Chriſti Baptiſmo, verbis & mandatis com- arare, imò longè præponere, & ſic merita, ſanguinemque vnici noſtri Saluatoris Ieſu, pedibus, ô eſperatam diabolicam ingratitudinem, conculcare?

Idem D. M. L. de cauſis perdituris Chriſtianam Religionem. Hæc perdent Chriſtianam Reli- ionem: primùm obliuio beneficiorum ob euangelium acceptorum: deinde ſecuritas, quæ iam paſ- m & vbique regnat: poſtremò ſapientia mundi, qui vult omnia redigere in ordinem, & publicæ anquillitati impiis conſiliis mederi. Hanc Prophetiam Reuerendi patris (piæ & ſanctiſsimæ me- oriæ) iam proh dolor pleno curſu impleri, videmus.

Ibidem. Si Imperator noſter Carolus aliquid funeſti contra Euangelium tentauerit, certiſsi- um eſt, amittet vniuerſum ſuum regnum in Belgico.

Audiui ex Doctore Ioanne Pomerano, Lubecæ in curia in quodam antiquo Chronico reperi- quandam prophetiam: quòd circa annum 1550. ingens tumultus in Germaniam ſit graſſaturus

propter religionem: & ſi Imperator ſuas illis negotiis ſit intricaturus manus, amiſſurum eum omnia regna, & poteſtatem.

Verùm non ſpero, quòd Imperator Papæ gratia bellum ſit moturus cuiquam, cùm magnos requirant ſumtus bella: quòd ſi verò pecuniis non opus foret, equidem non dubito, quin iam pridem aliquid cœptaſſet Cæſar: ſed magnos facere pro Pontifice Romano ſumtus, parùm collubet Imperatori.

Ibidem. Quodam tempore deuenit Rex Ferdinandus in quoddam monaſterium Franciſcanorum nudipedum. Ibi quidam ex Secretariis Regis offendit haſce literas, valdè eleganter ſcriptas in quodam pariete: M. N. M. G. M. M. M. M. Stante autem ſic Secretario, & contuente ac conſiderante literas, quænam poſſet earum eſſe ſignificatio, interea deuenit eò loci ad ipſum etiam Rex, & conſpicatus literas eaſdem, etiam quærit, quidnam notarent? Tunc reſpondit Secretarius: Si non ſuccenſere mihi vellet R. V. M. ſperarem, me earum ſignificationem facilè coniectaturum, & explicaturum eſſe. Igitur reſpondit Rex, & effari monuit, nihil ſibi metuendum inde periculi. Tunc infit Secretarius: Mentitur Nauſea (qui erat Epiſcopus Viennæ.) Mentitur Gallus (Eccleſiaſtes Regis aulicus.) Mentiuntur Maiores, Minores (id eſt, Franciſcani) Minoritarii (ii ſunt ſingularis cuiuſdam monaſtici ordinis fratres, & degunt in Alpibus.) Quæ dicta Ferdinandus non ſine dolore tacito percepit, & abiit: nam ſcitè & vrbanè Secretarius explicauerat literas.

Ibidem. Totus horreſco, & malè metuo, ne etiam Germania breui viſitetur, & grauibus ſuppliciis corripiatur, propter tantam ingratitudinem (ex noſtris ſcilicet partibus) & horrendam execrationem dulciſsimi Dei verbi, cuius lux tanta claritate nobis hiſce miſeris & calamitoſis temporibus affulget. Et poteſt quidem conniuere Deus ad improbitatem hominum, ſed ſi ipſius verbum nimiùm contemnitur & abiicitur, patientia deſinit, ac in furorem abit, & extrema in propinquo eſt omnium malorum lerna; id quod exempla teſtantur Iudæorum, Græcorum, & Romanorum, quibus nos ſumus proximi.

Sic Apoſtolorum, & longo pòſt tempore Euangelium feliciter cucurrit in Arabia, Syria, Ægypto, Aſia, Græcia, aliiſque regnis & terris, quæ iam Tyrannidi Imperatoris Turcarum ſubiacent: verùm cùm homines tædio affici Euangelii occiperent, & multæ hæreſes ac diſsidia gliſcerent: ſurrexit ſceleſtus Mahomet cum ſuo Alcorano, & ab eo tempore Chriſtum, eiusq; verbum abiecerunt & amiſerunt, & Diabolum Mahomet cultu diuino adorârunt.

Idem & ſub Papatu accidit: poſt noſtram ætatem eadem pœna etiam Germaniæ ſuperueniet, propter atrociſsimam ingratitudinem, & horrendum ſanctiſsimi Dei verbi contemtum, quod iam purè & abundanter habemus. Et hanc lucem ſereniſsimam maximæ & terribiles excipient tenebræ. Chriſtus Ieſus ſoletur & adiuuet exiguum ſuum gregem, & malorum horum finem faciat claritate glorioſiſsimi aduentus ſui: Amen.

Ibidem. Etiam Germania adhuc luet pœnas ſuorum peccatorum: ea enim perpetuò ſuſpirant & clamant ad Deum in cœlis, nec abſiſtent, donec victum ad iuſtam iram permoueant Deum, vt indignetur grauiter & dicat: dedi vobis dilectum meum filium, theſaurum precioſiſsimum & amatiſsimum, percupiebam loqui vobiſcum, inſtituere & informare vos, docere vos viam ad vitam æternam, ſed ecce, nemo eſt, qui velit audire, arrigere aures, & intendere voci meæ: cogor igitur in vos ſeriò animaduertere. Ipſemet namque Chriſtus dicit Ioan. 3. Hoc eſt iudicium, quòd lux in mundum venit, & homines magis diligebant tenebras, quàm lucem, mala enim erant eorum opera.

Ibidem. Idolum quoddam vidit Illuſtriſsimus Dux Ioan. Frid. repræſentans diuam virginem Mariam cum ſuo infantulo Ieſu. Ad eam ſi diues quis acceſsit, & coram ea orauit, infans ab ipſo ſe ad matrem conuertit, quaſi non dignaretur aſpicere peccatorem: isq; ideò ſuppetias & interceſsionem rogare deberet Mariam. Quando autem cœpit promittere magna donaria, quæ velit in monaſterium tribuere, puerulus ad eum denuò ſe reflexit propitius. Si verò magnis adhuc ingentiora & plura perrexit addere, infantulus magnam clementiæ, & fauoris, ac gratiæ ſpem ipſi facere cœpit, & extenſis manibus ſigno crucis ei benedixit. Erat autem excauatum interiùs hoc idolum & ſeris, funiculis, ac aliis machinamentis ſic compoſitum: in eo perpetuò delituit quidam ſacrilegus & nequam, qui traxit, flexit & mouit illa: ſicque homines miſeros vexauit, occæcauit, & fraudauit: vt oportuerint ipſi promittere & vouere quælibet. Si verò Sacerdotes volebant, vt infantulus ſe iratum & inclementem exhiberet cuiquam, faciem ab eo penitus auertit, & ſaltem tergo aſpexit.

Eiuſmodi ſtatuam reperit alicubi etiam Rex Angliæ, & populo commonſtrauit publicè, & deinde perfregit, ac diſsipauit.

Verùm præſtaret, eiuſmodi res probè aſſeruari, quò poſteri noſtri viderent, quales fuerint homines Papiſtæ, qui ſe nulla labe maculatos ſubinde gloriantur, vt ſic manifeſtè ſuorum dolorum & fraudum poſſent redargui & conuinci.'

Et hanc imaginem acquiſiuit Princeps VVolffgang de Anhalt in bello Ruſticorum, & dono dedit clem. Principi meo, Duci Saxoniæ.

Ambro-

Ambrosius Catharinus Politus, Dominicanus, 1517.

Antagonista Lutheri.

SCripsit de consecratione in ipsorum (patrum Tridentini Concilii) Missa proprium librum: &
multorum testimoniis, multisq; rationibus probat, Christum non iis verbis consecrasse, qui-
s ipsi in sua Missa consecrant. Quod est notatu longè dignissimum : vt tantò magis appareat,
anti sit eorum Missa facienda.

Fatetur alioqui, plures Pontificios valdè ægrè hoc dogma ferre, adeò, vt propterea de ea con-
ouersia dicere audeat, quòd omnes eò in ipsum, veluti scopum, sua spicula colliment. Quin etiam
nfitetur, ita suos Papistas vrgeri, & veluti in angustias quasdam redigi in disputatione de Missa
non possint inuenire rationem euadendi, & respondendi: atque adeò in varia dubia concludi,
ipsimet inter se dissentiant.

Composuit quoque hic idem Catharinus librum de Imaginibus: in quo confitetur, vehe-
entem disceptationem esse inter suos Papistas de imaginum adoratione, cuius verba amplioris
dei gratia adscribam.

Verùm (vt ab initio diximus) de ipsarum imaginum cultu, ac veneratione etiam inter Ca-
olicos disputatio aliqua est: videlicet præter vtilitates prædictas, & solatia spiritualia, quæ de
naginibus capiuntur, vtrùm etiam ad hoc sculpantur, vel pingantur imagines, vt ipsæ adoren-
r, & aliquis eis cultus reddatur. Sunt enim, qui hoc omninò negent, & clament, esse idololatri-
n. Videntur autem non futilibus argumentis moueri, nec absque maiorum, imò etiam scriptu-
rum authoritate, &c.

Vlricus ab Hutten, Eques, Cardinalibus, Abbatibus, Episcopis, 1517.

Præpositis, & vniuerso Sacerdotum concilio, Lutherum, & veritatis, ac libertatis causam apud VVormaciam nunc impugnantibus, resipiscere.

SI per machinationem istam vestram, qua tutum non est inter homines versari nobis, licuisset,
quæ nunc scribo, vestris coràm auribus magno animo, & optima conscientia ingessissem. Nunc
ia vos per potentiam video æquitatem opprimere, & leges conculcare: continebo præsentiam
uidem meam à vobis, sententiam tamen & veritatis testimonium non continebo. Quî possem e-
im? cui propositum est, si moriendum etiam sit, non deesse æquitati, & pro patria libertate contrà
ppressores & tyrannos, ad vltimum vsque spiritum depugnare.

Neque hoc tantùm, vbi ad me (quem nescio cui nouæ calamitati reseruatis nunc) ventum
erit, sed vel maximè iam, quando Martinum Lutherum, hominem vita & moribus sic proba-
um, vt ne ab inimicis quidem vobis improbatus adhuc ibi sit, prædicatorem veritatis, & Euan-
elicæ doctrinæ dispensatorem fidelissimum, per scelus & iniquitatem affligi à vobis, lacerari, &
oncerpi, video. Vbi egregios habeo concertatores vos, qui desperata probatissimarum scriptu-
arum authoritate, diffisi ratione & testimoniis, mutantes clypeos, Danaûmque insignia vobis
ptantes: id est, ad pessimas artes inito refugio, armati fraude & dolis, nouo certandi vsurpato ge-
ere, edictis oppugnare nos paratis.

Rem nouam & inauditam, vestroq; indignissimam officio & instituto.

Quid autem vi & coactione opus vobis est, qui huiusmodi certamen decertatis, in quo cogi ne-
no debet? Aut quid Imperatorum epistolis & diplomatibus opus vobis, qui tot habetis, quæ tueri
os debeant, sacras & irrefragabiles scripturas?

Sed etiam vltra leges, & Christi instituta extulistis potentiam vestram: & iam non scripturæ
estimonium, sed vestræ maiestatis intuitum vincere vultis. Estis enim Episcopi ac sacerdotes: &
Christi vicem agitis hîc. Quare obsistere vobis non licet: neq; dicere quicquam aduersum licet, imò
tiam non sentire. Nam & conscientias vobis nostras subiicitis. Et quod à vobis dictum aut fictum
uerit, pro sacro & sancto haberi debet. Nulla contrà ratio, nulli testes valere debent. Vos audiendi,
os sequendi estis, quocunque abduxeritis.

At iam ampliùs non sequemur: quandoquidem non sequimini ipsi Christum. Si sequeremini
nim, vtiq; posthabitis opibus, deliciis, ambitione & luxu, crucem eius ferretis. Sed quia discessistis
b illo, donec quidem abestis, non accedemus ad vos. Quò minùs enim à cæcis ductoribus in erro-
em abstrahamur, melior Apostolus Paulus multò antè cauit: iubens, se suiq; similes, qui exempla-
ia vitæ nobis esse possint, sequi: neq; vnquam abire post eos, qui malè ambulent, inimici crucis:
uorum, inquit, finis perditio est, quorum Deus venter, & gloria in dedecore ipsorum: qui terrestria
urant. Conuersationem enim Apostolorum (qui verè sunt) in cœlis esse.

En, quàm Propheta Apostolus graphicè vos descripsit: quàm omnium oculis atque animis
itam vestram exposuit. An parùm agnoscitis de vobis dictum, cùm huiusmodi vitæ conscii vobis
itis? neque aliter ambulare vos omnes sciant, omnes videant, quàm post voluptatem carnis, ac
disse crucem Christi: cùm dura omnia fugiatis, neque vnquam aduersi aliquid pro Christo fera-
is: in omni mollicie, inertia, & deliciis vitam agatis.

Sed quomodo vim ferretis, quibus iustitia grauis est? Aut quomodo maledictum audiretis, qui veritatis sonitu offendimini? Verbera autem, tormenta, & mortem pro Christo pateremini? cùm, si quis à somno vos excitet, aut aliquid voluptatem istarum interturbet, bellum indicatis? Ergò igitur ex irrefragabili sanctiss. vatis prædicto, finis perditio manet vos.

Nam deum ventrem colitis, & gloriam posuistis in dedecore, nullamque habentes in cœlis conuersationem, neque aliquid minùs quàm Christum expectantes, omni cura & solicitudine ad terrestria vos accommodatis. Et tales cùm sitis, legum tamen, morumque regimen ad vos trahitis. Cumq; in vobis dissoluta sint omnia, & confusissima, tamen sine prouocatione imperium vobis pertinacissimè vendicatis.

Vbi sunt isti patientes, qui hæc ferre possunt? Vos autem, quando erit, vt in tanta improbitatum & scelerum licentia, modum inueniatis? Nihílne vbique temperabitis vobis? Nihil curabitis? Neminem respicietis? Certè periculosam istam vobis securitatem arbitror. Nam vt non tangat nos indignitas, neque pudor vos turpitudinum vestrarum apud homines subeat, illos perpetuò in vos excubantes Dei oculos non verebimini? & pœnam, quæ huiusmodi facta manet, non timebitis? Sic viuitis, vt pudicam coniugem nolit quis domos vestras adducere: & tamen imperare in publico vultis.

Possemus ferre imperium, quorum fugimus consuetudinem? Ecce autem, quàm nihil cum CHRISTO, nihil cum Apostolis conuenit: & tamen Spiritualem vocatis sectam vestram, homines adeò carnales, vt studio voluptatum mundi huius, omnem saniorem mentis cogitationem longissimè à vobis relegetis: nihil quærentes aliud, quàm regalem istam vestram opulentiam quod sustentet. Diuitias autem fraude, & perfidia expeditis vobis: neque in alium finem, quàm vt malè partis vtamini longè adhuc peiùs: nihil priùs affectantes, quàm vt profundissimam vestram gulam expleatis: toti luxuriæ dediti, inertiæ deuoti, in desidia longè ignauissima torpentes: vt rectiùs popinam hanc, aut cauponam, quàm Ecclesiam dixeris.

Neque tamen, cùm habetis hæc, adhuc contenti estis; sed vrbem quoque Romam ceruicibus nostris imponere cogitatis, iugum & grauius, quàm vt ferri possit, & fœdius, quàm vt à viris debeat. Quasi nec vsquam sit, nec esse debeat Libertatis vindex: & sic animos vobis desponderimus, vt ne reuocare vnquam ab errore liceat.

Quin aliquando vos recognoscitis, & facta istiusmodi vestra perpenditis, ac illud prospicitis: fieri non posse, quin aliquando isti vestri mores summam in vos licentiam infimo cuique faciant? Videlicet, vt vobis pecuniæ sint, non ad vsum necessariæ, sed ad luxum iam superfluæ: vt in voluptatibus degatis, in deliciis molliter versemini: neque aliquid non assequamini inexplebili ista vestra auaritia: cedantque omnia ambitioni vestræ, cupiditati omnia pareant: vt nunquam sitis voti vbique compotes: omnia omnium commoda auerti par est, omnium detrahi necessitati, neque suum cuiquam esse. Quinetiam, vt causam defensam habeatis, Euangelium mori oportebit.

Quis tam trito est collo, & sic assueuit iugo, vt in tanta scelerum vestrorum accumulatione, præsertim rerum oblata opportunitate iam, excutere illud non velit? Aut si homines nolint, neque vsquam mens, nusquam ratio sit, CHRISTVS tandem suis deerit? Vos Apostolorum loco habeant homines, ab illorum instituto cùm viuatis alienissimè: & clericos vocent, quasi quos vt meliores Deus sortitus sibi sit: quibus dicit, Ego sum pars vestra: cùm minùs nihil agatis, nihil minùs cogitetis, quàm quod Apostolorum est, & ad clericos pertinet?

Imò cùm peruersiùs nemo viuat, nemo Deum minùs esse putet, nemo sic fas nefasque, sacra & prophana omnia misceat & confundat. Nam quis vel in re nummaria audet fidē habere vobis? cùm soleatis interpretari, lucrum esse Ecclesiæ, vbi quid fraude & impostura, vi & violentia acquisiuistis: & à iureiurando sciant omnes, facilimè absolutionem dare Pontificem Romanum.

Proinde, aut finite haberi vos vt viuitis: aut opere, factis, & vita ostendite, esse vos, quod vocari vultis. Et tunc, vbi facta conuenient, noueritis, esse Sacerdotes vos, non dominos: Dei ministros, non seculi gubernatores. Opes vestræ cœlestes sunt, non terrenæ. Nam si quid aliud habueritis præter Dominum, non erit iam Dominus pars vestra, neque vos clerici eritis. Qua ratione iam statim non estis. Omnia enim præposterè agitis & transuersè: cùm interim tamen de nostra viuatis eleemosyna, & patrimonia nostra indigni atque immeriti deuoretis, nulla etiam cum gratiarum actione, sed contemtu adhuc Dei atque hominum. Tanta mercede, vt scelera eueherentur, tyrannidem nobis comparauimus.

Olim clericorum sanctitatem venerabantur seculares homines, nunc opes & potentiam formidare cogimus. Et iam Euangelium neque ipsi prædicatis, neque prædicari ab aliis, nisi magna interposita cautione, finitis: timentes, ne quod vobis vlcus tangatur. Ac LVTHERO, quia veritatem dixit vobis, exitium molimini: alios, qui optima conscientia tyrannidi vestræ reclamamus, auferre è medio cogitatis.

Quid tandem futurum est? Quibus non malis causam aliquando dabitis? Si quando Dei

manda-

andata exponeretis nobis, & Euangelium prædicaretis, interim tamen vt nunc viueretis: vtique timo iure admusitaremus: cur ergò hic ipsi non viuitis? At iam & docere vos, si sciatis etiam, det: & pessimè viuere non pudet. Quid adhuc sacerdotum & Episcoporum nomina adscribi- vobis, & de Ecclesiasticorum classe censeri vultis?

Potest quicquam minùs conuenire, quàm cum his nominibus vestri mores, vestraque ta? Tandem si vultis sidere in sublimitate honorum, etiam perfectitudinem vitæ induite: nec ab piscoporum titulis, sed onere gloriamini. Nam quousque carnalia nostra metetis, cùm spiritu- a interim nulla nobis adseminetis? Sempérne nostra de pecunia vestri erunt sumtus, etiam ad vi- turpitudinem confouendam?

Paulus cùm Euangelium prædicaret Thessalonicensibus, ne oneri esset ipsis, si penitus eo- m sumtibus aleretur, die ac nocte opus interim fecisse se, scribit. Atque is, quasi vitæ rationem æ reddens, testificatur, exhortationem suam non fuisse ex impostura, neque ex immundicia, aut m dolo, neque Euangelium prædicantem se quæsiuisse, vt placeret hominibus, sed vt Deo: atque itur nihil studio auaritiæ vel inanis gloriæ admisisse: vnum laborasse, vt optimis doctrinis & in- tutionibus foueret & enutriret.

Tale quippiam vos agitis? Aut cùm non agere vos, sed ex toto contrà factos atque aptos atis, tamen in Apostolorum locum audetis succedere? atque hoc prætextu immunitates, iuilegia, & libertatem, quam nulla Respub. ferre posset, vendicatis? Omnia in omnes licere bis, vultis, in vos nemini quicquam? Quis modus indignitatis? Aut quem impotentiæ finem tuetis? Proripite à purissimis fontibus vos, immundi porci. Excedite sacris adytis, scelesti nego- tores. Ne tangite manib. toties pollutis sacra altaria. Nam quid cum Christo Domino vobis, qui ui facti estis mammonæ iniquitatis? Secundum carnem estis, atq; igitur quæ carnis sunt, sapitis.

Huc spirituales homines, qui, quæ spiritus sunt, sentiant, quæruntur.

Atque igitur quid vobis cum eleemosyna parentum nostrorum, quam in pauperes Christi ogandam illi concesserunt: & idcircò ad Ecclesias conferentes, hæredibus nobis ademerunt?

Quid ad pios vsus contributis, ad crapulam, scortationem, fastum, & pompam abutimini: m interim boni multi & religiosi homines esuriant?

Quid vos in luxu abundatis: cùm meliores vobis, & quos hunc tenere locum oportuit, me atque algore conficiantur?

Quid pecuniam Ecclesiæ, quam egentibus distribui decet, in popinationibus & nequissi- is nequitiis profunditis & dilapidatis?

Vos Lutherum damnabitis, diuini verbi annunciatorem inuictum: cùm è vobis idoneus llus sit, doctrina vel cohortatione excitare fidem Christi? Vos in ocio & desidia, ac omni leuita- genere luxuriantes, summis viribus & opere maximo laboranti in vinea Domini molestiam ob- etis? Imò, quia fructum facere videtis, per scelus opprimetis? Sic alienæ industriæ ignaui ipsi & llius bonæ frugis inuidebitis?

Quinetiam idcircò persequimini, quia veritatem docet: quam postergantes vos, in locum e- s Pontificum constitutiones, meras nugas, sed quæ seria vobis dicant (nam lucro sunt) supposuera- . Et nunc irreprehensibilem eius doctrinam, nouis mendaciorū cuniculis aggressi, ipsum autho- n optimi meriti conscium sibi, inuidia virtutis eius, & dolore interuersi vobis lucri, euertere & pes- dare conamini. Timetis, n.ne, si reuiuiscat Euangelium, vestræ authoritati decedat nonnihil.

Nimirùm frugalitatem cùm doceat ille, ac purè nos sancteq; velit viuere, & iam passim acci- atur eius doctrina: vos, qui in copia & luxu, in stupris & flagitiis supini decubantes, ætatem dege- consueuistis, periculum vobis futurum intelligitis. Neq; non erit. Quare etiam libros eius, plenos nnis probæ institutionis, exuri passim curastis, eorumq; lectione humano generi interdicitis: ma- festamq; voluntatis vestræ significationem datis, cupere vos, nec ingenia esse in Germania, & vir- tem omnem depressam atque extinctam.

Vbi tam placidum est ingenium, quod atrox iniuria non accendat? Quem reliquistis vlteri iniquitati locum? Obtenebrata iam diu veritas fuit, & obscurata Christi doctrina: hæc diuini- oborta lux est, vos extinguetis?

En pastores Christianæ plebis, quos cùm orare deceat, vt sermo Domini currat, & glorifice- , impedimentum obiicere illi videmus, & dedecus admoliri. Inspiciat hæc ab alto Seruator Chri- s, & iudicet: tandemq; efficiat, vt in capita inuenientium regerantur tam noua, tam insolita sce- is & impudentiæ exempla.

Sed vnctis vobis & consecratis manum admoliri nemo audet, vbi pulchro prætextu, verba risti, & sacræ scripturæ authoritatem, ad tutelam scelerum & fraudis vestræ detorquetis: & cùm igioni nusquam, vestro vbiq; lucro consulatis, religionis tamen summam ad vos contrahitis: & Christianismi totius fastigio audacissimè & impudicissimè vos ingeritis. Nihil enim pudet vos dicere iam, aut facere.

Sed non succedet in perpetuum fraus: neq; semper proficient doli. Et iam fortè periculosissi- nutat res. Id quod nec ipsi ignoratis, & intelligere alios ac sentire videtis, quàm metuatis causæ træ. Ipsis enim factis documenta datis palàm, saluis veritatis & fidei monumentis, consistere ve- am tyrannidem non posse. Vbi miror, spem fuisse vnquam vobis, perituros. An in mentem n veniebat vobis diuini illius oraculi, cœlum, terram, & omnia transitura, Christi verba non nsitura?

Itaque oppugnate nos, quantis omninò poteſtis viribus, nunquam tamen expugnabitis Fundamentum habemus Chriſtum: atque igitur ruinæ ſecuros conſtitutos nos arbitramur. Quanquam rectè ſummo in precio haberemus vos, ſi inter nos laboraretis, & in Domino nobis præeſſetis: nunc crapulari vos, ſcortari, & per omnia ineptire, grauiter nihil agere, vel cogitare cùm videamus, hoc permittemus vobis, vt de fide, quam nullam habetis, & religione, quam nullo opere agnoſcitis, iudicetis? Quibus tandem præſtigiis ita creditis deſtitui poſſe nos, vt non aliquando reſipiſcamus?

Præcipit Paulus, & per Chriſtum obteſtatur, vt nos ſubducamus ab omni, qui inordinatè ſe gerit: & Timotheum vult ſeiungi ab iis, qui quæſtum putant eſſe pietatem. Quod cùm oculis obiectum ſit, & auribus inſonet, tamen ſperandi finem non facitis, in ſeruitutem delapſos nos, haud vnquam remerſuros. Et perpetuò ſucceſſurum arbitramini, vt precario quaſi ſub vobis victu agamus, homines extremè dementes, & iam animis pariter ac ſenſibus deſtituti.

Quid enim non videtis, moueri hæc poſſe, auferri non poſſe? Nam concutietis forſitan, nunquam tamen conuelletis. Veſtra autem iſta quis diuturna fore credat, qui quidem viderit, & ſi ſperetis adhuc, tam anxiè tamen interim metuere vos? Quare hunc deſinite inaniſsimum obuertere nobis metum, & terrendi finem facite.

Scimus, à quibus abſtinere vim oporteat, quorum veneratione teneri, & maieſtatem vereri conueniat. Neque ignoramus, quid debeatur veris Dei Sacerdotibus, & quàm non ſit hoc polluere religionem, aut ſacra prophanare, homines nihili, & non virtutis tantùm inanes, ſed per fraudem etiam & dedecus, ſacratiſsimum nomen peſsimis moribus obtegentes, ab Eccleſia Dei vi ac violentia repellere, eorumque ab oppreſsione manibus & gladiis vindicare nos.

Quia enim ſtomachum mouiſtis mihi, audeo dicere, ex vobis neminem eſſe Epiſcopum: Omnes enim emiſtis Epiſcopatum. Neque aliquem ex vobis merita, ſed aurum prouexit ad gradum hunc. Illam gratis dandam gratiam pecunia æſtimaſtis: & ideò gratiam non habetis: quare etiam Epiſcopi non eſtis. Quamquam vt non interceſſerit iſta nummatio, & tantùm per manus impoſitionem facti Epiſcopi ſitis, tamen abhorret vita: nec Epiſcoporum in vobis opera videmus, quòd non ſequimini ea, quæ haudquaquam redarguendus ordinis iſtius inſtitutor Paulus, in Epiſcopis & presbyteris deſiderat.

Nam inculpatos & irreprehenſibiles vult eſſe, vigilantes, ſobrios, modeſtos, Dei diſpenſatores, hoſpitales, bonarum rerum ſtudioſos, temperantes, pios, iuſtos, ad docendum aptos, veræ & ſolidæ eruditionis tenaces: qui idonei ſint, qui exhortentur doctrina ſana, & contradicentes conuincant: non præfractos: iracundos, rixoſos, aut percuſſores: non vinolentos, nec turpi lucro deditos, aut auaritiæ ſtudioſos: etiam fama integros, & in quos ne ſuſpicio quidem mali cadat. Vult enim, in opinione quoque hominum de ſe bona verſari tales, nec vtcunque calumniæ obnoxios eſſe.

Et vt videatis, quàm non ferat corruptos in Epiſcopis mores, ab eorum etiam familia integritatem & vitæ innocentiam poſtulat. Qui ſi Epiſcopos cenſeat hodie, creditis, in vobis ferat deprauatam viuendi conſuetudinem: cùm Epiſcoporum liberos & miniſtros voluerit probatis eſſe moribus?

Proinde animum aliquando aduertite, vt vos cognoſcatis. Ac illud deſinite, hominum iudicia cogere, & velle per terrorem à nobis extorquere: vt, cùm ſitis ab Epiſcoporum officio alieniſſimi, plus tamen, quàm veris Epiſcopis debetur, vobis tribuamus. Audite verò Chriſtum, vt ad eius doctrinam cùm vos formaueritis, non ſine fructu nobis quoque præeatis.

Atque vt non tantùm nomine, ſed re quoque ipſa beati ſitis, mittite caducas ſeculi opes: & frugalitatem hîc colentes, theſaurum in cœlis conſtituite. Pro laſciuia verò & vitæ petulantia, luctum diligite, pro ferocitate manſuetudinem, pro ebrietate & crapula ieiunium & ſobrietatem, pro ſæuitia miſericordiam, pro mala conſcientia mentis puritatem, pro turbulentia & ſeditione pacem induite: ac tandem diſcite, non molliter delitias ſectari, ſed fortiter dura pati. Conuicia ab aliis ferte, non ipſi priores facite.

Quales cùm eſſe cœperitis, etiam in vos congruent magnificæ illæ appellationes, SAL terræ, LVX mundi, & ſi quid eſt huiuſmodi. Tunc etiam vos fertiliſsimos vitis illius palmites vocabimus, & ius ligandi ac ſoluendi hîc, quòd in cœlis quoque ligatum & ſolutum ſit, concedemus. Neque enim, vt nunc videbimus, ex hominibus quærere gloriam vos, ſed dare illam Deo, aut fraudare in negocio fratrem, vel per inuidiam opprimere: ſed fideliter conuerſari, in charitate exhortari, & doctrina fouere addecet.

Propterea non vt nunc propter rapacitatem intolerabiles, ſed propter obſequium & liberalitatem eritis omnibus deſiderabiles. Tunc enim videre licebit, non multis nocere vos, ſed prodeſſe omnibus.

Huc animos aduertite, hunc vitæ ſcopum vobis ſtatuite. Nam quid vanos titulos, & inanem appellationem ſatis eſſe arbitramini, cur honorem habeamus vobis? Vita æſtimatur hoc, & factis.

Noſſe autem decet vos ſecundum Pauli doctrinam, quomodo verſari oporteat in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei, columna & baſis veritatis. Ille certè Epiſcopum formans, ſtude, inquit, te-

im probatum exhibere Deo, operarium non erubeſcendum, rectè ſecantem ſermonem veritatis Sectare iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. Certa bonum cer men fidei. Atque iterum: Eſto forma fidelium in ſermone, in conuerſatione, in dilectione, in ſpiri- in fide, in puritate.

Quale eſt hoc autem, de ſe quod profitetur ille? Si adhuc hominibus placerem (inquiens) riſti ſeruus non eſſem. Et quod à Ioanne dicitur: Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in Quoniam omne quod eſt in mundo, veluti concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, altus vitæ, non eſt ex patre, ſed ex mundo.

Ne verò (quod Hieronymus cauet) lucra ſeculi in Chriſti quærite militia. Sic autē agite Epiſco- : vt non ſitis oneri, ſed adiumento: & quemadmodum ille ait, non vt vos expleamini, ſed vt ne inanes remaneamus, pro quibus omnia decet expendere vos, vitam etiam, exemplo eius paſtoris, animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, vobis exemplum dans, quod imitaremini.

Sed quid hæc ego fruſtra apud vos, animales homines, non accipientes ea, quę ſunt Spiritus Dei? nam autem acciperetis. Nam in veſtram hoc rem eſſet: qui valdè metuo, vt citra ingentē Reipub. riſtianæ concuſsionem, redigi in ordinem poſsitis. Sic pertinaciter enim errorem defenditis, vt a- biſsima opus eſſe medicina videatur, quò grauiſsimo languentes morbo, in ſanitatem reſtituami- Quod reputanti mihi, in mentem venit, hæc illa eſſe periculoſa tempora, quibus de nunquam fal- vates Paulus prædixit, cùm ait:

Erunt enim homines ſui amantes, auari, faſtuoſi, ſuperbi, maledici, parentib. immorigeri, ingra- npij, carentes affectu, neſcij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes, bono- proditores, præcipites, inflati, voluptatum amantes potiùs, quàm amantes Dei, habentes for- m pietatis, ſed qui vim eius abnegàrint.

Ex quib. verbis non obſcurè ſentitis, quos homines futuros impedimento fidei & religioni præ- erit? Aut non agnoſcitis vitam moresq; veſtros hoc in ſpeculo? Sed quemadmodum peſsima taturos vos ille, & idcircò fugiendos, præmonuit: ita exitum quoq; rei eodem præuidit ſpiritu emadmodum (inquiens) Ianues & Iambres reſiſtebant Moſi, ita & hi reſiſtunt veritati, homines nte corrupti, reprobi circa fidem: ſed non ampliùs proficient: ſiquidem amentia illorum cui- s erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit.

Atq; hoc eſt, quod ſæpè ego monui: fore, vt nimia iſta immodeſtia, ac impotens tyrannis veſtra tium vobis accerſeret neceſſariò. Iam enim omnes vident & cognoſcunt, fraude & verſutijs coa- m veſtram audaciam in immenſum progredi, ipſos vos indignisſimè rerum capita haberi, vt e- nplo vitæ meliores alios reddatis, qui eſtis ipſi magna ex parte ob luxuriam & libidinē muliebri- nfames. Sed ibi conſilium fallendi exquiſiuiſtis, vt ne liceret in mores veſtros cuiquam decla- re. Atque igitur LVTHERVM inuaſiſtis primùm: cuius damnatio ſi procedat, certè me quoq; reſſum iri. Quanquam mea longè alia ratio eſt. Etiam enim victoriam ſpero: tantum abeſt, tem mihi vt deſperem.

Vos autem quomodo credemus viam virtuti patefacturos, cùm claudatis veritati? Illa tamen latebit, ſed oſtendet ſe, inuitis vobis: vt iam quoq; videre licet oculis atque auribus hominum, lapidibus & roboribus, ſi nos taceamus, proclamantibus. Sed non tacebimus.

De me enim quod polliceor: addam ſtimulos libertati, ſubdam calcaria, incitabo, impellam. os non habebo ſtatim aſſentientes, vincam aſsiduitate commonitionis ſalutaris, cogam pertina- neceſſaria. Neq; aut cura mihi, aut metus eſt, ne qua hanc ſortem fortuna aggrauet: paratus in mque, ſeu perniciem excitare vobis magno patriæ huius commodo, ſeu nulla mea mala conſci- ia ſtrenuè occumbere.

Nec ſtulta hæc temeritas eſt: falsò enim interpretamini. Virilis & ſumma cum honeſtate con- cta Libertas eſt. Quare vt videatis, quantâ veſtras minas fiduciâ contemnam: donec quidem aut herum, aut huiuſmodi quenquam perſequemini, hoſtem me vobis profiteor infenſiſsimum. que hanc voluntatem mihi nulla veſtra vis, nulla fortunæ iniuria auferet, nec mutabit qui- n.

Portò, vitam cùm abſtuleritis: hoc meum tamen, quò minùs permaneat, in patriam benè me- m, hoc rectè factum vt moriatur, non efficietis. Quod in curſu eſt, forſitan ſiſtetis: quod fu- um, præuenietis: quod factum verò, infectum non reddetis. Fieri enim non poteſt, vt cum vita ul auferatis vitæ memoriam. Non. Mihi quidem ſicut dubium eſt, ad quem hæc tendant exitum, certum proponitur, optimæ conſcientiæ opinionem ad poſteros venturam. Hunc maximum vi- tuctum cepero.

Et vt alia quoque de cauſa pertinaciſs. eſſe mihi perſequendi vos obſtinatiam, cognoſcatis, à ò præmium mihi, ſi quid contra vos obtineam, ſpero: quò minùs arbitremini, pœnam me time- Gratum enim illi eſſe ſcio: vt amotis à ſacrorum contrectatione talibus, locus ſit ijs, qui dignè niniſtrent. Et in extremo illo iudicio tutum magis fore confido, offendiſſe vos, quàm demeru- : & cum tumultu exegiſſe melius, quàm per quietem patienter tuliſſe: præſertim piam commo- ionem cùm ſitis aſpernati.

An memoria excidit vobis, impeditæ alioqui per vinum & crapulam cogitationis, quòd, cùm è aliquantum modeſta exhortatione aggreſſus eſſem, bellicum ceciniſſe me clamabatis? Ita in- tum fuit hoc vobis, ita indignum factu viſum. Quare etiam mathematicum illum nuper ve- non eſtis, apud grauiſsimum concilium, quaſi læſæ maieſtatis reum agere: quòd vos in reti au-

cupatio, quod nescio quis captabundus attraheret, depinxisset. Ita teneros habemus vos & delicatos, atque omnis iniuriæ impatientes.

Non describi vultis, non pingi, non fingi. Si quid omnium fiat, capitale esto. Quod vt obtineatis, tamen ita modum dissolutè & turpiter viuendo exceditis, vt perire vos vestro iudicio necesse sit.

Priùs, quicquid foris fuit, depasti estis: nunc hærentes in medullis nostris, & viscera iam aggredientes, quis vel mediocriter fortium potest continere se, quin impetu, vi & violentia inuadat, vobisque cædem & exitium moliatur?

Ipse imò non feret diutius indignitatem Dei Ecclesiam onerantem populus Christianus, passim iam patrimoniorum exitium, corruptionem morum, & vitæ pestem clamitans vos, & diris ac deuotionibus insectans. Vos tamen, quasi in omnium sensib. quæ insita sunt, vlla pertinacia vinci queant, ambitione quadam plus quàm pharisaica inflati, non desinitis LVTHERO, viam veritati facienti, & ob id magnis adiuto omnis generis hominum fauoribus, mortem, & si quid inueniatur morte adhuc grauius, tæuissimè & atrocissimè intentare.

Quem virum fingite errasse: quanquam minimè cura vobis est, in Ecclesia erret quis, an benè sentiat vel dicat: neque hoc negocium accepissetis vnquam, nisi de vestro luxu & potentia agi vidissetis: tamen vt errauerit, vtrùm vt inimicum hostiliter infestare, an vt fratrem piè comonere decuit?

Agite verò, vbi (quàm diu conati hoc estis) vlla in vobis apparuit vel imago charitatis? Vbi cordium puritas enituit, & animorum sinceritas? Nonné præcipites irruistis, neque cum ratione egistis quicquam? Nónne, vt innocentem damnaretis, multa à vobis in eum ficta & ementita protulistis? Nónne in gratiam Rom. Episcopi, per insidias conati estis opprimere? Nónne etiam nunc, omnibus honestissimis viris reclamantibus, hoc agitis: vt non auditum, non conuictum, sine crimine & testibus, damnatum pronunciet Imperator Carolus?

En præclaros vitæ magistros, qui in omni sinceritate & mansuetudine præeant alijs. Est hoc Episcopos esse? Aut Christianos est hoc esse? Si nos vexarent alij, vos consolari debebatis. Quàm præposterè aguntur igitur omnia. A quibus bonum sperare conueniebat, ij mali inferunt abundè satis: ac molestijs nos, dolore, & afflictionibus aggrauant.

Nónne igitur rectissimè cum Ambrosio, autore graui & sancto, vobis dixero? Nomen habetis inane, & crimen immane: honorem sublimem, & vitam deformem: deificam professionem, & illicitam actionem: religiosum amictum, & irreligiosum prouectum: gradum excelsum, & deformem excessum. In Ecclesia habetis cathedram sublimiorem, & reperitur conscientia vestra humilior: locutionem simulatis columbinam, & mentem habetis caninam: professionem monstratis ouinam, & ferocitatem habetis lupinam. Vt per prophetam possit responderi vobis: Populus hic me labijs adorat, cor autem eorum longè est à me. Etiámne hæc in vos non competunt? Aut modus & mensura est eorum, quæ ex probatissima Scriptura in vitam & mores vestros dici possunt?

Verùm surdis cantilenam hanc, vt priora omnia. Sic in LVTHERO estis, vt neq; oculis, neq; auribus vti rectè liceat. Talis est inuidia. Sic vos occæcatos reddidit furor. Ita stuporem mentis incussit iracundia vobis. Vbi vt reliquorum omnium gratiam vobis faciam, ista excogitata à vobis ingeniorum supplicia minimè omnium ferenda videntur. Quid indignius enim, quàm proscribi ingenia? exuri libros? aboleri literas? interimi Scripturam? Etiámne studendi nobis solatium adimetis, & scribendi fructum? Colloquendi & familiariter conuersandi vsu interdicetis? homines extremè inclementes & barbari.

Sed hæc si vulgò moneretis, & in populo conaremini, tamen bello & cæde vindicanda viderentur. Nunc in illis (ô patientiam Germanicæ nobilitatis) Imperatorijs auribus hæretis, quas pessimis institutis, & conatibus supra modum impijs & sacrilegis oppleuistis. Et iam edictum extorsistis illi, magnū damnationis nostræ præiudicium. Verùm agite, furite, vtimini successu, neq; à quoquā, in cogitationem quod venerit, dicto aut facto continete vos: ruite per vesaniam, ite præcipites, impellite, vastate, proterite, vecordes & amentes inuadite & inuehimini. Etiam nostra aliquando aderunt nobis tempora. Quanquam interim videte, qui rectores iam nunc estis Imperatoriæ iuuentæ, quò abducatis hoc ingenium, reddituri procul dubio consiliorum omnium istiusmodi rationem apud eos, apud quos minimè voletis.

Scio, quæ est indole, diu renuit iniquiss. postulationem. Verùm efflagitationibus fatigatus, etiam minis compulsus (nam & huc impotentiæ peruenistis) vt & molestia vacaret, & periculum declinaret, dedit quod dare non potest: si posit, non debet. Hoc vos exultatis, hoc inuicem gratulamini: & quasi Babylone debellata, sic triumphatis: cùm id minimè nos moueat: quemadmodum illa quoq; vlteriùs, quæ deminamini, exilium, & mors, digna (vt vobis videtur) præmia, quæ libertatis assertoribus rependantur. Nam vt persuadeatis illi, inceptam proscriptionem vt exerceat acerbissimè, nos rebus, patria, etiam vita exuat: tamen multa & interim, & in futurum metuenda vobis sunt.

Primùm enim videtis, nobis quoq; coniurandi pro partibus nostris & causam esse, & occasionem. Deinde meminisse vos decet, si quid in his rebus (vt varia est fortuna) malè cadat, fore, vt innocentiss. Principis lapsū à vestris manib. requirāt homines. Discite verò mortales homines, inter blāda fortunæ obsequia eius mutabilitatē habere suspectā. Nō possunt diuturna hæc esse: cū sint fortuita.

Sed ita forsitan DEO visum, vt ipsi prouocetis exitium priùs vestrū, quàm inferre alij cogitent: ipsi persequendi vos causam antè detis, quàm alij quærant. Certè enim spe finiendæ potestatis

vestræ

...træ multi aguntur nunc. Multi vbiq;. Præsertim tot fortes viri non ferent libidinosè & crudeliter ...perantes vos. Non ferent.

Vt autem peruincatis libertatis assertores nunc, fore prædico, ab huius motus compresſione, no... ...xacrioris multò initia vobis. Nam duorum hominum numero res tanta æstimanda non venit. ...atis, multos esse LVTHEROS, multos paſsim HVTTENOS: & si quid nobis accidat, eò ...ius futurum ab alijs periculum vobis: quòd cum libertatis assertoribus innocentiæ vindices, & ...uriæ vltores coniungi videbitis. Vnum omnium certiſsimum proponite, non defuturos Euange... ...suos defensores, non defuturos libertati vindices. Vbi si astuta vobis ratio est, etiam fortè non ...rit necessarium nobis consilium.

Iterum verò commonitos volo, quia se nimiùm superfudit vobis fortuna nunc, vt rerum viciſ... ...udinem cogitetis, & cupiditatibus aliquando vestris frenum ingeratis. Ad summum peruenistis. ...n non est, quòd incrementum concipiatis animo vlteriùs. De lapsu iam cogitandum est. Nam ...i procliue est omnibus, in edito qui consistunt: introrsus referte istos ambitionis fines, istam aua... ...æ metam arctiùs circumscribite, & luxuriæ modum ponite.

Nam quò se tandem illa porriget cupiditas vestra? Quem accumulandi modum statuetis? ...n aliquando vos respicietis: & non, quò tendatis, sed vnde veneritis, considerabitis?

Redite in viam. Redite, & ab errore, quando integrum hoc est, vos recipite. Semper fuit meli... ...recurrere, quàm periculosè procurrere. Estote non bonorum hostes, sed malorum vindices. Alijs ...odeste, non vobis concupiscite. Sic agite, vt medicinam à vobis sperare liceat, non timere vene... ...m. Imperate cupiditatibus vestris, & rationi parete: ac istum moderamini fraudis & imposturæ ...cessum.

Non perpetuò cæcutient, qui aliquot iam annos malè vsi sunt oculis. Videtis illam spirare li... ...rtatis auram, homines tædio præsentium innouare hunc rerum statum cupere. Vbi nescio, an tutò ...ſsimus nos contemni. Aliquando ex modica fauilla ingens statim incendium emicuit.

Hæc si in mentem vobis venerint, non poterunt non esse salutaria. Sin verò vlteriùs fortunæ ...endum videbitur, & LVTHERVM, pertinaciſsimè vt instituistis, persequemini, eadem opera ...ideor enim quod futurum est præsentire) fatum, quod vos manet, accersetis. Mementote autem, ...ndices esse Dei oculos in infima hæc semper directos, & desuper imminere vobis iudicium. Certè ...ofectò, innocentis viri damnatione capita vestra consecrata, sciatis. Imp. & Papa vt sup.

De Indulgentiis Iulii per eundem Huttenum.

FRaude capit totum mercator Iulius orbem:
Vendit enim cœlos, non habet ipse tamen.
Vende mihi, quod habes. Nam qui pudor, vt mihi vendas,
Ipsum te, Iuli, cuius egere vides?
Quin fera centimanos emittas terra Gigantes,
Iulius, expulso, vendat vt astra, Ioue.
Donec enim cœlos alius regit, & tonat inde,
Non ego tam magni muneris emtor ero.

Papa Iulii 2. descriptio per eundem.

QVi chalybe & duris amicitur Iulius armis,
Terribilis barbâ, terribilisq́ comâ:
Cui toruos horrore oculos frons occulit atrox,
Tartareæ ignescunt cuius in ore minæ:
Ille inquam gladijs atq́ occidente sagittâ,
Et terræ populis, & metuendus aquis:
Qui trucibus reges terrarum innexuit armis,
Qui tetrum excito seuit in orbe malum:
Ille tot exitiorum & tanti criminis autor,
Quo secum populis imminuêre duces,
Quiq́ manu, quiq́ ingenio dira omnia patrat,
Natus in humanum pestis acerba genus:
Cuius opus mors est, turpiſsimus ocia luxus,
Qui pacem cunctis abstulit, arma dedit:

Ille, inquam, talis cùm vitâ & moribus extet,
Dissimilis Christo dissimilisq́; Petro:
Quid facit, aut quid habet, quod tandem dicere posis
Dignum Romani nomine Pontificis?

Idem. Noui ego Episcopum quendam, qui cùm exploratū habuisset, quòd quidam Christiani sub vtraque specie cœnam Domini assumsissent, mandauit, ipsos in vincula conijci, & ibidem in perpetuâ fame sitique detineri. Posteaquàm autem adhuc vnâ vice tentauit ipsos, vtrum eligere vellent, & illi contrà verbis inniterentur Christi, de quibus se cedere negabant: iussit eos ante paratam exquisitis epulis mensam alligari, vt escas tangere nequirent: & ponè ministros subornari, qui dicerent: Accipite & edite. Quo pacto crudelissimus ille miseros homines enecuit.

Idem. Adeò apertè beneficia emuntur & venduntur, vt etiam mercatoribus illorum nundinationem permittant Romæ. Et ipse argento in Germaniâ redemi, vt lacte & butyro ieiuniorum diebus vesci liceret: & Romam veniens, nullum ibi clausum eo tempore vidi macellum.

Certum est, Moguntiæ quendam ex beneficio suo mulieri Florentinæ vectigal pendere. Qualiter hoc fiat, cogita. Et vidi quendam non doctum, qui tamen Romæ titulum Doctoris pecunia impetrauit, & Ratisbonæ Canonicus factus est. Præter nobiles enim & Doctores nemo admittitur.

Idem hic Huttenus Lutherum fideliter admonuit anno 1521. dum inquit: Ita statuas tecum, Luthere, quòd non tuam rem promoueas, sed eius, qui sit Dominus omnium in hoc mundo: ille de fine felicissimo contra pericula maxima iam deliberat.

Idem in libro ad Carolum 5. Imperatorem. Constitutiones ad suum libitum, ex lucri sui modo proposuerunt: quibus omnem hic libertatem obterebant, omnia nostra potestatis suæ nexibus constringebant: quæ maiorum nostrorum liberalitate Ecclesijs donata sunt, auarissimè ad se pertraxerunt. Episcopos in Germaniâ esse noluerunt, quibus non pallia magno vendidissent ipsi: omnes apud nos præfecturas sacerdotales magno suo comodo locandas sibi desumserunt. Primū aliquando, deinde quotannis iterum, iam tandem quotidie nouas indulgentiarum merces venales huc afferunt.

Tum absolutiones, dispensationes, relaxationes, & infinitas id genus bullas, fraudulentissimis apud vulgum vsi persuasionibus, in magnâ de se hominum opinione vendiderunt: atque his modis, & alijs compluribus (neq; enim numerus est) tantum pecuniæ, quantum dici non potest, diu iam trans Alpes hinc deportârunt.

Præterea multos sæpè hic, & in his principes viros, anathematis inflictu perculerunt. Quibusdam venenum miscuerunt: alios per speciem amicitiæ hostibus nefariè prodiderunt. Semper discordias inter Principes nostros excitârunt, & aluerunt, pulcherrimis sæpè reb. splendidissimis facinoribus, magno totius Reipublicæ Christianæ incommodo, ac publico malo, impedimentū attulerunt.

In eodem libro. Videmus, non esse aurum in Germaniâ, nec argentum penè. Si quod reliquum verò est, ipsum auarissimè ad se trahit, nouis quotidie inuentis artibus, ille sanctissimus Romanistarum senatus: vbi quid eripuerit verò, tum in pessimos confert vsus.

Vultis enim scire Germani, quæ vidi ipse, quid faciat Romæ nostra pecunia? Non nihil facit. Partem in nepotes suos, & cognatos profundit Decimus. Habet autem ita multos ille tales, vt prouerbio locum dederint, Leonis Romæ cognati, & affines. Partem absumunt tot Reuerendissimi, quos triginta & vnum pater ille vno, atq; eodem creauit die: tot Referendarij, tot Auditores, Protonotarij, abbreuiatores, Scriptores apostolici, Camerarij, Officiales, & id genus alij Principis Ecclesiæ primates. Nam hi post se trahunt maxima adhuc cum impensa, Copijstas, Pedellos, Cursores, Scobatores, Muliones, Stabularios, & scortorum vtriusque sexus innumerabilem turbam, ac lenonum exercitū. Alunt & canes, equos, ac simias, & cercopythecos, & huiusmodi multa, animi causâ. Domus verò extruunt, solido quidam è marmore, & gemmas habent: cœnantque lautè, ac splendidè vestiunt: & genio indulgentes, securè deliciantur.

In summâ, nostræ pecuniæ præsidio, magna ociatur Romæ pessimorum hominum multitudo. Nulla ibi religionis cura, magnus est contemtus, qualē vix apud Turcas esse arbitror. Fraudant, imponunt, furantur, mentiuntur, falsum obsignant, spe lucri omnia dicunt & faciunt. Propositum verò habent ibi omnes, pecunijs nostris insidiari, ac viuunt, vt edant, atque bibant, & sumtuosissimè delicientur: nostrisque impensis assequuntur hoc.

Has ob res immensam auri vim Romam quotannis hinc mittimus, nec adhuc intelligimus, perdi, quod sic elargimur. Imò non perdi rem tantùm, sed materiam fieri adhuc magnorum infinitè malorum. Itaque si philosophari libet, ob idque pecuniam abijcere decretum est: patent tot in propinquo maria, sunt fluuij, ille apud nos Moganus, vltrà Rhenus, tuus istic Albis, atque alij. Demittamus eò, vt perdatur ipsa potiùs, quàm perditionis causa sit vbique multis: dum istam pascimus turpitudinem Romæ, superfluè adeò, vt huc nonnihil inde redundet: dum hanc alimus publicam morum pestem, hanc ipsi fouemus vitæ contagionem.

Sed non abijciamus, tantùm aliò transferri non sinamus. Hæc prima & optima est destruendæ illius tyrannidis via, hic modus. Certè enim subducto hoc luxuriæ fomento minùs se efferent, tractabiliores passim erunt. Postea duce aliquo Othone, illū censebimus senatum, vrbē Romā lustrabimus, & eiectis malis complurib. paucos quosdā sua illic sacra curare iubebimus, regnare nō permittemus.

Impera.ori, siquidem esse volet, Imperij sedem reddemus. Romanum Pontificem, vt æqualitas ...coporum sit, in ordinem redigemus. Sacerdotum etiam hic censum minuemus. Ipsos ad fruga... tem perducemus, & pauciores faciemus, centesimo quoque delecto.

De ijs verò, qui fratres vocan.ur, quid statuemus? Quid enim aliud, quàm quod ego censeo, ...blend .m omne monachorum genus. Quod ignorari non debet, si fiat, quàm sit vtile, quamque ...tuosum Reipub. Christianæ futurum. Primùm enim coactis tot sectis, tot conciliatis inuicem ...ersi ...ibus, ablata viuendi dissimilitudine, intestina simultas cessabit, prauæ æmulationis causa ...n erit, neque inuidiæ materia suppetet. Omnes in Christo vnum erimus. Stabit publica con... ...rdia ac inter nos omnes coniungemur, vt exteriùs differamus ab alijs.

Nemo tunc mollis & del catus, vel auarus ad sacerdotia, vt nunc, adspirabit. Probi & docti, ...i vitæ quidem exemplo meliores alios faciant, doctrina verò multos erudiant, ipsi accersentur. ...inde, quod optandum inprimis est, tot hypocritæ desinent simplici plebi fucum facere, paupe... ...m sudorem ac sanguinem emendicare, omnes exhaurire, se implere, sub falsa religionis specie frau... ...re, & decipere.

Aunón vides, quot magni nebulones, quot callidi veteratores sub monachali cucullo magna ...nnunquam flagi.ia patrant? & quòd multi nunc insidiosi accipi res columbinam simplicitatem ...ulant? multi rapaces lupi agninam præferunt innocent.am? Quorum tamen si qui meliores ...t, ...a q.aedam & noua superstitiosè sequuntur, impiè ab ijs, quæ Christus instituit, præuarican... ... His tot Germaniam atterentibus, magisque ac magis omnia deuorantibus ablatis, simul ea, ...a i.. nos feruntur Romanistæ, diripiendi licentia ademta, multum hîc auri, multum erit argenti. ...ùm d quantumcunque nobis, aut qualecunq; relinquetur, in meliores verti usus poterit: nem... vt alan.ur magni exercitus, & imperij propagentur fines: etiam Turcæ, si videbitur, debellentur: ...m...lti, qui per penuriam furantur nunc & rapiunt, stipendijs tunc uiuant: aut qui aliter egent, ...bl...citus, quo inopiam tolerent, accipiant. Vtque doctissimi alantur homines, & literarum studia ...ucan...ur.

In summâ, vt virtuti præmia sint, internæque egestatis habeatur ratio, ignauia exulet, fraus oc... ...at. Hoc videntes Bohemi, per omnia nobiscum facient. Nam antè, quòd aduersus auaros sa...er... ...tes sibi consuluissent, prohibiti erant. Facient & Græci: qui cùm ferè nec vellent, nec possent Ro... ...iam ty.ann dem, Romanorum Pontificum instinctu, pro schismaticis sunt habiti, multo iam ...mpore. Ac Rhuteni erunt nostri: qui cùm esse nuper vellent, repulsi à Sanctissimo sunt, iubente ...dere sibi au.eorum quotannis quater centena millia. Etiam Turcæ minùs od.r.n : nec vlli Eth... ...i calumniandi, vt priùs, occasionem habebunt. Hactenus enim eorum, qui religioni præfuerunt, ...æ turpitudo odibile apud alienos Christianum nomen reddidit.

Eritné hoc afflixisse fluctuantem Petri nauiculam, destruxisse Ecclesiam Dei: & (quemadmo... ...m sacrileg. clamant Romanistæ, fœdaque vociferatur Epicureorum schola) inconsutilem Domi... ...tunicam discerpsisse: an verò accessione tot populorum, emendatis publicè moribus, & conta... ...osis ablatis è medio exemplis, depurgasse, prouexisse, & auxisse?

Ibidem. Atque vt planè intelligatis, à quibus insidiæ mihi fiant: hi sunt, quibus authoribus, ...ibusque ministris ea fiunt, quæ ego nisi reprehendissem, iam saluus essem: si laudassem, etiam be... ...s. Hi, vt compile.ur noue quotidie patria hæc, adiumento sunt, consilium dant, opê aduertunt, ...i, Cu tisani, detestabiles Symoniaci, qui istâ miscent abominabilem publicè praxim, qua Chri... ...ll...ditur: veritati fucus fit. Germaniæ non tantùm, quando in pecunias eius & possessiones im... ...t is isti...c fit, detrimentum adfertur, sed populi etiam mores, pessimis inductis ab vrbe Roma e... ...mpl s, deprauantur.

Ab ipsis enim sunt istiusmodi malorum causæ, qui cùm tanto suo commodo ministri sint Ro... ...ani Pont.fi.is, hoc faciunt posse illum, à quo longissimè alioquin aberat. Horum opera fit, vt ...t superstitio, vera exulet pietas. Hi animauerunt Romanos Pontifices, in tantum, vt constitu... ...ibus ad lucri sui intuitum latis, Euangelicam abolere magna ex parte doctrinam aggressi sint. Hi ...am ...lunt Romanam voraginem, illum pascunt insatiabilem istic gurgulionem, qui patrimonia ...c nostra deuorans hanc illinc reuomit morum perniciem. Atque hi effecerunt, vt hunc illi nationi ...ic laqueum induerint: quem vereor, ne haud soluatis, nisi destructis his: ne haud, nisi aboleantur, ..., enodetis. Hi sunt quasi quidam in patriæ malum nati illices. Hi Romanæ mensæ aucupes, qui, ...od Roma vorer, capiunt: & capiunt tam nimis multum, quàm non satiatur illa vorando.

Aperite oculos Germani, & videte, qui hîc vos dispolient, qui apud exteros infament, omnisque ...bis malæ fortunæ, omnis deprauati status authores sint. Atque ecce vobis sceleratos Indulgentia... ...m mercatores sacrilegos gratiarum, dispensationum, absolutionum, & omnis generis bullarum ...stitores: qui sacrarum rerum mercatum in Ecclesia Dei instituerunt, cùm prophanarum ille em... ...res & venditores templo olim e...ecerit. Qui istas architectant fraudes: illos concinnant dolos, ...de hæc est seruitus, hæc nationis huius captiuitas. Qui me impeditum reddiderunt: in h.s tu bas ...nc inquiet.dinem coniecerunt. Qui hoc mihi discrimen, hoc periculum conciliârunt, haud a... ...m ob causam, quàm quia suas artes prodidi, crimina detexi, rapinis obstiti, g assat...ræ impedi... ...entum attuli: quoniamque per me quadam ex parte effectum est, vt nonnihil ipsorum decesserit ...cro, veræ pietati multum accesserit.

Idem Huttenus in libello ad Marinum Caracciolum, Oratorem Romanum.

NOn ego illis credidi quidem, Marine Caracciole, qui te magnâ contentione frugi hominem prædicabant, biennio abhinc agentem Moguncia. Neque enim audieram, frugi oratorem demissum ab vrbe Roma vnquam huc: sed tam confidenter malum non putassem, vt frequentissimo hoc principum & po. Germaniæ conuentu, quo Libertatis causa agitur, & Romana iniquitas, vt nunquam priùs in accusationem venit, nihilo secius interim audeas nundinari tu, ac peculatui, prædæ, & compilationib. operam dare. Nam quid iam vltrà cogitabimus, quídue proponemus: cùm tu eo tempore, quo maximè adnituntur iugum abijcere Germani, pecuniam, qua nos oppugnes, non aliunde quàm à nobis ipsis cogas & extorqueas?

Reclamamus tyrannidi vestræ crudeli & abominandæ: contra vim reluctamur: imperium detrectamus: potentiæ resistimus: ad libertatem passim conspiramus: atque hæc omnia obfirmatè adeò & pertinaciter agimus, vt putatum nuper sit, satis inuidiosos vos infestosque vulgo redditos: tu nihilominùs, quasi nihil horum ad te pertineat, sceleratas tuas negociationes securè, vt nunquam antè, exerces: & alijs quidem precio peccata indulges: alijs verò pacta pecunia, vt peccent, permittis. Iuuentutem Germanicam precium pro connubijs postulas. Ius, fas, licitum, & honestum emi abs te pateris. Fidem, religionem, æquum & iniquum precio addicta habes: contra leges aurum & argentum accipis; nefario instituto à pauperibus nostris pecuniam exprimis. O audaciam singularem.

Ibidem. Quid putem morari te potuisse, aut pudorem, quem nullum habetis Romani, aut timorem Dei, quem esse non creditis? En frugi legatum, proburn ex omnibus vnum Pontificis oratorem, prædicatum à Curtisanis mihi magna cum iactatione sua, magnaque gloria. Quid ageres, improbissime, si in illa incidisses tempora, quando nulla in Germ. vox, ne gemitus quidem liberi fuerunt? Quando contra vestram iniquitatem nemo aliquid mutire, nemo vel toruè obtueri audebat? Qualem te tunc habuisses: cùm iam benè sperantibus nobis, etiam non pessimè habentibus, sic auarè, sic intemperanter audeas quæstum facere, & in patria hîc nostra, inque oculis hominum, ad libertatem vndique concurrentium, confiscari nos, & pecuniam hinc auertere? Quin etiam non occultè iacis cauponationes has, aut celare tuas sordes aliquo modo cogitas.

Quare iampridem ægrè adduci potui, vt crederem: cùm nunciatum mihi esset, à quodam, qui vxorem petebat eam, cui compater erat, petijsse te trecentos aureos. Cumque ille, & quia te propter sordes contemnebat, & quia videbat, negociationem tuam esse longè iniquissimam, contraque fas omne, omnem honestatem, & Christi leges institutam, octo obijceret: respondisse, te pro octo aureis non solere verbum mittere, nedum signa & literas velle perdere. At paulò pòst alia nunciata sunt. Quorum vnum responde mihi.

Quæ æquitas est, eum qui vxorem duxit, cuius aliquando filium Confirmationi adhibuerat, petere septuaginta aureos? Et tamen adeò obstinatè egisti hoc: vt cùm decem tibi offerret, excedere hominem à tuo conspectu iusseris, quasi qui molestus tibi esset, tam parui æstimans tuas nugas.

Porrò licentiam mensarum quanta mercede vendidisti tota iam hyeme? Nam cui tu butyri esum gratis indulsisti? lactis & ouorum? cùm vescaris ipse quadrupedum & auium carnibus indiscretissimè. Sed hoc quoddam interpretor malum populi Christiani fatum, qui dementari sic potuerit, vt non videat, si quippiam, nisi à Pontificibus antè permissum, vsurpandum non sit, quantum tamen non conueniat, pecunia illud emercari. Tua verò incomparabilis hæc audacia est, qui, quod sani quidem homines ferre nullo possent tempore, hoc tu facias in his motibus, hac ad res nouas hominum aspiratione.

Non vel tantillum moræ inijci potuit cupiditatibus tuis, quo hæc transirent comitia? quæ ad hoc habentur maximè, vt in libertatem vendicetur Germania: vobis rapere ampliùs hîc, fraudare, & furari non liceat: tributarij deinceps vrbi non sint, quos imperare Orbi conuenit. Motum aboleatur hæc à vobis inducta isthinc contagio. Liberæ sint hominum conscientiæ. Veritas in luce versetur. Euangelium in auribus vulgi sonet. Pontificum constitutiones vltra Garamantas & Indos exulent. Bellis vexare posthac Germaniam non liceat.

Indicium, quomodo vnoquoq; tempore Pontifices Rom.

erga Germanicos Impp. sese gesserint, per D. Vlricum ab Hutten ex historijs & Chronicis excerptum, Cæs. Maiestati exhibendum.

FElix, quem faciunt aliena pericula cautum, inquit poëta: & id non abs re: sed & is non minùs felix est, qui leuiculo aliquo damno ex periculis sese extricat, quod postmodum ei loco regulæ est, quomodo cautiùs & circumspectiùs in posterum res suas administret, & reuocato in memoriam prioris casus exitu, à similibus sibi caueat. Sin verò quendam duplicia, sua videlicet & aliena, damna prouidum & cautum reddere nequeant, sed omnium præteritorum obliuisci velit: hic si in extremum conijceretur discrimen, nemo beneuolorum etiam illius casu moueretur misericordiâ, ma-

li verò ſe iſthoc infortunio oblectarent, quin & ſuæ id fortunæ ducerent: demum & qui nec ami-ec inimici ſunt, ex merito hæc ei euenire, dicerent, propter quod toties & taliter admonitus, ſape-amen & imminentia pericula anticipare non diſceret.

Eam ob rem igitur Cæſ. Maieſtas adhortanda eſt, vt reminiſcatur primùm, quid iam modò ipſi apâ contigerit, & ex eo colliget, quam vlteriùs fidelitatis, charitatis, virtutis, & integritatis ſpem Papam ponere, & quid ab eo expectare debeat: præterea ex annalibus & chronicis Cæſarum ſupe-rum indicia repetat, quomodo cum ipſis interdum actum ſit: reipſa comperiet, quòd nulli vn-am imperatori Germanico vlla à Papis fidelitas & æquitas (præterquàm ſi è re ipſorum fuerat) eſtita ſit, ſed ſæpe numero non rarenter, peſsimè non ſimpliciter, horribiliter non leuiter, præter nem datam fidem, citra omne ſtipulata manu præſtitum iuramentum proditi ab ipſis, circum-ti, & ſub ſpecie religionis ludificati ſint, & cùm impoſitum illis nequiter ſatis fuit, extrema igno-nia & infamia affecti ſint. Aliqui etiam pro exhibitis beneficijs ſceleſtiſsimam ingratitudinem nfandam malitiá rependerint, nimirùm, quòd vi & armata manu eos adorti ſint, & debellârint.

Operæpreciũ profectò eſſet, omnium ordine Paparũ, & ſingulorum ſingula prolixiùs erga Im-atores egregia facinora commemorare, verùm in quantum illud volumen excreſceret, cùm tan-n illorum ſcelera excreuerint, vt plus etiam, quàm Æneis Virgilij, temporis conſcribendi require-t, ſed obiter & ſaltuatim quaſi, enormiora & nobiliora laconico modò contexere ſufficiat.

Prima igitur ſermonis exordia ſumemus ab Othone eius nominis primo Cæſare, quia primum eum arbitramur, qui Papis benè & fecerit & voluerit, ſed pro gratia iniurias ſuſtulerit. A Ioanne nim duodecimo Pontifice Rom. cùm contra Sarracenorum Regem Berengarium eiuſque filium per.um in Italiam ab his infeſtatam precariò accerſitus fuerat, & ad ſuccurrendum eccleſiæ veniſ-Romam ab hoſtili vi & vtriuſq; impreſsione vindicaſſet, Italiæque pacem & tranquillitatem de-ſet, ille ipſe Papa Ioannes ab eo ad regem Albertum, qui in Corſicam aufugerat, turpiter poſtea de-it, & aduerſus hunc optimum Cæſarem Othonem arma crudelia ſemens, multa funeſta bella um..itus excitauit: hanc pro collatis beneficijs gratiam Otho 1. Cæſar à ſuo Papa reportauit.

Sub hoc Papa & Cæſare cœpit grauiſsimum illud iuramentum, quod omnes poſt Othonem ſares Papæ præſtare coacti ſunt: & tale eſt in iure ſuo Diſt. 63.

Tibi domino Ioanni Papæ ego rex Otho promitto, & iuramentum facio, per Patrem, Filium, Spiritum ſanctum, per hoc lignum viuificæ crucis, & per has reliquias Sanctorum, quòd ſi permit-te Deo Romam venero, ſanctam Romanam Eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundum um poſſe, & vitam aut membra, neq; ipſum honorem quem habes, mea voluntate aut meo con-o, aut meo conſenſu, aut exhortatione perdes, & in Romana ciuitate nullum placitum aut ordi-onem faciam de omnibus, quæ ad te aut Romanos pertinent, ſine conſilio tuo: & quicquid de ter-ſancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunque regnum Italicum com-ſero, iurare faciam illum, vt tui adiutor ſit ad defendandum terram S. Petri, ſecundum meum vel m poſſe.

Hoc iuramentum imponendi poteſtatem Papa habet iuxta Decret. XII. Q. 1. Clericus. Hoc omnia regna mundi deglutire. Otho hic primus cum omnibus ſucceſſoribus Cæſaribus vaſallus Papæ, & potentiſsimum precioſiſsimumque regnum vniuerſi orbis cedit in feudum papale, & perium pendet à Papa. Sic inuerſa eſt poteſtas. Olim Conſtantinus & eius ſucceſſores Chriſtia-eligebant & confirmabant omnes Romæ & alibi epiſcopos, nunc Papæ omnes Reges & impera-es inſtituunt.

Et ne longiùs progrediamur, in occurſu eſt Otho tertius primi nepos, Cæſar Romanorum: eum um quoq; multifaria benefacta non aui ſui, non patris ſui, non ſua ipſius propria identidem & af-im in Papas cumulata tutari & ſaluare potuerunt, verùm tantoperè & tam diu ſeditionibus, facti ious, tumultibus, inſultibus, iniurijs & periurijs irritatus & laceſsitus fuit, donec diuinis vlciſci i.ſ contumaciam legibus, Ioanni duodecimo pontifici oculos exſculpi mandauerit, quæ pœna eos quandiu in timore & metu continuit, vſque dum imperium ad inclitũ Heroëm Henricum quar-n Romanorum imperatorem auguſtiſsimum, cuius ſimilem Titan inter Teutones neminem vn am vidit, fœmina nunquam peperit, & huius teſtimonium ipſius infenſi hoſtes Itali perhibent ea laudis adorea celebrant, quòd omnium bellicoſiſsimorum ducum, qui vnquam vixerunt, po-ri parti, virtute militari & fortitudine, numero autem acierum, quas committebat, omnibus an ellueri t: nam quoad vixit, ſexcenta duo prælia, ſi non plura, commiſit, & penè in ijs omnibu ctor & triumfator euaſit.

Sed quò magnanimior, animoſior, virtutibus excellentior extitit, eò duriores & truculentiores rpeti Paparum perſecutiones coactus fuit: vt enim in ipſo magnitudinem animi & omnium re-m ſcientiam animaduerterunt, ſeſe ei pro virili oppoſuerunt, ne maior illis & excellentior eua t: & primum hunc commenti ſunt & conſuerunt dolum.

Saxones, tum temporis Germanorum potentiſsimos, clàm aſtutè ei infenſos efficere, quod & eſtiterunt, conabantur, ita quidem, vt nonnulli principes contra ipſum conſpirantes coniurarent, ontificibus & eorum aſſeclis ſic perſuaſi, eum ſcilicet Cæſarem natura ſanguinulentum, & ad rannidẽ natum eſſe, priuaturũ eos eſſe omnib. ſuis priuilegijs, libertatẽ a..tiquam ademturũ, & o-nib. immunitatib. exuturũ eos, ad quæ nõnulli ſpirituales principes grauiter operã ſuã contulerũt.

Itaq; his ita ſolerter conflatis, Papa Romam eum vocauit, Simoniæque inſimulauit, puta, quòd niſtris ſuis ſpiritualia ſalaria diſtribuat. Interea rerum, incomparabilis Cæſaris matrem in ſuper-ionem tantam adduxerunt, vt ſe ab ipſo abſtraheret, & in Italiam peregrinaretur, & ibidem

commorando vitam finiret. Cæterùm & alios multos principes Germaniæ dissidentes ab eo, & discordantes fecerunt.

Exinde crudelia plurima homicidia secuta sunt, multa prælia truculenta exarserunt, & humani sanguinis largissima profusio facta est, neque hoc ipsum vni ei ab vno vel altero tantùm, sed à quatuor & quinque humani sanguinis hirudinibus pontificibus euenit, inter quos tamen ex sceleribus & flagitijs conflatus, & quo nemo vnquam peior & profligatior extitit monachus, Hildebrandus nomine, plùs reliquis eum insectatus est atrocissimè, nullo habito respectu beneficiorum, quibus ab ipso, antequàm ad Papatum peruenisse, affectus fuerat.

Is ipse Papa præter id, quòd Cæsar ad eum in Italiam profectus est, & ante eum se humilians, omnia ea, quæ contra ipsum fecerat, deprecatus est, ex omni parte cum ipso depaciscens, reconciliatus fuit, super quæ etiam pactum & fœdus coniurantes inierunt, rem compositam literis obsignatis stabilierunt, his, aio, omnibus posthabitis, quàm primùm Cæsar in Germaniam redierat, Papa principibus omnibus, clàm literis ad eos missis, magnas opes & diuitias pollicitus est, vt Cæsarem imperio deijcerent.

Quoniam autem integer & sincerus Cæsar tale quid, pacto videlicet stans & memor, neutiquā verebatur, eò res redijt, vt alius quispiam rex ei surrogatus imperium attentauerit, & postea alius adhuc vnus, demum & tertius: omnes autem prostrauit, depulit, & neci dedit.

Hæc cùm omnia frustra suscepisset, omnemque operam, quod aiunt, & oleum perdere se, vidisset pontifex astutus & vafer, aliud aliquid machinari, filium nempe contra patrem instigare, & discordiam inter ipsos serere ausus est: & primùm igitur Regem Cunradum, qui tum in Italia fuerat, excitauit, vt contra parentem suum insurgeret, & vniuersam Italiam ad arma prouocaret.

Sed cùm Rex Cunradus infectare, morte præueniretur, Itali profligati trucidarentur, Roma à Cæsare occupata erat, lepidæ sanè sanctimoniæ pontifex, & pater sanctissimus in Angeli castrū sese abdidit, clàm deinde se illinc prorripiens, & largissimo Christianorum sanguine effuso, prorsus aufugiens decessit.

Post huius obitum simillimus ad vnguem Papa Victor 3 contra eundem Cæsarem insurrexit, sed citò interijt.

Post hunc eiusdem farinæ Papa Vrbanus 2. sequebatur, qui cùm nihil intentatum, nihil inausum reliquisset, tandem ipsius filium contra eum irritauit, eòque rem deduxit, vt ille adolescens magnam Germanorum multitudinem à sua parte stantium sibi acquisiuerit, qua etiam patrem suum in extremo vitæ actu deuicit, miserabiliter, & quod dictu horrendum, tractauit, morti tandem destinauit.

His igitur modis heros præstantissimus accipiebatur. Postquàm autem illum ita depexum dederunt, & in eius locum ipsius filius Rex Henricus quintus suffectus imperare cœpit, quamquam illi adiutores adipiscendi regni fuerint, tamen potentiam eius tolerare non potuerunt, sed se ei quoque opposuerunt, qui nihil vnquam laudabile aut honestum quicquam gessit, præterquàm quòd ipsos acriter punierit, & loris, prout digni erant, durissimis oppleuerit, cæterùm ab aliquibus egregijs facinoribus, quibus intentus erat, bellis suis eum abstraxerunt, suisque fraudibus & imposturis vitam eius vniuersam inquietam & periculosam reddiderunt, nec id extra meritum, nam in pium parentem quæ peccauerat, expianda quodammodo fuerunt.

Post huius obitum, Lotharium Saxoniæ ducem & Conradum Ducem Sueuiæ dissidere, fecerunt, ne, si concordarent inuicem, alteruter sese extolleret, & ipsis potentior fieret, attamen Lotharius Cæsar vbi imperium obtinuerat, postquàm illi Conradum ducem ei opposuissent, quem probè vlciscebatur, pœnas de ipsis competentes sumsit.

Hunc subsecutus est electissimus heros Cæsar Fridericus primus, quem post Henricum quartum, pugnacissimum & fortissimum inter Germanicos omnes, quotquot etiam vixerint, Imperatorem arbitror, quamuis fortunatior & felicior in rebus gerendis: quàm primùm igitur perfectam & absolutam animositatem in eo deprehenderunt, machinamentis consuetis eum etiam adorti sunt. Verùm quoniam huius Cæsaris res gestæ, & præclara facinora adeò nota sunt, vt nemo nesciat, nulla vlteriùs de ijs verba faciemus.

Pontifices ei fidem iuramento astrinxerunt, nec tamen seruârunt, & si vnquam Roma fraudibus & versutijs vsa est, in hoc ipso attentauit, & ita sedulò & continuè, vt etiam literis proditum referatur, quomodo ipsum Papa Alexander Sultano gentilitio prodiderit, vt in eius potestatem incideret, veruntamen auxilio diuino è manibus ipsius elapsus sit. Postmodum omnes occasiones captauerat, funditus eum vt extirparet, sed Deus ipsum custodiuit, & victorem suorum hostium fecit. Multæ adhuc epistolæ extant, quas Cæsar hic & Papa sibi inuicem scripserunt, ex quibus videre est, quænam facinora commiserint.

Represis igitur Papæ conatibus, profligatis Romanis, & sedata per heroëm hunc augustissimum vniuersa Italia, ipsoq; , postquàm omnes hostes deuicerat, è viuis laudabiliter disces-sso, insequentes Papæ in filio, quod in patre non potuerunt, machinati sunt. Et primùm de occupanda Neapoli contendebant cum rege Henrico, eumque inuitum pacem cum ipsis inire coëgerunt.

Post huius obitum, catis & cautis dolis conflauerunt discordiam Principum Germanicorum in eligendo Imperatore. Et cùm Rex Philippus, prædicti Henrici frater maiorem partem Germanorum sibi adhærentium haberet, & potiorum votis eligeretur, illi è contrario Othonem Saxoniæ

ducem

...m confirmauerunt: cùm autem à rege Philippo deuictus & depulsus esset, nihil non ponti... eorumque complices moliti sunt, quamuis non palàm, sed clàm & furtim, eum vt insectaren... sæpenumero perfidi & periuri facti sunt in ipso: suspectus enim illis Cæsaris Friderici sanguis ...at, donec tandem à Comite aliquo Palatino gladio transfixus fuit, & vt aliqui non abs re autu...nt, ex instinctu & iussu Papæ Innocentij.

Sic itaque ex illorum sententia & voto Otho Dux, quamuis abnuentibus Germaniæ principi..., tamen ad ineundam aliquam apud Papam gratiam, in regem electus: sed Papæ huius gratiâ non longè pòst excidit: quàm primùm enim in omnibus rebus, ad eneruandum imperium, ei obse... & ab eius voluntate pendere nolebat, hostiliter eum insequi, & anathemate ferire cœpit, nec his ...leri mentem quiuit. Sed tantum apud Principes laborauit, vt Fridericum ducem adolescentem, ...lippi Cæsaris filium, contra eum elegerint: & sic sibimetipsis flagellum parauerunt.

Hic enim Imperator Fridericus secundus est, quem in omni vita sua cum Papis (quorum tres ...s ex alio ei acerrimè aduersati fuerunt) altercari & litigare oportuit. Cæterùm alioquin excellen...us & corporis & animi dotibus adeò ornatus fuit, vt meritò mundus sibi de principe tali gratu... debeat: Pontifices autem tam contumelioso & obscœno decreto, quod iuri suo Canonico post...dum, vbi & nunc extat, inseruerunt, infamare eum ausi sunt, perfidiæ & periurij eum insimulâ...t, cui fidem & promissa nunquam seruauerunt, aliorumque criminum multorum reum agunt: ...n tamen aperta vis & iniuria, sicut ex verissimis historijs & chronicis probatu facilimum est, ei ab ...s illata sit.

Sincerus enim & bellicosus, gloriosusque dux fuit, & quia viuentem vlcisci non potuerunt, o...em iram & liuidam animi bilem in defunctum euomuerunt: ea intentione & spe, vt posteris & ...otibus viderentur, ac si caussam iustam & æquam defendissent, ideoque aliquos historiographos, ...em ita literis mandarent, subornârunt: verùm in antiquis & nullis partibus fauentibus histori... vt & ex literis ipsiusmet Friderici, quarum multæ supersunt, veritas liquet, quòd Papæ calumni... & turpiter eum insectati fuerint: primò Honorius 3. qui Othonem Landgrauium contra eum ...ulit, & deinde quasdam ciuitates Italiæ in eum concitauit.

Cùm autem eas Dei Opt. Max. auxilio, attamen haud absque humani sanguinis profusione, ...erasset, maximoque exercitu & sumtibus immensis, ad recuperandam terram sanctam, ab infi...ibus occupatam, expeditionem parauisset, & iam tunc cum copijs suis mare conscendisset, Papa ...tionem ei in Italia commouit, vt expeditionem ex omni parte gloriosam interrumpere, & do...m reuerti coactus fuerit, & ita inuidia pontificis toti Christianitati obstaculo & impedimento ... commodorum & honorum ingentium.

Nihilominùs tamen tanquam magnanimum ducem sese exhibens, & remp. longè suis priua...commodis anteponens, cum pontifice exhibita supina humiliatione, reconciliari & in gratiam ...redire curauit: iterumq; deinde ad terram sanctam expeditionem fecit, Hierosolymam aliasque ...tates recuperans orbi Christiano restituit. Pro quib. omnib. beneficijs successu temporis Grego... Papa ei vndiquaque insidiatus est, & principiò ipsum per templarios, vt vocant, Regi gentilitio ...ethnico prodere voluit, postea filium eius regem Henricum in ipsum instigauit, Mediolanum, ...oniam, Parmam, Venetias, aliasq; Italiæ vrbes magno tumultu, & seditione contra ipsum con...uit, demum & anathemate ipsum damnauit.

Cùm autem hos omnes deuicisset, dolis etiam & strophis per Gregorium primùm Papam, de...e per Cœlestinum in Germania aduersus ipsum consutis & inuentis, postquàm elabens euasisset, ...ta se gessisset, vt innocentia eius deprehendi, & magnanimitas conspici manifestò potuerit, Papa ...ocentius, vt aliàs malitiosus, conciliū in Gallia aduersus ipsum coëgit, in quo & deposuit ipsum ...xcommunicauit, nihil respiciens & recordans beneficiorum irrecompensabilium, quæ ab ipso ...sare Friderico antea acceperat, & haud dubiè in Papam nunquam euasisset, nisi ab ipso promo... fuisset.

Ita cum hoc Imperatore pientissimo pontifices vsque ad mortem eius egerunt: attamen odi..., quo viuum ipsum prosecuti sunt, post mortem eius non deposuerunt, sed in filium eius Conra...m strinxerunt, & spurium Friderici 2. patre veneno sublato, Manfredum, in ipsum Conradum ...imulârunt, in quo bello veneno per Manfredum, quod proculdubio ab Innocentio Papa submi...tratum fuerat, interfectus est.

Multi Papæ Cæsaribus necem intulerunt, licet non apertè, clàm tamen, & eorum instinctu op...tierunt.

Clemens IV. Friderici secundi filium, & vltimum Sueuiæ ducem, & hæredem Neapolitani re... publicè capite plecti fecit. Hunc igitur cùm è medio sustulissent, cum notho Manfredo similiter ...runt: Alexander enim Pontifex 4. Florentinis, alijsque ciuitatibus Italiæ inuisum eum reddidit: ...tea etiam Galliæ regem contra ipsum instigauit, quod & deinceps Vrbanus, & vltimò Clemens ...erunt, vsque dum apud vrbem Beneuentam à Gallis deuictus & interfectus fuit.

Post hunc Rodolphus Cæsar ab ipsis diuexatus fuit, & id clàm quidem, cùm in ipsum propte..., quòd nonnullis Italis, à quibus pecuniam acceperat, libertatem concesserat, calumniando & ...minando debacchari conati sint, in quod Papa Honorius studio non segni incubuit.

Quis insuper Henrici septimi Cæsaris mortis causa, & in quem faba cudenda sit, non equidem ...otum est: nemo enim est qui ambigat, monachum illum à Florentinis subornatum fuisse, qui in ...a Eucharistia toxico eum vita spoliauit. Et hoc lippis & tonsoribus, quod aiunt, notum ... quòd Clemens Papa, qui eum non secus, quàm cum conditione & limitatione, Imperatorem

esse voluit, inuitus & priùs excitato tumultu coactus, eum inaugurauit & coronauit, & propter regnum Neapolitanum sese humanum & amicum erga ipsum exhibuit: interea miserè Imperator optimus interijt, qui tantæ sagacitatis, prudentiæ, doctrinæque fuit, vt toti imperio spem faceret, eximij quiddam se præstiturum, atque adeò regere incepit, vt non alium, quàm fortissimum, animosissimum, & optimè conciliatum principem futurum, omnium expectatio fuerit, & propterea à Papa crudeliùs affligebatur.

Quas verò machinationes clandestinas in hoc aggressi sunt, in Ludouico Cæsare manifestò continuantes in actum produxerunt: hunc ipsum Ludouicum Ioannes Papa omnium, quotquot vixerunt, ambitiosissimus & auarissimus, propterea, quòd præter eius assensum in Cæsarem electus est, anathematizauit, & quantum in se fuit, imperio priuauit, cùm autem vi & armata manu ei restitisset, magnoq; exercitu Romam profectus fuisset, Papa verò imparem se viribus vidisset, omnes Italiæ vrbes & ditiones, quotquot potuit, contra eum arma sumere commouit, & quàm diu Cæsar vixit, cladibus eum afflixit, nec vllo vnquam modo cum illo reconciliationem admittere, aut vlla tenus conuenire voluit.

Hic Imp. Ludouicus ab insultibus eorum potenter & regio more sese vindicauit, licet magno suo cũ damno, regnauit annis 32. tandẽ à principe fœmina quadam veneno lucis vsura priuatus est.

Eius autem successor Carolus quartus admodum muliebriter se dedit. Nam ab Innocentio Papa cogi se passus est, saltem vt coronaretur ab ipso, iusiurandum præstandi, velle se è vestigio Italia exire, & Romam in omni vita sua nunquã petere aut accedere: præterea aliquot vrbes Imperij ei possidendas dedit, & multos alios illicitos & illiberales pactus & conuentiones cum ipso iniuit.

Quanquam autem in hunc culpa sit conferenda, quòd totus adeò excors & abiecti animi ad imperium aspirauerit, excusati tamen & culpæ expertes ij non sunt, qui talia à Monarcha Romano & mundi domino efflagitare non veriti sunt: non enim vt episcopos Christianos decebat, sed astutè, fraudulenter, infideliter, & tyrannicè egerunt.

Post hæc Sigismundus Imperator verbis interdum ipsis abblãdiens, & officiosè se erga ipsos exhibens, premi se aliquandiu passus est, vsque dum Hussitarum negotium interuẽnit, dissensionesq; inter ipsos ortæ sunt, & res ad concilium prouocata fuit. Nam ab eo tempore aliquandiu inter ipsos meliùs conueniebat: attamen se primùm in Concilio Constantiensi, postea & Basileæ ostinatissimè & proteruiter inuicem opposuerunt: quamlibet autem cleri reformationem instituere Imperator volebat, tamen occasio ei defuit, ideo ipsum ab incepto desistere oportuit.

Ingratissimi in hunc quoque Papæ fuerunt, & imprimis Eugenius, quem in Concilio Basiliensi ad omnes suas dignitates euexit, ab eo deinceps adeò despiciebatur, adeò contumeliosè & procaciter deridebatur, vt sex integros menses Senis eum remoraretur, antequàm regio diademate insigniret. Hic ipse ille proditor fuit Eugenius, qui, vt sensit, Basiliense Concilium contra se & suos adornari, Delphinum in Gallia eò adegit, vt in Alsatiam magnum exercitum duceret, regiones deuastaret, incolas miserum in modum perderet: & sic Germanos principes vlcisci volebat.

Si vnquam quisquam Cæsarum ad Papas se accommodare, aut leniùs eos tractare potuit, sanè id potuit Cæsar Fridericus tertius: nihilominùs tamen suis technis eum adoriebantur, & præ cæteris Paulus Papa, cùm vltimò Romæ fuerat, ei furtim & proditoriè insidias tendebat, cuius tamen veteratoriam versutiam effugit, & profectò, si quemquam pietas & studium pacis tutari potuissent, meritò hic ab illorum insultu immunis fuisset, sed ne hilum quidem ei profuerunt.

Hic multa dicenda essent de profligatissimo & infidelissimo omnium Paparum, quos vnquam terra tulit, Pio secundo. Nam hic ab ineunte ætate in Germania commoratus est, in aula Friderici Imperatoris longo tempore Secretarium egit, ita vt omnium Germanicarum rerum & conditionum gnarus esset, eiusq; statum à teneris imbiberet, postea Cæsaris authoritate & promotione, vel etiam, quòd adhibitus negotijs fuerat, Episcopus primùm, postmodum Cardinalis, demum & pontifex creatus est.

Quàm primùm igitur ad eam dignitatem euectus, & pontificatum adeptus est, ab ipso tempore, vel è momento illo ad vltimum vsque vitæ spiritum, eò omnes ingenij & corporis vires intendit, nec vnquam cessauit, vt Germaniam intolerabilibus oneribus & infinitis molib. aggrauaret: enim uerò omnis fœnoris & quæstus sordidissimi, quibus Papæ occupantur, solertissimus ipse autor fuit & inuentor, & quod cæteri precariò, blandiloquentia, & verbis mellitis à nobis consequuti sunt, ille vi & impetu efferatè inuasit, extorsit, abstulit. Et quia, quomodo se feuda spiritualia apud nos habeant, compertum habebat, pensiculatè & solerter censere ea nouit, nouisque auctionibus & tributis citra omne fas & æquum pressit: pallia, annatas, & alias rapinas & expilationes sine omni specie æquitatis, nec occultò exercebat.

Hic ipse quosdam Germaniæ principes excommunicatione damnauit, putà Sigismundum Austriæ ducem, & Archiepiscopum Moguntinum: primus itidem fuit, qui refugium illud, quod ante ipsum semper in Concilia ponebatur & restabat, decreto quodam ademit, lata lege, qua statuit, ne vnquam liceat à Papis ad Concilia appellare. Et hoc se modo Papa hic (vappa potiùs) erga ingenuos Germanos præstitit, qui ei ad honores & facultates eiusmodi autores soli fuerunt.

Hæc paucula ex pluribus, paucis comprehensa sunt, de singulis enim fraudibus & perfidijs, quibus Papæ Cæsaribus Germanicis verè germanis imposuerunt, sermocinari, nimis longo opus haberet tempore, & in grandem librum excresceret, ne autem Cæsarea Maiestas obruatur & molestetur

s prolixioribus, dicendum primo paucis est, & postea, ne opus sit longa repetitione retrorsum uta, cogitandum, quid auo eius Maximiliano acciderit.

Eum omnis generis fallacijs & astucijs circumuenire studuerunt, fidem nunquam seruaue- nec iuramentis nec promissis steterunt, ita vt ex ore ipsius auditum sit, cùm Leo Papa etiam, teri antea, fidem ipsi violauisset: Eia & hic nunc Papa etiam fœdigradus, & periurus factus est: vere dicere possum, quòd nullus Papa vnquam, quoad vixi, fidem & promissa mihi seruaue- sspero, si Deo visum fuerit, hunc vltimum fore, cuius etiam voti compotem Deus ipsum red- t, nam breui post Deus in cœlestem aulam ipsum transtulit.

Hæc ædepol in animo perpendenda Cæs. Maiestati sunt, & seriò quidem aduertenda, qua rati- quo modo, quibúsue medijs sibi à vafris insidijs & tendiculis caueat, & custodiat, nullam ipsis fi- habeat, nequicquam blandimentis, pollicitationibus fraudulentis, & veteratorijs illecta- tis confidat.

Nam quòd Papa principaliter dominum nostrum clementissimum, Carolum Imperatorem factare & deijcere laboret, ex his coniectari in procliui est, quòd legatum alium ex alio ad eum at, eumque episcopis & Cardinalibus (qui omnes Papæ iuramento deuincti, & ad eius commo- attenti sunt) oneret: iuuentæ enim opportunitatem arripuit, velut tempus, quo technæ & falla- commodissimè exeri queant.

Hic inspectione acuta opus est, & non est, quòd Maiestas Cæs. se in spem erigat, fideliorem hunc, entésue Papas futuros, aut promissa firmiùs, quàm antehac olim Cæsarib. Maiestati eius serua s esse: & licet possibile videatur, ab hoc tamen Papa talem candorem & fidelitatem profectu- esse, omni spe destituimur.

Nam modò iam, quid in animo habeat, subindicauit, vbi videlicet in regia electoratus digni- nanciscenda, ei, quantum potuit, obstitit, & impedire conatus est. Eius etiam documento esse st obsidio Florentiæ vbi Papa & Veneti eius aduersarij fuerunt, ita vt copiæ obsidionem solue- gerentur, sed Roma plectebatur, prout dignus erat Papa.

Quandoquidem autem talia, & quæ sæpe gladiatorio animo contra maiestatem eius manifestè eperat, succedere noluerunt: hac nunc, adhibitis in consilium (vt dubium non est) Florentia- (quorum nomen Cæsari quoque suspectum sit) via insistit, & sub specie amicitiæ, & prætextu fa- aritatis, dolis eum circumvenire arbitratur, & id propter hanc causam potissimùm, quòd vi- omnia vndique eò inclinare, & sensim progredi, vt Germani à Pontificijs insatiabilibus habe- bidinibus, & inexplebili auaricia se liberandi, ab illoque iugo, quod iniquissimè illis impositum at, vendicandi, eant: ideoque Cæs. Maiestas locum relinquere admonitionibus & institutioni- debet, nec vnquam sibi à Papis persuaderi blandiloquis verbis patiatur, vt eos, qui toti imperio Christianitati consultum volunt, si salutaria consilia & monita suggerunt, eliminari, relegari, & plicijs affici sinat.

Hoc equidem agnoscatur ab omnibus oportet, quòd D. Martini Lutheri scripta vnà cum meis, æs. Maiestatis eius, totiusq; Germaniæ honorem, emolumentum, & commodum redundent, & in confesso est, quòd multis Cæsaribus, qui etiam ex animo Germaniam saluam voluissent, & tinæ libertati libenter restituissent, nihil aliud defuerit, quàm quòd neminem habuerint, qui eos res ex scripturæ fundamentis, vt necessitas postulabat, edocuerit. Pauci enim nôrunt, Papæ cor repositum iaceat: & quantumvis aliqui sciant, aut ex parte, tam cordati tamen & audaces non t, vt manifestare ausint: metuunt tyrannidem pontificis.

Siquidem igitur nunc aliqui sunt, qui id exploratum habent, & audent in communem vtilita- , præsertim autem in Cæs. Maiestatis honorem & emolumentum, veritatem in lucem proferre, n modò non persequendi, aut abstrahendi à veritate, verùm multò plùs & facto & verbis adiu- ndi strenuè sunt. Ad hoc Cæs. Maiestati adiumento sit Iesus Christus, redemtor, mediator ho- num, benedictus in secula, Amen.

Ioannes Tezelius, Indulgentiarum Scrutarius, & Æruscator Pontificius.

DEuectis hic in Misniam, & expositis suis mercibus, cùm quodam in oppido concionaretur quò magis sese hominib. commendaret, promisit, allaturum se ad meridianam concionem egium quiddam de reliquijs, ac imprimis pulcherrimam pennam Archangeli Michaëlis, quam diabolus in duello Apocalyps. 12. ex alis euulserit, esse monstraturum. Aderant quidam (nequa am fatui) quib. fraus illa subolebat. Quapropter, esitante cum sacerdote Tezelio, cùm is à ter- vasculum cum pennâ in periclinio positum haberet: illi eandem inde suffurantur, & pro eâ car- nes ingerunt.

Minimè hoc Tezelius aduertebat, sed arrepto vasculo, doli nescius, ac probè potus in templum operabat, pecuniâ senes emuncturus. Ibi ergò vnum ex alio mendacium consuens, & de pennâ ichaëlis mira prædicans, magnam apud omnes inauditæ rei expectationem, incredibileque desi- rium concitauit: ac iam decurso tempore, & prehenso vasculo, Hem, inquit, infelix ego, quid egi? piebam vobis, ô auditores, pennam Michaëlis conspiciendam præbere: at erraui, & pro illâ carbo- s arripui, quibus D. Laurentius est crematus. Hoc est ingeniosè mentiri? Imp. & Papa vt sup.

De eodem.

Missus autem hic à Papa in Germaniam, fidem mortalibus fecit, quòd si literas indulgentiarum nummis redimerent, se securos esse de salute sua. Item quòd animæ de purgatorio statim euolent, vbi contributionem in cistam coniecerint. Deinde tantas esse has gratias, vt nullum sit adeò magnum peccatum, etiam (vt aiunt) si per impossibile quis matrem Dei violasset, quin posset solui. Item quòd homo per istas indulgentias liber sit ab omni pœna & culpa.

O Deus optime, sic erudiuntur animæ tuis curis, optime pater, commissæ, ad mortem: & sit atque crescit durissima ratio tibi reddenda super omnibus istis. Ad March. Brand. Archiepiscopum Moguntinum Luth. Tomo primo.

Idem Tetzelius aliquando, nollem ego, inquit, de potiori loco in regno Cœlorum cum Petro optionem inire. Meis enim indulgentijs plures ab interitu animas redemi, quàm Petrus Euangelij sui prædicatione.

Contigit verò hoc tempore, quo per Lutherum fucus indulgentiarum, occasionem ipsi nimia huius Tetzelij impudentia præbēte, patefactus est, & Papistæ omnes, hæreticum tollendum esse, clamitârunt, idem, quod olim etiam c. 16. in act. Apost. vbi quidam per puellam habentem Spiritum Pythonem, quæstum magnum faciebant. Ad quem Paulus dixit: præcipio tibi in nomine Iesu Christi, exire ab ea, & exijt eadem hora. Videntes autem domini eius, quia exiuit spiritus quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Sylam, virgis cæsos, coniecerunt illos in carcerem. Sic enim optimo Luthero quoque à Papistis contigit, de quibus etiam alibi.

1517. ## De Reformatione Ecclesiæ.

Certum est, à tempore donati mundo Lutheri, Pontifices, Cardinales, & Episcopos, artibus suis incipientibus tam liquidò patere omnibus, ipsosmet sibi, intra tamen parietes, sub rosa, confessos apertè fuisse: Ecclesiam Dei multiplicibus abusibus valdè contaminatam & deturpatam esse: tantumque lucri & nefarij quæstus gratia, ac ex dominandi libidine excogitata, inuenta, & pessimis illi consilijs obtrusa fuisse pleraque sua sacra: vtpote vigilias, exequias, oblationes, peregrinationes, sacrificia, indulgentias, taxas, sanctorum reliquias, missas pro viuis & mortuis, iubilæos, miracula, ambarualia, itinera crucis, ferias, festa, ordines, regulas, initiationes, consecrationes, vota, dedicationes templorum, lustrationes, campanarum baptismata, simulachrorum & idolorum cultus, sancta sanctorum, cereas, candelas perennes, chrismata, pœnitentias, præbendarum collationes, eleemosynas, sacella, pallia, pileos Cardinalium, annatas, cruciatas, vacantias, reseruata, ciborum discrimina & dierum, & matrimoniorum prohibita, lupanaria, cortisanas, dispensationes, purgatoria, & opera supererogationum, ac cœlorum pollicitationes: & alia ferè infinita.

Ideoque grauiter & seriò hanc causam, vtpote suam ipsorum salutem maximè concernentem, consultabant sæpius: num vel omninò efficta illa abrogare, excindere, fateri publicè, & reuocare velint: aut verò alijs, quibus possent, modis vestire, pingere & suffulcire. Verùm, cùm præsagirent non infeliciter, confessionis candore futurum, vt, quas mundi gazas subdolo prætextu in se deriuassent, iterum auferantur, ipsi falsi postulentur, & proprio sibi tandem, vt cochleis Plautinis, succo victitandum foret: ne in hanc miseriam, & desperationem subigerentur, (vt qui fodere non valent, & mendicare erubescunt) alteram illam viam elegerunt, & factis suis stibium obducendo, eaque quibuscunque artibus & tenebris obnubilando, & conductis sycophantis os hominibus sublinendo & obuerberando, asserere, consultius statuerunt. Quinam verò sint illi mercenarij suarum nugarum defensores, ipsimet optimè nouerunt.

1517. ## Appellatio Vniuersitatis Parisiensis à Decretis Papæ.

Vniuersis præsentes literas inspecturis Rector & Vniuersitas magistrorum, doctorum, & scholarium Parisijs studentium, Salutem in Domino.

Notum facimus, quòd nos apud S. Bernardum Parisijs, super infrà scriptis & alijs nostris negocijs agendis, per iuramentum congregati & conuocati, modo & formâ contentis in quodam codice papyreo, cuius tenor inferiùs describitur & inseritur, prouocauimus & appellauimus, prouocamusque & appellamus, cuius quidem codicis papyrei tenor sequitur, & est talis.

Præmissis expressè protestationibus, quòd contra vnam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, quam totius orbis esse magistram, & obtinere principatum credimus, sanctæque sedis Apostolicæ authoritatem, ac sanctissimi domini nostri Papæ benè consulti potestatem nihil dicere intendimus: si quid ex lubrico linguæ forsan malè dictum sit, parati emendare,

Sed quoniam is, qui vices Dei gerit in terris, quem Papam dicimus, quamuis à Deo potesta-
immediatè habeat, per hanc potestatem non impeccabilis efficitur, nec potestatem peccandi
pit: ita vt, si quid, quod iniustum est, faciendum esse præceperit, patienter sustinere debeat, si
fiat, quod ei praua fuerit insinuatione suggestum: eique parendum non sit, si quid contra
na præcepta statuendum esse, decreuerit: imò ei resisti iure potest.

Quòd si illi potentum auxilio, forsan suggestione, vel minùs sano consilio deceptorum, ad-
resisti non potest, sublataq; sunt restituendi remedia: vnum tamen iure naturali proditum est,
d nullus Princeps tollere potest, appellationis remedium, cùm sit quædam defensio, quæ iure
ino, naturali, & humano cuiq; competit, quæ non potest auferri à Principe, vt in Cle. pastoralis.
en. & re iudic. & no. Splendor ille canonistarum. Imò in c. Quæ in Ecclesiarum. de Constit.
Ad huiusmodi ergò appellationis remedium, quo oppresi releuantur, confugientes nos,
tor & Vniuersitas studii Parisiensis, illustrissimi ac Christianissimi Principis nostri Francorum
is filia primogenita, antiqua studiorum parens, vice ac nomine nostris, singulorumque do-
um, magistrorum, & scholarium Parisiensium, student. animoq; & intentione prouocandi &
ellandi, à personis & grauaminibus infrà scriptis, dicimus & proponimus, nosq; loco & tempo-
pportunis & congruis probaturos, offerimus, quæ sequuntur.
In primis, quòd cùm priscis illis temporibus hæreses multæ pullularent, plurimiq; errores in-
gerent, & Christi fidelium dissidia orirentur, Ecclesiasticique status deformatio conspiceretur,
tunc sacra generalia concilia prouidè statuta, in quibus hæreses extirparentur, mores reforma-
tur, Christicolarum dissidentium ad inuicem reconciliationes fierent, prout sacrorum generali-
conciliorum incumbit officio.
E: præcipuè ante omnia, per sacra Constantiense & Basiliense concilia, quæ succesiuè ac legitimè
Spiritu sancto congregata, vniuersam Ecclesiam repræsentantia, quàm plurima circa præmissa
uerunt, maximè circa status Ecclesiastici tam in capite quàm in membris reformationem, quæ
diebus præcipuè indigere reformatione videbantur, cùm deformitates in Ecclesia Dei excresce-
& mores corruptos eandem Ecclesiam inficere conspicerent, repressis deformitatum scelerum-
regnantium enormitatibus perniciosis, quæ per Christianitatem (spretis antiquorum Patrum
retis & institutis salutaribus) multas clades, multaq; discrimina iniecisse videbantur, diuinus
nor refloreret in terris, lumen catholicæ Veritatis, Christo vera luce auxiliante, effulgeret, & Ec-
iasticæ libertatis conuersatio subsisteret, populusq; Christianus salubriter regeretur, & ad salu-
perduceretur æternam.

Et inter cætera perpendit ipsum sacrum Basiliense concilium, qualiter per sanctos Patres an-
uos sacri canones, salubriaque decreta pro felici regimine iam dicti status Ecclesiastici tam super
ctionibus, modisque ministros Ecclesiæ assumendi, & instituendi, conditi fuerunt, qui quàm
fuerunt obseruati, Ecclesia Dei fructus honoris & honestatis felici vbertate produxit, discipli-
Ecclesiasticæ vigor perstitit, religio, pietas, charitas vbertim floruerunt, hominesque in qui-
dine animi constituti, DEVM authorem pacis deuotissimè coluerunt.

Sed postquàm damnatæ ambitionis improbitas, & detestandæ cupiditatis insatiabilitas,
manitatis iura violando, ipsa sanctorum Patrum decreta paulatim cœpit deserere atque con-
nnere, & in vitia ruere, subsecutæ sunt deformationes status Ecclesiastici, atque decolorationes
vsurpationes, præsertim per prælaturarum dignitatumque & aliorum beneficiorum reseruati-
es, & gratiarũ ad vacatura beneficia, expectatiuarum à iure exorbitantium multiplicationes & in-
merabiles concessiones, & alia grauissima & importabilia onera, quibus Ecclesiæ, Ecclesiasticæq;
rsonæ grauiter afflictæ, & ferè ad extremam euacuationem & destructionem illis diebus ruere
nspiciebantur.
Cùm beneficiorum Ecclesiasticorum patrimonia & bona indigni occupabant, & sæpè
gnitates ac beneficia notabilia & opulentiora, personis conferebantur incognitis & in-
gnis, quæ in eisdem beneficiis minimè residebant: & animarum cura, quæ est ars artium, ne-
cta, velut mercenarii solùm temporale lucrum quærebant, sicque cultus minuebatur diuinus, a-
marum cura negligebatur, Ecclesiastica iura peribant, ruebant ædificia, quæ magnificentia ex-
uxerat prædecessorum.
At Clerici literarum scientiis & virtutibus effulgentes, qui ad Christianæ plebis ædifica-
onem salutarem vacare possent, quorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustra-
nt Ecclesiam, decorarent virtutibus, & moribus informarent, per quos, quasi per luminosas
dentesque lucernas, super candelabrum in domo Domini positas (errorum tenebris profuga-
) totius corpus Ecclesiæ tanquam sydus irradiaret matutinum, eorumque fœcunda facundia,
lesti irriguis gratia influente, Scripturarum ænigmata resecarent, obscura dilucidarent, dubia-
e declararent, profundisque ac decoris illorum sermonibus, ampla ipsius Ecclesiæ fabrica
lut gemmis vernantibus rutilaret, & verborum elegantia singulari gloriosiùs sublimata coru-
aret: qui etiam regnorum & rerum publicarum consiliis forent opportuni, propter spem con-

gruæ promotionis eis ablatam, diuinarum & humanarum scientiarum studia deserebant. In
per reseruationum & expectatiuarum occasione, spes capta de mortis alienæ votis ingerebat
lites suscitabantur, contentiones & rixæ inter Christi ministros oriebantur, ambitio pluralita
beneficiorum execrabilis fouebatur, pauperes clerici variis & innumeris personarum & reru
discriminibus subiiciebantur, & per callidos & calumniosos opprimebantur: beneficia quoq
Ecclesiastica per litium inuolutiones & multiplicationes sæpiùs iniustè occupabantur, & sine di
nis officiis sæpiùs remanebant, materia iniustis vexationibus parabatur, abusus pestiferi, ho
renda & detestanda specie labis simoniacæ respersi committebantur: iuuenibus bonæ indolis, q
studiosis & virtuosis actibus intendere deberent, euagandi materia præbebatur: & breuiter, stat
Ecclesiæ confundebatur, plurimaque aduersus diuina & humana iura in animarum pernicier
ac Ecclesiæ & regnorum atque prouinciarum, præcipuè regni Franciæ & Delphinatus, Vienne
sium oppressionem & destructionem, perpetrabantur: quorum quarumque thesauri in ext
neas regiones asportabantur, vt eo exhausto, sacerdotioque depresso, regna ipsa & subditi debi
ores in aduersis redderentur; beneficiaque iam non gratis, iuxta Euangelicam doctrinam, Chr
stique præceptum, dicentis, Gratis accepistis, gratis date: sed contra Concilium Lateranen
& c. vnicum. Ecclesiastica beneficia cum summa authoritate & auaritia, aurique & argenti e
actione conferebantur.

His igitur tam detestabilibus incommodis diuinæ procul dubio displicentibus volunt
ti, saluberrime prouidere cupiens concilium Basiliense memoratum, contra hæc saluberrim
constituit & edidit statuta & decreta, volens & ordinans, vt tales Ecclesiæ præficerentur past
res, qui tanquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam doctrina & meritis firmiter sustentaren
non quidem per reseruationes generales Ecclesiarum huiusmodi, reprobando (certis dur
taxat exceptis) certam salutarem formam, antiquis formis, à iure introductis, adiic
endo.

Et insuper, vt per singulas Ecclesias ministri instituerentur idonei, qui scientiis & vi
tutibus effulgerent, ad Christi gloriam, & populi Christiani salutarem ædificationem, reproban
do multitudinem gratiarum expectatiuarum, quæ digniorum ministrorum institutioni & pro
motioni obuiabat, ac reseruationes quascunque beneficiorum, siue per Papam, siue per legato
reprobant, ac nullas & inualidas declarant.

Voluit insuper & statuit, vt per prælatos, & eos, ad quos beneficiorum collatio & dispo
sitio spectare dignoscitur, viris studiosis, certisque qualitatibus specificatis prædictis, qui per vni
uersitates generalium studiorum eisdem prælatis & patronis nominarentur, canonicè prouidere
tur, certis modificationibus & decreto irritant. adiectis.

Præterea, vt fraterna charitas in clero & populo vigeret, & ne quis proximum suum in
debitis vexationibus opprimeret: sed iustitia ordine debito cuilibet ministraretur, ad obuian-
dum infinitis abusibus & variis incommodis, quæ inoluerant: statuit, vt pro salute & quiete
subditorum, iustitia in partibus cum honestate & facilitate ministraretur, ne studium & ali
subditi extra regna & prouincias suas ad curiam Romanam traherentur & citarentur, ne etiam pe
hoc huiusmodi regnorum & prouinciarum facultates exhaurirentur.

Damnauit insuper huiusmodi sacrum concilium abusum illum iam damnatum, de an-
natis soluendis, salutiferè prohibens illarum exactionem & solutionem: multaque alia sancta
& salubria statuit idem concilium, ad diuini cultus augmentum, ac salutem & quietem subdito-
rum, quæ omnibus innotescunt.

Quæ quidem statuta serenissimus ille Princeps, diuini nominis & Ecclesiastici honoris
exaltator deuotissimus, & conseruator excellens, Carolus septimus Francorum Rex, in suo cele-
bri concilio Ecclesiæ Gallicanæ Bituris celebrato, recenseri fecit: & ea, quasi sint salutifera, & suo
regno ac Delphinatui vtilissima, saluti & quieti subditorum consulens, inconcussè seruari præ-
cepit, & per regnum & Delphinatum promulgari fecit, prout conseruata & obseruata fuerunt.

At ex eorum obseruantia cultus perseuerauit diuinus, salus aduenit subditorum, omniaq;
in eisdem regno & Delphinatu prosperè successerunt.

Sed Romani propriis cupiditatibus & commoditatibus inhiantes, attendentes, his me-
diis aurum & argentum, sicut antea, ex dictis regno & Delphinatu ad se pro suo voto non defer-
ri, huiusmodi statutis inuidentes, ea per Romanos Pontifices abrogari, facere studuerunt. Quod,
auxiliante Domino, hactenus prohibitum extitit, donec aduenit dominus Leo Papa decimus,
qui Romanis plus debito fauens, in quodam cœtu in Romana ciuitate, quæ contra nos est, nesci-
mus qualiter, non tamen in spiritu Domini congregato, cum quo nihil contra legem diuinam &
sacra concilia statui, decerni, aut ordinari potest, (opera enim, quæ ego facio, ipsa testimonium
perhibent de me) præmissa tam salutifera statuta abroganda esse, nescimus, quo fretus consilio,
censuit: contra fidem catholicam, & authoritatem sacrorum generalium conciliorum veniendo,

rum Basiliense concilium damnauit: in quo inter cætera iudicatum est, gloriosam virginem ariam sine peccato originali fuisse conceptam, nec de illo Ecclesia habet aliam decisionem: quæm etiam alia statuta pro libitu voluntatis (cum venia dictum sit) condendo, in perniciem regni Delphinatus prædictorum, & subditorum illustrissimi Principis nostri Franciæ Regis detrientum.

Per hoc enim canonicas electiones, quibus sanctè & salubriter Ecclesiis Metropolitanis, thedralibus, monasteriis & aliis collegiatis Ecclesiis eorundem regni & Delphinatus prouidetur, destruxit, huiusmodi Ecclesiarum prouisiones cùm vacauerint, collationem sibi reseruan-, collationesque & impetrationes beneficiorum, non expresso vero valore, irritas esse, declara-: subditorumque regni in prima instantia per Cardinales & Curiales sedis Apostolicæ passim ocari, & nominationes Vniuersitatum in parte reprobauit & damnauit: ita vt amodò, si talia tuta tolerarentur, non his, quibus virtutum merita & literarum scientia, sed quibus pecuniarum eruus & potentum fauores suffragabuntur, ad ipsarum Ecclesiarum non dicimus regimen, sed proh dolor) perniciem & ruinam assumantur, cùm huiusmodi personarum mores & vitia non rscrutabuntur, & indigni sæpius ad regimen assumentur animarum, & propterea statuens, vt, ad quem pertinet electionis confirmatio, processum electionis, & electi personam diligenter aminet, antequàm eidem electo munus confirmationis impendat, pœnam contrà facienti imonens.

Per hæc etiam & alia, quæ idem dominus Leo statuendo decreuit, viris studiosis & literum scientia pollentibus spem promotionis ademit: & aptissimum modum, facultatem & subantiam totius regni & Delphinatus exhauriendi inuenit, quò etiam huiusmodi regni & Delphiatus subditi improbis machinationibus ad curiam Romanam euocentur, & indebitis vexationius fatigentur.

Huiusmodique sic nouiter editis statutis, iam dictus dominus Leo Papa serenissimum rincipem nostrum Franciscum Regem, modernum in partibus Italicis agentem in maximo repitu armorum, consensum præbere quorundam suasu coëgit. Et ne promissionis infractor iem Princeps illustris videretur, iam dicti domini Papæ monitis obtemperans, hæc quæ dicta sunt, e nouo edita statuta (quæ Concordata vocantur) ruinam Ecclesiæ totiusque regni inde immientem non attendens, nobis, dictaque vniuersitate, & aliis, quorum intererat, non vocatis, ec auditis, publicanda esse imperauit: non diiudicans, quàm ei dictoque regno & Delphinatui ac bditis perniciosa esse viderentur.

Ex quibus nos Rector & Vniuersitas grauatos, læsosque & oppressos esse nos, sentientes, im, per ea ad superiùs enarrata incommoda sensim perueniri posse, prospiciamus: idcircò à doino nostro Papa non rectè consulto iam, dictique sacri Basiliensis concilii, & ei adhærentis pramaticæ sanctionis statutorum abrogatione, nouorum statutorum editione, consensus præstatioe, ac attentata illorum quadam publicatione, & omnibus inde secutis & secuturis, tam pro obis, quàm omnibus & singulis suppositis ipsius Vniuersitatis, & nobis & illis adhærere volenbus, ad futurum concilium legitimè ac in loco tuto, & quem liberè & cum securitate nos eadem niuersitas vel à nobis & ab ea deputandi adire poterimus: & ad illum vel illos, ad quem seu quos e iure, priuilegio, consuetudine, vel aliàs nobis prouocare licet & appellare, prouocauimus & ppellauimus, prout in his scriptis prouocamus & appellamus, instanter, instantiùs, & instantisme protestantes, hanc appellationem prosequi per viam nullitatis, abusus, iniquitatis, vel iniustiæ, & aliàs, prout meliùs poterimus, optione nobis reseruata: astantes in testimonium inuocaum addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi, & in melius reformandi, omniumque alio uris beneficio nobis ac nostris adhærentibus & adhærere volentibus semper saluo. Datum & actum Parisiis, in nostra congregatione generali apud S. Bernhardum solenniter celebrata: anno 1517. ie vicesima septima Mensis Martii, ante Pascha.

Postmodum verò præinserta appellatione sic interiecta, die prima mensis Aprilis, vir enerabilis, Arnolphus Monmart, in artibus magister, & in iure ciuili licentiatus, noster prourator generalis, & ad hoc specialiter constitutus, coram venerabili circumspecto viro, magitro Guilhelmo Huc, vtriusque iuris licentiato, insignis Ecclesiæ Parisiensis Decano, tanquam coam persona authentica, & in dignitate constituta, personaliter comparens: cùm illum seu illos, d quem seu quos appellamus, adire non possumus, huiusmodi appellationem & contenta in ea omine nostro, & pro nobis intimauit, insinuauit, & notificauit, Apostolosque cum instantia lebita sibi dare petiit & requisiuit.

Qui quidem dominus Decanus cum reuerentia & honore debitis eidem appellationi reerenter detulit, & Apostolos reuerentiales, & tales, quales de iure & consuetudine vel priuilegio lare poterat & debebat, dedit & concessit.

Acta fuerunt hæc vltimò dicta & facta in Ecclesia Parisiensi, anno & die prædictis: præsenibus ibidem venerabili & scientifico viro, magistro Petro de Valle in Theologia Doctore, canonico dictæ Ecclesiæ Parisiensis, & magistro Arturo Alauff in artibus magistro, testibus ad præmissa

vocatis & rogatis. Sic Sign. le. Roux & Habert, & sigillata in duplici cauda, & cera rubea magni sigillo dictæ Vniuersitatis.

Verùm, vt aliquando tandem Gallicas miserias finiamus, & ad Germanicas redire possimus, quædam Epilogi vice ex Molinæo adscribemus. Vtque paucis videas, quanta vis pecuniarum singulis annis exhauriatur è regno Franciæ:

Primò innumeræ myriades auri expiscantur per eas, quas vocant annatas, seu vacantia Archiepiscopatuum, Episcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, Conuentualium, & aliorum sacerdotiorum electiuorum. Et hoc tributum exigit Papa ante vllam expeditionem, vel traditionem bullarum.

Secundò, non solùm exigit de sacerdotio tunc collato, sed etiam de omnibus aliis sacerdotiis, quæ impetrans tenet, & qui cùm, vt ea simul cum collato nouo sacerdotio retinere possit dispensatur, non obstante, quòd in prioribus collationibus eorundem sacerdotiorum annatas persoluisset.

Tertiò, rursus omnium eorundem nouas annatas exigit, etiam ab eodem possessore vel titulario, toties, quoties eodem modo per noui sacerdotii assecutionem vacant, seu vacare finguntur, & de nouo dispensatur, etiamsi bis, ter aut quater in anno hoc contingat. Ita quòd sæpius contigit, & visum est in Gallia, eundem Prælatum pro eodem beneficio tres aut quatuor annatas integras Papæ dependisse, non sine magno etiam imperitorum & simplicium scandalo, cùm videant, feuda & res prophanas semel tantùm in vita Vasalli domino directo vnius anni tantùm redituum dependere, & adhuc hoc rarò contingere: & quando casus exigendi contingit, non plus quàm semel in vita vasalli exigi.

Quòd si vnquam, maximè hîc exclamat sancta illa L. Si quenquam. C. de Episc. & Cleric. Quem (inquit) murum integritatis aut vallum fidei prouidebimus? & auri sacra fames penetralia veneranda proserpit. Quid denique cautum esse poterit, aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpitur? Cesset igitur deinceps altaribus imminere prophanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis repellatur peculiare flagitium.

Quartò, infinitas quotannis exigit pecunias etiam de simplicibus, ratione præuentionum à ducentis circiter annis, contra disciplinam Ecclesiasticam & antiquos canones vsurpatarum. Hac enim via nequissima prouocantur homines ambitiosi, vt Romam mittant: quin quandoque vel pauperes versuram facientes huic se aleæ committant: quin etiam (vt aliquando vidi) viles imò famuli ad furta etiam domestica alliciuntur, vt inde cum trapezitis Papæ, spe venandi beneficia, negocientur: adeò vt nonnunquam ad idem beneficium tres, quatuor, vel sex (vt vidi) pro simoniacæ hæresis trapezitas (ita vocat eos text. in c. 1. 2 3. dist.) Romam mittant, vt etiam pro eodem beneficio quandoque plures bullæ precium numerantes. Nihil enim ad eos de exitu, lucro vel damno emtoris seu collatarii, modò precium habeant.

Et hac via non solùm affligitur regnum in pecuniarum ingenti euacuatione, sed & in morum deprauatione, disciplinæque Ecclesiasticæ corruptione. Hac enim arte Romana non solùm irritantur, qui suapte natura sunt ambitiosi, sed etiam & maiores & minores prouocantur, vt postergata vera disciplina, ambitioni & auaritiæ studeant: cumque multi eandem aleam subierint, & vnus tantùm ex currentibus βραβεῖον obtinere possit, sese litibus infinitis, nec non odiis & vexationibus inuicem atterunt & conficiunt: hîc scilicet interim officii Ecclesiastici cura subiacet.

Quintò, propter resignationes in fauorem: quæ licet quandoque de idoneis synceriè fieri possent, vt sunt exempla veterum c. petiisti. 8. q. c. 1. 8. q. 1. & hoc etiam admittit Ægidius Bellemere: tamen Papa maioris cuiusdam religionis prætextu, in vniuersum prohibuit, sed vt sibi soli hoc genus negociationis exercere liceret, vt euentus docuit.

Sextò, ratione commendarum.

Septimò, ratione vacantium in curia quouis modo. Est enim recens inuentum nouorum Pontificum: & vtcunque Clemens tertius in c. 1 1. de præbend. in 6. iactat, antiquam consuetudinem talem esse, tamen illa prætensa consuetudo etiam post eius obitum non erat ab omnibus cognita & recepta: tantum abest, vt viuo Clemente tertio, & multò minùs ante eum, antiqua fuerit, vt patet in c. inter cætera. de præbend. Extra. vbi Celestinus tertius, successor dicti Clementis, non declarauit, nullam esse collationem ordinarii factam de beneficio resignato, in manu sui decessoris: quod non omisisset, si quid tunc fuisset de illa prætensa consuetudine, quæ tamen sensim cum reliquis abusionibus cancri more serpsit: & quia non mox compressa fuit, pro lege venerari cœpit, inquit Rex in c. mala consuetudo. 8. distinct.

Octauò, propter infinitas dispensationes, puta ætatis, ordinis, beneficiorum incompatibilium, & varias species incompatibiliū, puta numeri, ordinis, certi monasterii, & tecti, cùm dispensationis variarum specierum irregularitatis, siue corporalis vitii vel delicti, vel ceremoniæ omissæ aut præposteratæ, tum dispensationum in gradu prohibito matrimonii, vel affinitatis canonicæ, inuenta etiam arte, qua gradus distenderentur. Hinc enim aceruì pecuniarum Romam fluunt, vbi non erubescunt publicas grauesq; taxas prostare, velut leges certo præscripto precio refigendas.

Vidi

Vidi, qui vltra mille aureos numerauerunt pro dispensatione commentitiæ cuiusdam, iam spiritualem cognationem vocant. Et nuper simplex prioratus à Rupe Guidonis, in diœcesi trnotensi, non conuentualis, nec electiuus, ob curam animarum & minorem ætatem impetran-, constitit Romæ nongentis aureis: & tamen impetrans arresto Parisiensis senatus & precium & ercedem amisit, ob leuem quandam omissionem, vel subreptionem dispensationis: & iuste idem amisit. Sed indignum & pudendum est, Romanos institores & trapezitas sic Ecclesiæ ullicanæ illudere, & tam ingentem & auream messem pro illius vexatione & difformatione perpere.

Nonò, ab infinitis priuilegiis, exemtionibus, gratiis, quas vocant, non visitandi, vel ocuratorem visitandi, confirmationibus priuilegiorum, homologationibus concordatorum, miactionum sub beneplacito Papæ factarum, permutatione beneficiorum cum dispensatione, l pensionis creatione, aut alia negotiatione iure communi vetita.

Decimò, de mandatis. Singuli enim Papæ infinita propè concedunt mandata, cùm ilibet ordinarius vno, si decem, vel si quinquaginta ad suam collationem vel præsentationem ibet, duobus mandatis, ab vnoquoque Papa grauari possit, & pro singulis mandatis rciter viginti ducati exiguntur. Hinc ingens vis pecuniarum ærusc atur, quanquam non posnt, nisi vnum, vel ad summum duo mandata super singulis ordinariis concedi: tamen tot venantur & bullantur, quot sese redemtores offerunt, & numerant, periculo suo.

Vndecimò, propter aliud genus aucupii, quod pœnitentiarium Papæ vocant, propter osolutiones casuum Papæ reseruatorum, infractiones vel commutationes votorum, translatioes monachorum, non solùm de vno monasterio ad aliud, sed etiam de vno ordine in alium, postates ingrediendi quæuis monasteria, altaria deferendi, & alia innumera, mensæ pœnitentiarii apæ deputata.

Duodecimò, propter confessionem vel confirmationem condonationum, quas vocant idulgentias Papæ, quæ mirum in modum non solùm in magnis templis, sed etiam in priuatoim quorundam ædiculis multiplicatæ sunt, adeò, vt iam vulgus hoc genus τῆς καπηλικῆς irrieat: tamen ab institoribus & lucrum inde quærentibus, quandoque centum vel quinquaginta ureis Romæ redimuntur.

Decimotertiò, in creandis protonotariis, & aliis notariis (quos Apostolicos vocant) & Epiopis, quos Rota & aulici Papæ nullatenances vocant, vulgus Gallorum portatiuos, quidam ludibrii causa potatiuos vocant.

Decimoquartò, propter bullas & commissiones nouarum fundationum, vel immutaiones antiquarum, vel reductionis regularum monasteriorum in secularem statum, vel restituonum in integrum, & infinitorum rescriptorum ad lites, etiam in his, quæ iure communi er ordinarios expediri deberent: ex quibus etiam, non computato primo annatarum articulo, empore Ludouici vndecimi inuentum est, vltra ducenta millia aureorum singulis annis regno fferri.

Quare idem Rex omninò vetuit Romam quicquam deferri, vel vllam bullam inde auehi, t suprà eo. gl. 15. num. 181. Certum est autem, hodie quantitatem illam ad minus duplicatam sse, tam propter augmentationem populi, plus media parte ab illo tempore aucti, quàm propter ugmentationem taxarum curiæ Romanæ.

Postquàm autem locum pragmaticæ subintrauit concordatum, & sic locus apertus est nnatis, cœpit vltra quantitatem præcedentem (quæ circiter quater centum millia aureorum acendit) alia similis quantitas annatarum nomine extrahi.

Præterea cœperunt multi curiæ Romanæ aulici Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbaias, & pinguiora beneficia regni possidere, quorum redditus singulis annis regno euehuntur: ita uòd singulis annis ferè decem myriades (quem millionem vocant) soleant regno Romam euehi. Vnde nihil vnquam redit, sed vel in luxu Romanæ curiæ consumitur, vel inimicis Regis datur. Nulla enim negociatio mercaturæ, ad vsum hominum vtilis, nobis cum illis intercedit. Aliæ quidem nationes bonas & vtiles pro pecunia inferunt, iusta & æquali commutatione: Romana verò uria plumbum duntaxat, nisi quòd (vt dentes Cadmi) etiam ingentia seminaria & anfractus itium, pro ingentibus aceruis auri ingerit.

Nunc veniamus ad Germanica grauamina, & primùm ea adscribemus, quæ circa annum Domini 1274. acciderunt.

Anno

Circa 1274. Domini annum Gregorius decimus sacricolarum concilium Paschalibus Lugduni habet: vndecunque Pontifices certos acciuit ex Alemannia, Gallia, Anglia quaternos, Hispania duos: ex Sicilia, regno Ecclesiæ, Vngaria, Dacia, Bohemia, Polonia, Suionibus, Nordoicis & Scotis singulos. Vocataque concione, ex libris sacræ historiæ, quos Machabæorum nomiant, præfatus, curam studiumque belli, vtriusque Reipublicæ administrationem ad Episcopos & Antistites attinere, multis verbis persuadet collegis: ad Palæstinæam expeditionem, & Græcos subigendos Romano sacerdoti arma induenda, censet. Deinde leges, quibus vitia sacerdotum, mo-

nachorumque Antistitum castigentur & corrigantur, rogat. Zopfnonnas, genus fœminarum sacratarum abolet. Tum omnium rerum Ecclesiasticarum decimas in sex annos Monachis, mystis maioribus, minoribusque Pontificibus imponit: partem octauo Calendas Iulii, alteram portionem octauo Cal. Ian. numerare iubet.

Postremò hæc decreta sciscit, promulgat, piacularii atque sacro auriculario præfecti dent operam, orent, instent, suadere non desistant, vt rei sanctissimo proposito Pont. Max. ære, pecunia, opibus faueant. Quisque Christianus, puer, vir, infans, puella, fœmina, sacerdos, prophanus, capite census sit, quotannis nummum tribuat. Deuotus esto, quisquis iis pensionibus aduersus iuerit.

Pleraque alia tum, vt aliàs, magis argutorum hominum more, quàm ex æquo & bono, commenta sunt Romulei vultures, quibus defraudari atque compilari populus solet, & quæ neutiquam Deo immortali cordi fuisse exitus probauit, euentus docuit: plerique ad concilium coacti ire, eo luxu habitum est, impendiis non sufficere aurum, argentum: gemmæ, vestes preciosæ artis, opes templorum venundatæ, pauperibus, qui soluendo non erant, diræ dictæ. Cistertienses monachi, quibus Pontifex Romanus amicus erat, hasce suarum ædium decimationes redemêre millibus vnciarum argenti puri sexcentis atque quadraginta. Furstenfeldenses duo pondo argenti Teutonica pensitârunt: sunt vnciæ duæ & triginta. A cæteris omnibus decimæ superbè atque auarè exactæ: & licet decimus eodem anno animam efflasset, nihilo secius tamen Romani flamines decimas per sex annos, extorta per vim pecunia, à Germanis emunxerunt. Rumore dissipabant, se suo periculo atque stipendio Palæstinam, Ægyptum, Asiam, Aphricam erepturos Turcis, Saracenis, Tartaris.

Quamobrem & Rudolphus, illa lege atque omine, primario sacerdoti Bononiam, præfecturas, ducatus, vrbes, regiones Italiæ, hactenus Imperatoribus parentes, (Romaniolam Martinus vocat) quæ quotannis millia drachmarum auri septingenties pensitarent, concessit: quemadmodum & Imperator Maximilianus anno abhinc decimo Principibus aperuit, edictoque dato ex Oenobriga 12. Calend. Augusti, anno Christi 1511. conquestus est: dum eodem anno ad Calendas Septembris Pisam, aduersus Iulium secundum Pontificem Maximum, Senatum Christianum, nouem Rom. flamines, idem Maximilianus atque Ludouicus Franciæ occidentalis Rex conuocarent, pro reformatione morum (vt eorum verbis vtar) vniuersalis Ecclesiæ, in capite & membris primùm collapsorum, ac emendatione criminum grauissimorum interiorum, continuorum, ac incorrigibilium, vniuersalem Ecclesiam eneruantium. Imperatore Maximiliano 1. Papa Leone 10.

1517. *Indultum Duci VVirtembergico Vlrico.*

BEatissime Pater, vt animarum saluti deuotorum oratorum vestrorum Illustrissimi Vdalrici Ducis VVirthembergensis & Teck. ac Comitis montis Peligardi, Constantiensis diœcesis, ac duodecim aliarum personarum per eum semel duntaxat nominandarum, coniugatorumque, vxorum ac vtriusque sexus liberorum, salubriùs consulatur, supplicant humiliter sanctitati vestræ Oratores præfati, quatenus eis & eorum cuilibet specialem gratiam faciatis, vt Confessor idoneus secularis, vel cuiusuis ordinis regularis presbyter, quem quilibet eorum duxerit eligendum, ipsos & eorum quemlibet à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione vel causa latis, ac votorum quorumcunque, & Ecclesiæ mandatorum transgressionibus, periuriorum, & homicidii casualis vel mentalis reatibus, manuum violentarum in quasuis personas Ecclesiasticas, non tamen Prælatos, de præterito iniectionibus, ieiuniorum, horarumque canonicarum, ac diuinorum officiorũ, & pœnitentiarum iniunctarũ in toto vel in parte omissionibus: nec non ab omnibus & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis quantumcunque grauibus & enormibus, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, etiamsi talia forent, propter quæ sedes Apostolica meritò foret consulenda: de reseruatis, exceptis, contentis in Bulla Cœnæ Domini, semel in vita & mortis articulo, de aliis verò, eidem sedi non reseruatis casibus totiens, quotiens opus fuerit, absoluere, & pro commissis pœnitentiam salutarem iniungere: vota verò quæcunque vltramarinarum visitationum, liminum Apostolorum Petri & Pauli de vrbe, ac Iacobi in Compostella, religionis & castitatis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare: & iuramenta quæcunque, sine iuris alieni præiudicio, relaxare: nec non semel in vita & in mortis articulo plenariam omnium peccatorum suorum remissionem & absolutionem autoritate apostolica impendere valeat.

Quodque liceat Duci ac nominandis Nobilibus, aut Graduatis, vel presbyteris, & eorum cuilibet habere Altare portatile cum debitis reuerentia & honore, super quo in locis ad hoc congruentibus & honestis, etiam non sacris, & Ecclesiastico interdicto ordinaria auctoritate suppositis, dummodò causam non dederint huiusmodi interdicto, etiam antequàm elucescat dies, circa tamen diurnam lucem, in sua & familiarium suorũ domesticorum præsentia, Missas & alia diuina

officia

ficia per seipsos, qui presbyteri fuerint, celebrare, seu per alios sacerdotes celebrari facere, ac tempore interdicti huiusmodi diuinis interesse, ac Eucharistiam & alia Ecclesiastica sacramenta, sine cuius præiudicio, præterquàm in Pascha Dominicæ Resurrectionis, recipere.

Et vt decedentium eorundem corpora Ecclesiasticæ tradi possint sepulturæ, sine funerali ompa.

Et insuper, vt vnam vel duas Ecclesias, aut duo vel tria Altaria in partibus illis, vbi eos sidere contigerit, quadragesimalibus, & aliis temporibus & diebus stationum vrbis Romæ, uas vel quæ quilibet eorum duxerit eligenda, visitando, tot & similes Indulgentias ac peccarum remissiones consequantur, quas consequerentur, si singulis diebus eisdem singulas dictæ bis & extra eam Ecclesias, quæ à Christi fidelibus propter stationes huiusmodi visitari solent, per-naliter visitarent.

Præterea, vt quadragesimalibus & aliis temporibus prohibitis, de vtriusq; medici consi-o, Ouis, Butyro, Caseo, & aliis Lacticiniis ac Carnibus vti, frui, & vesci liberè, & absque consci-ntiæ scrupulo: cæterùm, vt singulæ oratrices præfatæ, vnà cum aliis quatuor honestis mulieribus, er ipsarum quamlibet eligendis, quater in anno quæcunque monasteria Monialium, cuiusuis, tiam sanctæ Claræ ordinis, de licentia inibi præsidentium ingredi, & cum iisdem monialibus con-ersari, dummodò ibidem non pernoctent, possint & valeant: concedere, & indulgere digne-mini de gratia speciali, Non obstante constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, & Cancel-ariæ apostolicæ regulis, cæterisque contrariis quibuscunque.

Et de reseruatis, exceptis, præmissis, semel in vita & in mortis articulo, t suprà.

Et de non reseruatis sedi prædictæ casibus totiens, quotiens opus fuerit.

Et de commutatione votorum, & relaxatione iuramentorum, vt præ-nittitur.

Et de plenaria remissione & absolutione semel in vita, & in mortis ar-iculo.

Et de altari portatili cum celebratione ante diem, & in locis interdictis, t suprà.

Et quòd tempore interdicti corpora oratorum Ecclesiasticæ tradi pos-int sepulturæ.

Et de indulgentiis stationum Vrbis, visitando Ecclesias vel Altaria, vt uprà.

Et de esu Quorum, Butyri, Casei, & aliorum Lacticiniorum, ac Carnium, t suprà.

Et de ingrediendo Monasteria Monialium pro oratricibus præfatis, vt uprà.

Et cum derogatione Cancellariæ apostolicæ regularum in contrarium edictarum.

Et quòd præsens Indultum duret, nec censeatur reuocatum, vita orato-um durante.

Et quòd præsentis Indulti sola signatura sufficiat, absque aliarum expe-ditione literarum.

Et quòd præsentium transsumtis etiam, pro vnoquoq; oratore separa-tim confectis, non facta mentione de aliis, ac manu publici Notarii subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, plena fi-des adhibeatur.

Fiat, vt petitur.

Alexander, miseratione diuina sancti Eustachii sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Diaconus Car-dinalis, Farnesius nuncupatus, vniuersis & singulis præsentes literas inspecturis, visuris, lecturis pari-ter & audituris Salutem in Domino sempiternam.

Notum facimus & attestamur, quòd literas originales confessionalis, quarum copia præinse-ritur, vidimus, legimus, tenuimus, & diligenter inspeximus, easq; manu propria sanctissimi domi-ni nostri, domini Leonis Papæ decimi FIAT, VT PETITVR, signatas fuisse & esse, reperimus. Idcirco pro parte suprà dicti Illustrissimi domini Vdalrici, Ducis Vuirtembergensis, in præinsertis literis originalibus principaliter nominati, requisitum, sine expensione aliorũ nominũ per eum se-mel nominandorum, transsumi & exemplari mandauimus, decernentes & volentes, ac prout idem sanctissimus dominus noster Papa in eisdẽ literis voluit & decreuit, quòd huiusmodi transsũpto in Iu-dicio & extra, ac vbiq; locorũ plena fides adhibeatur, qualis & quãta dictis originalib. adhiberetur, si

in medium produceretur. In quorum omnium & singulorum fidem,& testimonium præmissorum præsentes literas fieri, & per Notarium publicum infrà scriptum subscribi & publicari mandauimus, sigillique nostri iussimus & fecimus appensione communiri. Datæ Romæ in domibus nostris solitæ residentiæ, sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo decimo septimo, Indictione quinta, die verò decima mensis Aprilis, Pontificatus præfati sanctissimi in Christo Patris, & domini nostri, domini Leonis, diuina prouidentia Papæ decimi, anno quinto, præsentibus ibidem venerabilibus viris, dominis Stephano Rosino, Ecclesiarum cathedralium Freysingensis & Patauiensis Canonico, ac Caspare VVirth, collegiatæ Ecclesiæ Episcopalis Zett. præposito, & Ernesto Banff. Ecclesiæ collegiatæ Georgii & Martini in Tüwingen Canonico, testibus ad præmissa vocatis specialiter, atque rogatis.

Et ego Bartholomæus de Thœdolis clericus, Nicien. diœcesis, publicus apostolica & imperiali auctoritatibus Notarius,& in Archiuo Romanæ curiæ descriptus, quia præmissis omnibus, dum sic, vt præmittitur, agerentur, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui: ideo hoc præsens publicum transsumti Confessionalis Instrumentum, manu mea scriptum, exinde subscripsi & publicaui, signoque ac nomine ac cognomine meis solitis & consuetis appositis, vnà cum præfati Reuer. domini, domini Alexandri, diaconi Cardinalis sigilli appensione signaui, in fidem præmissorum rogatus & requisitus.

Parricidium Monachorum.

1517. HOc anno, regnante Polonorum Rege Sigismundo, duo Monachi Franciscani decollati sunt, duoque perpetuis damnati vinculis, eò, quòd Cracouiæ Albertum Fontinum, spectatum pietate & eruditione virum, quique eorum fuerat Abbas, & fortassis duriùs in ipsorum improbitatem animaduerterat, noctu iugulauerunt.

O facinus hominum memoria pessimum, hominem, qui præter id, quòd optimos mores institueret, quòd vitæ sanctimoniam induceret, & quòd iampridem labefactatam religionem restitueret, nemini vnquam fuit iniuriatus, pro tanto beneficio pessimam tulisse mortem. Chron. Polon. de Sigis. Imp. & Papa vt suprà.

Andreas Barbatia.

1517. CArdinales sunt cardines ostii S. Ecclesiæ: caueant igitur, ne sint dracones, stantes iuxta arcam Domini, 38. dist. C. legant Episcopi. Et ne sint nebulæ, & nubes sine aqua deuotionis & lachrymarum, turbinibus dæmonum agitatæ. Imp. Maxim. 1. PP. Leone 10. V. S.

Ioannes Pauli monachus, Lector in Than.

1517. HIc in sermonibus suis ad populum inquit, conqueritur Augustinus, quòd nos ipsi fidem & legem nostram corrumpamus & grauemus: quid igitur, si hodie ad nos rediret Augustinus, diceret? interim enim accesserunt Decreta, Decretales, Textus, Glossæ, Clementinæ, Extrauag. &c.

Onus Ecclesiæ, scriptum à quodam, qui Episcopo Salisburgensi & Chemensi à suffragiis fuit,

1517.

Cap. 11.

EGo Dominus suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret: & contritum non sanabit: & id, quod stat, non enutriet, & carnes pinguium comedet: & vngulas eorum dissoluet. O pastor, & idolum derelinquens gregem? gladium super brachium eius, & super oculum dextrum eius.

Ista prophetia licet in pluribus summis & inferioribus Pontificibus, aliisúe peruersis prælatis verificata sit, quia omnes sunt huius idoli præcursores: tamen specialiter adimplebitur in hoc Antipapa, qui magni Antichristi erit præcursor specificus. Imp. Max. 1. PP. Leone 10. V. S.

Ibidem. Prælati insuper, atque sacerdotes Sacramenta paratis porrexerunt: gratiam Spiritus sancti non, sicut hodie fit, vendiderunt: ab his verò, quibus spiritualia administrauerunt, fuerunt sustentati, & liberaliter bonis temporalibus remunerati: quæ in tres partes diuisêre, (prout Deus penes Catharinam Senensem iubet) vnam Ecclesiæ pro cultu diuino, aliisúe necessariis: alteram pauperibus distribuendo: tertiam ad sustentationem reseruabant, prædicationibus, & celebratio-

ꝑas incumbentes, castè & sanctè viuentes: vt facilè pro sua dignitate à populo honorificè obseruentur. Quoniam virtuosi, & fideles sacerdotes olim fuerunt: & quàm scelerati hodie sint, prout à Spiritu sancto in dialogo Catharinæ Senen. Nam sicut olim rari fuerunt mali: sic hodie rarò ni reperiuntur clerici. Nempe omnia in primitiua Ecclesia erant inter Christianos tali spirituali itate fulcita, & radicata: vt sol iusticiæ facilè in clypeos aureos refulgeret. Iste verus sol ei us Christus, prout declaratur penes Catharinam Senensem.

Ibidem. Sicut anima sine corpore non viuit corporaliter, sic Ecclesia sine temporalibus in nul proficit. Sed rursus canones decernunt, res Ecclesiarum in vsum clericorum moderatum, & in taurationem Ecclesiarum, & potissimè pro indigentia egenorum esse dispensandas: id tamen strojam seculo minimè obseruatur: etsi opes Ecclesiæ sint natæ ob opum contemptum, & gloriæ cleriçæ à gloriæ neglectu, quoniam Deus temporalia ad sufficientem competentiam largitur hu libus, qui ei deuotè seruiunt in spiritualibus: nec non laici bona temporalia libentiùs largiuntur, i ea vident reiici ab his, quos plùs sapere credunt: tandem opulentia cleri cedit Ecclesiæ potiùs ad pium, quàm ad augmentum, siquidem Christus in Euangelicis literis hortatus est ad diuitiarum ntemtum, ad voluptatum abdicationem, & ad gloriæ neglectum.

Quando ergò sui vicarii & clerici tanquam duces Christianæ professionis, ita viuere pos nt, vt opum accumulandarum studio, vt gloriæ sublimitate, vt vitæ splendore, vt belli ferocita, cæterisque vitiis ipsos superent Ethnicos: cur igitur Constantini donum, Petri patrimonium catur, quod ipse Petrus se non habere gloriatus est? Temporalibus nempe bonis, tanquam spi s, Ecclesia Christi magis irretitur, & obruitur: quàm ædificatur. Eam enim huius seculi solici do & ærumna decipit, diuitiarum fallacia & deceptio suffocat: quia clerici, & cæteri seruitores clesiæ, in voluptatibus vitæ ac in concupiscentiis euntes, nullum, vel modicum fructum afferunt: eò Ecclesia ad pristinam paupertatem redigetur.

Ibidem. Priori illo tempore salubres canones, quos in prioribus statibus boni patres, iu a diuinæ legis tenorem, instinctu Spiritus sancti, ad Dei laudem, animarumq; salutem constitue nt, cœperunt abrogari, & propè deleri: loco quorum in præsenti quinto statu, nonnulla noua creta, omissis euangelicis, & spiritualibus negotiis, ad quæstum & vsum temporalium sunt ad uenta. Et sic norma spiritualis, & veritas Euangelica, ac fides sincera quodammodo explosa est r capitosos iusticiarios.

Ibidem. Plerique contra Ecclesiastica statuta in Pontifices simoniacè electi, ambitiosè in usi, & aliquando in tantum vitiati fuerunt, quòd rursus ab Ecclesia reiecti, è sede expulsi, damna que sunt, ac interdum propter suos defectus manifestè à Deo percussi. Quocirca in canonibus uetur, quòd sententiam Pontificiæ Romanæ sedis commutare, & ea, quæ non bene sunt diffini, retractare liceat. Quinimò vnus Papa alterius indulgentias, etiam licitè priùs concessas, ple umque reuocat. Verùm Sixtus quartus indulgentias etiam à seipso concessas reuocauit.

Ibidem. Ecce, in Euangelicis regulis & doctrinis quilibet potest inuestigare, ac invenire vi m salutis, & consolationis suæ. Sed his neglectis, hodie obseruant hominum adinuentiones, onsuetudinesque inueteratas: quibus etiam magis ad Dei irreuerentiam, quàm laudem: magis ad nimarum perniciem, quàm salutem, abutimur. Vltra prædicta denique antiqua, seu Decretalia ra, quotidie Romæ eduntur nouæ constitutiones, quas cancellariæ regulas nuncupant, & pro berrima litium materia ad vnguem obseruari iubent, tanquam artes anfractibus iurium accom modatas, simplicibusque clericis, & fraudis vrbanæ nesciis captiosas, vt vix reperias, quenquam bsque controuersia cauillosa beneficium Ecclesiasticum obtinere, vel securè possidere. Ob tales si milesque adinuentiones Deus iustus aliquando nos perdet: quia væ illis, qui condunt leges ini quas.

Ibidem. Telesphorus meminit cuiusdam sancti eremitæ: qui formidandum nimiùm fore censet, propter malitiam præsentis temporis, quòd irata diuina Maiestas nequeat vltrà nostras tole are iniquitates: sed mittat super nos iram indignationis suæ, quoniam dies mali sunt, & mundus otus immundus est, & in maligno positus, terraque repleta iniquitate: & non est, qui faciat bo num, non est vsque ad vnum: sed omnes declinauerunt, & elongauerunt se à semita mandatorum Dei, atque inutiles facti sunt.

Hinc Vbertinus coniicit: Quia Iesus Christus à clero & populo multipliciter iam vilificatur, & despicitur, Ecclesiaque contemnitur, ideoque magna nos exspectant his temporibus mala, qui modò à ducentis annis hactenus sumus in initio sexti status Ecclesiæ, & submergimur in fecibus quinti status: in cuius fine dignitas Ecclesiastica supprimetur.

Cùm autem venerit filius hominis (vtpote ad extremum iudicium) putásne, inueniet fidem n terra? vnde elicitur, quòd mundus in sui fine malis moribus, & superstitionibus laborabit, ac in malitia vsque adeò abundabit, quòd Christus Dominus propè sua iusticia compulsus, ad extre mum iudicium sit venturus.

Item c. 9. ait: sicut Synagoga Iudaica in quinta & sexta ætate pluribus malitiis se inuoluit, & deo plures aduersitates passa, & tandem penitus reiecta est, nouaq; lex introducta: ita modò in quin o & sexto statu, Ecclesiastica membra vitiosis moribus laborant: iccirco aduersitates patiuntur, & ndies ampliores plagas expectare habent: donec Christus Ecclesiam peruersam cum suis legibus, quibus iam abutuntur, reformauerit, & Euangelicum statum reduxerit.

Ibidem. Qui indulgentias proclamant, nummorum quærunt contributionem, non hominum salutem. Nam etsi pecunia indulgentiarum exigatur fuco pietatis, vtpote ad expeditionem contra infideles, aut ad sacra ædificia, aut in aliam piam causam: tamen potior pars huiusmodi pecuniæ, ex indulgentiis & Iubilæis hactenus collectæ, appensa est fisco quàm Christo, plùs redactæ in vanitatem, quàm in pietatem. Christus quidem cum mammona iniquitatis amicos nobis facere præcepit, non verò inimicos expugnare, vel ædificia extruere docuit: imò nummos colligere inhibuit, inquiens: Videte, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet.

Ibidem. Indulgentiæ itaque in intuitu ædificiorum concessæ, parùm sunt meritoriæ. Sanctius est enim gratis retribuere, quàm intuitu veniarum, siquidem bonum opus absque mercede, & propter Deum finaliter homo facere tenetur.

Ibidem. In Apocalypsi dicit Dominus: Patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, age pœnitentiam, & prima opera fac. Contrà nituntur indulgentiarum promulgatores qui dignos pœnitentiæ fructus penitus tollentes, & Dei iudicium corrumpentes, erroneè asserunt cùm viuos tum mortuos per plenarias indulgentias passim, absque omni delectu, ab vniuersis pœnis pariter & culpis solui, statimque saluari. Allegant absolutam authoritatem summi Pontificis: de cuius potentia illud Sapientiæ induci potest: Nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum: quis enim dicet tibi, quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes? non enim est alius Deus, scilicet terrestris, quàm tu.

Ibidem. Operæpretium esse duxi, aliquid in medium afferri de modo indulgentiarum quæ passim è Roma aduolant, & in Germania ostiatim veneunt, ac venales in nundinis simoniacis vbique exponuntur. Papales enim indulgentiæ publicantur hodie indiscretè, & adeò peruersè, vt claues quodammodo contemnantur, & pœnitentialis satisfactio eneruetur: quia quæstores indulgentiarum eas friuolè extendunt contra canonis prohibitionem, atque sacris indulgentiis ad auaritiam, cæteramque malitiam penitus abutuntur. Vnde propè infelicia redduntur tempora nostra: in quibus fugit à nobis veritas, & abundat falsitas. Quid enim Papa cum mortuis agere potest, qui nunc suum forum egressi, ad tribunal iusti Dei deuenerunt?

Sed nihilominùs indulgentiarum concionatores inter alia figmenta proclamant absurdum scandalum, vt comedant sacrificia mortuorum, dicentes: Statim vt iactus nummus in cistam tinniuerit, euolare ad cœlos animam, pro qua nummus imponitur. Certum profectò est, nummo in cistam tinniente, augeri quæstum posse: suffragium verò Papæ, seu Ecclesiæ in solius Dei arbitrio consistere.

Tales in concilio reprehenduntur quæstores, qui suis prædicationibus decipiunt simplices, & aurum subtili, vel fallaci potiùs ingenio ab eis extorquent, de purgatorio mendaciter extrahunt animas, quæ sunt Dei iudicio reseruatæ.

Item paulò pòst: Pontifex quoque venias gratis dare debet, quia gratis accepit: vtrobique autem quæritur peculiare commodum, non honor Dei, vel vtile proximi. Adhibetur interea contractus turpissimus, manifestè simoniacus: quando quæstores pro certo pretio in capsam ponendo præbent indulgentias, quas singuli homines vnusquisque pro sua facultate emunt. Quo pacto homo plùs, quàm Deum, obseruat Papam, seu eius quæstorem, tanquam idolum, qui sibi pro mercibus porrigit indulgentiarum literas, ac remittit pœnas diuinæ iustitiæ debitas.

Itidem & gentiles olim factitârunt, seruientes Febri, Plutoni, aliisque noxiis numinibus, ne læderent. Ita hodie insipidi nituntur consequi venias, quò minùs post Christum crucem portent.

Ex præmissis denique apparet, nostram matrem Ecclesiam vnà cum filiis suis Christianis, circa normam & modum pœnitentiarum & veniarum non mediocriter esse perplexam, atque dilaceratam: & absque diuina ope semetipsam ex illis ærumnis resoluere impotentem: vehementerque lamentantem de indulgentiarum quæstoribus, ac dicentem: Percusserunt me, & vulnerauerunt me custodes murorum, eosdem denotando quæstores.

Ibidem. Summus Pontifex debet esse eiusdem doctrinæ, cuius & Petrus: siquidem ipsius successor, & par in potestate esse velit.

Ibidem. Mox postquàm aliquis veritatis zelator verbum (superioritatem Ecclesiasticam mordens) profert, hæreticus accusatur, igni deputatur, & morte dignus condemnatur, penitusque opprimitur: quia inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris. Aliter nos instruit exemplo patientiæ & doctrinæ primus Papa: cui discipulus in faciem restiterat.

Summi quoque Pontifices illud pestiferum considerant dictum: Non præsumi, tantæ celsitudinis apicem errare, &c. Verùm Pontifex tot ministris dæmonum, & impiorum aulicorum obsessus magis quàm stipatus, non potest errare, nisi cum totius Ecclesiæ maximo damno. Assentantur insuper eidem pontifici adulatione illa: in pectoris sui scrinio esse omnia iura: vnde in veteri Testamẽto pontifex rationale ferebat in pectore. Sed Papæ pectus non semper iustũ, exinde nonnullæ iniuriæ sæpè emanant, quia carneum est, atq; Papa homo vnus ex ipsis, quorũ curá habet. Omnis

Anno

tmque Pontifex ex hominibus assumitur, quibus aliquando non solùm errores, sed & portenta plat. Et licet Papa cum Cardinalium cœtu censeatur esse Ecclesia virtualis, & repræsentatiua, tamen errare potest, tametsi vniuersalis Ecclesia, quam repræsentat legitimum concilium generale, rare nequeat: vti doctissime probat quidam Cardinalis Cameracensis.

Aduertendus est itaque Papa, quando vt Papa, id est, secundum canonicam scripturam, quitur: non quando pro arbitrio sui capitis profatur. Alioquin multorum crudelium pontificum cædes, hæreses, factiones, aliaque facinora præsumerentur fuisse beneficia piorum pastorum, m tamen fuerint immania tyrannorum latrocinia.

Ibidem. Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos inuenire, licet indulgentiam. Ecce in potestate Pontificis non stat, è purgatorio liberare animam, quæ ei potestatem effugere, vel indulgentiarum cibum apud inferos inuenire nequit.

Ibidem. Hactenus nullus Antichristus apparet, præter clericorum æmulos, quorum finitus est numerus. Quippe Antichristus iam diu venit in membris, & figuris suis, vtpote à mpore Neronis vsque in hodiernum diem. Ergo Antichristus iam venit. Nunc verò multi nt Antichristi, id est, Christo contrarii, & eius legi, vnde scimus, quia nouissima hora est.

Ibidem. Catholica Ecclesia, durante quinto statu, in tam vilem cecidit conditionem, iam propè interiisset, nisi pius Iesus ei subuenisset per immensam suam gratiam, multimodè haenus concessam. Insurrexerant namque contra fidem Christi diuersæ sectæ, quæ omnes condemnant, ab Ecclesia possideri bona temporalia, quibus clerici abutuntur. Vnde ait Thelesphos: Abundantia rerum temporalium Ecclesiis traditarum, est occasio ruinæ Ecclesiasticæ. Nam ona temporalia spiritualem vitam facilè impediunt, imò prælatos cæterosque clericos plerunque d vitia trahunt, quorum exempla laici imitantur. Ac exinde hæretici suarum sectarum occasioem sumunt.

Quamobrem in præsenti sexto statu Deus dignabitur bona, & dominia temporalia à cleo iterum auferre, propter vitia, & peccata cleri, ex diuitiarum abundantia, & ex dominii seularis exercitio prouenientia, vt Ecclesia bonis temporalibus spoliata, & rebus superfluis circumsa, discat spiritualibus intendere, ac viuere secundum normam datam Petro, qui postquam auisset Dominum, tunica succinxit se, erat enim nudus, & misit se in mare.

Ad hoc Ioachim super Hieremiam prudenter innuit, dicens: Olim Imperatores se gloa suæ dignitatis pro Christo paupere exuentes, induerunt Ecclesiam, quasi nouum hominem, in ylvestro: ideò necesse erit, postquàm Ecclesia eodem indumento abutitur, vt succincta siue nuda at, ne in fluctibus huius maris submergatur, quæ priùs in rerum abundantia nimiam libertatem rbuit, superfluamque quietem quæsiuit: siquidem talis quies corporum, & abundantia temporaum causauit, atque incendit vitia cleri.

Quocirca contra huiusmodi exorbitantem licentiam idem Ioachim exclamat: Væ huic bertati, & quieti nimiæ, propter quam fides Christi pluribus acutis gladiis ferietur. Delectatio nim metallorum, & auara cupido temporalium spem improbam concipiet, quæ quidem elegans, formosa vetula radix, & inceptrix omnium malorum, accendit vitia clericorum. Nam post. uam Ecclesia nimis multiplicauit bona temporalia, sibique dominia secularia vendicauit, tunc dificauit domum suam super arenam, vel super petram sine fundamento. Ideò tanto flumine transitoriæ illisa faciliter cadet, atque submergetur: nisi aliquando bona reformatione, vel aliuo nouo fœtu sustentata fuerit.

Ioachim igitur gratias referebat Deo, qui dignatus esset eum superioribus creare tempobus, vt præueniret, atque non inspiceret tam iniquam per ipsum præuisam hominum peruersitaem, prognosticans: quòd hoc tempore quinti & sexti status, pauci homines absq; cæcitate essent ermansuri, tametsi idem Ioachim de huiusmodi nostro per eum præuiso malo, ingenti afflictus uerit compassione.

Ibidem. Equidem reprobi præualent iam bonis, iniqui dominantur iustis, ab omnibusq; in undo cessat iustitia: quoniam vnusquisque quærit quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, vel proxii. Et beatus est, quicunque non fuerit scandalizatus in Christo.

Ibidem. Ob huiusmodi doctrinas (quibus fortè à Roma tolleretur locus, & gens sua) in oncilio Constantiensi, rupto saluo conductu, ambo exusti sunt. An hæc vel alia eorum dogma fuerint nouæ vanitatis, an Euangelicæ antiquitatis, nescio? Ego non iudico quenquam: hoc ertum habeo, eos sua sponte tam forti animo supplicium incendii subiisse vt nemo Philosophorum sustentanda morte superauerit illos.

Ibidem. Sigismundus Cæsar in Constantiensi concilio contra dispensationum exorbitanam obiecit dicens: Legimus, Christum Petro potestatem duntaxat relaxandi peccata, non admittendi, dedisse: quot & quantæ exorbitantiæ cum concessione & publicatione apostolicarum inulgentiarum committantur, explicare potest nemo.

Ibidem. Si summus Pontifex superiorem, vel etiam æqualem in his terris non recognoens, lege positiua est solutus: legi tamen diuinæ & naturali est obnoxius: imò, ipsum secundum legem suam, & suorum prædecessorum viuere, honorificum est: quoniam sua potestate vti debet

in ædi-

in ædificationem, non in destructionem Ecclesiæ: siquidem nihil tam proprium imperii est, quàm legibus viuere. Vnde Imperator ait: licet legibus soluti sumus, attamen legibus viuimus. Et alibi: Digna vox est maiestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri: adeò de authoritat iuris pendet principis authoritas.

Decreta itaque sanctorum Canonum, & conciliorum neminem magis, quàm Apostoli cum seruare oportet. Sicut enim Christus, qui legem dedit, eam non dissoluit, sed impleuit, si pontifices docet suos custodire canones.

Porrò si Christus super alios Apostolos Petrum, & fortè eiusdem Petri successores supe alios sacerdotes præposuit, tamen hoc fecit ob Petri præcipuam fidem, humilitatem, & charita tem. Ideò successoribus pontificibus, nisi essent eiusmodi, talem præeminentiam non præsumitu attribuisse, neque super eos ædificasse suam Ecclesiam vniuersalem, quæ simpliciter pendet à Chri sto, qui est angularis lapis, & fundamentum ipsius Ecclesiæ.

Quid? quòd Papa incedit deauratus, gemmatus, vario ornatu decoratus, milite stipatu equo albo vectus, aut à ministris in altum portatus? Hæc sunt magis dæmoniorum quàm ouiun pascua: vbi non est pastus ouium, sed fastus hominum: ibi non Petro, sed Constantino succeditu Nam illius quiuis est vicarius, cuius vicem gerit, & quem in moribus sequitur.

Hieronymus nempe ait: Non est facile stare in loco Petri, & Pauli, ac tenere cathedran regnantium cum Christo, quia hinc dicitur, Non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum sed qui exercent opera eorum. Qui benè sederit super cathedram, honorem facit cathedræ: qui ma lè sederit, iniuriam facit cathedræ. Non enim locus Pontificius, sed mores & vita faciunt sanctun Pontificem.

Verùm equidem Ecclesia à Spiritu sancto regitur: sed eius rectores, tanquam homines fra giles, quandoq; à spiritu maligno exagitantur. Ita Papa Liberius Arrianæ hæresi consensit, Ita fæmi na Agnes, quæ vltra biennium papatum occupauit, imprægnabatur, ac palàm peperit prolem. Vn de non omnis Papa est sanctus, sed aliquando ceu reprobus punitur. Exemplo est Anastasius se cundus, natione Romanus.

Pluries quoque in canonibus reperitur, pontificum facta esse correcta, tanquam iniqua Alioquin Iulii tertii acerbitates essent sanctæ. At si Papa, suæ & fraternæ salutis oblitus, tyrannu esse deprehenditur: aut inutilis, & remissus in suis operibus, à bono insuper taciturnus, officit sib & omnibus: quoniam salus omnium ex ipso dependet, similiter & eius peruersitas in damnatio nem plurium cedit: ideò peruersus Papa sine spe veniæ condemnandus est, vt diabolus. Et si omni um Pontificum sancita essent inuiolabilia, veluti Euangelia: certè sedes Apostolica huiusmodi pon tificum sancita (prout sæpè contingit) non eneruaret, neque commutaret, neque vnus Papa alte rius sui legitimi antecessoris decreta vel indulta reuocaret, neq; infirmaret: alioquin Christus (cu ius personam vterque Papa successiuè gerere gestit) esset diuisus. Ad hoc optimè sacra scriptura af firmat, Paulum primo Papæ Petro reprehensibili in faciem restitisse.

Nimirùm Ecclesiastica modò sublimitas multifariam est lacerata: hoc in Apocalypsi osten ditur in apertione sexti sigilli, id est, moderni nostri temporis: quando sol, qui est spiritualis po tentatus, factus est niger: quia non serenum cælum, sed tetrum infernum aperit. Propterea per uersus Pontifex nuncupatur angelus abyssi. Et Luna, id est, potestas secularis, est sicut sangui contra Ecclesiam tyrannizando. Et stellæ, id est, prælati, qui in Ecclesia lucere deberent, de cœlo hoc est, de cœlesti conuersatione ceciderunt super terram, sequendo terrenam cupiditatem: exi totius Ecclesiæ causatur occasus.

Imprimis sedes Bestiæ, id est, Ecclesiæ peruersæ est in curia Romana, cuius regnum est te nebrosum. Nam de Hierosolyma in typo Romanæ Ecclesiæ legitur: Quia Rex Iuda, id est, princep Ecclesiæ, fecit abominationes pessimas. Propterea dicit Dominus: Ecce, ego inducam mala supe Hierusalem, & delebo eam: sicut deleri solent tabulæ. Ob hanc rem noluit Deus propitiari. Item cùm sancta ciuitas habitaret in omni pace, & leges custodirentur: propter Pontificis dispositionem & pietatem, ac propter animos odio habentes mala, fiebat, vt ipsi Reges & Principes locum sum mo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent.

Postquàm autem sacerdotes non circa altaris officia dediti fuerunt, sed contemto templo & sacrificiis neglectis, festinârunt participes fieri palestræ, & patrios quidē honores nihil habente Græcas glorias optimas arbitrabantur, quorum gratia periculosa eos contentio habebat, & corum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes & peremtores ha buerunt: in leges verò diuinas impiè agere: impunè non cessit. Ideò propter peccata habitantium per Antiochum ciuitatis Hierusalem exitium factum est: quia pessima, & vniuersis grauis erat ma lorum incursio.

Nam templum luxuria & comessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibu sacratisque ædibus mulieres se vltrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur: neque etiam sabbata custodiebantur, neque di solennes patrii seruabantur.

Ad idem Esaias: Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii? iusticia habita uit in ea, nunc autem homicidæ: argentum tuum conuersum est in scoriam.

Item Dominus in Hieremiâ: Clama contra Aquilonem, id est, contra Ecclesiam Latinam, di-s: Reuertere auersatrix Israël, & non auertam faciem meam à vobis. Et infrà: Hierusalem est ci-s vificationis: omnis calumnia in medio eius: & frigidam fecit malitiam suam: iniquitas & va-as audietur in eâ coram me semper, infirmitas, & plaga. Igitur erudire, ne fortè ponam te deser-terram inhabitabilem. Et infrà: Dabo Hierusalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum: & escere faciam multam superbiam eius, dicit Dominus. Et alibi: facta est Hierusalem, quasi pol-menstruis: ideò quasi aceruus lapidum erit.

Ibidem. Heu, sicut olim in Romano imperio, sic hodie in Romanâ curiâ est vorago diuitia-turpissima, creuit auaritia, periit lex à sacerdote, ac visio de prophetâ, & consilium à senioribus: es Ecclesiæ sunt in abusu, & seruitute simoniæ ac ambitionis: vitia enim fermè curialium cela-egarique vix possunt, Roma quasi gurges flagitiorum. Sicut propheta olim sunt locuti de Hie-lem, sic & Christus apud Brigittam loquitur de Romà, inquiens: Olim habitauit in Roma iu-a, & principes eius principes pacis, nunc autem versa est in scoriam, & principes eius homicidæ. O si cognosceres dies tuos, Roma, fleres vtique, & non gauderes. Portæ tuæ sunt sine custodia, desolatæ, quia defensores & custodes earum inclinati sunt ad cupiditatem: muri tui dirupti sunt, depressi, quia iam non curant animarum damna: sed clerus & populus, qui sunt muri tui, disper-iter ad faciendam vtilitatem carnis: vasa tua venduntur, quia sacramenta Dei propter pecuniam auorem mundanum dispensantur. Altaria tua desolata sunt: viuum sacrificium & incensum tuinum comburitur in atrio: quia qui celebrant cum vasis, manus habent à charitate Dei vacu-& oculos ad offertorium. Et licet Deum verum habeant inter manus, cor tamen vacuum est à o, quia mundanis vanitatibus est repletum. Ideo non egreditur de Sancto sanctorum sanctus o-r suauissimus, id est, desiderium diuinæ fruitionis, vel charitas ad Deum & proximum: quia tota ina charitas versa est ad incontinentiam & mundi vanitatem. Offertoriũ expenditur in tabernis, ereuntes plùs vacant mundo, quàm Deo.

Ibidem. Vehementer præsumendũ est, ac prouidè timendum, propinquam nunc esse ruinam lesiæ Latinæ circa dignitatem ecclesiasticam, quoniam debile fundamentum ruinam causat. Vn-columna Dei viuentis iam penè videtur nutare, & sagena summi piscatoris, scilicet Petri, procel-intumescentibus, cogitur in naufragij profunda submergi. Quod nemo percipit corde, neque ad edictas reuelationes & auisationes fit cuiuspiam emendatio: sed singuli Pontifices, tam summi am inferiores, carnalia sequentes, exhibent se magis mixti Antichristi præcursores, quàm veri Chri-fideles seruitores.

Ibidem. Insuper Episcopi debitam solent omittere hospitalitatem, pauperes Christi negligendo, recipios impinguando, canes aliaque animalia alendo, & sic vna bestia nutrit aliam: ac si spon-velint esse de numero eorum, in quos Dominus proferat sententiam iustam: Hospes, id est, pauper, & non suscepistis me: ideò discedite à me maledicti in ignem æternum.

Passim quoque episcopi penè omnes morbo cupiditatis (quæ mater est omnium hæresium) borant, aliena rapientes, ecclesiastica bona dilapidantes: quæ diuinis vsibus & pauperibus Christi spensare deberent, aliorsum expendunt. Non autem sua sunt: sed talium bonorum administra-onem duntaxat gerunt: ideò proprietatem sibi inbursare non licet: quoniam ecclesiasticarum re-m episcopi procuratores tantùm sunt, non domini. Ait enim canon: Gloria episcopi est, paupe-m opibus prouidere: ignominia sacerdotis est, proprijs studere diuitijs.

Ibidem. Fit nunc temporis, vt Episcoporum status & dignitas perpendatur in terrenis opibus, sordidis ac plebeiis curis, in bellorum procellis, in imperijs mundalibus. Heu, Dominus Iesus palã gauit, regnum suum huius esse mundi: quinimò ipse solus fugit in montem, cùm cognouisset, ia populi venturi essent, vt raperent eum, & facerent Regem: quomodo ergo conuenit, vt Christi cum tenens, mundanam ditionem non solùm admittat, verùm etiam ambiat, vt libidine, luxu, olentia, superbia, fastu, diuitijs, rapacitate regnet, quem Christus docuit humilem esse, & corde item. Nulla equidem comparatio regni cœlorum (sic enim Christus suam vocat Ecclesiam) cum gno terrarum: vbi est cura congregandi pecuniam, tyrannisandi, tumultuandi, bellandi trium-andi, ac alia faciendi, sine quibus imperium temporale administrari nequit. Ideo Deus videtur ericis inhibere dominationem mundanam, per prophetam dicens: Væ vobis, qui opulenti estis in on, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè do-um Israël, bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti: qui separati estis in diem ma-m, & appropinquatis solio iniquitatis: quoniam conuertistis in amaritudinem iudicium, & fru-um iustitiæ in absynthium, qui lætamini in nihilo.

Ibidem. Sunt nonnulla monialium monasteria (è quibus professas, iuxta regulæ tenorẽ, nun-uam exire, vel quempiam introire decet) adeò propatula, vt ipsa loca veneris prostibulo sint simi-ora, quàm Dei sacrario. Hinc procacitas, stuprum, incestus mulierum sacrarum: hinc quoque ve-nda scandala, & offendicula oriuntur quàm plurima, quæ singula recensere iam nolo.

Ibidem. Præterea in Ecclesijs tam cathedralibus, quàm conuentualibus innumera committi lent scandala: vbi hodie plerunque feces mundi ecclesiasticis gubernaculis præficiuntur, vtpote, uibus mundus vti, vel frui nequit. Nam potentum, & nobilium geniti intruduntur, dignitati-usque Ecclesiasticis potiuntur: quibus multoties seniores, atque in gradu digniores subijciuntur: t modò verificata censeatur illa Gregorij sententia, dicentis: Sæpe conspicimus, sapientes subesse, ultos verò arcem dominij tenere: sapientes seruiliter obsequi, stultos autem tyrannicâ elatione

dominari. Item vtplurimùm, qui defectuosiores inter filios nobilium apparent, clericali sta adijciuntur, quasi mundo inutiles, licet Deo exsecrabiles: siquidem contra Dei præceptum eccles & monasterijs offeruntur aut claudi, aut cæci, aut in aliquâ parte deformes & debiles.

Ecclesiastici insuper de nobilibus progeniti, naturali appetitu, & germinis inclinatione pl sequuntur secularia, quàm spiritualia: quando enim regulam & prosapiam mutuò luctari conti git, necesse est, ecclesiasticam succumbere regulam.

Principes tum Ecclesiastici, cùm seculares frequenter suscipiunt, & ad beneficia sui iurisp tronatus præsentare solent suos, vel amicorum suorum necessarios, & eos, qui nihil sacerdo dignum, sed animas advenandum crudeles, & ad conuiuandum cupidos habent.

Rursus, beneficia ecclesiastica non sincerâ electione: sed muneribus, precibus, fauoribus, personarum acceptionibus frequenter conferuntur: accipere autem personam impij non est b num, neque habemus fidem Christi in personarum acceptione. Episcopi quoque non attendu neque considerant habilitatem promouendorum: sed ipsi amore temporalium, vel negligen spiritualium, tales indignos beneficiatos admittunt, absque omni delectu, & debitâ examinatio instituunt, in magnam indignationem omnipotentis Dei, cui districtam ob hoc reddent ratione quoniam contra canonum dispositionem huiusmodi ignaros indignosque promouent, qui ma rustica ministeria, mercantias, piscationes, aliáue seruilia opera, & secularia negotia, quàm ecc siastica officia exercere callent.

Ibidem. Quidnám expedit, tantam tempore nuper elapso esse electam multitudinem Car nalium, qui omnem substantiam, quâ reliquus clerus sustentari deberet, deuorabunt: & ita cen ecclesiasticus ad cardines cœli dissipatur? Modò verificatur Hieronymi sententia: quòd sing superiores per potentiam vendicant totum, quod inferiorum clericorum est, ac in suos vsus re gunt. Mendicat infelix clericus seruili operi mancipatus, qui, dum stipendia perdit, clamat ad D minum, & exauditur à Christo: nec differetur diuinæ vltionis sententia, si Cardinales, bona paup ris cleri defraudantes, non reddant vniuersa,

Ibidem. Ambitio præterea, & simonia, contra canonum decreta, in clero iam vbique regn vt hodie verificetur illud prophetæ: A minore vsque ad maiorem omnes, scilicet clerici, auaritiæ s dent, & à prophetâ vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Qui dicunt, aquam nostram, est, gratiam siue donum Spiritus sancti pecuniâ bibimus, hoc est, Simoniacè ministramus sacramo ta Dei. Ideò subiungitur: Linguam nostram pretio comparauimus. Quàm acriter sub seueris p nis Deus strictissimus iudex statuit, ne sui ministri vendant Spiritus sancti gratiam: sed eos absq simoniaco commisso sustentari iubet ab eis, quibus spiritualia porrigunt?

At verò quisnám clericus, præsertim beneficiatus, vel in exili beneficio, vel in potenti dignit constitutus, contra ius diuinum & humanum, non est percussus leprâ simoniæ? Ob quam pleric ipso facto incurrunt excommunicationem, vel suspensionem, aliásue censuras: quorum absoluti nes, iuxta canonum decreta, summis pontificibus reseruantur, à quibus tamen illi simoniaci abs ui minimè curant. Imò omni absolutione neglectâ, se diuinis immiscent, & per consequens ir gularitatem incurrunt.

Præterea, beneficia & dignitates, quibus propter simoniacam labem ipso facto sunt perpet indigni atque priuati, contra Deum iusque scriptum occupant: inde offensio Dei, læsio animaru ecclesiæ enorme scandalum consurgit. Super quo obstupescunt cœli, & portæ eius desolantur ve menter. Patet namque, simoniacos, veluti primos & præcipuos hæreticos, ab omnibus fideli esse respuendos, quoniam cætera crimina ad comparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo putantur. Simoniaca enim pestis sui magnitudine alios morbos vincit: & tamen, ad maioris mnationis cumulum, illam simoniacam prauitatem, ex inueteratæ consuetudinis iure, quidam m litiosè defendere nituntur, qui cum Giezi & Simone condemnabuntur.

Ibidem. Quicquid in collegijs & capitulis statuitur, communiter magis sapit peculiare co modum, quàm Dei honorem, vel Christianam rempublicam. Vna inter reliquas abusiones subla nanda apparet, ac mentalem simoniam sapit: quòd ad interessendum diuinis Canonici non c ritate Dei inducuntur, sed per pecuniam, quam præsentiam vocant, singulis præsentibus distribu dam, alliciuntur. Quæ quidem distributio non fit clericis in Ecclesiâ occupatis, sed ociosis, tanqu dignioribus, Canonicis. Qui licet à canendo nuncupentur Canonici, nunquam tamen in Eccl canunt.

Ibidem. Deteriores sunt Iudâ, qui pro solis denarijs me vendidit: illi autem, qui me sanctific re deberent, ad me non accedunt, nisi sperent sibi fructum: in prælo me premunt: quia inter su luxuriam, & cupiditatem me ponunt: poscunt nempe mulieres maledictas, vt voluptatem su perficiant, & me repleant: ipsi quasi fures, & proditores produnt me, & quasi meretrices contingunt.

Ibidem. Istam futuram nostram calamitatem defleuit Iesus super vniuersam Ecclesiam, iens: Quia si cognouisses & tu: & quidem in hac die tuâ, id est, in præsenti tempore, q ad pacem tibi: nunc autem absconditа sunt ab oculis tuis, scilicet, mala Ecclesiæ futura: q venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumcingent te, & coangu bunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non

quent lapidem super lapidem, eò, quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ. Et licet eadem uatoris prophetia ad literam impleta sit in destructione Ierosolymæ, & partim in Ecclesiâ orien-i, tamen finaliter in futura & propinqua occidentalis Ecclesiæ ærumna mysticè reiterabitur.

Ibidem. Implebitur ergo verbum Domini, ad Latinam seu Romanam Ecclesiam dicentis: E-tradam te in manus eorum, quos odisti: & agent tecum in odio: & tollent omnes labores tuos, dimittent te nudam, & ignominia plenam: & reuelabitur ignominia fornicationum tuarum. Ezech. 23.

Ibidem. Primum caput fuit Cain, qui Ecclesiam malignantium incepit, eique præfuit, & ædifi-uit primam ciuitatem Enoch. Secundum Nemroth, qui post diluuium cœpit esse potens in terrâ, erat robustus venator, id est, oppressor aliorum. Tertium caput fuit regnum Assyriorum. Quar-m regnum Medorum. Quintum Græcorum. Sextum Romanorum. Sextum & vltimum caput ntichristus magnus. Ex hoc Telesphorus argumentatur, adueniente Antichristo, Romanum im-rium extinctum iri.

Ibidem. Nota, licet post natiuitatem Christi, Roma (quæ autoritate plurium conciliorum, lo-capitis est vniuersæ ecclesiæ) ter destructa est: primò à Constante Cæsare: secundò à Soldano Rege rracenorum, tempore Gregorij quarti: tertiò per Imperatorem Fridericum primum, vt habetur chronicis: tamen in Brigittæ reuelatione intelligitur quarta vrbis destructio propè futura: de quâ habetur in libro Cyrilli Episcopi:

Antequàm Ecclesia renouetur, permittet Deus, vacante Papatu, maxima schismata oriri inter omanos & Imperatoré: qui de suâ confisus potentiâ, nitetur constituere Papam pro suo libitu: Ita-utem resistere conabuntur aquilæ grandi: quæ furore incensa, cum Alemannis cæterisq; gentibus ocibus, armatâ manu Romam intrabit: Prælatos & religiosos ciues trucidabit, in cæterum quoq; erum adeò desæuiet, vt aliqui coronas suas abradi facient, alij fugam ad montes syluasque da-unt.

Hæc prophetia partim est incepta: nam proximis temporibus, videlicet ab anno 1510. Italia, æ per Romam intelligitur, intolerabiles, infinitasque calamitates hactenus passa est per longæua immania bella: nec non adhuc indies maior timetur fieri eiusdem Italiæ, ac etiam Germaniæ & alliæ deuastatio, in gladio forinseco vel intestino, alijsue horrendis plagis, quæ euenient ob dete-anda peccata tam laicorum quàm clericorum: quamobrem latina Ecclesia (vt iam sequitur) pla-s sustinebit, ac diuino bono carebit. Nempe peccata nostra prohibent bonum à nobis. Nauicula tem Petri non extinguetur penitus, sed reformabitur.

Ibidem. Mercatores de virtute deliciarum eius diuites facti sunt: prout hodie quidam Floren-ni mercatores exaltantur, & ditantur ex patrimonio beati Petri, ac ex eleemosyna Ecclesiæ Ro-anæ.

Ibidem. Ne turbemur (sicuti formidandum est) à Turcorum inuasione, per illa somnia & noua elli aduersus Turcum præparamenta, quæ Papa Leo & Maximilianus quondam Cæsar, cæteriq; re-es Catholici mutuò pepegerant. Dummodò enim interiorem Ecclesiam non reformauerimus, nil uat aurum vel argentum, aut quiuis exterior apparatus. Nam & olim super hac re per superiores rincipes & potentatus Christianæ Reipublicæ multa sunt tractata, multa excogitata, vel consulta, aliquando agitata, nulla tamen ad effectum deducta: verùm quò plura moliti sunt, eò asperius & rbatius cuasit negotium, Deo, qui habitat in cœlis, labores nostros irridente, imò nos iugiter irri-ente, qui absque eius adiumento, illud ipsius opus nostrâ inutili solertiâ expleri credimus.

Ibidem. Ob primam in vrbe Hierusalem ecclesiæ fundationem, & Christi passionem, ne creda-nus, iam catholicam Ecclesiam, sicut olim synagogam ab Hierusalem, pendere: quemadmodum mbitiosi pontifices statuunt, & stulti creduli æstimant, Romam esse caput vniuersalis Ecclesiæ: uæ tamen principaliter consistit in spirituali collectione Christi fidelium, vbique terrarum degen-ium: & eius caput solus est Christus in omnibus primatum tenens, quem Deus dedit caput super mnem Ecclesiam.

Ibidem. Si nos Christiani Turcos aggredi intendimus, inprimis instituamus bellum aduersus ostras iniquitates, tanquam capitales Dei inimicos, non aduersus virgam iniquitatum, quasi Deo epugnaturi, cuius iræ nemo resistere potest. Per Turcum namque, ceu virgam, Deus nostras visitat iniquitates, eò, quòd nos non visitamus eas. Iustus quippe Deus de nobis Christianis, ceu Christi fi-ijs, in baptismo ex Ecclesia tanquam matre renatis, dicit: Si dereliquerint filij eius legem meam, & n iudicijs meis non ambulauerint, si iusticias meas profanauerint, & mandata mea non custodie-int, visitabo in virgâ iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.

Ibidem. Deponamus sarcinam peccatorum nostrorum, tanquam causam concitantem vir-gam ferream.

Ibidem. Vtamur ergò præcipuè aduersus Turcos lorica charitatis, cingulo veritatis, gladio spi-itus, quod est verbũ Dei, scuto fidei, & galeâ, id est, spe salutis: primùm debellando intrinsecos Eccle-iæ hostes, videlicet superbiam, simoniam, ambitionem, auaritiam, libidinem, cæterasque impietates: i Turci à Christianis sunt obseruandi, semperque oppugnandi: imò non est perniciosior aut capi-alior Ecclesiæ inimicus, quàm iniquus clerus, qui imprimis erit reformandus, deindè reliqui Christi ideles bene instituendi, tandem forinseci hostes Christi ad pugnam prouocandi. Tunc demum spe-ari poterit contra Turcos debellandos Christianorum victoria.

1518. *Vaticinium antiquum.*

REperta eſt prophetia in quodam codice ex Bibliotheca Medicorum Florentiæ: in quo inſigr ſeu arma Paparum, hinc à Calixto ſummo pontificatu functorum, vſque ad Leonem, era depicta, huiuſmodi verbis: Poſt Lunam Quercus, poſt Quercum Sanguiſugæ: cum alijs pluri verſiculis, qui innuebant, hunc Papam aliquid maximi momenti eſſe facturum. Quia igitur Pi 3. Papa Lunam pro inſigni habuit: & Iulius 2. Quercum, intellexit Leo, verbum Sanguiſugæ ſe tinere: habuit enim pro inſignibus Cucurbitulas, quibus vtuntur Scarificatores: & fuerant eius m iores balneatores: vnde etiam in Papatu ſuo tributis, vel, vt veriùs dicam, ſcarificatione, homi ad viuum vſque exſuxit. Rebvvitz.

1518. *Petrus de Piperno Cardinalis.*

DE hoc refertur, quòd fuit vnus baratator, & fuit occiſus viſibiliter in Eccleſia: & hoc diabol cuidam Eremitæ, ita fuiſſe factum, retuliſſe. De hoc vide gl. c. præſenti. de off. leg. in 6. & A Barb. lib. de Cardinal. leg. à latere. Imp. & Papa vt ſup.

1518. *Ianus Pannonius de Pauli 2. Cælibatu*
ſic ſcribit.

POntificis Pauli teſtes ne, Roma, requiras,
Filia, quam genuit, ſat docet, eſſe marem.
Sanctum non poſſum, patrem te dicere poſſum,
Cùm video natam, Paule ſecunde, tuam.
Imperat. & Papa vt ſup.

1519. *Bonifacius de Vitalinis.*

HIc in Clement. & alij alibi ſequenti clauſula vtuntur: Salua tamen in præmiſsis omnibus R mani Pontificis poteſtate, ad quem plena & libera &c. Omnium enim decretorum & ſtatut tum reſolutoria eſt, Si Papæ libeat. Hæc verba quidam Draconis caudam de cauda Papali voca Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt ſup.

1519. *Sebaſtianus de Rotenban, Canonicus.*

SCribit, adhuc anno 800. tempore Caroli Magni, neminem vnquam Paparum pedum oſcu exegiſſe aut admiſiſſe, qua Tyrannide tamen hodie glorientur. Imp. & Papa vt ſup.

1519. *Franciſcus Irenicus.*

AVruſpices, quos Græci σπλαγχνοσκόπους nominant, apud Hetruſcos omnium primi appar erunt, vt ait Cicero de diuinatione lib. 2. Multa apud Q. Curtium & Virgilium in Æne paſsim conſtant. Inde Germani Romanos ſecuti, maximè per auguria vaticinati ſunt, vt Cor. Ta tus in Germania author eſt, qui, ex equorum hinnitu ipſos augurari ſolitos, ſcribit: & ab eoru hinnitu certiſsimum Germanos cepiſſe experimentum. In bello verò captiuum quoquo modo i terceptum, cum electo milite armis committebant. Hæc Cor. Tacitus.

Plutarch. quoque tradit in vita Cæſaris, Cæſarem ideo Germanos viciſſe: mulieres enim Ge manorum noluiſſe, viros ſuos in prælium procedere, niſi noua Luna fuiſſet. Tanta fides German auſpicij fuerat. Conſentit & Frontinus lib. 1. ſtratagematum. Cornelius fœminis hoc fuiſſe co miſſum ſcribit, & ſe ſub Veſpaſiano nouiſſe, vates præcipuas extitiſſe fœminas.

Cimbricæ mulieres, vt Strabo lib. 7. ſcribit, in bellum aſſumuntur diuinarum rerum peritæ. H captiuis ſtrictis occurrebant gladijs, & ex ſtillatione ſanguinis vaticinia fundebant. Hæc Strabo,

Cornelius Tacitus libro pen. hiſtoriarum inquit, veteri more Germanorum, qui pleraſq fœminas fatidicas, & (langueſcente ſuperſtitione) arbitrantur Deas.

Franci etiam, vt Hunnibaldus ſcribit, vxorem Antenoris Campriam vt Deam coluerunt: fu enim aſtutiſsima. Item Saxones, dum contra Sueuos pugnauerunt, quæ prædicebant, licet aliter, q futurũ erat, vt Paulus Diaconus lib. 4. rerum Longobardarum ſcribit. Eidem ſententiæ adſtipulat

.. in secundo Hymnorum commentario, allegans omnem Germanorum circa auspicia morem, carminibus:

Captiuo & iugulo fundebat carmina vates
Cymbria, quæ æripedum fremitus seruabat equorum,
Bellax Rhipheo Germania proxima cœlo.

Sortes verò decisis virgis in surculos iactabantur, temerè & quasi fortuitò, quæ virgulæ spargebantur mox, & si publicè agebatur, sacerdos: si priuatim, paterfamiliâs, facta mentione ad Deos, ..es interpretabantur. Hæc Cornelius. Hunni varia auspiciorum genera habuerunt, vnde ..ilæ varia augurando prætensa fuerunt, vt Priscus, Sabellicus, & Iornandes scribunt. Similiter ..nci apud Hunnibaldum, Gotthi apud Iornandem, Longobardi apud Paulum Diaconum. Fuit Veledæ mulieris nomen peculiare apud Cornelium Tacitum, quæ temporibus Augusti vaticinaba-.. Meminit illius Statius lib. 1. Sylua.

Non vacat Arctoas acies, Rhenumq́ rebellem,
Captiuæq́ preces Veledæ, cui ma.. na nuper
Gloria.

Celebratur & clara memoria Catta mulier, ita ob regionem natiuam Cattorum appellata, cui ..perator non nihil credidit, referente Suetonio. Habemus & in Græcis commentarijs, quandam ..lierem, nomine Dryudam, Diocletiano Imperatori coronam imperij prædixisse, quando aprum ..ideret. Cæterùm & auguriorum peritissimi fuerunt Germani: vnde Trogus ac Iustinus Hist. lib. .. Galatas in Illyricum translatos fuisse, tantùm ob auguriorum peritiam, refert. Imp. Carolo 5. ..pa Leone 10.

Idem. Cæterùm, vt & demum finis volumini huic eueniat, illud priùs annectere volui, ante ..ltos annos, ac ante rei euentum etiam, sæpe Germanorum fortitudinem fuisse prædictam. ..raclitus enim Græcus, ab Hyperboreis Romam capiendam, prædixerat. Similiter & Aristoteles, ..erente Plutarcho in Mario. Valerius etiam, quædam prodigia Gallorum Senonum irruptionem ..curriße, testatur. Plinius lib. 2. quædam prodigia ac pluuias ante Cimbricum bellum, ac quasdã ..cies armaturarum in cœlo apparuisse, asserit. Iustinus historicus, Philippum quoq;, Historiarum ..lumine vigesimo nono, Romam Gallis ac Pœnis prædæ futuram, prædixisse, voluit.

Idem. Ioanni Escuidensi persuasum est, dæmones varij generis hominum seruituti subiectos in ..ruegiâ reperiri. Mons mari Noruegico circumseptus, Hechelberg dictus, inferni aut purgatorij ..eciem repræsentat. Hunc horrendo clamore instincti vultures ac corui nigerrimi circumuolando ..terrefaciunt. Totus præterea mons eiulatu lachrymabili intonat, clamor ad vnum milliare di..atus diffunditur.

Idem. Omnium, quæ crudelitatis impulsu sibi mortalitas nostra excogitauit, crudelissimum ..mbarda locum obtinuit, contra quam nullæ, ab humano ingenio elaboratæ, præualent artes, ..lla virtus. Fulmine enim minaciùs omnia obuia prosternit, solo æquat: nihil hominum mani..s adeò firmum ac stabile fundatum est, cuius vires non excedant bombardarum tonitrua ac ..ces:

Quæ mare, quæ terras, Cœlumq́ profundum
Quippe ferunt rapidè secum, verruntq́ per auras.

Huius inuentorem tot funeribus dignum, quot cœlo stellæ, Polydorus de Inuentione rerum ..ibit. Stapulensis Politica Aristotelis enarrans, congruum fuisse, ait, auctorem tantæ machinæ opus ..buisse. Non me latet, multarum rerum fontem esse, non tamen auctor memoriâ debitâ, vt rei ..m rerum naturâ prælianti s repertor, defraudetur. Polydorus nomen auctoris reticuit: Stapulen.., huius artificij originem an Burgundis, an Germanis adscribat, hæret. Campanus in oratione ..atisbonensi, ac Platina in vitâ Vrbani VI. Germanis adscripserunt.

Multi id monacho cuidam concesserunt, qui ex libris Philosophi de cœlo videns, ignem mul.. maius sibi spacium, quàm terram vendicare, ac mixta corpora, vt Physici loquuntur, in ignem ..digi: æream ollam, vndique circumseptam, sulphure ac puluere repletam, igne accendente con..auit, agnoscens, roboribus acernis densissimos ornos contusos, bombardam à sono dictam, ef..nxerat.

Alij verò cuidam, nomine Petro, tribuerunt, qui perspectiuâ arte imbutus, ex duabus rebus di..ctissimis ista coniectârit: nam alterâ summo frigore ex faligno salpetro, alterâ calore naturali in..ructâ, puluerem conglutinasse, ac in morem fulminis naturali ratione constituisse, & sic bombar..am reperisse dicitur.

Adrianus Cardinalis in libro de venatione inquit:

Erat Sycamber Fortè in tam celebri sodalitate,
Audax, prælia tanta qui cieret:
Libs cognomine, machinæ repertor
Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ:
Qualem nec Steropes, nec ipse fertur
Pater Lemnius inferis cauernis
Informasse Ioui, nec vlla in orbe
Per tot secula cogitauit ætas.
Nam truncum teretem, æneum, cauumq́
Nitro, sulphure, puluere & saligni
Carbonis replet, vsq́ ad vmbilicum,
Includitq́ pilam ex liquente plumbo,

Supernè tenue oppidò foramen *Non ſic fulminis impetus triſulci,*
Spirat, hanc iacit igneam fauillam: *Nec Balarica ſic rotata fertur.*

Multa Nauclerus, & alij. Non autem hæc de funda balearica ſimilia ſunt, quæ ſine ſulphure mittebatur. Sabellicus, Germani nominis hoſtis, denique id nobis reliquit, licet, ſæpè fundis alios populos vſos, ſcribat. Tanais Scytharum rex in epiſtolâ ad Vexorem regem Ægyptiorum, P[...] thos olim & fragoſis vaſis conſueuiſſe, ait, & ijs procul hoſtes ferire, in modum ac ſonum tonitr[...] Id tamen certo certius, Venetos contra Genuenſes primos bombardis conſueuiſſe, & primò tunc tormenta fuiſſe viſa, vt Platina in loco prædicto aſſerit, ac Germanos huius repertores aſsignat: n[...] non Campanus in oratione Ratisbonenſi; nec Beroaldus illo carmine eius inuentione Germa[...] defraudare voluit:

Nitidas ære, machinasq; *Ad nos belligeras ſubinde mittis.*

Annus autem tunc 1380. agebatur, quando bombardarum tonitrua à Germanis ſunt rep[...]ta. Et tantum de illâ. Sunt præterea artifices longè optimi in Germaniâ, qui à Græcis τορνευτολ[...] ϱασπιδύπηγοι dicuntur, quorum artificio nil abſolutius alius orbis produxit, de quo & infrà ap[...] Polydorum Virgilium annô 1530.

1591. *Max. Imp. iudicium de Luthero.*

HOc anno Chriſti Imperator Maximilianus I. conſcripſit comitia. D. Luthero admodum [...]uit, & benè cupijt: & Doctorem Degenhardum Pfeffinger, Electoris ducis Saxoniæ Ioan[...] Friderici Legatum iuſsit hoc mandati referre: ſcilicet, vt hunc Monachum tutaretur, & benè hab[...]ret ac tractaret: ipſis enim breui eius operam valdè neceſſariam eſſe futuram contra iniurias & con[...]tus Romanenſium. Legerat enim Imperator Lutheri diſputationem contra ærufcatorem illum, ve[...]ditorem indulgentiarum, Tetzelium. Hondorp.

1519. *Roma fœcunda.*

ROmæ reperti ſunt adeò multi infantes ſuppoſititij, Sacerdotum, Monachorum & Nonnaru[...] fœtus, vt opus fuerit, peculiaria xenodochia, & monaſteria conſtruere, in quibus educare[...]tur & alerentur. Hi in proceſsionibus ſolennibus præeunt Papæ, & vocitant ipſum ſuum PAREN[...]TEM, non ſine myſterio.

Non contenti autem fuerunt corruptionibus propriarum ſuarum Religioſarum, ſed & pere[...]grinas ſub fuco ſalubrioris & fortioris abſolutionis & benedictionis, ſi ipſæ in perſona adeſſent, Ro[...]mam pertraxerunt. Quorum extrema impudentia, laſciuia, fornicatio, & Sodomia vniuerſo mun[...]do ita innotuit, vt ante hæc tempora Synodo Foroiulienſi opus fuerit, propria lege cauere, ne vllo v[...]quam tempore pòſt vlla vel Monialis, vel Abbatiſſa, vt priùs, Romam proficiſceretur. Vnde, Lu[...]lum Epiſcopum Oluitam quandam Abbatiſſam excommunicaſſe, ſcribitur, quòd Romam ſpre[...] lege inuiſerit. Hoſpin.

1519. *Ex actis Imperij.*

CVm de noui Imperatoris electione verba in Senatu Arch. Moguntinus faceret, vir prudens va[...]ticinatus eſt, inquiens: Hoc mihi venit in mentem, ſi quando Cæſar iratus veniat in German[...]am, & Hiſpanos adducat, libertati noſtræ magnum fore periculum: cogito etiam, poſſe fieri, vt Im[...]perij dignitatem hanc vix ægrè nobis aliquando reſtituant Hiſpani. Et ſi Mediolanum vi recupe[...]rent, futurum, vt ſibi retineant. Præterea, quæ de religione, indulgentijs, item de Pontificis poteſta[...]te natæ ſunt diſputationes, videntur nunc quidem eſſe ſanabiles, ſed paulò pòſt magnam ſecum tra[...]hent ruinam, & Eccleſiæ mutationem. Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt ſup.

Vaticinium de Imperatore Friderico.

VAticinium eo tempore tritum hoc fuit: Imperator Fridericus quando adueniet, liberabit ſan[...]ctum Sepulchrum Domini. Sed cùm prophetiæ ita ſe habeant, vt citiùs impleantur, quàm intelligantur: ita cum hac quoque accidit. Nam Dux Saxoniæ Fridericus elector (ſub quo Luthe[...]rus Papatum reformare cœpit) Francofurti ab Electoribus vno conſenſu in Imperatorem electu[...] fuit, & reuerà Imperator fuerat, ſi ſaltem aſſenſum præbuiſſet: ſed propter ſenectutem Carolum V[...] voto ſuo Imperatorem deſignauit, & petijt.

Perinde autem Deo eſt, quàm diu quis Cæſar ſit, modò ſit. Idcirco hic Cæſar Fridericus, id eſt Elector Saxoniæ, per prædicationem D. Lutheri ſanctum ſepulchrum, id eſt, ſacram Scripturam

(in qua-

quâ veritas Christi, extincta à Papistis, sepulta iacuit: quam Mendicantes & inquisitores hæreticæ prauitatis custodierant, ne discipuli Christi venirent, & auferrent eam) liberauit per ministerium Lutheri à custodibus monachis & sacrificulis. Vide Tom. 2. Luth. Germ. Imp. 117. Carolo Papa. 224. Leone 10.

Albertus Pighius Campensis, Theologus. 1520.

Pighius de Eccles. Hierar. libro 1. cap. 2. dicit, Apostolos quædam conscripsisse, non vt scripta illa præessent fidei, & religioni nostræ, sed vt subessent potiùs. Et tandem concludit, Ecclesiæ authoritatem, non solùm non inferiorem, non solùm parem, imò quodammodo & superiorem notiorem esse autoritate Scripturæ: siquidem Ecclesia præcipuis Scripturis canonicam impartita authoritatem, quam nec ex se, nec ex autoribus suis habebant. Cap. 3. dicit, Apostolicas epistolas non Ecclesiæ Catholicæ, sed pro nata occasione necessitatis vnius aut alterius Ecclesiarum particularium, scriptas esse: ideo non esse opinandum, Apostolum vniuersis suis Epistolis voluisse comprehendere vniuersa nostræ fidei, Christianæque doctrinæ præcepta & mysteria. Et addit, Epistolam ad Philemonem, quia præter deprecationem pro seruo fugitiuo nihil prorsus continet, non esse in hoc scriptam à Paulo, vt publicè legeretur in catholica Christi Ecclesia. In fine inquit: Anathema sunt, quicunq; communi receptæq; ab antiquo obseruationi, & traditioni Ecclesiasticæ contradicunt, rametsi nulli Scripturæ vel contradicant, vel aduersentur.

Hunc, cæterosque scriptores Pontificios, P. Paulus 4. in epistola ad Ioannem Gropperum designatum Cardinalem, scribit, malè defendere doctrinam & ceremonias Ecclesiæ Romanæ, in quibus multa nec excusari, neque defendi possint. Imperatore Carolo 5. Papa Leone 10.

De eodem.

Hic Astrologus, Canonista, & Chemista, scripsit pro Romana Ecclesia libellum, qui Romæ clàm excusus, datus est Campegio Cardinali, & Legato Papæ, profecturo in Germaniam, vt illum communicaret Principibus Germaniæ, ad concitandum inter ipsos odia aduersus Lutheranos.

Huius Campegij machinationes alias plures, cruenta & nefanda quæuis spirantes, reperiet Lector apud Rebuuizium. Literas verò, quibus nomine Papæ, Imperatori vltimam sedis Pontificiæ resignauit amicitiam, & bellum indixit perpetuum, offendes apud Georgium Capellam: sed responsio Imperatoris, perquàm appositè relata Papæ, habetur in Apologetico, anno 1522. Moguntiæ impresso.

Quia enim Imperator religionem Lutheranam, tanquam nondum cognitam, nec dum erroris conuictam, persequi & tollere, vti placebat Papæ, nolebat: sed priùs generali concilio offerri & examinari, æquum esse, dicebat: ideo Papa eum excommunicare, aliumque Cæsarem substituere decreuit, qui libidini & tyrannidi Pontificis magis pareret. Missis igitur ad Turcarum Sultanum (illum Christi, membrorumque eius hostem abiuratissimum, & infensissimum) Legatis cum diplomatis, eius amicitiam sibi expetiit: vtq; Vngariam & Austriam bello adoriretur, rogauit, ne Concilium in Germania procederet, & Cæsar atque Principes ita à proposito conuentu auocarentur. Heu stupendam impietatem Paparum, crudelitatem, atque malitiam? Rebvvitz.

Ex libro primo Ceremoniarum. 1520.

Nobilior laicus, etiam Imperator aut Rex, aquam ad lauandas Pontificis manus, primò ferat hoc ordine. Magister sacri hospitij cum clerico ceremoniarum, (quem adesse oportet in ordinandis hisce rebus omnibus, eum seruientibus armorum) si Imperator aut Rex aquam ferre debet cum aliquibus, etiam principibus sociatus, Imperatorem aut Regem ad credentiam ducit. Si sit nobilis inferior, solus erit, & in credentia aquam, priùs à ministris probatam & prægustatam, accipit in peluibus, fertque consuetis ceremonijs ad Pontificem, præeunte vno ex auditoribus cum mantili, ad tergendum manus. Imp. & Papa vt sup.

Ibidem. Stabunt ante mensas lauantes eo ordine, quo sedere debent in mensa: prior Episcoporum in capite ad dextram: si aderit Rex aliquis, erit secundo loco: si plures Reges, mixti erunt cum primis Cardinalibus, primò Cardinalis, deinde Rex successiuè.

Ibidem. Cardinales, vt Cæsarem conuenient, congratulationibus & oblationib. factis nomine Papæ & collegij, illum habentes medium inter duos primos Episcopos Cardinales, deducent vsq;

ad tentorium, siue alium locum sibi deputatum extra vrbem: nam Cæsar non consueuit ea die, qui appulit, vrbem intrare, sed pernoctare saltem vna nocte, extra mœnia in campis. Cardinales, & alij omnes, postquàm Cæsar ad locum deputatum peruenerit, in vrbem reuertuntur. Consueuerunt etiam electi Imperatores hac die, antequàm ponticulum, qui primus ante ingressum vrbis post descensum montem occurrit, pertranseant, præstare iuramentum Romanis, in hanc formam: Ego Carolus Rex Romanorum, futurus Imperator, iuro, me seruaturum Romanis bonas consuetudines suas: sic Deus me adiuuet.

Ibidem. Et notandum, quòd Cæsar, antequàm coronetur Imperiali diademate, sedet post primum Episcopum Cardinalem.

Ibidem. Cæsar deductus ad altare capellæ illius, quæ vocatur beatæ Mariæ inter turres, in manibus primi Cardinalis præsentis, & Pontificis nomine recipientis, beato Petro, summo Pontifici & suis successoribus solitum iuramentum præstabit in forma subscripta, videlicet: Ego N. Rex Romanorum, adiuuante Domino, futurus Imperator, promitto, spondeo, & polliceor, atque iuro Deo, & beato Petro, me de cætero protectorem atque defensorem fore summi Pontificis, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in omnibus necessitatibus & vtilitatibus eius, custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura, ac ius, quantum diuino fultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum, recta & pura fide. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Ibidem. Et hæc quidem fiunt ad altare beati Mauritij: nam ad altare beati Petri nemo inungitur, nemo ordinatur, nisi Romanus Pontifex solus.

Hæc ferè omnia seruata fuerunt, cùm Carolus quartus coronatus fuit Romæ per dominum Petrum Episcopum Hostiensem: quem ex Auinione Innocentius sextus nuncium Apostolicum ad hoc miserat, & per dominum Egidium de Albornozio, tituli sancti Clementis presbyterum Cardinalem, ac Legatum Apostolicum in Italia, anno Salutis millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto, Nonis Aprilis, vt ex literis ipsius Caroli, quæ adhuc extant, & registratæ sunt in archiuis Ecclesiæ, publicè patet. Voluit tamen idem Pontifex, quòd Cardinales prædicti publicè protestarentur domino Imperatori, quòd propter omissionem reuerentiarum, obsequiorum, & multarum ceremoniarum, quæ pertinent ad personam Romani Pontificis, non esset aliquo modo derogatum priuilegijs & honorificentijs Romanæ sedis, & suorum successorum: & de hac protestatione & consensu Imperatoris exigerent quadruplices literas, Regalibus & Imperialibus sigillis munitas, sicut & factum est.

Ibidem. Imperatrix coronata mox osculatur pedem Pontificis cum corona, & surgens reducitur à Diaconis ad suggestum, & cùm cantatur deinde offertorium, reuertatur ad Pontificem, & illi offerat aurum, quantum placet.

Ibidem. Electo Pontifice, prior Diaconorum incipit solus alta voce, quasi legendo: Exaudi Christe: Subdiaconi, auditores, scriniarij, & aduocati respondent: Domino nostro Innocentio, à Deo decreto Summo Pontifici, & vniuersali Papæ vita: & sic tertiò dicitur per priorem, & toties per illos quoque respondetur. Subsequenter idem prior Diaconorum dicit: Saluator mundi: & illi respondebunt: Tu illum adiuua: & sic ter dicetur, & ter respondetur. Deinde idem prior dicit S. Maria: & illi respondebunt: Tu illum adiuua: & bis dicetur, & bis respondebitur. Inde prior idem subiunget: sancte Michaël: & illi respondebunt: Tu illum adiuua. Et tunc deinceps semel dicetur & semel respondebitur. Sequitur prior:

Sancte Michaël,
Sancte Gabriel,
Sancte Raphaël,
Sancte Ioannes Baptista,
Sancte Petre, — **Tu illum adiuua.**
Sancte Paule,
Sancte Andrea,
Sancte Stephane,
Sancte Leo,
Sancte Gregori,
Sancte Benedicte,
Sancte Basili,
Sancta Sabha, — **Tu illum adiuua.**
Sancta Agnes,
Sancta Cecilia,
Sancta Lucia,

Ibidem. Ducitur per familiarem sacristæ rubro indutum, & baculum in sinistra habentem, equus albus, mansuetus, portans Sacramentum corporis Christi, habens ad collum tintinnabulum bene tinniens. Post Sacramentum equitat immediatè sacrista: qui, vt cæteri prælati, habet equum totum coopertum bocasino, &c.

Item

Anno

Item sect. 12. cap. 1. Ducitur post hos equus albus, phaleratus, mansuetus, & pulcher, cum tintinnabulo ad collum benè sonante, qui capsulam vehit cum sacratissimo Christi corpore.

Item cap. 4. Ante Pontificem semper præfertur crux per subdiaconum, & post crucem portatur corpus Christi super equum album cum campanella.

Ibidem tit. 15. § de ægrotatione. Scriptum est, Papam quoque in purgatorium descendere: quod mirum videri poterat, cùm ausit affirmare, se alios inde posse eximere.

Ibidem. Cùm Papa per scalam, panno rubeo coopertam, quam portat equus albus, ductus per unum ex parafrenarijs, purpurea veste indutum, ascendit equum, maior princeps qui præsens adest, etiamsi Rex esset aut Imperator, stapham equi Papalis tenet, & deinde ducit equum per frenum aliquantulum. Si Imperator aut Rex soli essent, id est, non esset alius Rex, soli equum ducerent cum dextra manu. Sin verò esset alius, dignior à dextra, alter à sinistra frenum tenerent. Si non sunt reges, digniores ducant equum. Et postquàm Imperator, Rex, siue alius magnus princeps aliquantulum equum duxerit, substituantur alij duo magni nobiles eorum loco, & mutentur. Si verò pontifex non equo, sed sella veheretur, quatuor maiores principes, etiamsi inter eos Imperator, aut quiuis maximus princeps adesset, in honorem Saluatoris Iesu Christi, sellam ipsam cum pontifice humeris suis portare aliquantulum debent.

Ibidem paulò pòst. Ipse pontifex à priore canonicorum Ecclesiæ Lateran. & Canonicis cæteris ducitur ad marmoream sedem, ante portam principalem à sinistra stantem, quæ stercoraria appellatur, & ibi eum sedere faciunt, qui ita tamen sedet, vt magis iacere videatur: ad quem mox accedentes Cardinales, eleuant eum honorificè, dicentes: suscitat de puluere egenum, & de stercore erigit pauperem: vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Surgens Pontifex, accipit de gremio camerarij sibi assistentis, quantum pugno potest complecti pecuniarum: vbi tamen nihil prorsus est argenti vel auri, & spargit inter populum, dicens: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc do vobis, Actor. 4. hoc est, nucem proijcit, & sibi seruat nucleum.

Ibidem. Romanus Pontifex nemini omninò mortalium reuerentiam facit assurgendo manifestè, aut caput inclinando, seu detegendo.

Ibidem. Omnes mortales, & præsertim Christi fideles, cuiuscunque sint dignitatis & præeminentiæ, cùm primùm in conspectum Pontificis aduenient, distantibus spacijs ter debent ante illum genua flectere, & in honorem Saluatoris nostri Iesu Christi, cuius vices in terris gerit, eius pedes osculari.

Ibidem Quinque Agnus Dei Papa Vrbanus 5. Orientali Imperatori cum hisce versibus, ceu grandem munus, dono dedit:

Balsamus & munda cera, cum Chrismatis vnda,
Conficiunt Agnum, quod Munus do tibi magnum,
Fonte velut natum, per Mystica sanctificatum.
Fulgura desursum depellit, & omne malignum:
Peccatum frangit, vt Christi sanguis, & angit:
Prægnans seruatur simul, & partus liberatur:
Dona defert dignis: virtutem destruit ignis:
Portatus mundè, de fluctibus eripit vndæ.

Ex Pontificali Romano.

Signum vel Campana benedicenda debet benedici, antequàm ponatur in campanili, hoc ordine. Inprimis debet campana ipsa ita suspendi & situari, vt commodè possit intus & extrà tangi, tractari & circuiri: deinde prope ipsam campanam benedicendam, paratur Pontifici faldistorium, vas aquæ benedicendæ, aspersorium, vas cum sale, lintea munda ad extergendum campanam, quando opus erit, vas olei sancti infirmorum, sanctum chrisma, thymiama, thus, Myrrha, & thuribulum cum igne. Diaconus etiam accipit amictum, albam, cingulum, manipulum, stolam, & dalmaticam albi coloris.

His ordinatis, Pontifex in sacristiâ aut alio conuenienti loco, paratus amictu, albâ, cingulo, stola, pluuiali albi coloris, & mitrâ simplici, baculum pastoralem manu gestans, venit prope campanam: vbi sedens super faldistorium ibidem sibi paratum, dicit cum ministris psalmos sex, scilicet 51. 54. 57. 67. 70. & 86 Tunc surgit pontifex, & stans cum mitra, benedicit sal & aquam, dicens:

Exorcizo te, creatura salis, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum: per Deum qui te per Elisæum prophetam in aquam mitti iussit, vt sanaretur sterilitas aquæ, vt efficiaris sal exorcizatum, in salutem credentium: vt sis omnibus te sumentib. sanitas animæ & corporis: & effugiat atq; discedat ab eo loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, ac versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus, adiuratus per eum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Resp. Amen.

Deinde

Deinde depoſitâ mitrâ dicit verſus: Domine exaudi orationem meam. Reſp. Et clamor me ad te veniat. Verſ. Dominus vobiſcum. Reſp. Et cum Spiritu ſuo.

Oremus. Immenſam clementiam tuam, omnipotens, æterne Deus, humiliter imploramus, hanc creaturam ſalis, quam in vſum generis humani tribuiſti, benedicere, & ſanctificare tuâ pieta digneris: vt ſit omnib. id ſumentibus, ſalus mentis & corporis: vt quicquid ex eo tactum vel reſp ſum fuerit, careat omni immunditiâ, omniq́ue impugnatione ſpiritualis nequitiæ, per virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per igne Reſp. Amen.

Tunc acceptâ mitrâ, extensâ dextrâ ſuper aquam, ſtans abſolutè dicit: Exorcizo te, creatura quæ, in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti filij eius, Domini noſtri, & virtute Spiritus ſancti, vt fias aqua exorciſata, ad effugandum omnem poteſtatem inimici, & ipſu inimicum eradicare & explantare valeas cum angelis ſuis apoſtaticis, per virtuté eiusdé Domini n ſtri Ieſu Chriſti, qui venturus &c. Reſp. Amen.

Deinde depoſitâ mitrâ dicit: Domine, exaudi orationem meam. Reſ. Et clamor. Verſ. Dom nus vobiſcum. Reſp. & cum Spiritu ſuo.

Oremus. Deus, qui ad ſalutem humani generis maxima quæque ſacramenta in aquarum ſu ſtantiâ condidiſti, adeſto propitius inuocationibus noſtris, & elemento huic multimodis purific tionibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde, vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, abijciendos dæmones, morboſq́ue pellendos, diuinæ gratiæ ſumat effectum, vt quicquid in dom bus, vel in locis fidelium hæc vnda aſperſerit, careat omni immundiciâ, liberetur à noxa. Non ill reſideat ſpiritus peſtilens, non aura corrumpens, diſcedant omnes inſidiæ latentis inimici, & ſi qu eſt, quod aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti, aſperſione huius aquæ effugiat, vt ſal britas per inuocationem tui ſancti nominis expetita, ab omnibus ſit impugnationibus defenſa: p virtutem D. N. &c. Reſp. Amen.

Oratio alia. Oremus. Benedic, Domine, hanc aquam benedictione cœleſti, & aſsiſtat ſuper ea virtus Spiritus ſancti, vt cùm hoc vaſculum ad inuitandos filios Eccleſiæ præparatum, in eâ fuer tinctum, vbicunque poſtmodum ſonuerit eius tinnitus, procul recedat virtus inſidiantium, vmb phantaſmatum, incurſio turbinum, percuſsio fulminum, læſio tonitruorum, calamitas tempeſt tum, omniſq́ue ſpiritus procellarum: & cùm clangorem illius audierint filij Chriſtianorum, cr ſcat in eis deuotionis augmentum, vt feſtinantes ad piæ matris Eccleſiæ gremium, cantent ibi in E cleſiâ ſanctorum canticum nouum in laudes eorum, deferentes in ſono præconium tubæ, modu tionem pſalterij, exultationem organi, deprecantes Dominum cœli pro ſceleribus, & pro omni neceſſarijs ſuis, quatenus inuitare valeant in templo ſancto tuo, ſuis obſequijs & precibus, multit dinem exercitus angelorum: & intercedentibus omnium ſanctorum meritis, impetrare, quod p poſcerint, mereantur, Saluator mundi Deus, qui cum patre, &c.

Poſt hæc Pontifex mittat ſal in aquam, in modum crucis, ſemel dicens: Hæc commiſtio ſalis aquæ efficiant ſalutare ſacramentum, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Quo facto, ſup ſal & aquam commixta dicit verſ. Dominus vobiſcum. Reſp. & cum ſpiritu ſuo. Deinde orant, hanc creaturam ſalis & aquæ dignanter aſpiciat, benignus illuſtret, pietatis ſuæ rore ſanctificet D us, vt vbicunque aſperſa fuerit per inuocationem eius ſancti nominis, omnis infeſtatio immun ſpiritus abijciatur, terrorq́ue venenoſi ſerpentis procul pellatur, &c.

His peractis, pontifex, acceptâ mitrâ, incipit lauare campanam cum dictâ aquâ, & miniſtri pro ſequuntur lotioné, lauantes eam totaliter, intus & extrà: deinde cum linteo mundo extergunt, pon tifice cum mitrâ ſedente, & cum alijs miniſtris dicente pſalmum 146. 147. 148. & 149.

Quibus finitis, ſurgit Pontifex cum mitrâ: & cum pollice dextræ manus facit ab extrà ſup campanam de oleo ſancto infirmorum ſignum crucis: quo facto, depoſitâ mitrâ, dicit orationem vt Deus campanam ſuo ſancto Spiritu ſanctificet, vt, ſi auditur eius ſonitus, in hominibus creſcat de uotio, & omne malum abigatur.

Deinde pontifex, acceptâ mitrâ, extergit cum linteo mundo crucem â ſe factam. Deinde incho at, ſcholâ proſequente, antiphonam, deinde repetitur antiphona. Interim pontifex cum mit ſtans, facit cum pollice dextræ manus de oleo ſancto infirmorum 7. cruces exteriùs ſuper campa nam: & deintus cum chriſmate quatuor, pari diſtantiâ, dicens, dum quamlibet crucem facit: Con ſecretur, & ſanctificetur, Domine, ſignum iſtud in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti. Pax ti bi. Deinde iterum orat, vt Deus tintinnabulum cœleſti benedictione perfundat, purificet, ſanctifice & conſecret, &c.

Tunc ſedet pontifex, & acceptâ mitrâ imponit in thuribulo thymiama, thus, & myrrham, ſi ha beri poſſunt: alioquin, quæ ex ipſis habentur: quibus impoſitis, thuribulum ipſum ſupponitu campanæ, vt totum fumum recipiat. Deinde pontifex oſculatur librum Euangeliorum. Tum pro ducit ſuper campanam benedictam ſignum crucis, & reaſſumtâ mitrâ, diſcedit.

Ibidem. Pontifice Leone 3. qui fuit ſub finem imperij Conſtantini, 16. Aprilis, Indictione 11 Luna veſperi poſt cœnam Domini cœpit obſcurari: & ſanguineum multum præ ſe tulit, vſque ad gallicinium, anno 796.

Stephanum II. in Pontificem electum, & humeris exceptum, primùm in basilicam Constan-
tinam deportatum, tradit liber hic Pontif. & Francus de Pontificibus. Oppresso Aistulpho, in
pompa solenni ad Lateranensem basilicam se portari curauit: eius pedes humi prostrati osculati
sunt Pipinus, filius eius Carolus Magnus, Luitprandus Longobardorum rex: & stapedes eius ap-
prehenderunt, & frenum equi illius tenentes, stratoris officia ei præstiterunt. Martinus in Chro-
nico. Blondus libro 1. Decadis 1. Carolus Magnus Adriani I. pedes osculatus scribitur à Blondo
libro 1. Decadis 2. & Æmilio. Iustinianus Imperator Constantini Papæ pedes Nicomediæ oscu-
latus est.

Qualiter benedicatur & consecretur baculus pastoralis, sal, aqua, lapis primarius pro Ecclesia
ædificanda, altare, tobalea vasorum & ornamentorum (ieiuno stomacho) cæmiterij, (reconcili-
atione) crucis, signi campanæ, capsarum pro reliquijs, armorum, ensis, vexilli bellici, vasculi pro
Eucharistia conseruanda, vide ibidem.

Ibidem. Adrianus tertius, cùm legatos suos Constantinopolim misisset ad Synodum celebran-
dam, libellum eis tradidit, in quo de principatu Romanæ Ecclesiæ, & de imaginum cultu scriptum
erat: ac iussit, ne quem ex Græcis ad Synodum admitterent, nisi priùs ei libello subscripsisset: an. 885.

Vide ibidem, & confer introitum in Ierusalem Saluatoris nostri Iesu Christi, & processionem
Papæ ad Lateranum, videbis, hunc procul abesse à Christo.

Ibidem. Hoc affirmamus, ante Carolum Magnum, in cuius personam imperium translatum
est à Græcis per Latinos, neminem Imperij Romani coronam ex manu Romani pontificis Romæ
accepisse. Et paulò pòst: Legimus & in alijs historijs, quosdam imperatores Arelatæ etiam coronam
accepisse de regno Arelatensi: & alibi aliàs, pro alijs regnis.

Ibidem. Imperator accedens equum Pontificis, in honorem Saluatoris nostri Iesu Christi, cu-
ius vices Pontifex in terris gerit, tenet stapham, quoad Pontifex equum ascenderit: & deinde acce-
pto freno equi, ducit equum pontificis: Pontifex, dum Imperator hæc humilitatis officia vult ex-
hibere, debet aliquantulum honestè recusare.

Ibidem. Imperator post coronationem recipitur à Canonicis sancti Petri in Canonicum: & in
fratrem. Quare?

Ibidem. Ego N. electus Ecclesiæ N. ab hac horâ inantea fidelis & obediens ero B. Petrò, sanctæ
Romanæ Ecclesiæ, & domino nostro, domino N. Papæ N. suisque successorib. canonicè intrantibus.
Non ero in consilio aut consensu, vel facto, vt vitam perdant aut membrum, seu capiantur malâ ca-
ptione: aut in eos violenter manus quomodólibet ingerantur: vel iniuriæ aliquæ inferantur, quouis
quæsito colore. Consilium verò, quod mihi credituri sunt per se, aut nuncios suos, seu literas, ad eo-
rum damnum, me sciente, nemini pandam. Papatum Romanum & regalia sancti Petri adiutor eis
ero ad retinendum & defendendum, saluo ordine meo, contra omnem hominem. Legatum Apo-
stolicæ sedis in eundo & redeundo honorificè tractabo: & in suis necessitatibus adiuuabo. Iura, ho-
nores, priuilegia, & authoritatem Romanæ ecclesiæ, domini nostri Papæ, & successorum prædicto-
rum, conseruare, defendere, augere & promouere curabo. Nec ero in consilio vel facto, seu tractatu,
in quibus contra ipsum dominum nostrum, vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel
præiudicialia personarum, iuris, honoris, status, & potestatis eorum machinentur. Et si, talia à qui-
buscunque tractari vel procurari, nouero, impediam hoc pro posse: & quantò citiùs potero, signifi-
cabo eidem domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam peruenire. Regulas sancto-
rum patrum, decreta, ordinationes, seu dispositiones, reseruationes, prouisiones, & mandata apo-
stolica totis viribus obseruabo, & faciam ab alijs obseruari. Hæreticos, schismaticos, & rebelles ei-
dem domino nostro, vel successoribus prædictis, pro posse persequar, & impugnabo. Vocatus ad
Synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonicâ præpeditione. Apostolorum limina singulis an-
nis, curiâ existente citra, vltra verò montes, singulis biennijs: vltra verò mare, singulis triennijs per
me ipsum visitabo: et si post primam visitationem personaliter factâ, aliquo legitimo negocio præ-
peditus, personaliter visitare non potero, per aliquem fidum nuncium de gremio meæ N. Ecclesiæ
benè instructum, (qui vice meâ Apostolico conspectui se præsentare, & de legitimo impedimento
huiusmodi, saltem per iuramentum legitimum, fidem facere teneatur,) id adimplebo. Possessiones
verò ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de no-
uo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano pontifice, etiam cum consensu capi-
tuli mei: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Et inter examinis articulos, antequàm consecretur Episcopus, interrogatur: Vis B. Petro Apo-
stolo, cui à Deo data est potestas ligandi & soluendi, eiusque vicarijs, Romanis pontificibus fidem,
subiectionem, & obedientiam, secundum canonicam auctoritatem exhibere? Vis mores tuos ab o-
mni malo temperare: & quantum poteris, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare? Vis
semper in diuinis esse negotijs mancipatus, & à terrenis negotijs vel lucris turpibus alienus: quantū
te humana fragilitas consenserit posse? Vis humilitatem & patientiam in teipso custodire, & alios si-
militer docere? Ad quæ & alia singula Episcopus respondet: Ita, ex toto corde volo in omnibus o-
bedire & consentire.

Et cùm de fidei articulis interrogatur, etiam hoc quæritur: Anathematizas etiam omnem hæ-
resin, extollentem se aduersus hanc sanctam Ecclesiam Catholicam? Resp. Anathematizo. Et sic de-
inde consecratur.

Electio summi pontificis seculo VII. post Christum aliquandiu, sicut & antea, fuit penes cle-
rum & exercitum simul, itemque exarchum Italiæ: postea Constantinus quintus ad pontificem

Bene-

Benedictum 2. hominis sanctitate permotus, sanctionem misit, vt deinceps, quem clerus popul
exercitusque Rom. in Pontificem delegisset, eundem statim verum Christi vicarium esse, omnes cr
derent, nullâ aut Constãtinopolitani principis, aut Italiæ Exarchi expectatâ autoritate, vt antea fi
consueuerat. Id enim ratum erat in creando pontifice, quod princeps confirmasset, vel qu
eius vices in Italia gerebat. Platina, Liber pontificalis in Benedicto, & Sabellicus libro
Ennead. 8.

Polydorus Virgilius addit, hanc legem haud diu esse seruatam. Nam cùm paucis pôst ann
Gregorius 3. ac nonnulli alij deinceps pontifices, Longobardorum iniurijs presi, nihil auxili
Constantinopolitanis principibus haberent, ad Carolum primò Martellum & Pipinum, deind
ad Carolum magnum Pipini filium, Francorum reges, fugere coacti sunt. Quas ob res Leo terti
us ipsum Carolum Magnum fecit Imperatorem: cuius successores consueuerunt itidem pontific
electionem confirmare. Atque sic vsuvenit, vt tunc primùm tutela Romani pontificis ab Imp
ratoribus Constantinopolitanis ad alios translata sit. Postremò circiter annum salutis 1059. Pon
tifex Nicolaus 2. concilio celebrato, pontificum electionem ad Cardinales illos, qui animarum cu
ram gerebant, tantùm reduxit, idque hodie obseruatur. Polydorus libro 4. cap. 10.

Stephanus electus in pontificem, statim Legatos ad Imperatorem misit, qui ab eo confirm
tionem peterent. Aimoinus libro 4. cap. 102. de Francis. Et Paschalis, sine Imperatoris Ludoui
Pij assensu, Pontifex appellatus, in clerum & populum electionis culpam per oratorem reiecit. Im
perator id molestè quidem tulit, sed tamen moderatè respondit: debere eos videre, ne maiestate
læderent, nec pacta violarent. Simoneta lib. 5. cap. 4.

Defuncto Valentino Papa, Gregorius presbyter electus, sed non priùs ordinatus est, quàm le
gatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinauit. Aimoinus lib.
cap. 114.

Cùm Sergius sine Lotharij assensu pontificatum inijsset, misit Romam Ludouicum filium s
um, & Drogonem Metensem archiepiscopum, & plures alios episcopos, abbates, & comites, cu
valido exercitu, qui cum pontifice diu multumque disputârunt, ac ostenderunt, Papam debe
subiectum esse Cæsari, nec rectè sine eius consensu consecrari. Coëgerunt etiam ciues Romanos
dem Imperatori iurare. Liber Pontificalis, Luitbrandus Ticinensis.

Henricus Cornelius Agrippa ab Nettesheym, I. V. Doctor, Eques auratus, à consilijs & archiuis Iudiciarius sacræ Cæsareæ Maiestatis.

Quâ pompâ Augustalis coronatio incepta sit: & quo ordine Summus Pontifex templum diui Petronij ingressus.

DEscribenda nobis nunc est Augustalis coronationis solennitas, quæ postridie à Longobardic
coronatione peragenda restabat. Erat illa dies sexta Calend. Martias: dies ter felicissim
terque albo calculo signanda: dies, qua in hanc lucem æditus Cæsar, maxima omnium spe, n
vana quidem, Mundi dominus natus est: dies, qua de Gallis ab antiquo hostibus iam sæpè ant
victor, tum etiam triumphator, capto illorum Rege, gloriosissima & inaudita superis temporibu
semperque veneranda victoria potitus: vnde tandem hæc nobis cum Gallis felicissima pax & aff
nitas parta est. Qua eadem die nunc Augustale Romani Imperij diadema, è septimi Clementis, sum
mi Christianorum Pontificis, beatissimis manibus suscepit.

Iamiam aderat optatissima illa dies, qua fugato atræ noctis nubilo, cœlum matutino cr
pusculo, disiecta obscura tenebrarum caligine, ante Solis exorientis radios, adhuc propriæ luc
candore resplenderet: cũ discursu triumphali nobiliũ turbæ plateas complent, tantaq; hilaritudin
cuncta gaudebant, & serena facie gestiebant, vt præter peculiarem moré, etiam equi & canes, & quæ
domestica hominibus animalia iucundis gestibus vocibusque exultare sentirentur, canoræque aui
culæ suauissimos concentus vltra consuetum adsonarent, exultantiumque vocibus ipsum cœlum
reboaret. Admurmurabant dulci zephyro perflatæ arbores, erumpentibusque odoriferis florib
turgentibusque gemmis, amœna viridaria arridebant. Sic campi, sic nemora, sic prata florulen
o virore alacritatem præ se ferebant, vt non bruma, sed ver ipsum pareret. Omnis creatura futu
rum Imperatorem, temporum dominum, orbisque totius Rectorem, velut numen aliquod cœlitu
demissum, venerari videbatur.

Longum esset hic referre incredibilem inæstimabilemque vestium ornatum, quibus inter s
cùm pomposi Hispani, tum magnifici Itali, & profusi Burgundiones, & vinci impatientes Ger
mani, magnificentissimis sumtibus concertabant, & quisque quibus potuit quàm maximo sumt

paratis, suum præ cæteris in Cæsarem affectum ostentare nitebatur. Hi aureis, illi argenteis, isti sericis, alii polymitis, alii planis, alii villosis cùm infectis purpura, & tinctis murice & cocco, Attalica Semiramideaq; textura, & Phrygio opere elaboratis, insertisq; cum vnionibus varia gemmarum lapillis resplendebant. Equi omnibus tales, quales Turno fuisse describit Vergili- & Homerus ad Troiam venisse narrat Menonis.

Ea erat pomparum solennitas, cui nihil adiici ad gloriæ magnitudinem potuisset. Iamque centibus orientis Solis radiis, illuxerat clara dies, cùm Principes & satrapæ, cæterique nobiles atium protinus adeunt: vbi in amplissimam basilicam, ad alteram palatii contignationem ndentes, omnes ad Cæsarem conueniunt. Quod vbi rescisset Pontifex, dispositaq; esse omnia, ipse or, pontificio ornatu sacrisq; vestibus indutus, multis admodum Cardinalibus & Episcopis, sinis in pontificalibus eorum, sociatus, templum diui Petronii hoc ordine ingreditur:

Prægrediebantur bini & bini, cubicularii, ostiarii & scribæ apostolici. Post illos duodecim ononiensis scholæ veterani legum doctores, equestri ordine & palatinatus dignitate à Cæsare recen- donati. Deinde octo eiusdem ciuitatis viri patricii venerabili pompa succedebant, quos sequeba- Rector Vniuersitatis sua purpura superbus. Deinde Prætor vrbis Bononiensis, quem Potesta- vulgò vocant, in veste aurata admodum conspicuus. Postea ibant auditores Rotæ, cæterique iciorum officiales. Demum 53. cùm Episcopi, tum Archiepiscopi, singuli in Pontificalibus su- enerabiles. Hos proximè sequebantur reuerendissimi Cardinales per ordinem, videlicet Me- es, Dorias, Grimaldus, Gaddi, Mantuanus, Pisanus, sanctæ Crucis, Cornarus, Grimannus, Pe- ius, Rauennates, Inchefordius, Campegius, Anconitanus, Sanctorum quatuor, Senensis, Far- sius, singuli in suis mytris & palliis, quæ pluuialia vocant, quorum patagium scuti instar in ter- dependet. Dehinc duo Ecclesiæ tribuni siue capitanei, quos Italicum vulgus Confaloneriós vo- , magnanimus comes Ludouicus Rangon, & magnificus dominus Laurentius Cibo, ambo ar- ti incedebant. Post quos adhuc alii tres reuerendissimi Cardinales, Ceserinus, Cæsius, & Cibo, atissimo Pontifici assistentes, ambulabant, in quorum medio sanctissimus Pater Clemens, eius minis Papa septimus, Pontificio ornatu, triplici diademate coronatus, in aurea pontificali hedra ab octo purpuratis stipatoribus sub aureo vmbraculo sublimis ferebatur. Quem dein- s ingens Abbatum, protonotariorum, aliorumque, cùm Ecclesiasticorum Prælatorum, tum secu- ium, nobiliumq; satraparum, Mganatumq; turba sequebatur.

Cumq; iam beatissimus Pontifex intra templum prædictum, ad altare maius vsq; applicuis- : singulis sua loca occupantibus, inceptum est officium, quam concinentibus psalmis, Tertiam cant: tum exhibita Pontifici consueta obedientia, à seniori Cardinalium Farnesio incepta, sin- lis deinceps pro suæ creationis ordine Cardinalibus manum pontificis deosculantibus. Proinde guli Archiepiscopi, pòst etiam Episcopi consimili ordine ad pedum oscula processerunt. Interea issi sunt duo ex reuerendissimorum Cardinalium cœtu, videlicet Saluiatus & Rodolphus Dia- ni Cardinales, vt Cæsarem adducerent in templum, qui hac, quam nunc dicemus, pompa pa- tio egreditur.

Quo ordine ex palatio itum est in templum.

ANteibat ingens nobilium puerorum caterua, pulcherrimam de se speciem præbens: subse- quebantur magno numero fulgidæ nobilitatis & equestris ordinis viri, omnes quidem ma- nifico ornatu spectabiles. Deinde complures Barones, Comites, Marchiones, & pleriq; duces, & cri Romani Imperii Principes, quibus Cæsareæ Aulæ diuersorum munerum præfecti, satrapæ suc- edebant. Deinde externorum Regum atq; Principum, videlicet Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Lusita- iæ siue Portugalliæ, Vngariæ, Poloniæ, Bohemiæ, Austriæ, Sabaudiæ, tum etiam Cæsaris, multo- m suorum regnorum principatuumque, Castellæ, Legionum, Arragoniæ, Nauarræ, Neapolis, icillæ, Granatæ, Burgundiæ, totiusque Austrasiæ & reliquorum paludati Heraldi, cæterique cùm eciales tum Caduceatores, & Corynophori inspectione digni ambulabant. Post quos Cæsareæ au- æ architriclini, quos vocant Magistros domus, cum suis arundinibus (scipiones antiqui vocant) ini & bini, pariter incedebant. Supremus autem & primarius magister generosus dominus à Rho- io, eleuata arundine sua sequebatur illos solus.

Continuò Cæsar, & qui coronationis insignia ferebant Principes, hoc ordine successerunt: Primùm ibat Illustris Princeps Bonifacius Palæologus, Marchio Montisferrati, toga holoserica occinea indutus, & superuestitus ex villosa purpura, patagiata chlamyde, candidissimis armellinis ellibus suffulta, tum & maximi sumtus gemmata tyara caput eius integebat, sacrumq; imperiale ceptrum aureum magnificentissima cùm arte tum impensa elaboratum, dextra præferebat. Iuxtà equebatur illum strenuissimus & magnanimus Princeps Franciscus Maria Rouera, dux Vrbini, et- am suo ducali ornatu incedens, qui Imperatorium gladium (cuius capulus & vagina arte aurifica & gemmaria supra omnem æstimationem ad miraculum spectantium sunt elaborata) sua dextra eleuatum attollebat.

Insequuntur istos per ordinem, ex Palatinis Rheni & Bauariæ ducibus, illustris Princeps Phi- lippus, ducali purpura ac tyara magnificè ornatus, qui aureum mundum manibus sustinebat. Deinde potentissimus Sabaudiæ dux Carolus, in suo ducali habitu tam superbissimo sumtu elabo- rato, vt tyara illius supra C. millia ducatorum æstimata sit. Hic sacrum Imperii diadema ex auro ob-

ryzo, preciosissimis lapillis refertum, adeoq; sumtuosum, vt omnem æstimationem excedat, a babus manibus gestabat. E vestigio diuus Cæsar Carolus, abolla regia vestitus, superindutus ex spato auro Babylonicæ texturæ prælongo patagio, corona regia insignis, medius inter prænomi tos illos duos pontificio ornatu infulatos diaconos Cardinales incedebat, eiusq; postremas fimb as illustris comes Henricus à Nassau sustinebat.

Proximè deinde sequebantur quatuor insignes Episcopi, cùm Regum Franciæ, Angliæ, Sc tiæ, Portugalliæ, Vngariæ, Bohemiæ, Poloniæ, ducis Ferrariæ, aliorumq; Principum, tum Vene rum, Genuensium, Senensium, Lucensium, Florentinorum, & aliarum gentium oratores atq; gati, clarissimi quidem omnes. Postremò Cæsarei consilii senatores ac viri consulares, secretorum scribæ, & reliqua togatorum turba, suis discreta ordinibus succedebat.

Deniq; post longum illorum ordinem, nouissimo loco, fulgentes auro, loricati aliquot penniferi processionis totis pompam claudebant.

Quibus ceremoniis Augustalis coronatio peracta est: atque generosus Adrianus de Croy, dominus à Rhodio, in comitem prouectus est.

Conuenerat omnis hæc multitudo in ea, quam diximus, altiore palatii basilica, ex qua n rato ordine in inferiorem, quæ in primo solario est, basilicam descendebat. Erat ibi perfo to muro constructum ostium peramplum, à quo extructus pons sublimis, vtraque parte munitu & vndique virentibus sertis ex hedera, myrto, lauroque vestitus, insertis pontifici s & Cæsareis c peis, per forum medium ad ostium templi diui Petronii, per ducentos fermè passus, ea altitud qua erat prima palatii contignatio, sublimis protendebatur, atque exinde intra templum inch rum vsque contra altare maius paulatim declinabat: ad cuius extremum contra ostium templi sublimi suggesto fabricatum sacellum, diuæ virginis intra turres phanum repræsentabat: per hu pontem in templum vsque tota pompa à sublimi procedebat.

Cumque iam Cæsar ipse ad sacellum vsque (quod diximus ad extremum pontis extructum peruenisset: à Romanis canonicis & Decano diui Petri (qui ad hoc ex vrbe Romana Bononia venerant) correptus, ductus est intra sacellum ad altare: vbi paratum illi erat pulpitum, precio tapeto ac aureo hypocorismate instratum, in quod procumbens in genua Cæsar, post breuem or tiunculam iusiurandum beato Petro, eiusq; sanctissimo Vicario Romano Pontifici præstitit, in m nus Saluiati Cardinalis, ea forma, qua Ludouicum Caroli filium iurasse, decreta confirmant.

Tunc per venerabilem Ciceræ episcopum, Ariostum Ferrariensem, summi Pontificis chitriclinum, indutus Cæsar lino stolio, quod superpellicium vocant, acceptaque quæ dicitur am cia, in Canonicum sancti Petri inuestitus est. Cui sic stanti ante altare, Decanus & sing li per or nem Canonici, exhibita augustali reuerentia, manus deosculati sunt. Egressus deinde sacell illud, à duobus illis ducibus Cardinalibus medio interceptus, traductus est intra templum, ad c ius ostium ab aliis duobus reuerendissimis, & post priorem senioribus Episcopis Cardinalib Anconitano & Sanctorum quatuor coronatorum, summa cum honorificentia obuiam except post certas preculas intra templum abducitur.

Vix Cæsar cum Cardinalibus prætergressus ostium templi, insequentibus aliquot armatis s patoribus, pons ipse, super quem ingrediebantur xx. fermè pedum longitudine confractus corrui cecideruntq; innumeri, vnus aut alter moribundi, pauci vulnerati inuenti sunt: res ab omnib miraculo tenus habita, non omnes vnà periisse. Pleriq; hanc rem in omen vertentes, ex confract ponte, nullum deinceps alium Imperatorem coronatum iri, vaticinari ausi sunt.

Iamq; Cæsar ingressus templum ad sacellum, diuo Gregorio intitulatum, traducitur: vbi p sitis superpellicio atq; amicia, per venerabilem Cauriensem antistitem, sacris vestibus, humerali, alba, & Dalmatica, & tibialibus, & sandaliis indutus est, ac Imperiali trabea circumdatus, quæ B bylonicis ac Phrygiis artibus contexta, & insertis preciosissimis gemmis multiformiter variegat sic vt cùm descriptione sit difficilis, tum pondere ferè importabilis, magnificentia eius etiam su omne precium inæstimabilis existat.

Hoc sacro atq; preciosissimo habitu adornatus Cæsar, duobus Præsulibus à quouis latere, v delicet Barrensi, & Palatinensi, Brixiensi, & Cauriensi, ac illustri Comite de Nassau à tergo gemat trabeæ graue pondus sustinentibus, medius duorum Cardinalium ad medium vsq; templi, cui loc Rotæ Porphyreæ nomen indiderant, traductus est: ibi trinam benedictionem accipiens, proinde d citur ad altare maius, quod D. Petri Apostoli Romanam aram repræsentabat.

Ibi super auream mattam, aureo puluino subdito prouolutus, vsq; post cantatas litanias, al aq; suffragia, permansit: quem postea attollentes duo Cardinales, videlicet Campegius prior presby terorum, & Cibo prior diaconorum, in sacellum, diuo Mauricio adscriptum, adduxerunt: vbi p præstantissimum patrem Cardinalem Farnesium, Ostiensem antistitem, & Cardinalium Episc porum priorem, sed & totius reuerendissimorum Cardinalium collegii seniorem atque decanu (exutus priùs & solutus vestibus) sacrosancto chrismate, à dextræ manus restricta vsq; in cubitu atq; intra vtrasq; spatulas in dorso, non sine sacratissimis benedictionibus & ceremoniarum ritib delinitus est, & per venerandum Cauriensem Episcopum detersus, & quo fuerat indutus, sacro pre ciosoq; amictu restitutus.

Tunc rursus Saluiatus & Rudolphus Cardinales, qui Farnesio adstiterant, vnà cum ill conducunt eum ad summum Pontificem primùm : qui sacro pontificio ornatu, in sanct

Aposto-

ſtolica cathedra, Omnipotentis Dei Vicarius, ſedebat iuxta altare. Cui exhibens ſolennem re-
ntiam Cæſar, ſuper ſtratum magnificentiſsimum ante illum procumbebat.
Accedens autem ad altare Pontifex, rem diuinam pari religione, maxima cum ſolennitate in-
uit: peractaq; confeſsione cum abſolutione, ac intonato per eum alta voce Miſſæ introitu, &
to altari, accedens Pontificem diuus Cæſar, oſculatus eſt illum in maxilla & in pectore: deinde
edentibus Principibus, atque coronationis inſignia ferentibus, traductus eſt Cæſar in ſolium,
d illi paratum erat in imo chori, quò etiam abductus erat Pontifex, in cathedram illi paratam.
euntesq; Principes ad altare, poſuerunt inſignia, quæ per ceremoniarum magiſtrum, qui ſacris
rat, locata ſunt ſuper altare: reuerſiq; ſunt Principes ad Cæſarem in ſubſellia ſua.
Interea cùm res diuina diuerſis ceremoniis vſq; poſt canonicæ epiſtolæ lectionem (quam duo
yti, Ioannes Alberinus ſubdiaconus apoſtolicus Latinè, & Braccius Martellus camerarius Pon-
is Græcè canebant) peracta eſſet: adduxerunt Cæſarem prædicti duo Cardinales ad Pontificem,
quem ſuper puluillo aureo Attalicæ ſtragulæ iniecto in genua procubuit.
Tunc per Epiſcopum Piſtaurienſem ſublatus ex altari ſacer gladius, & datus Diacono Cardi-
, è cuius manibus accipiens illum Pontifex, & eductum è vagina ſua benedicens, dedit in dex-
m Cæſari, & belli iura tradidit, inquiens: Accipe gladium ſanctum, munus à Deo, in quo conci-
aduerſarios populi Dei Iſraël. Quem rurſus accipiens è manu Cæſaris, qui Miſſæ miniſtrabat di-
nus Cardinalis, remiſit in vaginam, reddiditq; Pontifici: qui iuuantibus Cardinalibus, accin-
illo Cæſarem ſuper femur ſuum ſiniſtrum.
Tunc ſurgens in pedes Cæſar, eductum gladium valida dextra, ter in aëra vibrauit, & ad ſingu-
vices aciem in terram defixit. Porrò remiſit illum in vaginam ſuam, & reclinauit ſe in genua an-
ontificem: qui ſolennibus ceremoniis ad ſingula benedicens, aureum illud pomum, mundi re-
ſentaculum, dextræ: atq; ſceptrum, immortale virtutis & fidei pignus, ſiniſtræ manibus eius
vices imponens, orbis imperium illi tradidit gubernandum, quod & ille magno animo regen-
n ſuſcepit. Poſtremò ſolenniſsimis ceremoniis, ſanctiſsimisq; benedictionibus Imperiale diade-
ſacrato capiti impoſuit, ſacratiſsimum illi Imperatoris nomen characteremq; contribuens.
Mox omnis ætas, ſexus & ordo, ad ſacrati capitis diadematisq; conſpectum effuſiſsimo gau-
ſtupefacti, & quaſi extra ſe poſiti ſunt. Quorum intimam candidiſsimi animi lætitiam quæ res
gis exprimere potuit, quàm lachrymæ, quæ paſsim ſpectantium genas irrigabant?
Tunc prouolutus ad pedum beatorum oſcula Imperator: iacentem illum ad pedes ſuos Clemens
ntifex clementiſsimo affatu, iuuantibus Cardinalibus, attollit. Tum diſcinctus eſt & gladius,
uaginatus traditus eſt ſtrenuiſsimo duci Vrbinati, præferendus.
Tum duo illi reuerendiſsimi Cardinales, Saluiatus & Rudolphus, Imperatorem iam diade-
te coronatum, in ſiniſtra ſceptrum, in dextera mundum geſtantem, in thronum ſuum, qui iu-
ſummi Pontificis cathedram magnificentiſsimè apparatus erat, produxerunt: & ſtatutis cere-
oniis inthroniſàrunt Carolum V. Romanorum Imperatorem ſemper Auguſtum, Mundi totius
minum, vniuerſis Principibus & populis ſemper venerandum metuendumque, denunciantes.
lebatq; Imperator ad ſiniſtram Pontificis, ſuperior primo Cardinale Epiſcopo: aſsidebantque
duo Cardinales Diaconi, ſicut aſsidere ſolent Pontifici, & quatuor Epiſcopi.
Interea cantata ſunt pro Imperatore ſuffragia, quam Litaniam vocant, inuocantibus Di-
s Cardinalibus diaconis, & reſpondentibus cantoribus: Tu illum adiuua: loco illius quod dici
et: Ora pro nobis. Finitis tandem ſuffragiorum ſupplicationibus, ſanctum Domini Euangeli-
n vtraq; lingua, primùm Latina per Cardinalem Ceterinum, deinde Græca per Archiepiſcopum
odiorum, alta voce lectum eſt. Poſtea fidei Chriſtianæ Nicenum ſymbolum dulciſsima harmo-
a cantatum.
Cumque ad offertorium ventum eſſet: Imperator depoſitis in manus Principum diademate,
eptro, & pomo, ac ſimul magnificentiſsima illa trabea, nudus capite in ſacra Dalmatica tunica
ocedens ad altare, obtulit munus ſuum ad pedes Pontificis. Erat autem munus 30. numûm
reorum, & ſinguli valoris ducatorum x. eò quòd eſſet ei dies illa natalitia, qua iam 30. ætatis
num compleuit. Conſueuit enim quotannis die illa totidem numos aureos offerre, quot an-
rum tunc compleuiſſet ætatem.
Facta oblatione, offertur Pontifici ſolennibus ritibus lauamen: qui lotis manibus acceſsit ad
tare: quem ſecutus Imperator, miniſtrauit illi, & hoſtias, & vinum, & aquam ſacrificanda por-
gens: deinde flexis genibus procubuit in pulpitum, aureis periſtromate & puluinis conſtratum,
od illi paratum erat ad cornu altaris, permanſitq; ibi intentus ſacro Miſſæ canoni, vſquequò ca-
eretur: Agnus Dei. Tum ſurgens adiit Pontificem, illumq; oſculo pacis in dextra maxilla, atq; in
ectore deoſculatus eſt. Tum ſecutus Pontificem ab altari, ambo reuerſi ſunt ad ſedes ſuas: iuxta
uas proſtrati in genua, iunctis manibus, nudis capitibus, deuotiſsimis orationibus intenti, ſacratiſ-
mum Euchariſtiæ pabulum ſumma cum religione expectabant, quam ſummus ſacerdos & Ponti-
x ſuper patinam reliquerat in altari.
Accipienſq; Cardinalis Cibo, qui diaconus Miſſæ miniſtrabat, ſacram patinam, eleuanſque
te altare, coram vniuerſo populo monſtrabat, tradiditq; deinde alteri Cardinali Ceſis, qui ſub-
iaconum agebat. Hic accipiens illam, religioſiſsima reuerentia pertulit ad Pontificem, qui accipi-
ns manibus Euchariſtiam, quæ maiuſcula hoſtia erat, benedixit & fregit per medium, in cuius vna

Parte, deuotissima mentis contemplatione, Christi corpus depastus est. Deinde allato lib. ben dcto calice, sacratissimum Christi sanguinem aureo calamo pari deuotione exuxit: porrò ex alic lice vinum ablutionis hausit.

Deinde fregit alteram partem hostiæ, deditq; duobus Cardinalibus, Cæsarino diacono, & berino subdiacono. Communicato Pontifice & duobus illis Cardinalibus, procubuit ante ill Imperator: coram quo illustris comes à Nassau, & generosus dominus à Rhodio, hic cubiculi, architriclinii præfecti primarii, magnificentissimam mappam, ex bysso auroque contextam, at ex margaritis aliisq; preciosis lapillis elaborato sumtuoso limbo circundatam, tenebant.

Tunc Pontifex Imperatori sacrosanctissimum Dominici corporis Sacramentum, in alia nore hostia propriis manibus ministrauit. Quod cùm ille deuotissima reuerentia accepisset, surg Pontificem in maxillam osculatur: rursusq; recumbens in genua, è manibus diaconi Cardin vinum, quod vocant Perceptionis, recepit, prægustante sibi reuerendo Cauriensi Episcopo.

Deinde pluribus orationibus à Pontifice benedictus, surgens, regressus est in thronum sui indutusq; Imperiali trabea, acceptis in manibus Mundo atq; sceptro, imposito sacro capiti di mate, vocari ad se iussit generosum virum Adrianum à Croy, Rhodii dominum, iamdudum a velleris militiæ adscitum, ac architriclinio supra cæteros præfectum: cui ante maiestatem suam p cumbenti, in hæc verba locutus est:

Non me latent, generose Adriane, maiorum tuorum vetustissimæ nobilitatis imagines, undemq; erga prædecessores nostros ingentia merita: sed nec tuam in maiorum tuorum viri mitanda constantiam ignoro, qui tua strenuè gesta magnificeq; facta expertus, dignum virt bus tuis præmium referre statuens, te vnum vocaui & elegi, in quem huius sacri diadematis pri ias impenderem, teq;, quod & merita tua deposcunt, & virtutes tuæ merentur, in sacri Rom Imperii Comitem proueherem. Quæ dignitas nunc nostro Imperio gloria, tibiq; ac tuis success bus perpetuum decus esto. Sacri Romani Imperii Comes bona fide appellator, tuoq; Rhodio do nio, cum adiacentibus illi terris tuis, tu & successores tui deinceps Comitatus titulo fruuntor, æq lem cum cæteris Rom. Imperii Comitibus dignitatem habento, paribus honoribus, priuilegiis, p eminentiis, libertateq; sine vlla contradictione vtuntor. Qui in istis contradicere tibi ausus fu aut obstinatus non paruerit: sacri Rom. Imperii rebellis, & maiestatis nostræ reus habetor.

Attonitus insperatæ dignitatis gaudio Rhodius Comes, cùm longiore sermone Imperat gratias dicere intenderet: Pontifex ad altare concessit, Missamque cum benedictione peregit, om bus & singulis cùm in templo, tum foris, Imperialis coronationis venerationi intentis, plenari peccatorum omnium remissionem condonans.

Quæ in foro & ciuitate, durantibus sacris, interea gesta sunt: & quo apparatu Bononiensis populus coronatum Imperatorem videre gestiens, excipiebat.

DVm hæc, quæ diximus, in templo geruntur: erant in foro, quod ante templum est, ere marmoreæ duæ columnæ, supra quas insidentes vna prægrandis ac biceps aquila, duo à lateribus inaurati leones, epistomiorum fungentes officio, interea quo sacra peragebant perque totam diem & profundam noctem, hinc leones album, inde aquila rubrum, su uissima vina continuò profundebant: iuxta verò auratis cornibus & vngulis bos Troian varii generis minutis bestiolis, cùm quadrupedibus tum volatilibus infarcitus, integer in prælon ac robustissima cuspide volutus torrebatur. Pluebant à fenestris panes artolagani, placentulæ, br chiola, panesque dulciarii, tum fructus varii, poma, pira, castaneæ nuces, & incrustatæ zaccaro au lanæ, amygdalæ, coriandri, atque id genus plura, quæ expectabundam plebem iuuentutemque in rea cùm reficerent, tum solatiarentur.

Præterea ingens electissimorum militum exercitus, multiplici cataphractorum equitum tu ma, gemina & Hispanorum & Germanorum peditum acie, numerosisq; sclopetariorum sagittari tum supra viginti ingentium bombardarum machinis instructus, ne qua seditio oriretur, omn aditus occupabat, ac circa palatium atque templum custodias agebat: cui Antonius de Læua, d primarius, nomine Cæsaris imperabat. Eratque ipse armatus totus, sedens in cathedra sua in fo ante prætorium, & cæteri militum duces, cùm Hispani, tum Burgundiones & Alemanni iux illum.

Peractis sacris, data est mora quieti, dictaq; Imperatori Panegyrica, quousq; populus tem plo excederet, cæteriq; ad processionis pompam sese, conscensis equis, in ordinem disponerent. Ia ergò promiscuus vtriusq; sexus populus, qui supra centum millia hominum æstimatus est, egre ens templo, per varias turmas & cuneos Imperatorem suum videre gestiens, quò ille ingressurus e set, ferebatur: omnes sui ordinis & decoris obliti, quem sors cuiq; locum obtulisset, occupabat. Co scendunt alii tecta, & summis pendent tegulis, alii trabibus insident, alii columnis implexi, alii mu ris hærent: omnes fenestræ, omnes rimulæ suis spectatoribus refertæ: perforati parietes, & dirupt maceries, quò oculos suos tam expectati Imperatoris spectaculo populus expleret, nullus locus no occupatus, ne is quidem, qui non nisi ruinosum & periculo proximum caperet vestigium.

Laborabant referta hominum pondere tecta, neq; minùs vias omnes densissimæ populi turb opplebant: non ætas, non sexus, non valetudo quenquam detinere potuit: omnes pari gaudio, pa

ala-

ritate ad noui Imperatoris spectaculum, tanquam ad numen aliquod in communem omnium item è cœlis demissum, procurrere.

Quid referam ciuitatis apparatus, publicè priuatimq; supra modum adornatos. Quacunque ingressurus erat Imperator, expurgatæ plateæ, & viridibus iuncis graminibusq;, & multorum orum floribus inspersæ, suauissimos odores latè profundebant. Parietes omnes peripetasmati- auro purpuraq; distinctis, & hinc atq; hinc longè pendentibus latè radiabant, affixaq; matro- um sumtuosa monilia, pendentiaq; longis tractibus aurea balthea, tum aurea & argentea vasa tar scalarum per gradus exposita, crebris repercussi Solis radiis fulgurabant: neq; minùs venu- simæ quæq; mulieres & puellæ in fenestris & porticibus per distincta interualla dispositæ, precio- imis vestibus & monilibus ornatæ, transeuntium quorumq; oculos perstringebant.

Sed vicit priuata studia publicus apparatus. Extructi arcus triumphales, erecta trophea, æditi i, celebratæ multæ admodum Imperatoris felicissimæ victoriæ, parata ad omnes angulos specta- orum ostenta, & inscripta aureis literis encomiorum & panegyricorum heroica carmina. Nihil quam visum aut etiam auditum festiuius, nihil lætius, nihil magnificentius eius diei spectaculo.

Qua pompa post coronationem publica processio habita est.

Ceterùm nunc processionis ordo recitandus est. Digressa enim à templo plebe, Pontifex sum- mus sacerdotalib. interea exutus, acceptaq; in caput magnificentissima corona, ac triplici in- nita tyara, vnà cum Imperatore diademate coronato, templo prodibat: ad ostium productus est ntifici niuei candoris equus gradarius, aureis habenis, ac monili frontalitio, purpureoq; ephippio ignis. Ad cuius stapedes insiliente Pontifice, cùm Imperator manum apposuisset: vix passus c clementissimus pater, his verbis imperatorem alloquitur: Nequaquam id feceris, fili mi, Impe- torq; inuicte. Satis mihi, superq; satis humanitatis tuæ obsequentissima voluntas, quam tamen n in meam personam, sed illius, cuius vices gero, habeo acceptissimam. Cumq; iam inscendisset uum Pontifex: apprehendens frenum Imperator, ductoris obsequium erat illi aliquot passus ex- biturus: quod beatissimus pater nequaquam passus est.

Tum datus est Imperatori equus, etiam niueo candore, & sublimi altitudine illustris, quin & gnificentissimè ephippiatus, phaleratusq;, auro & gemmis vndiq; refulgens: cui insidens Im- ator, altior omnibus eminebat, vt à cunctis conspiceretur. Pòst cæteri Principes totaq; nobilitas, scensis equis, hoc ordine procedebant, vt duo & duo pariter ambularent: Pontificii à dextris, Cæ- ei à sinistris præequitabant, cocco & purpura relucentes, cùm Cardinalium Pontificumque, tum ncipum secularium familiares ministri.

Sequebantur auro & argento magnificè fulgentes Pontificii ac Imperatorii satrapæ, & pha- tis equis bellorum maximi duces. Post quorum agmen duodecim Bononiensis populi vexilla a, rubra cruce insignita, totidem signiferi pedites præferebant. Quos è vestigio Tribuni plebis uebantur, quibus sedecim Bononiensium collegiorū rubra vexilla succedebant: post quæ Bono- nsis scholæ duodecim legum doctores, sua purpura aureisq; armillis insignes, atque Bononien- vrbis gubernator, eleuatam arundinem tenens, suis lateronibus & satellitibus stipatus: tum no- is & strenuus vir Angelus Raynuntius, capitaneus iustitiæ, phalerato equo insidens, armatus & ea lacinia superamictus, Bononiensis vrbis vexillum attollebat.

Deinde quatuor rubra vexilla totidem Pontificii satellites, quos vocant cursores, ferebant: quæ Pontificii cubicularii, atque ipsa ducis Pennæ familia sequebatur. Post quos antiquum po- li Romani vexillum Iulius Cæsarinus comes portabat. Deinde quod dicitur diui Georgii vexil- m, iunior Marchio Anguillariæ gestabat. Postea Romani Imperii Aquilam generosus ex Verge- prosapia Baro Autregius attollebat: succedebant vexillum Pontificis, vexillum Ecclesiæ, porrò illum Crucis: quorum primum comes Ludouicus Rangon, alterum nobilis Baro Gabriel, Ro- anæ militiæ tribunus, tertium magnificus Laurentius Cibo, nudo capite gestabant.

Sequebantur deinde sex albicantes equi, superbissimis ephippiis phalerisque magnificen- imè adornati, quos totidem purpurati helciarii à manibus ducebant. Tum quatuor Pontificis ignes tyaras totidem cubicularii ferebant: quos deinde longissimus cæterorum cubiculariorum, olytorum, & Pontificiæ aulæ clericorum, scribarumque ordo secutus, tum causidicorum, aduo- orum, & iurisconsultorum ingens numerus. Porrò auditores Rotæ, suo cocco & purpura insi- es, obequitabant.

Sequebantur deinde tympanistarum, tibicinum, cornicum, tubicinum, singulis suum atantara tonantibus, multitudo non modica. Quos è vestigio sequuntur ostiarii, ianitores, li- ores, virgiferi, bacularii, corynophori: deinde Principum Regumque & Imperatoriæ Maiestatis raldi, suis paludamentis ac phaleris magnificentissimi. His succedebant diuersorum populo- m, tum Principum atque Regum oratores & legati. Postea subdiaconus quidam summi Pontifi- pastoralem baculum triplici cruce insignitum præferebat: post quem alter pontificiam prædiui- n tyaram ostentabat. Sequuntur alii duo, qui totidem ardentibus lychnis aurea candelabra ge- bant. Deinde Dominici corporis adorandum Sacramentum in sua capsula, super niuei cando- , aurato tegmine, magnificè phalerato gradario ferebatur sub holoserico vmbraculo, quod du- ecim Bononiensium cùm viri patricii, tum doctores physici sustentabant, atque duodecim can-

didæ ceræ ardentibus tædis pontificii cubicularii ab vtraque parte comitabantur. Proximè deinc sequebatur summi Pontificis sacrista, candidam virgam manu gestans.

Tum procedebant celeberrima pompa ad septuaginta ferè diuersi ordinis, & per sua distin-cta agmina, Comites, Marchiones, Duces & Principes, omnes aureis vestibus, & singuli suis laterc nibus & satellitibus magnificè stipati. Quos deinceps ferè ducenti holoserico & polymito vestit superbissimi satrapæ, etiam suo satellitio stipati, per ordinem sequebantur.

Postea eleuatis arundinibus suis Imperatorii Architriclini, quos Magistros domus vocan tum & Magnus Magister, iam comes à Rhodio, succedebat solus, quem proximè armorum Re Heraldus, cui à Burgundia nomen est, paludatus antecedebat, aureo argenteoq; numismate plena bulgas (hypoperas alii vocant) ab equi ephippio suspensas ferens, è quibus ad vtraque viæ later cùm inter eundum, tum inter redeundum plenis manibus in plebem spargebat, Imperatoris libe ralitatem proclamans, quæ tunc Imperium, Imperium, Imperium, viuat Carolus Imperator Ca tholicus, vicissim acclamabat. Erat autem numisma, quod largiebatur, Imperatoris effigien cum inscriptione, CAROLVS IMPERATOR AVGVSTVS, ab vna parte insculptam ha bens: ab alia verò eiusdem diui Imperatoris sphrageticum signum, duas videlicet columnas, i quarum medio annorum Christi numerus arithmeticis apicibus expressus erat, circumscriptum que, PLVS VLTRA.

Post magnum domus Magistrum, purpuratorum patrum, reuerendissimorum videlice Cardinalium cætus, suo cardineo ornatu procedebat: sequebantur suo ordine Principes illi supe ùs nominati, sacri Imperii insignia ferentes. E vestigio beatissimus Pontifex, atque à sinistris ei diuus Imperator, diademate illo sumtuosissimo coronatus, aurea gemmataque trabea circumam ctus, sed illa superinæstimabili, quam antea diximus, propter importabile pondus relicta, amb eodem sub vmbraculo, quod à tribus Venetorum oratoribus, & aliis tribus Bononiensium patric is attollebatur, mirifico decore incedebant. Quos ab vtroque latere pontificii Imperatoriique la terones, cùm Hispani, tum Burgundiones, & Germani, Alemannique satellites longissimo tract à plebis intercursu constipabant. Acclamabant omnis sexus, omnis ætas, omnis status, viuat Ca rolus, viuat Imperator, Imperii quoque nomen in cœlum tollebant: tum redolentissima diapa smata imposita thymiateriis adolebant, Cyprioque puluere transeuntes perfundebant.

Sequebantur proximè à tergo Pontificem duo cubicularii, & duo alii, ob Pontificis in ea fidem ac beneuolentiam, conspicui viri: horum vnus illi à secretis scriba, alter verò vitæ illius vale tudinisque præ cæteris curam agens, physicus atque medicus. Imperatori verò proximè succed bant illustris comes à Nassau, deinde Archiepiscopus Barrensis, pòst Cauriensis Episcopus, d mumque generosus simul & reuerendus Georgius Austrius, episcopus Brixinensis: postea spectab lis vir Nicolaus Pernotus, dominus Grandiuallis, tum spectabilis dominus Michaël Maius, Im peratoriæ Maiestatis apud summum Pontificem Orator perpetuus: porrò innumeri Canonum le gumque doctores, ac viri consulares, multi etiam Ecclesiastici proceres & Prælati.

Horum omnium turbam postremò premebant longis ordinibus cataphractorum equitur galeatæ phalanges, suis signis tesserisque distinctæ, vt, quæ Marchioni Ascolensi, quæ comiti à Rho dio, quæ Baroni Antregio quæ Viennæ domino, quæ Baroni sancti Saturnini, cæterisq; strenuiss mis ducibus parerent, facilè internoscerentur, quorum agmen auratis loricis interlucentes hypo toxotæ claudebant.

Hac celeberrima pompa Pontifex atque Imperator ad diui Dominici templum versus pro grediebantur. Cumq; medium itineris ad quingentos fermè passus pariter iam emensi essent: tum multa honorificentia sese consalutantes, Pontifex benedicens Imperatori, per aliam viam diuerten cum suis stipatoribus ad palatium regressus est, Imperatore suis cum ordinibus ad præfatum tem plum procedente. Cumque iam desiliisset equo ad fores templi, aderant ibi ex vrbe Roma in alb suis Canonici diui Ioannis ad Lateranum, qui Imperatorem qua decuit reuerentia excipientes, in stitutis ad id ceremoniis, in Canonicum Lateranensem adsciuerunt.

Tum Imperator diui patris Dominici sacram ædem ingressus, Deo gratias agens, adoraba ad altare, peractisque precibus, sumto in caput diademate, paratum ibi solium conscendens, a sumensq; in manus cùm aureum pomum, tum euaginatum gladium, multos & strenuos & be nè meritos viros equestri ordini asciuit, ac aurata militia condonauit.

His peractis, rursus conscendens equum Imperator, eadem qua venerat pompa, sed per aliam viam palatium versus regreditur. Itaq; iam arcubus & spectaculis omnibus præteritis & perlustra tis, vbi ad forum ventum est, extemplò, qui restiterunt, ad custodiam supra octo millia delect militiæ cùm Hispani tum Germani pedites, sclopetas omnes, tum & maiores machinas tanto son tu fulgureq; exonerant, ac si Iuppiter ipse, quicquid vspiam in thesauris suis fulminũ tonitruorum que conclusum habuerit, id totum pariter simulque tunc cælo demisisset. Præterea personabant i cœlum campanæ, tum verò vario genere tympanorum, tibiarum, tubarumque nubes perstrepe bant. Tum populus omnis ingentibus clamoribus Imperii vocem in cœlum efferens, Caroli nomen eiusq; victorias & triumphos indefessis vocibus extollebat. Omnes supinis manibus gratias agebar Deo, gratulabanturque nouo Imperatori: applaudebant mutuò sibiipsis: felicem Carolum Au gustum, felicem eo Imperatore Italiam, felices sese omnes, qui eum diem vidissent, exclamabant.

Tum excitati per vniuersam vrbem ignes, turres omnes festiuis facibus, & impositis stipitibu

flam-

...mis coruscabant: fenestræ omnes lucernis, tædis, & cuiuscunque generis ficti luminis cœle-...um siderum splendorem vincebant: suburbia præterea & circumquaq; adiacentes pagi, oppida, ...c, & castella, accensis in cœlum ignibus, diei noctem æqualem reddebant, pulsatisque campa-...ætitiæ signa latè monstrabant.

Nulla species pulchrior, nulla pompa felicior, nullus triumphus illustrior vnquam visus est. ...lus dierum, quos annalium vetustas consecratos in literis habet, cuius tam insignis gratulatio, ...effusum gaudium, tam celebres triumphi cùm fuerint, tum esse debuerint, vnquam à condita ...e Bononiensi populo illuxit.

De reditu Imperatoris in palatium, & conuiuii solennis apparatu.

HAc magnificentissima pompa, inclinante se iam die, reuersus ad palatium Imperator, desili-...ens equo, primùm eos, qui signa & vexilla præferebant, tum vmbraculum gestauerant, & ...s plerosq;, cùm nobiles tum ciues & scholasticos equestris ordinis auratos milites procreauit. ...nde Basilicæ amplissimam aulam, auratis laquearibus & Babylonicis peripetasmatibus suspen-..., tapetisq; instratam, Principibus comitantibus, ascendit. Cernebantur ibi appensi laquearibus ...enti polymixi pensiliaque candelabra, quæ luminosis cereis redolentibusq; lychnis referta, lu-...a latè profundebant. Conspiciebatur ibi etiam extructus amplissimus abacus, varii generis au-...escariis & poculis, puta lancibus & lebetibus, œnophoris, amphoris, phialis, scyphis, cyathis, ...eris, tragematariis miro artificio cælatis, gemmatisque calicibus, & id genus epitrapeziis con-...us.

Ad caput autem Basilicæ, sub aureo conopœo Imperatoris mensa sita erat, & iuxtà non longè ...ra mensa, qua magnificentissimus Sabaudiæ dux, cæteriq; Principes, qui coronationis insignia ...tàrunt, recubituri essent. Erant etiam cæteris Principibus ac Prælatis, primoribusq; satrapis su-...nsa peristromatibus & instrata auleis, suisq; abacis & mensis magnificè parata cœnacula.

Iam hora aderat conuiuii, & instructis mensis, accumbebat summum thronum imperator, ...deinde per ordinem cæteri Principes suas mensas accumbunt. Dantur aquæ manibus, & solenni ...tione mensæ benedicitur.

Tunc primores satrapæ (Dapiferos idcircò vocant) præeuntibus cum suis scipionibus archi-...linis, argenteis canistris panem, & auratis patinis varia tuceta, leucophaga, frictellas, tortas, & ...cquid præclarum ars Apitia excogitare potuit, inferunt. Deinde secundis mensis grandioribus ...cibus exquisitissimas per ordinem epulas copiosè apponunt, assa, elixa, iusculenta, frixa, pasti-... promulsidaria, pultaria, crustulenta, aliaq; lautissimorum eduliorum genera, sapidissimis suc-...um multiiugis condimentis suffusa, multa quoq; supra appetentiam discumbentium magnifi-...tiæ causa illata sunt. Porrò tertiis mensis, quæ cœnam clauderent, variegata coquinariis artifi-... multarum figurarum tragemata bellariaq; ministrabantur: nec deerant toto conuiuio varii ge-...is generosissima vina, stabantq; præstò pincernæ, pocula singulis pro libito ingerentes, propina-...tesq; omnes epulas & pocula prægustabant.

Illud quoq; magnificæ liberalitatis spectaculum multis admirationi fuit, quòd post singulas ...pes leuatæ mappæ & mantilia, vnà cum auratis argenteisq; patinis & lancibus, cumq; cibariis ...enestris in forum præda plebi proiiciebantur, structoribus interea alia supra alia imponentibus.

Cumque iam absoluta esset cœna, dilutis pro more odoratissima aqua manibus, remotis ...ensis, iterum solennibus precibus redditæ sunt Deo gratiæ. Tunc Imperator, accepto in manus ...cro gladio, plurimos rursus cùm nobiles tum consulares viros ad equestris ordinis honorem di-...itatemque prouexit. Magna denique parte noctis transacta, Principes singuli, consalutato Im-...ratore, ad sua diuersoria cubitum facessunt, populo Bononiensi adhuc pluribus florulentis die-...s, ignitisq; noctibus festiuitatis celebritatem iugiter continuante. F. Anno 1530.

Operæpretium hic est contemplari pomposum, atque aureum Christi vicarium, qua humili-...te, quâ deuotione se gestari, & coli patiatur. Nempè Seruus eruorum hic est, quem Domini do-...inorum adorant, atque exosculantur.

Idem. Paulus tertius rubrum galerum, consuetis lenociniis & dolis instructus, sic meru-...primùm: Roderico à Borgiâ, Hispano, seu Alexandro sexto, Romano Pontifici sororem suam ...liam Farnesiam stuprandam tradidit, vt Cardinalis & Episcopus Hostiensis fieret, ac se ære ali-...o liberaret. Sic enim solent Papæ teterrimis libidinibus æstuare, vt mitras & galeros illis promit-...nt, qui ad se sorores violandas, aut quod dictu horribilius est, fratres iuniores adducant. His ar-...bus multi perpinguia venantur beneficia. Nec est via vlla compendiosior. Matrem suam ac ne-...em impudens parricida veneno sustulit, vt omnis ad illum conflueret Farnesiorum hæreditas. ...lteram deinde sororem suam, cum qua rem habuerat, videns, quòd nimis apertè Farnesio-...um sequeretur mores, atque alios ardentiùs ad actum venereum, quàm ipsum, amaret, toxico ...teremit.

Anno

Idem. Iam verò & magistratus, & variæ hominum sectæ sunt in Ecclesia, cùm ad orname
tum religionis, tum pro seruando sacrorum ordine, ne fiat confusio. Quicquid autem agitur
Ecclesia, siue ad ornamentũ, siue ad ædificationem religionis, tam in deligendis magistratibus, quà
instituendis ministis Ecclesiæ, nisi id fiat diuini Spiritus instinctu, qui quasi anima est Ecclesiæ, v
num est & impium.

Quicunque enim ad magnum officium, & apostolatus dignitatem à Spiritu Dei vocat
non fuerit, sicut Aaron: & qui non ingressus fuerit per ostium, quod est Christus, sed aliunde in E
clesiam ascenderit per fenestram, per fauores hominũ, per emtitias voces, per imperium principu
certè hic non est vicarius Christi, nec Apostolorum: sed fur & latro, & vicarius Iudæ Iscariotis,
Simonis Samaritani.

Hinc ab antiquis patribus, de electione prælatorum (quod sacer Dionysius vocat nomina
onis sacramentum) tam arctè statutum est, quòd Pontifices & Apostoli, qui præessent minister
in Ecclesia, nominarentur viri vita & moribus integerrimi, potentes in doctrina sana de omnib
rationem reddere: sed antiquis patrum constitutionibus paulatim à sua maiestate cadentibus, acr
centiore pontificio iure cum damnabili consuetudine inualescente, tales pleriq; super sedem Chr
sti conscendunt pontifices & Apostoli, quales olim super sedem Moysi sedebant Scribæ & Phari
qui dicunt & non faciunt, alligantes onera grauia in humeris populi, ipsi autem nolunt dig
mouere.

Hypocritæ sunt, omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus, ostentantes religi
nem suam in scenis: cupiunt primas stationes in choro, in gymnasiis, in Synagoga; & vbiq;, in f
ro, in plateis rabbi, & magistri, & doctores vocari volunt: laudant viam cœlorum, & ipsi non i
troëuntes, etiam alios excludunt, & non sinunt intrare: comedunt domus viduarum, oration
longas factitantes, circumeuntes mare & aridam: seducunt & furantur pueros, nacto vno proselyt
exaugent perditum eorum numerum, vt & ipsi perditi & addicti gehennæ igni, alios secum mul
magis disperdant: suis commentis & traditionibus piisimas Christi leges labefactant: verum D
templum, ac viuas Christi imagines, & aras animarum populi negligentes: aurum & oblation
auaro oculo curant, leuiora & quasi sinistra legis facientes: de decimis, collectis, oblationibus,
eleemosynis accuratè noua cudunt: & leges ceremoniarum arctè sanciunt, decimantes fruges, pec
ra, pecunias, & etiam quæuis minima, mentham, anethum, cuminum, & de his canum more co
latrantes à suggesto confligunt cum populo. Quæ verò grauiora, & dexteriora sunt Euangelii
Legis, & iustitiæ Christianæ, iudicium, misericordiam, & fidem omninò negligunt: excolant c
licem, deglutiunt camelum: cespitant ad lapidem, ingens saxum transiliunt: duces cæci, falsi & d
losi: genimina viperarum: tersi calices: sepulchra dealbata, foris in mitris, in pileis, in habitu,
vestitu, in cuculla ostentantes sanctimoniam, intus pleni spurcitia, hypocrisi, iniquitate, scort
tores, saltatores, histriones, lenones, aleatores, heluones, temulenti, venefici, qui iam antea (quo
notat Ioannes Carnotensis Episcopus) non ex virtutum meritis, sed aut per turpe obsequium, a
intuitu munerum, aut fauore principum, aut vi armorum, ad sacerdotia, ad beneficia, ad Episc
patus conscenderunt: aut sub hypocrisis fuco hæc ad se traxerunt: ex bonis Ecclesiæ, quæ paup
rum sunt, sibi priuatas diuitias cumulantes: monopolia & nundinas constituentes, eleemosynis p
rentum nostrorum abutentes in scortis, in alea, in venatione, in omni luxu & spurcitia:

Gaudent equis, canibusq́, & aprici gramine campi.

Concutiunt populos, vexant regna, solicitant bella, diruunt Ecclesias, quas religiosorum p
trum construxit deuotio, ipsi extruentes palatia, incedentes in vestibus purpuratis & deaurati
magno plebis detrimento, & religionis infamia, ac reipublicæ insupportabili onere: quos non me
cenarios pro pastoribus: non lupos pro mercenariis: sed pro lupis diabolos beatus ille Claræua
lensis Bernhardus in sermone ad generalem Remensem synodum, præsente Romano Pontifice, d
finiuit.

Iam etiam ipse Romanus summus Pontifex (quod idem sanctus Episcopus Carnotensis con
queritur) omnibus grauissimus, & intolerabilis est, cuius pompam & fastum nullus vnquam ty
rannorum æquauit: atq; ii interim in se solis iactant religionis & Ecclesiæ statum consistere: cũ
religionis onera, & verbum Euangelii, quod verum pontificium munus est, in alios reiicientes, ip
in condendis propriis legibus occupati, Ecclesiæ accipiant emolumenta, otiosi simul & flagitios
Et quia (vt aiunt) sedes ipsa Pontificia aut sanctos recipit, aut sanctos facit, hinc sibi nihil non l
cere putant: adeò, vt etiam sacris Ecclesiæ ceremoniis, quas sancti patres ad instruendos mortaliu
animos, & pro conferenda nobis Dei gratia, magna obseruantia instituerunt, nefaria voluntate p
sua libidine, impudenter flagitiosissimeq; abutuntur: cuiusmodi exemplum de Bonifacio octau
Pontifice in Porchetum Cardinalem legimus apud Crinitum.

Hic est ille magnus Bonifacius, qui tria magna & grandia fecit: primum, falso oraculo de
luso Clemente, persuasit sibi cedere apostolatum: secundum, condidit sextum decretalium, & Pa
pam asseruit omnium dominum: tertium, instituit Iubilæum, indulgentiarum nundinas, illasqu
primùm in purgatorium extendit.

Transeo cætera illa Romanorum pontificum monstra, quales Formosus Papa, & nouem se
quentes olim Ecclesiæ turpiter præfuerunt. Taceo etiam posteriores illos, Paulum, Sixtum, Ale
xandrum, Iulium, famosos Christiani orbis perturbatores. Prætereo Eugeniũ, qui ob violatũ Turc
iusiurandũ Christianã Remp. in tot funestissima bella coniecit, ac si non etiã hosti fides seruanda fi

Ale-

xander sextus quanto Christianæ Reipublicæ damno Zizimum, Palazathæ Turcæ fratrem ve-
o sustulerit, omnibus notum est.

Iamq; ipsi etiam Romanorum pontificum legati, quod ait Carnotensis, & quotidiana experi-
a notissimum est, sic interdum in prouinciis debacchantur, ac si ad flagellandum Ecclesiam e-
ssus sit Satan à facie Domini: commouent & conturbant terram, vt videatur habere, quod opor-
sanare: lætantur, cùm mala fiunt, exultantes in rebus pessimis:

Vixq; tenent lachrymas, cùm nil lachrymabile cernunt.

Siquidem peccata populi comedunt, & vestiuntur, & nutriuntur, & luxuriantur in eis. Sed
bent vitiorum suorum efficacissimos titulos: nec quicquam illis obiici potest, quod non alicuius
ctorum exemplo constantissimè excusent, aut tueantur.

Nam si improperetur illis, quàm indocti & illiterati: dicent, tales Christum delegisse apo-
los, qui nec magistri legis nec Scribæ fuerint, nec Synagogas, nec scholas vnquam frequenta-
int. Si linguæ barbaries obiicitur: dabunt Moysen impeditæ linguæ, & Ieremiam nescientem
ui, quin & Zachariam, quòd mutus esset, à sacerdotio non exclusum. Quòd si etiam sacrarum
rarum ignorantia, aut infidelitas, aut error, aut hæresis obiiciatur, dicent: Ambrosium non-
n Christianum, sed catechumenum adhuc, in Episcopum electum: & Paulum non ex infideli
dò, sed ex persecutore ad apostolatum vocatum: Augustinum quoque aliquando Manichæ-
fuisse, & Marcellum martyrem in papatu idolis thura adoleuisse. Quòd si obiiciatur illis ambi-
, exemplo illis erunt filii Zebedæi. Si timiditas, timidi erant Ionas & Thomas, ille ad Niniui-
, hic ad Indos accedere metuentes. Si perfidia, Petrus perfidiæ addidit periurium. Si fornica-
Oseas meretricem, & Samson scorta complexi sunt. Si percussio, si homicidium, si militia:
rus Malcho auriculam amputauit, Martinus Iuliano militauit, & Moyses Ægyptium interfecit,
bscondit in sabulo.

Adeò nihil penes eos refert, qualis quisque sit, qui accedat ad sacerdotia: atque tunc horum
gistrorum gladio oportet vt quisque ceruices suas supponat: gladio inquã, non gladio verbi Dei,
us ille custodes, & ministri esse debent: sed gladio ambitionis, gladio auaritiæ, gladio mulctæ &
orsionis, gladio mali exempli, gladio sanguinis, & occisionis, quo armantur contra omnem
itatem, & iustitiam, & honestatem.

Sceptrorum vis tota perit, si pendere iusta
Incipit, euertetq; aras respectus honesti.
Libertas scelerum est, quæ regna inuisa tuetur,
Sublatusq; modus gladii facere omnia sæuè.

Non impunè licet illorum placitis contradicere, nec libidini eorum resistere: nisi quis pa-
us sit martyrium subire pro Christo: hoc erat excremari pro hæretico: quemadmodum Hiero-
nus Sauanarola, Prædicatorii ordinis, Theologus simul, ac propheticus vir, olim apud Floren-
n exustus est.

Verùm quoniam omnis potestas bona est, quia à Deo est, à quo sunt omnia, & omnia bo-
& licet vtentibus aut patientibus aliquando mala sint, vniuersitati tamen semper bona sunt,
uidente sic illo, qui benè vtitur malis nostris. Propter multitudinem enim delinquentium su-
inducit Deus tyrannos, & peccata populi faciunt regere hypocritam.

Quicunq; igitur à Domino est constitutus Episcopus in Ecclesia, dignum & iustum est o-
dire illi, & non contradicere. Qui enim Episcopo & Sacerdoti obedire contemnit, non illum,
Deum contemnit: quemadmodum de contemtoribus Samuelis ille locutus est, inquiens: Non
preuerunt: sed me. Et Moyses aduersus populum murmurantem ait: Non aduersus nos murmu-
tis: sed aduersus Dominum Deum.

Non igitur inultus permanebit à Domino, qui se contra Episcopum, & Prælatum suum
posuerit. Datan & Abiron restiterunt Moysi: & terra viuos absorbuit. Multi cum Chore con-
rauerunt aduersus Aaron: & igne consumti sunt. Achab & Iezabel persecuti sunt prophetas: &
nes comederunt eos. Egressi sunt pueri, vt illuderent Helisæo: & vrsi dilaniârunt illos. Ozias con-
sacerdotes sacerdotium sibi arrogare ausus, leprosus factus est. Saul, quia præter Samuelem Sa-
dotum principem sacrificare præsumsit, regia vnctione simul, & prophetico spiritu priuatus à Deo,
tus est spiritu malo.

Infidele est sacris Scripturis non credere: impium est sacerdotes spernere. Boni sunt sacer-
tes, melior Episcopus, super omnes sanctissimus summus pontifex, princeps sacerdotum, cui cre-
æ sunt claues regni cœlorum, & commissa sunt secreta Dei, princeps quidem secundum Deum,
ntifex secundum Christum: quem qui honorat, honorabitur à Deo, qui inhonorauerit, inho-
rabit illum Deus, & vltionem euadere non poterit.

Idem. Quid possit auricularis nostra confessio, ipsa tripartita indicat historia: nec desunt mihi,
eferre velim, cognita recentia exempla. Habent enim sacerdotes, monachi, fraterculi, moniales,
quas vocant sorores, specialem lenociniorum prærogatiuam: cùm illis religionis prætextu libe-
m sit quòcunq; peruolare, & quibuscunq;, quantum, & quoties libet, sub specie visitationis, &
nsolationis, aut confessionis, secretò & sine testibus loqui.

Nam piè personata sunt illorum lenocinia, & sunt ex illis, quibus pecuniam tetigisse pia-
um est: & nihil illos mouent verba Pauli dicentis: Bonum est, mulierem non tangere, quas illi

non raro impudicis contrectant manibus. Et clanculum confluunt ad lupanaria, stuprant sacr virgines, vitiant viduas: & hospitum suorum adulterantes vxores, nonnunquam etiam, quod eg scio, & vidi, Iliaci prædonis instar abducunt, & Platonica lege compopularibus suis commun prostituunt: & quarum animas lucrari debent Deo, illarum corpora sacrificant Diabolo: aliaq; his multò scelestiora, & quæ nefas est loqui, insana libidine perpetrant, interim castitatis voto al undè satisfacientes, si libidinem, si luxuriam, si fornicationem, si adulteria, si incestum verb acerrimè incessant, detestenturque, & de virtute locuti clunes agitent. Sed flagitiosissimi lenon scelestissimæque lenæ sæpè sub illis religionum pellibus delitescunt. Tales habent aulicæ domi plerumque sacrorum suorum mystas, & aulicarum nuptiarum scortationumque consultores.

Idem. Nulla lenociniis accommodatior ars, quàm medicina, quæ concupitam venerem quauis pathica puella facilè obtinet, dum pollicetur, resarcinato hymenæo, amissam virginitate restituere, papillas, ne excrescant, cohibere, vterum prohibere, sterilitatis venena in longam sec ramque libidinem ministrans, aut quassata spina conceptum semen elicere docens, vt canit L cretius:

> *Idq; sui causa consuerunt scorta moueri,*
> *Ne complerentur crebrò, grauidæq; iacerent,*
> *Et simul ipsa viris Venus & concinnior esset.*

Quo vno medicorum beneficio iam multæ matronæ simul & puellæ, aulicæ etiam dom næ securæ fuerunt: faciunt ad hanc rem etiam vetularum incrustationes, & reliqui meretricanti mulierum fuci, qui apud medicos in libris de decoratione passim traduntur, docenturq;, quib noxias meretricum merces vendibiliores reddant, quæ idcirco sacræ literæ vocant vnguenta me tricia, & cum istis alia permulta pharmaca libidinum incentiua: cuiusmodi ope gloriatur Ouid us ad nouenarium numerum se inscendisse, & Theophrastus scriptam reliquit plantam quanda ad septuagesimum coitum vires extendentem.

Iam verò nullum lenocinium opportunum tempestiuumque magis, quàm quod me cinæ prætextu peragitur, nullæ siquidem domus tam clausæ, nulla monasteria tam reclusa, nu carceres tam custodiri, quæ non admittant, quæue excludant lenonem medicum: à quibus (te Plinio) etiam in Principum domibus adulteria perpetrata sunt, vt Eudeni in Liuia Drusi, & Ve Valentii in Messalina Claudii.

Idem. Sed & recentioribus temporibus Sixtus Pontifex Maximus Romæ nobile adm dum lupanar exstruxit. Leno fuit Imperator ille Heliogabalus, qui domi suæ meretricum coh tes aluit, amicisq; & seruis exhibuit. Iam verò etiam reginarum, cæterarumq; principum, & d minarum nonnunquam id curæ est: atque regum matres nonnunquam filiorum suorum le sunt.

Neque præterea optimates magistratusq; id officii abhorrent: quippe lenones olim fuer Corinthii, Ephesii, Abydeni, Cyprii, Babylonii, & multi alii magistratus, qui in ciuitatibus lupanaria construunt fouentq;, non nihil ex meretricio quæstu etiam ærario suo accumulantes em lumenti: quod quidé in Italia non rarū est, vbi etiam Romana scorta in singulas hebdomadas lu um pendent pontifici: qui census annuus nonnunquam viginti millia ducatos excedit: adeoq Ecclesiæ procerum id munus est, vt vnà cum Ecclesiarum prouentibus, etiam lenociniorum nun rent mercedem.

Sic enim ego illos aliquando supputantes audiui: habet (inquientes) ille duo beneficia, vnu curatum aureorum viginti, alterum prioratum ducatorum quadraginta: & tres putanas in Burd lo, quæ reddunt singulis hebdomadibus Iulios viginti.

Iam verò nihilominùs lenones sunt Episcopi illi, & officiales, qui censum pro concubinat Sacerdotibus quotannis extorquent: idq; tam palàm, vt apud plebem ipsam in prouerbium ab rit illa eorum concubinaria exactio, siue lenocinium, quòd dicunt: habeat vel non habeat, aureu soluet pro concubina, & habeat si velit.

Sed in regno auaritiæ nihil turpitudini adscribitur, quod lucrum parit. Mitto tolerantiæ co meritum, quo certa pecunia Episcopis soluta, absentis mariti vxor, præter adulterii (vt dicunt) fensam, alteri cohabitare permittitur. Quæ omnia tam manifesta sunt, atq; frequentia: vt nesc cogamur, Episcoporúmne impudentia, an plebis patientia hactenus fuerit ineptior: vt tandem pus fuerit Germaniæ principibus, inter cætera nationis illius grauamina, hæc quoq; deferre: ex q bus quæ hîc silentio premuntur, elicere poteritis.

Eiusmodi igitur patronos habet ars Lenonia, quiq; tueantur artem meretriciam: cui in hu vsq; diem proh dolor in Christiana repub. locus est: & in ciuitatibus publica theatra, immunita & stipendia concessa sunt, vnica illa contra diuinas leges, atq; ipsum Dei verbum humana ratiu cula, siue potiùs lenonio commento militante, qua inquiunt, vt iuuentus egesto illic libidinis imp tu, peiora conari desistat. Tolle (aiunt) de Repub. meretrices, cuncta stupris, incestis, adulteriis p miscebuntur: nulla matrona integra manebit: nulla vidua pudicitiâ incolumis persistet: vix v gines ac vestales inuiolatæ seruabuntur. Hinc tandem impossibile esse concludunt, reipublicæ tra quillitatem sine meretricibus posse consistere: sine quibus tamen populus Israël olim per tot sec continentissimè durauit, sicut præcepit illi Deus: Non erit meretrix, neq; scortator in filiis Isra

Atque præterea hæc ſpurcitia olim etiam ſub religionis ſpecie Eccleſiam inſiliit, ac Nicolaita-n hæreſim propagauit, qui ob vitandam zelotypiam vxores proſtituebant, ac veluti Platonia le-communes habendas docebant.

Quicunque autem Principes, iudices & magiſtratus lupanaria fouent, ſiue quouis modo per-tunt, etiam licet ipſi non ſcortentur: dicetur eis à Domino, quod ait Pſalmiſta: ſi videbas furem, rebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Hæc feciſti, & tacui: exiſtimaſti ini-, quòd ero tui ſimilis: ſed arguam te, & ſtabo contra faciem tuam.

Idem. Iam verò hæc validæ medicitatis lues, non inter prophanos modò, & extremæ fecis vi-imos nebulones hoſpitatur, ſed etiam in religionē, in monachorum, & ſacerdotum vſque ordi-n conſcendit. Hinc illæ fratrum, monachorum, cæterorumq; quæſtuariorum ſectæ natæ ſunt: è orum numero ſunt, qui maleſica religionis ſpecie, diuorum (vt aiunt) reliquias circumferen-, aut inſidioſa ſanctitate pietatem præ ſe ferentes, cum multis confictorum miraculorum apper-ibus, diuorum iras comminantes, indulgentias, & diſpenſationes pollicentes, eleemoſynarum textu venantur diuitias: atque prouincias peragrantes, ab incautis ruſticis, ac credulis mu-culis ſuperſtitioſè attonitis, ouem, agnum, hœdum, vitulum, porcum, pernas, vinum, oleum, tyrum, triticum, legumina, lac, caſeos, oua, gallinas, lanam, linum, etiam pecuniam corra-ntes, vniuerſam regionem deprædantur, ac onuſti opimis ſpoliis, domum redeunt: vbi à ſuis gno omnium applauſu accipiuntur, collaudanturque, quòd ſimplici plebi piiſque mulierculis n religioſè impoſuerunt: putantque, per huiuſmodi mendicitatis artes, inſignesque fraudum ſtutias, ſeſe Deo atque Sanctis ſanctiſsima offerre ſacrificia, quoties ad iſtum modum onuſti eda, magno populi diſpendio, ac reipub. detrimento, ſui famulitii ſatellites ſaginent ocioſos, à miſericordiæ opera, quorum prætextu tanta donaria illis conferuntur, penitus poſthabentes, gligentes, & contemnentes.

Luſit olim iſtorum fabulam Apuleius in ſuo aſino de ſacerdotibus Deæ Syriſt. Accedunt iſtis ulti admodum ex fratrum mendicantium, atque beguardorum (vt vocant) numero, qui po-rgata profeſsionum ſuarum ſanctimonia, quæſtum cum pietate commutârunt: ac ſi non in ali-religionem profeſsi ſint, quàm vt ſub paupertatis titulo liceat illis impudenti mendicitate ocunque peruolare: & perfricata fronte, importuna hypocriſi vndique pecunias corradere: llius quæſtus pudere: ac inſigni ſycophantia in choris, in templis, in ſcholis, in aulis, in pala-, in publicis & priuatis colloquiis, in confeſsionibus, in diſputationibus, in concionibus, è ſellis, è cathedris, è pulpitis, è ſuggeſtis impudentiæ ſuæ arcus ſpargere in vulgus: indulgentia-m merces vendere: ſua benefacta emetiri ceremoniis: & à mercatoribus, vſurariis, & à nobilibus edonibus malè partorum prædam extorquere: & à craſsis ciuibus, & indocta plebecula, ſuper-ioſisque aniculis emungere nummos, ac ſerpentis exemplo, ſtultas mulierculas primùm allice-& per illas ſibi aditum parare ad fallendos viros: qui cùm affectata veſtium vilitate pauperta-n oſtendunt, & vociferando prædicant, ſpernendam pecuniam, fugiendam ambitionem, ipſi nil magis curant, quàm vt plurimum pecuniæ poſsideant, atque ob id cauſæ mare & aridam cir-meunt, omnium domus & tabernas penetrant, nec ſacra niſi pro mercede miniſtrant: eleemo-nas quàm tyrannicè, tanquam tributum, poſtulant: omnium negotiis ſe miſcent, compingunt atrimonia malè cohærentia: interuertunt teſtamenta: componunt lites: reformant ſacras virgi-s: ſed omnia hæc non niſi ſuo compendio.

Hæ ſunt artes fratricæ: quibus pleriq; illorum in tantam excreuerunt authoritatem, vt timori t ipſis pontificibus & monarchis: diuitiasq; plus quàm mercatorum opes, ac principum theſau-s congeſſerint, & multis aureorum millibus mitras & capella mercati ſint, ſummumq; pontifica-m ingentibus pecuniis ambierint. Tanta poteſt religioſa illa mendicitas. Cumq; ingentes poſsi-ant pecunias: pleriq; interim ſeueram paupertatem, & plus quàm euangelicam perfectionem æſtare oſtentant: etſi hanc nudis digitis non contrectant: ſed habeant ſuum Iudam, qui illorum rat loculos, & rationem reddat: interea dicere auſi, ſicut Petrus & Ioannes, argentum & aurum n eſt mecum.

Quòd ſi hîc non mentirentur, & fidelis ſit ſermo eorum: haberent etiam ius dicendi: ſurge & nbula. Et cum beato patre Franciſco pecuniis pariter & vitiis nudato, imperarent creaturis, & obe-rent, aquam in vinum conuerterent, flumina ſiccis pedibus tranſirent: rabidos lupos manſuetos lderent: hirundinum garritum ſolo iuſſu compeſcerent: falconem veluti gallum excitatorem lderent: igni præciperent: & multa eius generis, quæ ſanctus ille vir miracula fecit, peragerent. d non faciunt hæc omnes, qui dicunt: Domine, Domine: & velut Stoicæ ſimiæ exteriùs dun-xat Chriſti, & Franciſci inſignia, & veſtes gerunt: voluntatem autem, & teſtamentum illorum n obſeruant.

Scripſerunt contra iſtos quondam Epiſcopus Richardus Armachanus, & Malleolus præpoſi-s Tigurinus, & Ioannes Epiſcopus Carnotenſis, & plerique alii commeminerunt: quorum ſcri-a tolerabiliora forent: ſi non adeò religioſam hanc mendicitatem, ſed illius abuſum duntaxat mnaſſent. Verùm de his modò ſatis, vt ad vlteriora progrediamur.

Idem. Imaginum itaq; cultum iam ab antiquo non omnes populi admiſerunt. Siquidem Iu-i (vt narrat Ioſephus) nihil magis exhorruerunt quàm ſimulacra: nec aliquam effinxerunt ima-nem eius, quod coluerunt, neq; eorum quorum memoriam tenuerunt. Lex ſiquidem Dei per Mo-en prohibuit illis ſimulacra fieri, aut in templis poni, aut odorare coram eis.

Apud Seres populos (teste Eusebio) etiam lege cautum erat, ne simulacra venerarentur. I
Romanorum quoque templis, apud Clementem & Plutarchum, ex decreto Numæ, annis centu
& septuaginta ab vrbe condita, nullam imaginem, neq; fictam neque pictam esse conspectam, leg
mus. Augustinus quoq; idem testatur, autore Varrone, cuius (inquit) verba clarissimè testantur, nu
lum fuisse simulacrum deorum per annos centum sexaginta, factumq; deinceps, vt ex imaginum
statuarum multitudine religionis cultus negligeretur, atq; contemtui haberetur.

Persæ etiam (testibus Herodoto & Strabone) statuas non extruebant. Ægyptiorum aute
in istis summa erat impietas & stultitia, exinde in omnes gentes deriuata, qui quidem corrupt
gentilium mos, & falsa religio, cùm ipsi ad Christi fidem conuerti cœperunt, nostram quoque rel
gionem infecit, & in nostram Ecclesiam simulacra, & imagines, multasque pomparum steril
ceremonias introduxit, quorum nihil omninò fuit apud primos illos, & veros Christianos. N
dici potest, quanta superstitio, ne dicam idololatria, penes rudem, & indoctam plebem alatari
imaginibus, conniuentibus ad ista sacerdotibus, hinc non paruum lucri quæstum percipient
bus.

Atque hìc tuentur se Gregorii verbis dicentis: imagines esse libros vulgi, vt possit rerum m
moria retineri, atque in his legant, qui literas non didicerunt, illisque conspectis ad Dei conten
plationem trahantur. Verùm hæc sunt excusantis Gregorii humana commenta, licet Sanctus il
vir imagines probet, non cultum. Non enim decet nos ex vetito imaginum libro discere, sed
libro Dei, qui est liber Scripturarum.

Qui ergò cupit Deum nosse, non requirat ex imaginibus pictorum, & statuariorum: sed (
inquit Ioannes) scrutetur scripturas, quæ testimonium perhibent de illo. Qui autem nesciu
legere: ii audiant verbum scripturæ. Fides enim eorum (vt ait Paulus) ex auditu est. (Non ex v
su.) Et Christus apud Ioannem ait: oues meæ vocem meam audiunt. Iamque etiam, si (quod
Christus) nemo potest venire ad eum, nisi pater traxerit illum: & nemo venit ad patrem, nisi p
ipsum Christum, cur auferimus gloriam Deo, tribuentes illam picturis, & statuis: ac si possent u
here in contemplationem Dei?

Idem. A iure ciuili demanauit canonicum siue pontificium, quod plerisque sacrosanctis
mum videri posset: tam ingeniosè auaritiæ suæ præcepta, ac rapiendi formulas specie pietatis a
umbrat: cùm tamen paucissima in eo statuantur ad pietatem, religionem, ac Dei cultum, Sacr
mentorumque ritus spectantia: taceo, quòd nonnulla Dei verbo contraria, aut repugnantia. C
tera omnia non nisi iurgia, lites, fastus, pompæ, tum quæstus, ac lucri negotia, pontificumq
Romanorum placita: quibus neque satis sunt, qui olim à Sanctis patribus conditi sunt, omnes c
nones, nisi his continuò accumulent noua decreta, paleas, extrauagantes, declaratorias, canc
lariæ regulas: vt nullus sit condendorum canonum finis, neq; mensura, quæ vna omnium Rom
norum pontificum ambitio, atque libido est, condendorum scilicet nouorum canonum: quoru
eò usque excreuit arrogantia, vt angelis cœlorum præciperent, & ex inferno sublata præda rapina
facere præsumerent, & in mortuorum manes manus mitterent: etiam in diuinam legem, interp
tando, declarando, disputando, nonnunquam tyrannidem exercerent, ne quid plenitudinis a
potestatis suæ posset deesse, aut derogari.

Nónne Clemens Papa in bulla, quæ hodie adhuc Viennæ, Limonis, Pictauii in priuilegioru
scriniis plumbata seruatur, præcipit angelis de cœlo, quòd animam peregrinantis Romam pro i
dulgentiis, & decedentis, à purgatorio absolutam, ad gaudia perpetua introducant? insuper inq
ens, nolumus, quòd pœna inferni sibi aliquátenus infligatur: concedens insuper cruce signatis
eorum vota tres aut quatuor animas, quas vellent, è purgatorio posse eripere, quam erroneam in
lerabilemque temeritatem, ne dicam, propè hæresim, tunc Parisiensis schola palàm detestata
atque corripuit: sed fortassis pœnitens hodie, quòd non hyperbolicum illum Clementis zelum p
aliquo commento interpretati sunt, vt res valeret potiùs, quàm periret: cùm propter eorum af
mare vel negare nihil mutatur in re, & authoritate summi pontificis: cùm ius, canones, & decr
ipsam Theologiam totam sic adstrinxerunt, vt nullus, quantumcunque contentiosissimus Theol
gus quicquam audeat statuere, nedum opinari aut disputare à pontificum canonibus diuers
absque protestatione & venia: ceu de Rufo canit Martialis:

Quicquid ait Rufus, nihil est nisi venia Rufo:
Si gaudet, si flet, si tacet, aut loquitur.
Cœnat, propinat, poscit, negat, innuit, vna est
Venia: si non sit venia, minus erit.

Ex horum præterea canonibus & decretis didicimus, Christi patrimonium esse regna,
stra, donationes, fundationes, allodia, opes ac possessiones: ac Sacerdotium Christi, Ecclesiæ
primatum esse imperium, regnum: & gladium Christi esse iurisdictionem, ac potestatem temp
ralem: & petram ac Ecclesiæ fundamentum, esse personam Pontificis: Episcopos esse Ecclesiæ n
ministros modò, sed capita: & bona Ecclesiæ non modò esse doctrinam Euangelicam, ardorem
dei, contemtum mundi: sed vectigalia, decimas, oblationes, collectas, purpuram, mitras, aur

tum, gemmas, prædia, pecunias, potestatem: summi pontificis esse gerere bella, dissoluere fœ- soluere iuramenta, absoluere ab obedientiâ, & domum orationis facere speluncam latronum: quòd potest Papa Episcopum deponere sine causa: quòd potest dare rem alienam: quòd non po- committere simoniam: quòd potest dispensare contra votum, contra iuramentum, contra ius ale, & nemo habet illi dicere, cur ita facis? Posse insuper graui, dicunt, aliquâ de causâ dispen- contra totum nouum testamentum, & etiam vel tertiam partem, & vltrà, fidelium animas in num pertrahere.

Episcoporum verò officium esse iam non prædicare verbum Dei: sed datis alapis confirmare s: conferre ordines: dedicare templa: baptizare campanas, consecrare aras & calices: benedi- estes & imagines. Quibus verò super hæc altius ingenium est: ij relinquentes illa nescio quib. ribus Episcopis, ipsi regum funguntur legationibus: illorum præsunt oratorijs, aut comitan- eginas: magnam satis, & grandem ob causam excusati, ne seruiant Deo in templis, si magnifi- nerentur Regem in aulis.

Ex ijsdem fontibus prodierunt cautelæ istæ, quibus hodie citra simoniam Episcopatus, & be- a emuntur venduntur que, & quicquid præterea est nundinationum & monopoliorum in gra- n condonationibus, in indulgentijs, in dispensationibus, & similibus rapinarum formulis, à is etiam in gratuitis ab ipso Deo factis peccatorum remissionibus precium statutum est, & in otum pœnis inuentum est lucrum.

Insuper & iuri huic debetur ementita illa Constantini donatio: cùm reuerâ atque contestante o Dei, nec Cæsar sua relinquere, nec clerus, quæ Cæsaris sunt, sibi debeat vsurpare.

Sed ex multis admodum ambitionis, superbiæ ac tyrannidis legibus, duntaxat aliquas vobis m, quò ijs, quæ nunc diximus, faciant fidem. Scrutamini igitur, si libet, in decretalibus cap. ificasti. c. venerabilem. de elect. c. solite de ma. & obed. c. cùm olim de priuileg. c. summus pon- de sent. ext. c. inter cætera de off. Iud. ord.

Deinde in sexto Decret. quem compilauit Bonifacius octauus, videte, quid loquatur in illius ogo: & in c. 1. de immunitate Ecclesiarum: neque cedit istis illa Clementina pastoralis de sen. iud. cum extravagante Ioan. 22. quæ incipit: Ecclesiæ Romanæ. & alia eiusdem super gentes. trauagans Bonifacij 8. vnam sanctam.

Ex compilatione denique Gratiani occurrunt nobis c. si cuius. d. 14. c. si omnis. d. 18. c. si o- s. & cæt. è numero c. in memoriam. c. si Romanorum. d. 19. c. omnes. D. XXII. c. tibi domino. . Constantinus. d. 96. & cæt. Quando. d. 86. & gl. ibid. & c. si Papa. d. 60. Porrò etiam acce- istis q. 9. 3. c. cuncta, & cæt. conquestus. 15. q. 6. c. autoritatem. xvij. q. iiij. Nemini. xxi. q. v. sunt xiij. q. v. omnium, & q. viij. c. Omni. xxx. q. 1. c. Omnia.

Hos & horum simul canones qui diligenter examinârit: comperiet, cuiusmodi sint illa magna, mirabilia, & abscondita mysteria, quæ aliqui Romani pontifices in suis canonibus fructificant, ea, quæ alicubi dicuntur in Scripturis sacris, conuertentes, & nonnunquam adulterantes, atq; uis figmentis adsimilantes, & adaptantes.

Hinc illæ, quas vocant concordantias bibliæ & canonum, natæ sunt. Accedunt istis tot rapinarū de pallijs, de indulgentijs, de bullis, de confessionalibus, de indultis & rescriptis, de testamen- e dispensationibus, de priuilegijs, de electionibus, de dignitatibus, de præbendis, de reli- s domibus, de sacris ædibus, de immunitatibus, de foro, de iudicio, & eiusmodi reli-

Denique totum ipsum ius canonicum omnium est inconstantissimum, ac ipso Proteo, atque mæleonte mutabilius, ac Gordio nodo magis implicitū: ipsaque Christiana religio, à cuius or- Christus finem imposuit ceremonijs, nunc hoc canonum iure plures habet, quàm vnquam uerunt olim Iudæi, quorum pondere addito, ipsam leue, ac suaue Christi iugum nunc redditum mnium grauissimum, coganturque Christiani plus canonum præscripto, quàm ex ipso viuere ngelio.

Tota autem vtriusque iuris peritia, non nisi circa caduca, fragilia, fluxa, inania, ac prophana otia, vulgique commerita, atque contumelias: tum circa hominum cædes, furta, compilatio- grassationes, factiones, conspirationes, iniurias, proditiones versatur. Accedunt ad hæc periu- ones testium, falsifica scribarum, præuaricationes causidicorum, corruptiones iudicum, ambu- ones consiliariorum, rapinæ præsidum: quibus opprimuntur viduæ, prosternuntur pupilli, exu- probi, proculcantur pauperes, damnantur innocentes, atque, vt est apud Iuuenalem:

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Et cæci homines, quæ putauerunt se per leges & canones posse euitare, sibi parauerunt & incur- nt: quia non sunt hæ leges & canones à Deo, nec ad Deum, sed à corruptâ hominum naturâ, in- ioque profecta, & ad quæstum, & auaritiam excogitata.

Idem. Spectant ad hunc cœtum etiam ordinis prædicatorum hæreticorum inquisitores: quo- n iurisdictio cùm tota in theologicis traditionibus & Scripturis sacris fundata esse deberet: ipsi nen hanc omnem ex iure canonico, & pontificijs decretis, ac si Papam errare impossibile sit, cru-

delisſimè exercent: ipſam Scripturam ſacram, velut mortuam literam, & non niſi vmbram verit
tis, à tergo relinquentes: quin & veluti hæreticorum, vt aiunt, ſcutum, & propugnaculum proc
reijciunt.

Neque etiam antiquorum doctorum patrumque traditiones recipiunt, dicentes: quia fa
poſſunt, & fallere: ſed vnam Romanam Eccleſiam, quæ, vt dicunt, errare non poteſt: cuius cap
Papa eſt, eiusque curiæ ſtylum ſibi ſcopum fidei præfigunt: non aliud cum inquirendo expoſtula
tes, quàm ſi credat in Romanam Eccleſiam: quod ſi affirmâris, illicò dicunt: Eccleſiam Romana
hanc propoſitionem, vt hæreticam, aut ſcandaloſam, aut piarum aurium offenſiuam, aut E
cleſiaſticæ poteſtatis, derogatiuam damnat, moxque ad palinodiam & reuocationem com
pellunt.

Quòd ſi tunc inquiſitus opinionem ſuam Scripturæ teſtimonijs, aliisue rationibus te
ri conetur: interrumpentes ſtrepitu iratis buccis, dicunt: illi non eſſe negotium cum baccala
reis, & ſcholaribus ad cathedram, ſed cum iudicibus ad tribunal: non eſſe ibi litigandum & diſp
tandum: ſed ſimpliciter reſpondendum, ſi velit ſtare decreto Romanæ Eccleſiæ, & opinionem ſ
am reuocare: ſin minùs, faſciculos & ignem oſtendunt, inquientes, cum hæreticis non cum arg
mentis & ſcripturis, ſed cum faſciculis & igne eſſe decertandum: hominemque nec pertinaciæ a
cuius conuictum, nec meliora edoctum, contra conſcientiam ſuam ſua abiurare compellunt: qu
ſi nolit, veluti Eccleſiæ deſertorem ſeculari foro tradunt, vt comburatur, dicentes cum Apoſtolo
auferte malum de medio veſtri. Tanta olim fuit Eccleſiæ manſuetudo, pontificumque cleme
tia, ſicut in quartâ diſtinctione de conſecratione compilauit Gratianus, vt nec relapſos in Iuda
ſmum capite punirent, nec blaſphemos ſupplicio afficerent: ipſeque Berengarius in abominabile
hæreſim relapſus, non ſolùm non occiſus, ſed nec Archidiaconi dignitate priuatus eſt.

At hodie in minimum errorem prolapſus, plus quàm capitis reus agitur, & ab iſtis inquiſi
tribus nonnunquam pro minimo crimine traditur incendio.

Fortè expedit hodie Eccleſiæ tam ſeuera animaduerſio: modò interea non occidat Germ
na pietas. Sunt hæreticæ prauitatis inquiſitores ipſimet praui, poſſuntque etiam eſſe hæreti
quæ res nouæ conſtitutionis Clementi occaſionem præbuit. Debent ergò inquiſitores contra h
reticos non per tenebricoſa argumenta, & rixoſos ſyllogiſmos, ſed per verbum Dei de fide catho
câ diſputare, & hæreticum per ſacras literas conuincere: deinde iuxta canonum documenta, &
crorum conciliorum conſtitutiones negotium terminare, & inquiſitum ad fidem orthodoxam
ducere, aut hæreticum declarare.

Neq; enim hæreticus eſt, qui temerarius non eſt: nec fautor hæreticorum cenſendus eſt, qui
nocentem criminis & indamnatum hæreſeos defendit, quò minùs ad iniquorum aliquot
quiſitorum, imò rapacium luporum tribunal, & in locum non tutum tradatur dila
randus.

Iam etiam cùm iure expreſsè cautum ſit, inquiſitores nec cognoſcendi poteſtatem, neciu
dictionem vllam habere ſuper quauis Hæreſis ſuſpicione, defenſione, receptatione, vel fauore,
& quando non conſtat manifeſtè, quòd ibi ſit hæreſis expreſſa, & explicitè condemnata: tam
iſti ſanguiſitibundi vultures, vltra priuilegia officij inquiſitionis ſibi conceſſa, contra iura &
nones ſeſe iuriſdictioni ordinariorum ingerunt, arrogantes ſibi iuriſdictionem pontificum in
quæ non ſunt hæretica, ſed duntaxat piarum aurium offenſiua, aut ſcandaloſa, aut alio quouis m
do circa hæreſim erronea: & in ruſticas mulierculas crudeliſsimè ſæuiunt, quas ſortilegij aut m
ficij accuſatas denunciatáſue, ſæpè nullis iuridicis indicijs præcognitis, atrocibus enormibus
tormentis exponunt: donec extortis nunquam cogitatis confeſsionibus, habeant quod con
mnent, & tunc verè ſeſe inquiſitores agere putant, quando non deſiſtunt ab officio, donec mi
ſit combuſta, aut inquiſitori manum inaurârit, quò miſereatur, & tanquam tormentis ſufficien
purgatam, abſoluat.

Poteſt enim inquiſitor non rarò pœnas mutare, de corporali in pecuniariam, & ſuo inqu
tionis officio applicare. Vnde illis non modicum lucrum eſt, habentque ex illis miſeris non p
cas, quæ annuum illis cenſum pendere coguntur, ne denuò rapiantur ad inquirendum. Præt
cùm bona hæreticorum Fiſco proſcribuntur: etiam inde non parua præda eſt inquiſitori. Sola
nique accuſatio aut denunciatio, vel leuiſsima etiam ſuſpicio hæreſis aut ſortilegij, ipſaque inq
ſitoris ſcitatio, infamiam annexam habent, cuius integritati non, niſi datâ inquiſitori pecuniâ, c
ſulitur, atque illud non nihil eſt.

Hac cautela, dum eſſem ego in Italia, plerique inquiſitores in ducatu Mediolanenſi multas
neſtiſsimas matronas etiam ex nobilioribus vexârunt, ingentemque pecuniam à timidulis te
tisque clàm emunxerunt. Tandem cognitâ fraude, à nobilibus malè mulctati ſunt, vixque
dium, & ignem euasêre.

Fuit mihi olim, cùm apud Mediomatricos reipub. à conſilijs auocatus vt præeſſem, gr
admodum cum inquiſitore quodam pugna, qui ruſticam mulierculam ob futiles quaſdam
iniquiſsimas calumnias in ſuam carnificinam, & in locum non debitum homo nequam nec
ter traxit, non tam inquirendam quàm trucidandam. Hanc ego cùm tuendam ſuſce
ſem, oſtendiſſemque, in ipſis actis nihil eſſe indicij, quod ad quæſtionem faceret: ill

Anno

m reſiſtens, eſt, inquit, vnum ſufficientiſsimum. Nam mater huius quondam pro ſortilegâ ex-
ıata eſt.

Hunc articulum ego cùm impertinentem, & de facto alieno citatis iuribus, etiam ex iudicis of-
reijciendum eſſe, oſtenderem: ille mox contrà (ne ſine ratione locutus videretur) ex mallei ma-
atum penetralibus, & peripateticæ Theologiæ fundamentis, talem eduxit, inquiens: ideò id eſſe,
quia ſolitæ ſint maleficæ mulieres fœtus ſuos illicò natos ſacrificare dæmonibus, tum quia ſo-
t illos ex incuborum dæmonum concubitu plurimùm concipere: quocirca contingit tunc, in
prole, veluti ex hæreditario morbo, radicatam remanere malitiam.

Infero ego, ſiccíne tu peruerſe theologizas? Híſce figmentis ad torturam protrahis inſontes
ierculas? iſtis ſophiſmatibus alios iudicas hæreticos? tu ipſe Fauſto Donatoque hæreticis eâ
entia non inferior: eſto ita, vt dicis: nónne euacuas gratiam baptiſmi? ac fruſtra dixerit Sacer-
exi immunde ſpiritus, da locum Spiritui ſancto, ſi propter ſacrificium impiæ parentis proles
anſura ſit diabolo.

Quòd ſi tibi libeat etiam illorum opiniones tueri, qui incubos dæmones generare poſſe fa-
ur: certè nullus eorum, qui hoc aſſerunt, adeò deſipuit vnquam, vt ſentiret, dæmones ipſos
cum ſuffurato ſemine aliquid de naturâ ſuâ extrà mittere in genitum. Quin ego tibi dico,
iam, ex fide, quòd ex propriâ naturâ humanitatis noſtræ, ſumus omnes nati vnâ maſsâ pec-
, & maledictionis æternæ, filij perditionis, filij diaboli, filij iræ DEI, & hæredes infer-
ſed per gratiam baptiſmi eiectus eſt de nobis Sathanas, & effecti ſumus noua creatura in Ie-
hriſto: a quo nemo poteſt niſi per peccatum proprium ſeparari, tantum abeſt, vt obſit illi fa-
a alienum. Vides nunc, quàm ſit hoc tuum, quod ais, ſufficientiſsimum iudicium iure irritum,
tione vacuum, & aſſertione etiam hæreticum?

Incanduit ſuper ijs crudelis hypocrita, & comminabatur, ſeſe aduerſum me, vt contra
orem hæreticorum, cauſam acturum. Ego miſellam illam defendere non deſtiti, hac tan-
iuris potentia ab ore Leonis illius ſaluam eripui. Fuit ita ſanguinolentus ille monachus
m omnibus confuſus, & crudelitatis nomine perpetuò infamis: etiam calumniatoribus illis,
mulierem traduxerant, Mentenſis Eccleſiæ capitulo, cuius ſubditi erant, inſigni mulctâ con-
inatis.

Idem. Sed auarum ſacerdotale genus, auari homines, non modò ex lignis & lapidibus, ſed
n ex mortuorum oſsibus, & ſanctorum Martyrum reliquijs materiam auaritiæ ſuæ captantes,
apinæ inſtrumenta fecerunt. Attollunt ſepulchra confeſſorum: exponunt reliquias martyrũ:
dentes illorum contactus, oſcula: exornant eorum ſimulachra: & feſta illorum magnis pom-
decorant: prædicant illos ſanctos, & extollunt magnis præconijs: vitam autem illorum, quos
operè laudant, longiſsimè fugiunt.

Nónne iſtis locutus eſt Saluator? Væ vobis, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, ſimiles illis,
occiderunt eos? Proinde gentilium more ſanctis ipſis officia diſtribuunt: & hunc cum Neptuno
arum periculis ſubuenire: illum cum Ioue fulmen incutere, aut cum Vulcano ignem: alium meſ-
urare cum Cerere: alium præeſſe vitibus cum Baccho.

Et habent mulierculæ ſuas diuas, à quibus ceu à Lucinâ, aut Venere petant, & quæ cum Iunone
os placant, vel vindicant maritos. Iam verò etiam ſunt, qui furta, & amiſſa, ſeu perdita recupe-
faciunt: atque nullum morbi genus eſt, quod inter diuos non habeat ſuum medium: quæ cau-
t, quò minus lucrentur medici, quàm cauſidici, cùm nulla ſit lis tam puſilla, tam iuſta, quæ di-
n aliquem habeat patronum.

Idem. Sic poſtmodum in Eccleſiâ ab Apoſtolis, Euangeliſtis, pontificibus, ſacerdotibus, & do-
ibus factum, vt illam pijs quibuſdam ceremonijs elegantibuſque ritibus, & inſtitutis, tanquam
nſam ornatam viro ſuo, decorarent. Multa inſuper ſtatuta & decreta ediderunt poſteriores, iu-
hominum imbecillitatem. Sed quod ſolet ſæpe contingere, vt, quod prouiſum eſt ad remedi-
, tendat ad noxam: ſic accidit, vt creſcentibus ijs ceremoniarum legibus, pluribus conſtitutioni-
hodie onerentur Chriſtiani, quàm olim Iudæi. Quod magis dolendum eſt, quòd, cùm ipſæ
ſe nec bonæ ſint nec malæ, plus illis fidat populus, arctiuſque obſeruet, quàm tradita à Deo præ-
ta: diſsimulantibus illa noſtris Epiſcopis, & ſacerdotibus, & abbatibus, & monachis, ac ſuo ven-
interim egregiè conſulentibus. Ceremoniæ autem etſi nullas contra fidem hæreſes dederint:
umeras tamen in Eccleſiâ ſectas introduxerunt, maximorumque Schiſmatum ſemina fue-
t.

Hinc primùm Græca à noſtra Eccleſia abſciſſa eſt, quòd illa non in azymo conſecraret, ſed fer-
nto: cùm tamen illam verè conſecrare fateamur. Deinde etiam Bohemorum Eccleſia ſeparata
quia ſub vtraque ſpecie communicaret Euchariſtiæ.

Quòd ſi (vt ait Apoſtolus) circuncisio nihil eſt, & præputium nihil eſt, ſed obſeruatio manda-
um Dei: ſic & ceremoniæ nihil ſunt, niſi obſeruatio mandatorum Eccleſiæ: nefas ergò eſt vtro-
ue, propter modicas & quaslibet cauſas, quæ Chriſtianæ fidei nihil officiunt, vnitatem Eccleſiæ
dere, & corpus Chriſti diuidere: & quod Phariſæis Saluator improperat, excolare culicem, & ca-
lum glutire, atque turbatâ pace Eccleſiæ in illis pugnare, vnde plus obſit Schiſmatis pernicies,
m proſit correctio.

Potuiſſent Romani Pontifices multa mala ſuſtuliſſe, pacatamque, & integram ſeruare E
cleſiam: ſi toleraſſent Græcorum fermentum, & Bohemorum calicem. Neque verò maio
hæc ſunt, quàm quòd Innocentius octauus (Volaterano teſte) conceſsit Norvvegijs, vt liceret ſi
vino illis ſacrificare calicem.

Idem. Victor Romanus Pontifex omnes fermè Orientales & Auſtrales Eccleſias à communi
ne amputauit, ea ſola de cauſa, quòd in diei Paſchatis obſeruatione morem à Romana conſuetu
ne ſequerentur diuerſum, cui tunc inter cæteros excellentiſsimos viros, reſtitit Polycrates Aſiæ E
ſcopus. Præterea Hirenus Lugdunenſis Epiſcopus, quamuis ipſe Romano ritu Paſcha celebrau
magna tamen libertate Victorem Pontificem obiurgare auſus eſt, quòd, præter exemplum præd
ceſſorum ſuorum pacis perturbator, abſcidiſſet eccleſiam, non in fide errantes, ſed in ſolis ritib
quibuſdam à Romana Eccleſia diſsidentes.

Multa deinceps ſuper hac Paſchatis obſeruatione, conciliorum & Pontificum decreta, ac p
trum ratiocinationes, & quæ vocantur Eccleſiaſtica computa, emanârunt: neque tamen in hu
vſque diem, veram, atque per vniuerſum orbem eandem Paſchatis diem conſtituere potuerunt,
in hunc diem vſque conſultis aſtrologis de calendarij reparatione: ſed de indeciſo negotio diſpu
tur: digna profectò res, pro qua ob vnius Romani Pontificis pertinacem religionem, tantum Ec
ſia pateretur naufragium.

Idem. Legimus, ab Ariſtotele probatam, & latâ quoque lege permiſſam in Cretâ inſulâ maſc
lam venerem. Ariſtotelis autem verba in Politicis, vbi cenſet, vtilem eſſe reipublicæ, ne ſit plebe
hominibus numeroſa ſoboles, hæc ſunt: Ad cibi temperantiam, veluti perutilem, multa legisla
ſapienter ac ſtudiosè conſtituit, & de mulierũ diuortijs: ſiquidem, ne ſuperfluam parerent multi
dinem, cum maſculis indixit concubitum.

Hic eſt ille Ariſtoteles, quem Colonienſes theologi Diuis adnumerârunt, librumque ſub p
lo euulgatum ediderunt, cui titulum fecêre, de ſalute Ariſtotelis. Sed & alium verſu ac metro,
vitâ & morte Ariſtotelis, fecerunt, quem theologicâ inſuper gloſſâ illuſtrârunt: in cuius calce co
cludunt, Ariſtotelem ſic fuiſſe Chriſti præcurſorem in naturalibus, quemadmodum Ioannes Bap
ſta in gratuitis.

Scripſit quoque Lambertus de Monte quæſtionem magiſtralem, & ſatis acutam (inquit B
thazarus Colmarius in additionibus Trithemij) oſtendens per authoritates ſacræ Scripturæ, qu
iuxta ſaniorem doctorum ſententiam probabiliùs dici poſsit de ſaluatione Ariſtotelis Sta
ritæ.

Idē. Canonici Regulares & Fratres Auguſtiniani coram Pontifice Rom. pertinaciter litigaba
ſuper beati Auguſtini habitu, videlicet, nigrámne ille ſtolam ſuper albâ tunicâ, an candidam ſu
nigrâ induiſſet? Et cùm pro lite dirimendâ deficerent Scripturæ: viſum fuit Romanis iudicib
rem omnem (ridiculum ſanè) ad ſtatuarios & pictores relegare: vt illi ex cucullato tentatore diab
lo vltimam adferrent ſententiam. Videat hîc prudens inania per hanc ætatem Papiſtarum ſtud
& quàm ſanctè rem curârint diuinam.

Idem. Sunt adhuc in Eccleſiâ diuerſarum Sectarũ populi, monachi, & fratres anachoritæ, q
bus vetus lex omninò caruit. Caruit etiam Eccleſia eo tempore, quo fuit optima, nec tot ceremon
um retibus implicita. Qui hodie religioſorum nomen ſibi ſoli vendicant, arduas profectò viu
di regulas, & officia ſanctiſsima profeſsi, laudabiliumque virorum, ſanctiſsimorumque patr
nomina, puta Baſilij, Benedicti, Bernardi, Auguſtini, Franciſci, & ſimilium præ ſe ferentes: ſed h
ie eſt inter eos ingens malorum turba.

Siquidem huc, tanquam in malorum omnium aſylum confluunt, quoſcunque ſcelerum co
ſcientia terret, qui ob legum vindictam nuſquam alibi tuti ſunt, qui crimina commiſerunt ſupp
cio expianda, quos vitæ turpitudo abſtraxit ad infamiam, quos rebus ſuis ſcortis, aleâ, ingluuie p
uſis, æs alienum ac turpis egeſtas mendicare compellunt: & quos laborem ſubterfugientes, ſpes o
ac fraudatæ cupidinis impatiens deſperatio, aut circũuenta iuuentus, aut iniuſta nouerca, aut inic
tores huc impegerunt: quorum omnium agmen iungit ſimulata ſanctimonia, cucullatus ha
us, & valida mendicitas, atque illud mare magnum, in quo cum cæteris piſcibus habitant Leu
han, & Behemoth, cete grandia, beluæ, & reptilia, quorum non eſt numerus; de quo exiliunt
toicæ ſimiæ, tot inſolentiſsima poſcinummia, tot palliata mendicabula, tot cucullata monſtra, b
geri, funigeri, reſtiferi, ſaccogeruli, loripedes, lignipedes, nudipedes, atrati, nigritæ, griſones,
bichlamydes, verſicolores, multipelles, linoſtolij, retiarij, palliati, chlamydati, pullati, paluda
præcincti, bracchati, ac id genus aliorum turba hiſtrionum: qui cùm de reb. humanis nullam fid
habeant reliquam, ob monſtruoſæ veſtis habitum creduntur illis diuina, hodieque ſacrum religi
nis nomen ſibi ſoli vſurpant, ac ſe Chriſti ſodales, Apoſtolorumque contubernales iactant; quoru
vita ſæpè ſceleſtiſsima eſt, auaritiâ, libidine, gulâ, ambitione, temeritate, petulantiâ, & omni ſcelere
ferta: ſed religionis prætextu ſemper inulta.

Romanæ.n. Eccle. priuilegijs muniti, & à iuriſdictione omniũ Eccleſiarũ exemti ſunt, quò pl
ra illis impunè liceant: cumq; ipſi pro foro rei alios quoſq; vbiq; conueniant, ipſi tamē conueniri
poſſunt, niſi aut Romæ, aut Hieroſolymis. Horũ vanitates & errores, ſi mihi calamo explicãdi fore

nc

Anno

aperent omnes pelles Madian, eorum, inquam, qui non pietatis causa professi sunt religionem,
entris gratiâ cucullam induerunt.
Neque verò bonos offendet hic sermo, quem de solis improbis dictum volo, qui sub pellibus
nis sunt lupi rapacissimi, & in vestibus ouium astutam gerunt sub pectore vulpem: adeò dissi-
ntes artes fallaciæ suæ, vt nihil aliud professi videantur, quàm scenicam quandam hypocri-
& merum quæstum pietatis imagine personatum: dum pallido vultu mentiuntur Ieiunia: &
quentibus lachrymis profunda à pectore trahunt suspiria: & mobilibus labris frequentes ora-
s simulantes: & gressu ingressuque composito, gestibus tranquillis,

Obstipo capite, & figentes lumina terræ,

estiam sibi vendicantes: fusato habitu humilitatem, & suspensâ à c ollo cucullâ sanctimoniam
professi: intus autem detestandos mores secum ferentes.
Atque cùm inter hæc sceleratissima quæque nonnunquam committant: seruantur, vincuntq;
ionis titulis, cucullâ veluti clypeo, cuncta fortunæ spicula repercutiente: & ab omnibus mun-
s periculis, ciuilibusque molestijs securi, panem ociosum, & emendicatum, pro eo, qui labori-
cquiritur, vescentes, securi & sine solicitudine dormientes.
Cumque summam humilitatem profiteantur, incedentes vili vestitu, vt rustici: nudipedes,
striones retiarij: cincti funibus, vt capti latrones: raso toto capite, vt fatui: cucullâ, auricu-
tintinnabulis, morionibus, ac laruis carnispriuialibus quàm similimi: cæteraq; quæcunque
umeliæ & abiectionis signa propter Christum, & religionem sese suscipere, fateantur: vincun-
mbitione, & omnem instituti sui rationem in arrogantissimos titulos referunt: ac paranym-
rectores, gardiani, præsides, priores, vicarij, prouinciales, archimandritæ, generales vocari glo-
tur: vt nullum hominum genus videatur tam primi loci appetens, quàm istud.

Non desunt, quæ de istis perplura mala malè dici possent: sed iam præcesserunt, qui de ijs am-
imis maledictis concionati sunt: adeò, vt non solùm multos probos, & integræ vitæ verè reli-
os patres, sed ipsas etiam sanctorum patrum bene viuendi regulas, & instituta contemtui ex-
erint. Quocirca nihil ego hic in suggillationes eorum dixisse volo, qui rectè in profes-
bus suis ambulantes, sanctorum illorum patrum vestigia sequentes, ad cumulum adspirant
ctionis.
Fateor, regulas & professiones illorum sanctas: fateor, esse in hunc diem sanctos monachos,
os fratres mendicantes, sanctos anachoritas, sanctos canonicos regulares: tamen inter hos
imos infideles, & reprobos, & apostatas, quibus religionis professio deformatur: atque hoc est
ositum nostrum, voluisse ostendere, nullam vnquam cuiusuis religionem tam castam extitisse,
uam non irrepserit erroris & malitiæ macula: siquidem & angelos apostatas legimus, & pri-
s fratres parricidas, prophetas reprobos, apostolos proditores, & discipulos Christi perfidos,
e inter Romanos Pontifices multos schismaticos, & reprobos, & hæreticos, aliquando etiam
ierem ad tanti apicis culmen conscendisse, quæ vocata est Ioannes Octauus, rexitque sedem A-
olicam, laudata ab omnibus, annos duos atque aliquot mensibus, & diebus: & quod mulieri-
in Ecclesiâ negatum est, contulit sacros ordines, promouit Episcopos, ministrauit sacramenta,
eraque Romanorum Pontificum exercuit munera: & facta eius in Ecclesiâ non fuerunt irrita:
mmune videlicet errore faciente ius, quo præualente, puto, ecclesiam tunc coactam multa dissi-
lare, quæ religionis rigor aliàs non tulisset: adeò neq; in religionibus quicquam integrum, stabile,
erpetuum reperiri potest.
Quicunque autem in Ecclesiam Dei sectas introducunt, & tanquam sibi placentes, quæstus
sâ, aut fictæ sanctitatis gloriâ secedunt à Principe Romanâ Ecclesiâ: ij tanquam Nadab & Abiu,
num ignem offerentes ad altare Dei, ab eo comburentur. Qui verò elati, & peruersæ sententiæ
ogitatis hæresibus, exsurgere audent aduersus Ecclesiam Dei, cum Dathan & Abyron voragine
æ absumti, viui descendent in infernum. Qui autem scindunt vnitatem religionis, & Christi
mbra diuidentes affligunt Ecclesiam Dei, eadem pœnâ, quâ Ieroboam, exterminabuntur.

Idem. Reliquum nunc, quia apud Ægyptios, primos religionum authores, neminem olim
erdotem fieri licebat, qui Priapi non priùs sacris initiatus fuisset, atque in nostrâ Ecclesiâ rece-
m sit, quòd carens testibus Papa esse non posit, prohibeantque, spadones, Eunuchos, & castra-
in Sacerdotes ordinari: palàm videmus, vbi sunt magnifica ista templa, & sacerdotum mona-
orumque collegia, vt plurimùm in proximo esse lupanaria, quin & plurimas monialium, & ve-
lium, ac beguinarum domos: quæ priuatæ quædam meretricularum fornices sunt, quas etiam
nachos & religiosos (ne diffametur eorum castitas) nonnunquam sub monachali cucullâ, ac
ili veste in monasterijs aluisse scimus.
Idem. Nónne Carolus octauus rex Francorum, repudiata Margareta, Maximiliani Cæsaris
a, illius sponsam rapuit, & vxorem sibi copulauit? Quam eandem postea Ludouicus duo-
cimus, repudiata sua, sibi consimili thoro coniunxit, consentientibus & adiuuantibus regni

Episcopis, & pontificibus: quibus visum est, pluris facienda iura acquirendæ Britanniæ, quàm iu obseruandi legitimi matrimonij. Et hodie adhuc nescio cui regi persuasum audio, vt liceat fi iam plus viginti annorum spacio vxorem dimittere, & nubere pellici.

Idem. Philosophos an inter bruta, an inter homines numerem, nescio: brutis siquidem pr stare videntur eò, quòd rationem habent & intelligentiam: homines autem quomodo erunt, qu rum ratio nihil constans persuadere potest, sed semper in lubricis opinionibus vacillat, quoru intellectus ad omnia incertus, non habet, quod teneat aut sequatur.

Idem. Et nobis Christianis diuersi diuersis temporibus religionis pontifices nostri religionu mores præscripserunt, mirum, quòd legibus inter se dissidentes, circa ritus, circa ceremonias, cir cultum, circa cibos, circa ieiunia, circa quæstus, circa pompas, circa mitras, & circa purpuram, & (usmodi. Sed vnum admirabilium vincit admirationem: quòd illi, his ambitiosis moribus fec lum posse ascendere, putant, quibus Lucifer olim cœlo deciderit. At tandem omnes istæ religi eum leges nulli alio fundamento incumbunt, quàm suorum instituentium placitis: nec aliam s iuper certitudinis regulam habent, nisi ipsam credulitatem.

Idem. Immunitate munita nunc in tantam excreuêre multitudinem, accedentibus illis t fratrum oratorijs, priuatisque sacellis, vt maximè necessarium foret, multa ex illis, tanquam sup flua & indebita membra, resecari. Accedit ad hæc structuræ superba magnificentia, in qua multæ admodum sacræ pecuniæ, & eleemosynæ indies profunduntur: quibus, quod & superiùs ximus, multi Christi pauperes (vera Dei templa, imaginesque, fame, siti, æstu, algore, labore, de litate, egestate periclitantia) sustentari deberent.

Idem de libro suo Occultæ Philosophiæ. Verùm de magicis scripsi ego iuuenis adhuc libros t amplo satis volumine, quos de occulta Philosophia nuncupaui, in quibus quicquid tunc per cur sam adolescentiam erratum est, nunc cautior hac palinodia recantatum volo: permultum eni temporis & rerum in his vanitatibus olim contriui. Tandem hoc profeci, quòd sciam, quis rati nibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari.

1520. *Caspar* **Goldtwurm** *in libro de miraculis.*

ANte annos aliquot Erphordiæ coruum domi suæ aluit ciuis quidam, quem cùm aliquan tacitum mœstumque videret, per iocum his eum verbis affatus est: Mi corue, quid mœr quidue animo cogitas? Ad quæ ille præter omnem expectationem respondens, disertè & clara v ce versum Psalmi septuagesimi septimi protulit: Cogitaui dies antiquos, & æternos in mente hab Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt sup.

1520. *Ludouicus Guicciardinus in descriptione Belgici.*

CArolus V. quò Ecclesiasticos, omnes regiones populosque sibi subijcere conantes, coërcer constituit, ne eis in Belgia sine expresso mandato quicquam emere liceret. Deinde ne Papa, (s consensu & approbatione Principis, in multis causis vllum disponendi ius, aut potestatem habe

In Archiuis Ferdinandi fratris reperitur ferè simile edictum, in ducatu VVirtembergico i pressum & publicatum anno 1524.

Idem in alijs quoque locis eo tempore fuerat deliberatum, sed cùm Lutheri doctrina idem i beret, tali constitutione non ampliùs opus erat. Imp. & Papa vt sup.

Idem dicit ibidem, tractum Leodiensem omnes terras fertilitate, & amœnitate superar se proinde non immeritò Paradisum Presbyterorum nominari: lapidem nigrum ex terrâ fodi, quo pro ligno vtantur, & ex eius venditione singulis annis plus quàm 100000. corona rum colligi: ex Hollandiâ, Selandia, & Flandriâ, ex solis halecibus decies quater centena, & sep aginta millia coronatorum recipi.

1520. *Vadiscus de corrupto Ecclesiæ statu.*

MOscauienses quum vellent ad Ecclesiam redire, atque legatos suos misissent Romam, pete tes, vt in Ecclesiæ gremium reciperentur: Romanus Pontifex pro inobedientiâ, quòd se su mum ac maximum non agnouissent, & alium adorassent Pontificem, octies centum millia duc torum petijt. Quod cùm illi audissent: Tanti, inquiebant, nolumus nos emere vnionem. De Boh mis nescio quid simile actum est, quorum principes ad hoc conantur compellere, vt ad verum red ant Christianismum: tantùm de bonis Ecclesiasticis adhuc agitur, & de Pontifice, quem nolu adorare pro Deo. Imp. Carolo 5. Papa Leone 10.

ibidem. Non antè pacem habebit Ecclesia Christi, nisi priùs exturbata fuerit sedes illa Satanæ, st Romæ, & tota illa cohors scribarum & Pharisæorum.

Ibidem. In libidine Romæ non naturam ducem imitantur, sed varietatem Sodomiticam, & strosam exquirunt: Germanis, qui naturam sequuntur, rusticitatem obijcientes.

Ibidem. Contra Turcam nihil molitur Papa, nec vellet oppressum, huic enim expedit esse Tur- multis & grauibus ex causis: hac inprimis, vt exigat pecuniam. Idem est in impetrandis indul- ijs, in quibus Germani reperiuntur stultiores omnibus nationibus. Itali enim neque illas nt, nec gratis datas accipiunt, neque contribuunt aduersus Turcas: sunt enim illæ expilatio- antùm erga Barbaros adinuentæ, vt loquuntur.

Dietherus à Dalburgio, Germanus, ordinis equestris, 1520.

solidæ sanctæq; pacis studiosissimus.

QVotiescunque illo præsente sermo fuit de calamitatibus Ecclesiæ, & ipsius reformatione, & quòd eam ad rem opus esset concilio generali, dicere solitus est: sibi quoque videri consultum vt Ecclesiæ afflictæ maturè succurratur concilio generali, Christiano, & legitimo: cui necessariò iciendi sint quatuor iudices minimè corrupti, minimè partiales, aut suspecti: Biblia Ebraica, a Græca, biblia Latina, biblia Germanica. Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt sup.

Admiranda Tria.

VNus Petrus in Roma, vnus portus in Ancona, vna turris in Cremona.

Trias Romana, qui liber Vadisco adscribitur: doctis verò 1520.

notum est, quis fuerit ille Vadiscus.

TRia Vrbis Romæ dignitatem tuentur: authoritas pontificis, reliquiæ sanctorum, & merx indul- gentiarum. Tria Româ reportantur: deprauata conscientia, corruptus stomachus, & vacui li. Tria maximè conseruanda Roma interficit: bonam conscientiam, religionis zelum, & ius- ndum: ideò fugienda. Tria, si commemorantur, Roma deridet: maiorum exempla, pontifica- Petri, & extremum iudicium.

Tribus reb. abundat Roma: antiquitatibus, venenis, & vastitate. Tria inde exulant: simplicitas, tinentia, & integritas. Tres sunt Romanorum negotiatorum merces: Christus, sacerdotia, & ieres. Tria auditu Romæ sunt grauissima: Generale Concilium, emendatio status Ecclesiastici, uòd Germani oculos recipiunt. Rursumq; tria dolenter ferunt: Principum Romanorum con- tiam, populi intelligentiam, & quòd suæ fraudes innotescant. Tria maximo in precio Romæ : venustas mulierum, equorum præstantia, & diplomata pontificis. Tria sunt in vsu frequenti mæ: carnis voluptas, vestium luxuria, & animorum fastus. Tria faciunt otiantes Romæ: deam- are, scortari, & conuiuia agere.

Tria sunt ibi pauperum obsonia: olus, cœpe, & allium. Ac tria locupletum: sudor pauperum, re, & spolia Christiani populi. Tria calamitosa syrmata post se trahunt Cardinales Romæ: in- menti, quibus puluerem excitantes insequentium oculos totâ nonnunquam Româ infestant: fa- iam, quæ ex meris vt plurimùm grassatoribus fit, ex lenonibus, sicarijs, & catamitis, ex pro- oribus, & improbis cæte sanis, aut aliter flagitiosis, ac pessimè moratis hominibus, & contamina- per omnia grege: vectigal, id enim, cùm sit totum ex fraudatione, rapinâ, & furto, quàm longis- e verrere, quæ attingat, secum omnia, & trahere contagione quadam omnia vicina.

Tria nunquàm satis proueniunt Romæ: episcoporum pallia, menses Papales, & annatæ. Tri- opus est ei, qui Romæ lites habet: pecuniâ, literis commendatitijs, & mendacio. Tria omne ne- ium Romæ promouent: munera, fauor, & potentia: sed fauor conciliatur & ipse dando, cui quis iliter enim Romæ faueat? Tria Romæ euehunt: pecunia, audacia, & impudentia. Tria Romam suadent: admiratio, Lucrum, & malè viuendi licentia.

Tria Germaniam hactenus sapere non permiserunt: principum ignauia, literarum imperitia, vulgi superstitio. Triplex inuentum Romæ consilium extorquendi ab exteris aurum: per indul- tiarum nundinas, per simulatas in Turcam expeditiones, & concessas legatis apud barbaros fa- tates. Tria semper aguntur Romæ, neque vnquam peraguntur: animarum beatio, collapsarum ium sacrarum restauratio, & in Turcas expeditio: hæc sunt tria illa, quorũ sub prætextu fiunt exa- ones. Tria omnes petunt Romæ: breue sacrificium, vetus aurum, & vitam in delitijs agendam.

Tria obuia sunt omnibus, & vbique videntur: equitatio, tabellarij, & benedictiones. Tria Ro- æ admodum lautè vestiuntur: sacerdotes, muli, & meretrices. Tria Roma exportari prohibentur: nctorum reliquiæ (quæ an ibi sint, quales ostenduntur, propter ambiguam apud omnes de Roma- fide opinionem, incertum est) grandes lapides, & pietatem, quæ penitus ibi nulla. Tria Romæ ocissimi credunt: animarum immortalitatem, communionem sanctorum, & inferorum pœnas.

Tria Romæ cùm minimè sint, tamen vt nusquam alibi, ostentantur: pietas, fides, & innocentia. Tria Romæ cùm sint maximè, videntur tamen perrarò: vetus aurum (abstruditur hoc à curtisanis, & fœneratoribus) Pontifex (rarò is, vt augustior sit eius apud vulgum conspectus, prodit in publicum) & venustæ mulieres (quibus propter zelotypiam, & adulteriorum ibi licentiam, metuunt, qui habent, atque igitur custoditas obseruant.) Tria homines osculantur Romæ: manus, altaria, & buccas.

Tria misericordia sunt Romæ: monasteriorum, si qua sunt opulentiora, census dare in commendam (vt vocant) Cardinalibus: canonicorum vectigal, & pinguia vbique sacerdotia obuertere collationi Pontificiæ: & inæstimabilibus superstitionibus, ac magis planè terroribus coactas ad desperationem fidelium mentes, condonationum & veniarum refouere medicamento. Auaritiam video & fraudem inexplebilem, nullum opus misericordiæ. Quid diutius fascinari mundus sustinet? an quid in morâ est, quò minùs confestim euertat eos, qui peruertunt omnia? Deniq; miseria quæ, persuasum esse, non licere morbosum hoc, vt meliùs sit corpori vniuerso, submouere caput?

Tria sunt Romæ in comperto: Romanorum virtus, Italorum versutia, & Germanorum inertia. Tria sunt grauiter ferenda: quòd pessima factio Florentinorum in vrbe dominetur, quòd pro Deo habendum Pontificem, adsentatores sui monent, quodque nimiùm licenter vsurpat ille sibi veniarum beneficium, & anathematis pœnam.

Verùm quia omnia terna sunt Romæ, etiam præter duos illos, spiritualem & secularem, tertium Papa gladium habet, illum scilicet, quo tondet gregem suum pastor ille Christi vicarius, & quo resecat, si quid vlcerosum est, ne contagio peruadat: non forpice, vt alij pastores, sed gladio agit hoc, vt simul terreat: alioqui tonderi oues non sustinerent: tum interficere oportet aliquas, hoc aptiùs fit gladio. O gladium! ô pastorem! ô tondere ac resecare! quàm nihil his cum Christo conuenit, qui Apostolis suis reliquit gladium Spiritus sancti, quod est verbum Dei. Faxit Christus, vt gladio percutiatur, qui gladio percutit.

Inter tot consertas in vrbis mores triadas, tria etiam mala imprecor colluuioni isti, id est, orbis corruptelæ, & publico contagio: pestilentiam, famem, & bellum. Atque hæc mea trias esto. Alioquin tribus erat illa morbis obnoxia: febri, paupertati, & fraudi. Alia tria sunt vrbis mala: annonæ caritas, perfidia, & cœli intemperies. Tria vrbs Roma ab se excommunicat: egestatem, primitiuam Ecclesiam, & veri prædicationem. Tria sunt Romanæ auaritiæ instrumenta: cera, membrana, & plumbum.

Tria Romæ sunt extremè despecta: Paupertas, timor Dei, & æquitas. Trium est nusquam, vt Romæ, disciplina: crapulandi, fidem fraudandi, & turpitudinis genus omne exercendi. Fex ter-nionum est, trium esse Romæ copiam: mulorum, bullarum, & procurationum. Trium esse Romæ versicolorem gestare amictum: seruorum, mulierum, & monachorum. Habentque tria villos Romæ: cinguli virorum, marsupia curtisanorum, & equorum habenæ. Imperatore Carolo 5. Papa Leone 10.

1520. *Marcellus Ceruinus Cardinalis,*

deinde Papa.

CVm Carolus V. & Ferdinandus fratres expeditionem in Turcam valdè vrgerent, hic Marcellus Cardinalis scriptum edidit, quo affirmauit, expeditionem in Lutheranos potiùs adornari debere. Hos enim multò deteriores esse omnibus Turcis. Idem quoque ad concilium Tridentinum missus, à Papâ mandatum acceperat: ne quid omninò pateretur in concilio constitui, quod contra maiestatem Romanæ sedis esset: verùm extirparet potiùs illas personas, quæ eiusmodi tentarent.

Hanc ob causam cùm Iacobus Clodiæ fossæ Episcopus dixisset: se non posse probare decretum in quo scriptum erat, traditiones pari pietatis affectu & reuerentiâ suscipi atq; asseruari debere, quo scriptum Euangelium: continuò à Ceruino è concilio eiectus fuit.

Et cùm quidam VVilhelmus ordinis S. Dominici in concilio dixisset: Constantiense concilium fuisse supra Papam: Ceruinus eum continuò iussit ex concilio excedere. Eodem modo etiam ab hoc Vergerius fuit è concilio reiectus. Sed Vergerius discessurus cùm causam requireret; respondit Ceruinus: quia audiui, te legendas sanctorum Gregorij & Christophori negasse esse veras. Papa factus postea tantùm 23. dies Papa vixit. Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt sup.

1520. *Monachus Dominicaster Gregorius, Concio-*

nator ducis Friderici.

QVidam monachus Dominicaster, Gregorius, concionator ducis Friderici, qui admodum Luthero & cæteris probabatur, cùm aliquando pro concione vitia in principibus taxare vellet, nec palàm id facere auderet, arte in populum deriuauit, vsus hac similitudine: concionator non absimilis est ei, qui detrahit lepori corium: etsi enim à toto corpore facilè detrahatur pellis, tamen cùm ad caput ventum est, aliquid est difficultatis: ita concionator dum populi vitia taxat

ſt, quòd metuant difficultatem: ſed cùm ventum eſt ad caput (digitis inter hæc monſtrans
pem aſtantem) So ſtreiff dich der Teuffel. Princeps Fridericus etſi ſentiebat, ſe taxari ac
endi, tamen ſine indignatione adeò modeſtè ſe geſsit, vt Monacho etiam nouam cappam
it.

Vdalricus Hugualdus Durgeus in dialogo ſuo. 1520.

Hriſtus Ieſus omnes è templo vendentes & ementes eiecit. Hodie maxima merces, maximum
lucrum in ſacrificijs, in preculis, voculis, quæ pro pecunia ad numerum, ad menſuram, ad
us numerantur, ſitum eſt: nihil refert, à quibus proferantur. Nam aut incantamentorum vim
dam in diuinum numen habere creduntur, aut, vt eſt hominũ inſania, Deum, qui cor & ocu-
ecit, corda hominum non videre putant: ita diuina humanis, cœlum terræ in tenebris miſcent.
Quanta, bone Ieſu, dementia eſt (vix præ dolore & admiratione à riſu me contineo) Deum ſer-
m, porcorum, fornicatorum, in murmure, & ſine mente ſono, quem labijs non intellectum ob
ias cantillant, beneplacitum habere, putare: & non potiùs videre, Deum irritari, obtundi: &
nem audire, apud quem eſt: Scimus, quòd peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt,
luntatem eius facit, hunc exaudit: Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veri-
adorare oportet.
Et paulò pòſt. Quare omnes auari, fornicatores, præuaricatores, vendentes ex Dei Eccleſia eij-
ur: vt qui non Deum, ſed otium, ſcelera, auaritiam, ventres ſequuntur. Porrò quemadmodum
otum vita paupertatis, frugalitatis, humilitatis, omnis probitatis exemplum eſſe deberet: ni-
tem illi vitâ, moribus & habitu docent, niſi auaritiam, luxum, faſtum, omnem breuiter mali-
: ita cùm in domo Dei homines paupertatis, humilitatis & aliarum Chriſtianarum virtutum
e imbuendi eſſent picturis, & Chriſti ſanctorumque pauperum imaginibus: iam contrà preci-
mpla, magnifica, ſuperba, auro & argento linita, diuitias, & rerum omnium inutilium luxu-
admirari docentur: atque ita Dei ſancti, qui olim in vita hic in terris virtutes, id eſt, Chriſtum
erunt, iam vitia, id eſt, diabolum picti mortui docent. Imp. Carolo 5. Papa Leone 10. vt ſup.

D. Pfenningius. 1520.

Vm paulò ſeueriùs in concionibus ſuis indulgentias Papæ exciperet, & veritatem diceret, odi-
um omnium Sacrificulorum in ſe concitauit. Fugiens autem in Bohemiam, à nonnullis
phantis acceptus, ad Epiſcopum Naumburgenſem attrahitur, qui ipſum carceri incluſit, vſque
in eo contabeſceret.

Pamphilus Gengenbachius. 1520.

HOc tempore varia prodigia conſpexit mundus: quæ Pamphilus Gengenbachius imaginibus
expreſsit, & ad Carolum Regem miſit. Imp. & Papa vt ſup.

Ioannes Maior Scotus. 1520.

Scotorum hiſtoriâ ſacerdotes auaros, ac monachos vagos quibuſdam in locis vehementer ta-
at. Opes (inquit) primitiua deuotio peperit, ſed matrem laſciua filia ſuffocauit: & paſtores eos
t, ſed ſemetipſos paſcentes.
Lib. 3. cap. 11. Amplos prouentus appetunt, non vt profint, ſed præſint, & marſupia refarci-
Ad modum lucifugarum, per rimas templa in tenebris, vt oleum exſugant, ingrediuntur. Ab-
opulentus curiam indiſciplinatam alit. Ad Ægyptum, quam reliquerunt, redeunt. Abbas &
urator officium habent à verâ religione tam alienum, quàm erat inter Apoſtolos officium tradi-
s Iudæ de ſeruandis loculis.
Lib. 3. cap. 15. De iure diuino eſt, vt Clericus ſit à Laico iudicandus.
Lib. 4. cap. 3. Miſſarum celebratio quandoque ex delirio procedit: vt patet de quinque mo-
nis, Suuinſeti in Angliâ quotidie miſſantibus, pro liberandâ ab inferni pœnis eius monachi Bern-
ditæ animâ, qui Ioannem regem veneno occidit.
Lib. 4. ca. 7. Sophiſtica Rom. Pontificis execratio illis timenda non eſt, qui iuſtum habent ritu-
. Nullo modo formidanda eſt Papæ excommunicatio, ſi iniuſta ſit: quia non aliter eſt excomu-
tio, quàm homo mortuus eſt homo.
Lib. 4. cap. 9. Magis irritatur Deus in pertinaci ceremonialium Moſaicæ legis obſeruantiâ,
m in publicâ meretricum pernicie. Inter Chriſtianos tam viles ſunt Iudæi, vt inter

mundum triticum mures: de Papisticis sacrificis, ac monachis idem dici posset.

Libro 4. cap. 14. In turpi promisso fidem rescindere, & decretum irritare operæpr cium est.

Lib. 5. ac cap. 20. damnat in Minoritis magnifica templa, & alibi alia agit. Imperat. Car 5. Papa Leone 10. vt sup.

1520. ## *Desiderius Erasmus Roterodamus.*

IN hunc Papa singulare præsidium collocauerat, quem confidebat solum Luthero satisfactur & silentium iniuncturum esse: ideò, vt Erasmo interim spes lucelli cuiusdam affulgeret, ad qu in suis cum Martino dimicationibus more Pontificio collinearet, optimum & pinguiss. in v uerso Romano Imperio Episcopatum ipsi promisit, si quando partes suas egregiè defenderet. verò præter expectationem Papa spe suâ fallitur, respondente Roterodamo: Lutherum maius pud se pondus habere, quàm vt contra ipsum calamum suum stringere sibi libeat: eum enim s scriptiones ita sacris literis obfirmasse, vt non videat, quâ in parte carpere eas posit: esse præte tam absolutæ eruditionis hominem, vt ex scriptorum eius vnâ paginâ plus addiscere, quàm ex v uerso Thomæ centone queat: item, Maiorem esse Lutherum, quàm vt à se intelligatur. Tradi quoq; illo tempore Erasmus quædam axiomata Georgio Spalatino pro causa Lutheri, quæ 2. To oper. Luth. reperiuntur, fol. 314. Imp. & Papa vt sup.

Idem in Epist. lib. 12. Cùm Theologorum sit proprium docere, nunc video, multos nihil a ud agere, nisi vt cogant, vt perdant, vt extinguant: cùm Augustinus ne aduersus Donatistas quide non hæreticos modò, verùm etiam sæuissimos latrones, probet eos, qui cogant tantùm, non etia doceant. Homines, quos maximè decebat mansuetudo, nihil aliud sitire videntur, quàm hum num sanguinem: tantùm in hoc inhiant, vt capiatur, vt perdatur Lutherus. Atqui hoc est c nificem agere, non Theologum.

Si se magnos Theologos volunt ostendere, conuertant Iudæos, conuertant ad Christum à Ch sto alienos, emendent publicos Christianorũ mores, quib. nihil est corruptius, ne apud Turcas qui

Quo pacto æquum est, vt rapiatur ad pœnam, qui primùm proposuit disputanda, de quibus omnib. Theologorum scholis semper est disputatum? cur affligi debet, qui cupit doceri? qui sese mittit iudicio Rom. sedis, qui se committit iudicio scholarum, quas Vniuersitates appellant. Quò se non credit manibus quorundam, qui illum mallent extinctum, quàm probum, mirum vid non debet.

Spectandi inprimis sunt huius mali fontes. Mundus oneratus est constitutionibus humanis neratus est opinionibus & dogmatibus scholasticis, tyrannide fratrum mendicantium, qui cùm satellites sedis Rom. tamen eò potentiæ ac multitudinis euadunt, vt ipsi Rom. Pont. atque ipsis ad regibus sint formidabiles. His, cùm pro ipsis facit, Pontifex plus quàm DEVS est, in his, quæ fa unt aduersus eorum commodum, non plus valet quàm somnium.

Non damno omnes, sed plurimi sunt huius generis, qui ob quæstum ac tyrannidem, datâ perâ illaqueant conscientias hominum. Ac perfrictâ fronte, iam cœperant, omisso Christo, ni prædicare, nisi sua noua, & subinde impudentiora dogmata. De indulgentijs sic loquebantur, vt idiotæ ferre possent. His & eiusmodi multis rebus paulatim euanescebat vigor Euangelicæ doctri & futurum erat, vt rebus semper in deterius prolabentibus, tandem prorsus extingueretur illa sc tilla Christianæ pietatis, vnde redaccendi poterat extincta charitas: ad ceremonias plus quàm Iud cas summa religionis vergebat. Hæc suspirant ac deplorant boni viri: hæc ipsi etiam Theologi, n monachi quidam in priuatis colloquijs fatentur.

Hæc, opinor, mouerunt animum Lutheri, vt primùm auderet se quorundam intolerabili i pudentiæ opponere. Quid enim aliud suspicer de eo, qui nec honores ambit, nec pecuniam cupit? articulis, quos obijciunt Luthero, in præsentiâ nõ disputo, tantùm de modo & occasione disputo.

Ausus est Lutherus de indulgentijs dubitare, sed de quibus alij priùs nimis impudenter affe rauerant: ausus est immoderatiùs loqui de potestate Rom. Pontificis, sed de quâ isti nimis immod ratè priùs scripserant, quorum præcipui sunt tres prædicatores, Aluarus, Syluester, & Cardinalis s cti Sixti. Ausus est Thomæ decreta contemnere, sed quæ Dominicani penè præferant Euangelijs. A sus est in materiâ confesionis scrupulos aliquos discutere, sed in quâ monachi sine fine illaquea hominum conscientias. Ausus est ex parte negligere scholastica decreta, sed quibus ipsi nimium t buant, & in quibus ipsi nihilò minùs inter se dissentiunt: postremò, quæ subinde mutant, pro ve ribus rescissis inducentes noua.

Discrutiabat hoc pias mentes, cùm audirent in scholis ferè nullum sermonẽ de doctrinâ Eua gelicâ, sacros illos ab Ecclesia iam olim probatos autores haberi pro antiquatis, imò in sacris con onib. minimum audiri de Christo: de potestate Pontificis, de opinionibus recentium ferè omni totam orationem iam palàm quæstum, adulationem, ambitionem, ac fucum præ se ferre. His imp tandum opinor, etiamsi aliqua intemperantiùs scripsit Lutherus.

Idem in Epistolis lib. 22. Monachis quis nescit deberi plurimum honoris? Sed da verè Mon chos, non deerit honos. Verùm vbi sunt isti, aut quid habent, præter vestem & rasuram? Obsecro vir pietatis amator, obambula per tuæ regionis monasteria, & vide, quantulum illic inuenturus veræ, Christianæq; pietatis, quantulum sacræ eruditionis, quantulum vigoris spiritalis? Apud n

Anno

yrannidem etiam mirificam obtinent. Perſpiciunt, quas ob cauſas(vt etiam caput Pontifex,
nia membra) ſint inuiſi, nec tamen ea corrigunt, ſed improbitate, violentia, & conſpiratione
ndunt vincere. Nec quicquam illos pudet inſcitiæ, vanitatis, calumniæ, malitiæ.
llud cauendum, ne quid noſtrorum ſcriptorum vertatur in linguam popularem, nam ea res
proderet illorum mendacia. Ita nimirùm vincunt. Quid iſtis animis malitioſius? Et hæc eſt
achorum pietas.
Auguſtinus dicit, nuſquam rectiùs viui, quàm in monaſterijs, nuſquam periculoſiùs errari: &
n loquitur de his, qui nullis aſtricti votis, duntaxat perpetuis, ſimul viuebat. Quid nunc diceret,
eret multa monaſteria, quæ nihil differunt à publicis lupanaribus: quid de monacharum mul-
legijs, in quibus nil minùs reperias, quàm caſtitatem?
Et in his, qui commendantur obſeruantiæ nomine, Deum immortalem, quàm rari ſunt, in qui-
nimaduertas ſinceritatem Chriſtiani pectoris? Et tamen ædificamus quotidie noua monaſte-
er horum ſtoliditatem, improbitatem, cum pari malitia coniunctam, proſpicio futurum, vt
tumultum, cui Lutherus dedit exordium, excipiat alius tumultus, multò etiam grauior, ni
ipum & Epiſcoporum authoritas in tempore vigilet.
Idē in Epiſt. lib 22. Iam nūc erigunt capita Dominicani quidā & Franciſcani, per quamuis oc-
nem ſæuientes in eos, quos oderunt: oderunt autem omnes, qui fauent melioribus literis, & ſyn-
i pietati. Nuper in Galliâ coniecerunt in carcerem tres, quorum vnus erat exurendus, ni prin-
equitas illum ſubleuaſſet, causa Lutetiam reiecta. Crimen expectas. Ædificabatur illic regali
u monaſteriū. Is alioquin ab omni Lutheraniſmo alieniſſimus, dixerat: hi ſumtus fortaſsis re-
collocarentur in orphanos, viduas, & pauperes. Hoc dicto Monachorum læſa maieſtas depopo.
ominem probum, ac doctum ad incendium. Iam faces erant in manibus: iam extructus rogus:
ententia definitiua pronunciata.
Capti ſunt alij duo, grauem ob cauſam ſcilicet. Morbo coacti duobus quadrageſimæ diebus ve-
ntur carnibus, nec id inficiabantur. Hæc ſunt præludia monaſticæ tyrannidis, quæ niſi cohibea-
quid tandem futurum eſſe diuinandum eſt? Vates enim optimus, vir prudens. Erumpet populi
r in atrociorem tempeſtatem.
Soli mendicantes (quoſdam improbos, inquam, noto, non ordines) fuêre fons & caput totius
s mali: nec conquieſcet mundus, donec illi redigantur in ordinem, quod vt fiat, in ipſorum
; rem eſt: quin hoc ipſum ſi non maior, certè melior monachorum pars exoptat. Violentum
ollere monaſteria, quod aliquot locis tentatum eſt: illud potiùs agendum eſt, vt monaſteria
æ ſint ſobrietatis, pudicitiæ, modeſtiæ, veræque pietatis. Quibus id rationib. fieri poſsit, aliâs in-
bitur: nunc in tranſcurſu illud attingam modò.
Monachorum dignitati rectiùs conſultum iri, ſi legibus oppoſitis vetarentur, pueros ac puel-
anditijs, aut terriculamentis ad ſuum inſtitutū pellicere: ſi quas conſtaret arte pertractas, ijs au-
ate præſulum redderetur libertas, & ad pœnam vocarentur plagiarij. Præterea, ſi profeſsis viris
er ac mulieribus proſpiceretur, vt eſſent viri graues & integri, qui illos pabulo doctrinæ cœleſtis
n, nec quiſquam ſineretur in ocio viuere: nec mediocriter conduceret ad Eccleſiæ concordiam,
q à fieri poſſet, titulorum, veſtium, ac rituum tam immenſa varietas tolleretur: ſatis erat, veſti-
eſſe vilem ac ſimplicem, ac vultus potiùs, moreſque compoſiti monachum teſtarentur, quàm a-
li color, ac forma. Adhæc, ſi reſignatis diplomatibus, quibus aduerſus monarchas, epiſcopos,
iſtratus, & populum, imò verius aduerſus ſemetipſos ſupra modum armati ſunt, agnoſcant E-
opos ſuos: quemadmodum fecerunt ac voluerunt illi, qui proceres & autores ordinum fuêre.
Ibidem. Breuiter id ſynceris ſtudijs agendum eſt, vt in hoc rerum tumultu vincat Chriſtus, eiq;
aretur triumphus, non affectibus humanis, quos in vtraque parte vidamus victoriam ad ſe cer-
n rapere. Vincat Pontifex & Cardinales, ſed ſi illorum animus ſpectat ad Chriſtum. Vincant &
achi, ſi libet, ſi Chriſti negocium agunt. Quòd ſi illi ſuam gloriam, ſuum ventrem, quæſtum &
um ſpectant: iam non militamus Chriſto, ſed mundo: nec aufertur malum, ſed transfertur: nec
tur morbus, ſed mutatur in peius fortaſsis. Quæ benè docuit, monuitque Lutherus, ſequamur:
quia ille monuit, ſed quia recta ſunt, & Scripturæ diuinæ conſentanea.
Nunc periculum video, ne non corrigamur ad æqualitatem, ſed vt ferè ſolet vſu venire, defle-
mus in diuerſum. Velut antehac non parùm erat ſuperſtitionis in colendis diuis, nunc multum
ingent, quò longiùs abſint à Lutherano dogmate. Atqui modus hic erat adhibendus, non ex-
us. Docendus erat populus, imagines nihil eſſe niſi ſigna idiotarum animis data. Diuos veneran-
quidem, non adorandos latriâ, quæ dicitur: perfectius eſſe, tollere ſurſum animos ad Chriſtum
imaginibus corporeis, quàm per imagines: perfectius eſſe, à Chriſto petere, quicquid impetrare
umus. Tutius eſſe, Chriſtum nobis imitandum proponere, quàm quemuis diuorum: diuos reli-
oſiſsimè coli benefactorum imitatione. In templo non conuenire quaslibet imagines, ſed in his
dum & decorum eſſe ſpectandum.
Ac ne longior fiam: ſi in cæteris ominibus non prorumperetur ad exceſſum, ſed ad temperatu-
n, ſperari poterat huius tempeſtatis lætus exitus. Verùm hoc nunquam futurum eſt, niſi principes
Eccleſiæ proceres ſubmoueant è conſilio priuatos affectus, nec aliò ſpectent, quàm ad Chriſti glo-
m, ac publicam Chriſtianæ religionis vtilitatem.
Sic agentibus nobis adeſſet DEVS, & hos tumultus verteret in tranquillitatem. Satis .n. perſpi-
m eſt, hanc rerum procellam non ſine voluntate numinis immiſſam fuiſſe terris, quemadmodū

olim

olim plagas varias inflixit Ægyptijs, vt resipiscerent. Consultissimum igitur fuerit, vt omnes ad Domini misericordiam confugiamus, & suam quisque culpam agnoscamus. Nunc alij in alios culpam reijcimus, suam agnoscit nemo: nec medelam quærimus malis, sed vltionem.

Idem in Lingua. Ostenditur Lutetiæ in foro frumentario os cloacæ, in qua sepeliri se iussit quidam, quem serò pœnituit mali consilij. Viderat Regem tristem ac solicitum: causa mœroris erat angustia rei pecuniariæ. Is quò regem subleuaret, suasit, vt ex minutis etiam rebus, quas rustici deferunt in vrbem, vnum aut alterum æreum numulum exigeret, idque in biennium duntaxat. Et cùm viderent, ex eo in vrbe frequentissima colligi pecuniæ vim non modicam, ad hoc exemplum plures exactiones excogitatæ sunt.

Qui dederat consilium, cùm videret, se non idem authoritatis habere in dissuadendo, quod habuerat in suadendo, in maximos animi mœrores incidit, adeò, vt de salute quoque sua desperaret; & vt de seipso pœnas sumeret inconsulti consilij, simulque moneret alios, ne ad eundem impingerent lapidem, testamento cauit, vt in ea cloaca sepeliretur, in quam totius illius fori sordes confluunt, in quo manet etiamnum in hunc vsque diem exactionis executio.

Habent hic speculum consiliarij illi, qui, vt grati sint dominis, quotidie nouas excoriationes excogitant, quibus miseros subditos ad sanguinem vsque emungunt: sed caueant, ne dum alijs aurum comparent, illi animæ iacturam faciant.

Idem in Chiliadib. in prouerb. Sileni & Alcibiadis. Ecclesiam vocant sacrificos, episcopos, ac summos pontifices: cùm hi reuerà nihil aliud sint, quàm Ecclesiæ ministri. Cæterùm Ecclesia populus est Christianus, quem Christus ipse maiorem vocat, vt cui recumbenti ministrent Episcopi obsequio minores: sed alia ratione maiores, si modò Christum vt successione muneris, ita morum ac vitæ referant imitatione. Qui cùm modis omnibus princeps, ac Dominus esset omnium, ministri partes suscepit, non Domini. Omne fulmen torquetur in illos, hostes Ecclesiæ vocantur, ac propemodum hæretici, qui sacerdotum crumenam nummulis aliquot fraudârint.

Equidem non adsum fraudatori, ne quis hoc interpretetur: verùm cedò, siquidem hostem Ecclesiæ iuuat odisse, num esse possit hostis Ecclesiæ perniciosior, aut capitalior, quàm impius Pontifex? Vbi nonnihil de sacerdotum prædijs aut censu diminutum fuerit, clamatur vndique, opprimi Christianam Ecclesiam. Vbi autem concitatur orbis ad bellum: vbi palàm improbâ sacerdotum vitâ tot animarum millia pertrahuntur in exitium: nemo deplorat Ecclesiæ vicem, cùm vere tamen sic affligatur Ecclesia.

Ornatam & cohonestatam vocant Ecclesiam: non cùm in populo gliscit pietas, cùm vitia decrescunt, boni mores augescunt: cùm sacra doctrina viget: verùm cùm auro gemmisque lucent altaria: imò cùm his neglectis, prædijs, famulitio, luxu, mulis, equis, sumtuosis ædium vel palatiorum substructionibus, ac reliquo vitæ strepitu satrapas æquant sacerdotes.

Atque hæc adeò videntur recta, vt in ipsis pontificum diplomatibus inferatur huiusmodi elogium: Quoniam ille Cardinalis tot equos, tot purpuratos alens domi, vehementer ornat Ecclesiam Dei: concedimus illi quartam Episcopi dignitatem. Et in ornamentum Ecclesiæ iubentur Episcopi, sacerdotes, & clerici, purpurâ sericisque vestiri. O miram Ecclesiæ dignitatem. Quid superest, posteaquàm etiam vocabula honesti perdidimus? Neque enim libet interim eorum meminisse, qui censum ecclesiasticum in impios vsus, magno plebis offendiculo profundunt.

His si quid accreuerit, gratamur, & auctam Christi Ecclesiam dicimus: cùm verum & vnicum Ecclesiæ lucrum sit Christianæ vitæ profectus. Blasphemiam vocant, si quis parùm reuerenter de Christophoro loquatur, aut Georgio, nec omnes omnium fabulas æquet Euangelio. Verùm Paulus blasphemiam appellat, quoties impijs Christianorum moribus fit, vt Christi nomen infametur inter ethnicos.

Quid enim consentaneum est Christianæ religionis hostes dicere, cùm in Euangelicis literis viderint Christum ad opum contemtum, ad voluptatum abdicationem, ad gloriæ neglectum hortantem: & è regione conspexerint, primores etiam, ac duces Christianæ professionis ita viuere, vt opum accumulandarũ studio, vt voluptatum amore, vt vitæ splendore, vt belli ferociâ, cæterisque ferè vitijs omnibus ipsos superent ethnicos? Intelligit prudens lector, quid hîc taceam, ob honorem Christiani nominis, & quid apud me suspirem.

Quos cachinnos putas illos tollere, qui cùm videant in Euangelio, Christum non cultu, non ceremonijs, non cibis insigniisse suos: sed hac notâ dignosci voluisse Christianos, si mutuâ charitate conglutinentur: postea conspiciant, adeò nihil inter nos conuenire, vt neque turpiùs, neque perniciosiùs vlla gentilitas sit tumultuata? Princeps cum principe belligeratur, ciuitas cum ciuitate pugnat: nec scholæ cum scholâ, nec religioni cum religione conuenit: rixarum, factionum, litium apud nos plena sunt omnia.

Hæ

Anno

Hæc vera demum est blaſphemia, cuius autores ſunt, qui iuſtam miniſtrant occaſionem. m appellant, ſi quis dixerit aut ſcripſerit aliquid, quod aliquo pacto cum magiſtralibus Theum propoſitiunculis, vel in re grammatica diſſentiat: & hæreſis non eſt, vbi quis, ceu præ felicitatis humanæ portionem, effert id, quod ipſe Chriſtus vtique docet eſſe negligendum. gium eſt inexpiabile, ſi quis quidlibet è fano ſuſtulerit: & leue crimen habetur, pauperculos as, viuum Dei templum, expilare, fraudare, opprimere: id quod paſsim à principibus fit, matibus, interdum & ab Epiſcopis & abbatibus. Profanus eſt, qui pugna aut ſeminis proſacram ædem contaminârit: & non exſecramur eum, qui puram & caſtam virginem, tempiritus ſancti, blanditiis, muneribus, lenociniis violat, corrumpit, profanat. Atque hæc it, vulgò feſtiuus & elegans dicitur, &c.

Quòd ſi ſacerdotes rem recta æſtimarent via, tantum incommodum ſecum trahit acceſsio is prophanæ, vt recuſanda ſit, etiamſi vltrò offeratur. Fiunt mancipia principum, & aulæ: ıntur ſeditionibus: inuoluuntur bellis, in quibus interdum exhalant animam: breuiter fit, narchæ habeant honeſtum famulitium. Sed vbi interim patres populi Chriſtiani? vbi pa-

Quale verò iam eſt, abbates & Epiſcopos eiuſmodi titulos magnis ſummis à monarchis ? Abbas honeſtus non videtur, niſi idem ſit Comes. Ornaſſe ſacerdotium videtur, qui Ducis n admercatus eſt. O pulchrè coniuncta vocabula, Abbas & Satrapa: Epiſcopus & bellator. multò abſurdius, quòd hîc quidem fortes viros agunt: in eo, quod erat proprium ipſorum s, vmbræ ſunt.

Habent manus & gladios, quibus occidant corpora: ſit hæc ſanè iuſticia, at iidem non t linguam, qua ſanent animos. Abbas nouit inſtruere aciem, at idem neſcit eſſe dux ad relim. Epiſcopus ad confligendum armis, ac bombardis affatim inſtructus eſt: ſed idem ad dom, ad exhortandum, ad conſolandum mutus eſt. Armatus eſt iaculis & baliſtis: diuinis ıris prorſus inermis eſt. Et tamen interim quicquid emolumenti, quicquid honoris debetur batibus & bonis Epiſcopis, ad aſſem exigunt à ſuis: imò interdum non quantum debetur, ſed um libet, &c. Eheu, quàm perperam Clerici hodie rapiunt Chriſtum & eius patrimonium?

Idem in Chil. 4. cent. 8. fol. 986. Mithragyrtæ Romæ olim erant Sacerdotes, qui ex mente viuebant. Vnde etiam hodie Mithragyrtæ dicuntur, qui obambulant cum ſimulatis riis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuiſſe, declarat Apuleii aſinus, iſsimiles iis, qui hodie diui Antonii, Cornelii, aut Ioannis Baptiſtæ reliquias ad quæſtum circunt potiùs, quàm ad pietatem.

Idem in commentario in Pſalmum, Quare fremuerunt gentes. Amant primos accubitus uiuiis Eccleſiaſtici noſtri: amant ambulare in ſtolis & phylacteriis conſpicui: amant ſalutari i in foro: amant ocium: amant ex alieno viuere. Diligunt opes: diligunt voluptates carnis: int tyrannidem. Et ideò non ferunt ſermonem Euangelicum: quia contrarius eſt cupiditatic factis ipſorum.

Idem in libello de modo confitendi, non hoc ago, inquit, ne confiteamur, ſed vt vtiliter teamur. Id efficere non poteram, niſi propoſitis quibusdam incommodis, quæ non adſcribo eſsioni, ſed vitio confitentium & audientium. Iam quum totus mundus plenus ſit fabularum agitiis ac ſcelerib. quæ ſub vmbra confeſsionis admittuntur, indignantur mihi, quòd moderane quædam attigerim: nec reputant, quàm multa pudore Chriſtiano ſiluerim eius generis, vt la commemoratio poſſet lectoris animum inficere.

Verùm monachi complures non amore pietatis vrgent hanc confeſsionem, ſed quòd hinc ant luculentam meſſem: dum regnant in ædibus diuitum, quorum ſecreta nôrunt: dum adſunt ientibus: dum arrodunt teſtamenta. Conſiderent Lernam malorum, quæ hactenus orta eſt onfeſsionibus: & mirari deſinent, ſi quid admonui de rectè confitendo. Conſiderent item, ta fuerit ſuperſtitio in cultu diuorum, quanta peſtis ex ceremoniis humanis: & videbunt, non admonitionem maximè neceſſariam fuiſſe.

Gratiſsimus diuis cultus eſt, ſi quis illorum vitam imitetur, tametſi à nullo certius exemn vitæ petitur, quàm ab ipſo Chriſto. Ad verum cultum prouoco. Sed ſuperſtitioſus cultus iſtis vtilior, & hinc vociferatio. Eccleſiaſticas ceremonias nec ibi, nec vſquam damno: ſed quoo illis vtendum ſit, indico, & ad meliora prouoco. Hoc idem ſi docet Chriſtus, ſi beatus Pauſi pium & ſanctum eſt, cur in me clamatur?

At quidam clamant, quis neſciebat, in ceremoniis non eſſe conſtituendum finem pietatis? quis neſcit, totam religionem hactenus fuiſſe redactam ad ceremonias, ac vigorem illum euancum fuiſſe per eas propemodum antiquatum? Verùm id erat vtilius ad quorundam dignitatem uæſtum. Sed Chriſtus aliud ſitit lucrum, cuius dignitatis oportet primam eſſe rationem. Comdent ſe vera pietate, quæ ſi abſit, ceremoniarum pompa quid aliud eſt, quàm hypocriſis?

De delectu verborum abundè reſpondi Natali Bedæ, ſi quid pudoris eſſet in homine. Nuleſt verè pius, quin ſi rem attentè conſideret, mallet, in his rebus obligationem veram in exhoronem: vt nunc quidem ſunt tempora, minus eſſet laqueorum, & plus eſſet ex animo ieiunanti-, maximè, ſi in vita ſacerdotum reluceret exemplum abſtinentiæ, temperantiæque Chriſti-.

Anno

In Gallia, vt scribunt, duo periclitantur, non ob aliud, nisi quia duobus quadragesimæ di-bus comederunt carnes, coacti morbo. Vide, quid faciunt ceremoniæ, nimirùm, vt ob homin constitutiones violemus præcepta Dei, leuius ducentes parricidium, quàm præteriri e constitutione Pontificum: quanquam hoc nullus Pontifex vetuit, ne ægrotus ea sumat, quæ postulat valetudo.

Immodicam festorum multitudinem non ego solus improbo, præsertim, quum hodie nul diebus plus peccetur, quàm festis. Moderata festa valdè probo: sed ea velim sacris rebus, quibus i-uenta sunt, non voluptatibus & sceleribus dari.

Non pendet hodie religio Christianorum à miraculis, nec obscurum est, quòd opiniones i-uectæ sunt in orbem per homines ad suum quæstum callidos, confictorum miraculorum præsidi. Quæ sunt in sacris literis, tantò firmiùs credemus, si non quibuslibet hominum fabulis credid-rimus. Atq; adeò iam nunc exoriuntur, qui vetus artificium reuocant.

Alibi visum est spectrum, quod à presbytero flagitaret absolutionem, quia citra confessione decesserat: non quòd deesset voluntas, sed quòd negata fuisset sacerdotis copia. Quid hîc discim nisi absolui posse, qui non confitentur, & post hanc vitam opus esse presbytero iis, quibus volen-bus defuit confitendi facultas.

Alibi parochus quidam sub diem parasceues clàm immisit in cœmiterium viuos cancros, a-fixis ad latus cereolis ardentibus: qui quum reperent inter sepulchra, visum est noctu terribile sp-ectaculum, nec quisquam ausus est accedere propiùs. Hinc rumor atrox. Consternatis omnibus, pa-rochus è suggestu docet populum, has esse defunctorum animas, quæ missis & eleemosynis flagi-rent à cruciatu liberari. Fucus ita proditus est: reperti sunt tandem vnus & alter cancer inter rude-faciem exstinctam gestantes, quos parochus non recollegerat.

Idem aliud machinatus est. Conuiuebat illi neptis, mulier benè nummata. In huius cubic-lum profunda nocte solet irrepere, lineo inuolucro vmbram mentiens. Emittebat voces ambigua sperans fore, vt mulier accerseret exorcistam, aut ipsa loqueretur. Verùm illa nimis masculo anim-clàm rogauit cognatum quendam, vt vnam noctem secum esset tectus in cubiculo. Ille verò fu-armatus pro exorcismis, ac probè potus, quò minùs expauesceret, occulitur in lecto. Adest sp-ectrum solito more, nescio quid triste mugiens. Excitatur exorcista. Prosilit nondum sobrius, a-greditur. Ibi spectrum voce gestuque deterrere eum parat. At ebrius ille, si tu es, inquit, diabol-ego sum mater illius, & correptum impostorem fuste dolat: occisurus, ni mutata voce clamass-parce, non sum anima, sed sum dominus Ioannes. Ad vocem agnitam mulier exilit è lecto, pu-gnamq; dirimit.

Notandum de Erasmo, à Dominicano quodam conscripta esse quædam sub nomine Erasm in fauorem pontificiæ doctrinæ, que Erasmus negauit sua esse in catalogo lucubrationum suarum.

Idem, Vsq; ad ætatem Hieronymi erant probatæ religionis viri: qui in templis nullam fe-bant imaginem, nec pictam, nec sculptam, nec textam, ac ne Christi quidem: nempè tempo vsque ad annum Domini 390.

Idem in epistola ad Guilhelmum Quinoum scribit: Si quid fectis concedat Imp. Augusta i comitiis, clamabunt, se victores, nec video, qui laturi sint illorum insolentiam. Sin vicerit alt-ra pars, quis feret Monachorum tyrannidem? Nota ambidextrum, & fluctuantem inconstant animum.

Idem in Epist. ad Ioa. Frid. Saxonem & Lantgrauium Hassiæ. Si iustissimus Deus nostra op-ceu parato flagello aduersum crimina cleri & plebis decreuit vti: nihil aget in terris vllus propugna-tor, donec rectores nostri ad correctionem tam Ecclesiæ, quàm politiæ adigantur.

Idem ad Iodocum Ionam. Ioannes Vitrarius Franciscanus scholasticis doctoribus, ceremo-niis, & indulgentiis papalibus minimum tribuebat. Qui cùm in quodam sororcularum cœnobi ad castius vitæ genus eas adhortaretur in concione (lupanar illud monasterium erat) octo ex e-rum numero deploratæ in eius necem conspirabant, vt iniectis fasciis præfocarent. Sed diuin adiutorio euasit maleficarum manus. Autor conspirationis Dominicanus quidam erat, Episco-po Morinensi à suffragiis, vir palàm impiæ vitæ. Bis erat Vitrarius coram Episcopo accusatus, quò Papæ indulgentias non probasset.

Idem in præfatione super opera Augustini, Augustinus, inquit, adolescens habuit concub-nam, quod humanæ permittunt leges: & hac non repudiata, sed erepta, adsciuit alteram. Verùn vtrique seruauit coniugii fidem: quam probitatem hodie temerè requiras in Sacerdotibus, aut Ab-batibus.

Idem in annotationibus super Nouum testamentum, 1. Cor. 7. Si, inquit, verum est, quo quidam asseuerant, Pontificem errore iudiciali non posse errare, quid opus generalibus concilii quid opus in concilium accersere Iureconsultos, ac Theologos eruditos? Si pronuncians labi no potest, cur datus est appellationi locus, vel ad Synodum, vel ad eundem rectiùs edoctum, cùm s-mel de causa pronunciauit Pontifex? Quorsum attinet, tot Academias in tractandis fidei quæstio-nibus distorqueri, cùm ex vno Pontifice, quod verum est, audire liceat? Imò qui fit, vt Pontific huius decreta cũ illius pugnent decretis? Vt enim taceam de Formoso: nónne Papa Ioannes 22. Nicolaus, decretis totis inter se pugnant, idq; in his, quæ videtur ad fidei negotiũ pertinere? Quon alter pronũciauit iudicialiter (illorũ more loquor) Christũ & Apostolos nil habuisse nec in cõmun

nec

riuatim, alter contrà pronunciat, habuisse. Id ex ipsorum Extrauagantibus licebit cogno-

Idem alibi. Si sacerdos alat capillitium, aut vestem sumat hominis prophani, rapitur in car-
, acriter punitur: si bibat in lupanari, si scortetur, si ludat aleam, si vitiet alienas vxores, si ni-
tingat sacræ lectionis, tamen columna est Ecclesiæ. Non excuso mutatam vestem, sed accuso
osterum iudicium. Imò si non persoluat pensum precum horariarum, paratum est anathema.
neretur, si Simoniam admittat, impune est.

Si quis videat Carthusianum aliter vestitum, aut vescentem carnibus, quàm exe-
r, quàm horret, quàm timet, ne terra dehiscens & spectatorem, & spectatum absorbeat?
si videat eum temulentum, mendacibus verbis in famam aliorum debacchantem, manifestis
imponentem tenui vicino, nemo perinde abominatur. Veluti si quis videat Franciscanum
icingulo cinctum, aut Augustinensem non corio, sed lana cinctum, aut discinctum Carmeli-
aut cinctum Rhodiensem: rursus, si percalceatum Franciscanum, aut semicalceatum Crucife-
onne concitaret Tyria (quod dici solet) maria? Imò nuper apud nos ex duabus fœminis, qua-
vtramque dixisses prudentem, altera abortiit, altera concidit syncopi, quòd conspexerant
nicum quendam sacris virginibus præfectum in propinqua vicinia, sed tamen in publico ob-
ulare, qui vestem lineam non haberet, tectum nigro pallio.

Idem in Colloquio adolescentis & scorti. Lucretia. Audio, te fuisse Romæ. Sophronius. Fui.
tqui inde solent redire deteriores. Quo pacto tibi diuersum accidit? Soph. Dicam: quia non
n animo modoque Romam adii. Cæteri ferè ideò eunt Romam, vt redeant deteriores: & ad
rem ibi suppetunt affatim occasiones.

Idem. Quin & hi, qui sacras literas interpretantur à suggesto, quas nemo sine Spiritus afflatu
ntelligere rectè, vel docere potest vtiliter, malunt inuocare virginis matris auxilium, quàm
n Christum, aut Christi spiritum. Et in hæreseos suspitionem vocatur, qui mutire audet ad-
s hanc consuetudinem, quam vocant laudabilem. Atqui laudabilior erat veterum consuetu-
, iam obtinuerunt Origenes, Basilius, Chrysostomus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus,
ntinus, qui spiritum Christi identidem inuocant, virginis auxilium nusquam implorant.

Similis error habet complures monachos: qui sibi persuadent, Benedictum esse propiti-
donec gestent illius cucullam & pallium: quanquam non arbitror, eum virum vnquam ge-
tam laciniosam, magnoque emtam vestem: nec verentur illius iram, quòd in vita nihil habe-
um illo commune.

Francisci germanus est, qui vestem cineritiam, & cannabeum cingulum non abiicit: vitam
er, nihil pugnantius. De plerisque loquor: quamquam hic sermo per omnes ordinum, & pro-
onum formas circumferri potest.

Idem. Videmus, religiosos vel grauissima in Christum conuicia ferre citiùs, quàm Ponti-
leuissimo ioco aspergi. Atqui vitas hominum ita taxat, vt neminem omninò perstringat
inatim, quæso vtrùm is mordere videtur potiùs, an monere?

Epistola Erasmi ad Illustrissimum D. Fridericum, Saxoniæ Ducem, &c.

llustrissimo Principi Friderico, Duci Saxoniæ, sacri Imperii Electori. Erasmus Celsitudini tuæ
ddictissimus, salutem ac fœlicitatem. Illustrissime Princeps, tametsi mihi nunquam contigit,
rissimam Celsitudinem tuam intueri coràm, aut alloqui, quod ego sanè non in minima infœ-
atis meæ parte numero: tamen inflammatus omnium prædicatione, miro consensu, cùm exi-
s tuas dotes, vel summo dignas imperio, tum mirificum quendam animum erga bonas literas
rehendas, laudibus vehentium, atque in me quoque peculiariter & eximiè propensum, ausus
Cæsarum vitas per me recognitas, tuo dicare nomini: nihil aliud venans aut captans à subli-
ate tua, nisi vt et disciplinarum optimarum studia redderem commendatiora, alioq; pacto testa-
me tanti Principis vltroneo fauori, mutuo quodam amore respondere.

Porrò, quò minùs volumen ad te miserim è Basilea (nam illic opus excusum est) in causa
, quòd cùm iter esset ingens (id enim temporis agebas VVittembergæ) non dabatur certus quis-
, cui tutò committi posset. Mox verò visum est superuacaneum, mittere librum, qui nus-
m gentium non esset euulgatus. Libuit tamen interim, has ce literas velut exploratrices mit-
, quarum iudicio cognoscam, gratane fuerit nostra sedulitas, an secus. Si parùm fœliciter
t audacia, dabitur opera, vt quod hîc admissum est errore, aliâs sarciatur. Neque dubito,
singularis illa tua, & nulli non prædicata clementia, culpam eam facilè condonatura sit animo
lo certè, propensoque, cui, si iudicium defuit, studium non defuit demerendi magnitudinem
n.

Sin benè cessit, quod ausi sumus, non aliud officii præmium poscimus, nisi vt pergas fa-
melioribus literis, iam passim per nostram etiam Germaniam efflorescentibus, atque hanc
que laudis partem tuis asserere, quæ fortassis non minus dignitatis sit allatura vel patriæ, vel
ncipibus ipsis, quàm hactenus peperit bellicæ rei gloria. Ea fœlicitas nobis continget, si & Prin-

cipum benignitas fouebit optimarum literarum Profeſſores, ac iuuenum ingenia, quæ ſpem ...
vulgarem de ſe præbere videntur: & autoritas aduerſus μισομούσους iſtos, ac veteris inſcitiæ tyra...
nidem, omnia armorum vi pertinaciſsimè tuentes, ſit nobis præſidio.

Quid enim non moliuntur hoſtes deuoti bonorum ſtudiorum? quas non technas? quas n...
Sycophantias? quas non inſidias comminiſcuntur? quibus non cuniculis conantur obrepe...
quas non admouent machinas? quæ non tela in nos torquent letali veneno tincta? quæ conſpi...
tio, quàm arctum inter iſtos fœdus ad profligandas literas? quas quia non didicerunt, pudet ...
diſcere, cùm minore penè opera diſcere potuerint, quàm impugnant. Quàm hîc concordes ſu...
qui nuſquam conſentiunt, niſi ad lædendum? quàm hîc habent ingenium, ad meliora ſtupid...
quàm hîc vigilant, ad bene merendum oſcitabundi?

Prodière nuper lucubrationes aliquot Martini Lutheri, ſimulque rumor allatus eſt, hom...
nem ſupra modum grauari authoritate reuerendiſsimi Cardinalis Sancti Sixti, qui apud Sue...
Romani Pontificis agit Legatum. Vt hîc protinus exilierunt? vt geſtierunt? vt gauiſi ſunt? occ...
onem, vt ipſis viſum eſt, maximè opportunam eſſe datam, lædendi bonas literas. Nam, iux...
Græcorum prouerbium: Improbis præter occaſionem nihil deeſt, quæ videlicet nocendi facultate...
præbeat iis, quibus adeſt perpetua nocendi voluntas. Continuò ſacræ apud populum concion...
ſcholæ, conciliabula, conuiuia nihil aliud crepabant, quàm hæreſes & Antichriſtos. Atque hu...
tam odioſo negocio, præſertim apud mulierculas & indoctam plebeculam, miſcuerunt homi...
callidi, trium linguarum, eloquentiæ, politiorisque literaturæ mentionem, quaſi aut Lutherus ...
præſidiis fideret, aut ex hiſce fontibus hæreſes naſcerentur.

Hæc impudentia plus quàm Sycophantica, cùm optimis quibuſque diſpliceret, tamen ...
bellum inuentum probabatur quibusdã, qui ſe Theologiæ anteſignanos, & Chriſtianæ religio...
columnas exiſtimant. Et vide, quàm ſtudio cæci noſtris blandimur vitiis, atrocem contumeli...
imò facinus hæreſi proximum ducimus, ſi quis Theologum Rabulam, quales ſunt non pauci, p...
Theologo ματαιόλογον nominet. Ipſi nobis ignoſcimus, cùm apud frequentem populum vocem...
hæreticum & Antichriſtum, cuicunque ſuccenſemus.

Lutherus mihi tam ignotus eſt, quàm cui ignotiſsimus, vt ſuſpectus eſſe non queam, quaſi ...
ueam amico. Huius lucubrationes nec tueri meum eſt, nec improbare, vt quas hactenus non ...
gerim, niſi carptim. Certè vitam hominis nemo, qui nouit, non probat, quæ cùm longiſsimè ...
ſit ab omni ſuſpitione auaritiæ atque ambitionis, & morum innocentia vel apud Ethnicos fa...
rem inuenit.

Quàm non congruit manſuetudini Theologicæ, protinus, ac ne perlecto quidem libro, t...
immaniter debacchari in nomen ac famam probi viri, idq; apud imperitam plebeculam, quæ pr...
ſus caret iudicio? Præſertim cùm ille diſputanda propoſuerit, cùm omnium iudicio ſeſe ſubm...
rit, quorum non oportuit. Nemo monuit, nemo docuit, nemo reiicit. Tantùm vociferan...
hæreticum, ſeditioſis clamoribus ad lapides prouocant. Dicas, eos ſitire ſanguinem human...
non ſalutem animarum.

Quò inuiſius eſt hæreſeos nomen auribus Chriſtianis, hoc minùs committendum eſt, vt te...
rè in quenquam impingatur. Non ſtatim quiuis error hæreſis eſt. Neque protinus hæreticum ...
quidquid huic aut illi diſplicet. Neque ſemper fidei negocium agunt, qui prætexunt huiuſm...
ſplendidos titulos. Imò, plerique ſuum agunt negocium, vel quæſtui ſuo conſulentes, vel ty...
nidi. Quin præcipiti lædendi ſtudio ſæpe criminantur in alio, quod ipſi domi probant.

Denique, cùm tot ſint veteres ac neoterici Scriptores, nec horum quiſquã adhuc repertus ...
in cuius libris non fateantur ineſſe periculoſos errores: cur reliquos taciti placatiq; legimus, i...
num aut alterum tam atrociter ſæuimus? Si veritati patrocinamur, cur non ex æquo offendit, ...
cunque reperitur, quod veritati repugnat? Sanctiſsima res eſt, fidei religioniſq; ſinceritatem tu...
ſed ſceleratiſsima res eſt, prætextu defendendæ fidei, noſtris ſeruire cupiditatibus.

Si quicquid in Scholis receptum eſt, oraculum haberi volunt, cur inter ſe Scholæ diſſenti...
cur ſcholaſtici Doctores inter ſe pugnant ac digladiantur? Imò, cur in eadem Sorbona Theolo...
à Theologo diſſentit? Imò, perpaucos reperias, qui conſentiant, niſi conſpirârint. Ad hæc non ...
rò deprehenduntur damnare in recentium libris, quod in Auguſtino aut Gerſone non damna...
quaſi veritas cum autore mutetur. Eos quibus fauent, ſic legunt, vt omnia torquentes, nil non ex...
ſent: quibus infenſi ſunt, ſic legunt, vt nihil non calumnientur.

Optima Chriſtianiſmi pars eſt, vita Chriſto digna. Quæ ſi bona ſuppetit, non debet eſſe fa...
hæreſeos ſuſpitio. Nunc quidam noua comminiſcuntur fundamenta, ſic enim vocant, hoc eſt, ...
uas leges condunt, per quas docent, hæreticum eſſe, quidquid non placet. Quiſquis alterum ...
reſeos accuſat, ipſe præſtare debet mores Chriſtiano dignos, charitatem in admonendo, lenita...
in corripiendo, candorem in iudicando, lenitudinem in pronunciando. Cùm nemo noſtrûm ...
reat erratis, cur alienos lapſus tam inclementer inſectamur? cur malumus vincere, quàm med...
cur opprimere, quàm docere? At ille, qui ſolus omnium omni caruit errore, non comminuit ...
culum confractum, nec extinguit linum fumigans.

Auguſtinus de Donatiſtis plus quàm hæreticis agens, non vult, eos cogi, ſed tantùm doceri. ...
ab horum ceruicibus magiſtratuum gladios depellit, quorum ſicis ipſe quotidie impetebatur. N...
quorum proprium munus eſt docere, cogere malumus, quia facilius.

Hæc, illustrissime Dux, eò scribo liberiùs, quò minùs ad me pertinet causa Lutherana: cæte- ...t tuæ Celsitudinis est, Christianam religionem pietate tua protegere, ita prudentiæ est, non ...ittere, vt quisquam innocens, te iustitiæ præside, sub prætextu pietatis aliquorum impietati ...ur. Vult idem Leo Pontifex, cui nihil magis est cordi, quàm vt tuta sit innocentia. Pater vocari ...t, nec amat eos, qui sub ipsius vmbra tyrannidem exercent, neque quisquam magis paret ani- ...ontificis, quàm is, qui quod æquissimum est, exequitur: quid istic de Luthero sentiant, nescio. ...hic video, libros ipsius ab optimis quibusque cupidissimè legi, quanquam mihi nondum va- ...uoluere. Bene valeat eadem tua Celsitudo, quam nobis diu incolumem, fœlicem, florentem- ...uet Christus optimus maximus.

Notandum hic est, Saxonem sæpius deliberasse de dimittendo seu eiiciendo, quòd à Pontifice ...atus esset, Luthero: sed vacillantem ab hoc consilio, istâ Erasmi epistolâ, ne scilicet innocen- ...npiis dederet, fuisse retractum.

Principis Electoris Saxoniæ, Ducis Friderici Responsio ad Erasmum Roterodamum.

...ei gratia Fridericus Dux Saxoniæ, sacri Romani Imperii Archimarscallus, Princeps, Elector, ...x Vicarius, Landgrauius Thuringiæ, & Marchio Misniæ S. P. Quamuis non dubitemus, E- ...e eruditissime, te ex literis nostris, Iodoco Ionæ ad te nuper proficiscenti datis, planè cognitu- ...tuam erga nos singularem istam beneuolentiam, vt alioquin, ita in dedicatione Suetonii, & ali- ...historicorum illustrem, nobis esse gratissimam: respondendum tamen tuis existimauimus ad ...ntuerpia XVIII. Calend. Maias scriptis, cùm ob alia non pauca, tum quòd eruditissimè simul, ...gantissimè tuam erga nos synceram & veram Christi eruditionem, & erga Euangelicam veri- ...n studium & amorem pientissimum iam pridem nobis exploratum fecerunt perspectiorem.

Est, vt scribis, mira osorum melioris doctrinæ conspiratio in id solùm idonea, vt bonis, piis, & ...è literatis noceat.

Non damnari ab eruditis causam Lutheranam, & D. Martini lucubrationes ab optimis qui- ...istic cupidissimè legi, lætamur: eoq; magis, quòd pleriq; bonorum & eruditorum in nostris ...; Regionibus & Principatibus, nedum externis, hominis tam vitam & mores, quàm erudition... ...n miro consensu laudant. Quòd enim hactenus in Saxonibus nostris degit, non tam homini, ...n causæ dedimus, nihil minùs vnquam conati, quàm vt dignos præmiis pœna premeret. Ne- ...Deo omnipotente iuuante, committemus, vt nostrâ culpâ innocens quispiam suæ quærenti- ...mpietati dedatur.

Ad hæc, Deo autore, bonis literis & rectis studiis, & eorum tam Professoribus, quàm studio- ...n minùs in posterum fauebimus, quàm hactenus fauimus. Id quod, pro præcipua nostra erga ...atia, latere te noluimus in præsentiarum. Bene vale doctissime Erasme. Ex Arce nostra Gri- ...asi, pridie Idus Maias, anno M. D. XIX.

Idem. Inter eruditos iureconsulti sibi vel primum vendicant locum, neq; quisquam alius ...è sibi placet, dum Sisyphi saxum assiduè voluunt, ac sexcentas leges eodem spiritu contexunt, ...l refert, quàm ad rem pertinentes, dumq; glossematis glossemata, opiniones opinionibus cu- ...antes, efficiunt, vt studium illud omnium difficilimum esse videatur. Quicquid enim labo- ...m, idem protinus & præclarum existimant.

Idem Adagiorum Chiliade 1. cent. 9. parœm. 12. Non datur baptismus, h. e. non licet fi- ...Christianum, nisi numeres. Non comprobant matrimonium, nisi numeres. Non audiunt pœ- ...ntium commissa, nisi sperent præmium. Vix procul mota manu benedicunt, nisi dederis. Non ...secrant sacrum aut calicem, nisi data mercede. Denique non impertiunt corpus Christi, nisi ...meres. Vt non dicam, quanta messis colligatur ex litibus, & dispensationibus, & indulgentiis, ...nferendis sacerdotiis, confirmandis Episcopis, & Abbatibus. Sed quid apud illos gratuitum ...apud quos emitur sepultura etiam in alieno solo? Non psallunt etiam gratis, non orant gratis, ...imponunt nomen gratis, &c.

Ibidem Chil. 3. cent. 7. Adagio, Scarabeus Aquilam quærit. Primùm in hoc Aquilæ præ- ...etiam Scarabeus, quòd senectam quotannis exuit, ac subinde repubescit. Iam hoc ipsum tanti ...vt existimem, Romanos etiam Pontifices, quum eis liceat rectà in cœlum immigrare, (quippe ...is clauem gerant) tamen vbi peruentum est ad inamabilem illam senectutem, quæ voluptati- ...omnibus se abdicat, malle cum scarabeis cristâ abiicere, quàm pro triplici corona septempli- ...n accipere. Risit igitur Erasmus Papam cum aliis multis, etiam ante Lutherum. Nam adagia ...ta fuerunt circa annum D. 1500. Lutherus autem circa annum 1516. Papatum modò impu- ...are cœpit.

Idem in Colloq. Peregrinatio religionis ergò. Menedemus. Quid isthuc ornatus est? ob- ...s conchis, imbricatis, stanneis, ac plumbeis imaginibus, oppletus vndique culmeis, or-

Anno

natus torquibus; brachium habet oua ſerpentum. Ogygius. Viſi diuum Iacobum Compoſtellanu
& hinc reuerſus, Virginem Parathalaſsiam apud Anglos percelebrem: quin potiùs hanc reuiſi, na
ante annos tres inuiſeram. Men. Animi gratia, vt opinor. Og. Imò religionis cauſa. Men. Iſtam op
nor religionem docuerunt te Græcæ literæ. Og. Mater vxoris voto ſe obſtrinxerat, vt, ſi filia pep
riſſet maſculum vitalem, ego Diuo Iacobo præſens præſenti ſalutem dicerem, & gratias agerem
Men. Salutaſti Diuum tuo duntaxat & ſocrus nomine? Og. Imò totius familiæ verbis. Men. Equi
dem arbitror, nihilominùs ſalutis futurum fuiſſe ſatis familiæ, etiamſi Iacobum inſalutatum re
quiſſes. Sed obſecro, quid reſpondit agenti gratias? Og. Nihil, ſed offerenti munus viſus eſt arride
re, & capite leuiter annuere, ſimulque porrexit hoc imbricatum putamen. Men. Cur iſta potiùs do
nat, quàm alia? Og. Quoniam his abundat, ſuggerente vicino mari. Men. O benignum diuum
qui & obſtetricatur parturientibus, & operam dat hoſpitibus. Verùm quódnam nouum iſthuc vo
uendi genus, vt ocioſus aliis laborem imponat aliquis? Si tu te voto aſtringeres, vt ſi quod agere
feliciter cederet, ego ieiunarem bis in hebdomade, an credis, me facturum quod vouiſſes? Og. N
credo, etiamſi tu ipſe tuo nomine vouiſſes. Nam tibi Diuis os oblinire ludus eſt. At ſocrus eſt, m
gerendus erat: noſti mulierum affectus, & mea quoque referebat. Men. Si non præſtitiſſes votum
quid erat periculi? Og. Non poterat me Diuus vocare in ius, fateor: ſed poterat in poſterum e
ſurdus ad vota mea, aut tacitus aliquid calamitatis immittere in meam familiam. Noſti principu
mores. Men. Dic mihi, quid valet agitque vir optimus Iacobus? Og. Multò frigidiùs ſolito. Me
Quid eſt in cauſa? ſenium? Og. Nugator: ſcis, Diuos non ſeneſcere. Verùm hæc noua perſuaſio
quæ latè per orbem diuagatur, facit, vt infrequentiùs ſalutetur ſolito: & ſi qui veniunt, ſalutan
tantùm, nihil, aut quàm minimum donant, dictitantes, eam pecuniam rectiùs collocari in egeno
Men. Impia (ironia eſt) perſuaſio. Og. Itaque tantus Apoſtolus, qui ſolebat totus gemis & auro ful
gere, nunc ſtat ligneus, vix ſeuaceam habens candelam. Men. Si verum eſt, quod audio, periculum
eſt, ne reliquis Diuis idem veniat vſu. Og. Imò circumfertur epiſtola, quam hac de re ſcripſit ip
Virgo Maria. Men. Quæ Maria? Og. Quæ cognomen habet à lapide. Men. Apud Rauracos, ni fal
lor. Og. Ea eſt. Men. Lapideam igitur Diuam mihi narras. Sed cui ſcripſit? Og. Nomen ipſa indica
epiſtola. Men. Per quem miſſa eſt? Og. Haud dubiè, quin per Angelum, qui poſuerat ſcriptam i
ſuggeſto, vnde concionabatur is, ad quem ſcripta eſt. Et ne quid fraudis ſuſpiceris, videbis epiſto
lam αὐτόγραφον. Men. Itáne agnoſcis manum Angeli, qui eſt virgini ab epiſtolis? Og. Quidni
Men. Quo tandem argumento? Og. Legi Epitaphium Bedæ, quod ab angelo inſculptum eſt: ele
mentorum figuræ per omnia congruunt. Legi & Syngrapha Diuo Ægidio miſſam: congruunt. An
non hæc ſatis arguunt rem? Men. Fáſne eſt inſpicere? Og. Fas, ſi deieres, te taciturum. Men. Oh la
pidi dixeris. Og. Iam ſunt & lapides hoc nomine infames, quòd nihil celent. Men. Muto igitu
dixeris, ſi lapidi parùm fidis. Og. Hac lege recitabo, tu fac, vtramq; arrigas aurem. Men. Arrexi.

Og. Maria mater Ieſu Glaucopluto S. D. Quòd Lutherum ſequutus ſtrenuè ſuades, ſupe
uacaneum eſſe inuocare Diuos, à me quidem iſto nomine bonam magnamque iniſti gratiam, ſcito
Nam antehac tantùm non enecabar improbis mortalium opplorationibus. Ab vna poſtulaban
tur omnia, quaſi filius meus ſemper infans eſſet, quia talis fingitur, pingiturque in ſinu meo, vt e
nutu matris adhuc pendeat, neque quicquam auſit negare petenti, videlicet metuens, ne ſi qui
neget petenti, ego viciſsim ipſi negem mammam ſitienti. Et nonnunquam ea petunt à virgine, qua
verecundus iuuenis vix auderet petere à Lena, quæque me pudet literis committere. Interim nego-
tiator lucri cauſa nauigaturus in Hiſpaniam, committit mihi pudicitiam ſuæ concubinæ. Et vir-
go Deo ſacra, abiecto velo fugam adornans, deponit apud me famam integritatis ſuæ, quam ipſa
tendit proſtituere. Occlamat mihi miles impius, & ad lanienam conductus: Beata virgo da præ-
dam opimam. Occlamat aleator: Faue Diua, pars lucri tibi decidetur. Et ſi parùm faueat alea, me
conuitiis lacerant, maleq; precantur, quæ non adfuerim ſceleri. Occlamat, quæ quæſtui turpi ſeme
exponit: Da prouentum vberem. Si quid negem, illicò reclamat: Ergóne ſis mater miſericordiæ?
Aliorum vota non tam impia ſunt, quàm inepta. Clamat innupta, Maria, da mihi formoſum ac
diuitem ſponſum. Clamat nupta, da mihi bellos catulos. Clamat grauida, da mihi facilem partum
Clamat anus, da mihi diu viuere ſine tuſsi ſitiq;. Clamat ſenex delirus, da repubeſcere. Clamat Phi-
loſophus, da nodos inſolubiles nectere. Clamat Sacerdos, da ſacerdotium opimum. Clamat Epi-
ſcopus, ſerua meam Eccleſiam. Clamat nauta, da proſperos curſus. Clamat præfectus, oſtende mi-
hi filium tuum, antequàm moriar. Clamat aulicus, da verè confiteri in mortis articulo. Clamat ru-
ſticus, da tempeſtiuam pluuiam. Clamat ruſtica, ſerua gregem & armentum incolume. Si quid re-
nuo, illicò ſum crudelis. Si relego ad filium, audio: vult ille, quicquid tu vis. Itáne ego ſola, & mu-
lier & virgo dabo operam nauigantibus, belligerantibus, negotiantibus, ludentibus aleam, nu
bentibus, parturientibus, ſatrapis, regibus, & agricolis? Atqui, quod dixi, minimum eſt præ his
quæ patior. Sed his negotiis nunc multò minùs grauor, quo quidem nomine tibi gratias agerem
maximas, niſi commodum hoc incommodum maius ſecum traheret: plus eſt ocii, ſed minus e
honorum, minus eſt opum. Antè ſalutabar regina cœlorum, domina mundi: nunc vix à pauci
audio, Aue Maria. Antè veſtiebar gemmis & auro, abundabam mutatoriis, deferebantur aurea gem
meaq; donaria: nunc vix tegor dimidiato pallio, eoq; corroſo à muribus. Prouentus autē annui vi
tantum eſt, vt alam miſerum æditum, qui accendat lucernulam, aut candelam ſeuaceam. Atqu
hæc tamen poterant ferri, ni maiora etiam moliri diceris. Huc tendis, vt aiunt, vt quicquid vi

quam

est diuorum, exigas ex ædibus sacris. Etiam atq; etiam vide, quid agas. Non deest aliis diuis, iam vlciscantur iniuriam. Eiectus è templo Petrus, potest tibi vicissim occludere regni cœlestis i. Paulus habet gladium. Bartholomæus cultro armatus est. Guilhelmus sub pallio monachi armatus est, non sine graui lancea. Quid autem agas cum Georgio, & equite & cataphracto, simul & gladio formidabili? Nec inermis est Antonius, habet sacrum ignem. Sunt item & cæ- ia vel arma vel mala, quæ quibus volunt immittunt. Me verò quantumuis inermem, non ta- iicies, nisi simul eiecto filio, quem vlnis teneo. Ab hoc non patiar me diuelli: aut hunc vnà n extrudes, aut vtrumq; relinques, nisi mauis habere templum sine Christo. Hæc te scire vo- cogita, quid mihi respondendum censeas. Nam mihi planè res cordi est. Ex æde nostra lapi- lend. Aug. anno filii mei passi 1504.

Virgo Lapidea mea manu subscripsi.

Mened. Minax profectò ac formidabilis epistola. Cauebit opinor Glaucoplutus. Og. Si sa- len. Quamobrem non eadem de re scripsit huic optimus ille Iacobus? Og. Nescio, nisi quòd is abest, & his temporibus intercipiuntur omnes epistolæ. Men. Sed quis Deus te redegit in am? Og. Ventus illuc inuitabat mirè secundus, atque id propemodum eram pollicitus Diuæ halassiæ, me post biennium ipsam reuisurum. Men. Quid petiturus ab illa? Og. Nihil noui, a vulgaria, familiam incolumem, rem vberiorem, longæuam lætamque vitam in hoc seculo, ennem felicitatem in futuro. Men. Non poterat eadem præstare virgo mater apud nos? Ha- ituerpiæ templum longè augustius, quàm in Parathalasso. Og. Haud nego posse, verùm aliis is alia largitur, siue sic visum est animo illius, siue vt est benigna, semet in hoc nostris affecti- ccommodat. Men. De Iacobo frequenter audiui: sed obsecro te, describe mihi regnum istius halassiæ. Og. Equidem expediam, quàm potero, paucissimis. Celeberrimum nomen est per rsam Angliam, nec temerè reperias in ea insula, qui speret, res suas fore saluas, quin illam quo- s aliquo munusculo, pro facultatum modulo, salutârit. Men. Vbi habet? Og. Ad extremum æ finem, inter occidentem & septentrionem, haud procul à mari, passuum ferè tribus milli- Vicus est vix alia re victitans, quàm commeantium frequentia. Collegium est Canonicorum, ibus à Latinis regulæ cognomen additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos res appellant. Men. Amphibios mihi narras, quod genus est fiber. Og. Imò & Crocodilus. missis cauillis, tribus verbis expediam, quod vis. In odiosis canonici sunt, in fauorabilibus ichi. Men. Adhuc mihi quidem ænigma refers. Og. Quin addam apodixin mathematicam. m. Pontifex fulmine feriat omnes monachos, tum canonici fuerint, non monachi: si idem ittat omnibus monachis vxorem ducere, tum fuerint monachi. Men. O nouos fauores, vti- abducant & meam. Og. Sed vt ad rem: Collegiũ hoc vix habet alios prouentus, quàm ex libe- te Virginis: nam maiora quidem donaria seruantur. Cæterùm, si quid est nummorum, aut ris precii, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi priorem vocant. Men. Probæ vitæ? Non illaudatæ, pietate ditiores, quàm annuo censu. Templum est nitidum & elegans, verùm in n habitat virgo, sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum, vt dextra sit fi- Men. Dextra? Quò igitur spectat filius? Og. Benè mones. Cùm occidentem spectat, dextram matrem: vbi se vertit ad Solis exortum, sinistra est. Nec hîc tamen habitat, nondum enim cium est absolutum, & locus est vndiq; perflabilis, patentibus ostiis, patentibus fenestris, & in inquo est Oceanus ventorum pater. Men. Durum: vbi igitur habet illa? Og. In eo templo, l inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum, ad vtrumq; latus ngustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum: nec ferè nisi ex cereis, fragrat naribus gratissimus. Men. Hæc omnia congruunt religioni. Og. Imò si introspicias, Menede- dicas, Diuorum esse sedem, adeò gemmis, auro, argentoque nitent omnia. Men. Accendis a- um, vt eò me conferam. Og. Haud pœnituerit itineris. Men. Nihil est illic olei sacri? Og. In- oleum istud non resudat, nisi è sepulchris Diuorum, velut Andreæ & Catharinæ. Maria sepulta est. Men. Erraui, fateor, sed absolue fabulam. Og. Quò latiùs sese spargat religio, alia aliis locis nduntur. Men. Et fortassis, vt vberior sit largitio, iuxta illud:

Fit citò per multas præda petita manus.

Ogygius. Et nusquam non præstò sunt mystagogi. Menedemus. Ex Canonicis? Ogygius. naquam, illi non adhibentur, ne per occasionem religionis alienentur à religione, ac dum ob- ant virginem, parùm ipsi consulant suæ virginitati. Tantùm in intimo sacello, quod dixi con- e diuæ Virginis, adstat altari canonicus quidam. Menedemus. In quem vsum? Ogygius. Vt piat seruetque, quod datur. Menedemus. An dant, qui nolint? Ogygius. Minimè, sed nonnul- pius quidam pudor huc adigit, vt dent, adstante quopiam, non daturi, si testis abesset, aut lar- dant aliquantò, quàm erant daturi. Men. Affectum humanum dicis, & mihi non inexpertum. Imò verò sunt quidam adeò dediti sanctissimæ Virgini, vt dum simulant, sese munus imponere ri, mira dexteritate suffurentur quod alius posuerat. Men. Fac, nullum adstare, annón in tales ò fulminaret Virgo? Og. Quî magis id faceret Virgo, quã ipse pater æthereus, quẽ non verentur lare suis ornamentis, vel perfosso templi pariete? Men. Non satis mih constat, vtrũ magis debeã nirari, illorũne impiã confidentiã, an Dei lenitatẽ. Og. Ad latus itaq; septentrionale porta quæ- est, non tẽpli, ne quid erres, sed septi, quo tota clauditur area templo adiacens. Ea ostiolum habet

perpusillum, quale videmus in valuis nobilium, vt qui velit ingredi, primùm tibiam periculo
ponere cogatur, deinde caput etiam submittat. Men. Profectò tutum non fuerit ad hostem ingr
per tale ostiolum. Og. Rectè coniectas. Narrabat mystagogus, olim virum equestris ordinis, eq
insidentem, per hoc ostium elapsum è manibus inimici, qui iam fugienti imminebat. Ibi m
desperans sui, subita cogitatione salutem suam commendauit Diuæ Virgini, quæ erat in proxi
Nam ad huius aram fugere decreuerat, si valua patuisset. Et ecce rem inauditam, subitò tot
ques erat intra septa templi, altero frustra foris insaniente. Men. Et faciebat tam admirandæ r
rationis fidem? Og. Maximè. Men. Id quidem non admodum facilè apud te hominem philo
phum. Og. Ostendebat in ostio laminam cupream clauis affixam, quæ habebat imaginem eq
seruati, eoque cultu, quo tum Anglica gens vtebatur, quem & in vetustioribus picturis videm
quæ si non mentiuntur, frigebant id ætatis tonsores, & qui pannos tingunt ac texunt. Men.
sic? Og. Quia barbatus erat non aliter quàm capræ, & vniuersa vestis nullam habebat rugam, a
oque non erat maior corpore, vt strictu corpus ipsum redderet angustius. Erat & altera lam
cellæ figuram ac magnitudinem referens. Mene. Iam dubitare fas non erat. Og. Subter ostiol
erat cratis ferrea, quæ peditem tantùm transmitteret. Non conueniebat, vt equus pòst eum ca
ret locum, quem prior eques virgini consecrasset. Mene. Et meritò. Og. Hinc ad orientem est sa
lum prodigiis plenum, eò me confero. Excipit alius mystagogus. Illic orauimus paulisper. M
exhibetur nobis articulus humani digiti, è tribus maximi: exosculor, deinde rogo, cuius sin
liquiæ? Ait, sancti Petri. Num Apostoli, inquam? Aiebat. Deinde contemplans magnitudi
articuli, qui gigantis videri potuerat, oportuit, inquam, Petrum fuisse virum prægrandi corp
Ad hanc vocem è comitibus quidam in cachinnum solutus est, id certè molestè tuli. Nam si is
isset, æditus nos nihil celasset reliquorum. Eum tamen vtcunque placauimus, datis aliquot dr
mis. Ante ædiculam erat tectum, quod aiebat hyberno tempore, cùm nix obtexisset omnia, e
bitò fuisse delatum è longinquo.

Sub eo tecto putei duo ad summum pleni, fontis venam aiunt esse sacram diuæ Vir
liquor est mirè frigidus, efficax medicando capitis & stomachi doloribus. Mene. Si frigida
detur doloribus capitis & stomachi, posthac & oleum extinguet incendium. Og. Miraculum
dis, ô bone, alioqui quid esset miraculi, si frigida sedaret sitim? Men. Et ista sanè est vna pars fa
læ. Og. Affirmabant, eum fontem de repentè prosiliisse è terra, iussu sanctissimæ Virginis.
cuncta diligenter circumspiciens, rogabam, quot essent anni, quòd ea domuncula fuisset eò de
tata, dixit, aliquot secula. Alioqui parietes, inquam, non præ se ferunt aliquid vetustatis. No
pugnabat. Ne columnæ quidem hæ ligneæ. Non negabat, esse nuper positas, & res ipsa loqu
tur. Deinde hæc, inquam, tecti culmea arundineaque materia videtur esse recentior. Assenti
tur. Ac ne trabes quidem hæ, inquam, transuersæ, nec ipsa tigna, quæ culmos sustinent, vide
ante multos annos posita. Annuebat. Atqui cùm iam nulla casæ pars superesset, vnde igitur
stat, inquam, hanc esse casulam illam è longinquo delatam? Men. Obsecro, quomodo sese ab
nodo expediebat æditus? Og. Scilicet incontanter ille ostendit nobis peruetustam vrsi peller
gnis affixam, ac propemodum irrisit nostram tarditatem, qui ad tam manifestum argumen
non haberemus oculos. Itaque persuasi, & tarditatis culpam deprecati, vertimus nos ad cœ
lac beatæ Virginis. Men. O matrem filii simillimam: ille nobis tantum sanguinis sui reliquit in
ris, hæc tantum lactis, quantum vix credibile est esse posse vni mulieri vniparæ, etiamsi nihi
bibisset infans.

Og. Idem causantur de cruce Domini, quæ priuatim ac publicè tot locis ostenditur,
fragmenta conferantur in vnum, nauis onerariæ iustum onus videri possint, & tamen totam
cem suam baiulauit Dominus. Men. Annón tibi quoque mirum videtur? Og. Nouum fo
dici possit, mirum nequaquam, cùm Dominus, qui hæc auget pro suo arbitrio, sit omnipo
Men. Piè tu quidem interpretaris: at ego vereor, ne multa talia fingantur ad quæstum. Og.
arbitror, Deum passurum, si quis ipsum ad istum irrideat modum. Men. Imò, cùm à sacrilegis
liatur & mater, & filius, & pater, & spiritus, ne tantulum quidem sese commouent interd
vt vel nutu vel crepitu deterreant scelestos. Tanta est numinis lenitas. Ogygius. Sic est, sed
reliqua. Id lac seruatur in altari summo, in cuius medio Christus, ad dextram mater, honoris gr
Lac enim matrem repræsentat. Men. Conspicuum est igitur? Og. Videlicet, inclusum crystallo. M
Liquidum igitur? Og. Quid liquidum mihi narras, cùm fusum sit ante annos mille quingen
Concretum est, dicas cretam tritam, alboque oui temperatam. Men. Quin igitur nudum ostent
Og. Ne contaminetur virorum osculis lac virgineum. Men. Probè dicis. Nam sunt, opinor,
os admoueant nec purum, nec virgineum. Og. Vbi nos videt mystagogus, accurrit, lineam ve
induit, sacram stolam addidit ceruici, procubuit religiosè, & adorauit, mox nobis lac sacrosan
osculandum porrexit. Hìc in extremo altaris gradu religiosè procubuimus & ipsi, Christoque
mùm salutato, virginẽ oratiuncula tali, quam in hoc ipsum parârã, appellauimus: Virgo pa
quæ tuis virgineis vberibus lactare meruisti cæli terræq; Dominum, filium tuum Iesum, optam
vt illius sanguine purificati proficiamus & nos ad felicem illam infantiam columbinæ sim
citatis, quæ nescia malitiæ, fraudis, ac doli, lac Euangelicæ doctrinæ concupiscit assiduè, do
proficiat in virum perfectum, in mensuram plenitudinis Christi, cuius felici consortio frueris i
ternum, cum patre & spiritu sancto. Amen.

Men.

Men. Pia sanè deprecatio. Quid illa? Og. Visus est vterque annuere, nisi me fallebant
li. Nam subsilire videbatur sacrum lac, & candidior aliquanto affulgebat Eucharistia.
Interim mystagogus ad nos accessit, tacitus quidem, sed tabellam porrigens, qualem
d Germanos offerunt, qui in pontibus teloa exigunt. Men. Equidem sæpenumerò malè pre-
is sum illis petacibus tabellis, cùm per Germaniam iter facerem. Og. Decimus drachmas ab-
t, quas ille obtulit virgini. Mox per interpretem eius linguæ pulchrè peritum, & iuuenem
ndæ cuiusdam eloquentiæ, (nomen erat, ni fallor, Robertus Aldrisius) percontatus sum, quàm
ui, ciuilissimè, quibus argumentis cognitum haberet, hoc esse lac virginis. Id ego sanè pio stu-
scire cupiebam, quò possem impiis quibusdam hæc omnia ridere solitis os obturare.

Primùm mystagogus obducta fronte obticuit: iussi, vt interpres instaret, sed blandiùs
m. Ille verò blandissimè, adeò, vt, si matrem ipsam nuper puerperam talibus verbis appellas-
non fuerit ægrè latura. At mystagogus tanquam afflatus numine quopiam, nos intuens ocu-
stupentibus, ac velut horrore vocem blasphemam execrantibus, quid opus, inquit, ista per-
tari, cùm habeatis tabulam authenticam? Et omninò videbatur nos vt hæreticos electurus,
drachmæ deliniissent hominis ferociam. Menedemus. Quid vos interim? Ogygius. Nos quid
es? Non aliter, quàm fuste icti, aut fulmine tacti, nosmet illic subduximus, suppliciter auda-
veniam comprecati. Sic enim conuenit in rebus sacris. Inde proficiscimur ad ædiculam, hospi-
n diuæ virginis.
Huc euntibus aperit sese quidam hierophanta ex illis minoribus, nosque veluti noscitans
etur: aliquantulum progressis occurrit alius itidem contemplans nos: pòst etiam tertius.
nedemus. Fortasse cupiebant te pingere. Ogygius. At ego longè diuersum suspicabar. Menede-
. Quid isthuc? Ogygius. Sacrilegum quempiã suppilasse nonnihil ex mundo sacræ Virginis, &
ne suspicionem intentam esse. Itaque sacellum ingressus, tali precatiuncula saluto matrem vir-
em:
O sola fœminarum omnium mater & virgo, mater felicissima, virgo purissima, nunc te
am impuri visimus, salutamus, donariolis nostris vtcunque colimus, vtinam donet nobis fili-
us, vt sanctissimos tuos mores imitantes, mereamur & nos per Spiritus sancti gratiam spiri-
ter Dominum Iesum intimis animi visceribus concipere, semelq; conceptum nunquam amit-
. Amen.
Simulque exosculatus aram, deposui drachmas aliquot & abii. Men. Quid hîc virgo?
lóne nutu dedit signum auditæ precatiunculæ? Og. Lumen, vt dixi, erat ambiguum, & illa
at in tenebris ad dextrum latus altaris. Postremò me sic deiecerat oratio prioris mystagogi, vt
auderem oculos attollere. Men. Istius igitur profectionis non erat admodum lætus exitus.
ygius. Imò multò lætissimus. Menedemus. Reddidisti animum: nam mihi quoq; cor in genua
derat, vt tuus loquitur Homerus.
Og. A prandio repetimus templum. Men. Audebas, suspectus sacrilegii? Og. Fortassis,
ipse mihi suspectus non eram. Nescit pauorem mens sibi benè conscia. Trahebat me tabulæ
ndæ cupiditas, ad quam mystagogus nos relegârat. Eam diu quæsitam tandem inuenimus,
m in alto defixam, vt non à quibuslibet oculis legi posset. Mihi tales sunt oculi, vt nec lynceus
possim, nec omninò lusciosus. Itaque legentem Aldrisium oculis obiter assectatus sum, nec il-
tis fidens in re tanta. Men. Excussa est omnis dubitatio? Og. Puduit me mei, qui subdubitasse,
ò res tota illic ponebatur ob oculos, nomen, locus, res, vt erat ordine gesta: breuiter, nihil o-
ssum.
Dictus est Guilhelmus Lutetiæ natus, vir pius cùm aliàs, tum præcipuè religiosus in con-
rendis toto orbe diuorum reliquiis. Is peragratis regionibus plurimis, monasteriis, ac templis
dique lustratis, tandem peruenit Constantinopolim. Nam huius Guilhelmi frater illic agebat
scopum. Is iam adornantem reditum admonuit, esse virginem quandam Deo dicatam, quæ lac
beret Virginis matris: abundè felicem futurum, si vel precariò, vel precio, vel arte portionem a-
uam possit nancisci. Nam cæteras reliquias omnes, quas hactenus collegerat, nihil esse ad tam
rum lac. Ibi Guilhelmus non conquieuit, donec exorat dimidium eius lactis. Eo thesauro plus
àm Crœsus sibi videbatur. Men. Quidni, & quidem præter spem? Og. Rectà domum properat,
tinere morbus occupat. Men. Vt nihil est in rebus humanis nec diu, nec vndiquaq; felix.
Og. Vbi vidit periculum, accersit clàm Gallum, fidissimum eius peregrinationis comitem,
religiosè stipulatur silentium, committit illi lac ea lege, vt, si incolumis domum redeat, deponat
m thesaurum in ara Diuæ Virginis, quæ colitur Lutetiæ in augusto templo, vtrinq; Sequanam
terlabentem intuens: & amnis ipse videtur honoris gratia decedere numini virginis.
Vt rem in pauca conferam, sepultus est Guilhelmus, alter properat, & hunc morbus corripit.
desperans sui, tradidit Anglo comiti lac, sed multis obtestationibus adstricto, vt faceret quod fu-
at ipse facturus. Moritur hic, recipit ille, & in aram deponit lac, canonicis eius loci præsentibus,
i tum temporis adhuc dicebantur regulares, quales adhuc sunt apud diuam Genofefam. Ab
s impetrauit lactis dimidium. Id delatum in Angliam, tandem in Paratha lassum detulit, huc vo-
nte mentem illius afflatu spiritus. Men. Pulchrè certè sibi constat hæc narratio. Og. Imò, ne qua
idere posset dubitatio, adscripta erant nomina episcoporum à suffragiis, qui lac illud

inuisen-

inuiſentibus non abſque munuſculo, tantum impartierunt relaxationis, quantum ex ſuo din
ſo largiri poſſunt. Men. Quantum id eſt? Og. Dierum quadraginta. Men. Etiam apud in
dies eſt? Og. Certè tempus eſt. Men. Vbi totum hoc dimenſum ſemel fuerint elargiti, no
pereſt, quod largiantur? Og. Minimè, ſubſcatet enim ſubinde, quod dent, ac planè diue
quiddam accidit hîc, atque in dolio Danaidum. Illud enim cùm continenter impleatur, ſe
tamen inane eſt: hinc ſi ſemper haurias, nihilo tamen minus eſt in dolio. Men. Si centum ho
num millibus largiantur quadraginta, ſinguli tantundem habent? Og. Tantundem. M
ſi, qui ante prandium acceperunt quadraginta, rurſus ſub cœnam poſcerent quadraginta, pr
ne eſſet quod daretur? Og. Imò, ſi hora eadem decies. Men. Vtinam mihi tale ſcriniolum
domi, non optârim niſi tres drachmas, modò ſic ſcateant. Og. Quin optas, vt totus fias au
tantundem accepturus ex voto. Verùm ad fabulam redeo. Addebatur & illud pii cuius
candoris argumentum: lac virginis, quod aliis compluribus in locis oſtendebatur, ſatis qu
eſſe venerandum, hoc tamen cæteris eſſe venerabilius, quòd illa ab aderentur à ſaxis, hoc ex
virginis vberibus effluxiſſet. Men. Vnde id conſtabat? Og. Oh, narrârat hoc virgo Conſt
nopolitana, quæ lac dederat. Men. At illi fortaſſe communicârat diuus Bernhardus. Og. Sic
tror. Men. Cui natu grandi contigit guſtare lac ex eadem mamma, quam ſuxit puer Ieſus.
miror, illum mellifluum dici potiùs, quàm lactifluum. Sed quomodo lac virginis dicitur, q
non fluxit ex vberibus? Og. Fluxit & illud, ſed ſaxo, cui fortè lactans inſidebat, exceptum
creuit, deinde (volente Deo) ſic multiplicatum eſt. Men. Rectè, perge. Og. His itaque pe
dum paramus abitum, obambulantes interim, & ſi quid offerretur ſpectatu dignum, circum
ſtantes, rurſum adſunt myſtagogi, limis intuentur, digito ſubnotant, accurrunt, abeunt, re
runt, nutant, videbantur compellaturi, ſi fuiſſet audaciæ ſatis. Men. Nihil ibi metuebas?
Imò faciem illis obuerti, ſic arridens & intuens, quaſi ad compellandum inuitarem. Tandem
aggreſſus rogat, quod mihi nomen eſſet? ædo. Num is eſſem, qui ante biennium affixiſſet
uam tabellam literis Hebraicis? Fatebar, eſſe me. Men. Scribis Hebraicè? Og. Minimè, ſe
quicquid non intelligunt, Hebraicum vocant. Mox accerſitus, vt coniicio, venit illius co
πρῶτος ὕστερος. Men. Quid iſthuc dignitatis nomen eſt? Non habent Abbatem? Og. Non.
Cur ita? Og. Quia neſciunt hebraicè. Men. Non Epiſcopum? Og. Nequaquam. Men. Qu
obrem? Og. Quia virgo pauperior etiamnũ eſt, quàm vt emat pedum ac mitram, nimio vena
Men. Non ſaltem præpoſitum? Og. Ne id quidem. Men. Quid obſtat? Og. Quia præpoſitus di
tatis eſt nomen, non ſanctimoniæ. Et ideò canonicorum collegia nomen abbatis reiiciunt,
poſiti libenter amplectuntur. Men. Atque πρῶτον ὕστερον antehac audiui nunquam. Og. N
magnoperè rudis es grammaticus. Men. ὑστερόπρωτον noui in tropis. Og. Tenes. Hic qui p
proximus eſt, prior eſt poſterior. Men. Suppriorem dicis. Og. Is me ſalutauit ſatis humaniter.
rat, quantoperè ludatum ſit à multis, vt verſus eos legerent: quot fruſtra exterſa perſpicilla.
ties adueniſſe aliquis vetuſtus Theologiæ aut Iuris doctor, adductus eſt ad tabellam: alius dic
eſſe literas Arabicas, alius fictitias: tandem repertus eſt, qui legeret titulum. Is deſcriptus erat
bis ac literis Romanis, ſed maiuſculis. Græci verſus deſcripti erant græcis maiuſculis, quæ p
ſpecie videntur referre maiuſculas latinas. Rogatus deſcripſi ſententiam carminum latinè,
bum verbo reddens. Huius opellæ cùm præmiolum oblatum conſtanter recuſarem, affirmans
hil eſſe tam arduum, quod in virginis ſanctiſsimæ gratiam non eſſe cupidiſsimè facturus, eti
literas iuberent illinc perferre Hieroſolymam. Men. Quid opus te Grammatophoro, quum
tot angeli adſint à manibus atque à pedibus? Og. Ille protulit è crumena ligni fragmentum
ſectum è trabe, in qua virgo mater viſa eſt conſiſtere. Odor mirus protinus arguebat, eſſe
oppidò ſacram. Ego verò tam inſigne munus pronus & nudato capite, ſumma cum vene
one, terque quaterque exoſculatus, repoſui in crumenam. Me. Licétne videre? Og. Per me
dem licebit: cæterùm, ſi ieiunus non es, aut ſi nocte proxima fuit tibi res cum vxore, non ſ
rim, vt videas. Men. Oſtende, nihil periculi. Og. En tibi. Me. O te beatum iſto munere.
Ego, ne ſis inſciens, non permutârim hoc tantillum fragmentulum cum vniuerſo auro Tagi
cludam auro, ſed ſic, vt per cryſtallum pelluceat. Tum Hyſteroprotus, vbi me videt tam reli
ſè geſtientem eo munuſculo, iudicans non indignum, cui maiora quoque committerentur, ro
num quando vidiſſem ſecreta virginis. Ea vox me nonnihil commouit, non tamen auſus
percontari, quæ diceret ſecreta virginis. Siquidem in rebus tam ſacris etiam linguæ lapſus
vacat periculo. Nego me vidiſſe, ſed videndi cupidiſsimum eſſe, dico. Inducor iam velut a
tus numine. Accenditur vna atque altera tæda cerata, oſtenditur imaguncula nec magnitud
nec materia, nec opere præcellens, ſed virtute pollens. Men. Moles non multum habet mom
ti ad edenda miracula. Vidi Chriſtophorum Lutetiæ non hamaxiæum aut coloſſæum, ſed m
iuſto parem, nullis tamen illic miraculis nobilem, quod quidem audierim. Og. Ad pedes vi
nis eſt gemma, cui nondum apud Latinos aut Græcos nomen inditum: Galli à bufone deder
nomen, eò quòd bufonis effigiem ſic exprimat, vt nulla ars idem poſsit efficere. Quodque
ius eſt miraculum, puſillus eſt lapillus, & non prominet bufonis imago, ſed in ipſa gemma v

inclu

Anno

uſa pellucet. Men. Fortaſsis imaginantur bufonis ſimilitudinem, quemadmodum in ſecta fi-
ſtirpe imaginamur aquilam. Et quemadmodum pueri, qui quid non vident in nubibus?
cones ignem ſpirantes, montes igni candentes, armatos concurrentes. Og. Imò ne ſis neſci-
nullus bufo viuus euidentiùs exprimit ſeipſum, quàm illic erat expreſſus. Men. Cur bufonem
unt virgini. Og. Quia hæc ſpurcitiem omnem, virulentiam, faſtum, auaritiam, & quicquid
errenarum cupiditatum, vicit, calcauit, extinxit. Men. Væ nobis, qui tantum bufonum ge-
us in pectore. Og. Puri erimus, ſi ſedulò colamus virginem. Men. Quomodo gaudet coli?
Gratiſsimum illi cultum præſtiteris, ſi fueris imitatus. Men. Numero dixiſti, ſed iſtuc perdif-
e eſt. Og. Eſt ſanè, ſed idem pulcherrimum.

Men. Agè, perge quod cœperas. Og. Deinde commonſtrat aureas argenteasque ſtatuas.
, inquit, merè aurea, hæc argentea inaurata: addit ſingulis pondus, precium, ac doni auto-
. Cum ad ſingula mirabundus gratularer virgini tam beatam opulentiam, myſtagogus, quo-
n, inquit, video te pium ſpectatorem, non arbitror æquum, vt te quicquam celem, videbis,
virginis ſunt ſecretiſsima: ſimulque depromit ex ipſo altari mundum rerum admirabilium,
s ſingulas partes ſi pergam recenſere, dies hic non ſufficeret narrationi. Sic illa ſanè peregri-
o mihi feliciſsimè ceſsit. Expletus ſum affatim ſpectaculis, & hoc inæſtimabile donum me-
aufero, pignus ab ipſa virgine datum.

Men. Nullúmne feciſti periculum, quid valeat lignum tuum? Og. Feci: in diuerſorio
dam ante triduum reperi quendam mente captum, cui iam parabantur vincula, lignum hoc
oſitum eſt illius ceruicali clam ipſo, obdormiit ſomno profundo pariter & prolixo, manè
exit integræ mentis. Men. Non fuerat phreneſis, ſed paranoia fortaſsis: huic malo ſolet mede-
nnus. Og. Cùm libebit iocari, Menedeme, fac, aliam tibi quæras materiam: in diuos iocis
re nec pium eſt nec tutum. Imò vir ipſe narrabat, ſibi in ſomnis apparuiſſe mulierem admi-
a ſpecie, quæ poculum ipſi porrexerit. Men. Elleborum, opinor. Og. Iſthuc incertum eſt, illud
ſimum, hominem mentis eſſe compotem.

Men. Præteriſti Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum? Og. Minimè gentium. Nul-
regrinatio religioſior. Men. Audire geſtio, niſi moleſtum eſt. Og. Imò te quæſo, vt audias.
tium dicitur ea pars Angliæ, quæ Galliam & Flandriam ſpectat. Huius metropolis eſt Cantu-
In ea ſunt duo monaſteria penè contigua, vtrumque Benedictinos habet. Id, quod habet
Auguſtini titulum, videtur antiquius: hoc, quod nunc appellatur diui Thomæ, ſedes Archi-
copi fuiſſe videtur, vbi cum paucis electis monachis vitam ageret, quemadmodum & hodie
ules habent ædes Eccleſiæ contiguas, ſed ab ædibus reliquorum canonicorum ſemotas. Olim
n ferè cùm Epiſcopi tum canonici, monachi erant: id arguunt manifeſta rerum veſtigia.
plum autem diuo Thomæ ſacrum tanta maieſtate ſeſe erigit in cœlum, vt procul etiam intu-
ous religionem incutiat. Itaque nunc ſuo ſplendore vicini luminibus officit, & locum anti-
us religioſiſsimum velut obſcurat. Turres ſunt ingentes duæ, procul veluti ſalutantes adue-
miroque nolarum ænearum boatu longè latéque regionem vicinam perſonantes.

In veſtibulo templi, quod eſt ad Auſtrum, ſtant ſaxo ſculpti tres armati, qui manibus im-
virum ſanctiſsimum trucidârunt: addita ſunt gentis cognomina, Tuſci, Fuſci, Berri. Men.
tantum honoris habetur impiis? Og. Videlicet idem honoris habetur iis, quod habetur Iudæ,
to, Caiphæ, cohorti militum ſceleratorum, quos operosè ſculptos vides in auratis altaribus.
untur cognomina, ne quis poſthac vſurpet gloriæ cauſa. Ingeruntur oculis, ne quis aulicus
hac iniiciat manus vel in Epiſcopos, vel in poſſeſsiones Eccleſiæ. Nam tres illi ſatellites à per-
facinore verſi ſunt in rabiem, nec reddita mens eſt, niſi implorato Thomæ ſanctiſsimi fauore.
. O perpetuam martyrum clementiam.

Og. Ingreſsis aperit ſeſe ſpacioſa quædam ædificii maieſtas. Ea pars quoslibet recipit. Men.
ilne illic viſendum? Og. Nihil, præter ſtructuræ molem, & libros aliquot columnis affixos, in
ous eſt Euangelium Nicodemi, & ſepulchrum, neſcio cuius. Men. Quid deinde? Og. Cancelli
ci ſic arcent ingreſſum, vt conſpectum admittant eius ſpacii, quod eſt inter extremam ædem &
ri, quem vocant, locum. Ad hunc conſcenditur multis gradibus, ſub quibus teſtudo quædam
rit ingreſſum ad latus ſeptentrionale. Illic oſtenditur altare ligneum diuæ virgini ſacrum, pu-
m, nec vlla re viſendum, niſi monumento vetuſtatis, luxum hiſce temporibus exprobrante.
vir pius dicitur extremum vale dixiſſe virgini, quum mors immineret. In ara eſt cuſpis gla-
quo præſectus eſt vertex optimi præſulis, ac cerebrum confuſum, videlicet, quò mors eſſet præ-
tior. Huius ferri ſacram rubiginem amore martyris religiosè ſumus exoſculati.

Hinc degreſsi ſubimus cryptoporticum: ea habet ſuos myſtagogos: illic primùm exhibe-
caluaria martyris perforata; reliqua tecta ſunt argento, ſumma cranii pars nuda patet oſculo.
ul oſtenditur plumbea lamina, Thomæ Acrenſis titulum habens inſculptum. Pendent ibi-
n in tenebris induſia cilicina, cingula, ſubligariaque, quibus antiſtes ille ſubigebat carnem
m, ipſo adſpectu horrorem incutientia, nobiſque mollicíem ac delicias noſtras exprobran-
Menedemus. Fortaſsis & monachis ipſis. Ogygius. Iſthac de re nec affirmare poſſum, nec

negare

negare, nec refert quidem mea. Men. Vera narras. Og. Hinc redimus in chori locum. Ad latus
ptentrionale referantur arcana, dictu mirum, quantum ossium illinc prolatum fuerit, calua
menta, dentes, manus, digiti, integra brachia, quibus omnibus odoratis fiximus oscula: nec
futurus finis, nisi, qui mihi tum comes erat eius peregrinationis parùm commodus, interpella
ostentandi studium. Men. Quis iste? Og. Anglus erat, nomine Gratianus Pullus, vir eruditu
pius, sed minùs affectus erga partem hanc religionis, quàm ego volebam. Men. VVicleuita qui
am, opinor. Og. Non arbitror, etiamsi libros illius legerat, incertum vnde nactus. Men. Is of
dit mystagogum? Og. Prolatum est brachium adhuc carnem habens sanguinolentam, huius o
lum exhorruit, ac vultu quoque tædium quoddam præ se ferebat. Mox sua recondidit mystago
Hinc spectauimus altaris tabulam & ornamenta, mox quæ sub altari fuerant recondita, opule
omnia: diceres, Midam & Cræsum fuisse mendicos, si spectares vim auri atque argenti. M
Hîc nihil osculorum? Og. Non, sed aliud votorum genus tetigit animum meum. Men. Qu
nam? Og. Suspirabam, domi meæ nihil esse talium reliquiarum. Men. Sacrilegum votum.
Fateor, & supplex veniam precatus sum à diuo, priusquàm pedem efferrem templo. Post hæc
cimur in sacrarium: Deus bone, quæ illic pompa vestium holosericarum, quæ vis candelabro
aureorum? Ibidem vidimus pedum diui Thomæ. Videbatur arundo lamina argentea obues
minimum erat ponderis, nihil operis, nec altius, quàm vsque ad cingulum. Men. Nulla crux?
Nullam vidi. Ostensum est pallium holosericum quidem, sed crasso filo, nullo auro gemm
insigne. Aderat & sudarium, sudoris ex collo contracti, manifestasque sanguinis notas retin
Hæc vetustæ frugalitatis monumenta libenter sumus exosculati. Men. ista non ostenduntur
busl bet? Og. Nequaquam, ô bone. Men. Vnde tibi tantum est habitum fidei, vt nihil arcan
laretur? Og. Erat mihi nonnihil notitiæ cum R. P. Guilhelmo VVaramo archiepiscopo, is m
bus verbis commendauit. Men. Ex multis audio, virum singulari præditum humanitate.
Quin potiùs dicas, ipsam esse humanitatem, si nôris. Iam ea doctrina, ea morum sinceritas, e
tæ pietas, vt nullam absoluti præsulis dotem in eo desideres. Ab his igitur deducimur ad super
Nam post altare summum rursus velut in nouum templum ascenditur. Illic in sacello quoda
stenditur tota facies optimi viri inaurata, multisque gemmis insignita. Hîc casus quidam in
natus penè totam illam felicitatē interturbauit. Men. Expecto, quid mali dicas. Og. Hîc minin
iniit gratiæ comes meus Gratianus. Is à precatiuncula rogauit mystagogū assessorem: Heus, in
bone pater, verúmne est quod audio, Thomam, dum viueret, fuisse benignissimum erga pa
res? Verissimum, inquit ille: cœpitque multa de illius erga tenues beneficentia commemo
Tum Gratianus: Non arbitror, eum affectum in illo mutatum esse, nisi fortè in melius. Asse
est mystagogus. Rursum ille: Quum igitur vir sanctissimus tam liberalis fuerit in egenos, cùm
huc pauper esset, & ipse præsidiis pecuniarum egeret ob corpusculi necessitatem, an non puta
quo animo laturum nunc, cùm tam opulentus sit, nec vllius egeat, si qua mulier paupercula
mi habens liberos famelicos, aut filias ob dotis inopiam de pudicitia periclitantes, aut mari
morbo decumbentem, omnibusque præsidiis destitutum, precata veniam, detrahat ex his
tis opibus aliquam particulam subleuandæ familiæ, velut à volente sumens vel dono, vel mu
Ad hæc cùm nihil responderet assessor capitis aurei: Gratianus, vt est vehemens, Ego, inquit, p
confido, sanctissimum virum etiam gauisurum, quòd mortuus quoque suis opibus subleuare
opiam pauperum. Ibi mystagogus corrugare frontem, porrigere labra, Gorgoneis oculis nos
tueri: nec dubito, quin sputo conuitiisque nos electurus fuerit è templo, nisi cognouisset, n
Archiepiscopo commendatos. Equidem vtcunque placaui blandis verbis iram hominis, neg
Gratianum quicquam horum ex animo loqui, sed suo more ludere, simulque drachmas ali
deposui.

Men. Ego sanè tuam pietatem vehementer approbo. Verùm mihi nonnunquam seri
nit in mentem, quo colore possint excusari à crimine, qui tantum opum insumunt templis e
endis, ornandis, locupletandis, vt nullus omninò sit modus. Fateor, in sacris vestibus, in
templi deberi cultui solenni suam dignitatem, volo, & structuram habere maiestatem suam.
quorsum attinet tot baptisteria, tot candelabra, tot statuæ aureæ? quorsum organorum, qu
cant, immensi sumtus? nec vnicis interim contenti sumus: quorsum ille musicus hinnitus, m
censu conducendus, cùm interim fratres & sorores nostræ, viuaque Christi templa situ fam
contabescant? Og. In his quidem nemo vir pius ac prudens modum non desiderat: verùm,
niam hoc vitium ex immodica quadam pietate nascitur, fauorem promeretur, præsertim,
ties in mentem venit diuersus morbus istorum, qui templa suis opibus spoliant. Ista ferè dona
à potentibus ac monarchis, deteriùs peritura in aleam ac bellum. Et si quid hinc alienes, prin
habetur pro sacrilegio, deinde contrahunt manus suas, qui dare solent, insuper & inuitantu
rapinam. Igitur harum rerum magis illi custodes sunt, quàm domini. Denique malim vi
templum sacra supellectile luxurians, quàm, vt sunt quædam, nuda, sordida, stabulis equo
similiora, quàm templis. Men. At legimus, olim laudatos episcopos, qui sacra vasa diuendider
eaq; pecunia subuenerunt egenis. Og. laudantur & hodie: sed laudantur tantùm, imitari non
nec libet, opinor.

Me. Remoror tuam narrationem: nunc expecto fabulæ catastrophen. Og. Accipe,
cis expediam. Inter hæc prodiit summus ille mystagogus. Men. Quisnam? Abbas loci? Og.

habet, cenſus habet Abbaticos, ſolo nomine caret, & Prior dicitur ob id, quòd Archiepiſco-
batis loco eſt. Nam antiquitus quiſquis erat eius ditionis Archiepiſcopus, idem erat & mo-
us. Men. Equidem vel camelus appellari ſuſtineam, ſi cenſus eſſet abbate dignus. OG. Mihi
m viſus eſt vir pius iuxtà, & prudens, neque Scoticæ Theologiæ rudis. Is nobis aperuit thecam,
a reliquum ſancti viri corpus quieſcere dicitur. Men. Vidiſti oſſa? OG. Id quidem fas non eſt,
ceret, niſi admotis ſcalis: ſed auream thecam theca contegit lignea, ea funibus ſublata opes
t inæſtimabiles. Men. Quid audio? OG. Viliſsima pars erat aurum, gemmis raris ac prægran-
collucebant, nitebant, ac fulgurabant omnia: quædam ſuperabant oui anſerini magnitudi-
Ibi multa cum veneratione circumſtabant aliquot monachi, ſublato tegumento, adoraui-
omnes. Prior candida virga demonſtrabat contactu ſingulas gemmas, addens nomen Gallicũ,
um, & autorem doni. Nam præcipuas monarchæ dono miſerant. Men. Oportuit illum eſſe pre-
n inſigni memoria. OG. Rectè conjectas, quanquam iuuat & exercitatio, frequenter. n. hoc agit.
Hinc reducit in cryptoporticum. Illic domicilium habet virgo Mater ſubobſcurum, ſemel atq;
n ferreis cancellis circumſepta. Men. Quid metuit? OG. Nihil, opinor, niſi fures. Non. n. vn-
vidi quicquam diuitijs onuſtius. Men. Cæcas mihi diuitias narras. OG. Admotis lucernis, vi-
s plus quàm regale ſpectaculum. Men. Vincit opibus Parathalaſsiam? OG. Specie longè ſupe-
oſtruſa nouit ipſa. Hæc non oſtenduntur, niſi magnatibus aut præcipuis amicis.

Poſtremò reducimur in ſacrarium, illic detractum eſt ſcrinium nigro contectum corio, depo-
eſt in menſam, apertum eſt, mox omnes flexis genibus adorârunt. Men. Quid inerat? OG.
menta quædam linteorum lacera, pleraque mucci veſtigium ſeruantia. His, vt aiebant, vir pius
gebat ſudorem à facie ſiue collo, pituitam à naribus, aut ſi quid eſſet ſimilium ſordium, qui-
on vacant humana corpuſcula. Ibi meus Gratianus rurſum non optimam inijt gratiam.

Huic & Anglo, & noto, nec mediocris autoritatis viro, Prior benignus vnum è linteolis obtu-
no, credens, ſeſe munus longè gratiſsimum offerre. Sed Gratianus hîc parùm gratus, non ſine
i ſignificatione, digitis contrectauit vnum, & contemtim repoſuit, porrectis labijs, veluti pop-
um imitans. Nam hic illi mos erat, ſi quid oſtenderet, quod tamen contemnendum eſſe iu-
et. Meum animum ſimul & pudor & timor diſcruciabant. Prior tamen, vt eſt homo non ſtu-
, diſsimulabat hoc factum, noſque poſt oblatum vini poculum humaniter dimiſit.

Ergo Londinum petentibus, haud procul à relicta Cantuaria, occurrit via vehementer caua
& anguſta, præterea decliuis, ſic vtrinque abrupto aggere, vt non poſsis effugere: nec vitari
, quin hâc facias iter. Ad eius viæ læuum latus eſt mendicabulum aliquot ſeniculorum: ab ijs
rrit aliquis, ſimulatque ſentiunt aduenientem equitem, conſpergit aqua ſacra, mox offert
ſummam partem obvinctam æreo circulo, in quo vitrum eſt gemmæ ſpecie. Exoſculati dant
ulum. Gratianus equitabat mihi ſiniſter, propior mendicabulo: conſperſus eſt aqua, tulit vt-
ue: vbi porrigeretur calceus, rogabat, quid ſibi vellet? Ait, calceum eſſe S. Thomæ. Incanduit
o, & ad me verſus, quid, inquit, ſibi volunt hæ pecudes, vt oſculemur calceos omnium bono-
virorum? Quin eadem opera porrigunt oſculandum ſputum, aliaque corporis excrementa?
ebat me ſeniculi, datoque numo, conſolatus ſum triſtem.

Men. Mea ſententia, non omninò præter cauſam incanduit Gratianus. Si calcei ſoleæque ſer-
ntur, vt argumentum frugalis vitæ, non improbarem: cæterùm impudens mihi videtur, ſoleas,
os, & ſubligaria cuiquam oſculanda obtrudere. Nam ſi quis id ſua ſponte faciat ex ingenti
iam pietatis affectu, venia dignum arbitrer. OG. Præſtabat, iſta non fieri, ne quid diſsimu-
verùm ex his rebus, quæ ſubitò corrigi non poſſunt, ſoleo, ſi quid ineſt boni, decerpere.

Men. Demiror, te, quum iſto ſis animo, nunquam inuiſiſſe antrum S. Patricij, de quo prodigio-
edo vulgò iactant, nec mihi ſatis veriſimilia. OG. Imò nulla hîc tam prodigioſa poteſt eſſe nar-
, quin res ipſa ſuperet. Men. Ergo illuc quoque penetraſti? OG. Enauigaui paludem verè ſty-
, deſcendi in fauces auerni, vidi, quicquid apud inferos geritur. Sed heus tu, nonne titillat te a-
is, vt has peregrinationes obeas? Men. Fortaſſe titillabit, vbi tu perorau eris: nunc vt affectus
ſat habeo ſtationes obire Romanas. OG. Romanas, qui Romam nunquam videris?

Men. Dicam; ſic domi obambulo, ingredior conclaue, curoque, vt ſalua ſit filiarum pudicitia.
us hinc officinam contemplor, quid agant famuli famulæque: inde in culinam, circumſpici
ſi quid opus ſit admonitu: hinc aliò atque aliò, obſeruans quid agatur. Hæ mihi ſunt ſtationes
anæ. OG. At iſta pro te curaret diuus Iacobus. Men. Vt ipſe curem iſta, præcipiunt ſacræ literæ:
is committam, nuſquam legi præceptum.

Idem in Colloquio Funus. Phædrus. Accitus (ad Georgij cuiuſdam agonem) eſt Bernhardi
Franciſcanorum cuſtos, qui confeſsionem exciperet. Vix peracta eſt confeſsio, iam aderat in ædi-
turba quatuor ordinum, quos vulgus appellat mendicantium. Marcolphus. Tot vultures ad v-
n cadauer? Ph. Deinde vocatus eſt parochus, qui hominem inungeret, ſacrumque ſymbolum
oris Dominici porrigeret: minimùm abfuit, quin inter parochum & monachos cruenta pugna
it orta. Parochus. n. vt cognouit, ægrotum fuiſſe confeſſum Franciſcano, negauit, ſe vel vnctionis
amentum, vel euchariſtiam, vel ſepulturam impartiturum, ni ſuis auribus audiſſet ægroti con-
onem: ſe parochum eſſe: ſibi pro ſuâ ouiculâ reddendam Domino rationem: id non poſſe, ſi ſo-
gnoraret arcana conſcientiæ.

Tum Bernhardinus & Vincentius Dominicanus reclamabant, & magnis conuicijs inceſſebant
ochum: ſubinde vocantes eum aſinum, dignumque, qui paſtorem ageret porcorum. Ego, inquit,
S. Theologiæ baccalaureus formatus, mox licentiandus, atq; etiã doctoris titulo inſigniendus: tu

vix legis Euangelium : tantum abest, vt poſsis excutere ſecreta conſcientiæ. Quòd ſi libet eſſe c
ſum : exquire, quid agat vxor, & manzares (ſpurij ex inceſtu) tui domi : aliaque permulta,
me pudet referre.

Parochus contrà: Ego, inquit, baccalaureos multò te meliores nečtam è ſtipulis fabarum.
tores ordinum veſtrorum, Dominicus & Franciſcus vbi didicerunt philoſophiam Ariſtotelicam
argumenta Thomæ, aut ſpeculationes Scoti? aut vbi donati ſunt titulo baccalaureorum? Irrep
in mundum adhuc credulum : ſed pauci, humiles, quidam etiam docti, & pij : nidulabamini
gris, ac vicis, mox in opulentiſsimas quasque ciuitates, & in florentiſsimam ciuitatis partem d
graſtis. Tot ſunt agri, qui paſtorem alere non poſſunt, ibi locus erat veſtræ operæ : nunc nuſq
adeſtis, niſi in ædibus diuitum. Iactatis nomen pontificium : at veſtra priuilegia nihil valent
cùm ceſſat epiſcopus, paſtor, aut huius vicarius. In meo templo nullus veſtrûm concionabitur
paſtore incolumi. Non ſum baccalaureus: nec S. Martinus erat, & tamen agebat epiſcopum. Si
mihi deeſt, à vobis non petam. An creditis, etiamnum mundum eſſe tam ſtupidum, vt, vbicu
viderit veſtem Dominici, aut Franciſci, putet, adeſſe illorum ſanctimoniam? Num veſtra r
quid agam domi meæ? Quid vos agatis in latebris veſtris : quomodo tractetis ſacras virgines,
populus nouit. Iam quàm nihilo ſint vel feliciores, vel puriores diuitum domus, quas frequen
omnibus & lippis & tonſoribus notiſsimum eſt. Cætera non audeo referre.

Omninò patres illos reuerendos minimè reuerenter tractauit. Nec finis futurus erat, ni æ
tus ſignum manu dediſſet, ſe velle quicquam dicere, ægrè rixa tantiſper conſiluit. Tum paroch
vnctione, ſepulturâ, & alijs pecuniam, peſsimè habentibus monachis, hanc prædam parocho
di, ægrotus numerauit : hac acceptâ, diſceſsit.

Poſtea confluxerant in ædes quatuor ordines mendicantium, his adiunxit ſe quintus cr
rorum. Aduerſus hunc, ceu nothum, quatuor illi magno tumultu coorti ſunt : rogabant, vbi
ſent vnquam plauſtrum quinque rotarum? aut quâ fronte vellent eſſe plures mendicantium
nes, quàm ſint Euangeliſtæ? Eadem, inquiunt, operâ adducite huc mendicos omnes è pontib
triuijs. Marcolph. Quid ad hæc cruciferi? Ph. Viciſsim rogabant, quomodo tum inceſsiſſet pla
Eccleſiæ, cùm nullus eſſet ordo mendicantium : deinde cùm vnus eſſet, poſtea tres. Nam Euan
ſtarum, inquiunt, numerum nihilo plus habere affinitatis cum noſtris ordinibus, quàm cum
quæ vndiq; quatuor oſtendit angulos. Auguſtinenſes quis allegit in ordinem mendicantium
quis Carmelitas? Quando mendicauit Auguſtinus, aut quando Helias? hos enim faciunt ſuo
ordinum autores. Cruciferi igitur non ferentes quatuor exercituum impreſsionem, ceſſerunt,
minantes.

Deinde ſyncretiſmus in quintum ordinem verſus eſt in pugnam gladiatoriam. Franciſc
& Dominicanus contendebant, nec Auguſtinenſes nec Carmelitas eſſe germanè mendicos, ſe
thos, ac ſuppoſititios. Hæc rixa ſic incruduit, vt planè vererer, ne veniretur ad manus.

Tandem ægrotus per vxorem Auguſtinenſes & Carmelitas diſcedere, ſed ſine detrimento
rum, iuſsit. Nam tantundem cibi eis ſe domum miſſurum, quantum hic manentibus ſ
turus.

In funere omnes ægrotus adeſſe voluit ordines, etiam quintum : vt æqua diuideretur porti
cuniæ : non autem conuiuio adeſſe, ne turbas darent. Bernhardinus igitur & Vincentius, cum
quot ſui ordinis ſodalibus, remanſerunt apud ægrotum, ad reliquos miſſus eſt commeatus. In
qui remanſerunt in præſidio, grunniebant neſcio quid de prærogatiuis diplomatum. Teſtam
non exiguam partem bonorum legari ſibi, ſedulò operam dederunt. Animam iam agenti rec
diploma coëmtum, in quo promittebatur omnium criminum abolitio, totusque purgatorij
adimebatur : ad hæc iuſtificabantur omnia illius bona rapto parta.

Ægrotus cùm ex quodam errato in diplomate ferè in deſperationem incideret, Vincentius
bono animo eſſe iubet, dicens, ſibi eſſe poteſtatem corrigendi ſupplendique, ſi quid in diplo
omiſſum erratúmue ſit. Præterea, inquit, ſi te fefellerit diploma : ego iam nunc hanc animam pr
ſuppono animâ, vt tua petat cœlos, mea dedatur orco.

Marcol. Accipítne Deus tales animarum permutationes? Quid, ſi Vincentij anima vel ab
permutatione debebatur inferis? Ph. Quod geſtum eſt, narro. Ægrotus animum eſt viſus rec
Mox etiam recitantur cautiones, quibus Georgio morienti promittebatur ſocietas omnium
rum, quæ fierent per quatuor ordines, & quintum Carthuſienſium. Marcol. Ego metuerem, n
primerer ad inferos tali ſarcinâ. Ph. Simul etiam recitatus eſt numerus miſſarum, & pſalterio
quæ defuncti animam eſſent comitatura. Erat autem immenſus.

Poſt hæc iterata eſt confeſsio, dataque benedictio : ſtrata etiam eſt ſtorea humi contexta iu
ſic, vt ab initio conuoluta ceruicalis ſpeciem ex ſe faceret. Marcol. Quid nunc futurum eſt? Ph.
conſperſerunt cinere, ſed raro : ibi depoſuêre corpus ægroti. Inſtrata eſt tunica Franciſcana : ſe
ùs conſecrata preculis, & aquâ luſtrali : cuculla ſuppoſita eſt capiti. Nam tum indui non pot
vnà cum illâ ſuppoſitum eſt diploma cum cautionibus. Mar. Noua mortis ſpecies. Ph. Atqui
firmant, dæmoni nullum eſſe ius in eos, qui ſic moriuntur. Sic, aiunt, præter alios mortuum S.
tinum, & Franciſcum. Demum porrecta eſt ægroto crucis imago, & candela cerea.

Ad crucem porrectam dixit ægrotus : ſoleo in bellis tutus eſſe meo clypeo : nunc hunc clyp
opponam hoſti meo, & exoſculatus admouit humero læuo. Ad ceream verò ſacram : O

inc

it, hasta valui in bellis: nunc hanc hastam vibrabo aduersus hostem animarum. Has postre- voces ædidit. Nam mox linguam mors occupauit, simulque cœpit agere animam.

Bernhardinus à dextris imminebat morienti, Vincentius à sinistris, vterque pulchrè vocalis. r ostendebat imaginem S. Francisci, alter Dominici. Cæteri sparsi per cubiculum, demurmura- psalmos aliquot voce lugubri. Bernhardinus magnis vociferationibus percellebat aurem de- m, Vincentius sinistram.

Mar. Quid occlamabant? Ph. Sic fermè Bernhardinus: Georgi, si nunc quoq; probas ea, quæ acta inter nos, flecte caput in dextrum. Flexit. Vincentius contrà: Ne quid trepides, Georgi, ha- ranciscum & Dominicum propugnatores. Esto securus. Cogita, quantum habeas meritorum, d diploma: denique memineris, meam animam pro tuâ oppignoratam, si quid esset periculi. si sentis, & probas, flecte caput in læuum. Flexit. Rursus simili clamore: si hæc sentis, inquiunt, ne manum meam: tum manum pressit. Ita huc & illuc flectendo capite, & premendis manib. è tres horæ transactæ sunt. Oscitante iam illo Georgio, Bernhardinus erectus pronunciauit ab- ionem, quam perficere non potuit, quin ille efflasset animam. Vltimò conuestitus amictu Fran- no sepelitur.

Hæc si pia sunt ipsorum (monachorum & sacrificulorum,) interest, hæc scire populum: sin is, quotquot inter illos boni sunt, mihi gratias agent, qui hæc prodiderim, quò pudore correcti am, desinant similia facere. Deinde simplices caueant, ne in similem pertrahantur errorem. Hæ circa morientes ceremoniæ Monachorum & sacrificum.

Idem in Colloquio ΙΧΘΥΟΦΑΓΙΑ. Habebam affinem Priorem, Abbati proximum, ordinis dicti: sed ex eorum numero, qui non vescuntur carnibus, nisi extra locum, quem appellant ma- n refectorium. Habebatur doctus, & ipse volebat haberi, annos natus ferè quinquaginta. Cer- poculis, & hilarescere vino erat illi quotidianum. Duodecimo quoque die adibat thermas pu- s: illic dabatur opera purgandis renibus: possidebat annuè sexcentos florenos. Ex vino & ve- ncidit in phthisin. Desperantibus medicis, Abbas imperabat esum carnium, addens illud ter- verbum, Sub pœnâ inobedientiæ. Ille vix adigi potuit, vt moriens gustaret carnes, à quibus tot s non abhorruerat.

Audi, quod nuper ipse vidi, cuique non interfui solùm, verùm etiam propemodum præfui. E duæ monachæ, quæ visebant cognatos suos. Vbi venissent, quò volebant: famulus per obliuio- reliquerat codicem precum, iuxta consuetudinem ordinis & loci, in quo viuebant. Deum im- alem, quanta illic perturbatio. Non audebant cœnare, nisi dictis precibus vespertinis: nec fu- bant ex alio codice dicere, quàm ex suo. Interim tota domus cœnaturiebat. Quid multis? Can- recurrit famulus, sub multam noctem adfert relictum codicem. Dicuntur preces: vixque ad de- m cœnauimus. Inter cœnandum cœperunt illæ virgines hilarescere vino: tandem risu soluto, io- arùm pudicis perstrepuit conuiuium: sed nemo licentiùs egit quàm illæ: quæ ex ordinis formâ precibus cœnare noluerunt. A conuiuio lusus, choreæ, cantilenæ: reliqua non audeo comme- are: sed planè vereor, ne quid eâ nocte patratum sit parùm virgineum: nisi me fallebant proce- lasciui lusus, nutus, & suauia. Istam peruersitatem non tam imputo virginibus, quàm sacer- bus earum curam gerentibus.

Idem. Debetur episcopis suus honos, quis negat? præsertim, si agunt, quod dicuntur. Sed im- n est, honores soli Deo debitos transferre in homines, & dum impensè reueremur hominem, pa- reuereri Deum. Honorandus Deus in proximo, venerandus in proximo: sed interim adhiben- utio, ne Deus per hanc occasionem suo fraudetur honore.

Itidem videmus, multos in tantum fidere corporalib. ceremonijs: vt his freti negligant ea, quæ veræ pietatis: suis meritis arrogantes, quod est diuinæ largitatis, & ibi consistentes, vnde gradus ad perfectiora, & ex his rebus proximum calumniantes, quæ per se nec bonæ sunt nec malæ. Et inem occidisse pro graui crimine ducitur, vt est: at pestiferâ doctrinâ, vipereis institutis corru- mentem hominis, ludus est.

Noui quosdã monachos adeò superstitiosos, vt existiment, se esse in manu diaboli, si vel casu sacra s abfit: nec metuunt ab vnguibus diaboli, si mentiantur, si calumnientur, si inebrientur, si in- ant.

Idem in Colloquio Charon. Alastor. Sunt aliqui, qui non minùs iuuent rem nostram (anima- interitum, & sanguinis humani profusionem) quàm ipsæ furiæ. CH. Quinam isti? Alastor. Sunt nalia quædam pullis & candidis pallijs, cineritijs tunicis, varijs ornata plumis, hæc nunquam re- ant ab aulis principum: instillant in aurem amorem belli: hortantur eòdem proceres ac plebẽ: uangelicis illis concionib. clamitant, bellum esse iustum, sanctum, & pium. Quodq; magis mi- fortem hominum animum, clamitant idem apud vtranque partem. Apud Gallos concionan Deum stare pro Gallis, nec vinci posse, qui Deum habeat protectorem. Apud Anglos, & Hispa- hoc bellum non à Cæsare geri, sed à Deo: tantùm præbeant se viros fortes, victoriam esse certam. òd si quis interciderit: eum non perire, sed rectà subuolare in cœlum, sic vt erat, armatum.

Ch. Quæ res istos mouet, vt tantoperè promoueant bellum, aut quid metuunt hinc commodi? Quia plus emolumenti capiunt è morientibus, quàm ex viuis. Sunt testamenta, parentalia, bul- multaque alia non aspernanda lucra. Deniq; malunt in castris versari, quàm in suis aluearibus. um multos gignit episcopos, qui in pace ne teruncij quidem fiebant.

Idem in Colloquio Militis confeſsio, vbi introducta perſona Hanno ad Thraſymachum m
tem inquit: Non eras ſolicitus, quónã eſſet migratura anima tua, ſi contigiſſet in bello cadere? Th
ſymachus. Non admodum. Bona ſpes habebat animum meum. Nam Diuæ Barbaræ me ſemel co
mendâram. Han. Receperat illa tutelam tui? Th. Sic mihi viſa eſt annuere capite aliquantulum.
Quando iſthoc tibi viſum eſt? mane? T. Non, ſed à cœna. H. Sed tum, vt arbitror, etiam arbore
bi viſæ ſunt ambulare. T. Vt hic diuinat omnia!

Sed præcipua ſpes erat in Diuo Chriſtophoro, cuius imaginem quotidie contemplabar. H
tentorijs? Vnde illic diui? T. Carbone pinxeramus illum in velo. Han. Nimirùm haudquaquam
culneum, vt aiunt, præſidium erat carbonarius ille Chriſtophorus. Sed extra iocum, non video,
poſsis expiari à tantis flagitijs, niſi te conferas Romam.

T. Imò noui viam breuiorem. H. Quam? T. Ibo ad Dominicales, illic paulò tranſigam c
Commiſſarijs. H. Etiam de ſacrilegijs? Th. Etiamſi Chriſtum ipſum ſpoliaſſem, ac decollaſ
etiam: tam largas habent indulgentias, & autoritatem componendi. H. Benè habet, ſi veſtram co
poſitionem Deus ratam habuerit. T. Imò magis metuo, ne diabolus non habeat ratam. Nam D
natura placabilis. H. Quem tibi ſacerdotem deliges? T. Cui cognouero quàm minimum eſſe fr
tis, ac bonæ mentis. H. Ne non habeant ſimiles labra lactucas. Ab illo purus abibis ad corpus
minicum? T. Quidni? Poſteaquàm ſemel effudero ſentinam in illius cucullam, ego me exonera
ſarcinâ: ipſe viderit, qui abſoluit.

H. Qui ſcis, an abſoluat? T. Scio. H. Quónam indicio? T. Quia manus imponit capiti, adm
murans neſcio quid. H. Quid, ſi tibi reddat omnia peccata tua, cùm manum imponit, hæc adm
murans: Abſoluo te ab omnibus benefactis, quæ nulla in te comperio: & reſtituo te tuis mori
talemque dimitto, qualem accepi? T. Viderit ille, quid dicat: mihi ſatis eſt, quòd me credo abſol
H. Sed iſthuc tuo periculo credis. Fortaſsè non fuerit ſatis Deo, cui debes. T. Vnde tu mihi obu
qui mihi conſcientiam è ſerena nubilam redderes? H. Felix occurſus. Bona auis eſt obuius am
qui benè moneat. T. Neſcio, quàm bona, certè parùm ſuauis.

Idem in Linguâ. Monachi non verentur apud populum aſſeuerare, mulierem, quæ do
cum ſacrifico, haud grauiùs peccare, quàm ſi coiret cum animante bruto. Non hæc à me fingu
Vox iſta audita eſt in publicis concionibus. Vbi ventum eſt ad ipſorum flagitia, quæ maniſeſt
ſunt, quàm vt inficiandi ſit locus, tum, quod in alijs inexpiabilis erat impietas, fit lapſus huma
fit erratum alijs pluribus benefactis condonandum, & ob honorem ordinis ſupprimendum. Qu
fraudatus eſt creditor, quum interuerſum eſt depoſitum, aut interceptum teſtamentum: alleg
fauor religionis: reſpondetur: Deum non eſſe ſuâ portione fraudandum.

Quum datum eſt venenum, aut intentata calumnia capitalis: allegatur zelus, & hoſtis ecc
proſcribitur, quiſquis parùm fauet his, qui nutantem eccleſiam humeris ſuis fulciunt. Et ha
arcana dogmata, quæ non communicant, niſi myſterijs ijſdem initiatis. In his eſt, vt aiunt, fa
umque eſſe, veneno clàm dato tollere, qui peſtem molia tur Eccleſiæ: certiſsimam autem eſſe pe
eccleſiæ, ſi quid decidatur ipſorum commodis, vel authoritati.

Idem de ratione Concionandi, lib. 3. Robertus de Licio Minorita, Cardinalibus ac ſu
pontifici exprobraſſe faſtum ac delicias hoc modo fertur: Erat apud illos dicturus: quos cùm v
ret ſtrepitu plus quàm regio ingredi, denique & pontificem geſtari hexaphoro, & ab omnibus
rari: vbi tandem conſediſſent, iamq; expectaretur vox hominis: is nihil aliud prolocutus, Pfui
ctum Petrum, Pfui ſanctum Paulum, ſubinde cum execrantis voce exſpuens, nunc in dextrum,
in ſiniſtrum: nec aliud addens, è medio proripuit ſe, relinquens omnes attonitos: alijs ſuſpica
eum eſſe verſum in furorem: alijs dubitantibus, num in hæreſin quampiam, aut Iudaiſmum, P
niſmúmue prolapſus, in eas blaſphemias erupiſſet.

Cumq; ageretur de homine conijciendo in vincula: Cardinalis quidam, qui propiùs no
eius ingenium, atque etiam amabat, perſuaſit, vt priùs ad Pontificem euocaretur, paucisque Ca
nalibus teſtibus audiretur.

Rogatus, quomodo in tam horrendas blaſphemias erupiſſet, reſpondit: ſibi longè aliud a
mentum fuiſſe præparatum, & paucis ſummam orationis expoſuit. Cæterùm vbi ſpectarem, in
vos tanto ſtrepitu, tantisq; in delitijs viuere, ſimulq; reputarem, quàm humilem, laborioſam, &
mœnam vitam egerint Apoſtoli, quorum vices geritis: colligebam, aut illos fuiſſe dementes, qui
ſpinoſo itinere contenderint in cœlũ: aut vos rectà ad inferos proficiſci. Sed de vobis, qui teneti
ues regni cœlorũ, nihil malæ ſuſpicionis in animũ inducere potui, ſupererat, vt illorum ſtultic
deteſtarer: qui, cùm licuiſſet ad iſtum modum ſplendidè ſuauiterque viuere, maluerunt per om
vitam ieiunijs, vigilijs, ac laboribus diſcruciari.

Idem Robertus in concione quadam Principes & populum ad bellum Turcicum ſuſcipien
exhortatus eſt: ignauiam quoq; principum incuſauit, quòd nemo ex ipſis facilè belli eius duce
præbeat, ſimul exclamans: Si Dux, inquit, deſideretur: en ego, abiecto Franciſci habitu, dux v
ero: ſimulque cum dicto ſummam veſtem abiecit. Intus planè miles erat, byſsino ſago, accinctus
longo gladio. Hoc habitu dimidium horæ ſub perſonâ ducis concionatus eſt.

Finitâ concione Cardinales hominem ad ſe accerſentes, ex eo quæſiuerunt: Quidnám inſ
iſto concionandi modo ſibi voluerit? Quib. reſpondit ille: ſe quicquid egerit, iſtud in gratiam
cæ ſuæ egiſſe. Ei enim fraternam veſtem diſplicere. Itaque ſe ex eâ ſciſcitatum eſſe, quónam

tiſsim

...mùm habitu delectaretur, respondisse eam, militari. Sese ergò iussisse, vt postridie concionem ...am accederet, eam ibi visuram tali se habitu amictum. Hæc rectiùs scurræ, quàm diuini verbi ...coni conueniunt.

Idem in Moria. Nunc ferè, si quid laboris est, id Petro & Paulo relinquunt, quibus abundè ...s est ocij. Porrò si quid splendoris, aut voluptatis, id sibi sumunt. Atque ita fit meâ quidem ...râ, vt nullum penè hominum genus viuat molliùs, minusque solicitum, vt qui abundè Christo ...factum existiment, si mystico ac penè scenico ornatu, ceremonijs, beatitudinum, reuerentiarum, ...itatum titulis, & benedictionibus, ac maledictionibus Episcopos agant.

Priscum & obsoletum, nec horum omninò temporum, miracula ædere: docere populum, la...iosum: sacras interpretari literas, scholasticum: orare, ociosum: lachrymas fundere, miserum ...uliebre: egere, sordidum: vinci, turpe, parumque dignum eo, qui vix Reges etiam summos ...edum beatorum admittit oscula: denique mori, inamabile: tolli in crucem, infame. Re...t sola hæc arma ac benedictiones dulces, quarum meminit Paulus, atque harum quidem sunt ...quàm benigni, interdictiones, suspensiones, aggrauationes, redaggrauationes, anathematiza...es, vltrices picturæ, ac fulmen illud terrificum, quo solo nutu mortalium animas vel vltra tarta...ittunt.

Quod ipsum tamen sanctissimi in Christo patres, & Christi vicarij, in nullos torquent acri...uàm in eos, qui, instigante diabolo, patrimonia Petri minuere atque arrodere conantur, cuius ... hæc vox sit in Euangelio: reliquimus omnia, & sequuti sumus te: tamen huius patrimonium ...ellant agros, oppida, vectigalia, portoria, ditiones. Pro quibus dum zelo Christi accensi ... igníque dimicant, non absque plurimo Christiani sanguinis dispendio, tum demum Ec...am Christi sponsam sese credunt Apostolicè defendere, fortiter profligatis, vt vocant, hostibus. ... si verò vlli sint hostes ecclesiæ perniciosiores, quàm impij Pontifices, qui & silentio Christum ...nt abolescere, & quæstuarijs legibus alligant, & coactis interpretationibns adulterant, & pesti...e vita iugulant.

Porrò cùm Christiana ecclesia sanguine sit condita, sanguine confirmata, sanguine aucta, nunc ...ide quasi Christus perierit, qui more suo tueatur suos, ita ferro rem gerunt.

Ibidem. Porrò theologos silentio transire fortasse præstiterit, καὶ ταύτην καμαρίναν μὴ κινεῖν, ...anc anagyrim tangere, vtpote genus hominum mirè superciliosum atque irritabile, ne fortè ...atim sexcentis conclusionibus adoriantur, & ad palinodiam adigant: quod si recusem, proti... hæreticum clamitent. Nam illicò solent hoc terrere fulmine, si cui sunt parùm propitij.

Sanè quanquam non alii sunt, qui minùs libenter agnoscant meam in se beneficentiam, tamē ...uoque non mediocribus nominibus obstricti sunt, dum felices sua Philautia, perinde quasi ipsi ...ium incolant cœlum, ita reliquos mortales omnes, vt humi reptantes pecudes, è sublimi despi...t, ac propè commiserantur, dum tanto magistralium definitionum, conclusionum, corolla...um, propositionum explicitarum & implicitarum agmine septi sunt, tot exuberant κρησφυγέ..., vt nec Vulcanijs vinculis sic possint irretiri, quin elabantur distinctionibus, quibus nodos o...s adeò facilè secant, vt non Tenedia bipennis meliùs: tot nuper excogitatis vocabulis, ac prodi...sis vocibus scatent.

Vlricus Velenus Minhouiensis. 1520.

Peculiari scripto probat, Petrum Romam non venisse, propositionibus nouendecim, & cauillis septem. Imp. 117. Carolo 5. Papa 224. Leone 10.

Franciscus Guicciardinus. 1520.

Anno 1505. tragicum quiddam, veterum Thebanorum casibus, sed leuiore de causâ, si modò effrenatus amoris impetus ardenti regnandi ambitione leuior est, simile accidit. Nam ...n Hippolytus Estensis Cardinalis, vehementi iuuenculæ sibi sanguine coniunctæ arderet amo...quæ non minori ardore Iulium, Hippolyti ex concubina genitum fratrem, amabat: cúmque i...met, se ad tantum amorem præcipuè Iulij oculorum pulchritudine accendi, Hippolyto fassa esset, ...rdinalis Hippolytus furore correptus, temporis opportunitate captata, cùm Iulius in venatio...extra vrbem esset, in agris eum lepsit, equoque descendere iusso, per aliquos suos à pedibus seruos, ...mo tanti sceleris immanitatem spectare ausus nefario, oculos ei, velut amoris sui æmulos, erui ...sit: vnde graues offensiones inter fratres consecutæ sunt. Imp. & Papa vt sup.

Idem lib. 11. Iulius 2. Papa anno 1512. rebus in Italiâ feliciter gestis minimè contentus, edictū ...Galliæ Regem Ludouicum 12. promulgauit, quo illum non ampliùs Christianissimum, sed Illu...ssimum appellans, eum & quotquot illi studerent, omnibus hæreticorum & schismaticorū pœ...subiecit: cuius fortunas, regna, resq; illorum omnes, iure occupandi factâ potestate, damnatos ...clarauit: eadéq; acerbitate (quòd Cardinales, & reliqui antistites Pisani concilij præsides, qui Me-

diolano aufugerant, Lugdunum recepti fuissent) indignatus, grauissimo edicto mandauit, vt
dinæ, quæ quater quotannis, maximo mercatorum concursu, Lugduni celebrari solebant, dei
Geneuæ, vnde priùs illas Ludouicus XI. ad regni sui commodum, transtulerat, celebrarentur: a
mum vniuerso Galliæ regno sacris interdixit, & in Angliæ regem Henricum VIII. Lateran
concilij decreto, Christianissimi regis titulum transtulit.

Idem. Alexander 6. Papa filium suum Cæsarem Borgiam in numerum Cardinalium co
turus erat: at cùm esset spurius, quibus ad eam dignitatem aditus patere non consueuerat, fal
stibus, alterius legitimum filium esse, comprobauit.

Idem. In obsidione Nouariensi, quò autoritate armisque sacratis fauorem humanis vi
conciliarent, Veneti, cum Ludouico Sfortia à Pontifice Alexandro VI. impetrârunt, vt is Feciale
num ex ijs, qui clauam argenteam præferunt, ad Carolum VIII. Galliæ regem, tunc Vercellis
sistentem, mitteret, qui ei præciperet, intra decimum diem ipse cum eis copijs, quas secum hab
Italia discederet: aliud item breue temporis spacium præstituit, quo suos omnes è Neapolitan
gno deduceret, alioqui pœnis illis, quas Ecclesia minari solet, propositis, sese Romam coram ip
steret: quo remedio pontifices olim veteres vsi sunt.

Nam vt legitur, haud alijs armis Adrianus eius nominis primus Desiderium Longobardo
regem, qui cum ingentibus copijs Romam turbatum ibat, vt Ternio, quo iam processerat, Pa
rediret, coëgit. Verùm ea veneratione ac maiestate, quæ ex vitæ Pontificum sanctimonia in hor
pectoribus gliscebat, extincta, difficile erat, ex moribus & exemplis vsque adeò contrarijs, eo
effectus sperare: itaque eius irridens mandatum, respondit: se Neapoli redeuntem, quò ei ped
uerenter oscularetur, Romam venisse, sed pontificem ibi expectare noluisse: se mirari, eum
tantoperè, vt Romam veniat, vrgere: verùm tamen, vt ei pareat, in id incumbere, vt sibi viam
Romam ducit, aperiat: rogare, ne frustra hoc incommodi suscipiat, se expectare in vrbe ne
uetur.

Idem. Habebat Othomannus Turca fratrem Gemen: is metu mortis Rhodum fugerat: &
inde in manus Pontificis Innocentij peruenerat. Othomanno autem cùm non ignota esset V
auaritia, quotannis ei 40. millia aureorum promisit, & soluit, vt Papa, ne in aliorum manus
ueniret, eum in vinculis detineret: metuens, ne quis eo contra ipsum vteretur. Cùm verò Re
rolus Galliæ mouere vellet bellum contra Turcam, hunc (Gemen) sibi omninò tradi, expe
Pontifex autem cùm ob stipendium 40. millium coronatorum annuorum eum è manibus
tus emitteret, vt Rex nullum commodum inde perciperet, misero captiuo vitam ademi
neno.

Inuidebat enim gloriæ Caroli, & simul metuebat, ne (si fortè aduersus Turcas res ei pro
cederet) mox suas cogitationes ad Ecclesiam Romanam, quòd ab antiquis moribus & ritibu
nitus desciuisset, & magis indies magisque Christianæ Religionis authoritas minueretur, com
dam verteret, omnibus certè timentibus, eam labem in eius Pontificatu multò maiorem futu
qui Pontificatus, turpissimis artibus partus, nunquam post hominum memoriam à deterio
fuit administratus.

Nec defuêre, qui crederent, (nihil enim tam iniquum est, quod in eius Pontificis scelest
tura non facilè crederetur) Baiazetem, cognito Regis Galliæ animo, Pontificem pecunia corru
vt Gemen vita priuaret.

Ecce tibi facta papalia, Christi vicarij. Habes hanc historiam ab alijs quoque recitatam:
nemine veriùs, quàm hîc ab Italo veracissimo.

Idem. Alexander sextus pontifex Lucretiam filiam, quæ iam tribus viris desponsa fuerat, &
Gismundi Biseliorum principis, Alfonsi Neapolitani regis nothi filij, quem Valentinus dux, P
ficis F. trucidauerat, obitu, vidua erat, Alfonso Herculis Estensis natu maximo, cum centum m
aureorum nummûm in pecunia numerata, dotis nomine, multisque maximi precij muneribu
no 1501. connubio iunxit. Cui matrimonio Estensi familia, nobilissimis affinitatibus co
hendis assueta, indigno, Hercules & Alfonsus, quia rex Galliæ Ludouicus XII. Pontifici in o
bus obsequendi cupidus, id summoperè vrgebat, consenserunt: sui etiam regni, à Valentini a
& ambitione (si tamen aliqua aduersus tantam perfidiam erat idonea cautio) muniendi desid
ducti, qui Pontificatus pecunijs & autoritate, nec non Galliæ regis fauore potens, iam magnæ I
parti erat formidabilis: vtpotè quæ cerneret, eius dominandi libidinem nullo iam ter
contineri.

Idem. In Alexandro sexto erant vitia moresque turpissimi. Non sinceritas in homine, no
dor, non veritas, non fides, non religio, sed insatiabilis auaritia, ambitio immoderata, crud
plus quàm barbara, & cæt.

Idem. Pontificatus plerumque ambitione, & malè pacatis consilijs administratur.

Idem. Cardinales dicebant, se sine pontificis autoritate concilium conuocare posse, & Ec
am non solùm in membris, sed etiam in capite, hoc est, in pontificis persona emendatione indi
vt qui in sacrorũ venditione, quam simoniam vocant, & infandis perditisq; morib. inueteratu
ad pontificatum idoneus, tot bellorum author, correctionem nullam, cum totius Christianæ I
offensione, admitteret.

dem. Luthero occasionem dederunt Indulgentiæ nimis licenter concessæ à pontificibus, quæ, pecuniæ tantùm à mortalibus exigendæ gratia concedi, notum erat, magnam turbam excitâ-: & quandoquidem in seipsis, quæ damnati poterant, non correxerunt, qui pontifici adhære-ignem flatu accendebant: & vt homines naturâ ad vehementia medicamenta adhibenda sunt i, quod dissimulatione dissolui potuisset, rigor & minæ perdiderunt.

Idem. Pontifex Alexander VI. repentè ex vineâ prope Vaticanum, quò, sui ab æstu recreandi â, ad cœnam se contulerat, penè exanimis in regiam suam, ac paulò pòst eius quoque filius Cæ-orgias, dux Valentinus, eodem modo fertur: sed Pontifex postero die, qui fuit 18. Augusti, 1503. mortuus, pontificio ritu, in D. Petri ædem, ater, tumefactus, totusque deformatus, apertissima sunt veneni indicia, elatus fuit: at Valentinus ætatis vigore, optimis statim, atque neno accommodatis remedijs vsus, longâ & graui ægritudine oppressus, vitam tamen conser-. Huius casus venenum causam fuisse, constans opinio fuit, & communi fama, res in hunc est modum.

Valentinus, qui eidem cœnæ interfuturus erat, Adrianum Corneti Cardinalem, in cuius vi-cenaturi erant, veneno tollere constituerat. Neque enim ignotum est, hanc fuisse patris & i-frequentem consuetudinem, vt veneno non modò aduersus hostes, vltionis vel metus gratiâ, ntur, verùm etiam, nefariâ diuites proprijs facultatibus spoliandi cupiditate, in Cardinales os aulicos, etiamsi nullam vnquam ab illis iniuriam accepissent, cuiusmodi fuit ditissimus ille geli Cardinalis: quin etiam amicissimos coniunctissimosque eodem modo acceperunt, vt Ca-um & Mutinensem Cardinales qui eis vtilissimi fidissimique ministri fuerant.

Valentinus igitur suum secutus morem, quum lagenas quasdam vino venenato plenas præmi-, easque ministro cuidam rei minimè conscio, cum mandato, ne cuiquam daret, tradidisset, fortunâ Pontifex ante cœnæ tempus eò venit, qui siti, ingentique, vt tunc erat, æstu victus, po-oetiuit: sed quia nondum ex Vaticano ea, quæ ad cœnam erant necessaria, allata fuerant: mini-, qui id vinum velut præstantius conseruari crederet, ex eis lagenis, quas Valentinus præmise-ontifici infudit. Valentinus, patre bibente, eò superuenit, atque ex eodem vino bibit.

Hic Alexander veneno sic absumtus, mortuus in D. Petri templo reponitur, ad eius corpus andum vrbs Roma incredibili lætitiâ accurrit: nec cuiusquam oculi draconem illum (qui im-eratâ ambitione, & pestiferâ perfidiâ, omnibusque horrendæ crudelitatis, monstrosæ libidinis, auditæ auaritiæ exemplis, sacrisque atque profanis rebus absq; discrimine venditis, vniuersum m venenis infecerat) extinctum spectando expleri poterant.

Vaticinium Sibyllæ de Rege Franciæ & Nauarræ, Henrico IV. & calamitatibus toti Europæ impendentibus.

ANNO CIƆ.IƆ.XX. die mensis Martij iij. repertum est in Heluetia, in Tauri montis hia-tu, qui tum magnis imbribus acciderat, monimentum quoddam, hoc modo inscriptum: OPHETIA T. SIBYLLÆ OLLVII MVNNE. quibus notis quid significetur, haud è (vt opinor) quisquam, quantumuis acutus, diuinârit. Verba autem monimento insculpta fuerunt: Orietur Sydus in Europa supra Iberos, ad magnam septentrionis domum, cuius radij m terrarum ex improuiso illustrabunt. Hoc verò erit tempore desideratissimo: quo morta-positis armis, pacem vnanimes complectentur. Certabitur quidem varijs per diuturni Interre-occasionem studijs, cui imperij habenæ tradantur: sed vincet tandem auiti sanguinis propago, eò vsque armorum vi progredietur, donec fata contraria fatis obstiterint. Nam eodem ferè tem-e, hoc demerso sydere, coæuum quoddam eius lumen longè ardentioribus Mauortis ignibus ex-escet. Verùm hocce iubar ante diem ingenti mortalium desiderio se diuûm nubibus condet. Quo ncto, post diros & sanguinolentos cometas, igniuomasque cœli facies, nihil ampliùs tutum salu-ue erit. Diris animantibus cœli firmamentum, pugnantibusque planetis, & contrarijs cur-s labefactabitur: concurrent vrbibus vrbes, Fixæ cursu anteuertent Erraticas, æquabunt æquora ntes: hæc omnia denique erunt nox, interitus, ruina, damnatio, ac æternæ tenebræ.

Hoc ænigma cùm in manus meas nuper incidisset, pupugit illicò meum animum cogitatio Re-Franciæ, & eius status, in quo nunc serenissimus, & re atque cognomento Christianissimus Rex, nricus quartus versatur: verbisque illius oraculi diu multumque perpensis atque animaduersis, ndem in eam opinionem sum adductus, vt, initium eius ad illum ipsum Regem, & varias de ipsius stibus ac perduellibus victorias pertinere, existimem: reliquam verò partem ad calamitates Eu-pæ vniuersæ, totique adeò terrarum orbi imminentes.

Nam illa verba: orietur sydus in Europa supra Iberos, ad magnã septentrionis domum: haud cilè, vt opinor, quisquam aliò spectare existimabit, quàm ad eundem Henricum IV. qui cùm so-m Nauarræ & Bearniæ regnum (quod supra Hispaniam ad Pyrenæos montes pertinet) obtineret, re tamen propinquitatis & agnationis, ad magnam septentrionis domum, hoc est, ad spem regni ancici (quod ab Hispaniæ finibus ad septentriones spectat) vocabitur.

Quod autem ſequitur, radios illius ſyderis de improuiſo terrarum orbem illuſtraturos
quiuis ſentiet, ad eundem Regem pertinere: qui certè præter omnium expectationem, ſuperio
ge viliſsimi monachi manu interfecto, ad regnum euectus, ſplendore ſui nominis piorum om
animos, qui in orbe Chriſtiano ſunt, colluſtrauit, lætitiaque & gratulatione compleuit.

Sequitur: futurum iſtud tempore deſideratiſsimo, quo mortales, poſitis armis, pacem
mes complectentur: hoc eſt, venturum, exorta illa luce, tempus optatiſsimum, quo miſeri m
Franci, tot latrocinijs, tot luctuoſis ac longinquis bellis defeſsi, abiectis armis, ſummo ſtudio
compluribus prælijs ſecundis ac victorijs à Rege partam, ſibique ab eodem oblatam, ampl
tur. Quod tempus veriſsimè Sibylla deſideratiſsimum atque optatiſsimum appellat. Parta
poſt bellum diuturnum pace,

Tutus bos (vt ait Horatius) rura perambulat,
Pacatum volitant per mare nauitæ,
Culpari metuit fides:

Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos & lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.

Certabitur quidem varijs, inquit, per diuturni Interregni occaſionem ſtudijs, cui Impe
benæ tradantur. Vbi interregnum perſpicuè appellat eum regni ſtatum, qui iam in Gallia ce
cùm regio ciuili dominatu propè intermortuo, multò maxima ciuitatum pars à Rege defec
rumque ſe latronum ac tyrannorum partibus adiunxit, qui Regium imperium affectant, re
gubernacula armis occupare conantur. Quanquam eccuius tandem regni adminiſtration
cupare poterunt, cùm plures ſe reges futuros ſperent, quàm regna tota Gallia ſuſtinere poſsit

Itaque rectè Sibylla ſubiunxit: ſed vincet tandem auiti regni propago: id eſt: ius legitin
ceſsionis & hæreditatis, quæ huic Regi Henrico propter gradũ agnationis proximum, quo de
Regi coniunctus erat, diuino atq; humano iure debetur. Vincet, inquit, furiales illos conatus &
cinia hæc ſoboles, atque propago familiæ Borbonicæ, quæ tam diu arma contra perduelles exe
atque aduerſus eos progredietur, donec fata contraria fatis obſtiterint: hoc eſt, quàm diu fata
tempeſtates inter ſe conflictabuntur: quàm diu fatalis ille defectionum morbus Franciæ ci
occupabit.

Nam eodem ferè tempore, inquit, (quo ſcilicet illa regij & auiti ſanguinis ſoboles efflo
hoc demerſo ſydere, coæuum quoddam eius lumen longè ardentioribus Mauortis ignibus e
ſcet: hoc eſt, ſydere illo non extincto, ſed in pacis atque otij ſtudium intento, & quaſi demerſ
quidam quaſi ſyderis illius radius, hoc eſt, Regis ipſius propinquus & cognatus, exorietur: qui
atque ardentiùs, & quaſi præceps in arma ruet, & eius Archityranni trucem atque immanem
natum euertet: qui ſuis rebus diffidens, alaſtoras & parricidas illos contra principem re & n
Chriſtianiſsimum excitauit. Verùm hoc poſterius iubar ante diem, id eſt, præmatura morte, n
mortalium deſiderio & luctu, extinguetur.

Quod autem ſequitur, ſi non ad orbis totius, certè ad Europæ vniuerſæ calamitates perti
autem perſpicuum eſt, vt nullius interpretationis indigeat; vrbes, inquit, concurrent vrbibu
gilius ſcitè (vt omnia) his verſibus deſcribit:

Vicinæ, ruptis inter ſe legibus, vrbes
Concurrent: ſæuit toto Mars impius orbe.
Vt cùm carceribus ſeſe effudêre quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia: & fruſtra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Transſcripta ſunt hæc ex libro Gallico, cui titulus eſt Orbis ſtatus: in quo talia plura
riuntur.

Franciſci Guicciardini, Patricij Florentini locus vnus,

rerum, quas continet, grauitatem cognitione digniſsimus, at ex ipſius hiſtoriarum libris 3. & 4. dolo malo detractus, in exemplaribus hactenus impreſſis non lectus: nunc tandem verò ab interitu vendicatus, & Latinè, Italicè, Gallicéq; editus.

Pontifices Romani, quorum primus Petrus Apoſtolus fuit, acceptâ ab Ieſu Chriſto in reb
cris ac diuinis auctoritate, charitate, ſubmiſsione, patientia, Spiritu ſacro, & prodigijs m
per illorum initia, non modò potentiâ ciuili & mundana penitùs nudati, verùm etiam ab illa
ti, diu obſcuri, ac ferè ignorati fuerunt: eorum nomine nulla re magis, quàm ſupplicijs & cru
bus perferendis, innoteſcente, quæ vnà cùm ijs, qui eos ſequebantur, ſuſtinebant.

Nam etsi, cùm propter infinitam multitudinem diuersarum nationum & sectarum,
n vrbem Romam confluxerant, parùm Christianorum progressus & actiones ani-
erterentur, essentq; ab quorundam Imperatorum vi & vexationibus immunes, nisi si quan-
rum publici ritus silentio præteriri non possent: nihilominùs tamen aliqui alij siue innata
e, siue Deorum suorum insano quodam amore perculsi, eos, tanquam nouatum superstitio-
uctores, & suæ religionis euersores, atrociter persequebantur.
Hoc in statu, cùm voluntaria paupertate, tum vitæ reliquæ sanctimonia, tum suppliciorum
atibus clarissimi, ad Syluestri Pontificatum persliterunt: cuius temporibus, cùm ad
ianam religionem Constantinus, moribus sanctissimis Christianorum, & prodigiis ac mi-
, quæ frequentissima in ijs, qui Christi vestigia sequebantur, elucebant, permotus, animũ
isset, cœperunt, Pontifices à periculis, in quibus annos circiter trecentos versati fuerant, tu-
riùs cultum diuinum exercere, ritusque Christianos palàm profiteri. Quamobrem factum
partim morum & vitæ admiratione, partim præceptorum, quæ nostra religione continentur,
ate, partim quoque facilitate quadam mortalium, qua plerunque, vel ambitione vel metu,
p s sui exemplum imitantur, nomen Christianum mirificè omnibus in locis propagari, pau-
verò illa sacerdotum beata diminui cœperint.
Iam Constantinus, templo in Laterano Diuo Ioanni, in Vaticano Petro Apostolo, itemque
, alijsque diuersis in locis ædificatis, ea non modò preciosis vasis ornamentisque ditauit, ve-
iam, vt sarta tecta tueri, ac renouare, quæ extructa erant, seque, qui rebus sacris operam darent,
are possent, prædijs, atque alijs vectigalibus donauit: alij præterea multi pòst secuti, rati, be-
s huiusmodi faciliorem aditum in cœleste regnum sibi patefieri, aut noua extruebant fana,
donis cumulabant: aut iam extructis suorum bonorum portionem aliquam attribuebant,
iam, siue lege quapiam inueterata, siue consuetudine, ad legis Mosex exemplum, quisque de
n bonorum fructibus decimam partem locis religiosis pendebat: ad quod quidem efficien-
magno cum ardore excitabantur, quòd viderent, ab initio Sacerdotes, eo excepto, quod ad
imum victum sibi reseruabant, quicquid reliquum erat, partim in ædificia religiosa, eorumq;
stilem, partim in egenos, aliosque pios vsus impendere: cumque nondum superbia & am-
n eorum pectoribus insedisset, ab vniuersis, qui vbique erant, Christianis omnium Ecclesia-
premus custos, & tanquam Petri Apostoli successor, episcopus Romanus agnoscebatur: pri-
, quòd ea ciuitas ob suam antiquam dignitatem, tanquam reliquarum caput & princeps,
ij nomen maiestatemque retinebat; deinde, quòd illinc in bonam Europæ partem religio
iana diffusa erat: postremò, quia Constantinus à Syluestro ritu Christiano aquis initiatus,
odi auctoritatem in eo, , atque in eius successoribus libenter agnouerat.
Fama quoque est, Constantinum Orientis prouinciarum motibus, Imperij sedem Byzanti-
pòst de suo nomine Constantinopolim appellatam, transferre compulsum, Pontifici Roma-
bis, aliarumque & vrbium, & regionum in Italia, imperium donâsse. Quæ fama quam-
sequentibus Pontificibus diligenter fuerit enutrita & sustentata, eorumque auctoritate
tis credita: est nihilominùs cùm ab scriptoribus grauissimis, tum verò rebus ipsis re-
.
Illud autem certò constat, & tunc, & longo pòst tempore, vrbem Romam, Italiamque omnem,
iam imperio Cæsarum obnoxiam, ab Imperatorum ministris ac præfectis fuisse gubernatam:
esunt, qui, quicquid de Constantino & Syluestro dicitur, (vsque adeò sæpè profundis in tene-
es vetustæ demersæ latent) redarguant, ostendantque, eos longè diuersis temporibus extitisse:
o tamen negat, imperij Constantinopolim translatione ad pontificum potentiam viam esse
actam, ex eaque originem habuisse.
Nam indies magis & magis imperatorum autoritate, cùm ex illorum continua absentia, tum
grauissimis in Oriente bellis distinerentur, in Italia debilitata, populus Romanus ab Impe-
rum obedientia paulatim desciscens, atque ob eam rem tantò magis Pontifices præsentes respi-
, eis cœpit non obedientiam quidem, sed voluntarium quoddam obsequium exhibere,
nquam ne hæc quidem nisi lentè sese ostenderunt, ob Gothorum & Vandalorum, aliarumque
ararum nationum in Italiam effusiones: à quibus capta sæpè ac direpta Roma, & Pontificum
en, quod ad ciuiles attinet res, in obscuro penè contemtum iacebat, & imperatorum in Italia
oritas euanescebat: quandoquidem eam tanta cum ignominia prædæ barbaris expositam de-
bant.
Aliarum nationum impetus cùm torrentis instar erupisset, Gothorum per annos septuaginta
ntia permansit. Erant hi nomine & professione Christiani, genere à prima origine Scythæ &
æ: quibus tandem Cæsarum armis Italia pulsis, per Græcos iterum magistratus cœpit Italia gu-
nari: quorum qui cæteris imperabat, Græca voce Hexarchus appellabatur, sedemque Rauen-
n vrbe vetustissima, eisque temporibus opulentissima, atque ob agri bonitatem frequentissima,
ebat.
Nam post magnum incrementum, ex Cæsaris Augusti, atque aliorum Imperatorum classe va-
ssima susceptum, quam in eius portu vrbi penè coniuncto, cuius nunc vix vllum extat ve-
ium, continenter tenuerunt, à multis belli ducibus, deinde ab Theodorico Gothorum rege,
sque successoribus fuerat habitata: qui, quòd imperatorum potentiam suspectam haberent,

eam

eam potiùs quàm Romam, regni sui sedem, opportunitate maris Byzantio propioris ducti, de runt: cùm opportunitaté Hexarchi, etsi contraria ratione, secuti, cùm ibi consedissent, Ron vrbi, alijsque Italiæ ciuitatibus proprios imponebant præfectos, quos Duces appellabant.

Hinc Rauennatis Hexarchatus nomen: quo nomine omnia comprehendebantur, quæ prios Duces non habebant, sed vni Hexarcho obtemperabant. Qua tempestate Pontifices Ro ni, ciuilis potestatis penitus expertes, atque in mortalium animis admiratione & obseruantia(ribus ipsorum ab illa pristina puritate iam fatiscentibus) obsolescente, tanquam Imperatoribus iecti, ætatem agebant: sine quorum, & eorum, quos Hexarchos diximus appellatos, auctor quamuis sacerdotum populique Romani suffragijs renunciati, neque se pro Pontificibus ge neque Pontificatum capere audebant: quinetiam Episcopi Constantinopolitanus & Rauen quoniam religionis sedes imperij atque armorum potentiam sequi consueuit, cum Romano ep po sæpenumerò de principatu disputabant. Cæterùm haud multo pòst rerum mutatio secuta.

Nam Longobardi, gens ferocissima, in Italiam ingressi, Galliam Cisalpinam occupârun quorum Imperio Longobardia est appellata. Adiecerunt etiam Rauennam cum Hexarcha niuerso, & alias præterea multas Italiæ partes: armis Picenum vsque, & Spoletum, & Beneue prolatis, quibus in locis Duces à se dictos imperare iusserunt: atque hæc omnia, dum Impera partim ignauia, partim Asiaticis bellis detenti, hisce rebus parum prospiciunt.

Horum igitur auxilijs Roma destituta, cùm nec iam Hexarchorum magistratus essent i lia, consilijs atque auctoritate Pontificum gubernari cœpit: qui cùm aliquot annis pòst vnà Romanis ab Longobardis opprimerentur, ad Pipini Francorum Regis auxilia tandem se re runt. Qui valido in Italiam exercitu, vbi Longobardi annos vltra ducentos dominatum t rant, ducto, eos inde pepulit: partemque ipsorum imperij, quasi belli iure parti, Pontifici & I siæ Romanæ condonauit: in quibus non modò Vrbinum, Fanum Fortunæ, Eugubbium (Ign olim) multaque alia Romæ vicina oppida, verùm etiam Rauennam cum Hexarchatu suo, quo tineri aiunt, quicquid à Placentiæ & Papiæ finibus Ariminum vsque, Padum inter & Apenni stagna siue paludes Venetorum, & Adriaticum sinum clauditur, ad hæc ipsum Ariminum ac glam flumen, tunc Isaurum appellatum.

Pipino autem mortuo, cùm denuò Pontificibus Longobardi essent infesti, & quæ ipsis d erant, inuaderent, Carolus eius filius, qui pòst ob maximas victorias Magni cognomentum n est adeptus, eorum imperio funditus euerso, à patre Ecclesiæ Romanæ donata comprobauit: & minatim Picenum & Spoleti Ducatum, quo Aquila oppidum, Brutiorumque pars continetur, tifici tunc, cùm cum Longobardis bellum gereret, attribuit.

Hæc sic habere, certò affirmant, quibus Pontificij quidam scriptores addunt, eundem lum Ecclesiæ donasse Liguriam ad Varum amnem, Italiæ terminum, Mantuam item, & quic Longobardi in Foro Iulij, atque in Histria posidebant. Idem quoque aliquis scribit de C Insula, totoque illo tractu, qui Lunam inter & Parmam interest: ob quæ beneficia reges Gall lebrati, & honoribus à Pontificibus affecti, Christianissimi appellationem sunt consecuti.

Pòst etiam, anno salutis octingentesimo, Leo Pontifex vnà cum populo Romano (v pontifex haud alia auctoritate, quàm vt eius populi caput) eundem met Carolum Romanorum peratorem nominârunt, nomine quoque ipso hanc imperij partem ab Imperatoribus Constan poli agentibus seiungentes, tanquam Roma, prouinciæque Occidentis ab illis desertæ in peri propriorum principum tutela opus haberent.

Hac imperij distractione, transmarini Imperatores nec Siciliæ insula, nec ea Italiæ parte, ab vrbe ipsa Neapoli, Manfredoniam vsque pertingens, mari terminatur, (quoniam semper rum imperium agnouerat) exclusi fuêre: nec ob id de consuetudine, qua Pontifices imperato quorum nomine Roma gubernabatur, auctoritate confirmarentur, derogatum est: quin etia suis diplomatibus scripturæ tempus his verbis consignabant: IMPERANTE CARO DOMINO NOSTRO. In qua minimè graui vel submissione, vel obseruantia perstitêre, rerum euentus animos addidêre, vt suo se nutu regerent: quippe cùm imperatorum potentia litari cœpisset, primùm dissidijs inter Caroli magni posteros, (dum penes eos imperij maiesta tit) deinde Imperij ad Principes Germanos translatione, potentia Caroli Magni successoribus nimè pares, Pontifices, populusque Romanus (cuius magistratibus Roma cœpit, quamuis pe batè & confusè, gubernari) Imperatorum auctoritati quibuscunque modis derogantes, lege sa runt, ne deinceps Pontificum lectio imperatorum auctoritate niteretur: quod quidem per a plures variè seruatum est, prout rerum vicissitudine imperatorum potentia aut surgebat, aut i nabat: qua, posteaquàm ad Othones Saxonas imperium peruenit, aucta: Gregorius Quintus O nis tertij fauore, qui tum Romæ erat, ad pontificatum assumtus, hinc suæ gentis amore, illinc manorum quibusdam iniurijs impulsus, suo decreto legendi imperatoris ius & auctoritatem, ea ma, quæ ad hæc vsque tempora perducta seruatur, in Germanorum nationem transtulit: atqu Pontificibus in Imperatores auctoritatem aliquam retineret, eisque vicem redderet, interdixit

mperatoris Augustiue appellatione, alióue nomine, quàm Regis Romanorum & Cæsaris, vte-
ni priùs Imperij coronam à Pontifice (vnde mos inoleuit, vt ad capiendam coronam Ro-
veniant) accipiat.

Cæterùm extinctis Othonibus, & potentia Imperatorum, quòd ad magnos reges hæreditario
mperium non veniret, Roma palàm ab illorum obedientia defecit: multæque vrbes, Conrado
imperante, rebellârunt: & Pontifices suæ amplificandæ auctoritati intenti, Rom. ciuitatis
natum propemodum obtinebant: sæpè tamen propter populi insolentiam & discordias, mul-
ficultatibus laborabant: quem vt in officio continerent, Henrici secundi fauore, qui tum Ro-
at, Pontificis creandi ius in Cardinales solos transtulerant.

Pontificum magnitudini noua accessio facta est. Nam cum Normannis, quorum primus
lmus Ferabrachius est appellatus, ab Imperio Constantinopolitano Apulia & Calabria sub-
, Robertus Guicciardus ex illa gente vnus, siue vt colore iuris aliquo sese muniret, siue quò ad-
eos imperatores potentia se armaret, siue alia de causa, Beneuento Pontifici, quasi ponti-
ris esset, restituto, Apuliæ Calabriæque principatum, quasi Ecclesiæ Romanæ fundum, recog-
: cuius exemplum Rogerius, eius successorum vnus secutus, inde pulso Guilielmo, eadem
orto, pòst etiam Sicilia occupata, ferè anno Salutis 1130. harum prouinciarum ius à
ice accepit: estque rex vtriusque Siciliæ, quarum vna vltra, altera cis fretum sita est, appella-
Neque enim Pontifices, ambitione & propria vtilitate adducti, alienam cupiditatem & vim
recusârunt.

Hac iuris specie freti, vlteriùs Pontifices progressi (vt cupido humana gradum sistere nequit)
am Reges illis regnis, quasi contumaces, priuare cœperunt, in aliosque transferre: quo more
nricum Friderici Barbarossæ filium, ab hoc ad Fredericum secundum, eius filium, qui tres or-
omani Imperatores fuerunt, ea regna peruenêre.

Cæterùm cùm Fridericus Pontificem bello persequeretur, essentque illo tempore Guelforum &
inorum factiones excitatæ, quarum alterius caput erat Pontifex, alterius Imperator: Pontifex,
o Frederico, Carolum Andiouinorum & Prouinciæ comitem (cuius antea facta mentio est)
que Siciliæ regem appellauit, hac lege, vt quotannis auri vnciarum sena millia tributi nomi-
ueret, ac ne quis eorum regum in posterum Imperatoris Romani appellationem posset ad-
e: quæ exceptio semper ab eo tempore in regni Neapolitani diplomate expressa fuit. Nam
regnum pòst à Tarraconensibus regibus occupatum, à Pontificum obedientia sese subduxit,
à tributo pensitando vendicauit.

Ad hoc obtinuit fama (etsi haud ita certa, quàm ea, quæ hactenus dicta sunt) Mathildam prin-
in Italia præpotentem, Ecclesiæ eam partem Etruriæ donâsse, quæ Pescia torrente & Quirici
o in Senensium finibus ab vna parte, ab altera mari in Fero & Tyberi amne, quæ hodie Patri-
um Petri vulgò nominatur, circumscribitur: & addunt alij, ab eadem Ferrariam Ecclesiæ
tam.

Hæc postrema dubia fide retulimus, cæterùm multò magis dubia, quæ ab aliquo scripta sunt,
cet, Authpertum Longobardorum regem, florente ipsorum regno, eidem Ecclesiæ Alpes
as, in quibus Genua, & quicquid ab ea in Prouinciam vsque Romanorum patet: & Luith-
lum eiusdem gentis regem, Sabinam, Romæ propinquam regionem, Narniam, & Anconem,
lijs quibusdam oppidis attribuisse.

In hunc igitur modum rerum statu variante, variæ pariter Pontificum, atque Imperatorum
ére. Nam à primis imperatoribus per multa annorum curricula vexati, pòst Constantini ad
lum conuersione, ab eo terrore liberati, rebus sacris tantùm operam dantes, in reliquis Impe-
rum auctoritati ferè subiecti, sub eorum vmbra quieuerunt.

In hoc humili statu diutissimè pòst vitam egerunt, ab Imperatorum commercio, propter
nam in Italia Longobardorum potentiam, seiuncti. Pòst autem, Galliæ regum beneficio, o-
s & potentia aucti, cum Imperatoribus coniunctissimi stetêre, ab illorum auctoritate, dum im-
oria maiestas in Caroli Magni posteris mansit, alacri animo pendentes, quod quidem fiebat
propter beneficia vicissim data & accepta, tum etiam ob imperatorum potentiam: quæ vbi
cœpit inclinare, & quasi flaccescere, illorum amicitia prorsus reiecta, ita segerere cœperunt,
pontificiæ dignitatis esset, leges potiùs Imperatoribus dare, quàm accipere.

Cumque à veteri illo, quo subiecti erant Imperatoribus, statu penitus abhorrerent, veritique,
Romæ, atque alibi antiqua Imperij iura recuperare, vt quidam illorum aut potentia maio-
t animo erectiore efficere conabantur, tentarent, armata vi sese imperatorum potentiæ, ab il-
rannis, qui se Principes appellabant, & ab illis vrbibus, quæ sese in libertatem vendicauerant,
am imperij auctoritatem agnoscebant, adiuti, opponebant.

Hinc factum est, vt Pontifices sibi indies plura maioraque arrogantes, terroremque armo-
cœlestium in res terrenas & caducas vertentes, ius sibi, atque auctoritatem in Impe-
res, quasi CHRISTI in terris vices gerentes, assumserint, affirmantes, ad se mul-
in rebus regnorum atque Imperiorum procurationem pertinere. Qua persuasione
i, Imperatoribus interdum imperij dignitatem abrogabant, Septemviros Augustales,

Anno

Anno

vt alios in eorum locum ſurrogarent, incitabant. Viciſsim quoque Imperatores aut ipſi
bant nouos Pontifices, aut, vt crearentur, procurabant.

Ex his controuerſijs, atque etiam, quòd Pontifices per annos ſeptuaginta Auenione ſe
habuiſſent, nec non ex illo eccleſiæ diſsidio, quod in Italia, Pontifice Romam reuertente, e
ertum, cùm Eccleſiæ ſtatus admodum concuſſus ac debilitatus eſſet, factum eſt, vt in oppidi
cleſiæ ſubiectis, præcipuè verò in ea Italiæ parte, quæ olim Gallia togata dicta eſt, complures i
ciues, potentia cæteris ſuperiores, in ſua quiſque patria tyrannidem occuparent: quos Ponti
aut perſequebantur, aut, ſi ad eos opprimendos impares eſſent, quaſi Eccleſiæ beneficio reg
iubebant, aut alijs in eos excitatis regnandi ius attribuebant. In hunc igitur modum
liæ togatæ oppida proprios dominos, ac pleroſque quaſi eccleſiæ vicarios, habere c
runt.

Eodem modo Ferraria Actio Ateſtino à Pontifice gubernanda tradita, eidem eſt pòſt be
cij nomine attributa: ex quo deinde ea familia illuſtrioribus honorum titulis eſt exornata.
Bononia ab Ioanne Vicecomite, Mediolanenſium Archiepiſcopo occupata, eidem pari iure
ceſſa fuit. Iiſdem quoque de cauſis in multis Piceni oppidis, diui Petri patrimonio, & Vm
quæ nunc Ducatus appellatur, plures reguli, pars inuito, pars ad conſentiendum adacto Pont
ſunt exorti: nec Longobardia, in imperij præſertim oppidis, ab huiuſmodi mutationibus im
nis fuit: ſic vt, qui in Flaminia atque alijs pontificijs locis dominabantur, à Pontificum obedie
deficientes, ad Imperatorum auctoritatem confugerent: & viciſsim, qui Mediolanum, Mantu
& alia Imperij oppida tenebant, à Pontificibus regnandi ius obtinerent.

Roma verò quanquam nomen Eccleſiæ temporibus illis præ ſe ferret, magiſtratibus tame
gebatur proprijs & ſuis: & quamuis initiò, cùm Auenione in Italiam poſtliminiò reuertiſſent,
quam domini agnoſcerentur, paulò tamen pòſt Romani, creato magiſtratu, quem Bander
um appellabant, in veterem contumaciam recidêre: vnde cùm Pontificum auctoritas apud eos
perexigua, & ipſi, aliò tranſlata ſede, Romam reliquêre, donec Romani ad paupertatem red
atque in magnam, proptêr eius abſentiam, confuſionem delapſi, cùm annus milleſimus quad
genteſimus appropinquaret (in quo anno ſi Pontifex in Vrbe eſſet, ſperabant, ingentem fore
pter annum ſecularem, quem Iubilæum vocant, mortalium concurſum) precibus quàm dem
ſimis Bonifacium Pontificem orârunt, Romam rediret: id ſi faceret, Banderenſium magiſtra
abrogaturos, ſeque ei obſequentes in omnibus futuros.

His conditionibus in vrbem reuerſus, dum Romani illius anni quæſtum vnum attend
Pontifex, occupato omni vrbis imperio, Angelicam arcem communiuit, eique præſidium im
ſuit: cuius ſucceſſores ad Eugenium vſque, etſi non paucis difficultatibus conflictati, nihilom
dominatu pòſt plenè ſtabilito, inſecuti Pontifices citra vllam controuerſiam, Romæ ſunt pro
libidine dominati.

His igitur fundamentis & modis ad terrenam potentiam elati, ac ſenſim animarum ſal
diuinorumque præceptorum obliti, atque ad mundana imperia omni cogitatione conuerſi,
diuina auctoritate aliter, quàm quaſi telo & inſtrumento rerum fragilium abutentes, principes
tiùs gentium, quàm rerum ſacrarũ Pontifices videri cœperunt. Horum curæ & negotia non iam
ſanctimonia, non religionis incrementa, non erga Deũ & homines charitas: ſed exercitus, ſed bel
Chriſtianos, cogitatione & manib. ſanguine reſperſis ſacra tractantes: ſed pecuniæ immenſa cup
nouæ leges, nouæ artes, nouæ inſidiæ ad pecuniã vndiq; cogendam: in hunc finem audaciſsimè a
cœleſtia vibrare, profanarum ſacrarumque rerum nundinationem impudentiſsimè exercere:
opes in immenſum adauctæ, & in totam ipſorum aulam effuſæ: ex quibus faſtus, luxus, mores
piſsimi, libidines, voluptateſque nefandæ: nulla de ſucceſſorib. nulla maieſtatis perpetuæ pon
catus ſolicitudo: ſed horum loco cupido anxia & peſtifera, filios, nepotes, item alios ſibi coniun
& neceſſarios non modò ad opes immoderatas, verùm etiam ad regna & imperia euehendi:
iam honores & emolumenta in merentes & bonos conferendo, ſed plerumque auctionando, au
homines ambitione, auaritia, & pudendis voluptatibus perditos effundendo.

His moribus effectum eſt, vt, excuſſa penitus ex animis hominum illa vetere erga Ponti
reuerentia, tamen ex parte, eorum auctoritas religionis (qua nihil in terris ad homines vel im
lendos, vel retinendos potentius inuenitur) nomine, maieſtate, & facultate, qua pollent, princ
bus, atque ijs, qui apud illos maximè poſſunt, ſacris beneficijs & honoribus conferendis, gratific
di adiuta ſuſtentetur. Qui cùm ſciant, magna ſe in admiratione mortalium eſſe: & qui adue
eos arma ſumunt, eos grauis infamiæ notam, & ſæpenumerò aliorum Principum odia ſubire:
quomodocunque res cadat, perexiguum emolumentum ad eos, à quibus impugnantur, redun
re: & victores ex ſuo arbitrio victoria vſuros: victos, quibus velint conditionibus pacem habi
ros: ad hæc ſuos propinquos ex priuata conditione ad principatus attollendi cupidine inflamm
iam per multos annos bellorum auctores, nouorumque incendiorum faces in Italia extiterunt.

Sed vt ad id, à quo iustissimus publici damni dolor me longiùs acriusque, quàm leges histo-ritan permittunt, abduxit, reuertamur.

Adrianus Barlandus in vita Caroli Burgundionis. 1520.

Ltima eius vxor Margareta, defuncto marito, plurimis annis superuixit. Certè multorum bono. Suis enim facultatibus interim præclara fouit ingenia, studuitque modis omnibus literas excitare. Nulli vnquam attribuit sacerdotium, nisi priùs & eruditionem, & vitam in-[...]et. Quod vtinam (inquit Barlandus) & hodie facerent Principes: non tam multos passim mus Idiotas in Ecclesia Dei, quos fortassè præstaret defricandis principum matulis, quàm num conscientiis præesse. Imp. & PP. V. S.

Lutheri Biblia. 1520.

Oc tempore Lutherus VVitebergæ ex Ebræo Biblia in linguam Germanicam transtulit. Rem miraculosam, vnum Monachum Saxonem, qui priùs tota vita inter priuatos, & in abdito [...]t, conuertere eleganti aulico stylo, &, quod etiam homini in Cancellariatus officio posi-[...]efuisset, feliciùs, quàm olim 70. viri interpretes præstiterunt, quod factum aiunt Philo & [...]nius libro de mensura & ponderibus anno Mundi 3695. Olymp. 127. in Pharo insula [...] vrbem Alexandriam. Et addit Philo, etiam adhuc hodie contingere, vt non tantùm Iu-[...]d & alii plurimi traiiciant, locum veneraturi, in quo primùm facta est hæc interpretatio, & [...]to beneficio acturi Deo gratias.

Joannes Cellarius. 1520.

E Luthero Lipsiâ scribebat in hunc sensum: verissimè dico, quòd Martinus noster ea fide sa-[...]cram Scripturam tractet, qua palmam omnibus aduersariis, Italis, Græcis, & Hebræis, longè [...]iat. Et dico ampliùs: Martinus Euangelicam veritatem magis amat, ac omnes aduersarii. [...]a eius ita mihi placent, quæ diligenter hactenus euolui, vt ab illis haud vllus Papa me, non [...]alis, aut monachus, quantumlibet atrox sit, auellere possit. Imperatore Carolo 5. Papa 10. vt suprà.

Felinus C. Ego de Iureiur. 1520.

[...]pa, inquit, non Canonicè electus, est diabolus, non habens claues regni cœlorum, sed inferni. [...]mp. Carolo 5. PP. Leone 10.

Reginaldus Polus Cardinalis, Anglus. 1520.

Vodam libro edito, hic acerrimè conatus est incitare animum Cæsaris ad sumenda arma con-[...]tra eos, qui in Germania Euangelio nomen dederunt, disertissimisque verbis dixit: Princi-[...]perii nouos esse Turcas, ac etiam deteriores Turcis, quin ipsum Euangelium esse Turcicum [...]. Imp. Carolo 5. PP. Leone 10.

Idem in oratione quadam suadet Imp. Carolo quinto, vt, relictis Turcis, Lutheranis bel-[...]nferat.

Idem alibi ait: Cùm Ioannes & Petrus simul properarent ad sepulchrum Domini, Ioannem [...]sse priorem ingredi, sed honorem hunc illi detulisse: & rete plenum piscibus, quod à multis non potuerit, ab vno Petro fuisse pertractum ad littus: Ergò ad Petrum pertinere primatum [...]ariatum.

Hunc Polum, quidam affirmant, Euangelio omninò addictum fuisse, sed vt suspicionem [...]tanismi euitaret, & Cardinalis à Papa crearetur, librum pro sede Romana in lucem emisisse: [...]tes alii, quos non veritas, sed venter, multorum malorum causa, ad simile compulit. NB.

Paulus Langius Monachus, planè Lutheranus, in 1520.
Chronico Ziticensi.

Nno 1352. Ioannes Episcopus noster (vt in multis legitur chronicis) in die Ioannis Euan-gelistæ, ob honorem nominis sui, complures dominas speciosas & nobiles inuitauerat. Cho-

rizansque inter duas medius, quas ipse manibus tenebat, repentè cadens, miserabili morte e
rauit, anno ordinationis suæ V. mortuus (inquam) non vt Episcopus, non vt sacerdos, sed
histrio vanus, & vir seculo deditus. Mortuus (inquam) non in atrio, sed theatro: non in loc
cro, sed prophano: non in Ecclesia, sed chorea. Proinde ex fine eius & operibus, ille præsul
probatur ex grege illorum præsulum, qui non per ostium, sed aliunde conscendunt in ouile C
sti, & officium Episcopale nesciunt: curam pastoralem postponunt: clerum contemnunt, p
lum sibi commissum negligunt, pauperes floccifaciunt, & fame perire sinunt: qui cartiludi
fritillo plus, quàm Euangelio intendunt: & Venerem Bacchumque magis, quàm Christum v
rantur & colunt: qui denique deliciis corporalibus, & mundi voluptatibus sine Dei metu ins
entes, sola terrena sapiunt, pariterque & propriæ & commissorum salutis immemores, futura
nimè prospiciunt. Quos quidem Baptista Mantuanus, poëtarum nostri temporis facilè prin
alterque Virgilius, in quodam carmine egregiè taxat, inter alia ita resonans:

Neglecto superûm cultu, spretoq; tonantis
Imperio, Baccho indulgent, Veneriq; ministrant:
Sacra ferunt auro: nummis altaria condunt:
Auro vina libant: auro laquearia fulgent:
Scorta tegunt gemmis: canibus conuiuia ponunt:
Exuuiis inopum culti, ditesq; rapinis:
Successu elati, superos Acherontaq; rident.
Et post pauca: *Heu frustra incestis iterant sacra orgia dextris,*
Sancta Deûm vanis penetralia vocibus implent,
Irritant, irasq; mouent, non numina flectunt.

Imp. & PP. V. S.

Idem. Otto tertius fuit vir in armis exercitatus, insuper deuotissimus ac pientissimus in
um & homines extitit: quandoquidem totam sæpè hebdomadam, præter quintam feriam,
nabat, eleemosynas largissimas dabat. Nullus denique largior & clementior eo. Hic zelo Dei
tus, Gisilarium archiepiscopum, eò, quòd duas teneret parochias, in synodo Romana iudiciali
tentia ab officio suspendi, ac per internuncios ab Apostolico missos, eundem illò vocari & com
rere præcepit. Verùm interim Gisilarius paralysi perculsus comparere nequiuit, sed dictas paro
in finem retinuit.

O si nostro hoc muliebri tempore Otto ille Christianissimus viueret Imperator, & in E
sia Christi monstrum hoc tricorporeum cerneret, dubio procul omni molimine in eius inst
ret exterminium. Qui cùm quondam sustinere æquanimiter non potera, vnum duobus præss
scopatibus, etiam vicinis & eiusdem penè diœcesis: quomodo pateretur, vnum tribus, & qui
maximis & opulentissimis præsidere archiepiscopiis?

Idem. Non etenim tunc ordines tot in Ecclesia Claustralium erant: sed duo tantùm, Can
corum videlicet sancti Augustini, & noster diui Benedicti, in Ecclesia Christi radiabant. Nec
Carthusiensium, non Cistertiensium, non Præmonstratensium, non Ioannitarum, multò m
ordines mendicantium, qui nouissimi emersêre (quos ordo noster septingentis à suo exordio a
cessit annis) qui quidem ab initio per annos trecentos in venia Domini magnum protulerun
adhuc proferant fructum.

Attamen illorum ob nimiam multitudinem, & præcipuè quorundam assiduam inter g
commixtionem, remissam & voluptuariam cõuersationem, Monachi vocabulum non in par
deuenit contemtum, per circumforaneos, inquam (vt quidam ait) quos ordo noster habet, &
tundos, qui religionis sub specie aucupantur victum sine labore & sudore: paupertatem rerum
contemtum aliis prædicantes, qui est eis quæstus vberrimus, & lautissimus victus: & quia Apo
cum contra dogma plus quàm expedit, negotiis se implicant secularibus: exiit dicterium de g
vagis, eiusmodi actibus, moribusq; eorundem satis consonum,

Quicquid agit mundus, monachus vult esse secundus.

Ita disperguntur lapides sanctuarii in capite omnium platearum: vnde & frequenter in
posiis non modò laicorum, verùm & clericorum, si interfuerit religiosus, inibi, ni multùm
notus & maturus, à cunctis ridetur & floccipenditur: fabulis obscœnis & scommatibus, in co
meliam eius, & cæterorum odium religiosorum confictis, passimq; recitatis, exasperatur & d
nestatur. Ita & mihi quidam superiori anno, anteaquàm ista scriberem, plebanus osor nost
properans, nos reseruare dixit in claustro gulam. In mundo hæc & similia patimur à seculi n
tempestate hominibus: quoniam à sanctorum deuiamus patrum semitis, à primo feruore te
mus: nec conuersatione sancta, rigida vel vita, aut certè salutari populum Dei ædificantes de
ad amorem nostrum deducimus. Obscuratum est, inquit Propheta, aurum, mutatus est color
mus. Et ideò non mirum, si nunc è monasteriis, vt olim, non eliguntur episcopi: quia illis prisc
dictum est) probatissimis & sanctissimis monachis nec conuersatione, neq; doctrina pares sun

Addamus, quòd & nunc raro electio purè celebratur & canonicè: cùm non melior, non

on vtilior, sed frequenter qui pecuniosior, qui potentior, qui nobilior atq; propinquior fu-
gi soleat. Quibus væ æternum Dominus per prophetam cominatur: Væ, inquiens, qui ædi-
fion in sanguinibus. Vnde metricus quidam, affirmans, hoc ex defectu ac diuinæ gratiæ sub-
ne fieri, ita concinit:

Dum factor rerum priuaret flamine Clerum,
Ad Sathanæ votum successit turba nepotum.

q;, vt supià memoratum est, temporibus Caroli Magni atq; Ottonum pauci erant monachi,
idem verbo & opere potentes, sanctimonia vitæ, & sapientiæ doctrina insignes, etiam mira-
ruicantes: eapropter & Deo dilecti, & hominibus erant acceptissimi.

Idem. Ioannes igitur 22. reliquit in thesauris suis ingentem vim auri atq; argenti, cuius com-
ut aurearum drachmarum xxv. millia, hoc est, millies xxv. millia, quod scripsisse arduum
detur. Nec legitur aliis temporibus Ecclesia Romana fuisse locupletior, vt inquit Antoninus:
uidem certissimum est. Neq; enim tam diues erat temporibus Apostolorum, dum videlicet
Petrus eandem rexerat Ecclesiam. Qui, velut verus Christi paupertatis zelator, petenti elee-
am pauperi respondit: Argentum mihi & aurum non est, quod autem habeo, hoc tibi do.
quippe alium thesaurum, virtutum videlicet & gratiarum, quem & egenti communicauit,
nops auro, virtute locuples: pauper in arca, diues in conscientia, vacuus ære, plenus sanctitate.
Ditior deniq; dubio procul & hoc tempore fuit, quàm olim Sixti Papæ & martyris æuo, qui
tum Laurentium thesauros Ecclesiæ distribuit pauperibus. Opulentior insuper, quàm fuerat
i primi temporibus, viri beatissimi, qui aliquot pauperū quotidie alebat millia. Quorum
dem solicitudinem, gubernationem, & vitam iste si Ioannes Papa fuisset imitatus, tantam
piam minimè pòst relinquere quiuisset, securiorq; atq; beatior, misericordiæ videlicet, ac bo-
operum fructu comitatus, seculo ex hoc migrauisset. Sola equidem ipsa misericordia comes
nctorum, vnicusque ac saluberrimus diuitiarum fructus ipsa eleemosyna: sine qua omnes
steriles sunt & cassæ, suisq; perniciosæ possessoribus. Thesaurus equidem omnis, qui ad quo-
m non est vsum necessarius, superfluus est, nec considerandus, sed pauperibus, viduisq; ac or-
erogandus, iuxta illud Saluatoris dictum: Quod superfluum est, date pauperibus. Et Canon
: Aurum habet Ecclesia, non vt conseruet, sed vt pauperibus eroget: non dicit, scortis aut hi-
bus. Quamob rem nisi Pontifex iste Ioannes magnus quoq; fuerit eleemosynarius, minimè ob
i thesauri collationem tantoperè laudandus foret, sed magis arguendus. Pascendarum equi-
nium Christi, non etiam oculorum, æruginis, & tinearum curam susceperat, quin etiam ob
illa, fluxaque bona temporalia, quæ & dare & eripere ipsa fortuna potest, nemo vel bonus
illis ne efficitur.

Idem. Anno D. M. CCC. LXXXI. VVitigo episcopus noster migrauit à seculo, cui Christia-
(infrà patebit) successit. Eodem anno, Ludouicus archiepiscopus Magdeburgensis lamen-
& horrenda extinctus est morte. Hic namq; ob altitudinem stemmatum elatus, plus seculi va-
bus, quàm diuino cultui mancipatus, contra Apostoli Pauli monita, in omni apparatu, vita &
us suis huic se mundo confirmare studuit: conuersatione sua rotunda & tumida, populo non
m, sed perditionis viam demonstrans: cùm ipse palàm & inuerecundè ea patrare haud formi-
a quibus suos retrahere debuerat subditos: spectaculis vanis, & lusibus, atq; choreis exultans:
fensam, & commissorum scandalum minimè timens: nec illud terribile beati Gregorii de
ibus dictum animaduertens, quo dicit, prælatos tot mortibus esse dignos, quot exempla per-
is in posteros relinquunt. Tandem omni prorsus Dei timore exploso, more suo, diebus larua-
tempore videlicet carnispriuii, secularibus se conformitans, cum eisdē & cursitare, & tripu-
ne dicam delirare, cœpit: secunda feria Esto mihi, post Dominicam, tempore prænarrato bac-
lia celebrando, magnam nobilium virginum & matronarum in Caluis oppido cohortem
egans, choream instituit, vbi dum eodem die vsq; in noctem choreis protensis interesset, re-
na super eum irruit calamitas, & vt scriptum est, extrema gaudii luctus occupauit.

Subitò enim clamore & tumultu super incendio exorto, episcopus perterritus ipse primus
um cum ea, quam manu tenebat, fugam iniit: quem cæteri terrore pari perculsi insequentes,
censu porrecto pondere, & pressura vrgentium se gradibus confractis, Episcopus infrà cadens,
super se cadentium impetu & ruina oppressus fuit penitus, & extinctus. Et impletum est in
am (proh dolor) corporaliter illa vulgata beati Augustini sententia, quâ dicit: Quantò status
, tantò & casus grauior. Nam & celsæ grauiore casu decidunt turres.

Et ita conuersa est cithara in luctum, & vox lætantium in lamentum. Et mundus ille fallax,
is suis amatoribus prospera & læta pollicebatur, per tempora longa illis subitaneam & impro-
n cladem, calamitosam propinauit, & mortem. O igitur quàm breuis & caduca omnis gloria
di? Quàm incertus & dubius mundanæ felicitatis finis est exitus? Benè hinc Ethnicus ille po-
æ dictis quadrat suo carmine, dicens:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo:
Et subito casu, quæ valuêre, ruunt.

Idem. Anno D. M. CCCC. XXII. vel circà, per Martinum Papam crux data est contra Bohe-
Hussitas. Missusq; ob eam rem Iulianus Cardinalis S. Angeli in Germaniam. Eius opera ma-
us exercitus collectus est, in cuius expeditione fuerunt multi principes, barones, comites, &

Anno

Anno

episcopi. Dux militiæ fuit Fridericus marchio Brandeburgensis. Cum eo præcipui fuêre Otte uirensis, Theodoricus Coloniensis, Guntherus Magdeburgensis, archiepiscopi. Item Episcopus diensis, & alii: Ludvvicus comes Palatinus, Albertus Dux Saxoniæ, Ludvvicus Landgrauius sia, Fridericus & VVilhelmus marchiones Misnenses: domini nostri Borni, Gregorius, & Adolp principes de Anhalt: Fridericus Landgrauius Doringiæ, Ioannes dux de Berge, Henricus com Schvvartzburg, Volradus & Geuehardus, comites de Mansfelt, Bedo de Stalberg comes, & pl alii, quorum quadraginta equitum fuêre millia, demta multitudine peditum. Et cùm tot & essent, vix Bohemiam ingressi, subito pauore omnes perculsi, & priusquàm hostis vllus in consp daretur, fœdissimè omnes simul cœperunt fugere, quilibet extra Bohemiam. Hostis exin metu no ingenti præda potitus est, quam relictam inuenit.

Idem. Quis ignorat, aut sine mœrore graui audire poterit, sub Frid. 3. imperio, ipso viuen regnante, à Christiana religione abrepta esse duo ista totius mundi pulcherrima, Constantino tanum, ac cum nobili illa vrbe Sinopi Trapezuntinum, imperia? Quisue etiam ignoret totiden gna, à nobis paucis hinc annis diuulsa, Thraciam, Bœotiam, Atticam, Macedoniam, Thessal Achaiam, Ætoliam, Bithyniam, Cappadociam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Ciliciam, Paphlag am, Pamphiliam, Pontum, duas & viginti gentes olim Mithridati subiectas continentem, P giam, omnemq; Hellespontum: quin & vtranq; Mysiam, ac Bulgariam, omnemque cum R Seruiam, & quicquid deniq; ab Andrinopoli Sauumque inter amnem ad Danubium vsq; int cet, Bosnam, nobilemq; illam Mitylenen, cum innumeris gentibus, quas inter nuncupatim S discos, Tribalos, Bastarnas, & Taurinos meminisse magnitudo cladis interpellat. Mitto Dalm Epiroticos, Isauros, Hellades, Illyricos, Noricos, Pannonios, & cum Polonis à suis propè sedibus fligatis nos ipsos Germanos, cruentissima Mahumetici furoris arma toties expertos. Taceo Ch dis siue Nigroponti excidium, Hydruntinæq; vrbis, etiam in præcedentibus suæ miseriæ anno moratæ, calamitatem, cuius archiepiscopum lignea serra interfectum meminisse horret: totiu niq; Malefatensis archiepiscopatus lamentabilem vastationem. Taceo Euxini maris obsidium, diterranei captiuitatem, quod ille immanissimus Christiani nominis hostis liberè nunc, pote que obequitat. Et vt breuibus amplissima perstringam catholicæ fidei detrimenta, Africa amiss Asia tota sub iugum missa, adeoq; in angustiam ducta Europa, vt fidem, quam totus pridem p nuit orbis, nunc angustus Occidentis incomtusq; hirtæ Septentrions angulus vix satis audeat profiteri. Tot ergò, tantaq;, imò multò plura, quàm quisquam calamo exprimere possit, Chri næ reipublicæ detrimenta & incommoda solùm patimur Pontificum, Regum, Principumq; strorum negligentia, & discordia: qui dum intestinis odiis, mutuisq; bellis ardent, aut etiam tis ocioq; marcent, Christianorum prouincias terrasq; expugnari, diripi, auferriq; etiam in priam tandem sinunt perniciem.

Idem. Anno D. M. CCCC. LIII. Machometes Imperator Turcorum, anno imperii sui (Amarathus quippe pater suus obiit anno M. CCCC. L.) Constantinopolim, Orientis Impe dem, terra mariq; plus, quàm cum CCC. millibus hominum, LXVI. diebus continuè obsessa oppugnatam, tandem vi & armis cepit: Imperatore ipso Græcorum Constantino Palæologo matre Helenâ genito, nec non patriarcha eorum, cum omnibus Christianis masculis, ad insta cudum trucidatis, mulieribus abductis, raptisq; virginibus. Et hoc quidem vigesimo octau Martii miserabilissimum factum est excidium: & (vt ferunt) proditione cuiusdam Iannensis, iuxta promissum, per Thurcum constitutus Rex per triduum, quarto die eiusdem iussu decol fuit. Et fit planctus in tota Christianitate, & timor grandis: periit siquidem penè totaliter ipsa Christi in Græcia, fidelibus passim peremtis, passim captis, omnibus autem prorsus profligati

Porrò calamitatem prædictam & expugnationem Græci passi referuntur Dei vltione, ob cata eorum, præsertim perfidiæ & inobedientiæ. Nuper enim sub Eugenio Papa in consilio Flo tino Romanæ Ecclesiæ reconciliati & vniti, paulò pòst recidiuantes denuò ab obedientia præ Romanæ Ecclesiæ recesserunt, ac pristinis se erroribus, vtpote de processione Spiritus sancti, de fermento consecratione, & similibus, impiis addixerunt: propter quæ etiam iram Dei incurre Quam nihilominùs & nos formidare valdè debemus, quia non minoribus, imò grauioribus, te Simoniæ, auaritiæ, ambitionis, ac libidinis turpissimis irretimur sceleribus. Quæ nisi pœnitu & vitæ emendatione expiare curauerimus, simile exitium per Dei indignationē, & Turcorum stationem, nobis imminere non dubitemus. Qui enim illis non pepercit, nec nobis parcet. Iam securis ad radicem arboris posita est, iam continuis armis & classibus Turcus fidelium li pulsat.

Nostraq; res agitur, paries cùm proximus ardet.

Nihil siquidem aliud cogitat & comminatur, nihil adeò cupit, quàm, quemadmodum manam Ecclesiam cum suo imperio ac tota Europa suæ possit subiicere potestati. Satagamus mores nostros corrigere, vitamq; emendare, vt & Deus, in cuius manu omnia sunt iura regno & gratia, & ineffabili sua potentia nos à Turcorum furoribus & conseruare & defensare dign ad laudem & gloriam nominis sui, Amen.

Idem. Anno D. M. D. III. Fridericus Saxoniæ Dux & Elector, princeps noster Sapien mus, emporium siue literarum studium vniuersale erexit & instituit VVittembergæ in Saxo

vn

estura imperialis manat: vbi hoc anno quo hæc scribo, Dominicæ Incarnationis M. D. XX.
entissimum ac famatissimum Theologiæ, & omnigenæ sapientiæ studium, feruntur nunc
ntique studentes existere, fama eruditissimorum virorum, Martini Lutheri Augustinensis
rez Carolostadii Archidiaconi & canonici Ecclesiæ collegiatæ, & exemtæ omnium sancto
dem, nec non Philippi Melanchthonis, rhetoris, sacræq; Theosophiæ Baccalaurei, Græce &
peritissimi, allecti & adunati.
memorati quidem integerrimi doctissimique duo illi hierophantes, Martinus vt luminare
Andreas vt luminare minus huius Academiæ, Theologiæ studium, & diuini verbi triticum
omni palearum, id est, secularis Philosophiæ, syllogismorúmue mixtura, purissimè tra-
& edocent sacram scripturam, & potissimùm Christi Euangelium, & Paulum Apostolum
es pro Archetypo & fundamento, cum ipso literarum studio timorem Dei, & cunctarum
m semina, verbo, exemplo, & calamo in discipulorum pectora spargentes.
Neque enim in hac almiflua sapientiæ palæstra fatuus ille Peripateticorum princeps Aristote-
impius Porphyrius, aut certè ille blasphemus Auerroës, & similes orthodoxæ fidei spreto-
rrisores, cathedram vllam habent vel audientiam.
Verùm & de hoc infrà locis suis, & annis opportunis dicetur plus, quemadmodum & suprà
Domini M. CCC. XXX. copiosè factum constat.
Idem. Patrio more, Leo noster X. Papa (vt opera eius de eo testimonium perhibent) auri
ssimus est, nimirum, cùm Romanorum auaritiæ Florentinorum accesserit cupiditas, auri-
ra fames creuerit in immensum, crescitque vsque modò amor nummi, quantum ipsa pecu-
scit, sæuiorque ignibus Æthnæ ardet amor habendi, quemadmodum & pulcherrimè con-
s dictis Naso inquit:

Creuerunt & opes, & opum furiosa libido:
Quò magè sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.

more equidem auri & nunc Romæ cuncta venalia sunt: auro mediante Simonia toleratur:
darum pluralitas in infinitum conceditur: beneficia dignitatesq; cuiusuis qualitatis Cardi-
s & protonotariis, atque amicis Papæ reseruantur: expectatiuæ gratiæ sine numero conce-
: annatæ siue medii fructus absque vlla dilatatione exiguntur.
Quin imò ipsæ annatæ, in quas tempore Calixti Papæ tertii, ad quatuor principes consense-
nos, non modò adhuc durant, sed & indies magis crescunt, duriusque premunt & oppri-
Et nisi iidem principes remedium adhibere procurent, omne æs & aurum pedetentim hoc
Germania corrasum & haustum, Romam, velut in sacculum pertusum, & inexplebilem
nem, portabitur.
Dimembrationes monasteriorum, & Ecclesiarum permutationes, quemadmodum Hal-
r canonicos regulares & fratres prædicatores nunc de nouo, & nostro hoc præsenti anno, quo
ec scribo, Domini videlicet 1520. dolenter cernimus fieri, iustissimè admittuntur: ecclesi-
quoque regimina non magis merenti, sed magis offerenti committuntur: electiones præla-
passim reiiciuntur, & Romanis tribuuntur: pro palliorum archiepiscopalium redemtione
pecunia in damnum Ecclesiarum, contra sanctionem Leonis Papæ eius nominis secundi,
ntra sacri Basiliensis concilii decretum (pro vsu pallii, aliorumúe officiorum confirmatione
etratione nihil persoluendum, statuentis) exigitur & extorquetur. Quam quidem exactio-
præter Simoniam complura alia sequuntur incommoda.
Nam nostra ætate archipræsules pecuniam, quam pro pallio, seu etiam confirmatione
enda, Romam mittere coguntur immediatè, quatenus ipsi indemnes maneant, & thesauros
on minuant, æquiualentem, imò multò ampliorē sub nomine subsidii extorquent, quemad-
m nuper in archiepiscopatu Magdeburg. contigisse, haud absque querela pauperum (proh
) audiuimus.
Per prædicta itaque & similia, quæ ex Romana curia manant, grauamina, per orbem Chri-
m ruinæ, destructiones, & ærumnæ oriuntur. Nec mirum, cùm ipsa Germaniæ suprema &
palis, quondamque potentissima Moguntinensis archiepiscopalis Ecclesia, ob eas res cau-
e maximis & permultis onerata sit debitis, & vehementer exhausta.
Proinde non immeritò, cùm suprà memorata grauamina sub isto Leone Papa decimo, in
a plùs solito grassari iam pridem inciperent, Vniuersitas Parisiensis, pro conseruatione & bono
siarum totius regni, contra eundem Papam ad concilium appellauit generale: & potissimùm,
idem Papa Leo in quodam cœtu, siue conciliabulo cardinalium Romæ celebrato, Basiliense
lium damnare & irritare præsumserit, quòd prædicta grauamina interdixit & prohibuit. Sed
c alibi latiùs.

Vaticinia eiusdem Langii, Monachi Lutherani.

Xaltauit Leo Papa inter alios præcipuè Syluestrum de Pierio, Theologum, sacriq; palatii ma-
gistrum, & Thomam Caietanum, totius ordinis prædicatorii generalem magistrum, ipsum
inalem sancti Sixti faciens & creans, quem & paulò pòst (vt infrà patebit) ad Germaniam mi-

ſit legatum. Creauit denique eodem tempore & alios triginta Cardinales, à quibus ex pacto q
genta millia aureorum ſuſcepit. Promiſerat enim eis grandia.

Aſt cùm de patrimonio diui Petri competenter eis ſatisfacere nequiuiſſet, aut forſan detre
ſet, attamen, vt omnes iuxta condictum ditaret & magnificaret, excogitato modo, (ne dicam
lo) quatuor ad diuerſas mundi partes legatos, quatenus ſub prætextu Thurcorum infinitam c
gerent pecuniam, cum ſummis & pleniſsimis miſit indulgentiis, vt collectam pecuniam tali
tandem copioſè inter Cardinalium nouas creaturas ſuas diſtribuere poſſet.

Præterea ex cunctis fidelium regionibus, præſertim Germania, mediantibus indulgentia
commiſſariis, ſub ſpecie fabricæ baſilicæ ſancti Petri, pecuniam omnimodis aggregare feruent
mè annixus eſt technis: tametſi ad dictæ fabricæ conſummationem, prædeceſſor ſuus Iulius P
qui eandem operosè & magnificè inceperat, theſaurum reliquerit innumerabilem. Nihilo ſe
& lentè & ſegniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cùm lapides secti in die, noctu (vt
tur) ad palatium grande Florentinorum, de Medicis dictum, quod nunc conſtruitur, clàm d
rantur, & ipſa pecunia collecta non in vſum fabricæ, non contra infideles, ſed inter amicos P
cardinaleſque diſtribuatur.

Nam cùm in hunc finem (vt præſumitur) ipſe Papa indulgentias maximas, & antea
declamabant) inauditas octennio per Germaniá duraturas dediſſet, & iam penè triennio in Mi
& Saxonia, & circumquaque viguiſſent, & infinita pecunia congeſta per commiſſarios fu
tandem Germani noſtri Romanenſium, & fraudem, & aſtutiam, indulgentiaſq; prædicanti
abuſum & auaritiam intelligentes, manus retrahere cœpêre: potiſsimùm contra easdem indul
tias, imò (vt dixi) declamantium intolerabilem abuſum & exceſſum; diſputante, prædicant
ſcribente, venerando viro, & profundiſsimo Theologo, patre Martino Luthero, VVittenber
ſis academiæ & conuentus, qui ſua & doctrina & prædicatione mirabili indulgentiarum omn
valorem annihilauit, & prorſus indubium vertit, populumque ab earundem redemtione a
eas minimè ad ſalutem fore neceſſarias, affirmans, non remiſsionem peccatorum, ſed pœni
neglectum, & aliorum pietatis operum relaxationem, impedimentum, & vitium eſſe: nec m
Chriſti & ſanctorum theſaurum indulgentiarum eſſe, cùm in primitiua Eccleſia, & longè pôſt
nè per mille & vltra annos, nihil de eis ſcriptum per ſanctos reperiatur orthodoxæ Eccleſiæ D
res, nec quippiam magnificè (vt nunc auri amore fit) de eis creditum aut æſtimatum fuerit:
ſerens inſuper, & probans, Romanam Eccleſiam non eſſe iure diuino primam, & caput omniu

Huiuſmodi eius doctrina noua & prædicatio confeſtim toto inſonuit orbe, & infinit
ſuam traxit ſententiam, adeò, vt paſsim populi Romanenſium dolum agnoſcentes, & dicto
veritatem perpendentes, indulgentias ipſas relinquere naucique pendere cœperint, potioribu
eſt, pœnitudinis & miſericordiæ, ſeſe operibus, Martini eiuſdem hortatu, mancipantes. Et in
tum ipſe vnus homo ſuis declamationibus inualuit, vt ipſi indulgentiarum præfecti & comm
rii, imò archiepiſcopi & epiſcopi in Eccleſiis ſuis ipſas indulgentias deponere & ſuſpendere c
rentur.

Quamobrem ipſe Papa, & cardinales, omneſque Romanenſes, modum in mirum co
Martinum & fremere & excandeſcere cœperunt, doctrinam eius anathematizantes, idolum M
tini ſuis cum ſcriptis, veluti hæreſiarcham, igne publicè Romæ cremantes, & in præſens vſque
dis omnibus ceu alterum Athanaſium perſequi non deſiſtunt, potiſsimùm, quòd diſputauerit
manam Eccleſiam non eſſe diuino iure primam, & caput Eccleſiarum orbis: & alia quædam
rara & ardua dogmata, quæ non modò Romanenſes, ſed & complures alii doctiſsimi, præc
tamen Thomiſtæ, impugnare non ceſſant.

Veruntamen Martinus ille, Theologorum noſtræ tempeſtatis omnium facilè ſapientiſsi
princeps, doctrinam ſuam euangelicis teſtimoniis, & diui Apoſtoli Pauli, nec non priſcorum
thodoxorum patrum originalibus dictis roborans & comprobans, eatenus perſtitit inuictus
bens & ipſe nihilominùs adhærentes & conſentientes etiam aliarum regionum conſummatiſsi
theoſophiæ doctores, vt eruditiſsimum & eloquentiſsimum illum diuinarum ſcripturarum in
pretem nouum, Eraſmum de Roterodamo, Ioannem Reuchlin, Iacobum Stapulenſem, Iudo
Clitoueum, & plures alios.

Cœpit autem prænarratum bellum literarium inter eum & Romanenſes, & ipſa indulg
arum caſſatio, anno D. milleſimo centeſimo decimo ſeptimo. Hallis autem, & per Saxoniá ſeq
ti fuit anno ſuſpenſa, primo & vnico anno (vt fama fuit) centum millium aureorum damno
priuationem inferens Romanenſibus. Proinde pius lector penſitare poterit, quàm inæſtima
collecta duntaxat per Germaniam fuiſſet pecunia, ipſum ſi indulgentiarum negotium adhuc i
gro luſtro, vti præfixum inſtitutumq; fuerat, perduraſſet. Aſt ô Deus, quorſum tanta tandem d
niſſet pecunia? Reuera haud aduerſus Thurcas, haud in fabricam, minùs verò in calamitoſo
& egentium ſolatium, aut captiuorum redemtionem, cùm etiam milleſima pars pecuniarum
complures annos ſub eodem colore collectarum, vſus in memoratos vix aut nunquam præſu
tur expoſita. Quò igitur deueniſſet? Dubio procul illò, quò indicibilis theſaurus ſub Alexandr
xto per Raymundũ, gratioſiſsimi ac indulgentiſsimi Iubilæi à latere legatum, contra Thurcos
lectus, deuenit, in cardinalium videlicet, & præſertim papalium amicorum æraria repoſitus.

Nec mirum, cùm nuper quidam frater ordinis mendicantium, præfatarum indulgentiarum xoniam terrasque nostras commissarius, moriens duo millia florenorum, quos ex pœniten- achrymis corraserat & extraxerat, in extremis reliquerit. Et quidem, expeditionem in Thur- gnoperè necessariam, ambigit nemo, sed ad eam promouendam Romanenses post mortem i tertii, qui magna eam ob rem fecit, pecuniam, non dicam propriam, sed nec in hunc qui- nem collectam, vnquam curârunt exponere: qui, vt sunt & ditissimi & potentissimi, si à di- npore decimam duntaxat bonorum suorum partem, id est, decimum denarium contra Thur- pendissent, dudum ipsum Thurcum extra Europam fugassent, & vltra Bosporum reside. e scere coëgissent. Ast nunc eorum iniuria, fraude, & auaritia assiduè Thurcorum vires incre- habentque ex in timere (quod Deus auertat) vt, qui nunc modicum pro tuitione fidelium detrectant exponere, tandem totum cum ipsa vita dare cogantur, etiam inuictissimè.

Et quidem prædicta omnia, quæ de Romanensium exaraui moribus, non meo sensu vatici- um, sed ea cuncta fermè in quodam tractatulo, vernacula nostra lingua impresso, descripta eri, eaque huic operi vitiorum odio, veritatis autem amore, intexui.

Porrò quæ de Martini Lutheri doctrina disserui, non sicuti discipulus illius assertiuè, absit) sed potius admiratiuè posui, vtpote nullius adhuc iuratus in verba magistri. Sed m & ego more suspensus multorum quousque per Oecumenicum vniuersale & generale ium, quid in tam ardua re tenendum sit, decretum fuerit, paratus nihilo tamen minùs, & & semper à rectè sapientibus doceri, quorum etiam, & potissimùm Romanæ Ecclesiæ iudi- præsentia, & alia qualiacunque mea scripta, & corrigenda & examinanda subiicio: tamet- supra narrata non de Romanis, sed Romanensibus, id est, non indigenis, sed aliunde ad onfluentibus, descripserim, & ob id rem curasse non debuerim, cùm vitia quorumcunque non sint, ipseque Diuus Bernardus multò & acerbiora, & execrabiliora de Romanis ad ium summum Pontificem depromserit. Quæ vtinam vera non essent, vtinam mendaces parte essemus omnes, vt vitiis eliminatis, Romæ sanctitas ipsa, & morum integritas, iusti- veritas, ad salutem totius orbis, & fidei robur, inueniretur: destrueretur que, ceu falsum riosum, illud vulgatissimum etiam laicorum dicterium, quo dicunt, Romæ propiores ianos esse deteriores, & curiam Romanam non quærere ouem sine lana. Sed nunc de his

Idem. Anno Domini 1514. Hallis oppido Saxoniæ, quidam Iudæus baptizatus, Ioan- effe korn dictus, homo flagitiosissimus, captus, & in vincula coniectus, tortusque, scelera nissima & inaudita de se fassus est, quæ nec in morte reuocauit, & inprimis quidem, quòd gintiannos Sacerdotis officia celebrando, baptizando, confessiones audiendo, &c. exercu- m ordinatus aut consecratus nunquam fuerit: item, quòd tres hostias consecratas subtra- vnamque per se ad cruoris vsque effusionem dispunxerit, reliquas Iudæis vendiderit, item Albertum Archiepiscopum Magdeburgensem, & fratrem eius Ioachimum, marchionem & pem Electorem intoxicare intenderit, & ob hanc rem centum à Iudæis florenos, qui ex mar- lsi & eiecti fuerant, ob scelus complicum eorundem, quo nuper Sacramentum Eucharistia- dochristiano emtum, etiam vsq; ad sanguinis emanationem, aliorumq; prodigiorum osten- , martyrizauerant, & ea propter ad sexaginta combusti fuerant, cæteris omnibus fugatis ersis, à quibus & ipse (vt dictum est) prædictam pecuniam pro intoxicatione acceperat. Ipse m curias magnatum, tanquam Sacerdos & in medicina peritus, frequentabat. Quare facilè Deus impedisset, facere potuisset.

Proinde & confessus fuit, complures se medicinæ sub specie peremisse Christianos: item, se ad tempus pro Messia gesserit, & cum duodecim discipulis per pagos & oppida quæstus ierit, multaque mira apparenter, sed & fictè fecerit: quòd duos infantes rapuerit, vnumque s venditum, mox eundem, cum eis pariter sanguinem extrahendo, interfecerit: (alium ta- intactum restituit:) item quòd omnem populum, & Magdeburgensis & Halberstadiensis sium, & intoxicare, & eorum bona, quantum ei possibile foret, comburere voluerit, & id ue se effecturum. Iudæis spoponderat: quòd in Ostrofrancia cuidam magistro & presbytero onem inclusum furatus fuerit, & eundem demum pro quinque aureis vendiderit.

Præterea complura alia piacula confessus est, ob quæ morti adiucatus, primùm canden- vncinis discerptus fuit: deinde ad locum supplicii, ad cœmiterium videlicet Iudæorum tra- ibidem igne assatus & combustus, horribiliter interiit. Obiit tamen (vt & vox & fama com- is erat, & impressum vernacula lingua extat) vt verus Christianus, demeritas pœnas sub bona deque sufferens.

Idem. Hæc omnia ille Simon de Cassia, Christianissimus theologus, quem per omnia sui qui- ordinis, nostri sed temporis magnus ille theologus Martinus Luther, VVittenbergensis demiæ ornamentum & corona, in diuinarum expositione scripturarum imitatur.

Qui & ipse, omni prorsus posthabita & contemta Philosophia, purissimè tractat doceté; literas,

aſsiduè admiranda & penè inaudita diuinorum eloquiorum arcana producens in lucem, ob
gnitudinem ingenii & dexteritatem toto clarus in orbe: quanquam nec ipſe, inſtar diui Hiero
mi, æmulorum careat inuidentia, ſcholaſticorum videlicet Theologiſtarum, qui in ſacris ph
ſophantur literis, perſecutione. De quibus omnibus infrà ſuis locis & annis dicetur propenſiùs

Idem. Copioſiſsima materia ſcribendi, vel potiùs plangendi de his temporibus infamibus
effœminatis, ſe offert: quibus totam Italiam, maximè tamen Romam magnitudo ſcelerum, &
orum vorago penè abſorbuerat, & Simoniaca peſtis lethaliter omninò infecerat. Longum eſſe
nim, ſingula dinumerare: imò prolixum foret plurimùm, ſolius Bonifacii præfati noni bel
acta languida perſtringere, & quæ ab temporibus eiusdem vſq; ad Ioannem XXXIII. in Eccl
propter peſsimum ſchiſma & pontificum ambitionem, contigerunt mala.

Idem. Anno Domini 1484. fuit legatus quidam cum indulgentiarum remiſsione pl
ria in Suecia, vbi & hoc anno, æſtiuo præſertim tempore, præualida ferbuit peſtilentia. Qua fretu
gatus ille, miro modo & inſatiabili explumauit pauperes. Quare author hiſtoriæ Sclauicæ, ex
hæc tranſcripſi, ita exclamat: ô Petre Petre: non tibi dixit Chriſtus, Mulge, aut Tonde, ſed p
paſce, Ioan. 21. Ideo aperuit infernus os ſuum ſine termino: & intrabunt maiores ſine num
Eſaiæ 5. Miſericordia autem conceditur paruulo, & exiguo, quoniam potentes potenter torm
patiuntur, &c. Sapient. 6.

Idem. Anno Domini M. CCC. XCV. Bonifacius 9. Papa per legatum ſuum miſſum d
in Magdeburg indulgentias plenarias remiſsionis à culpa & pœna, & taliter, vt peregrini &
qui indulgentias conſequi volebant, ad XIIII. dies cogerentur manere in prædicta vrbe, & vi
eccleſias ſeptem, ex quibus Eccleſia monaſterii noſtri, ibidem in ſuburbio poſita, etiam erat
quibus indulgentiis prædictus Papa maximas pecuniarum ſummas à fidelibus Chriſti exhau
extorſit, quæ omninò ſufficere videbantur ad paſſagium terræ ſanctæ contra Saracenos. Sed ô D
quò deuenerunt? tacetur: ſed non in perpetuum. Dies enim Domini reuelabit, qui abſcondi
nebrarum producet in apricum, &c.

Idem. Anno 1365. lector quidam, Paulus Cracouiæ in conuentu fratrum prædicato
contra conceptionem immaculatam beatiſsimæ virginis prædicans, ſubitò coram omni po
corruens, horribiliter expirauit: vt teſtatur Henricus de Haſsia, & multi alii. Quod factum p
terruit in hac materia ſcribentes. Fatuum eſt enim de ſecretis Dei nimis curioſè inueſtigare.

Idem. Quid facit Philoſophia in Theologiâ? Nempe, quod canis in balneo. Ego adiici
dico, quòd ſecularis Philoſophia in ſacra Theologia facit id, quod abſynthium in melle, vene
in lacte, fel in vino, acetum in balſamo, zizania in agro, in veſte tinea, mus in pera, ſerpe
gremio.

Idem. Anno 1405. omnes ditiores curiales ſummi Pontificis obierunt quaſi: Cardinalis
nienſis reliquit triginta millia ducatorum. Sed ô quot Eccleſias, & monaſteria, & alia benefici
cleſiaſtica, antequàm tot millia acquireret, æſtimatur grauaſſe & depauperaſſe? Item dominu
dinalis Mopolitanus decedens, vltra centum millia ducatorum auri reliquit.

Idem. Innocentio 7. Papæ Romani ciues claues ciuitatis cum ramis palmarum obtuleru
omne dominium vrbis Romæ, etiam temporale illi conceſſerunt: ſed minùs iuſtè, minusq; ia
biliter: quoniam illa temporalium affluentiæ officiunt haud parùm ſpiritualibus. Nec Petri ſu
ſor, ipſe Papa eiuſmodi periculoſum temporale dominium ſumſiſſe debuerat. Nuſquam equi
legitur, priſcis quòd temporibus, etiam poſt donationem Conſtantini (de qua cuncti curioſi c
niſtæ magnum faciunt feſtum) quiſpiam ſummus Pontifex temporale dominium vrbis Roma
bernauerit. Aſt nouis temporibus, noſtraq; memoria creati Pontifices, de illo, labores & dolor
bimet inde cumulantes, ſe intromittere auſi fuère (quandoquidem ab antiquo Roma vrbs ſe
extitit regalis, & imperialis) alioquin ab Electoribus deputatis ad imperium legitimè ſublim
quiſquis ille foret, incaſſum, & fruſtra Rex appellaretur Romanorum: quia non verbis, ſed f
proſperari quis debet, cùm & lex non verbis, ſed factis impoſita ſit. Et idipſum copioſè veteres
teſtantur hiſtoriæ. Eadem reperiuntur apud Engelbertum VVuſtervvitz in Chronicis March
qui Romæ diu vixit, & oculis propriis pleraq; vidit.

Idem. Anno D. 1294. Celeſtinus 5. in ſummum eſt electus Pontificem, Anachoreta, or
diui patris noſtri Benedicti, vir vitæ ſanctiſsimæ. Qui cùm vicarius & imitator Chriſti verè mitis
& humilis corde: conſtituit in primo conſiſtorio ſuo, quòd deinceps nec Papa nec Cardinales
tanta pompa ſolennibus equis vterentur, nec mulis quidem, ſed aſinis veherentur tantùm, d
Ieſus Chriſtus, filius Dei humilis aſini dorſo vectus eſt, cuius nos imitatores eſſe debemus. Offenſ
tur ob id incidit Cardinalium omnium fermè, præſertim Benedicti Caietani, hominis ambitio
mi, qui partes omnium agens, Celeſtinum Papam, virum verè rectum & ſimplicem, velut in
cientem tanto operi, reſignare papatui perſuaſit. Per fiſtulam etiam frequentiùs noctu in cubil
parietem miſſam, velut cœlica vox eſſet, loquebatur ei: Celeſtine, Celeſtine, renuncia papatui,
aliter ſaluari non poteris, nam vires tuas excedit.

Idem. Anno D. 1328. Ioannes 22. Papa in publico conſiſtorio condemnauit literam ca
li generalis fratrum Minorum in Peruſio celebrati. Quamobrem anno eodem Michaël de Ce
eiusdem ordinis miniſter generalis appellauit contra Papam, aſſerens, Papæ determinatione
paupertate Chriſti fore hæreticam: prædicta ſiquidem litera ſynodalis fratrum Minoritano

co

ebat, quòd Christus & Apostoli nullius rei dominium habuerint in proprio vel communi: &
n his, quæ habuisse leguntur, tantùm habuerint, absq; iure aliquo, simplicem vsum facti, id est,
a autem contrarium determinans, præfatum Michaëlem, & multos alios doctores illi con-
tes excommunicauit, & pro hæreticis damnauit: ediditq; proinde constitutionem, quæ inci-
agro Dominico propter singularia, dubia, suspecta, & temeraria, quæ Begardi, & Beguinæ
abant, & strictissimè obseruabant, &c.
em. Anno D. 1513. Iulius 2. PP. non tam Apostolicæ sedis clauiger quàm armiger, vi & ar-
uiam, Rauennam, Imolam, Pauentinam, Forliuium, & nonnullas alias Romanæ Ecclesiæ
uuante Maximiliano Cæsare, qui & ipse Romano Imperio multa tunc recuperauit, à Venetis
& eripuit. Obiit autem decimo pontificatus sui anno.
em. Anno 1503. Alexander PP. VI. eius nominis, 18. die mensis Augusti, veneno periit: sub
apatu Roma (vt ait Volaterranus) gentium refugium, & arx populorum, omnibus seculis
, iam carnificina facta erat. Erant &, eo viuente, Romæ sacra venalia cuncta.
dem. Notandum, secundum Volaterranum, quòd cœnobium Casinense, religionis nostræ
quadraginta millia aureorum reditus olim habuit: Vrbes insuper, opesq; complurimas, si pe
orum rapinam licuisset, possedit. Vnde videtur, regna potiùs quàm cœnobia virum sanctum
s reliquisse: & forsan ignorâsse, non se tam pauperibus hospitium, aut Christi seruis ad diuina
um, (vti sperabat) quàm Clericis ac Sacerdotibus otium atque luxuriam parâsse.

Idem. *Deuorat agricolam Rex, Regem tyro, sed illum*
Vsurator edit, comedit sed presbyter istum,
Presbyterum meretrix, meretricem leno remordet,
Lenonem caupo, sed cauponem parasitus,
Illum sextipedes, simia sextipedes.

em. Magister Ioannes Kemnitz, cognomine Dorre, concionator fuit verbi Dei zelosus, & ir-
bilis veritatis assertor, tam Episcoporum, quàm aliorum potentū excessus liberè, & constan-
corrigens, & denuncians: clarus anno 1512.

Idem. *Ad pœnam tardus sit Rex, ad præmia velox,*
Et doleat, quoties cogitur esse ferox.
Quantò quis maior, tantò placabilis iræ:
Et faciles motus mens generosa capit.
Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis:
Tu quoq; fac simile, quisquis regnabis in orbe.

VVilhelmus Farellus. 1524.

c inter primos Basileæ contra Missam & papisticos abusus publicè disputauit, & populum do-
uit: quem secutus est Oecolampadius. In graui hoc religionis dissidio Senatus Basiliensis E-
qui tunc ibi degebat, consilium perquisiuit, sed ille suo more super quæstionibus Theologicis
è respondit: quæ quidem in operibus eius non reperiuntur. Sed apud VVurstisium in Chro-
. part. Lector ea reperiet. Imp. & PP. V. S.

Marinus Caracciolus, & Hieronymus Aleander, Cardinales. 1524.

I ad Fridericum Saxonem à Papâ missi fuerunt, & duo petebant: primùm, vt Lutheri libros
omnes exuri iuberet: deinde, vt ipsum vel capite plecteret, vel custodiæ datum Pontifici siste-
dericus econtrà petiit: ne Lutheri libri comburantur priùs, quàm firmis scripturæ testimoniis
conuictus, Lutherum paratum esse ad eam rem, quocunq; loco iussus fuerit sese sistere, modò
aueatur. Qua oblatione minimè contenti, paulò pòst Lutheri lucubrationes, incognita causa,
dunt, & exurunt. Eo cognito, Lutherus, conuocata omni multitudine scholastica, VVittem-
, & magna doctorum hominum comitante turba, ius pontificium, & illud nuper euulgatum
ficis decretum, palàm incendit, Decembris die decimâ: & postridie, cùm doceret, vehemen-
monuit, qui suæ saluti consultum esse vellent, vt à regno pontificio sibi cauerent.
Edito deinde scripto, sui facti rationem exponit, suaq; voluntate, consilio, & opera pontifici-
ros esse crematos, profitetur, his nimirum de causis: primò, vetustum esse morem, & singulis
oribus obseruatum, vt mali & perniciosi libri flammis aboleantur, eiusq; rei testimonium in
Apostolorum extare: deinde, ad suum officium, vt qui sit in Christo baptisatus, qui sit sacra-
iterarum Professor & doctor publicus, pertinere, vt impiam doctrinam oppugnet, & saluta-
ominibus proponat, & falsas opiniones hominum animis eripiat: idem officium ad com-
s etiam alios pertinere, & vt hi vel imperitia, vel periculi metu impediti, non faciant quod de-
, se tamen idcircò excusari non posse, nisi bona fide munus suum faciat: Pontificem quoque,
ius clientelam omnem sic esse deploratè miseros, & obstinatos, vt non solùm rectas admoni-
es non admittant, verùm etiam Christi doctrinam, & Apostolorum damnent, & homines ad
ifestam impietatem cogant. Imp. & PP. V. S.

De eisdem.

ANno Domini 1521. habitis Comitiis VVormatiæ, magnaq; ex parte digreſsis principi
cùm ab Aleandro & Caracciola in angulo quodam editum contra Lutheri dogma eſſe
ſum: proximum etiam fuit, vt libri eius cremarentur, quos quidem ante palatium Cæſaris fica
lictores, præeunte & præcinente monacho, qui Ieſus dicebatur, ad ignem gerebant, flammisq;
rebant. Et cùm ad hoc ſpectaculum ipſi legati, Aleander & Caracciola, ſublimes ad feneſtram co
ſterent, oculosq; ſuos vtcunque paſcerent: Aleander ad ſodalem inquit: Eia mi Caracciola, ſi
adeò præclari his comitiis effecimus, tamen certum eſt, nos hoc edicto magnam in Germania la
nam concitaſſe, qua Alemanni ipſi, in ſua viſcera ſæuientes, propediem in proprio ſanguine ſuff
buntur. Hoc temerè emiſſum, & irreuocabile verbum quidam, qui poſt ipſos hærebat, auribus
puit, & propalauit: vnde moniti legati, præ anguſtia non audebant ampliùs de die in plateis i
dere: ſed continentes ſeſe intra palatium Cæſaris, cum illo tandem ſecundo Rheno Mogun
nauigârunt. Qua in vrbe, veluti etiam Antuerpiæ, cùm ſimilem in modum cum Lutheranis l
procederent: prætor quidam ciuitatis Aleandro in frontem dixit: Conſilium, inquiens, impio
tu quæſo non adiuues. Quod & ipſi non modò à viris ſummis, verùm etiam ab infima plebe au
cogebantur, quæ dicebat: longè melius videri, ſi ligna iſta, quibus Lutheri ſcripta comburebar
ad Sodomitas Romanenſes vno in rogo excremandos reſeruarentur. Hedio. Imp. Car. 5. I
Paulo quarto.

D. Hier. Schurf.

1521. CVm VVormatiæ D. Martinus Lutherus, ſimplicitate & ignorantia politicorum negotio
& proceſſuum, ex ſpiritus magnitudine, & conſcientiæ bonæ ſolatio, ſaluum condu
ſuum, publicè datum ſibi à Cæſ. Maieſt. curia, renunciâſſet, & ſic penè ſe ipſum in diſcrimen
feciſſet, ipſe Doctor Schurfius (quem Illuſtriſsimus Saxoniæ Dux, Elector Ioan. Frid. adiun
illi) non ſolùm hoc arte diluit, & excuſauit, ſed & Eccii alias fraudes ita auertit, vt Lutherus ſa
inde reuolârit. Ex quo ſanè mirabilis Dei Opt. Max. ſapientia, & prouidentia elucescit, quòd,
nec honorificè memoratus Princeps, nec dictus Doctor Schurfius fuerint eiusdem cum Luther
ligionis, tamen ſingulari Dei conſilio & voluntate, & ſalutem & religionem eius ſtrenuè defe
runt. Imperatore & Papa vt ſuprà.

De eisdem Comitiis VVormacienſibus.

POntificii cùm audirent, Lutherum in itinere eſſe, quem exemplo Ioan. Huſsi territum,
compariturum ſperauerant, cauſæ ſuæ metuentes, efficiunt, vt Cæſar Glapeonem Gallum,
cionatorem ſuum, & Paulum Armbsdorfium cubicularium, ad Franciſcum Siccingum abl
petens, vt is Lutherum in arcem ſuam Ebernburg ſuſcipiat, eſſe enim tot & tanta negotia præ
bus, vt commodè non poſsit audiri Lutherus VVormatiæ, quem in arce Ebernburg cauſam
dicere velit, quò miſſurus ſit Cæſar viros eruditos & præcipuos, delectos ex ordinibus Imperii.
cingus conditionem accipit, & ad Lutherum mittit Martinum Bucerum, ſignificans ei volunta
Cæſaris.

Lutherus, hoc audito, verbum Dei, inquit, iniuriam patitur: at ego, qui vocatus ſum
ris, eò me conferam. Fuerunt autem pleriq; in ea opinione, ſubornatam fuiſſe iſtam ad Siccin
legationem artibus Pontificiorum quorundam, ſine Cæſaris iuſſu, volentium & impedire ad
tum ſui Eliæ, & prægrauare Lutherum, quaſi ſponte & de conſilio ſuo noluiſſet VVormatiam ex
tu ingredi, & cenſuram de ſe refugiſſet.

Et cùm alii eſſent, qui bono animo dehortabantur Lutherum, ne aduerſariis confideret
VVormaciam veniret, reſpondit ipſis, inquiens: Hæc eſt dies, quam fecit Dominus, vocatus eg
nio, vocatus ingrediar in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, etiamſi ſcirem, tot eſſe diabolos V
maciæ, quot ſunt tegulæ in ædium tectis. Venit ergo VVormaciam 16. die Aprilis, vbi, cùm in
deretur, accidit, vt Ducis Bauariæ hiſtrio aulicus, Coclæus, vel iuſſus ab aliis, vel, quod veriſim
eſt, fatidico quodam, qui ei tribuitur, ſpiritu, obuiam venerit Luthero, manu geſtans crucem,
in funeribus vſus eſt, & alta voce canens: Aduenisti deſiderabilis, quem expectabamus in tene
Selneccerus, & alii.

1521. Ex B. L. de Roma & eius Imperio.

IMperium poſtquàm Romanum vafer, & vrbem
Auſoniæ clerus falſis inuaſit apochis,
Et Conſtantini valuit donatio ficta,
Romanus quamuis ſceptro tripliciq; coronâ,
Enſibus horrendus Præſul foret atq; duobus:
Non tamen inflato potuit confidere regno,

Quin sceleris tanti mens, & sibi conscia furti,
Subtrepidet, nec posse diu malè parta tueri,
Ereptùmq; iri timeat cornicula plumas.
Sed quid non penetrat regnandi sacra cupido?
Fertur in omne nefas, nulla est reuerentia diuûm,
Nullus amor recti, sanctum nec curat honestum,
Quem semel infecit dominandi dulce venenum.
Iamq; Dei Christiq; vices, persuaserat omni,
Se gerere in terris, populo simulata prophani
Pontificis pietas, & cœli lumina posse,
Quando velit, reserare, fores perfringere nigri
Ditis, & inde animas educere, cunctaq; flauis
Crimina nummorum cumulis dimittere. Iuris
Esse sui, leges vel iniquas condere, nullo
Condita Pontificem dissoluere iura reatu.
Se Phœbum, terris & lumen posse negare,
A radiisq; suis sua sumere lumina Phœbes,
Pontificem in summa Romanum singula posse.
Sed timor vsq; subest, habet & formido tyrannum,
Credula ne fraudes deprendat turba dolosas,
Excutiatq; iugum scelerati Principis, atq;
In libertatem sapiens se vendicet olim,
Romanæq; velit volucri sua iura referri,
Gestiat &, propria vt dominetur Cæsar in vrbe.
Edicit, summumq; Deum mandasse, subinfert,
Audiat vt solus plebis secreta sacerdos.
Nec satis esse tamen, sese peccasse fateri:
Tempora, cumq; loco personam, punctaq; mystæ
Sed retegenda sacro, cordisq; arcana fatenda.
In sua dein cautum Idolum iurare coëgit
Verba sacerdotes: commisit quid quoq; si plebs
In maiestatem, turpis mortemq; Cynædi,
Imperat vt referant, lapidi sint cætera dicta.
Qui melius potuit firmasse tyrannida verus
Regnum Antichristusq; suum, sceptrumq; superbum?
Nil fuit vsq; adeò arcanum iam tempore ab illo,
Quod non vulgauit turpi confessio clero.
Nec satis esse ratus, venerandum ex ordine ademit
Coniugium cleri: quia castè nebulo gentem,
Inter delicias Cereris fomentaq; Bacchi
Nutritam, nullo victuram tempore nosset,
Atq; ita legitimæ vxoris cùm copia abesset,
Sollicitaturam thalamos, gentisq; prophanæ
Vxores: quibus ex, si quid fortassè maritus
Arcani gereret, clerus resciret adulter.
Fœmina nam rigido quid posset victa Priapo,
Ictibus & culi crebris moribunda, tacere?
Fortior ad Veneris quò sit quoque prælia clerus,
Fœmineoq; gregi longè sic charior, omnes
Papa iubet summo crines de vertice radi.
Redditur ætate affectus sic masculus anser
Vtilis ad Venerem, vulsis de vertice plumis.
Summam ô nequitiam Antichristi: Christe, precamur
Poplitibus flexis, summo delabere cœlo,
Atque hostem prosterne tuum. Sat Christe malorum
Perpessum humanum genus est. Sat curia nequam
Antichristi ouium deglubit. Perde nefandam

Roma-

Anno

Romanistarum rabiem, fuluiq; Leonis
Infandos ausus. Vetat euulgare verendum
Ille tuum nomen, tua dogmata tradere plebi
Indoctæ prohibet, prohibet tua dicere facta,
Et tua verba tuo claro sermone popello
Pandere non patitur Romanus, Christe, tyrannus.

1521.

Antonius Cornelius Lynnichanus in oratione sua, habita Co-
loniæ coram frequenti clero, de regula vitæ Pontificum, sacerdotum, clerico-
rum & monachorum, quales esse debeant.

OFficium tuum, inquit, aptissimè Hieronymus super Leuitico scribens commonstrat: v
bes 36. distinctione, quem Canonem ad verbum hîc subiicere lubet: Si quis, inquit, P
fex vult esse, non tam vocabulo, quàm merito imitetur Mosen & Aaron. Quid enim dicitur d
Quòd non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergò Moyses indesinenter in tabernaculo
mini. Quid autem ei opus erat? vt à DEO aliquid disceret : aut ipse populum doceret.
duo sunt Pontificis opera, vt à DEO discat, legendo Scripturas diuinas, & sæpius m
tando : aut populum doceat : sed illa doceat, quæ à DEO ipse didicerat, non ex pr
corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus Sanctus docet. Est & aliud opus quod fecit
ses : Ad bella non vadit: non pugnat contra inimicos: sed quid facit? orat: & donec orat,
cit populus : si relaxauerit & dimiserit manus, populus vincitur & fugatur. Oret ergò sac
Ecclesiæ, vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmone
pugnantes eos, qui volunt piè viuere in Christo. Hæc Hieronymus. Verendum est próh dolo
audentiùs quid dicam.) Pontifices nostros non multùm vacasse orationibus: non vsque ade
ditatos fuisse legem Domini : non continuam moram traxisse in tabernaculo Domini: qui
lege Domini, meditatos fuisse legem Martis, Veneris, & Bacchi: de tabernaculo Domini abi
se ad cruenta bella: pro gladio Spiritus sancti, quod est efficax verbum Dei, exemisse gladium
enti Martis: non expandisse manus in cœlum: sed per ignauiam remisisse in cœnum. Imper. C
lo 5. Papa Leone 10. vt supra.

Ibidem. Audis præterea, non licere plurimas habere vxores, quæ animum tuum allic
non decere domi alere tot scorta, tot veneres, quæ te continuè exedunt, tuamque substantiam
perdunt. Quæ nunc impudens, (malum) non dico, sacerdotum impudentia: qui effronteli
ne membra Deo dicata templum Dei, quod ipsi sunt, spurcant & contaminant: iisdem labiis
lari audentes filium virginis, quibus impuræ Veneris os & labia circumlamberint? Quid est
se exhibere filium Veneris: die autem polluto ore, pollutissimaque mente insumere filium virg
Tu quisquis sacerdos es, quiq; totus diuinis rebus es consecratus, cogita, quàm indignum sit
nus, eo ore sumere adorandum illud corpus, quo putidam scorti carnem contigisti: iisdem m
bus abominandas sordes contrectare, quibus ministrantibus angelis ineffabile illud myste
peragis.

Item quàm non conueniat idem corpus eundem cum Deo spiritum fieri, & vnum co
fieri cum meretrice. Pudet me multa de his dicere: quæ tamen multos minimè pudet facere.
lem mentirer: vellem mendacii arguerer. Hæc, vt vereor, veriora sunt, quàm vt redargui po
His & aliis datur scandalum populo: præbetur offendiculum vulgo : cui hac tempestate vi
contemtui est ordo quilibet sacer. Vilis plebs te sacerdotem nunc cachinnis, atque ludibriis i
sit, & odit, vt qui calumniandi ansam vltrò præbueris. Dicit namq;: Tot hic aut ille scorta d
suæ ex patrimonio crucifixi nutrit: quo non sordida scorta, sed pauperes Christi forent suster
di. Tot hic aut ille sacerdotiis seu (vt dicunt) præbendis & beneficiis Ecclesiasticis est suffarc
tus: quem non multis sacerdotiis deceret esse suffarcinatum, sed vita, moribus, atque virtut
esse probatum.

1521.

Abydenus Corallus in oratione sua ad Carolum
maximum, Augustum, & Germaniæ
Principes.

ITa illorum gratia, & vos quoque rosas recipitis, & aureos mucrones, ampullosa nomina:
licet, Christianissimus, catholicus, strenuus, & si quæ sunt alia vobis nota: quæ vobis decer
Principibus: non quòd tam ardenter ament, vel propagari velint limites Christianos: sed qu
sa non sit resistendi posthac illorum rapacitati. Subinde vt obstrictos faciant vos: vt, si quid cu
pulo vestro egerint crudelius, nemo vestrûm ausit reclamare: nemo cristas erigere: demulu

mirun

ijs magnificis muneribus inanium nominum, Catholicus, vel Christianissimus. Id est, vt cla-
m: pastores mandragoræ poculo inebriant: quò, illis dormitantibus, ipsi oues deglubant.
bidem. Commendat D. Hieronymus Episcopum quendam, quòd famis tempore vasa templi
lerat, ne quid deesset pauperib. Et idem faciendum, multis argumentis contendit D. Ambro-
eo libro, quem inscripsit de officijs. Ille omnes mallet perire inediâ pauperes, vt suum templũ
ficè esset extructum. Quod vtcunque tamen ferendum esset, si in Basilicam conferretur, non in
n, in scorta, in pompam, & luxum. Nostis fortasse, quid nuper Pasquillus, & Vadiscus dixe-
hristus, cuius se ille successorem iactat, in terrâ non habuit, vbi caput suum reclinaret. Ele-
regem, aufugit. Discipulos docuit paupertatem, humilitatem. Ille ædes sibi extruit magni-
simas. Quis vestrûm, ô Principes, tam sumtuosam & spectatam habet arcem, vt ille seruorũ
? Quis vestrûm tot satellites, tot satrapas, tot muliones, vt ille?
Ibidem. Quid iam est illorum religio? Tolle illorum traditiones, & vide, qualem inuenias
am. Succide illis quæstum, & vide, quàm diu se cingant funibus, cilicijs. Qui tamen, si tales es-
uales se venditant eiusmodi imposturis, tolerari vtcunq; possent. Imp. Carolo 5. Papa Leo-
, vt sup.

Bartholomæus de Saligniaco, Eques, & Iureconsultus Gallus, in Itinerario Hierosol. 1522.

c in capite quinto sic scribit: Progredientes venimus ad portam speciosam, per quam itur à
erusalem in Bethaniam. In hac porta Petrus ascendens in templũ, rogatus eleemosynam ab
paralytico, respondit: Ænea frater, aurum & argentum non habeo, quod autem habeo, tibi
nomine Domini Iesu surge, & ambula: memor verbi Iesu, Gratis accepistis, gratis date. O
, qui es, quique futurus es, aut fac similiter, aut Euangelium nega. Hæc ille. Imp. Carolo 5.
25. Adriano 6.

Matthæus Schienerus, Episcopus & Cardinalis Sedunensis. 1522.

vbi primo intuitu nonnulla de Lutheri scriptis hinc inde legit, addidit: ô Luthere, Luthere,
anè secundum nomen tuum Lautherus es, & limpidus. Idem etiam cuidam, qui, se mox bo-
a de victoriâ Eccij, contra Lutherum Lipsiæ disputantis, allaturum esse, promittebat, expeditè
dit: Disputet Eccius, de quo voluerit: Lutherus nihil, nisi veritatem scribit. Imp. & Pp. vt sup.

Henricus Phænicus. 1522.

Enricus Phænicus anno 1522. scriptum edidit, in quo singulare Luthero testimonium per-
hibet, his verbis: Bonus ille, pius, & Christianus homo, Martinus Lutherus summâ ope niti-
nos è captiuitate Babylonicâ rapiat: at nos cæci sumus, & in carcere cum voluptate permane-
mus: cùm potiùs Deo gratias agere deberemus, vt qui nobis hunc, velut Eliam quendam,
t in angustijs nostris: orare deberemus indesinenter pro tanti viri vitâ: sed nedum hoc aga-
lum etiam interficere cupimus: & ecce salus nostra præ foribus est, at nos ostio pessulum ob-
, &c. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6. vt sup.

Iacobus Fontanus in Historijs Ecclesiasticis libro 1. 1522.

Nno salutis humanæ 1517. ex liberalitate authoritatis Apostolicæ sedis concesis indulgen-
tijs, ad remissionem omnium peccatorum firmiter certiusq; consequendam, imprudenter, ni-
mmodicè, vili pecuniæ studio flagrantes, plurimi, nimirùm præcones beneficiorum siue indul-
arum, his inquam concessis indulgentijs abusi, ansam F. Martino Luthero, supra modum ma-
ndi, inuehendi contra indulgentias, deinde verò annihilandi authoritatem ecclesiæ, dederunt.
Cæterùm si res ita se habet, nec dico, nec asserere queo: nihilominùs recordor interim, benefi-
indulgentiarum concessarum à suprà dicto pontifice, nomen à Cruce mutuasse (Cruciata) ea-
; indulgentiarum declamatoribus seu prædicatoribus, ingentes baiulantibus & circumferen-
per loca tunc atque parochias, seu Ecclesias, crucis imagines, ex ligno fabricatas, & rubricatas,
mque circumcircà relictis, graui exactione populum mulctasse, cum imposturâ & derisione po-
llius.
Verùm qualecunq; sit vulgi hac de re iudicium, istud quoq; constat: omnem illam pecuniam
s artibus comparatam, in alium vsum esse conuersam. Etenim hinc neque templum, seu Ba-
D. Petro nuncupata, emolumentum aliquod accepit: nec Turcarum principis exstincta aut

diminuta fuit potestas, atque tyrannis ademta. Vnde plerisque persuasum est, numeratam i
pecuniam, Pontificis aliorumq; principum & Prælatorum, communem fuisse prædam & spoli
Et hîc summus pontifex, cæterique tam pretiosi beneficij dispensatores, officij sui memore
se debent, & hanc Apostoli sententiam dispicere, qua dicit: Potestatem dedit nobis Deus in æ
cationem, & non in destructionem vestram. Temeritas nempe & incircumspecta negligentia,
etiam error multorum in conferendis indulgentijs, nuncupatis vulgariter à crucis signis, toti
Christianismo hanc præsentem intulerunt pernitiem, quâ cum & animorum & vitæ periculo
proh dolor exterminati non pauci mortales.

Confestim huius rei atque tragœdiæ factus certior Frater Ioannes Staupitius, Vicarius G
ralis dicti Ordinis, quum ex officio maximè ad se pertinere id negotij (quod cum dispendio
rum agitabatur) animaduerteret, & vir ingenio & præclaris facinoribus esset præditus: in
quoque ex Illustri familiâ procreatus, in vultu & staturâ maiestatem quandam præ se ferret, tum
nique facundia polleret, profectus ad aulam Friderici Ducis Saxoniæ, ibidem honorificè fuit s
ptus, quem idem Dux, omnium principum Germaniæ facilè primus & potentissimus, beneuo
tiâ prosequebatur singulari: is, inquam, F. Ioannes suprà memoratus, optimo alioqui Duci, tan
persuasit speciosis verborum fucis & pompis, indulgentias has pontificias (quas tantoperè susp
bant, & extollebant prædicatores quidam) meras esse fraudes, depauperationes, & deprædati
vulgi, & quotquot earum essent præcones, peruersitatis & abusionis insimulabat: & nihil min
gere, quàm quòd animarum salutem curarent, solùm amore nummi ducti, autumabat.

Acquiescens itaque Dux optimus sermonibus Augustiniani huius, quasi pijs, veris, & or
doxis, affectus ludibrio, ac tandem ita etiamnum tædio, indulgentiæ Papales displicere & illico
runt: cœpitq; & is ipse auersari, infringere, & explodere. Hæc pontificius scribit. Imp. Maximil
1. Papa Hadriano 6. vt sup.

Idem. Hæresis Lutheri nunquam eum progressum sortita fuisset, si non perpetuâ vicissitu
affinium & cognatorum magis, quàm doctorum hominum ratio haberetur, quibus Ecclesia
cura delegata fuisset: si quoque non fauoribus, diuitijs, & genere pastoralem curam exercuissen
docti: sed rectiùs, veriùs, & digniùs, si de viris probioribus, & doctioribus, quàm hactenus, Eccl
prospectum fuisset.

Ioannes Podusca.

SCripsit etiam Luthero Sacrificulus quidam in Bohemiâ, Ioannes Podusca: Magna me tene
miratio, mi Martine, quòd, cùm cæteri omnes, vt videri volunt, doctissimi taceant, tu solu
prædicandum palàm surrexeris: haud in animum inductis tot criminationibus, & exsecrationi
quib. isthac tuâ doctrinâ obnoxius es. Et tu solus è Germaniâ prodijsti, qui simplicem Christi n
tem, non adulteratam traditionibus humanis, & opinionibus, vt aiunt, bonis inquinatam, pr
neres: Te profectò vigilem populi sui Deus constituit, quem scio non mercenariâ fraude, quæ n
saria sunt ad salutem, docturum esse. Imp. & Papa vt sup.

Nicolaus Egmundanus.

NIcolaus iste, magister Louaniensis, & Carmelita, sub ipsâ Euangelij luce, talpâ cæcior cred
docuit, ac scripsit: Pontificem Romanum esse omnium rerum cœlestium, terrestrium, &
terranearum dominum: omnesque principes Christianos ab eius nutu pendere: & habere imp
um in angelos, ac dæmones. Eius vitam, cum epistolâ ad H. Zinglium de magistris Louaniens
Balæus se vidisse ait. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6. vt sup.

Georgius Lilius in Chron. Angl.

HEnricus 8. Anglorum Rex, quòd librum in Lutherum scripsisset, titulum meruit Defens
fidei, sibi & posteris à Leone x. Pont. concessum. Imp. & Papa vt sup.

Ioan. Neuizanus in Sylua nuptiali.

NIhil honore in hac vita adeò fulget, quin vsu nimio vilescat: abundantia enim g
rat fastidium, prout in sacerdotibus videmus fieri, quorum multitudo eos contemtibiles
cit: & in pica, quæ est pulchra auis, & tamen, quia nimis sæpè apparet, non magni fit. Imp. Ca
5. Papa Adriano 6. vt sup.

Monstrosum. 1523.

...nxburgi non procul ab Hamburgo monstrum è scrofa natum est anno 1523. cuius caput ...ominis erat facies, longum porrectum nasum habebat, in vertice glabrum & depile, instar ...nachi, & coronam, velut in monachis conspicitur, collumque gruis: brachia, femora, pe...usque prorsus humanas habebat, distentum & rotundum ventrem, brachijs alatum erat, ...nis membra vestita fuerunt. Finc. lib. 2. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6.

Terribile. 1523.

...dem anno porcosacerdos Halæ in Saxonia ipso die Paschatis natus est. Et circa autumnum ...regno Granatæ, magnus castrorum ac ciuitatum numerus terrâ absorptus est: ac Neapoli ...Galli festo, tantâ cœli tempestate sæuitum, vt castella, arces, ac ingentia hinc inde ædificia ru...int. Lycost. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6.

Liber Claus Buer, id est, Badonis Minensis. 1523.

...tus est liber sub nomine Claus Buer, quem tamen conscripsit M. Bado Minensis. In illo con...entur scelera & flagitia multa Sacrificulorum & Monachorum. Primò impressus fuit anno ...& deinceps iterum. Imp. Car. 5. Papa Adr. 6. vt sup.

Hermannus Episcopus Coloniensis. 1523.

...bornenses cùm Lutheranæ religionis tres pastores alerent, Hermannum Episcopum Colo...multis modis infensum sibi reddiderunt. Hinc frigidam suffundentibus Papistis, ipse ador...ncuium in ciuitate petorritum atque milites, qui, occasione arreptâ, tres illos celerrimè ab...t. Sed pluuijs semitam opplentibus, nesciens auriga quò veheret, exorbitauit, & delirio ...Sostium vrbem Lutheranam deuenit. Eius loci ciues rem iniquam rati, agnoscentes pasto...liberarunt, currumque vacuum quoquò vehendum dimiserunt. Episcopus autem inde ...scens, vrbem varijs minis de tradendis pastoribus solicitauit. Atqui Senatus respondit: ...ro foro Pastorum caussam audire, si liberet episcopo, venire, atq; accusaret. Quod quidem ...s. cùm facilè videret, se legitimè nihil obtinere posse, non sine sanguinarij animi dolo...edere debuit. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6. vt sup.

Asclepius Barbatus. 1523.

...am hic conscripsit, in qua inter alia etiam Elegia in obitum Georgij Forcheymij, qui Er...rdiæ, propter reformatam religionem, veneno sublatus fuerat, reperitur. Imp. Carlolo 5. ...driano 6. vt sup.

Christiani tutiores sub Turca, quàm Pontifice. 1523.

...licam pacem Pontificijs in Græcia, & alibi locorum indulget Turca, non quidem, quòd be...cupiat vlli Christiano, sed vt hac ratione (finis docebit forsitan, aliud eius fuisse consili...) plures in nassam pertrahat, & ad obedientiam alliciat. Nam cùm videat, Pontificem ...um, quem Deum faciunt Christiani, immani truculentia persequi eos, qui sunt religionis à ...æ: ipse cupiens humanior & clementior mereri, cuiuscunque Dei cultum relinquit cui sl...trio liberum. In quo sanè multò mitiùs agit & benigniùs cum Christianis, quàm ipse Pa...nus. qui eos ense, igne, & aqua truculentissimè enecat: & mauult scelestissimos quosque, ...ras, Sodomitas, & Iudæos, apertissimos & infensissimos Christi hostes, quàm sinceros ... ...ltores, ferre, fouere, & amare. Vnde canon Papisticus: Freßts / Saufft's / Hürt's / Bübts / ...as jhr wolt / Allein werdts nur nicht Luthērisch.

1523.

Prodiit circa hæc tempora ſcriptum Henrici Kettenbach
ſequenti titulo:

Delineatio, quàm bellè conueniat Sanctiſsimo Domino ac Pa

Papæ, cum raro & peregrino, in Chriſtiano orbe, hoſpite, IESV CHRISTO, qui haud pridem in Germaniam reuerſus, eidemq́, ob ſummum verbi ſui contemtum valedicturus, Ægyptum repetere animum induxit.

ETſi quàm plurimi inueniuntur, qui Antichriſtum venturum exiſtimant, & hucuſq; expe
miſerè tamen & alios fallunt, & ipſi falluntur. Regnum enim ipſius tyrannicum per mult
ſecula floruit: nec non incrementa ſumſit, & in altum ſurgere cœpit tempore primi Papæ, q
Cæſaream maieſtatem aſpirabat: ſummam præeminentiam affectabat: atque præter, imò c
morem & conſuetudinem, ſupra Romanum Imperatorem ſeſe extollebat: cùm tamen penes
eſſet facultas ac ius, Epiſcopos ac Pontifices vel creandi, vel deponendi, prout ſeſe in officio gere
Et ſanè optimus tum temporis Eccleſiæ Chriſtianæ ſtatus erat: quippe, quòd multi doctrinâ,
te, & religione conſpicui florebant viri, Epiſcopi, ac presbyteri; Imperator Romanus numm
bonis valebat: nobiles ab Imperatore, eiusque principibus, ſtipendijs ornabantur.

Quò autem meliori ſtatu tum orbis Chriſtianus fruebatur: eò in peiorem, proh dolor, in
cùm Papa Imperatoris maieſtatem inuolaret. Quemadmodum enim Imperatores, Reges, Prin
& inprimis nobiles in ſummas pecuniæ, & fortunæ anguſtias adacti, ſtipendijs priuati, regno,
diuitijsque expulſi ſunt: ita Papa cum totâ clericorum cateruâ, omnes totius Chriſtiani orbis
ac bona, vi, fraude, dolis, impoſturis, mendacijs, alijsque miris technis, ad ſe rapuit: omnes n
theſauros exhauſit: Imperatorem regno, principes regionibus, nobiles arcibus præſtigijs ſuis e
xit: Germaniam ſingulis annis cenſu trium auri tonnarum onerauit: Aquilam nido ſuo, Ital
truſit: &, vt paucis rem comprehendam, ſolus diues euaſit.

Qui itaque Antichriſtum adhuc expectant: ijs idem vſu venit, quod Iudæis, qui Meſsiam
Chriſtum, videre deſiderant. Vt enim hic ante mille quingentos viginti tres annos ex Mariâ v
homo in mundum hunc natus eſt: ita & ille priùs, quàm regnum ſuum ad finem ferè perue
haud cognoſcetur. Id quod tum fiet: ſi totus clericorum grex, Papa, Epiſcopi, Sacerdotes, & M
chi in priſtinam ſeruitutem redacti, Eccleſiæ ſubeſſe, eique miniſtrare: contrà verò eorum ſeru
peratores, Reges, Principes, ac nobiles, in priorem libertatem conſtituti, Clericis imperare c
uerint. Et quidem haud immeritò. His enim, & non illis data eſt poteſtas ad Reipublicæ guber
la ſedendi, clauosque Imperij tenendi: his, inquam, dictum, TV PROTEGE: Illis verò, T
RA SVPPLEX.

Verùm enimuerò ne quis putet, & falsò ſibi imaginetur, Papam cum ſuis clericis tam d
næ ſinceritate, quàm vitæ integritate, ad Chriſtum accedere: operæpretium fore duxi, ſi aliq
altiùs perpenderimus, an Papæ doctrinâ, & vitâ cum Chriſto, eiusque officio conueniat, necn
conformis erit Chriſto: Antichriſti nomen ab eodem quàm longiſsimè aberit. Sin minùs;
chriſtus ab omnibus iudicabitur.

Sciendum autem ὡς ἐν παρόδῳ, hoc eſt, Antichriſti vocabulum non vni tantùm, ſed m
ſibi inuicem loco temporeque ſuccedentibus, adſcribi tribuique poſſe: ita vt Antichriſtus p
Alexander, ſecundus Iulius, tertius Leo, & quiuis ſanctiſsimus dicatur: cuius (vt Paulus 2. Th
vaticinatur) mandata Dei præceptis præferantur. Hæc ſi quis violat, vel à minimo ſacrificulo
lento immunis pronunciari: Illis verò qui non ſatisfecerit, non niſi vel ab ipſomet pontific
mano vel à Lenonibus ſuis, interuentu tamen & Papæ mandati, & magnæ nummorum copia
ſolui poteſt.

At quid in hiſce diu moror? & non potiùs Chriſtum, & eius vicarium Papam inter ſe c
ro? vt quiuis facilè perſpicere queat, talem inter eos eſſe conſenſum, qualis ſit inter Luciferu
Michaëlem: inter Lucem, & tenebras: inter veritatem, & mendacium: & vbi vicarius ſit,
Chriſto nullum aditum patere.

1. Chriſtus. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Ioan. 17.

Papa. Ego ſum Regni Dominus. Imperator meus eſt vaſallus, ac præſes. Ideoque G
& Gallos ſuis regnis ſpoliaui: & ad Germanos, aliâs liberos, tranſtuli, eo fine, vt & ipſi in ſeruit
adacti omnia bona ſua mihi propria concederent. Hiſtoriæ, & facta ipſa hæc teſtantur.

2. Chriſtus. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habe
caput ſuum reclinet. Luc. 9.

Papa. Roma, Perſia, Sicilia, Aſia, Lutetiæ, adeoque totius orbis terrarum bona Domi
me ſalutant. Hoc qui non credit, omnes Romani Pontificis regiones, ac ciuitates enumeret.

3. Chriſtus. Si vis perfectus eſſe: vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & ha
theſaurum in cœlo. Matth. 19.

P

Papa. Si Imperator Romanus vitam cum morte commutat: imperium ad me hæreditariò
ıit.
Christus. cùm Iudæi regem ipsum facere vellent, aufugit. Io. 6.
Papa. Ego & terrestris, & cœlestis Imperij Dominus vocari volo. C. omnis dis. 22.
Christus. Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici
tur: vos autem non sic. 22.
Papa. Omnes Imperatores, Reges, principes, nobiles, &c. domino meo sunt subiecti. Hæc in
suis, vbi ipsis, tanquam Dominus seruis, imperat, leguntur.
Christus. Quicunque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus: & qui voluerit inter vos
fieri, erit vester minister. Matth. 20.
Papa. Cæsar iuramentum præstare tenetur, quòd mihi, tanquam domino suo, subesse: ex-
, & summâ veneratione ac honore prosequi me, velit.
Christus spineam coronam capiti suo impositam portauit. Ioan. 19.
Papa. Aurea mihi, & quidem triplex corona debetur.
Christus. Sine causâ & frustra colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.
. 15.
Papa. Mandatum, ac doctrina mea non aliter seruentur, ac si vel ipsemet Christus dedisset,
Petrus. prædicasset.
Christus. Iugum meum suaue, & onus meum leue est. Matth. 11.
Papa. Si onus meum, quod vobis impono, tam graue est, vt vix ac ne vix quidem ferri, ac
possit: nihilominùs tamen obedientia mihi præstetur.
Christus. Scrutamini Scripturas, quia putatis, vos in ipsis vitam æternam habere. Ioan. 5.
Papa. Omnis sacræ Scripturæ authoritas ac veritas à me pendet, cum eâ pro lubitu

Christus. Ego sum via, veritas, & vita. Ioan. 14. Item. Si quis diligit me, mandata & ser-
meum seruabit, &c.
Papa. Romanæ Ecclesiæ (seipsum & Cardinales suos putans) omnibus in rebus obtempe-
n est. dis. xi. QVIS NESCIAT. Hac ratione omnibus hominibus nequitiæ studen-
it.
Christus. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, conde-
ur. Marc. vlt.
Papa. Qui magnâ pecuniæ copiâ meas indulgentias sibi comparauerit, non tam à culpâ,
œnâ peccati absoluetur: secus si quis vel fecerit, vel docuerit: hæreticus est. Indulgentiæ
antur.
Christus. Si quis delicti sui conuictus: tamen nec vnum, nec duos, nec tres testes, imò nec Ec-
ipsam audierit: sit sicut ethnicus, & publicanus. Matth. 18.
Papa. Quid ad me hæc? Ego fulmen excommunicationis, quando, & in quem libet, siue rex
mperator, vel magnæ, vel paruæ autoritatis, conijcio. Hæc historiæ, & iura ipsius testantur.
enim Imperatores, Reges, Episcopos, ac Principes, contra Deum & iura excommunicauit.
Christus omnib. veram pœnitentiam agentibus remissionem peccatorum ac regnum cœ-
promittit. Matth. 4.
Papa. Nemo apud nos saluatur, nisi qui monachis, ac clericis meis omnia sua peccata con-
erit.
Christus. Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Matth. 5.
Papa. Omnes mihi, meisque Cardinalibus infensos summa excommunicatione persequor:
em absoluo, nisi magnam pecuniæ copiam exposuerint. Mos Antichristo dignus, nec non
es hæc edocent.
Christus. Si quis percusserit te in dextram maxillam tuam: præbe illi & alteram. Matth. 5.
Papa. Vim vi repellere licet.
Christum iubet DEVS OPT. MAX. vt audiamus. Matth. 17.
Papa. Omnes me audiunto: iudicium meum ratum & habento, & seruanto.
Christus ad duos dicit fratres: Quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? q. d. ad
nos iudices hæc res spectat. Luc. 12.
Papa. Ego super omnia negocia iudex sum constitutus: id quod in meum ærarium pluri-
icit.
Christus. Sermo vester sit, est est, non non. Matth. 5.
Papa. Ante meridiem aliquid affirmo: imò literis ac sigillis confirmo, non secus, ac si in æ-
fixum, firmumque esse debeat: at à meridie pecuniâ corruptus, idem nego. Quid? quod ean-
n decies literis ac sigillis & confirmare & infirmare non erubesco? At, curiam meam hac ra-
ecuniâ compleri, video.
Christus. Petre, pasce oues meas. Ioan. 21.
Papa. Ego, quemcunque volo, tondeo: & quod maius, ouibus meis iniungo, vt decimas
decimis reddant.

21. Chriſtus. Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Matth. 22. Quia & ego pro me & Petro did
ma ſolui. Matth. 15. Quare nec ſacrificuli liberi à cenſu erunt.

Papa. Omnes eos excommunicatos volo, qui vel de me, vel clericis meis tributum a
ctigal exigunt. Ab eiuſmodi enim oneribus immunes ſumus. Ca. nouit. de ſent. exco. ſi
de cons. di. 1.

22. Chriſtus. Nolite iurare, neque per cœlum, neque per templum, &c. Matth. 5.

Papa. Si quis Epiſcopus euadere, ſtolaque epiſcopali ornari tentat: is non ſolùm iura
tum obedientiæ mihi præſtare: ſed & magnum nummorum cumulum exponere tenetur.

23. Chriſtus. Petre, conuerte gladium tuum in locum ſuum. Matth. 26.

Papa. Imperatores, Reges, Principes, nobiles, omnesque homines, gladios, haſtas, la
ſclopeta arripiant, atque omnes eos, qui tyrannidi meæ ſubeſſe denegant, trucidare coadiuuent
Cæſar aut exequi cogitur, aut perfidus habetur. Ita Iulius vnico die ſedecies mille homines c
curauit. Hoc eſt oues Chriſti paſcere, ſcilicet.

24. Chriſtus. Ecce, qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Matth. 11.

Papa. Ego, meique Aſſeclæ ſplendidiori ornatu incedimus, quàm reges, & alij huius m
Principes: id quod videre eſt.

25. Chriſtus. Diſcite à me: quia mitis ſum, & humilis corde. Matth. 11.

Papa. Autoritati meæ multum eſſet detractum; ſi erga quempiam humilem me præb
In iure ſuo hæc gloriatur.

26. Chriſtus. Bibite omnes ex calice ſanguinem meum. Luc. 22. Matth. 26.

Papa. Minimè gentium. Sacrificuli mei tantùm ex calice ſanguinem Chriſti bibant: v
dicta & ira Dei tantùm ſuper eos veniat.

27. Chriſtus. Vos amici eſtis mei, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. Ioa. 15.

Papa. Quicquid ego mandauero, facitote. Penes enim me eſt, leges, decreta, & ma
condere: ſecundum ea viuitote.

28. Chriſtus. Cui donum caſtitatis eſt à Deo datum, continens manere poteſt: aliâs per me c
bus matrimonium inire licet. Matth. 19. 1. Cor. 7.

Papa. Pro meâ autoritate mando: vt omnes monachi ac moniales caſtitatem vouean
eam ſeruent, necné, perinde eſt mihi. Licet autem & ſacrificulis meis matrimonium interdictu
ſi tamen cum concubinis fornicantur, virgines pudicitiâ ſuâ priuant & violant: cum coni
mulieribus rem habent: ſodomiticis peccatis ſeſe polluunt, haud ægrè ferò. Epiſcopi enim me
iorem inde quæſtum expectant, quàm alij Lenones habent.

29. Chriſtus. Tu autem, cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua: id eſt, no
ctus, ſed alacri & promto animo ieiuna. Matth. 6.

Papa. Ego præcipio, vt tempore conſueto quadraginta, imò plures dies ieiunetur:
promto, ſiue difficili animo fiat, non curo.

30. Chriſtus. Non quod intrat in os, coinquinat hominem, Matth. 15. nec vllus cibus, q
mo cum gratiarum actione veſcitur, animam ſuam pollutam reddit. Col. 2.

Papa. Ego hominibus certis temporibus vſum carnis, ouorum, caſei, butyri interdico
non iiſdem cibis veſcendi facultatem diebus vetitis pretio vendo. Qui enim pecuniam affert, ei
quid libet, licet.

31. Chriſtus. Petre, & vos reliqui mei diſcipuli, quicquid alligaueritis in terrâ, erit ligat
cœlis. Matth. 16. 18. Io. 20.

Papa. Maior mihi conceſſa eſt poteſtas. Nam & animas ſub terrâ, vt res ac pecunia po
vel ligare, vel ſoluere poſſum. In bullis indulgentiarum videre hoc eſt.

32. Chriſtus. Si feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis: dicite, ſerui inutiles ſumus, quod
mus facere, fecimus. Luc. 17.

Papa. Etſi omnia iniuſtè fecero, & meæ, fraternæque ſalutis immemor, innumeras a
cateruatim mecum in barathrum inferni præcipites abduxero: nemo tamen in me animadu
reprehendere, vel dicere audeat: ſanctiſsime pater, quid agis?

33. Chriſtus. Gratis accepiſtis: gratis date. Matth. 10.

Papa. Qui à me quippiam impetrare conatur: pecuniam afferat. Eiuſdem animi Iud

34. Chriſtus non ſinebat, vt quiſquam in templo Dei columbas, oues &c. vel venderet,
meret: ſed & vendentes, & ementes flagellis eijciebat. Matth. 21.

Papa verò non modò non prohibet: ſed omnes impoſturas ac fraudes, quas Monachi
ſacrificuli in templis exercent, firmas, ac fixas habet. Quid? quòd ipſemet Templa, monaſte
nobia, parochiatus, Epiſcopatus, abbatias, altaria, ſacella, ſacramenta, imò Cœlum, Deumq
nalem proſtituit, exponit, habet. Nulla hæc probatione indigent.

35. Chriſtus. Domus mea, domus precationis eſt. Matth. 21.

Papa. Domus mea (Datarium aliâs appellata) domus nummorum ac pecuniæ eſt. S
atteleris: ibis, Homere, foràs. Sole hoc clariùs patet.

36. Chriſtus. Regnum meum non venit cum obſeruatione ceremoniarum, operumque
norum: ſed intra vos eſt. Luc. 17.

Papa. Summa ſanè neceſsitas poſtulabat, vt obſeruationes eiuſmodi à me fingerentur
vt ſacrificuli raſis capitibus, & lineâ tunicâ incedant: licet intrinſecus bipedum nequiſsimi, pe
ſimique homines ſint.

Christus. Oportet me & alijs ciuitatibus regnum Dei euangelizare. Luc. 4.
Papa. Ego euangelizare nolo, imò erubesco. Satis enim est, si alios ad prædicandum emitto.
ione & Turcicus Imperator Papam agere posset.
Christus. Simplices estote, sicut columbæ, Matth. 10.
Papa. Ad placitum omnis generis præstigijs, ac imposturis vtor: vt impleatur Scriptura, quæ
, de me hisce vaticinatur verbis: dirigetur dolus in manu eius.
Christus pedes discipulis suis lauabat. Io. 13.
Papa. Reges, Imperatores ad pedum meorum oscula adigo.
Christus semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Phil. 2.
Papa. Hoc summo nobis verteretur dedecori.
Christus à Petro dilectionem exigit, dicens, Petre, diligis me? Io. 21.
Papa verò ab omnibus episcopis, adeoque Imperatore ipso, iuramentum exigit.
Christus docet opera misericordiæ in egenos collocare. Matth. 25. Luc. 24.
Papa docet indulgentias emere, templa, monasteria, altaria, vigilias, Missas, peregrina-
ad demortuos sanctos, sancire, condere, facere. Hæc enim negociationis, & nundinationis
est.
Christus. Si in te peccauerit frater: vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum. Matth. 18.
Papa. Nemo hominum me reprehendere tentet. In album enim Christianorum fratrum me
ere nefas est.
Christus mortuus est pro peccatis vestris: & factus nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctifi-
& redemtio. 1. Io. 2. 1. Cor. 1.
Papa. Nihil Christo opus habemus. Sed si quis meam gratiam & diplomata pecuniâ sibi
rauerit: is, nisi vana lactetur spe, saluus erit.
Christus. Bibite omnes sanguinem meum ex hoc poculo. Matth. 26. Mar. 14. Luc. 23. 1.
1.
Papa. Nihil minùs. Hæreticum enim hoc est: sed sacrificuli mei tantummodò sanguinem
ex calice bibunt: reliqui plebeij cum anseribus aquâ contenti sint.
Christus emittit discipulos ad prædicandum Euangelium, & homines conuertendos. Marc.
in. 20.
Papa stelliones ac negociatores suos ablegat, vt totum censeant orbem, & homines non tam
porale, quàm æternum exitium præcipitent: id quod quàm sæpissimè cum Indulgentijs factū.
Christi Apostoli veritatem confitebantur: & mercedis loco multas reportabant plagas.
5.
Papæ autem nuncij quamuis animam, corpus, & omnia corrumpant, & deforment, plus ta-
onoris ipsis tribuitur, quàm alijs mundanis dominis, ac principibus. Res ipsa loquitur.
Christi Apostolus Iacobus docet, vt infirmi oleo vngantur, quò oratio fidelium saluos eos
Iac. 5.
Papæ discipuli & Apostatæ mandant, vt nemo oleo vngatur: nisi qui secundum hominum
um animam egerit. Hoc quotidiano vsu papicolæ adhuc confirmant.
Christi Apostolus Paulus inquit: Magnum mysterium hoc est. Ego autem dico, in Christo,
Ecclesiâ, quam sibi sponsam associauit. Eph. 5.
Papa. Verba hæc intelligenda sunt de coniugio inter maritum & vxorem, ex quo Sacramen-
ondidi: id quod Scholastici, vtpote constituti mei asseclæ, retractare non audent. Plurimum
culinam meam facit.
Christi electum vas, Paulus inquit: Prophetæ duo aut tres dicant, cæteri dijudicent. Quòd
euelatum fuerit sedenti, prior taceat. 1. Cor. 14.
Papa. Egóne hoc tacerem? minimè. Penes enim me est omnes homines iudicare, nec à quo-
iudicari. xl. q. III. c. conqu. Si enim alius ex sacrâ Scripturâ iudicium ferret: euentus, credite
probaret, me, meosque complices hæreticos: Lutherum verò, eiusque discipulos veros esse
tianos, (referente olim Athanasio.) Nos enim ex sacris literis aduersarios nostros vincere non
mus, aliâs iam dudum fecissemus. Verùm enimuerò, hac quia non succedit, aliâ progredimur
uia scilicet, sicut Iudæi Christum occidere: ita nobis cum aduersarijs pugnandum censemus.
Christi Apostoli, Petrus 1. cap. 2. Rom. 12. 1. Tim. 1. Tit. 1. præcipiunt, vt omnes homi-
nagistratui, regibus, atque dominis subditi sint in omnibus ijs rebus, quæ cum DEO non
ant.
Papa. Hæc nihil ad me. Nam eâ me libertate donaui, vt quàm sæpissimè propter res nullius
menti, Reges, ac Cæsares, si malitiæ meæ restiterunt, excommunicare, regnis expellere, imò per si-
s meos necare non dubitârim. Ex quo quiuis facilè perspicere potest: quòd Apostolorum ver-
on modò non curem: sed eandem, imò plus quàm apostolicam potestatem mihi ipsemet ad-
am, ac tribuam.
Christi Euangelista Lucas testatur c. 2. quòd Maria & Iosephus ad edictum Augusti in Beth-
m comparuerint, nec non censum præsidi Cyrenio attulerint, atque porrexerint.
Papa. Hoc ego non curo. Siquidem ab omnibus eiusmodi molestijs immunis sum.
Christi præco Paulus monet, vt Episcopus eâ imbutus sit doctrinâ, quâ omnes, qui fidei con-
dicunt, ex Scripturâ nullo labore falsitatis conuincere, & superare possit. Tit. 1.

Papa. Hæc à me quàm longiſsimè remota, volo. Moris enim mei non eſt, vt cum quoq
ex ſacrâ Scripturâ conferam: ſed omnes eos, qui literis aliquid produnt, quòd palato meo no
pit, & arridet, fulmine excommunicationis excipiam: &, quod deterius eſt, igni cremando
dam. Exemplum in promtu eſt. Cùm vniuerſi concilij Conſtanrienſis patres neque Ioan
Huſſum, neque diſcipulum eius, Hieronymum Pragenſem ex ſacris literis ſuperare poſſent:
eos ac flammâ vincendos iudicârunt. Quòd ſi cum ipſis ex verbo Dei contuliſſemus, atque d
tationem iniuiſſemus: nos certè quàm facilimè viciſſent, reque ipsâ comprobaſſent, nos & tu
ſimos hæreticos, & Chriſti hoſtes coniuratiſsimos eſſe. At ecce, carnifice, & igni, tanquam a
catis noſtris vſi, eos vincendos, duximus. Idem cum Luthero factitare tentabimus. Quis enim
ratione vincere ipſum poſſet?

54. Chriſti prologus Paulus inquit: State ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti
cam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum
quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere: & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpi
quod eſt verbum Dei. Epheſ. 6.

Papa. His armis profectò nihil ego efficere poſſum. Quare ad alia confugio: & que
modum Iudæi ad capiendum Chriſtum in hortum cum gladijs, & fuſtibus exierunt: ita & ego
gno cum exercitu, clauis, lanceis, gladijs, ſcorpionibus, alijsque armis, inſtructus, ad deuaſta
celeberrimas ciuitates, expilandas munitiſsimas arces, & recuperandas multas ampliſsimas r
nes, inſtar Imperatoris Turcici, venio. Et vt tyrannis mea eò feliciùs ſuccedat: ecce, adſunt R
Imperatores, alijque principes, qui auxiliares mihi manus porrigere, & Chriſtianam cohort
medio tollere deuincti, ac obſtricti ſunt. Atque hac ratione, hac viâ, hoc modo oues Chriſti p
Veriſsima hæc eſſe, plurimæ teſtantur hiſtoriæ: ex quibus ſupputatum eſt: quòd intra 800. anno
ſpatium à tyrannide beſtiæ illius, Papæ, vltra duodecies centies millia hominum ferro, laqueis, f
mis, occiſi, necati, trucidati ſint.

55. Chriſti præco Paulus. In nomine Ieſu omnia genua ſeſe flectant. Phil. 2.

Papa. In more poſitum eſt: vt, ſi conſecrationi Miſſæ interſum: Euangelium, antequàm p
to ſupponatur, ad pedes meos proijciatur. Res ipſa comprobat.

56. Chriſti Apoſtolus. Deo plus quàm hominibus obediendum eſt. Act. 5.

Papa. Quamuis mandata Dei omnes in vniuerſum homines ad obſequium obligent: eg
men ne minimis quidem ſum ſubiectus. ca.

Hîc omnes Chriſtiani probè obſeruent, quòd Papa ſit Antichriſtus. De eo enim ſic Paul
Theſſa. 2. eſt vaticinatus: Extolletur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, &c. ita
templo Dei ſedeat, oſtendens ſe, tanquam ſit Deus. Sathan Deo æquabilis fieri tentabat. At
vltra omne, quod dicitur Deus, vult extolli. Nam non modò verbum Dei deprauat, ſed &
damnat: Deus omnem omnium ciborum vſum concedit, Papa verò quibuſdam interdicit: C
ſtus mandat, vt omnes ex calice bibant: Papa verò, hæreticum hoc eſſe, dicit, &c.

57. Chriſti præco. Chriſtus eſt caput Eccleſiæ.

Papa. Ego Eccleſiæ caput ſum conſtitutus.

58. Chriſti Apoſtolus Paulus. Petra, cui Eccleſia ſuperſtruitur, eſt Chriſtus. 1. Cor. 10.

Papa. Hoc à vero alienum eſt. Romana ſedes iſta eſt petra. di. XIX. An non hæc res monſ
ſa, & admiratione digna eſt, quòd ſella Papæ, petra, cui Eccleſia ſuperædificetur, eſſe debeat?

59. Chriſti Angelus Petrus inquit: Non voluntate humanâ eſt aliquando prophetia all
ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt Dei homines. Item: vt ſacra Scriptura à S. Spiritu eſt pr
ta: ita ab eodem fidem, conſtantiam, & autoritatem accipit.

Papa. Vt ego S. Scripturæ Dominus ſum: ita à me virtutem, fidem, & autoritatem ha
di. XVIII. Si omnes. Hîc Papa ſe vltra S. Sanctum extollit.

60. Chriſti diſcipuli. In libertatem vocati eſtis, fratres: videte modò, vt Deo, eiuſque man
tis obſequium præſtetis. Cibi, dies, veſtitus, potus, &c. vos non coinquinant: dummodò nihil m
tiæ in corde veſtro lateſcat, ac reſideat. Gal. 5.

Papa. Omni hac libertate Chriſtianos ſpoliaui: nec non omnia, quæ libuit, peccata exco
municationi & damnationi ſubieci. In meâ itaque iam eſt poteſtate, mox omnes creaturas execr
di: mox iterum, interuentu pecuniæ, benedicendi. Quem ordinem hactenus in prohibitione
carnis, caſei, butyri, &c. obſeruaui. Propediem Germanis vini vſum interdicam: & mox iterum
nalem proſtituam. Hic quæſtus curiæ meæ longè vberrimus erit.

61. Chriſti præco Paulus, peccantes coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habea
1. Tim. 5.

Papa. Abſit, vt quiſquam in me animaduertat, quicquid tandem fecero. Siquidem ſe
per omnibus ſanctiſsimus videri volo.

62. Chriſti Apoſtolus Iacobus inquit: Orate pro inuicem, vt ſaluemini. Multùm enim va
deprecatio iuſti aſsidua. Iac. 5.

Pap

Anno

pa. Quid hiſceopus? Annón in me, ſanctaq; meâ autoritate, ſecundum DEVM, maxima
im ſalus reſidet? di. xl. Si Papa. O ſanctiſsima Maria, an non tibi ſummo hoc eſt dedecori?
Chriſti præco. Nos Apoſtoli nullius honoris cupidi, ſtulti propter Chriſtum, nec non pur-
a huius mundi facti ſumus, omnium peripſemata vſque adhuc. 1. Cor. 4.
Papa. Multum autoritati meæ eſſet detractum, ſi tam abiectum me iudicarem. Benè ergò a-
d me Soli, Imperatorem autem Lunæ aſsimilo. Quemadmodū.n. Luna lumen recipit à Sole:
erialis dignitas à Papæ autoritate dependet, & proficiſcitur. Atq; hæc iura mea canonica te-

Chriſti Apoſtolus Paulus. Dominus dedit nobis poteſtatem ædificandi, & non deſtruendi
m. 2. Cor. 13.
Papa. Ego pro lubitu & arbitrio Eccleſiam ædifico & deſtruo: quippe qui nemini, ac ne
quidem ſum ſubiectus. Iura mea id confirmant.
Chriſtus. Vnusquiſque Iuſtitiam ſeruet. Matth. 5. Et Apoſtolus Ioannes: Iudicia Dei ſunt
poc. 19.
Papa. Quid ad me Iudicia Domini? Nullis ego ſubſum. Nemo itaque miretur, quòd tam
è Papa iuſtè: ſed pleraque contra omnia, imò contra ſua ipſiusmet iura, & quidem die duo-
id eſt, toties, quoties in rem ſuam facit, agere conſueuerit.
Chriſti miniſtri. Sacerdotium Chriſti ſecundū ordinem Melchiſedech perpetuū eſt. Pſ. 110.
Papa. Sacerdotium Chriſti ad Petrum translatum eſt, & ſucceſsiuè tandem ad me peruen...
a. de conſti. Gaudete ergò & exultate vos plebeij, quòd Chriſtus (vt Pontifex Romanus ait)
tali ſuâ dignitate & honore priuatus, in veſtrum ſe contulit ordinem, & plebeius ena...
m vobis videtur de Papa? Si in ipſius ſitum eſt facultate, Chriſtum officio ſuo remouere,
ere non valeret? Mirum itaque non eſt, quòd Epiſcopi eum plùs, quàm Deum timeant. Su-
n Deum eſt ſublatus, & Pauli vaticinium impletum 2. Theſ. 2.

Querela ad Imperij Nobiles inſtituta.

Chriſtiani Germaniæ Nobiles, per Dei miſericordiam vos oro atque obſecro: vt aliquantò
ltiùs mirandas technas, inſolitas fraudes, ac inauditas impoſturas Papæ (quas modò ad nau-
que commemoraui) perpendatis: ac inde, pro quo tandem haberi debeat, & quod nomen
ur, cognoſcatis. Certum hoc eſt, quòd, ſi non cum Chriſto ipſi intercedit, contra Chriſtum
ipſemet Chriſtus Matth. 8. inquit, Qui non mecum eſt, contra me eſt: ſi eſt contra Chriſtum,
dubio Antichriſtus iudicandus.
s, Aurati equites, admonitos volo, vt in animum veſtrum reuocetis, quàm diu pontifices Ro-
Die Welſchen Pfaffen) præſtigijs ſuis veſtros Imperatores, Reges, Principes, ac voſmetipſos
ludibrio habuerint, ludificârint, imò animâ, corpore, honore, ac bonis emunxerint. Con-
quæſo, quàm fraudulenter effreni, & ſodomiticâ ſuâ nequitiâ iugo ſuo vos ſubiecerint. Vi-
nabo, in quàm miſerabilem paupertatem vos præcipitârint.
d quid interim mali ſpirituales illi agunt? Nomine quidem ſerui, atq; pauperes appellari vo-
ipſa verò totius ferè Chriſtiani orbis bona poſsident, vobiſq; dominantur. Vos Abbates, De-
ac veſanos Monachos beneficos dominos ſalutatis. Quid? quòd multi Abbates, licet pau-
m vouerint, tamen nobilitate, dignitate, ornatu, principibus non cedunt? Quòd ſi non dia-
hæ ſunt impoſturæ, & artes Antichriſto dignæ: nullus certè Antichriſtus erit exſpectandus:
Antichriſti regnum & ſtatus, vt ſacræ literæ teſtantur, vnquam eſſe debet: neceſſe ſanè eſt, eâ
rſonatâ, & fucata pietate appareant, quâ noſtri monachi, & ſacrificuli. Hoc ſi verum, quid
iret, quò minùs hi ipſi pro Antichriſti famulis ſint habendi, vtpote quorum vita vaticinio
Theſ. 2. ad verbum vſque reſpondet?
i, Chriſtiani nobiles, aliâs eius animi promti eſtis, vt legitimè rogati, propter rem leuiculam
diſcrimen atque vitæ periculum ponere non dubitetis: cur non potiùs rapacibus lupis, ſcele-
e furibus, atque expilatoribus (pontificios puta) vi reſiſtitis? Cogitate, Equites fortiſsimi, ſi
eſtrûm vel emere, vel vendere, vel oppignorare quippiam cupit, ad quem confugiat, non cer-
nundanos principes: ſed ad Abbates, Decanos, & Monachos. Hi enim, & non illi ſunt emen-
utuò dando, & communicando: cùm tamen pauperes ſerui Chriſti eſſe debeant.
Tempus, credite mihi, Equites, vos excitat, vt circumſpectè agatis: & niſi ſeruitio obrui, & man-
Pontificiorū euadere velitis, iminenti huic malo remedium quæratis. Id, quod factum putabo,
am, eiuſque gregales adegeritis, vt, ſicut plebeij, ita & ipſi cenſus, vectigalia, & alia, prout res,
ac tempus poſtulant, tributa vobis ſoluant. Non enim Deus, ſed Papa hanc eis libertatem con-
quò ſibi bona, quibus vos emungunt, tribuant. Vidua, quæ egeſtate preſſa, colu, ac lanâ victum
uærit, tributa, vectigalia, cēſus, & eius generis alia onera ſoluere, ac ferre cogitur: at clerici inſo-
, ac ſacrificuli ditiſsimi, qui omnib. voluptatib. dediti genio indulgent, imunes ab hiſce abeunt.
Cur, proh dolor, Equites Germani, tam perculſo eſtis animo? Cur non modò euentu crudeliſ-
calamitatis, verùm etiam metu vos liberare cunctamini? An timetis tyrannidem, & ne-
am Papæ? Longiſsimè verò à vobis adhuc abeſt. An Monachos lenocinijs verbo-
plenos, incredibili fraude exercitatos, Chriſtiani cruoris ſitientes, ſacrâ denique
turâ turpiter abutentes formidatis, ac pertimeſcitis? At bono ſitis animo, &

ſcito-

ſcitote, quòd licet à Papâ conducti & conſtituti in Chriſtianorum perniciem moliantur ac ma
nentur, & Martinum Lutherum Chriſtiano nomine dignißimum clamore, mendacijs atque
uitijs obruere tentent: ipſi tamen ne ad milleſimum quidem verbum quicquam hiſcere, nedun
ſpondere ex Sacris Literis valeant.

O rem miſerabilem, & deplorandam! Si tantùm centeſima monachorum pars reliqua
plus ſatis adhuc viuerent. Certo enim certius hoc eſt: quòd tres fringillæ in auiario Deum plus, q
centum Monachi in cœnobio, cantu ſuo iucundo celebrent.

Quàm diu, ô Papa, Epiſcopi, Academiæ, Monachi, clerici (ad vos enim hanc meam quere
dirigere cogor) pium, & Chriſtianum Lutherum furor veſter inauditus eludet? Quem ad finer
frenata ſeſe veſtra iactabit audacia? Quò vſque tandem blaſphemias in ipſum euometis? An
probè vobis malæ & cauteriatæ cauſæ veſtræ conſcij eſtis? An non optimè nouiſtis, quòd Luth
Sacris Literis, vos verò Thalmudicis decretis, ac humanis traditionibus tantùm nitamini? An
conſcientiâ veſtrâ conſtricti tenemini: quod ipſe vix, ac ne vix quidem vlcus inauditorum
rum, & incredibilis nequitiæ veſtræ tetigerit? (Quis enim libidinem, & malitiam veſtram m
excogitare, & aſſequi, nedum verbis exprimere, poſſet? & tamen pijſsimi haberi vultis?) Nih
vos mouet dictum Chriſti Matth. 15. c. Fruſtra me colunt humanis traditionibus?

Animo, quæſo, reuoluite, reuoluite, inquam, vos Sacrificuli, & malè Spirituales, quòd
multa iam ſecula facilè paſsi ſitis, & adhuc largiamini, vt libri Ethnicorum, Iudæorum Thalm
Mahometæ Alcoran, impudica poëmata Ouidij, Terentij, &c. Hæreticorum errores, fabulæ Æ
Iura canonica, opiniones ſcholaſticorum, eorumq; rixæ, ac contentiones, ſomnia Stationarior
& eius generis alia ſcripta legerentur, atq; euoluerentur: cogitate etiã, quòd mentiri, falſis impo
ris vti, chartis & teſſeris ludere, alia denique flagitia (vtpote vitæ veſtræ perquàm accommod
committere, fuerit conceſſum: at vnicum hoc, quòd ſcilicet Lutherus deprauatam veſtram ma
am detegit, id, quod res eſt, aperit, nec non Euangelium in lucem profert: hoc vnicum, inquam
tam malè habet, & adeò pungit: vt de viâ ac modo cogitetis, quo ipſum perſequi, è medio tol
luciſque huius vſurâ priuare valeatis: non ſecus, ac Iudæi olim Prophetis factitabant.

Cur enim, obſecro, Propheta Elias è finibus regni Achab fuit expulſus? In cauſâ erant
dringenti Baalitici ſacerdotes, qui magno in honore apud populum habebantur, nec nõ inſtar
corum ſaginabantur. Eodem propè modo hodie cum pio agitur Luthero. Ah, bone DEVS, q
triſtis eſt anima mea, nec tamen reficitur? Ah quàm magna ira Dei ſuper nos?

Vos itaque, Chriſtiani Nobiles, qui heroicis factis atque virtutibus, magnitudine anim
ſpectatâ fide nullis nationibus ceditis: vos, inquam, per DEI. OPT. MAX. miſericordiam
atque obteſtor, vt hanc meam querelam eo, quo Chriſtianos decet, animo percipiatis: & tan
cognoſcatis, quòd plerique hominum manus ſuas auxiliares huic rei ſubducant. Conſide
quæſo, vos Equites Germani, cuius farinæ homines ſint Monachi, atque clerici? Inſpicite mod
ſorum vitam: perpendite, an non iidem illi ſint, de quibus D. Paulus 1. Tim. 4. inquit, quòd n
dacium in hypocriſi loquantur.

Videte, turbulentis & ſeditioſis clamoribus pium Lutherum (quem tamen omnes ad vn
congregati, ex ſacrâ Scripturâ vincere non valent) hæreſeos inſimulant. Ob oculos ipſis poſita eſ
pæ Sathanica vita, hæretica doctrina, ſcelerata, ſimoniaca, & (vt vno quaſi verbo complectar)
tichriſto digna facta: quis autem ex ipſis eadem vel pro concionibus, vel publico ſcripto, vel
quodam modo taxat, reprehendit, aduerſatur? Altum, proh dolor, apud omnes eſt ſilentium.
ergò dubitârit, quin pro mundi ſeductoribus, & Antichriſti famulis manifeſtiſsimis ſint habend

Conſultum quidem eſt, vt bellum Turcico Imperatori inferatur, eiuſque tyrannidi reſiſta
at multò æquius, & magis neceſſarium videtur, vt hi longè nocentiſsimi Reipublicæ Chriſtianæ
ſtes, communi hominum ſtudio & operâ comprimantur. Ille enim, ſoluto tributo, Græcis al
Chriſtianis Exercitium Religionis liberum relinquit: hi verò in Chriſtianorum perniciem moli
tur, omneſque eos, qui Euangelio nomen dedêre, vi, gladio, laqueo, flammâ proſequi non
ſiſtunt.

Adeſte itaque, Nobiles ac Equites Germani, adeſte: quid moramini? Sed, proh dolor, &
periculum facultatum veſtrarum retrahit, & amiſsio opum perterrefacit. Annon ſatis eſt, quòd
xima hominum pars bellum Luthero indicunt, & ruinam ac mortem minantur? Epiſcopi, ac
Clericorum caterua iureiurando Papæ deuincti ſunt: quòd contra Deum, iura, atque veritatem
re velint. Plerique principum vel liberos, vel fratres habent, qui aut Vaſalli ſunt Romani Pon
cis, aut feudum ab eo exſpectant. Quid multis opus eſt ambagibus verborum? Pilatus auxilio
ſubſidio eſt Caiphæ contra Chriſtum, & tandem quoque accedit clamor plebeiorum, petentiun
latro Barrabas dimittatur, Chriſtus autem crucifigatur.

At quod tandem præmium pro hac re putatis homines reportaturos? Idem, credite mihi, q
Iudæi. Quemadmodum enim hi à Tito Veſpaſiano funditus diſperdebantur: ita certo certiùs DE
OPTIMVS MAXIMVS, ſi doctrinam ſuam (quæ diu multis quidem in locis conſeruata, p
ribus autem obſcurata, ignota, atque plurimis obtenebrata fuit) neglexeritis, multas miſerias &
lamitates, non tam corporales quàm ſpirituales, immittet. Mementote, animiſque veſtris infig
quòd ego hæc dixerim vobis. Imp. 17. Carolo 5. Papa 225. Adriano 6.

Anno

Adriani VI. Pont. Max. Vita: ex primo libro Epistolarum C. Batti Parmensis, iuuenis eloquentissimi.

C. Battus Parmensis Hieronymo Saulio S. D.

quam ego deterrebor isthoc tuo silentio, siue id ex negligentia, siue ex magnis occupatio-
ous nascitur, siue alia quauis de causa, quò minùs te literis assiduè cumulem. Nescio hercle,
oam, cùm iam tot epistolis ad te missis, ne duos quidem versus hactenus elicere potuerim.
beo, quod tecum iocer, nihil quod seriò scribam, nihil prorsus noui, nisi cupis forsitan
uam de se Hadrianus posteritati famam reliquerit. Nam de obitu, certò scio, te iam nun-
nis accepisse.
quit sanè non bonam, nec minor admiratio ac stupor de illius moribus mortalium men-
, quàm lætitia è morte exorta sit. Adeò enim per multos annos mores & vitia sua celârat, vt
ac sanctitatis opinione ad summum sacerdotium, cunctis suffragijs, vt nosti, absens voca-

it ad vrbem, cùm ego pestis metu in Sabinos confugissem, pestis cœpit multò acriùs statim
que indies magis ac magis increbrescebat. Credo, quòd omen erat tam pestilentis Pontifi-
nostram perniciem huc ex Hispania conuolârat. Tandem aduentante hyeme, furor iste
. Nos ad vrbem reuertimur, vbi tranquillissimè profectò se res habebant, cùm propter in-
am populi, qui non audebat adhuc in vrbem regredi, permultos etiam pestis interemerat:
oter noui Pontificis seueritatem: quod vnum in homine præter doctrinam laudari po-

lo prohibuerat, ne arma portarentur. Ius magistratus seuerissimè dicere imperauerat, vt
locus esset veniæ. Hoc non parùm laudis apud imperitam multitudinem illi concilia-
ùm deinde planum factum est omnibus, hoc prætextum fuisse auaritiæ illius immoderatæ,
tiæ.
uispiam leui delicto in ius vocabatur, non, nisi grandi pecunia mulctatus, discedebat, nec
studium bonorum, & principum virorum, nec anteactæ vitæ candor quicquam proderat.
ùs deliquissent, si pecuniam non habebant, qua se à noxa redimerent, & eius ingluuiem
nulla tactus miseratione, aut capite puniri, aut in triremes ad perpetuum supplicium de-
bebat: quibus verò suppetebant ampliores fortunæ, eorum leuius fiebat flagitium, & il-
ant.
istratus, qui ius dicebant, quotidie noctu ad se accersiri iubebat. Quid de quoque reo ex-
, cum summa percunctatione exigebat, aureos nummos ipse statim pendebat. Numerum,
reorum, qui eo die aut in ius tracti fuerant, aut in carcerem coniecti, ab his perdiscebat.
iliam adeò sordidam & exiguam alebat, vt sumtus quotidianus duodecim aureos non
. Quid plura? Vaticana domus non iam domus illa pontificia, & ocellus Vrbis, vt quon-
domus aliqua, vt poëtæ tradunt, quæ propter lemurum formidinem vacua & deserta
litudine videbatur. Nunquam Cardinales, aut Proceres aliquos, aut legatos regum, qui in
unt, & ipsum de more frequenter adibant, ad conuiuium inuitauit, neque ipse, cùm esset
bus, inuitabatur à quoquam: neq; Heluetijs, neque equitum turmis, quæ, vt scis, semper
mitantur, quando exit in publicum, & diu noctuque excubant pro foribus ædium, stipen-
uebatur: semper esuriebant.
ngè iniquiùs cum interioribus custodibus, qui per diem cubiculi limen asseruant, sese ges-
modò stipendium his non soluebat, aut aliquo liberalitatis genere subleuabat: sed quod
libus, aut alijs purpuratis, certis temporibus quotannis elargiri mos est, ipsorum rationi-
nebat, atque in rem suam vertebat.
uitatibus, quæ pontificiæ parent potestati, cùm legatos huc ad eum, gratulatum misissent,
i solet, quoties nouus creatur Pontifex, vt fidem & obseruantiam suorum ciuium ei decla
& iureiurando testarentur, & conditiones à superioribus Pontificibus sancitas, ab eodem
atas domum reportarent, non vt cæteri Pontifices, aliquod commodum addidit, quò diu
si non sempiterna esset ipsius memoria apud populos, sed nonnullis etiam vectigalia

cunias, quas nonnulli populi Cisalpinæ Galliæ, conductis militibus de suo, Pont. nomine,
patrum, dedissent: aberat enim tunc ille procul ab Italia, vt mœnia suarum vrbium ab in-
bus atque impetu hostium tuerentur, neutiquam in expensas referri passus est. Tria mil-
ingenti Hispani milites eum nauigantem in Italiam prosecuti fuerant. His, ne stipendium
re, aut aliqua liberalitate prosequi pudore ipso cogeretur, permisit, vt in agro Parmensi, &
ino, tanquam in hostili solo, prædabundi discurrerent, & castella & pagos alios incenderent
entque, alijs pecuniam impetrarent.

Hæc de illius auaritia incomparabili, quæ etiam cum iniquitate quadam barbarica c... cta videtur fuisse. Nam ex omnibus, qui cum eo vnquam vixerant, & eius obsequijs se... rant, neminem aut beneficijs aut ornamentis præcipuis, cùm tanta esset homini facultas, aux... ter vnum aut alterum, & eos quidem valdè improbos, vt liquidò appareat, ipsum aut imp... fuisse omninò, aut stolidum, qui iudicio deciperetur.

Cæterùm, si vera sunt, quæ post eius obitum in vulgus emanârunt, improbus admodum... impurus fuit. Quotidie enim Vaticanum summo manè ascendebat, quem locum ne qu... mortalis vllo pacto ingrederetur, omnes aditus præcluserat: ibi paucis è familiaribus com... rem diuinam faciebat, deinde penitiorem ædium partem solus ingrediebatur. Quid ibi ager... diutius moraretur, nemo scire poterat. Postea autem compertum est, illic mulierem forma... clàm habuisse: cuius amoris causa eò tam frequenter itasse creditur, eius amplexu frui solitum... ita fuisse, præter formam mulieris elegantem, & frequentem eius congressum, & alias coni... morbus ipse, quo extinctus est, omnibus argumento esse potest.

Laborauit permultùm, antequàm è vita excederet, & stranguria, & torminibus, in qua... tudines plerunque incidere solent, qui coitu immodico vtuntur.

Datum est hoc insuper crimini, quòd puerorum amoribus delectaretur, quia inter... ministros, nonnullos tenellæ ætatis & eximiæ formæ habebat.

Magicæ artis instrumenta permulta in eius cubiculo inuenta fuisse post obitum, dicun... familiares, credo, vt tantum facinus tegant, vltrò fatentur, ipsum transmutandorum meta... peritia maximè delectatum, atque id plurimùm exercuisse. At ego non sum is, qui facilè ta... ta credam, præsertim, quæ de mortuo feruntur.

Veruntamen hoc in illo erat signum summè callidi ingenij, quòd adeuntes quàm max... to vultu, & blanda oratione excipiebat, nec quenquam tristem à se discedere patiebatur: po... rò haud ita efficax in rebus erat, quemadmodum verbis & vultu pollicebatur. Præterea no... patebat ad eum aditus negocia semel suscepta semper protrahebat, pauca ad exitum perduce... quæ ad rem nummariam pertinebant.

Moriens demum multa reliquit imperfecta, quæ ab initio Pontificatus inceperat. In illo... duo sine controuersia commendantur, Eruditio & Parsimonia. Probitatem ac sanctitatem... dicunt, fuisse simulatam, atque id his rationibus & coniecturis conuincunt, quas superiùs ... raui. Quod vitium sæpenumerò in Germanis hominibus perspicitur. Nam bonitatem ac... citatem quandam omnes præ se ferunt: astutias verò præter omnium opinionem tenent cl... pectore.

Sed ne plura de mortuo, & de Pont. mortuo loquar, præterquàm fas sit, & institutum... hactenus de Hadriani moribus. Quoniam verò, me tibi rem gratam facturum, cogito, si ei... quem nunquam videris, vultum & totius corporis habitum descripsero, conabor, vt illius... eum, quàm dilucidè potero, tibi ante oculos subijciam.

Erat Hadrianus procera statura, & recta, gracilento corpore, facie oblonga ac promin... maximè decora, nisi frons depressa in verticem plus iusto recederet. Oculos habebat paru... tamen prorsus cæruleos, vt bona pars Germanorum, sed habebat splendidos & hilares, & ... lijs admodum obtectos, vt hinc facilè deprehenderes latentes in eo astutias. Habebat nasum... le rostro non absimile, sed obesum, nec ita prorsus aduncum. Malæ oblongæ ac promi... & naturali rubore perfusæ totum vultum maximoperè honestabant. Ipse incedebat rectu... magna venustate loquebatur, vt procul dubio diceres, illum fuisse natum ad imperandum,... ...s eius affines & necessarij, in extremo sepulchri margine inscribi, curârunt, hunc versum,... ctum à reliquo elogio:

Hic nihil in vita infelicius duxit, quàm quòd imperaret.

Quæ verba aut ipsius iussu, aut necessariorum decreto adscripta fuerint: nihil equide... vnquam imprudentiùs factum. Nec plura de his, vt in Adriani mentione epistola nostra ... Vale, & cura, vt quamprimùm te huc recipias. Romæ, Idibus Ianuarij. Anno 1523. Im... te Carolo 5.

Huius Adriani auaritia non minima fuit causa amissionis Rhodi. Quare eodem die &... qua Rhodus dedebatur, saxum ingens à superiore limine portæ sacelli Pontificij in Vaticano... ...osè decidit, cùm Adrianus in ipso Natali Christi ingressurus esset: & duos Heluetios oppre...

Quando autem Hadrianus hic factus est Papa, ibi celebrata res est Louanij in magna p... quòd iste magister Louaniensis factus esset Papa, suspensa sunt aulea, in quorum vno fuit ho... ...ctum plantauit, Louanium rigauit: Cæsar incrementum dedit. Nihil cogitârunt erigen... ...ulea, nisi de rebus secundis, vel humanis. Quare non ineptè aliquis facetus ascripsit: H... nihil fecit. Sæpe ita cogitant homines, obliuiscuntur Dei, & fiunt insolentes, quando acc... talia beneficia.

Ex actis Imperii.

...drianus Papa VI. Illustris. Germaniæ Principibus, ac S. R. Imperii proceribus, in ciuitate Norimberga congregatis, S. & Apostolicam benedictionem.

...nerabiles fratres, & dilecti filii, salutem & Apostolicam benedictionem. Postquàm ad Apo...olatus officium, diuina disponente prouidentia, assumti sumus, testis nobis est ille, qui nos ...ritos, ita nil tale exspectantes, promouit, nil nos aliud diu noctuq; cogitasse, quàm vt in cu...rege nobis credito, tam in vniuersum, quàm singulatim, boni pastoris partes modis omni...leremus: atque adeò nullam existimasse è nostris ouibus tam morbosam, quam non pro ...urare: nullam tam vagam & à cæteris errantem, quam non perquirere, & ad Dominicam ...reducere summoperè cuperemus.

...sanè ab ineunte statim Pontificatu nostro (quod tum potissimùm expedire videbamus) ...norum principum animos, heu nimis iam inter se dissidentes, ad pacem & concordiam ...m, deponendaque arma (aut si bellandum esset, ea in fidei hostes conuertenda) tam per ...nuncios nostros, quàm per quotidianas ferè literas hortari, animare, precari, hactenus ...m destitimus. Et ne verbo tantùm, sed & re ipsa huius nostri desiderii ederemus exempla: ...t, quanto rei nostræ familiaris, his præsertim temporibus, incommodo, pecunias, & alia ...ad Rhodienses milites, strenuos fidei propugnatores, ab immanissimo Turcarum tyran...iter obsessos, ac in alia etiam loca in eiusdem hostis faucibus periclitantia misimus.

Mox verò ab externis ad intestina animarum aduertentes, non sine graui animi molestia ...mus, Martinum Lutherum (quem sua culpa iam filium nostrum vocare non posse dolemus) ...m veterum & iam damnatarum hæresium suscitatorem, (post sedis Apostolicæ paterna ...monita: deinde etiam sententiam, non absque consilio optimorum & doctissimorum vi... & diuersarum vniuersitatum legitimè contra eum latam: post charissimi in Christo filii ...aroli, Romanorum & Hispaniarum regis catholici, in Imperatorem electi, & vestrum im...edictum super eiusdem sententiæ executione, in proximis comitiis VVormaciæ habitis, ...decretum, & per totam ferè Germaniam promulgatum) non modò, per quos deceret, ...nitum, aut per se cohibitum, à prauissimis inceptis non desistere: sed omnis Christianæ cha... pietatis euangelicæ non oblitũ modò, sed & impiè contemnentem, nouos quotidie libros, ...n, hæresium, contumeliarum, ac seditionum plenos, siue de suo, siue ab aliis adiutum, di..., ac veluti pestem quandam, Germaniam & vicinas regiones longè lateque peruadentem, ...æ linguæ spiculis bonas & animas & mores inficere & corrumpere conari: & quod peius est, ...suorum facinorum non plebeios modò, sed & nobiles plerosq; habere fautores, adeò, vt ...ortasse istorum tumultuum primaria fuit causa) in sacerdotum bona iri, & obedientiam, ...lesiasticis quàm secularibus debitam, vilipendi cœptum sit, & tandem inter nonnullos ve...d ciuilia bella deuentum. Quod quàm malè cadat Christianæ reipublicæ, hoc præsertim ...e, mente & cogitatione facilè prospicere potestis.

...tsi enim prædixit Apostolus: oportere hæreses esse, vt ii, qui probati sunt, manifesti fiant: ...tamen videas tempus huic rei magis importunum, quàm hoc: aut quod citiùs ab hæresi... quæ ortæ sint, necessariò veniat repurgandum.

Quum enim humani generis perpetuus hostis, Diabolus, sub Leonis rugientis specie, per ...m vires in Christianas oues continuè debacchetur: non videmus, quomodo contra tantos ...obsistere possimus, quàm diu eundem Diabolum, sub Draconis subdoli forma istas hære...i nostræ disseminantem, interq; fortissimos Germanos nostros discordias & seditiones sus...m, fouebimus.

Atque vt etiam debellare externos hostes maximè possimus: irritus tamen fuerit labor, ...saque, & animarum saluti minimè vtilis, foris hostes vincere, & domi hæresibus schismati... laborare.

Meminimus, cùm etiam in minoribus constituti, in Hispaniâ essemus, multa ad nos & ...e Luthero, & eius peruersis dogmatibus frequenter perferri. Quæ cùm per se durissima audi... nobis duriora videbantur: quòd ex ea regione venirent, vnde nobis secundum carnem ori... Sed solabatur nos tum rei ipsius adeò manifesta vel iniquitas vel soliditas, vt à nemine diu ...nda crederetur: tum illa subinde nobiscum facta reputatio, qua procul dubio confidebamus, ...enenatas plantas, aliunde in Germaniam translatas, non peruenturas ad frugem in ea terra, ...errimos hæresium, & omnis infidelitatis hostes semper protulisset.

Nunc verò, postquàm hæc mala arbor (siue diuino iudicio sic populi sui peccata punien...e socordia eorum, qui, vt debebant & poterant, principio non obstiterunt) quos videtis & ...s, longè lateque ramos expandere cœpit: considerandum vobis est, Germani Principes & ...i, ac prouidendum, ne vos, qui ab initio, huius mali culpa aliunde orta, facilè excusari pote...peristam nimiam tolerantiam, & pristinæ virtutis naturæq; obliti, & tanto facinori, dum illi ...sistitis, consentire videamini.

Omittimus, quod enormiſsimum eſt, tantam tamque religioſam nationem per vnum
culum (qui à catholica fide & religione Chriſtiana, quam ab ineunte ætate non ſolùm profit
ſequi viſus eſt, ſed etiam multis annis prædicaſſe ac docuiſſe dicit, nouiſsimè infeliciter apoſt
ac Deo mentitus eſt) ſeduci ab ea via, qua à Redemtore noſtro, & eius ſanctiſsimis Apoſtolis de
ſtrata, tot martyres, tot præclari doctrina & ſanctitate viri, & maiores denique veſtri omn
ctenus inceſſerunt.

Quaſi ſolus Lutherus ſapiat, & ſciat: ſolus nunc primùm (vt de ſe hæreticus Montanus
abatur) Spiritum ſanctum acceperit: & Eccleſia ipſa, cum qua ſe futurum ad conſummati
ſeculi, benigniſsimus humani generis Redemtor pollicitus eſt, in tenebris ignorantiæ & per
nis ambagibus ſemper errauerit: donec nouo Lutheri lumine illuſtraretur. Quæ omnia quam
apud eos, qui ſapiunt, perridicula iudicantur: ſimplicibus tamen animis plurimùm ſunt per
ſa: & eis, qui nouarum rerum cupiditate omnem ordinem immutatum vellent, plurimas
perpetranda, quæ nunc experimini, cauſas & fomenta ſubminiſtrant.

Annón conſideratis, Germani Principes & populi, præludium eſſe quoddam hoc eorum
lorum, quæ Lutherus & eius ſectatores moliuntur? Annón apertè videtis, iſtud prætenſum p
piè à Lutheranis veritatis Euangelicæ patrocinium detectum, nunc eſſe rerum veſtrarum m
latrocinium? An putatis, aliò tendere iſtos iniquitatis filios, quàm vt, libertatis nomine om
bedientia ſublata, quod cuique libuerit, faciendi licentiam inducant? An, vllius penſi iuſſa &
veſtras habituros, creditis, qui ſacros canones, & patrum decreta, nec non ſacroſancta concilia
rum authoritati Imperatorum leges ſemper & libenter ceſſerunt, & promtè famulatæ ſunt, no
lùm vilipendunt, ſed etiam diabolica rabie lacerare, & comburere non verentur? Denique, q
cerdotibus, qui epiſcopis, qui pontifici ſummo debitam obedientiam detrectant? An ſperatis
tenturos ſacrilegas manus à laicorum bonis, & non omnia potiùs ſibi, quæ poterunt, vendica
qui res Deo dicatas quotidie, vobis præſentibus, & videntibus, ferunt aguntq́;? An denique v
ceruicibus parſuros: qui non tangendos Chriſtos Domini contemnere, cædere, trucidare auſi

In vos, in veſtras res, domos, vxores, liberos, ditiones, dominatus, templa, quæ colitis, hæc
randa calamitas tendit, niſi maturè obuiam eatis.

Proinde fraternitates, nobilitates, & deuotiones veſtras omnium & ſingulorum, in Do
hortamur, & per Chriſtianam charitatem & religionem, quam tam ſæpe maiores veſtri ſu
guine & tutati ſunt & auxerunt, obſecramus, atq́; in virtute ſanctæ obedientiæ, quam Deo &
Petro eiusque vicario omnes Chriſtiani debent, à vobis requirimus: vt, depoſitis, ſi quæ ſun
vos, ſimultatibus, ad hoc commune incendium exſtinguendum nunc ſaltem toto animo in
batis, & Martinum Lutherum, cæterosq́; iſtorum tumultuum & errorum autores, ad rectam
endi & viuendi viam (quod nobis gratiſsimum, & iucundiſsimum eſſet) omnibus ſanctis r
reducere enitamini.

Quòd ſi (quod auertat Deus) veluti aſpides, obturatis auribus, audire recuſauerint: ne,
reliquum & nunc ſanum conſtat, cum magna & euidenti nationis veſtræ macula, & totius re
Chriſtianæ manifeſto periculo inficiatur: in eos iuxta ſacras conſtitutiones, iuxta leges à veſtra
Imperatoribus latas, atq́; adeò recens veſtrũ ſuper hac re imperiale edictum, ſeueritatis virga
aduertatis. Nouit ille, cui ſola arcana humanorum pectorum aperta ſunt, quàm nos & pro
ra noſtra, inſtitutoq́;, & pro paſtorali, quod gerimus, officio, ad ignoſcendum potiùs, quàm
ciſcendum ſimus propenſi. Sed vbi tetrum iſtud carcinoma ita hulceroſum eſſet, vt blandis
busque medicamentis curari non poſſet, aſpera erunt, & ignita cauteria adhibenda, & abali
membra ab integro corpore penitus reſecanda.

Sic Deus omnipotens ſchiſmaticos fratres, Dathan & Abyron in terræ baratrum viuos de
ſit, & nolentem obedire ſacerdotis imperio, capitali ſupplicio puniri iuſsit. Sic Apoſtolorum
ceps Petrus Ananiam & Saphiram, ſibi in Deum mentientes, ſubitò morituros denunciauit. S
teres, & pii Imperatores Iouianum & Priſcilianum hæreticos gladio ſeculi ſuſtulerunt. Sic
Hieronymus Vigilantium, item hæreticum optat in interitum carnis tradi, vt ſpiritus ſaluus
Sic deniq; maiores veſtri de Ioanne Huſsita, & Hieronymo Pragenſi, qui nunc in Luthe
uixiſſe videntur, à quo & in ſumma habentur veneratione, in Conſtantienſi Concilio debitas ſu
re pœnas. Quorum ſancta & præclara geſta ſi etiã hac in parte (vbi aliter fieri nequeat) fueritis
tati: non dubitamus, quin diuina clementia, ad eundum mox ſuppetias Eccleſiæ Dei (quæ ab
delibus vexata, in nationem veſtram, virtute bellica & hominum numero facilè præſtantem, c
losq́; iam dudum intendit) ſenſus & corda veſtra inſpiret: vnde, omnipotentis Dei, & beati
benedictione per nos accepta, & de triumphato dracone, ac leone diabolo, id eſt, ſublatis dom
reſibus, & de victis foris fidei hoſtibus glorioſam victoriam, & in futuro ſeculo æternæ ſalutis
mia reportetis. Vos verò pro compertiſsimo habeatis, quicquid nobis opum & autoritatis a
mus concedere dignatus eſt, id omne, & vitam ipſam, pro tam ſanctis operibus, & pro ſalute
miſſarum nobis ouium libentiſsimè expoſituros. Cætera, quæ tam in hoc Lutherano, qu àm
negotiis particularibus vobiſcũ communicata cupimus, dilecto filio Franciſco Cheregato, elect
prutini, quem nuper, menſe ſeptembri, ad negotia fidei & religionis noſtro nomine vobiſcum
ctanda, noſtrum & huius ſanctæ ſedis nuncium, ad inſignem iſtum conuentum ire iuſsimus, v
latiùs explicanda commiſimus: cuius verbis hortamur vos eandem, quam noſtris haberetis, fi
adhibere. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die 25. Nouemb. M D. X
Pontificatus noſtri anno primo. Rhezius.

Anno.

Instructio pro te D. Francisco Cheregato, de quibusdam, quæ prælatis, principibus, & ciuitatum Germanicarum oratoribus dicere poteris viua voce, vbi & quando opportunum iudicaueris.

imis declarabis eis maximum dolorem, quo affligimur, ex prosperatione sectæ Luthera-
ob id potissimum, quòd videmus, innumerabiles animas Christi sanguine redemtas, & cu-
æ pastorali commissas, illius occasione à vera fide ac religione auerti, & in perditionem ire:
n natione, ex qua nobis secundum carnem origo est, quæ ab initio, ex quo ad Christum
fuit, vsque ad istos proximos annos semper extitit fidelissima, ac religiosissima: ac pro-
nobis vehementissimum desiderium esse, vt huic pesti celeriùs occurratur, priusquàm Ger-
ipsi contingat, quod Bohemiæ olim contigit: nosque paratissimos esse, ad faciendum o-
hunc effectum, quæ ex parte nostra expectari poterunt: ac summoperè desiderare, vt et-
usquisque eorum hoc ipsum pro viribus facere studeat: vtque id faciant, nos quantum
us vnumquemque eorum hortari & rogare. Debebunt autem eos ad hoc mouere se-

Primò & ante omnia honor Dei omnibus rebus præferendus, qui per istas hæreses graui-
tur: eiusque cultus consuetus non solùm diminuitur, sed potiùs ex toto corrumpitur. Item
erga proximos, qua vnusquisq; pro viribus studere debet, proximos errantes ab errore re-
Quod nisi fecerit: Deus eos, qui sua negligentia pereunt, de manu eius requiret.

Secundò mouere eos debet infamia nationis suæ: quæ cùm semper præ cæteris nationibus
anissima sit habita, nunc propter eos, qui sectam Lutheranam sequuntur, apud omnes pei-
dit.

Tertiò moueat eos respectus honoris eorum proprii, qui maximè læditur: si ipsi, qui apud
m Germanicam autoritate & potentia pollent, hæreses istas non totis viribus expellere la-
tum quia degenerabunt à progenitoribus suis, viris Christianissimis, qui in Constantiensi
o ex magna parte interfuerunt condemnationi Ioannis Huss, & aliorum hæreticorum, quo-
qui ipsum Ioannem Huss propriis manibus ad ignem duxisse dicuntur: tum quia ipsi, vel
eorum pars, edictum imperiale in exsecutione sententiæ apostolicæ contra Martinum Lu-
, & suos latè factum approbàrunt, ei authoritatem suam adhibuerunt: & propterea, nisi
o viribus executi fuerint, vel inconstantes iudicabuntur, vel etiam fauere reputabuntur, cùm
stum sit, eos, vbi efficaciter velint, illum exterminare facilè posse.

Quartò moueat eos iniuria, quæ per Lutherum eis, & eorum parentibus ac progenitori-
ertur. Cùm enim ipsorum parentes, & progenitores, & ipsimet semper tenuerint fidem,
Ecclesia Romana atque Catholica approbat, & Lutherus suique sectatores longè diuersam
eneant, asserendo, multa non esse de fide, quæ tamen illi tenuerint esse de fide: manifestum
s à Luthero condemnari, pro infidelibus & hæreticis, & per consequens, secundum Luthe-
mnes eorum maiores, qui in fide nostrà decesserunt, sunt in inferno, quum error in fide ho-
damnationis reos faciat.

Quintò attendant finem, ad quem Lutherani tendunt: vt scilicet sub colore libertatis Eu-
, quam hominibus proponunt, omnis potestas superioritatis tollatur. Nam licet ab ini-
se tulerint, Ecclesiasticam potestatem, tanquam tyrannicè, & contra Euangelium occupa-
nihilare, seu reprimere velle: tamen cùm eorum fundamentum, s. libertas, quam prædi-
què vel plùs militet contra potestatem secularem, quum scilicet illa nullis præceptis, quan-
iustis & rationabilibus, obligare possit homines ad parendum, sub pœna mortalis pecca-
nifestum est, eos etiam illam eneruare velle, quamuis astutè fecerint, illam saluando, vt scili-
ncipibus secularibus credentibus, machinationem hanc non contra se, sed duntaxat contra
asticos (quibus laici communiter infensi sunt) dirigi, ac propterea partim in eorum fauo-
ctis, partim dissimulantibus, seu non contradicentibus, ipsi faciliùs ecclesiasticos euerterent.
cto, dubium non est, quin populi idem contra seculares Principes tentaturi essent.

Sextò moueant eos maxima scandala, turbationes, direptiones bonorum, homicidia, li-
tensiones, quas secta hæc pessima excitauit, & quotidie excitat per totam Germaniam. Item
emiæ, maledicta, scurrilitates, & amaritudines, quæ istis semper in ore sunt. Quæ nisi ipsi se-
rauerint, verendum est, ne irâ Dei, desolatio veniat super Germaniam, in se tam diuisam:
super ipsosmet Principes, qui, cùm potestatem & gladium à Domino receperint ad vindi-
malorum, talia in subditis suis fieri permittant. Maledictus, inquit Propheta, qui facit opus
gligenter, & prohibet gladium suum à sanguine iniquorum.

Septimò considerent, Lutherum propè consimili via ad seducendum populum Christia-
ti, qua Mahometus ille spurcissimus vsus, tot animarum millia decepit: permittendo vide-
, ad quæ homines carnales inclinatur: & exinde eximendo eos ab his, quæ in lege nostra

grauiora videntur: nisi quòd Lutherus paulò modestiùs agere videtur, vt eò efficaciùs deci
Mahometus plures vxores habendi, & eas pro arbitrio repellendi, aliasq; ducendi licentiam
cessit: Iste, vt monachorum, & Deo dicatarum virginum, ac sacerdotum, lasciuia carnis gesti
um, sibi fauores conciliet, prædicat, vota perpetuæ continentiæ etiam illicita esse, nedum non
gatoria: proptereaque licere illis, per Euangelicam libertatem, nubere: immemor verbi Apost
cùm dicit de viduis adolescentioribus: quòd, cùm luxuriatæ fuerint, si in Christo nubere volun
bentes damnationem, primam fidem irritam fecerunt.

His per te expositis, & aliis pluribus, quæ in hanc sententiam partim ex literarum nostra
exemplis colligere, partim ex tua prudentia excogitare poteris, hortaberis nostro nomine d
principes, prælatos, ac populos, vt tandem expergiscantur, & excitentur, ad obuiandum tam g
di iniuriæ, quam Lutherani Deo & sacræ religioni eius: & maximæ ignominiæ, quam toti na
vestræ Germanicæ, ipsisquemet Principibus: & maximis opprobriis atq; contumeliæ, quam m
ribus eorum, quos (vt diximus) in effectu ad gehennam condemnant, inferre noscuntur: & ad
cutionem sententiæ Apostolicæ, ac Imperialis edicti facti, omninò procedant.

Detur venia his, qui resipiscere, & errores suos abiurare voluerint: semperq; proniores si
miserandū, quàm ad vindicandum, exemplo Dei nostri, qui non vult mortem peccatorum, sed
gis, vt conuertantur, & viuant. At qui in errore pertinaces permanserint, districtionis virgâ, i
sacrorum Canonum & Legum decreta, sic puniantur, vt cæteri eorum exemplo vel in fide recta
maneant, vel lapsi in rectam viam redeant.

Quòd si quis fortè dixerit, Lutherum inauditum, & indefensum fuisse, per sedem Apostol
condemnatum, & propterea audiri omninò debere, nec, antequàm conuictus sit, condemnan
esse: respondebitis, quòd illa, quæ fidei sunt, propter diuinam authoritatem credenda sunt,
probanda. Aufer, inquit Ambrosius, argumenta, vbi fides quæritur, piscatoribus creditur, no
alecticis. Et certè fatemur, ei defensionem negari non debere in his, quæ sunt facti, hoc est, vtrùm
xerit, necné: vtrùm prædicauerit, vel scripserit, necné: semper diuino iure vero, & materia sacra
torum standum autoritati sanctorum & Ecclesiæ.

Adde, quòd ferè omnia, in quibus Lutherus ab aliis dissentit, sunt per diuersa concilia
reprobata. Non debet autem reuocari in dubium, quod per concilia generalia & vniuersam E
siam constat esse approbatum, tanquam fide tenendum. Iniuriam namq; facit Ecclesiæ synod
semel rectè disposita nititur in dubium reuocare.

Quid enim vnquam certi esse poterit inter homines? vel quis disputationum, contentio
que finis erit? si præsumtuoso, & peruerso cuique libertas, seu licentia erit recedendi ab his, qu
per vnius, neque paucorum, sed tot seculorum, & tot sapientissimorum hominum consensu
Catholicæ Ecclesiæ (quam Deus in his, quæ fidei sunt, nunquam errare permittit) determina
sancita sunt: cùm tamen vnaquæque ciuitas leges suas inuiolabiliter obseruari exigat? Quon
non omnia turbationibus, & scandalis, & confusione plena erunt: nisi ea, quæ semel, imò s
maturo iudicio constituta, ab omnibus inconcussa obseruentur?

Cùm igitur Lutherus & sui concilia Sanctorum patrum contemnant, sacros canones co
urant, & cuncta pro arbitrio suo confundant, ac totum mundum perturbent, manifestum es
tanquam publicæ pacis inimicos & perturbatores, ab omnibus eiusdem pacis amatoribus exte
nandos esse.

Item dices: nos ingenuè fateri: quòd Deus hanc persecutionem Ecclesiæ suæ inferre perm
propter peccata hominum, maximè sacerdotum, & Ecclesiæ prælatorum. Certum enim est
esse abbreuiatam manum Domini, vt saluare nequeat: sed peccata diuidere inter nos & ipsu
abscondere faciem suam à nobis, vt non exaudiat. Clamant Scripturæ: peccata populi deri
peccatis sacerdotum: propterea q; (vt ait Chrysostomus) saluator noster curaturus infirmam
tatem Hierusalem, ingressus est priùs templum, vt peccata sacerdotum primò castigaret, insta
ni medici, qui morbum à radice curat.

Scimus, in hac sancta sede aliquot iam annis multa abominanda fuisse, abusus in spiri
bus, excessus in mandatis, & omnia denique in peruersum mutata. Nec mirum, si ægritudo à
te in membra, à summis pontificibus in alios inferiores prælatos descenderit. Omnes nos (
prælati Ecclesiastici) declinauimus, vnusquisque in vias suas: nec fuit iam diu, qui faceret bo
non fuit vsque ad vnum.

Quamobrem necesse est, vt omnes demus gloriam Deo, & humiliemus animas nost
videatque vnusquisque nostrûm, vnde ceciderit: & se potiùs quilibet iudicet, quàm à Deo in
furoris sui iudicari velit. Qua in re, quod ad nos attinet, polliceberis: nos omnem operam ad
turos, vt primùm Curia hæc (vnde fortè omne hoc malum processit) reformetur: vt, sicu
corruptio in omnes inferiores emanauit, ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium
net: ad quod procurandum nos tantò arctiùs obligatos reputamus: quantò vniuersum Mu
huiusmodi reformationem auidiùs desiderare videmus.

Nos (vti aliàs tibi dixisse credimus) Pontificatum hunc nunquam ambiuimus: imò, q
tum in nobis fuit, longè maluissemus priuatam vitam agere, & in sancto ocio Deo seruire. Et pr
Pontificatum ipsum planè recusassemus: nisi Dei timor, & sincerus electionis nostri modus, ne
schismatis, ex recusatione nostra imminentis, metus, nos acceptare illum coëgisset.

Subiic

...icimus igitur colla summæ dignitati, non ob dominandi libidinem, neque ad ditandos uos nostros, sed ad diuinæ voluntati parendum: ad deformatam eius sponsam Ecclesiam am reformandam, ad subueniendum suppresis, & doctos ac virtute præditos, qui multo pore neglecti iacuerunt, erigendum & ornandum, & deniq; ad omnia alia agendum, quæ Pontificem & legitimum B. Petri successorem agere oportet. Quanquam nemo mirari de- non statim omnia errata, & abusus omnes per nos emendatos viderit. Inueteratus nimium est, nec simplex, sed varius & multiplex: pedetentim in eius cura procedendum est: & pri- oribus, magisq; periculosis occurrendum: ne omnia pariter reformare volentes, omnia per- s. Omnes subitæ mutationes (inquit Aristoteles) in Republica periculosæ sunt. Qui nimis , elicit sanguinem.

...òd autem vltimis literis tuis scribis, questos fuisse tecum principes istos, quòd concordatis er hanc sedem derogatum sit, dices, nos de his, quæ ante nos facta fuêre, culpari non posse re, nobisq; eiusmodi derogationes etiam, dum in minoribus essemus, semper plurimùm sse. Proinde nobis certissimam sententiam esse, etiamsi ipsi non requirerent, illis nostri pon- tempore penitus abstinere: partim, vt vnicuiq; ius suum seruemus: partim, quia æquitas & tas exposcit, vt inclytam nationem non solùm non offendamus, sed etiam peculiares ei fa- pendamus.

...processibus verò, quos à rota auocari, & ad partes remitti postulant, dicas, nos cupere eis in ificari, quantum honestè possimus: sed propter absentiam auditorum ab vrbe, pestis gratia, e nos de qualitate & habitudine ipsorum processuum ad præsens informari: reuersis verò d, peste iam decrescente, breui futurum speramus, facturos in gratiam dictorum principum, l rationabiliter poterimus.

...m solicitabis diligenter responsa literarum nostrarum: & requires eos, ad quos scribimus, teris suis informent: quibus mediis eorum iudicio videatur huic pessimæ sectæ commodiùs posse: vt ea, quæ per nos prouidenda fuerint, celeriùs prouideri possint. Et super hoc ipso te diligentissimè informabis, & nobis plenè perscribes.

...n quia intelleximus, in Germania esse multos bonos, & doctos viros pauperes: aliqua etiam ingenia, ex alienatione apostolicarum prouisionum, histrionibus & stabulariis potiùs, ris doctis fieri solitarum, à sedis huius deuotione auersa: cupimus, vt inquiras, quinam illi mq; nomina ad nos transmittas, vt, accurrente beneficiorum Germanicorum vacatione, prio motu prouidere possimus. Scimus enim, quantum Dei honori, & animarum saluti, ac oni obfuerit, quòd iam diu beneficia Ecclesiastica, maximè curam & regimen animarum a, data fuerunt hominibus indignis.

...subsidio procurando pro Hungaris, non damus aliam informationem, quàm discedenti imus: excepto, quòd te hortamur, vt rem illam summo studio (vti facis) cures: nos etiam incipes & Respublicas Italicas, missis oratoribus, solicitabimus, vt pro viribus quisque sub-

Adrianus Papa VI.
R. Hezius.

Responsio Illustrissimorum ac Reuerendiss. Principum, nec non aliorum S. R. Imperii ordinum, Pontificio Legato reddita.

...nissimus & Illustrissimus Princeps & dominus, dominus Ferdinandus, sacræ Cæsareæ Maie- is Locumtenens: nec non reuerendissimi in Christo patres, illustrissimi, reuerendi, ac illu- incipes, Electores, aliorumq; omnium ordinum huius sacri Rom. Imperii conuentus proce- tas beatissimi in Christo patris & domini, domini Adriani, sanctæ Romanæ & vniuersalis Pontificis opt. max. in forma breuis, simulq; ea, quæ vestra reuerendiss. dominatio verbo uit, tandemq; instructionem, quam scriptis, nomine suæ beatitudinis, præsentauit, in negotio anæ factionis, cum debita honoris & reuerentiæ exhibitione, atq; non sine singulari animo- atitudine acceperunt, & diligentissimè intellexerunt.

...primis, ex quo serenissimus & illustrissimus Princeps & dominus Locumtenens, cæteriq; E- , Principes, & huius sacri conuentus proceres nouerunt, beatitudinem Pontificis ex nobilissi- rmanica natione originem traxisse, & natum esse: (cuius eximias ac præstantes animi & cor- otes, virtutesq; toto ferè orbe, etiam dum in minoribus esset, celebratas, iam pridem perspicu- ent) de suæ beatitudinis ad summum apostolatus apicem concordi, ac diuina electione & vo- e, incredibili quadam animorum hilaritate, & lætitia sunt affecti, aguntq; Deo optimo maxi- gratias summas, quòd sanctæ suæ Ecclesiæ de tali ac tam digno, optimoq; pastore prouidere tus est: ex animoque precantur, vt pro sua summa clementia, & perpetua sui nominis gloria, rumq; salute, & Ecclesiæ vniuersalis incolumitate, suæ beatitudini omnem felicitatem rerum, rporum diutinam prosperitatem largiri velit: nihil dubitantes, quòd ex hac tam sancti & vir-

tuoſi paſtoris concordi electione, ſanctæ, Chriſtianæ, Catholicæq; Eccleſiæ plurimum fructus &
tis ſit euenturum: cuius rei euidens facit argumentum, quòd ſua beatitudo iterum atq; iterum
tur, nihil ſe tam die noctuq; cogitare, quàm vt in curando grege ſibi commiſſo, boni paſtoris
modis omnibus præſtare poſsit: imprimiſq; ſibi curæ eſſe, Chriſtianorum principum animo
nimis inter ſe diſsidentes, ad pacem & concordiam ineundam componere, deponendaq; arm
ſi bellandum eſſet, ea in fidei hoſtes conuertenda) quotidianis ferè literis hortari, precariq; ha
non deſ... : ſimulq; declarando, quanta huius tam ſancti, & præclari deſiderii (iuuando, &
dia mittendo Rhodianis militibus, cum incommodo ſuæ rei familiaris) reipſa euiderit exem

Ex his omnibus ſacræ Cæſareæ Maieſtatis dominus Locumtenens, cæterique huius ſac
perii ordines non mediocrem ſpem & conſolationem, cum maxima animorum gratitudine
pêre: planè intelligentes, hanc concordiam Chriſtianorum Principum in omnibus rebus be
rendis ac ordinandis, non minimum momenti habere: ſine qua profectò nec Reſp. Chriſtian
gionis rectè curari, vel inſtitui: multoq; minùs tyrannidi immaniſsimi Turcæ commodè obſi
terit: quemadmodum hæc ex his, quæ Reuerendiſsimus dominus, ſuæ beatitudinis nuncius
ſtolicus, nuper, cùm pro ſubſidiis Hungarorum egit, perorando propoſuit, ſimulq; ex his, q
ſereniſsimi Hungarorum regis, & illius regni legatos lamentabiliter expoſita & declarata ſun
ſcilicet calamitates, iniurias, & ad extremum vſq; exitium, Hungarorum regnum ab impiis
bus tulerit, indieſq; maiora timere habeat) abundè intellecta ſunt.

Quare ſereniſsimus Princeps, ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Locumtenens, cæteriq; Prin
Electores, & ordines, ſummo ſtudio ex animo orant, vt ſua ſanctitas, in hoc ſancto propoſ
qua cœpit indigentia, vt pius pater, & verus paſtor, pro incumbentis officii debito pergat:
que intentatum relinquat, quò Chriſtianorum Principum diſsidentes animos ad pacem re
vel, ſi id in totum fieri non poſsit, ſaltem ad tempus, in tanta temporum & rerum neceſsita
ducias facere laboret: quò inſtantibus Chriſtianæ Reipublicæ periculis, & Turcæ perfidiſsimi
tibus, Dei auxilio, communibus Chriſtianorum copiis, & commodiùs faciliuſque obſiſti, &
ſtianus populus ab illius tyrannide liberari poſsit: pro quo ſereniſsimus Princeps Locumte
aliique Principes Germani, vnà cum cæteris potentatibus, omni ope & opera fideliter ſunt
raturi.

Deinde ſuæ beatitudinis literæ, ſimulque inſtructio, per ſuæ Beatitudinis nuncium A
licum, coram ordinibus imperii oblata, continebant, ſuam B. maximo dolore affligi ex p
ratione ſectæ Lutheranæ: ob id potiſsimùm, quòd innumerabiles animæ Chriſti ſanguine red
ac ſuæ beatitudinis curæ commiſſæ, illius occaſione, à vera religione auertantur, atque in per
nem eant: ob id ſuam B. vehementiſsimè deſiderare, vt huic peſti celeriùs occurratur, ne det
inde contingant: cum explicatione quarundam neceſſariarum rationum, quæ principes G
nos, ad hæc quàm celeriùs conandum, maximè mouere poſsint ac debeant: inprimiſq; adho
do, vt ſententia per ſedem apoſtolicam in Lutherum legitimè lata, & pòſt ſacræ Cæſareæ & C
licæ maieſtatis edictum, ſuper eiuſdem ſententiæ executione in proximis comitiis VVormaciæ
tis decretum, debitæ demandentur executioni.

Ad hæc ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Locumtenens, & Principes, aliique ordines dicu
non minùs, quàm Beatitudinem pontificis ex animo dolere de impietatibus, animarum per
& incommodis, quæ in Chriſtiana religione, ex Lutherana ſecta, aliiſue prouenerint. Qui
enim auxilii & conſilii pro extirpandis erroribus, & animarum periculis amouendis, ſua mo
tione præſtare vnquam poterunt, ſunt, pro ſumma ſua in Chriſti religionem deuotione & p
paratiſsimi, ingenueq; agnoſcunt, ſe & beatitudini Pontificis, & S. C. Maieſtati (vt Chriſtian
cet principes) ad omnem obedientiam eſſe obnoxios.

Sed quòd ſedis Apoſtolicæ ſententia in Lutherum lata, ſimulq; S. C. M. edictum, n
debitæ executioni demandatum: non ſine maximis, vrgentiſsimiſq; rationibus, vtputa, ne p
inde cauſarentur, &c. hactenus prætermiſſum eſt.

Maiori namque populi parti iam pridem perſuaſum eſt, & modò Lutheranis libris a
gmatibus populorum opinio ſic informata, vt iam pro comperto habeant, nationi Germa
curia Romana per certos abuſus, multa & magna grauamina & incommoda illata eſſe: ob id,
executione Apoſtolicæ ſedis ſententiæ, vel Imperatoriæ maieſtatis edicti, quidpiam acerbius a
tatum eſſet, mox popularis multitudo ſibi hanc ſuſpicionem animo concepiſſet, ac ſi talia f
pro euertenda Euangelica veritate, & ſuſtinendis, manutenendiſq; malis abuſibus, impietat
Vnde indubiè aliud nihil, quàm grauiſsimi tumultus populares, inteſtinaq; bella ſperanda e
Quemadmodum ex multis & variis rerum argumentis principes, aliiq; ordines iam planè dic
& cognouêre: opportunioribus itaque remediis his malis, in hac potiſsimùm temporum dif
tate, ſuccurrendum eſſe, exiſtimant.

Nam quemadmodum & Reuerendiſsimus dominus nuncius Apoſtolicus, nomine b
ſimi Pontificis, in ſua inſtructione inter alia piè, Chriſtianè, & verè fatetur & agnoſcit: quòd
hanc Eccleſiæ ſuæ perſecutionem inferri permittit, propter peccata hominum: polliceturq;, b
Pontificis omnem adhibituram operam, vt primùm Romana curia, vnde fortè omne hoc m
proceſsit, reformetur: vt, ſicut inde corruptio in omnes inferiores emanauit, ita etiam ab eade
nitas & reformatio omnium emanet.

Ad I

d hæc Beatiſsimus Pontifex pio ac paterno amore teſtatur, ſibi, etiam dum in minoribus eſ-
imùm diſplicuiſſe, quoties concordatis principum per Curiam Romanam derogaretur:
beatitudini hanc certiſsimam eſſe ſententiam, etiamſi principes nunquam requirerent, ſui
catus tempore penitus abſtinere, vnicuiq;, & maximè nationi Germanicæ, ius ſuum conſer-
que nationi peculiares fauores impendere.

uis itaq; ex his omnibus non videt, ſanctiſsimum Pontificem nihil penitus illorum omitte-
vel pius pater & verus paſtor ouibus ſuis vnquã vel præſtare poſsit vel debeat? Quis n. per
veram pietatem, filialem amorem, & erratorum ſuorum emendationem non moueretur,
è; cùm ſua ſanctitas hæc tam pia, ſanctaque inſtituta opere ipſo, vt cœpit, præſtiterit.

Quemadmodum ſereniſsimus dominus Locumtenens, cæterique principes, & omnium
nperii ordinum proceres indubiè ſperant: idque pro ſumma immortalis Dei gloria, anima-
ute, ac publica pace & tranquillitate ſeruanda, fieri, ex animo efflagitant, orantque. Nam
ſmodi abuſus & grauamina, ſimulque certi articuli, quos ſeculares principes iuxta hæc
ter deſignatos, ſcriptis exhibebunt, fideliter reformentur, vera pax & concordia inter Eccle-
ſeculares q; ordines, huiusq; tumultus & errorum extirpatio per Germaniam minimè ſpe-
ſt.

Nam ex longis & variis bellorum tumultibus, quibus Germania noſtra multis annis in-
atur: item ob alia grauamina & incommoda, quæ huic nationi hactenus incubuerunt, hæc
ecuniis ac diuitiis adeò eſt extenuata & exhauſta, vt etiam iam pro neceſſaria iuſtitiæ ac pa-
ſeruatione in his deficiat. Multo maiori itaq; incommodo & difficultate, Hungarorum re-
Croatis petita auxilia contra Turcam præſtare poterit.

um autem ordines ſacri Romani Imperii nihil dubitent, beatitudinem Pontificis pro com-
abere: Principes Germaniæ in ſolutionem Annatorum, ad aliquot annos ſedi Apoſtolicæ
lorum, ea lege ac conditione conſenſiſſe, vt illa in oppugnationem perfidiſsimi Turcæ, &
onem fidei catholicæ conuerterentur: ex quo autem numerus annorum, intra quos annata
i debeant, nunc longo interuallo tranſactus ſit, neq; Annata illa à beatitudinis ſuæ præde-
us Pontificibus Rom. in hunc vſum, in quem decreta ſunt, conuerſa: ob id, ſi modò neceſ-
igente, omnia auxilia in oppugnatione Turcæ per Germaniam eſſent decernenda & colli-
auſatur inde populus Germanicus, quare Annata; priùs iam multis annis in hunc vſũ reſer-
l hoc opus non applicentur: auerſanturq;, alia in ſe ob hanc cauſam grauamina recipere: ex
lati Eccleſiaſtici, pro annatis ſedi Apoſtolicæ ſoluendis, vt plurimùm ſuis ſubditis ſuperindi-
ollectas imponere, & talia ab eiſdem recuperare cauſauerunt.

Quare illuſtriſsimus Princeps dominus Locumtenens, aliiq; principes & ordines Rom. Im-
hementer orant, vt beatitudo Pontificis velit hæc & alia paterno affectu conſiderare, & illa
, quæ poſt obitum Epiſcoporum, aliorumq; prælatorum ſeu Eccleſiaſticorum, ad curiam
nam ſoluenda fuerint, in futurum non exigere: ſed illa fiſco ſacri Romani Imperii applican-
quere: vt eò commodiùs iuſticia, pax, & tranquillitas nationi Germanicæ conſeruari, &
lica eò meliùs per hæc ordinari, poſsintque per Germanicam nationem aliis Chriſtianis po-
bus contra Turcam, communem hoſtem, auxilia & præſidia præſtari: quod aliàs & abſq; eo
è ſperandum erit.

tem cùm Beatitudo pontificis inter alia deſiderat informari, quibus mediis huic Lutherano
ommodiùs obuiari poſsit, vt ea, quæ per ſuam B. prouidenda fuerint, celeriùs curari poſsint.
illuſtriſsimus Princeps dominus Locumtenens, aliiq; principes & ordines dicunt, quicquid
re, pro pietate & Chriſtianæ religionis deuotione, vtilitatis & auxilii præſtare poterunt, ſunt,
; ſemper ex animo paratiſsimi.

Ex quo autem hoc ſeculum in omni ſtatu, tam Eccleſiaſtico, quàm ſeculari, corruptiſsimos
mores, ſintq; non tantũ ex parte Lutheranæ ſectæ, ſed & ex aliis cauſis multi errores, abuſus,
uptelæ, quæ ita inoleuerunt, vt iſtis opportunis remediis prouideri ſummoperè neceſſarium
id ſimulq; propter immenſam tyrannidem crudeliſsimi Turcæ, qua multis iam annis Chri-
ati multa incommoda & calamitates varias intulit, hodieq; maiora inferre molitur: nullum
ommodius, efficacius, & opportunius remedium Illuſtriſsimus dominus princeps Locum-
, cæteriq; principes, & ordines cogitare poſſunt: quàm quòd Beatitudo Pontificis, acceden-
æ ſacræ C. M. conſenſu, liberum Chriſtianum Concilium, ad locum conuenientem, in natio-
rmanica, quantò ocyùs & celeriùs, quoad fieri poſsit, videlicet vel in Argentoratum, vel Mo-
am, Coloniam Agrippinam, vel ad ciuitatem Metenſem, vel alium conuenientem locum in
ania, indicere: nec vltra vnius anni ſpacium (ſi poſsibile foret) hæc concilii conuocatio & de-
io differantur: & quòd in tali concilio cuique, qui intereſſe deberet, eccleſiaſtici vel laicalis or-
non obſtantibus quibuſcunq; iuramentis & obligationibus, liberè liceret loqui, & conſulere
oria ſummi Dei, & ſalute animarum, proq; Republica Chriſtiana, abſq; aliquo impedimen-
in imò quilibet ad hæc debeat eſſe obnoxius, vt non dulcia, ſed vera & meliora conſulat,
a cura & diligentia, per ſalutem animæ ſuæ, & abſq; aliqua adulatione, doliq; vel fraudis ſu-
ne. Verùm quibus modis & rationibus interim, & medio tempore, iſti tumultus & populi er-
poterunt pacari, interteneri, & compeſci: maxima cura & diligentia illuſtriſs. & ſereniſsimus
nus Locumtenens, & alii principes conſuluerunt: cùm minima pars iſtius negotii ex hac me-
mporis intercapedine pendeat.

Itaq; deliberauerunt inprimis, ex quo Lutherus, & aliqui illius sectatores in ditione ac te
rio Illustrissimi ducis Friderici, Saxoniæ Principis Electoris, &c. agant: ob id Illustrissimus
ceps Locumtenens, & alii ordines Imperii, apud prædictum Principem Saxoniæ summa dilig
curare volunt, & per eundem Principem efficere sperant, ne Lutherus & sui sectatores aliquid
pliùs scribant, edant, & typis excudi faciant, indubieq; sibi persuadent, quòd prædictus Illu
mus Princeps Saxoniæ, pro sua in religionem Christianam pietate, & in sacrum Romanum I
rium obseruantia & obedientia, vt virtute præditum deceat Principem Electorem, omnem op
in hac re sit adhibiturus.

Curabuntq; simul Illustrissimus dominus Locumtenens, principes, & imperii ordines,
omnem Germaniam cum diuini verbi concionatoribus siue prædicatoribus diligenter agat
in populum Christianum spargant, vel dicant ea, per quæ possit popularis multitudo ad tumu
vel rebellionem moueri, aut in aliquem errorem induci: sed quòd nihil præter verum, purum
cerum, & sanctum Euangelium, & approbatam scripturam, piè, mansuetè, & Christianè,
doctrinam & expositionem approbatæ, & ab Ecclesia Christiana receptæ scripturæ doceant, &
dicent: omniaq; illa omittant, quæ à populo doctiùs & sanctiùs ignorentur, quàm sciantur, q
subtiliùs indagare, & ad imum vsq; exigere, minimè expedit: nihilque in populo per conci
disputationum moueant: sed quicquid controuersiæ fuerit, vsque ad determinationem futuri
cilii reseruent.

Ordinabunt præterea Archiepiscopi & Episcopi, ac alii prælati, per suas diœceses viros d
probos, & in sacris literis peritos, qui prædicantibus fideliter & diligenter intendere debebunt.
quid ab illis vel erratũ, vel minùs idoneè dictũ esse offenderint: piè, mansuetè, ac modestè eos
gent, & informabunt in hunc modum: ne quispiam suspicari possit, vt veritas Euangelica p
impediri quæratur. Qui prædicatores, si tales monitores audire nollent, nec à suis ineptiis abs
debebunt per locorum ordinarios congruis pœnis coërceri & puniri.

Præterea in omnibus bibliothecis, & apud Typographos diligentissimè, quantum po
erit, prouidebunt: ne in futurum aliquid noui typis excudatur, maximè, ne libelli famosi
publicè, neq; secretò vendantur. Et ordinabuntur apud omnes potestates, vt, si quispiam al
noui edere, vendere, vel typis excudere voluerit, priùs per aliquos viros probos, doctos, & liter
peritos istud reuideatur & recognoscatur: & nisi per eosdem admissum, vel approbatum fueri
nimè vendatur, excudatur, vel publicetur.

Et per hæc media sperant, quòd hoc tempore poterit istis tumultibus, erroribus, & offen
lis commodiùs mederi: maximè, vbi beatitudo Pontificis in istis grauaminibus congruam
bitam faciet reformationem, & prouisionem, atq; liberum & Christianum designabit conci
Per hæc enim maximè satisfieret populari,, & nunc fluctuanti multitudini. Et si hic tumult
illicò in totum forsan per ista sedari non posset: nihil tamen dubitant, quòd maior pars isti
hunc modum ad tranquillitatem & pacem mouetur. Indubiè enim multi probi & boni viri
stiani futurum, & proximè indicendum concilium magno desiderio essent exspectaturi.

Postremò de presbyteris, qui matrimonium contrahunt: & de religiosis, qui, relictis m
steriis, ad seculum redeunt: de quibus Reuerendiss. dominus nuncius Apostolicus etiam inte
ra meminit, considerant Principes & Imperii ordines, ex quo in legibus ciuilibus nulla pœn
cialiter super his sit statuta, ob id congruum & iustum ipsis visum est, vt tales per eorum ordi
debita pœna, sacris canonum constitutionibus super hoc expressa, vtputa amissione benefici
& priuilegiorum, & aliis condignis pœnis puniantur, & coërceantur: & quòd ordinarii illi à
statibus secularibus in ista animaduersione & punitione minimè impediantur. Sed quòd pro
one iurisdictionis Ecclesiasticæ eis auxilium & fauorem impendant, & super his omnibus p
mandata & edicta faciant: ne quispiam ordinarios in punitione, & coërcitione talium imp
sed quando alios illi votorum transgressores in ditione & territorio alicuius principis vel po
secularis delinquerent: quòd extunc debitis & congruis pœnis puniantur & coërceantur.

Postremò super his omnibus illustrissimus & serenissimus Princeps dominus Loc
nens, aliiq; principes & ordines vehementer, & ex animo iterum atq; iterum orant: vt beat
Pontificis, simulq; Reuerendus dominus Orator ista omnia non aliter accipere, & intelligere v
quàm à bono, pio, sincero, & Christiano animo profecta, cogitata, & dicta esse. Nihil enim
quod omnes isti principes & ordines tam ex animo velint, atque cupiant, quàm statum sanc
tholicæ & Romanæ Ecclesiæ, beatitudinisq; Pontificis, felicem, incolumem, & saluam: ad
vota, desideria, & obedientiam, vt fideles filii se paratissimos offerunt, atque commendant.

Replicatio Pontificii Oratoris.

Serenissime Cæsareæ M. Locumtenens, Reuerendissimi patres, Illustrissimi Principes, & t
sacri senatus Cæsarei ordines amplissimi, quum pridie mihi longo tempore exspectanti, d
fuerit tandem à vobis responsum in re Lutherana: volui illustrissimis dominationibus vestri
solùm verbo, sed & literis indicare, quàm parùm mihi illud satisfaciat, & per subsequens Pon

Anno

,ac vniuersæ Christianitati sit minùs satisfacturum. Et omissis multis, quæ de pietate, fide, &
tia vestra erga sanctissimum dominum nostrum, & sanctam sedem Apostolicam in pro-
stri responsi habentur, de quibus tamen nomine suæ sanctitatis vestris illustrissimis domi-
us gratias ago, veniam tandem ad ea, quæ suppletione, correctione, & declaratione in-
dentur, reliqua prout stant, quatenus placeant sanctissimo domino nostro, acceptanda.
Et primò, quantum pertinet ad id, quod Illustrissimæ dominationes vestræ dicunt, & se
do asserunt: quòd attento, quòd populis Germaniæ sit persuasum, quòd ipsis multa graua-
uria Romana sint illata, & ab ipsa multa scandala & incommoda indies patiantur: non
um sibi, expedire, vt sententia Apostolicæ sedis, & Imperiale Decretum debitæ executioni
ur, ne inde contingat, peiora & acerbiora mala prouenire. Ad hoc replicatur, quòd nec san-
s dominus noster, nec Cæsarea maiestas, nec vllus Christianorum principum expectauit va-
le à vobis responsum in hac re dari.
Nam si Lutherus ante sententiam Apostolicam, tot clarissimorum virorum ac vniuersi-
diciis fundatam, & denique ante Cæsareum Decretum, ipsiusq; edictum errauerat in vno:
dem sententiam & Decretum errauit in longè pluribus, & nihil reliquum fecit, quò minùs
odoxa religio à fundamentis euersa sit. Quapropter, quum pœnæ debeant commensura-
deiure, attento, quòd indies magis cum suis sequacibus errauit, & errat, vt notorium,
œnæ ipsæ augeri, atque grauari, & non diminui, prout ex præsenti vestro decreto fit.

Et quantum ad responsum ipsum, ex quo inprimis offenditur diuina maiestas, cuius cau-
gniter curanda proponitur: offenditur Pontificis & Apostolicæ sedis dignitas: offenditur
ò Imperialis culminis celsitudo: quorum Decreta & ordinationes tam impunè suspendun-
gantur, depriminturque: offenditur & pariter communis honor vester, quum omnes
es interfueritis eidem imperiali Decreto decernendo; & vestram autoritatem præstando.
Nec satisfacit illa ratio, quòd, propter scandala euitanda, dicta Apostolica sententia, &
e edictum exsequi non debeant. Nam non sunt toleranda mala, vt proueniant bona: &
nt curanda ea, quæ pertinent ad animæ, quàm quæ ad corporis salutem. Neque viden-
sandi, qui Lutherum sectari velint, quòd propter sibi inflicta scandala & grauamina à cu-
ana (etiamsi verum illud esset) deberent ab vnitate catholicæ fidei propterea resilire, & in
um malorum se præcipitare. Nam omnia potiùs mala deberent æquo animo & patienter
, quàm se & animam suam, cum periculo in præcipitium dare.

Et si illud in omni tempore præstare debuissent, quantò magis deberent resipiscere? quum
nt, Deum optimum maximumque, dedisse Ecclesiæ suæ sanctæ pastorem optimum: pa-
inquam, sanctissimum, eundemque Germanum, qui non solùm vniuersam Ecclesiam sit
s & instauraturus, sed etiam Germaniam suam ad pristinam pietatem restituturus, ac plu-
insignibus donis, in his quæ honestè poterit, illustraturus.
Quare, Principes Illustrissimi & Excellentissimi, vos tantis affectibus rogo, & vehementer
, vt his rationibus verissimis adducti, velitis, antequàm huiusmodi celeberrimus vester
tus dissoluatur, omninò statuere & firmiter deliberare, quòd eadem Apostolica sententia,
riale edictum exequatur, & executioni mandetur, sine aliqua diminutione: quum ex hac
pars, quin imò tota Germaniæ salus dependeat. Et si in aliquibus Germani populi (vt asse-
nt à curia Romana grauati, illud declarent. Nam semper Apostolica sedes, quæ est mater
omnium oppressorum, parata erit illos subleuare, & pro viribus iuuare & tueri.
Quoad seditiones & discordias, quæ sunt inter Ecclesiasticos & seculares principes Ger-
pacandas, ac ad articulos dandos eosdem moderandos, respondetur: quòd sanctissimus
s noster, vbi eas seditiones & discordias intellexerit, pro officio humeris suis incumbenti,
, vt omninò componantur & exstinguantur, quum non minus habebat iuris in filios suos
siæ temporales principes, ac in eosdem Ecclesiasticos. Pariformiter moderabitur inter o-
vt vnusquisq; habeat quòd suum est, & neutri iniurietur.
Quoad Annatas, non persoluendas Romæ, sed in Germania retinendas, pro sustentatio-
erialis gubernii, reseruatur responsio ipsi Pontifici: quæ dabitur vel Imperiali regimini, vel
principum conuentui, prout magis expedire suæ sanctitati videbitur.
Quoad consilium, quod datur per Illustrissimas dominationes vestras, quòd, attentis le-
s causis, quas adducunt, sanctissimus dominus noster debeat conuocare œcomenicum gene-
ncilium, replicatur: quòd illud speratur non debere displicere suæ sanctitati, ob omnes præ-
llas causas: tamen petitur, vt illud Concilium aliis verbis magis idoneis reformetur: & quòd
ur ea, quæ possent aliquam vmbram facere suæ sanctitati: prout est, quòd sua sanctitas de-
nuocare Concilium de consensu Cæsareæ maiestatis, quòd sit liberum: & quòd relaxentur
enta: item quòd ponatur magis in vna ciuitate, quàm in alia, & similia, &c. Quia nisi tol-
r ista, videretur sanctitati suæ ligari manus per illustriss. D. vestras, prout in voce declara-

Quoad prædicatores, qui in posterum fidelibus habebunt prædicare verbum Dei, replicatur:
eruari debeat illud, quod sanctissimus D. noster nuper piè & sanctè statuit & ordinauit, de ve-
lium fratrum suorum consilio & assensu. Quod est, vt (stante ista perniciosa secta

in

in Germania) nullus deinceps posſit prædicare verbum Dei per ciuitatem vel diœcesim alicui... si ille talis priùs fuerit examinatus per Episcopum, vel officialem suum, de doctrina & suffic... sua, & eadem fuerit ab eo approbata, vel pro pia & Christiana reputata. Et pariformiter, n... talis fuerit ad munus prædicandi per eundem Episcopum, vel suum officialem institutus, q... beat etiam illum amouere & castigare, quando à recta via ceciderit. In cæteris placet, quant... dictis prædicatoribus per illustrisſimas D. V. respondetur, id est, quòd prædicent Euangeliun... interpretatione scripturæ, quæ sit per Ecclesiam approbata.

Quoad Impressores & venditores, seu alios diuulgatores Lutheranorum librorum, &... rum, qui sectam suam sustinent ac fouent, replicatur: quòd nullo pacto placet data responsio... curabunt illustriſs. dominationes vestræ prouidere, quantum posſibile erit, ne tales libri impr... tur vel vendantur, &c. Sed dico, in hoc, prout in aliis totaliter deberi exequi sedis Aposto... Imperialis celsitudinis sententiá, id est, quòd libri impresſi & imprimendi comburantur: i... mentes verò & vendentes, seu aliâs inuulgantes dictos libros, iuxta easdem sententias puni... Et in hoc maximè, peto, debere aduerti. Nam in hoc stat tota vis, pro ista perniciosa secta... primenda, ne tales libri ampliùs inueniantur. Nam ex illorum lectione omnia hæc mala p... sunt.

Et quantum pertinet ad id, quòd nullus posſit in posterum libros nouos imprime... illi tales libri priùs videantur, & examinentur per aliquem virum doctum, dico: in hoc non... re recedi à constitutione moderni concilii Lateranensis, quæ iam est in vsu, & est, vt nullus,... nis in ea contentis, posſit aliquos libros imprimere, nisi per ordinarium Episcopum loci, v... officialem tales libri lecti & examinati, ac pro Christianis reputati & habiti sint.

Quoad clericos, qui vxorem ducunt, replicatur: quòd illa, quæ pro responsione scripta... non displicere videntur, quando in cauda aculeum non habeant. Propter quod petuntur illa... declarari, quæ sunt in fine capituli dicti responsi sub eisdem verbis: Sed quando alios illi vo... transgressores in ditione & territorio alicuius principis, vel potestatis secularis delinquerent,... ex tunc debitis & congruis pœnis puniantur, & coërceantur, &c. dico: quòd, si talia verba... ligi debent secundum prædicta, id est, quòd tales puniantur à suis iudicibus Ecclesiasticis... stant: sed si referantur, quòd seculares principes vel potentes, illos punire debeant: in hoc d... instantisſimè peto, tale responsum, vt puta, contra libertatem & ius Ecclesiæ, omninò corr... bere, & reduci ad verum sensum.

Nam si Principes seculares auderent tales iudicare, & in eos iurisdictionem exerc... set ponere falcem in alienam messem, & tangere eos, qui sunt peculiariter Christo reseruati:... transgresſionem voti seu apostasiam, præsumant credere principes, tales ad suam potestat... iurisdictionem deuolutos esse, si delinquant in suis dominiis vel territoriis, cùm propter talem... gresſionem, vel abusum ordinis sui, non desinant propterea esse de iurisdictione Ecclesiæ: qui... remaneat illis character & ordo, semper sunt in eiusdem Ecclesiæ potestate. Vnde in tali casu... in dominiis Principum delinquant, ipsi Principes denuncient illos suis Episcopis, vel aliis su... ribus, qui eos castigent, ac corrigant: & si opus fuerit, pro viribus suis dictos Episcopos seu su... res brachio suo iuuent, & aliis præstò sint.

Super quibus omnibus & singulis petitur per me nuncium Apostolicum, habita m... deliberatione, ab illustrisſimis dominationibus vestris meliùs, clariùs, saniùs, & consulti... spondeti.

Quamuis principes & reliqui ordines Germanicæ nationis iterum pro verbis verba... potuissent: quum tamen aliis magis necessariis occupati essent negotiis, Pontificium Ora... priori responsione contentum esse iusserunt, donec grauamina nationis Germanicæ summo... tifici transmissa forent, ac inde manifestum fieret, num verba eius tam blandè facta, etiam... secutura essent.

Anno igitur 1523. in comitiis Norimbergensibus sequentia centum Grauamina... ficis Adriani legato ab OMNIBVS TAM PAPISTICIS QVAM LVTHERANI... perii Ordinibus exhibita fuerunt, cum seria obsecratione, vt emendatio illorum fieret.

Grauamina Germanicæ nationis, cum remediis & auisamen... tis ad Cæsaream Maiestatem, in duos libellos distinctim diuisa, eóq; ordine &... modo, quo priùs impressa fuêre.

Grauamina nationis Germanicæ & sacri Romani Imperii decem.

1. QVòd ad seruandas bullas, pacta, priuilegia, & literas ab antecessoribus absque omn... rogatione concessas, successores Pontifices teneri se non arbitrantur: imò per crebras... pensationes, suspensiones, reuocationes, ad cuiuscunq; (etiam vilis) personæ instantiam co... veniunt.

2. Quo...

Anno

uòd electiones Prælatorum quandoq; reiiciuntur.
Quòd electionibus præpositurarum, quas quarundam Ecclesiarum capitula multò ære im-
ir, contrauenitur: Spira scit & Halela, cuius bulla de eligendo præposito eneruata est, eo ad-
rstite, qui dederat.
Quòd beneficia & dignitates maiores Cardinalibus & protonotariis reseruantur.
uòd expectatiuæ gratiæ absque numero conceduntur, & multæ interdum ad vnum col-
. Vnde iurgunt quotidianæ lites, & pecuniæ dilapidantur. Tum illæ, quæ pro bullis grati-
uæ nunquam effectum sortientur) expositæ sunt. Tum illæ, quæ pro litibus deducendis con-
ur. Inde apud quosdam ortum est prouerbium: Quisquis gratiam expectatiuam ab vrbe
it, centum aut ducentos aureos nummos in cistam simul ad ipsam gratiam reponat, qui-
rosequendam litem opus habebit.
uòd annatæ absque dilatione & sine misericordia (etiam Episcopis intra paucos annos
) exiguntur. Interdum plus, quàm debeatur, extorquetur, propter noua officia, & nouos
es. Exemplum de Moguntina & Argentinen. Ecclesiis.
cclesiarum regimina minùs dignis (Romæ videlicet) committuntur, qui ad mulos magis,
mines pascendos & regendos essent idonei.
ndulgentiæ nouæ cum reuocatione aut suspensione veterum (laicis contra clerum murmu-
) ad corradendas pecunias conceduntur.
Decimæ sub prætextu expugnandorum Turcarum exiguntur, nulla expeditione subsecuta.
ausæ, quæ in Germania (in qua & docti & iusti iudices sunt) terminari poterant, ad tri-
Romana indistinctè trahuntur. Quod Sanctus Bernardus, ad Eugenium Papam scribens,
probare videtur.

Remedium contra grauamina nationis Germanicæ.

sareæ Maiestati consultum visum fuerit, proponatur summo Pontifici, & sacrosanctæ Ec-
Romanæ, quòd graue, imò intolerabile sit nationi Germanicæ, amodò tantas expensas
tias pati, tantas pro confirmatione Archiepiscoporum & Episcoporum inferre annatas,
n, quæ in Episcopatibus quibusdam successu temporis auctæ, in quibusdam duplicatæ es-
tur.
Nam sedes Moguntina (vt dicitur) olim solùm dedit decem millia florenorum. Quæ cùm
illic electus dare renueret, sicq; vsq; ad mortem suam persisteret, electus post eum confir-
is cupidus, se opponere timuit sedi Apostolicæ, offerens antiquam summam, putà decem
florenorum: is nec confirmationem impetrare potuit, nisi & reliqua decem millia simul
, quæ adhuc extabant, à suo prædecessore nondum persoluta. Sicq; cogebatur dare vi-
llia florenorum, quæ tunc indubiè in registrum cameræ signata sunt, & vsq; ad nostram
singulis Archiepiscopis exacta: & nedũ viginti millia, sed & viginti quinq;, propter noua
& nouos Pontificum familiares.
Tandem excreuit summa vsque ad viginti septem millia: quæ Archiepiscopus Iacobus co-
nuper persoluere, vt retulit Vicarius in spiritualibus Moguntinus: sicque in vita vnius ho-
pties viginti quinque millia à solo Archiepiscopatu Moguntino, pro confirmatione Archi-
, Romam peruenerunt.
Et cùm Archiepiscopus Iacobus vix quatuor annos sedisset in Archiepiscopatu, mox post
ctus dominus Vriel, ad minus viginti quatuor millia coactus est persoluere: quorum partem
forsan accepit à mercatoribus, sed vt illis satisfaciat, imponere coactus est subsidium aut ex-
n in suos populos, & pauperes agricolas, quorum aliqui nondum satisfecerunt tributo aut
ni pro pallio, à suo prædecessore Iacobo impositæ.
cque non solùm euiscerantur nostrates, & ad extremam inopiam rediguntur (de qua re-
ssimo domino Bernardino sanctæ Crucis Cardinali, & nuper legato, constat) verùm et-
itantur ad rebellionem, & quærendam vtcunque libertatem: & vbi possunt, inter se susur-
sæuitia in clerum.
Admonendus etiam videtur summus Pontifex, quòd per varia bella terræ Germanorum
desolatæ sunt, ac per crebras mortalitates numerus viuentium diminutus. Sicq; ob pauci-
ultorum, agri pro magna parte inculti iacent, & ipsa telonea diuersis euentibus attenuata,
minerales exhaustæ sunt, pereuntque indies prouentus, ex quibus Archiepiscopi & Epi-
aliis etiam honestis & necessariis impensis grauati) sedi Apostolicæ annatam persoluere
.
Non sine causa Iacobus Archiepiscopus Moguntinus iam ferè moriens dixit, se de morte sua
eò dolere, quam ob id, quòd subditi sui pauperes, iterum pro pallio grauem exactionem da-
rentur. Mitiùs ergò summus Pontifex, velut pius pater, filiorum suorum amator, & fidelis
ens pastor, cum filiis suis Germanicæ nationis agat, ne propediem vel in vniuersos Christi
tes persecutio suboriatur, vel instar Bohemorum pleriq; ab Ecclesia deficiant Romana.

Mitiùs saltem agat, quotiens Archiepiscopus aut Episcopus ad paucos annos rexerit
de Episcopis Bambergensibus accidit, quorum tres intra paucos annos mortui sunt. Quid d
multis Episcopatibus? Siquidem Germania (Ænea Syluio teste) supra quinquaginta Episco
habet. Quid de Abbatibus? quorum aliqui Romæ confirmantur.
Esto, quòd in Germania maiores essent ex agris, ex mineris, ex teloneis obuention
digeret tamen Cæsarea Maiestas & cæteri Principes, thesauro & neruo belli, contra hostes,
puè infideles, & ad conseruandam in Germania pacem, atque ad iustitiam vnicuique min
dam: ad quod Consistorium Regalis Cameræ, cum magnis impensis sanctè institutum, m
deseruit.
Præterea opus habet Cæsarea Maiestas pecuniis ad comprimendos Imperio rebelles
exterminandos sicarios atque latrones: quorum nonnulli Ecclesiis nocere, earum bona di
imò in clericorum personas sæuire atque grassari non erubescunt.
Demum natio nostra non solùm pro reparatione Ecclesiarum & monasteriorum, a
diget & argento, sed etiam pro hospitalibus, pro pueris expositiis, pro viduis, pro puerperi
orphanis, pro filiabus pauperum (ne stupro cadant) desponsandis, pro domestica inopia
rantibus, pro annosis & effœtis, pro valetudinariis, ac pro postulatis, quorum (proh dolor)
est Germania, alioquin etiam populosa, vti sexum minimè fastidiens muliebrem.

Auisamenta ad Cæsaream Maiestatem.

SIcut regnum Franciæ pragmaticam habet sanctionem, (cui in conferendis beneficiis inn
sic Imperium Rom. habet concordata Principum: vtque ea illæsa conseruentur, interest
reæ Maiestatis. Raro tamen hactenus per summos Pontifices violata sunt: & auditores Ro
illa huc vsque feruntur iudicasse. Et si quis Curialium per quamcunque dispensationem co
illa infringere, quòd Episcopus, vel Princeps, vel Senatus eiusdem loci (principiis obsta
faciem ei concordata inculcaret, piè exhortans, ne contraueniat, quoniam audacia sua s
nequaquam posset, cùm & Turcæ & Iudæi pacta fidemque seruent: quis Curtisanorum ta
lenis aut stultus est, vt contra voluntatem Episcopi, Principis, aut totius alicuius communi
aliqua ciuitate habitare præsumat?
Posset etiam Cæsarea maiestas per literas aut oratores facilè in regno Franciæ experi
modo illic beneficia conferantur, & quam authoritatem in conferendis beneficiis habeat s
Pontifex. Secundum hoc posset moderamen fieri in Imperio Rom. & frenum inexplebili a
Curtisanorum adhiberi.
Si præclaræ Vniuersitates, præcipuè facultas Theologica Parisiensis, approbauerit m
illum, qui de disponendis & conferendis beneficiis in Francia seruatur: nemo dubitet, C
maiestatem & Principes Germanos, si se isto modo confirmauerint, apud Deum tutos fore &
satos. Præsumendum enim est, quòd tanti Prælati, tanti doctores, tam probati viri, qui i
Franciæ ac in studio Parisiensi viuunt, nihil approbent, quod contra Deum aut contra i
committeretur.
Prouideat tamen Cæsarea Maiestas, ne Archiepiscopi electores in hoc sancto insti
dissentiant, sibique non adhæreant, propter censuras Apostolicas, quas timebunt: & popu
terdictum diu non sustinebit.
Prouideat etiam Cæsarea Maiestas, ne fratres mendicantes contra ipsam prædicent,
di Apostolicæ libenter deferunt, timentes perdere priuilegia sua, vtinam Christo & naturæ i
quamuis iustissimam causam dudum habuissent, contra tantam auaritiam, tantosque abu
dicandi.
Timeat Cæsarea Maiestas, ne Papa mandet electoribus, vt ad electionem noui Regi
procedant: sicut contra Fridericum secundum Landgrauius Thuringiæ, & Guilhelmus Hol
comes (iubente Papa) fuerunt electi.
Timeat Cæsarea Maiestas omnes Prælatos Ecclesiarum, præcipuè præpositos, qui
mento tenentur auisare Papam.
Timeat Cæsarea Maiestas, ne S. D. N. Papa obedientiam à subditis auferat, & cir
centes populos prouocet, vt in terras Cæsaris seu Archiducatus Austriæ irruant, quod isti ho
sub colore obedientiæ, Apostolicis mandatis præstandæ, promtissimo animo sunt facturi.
Timeat Cæsarea Maiestas censuras Apostolicas, à quibus Sanctissimus dominus
Papa non abstinebit.
Timeat Cæsarea Maiestas, ne Papa argutissimis locis rudi populo persuadeat, cont
gmaticam, seque excusans, simplicium beneuolentiam captet: allegaturus, quoad Ecclesia
patrimonium sancti Petri pertinentes, ad quod ex officio teneatur. Circumspiciat ergò, &
ret Cæsarea maiestas, qualiter sapientissimo suo consilio omnibus illis Romanorum subtili
(si necessitas exegerit) sit responsura.

Conc

Anno

Conclusio, & pia exhortatio ad Cæsaream Maiestatem.

il ſanctius, nihil Deo gratius, nihil ſempiterna memoria dignius efficere poterit Cæſarea aieſtas, quàm vt tantas Germanicæ nationis moleſtias & exactiones moderetur, vt laicis perſequendi occaſionem auferat, vt parochias (quarum aliquas Epiſcopatus Italicos æquas ſcribit) ex faucibus Curtiſanorum eripiat, eiſque frenum imponat: vt ius patronatus lain vtriſque,& nominationes canonicorum, collationesque Eccleſiaſticorum in ordinarijs s conſeruet: vt multorum illuſtrium, nobilium,& ciuium filijs in Germania conſulat, qui erſitatib. ab adoleſcentia diuinas & humanas literas diſcunt, vt & ipſi extra curiam Romaſque inquietiſsimis vexationibus, ſumtuoſiſsimiſque, interdum etiam indignis litibus ad s Eccleſiaſticas aſcendant: qui & Imperio Romano conſilijs, & toti Eccleſiæ, orationibus m ferre poſsint.

eque enim minima cauſa eſt, cur tantopere floreat Franciæ regnum, niſi quòd tantos tamq; es in omni bona doctrina viros multos habet.

Cæſar hanc impietatem eneruauerit, ſi Germaniam tributo graui oppreſſam in priſtinam m vendicauerit, ſi doctis & honeſtis ad præbendas aditum fecerit: tum verè liberator Gerlibertatiſque reſtitutor, tum verè pater patriæ, perpetuò ab omnibus paſsim poterit appelminorem ſibi gloriam, Germaniæque fructum afferet, quàm ſi prouinciam aliquam belribus adieciſſet. Sicque non minores vni Maximiliano gratias debebit, quàm his s, qui à translato ex Græcis in Germanos imperio, multis antea temporibus regna-

Grauamina ſedis Apoſtolicæ, non ferenda Germanis, ac primùm de Diſpenſationibus ære redemtis.

ter reliqua onera, vel illud minimè poſtremo loco eſt collocandum, quòd conſtitutionibus manis multa prohibentur, imperantur item multa, quæ nullo diuino præcepto vel interdivel imperata. Quod genus ſunt matrimoniorum tam innumera excogitata obſtacula, ex is, publicæ honeſtatis cognitione ſpirituali legalique, & conſanguinitatis tam multis grariginem trahentia. Ciborum item vſus interdictus, quos Deus tamen ad hominis neceſsitauit, ac cum gratiarum actione promiſcuè ſumendos Apoſtolus docuit.

nimirum, atque his ſimiles complures humanæ conſtitutiones, eò vſque ligant homines, ecunia ſibi harum legum gratiam à ſtatuentibus impetrent, vt ita pecunia faciat diuitibus quod tenuibus gratis ſit prohibitum. Illicitiſque his legum ac conſtitutionum humanaaculis, non modò magna nummorum copia à Germanis expiſcata, è Germania & trans ta: ſed & maxima inter æquè Chriſtianos orta iniquitas, plura offendicula, ſimultates, dum iſce laqueis vident ſe illaqueari, non ob aliud, niſi quòd ſpinas Euangelicas (ita enim Chritias non ſemel appellat) non poſsideant.

De tempore interdicto.

Ari modo agitur etiam cum celebrandis nuptiarum ſolennibus, à Dominica ſeptuageſima, quæ cantatur in Eccleſia, Circumdederunt me, &c. ſub Quadrageſimæ vſque initium, quo ab Eccleſiæ Romanæ Primoribus vndique nuptias celebrari interdictum eſt: cùm tamen & ab Eccleſiaſticis & à ſecularibus paſsim ſine diſcrimine publicè, genialiter viuatur. Sed ita interdictum illud procedit, ſi gratis hoc facere quis intendat. Quòd ſi nummi ſpes refulſequod primùm erat prohibitum, impunè ac liberè facere licet. Eſt enim & hoc graue Germ crumenis retiaculum, quo extrahuntur nummi. Nec minus interim grauamen, quòd s diuitiſque longè diuerſa in relaxandis his conſtitutionibus ſit conditio.

De oneribus Papalium Indulgentiarum.

lud importabile iam olim increbruit Romanarum indulgentiarum onus, quando ſub perona pietatis, cùm aut baſilicas Romanas conſtruere, aut profectionem in Turcas parare polnt Romani Pontifices, omnem à ſimplicibus nimiumque credulis Germanis exuxerunt pem medullam. Et quod longè maioris eſt faciendum, per has impoſturas, ac earum condurxcones & prædicatores, profligata eſt Germana Chriſtianorum pietas, dum, qui extrudere t venales ſuas bullas, laudes ſuis mercibus occinebant, miras & inauditas condonari per

emti ias has condonationes, nedum noxas præteritas, aut futuras viuentium, sed & defunct vita, exiltentium in purgatorio (quod vocant cantores illi indulgentiarum) igni, modò num aliquid, modò tinniat dextera.

Atque his mercium nundinationibus simul & spoliata est ære Germania, & Christi pie tincta: quando quilibet pro precij, quod in has merces expenderat, modo peccandi impuni sibi pollicebatur. Hinc stupra, incestus, adulteria, periuria, homicidia, furta, rapinæ, fœn tota malorum lerna semel originem sibi traxerunt.

Quod enim malorum ampliùs iam horrebunt mortales, quando, sibi peccandi licenti impunitatem, nedum in vita, sed & post obitum, ære, licet immodico, comparari posse à n nationibus illis indulgentiarijs, semel persuasum habent? maximè Germani, quibus per ho pietatis fucos, sub religionis persona, nihil persuaderi difficile est: vt ingenio planè ad pie credulo est Germania.

4. Et licet indulgentiæ hæ non semel in hoc ad Germanos missæ sint, quasi ex corrasa earum ditione pecunia, fideles contra Barbaros essent tutandi ac defendendi: euentu tamen compe habent Germani, pecuniam hanc non in rem fidei, aut alioqui Reipub. Christianæ necessariam in propinquorum luxum, ac subleuandam familiam ipsorum esse versam, quo vno bina h ta sunt perquàm maxima incommoda, quòd & offendicula orta sunt simplicibus, & quòd Germani, toties sentientes lusam fidem, cùm verè iam res postulat, vt contra Turcas instituat peditio bellica, nullis rationibus persuaderi se patiuntur, vt credant, quod res ipsa ferè not facit, ita scilicet instare ceruicibus nostris crudeles Turcas, suspicantes semper, prioribus simile piam agi. Quæ vna ratio est, vt tam ægrè manus contra Turcas iungant.

Quantorum ergò malorum, & in rebus temporalibus ac Christi fidelium conscientijs, fuerint Romanæ indulgentiæ, sanctitas Apostolica pro sublimitate captus sui, exigua opera, ve si non ex re vlla alia, coniectura consequi poterit.

5. Præterea Papalis sanctitas, cæterique Episcopi, ac Ecclesiæ Romanæ columnæ, casus a suæ tantùm absolutioni reliquos fecerunt, quorum si vnum aut alterum commiseris, iam a merandum, aut absolutione tibi carendum est: nempè quòd in hoc reseruati sint, vt vel inde morum aliquid eis accrescat. Quod ex eo conijcere licet, quòd in casibus etiam quantum tempore honestis aut necessarijs, nunquam tamen, nisi numeretur aliquid, dispensant. At si ni tuleris, numeraueris ue, indispensatus perpetuò maneas, oportet.

6. Verùm, si quis, vnde numeret, habeat, iam nedum præsentes indulgentur harum tutionum transgressiones, sed & in futurum impunè, vt eas ipsas transgredi liceat, indul mittitur. Quo fit, vt ansam inde accipiant ij, cum quibus ita dispensatum est, peierandi, cidia, adulteria & similia flagitia perpetrandi: quando quilibet ex sacerdotum vulgo ab nem emtitiam, virtute indulti, his impartiri potest. Quæ malorum seges tota ex habe bidine, aurique sacra fame, qua nunc ecclesiasticorum nonnulli miserè excruciantur, ori ducit.

De prædicatoribus Indulgentiarum Stationarijs.

7. Est & aliud Indulgentijs vendendis addictum hominum genus, quos Stationarios vul cant, hi rusticorum plerunque abutuntur simplicitate, dum omnes vicos, villas, pag giportus, omniaque peragrant castella & oppidula, prædicantes sancti cuiuspiam, Valentin Huperti, Cornelij, Anastasijue sanctimoniam: ac quantum ad rem familiarem addat, si q nis hunc vel illum munusculo aliquo, quod eis, Stationarijs scilicet, in commodum cedat, ceas. Inscribentesq; dehinc simplices sub sancti alicuius numen ac tutelam, promittentesq hoc aut altero morborum genere vacaturus sit, qui eis annuum censum penderit. Quæ omnia excogitata sunt, vt simplices illi ad viuum vsque exugantur.

Nam primùm hoc negocium à sancto Antonio cœptum, in innumera morborum gen hinc assueuit diduci: ita vt vix supersit morbus nunc aliquis, cui Stationarij non & pecul ctum, tanquam tabernæ vel negotiationi, præposuerint. Procesitque eò vsque eius mal go, vt pauperum ac simplicium illorum Quæstuarij, ac Stationarij prædicatores, sanguine rent & medullam: dumque illi vnà cum liberis suis necessarijs spoliantur, in delicijs & lux quàm Sybaritico degunt Stationarij.

Quæ res & inprimis præsentem sibi sanctitatis Apostolicæ medicinam postulare videtu interdiceretur Episcopis, cæterisq; Ecclesiæ primatibus, ac eorum vicarijs, ne pro legationis s ctionis huius admisione quippiam posthac acciperent precij, néue eas omninò tolerarent a aut quantum per eos staret, paterentur.

8. Nec minùs & in hoc à religiosis grauantur prophani, maximè pauperes, quibus res gusta domi: nempè, quòd mendicitas ordinum mendicantium nihil in rure, neque in vrbe si peragratum, dum à terminis, quos peruagantur, Terminarij dicuntur. Quas quidē peruaga

Anno

ordinis eorum statuta, neque etiam ad necessitatem, per auaritiam insatiabilem adinuene- Ita enim fit, vt cùm in oppidulo aliquando non admodum celebri, sed perexiguo, duo, t eo ampliùs illorum sint conuenticula, in quæ omne, quicquid eleemosynæ vndique dis- otest, confertur, dum tamen interim morbo aut senio confecti ciues vel incolæ, qui per æta- laboribus & sudoribus suis vnà cum vxoribus & liberis honestè vixerant, egeant, ac fame & perire necesse habeant.

aque rogant sanctitatem Apostolicam Imperij Principes, cæteriq; status, quatenus sanctitas terno animi affectu, offendicula & grauamina hæc Indulgentiarum, dispensationum, Sta- orum, Terminariorumque, è medio tollere, atque ita negocium temperare velit, ne libertas ana seruitute humanarum constitutionum penitus extinguatur, illaqueenturque conscien- isti fidelium mandatis hominum, quibus nullum est peccatum maius, quàm nummis care- vltrà enim quicquam prohibent, quàm si gratis contrauenire quis velit, & dispensant illi- d prohibuerant, numerata scilicet pecunia ampliore.

rùm, quòd sincerius cum fidelibus Christi, tanquam cum suis ouibus agatur, instruanturq; ad pietatem & charitatem mutuam, ex iussione Christi, quàm ad obseruationem cuiusuis nis humanæ, formidine pœnæ. Ac si errare eas aliquando labique contigerit, moueantur uentur potiùs fraternè, quàm ita seruiliter ac durè tractentur. Quò omnibus paulò notius storem cupere potiùs & quærere salutem ouium, quàm priuata compendia, ac earum

Quàm iniquè causæ prophanæ in prima instantia ad Romanum tribunal iudiciarium trahantur.

Vm nedum iuris ratio, sed & reipsa series postulet, vt distincti sint iurisdictionum limites, & vt quilibet Ordinarius suis sit finibus contentus, alterumque in exercenda iurisdictione turbet: minimè tamen Pontifices Romani pro tempore existentes, æquitatem hanc com- consyderârunt, sed neglecta hac, ad petitionem personarum Ecclesiasticarum, laicos non causis etiam prophanis, putà hæreditatum, aut pignorum, & in prima quidem instantia, e Romam citari, ac in ius vocari fecerunt. Quæ res nedum ita (vt prædictum est) in ius , sed & totius Romani Imperij ordinibus, cedit in iacturam, perniciem, contemtum, ac iu- suis dehonestationem diminutionemque.

Item, cùm Romæ quispiam, etiam laicus, interposito iuramento, asserit, se non sperare, iu- apud iudicem competentem in Germania assequi posse, protinus ad tale iuramentum ad- r, ac citatio ei contra partem aduersam decernitur. Sicque processus à iudice ordinario ex nia Romam, nec iudice interpellato, nec parte aduersa monita, protrahitur, inde iuramen- xtu, nec fori declinatio, nec vlla admittitur probatio, etiamsi planè doceri posset, autho- m peierasse. Quæ res si altiùs radices ageret, nec principijs resisteretur, omnes tandem d Romanæ curiæ tribunal deuoluerentur, ordinarijque vniuersi sua priuarentur iurisdictio- od non solùm contra omnem iustitiam, sed etiam intolerabile foret.

a propter sacri Romani Imperij status sanctitatem Apostolicam rogitant, vt prædictum Romana curia posthac non tolerare velit: sed curare, vt dehinc nemo, vel Ecclesiasticus laris, ob causam prophanam, in prima instantia, Romam in ius vocetur: sed personæ & æ ordinario iudici, cui immediatè subiacent, relinquantur, vltraque hoc ampliùs contra æ- m non grauentur.

De conseruatoribus, ac cæteris Papalibus iudicibus.

ITem est & aliud iudicum Papalium, per quos æquè ordinaria attenuatur iurisdictio, ge- nus, quos Conseruatores vulgò vocant: eos Episcopi, cæteriquę Ecclesiæ Principes, ex pri- is vel Abbatibus suæ diœcesis, à sede Apostolica in hoc impetrare solent, vt coram his omnes n causæ & lites, quas iam instituere cogitant, dirimantur: euocenturque per hos in ius per- culares, nobiles & plebeij, in causis omninò prophanis, licet actoribus iustitia per ordinari- bunal nunquam fuerit denegata. Quòd si vocati in ius ire recusauerint, ij contra ius ac fas ex- unicatione, licet nulla, feriuntur: cuius rei innumera adduci possint exempla. Ac si, vt negocium procederet, breui eò rerum veniremus, vt omnes causæ prophanæ ad conseruato- , cæterosque iudices Ecclesiasticos, laicis nedum suspectos, sed & alioquin incommodos, pertra- ur. Quod vt est intolerabile Germanis Principibus, ita & aperta fronte cum sacri Roma- perij pugnat constitutionibus ordinatis, quæ clarè & expressim volunt ac exprimunt, quòd alium ex ordinario ad incompetens tribunal in ius pertrahere debeat.

Quapropter Imperij Principes, Proceres, ac Status, sedi Apostolicæ supplicant, vt grauamina
onera hæc radicitùs funditusque tollantur & abrogentur.

De Papalibus delegatis ac commissarijs.

12. ITem sanctitas Pontificia ad Ecclesiasticarum personarum petitionem, iudices
gatos & commissarios, tanquam Ecclesiasticos iudices, per Germaniam concedere sol
impetrantes dehinc laicos, cuiuscunque etiam dignitatis vel præemiuentiæ, coram ita delega
causis prophanis, iudicio conuenire posint. Quod vt de facto sæpenumerò præsumunt, i
communicationis pœna mandatam sibi inter partes iurisdictionem defendere conantur. Q
mnia & in perniciem personarum secularium, & in iurisdictionis Germanicæ ac ordinariæ
ram vergunt, & attenuationem.

Quo pacto Ecclesiæ Prælati per sedem Apostolicam ex

Episcoporum ordinaria iurisdictione, ac cæterorum suorum defensorum tutela eximantur.

13. INsuper & hoc moliuntur summi Pontifices, monasteria aliquot eximendo, vt ab E
porum, eorum scilicet ordinarijs, ac defensorum protectorumque aliorum iurisdi
ita exemti, reddantur immunes, immediatéque subiaceant sedi Apostolicæ: quæ res non ta
prædictis ipsorum ordinarijs ac defensoribus, sed & toti Romano Imperio cedit in iacturam,
quando collatio pecuniaria pro Imperij necessitate, viritim Imperij statibus indicitur. Ita
fit, vt ipsi per se ab oneribus publicis exemti, immunitate sua gaudeant. Dehinc etiam au
res manus Episcopis ac defensoribus suis, quod antehac facere necessum habebant, non porri
per quam technam Romani Imperij attenuantur nerui, ac decrescunt plùs iusto vires.

Quapropter & hîc Imperij Proceres ac Status rogant, præfata onera exemtionum abrog
tollenda, emendandaque, ac monasteria hæc Episcoporum & defensorum ordinariæ iurisdi
relinquenda, vt vel inde Imperium Romanum per sedem apostolicam eneruatum, vires pri
eò celeriùs recuperare queat.

De attenuatione iuris, quod vocant,

Patronatus.

14. ITem, cùm per mortes possessorum pro tempore beneficia vacare incipiunt, quorum i
tronatus ad laicos spectat, seu Ecclesiasticos, tum conantur & Papalis sanctitas & eiu
tores vel legati, iuri huic derogare, hoc modo: vt conferant beneficia, ita vacantia, Curtisan
alijs, quibuscunque libuerit, ita vt patronis ipsis ius suum præsentandi per hoc adimatur à
turque: ac interim hoc prætexitur à sede Apostolica, quasi præuentioni hac in re sit locus,
prior beneficium illud contulerit, quod hæc teneat collatio: licet patroni tempus quoddam
ant, intra cuius metas beneficia sua liberè, & à nemine præuenti, conferre posint. Eam o
patronis laicis & Ecclesiasticis ex fictitia hac præuentione multa oritur iactura.

Quapropter sacri Romani Imperij Status sanctitatem Apostolicam rogitant, vt talia
mina atque onera aboleantur; & posthac beneficia vacatura suo quæque patrono relinqua
nec permittendum Curtisanis, vt dehinc vel per iudiciorum ordinem, vel suopte ingenio a
beneficia se ingerant: sed statuto irreuocabili sanciendum, si quid à quoquam contra
nos beneficiorum ordinarios, prætextu imaginarij istius iuris præuentionis, vt præmittitu
tit attentatum, quòd omne id nullius sit momenti, viribus careat, sitque ipso iure nullum, c
& inualidum.

De Ecclesiasticis, qui Romæ, vel inter eundum Romam,

mortem oppetunt.

15. ITem & tum Curtisanis, cæterisque (vt prædictum est) inhabilibus personis, per sed
postolicam, vacantia collata sunt officia & beneficia, cùm familiares sanctitatis su
qui curiæ seruirent, vel in anno (quod vocant) Iubilæo, inter eundum Romam, aut etiam
agentes, mortem oppetijssent, tanquam si beneficia hæc sedi Apostolicæ essent commissa, rec
feudorum collatio committitur. Nec consideratur à Pontificia sanctitate, talia beneficia vel
de iure patronatus sint, nec né, per quod Ecclesiastici & laici patroni feudatarij, denuò etiam iu
patronatus ordinario priuati sunt & spoliati.

16. (

Anno

Quinetiam aliquando, cùm ij, qui bonis aut multis præditi ſunt beneficijs, Romam ve-
à Curialibus Cardinalium tanquam officij gratia ad menſam inuitantur dominorum ſuo-
nde clàm adhibentur teſtes & notarius, quorum interuentu conficiuntur inſtrumenta, qui-
n ſuo tempore probari poſsit, tales fuiſſe curiales Cardinalium, ac ideò beneficia eorum
perpetuum affecta. Quàm doli ac fraudis res hæc ſit plena, vnusquiſque bonus facilè per-
e poteſt.

pacto, ſub prætextu familiaritatis Papalis curiæ, multorum

beneficiorum per Curtiſanos impugnetur collatio, etiamſi poſſeſſores illorum longè antebac talibus fuerint beneficijs inueſtiti.

NEc minùs & illud ſuetum hucusque fuit, vt vltra prædicta omnia, quorundam magni
penſi beneficiorum, ſub nomine officialium vel familiarium Papæ & curiæ Papalis, per
& alioqui inhabiles perſonas ſit impugnata collatio: ac per illos conatum tentatumque, ſi
do fieri poſſet, vt beneficia hæc in commendas ſeu prouiſiones (ita enim ipſi vocant) verte-
nſibus annuis obnoxia reddere queant: hinc prætendentes, regreſſus, reſeruationes, pen-
ac plura alia incompatibilia ſibi in his competere. Quibus technis ac dolis malis bene-
a penitus exiguntur, eneruantur, attenuanturque, cùm perpetuò Romanæ curiæ pen-
s annuis ſeruiunt: ſitque, vt Germanorum, vtcunque habilium, nemo vnquam ad hæc aſpi-
iſit.

Item, obuiam veniunt & tum Germanis non ferenda à Curtiſanis onera. Ita enim per Ger-
n ſubtili ingenio beneficia venantur, vt conentur viris presbyteris, ætate & integritate vitæ
libus, qui beneficia ſua abſque omni controuerſia, iuſto titulo, & bona fide, multos iam
uietè poſsederant, in longæua poſſeſsione negocium facere, poſſeſsionem interturbare, ad
am curiam, perſonaliter vt compareant, in ius vocare, ac mille alijs artibus ita eos adige-
anſactiones quantumuis iniquas inire neceſſum habeant, modò ſupremos hos annos quie-
velint. Coguntur enim hoc, quo dictum eſt, modo à Curtiſanis ad penſiones annuas, re-
& id genus alias præſtationes.

tque hoc agunt Curtiſani nebulones, non propria (vt fertur) authoritate, ſed Romanorum
ſtatutorum, ac regularum, quas vocant, Cancellariæ. Quæ conſtitutiones omnes quo-
o libidine Curtiſanorum figuntur ac refiguntur, cùm derogatur prioribus non admodum,
batur, æquis, & ferunt iniquiores. Quare nedum ſenio confectis beneficiorum poſſeſſo-
arum decipularum atque fraudum rudibus, ſed & beneficiorum collatoribus imponunt
ſtructi dolis Curtiſani. Nam etſi poſsidens beneficium presbyter, cùm Curtiſano litiga-
itio non tranſigat, tamen ita ſibi litem facit præſtigiator ille Curtiſanus, vt ſi, pendente ef-
c controuerſia, moriatur beneficij (vt prædictum eſt) litigioſi poſſeſſor, quòd dehinc con-
tem faciens, neglecto collatoris ordinario iure, in poſſeſsionem eius beneficij mittatur.

apropter denuò atque iterum ſacri Romani Imperij ſtatus iuſtas ſanctitati Apoſtolicæ ſun-
eces, velit enumerata omnia Curtiſanorum importabilia onera emendare, ac penitus abro-
éue illis poſthac permittere, vt beneficia Germanorum libera, per machinationes præfatas,
nare impunè audeant.

Quomodo prouiſiones Eccleſiaſticarum dignitatum

Romam pertrahantur.

Tem, quæcunque dignitates, ſeu beneficia pinguia, vtpotè Præpoſituræ, Decanatus, Can-
toratus, ac cætera officia, Canonicatus Eccleſiæ curatæ, & beneficia ſimplicia, quæ ſub
ordinario, extra Romana mœnia vacare incipiunt, quorum antehac ad ius ordinarium, pa-
is Eccleſiaſticorum & laicorum ſpectabat collatio & electio, tunc excogitatur à Romana ſe-
patronatus ab ordinarijs collatoribus abalienatio, maximè, ſi poſſeſſores priſtini beneficio-
ut officiorum, dignitatumúe talium, familiares vel officiales Papæ aut Cardinalium fue-

deò rogant Romani Imperij Status, prædictum etiam onus è medio tollendum, ac patronos
res ordinarios apud collationem, electionem, præſentationem, & nominationem talium
atum ac beneficiorum, iura ſcilicet ordinaria, defendendos, ac defenſos manutenendos.
randum, vtrùm familiares vel officiales Romanæ curiæ fuerint, qui beneficia hæc poſſede-
greſſum, acceſſumúe, aut aliud quoddam ius imaginarium ad ea habuerint, ita quòd tale
tentum ordinario patrono ac collatori, nunc & poſthac nullum faciat præiudicium, nul-
e generet iacturam, ſed per omnia iura ordinaria ſinantur illæſa.

De regulis Cancellariæ Papalis, nouis technis, & reseruatis super casibus futuris.

20. ADhæc Cancellariæ Romanæ regulæ, quas ad sua compendia subinde excogitare Curtisani, ac toties ferre & reuocare, nec non & aliæ subinde nouæ artes exco cœperunt, quibus beneficia Ecclesiastica ex Germania Romam eò faciliùs pertrahantur, agg turque ita, vti, si Germanorum quispiam beneficiorum aliquod ambiat, id non aliunde, qu Curtisanorum manu, magna numerata pecunia, aut pensione annua reseruata, assequi po

Neque in hoc Curtisanorum inexplebilis auri sitis contenta quiescit, quin nouas quoti tes excogitent: qualis est & illa, cùm super beneficio aliquo vacaturo, duo aut tria millia aur ad futuros casus reseruantur collatoribus ordinarijs, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, co iuri ordinario, ac ipsis denique Ecclesiasticis beneficijs in prægrande exitium, perniciem, ac tionem, & detrimentum.

Nam cùm casus aliquis futurarum reseruationum existit, assequiturque is beneficiu priùs tot reseruata erant super hoc mill a, tum ad supremam opem, technas profectò inaudita fingunt, permutationum scilicet reseruationem, subrogationem, reseruantes sibi ingressu cessum, atque aliàs id genus decipulas, quibus ius ordinarium collatorum ita exhauritur & at tur, vt aut nunquam, aut vix tandem post multorum annorum curricula patroni ac collato dinarij ad ius suum patronatus peruenire possint.

De Ecclesiasticis beneficijs, curatis & non curatis, in genere.

21. NEc minùs & illud in Romana curia hucusque obseruatum est, vt gratiæ & reserua pectorales, mentales, generales & speciales regressus, accessus, incorporationes, vn & concordata, quod suis vocant excogitatis nominibus, ob pecuniæ & priuati lucri amore per beneficijs ac prælaturis, præsertim per Germaniam, Curtisanis à sede Romana conceder

Neque hoc contentus fuit habendi sceleratus amor, quin & ea ipsa beneficia ac prælatu dictæ, societatibus mercatorum potentum ære, cum onere censusmediocris, sed ita, vt dehi tiùs venderentur, conceduntur. Qua subtili practica atque techna factum est, quòd plurim certè pinguium beneficiorum magna, si non maxima portio, ex Germanorum manu Rom translata: quæ beneficia hinc idiotis inidoneis, ac inhonestis etiam personis, non rarò sunt c & quidem nec Germanis, sed Barbaris, qui Germanam linguam neque loquantur, neque i gant: vt inauditum dictu hoc inde sit secutum, quòd ouibus Christi præfecti sunt pastores, qu etsi oues vocem fortè audierint, non intelligant.

Verùm grauius etiam inde oritur Germanis onus, quòd, cùm beneficia hæc, & paro Ecclesias ipsi propria persona neque possidere, neque gubernare possunt (quod tamen pasto ficium inprimis sibi postulabat) nimirum, vt subditis parochialibus, & integritate ac inn morum, egregium de se præberent exemplum, vt oues suas, tanquam oues Christi, doctrin da, syncera, ac ex puris Euangelij fontibus hausta, quantum ad salutem animarum ouium neret, ipsimet pastores pascerent: eorum neutrum per pastores illos subditiios curatur.

Primùm enim ipsi, qui beneficia hæc Ecclesiastica à mercatoribus, quo prædictum es quuntur modo, quia propria persona ad possidendum ea sunt minùs idonei: ideò hæc eaden æquè, aut longè etiam, quàm sint, ad onus hoc inhabilioribus, pro annuo censu locant, non atque census ac redditus annui ex agris locantur & emuntur, vt is demum habeatur emtor id qui pluris mercem licitauerit. Ita planè pro precij quantitate elocantur nunc per Curtisan clesiastica beneficia.

Dehinc cùm ferè fiat, vt maius precium annuum offerat, qui ad Ecclesiæ munus quàm mum sit idoneus, euenit, vt conductitij illi pastores (an prædones rectiùs quis eos dixerit, di est) simplici Christi plebeculæ pro Euangelij limpidissimo fonte turbidas, protritas, ac rud oppletas propinent lacunas, dum Legendas, quas vocant, Sanctorum, nec ab Ecclesia recept Gentilibus fabulis, quàm Christianæ & Euangelicæ doctrinæ, similiores, ad populum Chris blicè in concione docent.

Quid enim aliud docerent indoctè docti, ac idiotæ illi, qui, lanam magis quàm salutem c vt curarent, munus hoc Ecclesiasticum pecunia etiam non modica conduxerunt? ac merc sunt, non (quod Euangelium abominatur) pastores. Ita enim fit, vt simplex Christi pleb per suppositiios hos pastores, à germana Christi fide, ac in Deum fiducia, in quibus sola requ animæ salus, ad hominum superstitiosa somnia ac commenta, per quæ res familiaris mercer rum conductitiorum potiùs, quàm Christi gloria, augeatur, ducatur, trahaturque: ac mult bus etiam exactionibus interim grauetur plebs Christi, quando hoc solùm curant conductor vltra pensionem locatori pendendam, res ipsa eorum quoq; reddatur lautior; expilaturque i

mnis ab exteris nationibus, vnde nulla, nec mutua beneuolentia aut gratiarum actio spe- est, Germania: quanquam beneficia hæc non ad exteros, sed suos, hoc est, Germanos, vt ent, primùm fundauerit.

iapropter S. Rom. Imperij status obnixè quoque rogant, vt præfata onera ac grauamina, tam immenso pecuniarum cumulo spoliatur Germania, quæ hinc per Curtisanos malè tur, radicitus ac penitus tollantur & auferantur, ita vt beneficia per Germaniam nemini, atis Germanis, qui personaliter ea possideant (id quod & æquitas & honestas ipsa sibi po-) posthac conferantur ac concedantur.

uibus nexibus Archiepiscopi ac Episcopi à suis capitulis ob *collationem beneficiorum sint adstricti.*

NEc tantùm beneficia ac parochiales Ecclesiæ Romæ, ob pecuniæ, fauoris, aut familiaris consuetudinis amorem, indoctis, turpibus, ridiculis, ac offendiculorum plenis confe- ertionis: sed & simile quiddam ab Archiepiscopis & Episcopis committitur, qui per eorum res congregationes ita obligantur, vt omnia præpinguia beneficia, curata ac non curata ocul dubio à fundatoribus primùm, vt ad doctos ac integros pertinerent viros, sunt funda- ularibus Canonicis, vtcunq; ad hoc inidoneis, conferre necessum habeant: qui dehinc ta- icia simplicia ac curata, indoctis ac ludicris personis, modò quàm maximum pendeant annuum, elocant, æquè atque suprà de mercatorum societatibus dictum est: ita quòd pos- lli conductitij maiorem partem ex illicitis exactionibus viuere, atque ob id subditos eò am- rare coguntur.

iliter & cum cæteris cathedralibus collegiatisque Ecclesijs, ac earum capitulis agitur. Item epositos, reliquosque in dignitate constitutos agitur idem interim, dum sua conferunt be- cclesiastica.

Præterea, qui pinguiora (ita vt prædictum est) habent beneficia, ac Ecclesias parochiales, e annuas pensiones amplissimas ex locationis titulo à conductoribus percipiant, quibus s à laicis fundatoribus beneficia hæc ampliter sunt dotata, tamen committunt locatores, s beneficiariæ, præ neglecta ædificiorum cura, penitus collabantur. Nihil enim aliud cu- eficiorum personati isti possessores aut locatores, quàm vt pecuniæ æquo maiorem summam is à conductoribus recipiant, ac eandem hinc in varios, sed inhonestos, illicitos, ac offen- m peccatorumque plenos vsus conuertant, de salute & cura animarum, vel subditorum, eorum, quorum ex marsupio viuunt, hoc est, fundatorum, prorsus apud hos nulla men- ectus (velut Megarensium olim) planè nullus.

propter S. Rom. Imperij Status ac Principes, & Proceres laici hîc quoque supplicant, sancti- ificia velit eam offendiculorum syluam, turbatum rerum ordinem, ac onera hæc iusto tollere, emendareque: ac Archiepiscopos, Episcoposque ab obligatione, qua ex promis- ædictæ nexu tenentur, liberare, solutosque reddere: ac edicto cauere, ne posthac Archiepi- Episcopi talibus astringantur vinculis: sed vt dehinc nulli beneficium Ecclesiasticum, cu- ens animarum, conferatur, qui non sit doctrina, ætateque & moribus ad hoc idoneus: qui tam ac presbytero dignam viuat vitam, & qui ipse propria illud possideat persona: nec idem, sed vnum tantùm beneficium curatum, seu parochialem Ecclesiam, Christianè, sine offendiculis vllis, sed multo cùm doctrinæ tum vitæ integritatis fructu admini-

De prælaturarum Commendis, vt vocant, *& incorporationibus.*

ITem & illud hucusque notoriè obseruatum fuit, vt Abbatiæ multæ, cœnobia item plura, ac reliquæ id genus domus, seu Ecclesiasticarum personarum congregationes, fundationes mperatoriæ ac Principales, Cardinalibus, Episcopis, ac cæteris Prælatis, in tutelam com- entur, incorporarenturq;. Qua re factum est, vt per Cardinales, Episcopos, ac Prælatos ibus ita (vt dictum est) commendatæ erant Abbatiæ ac monasteria, ita sunt attenuata, ex- ue, quòd, cùm antehac in vno illorum monasteriorum quadraginta, quinquaginta, aut c etiam, personæ satis commodè potuerunt foueri, nunc ægrè quinque, sex, aut decem ne- prouideri possit alimentis. Quæ res omnis in priuata compendia aut commoda Cardi- est excogitata.

de nedum plura oriuntur offendicula, sed & grauamina oneraque ardua, ac non ferenda nis. Ideoque & hîc supplicatur, Abbatias prædictas, monasteria, ac religiosas cæteras do- nuò in integrum ius eorum, pristinumque rerum statum restituendas: cauendumque post- cuiquam tales Commendæ, vt vocant, seu incorporationes, concedantur.

De collegiatis Ecclesijs, quæ super nobilibus tantùm fundatæ sunt.

25. INsuper, licet quædam sint collegiatæ Ecclesiæ per Germaniam, quæ à nobilibus, & in vt nobiles tantùm summæ atque mediæ sortis ad eas reciperentur, primùm sunt fundat quibus perdiutinæ obseruatæ ac præscriptæ consuetudinis priuilegium est, vt tantùm princ Comites, Barones, aut alioqui nobiles acceptari possunt & debent: attamen laudabiles hæ co tudines, iura non scripta, priuilegia Papalia, nequaquam curantur, manutenenturúe, sed è r ne agitur per Curtisanos, ad liberæ electionis Episcoporum, Præpositorum, ac Decanorum & c nicorum præpeditionem, vt coadiutores alioqui contra Capitularium voluntatem ac consen efficiantur.

Nec rarò Curtisanis, licet indoctis & ignobilibus, parantur ad Canonicatus huiuscemo cessus: non obstantibus statutis & consuetudinibus, & priuilegijs præscriptis, ita, quòd nobi Germanis beneficia subtrahantur, & hæc eadem ignobilibus vel ob pecuniam, vel familiarem suetudinem hoc pacto conferuntur, vt licet impetrantes ignobiles ad ea non admittantur, ob te sibi consuetudine, tamen si quis Principum, Comitum, Baronum, Nobiliumúe hæc ead Curtisanis impetrare velit, cum colore quodam excogitati oneris, ab eisdem vel emere, vel a censu redimere cogitur: quanquam subinde alia huic negocio prætexantur vocabula: quæ re quoque Nobilibus Germaniæ, supremæ atque mediæ conditionis, in magnum cedit onerum a uaminum cumulum.

Inueterata priuilegia manutenenda.

26. AD hæc, quamuis omnia Ecclesiasticis ac laicis statibus priuilegia ac immunitates sin cessæ, Præposituras, aliaque beneficia & officia per se conferendi atque eligendi: att per sedem Romanam nouæ subinde excogitatæ sunt technæ ac practicæ, per quas priuilegijs pr derogatur multifariam, imò ea penitus tolluntur ac turbantur. Eapropter rogant sacri Ro Imperij Status, hoc emendandum: & in posterum cauendum, ac vnumquemque cum s ribus & priuilegijs defendendum, manutenendumque. Id quod rei æquitas ipsa per se sib stulat.

De annatis.

27. QVantum ad annatas (vt vocant) attinet, quas Ecclesiastici Prælati Romano Pontifici annis pendunt, quasque ante aliquot annos Germani Principes sedi Rom. sub vsque annorum metis, eo tamen modo persoluere, consenserunt, quò pecunia hæc ad nihil quàm contra Turcas parandam defensionem, Romæ tanquam deposita, fideliter asseruaretur anni, in quos præfato modo consensum erat per Germanos, iam olim effluxerint, ac annat pensas non contra Turcas, sed aliò experientia Germani Principes didicerint versas: eaprope omnes Imperij ordines illud ipsum pro onere non mediocri huc allegatur, supplicaturque, id in responsione generali oratori Pontificio data, ac inprimis ex Cæs. Maiest. literis ad sancti Pontificiam eam ob rem scriptis, liquidò magis reperitur, quam ob causam laici status Ro Imperij vela complicanda censuerunt.

De contributione Ecclesiasticorum, ac religiosarum domuum, contra Turcas, ac pro defensione iuris & tranquillitatis publicæ.

28. ITem, postquàm maiores laicorum Imperij statuum Ecclesias, monasteria, cæterasqu giosas domos, per Germaniam, ad laudem Omnipotentis ita ampliter atque hoc pac târunt, diuitijsque auxerunt, quòd iam laici ipsi vix tertiam aut quartam partem in bonis te ralibus possident, atque ob eam causam necessitati tam Ecclesiasticorum quàm laicorum subl dæ, propugnandæque, ac manu defendendæ paci ac iuri publicis, nec non & in Turcas, cæter Ecclesiæ catholicæ ac sacri Rom. Imper. hostes parandæ expeditioni, præ rerum inopia vir nùs suppetunt: ideò negocij ipsius exigit necessitas, æquitasq;, quòd sanctitas Pontificia ita ac paternè rem temperet, vt Ecclesiastici etiam, tanquam qui ampliores possident diuitias, n contra Turcas ad ferendum opem teneantur auxiliares porrigere manus, sed ad tuendu

n, ac tranquillum Reipublicæ Christianæ statum, quotannis pecuniæ quippiam contri-
n, ita quòd Archiepiscopi & Episcopi Ecclesiasticis Prælatis ac personis suæ ditioni subie-
ad ferendum hanc opem, contributionem prædictam indicere, ius ac potestatem ha-

Atque illud eo moderamine agatur, vt Electores, cæterique Principes & Magistratus laici,
siasticis Proceribus in eorum principatibus, comitatibus, oppidis ac territorijs, in exercen-
ictione non perturbentur aut præpediantur. Nempè hac re fiet, quòd laici inter Ecclesia-
ac tranquillitatem publicam tueri, & Ecclesiastici sub laicis degentes, eò faciliùs ac com-
etiam ius quisque suum defendere ac manutenere poterunt, cùm Ecclesiastici paria onera
laicis magistratibus ac gubernatoribus prouinciarum ferre & contribuere iubebuntur,
nodum ad idipsum ex Christiana & germana charitate, ac ob æquitatem paritatemque
m, alioqui tenentur, obligatique sunt.
Et quandoquidem omnes, Ecclesiastici inprimis ac præcipuè, meritò pro viribus contra
anquam hostes Christianæ fidei, ad ferendam opem, parandam defensionem, recuperan-
nanu, quas olim credulus ille ferro subiugârat, Christianorum prouincias, teneantur: eam
ro licito, bono, ac pariter Christianæ Reipublicæ vtili & necessario visum placitumque
quando exigere id necessitas videbitur, quòd mundus & preciosior supellex Ecclesiarum
ium, monasteriorum, cæterarumque Ecclesiarum ac religiosarum domorum, auri, argen-
um, aliorumque preciosorum lapillorum, denique & campanarum pars non necessaria,
nuni Christianæ Reipublicæ vtilitate in medium conferatur, ne thesaurus ille Ecclesiæ Tur-
s quàm nobis custodiatur, asseruetur ue, id quod & per Græciæ regnum iam olim vsu
xperientia ipsa docuit. Quæ res Turcis magno cessit lucro, præsidioque, quando re-
c Ecclesiæ mundo, seu thesauro, militibus suis comparare potuerunt vberiorem com-
, vt eò instructiores hinc cæteras Christianorum vrbes oppugnarent, ac prouin-

Vt personæ Ecclesiasticæ ob perpetrata maleficia com-
meritam nullam luant pœnam.

'em, quicunque Ecclesiasticos recipit ordines, maiores seu minores, per hoc omnium pœ-
arum magistratuum secularium, vtcunque magna perpetret maleficia, immunis esse con-
Neque hoc ita ordinati temerè præsumunt, quòd ab Ecclesiasticis summæ conditionis ita-
peccandi hac licentia manuteneantur. Sæpenumero enim compertum est, quòd, cùm i-
ratis, præsertim sacerdotibus, per iura canonica legitimæ vxores sint interdictæ, dehinc pu-
matronarum, virginum, laicorum scilicet vxorum, filiarum, sororumque attentant, ac
terdiuq; solicitant.
iciunt quoque per assiduum ac indefessum laborem, partim muneribus, donis, ac blandi-
omplures honestæ alioqui virgines & matronæ, partim etiam in secretis (quas vocant) con-
us, id quod euentu ipso compertum est, diuturna opera labefactentur, & ad peccata offen-
commoueantur.
rarò etiam euenit, vt hi vxores ac filias, maritis patribusque detineant, & remorentur,
s interim, gladio, aqua, igniue vlturos repetitas vxores: atque tantorum malorum segetem
e insana contrahunt, mirum, quid latrocinijs, homicidijs, innocentum delatione, igni,
urto, falsa cudendo numismata, ac mille scelerum formis, interim, contra diuina huma-
ra omnia, non sine magno etiam aliorum offendiculo, liberrimè ac impunè quotidie com-
nempè immunitate ac peccandi sua licentia, quam ex priuilegijs canonum sibi vsurpâ-
hoc freti.
m enim & semel compertum habent, licere eis impunè, quicquid libuerit, tum nedum
tibus ciuilibus, sed & suis Episcopis ac superioribus medium ostendunt vnguem, quod-
lli vel iubeant, vel vetent.
tandem, vt in peccatis maleficijsq; perpetrandis magis adhuc foueantur, præter omnem æ-
rationem, aliquatenus interdictum est Archiepiscopis & Episcopis, ne malefactores hos
criminali iudicio reos agere possint, nisi priùs degradatos: id quod tantis sumtibus tan-
mpa celebrari oportet, vt propterea perquàm rarissimè vncti illi malefactores merita ple-
pœna.
hæc astringuntur obligaturque Episcopi per sua capitula, vt personas in sacris ordinibus,
citur, constitutas, secundum canonica etiam iura, pœnis vtcunque leuibus punire, affligere
on audeant. Quæ res tota eò spectat, vt ex disparitate hac, inter laicos ac Ecclesiasticos, si-
s, dissidia, atque odia plus quàm Vatiniana oriantur.
Illud quoque non mediocriter timendum est, si personæ Ecclesiasticæ, iam dicti
aliorumque maleficiorum causa, quæ quotidie perpetrare pergunt, non æqua iu-
ices æquos, paresque pœnas habeant, quòd eorum vita offendiculosa apud laico-
ulgus tumultum quempiam, seditionemque pergrandem, nedum contra ipsos

Eccle-

Ecclesiasticos scilicet, sed & contra magistratus ac superiores omnes, quòd impunita sinant m... cia tam notoria, commotura excitaturaque sit.

33. Quapropter necessitas æquitasque ipsa sibi postulant, vt Ecclesiasticarum persona... prædicta præsumta priuilegia abrogentur, aboleantur, è medioque tollantur: ac illarum gra... naliter sanciatur, caueatur, ac statuatur, quòd ordinati, in maioribus vel minoribus constitut... cum personis laicis, æqua habeant iura, æquos iudices, paresque pœnas, ita quòd Ecclesiastici... laicos, in paribus delictis, nullam prætendere possint prærogatiuam, immunitatémue: ... quisque delinquentium Ecclesiasticorum, sub quo deliquit iudice, ob commissum suum mal... um, secundum delicti qualitatem ac mensuram, non secus atque alij malefactores, pœna ... communi Imperij imposita delicto, commensurataque, plecti, puniri, & affici possit atque d... Id quod verè Ecclesiasticis, hoc est, probis & eruditis viris, dubiò procul impendiò magis arri... tantum abest, vt per hoc lædi ius eorum putent.

Hac re namq; fiet, vt titulo tantùm Ecclesiastici, alioquin improbi nebulones, ad obedien... maioribus debitam, & ad benè honesteque viuendum compellantur. Ad hæc seditiones sim... tesque inter eos atque laicos præcaueantur & euitentur. Denique & hoc ipso laici ad c... uandum colendumque integræ vitæ Ecclesiasticos, eò magis inuitabuntur, permoue... turque.

De onere banni, seu excommunicationis.

34. ITem Romæ cæterisque in locis per Archiepiscopos ac Episcopos, aut certè eorum Ecc... sticos iudices, multi Christianorum ob causas prophanas, ob pecuniæ deniq; ac turpis... stus amorem excommunicantur: multorumque, sed eorum in fide infirmorum conscienti... hoc aggrauantur, & in desperationem pertrahuntur: ac denique ob pecuniæ, lucriue tantu... aut alioqui res minimi precij, ad internecionem vsque animæ, corporis, honoris, atque rei fa... ris, contra diuina humanaque iura, perducuntur: quandoquidem nemo, nisi ob conuictum... seos crimen, excommunicationis gladio feriendus, aut pro secluso à Christiana Catholicaqu... clesia, sacris literis testantibus, reputandus est.

Eapropter S. Rom. Imperij Principes, Proceres, ac Status laici rogant, vt Pontificia san... tanquam fidus, Christianus, ac pius pater, velit præfatum onus Banni seu excommunicatio... pud sedē Rom. penitus abolere, ac apud cæteros Archiepiscopos, Episcopos, & eorū iudices Ec... sticos ablegare, tollere & denique ita sancire, cauereque, vt nemo vllam ob causam, quàm m... stum ac conuictum hæreseos crimen, & quantum ad sacrosanctam Christi fidem attineret, e... municationis fulmine feriatur, aut pro secluso à Christiana ac Catholica Ecclesia habeatur.

Periniquum siquidem est, fideles Christi ob temporalium bonorum, lucriue, aut deni... lam aliam humanarum constitutionum transgressionem, excepta hæresis perfidia, à Deo Opt... suaque Ecclesia catholica excludi, seiungi, separarique.

Quo pacto multi cohabitatores oppidorum excommuni-cati, & ipsi vtcunque innocentes excommuni-cantur.

35. ITem & illud in plerisque sæpiusculè euenit, quòd vicinorum excommunicati decem,... ampliùs, quorum tamen causa nihil omninò contingit, cum ipsa principali excomm... tionis pœna aggrauantur, & non ob aliud, quàm vt officiales, Ecclesiastici scilicet iudices, faci... tiusque pro libidine sua miseram plebeculam depeculentur, ac pro suo libitu eorum abutantu... plicitate, ipsosque principales ad quascunque, etiam iniquas, acceptandas transactiones, p... compellant, adigantque.

Nam etiamsi excommunicatus ipse vnà cum vxore, liberisque suis, per intolerabile... iniquissimum banni onus, in exilium ire cogatur, quod hac in re nullus sit officialibus ... neque finis, neque vlla facultatum ratio: tamen nullus est hominibus illis respectus, num ind... datáue ad hoc opera, & per contemtum, an necessitate ita impellente, vel casu potiùs, vicini... bitatores cum excommunicato ipso participârint, commerciúmue habuerint, aut sufficiéns... fuerit conciuibus causa, quare excommunicatum meritò solum vertere iussisse debuerant, ... pensi habetur nullum. Sed vnum curatur hoc per officiales, vt quò vsque principalis ipse e... municatus soluendo non est, conciues ac vicini sui, vtut culpa vacent, ad solutionem tamen... superest, debiti cogantur.

Quòdsi aliquando officialibus in os obtrudatur, contra domestica, nempe canonica ... hæc moliri iura, quæ pecuniæ causa quempiam excommunicari, aut interdictum edici vete... hilominùs tamen idipsum conantur, causantes interim, non ob pecuniam, sed contumacia... tantò sit maior, quantò vnde sibi originem ducit, minorem habeat causam, tales excommu... Atque hac decipula auaritiam suam officiales nugando contegere nituntur.

Item & de illicitis interdictis.

Ræterea, cùm sacerdos aut alioqui Ecclesiastica persona casu occiditur: tum nedum occisor excommunicatur, sed & totum oppidum aut totus pagus iniquissimè interdicitur: erdictum eò vsque durat, tamque diu interrupta pendent publica Christianorum officia, vel occisor vel tota incolarum eius loci communitas fecerint homicidij compensationem, umque expiârint: non considerato eo, dederitne occasionem, vt se gesserit probè, vel versatus fuerit occisus sacerdos, vel aliàs Ecclesiastico ordini adscriptus, licet iura canoni- quibusdam casibus modum negocio præscribant. Prægrauanturq; itaque ex delicto v- um alij, nihil tale commeriti: nedum contra communem æquitatem, sed & contra o- ina & humana iura.

De abrogatione feriatarum aliquot dierum.

super & feriarum, festorumque dierum tanta copia laicorum vulgus non mediocriter vr- tur. Nimirum, cùm tot sint religiosi facti dies, vt vix ægrè tempus agricolis suppetat, is agri, tot sudoribus è terra pellectos, aliquando aqua, pluuia, immodicóue æstu, non n grandine, aliáue tempestate periclitantes, in horrea conferant: quos tamen fructus, si um solennibus præpediti forent, commodè ac citra iacturam ex agro legere, domumque issent. Adde, quòd feriatis quoque diebus, qui dubiò procul bono consilio, ac in Dei ximi honorem, primùm benè sunt feriati, innumera perpetrantur delicta, peccatáque, potiùs, quàm his Omnipotens colatur venereturúe. Id quod res ipsa notorium facit: an- vt testibus hoc egeat.

que ob causam S. Rom. Imperij Status laici consultius putant, ac Reipublicæ Christ'a- cibilius, si effrenis feriarum (quæ animis, quàm externo cultu, Christianis, hoc est, his eccatis semper feriandum est, rectiùs celebrantur) festorumque dierum numerus paulò r in arctum, minuaturque.

De domibus ordinum militarium, ac baliuijs (vt vocant) per Apuliam Siciliamq́, ordini militari Teutonicorum, vi doloq́, Germanorum ditioni ereptis.

m, licet dominis ordinis diuæ Mariæ Virginis (quos vulgò fratrum Teutonicorum vo nt) ex liberalitate Romanorum Imperatorum celeberrimæ memoriæ, item & Principum, , & Baronum, in eos collata cæterorumque nobilium contributa auctione, certa bona ia, ac redditus & census annui, per Apuliam, Siciliam, reliquamque Italiam, empti sint ucti, non ob aliud, quàm vt contra hostes Christianæ religionis, ad pugnam instructio- , haberentque Germani nobiles pariter, & fidei catholicæ propugnatores; vnde com- honestiùs vitam militiæ semper paratam viuere possent, & ex bonorum aliē præfecturæ is aliquot (quas vulgò Baliuias, ac à commeatu ordini parando, commeaturas vocant) sunt & distermìnatæ per classes, quas & quietè sine cuiuspiam turbatione per multa secu- runt vsurpâruntque: attamen per præcedentes Romanos Pontifices ordini prædicto bo- repta, ac Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopisque, illisque nec Germanis, nec præfati ilitaris existentibus collata traditaque sunt: quemadmodum & in hunc vsque diem mili- manorum ordo, his ipsis spoliatus, carere cogitur.

uper priores Rom. Pontifices domus ordinis suprà dicti locatas, nato Italo, nempe Hiero- neto tradiderunt ac concesserunt, eumque ordinis sæpè dicti insignibus decorârunt; omanorum licet Pontificum ac Imperatorum statuta & priuilegia, toties antehac per eo- ecessores roborata, quibus, ad Germanos tantùm ordinis milites vt hæc omnia pertine- tum sancitumque est.

inde & Romanenses Curtisani, ordinis suprà memorati domos per Italiam, Bononiæ pu- ibus bullis ac prouisionibus attentare conati sunt: quo facto, ordinem ad litigandum secum pêgerunt. Id quod non ad mediocrem perniciem & ipsius ordinis & totius Germanicæ tionis.

emum Germanis Stablorequoque, diui Benedicti monasterium, contra fundationis quan- ra, superioribus paucis equidem annis ereptum est, ac in commendam (vt aiunt) Car- olumnæ collatum, quæ omnia in perniciem tendunt, ac irrecuperabile Germanicæ nationis ntum: attentatumque est, quicquid id est, contra ius & fas, ac æquitatem omnem.

Eapro-

Eapropter Imperij status hic quoque rogant, sanctitas Pontificia velit militari Teut rum ordini, bona erepta, censusque & redditus ablatos, absque vlteriore mora confestim ac restituere: aut id ipsum, & quantò citiùs fiat, mandare curaréue, quemadmodum iuris, b & æqui ratio hoc sibi postulat.

De oneribus sacri Rom. Imperij statuum laicorum, contra A

episcopos, Episcopos cæterosq; Prælatos Ecclesiasticos, eorum quoq; capitula, ac suffectos iudices, quos vocant Ecclesiasticos.

39. PRæter onera suprà memorata Archiepiscoporum, Episcoporum & Prælatorum, (vt prædictum est) à sede Romana conseruatores delegatos, atque id genus alios ple Ecclesiasticos impetrant iudices, per quos laici non ferendis aggrauantur modis, quòd non o infrequenter euenit, vt laici in periculum ac perniciem animæ, æstimationis, corporis atque rum perducantur, ac quantum per hos stat iudices, pertrahantur etiam: hîc nondum finis. nim complura adhuc alia grauamina, prout sigillatim ea per capita nunc recensebuntur.

Primùm, quibus modis laicorum bona immobilia ad Ec-

clesiasticorum manus, & non contrà, ac Ecclesiasticis ad laicos perueniant.

40. ITem, cùm à sede Romana constitutionibus sit cautum ac prouisum, ne bona Eccle præsertim immobilia, regulariter personis laicis vnquam distrahi aut vendi possint men Ecclesiastici, nulla cogente necessitate, sed tantùm, vt eorum res familiaris reddatur crescantque census, nunquam non cessant laicorum prædia emtionibus innumerisque alijs ad se pellicere, si qua tandem sit possibile via. Quod ipsum quoque statibus laicis graue, dam ac intolerabile est.

Quamobrem S. Rom. Imperij status laici, Reipub. Germanorum vtile necessariumqu uerunt, si omnia bona immobilia, soli scilicet, quæ posthac aliquo quocunque tandem titulo ad Ecclesiasticos peruenirent, possent à laicis superioribus, quorum ditioni prædia hæc sub rent, tandem ab Ecclesiasticis redimi, lui, atque iusto precio vendicari: non considerato, q contra hoc priuilegiorum prætenderent Ecclesiastici.

Quomodo Episcopi bona hæreditaria Ecclesiasticorum

ad se trahere conentur.

41. NEc rarò & illud facto contigit, quòd, cùm personæ Ecclesiasticæ bona hæreditari relicta à maioribus suis, vnà cùm cæteris cohæredibus iure hæreditario, sibi fortè rent, ac si dehinc intestati decessissent Ecclesiastici, tum per Episcoporum nonnullos sibi ips illa hæreditaria laicorum vendicari cœperunt, non in mediocrem proximorum, venientiu testato, cognatorum perniciem ac iacturam. Quæ res ipsa quoque laicis non ferenda, im modo onerosa intolerabilisque est.

Quo ingenio bona quædam laica, quæ Ecclesijs aut alijs re-

ligiosis domibus certis pactionibus vendita sunt, vel hypothecata, ditioni Ecclesiasticæ subiugari conentur.

42. ADhæc, si quando casu ita contingit, quòd bona laica temporali iurisdictioni fructibus, redditibus, censibúsue annuis Ecclesijs ac cæteris religiosis domibus le vendantur, hypothecentur, aut quouis alio titulo tradantur, vel à laicis erga Ecclesias ac mo annuo censu tributaria efficiantur, moliuntur Ecclesiastici, talia prædia laica ex ciuili pote ditione in Ecclesiasticam transferre: atque huic vtcunque iniquo illicitóue conatui, Episcop siasticique patrocinantur Prælati, tuenturq; rem longè iniquissimam: tantum abest, vt in ho quam reuereantur Ecclesiastici.

De collatione beneficiorum Ecclesiasticorum iam pri-

mùm fundatorum.

43. ITem, cùm beneficium aliquod Ecclesiasticum à laicis, summæ vel mediæ condi primùm fundatur, dotaturque: tunc quidam Episcoporum primam eius benefici

ti

Anno

bi vsurpare nituntur, ac beneficiis ipsius dotationem, fundationemúe priùs confirmare quàm eorum intentioni acquieuerint, quæ beneficia ex suis censibus dotârunt, hoc est, fun-tque patroni, secundum iura etiam Canonica collatores ordinarii.

De confirmationibus beneficiorum Ecclesiasticorum non necessariis, atque aliis id genus grauaminibus.

Ræterea, si quis nouam fundationem beneficii Ecclesiastici, fraternitatisúe exigere, atque andem confirmandam petere velit, quanquam confirmationis huiusce de iure ac æqui-mè indigeat: nihilominùs tamen fundatores beneficiorum præter modum, pecuniarum ibus ad viuum vsque aggrauantur, exuguntúrque, ac per Romanorum statuta, technas, s practicas, eò diriguntur, vt fundationes hæ omnes, quamuis minimi sint precii, necessa-mentur. Quod ipsum non mediocre Germanorum laicorum est onus.

De subsidiis, & aliis oneribus, quæ imponuntur Ecclesi-asticis, qui collatores habent laicos.

Einceps, si quando contingit, Ecclesiasticam personam à laico beneficio aliquo dotari, & Episcopo pro inuestitura accipienda præsentari: tum Episcoporum in spiritualibus nt) Vicarii, pro inuestitura tantum erogant æris, præsentatis illis, quantum collatum be-in annuo habet prouentu, nonnunquam etiam, quantum bimo. Ita enim altera portio Episcopo, & reliqua interim Archidiacono, aut Archipresbytero, pro inuestitura, vel pos-traditione.

Insuper nimiumque pro viribus, illicitis exactionibus grauant Episcopi beneficia, subsidi-m, nullæ licet subsint vrgentes, aut illud sibi admodum postulantes causæ: hoc est, quod nt, manifestæ & rationabiles, vltra etiam modum, quem iura communia in casibus eui-& necessariis præscribunt. Illis nempè casibus, quibus solis iura, subsidium ab Ecclesiasti-i permittunt, fitque eius rei immodico vsu, vt presbyteris vitæ necessaria vix, aut certè nec em relinquantur.

Demum & in totius populi caput hoc redundat onus, quando ita premuntur sacerdotes, te eis non liceat, ni vicissim subditam plebeculam arrodant. Ita ex onere seritur onus, eò nullum gratis, nisi numeretur semper aliquid, ministrent sacramentum, Ecclesiæq; Chri-onum: ad quod tamen præcipuum, gratis vt facerent, darentq; ea gratis, quæ nullo ære re-ssent, atque ipsi gratis accepissent, sacrosancti Euangelii attestantibus literis, tenebantur. res ipsa fecit notorium.

Quo pacto sæpiùs, & quidem plures vnà, indocti atque inidonei ordinentur sacerdotes.

tem Archiepiscopi, Episcopi, & eorum suffecti (quos suffraganeos vocant) sæpenumero lures indoctos, idiotas, inhabiles, vilesque ac ludicras personas ad sacerdotii functionem t: qui cùm ex ministerio Ecclesiæ, ad quod minùs sunt idonei, viuere non possunt, tamen unde, vel ex beneficiis, vel propriis hæreditariis bonis, vnde vitam presbytero dignam du-nt, habent, sed tantùm imaginarios & fictitios aliquando, neque illos quidem secum fe-ios: fitq; dehinc, aut ex innata malicia, morumúe leuitate, aut qua premuntur egestate, s est malesuada fames) vt inhonesta exerceant commercia, ac munia sacerdotibus obeant . Quæ res ansam subinde ministrat, verè Ecclesiasticos, ac Christo sacros presbyteros floc-ndi, nihilque faciendi, quòd illorum vita coram vniuerso populo offendiculis sit quàm re-a.

Interim à quibusdam Episcopis sex corruptis testibus ad hoc adhibitis, dignúsne sit sacer-nere, vel minùs, ordinandus, fides adhibetur, qui passim quosq; indignissimos simulatis ibus testantur dignos, adque hoc ministerium aptos ferunt & accommodos: licet non ra-s personatorum illorum testium, ordinandum, vel de facie albus an ater sit, nouerit: co-; ita Christianis sanctionibus, sub persona, fuco atq; fictitio tantùm prætextu satisfacere.

De impensis immodicis, quæ in Ecclesiarum consecra-tione insumuntur.

Nsuper, cùm Ecclesias ac templa, prætenuia quidem, Deo dicant, sacrantque, nonnulli suf-fraganeorum subditos, vtcunque per se egestate laborantes, superfluis minimeq; necessariis

ſumtibus onerant: neque hoc contenti, quin munera quoque, & illa quidem immodica, à
plebecula exigant.
49. Item, cùm laici Eccleſiis altaris donant ornamenta quædam, nec non caſulas, & ſimilia
Dei honorem pecunias ſuas expendunt: nihilominùs tamen Suffraganei exigunt, vt talia, pri
ad altaris conuertantur vſum, conſecrentur, pro qua demum conſecratione munera ac dona p
tur innumera. Quapropter æquum eſt, vt tales abuſus deleantur. Et ſi Suffraganei fruſtra lab
nolint, vt vnicuiq; Prælato aut plebano talia faciendi permittatur poteſtas.

Quemadmodum cœmiteria nonnunquam ſuperfluè, ac minimè neceſſariò conſecrentur.

50. DEmum ſi fortè ſine armis, pugnis tantùm & capillis, in cœmiterio duo pluresúe
conſerant, aut rixam habeant, ad ſanguinis vſq; quantumuis modici, effuſionem
ad interdictorum ſeueritatem recurrunt Eccleſiaſtici: nec priùs publica Chriſtianorum re
grant officia, quàm ciuium vniuerſitas cœmiterium denuò magna pompa, grauibusq; nec pr
minoribus impenſis conſecrari curauerit, quàm primùm (vt prædictum eſt) ex prophano rec
ſit ſepulturæ is locus ſacer. Quia omnia in caput tandem redundant laicorum.
51. Item Suffraganei excogitauerunt, vt ſolùm ipſi, & nullus alius ſacerdos, laicis campan
ptizent. Credunt deinde ſimpliciores ita affirmantibus Suffraganeis, tales campanas bapt
pellere dæmonas & tempeſtates. Quapropter innumeri plerunq; adhibentur compatres, pr
verò, qui fortuna pollent, exorantur, qui baptizationis tempore funem, qua campana religa
tangunt, ac Suffraganeo præcinente (quemadmodum in paruulorum baptizatione fieri ſol
mnes pariter reſpondent, ac campanæ nomen ingeminant, veſtéque noua, (quemadmod
Chriſtianis fieri ſolet) campana induitur. Inde ad ſumtuoſa properatur conuiuia, quibus pr
compatres, vt eò largiùs munera offerant, adhibentur: nec non Suffraganei, & eorum cap
cum multis aliis miniſtris regaliter paſcuntur.
Nec hoc ſatis eſt, ſed & Suffraganeo mercedem perſoluere neceſſe eſt, quam illi munuſ
vocare ſolent: inde euenit, vt aliquando etiam in paruis villis centum floreni in tali abſuman
expendantur baptizatione: quæ res non ſolùm ſuperſtitioſa, ſed etiam Chriſtianæ Religioni c
ria, ac ſimpliciorum ſeductio, & mera eſt exactio. Veruntamen Epiſcopi, vt Suffraganeos vel
na obæratare poſsint mercede, talia, & adhuc abſurdiora tolerant.
Res itaq; tam nefanda & illicita meritò aboleri debet. Cæterùm, ſi conducere videtur, v
panæ conſecrêtur (ita enim Suffraganei baptizationem appellant, quoties à prudentioribus
re interpellantur) conueniens erit, vt talis conſecratio per vnumquemq; fiat ſacerdotum,
admodum cum aqua benedicta, ſale, herbis, & ſimilibus fieri ſolet, idque abſque precio & e
ſis laicorum, ne populus ſimplex ita ſeducatur, & damno afficiatur, nec non auaritiæ dete
præſumtio euitetur.

Quemadmodum de noua ſancti cuiſpiam celebritate partem petant oblationis.

52. DEinceps, ſi fortè per diœceſin Epiſcopi alicuius noua effertur ſancti celebritas, ad
paſsim fit concurſus, tum Epiſcopi aut prælati eo loci, oblationum omnium tertian
certè quartam partem ſibi vendicare præſumunt. Quod tamen domeſtica eorum, nempè can
iura eis non permittunt, quin oblata illa pecunia potiùs, ac meritò, pro totius Chriſtianæ Reip
neceſsitate, ad contrahendam militum manum, parandumq; expeditioni bellicę commeatum
tra Turcas, vſurparetur, aut certè in proximi verteretur neceſſarios vſus.

Quo pacto illicitam à Præpoſitis monaſteriorum Deo dicatarum virginum petant pecuniam.

53. ITem, cùm monaſteria aliqua Deo dicatarum virginum, per Præpoſitos ſeu præfectos
nentur, qui tamen ad libitum officio hoc moueri poſſunt (neq; enim perpetua eſt hæ
poſitura) attamen Epiſcopi, acceptationi aut miſsioni Præpoſitorum, priùs conſenſum ſuum
bere recuſant, quàm à monaſterio Deo deuotarum, ſimpliciumq; puellarum, pecuniæ aliqu
meratum fuerit.
54. Item, cùm Abbas quiſpiam aut Abbatiſſa eligitur, coguntur iterum per Suffraganeos
crari, licet antea, vt monachi & moniales, ſatis ſuperq; ſint conſecrati: Suffraganeumq; cum
giè excipere & paſcere, ac inſuper, tanquam muneris loco, magnam perſoluere pecuniam. Q
non in paruum damnum cedit non ſolùm monaſteriorum, ſed etiam illorum, quibus mon
illa ſunt ſubiecta. Inſuper Pontifices ſummi multa & varia in curia Romana excogitârunt o
quæ ipſi immani vendunt precio: quod quidem illi perſoluere coguntur, qui (ita iubente P
ce) opera talium indigent officialium, ſeu ſcriptorum.

Hinc euenit, vt natio Germanica, præcipuè verò Episcopi, quoties pallium redimunt, aut tionem à Romano petunt Pontifice, ac multi alii oppidò aggrauentur: ac longè plùs, plis annis, pecunias suas dilapidare compellantur. Hinc facilè coniicere licet, quot Romæ e laquei pro emungendis nummis tendantur. Quapropter talia officia meritò deleri

De Archipresbyterorum officialibus, & aliis iudicibus Ecclesiasticis.

Rchipresbyterorum quoque officiales vtplurimùm sunt indocti, inhabiles, insuper & ic irrilibus moribus, nihil pensi habentes, nihil auentes, quàm pecuniam. Et quàm note- blicis degant peccatis ac facinoribus, quotidiano discitur vsu: per quod laici, quos ob ad- to modo corripere ac in pietate Christiana eruditiores & meliores reddere debebant, ne- meliorem frugem non perducuntur, sed offendiculis onerantur potiùs.

Ad hæc, per leues ac viles has Officialium personas, in quorum conscientiis nulla Christia- is viget ratio, sed tantùm sceleratus habendi amor, laici miserè ad viuum vsque bonis suis r ac deprædantur: id quod Archiepiscopi & Episcopi, siquidem reuera, quod dicuntur, es- est, Christi pastores, dubio procul diutius non tolerarent, ouesque Christi talibus offendi- storibus curandas minimè commendarent, pascendasúe committerent.

Quàm iniquè laici ad vetitum trahuntur Ecclesiasticorum tribunal.

Erè & hoc quoq; accidit, vt laici ad Ecclesiasticorum, licet periniquè, trahantur iudicium. Nam etiamsi actor sit Ecclesiasticus, qui laicum reum iudicio conuenire intendit: attamen agis ordinariæ iurisdictioni reorum deferunt, quin passim Ecclesiastici tales reos laicos, uascunque etiam ob causas, ciuiles ac planè prophanas, ad Ecclesiasticum tribunal, refra- omnibus etiam iuribus, pertrahere adnituntur: cùm tamen maximè conueniat, ac iure to sit quàm expressim cautum, actorem rei forum sequi debere.

Quo pacto Magistratuum ciuilium subditi, propter debitam pecuniam, ad iudicia Ecclesiastica pertrahantur.

Rætérea Ecclesiastici sæpiusculè laicorum subditos, ob debita pecuniaria, coram Ecclesia- stico iudice in ius vocant, ac prægraui eorum iudiciorum ordine eosdem inibi vexant atq; t, licet à ciuili Magistratu, adeoq; iudice reorum, ordinaria iustitia, iurisq; debita executio uam fuerit vel denegata, vel diutiùs, quàm par sit, procrastinata: fitq; ita per actorum (vt st) petulantiam, quia conuenti iudicio Ecclesiastico laici, varios ob casus ius suum non ita im, vel deducere per imprudentiam, vel non probare per simplicitatem nouerunt, neque nt: vt in prætentam pronuncientur excommunicationem, ac irreparabile rerum suarum ntur detrimentum, perniciem, & iacturam.

Quàm iniquè laicis iudicibus præbeatur occasio ab Ecclesiasticis, subditorum suorum petendi missionem.

super & alias plures ob causas illicitas, à iudicibus Ecclesiasticis contra personas laicas emit- ntur citationes ac monitoria: quanquam tales iudices, publica etiam restante fama, indu- perspectum habeant, vocatos ita in ius ad ditionis suæ terminos minimè pertinere, illosq; arium ius remittendos fore. Quod ipsum quoq; laicorum subiectis, non ferendis modis erosumq; est. Nam etsi causæ personæq; tales, ad instantiam Magistratuum ciuilium, ac la- superiorum petitionem, tandem ad ius dicentis laici ordinarium remittantur tribunal: ni- ùs tamen ita immeritò in ius vocati, grauibus onerantur impendiis, damnis, & expensis, eò periores suos laicos, quos non rarò vltra centesimum lapidem peregrè abesse contingit, pri- quirere, dehinc literas missionum ab his impetrare, ac tandem eas ipsas iudicibus Ecclesia- ttere cogantur: interim nunciis ad hoc conductis eroganda est pecunia, cessandum à quoti- peribus, ferendæ impensæ itinerum atq; aduocatorum. Quòd si fortè superiores suos in ius on continuò implorauerint, easq; iudicibus prædictis transmiserint, ac ad monitionem vs- cessum interea fiet, etiam Ecclesiastici iudices, vel requisiti hinc à vocatorum superioribus, q; tandem in ius vocati sit causa, remittere tamen ita vocatos atq; admonitos ad ordinari- cem laicum recusant.

Quòd iudices Ecclesiastici causas aliquot speciales, licet

laicas, ita suæ asserant ditioni, vt omninò eas remittere nolint.

59 CVm apud Ecclesiasticum iudicem, ob decerptum virginitatis florem, item ob idi
mè natorum, hoc est, naturalium liberorum statum, aut seruientium mercedem
arúmue, quæcunq; etiam iudicio ventilantur causæ contra laicos reos, tum vel interpellati à l
tium laicorum superioribus iudices Ecclesiastici, terminum tamen sistendi iure, nec circum
aut, ad se in ius vocatos ordinariæ iurisdictioni vt remittant, precibus induci possunt.

De aliis illicitis & inutilibus expensis causarum propha-

narum, quæ ad Ecclesiasticos iudices trahuntur, ac denuò remittuntur.

60. AD hæc, cùm laicus coram iudice Ecclesiastico (vt suprà dictum est) iniquè in ius v
demumq; ad petitionem iudicis ordinarii remittitur: tunc temerè agentis proc
qui tam malè in ius vocari fecerat laicum reum, mercedem suam à conuento, qui tamen te
vetitum tractus fuit iudicium, petit: cogiturq; dehinc, sub excommunicationis pœna, in no
le, vltra expensas, quas ob malam in ius vocationem, in itinera, procuratores, proq; impetra
redimendis missionum literis necessariò expenderat, adde & neglectorum operum æstimat
iam tandem nulliter & iniquè emissos iudiciarios processus persoluere, atq; ære non immodi
actus licet, pensare. Namq; id si fortè recuset, anathematis præstò est gladius: hoc ei minante
ces Ecclesiastici fulmen, ni, persolutis vocationum literis, habendi libidinem ipsorum satia
Ita afflicto additur afflictio. Neq; iuris ratio, quæ temerè in ius vocato refundendas dictat
sas, à iudicibus his curatur quicquam: imò iudiciarius hic eorum ordo ex diametro, quod
cum iuris boniq; & æqui ordine pugnat. Eum tamen iudiciorum ordinem non ob aliud, qu
coniectura assequi licet, hactenus ita religiosè obseruârunt, quàm vt plurima actorum turba
ad eorum alliceretur tribunal. Ita semper iniquum ex re, quæ meritò debebat esse æquissim
dent facere lucrum.

Quomodo nouæ per violentiam instituantur decima-

rum præstationes.

61. ITem, etsi laici per multa annorum curricula, de certis eorum prædiis, neq; maiores, n
iguas (vt vocant) præstiterint decimas: tamen per Ecclesiasticos iudices, apud quos
litigant conditionibus, authoritate iudiciaria ita eis fit negocium, vt aut petitas iudicio deci
ue quippiam aliud est, quod ab eis exigitur, præstare persoluereq;, aut excommunicationis p
ferre, necessum habeant. Neq; hoc temerè. Nam etiamsi à sententia quantumuis iniqua Rom
pellauerint, non eos fugit, quàm onerosus atq; dispar sit & illic litium euentus.

Quo pacto Ecclesiasticorum officiales ac suffecti, & ipsi

laicos ad Ecclesiasticorum tribunal in ius trahere conentur.

62. AD hæc omnia, personæ Ecclesiasticæ nedum ipsæ per se laicos, quibus dictum est, a
libus casibus ad Ecclesiasticos trahunt iudices: verùm etiam Ecclesiasticorum off
suffecti procuratores, domestici famuli famulæq;, ac deniq; ipsorum etiam subditi conantu
tunturq;, idem iuris, quod eorum habent superiores, sibi ipsis quoq; asserere, vsurpareq;.

De causiis iniuriarum, quæ coram Ecclesiastico ven-

tilantur iudicio.

63. TAndem, si quando ex facto euenit, vt Ecclesiasticus contra laicum iniuriarum agere
fortè verbo iniurias intendat, conatur Ecclesiasticus iudex eas ipsas quoq; suæ iuris
ni vendicare causas: quo denuò reus iudicio conuentus, ordinario iuri, suæq; eripitur atq; ex
iurisdictioni.

Quemadmodum causæ prophanæ, ob interposita iuramenta,

Ecclesiastico tribunali asserantur.

64. INsuper & id præsumunt officiales, si quando in causis prophanis, ac inter personas
sias minimè sacratas dicatásue, sed omninò laicas, data fide, seu præstito iuramento,
vel in scriptis, pacta, obligationes, contractus, vel promissiones factæ sint vel celebratæ, quòd e
rem, atq; huius prætextus ratione, tales prophanæ laicæq; causæ coram ipsis potiùs, quàm o
rio iudice agitari debeant: quæ noua Ecclesiasticorum techna vsu si incresceret, ac diutius to
tur, iam actum foret de ciuili causarum auditorio, quòd omnes prophanæ ciuilesq; causæ con
um atq; transactionum, hac via necessariò ad Ecclesiasticos pertraherentur.

is enim contractus, quæ transactio, quæ deniq; inter paciscentes conuentio, quæ non sit so-
stipulatione aut promissione vallata? Illac nimirum rerum veniremus, vt in totum ciuilia
tur iudicia. Quod nedum contra æquitatem ipsam, contra omnia iura scripta, sed & ciuili
tui intolerabile foret. Nam vt demus hoc interim Ecclesiasticis iudicibus, de periurio com-
tionem vt habeant, nihilò magis per id causæ ipsius principalis, contractus puta, aut tran-
quamobrem ille peierauit, iudices competentes erunt, quin periuros illos ob religionis
sionem manifestariam tantùm iudicio conuenire possent, ac canonicam huic indicere
: reseruata tamen ciuili Magistratui, qui periuros pœnali iudicio secundum ciuiles sanctic-
reius habent, commissa sibi ob id pœna.

Quònam modo reformationes suorum iudiciorum nec ob- *seruent, neq; manu, hoc est, executione debita tueantur.*

ræterea, nedum rationi consona iura communia, sed & Ecclesiarum aliquot cathedrali-
um propriæ reformationes notoriæ, in quàm plurimis casibus negliguntur, irritæq; fiunt,
trarius ex eisdem ducitur sensus. Exequuntur enim hæc contra hos tantùm, quorum pote-
ti non reuerentur. At si reos potentiores, aut eos, quibus manu pares esse non possumus,
t, cum ex iuris sui rigore remittunt quippiam.
Nam etsi maximè Episcopi locorum ordinarii, aut eorum Officiarii, à vim passis, aut his,
contra ius iniuriæ illatæ sunt, pro debita iustitiæ executione, ac talium grauaminum one-
rogatione, interpellentur: sæpenumerò tamen euenit, vt querela hæc vel præpositum con-
l decanum, vel certè capitulum, ac Ecclesiæ canonicos capitulares: hoc est, eos, contra quos
s ordinarius Episcopus, vtcunq; æquitati fauens, remorante eum hac via, in electione præ-
romissa fide, meritam transgressionis emendationem atque mulctam præsumere, eisq; in-
on audeat.
d hæc, Episcoporum ac Prælatorum nonnulli, pro tempore Ecclesiasticorum iudiciorum
umq; ad suum libitum speciales quasdam & prætentas ferunt reformationes, ordinatio-
atque statuta, quæ ipsa multifariam à iure communi dissident, ac seorsum toti ciuili ma-
& iurisdictioni, eorumque subditis derogant, atque perniciem afferunt: neq; vllam præ se
quitatem, quòd ad Ecclesiasticorum priuata compendia, inq; laicorum necem sint exco-
; effecta. Eamq; ob rem laici ea acceptare, aut his parere minimè tenentur. Nam neq; ipsi
ci domesticas has suas constitutiones, secundum rationabilem, synceriorem, ac germa-
itatis intellectum, obseruant.
tenim tametsi reformationes huiuscemodi vtplurimùm statuant, coram officialibus, eo-
clesiasticis consistoriis, manifesta ac notoria tantùm, minimeq; occulta delicta debere agi-
ventilari, considerariq; inprimis salus animarum, & honor Iesu Christo debitus potiùs,
cuniarum lucrum: attamen eius rei oppositum, atque ex professo contrarium, negocium
innumeræq; aliæ coniecturæ ac circumstantiæ plus liquidò manifestum reddunt. Id quod
x suprà enumeratis, partim ex recensendis sequentibus articulis, vtcunq; succinctis, cuique
facile est.

Quem ad modum plus pecuniæ, quàm pœnitentiæ, pecca- *toribus imponant.*

Atrum canonibus sancitum est, spiritualibus ac manifestis peccatis, spiritualem pœniten-
tiam seu satisfactionem imponendam esse, vt sic non pecuniæ lucrum, sed potiùs anima-
s quæri intelligatur. Id quod suprà etiam memoratum est. At Ecclesiastici iudices & offici-
peram animaduersis canonibus, dictam spiritualem pœnitentiam in tantum exasperant,
nt, & augent, vt laici, priusquàm eam satisfactionem acceptare velint, pecunia magis sibi
immunitatem comparent: quare laici multùm premuntur: Ecclesiastici contrà multùm
, vtputa, qui, in suum priuatum commodum, & partis agunt munus, & iudicis: quod ta-
nibus iuribus dissonum est.

Quem in modum honesti viri & mulieres ex falso rumore *sæpenumerò grauentur.*

Accidit etiam nonnunquam, quòd viri & mulieres coram Officiali, seu Ecclesiastico tri-
bunali, vt delictorum ac scelerum sontes, sinistro rumore deferuntur, ac non priùs per sen-
innocentes declarantur, quàm vbi se iureiurando purgauerint: qua purgatione facta, in
m æstimationis statum restituuntur. Et quamuis tam sinistrè denunciatis incommoda, da-
pensæ, eam ob rem perpessæ, meritò refundi deberent: nihilominùs tamen innocentes ipsi,
restitutionis fidem, officiali, Ecclesiasticóue iudici, duos aureos, cum aurei quarta parte, pro
priis literis, nequaquam necessariis, numerare coguntur. Et hoc est, cur officiales, Ecclesiasti-
ces, tam iniquas & illicitas rumoris falsi atq; delationis causas ita affectentur, ad se euocent

ſoliſq́; ſibi vendicent. Id tamen ipſum non ſine magna, ſingulari, ac graui iactura mortalium
mittunt. Nam ſæpius euenit, quòd altercantes mulieres, ira, inuidia, ſeu alio quopiam affectu
motæ, inuicem ſe maledictis impetant, conuiciis proſcindant, in tantumq́; dementen tur, quòd
alteram vel adulterii, vel magicæ artis ream inſimulet. Quod vbi coram Officiali deducitur, tu
quæ per iracundiam alteram probris ac contumeliis affecerat, iuriſiurandi ſacramento ſeſe ex
ac purgare cogitur, ſcilicet, quicquid iniuriarum in alteram profuderit, id omne non ex certo
propoſito, ſed ira inuidiaq́; profectum eſſe: pariq́; modo altera, quæ adulterii, necromantiæ
mulata eſt, ſuam innocentiam, quodq́; prędictorum nequaquā ſibi conſcia ſit facinorum, iura
detegere iubetur. Interim verò quilibet apud ſe facilè coniicere poteſt, in talibus cauſis, muli
ſiue memoratorū ſcelerum vacuæ ſint, ſiue iisdem criminibus obnoxiæ, iurandum tamen eſſe
modò famam, honorem, ac vitalem ſpiritum retinere velint. Qua ex re non ſolùm illicitum p
atum lucrum quæritur, ſed deliberatæ peierationes extorquentur etiam, ſecularesq́; iurisdictio
iudices in eorum mulctandi officio impediuntur. Et ſic contra rationem, impunita remane
cta, neceſſarium eſt.

Quomodo Eccleſiaſtici iudices illicitum ex iactatis matri- *moniorum cauſis petant intereſſe.*

69. DEinceps, cùm inter virum atq; fœminam, de pangendis matrimonialibus ſacris i
deribus, negocium, quod inter eos fortè agebatur, eòuſq; proceſsit, quòd ab alteru
tium matrimonii contractus, ex pactionibus illis, ratus perfectusque prætendatur: at inficie
ra, datumq́; eſt ab altera alteri perſonæ veſtium, aut alioqui mundi muliebris quippiam, ta
arrabonis loco, ad ſeruandum ac cuſtodiendum: accidatq́; deinde, vt aſſerti contractus, ma
nii ſcilicet, contemplatione, contrahentes ad Eccleſiaſticum perueniant tribunal, ac ibidem
tentiam in diuerſum ire iubeantur, ſeparenturq́;: tum iudex ille Eccleſiaſticus iniquè hoc ſib
cauſa prætendit intereſſe: nimirum, vt omne, quicquid hinc inde arrabonis vice traditu m
cedat, tanquam commodum. Id quod nedum contra omnia iura, ſed & æquitatem, atque h
tem ipſam procul dubiò eſt.

Quibus artibus iudices Eccleſiaſtici cauſas promiſcuas, qu *coram ciuili etiam magiſtratu in iudicium deduci poſſunt, ſibi ſolis vendicare conentur.*

70. ITem, licet complures ſint cauſæ ita promiſcuæ iurisdictionis, vt ſecundum iura com
apud Eccleſiaſticos atq; ciuiles iudices agitari & puniri poſsint: ſæpiuſculè tamen eu
cùm ciuiles iudices conceſſam ſibi in hac re prouinciam & iurisdictionem adminiſtrare atq;
re velint, id ipſum ne faciant, per iudices Eccleſiaſticos ſub excommunicationis pæna eis in
tur, prohibenturq́;. Quod ſi diutius perſtare deberet, breui Eccleſiaſtici iudices à ciuili mag
eiuſq́; iurisdictione, quaſcunq; etiam cauſas eximerent, ſuæq́; aſſererent ditioni : id quod
Maieſt. cæteriſq́; Imperii Romani membris graue eſt & intolerabile.

Et quanquam ſecundum iura communia, manifeſta periuria atque adulteria, malefic
quepræſtigiæ, ac conſimiles aliæ cauſæ, per Eccleſiaſticos ac ciuiles iudices, promiſcuum, vt
pàrit, ciuiliter pro tempore plecti poſsint, habeatq́; ita præuentio hac in re locum: attamen E
ſtici iudices, contra omnia iura, cauſas huiuſcemodi ſolis ſibi, ſuæq́; iurisdictioni vſurpare
tur. Quod ipſum iurisdictioni ciuili non ferendum eſt onus ac grauamen.

Quemadmodum cauſæ prophanæ, ſub prætextu denegatæ e *ſecutionis, ad Eccleſiaſticorum conſiſtoria trahantur.*

71. ITem, ſi quando perſonæ laicæ in cauſis, etiam omninò prophanis, à iudicibus Eccle
citationes impetrare conentur, prætendantq́;, magiſtratū ciuilem debitam ſibi iuris
tionem facere neglexiſſe, antequā ſummariè, ſaltem per euidens aliquod docuerint inſtrum
iuſtitiam, vt queruntur, ſibi denegatam: citationes tamen, atque alii iudiciarii proceſſus, à iu
Eccleſiaſticis ad ſolam petentium querelam his decernuntur. Quod ſi deinceps ad petitione
uilis iudicis, aut partis in ius vocatæ, cauſæ huiuſcemodi ad ordinarium tribunal remittant
figitur ciuili iudici perbreue, quatuor hebdomadarum puta, tempus fatale, intra quod actori
tioni & querimoniæ ex integro atq; ex aſſe executionis ordine ſatisfaciat. Ac ſi in arctiſsimo
ſtituto termino, ſententia diffinitiua aut non fertur, vel executioni lata non mandatur, libe
dehinc iudex Eccleſiaſticus dat actori laico, coram ſuo tribunali vlteriùs procedendum. Fi
raró (mirum hoc auditu) vt cauſa, quæ intra menſis ſpacium coram ciuili conſiſtorio agit
agiq́; debebat, quòd hæc eadem apud Eccleſiaſticum iudicem, triennio aut eo ampliùs pend
indeciſa.

72. Aiunt præterea iudices Eccleſiaſtici, in talibus caſibus, prophanas ad ſe cauſas pertrah
licere, ſi magiſtratus ciuilis in adminiſtranda iuſticiæ executione negligens inueniatur: è
tamen ferre minimè poſſunt, vt in pari caſu idem iuris cum eis ſeruetur: nimirum, vt in cauſi
ſiaſticis quiſpiam de neglecto cultu iuſtitiæ ab Eccleſiaſticis, apud laicos aut ciuiles magiſtra

Anno

ac iustitiam sibi per ciuiles magistratus administrari, postulare posit: quanquam iura com-
in genere definiant, statuantq;, quo pacto canonica ciuilibus, & è regione canonicis ciuilia iu
m suppetiasq; ferre debeant.

Quo pacto iudices Ecclesiastici seculares causas, prætentæ iurisdictionis prætextu, in se transferre conentur.

NEq; hoc plerisq;, longa experientia rerum ac eruditione doctis, probatur, quòd iudices Ec-
clesiastici quibusdam in locis, diuturni vsus, quasi possessionis, adimpletæq; præscriptio-
ætextu, laicorum controuersias coram se dirimendas, hactenus præsumserunt. Nam ex ea re
ea Maiestas, Romanumq; Imperium haud parùm detrimenti patitur, vt puta, quòd non mi-
Imperii honor, temporalis scilicet iurisdictio, memoratæ præscriptionis velamine minuitur,
tatur & penitus ab imperio ad Ecclesiasticos refertur. Quod contra recepta apertaq; iura esse,
est qui nesciat: quibus statuitur & cauetur, vt nulli præscriptioni, quantumuis longæ, aduer-
eminentem cùm Papæ tum Cæsaris potestatem sit locus.

Quàm iniquè homicidæ, aliiq; peccatores ab Ecclesiasticis iudicibus duplici afficiantur pœna.

CVm diuina humanaq; iura vetent, vt nemo duabus cædi debeat virgis: meritò plerique,
quibus cerebrum est, nonnullarum cathedralium Ecclesiarum odiosa statuta, peruersos-
ores, quibus vtriusque sexus homicidas, reliquosque maiorum minorumúe criminum reos
que vexàrunt, detestantur.

Nam hactenus seruata est consuetudo, quòd homicidii, similiumque facinorum, quos ca-
iscopis reseruatos vocant, rei, peracta in aurem confessione, publicam pœnitentiam, in totius
conspectu, cum magno suorum ipsorum dedecore, ignominia, infamia, subire coguntur.
uidem pœnitentiæ forma non vsquequaque improbanda foret, vtpotè, quæ ad primitiuæ Ec-
nstituta quàm proximè accederet: si hac contenti, non etiam ampliorem iusto peccantibus
isti, maleq; officiosi officiales extorquerent pecuniæ summam, dupliciq; delinquentes pu-
pœna. Quare mirum, quàm multi offendantur. Quod quàm iniquū, quámq; longè à Chri-
ituto sit alienum, cuiq; sanæ mentis coniectura assequendum relinquitur.

Quomodo funestæ pecuniæ intuitu, Ecclesiastici iudices, & Officiales illegitimas cohabitationes & vsuras tolerent.

PRæterea officiales auri sacra pellecti fame, vsuras ac pecuniæ fœnus illicitum, nedum nón
interdicunt, sed & passim permittunt, fouent, ac tutantur. Insuper etiam clericos, reli-
sq; & seculares, accepto ab eisdem annuo censu, publicè cum suis concubinis, pellicibus, &
d genus meretricibus, illegitimè cohabitare, liberosq; procreare sinunt. Quæ res ambæ quan-
candali, periculi, detrimenti, fortunis, animabus, & corporibus pariant, non est quòd recense-
cùm nemo id, nisi talpa cæcutiat magis, non videat.

Præterea contingit aliquando, quòd alter coniugum belli, votorum, seu alia quapiam causa
rè proficiscatur: qui si aliquantò diutius, quàm alterius conferat libidini, absit, tum officialis
, pacta tamen numerataq; priùs mercede satis magna, cum alia victitare persona ac cohabitare
iget, non præhabita priùs diligenti vestigatione, superstésne sit absens coniunx, an naturæ con-
it. Et ne hoc eorum factum à quoquam calumniari posit, tolerantiæ nomen ei, non sine ma-
mortalium offendiculo, sanctiq; matrimonii contemptu, indiderunt.

Vt officialium delegati, seu synodales iudices, illicitos è domibus census exigant.

ET hoc Germanis posthac non ferendum onus est, quòd synodales iudices quarundam re-
gionum oppidula & vicos ostiatim peragrant, censusq; è domibus annuos exigunt: quos
enuis plebecula persoluere nequit, protinus cum excommunicationis iaculis petitur: ad eorum
q; censuum solutionem cum summa rei familiaris attritione atque attenuatione compellitur,
d si penitus amoueri non potest grauamen: aliquo saltem fine ad æqui boníque regulam co-
atur.

Quo pacto hebdomadaria pecunia à mechanicis exigatur.

PAri modo proximè memorati iudices quibusdam in locis à stabulariis, pictoribus, la-
niis, propolis, molitoribus, eiusq; generis mechanicarum artium professoribus, qualibet

ſeptimana pecuniam poſtulant, qua fortè per inopiam non ſoluta, Eccleſiaſtico ad id t
adi guntur.

De iniquis Eccleſiaſticorum arreſtis (vt vocant) & impedimentis.

79. NOn mediocrem item ſuperioritatis & iuriſdictionis temporalis iacturam Cæſare
ſtas Romanumq́; Imperium patitur, ex malè obſeruata hactenus pluribus in locis
na conſuetudine: videlicet, quòd Eccleſiaſtici iudices, vbi inter duos laicos ciuilis orta eſt
uerſia, ad alterius partis petitioné literas inhibitorias emittunt, quibus alteri partium man
inceptam coram ſeculari ſeu ſuo iudice litem proſequatur, ſed in Eccleſiaſtico coram ſeſe
compareat. Huic mandato vbi pars vocata obtemperat, & ſe ſuamq́; cauſam ad ſuum ordi
iudicem remitti in iudicio petit, tum primùm libellus, articuli, exceptiones, replicæ, duplic
teræ id genus ſcripturæ, vtrinque producuntur, quibus, reliquisq́; actis & agitatis, perlectis
ratisq́; potiùs, quàm ponderatis, tandem interloquuntur, controuerſiam coram ſe ventilan
ſe: cui ſententiæ propterea, velint nolint, parere coguntur, (etiamſi maximè ea grauentu
appellationem ad curiam Romanam interpoſitam, ob immenſos cùm labores tum impen
ſequi nequeant. Neque enim cuiuis commodum eſt, adire Romam.

An verò talibus ſimilibusq́ue ſententiis ſe ſuſpectos reddant, necné, cuilibet bono vi
iiciendum relinquitur. Vnum hoc certum eſt, quòd ex iam enumeratis caſibus, copioſa c
cauſarum ſylua, iuriſdictioni temporali ac ciuili magiſtratui indies ſubtrahitur atq; eripitu
non ſolùm iuribus & æquitati, ſed etiam rationi contrarium eſſe dignoſcitur.

Vt plerique inopia rerum laborantes, iudicialium expen- ſarum, variorumq́ laborum & expenſarum formidine, ad iniquas tranſactiones compellantur.

80. NEque hoc ſilentio præteriri poteſt, quòd Eccleſiaſtici iudices & officiales miſero
plices laicos, multoties ad iniquas, illicitas, ſibiq́; penitus nociuas tranſactiones a
Nam ſi quando eos in ius vocant, magna patronorum, rabularum forenſium, ſcribarum
iumq́;, quorum opera in iudiciario ſtrepitu vti neceſſum habent, caterua, nullo ære cond
gratuitò conquiſita, ſtipati adſtant: ac pauperibus illis prophanis, egeſtate preſsis, id homi
nus non niſi magno conducendum eſt. Quod vbi fortunæ reiq́; familiaris tenuitas denega
nitus cauſa, etiam iuſtiſsima, decidere velint, tranſactionem ſeu compoſitionem vtcunque i
inire coguntur. Qua re quantum grauentur tenues, nemo eſt, qui non facilè id deprehenda

In multis Eccleſiaſticorum conſiſtoriis, externi cauſarum patroni & procuratores quàm non admittantur.

81. ET hoc hactenus Germanis multum attulit moleſtiarum, quòd per Eccleſiaſticos
nulli coram ſe litigantium partium aliis vti aduocatis & procuratoribus licet, q
quos ſibi ſuisq́; tribunalibus, iuriſiurandi ſacramento obnoxios reddiderunt. Ne tamen mi
nùs externi patroni à litigatoribus conſulantur, adeò breues præfigunt terminos, vt nequea
quam poſsint. Et ne hoc eorum factum, tanquam æquitati contrarium, improbari poſsit
controuerſiæ commodum facere, affirmant, quò celeriorem per conſiſtorii iuratos proc
ſortiatur exitum.

At interim meridiana luce clariùs apparet, qua ſynceritate, quáue dexteritate id agatu
pè compertum habent officiales, ſe ſuosq́; ſuperiores à conſiſtorii aduocatis & procurato
meri: & ſic miſeri clientes, patronorum verecundia, dum (quod contra Eccleſiaſticum i
eiusúe ſuperiores, quacunque in parte facere poſſent) in iudicio proponere non audent, vlt
par ſit, negliguntur. Quam rem Eccleſiaſtici Prælati, iiq́;, quorum in territorio tale exerce
ſiſtorium, cùm prohibere penitusq́; eradicare deberent, tutantur ac defendunt.

Et id potiſsimùm eam ob cauſam, vt, ſi quando ipſis, ſubditisue ipſorum in Eccleſiaſti
cio experiendum ſit, dicti aduocati & procuratores contra ipſos exteris ſuis clientulis ea, qu
ſibi poſtulat neceſsitas, conſulere, in iudicioq́; præponere vereantur, ne, ſi diuerſum facerent
tos ſibi infenſos, iudicesque ſibi malè propitios redderent: talemq́; aduocatorum & procur
metum ac formidiné, nemo eſt, cui vel cerebrum ſit, cui læua in parte mammillæ cor ſaliat, c
cias ire vel poſsit vel audeat: cùm id quotidiana experientia adeò eluceat, vt nemini non n
iis, qui nondum ære leuantur, ſit exploratiſsimum. Quotus enim quiſq́; eſt aduocatorum
curatorum, qui non amore, ſpe, timore, inuidia, fauore, muneribus, ſimilibusúe affectibus
non aliquando, rectoq́; conſilio deiiciatur: cùm nihilominùs, vacui etiam prædictorum af
vix tandem precibus precioúe inducantur, vt nihil diligentiæ, laborum nihil, nihil item c
iurium prætermittatur? Enumeratis verò grauaminibus nulla præſentior adhiberi poſſet m
quàm ſi litigantibus à certo vſque limite, & aduocatos & procuratores vel conſulere, vel a
ſtorium ſecum adducere liceret.

Anno

Quàm leuibus ex causis, pauperibus Sacramenta denegentur.

T hoc facinus Christi disciplinam profitentibus penitus abominandum est, quòd iis, qui-
bus res est angusta domi, vbi parochis & Ecclesiis ad diem solutioni destinatum, per ino-
tisfacere nequeunt, corpus & sanguis Christi, sacrosancta quæ nobis Sacramenta in remissi-
eccatorum reliquit, denegantur, imò quasi pignus præcluduntur, non attenta vlterioris dila-
& quidem modicæ) petitione. Quanquam tales similesq; causæ pro conditione sua coram
bus iudicibus meritò finem sortiri deberent.

Item, cùm agricolæ autumni tempore vindemiare cupiunt, quemadmodum vnicuique ad
itatem facere licet: nihilominùs tamen, si vindemia illa displicet spiritualibus (vt vocant)
oci decimas possident, miseris inhibent agricolis, sub excommunicationis, nec non pecu-
i pœna, ne vuas colligant, priusquàm ipsi id permittant: (vnde euenit, vt sæpè pauperculi
par io afficiantur damno, cùm vuas suas, quas maximis expensis & laboribus per integrum
int annum, vindemiare non audeant: etiamsi illæ interim vel frigore pereant, vel etiam mar-
ncipiant) tantummodò ob decimarum lucrum iniquum, sæpius etiam ob inuidiam dete-
m. Quæ ambo contra iura sunt diuina, fas, & omnem pietatem, ac ideò meritò aboleri

Vt Ecclesiastici synodis abutantur.

NEc minùs molestum, graue, & Germanorum vulgo intolerabile est, quòd synodales iu-
dices pluribus in locis quotannis (id quod non nisi post annorum intercapedinem, vt fi-
ibus permissum est) obequitant: ac mirum, quid fictitiæ iurisdictionis, aut superioritatis ex-
. Hoc interim constat, simplici popello hac via subtrahi necessaria alimenta. Neque talis
itio eo fine & ordinatione, qua à summis Pontificibus instituta est, obseruatur. Nam pro pœ-
orrectionibus, quibus facinorosos & criminum sontes à vitiis deterrere deberent, pecuniam
rem & numeratam, & quicquid denique eis in lucellum cedere potest, exigunt. Id quod in
ribus etiam partim memoratum est.

De Canonicis, cathedralium & collegiatarum Ecclesiarum parochis, reliquisq; religiosis personis: & primùm, quòd iniquis nexibus Episcopi & Prælati à suis adstringantur Capitulis.

Llicitum est & hoc, planeq; iniquum, quòd Canonici, Ecclesiarumq; cathedralium præ-
minentiores, quorum in manu potior Ecclesiasticorum iudiciorum, synodorum, ac censu-
pars sita est, reliquiq; collegiatarum Ecclesiarum Canonici, quibus eligendi superiorem po-
st, nullum in Episcopum seu prælatum eligunt, nisi se priùs iureiurando adstrinxerit, planeq;
erit: literis quoq; interdum, instrumentisq; sigillo probè munitis cauerit, ipsis, ipsorumque
atis iudicibus ab officialibus, in nullo vtcunque graui vel inhonesto, intolerabiliq; proposito,
trarium fore. Ac si quando eos delinquere contigerit, impunè eis per ipsum vt hoc sibi liceat.

De non ferendis vltrà oneribus, quibus misera plebs pro Sacramentorum administratione grauatur.

PLeræq; item parochiales Ecclesiæ monasteriis, prælatis, aliisq; Ecclesiarum curatarum re-
ctoribus, incorporationis (vt vocant) seu alio quopiam iure, subditæ sunt, quas, etsi ipsi iu-
anonum constitutiones per sese prouidere eos teneantur, aliis elocant gubernandas: benefic-
dotem, ac decimas plerunq; sibiipsis reseruant: & præterea tam enormibus absentiarum pen-
ous grauant atq; onerant, vt conductitii isti parochi, eorumq; vicarii, viceplebani, sacellani,
utores, ceteriq; conductarum Ecclesiarum administratores, competentem sustentationem,
tiaq; alimenta inde habere nequeant. Quo fit (nam vnde conducticii isti pastores & merce-
viuant, habeant oportet) vt illicitis exactionibus locatas sibi ouiculas miserè deprædent, dilani-
mnemq; substantiam tantùm non absumant.

Postquàm enim altaris baptismiq; Sacramenta administranda sunt, primus, septimus, tricesi-
anniuersariusq; dies peragendus, auricularis confessio audienda, mortui sepeliendi, & quic-
denique reliquum est, quod ad vita functorum ceremonias obseruandas operæ precium arbi-
ur, id gratuitò faciunt nequaquam, sed tantum exigunt, extorquent, exugunt, quantum mi-
plebecula vel cum summo suo dispendio præstare difficulter potest: talesq; exactiones vsq; ad
num indies augent atq; accumulant, nonnunquã quoq; excommunicationis fulmine ad sol-
um adigunt: plerosq; etiam, quibus per inopiam non licet, ad celebranda vita functis obsequia,
uersarias, & alias eius farinæ ceremonias, compellere conantur.

Anno

Vt ob Missas cantandas & legendas, pecuniam exigant.

87. NEq; hoc præteriri potest, cùm non minimum sit, quo Germani premantur, qu... dotes vnius diei Missas, ad quas aliàs fundationis, seu annuæ recordationis iure c... das obligantur, non semel, sed quater, quinquies, pluriesúe venundant, vnaq; Missa duobu... aut pluribus Ecclesiasticis beneficiis satisfacere præsumunt.

Quo pacto Parochi à suis parochialibus subditis, vbi domicilium mutare voluerint, pecunias emulgeant.

88. ITem, sicubi curatæ Ecclesiæ subditus domicilium, matrimonii seu alterius cuiuspia... cii causa, in aliam transferre parochiam, animo secum volutat, non priùs migranc... am à parocho impetrat, quàm vbi pro testimonialibus literis aureum numerauit nummu... si soluere vel nolit, vel egestate pressus non possit, Sacramentorum interdicto, donec sat... mulctatur.

Ex hoc itaq; ac cæteris suprà tactis oneribus & grauaminibus facilè deprehenditur, m... in modum emicat, quòd omnia Romanæ Ecclesiæ Sacramenta his, qui opibus abundant,... nalia sunt: reliquis verò, quibus minimum suppetit nummorum, & iniquus est Plutus, i... arum deus, non impartiuntur, sed penitus denegantur.

Quemadmodum sepulturæ ius quibusdam mortuorum ca... daueribus magno sit ære redimendum.

89. PApalibus statutum est canonibus, vt his duntaxat publici iuris Ecclesiastica den... pultura, quos in manifestis & planè notoriis, mortalibus (vt vocant) peccatis,... muni hac mortalium sorte, absq; Dominici corporis sanguinisúe participatione, migrasse... tum sit. Verùm Ecclesiastici, non animaduersis talibus Pontificum decretis, fortè fortuna... focatos, gladio, ruina, vel incendio occisos, iugulatos, atq; vita casu functos, etiamsi non pa... catis mortalibus obnoxii decesserint, necné, in Ecclesiasticam tumulare sepulturam non per... quò vsq; tam iniquo fato mortuorum vxores, liberi, amiciue ab ipsis cœmiterium non m... comparauerint.

Vt pleriq; Ecclesiastici vitam laicam, planeq; rixosam agan...

90. NEc minùs etiam Germanis molestum est, quòd potior parochorum, sacerdotum... chorum, aliorumq; Ecclesiasticorum pars, in diuersoriis, stabulis, ac choreis, po... turbis se immiscent: in plateis item habitu minùs decenti, vtpote gladiis, vestibusq; ludicr... rea rixis, iurgiis, litibus, altercationibus laicos ad iram, & consequenter ad arma prouocar... rant, nonnunquam etiam confodiunt. Deinde excommunicationis fulmine miseros illos l... quos læserunt, eò vsq; diuexant, quò vsq; ad libitum suum laici secum his composuerint.

91. Item in locis plerisq;, Episcopi & eorum officiales non solùm sacerdotum tolerant c... natum, dummodò certa persoluatur pecunia, sed & sacerdotes continentes, & qui absq; c... nis degunt, concubinatus censum persoluere cogunt: asserentes, Episcopum pecuniæ indig... qua soluta, licere sacerdotibus, vt vel cœlibes permaneant, vel concubinas alant. Quàm re... nefanda, nemo non intelligit.

Quo pacto nonnulli Ecclesiastici publicas exerceant tabernas, & illicita corradant lucra.

92. ECclesiastici item, potissimùm in his locis, vbi iurisdictionem habent, in temploru... cationibus publicas exercent tabernas, suisq; sacellanis & sacerdotibus taxillos, c... lusorias, & quicquid ad ludum pertinet, conuiuis administrare, ac omni supposito pudo... tum inde percipere lucrum student, idq; superioritatis quodam iure sibi licere, asserunt: qu... Pontificum Canones, Imperatorum leges, omnesq; omnium prouinciarum magistratus ve... Ecclesiastici ita à decoro & honesto deuient, vt his se inuoluant negociis, circa quæ vix laic... patos esse decet.

Quomodo Ecclesiastici moribundis, vt suos & legitimos hæredes defraudent, persuadeant.

93. INter cætera etiam hoc obticendum est nequaquam, cùm non minimum sit onus, quo G... ni grauantur, quòd regionum peruagatores, quos vulgò Terminarios ac Stationarios ...

m...

i & ſacerdotes, infirmos, animamq́; iamiam agentes, ac præſertim eos, quibus æs eſſe in
runt, temporalibúsue bonis abundare compertum habent, blandiloquentia, adulatione,
; venuſtulis (vt ad peſsima quæq; hoc genus hominum ſemper plus æquo inſtructū eſt atq;
n) adoriuntur, circumueniunt, perſuaſionibusq́; ficitiis eò tandem adducunt, quòd ſibi po-
& pecuniarum & bonorum partem in Teſtamentis legant. Qua re liberi agnati, ac cognati,
; ſui & legitimi hæredes, quibus potiùs tota hæreditas illæſa relinquēda erat, contra omnem
em, mirum qua iactura afficiantur, interdumq́; ad miſeriam vſq; adigantur.

Quibus mediis innumeram pecuniæ ſummam, mendicantium ordines Romam importent, virginumq́ veſtalium monaſteria moleſtent.

Vm nemini dubium ſit, his, qui iura experiri volunt, pecunia, eaq́; non modica opus eſ-
e, & pleriq; mendicantium ordinum regulis addicti, multas cauſas atq; lites in iudicia-
ntrouerſiam, non ſine magno ordinariorum, parochorum, atq; laicorum detrimento, con-
efasq́;, imò nulla omninò neceſsitate exigente, Romam pertrahant: tribus inſuper eorum
ibus, quos vocant, Cardinalicii galeri dignitatem innumera (vt fertur) pecunia compara-
non parùm timendum eſt, ne non præfati mendicantium ordinibus ſubiugati, multa ſa-
virginum, & præſertim eà, vbi ſe ſolos dominari nôrunt, monaſteria, in quibus Principum
im, Baronum, nobilium, ac ciuium liberi frequenter vitam viuunt, pecuniis expilent, ac de-
tur: & eis dehinc quibuscunque aliis modis, interitus, pernicei, moleſtiarum, variorumq́;
nodorum radix atque origo ſint: interimq́; miſerè captiuas moniales, ſub perpetui pœna
adigant, ne cuiquam alii, quo ſecum pacto agant, manifeſtent. Id quod quibusdam in lo-
nimio, proh dolor, compertum eſt.
uibus verò pharmacis huic morbo mederi poſsit, cogitandum relinquitur. Num præſta-
d virginum monaſteriis, ac mendicantium ordinibus, in meri ac mixti Imperii iurisdictio-
tis (quibus hactenus, per iurisdictionum magiſtratus ac poteſtates, nulli præfecti eſſent cu-
ſeu diſpenſatores) duo ætate, moribus ac probitate perſpicua præſtantes viri, vnicuiq; tali
erio ſeorſim præficerentur, qui omnibus eorum communibus computationibus, accepto-
delicet & expenſorum, intereſſent: quibusq́; curæ eſſet, ne in poſterum prædicta virginalia
a, à mendicantibus monachis, eorum non neceſſaria præſentia, vel quocunq; alio modo
entur. Qua vna re procul dubio efficeretur, quòd dictorum monaſteriorum annui fructus,
redditus indies augerentur, monialium perſonæ in magnum vſque excreſcerent numerum:
ultò meliùs, vberiùs, & vtiliùs, quàm ſi ipſarum pecunia vel Romam, vel in alium quempi-
m indecentem conferatur, ſuſtentari poſſent.

De Romanorum Pontificum Legatis & Oratoribus, nec non comitibus (quos vocant) Palatinis.

ACcidit aliquando, quòd Legati & Oratores Romani cum Papalibus (vt vocant) facul-
tatibus in Germaniam mittantur: qui, talium facultatum vigore & prætextu, liberos
conceptos, naturales, baſtardos, ſpurios, damnato ex cogitu prognatos, aliosq́;, qui con-
riſti inſtituta, legumq́; ſanctiones in mundum editi atque expoſiti ſunt, legitimos efficere, &
s quoscunque legitimos & idoneos reddere, ad ſucceſsiones itē cum legitimis & naturalibus
habiles facere & admittere, omnium denique ſtatuum ac dignitatum capacitatem tribuere
r: cuius tamen rei in Romani Imperii territorio nullam omninò habent poteſtatem. Nec pa-
de litium, iurgiorum, errorum, controuerſiarum, offendiculorumq́; in ſacroſancto Romano
io oritur, quòd ex non conceſſo coitu concepti cum legitimè editis ad parem admitti debent
ionem. Quam rem, vt nimiùm Germanis moleſtam, tolli, amoueri, penitusq́; aboleri, ſum-
rè Imperii ordines petunt.
Pari præterea modo à Romana ſede iam dictis legatis vicecomites Palatini ſufficiuntur, ſimili
oteſtate legitimandi, ad ſucceſsionem admittendi, & omnia inſtar legatorum, quorum iam
nentio facta eſt, efficiendi, nec non notarios creandi: qui tamē vicecomites adeò ſunt inidonei,
nhabiles, adeò literarum ignari, adeò deniq; rerum inexpertes, vt minimum etiam, quod ad
riatus artem pertineat, ignorent, vnde non immeritò ſubſequitur, quòd multò ineptiores,
ipſi ſint, creent Notarios: vt ſemper dignum, quod in prouerbio eſt, contingit patellæ co-
ulum. Quod ipſum Imperii ſtatus abrogari, efflictum rogitant.
Præfati item Apoſtolicæ ſedis nuncii & legati à iureiurandis, pactis, obligationibus abſoluere,
abſolutos ad agendum de nouo reſtituere moliuntur. Qua vna re æquitati fideiq́; humanæ ni-
aduerſum magis.
Conantur inſuper, beneficia, quæ patronatus iuri ſubſunt, conferre, & ſic patronis tam Eccle-
cis quàm ſecularibus in iuribus ſuis derogare, penitusq́; eos priuare: quod etiam meritò ab-
r.

Vtriusque sexus religiosi, in suorum monasteriorum, claus

rum, fundationum, aliorumq́ conuentuum commodum, succedunt secularibus: cùm ipsi vicissim ab illis ad hæreditates neque vocentur, neq admittantur.

98. NEque hoc Germanicorum grauaminum postremum est, quamuis vltimum hic locum: mos non ampliùs ferendus hactenus inoleuit, pauloque altiùs, quàm p dices egit: videlicet, quòd monachi, moniales, Beguttæ, Beghardæ, Nolhardi, Conuentu cunque tandem sunt, qui se religiosos, & à popularibus segregatos profitentur, parentib sanguineis, agnatis, ac cæteris amicis in hæreditariis bonis aliquando in partem, nonnun totum succedunt: ac vicissim eorum cognati, seu necessarii laici, à prætactis religiosis, ad hæreditates adeundas, non solùm non vocantur, sed nec admittuntur quidem: quod Ge graue & molestum, iniustum etiam, ac non diutius tolerandum onus est.

Eapropter necessariò ac summa prudentia curandum est, vt deinceps nemo se me rum religiosorum votis vel astringat vel addicet, nisi priùs ea de re ciuiles magistratus certi rit: quorum præsentia, authoritate, & consilio, religionem ingredi volentibus, à parenti micis, iuxta cuiusque fortunam ac facultates mediocriter prouideri debet, vt habeant, v modè in monasteriis viuere possint. Ea tamen lege, eo pacto & conditione, vt omnibus tibus, omnibusque parentum, fratrum, sororum, cognatorum, cohæredum, ac quorut aliorum successionibus renuncient: in animumque nequaquam inducant suum, se in hæreditario iure quicquam nedum sperare, tantum abest, vt, consequi se posse, putare quear que & cum his, qui iam olim religiosorum regulis sese subiecerunt, fieri, à sacri Romani statibus & petitur & censetur.

Quòd & in proximè habitis VVormatiæ comitiis, de ha

ctenus memoratis grauaminibus tractatum sit.

99. POtior item pars hactenus enumeratorum articulorum, Rom. sedem, Archiepisco scopos, Prælatos, Officiales, Ecclesiastica consistoria, cæterasque Ecclesiasticas concernentium, Cæsareæ Maiestati in proximo Principum ac Procerum VVormaciæ celeb uentu, à laicis Imperii columnis & statibus, in scriptis, non sine supplicibus oblata est prec prædicta grauamina, æquitate necessitateq; ita postulantibus, aboleat, atque è medio peni Quod ipsum non clam Archiepiscopis, Episcopis, reliquisque Ecclesiasticorum statibus, i ctis comitiis factum est. At hucusque nihil vel immutare, vel emendare cœperunt.

Eam ob rem seculares Imperii ordines necessariò, vrgentibusque ex causis adacti pali sanctitati suprà memorata, ac non ampliùs ferenda onera, prout sua sanctitas, clemer stiano, planeque paterno animi affectu fieri petiit, indicare: atque suppliciter rogare, vt grauamina sua sanctitas emendet, atque è medio tollat.

Plura adhuc grauamina ob oculos versantur, indicatu

maximè necessaria, quæ tamen breuitatis gratia omittuntur.

100. QVamuis seculares sacrosancti Romani Imperii ordines longè grauiora, mult adhuc haberent onera, quæ, æquitate interpellante, indicanda forent: at ne i uitatis modum excedere videantur, iam recensitis hoc tempore, reseruatis aliis in magis dum tempus, contenti esse volunt. Ea spe freti, ea fiducia nixi, vbi hactenus enumerata al erint grauamina, quòd & reliqua vnà corruitura sint.

1524.

Petrus Turellus.

HIc Mathematicus & Astrologus eminentissimus (qui & Francisco primo captiuitat ensem vaticinatus erat) ante annos plus minus centum his versibus præsagiit talia cia & religionis discrimine:

Astrologus vates hæc nuncio mœsta, Nepotes,
Corpore qui grandis, Rex tertius ordine fratrum,
Prædiras edet cædes, lanio ipse suorum,
Quas propter surget ciuili Francia bello:
Proh dolor, & Procerum præceps cadet ista duello.
Non erit vna fides, non lex, non vnicus & Rex:

Multi sed Reges, leges, & relligiones.
Seruiet haud minimis in partes scissa ruinis,
O Deus, à varijs saeuè lacerata Tribunis,
Sic ruet infelix, per Reges, Francia, ciues,
Antea quae felix per Reges, Francia diues.

Wenceslaus Rosdialouinus. 1524.

Ominus VVenceslaus Rosdialouinus, Praepositus Pragensis, apertè dixit: Spiritum Christi per Lutherum in Ecclesiâ operari. Et in literis ad ipsum habetur: Quod in Bohemiâ Ioannes s: id est tu, Martine, in Saxoniâ. Perge modò in Domino: ne nimiùm fidas hominibus: eas, si te feriant anathemate: quod accidit Apostolis & ipsi Christo, ne mireris, id tibi quoq; e. Imp. Carolo 5. Papa Clemente 7. vt sup.

Querela Sacerdotum. 1524.

ita est anno 1524. Querela Sacerdotum contra reformationem factam Regenspurgi: vbi iseri sacrificuli fortunam suam deplorant, quòd meretrici vnicae, aut coniugi apud illos non s: Cardinalibus autem & Episcopis, decem, & plures meretrices liberum licitumque sit ad-. Imp. Carolo 5. Papa Clemente 7. vt sup.

Nicolaus Leonicus Tomaeus de varia histo-ria libro 3. cap. 31. 1524.

tyanassa mulier impudicissima, quae fuit vna ex Helenae ministris, de varijs concubitus ge-eribus aliquot volumina conscripsit, quam postmodum Philenis & Elephontis, pervulga- mulieres, sunt insecutae, quae de eiusmodi rebus non minùs accuratè, quàm turpiter com-ia reliquêre. Imp. vt sup. Pap. 226. Clemente 7.

Wolfg. F. Capito. 1524.

ipsit hic, Sacerdotes teneri, saluo suo honore, ciuili iureiurando se magistratui obstrin-e.

Ioannes Virdung Mathematicus. 1524.

edixit mutationes varias Ecclesiastici status, & fluctuationes nauiculae Petri. Quem vide in a praxi. Imp. Carolo 5. Papa Clemente 7. vt sup.

Georgius Episcopus Sambiensis. 1524.

Ominus Georgius, Episcopus Sambiensis, sacrificulo suo in mandatis dedit anno 1524. vt quàm primùm sibi Germanicam Lutheri Bibliorum versionem, postillam, & alia opuscula conquireret, ijsque diligenter, vt ad rem maximè conducibilibus, vteretur. Imp. Carolo 5. lemente 7. vt sup.

Ioannes Baptista Folengius in Commentario Psalmi 105. 1524.

unt, nostrâ aetate, morbo pediculari, qui morborum est turpissimus, & infamissimus, inte-ijsse Clementem septimum Pontificem Max. Nonnulli venenum suspicantur. Mortalis e-que propterea sexcentis, vt caeteri quoque ex vulgo homines, obnoxius miserijs & aegritudi-&c. Imp. Carolo 5. vt sup.

1524. ## Catharina Regina Galliæ.

REginæ Franciæ, Catharinæ Medices, Henrici regis coniugi prædictum est ab A... eam natam esse ad destruendum principatum, ad quem connubio perueniret, te... ciardino, quemadmodum eius auunculus etiam, Clemens VII. Pontifex Carolo V. retu... narrante in sua historia. Id an ita sit, penes lectorem iudicium esto. Imp. Car. 5. Pp. Clem.

1524. ## Bilibaldus Birckheymerus.

VIxit hoc tempore hic Bilibaldus, vir doctissimus, Cæsaris consiliarius: scripsit inter a... sionem podagræ, & de Germania. Aliorum quoque libri de Germania & eius lau... tant, vt Taciti, Æneæ Syluij, Ioannis Tritheymij, Andreæ Althameri, Henrici Bebelij, Iacob... phelingi, Hieronymi Gebuileri, Conradi Celtis, Sebastiani Munsteri, Georgij Spalatini, I... leri, Ægidij Tschudi, Henrici Glareani, Huberti, Thomæ, & Petri Diuæi.

1524. ## Laurentius Cardinalis, Papæ legatus Ratisbonæ.

HIc, ad reformandos abusus Ecclesiæ, & reformandum clerum, constitutiones quasd... vbi inter alia apertè fatetur, quid Luthero occasionem dederit, verbis sequentibus:

Paribus sententijs receptum fuit, hanc perditissimam hæresin, rudi populo plausibil... bertatem illi falsò persuasam, prætextu euangelicæ charitatis, non paruam tribuisse occasio... tim à perditis moribus & vita clericorum, partim ob non diutius dissimulandum sacrarum... num, ecclesiasticarumq; constitutionum abusum: & proinde non parum momenti fore... dæ hæreticorum Lutheranorum, & eorum sequacium sectæ, si clerici ad honestatem vitæ, r... suos illos, quos diuus Paulus exigit & præscribit, debita censura reducti, abususque laicos... fendentes, sublati fuerint.

Itaque habitis maturis deliberationibus, & pijs consilijs Ferdinandi principis, Card... ducum, & episcoporum, atque nunciorum suorum, salutares aliquot tam necessariæ refor... sacerdotum, presbyterorum, religiosorum, & clericorum modos præscribere, statuere, sa... ædere, necessarium duximus.

In constitutionibus, quas hic Cardinalis legatus sanciuit, singulariter obseruandum... Cleri vitia prohiberi, fornicationis autem nullam mentionem fieri, ideo quod non prohib... ceditur. Imp. Car. 5. Papa Clem. 7. vt sup.

1524. ## Exhortatio viri cuiusdam doctiss. ad principes, ne in Decimæ præstationem consentiant: ex Fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum.

SI vnquam Germaniæ Principibus prudentiâ, consilio, concordiaque, pro defendend... & omnium vtilitate, opus fuit, Alemanni proceres excellentissimi, inprimis indigere... dentur hoc tempore, quo in prædam Romanæ auariciæ deputantur, ac dedecorosam ser... blandè propositam, vt illa homines, priusquàm intra viscera penetrauerit, sese captos non... Est enim modus fallendi adeò vafer, vt, his cœptis versutijs (quid enim non excogitat aua... istimens, acuti hominis fraudem à nemine posse deprehendi: præsertim à vobis Germanis... non, quos cibo semper refertos, & vino madidos arbitrantur, & declamant publicè: & ob... ùs ad decipiendum aggrediuntur.

Præbuerunt præterea tempora fallacibus hominibus constantiam in spe præsenti. Q... nim non est assensum illorum malis artibus? cùm saltem adfuerit, qui vel medіocriter didi... fucum adpingere. Constat profectò, nullam partem Christiani orbis ab huiusmodi pro... genere non esse callidè tentatam: multos reges & principes fraudulenter deceptos, sed singu... reputanti occurret, nullam gentem sæpius illusam, habitamque ludibrio, ac nostram.

Non, ô inclyta Germania, ad libros relego, vt gesta hominum cognoscas legendo:... pla, quæ memoria huius ætatis tenet. Quò magis vereor, ne inscitia temporis præteriti f... præbeat malo incumbenti. De quo breuem tibi, Germania, sermonem subijciam: quan... nouiâ me audies, quod per inclytos tuos principes non meliùs nôris.

Quadriennium habitum Romæ concilium: primùm de Repub. Christianâ (quan... gitimè Iurisperiti & Theologi disputent) nondum erat finis, tamen de colligendis...

am assensu decretum est. Volutus erat lapis ad locum suum. Placuit ergò, reiecto reliquo ne-
, tanquam parùm vtili, inuocato sancto Spiritu, concilium dimittere. Gratiæ agendæ Deo,
iem operationes nostræ incipiunt, & cœpta rectè finiuntur. Porrò impium est, quod Conci-
icuit, id putare displicere Deo, quo hæc aguntur authore.
)e pace agitur inter reges: quâ firmatâ, visum omnium suffragijs, Asiatico hosti coniunctis vi-
bellum inferre. Euomuntur è vestigio quatuor Legati (nisi ob quintum collegium, & ob
utum errauerim) ad nationes Christianas: vt reges, & principes ad expeditionem instigent,
rò pecuniam emulgeant. Quibus fortè dicebatur: Ite in orbem vniuersum, prædicate dicentes:
ediderit, & decimas solucrit, saluus erit. Quorum nuper, cùm Bononiæ essemus, tres vidimus
li tantâ pompâ & apparatu, vt sapientes ad eorum errorem allicerent.
Dilatate, inclyti Germani, Imperium Christianum: frangite vires hostis impurissimi. In hoc
ous neruis incumbite, quò nomen Christi extendatur. Res pia & sancta est, vt à nomine
deprehendi: nisi quis malit Turcæ, quàm Christo seruire. Verùm sub hoc prætextu, per hanc
pietatem, sub hoc vmbrato nomine, expilare imperitiorem populum, sugere lac gentium,
ari mammona regum, dico, scelus esse multò probabilius, quàm quæ à Turca inferuntur. Non
tanti faciam, pecuniâ priuari: (quam sceleratus citiùs quàm probus habere potest) sed quòd
pacto ferre debeamus, (quantum in nobis est) quòd angelus Sathanæ transfiguret se in Ange-
icis, & poculo pietatis propinet impietatis venenum: vt populus, se rem sacram facere Deo,
net: auaritiæ sacrificet, quæ mater est falsæ religionis.
alli, errare, labi, decipi, vbique turpe est: per religionem verò, turpissimum, quam vnam nobis
noxios mores contulit diuina bonitas. Hæc absolutam autem pietatis nobis proponit. Pri-
Deum amare omnibus viribus: proximum deinde, vt nos ipsos. At quando illum amabimus,
idemus, eius sacrosancta præcepta pollui manifestò? Nec tamen occurrendo: sed potiùs con-
do, opem ferimus impietati. An ille proximum sincerè amat, qui, in incommodis illius re-
ndis, nihil est occupatus?
olo amicum nihil solicitum de salute meâ. Inimicus habeatur mihi, qui iniuriam à me non
lset, si potest: & tamen illa non legimus, non audimus: sed quotidie fieri videmus: nullo ho-
n præluctante: sed vel patiente ad omnem ignominiam: quasi non potiùs contumelia sit
uàm obsequium, stulta patientia.
tinam tam facilè possint ista euitari, quàm reprehendi: & principes nostri nollent perpetuò
iere: sed tandem aliquam partem, si non totum, peruersæ consuetudinis præcidere. Quantò
iliùs res tam profanæ, quàm sacræ se haberent? Ego enim sic existimo, Imperia his artibus me-
tineri, quibus acquiruntur. At imperium Christianum non armis, non gladio comparatum
l pietate, & optimis viuendi exemplis. Quæ postquàm passim abierunt: omnia bona retrò
unt. Multa Imperia perdidimus: quoniam artes, per quas parta sunt, non retinuimus. A-
est pietas: retinuimus nomen. Salutamur in vitâ sanctissimi: & post mortem nemo nos di-
r nomine sanctitatis. Ab hac parte paulatim cœpit proserpere virus exitiale. Deinde cæteri pro-
ecuti sunt non segniter.
rgò mirum non est: quòd à nobis alienatur cœlestis fauor, & nos non cognoscit ampliùs, atq;
relinquit improbo hosti. Pontifices enim Romani postquàm cœperunt profana cum sacris
ngere, imò relictis sacris, solùm profana admirari, quàm benè consultum fuerit Reipublicæ
ianæ: quàm benè placuerit superis ipsorum institutum, euentus comprobauit. Amissis exter-
nterna infinitis seditionibus conturbantur: diuina despiciuntur: venditur Christus, lana oui-
ondetur: de custodiâ studium nullum.
)mitto hîc Hispaniam, Gallias, Orientem cum Occidente: quantum pro pallijs similibusq;
ntis, ætate duorum principum, Friderici & Maximiliani, vna effudit Germania? Si Roma, vt
otum est, in fiscum collegisset: vel Germania (veluti par erat) in vnum contulisset: habere-
am neruos Reipub. abundè sufficientes bello Asiatico. Nec opus foret, orbem iam fatigare
ianum, & nouis onerare (ne dicam exenterare) eius quotidie pauperes tributis: & ex eo er-
pauperes facere.
Prouenit pontifici ex suâ terrâ vectigal, quantum nulli regum Christianorum: & tamen pal-
imus, & tamen asinos auro onustos Romam mittimus, patibula Christi erigimus, munera
ittimus, aurum pro plumbo mutamus, negligentias (hem lapso calamo) indulgentias passim
ttimus. O auaritiam immensam carentē fundo, canū impurissimorum, nescientium saturita-
vt est apud prophetam Danielem?
Certè emere pallia sanctum duco: modò id prosit aut pietati, aut valeat ad conseruandam
nunem vtilitatem. Sed cùm vtrunque horum tot seculorum experientia refutet: & pallia tan-
extiterint simulata instrumenta perditissimæ auaritiæ: surgat iam aliquis, atque iustam cau-
andi proferat in medium, qui timeat pontificis fulmen. Probus Episcopus aliquis, concordiâ
um, puraque conscientiâ electus, non faciet, puto: sed concupiscens, multis modijs aureorum e-
Romanum centonem.
Non probat Paulus Apostolus, qui nos deuorant, qui in faciem cædunt, qui nos in seruitutem
unt. Quandoquidem non Christianam charitatem, sed meram tyrannidem illi præ se ferunt.
facto fures in pellibus ouium, intus lupos rapaces agunt. Mihi iustus dolor est, ob nefariam a-
iam, totum mundum esse sub vmbrâ religionis pollutum.

Anno

Quem enim locum, quantumuis obſcurū, illa contagione non contaminatum oſtend
Reſpublica non multa amiſit? qui princeps ius actum ſeruat integrum? Quæ ſacerdotū coll
ſunt contaminata? Quis peſsimos mores (nomen apud noſtros maiores abhorrendum) in
Germaniam? & quæ honeſtè nominari non poſſunt, docuit? Qui fœdârunt ſocietates ho
qui nôrunt egregiè fallere, decipere, peierare, teſtamenta ſupponere, diuina & humana p
miſcere lites, quietos perturbare, denique cœlum & terram confundere? Nónne Romanâ I
proluuie iſta ſentina ſeſe in orbem terrarum effudit? adeò, vt ne ſaltus & ſyluæ (vbi luſtra
tantùm eſſe dixeris) hoc malo careant. Epiſcopos meritò ſacroſanctos eſſe dicimus, ſe
ant, quibus eſt illæſa ſua authoritas: & hunc veluti bonum valdè, & rarum meritò ſuſcipi
Non ſunt longè petenda exempla. Sermoni meo concordant res veſtræ. Sed quid ego
memoro, quæ declamationis exempla ſuperant? Ad inſtitutum ſermonem redeo.
Turcam profligare vultis: laudo propoſitum: ſed vehementer vereor, ne erretis in no
Italiâ quærite, non in Aſiâ. Contra Aſiaticum quiſque noſtrorum regum, pro finibus ſ
dendis, per ſe ſatis eſt. Ad alterum verò domandum, totus orbis Chriſtianus non ſuffi
cum finitimis quoque tumultuans nobis nondum nocuit, hic vbique graſſatur, & ſangui
ſerorum ſitit. Hunc cerberum nullo modo ſedare poteſtis, niſi aureo fluuio. Nihil armis, ni
citu opus eſt. Plus valebunt Decimæ, quàm equitum turmæ, & militum copiæ.
Duplex mihi videtur via propoſita, dum rem diligentiùs conſidero: vnam, quæ, iu
perſtitione, aurum petit: altera renuentibus pontificis fulmen minatur. Vtram vultis, ing
Sed ô ſtultam & ſuperſtitioſam opinionem credentium, cœleſte numen, omnia æquis ocu
ens, ad nutum Florentinorum flecti & reflecti, iraſci non danti, & rurſus non largienti plac
eſt Chriſti vicarij fulmen contemnendū: ſed nec ſemper ab illius iactu pertimeſcendum:
cùm res agitur pro humanis affectibus. Chriſti indignationem vereor, Florentinorum no
Iam verò Florentiæ agitur negotium, non Chriſti.
Superiori æſtate ſumtu non debili bellum geſtum eſt contra Franciſcum ducem Vrbina
regno eiecto, ſed priùs placato aureâ gratiâ, Laurentius Medices in locum ſucceſsit. Ibi ſat
dus non fuit Iulius 2. quòd non plus auri reliquit. Ergò inuenta fuit quædam fraus noua:
plura dare potuerint Cardinalium, hi inuenti ſunt conſpiraſſe in necem pontificis. Hor
Fiſco ſcribebantur. Subſecuta eſt diſcordia fratrum cordigerorum: quæ quantum lucri att
bulis Florentinis, rem pro voluntate in omnes partes flectentibus, quid attinet narrare? cù
ſuperet largitio mendicorum.
Non libet narrare erectas cruces Saluatoris per cuncta oppida, ad menſuram dantes p
Prætereo ſcenam de æde Petri, & riſus & indignationis plenam. Templum Domini, templu
ni, templum Domini, clamat propheta! ſed non eſt templum Domini. Laurentius ædifi
Petrus. Lapides noctu migrant.
Nihil ſic fingo, electiſsimi principes Romani Imperij orbis. Quid ſolicitatur pro æde
quâ duo tantùm opifices operantur, & alter claudus: niſi quòd nuper in frequentiâ pereg
concitabatur tumultus artificum: currebatur: clamabatur: videbantur ſtulti, & picti a
cipientes munera largientium, ferenteſq; in ſublime. Ridere poteratis mecum, commoti
gias aucupij. Sic riſit olim venerabilis Pater Cyprianus præ indignatione, viſo Chriſto, pe
auribus aſininis depicto. Deflere libet fortunam ſeculi corruptiſsimi, ob ſupremam neglige
piſcoporum atque Principum, permittentium, populum ſuum ita nequiter decipi.
Omnes illas artes inuenit fraus Florentina, & propediem nefandiores excogitabit:
uertite modò. Quiſque modò dies nouam pariet curam. Timetur, ne corpus pontificis craſ
maturâ morte perturbet conſilia. Fugato duce Vrbinate, ſimilem fortunā minatur Ferrarie
cipi. Quo pariter eiecto, regnum conſtituemus: & regem Thuſciæ ſalutabimus Laurent
dicem ciuem Florentinenſem.
Sed quia noſtra fortuna mutabilis eſt, & citiùs poteſt mori Leo decimus, quàm iſta op
nem conſequantur: & fieri poteſt, vt Leonis ſucceſſor diſcedere cogat Laurentium ex alien
ideò contra aduerſum aduentum ducenda eſt vxor Laurentio in Galliâ, cuiuſdam potentis
lia: emenduſq; ibi principatus, ad parandum aduerſus fortuitos caſus, ſicut decet ſapiente
duobus regnis profugum. Facta eſt emtio, ſignatæ tabulæ: dati fideiuſſores. Satis diu Me
mus, principum regumque fortuna ambienda eſt.
Habetis iam breuiter caput Decimarum, & inſidias Turcæ, duce ſuperſtitione, in viſce
latrocinantis. Quamobrem reſiſtite nefando conatui. Nolite aſſentiendo contaminari i
Quod rectum eſt, quod ratio ſuadet, ſequimini. Signatum eſt lumen vultus tui, Domine, ſ
quod errare nolentes non ſinit: mementote, vos eſſe Germanos: hoc eſt, populum ante alio
liberiorem, ſicut hoſtes veſtri de vobis ſcripſerunt. Nolite alicui eſſe vectigales, ante omnes
rentinis non.
Proferant ſe in iudicium noſtri Epiſcopi, indignum ſeruitutis iugum à ceruicibus ſuis
tes. Sed verentur omnes: muſsitant quidem, quòd dicere non didicerunt: alij metu fulmi
nulli ſpe noui honoris. Vnus omnium mihi venerabilis Laurentius ſeſe erigit: qui ſæpenum
uem hymbrem conſilio, & prudentiâ ſuâ à Republicâ Franconicâ amouit. Atque ideò coro
meritò laureandus: auguſtiore verò, ſi hanc quoque tempeſtatem remouerit. Ad quem h
ſtudium omne conuertat alacriter diuino monitu.

os, qui ab eo sacerdotum collegio decorati sumus, audentiùs deprecari volumus. Oremus
uifice nostro. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terrâ,
tradat eum in manus inimicorum eius. In manus inimicorum traditur, quando audire
net eum, qui dicit: Ego Dominus amans iudicium, & odio habens rapinam, qui sit in se-
culorum benedictus, Amen.

De spolijs, exuuijs, & reliquijs Sanctorum, ab Anti-christo diuinis honoribus affectis: ex libro Romæ circa annum 1525. edito. 1525.

hnicorum idolomanias & superstitiones omnes mecum, Lector Christiane, quæso, perpende,
cum illis confer hodiernam Antichristi religionem: vilescet, & excusandus, quamuis execran-
hnicismus procul dubio videbitur, præ isthoc Antichristianismo. Ethnici enim ex naturæ
e, & mentis hebetudine (quæ semper Deum inuestigare & colere, si calamitates sentit, satagit,
autem cognoscere nunquam potest) numina sibi finxerunt, nunc homines, nunc animalia
cultibus prosecuti sunt: sed Antichristi nostri de industria mentem præ cognitione Dei, quæ
o sacro hauritur, obtundunt.
hnici, vt opem & suppetias: antichristi, vt opes & diuitias consequerentur, in superstitiones
i sunt: si Ethnicos ignorantia non excusabit, quantò magis Antichristos sua pertinacia da-
. siquidem in extremo iudicio gentiles exsurgent, & damnabunt illos, dicturi: ô si Deus sese
s manifestasset, in humilitate, fide, gaudio, & gratiarum actione eum apprehendissemus: sed
m se tam benignè vobis vltrò offerentem, haudquaquam suscipere voluistis.
illorum paululum attingamus superstitiones, quarum tanta copia, vt omnes regiones, vr-
ida, templa, altaria, & denique quilibet ferè angulus illis scateat: paucissima ponemus.
horrouientes monachi dentes, crines, etiam præputium Christi (horrescit mens præ his bla-
is) hominibus, vt reuereantur, ostendunt, præputium idem Romæ etiam in templo Latera-
seruatur: mendacium arguit loci diuersitas. O tenebriones & mendaciorum fabros, quæ res,
s vos muniet ab impendente diuina vltione? quid respondebitis iustissimo iudici, quòd tot
tes animas in gehennam induxeritis?
g is Iesu Christi plus quàm in centum locis: vt Rupellæ à Nicodemo chirothecis suis exce-
uot guttulæ. Mantuæ magnæ phialæ plenæ illius sanguinis, Biliomæ in Auernia in crystallo
s adoratur, nec illinc procul & alijs locis, & præsertim Romæ in Eustachij templo aliquot fi-
lenas habent, &, octingentis annis post eius mortem demum repertum esse, non sine grandi
& pessandatione preciosissimi Iesu Christi sanguinis, mentiuntur.
am insuper cum sanguine mixtã, quæ fluxit de latere Christi, Romæ in templo Lateranensi
tur. Præsepe eius Romæ in æde Mariæ maioris venerantur: in D. Pauli æde ibidẽ, vt & in Hi-
n Saluatoris templo lodices Christi habentur, item cunabula, & indusia eius: Romæ colitur
n quo sistebatur Christus, columnaq; qua nitebatur. Hydriæ illæ sex habentur aliquæ Rauen-
, Cluniaci, Andegaui, & in Hispania, in templo Saluatoris: Aureliæ vinũ ex aqua factum con-
r: calcei Christi in sancto sanctorum Romæ cultu proscinduntur idololatrico: mensæ, super
nam Christus administrauit, in templo Lateran. Romæ honor impenditur: panis particula,
ibuit Apostolis, in Hispania in templo Saluatoris ceu Deus adoratur.
reneris cultrũ, quo agnus paschalis dissecabatur, asseruant: prope Lugdunum in templo Ma-
lanæ item in Heluetia in Augustinorum aliquo monasterio calix ille Christi, discipulis cum
ne porrectus, qui vnicus tantũ erat, ostenditur: Romæ, & Genuæ, & Arelatæ, his tribus in locis
m agni paschalis vnicam habere credunt: supparum Christi Romæ Lateran. templũ sibi ven-
dem etiam Achi in Germania reperitur: frustum quinq; panum Romæ in nouæ Mariæ æde,
um in Hispania in Saluatoris æde commonstratur, vt & palma, quam Hierosolymam ad-
s gestasse fabulantur: terra, cui insistit Lazarum resuscitans, passim sacra habetur.
x Christi ab Helena, Constantini Imp. matre, inuenta antiquitus credebatur, & adhuc ho-
eadem Hierosolymis esse creditur, quam tamen Helena diuisit, & filio suo Constantino par-
onstantinopolin, vbi adhuc esse dicitur, misit, alteram autem partem Hierosolymitano Episc.
o incrustatam transmisit.
endacium olet hoc valdè grande: insuper & hoc euincit, nullam omninò crucem Christi re-
quòd tam innumerabiles portiones & frusta passim in vniuerso orbe, in omnibus templis &
t is ostenduntur, quæ pluris fiunt ac Iesus Christus Dominus ipse, vt ex ijs propemodum
tæ cruces confici possint. Sed astutè hanc oblocutionem anticipant, & medentur hoc menda-
mpè, crucem ipsam, licet multæ resecentur particulæ, non tamen minui, sed eiusdem semper
gnitudinis, ac ab initio fuerit.
enebriones Antichristi ligneæ crucis Christi ferè vbiquitatem in mundũ introduxerunt, per-
do, vbilibet frustum de ea superesse, adorariq; eam non secus ac Deum quendam debere: sed
eius crucis, passionis, & mortis, vt & ipsius Christi, nullitatem homines docuerunt, tradendo,
fficere passionem eius ad satisfactionem pro peccatis, operibus debere quæri gratiam & scele-
missionem, mancam mutilam & imperfectam, imò prorsus inutilem esse crucem, & sic, se cru-
risti manifestò inimicos esse, ostendunt.

Sed miriones Caluiniſtæ, Crucis vbiquitatem, puta paſsionis & mortis eius, ad ſaluan
mines ſufficientem & perfectam eſſe, aſſeuerant: Chriſti autem hominis vbiquitatem munc
gant: & ſic corpus Chriſti, quod Antichriſti cellis & buccellis ſuis includunt, Caluiniſtæ cœl
dunt, cœlo & terra excluditur ab vtriſq;.

Meritum Chriſti non diſsimili impietate ab Antichriſtis toto mundo proſcribitur, &
ſcio quod corpus phantaſticum ſub pane adorant: Caluiniſtæ verò meritum Chriſti ſibi ſal
tentur, ſed, corpus eius nec in mundo eſſe, nec in cœlo adorari debere, blaſphemantur.

Vah blaſphemiarũ & tenebrarum profunditatẽ, lignũ & alias res futiles & inutiles pro
Ieſu Chriſto adorare, & ſanguinem eius peſſundare: vah peruerſitatem, meritis & benefici
frui velle, & corpori eius maieſtatem, omnipræſentiam, & diuinum honorem, quæ aſcenden
omnes cœlos, vt omnia in omnibus impleret, propria à patre accepit, denegare, deierare, &

Sed tanquam diluuium quoddam, ſuperſtitiones & idolomaniæ mundum inund
Monſtratur ab Antichriſtis clunium Chriſti (vah flagitium, vah turpitudinem, vah blaſp
infernalem) Remis expreſſa forma in lapide, quam, cùm Chriſtus lapicida factus eſſet, ſculp
gantur. O immanem hominum dementiam & ſecuritatem, quòd tam pertinaciter Deu
celſis blaſphementur, nec iram diuinam exhorreſcant, nec dextram vltricem Dei reform
immenſam longanimitatem Omnipotentis, ad pœnitentiam humanum genus inuitanter
deliter, nihilominùs ipſamet contemnitur.

Nec minori cum ſuperſtitione adhuc Toloſſæ inſcriptio crucis Chriſti retineri putat
in S. crucis æde eandem reperiri, à mendacibus traditur.

Claui tres, quibus Chriſtus crucifixus eſt, in quàm plurimis locis aſſeruari dicuntur
filio ſuo, vt Theodoritus perhibet, vnum ſuper galeam eius poſuit, reliquos duos fræno equ
pendit, ſed Ambroſius inquit, Coronæ Conſtantini vnum impoſitum, ex altero frænum
ctum, tertium Helenam reſeruaſſe: nihilominùs Mediolanenſes, illum fræno appenſum c
habere, gloriantur, Carpentoractenſes eundem ſibi vendicant, duo præterea Romæ, in tem
lenæ alter, alter ad S. crucem deprehenduntur, item vnus Senis, alius Venetijs: etiam alij du
mania, alter Coloniæ, alter Treuiris eſſe, vt & Pariſijs in ſacello S. vnus creditur, Carmeli
vnum habent, in S. Dionyſij templo Galliæ itidem vnus, alius vnus Draguinianæ, item ali
batia, quæ à forpice aurifabri nomen habet, cum veneratione aſſeruatur, Bituriges, ſe quo
habere, ſuperſtitioſè autumant.

Annón, in reprobũ ſenſum hos omnes datos, verè dicitur, qui tam impudenter trib
quatuordecim aut pluribus in locis cultum impendunt, non ſine immani in filium D
Chriſtum contumelia.

Cuſpis ſariſſæ, qua latus Chriſti tranſfoſſum, quatuor in locis, Romæ, Pariſijs, in monaſt
picis aurifabri apud Xantones, & Seluæ prope Burdegalin adhuc conſeruatur,

Spinea corona Chriſti in omnes regiones diſpertita eſt, Pariſijs tertia eius pars, Roma
pars pro numine cuſtoditur, Senis, Vincentiæ, apud Bituriges, Veſontij, in Monteregio, in
Compoſtellæ, & in templo Saluatoris, in Heluetia, Tholoſſæ, Mantiſconæ, Charro ij, Cleri
floridi, Sanmaximini in Prouincia, Sallæ, Nouioduno, & alibi rami de ea, aut toti faſc culi, p
dum ciconiarum, quàm coronam efficientes, tanquam res ſacra & diuina coluntur.

Purpura Chriſti reſperſa ſanguinis guttulis alibi adhuc remanet. Tunica eius
tilis in pago Argentoliæ prope Luteriam Pariſiorum, item Treueris, item in Turcia à Mah
cuſtoditur. Teſſerarum militum altera Treueris, altera in Hiſpania in templo Saluatoris,
croſancta res, aſſeruatur. Sudarium Chriſti Nicææ, Aquis in Germania, Trajecti & Veſontij,
Lemouici, in Lotharingia, & Romæ in Veſtalium aliquo monaſterio deuotè à ſuperſtitio
honoratur. Arundo quæ Chriſto pro ſceptro dabatur, Romæ in Lateranenſi templo, & ſp
æde S. crucis ſupereſt. Triginta Iudæ argentei religioſè adhuc, quaſi res ſacra, conſeruari
tur.

Caudam aſini, quem inequitauit Chriſtus, Genuæ (ô ſanctas reliquias) oſtendunt,
ante eam, quàm ante Nomen Domini ſeſe Antichriſti humiliant. O maledicta prauitas,
cauda gloriari, & Dominum gloriæ blaſphemijs onerare. Spiritus ſanctus vult, vt oſculer
um, ne iraſcatur: hæ infernales beſtiæ, pontificij caudam, vah caudam, aſini deoſculantur.

Piſcis particulam Chriſto à Petro oblati, item veſtigia Chriſti aliquot, item lachrym
ſti, & ſanguinem, aut ex hoſtijs aut ex imaginibus Chriſti, quarum multæ vbiq; adorantu
xum diuino prorſus cultu afficiunt.

Has & infinitas alias idolomanias Pontificij cum Chriſti reliquijs, vt impiè nom
quotidie cum extrema animarum iactura committunt: ſed in his non acquieſcunt, verùn
omnibuſq; Sanctis, eorumq; reliquijs ita ſedulò vota ſua ſoluunt, pertinaciter adorant, & i
adeò honorant, vt, Deum Omnipotentem nomen & gloriam ſuam idolis his, & inanib
conceſsiſſe, populus ſuperſtitioſus omninò perſuaſum habeat.

B. Mariæ lactis tanta copia in Papatu paſsim creditur, adoratur, & colitur, vt cent
ctralia eo commodè impleri poſſent. Crines eius, pecten, induſia, veſtes, pepla, Ioſephi cre
caligas cum admiratione ſuſpiciunt, Apoſtolorũ autẽ doctrinam cum indignatione deſpic
de, quò prolapſus ſit Antichriſtus.

Michaëlis archangeli pugio & clypeus, quib. vſus eſt in monomachia cum Sathana, à

oratur,& ostenduntur. Ioannis Baptistæ (vt ad Apostolos etiam veniamus) synciput Ambi-
sum incolæ Ioannis Angelici etiam se habere iactant: occiput Melitæ, illud ipsum etiam Ne-
maxillæ eius Vesontij, alia pars Parisijs, auricula Aruenia, frons cum capillitio in Hispania,
luuiterriam pars quædam magnis ceremonijs vbique commonstratur: nihilominus Romæ
m caput Ioannis in Siluestri cœnobio reperitur: brachium eius Senenses habent, digitus,
ristum commonstrauit, Vesontij vnus est, Tholossæ item vnus, Lugduni quoq; vnus, apud
s vnus, vnus Florentiæ, & prope Mascum in æde Ioannis Fortuiti. Sex hi sunt digiti, &, vnũ
uo Christum ostendit, solum modò à conflagratione immunem fuisse, fabulantur.
lcei eius Parisijs residui adhuc sunt, ante 20. annos alter surreptus fuit, sed admodum citò
scio vnde, exortus est. Romæ vestis eius de pilis camelorum visitur, vt & altare, super quo
tremo oraste tradunt: Auinione gladius, quo plexus erat, Achi in Germania storea ei substra-
; multa de Ioanne B. passim extare finguntur.
etri malam cum barba, cerebrum (quod opertum Geneuæ adorabatur, sed cùm scrutaren-
sines, inuenerunt pumicem) sellam & vestem episcopalem, altare, gladium, baculum, calce-
nam, & columnam, quibus alligatus erat, omnia hæc & alia mihi incognita se habere, pon-
mniant, corpus eius vna cum Pauli Romæ sepultum est.
holossatenses sex Apostolorum corpora: videlicet vtriusq; Iacobi, Andreæ, Simeonis, Philip-
dæ secum esse, gloriantur: Matthiæ corpus Patauij aliud, aliud Romæ, aliud Treueris, mem-
iqua alibi iacent. Matthæi corpus Salernæ positum est, caput, brachium, & ossa quædam Tre-
seruantur. Thomæ corpus Orthonnæ esse, ferunt. Bartholomæi corpus Neapolis, item Ro-
mplo ei sacrato, & cutem Pisis papicolæ asseruari dicunt. Andreas etiam aliud corpus Mel-
& Philippus, & Iacobus Minor habent, Romæ alia corpora, præter superiora, item Simon &
d S. Petrum etiam iacere dicuntur.
oannis Euangelistæ calix & Romæ & Bononiæ, vt etiam tunica & catenæ eius, venerantur.
rater Mariæ virginis corpus suum Aptæ reliquit, aliud Lugduni, insuper caput eius Treuiris
ffenditur aliud, aliud Tureni, tertiũ caput in Thuringiæ oppido Annæberg, particulæ de cor-
s plus centum in locis reliquæ sunt. Lazari corpus tribus in locis, Masiliæ, Augustoduni, &
æ continetur: Magdalenæ sororis eius corpus in duobus, Veseli & Sanmaximini reperitur:
tines, & ossa passim reuerentia afficiuntur.
ius, qui Christi latus transadegit, quem Longinũ nominant, corpus pro Sancto Mãtuæ, item
ni colitur. Magos & Mediolanenses & Colonienses sibi appropriant. Super Dionysij Martyris
Sandionysienses & Ratisbonenses coram papa ante centum aut plures annos concertauerũt
Ratisbonensibus bulla papali illud adiudicatum sit. Stephani ossa & membra plus quàm in
s locis in sacro honore habentur, attamen corpus eius Romæ in proprio templo integrum
r, lapides, quibus obrutus, pro sanctis coluntur.
Carmelitæ Pictauien. Stephanum parturientibus obstetricantem non ita dudum finxerunt,
tissimè id ferentibus Dominicanis, qui Margaretham obstetricem esse asserebant.
nnocentium puerorum exercitum cogere possemus, si omnes, qui pro sanctis adorantur, ad-
e vellemus: in conscribendis mendacijs tædet nos operis. Laurentij corpus Romæ restat, vt &
n plenum carnium eius, item duæ fideliæ plenæ, altera sanguine, altera aruinâ eius: carbones,
la, & lodix, qua corpus eius ab angelis abstersum fuit, adhuc supersunt. Geruasius & Protasi-
iolani, etiam Brisgoiæ, etiam Vesontij sepulti sunt.
ebastianus quadricorpor factus est, aliud Romæ, aliud Suesionæ, aliud Pilignæ, quartum pro-
bonam eius patriam humatum fertur, insuper duo capita, aliud Romæ, aliud Tolosæ excaua-
r, nam cerebrum sibi Andegauenses Franciscani adscribunt, quatuor brachia, vnũ Dominica-
egauenses, aliud Thololenses, aliud Cassedeonenses in Aruenien, & quartum Monsbrison-
pro sanctis reliquijs iactitant, & nec sagittæ, quibus confossus est, superstitione vacant.
etronella filia D. Petri Apostoli Romæ in æde patris, & apud Cœnomanẽses in Dominicano-
nasterio, quia febrẽ curat, pro sancta adoratur. Susannæ, nescio cuius, corpus Romæ, aliud Tho-
nseruatur. Veneti Helenæ corpus, caput eius Colonienses conseruant. Vrsulæ corpus in Ioan-
gelici æde, caput Coloniæ, item particulæ aliæ alibi custodiuntur. Tantus aceruus ossiũ de vn-
millibus virginibus Romæ visuntur, vt illis auehendis equi quadringenti non sufficiant.
ilarius, Egidius, Honoratus, Guilhelmus, Symphronius, Lupus, Ferreolus, Lampertus, & in-
rabiles alij à papistis coluntur, & ostenditur cultum illis præstituris, tantummodò propter il-
Dium, qui vocatur sanctus Denarius, aut S. Venter. Sed & patriarcharum ossa, putà Abra-
Isaacis, & Iacobi Romæ reperiri, apertissimo mendacio perhibent. Arcam fœderis & virgã Aa-
in Ioannis Lateranẽsis fano, item in Hispania in Saluatoris æde, item Parisijs adhuc remanere
atur. Et hæc carptim & obiter delibasse iam sufficiat: tædet, pudet, & pœnitet plura perstrin-
te, Lector Christiane, qui es in sanguine Iesu Christi ab omni labe repurgatus & qui in illius so-
omine, merito, morte, resurrectione, & ascensione ad cœlos gloriosissima, ab omnipotente pa-
m temporalem quàm sempiternam & vitam & salutem expetis & expectas, annón has idolo-
s diris deuoues? annon execraris? annon mente consternaris? annon capilli tui retrò stant?
, ossa, lintea, ligna, lapides pro Deo adorantur, Gloria, quæ soli Deo debetur, putridis ossibus
nditur: sanctificatio, quæ Diuino nomini sola competit, confertur in ligna, Honor solius Dei
statis proprius, vah, turpissimis serutis datur.

Rex Gloriæ, Domine omnipotens, nos cum nomine tuo sub Antichristo ferè pessun
vindica maiestatem nominis tui, & gloriam tuam, quam reportas ex creatione, conseruati
cœli, terræ, creaturarum, & nostri, neu concede idolis: & effice, vt Ecclesia tua te puro iterum
tabundi laudent & glorificent in Christo Iesu Saluatore nostro, Amen.

1525. *Signum.*

HOc anno Sol per integrum mensem apparuit magnitudine vix æqualis pilæ: quod om
secuta est mors Ducis Ioannis Friderici Saxonis, Christianæ pijssimæque memoriæ. E
die ipsius Cels. vitam cum morte commutauit Lochauiæ, & in augustissimo VVittembergæ
sepulturæ mandatus est.

Multa prodigia & signa ante eius obitum apparuerunt: lucida Iris de nocte Lochauij
cta: puer quidam orbus capite natus fuit in mundum VVittembergæ: & alius quidam infan
sis natus pedibus. Hanc mortem subsecutus est eodem anno terribilis quoque rusticorum
tus, & seditiosum bellum, impium contra diuinos magistratus molimen: quorum plures
millibus infelici ferro perierunt miserè.

Eiusmodi stupenda in Sole portenta etiam antecesserunt Rom. Imperatoris primi Iul
ris mortem, ab aduersarijs suis in curia Romana viginti & tribus confossi & dilaniari vul
Per integrum enim annum Sol valdè exigua lampade, & pallido lumine illuxit terræ. Vid
chum de eius vita. Fincel. lib. 1. vt sup.

1525. *Orthuinus Gratius Dauendr. in præfat. libri, qui inscri-*
bitur Fasciculus rerum expetendarum & fugiendarum.

IN Synodo Basiliensi visum fuit patribus, mundum meliùs habiturum, si potestas
Pontificis aliquatenus adstringeretur: vt, cùm omnibus ipse præesset, subesset tamen
Hoc sanè constat, Pium damnasse, quod Æneas probauerat. Vt non tam verum sit iuxta p
um, cum vitâ diætam mutari, quàm animus ipse mutetur, & iudicium. Imp. & Papa. vt sup

1525. *Ex centurijs Epistolarum Theologicarum*
Ioannis Schvvebelij.

REperta sunt duo ingentia Monasteria in Ducatu Saxoniæ Ducis Georgij, alterum Mo
rum, alterum Monialium, vbi longo tempore semper dimidia pars monachorum
Monialium se induit: dimidia pars Monialium, cucullis Monachorum: atque ita dimidi
nasteria inuicem in libidine & luxu multos peperêre infantes, qui tandem occisi, in secretis
steriorum reperiebantur. Hæc atque alia stupenda super Castimoniâ Monachorū ad nos al
gâ scribit Franciscus Irenicus. Nicolaus Gerbelius. Imp. Carolo 5. Papa Adriano 6.

1525. *Ioannes Rauisius Textor in officinâ.*

PEtrus presbyter Cardinalis, sedente in pontificatu Sixto quarto, in duobus annis trece
reorum millia luxu prodegit & vanitatibus: sexaginta millia æris alieni, argenteoru
300. pondo dimisit. Decessit tabidus voluptate, annorum 28. anno Domini 1474. I
& Papa vt sup.

1525. *Factum Memorabile.*

QVidam Comes de Gleichen, multis Erphurdiæ notus, cum vxore sua honestè vixit. Is
militia aduersus Turcos prælio captus esset, à Soldano rege in Turciam transuectus est. V
diu in vinculis retentus, faciendis operibus rusticis defatigaretur, accidit, vt filia regis vo
causa expaciaretur, & ibi fortè videret Comitem suas operas exercentem, quem statim adit, i
gans, qua ratione eò peruenisset? Interea dum sic cum eo colloquitur, hominis forma & in
ita delectata est, vt ipsum inciperet amare. Proponit ei, si vellet ipsam ducere, se facilè eum ex
lis liberaturam, ac vnà cum eo in patriam profecturam esse. Cui ille respondit, in sua patria
coniugem & liberos. At ipsa inquit, nihil obstare, cùm moris sit apud Turcos, vt vni marito
plures coniungantur vxores. His auditis, acquiescit facilè, pollicetur, se fidem præstiturum.
Regina statim, vt ex vinculis dimitteretur captiuus, effecit, & cum Comite abijt.

comes liberatus, postquàm venisset Venetias, inuenit ibi suum ministrum, iamdudum i-
ıxrentem & expectantem: ex quo cognoscit, coniugem cum liberis & reliqua familia sal-
. His auditis, comes Romam proficiscitur, & rem omnem Pontifici exponit, vt facta e-
d videlicet alteri fidem dedisset, redimendi se causa, & non ex petulantia, aut lasciuia, cùm
rior coniunx domi sit salua & incolumis. Quare absolutus est à Papa, & acceptis ab eo lite-
ritur domum.

deuntem statim agnoscit vxor, nihil offensa propter Turcicam reginam, & amore magno
ta est pellicem, cuius beneficio charissimum maritum receperat. Regina etiam facilè tulit
llam, ita, vt familiarissimè sine vlla discordia vitam inter se agerent. Deus autem, qui facilè
t hoc matrimonium, verum seu priorem coniugem multa prole beatam fecit, altera prorsus
anente: quæ tanquam famula tractauit & fouit alterius liberos.

orum monumentum adhuc hodie Erphordiæ extat, in quo ex vtroque latere vxores Comi-
: altera regina, marmorea corona ornata: Comitissa sculpta est nuda, & infantes iuxta pe-
reptantes.

Ioannes Auentinus libro 1. Annalium Boiorum.

a malorum omnium in hoc mundo non minima praui sacerdotes semper fuerunt, qui sub
etextu religionis populum fallebant: & legem interpretando (quemadmodum & nostro
solet) suis moribus aptam faciebant. Imp. 117. Carolo 5. Papa 226. Clemente 7.
m. Erat anno 745. in Boiaria sacerdos quidam latini sermonis ignarus: is candidatos reli-
istrârat hisce verbis: Baptizo te in nomine patria, & filia, & Spiritus sancti. Diuus Boni-
os ceu prophanos abominabatur, & rursus aqua lustrica tingendos censebat. Sidonius ma-
oiorum Pontifex, (quem Archiepiscopum Laureacensem, & Episcopum Bathauensem
abant) diuus quoque Vergilius dissentiebant, pugnantemque sententiam sectabantur,
bantque, huiusmodi iterum lauacro sacro expiari. Nam pro Christianis ritè lustratis
habebant.

cùm Bonifacius non cederet, ad Zachariam Pontificem Romanum prouocant. Hic Boni-
cripsit, Sidonij, & Vergilij opinionem approbat: tales tinctos esse declarat: siquidem sacri-
le, ob inscitiam Latinarum duntaxat literarum, absque omni fraude ac dolo malo, lapsus
ec aliquam fallaciam errori intenderit.

n. Quòd si Turcæ limites ditionis suæ aduersum nos vsque, quantum mea memoria, pro-
nt: & nos, sicuti soliti sumus, superbi erectâ ceruice, huiusmodi rem despexerimus, profectò
ans Danubium in Germaniam magnam rursus redeundum erit.

em. Deprehendi ego, Monachos, vt originem, principiaque templorum suorum augustio-
lebeculæ faciant, animos vulgi imperiti fabellis ad quæstum confictis, allicere, & oblectare

em libro 2. Philippus auditor Christi Hierapoli (ciuitas est Asiæ) lapidibus obrutus, crucif.
st. Felix quoque cum præses Iudææ fuit, apud quem D. Paulus vinctus perorat causam suam.
m tempus, Imperij Claudiani anno secundo, quidam Petrum Romā venisse credunt. Quod
n sit verisimile: maximè cùm D. Paulus narret Galatis, se duodeuigesimo post suam con-
em anno Hierosolymis Petrum adijsse: qui fuit annus imperij Claudiani decimus, Christi
er & quinquagesimus. Ibidem refert, post hæc Petrum Antiochiam adijsse.
oc satis quoque constat, tertio Neronis anno, Paulum & Lucam Romam deductos, biennio
moratos fuisse. Vnde D. Paulus nomine suo & Timothei, ad plerosque scripsit, quos obscu-
rum quoque Romæ degentium verbis solicitè & anxiè salutat. Atque neque Paulus,
ucas vllam mentionem Petri faciunt, profectò non prætermissuri, si tum ipse Romæ

enique cùm Paulus in Epistola data Corinthi ad Romanos, vltimo Imperij Claudij anno
curiosiùs inquirenti sacram historiam, perpalàm fiet) ex via properans Hierusalem, iubeat
es Romæ salutari: tantum ducem, legatum Christi, nunquam silentio prætereret.

rætereà in secunda ad Timotheum Epistola, dum secundò tribunali sisteretur, & gladius
s capiti eius immineret, conqueritur, se ab omnibus derelictum, solum Lucam secum esse.
m itaque non incelebrati authores sint, eodem quidem die, verùm non eodem anno Petrum
um à Nerone Romæ occisos fuisse, suspicantur alij, Petrum, Nerone Principe, & post cædem
emum Romam commigrasse. Quamuis non desint, qui, ipsum Romæ viuum quidem fuisse,
ò pernegent: quòd Paulo (quemadmodum est in arcanis sacrarum literarum) prouincia
i cultores Deorum (quorum caput Roma) demandata fuerit à Christo, Petro Hebræos dun-
nstituendi copia facta: quamobrem ipse & Babyloniæ vbi tum multi Iudæi, vt Iosephus scri-
nt: adeò vt potentissimum Regem Persarum bello lacessiuerint) & ad Iudæos Christi secta-
ripserit.

Has

Anno

Has ego pugnas ad contentiosos in palæstram relego, vt coniecturas humanas, certi nihi re possem. Nam Babyloniam à Petro, sicut à Ioanne Romam appellari, authores sunt: bylоniam Ægypti intelligunt, quæ nunc est Alchairum, antiquis Memphis.

Idem. Accusatus est Gebolibus, quòd cum canibus & auibus venaticis, contra officiun dotis Dei, luserit. Nostro æuo venari munus Episcopi honestissimum, & præcipuum esse matur: Pontifices nostri cætera munia à se longiùs in alios relegant: venationi, velut ad hoc c ti, deseruiunt. Quin & Monachorum quidam præsules, caluicie duntaxat, & bardocucu tatem præ se ferentes, magis superstitiosi, quàm pij, de huiusmodi nugis nobilitati, & prin lites mouent.

D. Bonifacius, qui ob huiusmodi lusum, tanquam rem prophanam, iure suo Gebolib auguraüit, à Carolomanno & Pipino Moguntiaco præficitur. Mortuus est sub idem tempus rius tertius, post quem ouili Romano pastor eligitur Zacharias. Gebolibus superior, C & Samson Scoti: Albertus Gallus, & eiusdem sectæ sacerdotes, atque episcopi, nummarij libidinosi, sacrilegi, peculatores, temulenti, diuo Bonifacio aduersari vehementissim runt.

Erat illorum Deus venter, & ea, quæ sub ventre sunt. Venationibus dediti, & aucu nes auesque alebant: arma deferebant, in militiam proficiscebantur: bella sectabantur: cruore, cæde, homicidio sese polluebant, nihilò secius tamen sacrificare, Euangelium legei rubescebant, nec metuebant. Atqui hi nebulones, quòd vulgo gratissimi ob similitudin rum erant, in concionibus populum, qui fabulosis maximè capitur, aduersus Bonifaciu citabant.

Idem. Nihil elatius, nihil superbius sacerdotibus erat: canes & scorta alebant, luxu, a uaritiâ perditi. Decimas & huiusmodi donaria intercipiebant, contra instituta maiorum genis elargiebantur: Ecclesiasticas opes, bona pauperum soli abliguriebant. In concionib rem Dei Opt. Max. sed negotium suum agere solebant. Quotidie liberis operam dabant secius sacrificabant. Sacrosanctam victimam impuris manibus, pollutissimâ conscientia minabant. Ipsi temperantiæ, omnibus virtutibus, maximè castitati, bellum indixerant.

Tibullus poëta, non solùm alienus à veritate cœlesti, sed amorum quoque scriptor duntaxat sacris admittit falsorum numinum. Versus eius libuit subtexere:

Vos quoque abesse procul iubeo: discedat ab aris,
Cui tulit hesternâ gaudia nocte Venus.
Casta placent superis: purâ cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Nec facile, nec tutum erat, huiusmodi vlcus tangere, atque isthanc lacunam mouere.

Idem. Quidam mystæ monachi (non de omnibus loquor) cùm ipsi nihil sapiant, inst ta, ex quibus res gestæ disci solent, in capsas cistasque, non vnâ claue includunt: nec erudito quid (vt sunt religiosuli) metuentes, videre, nedum legere sinunt. Ita horum sanctuloru ditate & ignauiâ, virtutum monumenta & historiæ intercidunt: cum tineis & blattis dep suis prædijs homines auari, & quasi malæ fidei possessores, nimis timent.

Idem. Carolomannus, domitis hostibus, à pietate, vti Christianum decet principem, aŭspicatur, fautorque religionis labentem Christianismi disciplinam ad statum pristinum studuit. Huiuscemodi edictum, quod oppidatim pependit, promulgauit:

In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi. Carolomannus, dux & princeps Fra anno à nato Christo Seruatore & authore nostro, septingentesimo secundo, vndecimo C Maij: suasu & consilio sacerdotum Dei Opt. Max. & amicorum meorum, Pontifices re maximos, minores, cum presbyteris, nimirùm Bonifacium Archimysten, Burchardum, fridum, Vitanum, Vuileualdam, Dadanum, & Addanum, cum collegis eorum, & sacrificu Christiano conuocaui, vti mihi consulant, quo pacto Iusticia, & Christiana deuotio instaure negligentia & ignauia superiorum principum labefactata, collapsa, terris depulsa corruit: nique industria populus Christi, à falsis & prauis sacerdotibus hactenus deceptus, & per a confragosos & deuios seductus, ad veritatis semitam reducatur.

Iuxta igitur religiosorum sacerdotum & procerum meorum consilium, rogauimus, i decreuimus, voluimus, hæcque placita præscripsimus:

Episcopi omnes, quos per ciuitates designauimus, Bonifacio Archiflamini, nuncio C legato diui Petri, dicto audientes sunto. Quotannis concilia celebrentur: in hisce pietate stianam, candoremque Germanum, à malis sacerdotib. pollutum, expianto. Decimas, bon siastica, occupata à prophanis restituimus. Falsi diaconi, presbyteri, sacrificuli adulteri, res, sacris opibus nequaquam alantur: quos omnes in ordinem redegimus, atque exaugura ad pœnasque pro criminibus luendas compulimus.

Nemo sacris initiatus, diuinoque ministerio mancipatus, arma omninò ferat, aut in aut in hostem pergat. Vnus aut ad summum duo episcopi, delecti suffragio, cum suis sace principem comitentur ad bella, sacrificandi, comprecandiq; causâ. Cuique tribuno vnus d à sacris, pœnitentia, & confessionib. esto. Initiati canes, accipitres, & huiusmodi aues ad ven

Anno

ım alunto. Deſtinatus aris & templo venatus ſi fuerit, diris deuotus eſto.
iſquis ſacerdos Epiſcopo ſuo pareat, in quadrageſimâ rationem ſuſcepti muneris reddat.
esbyteri, Epiſcopi (niſi in conuentibus ſolennibus eruditio eorum, & mores comprobati
repulſam ferant. Quiſquis Pontifex det operam, præfectus (quem Franci Graphionem
ſummo ſtudio adnitatur, vti incantationes, auguria, ſortilegia, & huiuſmodi præſtigiæ
ıon abeant: quæ etiam auſpicio Dei Opt. Max. diuorumque eius fiunt: quos huiuſcemo-
ninationibus magis ad iracundiam prouocari certum eſt. Sacerdos ſcortator, libidiniſque
ım, in carcere pane & aqua paſtus, pœnas luat.
: quoque conſenſu myſtarum & populi Chriſtiani ſciuimus, vt propter crebra bella, & fe-
ırum gentium, quibus vndique cingimur, aſsiduas in nos incurſationes, pars Eccleſiaſticæ
nempe duodeni denarij, quem ſolidum vocamus, contribuantur mihi, quò militib. noſtris
ondigna laboribus ſoluantur. Adulteria, inceſta matrimonia ſeueriùs cohibentor.
:c ſi noſtro æuo fierent, & obſeruarentur, magis propitius Chriſtus nobis foret, nec tanta
eneruarent. Si verum fateri licet, & diuo Petro, Pauloque credimus, deteriores Turcis, dum
ita ſæuimus, ſumus: vmbram ſpeciemque pietatis præ nobis ferimus: virtutem verò ac rem
egamus: Licentia, laſciuiaque, & copia rerum nos corrupit.
ı. Sunt, qui tradunt, Theodonem non abhorruiſſe à pietate Chriſtiana, ad eumque veniſſe
upertſi, regio Francorum genere procreatum, quem, vt nuncium & interpretem ſanctiſsi-
lophiæ, à Chriſto Seruatore noſtro ad maiores noſtros diuinitus legatum, veneramur.
:m Boiorum proceres vociferabantur, ſe non poſſe deſerere auitas ceremonias, quæ ipſis
phos præſtitiſſent. Hanc nouam religionem aduerſam eſſe viris fortibus, & rei bellicæ ſtu-
lgionem Chriſtianam, vt vera ſit, tamen inutilem eſſe Reipub. principem, ſiquidem ſuo
ngi velit, non poſſe eſſe Chriſtianum. Romani, quòd à veteri cultu numinum deſciuerint,
uis inferiores eſſe. Chriſtum omnium deorum eſſe pauperrimum, qui ſuis cultoribus ni-
præte: quàm contumelias, & egeſtatem polliceatur, & tribuat. Inuidere denique ipſum
js, deabuſque, conſenſu ab æuo totius orbis receptis, diuinitatem.
ertus, cùm fruſtra inuitos ſeruandi operam ſibi ſumſiſſet, domũ reuertit paucis pòſt annis.
ı. Prouerbium vulgò protritũ apud Germanos eſt, Omnia fert ætas. Quæ tum crimina ma-
te: noſtro æuo, modò ſenatus Romani conſenſu fiant, pia cenſentur.
louicus duodecimus Celtarum Rex nuper, cùm Carolus octauus eius diſceſſor obijſſet, v-
rorem Caroli repudiat, indulgentẹq; Alex. ſexto Pont. Max, viduam Caroli ducit vxorem.
ıani pontifices, cùm adhuc pauperes cum Chriſto eſſent, modeſtiores fuêre: nec os ſuum
auſi ponere, tantam ſibi ſoluendi legibus, vt libet, permisêre poteſtatem.
d alienum fuerit, de hac re Hormiſdæ pontificis Romani verba referre: Ego me (inquit) in
:ulo immittere non audeo, quia nec talia ſunt merita mea, vt aliorum peccata in me exci-
umam: nec tantam eloquentiam habeo, vt ante tribunal Chriſti contra tales & ſanctos ſa-
, qui decreta ſtatuerunt, cauſam dicere poſsim. Hæc Hormiſda.
n. De ſacerdotum luxu Imperator leges tulit, quibus Pontificibus, monachorum patribus,
denique ſacerdotibus, veſtimenti precioſi, ſerici, gemmarum, auri, argenti, etiam in bal-
tris, vaginis, phaleris, calcaribus, & huiuſmodi vſus interdicitur. Dicere ſolebat Pius, eſſe
ım, abominabileque inferûm ludibriũ, aris addictum, deuotumq; ſacris, qui paupertatem
mplecti, & crucem eius portare deberet, ad gloriam, luxumque prophanorum aſpirare. Sed
, præcipuè Galliarum, iniquiſsimo hæc acceperunt animo.
m. Exarſit flamma quædam diſcordiarum in Boiariâ. Nam epiſcopi inter ſe tumultuaban-
cis antè diebus, quàm Arnulphus concederet. Gundolphus Bathauenſis pontifex, Hyld-
aliſburgenſis archimyſta, mortem obierant: atque huic Egilolphum, illi Gerardum Arnul-
feceerat. Hi poſt ducis mortem de archiepiſcopi dignitate diſceptare cœperunt.
auenſis honorem à Carolo Magno templo ſuo traditum, à Bathauiâ eò tranſlatum, retine-
icus conabatur. Gerardus rurſus Laureaco (quod in primordio religionis Chriſtianæ ini-
ſſet, cuius fundamenta comites Chriſti ieciſſent, quod denique tot martyrum & confeſſo-
guine dedicatum eſſet) vi ablatum ignauia ſacerdotum, aſſerere ſummâ ope niſus eſt, & ad
lax. prouocauit: rem ad Leonem ſeptimum vrbis Romæ primarium ſacerdotem detulit:
legas negligentiæ & ſocordiæ acriùs accuſauit.
manus epiſcopus pallium archimyſtæ antiſtiti Salisburgenſi detrahit, Laureacenſib. Pon-
s reſtituit.
lem. Lotharius dum Romam, purgandi ſe causâ, proficiſci parat, Nicolaus primus decedit,
lrianus ſecundus ab Imperatore, ſacerdotibus, ſenatu, populoque Romano ſubſtituitur.
em. Anno 855. Hyldeſcalcus Epiſcopus Tridentinus, (vt nihil auarius vulgato etiam pro-
inueniri ſacerdotibus ſolet: quæſtum, ſicut ait Paulus, religionem putant) vineas Epiſcopi
enſis apud Piſonium coloniam Boiorum, ad Iſaci & Atheſi confluentes, occupat: Anno epi-
rem ad Ludouicum regem defert: is pontificibus diem dicit, apud Aybling in publico Boio-
nuentu, vico ſuperioris Boiariæ, in ripa Mangualde: iure diſceptare iubet. Qui cauſam cog-
:, Iudices, vineas Fruxinenſi templo addixêre.
em. Ad Auſtrum Romæ Eugenius Epiſc. obijt. Valentinus à populo cooptatus, conſecratusq;
geſimo die occupauit. Huic Romani Gregoriũ IV. ſubſtituunt. Is non antè conſecratus eſt:

quàm Legatus Auguſtorum Romam venit, vt ſi dignum, qui vicem Chriſti Seruatoris no[…] fidendo rebus diuinis, fungeretur, populus creaſſet, autor Cæſaris auſpicijs fieret.

Idem. Lotharius Romam profectus, ſtatum Reipublicæ, quem ſuperiorum Pontific[…] bitio immodica, inſatiabilis auaritia, verſutiaque improba conturbârat, componit: inter[…] reptaque fraude à flaminibus, dominis iuſtis, antiquiſque poſſeſſoribus reddit.

Idem. Stephano quarto, primario vrbis Romæ ſacerdote, mortuo, Paſchalis primus […] qui, miſsis legatis ad Pium cum munere & epiſtolâ, ſe confirmari petit. Nam Pontificem […] mum antè populus Romanus creabat, Auguſtus author fiebat: illum nunc flamines, lege […] cæteris excluſis, ſufficiunt.

Idem. Punitæ ſunt Cauſidicorum merces, quorum perfidia nihil venalius. Nec eſt q[…] quod Teutones noſtro æuo magis ad ſummam egeſtatem redigit, quàm litium calumni[…] guleorum aurifuga turba, qui quaſi ſorbi venales, fora conſtipant.

Idem. Solenne fuit quondam noſtris regibus & Imperatoribus, quotannis concilia […] præcipuè Maio menſe, vbi à ſingulis exactum iuſiurandum, ſe futuros in poteſtat[…] pis ſui.

Idem. Cùm tempore Henrici quarti Imperatoris Rom. Meginherus Herueldenſis ar[…] Burcardus Halberſtadenſis Epiſcopus, ob decimas decertarent, inuicem ad tribunal Chri[…] mi prætoris prouocantes, ambo die dicto ſubitâ morte abſumti ſunt.

Idem. Ioanne octauo Pontifice vrbis animam efflante, Marinus à ſenatu popul[…] mano, communi omnium conſenſu, in Pontificatum maximum cooptatur, Cæſa[…] thor fit.

Idem. Cæſar in Italiam pergens, Pontificatum maximum Hadriano tertio, à po[…] mano in album Romanorm Epiſcoporum inſcripto, ſicuti tum mos fuit, committit, a[…] ſuo fit author.

Idem libro 4. Galliarum proceres, monachi, epiſcopi, rerum nouarum auidi, aliori[…] menta ſua commoda exiſtimantes, nacti occaſionē aduerſus Imperatorē conſpirant: popul[…] Celtas in eum concitant. Duces multitudinis, atque autores coniurationis (qui tum in Fr[…] Imperio ſapientiſsimi, & Gallicæ rei columen cenſebantur) Hyldouinus Dionyſianus, Val[…] ienſis antiſtites, monachi: Ebbo archimyſta Rhemenſis, Hugobertus Lugdunenſis, Bern[…] ennenſis, Ieſſe Ambianenſis, Helias Tricaſsiorum pontifex: hique Celtarum dynaſtæ, Mac[…] Hugo, Landbertus, Godofridi pater & filius, Richardus, Hugbertus, Bergaretus, venato[…] guſtalium quondam præfectus, inuidia, quod commune malum aulicorum eſt, irritati ſunt […] rea, quòd Bernardus præfectus prætorio atque cubiculo, plus quàm ipſi, apud Imperator[…] ritate valeret, & quòd cum Bernardo rege Italiæ clanculum ſenſiſſe ſuſpecti eſſent, pœnas […] tuerent.

Primùm quidem, inter ſe communicato conſilio, coniurationem faciunt, vt à gub[…] rerum ſubdolè deturbent Pium. Deinde alios minis & potentia territant, alios partim […] pecunia, partim ingentibus pollicitationibus lactant: hoſce confictis, vt erant aſtutiſsimi […] ſarem criminibus, ab eodem alienant, & vt conciliarent ſibi animos vulgi Gallici, quod […] mobile eſt, & ſemper noui principis faciundi percupidum, tributa, vacationem militiæ, ad[…] hactenus grauia, remiſſum iri promittunt: factionem quoque ſuam indulgentia & largi[…] confirmant. Plerique omnes, qui antea ſententia principum ob perfidiam & ſcelera ſua […] exilio, aut ignominia notati, prætorio, magiſtratibusque moti erant, & beneficio clementiſ[…] peratoris vita donati, precariò viuebant, vltrò, nemine alliciente, prouolant.

Coniurati igitur pontifices, Primores Galliarum, freti multitudine, titulum ſolen[…] cij ſceleri præferentes, Pipinum filium Ludouici, adoleſcentem ſtolidi ingenij, imperitum[…] adeunt. Se maxima Imperij membra eſſe, quibus principis, Reipublicæque ſalus & cura[…] bat, inculcant primò: iactitant deinde, ſe Imperatori non eſſe inimicos, dolere ſe vicem ei[…] etiam, quæ credidiſſent vtilia eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium dediſſent, ſe contemni, […] riculo capitis verſari.

Dolere ſe communem calamitatem miſerorum, præcipuè Gallorum, qui imperio ſior[…] boni iugum ferre poſſent, fœminæ, & alienigenæ mancipia eſſent: neque placere imperium[…] di, qui hanc gratiam, autoritatemque ſtupri conſuetudine comparaſſet apud impotentem[…] rem, quæ nouercali odio priuignos, eorumque fideles perſequeretur: quæ ſtupris, libidin[…] bris, homicidijs, inceſtu, ſe & Cæſaream domum contaminaret: omneſque aula, quos ſui[…] aduerſarios fore ſuſpicaretur, exturbaret, proponunt. Inde Ludouicum ex amore demen[…] grare illecebris, blandicijsque captum, addictum vxori, non principem, ſed miniſtrum age[…] dem coniugis compendio, ſtudio ac libidine, honores, exercitus, prouincias, impunitates […] cia largiri, & quidem neſcientem plerunque & ignarum.

Poſtremò commemorant, cæteros fratres longiùs abeſſe, quàm vt huic malo mederi […] ſolum Pipinum reſtare, ad quem boni omnes, tanquam ad tutiſsimum portum naufragi[…] giſſent. Oportere bonum filium dolere vicem parentis, nec pati, paucorum flagitijs ac de[…]

imperium collabi, & patrem infamem fieri. Imperatorem ab huiusmodi probrosa fœmi-
tute, libertati, mentiq; suæ restituendum: Imperiumq; Francorum à dominatione muliebri
lum: hocq; factum famam virtutum secuturam. Perfacilè isthæc sine vi & armis fieri, modò
cipum, episcoporum sapientissimorum, religiosissimorumque monachorum consiliis ob-
it.

Pipinus, vt adolescens fraudis humanæ imperitus, credulus illis, cum coniuratis & suis co-
eliam petit, Machofridum, amoto Ottone, vrbi restituit: inde Berimbriam procedit. Au-
vbi comperit, illos contra se & vxorem, atq; Bernhardum inimico obstinatoq; animo viam
e, Bernardo, vt fuga sibi consulat, suadet. Augustam Lugduni in contubernio sacrata-
ninarum Deiparæ virgini dedicato, consistere iubet, ipse Compendium petit.

Porrò qui cum Pipino Berimbriam venerant, misso Varino, & Landberto, aliisque com-
s, Augustam ex monasterio ad se duci imperant: eidem mortem intentant, nisi iuret, se per-
m Imperatori, vt quamprimùm armis abiectis, imperio se abdicet: capillis detonsis, cum
contubernium monachorum se includat: vbi ambo, instar voluntariæ mortis, precariæ-
tis, difficiliore religionis obsequio, castimonia & abstinentia satis ardua scelera, flagitiaque
.

Augusta metu necis perculsa, etiam maiora promissura, ad maritum à coniuratis deducta,
sq; colloquendi copia data, iussa aperit. Pius quò ab imminenti morte vxorem eriperet, vt
dem monasterio includeretur, sacerdotissaque caperetur, annuit: at de se deliberandi spaci-
cis diebus postulat, se in potestate principum Imperii fore, respondit. Illud ægrè à coniura-
tratum est. Nam qui supplicio capitali condemnati, beneficio Imperatoris clementissimi
it: & quos lege iureq; occidi fas erat, stimulante conscientia cogitati sceleris, salutem Pio,
b ipso acceperant, inuidebant.

Porrò Iuditha vbi rediit ad coniuratos, clamore insani vulgi ob scelera, stupra, adulteria,
am deposcitur: verùm in exilium, monasterium D. Radegundæ, vbi flagitiorum notam
riore, temperantia, parsimonia vitæ elueret, deportatur.

Idem libro 4. Gregorius quartus Pontifex Romanus Maximus, vbi, hoc incendium inter
m atque liberos, prauorum consiliis excitatum esse accepit, quod ad detrimentum Reipu-
hristianæ maximum procul dubio pertineret, ad restinguendum id, ad filios in Germaniam
citur, seduloq; operam nauat, si qua æquitate hominum perniciosus parricidialisq; tumul-
cium & quietem reduci, & filii parenti reconciliari possent.

Imperator mense Maio cum valido militum Germanicorum robore, in Vangionum vr-
onfert. Vbi tempus diutius consultationibus tractum, placuit tandem, nec quicquam salu-
sum est, Bernardum Pontificem cum aliis optimis quibusque, ad filios, & Romanum Pon-
proficisci. Qui primùm filios, vt redirent ad genitorem, cohortarentur: deinde Pontifi-
ximum compellarent, rogarentque, cur ipse more maiorum Augustum è vestigio & rectà
iret. Rumor erat, ideò eundem aduenisse, vt Cæsari, & amicis, episcopisq; eius, nisi obtem-
t filiis Augusti, sacris interdiceret.

Germaniæ pontifices, maximè Drogo Mediomatricum pastor, respondêre: si Romanus
s nobis malè precaturus aduenit, ipse quoque malè audiet, & diris deuotus abibit. Quid
frustra vltrò citrò legati commeârunt, sursum deorsum nuncii cursitârunt.

Inualuerant pessimorum consultorum doli, qui pacem contra ius gentium, citra sangui-
onem interturbabant, & filios cum patre armis committere summoperè laborabant. Omnia
atque turbari, cupiebant: saluo istorum statu, Augusto, amicisq; eius, se incolumes fore, dif-
at.

Pius igitur, intento exercitu ad Lugenfeld, proximè filios, octauo Calendas Iulii, diuo
Baptistæ dicato, procedit. Stabant vtrinque acies infestæ, iam iamque parricidiali prælio
oque sanguine se contaminaturæ. Intercedit pontifex Romanus, ad Augustumque se de-
onfert, quem ille in acie consistens, sine vllo honore, indignabundus (causatus, quòd contra
am decreta, patrum sanctissimorum præter solitum, iniquo insuper animo accesserit) ex-

Ductus tamen primarius sacerdos in prætorium, docet imperatorem, se ob nullam aliam
iò causam adesse, quàm vt filios, atque parentem in gratiam redigeret, bellum nefandissi-
populi Christiani, cuius pastor esset, ceruicibus auerteret. Mitigatus hoc responso Pius, pon-
ad filios remittit: facit eidem comprimendi tumultus, pacis & amicitiæ redintegrandæ con-
ndaque potestatem. Verùm nequaquam Gregorius, posteaquàm ad filios reuertit, ad Cæ-
, vt iussus fuerat, redire permittitur. Nam dolo fraudeque coniuratorum iactabatur, Ludo-
à pontifice Maximo ob nouercale in filios odium, inferiis deuotum esse.

Qua de causa sæuit ignobile vulgus, gregariiq; mystæ, apud quos semper superstitio, com-
que humana, & crassæ ceremoniæ speciem pietatis præ se ferentes, efficaciores sunt, quàm iu-
gio, plerique donis allecti, alii promissis inescati, pars minis territi, quidam suopte ingenio
ati, nouarumque rerum cupidi, deserto Imperatore, ad filios cateruatim prouolant.

Anno

Ita hac fraude subtractis copiis Cæsari, indies magis atque magis aduersariorum f
ualuit: vires Imperatoris authoritasque diminutæ sunt: adeò vt pridie Calendas Iulii vil
cula gratificatura, vt rebatur, filiis, in Imperatorem irruere, impetumque facere destinaret

Idem. Tantum abest, vt Episcopi, ad se pertinere quicquam, existiment: profe
rum fateri, & Imperatori hominum Deûmque, eiusque legato primario Paulo credere v
nobis periculosa tempora & ingenia superstitiosa fortitis fucus & vmbra pietatis perplace
que totius iniustitiæ nulla capitalior, quàm eorum, qui cùm maximè fallunt, id agunt, vt
ni videantur. Quidam cùm libidini seruiant, sic aliorum vitiis irascuntur, quasi inuideant
uissimè puniunt, quos maximè imitantur.

Si quispiam prophanus adolescentulus adolescentulam cœlebs cœlibem adamâri
cerdotulus egenus concubinam, sine quâ viuere, remque familiarem administrare non p
co iustæ vxorculæ habuerit: Decuriones mystarum & parochi intonant, fulminant, di
mana cuncta miscent, cœlum claudunt, inferos aperiunt: ipsi interim impunè & pas
stu, adulteriis, stupris, contaminant omnia. Amant, potant, virgines plures vno anno
& implent, sub superficie pietatis nepotantur, fraudant, compilant, litigant: templa, sa
diripiunt, quasi caballos venalicios commutant: ceremonias nundinantur, religiones ca
tur, scortantur, lasciuiunt, venantur, belligerantur, humanum sanguinem & impunè fi
fundunt, latrocinia exercent.

Videas, quosdam alienas rapere vxores, scorta impudica, ac vilissima quasi sacra
ferri passim & monstrari. Eaque non solùm à minutulis sacerdotibus, & parochis, sed
simis quoque monachorum magistris, vt propitium habeant Iouem, ambiri, adorari.

Cumque huiuscemodi hominum genus pessimum nihil in Rempublicam pen
ferant: mortalium scelera tamen comedunt & bibunt, gaudiis corporis dediti, per ignaui
mam, luxum maximum, ætatem transigunt: literas, literatosque omnes tanquam pe
uitant, bellum literis, bellum virtuti, bellum omnibus bonis artibus, bellum denique
Domino Deoque nostro (ita viuitur, is rerum status est) indixisse videntur: inter se n
silentium velut orgia quædam sanciunt, quibus cæteris veluti pueris ac infantibus more
lis illudant.

Quamobrem vel pro concione indignantur, irascuntur, insaniunt, si quis proph
cras literas, mandata Christi, comitumque eius doctrinam legerit. Timent talpæ, ne e
citàs deprehendatur, & auaritia tenebræque luce appareant. Inferi ac superi vectigales, vi
tui tributarii sunt: cœlum & terram stipem emendicare coguntur. Non licet gratis nos
ptochotyranni illi aduersus pontifices, principes, parochos, sacerdotes, populum Chris
rârunt: quotannis statis diebus coëunt: illam coniurationem renouant, quæ vbiq; terraru
tur, scrutantur, circueunt domos more caniculatum.

Vt vulgò dici solet: mendicans religio, iuxta vulgò protritum dictum, sacrific
fano, ara cum æditu o cuncta venalia sunt. Ceu verò à summo rerum Imperatore legea
petuo edicto non sancitum sit, Non sit mendicus, non sit meretrix in Israël. Aut Paulu
eloquentiæ Christianæ non intonet: Beatius est dare, quàm accipere. Et si cœlitum quisp
docuerit, execratus esto.

Neque ego audita noto carpoq;, inopis plebeculæ me miseret, quam ita ab illis
mis lupis, nemine penitus auxilium ferente, deuorari video, sentio, & sub specie, quemad
Paulus prædixit, pietatis. Christus Deus faxit, vt resipiscant, peccataq; agnoscant sua.

Idem. Anno æræ Christianæ noningentesimo tricesimo septimo, Arnulphus d
rum honestâ morte defunctus est, sicuti in fastis publicis Boiariæ, mystarum, monachor
rio, pridie Idus Iulii. In quem diem Paschalia incidere non possunt, quibus eum, quò
monachorum diripuerit, proceribus Boiorum distribuerit, subitò interiisse ad Stygias
quasi Cyclopas ad Aetnam, raptatum, cadauer in lacum Schirensem abiectum fabulan
amisso puro veritatis fonte ad lacunas lutosas conuertuntur, & pietatem quæstum; rel
prædam existimant. Homines suaues, se æditu os cæli faciunt, vbi nec fuerunt, nec fun
quam erunt: nisi tandem nugari desinant.

Referam, quod ego comperi, quod hisce auribus audiui: Imperatorem Ludouic
tum monachi, & sacratæ virgines Boiariæ, in quos is beneficus fuit, Deum faciunt, cæloqu
vnde eum ad inferos deturbant Romani flamines, quòd eorum superbiæ obuiam iuerit.

Item Diuum Hainricum secundum Cæsarem Augustum, Bambergenses mystæ,
tauit, in album superûm adscripserunt. At audiui quosdam, nempe quorum templis nil
it, hi illum ignominiosè claudum appellant, & nuditate aliorum, spoliisq; Bamberge
templum dedicasse cauillantur.

Guntherus Agrippinensis Coloniæ Episcopus, archimystes regius, primò per alios, dein- de hac re consulitur. Lotharius ei omnem rem detegit, neptem eius se ducturum, promit- is ope, cæterorumque collegarum authoritate Tetberga careret. Guntherus his promissis , operam suam pollicetur, rem cum Tetgaudo Treuerorum Archiepiscopo, non admodum ommunicat.

Indicitur conuentus Ecclesiasticus, in Mediomatricum vrbem coëunt omnes regni Lo- i pontifices, præter Hungarium Traiectensem, qui tum ægrotabat. Iure suo illi reginæ di- unt: eam in media corona circumsistunt, subornati prodeunt testes, qui præter alia grauia , incestus reginam alligant: ita eam confessam esse testantur. Continuò de huiuscemodi fla- ita maiorum, quibus huiusmodi sceleribus pollutis matrimonium interdicitur, recitantur: Tetbergæ sententia Episcoporum libellus repudii datur: interdicitur alterius cuiusquam viri oio, pœnæ, qua huiusmodi crimina lueret, destinatur.

Rex voti compos, rursus aliud mystarum suorum concilium ad Aquas Graneas cogit: pro ne verba facit, confitetur primò, adolescenti ob furorem ætatis cœlibem vitam (quæ potius um mentium quàm mortalium sit) periculosam esse, præterea proponit, ob regni publi- mum, ne id sine hærede defuncto, discordiæ malis adteratur, se continere non posse, quin tet liberis. Neq; enim cuiusuis esse, adolescentiæ succi plenæ frenos imponere, aut vitam si pe- cere: proinde petere, vt sibi vxorem, liberûm procreandorum causa, auspicibus sanctissimis s ducere liceat.

Fit deinde hoc sacerdotum consultum. Quoniam Tetberga incesti polluta, nunquam iu- r clarissimi regis nostri fuit, ac ne esse quidem vnquam ob crimina, quę vltrò confessa est, po- ncipum pientissimo, religiosissimo, iuxta D. Pauli, & magistrorum religionis nostræ placi- d matrimonium indulgemus.

Dicto citiùs, confestim VValdrada apparatu regio incedit, Regina salutatur, in manusq; io datur. At fratres Tetbergæ omnia ad Nicolaum Pontificem Maximum referunt, qui Ha- m, & Rutholdum symmystas percontatum in Lotharii regnum ire iubet. Quibus rex re- t, se sanctissimorum patrum consulto paruisse. Illiq; Romanenses hortantur quidem regem, ppinensem, Treuerorumq; pontificem, satisfaciundi gratia, ad Romanum Episcopum ire : verùm acceptis muneribus, Tetbergæ nequaquam copia appellandi facta : à rege ditati, uro Romam redeunt, inscitiæque omnes Galliæ & Germaniæ episcopos incusant.

In paucis pòst diebus Guntherus, & Tetgaudus archimystæ, vt, se cum omnibus symmy- sapienterque fecisse, Lotharium insontem esse, asseuerarent, Romam proficiscuntur: libel- bi gesta scripta erant, sacro concilio, Nicolaoque exhibent. Illo publicè ab eo, qui scriptum t, recitato, rogati à Romano Episcopo, Num hæc ita esse confiterentur? Non tam insani (u- nquiunt) vt autographa pernegemus. Postea nec collaudati, nec confutati iussi abeunt, re- , quandò vocarentur.

Idem. Anna Laminita, Augustæ (quæ Rhetiarum caput est) multos annos cibo & potu e abstinere, cœlitus, spiritúque duntaxat viuere, ementita est, insuper colloquia superûm, nos Deorum congressus finxit, qui sibi quædam diuinitus reuelarent. Quæ non solùm stoli- algus, indocta plebecula, sed etiam sanctuli illi nostri magistri credidêre. Noui Theologiæ ores (vt ipsi putant) omnium præstantissimos, qui illius beluæ amicitiam vltrò affectárunt, e pro Deâ coluerunt, & eius testimonio, in rerum diuinarum disputationibus, scriptisque tuntur.

Quid de socordia episcoporum, sacerdotum impietate commemorem? hi veneficam me- lam quotidie sacris aris, Christianæq; cœnæ conuiuam, quasi Iouis nunciam admouêre. Et cta ouina pelle tam diu (stultis ad eam pecudibus vndique confluentibus, & sanctitatem eius ntibus haud tutò, seque illi committentibus) in ouile Dei grassata est, & diutius scortum num orbi Christiano (ea est diligentia Pastorum) imposuisset, nisi impientissimum prosti- vocatum Monachium à Chunegunda, sanctissima fœmina matre principum Boiariæ, soro- aris Maximiliani, in conclaui seclusum, deprehensum atque admonitum foret, vt de cætero ri, populumq; fallere desineret.

At scortillum egregium Augustam reuersum pertinaciùs suos mores (ita sunt ingenia ma-) tutatur, cœpitque sanctissimam fœminam Boiorum primariá mendacii arguere. Quam- Chunegunda omnem rem fratri Imperatori literis prodit.

Huius igitur iussu Laminita illa sanctissima, nectare & ambrosia tot annos pasta, finibus ii eliminatur, ad Suitones cum ingentibus opibus, quas religione peperit, concessit, militiq; issimo ob diuitias in manum venit : nunc ob scelera submersam esse prædicant: taceo, quot , quot incestus, sub prætextu Religionis, in illius domo commissa fuerint.

Faxit Deus optimus maximus, & meliorem mentem det pontificibus nostris, vt, omisso astuque, diuitem principem tenebrarum sequi desinant, fallacissimi mundi huius caduca fragilia bona fastidiant, Christum pauperem æmulentur, eiusque calicem bibere, eius crucem ris portare, tandem discant. Ita fiet, vt vulgò malè vltià non audiant atq; castigentur, quòd

gregem Christianum, populum Dei peculiaré compilent, venundent, deglubant, & tanquai
panis deuorent, adeò, vt tolerabilior miseris foret conditio sub imperio Turcarum.

Idem. Fuit in Sueuia, agro Constantiensi, insana quædam vates, Theoda nomine, quæ
cuiusdam sacerdotuli, quæstus gratia, freta vilis plebeculæ credulitate (vt sunt animi imper
superstitiosi magis, quàm religiosi) futura canere cœpit: ambiguisq; dictis mortales stultos
res reddebat. Contra scita D. Pauli, muliercula publicè concionabatur: de mysteriis diui
phanissimè philosophabatur: & de his, quæ soli Deo nota sunt, temerè pronunciabat. Vis
stes simulabat, congressus, collocutiones cum superis, à quibus cuncta disceret, ementiebatur
mum fatum orbi terrarum, & illum diem, Poëtis quoq; alienis à religione nostra decantat
pendere isthoc anno, prædicabat.

Viri, mulierculæ, pueri, puellæ, metu perculsi, sturnatim graculatimq; prouolant, mu
ferunt, deprecatricem apud Deum immortalem parant. Quidam Stoicidæ, obstipo caluoq
vultu tristi, & sordibus notabilibus duntaxat religionem præ se ferentes, eandem velut Si
cælitus demissam, Deoq; plenam non solùm venerabantur, verùm etiam sectabantur. Nan
içorum hoc genus irritabile adhuc nostra quoq; ætate, posthabitis sacrarum literarum fonti
ritsimis, cœnosas lacunas potare solet.

Isti rabulæ in nugis, humanisq; commentis, ratiunculis sophisticis, ac tumultu
pater omnipotens) carminum suorum, felicitatem collocant, immortalitatemq; in figmen
talium, præceptiunculisq; consistere opinantur: quasi verò cogitationes hominum atque
quàm per Diapasôn interuallum non distent: aut non dictum sit, Iusticia vestra, pannus p
mensis muliebris.

Sed ad fatidicam illam reuertor. Ea iussu Ludouici regis nostri, Moguntiacum à Sa
Episcopo Constantiensi deducitur, in templo D. Albani à Rhabano, & cæteris episcopis dil
audita, accuratiùs quæsita, scenam omnem vaticinii sui detegit: se edoctam à quodam sac
lo, lucri gratia hæc commentam esse, fatetur. Palo igitur & verberibus admota, silere posth
ludibrio de cætero fuit.

Idem. Præcepit Carolus Magnus, vt Monachi, sacerdotes literis operam sedulò darent
datè & rectè scriberent. In omnibus contuberniis monachorum, episcoporum ædibus pueri
rent. Mendicis palantibus vetuit quicquam tribui, suos quamq; regionem inopes alere: san
dos labore victum quæritare, ac desiderio sufficere manus iussit. Idcircò opes Ecclesiasticas
pletioribus templis in tres diuisit partes, duas egenis, tertiam sacerdotibus attribuit. In æd
gustioribus donaria æqua lance inter egenos, & sacerdotes bipartitus est.

Autor & aliarum legum fuit, in quibus cauit: Ne temerè, & passim sacrificiis interdi
néue cadauera in fanis humarentur, neu sacerdotes auariciæ, veneriq; dediti essent: vt Ponti
ficio publicè in templo docendi plebem fungerentur: vt sacerdotes auariciam, gulam, caupo
gocia prophana, familiaritatem mulierum euitarent, aut sacerdotio cederent, aut tribu m
tur. Vt fures, homicidæ, & huiusmodi crimina committentes, si ad asylum, templumúe fug
forent, repeterentur, atque vi eriperentur. Quòd si quis monachorum, pontifexúe, præfectu
reddere recusaret, satisdaret damni infecti, compensandiq; præstaret, promitteret: si illorum
am aufugisset, id non sua opera esse factum, iuraret.

Ius assiduè summa diligentia dixit, nonnunquam manè, dum indueretur, tanta te
iactura apud eum erat. Nulli plures Ducatus, præfecturasq; aut sacerdotia concessit, dictitan
alios demerendos, beneficiisq; oppignorandos esse. In Episcoporum senatum haud temerè
piam adlegit: eruditionem, atq; bonitatem in cooptandis illis potissimùm spectauit. Ne
nisi antea sibi probatum & cognitum, creauit. Nam eum ordinem ad pristinum modum, &
dorem à D. Paulo præscriptum reduxit.

Curiosè cauit, ne quis auarus, aut ambitiosus, luxúue perditus, vnquam pontificalem
adipisceretur. Hyldegardæ reginæ petenti pro sacrificulo suo, idem proceribus aulæ rogant
spondit: Idoneo, etsi pauperi iam destinaui: Imperatorem mentiri, aut falli non decet, vt ci
superis, cuius vitam, mores, ingenium ignoret: & tantóne oneri par sit, compertum non hab

Episcopum Moguntinum, quòd lituum aureum, distinctum gemmis, instar Cæsa
ptri vsurpasset, seuerissima coërcuit oratione: eidem auaritiam & superbiam pro concio
palàm exprobrauit: indignabundus, & clamitans, En, ait, pastores nostros, crucem Chri
fessos, qui, spreta cura & pascendarum ouium solicitudine, ostentatione, opibus, luxu Im
rem quemuis opulentissimum lacessant.

Quendam pridie feriarum D. Martini designatum Episcopum, quòd is auctus ta
gnitate, amicis cœnam exhibens, & vti fit, mero sese nimiùm onerans, somno deinde oppres
ctu diuinis rebus non interfuisset, rursus sacerdotio mouit: intolerabilem, negligentissimum
tatus, qui primo die sibi non temperaret, vt sui compos Deum ad iracundiam non prouoca

Item alium lætiorem ob pontificatum donatum, atque gestientem, & ab humo in
absque scamno, siue subpedaneo, vno impetu subsilientem reuocauit, Vales, inquiens, vt vi
ribus, & eques haud malus es: tua opera in bellis, vbi tua virtus enitescat, indigeo: proinde i
& imbecillo oues & gregem pecudum relinque.

Anno

Idem. Carolum Magnum cum Reginoburgensibus, tum alienis à religione nostra, con-
superos atque genios pugnæ interfuisse cœlitus: gladium Carolo demissum esse, ipsum Bo-
ignasse: sub iugum religionis Christianæ misisse: vrbem vi cepisse: locum castrorum in tem-
tod à Diuo Petro consecratum sit, cernentibus noctu in tenebris nescio quibus Scotis, ver-
um esse, confidenter existimare debemus: fabulæ sunt impostorum, ad quæstum connctæ,
lam (vt ait Hieronymus) putant religionem.

Commenta atque imperitorum deliramenta prætereo: acta, fastos, diplomata ego sequor.
modi ineptias atque nænias noctuis relinquo: quarū oculi lucem solis ferre nequeunt. Hu-
di nebulones figmentis, merisque miraculis rudes vilis plebeculæ animos oblectare, & in
ionem sui rapere solent. Eget enim (teste diuo Hieronymo) falsitas multa operositate
endi, vt vera videatur. Quamobrem vultures illi, cadauerum appetentissimi, vulgi in-
plicitati nugis suis, & superstitionibus imponunt, pecuniæque plagas tendunt.

Reginoburgii quidem sacra quotidie fieri, atque hisce à cœlesti auxilio triumphoque cog-
indita esse, vulgò iactari non negauerim. Ad populum phaleras: ego te intus & in c -
fateor & hoc, & video. Imperitissimorum nebulonum fabulæ depictæ, suspensæ, tro-
ctis, saxo literis incisæ, contra publicam instrumentorum, vrbis, patriæ, & regum auto-
impudentissimè confictæ leguntur, & spectantur: sed quas ipsimet, qui commenti sunt,
, & quotidie emendare conantur. Adeò inuicta est veritas, licet tot insidiis circumuenta,
iacet.

Nullum tam impudens mendacium est, quod teste careat: ingeniosissima est auaritia ad
ima summis confundit. Cœlum ipsum, fabulasque inanes sibi seruire cogit. Deos infimos,
imos, supremos, stipendiarios facit. Istæ vulpeculæ fretæ ruditate vulgi imperiti, prætexunt
io suo religionem: dulci melle venena oblita propinant.

Idem. Adfuêre Romæ centum quinquaginta tres Episcopi, quos Hadrianus pontifex Ro-
onuocârat: patrum consultum perpetuum, quod in libris Pontificalibus refertur, factum
erbaque Caroli iuratum: Nullum posthac fore neque Romanum, neque aliorum templo-
istitem, nisi quem Carolus successoresque eius sciuerint & iusserint. Refragantes huiusce-
atrum decreto, diris deuoti sunt, & nisi resipuerint, adiecta proscriptio.

Defuncto igitur præsule quopiam, sacerdotes lituum cum annulo ad aulam mittebant, cui
eps solenni ritu tradebat, is eiusdem fani rector designatus erat. Ita obseruatum esse sine
ersia ad Henrici quarti Imperium legimus. Charissimi quiqueac amplissimi viri, aduenæ
irò aulam frequentabant, spe dignitatis augendæ & adipiscendi sacerdotii illecti, absque
io in omnibus principi dicto audientes erant: quemadmodum nostro æuo Romæ fieri

Sub Henrico quarto, & Gregorio septimo, cum maximo Reipublicæ Christianæ detrimen-
oc aucupio armis, non citra sanguinem decertari cœptum. Imperatores veterem morem à
tissimis pontificibus traditum, comprobatumque mordicus retinere: Maximi Pontifices
res opibus Cæsareis in se trahere conabantur: nec amplius ferre parem, nedum superiorem,
b Imperatoribus nostris, & ad id fastigii perducti, poterant.

Est omninò iniquum (sicut ait Plinius) sed nobis quoque vsu iam receptum, quòd ho-
onsilia vel turpia, prout malè aut prosperè cedunt, ita aut probantur, vel reprehenduntur.
erunque eadem facta, modò superstitionis, modò pietatis, modò Christi, modò Antichri-
dò iustitiæ, modò tyrannidis nomina accipiunt. Diutius in se Christiani Principes, summa
& religionis iactura, debacchati sunt. Vicit tandem Romanorum flaminum fortuna.

Idem. Sub Othone I. inter Gerardum Laureacensis Ecclesiæ Episcopum & Heroldum Sa-
gensem archiepiscopum mota est vehemens contentio propter pallii dignitatem. Archiepi-
eam dignitatem Gerardo, vtpote inferiori, inuidebat. Contrà Gerardus allegabat Eccle-
vetustatem & claritatem, in qua ageret Episcopum: ibi docuisse Apostolos, eorumque lega-
erens. Heroldus eam dignitatem à Carolo Magno suæ Ecclesiæ datam iactitabat: Gerardo ve-
one VII. paulò antè collata fuerat. Gerardus per Hadamarum Fuldensem abbatem, rem ad
tum II. Pontificem refert.

Pontifex eum totius Bauariæ archiepiscopum esse iussit: Heroldo, nisi pareat, sacris in-
t. Heroldus fœdus cum Conrado duce ab Othone proscripto iniit: & expoliatis templis,
am per Vngaros horribiliter vastauit. Interea Henricus dux Boiorum, Heroldo iuxta legis
horrendum fulmen (quo cauetur, vt Episcopus, si cum hostibus conspirauerit, & quos tue-
ebeat, perdere voluerit, pœnas capite luat) perfidiæ conuicto oculos effodit.

Idem lib. 5. Nicolaus tertius anno salutis 1279. (quòd ambitus lethalis Romæ inualue-
emadmodum in iure pontificio refertur) lege sanxit, vt defuncto primario pastore, primò
es, deinde cæteri sacerdotes, senatus populusq; Romanus coëant, in communeq; de anima-
arente deligendo consultent: saluo tamen debito honore, & reuerentia Imperatoris.

Nicolaus 3. hic Pontifex cognatos & affines suos omni ratione extollere studuit, Cardina-
gatos creauit: reges etiam Tusciæ & Lombardiæ creaturus, nisi mors sacrilegia ista anticipas-
ronymus Garimbertus lib. de vitis Pontif.

Idem. Post mortem Hildebrandi Papæ, Sacerdos quidam expiranti similis, trid
xonia decubuit. Is vbi ad se rediit, apud inferos Hildebrandum, Rudolphum, Hermar
rannos æternis mactari suppliciis, reuelauit. Falsi tum Prophetæ, falsi Apostoli, falsi sacerdo
sêre, qui simulatâ religione populum deceperunt, magna signa atq; prodigia ediderunt, &
plo Dei ledere, atq; extolli super omne id, quod colitur, cœperunt. Rursum cernimus, Apo
vaticinium 2. Thess. 2. de Antichristo editum, sine vlla circuitione referri ad Rom. Pontifi

Idem. Otto Ticinum vi capiens, cæterasque vrbes subigens, Romam procedit.
natu populoq; Romano reuerenter acceptus, Imperator, Cæsar, Augustus salutatur, à Ioan
Max. consecratur, sibiq; hunc atq; Romanos, se in potestate imperatoris futuros, per sacra
sacramentum dicere iubet.

Idem. Imperator in Saxonia Goslariæ hyemans, primoque vere Reginoburgium
iariam, ad conuentum solennem agendum, migrans, ibi Gebhardum in Boiariç castello
ortum, Episcopum Aichstatensem Pont. Max. legit, Victorem secundum nuncupat, &c
in Italiam præmittit.

Idem. Mortuo paulò pòst Gregorio quinto, Imperator Otto Romam tertiò per
pertum Belgam genere, præceptorem suum, Philosophum insignem & Mathematicum
suo more magum vocat) Romanum declarat Pontificem, Syluestrum secundum nuncupa

Idem. Paucis pòst diebus Leo octauus ex hac vita migrat. Azo scrinii primarius
& Marinus Sutrii Pontifex à Romanis ad Imperatorem legantur postulatum Pontificem
mum. Hanc ob causam Augustus Odogarium Spirensem, Lizonem Cremonensem Ep
Romam proficisci iubet.

Idem. Machtyldam Hennebergensem, filiam Florentii Bathauini, sororem V
Cæsaris, mille quingentos quatuordecim simul genuisse, & hos in malluuio ab Ottone Tr
Episcopo sacra aqua lustratos esse, inter ostenta à nonnullis narratur.

Idem. Oues tondere, deglubere, occidere, vti libuerit, sub specie religionis, long
consuetudo. Si quis in legem Christi præuaricatus fuerit, si quis conuitium in maiestatem
in Deiparam virginem, in reliquos cœlites iactârit, impunè abit. Nemó huic negocium fa
diem dicit: at qui, illos homines non Deos esse, errare posse, docuerit, ad modestiam & pau
Christi cohortatus fuerit, humanæ imbecillitatis admonuerit, erro pestilentissimus iudic

Idem. Cæsaris Augusti filius horum suasu, qui potentiam Augusti metuebant (
pulus parenti fauebat, scelus filii execrabatur) habitu quàm maximo potest miserabili, C
tiam ad genitorem se confert, pedibus eius accidit, errorem suum scelusque confitetur, ve
tit, atque ab indulgentissimo patre impetrat, deinde iuramentum dicit, se in potestate fore
promittit, modò is Pontifici Romano obtemperet. Pater & filius inuicem mutua gratula
funguntur, rem omnem ad concilium conuentumq; deferunt.

Et cùm, Deo propitio, in gratiam redacti forent, Cæsar tantum apparatum armorum
pias frustra esse, sumtuosioraq; fore, quàm quæ ciues atq; populus ferre possit, admonet, cu
ad senatum veniendum, censet, vbi armorum metu sublato, libera potestas decernendi fit,
iure quàm ferro disceptetur, resq; omnes lege potiùs, quàm armis ad ocium deducatur. F
salubris consilii ratio recepta est. Augustus igitur, dimissis, quas contraxerat tutelę ergò, viri
trecentis duntaxat equitibus, comite filio, è Confluente Mosellæ atq; Rheni egreditur, ad c
agendum, Moguntiacum procedit, quò interim hostium atq; inimicorum Augusti magn
diq; ingruit. Vbi Bingium sexto septimanæ die ante ferias brumales (quas celebres natali S
nostri habemus) peruentum est, nuncius, ingentes copias Boiorum atq; Sueuorum, item
aduersariorum Augusti, Moguntiaci conuenisse, renunciat. Idem, Ruthardum quoq; archi
cæterosq; pontifices, & inimicos Imperatoris, apud plebem proceresq; concionantes, deiera
le se vllo pacto contagione pollui, eiusq;, cui sacrificiis interdictum sit, colloquio, aspectu, s
conuersatione contaminari, principibus narrat.

Mox filius Augustum appellat, Pater pientissime (inquit) in hoc oppidum, quod pro
est, paulisper tibi secedendum est, donec illos tibi placem, atq; vos in gratiam redigam, con
tertiò fide datâ, operam parenti pollicetur, se eidem sedulò inimicos conciliaturum, iurat. At
gustus Bingium quartus intrauit, portæ vrbis clauduntur, cæteri Imperatoris fideles exclusi
diffugiunt. Continuò custodes Augusto, acerbissimi eius inimici, ne fuga elabatur, adhiben
quasi re bene gesta, triumphabundus Moguntiacum properat. Populus, qui plus patri qu
fauebat, sæuire cœpit, indignissimum facinus clamitant, Augustum in vincula à filio conie
auditum scelus, haud leui vniuersæ Reipublicæ malo expiandum esse, vociferantur. Inter hæc
Romani Pont. duo & quinquaginta Episcopi, Principes, item alii proceres frequentes coë
gontiaci, & referunt de Republica, sententias dicunt graues, vt quisq; acerbissimè censuit, c
simè dixit, ita quàm maximè ab inimicis Augusti laudatur, dixerat aliquis leuiorem sent
mox conuicio aliorum correptus exagitatur. Tandem perscribitur Senatusconsultum, &
obnunciante promulgant, hostes Augusti, sacrificiis interdictum, è fastigio generis huma
cant, vniuersa acta Hyldebrandi comprobant, infirmiores terrent, dubios confirmant. Fi
gusti iterum communi omnium suffragio Cæsar nuncupatur: eidem sacerdotes, proceres m
iorum sacramentum dicunt. Author fit flamen legatusq; Romanus. VVigebertus dux M

suscepta legatione, iuit ad Augustum, et voluntatem concilii proponit: siquidem saluus esse
bi insignia Imperii, sacri penetralia regni reddere iubet.

gustus hisce territus, nihil cunctatus paret, crucem, hastam, sceptrum, globum atq; orbem,
eutones malum vocant, ensem, diadema reddit, hæcq; mox ad filium deferuntur. Isq; vbi ea
exclusis amicis parentis, suis rebus studentium frequentia ad Ingelhaim procedit: eò ad se
deduci iubet, ibi in frequentissima corona omnes Augustum circumsistunt, comminantur,
ntentant præsentem, nisi imperata confestim faciat, imperio spontè cedat, insignia ipse vltro
dat, castella, munimenta, quæ teneat, reddat.

Augustus tanto rerum articulo constrictus, de vita cum illis, quò rationem salutis animæ in
habere queat, duntaxat paciscitur, orat, obsecrat. Cætera, quæ imperentur, cupidissimè se fa-
, pollicetur. Tum Richardus Romanus flamen respondet Augusto, nullam spem salutis pe-
re, vitam omninò in dubio esse, nisi publicè in celebri conuentu confiteatur, Hyldebrandum
fuisse, seq; illi iniustè VVigbertum suppoluisse, atque Ecclesiam templumq; Dei, cathedram
licam, totius orbis primariam, iniuria affecisse, iniustè, crudeliter, vti sæuum hostem, perse-
uisse. Augustus vbi hæc audit, lachrymis obortis, pedibus sacerdotuli accidit, per Deum im-
em obtestatur, obsides illis, quos petant, offert, comitia principum, quorum sententia, si quid
m fecisse comprobatum fuerit, satisfaciat, vbi libera potestas decernendi sit, & tantæ tis com-
ur, postulat. Omnibus his resistitur, opponitur decretum concilij, legatiq; Pont. Max.
urius Augustus, cùm nulla alia ratione eripi manibus hostium posset, sciscitatur, si quidem
nia confiteatur, an execratione expiatus sit? Suscipit legatus Romanus, sui hoc iuris non es-
am migrandum, præsentem Pontifice Maximo satisfacere oportere, ait. Imperator ergò,
ios ceruici impendentes euitaret, salutem seruaret, quæ inimici imperârunt, & dixit &

Idem. Sub idem tempus idem Gregorius Saxonas sociosque certiores facit, Romanis con-
Augustam indictum displicere: tantam rem Romæ (vbi penetrale religionis nostræ, sedes &
ium Imperii sit) transigendam esse: se tamen, licet inuitis Romanis, Mantuam, quæ Mach-
reat, profecturum, vbi benè inter bonos agier liceat. Mittuntur igitur à coniuratis ad Hyl-
dum Mangoldus Veringensis dynasta, frater Hermanni historici, Aribertus mysta cum a-
pluribus, qui Pontificem Max. in Germaniam deducant.

At Cæsar, cùm animaduerteret, se his calamitatibus nequaquam medicari posse, & tot
s resistere, nedum illos perdomitare, difficile fore, nisi cum Pontifice Maximo in gratiam
vt tantulo impendio ingens victoria staret, in Italiam transitum facit. Canusium, vbi tum
ius erat, absque cultu regio pergit, nunciare pontifici iubet, Cæsarem adesse, vt pacem cum
t, bonorum virorum arbitratu, & saluo rerum statu.

Scilicet ne sanguis Christianus effundatur, neue stupra, incendia, parricidia, prædæ (quæ
etiam belli iusti impunè committuntur) in populo Dei fiant, edantur: vnum postulare,
ra fas iusq; maledictis acerbissimorum hostium magis, quàm innocenti sibi credatur. Opti-
uemque vituperationibus vulgi imperiti, nedum inimicorum, expositum esse, præcipuè
ui in rerum fastigio, quasi illustri loco & theatro collocatus, omnibus pateat. Ita humana
mo est, qui vniuersis complaceat. Gregorium quoque vulgò malè audire atque castigari,
miliariùs frequentiusque secretò atque in occulto, quàm tantum Pontificem deceat, cum
ylda colloquatur.

axonum legati, qui præsentes erant, intercedunt: ne fiat pax, summoperè laborant. Quam-
toto triduo Cæsar in conspectum Pontificis non est admissus. At Hugo monachorum Clu-
iam antistes, cæteri boni minis, precibus hortari, suadere, orare, terrere, quouis modo in-
ociferari, peruicaciam hanc tyrannidem appellare, non desistere, donec pepulêre, vt Grego-
nsentiret, & cum Quarto hac lege, vt is Imperii insignibus in certam diem abstineret, in gra-
ediret.

Quemadmodum in arcanis sacræ historiæ est, & apud grauissimos illustresq; rerum au-
constat, principes cuiusq; gentis, ad terrorem malorum, quò sanctiores, venerabiliores, au-
esq; forent, insignia quæpiam Imperii sumsêre: ita apud Romanos fasces duodecim cum se-
s, totidem apparitores, ignemq;, qui Imperatoribus prægerebatur, sacra principatus fuisse,
: sicuti apud Persas aureum simulachrum, Hebræos vnctionem, Germani Imperatores apud
s nostros hastam, coronam spineam, clauos (quibus Christum Seruatorem nostrum excru-
constat) insuper ensem, purpuram, diadema Caroli magni progerere secum solebant, sicuti
nostro æuo præfectus prætorio, quem Mareschalcum, hoc est, maiorem aulæ nuncupamus,
n ensem Cæsari præfert. Illa Imperator Sigismundus Cæsar Augustus auorum memoria No-
gæ condidit: vbi quotannis conceptis feriis, magna populi, qui vndiq; coit, frequentia, com-
rantur. Antiqui Imperatores secum veluti peculiaria sacrosancti Imperii penetralia, Cæsare-
. auspicia circumferebant. Norinbergenses ad Aquas Graneas, quando designatus princeps
nsuli superos iubet, & solennibus ceremoniis inaugurari solet, deportant. Cæterùm Grego-
hibita Machtylda & Adelhaide, primariis Italiæ fœminis, Cæsarem sacrificio, dape cœlesti,
pontificio, cœnaq; saliari, veluti pignoribus redintegratæ amicitiæ, excipit. Hainricus, secum
icem in gratiam ex animo sincereq; rediisse, credens, in Italia aliquot dies commoratur, re-
licis componendis operam nauat.

Inter hæc, Gregorius in Germaniam ad coniuratos, Bernardum flaminem Roma aconum, Bernardum Massiliensium monachorum præsulem, Christianum quendam, gum professione, suscepta legatione, proficisci iubet, Saxonibusque rescribit: Ne molest sit, quòd cum Quarto reconciliatus sit, quem magis obnoxium criminibus reddiderit, & curiæ, non tamen regno, vnde auspicatò Romæ destitutus, restituerit. Nec enim quenqua spicatò, & inuitis liberis dominari oportere.

Hæc vbi Saxones & socii eorum accepêre, cum legatis Pontificis Romani apud Fo in confinio antiquæ Franciæ, veterisque Boiariæ, medio itinere inter Norinbergam Bam que coëunt, X. Cal. Martii: Rudolphum Sueuorum & Burgundionum ducem, regem salutant, vt comitia pontificalia abiuret, clientelas episcoporum abdicet, néue velut hæ iure filios suos successores declaret. Diadema deinde capiti Rodolphi circumdant, à Grego sum; illi inscriptus erat hic versiculus:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.

Post hæc legati septimi Romam redeunt, Pontifici renunciaturi, eius auspicio no atum esse Principem. Interim Sigefridus Moguntinus Archiepiscopus & Rudolphus Mo (caput tum Germaniæ Galliæque censebatur) migrant. Dumque Sigefridus quinto idu qui dies erat media (vt vocant) Quadragesima, Rudolphum inungit, fit tumultus. Ci corripiunt, Sigefridum & Rudolphum tanquam perfidos, fidei ac Cæsaris desertores pro vrbe exigere conituntur. Miles Rudolphi plebem armis excipit, complures in templo alios in fugam vertit, ædes sacro humano sanguine polluitur.

Perpetrato sacrificio, Episc. & Rudolphus Palatinas ædes occupant, cœnantq;. M gontini arma resumunt, impetuque facto, obtruncatis Rudolphi militibus, faces in pa immittunt, idque exurere, cum scelerato tyranno, sacrilego episcopo (ita vociferabantur tur, Sigefridus & Rudolphus beneficio noctis sibi consulunt, in Saxoniamq; elabuntur.

Rudolphus ducatum Sueuiæ Burgundiæq; Berchtoldo à Zaringen, genero suo tra lectoq; partium suarum exercitu, VVurtzburgium, caput antiquæ Franciæ, arcta obsidior Adalberonem episcopum à ciuibus exactum, quem secum adduxerat, restituere con Berchtoldus gener Rudolphi in Sueuia, Luithulfus & VVelpho in Boiariæ regno, nouaru auidi, sub specie pietatis, arces, oppida, vicos, agros, prædia Cæsariana impugnant, vastant pos, proceres, nobiles, ignobiles, sacros, prophanos, ciues, paganos, quibus charior fide pecunia, atque alia omnia erant, infestant, cuncta cæde, incendiis, luctu complent.

Dum talia in Germania fiunt, Cæsar certior fit fama, crebris nunciis, itidem literi rum, quo in periculo Respublica sit. Quocirca in Germaniam redire parat: verùm omnes Alpium sibi præclusas offendit. Tandem per Venetiam atque Aquileiam, inde per Noricu Vindeliciam, regnum Boiariæ intrat. Luithulfum cognatum suum Charionum ducatu mo rinis Henricum, Odagrium Ozionis filium Styriis præficit. Inde Reginoburgium peru substitit.

Hostes, audito præter spem Cæsaris aduentu, subito metu perculsi, obsidionem in Saxoniam non tam discedunt, quàm aufugiunt. Episcopi arces impositas Alpibus petu VVelphonem summum Boiariæ principem Neoburgii obsidet, capit, in ditionem redig custodia asseruari iubet. Inde VVirtzburgium petit, ciues collaudat, ipsis gratias agit, pr largitur. Adalberoni, Gebhardo, Altmanno, licet comitiis hostilibus interfuerint, gratiam f dem ad desertas oues redire iubet, pascere gregem creditum, suo iure imperat.

At illi tantum abfuit, vt rectè monenti, pacemq; vltrò offerenti obtemperârint, v summa tranquillitate, pace Cæsaris, citra sanguinem retinere licebat, multa cæde, cruore o de, rapina miseri gregis, sceleribus pluribus emere maluerint, & Cæsarem ne videre quidem nedum salutare voluerunt, tanta pertinacia partium fuit.

Cæsar Reginoburgium in Boiariam redit. Cumq; videret, hostes non solùm saluti diari, sed etiam neque modum propriæ vitæ, neq; rationem periculorum habere, dummod lerent, vt augustior foret, se suosque auspiciis regiis tutaretur, acerbitate hostium coactus, cul sareum, Imperii insignia resumit. Vindeliciam superiorem, & Norici partem continuam, p Athesis, Isacus, Oenus amnes decurrunt, Arnulphum de Damasia cum Alberto Iringo procurare iubet. Noricum Iuuauense Burckhardo & Berchtoldo fratribus à Mosburg c committit.

Inferiorem Boiariam ad vtramq; Danubii ripam, & quatenus Boiemiæ continua derico & Asuino à Bogen, filiis Hartuici commendat. Inde Sueuiam petit, Berchtoldum p tu deturbat, Hugonem copiarum eius ducem in vincula coniicit, castella, oppida hostium gnat, mœnia diruit, & solo æquat. Berchtoldus ei resistere non potuit, ægritudine animi expi sar Sueuis imponit Fridericum de Stauffen oriundum, eique dat in matrimonium Agneten suam.

Perdomita Sueuia, Boiaria, victor Reginoburgium reuertitur: amicis animum red micis terrorem iniicit. Multi, qui ab eo, quòd rebus diffisi fuerant, defecerant, certatim ad e eunt. Inter hæc Rudolphus in Saxonia copias cogit, Adalberonem ex Boiariæ castellis, Neo Schardingio, Pictauione, Lambachio genus trahentem, quòd eruditione, genere, cæteros

Anno

zburgium vi reducere, & opem ferre genero conatur: Cæsar cum exercitu celeriùs opinio-
m venit, hostem inuadit, fundit, terga vertere compellit.

Rudolphus vix fuga elapsus est. Eius partium plerique occisi sunt. Bernardus Magdebur-
:himysta, autor belli ciuilis, à popularibus inter fugiendum occisus est. Sigefridus Mogon-
:hiflamen ex fuga retractus, cùm iam in crucem ageretur, clementia Cæsaris superuenien-
minenti nece liberatus est. VVernherus Merburgensis episcopus, Cæsaris itidem pietate
m euasit, ambobus copia abeundi facta. Ipsi se rursus ad Rudolphum contulêre. Nemi-
i qui prælio cecidêre, Cæsar occidi permisit: quem Albertus Vangionum pontifex ne aspi-
lem voluit, proinde arcta custodia asseruari iussus. Inde, corruptis custodibus pecunia, ela-
ad Rudolphumque rediit. Magnus quoq; dux Saxoniæ, Hermannus eius patruus interiêre,
anisq; prælio occisi sunt.

Facta hæc strages Saxonum, sociorumq; anno æræ nostræ 1078. 7. idus Augusti, tertio die
næ, quem veteres Marti dicârunt, à quo adhuc Græca voce Ares apud Teutones vocatur. Cæ-
potitus victoria, in Boiariam hyematum concessit, Reginoburgii Calendis Februarii di-
ano Scoto, eiusq; sociis atq; symmystis, viris religiosis, atq; eius tempestatis doctissimis,
naticis, poëtis, theologis, historiographis diploma dat, eosdē immunitate donat. Ebersper-
monachis, Burensi templo prædia quædam tribuit. Fruxinensibus Meginardum Episco-
ortuo Angelberto, designat. Insequenti anno Cæsar rursus cum exercitu Boiorum, Franco-
iemorum, Rudolphum primo impetu in fugam coniecit. Vbi dux Boiemiæ Vratislaus re-
ñam Rudolphi nactus est, eaq; à Cæsare Boiemo donata, in posterum festis diebus Regalis
rum insigne Imperii solenne fuit.

Pars Saxonum, dum prælio decertatur, in castra Cæsaris vacua viris atq; defensoribus, quò
uerterant, irruunt, hosq; omnes strangulant. Cæsar, fusis hostibus, Olnoburgensem, Vir
mq; episcopos Romam cum mandatis proficisci iubet, postulatq; à Pont. Max. vt, si quidem
nceré in gratiam redierit, tyrannum immanissimum, perfidum parricidam (qui, affini-
culo, fideiq; religione violata, bellum plus quàm ciuile exercitârit, pacem interturbârit) pro
ca deuoueat.

Rudolphus quoque Romani Episcopi opem, cuius auspicio regnare iussus sit, supplex im-
etitque, vt Pontifex Max. communis generis humani parens, sæuissimum sacrilegum, in-
m, sacerdotum contemtorem, cuius Deus venter atq; ea quæ sub ventre sunt, sacro ense iugu-
oiius huius postulatis annuit. Hainricum, quòd contrà, ac pollicitus fuerat, insignia Impe-
ârit, rursus execratur: proceres, populum, sacratos, prophanos, sacramento soluit: eos, qui
dem frangant, principi suo rebellent, Rudolpho adhæreant, ab inferis emancipat, cœloque
sce incendia, cædes, & huiusmodi scelera, quæ bello designari solent, indulget, aliis omnibus,
ari fidem seruent, ab eo deficere, armis se miscere recusent, diras inferiasq; dicit. Regem ma-
crimina à se deuotum, proinde iam non regem, neq; illi parendum esse, docebat, quin obse-
præstare Deo, pietatisq; esse occidere eos, qui Hainrico fidem seruarent, asseuerabat. Sacer-
quoque connubiis interdicit, vetat populum sacrificiis eorum interesse, aut illos pro sacer-
ducere.

Gratissima hæc fuêre scortatoribus, quibus pro vna vxore sexcentas mulierculas inire libet.
æc omnia, plerisq; Episcopis, aliis eruditis, simplicibus, apertis atq; bonis, præter coniuratos,
causæ seruiebant, nouum dogma, pestifera hæresis, quæ vnquam Christianum conturbas-
um, visa est. Quamobrem Italiæ, Germaniæ, Galliæ pontifices, Quinquagenalibus Mogonti-
imo Calendas Iulii, apud Brixinam Boiariæ (vt ait Otto Fruxinensis episcopus) vrbem
iunt, Hyldebrandum contra pietatem Christianam, verbis, factis facere, agere, decernunt,
ambitus, hæreseos, impietatis, sacrilegii condemnant, huiuscemodiq; decretum tum factum

Quoniam Hildebrandus, falsus monachus, magus, diuinaculus, somniorum prodigiorum-
coniector, malè de religione Christiana sentit: Primus Pontificatum Maximum contra mo-
iorum, inuitis omnibus bonis, emit, ac contra voluntatem nostram, & orbis terrarum do-
ire inere conatur: Berengarii antiquissimi erronis symmystes & discipulus, coniuratus est
n Reipublicæ atque sacrosancti Imperii, Cæsaris Christianissimi, qui sæpius pacem ei, eiusque
ltrò obtulit, saluti corporis & animæ insidiatur: vitam imperiumq; perdere conatur, ius diui-
imanumq; peruertit, falsa pro veris docet, sacrilegia, periuria, mendacia, homicidia, incen-
uti benefacta indulget, collaudat, ad hæc perpetranda classicū canit: tyrannum perfidum suo
utatur, discordias inter fratres, amicos, cognatos serit, lites nutrit, inter coniuges diuortia facit:
homo sacerdotes, qui vxores habeant legitimas, sacrificos esse pernegat, interim tamen scor-
, adulteros, incestuosos aris admouet: quicquid vsquam pacis Christianæ fuerat, labefa-
Nos ergò authore Deo optimo maximo, eundem pontificatu Max. amouendum decerni-
Quòd si, vbi hæc audierit, vltrò se abdicare, parere huic decreto recusârit, perpetuò repulsam
am, aditu arcendum censemus. Aduersus hæc Anthelmus Lucensis episcopus (qui hymnos &
æ de Seruatoris nostri cruciatibus præscripta sunt, de Gregorio interpretatur) & VVilhelmus
ius, qui suam causam, seq; iustos esse, miraculis post mortem declarârunt, pleraq; scripsêre,
rsus confutata sunt compluribus sacratarum literarum testimoniis ab Herueldensium The-

Sed

Anno

Sed ad Septimum redeo. Qui accepto superiore senatusconsulto, vt animos suorur
maret, prouidit, Saxonibusq; renunciauit, hoc anno falsum interiturum regem, hocq; d
co interpretatus est. Dumq; talia fiunt, Hainricus & Rudolphus in Turogorum finibus
Februarii, tertiò infestis signis concurrunt, Rudolphus fusus, in fugamq; coniectus est. Se
tis viribus, animatus vaticinio Gregorii, aleam belli denuò iactare, fortunam tentare statu
Hainricus certamen detrectauit, quarto idus Octobris ducum copiæ in Mysnia iuxta Ell
mnem, aperto marte quartò confligunt.

Quartus superior & hîc fuit. Rudolphus cum Saxonibus inuitis superis pugna
spicatò Martem lacessiuit, non solùm superatus est, sed & amputata dextra, qua fidem Cæs
rat, interiit. Mersburgii regio cultu sepultus est, anno Christianæ salutis millesimo, super
mum, potestatis quarto.

Hainricus, peremto Rudolpho, pacataque Germania, secundò Italiam, vt aut in
cum Gregorio redeat, aut eum, si pacem accipere detrectet, abdicet, petit. Quicquid resist
perdomitat. Septimus vrbes, castella, arces communit, ad rebellandum Cæsari hortatur.
vi cuncta penetrat, hostium monimenta expugnat, Romamque cum victricibus in signib
nit. Quinquagenalibus castra ante mœnia vrbis facit, fossa, vallo, carrucis munit, statiu
biennio habuit, vrbem obsedit, neminem exire, intrare permisit circumcircà. Vniuersa i
cæde complet.

Hyldebrandus, fretus opibus Machtyldæ, & Ruperti Vischardi Nordomanni, po
clausit, fortiter vrbem tutatus est, sæpius eruptionem fecit. Hainricus in contraria parte c
bem oppugnat, Romanos erumpentes in vrbem repellit. Extra mœnia quicquid fuit, in c
redigit. Tandem post annos duos, quarto nonas Iunii (qui dies sextus Quinquagenal
eum Romani veneris Aphrodites Græco, vt alia pleraq; solent, vocabulo nuncupant) ann
vindicato millesimo octogesimo tertio, vrbs capta est.

Dato signo à gregario milite, qui, cùm obsessi atq; obsidentes, nimio æstu labo
dormitant, explorabundus ad mœnia vrbis accedit, ex silentio animaduersa solitudin
conscendit, signoque dato, plerosque sociorum excitat. Qui contestim aduolant, murum
custodes somnolentos trucidant, portas effringunt, vrbe potiuntur, fit cædes, fugaque. Cæsa
mœnium diruit, ac solo æquat. Vrbem infesto intentoque exercitu intrat. Pont. Max. i
Hadriani aufugit, pars Traiani, pars Crescentii prætorium, sunt qui Theoderici regiam nu
Germani Angelburgium, hoc est, Angeli castrum vocare solent. Cui Imperator castra a
vallo, fossa circumdat.

Romani cum suppliciis adsunt, auro ægrè pacem impetrant, perfidiam omnem i
brandum transferunt, obsides viginti dant nobilissimos cuiusque liberos, quos Hainric
lauit. Hisce quoque diebus, legati Imperatoris orientalis multa auri, argenti pondo, signa g
vestes holosericas aureasque Cæsari Romano tribuunt. Romani deinde, suasu Gregorii, C
adeunt, orant, vt diem colloquio constituat, vbi ipse & Pontifex, Senatoresque conuenia
busque Reipublicæ summis consilium habeant, bonorumque virorum arbitratu pax com
confirmetur. Non abnuit postulata Cæsar, diem Calendarum Nouembrium huic negocio
Exinde, quòd lues ob æstum in exercitum grassaretur, ad Apennini montis, qua Campan
nuatur, vmbracula discedit.

In Germania interea Saxones & socii Hermannum Lotharingium rebus impon
biæ, vrbs est Turogorum, vbi allii prouentus, hanc ob causam rex Allii vulgò cognominatu
orientali quoque Boiaria, Luitpoldus Austriaci limitis præfectus, suasu Altmanni Episcop
uensis, res nouas molitur, rebellionem facit. VVelpho, corruptis pecunia custodibus, euasit,
ctis perditissimorum copiis, Fruxinum Vindeliciæ oppidum, Augustam Rhetiæ vrbem, de
uiso inuadit diluculo, capit, diripit. Vuigoldum Episcopum à Sigefrido Mogontino in
furtim consecratum Augustanis imponit. Sigefridus Augustæ pontifex fuga sibi consuluera
radus frater Vratislai Boiemorum reguli cum Boiorum, Venedorum viribus Austriam de
tur, Murbergii Luitpoldum magna clade afficit, quarto idus Maii: Austriam Orientalem,
iariæ limitem ab Imperatore in tutelam accipit.

Fridericus itidem gener quarti, Boiariæ proceres, Conradi duo, pater & filius Rho
Oenum, dynastæ præfecti prætorio Vuigoldum Augusta pellunt, Vuelphonem tertio idus
Hochstadii iuxta Danubium superant. Eo prælio Conradus filius cecidit. Rhodam à patre c
tus, ibiq; in templo, in quod arcem parens commutauit, & ceremoniis D. Benedicti dedicaui
tus est. In Italia Cæsar Cal. Nouemb. vt condictum erat, Romam reuertitur, maximoq; ho
cipitur. Nuncii vltrò citroq; commeant, Gregorium & Cæsarem in gratiam redigere conan
gorius, vt Cæsar absq; vlla pactione, se atq; imperium fide illius permitteret, postulabat. Cæ
fuit consilium, vitam, dignitatem, salutem suam atque amicorum, arbitrio inimicorum in
te acerbissimorum hostium credere, se ense suo iugulare, manubrium è manu dimittere: C
us tamen, simulata pace, fugæ ornatu dissimulato, Salernum ad Nordomannos aufugit.

Cæsar, coacto procerum Episcoporum senatu, aduocata concione populi, more maior
mitia pontificalia habet. Hyldebrandus necessitate in rationem versa, tanquam lupus, fur
veluti perfidus transfuga, ouium deletor, gregis proditor, Christianæ charitatis osor, omn
muniter consensu abdicatur. Ex patribus Vibertus Rauennæ archimysta, concordiæ ac paci
osus, vir bonus atq; eruditus, Pont. Max. capitur.

Cæsar Epiphaniorum ferias in templo D. Petri perlitat. Calendis Februariis in Campani-
mouet, maximam Apuliæ partem, fusis, profligatis Nordomannis, ad obsequium cogit.
legatis Romanorum ad vrbem reuocatus vndecimo KL. Aprilis: qui tum dies decimus
Paschalia, à Senatu, equitatu, plebe, reuerenter ac honorificentissimè exceptus Romam
r. Moxq; Vicbertus à cœtu Pontificum inauguratur, Clemens tertius appellatur. Is in ce-
Paschalium festo die, anno Christianæ salutis millesimo, octogesimo quarto, Cæsarem
na vxore consecrat, Augustos acclamante populo Rom. appellat.
Idem. Principes apud Oppenhaim oppidum superioris Germaniæ, Rheno contiguum, co-
, sicut Hugo Alsatius, ob egestatem atque inimicitiam (nemo enim est, qui omnibus pla-
denique hoste careat) omnia misceri bello, vbi ditarentur, ac vindictam sumerent, omnia
i cuncta licent, ardere auebant. Rudolphus Burgundionum ac Sueuorum regulus, sene-
erabilis, domi forisque præclarus, cæteris principibus bonis artibus præstans, cui soror Cæ-
um collocata erat, cum Berchtoldo à zaringen genero suo, cum hostibus (quos tamen
clade pro Cæsare fratre vxoris suæ pugnans affecerat) spe regni inescatus, sentire cœpit.

VVelpho quoque dux Boiorum noua molitur. Sigefridus Moguntinus archimystes. Her-
Mediomatricum, Albertus Vangionum Episcopus, Vuilhelmus Hirsauiensium mona-
antistes, in Boiaria Reginoburgii à puero in templo diui Haimerani educatus, insignis eius
tis Mathematicus, Altmannus genere Saxo, Bathauensis Pontifex, cum Gebhardo Sue-
sium pastore, Adalberone Boio, clarissimis natalibus orto, VVurtzeburgensium prima-
iore, condiscipulis suis (quippe eodem tempore Lutetiæ Parisiorum literis operam dede-
toga & censura sanctissimorum patrum meliùs, quàm sub armis & strepitu forensi Cæ-
anquillitati & reipublicæ Christianæ consultum iri, arbitrabantur.

Atque hi omnes, quos commemorauimus, ad Saxonas sine cunctatione, deserta Cæsaris
amque causa, deficiunt, ad prætextum mutatæ voluntatis, religionem obtendunt, Hein-
mmuni consilio abiurant, se perpetuò eius fore hostes, quoad vita suppetat, iureiurando
Postea arma capessunt, Cæsari insidiantur, eius rebus studentes oppugnant. Omnia tu-
ncta terrore & luctu complentur.
Cædes, incendia fiunt: insontes, & qui neutri parti fauebant, qui fidem regi seruabant, re-
cusabant, pacem & ocium bello præferebant, armis se commiscere abnuebant, Symonia-
aitæ, Hæretici appellantur, proscribuntur, in sceleratorum numero habentur, aris, sacris,
, colloquio, suppliciis, conspectu, à coniuratis arcentur: sacerdotes, monachi, episcopi,
rmani, amici, cognati, affines, liberi, parentes, miles, tribunus, herus, famulus, pueri, puel-
ges, populus, principes inter se discordant, dissentiunt, publicè, priuatim altercantur, rixan-
ant, belligerantur: inuicem mutuis vulneribus, cæde, parricidio, incendiis, rapina confli-
agri vastantur, fana spoliantur, ærarium diripitur, fiscus exinanitur, villæ incenduntur,
e concremantur: vrbes, castella vi expugnantur, leges silent, arma feruent, omne ius in
st.
Quicquid victori collibuisset, victus patitur, virgines rapiuntur, liberi à complexu paren-
lluntur, matresfamiliæ vi constuprantur: terra, flumina humano cruore rubescunt,
cum corporibus intereunt, ad inferos raptantur, æternis suppliciis mactantur.

VVurtzeburgenses, Vangiones, Mediomatrici, Bathaui, Salisburgenses episcopos suos
quòd contra instituta maiorum ciuibus suis suadebant, solēne fidei polluere, cuius Germa-
ulos patientissimos esse, inter illustres grauesque rerum autores, licet hostes nostros, conue-
itores igitur illi extorres, sine lare, sine ouibus errabundi, destituto ouili, ad Saxoniam tan-
conferunt.
Plerique tum priuatim, publicè indignum facinus clamitant: pro concione Gregorio ma-
t, Hyldebrando malè precantur: ipsum odio atque libidine dominandi præcipitem agi, vo-
ur, Antichristum esse, prædicant, pietatis sub specie (inquiebant) debacchatur, honestis no-
s publicum bonum simulat, titulo Christi negocium Antichristi agitat: in Babylonia in
Dei sedet, super omne id, quod colitur, extollitur, quasi Deus sit, se errare non posse, gloriatur:
ienda gloria sua, pertinaci spei atque concupiscentiæ, Imperatoris suo arbitrio constituendi,
uit: homines non peccatis, sed lege Christi, atque sacramentis soluit, pacem atque pietatem
nis nostræ labefactat, bella, seditiones concitat: stupro, cædi, periuriis, perfidiæ, rapinis, incen-
ulget.
Non solùm, ad ambitionem suam occulendam, fabulas comminiscitur, annales corrum-
gestas inuertit, sed etiam cœlestia oracula adulterat, diuinas literas falsò interpretando, suæ
i seruire cogit, sacram historiam lacerat, inter mulierculas de sacris philosophatur literis.
Quicquid dixerit, legem Dei putat, ad auiditatem suam incongrua conquirit testimonia,
ias deprauat, ad voluntatem suam Scripturam trahit repugnantem. Nimium sibi de Pha-
m supercilio sumit, vt quosque damnare vel soluere arbitretur, cùm apud Deum non sen-
acerdotis, sed vita hominis quæratur.
erea Hyldebrandus ille diuinæ maiestati refragatur, Christianissimo Principi diuinitus con-

stituto,

Anno

ſtitutæ, & à Deo inaugurato, reſiſtit: verſutus, fallax, obſcurus, callidus, imperium orb
Chriſti, ſub ouinâ pelle ambit. Alios pecudes ignauas, ſtultos, ſtipites, caudices, aſinos,
ſycophantias, vaframentaque non intelligant, putat. Huc omnes neruos intendit, vt du
oppreſſo, in ordinemq; redacto, in oues deſertas præſidio Imperatoris, licentius impuniusć
tur. Si omnis poteſtas à Deo eſt, maxima quoq;, nempe Cæſarea, ab eo ſit neceſſe eſt.

Chriſtus, cùm eum populus rebus imponere conaretur, aufugit: & duos de hæredi
bigentes, qui eum arbitrum ceperant, ad Cæſarem, cui Imperium orbis terrarum commi
ablegauit. Pontificibus quoque Iudæorum præcipit, Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: c
gal ſoluit, tributum pendit, cenſum dedit. Idem nos D. Petrus docet, Deum timete, reger
re afficite. D. Pauli præceptum eſt, Fidem regi ſeruate. Quòd ſi quiſpiam cœlitum aliter doc
uotus eſto.

Flagitium huiuſcemodi Hyldebrandi inexpiabile, ſcelus hactenus inauditum, p
orbe germano abigendum, enſe (quem Imperator ſupremus ad vindictam malorum C
dit) reſecandum, lupus ſub ouina pelle ſæuiens ferro tollendus. Septimus ille non verbis
tationibus, ſed vinculis & carcere fatigandus eſt. Nempe dictum eſt à Chriſto, Deo Opt.
tro, eiusq; ſucceſſoribus, Romanis epiſcopis, vade retrò Sathana, offendiculum mihi es: &
dium acceperit, & gladio pereat.

Idem. Gallina tunc Romæ ouum, ſerpente quaſi arte celatum, peperit. Gregoriu
aquàm illiuſcemodi dicta ſunt, ouum Imperium, ſerpentem regem, qui Romæ domicilio
conterendus ſit, interpretatur. Multa deinde de innocentia & poteſtate ſua præfatur, dein
trum apprecatur, his verbis:

Tibi, ſanctiſsime Petre, & nobis, tuis ſucceſſoribus Deus omnipotens dicit, Quo
ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cœlis. Quocirca qui tuæ ædis amplitudinem atte
gnus eſt profectò, vt dignitatem amittat, ſplendorem perdat. Equidem hacce poteſtate fr
ctusque tua vice, eidem, qui Eccleſiæ tuæ obtemperare recuſat, vnitatem ſcindere ſtudet, e
non fugit, ſacris regnoque interdico: vt planè intelligant omnes mortales, quòd tu ſis Petr
per hanc Petram, qui tu atque tui ſucceſſores ſunt, Chriſtus filius Dei viui ædificauerit tem
um, aduerſus quod ne inferi quidem inualeſcant.

Poſtremò, vbi huiuſcemodi multa Gregorius dixit, concionem, vt bono anim
Chriſto propitio, fortiter ad reſiſtendum ſacrilego, laſciuo, temerario, iniuſto, imperito,
auaro, crudeli, impuro iuueni, paret, cohortatur. Nordomannos, Machtyldam, Saxon
inuictos, diui Petri rebus ſtudere, alios haud dubiè fulmine ſacro attonitos, cauſam iuſtior
turos: beatos denique eſſe proponit, qui perſecutionem patiantur.

Poſt hæc concilio dimiſſo, ſexcenta fulmina, totidem tonitrua, diram grandinem
appellant, in Galliam, Germaniam, Italiam mittit. Docet, à ſe regem, qui Chriſtianam
phiam contemnat, templum Dei ſubuertat, hæreticorum author ſit, & conſecraneus, ex
regnoque abdicatum. Omnes, qui in eius verba religione adacti iurârint, ſacramento ſol
commemorat.

Exinde ſe maiorum veſtigia, patrum ſcita, placita magiſtrorum Eccleſiæ, legem d
ſummum cœleſtis theſauri ius inſequi, Chriſtum Dominum Deumque noſtrum Diuo P
ſucceſſoribus, Romanis Epiſcopis cenſuram totius orbis humani detuliſſe, eosdemque cœl
ſtitutos cenſores eſſe, qui iudicarent de moribus, de curia cœleſti, atque ſpiritibus æternis,
mortalibus.

In arcanis ſacræ hiſtoriæ contineri, diuina oracula eſſe, Tu es Petrus, & ſuper har
ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo c
gni cœlorum, quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Nemo omnium
Septimus) ne Reges quidem atq; Imperatores hîc excipiuntur.

Recitat inde veterum geſta, vbi legamus, Hyldericum à Romano Pontifice non
tia, ſed quòd inutilis foret, regno amotum, Francosque iureiurando, quo illi obſtricti era
mario vrbis ſacerdote abſolutos, ab eodem Pipinum regem ſubſtitutum eſſe. Imperatoribu
doſio, Arcadio, Philippo, Anaſtaſio, Ambroſium, Innocentium, Conſtantinum, Anaſtaſi
ſcopos ſacris interdixiſſe: addit, in geſtis diui Petri contineri, eius, cui Pontifex maximu
ſus ſit, ſermonem, conſpectum, tanquam diræ contagionis peſtem, vitanda eſſe.

Proinde concludit, qui quidem animam ſuam ſaluam eſſe velit, regi deuoto per
ctam religionem audiens dicto non ſit: imò vniuerſi imperata mandataque detrectent,
nemque faciant. Saxonas quoque veteres amicos Gregorius muneribus explet. Nemin
nendum, neminem contemnendum eſſe decernit: quæcunq; poteſt largiendo, pollicendo
nequaquam cunctatur. Scinditur in contraria populus Germanus ſtudia.

Idem. Hactenus Pontifices Romani comitiis curiatis, calatis, à ſacerdotibus, equit
be, ſenatu, per omnium generum ſuffragia electi fuerant, id tum ratum fuiſſe reperio, ſi In
res Rom. authores fierent, qui illos, ſicuti alios Epiſcopos, ad concilia iure ſuo euocabant.
quoque vniuerſos pontifices, monachorum, myſtarum magiſtros, ex conſilii decreto,

Anno

...is, per suffragia purpuratorum, more maiorum, Imperatores per Germaniam, Galliam, ...am, Italiam, Romanum orbem, sicuti in Carolo Magno commemoraui, capiebant. Sanctissimi patres, quemadmodum Christus Dominus & Deus noster, comites & legati ...int, & alios docuerunt, Cæsares in terris à Deo secundos, ante omnes mortales primos, à numine datos, diuinitus constitutos, ab immortali Deo electos, & (vt illi vocant) corona...abantur: dominosq; suos vocare solebant. Eisdem tributū, censum non denegabant, pro ...lute quotidie comprecabantur. Imperata detrectantes, tanquam cœlesti prouinciæ resi...deri, contra pietatem Christianam fecisse, decernebant.

Grande nomen esse Imperatoris, à Deoque tradi prædicabant. Reipub. turbellis, nedum ...t milites Christi, se non immiscebant: paupertate & modestia cum cæteris Christianis ...int, quò quisque submissiùs se gereret, hoc maiorem esse sentiebant.

Enfem ancipitem, gladium duplicem, Christianæ ciuitati datum asseruandum, viuifi...que, non occidendum esse, putabant: eundemque spiritualem appellabant, qui est sermo ...& lux hominum: & mortuos ad vitam reuocat, ex hominibus deos, ex mortalibus æter...:tantum fuit, vt illi vel regum quempiam, vel impium, vel Arrianum regno pellere, ei...ficiis interdicere, populum sacramento soluere, tentarent, atque regna euertere, sanguine ...se polluere, pro principatu cum Christianis decertare, sibi permitterent. Principes vicissim ...i parentes animorum communes, amabant.

...gorius septimus, qui & Hyldebrandus, fretus armis Nordomannorum, qui tum per Apu...abriam, Campaniam, quas vi occupârant, debacchabantur, confisus etiam opibus Mach...ilderis præpotentis, & discordia Germanorum, primus contra morem maiorum, contem...atoris authoritate, pontificatum maximum occupauit. Vtramque personam sibi impo...à Christo, se quodcunque, vt liberet, ligare, soluere posse, iactitare, vtramque personam ...Occidentem asserere, omnem potestatem in se transferre, neminem parem, ne dum supe...re, iusta aliorum diminuere, cæteris ius atque honorem præripere, cuncta in se transfer...es, reges, augustos, vt precariò regnantes, floccifacere: Pontifices, Episcopos in ordinem ...deuouere, capite deminuere, lites, bella concitare, discordias serere, factiones confirmare, ...ium, pacta, sacramenta soluere cœpit: etiamsi iniuria vel ipsum Cæsarem affecerit, tamen ...portere, in quadam gloriatur epistola, vtpote qui errare non possit, & à Christo Domi...ore nostro, Petroq; acceperit potestatem, vt soluat ligetque, vtcunq; libeat.

Tum mores ambitione auaritiaque corrupti paulatim inualuêre, tempora periculosa cœ...æ nobis cauenda Christus seruator noster, Petrus ac Paulus longo antè tempore probè can... Tum illa, quæ de Syluestro & Constantino vulgò inculcantur, & alia pleraque, quæ ob ...am Christianam referre pudet, non minùs imperitè, quàm impudenter mendaciterque ...sunt, simulata religio, species pietatis inuasit. Compilationes, nundinæ sacrorum irrepsêre, ...ancta philosophia humanis commentis, fabulis anilibus, à sycophantis callida interpre...pollui, corrumpi, violari cœpit, adeò vt fine multorum pernicie religio sancta procurari, & ...nam maiestatem restitui non possit.

Ante hæc occidentales Christianos Deus parens indulgentissimus, per alienos à religione, ...axonas, Hunnos, Nordomannos, Venetos, Longobardos, Vngaros, verberibus, flagel...a, sæpius ac crebrò continenterque castigârit: nunc verò, velut ab irato patre neglecti atque ...ati, more malorum (vt vulgò dici solet) geniorum, inuicem, peiùs Turcis, per quadrin...mpliùs annos sæuimus (cantantibus classicum, qui prohibere deberent) fallimus, decipi...cumuenimus, defraudamus, trucidamus, in viscera ferrum conuertimus. Nostræ libidini ...mur, nostro viuimus arbitrio, superbè, auarè, impunè agimus, Deum immortalem men...guere non erubescimus.

Atque is Hildebrandus, qui & Gregorius septimus, primus imperium pontificium con...nod successores per quadringentos quinquaginta continenter annos, inuito mundo, inuitis ...toribus adeò duxêre, vt inferos superos in seruitutem redegerint, atque sub iugum miserint, ...ncta fulmine perterritent:

Quo bruta tellus & vaga flumina,
Quo styx & inuisi horrida Tænari
Sedes, atlanteusq; finis
Concutitur, mutant ima summis.

Vtcunque libet, de cælo ad inferos præcipitant, rursus ex inferis ad astra tollunt, iam Im... Romanus nihil ampliùs, appellatio modò est sine corpore, sine specie. Tametsi ex arbore ...cognoscatur, & nemo ex spinis colligat vuas, & miles signum sui tribuni agnoscat: nobis ...ante tempus non licet vllum iudicare, sed cum summa potentia maximo cœlestis sapientiæ ...secundum D. Pauli præceptum, expectandum est perpetuum æterni prætoris edictum.

Sed vt me hoc fasce molestissimo quàm celerrimè leuem, reliqua exequi pergam. Sacer...la tempestate publicè vxores, sicut cæteri Christiani, habebant, filios procreabant, sicuti in ...mentis donationum, quæ illi templis, mystis, monachis fecêre, vbi hæ nominatim cum con...s testes citantur, & honesto vocabulo Presbyterissæ nuncupantur, inuenio.

Cæsartum, quemadmodum in Carolo Magno, & iam explicaui, Episcopos, Pontif
ystites, monachorum magistros, virginum maximas, suo iure capiebat. Et vt homines, nc
mus, nihilq; est ex omni parte beatum, eueniebat interim, vt & honorarium scribis pro di
xenium suffragari, condonare necesse foret: sacerdotes illos Nicolaitas, hos Symoniacos:
eosdem deuouet, ambitus, incestus condemnat, curia sacerdotum mouet, scribit deinde
ducibus, principibus, dynastis, tetrarchis, maximè Berchtoldo à Zaringen, Rudolpho Suet
phoni Boio, Adalberoni, & vxoribus horum, atq; mulieribus, cæterisque, quoscunque ido
didit: item episcopis, præcipuè Ottoni Constantiensi, sacrificulis, populo, vt superiores m
lut sceleratos atque impios deuitent: eorum sacrificia, colloquia, sermones, conuiuia, ha
quàm contagionem fugitent: illos salutare, resalutaréue, maximam impietatem esse, docet
parere, si sibi non pareant, æs Ecclesiasticum reddi vetat.

Grauissima igitur seditio gregem Christi perculit: nec vnquam talis lues populum
afflixit. Mystæ aduersus Pontifices, populus aduersus sacerdotes, prophani aduersus initia
re, omnia diuina humana permiscere cœperunt. Viri, mulierculæ, vt quisque maximè am
bitiosus, aut inuidus erat, bella & lites, odia amabat: leui admodum suspiciuncula excita
doti suo resistendi, bona templi diripiendi ansam præripiebat, populares sacerdotulos, q
habebant, floccifaciebant, religionem polluebát, sacra temerabant, lustrica aqua passim ex
decimas igni concremabant, sacrosanctàm hostiam (horresco referens) à mystis, qui coni
bebant, consecratam, in lutum abiiciebant, pedibusq; conculcabant.

Tales enim non esse sacerdotes, neque sacrificare, Hyldebrandus docebat. Hincq; occa
repta, multi falsi prophetæ nebulas offundunt, fabulis, miraculis exempla vacant, à veritate
Christi auertunt: sacras literas interpretando suo negocio seruire cogunt. Porrò paucissim
bellum indicentibus, quibusdam castitatem iactantiæ, quæstus ergò simulantibus, max
sub honesto castimoniæ nomine stupra, incestus, adulteria passim & impunè committunt.
bis quidem ambitus crimen abominabantur, sed plus auri sub magna pietatis superficie
gratis dare cuncta iactant, corrasêre, plurisq; sacra venum dedêre.

Et tu vigilantissime Gregori, quidnam faceres, si te fortuna ad nostra tempora ser
nunc demum natus esses, quando amare, potare, stupra, incestus committere, vim puelli
virgines vitiare, alienas permolere vxores, adeò, vt cauda salax sacrificulorum in prouerb
vulgò protritum abierit, munus sacerdotale censetur: quando diuitias, opes ambire, sacerd
ponari, sacra nundinari: & quasi defectos caballos, iuxta commune dictum, commutare i
longinqua consuetudo. Vulgò dici sæpius audio, Ceremoniæ cum pontifice, ara cum sac
templum cum æditu, vniuersa venalia sunt.

A Pontificibus minoribus, quos sacrificos vocamus, sexcenti exiguntur nummi aure
tum, vt quosdam hoc munus obiisse pœnituerit, & quosdam designatos, rursus quod non e
de auaritia Romanensium coruorum satiarent, abdicasse nôrim, fœnus, quod ab aliis Pon
redditur, quotannis à templis abraditur, maius est, quàm vt à me, licet numerorum abaci pe
merari queat. Tum Symonia tibi, Gregori, erat, nunc absentium confirmationem, annatas, a
quibus aliis nominibus nuncupari audio.

Idem. Isti nebulones quæstum, pietatem: religionem, prædam putant: mera miracula
niscuntur. Hoc enim sanctulorum genus, visus, somnia, nocturnos superûm congressus, n
Deorum colloquia simulant, freti credulitate imperiti vulgi pro concione euulgant, somnia
cunq; velis venditant, fabulis ad voluptatem confictis imperitos in admirationem sui lact
plebeculæ velut pueris illudunt, omnibus corneam fibram esse, nemine sua commenta ani
surum arbitrantur. Vulgo indocto, multitudinique imperitæ, alioquin sæuæ, impotenti, m
metum deorum atque superstitionem, rem ad animos vulgi regendos efficacissimam inici
illa vana religione capti sunt, meliùs falsis vatibus atq; falsis prophetis, quàm veritati, obtem
rationem quidem illi falsi vnctuli, ipsis perceptam consecraneos suos, at nequaquam v
docent.

Ergò orgia mysteriaque huiusce religiositatis in vulgus edam, dogmata prodam, me
licere, decipere plebem, modò splendoris lucelliue spes arriserit, inter secreta habent: nem
crebrò (vt eorum verbis vtar) iactitant, exempla ponimus, non quòd ita sint, sed vt discent
scant, digni profectò, in quos exempla edantur: qui diuina oracula adulterare, crimen vera
sitatis committere non erubescunt.

Quid vndecimo abhinc anno moliti sint, designarintque Veronæ apud Suitonas, com
rare nolo. Valeant isti nugiuendi, fabularumque mangones, & caupones sacrorum.

Idem. Duæ virtutes, parsimonia atque paupertas imperia pariunt, augent, retinent.
duobus vitiis, auaritia & luxu peffundantur. Studium pecuniæ, potentiæ, splendoris cupidi
cta regna euertunt: sub specie quidem virtutum grassantur, lites, simultates, odia, bella g
odia, cædes perpetrant, opulenti ambitione cæci, luxuque perditi, legibus soluti committunt,
tem detrectant, pacem ferre recusant, vltrò quouis modo irrepunt, seditiones, factiones, di
mala serunt, optimum quemque insidiis circumueniunt, amicos veritatis simplicis, apertos,
veluti stolidos ac ineptos à Rep. gubernaculisque rerum arcent, qui suis moribus congru
mittunt.

pares mores dispatia studia sequuntur. Dissimilitudo inimicos, similitudo amicos parit. ui voluptatem, potentiam, imperia, opes amat, vt his quoui s modo fruatur, nihil pensi ualitatem contemnit, æquitatem aspernatur, soc. etatem hominum communem violat, ius ita denique suæ voluntati seruire vult, rapit, defraudat. Vbi te dissimilem vitam viuere, aspernari v.det, se sperni, irrideri, peti à te arbitratur, vitia sua à te notari, fert impatien- quamobrem te velut hostem persequi non cessat, vel insidiis, vel vi tollendum curat.

Ita probitas aut paupertatis aut necis causa tibi existit. Pauperu n autem nulla cura est, ad negligentiam, desidiam rediguntur, coactique suum officium faciunt, priuato com- ipsi consulunt. Nec victùiam, quàm ipsis vsus est, cùm alia ab aliis occupanda cernan; paulatim denique fortunæ malignitati cedunt, vitiisq; herbam porrigunt. Honestis ma- nia latiùs proueniunt, quoniam & curiosiùs fiunt.

Christus Dominus & Deus noster pacem atque mutuam charitatem pro religiosissimo signi dedit. At nos intestinis seditionibus adfligimur: quamuis vnius corporis simus, sacrati tamen prophanos, prophani sacratos, negotiis suis, seu orgiis altenos arcent, ò vnum membrum sine alterius ope, suo defungi queat officio, aut oculi pedibus non

Mirari subit, quòd Deus nostris moribus non magis irritetur, & fulmina iracunda tam t. At non magis (cuius & nos pars fuimus) orator.bus atque Poëtis fuit quàm his, qui se os & Philosophos nuncupant.

Exploso Alexandro grammatista, receptis sacris vatibus atque Rhetoribus, & clarissimis m scriptoribus, pax tandem rediit. Nunc Theologi inter se sæuiunt, fremunt, debacchan- a viscera cruentum conuertunt ferrum, inuicem sanguinem sitiunt, inuicem more Druy- ificiis interdicunt, digladianturque pro lana caprina: diuinus ille furor vatum, poëtis in micilio relictis, Theologos inuasit. Is se nouum, hic veterem, ille Scholasticum, hoc est, vm- alius verum ac solidum se appellat.

Sunt qui vniuersa adfirment, & contrà, qui cuncta negent, pars in Scoti siue Thomæ ver- pars Vilelmio Ocomensi, ac Gregorio Arimiensi addicta est, nec hi inter se concordant: e maxime à cæteris dissenserit, nouam aliquam sycophantiam excogitàrit: ita maxime acutus reputatur: tot opiniones, quot theologistæ: faciliùs inter horologia, quàm inter os conueniet, alius sermones & historiam Longobardicam, hoc est, meras fabulas, non lectitur: ille discipulus est, alter dormit securè.

Inuenias & gryzium, animal apud Germanos inauspicatissimum, & conuiciis frequen- Maxima pars sacras literas, antequàm discant, docent, quicquid in buccam venerit, ma- tu deblaterant, vt pecuaria Arcadiæ rudere credas. Et de his, quæ penitus ignorant, auda- nunciant, pluraque verba effutiunt.

Summæ Maiestatis oracula superstitiosè interpretando suis moribus apta faciunt. Quic- gati fuerint, cùm nemo obstrepere aut intercedere audeat, legem Dei putant, quasi plastæ li, quamlibet formam fingunt. Hæcque licentia atq; imperitia Magistrorum nostrorum in d indoctos etiam crebros abiit.

Calceolarii, sarcinatores, nisi præscripto tempore manum ferulæ subduxerint, & tandem lertiam comprobârint, in artificum classem non recipiuntur: solis licet sacrificulis absque ore vltrò se ingerere, & vltrò ad aras nemine vocante gregatim absque delectu accurrere.

Quidam Ecciani sunt, quidam Lutheriani nominantur: illi Romanum episcopum plùs eum faciunt, hi in ordinem redigunt. Ignauissimus quisque aras adit, alioqui sub dæmone futurus, flagitiaque impunè perpetrat. Sacratæ quoque fœminæ, excusso pudicitiæ iugo, bellum indixêre, nisi me pietas Christiana cohiberet, flagitiosiores prostibulis dicerem, vno modestiam seruant, quòd cùm virgines non sunt, adpellari erubescunt, & dominas se

eritas vnquam acerba fuit, nostro æuo potissimùm odium parit. Omnes quæ sua sunt, quæ- sio à Propheta, Lex à sacerdote pe it. Canes muti non possunt latrare, os obstruxit pecunia, udo praua, gratia, timor. Terra & detestabilis Philosophiæ & libertatis Christianæ est op- crimina feruent, pietas refrixit, paupertas Christiana maximum opprobrium est, maximus diuitiis habetur.

Amor nummi, lethalis ambitus, quam Symoniam vocant, crescit: odia, lites, factiones n, studia, bella intestina parit, sacerdotia quasi caballi venduntur, permutantur, religio- qui plura interceperit, præripuerit, inuolauerit. Non quot animas beârint, aut cælo restitue- gregii illi pastores quærunt, sed quot nummos quotannis prædia stipendiaria, sacerdotiáue, bsenti, reddant, dextra computant.

Omnis sermo horum de pecunia, venere, vitiis aliorum leuiusculis, aliisq; rebus est: si vnum n de Dhristo, aut ex D. Paulo prophetáue adduxeris, veluti impium te abominantur, & The- n infami iam nomine adpellant, potentia, opes, venter, & quæ sub ventre, illorum dii sunt. t vt bibant & edant.

Gloriari quosdam in vinariis tabernis, audiui, sese quascunq; puellas fœminasúe morem pellecturos. Nec secreta, quæ, vt vocant, in confessionibus rimantur, prodere & t ti & sobrii erubescunt: prudens prætereo, quæ quotidie non sine maximo animi dolore se gor: tantum abest, vt rumoribus temerè credam (facit indignatio versum.) Captorum morem porcorum, & sicuti vulgò dici solet, grunniunt, nec vnquam concordes sunt, nisi conspirant.

Vt quisque maximè à cæteris victu, vestitu, moribus, institutis, religione, cantu, discrepârit, ita maximè religiosus putatur. Sunt, qui carnem fugitant, pisces optimos, vi lissima, testamenta aliena & faciunt & intercipiunt. Funibus alii cinguntur, is cœrul ater, ille candidus est, pars discolores sunt: videas, quosdam intus laneos, foris lineos esse est Francisci, alius Augustini, alius Dominici, alius Carmeli, quasi verò (diui Pauli vtor se isti, non Christus pro nobis mortem obiisset, illi omnes scelera comedunt, crimina bibun lium, virtutes & benefacta venditant sua, hamatasque preculas, viscataque murmura ca tur: tumultum carminum (vt est apud Prophetam) & precularum murmura nundinantu

Neque per hosce vel manibus licet esse pacatis, pro quorum cadaueribus conten quotidie in publicis concionibus cum sacerdotibus popularibus conuiciis rixantur: nullur num auiditati suæ ponunt, nec vnquam aut mendicando aut accipiendo satiantur, vel flamma, vt aiunt, petunt: inuicem in templo Dei, æde sacra, mordent sese: inuicem casea scortatoresq; nuncupant.

Ista fames, ista pestilentia, non quidem corporum sed animorum, iste particic multus, istud nefandum intestinumq; bellum quadringentos annos continenter sub circo in plebem Christianam grassatur. Quòd si fieri posset, vel immortalitati destinatos falli, n set: adeò dira lues tot Pontifices, tot imperatores, cæterosque inuoluit, extinxit. Quæ vic cernimus, lapides stipitesq; sumus, si non persentiscimus.

Christus & legati eius omnes non sua morte defuncti sunt. Omnes, qui piè v Christo viuere, in hoc mundo persequutionem perpeti, necesse est. Haud fieri potest, (i sunt) quin cædes, homicidia, discordiæ, crimina, simultates, bella edantur: sed viderint autoribus ista committuntur. Imperator cœlestis quid dixerit: Non veni ad mittendam sed gladium: ipse & comites eius, quòd veritatem docebant, crudelissimè interemti sunt crucem acti, pars submersi: pars combusti.

Alii ad bestias, hi ad metalla & latomias: illi ad insulas condemnati sunt. Et n pecus ignauum, ab euentu facta notanda, putamus, successuque rerum cuncta metimur, temeraria consilia plerunque fœlicitas non excipiat, aut non sæpè praua magis, quàm b spere eueniant: taceo scribarum, causidicorum, frumentariorum, quæstorum, lictorum, rum, versutias atque rapacitatem. Vetus dictum est Aristotelis, eos, qui cæteris præsunt, n one atque virtute, cuncta experientia atque vi agere.

Et vniuersi quidem, quos commemoraui, populum Christianum lacerant, de fraudant, attenuant, exinaniunt, deuorant, adterunt, exedunt. Miseris iustior atque cle apud Turcas foret seruitus. Calumnias litium prudens prætereo, nos sub tecto litigamus iniuriæ diminuerentur, Romani sub dio, Hebræi sub porta litigârunt. Primus Marcellus sorore Augusti genitus, in ædilitate sua, auunculo vndecimùm consule, Calendis Augu inumbrauit, vt salubriùs litigantes consisterent: quantum mutatis moribus Catonis Cens sternendum quoque forum muricibus censuerat.

Quid de hac re diuus Paulus sentiat, nolo hîc commemorare. Pontifices, sacerdo nachi, qui nostra lana reguntur, lac omne consumunt, quasi nihil horum ad se spectet, corporis dediti, ocio & voluptate perfruuntur. Ætatem silentio transigunt, interim secu tantur, panes, equos, scorta alunt: venantur, lauant, potant, amant. Auaritia eorum ac sup perditi mores in prouerbium vulgò venêre.

Ipsi literas sacras, prophanas iuxtà odio habent. Eruditorum omnium, potissim cratum literarum interpretum conspectum, colloquia, consilia, amicitiam aspernantur, v rum omen fugitant, nullum præsidium in his omnibus pauperibus existit.

Ita me Deus amet, vt plebeculæ inopis & ab omnibus desertæ misertum est. Equide exiguo concedi misericordiam, potentesq; potenter tormenta passuros, quippe quibus vel i durissimum atq; arduum imminet iudicium.

Tu ergo Christe, terrarum mundiq; Rector, audi, audi, pacis & concordiæ autor. tua victrici, dextra vindicasti, & tuo sanguine adseruisti, morte tua mancipia coëmisti: tu ctos sacrosancto cruore tuo pontifices cooptasti: Reges, constituisti, nobis cœlos, inferos, h subegisti. Tu nos condiscipulos tuos cohæredesque deos declaras, nuncupas, designas. Tu n alium præter te in terris Magistrum atque Dominum agnoscamus, præcepisti. Lupi vndiq lant, leones circumcirca rugiunt. Nisi tute oues tuas præsenti ope, quemadmodum pollic uâris, actum est. Omnes haud dubiè occidimus, atq; planè perimus.

Anno

Da, precamur, auxilium, rebus succurre perditis, Carolo Maximo Augusto tuo numine ...t morbos Reip. ad viuum resecet, sanitatem restituat, labentem disciplinam corrigat, pro-... omnia mala seculum, & in luxuriam fluentes Germanias coërceat, fessis rebus subueniat, ...ales ...uando hoc cœlesti passu ad æternam gloriam vadat.

Platina, Cuspinianus, Nauclerus & Auentinus.

...edictus IX. Syluester III. & Georgius VI. Pontificatum mercabantur, vendebant, diuide-...nt: & quæcunq; ambitio aut luxus postulant, impunè exercebant. Ob id Henricus III. Imp. ...ius copiis Romam venit, Ecclesiasticam dignitatem compositurus, qua in obsidione cin-... hinc valido cum exercitu ingressus, celebrata synodo, deiectis illis teterrimis monstris, Sin-... Bambergensis antistes, natione Saxo, reluctans, Pontifex creatur ab Imperatore: qui pòst ...s 2. dictus est: à quo Henricus cum coniuge Agnete benedictione imperiali consecratur, Au-...ac Imperator acclamatur, insignibus imperialibus condecoratus.

Sunt tunc Romani ciues à pontificum electione iureiurando, nisi cum assensu Imperatoris, ...i. Videbat enim Imperator, eò licentiæ factiosum quemque & potentem, quamuis igno-...caeuisse, vt corruptis suffragiis tantam dignitatem consequeretur: quæ certè, nisi sanctita-...tina benemeritis, volente Deo, demandari cuipiam non deberet. Platina & Cuspinianus, ...s vol. 2. Gener. 36.

Clemente defuncto, nunciis Romanis, qui Poletam vsque (Saxoniæ oppidum est) Impe-...secuti fuerant, Pontificem sibi postulantibus, Popponem Sabonæ Noricorum episco-...stituit, qui Damasum 2. se appellauit. Auentinus lib. 5.

...dem Imperator VVidgerum, qui biennio ineptè & crudeliter, necdum consecratus, Rauen-...n tenuerat sedem, loco mouit, anno 1046. Hermannus Contractus.

Idem. Alexander ad Franciæ occidentalis, Angliorumque Reges tum dissidentes secessit, ...ter eos fecit, quam illi quotannis fregêre, quotannis renouârunt. Plerique tamen, quo-...xima pars fuit, neutrum pontificem recipiebant, illud D. Pauli vsurpabant: omnia vestra ...o Paulus, siue Apollo, siue Petrus, vna fides, vnus Deus & pater omnium. Atq; illud Chri-...erat, vnus magister vester est, vos autem omnes fratres. Gerochus Reichenbergensis præ-...e dissidio complura scripsit, quibus titulum de Antichristo dedit.

Mansit hæc seditio duodeuiginti annos in Christiano orbe, minusque, quàm pro longin-...temporis, incommodi Reipublicæ inflixit. Pastores mitia atque erudita ingenia sortiti, in-...untaxat sacrificiis interdixêre, ouibus non molesti fuêre, nec gregem contaminârunt.

Legi in Bibliothecis Boiariæ vtriusque epistolas, quas Alexander ad Eberhardum Iuua-... Hartmannum Brixinensem Noricorum Episcopum, alter ad Imperatorem, patriarchas, ar-...opos, Episcopos, duces, præsides, præfectos, sacrosancti Romani Imperii dedit. In illis repe-...exandrum Turonis in conuentu Angliorumq; Celtarum celebri hæc statuisse:

Sacris initiatus rebus prophanis abstineto. Leges, Physica non audito. Sacra venire, Reli-... societates, inferias atque huiuscemodi ceremonias precio dedisse, atque pecuniam pro his ...disse, decimas prophanis tribuere, inexpiabile flagitium esto. Si quispiam sacerdotia locâ-...mutâritue, vti contra Christianam pietatem fecit, ita eius ciuitatis aris, focis extorris esto. ...pignorati, si creditor redditus receperit, vltra sortem fœnus, licet leuissimum videatur, cen-...eratorem Reipublicæ fure peiorem ciuem existimato.

Idem Alexander in omnibus epistolis, quas superioribus duobus episcopis scripsit, petit, ...s suadet, vt Imperatorem placent, atque illum secum in gratiam redigant, pollicetur, vti ...fuerit tam potentissimo principe, honorando, ornando, tollendo nulli se secundum fore, ...lum superiorum pontificum excessurum.

Idem. Mortuo Victore, Alexandro Romam tenente, Imperator mense Maio, atque Quin-...alibus apud VVirtzburgum conuentum Episcoporum, senatusque Imperii cogit, coëunt ...tes archimystæ, minores Pontifices, præsides, duces, præfecti, Vidonem Pont. Max. legunt, ...emq; vocant. Fit senatusconsultum, nullum posthac fore Pontificem Maximum, nisi qui ...alorum consensu Imperatoris creetur, atque nuncius duntaxat Christi, successorq; Petri, ...m Cæsareæ potentiæ pertinax æmulus esse velit.

A singulis exactum iuramentum, haud alium aut recepturos, aut passuros Pontificem Ma-...perpetuò, etiam mortuo Imperatore. Sacramentumq; primus dixit Christianus Moguntì-...tifex designatus (nam Conradus Boius frater Ottonis à VVittelspach, quòd iurare detre-...hostis iudicatus, atque proscriptus, sacerdotio & dignitate excidit, Mogontiacoq; exactus ...nde cæteri episcopi, postea Imperator, & Principes iurant. Albertus Fruxinensis Episcopus ...to fidem suam adstrinxit Paschali, quàm diu videlicet Imperium eius rebus studeret, aut ipse ... prædia, castella, vicos, oppida, beneficià stipendiaria possideret.

Obierant per idem tempus Eberhardus Salisburgensis, Hartouicus Reginoburgensis, Hart-...s Brixinensis, Rupertus Bathauiæ episcopus, Eberhardo Conradus patruus Imperatoris, ...ico Eberhardus, Ruperto Albanus, Hartmanno Otto, succedunt. Vtq; noui Episcopi à Chri-

ſtiano Mogontino archimyſta inaugurentur, edicto præcipitur. Imperator in Italiam Re ſcribam ſuam, Agrippinenſem pontificem, & Chriſtianum Mogontinum præmittit. Ipſ ercitu, & aliis principibus ſubſequitur, agrum Romanum cæde, ferro, flamma vaſtat, Ron ios conferre pedem, ad internecionem delet, octo millia Romanorum cæſa, tria capta eſſe relatum eſt.

Vrbem deinceps Barbaroſſa capit, incendit, Alexandro fuga ſibi conſulente. Templc tri, quod hoſtes munierant, præſidio firmârant, deinde inuadit, munimenta ſolo æquat, effr tis, ædem aperit, Paſchalem vi introducit. Iſq; duodeuiceſimo Calendas Septembris, quem lebrẽ Deiparæ virgini, quando ſuperos petiuit, habemus, Beatricem conſecrat, Auguſtamq;

Idem. Hadrianus nodum in ſcirpo (vt aiunt) quærit. Imperium beneficium Rom dotis, Auguſtum precariò duntaxat regnare, aſſerit. Extat eius ad Hillinum Treuerorur phum Moguntinum, Fridericum Agrippinenſem archimyſtam epiſtola: ex quâ verba i driani ſubtexere operæprecium eſſe duximus.

Romanum (inquit) imperium à Græcis tranſlatum eſt ad Alemannos, vt rex Teut non antè, quàm ab Apoſtolico coronaretur, Imperator vocaretur. Ante conſecrationem rex perator. Vnde igitur habet Imperium, niſi à nobis? Ex electione principum ſuorum hab regis: ex conſecratione noſtra habet nomen Imperatoris, & Auguſti, & Cæſaris. Ergò p perat.

Recolite antiqua. Zacharias promouit Carolum, fecit ei nomen grande, vt eſſet Ir & vt poſthac perpetuò rex Teutonicus eſſet Imperator, & aduocatus ſedis Apoſtolicæ, vt Epiſcopo Apulia, per eum pacata, eſſet ſubiecta, quæ noſtra cum vrbe Romana eſt, non I ris: Romæ noſtra ſedes eſt, Imperatoris eſt Aquis, in Arduenna, quæ eſt ſylua Galliæ. I quod habet, totum habet à nobis. Sicut Zacharias tranſtulit Imperium à Græcis ad Teuto nos poſſumus ab Alemannis transferre ad Græcos. Ecce, in poteſtate noſtra eſt, vt demus volumus. Propterea conſtituti à Deo ſuper gentes & regna, vt deſtruamus, & euellamus, mus, & plantemus, &c.

Deinde Germanos imbecilles vocat: imbecillitatem eis obiicit, qui Rogerium Ita Danos, Friſios perdomitare nunquam valuerint.

Hæc itaq; in conuentu celebri legatos Hadriani referentes, Otto de VVittelſpach, ſ quem ante Imperatorem progerebat, territat, & forſitan confodiſſet, niſi Imperator interce acriter reſpondit, quæ ego, vt ampliora tenuitate ingenii mei, prætereo. Cæterùm ea Gunt ſu, Otto & Radeuicus, myſtæ Boiorum Fruxinenſes proſâ complexi ſunt, & Conradus nus, vir iuxtà nobilis atq; eruditus, Auguſtanus primarii templi ſacerdos, propediem pu

Arnoldus Mogontinus, & D. Eberhardus Iuuauenſis archiflamen, Romanos ſacerd dinales, archiepiſcopos, epiſcopos, presbyteros, diaconos (ita enim vocant) literis admo tinaciam, faſtum, ſuperbiam coarguunt, auariciâ, perfidiam, aliaq; facinora, quibus paup pilent, & imperium conturbent, commemorant, obteſtantur vltimò, vt Hadrianum ad p uandam cohortentur, Imperatorem id, quod bonum æquumq; fuerit, facturum referunt. ximè, Henrico Boiorum atque Saxonum duce, Ottone Fruxinenſi epiſcopo, authoribu tilla diſcordiæ exſtincta eſt.

Idem. Dum hæc in Germania fiunt, legati Caloioannis, qui Alexio parenti ſucceſſ Conſtantinopolitani Romam venêre, & honorificentiſsimè excepti ſunt. Romani eisdem tum lapidem officii gratia obuiam procedunt. Poſtridie Pont. Max. Sacerdotes, Senatu lum, acturos de communi omnium ſalute, atq; libertate vrbis reginæ mundi, in templo Co coire iubet. Legati orientalis Imperatoris introducti, ſuper omnes ad dextram Paſchalis tur. Deinde paucisſimis ita verba faciunt:

Salutat vniuerſos orbis terrarum D. Imperator orientalis, poſtulatq;, vt, relictis Germa rum, antiquum, & legitimum Imperatorem redeatis. Is non ſolùm Eccleſiæ ſe propugnat ſtabit, ſed etiam viduas, pupillos, infimumq; quemq; auro, argentoq; ditabit. Hæc vbi di matum eſt, more gentis; Perplacet, reddamus diadema legitimo & antiquo rerum Ror Principi. Deficiamus à Teutonibus ſeditioſis, & ſtolidis ad veterem Romani Imperatoris torem, vetus Roma cum noua, Occidens cum Oriente rurſus coniungatur.

Poſthæc Paſchalis concionatur in Imp. Hainricum quartum, atq; eius filium quintu na, iniurias, & vitia commemorando. Imp. Henrico 4. PP. Paſchale 2.

Idem. Pontifex Romanus per edicta ita obnunciat: Nullo pacto fas iuſq; eſſe fatuoſ ci, leuiſsimis Gallis, magis ſuperſtitioſis, quàm religioſis, tot diuos, tot pientiſsimos Pont ximos, minores, myſtas, monachos, reges, Imperatores, ſuperos atq; cœlites impietatis co re: ſe, quoad vita ſuppetat, non paſſurum, vt inſtituta à maioribus accepta, per tot anno obſeruata, fraude & aſtu paucorum, cum maxima Chriſtianorum morum pernicie, obl pontifices, epiſcopos, myſtas, monachos ab Imperatoribus atq; regibus collocupletatos e pares opibus facti ſunt, more perditorum, quò plura donata fuerint, plura concupiſcere, illi re prima quæq; vbi maiora ſperârint, titulo honeſto libertatis eccleſiaſticæ fraudulentos graſſari: illud conari, vt, ſe excluſo, paulatim etiam populum, ſacerdotes, epiſcopos alio nem atq; ſeruitutem tandem redigant, atq; arma in eos, quorum beneficia poſsident, ne h pacto reperiri queant, vertant.

Anno

ntifices Romanos orbis imperium animo cogitare, regnum Christiani populi affectare: non
is, donec oppresso Cæsare, omnibus iugum seruitutis, quod ipsi excussêre, imponant: Chri-
imenta declarare, quænam sit rabies sacerdotum, aduersus immodicam concupiscentiam,
nel animus deuouerit, nullum stare terminum, se penè impuberem, imperitum omnium re-
illis egregiis pastoribus dolo circumuentum, in patrem charissimum concitatum esse, ar-
rum consilio sumsisse. Nunc, genitore oppresso, aduersus se conspirasse, neq; modum ambi-
nere, nisi alios omnes dignitate, honore expolient, &, quò ipsis, quicquid lubeat, liceat, à
iuramentum, se futuros in eorum potestate, quicquid illi dicant, pro legibus habituros, atq;
pro Deo adoraturos, exigant.
m. Nordomanni quoq; grassantur in Italia vltra Romam, citra Machtylda locupletissima
dominatur. Hyldebrandus cum hisce omnibus, etiam adhuc priuatus, societate atq; amici
, non solùm absq; voluntate, & sine consensu Cæsaris, quod hactenus non licuerat, Pontifi-
Maximum occupauit, verùm imperium etiam Romæ sibi ac successoribus asserere cœpit. E-
consilium atq; ratio fuit, sicq; animum induxit, probabilia hæc atq; verisimilia, quæ iam
m, paulatim obtinere posse, coniectatus est: quæ cùm obtinuisset (vti tandem euenit) tum
ctum, factum, inueniri aliquam causam, quamobrem abdicaretur & deiiceretur fastigio re-
; in ordinem redigeretur vel potentissimus Imperator: atq; ratiunculæ tales fuerunt.
mnem potestatem à Deo Christo, à Christo Petro, eiusq; successoribus Romanis Episcopis
isdem q; religione iurisiurandi, conditione parendi perpetua, cæteris verò principibus dun-
nporario sacramento, quoad illis libeat, quemuis Christianum astrictum esse. Licere proin-
ario Sacerdoti Imperatorem, precariò duntaxat regnantem, vbi Romano Pont. (qui Chri-
ini Deiq; nostri vicem in terris gerit, eius religioni præsidendo perfungitur) non obtempe-
dicare: eidem, sicuti cuilibet Christiano, diras atque inferias, more Pontificum, dicere. Im-
nim beneficium Pont. esse Maximi.
em: Tyrannum quouis modo è Repub. tollendum esse, neq; liberis Regum quempiam, nisi
reatum, & quàm diu illis placeat, receptum, dominari posse. Episcopum communem ani-
parentem atq; pastorem, non ab Imperatore in curia, sed à sacerdotibus, populoq; commu-
emplo deligendum esse. Et sacerdotem, qui vxorem habeat, diuinam rem non facere, eius
summoperè à populo, ne contagione polluatur, euitanda. Neq; illis vllo pacto decimas &
nodi donatiua tribuenda esse. Hasq; vltimas tres rationes Hyldebrandus in vulgus edidit,
sibi quidem perceptas reseruans. Nequaquam imperita multitudo, omni vento doctrinæ
. Paulus ait) circumduci solita, tanti honoris specie atq; vmbra & astu lactata, aures arrige-
q; furore tum concitati Germaniæ, Galliæ, Italiæ populi, ferrum in sua viscera conuerterunt,
nta tres annos à Gregorio & Vrbano continenter sanguine ouium belligeratum est. Hic fre-
radi filii Augusti amicitia, vterq; armis & pecunia Nordomannorum & Machtyldæ adiu-
iter contrà ab illis repugnatum est, donec Augustum Paschalis per filium Hainricum è fasti-
m, in priuatum statum deturbauit, pollicitus, se in Germaniam ad conuentum solennem
m Rhetiæ venturum,
umq; eò contendit, certior fit de morte Augusti, ad Padum ergò substitit, atq; coacto suæ
etu, acta Gregorii Vrbaniq; comprobat, Clementis tertii, cæterorum Episcoporum atque
rescindit: pollui religionem, si quispiam sacrificus suffragio prophani cooptatus fuerit, fi-
principi dederit; necesse esse cuiuis Christiano, in Romani pontificis leges iurare, decernit.
is posthac eius decretis non steterit, albo Christianorum eradit, nulliq; alii ius in Christia-
iatum veniendi esse, rogationem perfert, legem promulgat.
tehac mystæ, monachi, sacerdotes, virgines, sacratæ fœminæ, episcopi, rebus diuinis, studio
m, scribendis libris (delegata domus, penatium, agrorum, cura in prophanos) duntaxat
dabant, rerum fluxarum caducarumq; administratione contaminari, pollui se, credebant.
igitur, prædiorumq; rei familiaris curam in procerum quempiam, qui vicinos vel autho
ernii erat, à se relegabant. Illum Cæsar dabat, qui sacerdotibus victum & vestitum, paupe-
de alimenta tribueret, huncq; Boëtum (Vogt) germanico atq; græco vocabulo, hoc est, pa-
curatoremq; vocabant.
imùm tunc immunitatem libertatemq;, amoto huiuscemodi administratore, sacerdotes re-
t, polliciti, quotannis Romano Pontifici nummum aureum (quem Byzantium vocant di-
a) pensitare, facilè tum Paschale de alieno largiente, tributumq; accipiente, qui aliam quoq;
m in vulgus dissipauit.
ommunem pastorem communiter ab omnibus, grege, ouibus, & arietibus, hoc est, sacerdo-
lebe diligendum esse. Atq; rursus per sedecim continuos annos, pro hisce aucupiis, armis,
ra sanguinem decertatum: omnia diuina humanaq; permixta sunt. Contrà Cæsar, & alii
episcopi & proceres summoperè nitebantur, nec animi tamen Romanorum Pontificum
bantur, sed admonebantur, quò maiores necessitudines compararent, quibus cogi possent
tores, reges, principes, Episcopi, senatus, populus, nisi id probarent, quod ipsi constitu-
Nec per septies septem annos destitêre, donec voti compotes facti sunt, tantumque bo-
faucibus Imperatorum eripuêre. Imperatorque comitiis pontificis, Republica Christia-
n solùm excidit, sed & comitia Cæsarea irrita esse, extortum: nisi Pontifex Romanus

author fiat. Cæſareque primùm excluſo, mox populo, paucorum potentia creuit, imper
ieſtas, principum authoritas, res populi diminuta eſt.

Nec diu hac licentia ſacerdotes ac epiſcopi lætati ſunt. Sacrificuli, myſtæ, epiſco
Max. Pont. & Romanenſibus ſeruiunt, hiſce tributarii, vectigales, ſtipendiarii ſunt. Hi
habent, quicquid corradunt: quicquid vnciatim, defraudando genium, miſeri compa
tioribus addere coguntur, idq; illi vniuerſum arripiunt, haud exiſtimantes, quanto labo
ſit, cuncti epiſcopi pro ſua inſcitia in ordinem redacti ſunt, vniuerſis ſeruitus impoſita e
poteſtatem cuncta redacta ſunt.

Quando verò eius tanta poteſtas eſt, cur non illa perpetuò, ne non nobis tot ſint d
tur? modò ait, modò negat, quaſi pilam quólibet propellit, rurſus, vbi vſus venerit; a
tanta meſsis, cur non metit? cur non amat? cur non paſcit, quando tot oues fame per
ouili capros, hircos, lupos, libidinoſos, adulteros, virginum, ſacratarum fœminarum ſtup
cos, muliones, latrones, argentarios, nummularios, fucos, pecuniarum aucupes, luxu per
dos, perditos, periuros, literarum omnium penitus rudes imponit?

Non audita loquor, ea, quæ hiſce oculis video, narro. Cur lupis oues committit? C
ſuum ſimulatoribus religionis pernicioſiſsimis, rem ſuam duntaxat agentibus, ſeruire, cu
effœminatos agnis ſuis dominari permittit?

Xiſtus quartus Pontifex Maximus clariſsimo principi Alberto, genitori ducum
illiusq; popularibus, vt abſq; precio, ſexto ſeptimanæ quoq; die, item aliis ſolennibus iei
veſcantur ouis, caſeo, lacte, præcipit, extat diploma: cur Reginoburgenſium perſonatus v
tra edictum ſummi Pontificis, non veritus eius fulmen, illa nos à ſe emere cogit, atq; n
vendit, hasq; nundinas demum ante triennium abhinc inſtituit.

Epiſcopi noſtri quales ſint, pudet dicere. Pauperum alimentis canes, equos, ne dic
alunt, potant, amant: literas omnes velut contagionem vitant. Nullam curam inopum
opibus incubant, agunt. Nihil in eisdem præſidii eſt pauperibus, ſuperbia, luxu, armis c
vel Perſicis regibus, locupletiſsimo Imperatore decertant. Qui imperat, leges imponit, pr
bet, vetat, ſi tacet, ſatis laudat. Cur canis mutus eſt, & non latrat? luposq; claua Herculi
erucem abigit?

Imperatores, reges, & principes noſtri, tot cœlites, paupertatis Chriſtianæ amatores,
præterquàm pacis ac literarum, ſtudioſos nobis dedêre, nempe diuos Corbinianos, L
Hemeranos, Erhardos, Hyldulphos, Vergilios, Rupertos, Pilgramos, Columbanos, Gallo
dos, Hardouicos, Conrados, Ottones, VVolffgangos, Albertos, Marianos, Sympertos,
Gothardos. At ſi diis placet, nunc venatores, inauſpicatiſsimum in ſacris literis genus
omnibus imponuntur, ſanctiſsimis patribus ad hæc conniuentibus.

Chriſtus ſummus rerum Imperator, Deus, natus ſempiternus, cui totius orbis imp
minum Deûmque ſatis pater deſtinauit, cœleſte ſolium, imperium æternum reliquit: ho
mortuus & ſepultus eſt, vt nos collocupletaret. At illi obſcuriſsimis crepundiis, atq; egent
tribu, ſine nomine procreati, vt ditentur, vt opibus, potentia, imperio rerum, quæ Chriſtus
cat, potiantur, ferre parem, nedum ſuperiorem non poſſunt, Chriſti ſanguine redemtos i
ſeruitutem redigunt, in gregem eius crudeliſsimè ſæuiunt.

Ea eſt temporum infelicitas, non licet loqui, quæ ſentis, nec ſentire, quæ loqueris: ſe
bi ſcribunt dicas. Sacroſanctam philoſophiam, diuinitus à Spiritu ſancto editam, inte
ſuis moribus aptam faciunt, ambitioni ſuæ ſeruire cogunt, ſcita decretaq; Chriſti non ſ
ſeruire ſibi volunt. Legibus à Chriſto latis ſemetipſos ſoluunt, placita eius contemnunt, n
parere ſtudeant.

Multum refert, in quæ quiſq; tempora inciderit. Extat decretum in libris Pontific
Annalibus Europæ, præcipuè in Carolo Magno, vbi regibus, Imperatoribus ſacerdotia om
ri, Pontifices Maximos, minores carpere licet: hos in illorum verba iurare, ius faſq; eſſe, c
contrà ſentientibus diræ atq; inferiæ dicuntur: & id, quod antea religio atque pietas fuit, r
na (vt aiunt) verſa, iuſtitia atq; irreligioſitas eſſe cœpit. Mali, auari, laſciui, parùm ſtudioſi,
eſſe ſacerdotes cenſebantur, eorum ſacra, ne quis contagione pollueretur, populus iuſſus
nunc contrà eſt: pietas vera, charitas mutua, libertas Chriſtiana extincta eſt, ſuperſtitio, p
peruicacia, periurium, amor ſui creuit, boni mores interiêre: Germania feruent, ſqualens l
ua, lites, calumniæ adoleſcunt.

Humanorum decretorum ergaſtula increuêre, inuaſêre, mortalium commenta ſacr
ſophiam contaminant, ſanctiſsima leuia præcepta Chriſti extrudunt. Faſtus, auaritia, lux
tio, ſimulatio inualuêre. Vnius auaritiam totus orbis explere nequit. Inuicem ſæuiendo,
do, inuidendo, criminando, inſidiando, rapiendo, fraudando, paciſcendo, fallendo occidi
perimus. Sic fit, ſic homines ſunt, regnare omnes concupiſcunt, parere recuſant: plures m
boni. Nuſquam fides tuta, pietas, iuſtitia (ſicuti in vulgato eſt prouerbio) terris exulat,
remigrauit, ibidem habitat. Hiſce enim moribus iuſticiam nemo dabit, niſi qui Chriſtum
cii inſimulauerit, fruſtraq; eundem vniuerſis, viuis & mortuis, diis & hominibus, geniis
ſuperis, inferis, medioximis diem dixiſſe crediderit. Ipſa ſi cupiat ſalus, ſeruare nos prorſus
teſt, imbecillitate aliorum, non noſtra virtute valemus. Vnde tot vanæ leges, & proximæ q
riores.

is igitur, etiamsi maximè velit, Rempub. plurium arbitrio temerè committat, ac non po- inenda perseueret? Equidem mundum ad antiquum morem, veterem disciplinam reuo- ad pristinum splendorem mortales redigere nolim. Iam pridem increbruit, veritas rustica rba est, odium parit.

anus sit, necesse est, qui id quod vult, dicere pergit, & id quod non vult, confisus factione, perpeti detrectat, & testis, & beatus esse recusat. Non enim sapientiæ Christianæ (sicut est aculum) sed pecuniæ omnia obediunt: quamobrem,

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
Fortunamq́, suo temperet arbitrio.
Magna loquor, quiduis nummis præsentibus opta,
Et veniet: clausum possidet arca Iouem.

m. At qui nunc luxu cum quauis natione contendimus: omnia Venus Bacchusq́; corrum- empestiua conuiuia, & perpotandi peruigilandiq́; insana cupido, adulteria, ludi, greges n inuasere Germaniam, & gradum corripuere: omnia in æternum lapsa morem sunt. Ex- tes, Gallicasq; sumsimus. Non omen quidem veriti, quòd à victoris populi insignibus, in entis transimus habitum. Apud cæteras nationes malè audimus, quòd semper ebrii simus. pecuniæ, auri sacra fames (quæ diuo Paulo radix est omnium malorum, & simulachro- is) Germanorum fidem, ab hostibus etiam collaudatam, labefactare cœpit. Quibusdam ecunia, quàm fides est: hiq; famæ & integritati, postremò omnibus rebus commodum it. Patriæ desertores nil aliud, quàm priuatam vtilitatem, spectant. Cupiditas eosdem ex-

n. Iisdem diebus Margaretha Tyrolia Maultescha, ab oris magnitudine ita cognominata, anni filio regis Boiemiæ, Leopoldum de Schaumberg, episcopum Fruxinensem (qui ad- annem Verdensem à Pont. Rom. impositum, sed Auinione exulantem, à mystis electus, Fru- ebatur) accersit, se virginem adhuc integram esse, maritum liberis operam dare non posse, at. Pontifex ergò, velut arbiter honorarius, matrimonium non esse, nunquam fuisse, nec esse posse, pronunciat; dissidiumq́; iure suo facit. Quapropter Ioannes simul ab vxore & o, præter spem excidit, exactusq; finibus ad Berchtrandum patriarcham Aquileiensem, in- ariam se confert. Cæterùm Ludouicus Brandeb. filius Augusti, cuius vxor regibus Cim- oriunda, pridem defuncta erat, Maultescham, quamuis eorum aui germani fuissent, vxoré ato Boëmo, eius coniuge & ducatu potitur. Se quoq; Charionum regulum, quem ducatum (quibus eundem Imp. ablatum Boiemo in fidem dederat) possidebant, appellat, & dici occasionem eius regni arripiendi expectabat, & titulo huiuscemodi aucupabatur. Idcircò gustus malè audiebat, & quasi hæc eius techna atq; suasu fierent, vulgo castigabatur.

, Pontifices Rom. affectant diuinitatem, & dominationem: vt ab omnibus non aliter, imò àm ipse Deus timeantur. Homo ille, qui dicitur Papa, diuitiis nimiùm auctus, maximo æ pietatis detrimento, omnia sibi licere, more tyrannorum putat: rationem actuum nemi- Deus sit, reddere vult. Id, quod soli Deo conuenit, vsurpat: se errare, vlláue mendacii reli- ringi non posse.

m. Dum talia post mortem Imperatoris Ludouici fiunt, Clemens 6. Pont. Max. Carolo di- at, postulatq;, vt Germani Carolum Ecclesiæ fidum recipiant: &, nullum posthac priùs fore quam primarius orbis Christiani sacerdos, vicarius Christi, author fiat, iurent. Insuper ab- em Pontificis Max. ad Imperatorem attinere, hæresin omnium perniciosissimam esse, pro- . At Germani partim tergiuersantur, partim apertè detrectant, atq; proclamant: vsq; adeò- ille seruorum fastu, libidineq; dominandi furit, insanit, atq; in præceps abit, vt omnium orum tyrannorum, quos vnquam fuisse legimus, crimina, superbiam vincere propalàm à fronte contendat?

m. Gerardus Moguntinus Episcopus ab Alberto apud Rhenum pecuniam, quam is pollici- c debebat, repetit. Sed Albertus ne tum quidem soluendo erat. Ideo Pontifex cornu venato- lo dependens, ostentans, in hoc, inquit, complures gesto Cæsares: eoq; dicto, abiit, cum Boiomundo Treuerensi, Vuichualdo Agrippinensi aduersus principem conspirationem fa- os muneribus, illos pollicitis corrumpit. Hiq; vectigalia Rheni, quæ adhuc in prouerbio crebrò vulgò vsurpari solet) sunt, & tum Cæsaris erant, abrumpere conantur.

m. Anno ab orbe seruato 1388. morte defunctis Clemente septimo, Vrbanoq; sexto, rursus no Ecclesiæ imponuntur. Romæ Bonifacius 9. in Galliis, Auinione Benedictus 13. Ille vt n animos sibi conciliaret, tribus fratribus, Stephano, Friderico, Ioanni, nepotibus Imp. Lu- . secularem omnium criminum, scelerum, suppliciorum veniam condonat. Quicunq; Mo- n voti reus proficiscatur, septem ibidem dies commoratus, quatuor templa, Deiparæ virgi- etri, sacratarum fœminarum, xenodochium, supplicandi gratia intret, quotidie dona faci- niuersis inferis ereptus, cœlo asseritur. Quadraginta piacularii constituti sunt. Erat res tunc c; inaudita in Germania. Quamobrem ex Boiemia, & vniuersa Germania, frequens populus ecoibat, sexaginta millia hominũ quotidie confluxisse, in acta relatum est. Durârunt hæ æ Ecclesiasticæ à Martio per quinq; continenter menses, inuenta sacra ter septimana mon- tur.

Idem,

Idem. Bohemia, regio Germaniæ opulentiſsima, in meditullio eius ſita, diſſenſionib
nis adhuc laborat, & atteritur. Incolæ diuerſi religione ſunt: pars Teutonas, pars Huſsios, a
os, illi Pictonas ſectantur. Nobiles, ciues inuicem ſæuiunt, diſcordia domeſtica, mutuis v
ſeſe debilitant: aliena ope egent, externo ſuſtentantur auxilio, adeò, vt vltrà è corpore ſuo
digenam Regem creare nec valeant, nec audeant. Id quod & cæteris Germanis, niſi cauerin
ſim precor augur) eueniet.

Idem. Eius potentia, vires, prudentia, magnitudo animi, rerum bellicarum peritia
Italia contra morem veterum Imperatorum habitabat: Germaniam per filium adminiſtr
duntaxat ex Italia in Germaniam egreſſus) formidoloſa, atque ſuſpecta fuêre Romano ſ
ſenatui. Quod Gregorius nonus Pont. Max. non it inficias, ſed ingenuè fatetur. Viſum
nibus Romanenſibus, Imperium Germanum magis florere, quàm ipſis vtile foret. Placui
tundere, atq; diſcordia non ſolùm debilitare, ſed in cineres quoq;, atq; fauillas redigere, &
cum hunc à faſtigio rerum humanarum deturbare. Quod haud temerè per Pontifices G
tum longè Reipub. literatumq; ſtudioſiores, & proinde prudentiores, fieri licebat.

Idem. Dum autem partes pontificiæ, atq; imperatoriæ inuicem belligerantur, & Aqu
obſidentur, Chriſtiani inter ſe tumultuantur: Saraceni Palæſtinam totam inuadunt, ex
in ditionem redigunt, omnia templa euertunt, quinquaginta millia Chriſtianorum cont
Hieroſolymam ſubigunt. F. Anno 1247. Imp. Frid. 2. PP. Innocentio 4.

Idem. Hactenus epiſcopi, ſacerdotes, monachi, ſacratæ fœminæ, ocio literario ad
bundis literis, vti apparet in Bibliothecis, operam nauârant. Prophani, qui ſacerdotes coll
runt, prædia ſacerdotalia adminiſtrârant: eos Conradus quoq; Reginoburgenſis epiſcop
reuerſus, à curatione Eccleſiaſticarum opum, Deo dicatarum, deuotarumq; ſuperis, a
connititur. Eberhardus archimyſta Boiorum, ob clientelam & parochiam Vtinenſem,
Boiorum digladians, ſocia arma collegis ſuis iungit, atq; de improuiſo coniunctis copiis
reſiſtente, fines Boiariæ inuadunt, caſtella expugnant, omnia cæde, incendiis complent, t
pilant, nec ab aris, atque ſacris manus ſacrilegas, egregii ſanè paſtores, abſtinent: oues, q
re deberent, more luporum ſub magna ſuperficie pietatis deuorant. Et ne omninò res di
ciſacere videantur, magno religionis ſupercilio Chunegundam Auguſtã albo ſuperũm aſ

Idem. Rurſus Conradus Portuenſis Epiſcopus, Flamen Romanus, filius Egonis Vri, S
Dynaſtæ: & Ioannes quidam, conſecraneus D. Dominici, Germanos ad arma concitant,
cam, Africanamq; militiã cohortantur: & vt faciliùs toties longinquæ militiæ pœnas d
cium ob ſtultitiam ferentes, inducerent, multa noua hactenus inaudita dogmata inculca
cunque ſceleri obnoxium, parricidio, inceſtu, ſacrilegio pollutum, continuò, vbi crucic
aſſuiſſet, ſolutum eſſe & crimine & pæna, declamitabant.

Quippe hiſce aliter ab auditoribus (vt fit) acceptis, maximam feneſtram ad nequ
tefecerunt. Pleriq; anſâ hinc arreptâ, inimicos priùs ſuos tollebant, hinc in militiam ſacr
na dabant. Angelbertus Archiepiſcopus Agrippinenſis Coloniæ, curator Cæſaris, iſthoc tu
rum, ſpecie religionis occiſus eſt à Friderico cognato ſuo in Boiaria.

Idem. Spectante atq; concitante Rom. ſacerdote, Philippus & Otto cognatas acies
tunt: frater aduerſus fratrem, filius aduerſus parentem confligere cogitur, atq; inuicem ſ
polluunt. Argentoratum, Aquæ Granež, Agrippinenſis Colonia, Erdfurdia, pleraq; alia o
ſeſſa, cuncta luctu, cæde completa ſunt. Quis aliam tantæ diſcordiæ inter Chriſtianos ca
lerit, niſi Romani Epiſcopi ſpectaculum, quaſi paria componentis? Populus Chriſtianus
vulneribus, cohortantibus flaminibus Romanenſibus, contrucidauit.

Idem. Albertus Reginoburgenſis Pontifex ciues vrbis locupletes quinq; & quadragi
rebus Imperatoris ſtudere non deſiſterent, fraude cepit: cathenaq; vinctos ad Stauff dedux
dus Cæſar, & Otto regulus Boiorum, atq; Rheni moderator, Alberti atq; miniſtrorum e
vaſtant, diripiunt: Albertum captiuos reddere, imperata facere cogunt. Eius ſocios ſtrage
ctant, Reginoburgium cum copiis intrant. Cæſar, more maiorum, in æde D. Haimeram
receptus eſt. Atq; dum quinto Cal. Ianuarii cubitum iſſet, nocte intempeſta Albertus, qu
pum faciebat, Conradus ab Hohenfels, clàm in cubiculum admiſsi, cùm antè exploraſſent
res quàm tres in eodem conclaui Cæſareo quieſcere, ſtertentes, vino ſomnoq; obrutos, ten
riuntur, duobus occiſis, tribus in vincula coniectis, & arbitrantes, Conradum cæſum eſ
VVilpeckium Sueuum ſextum caſu obuium interficiunt. At Cæſar ſub ſcamnum prorep
deliteſcens euaſit. Deinde Epiſcopum, percuſſores, Vlricum monachorum præſulem, ſoc
Reipub. iudicat, parricidii condemnat, proſcribit: opes, prædia D. Haimerami publica
monachi, qui huiuſce conſcii non erant, pacem à Cæſare centum libris, ab aulicis qui
mercantur. Conraduſq;, accepta mulcta, edictum & tabulam proſcriptionis reſcindi, &
piaculo cædes innocentium manifeſta expiaretur, iubet ædificium dirui, ne cruore ſtor
aſperſi appareant, ædiculam ibi à fundamentis extrui, Deiparæ virgini, D. Nicolao dedica
vbi quotidie ſacerdos monachus perlitaret, atq; manes, ob pietatem pro principe crudeli
placaret. Omnia polliciti ſunt monachi, teſteſq; in re præſenti fuêre, Otto dux Boius, Pala
ni procurator, Ludouicus filius eius, Otto Hochburgenſis limitis, Hainricus Burgiorum
Ludouicus maior, comes ab Oetingen, Gotfridus comes ab Hohenloch, ciues Reginob. fac

...næ salutis 1251. mense Ianuario. Extat Conradi diploma, quod ob clementiæ exemplum ...milianus septimo abhinc, dum hæc proderem, anno, secum detulit Oenobrigam, aliud ...xemplar, ex veteri ad verbum exceptum, suo diplomate signatum, monachis reddidit. ...si in medio templo D. Haimerami humati ostenduntur. Vincus dignitate mouetur. Alber...e deminuto, in monachorum ordinem redigitur. Conradus princeps coniurationis fulmi...io tactus sub dio equitans, interiit. Reliqui conscii in Boiemiam aufugêre.

...m. Cùm Otho Dux Boiorum iunior, Marchiam Brandeburgicam Carolo 4. Imperatori ...set pro aureis 200000. nihilominùs tamen sibi retinens titulum Electoris, & nomen Ar...rarii Sacri Imperii Romani: relicto agro patrio, concessit in Bauariâ, & nummos consum...ro VVolfstein in gaudiis cum speciosissima quadam molitrice, cui nomen Margaretæ: ...tia illa mola ad hodiernum vsque diem nomen obtinuit Molendinum Margarethæ. ...ux Ludouicus Barbatus Ingolstadius voluebat tristes questus contra factum hoc, & literis ...em Sigismundum, filium illius Caroli referebat, Patrem eius Carolum dolis circumuenis...um suum in hac emtione: Hoc enim exiguo precio restes Campanarum eius terræ non ...emere. Idem faciebat & frater Othonis, Dux Stephanus, cui tantoperè hoc dolebat, vt ...icia & angore Monachii decimo Maii, anno 1375. indignatam expirârit vitam: quem ...s anni lapsum subsecutus fuit is frater Otto, qui precio illo Marchiam vendiderat.

...m. Anno Christi 1316. cùm interuallum regni Pontificalis duos annos, menses sex in Ec...mana fuisset, Philippo sexto Celtarum rege connitente, Iacobus Baburcus rebus Ecclesi...ponitur, & Ioannes vicesimus secundus cognominatur. Isque Conrado Gurcensi Episco...stríacis ad se misso, vt, Ludouico in ordinem redacto, Friderici imperium ratum esse, de...potenti Rudolphum atque Albertum auum, parentem Friderici collaudanti, item Fride...solem Augustam, indolem eius, atque mentem nutritam, ac educatam, faustis penetrali...n, fortes fortibus atque bonis procreari, & in iumentis atque equis esse patrum virtutem, ...dem columbam feris aquilis progenerari, multis commemoranti, paucissimis responder: ...em omnium mortalium haud dubiè sapientissimum, filium tamen stolidissimum genu...tos deinde non admodum benignè auditos, re non impetrata, domos abire iubet.

...que hunc Ioannem temerè atq; malè de beatitudine ac felicitate humana sensisse, reperio. ...enitus animam mortalium, donec ii reuiuiscerent, atque immortalitate donati post ex...emum orbis forent, cœlestem in curiam recipi prædicauit. Legi ego Epistolam (quæ ex...ologorum eiusdem tempestatis, maximè Parisiorum, qui illum hæreseos nota inurunt, ...sipiscat, commonefaciunt.

...m inuitis mystis Episcopos imposuit, sicuti Fruxinensibus Ioannem Brixinensem, deinde ...ergensem. Illi, vt symmystas placarent, Parochias ipsis tributarias fecêre, hospitalitas tum ...t. Quod in alimenta pauperum antè distributum, in ornamentum, cultum parietum at...pam versum est. Tum priuata sacrificia, sacrificularios Pontifices, sacrilegia, compilati...latus (vt tum autumabant) templorum, ac sicuti nunc vocant, incorporationes, & ab...ualuisse, reperio.

...etiam alter & vicesimus, omnium Pontificum Rom. qui vnquam fuêre, pecuniosissimus, ...tem non solùm à Christo seruatore nostro, eiusque comitibus, & legatis, verùm à philoso...que, poëtis, oratoribus, historicis, alienis à religione nostra, collaudatam irrisit. Franci...diem viuentes, hostiatim victum mendicando quærentes, suæ opinioni aduersantes, vt ...stum, eius nuncios nihil possedisse, docebant, impietatis, pestiferi erroris condemnauit, ...e Christiana exegit, fraterculos nuncupauit, plerosque igne concremauit.

...m. Eodem consilio acta vicesimi secundi, hoc diplomate Imperatorio, quod latinè extat, ...scissa sunt:

...perator Ludouicus 4. diuino duntaxat munere Cæsar Augustus, vniuersis Christianis sa... Petrus atque Paulus, nuncii æternæ maiestatis primarii, longo antè tempore prædixêre, ...nt, sedulò nobis denunciârunt, post fata sua vafros, versutos, audaces, falsos prophetas, fa..., legatos mendaces, futuros, factaque iam pridem illorum depinxêre nobis. In templo Dei ...nt) hoc est, Ecclesia, quasi sint Deus, sedebunt, & super omne id, quod vsquam gentium aut ...ut cultum est, extollentur.

...que dicendi neque faciendi vllum, nisi qui libet, noscent modum, gloriam, regnum concu... nec finem scient, nec terminum capient. Dominationem, potentiam, vrbi orbiq; terra... minùs ipsis exitiabilem, reiecta cruce Christi, arripient, confictis ad quæstum, lucrum, am...n, luxum sermonibus de populo Christiano, abusi credulitate stolidi vulgi nundinabuntur. ...Quæ itaq; vates illi veridici, arcanorum Dei interpretes nobis antè cantârunt; verissima esse, ...entis animaduertimus: & planè, nisi asini ad lyram simus, sentimus. Non imus inficias, ... hominum superstitiosius, quàm vt temporum infelicitas refragetur, ad fraudes & com...perstitiosa, quibus vulgus imperitum facilè lactari atque capi solet, ingeniosissimum ex...tutandos mores impudentissimum, credulitate stultorum, quorum infinitus est numerus,

Meum

Meum eſt huiuſcemodi argutias atque vaframenta, ne hiſce ſimplicitati Chriſtia
natur, veritati diuinæ illudatur, detegere atque confutare. A ſpinis non colliguntur vuæ,
Dei non accipit munera. Qui vult maximus eſſe, ſit infimus omnium, nunciis Chriſtu
& reges quidem dominantur populo, vos autem ſerui gregis mei, nempe paſtores, no
eſtis.

Nihilominùs tamen, quanquam illa clariſsima ſint, tamen peſsimi Phariſæi,
mi Antichriſti comitiis Cæſareis, ſuffragiis principum, rebus impoſitum, aiunt, non eſ
torem, niſi primarius ſacerdos, qui dominus rerum & vtriuſque poteſtatis manceps ſit,
at. Id etſi prauum, ineptum, falſum, perquàm abſurdum, alienum à vita ſacerdotis cru
uino humanoque iuri, ſacris contrarium, nec rationi conſentaneum ſiet, tamen illi im
malicia peruicaciores, quàm boni in pietate exiſtunt.

Quis obſecro non videt, niſi planè talpa perpetuò oculis à ſummo rerum opific
tus, terræ tenebris incubet? Repugnantiſsima ſunt, nec coire poſſunt, corporale & ſpiri
num & cœleſte, fluxum & æternum, caducum & immortale, enſis myſticus atque ferreu
ſari à Deo datus eſt, vt malis & pacis atque concordiæ diſturbatoribus neci datis, boni
quiete perfruantur: ille concioni Chriſtianæ à Seruatore commiſſus mortuos vitæ reſtit
nem occidit. Diuerſa ſunt ſacrificulus & Auguſtus, vterque cœleſti dono conſtituitur,
bus clauſus, atque vt ſunt humana & diuina, ille ſeruorum ſeruus, hic princeps principun
& eſſe in benè conſtituta Republica debet.

Nos ſolius Dei beneficio, curiatorum Comitiorum iure, lege ſuffragiorum, a
Senatus, maieſtate, atque viribus populi principatum tenemus. Si quis ambigat, ad ſ
riæ penetralia, annales priſcos recurrat, ita dubitare deſinet. Quòd ſi ignorare perrexer
bitur. Vt tamen ſophiſtæ illi, monſtra, & laruæ religionis Chriſtianæ abominandæ,
culis repercutiantur, & ſuo enſe iugulentur, veteres iuris pontificii, cui vacat, euoluat c
non ſemel ſcriptum eſt, Pontificis atque Imperatoris omninò diuerſas eſſe iurisdictiones
earum commiſcendas eſſe.

Quocirca liquet, quàm perperam atque temerè viceſimus ille ſecundus Imper
ſibi vſurpârit, præter fas atque æquum Italiam à regno Germaniæ ſeparare conatus fuerit
leges, inſtituta, morem maiorum, contra auſpicia, interceſsionem, authoritatem ſena
ſtatem principum, atque populi Romani, Italici, Germanici. Non tam nobiſcum, quàn
Republica Chriſtiana bonus ſanè paſtor vi & armis, & manu, non iure diſceptauit. S
Chriſtianum lupus cruentus ſitiuit, & hauſit.

Idem hoſtis, accuſator, teſtis & iudex, atque inimicus noſter publicus, in pro
tamen aduerſus nos abſentes, indemnatos, inuocatos, iniudicatos, inauditos, nec citat
co legitimo, nec die dicto, contra leges, indicta cauſa, ſecundum ſe homo belliſsimus pro
Sicut in rebus inuiſibilibus & diuinis ſacerdoti cedimus: ita iure noſtro in humanis, &
conſpici tangiue queunt, ſuperiores eo, qui temporalia, dignitatem regum noſtro benef
det, ſumus. Oportet magis Chriſto, quàm Pontifici Max. obtemperare, ille Imperatori
audientes eſſe præcipit, hic vetat.

Haſce ob cauſas benè, rectè, atque ſapienter, ab hoſte Reipublicæ Chriſtianæ a
totius Chriſtianiſmi, cuius ille membrum (ſi tamen exiſtit) non caput eſt, ſenatum pro
Orbis, inquit D. Hieronymus, maior eſt, quàm vrbis Eccleſia.

Sententiam igitur illius alterius & viceſimi aduerſus nos latam, vanam, irrita
cilii decreto cenſemus, declaramus hoc edicto, quod Francofordiæ in auguſtiore templo
ni ſubfixum, ſi quiſpiam pertinax fuerit, qui oblatrare aut obſtrepere auſit, tanquam veri
pacis conturbator, hoſtis Reipublicæ, inimicus pietatis, ſatelles Antichriſti, mancipium
perduellionis, perfidiæ, periurii reus, non philoſophorum argumentis vel decretorum,
re, vinculis, carcere fatigatus, poſſeſsionibus, peculio mulctabitur, & vltimo ſupplicio,
iorum parricidium luet. Datum in oppido noſtro Francofordia, die ſexta Auguſti, a
ſtianæ libertatis 1338. Domini Ludouici Imp. clementiſsimi, regni 24. Imperii XI.

Idem. Iisdem diebus legati Cæſaris in Germaniam reuertuntur: propenſum qui
dotem primarium ad concordiam eſſe: verùm illum alieno viuere more, & intercedenti
nibus, maximè rege Galliæ, inductum atque deprauatum, ſeq; re infectâ abiiſſe queru
ſuſpectam felicitatem, concordiam populi Germani eſſe, qui neminem ſecum dignitate
nedum ſuperiorem ferre velint, referunt. Poſtremò prouerbium Romanenſium prepo
bus maximè vtile ſit, Germanos eſſe quàm ſtolidiſsimos. Haſce ob cauſas proceres vni
maniæ, ſacerdotes, dynaſtæ in agro Mogontino conueniunt quarto Idus Iulii, hc ſtem Re
religionis Chriſtianæ proditorem iudicant, quicunque illa acta viceſimi ſecundi tuta
Sed præſtat, huiuſcemodi Senatusconſultum ſenſibus ſuis omninè, partim etiam
ſerere.

Anno

nno Christianæ libertatis 1338. sexto die Iulii, hora 6. Benedicti XII. Pont. Max. an- pomario vici Rhenosei, in ripa Rheni amnis, vbi ferè septem viri Cæsariani electores con- que de summis Imperii rebus colloqui solent, Hainricus Moguntinus, Valentinus Agrip- Balduinus Treuerorum archimysta, Rudolphus, Ruperti duo, & Stephanus, præfecti præ- ni, cùm nondum decretum foret, quisnam eorum comitiis Cæsareis suffragium ferret; s dux Saxoniæ, Ludouicus Brandenburgensis limitis præfectus, item alii pleriq; omnes i Imperii clientes & optimates, sacrati, prophani, concione vocatâ, sacramento priùs u solenni, ex concilii decreto, accitis tribus libellionibus, qui in acta, quæcunq; fierent di- c, ex fide referrent, subscriberent, atque in vulgus ederent: hanc rogationem sanciue- erunt, decreuerunt, voluerunt, promulgârunt, perpetuò sanxerunt.

Sacrosanctum Imperium, summa in terris potestas cœleste donum est. Imperator enim nte omnes, secundus post Deum est, & tam grande nomen à solo Deo traditur. Cui soli blicæ administrandæ rationem reddendam habet. Qui à supremo duntaxat cœli num i- mo rerum humanarum fastigio collocatus est, & in terris neq; parem neque superiorem r quem leges, iura, regna humanæ genti largitur æterna maiestas. Cæsari reddite, quæ nt, præcipit Christus. Is & comites eius omnes, vectigalia, honorem, officium, obsequium r ac reuerenter Imperatoribus præstiterunt.

is igitur Heptarchis, rebus impositus, continuo more maiorum atque iure gentium rex tur. Ipsum contra maiestatem Reipublicæ, decus Imperii, legatos ad sacerdotem Roma- thor fiat, copiam administrandi concedat, mittere, eidem iureiurando fidem astringe- petere ab eo vsum regii diadematis, religio est, nullum harum rerum ius omninò est pa- eruus ouium est, & in consecrando domino, gregi seruit. Quippe iure suffragiorum, be- ectorum atque populi quisq; imperat.

Hæc verissima esse, conuenit inter omnes annalium, rerum humanarum diuinarumque tque iam sæpius vtriusque iuris, Cæsarei atque Pontificii, cœlestis Thesauri testimoniis arum est. Tamen quidam (vt sunt ebrii successu rerum nimio, atque impotentes sui m animi, prosperis enim rebus ferocitas atque superbia augescunt) impudentissimè re- on erubescunt. Et nonnulli sanctuli, qui sibi sacrarum literarum magisterium arrogan- munt, per fallacias verba Domini arguunt, simplicitati Christianæ imponunt, diuinæ sa- ica oracula polluunt, contaminant: sacram historiam falsò interpretando suæ causæ serui- t, suis moribus atque vitiis, nempe ambitioni, superbiæ, auaritiæ accommodant, verita- erant humanis nugis, cœlestem philosophiam commentis deprauant, inuertunt, à ger- su ad suum negocium, suas nundinas captiosis ratiocinatiunculis detorquent: non vo- legi sacræ, sed legem voluntati iungunt.

e argutorum hominum magis, quàm ex æquo atq; bono disputant, præter fas, contra na- m docere non erubescunt. Pastoris beneficiarium esse dominum, neq; ante principem prin- e, aut nominari oportere, quàm ille seruus seruorum author fiat, & dignum iudicârit, qui Hæcq; cum maxima Reipublicæ Christianæ pernicie, intolerabili populi Christiani, Impe- aiestatis iactura, nec sine grauissimo tetracharum, dynastarum, clientum, Imperii de- , instigante stygio principe, domino huius mundi, commenta esse, euentus docet, exitus

Inde bella plus quàm ciuilia, seditiones domesticæ, tumultus intestini concitantur, popu- tianus se mutuis vulneribus atterit, cognato sanguine manus polluit, stupra, periuria, a- sacrilegia, peculatus, incestus, perfidia, impunè committuntur.

Hæc vbi dogmata pestifera, hisce pestilentibus erronibus classicum concinentibus, cædes, a, homicidia, incendia passim eduntur, excidia regnorum, vrbium, regionum direpti- que fiunt. Ima summis miscentur, diuina, humana perturbantur, pietas refrigescit, lites, a, scelera, simulata religio, ceremoniæ cassæ feruent & gliscunt: iustitia, pax, concordia, tas, libertas, depulsæ terris exulant: diuitiæ atque arma dominantur, fraus, dolus, ambi- siasticus corripiunt gradum, vt posthac huiuscemodi malis euitatis, augusta pace, festa populus Christianus fruatur ex concilii decreto, hocque plebiscito decernimus, quæ suprà nni, religione adacti censuimus, perpetuo sancimus edicto, nimirum ex solo electionis be- omnem potestatem imperiumq; proficisci: nec vllo pacto pontificis Romani in hac re san- a, flaminio, authoritate, consensu opus esse.

Quicunque aliter docuerit, senserit, factitârit, criminis læsæ maiestatis reus, hostis Reipu- que proscriptus esto; capite pœnas soluito, bona eius publica sunto, prædia infiscentur.

Idem. Friderico ad obsequium vi redacto, Ioannes Pont. Max. ex fuga retractus, Constan- ducitur, tribu sacerdotum ex concilii decreto mouetur, inde in vincula conicitur, Cæsari de- b eo Ludouico, præfecto prætorio Rheni, regulo Boiorum traditur, captiuus Haidelbergam ur.

Anno

Inde ab Ottone fratre Ludouici, itidem Boiorum præside, Manhaimium transfe
custodia seruatur. Post hæc millibus drachmarum auri quadraginta Martino quinto fuc
venundantur, Florentiamq; deductus, è medio sublatus, nusquam comparuit, nono Ca
nuarias. Hocq; epigrammate dodecasticho se de fortuna, vt perhibent, vindicauit:

Qui modò summus eram, gaudens de nomine, præsul,
Tristis & abiectus nunc mea fata gemo:
Excelsus solio nuper versabar in alto,
Cunctaq; gens pedibus oscula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo devolvor in imo,
Et vultum informem quemq; videre piget.
Omnibus è terris aurum mihi sponte ferebant,
Sed nec gaza iuvat, nec quis amicus adest.
Sic variat fortuna vices, adversa secundis
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit:
Vertice de summo mox ego Papa cado.

Idem. In Italia Imperator Heinricus septimus Cæsar Augustus duodeuicesimo Ca
ptembris celeberrimo Christianorum die festo, in sacra æde à Bernardo Dominicano (qui
lè ab inimicis Cæsaris conciliatus fuerat) cælesti victima toxico oblita, atque polline Ad
(quam præsens venenum esse aiunt) sacræ optimi Principis potioni indito, nouo & in
emplo extinguitur. Ita non solùm in fastos, annales, acta relatum est, sed & Epigramma i
ceremoniæ consecraneos extat, & antiquis more maiorum celebratum est carminibus.
Romani flamines, ægritudine animi, quòd homo vindictæ auidus de hostibus, vt vellet,
um sumere non posset, animam ipsam efflasse, credi sibi postulant.

In paucis quoque pòst diebus Quintus è medio tollitur. Hunc aduersarium f
dicanti religioni, referunt. Hermannus & Vuilhelmus Occomensis Franciscani, homi
bitus, libidinis extremæ, auaritiæ nota inurunt. Cuncta tum vitia, crimina, scelera, fla
hactenus sub virtutis specie, pietatisque nomine Romanam Ecclesiam incesserant, impud
aperteque inualuisse, commemorant. Paupertatem Christianam opprobrium maxim
virtutes, perfidiam iusticiam, fidem astutiam, simplicitatem impietatem, religionem
censeri, omnia deniq; Romæ venalia esse, conqueruntur.

Idem. Anno Domini 1292. in concilio Iuuauiæ, iussu Romani præsulis, Menar
lio sacris interdictum est, quòd Tridentini castella occupata vi obtineret, ac Henricum
bellis attritum cedere compulisset. Qui, sibi iniuriam fieri ab illis sanctissimis, vociferatur,
blico obnunciat, crimina obiecta ita diluit.

Equidem (ita me Deus amet) bellum non infero, sed propulso: nihil vnquam m
cordi fuit, quàm pacem cum quouis hominum, maximè cum Episcopis conseruare, n
tres, vt cæteri mortalium, copia rerum corrupti, nobis immeritissimis vltrò arma, prau
dominandi, intulissent, nosque terris auitis spoliare conati fuissent. Arma sumsi, castella
patriæ ademi, quò mihi ac popularibus ocio frui absque armis liceret.

Quòd si quispiam vas atque præs fuerit, ne metuere perfidiam & lupos debeam
cæterò huiuscemodi nobis à fastuosis illis archisynagogis (nam pastoribus dicere religio
tingant, actutum omnia reddam. Aliter nunquam committam, vt tam stultus videar,
manubrium mihi eripi patiar, aut memet vltrò, atq; meos ludibrio effœminatis Antichri
prodigiosis eunuchis esse, sinam.

Nemo magis concordiam Christianam labefactat. Non sacris literis interpreta
ediscendis, sed liberis dant operam, Liberum amant, diuitias congregant, regna, gloriam,
tionem auidissimè appetunt: pro hisce nobiscum sanguine ouium decertant, Christi pau
comitem eius simplicitatem, non solùm non æmulantur, sed irrident quoq;, atq; antiqua
tur. Si Antichristi non sunt: quid aliud obsecro sunt?

Estné isthuc pascere oues? amare gregem: regna, opes, aliena appetere, pro gloria
te digladiari: ouiculas opprimere, occidere, belligerari? Christi præceptum inuertunt: do
nicam & pallium vi auferunt. Quis tam ferreus, vel, vt veriùs dicam, tam stolidum pecu
superbiam, fastum, perfidiam, fraudem, flagitia, scelera, luxum, & auaritiam nebulonum
mo ferat? Peiores Turcis, Saracenis, Tartaris, Iudæis sunt: plus his omnibus Christianæ si
officiunt: libertatem Christi sanguine partam excindere conantur: dominationem arripi
nostri serui sint, ipsi dominari contra ius gentium, aduersus leges, auspicia, & oracula diui
nos sibi seruire, volunt. Scitum est vulgi prouerbium: Sacerdotes superstitionum præstigi
oculis offundere mortalium, & ceremoniis carminibusque cassis, veluti mandragoræ
poculo, mentem mutare, & humanis animis, atque sensibus stuporem propinare. N
stor aut oues tondet, aut mulget? Nónne nuncius rem Domini atq; eorum, ob quorum
mittitur, agere debet? Proinde à sæuo, & nobis iniquo Pontifice, ad æquum pastorem
mumque patrem prouoco. Inter hæc, dum illa ad Pontificem deferuntur, ipse animam effla

Anno

m. Iisdem diebus Marinus animam efflat, & regno Ecclesiæ Honorius quartus imponi-
ermanorum amantior, Ioannem Episcopum Tusculanum, flaminem Romanum in Ger-
legatione suscepta proficisci iubet, postulatum, vt Cæsar cum exercitu Romam petat, Au-
nomen suscipiat, & Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliam, pulsis Gallis, Hispanis,
atq; Germaniæ afferat. Monachi, sacerdotes, fœminæ sacratæ, pontifices maiores, mino-
ibus stipendia, nimirum quartas, quinquennales omnium rerum suarum contribuant.
usas Cæsar, & sacrificus Romanus VVirtzburgii altero & vicesimo die quadragesimæ cœ-
esiasticum cogunt. Frequentes monachi, sacerdotes, archimystæ, episcopi conuenerunt,
nq; his in templo considentibus, mandata primarii sacerdotis Tusculanus pluribus ape-
sis dictis, longis ambagibus persuadere conatur, Agrippinensis legatus surgit, collegis lin-
nimo fauentibus, intercedit, ad frequentem Christiani orbis senatum prouocat, ex libello
licet interturbante atque obstrepente flamine, recitare cœpit, legere pergenti Tusculanus
am diras dicit. Nam cæteri omnes monachi, sacerdotes prosiliunt, vno consensu deuo-
anniunt, clamitant, vociferantur, perstrepitant.
anensis, vim præsentemq; necem sibi imminere, suspicatus, nec se manus horum crudelis-
, Germanumq; furorem euadere, malè ominatus queritatur, fidem, arma, opem Cæsaris
. Comites eius, actum de domino suo, rati, diffugiunt. Magister equitum, armato milite
uris (qui tumultum hunc iam audierat) in ædes sacras irrumpit, Ioannem trepidantem,
nimem ad diuersorium deducit. Probus Franciscanus, episcopus Tullensis, Tubiorum (Tu-
ppido in Sueuia ortus, sacrarum literarum interpres; cuius tum clara facundia atq; pollens
pro lustrico consistens, huiuscemodi orationem fecit:
vsq;, collegæ charissimi, Romulei illi vultures patientia nostra, ne dicam stultitia, abuten-
vsq; eorum flagitia, auaritiam, superbiam, luxum tolerabimus? Non cessabit hoc genus
agogûn pessimum, nisi omnes ad egestatem, & seruitutem durissimam redegerit. Discor-
hocce malum creuit, discordia nostra illi nebulones tuti sunt. Nec vnquam, quàm diu il-
erint, Christianis festam pacem seruare, ab armis feriari, pietatem inter se colere licebit.
Nuper Saxones atque Sueuos inter se commiserunt. Deinde diuum Fridericum secundum,
Christianæ vtilissimum, Conradum quartum, Sueuos, atque optimos Principes Imperio
ue vita priuârunt. In Germania discordiæ mala Sathanæ & Antichristi satrapæ seminâ-
nradum postea insontissimum, immeritissimum, & optimæ indolis adolescentulum,
suorum, iure gentium hæreditatem maiorum repetentem, fraude, dolo interceperunt, ac
mè necârunt: Sueuos atque Francos Vestriacos inter se armis, veluti spectaculum sibi ac
nponentes, commiserunt. Deinde aduersus hos Hispanos concitârunt. Nunc nos aduer-
æ atque Hispaniæ proceres, cognatos nostros, ex Germania quondam profectos, concitare

memoria habete, quid ante duodecim annos ille sanè egregius Decimus cum decimis egerit,
artus cum quartis aget, vt illas Gregorius vigilantissimus à nobis emungeret, Scythas,
Turcas in nos armauit. Mentiar, nisi hosce (nempe maximum vectigal) magis saluos, quàm
elint. Diui Bernhardi consecranei, quibus tamen vt amicis ille consultum volebat, milli-
ùm nummis sexcentis se redemerunt. Hinc licet existimare, quanti illa conciliabula con-
antumúe auri corradatur. Fallacia fallaciam trudit, atq; placita huiusmodi argutorum ho-
magis more, quàm ex bono atque æquo, Sathanæ illi lucem simulantes, comminiscuntur,
populo tenebras offundunt. Quæ nequaquam Christo Domino Deoq; nostro cordi esse, ex-
pera, nisi planè cæci simus, probant, euentus docet, sacræ literæ cantant.
roinde, Patres Christo deuotissimi, expergiscimini, consulite, succurrite rebus perditis, resi-
atque capessite Rempub. Maiores nostri immunes Imperii, tamen Romanos armorum stu-
nos, disciplinæ militaris peritissimos, gentium victores, rerum dominos, orbis terrarum
res, humano generi, finitimis imperitare, permolestè tulerunt, eorumque imperium armis
nt. Nos pueris atque effœminatis (ne quid grauius dicam) æquo animo seruimus. Qui sit
ulanus, non sum nescius. Noui hominis mores, aurifuga est, venalisque fœnerator, atque
, vile pecuniæ mancipium. Ego minas eius floccifecero, Senatumque totius orbis Christia-
lo.
æc vbi Probus dixit, cæteri omnes sententiam eius collaudant, atq; sequuntur. In paucis die-
uersi, Tusculano vim formidante, neq; in publicum prodire audente, paulatim dilabuntur.
fecta concilium solutum est.
dem lib. 7. Annal. Boiorum. In Italia Petrus Moroneus ex consecraneis D. Benedicti, tertio
ulias Pont. Max. legitur, & Celestinus quintus nuncupatur. Is Mænardum Tyrolium ab a-
otum resoluit. Dum inuitis Romanensibus asello vehitur, paupertatem Christi æmulari co-
nfestos sibi sentit flamines. Quamobrem lege lata atq; promulgata, qua liceret Pontifici
abdicare, sexto mense, relicto regno Ecclesiastico, ad priuatam redit vitam, successit nono
nuarii Bonifacius ille octauus. Qui, inducto priore decreto, pontificatu maximo abire, nefas
cit inexpiabile. In hunc conuicia, maledicta, probraq; obscœna, crimina nefanda conges-
ilippus Galliæ rex, & mendicantes monachi, quibus Octauus aduersabatur.

Ea referre, ne procacitatis atque petulantiæ vitio obnoxius esse videar, mihi religi
mannus æditvus Franciscanus, proximus horum temporum scriptor, qui æmulus Marti
pes Romanos, Imperatores, Pontifices sub Imperatore Carolo 4. persecutus est, curiosiùs ci
tat, ad hunc relego curiosum.

Idem. In publicis Imperii Romani, Ludouico 4. Cæsare, edictis habentur hæc
Homines sceleratissimi cruentis manibus, immani auaritia nocentissimi, & iidem sup
itidem luxu effœminati, atq; ambitione perditi, quibus fides, decus, pietas, postremò viti
honesta atq; inhonestà omnia quæstui sunt, arcem Reip. Christianæ occupant, tumultum
tu, bellum ex bello serunt.

Caput factionis Iacobus ille de Baburca, qui se Papam Ioannem 22. nominat,
vim pecuniæ, quam vndiq; à Christiana plebe fraudulenter corrasit, aduersus sanctos De
Christiano deuotos expendit. Regno humano inhiat: sicut pastor est personatus, ita m
Antichristus, canis pellicula tectus, in gregem Christi lupina rabie grassatur, monstrum bi
danus & spiritualis esse contendit. Sacrosanctum Rom. Imp. cui Christus & comites eius
târunt, & vectigales fuerunt, sacrificuli fastuosi beneficium esse, pernegamus.

Alia illius Iacobi pestilentissimi pessima facinora reticeo: sacrificulos, qui canes m
non audent, pœnarum metu, ne veritatem dicant, perterruit. Iacobum igitur antea à sacr
rarum Antistitibus Hæresiarchen declaratum, ex concilii decreto, more maiorum, ponti
motum, atque à Christo repudiatum pronunciamus. Habemus bonorum exempla, qui
licere id facere, quod illi fecerunt, putamus, &c.

Imperii Antichristi authorem, iure nostro, consilio, sententia, consensu communip
Pontificum, Germaniæ, Italiæ, efflagitantibus sacerdotibus populoq; Romano, exaugur
dicatum, hæreseos condemnatum declaramus, proscribimus, acta eiusdem rescindimus
Christiani eundem in numero impiorum atq; sceleratorum habeant, &c.

Auentinus Hildebrandi seu Gregorii 7. historiam referens inter cætera scribit hunc in
Pleriq; omnes boni, aperti, iusti, ingenui, simplices, tum Imperium Antichristi cœpisse, qu
Christus seruator noster, tot annos antè nobis cantauit, euenisse eo tempore cernebant, m
terarum prodidêre. Ergò fuit tum catholicus per orbem Christianum consensus plerorun
um bonorum hominum, Hildebrandum Papam esse ipsissimum Antichristum.

Et nota diligenter, quòd Auentinus innuat, hanc censuram de Antichristi Im
pontifice Hildebrando non fuisse positam in tacito quodam murmure, sed literarum
esse proditam. Sicut crebra istius Hildebrandi fit mentio apud superiorum temporum h
neque dubium est, quin talia scripta multa, quibus Papa declaratus Antichristus est, à p
assentatoribus suppressa sint.

Idem. Arnoldus tum, Brixia oppido Italiæ ortus, sacras literas professus, discipulus
lardi, in auaritiam fastumq; sacerdotum pro concione crebrò perorauit, tandem captu
cemq; à sacrificulis actus, pœnas luit.

Idem. Quo tempore Machtildis, VVelfonis II. ducis Boiorum vxor, Gregorio VII. R
testamento legauit id, quod Patrimonium Petri nominant, vocem hanc de cœlo exaud
bunt: venenum melle litum fœminam Christianis propinasse.

Idem. Homines temerarii, ac planè impii, qui de rebus sibi ignotis, arcanisq; soli Deo
dacter pronunciare solent, indulgentissimo parenti personam sæuissimi tyranni impon
ipsi dii sint, & non errent, neq; misericordia Dei egeant. Cùm interim ipsis simulata religio
sint sub vulpe latentes, vitia virtutes, cœlum inferos, cuncta venalia habeant: quorum De
pecunia, venter, & ea, quæ sub ventre sunt.

Idem. Anno D. 1241. Othonem Boiorum ducem, & Conradum Frisingensem Ep
inter quos simultates fuerunt, in gratiam redigunt Eberhardus Iuuauensis, & Rudigerus B
sis. Ægrè hanc concordiam tulit Albertus Romanus Legatus, Romanis Cardinalibus re
cordiam ipsis perniciosam aperit, vt iure suo eam turbent, obsecrat, Othonem de fide suspe
dit. Hæ literæ interceptæ ad Iuuauensem deferuntur. Quamobrem ille, & omnes Ba
scopi Reginoburgi conueniunt: ipse Eberhardus, Heinricus Bambergæ, Fridericus A
Rudigerus Bathauiæ, Conradus Fruxinii, Sigfridus Reginoburgensium, Brixinæq; Epi
Hirsbergensis dominus. Sigifridus Reginob. cum Eberhardo comite de Abensberg p
Conrado decano, & Semanno archidiacono Landeshuttam mittitur, accersitum Otho
communes deliberationes.

Ibidem. Omnia portenta, atq; prodigia, quæ cœlestis ille magister noster cantauit no
uite annales) iam pridem fiunt. Audacia & vis omnia possident: boni in omnibus contun
que in egestate iactantur: confunditur omne ius, & leges pereunt. Non fides in hominibus,
non humanitas, non pudor, non veritas, atq; ita neq; securitas, neq; regimen, neq; requies à
la est. Omnis terra tumultuatur, fremunt vndique bella, omnes gentes in armis sunt, & se
oppugnant. Ciuitates finitimæ inter se præliantur, eruuntur regna: Ciuitates funditus i
non modò ferro atq; igne, verùm terræmotibus assiduis, & eluuie aquarum, & morbis freq
& fame. Fiunt vbiq; prodigia miranda per omnia elementa mundi: aër vitiatur, & corrup
stilens est, modò importunis imbribus, modò inutili siccitate, nunc frigoribus, nunc æstibus
nec terra homini dat fructum, nec seges quicquam, non arbor, non vitis ferunt.

n in flore spem maximam dant, in fruge decipiunt. Deficiunt in terra quadrupedes, in res, in mari pisces. Crines Cometarum, solis tenebræ, color Lunæ, cadentium siderum la-, & non vsitato modo, sanguine offusum cælum, mentes hominum maximo terrore nt.

tam Dei aduersus homines sæuit ferrum, ignis, fames, morbus. Impii tamen iustitiam Dei scunt, imò magis instigantur, vt oculos habeant, sed non videant. Nisi hoc incendium ur, vniuersum terrarum orbem comburet. Decet eum, qui primus hoc excitauit, ruina ulla virtute redemti, quod hucusque Landshuttæ, in oppido Boiariæ, maximo periculo orum delitescit, extinguere.

d prodest, extrema popularium pernicie serpentem orbi terrarum educare? Illorum serui ibus, si viri essemus, atque maiorum vestigia æmularemur, timori essemus: fortuna illo-is vitiis incolumis existit. Date operam, P. C. vt à Germania, gente Christianissima, cædes, mala incendia, crudelia facinora in ciues, in patriam patrata pellantur: pax ciuilibus ar-, concordiæ bonis reuocetur. Quod tum fiet, si Imperatori Friderico 2. Cæsari Augusto, hristianissimo, à Deo constituto, obtemperabimus, & pestem illam, ac serpentem è Boia-abimus.

quàm Eberhardus finem dicendi fecit, atq; assedit, senatus decretum fit, sicut ille censue-us Boiemus oppidis, vicis, ædibus, castellis Boiariæ, edicto exigitur. Insuper omnib. rebus, i, sacerdotiis, gratia, gaza, gentiliciis hæreditatibus, item Socii eius mulctantur.

. Anno D. 1254. Innocentii IV. Papæ iussu, Philippus Iuuauensis, cum collegis suis Seco-; Chiemensi, Albertus Reginoburgēsis, Conradus Frisingensis Mildorfii coëunt. Postula-ab illis Pont. Rom. vt Otthoni Boiorum regulo, nisi ab Imp. Friderico, & Conrado Cæsa-ret, sacrificiis ritu solenni interdicerent. Episcopi Otthonem ad se missis oratoribus accer-nq; mandata Pontificis maximi aperiunt. Hisce auditis, Regulus Boiorum:

altis? (inquit) Vos mihi priores bellum indixistis, ego coactus ad Romanum Episcopum i, iussuq; Gregorii Pontificis maximi, armis mea tutatus sum. Hoc mortuo, Romanum E- Antichristum esse, prædicastis: egoq;, deserta primarii Sacerdotis secta, ad Imperatorem s suasistis, vobiscum pacem inii. Nunc rursus bellum vobis placet, magis varii atq; muta-homine triuiali.

ic inepti ludificamini Christianum populum vestra puerili sententia? Æquum iniquum modò fas erat, modò nefas est: Nolo, volo: quod dictum, indictum est, quod modò ratum lò irritum est. Mendacio creditis, iniquitati consentitis: vento fortunæ circumferimini: aut antea errastis. Pacem inire cum optimis principibus, suasistis, parui libēter, vestris con-m, atq; fidem seruabo: repugnantia nunc docetis, atq; more magis versutorum, atq; argu-minum, quàm ex æquo atq; bono potestati resistere: his, à quibus beneficiis collocupletati gratissimos esse, iubetis.

rnite vos, quidnam æquum fit? Hominibúsne discordiarum fallacibus fabris, an Christo æ auctori obtemperabo? Qui gladium acceperit, gladio pereat. Qui sitis, opera vestra osten-es, potentiam, diuitias, honorem, voluptatē, munera concupiscitis, appetitis, adamatis; pro cupiditate, peiùs Turcis, Saracenis, armis decertatis. Discordia creuistis, oues non pascitis, discissum deuoratis, non licet Christianis per vos seruare pacem. Ego, superis fauentibus, animum, mente obstinata Thyesteas vestras preces, dirasq; detestationes nauci faciam.

l Christum seruatorem nostrum prouoco, qui tales Pharisæos vitandos nobis prædixit: & ominatis verbis se benè precaturum pollicetur. Quemadmodum Deus immortalis, ne ndus quidem ad mortales est: ita dum à vobis condemnamur, à Christo Domino, Deoq; n nobis vestros mores probè cantauit, absoluimur. A quo sacrilegum hoc genus hominum celeratas, impias abstinebunt, qui ne Christo quidem auctori nostro pepercerunt? Et quis est ericolas huiuscemodi viuos cum liberis & vxoribus combusit? atque illo egregio facinore, a pietate Deo Opt. Max. perlitauit, adeò vt regnum Palęstinæ non solùm sibi, sed & posteris ecuerit?

vbi Ottho dixit: discedit, atque cum Conrado Cæsare Dornbergium obsidet. Sacerdotes, orfii erant, rati, illum vera dixisse, cum eo in gratiam redeunt: execratione Pontificali eun-iant. Imp. Conrado 4. PP. Innocentio 4.

n. Etenim eadem adhuc tempestate Episcopi, atque in vniuersum sacerdotes, amantiores atque boni publici, ac nondum seruituti obnoxii erant, non ita (vt nunc) fugitantes la-socordiæ, inertiæ, ocio atque voluptatibus deuoti erant: sapientiæ operam dabant: li-mbendo: Christum amando, oues sedulò pascendo, Rempublicam procurabant: oæ concioni consultabant. Ipsi sacra cuncta atque munia obeuntes, populum docebant. Atque, huiuscemodi sacerdotia atque pontificatus fuisse primùm beneficia Cæsarum, at-eratorum, & Principum nostrorum: deinde ab Imperatoris Henrici quinti tempore, co-latis atque curiatis viritim suffragiis latis, lectos esse communiter à populo, sacerdotibusq; , communes animorum pastores: demum Friderici huius ætate, excluso populo, cæteris-ficulis, duntaxat mystis imponi pontifices cœptum esse, suprà explanauimus.

Eas ob caufas illius tempeftatis Epifcopi in titulis, initiis epiftolarum, atque de
non, vti nunc fit, afscribunt, Apoftolicæ fedis gratia, nimirum fauore humano: fed m
clementiæ duntaxat diuinæ id munus atque donum acceptum referunt. Ita enim cœpi
ias, fenatufconfulta, placita, refcripta, exempli gratia, reperio: Sigefridus fola miferatio
Reginoburgenfis Epifcopus.

Non licebat tum Romano Pontifici abfque illorum, vtpote venerabilium frat
rum confilio, in cuiufquam prouincia quicquam attentare, nempè illi melius fui greg
cognofcebant, à Deoque fe, non ab hominibus deftinatos exiftimabant.

Si quippiam peccatum, aut temerè actum fuerat, quod coarguendum foret: i
ad fuum gregis paftorem referebatur: isque primùm cognofcebat, Romanus duntaxat
bat: cuncta iure, lege, bonorum virorum ex prouincia arbitratu, & more maiorum, ex
nis confilii popularium, facerdotum decreto agebantur. Nihil tumultu, armis, vi, d
potentia, feditione, vnius, paucorúmue, pefsimorum etiam temeritate atque libid
batur.

Hoc inftitutum tollere, & antiquare: epifcoporum authoritatem labefactare,
cuncta poteftatem redigere complacitum eft. Nec enim aliter Fridericus opprimi poterat
li fuum charifsimum, atque pientifsimum Principem propalam prædicantes, nequaqu
rerum ftatu deferturi videbantur.

Primus enim Imperatorum, ficuti & in libris pontificalibus legimus, & diplom
dunt, Fridericus ille fecundus tantâ immunitate facerdotum genus condonauit, quâ m
fus eum abufi funt Romanenfes.

Idem, valdè multos facerdotes Germanorum Apoftolo Bonifacio reclamaffe,
que in publicis concionibus accufaffe, quòd effet mendaciorum author, Chriftianæ pac
bator, ac religionis corruptor, fed partim Pontificum Rom. tyrannide, partim regum a
hos pietate præftantes viros reprefsit.

Clemens presbyter Scotus cum Adelberto quodam Gallo, cui monachorum h
difplicuit valdè, amicitiam contraxit: ab hoc Clemens veritates Apoftolicas edoctus,
Gallis & in Germania fub Venefrido Bonifacio Anglo, Moguntinenfi Archiepifcopo
Germanorum Apoftolo, poft quasdam difceptationes, incommoda pertulit, vehemen
Clemens ei in multis reftitit, vnà cum Adelberto, ac fociis, Sydonio Bauarorum archiep
Virgilio Hyberno, eiusque odiofis ac fuperftitiofis conatibus occurrit, circa impurum c
mox clericis imponendum, reliquias non contrectandas, ftatuarum venerationes, Rom
cis primatum, depofitiones regum, iuramentorum violationes, miffas pro mortuis, p
terrores, & alias diaboli impofturas.

Samfon Scotus, Clementis prædicti familiaris, reftitit quoque Bonifacio, quòd p
tichriftianifmum, quàm Chriftianifmum in Gallia & Germania plantaffet, & paganifmu
duxiffet in fuis reformationibus. Vocabat cum fuis fociis Bonifacium adulatorem, pr
rem, exorciftam, infidiatorem callidum, mollem, & effœminatum martyrem, quum
ac familiares haberet de fua natione fœminas Liebam, & Hadelogam, quas fuas delic
clas nominabat, Bertgiten, VValtburgam, & alias. Adelbertum Bonifacius damnatu
denfis cænobii à fe fundati carcerem coniecit, vbi, vt apparet, computruit: reliqui exc
cabantur.

Idem. Hainricus 7. perluftrata, fubiectaque circumquaque Italia, Romam pro
Rupertum & Ioannem fratres, reges Campaniæ, Vrfinos, bis fecum congredi aufos, bis
uit. Rudolpho Boio, Ludouico Oetingenfi, quorum virtus iis præliis enituit, palmam t

Deinde à Nicolao Hoftienfi, Arnulpho Sabonenfi, Epifcopo, Frifchone diacono,
bus Romanis, quos eò Clemens V. Pontifex Maximus miferat, confecratur: fufceptoq
mine Augufti, non folùm indignum maieftate Auguftali, verùm etiam contra maioru
libertatemque religionis Chriftianæ effe, principem principum, orbisque terrarum d
Seruo feruorum facramentum dicere, exiftimauit.

Vnde Clemens odio incenfus, ad Campaniæ Apuliæque principes, hoftes Augu
Rupertum aduerfus Cæfarem concitat. Auguftus fæpius ab hifce venenis appetitus, Rupe
mine læfæ maieftatis ex concilii decreto condemnat, Romaque in Tufciam migrat.

Idem. Ioannes ille, qui fe Papam vicefimum fecundum nuncupat, qualis fit,
Chrifti noftro beneficio operæprecium eft agnofcere, ne (deceptæ pelle ouina) à fæuifs
deuorentur. Nempe fanguinem Chriftianum fitit, difcordiæ, feditionum mala vbique
inter Chriftianos ferit. In Germania & Italia, literis, pollicitationibus, auro principes, r
epifcopos, facerdotes, monachos, ciues corrumpere nititur, inducit, folicitat, ad arma vo

Aduerfus diuinam prouidentiam, fupremam cœli maieftatem, vnde omnis po
iftit, contra charitatem Chriftianam pugnat, fratres in fratres armat, præcipit, vt Chrifti

Anno

ctum & amorem, quem solum pater immortalis à nobis exigit, exuant, arma corripi-
e in sua viscera vertant, fidem frangant, pacta dissoluant, inuicem fraudent, decipiant,
it, à sacrosancto Imperio deficiant, rebellionem, conspirationem, cædes, incendia, stupra

Nec licet per hunc Antichristum Christianis pacem à Deo datam seruare, tanta est ho-
potiùs Sathanæ illius vecordia.

Publicè pro concione scelera sua, quasi benefacta, prædicat. Cùm Christiani (inquit)
inter se discordant, tum verè Romanus Imp. est Pontifex Maximus, demum regnat,
dominatur: discordia, seditione, mutuo odio formidolosa fit eius potestas, vniuersi eius
sequuntur, & vel screatus obseruant: seditio atque discordia Germanorum salus est Ro-
n Pontificum. Proinde pro virili enitendum est Pontifici Maximo, si saluus esse velit, vt
erpentem, hoc est, Alemannorum Imperium conterat, in cineres atque fauillas redi-

Itidem iactitat, sua opera effectum esse, vt nullus neque Romæ, neque in Italia vltrà fier,
rii rebus vel faueat, vel studeat. Et profectò eius fraude duo rebus impositi sumus, quos
a quidem literula (cùm tamen vndique aurifugæ atque vultures sui circumuolitarent, tem-
, sacras ædes compilarent) in gratiam redigeret, aut vt in re potiùs, vel apud se, quàm
ceptare hortaretur: tantum abfuit, vt nos vltrò ad bellum ciuile concitaret.

Nullam operam dedit, vt inter nos pacem componeret, imò magis discordiam alui-
hi, modò Austriaco studebat, nunc Friderico, nunc Ludouico fauere, se simulabat, vt
mbecillior erat, ita magis huic operam suam pollicebatur. Ad consecrationem vltrò
, per fallaciam virisque verba dedit, & pronos ad concordiam rursus arma sumere per-

Astu hæc omnia egit, vt interea, dum domesticis armis, cognatisque bellis atterimur, Im-
effundaret, labefactaret, vrbes, castella, populos & Remp. inuaderet, in cuius perniciem
uit: populumque Christi in seruitutem redigit, aduersus sanctos Dei pugnat.

Sacerdotia maxima, infima sordidißimis quibusque, modò hostes Reipublicæ sint, com-
Neminem publici boni studiosum, aut pacis amantem in curiam Sacerdotum allegat. De
rum supercilio nimium sibi assumit, nihil pensi habet, modò animo suo atque libidini
que nefas morem gerat.

Diuina, humana decreta iuxta contemnit, atque conturbat. Ius gentium violat, leges
rophanat, sacra polluit, indicta causa, nec dum reos condemnat. Sibi licere absque mora,
vel in nos indemnatos sententiam ferre, iactitat.

Cùm capitulis sit inimicus, publicusque hostis, tamen in propria causa actor, testis & iu-
d quod nec apud Turcas, neque Iudæos, neque Saracenos, neque Sarmatas fieri solet. Eos
n Cæsari seruant, & Christo seruatori nostro præcipienti obtemperant, nec vllam aliam ob
hæreticos nota inurit. Quicquid libet, licitum iudicat, metitur opibus licentiam.

Quid igitur cum illo agam? neque ius, neque bonum, neque æquum exequi sciréue stu-
hil videt, nihil facit, nisi quod lubet, Sathanæ spiritum sibi sumit, se similem altißimo fa-
orari (quod cælitum quidam sibi à Ioanne fieri prohibuit) pedes sibi osculari (more Dio-
atque Alexandri, crudelißimorum tyrannorum) permittit: cùm Christus, manceps di-
, Dominus & Deus noster, pedes comitum suorum piscatorumque lauerit, vt nuncii sui
illis, ad quos missi sunt, illud faciant.

Vna maiestas atque diuina prouidentia, suis pollens opibus, nihil indiga nostri, vbique
, vniuersis rebus incubat, rebus omnibus per se consulit. Nec in manu factis templis habi-
Dei genus in eodem viuimus, mouemur, & sumus. Ipse cœli & terræ rector est, nisi forsi-
ex natura effæta, supremusque rerum parens senio, atque labore continuo fessus, Atlantis
est in fabulis Poëtarum) Herculis (qui respirante interea loci cœlum humeris sustineret) vi-
era, atque sempiternus mortalis auxilio indigeat.

Sed nihil fortuitò, nihil humana temeritate aut fit, aut regitur. Imperatores quoque ter-
ue forte, neque casu, neque à mortalibus, neque occulta fatorum potestate dantur, sed à
o numine eliguntur, atque diuinitus constituuntur, rebusque humanis à patre indulgentis-
ponuntur.

Porrò Romanus sacerdos, cuius conseruatio in cœlis esse debet, vrbes, castella, vicos, re-
opes, potentiam, tantum splendorem, ius gladii, aduentitia, non iure suo, sed alieno be-
occupat, possidet, nempe beneuolentia atque liberalitate, ne dicam socordia atque igna-
torum Germaniæ. At mortalium ingratißimi de optimè meritis pessimè merentur.

Ensem, cuius manubrium nostrâ munificentia tenent, in nostra viscera, quorum bene-
sunt, stringere non verentur. Obscuri, versuti, versipelles, Celtarum occidentalium freti
atque amicitia, gentisque gentilitiæ infirmitate, hoc est, leuitate atque superstitione
; libertati Germaniæ plagas tendunt, simplicitati Christianæ captiosis aculeis, sub
superficie pietatis, imponunt. Darios, Crœsos, Epicuros æmulantur: paupertem,

ignominiam, contumeliam, famem, sitim, æstum, frigus, mortes, vincula, carcerem, cru (sicuti Paulus, & Petrus, & Christus, cui se operam vicariam præsidendo terræ daregloria cerunt & docuerunt) non solùm non callent, sed & peiùs flagitio timent.

Diuitias solas, imperia, regna, honorem spectant: anxiùs, quàm vlli hominum, quirunt: quæ tamen non tantùm Christus & eius legati contemserunt, verùm etiam Phi poëtæ, oratores, historici, alieni à sacramento veræ religionis, aspernanda esse viro sapie cipuè sacris destinato, constanter præcipiunt: vt quæ absque scelere & aliorum damno co nequeant, & ferè malos nunquam bonos (vt est apud Germanos prouerbium) efficiar sine causa Christus sentes, & spinas: Paulus rete atque laqueos principis Stygii appellaui

Et vt est dissociabile regnum, omnisque potestas impatiens consortis, iam egregi stores, opibus & splendore à maioribus nostris aucti, ferre parem nequeunt. Cæsarem Roma, Christum terris extrusêre: illi cœlum quidem permittunt, inferos atque terras ruêre.

Deusque terrarum, hominumque non solùm dici, sed etiam credi volunt, quasi animis atque linguis (quod ne Deus immortalis quidem tentat) imperare possint, atque cum Ioue habeant Imperium.

Repugnant, & maximè diuersa sunt, crucifixus & summa potestas, miles & Imperator & Pastor: regnum & patibulum: corporalia & spiritualia: arma & sacra: ex pax: Cæsar & nuncius: princeps & minister: Dominus & seruus: qui vult esse inter vos (ait supremus arbiter cœli legatis suis) infimus omnium, atque vester seruus recumbentibus, quemadmodum ego feci, ad cyathum ministret. Vnus Magister & dom ster in cœlis, vos autem fratres estis.

Bellua multorum capitum, monstrum biceps est Augustus & Pontifex Maximus dem fuisse Decium atque Neronem, & huiusmodi Tyrannos, falsorum Deorum culto mismatis & epigrammatis legimus. Quod de animo & corpore afferunt, nugæ sunt, & conclusiunculæ, ceu verò nesciamus, carnem aduersus spiritum pugnare, & animam, nisi emigrauerit, interituram. Ludibrium naturæ abominabile, ira Dei, socordia atque ignau est, principem principum seruo seruire seruorum.

Si seruus seruorum Dei est, cur non seruit? cur non amat? cur non ministrat? cur scit? cur non docet? non nunciat? Si id, quod cupit, esse velit, cur non Christi, Petri, & stigia in carceribus & periculis variis æmulatur? Cur mentitur, tergiuersatur, fallit, regna natur? Auiditate potentiæ, pecunia ima summis miscet, omnia venalia, Deum & infer Cur vitam Christi parui pendit? qui de hæreditate à fratribus captus, etiam arbiter iudica sed competitores ad prætores Cæsaris reiecit & tribunal relegauit. Cùm populus eidem Palæstinæ vltrò offerret, aufugit, suum regnum in hoc mundo non esse, confitetur.

Quamobrem vicesimus secundus non sine maxima sua, atque Reipublicæ perni dine dominandi in præceps abit, aliena, quæ nihil ad eum attinent, curat, vsurpat: sua, ho ligionem, spiritualia, mores, vitam hominum negligit: Imperium terræ, mortalia, vetan sto, arripit.

Præsides, proconsules, professus crucem atque paupertatem, in aliena ditione Vbi res ad interregnum redit, penes se summam potestatem esse, comminiscitur. Munus prætorio Rheni, reguli Boiorum intercipere, atq; in se transferre conantur.

Conradus & Lotharius, Philippus & Otto, Richardus & Alphonsus, Adolph bertus, & nuper ego & Fridericus, licet à diuersis delecti principibus, tamen reges vterque mur & eramus. Nos quidem ceremonia solenni, ex veteri priscæ religionis instituto, Fr diæ celebri loco, Comitiis Cæsaris die præscripto habitis, frequenti senatu non solùm à plu à duabus classibus sacrorum & prophanorum, superis ritè salutatis atque consultis, cre renunciati sumus. Atque inde in vrbe, quam Aquas Graneas vocant, in penetralibus a cilio sacrosancti Imperii ritè sacra obiuimus, diadema, ensem, insignia auspicatò accepimu

Austriacus post comitia dissoluta, contra decus Imperii, aduersus leges & auspicia intercessionem & institutum maiorum, non stata die, nec tempore constituto, obscuro vi bus duntaxat, pecunia & affinitate corruptis, suffragantibus, demum irrepsit, vltroqu gessit.

Et nostram sanè causam immortalis cœli Imperator, à quo in summo rerum fasti stituti sumus, & ensem, ad inopes vi oppressos vindicandos, & malos perterritandos, acc felicitate, faustis ominibus & victoria adprobauit.

Idcirco rectè, benè, ac sapienter, sicuti legibus cautum est, ex concilii decreto, m iorum Brandenburgensem ducatum (quem ille homo, qui vulgò Papa dicitur, Mædenbu falsò vocat) filio nostro Ludouico in tutelam atque fidem commisimus. Et cùm nostri ciu

Anno

ites, focii pientiſsimi in Italia à flaminibus Ro. quòd imperio & nobis fidem ſeruarent,
aliud propter facinus armis præter æquum & bonum attererentur, nobis eos deſerere non
lium. Quemadmodum ſacramento rogati, religione iuriſiurandi promiſimus, regulos
æ clariſsimos de Grayſpach, Neyffen, Thruhedingen ad viceſimum ſecundum, inde ad le-
ſsin Italiam, vti pacem componerent, fœdus icerent, proficiſci noſtro iure iuſsimus.

Nihilominùs illis reiectis, aduerſus maieſtatem Imperii, populique victoris gentium, le-
Ioannis, oſor Chriſtianæ charitatis, Mediolanum, Comum, Cremonam, Vercellas, No-
Ticinum, Laudam, Mutinam, Veronam, Vicentiam, Felſinam, Placentiam, Parmam,
Alexandriam, Terdonam, Lucam, Piſas, Aretium, Ceſenam, Gænitæ exules, item alias
iæ, inſuper Mathæum, Galeatium, Paſſerinum, Petræmalæ, Montis Ferrati, Matinæ, Sa-
limitum præfectos, ciues, præſides, proprætores Imperii, Chriſtianiſsimos atque gra-
viros, hoſtili animo cum copiis vaſtat, agros, vicos incendit, ſtupra, cædes, ſacrilegia
ommittit: illos, quòd bella ciuilia abhorrerent, à nobis & imperio deficere nollent, cri-
Maieſtatis, ſcelus perfidiæ admittere recuſarent, hæreſeos nota inuſsit.

Romanus Princeps, à Deo ad arcenda huiuſcemodi flagitia delectus, gladiumque ideo
nopes, inſontes ciues, clientes Reipublicæ deuotiſsimos (quibus etiam à propinquis opem
uimus) potentia, vi, armis malignorum oppreſſos, ſine ſumma infamia, abſque ſum-
edeſerere non potuit, opem tulit fidiſsimis atque chriſtianiſsimis amicis.

Accuſetur illius perfidia, qui prior læſit. Vim vi repellere licet. Paſcat bonus paſtor oui-
iſti, & amet, non armis oppugnet, vi opprimat, Argutas cauillationes miſſas faciat,
, ſimplicitatem Chriſtianam, Chriſtumque, cui verba dare difficile eſt, amplectatur: il-
erſatio ſit in cœlis: ſpiritualibus deditus, corporalibus ſe non contaminet.
Nos noſtro iure maiorum inſtituto, ſicut ius gentium eſt, ſacra oracula docent, res no-
nirum terrena, caduca, fluxa, fragilia agere ſinat, & verbum inter nos non commutabi-
andem deſinat tam impudenter mentiri, niſi forſitan omnes Germanos (vt Romanenſes
t) ſtultos, caudices, aſinos, ſtipites, plumbeos exiſtimat.

Me hæreticorum (vt eius verbis vtar) fautorem falsò vocat, Chriſtianus ſum, at ipſe Hæ-
eſt. Non enim diſcipulus eſt Chriſti, cuius vitam irridet, paupertatem floccifacit, pieta-
natur, religionem polluit, ſacra prophanat, mores ſpernit, inſtituta condemnat, dogma-
dit.
n diuum Franciſcum, veritatis diuinæ præconem, paupertatis Chriſtianæ anteſignanum,
neos eius vniuerſos, Auinione, ſexto Idus Decembris, anno ab orbe ſeruato M.CCCXXII.
is condemnauit: audite, obſecro, quam ob cauſam.
Homo pecunioſus, auidusque Imperii, argentum Euangelio (vbi opes ſcelera vocantur)
hriſti inopiæ præfert, Franciſcanos fraterculos, ignominioſo apud ſe cognomine, item
ecudes, pernicioſas vulpeculas, quæ ſimulata religione mundo imponant, populum fal-
cupat. Illorum religionem excindere, quòd, Chriſtum, comites eius nihil poſſediſſe in ter-
nt, aſſerant, prædicent, conatur.
Sed contrà cœtus Franciſcanorum Peruſiæ celebris, vniuerſis ſuffragantibus Theologis,
s facta depinxêre, veritatemque ſacris literis, teſtimonio diuino tutati ſunt, quamuis ma-
re & vinculis, quàm diſputationibus huiuſcemodi genus hominum caſtigandum foret.
undem ſuis depinxêre coloribus, atque inſatiabile auaritiæ baratrum, & ſimulachrorum
declarârunt.
Nam & auri pondus ingens, quod ab orbe Chriſtiano, præcipuè Alemannia, Arelatenſi
alia, ſub ſpecie expeditionis Aſiaticæ emunxit, Saracenis & Chriſtianis, vt illis, qui ab eo
ri, atque ventre detrectârant, arma inferrent, diſtribuit. Vt Antichriſtus non ſit, tamen,
curſorem atque anteambulonem eſſe, neceſſe eſt.

Idem. Auinione in Gallia Benedictus duodecimus vita defunctus eſt. Succedit in regno
Clemens ſextus. Is ſecundos ludos ſeculares inſtituit, & quinquageſimo quoque anno, ſi-
uus centeſimo, celebrandos cenſuit. Reginoburgio Fridericum, Aichſtadio Berchtol-
utonum ſacratum equitem, germanos fratres Ioannis Norinbergenſis præfecti, impo-

Verùm myſtæ illos recipere recuſârunt Reginoburgenſes: Hainricumque de Stain, Aichſta-
Albertum de Hohenfels Epiſcopum de corpore ſuo legunt. Hique prædia, vrbes, arces, a-
iederunt, & Auguſto ſeſe in clientelam dicârunt.
Qui eadem tempeſtate Humbertum Viennæ Allobrogum, & Ludouicum inferiorem in
n Sueuiæ regulum: Vlricum Hangenhor, Magiſtrum Epiſtolarum, ciuilia bella exoſus,
nem legatos ad Clementem proficiſci iubet: amore Reipublicæ iram ponit, in ſe præter
& bonum commiſſa condonat, pacem expetit, omnia patienda ſtatuit, quoad ſpes aliqua
liæ ſtabiliundæ relinqueretur. Porrò flamines (vt eſt genus hominum pertinaciſsimum) ra-
os legati mitterentur, iis authoritatẽ attribui, timorẽ eorũ qui mitterent, ſignificari, orationũ

atque

atque consultationum ambagibus tempus extrahunt. Sibi deuoti animis indulgent, n
nem, nec modum, nec cupiditati, nec iræ, nisi vincant & voti compotes fiant, neque po
que nôrunt. Aliquo manifesto piaculo impietatem in pontifices maximos, terrarum De
rè perpetratam, luendam esse, causantur. Philippus quoque Valesius, Romanæ Franciæ r
animum Augusti ab Angliis abstraheret, sibique conciliaret, sedulò operam nauauit, v
nos præsides, pastorem atque Imperatorem in gratiam redigeret. Totum triennium hisce
tionibus extractum est.

Sub idem tempus Vgrorum oratores Auinione in eodem luto hæsitârunt. L
Vgrus Campaniam, hæreditatem Andreæ fratris sui, verùm à primario sacerdote venalem
ptam, ne germanus excluderetur regno, licitatus est, atque redemit millibus marcarum
tuor & quadraginta, sunt vnciarum millia trecenta, quinquaginta duo, id est, nostratis
super sexdecim millia aureûm nummûm, octies & vicies centena millia. Hæc ex Ioan
Strigoniensi excepimus.

De causis fœdisque abusibus, tam in ciuili, quàm Eccl
æstica Republica, ex quibus promanat ira Dei, vrgensq́ lues & clades, miseriarumq́ cumulus: per quas vniuersæ nationes, tam pecora quàm homines simul intereunt.

SCripsit Ioannes Auentinus præter Annales Boiariæ etiam tractatum hoc titulo: ex quo
memorabilia sequentia decerpsimus.

In publicis Imperii procerum conuentibus (ait) tales ferè in consilium adhiben
qui & rerum gerendarum & literarum sunt rudes, nec vllam earum rerum, de quibus c
instituitur, cognitionem habentes, & sæpenumero insani, indocti, sanguinemque sitien
culi, quibus ius canonicum, & decreta sanctorum patrum, sub graui anathematis interm
aula omninò interdicunt.

Idem. Omnes Philosophi, & quicunq;, tam inter fideles quàm infideles, aliqua reru
tione & iudicio pollent, vnanimi consensu statuunt: ex iniustitia & abusu regiones vnà
minibus & pecoribus interire: & contrà per iustitiam & verum vsum rerum foueri, & co

Idem. O quàm fideliter Principum bona à vulturibus istis dissipantur. Crescunt di
purati isti: contrà Principes ipsi ad pauperiem redacti, vnâ cum subditis pereunt.

Idem. Eusebius in Chronicis suis author est: immanem illam Christianorum pers
à Diocletiano ortam esse, ex superbia, auaritia, inuidia, odio Episcoporum inter se dissi
dum alter alteri præferri voluit, seque hæreseos inuicem insimulârunt. Moti enim his ill
sidiis Imperatores; putabant, cùm nulla inter Christianorum Præsides & Episcopos sit c
nequaquam Religionis eorum sanctitatem synceram esse posse: ideoq; prorsus Christian
men extirpare animum inducebant.

Idem. Augustinus de superstitiosis Monachis & sacrificulis, veretur, quod iam f
nisi maturè malo occurratur, futurum, vt religio Christiana humanarum superstition
bris & præceptis ita obruatur, vt Iudæorum leges sint futuræ leuiores, quàm Christianor

Idem. Persæpè talibus subditorum cura, & præcipua Reipub. munia committu
pecunia & lucro nihil prius habentes, vel à mortuo & statuis pecuniam exigere haud vere
cùm sint manticulatores, Polypi, & Lauerniones, id vnum quærunt, quî lacunam rei f
expleant, non quî subditorum commodis consulant. Cumq; ii sint eorum reditus, vt N
sacrum ipsis rectè conueniat, ipsi tamen σελλίζοντες, Maschalamq; domi tollentes, Syba
xui sunt dediti, factiq; λακκόπλουτοι, prædia & arces coëmunt.

Vnde ergò tantæ tam subitò diuitiæ? Ex pauperum scilicet sudore, istos scilicet,
gos, oppida, ciuitates, comitatus inuicem committunt. Quos deinde vbi in gratiam red
dent, suis ipsi rebus, suoq; luxui simul student atq; consulunt. Huiuscemodi expilatores p
ciuitatumq; nemini se faciles præbent, mendaciis & fraudibus quosuis inuoluunt, public
modum, vbicunque possunt, remorantur: inimici sunt omnibus. Nisi quis argenteis su
stis expugnet, vel Dorica Musa instructus eos compellet, eorum fauore nunquam gaude

Quòd si, vel principum suorum nomine, debitam mercedem ipsis etiam mereen
pificibus exsoluere cogantur, id tamen, nisi & suum inde aucupentur lucrum, nunquam
difficili animo faciunt, nec tamen unquam tales videri volunt. Ipsemet vel digito comn
tales possim. Verùm de abusu verba solummodò faciam, personis ipsis parcam.

Idem. Genuinum suum aduersus quosuis acuunt, neminem, quamuis probum
tem, quamuis aulicum, principiq; ipsi officiis deuinctum, intentatum relinquunt, ipsoq
bolo improbiores, mendaciis suis callidè consutis, in discrimen vocare quemuis conantur
sanè bonis viris id vsuvenit, vt causa ipsorum, si vel apud Turcas, vel Iudæos, aut Gentiles d
da fuisset, iam diu decisa esset, cùm per hos φαίμακας, apud Christianum magistratum ni

Anno

ȯd ſi Princeps iuſtitiæ amans innocentem tueri, eiusque cautas, vt decet, ſecundum leges deci-
omouere velit, illi tamen Alaſtores aulici pecunia corrupti, improborum cauſam agunt,
viros vllo ſucceſſu gaudere patiuntur.
im ſi illis ipſis, qui principum aulis ſunt addicti, adeò aduerſa eſt per iſtos Eurybatos pe-
id metuendum miſeræ plebeculæ? Vidi, ipſius quoque principis acta non rarò iſtis purpu-
icuiſſe. Malim certè iratum principem, quàm huiuſcemodi Iouem aulicum aureo ſemper
gandum. Qui hoſce acceſſurus nihil attulerit, is forâs extrudetur. Nihil enim iis gratius
alios quouis modo bonis eiicere, eaq; ad ſe per fas & nefas rapere. Ingens ſanè hac de re
conſcribi poſſet. Gaudent Sycophantæ iſti muneribus, nec horrent fumos vendere, aliosq;
nis aucupari, eoq; modo pagos, oppida, & ciuitates dolo malo confictis literis in fraudem
ec vllum ſcelus tantum eſt, à quo abhorreant.
ſi ergò princeps ipſemet patriæ pauperumq; paterno animo curam ſuſceperit, tum Syco-
i δωροφάγοι καὶ χειροδίκαι ſua malitia exſuperant: ſubditorum animis rerum omni-
mis laboris tædium ingenerant, ſic vt ex deſperatione, quaſi animum confirmantes, haud
in hæc verba prorumpere: Quid nihil profuturo mihi meisq; labore me macerem? Licto-
dicum ſunt omnia. Satius fuerit in diem viuere, indulgere genio, & poculis facultates ab-
uam eas prædam obiicere paraſitis aulicis.
d ſi quis de iniuria iſtorum adulatorum conqueri velit, is laterem lauet. Nec enim lupus
ratarus ſit, nec vnquam futurum, vt ad Principis ipſius aures querelæ iſtæ aliquâ perma-
licet querelas caſu quodam princeps audiat, informari ſe petit Princeps ab illis ipſis ſubdi-
ulatoribus, quos querelæ iſtæ petunt. Qui ſanè ſuam nunquam ipſi cauſam damnaturi
certè quiſquam facilè crabrones iſtos irritare audet. Dummodò illi quieſcerent, nemo eos
agitare, vel alio quouis modo negotium ipſis faceſſere ſuſtinebit.
n. Priuatis vtiq; rebus publicæ præpollent, maior etiam totius conuentus & concilii, quàm
ſidis vel Abbatis eſt authoritas. Vniuerſa patria & Regio pluris eſſe debebat, quàm vel la-
eſius, vel Sycophanta aulicus: maior etiam fides adhibenda erat pauperibus, quàm pur-
is Lictoribus. Pecunia hominem nequam ad frugem nunquam perducet, imò ſi cuius a-
mores velis pernoſcere, publicum ei munus demanda. Quòd ſi tum incommodare alicui
aud illud intermittet. Nam Magiſtratus virum oſtendit.
epublica illa munia meliorem rarò virum efficient, ſed facilè peiorem, tum auaritia, odio,
iorem, id quod experientia ipſa teſtatur, & veteres etiam Germani prouerbio item innu-
do nullum exile adeò eſſe aiunt, quin ſuſpendio dignum ſit.
d ideo maior alicui idcircò fides adhibenda eſt, quia publicum ſuſtinet officium, præſertim
priuatis, & quidem aduerſus ſubditos, eosq; pauperes. Nec credibile fuerit, præpotentem
mq; præfectum à paupere afflictoq; homine, eoq; ſubdito lædi. Contrà verò, pauperes &
otentioribus opprimi, omnibus notum eſt. Nam & vulgò dici conſueuit, Magnates, Pi-
cumforaneos mendacii haud facilè inſimulari poſſe, & potiùs quiduis credi, quàm aduer-
contentionem ſuſcipi.
c in re Gentilium diſciplina multò fuit laudabilior. Quin etiam à Turcico Imperatore ita
um eſſe legibus, aiunt, vt, ſi quis ſubditorum de iniuria Præfecti vel ducis querelas ad au-
rret, protinus diem Præfecto iſti dici, accuſatoriq; in aula, ad deciſionem vſq; cauſæ com-
dari, neceſſe ſit.
n. Rhodienſes aliquando ad Imperatorem Fridericum, eius nominis III. & principes Ele-
eſcripsêre, Turcicum Imperatorem, cùm conſiliarii & duces ei authores eſſent, ne Chriſtia-
imis verò Germanos armis laceſſeret, eis reſpondiſſe: ſe nequaquam Chriſtianorum, inpri-
Germanorum arma exhorreſcere, & quidem his de cauſis.
imò, quia ſint diſcordes, & (quemadmodum quinq; ſui digiti) nunquam ad vnum coale-
inde, quia laborum ſint impatientes: & præ aliis Germani ſint helluones, potatores, in ca-
ratorum turbam foueant, Ducesq; belli plumis potiùs, quàm armis militaribus gaudeant.
uòd temerè, cæco impetu, citra ordinem, ad res gerendas ruant. Quartò, quòd legum, & iu-
negligentes, nullis virtutem præmiis ornent, nec etiã meritis pœnis ſcelera afficiant: quod-
eos, qui veniam & miſericordiam mereantur, ſint aſperi & crudeles: contrà, erga eos, in quos
imaduertendum erat, ſint lenes & miſericordes.
quibus ſanè paret: Turcæ (ſi verum fateri velimus) notius eſſe, quàm nobis ipſis, quid nobis
quæ cauſa ſit noſtræ cladis interneciuæ. Nemo ex animo Deum curat: nec ipſe viciſsim nos
emo à ſemel concepta malitia abſiſtit: nec viciſsim Deus à pœnis irrogandis quieſcet.
em. Temporis ſucceſſu, docendi aſsiduitate conuertendi erant homines, non perdendi. Ho-
interimere carnificemq; agere, non magnæ artis opus eſt: idem vel aranea præſtabit. Qui
ddere nequit, is nec eam auferre debet. Vitam reddere poſſe, magni res eſt momenti, ſoliusq;
d diu aberit vindicta diuina à Tyrannis iſtis, & homicidis. Sanguis iſte cœlum verſus cla-
id eſt, quòd cauſam præſentium malorum quæramus? ſanguis innocentum effuſus eſt: ma-
adhuc quotidie inſontes, contra ius diuinum, ciuile, naturale, gentile, infernale. Putâsne, Deũ
lera iſta curare? Non certè Deus eſt, ſi crudelitatem tantam non punit. Haud penes Magi-
eſt, pro ſua libidine fidei rationem ab aliquo exigere, ſi in cæteris rebus debita ei præſtetur
tia. Dei illud munus eſt.

Quid

Quid tu alterius Domini seruum iudicas? si errat vel cadit, suo Domino errat stat, suo stat domino. Si hæreses puniendæ sunt, cur non Episcopi, Monachi, Sacrificu tur? Illi, euincente illud iure diuino & pontificio, constantibus etiam veteris Ecclesiæ cor reticorum sunt deterrimi, & virulentissimi: illi graui anathematis fulmine, Spiritus sanc nio, percussi sunt, omnesq́; qui idololatriæ illorum adhærent, quod etiam veteris illius Ecclesiæ doctores, Patres, & Pontifices suis testimoniis comprobant.

Idem. Hoc verò seculo furiæ istæ aulicæ Principes aduersus ciuitates irritant, m rim captantes à fastuosis istis indoctis, auaris, soliq́ue ventri & scortis inseruientibus fac Nec quisquam est, qui in hisce turbis autor esse concordiæ seriò velit.

Hæ præcipuæ sunt causæ & abusus: de quibus gentiles philosophi meminère, ne inde Rerumpub. ruina & interitus sequatur. Taceo iam grauamina illa, quibus per mon galia, tributa, vsuras, miserè subditi vexantur, & ira Dei aduersus mortalium genus ex ipsis etiam magnatibus monetæ frequens imminutio, & deprauatio calamitatem affert ipsum modò nondum illi intelligant. Aureum nummum si quis habuit, modò is valo vix habet dimidium, interim quicquid pecunia comparandum est, precio excrescit. Qua ris prudentibus considerandam relinquo.

Idem. Vi alios adigere volunt, vt credant, quod ipsis probatur, cùm nec ipse cere soleat. Quis quæso Tyrannorum vnquam eo modo sæuiit? Euoluantur omnes histo fides Dei donum est: eam dare nequaquam in ipsorum est viribus. Ipsimet cæci sunt, nà nec iudicio pollent, quid sit fides, quid diffidentia, ignorant: tantum in mysteriis intelligunt, quantum Cumanus asinus: id vnum agunt, vt pro sua libidine miseros ho carnificent, suique odii virus in insontes, quorum opibus insidiantur, sub prætextu euomant.

Pleriqueenim maleuolentiæ inuidiæque stimulis exagitati, eos, quos in bon que discrimen vocare student, hæreseos insimulant, Lutheranum eum esse, clamitante vindictæ commodior ipsis videtur ratio, quàm hunc ad modum lanienæ & carnificinæ vi patam alioquin vitam agentes, tradere. Et quidem adeò effascinata impietatis & men toxicis ipsorum mens est: vt persuasum habeant, Deo proditionem istam & sanguinis gratam esse, quam seuerissimè passim in sua lege prohibet.

Quæ sunt istæ intemperiæ, quæ ad sanguinem pauperum & inualidæ plebis effu carnifices istos impellũt? Si tanta ipsos sanguinis sitis premit, quin in aduersos Turcas gla gunt? sitimq́; suam, hauriendo sanguinem non eorum, quos contra arma capere non li hostium immanissimorum, sedant?

Idem. Ipsemet etiam Seruator Christus rapinam & homicidium vocat deterrim prætextu sacrosancti eius nominis longarumque precum, viduarum & orphanorum fac glutiantur. Si preces ipsorum tanti sunt, vt ipsi prætendunt, precii, cur eas diuendunt? futuro illo iudicio nemini, quod alii impertiat vel accommodet, superenit. Deuotis isti patribus idem accidet, quod stolidis istis virginibus, quibus oleum deerat, nec reliquæ de suo communicare vel vendere audebant, ne deinde ipsis quoq; deesset.

Quisquis furatur, ipse, siue sit gentilis siue Christianus, Iudæus vel Turca, ciui clesiastici status, Monachus vel laicus: certè fur est, vtcunque demum fraudem suam & fu liet. Vulgò huiuscemodi impostores & fures vocant Hæredipetas, captatores Testamento tures.

Qui in primitiua Ecclesia floruent, Christiani: ii Gentiles irrident, quòd Sacer beant mendicantes, & in delubris suis lampades incendant: cæcos, inquiũt, ipsorum Deo oque faces in templis incendi necesse esse. Quid de picturis diuorumq́ue simulachris scriba ronymus, ex ipsius scriptis patet.

Vsum autem istum lampadum, picturarum, simulachrorum in templa potissim xère Monachi isti de mendicantium ordine: quemadmodum id testantur templa rece conferantur cum templis, olim ante introductam Monachorum cateruam exstructis. S etiam hisce vulgò celebratum prouerbium, quo aiunt: veterum caliginosa fuisse templa, rò illuminata: iam illuminata esse templa nostra, corda verò caliginosa.

Qua etiam de causa primò mendicantium Monachorum ordinem Pontifices co noluerunt: & multi doctrina excellentes Episcopi, scriptis suis eum insectati sunt, quæ ho in diem in Bibliothecis antiquis extant.

Quare verò ordinem istum pontifices tandem approbârint, quinto libro annal bus contexendis intentus adhuc sum, ex vetustis scriptis indico.

Nunquam sanè ab eo tempore, quo mendicantes isti Monachi exorti fuêre, statu fuit felix. Nouationibus semper studuêre: plebem aduersus Ecclesiastas suos, Episcopos

ni: coruorum, cadauera hiante ridu fectati funt; vetera tam Chriftianorum, quàm Gen-
lofophorum monumenta & artes oppreſſerunt.
ctò, quocunq; tandem modo fuam hypocrifin tueantur, extra controuerfiam eft, mendi-
atq; fornicari, à Deo prohibitum effe: nec apud veteres illos Chriftianos mendicantibus
um fuiffe. Sacra Scriptura mendicitatem, vt fummum probrum, deteftatur.
tiani illi veteres tripartitò decimas diftribuebāt. Vna pars erat pauperum, qui vel per æta-
et languorem corporis laborare haud valebant. Mendicare inter eos nefas erat.
udiui, quendam iftorum, qui fe de obferuantia profitentur, in Boiaria palàm de fuggefto
um fuiffe: afcoperam fibi effe, non qua verborum excipiat conuitia: fed farcimina, fu-
triblitas.
ii funt religiofi ifti, quos rectiùs Parafitos vocaueris: quorum Deus venter eft: qui ventri
i Deo feruiunt: qui culinas Principum & diuitum fectantur, & vulturum more ad efcam
doctos verò bonosq; viros, & pauperes, ad quos Chriftus fuos ablegat, negligunt: pecu-
tate horrentes, centuplo interim preciofiora aucupantes, & fub prætextu fanctitatis alie-
tes Gnathonum ritu deuorantes.
d fanè & Gentiles illi poëtę, ne dicam de Prophetarum teftimoniis, vt fummum probrum
t: quorum verfum Diuus Paulus aduerfus Parafitos iftos, religionis titulo & præ-
ces, citat:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί:
Rafi femper mendaces, malæ beftiæ, ventres pigri.

diculofo fuo cucullo plus honoris & fanctimoniæ tribuunt, quàm fanguini Chrifti, quem
mundi redemtione vltrò effudit, adeoq; defunctos fœtenti fuo cucullo inuoluunt.
anculi ifti & deuoti fratres Regulam iftam antiqui cuiusdam Philofophi accuratè obfer-
s Seneca meminit: Dulcifsimum eft accipere. Verùm alii, qui eruditione vitæq; probitate
nt ex Philofophis, contrario modo fcribunt, beatius effe dare, quàm accipere: cui doctri-
iftus feruator, & diuus Paulus adftipulantur.
gnipedum iftorum, tum etiam prædicatorum, qui fanctifsimi effe volunt, feq; Ecclefiæ co-
e perhibent, vociferationes, fcripta, libri, tota deniq; vita oftendunt, eos faftuofos effe ho-
doctos, fuperftitiofos, fanguinis fitientes, rabidosq; canes, adeò mutos canes, vt Propheta
qui latrare nequeant, principum fuorum aures demulceant, fuisq; labyrinthis cladem hu-
eri inferant, principesq; ad fanguinem humanum effundendum incitent, & quidem tan-
tate & iniquitate, vt vel apud inferos execrabile futurum illud fit. Quare pafsim à doctis
ria πτωχοτύραννοι vocantur.
gè plura his de rebus in medium afferri poffent: verùm prolixior effe nolo. Nemini etiam
eft, quid fceleris Bernæ commiferint. Tum etiam, quæ fraus Auguftanæ iftius virginis,
bantur, fuerit: dum aliquandiu cibo abftinuit. Nulla vnquam in re præftigiatores iftos
tamen hæreticorum numero me inferere haud verentur: mihiq; interminati funt, quòd
ne citare velint. Metuunt, ne fcelera ipforum in lucem proferam. Nec etiam horrent vul-
rba euomere: fe malle aduerfus Lutheranos, quàm aduerfus Turcas gladium ftringere.
Spiritus Sanctus locutus eft: manus eorum fanguine immundas effe.

gens in vetere Ecclefia dedecus, adeoque plagam diuinitus immiffam iudicaffent: fi muli-
m gubernandam fufcepiffet. Verùm hodie eas, qui vitam agunt impudicam & flagitio-
mus Ecclefiis imperare, ex earum lubitu & præfcripto verbi miniftros Ecclefiæ præfici ho-
doctos, & adulandi artifices. Grauior certè hæc plaga eft, quàm cùm Amazones iftæ olim
Græciæ armis oppreſsêre.
mo fanæ mentis inficias iuerit: grauiter blafphemari Deum ab Epifcopis illis, quos fuffra-
ocant, qui ante trecentos primùm annos extitêre, qui peierantes, diplomatibus acceptis,
ibi à Pontifice Epifcopatum emunt, in Turcia vel aliis infidelium nationibus fitum, iurant,
ecturos effe, & ad fidem Chriftianam infideles conuerfuros: nec eft, quod minùs in ani-
ducant, quàm qui id, quod iureiurando confirmant, re ipfa præftent. Quæfo qui non of-
Deus Opt. Max. tali periurio?
Nifi prorfus fimus plumbei & ftipites, adeoque in ipfa meridie cæcutiamus: blafphemiam
palpare pofsimus. Si hic non fit diuini nominis abufus, quæfo quis erit? Ipfemet ex Do-
tarum literarum, qui profefsione erat Carmelita, audiui: quòd exprefsis verbis ad Quæfto-
dam diceret: fuffraganeos Epifcopos omnes periuros effe & fceleratos. Qua etiam de cau-
undus Imperator in reformatione fua tales creare prohibuit.
riftus Dominus & Deus nofter, Bonus, ait, Paftor animam fuam ponit pro ouibus: verùm
s paftorum, quales hodie viuunt, minùs falutem animarum curant, quàm canum. Po-
e & plebem vniuerfam per præceps ad inferos abripi, paterentur, quàm circa priuatum
dum vel obolum fibi detrahi. Vicarios conftituunt, argentoque accepto, peccata deuo-
minumq; malitiam ingurgitant. Potiùs vel cani animam commiferim, quàm adeò indo-
& infulfo afino. Nihil ipfi prorfus penfi habentes, à nemine tamen fe vel moneri, vel doce-
tur. Qui Deus, ille cœli terræque Dominus tantam cæcitatem, impietatem, & iniquitatem

Anno

non puniat? vbi quæso tantæ fuerit patientiæ Dominus, qui seruum contumaciter
ferat?

Talibus sanè Episcopis, Monachis, & sacrificulis priuilegia minimè fuerunt cor
viris doctis, qui omnem in artibus optimis & studijs vitam consumunt; à reliquarum re
immunes: ex quorum numero electi olim fuêre Episcopi, Monachi, Sacerdotes; quema
id antiquiores Bibliothecæ testantur, quales sunt in Ecclesiis cathedralibus, & cænobiis o
nedicti, quæ olim vices publicarum Academiarum, & Typographiarum sustinuerunt.

Præterea antiquis Imperatorum, vt Caroli Magni & Ludouici, constitutionib
bitum fuit: ne vllo modo Episcopi, Prælati, & quicunq; Ecclesiastici essent ordinis, bona
ad se pertraherent: sed Decimarum fructu contenti viuerent. Verùm hodie maximè optim
prædia, ciuitates, oppida, pagos, arces possident: ipsiq; omnium rerum immunes, grauan
peri & inopi turbæ imponunt.

Legatur hac de re Imperatoris Sigismundi reformatio. Longè plura de his sim
abusibus, quibus ira Dei aduersus humanum genus irritatur, scribi possent. Verùm hæc
suffecerit. Hæc quem non mouent: eum nec prolixa verborum series mouebit. Quisquis s
rationem habeat. Qui de fugienda ira Dei maturè solicitus haud fuerit: is opinione citiù
iram Dei contemnere, experietur.

Imperator Fridericus, eius nominis III. hæc verba vsurpasse fertur: Fœlix ciuitas,
tat tempore pacis ea, quæ sunt belli. Iam tã miserabilis rerũ facies haud esset, si triennio a
placanda ira Dei soliciti fuissemus: cùm Turcicus Imperator, cæso Vngarorum Rege, Bu
puit, & Viennæ Austriæ Deus, vt pater mitis & misericors, virgam ostentauit. Iam etiam
Deus virgam ostendit: præterea monstris, portentosisque signis in cœlo, terra, aëre, aqui
nos de imminentibus pœnis præmonet.

Verùm nemo attendit: nemo, hanc vel plagam vel iram Dei esse, credit. Certè, r
nostrarum miseriarum seriò expenderimus, easque, quoad eius fieri poterit, amoliti fue
ad Deum ex intimo cordis affectu confugerimus, has nostras regiones eadem manebunt sa
admodum Imperator Sigismundus per Astrologos quosdam id præmonuit.

Idem. Blasphemia altera crassa & extrema est, cùm, promissâ temerè indemnita
pta Dei apertè palàm violantur. Qui se religiosos hodie profitentur, isti fœdam adeò in Re
quibusdam vitam transigunt, vt iure etiam Gentium & naturæ, homines sint omnium c
Nullibi sanè inter Ethnicos tam naturæ aduersa libidinum fœditas reperitur. Contender
li isti, satiùs esse fornicari, quàm legitimum inire coniugiũ: quo argumento itidem asseru
dicitiam, infamiam, dedecus, scelera, proditionem præstare pudicitiæ, pudori, honestati

Nónne excæcati prorsus & obstinatione effascinati isti sunt, qui iram Dei vi s
sunt? quæ cùm ceruicibus ipsorum modò incumbat, more canum rabidorum sæuiunt
trita prouerbia, quæ rarò fallunt, sacerdotes istos fastu inflatos, auaros, indoctos, forn
sanguinis humani auidos, & Simoniacos vocant. Quales sanè omnes iure diuino, vnà cu
bus suis complicibus, damnati sunt. Id quod etiam Imperator Sigismundus fideli animo
consilio indicat, omnesq; Christianos, vt ab imminente sibi interitu caueant, præmonet:
verò Vngariam, Bohemiam, & nationes aliquot Germaniæ.

Ius pontificium Simoniacos vocat, qui, cùm sint rudes, indocti, vitamque agant
cam, absque vocatione legitima, ex fauore magnatum, vel precio, aut aliena commenda
clesiæ se obtrudunt, nec vnâ, vt vocant, Præbenda contenti plures ambiunt, & bona pauper
stinata ad se pelliciunt, deterrimi ipsi Sacrilegi & Hæretici.

Sanctorum patrum concilia omnes istos excommunicant, qui Missam audiunt
celebratam Sacerdotibus, qui fœminas secum fouent, quarum fama minùs sit integra.

Interdictum etiam est Monachis, Sacerdotibus, sub graui indignationis diuinæ int
tione, ne quis eorum Principis & Imperatoris aulæ se insinuet. Nónne ergò suo ipsorum iu
dotes isti & Monachi damnantur? Quòd si iuxta normam diuini verbi vita eorum examin
tebit, eos peruersissimos Dei hostes esse, diuini honoris proditores, adeoque lutum, vt dic
guine maceratum, in quos verba illa competunt: appropinquat mihi populus hic ore suo,
me honorat, cæterùm cor eorum procul abest à me: sed frustra me colunt, docentes doc
præcepta hominum.

Preces ipsorum in peccatum ipsis vergunt, eò, quòd manus habeant sanguine
Nemo est, qui inficiari possit, quibus minis in miseram plebem sæuiant, quâ audaciâ
prodant, & muneribus corrumpant iudices, vt eò faciliùs lanienæ viros doctos & spectata
tis tradant. Nec sanè immaniùs sæuire posset aduersus Christianos Turca ipse: quàm ipsi, q
clesiæ iactitant columen, faciant. Verùm & ipsis accidet, quod Dauid impio minatur, inqu
ueam fecit, & incidit in eam.

Cùm de fide sit disceptatio, vt in duas partes ii, qui Christi dogma amplecti gaud
uidantur: & vna pars alteram, nempè eorum, qui fide sola in Christum solum nituntur, &
aliquot nihil ad salutem facientes repudiant, nec Monachorum ordines, sanctos iudicant, p
tur, iugulet, trucidet: & cum alterutra mihi & standum, & moriendum sit: cuiuis facile
erit, vtram mihi partem electurus sim? Nec enim verè Christianus Christianum persequi
proximi sui inhiat sanguini.

Ad hæc, qui verè Christi vult esse discipulus, eum in hoc mundo contemtum esse, crucem, ærumnas, præsertim extrema hac mundi senecta, sustinere, necesse est: cùm alii, qui eos ntur & trucidant, qui fidei in Christum simplici corde adhærent, contrà putent, se cultum Deo, dum pios omnibus tormentorum generibus affectos mactant.

Ipse Beda scribit, quòd ante extremum diem Christiani isti, pecuniæ, non Christo serui reliquis præstare volent, cæteros persecuturi sint. Hoc primùm anno liber iste euulgarùm quæ maximè sunt necessaria, in eo sunt omissa: quod si factum consultò, peruersi sunt, n mutilatum edidêre.

Sunt quædam Academiæ & Doctores, qui doctissimi viri, & optimè de Christiana religriti Erasmi Roterodami, cuius similis modò nec viuit, nec multis retrò seculis vixit, alic- doctorum virorum, qui præter Christum nihil docuerunt, libros legi prohibuêre: interim m Iudæum fouent, qui sacrosanctam ipsis scripturam interpretetur: ingens ipsi pretium t, lectiones eius frequentant, fidemque discere animo inducunt ab infidelibus, qui hostes sti acerrimi, Christum, eiusque matrem, virginem Mariam quotidianis conuitiis incesinter Christianos hac nostræ ætate inueniantur, qui Ebraicæ linguæ longè sint Iudæis pe-

Nónne tales & Pontificio & Imperatorio iure, ne quid de diuino addam, sunt damnati? el Inter Gentiles boni viri perhiberi velimus, ne dicam de Christianis, concordiæ & pas esse debebamus, nec alter alterum contemnere, & quouis modo lanienæ tradere.

Verùm ad vulgò vsitatos abusus redeo. Quid præter conuitia in Deum vel inter pueros Mirum, ad tantam blasphemiam tam leni animo Deum conniuere posse. Adulterium phanos & religiosos licitum est: licet Spiritus Sanctus ipse testetur, Deum grauiùs per a-, quàm per furtum offendi, tum etiam per stuprationes virginum & viduarum: quantum à pauperibus potissimùm commissum punitur, quod respectu superiorum peccato-, imò vix peccatum dicendum est.

Quantam cladem populi, quantam etiam infamiam perpessus sit Dauides, propter adulterium, ex libris Regum patet. Nec alia fuit exordii Troiani passim decantati origo, ulterium.

Nota mihi est mariti cuiusdam vxor, quam sacerdos mediocris dignitatis, raptam mulnnos detinet. Hæc hodiernum in diem Parochiarum reditus percipit, iam diu totum Em rexit: si quis ex Sacerdotibus illius gratia excidit, isti haud sanè commoda in Episcosedes fuit. Conata est pro sua libidine Sacerdotes ordinare, Parochos vel confirmare, vel docendi priuare. Lictores plus ei honoris, quàm honestissimæ alicui matronæ exhibulati & Sacerdotes lubentiore animo ei, quàm terræ istius Principi, equos currusque comt.

Sunt, qui non vereantur duas vxores ducere: & quæ duobus viris nubere nihil metuant: parentes ipsos verberent. Sunt, qui impiè aduersus Magistratum surgant: ad peculatus & sæpè & iudices & Sacerdotes, suum etiam lucrum captantes, conniuent. Nec inexploratum vbi viri boni, pii, docti in vincula coniiciantur: fures verò, prædones, & latrones & vinœnis liberentur. Quòd si mulcta aliqua irrogetur, portio minima Magistratui cedit, Prous verò res ea prædæ est.

Gentiles graui constituta pœna, aleam prohibuêre: Nostri verò Iudices & Lictores, postiam legibus, in diebus festis, publicisq; nundinarum conuentibus, accepta pecunia, lucam vltrò patefaciunt, blasphemiisq; Deum affici, pro nihilo ducunt.

Nostri etiam Sacerdotes hîc Ratisponæ plebem erroribus complent: dum diuersimodè clamant. Est, qui sub denunciatione excommunicationis ferias indicat: rursus, qui pro dine eas celebrari denunciet: alius iuxta formulam ordinis, vnde dissidia, & religionis us in plebe oriuntur. Sunt, qui ferias celebrent: sunt, qui prorsus eas contemnant: satius il ordinari, si id, quod ordinatum est, haud seriò & strictè obseruetur.

Ipsemet Aristoteles, Cornelius Tacitus, Horatius, Imperator Iustinianus, legum multituReipub. interitum esse, affirmant. Et veteres Græci dicere soliti sunt: vbi multitudo sit leidem multitudinem esse delinquentium. Nostri etiam vulgò dicunt: vbi multæ leges, ibi obedientes.

Conqueruntur etiam Sacerdotes, quòd veritatem apertè profiteri ipsis minimè liceat. Hæc era, hos abusus Deus, cùm sit iustus, non potest non grauissimè punire. Anilia somnia de itiis emendis, magno rigore defenduntur. Verùm ea, quæ Deus ipsemet per os prophetatum & Apostolorum mandauit & ordinauit, exsibilantur & irridentur.

Quanquam autem plebis mores sunt corruptissimi, & quales Sacerdotes, tales laici, di-e plerumque sit patella operculum: necesse tamen est, ad placandam iram Dei, caput ante anari: hoc vbi restitutum fuerit, facilè & reliqua membra curari poterunt.

mnes sanè probatæ fidei Historici, adeoq; literæ antiquæ, de pontificum vita & moribus ad Principes scriptæ, testantur, quòd ex odio, inuidia, & superbia eorum, qui spirituales esse

debebant,(cùm interim ſanguinem ſitiant, aliorum ſint contemtores, precioq; crudelitatis
niſtros ſibi comparent, nec bonis viris inter Ethnicos comparari mereantur)omnis generis
non tam Iudæos,quàm Chriſtianos oppreſſerint.

Quoties iſti ad normam legis diuinæ in ordinem redacti fuêre, fœlix ſimul rerum omni
ceſſus ſubſequutus eſt. Quoties verò in vitæ ſuæ diſſolutæ impietate perſeuerârunt, omni
peſſum iêre, Turbæ illæ, quæ Chriſtianam Rempublicam vndiq; infeſtant, magna ex parte
tanquam ex ſcaturigine promanant, nempe è ſummo capite, ipſo pontifice, eiusq; ſatellitio.
admodum ipſemet Hadrianus Pontifex Norinbergæ in Imperii conuentu profeſſus eſt, in
nerale concilium vniuerſæ Chriſtianitatis decretum fuit. Idem affirmauit Imperator Ma
nus, Rex Gallorum Ludouicus, ipſique Cardinales, ſcripto publicè edito aduerſus Pontifi
lium, illud teſtati ſunt. Qualis Rex, talis ciuitas, vulgò dici conſueuit: ſi caput ægrum fuerit,
ſimul membra languent: vt curentur, primò caput ipſum curari, neceſſe eſt.

Nec medicamenti acerbitas metuenda eſt. Amara amaris pellenda ſunt: malo no
lus quærendus cuneus, contraria contrariis ſemper curantur. Hac de cauſa Pontifex Iuliu
rando, cùm eligeretur Pontifex, ſe obſtringere coactus fuit, quòd intra biennium generale co
indicere vellet.

Verùm Pontifices generale concilium Chriſtianorum ſuſpectum habent, & tergi
do amoliuntur. Conſtantienſe, tum etiam Baſilienſe concilium cautos ipſos reddidit, vbi
Pontifices fuêre Papali dignitate exuti. Generale certè Chriſtianorum concilium vni Papæ
ſed hoc qui affirmant, ii vt deterrimi Hæreticorum damnantur.

Hæc diuturna Chriſtianorum diſsidia Chriſtianum orbem in tantas miſerias co
id quod palàm ſcriptis ſuis conqueſti ſunt Imperatores, Reges, & Epiſcopi. Hodiernum a
diem præſtigiatores, indoctique Monachi diſsidia alunt, & ne concilium generale inſtitu
quauis audacia prohibent. Ipſemet Pontifex per ſuos complices, concilium Norinbergæ d
impediit.

Viri docti, beneque Reipublicæ conſultum cupientes, apud Imperatorem ſubinde
re, vt concilium decretum inſtitui vrgeret, alioquin ſeditionem in imperio metuendam.

Verùm ex Pontificis nutu res acta eſt, is deceptis principibus, Ratiſponam indoctes
ſuperbos, impuros, impudicos, matæologos ablegauit: quibus haud commiſerim, vt v
phabeto iudicarent, nedum de fidei noſtræ articulis. Deinde ad Imperatorem ſcribebatur
lium celebratum eſſe. Imperator Pontifici obſequens, alios fieri conuentus, prohibebat.
interdictum illud & vidi & legi.

Quanta clades, innocuique ſanguinis profuſio præcaueri potuiſſet: ſi habita æqui
tione, concilium illud legitimo modo continuatum fuiſſet? Non tot hominum ſecuta fui
ena, non tot diſsidiis Eccleſia Chriſti diſsipata.

Nec interim Pontifex Imperatori parcit, nec ſanè poſthac quieſcet, nouis conſiliis
dem eum allicere. Quemadmodum etiam cum eius maioribus, Auſtriæ Ducibus, Impera
& Regibus fecit. Gallum aduerſus eos concitauit, nec priùs quieuit, quàm eos in diſcrimen
gnorum, facultatumque omnium & honorum adduceret. Quæ diſcordia Chriſtianam Re
ſumdedit. Certum imminentis excidii indicium eſt, cùm neuter alteri cedit, ſed contuma
quiſque libidini obtemperat.

Mendicos ditârunt Principes: iam illi Principibus dignam referunt gratiam. D
ſeſsione cum ipſis in Imperii conuentibus pugnant. Et plerunque tales ad comitia Imperii
dantur, qui nec rerum experientia, nec doctrina pollent, qui eorum, de quibus conſultan
prorſus ſunt rudes.

In quos culpa recidat, ipſemet Imperator Maximilianus indicat, libro quodam adu
tus Imperii edito. Legati Vngarici & Polonici in Auguſtanis comitiis inter cætera Imperato
miliano indicabant, Turcicum Imperatorem vulgò de Chriſtianis ita loqui: ipſi con
ego faciam.

Idem. Nam & veterum quædam oracula docent, in fatis eſſe, vt Latinam Eccleſiam
que Pontificem & clerum pari modo Deus puniat, funditusque extirpet, quo Græcam E
puniuit. Ioannes Lichtenberger ante annos quadraginta Palatino Principi vaticinatus eſt:
ad tractum Rheni, Coloniam vſq; progreſſurum. Idem prædixit alius quidam VVinshe
qui Ambergæ verbum Dei prædicauit. Quæ alia iſti prædixêre, ea omnia re ipſa completa
Abbas Ioachimus ex Sicilia ante annos ducentos quinquaginta prædixit: Pontificem, eius
clas ſub Friderico III. magnis difficultatibus conflictaturos, & Papatum tandem planè colla

Lactea fluens eloquentia Lactantius 7. libro inſtitutionum ad Imperatorem Conſta
magnum, docet ex vaticiniis Sibyllarum aliorumq; prophetarum, & Hydaſpis Medor
antiquiſsimi, Romanum nomen ſublatum iri de terra, ac imperium in Aſiam reuerſurum,
Oriens dominetur, & Occidens ſeruiat. Vaticinatur etiam Ezechiel de Gog et Magog, q
extremum diem fideles ſint afflicturi. Diuus Ambroſius per Gog & Magog, ad Imperator
tianum ſcribens, veteres illos Germanos, à fide Chriſtiana alienos intellexit, ii enim R
Chriſtum profitentes, pari ſæuitia, qua Turcæ iam noſtris imminent ceruicibus, impeteb
hi per Gog & Magog Turcas & Saracenos accipiunt.

e

etiam Daniel vaticinatus est de Regno, quod ante extremum diem aduersus sanctos ar-
tum sit: ea vir longè doctissimus Philippus Melanthon de Turcis intelligit, in libro, quem
in Spirensibus comitiis publicauit, & Vngariæ Bohemiæque Regi dedicauit. Si Philippi
ilium Reges sequerentur, in feliciore statu res nostræ essent. Verùm solummodò indoctis,
n sitientibus, fastuosis Monachis fides habetur: isti aulas principumq; mensas sectantur,
nodum vultures cadauera: doctis viris viam omnem intercludunt, semper veriti, ne ipso-
s, auaritia, & asinina ruditas detegatur.
ismundus etiam Imperator solicitè omnes Christianæ Reipublicæ Proceres, inprimis verò
i, Episcopos & Prælatos, de imminentibus malis fideliter & seriò præmonet. Adhæc Astro-
tulli dicunt, Vngariam & Viennam ploraturas, Boiariam in luctu & squalore futuram. Si-
lo & aëre visa sunt: stellæ cruentæ mortales tristi lumine terruerunt. Qua de re multi ma-
i dignitatis viri scripserunt. Verùm, cuius animum ea moueant, rarissimus est.
n. Humani sanguinis nimium effundunt: periculum est, vt in eo submergantur. Deus ita-
s suis appropinquans primùm magnates confusione, irrisione, & ignominia deprimit.
Nónne ingentem effudit ignominiam super terrenum istum Deum, patrem sanctissimum,
put, vicarium Dei, cui sceptra cœli, terrarum, inferorumq; commissa sunt? Nónne gla-
manibus excussit, vt non solùm scommatibus eum passim insectentur, qui doctrina & in-
lent, verùm etiam in triuiis, eum esse Antichristum, pueri clamitent, nec quisquam ei ad-
isi qui lucrum ab ipso captant, quo denegato, & ipsi deterrimi eius hostes sint futuri? Cœ-
is, quorum sibi claues esse iam olim gloriatus fuit, adeò friuolè nunquam excidit, sibi gla-
ommunicationis, quo vniuerso mundo erat formidabilis, eripi, passus.
minem, qui eum timeat, video, præter eos, qui sui commodi causa eum sectantur, quo præ-
psi eum acriùs aliis impugnaturi sunt. A viris doctis diu, sed frustra fuit monitus, quibus
ctis, quid indocti, fastuosi, sanguinemq; sitientes, & *δωροφάγοι* impostores inculcarent, po-
ndum sibi, putauit.
Idem. Tolosanus Episcopus ab infidelium sæuitiâ ciuitatem suam liberabat eò, quòd ido-
è templo eiiceret. Quicquid nempe aderat auri argentiq;, calices, capsulas, aliaq; *κειμήλια*
peres distribuebat. Quod exemplum si & hodie sequerentur Episcopi, Sacerdotes, & Mo-
imq; idololatriam, hoc est, aurum & argentum, quo lapides & ligna ornant, inter paupe-
uerent, viuaque templa erigerent: de ira sua Deus Optimus Maximus haud dubiè mul-
itteret.
Quid in structura lapidum prosunt ipsorum boatus & vociferationes, tum etiam aurum
um, gemmæ, vestes sericæ? cùm Christus interim, vt Diuus Hieronymus queritur, in pau-
frigore enecetur, siti faméque conficiatur, exilio plectatur, variisq; suppliciorum generibus
nemine resistente, affectus pereat.
Idem. Paulus VVarenfridus, Caroli Magni Diaconus, vir eius seculi doctissimus, testa-
ngobardorum regnum ex sola Sacerdotum inscitia euersum extirpatumque esse. Ipse et-
us Hieronymus de Sacerdotibus & Monachis indoctis conquerens, eos bipedes vocat

Quid hodie dicturus esset, cùm inter Monachos & canonicos plerosque videre licet stu-
ardos, ipsissimæ ignorantiæ Magistros: qui, nisi religionis titulo se armassent, porcis pa-
ræficiendi fuissent: & qui sub opulento Satana in hoc mundo viles fuissent balneatores, ii
ali suo statu esse volunt summi Pontifices, clementes Domini, cùm sint asini rudes, qui
uidem discere desiderant, nec alios discere patiuntur, imò nemini bono, doctoque viro, &
nt.
Noti mihi sunt nonnulli ex Prælatis, qui luxu suo inter scorta plus absumunt, quàm vni-
Monachorum collegium. Et licet adolescentes iuuenesque in collegio isto sint ingeniosi:
amen ipsis est, si Rusticorum filias stuprent, quàm si bonis literis incumbant. Imò libros
s flammis addicunt: malunt stupidos asinos, & fatuos Monachos, quàm literis studiisque
excultos iuuenes. Quòd si Prælati isti plebeii essent homines, nemo facilè ipsis haram com-
: in isto verò statu & aræ & animæ hominum ipsorum fidei creduntur.

Idem. Imperator Ludouicus primus, Caroli Magni filius Monachis Sacerdotibusque
u argenti, auri, gemmarum, vestiumque Sericarum, armorumque penitus interdicebat.
m Monachorum Virginumque monialium vnam eandemque esse regulam, eundemque
n, iuxta ordinem Benedicti, iubebat. Iste siquidem ordo fuit antiquissimus, librisq; con-
lis, adolescentibusq; in vtraq; lingua erudiendis, Ecclesiæ multùm inseruiit.

Postquàm verò alii ordines extitêre, in quibus pecuniæ quàm pietatis studium magis elu-
quoque Benedictini remissiores facti, preces suas venales habere, ingentesq; immunitates,
sq; reditus aucupari cœperunt.
Necquicquam ipsis, quàm accipere, gratius: nihil verò, quàm dare, ingratius fuit: licet A-
s aliique gentiles Philosophi dicant: Dare honestum & laudabile esse: accipere verò inho-

Idem. Qui verò fidem profitentur, & Euangelium ſemper in ore habent: ij mittantu
fidelibus Euangelium prædicent, cum iis diſputent, fidemque operibus ipſis declarent: q
modum duodecim Apoſtoli, de quorum doctrina gloriantur, factitârunt. Concordiam c
neuter alterum contemnat, quia omnes in vnum Chriſtum credimus, & ab ipſo ſolo Cl
vocamur.

In externis illis ceremoniis quiſque ita conſcientiæ ſuæ conſulat, vt, Deo ſe redditurum
tionem, cogitet. Hac in re nec Cæſar, nec vlla creatura in quenquam aliquid iuris habet. Si
quiſque moritur. Nec alter alterius in ſubeunda morte vices ſuſtinet. Diuus etiam Paulu
ne is, qui carne veſcitur, alterum, qui carne abſtinet, contemnat. Et inter priſcos illos Philo
& Chriſtianos ipſos, ſemper opinionum fuêre diuerſitates: nec tamen ideò mutuis ſe pr
conuitiis, nec alter alterum contemſit, proditumque lanienæ tradidit. Tollantur è medio c
illa, & homicidia.

Si quis vetitis diebus forſitan per inſcitiam carne veſcatur, vel eam foco imponat, n
cum rigore, nulla ibi clementiæ habita ratione, punitur: cùm id nec coram Deo, nec coran
nibus, nec inter fideles nec infideles, peccatum ſit: cùm interim adulteria, lupanaria, fornic
inter ipſos etiam ſacrificulos, ferantur, cùm hoc grauiſsimum inter gentiles quoque ſit pe
grauiſsiméq; à Deo ſit vetitum. Quæ hæc eſt obſtinatio, quæ inſania? Quis, tales Chriſtianos
noſcere poſsit? Mandata Dei cuſtodiantur, & veritas propugnetur: ſic de Turca actum erit

Sacerdotes iſti non ſalutem, ſed ſanguinem hominum ſitientes, auari, ſuperbi,
impudici ab officio remoueantur. Quòd ſi in his negligentes fuerimus: non eſt, quòd alia
maiores noſtri, fortunam expectemus, qui iam tot annis infeliciter aduerſus infideles ar
uentes, nihil effecêre aliud, quàm quòd ſibi ipſis miſerandas clades intulerint: ab eo n
tempore, quo Pontifices cum ſuo complicio ſeſe, annitentibus Gallorum Regibus, ab ob
Imperatoribus debita ſubtraxêre, eosque, quantum in ipſis fuit, non ſolùm omni poten
gnitate, corpore & vita ſpoliârunt, ſed etiam in Gehennam ignis fulmine ſuo detruſêre,
remque ſibi conſtituêre Hierarchiam, in qua neminem, niſi qui ipſorum eſſet partium, p
nec ea, quæ Chriſtianæ Reipublicæ vtilitati inſeruirent, quæſiuêre: ſed per quæ ſuā ſtabilire
nidem, ſuoq; faſtui in perpetuum conſulerent, & noctes diesque omnem mouerent lapidem
admodum conqueritur ipſemet Imperator Ludouicus eius nominis IIII. Monachii ſepul
Chriſtiani orbis Principes inteſtinis diſsidiis turbarent, id molientes, qui Germanorum vi
neum illum ſerpentem, prorſus contunderent.

Qui hæc tam ex præſentium, quàm præteritarum rerum ſtatu non animaduerte
vel in meridiana luce cæcutire, vel peſsima animo agitare conſilia, neceſſe eſt. Nihil ſanè i
ris doniuorisque canibus eſt pernicioſius. Pecunia ipſa venalis eſt fides, ſalusque principur
que totius patriæ: nec horrent interim, ſeſe Chriſtianiſsimos profiteri.

Hæc & ſcribi, & dici, nefas eſſe putant. Verùm niſi maturè hiſce malis occurratu
onisque pia ſimplicitas, qualis in primitiua fuit Eccleſia, reducatur, & abuſus illi manifeſti
mi abrogentur: non eſt, quòd meliora ſperemus. Nec enim mentitur ille, qui ipſa veritas
ait: Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Errores indies inualeſcunt, nec eorum vllu
eſt.

Multis conuiciis ſacerdotes Eccleſiæque Doctores ſe inceſſunt, hæreſeos & furori
cem inſimulant. Vtinam in vnum coacti tam diu pane & aqua vitam miſeram traducere c
donec de omnibus ipſis conueniat.

Deus iuſtus eſt. Qui ergò, cùm nulla ſit vitæ emendatio, ſcelera noſtra non pun
natura animis noſtris eam legem Dei inſculpſit, ne quis ſuum honorem & commodum, ſ
proximi quæreret. Lex naturæ dictat, quòd talem me erga pauperem gerere debeam, qual
rem, vt ipſe viciſsim ſe erga me gereret, ſi ipſius fortuna me fortè preſſura eſſet.

Pauperibus ſanè incumbit, vt ipſi ſuſtentent armenta, pecudes, homines, princi
gnates, Cæſares, oppida, ciuitates, ſacris initiatos, prophanos, imò feras in agris, vel
mures in terræ meatibus deliteſcentes. Nec tamen modus eſt grauaminum, dum pro ſu
in eos graſſantur viliſsimi etiam lictores, Monachi, ſacrificuli. Nunquam ipſis quies à labo
tur, nihil minùs quàm cuticulam curare, ipſis licet: genium defraudant, calamitas ſæpè i
fruges, in iumenta, pecora, ouilia incidit.

Nec quicquam illud mouet carnifices iſtos, hiantesque lupos. Ipſi etiam mendica
nachi, aſcoperam ſuam fundo carentem implere ſtudentes, quaſi iure ſuo, plura, quàm
ordo permittat, ab afflictis iſtis hominibus exigunt. Nihil iam dicam de grauaminibus illi
per venationes Principum miſerè torquentur. Nemo eſt omnium, quotquot viuunt, qui
dis iſtis miſerorum grauaminibus ſolicitus ſit.

Vniuerſa rerum natura ad ruinam, & interitum vergit. Cœlum, aër, terra, agri
deficiunt, nec vſpiam priſtinus ille vigor in fructibus apparet. Quæſtores, raptores, l
ſcunt, Principes vnà cum vrbibus & nationibus proſundantur. Conqueritur paſsim de iuſ
Opt. Max. de iuſtitia potentiorum, inprimis verò eorum, qui ſanctimonia præ reliquis in
ſe volunt, quòd pauperes vt panem deuorent, & deglutiant, ideoq; potentibus iſtis pœnas

s: contrà pauperibus suam promittit misericordiam, seq; patrem & protectorem eorum it.

ius Dei honor est, nomen summum, titulus praeclarissimus, quem ipsemet sibi tribuit: rum & pupillorum, qui omnium consilio & auxilio destituti sunt, patrem & protectoinet: si veritatem profiteri licet, in nullo vnquam concilio, in nullo vnquam conuentu, nitiis Imperialibus vel Prouincialibus, plebis causa acta fuit: vt, abrogatis grauamininmodis consuleretur. Ea vnumquemq; cura sollicitat, ne quid de ipsius fastu, immuniilegiis, pro .entibus decedat.

a forte haec mala sunt, vnde etiam fatales sequuntur poenae. Nec enim Deus peccatores, int, exaudit: adeoq; grauiter iis succenset, qui de lege quidem Dei gloriantur, sed interim gumque negligentes, re ipsâ, verbi diuini se contemtores esse, ostendunt.

Leo I. Pontifex, & Sidonius Auernensis Episcopus, Poëta, de eorum, qui se religiosos prolu & auaritia conqueruntur, nec affirmare dubitant: quòd per priuata Episcoporum, is Imperatores praeficerent, commoda, Christiana Ecclesia à priscis moribus & pietate ,Romanumq; Imperium in maximas clades incideret.

Verùm ventribus istis indoctis, auaris, fastuosis, impudicis, fruges consumere natis, fanemper sitientibus, verbum Dei nequitiae est operculum. Quocirca in medium consulant vnà cum istâ impiâ & ignauâ turbâ pessimo exitio pereant.

Insolla Monachorum sacrificulorumq; turba, cùm in concionibus suis ad vitae emendaconcordiam & pietatem auditores exhortari deberent: ipsimet vitam agunt sceleratissicationibus & adulteriis polluti, auaritia perditi, fastu inflati: tum etiam semina dissidi- Principes & magnates spargunt: causas praesentium malorum mendaci ore impudentin optimas artes, sacras literas, gratiam Dei, Euangelium: nec praeter Lutherum quicre nôrunt.

ab hinc noningentis, assertores Mahometanae religionis Christianos, inprimis Magistraipes funditus extirpare coeperunt: cùm Lutheri nomen vltra decem annos haud sit nos historiç culpam imputant auaris quaestoribus & Praefectis Romanorum Imperatorum. ntifices vsque ad Calistum II. qui matrimonio Sacerdotibus interdixit, in Pontificem o Christi 1120. omnem culpam conferunt in indoctos, fastuosos, auaros, impudicos, Episcopos, Monachos, Sacerdotes, adeoque in Reges, Imperatores, & Principes, qui cliiuiuscemodi sacrificulorum susceperunt: cuius rei testimonia satis euidentia nobis sunt in im Pontificum, quae adhuc extant, & partim iuri Pontificio sunt insertae.

verò Episcopi, & Reges, atq; Imperatores acceptum id omne ferunt Pontificibus, Pontiatis, & Gallis, qui omnium calamitatum & dissidiorum in Ecclesia authores fuerunt.

em. Quisquis demum sit Lutherus ille, sit vel haereticorum deterrimus: manifestum is est, principes illos & ciuitates, qui eum fouent, paci studere, nec innoxio sanguine uere, sed suam cuique religionem relinquere liberam: fouere etiam, adeoque in precio s doctos, bonas artes, honestatem, adeoque liberalia stipendia iis decernere, qui ingelinas, linguas, & pietatem profitentur: nec se muneribus corrumpendos obiicere indonis, & sui sanguinis irrestinguibili satiscentibus.

ter eos, qui Lutherum impugnant, munera regnant: viri docti & pii crudeliter vel eiiciecantur: nec cuiusquam verba, nisi Monachorum, quos rectè lutum sanguine macera- ,valent. nulla ibi eruditionis, nulla pietatis, nulla honestatis ratio habetur.

ertur Morio Ludouici Ducis Landshutae ad Regem Bohemiae, cùm ei vinum generosum tum, dixisse: Vinum tale ego biberem, & in perpetuum essem morio. Eundem ad mo- dixerim: Vinum ego suaue & generosum biberem, & in perpetuum essem haereticus. nalit vel haereticorum summus esse, quàm inter Christianos adeò sanguinis effundendi ari?

idemus, quòd eos, qui Lutherum impugnant, & ex instinctu indoctorum Monachorum Christiani sanguinis profuderunt, bello Turca impetat. Quo ergò intendunt insanae illae um vociferationes, quibus, coelo terram miscentes, omne malorum culpam in solum transferunt?

lem. Ludouicus Bohemorum & Vngarorum Rex primus fuit, qui insanis Monachodotumq; sanguinem sitientium consiliis obsequutus est. Regem, qui modò rerum potivrgent fata. Quàm propè nos vrgeat periculum, & quae grauiora mala incumbant, nemimanifestissimum. Quare Sacerdotes isti indocti, sanguinisq; profusione gaudentes, in erras deportandi erant. Nec enim aliud isti agunt, nisi quòd frigidam suffundentes, inteinter Principes incendant: nec est, quòd alter in alterius caput malorum causam transfe- ie sibi ipsi culpam imputet, vitaeque emendationem, quatenus ex diuina gratia licet, in-

rofectò rei indignitas cogit me, nec circutione nec dissimulatione vtentem, haec & aperè, prout se habent, in medium proferre. Quanquam nec eos, qui se Euangelicos iactis planè culpae immunes esse, censeo. Sunt inter eos, qui Germanicis Biblis & scriptis , omnem ingenii cultum & literarum studia planè negligunt, donaq; Spiritus sancti, umaniores artes contemnunt. Qui sanè contemtu isto grauiores sibi poenas accersunt.

Seruus

Anno

Seruus enim, qui Domini ſui voluntatem perſpectam habet, nec tamen ei obtemperat, a
meretur pœnas, quàm ſeruus, qui voluntatis heri ſui ignarus, peccat. Metuendum certè,
eos, quæ & Iudæos, pœna maneat, nempe vt apertis oculis nihil videant, legentesque nih
gant.

Lamentationes Germanicæ nationis ex Threnis Hie remiæ myſticatis.

ET factum eſt, poſtquàm in captiuitatem Romanæ voraginis ducta eſt inclyta Germa
Euangelicus præco magnificus, & amaro ſpiritu eiulans & flens, lamentationem ha
corde ingemiſcens, ait:

Quomodo (meritò miratur) ſedet ſola Germania (in puluere deſpectionis, non, v
ſolio gloriæ & honoris) prædæ (curialium Romani Epiſcopi) expoſita (quia nemo reſi
pis rapacibus) plena quondam diuitiis? (quando aliæ nationes Romano Imperatori G
contribuebant, quando non emebantur pallia, beneficia, ſacramenta.)

Facta eſt quaſi vidua (quia ab omnibus laceratur, & nemo ei patrocinatur: Pap
rantes chartulis ſuis) domina gentium (iure dominari deberet Germania aliis Gentibu
ſeruit Romanis ſtabulariis.)

Ipſa princeps prouinciarum (quia Romanum Regem & Imperatorem habet, & fe
bus, & audacior animis) facta eſt ſub tributo (cui? vni homini presbytero, & hoc parùm
etiam Romanis popinariis, mulariis, &c.

Notula prima. Nemo putet, Martinum Luther hæc ſcripſiſſe, ſed in libris ſuis
naliter vtiq; verbis expreſsis planxit, quòd Germania prorſus à Romuliſtis deuoratur, &
ratum Cayphæ mancipium tractatur.

Notula ſecunda. Quidam experti, de Curia & familia illuſtriſsimi Maximilia
toris defuncti, dixerunt cuidam prælato, quem noui, ex cuius ore quoque audiui: quò
bet duos curiales, qui quotannis de ſacro noſtro Imperio trecenta millia aureorum co
prædantur, præter accidentia de quotidianis litigiis in curia pro patrimonio crucifixi Ieſ
curiales peſsimi? Nomen vni Gyeſi de veteri lege, nomen alterius Simon, non ille Petrus A
ſed Simon Magus: vnde Simonia dicitur.

Quid Imperator habet de Imperio, demta hæreditate? Reſponderunt præfati,
duodecim millia aureorum, quibus legationes & nuncios, ratione Imperii miſſos, non pot
re. Heu quàm dolendum hoc? heu quàm miſerandum hoc? Quò res redacta? Quò per
mannorum gloria? Inuenitur aliquis Curtiſanus, qui parùm minus habet, quàm Impera
perio. En quæ nos dementia cepit? En quàm cæci ſumus, quàm iniuſtiſsimis manda
Epiſcopi paremus, fauentes cum damno noſtro maximo Simoniacæ prauitati, quæ hære
ma hæreſis fertur in Eccleſia. Ita me dii benè ament, ſalua fide, ſecurius & melius eſſet nobi
ci Imperio viuere, quàm ſub noſtro excoriatore immitiſsimo: qui tamen pater omnium

Pater (ſecundùm Paulum) debet theſaurizare filiis, non filii parenti. Sed ille Ro
ter prorſus omnem filiorum conatur vorare ſubſtantiam. Niſi pius Deus citò per famu
Carolum Maximum ſubueniat, actum erit de Germania. Chartulis ſuis excommunicato
nos vincit, & quia obedimus (quod non parùm dolendum) ſubſannant nos Romuliſtæ,
tiſsimos homines, nec ſperandum præmium à Deo pro iſta impia obedientia, ſed potiù
pœna æterna, quòd mandata Dei non tenemus, & vni Cayphino homini cum tremore c
remus.

Notula III. Quibus facta ſit Germania tributaria: notatu dignum eſt, vt ſciat ſuis d
minis. Sunt autem domini eius Mammon, Simon, Gyeſy, Scribæ, Phariſæi, ſtabularii, mu
rii, caballarii, Bubularii, Cattarii, Muſcipularii, Gliricaptarii, Popinarii, Fimarii, cloacarii,
meretricarii, Epulones, Glutones, potores, nebulones, luſores, virginum corruptores, So
ues, & populus Gomorrhæ. Hi noſtri domini, præpoſiti, decani, ſcholaſtici, cuſtodes, cano
ni, Vicarii. His Papa prouidet patrimonium crucifixi Ieſu in Germania, hi dotati benefici
parentibus olim fundatis: his noſtri filii, Baccalaurei, Magiſtri, Licentiatiq; ſeruiunt in te
calceos & ocreas vel caligas extrahunt, aſini & ſtabularii ſunt domini. Chartula Cayphæ
dat. &c. Horum chartulas & mandata pluris facimus, quàm Dei præcepta quæcunq;. Id
mus ſub tributo.

Plorans plorauit in nocte (plorat iam nocte aduerſitatis, quia non vigilauit in di
tatis: ſpontè ſe ſubiecit, coactè iam ſeruit:) & lachrymæ eius in maxillis eius (ſed riſus
Romuliſtarum, qui gaudent de noſtris malis.

Non eſt, qui conſoletur eã, ex omnibus charis eius (iuſtè hoc permittit Deus, quia vol
ſolari Alemanni perſequuntur, & odiunt, & remediari volunt ipſimet: ſic fecêre Imperato
co: ſic Guilhelmo Ockam, iam Martino.) Nam omnes amici eius (qui meritò deberent
ſpreuerunt eam (vnde quando Papa excommunicat Imperatorem, mox chartulæ obedi
depoſuerunt eũ noſtri Principes Electores) & facti ſunt inimici (patet in Geldrenſib. & Su

ula prima. Romulistæ tot & tantis retibus fraudis & tyrannicę dominationis inuoluerunt, blanditiis primò infatuatos, quòd non spes euadendi videtur vlla, nisi quòd fustibus & rumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum, vt Domino liberè ser- Nec possunt omnes fossores in mineralibus montibus totius Germaniæ tantum auri & idere, quantum Roma vorat: abyssus infernalis est Roma apud gentiles olim aurum & prouinciarum respuit, terram modicam pro tributo petiit. Testis hodie mons Omnis Cerberum Romanum nec ipse Iordanis satiare posset, etiamsi aureus per os eius permea- qualis iam successor Petri pauperis, an non potiùs impii Neronis Christianos spoliantis? la secunda. Quando Germania prorsus exhausta fuerit ære, & argento, & auro: tunc non r nobis misellis ampliùs peccata, nec venient ad fores mulgentiæ, dixerim indulgentiæ. in maledictionem & in derisum omni populo. Antiqua calcaria, rubiginosas patellas, eas cudemus pro moneta nostra, & quasi tępore Antichristi nemo emet à nobis, nec ven- has meremur iam gratias, dando nostra Romanis stabulariis.

ula tertia. Multo iam tempore Romani Episcopi, qui Ecclesiæ thesauros exhauriunt, & s debent omnes principes orbis Christiani, summo conatu & studio subdolo effecêre, scordare: quia eorum discordia videtur Romani Pontificis pax & potentia. Timet enim formationem per concilium, si Reges essent concordes. Ideò inserit subtiliter, sicut in- no, zizania: cùm ipse tamen quotidie summis viribus deberet laborare ad bonum Reip. : sed Petronizat & Christianizat, sicut Iudas.

Petre apostole, si iam viueres, vix Campanator fieres. Si autem Papa iam esses: quàm opu- , oporteret te rursus negare Christum pauperem, aut deponi.

grauit hinc (scilicet ad curiam Romanam, vt seruiat in stabulis) populus multus (scili- ndoctus, volens ditari beneficiis simoniacæ potestatis) propter afflictionem (quia quasi neficia nostra sunt Romulistarum, quæ grauant absentiis.) Habitat inter Gentes (id est, anos curiales, nec Deum nec homines timentes, & ideo deteriores gentibus) nec inue- n (non enim satis est Romulistis, quòd nostri eis seruiunt in stabulis, sed & oportet, au- um tribuant.

is persecutores (hi sunt curiales, adulatores) Germaniæ (non faciunt taliter omni nati- trantur, vt nos; alii populi) apprehenderunt eam inter angustias (dicunt enim Romæ, ne, Alemanni multùm timent excommunicationem vestram, igitur fulmineris in eos, r in omnibus)

ula prima. Dolendum, quòd Germania abundat mineris, & abundaret pecuniis: nisi rà Romanis: & tamen vagantur Alemanni per mundum, sicut Gyrouagi insulani (vul- er) pro seruitiis vilibus habendis in stabulis, in popinis. Item pro pauculo salario extero & corpus & animam morti temporali & æternæ, sicut videmus in nostris martialibus, sten/cuius radicalis causa est: quia Germania euacuatur ære ab ipsis Romulistis.

ula secunda. Romanus Episcopus excommunicat iam veritatem dicentes & defendentes, it eam peruertentes, Scripturam corrumpentes: & si quis eum pro Deo adoraret, credo, eret. Dicitur enim à suis adulatoribus Deus terrenus, Imperator omnipotens, sanctissimus icet pessimus fiet opere, omnia hæc lubens sustinet. Nunquid & Petrus hæc sibi vsurpa- ualis Deus, talis eius creatura, vt cernitur in suis carnalibus, dixerim Cardinalibus, præ- talia: videmus in suis ducibus & Doctoribus ab eo creatis. O creator, sis tibi propitius, liud cœlum. Nam timeo, nostri creatoris cœlum non sic intrabis: crea tibi aliam terram, hic non manebis.

ula tertia. Excommunicationes Papæ, pro eo, si quis suis literis non obedierit in Simonia- ctibus, in non præsentando suos curiales, beneficia de mense Papali inuadentes, non plus r, quàm Cayphæ excommunicatio, quæ excommunicat omnes apostolos, & in ea excom- one mortui sunt, & ideò beati. Si excommunicationem tenuissent, & ei paruissent: da- ent. Hostiensis sile.

Syon cœlestis lugent (continens pro contento ponitur, id est, homines volentes ire ad cœle- n, id est, beatitudinē, iam meritò lugent:) eò quòd non sunt, qui veniunt ad eius iocundam tem (huius ratio: quia iam nemo saluatur, secundum Romanos curiales, nisi qui abun- ecuniis plus quàm Scribæ & Pharisæi, & dederit Romano Pontifici.)

nes portæ eius destructæ (scilicet in Germania: Papa enim reseruauit solam vnam portam per quam intrat: beatus homo, cui hoc temporalia sunt, & Papæ tribuit.)

acerdotes eius (id est Germaniæ) gementes (quia fructum beneficiorum tollunt absentes:) eius squalidæ (quia curtisanorum concubinæ factæ:) & Germania (non sic aliæ nationes) amaritudine: (quis enim sanæ mentis non doleat statum Ecclesiæ sic defumtum?)

Notula prima. Olim Christus dixit, Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœ- Iam Romulistæ correxerunt textum. Papa enim (secundum eos) iudicare & corrigere nnia, præter seipsum: & extollitur super omne, quod Deus dicitur & colitur. Dicunt igi- m, Beati diuites, & quicunque nobis & Papæ sua bona tribuentes, quoniam istorum est re- elorum. Papa enim aperit istis, non aliis.

Notula II. Dubium iam versatur grande apud plerosq; : An Papa rursus habeat claues
lum. Nuper enim, quando ibat dormitum, posuit claues ad pedes lectuli sui, & clàm venit
nomen Sathan, auferens furtim cœli claues, & supposuit claues infernalis abyssi, & sic abiit.
lidus soluit hoc.

Notula III. Proles Cosmæ Medices assueta est malo dolo, & vsurariis ac Symoniacis ne

Hostes Germaniæ facti sunt (Romanus Episcopus, & eius creatura ac familia, & Franci
In capite (Carolus maximus locabit eos, vt spero, in cauda) inimici eius (scilicet adulatores c
locupletati sunt (de nostris beneficiis & palliis emtis:) paruuli eius (id est, clerici in ætate me
ducti (meliùs diceretur seducti) in captiuitatem (sunt enim mancipia quasi captiua Roman

Principes eius (Germaniæ) sicut arietes (insensati, quòd huiusmodi patiuntur contr
ius) non inuenientes pascua (quia pastor idolum, id est, N. depascit omnia.)

Notula prima. Hostes nostri in capite sunt Curtisani, iam nostri Præpositi & Decani, &
prà. Noui vnum, qui fuit Aniversarius Romani Pontificis, qui sedecim possidet beneficia
dem opulentissima.

Notula secunda. Iuuenes nostri pergunt Romam ad stabula mulorum & bubulorum
promouentur à creatore suo in maiorem dignitatem, & ad meliorem prouisionem, quàm
nos D. Theologiæ decem annis ordinariè legerit. Videte prouisorem Ecclesiæ.

Notula tertia. Multùm irascor Petro, qui depauit & rapuit omnia: nil iuris reliquit c
Apostolis. Si enim Papa habet, quæ Petrus: oportet Petrum hæc habuisse.

Recordata est Germania (vexatio Romulistarum dedit serò intellectum) afflictionis
mani Pontificis curialibus) & præuaricationis suæ (contra primitiua sacra concilia, ob
Romano Episcopo tanquam vniuersali, &c.) & omnium libertatum (quia menses Papale
rant, nec pallia emere oportuit:) & quæ habet (scilicet priuilegia) à principio (nam olim
Parthenopolitanus confirmauit omnes Episcopos Germaniæ:) sed iam omnes, qui glori
eam (Turci, Saraceni, Tartari, Moskouitæ, Rutheni, Arabesque) spernunt eam (nam quo
ruunt in Ecclesiæ regna, prædantes) videntes ignominiam eius (quia ignaui facti sunt Re
stri, se lacerantes, infidelibus porcentes.)

Notula prima. Dolendum nimis, quòd iam vnus cento vilis, id est, pallium debet re
quando viginti quatuor millibus aureorum, & processione obuiari, dum is dæmon affertu
ma. O cæcitas? Quid signat cento ille? rete Petri. Sed dic, Petre, num omnia retia tua tot
aureos?

Notula secunda. Olim ad Cameram primatis Parthenopolitani dabantur fortè quinq
aurei, vel triginta pro pallio, id est, confirmationis literis scribendis: sed iam tantum,
quantum Episcopatus habet.

Notula tertia. Episcopus Metropolitanus in Germania super suos Episcopos confratres
si suffraganeos, potiorem habet iurisdictionem, quàm Papa super eosdem, primas supe
Germaniæ Episcopos illo modo.

Vide Domine (oculo misericordiæ tuæ) afflictionem eius (iniustam & Tyran
Romanis) quoniam erectus est (quia impinguatus, dilatatus, incrassatus) inimicus (id est
nus Episcopus spoliator) manum suam mittit ad omnia desiderabilia eius (nam factus est
dum suos adulatores, Omnipotens, Dominus Terræ, & ideò non restat ei, nisi dicere & m
hoc volo, hoc nolo.)

Videt Germania (scilicet prohibere non audet, timens Cayphinam excomm
nem maiorem) curiales (scilicet Romani Episcopi) ingredi (per literas) ad pinguia b
(præposituras, &c.) insulsos, ineptos, (meliùs scientes mulum sternere, quàm Euangeliu
re) de quibus præceperas (in Euangelio Ioannis) ne intrarent (Symoniacè) vt fures (quia
venit, nisi vt furetur, perdat & mactet) Ecclesiam tuam.

Notula prima. Olim Imperator Romanus confirmabat, vel infirmabat Papæ electio
cut & sanctus Gregorius confirmatus est in Papatu ab Imperatore. Sic in veteri lege Dauid
monis filius amouebant & admouebant summum sacerdotem, secundum quod regno exp
debatur, iam versus ordo. Imperator debet iurare (vt aiunt) Romano plebano, quid? vt li
liberè mactare oues Christi, prouincias euacuare denariis.

Notula secunda. Christus pro se & Petro dedit tributum Imperatori gentili, & per ne
us obedierunt ei: non autem summo sacerdoti Annæ, Cayphæ taliter fecit.

Notula tertia. Quicquid Papa vult, scribit, & sigillat, & tunc pro iure habetur à Iuristis
dam, & concludunt, Papa sic decreuit, ergò Asinus volat.

Dederunt preciosa sua Germanici stulti (scilicet antiquos aureos, quos nec matre
in puerperio audebant ambire: sic alii vendunt domos, agros, &c.) pro beneficiis (à nostris
bus fundatis) & mulgentiis (aliâs indulgentiis, licet impropriè) & vindemiata est (id e
mata, depauperata, spoliata) Germania (sicut racemi post vindemiam.)

O vos omnes (qui diligitis Germaniam) qui transitis Germaniam (per ciuitates
las, per montes, & dumeta:) attendite (quales sint ibi beneficiati Prælati) & videte (quòd
mani asini bubulati) si est gens similis mihi in stulta obedientia (quasi dicat, Nulla sic in
in Papa, sicut Ego. Nam cum damno animæ & corporis.)

ula prima. Papa mittit nobis petiam membranæ cum modico plumbo & filo canabeo, & requi-
lectum. Num ſtultiſsimi ſumus negociatores?
ula ſecunda. Romanus paſtor alienas oues bis mulget in hora: noſtri Epiſcopi ſunt noſtri paſto-
enedicti & Dei Apoſtoli, ſicut Papa: quia & ipſi ſucceſſores ſunt Apoſtolorum, vt patet in iure &
Mulget ante prandium, dando literas, perpetuis temporibus duraturas. Mulget poſt prandium,
eaſdem iam datas, propter pecunias, excommunicando etiam aliquando eas literas, quas ante ho-
erpetuis temporibus durandas. Et ſic Romæ eſt vniuerſale ante prandium, & poſt prandium: expe-
, noſtros laicos, dico, & logicos hoc ſcire.
ula tertia. Pro omnibus bonis, quæ Romanis facimus & tribuimus, adhuc viliores habiti ſumus,
triginta Iudæi, venditi pro vno denario, ac quàm modò ſunt Mammaluci.

Cui comparabo te, inclyta Germania? (Reſpondeo: populo ſtulto & inſipienti, nec in-
neq; nouiſsima damna prouidenti.) in quo conſolabor te? (Reſpondeo: in gladio & fu-
oli maximi, iuſtiſsimi.)
hetæ tui viderunt tibi (ſcilicet prædicando indulgentias, extollentes Papæ poteſtatem ſu-
quod Deus eſt) falſa (aliquando hæretica, ſicut ille, qui ait: quando pecunia imponitur
anima euolat:) nec aperuerunt tibi iniquitatem (ſed tantùm prædicant de magnitudine
arum, mendacium ſuper mendacium) vt te ad pœnitentiam prouocarent (ſcilicet, vt te
s pecunias prouocarent, ſiue pereat anima, ſiue ſaluetur.)
ſerunt ſuper te manibus (quando viderunt, te credere ſuis fictitiis, & contribuere:) ape-
per te os ſuum (comminando excommunicationem maiorem, ſi quis veritatem dixerit
rum mendacia:) dixerunt (intra ſe) deuorabimus (ſcilicet Alemannos, omninò ſpoli-

la prima. Indulgentia eſt veræ pœnitentiæ negligentia, relaxatio conſcientiæ, imminutio omnis
o Romani pontificis.
la ſecunda. Melius eſt dare denarium pauperi Chriſti ex charitate, quàm centum aureos ad ciſtam
um.
ula tertia. Omnia ſacerdotia, omnia ſacramenta ſunt venalia: omnia mala admittuntur liberè in
s. Nam eas (pro vſu moderno) dant & confirmant Simon magus, & Mammon diabolus.

modo obſcuratum eſt aurum (apud Alemannos? ſcilicet fulget in frenis & meretriculis
) quæ terra ſic vindemiata? (quaſi dicat, Nulla. Iam enim nec ſacellum vel altare in nemo-
ſt tutum ab iſtis Curtiſanis.)
ſericordiæ Domini, quia non conſumti (totaliter ab iſtis lupis rapaciſsimis:) nec defece-
ationes eius: (ſperamus enim iam, quia Alemanni incipiunt damna & ſtultitiam ſuam
at caniculi nono die natiuitatis, per Carolum maximum libertatem reddi nobis.
ula prima. Pauperes noſtros & incarceratos ob debita non iuuamus, & trabes, calcaria, frena, & me-
manas ditamus: ideo noſtræ matronellæ contribuentes merentur indulgentias, quas olim Iezabel,
nutriendo quadraginta ſacerdotes Baal.
ula ſecunda. Martinus Luther in acie conatur nos liberare de Ægypto & captiuitate Babylonica,
à Deo.
ula tertia. Eckius theca fraudis diabolicæ, legatus Cayphæ, interpres Antichriſti, Hæreſium præco,
letalis hoſtis, peruerſor veritatis, cudit catenas apud Vulcanicum ignem, vt retineamur diutius &
aptiuitate Romanorum ſtabulariorum. Maledictus à Domino, aut reuocet, quod nequiter depoſuit.
is Iſraël Fiat, Fiat.

Oratio Hieremiæ Prophetæ.

rdare Domine (qui potes auxiliari) quid acciderit nobis (ab iſtis iniquis Romuliſtis:) in-
ulis miſericordiæ) opprobrium noſtrum (iniuſtè illatum à Romanis curialibus, à Francis,
. In fundandis Beneficiis) hæreditas noſtra verſa eſt (per bancos, & per chartulas, id eſt,
omani Pontificis) ad alienos (ſcilicet Curtiſanos, Cardinales, &c.) pupilli facti ſumus (Pa-
oſtis, Epiſcopos noſtros non ſinit eſſe patres, ſed Seruos:) abſque Patre (zelante pro fili-
es noſtræ (id eſt, diœceſes) quaſi viduæ: (Papa enim captiuos tenet maritos, id eſt, Epiſco-
tes.) Minamur vt pecudes (verbis duris, probroſis, excommunicatoriis literis) ante faci-
quentis: (quò vult, citat nos Romanus Pontifex de angulis mundi.)
tres noſtri (ſcilicet Epiſcopi, Reges, & Principes) peccauerunt (omnia ſucceſſori Petri tri-
& aliorum Apoſtolorum ſucceſſores ſpoliando) & nos eorum peccata portamus (cum da-
contumelia noſtra.)
ui (ſcilicet, curiales, ſtabularii, cattarii, bubularii, &c.) dominantur noſtri: non fuit (vſque
d erit citò) qui erueret nos (à tam vili ſeruitute.)
efecit gaudium noſtrum (ſed lætantur Romani ſuper ſpoliis à nobis ſublatis) cecidit coro-
s noſtri (ſed Papa triplici corona inflatur: an & Petrus ſic?) Innoua dies (tu Domine, per
tuum) ſicut à principio (quando ignorauimus Curtiſanos, quando Epiſcopi non coge-
urare Romano Epiſcopo, quando concilium Africanum viguit:) Domine (propter no-
ſtum tuum, qui Romanum Imperium dediſti filio tuo, Domino noſtro Ieſu Chriſto) ſal-
Regem noſtrum ſperantem in te (vt in adiutorem ſuum.)
la I. Non conſtat planè, an Romani grauiùs peccent Chriſtum vendentes, an nos Allemanni ementes.
tula II. Si conſenſeris, ô Germania, Carolo maximo, & ſimiliter docto Martino, liberaberis citò.
tula III. Si non: duplicabitur iugum ſeruitutis tuæ, & ego ridebo.

DE REGVLIS IVRIS.

rtiſanis nullum de cætero admittatur beneficium, vigore bullarum apoſtaticarum, dixerim
oſtolicarum.

Curtisanis nulla detur absentia, sed carceris præsentia.

Curtisani, & nomine eorum literas excommunicationis portantes vel affigentes, ... tur vorare easdem cum omnibus appensis, nec detur potus ad hoc, vt gluttiant, nisi sel & ac...

Curtisani iam habentes plura beneficia, examinentur: & si idoneus quis eorum ad... admittatur, alia ordinariis collatoribus reddantur distribuenda.

Curtisani vbique capiantur, si quid inuadere volunt, vt priùs.

Annatæ non soluantur ampliùs in æternum.

Nullum sit de cætero reseruatum in Alemannia beneficium, nec Papæ, nec Cardin... Episcopo, &c.

Excommunicatio Papæ huiusmodi sit, sicut Cayphæ excommunicatio.

Appelletur in grauibus negociis ad futurum concilium, & non obediatur, donec ...lebratum fuerit, Romano Pontifici.

Confirmatio Episcoporum sit ex ipsâ electione ritè celebrata, & consensum à suo ...politano requirant, vel à primate Germaniæ: non emant centones Romanorum.

Capitula Canonicorum Episcopos eligere habentium, coniurent cum suorum ...porum consensu, de cætero se emere nolle centones à Romano Pontifice. Nam eorum ep... iustiorem in suâ diœcesi habet iurisdictionem, quàm Episcopus Romanus.

Vt Rex eorum defensor sit in temporalibus bonis: teneant, quod vsque nunc fe... est.

Primatus Ecclesiæ potest ita benè dari Episcopo Moguntino vel Coloniensi, ... mano.

Papa de cætero non pingatur (minùs imponatur) cum triplici corona, sed cum ... Euangeliis.

Quicunque ex Germaniâ appellauerit ad curiam Romanam, expellatur, demerga... Episcopus, exbanniatur à Rege.

Indulgentiæ, vel potiùs mulgentiæ, non emantur de cætero à Romano Pontif... Episcopi nostri tempore necessitatis faciant eas prædicari, cum consensu Regis, vel ... toris.

Raptores coërceantur, aut omnia eorum, arces & fortalicia destruantur, & sint, ... cho, anathema.

De his pecuniis, quæ huc vsque sunt contributæ Romanis nebulonibus, aliquid ... loco tribuatur militaribus, & cessabunt à prædis.

Quicunque Martinum Lutherum impugnauerit: hostis veritatis & Germaniæ ... meritò censendus est, & adulatoribus curialibus administrandus, portio eius Pix & Nix.

Quicunque habet conscientiam illa legendi, credendi, & implendi, deponat, ... erroneam.

Conuertamur ad Dei mandata seruanda, ad timendam excommunicationem ... Trinitatis, separantem à communitate supernorum ciuium, quæ fit ob & per mortale pe... Quid nobis de chartulis Romani Episcopi? Episcopus est in suo Episcopatu, non ... scopus.

Sequitur Appendix Sanctissimorum Bernardi & Bona-uenturæ Theologorum, & omnium eruditissimi Alberti Magni, quem Thomas Aquinas de longè veniens, elegit præceptorem.

Sanctus Bernardus in libro de Consideratione ad Eugenium libro tertio post medium ...nem, magis desiderat in Papa plenitudinem iustitiæ, quàm potestatis.

Alludit Bonauentura in quarto Sententiarum, distinctione 21. articulo 5. in f... vltimi argumenti, his verbis: Dominus Vicario suo plenitudinem potestatis contulit, qu... bebat homini puro dari, & hoc ad ædificationem sui corporis, quod est Ecclesia. Pensicul... verbum, Debebat, & hoc, Ad ædificationem, non vtique palatiorum plus quàm regal... ad fidei & diuini cultus incrementum, animarumque per missas, per prædicatores, per ... sacrarum literarum, per largas eleemosynas, & per bona vitæ exempla, salutem promouen...

Legatur Albertus Magnus super Ioannem, capitulo decimo octauo, circa hæc v... non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum: vbi ponit prægnantissimam hanc ...tiam, de summis Pontificibus, Non tibi tradidissemus eum nos, qui sumus tantæ au...

is: similes adhuc summis pontificibus nostris, qui ex sola autoritate innocentes oppri- redi sibi in sanguine volunt innocentum. Est enim de nostra authoritate tanta præsum- nihil perperam faciamus.

: Bernardus in epistolis crebrò taxat auaritiam Romanorum, quæ stomachum mouit Similiter Glossa ordinaria, Esaiæ primo, meminit, non esse auariorem gentem in toto vàm Iudæorum & Romanorum. Imp. Carolo 5. PP. Clemente 7. V.S.

Reformatio Missæ & Ecclesiæ, à Martino Luthero hoc anno edita. 1526.

t Lutheri mentem optima fide redderem, apposui ipsius verba propria.

eweil vns diese nechste Auffruhr also gewitziget hat / das man gnugsam findt/ aß für vnraht darauß kompt / so man nicht darein sihet/das des gemeinen Manns Gemüt/ viel müglich / gestillet vnnd einträchtig sey: So ist vonnöten/das man nicht allein mit ge- thue/ wie es schon jetzt gehet/ sondern auch mit vernunfft. Dann eitel gewalt/ohn vernunfft/ stehen / vnnd behelt die Vnderthonen in ewigem haß wider die Oberkeit/wie alle Historien :n.

un kan man nicht leugnen / das in dem Pöfel von viel Jahren her vnlust erwachsen / vnd gefasset / von dem vnehrlichen Leben deß Geistlichen Stands: vnnd da man den nicht wolt ndern mit trotz wider alle billigkeit vertedigen / ist auß dem wohn ein solcher jammer entstan- der vorhanden ist. Darumb erstlich an dem Standt zu reformiren angefangen ist/oder der auß den Hertzen nicht kommen.

e ist an dem Hauptstuck am ersten anzufahen / nemlich an der Messe / das die mit einer gemeinen einträchtlichen weise fürgenommen werd/ darüber Gott vnd Menschen gefallen haben mögen. Die weiß aber müß auß dem Göttlichen Wort genommen werden / ohn enderung einig vnd bestendig ist. Sintemal nichts so gewaltig allen Menschen den Mund das Hertz/alß das Göttlich wort. Menschē wort richten gewißlich secten vnd vngleiche weiß n vor augen sihe in aller Welt.

So ist offenbar / vnd können die Geistlichen selber nicht leugnen / wie inn aller Welt so er- grewel / vnnd grewlicher mißbrauch mit dem hochwürdigen Sacrament vnsers HErren ti Leibs vnd Blūts im schwangk gehet: nemlich der grosse grausame mißbrauch/welchen auch ft ohn geschrifft erkennet / vnd verdammet / das ein lauterer Jahrmarckt vnnd händtierung lsamen Sacrament gemacht: da man verkaufft hat Christum / Heiligen Geist / Gnad/ Le- nel / vergebung der Sünden / vnnd erlösung von der Hellen vnd Fegfewer. Ja auch wenn Sohn kranck ist / oder einen Groschen verloren hat/oder sonst ein klein Vnglück widerfehret/ durch die Meß mit Gelt gesucht abzuwenden. Also das die Meß ein Kauffmanschafft wi- Vnglück auff Erden / mit einem Groschen oder halben / einem jeglichen / er sey From oder langen / frey offen vnnd bereit gewesen ist: vngeacht Glaubens / Leib / vnnd aller Gottes d Seelen heil.

Dann ob villeicht vnder hundert tausent einer oder etlich mehr möchten erfunden werden / die s vill meß hielten: so seind doch die anderen darzu der gantz gemein stand in dem mißbrauch / Gelt da were / keiner meß achtet / oder jemands damit zu helffē gerichtet ist. Dann darzu sind nd Kirchen gestifftet / in welche man sich nicht anders begibt / denn das man durch die grew- iesterliche Krämerey Göttlichs diensts/vnd der Messen den Bauch erneere/vnd gūte Tag ha- t ia nicht anders/vnd kans niemand leugnen.

Zu dem sicht vnnd greifft man/ das diese Krämerey vnd Gelt erwerben an Christi Blūt / nit wirdt ohn fromme arme Leuth / sondern das mehrtheil an die Geistlichen / die in Fleischlicher eit / wie es Paulus nennt / ligen / auch in offentlicher Hurerey / Ehebruch / vnd allen schan- auch Trunckenbolder / vnd voll fräßlicher vntugent: dazu vnder dem schein vnd schutz Geist- es / vnstreflich in solchem allem Leben. Gehen also frech vnnd vnrein vorzweiffel zum Altar/ ihre Kauffboden / händel vnnd marcketend / verkauffen vnnd vertauschen den lieben Chri- Wenn sonst kein grewel auff Erden were / wer dieser allein genug / das Gottes zorn vns mit Fe- Sodom vnd Gomorren/ verzehrte.

Vnd zwar Gott hat sich in dieser Auffruhr wol lassen mercken / so wir wöllen die Augen auff- s sich der Jammer hat an den Geistlichen / vnnd vmb der Geistlichen willen / angehoben/ als grewel treiben: vnnd ist darnach an die Oberkeit kommen/ als die solchen grewel schützen vnd nnd zu letzt wie ein gemeine straff pflegt/ an dem Pöfel außgangen/ die solchen grewel auch ge- gedient hat.

Vnd ist noch kein end: darzu auch zubesorgen / daß es ein Fuchsschwantz sey gewesen /
man noch nicht darzu thun wirdt / solchen offentlichen bekanten grewel abzuthün/sondern frech
so gleich Gott zu trotz/ den handhaben vnd dulden / es werde die eisern Rute hernach folgen.

Derhalben zu rahten ist / das man alle Meß mit einem endlichen gemeinen Vrtheil
vnnd nicht fürnehme sie zu behalten / vnnd mit flickerey einer gleissenden reformation zu bessern
wo die Meß solt also wie jetzt bleiben / ist vnmüglich zuuerhüten / daß sie nicht zu einer Krän
rahten solt / sintemal dazu nicht andere verordnet werden / deñ die der Messen pflegen: alß dar
vnd sein müssen / eitel müßiggänger / die dem Wort vnd Nechsten zu dienen nicht Ampt haben
doch Christus dieses Sacrament eigentlich eingesetzt hat / wo aber müßiggang ist / da volgen
ster nach.

Das der sachen hie nicht kan gerahten werden/man leg dann den Meßpfaffen deß wor
auff: Welche das nicht vermögen / das die auch nicht Meßhalten sollen / sonst wirdt / vnnd ist
nützen Volcks zuuiel. Vnnd weil sie vast eitel Bauchdiener vnnd müßiggänger sein / die n
dienen / sondern lassen jhnen dienen / hört das ärgernuß vnnd verdrieß beyder Gottes vnnd
schen nicht auff.

Wenn wir dieses Hauptstuck recht geordnet hetten / so wer dem anderm allem / alß
an hangt / leichtlich zu rahten. Will man aber hiezu nichts thun / so wolt ich vngern zu der
Ordnungen rahten. Dann hie ist vergeblich vnnd eitel verloren mühe/ die doch zerbrochen wi
die Meßhandtierung. Man müß hie deß grewels brünnen stopffen/ sonst werden die Flüß vn
nicht außtrucknen.

Vber das ist die Meß inn noch einem höhern Grewel / vnnd Mißbrauch. Denn
gleich ohn den eüsserlichen groben Mißbrauch / vnnd kein Krämerey were / sondern gar vmb
willen gehalten wirdt: weil sie aber doch als ein Opffer vnnd gut Werck gehalten wirdt / vnn
gedächtnuß vnsers HERRN Jesu Christi / wie er sie eingesetzt hat / wirdt auch darauff geb
Christen Gewissen / als ob sie dadurch seelig sollen werden / das sie Christum opffern in der M
dadurch der Glaub vertilget / vnnd das einig Opffer / das sich Christus einmal für vns sel
fert hat / vergessen vnnd veracht / das man doch in der Meß mit hohem fleiß gedencken soll.

Den Glauben aber vertilgen / vnnd ein eigennützig werck vnnd opffer auß einem
chen gemeinen Schatz der Seelen machen / ist ein solche verhörung vnnd grewel / daß sie kein
schen Hertz begreiffen mag. Darumb von nöten ist / in die Sach mit ernst vnd eile zu sehen /
vns ereilet mit seinem Zorn.

Das man wolt sagen / es sey auff dem Reichstag zu Wormbs durch Keyserlich ma
schlossen / man soll bleiben bey altem Christlichem brauch vnnd gewonheit: Ist offenbar / da
selben mandat gar nichts von der Messen mißbrauch beuohlen wirdt. So man doch/ wie ges
selben wol weißt: vnnd sich gleichwol stelt / alß sehe man den nicht / vnnd vberhüpffte den / als
vns nicht an / damit Gott gleichwol auffs höchst veracht / vnnd sein Ehre vergessen ist. Dar
auß haltung solchs Keyserlichē mandats solcher jammer kommen ist. Das gleich wie sie Gott
sen/ sein Ehre verachtet / vnnd jhn erzürnet / widerumb beyde Geistliche vnnd Weltliche Ob
solche verachtung vnnd Haß kommen / vnnd noch täglich darinne findt / vnnd jetzt noch lenger
darein kommen / das nimmermehr kein guts darauß werden kan. Wie dann die Auffruhr ange
vnnd angezeigt hat. Vnnd ist also der Spruch Gottes erfüllt / 1. Reg. 2. Wer mich ehret der
wider / wer mich aber verachtet / der soll wider veracht werden.

Derhalben das Wurmbsisch mandat viel zu wenig ist / ein gute Ordnung zuerhalten
solche offentliche vntugend vnd grewel verachtet / vnd gehen leßt / vnd thut nichts zur fürderun
licher Ehre/vnd ablegung der lästerung vnd schanden seines Namens.

Vnnd wann die Meß recht geordnet wer / so ist darnach von nöten / das man gute
Prediger hab. Hie wirdt es an Personen ligen / welche man in den Schülen vnnd Vniuersite
ziehen müß. Darumb auch der Schülen vnd Vniuersitetē reformation von nöten ist / das m
nen kosten noch mühe spare / das bedarff auch besonder guts bedencken. Das wo die Schü
wol stehen / da man die Personen zeugen vnnd ziehen soll / wirdt keinem Gottsdienst gerahten
der wirdt sich villeicht das Reich nit annemen/sondern einer jeglichen Herrschafft lassen in jhre
zuuersorgen: es ist aber not / vnd der höchsten Artickel einer.

Waß aber auß Stifften / Clöstern / vnnd Bisthümben zu machen sey / weiß ich nic
ten. Solten sie so bleiben / so dienen sie Gott nicht / vnnd warten deß Worts nicht. Solten
Bischoffe visitiren wie jhr Ampt ist / so mügen sie deß Stands nicht gewarten. Das ist aber
cken / das / weil sie den Namen vnnd Stand der Bischöffe / Apt / Decant führen / vnnd d
außrichten / sondern Weltliche Herren sind / das sie auch zur grosser schand vnnd vnehr Gotte
Stand sein: vnnd tausentmal besser were / das sie sich in Weltlichen Standt wandeln liesse
das solche Güter vom Reich zu Lehen genommen / vnnd denen geben würden/ die da würdig e
wie sonst geschicht / wenn ein Herrschafft loß stirbt. Dann es doch nicht anderst ist / denn d
das Euangelion alle Bischoffe loß sterben / vnnd den Stifftern oder dem Reich heimfallen.

Dann die Namen Bischoffe/ Apt/Probst/Dechant, Scholasticus, Cantor, Canonicus,
Diacon, weisend wol auß / waß für Ampt solche Leut haben sollen. In Weltlichen Höfen vnd
findt solche Namen vnd Empter nicht.

Hector Boëtius libro 13. de Scotis. 1526.

…a regione puella nobilissima & formosissima, complurium auersata connubium, in
…m cum Dæmone incidit consuetudinem. Quæ cùm vterum ferret, parentum rigore coa-
…pratorem: adolescentem mira pulchritudine frequentiùs secum nocte, interdiu non-
…onuenisse, vnde venisset, quóue inde abijsset, nescire se, respondit.
…tes, etsi filiæ parùm crederent, accuratiùs rem aduertentes, consilio, quis esset, qui puellæ
…t pudicitiam, explorandi, cognito tertio pòst die, indice ancilla, stupratorem adesse, re-
…us, accensoque tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum,
…humanam fidem terribili, in filiæ amplexibus sunt conspicati.
…trêre ocyùs complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos Sacerdos probatæ vitæ,
…sciplinæ ignarus, cæteris autem trepidè abeuntibus, aut pauore illisis terræ, cùm Ioannis
…nitium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus Dæ-
…endo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellectile incensa,

…na periculo seruata, post triduum enixa est monstrum vndiquaque fœdum aspectu, qua-
…antea (vt ferunt) inter homines visum: quod obstetrices, ne in familiæ dedecus seruare-
…a ingenti pyra, exusserunt.
Rogerius Eboracensis Archiepiscopus, Romanæ sedis Legatus, quòd publicè ob auariti-
…diret, à Malcolmo rege Scotiæ ex aulâ relegatus est. Indignum enim existimabat Rex,
…úmue flagitiosis hominibus, quantumuis magnos illi gererent honores, patêre.
… VVilhelmus Scotorum Rex Hugoni Cardinali, pontificiâ auctoritate, vniuersos Sco-
…os Eboracensi apud Anglos archipræsuli parêre, mandanti, grauiter contradixit, adeò, vt
…de discedere cogeretur.

Ioannes Fernelius de abditis rerum causis. 1526.

…ibit, se vidisse, quendam vi verborum spectra varia in speculum deriuate, quæ illic, quæ-
…ue imperaret, mox aut scripto aut veris imaginibus ita dilucidè exprimerent, vt prom-
…ab assidentibus omnia internoscerentur. Audiebantur quidem verba sacra, sed obscœnis
…spurcè contaminata: cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & in-
…cipum nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisque regionibus imperent.
…pa vt sup.

Omen Ludouici 2. Regis Vngariæ. 1526.

…osus fuit sermo Ludouici, cùm iam cum Turca dimicandum esset, & Magister domus
…sciscitaretur, vbi cœnare vellet, in castrisne, an in vico? De loco enim pronunciare ni-
…sed dixit: Deus nouit, vbi hodie cœnabimus. Imp. & Papa vt sup.

Paulus Grillandus I. C. 1526.

…ribit lib. 2. de Sortil. cap. 6. Iacobum Perusinum Sacerdotem maximum fuisse totius
…æ Magum, qui cùm missam canens versus populum se obuertisset, vt diceret, Orate pro
…e quodam dixit: Orate pro castris Ecclesiæ, quia laborant in extremis: eodemque mo-
…a fuisse castra, quæ Perusio, vbi canebatur missa, viginti quinque milliaribus aberant.
…lo 5. Papa Clem. 7. vt sup.

Ioannes Bouchet Gallus in Annalibus Aquitaniæ. 1527.

…uationes & gratias expectatiuas excogitauit insatiabilis auaritia Romana.
Idem eodem loco. Habet Galliæ regnum plus quàm centum millia parochiarum, qua-
…bet ad minus vnam habet expectatiuam, pro qua soluebantur 25. coronati, quod facit
…n duos coronatorum milliones. Imp. Carolo 5. Papa Clem. 7. vt sup.

Narrat hic author exemplum memorabile aulicæ fortunæ. Cùm enim Iacobus à
Gallus per omnes gradus ab infimo ad summum honoris, gloriæ, & diuitiarum ascendisse
um, & aliquot Regibus 60. annos à consilijs fuisset: tandem in carcerem coniectus, & pati
iudicatus, orauit, vt officiorũ suorum erga tot Reges gratiâ, vita beneficij loco ipsi donaret
verò omnia incassum laboraret, dixit: iustè igitur mecum agitur, eò, quòd tot annos tan
minibus ministraui: non dubito, quin, si vnicum saltem annum Domino cœlesti seruijsse
essem consecuturus.

1527. *Ludouicus Romanorum Patricius, libro*
5. cap. 2.

DEumum nuncupatum Cacodæmonem veneratur Rex emporij Indiæ celeberrimi C
confisus, illi factam à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, & tribuendi vnicui
benefactis videlicet & malefactis, mercedem meritam. Eius imaginem, vt monstrum hor
ingens, sedentem, capite redimito diademate, Romanorum pontificum modo, scribit hic
cus, regem habere in sacello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insign
nibus. Deum verè maximum Tamerani appellant incolæ.

Idem affirmat, superesse adhuc collapsarum vrbium Sodomæ & Gomorrhæ vestigia,
iræ diuinæ testimonia.

Hic finis fuit, hic exitus populi illius, fastu, luxuria, libidine, impietate, & egenorum
tu iram Dei, & pœnam horrendam in dies singulos furenter sibi accumulantis. Hoc volu
plum esse Deus omnibus impijs, vt, in similibus delictis similem pœnam esse secutura
statuant.

1527. *Coniugium peius Sodomia.*

DIxit aliquando Episcopus quidam alicui coniugato: si voluisses rem habere, aut
exercere cum diabolo, scortis, masculis, vel brutis, absolueremus te vtique à peccatis:
niam vxorem duxisti, cogimur te excommunicare, & tradere diabolo. Ep. Butnem. Im
& Papa vt sup.

1527. *Richardus VVasseburgius, Archidiaconus Ver-*
dunensis, in Austrasiâ.

CVm Papa Pius, sub prætextu belli contra Turcas, Germaniam infinitis modis grauare
fuit à Germanis per Doctorem Gregorium Heymburgeum protestatio & appellatio
Pecunia vestra sub velamento militaris expeditionis aduersus Turcas instaurandæ, in
um & scelestum vsum conuertetur, scilicet in subsidium Ferdinandi, ex damnato comple
dam Alphonsi Regis Arragonum nati, contra Renatum regni Siciliæ Regem, hæredem legi
nclitum: Ioannem Calabriæ principem, Christianæ nobilitatis ac militaris gloriæ decus,
mentum, & exemplar imitabile. Et idcircò dicit Papa, Gregorium Heimburg ex diabolo
quia non ex damnato coitu, sed legitimo coniugio est progenitus, quorum osor est Papa, fa
stardorum, pro quibus longissimam ferè trium horarum prolixam fecit orationem, du
nandi bastardi laudes Mantuæ personaret. Imp. Car. 5. Papa Clemente 7.

Idem. Legitur in historijs Treuirensibus, quòd Eberhardus Archiepiscopus aliqua
mulgauerit legem contra Iudæos, habitantes in vrbe illa, cuius summa erat, vt vel fierent
ni, & acciperent Sacramentum baptismi, die sabbathi in vigilia Paschatis propediem subi
aut vitarent vrbem, & aliò concederent, eò nunquam reuersuri in perpetuum. Iudæi auten
mandato non parùm stomachabantur, idque subsannabant & eludebant.

Eorum verò quidam ex arte diabolica fecit imaginem de cera, eam auri precio sibi c
baptizari ab aliquo nequam presbytero Ecclesiæ ad sanctum Paulum. Illam diabolicam
nem sic ex maligno artificio fabricatam Iudæus accendi iussit dicto sabbathi die, qui assign
cat eis, vt in eo vel baptizarentur, vel si illud nollent, ex vrbe protinus excederent, secund
ctum & mandatum dicti Archiepiscopi Treuirensis Eberardi.

Subsecuto autem dicto die, cùm ipse bonus Archiepiscopus occuparetur actione ad fo
stralem, indutus consuetis vestibus ceremonialibus, & ornamentis Episcopalibus, imagi
rea, igne consumta ferè dimidia: tam grauis ægritudo dictum Archiepiscopum corripuit,
traque prouolutus genua se supplicem miserit ad quandam imaginem crucifixi: verùm
est illicò, & tradidit Spiritum. Factum hoc est anno millesimo sexagesimo septimo.

Anno

Aliquot in ordine Pontifices sederunt, qui non tantùm plurimos tumultus, turbas &
es excitârunt per electionem suam: sed etiam magnam per vitam omnem exercuerunt
n, terra perpetrârunt scelera & iniquitates, & agitârunt superbiam sine vlla reuerentia
hristiani, aut humanitatis. Eorumque dira admodum & horrenda auditu, vel in hi-
sunt gesta & facta, malitiæ, hæreses, scandala atque oppresiones abhinc in Ecclesiam
le quibus alibi.
scribit, Henricum I. (qui dictus fuerat Auceps) Italiam, ad capiendam coronam, intra-
isse, licet sæpius à Papa fuisset interpellatus: eamque constantiam à pluribus fuisse lau-
ibi. F. anno 920.
Filius Regis Ludouici Crassi casu miraculoso interijt Parisijs: cùm enim per plateas equo
tur, porcus pedibus equi fortè inuolutus, equum & filium Regis prostrauit: Sancto Ber-
ùm pater Ecclesijs, admonitus tamen, molestus esset) priùs vaticinante. Dixit enim:
atio primogeniti eius Philippi morte mulctabitur. F. anno 1131.
refert, tempore Dadonis Episcopi Verdunensis, anno 890. tantam fuisse Paparum, Vica-
isti Tyrannidem, insolentiam, exorbitantiam, & numinis diuini irreuerentiam, vt ne-
n res gestas & scandala, nisi cum stupore perlegere posit. Vide ibi.

Statuo ego, dictam sectam Lutheranam esse apprimè vtilem & necessariam. Spero enim,
am Deus velit reformare & emendare statum Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum turbas, tam
summa capita, quàm membra & inferiores.
Papa olor legitimorum, fautor bastardorum, vnde ruina totius Italiæ promanat. Non
t nec Ecclesiasticos, nec ipsum Papam nefandissimorum scelerum, de quibus Isaiæ capi-
ibetur: Agnitio vultus eorum respondebit eis, & peccatum quasi Sodoma prædicaue-
bsconderunt.
ti hodie ex prælatis bonis Ecclesiæ & sanguine Christi abutuntur, vt bastardos suos ele-
le fides Christiana diminuitur, & scandalizatur. Habeo ex historijs & viris doctis, mul-
ia de causa defecisse à Christo ad infideles, quàm propter horrenda scelera prælatorum.
, multos ex infidelibus ob eadem scelera nostram fidem refugisse, hoc est, cùm vidissent
atios Ecclesiæ omnibus vitijs contaminatos.
irari satis possum, cur viri principes ab eiusmodi bastardorum nuptijs dedecorosis non
. Et cum multis pijs affirmo pro certo, Lutheranæ sectæ primariam causam esse scelera
orum, qui primi esse volunt in Ecclesiâ: & correctionem nullam admittunt. Et plus di-
illam Lutheranam (licet illam approbare nolim) non sine diuinâ prouidentiâ introdu-
ote ad corrigendos errores & reformandam Ecclesiam omninò necessariam. Vide

. Narrant Historiographi, quòd circa annum 873. plurima se exhibuerint mundo mon-
digia. Nam in Italia, in ciuitate Bressa, integri tridui spacio continuè pluit sanguine.

ersam autem Galliam, maximè verò Lotharingiam, & terras finitimas ac vicinas Ger-
inuaserunt innumerabiles bestiæ, & vermes locustis multùm grandiores, habentes sex
alas: dentes decem, duritie cum lapidibus certantes, & per aëra volitârunt turmatim,
caterua, vt impedierint & abstulerint radios luminis solis: tantæ multitudinis, vt occu-
patium octo milliaria longum, & duo latum. Et eorum erant aliquot cæteris maiores,
ebant reliquos per vnum diem, tanquam magistri & ductores eorum, quærentes loca con-
(instar exercituum militarium) ad capiendam ingentem hanc cateruam. Et demanse-
er pomeridiano tempore eo in loco, vsque manè ad ortum solis, deuorantes & abroden-
viride herbarum & arborum super terra, & nihil relinquentes. Altero verò die, ruptis sta-
fierunt alium locum, & noua castris spacia, sicque processerunt continuè per terras vni-
liæ, vsque ad Oceanum Brittannicum, vbi per vim ventorum disiecti & submersi fuerunt
do maris.
modum verò mare reiecit mortuas has locustas ad littora & in flumina, adeò, vt putrefa-
orrupto aëre, ingens sit enata pestilentia, & fames occupauerit terram tanta, vt creda-
m partem hominum esse mortuam, & hac strage absumtam. Et addunt historiographi,
tantùm per dictas regiones, sed etiam per Germaniam & Lotharingiam tanta pestis graf-
in animalia bruta, vt canes, fugientes hoc malum, omnes amiserit Lotharingia, adeò,
nec mortui nec viui fuerint reperti.
calamitates & prodigia præcesserunt mortem Imperatoris Italiæ Ludouici secundi, filij Lo-
mi, mortui circa annum octingentesimum septuagesimum sextum.
n. Quodam tempore Germanorum Rex Ludouicus (teste Eginaldi historia) conturba-
erbè à filijs suis, quorum tres fuerunt numero, Ludouicus iunior, Carolus, postmodum
natus Crassus, & factus Imperator, & Carolomannus, qui fuit pater Arnulphi, postea
eratoris. Nam Ludouicus & Carolus maximo odio flagrabant & inuidia aduersus fra-
n Carolomannũ: & plurib. in rebus erant inobedientes, & prauas moliebantur machinas

contra suum Patrem, eò, quòd ipsis videbatur, ipsum semper eis alterum præferre, se aute datum iri, metuentes.

Et aliquando die quadam, quando dictus Ludouicus Rex Germaniæ fuit Franco suis duobus filijs, Ludouico & Carolo, diabolus in forma angeli cuiusdam apparuit dict & dixit ei, quòd parens eius ei intentaret & pararet mortem, vt posset præferre & euehere fastigia fratrem eius Carolomannum: & de hoc facto Deum valdè irasci, & offendi grauiss stituisse enim Deum, dare Imperij potestatem Carolo.

His verbis Carolus totus fuit attonitus, & ex pauore aufugit in Templum, loco i mum. At Diabolus eòdem subsequitur eum, & dicit illi, cur timidus es tu, & fugis tu, quòd, si verba mea non essent ex Deo, in hoc ingressus essem templum? Igitur credas lim, & recipe Sacramentum Domini ex manibus his (offerebat ei formam hostiæ cu meis.

Verùm quid fit? Continuò ingressus in eum est Diabolus, & obsedit corpus ipsius, clamare & boare horrendùm, Diabolo vexante. Ex hoc igitur Pater eius & vniuersa fuit maximoperè perturbata & perterrefacta: & curauerunt, cantari missam, eo præ durante, interea ipse, præsertim verò, cùm cantaretur Euangelium, clamauit horribilit voce confiteri cœpit, hoc infortunium superuenisse ei eò, quòd conspirauerit cont tem suum.

Post missam Parens eius Ludouicus emisit quæsitum Sacerdotes, Episcopos, Pastore sos & sanctos, & qui pietatis haberent nomen, vt orarent ad Deum pro filio suo, horumq precibus fuit ab hoc tandem malo liberatus.

1527. *Sententia Ioannis Odenbach, typis mandata, quo-modo procedendum cum hæreticis, ad Senatum Alceæ.*

OMninò, si errores in religione, aut hæreses sunt dignæ supplicio (quod tamen Eu neutiquam concedit) certè Papatus primò omnium corripiendus est: cùm plurim fragia testentur, non falsiorem, mendaciorem, damnabiliorem, emendationeque digni ctrinam aut populum vnquam vidisse Solem. Noster enim rasus & vnctus ordo quid n mittit improbi?

Maiestatem Dei blasphemant, abnegant redemtorem suum, sicut affabrè ipsorū scelus runt Petrus & Paulus. Ipsi enim sunt blasphemi, Idololatræ, quorum gratia verbum do Dei malè audiunt, dedecus religionis, hæretici, seductores, Ezech. 13. Tit. 1. qui docent nientia, turpi lucro: hostes crucis, quorum Deus venter est, sanguinarij, improbi, cæcoru res, animarum carnifices, morsus viperarum, quemadmodum Prophetæ, Christus, & Ap primè eos depinxerunt, & digitis quasi nobis commonstrârunt.

Dignior enim flagitis & plagis quibuscunis, à veritate alienior, & leuior populus non v terra, quàm clerici: qui suæ vitæ & actorum nullum habent scripturæ verbum, sed meræ fu ritates, libidinis humanæ commenta, inuenta Diaboli, & eius Legati Antichristi, qui tam consecuti sunt potentiam & gloriam, vt omni mundo tanquam seruo i uerint.

Cùm igitur hi, abyssus omnium hæresium, & millies maiori obnoxij pœnæ, quàm o lij sectarij, non solùm impunè suam impietatem ferant, non tollantur è medio, sed & m lantur obseruantia & honore, quid ageretur de alijs inculpatioribus hæreticis, qui & noticiæ Christi plus habent in minimo digitulo, quàm omnes in vniuersum Papistæ

Nunquid autem ideo iugulanda cohors tonsa? Non, sed relinquantur iusto iudici, q mihi vindicta, illius sententia olim non deerit eis. Deus iam vibrauit gladium Euan confundit eos turpitudine quotidiana, coram omnibus filijs & electis Dei: arma ipsoru ta sunt, quid prætendant, nihil suppetit eis ampliùs, quàm vis, bona, opes, diuturna p vetustas, origo, authoritas, Papæ, Cæsares, Patres, concilia, & eiusmodi alia st tela.

Conniueatur igitur hæreticis omnibus. Cur enim columba altiori suspendatur p quàm coruus, sanè fas non est. O amici charissimi, rara auis est verus Christianus, præser vltima mundi senecta, quando Antichristus omnia vi, ferro, fune, vnda, flamma, gladi mentis cogit, & subiugare sibi molitur. Ausim vitam meam deponere, quòd omnes M in vniuersum, qui tamen diuinorum signorum magnam sibi arrogant gloriam (quasi a zelarent pro Sacramentis Domini) si vitam constaret eis, & extremum intentaretur eis peri nullum verbulum nouissent dicere de vera & falsa religione: nec suam defendere, vel aduer futare. Imò verò, si ad examen vocarentur, miras essemus audituri ineptias, vt omnibus dum foret: ipsismet non conuenit doctis: quomodo ergo nos miseri laici sententiam feremu

...d m omnes Pontificij ignorant, quid & cœna Domini sit & Baptismus, & ne gry quidem ... Christianorum fide dicere. In ius igitur cito hoc: si omninò flammis agendum est, ... ad supplicium abripiendi primùm, qui prorsus nihil sciunt de Sacramentis & ver... damnantes alios: an verò illi, qui exiguo deuiant errore. Igitur qui omnibus ... vitijs caret, ille iudex sit, & lapides adijciat. Ioan. 8. Imperatore & Papa vt sup.

Prodigia.

1527.

...o Christi 1527. 11. Augusti, primùm in cœlo illuxit cometa de manè summo, horam ...citer quartam, conspectus ferè vniuersæ Europæ: is in se, contra aliorum cometarum ..., quandam habuit manum, protendentem gladium, & vibrantem minas. Ab hinc ...magnam acceperunt cladem à Turcis Christiani, ingenti profusa sanguinis copia. Eo anno hoc Borbonius Romam cepit, & sanctissimos patres valdè miserè & turpiter tractauit. Papa vt sup.

Alexander Alesius Scotus.

...mas Blauerus, Regis Scotorum Consiliarius summus, autor persecutionis aduersus Docto... Euangelicos susceptæ, cùm horam mortis iam ingruere intelligeret, se damnatum & per...se, assiduè clamauit. Cumque Monachi lecto assisterent, eumque consolari vellent: Apa...quit, cum vestris ineptijs, nunquam enim adduci potui, vt crederem, Deum esse vel Sata... infernum vel cœlum, & in pari precio tam vestram quàm Euangelicorum doctrinam habui: ...ectaui in meis consilijs pecuniam. Et eius rei gratia Episcoporum causam egi, Regique ..., vt vestros aduersarios eijceret. Idcirco nihil proderunt mihi vestræ vel Missæ vel Vigi... ...um enim damnatus, & Satanas iam constrictum me tenet, vt in abyssum inferorum me ab... & in æternum illic secundum mea merita me affligat. In hac desperatione miserè extinctus ... hoc etiam historiæ Tragicæ Islebij editæ.

Ex libro, qui intitulatur Pugna Pietatis & Superstitionis, de deprauata religione Christiana.

1527.

...ot bonos & optimos viros hoc barathrum (Roma) absorpsit? Quid enim illi non audent? ...quas fraudes non meditantur? quæ commenta, quas astutias, calliditates, deceptiones, illu... fallacias, duplicitates, imposturas, figmenta, technas, calumnias, vaframenta, versipellitates, simulationes, trufas, factiones, sycophantias, captiones, vincula, pedicas, laqueos, foueas, gras...s, contentiones, guerras, brigas, inquietationes, violentias, turbationes, minas, tribulatio... ...xationes, machinationes, molestias, insidias, lites, simultates, inuidentias, rancores, tricas, ...ductiones, gryphos, ambages, circumuentiones, expilationes, corrosiones, concussiones, ra...es, harpyias, voracitates caninas, lupinas, appetentias, scyllas, charybdes, damna, iacturas, ..., dispendia, abusiones, corruptelas, deformitates, audacias, temeritates, flagra, turpitudines, ...ientias, maleuolentias, perfidias, peruersitates, & cætera? Imperatore Carolo 5. Papa 7.

Annales Colonienses manuscripti.

1527.

...anus quidam superioribus vixit seculis, qui vxores habuit septuaginta septem: ex quibus ...beros suscepit plures quàm quinquaginta & trecentos: id quod testantur dominus Ioannes ...kendorff, præfectus curiæ aulicæ in Anspach: & Vitus Lentershemius, peregrinati ad sacrum ... Ierosolymis sepulchrum cum Marchione Friderico. Imp. & Papa vt sup.

Adam Reusner in historia de rebus gestis Fronspergiorum.

1527.

...pa Clemens totum mundum contra Cæsarem arma capere iubet: & illos, qui in hoc bello ...moriuntur, angelis similes & beatos facit. Bulla Romana edita 4. Maij anno 1527. Imp. ...pa vt sup.

Idem. Mortuo per haustum venenatum Adriano 6. Pont. iuramento devoti Clementi dinales iuniores, ipsi suffragia sua conferre cogebantur: reliquos ille auro circumuenit, & i attraxit nassam. Hæc autem electio constitit illi octingentis millibus aureorum, eosque Iacob uiatus Florentinus impendit & annumerauit.

Idem. Ioannes pauperculus, qui Romæ circumibat, & ruinam eius prædicebat, à Por in vincula coniectus, sed à Cæsareis victoribus denuò liberatus, cùm videret, eximia palatia nalium, & splendida ædificia tam miserè vastari & dissipari, adeoque solo æquari, quasi stup tit, secumque demiratus est ista, & ad milites ait: Amici optimi, tempus est, rapite, prædami libet, quicquid inveneritis, abducite: omnia enim denuò vobis eripientur: nam Clericorum litum bona, eadem pereunt, quæ accesserunt, fortuna. Sic igitur inter milites circumijt h qui & ei victum præbuerunt. De hoc etiam mox in sequentibus plura ex alio quodam libro.

Idem. Carolus de la Noi, ViceRex Neapoleos, & Princeps Sulmonis, vocatus à Cle VII. Papa, vt Cæsaris nomine sanciret & confirmaret fœdus solenniter, Cardinale Triultio p iussore suscepto, Romam peruenit. Ibi Deus Opt. Max. horribili prodigio significauit, se g irasci vrbi.

Eadem namque hora, cùm ingrederetur ViceRex, fulmen cum ingenti tonitru delapsu lo palatium, diuersorium destinatum ViceRegi, collisit & concussit: & cuidam aquilæ vetu dicatæ Imperatori Romano singulari ratione, capita ademit: quo portendebatur, Romæ m impendere malum & pœnam: & victoriam cæsaris irritam & inanem esse futuram.

Idem. Pompeius de Columna Cardinalis, & cognati eius, Ascanius & Vespasianus Colu ses, duces Albani & Traiectenses, peruenerunt Romam cum ducentis equitibus & vna legio litum Italorum. Et cùm videret Pompeius, omnia Romæ esse mutata, omnes ædes obside litibus, omnes vicos & plateas esse refertas cadaueribus, & exaudiret eiulatus & miseranda mulierum & infantium: & Magnates summosque prælatos ad inopiam redactos, & in cap tem abreptos esse, ex toto ingemuit & fleuit pectore, & lachrymabundus dixit: Hoc factum i sibile fuisset exiguo militi Cæsareo, nisi Deus singulari ira plectere voluisset hanc vrbem.

Idem. Milites Cardinalium pileis ornabant capita sua, longasque induerunt togas purp & asinis hinc inde per vrbem solenniter circumuehebantur, & eiusmodi ludibrijs tempus fall bilemque spectanti omnia ex palatio suo Pontifici mouebant.

VVilhelmus de Sancta cella sæpè cum suis, instar Pontificis maximi ornatus, & corona t tectus, venit ad castellum sancti Angeli: & tunc reliqui milites purpurati ei, tanquam suo Pap h buerunt reuerentiam, suasque togas anteriùs collectas sustulerunt, posteriùs autem à tergo defluere sinebant reliqua: & capitibus humerisque demissis humi coniecerunt se in genua ces, & pedes manusque osculabantur sui Pontificis.

Et tunc simulatus Papa, habens plenum vino vitrum, benedicturus eis, Pontifici Clemen pinauit haustum: at reliqui Cardinales eius, recumbentes coram eo in genibus suis, quilibet c mero repletum exhausit, & sic responderunt Papæ, hos interea iactitando clamores: abhinc ros, pios, verosque creabimus Papas & Cardinales, qui obedientiam præstent Imperatori non, vt cæteri, sint rebelles futuri, & cædes ac bella, homicidiaque patraturi.

Vltimò, altissima voce exclamârunt ad atria Pontificis: Lutherum faciemus Papam: cu hoc placuerit, eleuet manum suam: igitur omnes prompti exporrigunt manus, & clamitan therus Pontifex, Lutherus Pontifex.

Hæc & similia ludibriosa & ridicula exhibuerunt milites Clementi Papæ, ignominiæ no spectacula.

Grienenvvald, quidam miles alta voce exclamitabat ad castellum Clementis: percup huic Papæ membrum ex corpore auellere suo, cùm sit hostis Dei, Imperatoris, & vniuersi terrarum, qui conabatur Italiam & Neapolim bellis subigere, & suo eijcere Cæsarem regno.

Idem. Sperabam, (querelæ Clementis, cùm obsideretur in sua arce Romæ, verba) me Romanam & Imperium nostrum ad altiora euecturum fastigia, omnesque potestates, Cæsare ges, Principes & Magnates, cunctasque terras & dominatus in nostram subacturum ditione omnia, quæ mei cœptauerant antecessores, pleno effectu secundaturum: sed incidi ego & mei conatibus in profundum & inextricabile mare: ex vita delitiosa, & omnibus plena gaudijs & luptatum illecebris, seduxi & redegi eos ad inopiam, famem, miseriam, vincula, & i mortem.

Ah quomodo turpiter spe decidi? Nequeo causam vlla assequi coniectura. Non en Deo est hoc malum, quia nec ex permissu, neque ira eius obtigit nobis: nec à sanctis, non enii rat Deus humana, aut quid geratur in his terris, prouidentia diuina non occupatur aut versatu ca hæc terrena, aut secularia: Tellus enim est infimum & postremum elementorum, & an hoc stat religione & doctrina: Pontificem Romanum esse Vicarium Dei in terrarum orbe: &

lin

neutiquam posse, neque errare, quæcunque tandem cœptet siue perpetret: non nouit aut
us mea facta: & omnes maiores mei, qui hanc sedem tenuêre, ratum habuerunt, & credi-
ertissimè, ac egerunt id, quod ego iam sentio & facio.
que enim & constat inter omnes, quòd post hominum memoriam recentissimam, Six-
ocentius, Pius, Alexander, Iulius, & consanguineus meus Leo, hanc fidem professi sint,
o profiteor, & suam hanc sententiam sæpè multis scripturæ rationibus & exemplis assere-
elum cœli Domino, Terram autem dedit filijs hominum: &, Deus in cœlo, & tu homo su-
m.
ut apertè sacræ testantur literæ, Deo non esse curæ, quid nos in terra rerum geramus: or-
arum subiecit pedibus Romani Pontificis: & hoc aliter se habere nescio, quicquid dicatur.
piscoporum Romanorum potestas & acta essent iniusta, Deus tam diu non connixisset:
anc sedem & maiestatem ac sublimitatem non tam diu tutatus fuisset, aut confir-

Ex manuscripto quodam libro, qui apud hæredes 1527.

Fronspergicæ familiæ extat.

Vir quidam pauper & egens, nomine Iohannes Baptista, natione Senensis, supra cingulum ad verticem vsque nudus, & infra ad calcem vsque veste indutus tenui, pannoque circumuolutus lacero, Romæ in plateis obambulans, populum ad pœnitentiam hortatus est. Cùm autem proxima die Iouis ante Paschatis festum, ex mandato Papæ Bulla Cœnæ Dominicæ perlegeretur, imaginem Diui Petri ibidem positam ascendit, & publicè, oratione sua in Papam, Cardinales, totumque Ecclesiæ ordinem directâ, altâ ipsos voce acclamauit, &, vt pœnitentiam agerent, quâ potuit seueritate, admonuit, dixitque: nisi obtemperarent, & ab impietate sua desisterent, certissimè Deum vrbem funditus euersurum. Et tu Papa (dicebat) Dominum Deum tuum è templo expellis, eiusque locum nullo iure occupas.

Verùm sequenti die Sabbathi rectà Castellum, quod Angeli vocant, petijt, & postquàm ibi in hæc verba declamasset: Nisi pœnitentiam egeris, Roma, eandem lues pœnam, quam Sodoma & Gomorrha, & hæc annexuit: Ipse (scilicet Papa) sponsâ Dei spoliata, meretricem suam splendidissimè ornauit.

rnum in ipso Resurrectionis festo, ceremonijs solitis à Papa solenniter peractis, dictam Petri
em rursus conscendit, ibique adhortatione de pœnitentia agenda ad auditores factâ, ad re-
ndam ipsius Papæ originem, occasionem arripuit: eumque vehementissimè exagitauit,
lpauit.
stquàm autem, concione finitâ, descendisset, à Camerarijs & satellitibus Papæ confestim
nsus, in faciem percussus, & in Angelorum (vt vocant) Castellum deductus est.
m autem ad pœnitentiam homines hortari nec dum cessaret: sed & magis magisque vr-
alium extra Castellum carcerem coniectus est: vbi prædixit: Non diu vester captiuus, nec
æ iurisdictioni & imperio subiectus ero. Quod & postmodum euenit. Nam paulò pòst
itu Cæsaris redemtus, & pristinæ libertati restitutus est.
lem habuit & Ierusalem imminentis sui excidij præconem, Iesum filium Anani: eiusmodi
ta fuit & Achabo, 2. Regum 27. Micha: sic & M. Ceditius, homo plebeius, post conditam
anno 360. nunciauit, se per noctem audisse vocem humana maiorem: Germanos ventu-
omam depopulaturos: sic & Ieremias suis diu multumque captiuitatem Babylonicam præ-
: verùm, quia fuit exiguæ authoritatis, & haud magni nominis, vt reliqui Pseudoprophetæ:
mala subinde insonabat, non impetrabat fidem. At Deus illud probauit effectu: excisâ
a funditus vrbe, peste, fame, ferro, igne. Idem omnibus reliquis accidit.

Sæpè etiam Romæ carmina prophetica & satyrica publicis affigebantur tabulis, hæc
dentia mala præsagientia:

Ingeme, collachryma, luge Saturnia tellus:
Perniciem intentant astra maligna tibi.
Excidium, & clades, & dira incendia Troiæ,
His collata tuis, pauca fuêre, malis.
Me à superis missum tibi Ionam, crede, superba
Mæcha, caput scelerum, Roma, velut Ninive.

Iisdem quoque temporibus plura alia ostenta & prodigia se exhibuerunt. Italia v
ercitus militares in cœlo: crebris tempestatibus vici, vrbes, arces, & splendida perierunt:
XXIV. coniunctiones magnæ in signis cœli aqueis prætetlapsæ fuerunt: præsagientes iru
nem sanguineam, funestam terris & hominibus. Glans aurea in cuspide pinnaculi Pa
palis igne cœlesti colliquebat. Atrium superius Capellæ Sixti in Palatio Pontificis ipso Ci
tionis die in conspectu Papæ, cùm portaretur ad Missam, concidit.

Item cùm Clemens 7. eligeretur, & in loco quodam præcelso ei corona (gemmis, ma
auroque solido grauissima, Regni insignita nomine) imponeretur: quidam citharœdus ie
aulis, Hercules Mimus, nudus ad pedes eius se prostrauit: alta voce clamitans: Sancte Pa
causa exutus & spoliatus sum omnibus bonis. Et hoc spectaculum præsagiit, exhaustum
mnem sanguinem & fortunas; Romæque extremum præstò esse excidium. Imp. Car. 5. Pa
mente 7.

Idem. Anno post Christum natum 1527. Maij mensis die sexto, cùm Cæsarei exerci
ter oppugnarent vrbem Romam, fortiter sunt repulsi aliquoties: veruntamen Deus præsenti
pe adiuuit: nam quotiescunque impetum faciebant in adoriendis mœnibus, densa eos ope
bula, ne possent videre Vrbani, qua ex parte irrumperetur. Quidam etiam ex militibu
buerunt, Deum illos præcessisse in nebula, eiusque manu quasi tractos & ductos se supera
rum. Duces quidam primo aggressu vltra quatuor millia Italorum ceciderunt, qui salute
sibi reparare nequibant. Michaël Hartman de Allkirch, & illi, qui valla transcenderant, b
sclopeta & tormenta propugnaculorum ademerunt: illaque direxerunt & exonerauerunt
Pontificale Palatium: & nisi potiti fuissent bombardis hostium Germani, Hispani iterum
nibus reiecti forent.

Carolus Dux Borboniæ cum peditatu Hispanorum portam Torrianam obsidebat
stram, iuxta mœnia, meridiem versus, vsque ad portam Pertusa, secus templum sancti Petr
videns autem, Hispanos velle cœptis desistere, desperare, & animum abijcere, & tardiores
impetum faciendum, arripit scalas, & primus conscendebat mœnia, sed tormento ma
per frontem ab hostibus traiectus, decidit, & fortiter obijt.

Idem. Oblatam pacis conditionem respuit Pontifex Clemens, & nolebat pacem, sed
cupiebat: & per Legatum conciliauit sibi amicitiam Regis Galliarum, ac ab omni sacramen
dem, quo erat adstrictus Imperatori, amico, cognato, & affini suo, absoluit. Motus igi
gratia Pontif. Rex, non habito respectu suarum obligationum, fideiussorum, iuris, in pu
quasi hostem: belloque excito, statuit, omnibus terræ finibus propulsare Imperatorem. Ei
rupturæ fœderis vix vllis in historijs reperies similem.

Philippus Macedo, Graij, & Pœni etiam recesserunt à fœderibus, sed aduersus hostes,
sine grauissimis causis: Imperator autem, & Victor Regis nihilominùs tamen voluit esse am
affinis, ideoque illum carcere dimisit, & libertati regnoque suo restituit: sed tamen nec adh
volebat Cæsaris agnoscere aut amplecti amicitiam: & Papæ malebat adhærere, eius pr
confisus.

1528.

Ioan. Carion, Astronomus.

IOanni Duci Burgundiæ, Caroli Quinti regis Franciæ fratri, qui à Baiazete captus, & ducen
millium aureorum precio redemtus fuit, prædictum est ante illud bellum ab Astrologo,
rum fore victorem Principem, qui ignem in pectore gestaret, quo allusum est ad insignia fo
cussorij cum silice. Quapropter in huius rei memoriam catenam tali formâ, annexâ a rei v
effigie, quòd ijs locis exulâsset, in quibus fama est Iasonem & cæteros Græciæ Principes aureu
lus quæsiuisse, fieri curauit, & ordinem, quo Hispanica & Austriaca familia hoc nostro tempo
tur, instituit.

Idem ex libro vaticiniorum vetusto, reperto Magdeburgi ante annos ducentos, inter al
minebunt, inquit, horribiles mutationes omnium regnorum, & Monachorum æstimatio p
Bestia Occidentis, & Leo Orientis dominabuntur in toto mundo, & perambulabunt Christi
seruitute multâ annos N. Asiam. Posta horribilia de Antichristo audientur.

Prop

Anno

Prophetiæ Eiusdem.

)estia quædam aquila volatu concesſit in multos labores, & diuturnas moleſtias.) Intel-
gitur Maximilianus, qui totum nouennium conſumſit militiæ in caſtris: & quinque dif-
xegit bella, ſcilicet Gallicum, Eburonicum, Sicambricum, Morinicum, & Bauaricum:
ter Ratisbonam magna ſtrage ceciderunt Bohemi: & Maximilianus primus aggreſſu ho-
uit dextram.
lis ſuis nidum conſtruxit in turri aurea.) Hoc eſt, Maximilianus filium ſuum Regem Phi-
n Regnum detulit Caſtiliæ, vbi in matrimonium duxit Regis filiam, & ſic per coniugem
gnum, auream turrim pro inſignibus habens, hæreditatis iure acquiſiuit.
enuina autem veſtis eius erat trifaria, alba per obliquum in rubeo.) Hæc Auſtria eſt, cu-
ia ſunt alba per obliquum, ſuperiùs & inferiùs: & in medio rubea.

ila vellicat lilium, & perdit eius folia.) Hoc eſt: Galliæ imminuit Imperium: ſcilicet
omini 1514. pedites eius cecidit, & trecentos ac quinquaginta nobiliſsimos Galliæ Hero-
iuitatem duxit: & Galli nouem amiſère vexilla, cum omnibus victualium ſuorum ple-
bus.
oprias ſuas infregit & deperdidit pennas, mero nigrore lucidas: & multæ cum ipſa beſtiæ
acceperunt cladem.) Maximus Heros Maximilianus iniuriam iniquæ, & ſecundæ fortu-
tus eſt bonitatem. Anno 1483. Brugis fuit captus: ignominiam accepit ex coniugio do-
næ ex Brittannia, quam ei ſurripuit Rex Gallorum: Parentem ei ſubduxit ex vita mors,
occupatum actionibus: malis alijs affectus eſt ex Belgicis, Geldrianis, Venetianis, Hollan-
eluetícis & Gallicis bellis: & Principes eius ingentia mala cum ipſo ſubierunt, vt Mar-
ſimitus, Brunſuicenſis, Mansfeldius, & alij plurimi, fideles eius bellorum Duces.

peram momordit, ſed ab ipſa viciſsim morſibus eſt conuulſus.) Mediolanum Maximilia-
s impetijt: ſed ab illo viciſsim iniuriam accepit.
ltis exantlatis & exhauſtis malis, tandem conceſsit in requiem.) Hoc eſt, ex hoc ergaſtulo
n ſe recepit, vita cum morte commutata, anno Domini 1519.
lli verò eius in turri aurea haud multos viderunt annos.) Hæc intelliges de Rege Philip-
m iniquus fortunæ & fatorum fauor oſtendit tantùm terris, mox autem iterum abſtulit: vix
ceſimum ætas eius attigit annum.
i tamen alios reliquerunt terris pullos.) Puta Carolum quintum, modernum Imperatorem:
ndum, & illorum ſorores.
eminini ad extremos Chriſtianitatis conceſſerunt fines: vnus ad Leonem cœruleum in ſta-
reo.) Eliſabetha Regi Daniæ nupſit.
am folia vrticarum malè lauciârunt.) Hoc eſt, eiecta fuit regno in exilium, & Rex eius in
u & fide publica captus eſt.
er ſub tutela operitur duplicis crucis candidæ.) Hæc Vngariam notant: altera enim ſoror
idouici coniugium eſt adepta.
am canes rabidi & proterui miſerè diſcruciârunt.) Sunt Turcæ.
câruntenim fideliſsimum eius cuſtodem, canem aureo redimitum cingulo.) Rex Ludoui-
intelligitur, coniux illius. Anno Domini 1526. Solimannus Turcorum Imperator expe-
m in Vngariam ſuſcepit: ei Rex Ludouicus, ope deſtitutus ab Vniuerſo Chriſtianiſmo, ſtatu-
aria ponere ſigna, & aperto confligere cominus Marte: & cùm in fuga cum equo ſuo palu-
reretur quadam, equus magno niſu vix inde ſe, ſed cum exitio à ſe necati Regis, liberauit.
s igitur ille Heros miſerè ſic interijt, certo hoc pro patria lethi ſuſcepto diſcrimine.
lli verò duo Aquilæ, molli educantur quiete per ſuam iuuentam: verùm quando plenis
erint annis, alas ſuas magnis fatigabunt cœptis.) Hæc iam nunc comperta facta ſunt nobis,
idie experientia probantur plurimis illis bellis per Vngariam, Galliam, Africam, Geldriam,
ocorum. Táceo turbulenta comitia, quibus occupata fatiſcit Cæſarea Maieſtas: ſed & Tur-
m annuis moleſtat expeditionibus.
quila maxima natu accipit coronam.) Hoc eſt, fit Imperator Romanus Carolus.
onfliget cum lilio, & illud deſtruet.) Hoc eſt, cùm armis adortus fuit Regem Gallorum, & ad
in roborario cepit: at verò Clementia illi probata ſua eum manumiſit, & nouas cum eo
nducias, & amicitiæ fœdera.
lijſque pullo caput ſuum decorabit.) Poteſt intelligi de filio Regis Galliæ, qui obſes datus
l de alia quadam inter ipſos naſcitura neceſsitudine & familiaritate.

Tranſibit per porticum auream, & ibi lætitia ac gaudio perfundetur: & vires addet
urri, & crucem ignipari chalybis.) Hæc ſic accipio, Carolum vxorem ducturum
am, filiam Regis Luſitaniæ, geniturum liberos, & ſic turrim auream in Hiſpania

confor-

confortaturum, hoc est, augmentaturum Regnum suum, & Imperij fines ampliores stat quod & factum est. Burgundia enim, crux chalybis ignipari ornata est Portugaliâ, Ca Lugduno.

Domabit etiam Leonem fuluum, conspicuum in vmbone cœruleo.) Ille Dux est (

Euellet viperæ dentes suos, ne mordere valeat.) Hæc cum Mediolano verifica runt.

Et exoculabit caput vrbium vniuersarum, & in prædam exponet suis bestijs.) Hæc vera esse de Roma ex gestis anno 1527.

Molliculæ verò erunt Aquilæ plumæ, humanæ & mites, & ab alijs leuiter commou & in obsequium trahentur, sed tandem fallaciarum technis quoque circumuenietur & del Hæc hactenus sæpè deprehensa fuerunt: semper ille deceptus fuit, & dolis irretitus, pactis uatis, & alijs iniquis machinis.

Ille attentabit ferre suppetias Christianis, sed sententiam ex consilio suorum mutabit. multis in Comitijs facta fuerunt, sed nunquam sunt data effectui, propter peccata fortasi Deus suam gratiam non subtrahat nobis diutius.

Fidam sub se quandam habebit auem, aquilam rubeam cum rota candida, quæ non suppeditabit consilia.) Puta Archiepiscopum Moguntiæ, Albertum Brandeburgicum.

Cum ipso & contra eum erit Leo aureus in septis rubeis, & mutabili vertigine cum ip sed non adeò iniquam defendet ille Leo causam.

Rubeus Leo secus Clypeum aureum, & lilium purpureum aquilam in turri aurea odi quentur: verùm Aquila sublimitate illum eludet sedis suæ.) Ille Scot[illegible] est, qui tamen nihi poterit.

Aquila nidificabit in ædes Venatoris, & pium heroa multarum ferarum iniurijs l Hoc est, Rex Romanorum à confœderatis adigetur ad occupandum agrum VVirtenbergic

Venator habitabit cum tribus volitantibus aquilis candidis & Leone aureo, & macul gato.) Hoc est, sustentabitur hospitio Hassorum & Lotharingiæ.

Verùm Venatori album & cœruleum aduersabitur: at ille eo se amiciet, & decorem ei lustrem color iste, & cum ipso erit, & aget.) Hæc est Bauaria, quanquam ex ea sibi accer iugem.

Canes damna dabunt cruci duplici, & Aquilæ vestitum genuinum tripartitum, albun liquo, dilacerabunt.) Hoc est, Turcæ vastabunt Vngariam, irruent in Austriam, ibique ini xabunt Christianos.

Sitient canes morsum Leonis candidi, duplicem habentis caudam: sed non permitte Hoc est, Turca conabitur armis supprimere Regem Bohemiæ, sed copia non suppetet ei.

Iniquissimas fraudes & technas bestiæ subditæ Aquilæ candidæ in auiario rubeo, exercebunt: negabunt fidem Aquilæ candidæ, & mallent Canes & alia pecora in eius furro cum: verùm Aquilarum familiæ nunquam non sibi inuicem ferunt auxilia: sed rubea aqu didam seruabit, & tutabitur in nido suo.) Hoc est, procellosa vertigine laborabit inc Regnum Poloniæ: senex annis & vita deficiet, & adolescentis conditio erit mutab lis & i lis. Possis intelligere & de alio quodam Rege amico Turcarum. Verùm Brandeburgicu amicus Regi adolescenti operam nauabit strenuissimam, ei auxiliabitur celsis viribus, qu Poloniæ Regnum in sua potestate conseruare.

Posthæc aderit finis, sensimque vltima appetet mundi vespera: difficilia bella & ho mutationes percellent orbem.) Omnes fatebuntur sapientes: non posse diutius consiste mundum, in peiora corruunt omnia, vt perhibent: & tam discriminosa erunt hæc tempo lia vix vnquam hæc vltima mundi senecta vidit: vnus enim post alterum opprimetur.

Aquila nigra malè habebit ex difficili morbo & ægritudine, accepta ex morte a morum suorum: aquilæque pullulantis (quæ tamen non est Aquila) damnum videbi det enim è manibus eius crux duplex, & tunc populi capite orbi dominum sibi eligent.

Et caput Tauri aureum, habens cornua duo argentea in clypeo rubeo, magni n erit.) Hunc VValachum esse, autumo.

Et campus aureus cum semita rubea, multis in causis & locis suam nauabit operam hoc multiplex accipiet præmium.) Hoc est, Badanus Marchio arduis adhibebitur negot munera actionibus scilicet digna ei suam compensabunt abundè industriam.

Et tunc Leo ater in clypeo aureo, & sceptrum aureum diuellentur, & duo erunt domi Hoc est, Cleue partem agri sui amittet.

Domus habens atras trabes quinque in clypeo aureo, damnum accipiet ex suis prop

Anno

ſ nemo nocebit ei quicquam, quàm ipſiuſmet tectum ſuum.) Fortaſsis inter hos magna-
dia quædam exorietur & inimicitia, ſcilicet Saxones, & quædam deperibunt columnæ
reptæ.
ncibi lux verbi Dei candidè ſonabit, ſed ab eis denuò auferetur: delinquunt enim igna-
es ſuos Eccleſiaſticos. Quòd ſi verò rectè hæc digererentur, & in melius emendaren-
ei hoc ceſſurum eſſet gloriam & honorem, & in mundi non exiguum commodum. Bonus
s meus, modò me rectè intellexeris.
endet ad honores Aquila rubea, & adminiculo duorum Leonum aureorum euehetur
m: & atrum bubali caput, & quidam gryps rubeus in clypeo candido, ei familiariter ſe
t.) Hoc eſt, Marchio quidam Brandeburgicus magnum conſequetur nomen, operâ
um Brunſuicenſium, Pomeranorum, & Mechelburgiorum.

uila rubea & atra quædam ipſum affligabit, cum quodam, amicto veſtibus candido-
erùm nihil contra eum valebunt: aquila enim atra cum viro candido in clypeo aureo,
is ſuam operam.) Hoc eſt, Sileſia, & Ducatus Lignitij non erit Munſterbergo amicus:
tiam iunget, & colet cum Aquila rubea.
blauus, reſidens in purpureis roſarum folijs, infirmitate corripietur, & catuli beſtiarum
ſo victum habebunt.) Hoc eſt, Ducatus Brunſuicenſis & Luneburgiacus, & illi Magna-
ulta per ſecula magna in exiſtimatione fuerunt apud Imperatores & Reges, vltra octin-
nos heroicam illis nauantes induſtriam, & amicitiæ officia, videlicet, Brunſuicenſes, Lu-
Saxones, Bauari, Carniolani, Tuſci, & cæteri: laudatiſsimi hi principes imbecillis erunt
x multas fortunæ iniurias exhaurient.

s interea temporibus Aquila atra ſceptrum & coronam ſuam deponet, at illam quidam
ndidus arripiet.) Hoc eſt mortuo Imperatore, quidam Palatinus comes aut dux Bauariæ
ad Imperium.
gnas habeat fortunæ gratias, ſi corona potiri poterit. Aquila enim punicea, & leones
, & trabes atræ quinque pro illa inter ſe dimicabunt.) Ideoque ſcriptum eſt: Multi vno in
nperium tenebunt. Namque & alij duo quidam Electores agent de illa, ſicque coronæ
cordia inuadet Imperium, & illos Leones duos quoque corripiet.

rum rutaceum multos ante annos obſcuris inuolutum tenebris, denuò progerminabit, &
tur in apricum: verùm vrticis permiſcebitur: ſed tamen vrtica exardeſcet, at ruta viridi per
totam clarebit vigore.) Iſte erit Dux quidam Saxoniæ, cuius haud magnæ erant autho-
nominis maiores. Horum nepotes denuò in altum ſurgent, & maxima in dignitate ac ex-
ne apud omnes habebuntur, & priſtinam ſuorum principatuum poteſtatem recupera-
Per vrticas, quibus permixtum erit, intellige Holſteinium, verùm non diuturna hæc erit
itas.
o quidam aureus, intra ſepta conſpicuus cœſia, eleuabit rotam candidam.) Hæc Geldria
perſecutura Moguntiam: & Treuerenſis Electoratus committetur tali, cuius dubitatur ſi-
ſuſpicionem rapitur vita, quique Cæſareæ Maieſtatis quoque incurret odium, & vim ex-

nc inimicitia gliſcet quædam, & crux rubea committetur cuidam iniquo & ſceleſto, &
onæ fidei homini. Ideoque in eum officium atræ aquilæ, habentis malum, animad-

unc Leonis candidi & maculoſi poteſtas nonnihil imminuetur.) Intellige de Haſsia,
uringia.
o ergò tempore Aquila atra non ampliùs amicietur tribus lineis rubeocandidis.) Infer-
ria.
& Leo candidus, duplici inſignis cauda (Bohemia eſt) non ampliùs dicto veſtitu gau-

ſce faciemus iam finem, alia vice dilucidiùs locuturi. 1528.

Iulianus Piſtorius à Prato.

edidit prognoſticon, in quo multa verè prædixit, vt non ſolùm ſtupefecerit Florentinos &
omanos, ſed vniuerſum quaſi orbem. Imperat. Car. 5. Papa Clem. vt ſup.

Oratio

1528. *Oratio Reuerendißimi Epiſcopi Ioannis Staphilæi Siburic*
habita ad Rotæ auditores anno Chriſti 1528. die 15. Maij, poſt direptionem vrbis Romæ: quâ oſten
cidij vrbis cauſa, & Romam eſſe ipſißimam Babylonem, de quâ Prophetæ & Apoſtoli vatici
nati ſunt; impreſſa ante annos 38. cum teſtimonijs Practici Ferrarienſis, com-
monſtrantibus, Cæſaris maieſtatem eſſe ſupra Papam
& omnem clerum.

MOs erat priſcis illis Romanis, reuerendiſs. Patres, vosque cæteri viri præſtantiſs. part
ſtibus victoriâ, nec non in natalicijs Cæſarum, vel aliâs pro commodo Reipub. rebu
gentibus, paucis admodum diebus, clauſo foro, indicere iuſticium, quò Senatus Populus
manus promtiùs rei ſacræ vacaret: & dimiſsis aliquantiſper tribunalibus ac ſtrepitu iudicio
cio vel negocio liberiùs pro arbitrio frueretur. At nobis miſeris, & huic infelicißimæ Vrbi
periore longè aliter euenit.

Nos etenim non ſponte & pro arbitrio noſtro: ſed DEVS ipſe, acerrimus ſcelerum
& flagitiorum noſtrorum, non pro gratulatione commodorum Reipublicæ Chriſtianæ, (
ſanctæ ſedis, ſed pro grauißimâ calamitate & afflictione eiuſdem: non pro natalitio Cleme
Pontif. max. ſed pro captiuitate, & durißimâ (vt ita dicam) ſeueritate: illius denique no
diebus, ſed integro anno, & vltrà: Deus, inquam, per manus ſceleſtißimorum hominum,
veriùs dicam) ſæuißimarum ferarum, iuſticium indixit, tribunalia noſtra ſubuertit, locu
ſacrarium iuſticiæ, cum omnibus ad diuinum cultum pro more ibidem exiſtentibus, expila
phanauitque libros noſtros, diuinas ac humanas leges continentes: quibus pro adminiſtra
ſticiâ toti orbi vtebamur. Quoſdam ex illis dilacerauit, quoſdam igni conſumſit: reliquos
quorum fuerunt, venales expoſuit, aut ad indignos inhoneſtosque vſus ludibrio habuit.

Denique, poſt inuaſionem direptionemque ædium noſtrarum, nos ipſos cum omnibu
ſticis & familiaribus noſtris, in arctißimas nephandißimorum ſatellitum cuſtodias coniecit
ſitis paßim varijs tormentis, ſæpe etiam adhibitis, etſi non corporibus noſtris forſitan, fami
tamen noſtrorum nihilominùs, quò precioſiorem ſupellectilem, tot vigilijs & laboribus
in ſecretiora fortè loca depoſitam, indicarent: illos interim, & nos per diuerſa vrbis hoſpi
gentißimè obſeruantes, pane doloris & aquâ anguſtiæ miſerrimè ſuſtentantes, ita, vt nobi
bus vita eſſet ſupplicium, & mors ſolatium.

Quapropter, directis nunc in cœlum oculis, lamentabiliter poſſumus deflere cum Pr
Recordare Domine, quid acciderit nobis: intuere & reſpice opprobrium noſtrum. Hæred
ſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos, pupilli facti ſumus abſque patre: matre
viduæ ceruicibus noſtris iugiter minabantur, lapſis non dabatur requies.

Adde his malis ſæuißimam peſtilentiam, quæ longè lateque debacchata eſt, totam fe
miſerrimam vrbem inuadens. Iunge inſuper extremam famem, ac neceſſariorum omn
victum humanum ſummam penuriam. Tandemque eò ventum eſt, vt, qui paulò antè c
mninò rebus copioſißimè affluebamus, repentè neceſſarijs omnibus fuerimus deſtituti. Po
vrbe veteres coloni propulſi, vix vrbes, viciniqùe montes receperunt fugam noſtram. At
nobis cum cæteris omnibus Romæ nunc exiſtentibus communia fuêre.

Nos, nos, qui huiuſce ſumus profeßionis, noſtra inſuper propria damna ſenſimus,
meſticam huius vrbis iacturam fecimus: nos, inquam, reuerendi Patres, integerrimos graui
collegas noſtros eodem anno amiſimus. Vos honorandi aduocati, totidem collegas veſtr
quartum, quem ſuperiori anno tota hæc Curia deplorauit, viros nempe doctißimos conſu
ſimosque eo ipſo tempore perdidiſtis. Vobis quoque, cauſarum patroni, vobis inſuper, t
nes & notarij, profeßionis veſtræ damna non defuerunt.

Sed vnde hæc quæſo? Quáſue ob cauſas tot & tam grauißima incommoda nobis e
Nempe, quia omnis caro corruperat viam ſuam, eramus omnes ciues & inhabitatores non
vrbis ſanctæ, ſed Babylonis, vrbis peccatricis. De quâ impletum eſt temporibus noſtris
Domini in Eſaiâ: Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicio & ſanctitate?
priùs habitabat in eâ, nunc ſacrilegi & homicidæ: priùs gens ſancta, populus acquiſitionis
populus Gomorrhæ, ſemen nequam, filij ſcelerati, ſacerdotes infideles, ſocij furum, diligent
nera, ſequentes retributiones. De quibus idem Dominus conqueritur per Prophetam Eſai
lios enutriui & exaltaui: ipſi autem me ſpreuerunt: dereliquerunt vias meas, blaſphemauer
ctum Iſraël: alienati ſunt retrorſum. Propterea per curiam vos vltrà addentes præuaricatione
tinusque volens oſtendere, quibus percußionibus affligendi ſimus, ſubiungit: Terra veſtra
ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni, regionem veſtram coram vobis alieni deuorant.

Sed ne quiſquam arbitretur, vaticinium hoc Prophetæ iam dudum fuiſſe impletum in
ne Babylonis & Hieruſalem, ſub Veſpaſiano & Tito Imperatoribus Romanis: cùm verba P
tiæ videantur reſpicere tempus illud præſens Prophetæ, non futurum: animaduertendum
iuxta Eccleſiaſticam veritatem futura fuiſſe præſentia Prophetis, quaſi iam futura præſentia
rent oculis mentis, vt paßim ex ſacris paginis facilè deprehendimus.

Sed ne longè exempla petamus, hoc ipſum in hoc eodem propoſito nobis idem Propheta leclarans ſeipſum verbis de futuro, ſubiungens: Derelinquetur filia Sion, & deſolabitur aſtitate hoſtili.

Hanc filiam Sion Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi interpretatur non Hieruſalem, ſed m prorſus vrbem: quod ex illius deſcriptione, ſi introſpicimus, in aperto eſt: dum expones, ſeu veriùs vnus de ſeptem Angelis Ioanni viſionem, quam vidit ſuper damnatione meretricis, ſub nomine Babylonis intelligit hanc vrbem: Mulier, inquit, quam vidiſti, s magna, quæ habet regnum (quod de regno ſpirituali vult intelligi) ſuper reges terræ.

Dicit, illam ſedere ſuper ſeptem montes, quod propriè Romæ conuenit, quæ ab antiquis otiſsimùm dicta eſt Septicollis. Ponit ſedem quoque illius ſuper aquas multas, quæ ſignipulos, gentes, ac varias linguas: ex quibus magis, quàm vlla alia, in orbe præſertim Chriollecta eſt hæc vrbs, vt videmus. Et propterea dicitur communis patria omnium vndeenientium.

Dicit præterea, plenam eſſe nominibus blaſphemis, matrem immunditiæ, fornicationum inationum terræ. Hæc quippe verba demonſtrationem huius vrbis magis ſpecificam gunt: cùm hæc flagitia (etſi vbique ferè regnent) hîc tamen ſedem & imperium ha-

His tot & tantis flagitiis, præuaricationibusque illius enumeratis, ſubiungit ſeueriſsimam entiam, quæ contra nos hoc tempore funeſtiſsimam executionem ſortita eſt. Formula auentiæ hæc eſt: Quoniam peruenerunt peccata illius vſque ad cœlum, & recordatus eſt Doniquitatum: ideò in vna die venient plagæ eius: mors, luctus, & fames deſolatam facient iludam, & ipſam igne concremabunt.

Quòd ſi quiſpiam pertinaciùs defendere velit, Apoſtolum loqui ſpecificè de Babylone: huic ondeo, quòd potiùs, quàm Apoſtolus in prima epiſtola (teſte diuo Hieronymo de viris ils) ſub nomine Babylonis figuraliter Romam ſignificat, dum inquit: Salutat vos Eccleſia lone collecta.

Poſtremò, ſi his locupletiſsimis teſtibus non credimus, ſcilicet per Babylonem vrbem hanc ri, effectibus ſaltem hoc tempore lamentabiliter ſubſecutis credere oportet. Ex quibus maimè conſtat, quòd plura & longè peiora, vt inquit beatus Gregorius, in his noſtris tribulas vidimus, quàm in noſtris codicibus inuenimus.

Nam ſanctuario quoque ſuo, miniſtriſq; ſacrorum hoc tempore non pepercit Deus. Duindecenter per vicos vrbis Cardinales, capti Epiſcopi, presbyteri interfecti, ſacræ virgines ſtul altaria. In Apoſtolicoque palatio ſtabulati equi, martyrum effoſſæ reliquiæ, aperta, imò mortuorum ſepulchra: & denique, quod animus luctu abhorret dicere, ſacratiſsimum Salcorpus, vaſculis pro more aureis, argenteiſue reuerenter conditum, cùm ob prædam vaſom propter contemtum (próh dolor, próh nephandum ſcelus, omnibus ſeculis deteſtandum) lliſum, pedibúſue plus quàm ſacrilegis calcatum.

Heu nos miſeros: viſio Apoſtoli in Apocalypſi pœnas minatur huic vrbi, vt diximus, adn graues. At certè his noſtris, quas paſsi ſumus, longè mitiores. Magna eſt profectò ira, o in ſua caſtra, in ſua tentoria, in ſuos denique milites ſæuit Imperator. Mitiùs olim egit noperator: dum ſeruato templo, & illæſis ſacerdotibus templi, ſat habuit, eiicere ex caſtris ſuis, è templo ementes & vendentes, aſſerens, domum ſuam non negociationi, ſed orationi fonatam. At hoc lachrymoſo noſtro tempore templa, orationes & ſacrificia noſtra deſpexit rnatus eſt.

Cur quæſo tam ſeuerè & abſque vlla pietate & miſericordia? Profectò audiamus ipſum um per Prophetam ſeueritatis ſuæ tantæ reddentem cauſam: Quoniam, inquit, manus veguine plenæ ſunt: quò mihi multitudo victimarum veſtrarum? Plenus ſum, ne offeratis acrificium fruſtra. Incenſum abominatio eſt mihi.

Peccatis enim & ſceleribus veſtris me ad iracundiam prouocaſtis. Ideò incipiens à ſano meo, diuina & humana, ſurſum & deorſum miſcebo omnia, ita, vt vbique ſit luctus, vbique us, & plurima mortis imago.

Sed iam ad nos ipſos reuertamur, qui, ſi verum amamus, ingenuè fateamur neceſſe eſt, his antis noſtris, & aliorum communibus ſceleribus non defuiſſe propria noſtra factionis ſceleeccata.

Nos enim, qui miniſtri ſumus iuſtitiæ, iuſticiam fortè, vt par eſt, non miniſtrauimus. Quid iſtrum nos ignorantia traxit? ſi fauor inflexit? ſi acceptio muneris vel perſonæ corruperit? ectabiles aduocati, qui aſtatis (vt de mortuis & abſentibus taceam) reſponſa & conſilia veus iuſto forſitan diuendidiſtis, ponentes tenebras lucem: quærentes mendaciũ: dicentes bomalum, & malum bonum. Vos quoque patroni cauſarum, vos inſuper tabelliones cum mi& cooperatoribus veſtris, patrocinia veſtra, operas (ne dicam quid deterius) veſtras minùs iligenter clientulis & partibus exhibuiſtis.

Quas ob res, cùm omnes grauiter deliquerimus, emendemus deinceps in melius quæ igno-, aut ex animo peccauimus: conuertamur pariter ad Dominum, & miſerebitur noſtri: quia miſericors eſt, & præſtabilis ſuper maliciam.

Ipse enim hortatur per prophetam, dicens: quiescite agere peruersè, discite benefacer rite iudicium, subuenite oppresßis, iudicate pupillo. Postremò diligite iustitiam vos, qui i terram. His mundißimis holocaustis si iratum nobis Dominum placauerimus, absq; dubi (prout ipse pollicetur) bona terræ comedemus, & in futuro pro benè gestis sempiterna consequemur. Quod nobis omnibus præstare dignetur idem Dominus, qui est benedictus in Amen. Imp. Carolo 5. PP. Clemente 7.

1528.

Cardinalis ambit papatum.

REx Galliæ, cùm opus haberet aliqua pecunia, & illam adeò repentè non posset corrade cogitauit tale stratagema: habebat Cancellarium, qui erat Cardinalis, ad hunc fecit ctas literas exarari, quasi Papa esset mortuus. Cardinalis cupiens fieri Papa, rogat Regem, illam dignitatem promouere velit: Rex, pecunia ad corrumpendos alios Cardinales opus xit, & quidem ad minimum thonna auri. Cancellarius alioquin auarus valdè, tamen illan niam soluit. Rex, accepta pecunia, literas scribi fecit, Papam conualuisse: quo stratagemate auaro Cardinale emunxit pecuniam. Ex Chronico manuscripto. Imp. & PP. V. S.

1529.

Matthias VVeikel.

IN pago Martiscellano prope Campidunum, sacerdos quidam Papisticus, lectis libris L acriter cœpit inuehi in errores & abominationes Papistarum: sed à constitutis sicariis eq clàm abductus fuit & enecatus. Zacharias Riuander. Imp. Car. 5. PP. V. S.

1529.

Ordo Sodalitatis Diuini amoris, siue Theatinorum.

SVb Clementis 7. temporibus quædam secreta uenticula habebant, & precationibus ac Sacram rum distributionibus vacabant: & ideo Sodalitas d dicebatur: cui numero etiam Ioannes Petrus Ca Pontifex postea, se adiunxit, tanta constantiâ, vt, Carolo quinto Cæsare Brundusinus Episcopatus ei retur, tamen recusaret, & Theatinum quoque, q Pontifice Iulio 2. habebat, vltrò deponeret.

Ex quo laudabili facto Theatini omnes ei dinis dicti sunt. Quomodo verò à Iesuitis distent, gho Payua Iesuita libro primo orthodox. explicatio tradit. Vestitus eorum est pileolus rotundus, cum Episcopali. Modius.

Etsi autem Carrafa Episcopatibus, quod mus, renunciauit, tamen cùm à Paulo tertio Cardi tus offerretur, hilari animo eum acceptauit, malè ens, quòd callida ambitione, & vulpino astu latibula priùs quæsiuisset, & minores honores temsisset, vt maiores assequeretur.

Pontifex igitur Maximus postmodum creatus, Paulus appellatus est. In eo non r oni instaurandæ, vt priùs in Eremo simulabat, sed pecuniis congregandis, bellis, incendiis, dibus studuit. Panuinius, Hospinianus, & alii. Imp. & PP. V. S.

Por

Portentum.

no 1529. cùm pestis Sudoris Anglici in vniuersam grassaretur Germaniã, & plurimos ne-
et homines: quidam Pastor Fridebergi in Marchia noua referebat pro concione publica,
punire mortales nouis morbis & calamitatibus ideo, quòd nouam acceptâssent doctri-
eligionem: & quòd lues hæc mox esset defectura, si ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ re-
Consulebat etiam, sequenti die solennem celebrari processum, & orationem haberi Lita-
ificiæ aduersus hanc ægritudinem. Verùm alterius illius diei summo manè moritur im-
Sacerdos iste morte, & sic eius fata tristissimam attulerunt funesto processui festiuitatem.
Angelus de mirabilibus mundi. V. S.

Testamentum Canonici.

idam Canonicus concubinæ suæ pecuniam, & alii cuidam canonico catellum, & ad eius
stentationem modium tritici quotannis ei offerendum, legauit: nulla vel pauperum vel
facta mentione. Imp. & PP. V. S.

Alexander Cittolinus Italus.

sit Typocosmiam & alia doctissima: sed propter religionem eiectus ex patria, exulauit. Im-
tore Car. 5. PP. Clemente 7. V. S.

Martinus Castenenga.

sit tractatum de superstitionibus & hæresibus, vt etiam Martinus de Arles. Imperatore Ca-
5. PP. Clemente 7. V. S.

Ernestus Brotauff, in Chronico.

ckardus Episcopus Magdeburgensis, promissum suum super quodam negocio, iureiuran-
, & sumtione quoq; corporis Christi, firmat: & tamen turpiter fallit. Imperatore Carolo 5.
n. 5. V. S.

Philippus Melanthon, de quo plura & in sequentibus.

mundus Imp. victus à Turcis in Mysia, Posonii è fuga in Ascensionis prouigilio vespertinis
cibus intererat, & calamitates Reipublicæ Christianæ deplorabat. Noctu augusta Episcopi
ormienti oblata, Ecclesiam ob pastorum & principum vitia affligi, affirmauit: Vngariam
is bellis post ipsius obitum flagraturam, & armis Turcicis arsuram, prædixit: sacerdotes virga
ercendos, religionem priscam multis contaminatã erroribus, repurgandam, vaticinata est.
em. Ego & Doctor Martinus Lutherus, & alii quidam vidimus αὐτόμα in vrbe Isenach, ar-
à Papistis factum, ad suos quæstus retinendum. Erat autem statua Mariæ tenentis puerum
& ita facta, vt monachus posset eam regere, vt aut Maria aut puer caput ad accedentem ad-
aspiceret, si quis pecuniam largiretur: aut retrorsum caput auerteret, si nullum donum

dem. Scio alium locum in Germania, quem honoris causa non nomino, vt parcam illis ho-
s, in quo mulieres steriles cogebantur certo tempore nudè circumire altare, & gestare agni-
Intera stabant monachi illi nebulones in suis cancellis, & mulieres nudas spectabant.
em. Audiui ex nobili à Lasco, qui fuerat legatus Constantinopolim, esse vaticinia Turcorum,
esse potituros Vngaria, Polonia, cum aliqua parte Germaniæ: & deinde fore inclinationem
urcici. Non dubium est, Turcos in Germaniam paulò pòst esse venturos.
dem. Anno 1444. Delphinus Gallicus à Papa in Germaniam ad impediendam Synodum
sem missus est, cum exercitu, quem nominârunt Armeniacum, à Comite Armeniacense
Ductore. Cum his quarto à Basilea lapide quatuor Heluetiorum millia acie congressa incre-
usu tam fortiter pugnârunt, vt cùm ex his mille sexcenti in confertum agmen Gallorum se
ent, etsi ad vnum cæsi sunt omnes, victores Gallos tamen interitu suo tota mox Germania
int, persequentibus scilicet reliquis ope vicinorum multa cæde hostes, & clade suorum, &
itate ac ferocia eorum, qui ceciderunt, perculsos atq; consternatos. Memorabile hoc fortitu-
templum est, simile illius Lacedæmoniorum ad Termopylas. Pugnatum est septimo Cal. Se-
is. Cecidisse in eo conflictu traduntur sex millia Gallorum.

Anno

Idem. Henricus Sutphaniensis in Bremensi Ecclesia Euangelium purè docuerat: & id delissimè interfectus fuit.

Idem scribit, mulierem Dæmoniacam à se in Saxonia visam, nescientem legere aut s quæ Græcè tamen & Latinè loquebatur, & sæuum illud Saxoniæ bellum prædixit his verbi: ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

Idem in responso aduersus Colon. Quum Tubingam venisset sacrificulus quidam, re Diuorum circumferens, hoc præconio eas populo commendabat, vt, nihil à pestilentia peri re toto anno his, qui eas osculati fuissent, diceret. Eberhardus princeps VVirtembergensis nem impudentissimum obiurgauit asperè. Is respondit, se vera dicere, quia populus non d lum reliquiis, sed vitro.

Idem. Quando veniet Turca in Germaniam, veniet per Poloniam. Et hoc operæprec diligenter perpendere, quo pacto imminenti malo obuiam ire, & Poloniam obseruare rect mus.

Idem in Iulium 2. *Cùm contra Gallos bellum Papa Iulius esset*
Gesturus, sicut fama vetusta docet,
Ingentes Martis turmas contraxit, & vrbem
Egressus, sæuas edidit ore minas.
Iratusq́, sacras claues in flumina iecit
Tybridis hic, vrbi pons vbi iungit aquas.
Inde manu strictum vagina diripit ensem,
Exclamansq́, truci talia voce refert:
Hic gladius Pauli nos nunc defendet ab hoste,
Quandoquidem clauis nil iuuat ista Petri.

Anno Christi 1547. cùm Carolus 5. Imperator infestaret bello Germaniam, doctissi noster dominus Philippus Melanchthon cũ sua familia, quibusdam studiosis & Professoribu bestam se receperat, ibi ab iniuriis bellicis se saluaturus: & peruenerat nono die Aprilis, ipsis paschatis vigiliis VVitebergam, collegas suos, cognatos & amicos inuisum & salutatum. nocte videbatur sibi per somnium legere in quodam scriptore Græco hæc verba:

Τιμόθεον ναυμαχοῦντα ἁλῶναι:
Hoc est, pium & amantem Dei hominem in prælio nauali capi:

& secus illa verba Græca, notatum esse numerum 15. Altero igitur die, paschatis festo sacr in templum deuenisset, accuratè differebat cum collegis, quomodo intelligi deberet vocula ἁ

Sed experientia, omnium optimus magister, id significatum euentu apertissimè docui stea enim ab hinc 15. diebus elapsis, 24. die eiusdem Aprilis, Dux Ioann Fridericus captus est apud Mulbergum à Carolo quinto, per militem Cæsareum, Albis tranato flumine, castra e gressum.

30. *Horrendum.*

ANno D. 1530. 8. Octobris, de nocte, cælo ludo, inaudita Romæ Tybridis eluuies ex i uiso erupit alueum, & 24. horas, vsq; dum diffluerei, immani sæuitia in campis & intu nia est debacchata, tanta voraginis altitudine incedens, vt in campo Florido erectam tegere sam, atq; iuxta D. Eustachium ad 24. vsq; pedes intumesceret. Vnde plurimas à fundamen mos & palatia, muros, & validissima munimenta aquarum intemperies subruit, vt omnes vi teritum atq; extremum diem metuerent.

Tum etiam, Papa Clemente VII. cum manipularibus suis Hostiam migraturo, at penè ingruentibus arrepto, & demerso, coacti sunt retrò vestigia legere, & in altissimum montem um, timore pedibus alas addente, aufugere. Interea pulcherrima sedes & pretiosissimum pala quod nuper Clemens ille Papa Cardinali ad D. Georgium rapuerat, & ad se traxerat, huius barathro fuit absorptum. Atq; singulari sanè pœna, mirabili ventorum turbine retrò agen brim, vrbemque versus vniuersum diluuium, quod in aperto campo trium milliarium inge cupabat, deferente, tenerrima sata excussa, arboresq; longè lateq; proiectæ, omnia attrita, & 12. millia hominum suffocata sunt, in vrbe verò sexcentæ corruerunt ædes, omnibus, qui eas bitabant, interemtis, tonante iuxtà horribiliter, & fulgurante cœlo, quamquam omninò sin conspiceretur. Hoc diluuium haud multò pòst grauissima pestis insequuta est. Quare autem mnia Romæ eodem anno, quo Augustana confessio prodiit, contigerint, lector cogita. Imp. lo 5. Papa Clemente 7.

30. *De Paparum cum Imperatoribus concordiâ.*

Imp. 117. Carolo Quinto: Papis Leone X. Hadriano VI. Paulo III. & Clemente VII.

QVis verò pontificum perfidiam, in Carolum Imperatorem vsurpatam, ea qua par esse tione commemoret? Quis non in tanta religionis mutatione, quanta post Aposto

Anno

on accidit, inclementiam pontificum in exagitando Imperatore cùm felicissimo tum po-
o, admiretur? Quis, studio Imperatoris in sede pontificia tuenda fulciendaq; cognito, in-
nem perditissimorum hominum non execretur?
Nam cùm ab obitu Maximiliani, electoribus pro eligendo nouo Imperatore Francofurti
tis, Carolus & Franciscus rex Galliæ Imperii dignitatem ambirent: Leo decimus, amici-
rancisco firmata, eum magnis innixum largitionibus, innata quadam pontificibus im-
e, contra Carolum fouit & adiuuit, cùm quòd huius amplissimorũ regnorum hæreditate
ti, potentiam vehementissimè formidaret: tum quoque, Carolum antiqui vatis cuius-
nibus, non obscuris formæ ac ingenii lineamentis designari, coniiceret, per eum, qui à
ne toti Italiæ, Romæque præsertim, summas clades esset illaturus: hoc interim literis ad
scriptis astutissimè prætendens, Carolo ad honorem Imperii aspirare non licere, quòd
apolitani sint Pontificis Romani beneficiarii, & fide data iam olim cum pontificibus pe-
, te Romanum Imperium non appetituros, sed alterutro contentos fore.

Ceterùm integritate Friderici Saxoniæ ducis, & fide eiusdem erga Maximilianum, cui
tempore deditissimus fuisset, Imperio ad Carolum translato, Leo vulpina arte fortunam
Gallo ad tempus fauere desiit: Carolo, quem gratia superare videbat, suffragatoribus
ndato.
At cùm sic consensum eius in electione requireret, cum ea dispensatione, vt sibi cum Im-
gnum Neapolitanum retinere liceret, lege inuestituræ minimè refragante: tunc Pontifex
ium reuersus, de nouis viis, quibus Caroli authoritatem deprimeret, cogitauit.
Nam literis & nunciis per Germaniam missis, id egit, vt Caroli coronatio apud Aquis-
, & conuentus VVormatiæ indictus, retardarentur. Cumque elusis conatibus suis, virtu-
orum (qui nec vi, nec metu, nec vllis artibus à suo decreto dimoueri potuerunt) maiorem
ia improbitate cerneret, fœdus iteratò cum Gallo iniit: inter alia id agens, vt vtriusque Si-
na Carolo adimerentur: & Italico Imperio subuerso, protectiones ciuitatum Italiæ inter
ontificiam, Gallumque diuiderentur. Tam diu verò in hoc fœdere constans perstitit, quo-
e sua esse, atque sedi Romanæ expedire vidit.
Cùm etenim Franciscus rex fœdere pontificio fretus, violato eo, quod cum Carolo antè
rat, Robertum de Marchia Caroli rebellem, ad Belgicum turbandum submisisset: Galliq;
milites in Italia agentes, vrbem Rhegium sedi pontificiæ clanculum adimere conati fuis-
eo Gallorum potentiam horrescens, ac de ipsorum fide hæsitans, quò suam dignitatem tu-
& Romanæ Ecclesiæ per Gallos ademta recuperaret, tertiò ad partes Cæsarianas transit, id à
perbenignè ipsum in fœdus recipiente impetrans, vt Parma & Placentia sedi Romanæ resti-
Francisco Sfortia in ducatum Mediolanensem reducto, Gallisque ex Italia pulsis, sedes Ro-
 tuto collocata, omni Gallorum metu liberaretur.
Paulò verò pòst Leone febri mortuo, pontificia rabies in Carolum successione Hadriani
ntificis Germani, aliquantò subsedit. Hic etenim sui perbreuis pontificatus tempore in
amicitia, vt bonus præceptor, constanter persistens, eum aduersus Gallos pecuniis exercitu-
it: & præter Florentinos, Senenses, Lucenses, aliosque regulos Italiæ, sedem quoque Roma-
Heinricum Angliæ & Ludouicum Hungariæ, reges fœdere ei iunxit. Verùm Hadriano, an-
tificatus sui secunde, non sine veneni dati suspicione, extincto, fatalis pontificum rabies tan-
mentiùs prorupit, quantò interea temporis plus virium collegerat.
Iulius namque Medices, qui postea Clemens septimus vocari voluit, Hadriano post vari-
ptationes suffectus, cùm ante pontificatum maximis à Carolo beneficiis affectus fuisset, au-
decem millium, pensionem annuam ex prouentibus Ecclesiæ Toletanæ consecutus: & in
 pontificis Hadriani gratiam, vnde exciderat, repositus, vt nihil in rebus, quæ alicuius mo-
enserentur, ab Hadriano tentaretur: mox pontificatu inito, contra Carolum fœdera fœde-
ccumulans, beneficia accepta pessimis maleficiis rependit.
Siquidem Francisco Rege Galliæ, post Mediolani occupationem arma per Lombardiam
ferente, Clemens fœdere Hadrianico, cuius antè meminimus, diremto, pecuniam, quam Flo-
, Senenses atque Lucenses, ex formula eius Carolo mittere statuissent, solui vetuit: & per Al-
n Pium Carporum principem, fœdus clandestinum cum Francisco rege iniit: hoc interim
Cæsarianos duces subdolè agens, vt sub specie sequestri & depositi Mediolanensem agrum ad
sferret.
Hoc verò non succedente, sed fortuna ita commutata, vt Franciscus gloriosa memorabi-
ictoria ad Ticinum captus, in Hispanias ad Cæsarem abduceretur: tunc mira inconstantia ac
e, Cæsarianis ducibus magnam pecuniæ vim in stipendia dependit.
Interea tamen cùm vereretur, ne Cæsar occupato Mediolano, quod esset reliquum Italiæ,
eret, cum Ludouici Francica regis matre, Heinrico Britanniæ rege, Venetis, aliisque quibus-
de rege liberando, Cæsareque Italia pellendo consiliis initis: Ferdinandum Dauallum, am-
næ autoritatis atque peritiæ virum, inter duces Cæsarianos in suam factionem, oblato regni
olitani titulo, perducere tentauit.
At eo, cùm sagaci contectoque ingenio hostium consilia viresque explorasset, cuncta Cæ-

fati patefaciente, hic pontificis perfidiam risit: qui cùm totius coniurationis architectus tamen admonuisset, vt rebus suis, sibique caueret, ac de ducibus suis sibi fideliùs deuincie gitaret.

Sic ergò à Daualo elusus, alia via rem aggrediendam statuit. Quare Francisco reg à Carolo dimisso, & à fœderis Madritiani conditionibus resiliente, cum ipso, à iurisiurand lo, quo Cæsari tenebatur, autoritate Apostolica soluto, aliisque nonnullis, nouum fœdu idque Ligam sanctissimam appellat, veluti natam eo authore, quem orbis Sanctissimi no lutat. Inter alia hoc quoque eius capitulis adiiciens, posse Cæsarem participem eius fœd si priùs liberos Regios, qui obsides pro patre in Hispaniis seruabantur, æquo precio rede soluto, reddiderit, Mediolanumque Sfortiæ: neq; Italiam adeat, ad infulas Imperii accipie si eo comitatu, qui arbitrio relinqueretur pontificis & Venetorum.

Quis verò æquus rerum æstimator, considerans, à quibus id fœdus initium habuerit potissimùm tempore, quibusque occasionibus sancitum sit, non iudicabit, eo non paci quillitati publicæ consultum, sed acerbissimis odiis, bellisque sæuissimis materiam suppe fuisse? Pacis siquidem leges, conditionesq; Carolo Principi ter maximo à Sfortia Mediolan beneficiario præscriptæ, fides à Gallorum rege debitè legitimeque data, ei vno breui Apost missa est.

Cæsar liberos Francisci regis obsides, iussus est reddere: quasi non satis fuisset, se fer sum fuisse. Iussus Italorum potentatuum tyrannidem non perferre modò, sed & tueri. Ius liæ ingressu abstinere, ni eam familiam adduceret, quæ pontifici & Venetis apta conueniens deretur. Iussus, maiestatis accusatis noxam omnem remittere: id ni faceret, bellum ei terr que sustinendum.

Quid itaque in tanta conditionum iniquitate Carolo aliud faciundum fuit, nisi vt tate causæ iusticiaque fretus, abominabiles conditiones tanta constantia reiiceret, quanta fi sibi proponerentur: hac fiducia, plus spei in innocentia, quàm multis triremibus, equitibus positum esse?

Et sanè Deus, omnium actionum æquissimus iudex, ita iustitiæ suæ executionem est ratus, vt quas architectus omnium malorum consiliorum pontifex in Cæsaris caput concep chnas: his ipse, qui belli spectator tantùm esse cupiebat, diuino admirandoque consilio cap Nam cùm Cæsar ad tantæ coniurationis famam Burbonium atq; Fronspergium, toties iam munere in proximis bellis summa cum laude functos, in Italiam cum exercitu misisset, vt lim, quæ hastæ, sectionique ex formula fœderis subiecta erat, defenderent: hi, dum Florentia pace diuturna & ciue summo Pontifice, tùm nouo fœdere elatam, petere se simulant, per mo loca confragosa profecti, Romam Maii die sexto oppugnatione hostili ceperunt: & Clem qui in Adriani molem (diris pontificiis, quas in Germanos atque Hispanos coniecerat, nih ficientibus) secesserat, vrgente rerum inopia, ad deditionem compulêre, tanta insolentia & tate in Romanos sæuientes, quanta verbis explicari non potest.

Nam præter horrendas lanienas, direptiones, libidines, deuastationes, contumelia dibrii genus nullum in pontificem ac Cardinales prætermissum fuit, omnibus sine discrimin ad captiuitatem tum sæuissimam torturam abductis: sæpius etiam his, qui se pecunia redem iterum in captiuitatem ab aliis tractis. Cæsar quidem literis, cùm ad Pontificem tum Ang gem scriptis, liquidò testatus est, id iniussu suo factum: nec se milites eos pro suis agniturum, qu tum nefas ausi fuissent: iusto tamen Dei iudicio, qui vim & iniuriam sibi factam sit vltus, id bere minimè dubitauit. Pontifex autem captiuitate liberatus etsi verbis amicum se Cæsari fi ret, infensissima tamen quæq; contra ipsum moliri non destitit.

Nam siue spe regni Neapolitani, prout in fœdere conuenerat, occupandi, siue vindi piditate, apud Gallum effecit, vt is bello renouato, Lautrecco in Italiam cum exercitu iam mis peditionem Neapolitanam imperârit. At ea hunc euentum sortiente, vt Lautrecus, peste is tû grassante, re infecta fato concederet: & rex pecunia exhaustus, amore liberorum, qui in niis adhuc obsides erant, pacis conditiones oblatas facilè acceptaret: pontifex, qui semper tempori seruire consueuisset, pace inter Cæsarem & Gallum, aliosque reges Cameraci sancita, lum diademate Imperiali Bononiæ donat, eiusque auxiliis Florentiam obsessam in suam p tem redigit, ciuibus Florentinis inclementissimè punitis: dignam mercedem Carolo reddit longior ei vita contigisset.

Vix etenim tribus annis ab hoc elapsis, cùm Masiliæ noua fœdera de Mediolano eripiendo, & Sabaudiæ ducatu occupando, cum Gallorum rege Francisco iniisset: huius filio rico nepte Catharina desponsata, magno totius Reipublicæ commodo, non sine veneni dati su one extinguitur.

Quæ maior perfidia hâc Clementis inueniretur? qui, quoties eum Carolus in fœderis tatem recepit, toties fœdissimè ex socio hostis euasit? Extat de hac eius perfidia Epistola, ad lum Cæsarem carmine scripta à Germano Eleutherostomo: quam, quia tunc temporis est edi quia huic proposito conuenit, adscribere libuit.

De pe

De Perfidia Romani Pontificis Epiſtola ad Carolum Cæſarem: authore Germano Eleutheroſtomo.

NVnquid adhuc dubitas, terrarum maxime Cæſar,
Pontificem ſanctum ſcilicet eſſe virum?
Cui ſint ſoluendi pariter, commiſſa ligandi
Iura, & concluſi ianua firma Poli:
Cuiq; ſit humanæ concredita ſumma ſalutis,
Cœlorum claues cui Deus ipſe dedit?
Noſti? an diſsimulas tantæ periuria linguæ?
Mirum eſt, ſi ſcelus hoc diſsimulare potes.
Sed quæ tanta piæ poterit patientia mentis,
Hoc adeò infandum diſsimulare nephas?
Clemens, quem fecit ſuperûm inclementia Puppam,
Cum Gallo iunxit fœdera ſancta duce.
Cum Gallis iunxit Clemens ſocia arma ſuperbis,
Perfidus Imperii proditor ille tui.
Quæ nunquam, Cæſar, voluiſti credere nobis,
Cogeris hæc tandem credere vera videns.
Pontifici ne quid Romano fidere, Cæſar,
Suſtineas: mendax, diximus, eſſe ſolet.
Perfidior Pœnis Latius ſolet eſſe ſacerdos,
Et leuibus Gallis vanior eſſe ſolet:
Vt quem nulla datæ conſtringant fœdera dextræ,
Quiq; colat nulla relligione fidem.
Auribus iſta tuis ſæpè inculcauimus: at te
Tum perſuadebant talia verba parùm.
Vtpote cui nondum mens improba nota doloſæ
Vulpis erat, fraudis plena, referta mali.
Obſtabat ſancti ſpecies & hypocriſis effrons,
Quò minùs hunc poteras Carole noſſe lupum.
Sumtitii obſtabant tituli, ſimulataq; verba,
Quò minùs hanc poteras cernere perfidiam:
Perfidiam, qualem iurato Cæſar ab hoſte
Nunquam ſperaſſes poſſe venire tibi:
Qualem Pontificis, fidum ſimulantis amicum,
Obiecit Latii vana reperta fides.
Obſtabant alii, quorum tibi perfida lingua
Clementem falsò pinxerat eſſe probum.
Sed quæ nunc animo ſupereſt ſententia, Cæſar,
Poſtquàm decepto ſunt data verba tibi?
Dumq; patent liquidò fraudis commenta malignæ,
Dum patet inſtructi peſsima techna doli:
Et cùm periuri pateant ſtratagemata Pœni,
Et mala verſutæ retia perfidiæ:
An iterum Latiæ reparato fœdere Puppæ
Decreſti certam, Cæſar, habere fidem?
Improba blandiloquæ cuius mendacia linguæ
Iam tibi tam miris impoſuère modis.
Sit ſatis, ô Cæſar, falſum ſemel eſſe doloſè,
Et ſemel amiſſam ſit ſatis eſſe fidem.
An iterum in laqueum à Clemente inducier optas,
Vt priùs? & tonſa ludibrium eſſe coma?
Perfidus imperio ſi te potuiſſet auito
Exuere, & regnis te ſpoliare tuis:
Atq; hæc ad Gallum quiſſet transferre ſuperbum,
Captiuus Cæſar iam traherère miſer.

Hostibus impostor sceptris te, Cæsar, ademtis
Fecisset prædam perfidus ille tuis.
Carole, iam spoliis Gallus gestiret opimis,
Si res, vt Clemens struxerat, acta foret.
Hinc studuit semper fidum mentitus amicum,
Vt falso sanctam fingeret ore fidem.
Quò meliùs Gallo te incautum proderet hosti
Tunc, vbi prodeudi copia nata foret.
Indicio est huius, quòd nulla iniuria Cæsar
Iusserit hunc partis linquere castra tuæ.
At sola improbitas animi, studiumq; nocendi
Gallica Clementem compulit arma sequi.
Aut dicat Clemens: si vult Sanctißimus esse,
Nec vult perfidiæ dicier esse reus,
Quænam causa fuit? quæ tanta iniuria? qua sit
Linquere compulsus Cæsaris arma boni.
Hæc nisi iam fuerit causis adducta probatis,
Constat, te profugum Sancte fuisse leuem.
Heus vbi palpo senex, soboles præclara Gnatonis,
Quin tua nunc aperis ora diserta colax?
Fac, vt perniciosa tuæ assentatio linguæ
Pontificem tantis vindicet à vitiis.
Egregium audebas medicum affirmare futurum:
Dic mihi, nonne tui te pudet, atque piget?
Estne, quod & dicis, Clemens Sanctißimus? vnde has
Sanctus habet labes perditus ergò nigras?
Proditor, impostor, periurus, perfidus, aut hunc
Est Romæ sanctum forsitan esse virum?
Hoc aluit monstrum Clemens Sanctißimus: hoc te
Opprimere incautum spes sua, Cæsar, erat.
Sed benè consuluit sceleris grauis vltor iniqui,
Omnipotens, rebus pronior ipse tuis.
Quandoquidem Gallus campo comprensus aperto,
Incidit in casses præda petita tuos.
Parta est de magno insignis victoria Gallo,
Et sunt victrici fixa trophæa manu.
Est inquam, elati deiecta superbia Galli:
Contrahe nunc cristas, Galle superbe, tuas.
Nunc superest, vt in hanc foueam, quam fecerat hostis,
Non læsus Clemens perfidus ipse ruat.
An tantum patière nephas hunc, Cæsar, inultum
Ferre? nec audaci præmia digna dabis?
Ne facias, Cæsar: meruit grauiora superbis
Gallis. Illi hostes, hic sed amicus erat.
Iuris erat belli, quòd Gallus sumserit arma:
Perfidiæ, Clemens quòd capit arma, fuit.
Perfidiæ pænam, iustum est, hunc pendere dignam:
Cæsaris vt discant sceptra timere mali.
Propterea est gladii tibi tradita summa potestas,
Cæsar, & à magno regio sceptra Deo:
Vt tua compescat grauiter reuerentia prauos,
Submotisq; malis, vt tueâre bonos.
Parcere subiectis, & debellare superbos,
Hoc magni est proprium Cæsaris officium.
Hoc impunè ferens, quid non audebit? apertis
Rebitur insidiis cuncta licere sibi.
Quò non euadet concessa licentia tandem,
Si non innocuè crimina tanta feret?

Anno

Effera quid rabies tentare verebitur, hoc te
Si tulit impunè dißimulante scelus?
Carole, ne facias, vt tanta potentia sceptri
Ludibrio Romæ sit violanda tui.
Pone modum sceleris, vesano obsiste furori,
Pontificis rabiem comprime quæso grauem.
Tandem intentatæ capiat fac præmia fraudis,
Atque luat meriti tormina supplicii.
Et factum grauiter tibi fucum vlciscere tandem:
Non facis hoc maius iam pietatis opus.
Sic plebem Christi, quæ sæuo oppressa tyranno est,
Eripies, Cæsar, te simul vltus eris.
Hîc te non moueat ratio pietatis habendæ,
Ipsa iubet pietas perdere sacrilegos.
Hic nihil est sanum, nihil est sanctum atque verendum:
Cui sit parcendum, cernis adesse nihil.
Hîc mera colluuies fraudisq́, & lerna malorum,
Sunt etiam hîc vitiis æquora plena malis.
Ille colit Romam, quo toti illuditur orbi,
Omnis qui semel est impietatis homo.
Impius Ausonia dominatur ab vrbe sacerdos,
Qui semel est omnis perditionis apex.
Vt qui sceptrigeros excusso fœdere reges
Committit, belli claßica dira canens.
Cuius Pontificum sunt multa exempla priorum,
Quæ benè vix magnis sunt memoranda libris.
Constat enim, furiarum instar discordibus armis
Hos turbasse piis sæpè prophana sacris.
Nec tibi sit soli hæc iniuria, Carole, nunquam
Seruat promissam perfida Roma fidem:
Sed quæ quisq́ tulit scelera, hæc tibi vindice dextra,
Carole, sunt pœna corripienda graui.
Obstrue Romanam populantem cuncta charybdim,
Reges, & populos, oppida, regna, duces.
Obstrue tartareum, quod Roma est, magne barathrum,
Pone modum immensæ, Cæsar, auariciæ.
Quid non exsuxit? quid non spoliauit auaræ
Vrbis fraus, astus, machina, techna, dolus?
Dic, vbi per totum restat miser angulus orbem,
Qui potuit fauces Roma cauere tuas?
Iam certè tellus raptis Germana medullis,
Penè etiam pelle est dispoliata sua.
Vtpote Romulidûm quæ longo passa rapinam
Tempore, nutriuit guttura vasta Papæ.
Vendiderat precio, quæ sunt terraq́, mariq́,
Vendiderat manes, vendiderat superos.
Christum venalem, cœlum venale ferebat,
Peccandi precio libera iura dabat.
Quippe sibi in superos, terras & tartara summum
Ius tribuens, voluit subdita cuncta sibi.
Quin etiam Christo medios ostenderat vngues,
Dum quæ decrêrat, irrita quæque facit.
Credere per diras commenta humana iubemur,
Diuinis non est legibus vllus honor.
Namque Deum sese sceleratus homuncio cunctis
Ostentans, Christo par cupit esse Deo.
Deposcitq́ coli vice numinis impius ille,
Cum Christo simili vult quoque laude vehi.

Regibus

Regibus imponit tam bellua fœda coronas,
Accipiuntq́ suî basia mille pedes.
Dum prodire libet, portatur bestia, Christus
Confecit longum sæpè viator iter.
Scilicet in Christo pater est sanctißimus ille,
Qui quæ sunt belli, curat, adornat, obit?
Qui spargit lites, & pugnis cuncta cruentis
Temperat, & reges seditione iuuat.
Fare age, dic heus dic, inclementißime Clemens,
Fecerat hæc Christus? fecerat ista Petrus?
Nam illius vice, vis huius successor haberi,
Bellua & in sancto spurca sedere loco.
Te successorémne audebis dicere Petri
Esse? & te Christi dicis habere vicem?
Abstersisti omnem meretrice à fronte pudorem,
O canis, ingenuæ nil tibi frontis inest.
Tu vis Petrinæ censeri nauta carinæ?
Quanquam perficias munera nulla Petri.
Successi Iudæ potiùs, qui vendere Christum
Sueuerat, & loculos gesserat ære graues.
Quandoquidem, Christum dum vendere sæpius audes,
Congesti cunctas totius orbis opes.
Hoc melior Scariotha foro semel vsus iniquo,
Non dubitat precium pendere morte malum.
O vtinam Iudæ exemplum quoque Puppa secutus
Suspensus raptas reddere vellet opes.
Cùm sis omnigeni iuris peruersor, & æqui,
Et facilè es cuncti fons & origo mali.
Et qui nobiscum fictis agit omnia verbis,
Quærens ex nostris commoda certa malis.
Quî fit, vt hoc Petri titulo successor haberi,
Atque locum Christi solus habere cupis?
Quantum respondet claræ nox atra diei,
Tam tua respondet perdita vita Petro.
Mobile quantum ima cœlum tellure remotum est,
Tam procul à Christo Psychotyranne manes.
Quòd si pastoris decrêras munere fungi,
Esse nec horrendis par feritate lupis:
Ducere debebas ad pascua sueta misellas,
Et verbo Christi pascere semper oues.
Non deuastare, & raptos ab ouilibus agnos
Perdere, sed trepido mitis adesse gregi.
Comiter errantes monitis superare benignis,
Qualia sunt literis plurima docta sacris.
Debebas furem, à septis arcere latrones:
Nunc præ te nullus creditur esse latro.
Omnibus innocuus debebas, nemine læso,
Vt Christus, cunctis vtilis esse parens:
Inter discordes placidæ componere pacis
Fœdus, & iratos conciliare duces:
Nullius insanum flammis augere furorem,
Nec magis ardentes extimulare faces.
Nunc tibi non studio est motos sedare tumultus,
Sed laceras rupta fœdera pace ferox.
Te quoque flammiuomos oleo nutrire caminos,
Et iuuat insanis addere calcar equis.
In summa, humanis es fax ipsißima rebus:
Vnde nocens terris pestis, & vnde lues.

Officii fuerat, neutri te iungere parti,
Rem tamen arbitrio composuisse tuo.
At fuit hoc studium cunctis commune Papistis,
Romanos solida ludere fraude duces.
Et tu (sis quanquam dubio patre) sanguinis huius,
Non potes à patribus degenerare tuis.
I nunc, dic blandè, dilecte ô Carole fili,
Si tuus est natus, spurius alter erit.
Nam tu connubii condemnas iura beati,
Vnde ergò nati spurce cynæde tibi?
Ne nos quæso tuos dicas spurcissime natos,
Corpore es haud noster, sed neque mente parens.
Est pater in summo, quem nos veneramur, Olympo,
Ille suos iugi sedulitate fouet:
Hinc tibi Apostolicam serua priuigne salutem,
Quam nobis Latia mittis ab vrbe frequens.
Quin etiam affectus simulata mente paternos,
Posthac seruato sæue tyranne domi.
Iam satis elusa est plumbatis Teutona bullis
Terra, subolfecit ludificata dolos.
Quæ priùs immodico fuerat Germania lucro
Ebria: nunc damno est sobria, Roma, tuo.
Hoc tu deploras inclementissime Clemens,
Hoc te angit, mordet, vellicat, vrit, agit.
Hinc vlciscendi meliorem cernere causam
Non poteras, quàm si Celtica castra iuues.
Quanquam fictitiis nunc perfide fingere scriptis
Adproperas aliud stans, aliudq́; sedens.
Sed tua te modicum mendacia ficta iuuabunt,
Si dux officii vult memor esse sui.
At memor esse velis, precibus te poscimus omnes,
Carole, fac, pœnam te duce Puppa luat.
Si te nulla mouet tantarum iniuria fraudum,
At saltem populi commiserere tui.
Cogitur hic Latio miserè seruire tyranno,
Legibus oppressa est libera turba feris.
Fert Christi indignum afflicta Ecclesia regnum,
Fert etiam durum debilitata iugum.
Mitiùs immitem sensit Iudæa Pharonem,
Dum tulit immensi pondera seruitii.
Huic deglubendos quàm longo tempore Cæsar
Tandem permittes Carole magne tuos?
Qui tibi non dubitat verbis obtrudere palpum,
Ille ruit Cæsar in tua iura ferox.
Ecce tuos populos damnosis legibus amens
Oppressit regni proditor ille tui.
Te simul imperio voluit nudare: ferenda
Ista putas? non sunt ista ferenda tibi.
Qui struit insidias, & fidum fingit amicum,
Est equidem hic hostis terq́; quaterq́; nocens.
Pessimus est igitur Clemens etiam hostis habendus,
Quòd pariter nobis hostis amicus erat.
Ne te mellitæ lethalia mulsa loquelæ
Posthac decipiant, Carole magne, caue.
Si non Romanam cupis hic perdiscere fraudem,
Hanc Cæsar nunquam discere velle cupis.
Vos quoque Germanæ proceres exurgite terræ,
Hactenus illusit bestia spurca quibus:

Anno

Quorum præstigiis oculos vitiauit apertos,
Et vos quò libuit Puppula nare trahit.
Quin Antichristum tandem cognoscitis hostem,
Cuius vos seruos non decet esse Duces?
Vestra opera stabilem bipedum nequissimus orbem
Possidet, & vestra valde superbit ope.
Crudelis per vos, per vos est mente feroci,
Et vobis fretus cuncta nefanda facit.
At quam decepti proceres errore locastis
Huic operam, posthac oro tenete manus.
An cupitis scelerum Latiali fraude peractûm,
O proceres, fieri vos quoq; participes?
Vos quoque iudicii sententia dura futuri
Ad Phlegethontæas, credite, mittet aquas.
Illic perpetuò cruciandos flamma cremabit,
Quæ semper viuas est habitura faces:
Quòd Pseudochristi collapsum & debile regnum,
Gnauiter exhibita fortificatis ope.
At tu magne Ducum Cæsar, cessantibus illis,
Fac tua non cessent arma quieta simul:
Quinetiam hanc laudem meritis adiunge triumphis,
Vt te vesanus vindice Puppa cadat.
Mollis sacrificus cum semiuiro comitatu,
Fac tua præsenti sentiat arma malo.
Et tu pressa diu pugnax Germania, tandem
Excute Romanum libera terra iugum.

Porrò Clementi mortuo Alexander Farnesius, qui se Paulum tertium dici volui
est, senio ferè confectus: qui cùm dissidia in religione mota indies augeri, latiusque ser
ret, antecessore suo astutior, amicitiæ Cæsareæ studium singulare præ se tulit: quò Caro
que reges aliquando, ad arma in Lutheranos capienda, sanguinis Germanici sitientissi
citaret: interea callidè omnibus fidem faciens, futurum, vti mox Concilium sacrosanct
à Germanis petitum indiceretur.

Indixitque tandem, primùm ad Mantuam, inde Veronam, postremò mult
nos Tridentum, non sanandæ Reipublicæ causa, aut instaurandæ religionis gratia, sed
norum animis concilii exitu suspensis, ipse, quæ occultè consilia agitârat, ad effectum
& veritate conculcata, Germaniam sub iugum tyrannidis suæ, quod luce Euangelii illuc
cusserat, captiuitate Babylonica redigeret. Itaque dum anno post millesimum quinge
quadragesimo sexto Concilium Tridenti celebrat, ac omnia amica Germanis simulat, cu
confœderatione facta, eum ad expeditionem contra Germaniæ Principes & ciuitates
Euangelicæ professionis suscipiendam, impulit: cuius exitus licet initiò lætissimus Cæsar
videretur, captis Electore Saxoniæ Ioanne Friderico, Landgrauioque Hassiæ, VVirten
mnibus facultatibus exuto, mulctatisque ingenti pecuniæ summa plerisq; ciuitatibus, q
se arma tulissent: tamen dum impensiùs Pontifici fauens, principes captiuos arctiore cu
tinet, & religionem ad placitum Pontificis refingit: ea Mauricio Electore Saxoniæ,
Brandenburgico, cum aliis in ipsum de nouo insurgentibus, rerum conuersio est facta,
principibus captis, ac religionis libertate Germanis concessa, amicitiæ Papalis fructus
minores senserit: malueritq;, se, post impensa Papæ seruitia, Germanorum principum
Pontificiæ confœderationi præposuisse.

Etsi enim in ipsum minores Pauli, tardioresque, quàm aliorum pontificum, ma
nes fuerint: quòd is aduersus Dei sanctos horrida bella, cruentasque pugnas sibi mouen
rit: tamen filio Petro Aloysio, Parmæ atque Placentiæ duce, ob tyrannidem per coniuratio
cidato: ac Placentia Ferdinando Gonzagæ præfecto Mediolanensi, ducique Cæsareo, trad
tifex, qui cædem filii Cæsare authore factam suspicaretur, ac de restitutione Placentiæ hu
solicitaret, à Carolo alienatus, de transitu ad Galliæ regis Heinrici partes consilia suscepit
setq; haud dubiè, si longior sibi vita contigisset: maximè cùm Heinricus principibus. c
captis, ac Placentia præter spem omnium occupata, Cæsaris potentiam suspectam hab
re cum Heluetiis renouato, se aliorum quoq; amicitia muniret. Verùm, dum miser vindicta
dolore atq; mœrore magis quàm senio confectus, extinguitur, die decimo Nouemb. An. 9
locum post longam Cardinalium in conclaui disceptationem, anno D. 1550. Pontifex
tus Iulius 3. cùm antè Gallicarum partium fuisset, pontificatum adeptus, nihil in Carolum
uit: veneri ac ventri ita deditus, spurcissimus senex, vt veterno interiisse dicatur.

Verùm alter ab eo Paulus IIII. pessimus hypocrita (Marcello secundo, paucor
rum Papa, consensu Cardinalium, Gallorũ regi Heinrico gratificari studentiũ, suffectus) c

ihuc, malenolentia in Cæsarem suffusus, Paulo tertio suasor fuisset, regni Neapolitani,
sedi pontificiæ aperti, occupandi: tunc maiorem nocendi occasionem adeptus occulta-
æsarem odium euomere, eiusque partibus addictos incredibili rabie persequi cœpit. Vix et-
cinæ istius bestiæ sede conscensa, Alexandrum Farnesium cardinalem Sanfloríanum, Ca-
olumnium, ac Iulianum Cæsarinum, cum fratre archiepiscopo, ob suspicionem initæ cum
s contra se conspirationis, in carceres conijcit: Cæsaris nuncios atque ministros hinc inde
n discurrentes, quotquot potest, intercipit, interque hos Tassum veredariorum Cæsario-
istrum, & Garziam Lassum, non obscuri nominis apud Hispanos ducem. Bona Marci
Columnij, quem absentem, vt infra triduum se sisteret, citârat, non comparentis, publicat.
Columnij facultates per Latium, Ioanni comiti Montoriano, cum titulo ducatus Pallia-
it. Proscriptos è regno Neapolitano in odium Cæsaris receptos, officijs ac munijs publicis
allianum ex consilio Petri Strozzæ, pro recipiendo Gallico præsidio ad infestandam Nea-
unit.
remò inducias quinquennales, inter Carolum Cæsarem & Heinricum Gallorum regem in
actas, per propinquum Caraffam Cardinalem in Gallias missum, scelerate turbat. Et ne
euolentiæ pontificiæ in Carolum desit, Philippo filio, in quem Pater, Imperio à se abdicato,
ationem omnium regnorum contulerat, Siciliæ Neapolisq; regna, beneficiario titulo Ec-
manæ obnoxia, conferre renuit. Vnde tam horrida, tamq; funesta bella exorta fuêre, vt
imorum regum virib. inter se hostiliter commissis, Italia Galliaque bello pontificio impli-
uine suorum maduerit.
nq; non solùm Roma obsidione & fame, ab Albano duce Cæsareo pressa, direptionis, qua-
sub Clemente pertulisset, periculo vicina fuit, ita vt tandem conditiones pacis à duce Hi-
mitsiore quàm par fuisset, latas, facilimè acceptaret: sed & Galli, duce Guisiaco, ad res Ita-
eapolitanas in gratiam Pontificis turbandas misso, dum Augustam Veromanduorum
ilippi Hispaniarum regis exercitum è Belgico in Veromanduos erumpentem, nouis auxi-
nunire conantur, grauissimas militiæ pœnas subiêre: exercitu ipsorum ab equitatu Ger-
rofligato, Connestablio cum multis Galliæ proceribus, Rheniique Comite capto, Augu-
æ Veromanduorum à rege Philippo expugnata. Nec diu pòst, cum capto Caleto per Gra-
ses angustias redeunt, ab Amurate Gauerorum principe, Egmondæque comite, minore
esti, Termæo atque Villæbono, duobus præclarissimis tribunis, cum toto exercitu partim
tim captis.
s pontificem, horum malorum authorem, Christi vicarium agnosceret? Et quis, ipsum
àm Pauli, nomine digniorem esse, non fateretur?
S. Schardius ex Iouio, Sleidano, Ferrono, Tilio in Chronologia, Mambrino, Roseo in app.
Neapol. Gerardo Moringo in vita Adr. 6. Hieronymo Rosello de bello Romano, Zenocaro,

Lud. Viues ad cap. 25. libri 12. Augustini de Ciuitate Dei. 1530.

os est in Brabantia Buscunducis, in qua, vt in alijs eiusdem terræ, stato anni die (quo ferunt
aximum vrbis templum dedicatum) publicè supplicatur, ludique varijs diuis exhibentur.
i tunc personas diuorum induant, sunt, qui dæmonum. Ex his vnus cùm visâ puellâ exar-
mum saltitando se recepit, & correptam, vt erat personatus, vxorem suam in lectum conie-
e dæmonium velle gignere, dicens: concubuit: concepit mulier, & infans, quem peperit,
primùm editus est, saltitare cœpit, forma quali dæmones pinguntur.
c Margarita Augusta, Maximiliani filia, Caroli amita, narrauit Ioanni Lamuzæ, homini
ia incredibili, qui tum erat hîc legatus à Ferdinando Rege: nunc est huius Cæsaris præfectus
nia, vir, qui non modò præfecti nomen & personam, sed regis quoq; posset sustinere. Imp.
Papa Clem. 7. vt sup.
m, inter cultum imaginum à Christianis exhibitum, & Idolorum venerationem à paganis
m, nullam differentiam esse, affirmauit.

Iodocus Clichtoueus Carnotensis, Canonicus Neoportuensis. 1530.

sit de vita & moribus sacerdotum: de Mystica numerorum significatione: & alia. Imp. Car.
Papa Clem. 7. vt sup.
m in Sermone habito in Capitulo generali Ordinis Cluniacensis. Sed vbi, quæso, nunc stu-
lteria & fornicationes vehementiùs grassantur, quàm inter deformatos monachos? qui pa-
um pauperum, sanguine Iesu Christi comparatum, in crapulam, ludos inconcessos, otium,
dam libidinem, gulâ & otio enutritam, profundunt, dissipant, distrahunt.

Iason Pratensis.

1530. HIc cap. 26. de cerebri morbis historiam narrat de sacrifico, qui patiebatur incubu
nocte, etiam vigilans: cùm, mulierculam sibi notam ad se commeare, imaginaretu
reluctanti incumbens, grauissimè eum affligeret. Imp. Carolo 5. Papa Clem. 7. vt sup.

1530. Ioachimus Camerarius in præfat. Chronologiæ Niceph

EXtat vetus vaticinium imagine
Aquilæ mœstæ, consistentis sup
um fluctuans in procelloso mari, & e
cis alas admodum tenues, atque mul
detractis, astante in littore turba asp
llam, & quasi inter se colloquenti
auem hanc, pulcherrimis quonda
decoratam, iam verò adeò tenuem
suo decore spoliatam, admirantium

Olim enim, vt Otho Frisinge
Fridericus primus, qui & Daniam
Imperio Romano addidit, Imp. ex It
t vicies millena talenta annuatim. E
rus Augustanus, consiliarius Maxim
saris testatur, Imperium habuisse ant
pora viginti donnas auri ex reditibu
rint proprij Imperij.

Mutius scribit: Bohemiam solu
annis quingentas marcas, centum
ginti boues Imperatori. Item Lotha
noluisse in conspectum admittere Po
Ducem, priusquàm 12. annorum
persoluisset: & subiectionem perpe
cramento jurasset: item Belgium
Imperio.

Regino. Regnum Lotharingiæ
fuit Regis Romanorum. Radeuicus
diæ princeps Imperatori præstabat ho

Idem. Ottocarus, Rex Bohemiæ
uiæ ex manibus Cæsaris Rudolfi regnum pro feudo, cum iuramento, flexis genibus accep

Idem testatur, regem Daciæ, quæ hodie Transsyluaniam, Russiam, Seruiam, Septen
Bulgariam sub se habet, in signum subiectionis, & ad decorem Imperialis reuerentiæ, glad
corona Imperatori prætulisse.

Theod. à Niem. Lombardia vendita sesqui donna auri. Mediolanensem ducatum
Galeatius de Vicecomitibus emit tantidem à VVenceslao rege Bohemiæ: quas prouincias
Otho Magnus Berengario vi ademerat. Sic Verona, Padua, Vincentium exigua pecunia
Potentiis. Arelatense regnum abalienatum fuit ab Imperio pro vnico tantùm solenni pra

Idem. Romana Ecclesia multos preciosos lapides excussit ex corona Imperiali, & m
perialia iura vsurpat: & reperitur Archiepiscopus & Episcopus, qui plus habet in reditibu
Rex Romanorum, quod non laudo. Tendit enim in perniciem fidei, quia deficientibus f
cultatibus & potentia seculari in Imperio, restat, quòd Imperator impotens Christianum
defensare non posit.

Idem. Imperator hodie nil habet quàm titulum, & Papa rés: ille corticem, hic nucle

Cranz. Carolus quartus Electoribus, vt post se filium suum VVenceslaum in Imperat
gerent, Imperialia vectigalia ad Rhenum largitus est. Idem Carolus 4. Delphinatum totu
tulit in regem Franciæ, cui primogenitus Delphinus diceretur, vtq; vasallus esset imperij:
Gallus hoc promisit, ac deinde non impleuit: vnde ad huc hodierno die obtinet. Sed de h
propediem proprius de patrimonio Cæsaris & Papæ liber dabitur.

Olim Carinthiæ dux ab Imperio hoc munus habebat, vt Imperatoris maximus vena
retur. Annales Carinthiæ.

Dux Mediolanensis fiduciarius est Imperij Germanici, cui dominatum acceptum fer
& consueta vasallorum iura exsoluit. Et Maximilianus I. centum millia aureorum numm
ciæ nomine, inde quotannis accepit.

Florentini, Volaterani, Aretini, Pistorien. Genuen. Senen. Lucenses, Pisani, & alij, cùm illi
tores, qui illis libertatem precio concesserunt, Imperio præiudicium creare non potuerint, ne
bium est, quin semper liceat Imperatorib. ciuitates illas in ordinem recogere, non aliter, q
mino in seruum fugitiuum perpetua manus iniectio est. Bar. l. f. sol. matr. Faber § pen. de a
Iason ff. debitorum de pactis. Cynus l. 1. de nouat. c. Bodinus de Repub.

& ipse Rex Galliæ Imperatorum subditus est, vt Alciatus & Bartolus scribunt, quem pro-
dinus Gallus spurium, & à Carolo 4. Cæsare natalibus restitutum dicit.
um Daniæ regem Fridericus I. regio nomine subornauit ea lege, vt fiduciarium se Imperij
ri profiteretur. Tritheymius c. 17. & Bodinus.
atense & Lotharingiæ regna inter Carolum Caluum Gallum, & Ludouicum Imp. Germa-
miliæ Erciscundæ iudicio, diuisa fuisse, tradunt Vitaldus, Floardus, siue Flodoardus, Lam-
ex his Bodinus.
ppus Valesius ab Henrico V. Cæsare regnum Arelatense, quod sub se habet Allobroges, Bel-
uinciales, & Burgundiam liberam emit, & argenti pondo ducenta millia precij nomine
dinus.
olus 4. Carolum 6. Viennensium Delphinatus vicarium perpetuum creauit an. 1378. Bod.
& Allobrogum Dux Imperij olim vasallus & vicarius fuit. Socinus in cons. Castrensis
5. Brunus cons. 45. Ozaicus in decis. Pedem. Felinus.
in vitâ Philippi. Belio, quod Mauritius Dux Saxoniæ Elector contra Carolum 5. Imp. pro
e Lantgrauij, gesit: solicitis admodum ijs ex Mauritianis, quib. tota res erat exploratior:
er iocum iussit eos esse bono animo: nam à Carolo vinci Mauritiū non posse. Caussam ro-
pondit: veteris diuinationis eam esse fiduciam. Nam vt Achillis victoris nomen numeris,
rum notis indicarentur, plenius esset, quàm Hectoris: sic Mauritij statim initio nomen Ca-
ne esse numerosius. Sed hæc tunc ioco dicta familiariter, cum eo exitu, qui notus est omni-
ati congruerunt.
n in lib. de ostentis. A CHRISTO SERV. nato anno 1314. cometes mensib. penè tribus,
næ visæ. Nec desunt, qui in hunc annum septimi Henrici mortem referant. Qui, max. re
lia gestis, cùm de se omnium spem & expectationem singularem erexisset, veneno sublatus
xecrabili scelere Romanensium, à quibus, qui illum necaret, subornatus fuerat.

Olaus Magnus Gotthus, Archiepiscopus Vpsalensis, de septentrionalibus gentibus lib. 16. cap. 10. 1530.

ecro, memor esse velit omnis lector pius, qui hæc dignabitur semoto fastidio legere, vitam
ominis militiam, & peregrinationem esse super terram: vt cogitet, qualiter ab Aquilone (vn-
malum pandetur) etiā, vita emendata, iter est ad cœlos. Vnde ex deuotione vel voto volen-
egre proficisci ad Hierusalem, aut Compostellam, vel almam vrbem, seu alia loca, prout
illustrissimi reges, & fœminæ olim profecti sunt, Præsul, vel sacerdos super eos & sacculum, ac
modo sequenti, stans benedicit:
mine Iesu Christe, conditor mundi & redemtor, qui beatis Apostolis tuis præcepisti, vt eun-
egrinationem virgas tantùm sumerent: te supplici deuotione petimus, vt digneris hos sac-
ulos, seu baculos benedicere: quatenus hi, qui illos in signum peregrinationis, & sui corpo-
tationem recepturi sunt, tuæ cœlestis gratiæ recipiant plenitudinem, vt in eis munimen tuæ
onis percipere possint: vt quemadmodum virga Aaron in templo Domini florens, à rebel
lorum numero ipsis stirpem distinxit: ita & hos signaculo S. Petri ornatos, ab omnibus
absolutas, quòd in die iudicij ab impijs separati, in dexterâ sint parte collocandi. Per D. N.
uenerunt nobis dies pœnitentiæ, ad redimenda peccata, ad saluandas animas. Commende-
met ipsos in multâ patientiâ, per arma iusticiæ, virtutibus Dei.
e consignans peram dicit: In nomine Domini nostri Iesu Christi accipe sacculum, seu pe-
habitum peregrinationis tuæ, vt sanus peruenire merearis ad limina sanctorum, quò perge-
& ad nos cum gaudio & exultatione reuerti incolumis. Deinde dans baculum dicit: In no-
su Christi accipe & hunc baculum, in sustentationem itineris & laboris tui: vt deuin-
as omnes inimici cateruas, & peruenire ad limina Sanctorum, quò peregrinari desideras: vt
obedientiæ cursu, ad nos quoque sanus cum gaudio reuertaris, & incolumis. Imp. Car. 5. Pa-
l. 7. vt sup.

Gothorum Astronomia, & futurorum prædictiones, ex eodem. 1530.

uemadmodum Latini & Græci autores asserunt, Gothos in armis, & militaribus disciplinis
onsummatam habere experientiam & cautelam: ita & Gothici scriptores aiunt, eos domi
multarum, & vtilium rerum tenere notitiam & experimentum, & præsertim astrorum sci
per quā plurimùm possint diuinare futura, prout his annexa figura (in autographo, vnde
ripta sunt, apposita est illa talis figura. Videat eam Lector studiosus ibi) in parte demonstrat.
ernitur hîc homo senex atque adolescens, baculum Gothicis characteribus insignitum ha-
ali ratione insculptum, vt videatur, quibus instrumentis vetustissimo tempore, dum libro-
s non esset, Lunæ, solisúe, & cæterorum syderum virtutes & influentias, infallibili euen-
ouerint, prout hoc tempore ferè incolæ omnes agnoscunt. Baculus itaque humana longi-
formatus est, vtroque latere numero hebdomadarum anni, pro qualibet hebdomada

Gothicas literas 7. habens, quibus aurei numeri, & literæ Dominicales (post acceptum Ch
ſtum) patria voce, ac figuris diſtinguuntur. Nec alijs libris multiplici temporum circulo
rum interpretationibus vtebantur, licet priſcorum opuſcula antiquitas appellauerit libro
quoque librum virentis ligni vocitamus exuuias.

Idem. Verùm de vulgo hæc conſideratio habetur, quòd ſicuti à ſenioribus traditam
miæ ſcientiam, & practicam in præoſtenſis baculis, & characteribus acceperat: ita immo
eadem accipienda, tradendaque, etiam poſt ſacræ fidei ſuſceptionem, perſeuerat, ita, vt r
villani adeò periti reperiantur & ſint, vt die vna prædicere poſsint, quotus, quiſque aureus
ſit, literaque Dominicalis, annus biſſextilis, interualla, feſta mobilia, & ipſæ lunares mu
poſt decem, vel ſexcentos, aut mille annos fient, vel erunt. Idque ſtudium eum ſacerdo
feſtis, & ſimilibus commune habent, vt interrogent, & reſponſum præſtent.

Cæterùm parentes filios ſuos laicos, imò mater filias, vel domi, feriatis diebus, vel i
Eccleſiarum, ita inſtruunt, vt non minùs eruditione, quàm experientia artis indies efficia
fectiores. Vetuſta enim gentis conſuetudine, baculis his rurales Eccleſias viſitando in pr
neribus laici ſe ſuſtentant, atque pariter conuenientes, certis adductis rationibus, veriore
anni indicant qualitates, quàm forſitan alij, ſpeculatiuis ſcientijs, aut præſtigioſis progno
nibus inhærentes.

Idem, verùm, inquit, vt moderni temporis Aquilonares architecti, inſigniores ſtruct
ſci ſeculi latè per orbem diuiſas, magis admirari, quàm imitari valeant, præſtat intelligere
tantùm terris loco miraculi fabricas fuiſſe relictas: primam Epheſi, videlicet Dianæ templ
cundam Regis Mauſoli pulcherrimum monumentum: tertiam Rhodi, Solis æneum
quartam Olympiei Iouis ſimulachrum: quintam, Cyri Medorum Regis domum: ſexta
loniæ muros, quos Regina Semiramis latere cocto, ſulphure, ferroque conſtruxit, & ſeptim
ramides Ægypti.

Sed quis illa illa vlteriùs putabit eſſe præcipua? cùm in vna vrbe Roma Iulij 3. Pontifi
pretioſum & admirabile theatrum, atque decorum fontem, pro publica cunctarum genti
te, incomparabili naturæ & artis pulchritudine excogitatum, diuerſicolorumque lapidum
di varietate conſpexerit fabricatum: vt meritò totius orbis octauum ſpectaculum æternis
afferat proſequendum, ac extollendum?

Idem. Adulatores & proditores per ſe non habet Suetia, vt gens auſtera, & eiuſmodi re
nimè dedita: ſed ab extraneis eiuſmodi ſcelera in eam inuehuntur. Exemplo eſt, quòd i
te Stockholmenſi, primaria ciuitate Suetiæ, celeberrimo emporio totius Septentrionis, tem
gis Alberti 170. extranei inuenti fuerunt, qui occulta conſpiratione colligati ſe Cucullato
appellitabant: creuitque poſtea eorum numerus vltra mille quingentos. Horum ſtudium
cipuum, coniectis in Saxones & indigenas conuitijs ad lites & rixas prouocare, vt demum
gem delatos vita, aut fortunis, vel pariter vtriſque ſpoliarent. Tandem in carcerem coniect
ſi, digitis in perforato pariete cuneorum impreſsione affixis, ſuperiecto igne comb
runt.

Apologus ad tempora iſta accommodatus,
ex manuſcripto.

CVm aliquando vulpes, doloſis tantùm artibus ſeſe alere, victumque parare, dedecori
cerent: conſilium ceperunt, & curârunt, quandam vulpeculam nuper in lucem edita
animoſam & audacem, in alia inſtitui arte, & proinde de lupo quodam celeberrimo certior
illi ſuam quoque vulpeculam erudiendam commendârunt.

Poſtquàm autem diligentiſsimè animaduertiſſet, qua ratione & calliditate Lupus, r
eius, quodlibet animal aggrederetur, oues, ſues, & huius generis beſtias proſterneret: parui
pula ducebat, nullumque in eo artificium eſſe iudicabat. Cæterùm cùm aliquando lupus
adoriens, os ipſius primò apprehenderet, tamque diu teneret & agitaret, donec prouolutu
extenderet: hoc artis ſpecimen vulpeculæ adeò arridebat, vt, nihil ſibi deeſſe, nec quicquan
ſcendum ampliùs reſtare, putaret.

Ideo domum reuerſa parentibus commemorat, quàm vtiliſsimas artes à magiſtro ſuo
& didiciſſet, & parentes, artis ipſius probationem exigentes, in campum ad paſcua equorum
xit, ibique induſtriam ſuam exhibere ſe velle, promiſit.

Cùm igitur eò perueniſſent: Vulpecula ſine mora equum validum & ferocem, arte ſu
audacter inuaſit: primoque os ipſius, more magiſtri, apprehendere conata, at ſuperius ſolum
labium arripuit. Cùm autem vulpecula in labio hæreret, neque ſe liberare poſſet, paſtor, vu
conſpecta, properè accurrit, eamque pedo ſuo miſeris modis trucidauit. Quo viſo, parentes v
læ exclamârunt:

Proh dolor, artê Lupi fortis, te decipis, vti:
Longè robur equi, nate, tuum ſuperat.

ne textum autem spirituali quidam modo interpretandum sentiunt. Lupum enim de-
tonem, qui callidè omnia euincere posit. Vulpem verò repræsentare malos Ecclesiasti-
scholam ad Plutonem missi, didicerunt, quo pacto nullo ampliùs labore victum sibi pa-
mnem in toto mundo prædam ad se trahere posint. Attamen cùm vlteriùs maiora ten-
iam Imperatores naso apprehendere vellent, tales in eos fuisse immissos, in quos tam altè
s infixerint, vt liberare se ampliùs non posint, & maximam stragem iam acceperint:
tibus Cardinalibus, Episcopis, & vniuerso ordine Romano:

Ah, si fecisses missum, Papa sancte, Lutherum:
Haud tua tam miserè perdita regna forent.

delicatas aures, res loqui non patitur.

Marcellus Palingenius Italus, poëta Stellatus. 1530.

Romam igitur petimus, cupientes soluere duro
Seruitio socium, si qua est via: deinde vt ad Orcū
Romanos quosdam proceres hac nocte trahamus.
Et paulò pòst: *Atq; rogant, quidnam Romanâ ageretur*
Cuncti luxuriæ, atq; gulæ, furtisq;, dolisq; (in vrbe?
Certatim incumbunt, nosterq; est sexus vterq;,
Respondit: sed nunc summus parat arma sacerdos
Clemens, Martinum cupiens abolere Lutherum,
Atque ideo Hispanas retinet nutritq; cohortes:
Non disceptando, aut subtilibus argumentis
Vincere, sed ferro mauult sua iura tueri.
Consilium valeat, valeant commenta Lutheri,
Pontifices nunc bella iuuant, sunt cætera nugæ:
Nec præcepta patrum, nec Christi dogmata curant.
Iactant se dominos rerum, & sibi cuncta licere.
Cui vis est, ius non metuit, ius obruitur vi.
Idem. *Quid tot stupra loquar? sunt cuncta libidine*
Et passim prostant, & clàm fodiuntur ephebi. (plena:
Quis non mœchatur? mystæ, vafriq; cuculli,
Quos castos decet esse, palàm cum pellicibus, vel
Furtim cum pueris, matronis, virginibusq;
Nocte dieq; subant: sunt, qui consanguinearum
Inguinibus gaudent: ineunt pecudes quoq; multi:
Et rura, & siluæ in fames: vrbs quæq; Lupanar.
Idem. *Tandem peruenio ad nigri penetralia Regis,*
Quem video tristi efflantem suspiria vultu.
Postquàm illi exposui patris mandata, iubentis,
Solui Antichristum è cauea, terrasq; per omnes
Emitti, vt faciens miracula falsa, docensq;,
Iam summum aduenisse diem, mundiq; ruinam,
Omnia perturbet, pecudes, hominesq;, deosq;.
(Imperat hoc etenim fatorum immobilis ordo)
Quæso (inquam) Pluton, cur sic es tristis? at ille:
Nonne tibi indignum, iniustum, infandumq; videtur,
Vos adeò latum cœlum, immensumq; tenere,
Cùm sitis pauci, cumq; illuc vix hominum tres,
Vel paulò plures, longo pòst tempore pergant:
Et me tam angusto in regno & paruo esse locatum,
Quò innumeri veniunt mortales qualibet hora?
Omnes Iudæi, Turcæ omnes, non tamen omnes
Christicolæ (fateor) sed certè portio maior
Huc huc descendunt, hæc ad viuaria currunt.
Cur ad nostra magis mittuntur limina? vel cur
Ille meus frater, qui posidet æthera, saltem

Presbyteros, fratres, monachos non accipit intra
Septa poli, sedesq́ suas, & continet illic?
Non pudet, hos homines (qui in templis tã benè cantant
Quaq́ die, & sacris in turribus æra fatigant,
Qui tot thura adolent, tot scortorum miserentur,
Qui soluunt alios, sua crimina soluere nolunt,
Qui vespillonum funguntur munere: & ornant
Templa Deûm statuis, picturis, atq́ sepulchris,)
Mittere ad infernas sedes, & plectere pœnis:
Millia quot non fert sitiens Apulia muscas?
Pontifices etiam summos nihil ille veretur:
Imò iubet cunctis alijs peiora subire
Supplicia: vnde Erebo miseri clauduntur in imo,
Atq́ illic miris cruciatibus afficiuntur.
Idem. *Si tibi suspecta est vxor, dubijq́ pudoris,*
Non habeas pulchros famulos, pulchrosúe sodales,
Cum quibus illa domi versetur: decipieris,
Si quenquam fidum credes: est nemo fidelis
In venere: illa dolis incautos fallere gaudet.
Fraude paratur amor, Veneri gratissima fraus est.
Sed tua præcipuè non intret limina quisquam
Frater, vel monachus, vel quauis lege sacerdos,
Hos fuge: pestis enim nulla hac immanior: hi sunt
Fex hominum, fons stultitiæ, sentina malorum,
Agnorum sub pelle lupi: mercede colentes,
Non pietate Deum: falsâ sub imagine recti
Decipiunt stolidos, ac relligionis in vmbrâ
Mille actus vetitos, & mille piacula condunt.
Raptores, mœchi, puerorum corruptores,
Luxuriæ atq́ Gulæ famuli: cœlestia vendunt.
Heu quas non nugas, quæ non miracula fingunt,
Vt vulgus fallant, optataq́ præmia carpant?
Inde superstitio, & ludibria plurima manant:
Quæ dij, si sapiunt, rident, renuuntq́ videre.
Non pretio, sed amore Deum vir iustus adorat:
Deme autem lucrum, superos & sacra negabunt.
Ergo sibi, non cœlicolis, hæc turba ministrat.
Vtilitas facit, esse deos: quâ nempe remotâ,
Templa ruent, nec erunt aræ, nec Iuppiter vllus.
Hos impostores igitur, vulpesq́ dolosas
Pelle procul, ne te probitas simulata maritum
Caprarum efficiat: nec, si tibi compater vllus
Contingit, nimiùm confidas: namque sub isto
Nomine peccandi procliuior est via multis.
Idem. *Igitur quod*
Fermè omnes credunt, verum non arbitror esse,
Pontifices summos, & mundi sceptra tenentes,
Viuere, quàm reliqui mortales, dulcius æuum.
Namq́ in diuitijs, veluti in cunctis quoq́ rebus,
Extremum quodcunq́ malum est, mediumq́ salubre:
Omne nocet nimium: propter quod, quisquis habet plus
Quàm satis est, non est melior, quàm quisquis eget plus
Quàm satis est, paribusq́ malis vexatur vterque,
Vt pinguis crassusq́ nimis: qui sesquipedali
Ventre tumet, non est leuior, citiusúe mouetur,
Quàm cui sicca cutis miseris tantùm ossibus hæret.
Huic desunt maciẽ atque exhausto corpore vires,
Ille autem nimio fit carnis pondere tardus.
Vtq́ ingens pelagus surgit maioribus vndis,

Excelsosq; æquat montes, dum tartara Ditis
Ima aperit fluctus inter, tamen atra silenti
Gurgite sæuit hyems, taciteq; profundius æquor,
Sed magis à dirâ ventorum peste mouetur:
Contrà cum strepitu magno, multoq; fragore
Paruus arenoso versatur littore Nereus.

Horrendum.

episcopalis Germaniæ ciuitatis, quæ ad Rhenum sita est, excitatus à monacho piscator, vt a nocte per Rhenum nauicula cum fratribus suis eundem monachum duceret: piscator pecunia victus, nauem parauit, ac impositos monachos in medium Rheni super ratè duxit. ùm atrox tempestas orta esset, nauclerus vitæ periculum timens, Deique implorans auxili- onachis verberibus tractatus est. Et demum diuino auxilio ad littus venit, verùm mona- locijs è conspectu nautæ illicò euanuit. Nauta verò ferè exanimatus, octo die, à puero ductus, eodem die obijt. Hoc spectrum elegantissimo carmine descripsit lib. 2. Elegiarum Sabinus Brandenburgensis. Vt sup.

Hieronymus de Leuandiro. 5130.

Santouino, alijsque citatur, quòd nimirum vaticinatus sit, circa annum 1600. magna lla, mul arum vrbium atque capit m interitus, regnorum atque imperiorum diuisiones, Oriente cruenta, mutationesque habituum esse exorituras, & morbos lethales inter homi- turos. Imp. Carolo 5. Papa Clemente 7. vt sup.

Polydorus Virgilius Vrbinas libro de rerum Inuent. 2. cap. 11. 1530.

OMnia ad hominum perniciē inuenta sunt, & illud nouitium inuentum inprimis, quod bombardam vocant, quo post hominum memoriam nihil terribilius ab humano ingenio excogitari potuit, cuius inuentorem fuisse tradunt hominem Germanum admodum ignobilem, cui casu in mentem venit tale quid efficere.

Fertur enim homo ad exitium humanum natus, seruasse aliquando domi in mortario puluerem sulphureum, cuiusdam medicinæ faciendæ caussâ, illudque contigisse lapide tectum: & quòd, dum ignem ex silice probè excuteret, scintilla intrò ceciderit, subitoque flamma eruperit, atque lapidem in altum tulerit: at illum eius rei caussam edoctum, postea factâ ferreâ fistulâ, & puluere confecto, machinam reperisse, ac eius vsum Venetis in illo bello primùm ostendisse, quod ad fossam Clodiam est cum Genuensibus gestum, qui fuit annus salutis 1380.

Is itaq; tam mortiferæ machinæ repertor, pro mercede, opinor, accepit, vt nomen eius perpetuò occultaretur, ne omni tempore à cunctis mortalibus malè audiret, dignus scilicet, qui prior ipse, vice Salmonei, fulmine flagrasset.

Salmoneus enim Æoli filius, cùm vellet Iouem in fulminibus iaciendis æmulari, ab eo de cœlo tactus ad inferos detruditur, quando hæc ... uore, luce, tonitu, impetu similima est. Magnâ. n. vi ignis collecti, emissis repentè aut ferreis ... eis pilis, quicquid obuium offendit, quassat, dissipat, frangit, contundit, adeò, vt nullus sanè ... quàuis naturâ munitus, quin facilè expugnetur. Ex quo iã vsu venit, vt in ea hoc tempore

omnis fermè vis peditum, omnis equestris splendor, omnis denique bellica virtus indeco
stat, iaceat, obtorpeat.

Hæc bombarda vocatur à bombo, id est, sonitu, qui *βόμβος* græcè dicitur: quidam
mentum æneum malunt nuncupari. Eius multa fiunt genera, quæ variè vulgò nomina
vnum illud minimum, quo nunc pedites vtuntur, factitio nomine Sclopus vocitatur. Sc
nim est sonus ille, qui ex buccarum inflatione erumpit. Persius:

Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.

Sed & alio nomine appellatur Arcusbusius, à foramine opinor, quo ignis in puluere
contentum immittitur: nam Itali busium vulgo foramen dicunt, & arcus, quòd instar a
gnantibus sit, quippe hodie huiusmodi tormenti vsus, in primo statim pugnæ loco est, quē
gittarijs dabant, cùm à missilibus præliari inciperent. Imp. & Papa vt sup.

Idem lib. 3. cap. 18. Adde præterea illud tormentum æneum, quod bombardam vo
mni admiratione & execratione dignum, ad perniciem hominum excogitatum, quod hau
ci possum, vt humanum ingenium inuenisse credam, sed mehercule potiùs, malum quemp
monem mortalibus monstrasse puto, vt inter se non modò armis, verùm etiam fulminibu
nim, vt alio loco diximus, quàm simillimum fulmini) pugnarent, cuius autor Perilli exen
cut opinor, monitus, non temerè nomen suum occultauit, ne in se, vti merebatur, primun
modi tormentum excogitatum experiri cogeretur.

Perillus enim, teste Plinio lib. 34. vir Atheniensis, vt Phalaridi, Agrigentinorum
post hominum memoriam crudelissimo, placeret, ex ære Taurum artificiosissimum fabric
ianuam in latere posuit, vt cùm reus inclusus subiectis ignibus torqueretur, mugitum, non
nis vocem videretur emittere: pro quo opere cùm à Tyranno precium postulasset, in illo ip
di omnium primus à Phalaride iussus, suppositis ignibus, artificij sui verum experimentum
it: de quo Ouid. in 1. de Arte Amandi ita cecinit:

Et Phalaris Tauro violenti membra Perilli
Torruit, infelix imbuit auctor opus.
Iustus vterque fuit, neque enim lex æquior vlla est,
Quàm, necis artifices arte perire suâ.

1534.

Sebastianus Munsterus de Germaniâ, libro 3. cap. 374. de bombardis.

Achilles Gassarus, medicinæ Doctor, & historiographus, diligentissimè scripsit mihi, b
das anno Christi 1380. in vsu apud mare Danicum fuisse, primumque inuentorem &
rem extitisse Chymistam quendam, nomine Bertholdum Schvvartz, monachum. Hic cer
uenit opus mirabile, & quod tot præcedentium seculorum acutissima ingenia excogitare n
runt: quod quidam diuinum, ac summè necessarium: alij verò satanicum, & perniciosi
esse iudicant.

Primi his nituntur Argumentis: Constat, propter auaritiam extinctamque charitatem
ne malorum, turbam legibus coherceri non posse, nec quemquam tutò ire, vel milliare vnu
re. Nam inceperant paulò ante bombardarum inuentum facinorosorum hominum cœtus &
nes multis in locis bonorũ labores diripere & perdere, nec quisquam potuisset illorum prado
latronum arces ex montibus, vbi se continuerunt, diripere & deijcere sine bombardarum op
ergò rectè plurimi damnant inuentum bombardarum, sine quibus boni tutò viuere non p
sed nec tam potentes & opulentæ essent vrbes, cùm negotiatores mercaturam exercere non p
quæ præcipua pars sunt ciuitatum potentum & magnarum.

Quare bombardarum hostes Dei dona desinant contemnere, nisi quis diductum os c
dentes ad mordendum factos, damnandos putet: nisique quis, cornua in boue non bonum
ris opus esse, putet. At nemo sanus damnat hoc genus partium, animalibus à naturâ datu
armorum. Abusum ergò hic damnant, sicut & in boue, & cane rabie correpto, præstare
cornua & dentes. Sed quæ est creatura, quâ mali non abutuntur?

Alij verò simpliciter hoc inuentum, ceu satanicum & tartaricum, & quo horribilius ni
quam sub cœlo sit excogitatum, quo pessimi Turcæ, Tartari, publicæ orbis pestes in perniciem
rum vtuntur. Hîc nulla magnanimitas, nullum corporis robur, nullus bellicus astus, nulla
nullæ saxeæ arces prosunt: tormenta illa saxiuoma, imò ferriuoma & igniuoma, omnia fra
conterunt, deijciunt, & in nihil redigunt. Tollit vnus ictus 100. aut 200, homines in acie
tutos, quantumlibet ferro indutos. Fuit hoc Teutonicum munus Venetis delatum, quando
enses in Clugiâ clausi à Venetis obsidebantur.

Sunt autem bombardarum varia genera, quæ hodie vocantur Amazonæ, Basilisci, Lu
Quartanæ, vulgò Cartunæ, Dracones, Serpentes, Falcones magni & parui. Imp. Car. 5. Pap
Clemente 7.

Anno

Laonicus Chalcocondyles in libro de Reb. Turcicis,
de bombardis sic inquit:

Iam putant, Germanos Bombardis esse vsos, iisdemque bambardarum inuentum acce-
m ferunt: reliquos autem bombardarios ex Germania progressos in vniuersum paula-
s orbem. Floruit anno Dom. 1490.

Alphonsus Ferrius Italus.

t librum de Sclopetorum vulneribus & puluere tormentario. Floruit anno Domi-
553.
yd. lib. 4. Romani pontifices, deosculandos pedes exhibendi morem à Christo se accepisse,
. At Christus non Magdalenæ osculandos pedes obtrusit, sed sponte peccata fatentem, &
ericordiam non solùm amplexu genuum, vt ethnici, sed etiam osculo pedum imploran-
consolandæ causâ admisit: hoc ipsum honoris genus alioqui non minùs repudiaturus.
quoque Petrus Cornelium Centurionem ad genua procidentem manu suâ subleuauit:
mo sum, inquiens, tui similis: tantum abfuit, vt osculandos pedes exhibuerit. Decipimur
i, & sæpius cum Caligula pedes protendimus, dum Christi humilitatem vel spernimus,
conseruandæ Apostolicæ auctoritatis titulo exornare laboramus.
olus Magnus Adriani pontificis pedes osculatus scribitur à Blondo Dec. 2. lib. 1. Crantzio
. lib. 2. c. Iustinianus Imp. Constantini Papæ. Platina. Luitprandus rex Longobardorum
secundi Papæ. Blondus Dec. 1. lib. 10.
ri Antistites dextram manum auersam adeuntibus religiosè osculandam porrigunt. Pli-
1. dicit, religionem aliquam esse in dextera, quæ in fide porrigitur, quæ osculis auersa ap-
estatur idem Apuleius lib. 2. Asini sui.
hanus II. factus Pontifex, ob insignem vitæ integritatem, humeris omnium præ gaudio
am fuit sublatus, atque in ædem Seruatoris ad Lateranum deportatus. Quem ritum dein-
uerunt successores, vt se humeris satellitum circumferri, ethnico magis quàm Christiano
ent in hexaphoro: sic enim lectica illa apud veteres Rom. vocabatur.
n lib. 6. cap. 11. vereor, ne iis in rebus Diis potiùs gentium, quàm Christo gratum facia-
uit, de traditionibus cùm loqueretur.
m lib. 7. Quia neque vitæ instituto, neque cultu, neque certis ceremoniis nitebatur no-
nditarum cœtus, abortus quidem, non res legitimè ab initio instituta visa est.
m. Primus honos Romano Pontifici habetur, vt si minùs pulchro honestetur nomine, ei
ato liceat istud mutare: verbi gratiâ, non extra iocum dictum sit, si homo maleficus (no-
uales in Pontificem eligantur personæ) antea fuerit, vt Bonifacius appelletur: si timidus,
icus, vrbanus: si improbus, Innocentius: si ferox, Clemens: si malè audierit, Benedictus,
nomine Pontifex ornamento sit dignitati. Huius rei author fuit Sergius secundus, Os por-
ppellatus.
m. Monachi & sacerdotes hoc tempore, à maiorum viis aberrantes, vbique gentium, velu-
immodicas opes comparare, malis artibus honores ambire, & tyrannidem exercere cœ-
Et sub Rodolpho Abbate Hirsaugien. collapsam fuisse monasticam disciplinam, Trithe-
Chronico indicat: propterea, quòd ei pocula & conuiuia magis curæ, quàm pietas & reli-
.
n. Nullum inuentum maiores Rom. Pont. cumulauit opes, quàm Annatarum vsus. An-
pellant primos fructus vnius anni sacerdotii vacantis, aut dimidiam eorum partem. Hoc
ampridem, quum Romanus pont. non haberet tot possessiones, quot nunc habet, & eum
t pro dignitate, multos magnosq; facere sumtus, impositum fuit sacerdotiis vacantibus,
onferret. De quâ quidem re, vt graui, sæpe reclamatum fuisse, testatur Henricus Hosti-
cum Alexandro IV. pont. vixit: sicut Franciscus Zabarellus tradit, pòst etiam in concilio
i, quod Clemens V. indixit, qui factus est pontifex anno salutis humanæ 1305. agitatum
o desito annatarum onere, vigesima pars vectigalium sacerdotalium penderetur quotan-
pontifici, & id quidem frustra. Quare Pontifex annatas in suâ naisâ retinuit.
que hæc omnia in commentariis in cap. inter cætera, de officio ordin. scripta leges. Atqui fa-
r, rationem fructuum omnium maiorum sacerdotiorum putatam fuisse, & summam de-
quæ quum vacarent, pontifici deberetur, quæ etiam nunc impertitur ab iis, quibus ea dan-
dotia, id quod postremò Bonifacius IX. seu Ioannes XXII. primò fecerat, quibus idcirco
qui Annatarum inuentum assignârint.
m c. 5. Bonifacio IX. Pontifice, descenderat in Italiam ex Alpibus Sacerdos, ingentē mor-
umerū trahens secum. Erat is alba indutus veste, vt colore sincero eam, qua præditus
s, animi integritatem præ se ferret: gestabat crucem, deplorabat rerum huma-

Anno

narum statum, temporum calamitatem, hominum peccata: petebat rectà vrbem Roman futurum, vt ibi loci malum sanaretur. Sequebatur ingens vtriusque sexus multitudo li duta, vnde Albati dicti sunt: vbi nox oppressisset, ibidem humi iacebat, passim popul dantibus. Bonifacius Rom. Pontifex rem nihil æqui boniue fecit: qui honori suo timens agminis, vt flagitij conuictum, Viterbij opprimendum curauit. Atque ita omnis Albato tus dissipatus est, cunctis post amissum ducem domum pedem referentibus. Fuit is annus salutis M. CCCC.

Idem. Anno 1219. ferià 6. ante Pentecosten, in Coloniensi & Monasteriensi diœcesi crux in aëre apparuit, cùm in istis partibus crux prædicaretur. Prima Aquilonem versus altera eiusdem coloris è regione ad Austrum constituta fuit. Inter has media visa est, c similis imago appendit. In Angliâ cometes apparuit immensæ magnitudinis, terra veh mota est: tota hyeme audita crebra tonitrua, quæ alioquin æstiuo tempore in Angliâ raro a imbres continui: vehementissimi ventorum flatus, quibus ædificia multa deiecta, & mare tiùs euagatum est.

Idem lib. 19. duos Franciscanos Londini necatos, asserit: quòd de religione parùm senserint.

Idem libro 26. Anno 1500. Caspar Pous, homo Hispanus, doctrina pariter ac mo rus, missus est ab Alexandro 6. Rom. Pontifice, qui Anglis viam patefaceret, quâ cœlum Agebatur Iubilæus Romæ, & vt longinqui populi eò proficiscendi labore leuarentur, Ponti qua versum legatos misit, qui eam cœlestem gratiam impartirentur Christianis, quibus p per itinera, per inimicitias minùs Romam petere liceret. Veruntamen non fuit gratuit litas.

Alexander enim, saluti hominum prospiciendo, per honestam causam, suis quoque c dis seruiendum, statuerat: quare precium suæ gratiæ constituit, & vt Rex Henricus VII. id impediret, partem gratiæ offerebat: ac vt populus libentiùs iuuaret, prædicabat, se primo tempore bellum aduersus Turcas suscepturum. Ita pecunia non mediocris confecta est, nec tamen inchoatum.

Idem. An. Dom. 1125. Ioannes Cremensis, tituli S. Chrysogoni Cardinalis presbyter, a rio 2. Papa missus fuit in Angliam, à latere legatus. Hic in Synodo Vuestmonasteriensi eod no damnauit in clero non solùm coniugia, sed & omnem fœminarum vsum. Quod cùm mè sacerdotes tangeret: & iam antè odorati fuissent, Cardinalem illum esse fœdissimum rem: ita cœperunt eum obseruare, vt nocte insequenti, cum meretrice famosâ in lecto conc tem, ruptis clausuris, inuenerint. Quo ille probro affectus, Romam confusus redijt: & sacer suas mulieres.

Sed vide hoc loco historicorum hypocrisim, potiùs impia furta, ne prælatorum sanc fendatur. Nomen huius viri, nullo certè eius damno, minimè editū est. At Matthæus Paris grande fuisse scandalum. Quomodo ergo poterat eius nesciri nomen? Rogerus Houedenus pertissimum fuisse id facinus, quum editum esset Londini (inquit) vbi ingens est testium co cultari non poterat (Henricus Huntingtonus ait) nec palliari debebat opus inuerecundum

Simili etiam dolo vtitur Platina in Arnulpho. Fueritne (inquit) hic sanctissimus vir, ter, an monachus, an Eremita, haud satis constat: sunt qui scribant, Honorio ipsi displicu tamen tanti facinoris authores vnquam inuentos.

Idem. Anno Domini 1297. Bonifacius 8. cleri immunitati consulens (inobedientiæ illius, qui iubet censum regibus dari) in quodam concilio interdixit, ne posthac principes tibus tributa imponerent, néue illi imposita conferrent, sine iussu Rom. Pontificis. Id ptum extat in libro 3. Sexti Decretalium, cap. 3. Hoc non iniquum est adeò, quamuis D cepto contrarium.

Postquàm verò Eduardus Anglorum Rex ex Scotiæ bello reuersus, vt par erat, tribut tijsset, populus, imperatam pecuniam se soluturum, dixit. At sacerdotes responderunt, id si re per Pontificis Romani præscriptum minùs licere. Eo responso, rex iracundiâ permotus, b cerdotum passim publicari iussit, qui indictum tributum pernegassent, &c.

Pallium vnde, ex eodem.

EST & aliud quoque inuentum emungendæ pecuniæ: Papa enim insigne quoddam hon dignitatis Archiepiscopis Metropolitanis confert: imò vendit è lino confectum atqu idque vocat pallium. Redimitur autem magnâ vi pecuniæ, & quidem intra spacium tri neque licet Archiepiscopis inaugurare aliquem, nisi priùs accepto, vel potiùs emto pallio, & p iuramento obedientiæ: cuius forma alibi est descripta.

Idem in Historiâ Anglicâ. Atque ita per idem tempus, monachi in alia alibi sacerdotu legia venerunt: ac deinde velut iure suo vbiq; gentium opes immodicas sibi comparare cœp quod posteris damno fuit. Dum enim monachi diuinis duntaxat rebus vacantes, hom cœtum fugiebant, ac solitudines, vnde sibi nomen vendicant, quærebant, tum profectò mo

Anno

tutum ritè ſeruabant: contrà, vbi omiſsâ ſolitudine, celebritatem colere, vbi diuitias
buit: incredibile dictu eſt, quantum à maioribus ſuis degenerauerint: quippe quos et-
os humanarum ſimul rerum curam ſuſcipere oportuit, quæ bonam hominis partem ſem-
pat.

d, quòd eadem diuitiarum peſtis ſic reliquos pariter ſacerdotes peruaſit: vt magna pars à
tate patrum, ad tyrannidem exercendam verſa ſit? cùm perpauci ſciant illud cauere, quod
pheta: Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Illi enim partim ſanctitate vitæ, par-
nguine ſacerdotij decus auxerunt: iſti auctum licenter viuendo, non ſatis benè ſeruant:
res oblatos cunctanter & verecundè acceperunt, eoſque alijs optimis quibusque detule-
malis ſæpè artibus ambiunt eoſdem, ac mox acquiſitos inſolenter exercent. Et vt in illis
liberalitatis, & innocentiæ fuit: ita in iſtis multum aliquando auaritiæ, ac impro-

denique paucis contenti, temperanter vixerunt: at iſti opibus, vt ita dicam, oppreſsi,
re vitam degere nequeunt, dum in alios hoſpitales eſſe coguntur. Quæ ſanè humanitas
vulgò vocatur) tantum abeſt, vt humanitas ſit: vt per hoc ſeruitus potiùs, & quidem
ſtilentiſsima habenda, quando eius rei cauſa ſæpè ſacerdotes peccant. Quotus enim
ſt, cuius ſenſus non titillentur, poſtquàm multum biberit, ſeſeque varijs ciborum gene-
im ſaturauerit? id quod velint nolint interdum illi ſacerdotes, qui domos valdè hoſpita-
humanis coguntur legibus, faciunt, dum alios lautè paſcunt.

n libro 4. Angl. hiſt. Eduinus cùm eſſet in exilio, & angeretur de ſuis rebus propter pericu-
intempeſtâ per hominem ignotum, & ſubitò euaneſcentem, accipit oraculum de regno re-
lo, & ſuſcipiendâ Chriſtianâ religione.

m lib. 8. S. Eduardus tertius, rex Angliæ, fuit clarus miraculis: ſolo tactu morbum ſtrumæ
hulæ ſanabat: quod diuinum munus ad poſteriores aliquot Angliæ reges manauit: ſed pri-
is quibuſdam hymnis, nec ſine ſacris ceremonijs.

m de prodigijs lib. 3. Omen ex quauis re accipi ſolet: nam ex aurium ſono bonum, vel
ex vini ſalisue effuſione in menſâ, obſeruatur etiamnum aliquid. Item noſtrorum quoque
rum occurſus, præſertim matutinus, vulgò ominoſus habetur.

n alibi. Anno 1494. Ioannes Tiſſeranus Minorita ex meretricibus publicis effœtis, Pariſij
ordinem inſtituit.

m lib. 8. c. 1. de inuent. Alexander VI. cuius Pontificatus incidit in annum humanæ ſalu-
Sixti ſecutus inſtitutionem, cœpit Iubilæum non modò Romæ, ſed etiam in longinquas
as ac ſtationes vbique gentium propè vicatim inſtituere: idque tam ſui, quàm populi
i commodi cauſâ, vti aiebat, fecit: quò eum labore petendæ vrbis leuaret.

n. Anno Domini 1391. multarum rerum agendarum cauſâ, concilium habitum eſt ad
naſterium. Eo in concilio regi atque principibus viſum eſt, è Republicâ Anglicanâ fore,
Pontificis autoritas Oceano terminaretur. Quapropter ſancitum eſt, vt nulli mortalium
liceret, pro quauis cauſâ agere apud eundem Pontificem Romanum, vt quiſpiam in An-
authoritate, impius, religionisque hoſtis publicè declararetur, hoc eſt, excommunicare-
ulgò dicitur: neue exequi tale mandatum, ſi quod ab illo haberet. Pœna verò his con-
, qui legem violaſſent, vt amiſsis omnibus bonis, vitam perpetuò in carcere agerent.

m. Sic (inquit) quotidie ſunt, qui, vt ignauiæ ſuæ potiùs quàm religioni conſulant, nouas
roducere conentur.

n fine cap. eiuſdem. Quotidie à nouis hominibus nouæ introducuntur religiones, inter ſe
itu quàm ratione vitæ minimè conuenientes: perinde quaſi vitia animi (cuius ductu ad
mala nos applicemus, neceſſe eſt) tantummodò extrinſecus per eiuſmodi ſtudium poſsint
euelli.

em cap. 3. Sæpe more fungorum ſubitò oriri ſolent.

ulò pòſt, de Carthuſianis loquens, adiungit aptiſsimè: Mulieribus ad eorum etiam templa
terdictus, ne aliquid videant, per quod ad libidinem rapiuntur. Bella ſanè prouiſio, ſi affe-
animi poſsint clauſtris compeſci, & caro ſolitudine & ocio domari; id quod Hieronymus
borando (vt ipſe teſtatur) efficere vix potuit.

ſum cap. 4. de Franciſcanorum ſubitaneo incremento agens: Totum, inquit, terrarum
na hæc impleuit familia, ſic, vt vulgus iam tum ſtupefactum ſuſpicaretur, non tam pieta-
m otium & ignauiam interdum multis cordi eſſe.

p. 5. de recentiore Franciſco, & ſectâ, quam Inertiæ appellat, dicturus, ſic præfatur: Nouiſ-
auiſsimo cuique iam nouæ religionis introducendæ libido inceſsit, &c.

m cap. 3. haud ſcio, inquit, qua ratione iſti monachi debeant in mendicando ſemper hæ-
ando ſatis conſtat, CHRISTVM non mendicaſſe, & Apoſtolos non expectaſſe ab a-
m, otioſos, ſcribente Paulo ad Corinth. & laboramus operantes proprijs manibus:
s monachos in Ægypto, teſte Chryſoſtomo, exercuiſſe ſe manibus laborando. Item
ranciſcus, cuius ſecta longè frequentiſsima eſt, voluit, ſuos monachos victum quærere

manuum laboribus: ac non priùs ad mendicandum aggredi, quàm laboris pretium esset n
Igitur hinc videre licet, omnes æquè debere Apostoli institutum sequi.

Idem. EDVARDVS III. Anglorum rex, cùm exactores tributi populo impositi, ali
ingentem aceruum pecuniæ ex eo tributo collectæ, delectandi ipsius animi gratia, coràm addu
subitò dæmonem circa ipsum aceruum ludentem videre visus est, & ob id huiusmodi pecun
rem funestam, abhorrens, illicò auferri ab oculis, restituique populo iussisse, fertur.

1530. *D. Iosephi Grunpeck prognosticon, ab anno trigesimo se-cundo vsque ad annum quadragesimum Imperatoris Caroli Quinti plerasque futuras Historias continens.*

QVum admirabili diuinæ dispensationis gratiâ, sub piæ admonitionis formâ, plures lib
vniuersæ Christianæ reipublicæ ordines, in medium emiserim, opinatus, quòd ein
salubribus exhortationibus sanior morum & legum vel institutio, vel ordinatio subsequi
attamē tot incidunt rerū discrimina, tot pericula, & infortuniorum genera: vt nullus bonæ i
onis, aut reformationis modus inueniri possit. Quâ ratione scripta mea & aliorum, vel c
dilabuntur, vel in obliuionis tenebras demerguntur. At miseris mortalibus in firmament
stellis nulla ab humanis incommodis & temporum iniurijs, requies conceditur: omnibu
dirissima fata in nos deseuiunt, nullum vt vnquam à rerum exordio tempus tam calamito
gruisse videatur.

Noua indies ostenta, prodigia, & portenta è cœlo scaturiant, quæ fragilitatem nostram
ter pulsant, molestant, deturbant, & confundunt: non mirum foret, desperatio totam mo
tem vnico conatu conficeret. Vnde fidelis Christiani officio perfunctus, scripta mea è tene
uocare, & quædam prodigiosa signa describere institui: vt pusillanimes certum consilij asyl
suis in tribulationibus confugiant, apprehendere possint.

Ex quo antiquæ historiæ nouis manum porrigunt, malorum omnia discrimina, quæ
ribus temporibus in lubricitatem humanam ingruerunt, & nostram præsentiam hodie te
similibus ex causis emergunt. Aut enim diuinâ ex vindictâ, aut naturalibus rationibus,
leris peculiari conquassatione: eorum igitur immissorum hominibus certas historias sub
volui.

Eo tempore, quo Deus super Babylonicum, populum excanduit, furorisque sui spiculi
cere voluit: Ganges fluuius Indorum tantâ exundationis vi per rupium abrupta Babyloni
planitiem perlatus est: vniuersa vt terra aquis obtecta, innumeros homines cum habitacu
absorpserit.

Alio rursum tempore, quo Alexander magnus Iudæos, quos rufos appellant, Caspijs i
tibus conclusit: Euphrates, ad omnes Arabicæ gentis fines effusus, & Arabes & Persas vltin
culi necessitate concussit.

Quo tempore Antiochus in Ægypto rerum potitus est: Nilus præter naturæ cursum a
principia, impulsibus horribilis tempestatis coactus, Alexandriam & vniuersam Ægyptum
vndis immersit.

Tempore Regis Dauidis Iordanus fluuius retrorsum actus, vniuersam Ierusalem inu
quemadmodum tempore Iulij Cæsaris, è Gallijs cùm reuersus Romam ingrederetur, per
effluxum tota ciuitas vndarum procellis impleta est.

Nouæ historiæ, ceu nosmetipsi vidimus & audiuimus, hanc veritatem exhibent. An
gesimo, octauo die Octobris, marini fluctus Tiberim tanto procellosarum tempestatum im
principij meatus compulerunt: vt tota vrbs vndis immersa fuerit, plurimaque damnorum
menta incolis intulerit.

Quinto die Decembris vehementissima tempestas super Flandriam, Holandiam, & S
am grassata est, quæ Antuerpiam, & plures alias vrbes in medio lacu constituit, ripas diremi
contregit, & multa millia hominum in profundum demersit.

Sunt & alij terrores è cœlo expectandi, quorum stellæ ipsæ, cùm erraticæ tum fixæ, pr
causa esse possunt: sicuti certè Luna in die naturali, bis in epicyclo suo ascendendo, mare a
atque super ripas euectum dispergit, & rursum bis demittit: ita quando stellæ fixæ cum sole c
tur, eiuscemodi portentificos terrores ingenerare solent, quorum effectus quadragesimum v
annum perdurabunt.

Anno trigesimo secundo, Aquila ab occidente mota Noricas in Alpes, in Iconum latibu
uem mensibus conquiescet. Interim Draco iste venenosus, qui flatu suo vniuersam terra
cit, Austriacam gentem turbaturus, venenum suum per ducenta milliaria ad omnes partes O
& Occidentis sparget: mouebitur tota Germania: ad arma lugebunt Pannones, Siculi, Iazyg
tanastæ: Italia terrore concutietur magno: nec Battaui, Morini, Angli, Hispani, Galli hoc
carebunt: Aquila post nouem mensium complementum euolabit in Italiæ confinia: interim

Niceri, Iunari, Eni, & Athesis accolæ emortuam pacem deplorabunt: hoc tempore o-
apæ consiliis oberrantes, varia perferent solicitudinum discrimina.

Anno trigesimo tertio Italia partim ridebit, partim audiet clangorem tubarum, & cre-
norum in nubibus: tribulatio & angustia circumuallabunt omnes maritimas vrbes,
toria pluribus in Germaniæ locis exarescent: fames & sitis florebunt: vespæ, & ichneu-
nnia Siciliæ, Apuliæ, Insubriæ loca, Hispanicas, & Gallicas oras infestabunt: Regnum
cum intrinsecis factionum tumultibus disturbabitur: Agarenorum, & Axenenorum secta
 annihilari incipiet.

Anno trigesimo quarto, Babylonica ista meretrix, quæ Draconi cum septem capitibus in-
s amatoribus derelinquetur, atque præ tristitia exarescet.

Aquila grandis in Draconem alas suas coniiciet, seque in eius latibula ingeret: aduola-
omnia volatilia cœli, & reptilia vniuersa implebunt totam Thraciam. O quantum tum
vniuersos Christianos circumdabit? Ouabunt in omni lætitiæ triumpho, & cantica can-
lecantabunt: diuidentur gentes ab extremis oris terræ in Euboiam, Parthiam, Acar-
Bœotiam, Epirum, Etoliam, & Armeniæ, & Persiæ ditiones superuolabit Christianitas.

Anno trigesimo quinto, Aquila alas suas extendet super vniuersas Sarmatiæ gentes. Rex,
nte signum crucis impressum est, igneo fune sese in has oras demittet: atque vniuersa in-
 ornamenta, & diuitiarum spolia auferentur: Christianorum lasciuia, & pecuniæ libi-
vastabit terras.

Magnus ille Tartarorum titulus, vt Imperatores nominentur, abolebitur: Tanais fluuius
nes in Moscobitas, Polonos, & Sicambros transferet: ingruet generalis mundi mutatio,
Hispania, Germania, & Italia crinali gloriæ adornabuntur.

Anno trigesimo sexto, omnium diametralium radiationum, quæ anno vigesimo quarto,
ono die mensis Februarii obuenerunt, significationes diffundentur varias in nationes,
s incommodorum, periculorum, & infortuniorum tempestatibus conquassabuntur. Ca-
neti, Insubres, Ligures ab omnibus consiliorum, deliberationum, & subsidiorum studiis,
æ infelicitatis lanceis confodiantur: Respublica dilabetur, & intrinsecis factionum moti-
erabitur.

Aquila Indicas in regiones volatum diriget, nidumque Sericis in regionibus exstruet: pul-
auebunt Phœnix, struthiocamelus, Gryphus, & omnes Indorum aues: Elephas, Tigris, &
 Germanicis & Hispanicis Leonibus, canibus, & vrsis parebunt: duo potentissima regna,
rum, & Græcorum pristinum in statum consurgent.

Anno trigesimo septimo, tota Africa nouam faciem induet, Hispanorum enim & Lusita-
rmis confundetur, & in potestatis angustiam redigetur: sublimitas terræ æquabitur plano
lantico in mari crocodyli alimentum conquirent.

Anno trigesimo octauo, Aquila diuertet volatum in Ægyptum, ibidemque ingentes &
os Indos eriget omnibus volatilibus cœli: pullos suos excubandi locus relinquetur: con-
nnes gentes ad Dominicum sepulchrum: miscebuntur Hierosolymis mores, conditiones,
linguæ omnium populorum, templum Domini exædificabitur: & pax & securitas mun-
 anno moderabuntur.

Anno trigesimo nono Saracenus in terra Ægypti, & cæteris vicinis regionibus nullus no-
r: omnes colles erga valles se inclinabunt: omnes sectæ & religiones vno vinculo colliga-
Iudæi per mundum dispersi, vt consolationem Messiæ, quem tum futurum sperant, capel-
rmenia, Persia, & Ægypto congregabuntur: at Christianis resistentibus, effusio sanguinis
n terram diro modo continuabitur.

Anno quadragesimo, quo omnium Planetarum in piscibus congressus, & oppositiones,
uos implebunt, generalisque Solis eclipsis omnia loca obumbrabit, Aquila altissimum
 conscendet, seque in tenebris abscondet: vt à nulla volueri attingi possit: quem cùm filius
nis subsequi conatur, à volucribus cœli disperditur: post cuius interitum Aquila & Phœ-
circa sepulchrum crucifixi concordia vnient: post quæ gesta Monarchia mundi sectam Na-
m, quæ vltima inter sectas nominatur, penitus extirpabit: interim omnia occulta Dei iu-
nifesta erunt, quò vsque omnes prophetiæ impletæ fuerint. Quod partim naturalibus ra-
s, partim diuinis ex vaticiniis depromere volui. Imp. & PP. V. S.

Idem scripsit quoque librum, cu
est, Speculum naturalis, cœlestis & pro
visionis, omnium calamitatum, trib
& anxietatum, quæ super omnes statu
tiones Christianæ Reipublicæ, proxim
poribus venturæ sunt. Et iam dicto tit
lentem apposuit imaginem.

Inscripsit librum Bernhardino C
li, & statim in præfatione Ecclesiæ ab
pit. Age lumen, ait, diuini ingenii, sapi
lertiæ, & doctrinæ tuæ, quibus Dei &
dotibus omnibus Romanæ Ecclesię o
tis antecellere diceris: quicquid erroru
lorum rituum & consuetudinum, s
iniquitatis, discordiarum, factionum
orum offenderis, omnia, quæ sunt caus
modi malorum, abigas. Sin hoc ipsu
gentia præterieris: omnia in summæ c
nis tenebris, & vltimi interitus fluct
peribunt.

Et infrà. Coniice considerationis
los in mores præsentes : & videbis
spurcissimarum abusionum atque c
nationum saburram: quâ nauigium
nimis oneratum altis mergitur affli
paludibus. Cernes & innumera mult
ora, quàm hactenus, calamitatum
quæ fatorum ex officinis pendentia &
ribus, & animabus nostris minitantur
tiem. Quare sine rubore fateri audeo: n
cleri primores Ecclesiæ gubernator
consolidauerint nauigium Petri, &
rint in eius fundo omnes rimas, per q
tatum commodum, fraudes, fallaciæ
ma perfidia, ad hominum cœtus infl
lent: & omnem pestiferarum consuet
peruersorum morum, vsuræ, versutiæ, &
falsitatis saburram sedulò exhauserin
aduersitatis aura accedere queat, quâ i
as destructionis syrtes delati, nulla la
vi idipsum à naufragio tueri poterunt

Nunc enim tempus adest, quo
tio Cleri passim debet per omnes E
grassari, & plures etiam Ecclesiæ à fun
to deiici.

Est enim cunctis mortalibus cog
vix vnquam aliquid prauius & cor
humana in natura visum vel auditu
hoc ipso viuendi modo, quem Chr
præsertim illi qui Deo dicati sunt, h
die exigunt, posthabitis iustorum di
uelationibus, & cœlestis disciplinæ sanc
que prophetarum mysteriis.

Nostro namque tempore multa
gia in cœlo, & in terra portentosa m
hactenus apparuerunt, quæ apparition
quam sine ingenti rerum mortalium mutatione prætereant. Ceu cùm apud Persas sangui
ret: apparetq; in nubibus ingens hiatus: in cuius medio Solis splendor bullire, nubeculasq;
passim absorbere videretur.

Apud Medos stella viri armati ac equo insidentis speciem commonstrans: item super

Anno

...empore Macchabæorum, & ſuper Romam paulò ante aduentum Chriſti multa porten-
...us armatorum, clangores tubarum, crepitus armorum, fulgura, ſtellæ crinitæ, halones,
...guineæ, quæ in mulierum pepla deciderunt, prodigioſæque lactis & ſanguinis pluuiæ ap-
...

...t inficiari nemo poteſt, vix vllâ hominum ætate tam crebra & ſtupenda prodigia mor-
...occupaſſe, quàm his noſtris diebus, magno cum terrore, contremiſcentia, & animorum
...cernere ſolemus.

...olet enim Deus ſubinde mortales piis admonitionibus ab indecoris moribus, omniqúe
...inore cohibere: & non obſequentes flagris cedere, pertinacesq; omninò perdere.

...iuitur ita ſpurcè turpiterque hoc æuo, quòd nullo vnquam tempore humanitas vitam
...egiſſe videtur.

...æ, Væ igitur pertinaciæ: væ turpitudini ſcelerum: Vnde & nobis nihil boni, ſed omnia
...t mala, & horribiles calamitates. Vereor per immortalem Deum, vereor, ne hoc ſit tem-
...arum, & calamitatum, in quo omnium ſanctorum patrum vaticinia conuenire ſolent:
...o vniuerſalis Eccleſia multifariam conquaſſari debeat.

...imeo, ne populo Chriſtiano, & inprimis nobis Eccleſiaſticis, hoc idem, quod Iudæis
...bueturum ſit: qui cùm multa Hieroſolymis, & oculis & auribus capeſſerent ſtupenda
...udirent & in ſacro templo horribiles ſonitus & commonitiones: at cùm omnia vilipen-
...irent, deſolatio tandem totius regni inſequebatur: ita vereor, ne iſta apparitio prodigi-
...cis, cùm ea contemtu & ludibrio perſequamur, abſceſſum crucifixi à populo Chriſtia-
...ndat.

...am vt in Ieroſolyma, quæ erat caput Iudaicarum gentium, occurrebant eiuſmodi mon-
...erriculamenta: ita iam æterna vindicta permittit, ea in Germania, quæ propter Imperii
...aput cenſetur Chriſtianæ Reipublicæ, apparere. Ac etiam quemadmodum ſacerdotes
...t, hæc ſigna, & in ſancto ſanctorum priùs, & denique in Synagoga fieri, quàm Regnum
...abatur: ita nos primi vidimus ſæpe dicta oſtenta crucis in aris, & ſacerdotalibus orna-
...

...ed proh dolor, nos flamines ſancta crucifixi monſtra, & æternæ vltionis anteambulo-
...res ſecularibus, riſu & ſubſannatione, tanquam puerilia deliramenta, abigimus: ſicut &
...res ſumus in ocio, luxu, auaritia, tabernis, emporiis, popinis, venationibus, ludis,
...imicationibus, & in omni fœda adminiſtratione.

Haud longè igitur, ſi non illicò fuerimus conuerſi à viâ noſtrâ malâ, abeſſe poteſt: quin
...lamitatum paludem delapſuri ſimus, quâ Iudæorum cæca temeritas interiit. Inter ſpiri-
...ſeculares viget nunc turpis quæſtus, & aurum pro Chriſto colitur.

Nunquid igitur tanta ſcelerum ſpurcitia perpetuò eſt duratura? Creatórne in æternum eſt
...fætorem delictorum noſtrorum in diuinum conſpectum ſuum conſcendere? Longè ab-
...oteſt, quin omnia pœnarum tormenta, quæ ſuperioribus ſeculis gradatim in Iudæorum
...um flagitia truculentiſsimè decuſſa ſunt, iam ſimul multò etiam & rariora & atrociora
...s ſæuitura.

Idem. Diuinæ illæ Prophetiæ per Eſaiam, Ieremiam, & Ezechielem alióſue prolatæ, non
...ora Regum Iſraëlis & Iudæ, ſed ad præſentia quoque & quæuis futura tempora, quoties-
...Vinea Domini areſcere, & fructus malos producere incipit, referri debent: ſed inprimis
...oſtra tempora, vbi vinea Domini adeò ſceleribus obſita & occupata eſt, vt nulla vitis bo-
...ctum ferens in ea reperiri queat, accommodari poſſunt appoſitè: quia enim (proh dolor)
..., laſciuia, auaritia, & alia abominabilia ſcelera in vinea Domini inualuerunt, quid certi-
...ophetiis coniici poteſt, quàm ira æterni vindemiatoris Ieſu Chriſti, & eradicatio grauis
..., & ſpinarum, (hoc eſt, ſcelerum) per famem, bella, peſtem, & alias pœnas, quibus ad
...dos malos fructus, id eſt, opera mala, pro ligonibus & falcibus ſemper vſus eſt, vt paſsim
...eſt videre.

Quinimò etiam Eſaias capite octauo iſtius vineæ omnimodam vaſtationem prædicit, ita
...dentibus coli, nec falcibus amputari, nec cœlitus vel imbre vel rore fæcundari ampliùs de-
...l tribulos, & ſpinas eam vineam, id eſt, Eccleſiam (Romanam, de qua loquimur) ſupe-
... & in cæcitate diabolica ſua, & pertinacia omnia eſſe interitura.

Idem ex Ezechielis octauo capite, vbi quatuor, plebeiorum, Nobilium, Clericorum in-
...i, & Magnatum Eccleſiaſticorum idololatras recenſet, inquit: Eccleſiaſtici minoris con-
..., vt ocioſæ fœminæ Adoniden amatorem veneris fouentes, propter defectionem veneræ
...e plorant noctesque diesque, & hæc eſt vnica eorum cura, quomodo magiſtrum ſuum Pri-
...uticiis, cupediis, dulcibus potibus, & vinis nobiliſsimis, vnguentisque precioſiſsimis nu-
...& vires eius valentiores in longum tempus protrahant, & ſi mœchati fuerint, præ cæteris
...ur: & ſic cupidinem amoris Deum colere & adorare conſueuerunt, pro viuente & vero Deo,
...o toti ſunt, vt nunquam ab eius cultu deſiſtant, identidem exultent, plaudant, laudant eum
...vxoribus, virginibus, viduis, & monialibus.

Anno

Deinde verò proceres Ecclesiastici, Abbates, & Episcopi non minoribus se coin
vitiis, terga templis præbent, & exorientem solem adorant, hoc est, omnem diligentia
bent, quomodo bona temporalia & caduca coaceruent, officia diuina, rempublicam, ani
que salutem negligunt, & omnia scelera & malitiam impunè perpetrari patiuntur: ideoq
mat vindicta Domini, oculus meus non conniuebit, nec miserebor: licet aures meas impl
latibus, non audiam. Si ergò non auditurus Deus est, quàm diu quæso putas Nauiculam Pe
fluctibus & syrtibus duraturam?

Idem super Prophetiam Ezechielis capite vigesimo tertio de duabus sororibus, v
tris filiabus, Oolla maiore, & Ooliba minore, inquit: Deum circa finem mundi populum
turum, & in nostras terras dissipaturum, vt nostram iniquitatem & nequitiam puniat, &
vt sæpè passim factum est.

Oolibam autem minorem sororem (id est, spirituales) eò, quòd plùs quàm Oo
est, seculares) peccauerit, ab inimicis suis, id est, peccatis, & naso & auribus priuandam e
omni potentia & dignitate orbandam: & si quæ remanent, ferro excindenda esse, & vnd
ignominia afficiendam, ita vt præ augustiis nescitura sit, quò se vertat.

Idem in fine speculi prædicit, de clinodiis & vasis pretiosis, quibus sacra fiebant,
Principum & Regum mensæ onerentur, & futurum esse, vt de spiritualium pecunia bell
tur, & exercitus alantur, propterea, quòd lupanaria, & tot quidem in vrbibus extruant
vncti ibidem inueniantur, & quòd omnes impietates & alia innumera flagitia tutò pass
mittantur, vt argumento sunt cunæ, quarum numerus apud spirituales librorum nume
cedit.

De hoc Grunbeckio sequentia narrat
Illyricus.

Dicit etiam, eodem tempore fuisse sanctum quendam vatem, qui per omnia Ecclesi
mina discurrerit, & pœnitentiam Christianis, futurumque exitium comminatus f
tat quoque vel summam vel etiam partem alicuius eius concionis, cuius aliquot lineas &
scribam.

Expergiscimini (inquit) ô viri Christiani, è graui scelerum somno, atraque mor
gine: auriumque & omnium sensuum vestrorum corda rescindentes, verba mea intentiss
cipite: quia legem Domini Dei nostri in latrinam, & omnes eius diuinos sermones in obliu
contemtus cloacas abiecistis: cœpistis virtutum in exercitatione prorsus delirare, in malici
& prudentissimi esse: omnem æquitatem & iustitiam subuertere: pupillorum & viduarum
inebriari: patrimonium Christi scortorum deliciis dissipare: ac etiam efferatam libidinem
stupris, adulteriis, incestu, & omni illicito concubitu, inexplebilem verò habendi voracitat
tis & sacrilegiis explere: denique Dei templum per scelus & summam iniquitatem vestra
stitutum est lupanar, & domus furum atque latronum, in quo non celebres hymni, sed b
miæ cœlestis Principis resonant. Propterea extant adhuc pauci dies, &c.

In hisce sanctus iste propheta, quanquam videatur omnes Christianos compellare
(meo iudicio) præcipuè sacerdotes alloquitur. Nam obiicit eis, quòd patrimonium Chri
torum deliciis dissipent, quod ad laicos non potest pertinere: item, quòd ex templo Dei fece
panar, & domum furum: item, quòd legem Domini & eius sermones abiecerint, & obliti

Affirmat quoque idem Iosephus, fuisse aliquando ante ea tempora, quendam
sanctum, & zelo Dei plenum virum, qui prædixerit, grauem persecutionem spiritualibus
mnes Ecclesias ob eorum scelera imminere, euersionemque multorum templorum: ideo
tempore, ait, nullum sermonem frequentiorem in omnium ore fuisse, quàm iam imminen
um spiritualibus, ob eorum turpem & sceleratam vitam.

Eodem quoque suo tempore, ait, cruces super vestes cecidisse, quod & alii historic
cant. Interpretatur autem ipse id signum ita, tanquam DEVS homines & ad agnitionem
& spem veniæ vocauerit. Dicitque, primùm in Ecclesiasticis indumentis & sacerdotum v
conspectas fuisse.

Creditur, Deum eo signo Christianos admonere voluisse crucis Christi, id est, d
de passione Domini: ac indicare, se breui largè cognitionem Euangelii super omnes homi
fusurum esse.

Omnia ergò ista, & prophetia istius sacerdotis, & conciones illius sancti Prophetæ
nique vaticinium illius iusti viri, de quo ipse dicit, fuerunt (meo sanè iudicio) ideò spiritua
Deo proposita, vt pœnitentiam agentes, imminentes calamitates effugerent: sicut solet Deus
cùm securis ad radicem arboris posita est. Nam vix decennio pòst venit Lutherus, qui Papa
suis sacrificulis euertit.

Vestis Monachorum. 1530.

tempore eò fuit deuentum, vt putaretur, etiam Monachorum vestes ad consequendam nam salutem conferre: & multi, cumprimis autem Magnates ita sepeliri vellent, Manio Franciscus, Albertus Carporum Princeps, Christophorus Longolius vir doctus: & alii. olo 5. PP. Paulo 3.

De cucullatis Steph. Doletus Gallus. 1530.

Cucullatorum habet
Grex id subinde in ore, se esse mortuum
Mundo: tamen edit eximiè pecus, bibit
Non pessimè, stertit sepultum crapula,
Operam veneri dat, & voluptatum assecla
Est omnium. Idnè est mortuum esse Mundo? Aliter
Interpretare: mortui sunt herculè
Mundo cucullati, quòd iners terræ sint onus,
Ad rem vtiles nullam, nisi ad scelus & vitium.
Imp. & PP. V. S.

Iacobus Sodoletus Episcopus Carpentoratensis. 1530.

it inter alia multa de emendatione Ecclesiæ, & consolationibus in aduersis. Imp. Car. 5. Clem. 7.

Christophorus Longolius. 1530.

Belga, & Cardinalis Patauii, moriens Minoritano habitu sepeliri voluit: ne, qui toto vitæ pore plus Ciceroni, quàm religioni, studuisset, Ciceronianus reus hæreseos, à cæli claustris t ir. Auctor vitæ eius. Imp. Car. 5. PP. Clem. 7. V. S.

Idem iussu Papæ in Lutherum scribere cœpit, sed morte citiùs abreptus, nihil præstare podem.

Bernardus Girardus Historiogra. Gallicus, 1530.

libro vndecimo.

ommunicatus Frid. Imp. 3. se liberauit 120. libris auri, sed non diu stetit promissis Ponti- Imp. & PP. V. S.

m. Tempore Clementis Papæ, cùm in Gallia Carolus sextus regnabat, disciplina Ecclesia- la in illis mendicantium ordinibus visebatur. Symon a regnabat, & morum turpitudo a- nes Ecclesiasticos. Academia Parisiensis ea teterrima vitia in iis, qui exemplar benè viuend. erent esse, palàm tunc damnabat, nihil reformidata præsulum ira.

Alcimus Viennensis. 1530.

fert in Homilia de prima festi Rogationum institutione, suo tempore crebra incendia & terræmotus assiduos extitisse: ædes quoque publicas Viennæ terribilibus flammis absumtas. rolo 5. PP. Clemente 7.

Ludouicus Hetzer. 1530.

osit librum elegantem contra imagines, & eorum vsum in templis. Excusus est Argentoranno 1530. Imp. Carolo 5. PP. Clem. 7. V. S.

Aloysius Florentinus. 1530.

καταλυσμὸν eius temporis terribilem, & inauditum priùs descripsit: erat enim Romæ maor pars vrbis infra aquam, & homines & pecora, aliaq; inæstimabilia tum perierunt: sed Ro- Pontifici multò maiora per Lutherum hoc anno, indulgentiarum scilicet lucra. V. S.

1530. *Guilielmus Grattarolus Bergomas.*

QVòd hic Guilielmus mundi constitutionum, & tempestatum prædictiones, in edi... certas & perpetuas facit, certè docto viro audax & friuola assertio est: ipse viderit.

1530. *Coronatio Caroli V. Imp.*

CArolus à Papa Clemente 7. Bononiæ, non Romæ coronatur, quod omen ruituri Im... scribit Funccius in Chronologia.

1530. *Discursus comitiorum Augustæ habitorum anno 30. acto... rumq́; ibidem breue syntagma: ex actis Imperii & fide dignis, qui his Comitiis interfuerunt, scriptoribus.*

CVm tam difficiles & ambiguæ his temporibus de Religionis negotiis inciderent & a... tur controuersiæ: Prudentissimus Imperator Carolus inprimis curauit, omnia per p... & Ecclesiasticos probè inquiri, examinari, ponderari, & sagacissima trutina deliberari.

Consilium verò Ecclesiasticorum erat: non esse faciendam vllam doctrinæ aut... emendationem: nec admittendam synodum, qua tollendæ essent controuersiæ: sed armis... esse, qui à veteribus ritibus, & ordinaria potestate, ac inueterata consuetudine recederent:... sam darent mutationibus: Antiquum esse obtinendum, ne si quicquam mutetur, ingeniis... etis occasio præbeatur, euertendæ totius Hierarchiæ præsentis Ecclesiæ & Imperii.

Politici autem refragantes huic crudelitati, econtrà dixerunt: non decere Ecclesi... tam horrenda consilia: nihil illis profici: manifestos namque esse errores, & abusus Ecclesi... liquere satis superque omnibus: libidine, auaritia, quæstu & perniciosis traditionibus pl... vniuersa. In hos igitur animaduertendum, hos tollendos ac profligandos: ne ira Dei om... uertantur. Sed & Erasmus bellum grauissimis rationibus dissuasit: quarum summam Le... ob oculos habet.

I. Si Cæsar minis belli terret aduersarios, non possum non laudare prudentiam: Sin ... petit bellum, nollem esse sinistra auis. Sed inhorrescit mihi animus, quoties rerum faciem... intueor, quam arbitror futuram, si semel ad arma ventum fuerit, adeò malum hoc sparsum...

II. Fateor, summam esse Cæsaris potentiam: sed non omnes nationes hoc nomen agn... Germani verò, qui agnoscunt, certis conditionibus agnoscunt, scilicet vt imperent verius ... pareant.

III. Adde tot persecutionibus & peregrinationibus exhaustas ipsius ditiones, & vires.

IIII. Belli incendium iam excitatum est in Frysia nobis vicina, cuius Princeps profite... tur Euangelium.

V. Ad hoc Dani quoque Euangelii professionem recepisse dicuntur. Hinc cathena ma... porrigitur ad Heluetios.

VI. Iam si Cæsar pro sua pietate præ se ferat animum, ex Pontificis arbitrio gesturum ... periculum est, ne non ita multos habiturus sit fauentes.

VII. Adde, quòd indies expectatur Turcarum incursus, cuius potentiam vix oppress... etiamsi concordes auxilia nostra in vnum contulerimus.

VIII. Porrò quid sit belligerari inuito milite, declarant Romæ excidium, & nuper ... Viennam gesta. Non dubito, quin optimi Principis animus propendeat ad pacem, clem... & tranquillitatem: Sed nescio, quo fato præter illius animum nobis bellum è bello seritur... diu, quàm miserè vexata Gallia, quantò miseriùs afflicta Italia, vbi nouum etiam bell... cruduit.

IX. Nunc eò res spectare videntur, vt orbis maxima pars sanguine misceatur.

X. Vt est anceps bellorum alea, metuendum est, ne tumultus his tendat ad subuersion... tius Ecclesiæ.

XI. Præsertim cùm vulgus persuasum habeat, hoc negocium non geri, nisi autore Po... maxima ex parte per Episcopos & Abbates.

XII. Atq; adeò vereor, ne Cæsar ipse non prorsus sit abfuturus à periculo, quod omen auertat ...

XIII. Noui & execror eorum proteruitatem, qui Sectis præsunt & fauent. Sed magis sp... dum est, quid postulet totius orbis tranquillitas, quàm quid illorum mereatur improbitas.

XIIII. Neque vsque adeò desperandum est de statu Ecclesiæ, fuit olim longè maioribu... ta procellis. Sub Arcadio & Theodosio qui fuit orbis status? Eadem ciuitas habuit Arianos,... nos, & Donatistas. In Africa furiebant Donatistæ & Circumcelliani. Multis in locis vigeb... hac Manichæorum insania, & Martionis virus, præter incursus barbararum gentium, & t...

Anno

barbarum gentium, & tum in tantis dissidiis Imperator citra sanguinis effusionem habe- moderabatur, & paulatim hæretici monstra resecabant. ipsum tempus interdum effecit remedium immedicabilibus malis.

Igitur ex re futurum videtur, si certis conditionibus sectæ ferrentur, sicut Bohemi. Gra- fateor malum esse, sed bello, & tali bello leuius. Hoc rerum statu nusquam esse malim, talia. Sed aliò trahant me fata, sed trahant, quò velint, modò non distrahant à consortio Datum die 10. Augusti, anno 1530.

Postmodum igitur Imperator ex Hispania se recepit Bononiam in Italiam. Eò antequàm d ipsos fines ditionis Pontificiæ præstò fuerant, obuiam profecti ei purpurati patres 25. à missi, ad excipiendum ipsum, & fidem ab eo postulandum, ne quam Ecclesiasticæ li- m vnquam adferret. Vrbem verò Bononiam deinde cataphractus, ac pallio amictus re- ngressus, & nummos aureos & argenteos in populum spargi iussit: id quod per horæ ferè um in omnibus plateis factum esse perhibetur, ita, vt auri & argenti disseminati summa llium ducatorum fuerit æstimata.

Venienti verò Cæsari Papa obuiam non processit, sed in vrbe, in Palatio suo præstolatus t Cæsar ipsum in aula sua conuenit, vbi & eum à suis sella quadam circumgestari offen- ergò salutandi & venerandi ipsum gratia submissis in terram genibus, ter obseruantiam tem reuerentiam ei libauit: propior autem eidem factus, denuò proiectus in genua, pedes, maxillas Pontificis exosculatus fuit, eique loculum argenteum nummis aureis refertum ulit: quæ summa 4000. ducatorum fuit æstimata. Sic itaque prostrata ad pontificis pe- ea Maiestas, sic ferè fari infit:

Sanctissime pater, id, quod diu in votis habui, ac sæpè exoptaui, nunc mihi accidere & non tantùm lætor & gaudeo: verùm etiam Deo gratias, quas possum maximas, ago, nem- tuam dignitatem venirem, & cum ea de dissidiis ac dissensionibus, in religione & Eccle- colloquerer & communicarem, ac quànam ratione atque via componi & tolli ea pos- mmodas & idoneas inirem rationes. Est enim, quod Deus nouit, in me res commotas & es componendi serium studium, ac reparata ac confirmata pace, quam dissidia dissolue- nstituendi status alicuius ad posteros duraturi, ac tranquillitati & incolumitati Ecclesiæ , ardens desiderium. Promitto etiam, spondeo, ac polliceor, me Catholicæ Ecclesiæ ac æ fidei perpetuum atque strenuum fore defensorem, & euentum ipsum hæc mea verba um, confido. Deus pater nostrorum omnium faciat atque det, ne conatus mei sint ina- mino.

Hac finita Cæsareæ Maiestatis oratione, Pontifex, cùm, sibi hoc Caroli de dirimendis & controuersiis Ecclesiasticis consilium minimè displicere, respondisset, surrexit, ac Cæsa- iestatem ter exosculatus fuit, additis his verbis: Ego, ô Carole Imperator, gratiam tuam , meque hoc meritis tuis debere profiteor, amanter rogans, ne, quòd mihi pedes manus- culari passus sum, Cæsarea tua Maiestas rapiat id, seu interpretetur in malam partem. Cùm enim semper in eiusmodi congressibus hoc à maioribus ac antecessoribus meis fer- t: Ego quoque, ne noui quiddam constituere & introducere velle viderer, præter & con- tatem meam, in hæc facta consentire sum coactus.

Bononiæ autem cum Pontifice Cæsar in eodem palatio per quinque menses commoratus quàm tunc egregia consilia & rationes adinuenerit & suggesserit Imperatori, extirpandi ium, & excutiendi manibus Lutheranorum, quilibet apud semetipsum facilè æstimare ubio enim procul nullo labore parandi vim Lutheranis, supersedit.

Venerant igitur postea Papa & Imperator in senatum, vbi erant Cardinales, Episcopi, & s, & Hispani: ibi Mercurinus oratione sequenti Imperatoris mentem explicauit:

Cùm, sanctissime Pater, & domine reuerendissime, inuictissimus Imperator, Carolus semper Augustus, dominus meus clementissimus, sub gubernationis suæ initium, non si- ti dolore animi, graue & perniciosum dissidium inter Ecclesiæ Dei doctores præcipuos ſle, in dies singulos crescere augerique, cognouerit: hodieque quoque illos doctrina, volunta- studiis in diuersas trahi rapique partes, Ecclesiæ Dei tristissima infligi vulnera, & mori- a, maloque exemplo multis piis plurimum noceri, videat: animaduertat quoque, nunc ndi, scribendi, contendendi atque rixandi studio esse deuentum, nisi bono maturoque reipublicæ Christianæ, & afflicto Imperii Romani statui subueniatur, & præsentibus at- iculosis morbis salutaria remedia inueniantur, breui futurum esse, vt & Ecclesia Dei, o- e eius status & ordines, & res tam priuatæ quàm publicæ sub Imperio Romano viuentium imum periculum, atque discrimen vocentur.

Idcircò iam inde à tempore susceptæ gubernationis amplissimæ, inter multa & ma- gni & Imperii negotia, nihil æquè Cæsareæ Maiestatis eius animum solicitum habuit, nul- ntentior cura & cogitatio eius fuit, quàm vt quæreret atque cognosceret rationem

modumque, tam periclitanti Ecclesiæ, quàm Imperio restituendi pacem & tranquillitatem,
hibendi tollendiquè è medio, quicquid communi omnium saluti & incolumitati aduertur
atur esse.

Cùm verò sciat, rerum & controuersiarum, quæ in Ecclesia de doctrina, cultibus & d
na agitantur, præcipuam cognitionem atque curationem ad sanctitatis vestræ fidem, aut
tem, & consilia pertinere, sineque ea nihil omninò in illis rectè, vtiliter, & firmiter suscipi
& decerni debere & posse, & sanctitati vestræ diuinitus commissam & commendatam esse
rum rerum curam, eandemque de Ecclesiæ & ouilis Christi salute verè paterno animo sol
esse, & vt Principem senem, pium atque sapientem, in communibus malis cum sua maiesta
munem habere dolorē: hæc cùm non ignoret, quamuis sub fluctibus negotiorum, & funesti
occupatus, sæpe tamen optauit, & à DEO precatus est, vt aliquando videret diem, qu
cundissimum vestræ sanctitatis conspectum venire, cumque ea de tantis rebus agere & co
capere liceat.

Atque nunc ipsum voluntatis suæ & voti compotem esse factum, & in hoc inaug
nis suæ honore, & in Germaniam suscepta profectione, vestram sanctitatem exosculandi
quendi facultatem sibi esse datam, ex animo lætatur, & Deo nostro magnas agit gratias.

Adducitur enim in spem firmam & certam, fore, vt apud sanctitatem V. & in hoc
simo conuentu inueniat consilium, quo labantem Christiani cœtus statum fulciat, & med
efficacem exulceratissimo huic seculo, acceptis mentium vulneribus, & prauis hominum m
accommodet.

Sibi namque Imperator persuasum habet, vestræ sanctitati non minùs quàm su
stati, vt duobus summis Ecclesiæ & Imperii capitibus, curæ cordique esse studium promo
& ornandæ gloriæ Dei, conseruandæque pacis, & sedulò cauendi prohibendique, quicq
vtriusque dignitatem & maiestatem imminuendam videatur spectare, quod potissimùm
& ratione obtinebitur, si dabitur opera, & magna animi contentione efficietur, vt æterni
suus tribuatur honor, vt is rectè cognoscatur, colatur & inuocetur, vt doctrinæ orthodoxa
clesia receptæ & sanæ puritas maneat salua: si qui eam vel errores, vel corruptelæ, vel supe
nes occupauerint, emendentur & tollantur: collapsa disciplina instauretur, & vitiosi mo
cleri, quàm populi Christiani (vt sanè multi & deplorandi sunt) corrigantur, suaque corp
ctrinæ Ecclesiæ integritas atque sanctitas restituatur.

Ac sapientissimè iudicat, nisi in hoc omni conatu & studio incumbatur, vt vnum a
doctrinæ corpus ex verbo Dei conficiatur, maturè vulnera Ecclesiæ obligentur & sanentur,
uior disciplina instituatur: breui maiorem confusionem, tristiores & densiores tenebras, fœ
barbariem, & maiores calamitates ruinasque, quàm vnquam hactenus fuerint, secuturas
non addam, ira Dei, securitate, impietate & peccatis omnium accensa, durissimas pœnas iu
dictæ in Principum & Subditorum capita redundaturas esse.

Cùm verò Cæsarea Maiestas tandem, confectis finitisque durissimis bellis, &
aliis curis, cœperit, de toto hoc negotio diu multumque cogitare, & cum optimis ac prud
mis viris deliberare, non potuit inuenire salutarius, ac Pontificiæ Cæsareæque bonitati conu
tius remedium, quàm si hodie in Synodo generali, rectè indicta, controuersiæ Ecclesiæ ri
timore Dei proponantur, cognoscantur, & ex verbi Dei regula veritateque diiudicentur.

Conuocentur quoque omnium nationum viri pii & docti, & fiat singulis dicendi,
tandi, & monstrandi veritatem libera & publica potestas: instituantur piæ, & amicæ sentent
collationes & disputationes, & plenæ omnium controuersiarum hactenus agitatarum expl
nes: ac tandem vel Pontificia sanctitas, vel quotquot idonei & incorrupti iudices eligentu
operam, vt omnibus rectè expositis & cognitis, quæ cum Euangelii fide & inuicta verita
gruant, maneant salua & firma, errores perniciosi, & abusus doctrinæ cum eadem luce ve
gnantes damnentur, eorumque autores vel in viam reuocentur, si fieri possit, vel magist
gitimo puniendi relinquantur, (vt tamen omnia fiant ex lege charitatis, nihil tyrannicè) &
data disciplina, sublatis abusibus, ad verum honorem, verosque cultus, qui Deo debentu
Ecclesiæ obedientiam, proposita rectè credendi, docendi, & viuendi forma, omnes doctores
ditores inuitentur, vt sic gloriæ Dei studeatur, pax constans & firma reddatur Ecclesiæ, & om
Christianorum saluti quàm rectissimè optimeque consulatur.

Sed cùm non ignoret Cæsarea Maiestas, penes Pontificiam sanctitatem esse ius & p
tem indicendi synodos, conuocandique concilia: & Ecclesiæ controuersias ipsius authoritat
dicio meritò subiici, nihil minùs vult committere, quàm vt iura sedis Romanæ conuellat
se omni reuerentia & religione perpetuum amicum & defensorem eius fore, non multò antè i
rando affirmauerit.

Sed intelligit tamen, ipsam cogere necessitatem, præsentia tempora & communem
siæ salutem requirere, & omnium bonorum votis vnum hoc expeti & efflagitari, neque vlla

Anno

,quæ recta, æqua, vsitata, & laudabilis sit, ostendi posse, quàm vt vestra sanctitas suam tem & iura conseruet, & collapsa Ecclesia erigatur, afflictæ mentes piorum consolatio- ant, & veritas Euangelii Christi asseratur, quàm conuocata tali, de qua dixi, Synodo.

dcirco per Christum, & propter communem salutem obnixè petit à vestra sanctitate, ne nplissimo dignissimoque statu & officio suo, ouili Christi, voluntati & piorum votis, consiliis, & suo honori atque nomini desit, & primo quoque tempore indicat concili- nodo loco, & omninò confidat, hoc remedium, quod multis iam seculis in vsu fuit, di- ab ipsis Apostolis monstratum, vt necessarium, ita apprimè vtile fore: cùm fieri non pos- controuersiæ vnius & alterius, vel etiam paucorum iudiciis componantur, sed hoc in nsessu præsidum & doctorum omninò fieri sit necesse.

Quòd verò Cæsarea Maiestas hoc tantoperè à sanctitate vestra contendit, non facit eo con- i alioquin occupatissimæ maiora facessat negotia, sed, ad hoc studium, agnoscit & in- tur, se officii ratione, amore veræ religionis, honorisque Dei, & laudatissimorum Im- n, quibus successit, exemplis & factis impelli ac accendi.

Nouit enim, Christianos Principes esse nutritios Ecclesiæ, constitutos defensores gloria eros vindices omnium, quæ in Deum, eiusque vnigenitum Filium impiè & contumelio- ntur & dicuntur, vel aguntur, constitutos.

Nouit, Constantinum non minùs tuenda religione, quàm politica administratione & e occupatum, & cùm perniciosi atque blasphemi errores in filium Dei ab Arrio sparsi es los cognoscendos & damnandos celebre, & diuinum concilium Nicææ conuocâsse, e, vt à sanctis Episcopis & doctis Patribus monstrati errores publica sententia damna-

Nouit, Theodosium & Valentinianum Imperatores etiam, vt alios omittam, tam hono- entibus interfuisse, & omnium liberè auditis sententiis, facto publico decreto, ex Dei ores motos, damnatos, & grauia exempla in eorum autores edita esse.

Nouit denique, tales conuentus & deliberationes sæpe Ecclesiæ Dei, totique terrarum or- sas & salutares fuisse: neque vllo tempore aliter rectè veritatem inuestigari, errores agno- linam institui, vitia emendari, & periculosa certamina tolli, quàm legitimis conciliis, neque videt, quo modo hoc tempore rectiùs, & moderatiori ratione (non enim violen- in talibus negotiis amplectitur) amissa tranquillitas possit recuperari.

dcirco omninò confidit, vestram sanctitatem suæ Maiestatis monitioni & petitioni, fi- itorum piorum consiliis, votis, & gemitibus daturam esse locum, & consensuram, vt hac via, quæ est honesta, moderata, & tolerabilis, initia reconciliationis tententur. Ne- at, quin æternus Deus per Spiritum suum hæc consilia ad sui nominis gloriam, & Ecclesiæ, sedis, Imperiique vtilitatem, & longam quietem sit gubernaturus.

Ipse quoque Imperator sanctè promittit, se vestræ sanctitati, totique Imperio semper po- nsiliis, & autoritate adfuturum, & iuramenti sui memorem, Pontificiæ sedis, Euange- tis & omnium, qui Romano Imperio subsunt, patronum & defensorem fidelem atque fore. DIXI.

Responsio Clementis Papæ.

Clemens, qui & sapiens & eloquens erat, & ad hanc tantam causam paratus venerat, hanc sententiam respondit.

Credo ego, te, Carole Imperator, & tuo iudicio reuerenter sentientem de inuocatione citatum laudatissimorum Principum exemplis, bono studio Synodum flagitare: sed in qua plurimum est periculi Ecclesiæ, prior esse mea debet deliberatio, & præcipua au- Nam vt non disputem subtiliter de meo iure, hoc constat, Synodum Nicenam iussisse, num Episcopum deferri controuersias Ecclesiarum Occidentis, & nostram sedem indi- dos.

Sæpe igitur antè hoc tempus & mecum ipse, & cum hoc Genutio & Farnesio, aliisque de- quomodo paci Ecclesiæ sit consulendum: priusúe in Synodo res disputandæne sint, an ntùm armis opprimendi, qui discedunt à decretis & opinionibus antea receptis. Qua de nseam, non indicendam esse Synodum, initiò peto, ne, mihi aut opibus Romanæ me sedis existimes.

Ioannem vicesimum tertium, aiunt, pœnituisse, quòd Synodum Constantiensem con- t, cùm eum ex summo fastigio deiiceret. Ego verò expertus varias fortunæ vices, nuper otus, cogito, non solùm honores & potentiam, sed hanc ipsam vitam quoque esse fuga- vmbras, & tranquillo animo cedam de hac statione, quandocunque me vel Deus, vel casus de abstrahet.

Deinde nec de opibus Romanæ sedis angor, quas attribuit nobis Ludouicus Caroli filius, atus necessarios in gubernatione habeamus, & vt simus tutiores contra subita latrocinia, , hac sarcina Romanum Episcopum leuari, si semper tales Imperatores haberemus, qua- e video.

Non igitur Synodum propter has stultas cupiditates fugio, neque moueor eo, qu
gni faciunt Iurisconsulti: valere debere rerum iudicatarum authoritatem, nec antea decre
disputationibus labefactanda esse. Ego enim, si paci, si posteritati prodesset disputatio,
eam prohibere, ac tantùm ad publicam pacem & salutem posteritatis sententia mea dir
Ostendam autem ex ipsis dogmatum generibus mei consilii causas.

Sunt dogmata partim non solùm falsa, sed etiam manifestè absurda: qualia su
baptistica: Oportere facultates omnium communes esse: Magistratus, iudicia, legitimas
imperia, res prorsus à Deo damnatas esse. Omnia fieri necessariò, etiam scelera: Nullam e
tatem humanæ voluntatis: Renasci homines sine voce doctrinæ, Enthusiasmis cogentib
gnantem voluntatem. Nuper etiam Samosatenica mota sunt de Filio Dei, quæ transform
clesiæ doctrinam in Mahometicam.

Vt autem ad incendium boni omnes restinguendum mox concurrunt: Sic oportebat
magistratus concurrere, ad opprimenda initia harum quæstionum, ac res pessimi exempli
is vllam admittere disputationem.

Sedit Constantinus Imperator, & præstigiatorem audire potuit hæc blasphema di
in synodo: Pater est ἀσεβής, Filius est εὐσεβής, dissimilis est ergò Filius Patri. Quæ fuit hæc
& potiùs impietas, tales voces audire? Té ne, Carole, existimem tam, non dico lentum, se
dem esse, vt fuit Constantius, vt sedens in synodo, non sine ingenti dolore & indignatio
sophismata auditurus sis.

Secunda classis est, vt ita dicam, dogmata inextricabilia. De his, cùm tolli ce
non possint, melius fuerit, ea non agitari. Tales sunt quæstiones de adoratione panis, de ob
de sacrificio Missæ.

Tertia classis est, dispensabilia Pontificis authoritate, vt laxatio votorum, conce
iugii, emendatio superstitionis in cibis, vestitu, & similibus ineptiis. De hac classe, cùm
manifestæ, nihil opus est disputatione synodi.

Si Reges & Principes petent harum rerum moderationem: sedes Romana vno e
rum rerum omnium ἐπιείκειαν edere poterit. Velim & ipse, tolli superstitionem, & n oru
quæ stultis legibus augentur, sed ἀναρχίαν fieri nolo. Petatur à Romana sed emendatio, c
adimi authoritatem vetustæ Ecclesiæ sententia ei attributam.

His classibus dogmatum consideratis, causæ cernuntur, quare non sit conuoca
nodus.

Reliquum est igitur, vt, Carole, armis pacem restituas: Italia, domita tuis armis, q
Rex Galliæ oppressus, qui tecum non de Stoicis Paradoxis, aut Iudaicis superstitionibus M
rum, sed de Imperio certauit: quantò faciliùs Germaniæ partem non magnam compeice
re & posteritatem intuearis. Huius sedis authoritate extincta, sequetur ἀναρχία, in qua &
disciplinæ afferet barbariem in moribus, & petulantia ingeniorum gignet sine fine noua d
& moram in hoc incendio perniciosam esse, cogitato.

Hæc cùm dixisset Pontifex, iubet Carolus, quia non decreuerat à sua sententia d
Mercurinum refutare Pontificis orationem. Mercurinus itaque iussus dixit: Multas e
motas, quæ in superiorum seculorum synodis non sint agitatæ, & paulatim nouos morbo
senecta mundi Ecclesiam peruasisse, quibus quærenda sint remedia.

Hæc cùm ille grauissima oratione exaggeraret, interpellat Clemens Pontifex, t
vultus & vocis Tyrannidem ostendẽs, & inquit, Quare tu mihi sic contradicere audes, & Do
contra me incitas?

Placidè, Mercurinus, vt erat in eo summa grauitas, expono, inquit, mandata
mei Imperatoris, qui suo consilio, non ex aliorum præscripto hæc agit. Et tamen fateor,
que ipsius sententiam probare, & ei hortatorem esse, vt in sua sententia maneat. Quia
necessaria est vniuersæ Ecclesiæ iusta deliberatio piorum & doctorum de multis maximis c

Hic surgit ad dicendum Carolus ipse: Mirantur Principes, quid iuuenis dicturus
tenti audiunt omnes, fuitque hæc grauissimæ orationis summa.

Oratio Caroli V. Cæs.

AGnosco, me Iuuenem esse, & huius Mercurini & aliorum sapientum consiliis vti m
& debere me sapientiores audire, iudico, & de hac ipsa deliberatione, quam scio p
ad gloriam Dei, & ad salutem vniuersi generis humani, cum multis collocutus sum, qui e
sapientia, virtute, & fide, qui sentiunt, Ecclesiæ opus esse Synodo. Nec tu ignoras volun
mnium sapientum & bonorum in tota Europa, qui assiduis gemitibus synodum flagitan
quæ rectè gubernetur.

Quare cùm re diu deliberata, & iis argumentis, quæ tu opponis, diligenter cogita
lim conuocari Synodum; Scito, & Mercurinum, quæ dixit, meis mandatis dixisse,

ab

Anno

tentia, donec viuam, non recessuram esse. Tuum consilium speciosum & plausibile pro-
i potest: sed meum & iustum est, & Ecclesiæ conuenientius, & si non impedieritis, Deo
pero, humano generi salutare futurum esse.
Nec illa terribili oratione tua abducor à sententia, quòd non sit audienda disputatio de
inextricabilibus. Nam nec omnia, quæ nunc disputantur, absurda sunt, nec sunt vllæ
biles quæstiones in Ecclesia de rebus necessariis.
Audiui & ego, sæpe Platonicum illud mihi dici: vt parentum deliria ferenda sunt: ita in
s & religionibus vitia quædam dissimulanda esse. Modus est eius rei, & in Imperiis & in
Fundamentum certè in Ecclesia retineri oportet. Et hæ leges æternæ in Imperiis & Ec-
endæ sunt, quæ prohibent idolorum inuocationes, & libidinum confusiones.
rrepserunt autem in Ecclesiam quædam inuocationes contumeliosæ contra Deum, & tur-
bidinum in conspectu est. Nec tantùm horum malorum emendatio synodum requirit,
sæ doctrinæ integrum corpus colligendum est, quod vna voce omnes gentes in omnibus
nent.
Scis enim, nunc de multis magnis rebus etiam in tuis castris dissonos clamores esse. Cùm
ec ætas quædam absurda, opponat synodus illustria & firma testimonia, vt & hoc tempo-
sterum minùs decipiantur homines, moniti argumentis à Synodo ostensis.

lla autem vox Pontifice indigna est, quòd ais: Quædam inextricabilia esse. DEVS im-
nitate se patefecit, & vult nos amplecti doctrinam, quam tradidit, quæ si esset ambigua,
us esset. Placet mihi autem & Theodosii consilium, qui iussit in synodo quæri & pro-
nonia synceræ vetustatis. Certè enim Ecclesiam doctricem libenter audio, vt Samson mo-
on arassetis vitula mea, non inuenissetis.
De dispensatione quam offers, quantò hæc fiet commodiùs in Synodo? Maior enim erit
concordia, si simul omnes talem ἐπιείκειαν recipient. Et illo dicto Heroico delector: In
i periculo sit communis deliberatio. Nec defecturus sum meo officio, rebus cognitis.
vt cognitio ordine posit fieri, veterum Imperatorum exemplo adfuturus sum: & quan-
to, perficiam, vt hæ leges iustissimæ seruentur. Vtraque pars pariter audiatur, & senten-
yrannicis arbitriis ferantur, sed iuxta leges, videlicet iuxta doctrinam, quam certum est à
tam esse.
Nunc quod iubes, vt sine diiudicatione, bona pariter & mala deleam, id nequaquam fa-
olo enim in Ecclesia tollere legitima iudicia, & constituere tyrannidem. Declaraui autem
n obscurè in bello, meam obseruantiam erga Ecclesiam, & erga sedem Romanam, & er-
am & deinceps præstabo.
Hac oratione audita, & Pontifex, & omnes Principes ingenium & magnitudinem animi
mirati sunt. Ideò ne magis incenderetur Carolus, placidè respondet Pontifex, se cum
rurius deliberaturum esse.
Hæc Bononiensis actio ostendit, tunc quidem Caroli moderatam fuisse voluntatem, cui
& hoc, quòd postea in conuentu Augustano confessionem Ecclesiarum nostrarum sibi
uisit, quæ omnia cogitemus ita gubernante Deo facta esse, vt Euangelii doctrina & illu-
& propagaretur, quam propter gloriam Dei, & propter salutem nostram studiosè disca-
gnoscentes immensa Dei beneficia, grati eum celebremus, & ab ipso assiduis votis peta-
nos in tantis confusionibus generis humani clementer gubernet & protegat, nec sinat nos
i erroribus & ex Ecclesia in tenebras ruere.
Peruicit autem Bononiæ Pontifex tandem, vt Carolus promitteret, se primùm amicis &
tationibus Lutheranos ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ reducturum, aut si pertinaciter
t, armis oppressurum esse.
Quo constituto, Cæsar die 21. Ianuarii, dimissis in Germaniam literis, Comitia ordinum
religionis & Turcici belli potissimùm causa, Augustæ, die 8. Aprilis inchoanda, clemen-
verbis indicit. Quorum verborum summam ad religionis causam pertinentem, ne quid a-
ectorem remorari possit, de verbo ad verbum subiicere voluimus.
Fœderis inter Papam & Imperatorem Bononiæ facti, inter alia capita, hoc vnum erat ex
it:
Cæsar, & Ferdinandus, vt Hæretici in viam reducantur, operam danto, & Pontifex sacra
adhibeto. Quòd si pertinaces perstiterint, Cæsar & Ferdinandus eos armis coguntо, &
, vt & cæteri Christiani Principes ipsos pro viribus iuuent, operam dato.

Hoc magna cùm fama percrebuisset vndique ita, vt rem in seditiones bella, & homici-
turam esse, metueretur: hanc ad Ducem Fridericum Saxonicum Lutherus scribit epi-

Gratiam & pacem in Christo, Illustrissime Princeps, domine Clementissime. Cels. V. li-
norarias exhibuit nobis Gregorius Pontanus D. & C. V. voluntatem exposuit, cui vicissim
sententiam, vt potuimus inuenire optimam, scripto comprehensam tradidimus, V. C.
lam, quæ vt clementer eam accipiat, reuerenter oramus.

Nam

Nam confœderationem eiusmodi nec probare, nec consulere in nostris conscien[tiis possumus], hanc quoque ob causam, quòd procedente fœdere & bello fortè sanguinolento, al[iquo in]fortunio exorto, etiamsi cuperemus, nos inde extricare non possemus, & omnium illaru[m cala]mitatum intolerabilem moram ferre cogeremur, vt decies potiùs mors nobis exoptanda ess[et, quàm] hæc conscientia sustinenda: quòd Euangelium nostrum effusioni sanguinis iniustæ, & al[iis malis] publicis, quæ nostra culpa accidissent, causam præbuisset, cùm nostrum sit pati, ac vt Prop[heta lo]quit, Psal. 44. velut oues occisionis reputari, & non nos ipsos vlcisci aut vindicare, sed ir[æ lo]cum præbere. Rom. 12.

Quod autem C. V. interea magno in metu & periculo versatur, nihil C. V. obesse [debet: Domi]nus noster Iesus Christus satis potens est, & facilè inueniet media & vias salutares, quibu[s] incolumis C. V. euadat: Ipse cogitationes Principum impiorum irritas facere, corumque [consilia] dissipare potest, vt inquit Psalmus 33. Nam nos non dubitamus, quin hoc, quod iam [agitat] animo Imperator, tantùm sint minæ, & inania terriculamenta Diaboli, quæ aliquando [ad]uersariæ parti exitio erunt, vt canit Psal. 7. Conuertetur labor eius in caput eius, & in v[erticem] ipsius iniquitas eius descendet. Vult autem fidem nostram Christus (idque meritò) hi[s terri]culamentis probare, an seriò & ex animo verbum ipsius amplectamur, & certam ac immo[tam ve]ritatem esse statuamus.

Nam si Christianis annumerari, & hæredes vitæ æternæ esse volumus, non est, q[uod for]tunam nobis polliceamur meliorem, quàm qualis Christo, & omnibus sanctis obtigit.

Omninò necessarium est, Christi crucem portari. At mundus eam non portare, [sed aliis] imponere satagit. Nos igitur Christianos eam ferre oportet, ne ociosa iaceat, aut nihi[l agat.] C. V. præclarè & fortiter hactenus eam crucem, aduersus seditionem & grauissimas tent[ationes,] odia amicorum, inimicorumque insidias sustinuit, & tamen semper DEVS clementi[ssimus] C. liberauit, & forti ac excelso animo confirmauit, nec vllis solatiis animi & corporis v[nquam] destituit.

Mirabiliter etiam omnes clandestinos conatus & laqueos Diaboli detexit, perr[upit &] confudit. Is deinceps quoq; nostræ saluti consulet, modò credamus & oremus.

Nos quidem certò scimus, ipso etiam teste, qui nobis hactenus manifesto auxilio [ad]fuit, non nostram, sed ipsius Dei causam agi, quæ nostra est gloriatio & consolatio m[axima.] Quare etiam huius suæ causæ, tanquam fidelis pater, patrocinium suscepit, vt fateri no[n dubi]tat, hanc causam nullo modo nostra sapientia & viribus ita regi, defendi, & huc vsque [perduci] potuisse.

Quare supplex oro & moneo C. V. vt bono, forti, & intrepido animo sit in hoc p[ericulo.] Nos, Deo dante, precibus ad Deum nostris plus obtinebimus, quàm illi omnibus minis & [terricu]lamentis suis efficient, modò manus nostras à sanguine puras seruemus.

Quòd si, vt non spero, res eò fortasse deduceretur, vt ego & reliqui à Cæsare citarem[ur,] ipsi nostro nomine, iuuante Deo, comparebimus, nec C. V. vllis periculis nostra causa inuo[luemus,] quod antea sæpè V. C. Fratri Friderico, piæ memoriæ, domino meo clementissimo, indicaui. [Nam] C. V. nec meam, nec cuiusquam alterius fidem defendere debet, nec id facere potest, sed vn[usquis]que fidem suam ipse profiteri ac defendere, nec alterius, sed suo ipsius periculo, credere, aut [nega]re debet, cùm eò res peruenerit, vt summus noster Magistratus Cæsar nos supplicio affice[re velit.] Sed interea aquæ multæ defluent, & facilè inueniet Deus consilium, vt longè aliter res cada[nt, quàm] ipsi cogitant: Christus Dominus & Consolator noster C. V. confirmet & roboret, Amen. -

Et ad erigendos multos abiecti animi, & desperabundos Christianos, hanc cantione[m com]posuit: Ein veste Burg ist vnser Gott/etc.

Priusquàm verò Elector Dux Fridericus ad Comitia Augustam concesserat, has L[utherus] exarauit ad Iustum Ionam literas.

Epistola D. Martini Lutheri ad D. Iustum Ionam.

Scripsit Princeps nobis, id est, tibi, Pomerano, Philippo, & mihi communes literas, [vt conuenia]mus, & omnibus sepositis aliis rebus, ante Dominicam futuram absoluamus, quæ [necessa]ria sunt ad Comitia 8. Aprilis futura. Carolus enim Cæsar ipse aderit Augustæ, amicè com[positu]rus omnia, vt scribit in sua bulla. Quare hodie & cras, licet absente te, faciemus nos tres [quan]tum possumus: tamen & tuum erit, vt Principis voluntati satisfiat, reiectis in socios reliquo[s one]ribus tuis, cras te hîc sistere nobiscum. Festinata enim sunt omnia. Christus adspiret, vt o[mnia ad] gloriam eius fiant. Amen. Hora 12. 14. Martii, anno 30.

Ex hac Epistola constare potest, ab his quatuor 17. articulos, ex quibus postmodu[m Au]gustana confessio surrexit, fuisse compositos.

Ioann

Ioannes, Dei gratia, Elector

D. MARTINO LVTHERO·

ende & doctißime nobis dilecte & deuote: postquàm vos, & alij nostri Theologi VVite-, nobis clementer mandantibus & petentibus, articulos de religione nostra controuer-breui delineastis, non volumus vos celare, iam M. Philippum Melanthonem denuò eos reuidisse, & in formam redegisse, quam vobis vnà mittimus. Et clementer petimus, articulos accuratiùs reuidere, & expendere non grauemini. Et siue ita, vt scripti sunt, bunt, siue addendum aliquid aut adimendum esse cogitabitis, scripto sententiam ve-tare, & per hunc tabellarium sine mora, bene munitos & obsignatos remittere velitis, quem breui expectamus, adueniente, instructi & parati simus.

is rebus nouis non possumus vos celare, à nostris, qui Oeniponte iam in Cæsaris aula de-cætera ad nos scribi: Decretum esse in aula Cæsaris, vt de intermittendis in Templo con-uas nunc inchoauimus, sub aduentum Cæsaris nobiscum agatur. Etsi autem, quid in bis agendum sit, antea cogitauimus: tamen vestram sententiam de his postulatis, quæ ositum iri existimantur, cognoscere cupimus, vt conscientia nostra coram Deo rectè in ciat. Id officium vestrum nobis pergratum erit. Datum Augustæ die Mercurij post , Maij.

termittendis concionibus postea plura.

nfeßio Doctrinæ & Fidei Christianæ, per D. Mar-tinum Lutherum septendecim Articulis comprehensa.

Vòd constanter & magno consensu apud nos doceatur, vnicum solum esse verum DEVM, Creatorem cœli & terræ, ita, vt in hac vnica, vera, diuina essentia tres sint distinctæ perso-: Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus. Et quòd Filius à Patre natus ab æter-& natura Deus cum Patre: & quòd Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio, sicut hæc Scripturam clarißimè & firmißimè demonstrari possunt. Ioan. 1. In Principio erat Ver-Verbum erat apud Deum, & Deus erat illud Verbum, omnia per ipsum facta sunt. Matth. docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & plu-dicta, præcipuè in Euangelio Ioannis.

òd solus Filius Dei verus homo factus sit, conceptus de Spiritu sancto, natus ex Maria fectus homo, corpore atque animo constans, & non Pater, vel Spiritus sanctus homo fa-Hæretici Patropaßiani finxerunt, & quòd Filius non tantùm corpus absq; anima assum-pollinarius errauit. Nam Christus ipse in Euangelio sæpè meminit animæ suæ, cùm in-is est anima mea vsque ad mortem. Quòd autem Deus Filius homo factus sit, Ioan. 1. erbis scriptum est, Verbum caro factum est, & Gal. 4. vbi venit plenitudo temporis, misit m suum, natum ex muliere.

Quòd filius Dei, verus Deus & homo Iesus Christus, sit vna indissolubilis persona, pro no-bis passus, crucifixus, mortuus, sepultus, tertia die à mortuis resurrexerit, ascenderit ad sedeat ad dexteram Dei, Dominus omnium creaturarum, ita, vt nemo credere vel doce-ut debeat, quòd Iesus Christus tanquam homo, aut humana eius natura tantùm pro no-, sed cùm Deus & homo non duæ, sed inseparabilis vna persona sint, credendum ac do-t, quòd Deus & homo, vel Dei filius verè pro nobis passus sit, vt Paulus Rom. 8. inquit: rio suo filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, 1. Cor. 2. Si cognouissent a gloriæ, non crucifixissent eum. Et similia dicta plura.

Quòd peccatum originis verè sit peccatum, & non solùm imbecillitas vel defectus, sed ta-m, quod omnes homines ab Adam propagatos condemnat, & à Deo in perpetuum sepa-hristus pro nobis intercedens, hoc peccatum, cum cæteris inde profluentibus, in se deri-ßione sua expiasset, & penitus sublatum in seipso deleuisset, vt Psal. 51. & Rom. 5. de to clarè scribitur.

m igitur omnes homines peccatores sint, peccato, morti, ac Diabolo obnoxij, impoßibi-inem suis viribus aut bonis operibus se inde liberare, & coram Deo iustificari: imò ne præparare, aut applicare potest ad iusticiam, sed quò plura suscipit, vt se ipse inde liberet, bi consulit.

cùm verò medium est consequendæ iusticiæ, ac liberationis à peccato & morte, sine omni opere nostro, credere in filium Dei pro nobis passum, &c. Hæc fides est nostra iusticia. is iustos, innocentes, & sanctos reputat atque censet, & remisione peccatorum ac vita

Anno

æterna donat omnes illos, qui hanc fidem in Filium ipsius habent, quòd propter filium in
recipiatur, ac filij Dei fiant: sicut hæc omnia S. Paulus & Ioannes in scriptis opulentè docen
vt omnis, qui credit in Filium, non pereat, sed habeat vitam æternam.

VI. Quòd hæc fides non sit humanum opus, nec proprijs viribus eam consequi quisq
sit, sed Dei opus & donum est, quod Spiritus sanctus per Christum donatus in nobis opera
hæc fides cùm non inanis & falsa persuasio cordis sit, vt hypocritæ habent, sed efficax, nou
res, multos fructus & opera bona profert erga Deum, laudando, gratias agendo, inuocando
do, prædicando, proximum diligendo, iuuando consilio, opera, eleemosynis, mutuatio
aduersa tolerando vsque ad mortem.

VII. Vt hanc fidem consequamur, institutum est à Deo ministerium docendi Euangel
per Euangelium Deus hanc fidem, eiusque efficaciam, fructus, & commoda nobis annunc
& per Euangelium, tanquam per medium seu instrumentum, efficit fidem suo sancto Spi
& quando ipsi visum est: alioqui nullum est medium aliud, modus, ac via fidem con
Nam cogitationes omnes, extra vel ante verbum prædicatum, quantumuis sanctæ & bona
tur, mera mendacia & errores sunt.

VIII. Huic prædicationi verbi adiunxit Deus externa signa, quæ Sacramenta nomina
delicet Baptismum & Eucharistiam, per quæ etiam vnà cum verbo Deus fidem, & spiritu
exhibet, & confirmat omnes ad se confugientes.

IX. Quòd Baptismus primum signum seu sacramentum in duabus rebus consistat, n
qua & verbo Dei, seu vt aqua baptizentur homines, & verbum Dei vnà pronuncietur. Nec
est vulgaris aqua in Baptismo, (sicut Baptismi blasphematores iam docent) sed cùm verbu
quæ adiunctum sit, & Baptismus in verbo Dei fundetur, sancta, viuifica, & efficax ablutio
Paulus Tit. 3. & Ephes. 5. scribit: Lauacrum regenerationis, ac renouationis Spiritus sancti
Baptismus etiam infantibus porrigi & communicari debeat. Verbum autem Dei, quo fune
ptismus, Matth. 28. extat: Euntes baptizate in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, M
Quisquis crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

X. Quòd in Eucharistia seu Sacramento Altaris, etiam verè præsens sit in pane & vino
corpus ac sanguis Christi, secundum verba: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.
tùm sit panis & vinum, vt nunc quidam aduersarij contendunt. Flagitant etiam hæc verba,
ferunt fidem, & exuscitant eam in omnibus, qui hoc Sacramentum seriò petunt, nec con
agunt, sicut & Baptismus, cùm petitur, fidem affert & largitur.

XI. Quòd confessio priuata non sit legibus extorquenda, sicut nec Baptismus, Cœna, &
gelium vi extorqueri debent: sed sit libera, ita tamen, vt sciamus, quàm sit salutaris ac neces
flictis conscientijs, propter absolutionem, hoc est, verbum & iudicium Dei, quod in ea pro
tur, quo conscientia à peccatis liberatur, & pacata & tranquilla efficitur. Quòd etiam non
rium sit omnia peccata enumerare, sed illa tantùm indicari possunt, quibus cor maximè a
mordetur.

XII. Quòd vna sancta Catholica Ecclesia in terris sit, & maneat vsque ad finem mu
Christus inquit Matth. 28. Ecce ego sum vobiscum vsque ad consummationem mundi. E
hæc Ecclesia nihil aliud, quàm Credentes in Christum, qui prædictos articulos vera fide
profitentur, & propterea in mundo persecutionem ac martyria patiuntur. Nam vbi Euan
purè docetur, & Sacramenta legitimè administrantur, ibi certò est vera Ecclesia, & nequaqu
tis legibus, & externa pompa certo loco ac tempori, personis, vel gestibus alligata est.

XIII. Quòd Dominus Iesus Christus in nouissimo die venturus sit ad iudicandum viuos
tuos, vt credentes ab omni malo liberatos vita æterna donet: incredulos verò atq; impios p
ficiat, & cum Diabolis in inferno æternis cruciatibus puniat.

XIIII. Quòd interea, donec Dominus ad iudicium veniat, & omnem potestatem ac dom
nem abroget, Magistratus politicus honore affici, & obedientia ipsi præstari debeat, velut
Deo ipso ordinatus, ad defendendos bonos & coërcendos malos.

Quòd in tali statu Christianus legitimè vocatus, absque periculo iacturæ fidei ac salutis
benè viuere & seruire Deo possit.

XV. Ex his omnibus sequitur, doctrinam, qua sacerdotibus & Ecclesiasticis coniugiu
sus carnium prohibetur, cum tota vita ac votis Monachorum, (cùm per ea Dei gratia & sal
mæ impediatur, nec libera permittatur) impium & diabolicam esse, vt Paulus 1. Timot.
nominat, cùm solus Christus vnica via sit ad gratiam, & animarum salutem.

XVI. Quòd præ omnibus cæteris abominationibus, Missa, quæ hactenus sacrificium & b
opus iudicata fuit, quo alteri gratia Dei & salus impetretur, abroganda sit: & loco illius, diu
dinatio distribuendi Sacramentum corporis & sanguinis Christi sub vtraque specie, cuilibe
dei suæ propriæ confirmationem, & propriam consolationem cuique necessariam, celebre

XVII. Quòd ceremoniæ Ecclesiasticæ pugnantes cum verbo Dei, abolendæ sint, cæteræ
liberæ permittantur, vt ijs vel vtamur, vel non vtamur, secundum normam dilectionis, ne
absque graui causa scandalum alteri præbeatur, & communis pax sine necessitate turbetur.

Hos articulos Philippus postea Augustæ accuratiùs retexuit, ac eos Luthero inspiciendo
mendandos misit, vt ex Electoris & Philippi literis, historiæ insertis, satis liquebit.

m Imperator per Legationem monet Principem Electorem, de Oeniponte, vt ad gremi-
Ecclesiæ se recipiat, & nouitiæ doctrinæ valedicat. Quòd si huic sit obtemperaturus, ipsum
conueniat vel ipsemet, vel eius legati: sin verò secus, illi diræ intententur minæ.
autem omnes Electores, Principes, ac Imperij ordines, longo tempore Cæs. Maiest. ad-
agno cum desiderio, Augustæ expectassent, eam aduentantem summo gaudio & subie-
edientia excipere studuerunt. Igitur Principes iuniores Cæs. Maiestatem conspicientes,
quis suis descenderunt, ac Cæs. Maiestati obuiam euntes, petere ab ea in animo habue-
equo descenderet: sed C. M. hoc animaduertens, cum Fratre Ferdinando, Vngariæ &
Rege, ephippia & stapedes statim reliquit, & priùs, quàm Principes ad se venirent, in ter-
it.
oblatam vtrinque salutem, & amicas consertas dextras, Archiepiscopus Moguntinus Cæs.
hac ratione excipit: Inuictissime potentissimeq; Cæsar, semper Auguste, domine clemen-
omini fratres, amici ac patrueles mei, Electores, Principes, Prælati, Comites, & alij sacri Ro-
. ordines præsentes, ac absentium legati, & ego Cæs. Maiest. V. literis ad comitia Augustæ
a euocati, Cæs. Maiest. V. domino nostro clementissimo, de felici in Nationis Germanicæ
n Imperium reditu, summoperè gratulamur, ac debita reuerentia & subiectione eam ex-
Deo petimus, vt C.M. V. accepto nunc diademate Imp. diu & feliciter Ro. Imp. præsit, ac
ngula administret. Fore.n. speramus, vt, Deo iuuante & cooperante, omnia Maiest. V. facta
is diuini gloriam, Vestræ Maiestatis honorem, & Germanicæ nationis salutem, cedant.
, cùm simus sacri Romani Imperij membra, omnem nostram operam, studium & dili-
Cæs. Maiest. V. offerimus, in agendis & efficiendis omnibus, de quib. in his comitijs deli-
s instituentur, quæq; ad nominis diuini gloriam, vestræ Maiestatis honorem, & Germani-
is emolumentum cessura videbuntur, Vestræ Cæs. Maiest. domini nostri clementissimi, cle-
na tutelæ ac defensioni nos subiectissimè commendantes.
oratione Imperator, natura mitis & humanus, valdè delectatus fuisse dicitur, ac re cum
dinando & Friderico Palatino communicata, Electoribus, Principib. & Imperij ordinib.
minatum Fridericum respondit, vt sequitur.

Friderici Palatini ad Archiepiscopi Moguntini orationem, nomine Cæs. Maiestatis data, responsio.

nana Cæs. Maiestas, dominus meus clementissimus, Electorum, Principum, & sacri Roma-
mperij ordinum orationem, qua ei de diademate Bononiæ accepto gratulati, & ad Impe-
istrationem diuturnæ vitæ spacium, incolumitatem, & felicissima quæq; precati sunt, cle-
nè audiuit, ac Electoribus, Principibus, & alijs ordinibus gratias maximas agit.
verò diuina prouidentia Maiestas ipsius, dominus meus clementissimus, in Romanorum
rem electus, & nunc inauguratione Bononiensi confirmatus, re ipsa experiatur, Electores,
, Prælatos, Comites, & alios sancti Imperij ordines, præsentes, & absentium legatos, Maie-
literis indictionis ad Comitia euocatos, tāto numero, tantaq; frequentia subiectissimè con-
comparuisse, Maiestas eius ob id summoperè lætatur, & clementissimè afficitur, ac cum
us, Principibus, & Imperij ordinibus, ea præcipuè seriò ac diligenter agere decreuit, quæ ad
entis Dei gloriam, omnium Christianorum salutem & incolumitatem, Germanicæ natio-
atem & commodum, ac præcipuè ad Turcam debellandum & profligandum, facere vide-
quibus medijs, quáue via errores & dissensiones in religione tolli, ac publica pax & tran-
per sacri Romani Imperij fines fieri ac constitui posit, diligentes rationes initura; ea spe
uismodi conatibus adfuturum, eosque suo consilio gubernaturum ac promoturum esse.
rò Cæs. Maiestas progredi, & ciuitatem ingredi cupit.
n procul à ciuitate, Ioachimus Elector Brandeburgicus, Pontificium Legatum, nomine Epi
n & Spiritualium Principum, cùm ex ijs nemo hoc præstare posset, oratione latina tam gra-
ta, & splendida excepit, vt non tantùm omnes Spirituales Principes talem facundiam sum-
fuerint admirati: verùm etiam Carolus Imperator ipse in hæc verba eruperit: Eruditionis &
laudem huic Principi Electori nequaquam detrahi posse, ac spiritualium Principum ne-
am meritò culpandam esse & improbandam, quòd eorum cogerentur esse discipuli, quos
ire meritò deberent. Igitur, vt inposterum perdiscendis literis plus temporis tribuant, se
nisi ij velint videri, qui officio neutiquam satisfaciant.
c modo exceptus Legatus, statim accurrit, vt Cæs. Maiest. Augustam ingredientis latus alter-
lauderet: sed Electores & Principes neutiquam concedere voluerunt, vt Imperator vel cùm
inato Legato, vel cum fratre Ferdinando, Vngariæ & Bohemiæ Rege, ingrederetur, sed, vt
uitaret, rogârunt.
ntificiæ factionis antesignanis rem totam pro libitu administrantibus, Monachij decretum
C. M. priùs, quàm ipsa corporis Christi vigilia aduentaret, Augustā ingrederetur, hunc tan-
inem, vt Euangelicam doctrinam amplexi principes & status, instantis festi solennitate, &
nijs, ac aliarum etiam actionum multitudine obruti & oppressi, ex C. M. præscripto omnia
iq; in reb. spiritualibus, & processione concelebranda, in vniuersum, morem gerere & obe-

dire cogerentur: neque, cur C. M. edicto audientes esse, & obtemperare non possent, & causas ab Ecclesia Romana secessionem facerent, quicquam, quod prætenderent, haberent.

Postquàm vrbem ingressus esset Cæsar, & templum inuisisset, Electores & Principes eum ...ctissimè sunt comitati, & ex templo domum petentem longo ordine secuti. Sed Ioanni Duci ...ri Saxoniæ, Georgio Marchioni Brandeburgico, Ernesto Duci Lunæburgensi, Philippo ... Prouinciali Hassiæ, & Guolfgango Principi Anhaldino, omnib. alijs domum euntibus, à C... iniunctum fuit, vt tantisper expectarent, & commorarentur, donec de Cæs. Maiest. animo &... tia cognoscerent: interea Imperator, re cum Vngariæ & Bohemiæ Rege Ferdinando, & alijs ...rum arcanorum conscijs, communicata, Principibus protestantibus ea significari iussit, qu... comprehensa sequuntur.

Primum Cæs. Maiest. postulatum, statim post ingressum Pri...bus Protestantibus per Regem Ferdinandum propositum.

ILlustrissime Princeps, Elector Saxoniæ, cæteriq; in religione coniuncti Principes, C. M. ... Oeniponte, ita hîc Augustæ quoq;, certior facta est, vos conciones vestras nondum abrog... concionatores & verbi ministros in publicis locis populum docere: cùm verò per conatus ... omnis generis impedimēta reliquis negotijs suscipiēdis, tractandis & expediendis obijci pos... stulat C. M. & mandat seuerè, vt conciones vestras primo quoque tempore suspendatis & ab...

Secundò, cùm crastino die festum corporis Christi sit celebrandum, & C. M. pompā pr...nis, de more, per vrbem ducere in animo habeat, Maiest. ipsius clementissimè requirit, vt M... vestrorum exemplo, in honorem Dei, eiusmodi processioni interesse velitis, eamque præse... stra ornare atque perficere.

His auditis, Elector Saxoniæ, & reliqui in religione coniuncti Principes, per Georgium ...deburgicum responderunt:

Inuictissime Imperator, semper Auguste, domine clementissime: Elector Saxoniæ, & a... cipes Euangelicam doctrinam amplexi, Vestræ Maiest. postulatū, per Ferdinandum, Vngari... hemiæ Regem, dominum nostrum clementissimum, propositum subiectissimè audiuerunt, ... negotio diligenter pensitato & deliberato, mihi, vt responderem, iniunxerunt. Bona autem ...entia, & salua Dei gloria, facere non possumus, vt verbi diuini, vnici thesauri nostri, ac veræ ...tionis prædicationem & propagationem prohibeamus & abrogemus: igitur à C. M. V. re... petimus, ne eiusmodi postulatis, quib. bona conscientia assentiri non possumus, conscientias ... oneret & prægrauet, ac nominis diuini gloriam, literarum indictionis sententiam atq; summ... deniq; Electoris, & aliorum Principum ineuitabilem necessitatem diligenter considerando ... clementissimè parcat. Quòd si in alijs reb. Maiest. Vestræ gratificari poterimus, nihil non fa... mus, quo C. M. V. animi nostri debitā obedientiam & subiectionē nos declarare posse, sperau...

Hæc cùm nomine sociorum suorum Georgius Brandeburgicus perorâsset, Imp. per Vn... Bohemiæ Regem Ferdinandum, secunda vice proposuit, Maiest. suam nec velle nec posse d...lato & mandato suo quicquā mutare aut remittere: igitur, vt plurib. rem agant, minimè nec... Nam propositam sententiam immotam & firmam stare, ac ab ea discedere Cæs. Mai. nequ... velle. igitur ego quoq; moneo & adhortor vos, subiecit Ferdinandus, vt Cæs. Maiest. hac in ...ficemini, & morem geratis, nihil enim vos obtenturos esse, certo certiùs scio.

Hæc cùm audissent Principes Protestantes, per Georgium Brandeburgicum, multis in m... adductis argumentis, & expositis rationibus, cur Cæs. Maiest. postulato bona conscientia ... non possent, nec sententiam mutare, bonam spem se concipere, dixerunt, fore, vt, cùm C...natores sui præter verbum Dei nihil doceant, nec materias disputabiles, aut seditionibus ex... idoneas, pro concione populo proponant, ac ea potissimùm de causa comitia sint indicta, v... rei controuersia audiatur, definiatur, & componatur, nec vllius erroris sint conuicti, in expo... cusatione Cæs. Maiest. clementissimè acquiescat.

Ferdinando verò, omnes preces irritas, & nihil momenti apud Cæsaream Maiestatem ...ras esse, dicente, Georgius Marchio Brandenburgensis pio zelo excandescens, & animo con... intrepido manum collo admouens, inter cætera dixit: malle se, flexis coram Cæsarea Maie... nibus, spiculatori ceruicem feriendam statim præbere, quàm Deum, & sacrosanctum ipsius E...lium abnegare, & falsam ac erroneam doctrinam recipere, atq; approbare. Qua voce audita, ...tor placidissimè respondit, nicht Kopp af / nicht Kopp af / non hoc agi, vt cuiquam vita er... sed Maiestatem suam, vt conciones abrogentur, seriò flagitare.

Cùm igitur Cæsarea Maiestas toties istud postularet, nec de proposito suo quicquam rem... aut mutaret, Principes Protestantes, precibus & orationibus suis nihil obtinentes, vix tande... berandi spacium impetrârunt, vt postero die, qui memoriæ corporis Christi dicatus fuit, ho... antemeridiana, quid sui animi & sententiæ de negotio illo esset, dilucidè ac disertè C. M. e...rent, ac significarent.

Hæc inter Cæs. Maiest. & Principes Protestantes instituta actio, in multam fuit ...cta noctem, ita, vt Dux Elector Saxoniæ, cæterique Principes Euangelici, admodum ... sua hospitia reuerterentur. Qui licet inter decimam & vndecimam pomeridianam dom... ijssent, tamen Imperator, missis aliquibus consiliarijs, denuò ab Electore Saxoniæ, & c...

Anno

one Princip.bus seriò postulauit, vt postero die conciones intermitterent, & abrogarent,
oni interessent.
incipes Protestantes, vt qui, de his rebus Cæs. Maiest. parùm constare, & tantùm ex sa-
m & Monachorum instinctu ea fieri, intelligerent, nullum aliud responsum Legatis de-
àm quòd, se ea facturos esse, dicerent, quæ discedentes Cæs. Maiest. polliciti fuissent. Igi-
membra sua quieti daturos, Deoque totius negotij gubernationem commendatu-
n spem concipere, posterum diem consilium quoque in promtu habiturum esse.

uæ ipso Corporis Christi die, qui decimus & sextus Iunij fuit, in causa religionis acta sint.

die, qui fuit memoriæ corporis Christi sacer, ad horam colloquio destinatam, Dux Saxo-
oannes Fridericus, de voluntate & mandato Celsitudinis suæ Patris, Ducis Electoris Ioan-
ressu serotino, & cœna in multam noctem protracta, incommodiùs valentis, Georgius
rgicus, Ernestus Dux Luneburgensis, Philippus Hassiæ Landgrauius, & Guolfigangus
nhaldinus, in palatio Cæs. Maiest. præstò fuerunt, cui eiusmodi postulatis bona conscien-
i, conciones abrogare, & processioni interesse non possent, rationes redditu i.
igitur à Cæsare, vt audirentur, impetrassent, Maiest. ipsius, præsente Vngariæ & Behemiæ
inando, Palatino, & Episcopo Spirensi, per Georgium Brandeburg. cũ ordine exponunt:
e se postulata iussu C. M. hesterno vesperi proposita, quibus quidem assentiri, morem ge-
ère libentissimè & subiectissimè cuperent, nisi grauib. auocarentur & prohiberentur con-
ulneribus, illata petitione, vt C. M. causas, ob quas assentiri, & processioni interesse non pos-
entissime audire sustineat: quo impetrato, in hanc sententiam verba fecerunt.

ausæ, ob quas Principes Protestantes in Festo corporis Christi interesse processioni non possint.

Cæs. Maiestas miretur, cur toties vocati & inuitati, comparere tamen, & processioni interes-
non possimus, causas eius rei, quas habemus grauissimas & euidentissimas, paucis recen-
ne exponere constituimus.
mnium autem non tam imperiti sumus rerum omnium, vt, nos debitum officium Cæs. Ma-
e omni conscientiæ nostræ læsione hac in re præstare posse, ignoremus. Sed quia eò spectat
s mandatum, vt hanc processionem, tanquam cultum diuinum, nostra præsentia approba-
abiliamus, nec nos tamen, vllo in loco scriptorum Propheticorum & Apostolicorum præ-
d esse & mandatum à Christo, sciamus, eiusmodi postulatis bona conscientia assentiri nul-
possumus.
nde cùm omnibus sanis, eruditis, & dextrè iudicare volentibus constet, nec vlla vel dispu-
el probatione egeat, Sacramenti veri corporis & sanguinis Christi integrum, & non muti-
u in a Testamentario ipso, in sacris literis præscriptum & institutum esse, graue futurum no-
cientijs, existimamus, si, quæ circumfertur, alterutram partem tantùm, corpus scil. Chri-
ato non aduersari & contrarium esse, nostris quasi suffragijs affirmemus, id quod etiam ex
træ confessione Vestræ Maiest. paulò pòst exhibenda, abundè satis liquebit, & apparebit.
æ enim esset, non dicimus inconsiderata leuitas, sed insignis temeritas, impudentia, & de-
udacia, ea, quæ sunt humana introducta & constituta autoritate, Dei mandatis & præceptis
& in Ecclesia cultus diuini rationem habere, impudenter affirmare, cùm scriptum sit: Fru-
olunt mandatis hominum.
smodi igitur humanas constitutiones impias, & cum verbo Dei, Christique mandatis a-
gnantes, tantum abest, vt nostro consensu approbemus & stabiliamus, vt, omne genus ta
surdarum & impiarum traditionum penitus ex Ecclesia eijciendum, & procul exterminan-
, vno ore & communi consensu affimare non dubitemus, ne, quæ sana sunt & pura Ecclesiæ
a reliqua, eodem quoq; veneno tam pestifero lethaliq; inficiantur & contaminentur.
uper ab aduersaria parte hoc præcipuè sic agitatum & factitatum esse, nos nequaquam fuge-
tere potest, addita hac explicatione, processionem illam cultum esse diuinum. Pro certo e-
uerunt, nos non tantum posituros spei atque fiduciæ in Deum, qua confisi, Cæs. Maiest. tā
um seriò nos vocanti, obtemperare & obedire recusaremus, ignorantes, Deo maiorem, quàm
bus obedientiam nos debere.
autem Cæsareo mandato pareremus, atq; præsentia nostra processionem comprobaremus,
m id multum, & plurimum habiturum momenti vbique locorum, ad eleuandam & exte
am religionis nostræ, & verbi diuini autoritatem, vt qui nostra præsentia processionem, &
am illam corporis Christi circumgestationem comprobare & stabilire non essemus veriti,
tem apertè & ex diametro non tantùm cum manifesto verbo Dei, verùm etiam cum nostræ
oncionibus & ceremoniis in Ecclesijs nostris receptis atq; vsitatis, esset q; hæc futura commo-
, & optatissima illis occasio, insimulandi nos παλινωδίας cuiusdam tacitæ, & ad vitupera-

tionem lata & expedita illis esset strata via, id quod ipsos magno affecturum esset gaudio &
te, modò tantum causæ & occasionis, pro diminuenda & eleuanda Euangelij & verbi diu
ritate, habere & obtinere possent.

Nisi enim hoc clandestinis machinationibus & sycophanticis consilijs esset effectum
Maiestas nos, vt processioni interessemus, nequaquam cogeret, sed, vt alijs Electorib. & Pri
eius rei facultatem liberam nobis relinqueret. Quas suspiciones Cæs. Maiest. ingressus non
get, & quodammodo confirmat, qui in ipsa corporis Christi vigilia aduentare, & Augusta
di fuit coactus, in hunc tantùm finem, vt Processionem, multis iam annis collapsam, ab
sublatam, sua præsentia & autoritate vicissim instauraret, restitueret, confirmaret, & stabil
pars aduersaria bonam spem conciperet, fore, vt hac ratione restituta, facilè deinde durare
ret per multa secula, siue illa esset verbo diuino & Euangelicæ veritati analoga & consenti
eam prorsus oppugnaret, & funditus deleret, atque euerteret.

Igitur obscurum esse nemini potest, per quos sit effectum, quòd C. M. ipsa corporis C
gilia Augustam ingredi vellet, cùm per totum diem & solis æstum maximum, & pulueris m
summam sustinere cogeretur, ipsiusq; ingressus in multam protraheretur & duraret noct
hæc præstitisse & sustinuisse sufficiebat, sed oportebat, vt plus accederet oneris & molestiæ.
nim in hospitium serò ventum esset, ac Cæs. Maiest. iam se meritò quieti dare deberet, ip
primùm reliquisset staticula, alijs rebus omnibus dilatis & posthabitis, nobis ad se vocati
ciones abrogaremus, & processionem concelebraremus, seriò iniunxit.

Causæ ob quas Elector Saxoniæ, & coniuncti in religio ne Principes, conciones suas suspendere & abrogare non possint.

DEinde, cùm Cæs. Maiest. V. seriò postulârit, vt nostras suspenderemus & abrogarem
ciones: de voluntate & consilio in religione coniunctorum Principum, V. Cæs. Mai
pondeo: Nos Dei beneficio, certò scire, & indubitatò credere atque statuere, doctrinam, qu
fitemur, in scriptis Propheticis & Apostolicis fundatam, & symbolis in Ecclesia receptis a
& conformem esse.

Igitur eam tacendo reuocare aut abnegare neq; possumus, neq; debemus, nisi hominu
Dei, mandata pluris & maioris facere, illaq; his, ad summam nominis nostri infamiam, &
animarum dispendium, præferre velimus, quod Deus clementissimè prohibeat & auertat.

Secundò, doctrinam nostram neq; hæreticam neq; seditiosam: sed multis nunc annis,
penè orbem terrarum propagatam ac disseminatam, nec ab vllo refutatam esse, omnib. co
in confesso est, atq; eam Christiani Magistratus, omniumq; ordinum autoritatem potiùs c
re & augere, quàm imminuere & eleuare, nemo, vt opinamur, inficias ire poterit: ac vt ex e
nes improbam suam vitam emendarent, & meliorem viuendi rationem inirent, non deteri
derent, ex animo optaremus.

Tertiò, cùm in alijs Imperij Comitijs, nunc aliquoties celebratis, concionum nostraru
nunquam sit impeditus aut inhibitus: certè, nunc temporis satis mirari non possumus, qui
Cæs. M. V. adducta, earum abrogationem tam seuerè, ac tam sæpè vrgeat. Sed vtut ista sese
facilè colligere & coniectura assequi possumus, quinam huius rei sint autores, & quorum co
instinctu (id quod Deo iustissimo iudici dijudicandum relinquimus) hæc omnia fiant & ag

Igitur nos in religione coniuncti Principes, V. Cæs. Maiest. clementissimæ tutelæ ac pr
nos subiectissimè commendantes, petimus & oramus, ne Cæs. Maiest. V. in causa, ad nomi
ni gloriam, & animarum nostrarum salutem spectante ac pertinente, conscientias nostras ei
postulatis prægrauet, & oneret.

Huc vsque cùm Principum Protestantium nomine perorasset Georgius Brandeburgi
nuò pio zelo, & constantia Christiano Principe digna motus, conuersa ad Cæsa. Maiestatem
ne, suo nomine sic ferè verba facere perrexit.

Inuictissime Imperator, domine clementissime, his, de Electoris Saxoniæ, & aliorum E
licorum Principum causa, dictis, summa necessitate coactus facere non possum, quin Cæs. M.
animi mei sententiam pluribus dicam, & aperiam. Cæs. Maiest. V. ignorare non potest, quæ
ga domum Austriacam extent merita, quæ in omni obsequiorum genere fides atque con
quæ in subeundis periculis animi fortitudo, ita, vt non solùm opibus & facultatibus, verùn
vita ipsa & fortunis omnibus in discrimen positis, debitam obedientiam ei præstare studuer
ius rei omnes mihi testimonium perhibere coguntur, vt interim taceam maiorum meorum,
moriæ, egregia facinora, operam atque fidem, quæ Cæs. Maiest. V. antecessoribus, in bellis A
cis & Vngaricis, declarârunt. Illorum maiorum meorum laudata exempla ego quoque in
C. M. V. promitto, atque polliceor, nec in posterum vlla in re meos conatus domui Austriac
C. M. defuturos esse, modo in causa religionis nihil, quod contra Deum eiusque verbum est,
& approbare cogar.

Hæc omnia, vt C. M. V. clementissimè consideret ac perpendat, subiectissimè rogo, n
aduersariorum calumnijs & delationibus fidem adhibens, se contra me instigari patiatur.

ad Deum pertinente, immutabili mandato diuino, decretis ac postulatis eiusmodi ad-
repugnare cogor, quæcunque etiam sequantur & immineant pericula, cùm scriptum sit:
s obedite, quàm hominibus.
cò propter confessionem doctrinæ, quam scio esse vocem filij Dei, & immotam atque æter-
rtem, non recuso vlla pericula, ne quidem capitis, quæ veram religionem amplectentibus
ta & proposita esse audio.
cùm, & suo, & reliquorum Euangelicorum Principum nomine, Georgius Brandeburgi-
sset, Imperator, re cum Rege Ferdinando, Friderico Palatino, Episcopo Spirensi & Coit-
æposito VValtkirchensi, & Marchione Achauerensi, communicata, per Fridericum Pa-
espondet, se ex multis, ijsque grauibus causis, de suo proposito nihil mutare aut remittere
ut ne quid Principes Protestantes desiderare queant, aut animæ nutrimento & pabulo de-
, cùm hoc propriè ad se spectet, & sui sit officij, constituturum nonnullos, qui verbum
nant, quos, si velint, audire possint, ac se in bonam spem venire, Principes Protestantes
nihil facturos obstinatò, sed maiorum exemplo Maiestati suæ morem gesturos, ac proces-
cultum diuinum, ipsorum præsentia ornaturos esse.
audito, Principes Protestantes rursum à Cæs. Maiestate precibus, quibus poterant, subie-
ontendebant, ne eiusmodi postulatis, quibus assentiri non possent, ipsorum prægrauaret &
onscientias. Quòd enim processioni, quemadmodum Cæs. Maiestas postulasset, sine gra-
ntiæ vulnere, interesse non possent, se abundè satis, quamprimùm, iuxta literas indictio-
gione agi cœptum fuerit, declaraturos & testaturos esse.
Cæsar vicissim responsum dari iubet, se de mandato & proposito suo nihil mutaturum aut
m esse. Igitur cùm adeò grauentur conciones abrogare & suspendere, iubere se, vt causas
tas, cur assentiri & parere non possint, scripto comprehensas & explicatas, sibi offerant &
, quo facto, deliberaturum se de alijs medijs ad concordiam facturis. Cùm autem Proces-
us diuinus, bonam spem se concipere, Principes Protestantes non futuros in postremis, sed
n eo, quæ ex ipsorum sint officio.
ngelici hæc rursum deprecabantur, &, vt Cæs. Maiestas causis in medium allatis clementis-
iesceret, orabant, præstituros enim omninò, quæ permissu verbi diuini præstare possent:
iectissimè petere, quòd in eo diuersum sentiant à Cæs. Maie. ne molestè id ferat, aut in ma-
prete ur partem. Cùm verò Dux Elector Saxoniæ per causam valetudinis coram Cæs. Ma.
re non potuerit, se ipsi quoque Cæs. Maiest. postulata expositturos, vt postridie, quid sui ani-
entiæ hac de re sit, scripto comprehensum C. M. exhibeant.
actis, Cæs. Maiest. Missam auditura, & processioni interfutura, summum templum ingres
ncipes verò Protestantes cùm Cæsaris postulata Duci Electori Saxoniæ significassent & ex
t, communi consensu decreuerunt, totum negotium scripto comprehensum Cæs. Maiest.
uitq; hæc Cæsaris cum Principib. Protestantibus actio ad decimam vsque protracta horam
hæc, etsi Protestantes causas, quare conciones bona conscientia omittere non possent, scri-
erunt Cæsari, ille tamen de proposito nihil mutauit, sed publico edicto illas prohibuit,
graui pœna, qui secus facerent.
consilium Lutheri super hac re requisiuit, qui Principi sequentes causas, cur pro tempore
um sit Magistratui, rescripsit.
ma: Quòd sit concedendum, quia Imperator vtriq; parti prohibens non facit præiudicium.
nda: quia pollicetur, se velle audire causam.
ti: Maius bonum præferatur minori. Quia si cognitio causæ per hanc pertinaciam impe-
quid accideret?
rta: quia sumus vocati, vt pars ad dicendam causam, & ad rationem reddendam doctrinæ,
præiudicandum.
nta: Quia non sumus Parochi Augustanorum.
ram Cæsare & statibus Imperij post hæc recitata fuit confessio, quæ deinceps à loco AVGV-
A dicta, & statim in Hispanicam, Italicam, Gallicã & Anglicam linguam conuersa, & Pa-
Regibus & Principibus transmissa fuit.
Lutherus inquit: Aduersarij præclarè se rem gessisse existimant, quòd conciones per inter-
C. M. intermitti curârunt: sed non vident miseri, per scriptam confessionem Cæsari exhibi-
s prædicatam, & latiùs propagatam esse hanc doctrinam, quàm fortasse decem concionato-
potuissent. Egregiam verò sapientiam aduersariorum, quòd M. Islebius & cæteri concio-
tacere coguntur: prodit autem Elector Saxoniæ, & cæteri Principes ac domini, cum scripta
one, & concionantur liberrimè coram C. M. & toto imperio, in omnium conspectu, vt au-
ntur, nec contradicere quicquam possint. Ich mein ja/ hoc interdictum de intermittendis
ibus non inultum abiuisse. Nolunt ministris suis concedere, vt Concionatores audiant,
ntur ipsi multò deteriora (vt ipsi nominant) & Principibus concionantibus, audire, &
scere. Christus profectò non tacet in comitijs, ac etiamsi insaniant, tamen plus ex confessio-
erunt, quàm si totum annum concionatores audiuissent. Ita completur, quod Pau-
it: Verbum Dei non esse alligatum. Si in suggestis prohibetur, tum in palatijs Regum illud
portet. Si miseris concionatoribus illud prædicare non conceditur: tum magnos Princi-
ominos prædicare necesse est. Et in summa: si omnia tacent, lapides clamabunt, inquit
s ipse.

A principio, qui Augustanæ confessioni adhæserunt, & illam Cæsari & imperij statib lerunt, ex principibus fuerunt Ioannes Dux Saxoniæ Elector, Georgius Marchio Brand sis, Ernestus Dux Lunæburgensis, Philippus Lantgrauius Hassiæ: VVolffgangus Princep halt, & duæ tantùm ciuitates imperiales, Norinberga & Reutlinga: quib. se adiunxerunt H na, Campodunum, VVinsheimium & VVeissenburgum.

Sed & Argentinenses, Constantienses, & Memmingenses peculiarem quandam conf Cæsari exhibuerunt in omnibus articulis, excepto illo solo de Sacramento, idem cum Lut tientes.

Bucerus in epistola ad Pontanum, Sax. Cancellarium, Deo teste, inquit, nos in ca Dominicæ verbis tantùm à Luthero dissentire, quod multis argumentis adductis probar in eadem Epistola.

Et in alia epistola, vt & priore, in comitijs scripta ad Pontanũ, ait, cumprimis memini tet, nos in alijs articulis idem, quod Synodus Nicena, & Lutherus in sua Postilla, credere.

Lutherus quid de Philippi Theologia, quem pro Philosopho & Rhetore, non Theolog it, senserit, apparet ex sequentibus.

Lutherus ad Ionam.

PHilippum sua agitat Philosophia, ac præterea nihil; nam causa nostra est in eius man cere audet, Nemo rapiet eam de manu mea.

Lutherus ad Philippum.

TV secundum Philosophiam has res regere, hoc est, vt ille ait, cum ratione insanire perg maceres, hæc causa non est in manu tua, sed eius qui maior est, non ex Philosophia, Dei periculosis temporib. consolationes sumendæ sunt. Philosophia tua ita te vexat, non Th

Illo periculosissimo comitiorum Augustanorum tempore, quidam pij quoque in Ital ti sunt, qui de dissidio illo religionis componendo, & propaganda gloria Christi, soliciti fu anxij, vt docet adiuncta ea de re Lucij Rosellii Epist. Cùm .n. Venetijs rumusculi sparsi, & peruulgati essent, Philippum remissiùs Christi causam agere, & in alteram partem inclinar ræ quoque Philippi Venetias allata essent, quæ disseminatam famam quodammodo confir derentur, Lucius Rosellius famam & existimationem Philippi saluam cupiens, denuò per um monuit, vt fortiter agendo, & Christi causam strenuè defendendo, virtutis & nominis am per totum terrarum orbem extenderet, vt ex subiuncto apparet epistolio.

Eruditissimo Viro, veritatis euangelicæ Patrono egre gio, domino Philippo Melanthoni.

MEas ad te nudiustertius dedi literas, quibus, vt strenuam pro Christo, veritateq; Eu omni prorsus humano abiecto timore, nauares operam, te vehementer hortatus fu autem faciendum me varij, qui de te circumferebantur, rumores impulêre, quos equidem v ter auxit & ampliauit cuiusdam epistolæ exemplum, Senatui huc Veneto ab oratore eius, qu apud Imperatorem oratorio fungitur munere, missum, à quo etiam adfirmatum fuit suis te Epistolã ipsam Cardinali Campegio Legato Pontificio misisse. Et licet nonnulli sint, qu eam abs te compositam, quippe quæ diuersum habeat stylum ab eo, quo tu vteris: maior ta minum pars meliorem vincit, creduntq; multi, te illius autorem esse. Oratorem enim Vene adeò insulsum arbitrantur, vt, quæ tua non sit, pro tua miserit.

Ego igitur, qui nomen tuum semper obseruaui, colui, & suspexi, quiq; cupio, Christ per te maximè defensum iri, tibi has meas iterum scribere volui, in quibus etiam illius Epis tuam esse dixi, ad te exemplum mitto, vt fœturam tuam (si tamen tua est) agnoscas. Si ver tiq; tui amantes credunt, aliena est, hominum rasorum malignitatem expendas, qui tibi e bunt, quæ Christo, verisq; Christi defensoribus dedecori sunt. Te igitur oro & obsecro, vt, c rum insulsam diligentiam, eorumque improbam animi maliciam cognoueris, velis arden rum iniquitatibus resistere, ipsorumque calumnijs respondere, & Serenissimo Imperato risque præsentibus Christianis Principibus eorum improba studia detegere. Nihil enim vir ce, sed fraude ac dolis consequi student. Quod si feceris, virtutis tuæ lumen vbiq; gentium e Vale in Christo. Venetijs, Calend. Augusti, anno 1530.

T.

Quantuluscunque

Lucius Paulus Rosellius.

ddit Cælestinus: Philippus ijs conditionibus, quibus plerosq; homines subiectos esse vi-
ribus scilicet & lapsibus, non exemtus, ac communis pacis & tranquillitatis in Ecclesia
ca, recuperandæ & confirmandæ studiosus, plura fortasis nonnunquam dixit & scripsit,
dicere & scribere debuisse, multi existimant. Sed ne studiosum Lectorem pluribus mo-
Epistolam subijciam.

Reuerendissimo Cardinali Campegio, Legato Apostolico.

euerendissime domine, cùm prædicatione multorum bonorum virorum cognouerim,
T. in amplissimis honoribus, & in hoc rerum fastigio summa vti moderatione, addu-
spem, fore, vt R. D. T. literas nostras æquo animo legeret.
imum est, quod scribit Plato, nihil optabilius, nihil melius, nihil diuinius accidere posse
, quàm si sit in imperio cum potentia coniuncta sapientia. Quare initio, cùm afferretur,
ssam ad hunc conuentum, vt arbiter ac disceptator Religionis esset, multi boni viri hanc
nt Germaniæ felicitatem, quòd tali viro cognitio maximarum rerum commissa esset, qui
dignitate, sed multò magis sapientia antecelleret alios homines. Iam olim enim fama sa-
vniuersam Germaniam peruagata est.
gitur, cùm existimarem, R. D. T. in ista sapientia quàm maximè à violentis consilijs ab-
xi, ad R. D. T. scribendum esse, vt & nos intelligeret vnicè cupidos esse pacis atque con-
detrectare vllam faciundæ pacis conditionem. Dogma nullum habemus diuersum à Ro-
esia, multos etiam repressimus, qui perniciosa dogmata serere conati sunt, cuius rei extant
timonia. Parati sumus obedire Ecclesiæ Romanæ, modò vt illa pro sua clementia, qua
a omnes homines vsa est, pauca quædam vel dissimulet, vel relaxet, quæ iam ne quidem,
mutare queamus.
e fidem habeat R. D. T. maleuolis nostris, qui nostrorum scripta sceleratè deprauant, &
quicquid videtur ad inflammanda publica odia quoquo modo facere.
c Romani Pontificis autoritatem, & vniuersam politiam Ecclesiasticam reuerenter coli-
ò non abijciat nos Romanus Pontifex. Cùm autem concordia facilè possit constitui, si
stra paucis in rebus conniueat, & nos bona fide obedientiam reddamus: quorsum opus
es abijcere? quorsum opus est supplices ferro & igni prosequi? Multis non dubium est,
T. nullo modo probatura sit ista violenta consilia, si causam nostram & voluntates no-
us nôrit. Nullam aliam ob rem plus odij sustinemus in Germania, quàm quia Ecclesiæ Ro-
mata summa constantia defendimus. Hanc fidem Christo & Romanæ Ecclesiæ ad extre-
tum, Deo volente, præstabimus.
quædam dissimilitudo rituum est, quæ videtur obsistere concordiæ. Sed ipsi canones fa-
ncordiam Ecclesiæ in huiusmodi rituum dissimilitudine retineri posse. Qua de re non de-
ra disputare apud virum doctissimum, tot iam annos in summo consilio terrarum orbis
. Hæc tamen scripsi, vt intelligeret R. D. T. nos petere pacem, ac rogare R. D. T. vt patien-
e autoritatem suam magis ad nos seruandos, quàm perdendos conferat. Verebar etiam, ne
offenderet R. D. T. Ideò scripsi breuiùs, & oro propter Deum, ne hanc nostram depreca-
D. T. aspernetur. VI. Iulij, anno 1530.

Philippus Melanthon.

e & post exhibitam aduersariæ partis confutationem, varij Augustæ rumusculi sparsi &
uulgati fuerunt, fore, vt nostri omnia restituere, & quæcunque aduersarij vellent, concede-
ntur. Fuit etiam insidiosè quæsitum ex nostris, an à Papa vel huius Legato petere vellent, si-
i, quæ Pontifex permittere eis posset, quibus sermonibus & quæstionibus ex nostra parte
moti, ea de re Lutheri exquisiuerunt consilium, qui eis sequentibus respondit literis.

Martinus Lutherus Georgio Spalatino.

iam & pacem. Scripsi antea de articulis istis, quos iam secundò misistis, mi Spalatine, & vt
i, Diabolus si non potest Leo esse, vult esse Draco. Iam in insidijs versari causam nostram,
uare est, vt de his scribam. Quis enim intellectas insidias non facilè caueat? Ipsi quærunt,
entur fidei & conscientijs, & arte ista nos auocare volunt à verbo, quod satis video, verùm
eo. Quia si insidijs pergent, impingent ipsi in nostras insidias. Nam vbi hoc vnum obti-
vos nihil contra Euangelium concessuros esse aut concessisse, quid tum sunt illorum insi-
ego tunc pulchrè eos tractauero, declaraturus Rhetorica mea, quàm sint ausi contra Euan-
vobis postulare quædam isti tanti fidei & Euangelij propugnatores.

Anno

Et si aliquid manifestè (quod non facietis, Christo fauente) contra Euangelium co
& ita in saceum aliquem Aquilam istam concluseritis, veniet, ne dubita, veniet Lutherus, h
lam liberaturus magnificè. Ita viuet Christus, & verum hoc erit. Quare nolite timere vi
violentiæ, neque istis bullis insidiarum deterreri: vt res ceciderit, liber est Lutherus, liber fo
do, quòd nollent, ne sit sapientia contra insidias, & Israël contra manum. Fortes estote &
agite, es hat nicht noth/ wenn sie mit den blinden griffen vmbgehn. Porrò in isto præsertim
in quo petitur, vt à Legato & Papa postulemus, nobis concedi, quæ nobis permittere velin
te, vt Amsdorficè respondeas in aliquem angulum: Daß vns der Bapst vnd Legat/ꝛc. Ex
Augusti, anno 1530.

Lutherus ad Philippum.

ACcepi apologiam vestram, & miror, quid velis, vbi petis, quid & quantum sit ceden
tificibus. De Principe est alia quæstio, quid illi concedendum sit, si huic impendeant
personæ, plus satis cessum est in ista apologia, quam si recusent, nihil video, quod ampli
possim, nisi videro eorum rationes aut scripturas clariores, quàm hactenus vidi.

Ego dies & noctes in ista causa versor, cogitans, voluens, disputans, & totam Script
strans. Et augescit mihi assiduè ipsa plirophoria in ista doctrina nostra, & confirmor mag
gis, Daß ich mir/ ob Gott will/nu nichts mehr werde nemmen lassen/ es gehe darüber wie es
Hæc nec in Rhetorica nec etiam in Philosophia tua habes. Es heißt nicht/Ego Philip
cissem, das Ego ist zu gering / Ego Deus, heißts.

Lutherus ad Brentium.

ADmonendus per vos est Philippus, vt desinat esse rector mundi.

Iustus Ionas ad Lutherum.

AD Philippum vellem dares crebriores literas, mirabilis est enim tristitia eius. Nos h
vt accepto psalterio Dauidis, & alienis verbis, non suis, loquatur de tanta causa cum
vincit affectus.

Lutherus ad Philippum.

BEne speramus, non de comitijs vestris aut consilijs, sed de Christi virtute & præsentia
verbo vtar. E VVitteberga scribunt, tanto ardore ibi Ecclesiam orare, vt persuasum h
licem exitum.

Erasmus ad Huttenum.

NOn tutum est se miscere his negotijs, in quibus si quis liberius quid aut æquius dixer
dicitur Lutheranus.

Cùm aliquoties Philippus Melanchthon D. Lutherum vrgeret, quid & quantu
dendum esset, Lutherus grauiter eum reprehendit, dicens: ne pilum quidem cedam, aut pa
tari, potiùs extrema omnia expectabo, faciat Cæsar, quicquid poterit, absoluo vos in nom
mini ab isto conuentu, Jmmer wider heim / jmmer heim / concordiam nolite sperare.

Lutherus ad Ionam.

GAudeo, Philippum experiri Campegij & Italorum ingenia. Philosophia ista non cr
experta: Ego neque Confessori Cæsaris, neque vlli Italo: vnum mihi credo. Nam me
tauus sic amabat me, vt sanguinem pro me vellet fundere, scilicet meum. Es sind Büben/
bi bonus est, optimus est: sed rarum hoc monstrum est, nigroque simillimum cygno. Zuing
hi sanè placet, & Bucerus. Also solle sie Gott herfür bringen an Tage/ scilicet cum his hominib
mus societatem: sed post Cæsaris abitum erunt iterum alij. Seid ihr deß Reichstags nicht
nimpt michs wunder/ Ich bin sein müd/ Vellem ego sacrificium esse huius nouissimi concili
Ioannes Huss Constantiæ sacrificium fuit nouissimæ fortunæ Papalis. Christus sit vobiscu

His hoc loco insertis, & absolutis, ad Electorem Saxoniæ venio, qui octiduo post ex
confessionem, vt antea sæpe per literas, ita tunc coràm, feudum Electoratus Saxoniæ, & reli
ditionum suarum, pro more Imperij, authoritate Cæsarea, & solenni inauguratione ac Di
confirmari, petiuerat. Verùm decima sexta Iulij, Cæsar, per Fridericum Palatinum & Henric
mitem Nassaënsem Electori respondet: Cupere Cæsaream Maiestat. & renouatione inu

Anno

...s Saxoniæ petenti gratificari, & Regalia Saxoniæ conferre, & pacta dotalia cum duce Iu... uius filia Sibylla Ioanni F. ide ico n..pta erat, confirmare, si, abiecta noua doctrina, quam ...olica Ecclesia pugnantem amplexus esset, ad Ecclesiæ Romanæ sinum rediret. Si id non ...aream Maiestatem ei, qui à societate fidei & Ecclesiæ Catholicæ discesserit, feudum con... ...aquam posse.

...esponsione Imperatoris accepta, Elector exemplum constantiæ, in veræ doctrinæ inge... ...sione, omnium seculorum memoria dignum edit, dum nullis fractus minis aut terrori... ...is augendæ suæ aut filij potentiæ & opū expectationib. ac promissis languefactus, doctrinā ...quā amplexus erat, se omnib. rebus humanis anteferre, pia animi excelsi, & in Deo firmi... ...centis alacritate demonstrat, e...q; omnia scripto cōprehensa Cæs. Maiest. legenda exhibet. ...autem res magni momenti esset, ac in deliberationem caderet, D. Spalatinus sequenti ...id sui animi & consilij de illo negotio esset, declarauit.

Deliberatio Georgij Spalatini ad Cæsareæ Maiestatis postulata.

...bus pendentibus & vacillantib. aliquo modo consulatur, iudico, Illustrissimum principē ...lectorem Ducem Saxoniæ, dominum nostrum clementissimum, ad Cæs. Maiest. capita, ...ssimum Principem Fridericum Palatinum, & generosum Comitem Nassaënsem propo... ...odo respondere posse: Celsitudinem suam Cæs. Maiest. animum & sententiam subiectis... ...episse, & intellexisse. Cæsareæ verò Maiestati ex prioribus actionibus facilè constare pos... ...bseruantiam, obedientiam, & fidem celsitudo sua ipsi detulerit in omnibus ijs postulatis, ...ei abnegatione & conscientiæ læsione atque vulnere præstare potuerit. Eum animum et... ...ibi esse, ita vt, quantum omninò facultatibus, etiam cum periculo vitæ & corporis, Cæs. ...ratificari queat, maiorum suorum exemplo, libentissimè sit facturus, & omnem operam ...mè daturus, ne quid Cæs. Maiest. in se desiderare possit.

...autem hæc res ad Dei opt. max. verbum & gloriam, suæq; celsitudinis conscientiam & a... ...em spectet atq; pertineat, ac Cel. sua sciat, doctrinam hactenus in ditionibus suis aliquot ...is pro concione populo propositam, veram & verbo Dei analogam esse: se in illa senten... ...constanter persistere, nec doctrinam illam, in Germanico & Latino exemplarib. compre... ...& C. M. exhibitam, aliaq; omnia verbo Dei consentanea, temerè ac sine graui conscientiæ ...e horrenda Dei contumelia, suæq; salutis iactura & dispendio, reuocare, nec doctrinam ad... ...artis, suæ confessioni & verbo Dei contrariam recipere & approbare posse.

...ctissimè igitur se à Cæs. Ma. prec.bus contendere, vt talium & tantarum rerum conside... ...ota, cùm verbi diuini, tum multorum hominum salutis æternæ rationem habeat, nec suā ...rum suorum conscientias eiusmodi postulatis oneret atq; prægrauet, sed sibi verbi diuini, ...n rerum ab hoc non discrepantium, cursum & propagationem liberam relinquat, donec ...o de hoc, vt & de alijs omnibus suis factis, Deo rationem reddere cogatur.

...l. quoq; clementiss. perpendere & considerare debere, nullum eius doctrinæ, quàm Cel. ...eatur, errorem demonstrari posse, sed omnes ferè dissensiones ex ritibus quibusdam, hu... ...oritate in Ecclesiam introductis, ac in sacris literis parùm fundatis, originem suam traxis... ...e etiam, vt C. M. pro certo statuat, Cel. suam nullo rixandi studio aut curiositate: sed extre... ...dæ & consolandæ conscientiæ necessitate, ad veram verbi diuini cognitionem peruenisse.

...r C. suam in omnib. alijs rebus, quæ gloriam Dei non oppugnent ac euertant, suamq; con... ...non lædant, haud defuturam officio, ac talem erga C. M. obseruantiam & obsequentiam ...ram esse, nihil vt ampliùs C. M. in se, vt obediente Principe, pacis amante atq; studioso, et... ...*ταξίαν* omnē, cùm in Ecclesia tum in politia, diligenter fugiente, & seriò detestante, multò ...l extremū vsque quomodo promoueat, in animo habente, desiderare possit. Nec Cel. suam ...t prohibere, quò minùs Episcopi Iurisdictionē Ecclesiasticā recipiant atq; exerceant. Seq; ...oq; rebus, quàm primùm iuxta C. M. literas indictionis, de causa religionis agatur & de... ...ga C. M. obedientiam & animi obseruantiam debitam vltrò declaraturam.

...d si C. M. his oblatis conditionibus non contenta, per Cels. suæ ditiones & diœceses cul... ...num abolere, & per alios ipsius autoritate constitutos, res sacras peragere & administrare ...tamen se nihil proteruè aut seditiosè facturum, sed rem omnem Deo commendaturū esse. ...en suam bonam spem de Deo, & C. M. subiectissimè concipere, fore, vt C. M. pro ea, qua ...animi sapientia & naturæ bonitate, in suam ipsius & Imperij salutem, hæc ardua negotia, ...tq; tumultuosum Imperij statum diligentissimè consideret, perpendat, ac probè examinet, ...hristianissimo Cæsare dignum officium faciat.

...ratione dominus meus clementiss. quæ sua sit de Christo & verbo Dei sententia atq; con... ...perfluè reiterabit, id quod Christus ab omnibus suis membris, Matth. 10. Luc. 9. & Rom. ...tat atque postulat.

...ed ab incommodis & tumultibus bellicis animum domini mei clementissimi auo... ...esse, omninò statuo, nec, vt Cæsar. Maiest. defendendi Euangelij & tuendæ doctri... ...ā, armata manu petat, oppugnetque, vllo modo suadere possum, siquidem o... ...cræ Scripturæ testimonia huic rei reclamare non sum nescius, præcipiendo,

vt in

vt in eiusmodi casibus Christiani nominis participes crucem subeant. Huc adde, quòd
Dei, tanquam spiritus gladius, nequaquam politica potestate, sed tantùm Dei omnipoten
te & manu, qui & tradidit illud, vt defendatur & conseruetur, necesse habeat.

Ex eodem sacrarum literarum fundamento manifestum quoque euadit omnibus, I
mo Principi ac domino nostro hoc consilij nequaquam dari posse, vt alios Principes, Euan
ctrinam propugnantes, armata manu iuuet. Ac ne quid Cels. ipsius aliunde sit periculi,
silium sequendum videtur, vt correptorum armorum spectator potiùs sit, quàm adiutor,
deò omnes hanc doctrinam professos, eius rationem C. M. reddere & exponere sinat.
esset detestanda, nos pauculos homunciones tot ac tantorum malorum causam existere, &
præbere, per quam non tantùm Cels. ipsius, verùm etiam coniunx, liberi, & omnes subdi
tremum vitæ periculum, & præsentissimum facultatum atque bonorum discrimen addu
Nam in eiusmodi casibus dictum Christi Ioan. 8. ad Iudæos, manus in eum injicere, & c
abducere volentes, locum habet: Si me quæritis, sinite hos abire.

1530.

Philippus ad Bucerum de Zinglio.

Videtur, in homine magis Helueticus quidam, quàm Christianus esse spiritus.

Denique Cœlestinus historiam Augustanæ confessionis sequentibus verbis co
Deus æternus, ac misericors Pater nostrorum omnium, ita eos, quorum animi Papisticis
adhuc inquinati sunt & obruti, suo sancto Spiritu illuminet ac illustret, vt putidas illas ine
commenta plus quàm anilia tandem intelligere, repurgatæ doctrinæ lucem reuerenter asp
uangelicorũ fontium beneficiũ grata mente agnoscere, reiectis nugis & commentis homin
na oracula sequi, atque in tempore ad sinum veræ & Catholicæ Ecclesiæ redire aueant, cu
errorem agnoscentibus, & cum illo Marci 9. imbecillem tantùm fidem habentibus, nunqu
occlusæ aut obseratæ. Pontificium enim regnum arenoso & putrido fundamento innixu
corruiturum, nimis certum est, qua ruina qui opprimi noluerint, dum salutis tempus est,
quærant, & pœnitentiam ac fructus pœnitentia dignos agentes, ad Dominum conuertantu
minus misericordia motus, vicissim ad ipsos se conuertat, Amen.

1530.

Ex Actis Imperij.

Quæ in comitijs Augustæ contra confessionem Protestantium fuerant à Papistis elucub
omnia quidem offerre aduersariæ parti volebant: si tamen hoc se priùs obstringere
mento, quòd illa scriptorum genera in secretis tenere, & minimæ omnium in lucem pr
vellent.

Hispani Consiliarij deliberare iussi à Carolo 5. de Lutherana religione, prudenter ad
communicatis animis, hoc inuênere tandem consilium: vtile videri, si Cæsar eos articulos
dem attinerent, eique derogarent, omni conatu reprimeret: sed qui tantùm ad ceremonia
rent, de ijs eorum iudicium, qui neque Lutherani, neque Papistæ essent, audiret, & quod ip
sultum videretur, ageret. Eiusmodi scilicet consilium non poterat in Germania inueni
ex Hispania peteretur.

1530.

Doctor Paulus Ricenerus.

Medicus erat hic Ferdinandi Regis Romani, qui honorificè de Lutheranis eorumque
sione loquutus est, sibique admodum displicere pertinaciam aduersariorum, dixit.

1530.

Marius Suffraganeus VVirtzburgensis, & Brentius.

Cvm quidam inter se conferrent de statu religionis, Marius ille, se Matri Ecclesiæ, nimiru
manæ, adhærere velle, dixit: Brentius autem inquit: mi Domine, ne interim Patris i
obliuiscaris. Hoc dicto Suffraganeus erubuit. Imp. & Papa vt sup.

1530.

Archiepiscopus Moguntinus.

Cvm in comitijs Augustæ, coram vniuersis Imperij ordinibus, Cæsari legeretur Protest
principũ Lutherana confessio: & inter alia mentio fieret, quòd ante annos 400. cùm pr

acrificulis inhiberentur,idque vehementer Episcopus quidam Moguntiæ tum temporis lum sacrificuli, tumultuantes indignitate rei,penè ad necem vsque percusserint. De facti te cùm Ferdinandus Romanorum Rex interrogaret Archiepiscopum : Respondit ille: i est.

Doctor Mensingius. 1530.

coram Principe suo, Marchione Ioachimo, nomine Lutheranæ hæreseos pessimis modis, us, Faber, VVimpina, & Cocleus detulerunt: qui comperta fraude ad illos dixit: Quandaliter animati non estis, quamlibet aleam ego subibo: quid ad me? Video enim, nemiicum facere, nisi vatiniano odio Lutherum prosequatur: abiiciam ego cucullum meum. te Carolo 5. PP. Clem. V. S.

Eccius & Faber. 1530.

onerarium petunt & impetrant in comitiis, ob scripta in Lutherum. Nam Faber propte-Viennensem Episcopatum est adeptus. Hinc illud facetum Erasmi, quo dicere solebat, ac tenuem Lutherum multos locupletare.

Augustæ in Comitiis Eccius & Socii palàm affirmabant, quòd, quicunq; assereret, vtramq; Sacramento esse necessariam, totam Ecclesiam & Cæsarem damnaret. Imperatore & aprà.

Hic idem Eccius in Comitiis plenus ira, quam concoquere & digerere non valebat, in-.um emisit verbum, & extra pomæria Romanæ curiæ prolapsus, haud obscurè sodalitii quibus de Lutheranorum corio ludendum esse, è secreto promsit.

Cur, ait, Imperator noster illi consilio, quod Bononiæ, etiam Papa suffragante, latum est, it? cur non vno impetu in Germaniam irrumpens, haud multa moratus, vnum post al-theranum, capitibus amputatis, interemit? Etiam omnia optima pace florerent, non ita, & grauibus pro hoc bellis, & tumultibus, non impensis, & labore maximis, & difficil- depugnandum.

Posteaquàm enim Cæsar Electoris Sax. audiit apologiam, & eius de rei summa differen-cellarium percepit: mox salutare Bononiense consilium alta obliuione sopitum dedit, & occasio successu sperato caruit. Imp. Carolo 5. PP. Clemente 7. V. S.

Faber. 1530.

it, Apostolos non omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, scriptis tradidisse: reliqua Eccle-seruata esse, contra expressum illud Pauli: Non subterfugi, quò minùs annunciârim vo- consilium Dei: & illud Ambrosii libro 4. de virginibus: Quæ Christus non docuit, da-: quicquid non ab Apostolis traditum est, sceleribus plenum est: & Theophylacti in Ep. Qui aliquid affirmant, præter Apostolorum doctrinam & dogma, scandala ac hæreses t.

Faber præterea affirmat, Ecclesiam errare non posse, nec vlla hæresi contaminari, quòd eius non minor sit, quàm Apostolorum: quòd absque vitio poisit, diuinis prætermissis con-ibus, speciales quasdam ipsa statuere.

Valentinus Vannius. 1530.

ex sacris literis Missam pontificiam doctè & fundamentaliter destruit, & inter alia ait: In-per si in vltima cæna vocabulum (omnes) significet Sacerdotes, cogitare poterunt laici, o-cerdotes esse immundos. Dicit enim Christus in vltima cæna duodecim discipulis suis: mundi, sed non omnes, hoc est, iuxta Fabri interpretationem, vos multi (laici) estis sed non omnes, id est, Sacerdotes non sunt mundi.

Si hoc Lutherani facerent, Deus bone, qua ratione hoc tam grande crimen expiarent? am venerabili presbyterio aut ad palinodiam adigerentur, aut clara voce protestari coge- sacro Ordini Clericorum nihil detractum velle. Nunc cùm Christus, qui ipsa veritas est, t, non mirum sit, si laici non tantùm cogitent, verùm etiam certissimè statuant, verissimè Sacerdotes immundos esse. Videte quæso vos Sacerdotes, quàm egregium patronum, Fa-um, nacti sitis?

em. Ego verò, si liceret, dicerem (cùm prorsus nihil certi de hoc vocabulo constet) Missam raicam, nec Græcam, nec Latinam vocem esse, sed Chaldaicam: fretus vaticinio Danielis, ldaico idiomate longè antè Pontificiæ Missæ idolomaniam prædixisse videtur. Sic enim

inquit cap. 11. Deum patrum suorum non reputabit (Antichristus:) Deum autem Mau pemodum Missam dixisset) in loco suo venerabitur, & Deum, quem ignorauerunt patre Apostoli) colet auro, & argento, & lapide precioso, rebusq; preciosis.

Sed vereor, ne, si hoc dicam, Faber putet, me sentire, Papatum esse regnum A quod, si Diis placet, ingens esset piaculum. Sed me tacente, ipse Papatus, se Antichristi esse, non vno indicio prodit.

At si Faber pro sua ruditate & inscitia linguam Chaldaicam non intelligat, & h logia minùs ei placeat, non errauero, si Germanicam vocem esse dixero, quæ celebres & nundinas significet. Nam Francofurtenses, Lipsicas, Nerdlingenses, & similes nundin ni sua lingua Missas vocant. Nec ineptè quadrat hoc etymon Missæ Pontificiæ. Quema enim filii huius seculi in eiusmodi nundinis varios contractus exercent, emendo, vender dolis, fraudibus, mendaciis, sæpè viciosas merces pro bona pecunia extrudentes, ita quo Missa nihil aliud est, quàm nundinatio, qua sacrificuli & Monachi ita negociantur, vt i suis & fictitiis sermonibus (quemadmodum Petrus prædixit) omnes ferè totius mundi rapiant. Sed missificent, quantum velint, iudicium tamen ipsorum non tardat, & per rum non dormitat. Nam qua mensura mensi sunt, eàdem remetietur illis Dominus.

1530.

Aidexis Saga.

Clemens 7. Papa in aula sua habuit Astrologos, Alchymistas, Sophistas, Incantator mis autem Sagam Aidexin.

1530.

Arcanum Paparum oraculum.

Est arcanum quoddam Pontificibus oraculum: subuertendos nimirum & tollendos ordines clericorum, præter ordinem S. Petri. Papa Clemens autem sic intelligeba mnes quidem ordines pessundatum & sublatum iri: sed Romani Piscatoris sedem solam i & incolumem permansuram. Infelicia igitur præuersurus fata, recenseri iussit reditus omnium ordinum: & offendit apud vnicum ordinem S. Benedicti, inæstimabilem & inc gazarum magnitudinem. Et sic luxuriem illorum & auaritiam, indies magis magisq; in tem, amputaturus, subq; vmbra reformationis ad pristinum regulæ paupertatis statum caturus, ne optimi thesauri vnà cum ordinibus redigerentur in cineres, illicò mandaui reddere sedi Romanæ. Sed morte præuentus animum plenè explere nequiuit. Rebvvitz.

1530.

Thomas Caietanus Cardinalis.

Augustæ Vindeliciæ Legatum Pontificis egit, Lutherique sententiam retundere co ad reclamationem ipsum adigere, vbi Martinum de re clariùs differentem aud v gante conscientia, dictum emisit: se Doctorem Martinum non ampliùs pro hæretico ha eum ex communicare, nisi de anathemate inferendo priùs à Papa singulari mandato m nam quæ Lutherus responderit, ea se peculiari veredo Romam transmisisse. Si modò ille d ind ig iarum nonnihil remitteret, rem saluam fore: neque enim de Fide, & Sacramen curaturum se diutius esse.

Atque hîc interim attende Lector, quantoperè Caietano pecunia arrideat. Hæc eti mæ sententia postquàm innotuisset Staupitio: Ah, inquit, quanti referebat, notarium qu procinctu fuisse, qui id in gratiam Papæ concepisset, & irreuocabile dictum vndiquaq; di Imp. & Papa vt suprà.

1530.

Georgius Spalatinus.

Die 25. Iunii in Comitiis Augustanis accidit multò maximum, quàm vnquam in te Nam ea die post meridiem, Illustrissimi Principes, Dux Ioannes Elector Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis, Ioannes Fridericus Dux Saxoniæ, Ernestus Dux Brunsvvicen næburgensis, Philippus Landgrauius, VVolffgangus Dux Anhaltinus, & duæ ciuitates N & Reutlinga, fidei suæ & vniuersæ Christianæ doctrinæ, quam in suis ducatibus, terris, & bus prædicari fecerunt, confessionem, pio zelo, & magno animo, Germanicè ad articulu ta fuit non tantùm in conspectu Electorum, Principum, ordinum, Episcoporum, Consilia quotquot aderant, sed in præsentia quoque sacræ Cæsareæ Maiestatis & eius fratris Ferdinan Confessionem autem eam legit Cancellarius D. Christianus distinctè, & clara voce, ita v cœnaculo solùm, sed etiam inferiùs in palatio, id est, in Episcopi Augustani area, vbi diue Imperatoris erat, perbenè audiretur.

nfeisio autem Latinè & Germanicè conſcripta erat: ſed propter iniuriam temporis Germ tem perlegebatur.
undamentis autem ex ſacra ſcriptura petitis adeò confirmata, & tam mirabili lenitate erat, vt eiuſmodi confeſsio non modò ab orbe condito non facta fuerit, ſed nec in hiſtoriis um libris talis cerneretur.
dem. Franciſcanus quidam, Cæſari à confeſsione, natione Hiſpanus, plurimùm fauit in utheri partibus.
nulli Cardinales ipſimet dixerunt, veram eſſe doctrinam illam, ſed ſine limitatione ta- a non vrgendam fuiſſe. Ita nec illi errorem ſuum agnoſcere, nec controuerſiam compo- it.
dem ille Franciſcanus dicebat Melanthoni, ſe mirari, quid cauſæ ſit, quòd in Germania le eo tam acriter contendant: Vtrùm nempe fide, an verò operibus oporteat vitam æter- equi: ſe idem cum Luthero iam antè ſtatuiſſe, & de eo cum multis contuliſſe.
H c cùm etiam paulò liberiùs, & veriùs cum Eccio, Fabro, VVimpina, Cocleo diſputaſſet, ex agogà & conſiſtorio eiectus eſt.
Quorundam Principum conſiliarii dicebant: ſi religiones armis componendæ forent, ui Pontifici adhærerent, à ſubditis ſuis derelictum iri. Hoc ipſum Principibus ſuis etiam ngerere ſunt auſi: quidam tamen ob id in poſterum ad conſilia non ſunt admiſsi.
Sumtum eſt ſupplicium de quodam Hiſpano die 13. Iulii, Auguſtæ in comitiis, ob ho- paratum: qui iugulum porrecturus gladio, obnixè circumfuſum populum orauit, vt iam quilibet orationem Dominicam precaretur: cumque videret, promtos eſſe homi- i animum ſuum declaraturi, digitos eleuaſſent, rogauit quoque, vt pro ſe quiſque miſ- et: ibi nemo digitum erigere voluit, ſed vno ore clamârunt omnes: Miſſam nihil am- re.
Idem de actis comitiorum Auguſtan. Princeps quidam non ita pridem dixiſſe fertur: Lu- roximè ſcriptum exhibuerunt attramento exaratum: Ego, ſi Cæſar eſſem, viciſsim illis rubrica minióue, id eſt, rubro colore pictum traderem: cui continuò alius Princeps re- diciſſe perhibetur: Attamen, ſi Cæſar, vt vos domini dicitis, rubrica ſcribere vellet, hu- ctum haberet, opus eſſet, ne minium faciè eius conſpergeret. Vetus autem eſt prophetia:

Sanguine fundata eſt Eccleſia, ſanguine cœpit,
Sanguine ſuccreuit: ſanguine finis erit.

Idem. Pontificii Doctores, Sacrificuli & Monachi in comitiis ſcripta offerebant, eaque ſimis criminationibus plena in hunc finem Cæſari conabantur obtrudere, vt in Luthera- ndeſceret: ibi nobilis quidam magnæ grauitatis dixiſſe fertur: Iſti nebulones non acqui- nec omnia confundant, & Cæſarem, qui alioqui natura manſuetus eſt, ſuis calumniis ir- & ad arma capienda pellant.
Ipſe quoq; Cæſar ad odioſum illud ſcripti genus reſpondiſſe dicitur: nimis eſſe vehemens: aſſe, vt refutationes ſuas & apologias leniori ſtylo contexerent.
Idem. Cæſarei quidam Doctores Auguſtæ ſolebant dicere: dolendum eſſe, quòd, cùm a la ſua tot monachos & ſacrificulos alat, nullus tamen articulos Euangelii vel parùm in- adeò ipſos obeſæ naris homines eſſe.
Idem. Campegius Auguſtanam confeſsionem Italica lingua tranſcriptam Papæ, qui lati- nis ignarus erat, obtulit: &, quod notandum, à Pontifice in mandatis habebat, vt abuſus ia quoſdam tolli permitteret. Idem etiam querebatur: quòd iam antè præuiderit, fore, vt do tanta monachorum colluuies Eccleſiæ noceret.

Alphonſus Imp. Caroli Cancellarius Hiſpanicus. 1530.

firmauit in Comitiis Auguſtæ, & palàm dixit: In Hiſpania de Lutheranis hunc rumorem ſſeminaſſe Clericos: quòd nimirùm illi in Deum non credant, Trinitatem negent, de Chri- atia nihil omninò ſentiant. Quemadmodum idem etiam Germani nonnulli monachi buerunt atteſtari: Lutheranos de Magiſtratu, de poſſeſsione bonorum, de coniugio, de li- s artibus planè nihil ſtatuere. Imp. Carol. 5. PP. Clem. 7. V. S.

Carolus V. Imperator. 1530.

ius Imp. extat ſcriptum, quo à Papa ad conciliũ appellauit, & à pontifice generalis concilii dictionem petiit. Et alio ſcripto à Cardinalibus petiit, vt negante ſeu differente pontifice s Conc. indictionem, ipſi indicant. Sed malè. Cur enim vt priores Imp. non ipſemet conci- nuocauit?
em, ſi noſtri clerici, ſæpe dixit, & ſacrificuli ſua ſponte pietatem coluiſſent, non eguiſſemus o- theri.

1530. ## *Iustus Ionas D.*

TAntæ fuisse, refert hic, constantiæ Electorem Saxonem in Comitiis Augustæ, vt o
hac in re & politicos & Ecclesiasticos vicerit.
Lutherus igitur in quadam epistola ad Melanthonem inquit: Deus posuit eam (
nam Euangelii) in locum quendam Communẽ, quem in Rhetorica tua non habes, nec in
phia tua, is vocatur fides, in quo loco omnia posita sunt, quæ si quis conetur reddere visib
rentia & comprehensibilia, sicut facis tu, is referet curas & lachrimas pro mercede laboris
refers, nobis omnibus frustra reclamantibus si: Moyses comprehendere studuisset finem, q
ret exercitus Pharaonis, Israël adhuc hodie esset in Ægypto.

1530. ## *Joannes Fridericus, Elector Saxoniæ.*

IN Comitiis Augustæ, cùm Cæsar conciones prohiberet, & aliam, quàm Romanam
Papæ, ferre nollet, vt vis etiam metuenda esset, socios in religione coniunctos dom
conuocat, eosq; seria & graui oratione cohortatur, vt causam Dei & religionem curent, c
agentes & intrepidè defendentes, ad eam abnegandam nullis aduersariorum vel minis v
bus adduci se patiantur. Omnia enim contra Deum inita consilia irrita ac inania fore, ac d
cul bonam causam tandem triumphaturam esse.
Altero die, remotis omnibus, solus in conclaui Psalterii lectioni & precibus op
ardentissimisque votis à Deo petit, vt ad nominis sui gloriam, & multorum hominum sa
ræ religionis cursum promoueat, propaget, atque defendat. Bonas etiam, pias ac Princi
stiano dignas cogitationes scripto comprehendit, quas Ioannes Doltius, Electoris Co
domino Philippo legendas tradidit. Has cum admiratione lectas Philippus Doltio restitu
que Electoris autographum Doltius postea multis eruditis & grauibus viris monstrauit. I
re & Papa vt suprà.
Cùm inter Electores de eligendo Imperatore vel Carolo Austriaco, vel Gallo esset
tio, tandem Imperium ad Fridericum Saxonem fuit delatum. Sed is ingenti animo recu
suo suffragio Carolum designauit: oblatamq; eo nomine magnam pecuniæ vim à Legat
reiecit, & suis, ne vel teruncium acciperent, mandauit. Ex act. Imp.

1530. ## *Vincentius Pimpinellus Archiepiscopus Rossanensis.*

FVit & hic Legatus Papæ in Comitiis Augustanis, vbi habuit orationẽ elegantem & n
in conuentu publico, & inter alia dixit: si clauiger Petrus corda Principum aliorun
manorum marmorea aperire & mouere nõ valeat, Paulum ensiferum ea incidere debere: q
onis vehementia etiam catholicos ipsos offendisse dicitur. Verba propria eius fuerunt, vo
Paule, Christianæ fidei capita & fundamenta, inuocamus, Tu clauiger, aperi corda Prin
hominum quorumcunq; dura & marmorea: Tu ensifer, electionis vas, incide, separa,
pectoribus mortalium duritiem inauditam. Ex iisdem actis Imperii. Imp. & PP. V. S.

1530. ## *Comes Felix in comitiis Augustanis.*

NOn erubuit dicere: si quando contra Lutheranos arma gerenda essent, se nullo prec
ctum, mox sponte in militiam abiturum esse. Posteaquàm verò vespera quadam (
Abbate Vinariensi gulæ indulsisset, manè mortuus in lecto iacuit. Et cùm portaretur ad sep
consiliarius cuiusdam Principis, vbi Felicem esse cognouisset, proh Deum, inquit, heri a
ipsum dicere: se nolle superstitem esse, nisi penitus Lutherana secta fuerit eradicata: & ad
us promouendum, se omnes suas facultates, itemque corporis & animæ neruos intentur
Huius infelicis Felicis improuisum interitum cùm alius quidam comes cognosc
similiter contra Lutheranos acerbè inuehebatur: ita commotus est, vt decumbere ægrum
rit. Imp. Carolo 5. PP. Clemente 7.

1530. ## *Vlricus Zinglius.*

EIus verba sunt in libro cuius titulus est, subsidium Eucharistiæ, hæc: Restabat (inquit
HAVD MINIMVS CONATVS, quo scilicet exempla proderemus, quæ nulla
rabola coniuncta forent. Cœpimus ergò cogitare omnia, omnia reuoluere, attamen aliud
emplorum occurrebat, quàm quod in Commentario proditum est: aut quod occurrebat,
rum simile.

Cùm verò tredecima dies appeteret (vera narro, adeoque vera, vt celare volentem consci-
t EFFVNDERE, quod Dominus impertiit, non ignorans, quantis mecontumeliis
exponam) cùm, inquam, tredecima Aprilis lux adpeteret, visus sum mihi in somno,
CVM TÆDIO denuò contendere cum Aduersario Scriba, sicq; OBMVTVISSE,
rum scirem, negante lingua beneficium suum, proloqui non possem: qui me angor, vt
unquam somnia FALLACI ludere nocte (nihil enim altius quàm somnium narra-
d ad nos attinet: tametsi leue non sit, quod PER SOMNIVM DIDICIMVS, gra-
cuius solius gloriam ista prodimus) vehementer turbare videbatur. Ibi ἀπὸ μηχανῆς
onitor adesse (ATER FVERIT AN ALBVS, NIHIL MEMINI, somnium enim
i diceret: Quin ignaue respondes ei, quod Exodi 12. scribitur: Est enim Phase, hoc est,
Domini. Protinus, vt hos Phasma visum est, simul expergesio, & è lecto exilio: locum
uaginta primùm vndique circumspicio, ac de eo coram tota concione pro virili dissero.
nglius. Imp. & PP. V.S.

Zinglii obitus. 1531.

tempore cùm inter Heluetios essent dissidia, Zinglius prælio quoque interesse voluit, sed
eliciter: cecidit enim in acie, ac in eius corpus, quasi concionibus suis hominum animos
t, valde sæuitum fuit. Ioannes igitur Sleidanus excusaturus ipsum, de hoc ait: quòd sit
quus patriæ, vt primarius Ecclesiæ minister intersit prælio. Verùm Pontificii, quibus val-
niosè exprobratur, quòd bellatores sunt, atque sanguinarii: huic respondent, dicentes:
Zinglius Missas, aliosque veteres patriæ ritus abrogârit, cur non hunc belligerandi morem
æ ministris quoque sustulerit? Imp. & PP. V.S.

Solimannus Turcicus Imp. 1531.

Onstæ inscripsit: Non quæro regionem, sed religionem. Herlitzius. Imp. Carolo 5. Papa
Clemente 7. vt suprà.

Monstrum. 1531.

MOnstrum horrendum, quadrupes, humano capite barbato ac cristato, aquilinis pedibus, manibus ferè leoninis, caudâ caninâ, corpore giluo in flauum declinante, anno 1531. salutis, in ditione episcopi Salisburgensis in saltu, quem Hanesbergium vocant, captum est, feritatis insolitæ. Hominum enim aspectum fugit, seq; in tenebras, vbi potuit, abdidit. Tandem cùm ad cibum capiendum neque cogi, neque allici posset, paucos post dies inedia periit. Lycost. Imperatore & Papa V.S.

Ioannes Hedericus. 1531.

SCripsit inter alia quoque libros duos Vaticinorum. Imp. Car. 5. PP. Clemente 7.

VVicelius. 1532.

DE Victoris Papæ temporibus ait: In prædictis Pontificibus abundabat Spiritus, sed in posterioribus malesuada caro. Imp. Carolo 5. PP. Clemente 7.

VIA REGIA.

Compendium de semitis antiquis apud Hieremiam Pro
tam, Ecclesiæ reformandæ, aut restituendæ potiùs, & concordiæ tande
ciendæ, proque salute Christi Euangelio rectè credentium po-
pulorum, necessariò ac summa cum fide præmonstratum.

*Auctore Georgio VVicelio, sacræ Theologiæ Doctore Ca
tholico, & Ferdinandi Romanorum Imperatoris
consiliario.*

Anno Christi 1 5 6 4.

Precatio ad Deum Opt. Max. pro reformatione Ecclesiæ.

OMnipotens, misericors, æterne Deus, qui es author puritatis & pacis: effice, quæ
in Ecclesia tua Euangelii tui doctrina, sicut à principio, floreat, vt sacramenta tua re
tractentur: vt denique conuersatio nostra in omni pietate & honestate te digna semper g
riam nominis tui, & ad honorem religionis nostræ, per Christum Dominum nostrum, A

Ferdinandus, diuina fauente clementia, Electus Roma norum Imperator, semper Augustus.

HOnorabilis, docte, fidelis, nobis dilecte. Etsi nobis gratissimum fuisset, quòd, si
clementer postulaueramus, superioribus diebus huc ad nos venisses, & nobis in arc
dam negotio, ad gloriam Dei Optimi Maximi, & veritatem ac tranquillitatem Ecclesiæ
cæ spectante, potiùs operam nauare potuisses, quam haud dubiè pro tua eximia pietate, er
prudentia ac rerum vsu, nobis in animi nostri sententia magna cum vtilitate præstitisses
men propter ætatem & affectam valetudinem venire non potuisti, clementer tibi parcendu
mus, persuasum habentes, te idipsum, quod hic tibi eramus demandaturi, domi quoqu
benter atque commodiùs exequuturum. Est autem illud, quod à te requirimus, eiusmod
Recordamur nimirum super articulis Augustanæ Confessionis, quæ à nonnullis
mani Imperii Electoribus, Principibus, & statibus, Diuo fratri nostro, præclarissimæ r
Imperatori, Carolo V. anno 1 5 3 0. exhibita fuit, vnà cum Apologia eiusdem confessior
cordiæ & vnitatis sarciendæ gratia, antehac in sacro Romano Imperio, diuersis locis & tem
sæpius Conuentus, Colloquia, & Tractatus institutos fuisse, & vtcunque tales Conuentu
ctatus non omninò sint sortiti plenum & optatum effectum, interdum tamen inter collo
seu disputantes de nonnullis articulis non postremis quadantenus conuenisse: reliquoru
qui adhuc sunt in controuersia, non vsque adeo magnum esse numerum: nobisque à m
doctis, catholicis, & modestis viris non exiguam spem factam fuisse, recuperandæ vnitati
cordiæ in Ecclesia, nec non conciliandorum animorum, qui nunc perniciosissima diffi
simultate, ob religionis differentiam, distracti sunt: qui manifestè illi abusus, qui hisce no
& calamitosissimis temporibus in Ecclesiam Catholicam irrepserunt, expurgarentur, &
tollerentur, & quædam, quæ magis sunt positiui iuris quàm Diuini, concederentur & p
rentur, ac præterea quædam disputationes nimis subtiles & abstrusæ (quarum cognitio ci
dat captum rudis populi, non videtur vsque adeò illi ad salutem esse necessaria) ad alia
tempora reiicerentur, modò in cæteris, quæ ad fidem, & mores, ac intellectum, & vsum sa
torum & ceremoniarum pertinent, probè institueretur.
Cùm igitur nobis, vt Imperatori Catholico, pro ratione diuinitus nobis commis
ris incumbat, sedulò curare, vt fideles subditi nostri ex errorum & hæresium laqueis, quibu
rimum in modum sunt irretiti, diuina benignitate eripiantur, nosque censeamus, omne
mouendum esse lapidem, vt tandem huiusce pii voti nostri compotes reddamur: cupim
inde, abs te compilari primo quoque tempore summarium quoddam doctrinæ Catholicæ,
præter antiqua & indubitata dogmata fidei Catholicæ, in Confessione Augustana compr
quæ semper fuerunt extra controuersiam posita, inprimis explicentur illi Articuli dictæ Au
Confessionis, qui iam hinc inde inter eruditos vtriusque partis ad concordiam sunt deducti,
constituenda vnitate & quiete adhuc possunt, salua veritate Catholica, concedi, & indulg
ductis præterea rationibus breuibus & substantialibus, cur in reliquis, qui fortè supererunt,
Catholica cedere non posit.

Deinde colligantur illi quoque articuli, qui nunc quidem ab iis, qui Augustanam Con- profitentur, contra religionem Catholicam vocantur in controuersiam, quibus tamen fessio Augustana saltem expressè non contradicit, vel quos etiam ex parte approbat. tremò recitentur etiam succinctè aliæ quædam opiniones, partim reprobatæ, partim etiam quarum nonnullæ quidem ante editam Augustanam Confessionem, multò maior verò tempore citrà orbem Christianum inuasêre, quæ nec ipsi Confessioni Augustanæ, multò atholicæ religioni congruunt, ita, vt tale summarium sit quasi Methodus quædam, ad rochi & Concionatores, in regnis atque prouinciis nostris existentes, doctrinam suam ad regulam dirigant, atque accommodent, adeoque probatam & sanam doctrinam ab a & perniciosa internoscere atque distinguere, & quid ipsis tam in prædicatione verbi Dei, administratione Sacramentorum, ac reliquis ceremoniis Ecclesiasticis sequendum vel fu- fit, clarè discernere possint. Quæ Methodus quò plausibilior erit, & quò longius à con- fuerit remota, eò gratiorem & vtiliorem quoque futuram, diffidendum non est. sideramus autem, vt hoc opus absque omni mora in Dei nomine aggrediaris, & perfectum nos transmittas. Ita namque extrema postulat regnorum & dominiorum nostrorum s. Neque dubites, hunc tam insignem laborem Deo, cuius res agitur, accceptum fore, quem omni erga te benignitate recognoscemus. Datum in Ciuitate nostra Vienna, die vicesimo mensis Maii, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Regnorum no- Romani 34. aliorum verò 38.

Ferdinandus.

Ad mandatum sacræ Cæs. Maiestatis proprium,

Vt Io. Bap. VVeber D.

M. Singkmoser.

Honorabili, docto nostro, & Sacri Imperii fideli dile- cto, Georgio VVicelio, Sacræ Theologiæ Doctori, Consiliario nostro, &c.

Maximilianus secundus, diuina fauente clementia, Electus Romanorum Imperator semper Augustus, &c.

norabilis, docte, fidelis, nobis dilecte. Allatum nobis est scriptum, quod ad benignam pe- tionem & iussionem quondam serenissimi ac potentissimi Principis Ferdinandi, Electi Ro- m Imperatoris, Augustæ memoriæ, domini & Genitoris nostri obseruandissimi, in ne- ligionis composuisti, & præclarum studium, operamque tuam, quam pia (vt apparet) ne ac bono zelo in illo impendisti, perquàm clementi & grato abs te animo accepimus. am à te clementer postulamus, vt deinceps quoque de hoc negotio accuratè & sedulò per- tate: & si quid tibi, quod ad hoc propositum, sarciendæ in religione concordiæ, & optatæ ac quietis in Ecclesia restaurandæ, pertinere videbitur, id ad nos itidem quoquo tempore as, & vicissim à nobis eandem gratiam ac benignitatem, qua te Diuus parens noster pro- est, expectes. Id quod tibi in præsentia gratiosè significandum duximus. Datum in ciui- tra Vienna, die 23. mensis Augusti, anno Domini 1564. regnorum nostrorum Romani gariæ 1. Bohemiæ 16.

Maximilianus

Ad mandatum sacræ Cæs. Maiestatis proprium.

Vt Ioh. Baptista VVeber D.

S. Singkmoser

Honorabili, docto nostro, & sacri Imperii fideli dile- cto, Georgio VVicelio sacræ Theologiæ Doctori.

tentiss. Serenissimo, Religiosissimo, à Deo Dilecto, Ortho- doxo, Romanorum Imperatori Ferdinando semper Augusto, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regi, Principi & Mecœnati suo Clementiss.

enissime ac Religiosissime, & idem Princeps clementiss. En Maiestati tuæ seruitii mei opus, ale nimirum illa à me flagitauit, aut potiùs mihi imperauit. Breue tempus fuit, intra quod abar.

Anno

Et valetudo est vitrea, at animus erga Maiestatem tuam propensissimus,& amo
eiusdem veluti exsculpsit imperatum opus, vt obiter non commemorem meum erga E
Dei zelum studiumque. Tantò alacriùs autem atque expeditiùs hanc telam contexui, quò
planitiem suam educeretur equus. Veritati Christianæ potissimùm seruitur, non tantùm
bili necessitati. Etenim velimus nolimus, quod verum iustumq; est, fateri cogimur.

Adhæc in propatulo est, quæ instent tempora, qui mores vrgeant, quóue deuerga
anismus in Europa, vt interim dissimulem, pacem vtilem à dissidentibus Megistanis, atq;
diam in religione populorum alio pacto non posse redimi, quàm tali condescensione, quæ
omnia, vt hæc Monarchas mimimè dedeceat, nec rempub. Ecclesiæ vllo modo perturbet
turbatam potiùs sedatis consiliis hisce pacificet mitigetque, & restituat in integrum. Stat
rum Ecclesiasticarum planè ἄωρος talem postulat cathorthosin. Tot reipub. morbi reme
omninò expetunt, ita, vt tandem res redeat ad Eutaxiam illam, Marco Ciceroni mirificè
quæ est videlicet virtus, per quam ordo rerum gerendarum conseruatur. Huc adiument
vulgare Eukæria nobis obtulerit, quæ videlicet est scientia opportunitatis, ad agendum al

Verùm quid nunc superest? nisi vt Haggæus Propheta vociferetur ad supremos Eccle
res, in hæc verba: sed nunc tu Zorobabel esto fortis, dicit Dominus: confortare & tu
sacerdos magne, atque vniuersus terræ populus viriliter agat, dicit Dominus, & facite: q
ego vobiscum sum, dicit Dominus Zebaoth. Hæc Propheta ille præco Dei, vt vehementis
godioctes, vt domus Dei reædificaretur, sicut prior domus, Salomonis templum dicta,
Atque Propheta non vsq; adeò plausibilis hortator esse solet, quòd sit persona contemtior
ergo Rex, nec quilibet, sed Ioas, qui secum in corde suo reputauit renouare domum Domin
uocata synodo, sacerdotibus ac Leuitis in mandatis dedit, de restauranda domo Domini, p
liam, reginam impiam sacrilega tyrannide interrupta, vastata atque spoliata, propter
circa quod Idolum insaniit adeò, vt negare non dubitârit Deum verum Israëlis.

Huic Regiæ synodo quanquam Leuitæ non fauerunt plurimùm, nec quod authorit
decretum erat, exequi festinârunt, (sic enim textus Ebræicus: Velo Maheru haleuiim) ta
da, caput ac Princeps sacerdotum animum planè adiecit ad executionem decreti, suum sin
ens officium, in hoc non tam Regi quàm Deo seruiens, vnde præclarissimum emeruit e
sacræ scripturæ: Quia, inquit, fecit bonum in Israël, & cum Deo, ac cum domo eius. Iam v
vetus scriptura loquitur de domo Dei, nos intelligimus de Ecclesia Dei viuentis, quæ est d
magna apud Prophetam Baruch, ac Apostolum. Hanc extrui, hanc restaurari, hanc deni
tui tam Prophetæ Haggæi, quàm Regis Ioas crebris exhortationibus oportet per Christi
ges, & Christianos Pontifices, Ioiada, Helkia, ac Iehosua, vt formæ prioris Ecclesiæ, per
cosq;, & horum digniss. successores plantatæ atq; propagatæ, respondeat, quantum fieri pos

Hæc est voluntas Dei, hoc mandatum, hoc beneplacitum vnicum. Rex Ioas non sol
mo habuit, & Zorobabel, negotium maximum restaurandæ atq; renouandæ domus Dei
Fecit istuc Rex Ezechias & Rex Iosias, de Ecclesia Dei, per domum Dei adumbrata, omnium
rissimè meriti. De Iosia scriptum est: Va ietaer Ierusalaim, hoc est, & mundauit Ierusalem.
tem mundationis genus exactè describitur in Paralipomenis, vt sit Ecclesiæ hodiernæ typ
podigma. Multò præclarissimum opus Iosiæ Regis erat, quòd tanta religione curauit,
librum legis diuinæ proponi populo, vt ageretur iuxta omnia, quæ scripta sunt in volumi
vehementer doluit, Religionem non extitisse hactenus secundum scripta voluminis.

Præterea de Ezechia Rege, qui Iosiam in regno præcessit, apertè scriptum est, quòd man
xerit: Audite me, Leuitæ, ac sanctificamini, mundate (sanctificate) domum Domini Dei
nostrorum, & auferte (efferte) omnem immundiciem de sanctuario. Peccauerunt patres
fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum, auertentes facies sua
naculo Domini, & præbuerunt tergum, &c. Vnde, facta est ira Domini super Iehudam & Ie
tradiditq; eos in commotionem, in stuporem & in sibilum, quemadmodum vos cernitis o
stris. Et ecce ceciderunt patres nostri in gladium: & filii nostri, filiæ nostræ, atq; vxores nost
pter hoc (ierunt) in captiuitatem. Hactenus Rex Ezechias.

Mox subiicitur de obedientia sacerdotum, quam Regi religioso debebant. Sacerd
scriptura: ingressi templum Domini, vt mundarent illud, extulerunt omnem immunditia
repererant in vestibulo domus Domini, quam extulerunt & asportârunt foràs, ad torrent
ad eundem quoq; torrentem Cedron combussit Rex Asa Idola publica, zelo Dei aliquo, et
que adeò integer Rex, quales erant Ezechias, Iosias, & Ioas. Zeloten fortem Iehu suum cho
ter Ecclesiæ correctores habere sinimus: nos attulimus tantùm cultores Dei viui, reges, qui
poterant sordes superstitionum in religione Iudaica, & illis in negotio perpurgandæ domus
clesiæ Dei Pontifices haudquaquam defuerunt, tametsi non pari zelo. Idem hypodigma inc
orthodoxi, siquidem est eadem causa salutis, & cumprimis Deo gloriæ.

Hactenus agnouimus quidem mala multiplicia, sed non amouimus. Difficile fuit, Me
ratis, aliquid audere, quando tamen non colebatur vsq; adeò, quod est semper verissimum
stissimum. Nunc corda diuinitus tangi cœperunt multorum Primatum, vt re propiùs persp
liberandum & tempestiuè agendum putent. Idq; occasione concilii Tridentini, quod vtin
videre quiuisset, quid facto opus foret. Verùm post has tenebras deuolutum Ecclesiæ negot
it ad Christianos Reges, de quibus Salomon inquit, Diuinationem, quam græci μαντεῖον dic

ium seu oraculum in labiis regis esse. Et quando Regibus piis labia iustitiæ placent, sicut
Salomon ait, necesse est omninò, vt coram illis id, quod res est, eloquamur, nec dissimule-
tuam: sin minùs, ferueſcet ira Regis, infauſta mortis nunciatrix. Eam verò ſapiens placa-
dem Salomone, quippe vera iuſtaq; ingenuè respondendo, ſi conſilium ſanum ac matu-

libi diximus de Regibus ex profeſſo Chriſto deditis, quantum illi olim Eccleſiam iuue-
iis forſan ignoret Conſtantinum vtrumq; Theodoſium, Valentinum, Arcadium, Marti-
olum Pipini filium, alioſq; qui verè flagranti amore Dei ſupremi Regis Regum coronam
; ſuum religioni Chriſtianæ poſthabuerunt, non minùs de domo Dei ſoliciti, quàm mul-
s ſacerdotum. Equidem illorum aliquot, ſi maluiſſent lux mundi eſſe, quàm caligo, & ſal
ibus, quàm ſal inſulſum, non opinor, in ſua capita concitaſſent Imperatores, Conrados,
Othones, Fridericos, Henricos, Ludouicos, & neſcio quos plures: nec excitaſſent tot ſectas
edi Romanæ, inde à multis annis, quarum tamen conqueſtione conueniebat, vt in ſeipſos
cenderent, malaq; ſua cognoſcerent atq; corrigerent, quàm condemnatis illis, mala mal.s
rent. Has priores ante hæc tempora quoniam contemſerunt ſine diſcrimine, nec ad harum
ones pœnitentiam egerunt, immiſit vlciſcens Dominus factiones haſce noſtrates literis in-
c armis ſæuas, quæ ſpero tum miteſcent, quando compererint conuerſionem & correctio-
i, nobis quidem ſalutiferam, ſi minùs ipſis, quos tamen homines ſeruatos magis, quàm
Chriſtiana charitas cupit, ob multa vitia, cuiuſmodi inter eos reperiuntur, & quòd nos de
meliorem frugem expergefecerunt. Bene volumus ſedi quoq; Romanæ ob primæua ſecu-
qua ducti, fore, vt, vbi Anomia huius ſatis maturuerit, ſeſe recipiat tandem ad κατόρθωμα
ium.
rtate linguæ vſi multa his libellis reprehendimus, non hominum vllorum odio, ſed rei
ſsimæ, nec aduerſariorum fauore, ſicut quidam opinabuntur.
gma neutrius partis nouum ac falſum, neq; probamus, neq; propugnandum ſuſcipimus,
garriant malè ſuſpicaces M. N. Stamus immoti in profeſsione Eccleſiæ Dei, quam catho-
poſtolicam credimus, nec diſcedimus à ſcriptis didacticis, quæ noſtro nomine diuulgarunt
phi, niſi ſolidiora doceamur primùm è ſcripturis ſanctis, deinde ex patribus Eccleſiæ vetu-
extremò argumentis probabilibus, non ſophiſticis, nec hæreticis. Polemica ſcripta noſtra
facimus, quin hæc velimus aliquanto pacatiora eſſe: verùm tempus militiæ tunc ita poſtu-
ntirent ii, cum quibus commiſſus eram, & mihi vires eſſe, & mea tela nocere. Primi iſti te-
mpetus factionis, aut magis furores aduerſus receptam doctrinam Eccleſiaſticam, & in vni-
nos quondam commouerunt, vt in certamen vel inuiti deſcenderemus. Et tres quatuórue
orum, nobiſcum iuſto Marte congredi, ſibi valdè præclarum ducebant: ſed deferbuit atq;
n ipſorum vita dimicatio. Reliquos, vtpote paulò manſuetiores, ac à portentis dogmatum
am alieniores, nunc factis induciis, ſi ritè mitteretur pater patratus & fœcialis aliquis, in a-
veri Catholiciſmi redire cupiam, maximè ſaniores, & quos iam pridem belli chartacei hu-
ac piget. Simus Lotophagi, rerum inimicarum obliuiſcentes, vt eſt in Odyſſea, & hîc locum
mneſtia Athenienſium, inter nos nimirum deſtructa maceria, ſi tamen illis ita libeat. Si
t, cogetur Entellus ſenex arma pridè poſita capere, & matrem tueri, quatenus eſt ἄμωμος.
Monarchas adhortor in Domino, vt ipſi cauſam veteris Eccleſiæ defendendam ſuſcipiant
n beſtias, ventreſque pigros, qui Deo non placent, & cunctis hominibus aduerſantur, qui
, ne cum antiquiſsimis Catholicis euangelizemus, nec Deo ſoli ſeruiamus. Iterum atq; ite-
ortor, ne trepident timore, vbi nullus eſt timor, ſed animo infracto perrumpant. Aderunt
uoq; quò quiſq; eſt Chriſtianus magis, aderunt Principes, ita Catholici, vt tempore verita-
ndem edocti, abuſus horreant, & ſuperſtitiones exſecrentur. Imò ipſe aderit Dominator
s, cuius eſt Eccleſiæ poſſeſsio hæreditaria: cui eſt cura de nobis, quem ſi pro nobis habueri-
s contra nos?
gum eſt, Regia ire via, ita vt neq; ad dextrum latus partium deferaris, neq; ad ſiniſtrum, at-
Scyllam ac Charybdim in tuto nauiges, ad eundem portum proſpectans, ſiue vehâre in
riſti, ſiue in cymba Petri, vnum idemq; nauigium eſt, niſi quòd Petrinum glorioſius vulgò
Non eſt Chriſtianiſmus ita mancipatus diuerſis iſtis partibus, quæ hodie rerum potiuntur,
pporteat ad ſymplegades iſtas duas colligari vinculis indiſſolubilibus, quaſi verò non longè
oruerit Eccleſia Chriſti, antequàm orbis terrarum quicquam de partibus vtriſque noſſet.
ereſt plurimum, quà, ſed quò tendamus, modò orthodoxi, & bonorum in fide operum ze-
us, quales Chriſtiani & pluribus antè ſeculis extitêre, quorum imitatores ſic nos optârim
madmodum ipſi Ieſu Chriſti imitatores (ὡς ἐφικτὸν, vt ait Dionyſius Areopagita) ab initio
tiſsimè fuerunt. Sed rem ipſam abſque prolixiore procemio potiùs, Chriſto duce, aggre-

Pſal. 68. Ioan. 2. Zelus domus tuæ comedit me.

Domus Dei magna, quæ Catholica Eccleſia eſt, ab Apoſtolis fundata, per orbem vniuerſum ſu-
per ſolidamentum, quod Chriſtus eſt, & eadem conſtructa, vt contra portas inferorum, non
tantùm totius vires poſſit conſiſtere. Sed ædificium adhuc etiam rude reliquerunt Apoſtoli,
videlicet ad carceres ac mortes.

Secuti ergo horum auditores, mox Martyres, postremò Omologetæ, sacrum ac augu
ficium absoluerunt, dum nondum omnia per Apostolos consummata perficerent ad sup
stigium vsq;, dumq; dignitatem quandã adderent, in expoliendo, decorando, atque illus
vt post hæc nulla vnquam artificis manus requiri videretur. Accesserunt longo pòst temp
stici, quorum varii greges extiterunt.

Tales non contenti solida vereq; veneranda structura, manus illotas suas admoueru
domum illam diuinam conati sunt facere meliorem, quàm hanc fecêre priores, insignes n
li architecti, supra modum, atque præter opinionem etiam suam incommodârunt, hoc a
altiùs euecta structura, & tecto non ita bene aduersus imbres munito, fracturis ruinisq; vi
rent. Quo animaduerso, Schismaticorum populi temerè ingruentes, dum initio commod
cio ruinoso satagunt, totum penè conuellunt adeò, vt parùm absit, quin domum electar
mentis eruant, non habita ratione, quid, quo tempore, per quos artifices, & qua vel nece
vtilitate ædificatum sit.

Proinde conueniebat, vt quorum hæc domus veluti commune hospitium est, inu
opt. brachio, rebus fessis succurrerent, & consopitis euersoribus schismaticis, præterea ine
lasticorum additionibus, antiquitatis domum assererent, qualem ædificârunt Apostoli, q
soluerunt Apostolici, qualem exornârunt sanctissimi vetustissimiq; Patres, contenti eo T
genere, quod ædificantes primi tradiderunt, siue per scriptam literam, siue per viuum s
cuiusmodi sancti Martyres, ac Omologetæ quasi per manus acceperunt, vsque ad eam æta
stianismi, qua vetus Theologia ceu res nihili explosa est, Lombardica videlicet succedent
mus magnam calamitatum partem in Ecclesia, præsertim quando hæc nobis schismatico
exsuscitauit, per quos malum ferè duplicatum adhuc ingemiscimus. Attamen speramus
desperamus, vtut res cadat, Ecclesiæ reparationem, horum qui saniores sunt, opera ac vigila
latim non vsq; adeò infeliciter adiutari posse.

Verùm quid obstat, quò minùs in hoc quoq; fimo quærere aurum liceat, si fortè ita v
vt præcipiente Apostolo iubemur omnia probare, & bonum, si fors offertur, tenere. Neq; vl
nò liber vsq; adeò malus est, quin aliqua sua parte prodesse possit, autore Plinio. Et sunt
hominibus non extinguendi, sed magis iudicandi, atq; discernendi, vtrùm ex Deo sint,
monente Ioanne. Multi sunt spiritus quidem, sed non omnes æquè boni. Sacræ literæ tra
spiritus impostores, & mendaces, & fallaces, sicut scriptum est: Egrediar, & ero spiritus me
fallax, quod Hebræi Seker appellant, in ore omnium Prophetarum: tradunt, spiritum esse i
spiritum esse vertiginis, spiritum esse nequam. Quò cautiùs agendum inter horum diiudic

Libri varii hoc editi seculo, Ecclesiam Catholicam vnà cum probatissimis huius patri
ris illustribus temerè contemnentes, & omnem autoritatem nouis quibusdam nostræ
hominibus arrogantes, ex bono spiritu non proficiscuntur, sicuti nec illi, quibus sola scrip
stica venditatur, fastiditis priorum seculorum sanctis, atque eruditis autoribus. Et hæc
scriptura, quam ipsi suo arbitrio è fontibus conuerterunt pariter, & suo interpretantur ac
libitu. Cumprimis verò pervelim, vt extaret sacræ scripturæ certissima, & numeris omnib
ta interpretatio, qua Ecclesiæ vniuersæ tam ad docendum, quàm disputandum ac revi
Theologi vterentur, & tolleretur perpetua ista querimonia de variis Bibliorum transla
quas hodie multi non ad ipsam veritatem fontium edere student, sed magis ad confirma
gmata suæ quisq; sectæ accommodant.

Quam vulgatam dicimus, non ita ad amussim olim conuersam esse fatemur, vt ex o
possit consistere, idque iam interpretis inscitia, iam scribarum oscitantia, iam sciolorum te
iam indoctorum præsulum somnolentia, iam scholarum audacia: breuiter, tot retrò temp
iuria. Hæc si Monarcharum procuratione à viris vigilantissimis castigaretur ad vnguem, h
quam in postremis poterat esse: proximum fuerit, vt emaculatæ versioni adderetur enarr
plicissima, ac dilucidissima, locorum duntaxat obscuriorum, quæué omni careret suspici
tium, & talis, vt qui reiiciat, impius sit, nedum impudens. Scriptores primùm adhibendi
inde si res ita poscat, consulerentur recentiores, cum his, qui nostris scripsêre temporibus,
fidem tamen antè perspici, quàm sequi oportuit.

Maximi semper momenti est, vt linguæ primariæ ceu oracula consulantur, & ra
nalogiæ habita, nec contemnantur idiotismi, figuræ, & schemata, vt principium perpe
sacra scriptura, atq; huius locum loco edisserere. Quod consiliū mirum in modum conduc
tur ad reuocandam Ecclesiæ vnitatem: alioquin quenquam sui instituti Biblion in dissidi
dum suo quisq; magistro credit, siue is interpretetur scripturam sacram, siue exponat, persua
bens, non cæcutire posse, qui, vt vocant, renati Euangelii tempore exorti sunt.

Porrò his procemii vice prælibatis, accingamur ad probanda dogmata præcipua, vt qu
mum omnium extiterit, teneamus. Inuocato autem bono Christi spiritu, indagemus hîc
quod verissimum atq; sincerissimum est, seipsum patefaciente, ac aspirante, & corda sensus
stros adaperiente, vt sapiamus, quæ eius sunt & ad gloriã sui nominis, non vsq; adeò solicit
nibúsne placeamus, necné, sed intelligamus, & huc attendamus, vt quod agimus, ChristoP
& Monarcharum Monarchæ vni placeat. Fatemur ergo & nos, quotquot Catholici atq; ex
Christiani sumus, verum esse & indubitatum decretum Nicenæ Synodi non modò, sed cum

um & Athanasiacum, de vnitate essentiæ diuinæ, & de tribus personis: nimirum firmiter quòd sit vna essentia diuina, quæ Deus & est, & appellatur æternus, incorporeus, imparti- ensa potentia, sapientia, bonitas, creator & conseruator omnium rerum visibilium pari- sibilium: & nihilominùs esse tres personas, videlicet Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, ersonæ eadem significatione vtentes, qua vsi sunt, hac quidem in causa, primi Ecclesiæ Ca- riptores, vt significet non partem aut qualitatem in alio, sed quod propriè consistit.

Cæterùm fatemur etiam, verum esse, quòd post lapsum Adæ omnes homines naturali mo- gati, nascentes habeant peccatum originis: intelligentes peccatum originale, quod sic vo- Ecclesiæ Catholicæ Patres, & omnes orthodoxi & piè eruditi in Ecclesia, videlicet reatum, ntes propter Adæ lapsum rei sunt iræ diuinæ, & mortis æternæ, ac ipsam corruptionem hu- ura propagatam ab Adam protoplasto.

Quin confitemur quoq; Catholici, Verbum, hoc est, filium Dei assumsisse naturam huma- tero beatæ Mariæ Virginis, vt sint duæ simul naturæ in Christo Iesu, nempe diuinam & hu- n vnitate personæ inseparabiliter coniunctæ. Vnus Christus, verè Deus & verè homo. Na- ria virgine, verè passus, crucifixus, mortuus ac sepultus, vt is reconciliaret nobis patrem, esset non tantùm pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus peccatis hominum. cendit ad inferos, & verè resurrexit à mortuis tertia die, pòst ascendit ad cœlos, vt sedeat ad Patris, vt perpetuò regnet ac dominetur creaturis omnibus, sanctificet credentes in ipsum, rsum Spiritu sancto in corda eorum, & sanctificatis det vitam æternam. Idem Christus fi- alàm est rediturus, vt iudicet viuos ac mortuos resuscitatos, iuxta Symbolum Apostolo- Verùm vt consequamur credentes hæc summa Christi beneficia, scilicet remissionem pec- sanctificationem, iustificationem, & vitam æternam, dedit nobis Euangelium suum, in mmensa beneficia nobis proponuntur, sicut scriptum est Lucæ vltimo, prædicare in nomi- enitentiam & remissionem peccatorum inter gentes, &c.

Præterea non diffitemur Catholici de Ecclesia, quòd vna & sancta perpetuò sit in terris . Est autem Ecclesia propriè congregatio membrorum Christi sanctorum in vniuersum, credunt, & ex animo obediunt Christo, etsi in hac vita huic congregationi multi mali & æ admixti sunt, vsq; ad nouissimum iudicium, &c. Habet autem Ecclesia propriè dicta, si- uram ac sanam doctrinam Euangelii, & rectum vsum Sacramentorum. Et ad veram vni- clesiæ opus est consentire de hac doctrina Euangelii, & administratione Sacramentorum.

Baptismo catholicè iidem docemus, quòd necessarius sit ad salutem, tanquam Sacramen- isto Domino institutum in aqua & spiritu, & quòd per Baptisma afferatur nobis gratia uòd paruuli in fide Ecclesiæ, non in sua, quam per ætatem habere non queunt, baptizandi idue per sacrum baptizma Deo commendati recipiantur in gratiam Dei, & fiant filii iis iræ, sicut Christus ipse testatur loquens de paruulis in Ecclesia: Non est voluntas patris in cœlis est, vt pereat vnus ex paruulis istis.

De Sacramento Cœnæ Dominicæ, (quam Eucharistiam Ecclesiastici appellant:) Catholici s, quòd sub specie panis & vini verè exhibeatur in mysterio corpus & sanguis Christi iis, qui n altera parter & vtraq; , in vnitate Ecclesiæ Christi, exercentes simul omnia, quæ ad Eu- m sacram hanc spectant, ex doctrina literarum Apostolicarum. Equidem, quod ad sumtio- net, posthac ita exigente causa, non magnoperè digladiamur cum vtraq; vescentibus, mo- xta veteris Ecclesiæ formam, & non pro cuiusq; cerebelli arbitrio.

n de Sacramento pœnitentiæ confitemur nos quoq;, quòd lapsis post baptismum continge- remissio peccatorum quocunq; tempore, cùm conuertuntur ac restituuntur lapsi: & quòd talibus, qui redeunt ad pœnitentiam, impertire absolutionem debeat. Constat autem pœ- , & conuersio impii, & reuersio peccatoris propriè tribus: Contritione cordis, Confessione isfactione operis, qua nimirum satisfit Ecclesiæ offensæ. His præcipuè additur indubitata ionis fides, qua resipiscens credit, sibi propter Christum certò remitti peccata antè acta, &c. io peccatorum, veteribus Exomologesis græcè dicta, propter absolutionē in Ecclesiis passim ia est, quanquam non necessaria sit delictorum omnium anxia enumeratio, nec ista pecca- omnium circumstantia. Contenti sumus scriptis atq; exemplis, adeoq; vestigiis priscæ Eccle- Alia est ratio Confessionis necessariæ, quæ fit Deo, cui soli peccauimus, ac malum coram ec . De Satisfactione sentimus, quemadmodum sentit D. Cyprianus, cumq; eo tota vetus Eccle- satisfacere nemo potest, & est perfecta atq; consummata satisfactio nostra Christus, sed Ec- e per publicam, siue per priuatam pœnitentiam satisfacere aliquo modo possumus, peccata piari per huiusmodi, nulla scriptura docet, Fanatici quidam errones docent. Criminosorum itiosorum conuersatio, siquidem planè non est timor Dei ante oculos eorum, diffidentiam mamque absolutionem iure habet, quòd sint coram Deo & huius Ecclesia de facto ipso ex- unicati, ac Anathema facti. Istorum reconciliatio citra pœnitentiam publicam, & quam vo- nonieam, vereor, vt fieri nunquam possit.

Præterea fatemur Catholici vnanimiter, sacramenta omnia instituta esse non modò, vt æ Christianæ professionis inter homines, sed vt existant etiam signa & testimonia voluntatis a nos, proposita ad excitandam & confirmandam fidem in his, qui eis vtuntur. Itaq; vten- Sacramentis eo pacto, vt accedat fides, quæ ex animo credat promissionibus per Sacramen- bitis atque ostensis.

Qua fide accipimus promissam gratiam, quam sacramenta significant, & Spirit
sanctum. Equidem vetustus ille ritus Ecclesiæ mysticus, hoc est, sacramenralis, quo baptiza
fesſionem Euangelicæ fidei confirmantur, & corroborantur, in totum abolere impietatis
tùm aboleatur abusus, & nescio quæ ridicula ac plusquàm puerilia, & valdè anilia.

Certè Sacratorum mitratorum, vocant hodie suffraganeos, leuitas & morositas repre
retur, qui cùm ad nihil aliud vacent, nisi ad corradendas vndecunq; pecunias, existimant
meros reges, superiores ipsis laicis, quos confirmandi gaudentes accipiant. Consulan
mystico ritu antiqui Canones, & renouetur ita actus ille sacer, vt de baptizatorum atq
Christiana confirmatorum profectu gaudeat vniuersa panegyris Christianorum. Atq
reciperetur in vsum annuum actus ille huc faciens, quem vir quidam Dei ostendit in præf
raphraseos in Euangelistam Matthæum.

Ad eundem modum (vt de his plura loquar, cuiusmodi in libro Comitiali desider
thodoxi) nihil conducebat ad veram (vt putatur) pietatem resuscitandam initio istius n
temerè dissentire à receptis sacri Matrimonii tam legibus quàm moribus, & nescio quæ
dere, priscis Ecclesiæ temporibus ignorata, nec arcanis literis prodita. Nam vt leue sit, M
Sacramentum pernegare, quid attinebat gradus, lineasque temnere, & tot diuortiis tot
ac falsis nuptiis Ecclesias implere? Quod quid est aliud, quàm Christianum matrimoni
pere atque prophanare, vt iam Iudæis potiùs & Ethnicis respondeant sponsalia quæda
Christianis moribus? Habebat Ecclesia non parùm pauca in vsu, quæ nemo prudens faci
Eiusmodi processus, vt ita dicam, publicos modò videmus antiquari. Vtantur illi, obsec
rum quibusdam sanctionibus & consuetudinibus, vicissim nos ab illorum placitis, siqui
na sunt, non abhorrebimus, huc vtrinq; spectantes, vt meliùs agatur cum coniugiis, quàn
in comperto. Si abrogare aliquid libet, fac abroges Sardanapalismum, nuptias passim co
in omni licentia carnis & sanguinis, & præcaueas vsq; adeò faciles coniunctiones obscu
munculorum, per quas temerarias desponsationes terra nebulonibus repletur & scortis, n
genti matrimonii ignominia, præsertim si copulentur ad libitum suum, qui prima coniug
ter honestas causas diruperunt. Licebit interim de sacro matrimonio perutilia concion
Bibliis: licebit huius laudationes commemorare, cantionibus seu odis spiritualibus ling
cula celebrare, coniugatos ad vitam matrimonio Christiano dignam adhortari, & si q
quod professio nostra exigit. Sic super sacro ordine principiò iudicare ac differere conuen
sacerdotes malos malè iudicabatur de ordine deque toto statu. Consulatur Antiquitas,
pronunciet, ratum esto: nihil enim vsq; adeò moramur accessoria. Gradus habuêre vetere
fastidit Apostolus, vti non reiicit etiam impositiones manuum, & Chirotenias. Quid flag
si adhibeatur chrisma, quo vsa sunt priscæ Ecclesiæ Catholicæ secula? Quid ea in parte e
etiamsi è vestigiis Synagogicis id aliquo modo superest? Si valent in Ecclesia varii ordin
hic ordo valeat tantò sublimior, quantò curandis animabus vtilior? Deme abiurationem
Connubii, quæ causa fuit inenarrandæ turpitudinis, & abusus plures & opiniones schola
quorundam de Cœlibatu annexo ordini, de charactere ficto, deq; similibus aliis, non inue
us, quod in hoc venerabili ordine ita authorato, & per Ecclesiam vtramque ita roborato,
culpet. Compertum est, qua populi vtilitate sint, & qua grauitate constituantur ab extra
res, quales isti sunt, quàm sæpenumero intolerandi, & tolerari eos tamen oporteat per Magi
inspectatores suos, quanquam non excusârim nostros quosdam omni modo reprehensi
mientibus aut aliud agentibus Episcopis, parùm aptis ad diœcesin seu gubernationem tot
rum. Itaq; consultissimum fuerit vtrinq; sapere, & tandem idem sentire in his legibus, m
ritibus Ecclesiasticis, & idem, quod est antiquitati sanctæ conformius, coniunctis animis c
& publicitus tenere, ne semper inter Iudæos, Mahumetanos, ac prodigiosos nouarum hæ
chitectos, hoc etiam exortos anno, sacrosanctissimum Christi Iesu vnigeniti Dei nomen,
stum Ecclesiæ Catholicæ agnomen malè audiat, blasphemiis discerpatur, opprobriis co
propter nostras perpetuas dissensiones, & diuersa partium studia. Eôdem pertinet, vt pauc
neamus de temerè abrogato vnctionis externæ ritu mystico, ne propter inemendatas hu
actionis corruptelas, rem per se religiosam, & morituris in Domino fructuosam, perpetu
cent, sed recipiant potiùs ad vsum, amputatis quibusdam superuacaneis atq; ociosis addit
breuiter, maneat substantia, tollatur abusus hoc quoque loco. Indignum cùm sit, preces
pias omitti sine causa, eas lingua morientibus intellecta prælegere liceat, vnà cum exhorta
validissimis. Nec obesse poterunt piæ intercessiones circumstantis viciniæ: si quæ tradider
stoli suis temporibus, non quadrant singula cum his, quæ præsens facit Ecclesiæ status, p
haudquaquam reiiciendum erat bonum institutum, quòd sit è radice sancta, & Apostol
manifestum vestigium. Consentiamus obsecro, nec sit posthac inter nos Schisma. Detestem
quisq; philoniciam, & philadelphiam in consilium adhibeamus, sic erit Deus pacis nobisc
vt ad libellū Confessionis cuiusdā propositum redeamus, rectè statuitur, neminē publicè co
debere, aut Sacramenta administrare, nisi ritè vocatū, quod autē fit per legitimā ordinatio
constitutionē presbyteri. Nec alienū à verò est, ritus ac obseruationes in Ecclesia retinendas
humana autoritate sint natæ. Cuiusmodi citra læsionē fidei ac diuinæ legis peragi poterūt, v
secundū ordinē fiant, & seruetur trāquillitas publica, quod genus sunt Feriæ, quas reduci ad
antiquitatis suæ oportet, reuocandæ concordiæ gratia, vt electiores eæ sint, quàm plures.

Anno

lures ſunt, eò occaſionem præbent ad plura peccata, & grauiora ſcandala. Ad hanc velu-
publicæ pertinent in templis cantiones, quas omninò caſtigari, atque ad gnomona ſacræ
orrigi neceſſe eſt, vt exiſtant aut in ipſa ſacra Scriptura, aut è ſacræ Scripturæ verbis conte-
vetuſtæ, vt liqueat, ab ipſis Eccleſiæ primordijs ac incrementis, à ſanctis Patribus com-
clero populoque Catholico decantátas eſſe. Recentiores iſtæ ſileant in Eccleſia, quæ ſæpe
quàm Deo ipſi tribuunt, aut certè diuos Deo æquiparant, hoc eſt, creaturam Creatori ſi-
unt, Idololatriæ ſpeciem quandam poſt ſe trahentes. Conticeſcant item cantiones tu-
ad efferendos populorum animos confictæ, falſo pſalmorum titulo acerbis conuitijs re-
umelioſæ, minaces, nihilque minùs ſpirantes, quàm veram pietatem ac fraternam chari-

enter autem fecerint Monarchæ, & cæteri Principes, ſi primo quoque tempore Eccleſiaſti-
odas à piè doctis quibuſdam pangi curent, lingua populo vernacula ſeu domeſtica, vt
liotis Catholicis deum timentibus, interdum in laudem Dei ſuccinere more vetuſto,
a ad Chriſtum erecta exhilareſcant. Sed poſtea de cantu chorali plura dice-

ec fatemur nos quoque, humanis conſtitutionibus, & conſuetudinibus, & opinionibus,
re locoque prognatis, conſcientias Chriſtianorum per tyrannidem non onerandas, aut
das, aut territandas eſſe, vt diſcernatur à præcepto diuino conſtitutio humana. Niſi ta-
at contemtus transgreſſorum, aut ſcandali tam publici, quàm priuati proſeminatio. Lex
gi Chriſti congruens, cum animæ periculo violatur. Traditio verò Apoſtolica eſt, quæ
Eccleſiæ priſcæ ad nos vſque promanat, & quæ fidem Chriſtianam ornat, bonos mores
que fidelium nemini eſt oneroſa, conſcientiâ non obligare non poteſt, maximè quoties
umacia, & maiorum faſtidio improbè negligitur, ac ſuperbè præteritur. Iuſticiam au-
nſtimoniam in obſeruatis iſtis conſtitutionibus ponere velle, nec nos docemus, ſi quid
ndum arbitramur tempori.
conſtitutionibus inferiùs plura. Cultum alium in terris neſcimus, præter eum, quem ſo-
emus, & neque dulias neque hyperdulias Chriſtiani ſcimus, eo ſaltem ſenſu, quo tradi-
n Eccleſiaſtici, ſed Scholaſtici, qui erant non contenti prima illa atque originali, puraque
a, nec ſat habuerunt latino ſermone vti, quemadmodum antiquiſsimi & eruditiſsimi Ec-
es, niſi nouum loquendi & ſcribendi genus excogitaſſent, malentes barbarè, quàm latinè
are placita, & Eccleſiæ dogmata intricare magis, quàm extricare, magiſque obſcurare
cidare. Quo fit, vt parùm abſit, quin iſtiuſmodi Matæologiæ omnem calamitatem,
Eccleſiam obruit, vni debeamus, ſi rem apud animum tuum ſeriò pertractes ac fateri fas
enim rem adduxerunt, vt vulgò crederetur. Eccleſiam ſanxiſſe, quicquid iſti ſomniârant,
itendo Metaphyſicis commentis, quàm Euangelicis, aut Apoſtolicis literis. Vnde nunc
o negocio dediſcitur, quod ſemel imbiberat perſuaſa iuuentus, & iam pudeat conſenuiſſe
ſpineta, quæ roſeta putabantur.

ebus ciuilibus, de Monarchijs, præſertim de Cæſariatu, quæ eſt poteſtas ſublimior poſtea,
giſtratibus, principibus, præſidibus per obedientiam honorandis, nemo Catholicorum
vnquam, nec quis horum ordinationibus legitimis reſtitit vnquam, multò minùs mi-
ci, qui gladium non fruſtra gerunt, impugnauit, non tamen neſcij ſumus, Deo ipſi magis
randum, quàm hominibus, iuxta parænesin Apoſtolicam. Euangelio credere ſi vetaret ho-
obedimus. Siquidem Deus Euangelio credere præcipit. Multò verò propenſiùs Euange-
hus, Euangelicam doctrinam ſequimur, Euangelium mente ac conuerſatione complecti-
ndo præterquàm, quod Deus præcipit, iubet etiam poteſtas ordinaria. Atq; huc omnem
mneque ſtudium conferimus, vt vita noſtra tam politica, quàm Oeconomica Euangelium
piat, ac ſpiret.
n imò confiremur, docemus, & gaudemus Catholici, quòd Chriſtus vnigenitus Dei filius
t in cõſummatione mundi ad iudicandum, & mortuos omnes reſuſcitabit, & hominibus
vitam æternam, ac gaudia perpetua: impios autem homines & diabolos condemna-
ne fine crucientur. Quotquot his dictis reclamant, Anathema, Maranatha liberè di-

libero arbitrio docent Catholici, quòd voluntas merè humana libertatem habeat quidem
li, dicendi, proponendi, faciendi, ſed quæ hominis ſint, hoc eſt, carnalia, profana, ſecularia.
tas eius hominis, qui eſt ex aqua & ſpiritu renatus, qui noua creatura factus, per gratiam
s, iam ſpiritualis veriùs quàm carnalis, eò quòd ſpiritu Dei agitur, libertatem habet cogi-
æ Dei ſunt, & eadem faciendi: agitante enim illo caleſcimus ad omne opus bonum perfici-
Itaque homo Chriſtianus Euangelio Chriſti imbutus, fide Chriſti mundatus, per Chri-
teſt bona opera perficere, & pariter mala opera fugere, vt Deo placeat, quod fecit. Poteſt, in-
mare Deum, diligere proximum, atque tali præcepta Dei non ſunt grauia, quantumlibet in
is aliquantò tardiùs, & difficiliùs ad perfectionem, propter naturam ſæpenumero gratiæ
entem, etſi inuitis ac ægrè ferentibus nobis, atque etiam per fidem & timorem Dei ob ocu-
os obuerſantem, acriter repugnantibus.

Præceptis autem Dei morem gerere difficilimum foret homini tam nato quàm ren
est verissimum confiteamur) nisi, Apostolo docente, Deus ipse esset, qui operaretur in no
bus ipsum velle, hoc est, voluntatem hanc ad bonum omninò liberam. Et nisi Domin
gelio diceret, sine ipso nihil nos facere posse, quòd si sine ipso nihil possimus facere,
cooperante ipso, instigante ipso, quid boni non fecerimus, modò velimùs? Deus opera
ipsum operari, seu facere bonum, quidni igitur per ipsum, & cum ipso quod bonum
quod malum est, omittere? Non est à nobis ipsis, inquit Apostolus, nec est virium huma
placere posse: desuper datur: vsque adeò verum manet, nihil nos habere, quod non d
cepetimus, ne de carne nostra gloriemur, in qua videlicet bonum aliquid esse Paulus n
consistit illud, Nihil accipere hominem, nisi fuerit ei desuper donatum. Nolle bonum
obedire, aut etiam posse, malum autem velle, naturæ simpliciter humanæ est, velle bo
malum, velle Christi legem seruare, Christi verbum audire, cordi affigere, factis exprim
vestigia per crucem sequi, non naturæ humanæ est, sed gratiæ diuinæ.

Nihil fructus tulerit palmes extra vitem, sed palmes manens vegetus, viridus, flo
fructum multum & fert, & ferre potest. Hîc vides radicẽ omnis rei, quæ est nimirũ è spiritu
datus est nobis credentibus. Eo sanè pacto habet homo, non præcisè homo, sed Chris
rum arbitrium. Pelagiani non sumus, sed nec ijdem Manichæi, multò minùs nobis
cum necessitate VViglephica, & Philosophorum fato, sed gratiam prædicamus nostr
cooperantem, & talem gratiam, quæ specialis semper nobis adsit, non sit tantùm gene
loquimur de rebus mortalium, quid illic natura possit ex seipsa, hoc est, sine gratia, s
& conuersatione filiorum Adam omnium conspicuum est, ac erat olim paganorum a
Euangelium Christi: præterea quid natura eadem, quanquam ab initio corrupta, valeat
& œconomicis.

Loquimur tantùm de rebus Ecclesiasticis, diuinis, sacris, & ad Deum, Deiq; regnum
ctantibus, quantulum ibi possit naturalis propago, sine cœlesti gratia, non solùm opi
rùm efficiente etiam & suggerente, & robur addente, & irrefragabiliter cooperante. Si
tit liber propositus, vt videtur, cum Orthodoxis sentit, & nos libro adstipulamur, dext
gimus. Gratiæ tribuimus plurimum, ac nihil non, naturæ minimum. Si quid mi
men tribuimus, Aurelius Augustinus iudex inter nos esto, non solùm in hac controuer
illo loquimur, cum illo tacemus, & sacris Scripturis confidentes, nos rectissima via ire s
quid ante nos garrierint nouæ, hoc est, Scholasticæ Theologiæ fabri, quorum iras facil
quàm Dei, qui est benedictus Deus veritatis.

Subiungitur in libro de non negligendis, aut reijciendis bonis Christiani populi o
quod mirum in modum placet veteris Christianismi indagatoribus. Esto sanè, qui lau
operib. detraxerit, nemo sit, introducatur in lite conciliatrix, & amnestia illa olim Athe
bus, vel factis vel infectis imperet silentium. Est in confesso, verè bona opera credentiu
sto, & eo authore, bono profecta spiritu, maiestati diuinæ placere. Vnum reliquum est
so torpore, & percalcata acedia tandem accingamur vtrinque ad facienda bona opera, n
rixemur de re, quæ existat nuspiam. Iam si altum siluerunt conciones vsque ad hæc te
præcipuè bonis operibus & exercitijs fidei, nos eiusmodi detrimenta tuenda non susce
non probamus, incultas tantùm fuisse.

Constitutionum humanarum commendationes de ferijs plus æquo numerosis, de i
actis, & per eos iniunctis populo, qui ipsi non ieiunârunt, de falso Monachatu, huiusque
hypocrisi, & vita parùm pudica, raro sobria, de fictis fraternitatibus, vel ad quæstum, vel
sationes, vel ad veræ fraternitatis, quæ est in Christo, ludibrium, de peregrinationibus vo
quid reipublicæ Christianæ ad veræ pietatis ædificationem profuerint, totus nunc orbis
cultu sanctorum, quem præter canonicam scripturam introduxit in Ecclesiam turpis lu
tas, & ter quaterque maledicta superstitio, vno Deo non contenta, de rosarijs, adde de re
quæstuarijs, aut potiùs de reliquijs Sanctorum ad quæstum prostitutis, quæ ab ebrijs n
quibusdam confictæ erant, ac si Sanctorum essent, cùm illis extiterit nihil nugatius, qu
ipsi inter pocula effutierunt, deniq; de indulgentijs, siquidem harum intolerabilis abusus
tæ interijt, in præsens nihil attingemus. Eiusmodi si qui publicitus concionati fuerunt
li fideles serui Domini, & digni sunt, qui supra multa constituerentur obeunda.

Fatemur caliginem, nec imus inficias, per eos fuisse istiusmodi in Ecclesiam inuecta
minimè debuit, & quos nunc autores esse oportuit, vt Augiæ non fabulosum stabulũ expu
Abhorrent animi piorum hominum, si percipiant, isthæc in concionibus bonorum op
fuisse apud maiores nostros declamata, qui error quantus sit, nemo facilè crediderit. Verissi
opera ab operibus distingui debere, alia esse bona, quæ præcipit Dominus in Euangelio,
Apostoli in epistolis, cuiusmodi cum fide exiguntur, ad possessionem seu hæreditatem vit
esse opera templaria, quæ in cultu diuino requiruntur, quæ & ipsa si rite fiant, bo
& nullo modo contemnenda, si tamen sacræ Scripturæ fines non transcendant.
alia esse opera ciuilia, quæ fieri postulat magistratus, hæc ad politiam pertinent.
alia esse domestica, quæ & parentes & Pædagogi iubent. Atque hæc ad

Anno

ſtant, neceſſaria ac vtilia omnia ad præſentem vitæ huius functionem, ἀδιάφορα ſeu in-
nulla.
ot opera quærimus tantùm in fidei Chriſtianæ regno Eccleſiaſtica, quotquot nomen
e ſuam habent in ſacris Biblijs, quæúe animabus ſeruandis conducunt. Hæc bona opera
i, neque negligi, neque omitti à quoquam debent, quia ſunt à Deo prodita, & manda-
bus ad ſalutem, & quæ ſuas habent promiſsiones Dei Opt. Max. & in quibus voluntati
itur: breuiter, quæ olim in iudicio exiget, & affatim remunerabit. Hic eſt rei ordo. Con-
gitur noſtrum conſenſum cum libro propoſito de commendatione verè bonorum in fi-
, aduerſus iſta quædam, quæ nec bona opera dici merentur, nec mala nec media, & vtinam
ando ſemper incognita.
oramus ergo nos quoque hanc Eccleſiæ calamitatem, quòd regnârint in ea varij cultus,
i λατρείας appellant, & quòd in humanis ceremonijs fiduciam ſpemque ſalutis vnicam
, in errorem ſeducta ſimplicium corda, cùm fiducia ſpesque ſalutis æternæ vnica poni
uit in Chriſto Ieſu Seruatore noſtro vnico. Tantum abeſt, vt eam poni conueniat in
norum etiam operum, quæ præcepit Deus, vt faceremus, vſque adeò agnoſcimus nos
tiles Domini, etiamſi fecerimus omnia, quæ ille præcepit. Ille, cuius præcepto iuſſuque
t cui ſeruiendo inquam, cuius gloriam facimus, bona ea opera ſeu facta eſſe æſtimabit, ac
non iudicabit inutilia, ſi nos iudicauerimus nos ipſos inutiles, & gloriationem operum
tane factorum vltrò fugerimus.
ſentimus quoque citatis locis aduerſus opera ceremonialia in Iudaiſmo, & propè ſimilia
aniſmo, ſi accedat fiducia, & maximè horum neglectus, quæ grauiora ſunt legis diuinæ.
tet Chriſtianos ſeruare neceſſariò, ſed quæ exteriora ſunt in Eccleſijs, etſi leuiora, non o-
emper verum eſt, miſericordiam erga proximum inprimis requiri, & charitatem longè
iulari, quàm ſacrificium, hoc eſt, facta Chriſtianæ charitatis præpollere ijs, quæ agitantur
a, potiſsimùm ſi ſint ex humana conſtitutione, quemadmodum ſuperiora illa ex lege di-
que collaudamus, quòd & alij primùm euangelizant, proponentes auditoribus Euange-
ſti, vera fide recipiendum, deinde addunt doctrinam de bonis operibus. Tale enim non
am eſſe non poteſt. Fidem promiſsionis rectè inculcant populo, & idem nos facere opor-
eaquàm Euangelium arguit peccata, & requirit pœnitentiam, & ſimul offert remiſsionem
m propter Chriſtum gratis, non propter humanarum virium aut meritorum dignitatē.
cut vniuerſalis eſt pœnitentiæ prædicatio, ita & promiſsio gratiæ vniuerſalis eſt, & omnes
redere iubet, & accipere beneficium Chriſti, quia miſericordia Dei locupletiſsima redun-
mnes homines, & huius gratia philanthropia, id eſt, erga homines amor apparuit, illuxit, &
notuit per Chriſtum omnibus hominibus. Vnde aduocat ad ſe ipſe Seruator omnes homi-
quot ſpiritualiter oneratos ſe eſſe agnoſcunt, qui venit ſeruandis ex æquo omnibus. Pœni-
catoris, & de peccatis commiſsis contritio, quam vocant, & dolor vnà cum fructibus pœ-
dignis, & ſui accuſatione propriaque condemnatione, & clauibus apoſtolicis & Euange-
lutionibus, eſſe quidem debent in populi Chriſtiani vſu aſsiduo, ſed etſi hæc ipſa neceſſa-
et ſunt, ad impetrandam remiſsionem peccatorum, maximè poſt baptiſmum reiterato-
nen ſi conferantur cum gratuita miſericordia Dei, in Chriſto terrarum orbi exhibita præ-
& immenſis ac inenarrandis meritis Chriſti vnigeniti Dei, quantilli obſecro precij fuerint?
peccatoris omne in Chriſto quærendum eſt per fidem ſui verbi: & ab hoc agno immacu-
tollit peccata mundi, omnis peccatorum remiſsio perfecta expectanda eſt, & ſanitas paxq́;
tiarum, & tota ſalus animarum: nihilominùs tamen quæ diuinitus iubemur, exequi in Ec-
mmunione, neceſſaria ſunt, & ob id contumaciter faſtidiri, negligi, ac omitti non debent,
damnatione poſſunt, quantumlibet fiducia ſpesque omnis in Chriſti gratia, quam pecca-
ndit, ſemper collocanda eſt. Quid nobis remitteretur, niſi eſſet gratia? Viciſsim quæ eſ-
nos gratia, niſi præcederet vera pœnitentia? Quandoquidem homini niſi pœnitenti, & ob
a ſemet excrucianti, atque Chriſtum in anguſtia conſcientiæ ſuæ gementi ac ſuſpiranti,
quam contigit remiſsio? Num opus eſt medico, niſi malè valenti, & qui agnoſcit ſe malè
Num miſſus eſt Seruator in mundum, vt ſanet, niſi contritos corde, & prædicet captiuis re-
em? niſi fortè ſit captiuus, qui ſe neſciat captiuum eſſe. Hæc verò captiuitatis & miſeriæ no-
nitio ex concione verbi Domini primùm nobis contingit, in quo audimus, nos filios iræ na-
ernæ tradi gehennæ, niſi è tenebris, ſpiritualibus experrecti ad libertatem, redemtorem, illu-
em, medicum Saluatorem, Chriſtum Ieſum filium Dei viui, à patre in hoc miſſum confu-
, de cœlo renati.
ctè hîc dicitur, fide hoc beneficium accipiendum eſt, qua credere nos oportet, quòd propter
m nobis donetur remiſsio peccatorum, nempe credentibus. Siquidem apud Lucam in verbis
conjunguntur hæc duo: pœnitentia & remiſsio peccatorum, quaſi alterum abſque altero
nè conſiſtat. Et hæc duo complectitur fides verbi, quo promittitur abſolutio, citra quā hæ-
n ambiguo peccator, non habiturus vbi pedem figeret. Vſque adeò eſt in negocio prædicatæ
rma hypoſtaſis, & ſubſtantia certa Dei Opt. Max. promiſsio. Et nihil habet abſurdi, nihil
um, nihil ſophiſticum. Non eſt hîc opus diſputationibus de prædeſtinatione, aut ſimili-
Nam promiſsio eſt vniuerſalis, quod antehac diximus, & nihil detrahit operibus, imò ex-

suscitat fidem, & verè bona opera. Nam remissio peccatorum transfertur ab incertitudi
cientia, reputatione, dignitate, gloriatione, fiducia nostrorum operum qualiumcunque
At quò? ad misericordiam Dei, vt hoc tantùm saluationis solidum, ratum, certumq
nos in Ecclesia nihil agamus, & ociosi securiq; viuamus, sed multò magis, vt sciamus, quo
ceat Deo nostra obedientia, quæ fit in timore ac tremore Dei, in spontanea seruitute Dei, i
ac dilectione Dei, per opera bona toties Apostolo commendata, per abnegationem im
mundanarum concupiscentiarum, per sufferentiam communicatæ nobis crucis, & per c
onem piam, iustam, ac sobriam in præsenti seculo, vsque ad diem Domini, quando reddi
nicuiq; iuxta opera sua. Quæ omnia communienda atque conuestienda sunt ab Ortho
moniorum multitudine, de Scripturæ sanctæ hausta fontibus. Et consultum est cumpri
cus loquamur, quàm de Euangelio locuti sunt authores veteris Ecclesiæ probatissimi, q
dum nec aliter sentimus, quàm illi sanctissimi atque doctissimi viri, qui Euangelium suo
ore, non sermone tantùm confirmârunt. Reliquimus tamen alios suo more loqui de iust
nobis coniunctos religione Christiana fore in omnipotente Deo speramus, post tot certa
bus sæpe reperitur, non semper amittitur veritas.

Audiuimus satis patienter ac beneuolè, qua sermonis consuetudine, & qua diligentia
atq; subinde idem repetant receptam suam istam pithanologiam, quæ tamen à doctrina
cta non ita multùm dissidet, si res ipsa penitus discutiatur. Cum pace igitur sua propon
modo Ecclesiasticorum doctrinam de iusticia hominis, quam satius erat habere, quàm
Tam diu ac toties rixamur de iustificatione, & nunquam anhelamus, vt iusti simus reuer
reperiamur ad salutem. Vellemus autem, de fide iusticiæ quoties dicunt, vt exclusiuam ist
cè ac amicè omittant, quando sacræ nullæ literæ eam addunt, & ex scripturis Canonicis p
ac docere ament, quàm ex proprijs. Meminerint, se quoq; dicto Dauidico esse obnoxios,
mines mendaces. Arrogantiam odimus, modestiam, si qua esset, laudaremus. Sed esto, t
scunt mutationem in melius partis vtriusq;, ita vt sacræ Scripturæ in his hodie odiosissim
uersijs intercedant, & ad iter requirant, atque medium inuitent, quatenus substantia religi
ritas professionis Christianæ, ipseque authoratus fidei canon permittit.

Quapropter fidei nostræ non vsque adeo nudæ, & omnibus charitatis orbatæ officij
Sacramentorum adminiculis destitutæ, omnibus latriæ obsequijs, omnib. in vniuersum
cunq; factis spoliatæ, virtutibus Christianis exutæ tribuatur, quod cùm ipsi fidei pariter,
uationi mandatorum Dei tribuit tota scriptura vtriusq; Testamenti: scriptura inquam, tr
facit Ecclesia per orbem terrarum diffusa, quam antiquitas vocat Catholicam & Apostoli
est vniuersalis consensus communionis sanctorũ, quam in Symbolo confitemur & credi
rum iusticiam, sanctimoniam, & vitæ æternæ possessionem, spiritualiter renatis, & fide p
fides per dilectionem operatur. Eterodidascaliam (vt, quod volo, ex Apostolo mitiùs elo
comprobare, nec recipere possumus: quandoquidem diuersum sentiunt scripta legis, Pro
Apostolorum, Apostolicorum, sanctissimorum successorum, eruditorum Ecclesiæ scripto
torum patrum, electorum Martyrum, & indubitatissimus consensus tam Orientalis, q
dentalis Ecclesiæ, vsque ad hanc diuisionem presentem.

Fatemur plus quàm ingenuè, talia opera seu facta nostra, quæ credimus, non esse eiu
tis, vt hæc magnoperè attollamus, cœloque locemus, neque minùs tamen hæc in verbo D
guntur à credente, veluti necessaria, & passim cum fide Charitas Dei proximiq; copula
quaquam sumus nescij, quantilla sit coram Deo, adeoq; nulla humanæ naturæ dignitas,
vires, & quàm imperfecta omnia: at ijdem nescij minimè sumus, opera credentiũ bona esse
cui sua dona, quorum ipse autor est, displicere non queant, & iuxta quæ sit in nouissimo h
cœlestem redditurus. Profectò verè Catholici bonorum operum actionem, ac horum val
litei, præterquàm agenti gratiæ Spiritus sancti ferunt acceptum. Cui gratiæ nostrum in b
do subseruit arbitrium, quod est voluntas à Deo correcta ita, nostrum vt tam velle, quàm
strum, gratiæ magis sit, quàm naturæ.

Eapropter hactenus perstamus, nihil ferocientes in hac apostolicæ Ecclesiæ sana con
doctrina, secundum Scripturas sanctas, quas nostri maiores (de vetustissimis loquor) nec f
ter, nec violenter tractârunt, sed non minùs scribendo quàm docendo, pro pietate atq; e
sia simpliciter & fideliter secuti sunt, inde à primis annis fundamenti Ecclesiæ Christi
Atq; hîc quidem nobis consilium non est, multis citationibus Lectorem obruere, cùm posse
ceruare ad fidem huic doctrinæ conciliandã, infinita loca, tam è Biblijs canonicis, quã è sc
trum authenticis, quod ipsum alibi, opinor, plus quàm satis fecimus. In præsens tantùm le
Augustini libellus, cui titulus de fide & operibus: deinde quod idem præco magnus Euang
stus in literas misit super Psalm. 31. Vtraq; Ecclesia aliam nescit de iustificatione fidem, pr
quam Apostolus descripsit Galatis suis, nempe fidem, quæ per dilectionem operatur, vt pa
ciùs diximus.

Nôrunt hoc loco, quid sibi velit vox græca ἐνεργουμένη. Dilectionem autem maiorẽ esse
Apostolo Paulo nemo nõ nouit, à quib. oraculis nobis omninò standũ arbitramur, & cũ m
dine petimus, vt cupiditate victoriæ aliquantisper posita, de ipsa veritate seriò dispiciant, ta
conspectu Dei, & tandẽ ab antiquo Ecclesiasticos desinãt contumelijs afficere, ac pro Antic
proscindere. Quid plurib. cõtenditur? Pro sincerè Ecclesiasticis facit scriptura ipsa tota V. T

Anno

...s indubitatus vtriuſque Eccleſiæ, hoc eſt, Orientalis & Occidentalis, idq; ab initio pro-
...ngelij, cui contradicere quid ſit aliud, quàm blaſphemare? Profectò Euangeliū Chriſti
...eſſe, quod per Euangelium Chriſti oppugnatur. Nec verbum Dei poteſt eſſe, quod non
... Paulus, non Petrus, non Ioannes, non cæteri Apoſtoli, non horum diſcipuli, non ho-
...iores Epiſcopi, ſanctiſsimi pariter ac doctiſsimi, ipſis etiam Aduerſariis teſtibus. Iam ſi
...nus Eccleſiaſtici, quod illi ante nos non docuerunt, quódue inprimis non docuerunt Apo-
...te hos Prophetæ Domini: age nosreos vel iudicij, vel concilij, vel gehennæ etiam ſi vis.
...t diuerſa doctrina quoſdam in anguſtias halce, vt oportuerit fingere, non rem ſterilem,
...ecundam eſſe, & parere opera ex ſe ipſa, vt opus non ſit aut docere, aut præcipere, aut ex
...dentibus bona opera. At quibus iſtuc authoribus? fidem aiunt arborem eſſe, quæ fructus
...trò proferat, & per conſequens fidem ſine operibus nuſpiam eſſe poſſe. Atqui ſecus clamat
...guſtinus, aſtruens, fidem ſine operibus eſſe poſſe, ſed non prodeſſe. Sic, amice Lector,
...uangelica doctrina, nimirum Spiritum ſanctum, & totum bonum illud, quod in creden-
...s creauit Spiritus ſanctus, hanc eſſe arborem bonam: quæ bonos fructus, hoc eſt, bona o-
... in nobis credentibus diuina ſua potentia generet: cùm ſit Deus Spiritus ille ſanctus, ac i-
...r rerum, certè fides creator non eſt, ſed creatura. Cur igitur creaturæ tribuatur, quod eſt
... Quin & ipſa etiam fides ab Apoſtolo inter fructus Spiritus ſancti palàm recenſetur, tantum
...eat illa eſſe arbor fructifera.
...c tota lex & Prophetæ non fide nuda, etſi vera & Euangelica, non hiſtorica tantùm, &
...odum ipſi inquiunt, viua, ſed in dilectione Dei ac proximi pendent, vt teſtificatur Euan-
...ſtrum, ſiue vt Apoſtolus Paulus doctor noſter affirmat his verbis: Tota lex vno verbo cō-
...ur atq; completur, videlicet dilectionis. Et Deus eſt dilectio, Deo autem nihil maius eſſe
...unquam ceſſabit, eodem Apoſtolo teſte: ideo nunquam ceſſabit dilectio. Hæc dilectio ſiue
...t veſtis nuptialis in Euangelij parabola de puro corde, quippe exiſtens charitas conſcientia
...ſimulata: quæ credentes Chriſtiana conuerſatione veſtit atq; ornat. Hæc dilectio ſiue cha-
...eum illud in lampadibus virginum, vtpote miſericordia erga fratres feliciſsimè flagrans.
... illud neceſſarium apud Lucam Euangeliſtam fides eſt, ſed auditio. Non debet ita quibus
...turæ locis affigi fides, idq; vincendi tantùm ſtudio. Et probi hominis non eſt, pro ſuo libi
...orquere literas. Quæ cùm affirmamus, num fidem extenuamus? num excludimus? num
...mus? nullo modo, ſed damus vnicuiq; quod ſuum eſt, procul abſit tā ſacrilega, tamq; dia-
... hominib. catholicè Chriſtianis aliorum cogitatio. Præponi fides debet, quia præcedit, quia
...timùm credere accedentem ad regnum noui Teſtamenti. Iacit hæc fundamentum Eccleſiæ,
...s Chriſtus eſt, dilectio ſubſequens: hoc fundamento iacto, ſuperſtruit, & perficit, ac con-
... quod initiò illa cœpit, adeò non ſolà, vt ſi abſit dilectio, frigeat, & veluti mortua videatur.
... fronte excludamus fidem, videlicet ſine qua placere nemo Deo poteſt? tuemur modò dile-
...onorum operum matrem, ſine quib. fides eſſe non vult, nec valet caſſam nucē. Et confirma-
...m contentione, eodemq; zelo, ſtudio, ardore dilectionem, prædicari in Eccleſia oportere,
...licamus fidem, ne imprudentes deſtruamus quod conſtruxerunt Apoſtoli, quod Prophetæ,
...rtyres, & ne populus in ſecuritate & licentia torpeſcat perpetuò, erret in meridie, palpetque
... inſtar, ignorans ſemper, quod iter ingrediatur ad vitam. Si dogma iſtud extorſit cura inu-
...lgi operum, cuiuſmodi proxima vidit ætas, videmus, id præpoſteri ſtudij deferbuiſſe iam a-
...oſthac, ſi pugnare hoc enſe non abſiſtas, mortuum iugulare videaris, præſertim apud Ger-
...quibus propitio Chriſto recipere viſum bona ex parte contigit. De ſumma vi fiduciæ, ac po-
...axima ſpei, alio loco è linguarum fonte diſſeritur. Quæ poſthæc liber copioſè enumerat
...rum operum ratione, non diffitemur Eccleſiaſtici, niſi quòd iſtæ inculcationes creberrimæ
...em humanæ cuiuſdam inuentionis ſecum trahunt, vtpote quæ latuerit omnes homines
... hodiernum tempus: vt decet, approbamus orationem hanc libri, nempe obedientiam er-
... Dei neceſſariam eſſe in reconciliatis, puta renatis, & Euangelio credentibus, & quòd exiſte-
...on poſsit aut valeat, niſi in pœnitentib. cū nos nihil diuerſum ſentiamus. Præterea, quod a-
... bona opera præcipuum eſt, ſummus cultus Dei fides ipſa, nec.n. colitur aut inuocatur Deus,
...Dei cognitio, & niſi adſit fides, qua creditur eſſe Deus. Verba valde pia ſunt, vbi inquit: eum
...oſcimus miſericordiam Dei, confugimus ad Deum, diligimus, inuocamus, ſperamus, expe-
...uxilium, obedimus in afflictionibus, quia iam ſcimus, nos eſſe filios Dei, & placere Deo no-
...crificium, noſtras afflictiones, &c. Adſentimus, neceſſe eſſe in Eccleſia, de interiorib. operib.
...bus ſpiritus doceri homines. Nam hæc opera, ſcilicet interiora, diſcrimen faciunt inter pios
...critas.. Externos cultus, externas ceremonias, & alia externa opera præſtare etiam Hypo-
...ſſunt. At hîc cultus (ipſi addunt tantùm) ſunt veræ Eccleſiæ, vera pœnitentia, timor, fides,
...io, &c. Hi cultus præcipuè requiruntur & laudantur in ſcripturis. Subiungemus plura libri
...& hac fide, quæ conſolatur corda in pœnitentia, accipimus Spiritum ſanctum, qui datur, vt
...et & adiuuet nos, vt peccato ac diabolo reſiſtamus, & magis infirmitatem noſtram agnoſca-
... in nobis creſcat agnitio Dei, timor, fides. Quare debet in nobis obedientia erga Deum, &
...ita creſcere, ſicut Paulus docet, renouari nos debere ad agnitionem Dei, vt efficiatur in nobis
...ax, & imago eius, qui condidit nos. His addas licet, quæ liber quarto loco diſſerit ſuper ma-
...firmitate, & immunditia naturæ humanæ, qua fit, vt caro infirma legi Dei nō ſatisfaciat: op...s
...ſſe pijs cōſolatione, vt ſciāt, quomodo hæc exigua & imperfecta obedientia Deo placeat, &c.

Mox. Quanquam igitur hæc noua obedientia procul abest à perfectione legis, tamen e
& meretur præmia ideo, quia personæ reconciliatæ sunt. Rursus. Atq; ita de operib. iudica
quæ quidē amplissimis laudib. ornanda sunt, quòd sint necessaria, quòd sint cultus Dei, &
spiritualia, & mereantur præmia. Item rectè docent isti contra eos, qui iubent dubitare, aut
proprijs viribus. Posthæc pulchrè dicunt: de hac obedientia etiam docemus, eos, qui admi
cata mortalia, non esse iustos, quia Deus requirit hanc obedientiam, vt resistamus vitiosis a
qui autē non repugnant, sed obtemperant eis contra mandatum Dei, & admittunt action
conscientiam, hi sunt iniusti, & neq; S. sanctum, neque fidem, id est, fiduciam misericordiæ
Nam in his, qui delectantur peccatis, nec agunt pœnitentiam, ne potest quidem fiducia exi
quærat remissionem peccatorum. Deinceps, quæ quinto loco refert liber, non reor à Christ
na, sed multò magis digna, quib. assentiamur. Sunt autem hæc: Necesse est quoq; docere, q
facere homines bona opera possint. Modò dictum est, quomodo placeant Deo: hîc addim
quomodo fieri possint. Etsi.n. homines suis virib. externa honesta opera vtcunq; efficere p
hanc disciplinam debent præstare: tamen homines sine fide sunt in potestate diaboli, qui i
os ad manifestam turpitudinem, occupat animos eorum impijs & blasphemis opinionib.
regnum & tyrannis diaboli. Adhæc natura per se infirma est, & non potest sine auxilio Dei
& spiritualia opera efficere. Ideo docentur homines, in Euangelio promitti Spiritum sanct
animos eorum, qui agunt pœnitentiam & Euangelio assentiuntur, adiuuet & gubernet. Q
mui vita in tanta infirmitate naturæ, inter has diaboli insidias, in omnibus periculis exer
fides in inuocatione, vt perseuerare in fide & obedientia erga Deū possimus. Itaq; Zacharia
Effundam super domum Dauid, & super habitatores Ierusalem spiritum gratiæ & precum.
vocat spiritum gratiæ, quòd Spiritus sanctus erigat & consoletur perterrefactas mentes, & re
habere Deum placatum. Et vocat Spiritum precum, vt fidem assiduè in inuocatione exerce
per hæc exercitia confirmetur fides, & crescat noua vita. Et veræ virtutes sine vlla dubitati
dona Dei, fides, perspicacia iudicij in discernendis dogmatibus: magnitudo animi, qualem
cesse est in his, qui Euangelium docent & confitentur, vera diligentia in regendis Ecclesijs
militas, non frangi populari fauore, aut odio, vera castitas, &c. Debet autem ad hæc dona
exercitatio nostra, quæ & conseruat ea, & meretur incrementum, iuxta illud: Habenti dab
Augustinus præclarè dixit: Dilectio meretur incrementum dilectionis, cùm videlicet exer
bent autem bona opera præmia cùm in hac vita, tum post hanc, in vita æterna. Quia.n. E
hac vita subiecta est cruci, & morti corporali, differuntur præmia pleraq; ad futuram vitam
iamsi per misericordiam certò propter Christum contingit his, qui fiducia Christi iustificat
men etiam est compensatio bonorum operum, iuxta illud: Merces vestra copiosa est in cœ

Rursum inquit liber. Inuocatio est honos, qui tantùm Deo omnipotenti præstandus e
cet patri æterno, & filio eius, ac Seruatori nostro Iesu Christo, & Spiritui sancto, ac propos
Deus filium suum Iesum Christum, mediatorem & Pontificem interpellantem pro nobis:
hunc solum testatur nostras preces audiri & accipi, iuxta illud: Quicquid petieritis patrem in
meo, dabit vobis. Item: Vnus est mediator Dei & hominum. Ergo inuocantes Deum offer
preces per filium Dei, sicut in fine precum in Ecclesia dici solet: per Iesum Christum, &c. H
uocatione doceri necesse est, sicut aliàs copiosiùs de Inuocatione nostri scripserunt.

Econtrà verò taxanda, & ex Ecclesia prorsus eijcienda est consuetudo inuocandi sanct
nes, qui ex hac vita decesserunt, quia hic mos gloriam soli Deo debitam transfert ad homine
mortuis omnipotentiam, quòd sancti aspiciant hominum corda, tribuit item mortuis offi
diatoris Christi, & haud dubiè obscurat gloriam Christi. Ideo totum morem inuocandi san
mines, qui ex hac vita discesserunt, damnamus, & fugiendum esse censemus. Sed illud prode
re veras historias piorum, quia exempla vtiliter docent, si rectè proponantur. Cùm audimus
condonatum esse lapsum, confirmatur fides in nobis quoque, constantia Martyrum veter
quoque confirmat animos piorum. Ad hanc vtilitatem recitare historias vtile est, sed ta
dentiâ in accommodandis exemplis opus est.

Missa.

NOn erimus hoc loco valde oculati, cùm id esse ad reprehensionem iustā vsq; possimus,
ualeat charitas iudicio, & dissimulando lucrifaciamus os nostrum, ac carnem nostram
tentur vltrò, in missa, quam aiunt se non aboleuisse, latinis concionib. alicubi admisceri germ
quas videlicet addiderint ad docendum populum, vt excitentur aliqui ad verum timorem, f
inuocationem. Et è Paulo confirmant, vti oportere lingua populo intellecta, & hoc ipsum co
tum esse humano iure. Quin & adsuefieri populum, vt vnà vtantur Sacramento, si qui sunt
& augeri per hoc reuerentiam ac religionē publicarum ceremoniarum: nec vllos admitto, ni
exploratos. Præterea admoneri homines de dignitate & vsu Sacramenti, quantū consolation
ponant his, qui agunt pœnitentiam, vt discant homines & timere Deum & credere, ac exerce
uocationem, siue precationē; petant, ac expectent bona à Deo: & reliqua eiusmodi Catholici
bare non poterunt, præsertim vbi liber de cantionibus germanicis admixtis commemorat.

Quid? è re Christiana foret, si in tota Ecclesia, maximè posteaquàm huc deuentum est, C
nes quasdam populo intellectas, ad vsum pietatis permitterent præsules, id quod attigimu
quoque. Non est nouæ consuetudinis introductio, non hæresis, non scandalum, non flag

Dei viui carmen dicere & antelucanos hymnos, exemplo primorum Christianorum
anos, teste Plinio. Carmen enim dicere Christo quid aliud est, nisi laudem Deo canere,
: Cecinit Moyses carmen hoc. Item cecinit Israël carmen hoc: & alibi, carmen Deo no-
utem carmen canere, aut hymnum dicere, non tantùm ad clerum coarctari decet, quia in
et, mercede conductus est, sed interest etiam omnium inuocationum in veritate, vt lau-
rificent Deum suum, nullo præmio proposito. An enim solùm cleri Deus est, & non et-
? Quis fidelium obturabit, quis claudet ora fidelium, ne erumpant in laudem Dei sui?
uarum silescat, & vox omnis consonet, senum, iuuenum, paruulorum, matrum, virginum,
chorus dulcissimis ac affectuosissimis perstrepat concentibus.

m est, laudate Dominum omnes populi, laudate pueri Dominum, laudate serui Dominū.
s ad cantiones non carnales, sed spirituales, ex ipso corde personandas admonet Ephesi-
os quàm clericos. Nec nos latere patitur Ecclesiastica historia, qua auiditate olim cecine-
Catholicus cantilenas peculiariter compositas, pro asserenda sanctissima Triade aduer-
. Hoc profectò erat, quod ille dicit: labijs exultationis laudabit os meum. Laudant Deum
m, & exultat terra. Omnis spiritus laudat Dominum, & benedicunt Domino omnes
iam inanimatæ: & per inuidiam tuam, veterator, muta fiant labia plebis Christianæ? Me-
quomodo itum sit obuiam à Domino Iesu scribis, cum indignatione vetantibus, ne pueri
in templo: Hosianna filio Dauid. Quid ni? inquit Dominus: nunquamne legistis: Ex
um, &c. Verùm nemo cordatorum vetat, ordo tantùm seruandus, ne confusæ multitudi-
Ecclesiam perturbent. Nihil seditiosum, aut quod sapiat Doricum quiddam, nihil schi-
nihil anile, aut ineptum, aut insipidum audiatur in Ecclesia Dei.

est, quòd populus in missa cecinit symbolum Apostolorum lingua sua: quidni idem li-
hodie? præsertim si non deprauetur humanis additiunculis. Quidni liceat plures Ecclesiæ
succinere, catholicè conuersas in linguam nostram, vt corda plebis Christo deuotæ magis
em inflammarentur, & in aduersis suis fide fiduciaq; consolidarentur, nedum consola-
aximè verò decora est & iucunda laudatio, si ante & post conciones orthodoxas cum ef-
cecinerit. Hæc ritè curabuntur. Superest, vt Clerus Psalmodiam suam obseruet accura-
s enim pudendam huius vbiq; oscitantiam, & intelligentiam psalmorum nullam vbiq;
am, vt taceam, non esse vsq; adeò speciosam laudem in ore multorum, qui etsi Deum con-
ctis notorijs tamen negant, & conuersatione inquinatissima plebem scandalis immanib⁹
ulnerant. Nec commemorabo, quòd vbiq; cantent ex libris choralibus inemendatis, nec
orariorum tantùm vitiatis, sed errore etiam multo scatentibus, præsertim si numerentur
reuiaria, Antiphonalia, Sequentionalia, Hymnaria, & id genus alia de Sanctis per annū,
interdum mutatur gloria immortalis Dei in personam mortalis hominis.

criminantur Sacrilegi, quasi vno soloque viuo Deo non contenti, nobis ipsis Deos Deasq;
, & tales honoremus adorabundi, & horum deosculemur statuas, confugientes in necessi-
b tuum præsidium, &c. sub tuam protectionem, &c. ad te suspiramus: inuocantes pro Do-
minam, iuxta pseudopsalterium: iniuria virgini matri facta, quod excogitauit & euulga-
geli figura ipse diabolus, altum dormientibus Episcopis, & negligentibus Prælatis. De hoc
arcinomate pestifero aliàs. Neque tamen super Sion tacebitur, donec sordibus ac excre-
iirorum quorundam Monachorum, indoctissimorum & stolidissimorum homuncionum,
xpurgetur.

vt pergamus, verissimum est, semper fuisse querimoniam de prophanatione Missæ: nec ex-
ttenderet aut exaudiret conquerentium gemitus. Quæ culpa fuit, cur vltor Dominus im-
ataclysmum hunc præsentem, & exuscitaret schismata alia super alia, per quorum impro-
omno expergisceremur, ac oculos veternosos in negocium Christi aperiremus, & in medi-
leremus, & succurreremus rebus lapsis in tempore, priusquàm corruat ædificium totum.
er meritò queritur his fermè verbis: Non .n. obscurum est, quàm latè pateat hic abusus in
templis, à qualibus celebrentur Missæ contra canonum interdictum. Deinde quàm turpi-
legium quæstum conferantur. Plurimi enim celebrant Missas & sine pœnitentia, & tan-
ris causa. Hæc notiora sunt, quàm vt dissimulari possint. Nec videtur vlla res diuina ab
ndi adeo vulgò ad quæstum collata esse sicut Missa. Paulus Apostolus autem horribiliter
his, qui indignè tractent sacramentum, cùm ait: Qui indignè ederit panem hunc, aut bibe-
n Domini, reus erit sanguinis Domini: & in Decalogo scriptum est: Qui Dei nomine ab-
nerit impunitus.

gitur sæpè aliàs mundus dedit pœnas pro Idololatria: ita haud dubiè hæc ingens propha-
ssarum atrocissimis pœnis punietur. Et fortassis propter eam causam præcipuè plectitur Ec-
nostris temporibus cæcitate, discordijs, bellis, & alijs multis pestibus. Atqui hos manifestos
piscopi hactenus, cùm quidem non ignorarent, eos non solùm tolerauerunt, sed suauiter
erunt. Nunc serò incipiunt queri de calamitatibus Ecclesiæ, cùm alia nulla res præbuerit oc-
tumultibus horum temporum, nisi abusus ipsi, qui ita erant iam manifesti, vt tolerari mo-
ominibus diutius non possent. Vtinam Episcopi pro suo officio ante hæc tempora coërcuis-
itiam atque impudentiam, seu Monachorum, seu aliorum, qui mutato veteris Ecclesiæ mo-
s ad quæstum contulerunt. Hæc illi.

Nihil ſanè nobis cum illis vocibus, & loquendi ſcholæ formulis, motus operis operati
malè vtentis, applicationis, proprij meriti, & id genus neſcio qualium rerum. Defendant,
gitârunt: excuſent, qui eiuſmodi mordicus tenent. Nos quib. Chriſtianis cordi eſt, reſpicin
riginē, ad archetypon, ad vetuſtas Eccleſiæ praxes, & eàm conſuetudinem Liturgiæ veteris
mur, priusquàm inuenirentur iſta exotica. Nam largiri oportet te, Liturgiam, Synaxin, C
mini, Miſſam, vel quocunq; vocabulo hanc ſacroſanctam actionem digneris, in recto Eccleſi
titiſſe in orbe terrarum, longè etiam antequàm oborta magis quàm eſſet adoleſchia Sch
Quòd ſi recto veroq; vſu ab initio extitit, & Chriſtianitati vniuerſali placuit, atq; ſatisfecit
na primitiua, adeoq; comprobata conſenſu: quorſum opus erat tuis, excæcate Sorboniſta,
unculis ac appoſitiunculis, videlicet ſicut neceſſe eſt, currum quintam habere rotam, & hom
eſſe oportere ſenſibus? Niſi quòd ita viſum fuit Theologiam veterem mutare noua, ac in
patrum Apoſtolicorum peregrini neſcio quid condere? Porrò, vnde accipiatur remiſsio p
ſuprà catholicè oſtendimus: nimirum per vnum CHRISTVM SERVATOREM,
dein hunc certa, vim ſuam exerente, pœnitentia cum partib. ſuis & fructibus ſe dignis.
conſequendi indulgentiam, ac recipiendi gratiam, irrefragabiliter bona eſt. Ea in ſacro illo
ſtico à Domino cum fletu vehementer peti ſemper poteſt. Verùm huc peragi ſacrum, vt hac
ſtituta ſit, alij negant, alij in dubio relinquunt. Illud extra controuerſiam liquet, hoc ſacrun
riſticum olim in Eccleſia græcorum & latinorum, ad ſubleuamen eorum, qui in fide deceſſe
actum fuiſſe, etiam id, quod arbitror per preces viuorum, ac obſecrationes accidiſſe. Huius
ptionem legas licet apud Dionyſium Areopagitam, Tertullianum, Athanaſium, Chryſoſto
prianum, Auguſtinum, Nazianzenum, Ambroſium, Damaſcenum, & in hoc citatū Nyſſenu
ſilium & alios: ſi quis horum ſingulorum requirat teſtimonia, etiam græcorū è græca verita
dium proferentur, vt id, quod res eſt, cœco etiā appareat. De ſacrificio paulò pòſt dicemus n
ſtiano non ferenda. Dicit liber: abſurdū eſt, quòd Miſſa confertur ad liberandas animas m
cū inſtituta ſit ad recordationem mortis Dominicæ, vt vtentes Sacramento ſeu Cœna Domi
datione beneficij Chriſti erectam exerceant ac confirment fidem. Quod cùm docet liber, no
quis eat inficias, ſiquidē hactenus pro ſinceriore Sacramenti vſu aduerſus abuſum pugnat,
alieni operis in Miſſa, & quòd per iſtud alienum opus impetretur remiſsio pœnæ & culpæ, &
colorē non Quintilianus, ſed Chriſti inſtitutoris verbo ſancto nō contentus Pſeudochriſtian
ſti autem inſtitutoris verbum eſt: Hoc quotieſcunq; feceritis, in mei memoriam facietis. Pro
iſta refutatio libri nihil pertinet ad Eccleſiaſticos, ſed ad Scholaſticos tantùm, nec ad palæote
ſed Neotericos. Quare ſatis habemus hæc legiſſe, ac apud animos noſtros reuoluiſſe, deſider
eo iam eſſe ſtatu Eccleſiam Rom. & hanc ita valere, vt talib. Phyſicis & Chirurgis non habe
Proteſtantes qui dicti fuerant, precationem non ferunt, ſiue illa in Liturgia publica fiat,
Liturgiam. Oramus autem, vt alijs, qui precari volunt, pro ſua pietate id ſua liceat pietate.

Verùm qui pacificationem Eccleſiæ Catholicæ legitimā tanto tempore indeſinenter q
tantoq; ſtudio concordiæ inter tā immaniter diſsidentes ſarciendę inuigilamus, vt veritati
potentię;, per quoſcunq; tandē ea patefacta fuerit, vltrò ceſſuri, haudquaquā erroris argui d
longè minùs conuinci poſſumus: ſiquidē noſtra referre minimè arbitramur, quid noui vel
vel Albertus, vel Scotus, vel alius quiſpiam recentiorum doctorum Eccleſiæ iam occiduæ per
plus quàm ſterile acumen ſuum, ante annos 300. aut 400. inuenerit, cùm in alijs doctrinæ
tùm in hoc Miſſæ negotio. Nec præſtare quimus, quòd illiuſmodi cogitationes, veluti dog
finita, Roma recentior receperit: & quib. adducti rationib. ſuperiores noſtri nouitatem iſt
maluerint, quàm in eo perſtare, quod ab antiquo ad iſtud ſuum ſeculum promanârat, tan
Chriſtianæ profeſsionis hæredes. Equidem à primis Apoſtolicorum virorum annis tradit
pimus, in cœna illa Dominica certò ſubeſſe aliquod offerendi genus, atque talem Apoſtolic
nes non opinionem humanam, ſed ſententiam Chriſtianam è lege ac Prophetis hauſiſſe p
deinceps docendo atq; tractando in vſum ſimplicifsimè produxiſſe, & piè ac reuerenter co
in Eccleſijs omnibus, plurimo populorum credentium fructu. Rem verò ita habere ſeſe, ſi qu
let, documenta veritatis proferre poterimus, vel ipſo ſole lucidiora. Quo factum, vt orthodo
perſuaſum ſit, non cœnam tantùm, verùm vnà cum cœna, oblationem in Eccleſia à principi
nos vſq; extitiſſe. Hinc profluxit ſacrificij vocabulum, pio tamen non minùs ſenſu quàm v
quid impietatis procedente tempore per verſutiā callidi ſerpentis, ac miniſterium mente co
quorundam hominum acceſsit, nos culpari non meremur. Si quid ineſt impium, ſi iniqu
ſum, quod tum poſteritas temeraria inuexit, iudicamus, reſecandum & abijciendū, non fere

Ab his ergo fontibus deriuata fuit tam doctrina quàm tractatio reuerendæ huius obla
eos, quos ſolenni titulo ſanctorum patrum conſueuimus dignari: inter quos ſunt Epiſcopi
uæ Eccleſiæ ſumma authoritate, qui cruentati quoque teſtes Euangelicæ doctrinæ ceu lumin
li, fidem Chriſtianam recipienti orbi terrarum tota vita fortiſsimaq; morte præluxerunt, à
ſpiritu, feruida ſanaq; prædicatione, publica in Eccleſijs actione, atq; vnanimi conſenſu, ſi d
grauamur orthodoxi, nemo precor, iniquè ferat. Sacrificio huic eatenus conſentimus, qua
ſentit totus Apoſtolicorum, patrum vetuſtiſsimorum, ac illuſtrium probatiſsimorumq; ſcri
ſancta communio, & tantum illi deferimus, quantum Eccleſia per orbem terrarum diffuſa,
primis ſeculis defert: neq; enim commentis & additamentis otioſorum hominum obſtri
Hinc autem nobis præſtò ſunt Liturgiæ, ſeu miniſteriales in publico ſacræq; actiones Græcor
ſimul cœnam præ ſe ferunt, & oblationem, & oblatorum diſtributionem, & participatio
communicationem. & ipſum eſum potumque addimus gratantem c·ntionem & qu·æuis.

anis exhibita: hac Chriſtiani veſcantur, hanc ſumant, nulli denegamus, nullum, ſi ſit ex-
nde prohibemus.
edere nobiſcum oblationem Liturgicam renuis, praxin Eccleſiæ Apoſtolicæ vſq; adeò ve-
nto aſſenſu roboratam & tot autoritatum modis, recipere detrectas, tantam ſanctorũ ho-
ognitione fideq; Chriſti vnigeniti Dei præditam, panegyrin ſociam habere recuſas, frater-
ceteris, communionem faſtidis. Loquor hæc inuitus. Sic me amet Chriſtus ipſe, cuius gloriá
quæſitam volumus. Age, tuo ſenſu fruere, patere ſolùm & faue, vt hoc ipſum, quod ipſe re-
ctentur alij. Viciſsim illi animo ſecuro ſinent, vt liberè dicas faciasq;, quod tibi ſuadet
us. Nã diſputationẽ intermittimus, cui nulla ſalus, quam tamen non ſubterfugimus. Pacẽ
is omnes Catholici, abiecta ſimultate tandem concedamus in vnum, futuri corpus denuò,
nus, nondum oborto ſchiſmate. Adhortamur ideo & admonemus atque obſecramus per
diam Dei, per viſcera miſerationum eius, per amorem eius erga humanum genus, per q; re-
noſtri, vt abnegato ſchiſmate vnà redeamus ad petram, vnde exciſi ſumus, & ad matrem,
uit nos, credendo, docendo, confitendo, ſeruiendo, faciendo, iuxta exemplar in monte ve-
ſiæ præoſtenſum. Poſthæc, ô fratres chariſsimi, vox iſta nuſquam audiatur: Ego ſum Pau-
ò Apollo, Ego verò Cephæ, vel vt hodie auditur: Ego ſum Papæ, Ego Lutheri, Ego Cinglij,
hij, Ego Caluini. Num diuiſus eſt Chriſtus? num Papa crucifixus eſt pro nobis? Num in
utheri aut Cinglij, aut Rinchij, aut Caluini baptizati ſumus? Heu ſummum Chriſtiani no-
ecus. Suboritur iam noua peſtis, qua non eſt alia nocentior hæreſis, de dubitato Meſsia, deq;
imæ Triados infirmanda fide, & neſcio quæ portenta, quos furores, quos horrores infandos
am Iudaizantes & Ariomanitæ (vt Athanaſij verbo vtar) proſeminare cœperint, vt Chri-
m labefactatum transferant in aliud Euangelium, quod non eſt aliud, niſi quòd quidam
turbant illum, nolentes inuertere Euangelium Chriſti. Ea ira, eo iudicio punit Deus, vlci-
licum hoc diſsidium noſtrum, & quotidie multiplicat ſectas perditionis, ſecta ſectam ple-
ma falſum falſiore, vt finis dolorum nunquam ſit. Nullum igitur conſilium ſalubrius, ni-
ntia præteritis emendemus in Eccleſia, & antiquitas diſpellat nouitatem. Quod in Domi-
tes, ſubitò transformabitur ſchiſmatica in Catholicam Eccleſiam, ſublatis opinionibus ab
e diuerſis, ac additionib. alienis atq; ſuperuacaneis: cuiuſmodi ignorauit initiò mater Ec-
ſertim ſi ſtudium curamq; omnem conferamus in reſtituenda Liturgia. Quod profectò in
ne hodierna potiſsimũ eſt. Videmus, quot in formas ea cœna, ſi ad contextum Euangeliſta-
ùm vertas oculos, diſſecta atq; dilacerata ſit, dum quælibet formula inuentori & inſtitutori
etypo Euangelij propior eſſe videatur, & perinde quaſi Euangelicorata ſit, populis incautis
ur. Hanc nefariam diſſenſionẽ atq; diſsimilitudinẽ vitare facilè queamus, ſi veteris Eccleſiæ
æ praxes, ac conſenſione omnium gentiũ probatos ritus contemplabimur, & ad primã ſa-
cœnæ inſtitutionem adhibebimus: id quod euidentiſsimũ eſt feciſſe Apoſtolicos, Clemen-
num, Dionyſium, imò Apoſtolum ipſum Iacobũ, qui profectò inſtitutionem Saluatoris ſe-
Euangeliſtas cognouerunt, ac intellexerunt multò meliùs quàm nos, & S. ſancto imbuti,
alto induti, eam verè ſacrã actionem obſeruârunt, quemadmodum monumenta priſca te-
ur. Atq; hos progreſſu tẽporis ſecuti Baſilius Magnus, vnà cum Ioanne Chryſoſtomo, alijsq;
Eccleſia græca. Si, inquam, Eccleſiam parentem, Euangelio recens concepto fœtam adhuc,
Domini perfuſam, ac illuſtratam ad ſummum, conſuluerimus, quæ eſt ſapientia ſanctorum,
acceſſerimus veſtigijs, quæ initiò calcârunt fidei Chriſtianæ principes viri: inſtitutio Saluato-
s (crede mihi) non deſtructa aut abolita, ſed conſtabilita & authorata magis magiſq; eſt, er-
ũ conſilio ac ſpirituali ſcientia nonnihil acceſſerit non minùs Apoſtolicũ, quàm quod lite-
gelicæ hiſtoriæ præ ſe fert, & adeò natiuũ, vt abijci haudquaquã fas ſit. Quid enim non quadrat
tionẽ, & reliquã doctrinam Saluatoris noſtri? An illi vocib. Euangeliſtarum reclamârunt?
entẽ Apoſtolorum non habuerunt, qui habuerunt eundem Spiritum ſanctum? Verùm ſatis
igi volentib. nec ſe ſupra Magiſtros ſuos extollentibus diſcipulis, qui forſan, ſibi Liturgiã ec-
llam græcorum non diſplicere fatebuntur: at miſſam Latinorum ſe neq; probare, neq; ad-
poſſe vllo modo, cùm hæc ab illa re ipſa nõn diſsideat, ſed verbis duntaxat nonnullis, vt hæc
ognata ſit, ſi propiùs intueare, ſingula cum ſingulis conferens. Extant huius haud ineptæ de-
s, quas vbi recto iudicio, ac erga priſcam fidem veritatemq;, & concordiæ in Eccleſiã reuocan-
a, propenſo animo lectitaueris, dubium non eſt, quin probes, quod iam improbas nullo iu-
timo animi aſpectu. Ambroſiana ſunt, inquies, & Gregoriana. Verũ ad primos fontes com-
t reſpondeant Græcorum Archetypis: certè ab his non diſſonant, niſi cauſeris ſacrificandi te-
atũ verbum, quod idem continent Græcorũ archiua. Quæ iure reprehendas in Latinorum Li-
perexiguũ fuerit, ſed quæ in huius abuſu teterrimo accuſes, plura, quàm vellemus, erunt obuia
acrum in loco celebri huicq; rei ſacro, reuerenter nec indignè peragi, haud iniquè iudicas, vb
s ſit populus ad orandum, confitendũ, gratias agendum, recolendum, & communicandũ:
o, qui verã antiquitatem ſapiunt, non longè ab hac ſunt ſententia, modò ſeruetur priſtina Li-
forma, reſtituta magis quã reformata. Abominaris additamenta noua Miſſarũ peculiarium,
uatarum, per Mendicantiũ quorundam multiplicationem introductarum: nos equidẽ conſi-
s, quo initio iſtæ, & quib. autorib. & quib. nitantur neruis, ſcil. non admodum refragabimur,
iantur cũ autoritate, non tumultu, quò in maiori pretio apud infideles omnes ſit publica hu-
i actio non vendita, ſed gratis parata atq; exhibita nulli non, qui eſurit ſititq; iuſticiam. Parti-
Miſſulæ non congruunt cũ inſtitutione Cœnæ, nec cũ traditione Paulina, nec merentur Litur-
nẽ, nec habent robur ex Euangelio, nec ex Eccleſia teſtimoniũ, aut exemplum, nec ſanct. patrũ
(de-

(de antiquis loquor) contentionem firmam, nec beatorum Martyrum, aut Omologetar
pulationem, nec deniq; Oecumenicorum conciliorum veterum approbationem vllam:s
seculis adinuenit has vana hominum superstitio, & hypocrisis, ignorantia & philargyria
huius mundi simplices, imò stolidi Midæ, ab habendi cupidis persuasi, has sibi proprias se
lius numerata pecunia, alius agris pratisq;, alius vineis, alius alijs emolumentis emerunt, a
tionem animarum peculiariter suarum: & quò negotiatio ista foret certior, membranis
indeletis, vt repeterentur istæ, vel omni die, vel omni mense, vel omni anno. Onerati ligatiq
sic se solui, & sic se pœnas (quas dicunt) purgatorias effugere posse, putant, perinde ac si in
pararetur in publico cœtu cœna Dominica. Atq; has emtiones vocant solenniter fundatior
premas morientiũ voluntates, quæ fons & origo sunt tot altarium per templa penè omnia,
dotum, tot meretricum, aut totius huius grauaminis, de quo conqueritur adhuc & ingemi
terrarum orbis. Sed nolim altiùs in hanc publicam querimoniam descendere, lernam ma
prouenientium oportebat emendari potiùs, quàm deplorari, si summus Rom. Pont. Christi
vestigia insequi mallet, quàm vsurpare plausibilia horum nomina, & Episcopis tam cordi e
sia, quàm est aula. Inuitant illi Canonicos suos ad capessendum sacerdotium, non
ipsi, & sacrifices adigunt ad Missas legendas, quas Missas missas faciunt ip
æquo abhorrentes ab hac sarcina, quam tamen aliorum imponunt humeris adeò, vt multi
bi honori ducant, præsertim apud audientes Protestantes, quòd neq; Sacerdotes sint, neq; s
fine tamē vitæ accelerante, condunt testamento sibi sacerdotales & venales missulas expiat
tanto plus valent, quanto pluris constant, & quò locupletius prouisum est Missatori. Præ
horum plures magis sunt soliciti, vt multos, quàm electos sacerdotes habeant, & meliores
quàm Concionatores, frequentiores item missatores quàm doctores.

Retuli superiùs de consuetudine veterum, qua olim in Liturgia exercuerint precatio
defunctis Christianis: verũ illa consuetudo ad hodiernas mercenarias culinarias, atq; dedeco
dinationes nullo modo pertinet. Permultum refert, vt vna Liturgia ritè celebretur idonei s
atq; bene instructi ministri, reuerenter assistentibus Diacono & hypodiacono, circumsta
sacræ rei cupida, vt ad altare recitentur omnia distinctè, ac intelligibiliter, & peragatur relig
ceremonia, & cantetur mente, nedum voce, vt iuxta ordinem & decorum fiant singula. H
sacrum sufficit ex æquo cunctis, ad meditandum, orandum, gratias agendũ sedulò. Et hic
tur plebs promiscua nihil non, cuius gratia cœna parata, & Eucharistica oblatio præstò est
collaudando psalmorum verbis, siue confitendo, siue recordando, siue semet ad fidem, a
nem, vnitatem, Euangelio dignam conuersationem excitando, siue quod appositum est,
sbytero simul sumendo. Hic veneremur mysteria cernui, hîc exosculemur sancta munera,
lamus corda in Christum, & à Christo consolationem conscientiæ accipiamus, vnà cum L
cerdote precantes pariter ac vescentes. Iam hac Liturgia vero ritu, ac in propatulo instructa
ornata singulis fidelibus Deoq; deuotis, vbi præsente agenteq; principali liberaliq; spiritu,
ardor animorum, vbi sacramentum cum efficatia conficitur, ac consecratur: quorsum op
cursitare, & in angulis quærere, quod hîc affatim habes commune? An Ecclesiam Dei con
sacrum Ecclesiæ commune, tuis præparatum vsibus impiè fastidis? Tibi vis Missam seorsim
tantùm proficuam (vt isti loquuntur) non eam, quàm tecum communem habet tota C
fraternitas? Placet sacrificulus conductitius, qui reclamante institutione, vix cuiquam audi
tellecta, demurmurat, & displicet totius Ecclesiæ Liturgus Presbyter, in hoc accedens ad co
nisterium, vt prosit omnibus, studioq; habens, vt non indignus ministerio mysterioq; tanto
pareat. Atq; ad eam publicā sanctamq; actionem quadrant Euangelistarũ voces: Cœnantib
Et Apostoli: conuenientib. vobis in vnũ locũ, non ad fundatorias in obscuro Missas, sine te
tra rectum Ecclesiæ vsum obseruatas, ac sine circumstantib. quos salutent voce ista solenni
nus vobiscum, &c. ad quas irrumpitur lotis quidem manib. at incircumciso corde, & inqui
corpore, ac polluto ore, sine bono affectu sæpè inuenti, & domesticis curis occupati, spelunc
tamen, qui scopus est operis huius operati. Quæ verò ibi vel imaguncula sanctionis Domi
traditionis Apostolicæ? Cur ergo ad hæc vbiq; anhelatur murmura, fastidito vero sacro? Vb
lũ, ne numen ad iram magis prouocetur, quàm ad indulgentiam flectatur: sed satis de abu
particularis. Qua ratione voluimus inueterato Ecclesiæ Rom. morbo mederi, non obseruir
dā affectib. Testem Deum in animam meā inuoco. Cæterùm libro consentimus de restituti
cis, non in hoc attendentes, quid liber hic in medium allatus, adq; discutiendũ propositus,
Ecclesia sancta, Apostolica & Catholica ex Euangelio Christi sui, quod cùm doceat tum fac
mitus hauserit. Hæc verò nisi idem constitueret, & cum doctrina exemploq; Saluatoris no
sentiret, librum indignum iudicaremus, cui præberemus consensum vllum. Itaq; non libro,
tati diuinę creditur, quam ostendit liber ea quidem parte. Est in confesso, sumtionē sanctam
Ecclesiastico æquè omnib. Christianis communem extitisse, ad salutem, per omnia noui Tes
tēpora: obliteratā quidē paulisper apud nos occidentales, & ab vsu promiscuo semotā suas ob
at non deletā omninò, atq; extinctam. Eius rei cùm nube quadam certissimorũ testiũ sept
plerophoriam amplectimur, omni excluso dubio: alteram quidē in hoc Sacramento speci
assueuimus Latini, non impugnantes, nec vllis modis condemnantes, aut improbè irriden
æqui boniq; consulentes, & quidem ita tulerunt tempora nouissima, partem in meliorē inter
tes, proq; aliorum infirmitate, ignorantia, ac meticulositate aliqua sufferentes. Multa etenī
cuiusmodi in reformatis etiam Ecclesijs, ac vtcunq; restitutis toleremus: necesse erit, vt sciat
perfectionem viam esse difficilimam. Præterea si consideremus, olim altera etiam specie fuisse

aud dubiè de Christi Euangelio ac Sacramento rectissimè sentientes, cùm interim ardoi
is vtriusq; speciei in publica Ecclesiæ administratione retineretur. Putamus .n. sine fidei
eri posse, vt alteram tantùm acceperint aut ægroti, aut ignoti, & peregrè venientes, tempo-
e, quo Liturgia non peragitur: nec obsistimus, si postulet necessitas in exteriorib. aliquid
ariū, modò fides pietasq;, & cognitio rei Christianæ sit vndiq; integra. Plurimū interest,
apud animum tuū vtaris Eucharistia, seu Sacramento, & quantum vel edas, vel bibas de
to. Equidem interiora exterioribus semper anteferuntur in negotio Christianæ religionis.
itus est, & caro non prodest quicquam, amat adorari in spiritu, ac veritate. Adhæc Paulus
itu colit. Certa hæc quidem semper sunt, idq; in sincero sensu. Verùm ita præferri interio-
, ne contumaciter, si obtingere tibi queant, negligas exteriora, & tumore spiritus efferaris,
riæ Ecclesiasticæ contemtum. Ad vltimum, vt constantiæ cruentæ damnatrici (patroci-
ico) pluribus respondeam, non inficiamur fractionem panis in viculo Emaus, & in vrbe
, sed explicari hoc ipsum desideramus, ne simul peccemus & in ordinem Euangelicæ san-
in morem Apostolicum. Perpendendum igitur apprimè est, num hæc fractio, scripturæ fa-
emper ita importet cibum, vt excludat potum. Nos enimuerò haudquaquam refragamur
Ebræo, quo intelligitur, frangere panem idem esse, quod latinè dicimus, aut ientaculū su-
toto vesci conuiuio, etiam qualicunq; : vbi vt nec cibus deest, ita nec ad vitæ sustentationē
de videtur, friuola esse tergiuersatio, per huiusmodi subterfugia manifesta veritati elabi vel
tum superficies ac propria ad causam aliquam inclinatio: postea fauor hominum, pluri-
ribus, qui volunt esse aliquid. Confessionem Sacerdotalem suprà, epinor, tractauimus.
erationem aliquam Catholici quoq; postulant. Vt ea non sit ampliùs, Fanaticorum est so-
erùm vt existat in Ecclesia nullis contaminata nænijs, nec inanib. oppressa Sophistarum
is, expetunt Orthodoxi. Si hæc extitit Origenis, aut Elychij & Augustini temporib. pro-
non extitit, qualem hodie deprehendimus vsq; adeò onerosam, vt non confessio, sed la
eri possit: laqueum dico, quem, donec rumpatur, tendunt Romæi socij, seu Theatini. Affir-
cclesiastici, publicam priuatamq; confessionem, publicam solutionem pariter & ligatio-
ipio in Ecclesia Catholica, fuisse vnanimiter obseruatam, nec nos ad defectionē huius cogi
uib. temporibus concio cathedralis acerba fuit voluntariè peccantibus: nec parcebat vir-
ulum ecclesiasticum, quæ sunt excommunicatio, præsertim flagitiosis, vt est discrimen, Ec-
cio, inter homines peccatores & flagitiosos, seu criminosos. Hi coërceri non poterant, nisi
vinculum, & terrorem Sathanæ effrenibus incussum: citra cuiusmodi præsentem licentiam
m morum cohiberi non posse comperimus. Tuemur confessionem peccatorum simplicē,
t veterum, tuemur contritionem cordis, quæ acerbissimus dolor ac mœror est eorum, qui
issa verè agnoscunt, deflentq;. Tuemur deniq; satisfactionē, quatenus hæc antiquis Eccle-
ris nota atq; probata est, nō vt derogemus Seruatoris nostri Iesu Christi summis meritis, pro-
uspicio: sed vt hæc merita vnicè surrogemus. Credimus in eum, qui pro peccatis nostris se-
ecit, cuius redemtioni gratuitæ nec tantillum addere poterimus. Est tantùm aliquid, quo
placare nostris sceleribus offensam fraternitatem. Iniunctas pœnitentias, quas vocant, iam
to, sed magis sobriam esse Confessionariorum mentē cupio. Ita .n. imponunt sæpenu-
ra, quasi peccata nulla coram Deo remittantur, nisi placitis suis pareas. Inde sunt Iberorū
ones, Germanorum peregrinationes, Templorum constructiones, Monasteriorū ditatio-
rum fundationes, Morientium testamentationes, & eius generis grauiora satisfactoria, ad
ferantur Precatia, Ieiunium ac Eleemosyna, in nullo numero sunt: cuiusmodi tamē opera
Christiani sua sponte faciunt, tam ante, quàm post confessionem peccatorum suorum, vt
lo Seruatori, qui peccata remittit, gratos & obsequiosos exhibeant. Remittit autem primū
ibus, deinde credentibus, postremò ad meliorem frugem conuersis. Summa: Satisfactio-
esiasticam, intellige fructus pœnitentiæ: hos exerce, & satisfeceris. Cæterum, subiungemus
ædam ex libro, quæ non facilè possis improbare. Cùm autem, inquit, Confessio præbeat
impertiendæ absolutioni priuatim, & ritus ipse intellectum potestatis clauium, & remissio-
torum conseruet in populo: præterea cùm illud colloquium magnoperè prosit ad monen-
rudiendos homines diligenter, retinemus in Ecclesijs confessionem: sed ita, vt doceamus,
tionem delictorum non esse necessariam iure diuino, nec onerandas esse conscientias illa
tione: nullum enim extat in scripturis Apostolicis præceptum de hac enumeratione. Et o-
delictorum recitatio impossibilis est, iuxta illud psalmi: Delicta quis intelligit? Item Iere-
: Prauum est cor hominis, & inscrutabile. Quòd si nulla peccata, nisi recitata remitterentur,
possent acquiescere conscientiæ, quia plurima peccata neq; vident, neq; meminisse possunt.
e facilè intelligi potest, ministerium absolutionis, & remissionem non pendere ex conditio-
erationis. Testantur & veteres Scriptores, non esse necessariam enumerationem. Chryso-
n. in Epistola ad Ebræos inquit: Persuadeamus nobis, peccasse nos, nec id lingua tantùm
ciet, sed etiam intima conscientia: nec tantùm dicamus, nos esse peccatores, sed etiam pecca-
liter computemus. Non tibi dico, vt te prodas in publicum, neq; te vt apud alios accuses,
n obedire te volo Prophetæ: Reuela Domino viam tuam, coram Deo peccata tua confitere:
rum iudicem cum oratione delicta tua pronuncia non lingua, sed conscientiæ tuæ memoria:
demum spera, te misericordiam posse consequi. Hæc Chrysostomi concio non solùm do-
de enumeratione sentiendum sit, sed etiam grauissimè coniungit contritionem & fidem,
s coniungimus. Iubet primùm, vt peccata verè agnoscamus, & ex animo testemur: deinde
ddendam esse orationem ac fidem, quæ statuat, nobis ignosci.

Post

Poſt pauca Liber idē: Sed veteres illi mores tempore conſenuerunt & antiquati ſunt. N
non oneramus conſcientias ſatisfactionibus: ſed illud docemus: fructus pœnitentiæ neceſſ
obedientiam, timorem Dei, fidem, dilectionem, caſtitatem, & vniuerſam nouitatem ſpirit
in nobis creſcere. Monemus & illud: ſæpe puniri peccata etiam temporalibus pœnis in ha
Dauid, Manaſſes, & alij multi puniti ſunt. Et has pœnas mitigari docemus bonis operib
niuerſâ pœnitentia, ſicut docet Paulus: Si nos ipſos iudicaremus, non iudicaremur à Dom
pœnitentiâ meruit, vt Deus ſententiam de delenda Niniue mutaret. Atque hæc quidem
Iam de conſtitutionibus humanis ſcrupuloſa incidit diſputatio, dum aliud alijs videtur.
primùm in genere dicemus, deinceps ad ſpeciem exſpaciabimur, quo ordine Liber
cedit.

Initio certum & perſuaſum nobis Catholici habemus, Dominum apud Euangeliſtas
ta Iudaica reprehendiſſe, quæ nimirum Scribæ, Phariſæi ac ſeniores populi tenebant plus qu
dicus, quæúe propemodum præferebant conſtitutis diuinis, & iuſticiam ſuam, ſanctimoni
adeoq; latriā Synagogæ omnē in hiſce collocabant, nec poſſe ſe ſaluari citra horum obſerua
bitrabantur. Vnde ſæpiſsime, hiſtoria Euangelii teſte, mouerunt tragœdiam Domino: v
loqui liceat de conſtitutionibus ſuis violatis, credentes, nefas extremum eſſe, ſi quis haſce c
transgrediatur, parati ſtatim ad vindictam, quæ erat, transgreſſorem facere Apoſynagogu
perciti zelo, ſi quis in legem peccârat. Quia verò hæ conſtitutiones non Dei, ſed homin
rectè adduxit Eſaiæ teſtimonium contra has, & appellat mandata, præcepta, & doctrin
num, quæ tantò minùs erant ferendæ, quòd per iſtarum rigidam, ac plus quàm exactam ob
nem Lex Dei apud Iudæos irrita facta fuit, & omni authoritate priuata. Præterea, Domin
criter in entalmata ſeu mandata iſta hominum inuehitur, nolens ferre horum neque di
ſeu doctrinas, neque entalmata: ſic enim loquuntur Euangeliſtæ.

Dicit (nec hic textus Euangelicus ab Ebraico diuerſus eſt vel in vno apice.) item Matth
cè, paradoſin Presbyterorum ac Seniorum eſſe, illotis edere manibus, quam vocem vert
Traditionem. Verùm longè diuerſa eſt paradoſis Synagogæ, & paradoſis Eccleſiæ. Hæ
ſuas habet paradoſes, maximè quas ei tradidit Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 11. 2. The
quibus paulò pòſt. Atque ita oſtendimus, Chriſtum Dominum peculiariter & propriè
Iudæorum arguiſſe, propter nimiùm exactam ac accuratam obſeruationem conſtitution
rum, quæ tamen homines ſuo libitu, extra ſcripturæ canonem, tenendas eſſe ſtatuerunt.
ſpiritu taxârunt eaſdem Apoſtoli, videlicet Paulus Galat. 1. cap. vbi has epitheto perbello
vocans patricas paradoſes. Verùm ad Coloſs. 2. appellat ſimpliciter paradoſes hominum,
liſtarum more: & Petrus vocat vno verbo πατροπαραδότων, nimirum quod Paulus e
τῶν πατρικῶν παραδόσεων, vt intelligas, quo in precio extiterint Iudaicæ iſtæ conſtitutio
apud Chriſtum Dominum, quàm apud ſeruos Apoſtolos. Quamobrem ſi conſtaret,
pari ſtudio ſuas vrgere conſtitutiones, nihil forſitan potiores, & in eo haud diſsimiles co
nibus Synagogæ, quòd fideles ab obſeruanda lege Domini impedirent ac remorarentur,
torum illorum humanorum occaſione redderetur lex diuina irrita & penè abrogata, caſſa
reſciſſa: (nam quid græca vox Euangeliſtarum ἀκυροῦν ſonet, non eſt obſcurum Theologis
dem certè impingerent lapidem, ſynagogæ facta ſimilis.

Verùm Eccleſiā Chriſti libenter excuſauerimus, nec ſiuerimus, talem illi inuri notam, vt
datur feciſſe, quod per homines præpoſterè Chriſtianos factum eſſe nouimus. Neque enim
ſto ſuo diſſentit Eccleſia, neque ab Apoſtolis, quorum opera primùm in orbe terrarum
ta eſt, diſcrepat. Synagogam quodam modo vertamus conſtitutionum humanaru
Quin potiùs rectores huius ſumta fiducia coarguamus, qui imprudenter, non dicam impi
uexerunt ipſi ſtatuta illa pernicioſa: vel paſsi ſunt, vt aliunde irreperent. Equidem negar
teſt, Euangelium cum Scribis Phariſæisq; propter ſuas deuteroſes vehementer digladiari κα
Sed ſi idem exemplum Scribæ, Phariſæi, & Seniores populi Chriſtiani pari paſſu ſequantu
tenus reclâmarim, quin eodem ſint feriendi gladio ſpiritus, qui eſt verbum Dei, & increp
cut Iudæorum Rabbini, vt & noſtri audiant hypocritæ: Rectè de vobis prædixit Eſaias, M
Cur enim non torqueatur hoc quoque telum in eos, qui cùm nominentur Chriſtiani, Iu
affines magis quàm Chriſtianis. Similis culpa ſimilem requirit pœnam: qualis reperitur
dicatur.

Iudicatus eſt Scriba cum Phariſæo in Synagoga, tanquam humanarū conſtitutionū a
acerrimus, etiam vſque ad legis diuinæ iniuriam, fraudem & derogationem, & pari iudicio
reat, qui ſe fidelium Chriſti ducem oſtentat, ac facit paratque ſimile, & adeò ſimile, vt plan
idemque eſſe videatur. Nonne Dominus iuxta Euangelij hiſtoriam, olim ad ſuos in con
tione ſeculi reuerſus, talem ſeruum diſſecabit, partemque eius ponet cum Hypocritis ac P
imò etiam μετὰ τῶν ἀπίστων, quemadmodum Lucas habet. Cum Hypocritis Iudaicis
ius ponetur, qui hypocritas cæcos imitari maluit, quàm Apoſtolos, quos Eccleſia vide
quondam habuit. An ſcelus vulgare iudicas, præceptum Dei propter præceptum homi
ſcindere, & propter opiniones & doctrinas hominum verbum Dei peſſundare?

rendum lectu est, quòd non sine indignatione fremuit Dominus ἀκυροῦντας τὸν λόγον τοῦ
admodum describit Marcus. Cacodæmonis ex professo est, non hominis, hoc facere: vt
on esse humanum, sed diabolicum, illud etiam velle conari, ne verbum Dei viui regnet
Ecclesia, sed obruatur verbo alieno, & præcepto Dei viui aut æquiparetur aut antefe-
ptum hominum, seu illi sint de Synagoga, seu de Ecclesia. Sermo Dei in scripturis Ca-
criptus vt minimè abhorret à sermone pii viri, sermoni Dei per omnia congruente, &
mnia sentiente, ita Lex non dico abhorret in Ecclesia à lege hominis planè Theophori,
gnatio loquar, sed amat etiam explicari pleniùs & illustrari per legem verè religiosi ho-
nimirum sibi præfixit scopum vnicum, vt minimè omnium aberret à lege Dei sui.
 si sunt constitutiones præceptaque hominum Ecclesiasticorum eiusmodi, vt nihil ab
ibus ac mandatis Dei differant, sed idem præ se ferant in vniuersum, adque finem salutis
dant, constitutiones Dei potiùs sunt, quàm hominis. Igitur inprimis attendendum est,
itis atque probè excussis constitutionibus, quæ quacunque occasione prætextuque pene-
cclesiam, si quæ inuentæ fuerint ad verbum legumque Dei quadrare nulla non ex par-
tanter in vsu perpetuò retineantur: sin minùs, vel castigentur, vel moderentur, vel re-
el in vniuersum abrogentur, si censuram respuunt. Ecclesia citra constitutiones atq; ve-
ones seu repagula, gubernari non potest.
lon imus inficias, & maior pars rerum, quæ in Ecclesia geruntur, è statutis humanis pro-
lchrè: sed tantò magis conueniebat, istas constitutiones Pontificias (sic enim loquun-
rmam legis diuinæ redigere, ne vllo pacto Lex Dei & lex hominis (clamant Ecclesiæ)
ugnare, sed idem sentire, idem velle, idem præcipere videantur. At quæ constitutiones in
entes arcem, sermoni Christi, legi Euangelicæ, vetustati Ecclesiasticæ, palàm aduersæ
micæ, protinus condemnandas liberè pronunciamus, vnà cum ipsarum authoribus, aut
bus, & ex Ecclesiæ agro eradicandas, proque impiis habendos, qui credunt, sitam esse
& pendere salutem ab hisce obseruationibus, Gehennam à non obseruatis.
lis præmissis, visum est, ad constitutionis humanæ articulos aliquos digredi, quorum
us post grauiora quædam, delectus ciborum, ex ieiunandi primùm consuetudine ortus:
n non malum, nisi quòd abusus vitiauit, & superstitio deturbauit paulatim propè omnia.
b esu carnium & vini potu simplex abstinentia, quam inter Christianos non obtinet
imiliter temperantia, continentia, frugalitas, & vitiorum contrariorum fuga? Collau-
gnoperè igitur abstinentes citra superstitionem, atque admiramur continentes, & su-
Euangelicè temperantes, tantum abest, vt hæc apud Catholicos in reprehensione esse de-
e hæc autem tempora accessit huius quoq; rei extremitas, Ephoris nostris non satis fide-
ouile Dominicum excubantibus: quo factum, vt hoc totum ferè corruerit, & abstinen-
t in crapulam.
Verùm hæ citationes aduersus discrimen ciborum in Ecclesia propriè respectant delectum
aicum, quem nonnulli ex circumcisione iam Christum professi, nondum deposuerant,
ffidentes ac metuentes, si quibuslibet vescerentur cum Christianis, qui erant è præputio,
sem Nomothetam suum delinquerent. Christo, quem Messiam esse acceperant, fidem ha-
lem, sed Moysi in his præsertim legibus omninò valedicere non audebant.

Illis meticulosis admodum IudæoChristianis cupiens mederi Christus Dominus in Eu-
& Paulus seruus Domini in epistolis, vt eos ad libertatem Christianam è captiuitate Mo-
iter assererent, sententias hasce loco citatas pronunciârunt: nimirùm, nihil de cibis per os
nquinare posse hominem edentem. Cur ergo vesci dubites, recutite seu appella, quocun-
re vel pecudis vel piscis? Huc tendit Apostolus: Regnum Dei, inquiens, neque escam esse
tum, quasi tanta dementia captus homo possit esse, vt regnum Dei, & spem salutis o-
utet positam in hoc, si non edat carnem, & non bibat vinum.
Rursum dedocet Apostolus ineptum istum delectum cœnæ Iudaicæ, vbi vetat, iudicari de-
entes quolibet cibo, ac potu, perinde quasi peccarent alioqui contra fidem: esse indiffe-
e edas siue non edas, modò tibi non blandiaris de iustitia, aut sanctimonia, siue quòd au-
edere, siue quòd malueris ab esu tibi temperare. Illiusmodi quidem Iudæis ad Euangeli-
ersis, sed nondum in fide planè firmis: at Christiani secus simus affecti oportet, si nolimus
ctio decumbere.
Nam si eadem formidine ab esu carnis abstinuerimus, & per hanc abstinentiam simile
sis iusticiam, aut salutem pollicebimur, iisdem sacrorum dictorum confodiemur ia
non quamcunque carnem respuit, sed partem aliquam mandato Moysis vetitam. Inter nos
, qui ipsi sibi vetuerunt ex æquo omnem de carne esum, exceptis auiculis, idq; per totam v-
icertis tantùm diebus, quippe ieiunalibus: & vtrobiq; iusticia quæritur, aut certè
o. Illi quod faciunt, voto & religione, aut superstitione potiùs faciunt: hi autem
mana se obligari credunt, vt cogantur pisce vesci, non carne, aut potiùs carne piscis, non ca-
rupedum, quasi coram Deo multum referat, vtra carne ventrem oppleas, quandoquidem
tam ventrem, quàm in ventre escam, iuxta vocem Apostoli. Ieiunium Ecclesiæ non debet
i: licebit moderari, ac in melius restitui. Non putatur hodie ieiunium, si vel modicam por-
am carunculæ gustes, sique ouum vnicum, aut iusculum de gallina recoctum sorbeas.

At verò ieiunium eſt, ſi carnem variorum piſcium vores, ſi vino totus madeas, ſi ſa
lautiſsima ſurgas,& inſuper prandio cœnam iungas. Ea ſcilicet abſtinentia conſumitur q
ma, & quatuor temporum Angaria, & per diuorum vigilias omnes. Plus quàm Iudaica
aſtrinxit conſcientias ad formidines culpæ, pœnam purgatilem poſt ſe trahentis: etiamſi ta
ſcaris tenui lacte, ſi olido caſeo, ſi putri butyro. O ſanctas gentes, quibus cœlum debetur ex
cio illo, quod in aluum abit, & in ſeceſſum eiicitur. Cur enim Euangelii verbis non vta
graui, ſi ſuperis inferisque placet? His creaturis Dei non licebat veſci, niſi Quirinaliter ind
idq; non Metelli ſed metalli ergo? Quæ ſæua coarctatio peperit nobis licentiam hanc, qua
voratur, ſed ingurgitatur, excuſſo omnis diſciplinæ iugo, abiecto ieiunio, faſtidita tempe
neglectis ſuper ea re ſcripturæ locis. Econtrà alibi reperias longè prælatam hanc conſtitutio
næ legi, de non peierando, de non occidendo, mœchando, furando ac aliis, dum magis con
hominis, quàm legi Dei obtemperatur, & creditur, per opera ieiunii, diſcriminis ciborum,
miſſarum ad certos diuos deſtinatarum (quod manifeſtè idololatricum eſt) ac huiuſmod
expiari crimina illa aduerſus legem Dei admiſſa.

Citiùs aliquis rapiat equum tibi, aut infeſtet tuam domum, aut virginem vxoremque
comprimat, aut cædat innoxios, aut fraude circumueniat fratrem, aut blaſphemet, aut d
verbo cultuque audire non ſuſtineat, quàm die conſtitutione humana vetito, non dicam
ſed nec de ouo guſtet, dictitans, ſic conſtitutum eſſe, & interim diſsimulans, pracepto diui
ne ſceleratè viuat. Vſq; adeò præpoſtera omnia debemus huic Iudaiſmo nouo, & vaniſsi
ſtitioni, quæ tantum facit diſcrimen inter carnem anguillæ, ac carnem vitulæ. Atq; eo mo
irritum facimus ſemichriſtiani præceptum Dei propter conſtitutionem hominis, & ſi ita
fruſtraneum ſineque fructu cultum Dei docemus, obnoxii iudicio ſcripturæ prophetica
Apoſtolicæ. Non improbatur abſtinentia ab eſu carnis, ſi non ſecundum carnem vixeris, n
veris opera carnis, ſique edentem pro ætate ſua aut neceſsitate, non condemnaueris, præſe
qui vtitur libertate donata, conſtitutionem, moremque Eccleſiæ haudquaquam contemni
emplo domeſtico quenquam offendit, nec iudicat non edentem, nec eſu ſuo voluptatem
his ſimilia.

Ad crucifigendum, domandumque veterem Adam cum concupiſcentiis ſuis, opus e
cui ſi detrahas fiduciam, ac ſanctimoniæ opinionem, & oſtentationem hypocriticam, bon
que tibi opus ieiunium feceris. Extant ea de re tota commentarii noſtri, in quibus nihil
modò priori Eccleſiæ faueas. Placet & librum hoc audire loco, vbi cum Eccleſiaſticis adm
cit: vera & non ſimulata, inquiens, mortificatio eſt tolerare crucem, verſari in periculis, æru
afflictionibus. Huius generis obedientia eſt cultus Dei, & opus ſpirituale, ſicut docet Pſalm
ficium Deo ſpiritus contribulatus, &c. Docemus præterea, aliud genus exercitiorum neceſſ
ſe. Quilibet Chriſtianus etiam corporali diſciplina, laboribus, temperantia, meditatione di
rerum, & aliis exercitiis aptis ætati, coërcere carnem debet. Horum finis proprius ac prox
debet, ne ſaturitas aut deſidia exſtimulet ad peccandum, & vt mens admoneatur, & fiat apti
fectus ſpirituales. Non eſt ſentiendum, hæc exercitia cultus eſſe, qui mereantur remiſsionem
rum, aut ſatisfactiones eſſe, &c.

Et hæc diſciplina debet eſſe perpetua, nec poſſunt præſcribi certi dies pariter omnibus
diſciplina inquit Chriſtus: Cauete, ne corpora veſtra grauentur crapula & ebrietate. Item h
dæmoniorum non eiicitur, niſi ieiunio & oratione. Et Paulus ait: Caſtigo corpus meum, &
ſeruitutem. Itaq; non vituperamus ieiunia, ſed ſuperſtitioſas opiniones, & laqueos conſcie
in traditionibus. Porrò hæc exercitia, cùm ad illum finem referuntur, vt habeamus corpora
ad res ſpirituales, & ad faciendum officium iuxta vocationem, &c. ſunt in piis bona
teſtatur Danielis exemplum. Sunt enim opera, quæ ad hunc finem requirit Deus, vt ca
erceant.

De feriis admonuimus ſuprà. Vereor, ne nos hic quoque Iudaiſmum ſuperauerimus,
ſæiſmum iuſtificauerimus nimis ſuperſtitioſi facti, dum nimis religioſi videri voluimus, p
in ſeuerè exigendo feriarum ocio ab inuita plebe, quippe cui tota ocia non perinde proſunt
Nimium eſt, tanta auſteritate poſtulare, quod nec pium, nec neceſſarium eſt, nec vtile, nec l
naturali, nec fidei, nec dilectioni conueniens eſt, ſed quod plurimis diſpendioſum, & quod
faciendum inuitat ocioſos, iuxta tritum illud vulgo: Ocia dant vitia. Rurſum: ocia ſunt diab
lia puluinaria. Et Syrachius ait: Multam malitiam docuit ἡ ἀργία, quod eſt apud Ezechie
um: ſubuereor, ne in clerum potiùs, quàm in populum competat. Nihil addam durius, &
ſemper feriæ ſunt. Nullus ſeptimanæ dies latiùs patet ebrietatibus, crapulis, comeſſationib
cis, impudicis garritibus, iurgiis, conuitiis, clamoribus, cædibus, proſtibulis, quàm dies
Frendunt tamen, ac ſtridunt, mordentque præ ſanctitate quidam craſſuli, quoties aliq
perior ariſtas fricat, aut bouem puteo eximit die diuis ſacro: hoc eſt, quoties paran
gratia vel vnam tantùm manum admouet abſoluendis operis, etiamſi calceum conſutum

Anno

n Sabbathum suũ tanto rigore obseruandum vrgebant, nos præter Sabbatha nostra Do-
diuorum etiam ferias, maiore ferè religione obseruare cogimur, vt plus peccetur, & ad il-
gines procumbatur, & statuæ adorentur, & illæ ceu adiutores Dei inuocentur, & œnopo-
tentur, & orchestra sudent: alioqui profectò arescerent choreæ puellares.

n potestatis ordinariæ partes erunt, hos abusus tollere, ac rectissimum feriandi vsum præ-
posthac vel Iudæi, vel Ethnici esse videantur. Operæprecium fuerat, istis feriis, præter alia,
iuorum divulgare veras, non aniles recitare fabulas, vt hactenus compertum fuit: dicas,
endacia pinguissima fuisse efflata, nec non vulgo credita pro veris narrationibus. Extant
rum Commentarii, qui proponi poterant Concionatoribus ad discendum & evulgan-
orum historias.

monias Ecclesiæ Catholicæ publicas nullo modo aspernandas arbitramur, eas maximè,
Apostolis, vel ab Apostolicis viris, veluti per manus accepimus, quásue in recto vsu reti-
Ecclesiæ praxis, & consensio vtriusque Ecclesiæ approbauit, quæue sunt in pietatem con-
psaque significatione mystica rudi populo mirum in modum salubres. Nec enim proti-
nâtim ceremonias Christianismo afferendas, nisi Concionatorum operâ, ac perpetuo stu-
ysii Areopagitæ exemplo, ignoranti plebeculæ omnes explicentur, ac quid quælibet arcani
ucleetur. Illud autem accedet ad ceremoniarum commendationem, & harum obseruatio-
t coram toto cætu acceptam, si nôrit idiota tanquam vngues digitosque suos, causas cere-
n, ob quas quæque instituta sit antiquitus: alioqui si huiusmodi aperire non dignabitur
s, nihil aliud erunt ceremoniæ in Ecclesia, quàm histrionum gesticulationes in Theatro: vn-
lii auferas, quàm vtilitatis. adeoq; plus risus, quàm pietatis. Spectat populus auidis oculis,
ur, & ignorat quid geratur: nec multum interest, ludumne aut fabulam saltari videat in
s tractari sacras in templo.

men Episcoporum est, explorare ceremoniarum ortum ac causam, & secernere veteres à
n æquè graues omnes sint. Quæ leuitatis speciem præ se ferunt, & sunt (nescio, quæ?) ludi-
q; feria, & ad cachinnum excitandum exhibita, procul arceantur à templis. Cur enim no-
gyres, & cætus nostros venerabiles semper ludibrio habeant Iudæi, ac hæretici? Adhæc,
uidem totus fermè cultus Dei nostris seculis ceremoniosus apparet, cum primis est su-
endum in ceremoniarum rationem, vt eæ graues, ac Euangelio Ecclesiaque dignæ sint. Iu-
ationis ense rescindendum sine mora, quicquid Christianos non decet, & latriam dedeco-
quàm decorat. Semper metuendum est, ne illo feriamur fulmine: Frustra me colunt, &c. Si
id igitur aut cogitamus, aut facimus, aut occupamur circa frustranea? Quid ergo inutiliter
am scientes, ac prudentes perdimus?

iciant iidem in ceremoniolas, quæ populo exhibentur circa baptisma paruulorum, & mis-
ennia, præsertim missarum Episcopalium, an fortè aliquid eò accesserit per Neoterismum,
veteri vtili, ac Sacramentis digno, aduersus contradicentes hodie defendi non queat?
ùs audiendi sunt, qui plus obedientiæ, ac plus sanctimoniæ ceremoniis nouis tribuunt,
iquis, & vtcunque receptis, quàm vtriusque Ecclesiæ vsu consensuque comprobatis. Næ isti
ium homines suaues sint oportet, qui ex ceremoniarum qualiumcunque obseruatione se
ios, Deo placentes fieri putent, & peccare extra obseruationem, etiamsi absit contemtus.
st erroris energia humanis constitutionibus, si initium ac finem harum non probè intelli-
ò adumbratam coaceruationem ceremoniarum Ecclesiasticarum videas licet in toties edi-
ui Author titulum fecit: Forma Ecclesiæ prioris, &c.

matim in Concionatorum prudentia spirituali situm est omnium ceremoniarum pon-
oncio ceremoniæ fructum in aures, animosque plebis instillat: Concio ceremoniam facit
& hoc agit, vt plebs earum moderata saltem consuetudine carere nolit. A qua sententia
rotestantes, quod vocant, neutiquam dissidebunt, modò concordiam Ecclesiæ quærant ex
ec existiment, regnum χισμάτων fore perpetuum: schisma autem est à toto ad partem de-
& verum à falso non dignoscere, sed magis odio falsi omnia temerè calcare, contemtis vete-
ediis recentioribus, qui diuersum non affectu, sed ratione sentiunt.

c hoc omne punctum de clerogamia largiremur libro, nisi ferè idem traderet Ecclesia. Dici-
n Ecclesia tradere, quod vetustissimi vel scripserunt, vel fecerunt Ecclesiæ patres, Doctores,
sancto fidei Christianæ negocio illustrissimi: nisi, inquam, coniugium Presbyterii diuini-
ederetur in Ecclesia, nec reclamarent scripturæ sanctæ, nec veteris Ecclesiæ indubitata pra-
ublica honestas. Et horrendum auditu est, quòd Apostolus Paulus, dæmoniacum seu dia-
esse scribit, si quis doceat aduersus coniugium. Longè magis dæmoniacum sit, oportet,
coniugium in Christianos sæuiciam exercere, & innocentes interficere. Liber rectè asserit,
: Constitutionem istam humanam, qua prohibetur coniugium Presbyteris, ac distrahi-

tur contractum, pugnare cum iure naturali, cum iure diuino, cum Euangelio, cum veteru
rum conſtitutionibus, cum exemplis veteris Eccleſiæ: imò cum exemplis etiam Eccleſiæ R
erat circa 500. annos. Quæ exempla ſpiritu parùm ſancto Hilteprandus notabiliter actus,
Romana ſuſtulit.

Verùm capita quædam tantùm attingemus de Clerogamia: cùm poſſemus verboſi
tractare materiam: de qua tamen extant libri mei tres ἀνέκδοτοι hactenus, quibus, noſt
ſententiâ, nemo cordatus obſiſtere ad minimum vel cupiat, tantum abeſt, vt qui valeat.

I. Scriptum eſt: Sacerdos virginem ducat vxorem. Quæ vetus lex moralis eſt, hab
vigorem: non ceremonialis, hoc eſt, abrogata.

II. Nouo teſtamento illuceſcente per Ioannem Baptiſtam, erat huius pater Zacha
dos Domini, habens Eliſabetham vxorem.

III. Recenſet Paulus Apoſtolus in regula, quam ad Timotheum præſcripſit Presby
Teſtamenti, vt ſint vnius vxoris viri.

IV. Eandem regulam ingeminat ad Titum.

V. Ipſos Apoſtolos vxores habuiſſe proprias, Diuus Ignatius & Clemens Apoſto
neus teſtis eſt.

VI. In primitiua Chriſti Eccleſia tam orientis quàm occidentis, durauit Clerog
prohibita.

VII. Et perdurauit improhibita, quia Apoſtolica, vſque ad tempus prohibitionis
per Syricium, & Calixtum ſecundum factæ. Pòſt ſecundariæ prohibitiones ſecutæ ſunt pe
um Carthaginenſe, per Gregorium & Innocentium, maximè per ſanctiſs: Hilteprandum.
prohibitionem, quia neque Apoſtolica, neque vniuerſalis extitit, Oriens non recepit. De
canonica, quæ coniugio fauent, illud tantùm poſtulant, vt vxor virgo ducatur ante ordi
ſacerdotalem.

VIII. Panormitanus ſcribit: Matrimonium de iure diuino non impedit ſuſcepti
crorum ordinum. Idem Panormitanus Iuris peritus ait: Lex cœlibatus non eſt de neceſſita
Et continentia in clericis ſalutaribus non eſt de ſubſtantia ordinis, nec de iure diuino, &c.
contendit, vt ſit liberum: quia contrarius effectus cœlibatum ſequitur, id eſt: Das Verbott i
rahten. Rurius idem: Etiam poſt votum ſolenne poſſe contrahere, &c. Equidem vix vnqua
vno quaſi habitu plures Canoniſtas citaſſe audiui, quàm Hiero: Moſſerum D. conſentient
in libertate coniugii ſacerdotalis concedenda, idq; in commentariolo ſuo de Clerogamia.
rum ego Canoniſtarum facilè principem dixero.

IX. Canon Apoſtolicus habet: ne Epiſcopus aut Presbyter, religionis obtentu
ſuas à cura ſua expellant. Idem ferè Concilium Gangrenſe, cuius verba ſunt cap. 4. Q
diſcernit à Presbytero coniugato, quòd non oporteat, eo miniſtrante, de oblatione p
Anathema ſit.

X. Canon & Concilium Anchiritanum ſic concludit: ſi Diaconi in ipſa ordinati
teſtati fuerint, ſe vxores habere velle, nec poſſe continere: hi ſi poſtea veniſſent ad nuptias ſu
monium, in miniſterio manebant.

XI. Vxores Presbyteros ſuas poſt acceptos ordines ſeruaſſe, teſtis eſt hiſtor: tr
nono, cap. 38.

XII. Notiſsimum eſt de Paphnutio Confeſſore Chriſti, conſulente Clerogamiæ a
ſebium, & in Decretis.

XIII. Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus admonuit Pinytum Synepiſcopum,
cœlibatus tanquam neceſſarium fratribus imponeret, ſed infirmitatis multorum rationen
haberet: vide Euſebium.

XIV. Pius ſecundus Pontifex Rom: dictus antè Æneas Syluius, dixit, fuiſſe cauſas gr
Presbyteris ademtum eſſet coniugium, ſed extiſtere grauiores, cur redderetur.

XV. Fatetur Petrus à Soto in apologia aduerſus Ducem VVirtebergenſem: Matrim
inquiens, quantum eſt ex iure diuino, omnibus ex æquo laicis & clericis liberum eſſe: vſum v
dem non ex iure diuino, ſed ex conſuetudine & conſenſu Eccleſiæ Rom: Clericis interdict
Hæc ille. Ergo vicimus: quid enim eſt interdictum eſſe, niſi prohibitum eſſe, vt probatur voc
tex. 1. Timoth. 4.

Pergit Sotus: quare non ſit mirum, ſi vel alicubi vel aliquando, aut vſurpatum, aut per
fuerit: certè concedens ille magiſter noſter, Eccleſiam Romanam poſſe in futurum hanc con
nem humanam, videlicet cœlibatus, aut mutare, aut parùm laxare.

Fatetur item Martinus Pereſius Epiſcop: Coniugium præſulari ac ſacerdotali muneri
repugnare: atq; hoc poſtea exemplis Apoſtolorum & Apoſtolicorum diſertè probat. Præter
Martinus Pereſius ſic de incontinentibus loquitur: Si ſine delectu aliquo admitti debent hui
homines ad ſacerdotium, neceſſarium mihi videtur, vt lex iſta cœlibatus pro huiuſmodi hom
(Incontinentibus) in futurum relaxaretur, vt euitarentur tot ſcandala & peccata, & ne blaſ
tur ſancti ſacerdotii nomen. Item: Et Auguſtini tempore fuiſſe ſacerdotes uxoratos in Aphri
Pereſius ſcribit: aut rariſsimos aut multos.

Som

na: deprehenditur hic & vbique, Coniugium clericale primis Ecclesiæ temporibus passim uidem: sed per Papas & sua concilia postea abrogatum fuisse, & legem cœlibatus promul- dignitatem clericalem.

m Soto & Peresio adiunctum damus Thomam Aquinatem suum. Is in summa, quæ inci- miserationes Domini. cap. 165. post hæc dicendum, inquit: Si acolythus in secreta confes- iscretum sacerdotem veniat, & se nullo modo continere posse dicat, non multùm peccat iando ei consilium, vt cum aliqua occultè matrimonium contrahat, & occultè sui Episco- fallat. Minùs credimus peccatum esse, beneficium cum occulto coniugio retinere, quàm m contra diuinam prohibitionem habere. Si verò postea ad sacros ordines à suis Prælatis cedere, credimus, minus peccatum esse vxore vti, quàm cum alia fornicari, si ex toto no- tinere.

I. Nicephorus affirmat, etiam Synesium Episcopum factum, protestatum esse, se vxo- n sibi Deus, & ipsæ leges, ipsaque sacra Theophili manus dederat, prorsus non deserturum, n illa veluti mœchum, clandestinam consuetudinem habiturum. Alterum enim mini- alterum minimè legitimum esse. Videatur idem Nicephorus de Clerogamia veraciter atte- 2. cap. 34.

II. Isidorus lib. officiorum de Clericis dicit: Castimoniam quoq; inuiolati corporis per- seruare studeant clerici, aut certè vnius matrimonii vinculo fœderentur. Hæc Isidorus. Vo- r quidam ex Misogamis, nusquam reperiri, sacerdotes post ordinem contraxisse matrimo- gant ergo isti Socratem hist. Eccles. lib. 5. cap. 22.

III. In Rubrica inquit, se credere, quòd Ecclesia tale præceptum (cœlibatus) sit aliquando a, iuxta illud Apostoli: de virginibus præceptum non habeo, &c.

X. Cypriani dictum vulgatissimum est de puellis votariis, satius esse, vt nubant, quàm in litiis suis cadant, &c. Cui consonat Basilius Magnus. De virginitate eiusmodi exponit D. us Episcopus dicens: Vbi necessitas imponitur castitati, ibi libidini autoritas datur. Itaque est, quæ metu cogitur. Hæc Ambrosius.

Numerantur plus 20. exempla Presbyterorum olim Maritorum, & legitur in capite distinct. 81. Sacerdotibus prohiberi, ne cum mulieribus conuersentur, excepta matre, soro- ore, quæ castè, ait, regenda est: quod verbum castè glossator ibi sic exponit: Concubitus enim ria vxore, castitas esse dicitur.

I. Extat super Clerogamia Epistola diui Vlrici, siue alterius cuiusdam viri, Deũ timen- pparet, Presbyteros in Germania vxoratos fuisse. Id quod nouimus (vel extra hanc Episto- ssimum esse ex tot historiis, etiam in Gallia, Anglia, &c.

II. Constat de conuentu citatorum coniugatorum, reclamantium Episcopo Mogunt: annos, quando per tyrannidem miseri sacrifices adacti sunt contra fas iusque, ad cœlibatũ, s concubinatum, Deo scilicet placentem super vitulum nouellum, cornua producentem & Videatur historia Lamberti Hirsfeldensis.

III. Accedunt leges ciuiles, & nouissima authenticorum iura: vbi inter alia legitur: cle- n alios ordinandos, nisi castè viuentes, aut vxorem legitimam, ac ipsam vnam ac primam

IV. Speculator in tractatibus de modo congregandi Concilii pensandum putat, an nón t ac prouideri posset, quòd in Ecclesia occidentali, quantum ad votum continentiæ attinet, r consuetudo orientalis, cùm temporibus Apostolorum eadem seruaretur.

V. Obiicitur de bonis Ecclesiarum dissipandis, quasi non maior cura requiratur circa eruandas. Et eò cæcitatis rapiuntur Romulidæ quidam, vt censeant, votarios minùs peccare do, quàm nubendo. Hinc est quòd grauiùs plectuntur Mariti, quàm Concubinarii. Vides, lu- merum esse factum legem diuinam, & huic longè præferri constitutionem humanam.

VI. Obiicitur Babylonismus futurus, si omnes sacerdotes maritescant. Respondemus: it omnes contrahere, aut quis cogit vnum etiam contrahere? Quo impulsore contrahat ma- um chori pondus, vt quidam loquuntur? In quorum grege tamen nonnulli extra reprehen- tam conuersantur. Quid illis cum hac libertate? Nisi velint opulentiores de sua substantia, honestè quæsitis in posterum victitare, nec Ecclesiam grauare, quæ ministros suos alit, ope- delicet mercede sua dignos. Alii si mauelint, suo prouentu contenti viuant, & gastrimargiæ per studeant: si tamen per potestatẽ sublimiorem posthac licebit, regulares foro magis quàm hærere. De vtilibus Ecclesiæ Presbyteris, & veris ouium Dominicarum pastoribus loqui- s irreprehensibiles viuere præcipit Christus Dominus, & postulat Ecclesia. Peresius & multi ur, si pauci essent boni Presbyteri magis, quàm multi malique, fore rem in optimo statu. At- m paucitas temporibus Apostolicis non effecit, quò minùs sanctus Paulus Clerogamiã san- cclesia Christi, vt excluderet impudicitiam vel à paucis talibus.

cimus, licere, non oportere, sed concubinatu prohibito, coget res ipsa vel ad honestũ coniu- el ad sanctum cœlibatum. Quod inter hæc duo incidit, vetitum est, nempe scortationis ut adulterii, aut Cynædiæ, pæderastiæ, quorum scelerum est repleta terra. Et talibus debe- ex honor, debetur census, debetur immunitas ac libertas. Tales digni sunt, qui soli strent ecclesiæ Sacramenta, quibus honorandis aperiantur hominum prætereuntium capita.

Anno

Horum os manusq; rebus sordidissimis aptæ atq; assuetæ, ad mouentur tremendis mysterii vt sempiterna salus populi, qui dicitur Catholicus, sola pendeat ab impurissimis ac fœdissi tatoribus. Hi conficiunt Sacramenta, hi soluendi ligandiq; potestatem habent, hi soli psal quem aduersarium habent, & inimicum. Horum dignitas venerabilis scilicet tanti fit, vt i ordinem certatim irruant adolescentes, ocio, censu, ac honore pellecti tantùm, cùm metu D midine gehennæ procul hinc fugere conueniat, propter eandem turpitudinem vitæ, in q dentes incidunt, præ quorum iactata dignitate, casti Presbyteri propter honestum coniu dent, à Thysiasterio, à Baptisterio, à cathedris, à pulpitis arcentur, à sacris muneribus muniis luntur omnibus, indigni habiti, qui intueantur lucem, cùm illi coram Deo & Ecclesia sint steriis tractandis magis idonei, propter conscientiam bonã fiduciamq; erga Deum, rectam nestam conuersationem.

O Præsules, quæ est ista, precor, tam crassa ac illaudata supinitas, quæ est ista tam peruers sitas, ac cæcitas cæcitatum, tantam vbiq; fœditatem in clero quotidie sacrificante patienter se, contemto Christo, & oppressa conscientia, & ne semel quidem ad reformationem ac corr totius status animum adiicere. Videat Dominus, & requirat, Amen.

Cæterùm his subiungere visum est quasdam considerationes, quas paucis antè anni met eructauit Orthodoxus quidam tempore Caroli V. Imperatoris, super Clerogamia.

Nemo nescit, melius esse, si Ecclesia habeat Presbyteros Agamos, hoc est, absque conn tùm contrà in confesso est melius, si Ecclesia habeat Presbyteros castè vxorios, quàm turpi binarios. Manifestissimum equidem est, cubile immaculatum cleri nulla vel veteris, vel n menti scriptura vetitum esse. Econtrà verò reperias, istud in vtroque Testamento conce Quòd si quis hic neget, vetus ad nos ea in causa pertinere, negari certè non poterit, Epistolas Christianos scriptas esse. Est item irrefutabile, Clerogamiam, seu immaculatum cleri cubi stitutionibus Ecclesiasticis iuris positiui esse, ita vt Ecclesiæ, si tale communis vtilitas suade dere liceat, quod concessit ipse Dominus Ecclesiæ ad Regulam duntaxat Apostolicam à P scriptam. Nam hic ego, irreligiosos istos ac temerarios nuptiatores quosdam de Schisma tam diuinam quàm humanam legem sua libidine quadam transcendunt, accusandos ma excusandos esse, arbitror.

Mores veteris Ecclesiæ laudo, qui si iidem essent hodie in clero, quis censeret, opus dio ? Quid prohibiturus erat Syritius, Innocentius, Calixtus, & Hilteprandus, si hanc ho Ecclesiæ faciem aspexissent? Quòd si quis ad exempla prouocet, longè cognitissimum est, Ecclesiasticas exemplis eiusmodi refertas esse: sed ante ordinem, inquis? Rectissimè proba tur eras causam Clerogamiæ, si quis hodie quoque ante ordinem honestè ducta virgine, in ordinem ? Scripturam Apostolicam, Ius positiuum, Exempla Ecclesiastica, & honestate publicam quisque ingenuè confitetur : is huic considerationi non reclamabit vnquam. tè primis temporibus fuerit licitum, quod nostris illicitum iudicari debeat, quando vide ri nefanda turpitudo eò creuit, vt sacra etiam ipsa deturpet, adque abominationem add tremam.

Verùm vt fulcra illa huius negotii transeamus, ratio omninò habenda est tempesta periculosissimæ. Qua de causa Carolus quintus Imperator Rom: neque impiè, neque in ter indulsit eum articulum interim, dum Concilium erit, idque pacis ergò, & in gratiam dorum Schismaticorum. Cui indulto Romanor: Pontifex meritò suffragaretur, si illi cor mè esset germaniæ perturbatæ tranquillatio, sique prius haberet necessitatem, quàm seueri consilium adhibere. Necessitatem allego, quæ probè nulli legi est obnoxia: humanam int lui. Et lex prohibitionis humana planè est, si non inhumana. Factiosi vix reduci poterunt p tum isthuc: quid vsu veniret, hoc per Pontificem ablato? Quis Sanctorum redibit ad Eccles tanta conscientiæ famaq; suæ læsione? Imò tanto cum periculo castimoniæ? Nisi fortè tolera debeat ab vxoribus ad meretrices discessio.

Non defuturi erant Ecclesiæ plurimi pastores, non minùs pietate quàm eruditione pr si ageretur cum illis mitiùs hac quidem parte. Vbi quæso erunt pastores idonei tot curandis si ob horum rem neque impiam neque inhonestam depellas præsentes, qui tamen ex Or sunt. Aliam certè causam multi non obtendunt, quàm hanc ipsam, videlicet se redire pos sæuiretur in coniunctionem legitimam, nisique ipsis per eam disiunctionem aperiretur scortationes promiscuas : neque enim aberit, quin alienas mulierculas sint recepturi, ma vsum domesticum, qui abiicere coniuges coacti sunt. Pars Lutheri vsque adeò firma est a ab illis metus Ecclesiasticis ingens immineat. Et Principes, qui etiam Cæsariani videri vol factione pertinaciter obdurant. Illi certè longiùs resilient ab hoc religionis proposito, si C vsq; adeò nihil de consuetudine sua non bona remittant ; habebuntque refragandi causa doquidem quod Cæsar relaxat, Papæ legatio restringit.

Anno

lum benedictionis concessit quidem Pontifex sua in bulla, sed plebs non dignabitur
:ramenta Dominica de manu Presbyteri, qui coniugem concubina mutauit. Ais, hoc
etitum. Respond. vetitum quidem, sed tamen semper toleratum, adeoq; censu & honore
) passim adauctum.
am Misogami Philogamis perpetuò solent in aures ingerere scripturæ loca de carne cru-
itque mortificanda, quasi post disciplinam Ecclesiæ iam pridem collapsam, & in ipsa ini-
undantia (de qua Dominus in Euangelio) ea ratione naturâ succulenta iuuenum Sacer-
pora exsiccari queant in totum, inque Angelissimum quendam transformari. Est mundo
Theologorum talium crucifixio, atque mortificatio. Sunt in confesso horum ieiunatio-
otiones, humi dormitiones, genii defraudationes, totiusque vitæ incommoditates: quo
ne scilicet efficitur, vt suis in corporibus stigmata portent, non qualia Paulus, Lucas,
mus, & Franciscus, sed qualia dicere nolo. Profectò breuibus Gyaris dignum facinus, ac
nta cruce, aliis onus importabile imponere, quod tute ne digitulo quidem minimo
Præstaret, Eunuchos quosdam tales Terentianos non tam mente, quàm lingua

ur de Ratholdo præsule Argentinensi, qui Matricidam ad pœnitentiam publicam adi-
andato Pontificio primùm prohibuit ab ingressu templi, vnius anni spacio: attamen so-
cuit. Deinde anno reuoluto licuit quidem ingredi, sed non nisi inter Catechumenos consi-
: Eucharistia participare: præterea totis septem annis oportuit pœnitentem illum neque
ere, neque vinum bibere: imò verò ieiunare per tres hebdomadum dies ad vesperam vs-
ditur: à propria tamen vxore non separetur, ne in fornicationem corruat: & hanc pœni-
itigandam esse, si bene agere cœperit. Hæc ex historiis intelligis, prudens Lector, quantam
ionem infirmitatis humanæ veteres nostri habuerint, in eo etiam homine, qui tot igno-
, afflictionum, ac incommodorum veluti flagris cædebatur, vt putare posses, illi nec libuis-
n coniugem tangere.
l igitur credas honoratis, saginatis, lasciuis, luxui deditis clericis, qui totum vitæ suæ tem-
mt in ocio, quod D. Bernhardus appellat diaboli ceruical? Verùm istiusmodi aliis ampli-
mpestiuiùs reliquero. Reliquum ergo fuerit, vt his ac huiusmodi aliis penitissimè con-
orah. bitionis rigor piè leuiatur, & liceat, ἀκωλύτως vel Sacramento matrimonii eos, qui
e:q; hoc, passionib. (quas Apostolus ita vocat) perpetuis, & iisdem criminaliter peccami-
entur, eo etiam tempore, quo vel student literis, vel operantur sacris. Poterat ergo quampri-
iacri à Romanor. Pontifice, vt horum temporum necessitate considerata, super isto articu-
let vsque ad futurum Concilium, alioquin omnis opera frustra consumitur in reuocandis
icis: quorum pars maxima in Concilio quidem sese subiiciet. Tam altè radices egit factio-
na in Germanorum animis.

Epilogus.

idem confitemur, continentiam in Clero veram, maximum esse ornamentum Ecclesiæ:
terea confitemur, occidentem huius continentiæ clericalis exempla olim habuisse cùm plu-
n insignia. Sed quia status modernus, vt appellant, veteri omninò non respondet, & tempo-
guere iubemur: mutari dura constitutio voti posset, ita vt in casu necessitatis saltem quoquo
oniugatis, doctrina, vitæque honestate insuper commendatis, ad sacros ordines aditus pa-
ndoquidem hæc ipsa constitutio iuris positiui est. Per hanc sanè dispensationem bene pro-
ur populis Christianis, tam exemplo quàm doctrina, & tolleretur omnis ista querela de tur-
: publici concubinatus, omnisque generis impuritatis. Ea in re nihil obseruiretur sectis, sed
, præterquàm quòd infinita præcauerentur scandala, quorũ nullus erit vbiq; finis, quàm diu
vocationis huius infelix Clerus contra conscientiam, non contra voluntatem tantùm suam
r. Sed pergamus in instituto.
onasticen ita improbare, atque hoc conari, vt ea omninò non habeat locum in rerum natu-
irpitus eradicetur, alienum à Christianismo esse arbitror, adeò, vt Christianismo Mahume-
ut Turcismus ipse mitior videri possit, nimirum qui Monasticen Christianam & toleret, &
barbaricam protegat passim in Asia, præsertim in Thracia. Ea parte mansue-
s violentiam barbaricam protegat passim in Asia, præsertim in Thracia. Ea parte mansue-
nos ab inimico crucis Christi superari debere, dedecorosum nomini Christiano non esse non
Ratam, inquies, Monasticen ille: at nos quem mundum, precor, alimus? Nec ego nunc de ni-
onasteriorum multitudine sentio, quâ videlicet degrauari ciuitates compertum est, & obrui,
um hominum dominatu non premi, vt nihil durius addam de horum hypocrisi, ac doctri-
ninum suo instituto inseruientibus, quorum autoritate veram pietatem labefactârunt, maxi-
ntem Theologiam, quam dicunt Scholasticam (si tamen sanctum Theologiæ vocabulum
retur) in Ecclesiam introducentes, & hanc omnibus ingenii viribus prouehentes. Hinc sæui
nores aduersus antiquam illam ac sinceram Theologiam, cum linguis primariis Theologiæ
riò ancillantibus, quæ nostro seculo resuscitari cœpit, quam diffamant hæresin esse, nec quie-
dum contemnunt ceu certum Ecclesiæ virus.

Itaque æquum iudico, vt quæ monasteria supersunt, & tolerantur, eò adigantur, vt p
ferta barbarie sua, & abnegata Matæologia, ac gastrologia tota, antiquæ Theologiæ (qu
nomine digna semper est) sese totos addicant, dedantque, & concionaturi ad populum, n
clesiasticum sequantur, non monasticum, vt progressu temporis dedoceant superstitione
animas gentium inseuerunt tanto studio, ac si verbum Dei esset, cùm sit verbum nescio cui
iam hominis. Qualia initiò fuerint monasteria, nos non fugit: hodierna dissimilitudo t
ægrè possis cognoscere affinitatis etiam vestigium. Basilius Magnus apud Græcos Princ
monastices, & habebat instituti laudatores eximios, Chrysostomum, Nyssenium, nec hos s
lis erat Benedictus apud Latinos, author piæ sodalitatis: approbator Gregorius, & ante
quantis studiis patrocinatus est rei Monasticæ Hieronymus ipse, Augustinus & Ambrosius
omnium sententias de isto vitæ genere, vt vituperare nolim, ita iudicârim non temerè e
da, quæ viri illi, qui sanctimoniam cum eruditione insigni copulârant, vsque adeò comm
orbi Christiano.

At vbi est Monastice hisce seculis, quæ conferri queat cum Basiliana, & Benedictina?
quor, non de vmbra, Deum immortalem, quanta diuersitas eluceret vel Tiresiæ, aut Hip
antithesin visum sit eius rei facere? tam quod ad vitam, quàm quod ad doctrinam attinet.
sana erat & Apostolicæ similis: vita Christi Euangelio digna. Hodie scatent pleraq; im
doctrinæ sententiâ, vita doctrina etiam ipsa impurior: nihil videas Monasticum, præter
atq; vestem distinctam, quę materia est tanti odii, quo istud hominum genus persequitur
pulus, vterque sexus vsq; ad pueros ipsos. Et haud multum abest, quin eadem in naui seu c
sacerdotes, quorum ne nomen quidem ferri ampliùs potest, idq; non ordinis causa, sed m
pa. Vota obiiciuntur, quibus quid vanius esse possit? siquidem iuris diuini ea neque sunt, n
quam seruantur. Vouent non vt ea seruent, sed vt per hunc prætextum Monasteriu
sine labore ac sollicitudine viuant, & viuant in ocio ac saturitate, & saginentur, vt plurimù
prum vsque.

Profectò si modò vera fatemur, plurimi nobiles suam carnem & sanguinem ad hunc
blanditiis induxerunt, vel austeris interminationibus compulerunt, alendi ventris gratia
pacto elocarentur absq; multis impendiis, & ipsi hac cura leuarentur, in alios liberos fu
siores. Et decantatum vulgò est: desperatio Monachum Monachamq; facit. At quæ despe
quotidiani victus? Vt diffidentiæ sit cuiusdam, facere aut fieri Monachum vel Monacham.
rum conqueri de sacerdotio, in quod quotusquisque est, qui se præcipitat, nisi ventris exsat
laboris fugiendi gratia? Paucissimos reperias, qui non ob hæc monachizent, videlicet, vt
status diuinitatem consequantur remissionem peccatorum suorum, vt inde velint iustific
iustis, ac sanctis videri, quiué salutem omnem in hoc vitæ genere collocent, & se pro perfect
& cæteris hominibus meliores, & persuadeant sibi, vota sua paria esse votis baptismi, & op
erogationis istius allegoricæ sese in cœnobiis facere, & his adeò abundare, vt aliis commun
sint, (quod non fecerunt prudentes virgines, apud Matthæum, quarum hæc vox est: n
ficiat nobis & vobis) nec vllibi religiosiores Christianos, præterquàm in monasteri
& nisi essent monasteria, orbem iam pridem periisse: Ibi enim iratum Numen p
na mitigari.

Qui eiusmodi fecerunt, forsan ante hæc tempora in Europa extiterunt, iam non ita d
nimirum oculatiores redditi, vt penè vereantur, ne licentię suæ causa è monasteriis profliger
sertim Nonnæ, quarum multa claustra quid, obsecro, aliud sunt, quàm pornoboscia speciali
commeant sui ordinis & regulæ patres, & fratres. Et ea tamen nefaria, atque conscelerata m
rant Præsules, huius sanctimoniæ non nescii, si non comparticipes, ludentes nimirum ludum
Saxonici. Exempla haud obscura sunt, κοὐκ ἐν ἀποκρύφοις, vt præstaret, aliquot harum
inde eximi, veterum more, & coniugia copulari, ad ærumnas vitæ humanæ perferendas, qu
tiis claustralibus vt intereant, sinere. Quis est tam vecors, vt credat, per hanc monasticen ira
lantis Dei posse placari, & non exulcerari magis? Nullum igitur consilium tempestiuius da
quam potest, nisi vt inspectione seuera corrigantur Monasteria, & si quæ deprehendantur p
corrigibilia, sensim extinguantur potiùs, quàm hominum turpe ocium frustra sustentetur
bus, prouentibus, & pinguibus locupletum eleemosynis, quemadmodum seculis superio
venit, præsertim puellarum, quarum patrocinium ex epistola ad Timoth. non facilè possis p
si velis sexagenarias, spontaneas pudicas, Deum timentes deligere.

Eiusdem fuerit negotii inspicere, quem cultum Dei obseruent in templo, si abrogetur
tria. Præterea de concione, qualis ea sit, vetustiorné, an verò recentior. Si recentior, obstruat
niloquentiæ, inspiciatur Bibliotheca, num ibi arcem teneant probati authores primæuæ Ec
libri noui quidem, sed veteribus non absimiles: & qualia cumprimis Biblia sacra. Inspicia
nomia tota, examinetur cuiusque vita, & an ista Sodalitas Monastica ipsis verè placeat, atq;
gratia in Monachismum deuenerint, ac quid in eo quærant, an animus sit, foris plus ferre fru
pulo Ecclesiastico, hoc est, prodesse proximo.

Cur tales habeas odio, & vtilem rebus Christianis Monasticen destruas, propter alios
res, ac abusiones prauas? Malos eiice abusus, opprime superstitiones penè omnes in Mona

funditus etiam de terra viuentium, vt ne horum memoria quidem superſit in generatio-
am: emenda mores, exuſcita regulas obliteratas, in quibus, ſi qua deſunt, ſupple. Breuiter,
c ſuperintende Præſul, vt impetres à Monachis, quæ tam illis profutura videbuntur, quàm
iæ, quæ ſolet ſæpenumero è monaſteriis mutuum accipere Doctores Euangelii, & olim inde
doctos Epiſcopos, qui de cathedris ipſi ſuis prædicârunt verbum Dei viui, cui cedit huma-
um, humanum votum, omneque iſtud inſtitutum. Verbum Dei ſincerè prædicatum, non
aſticen, modò verbo Dei non repugnet ipſa, & ſemet ei formandam, reformandamq; vo-
iat, bonis monitis ceſſura. Breuiter, hic ſcopus Monachiſmo reſiduo, mea quidem ſenten-
atur: nimirum vt hic ad hunc ordinem redigatur.

ùm ſoluti liberique ſint monaſtici homines à mundo, huiuſque contagiis ac illecebris, &
endant, quod audiunt ſolitarii: proximum eſt, vt vero cultui Dei ſeruiant dies noctesque,
o, precando, ſurſum ſuſpirando, humiliter pſallendo, confitendo, gratias agendo, docen-
tando, increpando, arguendo: deinde vt illic aperiatur ſchola ad ædificationem æquè
vt qui literarum rudes etiamnum ac amuſi, & tantùm non agrammati fuerant, paululum
ad cognitionem bonæ literaturæ, atque hinc ita præparati vltrò accedant ad ſtudia Theo-
ibus ſolitudinis tædium & releuent, & fratribus, ſiue monaſticis ſiue Eccleſiaſticis, in Do-
ſint. Ex academiis Pædagogos ac didaſcalos petere ſemper licebit idoneos, & quales vo-
eſſores, vt ſchola latriam communem adiuuet, nedum exornet. Officinulam artificii
iberalioris, ſi quis veterum Monachorum exemplo, addendam ſcholæ exiſtimet, næ ille
it.

tremò conuenit, & Monaſticen veram decet, vt ſit hoſpitalis, id eſt, hoſpites peregrinos
ſaque excipiat, amicitiæ adblandiendæ gratia, & poſtea ſibi hinc hoſpitales eſſe videan-
d genus conuiuationis, non hoſpitalitas, ſed prodigalitas ſit epicurea magis quàm Mona-
pe iis gratificari, qui neque indigent ipſi, ſemper ſaturi, ieiuni nunquam, neque magnope-
nt. Pauperes ſemper habent, fores monaſteriorum obſidentes, hos cibent, hos potent, hos
os omni officii genere conſolentur, de eleemoſynis ſuis eleemoſynas dantes, ad dimidium
vſque. Ad hæc in ſummis neceſsitatibus Reipublicæ ſubueniant pro ſuo modo, & ope-
i Dei liberaliter ſubleuent, domi manſitent, libros reuoluant, Regulas ſuas conſtanter
æcipuè de his potiora, magis autem Regulam Chriſti Domini, vt exemplo aliis eſſe que-
rificationi ſuæ ſatisfaciant, quippe qui tam præceptorum, quàm conſiliorum Domini fa-
eri velint.

bus Monachis vtriuſque ſexus cur Principes ac Comites hoſtiliter aduerſentur, & violen-
is omnibus eripiant, quæ habent, omnia, mobilia cum immobilibus, contra fas iuſque,
uoque Monacharum, prædeceſſorum dotationes, in Euangelio DEI hactenus legere
contingit, maximè cùm vſurpatores experiantur, diſsipationem iſtam inhumanam
rodeſſe, obeſſe verò magis reuera comperiant, & per eas inuaſiones ac alienorum bonorum
t egenorum millia quotidianis eleemoſynis defraudari, & peregrinos beneficiis debitis
ontra legem charitatis Chriſtianæ.

odum numerumque exceſſerat monaſteriorum multitudo pariter ac magnitudo: non
it nos, Ziſcanum ſiue Bohemicum exemplum imitari, & quod in pios vſus fuerat colla-
ſum diſtrahere, & prædia monaſteriorum poterant eſſe certa, ac perpetua egenorum ſubſi-
opinor, erat in fatis. Quod propterea commemoro, non quòd facta infecta fieri queant,
hac prudentiùs cum immenſis Monaſteriorum opibus agatur, ne, quia pinguis eſt panis
æbens delicias Regibus, Euangelio reſuſcitato nomen dediſſe videamur. Ineundæ aliæ ra-
t, vt opes Eccleſiæ conſeruentur in tuto, & monaſteria certè præcipua ſic ſe gerant, vt tam
utatione, quæ res eſt mali exempli, opus non ſit.

naſtice nobis ab initio dedit viros doctiſsimos, atq; Eccleſiæ Catholicæ vtiliſsimos: verùm
edit nobis ſophiſtas ſpinoſiſsimos. Illorum pia opera Eccleſia iuuit; horum autem peruerſi-
c barbarie læſit, iuxta illud:

Vna manus nobis vulnus opemq; tulit.

vtraq; Epiſcoporum poteſtate operæprecium facit liber, qui recta admonet, idque magis
àm odioſè: præſertim cùm taxat illorum opinionem, aut potiùs aſſentationem, qui com-
nt in Pontificibus ac Epiſcopis Eccleſiaſticā pariter ac politicam poteſtatem. Nam ea quò
iſcernuntur, hoc magis Euangelium ſapit. Secus antè ſenſi, quàm penitius, ac preſsiùs nego-
m intuerer. Sed tamen verbis diſſentiebam potiùs, quàm ſenſu: quid enim choro cum foro?
dio ſpiritus cum gladio carnis? Profectò Apoſtolus de Apoſtolis, & horum ſucceſſoribus
gat, arma illorum eſſe carnalia. Quæ eſt ſocietas Chriſto cum Herode, aut Paulo cum Agrip-
magnoperè probamus iſtud diſcrimē, ſicut diſcrimen ponimus inter cœlum & terram. Po-
cleſiaſtica de cœlo eſt, at politica de terra: vtramq; vtrò in vno eodemque homine coniungi
putent alii, qui ſolent obiicere de gemino diſpari:

Non

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur.

Verùm disputetur, ad viuum inuestigandæ veritatis ergo: vtrùm idem ex̄istere po
spiritualis, & miles plus quàm carnalis? Ac iuréne gestet altera manu pedum pontificale se
pale, & simul altera ensem cruentum, galeam, thoracemque Martialem? Verùm hæc sacra
constant: tantò difficilius est, contra tractum fluminis niti, & cum suo depugnare seculo.
enim prouocari poterat ad Ecclesiæ principia, quando tam Pontifices quàm Episcopi vni
potestati Ecclesiasticæ, in timore & tremore Dominum suum audientes, nimirum Vos no
& cum Bernhardo quæri poterat: Sicné fecit Petrus? Sicné Paulus? Talia gestauit arma Lin
zonâ Clemens? & Episcopi Dionysius, Ignatius, Augustinus, Ambrosius, & infiniti horu
Sed esto, ait Bernhardus, alius & alii hominum mores, & tempora periculosa non instan
extant. Hæc Bernhardus. Attamen nihilo segniùs fatendum id, quod res est.

Nimirum Pontifices, Episcopos, Patriarchas, Cardinales, primam omnium curam
impendere oportet in ea, quæ solius Dei sunt, memores Paulini mandati, quando inquit:
chippo, vide ministerium (Diaconiam) quod accepisti in Domino, vt illud impleas. Q
datum Apostolicum summum literis aureis inscribi, sculpiq; debuit in omnibus palatioru
palium fenestris ac parietibus: simul cum hac Apostolica atque grauissima præmonitione
te vobis, & cuncto gregi, in quo Spiritus sanctus vos posuit Episcopos, ad regendum siue pa
(ποιμαίνειν) Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Quod munus propriè suum
obierint vel biennium, sensim, crede mihi, nauseabunt ad secularia. Semel statuant, potest
clesiasticam, qua Episcopi sunt, omninò excellere, & longè inferiorem esse potestatem, q
pes sunt. Quod cùm sit irrefragabile atque immotum, tamen gaudent audire tantùm Pri
propemodum pudet Episcopos dici. Imò illorum aula non sustinet patienter audire, si q
vbi Reuer. Episcopus sit: præcisè dicendum est, vbi repeiriam meum gratiosissimum Do
Principem: sin secus, ad suspicionem malam protinus rapitur. Cuius rei forsan causa est, qu
esse re ipsa principes, quàm Episcopi, & propensiores sunt ad principatum, quàm Episcopat
tales existunt, ipsi constituunt semet Episcopi nomine vltra modum indignos: sed hoc p
subterfugient iram venturam.

Porò quandoquidem vsus, mosq; publicus obtinuit, sicut suprà diximus: vt videlice
ces & Episcopi vtraq; simul potestate fungantur, etiam atque etiam contemplandum est, n
terutri incumbant, alterum negligant. Quòd si eligendum est melius, multò satius est, Ecc
operisque incumbere Pontifices ac Episcopos, quàm politicis vacare causis, & mundi huius
ri negotiis. Hoc enim alieni offici est: illud verò proprii, quemadmodum sæpius dixi. Qu
Romanus, totumque Imperium sinceris animis super ea re consultaret ac dispiceret: an v
an verò alterutrum Christianismo conducibilius foret, haud equidem arbitror, Epis
hanc deliberationem improbaturos. Omninò prius habeant religiosi prælati, vt Ecclesiæ C
ne præsint, iuxta legem Domini, quàm vt aulæ suæ prospiciant, & seculo caduco seruiant. P
Christo, proxima Ecclesiæ, vltima, si ita libet, Ditioni debetur. Addam liberius: si constare
tem Episcoporum, & pontificiam Ecclesiasticam aut præpediri, aut diminui, aut labefactar
cuari per potestatem politicam, quam simul exercent iure humano, præstabat, alterá, vide
potiùs deponere, quàm huius onere, alteri malè præesse, cui primas partes tribui oportuit,
bene administraretur, totum requirit hominem, non diuisum ipsum.

Adhortamur ideo per miserationes Dei, non præcipimus, primùm Pontificem ipsu
mum Episcopum Episcoporum: deinde Episcopos reliquos, præsertim per Germaniam no
potestatem, quam acceperunt à Domino, non ad destructionem, sed ad ædificationem Ec
videlicet conferant, ac solam exerceant, misso interim gladio in vaginam suam, & politica
cis hominibus administrandam tradant, adhibentes in consilium Iethro illum Madianit
dotem, quòd ille consilium olim Moysi seruo Domini dederat: nimirum, vt Moyses multi
ceu pelago causarum populi Israëlitici adobrutus, maiora tantùm negocia curet, videlice
cultum diuinum spectent: cætera demandet transigenda primatibus in cætu suo, ac viris
mis: quos cumprimis illustret hic Ternio: nempe sapientia, pietas, & veritas, quiue inc
agant vitam, præsertim ab auaritiæ crimine remotissimam. Horum delectorum officio, m
cura, & opera vtatur licebit Pontifex & Episcopus, in administratione rerum huius seculi, v
nùs interturbetur, rebus diuinis solicitè vacans. Meminerint, Iethro Sacerdotem prudent
dixisse: Vltra vires tuas est negocium. Item: stulto labore consumeris tu. Rursus: Solus illud
re non poteris.

Illi à te, Præsul, constituti subsidiarii, qui ditioni præerunt tuæ, & mundana procurabu
quid ad opes celsitudine tua dignas facit affatim subministrabunt, atq; te de tuis decorabun
solùm abundes ipse, sed etiam supersit, vnde impertias aliis. Et benedictio Domini, cui soli
dispensator huius mysteriorum, ditiorem te faciet, quàm tua propria œconomia poterat.
bus igitur in partem ferendi oneris prudenter ascitis, & politicen integrè administrantibu
segregatus es in Diaconiam potestatis Ecclesiasticæ, noueris, Iudicem à Domino constitut
causis populi, sententiam ac æquam viam Dei quærentis, vt hic ius dicas, doceasq; per omn

Anno

nempe Domini Dei, cui es seruus addictus, quemadmodum pręcipitur in Deuteronomio.
atis Ecclesiæ clauibus. hîc solue, hic liga, tanquam in conspectu omnia videntis ac audien-
,qui in nouissimo die te iudicem iudicabit. Si sapientiæ filius es, per sapientiã, quæ est vni-
i viui, constitutiones in Ecclesia condes, & iusta decernes, semper væ illud apud Esaiam ob
tum circumferens, quod horribiliter inuehitur statuentibus statuta iniquitatis, & scribis
is miseriam subditorum.

vero horum statutorum millia in libris recentioribus extant, cuiusmodi Ecclesia Christi
reprobat, verùm etiam ferre ampliùs neque potest, neque debet, siquidem condita sunt
m Dei, præter legem naturæ, contra ædificationem domus Domini, (immò ad huius de-
n) contra charitatem proximi, contra consuetudinem veteris veræque Ecclesiæ, contra ex-
corum, ac sanctorum patrum: adhæc ex malo fundamento ambitionis & auaritiæ, vt hæ
natiuæ radices sunt omnium totius curiæ malorum. Quæ statuta constitutaque, quando
Reipublicæ obsunt, improbis tantùm ad quæstum, ac ambitum temporarium prosunt, &
ate Dei pugnant, saluberrimum fuerit, si Pontifex Max: irrita faciat, & his morbis Eccle-
liberet: cuius genus est magna pars Decretalium & Clementinarum, quibus Ecclesia ca-
adeò, vt his oneribus leuari iam pridem cupiat. Aboleantur libri turpiter parasitici atque
i omnes: non de primatu loquor, cui nos semper quod suum est, dedimus: sed de summa
plenitudine potestatis, de scrinio pectoris: de vicariatu, de ridiculo Tristephaniæ mysterio:
deitate aliqua terrestri attributa, & his similibus absurditatibus.

inerint, si qui sunt digni iustique Pontifices, eiusmodi de Petro, Petriq; veris successoribus,
nquam fuisse scripta, dicta, audita. Recolant statum non nascentis tantùm, sed adolescen-
, vsque dum senescit, semper abhorrentis ab id genus pestilitate. Perpendant apud se, in
iam inciderimus, & quò res properet. Interitus in foribus est, nisi resipuerimus, securi vide-
borem posita. Admonemus amici, non contumeliam facimus inimici. Meliora vulnera
t, quàm adulatorum oscula. Sedem saluam cupimus cum antiquis, non extinctam cum
nostratibus: verùm ea salua quî esse diu poterit, nisi expurges, reformes, corrigas, sanes, re-
rnes. Idem sentimus de libris recentiorum multis, è medio submouendis, autoritate pon-
ra: potestatem suam in obliterandis inanibus, & prouehendis vtilibus libris. Arceatur ab
mine Pseudotheologia garrula, omnibus bonis fastidita, paucis ad ostentationẽ adamata,
ilis, nisi ad subuersionem veritatis Apostolicæ, & veteris Theologiæ detrimentũ summum.
catur Ecclesiæ Christi, & ne grauetur ampliùs per quosdam emissarios afflatos, sicut adhuc
ntichristiano spiritu, quæ viperarũ gennemata nobis multa mala bene sopita resuscitant,
a non sat haberet Ecclesia, de quibus conquereretur, nisi hæc quoque portenta irreperent,
dolorem vulnerum eius adderent, vt cum Psalte loquar. Mittet nobis Roma viros opere
potentes, qui adnuncient verè Apostolica, sicut ab initio, quando non ita dominaretur
nis iniquitas: & qui calcar nobis addant ad currendum viam vitæ, qui libros doctissimos
ædificationem domus Dei seriò commendent, veteres obtrudant: nouos, qui Aristotelem
icum magis, quàm Christum crucifixum sapiunt, reiiciant: qui deniq; nobis authores sint
dæ synodi, qualem celebrari tempus postulat & res. Præterea potestas Ecclesiastica summi
s exposcit, vt præscribat, quales sint, & à quibus Episcopi deligendi, ne semper habeat Ger-
onomos tantùm, sed non œconomos, quales Apostolus Corinthiis commonstrat. Deinde
mporium sacerdotiorum, qua negotiatione vix est alia maior, sed iuxtà iniquior, ac frau-
, quæué vel sola sedi Rom: summam conciliat inuidiam.

pse Pontifex facto flagello è funiculis eiiciat vendentes ementesque, ac horum mensas euer-
æstum putant pietatem esse. Heu pietas, prostat & in quæstu pro meretrice sedet. Præuenire
quàm præueniri. Si hîc quoq; dormitabitur, contemtis admonitionibus tam amicorum
micorum: subueremur, ne, vltore Deo, malè suborta peiùs occidant.

rò Pontificibus ad expurgandam curiam & reformandam Ecclesiam Romæ existentem
intererit Episcoporum, vt ipsi quoque sibiipsis attendant, & potestate sua propriè Ecclesia-
piant vti ad pascendas regendasque Ecclesias, suæ solicitudini creditas oues, maximè in ne-
thedræ & Sacramentorum, quæ res summam requirit vigilantiam, ita vt cathedra sanam
i doctrinam sonet tantùm, & altare respondeat antiquitati suæ iuxta præceptum Domini.
solicitudo sit de Pastoribus non pecorum, sed hominum, corrigendis per diœcesim suam, &
um Apostolici pastoratus obeundum reuocandis. Cogitent, seipsos esse Pastores, tantò ma-
ant necesse est suos compastores, hisq; demandent obeunda ea, pro quibus olim parati sint
Pastorum principi, Iudicique rationem reddere. Exerceant pii Præsules potestatem hanc Ec-
am de recognoscendo clero quoque, & apud se cum animo suo reputent, an expediat ociosa
do, an velit rationem reddere pro tot scandalis, quorum abundant primariæ ciuitates, an de-
essores discipulorum Domini Iesu hoc pacto Episcopum agere, atque num se deceat Hierar-
ismodi, an sic viuere oporteat, an sic per traditiones Apostolicas liceat, an sic excolere vineam
aoth conveniat, an sic domui Dei præesse atq; prodesse par sit?

O fratres

O fratres, τὸ καθῆκον vrgemus tantùm, alia studio transilimus, ne quid vltra se
dem potestas Ecclesiastica Pontificum Præsulumque permagna est, quia de iure diuino:
non decet, nec licet gregem Domini grauare nouis constitutionibus, & imponere hu
rum ea onera, cuiusmodi ipsi ne digitulo quidem minimo contingunt, maximè si repu
sacris literis, vel vetustissimis venerandæ Ecclesiæ placitis, vel libertati Christianæ, qua
Apostolus rectè commendat, non eam, quam Petrus improbat. Sat enim est constitution
ctionum, & aggrauationum: sit modus in rebus, si is tamen modus est.

Magis ad rem Ecclesiasticam attinet, vt concordiæ pacisque conciliandæ studi
harum constitutionum vel relaxentur, vel mitigentur, vel in vniuersum aboleantur,
speciem impietatis, & sint omninò friuolæ, & degrauent miseram plebem sine causa,
ant aliquid Tyrannicum. Licentia morum poterat alio freno cohereeri, etiamsi onera i
Dei vidisset nunquam, quæ certè iugo Christi commodo suauiq; haudquaquam respo
semper est spectandum, vt cumprimis Archetypo respondeat, quid aut præcipiat, aut fa
definiat, aut moliatur deniq; Pontifex, Præsul, Abbas, &c.

Multa, quæ per ista secula fuerunt adinuenta, ac imprudenter imperata, sua s
ruunt, dum mundus iam pridem intelligere cœpit, hominis inuentum esse, non Dei, q
noster est, Esaia docente. Neq; tamen legem Ecclesiæ repudiamus omnem: si legi Dei sit
rationi congruat, & Reipub. sustinendæ conducat. Prouidere politicis & secularibus,
ab Episcopo, quàm dici fas est: de quo abundè suprà.

Quin scholas etiam bonas aperire, sua interest quidem, sed requiritur scholaru
vberrimus in Ecclesia: & plurimum, qualia foueas pædagogia. De simulatione Andro
quorundam ne μυ quidem hoc loco. Politicam potestatem in corpora resque corporea
randam esse ducimus in aliis, qui etiam apud Apostolum audiunt Liturgi Dei: at eam i
bus (vt alienam) magis toleramus, quàm laudamus: nimirum ab his cœlestia potiùs, q
stria expectantes, inque his priscos Ecclesiæ Episcopos, non Hircanos, aut Aristobulos,
quærimus: Iudæismum cum sceptro coniunctum relinquentes.

Toleramus tamen, præsertim si id minimi faciant, respectu potestatis spiritualis
æquum est, exsequantur, & oderint Tyrannidem satrapicam, & horreant bellum, & f
pilationem gregis, & excoriationem pauperum: tondeant, non deglubant oues, non
tur aduersus hæreditatem Domini, sed sint exemplaria sui ouilis in omni opere bono,
tes epiphaniam seu apparitionem iusti Iudicis, qui redditurus est vnicuique secundum fa

Hæc pro pacificatione Ecclesiæ vniuersalis visum fuit duobus ita iubentibus M
examinanda mittere: præter hæc, quod catholicè concedamus, nihil nouimus: & conf
Domino, his concessis, contentos fore & mansuetiores confessionis authores, ac conco
lem nobiscum facilè inituros, præsertim si vicissim ipsi concedent de suis tantundem.
dem iam indeà compluribus annis verè sensimus, quanquam nondum ita verbis expre
mnia, quemadmodum nunc & tempus fert, & exigit Ecclesiæ necessitas: sic sensimus, i
multis colloquendo communicauimus, sic sparsim libris editis euulgauimus, ne quis n
libertatem linguæ vitio vertat, quasi nunc primùm ea vti cœperimus. Vociferamur cum
In domo Dei inuenimus mala.

Rursum: Dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Vidimus ac ingemuin
sed dolorem alto corde pressimus, nec adhuc doloris huius expertes sumus, donec egredi
splendor iusticia veri Zionis, & salus eius sicut lampas accendatur. Eam ob rem voluit E
inter Iudæos, nec nos inter Christianos vidimus abominationes illas multas apud Ezech
diuimus propter hasce vocem Dei altifrementis: A sanctuario meo incipite cædem clade
Q. D. quia huius ministri plus aliis peccârunt.

Ne autem simili vltione cædamur Ecclesiæ cultores, sit dolor assiduus cordi n
pter impias superstitiones, ac pseudolatrias: & gemitibus è pectore doctis humiliter a
Thau signo salutifero consignemur, atque ita cædem iramque Dei venturam euadam
ctis Dei. Tempus est loquendi, quia præteriit tempus tacendi. Fiat, quod bonum est.
Domini.

Τέλος.

APPENDIX DE ABVSIBVS.

Enumeratio abusuum ac incommodorum quorundam Ec
siæ Romanæ, in causa propria deprehensorum.

QVòd barbariem Scholarum fœdam, non tantùm ineptā detester: quòd Aristotelicā,
cā, sterilem falsamq; Theologiā auerser: quòd Sophisticen illā insulsā fugiā: quòd
ca cas nugacitates frigidissimas vitē: quòd Sententionarius, ac Quæstionarius isto sec m
est, Lutetianus Theol. aut Sorbonicus esse recusē: quòd pileatos, annulatos, & titulis ambiti
tos, hoc est, doctores sine doctrina, nihil morer, nec Pharisæos Iudæorū fimbriatos magno

Anno

s recentium ſubtilitatum, abſurditatum, obſcuritatum, breuiter, inanitatum refertos fa-
uòd horum amatores ac defenſores impudentes omittam, nec horum vtar commercio:
ſiatum incommoda exitiabiliter multa ſublata cupiam: quòd apud iſtos Cathedrarum
rrores, fabulas, vanitates, adeoque mortes meras abominer: quòd rituum aliquot fatui-
ſuperſtitione, vel ex amore pecuniæ natas, homo liberè Chriſtianus contemnam: quòd
n inſcitiam atque Monachorum ruditatem incredibiliter odioſam, vtpote Deo &
moleſtam, iniquiſsimè feram: quòd chori morbos curatos, & lectiones, cantiones,
ſque quaſdam aut probè caſtigatas, aut planè deletas eſſe velim: quòd ſacra omnia pur-
æſertim altaris quotidiana ſacra contueri geſtiam: quòd linguas in ſcholis primarias &
eras diſciplinasque patrocinio tuear, opera iuuem, ſtudio colam: quòd de Præſulum in-
rdia, ac indiligentia, atque horum officijs illaudabiliter neglectis, ſubinde conquerar:
io diſcrucier ob ſupinitatem mentium, qua ijdem præſules noſtri non deliberant, non
, non diſpiciunt de miſerrimo Eccleſiæ Romanæ ſtatu iuuando, atque reformando, nec
tur vnanimes, propter illam & vnicè neceſſariam cauſam, perinde ac ſi Eccleſiæ languo-
ac curari nolint, & defectus huius diſsimulent, & clerum emendari omninò renuant,
que ſuos ipſorum mores corrigi reſpuant: præterea quòd Prælatorum ignauiam, & pleo-
m aſotia coniunctam, veris deplorem lachrymis, quòd Canonicorum irregularitatem,
rtiam, & intolerabilem licentiam defleam: quòd de Clericorum vniuerſali iniquitate,
tes græcus iam paranomiam, iam anomiam appellat, ex animo doleam: quòd ad enor-
næ curiæ vitia indigner, vtpote quæ non corrigantur: quòd, Curtiſanicas, adeoque Simo-
oendarum nundinationes non tolli, impatientiùs fremam: quin imò, quòd iſti Leuitici
ent in reædificanda ac renouanda domo Dei, ad mandatum Ioas Regis religioſiſsimi,
odum in Paralipomenis ſcriptum eſt: huius acediæ gratia concaleſcit, & contabeſcit intra
um: quòd ore aperto clamem, ludos literarios Chriſto & Eccleſiæ non aperiri paſsim,
neceſsitatem faſtidiri, vtilitatem contemni: quòd inuehar in monaſticen corruptiſsi-
ue diſsimilem: quòd lamenter Epiſcopalem & profundam ſocordiam, turpiſsimam il-
ulo ignorantiam religionis, rerumque ſacrarum omnium: quòd incuſem Concionato-
mè & periculoſiſsimè multos, ad in increpanda flagitia Chriſtianorum publica, & ad
culturas ſuperſtitioſiſsimas ſtatuarum, & ad ea inculcanda, quæ cumprimis in cultu di-
ſaria erant, vt iam de adminiſtratione, atque tractatione Sacramentorum frigidiſsima,
, planeque nauſeabunda nihil addam: ob huiuſmodi me perſequuntur odio, mordent,
ibi ab afferenda mihi vi vix temperant, iuxta dictum propheticum: Odio habuerunt cor-
in porta.

uperba faſtidia concordiæ quærendæ in cauſa fuiſſe, cur
operam inanem ſumſeris in colloquio VVormatienſi: & cur Concilium quoque Tridentinum citra bonam frugem diſſolutum ſit.

ò tandem nos peſtilens philonicia rapit? An ſemper erimus immemores, quæ res Regem
anum, ſtatusque Imperij promouerit, vt in Comitijs hoc indiceretur colloquium, & qua
erimus huc miſsi? Num inimicè certandi atque defendendi gratia, & non potiùs ob id,
rtes diſsidentes concordia aliqua quæreretur? eaque felicitate bearetur tandem afflicta
a? An verò hoc eſt concordiam ſeu conciliationē (proceres Imperij vocant Vergleichung)
es amicè quæri, ſi penè nullis Eccleſiæ veteraſcentis languoribus agnitis, remedia reſpua-
e medijs abhorreamus omnibus? Si inquam tempora non diſtinguamus, nec antiquita-
itate diſcernamus atque ſeparemus? Quòd ſi hoc contendimus, nuſquam fuiſſe erratum,
am eſſe quod repurgetur, &c. vbi erit mens noſtra? An ignoramus, quem colloquij huius
Deo expectent hominum gementium millia? Quòd ſi nullus reſpectus legum poſitiua-
empeſtatis huius noſtræ habebitur, ſed ad rigorem ſummi iuris ambitioſè agentur omnia,
n eſt, ne hoc colloquium nobis bellum cruentum gignat, cuius crudelitate adigamur plu-
ere, quàm oportuit: maximè, ſi in hiſce etiam controuerſijs concilium recuſamus: cuiuſ-
laratio Cæſareæ Maieſtatis anno 1548. recuperandæ ac firmandæ pacis ergo, pro hoc
n ſtatu conceſsit: quæ corroborare eadem æquitate Paulo tertio quoque Pontifici
placuit.

erint igitur, quorſum euaſura ſua conſilia putent, qui omne modificationis genus exſibi-
extremitates tuentur, quiue implacabili ſectarum odio ea etiam in ſectis condemnare au-
t ſi non condemnant, certè obturatis auribus auerſantur) quæ tam ſacris literis, quàm ve-
iptorum ſententijs nonnunquam conformia ſunt. Ipſe, quod ad meam perſonam atti-
n Deo animorum cognitore vnico conteſtor, & coram vniuerſali Eccleſia proteſtor, nul-
fragio extremitatum defenſores adiuturum, nec cum iſtis conſenſurum eſſe, aut conſenſiſſe
, qui recentioribus potiùs, quàm vetuſtioribus in Eccleſia doctoribus adhærendum eſſe

existimant; qui denique omnia non iudicij sanitate, sed affectuum prauitate metiuntur
ctantes tantùm, ne quid nescisse ipsi, & ne quid Aduersarij scisse videantur: sic me seruet
Iesus, cui viuo.

Elenchus abusuum, corruptelarum, deformitatum, v
tiorum, deliquiorum præcipuorum in Ecclesia Romana, ad
Imperatorem Romanorum.

Ieremias queritur Threnorum cap. 1.
Egressus est à filia Zion omnis decor eius.

Abusus Curiæ Romanæ inter crassiores præcipui, ob id s
indicati, vt reformentur aut corrigantur per potestatem sublimiorem, si fieri
non posset per potestatem Ecclesiasticam.

DIspiciatur, num Christianismum deceat, vt Apostoli Petri successor (alterum titul
lentiorem effari non ausim) ita se per omnem vitam gerat, vt appareat, eum ni
esse, quàm quod dicitur, non successorem humilimi piscatoris hominum diadema plus
gium deceat: num conueniat, vt per vrbem ministrorum humeris tanta pompa strep
splendore gestetur, ac si ostentaret, seipsum esse Deum, elatus contra supraque omne, qu
numen: num illi liceat, Synepiscopos Ecclesiarum iureiurando sibi obstringere & obno
manusque & pedes horum colligare, quo nimirum vinculo coërceantur, ne veritati Chr
berè subscribere audeant, & modis omnibus caueant, ne vel pilum sedis lædant, nec hisc
quid aut peccet sedes, aut si scelus etiam committat. Huic psychotyrannidi ante omnia s
em potestas sublimior. Quin etiam à curia ista resecet auctionem palliorum intoleran
scilicet insigniuntur Episcopi, sine qua ne Episcopi quidem sunt. Tanti autem venditur
num, quanti multa etiam ditissimi cuiusque latifundia, contra apertissimos canones Gr
gni, & aliorum: vt hodie nihil aliud sit pallij redemtio, nisi Germaniæ, ac aliarum nation
direptio.

Num post Christum, & hunc crucifixum supremum Ecclesiæ sub sole caput æqu
patiatur suos deosculari pedes ac manus, nec simpliciter pedes, sed sanctissimos pedes? &
Euangelium Christi Iesu, cuius vice fungi fertur, congruat, vt politicè imperet, non pop
verùm omnibus etiam Regibus terræ, seseque anteferat Monarchis, & in Imperatores im
mat, quos velit agnoscens, quos nolit procul abijciens? Num potestatem hos confirmand
bandi à supremo cœli terræque Domino acceperit, adeò vt Imperator non sit, quem is re
tantillum valeat principum electio atque authoritas, si ille caput quassans renuat? Num
sub cœlo Episcoporum summum apicem, ac coryphæum belligerari fas sit, & belligeran
regna mundi commiscere, omnia belli incommoda machinari mortalibus, omnia perde
nem Christianorum sicut aquam effundere? & an Constantinus Euangelium Dei sic od
modi voluisse, ac permisisse, imò iussisse credatur? Præterea num tale fecerit Syluester, &
secuti? à patronis nimiùm iustis donatio ista tota grauioribus argumentis probetur, quàn
videre orbi contigit, ac probabilibus refutetur rationibus, quicquid eruditi in statu infic
lam opposuerunt.

Num post filium Dei, pastorem in terris Ecclesiæ Dei summum oporteat iudicio per
demnare homines innoxios, & seruare nocentissimos quosque? Num iustum sit, vt suo
mine, suoque percutiat anathemate libros Ecclesiæ Catholicæ frugiferos, ac omni eruditio
claros, & econtrà libros chartasque pestiferas, ac quibus nihil indoctius insulsiusque fi
albo calculo comprobare atque tueri, iudicare hæresin, vbi hæresis non est, & laudare, v
est, & error immanis? Hócne Apostolicum? non enim dicam Euangelicum, ne à cæcis vid
gelicus, quod nomen hodie inter exteros malè audit? Dispiciatur item, num expediat C
simo, tantam alere curiam, cuius pars maxima ad nihil vacat aliud, nisi vt mulgeat Episc
sugat Abbatias, deglubat Prælaturas, expilet citatos, excoriet damnatos? Atque hæc per
auaritiam, fraudulentiam, imposturam, malitiam. Breuiter aurum & argentum, quod
est, emungat ab omni natione, & hoc ad delicias seculi, adque voluptates obscœnas p
abutatur, omni metu Dei posito.

Hæcné Apostolica? Hæcné boni exempli? vt est multò indignissimum, eam vocem
licum & Apostolicè, in curia omnibus diplomatis assui solitam, perque hanc audaciam,
apertam blasphemiam sacrilegos obtinere ab omnibus omnia, renitentibus, reclamanti
Paulo, nisi fortè illic alius Petrus & Paulus regnet, quos nescit Ecclesia Christi.

Num deniq; Christiano Pontifice dignum sit, sacra vendere, & prophana præbenda
tione ita esse occupatũ cum tota aula, vt istuc peculiare eius officium existimetur? Num

e

, commentarij indulgentias in purgatorij vſque Vtopiam valentes, & has vendere fa-
vnà cum diplomatibus de libertate lacticinij, & excitare iubilarias nundinationes pro-
ucrum omnia? Harum fatuitatum etſi pudet Simones, tamen expectant occaſionem re-
ſeudolatriæ atque ludificandæ plebis. Eatur obuiam huic conſceleratæ negotiationi,
tur hæc numulariorum menſa tandem, & conficiatur ſpiritu oris diuini Simoniſmus,
us Curtiſanorum. Quis zelum Iehu cohiberi velit? Emporium iſtud Sacerdotiorum
ùs non poteſt cœlum & terra? Res proceſsit ad impietatem vſque, & impleuit templa
beſtijs, quæ dedecoroſa portenta Eccleſiam paſsim contaminârunt. Sunt infinita,
noro, quæ nihilominùs pietatis Chriſtianæ ſit aut reformare Romæ, aut moderari,
m neutrum fieri queat, extinguere; donec ad Gregorij primi tempora ſit reditum, qui
uiuiſceret, nobiſcum & conſentiret & loqueretur, vnà cum tot retro Pontificibus, ſeruis
Dei, & magis imitationem, quàm ſucceſsionem Apoſtolorum meditantibus.

Abuſus Curiarum & Eccleſiarum Epiſcopalium,
præſertim per Germaniam.

s præcipuus committitur in Electione, quæ parens eſt poſtea omnium corruptelarum:
untur affectu magis quàm iudicio, non à tota Eccleſia, ſed à certis quibuſdam paucis,
ats maior neque Deum magnoperè, neque Eccleſiam vniuerſalem curat, neque huius
ip ctat, neque ſacras callet literas, tota harum rudis, tota tenebris inuoluta, operibusque
nertia: quo fit, vt ament potiùs ſui ſimilem eligere, quiúe ipſis commodus ſit præſul ma-
qui ſit propenſus erga populum ſubiectum, vt tunc in pace guberner, diligat, paſcat, ac
mam pro grege ſuo Eccleſiaſtico.

lus præterea eſt & magnum diſpendium, poſt electionem poſſeſsio confirmata, & ingreſ-
alium ciuitatum: vnde Epiſcopi ſua cognomina ducunt, etſi inuitis vbiq; ciuibus. Poſt
a eſt cura de nouis corradendis pecunijs, virtus poſt nummos, vt ſemper & de moribus
ſtio: proxima cura eſt de amplificando choro, hoc eſt, vt turba ſacerdotum ingens præ
nſpectu Principis Sacerdotum, & quò maiora veniant ſcandala in populo, & crimina
ntur ad ſacerdotum numerum. Abuſum de duobus tribusúe Epiſcopatibus copulan-
nhabitatione ſeu reſidentia, deque id genus rebus ſimilibus reprehendendis, vidit etiam
n Tridentinum, etſi ſemicæcum: vidit & vnius Prælati viginti, aut etiam triginta præben-
quidem, ſed non correxit, dixit, nec fecit. Tertia cura Electo incumbit de equitatu ſtre-
ulico, & ſatrapia magnifica: cùm præſulum nullus inferior præceſſore ſuo vider

nobis vita tota aulica, conſilium aulicum, ſupercilium aulicum, nihil Epiſcopale, nihil
ræter amictam clericalem: cæteroquin familiaribus, quia de ſeculo ſunt, & PſeudoEuan-
rumque permittitur veſtitus iſte barbaricus, atque adeò monſtroſus, & maioribus inuſi
rmiſſa hac licentia, huiusque ſimili, in ſeruitio aulico ac comitatu retineantur. Et in
eccaminoſa crapulatio, inebriatioque dies atque noctes, & neſcio quid obſcænius, neque
infulis ſordidis. Atque his multò plures exiſtunt abuſus, & longæ pacis mala diſpendia
telæ aularum Epiſcopalium, præter ſcripturas canonesque, præter exempla veterum Epi
Eccleſiæ veterum: cuiuſmodi nobis omnia progignit ſtatus ille Archicus, ſiue ἡγεμονικὸς
tum eſt ab homine, non à Deo: & homo Cæſar poterit Ephoros hoſce hoc onere leuare
impoſuit: qui habet condere, idem habet reſcindere. Videbatur illud Eccleſiæ prodeſſe,
eritu obeſſe: ſiquidem poteſtas politica præpediuit Eccleſiaſticam, & cura ſeculi præ-
it in detrimentum Chriſti.

ptum eſt de magnis ſacerdotibus, ſiue illi ſynagogici ſint, ſiue Eccleſiaſtici, officium il-
e in his, quæ apud Deum aguntur. Mundus excluditur, nec Deo militans implicatur vi-
egotijs, quod vtrumque Paulinum eſſe intelligis. Et verum eſt, quod ait Satyricus:

Pectora noſtra duas non admittentia curas:

eli, & terræ, nec minùs verum eſt: Neminem poſſe duobus ſeruire dominis.
o perſequi reliqua, in quæ iure inſpiciant Monarchæ Chriſtiani, maximè cùm ipſi Epi-
ta cognomen ſuum non inſpiciant in diœceſes ſuas, & deſerant parochias ſuas, vtpote qui-
eſt cura de ouibus. Væ ingeminatum apud Prophetam ad aures occinitur magnis Paſtori-
Eccleſiæ Rom. qui paſcebant ſemetipſos. Lac edebatis, & lana operiebamini, & quod
ſt mactabatis: gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſoli-
uod ægrotum, non ſanaſtis, &c. Sed quid pluribus opus eſt? Vnâ ſententiola totam que-
n claudit idem Propheta: ſicut mater, & filia eius. Intelligenti ſat.

Abuſus negligentiæ, impietatis, ſuperſtitionis in Eccl ſiis ſub Epiſcoporum paſtoratu.

PRæſules curam abijciunt de cathedrarum ſuarum officio, nec ſuperattendunt, nec
ſolicitè, quales habeant Paſtores, quales Concionatores, & quid pabuli apponat
quid recti prauique concionentur ſplendidè iſti togati, niſi quòd ſubinde percipiunt ab
ribus: Rectè per Iouem lapidem ille: nihil enim Lutheranum. Quod percepiſſe tantùm
tus eſt Præſul. Item: Optima fuit concio: nam hæreticos ſuis depinxit coloribus: ſat eſt,
Atque huius rei gratia ſtat illi currus aheneus, & alti quadrijuges in veſtibulis. Adeò ſtupi
telligunt, quid rectum, quid minùs. Lutheranum autem illis eſt, quod etiam in minim
à receptis: & hæreticum, quod pugnat cum Aquinate, Scoto, Anshelmo, Bonauentura,
cum, Dormi ſecurè, Diſcipulo, Pomerio, & id genus Euangeliſtis. Abuſus igitur exitio
thedræ non ſatis inuigilare, ſed in vtramque aurem ſtertere, Euangeliúmne concioneris
Antichriſti, ac è ſcripturis ſanctis viam Dei oſtendas, an verò ex fœtentibus indoctorum
rum lacunis.

Abuſus eſt, bonam horæ partem prolixis ac inanibus parœmijs & inuocationibu
lis nugis deperdere, & mortuorum nænijs & fictis diuorum fabulis: de horum vitijs hiſt
ſcriptis non dico.

Abuſus ingens eſt in frigidiſsima iſta ſacramentorum adminiſtratione, altum dor
Epiſcopis: quantò maius eſt ſacramentum baptiſmus, tantò indigniùs vbique tractatur.
adeò ſacra per garrulas ac biboſas mulierculas agitur, tantùm viris alibi occupatis: & ſæ
per ſacerdotulos & æditnos temulentos alieniore tempore, qui, quod faciunt, ipſi neſc iun
aut potiùs demurmurant iſti Hieronymiſtæ è libro ſuo verba neque ſibi intellecta, nequ
ſtanti plebeculæ. Quibus ſi quis ſuadeat, vt germanis germanicè proferant preces, illicò d
eſſe Catholicos, non Lutheranos, quaſi verborum ſonus ſchiſmaticum faciat. Mox prope
ptiſterio ad crapulam & ebrietatem, ſibi perſuadentes, ſatis eſſe pædobaptiſmo factum. S
uſus ineſt in confirmatione, præſertim quoties vix pubeſcentes vlnis apportant, non ma
ducunt, quaſi verò non ſatis ſit, inſcios tinctos fuiſſe, niſi inſcij etiam confirmentur. Pr
cunt hæc pro leuiculis, tantum abeſt, vt ipſis curæ ſint, cùm canones de hoc ritu, quid, qu
fieri debeat, præcipiant.

Ordo ſacerdotalis, quot, obſecro, ſcatet abuſibus? quot deformitatibus? Properatu
plum, vt mereantur. Mereri enim appellant, ſi quid faciunt in publico cultu: & tantò fre
diligentiùs, quò, quod merearis, pinguius fuerit. Gratuitò apparere in loco ſancto pleb
Cleri, vt & in nouo Teſtamento impleatur, quod dictum fuit olim contra Leuiticos apud
tam Malachiam: Quis eſt inter vos, qui claudat oſtium, ac incendat altare meum gratu
Verò annon eſt abuſus manifeſtiſsimus: nec vita domeſtica plena vitijs, flagitijs? non e
ſtus abuſus concubinatus, vinolentia, ſomnolentia, comeſſatio: turpiloquium, amor, a
magnatibus, qui cognomen à regula ducunt, præter hæc vitia ſunt domeſtica, nec enume
ter abuſiones Eccleſiaſticas: neque hæc tamen ferenda in Clero reformabili.

Quotquot verò eiuſmodi patrare ampliùs pertinaciter decreuerunt, nec colla ſua pot
limiori ſubmittere in animo habent, omnem reformationem reſpuentes, ac bonis rec
monitis, deponantur à Clero, & locum habeant inter laicos, ſicuti Patres eorum. Cur eni
tuò toleretur plus quàm Ethnica pſeudocleri licentia? & quid commeruit Eccleſia Dei, vt
culiaribus miniſtris indeſinenter ac atrociter perpetuis obruatur ſcandalis? & hos ſcandal
ſeminatores ſuis alat opibus? Ecquid Chriſto placeat à talibus peracta latria?

Nec ſuo caret abuſu confeſsio auricularis. Nam vitium eſt, homines ad hanc inuitos
hæc requirunt potiſsimùm, quid quis peccârit aduerſus conſtitutiones Eccleſiæ: perraròe
quid peccatum ſit aduerſus decalogum, & parænefes Apoſtolicas, & faciunt interdum pec
non peccato. Præterea extendunt confeſsionem ſacerdotalem, vt quæ pariter fieri debeat
Mariæ virgini, ſanctiſque omnibus: quaſi Maria deſideat in angulis templorum promta c
num auditrix, & habeat ſocios auditores Baptiſtam, Petrum ac Paulum. Impietas eſt, & h
ſanè medioeris, quòd nuper φρατρία tanti fecit confeſsionem iſtam ſacerdotalem, vt audea
penè iuſticiam & ſpem ſalutis in hac, tanquam in anchora Chriſtianæ religionis ſacra atq
collocare. Euangelio detrahit, & confeſsioni tribuit: plus de hoc, quàm de illo ſentiens, c
ignoret, humanum eſſe inuentum, vt perſuadeat incautis, humanam conſtitutionem, ſi
ferri, certè adæquari debere, aut poſſe, & Euangelio Dei. Multa ſunt vtilia, quæ non ad ſal
ceſſaria: ſed iſti ſemper magis vrgent minùs neceſſarium, minuſque principalia: adeò n
nos, quo ſpiritu agantur.

Inter abuſus Matrimonij alius aliud quiddam numerat. Nos hîc adulterium accuſam
tamen magis eſt crimen, olim capitale, nunc veniale, & tantò impunitiùs committitur, qu
uiùs vetuit vtrumq; ſimul teſtamentum, ac quantò ſeueriùs olim in hoc ſcelus animaduerti
& ſcommatis exagitauit ſatyra. Nullum ſupereſt remedium, niſi vt leges politicæ reſuſcite
thoritate imperiali, & renouentur pœnæ adulteriorum, ne ſemper audire cogamur: I

Anno

iseueritati suam addet excommunicationem, suam virgam, suum vinculum mater
adens adulterum vnà cum adultera Sathanæ, donec satisfiat crudeliter offenso po-
Quorsum enim acceperit Ecclesia clauem ligandi, nisi ea legitimè vtatur? in
alium potestas politica gestet gladium, vltorem facinorum? Mementote tribunalis su-
is vos, qui iudicatis terram. Adhæc non minor est Christiani nominis ignominia, nec
us, quòd exemplo Heliogabali, ac instinctu diaboli, Episcopi & Magistratus tolerant,
nt ac protegunt spurcissimos fornices fœdissimæ veneri consecratarum muliercularũ, vt
mpleant omnium iniquitatum, & Christianismum pergant cooperire flagitijs, ac of-
nnumerabilibus.

eiusdem est impietatis concubinatus Sacerdotum, & lupanar publicum, nec est vtro-
nilis religio, nisi quòd hæc apparet venerabilior, altera sordidior. Hunc statum reperit
llũ discursum inuenit ocium, neutrũ thorus imaculatus. At iam pudere nos cœpit huius
& destrui cœperunt Heliogabalica multis in locis: Ephoros nondũ pudet cleropornię,
liud perinde decet collegia hieratica. Ponat Augusta Maiestas super cor suum, vt vtramq;
m, hoc est, vt quod malum est, de populo Christiano auferat: magnum mentis opus,
cabit posteritas, quæ laus Homero iudicatur non vltima.

m, querela nostra de prauissimis abusibus redeat in Ecclesiam, in qua redundant Missæ
mè autem circa istas priuatas Missationes, qui abusus de optimo Liturgiæ, & publico per
superstitionem ac auaritiam creuit, haud aliter quàm: sed comparatio est odiosa. In con-
non esse, nec esse posse cœnam Dominicam, nec communiter hoc opificio quæri aliud,
niam & quadram alienam. De paucissimorum pio affectu non loquor: quanquam
bor, ni comparticipent vel in templo, vel domi, vt se quidem offert aut loci aut temporis
necessitate coniuncta. Mercenarias missationes & conductitias pro reiectis iudicato, quis-
risto & huius cœna vltima rectè sentis. Quare? quia sunt Mercenariæ, & non illis vel
um institutione originali, nec cum Apostolica traditione. Per Monachos irrepsit in
per Monarchas consopiatur, Sacerdotes ob has creati recreentur ad Euangelizandum,
Ecclesiæ iuuanda necessaria munia, atque ita suis viuant: sin minùs, redeant ad locum lai-
venerant ad sacras sacri suffraganei manus. Neque enim sunt de tribu Leui, vt oporteat
Leuiticos. Horum tamen nullus audebat olim proprium, & pro suo beneplacito altari-
, ac sacrificium seorsim facere.

m Dominicam actitatam in Liturgia Apostolica Græcorum vehementer collaudo: à La-
dissentio. Appello cum Ambrosio missam, cum alijs μυςήριον, ac communionem voco
. Res est eadem, diuersa nomina. At verò istas monasticas, & vt ita dicam, Pseudo-
as missationes neque collaudare, neque propugnare possum, vt nec vnquam antea, quan-
Catholicus. Idem quererer de abusu communionis, nisi nunc ordinariè concessum esset
sci specie cuiuis Christiano, antea satis explorato, & mysterium intelligenti. Verùm quia
& sententia Sorbonica permanere decreuerunt, illis mentis sobrietatem precor. Si male-
s benedicemus: si λοίδωρα euoment, & hæreses crepabunt, nos placidè obijciemus Euan-
u Christi, secundum omnes quatuor Euangelistas, dolentes super cæcitate antichristiana,
ntes planctum magnum super speciosa deserti.

e insignis abusus alius: & reperitur abusus circa cantum reliquum chori latini, qui fit
x codicibus inemendatis, magno cum risu vel semidoctorum. Et hunc abusum magis
reddent inertes, qui contendunt, sic instituisse cantum veteres, propterea ne iota quidem
t mutari debere. Quid tu de veteribus, bipes asine? Ad veteres ego prouoco, illi vt sint
etus tibi sit optimum, quod vix hesternum est? O supinitatem clericalem, quanta est
qua Dominus percussit magnam Ecclesiæ Romanæ partem? Nullum mihi prorsus dubi-
in si redirent in hanc Romanam Ecclesiam, in qua fuerunt quondam S. Ambrosius &
s, reprobaturi sint partem cantus, ac partem probaturi: eam videlicet, cuius ipsi aucto-
ulgò feruntur.

ibus auctoribus tuebere cantum vniuersum de virgine matre, deque Diuis per omnem
Quid huiusmodi legistis apud veteres cani, atque obseruari vniuersaliter? Confer purpu-
purpuram, & vide quid prisci in Ecclesia Dei cecinerint, & quid hisce nuperis seculis no-
mabis, dissimilia esse, & quod vetus est, Christum sapere. Eheu degenerauit bona ex
antus, ita ferè omnis λατ[ρ]εία. Vbi putabas laudari Deum, laudantur homines. Quam
tam laudem quis Theologorum afferet? olim solus Deus inuocabatur cantibus, precibus,
nunc inuocatur quidem, at non solus. Additur ei iam socia mater, iam diuorum mul-
e si nunc abbreuiata esset manus Domini, & inciperet esse alius, quàm erat à principio, for-
mior ad adiuuandum progressu longissimi temporis factus, vt ei coadiutoribus opus sit.
is demiror frigus istud inusitatum semichristianorum, in quibus non solùm refrixit dile-

ctio Dei, sed propemodum extincta est cognitio Dei: auersi videlicet existentes à Christo
am, atque filij cultu degenerantes ad cultum matris adeò, vt putent, summum esse scelus
rationem Dominicam, nisi statim addant salutationem Angelicam: perinde ac si illa citra
valeat cassam nucem.

Ex talium, non ouium, sed hircorum grege prodeunt nobis, qui non dubitant (ad
reprobum sensum traditi) puritati Ecclesiæ veteris cantionem istam, nauticam magis quà
gelicam, Salue Regina, &c. vendicare: & cùm accusare impietatem debeant, excusant,
ornant laudibus hanc cantiunculam, quantis nemo vnquam Christum Opt. Max. euexi
Erebi faucibus caliginosissimis reuocatam superstitionem. Volui compluribus antè anni
ri putre vulnus medicari, pro Catholicorum, vt dicitur, honore conseruando: sed quò att
raui, hoc maiorem operam lusi, præsertim vbi incidissem in libellum Ioannis Henlini
castri cuiusdam, super a[n]pasmum istum, Iesu bone, quo an potest extare vspiam libell
audacior, furiosior? O tempora, ô credulitatem maiorum, perdat te infelix Henno, cum t
tilissima, insulsissima, alienissima expositione. Christus Rex Opt. Max. cui gloriam eripi
ti tribuis, calcet hunc basiliscum, qui contriuit ipse caput serpentis. Monarcha etiam Eccl
vt confido in Domino, vbi aliquando fuerit expergefactus, tale probrum, & eius generis
ca inexcusabilia non solùm abrogabit ac mutescere iubebit: verùm obstupebit etiam ad
tem, specie pietatis artificialiter obtectam.

Nullum canticum hodie tritius, nec quid celebrius, nec decantatius per templa, pe
plateas. Hac melodia percepta, leniuntur superstitiosorum aures, & statim loculos aperit a
hasce, cùm vix aliud in toto sacerdotum choro sit alienius à scripturis sanctis, & quod eam
lio Christi, atque doctrina apostolica perditiùs pugnet. Si foret in terris Chrysostomus, ri
que: si Epiphanius, stomacharetur in suos Collyridianos, saluo tamen honore Matris Do
stri, quam honoramus honore debito, & aduersum honoratores istos contumeliosos in
veteres defensitamus. Litania clamat, ora, non adiuua, quod non potest, filius solus potest

Perbellum verò commentum incacat Henno in sancta sanctorum: scriptum est, inq
est bonum, hominem esse solum, faciamus ei adiutorium, id est, non sufficit vnus adu
mediator humano generi in cœlo, cùm tot, & tam periculosas causas habeat coram Deo:
ei adiutorium, id est, beatam virginem, &c. Eiusdem ambrosiæ nectarisque, Angelum salu
ginem latinè: Aue, id est, sine væ, quòd à multiplici miseria liberemur per reginam mi
quasi Hebræam hebraicè non salutârit Schalom, more Iudæorum omnium, aut non potiu
admodum græcè descripsit Lucas, Χαῖρε: quam salutandi voculam seu vocabulum olim
callnerunt quoque: inde salue generaliter dicimus, quod Henno sic interpretatur, salua
vellemus dicere: ô Maria, quæ es sine væ, salua nos à væ, &c. Talem absurditatem, nedum
tem in Christianam mentem cadere posse, quis credidisset?

Nec minùs tamen Marisstellani quidam hoc oraculum tanti faciunt, vt ad asylum is
tentes mittant suos, quoties satisfactionis loco eis iniungunt aliquot Pater, aliquot Aue,
Salue. Nomen Dei, quod Hebræi appellant Schem ha Mephoras, à nullo vnquam R.b
positum est accuratiùs, quàm hoc canticum Compostellanum, omni Trishagio Dei, omn
xologia DEI celebratius, augustius, diuinius. O quantum cæcæ noctis habent morta
ctora?

Proximus huic abusus versatur circa statuas Marianas quibusdam in locis, quas cùm
sciant Episcopi propè adorari, maximè verò ad carmen illud lucrosum iuxtà ac incompa
tri de Compostella: dissimulant, nec sculptile submouent, in quo creditur inhabitare num
pollicis Delphici statua, ad quod scilicet numen, siue sit sculptile siue fusile, terra marique
uat, opemque expetunt, qui non credunt, in Israël esse Deum, & puri Nabalitæ, qui dicu
de suo: Non est, &c. qui citiùs crediderint Cottæ Ciceroniano, neganti Deos esse, horumq;
mortalibus, quá Balbo, Deos esse, asseueranti. Quod illi de dijs, nos de Deo sentimus. Cor
hodie per Marisstellanos, ante id genus sculptilia religiosè procumbentes, hi nisi venissent,
mis sero occasu periclitabantur. Hîc quæritur, hîc colitur Maria votis, inuocationib. obl
bus, genuflexionibus, manuum complicationibus, pectorum tusionibus, preciosissimis o
floridissimis coronationibus atque sparsionibus, mellitissimis instrumentorum musicor
candelarum incensionibus, & fixis in has statuas oculis gementium filiorum Euæ. Nunc
est enormis dyslatria?

Iehu videt, ne stomachum Hyperdulo moueam, παρθενολατρεία est apertissima, καὶ λ
δάζουσι τὸ ἄγαλμα τῆς κόρης, hoc est: summa contumelia virginem matrem afficiunt. Sa
uocari Mariam in aduersis, Euangelium non patitur, & sub tecto patiatur inuocari in scul
In tantum verò abusum erupit honor beatissimę matris, vt imagines huius non appellent
sed ipsam dominam: quemadmodum reliquorum diuorum Iconas ipsos diuos compellu
gnum rati, opera manuum hominum dicere. Reliquum sibi fecit Rex Ezechias, vt qui s
æneum, quem fecerat Moyses, in nihilum redegit propter Idololatriam Iudaicam, idem te
dio simili zelo, & purgandæ religionis vehementi studio, hæc agalmata lignea, quæ fecit

ę quæ colit adoratque Parthenolatra inter Christianos, vt post synagogam gaudeat Ec-
que habere suos Ezechias, Iosias & Ioas, mundatores domus Domini: eadem seueritа-
erret potestas, si non Ecclesiastica, attamen non cessat politica in lustrandis delubris, vbi
e nominatim coluntur.
æ Cresphygeta frequentissimi simplicium concursus esse solent, pro impetranda ope
è animæ, quales plus quàm Euthusiasticos accursus habuerunt delubra beatæ matris:
anias dixeris, si videas, œstro deuotionis suæ percitos turmatim conuolare illuc ex agris,
rijs vtriusque sexus, spiritu quodam peculiari agitatos, quæ erat valdè opima messis
Camarim: adeò tota hominum salus pendebat à diuis, aut potiùs à diuorum imagini-
dotulorum persuasionibus. Vocabant eas stulticias peregrinationes, quarum aliæ vo-
, aliæ spontaneæ, vtræque ludificationes Maligni, vt prætextu talium religionum, Eccle-
as inueheret. Hoc Antichristi venturi spiritus fecit, & prosperatus est, teste scriptura.

lo dispiciet potestas vtraque, an deceat Ecclesiam illud Sebasma alibi pendulum, alibi
od vulgò vocant sanctum auxilium, de quo ambigitur: vtrùm mas sit vel fœmina? Cer-
uxiliatricem fœminæ plerumque in aduersis refugiunt, sua adferentes votiua donatiola,
natòn loco suspenduntur in argumentum suæ superstitionis. Quòd si mas sit, censen-
maiores voluisse, hac imagine adumbrari rudioribus, auxilium Dei inuocantibus eum
omnibus: sed scriptura planè informi crucifixi, nimirum togati ac coronati, & stantis,
alligati, non clauis affixi. Purganda sunt templa ab his sculptilibus, propter cultum di-
em populus seductus illis impendit, & propter anathemata indusiorum, femoralium,
rmnis generis, propter item peregrinationes superstitiosorum, & nescio quas friuolas vo-
uxilium Dei de cœlo nobis est quouis loco, vbi est vera fides, vbi inuocatio, vbi dilectio
timi: agalmata siue stantia siue pendentia, ad salutem nihil conferunt: imò labefactant
orda sursum aspirantia deorsum trahunt ad exteriora, vbi nihil vel rei vel spei.
quæ, precor, nos dementia cepit vsque adeo notabilis, vt abusum excogitaremus de ba-
locis (sic enim aiebat Carolus Magnus in constitutionibus suis) vt in hoc quoque assi-
synagogicis, de quibus Euangelista Marcus scripsit, illis curæ fuisse βαπτισμὸς χαλκίων.
anarum baptizatio: vocant lotionem, vt rem extenuent: haud aliter suas habet preces,
crum, aquam sacram & his similia, quàm hominum baptismus. Credo, vt Nolarum
d iccus saluæ fierent, quàm hominum animæ, iuxta illud Dominicum: Qui crediderit, &
fuerit, saluus erit. Verbum Crediderit includitur: nam fidem sequitur confessio, quæ est
entorum, propulsator fulminum omnium.

tur hoc loco, vtrùm maior hæc baptizatio fatuitas, quàm impietas sit? Respondetur per
m: est vtrumque simpliciter & in plano, absque strepitu iuris. Nolæ in hoc paratæ sunt,
n conuocent statis diei noctisq; horis, & conuentum ornent, atq; sonitu plausibili modo
larent. Vini administratoriâ Angelis, nō campanis pij adscribunt vt nec cereo paschali,
atum, titionibus peruigilij, herbis virginis assumtæ, pani aut vino Ioannico, aquæ, sal-
tæ de collo pensili: qui exigui quidem abusus sunt, sed tamen detrimentum Christianæ
quaquam exiguum secum trahunt, vt taceam, abusus hos incantatricibus obseruire. No-
quæ bona sunt, propter homines malos omitti, nec cupiam, piorum affectum aut hæ-
aut superstitiosorum hominum affectu aliquos metiri velle.

entur templa à tabellis pensilibus immodicè superstitiosarum precum ad diuos: nam ad
titulatæ: & tamen negatur, adoratos fuisse tam diuos quàm diuas. Purgentur templa
dulgentiarum papalium, quas iam ipsi præsules nihilominùs patiuntur esse in conspectu
ulo populi. Visuntur passim & mutilæ ac confractæ ligneæ imagines, ad nihil aliud v-
t prætereuntibus scommata iaciendi atque cachinnandi occasionem præbeant vel inuitis.
no Christianorum contemnit quidem: at quis se à risu contineat, quoties in oculos incur-
era sine capite, sine cruribus & manibus? etiamsi ille à temerarijs Iconomachis dis dia
entiat: dolet Catholicis, inde offendi debere hos & Iudæos occurrentes, vt ne dicam in-
lle. Talis imaginum abusus, præsertim sculptilium vituperabilis admodum est, & ad pie-
tantillum facit. Cur igitur dubitent vel præsules, vel Magistratus, eiusmodi sine tumul-
te, aut in integrum restituere? præter hæc si quæ aliæ statuæ puellares altaria frustra occu-
oncupiscentiam carnalem allicientes magis, quàm ad timorem Dei inuitantes.

m hos abusus, quoniam præcipui esse videntur, commonstrasse visum est satis. Abusus
alios quis enarrabit? Multos tamen insuper commonstrauimus sparsim in libro Viæ Regiæ
moltis alibi longè ante hæc. Si quis præterea volet excutere Monasticen, aliquot sub-
eniet abusus, alios crassos, sed penè omnes cum vitijs morum coniunctos. Ali-
steria ditat, alius eadem exspoliat, neutrum probatur: siquidem egenis subtrahitur v-
Magis tamen peccat abusus (aut magis raptus) quo spoliantur monasteria, quàm quo
Xenodochia, & Ptochodochia ditari oportuit, ac saturari famelicos. Frustraneum est, ven-

tres auaros & iam confertos infarcire, hoc est actum agere. Inuenies abusus in curatione ægrotorum ad mortem. Sicut & abusus in exequijs mortuorum ac sepulturis, & varijs b credulitatibus.

Abusus testatorum non esse non potest, quòd nihil bonorum relictorum legant in h nec memores sunt pauperum puellarum, vt honestiùs elocentur, multi prorsus Astorgi, rum quidem cognatorum, quos frigere ac esurire nôrunt. Huc duntaxat vertunt animu tur habentibus, quod corraserunt per fas nefasque: qui videlicet flammis purgatorijs perc rent animas.

Abusus pessimus est Ecclesiæ in hac etiam causa, dum alij domo efferuntur ac tur ad sepulturam planè asininam: vbi ne mica quidem honoris vltimi, qui homini debetu homini Christiano. Obrutorum humo nulla posthac memoria, neque publica neque ū contrà alij modum excedunt in honorandis mortuis, funeralia magnis impendijs cura de vix minutissima portio redundat in egenos. Nusquam apparet Medium, tenditur ma, quocunque vertas oculos. Quæ causa est tot ac tantarum in Ecclesia ruinarum, & ex tribuuntur Spiritui sancto, citra cuius suggestionem nihil in Ecclesia omninò geri stolid mant, quasi totum spatiosum hoc mare errorum, fabularum, ineptiarum, abusuum, su num, deformitatum manârit à Spiritu sancto, & non potiùs multa profecta fuerint à sp mendaci, qui in ore Prophetarum fuisse legitur, & adhuc esse potest.

Quin reperitur etiam abusus circa mendicabulum, dum non inspectatur antè in publicos, validine sint, an inualidi, quàm permittantur pulsare ostia. Inexplorati adm & inter hos sæpenumero proditores. Veros pauperes, qui aut mori aut mendicare cogun tis ciuitatum prohibere, aut fortè ingressos excludere, non Christianum sed Tyrannicum non abusus est, imò peccatum amissionis, pauperes, quos vocant domesticos, derelinquer liberis suis paruulis extabescant frigore, fame, siti, (maximè si petant) & non meminisse, non solùm fratres nostri sint in Domino, sed etiam vicini, quippe quos cognôrimus m gis, quàm qui aliunde ad nos adreptant. In vtrosque valeat misericordia, attamen maio mesticos, aut mendicos patrios.

Hic corripiendus est prætoriorum abusus circa captiuos neglectos, ac loco canum hab hæc circa insontes quæstione exploratos. Abutitur Prætor prætura sua, & Iudex iudicio gladio. Abutitur Paterfamiliâs Oeconomia sua circa seruos & ancillas, quas sub iugo c ductat, mercedem non soluit iustam, alimoniam non præbet æquam, denegat necessaria, sinit sibi situ perire sua superflua, quàm pauperculo famulitio nonnihil inde decedat: familiare vitium locupletum & nobilium, vbi Mammon regnat, Christus exulat. Simil ne tractant mercenarios suos: quâ sæuitia non erunt excusabiles in die iusti iudicij, siue cre tholicè, siue schismaticè: neque enim habebitur respectus personarum. Abutitur deniq familiâs imperio erga liberos, dum illis frena laxat, & patitur imperium eripi sibi, vt contr ac naturæ parentibus incipiant domi dominari.

Similis abusus est in coniugio, dum neque maritus vxorem, neque vxor maritum iu trimonij legitimi leges tractat. Vitia hæc sunt statuum, sat scio, per concionem quotidiana seueram corripienda pariter ac corrigenda: nihilominùs statuum quoque & ordinum b praui abusus sunt. De abusibus scholarum alio tempore. Atque hæc quidem non satis stianissimi potestates & potentatus admonuisse, nisi, sicut scriptum legitur, quod iustum exequantur, memores Clitophonis Platonici, qui propterea Socratis sermones non pro mnes, & tandem Trasymachum magistrum audire malebat, quòd arbitraretur, virtutem monitione non esse sitam, nisi progrederetur ad effectum: perinde ac si quis nihil nisi me adhiberet ægroto, nec sequeretur sanitas.

Vrgenda hæc sunt in reformationis negocio: maximè instandum est, & vtroque pe flendum pariter, ac vtraque manu connitendum, donec conteratur sub pedibus nostris, & ur ira Dei à nobis. Admonui fideliter, non quasi versarer ἐν χορῷ ἀλλοτρίῳ, sed vt qui me Ecclesiæ Catholicæ ad totius huius corporis compagem pertineam, & os de ossibus huius misericordiam Dei Saluatoris, atque expectans consolationem & redemtionem veri Israël. Vesperi, die festo Laurentij, anno 1575.

Idem VVicelius. Pontifex cùm natura inquietus atque omnino inhumanus, quosdam nouos creans Cardinales, septem ex veteribus in carcerem coniecit, quòd contra ipsum pro Clemente 7. Antipapa coniurassent. Ex quibus 5. in ipsius odium aquis submersit seu Neptuno sacrificauit: quod genus mortis & Adamus Cardinalis Anglicus tunc valdè difficulter euasit. Platina, Stella, Volaterranus.

Ioannes Pierius Valerianus. 1532.

SCripsit Hieroglyphica, vbi mystica & alia arcana iucundaque multa continentur: item de fulminum significationibus: & defensionem pro sacerdotum barbis. Imp. Car. 5. Papa Clem. 7. vt sup.

Gaudentius Merula in Memorabilibus. 1532.

CAmpanarum pulsus fiebat olim contra tempestates: & herbæ etiam incendebantur. Sic alij Cymbalis vtebantur, vt apud Herod. lib. 4. & Gothi, de quo Ol. magnus 8. malleos Ioviales in promtu sacratos habebant. Quæ superstitio durauit ad præ-
s.

Monstrum. 1532.

...loniæ regno, circa Radubios, quos Palycastos appellant, prouinciæ Lalasiæ, ad septi... iem Martij mensis infans ex obscuri planè nominis fœmina, Rachienâ nomine, natus ...â quidem formâ, lucentibus contra naturam oculis ac dentibus. Ea autem horâ quâ ...on elementa tantùm, sed omnes cœlorum virtutes commotæ sunt, ac horrenda signa ... In medio enim noctis apparuit Sol in solito suo splendore, quasi in ipsâ diei meridie: ... in tenebras adeò versus est, vt in Babyloniâ per integrum diem minori miraculo non vi... Deinde est iterum conspectus cum insolitæ figuræ, ac diuersi generis stellis hinc inde in cœ...tibus.

...domum verò, in quâ æditus est puer, præter alia signa, ignis etiam cœlestis de cœlo ca... e homines consumere visus est. Sequenti verò die factâ solis eclipsi, ac magnâ aëris ...estate, margaritas de cœlo pluit. Tertio die draco igneus circa Babyloniam volare con... Apparuit præterea mons nouus, ac reliquos montes altitudine excedens, qui mox in ...s diuisus est, in cuius medio inuenta est columna, in quâ Græcâ linguâ inscriptum erat: ...itatis venit, ac instat mundi finis.

...m tertiâ autem natiuitatis horâ, vox clamantis in aëre audita est: Parate corda vestra ...ndum: ac beati, qui custodiunt verbum eius. Postquàm autem ad duos menses vixisset ...star senis vocem exaltans, se Dei filium esse, profitebatur: ac cùm interrogaretur, quid ...ia signa portenderent: Margaritas de cœlo cadentes esse populum, qui in sua verba iura...onem autem volantem suos aduersarios significare, respondit. Curauit omnes morbos, ...tituit cæcis, ad vitam reuocauit mortuos verbo suo, ac dum, verum se scripturæ diuinæ, ...iorum reconditorum interpretem esse, dixisset, per totam Babyloniam contra patrias ... Deo adoratus ac cultus est.

... transtulimus ex magni Meysini Rhodiensis epistolâ, quàm non tantùm ad sui ordinis ...d ad omnes Christianæ fidei principes etiam scripsit, vt præcauerent, ne contra verbum ... à prophetis, ac Sathanæ artibus atque ludibrijs humanum genus deciperetur. Lye.

Seba-

Sebastianus Francus in Chronico.

PVtabatur, in proximo excidio Romæ anni 1527. Papam omninò perditum fuisse
hoc malo post hominum memoriam se non posset recolligere. Sic verò ille perijt,
subsecuto anno Florentiam obsederit ex proprijs sumtibus millies centeno milite, ferè
grum annum.

Hinc animaduertat quispiam, quanto illi constiterint hæ copiæ tantùm singulis h
dis: ad minimum enim requirebat quæuis septimana sesquidonnam auri: & hoc ferè p
annum durauit. Sanè hæc expeditio difficilis foret ipsi Imperatori, & omnibus Princip
huiusmodi bellum sine detrimento gerere non possent. Hoc scilicet est illud Pasce o
& imitatorem esse miseri S. Petri, cui nec auri nec argenti quicquam erat, & pedestri itiner
ficiendæ non sine maximis molestijs difficiles viæ. Et tamen nondum pudet homines; i
citare Vicarium Christi, successorem Petri, caput Ecclesiæ, & tam pertinaciter id defende
tendere: cùm tamen regnum eius & curia, Christi Regno & Curiæ tam sit simile, quàm D
tanas. Imp. 117. Carolo 5. Papa 226. Clemente 7.

Idem. Scriptum & statutum est in iure Canonico: Nullius mœchi vel adulteri fre
vel audiatur Missa, sub pœna excommunicationis, & Idolomaniæ crimine. 11. 12. di
rùm, &c.

Quæso te, quò confugiendum omnibus foret Pontificijs, vbi manerent omnes Pap
quis mundus suppeditaret sufficientem carnificum, ensium, lignorum copiam, ad inte
& conflagrandos omnes hos? vel quis omnes anathematis epistolas scribere potis esset, q
vox omnes sententias, anathemata, & iudicia damnatorum posset enarrare, & declarare.
tius equidem ipsis esset, non accelerare iudicium suum super alios, ne & ipsis vnà pereund

Idem lib. 3. de Hæreticis. Anno 1204. Lutetiæ Almarici Hæretici sectatores vulcan
sunt: siquidem hoc armorum genere Pontificij multis nunc seculis hæreticos expugnare
Tum turbo repentè exortus est, vt, mundi machinam corruituram, existimarent.

Idem, Ordines Monasticos, qui tantùm ad merita operum respiciunt, asserit, esse c
tum & instrumenta diaboli: & subdit, eos esse peiores & detestabiliores, quàm omnes hære
clesiæ schismata: scelerum immanitate, & abominatione idololatriæ & impietatis longè
excellere.

Idem in Chronico. Multa in Aphrica celebrata fuerant concilia, quorum primarij
fuerunt Augustinus Episcopus Hipponensis, Atticus Patriarcha Constantinopolitanus,
Episcopus Carthaginensis, in præsentia multorum Cæsarum, Theodosij, Arcadij, Honorij
Augustinus in Legatione ad Papam, eum tantùm fratrem salutat & coëpiscopum, cùm lit
ad Bonifacium vel Innocentium primum concilij nomine. Item Aurelius: Reuerendo fra
tri Anastasio, Episcopo Romæ.

Ex quo liquidò perspicitur, Papæ dignitatem nunquam tam immensam fuisse, qua
est maxima, vbi omninò Deus factus est, adeò, vt sanctæ cœnæ Sacramentum (quod esse
rum Deum & hominem, cuiusque se Vicarium iactitat) ipsi celebraturo missam in mensa
iuxta altare à pedissequis apportetur: ipse verò, quasi par, imò maior esset Domino suo, ei n
gir, aut aliquam exhibet reuerentiam; sed sedenti porrigitur corporis & sanguinis Chri
mentum: ex quo omnibus vult constare, æqualem se Christo esse, imò longè maiorem.

En seruum insolentem & elatum, qui non dignetur eo honore Dominum suum, vt v
gat ei, & adeò nulla veneratur obseruantia, vt Christus inclinare & flectere debeat se ad illu
videmus fieri: quandoquidem ipsum sequi tanquam minister, & pascere sedentem non m
solennis fastus & superbiæ gratia, & obsequium præstare eidem supplex quasi cogitur.

Idê in Tomo 2. Chronici circa annũ 1516. Balthasar Hubmeyerus Theologus apud Re
genses suis concionibus magistratum ita inflammauit contra Iudæos, vt excisa illorum sy
in area ipsa templum D. Mariæ Formosæ ædificârint. Quæ cùm nescio quæ miracula edidisse
tur, fama longè lateque per Germaniam sparsa, tantus repentè peregrinorum concursus es
vt nec templum, nec cœnobium, vix etiam vrbs ipsa, ampla alioqui, vereque regia, tant c
sufficeret. Auctus inde furor, vt qui formosæ tantùm Mariæ Ratisbonensis vel obiter memin
lut enthusiasmo correptus, post habitis parentibus, coniugibus, liberis, rectà ad eam dies n
irrequieto cursu, obuijs in itinere nec salutatis nec agnitis, contenderet. Neque verò vel m
vinculis coërceri poterat.

Instrumenta artis, (nam plebeios ferè & opifices hæc vesania agebat) quæ mente moti
num fuissent, secum abrepta, statuæ anathematis loco offerebant. Vidisses mulierculas tr
pueros, senes scipionibus innitentes, pueros panis frustum vel pomum donarij loco obtende
gros cum linteaminibus & stragulis adrepentes, cibi, potus, somnique interea immemores,
surdos, & apertis cæcos oculis. Templum ingressi non omnes eodem afficiebantur modo:
ad summum gratiæ, vti persuadebant sacrificuli, peruenissent, vbi primùm formosum simul
aspexissent, nulla missa voce, sideratis similes concidebant: ad se reuersi, vnà cum furore m
liberatos profitebantur.

persuasio, vt multi æmulatione quadam superstitionis, sub templi ingressum humi
t. Insolentiam hancimmodesti cultus cùm Senatus edicto seuerè coërcuisset, seu vin-
is seu indignatione dæmonis factum est, vt enthusiasmus ille, qui per octennium &
manos credulos dementauerat, vnà cum miraculis elanguerit.

i putent, Iudæorum fraude, alij eorum, ad quos ex hac peregrinatione quæstus redun-
simus, arte magica hanc ei loco conciliatam autoritatem: quam simulachri cultus, se-
perstitione mentibus, auxerit & ampliârit. Vtut sit, plurimi cordati, vereque Catho-
c magica potiùs quàm diuina esse, iudicârunt.

Memorabile. 1532.

Hoc tempore ex Turcia ad Venetos perlatus fuit serpens monstrosus septem capitibus coronatis, ac duobus pedib. instar Draconis, cuius typum imago hæc cum magnitudine refert. Fuit deinde Francisco Francorum Regi donatus, ac ob raritatem sex millium ducatorum æstimatus.

VVolfgangus Seuerus, olim Ferdinandi Cæsaris Præceptor. 1532.

Iapeti de gente prior maiorq; Luthero
Nemo fuit: sed nec, credo, futurus erit.

Inaudita. 1532.

IN Sueuiæ pago, quē linguâ patriâ Christantzhouen vocant, non procul ab Ylnâ oppido si-o, septem annorum puer sæpius in ecstasin lapsus est, qui post multa corporis tormenta, pectoris concussiones ac sudores, ad se rediens, magno omnium concursu ac admiratione, sibi cœlitus reuelata recitauit. Profitebatur autem, se iussu diuino eò impelli, vt iam puer, posthabitis omnibus vitæ periculis, Dei veritatem nunciaret populo, us temiorum per verbum Dei admonitiones respuisset.

tus est igitur populo non publicè, sed in priuatis ædibus, non pueriliter sed magnâ cum
multa de Deo, eius opificio, iustitiâ, gratiâ, & longanimitate. Item de Iesu Christo,
onem suo ordine, à cœnâ Dominica vsque ad finem recitare potuit, vocauit circumstan-
in quo cubabat) ad pœnitentiam, cùm, extremi iudicij diem præ foribus esse, diceret.
enim se habere ex trium radiorum stellâ, quam se vidisse referebat, inter quos radio-
s, qui rubei coloris fuisset, significaret bellum, ac cruentissimam hominum stragem. Se-
i albi coloris, ingentem hominum pestem, quam vix tertius euadere posset. Tertius fla-
cuius tamen significationem reuelare noluit.

min modum in sacrificulos inuectus est, vt qui Christum crucifixum, ac semel pro peccatis
n oblatum, in missa iterum offerrent, & quatuor tantùm obolis venderent. Cùm dete-
et omnium Idolorum cultum, superbiam, fastum, vsuram, scortationem, adulterium,
, atque alia flagitia, quibus in sanctam Dei legem peccatur: ad amorem proximi, huma-
eneficentiam, mansuetudinem sibi astantes adhortari cœpit.

r cætera tamen letale etiam venenum euomuit, dum referret multa contra sanctam Trini-
Christi Saluatoris meritum, de intercessione virginis Mariæ, de tenebris inter infernum,
habitacula, ac alia multa: quibus per puerum innocentissimum sub veritatis prætextu
us Sathan, quò imponeret simplicioribus, letale virus effudit. Lyco. Vt sup.

1533. *Dira.*

HOc anno Christi quoddam oppidulum in Kynzthal conflagrauit igne, à Satana p
cam quandam moto, ea fuerat ancilla & amasia Satanæ, sæpè cum ipso mœchata.
tatem Diabolus multoties cum tympano incessit, vt omnibus fuerit auditus, collocutus e
hominibus, sed nemini conspectus fuit. Tandem puella Oberndorffi non longè ab opp
vveil publicis cremata fuit flammis. Hoc est malitiæ Satanæ testimonium. Fincel. libro
dig. vt sup.

1533. *Ominosa.*

NOn procul ab Oeniponte (vt Iobus Fincelius annotauit) hæ visæ sunt imagines. Aq
in colle ac intrepidans: huic è regione obuiabant aliæ tres hostiles imagines, quaru
camelus erat, respectans, & flamma in orbem circundatus. Altera lupus flammam ore
flammeo itidem orbe septus: hunc sequebatur Leo, cui vir cataphractus stans in aditu
blandè contrectabat iubam, & vicissim blandiri huic Leo videbatur, pedem velut salut
porrigens. Casparus Peucerus de Teratoscopiâ. Vt sup.

1533. *Nicolaus Brugner.*

HOc anno quoque visus est cometa caudâ longissimâ romphæam repræsentans.
Eodem tempore hinc inde per aërem volitârunt ignei Dracones, plures quàm
genti: coronas habentes in capitibus, & fœdas instar porcorum, proboscides. Imper
pa vt sup.

1533. *D. Hieronymus VVellerus Fribergensis,*

Theologus.

FRiburgæ, quæ est celebris vrbs in Misnia, vir quidam & pietate & ætate venerandus,
ui morbo decumberet, vltimusque dies iam instaret, Satanas pontificali veste amictus
lum fortè relictum accessit, senemque in ipso agone vehementer exagitans, ab eo postulau
gula delicta, quæ in vita sua commisisset, ordine enarraret, quæ ille, chartam & atramentum
tu habens, excepturus erat. Verùm cùm Senex ex verbo Dei postulata Satanæ vehement
gnaret, nec tamen ille à sua importunitate desisteret, tandem ait Senex:

Quandoquidem ergò omninò hoc vrges, vt sigillatim delicta mea tibi enarrem: scrib
huiusmodi primùm facto exordio: semen mulieris conteret caput serpentis. Quibus audi
tas chartam atramentumque in terram proiecit, relictoque post se ingenti fœtore, euanu
paulò pòst in Christo placidè obdormiuit. Hæc Doctor iste VVellerus, & Manlius in Co
Imp. C. 1. 5. Papa Clemente 7. vt sup.

1534. *Ominosa.*

TErtiâ die Iulij in oppido Schlesvvitz Bohemiæ, à meridie cœlo sereno, conspecti su
leones ex locis diuersis concurrentes ad conflictum, & iuxta illos cataphractus eque
quatiens infestam, ornatus cristis & barba amplissima.. Non procul ab equite iacuit cap
num sine trunco, ornatum diademate Imperatorio, apprimè referens Imp. Carolum V. v
adspicientes illud aperto capite honorârint. Modico interuallo pòst, apri caput aculeatu
sit, & duo dracones vomentes ignem. Deinde arcis amplissimæ effulsit imago, positæ a
classeque & terrestribus copijs obsessa, & supra hanc crux sanguinei coloris paulatim
in atrum.

Alius item eques prodijt, igneo & ipse & equus flagrans colore, diadema gestans in c
peratorium, quem insequutus est equus sine sessore. Postea in ampla planitie duæ ardente
runt arces vicinæ alto monti, ad quem hæsit aquila grandis, dimidium sui corporis post mo
abscondens: & aliquot ibidem pulli aquilarum, candido colore nitidi apparuerunt, item
pini caput munitum coronâ, gallus gallinaceus rostro feriens & & fodiens caput tantisper,
à trunco corporis solutum dilaberetur, & euanesceret, corpore diu conspicuo.

Astiterunt & alij leones, & iuxta apri caput monoceros paulatim conuersus in dracon
plurima inusitatæ figuræ & magnitudinis animalia. Arsit & in celsâ rupe arx duobus ci

ifa eft integra regio frequentibus oppidis, arcibus & vicis referta: fed mox totus tra-
hæc fteterant, igne correptus, conflagrauit, & ruinæ vaftæ terræ ftagnum amplifsimum
extantibus tantùm turribus eo in loco, in quo antea magna illa vrbs apparuerat. Ad ri-
randis camelus bibenti fimilis conftitit.
ncelius, Peucerus, Lyco. Hans Pfluog, dominus de Cabenftein, Cancellarius Regis Bo-
piftola ad Reginam.

Minacia.

Chrifti 1534. 5. Ianuarii, Munfteri VVeftphaliæ fuper ciuitatem in cœlo vifus eft pro- 1534.
quidam vir, regio fplendens ornatu, & aurea tectus caput corona: vibrans dextra gladi-
tum, læua flagellum tenebat. Breui pòft alius apparuit vir, qui vtramq; manum valdè
confixit, vt ex pugno eius magna cruentarum defluxerit guttarum copia. Eodem tem-
lluxerunt tres Soles: & cœlum vniuerfum ex quatuor cardinibus mundi incanduit
ne & chafmate. Præterea multa fpectra circa mœnia confpecta fuerunt: quibus omni-
s portendebatur feditio & damnabilis hærefis Anabaptiftarum Munfteri. Iobus Fincel.
odig. V. S.

Andreas Althamer in Cornelium Tacitum.

am veteres Germani non agitârunt, minimè auari, fraudulenti, ac fubdoli: fed fimplices, 1534.
orte contenti, vtpote apud quos plus boni mores valebant, quàm alibi bonæ leges. Vide
tum à Germanis moribus degenerauerimus: quid, quæfo, nunc eft fœnore vfitatius: cui
m fraudandi proximum? prædandi alienum? circumueniendi vicinum? adeò omni-
s auaritia obfedit, fraus nufquam non regnat. Noftri mercatores quibusuis vulturibus
, omnium maximi fœneratores atque vfurarii, à mifera plebecula mercantur fuas mer-
quoties precio, quas vrgente necefsitate duplo redimere coguntur, ifti expilant omnem
m, ad horum impofturam conniuent Magnates quidam, quia funt, inquit Hebræus va-
n focii.
mitatur hos facrificum & religiofulorum phalanx, homines diuis adiurati, & ipfis Drui-
rftitiofiores. Quid multis? Harpyiis omnia plena, vfuris omnia patent: exactionum,
ullus finis. Faxit Deus, vt in priftinum ftatum temperantiæ, finceritatis, modeftiæ, recti-
tituatur aliquando Germania. Imp. & PF. V. S.

Ioann: Faber in Præfat. Inftitut.

1534.

PApa (inquit) in verbis fe dicit feruum feruorum: de facto tamen fe adorari permittit, quod Angelus in Apocalypfi refugit. Imperatore Carolo 5. Papa Clem. V. S.

Paulus tertius Farnefius

Papa 227. 1534.

PAulus Farnefius Pontifex, eius nominis III. inter alia artis documenta quàm plurima, filium Petrum Aloyfium de eo die, quo interfectus eft, multò antè præmonuit, vtque fibi caueret, eft adhortatus.

Erat autem dies ille decimus menfis Septembris, anni 1547. quo à coniuratis Auguftino, Lando, & Iacobo Scoto Placentinis comitibus in arce fua, colloquii prætextu, eft interfectus, & à pudendis diu fufpenfus, populo crudeliter lacerandus eft exhibitus. Imperatore Carolo quinto.

Albertus de Trotis Ferrariensis.

1535. SCripsit librum de vero & perfecto Clerico: illum lege. Imp. Car. 5. PP. Paulo 3. V. S.

Sibrandus Lubbertus de Papa lib. 10.

1535. CLemens VII. cùm moreretur, dicebat, se certiorem factum iri de tribus, de quibus p
vitam dubitasset: nempe an Deus sit, an anima sit immortalis, & an sit vita post ha
Imp. & Papa vt suprà.

Memorabile.

1535. IO. Hebenstreit lib. de peste, Pedemontanus lib. 1. Secretorum, Matth. Cornax l. 2. c.
fult. Med. Petrus Sphererius in obseruat. & Mesueus mirabile secretum paucis cognitu
ri vermes in corde affirmant, homines interficientes. Quibus autem remediis pellantur,
iidem docent. Imp. Car. 5. PP. V. S.

Signa.

1535. SOlo hocce biennio tres cometæ, infinitam rerum atq; imperiorum mutationem præn
in æthere apparuerunt. Ach. Gassarus in Chronico. V. S.

Concilium Papæ Pauli III. de emendanda Ecclesia.

1535. VErgerius. Etsi in hunc de emendanda Ecclesia libellum, qui ante annos plus min
primùm editus fuit, Martinus inprimis Lutherus, deinde etiam Ioannes Sturmius,
ille Germanicè multa & grauia & pia scripserunt: haud abs re tamen, opinor, erit: si qua
pauca, vtcunq; nos quoq; addiderimus. Valde enim ad rem Ecclesiæ interest, reuocare libell
in memoriam quàm plurimis, hoc præsertim tempore, quo Io. Petrus Cardinalis Theatin
toribus eius præcipuis, sub Pauli Quarti nomine, Pontifex creatus est. Hunc igitur Paul
tum, quum Paulo tertio hoc ipsum de ratione Ecclesiæ emendandæ consilium ipse postula
rit (tametsi nulla prorsus ex parte eam emendauerit, immò abusus eius ac vitia, vt erat i
Epicureus, ac tantùm non atheos, ad summum contrà euexerit) obseruare nunc licebit: si
Pontifici consilium olim dedit, ipse pontifex nunc factus eo vsurus sit, & an sit emenda
ipsemet indigere emendatione, tam verè quàm constanter affirmauit. Equidem vt offi
videatur suo, tentaturum aliquid in hoc genere arbitror, & emendaturum, sed leuicula qu
que ridicula, idq; pro Paparum moribus, puluerem (quod aiunt) vulpina cauda absterfu
generis fortè fuerint, vt sacrificuli in Italia Chietinos, in Germania Iesuitas (cuius ille autor
insignes illos hypocritas imitentur: ab aliis, in quibus momentum emendationis maxim
rei totius cardo vertitur, manũ strenuè contenturum. Dicunt enim, & non faciunt. Quòd
ni quid de se polliceri videntur, anteaquàm nimirum in pestilentiæ cathedra ista consederi
vbi eò euecti fuerint, mox totam prorsus rationem & vitæ & consiliorum meliorem in dete
tant. Vtcunq; erit, siue corrigat ille, quæ aliquando existimauit corrigi debere, siue minùs,
erit, quòd ex hoc libello omnis non modò nostra, sed etiam inferior ætas, omnis posteritas i
ra sit, ipsummet Paulum 4. suo se scripto damnare, ac fateri verbis disertissimis, vocem no
quadraginta annos ac meritò extulisse, Papas, totamq; curiam Romanam accusasse. Eteni
bellum hunc legerit, planè cognoscet, Theatinũ istũ prorsus confirmasse capita ferè ea om
cunq; soliti sumus reprehendere, nempe: Ecclesiam apud istos Christi iam pridé collapsa
vt non Christi, sed diaboli Ecclesia sit, Papas coaceruare ad desideria sua magistros prurien
non scilicet ab illis vt discant, quod facere ipsos conuenit: sed vt illorum studio & callidi
ineatur, qua breuiter quod libet liceat. Per eosdem Papas, Cardinales atq; Episcopos bla
nomen Christi inter gentes. Indignissimè atq; impiissimè facere eos, qui prætextu potesta
pecuniam emungant, contra Christi apertissimũ mandatũ: gratis accepistis, gratis date. O
nes clericorũ, presbyterorũ præsertim, fieri apud illos incredibili negligẽtia, atq; ordinari in
rudesq; asinos. Exerceri nundinationes sacerdotiorũ siue beneficiorum omninò Simonia
flagitiosissimas. Cardinales æstuare ambitione atq; auaritia, ambire à regib. & principib
patus, alere factiones, bella serere. Episcopos creari nulla neq; eruditione neq; vitæ honesta
dabiles, vt qui desertis atq; cõtemtis ecclesiis, ouibusq; Christi sibi commissis, huc illuc otio
xum vagentur. Pœnitentiariam atq; Datariam (sic enim vocant) sceleratissimum quemq;
eundemq; nebulonem, pecunia præstita, absoluere: atq; ab ordinarii iurisdictione eximere
In monasteriis tam virorũ quàm mulierum horrida fieri flagitia. Quo in loco etiã de pue
pudor) qui apud monachos degunt, fit mentio, quos Theatinus ex illis fornicibus summ
ipse censuit. Vrbem Romam refertam esse mulieribus impudicis atq; scortis, quæ vestitu c
apparatu cætero nihil differant à matronis honestis, quæq; dum per mediam vrbé mulis v
sectatores habeant in luce media, primi nominis Cardinalium familiares atq; domesticos.
Vigere in vrbe odia & factiones, Christi nomen tam è cordibus hominũ, quàm operibu
abolitum esse. Has (si diis placet) virtutes egregias, hæc decora, hæc ecclesiæ suæ ornamenta i

Anno

aulus 4. de se ipse & Babylone sua in hoc libello, interim in carcerem & vincula durissi-
ns, ad remos relegans, in exilium mittens, deniq; capite plectens per Italiam, Galliam at-
iá eos omneis, quicunq; vel verbulo hæc ipsa attingere & carpere ausi sunt. O iniquum,
o crudele, ac planè tyrannicum genus hominum. Quin vos Cæsares, quin reges & prin-
nim hîc iure appello) cum isto nouo Antichristo pro vestro officio hunc in modum a-
primo quoq; tempore (Pontifex) ista tam grauia tamq; atrocia, quæ de te ipso & de to-
o scribis, omni ludificatione omissa, seriò correxeris, exercentem te crudelitatē in nostros
ui se à vestrorum flagitiorum, & impiæ doctrinæ reprehensione ac detestatione continere
ossunt, minimè tolerabimus. Quin ego denuncio vobis, Cæsares, Reges, Principes, Deum
breui à vobis grauissimas pœnas, nisi monitis meis, vt supplicibus ita omninò necessariis
nisi frenum iniceritis belluæ isti furenti. Illud scire vos hîc etiam oportet, multò adhuc
oraq;, & magis aut æquè impia Romæ esse, quæ emendare oporteat, præter ea quæ Theati.
Attigit enim tantùm vitia atq; abusus, qui in vita committi solent, nulla prorsus facta
loctrinæ, quæ illic colitur, ceu cōsentaneæ scilicet Euangelio Christi, nulla purgatione au
ne egenti : quum contrà cū Euangelio omninò & ex diametro (quod aiunt) pugnet: v
a cum suis creaturis miserè discerpserint, atq; abominandis blasphemiis conspurcârin
rârint, persequentes ferro atq; igne subditos vestros, filios dico, qui spiritu Dei acti, hos
contaminationes atq; abominationes prophanationesq; ferre non possunt. Quòd si vos
pes vindicare neglexeritis, exurge tu Deus, tu Deus (inquam) exurge, vindica sanguinem
i ob confessionem sacratissimæ doctrinæ tuæ cotidie ab Antichristo eiusq; asseclis effun-
ce, quod cœpisti. Inuitis frementibusq; Antichristis cæterisq; idololatris omnibus, perge
& verbo mundare atque illustrare ecclesiam, quam nobis sanguine & morte vnigeniti fi-
nostri Iesu Christi ædificasti, ornasti, atq; consecrasti.

Consilium de emendanda Ecclesia, authore Cardinale
Theatino, nunc Papa.

sime pater, tantū abest, vt verbis explicare possimus, quàm magnas gratias Respub. Chri-
a Deo Opt. Max. agere debeat, quòd te Pontificē hisce tēporibus, ac Pastorē gregi suo pr-
nq; quā habes mētē dederit, vt minimè speremus cogitatione eas, quas Deo gratias debet,
osse: nam spiritus ille Dei, quo virtus cœlorū firmata est, vt ait Propheta, labantē, imò ferè
in præceps Ecclesiā Christi, per te huic ruinæ manū, vt videmus, supponere decreuit, eāq;
pristinam sublimitatē, decoriq; pristino restituere. Certissimā diuinæ huius sententiæ cō-
facere valemus, quibus Sanctitas tua ad se vocatis mandauit, vt nullius aut commodi tui,
iā alterius habita ratione, tibi significaremus abusus illos, grauissimos videlicet morbos,
n pridē Ecclesia Dei laborat, ac præsertim hæc Rom. Curia, quib. effectū propè est, vt paula-
sim ingrauescentib. pestiferis his morbis, magnā hāc ruinā traxerit, quā videmus. Et quo-
as tua spiritu Dei erudita, qui, vt inquit Augustin. loquitur in cordib. nullo verborū stre-
è nouerat, principiū horū malorū inde fuisse, quòd nonnulli Pontifices tui prædecessores
s aurib. vt inquit Apost. Paulus, coaceruauerunt sibi magistros ad desideria sua, non vt ab
nt, quod facere deberent, sed vt eorū studio & calliditate inueniretur ratio, qua liceret id,
ret: inde effectum est (præterquā quòd principatū omnē sequitur adulatio, vt vmbra cor-
cilimusq; semper fuit aditus veritatis ad aures Principū) quòd confestim prodirēt Doct.
ent, Pontificē esse beneficiorū omniū: ac ideo cùm dominus iure vendat id quod suū est,
sequi, in Pont. non posse cadere Simoniam, ita quòd voluntas Pontificis, qualiscunq; ea
egula, qua eius operationes ac actiones dirigantur: ex quo proculdubio effici, vt quicquid
etiam liceat.
hoc fonte, S. Pater, tanquam ex equo Troiano, irrupêre in Ecclesiam Dei tot abusus, & tā
i morbi, quibus nunc conspicimus eam ad desperationem ferè salutis laborasse, vel ma-
um rerum famam ad infideles vsq; (credat sanctitas vestra scientibus) qui ob hanc præci-
m Christianam religionem derident adeò, vt per nos, per nos, inquimus, nomen Christi
netur inter gentes. Tu verò sanctissime pater, & verè sanctissime, edoctus à spiritu Dei, præ-
m illam tuam prudentiam, cùm totus in hanc curam incubueris, vt sanatis ægritudinibus,
cclesia tuæ curæ commissa, bonam valetudinem recuperaret, vidisti, ac probè vidisti, inde
lam esse medicationem, vnde primùm ortus est morbus: secutusq; doctrinam Apostoli
esse dispensator, non dominus, & fidelis inueniri à Domino: imitatus etiam seruum illum,
Euangelio Dominus præfecit familiæ suæ, vt det illis in tempore tritici mensuram, ac pro-
creuisti nolle quod non liceat, nec vis posse quod non debes. Ideoq; nos ad te accersiuisti,
s quidem, ac tam magno negocio impares, non parùm tamen affectos cùm honori & gloriæ
s tuæ, tum præcipuè instaurationi Ecclesiæ Christi, ac grauissimis verbis iniūxisti, vt omnes
us colligeremus, tibiq; illos significaremus, obtestatus, nos reddituros esse rationem huius
nobis demandati, Deo optimo, si negligenter ac infideliter ageremus. Atque vt omnia libe-
r nos tractari possent, tibiq; à nobis explicari, iureiurando nos obstrinxisti, addita etiam ex-
nicationis pœna, ne cuipiam aliquid huius nostri muneris proderemus. Nos igitur tuo Im-
rentes, collegimus, quantò paucioribus fieri poterat, hos morbos, eorumque remedia, ea

(inquam) quæ pro tenuitate ingenii nostri excogitare potuimus. Tu verò, pro tua bonit
entia, omnia resarcies ac perficies, in quibus pro tenuitate nostra offenderimus. Verùm vt
tis quibusdam finibus complectamur, cùm sanctitas tua & sit Princeps prouinciarum ha
subiunt ditioni Ecclesiasticæ, & sit Pontifex vniuersalis Ecclesiæ, sit etiam Episcopus Rom
bis dicendum sumsimus de his, quæ pertinent ad hunc principatum Ecclesiæ, quem tua
optimè regi videmus: tangemus tantùm ea, quæ pertinent ad officium vniuersalis Pontif
nulla quæ sunt Romani Episc. Illud verò ante omnia, beatiss. pater, putamus statuendun
eit Aristoteles in Politicis, sicut in vnaquaq; Repub. ita & in hac ecclesiastica gubernatio
Christi hanc præ omnibus legem habendam, vt quantū fieri potest, leges seruentur. Nec
nobis licere dispensare in legibus, nisi vrgenti de causa & necessaria. Nulla namq; pernic
suetudo in quauis Repub. induci potest, quàm hæc legum inobseruantia, quas sanctas m
stri esse voluerunt, earumq; potestatem venerandam, & diuinam appellârunt. Scis tu hæc
ptime Pont. legisti iampridem apud Philosophos & Theologos. Illud verò non tantùm h
mum, sed longè prius & potius superiore putamus, non licere Pontifici & Christi vicario
testatis clauium, potestatis (inquimus) à Christo ei collatæ, lucrum aliquod comparare. H
est Christi mandatum: Gratis accepistis, gratis date. His primùm statutis, cùm sanctitas ve
rat curam ecclesiæ Christi, vt ministros plurimos habeat, per quos hanc curam exerceat
sunt Clerici omnes, quibus mandatus est cultus Dei, Presbyteri præsertim, & maximè Cu
omnibus Episcopi: idcircò, si gubernatio hæc sit rectè processura, primò danda est opera, v
stri idonei sint muneri, quo fungi debent. Primus abusus in hac parte est ordinatio cleric
præsertim presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla diligentia, quòd passim qui
imperitissimi, vilissimo genere orti, malis morib. ornati, adolescētes, admittantur ad ordi
& maximè ad Presbyteratum ad characterem (inquam) Christum maximè expr
hinc innumera scandala, hinc contemtus Ordinis Ecclesiastici, hinc diuini cultus ven
tantùm diminuta, sed etiam propè iam extincta. Ideo putamus optimum fore, si sanctit
mò in hac vrbe præficeret huic negocio duos aut tres Prælatos, viros doctos & probos, q
tionibus clericorum præessent: iniungeret etiam Episcopis omnibus, adhibitis etiam pa
rarum, vt id curarent in suis diœcesibus. Nec permittat sanctitas vestra, vt quispiam ordi
ab Episcopo suo, vel cum licentia deputatorum in vrbe, aut episcopi sui: insuper vt in Ec
quisque episcopus magistrum habeat, à quo clerici minores & literis & moribus instruant
præcipiunt.

Abusus alius maximi ponderis est in collatione beneficiorum ecclesiasticorum, ma
ratorum, & præ omnibus Episcopatuum, in quibus vsus inualuit, vt prouideatur personis, c
feruntur beneficia, non autem gregi Christi, & ecclesiæ. Ideo in conferendis his beneficii
inquam, sed præ aliis, episcopatibus, curandum est, vt conferantur viris bonis doctisq; : ide
possint fungi illis muneribus, ad quæ tenentur: insuper illis, quos verisimile est residentiam
non ergo Italo conferendum est beneficium in Hispania, aut in Brittannia, aut contra: ho
dum est tam in collationibus, cùm vacant per decessum, quàm in cessionibus, in quibus
tùm habetur ratio voluntatis cedentis, nullius præterea rei in cessionib. his si quispiam pr
probus vnus pluresue, benefactum iri putaremus. Alius abusus, cùm beneficia conferunt
ceduntur aliis, irrepsit, in constituendis super fructibus eorum pensionibus, imò quandoq
neficio omnes sibi fructus reseruat. Qua in re illud est animaduertendum, nulla alia de cau
que alio iure pensiones constitui posse, nisi vt quasdam eleemosynas, quæ in pios vsus & i
bus concedi debent. Nam redditus sunt annexi beneficio, vt corpus animo: ideo sua nat
nent ad eum, qui beneficium habet, vt possit ex eis viuere honestè pro suo ordine, simulq;
tinere impensas pro diuino cultu, & Templi sacrarumq; ædium reparatione, & quod reli
impendat in pios vsus: hæc est enim natura eorum redditaum.

Verùm sicuti in rerum naturæ administratione nonnulla fiunt à natura vniu
ter inclinationem vniuersalis naturæ: sic in Pontifice, qui est vniuersalis dispensat
rum Ecclesiæ, si viderit, eam fructuum portionem, quæ in pios usus expendi d
eius partem, in pium quempiam alium usum vt expendatur magis expedire, potest proc
facere. Ideo iure merito pensionem ponere potest, vt subueniat egeno, præsertim clerico, v
queat vitam ducere, pro eiusdē ordine. Ideo omnes fructus reseruari, adimiq; id omne, qu
cultui sustentationiq; habentis beneficium tribui debet, magnus est abusus. Itemq; pens
clericis diuitibus, qui commodè & honestè viuere queunt ex redditibus quos habent, ma
tè abusus, tollendus vterque.

Alius item abusus in permutationibus beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibu
moniacæ omnes sunt, nulloq; respectu habito, nisi lucri. Abusus alius omninò auferendus
liditate quadam nonnullorum peritorum iam inualuit in hac curia: nam cùm lege cautu
neficia testamento legari non posse, cùm non sint testatoris, sed Ecclesiæ, & vt res hæc Ec
seruaretur communis bonorum omnium, non autem fieret priuata cuiuspiam: inuenit
non tamen Christiana industria plurimos modos, quibus huic legi illudatur. Nam fiunt
tiones episcopatuum, aliorumq; beneficiorum, primo cum regressu, & addunt reseruatione
onis beneficiorum. Insuper cumulant reseruationem administrationis, faciuntq; hoc pac
pum, qui nullum ius habet episcopi: alterum verò, cui iura omnia episcopi competant, n

: videat sanctitas tua, quò processit assentatoria illa doctrina, qua tandem effectũ est, vt id
libeat. Quid quæso est hoc, nisi hæredem beneficii sibi constituere? Alius præter hunc in-
olus, cùm scilicet coadiutores dantur episcopis petẽtibus, minùs idonei quàm ipsi sint, ita
piam claudere oculos voluerit, liquidò videat, hæredẽ ea ratione institui. Item lex est anti-
rata à Clemente, ne filii presbyterorum habeant parentũ beneficia, ne scilicet res cõmunis
fiat priuata. Dispensatur tamen, vt audimus, in hac veneranda lege. Nolumus tacere id,
imum esse quiuis prudẽs per se iudicauerit, nullam rem magis conflasse hanc inuidiã cle-
ot seditiones sunt ortæ, & aliæ instant, quàm hanc auersionem commodorũ & prouentu-
sticorum à cõmuni ad rem priuatam: ante hac omnes sperabant, nunc in desperationem
unt linguas contra hanc sedem. Alius abusus est in expectatiuis & reseruationib. benefi-
ibus & datur occasio, vt aliena mors desideretur, & libẽter audiatur. Præcludunt etiã adi-
nũ dignioribus cùm vacant, dant litibus causam. Omnes has putamus tollendas esse. Ab-
st eadem calliditate inuentus. Nam quædam beneficia incompatibilia iure sunt, & appel-
æ ex ipsa vi nominis maiores nostri admonere nos voluerunt, non deberi ea vni conferri:
dispensatur, non tantùm duobus, sed pluribus, & quod peius est, in Episcopatibus. Hunc
b auariciam tantùm inualuit, tollendum ducimus, præsertim in Episcopatibus. Quid de
beneficiorũ ad vitam vnius, ne scilicet obstet illa beneficiorũ pluralitas ad obtinenda in-
lia, nonne est mera fraus legis? Alius etiam abusus inualuit, vt Reuerendiss. Card. Episco-
rantur seu cõmendentur, non vnus tantùm, sed plures, quem pater beatissime, putamus
momenti in Ecclesia Dei: primò quidem, quia officium Cardinalatus, & officium Episco-
atibilia sunt. Nam Card. est assistere sanct. tuæ in gubernanda vniuersali Ecclesia: officium
copi est, pascere gregem suũ, quod præstare bene, nec vt debet, potest, nisi habitet cum oui-
Pastor cum grege. Præterea, P. S. hic vsus maximè obest exemplo: quomodo namq; hæc
s poterit dirigere & corrigere aliorum abusus, si in præcipuis membris abusus toleramus?
quòd Cardinales sint, putamus, eis magis licere transgredi legem, imò longè minùs. Horũ
debet esse aliis lex: nec imitãdi sunt Pharisæi, qui dicunt & nõ faciunt, sed Christus saluator
pit facere, & postea docere. Ampliùs hic vsus nocet in consultationibus Ecclesiæ, nam hæc
nentũ est auariciæ. Ambiunt præterea Card. à regibus & principibus Episcopatus, à quibus
endent: nec possunt liberè sententiã dicere, imò si possent & vellent, fallerentur tamẽ, pas-
i in iudicando perturbati. Ideo vtinã hic mos tolleretur, & prouiderentur Card. vt possent
o dignitate viuere, omnibus æquales redditus, quod putamus facilè fieri posse, si vellemus
uitutem Mammonæ, & Christo tantùm seruire. His castigatis, quæ pertinent ad constitu-
ministros, quibus veluti instrumentis & cultus Dei bene administrari, & populus Christia-
Christiana bene institui & regi possit, accedendum nobis est ad illa, quæ spectant ad gu-
ẽ Christi populi. In quã re, pater beatissime, abusus ille primò & præ omnibus corrigendus
et Episcopi primùm, & præ omnibus aliis, deinde ne Curati abessent à suis Ecclesiis & Pa-
i ob graue aliquam causam, sed residentiam facerent, maximè Episcopi, vt diximus, quia
Ecclesiæ ipsis demandatæ. Nam per Deum immortalẽ, quis miserabilior viro Christiano
esse potest, Christianũ orbem peragranti, quàm hæc solitudo Ecclesiarũ? Omnes ferè pa-
serũt à suis gregibus, commissi sunt omnes ferè mercenariis: imponenda ergo esset magna
copis præ aliis, deinde Curatis, qui absunt à suis gregibus, non tantùm censurarum, sed et-
iperent redditus illi qui absunt, nisi impetrata licentia à tua sanctitate, Episcopi, Curati ab
uis, per breue aliquod temporis spacium. Legantur in hoc aliqua iura, aliquorũ concilio-
a, quibus cautũ erat, Episcopo non licere abesse à sua Ecclesia, nisi tribus tantùm Domini-
erã est, quòd tot reuerendiss. Card. absint ab hac Curia, nec aliqua in parte faciant quip-
officii, quod spectat ad Cardinales. Ideo, etsi fortasse nõ omnes, quia expedire existimamus,
habitare in prouinciis suis, (nam per illos, tanquã per radices quasdam in totum orbem
ĩ sparsas, continentur populi sub hac Romana sede,) plurimos tamen esset sanctitatis tuæ
Curiam, vt hîc residerent. Hac enim ratione, præterquã quòd fungerentur officio suo Card.
tur etiã amplitudini Curiæ, suppleretur q;, si quid ei detractum fuisset per recessum multo-
opoτũ, qui ad suas Ecclesias se contulissent. Alius abusus magnus, & minimè tolerandus,
rsus populus Christianus scandalizatur, est ex impedimentis, quæ inferuntur Episcopis in
one suarum ouium, maximè in puniendis scelestis, & corrigendis. Nam primò multis viis
e mali homines, præsertim clerici, à iurisdictione sui ordinarii: deinde si non sint exemti,
statim ad pœnitentiã, vel ad Datariã, vbi confestim inueniunt viã impunitati, & quod pe-
pecuniã præstitam: hoc scandalum, beatissime pater, tantoperè conturbat Christianũ po-
non queat verbis explicari. Tollantur, obtestamur sanctitatẽ tuam per sanguinem Christi,
nit sibi ecclesiã suã, eamq; lauit eodẽ sanguine: tollantur hæ maculæ, quib. si daretur quispi-
in quacunq; hominum repub. aut regno, confestim, aut paulò pòst præceps rueret, nulloq;
ius constare posset: & tamen putamus nobis licere, vt per nos in Christianã rempub. indu-
c monstra. Alius abusus corrigendus est in ordinib. religiosorũ, quòd adeò multi deforma-
magno sint scandalo secularibus, exemploq; plurimũ noceant. Conuentuales ordines abo-
e putamus omnes, nõ tamen vt alicui fiat iniuria, sed prohibendo, ne nouos possint admit-
im sine vllius iniuria citò delerentur, & boni religiosi eis substitui possent. Nunc verò pu-
timum fore, si omnes pueri, qui non sunt professi, ab eorum monasteriis repellerentur. Hoc

etiam animaduertendũ & corrigendũ censemus in prædicatoribus & confessoribus consti
fratribus, quòd ab eorum præfectis primùm adhiberetur magna diligẽtia, vt idonei essent, d
præsentarentur Episcopis, quib. præ omnibus cura Ecclesiæ est demandata, à quibus examin
per se, vel per viros idoneos: nec, nisi eorum cõsensu, admitterentur ad hæc peragenda. Dixim
tißime pater, non licere aliquo pacto in vsu clauium aliquid lucri vtenti comparari: est in h
mum verbũ Christi: gratis accepistis, gratis date. Hoc non tantùm ad sanctitatem tuam pert
ad omnes, qui sunt participes huius potestatis, ideo à legatis & nunciis vellemus idẽ seruari.
ut vsus, qui nunc inualuit, dedecorat hanc sedẽ, & conturbat populũ, ita si fieret econtrà, ma
decus huic sedi compararetur, & ædificaretur mirificè populus. Abusus alius turbat Christian
lum in monialibus, quæ sunt sub cura fratrũ conuentualiũ, vbi in plerisq; monasteriis fiun
sacrilegia cum maximo omniũ scandalo. Auferat ergo sanctitas vestra omnẽ eam curã à con
libus, eamq; det aut ordinariis, aut aliis, prout melius videbitur. Abusus magnus & pernicio
Gymnasiis publicis, præsertim in Italia, in quibus multi philosophiæ professores impietat
imò in templis fiunt disputationes impiißimæ: & si quæ sunt piæ, tractantur in eis res diuin
populo valde irreuerenter. Ideo putaremus, indicendũ Episcopis, vbi sunt publica Gymnasi
eos admonerentur lectores, qui legunt, ne docerent adolescentes impietatẽ, sed ostenderent
tatem luminis naturalis in quæstionibus pertinentib. ad Deum, ad mundi nouitatẽ vel æter
& similia, eosq; ad pietatẽ dirigerent. Similiter ne permitterent, fieri publicas disputationes
modi quæstionibus, neq; etiam de rebus Theologicis, quæ certè multũ existimationis perdu
vulgus, sed priuatim de his rebus fiant disputationes, publicæ de aliis quæstionibus Physicis
iniungendũ esset omnib. aliis Episcopis, maximè insignium ciuitatũ, in quibus huius gener
tationes fieri solent. In impreßione etiã librorũ eadẽ adhibenda esset diligentia, scribendum
cipibus omnibus, vt caueant, ne paßim quiuis libri in eorũ ditione imprimantur. Dandaq;
ius rei cura ordinariis. Et quoniã pueris in ludis solẽt nunc legi colloquia Erasmi, in quib. m
quæ rudes animos informant ad impietatem, ideo eorũ lectio in ludis literariis prohibenda
qua alia sunt huius ordinis. Post hæc, quæ ad instituendos ministros tuos in hac vniuersalis
cura, & in eius deinde administratione, spectare videntur, animaduertendũ est in Gratiis, qu
tua beatitudine, præter priores abusus, alios quoq; abusus introductos esse. Primus est in frat
religiosis apostatis, qui post votũ solemne à sua religione recedunt, impetrantq;, ne teneant
habitum sui ordinis, imò nec vestigiũ habitus, sed tantùm vestẽ honestam clericalẽ: præterm
nunc de lucro. Iam enim diximus in principio, non licere ex vsu clauiũ & potestatis à Chri
comparare sibi lucrũ, sed etiã ab hac gratia abstinendum. Nam habitus est signum professio
nec ab Episcopo potest dimitti, cui tenentur hi apostatæ, ideo hęc gratia eis concedi non deb
etiam, cùm ipsi recesserint à voto, quo Deo se obligârant, eis permittatur, vt habeant benefic
administrationes. Alius abusus in quæstuariis sancti spiritus, sancti Antonii, aliisq; huius ge
decipiunt rusticos & simplices, eosq; innumeris superstitionib. implicant: tollendos hos qu
censemus. Abusus alius in dispensatione cum constituto in sacris ordinibus, vt poßit vxor
hæc dispensatio non esset vlli danda, nisi pro cõseruatione populi cuiuspiã, vel gentis, vbi es
ca causa grauißima, præsertim his temporibus, in quibus vrgent Lutherani hanc rem maxi
usus in dispensatione in nuptiis inter consanguineos seu affines: certè in secundo gradu nõ
faciendam esse, nisi ob publicã causam grauem. In aliis verò gradibus, non nisi ob causam ho
absq; pecunia, vt diximus, nisi iam priùs coniuncti essent, vbi liceret pro absolutione à pec
perpetrato imponi mulcta pecuniaria, post absolutionẽ, & deputari ad pios vsus, in quib. fac
tas tua impensas. Nam sicut vbi non est peccatũ in vsu clauium, nihil exigi potest pecuniæ, it
solutio petitur à peccato, imponi mulcta pecuniaria potest, & deputari ad pios vsus. Abus
absolutione Simoniaci: proh dolor, quantũ in Ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium, ad
dam non vereantur Simoniam committere: deinde confestim petunt absolutionẽ à pœna, i
emunt, sicq; retinent beneficiũ quod emerunt. Non dicimus sanctitatẽ tuam non posse pœn
quæ est de iure positiuo constituta, eis condonare, sed quòd nullo pacto debeat, vt tanto scele
tur, quo nullum pernitiosius, nec magis scandalosum. Licentia etiã testandi clericis de bonis
non esset danda, nisi pro causa vrgenti, ne bona pauperum cõuerterentur in priuatas delicias
plificationes domorum. Confeßionalia autem cum vsu altaris portatilis non essent facilè d
enim vilescunt Ecclesiasticæ res, & sacramentum omnium præcipuum. Nec indulgentiæ iten
essent, nisi semel in anno in vnaquaq; insignium ciuitatum. Cõmutatio etiam votorum ne
cilè facienda, neq; commutanda, præterquàm in æquiualens bonum. Consueuêre etiã mutar
tates vltimę testatorum, qui ad pias causas legant quampiam pecuniæ summã, quam autori
ctitatis tuæ transferunt ad hæredẽ vel legatarium, ob prætensam paupertatẽ, &c. idq; ob luc
tè, nisi facta sit magna mutatio in re familiari hæredis per obitum testatoris, ita quòd verisim
statorẽ ob eam mutationẽ mutaturum fuisse voluntatẽ. Voluntates testatorum mutari, imp
de lucro iam toties diximus: quare putamus, omninò abstinendum. Omnibus in summa ex
quæ pertinent ad vniuersalis Ecclesiæ Pontificẽ, quantum animo potuimus comprehendere,
nonnulla dicamus, quæ pertinent ad Romanũ Episcopũ. Hæc Romana ciuitas & Ecclesia e
& magistra aliarum Ecclesiarum. Ideo maximè in ea vigere debet diuinus cultus & morũ h
ideo (beatißime pater) scandalizantur omnes exteri, qui ingrediuntur templum beatißimi P
sacerdotes quidam sordidi, ignari, induti paramentis & vestibus, quibus nec in sordidis ædi

Anno

ent,missas celebrant: hoc magnum est omnib. scandalum: ideo iniungendum est reue-
rchipresbytero, vel reuerendis. Pœnitentiario, vt hæc curent, & amoueant hoc scanda-
aliis Ecclesiis. In hac etiam vrbe meretrices vt matronæ incedunt per vrbem, seu mula ve-
assectantur de media die nobiles familiares Card. clericiq;. Nulla in vrbe vidimus hanc
præterquàm in hac omnium exemplari: habitant etiam insignes ædes: corrigendus etiã
usus. Sunt etiam in hac vrbe priuatorum ciuium odia, & inimicitiæ, quas componere, &
are præcipuè interest Episcopi: ideo per Cardinales quotidiã Rom. præsertim qui magis
omnes hæ inimicitiæ componendæ essent, & ciuium animi conciliandi. Sunt in hac vr-
sunt pupilli, sunt viduæ, harum cura maximè pertinet ad episcopum & ad principem:
s tua per Cardinales viros probos posset etiã cõmodè hæc omnia curare. Hæc sunt, bea-
quæ in præsentia pro tenuitate ingenii nostri colligẽda esse duximus, & quæ nobis cor-
ẽtur. Tu verò pro tua bonitate & sapiẽtia omnia moderabere: nos certè si non rei ma-
æ nostras vires longè superat, conscientiæ tamen nostræ satisfecimus, non sine magna
principe videamus Ecclesiam Dei purgatã, formosam, vt columbam, sibi concordem, in
s consentientẽ, cum æterna tui nominis memoria. Sumpsisti tibi nomen Pauli, imitabe-
s) charitatem Pauli: electus fuit ille vt vas, quod deferret nomen Christi per gentes: te verò
ctum, vt nomen iam Christi oblitum à gentibus & à nobis clericis, restituas, in cordibus
s nostris ægritudines sanes, oues Christi in vnum ouile reducas, amoueasq; à nobis iram
em eam quam meremur, iam paratam, iam ceruicibus nostris imminentem.

aspar Card. Contarenus.	Hieronymus Arch. Brundusinus.
h. Petrus Card. Theatinus.	Ioh. Matthæus Episcopus Veronensis.
cobus Card. Sadoletus.	Gregorius Abbas sancti Georgii Venet.
eginaldus Card. Anglicus.	Frater Thomas magister sacri Palatii.
edericus Arch. Salernitanus.	

Domine Papa, patere legem, quam tu ipse tuleris, hanc saltem.

um Gallicorum contentiones cum Papis, ab anno Domini 1228. vsque 1535.

Gallici longo tempore cum Papis contenderunt, de iure conferendi prælaturas, de anna-
seruitiis, & nescio quibus aliis tyrannidis Pontificiæ iniuriis, potiùs quàm iuribus. Prima
ntio accidit, regnante Ludouico nono, qui & S. Ludouicus vocatur. Nam is anno 1228
contra Paparum præseruationes & præuentiones, aliaq; machinamenta, vt sint electiones
& Prælatorũ, & aliorum quorumcunq; liberæ, validæ, ac efficaces electoribus patronis &
s. Eodẽ anno & aliam legẽ edidit contra Simoniã. Demũ & anno Domini 1268. edidit
m sanctionẽ, quâ in vniuersum prohibuit omnes rapinas & expilationes Romani Pon-
nim eius verba sunt: Item exactiones & onera grauissima pecuniarũ, per curiam Roma-
regni nostri impositas vel imposita, (quibus regnum nostrũ miserabiliter depauperatum
etiam imponendas vel imponenda, leuari aut colligi nullatenus volumus, nisi duntaxat
bili, pia & vrgentissima causa: ineuitabili necessitate, ac etiam de expresso & spontaneo
, & ipsius Ecclesiæ regni nostri, &c.
it inter Bonifacium VIII. indulgentiarum patrem & Philippum Regem contentio, an-
o. Nam Malefacius ille nõ tantùm potestatẽ super Ecclesias Gallicas vsurpare sibi, sed et-
ferendi regnũ illud rapere tentauit. Verùm Rex ei duriter respondit, & fortiter restitit, et-
am excitauerat ei Papa bellũ. Verùm hac de re mox pleniorẽ narrationẽ ex scripta appen-
i adscribemus. Quanquã & circa annum 1240. graues contentiones accidisse non dubi-
S. Ludouicus Rex sanctionẽ pragmaticam, aliaq; plurima decreta ad reprimendam Pa-
istarumque rapacitatem decreuit.
contentio inter illos accidit circiter annum 1400. id est, ante 190. annos, quo tempore
x ad supplicationẽ totius regni, de sentẽtia Parlamenti sui magni consilii, curiæ & scholæ
sanxit arrestum, id est, decretũ quoddam, quod cum Clemange impressum est. Quâ seueri-
it, ne quisquã Papæ annatas solueret, neuẽ ab eo Gallicas prælaturas acciperet. Contra eam
appellauit Papa, eiusq; Curtisani, non semel. Eis appellationib. Gallici regni Legati in con-
tantiensi opposuerunt scriptũ quoddam titulo Apostoli, in quo probant, annatas non de-
oq; scriptum est cum Clemange impressum. Id scriptũ dicit, Ioanni XXII. fuisse ad tem-
ssum, ob expeditionẽ contra infideles, vt illis oneribus Ecclesias Gallicas grauare posset: sed
t opinor, XXIII. petiisse regnum Gallicũ, vt illa importabilia scandalosaq; onera Eccle-
s imponere desineret: idq; eum pollicitũ esse, nihil tamen fecisse. Fuit autẽ res maximi mo-
m vt minimum ter centena millia coronatorũ ea ratione Papa Gallis annuatim eripere est
taceam alia infinita incõmoda, quæ accidebant, dum tantũ iis, qui Papæ placere poterant,
uis essent peregrini, indocti & per omnia inepti, addo etiam regni Gallici hostes, prælaturæ
ntur. Quare mirum non est, si iam Papæ summo desiderio dulce illud lucrum appetentes,
arũ Regibus extorquerent. Nam ii magna sui regni difficultate calamitateq; coacti, denuò
raxerunt. Hic idem Carolus etiam paulò ante prædictam arrestationem, alias literas de ea-
blicauit. Quas, quia editæ antea non fuerunt, nunc hîc adscribemus.

Epistola Caroli Regis super libertate Ecclesiarum Regn
Delphinatus, quoad exactiones, annatas, & grauamina per Papam imposita.

CArolus Dei gratia, &c. Vniuersis, &c. Si dotare vel dotari nouas Ecclesias, vel veteres
opibus, opus est perfectæ charitatis: multò præstantius est, depressis & grauatis con
fragia exhibere. Lamentabilem siquidē querimoniam nostri vt plurimùm Principū pro
stræ procuratores, nec non Prælatorum, Capitulorū, collegiorum, conuentuum, ac cleri reg
ac Delphinatus, ac etiam dilectæ filiæ nostræ Vniuersitatis Parisiensis recepimus continen
quentis. Videlicet, quòd quamuis secundum Apostolicam doctrinam Papæ potestas à Chri
Ecclesiæ ædificationem, non ad destructionem ordinata, ad iustitiam rectumq; iudicium ex
cui non conuenit pro libitu facultas exactiones, angarias, & tyrannidas super Ecclesias aut
exercendi. Cùm Dominus docuerit pascere gregem & docere, non terrenis literis inhiare aut
delectari. Quia fructus Ecclesiarum & beneficiorū quorumcunq; & vacantium, tam secun
positionē conciliorum generalium & iurium, quàm secundum piam intentionē fundator
nati, ad sustentationem ministrantium in diuinis, ipsius diuini cultus augmentum, alimen
pauperum, redemtionē captiuorum, Ecclesiarum suorumq; ædificiorum reparationem, ter
possessionum Ecclesiæ culturā, virium ipsarum conseruationem, cæterorumq; onerum inte
supportationem: adeò etiam quòd bona per Prælatos post eorum obitum dimissa futuris de
cessoribus reseruari, in Ecclesiæ vtilitatem conferenda. Nisi fortè in illis locis regni, vbi de v
suetudine veteri obseruatis licitum sit Prælatis ipsis, & aliis viris Ecclesiasticis secularibus, de
nis facere testamentum, quibus etiam ab intestato indictis bonis secundum consuetudinem
uantiam supradictis sui succedunt hæredes. Quodq; licet fuerit decretis sanctorum Patrum i
Prælati Ecclesias sibi subditas omnes singulis annis visitare deberent: quatenus sic docerent i
corrigerent excessus, mores reformarent, Ecclesias restaurarent, & cætera Prælatis cōuenient
honorem exercerent, ac propter hoc procurationes in victualibus aut pecuniam reciperent
vsitatum. Nihilominùs tamen aliqui collectores, & alii officiarii Romanorum Pontificum
tim Papæ moderni ab aliquibus annis circa Ecclesiā & viros Ecclesiasticos, præfatorum regn
phinatus nostrorum contra prædicta, pluribus iuribus & importabilibus seruitutibus opp
& afflixerunt potissimè bona Prælatorum & virorum Ecclesiasticorum decedentium, tam
um quàm secularium, quæ spolia defunctorum interdū nuncupantur, reseruando & vsurpa
ctus Ecclesiæ, tempore vacationis prælaturarum aut beneficiorum Ecclesiasticorum, obueni
uando & capiendo arroragia præteritorum & incognitorum temporum, tanquā debita p
nationem censurarum Ecclesiasticarum, exigendo à beneficiatis quibuscunq; annatam ex
do & extorquendo. Cuius annatæ medietatem, quoad maiores dignitates collegiorum, dom
Cardinalium, consueuerunt assignare, & adhuc annatam vnam cum quadam pecuniæ sum
vocant minuta seruitia, & quam pro familiaribus esse dicunt, cum exactione iuramenti & s
periurii, & aliis diuersis modis & censuris exigerent, procurationesq; Prælatis & aliis ratione
sitationis, tanquam deberetur capiendo & leuando in pecuniam numerata, licet visitationi
non impenso. Ab illis autem, qui ad procurationem nullatenus tenebantur, tantundem qui
dum vocant exigendo decimas & alia subsidia, tractatu non habito cum Prælatis, pro libit
tatis imponendo.

In his etiam exigendis sicut nec modus, nec misericordia, nec æquitas seruatur, aut me
cùm Prælatus prohibeatur administrare sine bullis, quare cui non placet soluere, expellitur:
læ non expediuntur sine pecunia parata. Vnde sicut beneficium Ecclesiasticum obtinere vide
precio vel mercede, quod pro bono communi potiùs debetur præditis scientia aut virtute
sufficientissimi sunt, ii tamen, si pauperes sunt, nullatenus promouentur, propte
alia innumera inconuenientia grauamina ipsæ Ecclesiæ & Monasteria, & eorum benefic
tis in locis dictorum regni nostri & Delphinatus irreparabili currunt hæreditagia, conspicic
occulta & immobilia. Interdum de facto alienantur aut impignorantur.

Mobilia etiam preciosa reliquiarum vasa Ecclesiastica, ornamenta, calices, libri, & sim
dum etiam vili precio distrahuntur, nemora non cædenda frequentiùs inciduntur, & venun
& Ecclesiæ innumerabili mole debitorum importabiliter onerantur.

Numerus Deo seruientium ministrorum, qui sustentari in consueto numero non val
nuuntur, & qui remanent Deo & Ecclesiæ seruientes, propter frequentes excommunicatione
suras occasione dictarum exactionum, quibus satisfacere non valerent, de facto prolatas à di
uitio plurimùm retrahuntur, & interdum aliqui mendicare compelluntur, & in maximan
riam rediguntur, non habentes, de quo valeant Deo seruiendo, aut in studiis existendo su
dendo sustentari. Et regnum nostrum, quod inter alia regna viris scientificis communite
copiosè, per quos etiam regni iusticia consueuit gubernari, talibus viris his temporibus, p
lor, nunc caret.

Anno

us (dicimus)& opera charitatis, quæ fieri debuerant, multipliciter defraudantur & ces-
atio fundatoris non seruatur. His etiá modis regnũ redditur pecuniis &opibus plurimũ
ĩ,& infinita vixq; enarrabilia scandala quotidie oriuntur. Quæ nomina, licet sint satis
nifesta,& ad quã est Papæ potestas ordinata,& de directo teneatur obuiare. Fuitq; Papa
xalii prædecessores sui super reuocationẽ aut moderationẽ dictorũ grauaminũ,ac de ag-
nciliũ generale,ad prouidendũ de præmissis pluries requisitus,attamen sic omnia absq;
turna continuatione perdurârũt,donec dudũ super quibusdã per nostrã regiã ordinati-
uissimè super aliis ex dictis grauaminib. per quendã nostræ curiæ Parlamenti sub ea for-
ĩ,quòd cessarent,quousq; per eandẽ curiã fuisset aliter ordinatũ,prouisumq; extitisset.Et
uũ vberiùs & pleniùs prouideretur,in prædictis nuper per procuratorẽ nostrũ Regiũ, in
latorũ & dictarũ Ecclesiarũ Gallicanarũ & Delphinat. Parisiis celebrato, vbi erant Ar-
Episcopi,Abbates,& Prælati,& Procuratores Capitulorũ, & collegiorũ, ac Vniuersitatũ,
cclesiastici, nobiles, magistrandi, numero se soléniter congregati: vbi etiã consanguineus
icilia Ludouicus,& primogenitus noster Dux Aquitaniæ, & Dux Bituriæ patruus,con-
noster Burgundiæ,& Barbanii auunculus, pro nobis illi tunc præsidebant, propositũ fu-
ũ,quòd taliter ordinaretur & fieret, quòd exactiones & grauamina, de quibus suprà,ces-
us & omninò,super quod plurimis & repetitis interuenientib. discussionib. & maturiùs
& alios viros Ecclesiasticos suprà dictos deliberatũ extitit & concessum, quòd attentis
rà præmissa sunt,&aliis attendendis,talia grauamina & vsurpationes secundũ Deum &
n non valebant commodè,nec debeant ampliùs tolerari. Supplicabant igitur,vt ad Dei
pub. vtilitatẽ,& Ecclesiarũ libertatẽ, dictarũ Ecclesiarũ regni & Delphinat. conseruatio-
ã efficaciter ad perpetuũ, de remedio opportuno prouidere dignemur, prædicta omnia
rauamina cessari faciendo, & nihilominùs prædictas ordinationes vel per nos factas, &
um Parlamenti confirmando & ad perpetuum extendendo, nostrã super hoc ordinati-
ã vbiq; publicari, teneri & obseruari facientes. Nos igitur attendentes, quòd ad stabilita-
e est potestas Regia diuinitus ordinata, & quòd per regnũ terrenũ cœleste regnum nunc
ando destruentes Ecclesiam regere Principum concernuntur, imò sacri canones, quando
iores Ecclesiæ perpetrantur, ad Reges debent habere recursũ, & quòd in illis, de quibus
batur status Ecclesiæ, etiam Papæ non obedire consulunt sancti doctores, recognoscentes
,& propter Ecclesiã, quã, quantũ ad nos spectat, etiã ex spirituali debito iuramenti Chri-
o tuendam suscepimus, pro qua & Deo sumus rationem reddituri, progenitorum exé-
qui sacrosanctas Dei Ecclesias & viros Ecclesiasticos, zelo fidei & piæ devotionis accensi,
unerib. atq; priuilegiis munientes, Ecclesias ædificantes,& contritas restaurationes eas à
ib.& quibusdã nouitatibus indebitis præseruare curârunt, quarũ etiã nos promtos defé-
iles existere gloriamur, prædictis omnibus cum debita præmeditatione pensatis.
tiã priùs deliberatione cum principib. Regalis nostræ prosapiæ,& aliis procerib. multis-
udentib. & notabilib. regni nostri, nobis in consilio nostro assistentib. tam grauẽ &ma-
rmationẽ atq; destructionẽ Ecclesiarũ prædictarũ regni & Delph. virorumq; Ecclesiasti-
tionẽ, sub conniuẽtia oculorum ampliùs dissimulare non valentes, ordinamus, &tenore
rdinauimus, quòd omnia & singula, exactiones &grauamina superiùs declarata & enar-
debeant,& cessabunt,&c. vt antea in nostris regno & Delph. prædictis. Et quòd illa, quæ
rrestũ curiæ nostræ Parlamẽti circa hoc fuerunt, donec fuisset aliud ordinatũ, dictaq; &
a de cætero in dictis regno & Delph. perpetuò tenebuntur, & immobiliter seruabuntur.
ræsentiũ literarũ scripto annotari publicariq;, & inter regias nostras ordinationes regi-
lauimus, vt harũ partiũ interuentu, plenã inde notitiã habeat posteritas successura. Quo-
omnibus & singulis suprà dictis & vestrûm cuilibet, qui super hæc fuerit requisitus, com-
& mandamus, quatenus hanc nostrã ordinationẽ in dictis regno & Delph. nostris publi-
iri & immobiliter conseruari faciatis, dictas Ecclesias & personas Ecclesiasticas ab omni-
ulis exactionib. suprà dictis, & liberas & immunes seruari, & in hac libertate manuteneri
tradictis,&c. Quòd si volumus,&c. Datum anno 1406. 18. Februarii. In concilio Con-
cùm præsidentes Cardinales viderent, plerosq; Patres in consessu existentes negare, anna-
itas, noluerunt propositã consultationẽ testibus illis Gallicis Apostolis concludere. Quæ
rũ impia sapiẽtia, & conciliorũ turpis seruitus obseruanda est. In Basiliensi verò concilio
izq; similes expilationes & simoniæ penitus prohibitæ sunt.
concilium Basiliense, Ludouicus Rex passus est, sibi à Legato & Papa Impio secundo, seu
nuò extorqueri ius annatarũ. Quæ à quo, & quando post illud tempus denuò à Regibus
peditæ sint, ignoratur. Factum enim esse, certum est. Vltimum certamen accidit sub Leo-
n vt ex appellatione scholæ Parisiensis ab eo, vel Lupo vel Leone, ad conciliũ, impressa vnà
Syluii commentariis Coloniæ anno 1535. apparet, Franciscus Rex Galliæ in Italia bel-
s, motusq; non tantùm blanditiis & fraudib. Papæ, sed etiã sperans, se fauore eius adiutũ,
ctoriam obtinere,& Italiam sibi subigere posse, concesserat iterum Papæ ius illud expilandĩ

ùm, cùm res aliter accidisse videret, ne ad alia damna illa expilatio etiã regnum ipsius pe-
ilitaret: curauit, interposita Parisiensis scholæ protestatione & appellatione, annatarum
m impediri.

Semper verò in istis contentionibus Schola Parisiensis, totiusq; Galliæ Prælati, suo R
tra Papam adfuerunt, probantes, illas expilationes esse Simoniam, & multiplicia damna &
la Ecclesiæ Dei inferre. Vt verò magis appareat, quantas rapinas Papa & in hoc regno &
Christianitatis partibus exercuerit: adscribam locū quendam ex Henrici Token Sylua co
um locorū, qui in concilio Basiliensi Magdeburgensis Archiepiscopi legatus fuit. Million
centum millia. Narrauit Archiepiscopus Lugdunensis in concilio Basiliensi, anno Domi
quòd tempore Martini Papæ venerint ad curiam Romanam de Francia nouem millione
est, coronatorum) computati ab Episcopis & Prælaturis, absq; iis, quæ computari non po
paruis clericis, qui quotidie absque numero currunt ad curiam Romanam, deferentes sæpi
totam suam substantiam. Archiepiscopus Turonensis dixit Basileæ anno D. 1439. quòd t
ones auri venerunt ad curiam Romanam tempore suo in quatuordecim annis, de Prælatis
turis, de quibus potuit fieri computatio, absq; paruis clericis ad curiam currentibus. Iudicet
tus, quæ vorago hæc?

Non est autem dubium, quin omnibus certis & accidentariis computatis, Papa sæpiu
annis decem milliones coronatorum vndiquaq; corraserit, præsertim verò, cùm indulgenti
iori precio fuerunt. Quod vel inde probari potest, quòd Ioannes XXII. tantùm nouendec
sederit, & tamen moriens viginti quinque milliones coronatorum in thesauris suis reliquit.

Extat publicè libellus Petri Bertrandi, anno 1513. Parisiis editus, in quo narratur co
sia, quæ anno 1329. in Galliis inter Regem ac eius ministros, & inter Episcopos, Prælatos &
ales, aliasque Antichristi Harpyias extitit. Acriter tunc in eo toto regno certatum est, pottiss
eo, quòd Episcopi & Prælati variè mirisq; technis iurisdictionem etiam politicam ad sese
trahere voluerunt, & iura ac priuilegia regni debilitare & infringere.

Recensentur 66. articuli (præter alios specialiores, qui etiam publicè tunc in c
regni exhibiti fuerunt) in quibus enumerantur ordine modi ac viæ, seu rationes, quibu
priuilegia regni à clericis extenuarentur & subuerterentur: qui profectò non parui, sed
momenti fuerunt, dignissimiq; sunt, qui ab omnibus cognoscantur.

Actum est de ea re aliquot diebus Parisiis, in maxima cùm politicorum, tum Ec
corum hominum frequentia. Tandem polliciti sunt pseudospirituales, se abusus, de quib
rentur Rex & regnum, breui correcturos esse. Et Rex subiecit: si illi non corrigerent, secon
esse. Sed sic haud dubiè correxerunt, vt res quotidie peiores fierent: sicut solitus est Antichr
cum suis, reformare.

Omnes has contentiones Paparum cum Regibus Gallicis, prolixè eruditeq; exp
rolus Molinæus Parisiensis, in commentario suo, ad edictum Henrici secundi. Atque te
Papam adhuc annuatim ad minimum vnum millionem certorum redditum ex Galliis h

Sed agè, nunc recitemus ex manuscripta Martini appendice de Bonifacio octauo

Eodemque anno Domini M. CCC. I. Bonifacius Papa, qui contra Regem Franc
ma conceperat, prouocatus tantùm misit literas cum bulla sua eidem Regi, ad perpetuam
moriam, in quibus mandauit eidem, quòd, cùm ipse Papa dominus esset in temporalibus
tualibus in vniuerso mundo, volebat, quòd recognosceretur regnum Franciæ ab eodem
trarium sentire & tenere hæreticum iudicabat.

Fueruntque literæ hæ in Regis palatio coram pluribus concrematæ, & sine hono
nuncii vacui quod portarent. Et tum Rex artari fecit omnes vias & exitus regni sui.

Eodem anno Papa excommunicauit omnes, qui impediebant illos, qui ad Roma
riam veniebant. Anno Domini 1301. in fine Quadragesimæ, Philippus Rex Franciæ con
quòd præuisa iacula minùs feriunt, minusq; lædunt, conuocauit omnes Prælatos & Baron
naliter, omnesq; communitates regni sui per procuratores idoneos, & aduenire Parisios ex
filium & auxilium ab eisdem contra omnem hominem petiturus. Specialiter a. contra Bon
Papam intentio ferebatur. Fitque rumor magnus in toto regno, turbatio cordium, &
rerum, fueruntq; ipsi Papæ Bonifacio obiecta crimina, & titulus hæreseos, suoq; prædecesso
te intrusio, & ingressus illegitimus ad Papatum, & quòd ei non erat parendum, fitque con
Papam prouocatio ad concilium generale.

Eodemq; anno Domini prælaxato 1302. in Calend. Nouemb. Romæ Bonif.
celebrauit concilium, quod antè per annum & ampliùs conuocauerat, Prælatorum regni
omniumq; doctorum regnicolarum, tam in Theologia, quàm in vtroque iure Canonico
contra Philippum Regem Franciæ memoratum, coruscationem Papæ multis tonitruis co
gem, nulla pluuia apparuit subsecuta. Defeceruntq; sibi Prælati aliqui in regno magni, q
quæ sua sunt, & sibiipsis ad tempus tantummodò consulentes.

Anno Domini M. CCC. III. Bonifacius Papa Regi Franciæ mouet litem, ipsi
communicat, inducens, quia non permittebat aliquem exire de regno versus curiam Ro
nec liberè pecuniam apportari: ob quam causam idem Bonifacius Albertum quondam fi
dolphi, Ducem Austriæ, Regem Alemaniæ, cuius electionem antè repulerat, in Imperatore
mat, eidemq; subiiciens regnum Franciæ, sicut & alia regna.

Anno Domini M. CCC. III. in vigilia beatæ Mariæ Virginis in sep. dum Bonifacit
nagniæ in patrio solo, ac ciuitate Papæ originis cum sua curia resideret, vbi tuti s esse ... pl
tò crederetur in gente sua, & populo, & natione: ibi consciis aliquibus domesticis suis pro

Anno

que detentus,& thesaurus suus ac Ecclesiæ deprædatus & deportatus, non sine ignomi- & dedecore graui.

rdinales verò sibi timentes, relicto eo fugerunt, exceptis scilicet D. Petro Hispano Sabi- Nicolao Hostiensi Episcopis. Cuius captionis & sceleris vexillifer fuit Guilielmus de e S. Felice, diœcesis Tholosanæ, complicibus & consentaneis Columpnensibus. Ex qui- os decapellauerat Cardinales.

per ipsum itaq; Bonifacium, qui Reges & Pontifices & religiosos, clerumque & popu- & tremere fecerat, & pauor, timor, & tremor, & dolor vna die pariter irruerunt: au- nis sitiens, aurum perdidit & thesaurum, vt exemplo eius discant superiores Prælati, dominantii in clero & populo, sed forma facti gregis ex animo curá gerere subditorum, i appetant, quàm timeri.

Anagnia verò Romam perductus 35. die à captione sua in loco doloris & amaritudi- inter angustias spiritus cùm esset, corde magnanimus obiit Romæ 5. Idus Octob. Se- die fuit in tumulo, quem sibi viuens præparari fecerat, tumulatus in Ecclesia sancti Pe- mini M.CCC. III. Pontificatus sui anno nono.

Ex eodem in Clemente quinto de eadem re.

Domini M. CCC.XI. quarto die exitus mensis Aprilis, scilicet V. Calend. Maii, in Aui- e per Clementem Papam fuit in Consistorio publico excusatus Philippus Rex Franciæ egerat contra memoriam Bonifacii quondam Papæ, & pronunciatum ad excusatio- quòd egerat ea in bona intentione, & bono animo ac zelo, præsentibus ibidem Regis hæc fuerunt consequenter, vt dictum est, bullarum Papalium testimonio confirmata. dem Papæ Clementi commissum totum negocium, totusq; processus habitus Bonifacii rati ab vtraq; parte, scilicet accusante & defendente: fuitque renunciatum & conclu- m pacis tractatæ. Papa verò suscepit super se negocium examinandum, & finaliter ter- . Item ibidem Papa Clemens absoluit Guilielmum de Nogareto, præsentem & peten- i à sententia excommunicationis, qua tenebatur propter Bonifacii Papæ captionem.

elii Capilupi Cento Vergilianus de vita Monachorum, quos vulgò Fratres appellant.

1535.

Ille ego, qui quondam, cùm Gallus amore periret,
Noctes atq; dies cecini, sub tegmine fagi,
Carminibus patriis lenium spectacula rerum,
Maius opus moueo: non hîc te carmine ficto,
Magnanime Aenea, nec te rationis egentem,
Infelix Dido, miseri post fata Sychæi:
At fratres rerum dominos, gentemq; togatam,
Illustres animas, & corda oblita laborum
Dicam equidem, fretus citharâ, fidibusq; canoris
Fatidicæ Mantûs: non omnia possumus omnes.
O decus Italiæ, magnæ spes altera Romæ,
Cura Deûm Hippolyte, proles pulcherrima, bello
Per tot ducta viros antiquæ ab origine gentis:
Tu mihi, seu magni superas iam frigora Rheni,
Horridus in iaculis & pelle Lybistidis vrsæ.
Arma inter regum, clypeoq; insigne paternum
Centum angues, cinctamq; geris serpentibus hydram,
Arduus insurgens & grandia lilia quassans:

Siue

Siue Padi ripis augusta ad mœnia regis,
Vnde genus ducis Tyrio conspectus in ostro,
Inter sacra Deûm patribus das iura vocatis:
Da facilem cursum, atq; audacibus annue cœptis.
Ab Ioue principium generis, si credere dignum est:
Diis quanquam geniti, tot iam labentibus annis,
Errabant acti fatis maria omnia circum.
Nulli certa domus, habitabant vallibus imis,
Seclusum nemus, & scopulis pendentibus antrum,
Riparumq; thoros, inter deserta ferarum,
Sole sub ardenti, gelidiq; sub ætheris axe.
Iam tum relligio pauidos terrebat agrestes.
Victum infelicem, baccas lapidosaq; corna
Dant rami, & vulsis pascunt radicibus herbæ.
Pocula sunt fontes liquidi: non Maßica Bacchi
Munera, non illis epulæ nocuêre repostæ.
Nulla Venus, nulliq; animum flexêre Hymenæi.
Heu pietas, heu prisca fides, quis talia fando
Temperet à lachrymis? Longo pòst tempore venit
Vnus qui nobis Deus æthere missus ab alto,
Is genus indocile & dispersum montibus altis
Composuit, legesq; dedit, noua quærere tecta.
Idem omnes simul ardor agit, labor omnia vincit
Improbus, & rerum fato prudentia maior.
Magnanimi Heroës, nati melioribus annis,
Europa atq; Asia, super & Garamantas & Indos,
Centum vrbes habitant magnas, atq; aurea tecta:
Aurea nunc, olim syluestribus horrida dumis.
Tantum æui longinqua valet mutare vetustas.
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores,
Saxa & per scopulos, & virginitatis amorem
Relligio vetuit, monitu imperioq; Deorum,
Quid loquor? an sua cuiq; Deus fit dira cupido?
Ergò omni studio læti conuiuia curant.
Ante focum, si frigus erit: si meßis, in vmbra.
Hoc virtutis opus: glacies ne frigida lædat
Molle pecus, scabiemq; ferat, turpeisq; podagras.
Et tunicæ manicas & habent redimicula mytræ.
At genus immortale, Deûm præcepta secuti,
Incumbunt generis lapsi sarcire ruinas.
Stat fortuna domus, & aui numerantur auorum.
Iura magistratusq; legunt, sanctumq; Senatum,
Rectores iuuenum, & rerum, regemq; tremendum,
Et quos aut pecori malint submittere habendo,
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas,
Aut aris seruare sacris, aut scindere terram,
Condit opes alius, grandæuis oppida curæ.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorte.
Omnibus in morem tonsa est coma, obesaq; terga,
Et crurum tenus à mento palearia pendent.
Omnibus idem animus, denso distendere pingui,
Quem legêre ducem: sed non genus omnibus vnum.
Sed neq; quam multæ species, nec nomina quæ sint,
Est numerus: nec enim percurrere nomina possem,
Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum.
Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus
Omnibus est: veniet, lustris labentibus, ætas,
Cùm domus & proles subitò defecerit omnis.

Heu, nihil inuitis fas quenquam fidere diuis.
Quid labor aut benefacta iuuant? sic omnia fatis
In peius ruere, ac retrò sublapsa referri
Tum sciat, aërias alpes, & Norica si qui
Castella in tumulis videat, desertaq́ regna.
Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Vana superstitio, veterúmue ignara Deorum,
Quam neq; fas igni cuiquam, nec sternere ferro.
Mores & studia, & populos, consortia tecta
Sustulit ista prior stygijs emissa tenebris.
Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.
Odit & ipse pater Pluton, odêre sorores.
Parua metu primò, mox sese attollit in auras,
Tam ficti prauiq́ tenax, quàm nuncia veri.
Indq́ dies auidum surgens caput altius effert.
Quæ regio in terris nostri non plena laboris?
Aspice & extremis domitum cultoribus orbem,
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
Quid memorem infandas cædes, vetitosq́ Hymenæos?
Ausi omnes immane nefas, ausoq́ potiti,
Corripuêre sacram effigiem, manibusq́ cruentis
Diripuêre aras, & religiosa Deorum
Limina, vbiq; pauor & plurima mortis imago.
Quin etiam medias Italûm bacchata per vrbes
Pestis & ira Deûm, maioremq́ orsa furorem:
Haud ignota loquor, cuncti se scire fatentur.
Tertius ille hominum diuumq́ interpres Asylas,
Os humerosq́ Deo similis, cui plurima mento
Canicies inculta iacet, dependet amictus
Sordidus ex humeris, omnis quem credidit ætas
Semine ab æthereo, & genus alto à sanguine diuûm,
Fas omne abrumpit, trepidusq́ repentè refugit,
Pictus acu tunicas, tot sese vertit in ora.
Heu mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo,
Seditione potens, instructus & arte Pelasga
Ibat, & ingenti sese clamore ferebat,
Consilio versare dolos ingressus & astu,
Fertilis Ausoniæ populos sermone replebat,
Oblitus decorisq́ sui, sociûmq́ salutis.
Ausus quin etiam sacrata auellere templo
Numina magna Deûm.
Ergo omnis furijs surrexit Hetruria iustis,
Tum celerare fugam, veteres tellure recludit
Thesauros, ignotum argenti pondus & auri,
Conscius audacis facti penetrauit ad vrbes,
Et genus inuisum, & diri sacraria Ditis
Arma Iouis fugiens atque altæ mœnia Romæ,
Et nunc ille Paris cum semiuiro comitatu,
Ignis vbi in medio, & socij cratera coronant,
Te libans (Lenæe) vocat resupinus in antra.
Causa mali tanti fulgenti murice vestis,
Inuidia infelix, laudumq́ immensa cupido.
Nusquam tuta fides, coluber mala gramina pastus
Hortator scelerum, stimulis agitabat amaris.
Nec requieuit enim, donec de culmine summum
Inter saxa virum Stygias detrusit ad vndas.
Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans,
Nunc hos nunc illos aditus, omnemq́ pererrat

Italiam, Italiam, sinuosa volumina versat,
Arrectis horret squamis, & sibilat ore.
Horresco referens, Dij talem auertite casum,
Dij prohibete minas: superet modò Mantua nobis,
Mantua diues auis, qualis Berecynthia mater
Læta Deûm partu: procul ô procul este profani.
Dij patrij seruate domum, paruosq; nepotes.
Et placidi seruate pios, dominamq; potentem.
Te precor, Alcide, magnum & memorabile numen,
Quem primi colimus miserantem incommoda nostra,
Hanc primùm tutare domum, genus arce luporum.
Hac casti maneant in relligione nepotes,
Et nati natorum, & qui nascuntur ab illis.
Quò feror? vnde abij? fugit irreparabile tempus,
Singula dum capti circumuectamur amore:
Multaq; præterea post me memoranda relinquo.
Vos, ô Calliope, precor aspirate canenti
Sacra, Deosq;, dapes, & plenæ pocula mensæ,
Fortia facta patrum magno nunc ore sonandum.
Omne adeò genus in terris, populumq; patresq;
Mollibus è stratis opera ad lux suscitat alma,
Et matutini volucrum sub culmine cantus.
Principiò delubra adeunt, atq; ære sonoro
Turribus aut altis, aut summi culmine tecti
Dant signum, fulsêre ignes altaria circum.
Iamq; sacerdotes soli cantare periti,
Velati lino volitant, ostroq; decori,
Et cantare pares & respondere parati,
Agmine partito fulgent, lustrantq; choreis
Atria: dependent lychni laquearibus aureis.
Stant aræ circùm, puraq; in veste sacerdos
Ter centum tonat ore Deos, ter gutture voces
Aut quater ingeminat: sequitur cùm cætera pubes,
Et nostras audite preces, templiq; sacerdos
Ante aras plena supplex veneratur acerra,
Affaturq; Deos, tendens ad sidera palmas:
Se causam clamat, crimenq; caputq; malorum,
Multaq; se incusat, rapidoq; hæc addidit ore:
Salue, sancte parens, superi regnator Olympi,
Semper honos nomenq; tuum laudesq; manebunt,
Et nos & tua dexter adi pede sacra secundo.
Nos tua progenies, cœli quibus annuis arcem,
Has ex more dapes, ille hæc monumenta reliquit
Extrema iam in monte: hanc tanti numinis aram
Seruati facimus, meritosq; nouamus honores.
Nate patris summi, tuané hæc per vulnera seruor,
Morte tua viuens? quæ causa indigna serenos
Fœdauit vultus? aut cur hæc vulnera cerno?
Vicit iter durum pietas; te ianitor Orci,
Te Stygij tremuêre lacus, tu sceptra Iouemq;
Concilias, tu das epulis accumbere diuûm:
Parce pio generi, & propius res aspice nostras.
Dijq; Deæq; omnes, tuq; ô sanctissima vates,
Alma parens, præsens nostro succurre labori.
Hæc vbi dicta dedit, diuino ex ore sacerdos
Dona laboratæ Cereris, cœlestia dona,
Miraturq;, interq; manus & brachia versat.
Heu quid agat? varia confusus imagine rerum,

Atq; animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,
In partesq; rapit varias, vt vertere morsus
Exiguam in Cererem suaserunt numine diui,
Et violare manu, malisq; audacibus orbem
Fatalis crusti, pectus percussit honestum
Terq; quaterq; manu, gemitum dans pectore ab imo:
Sic ait: Haud equidem tali me dignor honore.
Et sacer impleuit dextram scyphus: ocyùs omnes
Demisêre caput percussæ pectora matres.
Agnouêre Deum proceres, ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro:
Ite, ait: & socios pura circumluit vnda,
Spargens rore leui, & depasta altaria liquit.
Haud mora, continuò perfectis ordine votis,
Consurgit senior, diuosq; in vota vocauit,
Nudato capite, & medio stans aggere fatur:
Asper acerba sonans, intentis omnibus, vnus
Fata canit, fusus propexam in pectora barbam.
Edocet, humanis quæ sit fiducia rebus,
Tartareas etiam fauces, noctemq; profundam,
Et coniuratos cœlum rescindere fratres,
Supplicia & scelerum pœnas, sedesq; beatas,
Ambrosiæ succos, & odoriferam panaceam,
Admonet, immiscetq; preces, alternaq; iactat
Brachia protendens, flammantia lumina torquens,
Obtutu tenet ora, soloq; immobilis hæret.
Incipit effari, mediaq; in voce resistit.
Omnia transformat sese in miracula rerum.
Ille sitim morbosq; ferens mortalibus ægris
Horrendas canit ambages, præsensq; minatur
Exitium, veterum voluens monumenta virorum,
Æstusq; & pluuias & agentes frigora ventos,
Obscœnamq; famem, & tristes denunciat iras.
Horrescunt corda agricolis, stupet inscia turba.
Vota metu duplicant matres, attæq; furore
Conclamant, resonant latè plangoribus ædes,
Lamentis, gemituq; & fœmineo vlulatu.
Talia vociferans, solio se tollit ab alto
Tempora nudus adhuc, tunicaq; inducitur artus.
Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco.
Hunc circum innumeræ gentes, miserabile vulgus,
Pòst alij proceres, vitas & crimina discit.
Munera portantes eboris auriq; talenta,
Setigerosq; sues, Dodonæosq; lebetas,
Prosequitur venia, & verbis compellat amicis.
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Castigatq; auditq;, & ad impia tartara mittit.
At qui diuitijs soli incubuêre repertis,
Fulmine deiecti fundo voluuntur in imo.
Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur,
Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis
Instruitur, medijsq; parant conuiuia tectis.
Ordine ahena locant alij, flammasq; ministrant,
Pars calidos latices, verubusq; trementia figunt
Terga suum, centum pingues cum matribus agnos.
Pars epulis onerant mensas, Cereremq; canistris
Expediunt, tonsisq; ferunt mantilia villis:
Supponunt alij cultros, Bacchumq; ministrant.

Anno

Discurrunt, variantq; vices, arisq; relictis,
Perpetuis soliti patres considere mensis,
Circum claustra fremunt, arrectisq; auribus astant,
Intenti expectant signum, diuosq; precantur.
Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas,
Tandem progreditur, magna stipante caterua.
Monstrum, horrendum, ingens, crassum farragine corpus,
More patrum solio medius consedit auito.
Ille operum custos, illum admirantur, & omnes
Circumstant fremitu denso, cum sæpè coorta est
Seditio, sæuitq; agitans discordia fratres.
Ille regit dictis animos, fratresq; superbos
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.
Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella:
Tuq; Prior, tu parce, genus qui ducis Olympo.
His animaduersis, opera inter talia primus
Vltrò animos tollit dictis, atq; increpat vltrò:
O socij, nec enim ignari sumus antè malorum:
Hæc erat illa fames, hæc nos suprema manebat
Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Exitiis positura modum: nunc viribus vsus,
Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistra.
Quod votis optastis adest, sic itur ad astra.
Ergò agite, & cuncti nunc illas promite vires,
Communemq; vocate Deum, & date vina volentes.
Hic finis fandi, solio insonuitq; flagello.
Vtq; dato signo spacia in sua quisq; recessit
Ordine cuncta suo, tunc facta silentia linguis.
Sic animis iuuenum furor additus: inde lupi ceu
Raptores atra in nebula rapiuntq; ruuntq;,
Diripiuntq; dapes, contactuq; omnia fœdant.
Nec mora, nec requies, olli certamine summo
Tergora diripiunt costis, tum dente tenaci
Dant sonitus, duro crepitant sub vulnere malæ.
Implentur veteris Bacchi, pinguisq; ferinæ:
Teuthonico ritu vertunt crateres ahenos.
Postquàm exemta fames epulis, vox omnibus vna:
Cœlicolûm regi grates persoluere dignas
Non opis est nostræ. Media inter talia verba,
Nescio qua præter solitum dulcedine læti,
Deuenêre locos lætos, cantusq; dedêre,
Ceu quondam niuei liquida inter nubila cygni,
Cùm sese è pastu referunt, hic flumina circum
Fundit humus flores, texunt vmbracula vites,
Hic gelidi fontes & prata recentia riuis,
Speluncæ, viuiq; lacus, ac lustra ferarum.
Tum laqueis captare feras, & fallere visco
Impendunt curas, & retia ponere ceruis,
Auritosq; sequi lepores: & fluminis alueo,
Cùm venti posuêre, alius trahit humida lina,
Pars in gramineis exercent membra palæstris,
Et tenues rumpunt tunicas per opaca viarum.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Consonat omne nemus strepitu, risuq; soluto.
Tunc pietate grauem ac meritis si fortè virum quem
Conspexêre, silent, aut versi terga dedêre.
At patiens operum, paruoq; assueta iuuentus,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto

(Fit via vi) penetrant aulas & limina regum.
Discurrunt alij ad portas & tecta domorum,
Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto,
Venturæq; hyemis memores quæsita reponunt,
Aut fœtus ouium, aut vrentes culta capellas,
Castaneasq; nuces, pariter frumenta sequuntur.
Interea socios vocat alta in templa sacerdos
Iam pridem resides, agrisq; effusa iuuentus,
Vndiq; conueniunt, & tristia funera ducunt,
(Ne quid inexpertum) crepitantiaq; æra secuti:
Tum gemini fratres, nec multùm discrepat ætas,
Funereas rapuêre faces, de more vetusto
Incedunt pueri, defunctaq; corpora vita,
(Quod genus hoc hominum?) læti clamore reportant,
Hic matres miseræ, puerique parentibus orbi
Flent mœsti, resonat magnis plangoribus æther:
Spargitur & tellus lachrymis, & molle pheretrum:
Ipsi lætitia voces ad sidera iactant
Per medias vrbes, longa cum veste sacerdos
Lustrauitq; viros, dixitq; nouissima verba
Manibus & cineri. Quàm molliter ossa quiescent?
Tum lecti iuuenes mediâ testudine templi
Incurrunt densi, spoliantq; calentia membra
Relligione patrum, foueisq; abscondere discunt.
Deuexo interea propior fit vesper Olympo,
Tecta petunt, multa referunt se nocte minores.
Instaurant epulas, & mensæ grata secundæ
Dona ferunt, noctem flammis funalia vincunt.
Aduoluêre focis vlmos, igniq; dedêre.
Inuitat genialis hyems, curasq; resoluit.
Tunc somni dulces, & tunc mollissima vina.
Postquàm prima quies epulis, mensæq; remotæ
Porticibus longis, nil magnæ laudis egentes,
Inualidiq; senes somno vinoq; sepulti,
Conticuêre, sopor fessos complectitur artus.
Omnibus vna quies, operum labor omnibus vnus.
At non in Venerem segnes, & dulcia furta,
Egregij forma, & primæuo flore iuuentus,
Defensi tenebris, & dono noctis opacæ,
In furias ignemq; ruunt, nec claustra, nec ipsi
Custodes sufferre valent: amor omnibus idem.
Multi præterea, quod rebus restat egenis,
Sæpè manus liquido distendunt nectare cellas:
Magnanimûm Heroum pertentant gaudia pectus,
Solamenq; mali distillat ab inguine virus.
O fortunatos nimium, sua si bona nôrint!
Non absunt illis saltus, armentaq; læta,
Cælati argenti sunt, auri multa talenta.
Sacra Deûm, sanctosq; patres, & chara sororum
Pectora mœrentum, tenebris & carcere cæco
Centum ærei claudunt vectes, & sæpè sine vllis
Coniugijs vento grauidæ; mirabile dictu,
Relligione sacræ: non hæc sine numine Diuûm.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.
Salue, vera Iouis proles, tibi nomina mille.
Diues opum, diues pictai vestis & auri:
Omnes cælicolas centum complexa nepotes.

Anno

Hinc Italæ gentes, omnisq; Oenotria tellus,
In dubijs responsa ferunt: tibi maxima rerum
Verborumq; fides, & nescia fallere vita.
Cura tibi diuûm effigies, & templa tueri,
Europam atque Asiam magno turbante tumultu.
Non equidem inuideo: ipse procul discordibus armis
Haud impacatos à tergo horrebis Iberos.
Non vnquam somnos abrumpit cura salubres.
Atque vtinam ex vobis vnus, vestriq; fuissem
Aut custos gregis, aut maturæ vinitor vuæ.
Omnia vincit amor: quis enim modus adsit amori?
Ille mihi thoraca simul cum pectore rupit:
Transadigit costas, liquitq; volatile ferrum,
Altiùs ad viuum persedit vulnere mucro.
Quid facerem? talin' possum me opponere monstro?

O fortunatæ gentes, genus ab Ioue summo,
Vobis parta quies: nos flendo ducimus horas,
Nos alias hinc ad lachrymas eadem horrida belli
Fata vocant, sæuit toto Mars impius orbe.
Regibus incessit magno discordia motu.
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum,
Turbidus & torquens flauentes Ister arenas.
Extremiq; hominum Morini, tot millia gentes
Arma ferunt Italæ, sanguis nouus imbuit arma.
Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur,
Obscœnæ volucres (id rebus defuit vnum)
Ætheraq; obscurant pennis, camposq; patentes
Facta nube premunt. En queis conseuimus agros?
Nec tantis mora prodigijs, bella, horrida bella,
Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.
Ecce inimicus atrox, genus insuperabile bello,
Victor ab aurora populis, summasq; minatur
Deiecturum arces Italûm, excidioq; daturum
Ære cauo, curruq; volans dat lora secundo,
Per Graiûm populos, & Iapidis arua Timaui.
Heu quantæ miseris cædes Laurentibus instant.
Ventum ad supremum est: en quò discordia ciues
Perduxit miseros? nec habet fortuna regressum.

Hos inter motus, atq; hæc certamina tanta,
Ipsa immota manet, spectatq; interrita pugnas
Chara Deûm soboles: solido de marmore templa
Aßiduo resonat cantu, nec ferrea iura,
Insanumúe forum, aut populi tabularia vidit.
Atq; metus omnes strepitumq; Acherontis auari
Subiecit pedibus, non vlli obnoxia curæ.
Et spectare dapes, solennes ducere pompas
Ad delubra iuuat, cæsosq; videre iuuencos.
Hic amor, hoc studium, summa nituntur opum vi,
Regales inter mensas, nymphasq; sorores,
Sideris in numerum, atq; alto succedere cœlo:
Is locus vrbis erit, requies ea certa laborum.

Viuite felices, ô terq; quaterq; beati:
Quò res cunq; cadent, si quid mea carmina possunt,
Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo.

1533

Philippus Decius in consil. 151. maximi ponderis num. 4. vol. 1.

..do Papa (ait) est incorrigibilis in aliquo notorio delicto, pro quo Ecclesia scandalisatur, ..in terminis in c. si Papa, 40. dist. tenet, quòd Papa accusari posit: & de illa glossa ma..factum fundamentum contra Eugenium IV. in concilio Basiliensi: & illa glossa com..etur per omnes: vt Abbas dicit in c. significasti. de elect. & in disput. Episcopus & qui..vbi inquit, quòd totus mundus approbat illam glossam: & illam glos. pluribus rati..probat Ludouicus Rom. in Consil. 523.

..imò quia Papa, qui in notorio crimine persistit & non vult corrigi, in suspicionem hære..38. dist. c. fin. 86. dist. c. si qui sunt, &c. fin. de pœnit. Sed pro hæresi Papa accusari po..apa. Ergo pro tali crimine.

..cundò, quia remouetur Episcopus ab Ecclesia particulari, vt scandalum tollatur, vt no..it in c. cùm pridem, de renunt. Idem à fortiori videtur dicendum in summo Pontifice, in ..iculum vniuersalis Ecclesiæ.

..rtiò per auctoritatem Euangelii, si oculus tuus aut pes scandalisaverit, de quo text. ele..itur in c. illud sanè, 24. q. 3. Expedit enim, vt vnus homo moriatur pro populo, ne to..eat.

..rgo Papa incorrigibilis moriatur ciuiliter, ne tota Ecclesia pereat, quia Papa positus ad ..nem populorum, non debet esse ruina illorum: vt text. dicit 11. q. 3. in c. corporis. ..ortibus dignus est, quot exempla perditionis ad suos transmittit, c. præcipuè. 11. q. 3. ..PP. Paulo 3.

Iudæi ἀχριστιανοὶ καὶ ἄθεοι quomodo tractandi.

1536.

..tinus Huserus, Ioannes Kirmæus, Dionysius Milandinus, Ioannes Limnicus, Iustus ..iderus, Casparus Capellus, Ioannes Pistorius, aliique verbi diuini ministri passim in ..entes, circa hoc tempus libro publicato, firmis rationibus & argumentis demonstrârunt, ..dignos, vt nostris fruantur hospitiis, ad extremos, quod dicitur, Indos eiiciendos, & ex..esse. Quòd si nihilominùs ipsis hospitia præbere visum fuerit, à blasphemiis interdicen..os eorum horrendis conuitijs contumeliisq; refertos, comburendos esse.

..am quandiu liber ille, quem Thalmud sua lingua vocant, integer conseruetur, de odio ..s, quibus nos petunt, nil vnquam ipsos remissuros, licet id mille sacramentis seu iura..lla habita conscientiæ ratione, pernegent.

..dlectionem præterea noui & veteris Testamenti, ad audiendas conciones sacras, inter..esque sacrorum librorum cogendos, à contractibus prohibendos, ad opera denique ma..gendos, artibusque mechanicis instruendos esse, vt duro, & aspero labore confecti, tan..niorem mentem redeant.

..erus item in eo libro, quem contra Thalmudistas edidit, monet: Synagogas ipsorum ..as, & rei familiaris cura, administrationeque, & extructione ædium ipsis interdicendum ..irum more erronum in stabulis habitent. Libros eorum cremandos, à rostris & cathe..bandos esse Rabinos, ne impiâ doctrina miseram gentem seducant. Priuandos insuper ..ecunijs, à contractibus prohibendos: detrahendas illis omnes vestes magnificas & splen..iquead arandam, fodiendam & excolendam terram ipsos esse impellendos.

..conditionibus his nobiscum viuere renuant, ex finibus nostrarum regionum exigendos ..admodum etiam ex Gallia, Hispania, Bohemia, Venetijs, Silesia, Norimberga, Regen..rgentina, Basilea, & alijs locis profligati sunt.

..prudentissimi sapientissimiq; viri, D. Lutheri fuit sententia. Annexuit autem his grauem ..onem: quòd si, inquiens, illustrissimi Principes, & vos Euangelij præcones vigilantissimi, ..consilium vobis visum fuerit non satis prudens, & commodum, vos etiam atque etiam ..olo, vt prudentius aliquod excogitetis, quò nimirum iugum illud, à Sathana ceruicibus ..positum, excutiamus: neque rei & participes fiamus mendaciorum, blasphemiarum, ex..umque, quas in Christum Iesum Seruatorem nostrum, & Mariam virginem matrem eius, ..denique sanctos ex fœdissimo suo palato eructant.

..ite (quæso) illis patrocinari, pecuniam ab ipsis mutuam ne accipite, ab omni eorum com..societate, tanquam à peste & pernicie, abstinete. Iam enim satis superque onere pecca..ito premimur, cui ferendo non sumus. Caueamus igitur, ne ad hoc onus alius præterea ..accedat: cogitemusque, nobis quotidie pugnandum esse cum Sathana, carne, Turca, Chri..ninis hostibus infensissimis, ita vt seria pœnitentia, & vitæ emendatione valde opus sit. ..am excusatam volo conscientiam: nam pluribus vos monere & hortari non opus

Bernardinus Arlunus in Chronico Mediolanens.

MErcatores duo non ignobiles, per Taurinos saltus in Galliam profecturi, amplioren... na specie virum obuium habuerunt, accersitique repentè, ab illo mandatum in... ba suscepêre: Ludouicum Sfortiam fratrem meum alloquimini, hasque illi literas nom... date. Obstupentibus illis, ac percunctantibus, quisnam esset? sese Galeacium Sfortiam ess... dit: & mox ab oculis eorum euanuit.

Illi properè Mediolanum rediêre, inde Vigleuanum, vbi Maurus agebat. Literas d... runt, ab aulicis irridentur. At cùm pertinaciter in nuncio persisterent, in carceres conie... mentis examinati, nihil fraudis subesse, constantia sua declarârunt. Magno interea me... sternatione de aperiendis literis consultabatur. Dubitantibus cæteris, vnus Galeacius V... id ausus est. Charta erat in Pontificij Breuis (vt vocant) modum complicata, oblonga, ... lo tenuissimis filis æneis obserata, cuius verba hæc erant:

O, ô, ô Ludouice, caue tibi: quoniam Veneti Galliq; in tuam perniciem coituri sunt... à stirpe rem euersuri.

Verùm si mihi tria aureorum millia dederis, dabo operam, vt conciliatis spiritibus, s... ta auertantur, idque consequuturum spero, si mihi non aduersatus annueris. Vale. Subs... rat: GALEACII fratris tui spiritus.

Hîc attonitis alijs rei nouitate, alijs commentum irridentibus, plerisque pecuniam de... dam sub custodia affirmantibus: ne tamen seipsum ludibrio exponeret, à superstitiosa ba... one Princeps prudentissimus abstinuit, & mercatores domum remisit. Cæterùm non m... à Ludouico XII. Gallorum rege principatu deiectus, & captiuus abductus est. Imp. & Pap...

Christophorus Mandelius Ofensis, & Conradus Huserus.

HI Turcæ tantos progressus in Vngaria, Bohemia, Morauia, Silesia ac Austria ideo tribu... etsi Magistratus ibi Iudæos manifestè Expilatores, Vsurarios, Collybistas, Falsatores ... rum, mensuræ, vlnæ & ponderis, Veneficos, Christi infensissimos hostes, Christianorum li... rantes, necantes, & eorum sanguine crudeliter abutentes conspiciunt: nihilominus tamen ... dulgeant omnia, vt apud eos. Imp. & Papa vt sup.

Conradus verò Huserus, qui de imposturis Iudæorum peculiarem tractatum scripsit ... dæos proditionibus Hungariam Turcis patefecisse, Insulamque Cretam eidem prodidisse, ... scelus à Senatu Veneto in exilium actos. Reperiuntur, inquit, Christiani, Nobiles etiam ... qui Iudæis pecuniam suam subministrârunt, quibus suo nomine fœnerentur.

Et postea. Iudæi, vt recipiantur, pecuniam consiliarijs largiter profundunt, quippe ... alijs per fraudem eripuerunt, vt alijs largiantur. Tanta siquidem libido habendi quosdam ... vt vel à Sathana oblatum aurum non denegent, eidemque acceptâ mercede inseruiant. Q... concionatoribus sæpe, ceu canibus iniectâ offâ, os obturant.

Receptatores illorum similes esse hominibus, lucios in piscinam suam varijs piscium... bus refertam, mittentibus.

Ibidem. Precantur & rogant Deum Iudæi quotidie, vt perpetuam victoriam contra ... id est, impios & impuros Christianos (sic enim nos appellant) sibi concedat & largiatur.

Formula execrationum, quibus mala nobis omnia imprecantur.

DOmine, impios ipsis præfice, gladius, hostis & aduersarius ab eorum latere nunqua... dat: rem coram iudice agentes causa excidant: preces eorum in maledictionem con... tur: dies illorum pauci sint & ærumnosi: regnum ipsorum occupet & possideat hostis. Vagi... bundi liberi illorum sibi domicilia quærant, spolientur opibus, hæreditatem ipsorum inua... diripiant peregrini: ab omnibus sint derelicti: nullus misericordiæ aliquo affectu erga ipsos ... tur: denique vt ros calore solis liquescit & diffluit, sic nomen eorundem aboleatur & deleatu...

Qua gratulatione nostros ad se venientes excipiant, ex ijsdem.

VErbis explicari nequit inimicitia & odium illud crudele, quod erga nos imo sub pe... postum gerunt. Venientem ad se Christianum his verbis excipiunt, Schet Willkom/...

Anno

ribus benè sonare videtur, reuera autem maledictio atrox est. Nam si eam interpre
sus erit: Gulam tibi trangat Sathanas, cuius nomine huc ingrediatis. Interim alie
summa se cum gratulatione excipi putans, gratias ob maledictionem nebulonibus

Doldus Iesus.

item Iudæi librum, qui extat, hoc titulo: qui detestabilibus blasphemijs erga Christum
, vt earum meminisse exhorrescat animus.
m Dole vocant, id est, latronem suspensum. Mariam matrem eius Harriam, acervum
ellant. Ex vocabulo Iesu numerum 316. & totidem blasphemias colligunt. Mun-
Christianum obseruâsse legentem Iudæum, qui, quotiescunque nomen Iesu occurris-
idio expuisset his verbis: Gemach schemohu Vesicharu, id est, nomen eius deleatur

es Isaacus, professor sacræ linguæ Coloniæ de his fusè scripsit. Execrandorum Iudæo-
sima omnes historiæ nobis proponunt innumera scelera: & ego eorum plurima horren-
ita in promtu habeo: sed breuitatis studio hîc omittere, & ad aliud tempus reseruare
lat enim, sæpisimè & plurimis in locis eos veneno aquas & fontes infecisse: homines &
lisse, Christianorum sanguinem diris modis profudisse: hostias à Christianis, ipsisque
s plurimas emisse, & ad veneficia & toxica pessimè abusos fuisse: & in locis vbi degunt,
escere, Christianos verò lenta quasi tabe emarcescere. De quibus etiam alibi in hoc

Ambrosius Moibanus in libro de Mandato Christi.

1536.

hic, quòd prælatus quidam, cùm per omnem suam vitam ex merâ pertinaciâ Euange-
isset aduersatus, idque verum esse Euangelium negasset, quia nimirùm nulla æderet mi-
bo correptus, atque eò ad mortem vsque laborans, ita dixerit:
Deus omnipotens, remitte mihi, quòd tam peruicaciter Euangelium tuum, quod hodie
contempserim, idque nullam miracula faciendi vim habere proteruè affirmauerim: heu,
modò in agone meo verissimum est: & aliâs in vita deprehendi, quòd semper Deus mi-
mei similibus prælatis, idem conantibus apertè restiterit, osque nostrum ita inhibuerit,
quidem aperire contra Euangelij sui prædicatores, potuerimus. Illi profectò prædica-
nem missam, omne purgatorium nostrum funditus subruerunt, quod ego cum omni-
bis s nunquam potui obtinere.
que veniam, & imploro misericordiam Dei, ne mihi imputare incredulitatem meam
que ita prælatus iste haud multò pòst obdormiuit. Imperat. Carolo 5. Papa Paulo 3.

F. Thomas Facellus de Rebus Siculis.

1536.

entionem facit Sibyllanæ turris & sepulchri in Sicilia.
Sed & alia in hoc freto res mira frequenter apparet. Nam mitigato turbine, quietoq;
diei exortum, illucéscente aurora, variæ animantium hominumque formæ in aëre cre
tur: quarum aliæ penitus mortuæ sunt, pleræque vel in aëre discurrunt, vel inter se dimi-
s etiam Polycletus de rebus Siculis, & Aristot. lib. de mirabilibus.
. Incolarum perfidiâ Deum & vrbe & fanis discedere, constat.
. Pro impetranda venia legati aliquando ad Romanum Pontificem missi sunt his ver-
llis peccata mundi, miserere nostri. Quibus facetissimè à pontifice id solum responsum
x Iudæorum, & dabant ei alapas. Imp. & Papa vt sup.
Messanæ patrum nostrorum memoriâ, Cola piscis, sed Catanæ ortus, vir cunctis secul's
s, qui omnem ferè vitam, relictâ humana societate, solitariam in freto Messanensi, inter
git, adeò, quòd diu extra aquas maris esse non pateretur, piscis cognomentum sorti-

Ætate mea, anno salut. 1536. tertio Idus Augusti, infans tria habens capita, tria pecto-
hia, totidemque pedes, natus est: qui ex triplicis capitis ore, & lac sugebat, & vagiebat,
. Tres habuisse animas id monstrum, ex triplici pectore, ex quo triplex cor infertur, &
i & Theologi optimis rationibus argumentantur: quod & diuersus interitus probauit:
s eiusdem mensis infans extinctus est: ita vt spiritus vnum quidem caput manè, alterum
um verò paulò pòst reliquerit.

Idem.

Idem. Mirum porrò & illud, quod de fonte Dianæ scripsit Solinus: si quæ mulier aquam eius vino immiscuisset, fontis indicio, qui in vnum corpus laticem cum mero coi tereretur, vitam illicò scelusque detectum iri: morisque hinc fuisse, vt quiuis suspectam aou rem in hoc fonte probaret.

Idem. In Alesino agro fons est, qui, cùm sіletur, quietus ac tranquillus est: sin auten nant, exultabundus ad cantum eleuatur, & quasi miretur vocis dulcedinem, vltra marg mescit. ex C. Iulio Solino & Dionysio Afro.

Idem. Ioanna Pancica Agrigentina mulier, ætate mea Bernardo Belluardo Agrigenti tantæ fuit fœcunditatis, vt tricies circiter enixa tres supra septuaginta ediderit liberos. ter fidem nulli videri debet. Siquidem 7. de natura animalium cap. 4. scribit Aristo lierem quandam quatuor partubus viginti edidisse liberos. Singulo enim partu q misit.

Magnus quoque Albertus mulierem quandam in Germania, configuratis confor in vtero duorum & viginti infantium corpusculis, abortum fecisse: aliam verò etiam ta: sed & aliam eiecisse in peluim corpuscula auricularis digiti magnitudine centum & ginta refert. Et (vt ampliùs increscat admiratio) Margaretam Henneburgensem Co anno salutis 1276. ætatis verò suæ 42. in die Parasceues, nona hora, ante meridiem, in uos promiscui sexus trecentos sexaginta quatuor peperisse, fama per ciues ducta, publi ptionibus, & ipsorum cadauerum numero, quæ adhuc in eadem visuntur vrbe, constan est. Quorum masculis Ioannis, fœminis verò Elisabeth Guido Episcopus suffraganeus sis, qui baptismo eos initiauit, nomen imposuit.

Hi porrò statim vnâ cum matre decedentes in maximo templo, atque in eadem vrn ti, Epitaphium habent in tantæ rei indicium.

Et (vt nostra etiam demum adijciamus) anno salutis 1430. Messanæ mulier quæd 24. nata, nouem infantulos vno simul partu edidit. Quæ postea quàm peperit, vnà cur tincta est.

Et licet sint, quibus septem in vtero cellulæ placeant, & propterea totidem duntaxat cipi posse, ex Galeni quoque de spermate libro tradiderint (vnde & iureconsultos lapsos e sendum est) ea tamen omnia & temerè prodita, & opus illud Galeni non esse, erudi cuum est.

1536. *Antonius Musa à Brassauolo.*

Hic scriptum reliquit, Ferrariensem quendam nostra ætate modum inuenisse confic ueris tormentarij, qui ex bombardæ orificio emissus, nullum sonum faciat. Imp. C pa Paulo 3. vt sup.

1536. *Matthiolus in Dioscoridem.*

Baldum I. C. scribit leuiter morsum in labro à sua canicula, & post quartum mensem concepisse, & interijsse. Sic Rabula rabie perijt. Imp. & Papa vt sup.

1536. *Ioannes Lucidus in Chronico de emendatione temporum.*

Quid sit aureum, argenteum, æneum, stanneum, ferreum & plumbeum seculum: ite verus dies passionis Christi, & ordo Regnorum, reperies apud hunc Ioannem Lucid Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.

1536. *Franciscus Georgius, Lælius Iordanus, Castellius Eugubinus.*

Hi libris & scriptis suis de Romanæ sedis origine & authoritate, probare nituntur E corum in temporalibus dominium, Moysis exemplo: sed quia simile non est iden derint. Imp. Car. 5. Paulo 3. vt sup.

Signa. 1536.

IN Hispaniæ quodam oppido, die Februarij mensis septimo, circa horam noctis secundam (vt ex alijs Fincelius recitat) visi sunt, cœlo aquoso ac nubilo, duo adolescentes armati, gladijs congredientes: quorum vnus habuit in læuâ manu parmam aquilâ insignitam cum inscriptione, Regnabo: alter verò scutum prælongum cum inscriptione, Regnaui. Verùm cùm monomachiam instituissent, aquilam habens, prostrato hoste, victor demum euasit. Vt sup.

De Roma Vulteius sic scripsit. 1536.

Via. Roma quid est? Pas. Quod te docuit præposterus ordo.
Via. Quid docuit? Pas. Iungas versa elementa, scies.
Via. Roma amor est? Pas. Amor est. Via. Qualis? Pas. Præposterus. Via. Vnde hoc?
Pas. Roma mares. Via. Noli dicere plura, scio.
Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Ambrosius Blaurer concionator, vir Nobilis. 1536.

thesaurus spiritualis, siue libellus consolatorius, qua ratione Christianus homo se pa-
d mortem, & ærumnas ferat, hoc tempore in lucem prodijt. Imperat. Carolo 5. Papa
t sup.

Mirum Dei iudicium. 1537.

salutis humanæ 1537. Dux Saxoniæ Ioannes, Filius Ducis Georgij, Dresdæ obijt 11.
ar. Iste Princeps quodam tempore per Lucam Pictorem referri iussit Martino Luthe-
ertum habere, quòd Lutherus in suis scriptis multas moueret querelas de suo Paren-
difficultates quaspiam: verùm sic habere debere Lutherum, Principem Ioannem, si re-
a ad ipsum foret deuentura, longè alium ipsi esse futurum hostem: se namque fore cha-
parens eius fuerit ferreus.
erus autem ridens hanc vecordiam dixit: Dux Ioannes videat & cogitet, quomodo feli-
è queat mori: & addidit, se minas eius non metuere: constare namque sibi, quòd obitum
i non esset visurus. Igitur Dux Ioannes ex Luca Pictore resciscens responsum Lutheri ad
minas, & impropitium nuncium, perturbatus mente, & melancholia correptus ac tristi-
òst indignatam expirauit animam. Vincentius Sturmius. Imperator. Carolo 5. Pa-
3.

Ostenta. 1537.

o 1537. in Italia 25. Ianuarij aquila per aërem volauit, oculos è diametro obuertens So-
n pede dextro tenuit lagenam vini, in altero serpentem conuolutum. Aquilam insecutæ
æ picæ & graculi, eamque subindè incessebant, sine tamen noxa. Breui pòst crux Bur-
onspecta fuit, tincta coloribus, rubeo, flauo, candido, viridi, denique verò aqueo. Frial.
sup.

1537. ## *Rasura Monachorum & Sacerdotum.*

RAsuræ monachorum & sacerdotum magnum mysterium subesse affirmant : quò
illa sit efficacissima ad excitandam Venerem. Cuius rei exemplum est. Mulier q
ritum suum apud iudicem impotentiæ accusauerat. Sciens autem iudex, mulierem hanc
esse, & cum Monacho rem habere, maritumque eius falsò accusari, statuit, vt & maritus
coronamque capiti suo radat, & cum coniuge dormiat : quod tamen consilium clàm m
catur. Obtemperat ille iudici, & mulier attactu coronæ Monachum sibi adesse credens
mire, laudat mariti potentiam. Tandem à marito cognoscens quis esset, totum hoc t
scripsit, quod etiam ille affirmauit, dicens, poros capitis crine obstrictos, exhalare superfl
fluere : necesse igitur esse vt coitus impediatur: abrasis igitur pilis contrarium ei fieri pers
plum Monachorum reliquorumque sacerdotum adducens, qui omnium essent potenti
prouerbium, Qui non potest indulgere Veneri, radatur. Ex sermonibus Adelphinis. In
Papa Paulo 3. vt sup.

1537. ## *Ordo Paulinorum, siue Gastalianorum.*

HI cœperunt anno 1537. à Comitissà, G
pellata, Mantuæ, de consilio Fr. Bapti
nensis, Prædicatorij Ordinis. Huius sectæ fratre
res (vt facilè credi potest) carnem suam hoc m
domare, proprijs suis viribus, vt loquuntur.
nim lecto concumbunt, cruce interpositâ, ne coi
sint. Tali concubitu tam diu vtuntur, quoad
pliùs carnis titillationes sentiunt. Sed cùm hyp
& fucus innotesceret, ob impudicam & flagitio
ex totâ Italiâ eiecti sunt. Imperat. Carol. 5. Pap
vt suprà.

1537. ## *Ioannes Agricola in prouerbi*
sermonibus.

IOan. Lichtenbergius Bauariæ principem in
dum suarum etesijs prædictionibus, vt ita dic
admonuit tum scripto, tum pictura, Leonem A
tu latebras petiturum. Spreuit ille: at non m
Maximiliano Imp. graui bello petitus est. Illeid
ficem multo antè, quàm Lutherus religionis causam ageret, ad pœnitentiam & Ecclesiæ re
uem hortatus est.

Idem. Ioannes Teutonicus magni nom
patre natus presbytero, eruditionis opinione
stadensem canonicatum, ad quem alioqui no
biles, & loco nati legitimo admittuntur, co
cæterùm quia à collegis ob generis ignobilitate
batur, conuiuio excepit illos splendido, & cap
sione, vellentné singuli suos videre patres? int
Id cùm illi se vehementer cupere dicerent : a
vmbras excitauit deformes, coqui, stabularij,
rustici personam gestantes, quarum facies in p
dibus aliquando se vidisse fatebantur conuiuæ.
tremum, Ioannes suum quoque patrem exciu
canonici, aqualiculo pingui. Dimissis vmb
ius tandem patrem nobiliorem esse iudicarent?
interrogauit. Illi metu territi, pudore suf
quisque domos repetiêre: & Ioanni porrò si no
um, at virtutis tamen commendatione claro, n
se desiêre. Qui quæ vult dicit, quæ non vult aud
Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Ioan. Trithemius Abbas Spanheimensis, eas cruces, quæ cœlitus anno 1515. in vesti-
m impressæ apparuêre, decennio pòst energiam suam habituras, prædixit. Nec defuit
no enim 25. religionis nomine, seditiosi rustici & seipsos, & totam Germaniam ma-
cauêre malis, qui sacræ tesseræ loco cruces suis affixas vestibus habebant.

Herueus lib. de potest. Papæ, & alij ante & post eum. 1537.

risti aduentum, sublatis Monarchijs, omne Imperium fuisse & esse apud Christum &
arium, referunt: & transferri per Papam in Principem secularem: allegantes super hoc
dem Genebrardus in Chron. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Grappa. 1537.

hic librum intitulatum: Cicalamento del grappa, infandum & scelestum: hunc si lege-
opus tibi erit Rhythmis Italicis, nec salacibus cantiunculis Neapolitanis, nec Ioannis
astasij Plati (cuius meminit etiam Andr. Barbatia in consilijs) de Sodomia libris.

Marinus Barletius Scodrensis Sacerdos, de vita & gestis Scanderbegi, Epirotarum principis. 1537.

nus natu Georgius fuit, cui postmodum apud Barbaros (vt suo loco dicemus) Scander-
o nomen inditum est. Sed antequàm progrediar vlteriùs, omittendum non censeo,
odigijs ipsis ostensum, & à plerisque vaticinatum de hominis gloriâ accepi. Licet id,
s simillimum fabulis, aspernaturos plurimos non ignorem. Ferunt enim, quòd cùm
pisset mater, serpentem se enixam eius magnitudinis somniârit, qui totam fermè operi-
, caput inter Turcarum fines protenderet, & cruentis faucibus eos absorberet, caudam
t in mari inter Christianos, & Veneti maximè imperij terminos: narratum id sibi Ioan-
on eius generis res esset, quæ extis vllis scrutaretur, vel Apollinem exigeret interpretem,
itiâ solatus vxorem, nasciturum ex eâ virum, ominatus facilè est, clarum bello, factisque,
um simul hostis acerrimus, idemque Dux fælicissimus, & Christianæ fidei propugnator,
ultor imperij perpetuus existeret. Nihil fefellit se vel alios solicitus parens, sed aucta ma-
inio fides, puero nato, namque aliud pulchrius longè clariusque bellici decoris signum
ueri brachio visum, forma ensis ita expressa, vt manu facta videretur. O insignem natu-
tatem, quæ vel nascentibus nobis subijcit documenta, & in corpore ipso figit insignia,
modum sint sequenda. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.
n. Ferunt de eo illud dignum quoque memoratu, cùm initurus prælium foret, vel in ipso
nandi ardore, præter cætera mirabilia mutati vultus signa, labrum inferius scindi solitum
multâ sanguinis, quod etiam nedum in bellicis rebus, sed ciuilibus quoque negotijs fre-
sum, cùm præter modum excanduisset.

Antonius de Bitonto Sermone 31. & 34. 1537.

us quidam gulæ adeò indulgebat intemperanter, vt pessimum ex quotidiana sibi crapu-
traxerit morbum. Consultis igitur Medicis, iubetur vti thermis. Sed à quibusdam ex-
us deprehensus capitur, pecunia, omnibusque bonis spoliatur, aliquandiu detinetur, &
ne & aqua pascitur. Sed ecce miraculum. Propter abstinentiam hanc prælatus felicissimè
nualuit: & suo exemplo docere incipit, temperantiæ studium esse præsentius antidotum
nes morbos, quàm decem thermarum vsum.

Antonius Bonfinius ciuis Asculanus in decade 1. libro 10. rerum Vngaricarum. 1538.

s qui cæsi sunt, nobile Lehelis facinus prædicant. Hunc cum Bulcho captum, ad Conra-
ìque ductum referunt. Post hæc percunctanti principi, cur tam diro Christianos animo
tur? eum ita respondisse aiunt: Humanorum (inquit) scelerum sumus vltores, & ad sup-
ra à Deo æditi: cùm vos persequi desinimus, tunc à vobis irato Numine capimur, & ob-
ur. Admiratus hæc Imperator, optandæ mortis potestatem obtulit. Lehel antequàm

optaret, tubam, quâ in bello vtebatur, postulauit: quâ datâ, Conradi caput lethali vulne
plò confregit. Præibis (inquit) ad inferos, & ibi mihi seruies. Credebant enim Scythæ, q
in hac vitâ cæderent, eorum se in alterâ seruitio esse potituros. Imp. & Papa vt sup.

Idem Dec. 2. lib. 1. Adelberti Pragensis Episcopi in Liuonia ob Christum occisi dig
inter prædicandum vsus sæpè fuerat, in Vandalum amnem proiecerunt carnifices. Proie
absorbuit. Absorptus in specie facis in ventre piscis illuxit. Piscatores hoc edocti portento
dustria ceperunt piscem, & in exenterati ventre Adelberti digitum facis more luc
uenêre.

Idem Dec. 4. lib. 7. Ioannes Varadiensis antistes ab Mathiâ Coruino Vngariæ rege
Galliam orator, legatum Gallorum secum reducturus, trecentos equos eodem colore omn
gnitudine, trecentos quoque iuuenes ex vniuersis ordinibus, & tota nobilitate delegit, q
gulas vrbes togati incederent, & purpureo cuncti habitu vterentur: intonsi omnes, eaden
tate & ætate consimiles. Ex his torquatos multos cernere erat: cæteros, quibus aurei crin
gemmatis capita sertis obductos: supellex adhæc plus quàm pontificia.

Idem. Nec illud quidem prætermittendum est, quod in coronæ casu contigisse affi
quis hanc diuinâ tutelâ carere arbitretur. Othonem, aiunt, cùm regnum aditurus esse
fortasse dolo corona subriperetur, eam tornatâ inclusisse lagenâ: fidelissimo commisisse cu
neque, quid intus esset conditum, significasse. Dum iter omnes faciunt, lagena tanti
quæ ex equestri sellâ pendebat, soluto loro, inscioque famulo, decidit: neque, nisi ad ser
tempus, iam viginti millia passuum emensus, is, quam iacturam fecerit, aduerterat. Sed
amisisse intellexit, relato mox pede, postero die in mediâ hanc via reperit: retulit ad
vasculum, ab eo tantopere commendatum. Multi eadem via quamuis fecêre iter, à nemi
visam fuisse ferunt. Prodigium mox aruspices interpretati, Othonem perbreui regno po
mox verò repertam ideo dixêre, quia Vngaris abalienari sanctum ac penè diuinum diad
posset.

Scribit hic idem cum Petro de Natalibus, Sigeberto, Balæo & alijs de vndecim millib
num admiranda, quæ vel errorem in cyphris habere, aut verò per totum commentiti
tâtim.

Idem. Sarolthæ, Vngarorum Ducis Geisæ coniugi dormienti, cùm vterum gereret, S
Protomartyr apparuit, eamque his verbis affatus est: Confide in Domino IESV CH
mulier, & ex me diuino mandato sic habeto, te propediem scitum fortunatumque pueru
ram, cui Pannonici Regni debetur diadema: ac talis is vir erit, qualem nunquam deinc
est Pannonia. Demum inter Diuos ipsi locus erit. Et cùm ego Stephanus sim Protoma
nunquam ei non adero, meum filio nomen imponito. His dictis euanuit. Sarolitha som
firmata, Protomartyri ad omnes aras sacra fieri, præcepit, & anno 909. puerum enixa est

Idem. Adalberto pontifici Pragensi apparuit Iesus, eique hæc verba dixit: Adalber
& populus tuus præceps fertur. Quibus calcaribus agitatus, in officio fuit postm
delior.

Idem. Eodem anno, pontificio diplomate ac edicto, integra delictorum remissio, &
nimorum fuit expiatio hominibus indulta fidelibus, Rhodianorum militum gratiâ, qui
rosolymitanæ expeditionis prætextu, Clementis pontificis auctoritate, multum pecuniar
suprà quàm credi posset, vndique corrogârunt: demum haud sine pontificis infamiâ, re
frustrata.

Idem. Sub mortem MATHIÆ regis Vngariæ, nulli corui, qui coruinæ domus insi
runt, Budæ conspecti sunt: contrà Albæ, vbi regum monumenta sunt, tanta coruorum n
spectata, vt omnes hîc regis mortem facilè ariolarentur. Paulò antè, cùm Vienna Budam
ret, in turris fastigio ciconiæ nidum suspexit, de quo, eiecta domina, quatuor inter se cicon
mè certabant: & veluti diuinitus afflatus, Pannonicam eo anno concordiam turbatum
At mortem principis imminere suspicati sunt prudentiores, & reges quatuor de regno dim

Idem. Ad hoc enim res Vngarica ipsa deuenerat, vt præ intestina discordia nullum adh
solidum haberent. Quin etiam illud magis Vngarorum animos exacerbabat: quòd cre
gis potestatem, quam olim nunquã amiserant, nunc pontificem eripere velle conspicarent
cùm hactenus impetrare non potuerit: nunc, vt extorqueat, ac tale ius vendicet sibi, extre
iam vim censuræ pontificiæ, veluti Iouis fulmen, adiecerit: & maioribus quotidie iniurijs
am afficere contendat: quod ab omni pontifice, vel inprimis maximo, alienum esse deb
cunque igitur pontificiæ voluntati & imperio aduersabantur: puero que Carolo infesti era
magnâ nobilium manu coniurârunt: & Othonem Bauariæ ducem loco Regis in Vngar
xerunt.

Bellum Turcicum Pontificiis admodum commodum, ex eodem.

Pontifices Romani multos per annos collegerunt passim maximam pecuniarum vi
prætextu belli Turcici, cuius tamen ne minimam partem eò impenderunt. Et cùm hac

...e Ladislaus, inicio Papa Eugenio, cum Amurathe Turcico pepigisset fœdus, & pacem
decennem, & sacro iuramento vtrinque confirmata essent pacta: indignatur Papa Eu-
e, quòd per decem annos cogeretur consueto quæstu carere: igitur persuadet Regi per
lianum Cardinalem, fœdus constitutæ pacis, te inicio sancitum, esse vanum & irritum,
ato dato Amurathæ absolui, eumque ad bellum concitat.
facinoris atrocitatem vsque non demirari satis poterat Turca, Christianos nimirum, &
sius Dei vicarium, suum Deum, cui tanta religione & iure sint adstricti & deuoti, & per
nominis testimonium, suarumque animarum salutem fœdus id confirmârunt, tam
re, tantaque temeritate eum irritare. Ideoque in acie & prælio ad Varnam, cùm iam de
erasset, leuatis ad cœlum oculis Deum inclamauit, dicens: O Christe anostrum Deus, si
uc Deus es, hos tuos perfidos, periuros, & fœdifragos non impunè dimittes. E sta-
à, versà fortunæ vice, Rex L. cum vniuerso exercitu ense Turcorum cecidit: & vsq; huc
ntificiæ improbitatis, nunquam felici victoriæ successu cum Turcis signa contulere Chri-
p. 26. Anton. Bonfin. & lib. 5. Chron. Phil.

Achilles Gassarus in Chronico. 1538.

IV, Saxo, Brunsuicensis dux, Imperator centesimus quintus Germaniæ & Romanorum,
t vaferrimè annis quatuor: deinde, cùm contra PRÆDONES igitur fix sset rigidis-
ommunicatur, & abrogatur, tandem post quinquennium moritur in patria sua. Imp.
up.
Nicolaus Papa tertius nouos Reges in Italia creare nisus est, ac Bononiam cum tota Fla-
nperatore Germano emunxit.

Ægidius Tschudus, & Hoggerus Abbas. 1538.

ille de Albina Rhetia, & mentionem facit Abbatis Hoggeri, qui vitam Fridolini sancti
m descripsit: sed tribuit ei facta vix credenda, vt ibi. Imp. 117. Carolo 5. Papa 227.
sup.

Nobilis studiosus Martyr. 1538.

ano Tholosanus quidam adolescens nobilis, literarum studiosus, Lutetiæ fuit exustus, ob
...elum carnium. Sleydanus.

Caspar Hedio in Chronicis. 1538.

n Arch. Pragensis, cognomine lepus, combusit ducentos libros VViclefi, & Husso con-
nterdixit: sed frustra. Imp. & Papa vt sup.
lib. 5. cap. 19. Natalius monachus, quoties Alexandriam ingrederetur, mulieres turpi
ostitutiquæstu infames, si quas haberet obuias, monebat, ne alij noctem condicerent: se
psis concubiturum. Deinde sub vesperam si quam accelsisset, totam eam noctem apud
ducebat insomnem, totus vacans precibus, pijsq; exhortationibus, quibus eam à fœdi-
um auocatam Christo lucraretur. Quo sanè modo complures à Sathanæ laqueis eripuit.
Anno supra millesimum quadringentesimum octuagesimo octauo, sacrificulus pudici-
m matronæ tam diu insidiatus est, donec ei concumberet. Fœminæ istius maritus, cùm id
ferio minatus est sacrificulo, se deprehensum eum denuò castraturum. Paulò post, cùm
uius præteriret sacrificulus, mulier, re cum viro communicatâ, blandis eum verbis intra
it: qui velut victima, quæ ad aram ducitur, mulierem in conclaue sequitur, ignarus para-
dis. Vix conclaue ingressus fuerat, cùm maritus stricto gladio prosiliens, sacerdotem inter-
lus hortatur, vt se dedat, & castrari se, quemadmodum minatus ei fuisse, patiatur. Sacer-
o in periculo versetur, animaduertens, timore in furorem verso, tantis viribus se tuetur, vt
viro extorqueret, constrictumque tenens adigeret ad iusiurandum, quo impunitatem
tteret.
dos fidem habens promissioni, eum missum facit, gladiumque in mensam reponit. Ma-
periculum euasisset, iurisiurandi immemor, rabieque efferus ensem rursus corripit, mul
s quàm antea, in Sacerdotem irruit, & intentatâ ferri acie cogit, vt manus in tergum reie-
consti ingendis præberet, quo facto, & manus & pedes lecti, cui eum iniecerat, funiculis q a-
er alligant: maritusq;, vt interminatus fuerat, testiculos ei eximit: deniq; iureiurando ad-
uotannis denos florenos sibi numerare, nec vlli hoc facinus reuelare cogit. Hunc ad mo-
tus & tractatus Sacerdos, domum tristis reuertitur, & in lectum se reclinat mortem exspe-
tamen euitatâ, conualuit. Cumque facinus hoc tandem emanaret, hac de re appellatus
m omnem est confessus.

Idem. Anno millesimo trecentesimo vicesimo tertio, Fridericus Austriacus Imper... lum sibi vendicans, aduersus Ludouicum Bauarum Imperatorem graue gessit bellum, ... ptus Fridericus, triennio in custodia detentus est in arce, vicina oppido celebri ad Nabu... Nuburg. Interim Magus quidam Ducem Leopoldum, Friderici fratrem accedens promi... trem eius Fridericum e custodia liberaturum, curaturumque, vt intra horæ spacium sal... triam deducatur. Leopoldus ingentia munera Mago isti pollicetur, quatenus id efficiat. ... ta itaque nocte, vterque circulum incantationibus magicis designatum ingressus est.

Magus per suas adiurationes spiritum accersit, qui in peregrini hominis specie appa... datum adducendi Friderici accipit, aitque, se quidem facilè & liberatum & adduc... cem Fridericum, quatenus ille sequi non recusaturus sit. Protinus itaque nocte Spiritus ... Principem conuenit: Frater, inquiens, tuus Leopoldus me huc misit, vt te è custodia libe... re propere surge, & equo huic insid e, teque è vestigio ad fratrem tuum abducam. Ad q... dit Dux Fridericus: Quis es tu? Ne quæras quis sim, ait spiritus, sed citra aliquam dilati... conscende, quatenus ex hac custodia liberari desideras. Ibi ingens horror & pauor tam F... quàm reliquos, qui cum ipso vnà erant, inuasit: cumque sanctæ crucis signo se muniren... spiritus, & ad Magum vacuus reuersus est.

1538. *Breuiarium Compertorum in monasterijs, conuentibu... collegijs, &c. ex regestis Anglicis.*

ANgliæ Rex Henricus Octauus, cuculligerorum cœnobia, & sacrificorum collegia, ... rabiles legum doctores, Thomam Læum, Ricardum Laytonum, Thomam Bedill... diaconum Cornubiensem, Thomam Battheletum notarium publicum, & alios visitari, ... quo curauit, ante extremam eorum dissolutionem, quæ fiebat anno à Christi natiuitate ... quibus tanto numero reperti sunt scortatores, cinædi, ganeones, pedicones, puerarij, pæd... domitæ, Ganymedes, vocarij tamen accœlibes omnes: vt in vnoquoque eorum crederet... adesse Gomorrham. Liber eorum vocatur Breuiarium compertorum in monasterijs, co... collegijs, &c. in quo inter alia recensetur:

Quòd in monasterio Bellensi, quod alio nomine Batell vocatur, Licestriensis diœce... rint Sodomitæ in ipsa visitatione reperti: Ioannes abbas, Sicardus Salchurst, Thomas ... Guilhelmus Marche, Ioannes Hastinge, Gregorius Champion, Clemens Vuestfalde, Ioan... Thomas Crambroke, Thomas Basyll, Ioannes Hamfelde, Ioannes Hiefom, Clemens Gri... dus Touye, & Ioannes Austyn. Incontinentes, Thomas Lynet cum vnâ maritatâ, & aliâ so... mas Crambroke cum eisdem ac pluribus, & cætera casta Papæ religio.

In Ecclesia Christi Cantuariæ, inter monachos etiam Benedictinos, hi quoq; repe... Sodomitæ: Ricardus Godmersham, Guilhelmus Lichefelde, Christophorus Lamys, Ioan... myston, Nicolaus Clement, Guilhelmus Caunston, Ioannes Ambrose, Thomas Farlegh, &... Morton. Incontinentes, Christophorus Lamys prædictus, cum tribus coniugatis, & Nic... ment, cum vnâ solutâ.

In Monasterio S. Augustini (Anglorum Apostoli) eiusdem vrbis & ordinis, inconti... inueniebantur: Ioannes abbas cum vna tantùm, Ioannes Langdon cum duabus, Ioannes ... cum vna, Ricardus Compton cum vna, Guilhelmus Reynesforth cum vna, Guilhelmus ... ston cum duabus, Dauid Frankes cum vna, Robertus Saltuuode cum vna, Laurentius G... vna, Guilhelmus Mylton cum vna, Ioannes Schreuuesbery cum vna, & Thomas Ba... domita.

In Bathoniensi monasterio inter alios plures, Ricardus Lyncombe septem meretrice... quatuor solutas & tres coniugatas, eratq; Sodomita: Guilhelmus Beuuchon vndecim sco... habebat, præter Sodomismi varium genus.

In Monkenfarlegensi cœnobio Sarisburiensis diœcesis Ludouicus prior nouem hab... trices, & conuentus adhuc plures.

Ricardus prior de Mayden Bradley, quinque meretrices, & sex spurios habuit. G... abbas Britollensis quatuor meretrices habuit, tres solutas, & vnam coniugatam. Thoma... bindonensis, præter sororem naturalem, ex quâ duas procreauit soboles, tres alias meretric... & hic pater multorum Sodomitarum fuit. In cœnobio de Schulbrede Licestriensis diœcesi... us Vualden prior septem meretrices habuit, Ioannes Standney septem, Nicolaus Duk... Henricus Seluuode duas, præter reliquos & reliquas. Ioannes Blanke prior de Bermonds... meretrices habuit. Vt ad sacrificulorum collegia veniamus: in castro Vuindesora, Henric... uarde succentor plures meretrices habuit: Nicolaus Vuhyden quatuor, Georgius Vu... quinque, Nicolaus Spoke quinque, Robertus Haue quinque, Simon Todde vnam, Nico... ker duas, Guilhelmus Vuase vnam, Robertus Dauyson sex, Petrus Bough multas, & alij ...

In Ecclesia cathedrali Licestriæ, Ioannes Champion præbendarius de Vualtá duas mer... buit, Guilhelmus Crosse maritatam vnam, Thomas Parcker duas solutas, Ricardus Buff... vnam, de quâ suscitauit sobolem: Bartholomæus Cokisley solutam vnam, Robertus H...

Anno

ſſe duas coniugatas ; Ioannes Hylle tredecim meretrices, Robertus More plures, ham plures, Ioannes Bedfelde plures, & alij alias: inter quos etiam prædictiRogerus Barnes Champion reperti ſunt Sodomitæ. Hæc ex prædicto libro.
ia portenta in monaſterijs & collegiis, & in ſuo cælibatu, Papatus per Angliam nutriuit, tò ſunt pulſi, cū ſordidiſsimo Romanenſium omnium Papâ? In alijs quoq; omnib. tam m conuentibus, ſimilia ſunt perpetrata ac reperta: quæ per longum eſſet per omnia rerpiſsimum: contracta ſimul, ob eandem Papæ religionem, multis in locis, ſcabie Galbo Hiſpanico. Quoniam erant in Angliâ plus quàm quadringenta diuerſi generis mo- monialium cœnobia, præter fraterculorum mendicantium ſceleratiſsimos nidos, quoerunt ferè ducenta. Quibus aptiſsimè conuenit hoc diſtichon:

n malè ſunt monachis grata indita nomina patrum:
Cùm numerent natos hîc & vbiq; ſuos. Bal. & alij.

Carolo 5. Papa Paulo 3, vt ſup.

Caſparus Peucerus de Diuinationibus.

rimam expeditionem Landgrauij, honeſtiſsimus vir, Conſul Schmalcaldenſis, vidit quaſi coràm, has ſpecies. In menſâ ſenem inclinato capite dormientem, & in ſcamno cubantem leonem, atque in eodem conclaui multitudinem virorum longis veſtibus, de de leone, contra quos tandem inſurgens prioribus pedibus leo, quaſi inuaſurus illos, proſilijt: illi globo facto, opponunt ſe leoni, & impetentem pugiunculis fodiunt, tandéq; â ſellâ concluſo leoni caudam amputant: ſed non multò pòſt eluctatus ex ſella, caudam cùm, metu quaſi leonis, viri illi ſeceſsiſſent extra conclaue, leo redijt in priorem locum ſiliens. 1538.
e cùm aliquoties ingreſsi eſſent & regreſsi rurſus, veluti deliberarent de tollendo leone, ir um impetu irruit in eos, quibus vociferantibus, & metu ad dormientem ſenem brachi ibus, expergiſcitur ſenex, & erecto capite, dextræ manus motu minatur leoni, quo viſo ir, & ſubinde reſpectans ad ſenem, conſiliensque in ſcamnum, in figuram Chriſti ſtantis antis vertitur, coram quo cùm viri illi proſtrati fuiſſent, tanquam veniam petentes, & , vnà cum cæteris ſpeciebus euanuerunt. Imp. 117. Car. 5. Papa 227. Paulo 3.
in Chronico, & Annales. Anno 1049. Henricus Niger Romæ conſtituit Papam Leonem i ſequutus Imperatorem in Germaniam, cùm Moguntiæ in frequenti ſynodo, quâ Imp. cius loci Epiſcopo ſeſe anteferret, & priorem locum occupare vellet, Imperator eum cedeendum enim Pontifices Romani Tyrannicè imperabant Imperatoribus & Epiſcopis, vt rico quinto crudeli perfidia extorſerunt.
n. Anno 1165. Alexander tertius Pontifex, qui vixit circa annum 1165. Imperatorem m pedib. conculcauit, & calicem laicis abſtulit: & Vrbanus poſt 100. annos, vero vſu cœicæ abolito, in Idoli cultum & circumgeſtationis conuertit: quibus vterque & Eccleſiaſliticus ſtatus labefactatus & prophanatus fuit. Cuius temeritatis, perfidiæ & Idololatriæ it, & datura eſt hæc pars orbis Chriſtiani, ſicut Arij blaſphemias adhuc luit Oriens, diſrracenis, Turcicis & Tartaricis armis, & ex clariſsima luce doctrinæ, atque ex optima & Eccleſiæ diſciplina, præcipitatus in tetros furores Mahometicos, & vitiorum Ethnicom & flagitioſam licentiam.
Peucerus. In vrbe Feſſâ in Mauritaniâ, plus quàm octoginta hominum millia, hæreſi Mapudiatâ & exploſâ, fidem Chriſti receperunt. Cùm autem viderent, ab Hiſpanis, immali tyrannide, ſynceriores Chriſtianos furenter affligi, & atrociſsima ſupplicia Papatui reis intentari, numero non paruo, ad declinandam impiæ perſecutionis rabiem, in Afriorem nauigârunt, vt vitæ tutioris ſedem quærerent, & pietatis ſtudio tantò liberiùs vacamobiem nunc paſsim in barbariâ, & præſertim in Regno Marocenſi fideles reperiuntur r, qui ſub Mahumetanorum procerum tutelâ, non dubitant Euangelicæ veritati palàm , & Papiſtis obloqui.
aiciantur Ieſuitæ confeſſores iſtos, Apoſtataſque vocant, & quò fumum vendant ſimpliciunt, anno 1580. quendam Petrum Elcium, ciuem Madridienſem Hiſpanum, Maroci fiificiam ſuo ſanguine obſignaſſe: & antequàm mortem oppeteret, hortatum eſſe Chriſtiapapiſtas, vt ad Eccleſiam Romanam redirent. Eſſe enim omnia mendacium & vanitatem, am credere & tenere, quod Eccleſia Romana credit tenetque. Hæc Ieſuita Franciſcus de Caſtolâ ad Laurentium Xaram. Sed fides eſto penes lectorem.
Deo gratias agamus, quòd Eccleſiam filij ſui in Mauritaniâ penitus interire neutiqnam , ſed inter medios hoſtium latratus clementer fouet, & ex ipſis Mahumetanis excitat, qui bueniant, & Chriſto adhærentem non obſcura fauoris ſignificatione proſequantur. E quoero, ſuperioribus annis Rex Abdelmelecus fuit: qui cùm multos haberet Chriſticolas, tos, intra triennium, quo regnauit, plus quàm ducentos gratia & comitate ſumma comt, & ſine vllo precio ſeu lytro dimiſſos libertati reſtituit. Adhæc pro ægrotis Regni

ſui Chriſtianis iuxta templum Marocenſe Xenodocheum extruxit, multisquis reditibus locupletauit.

Idem in hiſtorico tractatu de cœna Domini. Apud vtros, Saxonásne vel Heluet emendatio doctrinæ & abuſuum Pontificiorum cœperit, & apud vtros vter tusné apud Saxonas, an apud Heluetios Zvvinglius, initium fecerit, quod ali cant, omitto: cùm hoc ad inſtitutum noſtrum nihil faciat. Hoc conſtat, Luther reprehenſis abuſibus & erroribus Romanæ Eccleſiæ multò ante Zvvinglium innotuiſſe, & πρωταγωνιστὴν, atque à Pontificijs præcipuè petitum & impugnatum fuiſſe. Quare mer ac præcipuas partes in hoc toto emendationis ſuſceptæ opere tribuimus ei, tanquam orgar gulari, excitato diuinitus, & conuenientibus ac neceſſarijs donis animi excelſi, heroici, & infracti, inſtructo diuinitus, vt contemtis potentia, numero, minis, inſidijs aduerſanti pemodum totius orbis Chriſtiani, & periculis, quibus vndique circumfuſus erat, perrup tis, deſtrueret regnum tenebrarum, & tyrannidos Pontificiæ iugum detraheret ceru minum.

1538. *Monſtroſa.*

COlmariæ nobilis Alſatiæ ſuperioris, ac Romani Imperij oppidi, in ædibus Thomæ die Iouis ante feſtum paſchatis, qui fuit 18. Aprilis, ipſo videlicet profeſto ſalutifera Ieſu Chriſti, aſsiduis gallina in producendis pullis laboribus, demum inter cæteros ex ou eduxit quatuor pedibus, totidemque alis, vno capite ac corpore, ſed ex duobus conflat naturæ exitu.

Fuêre non inerudití viri, qui monſtrum eo potiſsimùm die natum, qua communic mentorum fidem in recordatione paſsionis Chriſti teſtatur eccleſia, ad Sacramentorum ſum accommodauerunt. Quemadmodum enim hæc proles ex duobus corporibus in v pus deſinit, cui vnicum caput datum eſt: ſic in communione ſacramentorum per fidem i Ieſu Chriſti ac fuſum eius ſanguinem, nos vniri in vnum corpus cum Chriſto, qui vnic eſt ſuæ eccleſiæ, quæ multa habet membra, ac potiſsimùm multas alas, quibus reliqua mer poris tuentur, ac ab omnibus inſultibus conſeruantur.

Quatuor alas ac pedes ſignificare voluerunt quatuor Euangeliſtarum conſonantiam benda cœna Dominica, qua eccleſia fidelium ſine vlla verborum contentione, vera, viu erigitur ac confirmatur. Quemadmodum enim hic gallus quatuor pedibus innititur, fid delium congregatio quatuor Euangeliſtarum pedibus, ac nullo alio ab alijs falsè confic duo colla habet, quæ in vno capite conueniunt, non aliter Chriſti eccleſia vnum capu Ieſum Chriſtum, à quo regitur, conſolatur, liberatur, ac perpetuò conſeruatur. Lyc. Vt ſup

1538. *Ioannes Kymeus.*

SCripſit de multis Cæſaribus, & alijs pijs & doctis viris, qui Paparum Tyrannidi & in ruptæque doctrinæ ſe ante ducentos & plures an nos oppoſuerunt, & reformatione opus ficauerunt. Idem probat etiam ex libris Nicolai Cuſani, eum de imaginibus, ceremonijs, vi communione ſub vtraque, ſola fide, & alijs multis articulis idem cum reformata Eccleſia vt apud eum.

1539. *Mira.*

HOc anno Chriſti, 23. die Iunij, alicubi non longè à Sitta, ingens annonæ charitas graſſabatur. Pia igitur & deuota quædam matrona cum duobus ſuis liberis, mundis ſtis induta veſtimentis, ire parauit ad quendam fontem, obnixè rogans Deum ardentibus ipſum pro ſua paterna clementia velle eam ibi cum liberis paſcere, & leuare diram famem.

Cùm autem eſſet in via, obuiam ei fit vir quidam, interrogans illam, quò tendat cum paruulis? illa reſpondet, ad fontem, cuius ope vellet depellere & ſedare famem. Vir econtr exiſtimas igitur, te manducaturam ex aquis fontis? at illa: apud Deum poſsibilia ſunt om os Iſraël per quadraginta annos cibauit in deſerto, igitur & me poterit aqua ſeruare. Hæc conſtanter aſſereret mulier, inquit ei vir (qui procul dubio angelus Domini fuit) Ecce, c indubitata ſpe confidas Deo, redi in domum tuam, & ibi tres inuenies medimnos farinæ, & mulier ſic habere domi ſecundum verba viri offendit.

Promt. Exemp. in 3. mand. de Angelis.

Chronicon Lubecense Hermanni Bonni.

millesimo centesimo Collegium Aldenburgi extructum est, atque fundatum, & Episco-
concionandi munere tunc fungentes, Vandalos ad Christianismum perduxerunt. Ne
o rem deinceps alij quoque deessent, sed vt populus doceretur, optimus Princeps Got-
nnulla monasteria atque collegia extruxit fundauitque, ad profectum & vtilitatem v-
onis, & ad Christiani nominis inter Vandalos propagationem. Ex quo conijcere quis
, quà opinione primùm ducti boni principes, & in quem finem Collegia & campe-
teria ædificanda curauerint: nimirum, quò idonei homines ad literas & ad sacra studia
arentur informarenturque, qui, vbi opus esset, & ipsi postea populo in ministerio verbi
ent, quemadmodum & historiæ de Coruelâ, monasterio in VVestphalia sito, perhibent,
m ad Rugienses translatos, pro abolendâ idololatriâ, ac informando Christianismo
ionem Euangelij: quod factum est hoc tempore Friderici secundi Cæsaris. Imperat.
apa Paulo 3. vt sup.
Fridericus Imperator duci Henrico Leoni indulsit atque permisit, vt Collegiorum
, Raschenburgi, ac Megaloburgi veluti superintendens esset, horumque collegiorum
mnes per ipsum constituerentur, ac se dominum horum beneficiorum ac munerum
t. Ex quo facilè apparet, prophanos Principes illo tempore Episcopos constituisse,
e, ac regalium nomine iuramentum ab eis exegisse, accepisseque. Nec tantam licen-
lorum dominis fuisse in electione Episcopi, quanta nunc est. Quod & Vrbano quar-
Romano summè displicuit in Imperatore Friderico, atque Episcopis. Idcircò præcepit,
orem excommunicarent.
Anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, Ioannes quidam Minorum fra-
us Samlandi, è Brabantinis oriundus, Episcopus Lubecensis precibus Romanorum regis
quòd acerrimus Crucis & Romanarum indulgentiarum assertor ac præco esset. Idem &
t, vt Cantor cathedralis Ecclesiæ Lubecensis in magnis solennibusq; processionib. ac cir-
baculum argenteum in manu sua ferret, nec quicquam præterea commendatione di-

Anno 1578. lectus est in Episcopum, Romanâ Pontificiâ authoritate, Nicolaus, Prædi-
onachus: qui cùm sibi regendæ ciuitatis potestatem vnâ quoque non concedi videret:
unus suscipere recusauit.
Antequàm Vniuersitates & Scholæ fundatæ sunt, lecturæ sacrarum aliarumq; artium, seu
s in Cathedralibus Ecclesijs viguerunt: ex quo adhuc supersunt nomina illa, apud do-
um Ecclesiarum, Cantor, Lector, Scholasticus. Quanquam nunc nomina solùm restant,
tem ac munus longè remotum est ab eis, qui plerunque etiam ad eam functionem ine-
nt.
. Anno milleno ducenteno octuagesimo, Monachi cæsij (vulgò Griseos appellant) mor-
am diuitem monasterio suo intulerunt ac sepelierunt, funus temerè, ac ceu vi quadam ex
cesi trahentes, citra parochi voluntatem. Ex quo factum est, vt Lubecum vrbs per Epi-
communicaretur, & capitulum quidem ciuitate pelleretur eijceretur que: donec lis hæc
mæ ex præcepto summi Pontificis, per legitimas sententias Cardinalis Iacobi de Colu-
retur pacareturque.
lib. 3. Anno millesimo quingentesimo tertio Raymundus Cardinalis Lubeci in maiori
cit, ingentem pecuniarum summam, Romani Pontificis mandato, congerens, hoc præ-
si bellum contra Turcam suscepturus esset Pontifex. Cæterùm expeditio illa seu bellum
uam progressum est.

Ioan. Gastius in Memorabilibus lib. 1.

petet lector protestationem, suprà anno 1420. apud Pogium factam.
Ionialis confitendo sacerdoti dixit inter cætera: cucullo se alieno aliquando secontexisse.
os; hoc nihil nocet, sed quid latuit sub illo? respondit, Monachus. Cui sacerdos, caue
quit, ab istis vestibus, ne polluaris. Omnium enim scelerum sordes hoc paruo tegmine
ntur. Ad hæc Monialis: Æthiops non denigrat æthiopem. Illi sacerdos succensens, maneas
trix, vt antè. Cui iterum Monialis: sed tu noli primum in me proijcere lapidem. Imper.
pa Paulo 3. vt sup.
. Indulgentiæ Apostolicæ, & quidem plenariæ ita passim nostris temporibus venduntur,
mos est rusticis) quòd iam penè vilescat clauium, & literarum Apostolicarum authoritas:
rem nuper quidam fratrum ordinis minorum Coloniæ Agrippinæ ita in illas inuectus est:
vos fideles animæ, ego vobis aliquid noui dicam, & rem mirandam, hanc videlicet. Quòd
quis vestrûm habuerit medium aureum, habebit & regnum cœlorum per has indulgen-
is verò quartam partem aurei habuerit, erit Diaboli. Nónne res noua, quòd sine pecunijs
cus fælicitati? Malè nobiscum agitur, qui sumus minores reformati.

Anno

Idem. In oppidulo quodam, quod ſtrenuè & inceſſanter hactenus Euangelium de
perſecutum eſt,& adhuc odio proſequitur,quidam Franciſcani ordinis Monachus concio
ſenex erat homo, multa paſſus propter veritatem à Monachis. Inter alia, cùm vellet conci
nire, altâ voce dixit: Euangelium tam clarè & ſolidè prædicatur noſtro ſeculo,atq; tempo
ſtolorum. Veritas ipſa igitur conſideranda & amplectenda,non ſecundũ affectus iudicanda
gis obſcurant lucem verbi Dei,quàm aperiant. Cogor, inquit,hoc dicere, ſomnia monach
ſcurârunt verbum Dei. Cùm autem hæc dixiſſet (plura absq; dubio adijcere voluit) in t
ſedit leni motu, & absq; ſtrepitu. Quidam accurrerunt, hominemq; leuârunt, & quid ei
perquirunt: Qui dixit, audite adhuc pauca: ſi Euangelij veritatem ita pergitis damnare, &
pios; iudicium Domini non effugietis. Agite pœnitentiã; ſecuris eſt ad arborem poſita: to
erit Sodomæ & Gomorrhæ, quàm vobis, qui ex deſtinatâ malitiâ peccatis. Hoc ſermone f
breuis fuit (propter morbi vehementiam) ſed omninò dulcis, vt multi lachrymas cont
potuerint, tradidit ſpiritum Domino in ipſo templi ſuggeſto.

Idem. Philip. Marchio Badenſis quendam morionem ſummo in pretio habuit, ob d
nis donum, quo ab ineunte ætate præditus erat. Conſultârunt aulici de Iudæis in Regionem
dis, ac Marchio omnium nobilium ac doctorum virorum, quos in conſilium adhibuerat,
fragia collegiſſet: alloquitur etiam morionem: audi, inquit, quid tu conſulis hoc in neg
te diuinandi vales? nolo ſine ſententiâ tuâ aliquid ſtatuere. Reſpondit morio: Maxim
dæos eſſe recipiendos: ſic enim omnem religionem, quæ in toto terrarum eſt angulo, h
exceptâ Chriſtianâ. Aiunt, morionem non fictitium fuiſſe, ſed à parentibus id vitij contrax
terea in aula educatum ob pauperiem parentum.

Idem. Nouogardenſes olim idolum quoddam, nomine Perun, eo loci, quo nunc
ſterium collocatum, imprimis colebant venerabanturque. Deinde Baptiſmate aſſumto, id
tum cùm in flumen deieciſſent, aduerſo dicitur fluuio nataſſe: & circa pontem auditam fui
Hæc vobis, Nouogardenſes, in mei memoriam: ſimulque cum dicto, fuſtem quendam i
proiectum fuiſſe. Solet etiamnum contingere, vt certis anni diebus hæc vox Perun audiatu
ditâ, ſubitò eius loci ciues concurrunt, ſeque fuſtibus mutuò cædunt, tantusque inde tumu
ritur, vt vix magno præfecti labore ſedari poſsit.

Idem lib. 2. Certum eſt, Deum Eccleſiæ ſuæ Angelos addidiſſe cuſtodes, quò pericula c
obeundâ vocatione minùs formidemus. Hæc mihi ſcribenti quædã noſtri temporis exemp
tè venerunt. Et quanquã hiſtorias plures certas & veras, de honeſtis hominib. & fide dign
huc viuunt, narrare poſſem: tamen vnicam recitabo de Simone Grynæo, qui ad excellente
tionem & virtutẽ adiunxerat veram Dei reuerentiam: & maximè philoſophiam illorum
batur, qui putant, eò ſe plus videre cæteris, quòd vel contemnere religiones audent, vel de
ſententijs pyrrhoneo more in vtramque partem diſputare ſolent.

In conuentu Spirenſi, qui fuit anno 1529. fortè ad me ex Academiâ Heidelbergenſi e
erat. Ibi cùm Fabrum Viennenſem Epiſcopum audiſſet, quoſdam tetros errores defendere i
ne, ſequitur egredientem ex templo, ac reuerenter ſalutat. Poſtea narrat, ſe non petulantiâ
bono ſtudio moueri, vt aliqua dicat. Non detrectat Faber colloquiũ. Ibi Grynæus, dole
vir doctrinâ inſtructus, & antecellens autoritate, confirmet errores palàm contumelioſos
Deum, & quos conſtet manifeſtis teſtimonijs antiquitatis eccleſiaſticæ refutari poſſe. Scribi
Polycarpum aures obſtruxiſſe audientem portentoſos errores fanaticorum hominum: q
mo, putas, audiſſet iam Polycarpus differentem? Quid mus comedit, arrodens panem con
Quis non deploret Eccleſiæ tenebras?

Interpellat Faber plura additurum, ac interrogat nomen. Nihil diſsimulat, ſed placid
ſe Grynæum eſſe. Erat omninò Faber, vt multi nôrunt, flagitioſè timidus in congreſsibus d
vel potius erat, vt veteri prouerbio dicebatur, Nullus, magnus, malus, piſcis: id eſt, pauidu
rus, inſidioſus, & infans. Quare cùm Grynæi eruditionem, eloquentiam, copiam, ardore
præſertim in tali cauſâ metueret, ſimulat, ſe à Rege vocatum eſſe, nec eſſe nunc otium ad di
nem de re omnium maxima pertexendam. Simulat, ſe maximè cupidum eſſe & amicitiæ
& colloquij longioris, & cùm ſuâ cauſâ, tum propter Rempublicam orare cœpit, vt eras ad
monſtrat hoſpitium, & horam conſtituit. Grynæus ſeriò hæc dici putans, non grauatim p
Relicto igitur Fabro, ad nos rectà accedit.

Vix adſederat menſæ (iam enim cœnæ tempus erat) & recitauerat partem diſputatio
& alijs. Cùm ego aſsidens ad menſam, ſubitò ex conclaui euocor. Hîc me neſcio quis ſenex
rem grauitatem vultu, oratione, & veſtitu præ ſe ferens, nec quis fuerit, vnquam reſciſcere p
quitur, ac narrat, mox adfuturos eſſe in hoſpitio noſtro lictores, miſſos iuſſu Regis, apud qu
Grynæum accuſaſſet, ad abducendum Grynæum in carcerem, iubet, vt ſtatim ex vrbe di
hortatur, ne contemnat. Ita dictâ ſalute, ſenex abijt. Ego ad ſodales redeo, iubeo, vt ſurgan
ro, quid ſenex nunciârit. Mox per publicam plateam deducimus Grynæum, acceptum in
agmen, & ad Rhenum pergimus: vbi nos in ripâ citeriore tantiſper reſtitimus, donec in alte
Grynæus cum ſuo comite in paruâ cymbâ transuectus eſt.

Poſtea reuerſi in hoſpitium, intelligimus, ſtatim adfuiſſe lictores, cùm nos exiguo ſpa
domo transgreſsi eſſemus. Quanto autem in periculo futurus fuiſſet Grynæus, ſi in carcer
ptus eſſet, ex Fabri ſæuitia facilè æſtimari poterat. Quare iudicabamus, conſilium illud cr
ſum eſſe diuinitus. Et vt affirmare non poſſum, quis fuerit ille ſenex μῆνύτης: ita

Anno

n, nisi ab angelis tectus fuisset Grynæus, euadere non potuisset. Rem autem ita ge-
narraui, certum est, & nôrunt quidam boni viri adhuc superstites, qui adfuerunt. A-
gratias, quòd nobis custodes Angelos addidit, & eò tranquillioribus animis vocatio-
eamus.
Narrabo rem paucis antè annis gestam. Erat è pontificio grege quidam in hac ditione
s nomen, quoniam adhuc viuit, vt opinor, non edam, quòd id contumeliæ potiùs in tali
uàm honoris causâ fieri putaretur.
m propter vitæ turpitudinem, & incredibilem ruditatem, ac inscitiam sacrarum rerum,
eret, quem tueri non poterat: & alius magis idoneus in eius locum sublectus, qui gregi
ctè atque vtiliter præesse posset: venit ad me domum negotij cuiusdam gratiâ. Inter
am, quoniam annos supra triginta concubinam aluisset, ex eaque iam grandes aliquot
uisset in eâ vitâ, an seriò vnquam & verè ac ex animo ipsum libidinis flagitiosæ pœnitue-
dit, pœnituisse nonnunquam, velut in ferijs Natalis Domini, aut Paschæ, ibi se per ali-
ecubuisse.
, inquam, verénetandem flagitij istius pœnituerit, & an precibus, lachrymis, fletu, ge-
niam eiusdem à Deo petierit, idque suscepto castè postea viuendi proposito, & animo
dæ in melius vitæ: & iam resipiscens, an exegerit à se, repudiaueritque concubinas nun-
cecepturus? Negat.
rgo, inquam, ferè quotidie rem diuinam facere, aut vesci pane Dominico, & bibere po-
m non dubitasti, tanti peccati conscius? Non metuisti, ne terra tibi dehisceret, ac viuum
e? Cùm instarem atque vrgerem, fassus tandem est, se omissis, quib. sacramentum con-
is, nihil consecrasse: ne indignè corpus & sanguinem Christi sumeret.
is? Id quod verum, inquit. Heu, tuné tam horrendum & inauditum facinus commit-
? túne tam execrandæ idololatriæ velut ansam præbuisti? (vt sic dicam) populus, te &
licem eleuante, supplex in genua procumbit, ac humi prosternitur, & passis ante aram
so pectore, colit & adorat? quidnam? horresco referens: at tibi pro scelere hoc, inquam,
ausis, debitum aliquando præmium Deus, nisi resipueris, persoluet.

multis? cùm acerrimè verbis hominem castigarem, qui quidem vinculis ac carcere casti-
, rem extenuare cœpit, communicandâ cum alijs culpâ, qui & ipsi similiter facerent, nec
e id esse nefas, quam mihi videretur.
, cuiusmodi fermè exstiterint gregis pontificij sacerdotes, & quantorum scelerum ac fla-
lis causa fuerit cœlibatus? Is enim, quando non est omnibus castimonia diuinitus data,
quam Epicuri de grege porci vitam agerent, dediti amoribus ac voluptatibus essent, ale-
binas, stuprum honestis puellis offerrent, matronarum pudicitiam imminuerent. Quid
s? Hoc tam specioso prætextu, sacrifici aut libertatem, aut certè impunitatem scortandi,
nt pontificio adepti. Quid Episcopi interim? conniuebant in tantis flagitijs, & in illa
vitæ sacrificorum, excusantes vltrò infirmitatem humanam: nec interim hunc tam con-
n omni turpitudine cœlibatum præferre coniugio sancto dubitauerunt.
. Deambulabant in ciuitate quadã duo fratres, antiquo stemmate gaudentes, ambo Theu-
inis commilitones: alter, abiecta cruce, ac abiurato superstitioso habitu, vxorem duxe-
igram adhuc crucem gerebat, & propter magnorum prouentuum domusque abundan-
escebat. Religiosus dicebat ad alterum (nam videbat in foro lapidem politum, cathena
atum, quem adulterium perpetrantes per ciuitatem illam ferre cogebantur, tam viri quàm
vtinam tu hunc lapidem, heus frater, ferre cogereris propter ductam vxorem!
mox respondet: mallem lapidem hunc solùm adulteris destinatum patientiùs ferre, quàm
um atræ, quod tu in veste tua geris: & honestius mihi esset tam coràm Deo, quàm ipso
cortatorum & adulterorum est insigne, non coniugatorum, qui Dei ordinem sequuntur,
ine ab hominibus instituto. Denotans fratrem, qui omninò & scortationis vitio immer
auaritiæ inexplebiliter studebat. Nihil pudet tale hominum genus vel dicere vel facere.
tus ab omnibus præsentibus, ob tam promtum & non sine sale responsum.
. Noui ciuitatem pulchris legibus hactenus administratam, in qua honestas & pudor se
cauerat. Accidit, vt multi sacrificuli contra illorum virorum voluntatem, ad cohabitan-
nec illorum res meliùs fieret, confluerent, quos suscipere, eis locum dare, ob man-
gis, cuius ciuitas erat, cogebantur, etsi diu repugnauerunt. Sacerdotes isti secum plau-
rum aduexerant, quæ sericis & purpureis vestibus zonisque aureis incedebant, vt nullum
iscrimen esset inter matronam & scortum. Senatus illius ciuitatis hac de re consultat, &
hanc sententiam, vt scortis interdicatur ciuitati: nam nolle se scandalum hoc cùm Eccle-
uentuti atque honestis matronis, diutius ferre. Hoc cùm innotuisset sacrificis, mox ador-
legatum ad Regem, quò illos defenderet à Lutheranis istis. Et mox id impetrauerunt, quod
, ac Rex constitutionem contra scortatores latam abrogat, annihilatq́;, sic scribens ciuitati:
istis decretum contra sacerdotum concubinas, & eas expulistis etiã, me inconsulto: Nobis
acet, & mandamus, cùm sacerdotibus vxores ducere à summo pontifice prohibitũ denega-
, vt concubinas habeant, ne quid deterius ac abominabilius agant. Expulsis .n. scortis, filiæ

vestræ

vestræ illis præda essent, cùm otiosi homines in varia scelera prolabantur. Tolerate igitur
nitatem scortorum, donec concilium aliud generale decreuerit. Hæc nostra est indubita
tia, quam infringere piaculum summum sit.

His lectis, ciuitas in mœrorem incidit ob scriptum, quod nouerat contra legem di
contra honestatem pugnare, ac etiam Ethnicis displicere. Econtrà sacerdotes gaudio
mnibus in locis eò, quòd impetrassent scortationis defensorem: etsi quidam has literas
Regia venire negarent.

Atqui Dominus inter consultandum aliud medium aperuit: prohibuerunt enim sc
plateas publicas eant, ne in foro commercandi gratiâ ambulent, sed domi sedeant, prop
plum: se nolle, hanc inordinatam & impudicam vitam oculis liberorum suorum subijci
gem prætergressa ciuitas, capta est & punita.

O miserum seculum, ac omni deploratione dignum, in quo talia mandata, tam imp
mantur, ac scortis fœdis patrocinantur? Quò ventum est? Nemo iam dicat, Turcam pe
rem fore contra Christianos, iam cùm tam manifesta peccata non solùm non puniantur,
nibus & pedibus defendantur: cùm scriptura dicat diuina, tales regnum Dei non possi

Idem. Conradus Rex cùm multorũ pateretur æmulationem in regno, sapientiâ tam
stantiâ peruicit, vt principes Germaniæ in fide contineret. Inter omnes verò præcipue d
Othonis filio, duce Saxoniæ, suo in regno successore, curam gerebat: cuius acrimoniam ve
placare non potuit, tollere eum cogitauit è medio. Hattoni Episcopo Moguntino notan
annales, quòd, quomodo Adelbertum Bambergensem comitem, Henrici ex sorore nep
doui co Regi prodiderit ad mortem: ita Henricum quoque similem ad exitum cogita
Conrado in manus tradere.

Ferunt, Hattonem, cùm aurificis domum in itinere haberet, considerandi operis gra
ille faciebat, introijsse. Habebat in manibus opifex torquem ex argento, vt inauraret. P
cùm opus inciperet, ferunt, ingemuisse: & illum, qui attenderet, per familiarem interrogas
tifice, quò tam altè ducta mitterentur suspiria? Respondisse tum Hattonem, formidare
quæ nunc auro, pòst nobiliore sanguine imbuerentur. Tacitus secum rem perpendit aurif
tiùs inde scrutatus, cuius dono pararetur: & cùm ex longinquo compertum haberet, He
xonum duci illam magno munere destinari, curauit, ad eundem ducem rem omnem pe
euitaret donum torquis ab Hattone.

Dux ipse etiam iam suspectam habens Pontificis fidem, quòd pridem eius perdid
tem, intelligens, quid de se strueretur, inuitanti per solennem nuncium Pontifici, iussit re
vade, renuncia Pontifici tuo, non habere Henricum Alberto ceruicem duriorem. Domi
de illius mecum seruitio tractabo. Et reuersus in Saxoniam, omnia quæ Hattonis fuêre &
niâ & in Turingiâ, peruastabat.

Idem. In extremis agens monialis, ad quam multæ eiusdem sanctitatis sorores cor
consolandi & confortandi gratiâ: vna ex illarum numero prudentior loquaciorq; dixit:
mea optima soror, in opera tua, in ieiunia, in preces, in regulam à sanctâ Clarâ institutam
eris. Cùm autem hæc proferret, plura addi ut aeiusdem generis absurda: venit monach
ad eam. Qui cùm audisset tales voces, non ferendas Christiano, dixit: abite, seductrices soror
tu casta soror, in Christum Iesum, respice in corde tuo ad crucem, in quâ Christus pepen
peccata tua, quæ nec tu, nec patres potuerunt soluere: & seruaberis.

Tua opera nihil momenti adferunt ad æternam vitam consequendam: sumus nos i
concepti & nati, & quotidie in omni vitâ nostrâ peccamus grauiter contra Deum, & prox
digni ob merita nostra, vt in ignem sempiternum conijciamur. Christus autem est Salua
redemtor, liberator, & viuificator: Mediator denique apud patrem cœlestem, qui satisfac
ptura loquitur, pro peccatis totius mundi.

Soror moribunda cùm hæc audiret, dixit: O miserâ me mulierculam, quàm perditè vi
cœnobio? quàm nihil sunt opera mea? Christe Iesu miserere mei, & dimitte peccata mea:
confido. Hæc vix elocuta, tradidit spiritum Domino. Reliquæ moniales tacitè apud se cog
Quis illum insignem nebulonem, scortatorem, ebrium introduxit? qui miseram sororem
sti doctrina seduxit.

Considera cæcitatem illarum mulierculaum, quàm pessimos habuerint præceptores i
nis negotio, quæ hæc initia non inculcârunt? Vera est historia, quàm habeo à nonna, qua
auribus & proprijs oculis hæc audiuit & vidit.

Monachus deinceps non est visus in cœnobio. Conijciunt quidam, miserum monach
cturnum sacrificum esse factum, propter Lutheri doctrinam, quam parùm gustauerat: ve
propter Euangelij lectionem sedulam, in qua omnem operam die noctuque dederat, ad n
traditum, quò cæteri sibi ab ista doctrina cauerent, regulasque iuramento pollicitas cum v
gentiùs seruarent.

Idem. Sacerdos quidam erat insignis adulter, lusor, & vinipotor, quem nihil puduit d
facere. Voluit is Papisticis quibusdam inseruire, & eam ob causam ijs gratior esse. Accidit, vt
ab sanæ doctrinæ eiusdem diœceseos Presbytero exciperetur. Hic, nemine vrgente, eadem
adeò fit ebrius, vt nesciret quid ageret, aut finxit fortasse se benè potum, quò commodiùs
votis habebat, perficeret. Hic ergò post primum somnum surrexit è lecto, ac hospiti fene

amnis admotis fregit, fornacem destruxit, mensam euertit, & libros lacerauit. Bonus hoc tumultu, excitatur è somno, inclamans: Quid agis, domine charissime? quis te id tumultuaris? habesné aduersarios, à quibus tibi & mihi sit cauendum? paucis signi- tem cubiculum aperuisset, ab impio illo sacerdote gladiolo transfoditur. Inclinat se accepto, in terram, ac casu spiritum exhalat. Accursum est à vicinis, clamante & iâ, capitur homicida, detinetur publico in hospitio, ad dies aliquot cathenis vinctus, m elaberetur.

mici & consanguinei sacerdotis occisi non potuerunt impetrare, quòd plecteretur ho- cio digno. Noluit enim hoc superior potestas, aiens, vinctum Episcopo esse mittendũ, erdere homicidam, vel liberum facere. Conquesti sunt rustici, indignam hanc rem esse: nobilis, qui pagi eius præfectum agebat, dicentes: valdè iniquum esse, sacerdotem ho- nitti, cùm priùs tot probi viri & coniugati sacerdotes aquis sint suffocati, & propter rem spoliati. An isti scelestiores, quàm homicida ille & latro, qui pium pastorem in pro- nterfecerit? Responsum est, nemini contra sublimiorem potestatem licere vel hiscere, num periculum subire. Iam aliud seculum esse, quàm in tumultu rustico. Potestatis est vult: vestrûm est obedire.

taq; latro datus, fuit ad dies aliquot vinctus, deinde dimissus, ac ditiori beneficio Eccle- tus, ob rem præclarè gestam. Dixerat.n. sese Lutheranum sacerdotem studio interfecisse.

resbyter quidam armis petitus, inuasorem gladio vulnerauit. Læsus, alienum esse à sa- querebatur, vt gladio dimicet, quòd Christus seruator Petrum iusserit gladium vagi- Falleris, ait, Presbyter, si hoc exemplo omnem nobis armorum vsum coneris eripere. ondere iussit gladium, tum demum iussit, cùm absciffa esset auricula. Et ita consenta- debere, vt hoste aut superato, aut cæso, dimissis armis, receptui canamus.

idit quidam in Papistico cœlo diuum Gregoriũ, & post eum Papas, qui, conductis qua- iulis, decimas ex veteri Testamento in nouum importabant: deinde etiam mitras, infu- oblationes, suffumigia, lumina, & omnia ferè quæ in veteri Templo fuêre. Sed callidi erunt vxores veterum patrum abducere, sed loco illorum acceperunt ancillas. Nam ant ad nouum Testamentum pertinere. Hinc est, quòd hodie passim pro vxoribus ha- nas, quòd ad eos vxores non pertinent, sed meretrices, & cinædi.

verò Papales essent soliciti, quomodo locum Pauli 1. Timoth. 3. cap. defendere vellent, agnus quidam Abbas: qui, audite patres, inquit, an nescitis, vxores ex testamento vete- raduci non potuisse? Quare necessum est, vt beneficia & sacerdotia vxorum loco sub- us. Quamobrem illum locum sic volo construatis: Episcopus sit vnius vxoris vir, hoc d minus vnum beneficium, eaque ratione nostro Episcopo locus erit. Quod autem ad t, de quibus vos esse valdè solicitos scio: non habeat, inquit, vnam, qui potest habere ertes doctores Ecclesiæ!

remita quidam Paduæ erat, Ansimirus nomine, tempore Francisci, Ducis Patauini se- m vir sanctus haberetur, multas mulieres, etiam nobiliores, per confessionis speciem, pellexit. Vulgatâ tandem (neque enim diu hypocrisis cælari potest) scelerum famâ, ore, cùm multa confessus esset, ad Franciscum deducitur. Is adscito Secretario, ex suis ci causâ) sciscitabatur ab Eremitâ nomina mulierum, quas cognouisset: qui cùm mul- domesticis & familiaribus vxores protulisset: scribebat nomina Secretarius, vt exinde elieeret.

ndem nominandis finem fecisse videretur, peteretque Dux, an plures superessent: ille ter negaret: asperiùs hominem arguebat, & vim minabatur Secretarius, nisi omnes re- ille suspirans, scribas & tuam quoque, ait, atque eam addas numero aliarum. Quo di- us præ dolore è manibus Secretarij excidit, & Dux in maximum est risum conuersus. esse, dicens: vt qui tantâ voluptate reliquarum maculas audiebat, & ipse in eorum cœ- ur. De his etiam suprà.

Alius quidam eiusdem farinæ, ad prædiuitis cuiusdam obitum aduolans, cùm ille iam am, & nulla spes esset, ex testamento aliquid recipiendi, dictu mirabilem stropham ex- ocato enim vnico demortui huius filio, qui nesciebat mortuum parentem, ita inquit: iam primùm mihi, super quibusdam rebus, animæ illius saluti conducibilibus, verba fe- quando ipsi moribundo loquendi facultas ademta est, libeat vel nutibus discere extre- nis voluntatem. Num, senex venerande, centum nummos aureos nobis legas? num to- stis annuis? Atque in hunc modum cùm multa alia interrogaret, Barbatulus quidam, s, caput defuncti machinulis quibusdam in pectus demittebat, ceu annuentis gestum primere.

ilius certis coniecturis subdolam nebulonum vafriciẽ deprehendens: pater, inquit, nun- cari tibi videbor, si impostorem hunc fratrem per omnes domus tuæ gradus deiecero? c quoq; filij sermonem cùm annueret parens: Hæc, ait, patris mei voluntas omnium est m, abrogatis illis prioribus, firmiùs conuenit obseruari. Proinde arrepto fratre, expleſ- tum, ni testes qui coram aderant, maturiùs pronum gradibus incumbentem eripuissent, saluti consuluisset suæ.

Nobilis quidam volens confiteri, versauit in manu aureum nummum, quo Sacerdotem uit. Hoc cùm vidisset vnus Sacerdotum auidus pecuniæ, accessit hominem: atque,

an confiteri velit, interrogat. Annuit ille. Quem cùm Sacerdos post confessionem i ret, an pœniteret eum peccatorum, velletque abstinere in posterum à peccatis, quantum fragilitas concederet, vt fit: recusauit nobilis obstinatè, atque sine absolutione sic dimi

Venit autem alter sacerdos, quem non minùs auri sitis pressit, & nobilis confessior uit: sed cùm nec pœnitentem, nec in futurum abstinere volentem comperisset: nihilomin vt aureum acquireret, absoluit hominem, eâ formâ: Dominus noster Iesus Christus te a vult: & dimittat tibi peccata tua, quod ego non credo: & perducat te ad vitam æternam impossibile. Atque ita à nobili latinitatis ignaro aureum extorsit.

Idem. Princeps quidam in Septentrionali plagâ, prudens & verò pius, cùm fortè ant am, cum nouo ignoto Theologo de verâ religione verba commutaret, duo cucullati M professione S. Francisci, ordine autem Minoritæ, aduentare ei visi sunt. Quibus visis, in prorupit Princeps: Domine doctor, de quâ arborum specie creditis esse illas crepidas, qui ti hi Monachi prætereuntes incedunt. Respondit Doctor, se id ignorare. Exclamans ig ceps, Es tu magister in Israël, & hoc ignoras? addit, crepidæ istæ de illâ sunt arbore, cui Euangelio maledicit, dicens, iam non ampliùs in æternum ex te quisquam fructum manc dicto facetus ille & lepidus princeps Monachorum hypocrisim notare voluit.

Idem. Video quidem, fuisse morem nostrâ memoriâ, vt concionatores narrationib dam vterentur sub orationis finem, quæ videri poterant studio confictæ, ad terrorem inc tudibus & obduratis, aut vt rem alioqui frugiferam persuaderet: veluti de quibusdam im tibus, qui à Dæmonibus abrepti sunt, aut de archidiacono, qui, cùm audisset in templo re se humiliat, exaltabitur: falsum est, inquit, si me deiecissem, hac dignitatis nunquam e Mox fulmen cœlitus emissum & blasphemam linguam & vitam abstulit.

Simile est de Lena, cui diabolus pollicitus est par calceorum, si quendam virum quem ipse multo tempore tentauerat frustra, ad incontinentiæ lapsum pertraheret. Le ac petijt mercedem ex pacto. At Dæmon illi calceos, longæ hastæ præfixos, porrexit vltra ipso facto confitens, eam mulierem esse tam sceleratam, vt ipsis etiam Dæmonibus e nanda.

Idem. Eques quidam maioribus suis iusta faciens, multos ad se vocauerat sacrifi perfecto sacro, epulis largioribus illos pascens, vidit, ex eis quempiam turdum vnum & al tim in manicam conijcere. Peracto autem prandio, clàm illum ad se vocans, sciscitatur, a liquando legeret literas: at ille, lego, inquit. Rursus eques quærit, num alicubi dicatur, liciti esse de crastino? Et sacrificus, hæc, ait, est sententia Christi saluatoris. Tunc eques, tu saliari conuiuio à me exceptus, de crastino solicitus es, vbi epuleris? Ad hæc sacrificus, ait, sum solicitus. Rursus eques, qui non es solicitus? En turdos, quos prandens abstulis quit sacrificus, non abstuli, sed oblatos accepi: atque eò magis accepi, quò minùs in cra sem solicitus.

Idem. Fuit ex Episcopis Germaniæ quidam, singulari vir integritate præditus. Is rum, quibus præerat, vitæ turpitudine offensus, conuocatis ad se denunciat, concubinas sem vt repudient. Nam se quidem, cui reddenda esset Deo olim sui officij ratio, facere do posse, quin collegij & Sacerdotij prouentibus eos mulctet, qui non dicto audientes fo fit? antequàm præstituta ei rei dies venisset, ecce è Româ literæ venerunt à Pontifice, qu cœptum exsequi, & negotium canonicis facessere: ac Episcopum, fineret canonicos post vti, nec data illis priuilegia tolleret, admonerent: propositis etiam, ni pareat, minis. iecto terrore, vir optimus incepto destitit, multa postea de Pontificis iniuriâ, & eius ad bus literis apud alios conquestus. Quis non vbertim lachrymas die noctuque funderet, ens? vbi cœlibatus cùm sacerdotum tum Monachorum?

Idem. Mentiar, nisi Cardinalis Sedunensis in conuiuio, multis audientibus, nomina memorauit vicum, personas, & Monasterium, in quo viuum adolescentem defoderant cani, quòd pater eques filium eò pertractum minis reposceret.

Idem lib. 3. In conuiuio multi sacerdotes congregati erant propter funus cuiusdam Inter alia vt fit, mentio facta est Lutheri, quasi esset Ecclesiæ turbator, & omnium domest rum spoliator, præcipuè autem sacerdotum, qui nihil nôrunt, quàm missare, hostis. A dam: Benè dicis, Domine Ioannes. Si Lutherus non venisset, ego rusticis meis facilè persu diebus veneris per totum annum fœnum, instar equi, comedissent. Sed nunc mihi nihi credunt, nec fidunt, etiamsi Christum ipsum mecum, è cœlis vocatum, adducerem: ade tes esse volunt. Ex libris Germanicis eam prudentiam didicerunt: quos velim combu

Insolens dictum sacerdotis, cuius erat doctrinâ Euangelij populum instruere, bonos scribere, à sceleribus deterrere. Miser populus, qui tales indoctos pastores habet, qui curant, quàm culinam, quàm otium.

Idem. Franciscani & Dominicani olim crudele certamen Romæ apud Rotam co pontificio habuerunt. Franciscani contendebant, ad illos pertinere prærogatiuâ in pulsa tatione diuæ virgini. Econtrà Dominicani suas rationes adferebant, & solida argumenta, v

deberent esse eo in officio diuæ virgini exhibendo, ob doctorum hominum multitudi-
stitatem ordinis, ob niueam vestem, quâ corpus tegerent. Tandem lis diremta, post-
àm 30000. aureorum insumsissent, estque sententia lata in hunc modum: Qui prior
pulser. Sic derisui se ob leuiculam rem multis propinauerunt. Quàm diabolica res
m inuidiosus honorum stimulus? in quot contentiones calamitatesque sæpè homines
os detrudit? in quæ damna voluit miserum hominum genus?

Hieronymus Squarzaphicus Alexandrinus, in vita Francisci Petrarchæ. 1539.

us 12. Papa, qui Ioanni in Pontificatu successit, ne tantus amor Francisci Petrarchæ
auretam puellam formosam vacuus haberetur, (qui canonicus Paduanus & Parmensis
s tunc erat) vt illam in vxorem acciperet, persuasit. Et vt faciliùs adduceretur, conce-
icia teneri posse, & alia etiam insuper erogare. Nam dum in curia in pretio esset, vn-
ipibus & à pontifice pollicebantur illi honores. Erat soror Petrarchæ, quæ iam duode-
batannos, quæ Auenioni, vbi orta, cum Girardo morabatur, eleganti forma, moribus
irtutibus prædita. Cuius pulchritudine & forma captus, perditè deperibat Pontifex:
stulus?) & vt illa potiretur, multa fieri fecit experimenta.
n cogitauit præmijs & honoribus Petrarcham in suam trahere opinionem. Cardinalem
ipsum, promittit, dum modò illa suo concederetur arbitrio.
cus, qui in omni re Deum præ oculis habebat, cui nihil est occultum, vt ille, qui nihil,
ihil fingere, nihil dissimulare didicerat (vt debuit) ira commotus, & id quod lingua,
habebat, respondit, tam fœtidum galerum capiti non esse imponendū, sed fugiendum,
umque omnibus, tanquam nefandum & dedecorosum. Et si reuerentia nominis, quo
erris gereret, non terreat & retrahat, calamo tantæ rei indignitatem se vindicaturū esse:
ut Philelpho placet, in vna sua morali cantilena, quæ incipit, Io non vo piu cantare
ominùs Pontifex furoris impatiens, alterum fratrem Girardum tentare cœpit, qui pau-
uscaptus, sororem concessit: quo facinore audito, & Ecclesiam Dei videns per abrupta
trahit, Auenione aufugit, & Italiam versus ire cœpit. Frater pœnitentia ductus, nupta
æ religionis habitum quæsiuit, & Carthusiensium ordini in conuentu de Materno, qui
assiliam, rebus mundanis reiectis, se deuouit.
Petrarcha Hetruscus, Francisci Petrarchæ pater, Florentiæ olim scriba reformationum
officium cum dignitate multos annos tenuit: sed à factiosis tandem pulsus circa annum
06. in Gallias proficiscens, Auenionem perrexit: vbi sub Clemente quinto tabelliona-
in curia, vt ipse vocabat, nouæ Babylonis exercuit.

Simon Grynæus in libello, cui titulus est Somnium. 1539.

hor summus, ex corruptissimis moribus, in tantâ Euangelij luce, diuinæ vindictæ fla-
m præ foribus Germaniæ excubare, præuidit, quam prædictionem eleganti carmine
est, & Somnij titulum ei fecit, in quo libertatis Germanicæ interitū lachrymis nimiùm
rat. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Adrianus Venetus Monachus. 1539.

librum de arte inquirendi hæreticos: & alia. Imperatore Carolo quinto. Papa
3.

Petrus à Monte I. C. de potestate Pontificis. 1539.

lud Matth. 22. Date, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo: dicit: quòd
s non iubet ei reddi omnia, sed tantùm, quæ sua sunt: esse enim pronomen. Quæ re-
& Papæ etiam suam, hoc est, maiorem partem relinquendam. Imperatore Carolo 5.
3. vt sup.

1540.

Nicolaus Boërius decis. 37.

REfertur Abbatissæ dictum de mixtis monasterijs, quæ principi quærenti de numer
orum, respondit: Canonicos 20. esse, & canonicas mulieres 40. Cui ait princeps:
debere conuerti: quòd meliùs sufficiebant 20. fœminæ 40. viris, quàm è conuerso. Sed i
pi replicauit, quòd saluâ eius reuerentiâ benè fuerat ordinatum, scilicet quòd pro 20. ca
sent 20. canonicæ; reliquæ verò essent pro hospitibus superuenientibus. Quo audit
gauisus princeps, illi concessit quod petijt: periculosa tamen est sexuum commixtio. c. c
18. quæst. 2. & c. mulieres, & ibi glo. de iud. lib. 6. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.
Idem in cons. 20. Papa Calistus 3. recusauit dispensare super coniugio Diacon
gabat, se continentiæ donum non habere, neque legi carnis posse resistere, atque vx
quamuis pro eo intercederet tunc Cardinalis Senensis, qui postea successit Calisto, dictus
in suis epistolis in Cardinalatu compositis testatur: scribens illi suo amico, alterum Pa
ctandum esse, qui melior sit.

1540.

Andr. Alciatus I. C. c. nouit. de iudicijs.

PApa in præceptis traditis in Euangelio ligatur æquè, ac reliqui Christiani.
Idem in primâ Regulâ de præsumtionibus. Papa mortaliter peccat, si alienat res
consanguineos, vt eos diuites faciat. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.
Idem in lib. de formula Rom. Imperij. Rodolphus Habspurgensis comes, (cuius ma
Roma fuisse, scil. ex Auentino oriundos, plerique comminiscuntur, vnus vel ea ex caus
celebrandus est, quòd Florentinis, Lucensibusque ab or ni Cæsarum iure immunitatem
nundedit, eoque nomine appensa ab alteris sex aureorum millia, ab alteris duodecim ac
sensus est Honorius pontifex, ratamque alienationem decreto suo fecit. Tametsi eni
pecuniæ quantitas videretur, satis tamen ei iuri coëmundo esse censebat, quod precariò a
sum interpretabatur, quodque absque armis obtineri non posset, cùm illi non nisi exe
imperata facerent.
Post hunc à Septemuiris Albertus eius filius Austriæ dux designatus est: quem Bonif
cùm multis maximisque incommodis affecisset, regia tamen sede deturbare, quod inpri
bat, non poterat. Tantum enim abest, vt authoritate eum sua confirmare voluerit, vt
ma tum fama fuerit, cùm hac de re ab Alberto ad eum legati venissent, ense accinctum P
coronaque Imperatoria ornatum, tyrannico spiritu exclamasse: Ego sum Cæsar; sed ni
regnauit ille.

1540.

Ioannes Manlius in locis communibus.

ROtenburgi ad Tuberum honesti viri ædes frequentare solebat quidam, & vestium
& diuitiarum iactatione, nobilitate illustrem sese virum professus, duos sibi iunct
comites, vestitu non minùs precioso indutos. Adducebat tibicinem vnà cum fidicine
uia choreasque instituebat, sub prætextu illius patrisfamiliâs ducendi honestam filiam.
stirpe natum esse, affirmabat, diuitiasque immensas, arces, prædia, oppidula in longin
sibi esse plurima, nec quicquam eorum, quæ in hoc mundo optari aut desiderari possi
præter vxorem decoris ornatam moribus.
Displicuit Patrifamilias hospitis eiusque sociorum importunitas. Quæ res eum mo
spitibus istis aduentantibus, illius loci verbi diuini ministrum quoque ad cœnam vocaret,
eo ex verbo Dei inter cœnandum misceret colloquia. Vehementer hospitem eiusque
colloquia offenderunt. Quare aliam dicendi materiam quærentes, multas, inquiunt, f
quæ potiùs conuiuis exhilarandis inseruiant, quàm diuini verbi interpretationem: se rog
vlteriùs sacra Scriptura tœdium & molestias creare velint. Ex quibus facilè cognouit Pa
diabolicum conuiuarum istorum ingenium: & iam satis aduersus diaboli insidias confi
Apagite, inquit, vos scelerati nebulones, nihil vobis commercij est mecum & cum m
zati nos sumus, & precioso Christi sanguine redemti, is quoque nos aduersus diabolicas
sidias tutabitur. His dictis, magno protinus cum strepitu impostor ille tartareus cum suis
nuit, relicto post se fœtore teterrimo, triumque suspensorum hominum cadaueribus. In
pa vt sup.

1540.

Ioannes Sambucus in appendice ad historiam Bonfini

NOnnéquarum in rerum, alieno vsu obscurarum, desiderio ac votis à tot annis
nes fuêre, ea ante annum per Synodum, postea pontificem obtinuit, non sine gra

onſilij: vt integra & inprimis vſitata ſeculis Chriſti inſtitutio vltimæ cœnæ, ſeu memo-
nicationis, à pontificibus ob quaſdam ſuas cauſas ſublatæ, vulgò redderetur? vt etiam
iniſtri, qui idonei forent, non coacti, ſed liberè, ætate & moribus exigentibus, in ma-
elegitimo, non adulterato poſſent? Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt ſup.

Iohan. Riuius VVeſtphalus de abuſibus Eccleſiaſticis.

tecum vnà incredibilem in modum, & ſuprà quàm dici poteſt, miror, eam eſſe plero-
de grege pontificio animi obſtinationem atq; peruicaciam, vt aliquid eſſe negent in do-
Eccleſiæ ritibus erroris: neque eſſe affirment vllum, qui hoc verè obijcere aut probare
edùm ergò, quando nos calumniari dicunt, credant ſuis ipſi prophetis. Nam ſic qui-
gui pontificij propugnatores non infimus, vt opinor, neque ſanè contemnendus.
eſtat (ni fallor) ſpeciatim oſtendere de ſingulis quibusque ſententiam ipſius.
m ergò quod ad doctrinam attinet, teſtatur, monachos & theologos ſcholaſticos no-
di genus inuexiſſe, & noua quædam docuiſſe, quæ neſcierit antiquitas. Ad hæc, mul-
re damno, quàm vtilitate Eccleſiæ Dei, diuinis literis & orthodoxorum patrum ſcriptis
c vt additamenta illa plus dominarentur in Eccleſiaſtico populo, quàm ipſum verbum
rina patrum, huius riuulus. Item Prophetas, Apoſtolos, Martyres, heremitas, epiſco-
es, doctores à primordio ſanctiſsimos ac eruditiſsimos ignoraſſe Sorbonicam Theologi-
ſequuntur. Oſtendit videlicet, doctrinam Euangelicam fuiſſe hominum commentis
entis corruptam, & propemodum obrutam & ſepultam.
e Euchariſtiâ agens: Corrigant, inquit, Eccleſiaſtici Miſſæ dedecoroſos abuſus, ac ſtoli-
tiones. Amputetur conſuetudo ſacrificantium ob nummulos, atque adeò ſacra impiè
n, atteſtante illorum conſcientiâ. Non admittantur ſacra concubinariorum. Quid?
ſàm, rei diuinæ abuſus, ſuperſtitiones, ſacrilegam nundinationem taxari?
quo loco de ieiunio agit: Pontifices (inquit) æquum eſt remittere aliquid de ſeuerâ iſtâ
e conſcientiarum propter cibum, ne ſtatim ad lanienam trahatur, qui vel inuitus colla-
lini eſu promiſcuo medetur. Meminerint, Chriſtianos non eſſe Agarenos, neque o-
iparè piſculentas menſas contingere. Valdè cauendum, ne ſuperſtitioſorum Iudæo-
s efficiamur, ac ne innitamur operi. Quæ quaſi retia conſcientiarum fuerint illa indicta
diebus atque temporibus, ieiunia, quanta in his exigendis tyrannis Pontificum, quanta
ndis ſpes atque fiducia ſalutis: ſatis, vt opinor, innuit.
varia in orando vitia oſtendens: de Diuorum intercesſione inquit, Eccleſiaſtici ponant
ogmati ſuo, & non faciant articulum Symboli ex piâ perſuaſione. Præterea damnetur
perſtitio magicarum precum, atque conſecrationum profanarum. Tollantur oratiun-
ſomniârunt ad colum veſpertinum anus, aut deliri monachi. Quàm non magnificè de
nocatione ſentiat, & quid præterea damnet, vides.
e horis Canonicis agens: Illud, inquit, curetur, vt preces ac laudes iſtæ horariæ decenter,
piè agitentur, quàm eas hactenus ſueuerunt frigidiſsimi templarij agitare. Abſit bonæ rei
eſtinatio: abſit tædium: abſit ſingularis iuſticiæ opinio. Et alio in libro: Non oratur
ed ſibilatur: non verba, ſed vox: non ſenſus, ſed ſonus: non affectus, ſed ſtrepitus

d verò de diebus feſtis? Demant (inquit) Eccleſiaſtici aliquid de multitudine feſtorum, ne
mpus teramus. Adimatur grauiſsima obligatio conſcientiæ, ac fiducia, &c. Obui-
alaciſsimis choreis, ſcurrilibus ludis, turpiſsimis ingurgitationibus. Hîc ea taxat, quæ
ac hac ſæpè de diebus ſacris queſti ſumus, in quibus ferè (vt Tertulliani verbis vtar) ma-
rum licentia, pietas eſt: occaſio luxuriæ, religio.
de ceremonijs idem? Inerant (inquit) vitia, & quidem multa: hæs igitur amputari o-
agis, quàm totum tolli. Fidebat hiſce vulgus: putabat, hæc neceſſariò requiri: crede-
iorem ob hæc: credebat hæc efficere, vt peccatis venia ſit: anteferebat hæc præceptis Decalo-
odò ſpectabat, in hæc procumbebat, nullo reſpectu probæ vitæ habito. Vidésne, Vrba-
n ceremonijs improbet? Non vult in externis ritibus, quaſi totus in his Dei cultus, & ve-
onſiſtat, adipiſcendæ ſalutis fiduciam collocari: non aut peccatorum veniam illis, aut
acceptam referri, non his Dei præcepta poſthaberi.
de imaginibus inter cætera: Statuatur (inquit) ferendas quidem eſſe imagines, ſed non
s, cùm ob id olim neque ſculptæ neque pictæ ſint, ſed ob alias cauſas.
reliquijs ſanctorum, exſecrandas (inquit) iſtas ſuperſtitiones reliquiarum, quas perditiſ-
tes, à quæſtu veriſsimè appellati, ad Eccleſiæ ludibrium exitiumque inuexerunt, neſciuit
s. Nec vidit abuſus ridiculos, in quibus non exigua pars pietatis vulgi noſtratis hærebat

purgatorio igne veterem contentionem eſſe, ait. Qui potiſsimùm de hoc (inquit) diſpu-
ita viuunt, vt citiùs in gehennam, quàm purgatorium ſint inuolaturi. Erat cautiùs diſ-
n de eo, quod Deus in vniuerſum ſcire nos noluit.

Anno

Iam de monachis, (vt aliquando desinam) Magna pars, inquit, monachorum ce
nititur plus, quàm obseruatione præceptorum Dei: & has alijs magno venditant, promitt
non habent ipsi. Reputentur cuculli saluandis animabus venditi. Reputetur Epicureism
steriorum principalium, in quibus multò promtiùs Volupiæ ac Libentinæ deabus, quàm
Deo seruiatur. Hactenus ille regni pontificij propugnator, & quidẽ vno in libello, eodéq; p
Cuius ergò imprudentiæ est negare, aliquid in Ecclesiâ fuisse erroris, aut in doctrina quicq
taminatum, aut in ritibus deprauatum: cùm & res ipsa palàm reclamet, & qui præcipui su
sariorum nostrorum, quasi antesignani, contrarium doceant. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.
Idem lib. 1. de superstitione. Quid commentum illud de veste Franciscanâ? quà in
mortuus vel elatus fuisset, nihil in eum dæmonis esse iuris: quia Franciscani merita sua
bona, quæ toto fiunt ordine, vnà cum veste communicassent. Hinc maiorum liberalitas
nachos: hinc legata cœnobiorum. O impietatem! Verùm hodie nihil ista mouent: quò
rita illa monachorum nemo vnius æstimet assis. Hinc causa odij in viros, qui primi co
hæc detexerunt.
Idem. Narrant quidam de Thomâ, confectis in Paulum commentarijs, apparentem ei
perè asseuerasse Paulum: neminem fuisse antea vnquam nec intelligentiâ assecutum script
diuiniùs in ijs commentatum, præter vnum Aquinatem istum. Quis non vanissimum c
tum esse putet?
Scripsit hic idem & alios vtiles libros, de stulticiâ mortalium in procrastinandâ co
vitæ: de erroribus Pontificiorum, & alia.

1540. *Ludouicus Cælius Rhodiginus lib. 8. cap. 11.*

Lectionum Antiquarum.

Mirabamur haud ita pridem, cùm scitissimas & multifariam doctas beati Hieronym
las euolueremus: quid ita vir sanctissimus, & propterea maximè verax, Babylonem
ratam dixisset meretricem? Etiamsi eo nomine intelligi videtur Roma, cuius delitias non co
bat tanti viri stomachus. Nam primâ epistola Babylonis nomine, Petrus εἰκονικῶς Romam
quum, inquit, apud Babylonem versarer, essem[...] purpuratæ meretricis colonus. Diu hoc
ex historiâ quæsitum. Tandem dicti rationem [...] Plutarchi scientissimi tum philosophi cùm
tici lectione aucupari sum visus, à quo sic memorijs proditum obseruauimus:
Xerxem Persarum regem quandoque in Babylonios excanduisse vehementiùs, quòd
ductu auspicijsq; desciscere forent ausi: eoque nomine comparato ingenti exercitu, quum e
tâ vrbe insigniter victoriâ esset potitus, vt rebelles animos, nec satis in fide constantes reprim
cisceretur que, imperasse traditur: in reliquum vti arma ne ferrent, sed psallerent, tibijs v
scorta alerent, cauponæ indulgerent, ac sinuosis tunicis induerentur. Hactenus Plutarchus.
Apud alios sic fermè legimus: Babylonicis mulieribus morem fuisse ex oraculo quoda
hospitibus turpiter permisceri, turbâ & cultu plurimo apud Aphrodisium commeantibus,
ge singulis coronatis. Qui verò admittebatur, posito super genibus argento, quantum vi
mulierem mox longè à fano abductam inibat: idque argentum Veneri fuisse sacrum. Hæc ni
probârint satis superque, cur purpurata dicatur meretrix Babylon.
Adduntur & illa: Nil admodum fuisse moribus eius vrbis corruptius, nec ad irritandas
dicas voluptates instructius, Babylonios in vinum præcipuè, quæque ebrietatis velut app
sunt, fuisse procliuiter effusos: fœminarum item conuiuia celebrantium, initiò modestum
situmque fuisse habitum: mox tanquam mero incaluissent, summa exuere consuesse amicul
simque pudorem profanare. Postremò etiam eò adduci impudentiæ, vt ima corporum reuel
erubescerent. Putet fortè aliquis, damnati infelicisq; pudoris prostibula ista solitas perpetra
verò nobilissimæ cuiusque matronæ decora hæc habebantur.
Quàm perditi essent mores, id porrò abundè arguerit, comitatem arbitrabantur vulg
poris vilitatem. Tradunt auctores grauissimi: Macedonicum exercitum Asiæ domitorem
ducis nomine illustrem, inter tot & tanta flagitia diebus modò quatuor & triginta saginatu
ratumque, ad ea, quæ insequebantur discrimina, adeò ignauiorem fuisse futurum, si hostem
set: vt pro tam amplâ gloriâ per tot deuictas gentes, & tot terrarũ spacia sub Macedonicas le
acta, maturè perire potuerit.
Porrò ne quis, frustra ex diuerso hæc in vnum congesta, opinetur: ad hæc omninò libr
rum naturâ quarto respexisse Lucretium, contenderim, vbi amoris nocumenta colligens ita

Adde, quòd alterius sub nutu degitur ætas:
Labitur interea res, & Babylonia fiunt:
Languent officia, atq; ægrotat fama vacillans.

Nam quod afferri potest de vestibus, plumario, & polymitario opere illustribus, quando
plinio, colores diuersos picturæ intexere instituit maximè Babylon: & in Catone Seniore Plu
scribit: hæreditate oblatum Catoni ἐπίβλημα τῶν ποικίλων Βαβυλώνων, statim iussum vend
sanè Platonis legibus, quod dicitur, magis friget: ni fortè per trabem meam, vt aiunt, fe

m. Satius id, grauiusque multò, si sensum ita conoipias: amori libidinique mancipa-
bi fœditatem, ac famedispendium, in quod magno dedecore illapsa Babylon est.
erò obiter restatum volumus, loqui nos de Babylone, quæ in Assyria est: quoniam al-
in Ægypto Babylon est. Assyriam condidit Babylon sapientissimus, vt memorant, Me-
(vt voluit Herodotus) Semiramis: quando duobus annorum millibus eam ciuitatis
icatio antecessisse videtur, diligenti chronicorum supputatione. Ægyptiæ Babylonis
neminit, atque Strabo, & Ptolomæus. Sed Strabo eam magis Arabiæ contribuit. Vnde
ingua Chairum illam vocant: quæ vox non aliud nobis indicat, quàm Babylonem.
ndidere ex antiqua Babylone profugi quidam.
abylonem porrò festum agi solitum, scribit Xenophon, in quo Babylonij omnes vni-
em biberent, & lasciuis carminibus, saltationibusque indulgerent. Cuius occasione ce-
yro captam olim vrbem, idem testatur. Pelles Babylonicæ sunt apud Iureconsultos in-
vectigal pertinentes. De ijs, quales fuerint, in pellium mentione plura ex Hieronymo
alix Babylonis aureus vice adagij vsurpatur ab Hieronymo: Multa, inquit, de perfe-
tur, vt qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice
Meminit elegantissimè item Ambrosius quodam loco: Ille, inquit, apud me primus,
perditissimus: ille meus est, qui suus non est: ille mihi gratior, qui sibi nequior. Calix
lonis in manu meâ, inebrians omnem terram: animo meo biberunt omnes gentes. In
oeliteris meretriculæ versutioris typum habet Babylon, quæ gentibus aureo poculo in-
inet: vnde scelerum mox agmen promicet, & errorũ inexpugnabilis acies. Apud Hiere-
ic adnotatum comperi: Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnẽ terrã.
ui sermonis ornatum sic dici concipiant, quo vitijs inebrientur omnes: qui sit tamẽ in
tificio constitutus. Origenes: Babylonis, inquit, calicem aureum accipe dogmatũ pra-
a pestifera, eloquentiæ cultu decora. Omninò per parabolen ab Prophetâ dici ea, scribit
eologus. Indicari autem Babylonis regem, id est, (vt inquit Origenes) Nabuchodono-
ibus innumeris propinârit mœroris potum, superbè acc udeliter, quod Domini fiebat
arrogantiùs adscribens.
enti capite ait Cœlius: Apud Hieronymum proverbij faciem habet, quod ait, Poteram
rè proclamare, & inter gladios quoque ignesque Babylonios dicere: cur aliud respon-
quæritur? Et rursum aduersus Pelagianos: Qui minas, iniurias, paupertatem ferre non
uomodo flammas Babylonis vincemus? Intelligi verò per figuram, opinor, vrbis Roma-
ionem, de quâ ad Marcellinum Hieronymus: Animus, inquit, Romanæ vrbis vastatio-
fusus, vt (quod dicitur) proprium ignorarem vocabulum, diuque tacui, sciens, tempus
narum. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

onardus Fuchsius institut. Medicin. lib. 2. sect. 2. c. 9. 1540

Benedictus Theologus Parisiensis, & Reynoldus.

nus Pontifex, aiunt, qui non modò vsu carnium interdixit nobis verno tempore, sed et-
us & potestatem comedendi lac, butyrum, & oua à se pecunia comparare coëgit: ita in
tunasq; nostras decretis suis grassatus est, vt parùm abfuerit, nisi Deus Lutherum, virum
emoria dignissimum excitâsset, quin mox fœno nobis, communi cum iumentis cibo v-
ssec. Vnde Benedictus Theologus Parisiensis in concordantijs Bibliorum affirmat, asi-
storia Balaami significare Ecclesiam, & Romanum, vt ex 2. Petri 2. constat, Pontificem
qui ei insidet. Enimuerò, ait Reynoldus, multum ad huius mysterij significationem con-
faceret, si Pontifex, quod euenturum metuebat Fuchsius, Ecclesiam cogeret vesci fœno.
. Papa Paulo 3. vt sup.

ranciscus Burckhardus, Archiepisc. Colon. Cancellarius, in libro de Autonomia. 1540.

eus, inquit, & diabolus vnâ consistere non possunt, sic quoque Romana & Augustana
fessio. Similia quoque scribunt multi alij.
eas Fabritius Imperatoris officium ait esse, gladio concilium Tridentinum propugnare:
m & necessariam esse hanc sanguinis profusionem.
trus Muchitsch dicit, Augustanam confessionem iam iudicatam & condemnatam esse:
re aliud, quàm vt vnâ cum illis, qui in illam credunt, igni tradatur.
stophorus verò Rosenbusch non dubitat, Lutheranos hæreticos, & propterea (vt & Pe-
t) indubitatò tollendos esse.
etiam affirmant Ederus, Posseuinus, & alij multi Iesuitæ: qui addunt, testantes: fœdus
dinando Rege & Imperij statibus Passauij anno 1552. initum, inualidum & nullum es-
l non sit fas, Imperatorem, Papam, vel alios Pontificiæ religionis ordines illud obseruare:
secundum Dei mandatum id dissoluere, & deinde in Lutheranos ferro, igne & aqua plus

quàm in Turcas ipsos (namque illos his multò esse deteriores) sæuissimè animaduerte
Nam pactum hoc cum hæreticis saltem initum esse, & quidem necessitate tunc cogente: i
illo neminem ligari ampliùs: cùm tam diu modò valuerit, donec occasio aliqua sumenda
causam præberet.

Hoc loco notabit lector primùm crudelissimam horum fœdifragorum & sanguinari
manitatem, qui insatiabili Christiani sanguinis siti, sanctum fœdus à quatuor sanctissimi
toribus, Carolo quinto, Ferdinando, Maximiliano, & Rudolfo 2. tot superillustrib. El
sanctis patribus, principibus, & reliquis augustissimis sacri Romani Imperij membris, initi
anno 1552. ictum, & toties deinde, primùm Ratisponæ anno 1557. postea Francofurti a
Augustæque anno 1559. & Francofurti iterum anno 1562. vt & Augustæ rursus anno
tertium Francofurti anno 1569. & hactenus omnibus comitijs reiteratum, iuramentoq
confirmatum, cùm etiam hosti seruanda sit fides, nihilominùs turpiter rumpere iubeant, &
ctus nihil esse potest, perfidissimè violare cogant: econtra verò summorum Imperatoru
quorum patriæ patrum summam pietatem, heroicam & intemeratam fidem & constan
quod semel sancta fide receperunt, rumpantur vt ilia Baal, sanctè colere non desistunt. In
Papa vt sup.

Idem. Illi qui dicunt, vniuersos Germanos eo tempore, quo Lutherus suum semel
præclaram nationem proiecit, alto sopore demersos fuisse, neq; ouium suarum, quæ tunc p
abripiebantur, curam gessisse, verùm eas quocunque liberet, diuagari passos: fortasse non
pronunciant, nec à scopo longiùs aberrant.

Idem, res nostræ, inquit, peiori indies sunt in loco, iamque ferè in eam calamitatem
vt neque religio, neque pastor, neque Sacerdos, neque altare, nec æditimus, nec campana
persit. Collabuntur & euanescunt pedetentim episcopatus, Canonicatus, præpositura, ac
ria: paucique illi, & exigui, qui sunt superstites, tam sunt ex istâ contrectatione picis & con
lorum inquinati, atque ita frigidè religionem administrant: vt Episcopum & Prælatum in
nimè agnoscas, in templo verò difficulter ac rarò inuenias.

Idem narrat, motos esse Protestantes, vt Caluinistas in confessionem suam Augustar
perent, hac eorum ratione: quia nempe sese offerebant, si quid minùs sincerè statuerent, ve
ter se eorum instructioni cedere, indeque in communem hostem Pontificem suos calamos
guas distringere.

Idem. Circa tempus Schmalcaldici belli fuerunt editi sequentes Rhythmi:

Das Euangelium
(Puta nouum prætensum)
Ist jrr vnd thum.
Wa ich hin kum/
Ist alles krum/
Vnd niemand frum.
In einer Sum/
Man fellt vmb/
Vom Bapstumb/
In Irrthumb/
Vnd Ketzerthumb.
Summa Summarum,
Es muß wider hrumb/
Vom Luthertumb /
Zum Bapstumb/
Oder deß Teuffels / per Deum sanctum.

Idem. Principum igitur Lutheranorum Consiliarij Caluinistas, etiam inscijs & inuiti
minis, in comitijs passim susceperunt, fouerunt, & magnoperè promouerunt. Quid verò p
lucri inde habuerint, ac quid beneficij inuicem ab his sectarijs sperare aut polliceri sibi poss
ris docebit progressus. Publicis enim iam nunc Caluinistæ scriptis (Tossanus & M. A
VVolffius, anno 79. editis) tradunt, se, & non Lutheranos, esse veræ Augustanæ confessior
res. Equidem more luporum in melius proficiunt Caluinistæ: non enim absistent priùs,
mnem Lutheranismum penitus sustulerint & absorpserint.

Idem ignominiosè admodum exprobrat Lutheranis Principibus, quòd eorum E
debeant pro concione fari, quod ipsis collubet. Die quidem Dominica manè, cùm nihil al
dum sit, esse ipsos eis concionatores: reliquis diebus septimanæ pro venatoribus, stabularij
quitibus: ad mensam esse ipsis ministros, & à poculis: à prandio vti eis pro pædagogis, su
larijs, & scribis: vesperi haberi pro musicis. Quin igitur contraria efficiamus, vt m
Barckhardus?

Idem. Diffiteri non possumus, multos insignes Ecclesiasticorum & vulgarium laico
strorum nebulones habere greges: homines vanos & improbos, hypocritas, quibus m
mundana, secularia, & carnalia, quàm spiritualia & diuina curæ sunt, quique plus sapian
stant forum, quàm chorum.

Idem. Per Autonomiam suam Lutherani nihil aliud, quàm profusiones, abligu
otia, & offendicula quærunt. Quis iam est, qui non statuat, longè saniore mente ipsos actu
futurumque religioni eorum conuenientius, si nobis, qui iam id dulce iugum diu portauim
familiariter assueuimus, si quæ inde peccata, si quæ offensiones existerent, ea inquam nob
quererent, nostrisque ceruicibus acquiescere paterentur?

Idem. Dicunt & clamant Lutherani, ex nostrâ religione pingues præbendas, & mund
rias delicias prouenire: suam autem Ecclesiam, sub paupertate & cruce virescentem, cœlun
respicere. Quod si verum est, poterant in prædicando pergere, & suum sibi cœlum retinere

ncedimus. Sed viciſsim, quemadmodum illis tutò pauperibus eſſe licet: ita ipſi propter
n & tranquillitatem patiantur, nos (quæſo) miſſas decantare, & e bonis Eccleſiaſti-
ne Deo placuerit, ætatulam noſtram agere. Qui autem prior in cœlum aſcenderit, po-
us aduentum expectare: modò nobis illi de rebus iſtis temporalibus & prouentibus
leſti.
ac noſtra facilitate abuſuri, porrò extra limites paupertatis ſuæ, in pomæria diuitiarum
igredi, & de corio noſtro ludere animum induxerint: ſciant illi, non impunè iſthoc ſi
ſſe: nos enim ſalutis noſtræ nequaquam immemores, eiuſmodi medijs contra ipſos
vt deinceps liberè & ſine moleſtiâ bonis illis Eccleſiaſticis per omnem vitam gaudere

etrus Viretus de adulteratâ cœnâ Domini, & ſacræ miſſæ myſterijs. 1540.

it Miſſa deteſtanda, & quàm ſit toti Chriſtiano orbi exi- s, & vera Satanæ lena, cuius opera & veneficijs totum Chriſtianum orbem faſcinauit, & ad omne ſuperſtitionis & idolatriæ genus proſtituit.

mus tandem ad extremam ſcenam extremi Miſſaticæ fabulæ actus, in quâ ſcitè ſatis ob-
m eſt, quod præcipit Horatius,

Neue minor quinto, neu ſit productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

la verè tragica & ſanguinolenta, quæ tam triſtes, tam lugubres, tamq; cruentas hodie in
hriſtiano orbe mouet tragœdias, omnem ſuperantes veterum tragœdiarum crudelita-
itatem. Hæc eſt illa ſacroſancta miſſa, cuius vnius cauſa tam multa ſunt

Corpora miſſa neci.

æc eſt Miſſa illa Prædatrix, quæ cunctas totius penè Chriſtiani orbis opes expilauit, ex-
umſit: quæ vnctos deraſosque ſacrificulos non ſolùm ſuper aſtra euexit: ſed etiam ſupra
is Chriſti matris, ſi ipſis creditur, Angelorumque dignitatem.
t fex omnis impietatis, in quam, quicquid fuit vnquam in toto Iudaiſmo, Helleniſmo,
tiſmo, & in omnibus veterum hæreticorum inſanis delirijs, iam inde à condito orbe, to
, idololatriæ, ac idolomaniæ, tanquam in vaſtiſsimum omnis impuritatis gurgitem con-
am certatim comportatum eſt, quicquid ſacrilegiorum inueniri, quicquid in Chriſtum
iciorum & blaſphemiarum excogitari ſub ſole, & euomi.
ſt tanquam malorum quoddam pelagus & diluuium, quod totum Chriſtianum orbem
Chriſtianiſmumque totum obruit, ſubmerſit, ſuffocauit, euertit, extinxit. Hæc eſt præ
ndora, munus & ornamentum omnium Deorum Papiſticorum, digna ſcilicet, cuius
gnitas, & authoritas, ferro ignique, & cruciatibus omne genus, crudeliter vindi-

t formoſa illa Helena, magna meretrix Babylonia, ſanguinaria, purpurata, ſanguine
yrum Ieſu Chriſti, Satanæ filia primogenita, cuius cauſa totus Chriſtianus orbis bellis
, ac plus quàm inteſtinis, tumultuatur, conſcinditur, diſcerpitur, dilaniatur, ſæuitque
s viſcera crudeliſsimè, totus perfuſus & madens innocentium ſanguine.
ſt publica lena, & venefica totius Chriſtiani orbis, quæ ſuis cantionibus, fataliſque &
alicis veneficijs, præſentiſsimam peſtem toti Chriſtiano populo comparauit, eundemque
 penitus dementauit:

Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, quis eſt
Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.

eſt verè Lerna malorum, Hydra plus quàm ſepticeps, ab inferis excita, cui domandæ &
ndæ non vno Hercule opus eſt. Hæc eſt non iam cœna Dominica, ſed Chymæra monſtru-
 quidem fabuloſa & poëtica, ſed reuera flammas euomens ardentiſsimas: quæ quàm ſit
 ac prodigioſa & quibus parentibus prognata, cùm ex eius (quam deſcripſimus) ana-
ex eiuſdem effectis, quæ tam funeſta comitantur incendia, & tam crudeles lanienæ, cuiq;
cum facilè poteſt.
 quis non videt luce clariùs meridianâ, huius vnius operâ & præſidijs, à Satana erectum,
 confirmatum Antichriſti regnum, ac penitus euerſa Chriſti inſtituta omnia? peruerſum
erum Cœnæ Dominicæ vſum? adulteratum, quicquid vnquam purius ac ſyncerius habuit
poſtolica Eccleſia?

Quis totam denique extinctam non videt Christianam religionem, & ad hoc vnu
um, tanquam ad vnam summam, redactam, in quo velut postliminiò Satanas veteres om
exoletos impios idolorum cultus, restituit & reuocauit, suasque fraudes & artes omnes
plicuit, & renouauit?

Atque vt semel omnia dicam, hæc est vera omnium impiorum cultuum mali dœmo
na: περὶ τῶν ἀποῤῥήτων τελετῶν, καὶ κρυφίων μυστηρίων τῆς πολυθέου πλάνης, vt scrips
Alexandræus ad Græcos de impuris & impijs eorum sacris, hoc est, de arcanis sacrorum,
mysterijs cultus multorum Deorum absolutum complementum, & summum fastigiu
illius iniquissimi, quod iam inde ab Apostolorum temporibus Satanam per filium suum
nitum, hominem illum impurum & sceleratum, filium perditum, Antichristum, Paul
tum esse testatur.

Neque profectò tam flammata cruentaq; esset, atq; eius morsus tam venenatus, ac
hæmorroidis serpentis dentib. & venenis magis sanguinolentus, nisi fœtus esset purpura
cis, & antiqui ac sanguinarij illius Draconis rufi & rubentis: qui iam inde ab initio, ipso
sto, homicida est homicidarum parens. Sed hac omissa deploratione & insectatione;
si quid amplius superest excutiendum in specioso huius tam comtæ meretricis mundo,
eius myrothecijs.

Idem lib. 3. de mysterio redemtionis. Cùm Papistæ à Lutheranis requirunt mir
beant sibi pro maximo miraculo, quòd vnius hominis scriptum Germaniam à Romane
prædonibus & Harpyijs breui totam liberauit, quibus antea, vt ille canit,

Tristius haud vllum monstrum, nec sæuior vlla
Pestis, & ira Deûm stygijs sese extulit vndis:

adeò planè flagitiosis nundinis, turpissimo veniarum mercatu, & illâ suâ de communica
fluis meritis sanctorum, ad quæstum prædamque singulari consilio, repertâ ratióne, reg
penitus exhauserant.

Idem. Indorum Reges, vt monumentis traditum est literarum, cùm in publicum ol
dignabantur, ac se hominibus publicè visendos præbere: cincti erant vndique frequenti
rum comitatu, qui argenteis acerris iter totum, quo vectabantur, odoratis vaporibus su
verò lecticâ gestabatur aureâ, margaritis vndique dependentibus nitente ac micante.
præterea circundabant corporis custodes. Omitto alia id genus plurima barbaræ luxu
gnificentiæ, cui Persarum quoque Regum par fuit luxus & ambitio. His enim erat pecu
ratio & præcipuum decus, sine quâ nullus ad eos facilis patebat accessus. Iidem, quò s
statem augustiorem ac magnificentiorem redderent, perpetuò ferè, tanquam numina
abditi delitescebant. Quare veluti felicissimum augustissimumque auspicium, illos c
habebatur.

Quid autem est horum omnium, quod Romani pontifices & Antichristi ad vnguen
tentur & exprimant? Hi namque tanquam mortales Dij, & terrena numina, lecticis ve
mnibus adorantur. Hos conspexisse, diuinum quiddam censetur: & ad eorum se pede
isse, ad quorum oscula ne omnes quidem facilè admittuntur. Nam ipsi quoque summi c
stiani monarchæ beatissimos se esse arbitrantur, si hos beatissimos pedes osculari contiger
ne quid desit Persicæ aut Indicæ imitationis, pro prægestato igne sacro, imperij imagin
pontifices, summi regni Papistici Reges & Imperatores, sacrum suum crustulum sibi præ
equo sæpe vectum gradario, quasi insigne sui imperij: crustulum, inquam, ignis sobole
enim natum & procreatum est. Quare mirum videri non debet, si parenti proles succeffer

1540. *Petrus Cieza tomo 2. histor. Peruinæ*
capite 69.

ALfonsus Hoieda circa annum 1509. in nouo orbe Zenu fluminis accolas, naue
ad Christianam fidem perducere studebat. Indi armati accurrunt, descensum pr
Tum Martinus Ferdinandus ab Inciso, Baccalaureus Theologiæ, & ab Alfonso iudicijs p
de puppi altâ voce infit, per interpretem: Christianos homines videtis, Hispanos, pacific
salutis studiosos, per longa æquora huc vectos, commeatus & auri indigos, rerum preciosi
quibus vos egetis, abundantes. Venirent; & amicè sua communicarent permutatione iu

Respondent Indi: Pacis verba audimus, facta non videmus. Prædonum hoc est, p
qua vagari maria lucri causâ. Abirent protinus, vsuros se illis alioquin vt hostibus.

Tum Incisus: At causam primò aduentus nostri audite: longaque oratione Baptis
persuadere conatus, Deum vnum, creatorem omnium illis adorandum proponebat, ep
minas tum spirituales cùm seculares ingeminans: non propriâ libidine motos, sed auto
blicâ adductos, impulsos hoc pium opus suscepisse. Sanctissimus pater noster Romanus
vicarius Iesu Christi per vniuersum orbem terrarum, in cuius manu animæ sunt hom

trio religio consistit, hasce terras potentissimo regi Castellæ domino nostro dono dedit, nine adiumus, possessionem regionis adituri. Neque verò patriâ vos expellere tentamus, m agimus, vt Pontificem animarum, & regem corporum vestrorum pro vero patre & pro- ,noscentes, annuumque tributum exile pendentes, & hîc felices, & post mortem beati

respondent: Non abhorrere se ab vnius solius Dei mentione. Cæterùm nondum sese os suæ religionis, vt illam cum aliâ commutatam velint. Neque verò de religione cer- sed suam cuique genti liberam relinquendam. Sanctissimum patrem, quem tantoperè nt, vel stultum esse oportere, qui quæ non haberet, tanquam ea habens, alijs largiretur, unquam vidisset, ijs diras intentaret: vel certè iniustum, qui excussis veris possessoribus, peregrinis addiceret, & in mutuas cædes mortale genus armaret. Veniret & possessionem terræ, daturos se illi æternam, capite palo affixo. Reg's Castellæ potentiam se ignora- vnum scire, quotquot domi suæ abundarent opibus, illos potiùs in quiete vitam traduce- alienas terras petendo, animas suas & maris furori & hostium crudelitati obijcere. erbis tandem ad pugnam venitur. Indi sagittis, Hispani sclopetis rem gerebant. Indi eneno per temporis angustiam illinere prohibiti, multis suorum desideratis, ab Hispanis sunt conuersi. Baccalarius obstinatam gentem videns, quæ pontificem regemque Ca- oscere nollet, armis deinceps, quia verbis nollent, in conuertendis Indis vtendum, etsi con- docente Christo, censuit. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.

n 2. rerum Indicarum, c. 100. Cùm Alexander Pontifex VI. pater scilicet spiritualis, inter n & Lusitanum, quibus lis propter insulas Occidentales erat, iudicem se in secularibus stitueret, & lineam à circulo arctico ad antarcticum ductam terminum illorum esse vellet: lam linteamina recens lota custodiens, cùm audiret, duos huius negotij missos iudices de e prætereundo differere, Papæ amb'tionem non sine omine taxans, rogauit: vtrùm & ipsi numero essent, qui orbem terrarum diuiderent. Affirmantibus illis, detectis diductisque En linea, inquit, naturalis, in partes æquales orbem longè certiùs diuidens, quàm imagi- de qua tantoperè contenditis.

n asserit, in insula Peru nunquam mures repertos: sed quàm primùm Hispani eò appulis- aritia Tyrannideque insulanos ad internecionem vsque diuexassent, repentè tantam co- rum apparuisse, vt arbores, sata, & alia consumserint.

De Fatis Monarchiæ Romanæ. 1540.

at liber de Fatis Monarchiæ Romanæ, ex demõstratione Theologica, Historica, & Mathema- , desumta ex Propheta Esdra, qui Aquilã vidit tricipitẽ, & in alis habentẽ insigniores pennas m, & octo subalares illis contrarias. Leo autẽ inuadit Aquilam, & seuerissimè carpit: quæ o- ctissimo cõmentario explicat Theod. Bibliãder, & dextrũ caput Imperiũ Cõstantinopolita-

num, ſiniſtrum Papatum Romanum, tertium & primarium Mahumeticum regnum d
re, ait. Hæc capita & ſingulæ pennæ etiam quid denotent, accuratè explicat.
Aquila quid alibi deſignet, habes apud Plinium, R. Dauid Kimhi, & R. Saadiam
111. Auguſtinum, & Dionyſium Theologum. Semper enim in Theologia arcano my
manæ Monarchiæ fata portendit atque denunciat, vt etiam Hetruſcæ diſciplinæ periti, qu
Cabaliſtas vocant, ſentiunt: vide ipſos autores.

1540. ## Guilielmus à Schawenburg.

IN hiſtoria de rebus geſtis ac vita Caroli hæc de ipſo enarrat: Valdè aſtrorum & Mathem
artium cognitione, inquit, eiusque doctrinæ ſtudio eſt delectatus, eaque in re, cùm F
conuentus ageret, Petri Appiani, inſignis Mathematici opera eſt vſus. Ac ego tum ipſi
iuſſu de circulis artis eius in Gallicam linguam quædam verti, ita vt planè perſpectum ſit
in hac re longo tempore ſtudium, quod ne vltimo quidem tempore remiſit, ſic vt orbium
cœleſtium motus definitos, ſiderumque curſus ordinatos, Phœbi Dianæque defectiones
& rotis perſequeretur, & ea inſtrumentis Sphæricisque figuris, circulis, orbibus & radiatio
lis examinaret, & ponderaret, & cùm apud ſe haberet in heremo Iuſti duodecim tantùm
inter eos fuit Turrianus Aſtrologus, horologiorum cuſtos, qui motus cœleſtes Cæſari quoti
dit, cuiusque conſuetudine familiariſsimè vſus eſt. Imp. vt ſup. Papa Paulo 3.

1540. ## Ioannes Gennadius de fratricellis Neapolitanis.

TEmpore Ludouici Bauari Imperatoris, in contemtum religionis Chriſtianæ, fratres
tani, diſsidentibus Papis, flagitioſam quandam & turpiſsimam excogitaban
Nam conuenientibus locisque abditis, quos in eam turpitudinem allexerant, viris & fœm
cerdotes, qui inter ipſos habebantur, vt crimen honeſtate prætexerent, diuinas laudes Ch
more præcipiebant. Quibus intempeſtâ nocte peractis, Sacerdos pro concione quædam
ad confirmandos in errore animos, in eo maximè erat occupatus: colendam eſſe ante om
tatem, quam eſſe omnium virtutum caput, ſacræ literæ teſtarentur: & hanc potiſsimùm
mines autore Deo conciliari poſſe, ſi Spiritu ſancto bini, maſculus & fœmina, venereo c
iungerentur.

Cùm igitur quam quiſque oculis prænotaret, extinctis luminibus, viciaſſet, tunc dem
acta ſacra cenſebantur. Ii enim in publicâ profeſsione docebant, non hoc eſſe Chriſti
tum, Pacem meam relinquo vobis: ſed τὸ creſcite, & multiplicamini, & replete terra
compreſſu ſi quæ concepiſſet, deportari ad ſe partum ſacerdotes iubebant: qui ſolenni mo
ſacrificijs dicato conuenientes, Infantulum ſubiecto igne, ad cineres vſque comburebant,
na exceptos, ceu rem ſacram reponebant. Cumque erat aliquis collegio ſacerdorum coo
illis cineribus cum vino epotis initiabatur.

Quòd ſi pontificem eorum maximum mori contigiſſet, vt omnis abeſſet inuidia, &
humano, ſed diuino conſilio agi videretur, hic erat in demortui alterius ſubrogandi ſtat
dus: Infantem illo flagitio conceptum, ad locum ſceleribus deſtinatum iuſſa mater ha
deportabat: & vbi vulgo aſtante ſacerdotes conſederant, tam diu per comprimentes man
bem trahebant, donec miſerrimus infans pernecabatur.

Idem. Hæc ſequentia reperta ſunt in lapide marmoreo purpureo ſepulchri Magni C
tini, eaque interpretatus eſt Magnus Patriarcha Scholarius XXX. Conſtantinopolitanus.

Prima Indictione regnum Iſmahel, qui vocatur Machomet, ſubuertet Palæologorum
ſepticollem obtinebit, in ea regnabit, gentes multas abducet, & inſulas vaſtabit, vſque ad E
pontum. Vicinos Iſtri ſeu Danubij euertet, octaua Indictione Peloponneſum obtinebit
Indictione ad Septentrionales partes pertranſibit pugnaturus. Decima Indictione Dal
fugam verſos ſuperabit, momento temporis iterum ſe conuertet ad Dalmatas, prælium ex
magnum, & vt conterat particularium Regionum tam multitudinem populorum, quàm
Concurſus fient occidentalium per mare & terram, ad bellum pariter capeſſendum, & vt
lem ſubuertant, poſteritas ipſius regnabit minùs, parum, modicum. Flamini verò g
cum mercatoribus vniuerſum Ismahel ſubuertet ad hoc, vt ſeptieollem cum ſuis dignitati
ret ſeu extollat, bellum ſuſcitet congregatis vndique vicinis nationibus, in quintam vſqu
illud continuans. Et mox ſonabit tertia vice: State, ſtate cum timore, feſtinate valdè cit
xtram partem virum inuenietis generoſum, admirandum, & fortem, illum habebitis do
amicus enim meus eſt, & ipſum aſſumentes, voluntatem meam implebitis. XXX. Imp. C
Papa Paulo 3. vt ſup.

Anno. 1540.

...tatio ſtatus Eccleſiaſtici & politici poſt annum 1600.

ex Onuphrio, Theophraſto, & alijs.

...oportio Romanorum Pontificum in membrorum
numero, & in nominum myſterijs talis eſt.

...e origine noui & vltimi Romani Imperij, videlicet

... Pontificibus, qui per 40. annos à Syluestro primo vſque ad Pontificem Conſtantinum Syrum, qui primus ſibi à Cæſare Iuſtiniano pedes oſculari paſſus eſt, ſub Imperatore Conſtantino vixerunt.

...s quadringentos annos Papa ſolus ſibi primatum quæſiuit, quem etiam Bonifacius terti-
...ſecutus eſt. Ideoque hoc tempore Bonifacij nomen continet peculiare myſterium: ſicut
...to ſeculo quinque huius nominis fuerunt. Bonifacij nomen inſignem præ ſe fert ſpeciem:
...mani epiſcopi dominatum ac principatum adepti ſunt. Et hoc tempus Romani Papatus
...m.
...56. Pontifices per annos trecentos, à Conſtantino Syro, vſque ad Gregorium V. ſub Cæ-
...e 3. vitam egerunt. Per quod tempus Papa regni cupidus admodum fuit: quod etiam à
...gno & ſucceſſoribus ipſius, tandem impetrauit.
...cipuè Leonis nomen myſterio hîc nequaquam vacat: vt Leo tertius, qui Carolo Magno
...plurimum obtinuit: ac velut politicus Monarcha, atque leo crudelis, ad ſummum faſti-
...exit: ſicut & hoc tempore ſex huius nominis Romano inſederunt tribunali: vt ita ipſum
...men ſatis myſterium rei innuat. Et hoc incrementi Romani Papatus tempus eſt, quo Pon-
...um ſunt adepti.
...56. Romanis Pontificibus trecentorum annorum curriculum à Gregorio V. vſque ad Bo-
...VIII. fuit circumſcriptum. Quo ſanè tempore Papa ſummæ poteſtatis particeps factus, re-
...mperatores creare incepit. Et nunc Gregorij nomen haud abſq; myſterio eſt: ſiquidem
...Gregorius VII. Hildebrandus cognominatus, contra & ſupra Imperatores ſe erexit: qui
...romanticus fuit, cuius ſimiles per id tempus, Romanam ſedem non pauci occupârunt, qui
... diabolo rem habuerunt. Vnde rectiùs Hellenbrandi nomine digni fuiſſent. Et hodie
...s nominis Papæ leguntur. Atque hoc etiam vigoris & ſtatus Rom. Papatus tempus eſt.
...nifacio VIII. Papiſmus ſuſpectus reddi, primatusque eius vexari cœpit, ita, vt Magnates
...lli ſe oppoſuerint: inprimis Galliæ rex Philippus, Papam ſchiſmaticum & hæreticum eſ-
...ncilium Pariſijs conuocatum, cognouit. Id quod etiam ad Clementem V. recidit: quando
...ti homines fraudem ſentientes, in publicis ſcriptis contra Papam inſurrexerunt. Itaq; hîc
...ti Papiſmi tempus incipit: quandoquidem, vt Bonifacius III. primatu obtento, Papiſmū
...s eſt: ita hîc decrementi initium fit, primatusque ſuſpectus redditur, etiam in ipſo Bonifa-
...e. Atque ita pedetentim ad ruinam inclinauit, vſque ad Leonem X. ſub Carolo V. vbi iam
...dit grauiore: ſiquidem & reges & principes, atque inſuper populi multi ſeceſsionem à Pa-
...nt.
...ſub hoc nomine, Leone III. Papatus regnum adeptus eſt: ita duobus nominibus iam ſua
...: Bonifacio ſcilicet & Leoni. At etiam tertio nomini, nempe Gregorio, adhuc ſua reſtat
...vt, quemadmodum ſub Gregorijs, Papa ad ſummum rerum faſtigium aſcendit, idem ſub
...omine, ad infimum vſque dignitatis gradum delabatur. Quod ſine dubio de Gregorio
...ntelligendum eſt. Nam etiam VII. numero myſterium eſt, quemadmodum III.
...t enim Papatus ſub Bonifacio III. originem, ſub Leone III. incrementum, ſub Gregorio
...mam ſumſit dignitatem: ita primam ruinam ſub Bonifacio VII. ſecundam ſub Leone VII.
...minis, poſt Leonem III. minatus eſt: vltimam denique ſub Gregorio VII. ſumet, qui
...ius nominis eſt, ſeptimus poſt Gregorium VII. Atque ita palàm fit, tertiæ & poſtremæ rui-
...ni Imperij tempus fore circa annum Saluatoris noſtri 1600: circa quod tempus etiam hic
...s XIV. Romanam cathedram occupabit.
...num Romani Imperij decrementum ſeu ruina accidit, imperio græco declinato, atq; Con-
...poli, noua Roma, à Turcis occupata, anno ſalutis partæ 1452.
...undum, quod ſub Carolo V. in pontificatu Romano euenit, ſub Leone X. initium ſumſit:
... pòſt etiam Roma, ſub Clemente VII. anno redemtionis humanæ 1527, oſt occupata.
...od verò tertium & poſtremum decrementum circa annum Chriſti 1600. euenturum ſit:
...ocet tempus, inter primum & ſecundum decrementum interceptum, 75. videlicet anni,
...s 1527. additi, faciunt 1602. annos: circa quos vltimum decrementum Imperij Romani
... cùm in politica, tum in Eccleſiaſtica poteſtate ſeu regimine.
...s autē quadraginta duobus Rom. Pont. per 300. annos non leguntur, à Bonifacio ad 1600.
... tempus, quo Gregorius XIV. regnum tenebit: ita vt in centū annis quatuordecim ſemper

Ponti-

Pontifices inueniantur tempore decrementi: ſicut in 100. annis etiam 14. reperti ſunt te rigiais. Vnde quater quatuordecim, id eſt, 56. Pontifices annis 400. à Syluestro vſqu ſtantinum Syrum numerantur.

Hic aliquis completum numerum 56. in decrementi tempore vrgere poſſet, & obi tertium & extremum decrementum ſub Gregorio XIV. incidere poſsit: adhuc tamen 10 dos annos, & adhuc 14. Romanos Pontifices: vt tempus numerusque demum circa an uatoris 1600. ſub Pontifice Gregorio XIV. cognominato, & 56. à Bonifacio VIII. im ſit. Huic verò oppono illud, quod in toto libro Harmoniæ Mundi ſcripſi, & confirma numeros circa annum ſalutis humanæ 1600. compleri, Romanumque imperium vltin ruinam habiturum.

Sic etiam numeros Romanorum Pontificum poſitos volo, cum ſchiſmaticis, inter Sy primum & initium noui Romani imperij exiſtentibus, & in numero hoc non numeratis 14. circiter reperti ſunt, vt ſchiſmatici accommodè reliquis addi & annumerari poſsint. autem altero eſt melior: ita vt numerus quater 56. vſque ad hoc tempus completus ſit. P autem, quæ in libro de Harmonia mundi conſcripſi, inſuper hoc ex ſequentibus harmoni litudinibus confirmabo, tempusque circa annum Chriſti 1600. in Gregorio XIV. docebo.

A Carolo Magno vſque ad Othonem III. quatuordecim ſunt imperatores, & 49. P Romani, qui ſepties ſeptem ſunt. Item ab Othone III. vſque ad Rudolphum Comitem genſem, quatuordecim ſunt Imperatores, & 49. Pontifices. Sic etiam à Rudolpho pri ad Rudolphum ſecundum, & vſque ad hæc noſtra tempora reperiuntur 14. Imperator Pontifices: vt quemadmodum numerus Romanorum Imperatorum, à Carolo Magno in peratoribus completus eſt, qui aliàs mundanorum Monarcharum numerus eſt: ita etiam cum numerus in decremento à Bonifacio, vſque ad hoc noſtrum ſeculum, in 42. Pontifi niatur: etiam ideò, quia Bonifacius VIII. & ſequentes eum alij, præcipuè autem Iulius II. p gladium, mundanamque poteſtatem ſibi vendicauit. Ita etiam ipſorum numerus in pol Monarcharum numero finem ſortitur ſuum: & ſatis commode in harmonia quadam Monarchis reſpondet.

Nota. A natiuitate Chriſti vſque ad Syluestrum primum 313. anni numerantur, vb Romanorum imperium originem ſumſit. Item 300. anni ferè inter Syluestrum I. vſque facium III. intercepti ſunt. Item 200. anni à Bonifacio tertio, vſque ad Leonem tertiu Item 200. anni à Leone tertio, vſq; ad Gregorium V. ſub Othone tertio interuenerunt. Sic i greſſu, 300. anni à Gregorio V. vſque ad Bonifacium VIII. numerantur: & 313. anni VIII. annis additi, circa annum redemtoris noſtri 1607. finiuntur: vt ita numerus circ Chriſti 1600. compleatur: & plures 42. Pontificibus à Bonifacio VIII. vſque ad Gregori eſſe non poſsint.

Item 1000. anni à Syluestro I. quo cum Primatus noui imperij Romani ſimul exortu poſtea ſub Bonifacio tertio plenè excreuit, vſque ad Bonifacium VIII. vbi ſuſpectus reddi tifici attulit decrementum.

Item 800. anni à Conſtantino Syro, vbi populos & regiones Papa appetijt, & in Le conſecutus eſt, vſque ad Leonem X. ſub quo populi & regiones recedere cœperunt. Ita e portio 200. annis decreſcit. Et ſic proportionum adhuc 600. anni à Gregorio V. erunt, ſummum faſtigium aſcendere cœpit, quod etiam in Gregorio VII. plenariè occupauit, Gregorium XIV. circa annum redemtoris noſtri 1600. quo omnia ſimul ruina impend primentur.

Ex quibus omnibus colligere quiuis poteſt (id quod facilè antea ſub Gregorio XIII. potuit) tertium poſt Gregorium XIII. Papam, fore Gregorium XIV. qui numeru pleat.

Et, ſi tres horum ſunt incluſiuè: tum Iulius initio vltimorum 14. annorum annum eſt: vt etiam mox poſt centeſimum numerum, videlicet 1500. regnare cœpit. Et Cleme & vltimus Auinione ſedem habens, eodem annorum numero connumerandus erit. Si tres ſunt excluſiuè: tum vltimi 14. in Leone X. incipiunt: nec ad complementum tempori tam multum eſt ſitum. Tantùm notetur, in Pontifice circa annum Chriſti 1600. regnatu tificum numerum finiri, illumque Gregorium XIV. eſſe ac nominari: vt, quemadmodum nifacijs primatus obtentus, ac ſub Leonibus auctus eſt, atque ſub Gregorijs ſuprema tande patit, & ſic vt poſt illum denuò ſub Bonifacio decreſcere cœpit, primatusque ſuſpectus factu poſtea Romanum imperium primam ruinam paſſum eſt, atque in ſecunda ruina ſub Leon ctia, opibus, populis ac regionibus decreuit: ita tertia atque vltima ruina, ſub Gregorio XIV. ſummumque Papa dignitatis gradum amittat.

Vt ſub Gregorijs ſupremum poteſtatis culmen acquiſiuit, gladioque obtinuit: ita illu tunc per arma collabetur & opprimetur, ac vna Roma cum omnibus noui imperij Romani ſolo adæquabitur: &, ſi iam electus Papa Gregorius XIV. cognominatur patet inde, regim

Anno

.io duraturum,& absq; dubio vsq; ad tempus anni Christi 1600.aut etiam vltrà, proten-
.m circa id tempus, & pòst, demum res finietur. Quæ autem porrò de Romano impe-
.iano & Ecclesiastico, vsque ad diem nouissimum supererunt: tantùm reliquiæ eius,
.id, quàm schismata, cùm in politico, tum in Ecclesiastico regimine erunt. Vt enim nu-
.tum atque annorum, in Romanis Pontificibus, circa iam sæpius citatum tempus incipi-
.n in Romanis Imperatoribus, & politicis monarchis, finiuntur. De Romanis Imperato-
.d colophonis loco adiiciam.

.phrastus Paracelsus circa annum Christi 1540. antequàm noster iam Imperium te-
.phus, longè clementissimus Cæsar natus esset (post 10. videlicet annos) mortuus est:
.aticinatus is est, ad hunc nostrum Imperatorem, nomine & annis digitum intendens,
.nter R primum & R secundum, 303. annos fore. Quod ex sequentibus rationibus be-
.e longè antè potuit.

.enim, nouo Imperio Romano sub Imperatore Constantino Magno, Constantinopoli ex-
.q; Roma ædificata, ac etiam aliquo modo sub Imperatore Græco, debilitato, id postea sub
.gno incrementa sumsisse, vbi Germanicum imperium excreuit, ac eodem etiam tempo-
.s Pontifex potens factus est, similisq; politico Monarchæ.
.us Paracelsus animaduertit, Germanico Imperio per continua bella, à Pontificibus
.debilitato, Ducumque Sueuiæ Conradinorum familia extincta, Cæsarum Imperium fi-
.ale: sicut in Rudolpho primo, Comite Habspurgensi, laudatissimæ Austriacæ fami-
., illud denuò exortum est, & iterum gradum ac processum habuit: Carolo deinceps
.a bulla Imperio auxiliares porrigente manus: ac sub laudatissima Austriaca familia cle-
.è hactenus est conseruatum.
.æc omnia Paracelsus denuò obseruauit: vt vetus Romanum Imperium, in Romulo &
.rtum est, suaque habuit decrementa, donec omninò est collapsum: ita etiam nouum Ro-
.nperium, in Constantino excretum, iam iam ruinam minitari. Et, vt vetus Romanum
., in Augusto Cæsare summas tenuit: ita in eodem etiam nomine cecidisse, sub Augustulo
. vltimo Italico Cæsare, ab Oedacro fugato: quæ etiam media ruina est primi & veteris Im-
.ani. Primam enim ruinam passum iam fuerat à Gotthis & Vandalis sub Honorio Cæ-
.n & vltimam à Totila, vltimo Gotthorum rege, sub cæsare Iustiniano, vbi vetus Roma ex-
.usq; deleta est.
.iam Paracelsus præuidit atque præsagiit noui imperii Romani ruinas sub certis nomi-
.turas, & in certis proportionibus, annorumque numeris: atque sic etiam illud tres
.n ruinas, quia triplex fuit: orientale videlicet Græcum imperium, deinde occidentale
.um, & denique Romanus Papatus. Quia igitur Græcum orientale Imperium sub Con-
.Magno exortum est: sub eodem etiam nomine collapsum est, sub Constantino videli-
.nominis vltimo, Constantinopoli à Turcis occupata, imperioq; finem sumente: atq; sic fa-
.ruina.
. Romano Pontifice sub Carolo Magno in Leone III. præualescente, & Monarchæ Ec-
.d absimili facto: etiam magnam passum est ruinam sub Carolo quinto in Leone X. Et
.da ruina est noui imperii Romani, vt ita nihil ampliùs, nisi tertia noui imperii Romani
.t.
.tertia & vltima ruina, etiam ex analogia annorũ tertiæ primi Romani imperii ruinæ emer-
.delicet 1300. reperti sunt, à Romulo & Remo, donec vetus Roma sub Totila omninò cum
.ine concidit. Sic totidem quoque anni computati à Constantino Magno, mox etiam post
.num mundi finiuntur.
.m analogia nominum & annorum longè emergit dilucidior: nempe 304. anni cir-
.risto, vsque ad Constantinum Magnum. Sed pòst circa 327. annum nouam Romam
.tinopolim exædificauit: Carolusque Magnus, Imperator, circa annum Christi 800. crea-
. Rudolphus Habspurgensis, anno salutis 1273. 4. Id. Octob. Onuphrio in fastis attestante,
.r est electus.
.ot ergò iam sunt anni à Constantino Magno, nouæ Romæ extructore, vsque ad Carolum
., nimirum 473. anni: totidem etiam anni à Carolo Magno sunt vsque ad Rudolphum
. videlicet 473. Hæc media est proportio.
. etiam duo extrema attingantur: nempe, quot anni à Constantino, vsque ad Christum
.nitio annorum numeri adiecto, nimirum plus minus 303. Sic tot etiam à Rudolpho primo
.itur, vsque ad Rudolphum secundum, fine annorum numeri addito, nempe 303. Et præ-
.ni incidunt in dies, quibus Rudolphus, clementissimus noster Imperator, regnum occupa-
.artum Id. Octob. patre ipsius Maximiliano II. eodem die supremum efflante spiritum, an-
.. Præcedente autem anno, Cæsarea Maiestas, Romanorum Rex constituta est.
. igitur annis, ab initio regni Constantini, nouæ Romæ extructoris, elapsi anni additi, vide-
.circa annũ Christi 1600. ad exitum perducuntur. Aut his annis, omnes anni imperii Con-
.Magni, vtpote 30. adiecti, circa Saluatoris annum 1606. terminum habent.

Quæ omnia satis superque comprobant, tertiam ac postremam noui Imperii muta
iam in politico statu futuram, quemadmodum in Ecclesiast co, post salutis partæ annun
circa illud tempus. Ex quibus omnibus colligitur, quomodo Theophrastus Paracelsus præ
cuerit, inter R primum & R secundum interuenturos 303. annos.

Conatus est hic autor, qui etiam speculum mundi scripsit, eruere nescio quæ ex liter
libus nominis RVDOLPHI: sed cùm videretur, talibus non, nisi diuinitus reuelatis, t
dendum, omittenda putaui: de illis tamen quædam in dicto speculo.

1540. AN STATVI ET DIGNITATI
CLESIASTICORVM MAGIS CONDVCAT, AD- mittere Synodum nationalem, piam, & liberam: quàm decernere bello?

EPISTOLÆ DVÆ DECA- ni & Canonici cuiusdam.

SAlutem plurimam, & obsequia mea ad omnia beneplacita tua paratissima, domine
tis, & frater dilectissime. Scio petere vos, vt scribam vobis, quid hîc fiat. Scitote igitur
cùm adhuc fieri hîc videtur, quoniam Principes tardè veniunt. Trinitatis debuerant hîc
priâ personâ, cum serenissimo Rege, quatuor Electores Rheni, Duces Bauariæ, & Brunsuic
scopi, Herbipol. Bambergen. Argentinen. Augosten. Eistaten. Spirensis, & alii Principes
quorum nomina non scio. Sed adhuc nemo aduenit, præter Brunsuicensem Ericum, &
sum Episcopum. Spirensis hîc fuit, sed quia alii non fuerunt hîc, ne impensas multas fac
Dicunt, eum velle cum Palatino redire. Serenissimus Rex adduxit secum doctissimum E
Viennen. Iohan. Fabrum, Tridentinum, & Mutinensem, nunciū Apostolicum, qui est vir
cher. Dicunt, quòd sit etiam multùm doctus, sed in oratoriâ. Optatis fortè etiam intelli ge
rent hîc fieri catholici?

Fuimus consternati per dies non multos: quasi Cæsar. & Regia Maiestas vellent L
publicam disputationem concedere, & permittere, quòd illi in publicâ audientiâ sua
funderent, & conari quandam compositionem facere inter catholicos & hæreticos. Se
virgo, quæ sola cunctas hæreses interimit, fecit, vt speramus: quòd inuictissimus Cæsar, & se
Rex meliùs cogitabunt, ad quid sint sedi Apostolicæ obligati, & quòd sine consensu sanct
mini nostri Papæ, non debeant pessimis istis hæreticis & schismaticis concedere, quòd de
dei & ordinationibus sanctæ matris Ecclesiæ disputent.

Nam &, vt ait Imperator, iniuriam facit Iudicio reuerendissimo Synodi, si qui
dicata ac rectè deposita reuoluere & publicè disputare contenderit. Et multis denuò Ap
canonicis, atque Ecclesiasticis instruimur Regulis, non debere absque Romani Pontific
tiâ, concilia celebrari. Quod ad omnes etiam pertinet, non debet per nos paucos Allema
qui, vel mutari.

Aiunt, sanctissimum velle generale concilium indicere ad Metim. Si verum est, do
ro tamen, etiam si verum sit, quòd nullum sortietur effectum, & quòd sanctissimus hoc
tùm, vt cæsaream Maiestatem suspendat, ne concedat Lutheranis concilium nationale, p
stare dicuntur. Consistorium procul dubio plus sapientiæ habet, quàm quòd concili
generale celebrari. Apud omnes Principes & Reges inueniuntur Lutherani, & Luthera
& sunt laici per se clericis, bone Deus, multùm infesti. Ideò pro statu nostro nostrorumqu
erit concilium celebrare.

Contra Lutheranam doctrinam maior pars, vel omnes potiùs consentirent: sed ve
etiam aliqui Reges de reformatione cleri quæstiones mouere. Et per se est Monarchiæ co
subditis permittere concilia fouere. Papa suprà decreta concilii est, & potest concilia a
Quare igitur vellet propter paucos hæreticos tot nationes fatigare, & se quasi iudicio con
cere? Præsertim cùm isti hæretici contra potestatem Papæ singulariter insaniant.

Et etiam aliqui ex Episcopis, & Principibus nostris, qui creduntur adhuc esse Cath
cuntur dolere, quòd potestas Papæ tam magna sit. Ideò Episcopi, qui fideles Papæ erunt, &
de malis auibus, quæ suum proprium nidum permerdant, instabunt apud optimum Reg
sarem, nec non alios Catholicos Principes, vt Lutheranis ne nationale quidem Co
nec vllus publicus tractatus permittatur. Sed si volunt eis aliqua ad tempus permitte
tamen iuris Ecclesiæ & status clericalis non sit nimis derogatiuum, hoc eis breuibus
dicent, vt in cæteris obedientiam debitam exigant, vt si fortè putarent, quòd c
debeat communio sub vtrâque specie, dispensatio de vxoribus, quas illorum sacerd
iam habent: quæ dispensatio sic tamen concedi debet, vt in posterum nemo illor

t. Et dispensationem oportebit eos à sanctissimo accipere, & simul in obedientiam eius
te.
tamen sanctissimus illam dispensationem eis ad intercessionem Cæsareæ Maiestatis &
gratis dare, eâ tamen conditione, vt certam summam militum contra Turcam darent.
utherani talem misericordiam cum gratiarum actione suscipere, tunc deberent eos Cæ-
um Principibus catholicis gladio humiliare, & obedientiam docere in uirgâ ferreâ.
npore videbimus, quid erit, & si aliquid cœperint deliberare, quod ego scire potero,
nper ad vos scribere. Salutem dic D. custodi, & D. Quirino cum illius Elsâ, & bene
on habemus vina Ringauica, sed crassa Alsatica, vel suribilia, nata circa Hagenoiam. Va-
æ 3. post festum Corporis Christi, anno 1540.

N. N. Decanus, tuus ad vota.

D. Accepi lietras dominationis T. colende domine Decane, amice amantissime, & le-
libus nostris, qui omnes tibi mecum gratias agunt, quòd nostri amicè memor sis, &
spectantur adhuc magis, quàm geruntur, tam diligenter perscripseris. Quò autem re
amus, quàm gratum nobis fuerit hoc tuum officium, voluerunt sodales, vt tibi rescri-
; ego pro meâ erga te obseruantiâ, non illibenter facturum me, illis recepi. Reuertenti itaq;
tro tuo, has præproperè sanè scriptas tibi tradidi.
oro tamen, vt, dum tibi nostram sententiam liberè explico, sicut hic in mensa, & aliis
loquiis facere soliti sumus, velis id æquo animo pro tuo candore suscipere. Nam sicut
ita etiam absentes dissentire à te alicubi, vel error aliquis, vel verum conseruandi, nos
s temporibus consilium compellit. De eo tamen conuenit nobis tecum, quòd & Rex
citur, & cæteri iure indignantur, Principes suæ huic laudi tam malignè respondere, ita
tando: maximè, cùm & causa tam multiplex & difficilis agitanda sit, & Turci videan-
ta multum temporis nostris ad consultandum concessuri. Haud tamen possum te cœ-
quodam conuiuio, apud D. Cantorem ante triduum habito, de hac mora Principum in-
pitauimus.
ant duo Equestris ordinis viri, ex eâ aulâ, quam tu singulari soles laude cohonestare: ii
ent, omnes propè conuiuas, propè omnes principum cunctationem damnare, soli defen-
bantur: imò contendebant, si etiam Principes ipsi prorsus non aduenirent, id tamen non
tio vertendum. Ex more enim & instituto Imperii nostri esse aiebant, vt ob negotium
nùs periculosum & explicatu difficile, quàm sit hoc negotium, cuius gratiâ præsens con-
dictus est, iusta omnium statuum Imperii comitia indicantur. Ea magno imperii incom-
ltis iam annis dilata esse, nuncq; eam rationem conuentus institutam, quâ non possint fa-
adflictis Germaniæ & susceptæ causæ remedia opportuna inueniri.
trouersias enim de Religione, deque opibus & ditionibus Ecclesiastarum, ita inter omnes
tari, cunctosque implicitos tenere, vt, nisi omnibus præsentibus & consentientibus, ex-
secutique non queant. Iam frustra magnos sumtus facere, eoque viam aperire nouo, &
Germaniæ haud innoxio instituto, non esse Principum, suis & imperii rebus ritè consule-
tium.
ondebatur ad hæc à nobis, quæ ex aulâ ad nos scripta sunt, Cæsarem grauioribus negotiis
n, non potuisse citiùs de isto conuentu constituere: nec spatium fuisse aut nunc esse, vt
nitia conuocentur, præstare etiam, vt antea cum primoribus Principibus deliberetur.
vrgebant illi contrà nos pondere negotii, de quo agendum est, quod tantum est, vt nullum
ræferri debeat: quia religionem, totamq; Germaniam inuoluat, idq; tam diu: tum nullam
robabilem causam, cur non pridem ille conuentus indictus & habitus sit, quem superiori
anno Cæsar Francofordiæ pollicitus est.
tanquam autem istas causas in se reprobare non possemus: institimus tamen, illas eò non
t officii neglecti purgent Principes, qui Regem, ab Imperatore tam grauiter vocati, & in
à arduâ, suâ præsentiâ tam diu destituant. Quò enim diutius vera ratio liberandi Germa-
rnicioso isto dissidio extructa fuerit, hoc magis decere Principes patriæ omnibus viribus
umbere, vt ea vel nunc tandem ineatur. Quodque hac in re peccatum est hactenus, id illos
ciliùs præsentes, quàm absentes, corrigere posse. Habes itaque nos tibi de mora Principum
tium consentientes: volui tamen adiicere, quid & alii de eâ re sentiant.
concilio vero nationali, vel conuentu, in quo omnes status Germaniæ conueniant, & ex-
ntrouersiis Religionis quærant, si eo pacto dissidium hoc religionis tolli queat: à te, quod
liceat, omnes nos consentienter dissidemus, ita vt coràm sæpè ipse nos audiuisti. De concilio
enerali, quantum ad rem quidem ipsam attinet, nullum celebratum iri, nobis tecum conue-
usas, cur tu id probes, nos non probamus, de nationali concilio.
auis vel libera cum Lutheranis actio perniciosa tuâ sententiâ est: nihil huius conceden-
illis. Existimas enim, id nostris partibus fore inutile, & iure negari posse. Quamuis au-

tem noſtra perſona requirat, vt priùs de iure, quàm de vtilitate, antè quid deceat, quàm q
rationibus conducat, concedi aut negari diſputemus : volo tamen tuum ordinem ſeq
priùs videre, vtrùm è re noſtrâ ſit Lutheranis locum dare, ſiue in concilio nationali, ſiue i
piam conuentu, vt cauſam ſuam liberè agant, & moliri noſtros cum illis, quam queant, p
nem: an ratione hac prætermiſsâ, ſtatim armis eos aggredi.

Naturâ quiſque, conſeruari ſe, & ſuas viuendi rationes ſaluas eſſe, cupit: ſit itaq; & iu
neſtum, quicquid ad conſeruandum ſtatum noſtrum valeat, & à directione Lutherano
nobis cuſtodiat. Hîc autem, mi domine Decane, pro tuâ prudentiâ potiùs, quàm in Luth
dignatione, expendas velim, quo in loco ipſi ſimus, vtque res noſtræ habeant: tum quò
peruenerint, & quid hodie valeant, quantoué rerum ſuarum ſucceſſu fruantur: quid deni
bus defenſoribus nitendum nobis eſt, velint, & perficiendum à ſe confidant. Compen
illud, vt Lutheranis paruula quædam, quæ nobis fraudi non ſint, eâ lege concedantur,
obedientiæ Pontificis reſtituant, &, ſi eam conditionem reſpuant, vi in ordinem redigan
non tam facilè confici poſſe, atque tu id pro conſeruatione ſtatus huius noſtri non im
præſcribis.

Vides, vt diffluimus, vtque & eruditione, & quarumlibet virtutum, & iam ipſa ſp
magis deſtituimur, vtque ea, propter quæ omnibus hominibus omnium ſanè ordinum
mus, continuò cumulamus. Quæ in templo gerenda nobis ſunt, quotidie frigidiùs &
geruntur: in luxum & ebrietates, inque omnia, quæ ordinem deturpant noſtrum maxim
noſtri continuò ardentiores, & impudentiores.

Iam faceſſe, vt Deus ita humana negligens, nihil ob ea malorum nobis immiſſurus (
fabulæ ſint, quæ de grauiſsimis Dei animaduerſionibus in miniſtros eius, tantùm mune
ligentes (taceo deprauatos, & tam vitioſos) ſcripturæ commemorant: vel quòd nunc in
in flagitioſos Deus fractus ſit, quàm olim erat: tamen inſitum omnibus hominibus, etiam p
nis, vitiorum odium, & innata cunctis contra homines vitioſos, & publica, nedum ſacra b
tioſè abligurientes inuidia efficiet tandem, vt ii quoque nos oppugnent & diripiant, à
maximè ſperamus iri defenſum: præſertim, cùm Germaniæ populi, quorum cauſa ſacroſa
nus fuimus, tantoperè frigeant & vileſcant: idque non tam Lutheranorum in eâ conuitiis,
ſtra ipſorum tam irreligioſa, & pudendâ ſanè eorum adminiſtratione, nunc obtinente pa
aulis præcipuè, contemtu eorum planè epicuræo.

Itaque ſi nos & noſtra reſpicimus, quemadmodum indies horrendè accumulari in
dine cernimus omnia ea, propter quæ nos odio & prædâ omnium dignißimos, homines i
luce ducti iudicant: itâ etiam ſi vel nulla in nos accenſa ſit, vel vltrà ceſſet ira Dei, nihil q
liationem atque interitum ab eis quoque iure expectemus, in quibus præcipuum præſid
& rebus noſtris ponimus. Reliqui vt animati in nos ſint, quantaque ſit vis eorum, q
periemur.

Conſideremus nunc & Lutheranos: quales quales ſint, habent tamen hodie præc
maniæ domos principales vel fœderatas ſibi, vel admodùm amicas, alias totas, alias partim
Saxoniæ tota illis fœderata eſt. Domus Bauariæ ſi non tota, magnâ tamen ex parte illis
& haud ſcio an vllus in hac domo ſit, qui velit Lutheranos extinctos. Domus Electori
Brandenburgenſis tota, etiamſi non defenſionis, tamen religionis fœdere illis iuncta eſt.
cenſium nemo, præter Henricum eſt, nemo qui illis ex animo malè velit, quidam etiam
dere eorum: Cliuenſem tu ſcilicet putas ſororium ſuum, & ex ſorore nepotes velle perditos
norum, VVirtenbergenſium, & Heſſorum Principum vt pauci nunc ſint, tamen & ſuis, & a
viribus non parùm poſſent.

Ita & Regis Danorum, qui plus quàm Lutheranus eſt, magna profectò potentia eſt,
propè inaudita. Inter reliquos quoque & Principes & comites, atque ciuitates totius G
quantula quæſo portio eſt eorum, qui hoſtili in Lutheranos animo ſint, præ illis, qui
ſunt, vel amici? Imò quæ vrbs in Germania alicuius potentiæ, exceptâ vnâ & alterâ, pla
Lutherana?

Populum verò ſi reſpicis, videmus pridem, quòd ad Lutheranos inclinat, partim o
partim cupiditate vitæ licentioris, partim etiam, quòd Lutherani ſua & rectiùs probant,
adminiſtrant. Quid igitur putas per Germanos pro nobis contra Lutheranos, præſertim
dum eos, confici poſſe? Sumus alioquin etiam noſtris hominibus quaſi mundo mortui, q
mundo ſtudioſè viuamus: vt etiam ſi non tantas daremus omnibus ordinibus odiendi
ſas: tamen non ii habeamur, pro quibus illi putent multum periculorum ſibi adeundu
verò adducatur miles extraneus, verendum, ne ad Lutheranos etiam eos iungat, quos vtcu
ſtris adhuc partibus tenemus.

Huc itaq; potentiæ & ſocietatis, atq; fauoris cùm Lutherani peruenerint, tantumq; va
eſt vt ſperemus, eos tam paruo negotio excindi poſſe. De ſucceſſu verò ipſorũ quid attinet d
non prorſus fatales victores Dani? Et quis noſtrũ expectaſſet, ditiones illas duas, Electoriã Br
genſem, & Myſnenſem, Electoriæ partẽ, in quib. regnabant conſtantiſsimi patroni noſtræ
achimus Maior, & Georg. tam breui tempore Lutheraniſmo occupãdas? Quis nõ fateatur, &

Anno

, qui cogitet, Georgium vtroque filio orbo, superstitem, nihil non molitum esse, vt re-
onem suam in nostrâ fide: auertere tamen non potuisse, quin nondum elato eo, regna-
itione Lutheranismus? Idem fati in Pomeran à experti sumus, vbi patri, quo nemo ma-
at, successit filius tam minimè noster. Reputes tu ipse iam sectæ huius ab initio progres-
ata nostra contra illam consilia: annó à in vtroque siue fortunæ libidinem, siue numinis
admireris?

peadamus etiam, quid & velint & possint ii, quos constantissimos & summè voluntari-
stri defensores esse confidimus. Imperator & frater eius Ferdinandus, vt damnent hi, &
utheranos ex animo: quàm multa verò putas illos probare in nobis? Deinde cùm cogna-
t tot in Lutheranis Principes, cumq; seruatores patriæ quàm vastatores audire malint: ex-
ta accendi posse eos ad perdendum Lutheranos, & ad excitandum bellum in Germaniâ
m: & vtcunq; cadat, propè exitiosum est, quàm nos accensi sumus? Neque illud parum
pud illos habebit, quòd toties & per se, & in comitiis Imperialibus promiserunt & sanxe-
ium hoc religionis non armis, sed piâ & graui controuersiarum omnium explicatione
i Synodo, vel Imperii conuentu, siquidem generale Concilium haberi non possit, tol-
e.

enim, vt Lutherani hasce promissiones & sanctiones vrgeant, vtq; pro nationali Synodo,
uentu & actione, quales Imperator superiori anno vltrò illis per oratorê suum Francofurti
t, instent. Nec ignoras, quàm paucis hæc eorum postulatio non æquissima videatur, qua-
s apud omnes bonos & æquos ea & fidei & fauoris, nobis autem non minus odii & defe-
ciliet, lang ereque eorum conatus faciat, qui etiam toto pectore pugnare pro nobis cupi-
parùm enim referre boni duces existimant, causam belli habere, quæ vulgo probetur.
n fac, hos principes ad tollendum Lutheranos, nobis ipsis esse inflammatiores, adeò vt eos
tus sanguis refuget, nec bonorum vel vulgi iudicia moueant, nec vel propria promissa, vel
creta impediant: haud tamen facias eos tam stultos, vt nostrâ causâ non sint probè consi-
quid sibi ex hoc bello commodi vel incommodi euenire possit. Meministi, vt suauiter nos
nè acuti, sæpè riserint, cùm audirent, nos existimare, Imperatorem Gallo Mediolanum
m esse. At si non reddit, qua quæso compensatione illum fidum certumq; amicum retine-
rcis autem audis, vt in Germaniâ & Italiâ laboratur: & non esse nationem hodie, cuius vi-
Turcos, sint æquè necessariæ, etiam exteri fatentur.

vt ob nullam etiam difficultatem, nullum ob discrimen Principes nostri remoueri se pa-
uò minùs extrema contra Lutheranos moliantur, si quidem hi nolent se nostro imperio
si q; illis hic omnium laborum & periculorum vnus finis, vt nos regnemus, & de opibus
m deliciemur, soli mortalium, quamlibet flagitiosè & scelera tè viuamus, omnium iudi-
erio exempti: id tamen iuxtà cogites, quo animo, quâ voluntate futuri sint ii, quorum operâ
in restituandis nobis, & delendis Lutheranis vtentur.

(obsecro) tenet hos religio possidendi ditiones, opesque Ecclesiæ? Quàm sunt etiam multi,
q; insatiabiles? nec sunt opes, in quas, si semel direptioni patuerint, pari furore non milites
adant. Videntur enim per se publica esse, & indignè teneri à nobis, quos otiosos & nullius
ines existimant? Hinc potes & illud conücere, quâ possint nostri propugnatores volunta-
ellum, vt internecioni dent Lutheranos, quaq; fiducia?

ego dum inter se confero, gratiam & fortunam nostram, socios, amicos, & successum Lu-
m humanitatem & prudentiam Imperatoris, & Regis, dicam & militum, per quos bellum
s inferendum erit, Religionem, & tam moderatam cupiditatem, fateor ingenuè, exhorre-
cùm audio, & alios nostros homines expetere, vt bello reprimantur Lutherani: & quamli-
n cum illis transactionem, quæ synodis & disputationibus perfici possit, quàm armis tenta-
am, nobis tot iam annis adeò apertè inimicam.

s iam Deus nos certos faciet, nunc tempus aduenisse, in quo cursus factionis huius consistet,
se patiatur? Quanquam enim Lutherani nos malè ament, tamen homines sunt, molemq;
mis de religione decernendum sit, indubiè perpendunt. Nam vidimus, iam sæpè eos se con-
non solùm à vi, verùm etiam ab inuadendis Ecclesiis, etiam cùm maximas alioquin occasio-
mq; quod metuerent, haberent. Nosti, quæ tempora aliquoties extiterint, quàm prona ipsis
nobis. Tum maiestatem & potentiam principum nostrorum, Imperatoris, & Regis longè
ciunt, quàm pleriq; existiment. Cùm deniq; eos Ecclesiasticos, quorum planè potiebantur,
litionem illi admiserunt, non prorsus inhumaniter habuerint, non ab re expectauimus, tan-
& patronis & propriis opibus freti, transactionem multò nobis commodiorem.

n si sit vnde viuamus, & forsan etiam vnde cognatis nostris locum tandem retineamus: cur
mallemus? Doctrinam si purgari patiamur, quam ipsi fatemur nimis multis anilibus fabu-
minatam, quid inde ad nos redeat incommodi? Si quid de ceremoniis & missis decidere
, imminuentur nobis onera. Si minuenda sit Romanensium potentia, minùs expilabimur.
atur nobis & repudiorum & pellicum licentia, vnaque coniuge quemlibet contentum
rceat, vt hoc forsan aliquid molesti habere videatur: spes tamen est, tum honestas nos
os tolerabiliores: pellices cùm non admittentur nobis, arcebuntur à nobis miræ pestes.

Anno

Itaque dum illud apud me quoq; principium valere fino, vt fit iustum, fit pium & l
quòd ad conferuandum nostrum statum, vitamq; molliter degendam, & opes huic vitæ
& opportunas, & iuxtà omnia, quæ meritò nobis in hoc discrimine constitutis consideran
tionem ineam quam possum diligentem, aliud statuere non possum, quàm optandum n
pro virili quærendum, & pro nobis omnibus maturandum, vt quàm commodissimâ viâ
cum Lutheranis de pacificatione religionis tractemus, siue id nationali synodo, siue in Im
uentu fieri præstat. Generalem enim Synodum & frustrà exspectabimus, & parùm etiam i
huc rebus nostris pacificandis futura est.

Hic clamores eorum hominum, qui ex isto dissidio emerserunt, surdâ aure prætermit
se, censeo. Nam quo rustici illi, & stolidi, & impudentes homines ad tantas opes peruener
rant sibi semper lucrosum fore: & si ciuili bello conflagrat tota Germania, exspectant illi R
gnam præclari huius facinoris mercedem. Nobis autem alia ratio est, homines sumus, & p
tas apud nos meritò valet: cognati, & affines nobis sunt, qui Imperio Germanico ornamen
modo fuerunt, quos conferuari & augeri, quò & post hæc patriam iuuent & ornent, iure e
Etsi Martis discrimen subire eos oporteat, optandum nobis, vt id contra Turcos, quàm co
& necessarios faciant. Bona eorum pars iam cum Lutheranis facit, nec nulla factura est,
veniatur, quos velle excindi qui possumus?

Hisce de causis, dum non quid ius & fas sit vel poscat, sed quid nobis maximè vtile, 8
nostram tranquillam & iucundam vitã tuendam conducibile videatur, reputo: ego, vt dixi,
tentiâ persto, non modò multò expetibilius esse, quamlibet concordiam cum Lutheranis in
bello nobis pacem ab illis quærere: sed illud solum expetibile & salutare, hoc modis omni
standum nobis esse, & exitiosum fore.

Alterum autem, vt nunc res Germaniæ habent, necessarium esse, vt vel dissidium hoc
conuentu aliquo & commodâ collocutione componamus, vel breui periculosissimo bel
ctemur, arbitror te videre. Ita enim nimio nostri vel sui ipsorum potiùs studio, qui iudiciu
ræ moderantur, omnia exacerbârunt, tamque multas causas, quas Lutherani nunquam c
videntur, iudicandas susceperunt, indeq; plerosq; nostri ordinis homines reddiderunt inf
& audaces contra Lutheranos, vt nisi aliqua vera & solida pacificatio inter nos & illos con
non videam, quomodo apertum bellum differri ampliùs queat.

Neque enim retractare sententias primi iudicii licebit: & non exequi eas, dissoluet
in imperio iuris societatem. Et nolent etiam forsan Lutherani in istis periculis diutiu
Postulabunt, vt vel planè inter ciues imperii, vel hostes numerentur.

Dum enim perstat edictum Vormaciense, & valent, quæ contra illos decreta sunt A
pro inobedientibus, pro hæreticis & schismaticis habeantur, & condemnentur, sentiunt,
haberi pro hostibus Imperii, & incertas duntaxat eis concedi inducias, certò finiendas, du
armis opprimere confisi fuerimus: in hac belli exspectatione haud quieturos esse, veri
Premuntur etiam grauibus & tam diuturnis sumtibus, quos interim facere coguntur, d
imparatos se nobis obiicere. Monentur & illo indubiè non parùm, quòd conuentus illis
dicendam causam, & quærendas rationes reformandæ & tranquillandæ Ecclesiæ, toties p
est, & nec hodie præstatur.

Hæc me in eam adducunt sententiam, vt certum bellum exspectem, & inde indubita
maniæ interitum, si non vel nunc, vel admodum citò conuentus nostrorum statuũ indicat
homines idoneos via iusta & legitima, tollendi dissidium hoc religionis inter nos, quær
Principibus nobisque omnibus ineatur statim. Proinde dum nos ipsos respicio, dum optat
nobis quietem retineri cupio, valde perturbor, dum audio, te & alios prudentes homines t
nem cum Lutheranis tantoperè abhorrere. Hactenus disputaui, quid in hoc, ocio & rebu
conducat.

Nunc disputemus etiam de iure & honesto. Primùm, quòd tu scribis, Deiparam v
quæ sola cunctas hæreses interimit, adfore Imperatori & Regi, ne obliuiscantur, quid iurâ
tifici Romano. Iniuriam quoque sanctissimis Synodis fieri, si ritè in illis constituta iterum
in disputationem permittantur. Denique canonibus sancitum esse, vt sine Pontificis cons
la prorsus concilia, nec nationalia habeantur. Papæ iurati & Principes & nos sumus, sed v
Christi, vt successori Petri: in salutem, non in perniciem Ecclesiæ: ad puritatem & integrita
gionis eiusmodi sunt, vt abiurari non possint.

Quis autem dubitet, Ecclesiæ Dei per Germanias, imò & totam Europam sparsæ, salu
vt de verâ eius reformatione tandem ipsi nos Germani consilium ineamus: dum frustra o
ab ipso Pontifice, vel à generali concilio exspectamus? Equidem hoc ita necessarium etiam
vt, nisi maturè adhibeatur, haud quaquam vel Ecclesiam vel nationem nostram saluam c
posse, existimem.

Proinde nulla religio iuris iurandi vel Imperatorem & Regem, vel alios auertere pot
minùs quamprimùm, etiamsi Papa non per omnia probet, concilium nationis huius ind
eoque vetere illâ & sanctâ ratione, excuti & explicari controuersias, & verum reddi Eccles
instauratione legitimâ & administratione totius doctrinæ & ceremoniarum, curent &

xempla verè religioſorum Principum, quotquot ab Conſtantino primo, vſque ad Hen-
I. fuêre, quos omnes legimus ſuâ authoritate cùm nationalia, tum generalia concilia in-
ne vel per ſe vel per ſuos præſediſſe, omnemq; operam nauaſſe, vt per Epiſcopos alioſque
& doctos, doctrina & diſciplina Eccleſiæ, cùm illa viciata eſſent, repurgarentur, ſuumq; in
tuerentur.
c enim per Epiſcopos tantùm, multò minùs per quoslibet Epiſcopos, ſed per eos vel Epi-
lios viros, qui ſacrâ eruditione atque religionis zelo præſtabant, explicari & definiri, ac
nciliis omnia procurabant. Iſtuc verò officii, quod ſuperiores principes Eccleſiæ præſtite-
beſt, vt quiſquam vel Romanorum, vel aliorum Epiſcoporũ, iudicârit poteſtati Eccleſia-
ſarium: vt Pontifices ipſi hoc ipſum officium à principibus enixè ſæpenumero rogârint,
audibus eos principes, à quibus illud impetrârunt, proſecuti ſint.
que Imperator & Rex, primi Eccleſiarum aduocati, parem opem Eccleſiis ferant, & tale
piorum & doctorum hominum cogant, quod medendis malis Eccleſiarum idoneum
iò valeat, præſint: facient, quod non ſolùm cum officio, ſed cum iuramento ſuo Eccleſiis
tum quoque & dignitatem ſiue Romani, ſiue aliorum præſulum fulcient atq; ornabunt,
nabunt aut dedecorabant.
ui domine Decane, ita habere, ipſe iudicares indubiè (noui enim aciem ingenii tui) ſi quod
e contendo, tam frequens & aſsiduus eſſes in legendis libris ſanctiſsimorum Epiſcopo-
iani, Euſebii, Ambroſii, Baſilii, Chryſoſtomi, Leonis, & Gregorii, quàm es in libris Viceli,
gi, & huius fermenti ſcriptorum. Condonabis amicitiæ noſtræ hanc meam libertatem,
n ſatis notam.
on pontificiæ tantùm poteſtati, verùmetiam ſanctiſsimarum ſynodorum authoritati
arbitraris, ſi detur Lutheranis locus de religione palàm diſputandi. Et adducis dictum
ris: videndum autem eſt, optime vir, quo ſenſu Imperator hoc dictum legi ſuæ inſeruerit:
ignoras, vetare hîc Imperatorem coadunatis diſputare aduerſus ea, quæ veris Synodis
icata & rectè diſpoſita ſunt. Iam Lutherani nec in turbis, ſed coram grauiſsimis & religio-
ibus, in conſeſſu virorum pietate & eruditione (ſententiâ omnium) præſtantium, nec con-
m & verè ſanctarum Synodorum vel pia decreta, vel ſalubriter ſtatuta, ſed de probis, vt ea
ognoſcantur & recipiantur, diſputare, & ſententias atq; rationes conferre, ad diuinamque
criptur arum, priſcorumq; canonum omnium exigere cupiunt.
inîſti quoque, cùm proxima hyeme euolueremus acta Conciliorum, quàm parùm inuene-
ò ea, pro quibus cum Lutheranis dimicamus, defendere tueriq; poſsimus: quàm innumera
ibus noſtra propè omnia ſeueriſsimè damnantur & Eccleſiis arcentur.
mata fidei ſi conſideres, nullum eſt Symbolorum à priſcis illis ſynodis concinnatum, quod
i non nobiſcum confiteantur. Quæ verò docent de gratiâ, fide, & meritis, annón clarè lege-
ſſa in actis Concilii Aphricani, cui Auguſtinus quoque interfuit. Nam Lutheranum fuiſſe
n, tum exclamabas.
uæ de ſacramentorum, aliarumque ceremoniarum adminiſtratione ſancita in conciliis
ro Lutheranis, & contra nos facere, ipſe agnouiſti, vt non poſſes ſatis eorum Theologo-
ſtari impudentiam & audaciam, qui clamitant, Lutheranos ritus & ceremonias à ſanctiſ-
c.liis conſtitutas, & à Patribus atque Eccleſiis per multa ſecula obſeruatas, diſſoluere &
Aiebas enim (& rectè quidem) efficere iſtos ſuis huiuſmodi clamoribus, quod capra, quæ
reperit, quo mactaretur. Nam Lutheranos illis clamoribus impelli, vt veteres canones, ac
Patrum diligentiùs quàm antea legant, inq; lucem proferant: itaq; nos eo ipſo gladio iugu-
n nos eis oſtendimus: imò ad quem accipiendum & ſtringendum compellimus.
quid in Miſsis noſtris, omnique diuinæ Euchariſtiæ adminiſtratione Lutherani hodie da-
uod non & canonibus, Patrumque cum ſcriptis tum obſeruatione reprobum eſſe conuin-
Nam ita ſancitum, ita traditum & obſeruatum eſſe à diuis Patribus, ex tibi nunc lectis conci-
tis, & pauculis locis ex hiſtoriâ Eccleſiaſticâ & Patribus conſtat, Miſſas non niſi populo, &
eiq; non promiſcuo, ſed ſancto exhibendas eſſe.
n Catechumenis enim & Energumenis non vitioſi ſolùm, ſed ii quoque ſacro cœtu eiicie-
cùm peragenda ſacra myſteria eſſent, qui à peccatis ad pœnitentiam ſeſe iam receperant,
n nondum erant reconciliati pœnitentiâ perfectâ. Sacramenta ambo, non minùs ſanguinis
uàm corporis, eaq; plebi diſpenſanda, atq; ſacerdotibus ſumenda.
n ſacras lectiones, hymnos & preces, eoq; modo populo adminiſtrandas, vt inſtructiores in-
e reſpondeant. Amen.
extrahor in hæc longius, quàm Epiſtolæ huic conueniat. Nec qui, quæ docuerunt, & ob-
t de ſacris ceremoniis ſancti Patres, cognouit, negare poteſt, cum illis noſtra propè ex dia-
ugnare. Si iam inſpicias, quæ de electionibus & ordinationibus, atque de vitâ & diſci-
ericorum quorumlibet ordinum, conſtituta ſunt, videbis, vix è mille noſtrorum
m vnum eſſe, qui ſuum in Eccleſia locum obtinere queat, ſi valere veteres veri probatique ca-
bent.

Anno

Quæ de cœlibatu conſtituta ſunt, & pœnitentiæ ſeueritate, faciunt quidem egregiè co
theranos: at nobis ſimul nullum prorſus in Eccleſiâ locum relinquunt. Nam qui vllam ap
lierem habeat, præter matrem & ſororem, eum canones in myſterio non ferunt. Fornicati
probabiliter ſuſpectos, omni communione Eccleſiæ priuant: ita nec eos, qui ludunt aleâ,
nantur, in ordine clericorum tolerant: eamq; vitæ diſciplinam præterea requirunt, quam ſ
ſtare oporteat, quotus quiſq; noſtrûm exiſtimaret ſe viuere? Hæc ita habere cognouiſti, co
precari ſoles fratri illi, qui viſus ſibi, Lutheranis rem valdè moleſtam facere, Acta concilio
geſta nuper euulgauit.

Si itaque, amiciſs. vir, petentibus Lutheranis, vt de iis quæſtionibus, quæ inter nos conti
tur, audiantur: obiiciamus, iniuriam fieri S. Synodis, ſi in diſputationem reuocentur, quæ ir
benè conſtituta ſunt: non putas reſponſuros eſſe, ſe nolle de eo diſputare, vt quæ à Synodis ſ
decreta, reſcindantur, aut quæ vtiliter in Eccleſiis inſtituta, refigantur: ſed potiùs vbi hæc à n
minibus reſciſſa & refixa ſint, reuocentur, & reſtituantur: tum etiam orbi oſtenſuros, quàr
omnibus Canonum ſanctionibus nos obſeruemus: imò quàm pugnent cum illis noſ
omnia. Id quantam nobis etiam apud malos & ſeditioſos homines inuidiam moturum ſit
dentia facilè exiſtimabit.

Nam ſic nati homines ſunt, vt ſæpenumerò hòc moleſtiores ſint exactores iuſtitiæ ali
minùs præſtant propriæ. Iſtas itaque veteres excuſationes, niſi ipſi rationibus noſtris obeſſe
miſſas facere oportet. Quod enim priſcis canonibus, quod legibus piorum Principum, d
hominibus Eccleſiaſticis conſtitutum eſt, nunc multò pluribus, quàm antehac cognoſcitur,
authoritatis religio longè etiam, quàm vnquam antea, facta eſt imminutior: omnium quo
tes ad veritatem, ad religionem ſinceram multò, quàm erant, erectiores ſunt. Vnde ſatis no
aliquid affirmare, vel negare: neceſſe propterea eſt, vt ita ſe habere, quæ affirmamus vel nega
tis argumentis comprobemus.

Proinde nec vel illud, quod ex Gratiano vel confícto quopiam Gregorio attuliſti, ad
dam Lutheranorum de Concilio Nationali poſtulationem, quicquam valebit, multis Ap
canonicis, & Eccleſiaſticis Regulis nos inſtrui, non debere concilia celebrari abſque ſent
mani Pontificis. Generalia quidem concilia, ſi Roma veros adhuc Pontifices haberet, celel
debent, illis præteritis, eò quòd inter Patriarchas primi eſſe debeant: ſed vt nationalia ve
cialia celebrarentur, ſententia Romani Pontificis, cùm Apoſtolicæ adhuc & Eccleſiaſticæ r
lebant, nunquam requirebatur. Nam canones in ſingulis prouinciis, & totius cuiuſque
toties celebrari ſynodos præcipiunt, quoties id è re Eccleſiarum eſſe poſsit: & nullam ſedé c
Romana magis ſubiectam eſſe, & ſeruandis illis ampliùs ſtudere conuenit.

Sed fac conſtitutum eſſe, nec nationalia concilia, ſine Romani Pontificis ſententia c
re: quanquam donec de generalibus quidem ita ſimpliciter verum eſt: quid tamen valere h
debeat, ſi conſtet, Pontificem in fraudem Eccleſiarum velle nationalem ſynodum amitte
mini enim quicquam poteſtatis eſſe poteſt ad incommodandum Eccleſiis. Omnia ſunt
ipſe quoque Cephas, Apollo, Paulus, & vniuerſus orbis: quare ſalus Eccleſiæ omnibus &
hominibus præferenda eſt: nec poteſt ea Pontifici, aut vlli creaturæ poteſtas eſſe, vt celeb
dum prohibeat, cùm id ſalus Eccleſiæ requirit.

Nunc autem res Eccleſiarum tam miſerè habent, vt nunquam antehac habuerint
Pontifex Adrianus Norimbergæ per nuncium ſuum ingenuè confeſſus eſt, à planta pedis
verticem, nihil eſſe ſani in toto corpore ordinis Eccleſiaſtici. Atque nemo nocet in Eccleſia
pliùs, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis & ſacerdotis habet. Quare ſi
neceſsitas fuit, Synodo in Domino coacta reſtitutionem quærere ſacri miniſterii: nunc profe
ma eſt. Et nihil, quàm certum Eccleſiæ exitium moliri eum, neceſſe eſt, qui conetur hoc tam n
um Synodi remedium Eccleſiis auertere.

Pontifex itaque aut volet lupum ſe, aut paſtorem præſtare: ſi paſtorem: maximè g
erit, vt conuenientes iuxta leges Domini & Patrum ſanctiones, Eccleſiis noſtris omnia reſt
Si lupus: non eſt audiendus ab ouibus Chriſti. Noſti autem tu meliùs quàm ego, quàm nih
libet immanium flagitiorum & ſcelerum Romæ non planè regnet: quare ſi intercedat Pon
Germani ipſi Eccleſiarum noſtrarum reformationem moliamur, nemo dubitauerit, dum
norum, eum id ideò facere, quòd mauult, regnum Chriſti apud nos penitus aboleri, quàm ali
tyrannidi decedere.

Si itaque non vltrò libeat perire, dabimus nos Germani operam, quicquid Pont
manus ſibi ſumat, quicquid etiam alii ignoratione iuris Eccleſiaſtici ei tribuant, vt qu
mûm concilio nationis noſtræ libero & ſancto, quæ ſit pura certaq; Chriſti doctrina, & admi
di Eccleſias optima ratio, inquiramus, eamq; toto pectore amplectamur, repudiatis & corre
cunq; his aduerſa in Eccleſiam irrepſerunt.

Nec magis nobis patrocinatur & illud, quanquam verum ſit: quod omnium inter
debere mutari aut conſtitui à paucis. Nec enim mutari rectè conſtituta, aut aliquid c
quod non antè Spiritus ſanctus conſtituerit, Lutherani poſtulant, licere modò ſibi petunt,
rurſus, & reſtituere, quæ ſunt à Domino præcepta omnibus, & ſine quo ſalutem conſequi ne

Anno

autem sic omnium interest, id quiuis pro se amplecti atque restituere debet, etiam-
is repugnet:tam abest, vt id non liceat toti nationi: Christi sumus singuli, & huius est

itaque probabilis ratio inueniri poterit, quâ synodum nationalem, post toties rep[...]ita,
s authoritatibus sancita, Lutheranis postulantibus, negemus, neque vllam etiam grauio-
troversiis religionis collocutionem. Nostrûm enim est, quacunq; omninò ratione liceat,
alios in explicatione veritatis in viam reducere, & nostræ quoque doctrinæ, & vitæ
uiuis poscenti libenter reddere. Id quod inde ab Apostolis vsque in Ecclesiâ propè per an-
bseruatum est.
ergò pax nobis, nisi de religione conueniat, constare haud possit, & bello decernere tam sit
periculosum: ego certè valdè optârim, vt cogi synodum nationalem, vel alium huic nego-
m conuentum, ipsi curemus, & vias veræ consensionis studiosè quæramus.
ncilio vniuersali, vt scribis, Pontifex seriò non cogitat, sed si offert illud, extrahere tempus
Verùm quòd tu hoc prudentiæ adscribis, & putas, obesse statui nostro, si concilia celebren-
narchis inimicos esse subditorum cœtus: & in his quàm diuersa sit nostra sententia, pri-
Nam vt ostendi & alias sæpè, & hac iterum epistolâ, sic res nostræ habent: eò turpitudinis
odii prolapsi sumus, vt nec per Deum, nec per homines possimus statum nostrum, refor-
ius repudiatâ, conseruare. At si legitimam sacri ministerii restitutionem admiserimus,
em nostram & constabiliemus & commodam reddemus.
ntumuis enim Lutheranorum, vel Lutherizantium apud Reges & Principes existat, &
infesti sint nobis Laici: tamen si veritati, si æquitati, si religioni muneris nostri nos sinceri-
modemus, facilè à nobis omnem iniuriam, statusué nostri violationẽ abarcebimus. Vin-
eritas, nec poterit iustitiæ atq; pietati præualere iniquitas & superstitio.
nec tibi illud largiri possumus, monarchiæ contrarium esse, subditis concedere, vt conci-
nt. Tyrannidis enim, non monarchiæ est cœtus subditorum prohibere. Princeps, quamli-
rum summa sit credita, & monarcha habeatur, si verè princeps sit, non Tyrannus, quemad-
udet imperare liberis, & Rempublicam ex sententiâ ciuium suorum administrare, ita et-
iues suos in consilium libenter adhibet, ac quò certiùs omnium sententias, & voluntates
comitia illis non permittit modò, sed etiam vltrò indicit.
rgò id nobis detur, Pontificem sub Christo, quasi quendam Ecclesiarum monarcham esse,
atrum nemo vnquam admisisset: tamen quia imperium eius in liberos Christianos est, & hi
embra Christi sunt, & vnusquisque suum donum proprium habet, exemplo Apostolo-
eterum probatorum Episcoporum, quicunque volet se Episcopum verum & Apostolicum
s, quoties grauior aliqua causa Ecclesiis inciderit, concilia cogi etiam à principibus flagita-
ermittet tantùm.
que cùm Ecclesiarum administratio, in omnibus nationibus, quæ Christiano nomini in
eliquæ sunt, tam horrendè conciderit, oportebat certè Pontificem pridem nihil priùs cu-
rgere, quàm vt capita nationum religionumque, periti & studiosi viri vndique euocati
ent, & de instaurandis Ecclesiis comitiis maximis quàm grauissimis deliberarent. Ea res
aret alios, nec suæ dignitati detraheret quicquam, sed locum potiùs aliis daret, operam
risto & Ecclesiæ eius nauandi, quo Christianis nihil potest obuenire gratius, & ipse se hoc
olleret, quò magis se ad consulendum Ecclesiis demitteret.
e consistere illud nuperum inuentum potest, Papam supra concilium esse, & facultatem
ecreta conciliorum rescindendi. Petrus, Apollo, Paulus, ac mundus totus Ecclesiæ sunt:
verò Christi est, non Petri, aut vllius creaturæ. Ministros Ecclesiarum se prædicauerunt
, atque minister non supra eum est, cui ministrat. Hinc prisci Pontifices se ipsi concilio-
iciis vltrò subiecerunt, tamq; alienum à suo munere iudicârunt, conciliorum decreta rescin-
acros canones vel ipsos transgredi, vel aliis id permittere: vt illud ipsum esse blasphemiam in
n sanctum statuerint.
sti illud Zozimi: contra statuta Patrum concedere aliquid, vel mutare, nec huius quidem se-
t authoritas. Et legi illi Christi, si peccauerit in te frater tuus, &c: ipse quoq; Pontifex subiectus
l & Canonistæ tui fatentur.
c omnia ita habere ipse fateberis, si voles legere monumenta sanctissimorum Patrum, & rem
deliter considerare & iudicare, ad quod te sæpè hortatus sum, & iterum atque iterum hor-
im si feceris: scio, & nobis Germanis celebrandam esse quàm primùm nationalem synao-
amsi Romanus Pontifex, & totus reliquus mũdus repugnet, fateberis: & agnosces, nihil adeò
ficio Pontificis Romani, quàm vt summo studio procuret, & Prouinciales & Nationales
s & generales haberi, seque & suos in illis in ordinem Christi redigi, vitia à sacratissimo mi-
tam multa, & grauissima tolli, & cuncta in Ecclesiis ad regulam Christi restitui.
lolo igitur nunc quicquam adiicere (tabellarius enim instat) quàm optare me, vt ta-
idem statum nobis quæramus, qui veritate & æquitate nitatur. Certè hunc, quem
elli dicis conciliis, sic diuinâ & humanâ vi commotus est, vt nisi aliâ eam, quàm
is, ratione confirmemus, valdè verendum est, vt breui ruina non status futu-

rus sit.

rus sit. Omnino enim, mi amicissime Decane, Deus est, Christus est, & omnium pote lus habet, quicquid huius nostri homines credant, hic nos vrget vi planè cœlesti, vtcunqu sentiamus.

Demus itaque tandem locum huic, cui necesse est cedant cœlum & terra, tanto torre tis, qui pridem tam violenter in nos illabitur, ne obiiciamus nos. Nam obsistere ei ha mus. Agnoscamus potius tempus visitationis nostræ, & tot modis quærenti eripere no malis Domino, ne pergamus repugnare. Erit nihilominùs, & vnde viuamus, & vnde c suauiter viuamus. Sed de his etiam antehac ostendi sæpè plus quàm satis. Et spero, de ei te diligenter cogitaturum, cuius tibi existunt tam multæ causæ. Oro autem, vt has literas D. N. Secretario nostro, & duobus reliquis tuis contubernalibus communices. Val omnia consule: nosti meam libertatem, nec ignoras Cantorem. Datum apud Nemetes, D. anno 1540.

Ioannes N. tuus collega, &
amicus verus.

Christianus Maßæus Cameracensis Flander,
Hieronymita in chronico mundi.

ANNO Domini 1322. Ioannes Papa Decretalem edidit in Fratricellos, quorum c magister Michaël de Cesena, minister ordinis Minorum generalis. Hic dogmatizal stum & Apostolos adeò fuisse pauperes, vt nihil haberent suum, nec in particulari, nec in ni: Romanorum Imperatorem non esse subiectum Pontifici, nisi tantùm in spiritualibus: nem posse saluari, qui aliter crederet. Credidit Ludouicus Bauarus, & ex ipsis quendam F Corbaria creauit Romæ Pontificem, indito nomine Nicolai quinti, qui mox Bauarum in consecrauit, & vnxit. Multos etiam suæ gentis Episcopos ordinauit. Quæ cùm rescisset lo Michaëlem & Bauarum, & reliquos omnes communione Ecclesiæ interdixit, ac misit exe Fratricellos, quorum multi damnati & exusti fuerunt.

Petrus captiuus Papæ sistitur: fatetur culpam, remittitur ei, sed arctæ custodiæ ma Qui verò effugere potuerunt, in Græciam abiisse memorantur. Bauarus interim conciliu Ioannes Iandunus & Marsilius Patauinus, natione Lombardi, studentes Parisiis, Baua eunt, manus eius confortant, & non esse subiectum Pontifici confirmant. Michaël eti Perusium generale capitulum celebrat, & contra Pontificem cum Bauaro ad futuru rale concilium appellant. Pontifex autem tam appellantes, quàm fautores eorum condem

Ioannes hic errores aliquot docuit, præsertim, animas corpore exutas Deum non vi extremum diem, sic enim pater eius docuerat, seductus visionibus Tundali cuiusdam Imp. & PP. V. S.

Idem. Anno Domini 1307. iussu Philippi Regis Francorum, & Clementis P decimo tertio die mensis Octobris, subitò capti sunt Templarii, quotquot in regno inu tuerunt: quòd dicerentur ad paganismum defecisse: quorum multi combusti fuerunt p rum diuitias.

Idem. Synodi præsides Constantiensis decretum ædiderunt, quo declarabatur, Concilium legitimè congregatum esse supra Papam, & habere potestatem à CHR qui caput est Ecclesiæ: quamuis ad illum vsque diem, Papisticæ monarchiæ vind fuissent contendere, Papam esse legitimum Christi vicarium, & Ecclesiæ monarcham.

Idem. Cœlestinus quintus cùm Romanam Ecclesiam strictè reformare vellet: cet non equis, non mulis, sed asinis exemplo CHRISTI veheretur: & bono exe rus aliis præluceret: nihil adeo effecit, vt etiam omnium indignationem & odium incu fatuum ac delirum ipsum vocitauerint omnes: ac facto foramine in cubiculo Papæ, pe multis noctibus insonârint, ac si Angelus de cœlo esset, Cœlestine, Cœlestine, desine, negoci supra vires est, immò cedendo consule potiùs saluti tuæ.

Idem, anno 435. dæmonem Moysis personam induisse, ait, obuersatumq; ante oculo rum, qui tum viuebant, ac pollicitum, se suo pede eos in terram promissionis esse reducturu tibus vtrinq; aquis, vt olim, in mari in murorum speciem: multosq; istis præstigiis temerè a pelagus ingressos, marinis fluctibus fuisse obrutos.

Idem, bis mille & ducentos Monachos Brytannicos crudelissimè interfectos, scribit, qu pro suo populo fideliter orarent, nollent parêre Romanæ Curiæ.

Idem concludit historiam suam his verbis: Christus Saluator Principum animis ins Ecclesiam Dei reforment, & errantes in gremium matris, hoc est, primam Apostolicam Eccle ducant. Cui sit honor, & gloria in secula seculorum, Amen.

uieus archiepiscopus Magdeburgensis, anno 1383. oppido Calua ortundus, choream nedium noctis, subitò cecidit mortuus, cum ea, quam tenebat, fœmina, manu: vt suprà rauimus.

. Bonifacius 8. anno 1301. scripsit Philippo Franco, se esse dominum omnium tam m, quàm spiritualium per orbem terrarum: consequenter ergo & Regnum Franciæ à se pi: quod, quia rex id non fecerat, meruisset priuari. Rex autem, contemtis legatis, literas ni publico tradidit: vias regni præclusit, ne quis posset Romam accedere: concilioque Pa-, Pontificem ipsum schismaticum, hæreticum, sedis inuasorem nominauit: adque gene-um aduersus eum appellauit.

. Benedictus vendidit Papatum, vel potiùs permisit Gregorio: nam vendere malè sonat. ctus post mortem cuidam apparuit, capite & cauda asini, reliqua similis vrso, dicens: vt be-bestia meritò condemnatus sum.

. Anno 1299. Robertus Canonicus Sosatensis, Germaniæ oppido, quem Iudæi ad rant, mortuus est. Cumque per pontem quendam portaretur ad sepulturam, subitò censum adeò terribiliter arsit, vt portatores cogerentur ipsum in flumen proiicere, n aquis extingui potuit, quoadvsque totum in fauillam redactum est. De hoc etiam

. Anno Domini 1210. in Narbonensi diœcesi 140. hæretici comburi maluerunt, quàm n Ecclesiæ Romanæ. Parisiis quoque 24. eiusdem obstinationis. Septem millia quoque , sunt occisi. Anno Domini 1211. in castro Vari Tolosanæ diœcesis 400. hæreticos adiderunt: 80. decollauerunt: principem Almericum suspenderunt: & dominam castri la-ruerunt. Anno Domini 1213. Petrum Arragonum regem cum 20. millibus sumtâ Eu-auerunt, qui volebant ab Ecclesiâ auferre temporalia.

. Paschalis secundus Papa excommunicationem in Henricum quartum, piissimum Prin-Synodo Romanâ renouabat ac promulgabat. Imò in tantum sæuiit huius immanissimi illum rabies, vt & eius filium Henricum quintum in arma contra patrem excitaret. Nec eui horribilis Papæ huius odium, quin in mortuum eius cadauer rabidè sæuierit: exhu-literas iusserit: extra Ecclesiam proiici: à Leodio ad Spiram transferri: & quinquennio ca-anâ sepulturâ.

attende quid interim fecerit Deus. Sanguis (teste Vrspergense) ex panibus fluxit Spiræ, in ontificatus tyrannidis. Guardastalli anno Domini 1106. conuentum Principum & Episco-buit, cum quibus egit de rebus fidei, ad culinam pertinentibus, vtpote de homagiis, feudis, orum sacramentis, Laicis priùs exhibitis. Rauennatem quoq; Archiepiscopum terris suis sibi ipsi eas adiiciens. Cùm verò recusaret Episcopos confirmare ab Henrico quinto consti-odem imperatore post pedum oscula capitur, & in carcerem traditur: nec inde educitur, nes confirmaret: inuestiendi ius, Carolo Magno datum, diplomate restitueret, atq; ipsum rem confirmaret.

cus namq, Romam ingressus 11. Februarii, Indict. 4. anno sexto regni sui, coronam petiit: et vicissim petiit ab Henrico Pontifex, vt secundum promissiones antea factas inuestituras m renunciaret. Illicò secessit Henricus seorsum quasi deliberaturus. Postea res circiter horas tifex, vt responderet: ille non Episcopos, sed milites remisit dicentes: reddite quæ sunt Cæsa-Intellexit fraudem Pontifex: & posterâ die apud sanctum Petrum missâ celebratâ in cathe-tinuit.

ce, milites tam ipsum quàm totum clerum inuaserunt, & abduxerunt, exueruntq; vestibus os, vt nec femoralia reliquerint eis, exceptis cardinalibus & episcopis. Ita spoliatos ad Soractim custodiæ mancipârunt. Rogatus interea Pontifex, vt Henrico consentiret, respon-possum, consentire non possum. Tandem lachrimis eorum, qui per gyrum vastabantur, s consensit, Henricum in festo Paschæ coronauit: & compositis dissidiis Imp. renouauit Pri-de prælatorum inuestituris: & coram totâ Ecclesiâ pronunciauit omnes anathematis reos, t datum priuilegium irritum duxerint. Cantatumque est deinde, Gloria in excelsis Deo: x esset inter Cæsarem & Papam confirmata. Sed eo Italia in Germaniam regresso: singula & æ promiserat, conuocato ad Lateranum concilio, rescidit & reuocauit: asserens, se non spon-ctè in Cæsaris venisse sententiam. Priuilegium inde damnatur, Cæsarq; excommunicatur, les tragœdiæ fiunt, quæ per omnia regna mox publicabantur.

m. Anno Domini 562. mons magnus in Galliis, Rhodano imminens, diu terribilem mugi-it, tandem discissus, in ipsum flumen cum iumentis, hominibus, & Ecclesiis irruit. Mugi-omani papatus ortum iam propinquum prænunciat, seu futuram à Christo defectionem, s exprimit, & aduentum filii perditi in omni deceptione ac fallaciâ, secundum operatio-hanæ 2. Thessal. 2.

m & circa annum Domini 568. Ioannes Ieiunator, patriarcha Constantinopolitanus, & ta mirificus, cum Pelagio primo Rom. Pontifice super Ecclesiarum primatu contendit: qui in Græcorum synodo, pro Vniuersali patriarchâ, Imperatore Mauritio consentiente, procla-it. Cuius Pelagii verba ad omnes Episcopos, contra illum citantur 99. dist. Nullus (in-Patriarcharum vniuersitatis vocabulo vnquam vtatur. Quia si vnus Patriarcha vniuer-

falis

Anno

ſalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit à fidelibus, hoc ſibi velle q arripere, vnde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunq; parte videatur, &c.

Et diſt. 28. dicit idem Pontifex, cœlibatum ſacerdotum & Epiſcoporum præcipuè eſſe tutum, ne Eccleſiaſtica bona in vxores & liberos eorum diſsiparentur. Cur ergò maledic coniugium eorum, tanquam impium & impurum damnant?

Idem. Anno 1493. circa feſtum Cathedræ (terribile dictu) cœperunt dæmones h poſsidere monaſterium dominarum Quercetenſium, quas annis quatuor & menſibu miſerabiliter vexauerunt. Vidiſſes eas crebrò velut canes per agros diſcurrere: inſtar aui per aëra: ſicut feles in arbores repere: pendere de ramis: variarum animantium effi ces: ſecreta prodere: de futuris euentibus prophetare. Denique quoties dominus Cameracenſis Epiſcopus, aut dominus Egidius Nettelet, Decanus eiuſdem Eccleſiæ, tum, ad exorciſmum earum accederent: en (inquiunt) cornutus ille nunc in viâ eſt: vt m minetur, venit.

Poſt multa remedia vndecunque collata, earum nomina delata Romam, ab Alexan lecta fuerunt in Cœnâ Domini ſub diuino ſacrificio: ſed nihil profuit. Ioanna Potiere, q rum dicitur dediſſe principium, à nono ætatis anno ludere cum diabolo cœpit: qui accu in monaſterio 434. vicibus indignè communicaſſe. Sed ille quia mendax eſt, non ſt bis illius. Ipſa Cameracum adducta quadragenaria maior, anno tempeſtatis iſtius prin cere periit circa feſtum Martini. Cæteræ poſt annos quatuor menſe Iunio liberatæ ſunt.

Maſſæus, & Ariſtæus Græcus de mirabilibus orbis.

SCripſit librum hoc titulo Ariſtæus Græcus: & alium quoque de 72. Interpretibus, Maſſæus ſequentia. Miſſa faciam, inquit, plurima, quæ apud eos vel intelligi nequeun ſum ridiculum præferunt. In hiſtoria S. Iob paulò minùs octingentos verſus omiſerunt ſter plurimos addiderunt. In Eſdra veris apocrypha miſcuerunt. In Daniele ſic omnia con vt præter ſyllabas legat nemo, in tantum, vt ante annos fermè trecentos, quàm S. Hieronym ferret, in Eccleſiis non legeretur.

Quæ cùm ita ſe habeant, dolenda ſatis neſcio quorum peruerſitas, qui mentiri 70. interpretes ſingulos ſingulis incluſos cellulis, ſingulas editiones feciſſe ita conſonas verbo quidem diſcreparent: idque Ptolomæum fieri voluiſſe, vt fidem interpretum ret, cùm manifeſtiſsimè ſcribat ipſe, qui præſens erat, Ariſtæus, & longo pòſt tempore in vna Baſilica eos tranſtuliſſe, non prophetaſſe. Vnde rectè miratur S. Hieronymus, quis p rit tantæ præſumtionis, qui 70. cellulas Alexandriæ mendacio ſuo conſtruxerit.

Etenim abſque vllo certo authore, imò contra certam authoritatem Ariſtæi hic err gatus eſt. Quod autem dicunt, ſanctum Iuſtinum vidiſſe cellulas, nihil pro ſe facit. Quis ſciat, vnumquemque ſuam habuiſſe cellulam, ad commodum & quietem ſuam. Vnde ma bant ad ſalutandum Regem. Deinde ad præfatam baſilicam conuenerunt, & contuleru quid & quomodo transferrent.

Quòd verò fingunt magnum miraculum, vt tot viri diuerſis locis tam conſonè ſcriber in vno verbo quidem diſcreparent, non paruam iniuriam Spiritui ſancto faciunt, ipſum guentes, vt quæ ſemel in Prophetis locutus eſt, in ſeptuaginta retractauerit. Quòd autem nonnunquam eorum teſtimonia ponunt, mouere non debet. Nam plura teſtimonia p quàm 70. interpretum ponit Apoſtolus Paulus, non tamen eos inter ſanctos habuit Proph

Idem. Anno 1515. Franciſcus Dux Valeſius Rex Gallorum apud Bononiam cum L cimo amicitias copulauit, & accepit ab eo Iubilæum diuulgandum per Gallias, qui & alia ni orbis climata occupauit, abyſſus malorum. Nam ſub vmbra profectionis in Turcas i biles theſauros collegerunt, quorum conflatores & commiſſarii quidam perſuaſerunt quicunque daret decem ſolidos, liberaret animam, pro qua daret, à pœnis purgatorii. N gula certa tenebant, Dominum Deum facere, quicquid ipſi vellent, ſecundum illud: ſolueritis in terra, &c. Quòd ſi vel iota minus fuiſſet, quàm decem ſolidi, nihil prodeſſe nati ſunt.

Diſplicebat hic quæſtus ſanctis Eccleſiæ filiis, & cœpit quæſtio ventilari de poteſtate v vnde hæc nouiſsimis doctrina noua prælatis, quam priſci Pontifices ignoraſſent? Quænám re beneficii reuerſatio, vt quoties vellet, daret & reciperet idem.

Erat in Germania tunc Martinus Luther, qui acriter inuectus eſt in has indulgentias, c ſuit ſe Iohan. Eccius: viciſsimque hi duo ſuggeſtum conſcenderunt, coram populo conten diſputantes: tandem vtriuſque rationes Pariſium ſunt miſſæ, vt à Sorbonicis iudicarentur quia non facile fuit videre, cui potiſsimùm palma daretur: dum cenſura differtur in long interim longo fulmine Martinum damnat hæreſeos, & à cœtu fidelium proiicit. Ille primùn

docto, ad eum magis edocendum, mox ad futurum Concilium appellauit. Interim, erat, libellos eius incendio tradi, ius pontificium, quas Decretales vocant, atque Decreta pergæ combussit dicens: sicut fecerunt mihi, sic feci eis.

Antonius Campanus in vita Pij 2. Papæ. 1540.

ontifex Perusiam ingressus est, equo vectus candidissimo, duodecim eodem candore ntibus, stratis purpura, sine sessore, frenis aureis: magistratibus purpuream vmbellam præferentibus, sub quam ipse candida syndone, stolâ aureâ commissa, & purpureo superchebatur. Pompæ caussam prætendit, quòd post eiectum Bonifacium, 70. iam annis tificem intra vrbem non aspexissent. Imperatore Carolo 5. Papa 227. Paulo 3.

Vrbanus Regius de Dignit. Sacerdot. 1540.

iet mihi quispiam opulentissima sacerdotia, quę satraparum aut principum sumtus sufssent, qualia in Germaniâ atque Italiâ reperies, nihilque esse sacerdotibus hoc tempos? Equidem haud negârim, multos esse eius ordinis homines ditissimos: sed probis lerunque neglectis, in homines ignarissimos sacerdotia congeruntur, tam inertes, tam temque perosos, tantâ morum nequitiâ senescendo brutescentes, vt animam illis pro naturâ, suspicari quis posit ideò tantùm, ne putrescerent: id quod de sue, animalium stolidissimoque Plinius dixit. Nam vita talium sagina est, quos inertia terræ ponderis.
si quando tales in Principum aulis aliquâ authoritate valere contigerit: ita dominorum arum odia ingerunt, vt Licinios quosdam faciant, qui postea nihil minùs honorant, maximè honorandum esse, etiam Ethnici crediderunt. Tu verò præsul dignissime, nspectior, vbique vigilas, ne ad sacerdotia irrepant aut introrumpant eiusmodi Epicuri, us venter est, & ea quæ sub ventre sunt. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.
Illud certè compertum habeo: olim non malè Ethnicorum sacerdotibus fuisse prouitrabone de Commanis Ponticis intelligere licet: quòd sacerdotium Dianæ dicatum erat. quitur Strabo: Accepto imperio, Pompeius Archelaum sacerdotio præfecit: & regionem duorum schœnorum in circuitu, quæ sexaginta sunt stadia, sacram vrbem ambientia, iusncolas imperio eius parere. Quale autem fuerit, aut quàm locuples sacerdotium, ex eo, quòd idem autor ait his verbis:
n Ponticorum tempore in diebus festis, qui Dianæ sacri erant, Sacerdos Commanorum egium gestabat & secundum regem honori habebatur. Commana autem vrbs imperio t, cum sacris seruis, qui Hierodulì dicebantur, numero non pauciores sex millibus, in quos am potestatem habebat, præter quàm vendendi. Ex tanta potestate intelligitur, eos non dicos. Nam libro 17. idem asserit, in Merôe olim primum ordinem sacerdotes obtinutam authoritatem habebant, vt nonnunquam misso nuncio, mortem regi imperarent, lium facerent.
Enimuerò Ægyptij & Indi, Sacerdotium rem omnium maximam, & humanitatis fastiiorem esse, crediderunt. Nam Ægyptij Sacerdotes, omnibus negotijs curisque reiectis, in runt, præparci in victu, & contemplationi dediti: rerum naturas causasque, ac sydetum ontemplabantur, mulierum commercio, carnibus, vinoque abstinentes, rarò pane vesci e stomachum onerarent, quibus tamen omninò dissimiles erant alij apud Ægyptios Saerdotes in foraminibus petrarum habitantes, induti porcorum & boum pellibus, cincti almarum spinas ad calcanea portantes ad cingulū ligatas, discalceati, & sanguine cruennis exeuntes, ad festum scenophegiæ petebant Hierosolymam, & sancta sanctorum intrantatem & abstinentiam prædicabant à se seruari, tum barbam spectante populo ibidem uellebant.
mis itaque tali astu & commento collectis, in suam regionem remeabant, in lætitiâ & daiaturi. In horum vultu seueritas apparebat, in recessu flagitia retinebantur. Cathones & nulabant (quod & hodie fit) sed bacchanalia viuebant.
. Absurdam consuetudinem penitus extirpatum iri, Inno voluit, quâ Ecclesiarum patroni prouentus sibi vendicantes, presbyteris, quorum toti iure erant, exilem aliquam portiunnquunt: quâ vel non possunt viuere, vel adeò viuunt pauperculi, vt ferè inter pannosos itium greges manum ad stipem porrigere cogantur. Nihil ergò miremur, si his Ecclesijs analphabeti præficiuntur, qui cæci cæcos ducentes ambo cadunt in foueam. Quis enim vel er doctus, qui florem ætatis, qui omne vitæ tempus, non sine immodicis nummorum imiterarum studijs dedit, vbi molestiarum præmium est expectandum, meram mendicitaneret?
enim literis renuncians, militatum, quoquò fortuna vexerit, abibit, aut matrimoniali caertatem vendens, ora præbebit, & omnia potiùs extrema pertentabit, antequàm post tot

in ſcientiâ comparandâ ſudores, poſt amaras radices, vbi fructus dulcis eſt ſperandus,
has vitæ ſordes perpetiatur.

Vidi ego ante aliquot annos facinus tam indignum, vt propè collachrimârim. Eſt,
mala crux miſellos ſacrificulos vndique excarnificans. Exigunt enim veri Eccleſiarum
penſiones, vel neſcio quæ ſpolia ab his, quos vicarios conſtituerunt: ſed ita exigunt, vt
leonem agere, aut duriſsimam ſeruitutem ſeruire, quàm talem agere Vicarium. Erat itaq;
qui tantum nummorum vero paſtori, alioqui præbendoſo, ante feſtos paſchæ dies num
batur, vt ſanctè iuraret, ſe, quicquid confeſsionum laboribus erat partum, & totâ caſulâ,
nonnullis rebus, corraſum, id omne ſecum attuliſſe, nec quicquam domi habere reliqu
ſceretur: ſed hoſtiatim ad ſubditos circumire velle, donec fortuna aliqua magis propicia

O ſcelus! quid ille, qui de paſtoris nomine ſe iactitabat, quid ouibus vnquam con
nè paſtorem agebat, vt gregem non tonderet, ſed degluberet? gregem dico, quem nunq
ſuit, quem non nouit, quem nunquam pauit, nunquam à luporum incurſionibus defen

Idem Abrahami Patriarchæ librum ZESIRACH ſiue reformationis, ex Hebr
tinum tranſtulit, & ſcholijs illuſtrauit: de Babylonis ruina & corrupti mundi fine.

1540. *Gondiſſaluus de Villadiego, ſacri Palatij Apoſtolici cau*
ſarum auditor, in tractatu de legato.

ADeò Romana Eccleſia in concedendis indulgentijs modum exceſsit: vt videamus
temni & rideri. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt ſup.

1540. *Guilhelmus Poſtellus.*

HIc, ſuſceptâ peregrinatione in Orientem, diligenter de Aquilonarium & Orientali
Chriſtianorum ſtatu inquiſiuit, & ſcripſit, etiamnùm in Tartariâ magnâ multo
Chriſtianos. Et ait, à Ieſu Nazareno Nazarenos vocari: inque eo conſentire omnes,
quindena ſecula Rex aliquis ex illibatâ virgine natus, annunciatâ virtute & ſanctitate p
ſuos, idola in toto mundo abrogari, Deumque vnum tres habentem facies adorari, iuſſe
præeſſe his Chriſtianis pontificem generali titulo, quem Vmchan appellitant, cuius oli
fuerit poteſtas, hodie autem miſerior ſit conditio, quàm eſt patriarchæ Conſtantinopo
Turcarum imperio. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt ſup.

Idem. Scripſit & arcaniſsima, & planè myſtica multa, propoſito noſtro plurimùm
tia: vtpote πανθενωσίαν de compoſitione omnium diſsidiorum, circa æternam veritate
riſimilitudinem verſantium. Vocat autem Tubæ penultimæ ſtridorem, & ſe Heliam
um. Candelabri typici in Moſis tabernaculo iuſſu diuino expreſsi, breuis ac dilucida i
tio: de Natiuitate mediatoris vltimâ, nunc futura, & toti orbi terrarum in ſingulis ratio
tis manifeſtanda. Abſconditorum à conſtitutione mundi clauis, quâ mens humana t
uinis quàm in humanis pertinget ad interiora velaminis æternæ veritatis.

Eiuſdem opus vitæ magnitudinis, quod inſcribitur, abſcondita à conſtitutione mun
turæ humanæ reſtitutione in eam conditionem, quam ante peccatum habebat, nunc a
inferioribus cum magno fœnore: in quo hæc continentur, Clauis ſcripturarum, quâ ad
itur velaminis: Oſtium apertum æterni myſterij: Septem ſigillorum libri ab agno aperti
Euangelion æternum, ſeu naturæ & gratiæ coniugium: ad Concilium diuinitus coactu
liber nondum editus, extat apud Ioan. Oporinum Baſileæ.

De originibus, ſeu de variâ, & potiſsimũ orbi Latino ad hunc diem incognita, aut in
ta hiſtoria, cùm totius Orientis, tum maximè Tartarorum, Perſarum, Turcarum & omni
hami & Noachi alumnorum origines & myſteria Brachmanum retegente. De æterno
interioribus regno, & ſacro Petri primatu, iam ab Adamo per Noachum, Abrahamum,
Chriſtum ad nos vſque deducto: ex Zoharis ſeu illuſtrationis ſcripturarum ſententia tan
ſententiæ Euangelij inſtar ſit: è 72. Seniorum Moſis ſpiritu donatorum doctrina, à ſancto
Iuſto primùm publicè expoſita.

Chauæ, ſeu Euæ matris omnium viuentium admirabiles, & ſuper omnes doctrinas
cundum Euangelicam veteris & noui Teſtamenti veritatem amplectendæ prophetiæ, co
Raziele, Adami primi parentis angelo, & ex libro Behir, id eſt, lucis puriſsimæ, excerptæ
eſt Apologia ad Chriſti veros alumnos, vt ratio tanti exponatur myſterij.

Opus de Satanicæ monarchiæ deſtructione ſuper Danielis prophetiam, demonſ
ximum peccatum mundi, quod neceſſe eſt eſſe Antichriſti ſolius, nec poteſt eſſe
committiue ab alio, quàm ab eo, qui ſummam totius mundi authoritatem habeat

nunc fore disturbandam. De æternâ rerum dispositione opus, complectens & paucis
niuersi historiam, ac demonstrans, quomodo in figuratiuâ Geneseos historiâ est ex-
n solùm quicquid postea à Iudaicâ & Christianâ Repub. contingit, sed multò ma-
pressum esse, quicquid in Gentili siue Esuauinâ, & quicquid in Ismaëliticâ politiâ
detur, & vnquam postea continget. Nam hoc est verissimum, omnia in figuris con-
lis.
arboris diuinæ dispositionis, seu diuinorum nominum ex Hebræis ante mille annos
is, vbi ostenditur innumerorum argumentorum fontibus, fore omninò complendam
m omniam in virtute decimi nominis Dei, quod est Adonai, in quo delitescit intellectus
siue possibilis aut passibilis virtus. Volumen Prophetiarum itidem Gallicè scriptum,
m, Syrorum, Armeniorum, aliorumque populorum Orientalium sacris, ab omnibus
citis, hoc ipsum de monarchiâ confirmans.
io perditionis & suis asseclis, qui vnà cum eo eleuantur supra omne, quod dicitur Deus,
corruet eius potentia. De Turcarum & cæterorum Ismaëlitarum fatis. De raris & po-
andis historijs. De admirandis rebus, quæ à quinquaginta annis contigerunt vsque ad
tis 1553. & quæ inde ad annum 1583. contingent.
mentarius super Abdiam, in quo demonstratur, quòd omninò necesse est, quòd Ædomi,
tatis impietatis vires, tanquam Satanæ membra, conficiuntur à fidelibus tam per sacra,
ationalia arma, ità vt etiam ab occidentalibus (victa priùs aut victrice imperij Zarphat
oc est, Galliâ) fiat expeditio in terræ sanctæ recuperationem ad hoc, vt ipsa Christi pro-
tantùm spiritualis, sed & literalis ac temporalis vindicetur à fidelibus, & fiant in mun-
o sacra, vnum ad Noachi sepulchrum pro temporalibus Romæ, alterum ad sepulchrum
Syria, imò ad Adami noui Iesu Christi monumenta clarissima, vbi Orientales Christiani
expectant Occidentalium Christianorum suppetias, vt olim Iudæi in Ægypto opem

uot Dauidis Psalmi super lilium testimonij decantati, expositi de lilio 22. in candelabri
maximè in septem verticibus collocato, ad ostendendum ex illis certissimam Christi per
ra de vniuerso victoriam, & ad notandum, quòd est impossibile, vnquam ad veram &
narchiam perueniri in Occiduo orbe, priusquàm aut Rex Galliæ adipiscatur imperium,
imperator subigat ita Galliam, vt primæ expeditionis vires ex Gallici populi in monar-
ducti motu assurgant, & ad Christi proprietatem asserendam pergant. Etsi enim in
cu totis 500. annis fuerit Occidentalis Christianismus, tamen magis dominandi libidi-
imperium Christi promouendi, multi vtrinque contenderunt.

Donatus Gianottus Florentinus de Republica Venetorum. 1540.

anorum imperium & potentia tametsi sit permagna, nunc tamen, quando ciuilibus
is ardet, & intra se ipsam hostiliter dissidet, metuenda non est: quodque peius est, eam
conciliari posse, omnes nôrunt, quibus ingenium & negocia eorum sunt explorata. Cer-
est, quòd, si illis inter se bene conueniret, & pacem colerent inuicem: Italiæ sanè maiori
midini, quàm Turcæ, & Tartari. Imp. & Papa vt sup.

Henricus Bullinger in Apocalypsin conc. 64. 1540.

que interpretes priorem Petri epistolam enarrantes, in fine epistolæ per Babylonem Ro-
n intelligunt. Certè Oecumenius: Babylonem autem hîc Romam, inquit, vocat, ob excel-
imperij & claritatem: id quod olim multo tempore Roma obtinuit. Significantiùs autem
es hoc reddunt, vt Tertul. lib. contra Iudæos, qui dicit: Sic & Babylon apud Ioannem no-
omanæ vrbis figuram portat: proinde & magnæ & regno superbæ & sanctorum debellatri-
em verba propè repetit libro 3. contra Marcionem. Nec minùs clarè S. Hieronymus
vocat Babylonem: & illam quidem Babylonem, de quâ Ioannes in Apocalypsi lo-

gatur epistola Paulæ & Eustochij, scripta ad Marcellam, opera & suppetijs Hieronymi. Lega-
quæst. ad Algasiam 2. Rursus in præfatione ad librum Didymi de Spiritu sancto, ad Pauli-
. Item in fine 2. libri contra Iouinianum. In vitâ S. Marci idem: Petrus, inquit, in epistolâ
b nomine Babylonis figuraliter Romam significat. Sed ipse sese exponet. Ioan. cap. 17.
mus autem, Romanam vrbem ruituram præcipuè cum omni suâ impietate: sed simul
perstitionem & abominationem Romanam dispersam per orbem. Ac cecidisse qui-
cit Angelus, & adhuc casuram: idque more loquendi prophetico: quò id, quod certò fu-

turum est, ita enunciatur, quasi nunc sit factum. Ad certitudinem denotandam pertinet plosis vel reduplicatio: Cecidit cecidit.

Idem concione 58. Pulchrè Antichristianismum post laceratum & sublatum Imp. R proponere incipit. Nam Daniel dicit: Corniculum exile, & contemtum oriri inter d nua, & ex his humiliare, euellere, atque tollere cornua tria, atque ita emergere in validam Significat enim, diuiso Rom. Imp. & iam veluti dilapso, oriturū Antichristum, qui nouum ginariumq; paret Imperium. Sed & Paulus dicit: Christum non venturum in iudicium, christus præcesserit: hunc autem non præcessurum, nisi hoc tollatur è medio, quod iam, q veniat, detinet & impedit: quodq; S. Hieronymus & reliqui interpretes sacri exponunt de Imp. quòd diuelli tollique oporteat: deinde oriturum Antichristum.

Destructa est autem Imperij maiestas circa annum Domini 480. cùm Odoacer Ron paret. Inde enim per 300. annos, & ampliùs nullus ab Augustulo fuit Occidentis Impera bus accedit, quòd à Totilâ sub Iustiniano Imp. Rom. combusta & desolata est. Inde verò Romani Pontifices cristas erigere, & de nouo regno cogitare.

Idem con. 92. Non puto, orbem vnquam habuisse famosiorem, truculentiorem ho imò & parricidam verissimum, iuxta verbum Christi, Ioan. 8. diaboli primogenitum filiu Pont. Romanorum. Hic enim omnibus propè seculis, à quingentis iam annis & amplii cum ad omnia ferè bella grauia Europæ cecinit: deinde & homicidis, potissimùm verò Romanâ militantibus, & indulgentias dedit largissimas, & cœlum promisit in militiâ oc tibus.

1540. *Ioannes Peregrinus in conuiualibus sermonibus.*

EST, inquit, in Germania Episcopus quidam, qui dixit in conuiuio, vno anno ad se del cim millia sacerdotum palàm concubinariorum. Nam tales singulis annis pendun Episcopo. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

1540. *Moronessa Italus, & Asotus Hispanus.*

HI Germanicam nationem, Principes, & reformatam religionem, quibus maxim runt, conuicijs, probris, & contumelijs, libellis editis prosciderunt: quos vide. Moronessa dicit: Ecclesiasticos nullo modo esse culpandos, vtcunque delinquant. Im Carolo 5. Papa Clem. 3.

1540. *Dictum cuiusdam Cardinalis.*

SIue sit raptum siue captum, modò nobis aptum.

1540. *Hermannus Buschius.*

SCripsit adhortationem ad Clerum, qua illos ad studia & lectionem sacræ Scripturæ i cohortatur. Imp. & Papa vt sup.

1540. *Gerardus Lorichius Hadamarius.*

SCripsit theses professionis Catholicæ, vnà cum abusionum, superstitionum, heresen, smatum cuique Catholico fugiendorum iudicio, ad exactam Ecclesiæ reformationem. dem liber de missa publica propaganda, & abusibus tollendis extat. Imperatore Carolo Paulo 3. vt sup.

1540. *Paulus Iouius in vitâ Leonis X.*

NOn caruit etiam Sodomiæ infamiâ, quòd parùm honestè nonnullos è cubicularijs (era è totâ Italiâ Nobilissimi) adamare, & cum his teneriùs, atque liberè iocari videretur. mus aliquid humanitati Leonis, vti in summâ licentiâ feruidæ ætatis, ac prosperæ valetudini ægerrimè sustinenti. Deinde alia sunt vitia principis, alia hominis. Pulchra excusatio. Imp Papa Paulo 3. vt sup.

Idem. Laurentius Puccius Cardinalis, magnus pœnitentiarius prædicauit, nullum quæstum Pontificibus esse illicitum.

Anno

n epist. ad Io. Frid. Saxonem, & Landgrauium Hassiæ. Si iustissimus Deus vest a ope,
lagello, aduersum crimina cleri & plebis decreuit vti; nihil aget in terris vllus pro-
donec rectores nostri ad correctionem tam Ecclesiæ quàm politiæ adigantur.
Venationibus & aucupijs nobilioribus adeò perditè Leo X. studebat, vt spurcissimas
ates, insalubresque ventos, & frequentia mansionum ac itinerum incommoda ob-
emneret: confisus ætati ac firmæ valetudini, quam equitatione varioque motu corpo-
olle existimabat: præsertim si inambulationibus apertis vagaretur, ac animam innati
æstuantem & cœlo libero & multo spiritu recrearet.
nam villam secundum Tyberim, quinto ab vrbe lapide, proximi stagni halitu, &
ëris intemperie propè toto anni tempore infamem, hyeme maximè frequentabat.
veluti ex portu, venatorum classes in subiectos Salinarum campos ceruorum co-
, educebantur. In venando autem sicuti præcepta artis ad normam exactioris disci-
itissimè obseruare erat solitus, ita seueritatem asperè admodum, vir alioqui lenissi-
t exercuit, in eos præsertim, qui petulanti discursu, aut vocibus temerè editis im-
s effugia præbuissent: ita vt claros sæpe viros acerbissimis contumelijs one-

uando imperitia vel fortuito errore hominum, aut feris sabuliore aliquo insperatæ fu-
dio seruatis, vel ijs denso in nemore contumaciùs latentibus, infeliciter venabatur,
est, quali vultus animique habitu dolorem iracundiamque præferret. Propterea
iares ea temporis momenta, prouocandæ liberalitati maximè aduersa, sedulò deuita-
do aliàs secundum opimam venationem, ac præsertim vario ac insigni aliquo labore
naxima beneficia incredibili liberalitate collocaret.
statim Viterbium ad aquas calidas euolabat, vbi coturnicum perdicumque & pha-
aucupijs aliquandiu erat intentus: quod genus auium cum accipitribus ac asturibus
s singulari cum voluptate sectabatur. Inde per Thuscum agrum venabundus, mo-
bus ad mare circa Grauiscas & Centumcellas descendebat. Quo viæ flexu apud Cor-
gro Tarquiniensi longè celeberrima ceruorum aprorumque venatio parabatur, & ea
perampla planicie, ac maximè ad tendendas insidias opportuna, quæ artificio naturæ
oluptatibus arridentis perpetuis terrenis collibus cincta, ingentis amphitheatri speciem 1504
exitium venantibus præbet.

.Baptista Vrsinus Cardinalis in magna gratia Alexandri Pontificis constitutus, in car-
ectus veneno tollitur. Pontifex rapax vt Cæsari filio magnos alenti exercitus, & regio
litatem passim ostentanti pecuniam suppeditaret, ditissimum quemque Cardinalium
tulerat, haud dubiè in reliquos opibus insignes simili modo sæuiturus: nisi admirabili
rouidentia, homo in religionis causa probrosus, ad exitium Italiæ natus, sibi mortem,
verò Cæsari filio calamitatem peperisset: hilariore sc. cœna venenum bibunt, lagena po-
rrore commutata, quam dira fraude opulentis aliquot senatoribus honoris specie para-

n. Hadrianus Cornetanus Cardinalis nulla maleuolentia, sed vana regnandi libidine
Leonis X. mortem expectabat. Certam enim spem adipiscendi Pontificatus concepera
fatidicæ mulieris, quæ, cùm pleraque iam pridem interroganti de sua & publica rerum
xactissimè prædixisset, constanter etiam affirmauerat, fore, vt Leone immatura morte
ccederet vir senex, nomine Hadrianus, obscuro natus loco, literarum studijs insignis,
honores gradatim, sola nixus virtute, sine vlla maiorum commendatione meruisset. Hæc
i vni apertè congruere, putabat.
Corneto infami Tuscorum oppido, familia tenui & propè sordida ortus, vno bonarum
beneficio singulas sacrorum ordinum dignitates fuerat consecutus. At sicuti vetulæ ora-
em non fefellit, ita Cornetanum fefellit. Neque enim ipse Leoni successit, sed Hadrianus
auus, egeni opificis filius, doctrina illustris, post Leonem prodigiosa felicitate Pontifica-
leptus.

n. Matthæus Magnus Vicecomes, Mediolanensis princeps, à Beltrando Vascone, Clemen-
a legato, excommunicatus, Mediolano, priùs tamen recitato ad aram symbolo Aposto-
quam se à fidei articulis discessisse testatus, excessit: & Moguntiacum, quod hodie Mo-
itur, ad diui Ioannis Baptistæ templum contendens, in febrem incidit. Inde ad Crescen-
ænobium lectica delatus, his verbis supremis iam animam agens filios circumstantes al-
st:
bit incolume vobis, carissimi atque optimi filij, hoc imperium quod relinquo, si concor-
imis cùm virtute tum fortuna vestra vtemini: si verò dissederitis, omnis quamlibet eximia
tus frustra erit, & à vobis ad hostes illicò fortuna transfugiet. Nec eius prædictioni tan-
ri vatis euentus defuit.
de cùm omnibus manarent lachrymæ, integris quidem sensibus, sed collabente ceruice, su-
osculum liberis dedit, moxque inter amplexus eorum expirauit: eique tot superstites

liberi (vti maximè optârat) oculos clausêre. Defunctum autem secreto ignobilique loco ... runt, celata aliquandiu etiam morte, ne cadauer in aduersa fortè belli fortuna, sæui legati... lijs esset obnoxium. Sed destinata iusti funeris pompa, toto vel operosi sepulchri honore ... rere potuit, qui publico consensu illud perenne lateque diffusum decus excelsa vi... uerat.

1540. ## Ægidius Corrozetus de dictis Memorabilibus.

BOnifacius VIII. peregrinum quendam Bauarum facie sibi simillimum, astutè inte... Nunquamné mater ipsius Romam religionis causâ venisset? Respondit ille: non cer... ter meus persæpè. Idipsum Augusto Imp. iuuenem Sabinum respondisse, tradit Suetoni... Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Idem. Iulius II. reprehensus à familiaribus ob belli studium, an nescitis, inquit, Petr... gerum, & Paulum ensiferum socios esse, & huius protectores Ecclesiæ? Petri ignauiam an... nostri sæpè sunt experti. Paulus quid posit, ego experiar. Cumque illi dicerent: at Petrum iussit recondere gladium in vaginam: promtè respondit: sic est sanè, verùm non priùs, qu... chi auriculam amputasset: feriemus & recondemus: bellum indubitata pax sequetur.

Idem. Raphaël Vrbinas pictor excellentissimus, reprehensus à duobus Cardinalibus, ... norum Petri & Pauli facies insolito rubore præter decorum expressisset, respondit: Pudore ... postoli rubent, vicariorum suorum nefaria scelera cœlitus intuentes.

Idem. Agebatur de mittendo ad Venetos legato. Proponebatur quidam multis titulis episcopatus, abbatiarum, dominiorum. Tunc Ludouicus XI. Gallorum rex: vt plurim... quit, titulorum copia literarum iunctâ habet inopiam. Sed Gallicè meliùs: La ou il y a ta... tres, il y a peu de letres.

1540. ## Beatus Rhenanus.

AFfirmat, quòd olim in Papatu nuspiam missæ decantatæ fuerint, præterquàm in Ge... & id tamen nullo modo, quàm propter communionem, susceptum fuisse. Imper. C... Papa Paulo 3. vt sup.

Idem. Huc produco Agendas antiquas, seu Ceremonias: quarum rubricæ, communio... vtraque specie, & alia multa iuxta Dei verbum, contra Papisticas corruptelas & abomi... concedentes inueniuntur.

1540. ## Varamundus Luitholdus.

HIc in actis Comitiorum scribit, Eccium, cùm Theologi vtrinque ad colloquendum c... sent, præfatum fuisse, se & collegas suos non collocuturos cum nostris, vt quicquam i... cederent, sed vt ad se eos rursus traducerent. Et Campegium, cùm audiuisset, à suæ partis ... gis quædam concessa Lutheranis fuisse, ferali quodam furore percitum dixisse: sibi hoc no... sed soli Pontifici Romano. Adiunctus est priori alius liber, quæ sit optima ratio componen... gionis, & à quibus sit exigenda Ecclesiarum restitutio: quem vide. Imperatore Carolo ... Paulo 3. vt sup.

1540. ## Joannes Sturmius.

VIr doctus & Orator insignis scripsit multa vtilia: & inter alia, de dissidio periculoque ... niæ: & per quos stet, quò minùs concordiæ ratio inter partes ineatur. Item extant a... epistolæ eiusdem de emendatione Ecclesiæ, & religionis controuersijs. Imperatore 117... 5. Papa 227. Paulo 3.

Idem. Quòd verò tunc iniqui nostri non, quantum cupiebant, tantum effecerunt, no... luntatis fuit, sed fati: non fortunæ, sed diuini numinis: cui nec vis opponitur, neque arma o... tur, neque crudelitas obstat.

1540. ## Eberhardus Billick Monachus.

HIc in colloquio Ratisbonæ vnus fuit de collocutoribus, & scripsit de ratione summ... præsentis temporis dissidia. Imp. & Papa vt sup.

Anno 1540.

Martinus Borrhæus.

ibellum elegantem valdè, de ortu, naturâ, atque discrimine eorum Iubilæorum, quos stituit, quicq; inter hos & falsos, ab aduersario confictos interfit. Et præterea refert bla- ultas, & inter alias: fine dispendio animarum fieri non posse, vt in alijs vllis regionib. vel diu durat Iubilæus Romanus, vllæ distribuantur gratiæ. Ac proinde Papas reuocare o- be terrarum, easque Romæ tantùm, & à Romanis & peti & distribui posse: neq; velle, spatio in alio loco esse remissionem delictorum.

are hoc? Respondet author. Solent enim fine fine ita cumulare suas fraudes & impieta- ndem ad extremum malorum prolabantur. Legite (quæso) conciones Pauli, Petri, Io- iquorum Apostolorum: in quibus videbitis, nunquam alium eos vel cogitasse vel præ- zum, aut condonationem peccatorum, quàm sanguinem filij Dei, cuius meritum ac per fidem in ipsum Christum apprehendimus: quo neglecto, Papæ affirmant, veram rti Iubilæi esse, vt, qui eo animo Romam proficiscuntur, possint à Papâ obtinere, quod ng ine ac morte filij Dei obtinere domi non potuerint. O impudentem (inquit) au- blasphemiam detestandam!

hæc affirmat Clemens Papa: se velle in hoc suo Iubilæo distribuere merita, & sanguinem us alioqui sanguinis meritum nemo consequi potest (sicut ille falsò opinatur) per fidem n: neque aliâ ratione, nisi se Papâ distribuente, & suâ quasi manu, cuicunque volet ipse, Præterea hoc adiungit, se quidem velle donare plenam remissionem peccatorum, non nibus, sed ijs tantùm, qui Romam venerint quinquagesimo quoque anno, & illam qui- m non tantùm ex meritis Christi, sed etiam ex meritis diuæ virginis, & aliorum sancto- Christi merita parùm sufficiant ad conferendam salutem credentibus, etiam si ab aliquo omano essent distribuenda. O blasphemiam! ô infidelitatem!

frater charissime, etiam atque etiam tibi cogitandum censeo, quomodo in graui causâ entire, deque tantis rebus rectum iudicium facere oporteat. Quis enim vsque adeò est sensu destitutus, vt arbitretur, vel verum vel etiam verisimile esse, æternum Patrem nobis n filium suum tradidisse, eumque in ligno crucis & sanguinem profundere, & mortem sam nostrâ causâ sustinere voluisse, vt nostra delicta ipsius sanguine mundarentur, nosq; s mortem à seruitute & tyrannide mortis atque inferni liberaremur, si tantam diuinæ lar- nos beneuolentiam per viuam fidem apprehenderemus, certaq; cordis nostri fiduciâ in sione diuinâ, in hoc lauacro, atque in hac liberatione acquiesceremus: neq; tamen quen- em ipsam Dei beneficentiam in animis nostris vtilem & efficacem sentire posse, nisi ali- o Episcopo libitum sit eam nobis suâ quasi manu donare? O audaciam!

rea & illud cogita, & prudenter ex verbo Dei iudicium facito, quòd isti Romani audent Cùm enim remissio peccatorum, fides, atque ipsa vita æterna sit donum Dei merum, nul- n actionibus hominum aut meritis conquisitum: isti homines affirmant, se non solùm otum operum posse explere legem Dei, sibique in cœlum aditum suis actionibus patefacere- nam insuper meritorem portionem, supra id quod debent, de suo augere, quæ ab ipsis me- rogationis vocantur, quorum Papa custos sit & conseruator, eaque teneat in arcâ thesau- lesiæ conclusa, ijs tantùm distribuenda, qui & Romam venerint, & non nisi constituto uandocunq; & quomodocunque illi visum erit arcam reserare.

imirùm est extollere se supra omnem potentiam diuinam, sicut scriptum est de filio illo no: & blasphemia abominanda. Hoc est, velle stabilire, instar Luciferi, solium & po- am supra Deum ipsum. Qui enim vult de suo explere, quod in Christo defuit: necesse e Christo potentiorem. Hoc est verè accusare Christum aut liuoris, qui non voluit: illitatis, qui non potuit tantâ sui sanguinis effusione, aut morte quoque ipsâ præstare ho- olidam atque integ. am condonationem delictorum, etiamsi ab istis sceleratissimis Boni- Malifacijs non peteretur. Hoc denique est Petrum & Paulum contumeliâ afficere, eosq; vanitatis, aut negligentiæ, aut ignorationis, qui nullum vnquam Iubilæum in suis Eccle- re voluerunt aut Hierosolymis, aut Antiochiæ, aut in Ecclesijs Græcis, & Italicis, vnde ex- isset populus peccatorum remissionem eam, quam Christus illis non præstitit.

udendum est, de re tam leui & manifestè impiâ, tam multa verba profundere. Illud au- oportet, naturam & consuetudinem Pharisæorum prorsus talem esse, quæ nolit obseruare, istus fecerit ac docuerit, aut quid in literis propheticis & apostolicis scriptum reperiatur: s veteribus authoribus, qui illam ipsam prophetarum, Christi, & Apostolorum doctrinam i. Verùm solent leuiculas, & falsas (nescio quas) res, ac non multò antè in Ecclesiam in- que his potissimùm temporibus, quibus maiores tenebræ, & densiores caligines supra ho- ngenia incubuêre (qualia fuêre inter alia, Bonifacij tempora) mordicus tueri, & defendere, stabiliendas violenter contorquent & adulterant scripturas, anxieque in veterum scriptis erbulum expiscantur, quod fortè contra perpetuam Euangelij normam exciderit, vel quo iè ipsi authores aliquando vsi fuerint.

Hæc enim spectant illi boni viri, atque ex his solent noua dogmata speciosâ quad crisi, ad fallendos simplicium virorum & mulierculaτum oculos, concinnare. Quæ post igni, & nullo non crudelitatis genere volunt defendere: interimque, sicut Pharaones, iu dari primogenita, ne posit augeri semen Dei, à quo sibi vehementer timent. Est enim i rum artificio (quemadmodum Ephesi erat Demetrio, alijsque artificibus statuarum) qu tò vberrimus, ex quo sibi honores, commoda, delicias parant prorsus Epicureas. Imp. Papa Paulo 3. vt sup.

1540. *Paulus Fagius.*

HOc tempore hic Fagius, vir Hebraicæ Linguæ doctißimus, librum vetustißimum cum in latinam linguam versum edidit, cuius titulus est Capitula Patrum. Vt sup.

Liber Masoreth.

HEbræorum sapientes, Iudæi scilicet, qui olim in Tyberia habitauerunt, scripserunt a nes in sacra biblia, quas appellauerunt Masoreth, & sepem legis: vt nimirum lecto intra septa veterum sapientum, nec grassetur pro sua libidine, & ex quolibet quodlibet fa alibi apud Hebræos legitur: silentium sepes est sapientiæ, vota sunt sepes sanctæ vitæ, deci sunt diuitijs: vt Iudæi, qui sunt religiosiores, loco decimarum eleemosynam pendunt de cem aureos de centum, centum de mille, & cæt. Ex eodem.

Ribbi Iochanan Hasaudelar.

OMnis Ecclesia vel contentio quæ fit propter Deum, confirmabitur. Quæ verò non Deum, non durabit perpetuò. Ex eodem.

1540. *Valerius Anshelmus Ryd in Catal. annorum atque Principum.*

STephanus 2. R. P. in Galliam profectus, cùm à fidelitatis iuramento subditos absolu num ad regiam successionem confirmatum, in Italiam contra Longobardos duxit. per illum ad pacem compulsis, Papa Rom. quicquid sancti Petri patrimonij venit appella mano Imperio & Longobardis ademtum, Rauennæ scilicet Exarchatum, alieno Franco dono obtinuit. Italiæ ergò iam non solùm & Romanorum Pontifex, sed & vel omnium norum Principum Imperator esse, & gestari cœpit. Imp. 117. Carolo 5. Papa 227. Paul

Idem. Stephano defuncto, pontificia maiestas, quæ hactenus & libera, & chara mu rat viris, & integris, & illustribus, deinceps & violenta, & venalis multis obtigit, & indig à nemine notis.

Idem. Calixtus III. veniarum optimæ formæ literas effudit: è quibus tunc quinqu redemtis, nunc minimo redimendis, 1150000. ducatos successori reliquit. Nec cùm nostris diebus Samson Mediolanensis Franciscanus octies totidem eodem nego gesserit.

Idem. Lucius 3. Pontifex Rom. approbauit scortatorum sacra.

Idem. Ex creatione 31. Cardinalium Leo X. ac nummarijs indulgentijs, dispensa priuilegijs, sacerdotijs & alijs, ingenti corraso nummo, agnatos nummularios dotauit, at ad vtriusque ordinis principatus aliorum iniuriâ euexit.

1540. *Pandulphus Collenutius Histor. Neapolit. libro 4.*

FRidericus II. Imperator tot ingenij, corporis, fortunæque dotibus ornatus, tamen hostis iudicatus fuit: ac videtur quidem aliquid tale fuisse, postquàm lata esset adue ab Innocentio quarto sententia, quæ sexto Decretalium libro postea inserta fuit: nec proi rem esse ampliùs fortè in dubium vocandam. Quod etiamsi ita sit: tamen si ea, quæ gest suprà commemorauimus, aut quæ à diuersis scriptoribus literarum monumentis tradi considero, aut etiam epistolas eius scriptaque perpendo: nescio sanè, an illum Ecclesiæ ho

uòd de pontificijs nimis vera prædicauerit: multaque in eorum moribus, totaque illâ
itâ desiderârit: aut quòd Imperij iura acriùs defenderit: aut denique, quòd nimis in
i, quàm voluissent, fuerit.
m huius rei relinquam equidem æquo rerum à Friderico gestarum lectori: sed interim,
Christum (quem Vicarij sui pontifices, sicuti præcepit, imitari, eique ceu ministri pa-
) mandasse, vt gladium in vaginam recondamus, nec septies tantùm, sed septuagies se-
uenti condonemus: & ex alterâ parte video tot insidias, atque proditiones aduersus
nstitutas: tot legatos Ecclesiasticos, qui pastores appellantur, contra eundem in re-
um, Longobardiam, Angliam, Flaminiamque missos: tot vrbes atque regiones ob
sam deuastatas: tantum Christiani sanguinis effusum: & illum tamen victorem semper
ntificios verò, qui aduersus eum se coniunxerant, infortunatos semper succubuisse: non
approbare, quod Pius Pontifex in historia Australi scripsit: nihil videlicet excellenter
cclesiâ catholicâ patrari, cujus prima origo à sacerdotibus non dependeat: ni fortè oc-
nsilio fiat.
nè multas Friderici epistolas (quæ extant) vidi atque legi, cùm ad Pontifices & Cardi-
alios Christiani orbis principes, priuatasque etiam personas exaratas: sed nihil in eis
contra fidei nostræ regulam, nihil hæreticum, nihil denique, quod aliquam Ecclesiæ op-
aut contumaciam redoleret. Sunt equidem in ijs multæ querelæ, lamentationes, admo-
auaritiâ & ambitione sacerdotum: de pontificis pertinaciâ, qui suas excusationes & Im-
ionem audire nolit: deque insidijs, quæ sibi struerentur.
harum rerum veritatem, & magnam principum virtutem cognoscere desiderat: is lege-
nter cætera, vnam ex eius epistolis ad omnes Christianos principes scriptam, cuius exor-
bet: Collegerunt Principes, Pontifices, & Pharisæi concilium in vnum, & aduersus prin-
stum Dei conuenerunt, &c. Et aliam item, quâ scripsit ad collegium Cardinalium, vt dis-
Pontifici, ne discordias inter ipsos & Imperium aleret, quæ ita incipit: In exordio nascen-
&c. & eam item, cuius principium est: Infallibilis veritatis testem, & supremum Iusticiæ
testamur, &c. In hisce inter cætera scribit alicubi hoc modo: Nos cum sacrosanctâ Roma-
discordias nullas habemus, sed iniuriam atq; impetum huius Romani Pontificis propul-
mperij nostri iura defendimus: & tamen cum eo semper pacem habere desideramus, &
cupimus. Alia quoq; eius extat epistola, ad Principes itidem Christianos conscripta, in
lia quędam ait, quę non tam ob elegantiam, quàm ob veritatem ipsam huic nostro com-
renda putaui. Nam cùm nostris temporib. peropportunè conueniant, fortè poterunt bo-
em hominem ad veram viam reducere. Scribit autem in hanc ferè sententiam: Quod vo-
ostri retulerunt, credite ceu rem verissimã, non aliter, ac si eam D. Petrus iureiurando con-
Annón videtur vobis, latâ aduersus nos de depositione sententiâ, Imperij maiestatẽ læsam
s.n. puritatis nostræ conscij, & Deum nobiscum habemus, quem obtestamur, nos semper
, vt sacerdotes adduceremus ad perseuerandũ in verâ fide, cuiusmodi in primitiuâ Ecclesiâ
n vitam Apostolicam & Christi humilitatem imitabantur. Solebant.n. tunc clerici Ange-
dere, miraculis fulgere, curare infirmos, suscitare mortuos: nec armis, sed sãctitate suâ prin-
gare: qui verò hoc seculo viuunt, mundo dediti sunt, & delicijs inebriati Deum humе-
t, & diuitiarum suarum superfluitate religionem nostram suffocant. Subtrahere igitur ta-
superfluas, quæ ipsis nocent, eosq; magno cum detrimento aggrauant: estné à charitate a-
aq; ad hoc opus vnâ nobiscum peragendum, omnes principes inuitamus. Qui deponunt
rflua, Deo meliùs inseruiunt: & vos operam dare debetis, vt Deo benè seruiatur.
fortè sunt illa, propter quæ eo tempore Fridericum hostis Ecclesiæ nomen mereri censue-
s rei iudicium, vt antè monuimus, alijs relinquimus. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.
Omnib. ita confectis, totaq; Italiâ iam nouo fœdere pacatâ, ac Rege cũ Francisco peculiari
coniuncto, discedit ex hac vita Nicolaus VI. Pontifex, anno Domini 1455. eiq; in Ponti-
bstituitur Calistus 3. Is Cathalanus erat, natus Valentiæ ex Borgia familia, & pluribus an-
o à consilijs fuerat, vt illius rerum peritissimus esset. Cùm ergò eum regis orator interro-
animo erga Alfonsum esse vellet, respondit: Gubernet ipse suum regnum, ego meum ad-
o pontificatum.
amuis multi, fictas tantùm eas esse inter illos inimicitias, existimarent, tamen postea appa-
simas fuisse, eiusq; rei causam in Calisto potiùs quàm Alfonso, pro communi videlicet sa-
natura, extitisse. Hoc enim illius animi manifestum indicium postea fuit: quòd, vbi de
te certior factus esset, sublatis in cœlum oculis, magna lætitiâ in hæc verba prorupit: La-
ntritus est, & nos liberati sumus. Et deinde statim Fernandum eius filium Neapolitano
nfecto diplomate, mouit.
. Fuit sanè Ladislaus, vt rem paucis complectar, ex eorum Principum numero vnus, qui
os potiùs quàm malos recensentur. Illius autem mortem testantur quidam (& communis
ma est) veneno fuisse procuratam, Perusiæ videlicet à muliere, cum qua consuetudinem ha-
et: quæ Florentinorum instinctu pudendum venenato medicamento inungens, illum quo-
erit, eamque rem aiunt in hunc modum accidisse.
t mulier illa Medici filia, iuuencula, pulcherrima, cuius consuetudine rex plurimùm
tur: ex qua re sumta occasione, qui negotium hoc tractabant, maximo præmio pro-
edicum solicitauerunt, vt filiæ opera Ladislaum è medio tollendum curaret. Atque ille,

hanc

hanc ditescendi rationem non negligendam esse, ratus, vnguentum venenatum filiæ tra sitque eo inungere pudendum ante coitum: sic enim fore, vt regis amor erga illam magis augeretur, & nunquam deinceps ab illo derelinqui posset.

Quamobrem simplex iuuencula, regis amore capta, parenti obtemperauit, & memb gens statim interijt: deinde rex eodem, vti diximus, veneno infectus, itidem mortuus e sine delirijs: in extremo .n. vitæ spiritu ferè, vehementer inter cætera inclamabat, vt Flore lum Vrsinum caperent: & alia eius generis item multa repetebat, de quibus valens priùs cogitâsset. Dicitur auté venenũ id ex succo Napelli compositũ fuisse, re alioquin maxime

Idem. Ioanna Regina Neapolitana Andreasso Regis Vngariæ fratri nubit, qui etiam esset, tamen cùm vsu veneris infrenatæ, reginæ libidini minimè sufficeret, strangulatus clàm. Libertati igitur suæ & regno restituta secundis nuptijs Ludouico Tarentino iuueni simo nupsit, qui, quia & ipse nimia venere exagitabatur, interijt. Illa tertiò Iacobo Th copulata fuit, cui paulò pòst caput amputauit. Quartò Othoni Brunsuicensi, qui in singu senos digitos habuit, iuncta, capto regno, vt ab ea Andreassus, sic & illa suspendio Quam Lucas Parmensis I. C. non Reginam, sed ruinam appellandam asseruit, & de imp narum binos hosce versus composuit:

Regna regunt vuluæ, gens tota clamat simul ob væ.
Interitus regni est, à muliere regi.

Maria eius soror capite tum quoque plexa fuit, tanquam socia scelerum Ioannæ. Illa quæ tantoperè à Ioanne Bocatio, qui tum florebat, adamata fuit. Cuius causa binos elega lingua Italica conscripsit, qui FLAMMETTA & PHILOCOLVS inscripti sunt.

Pand. Collenutius, & Henricus Gundelfingius in hist. Austriaca.

CArolus, victo Conradino, vltimo Duce Sueuorum, iuuene nunquam satis laudato (suprà) collectis omnibus Iuris interpretibus, quæsiuit ex singulis, quid de eo agen qui omnes ex iussu & præscripto Caroli respondisse feruntur, morte eum mulctandum sententiam approbauit etiam Clemens Pontifex.

Idem. Ferdinandus namque primus huius nominis, defuncto Alfonso patre, adm nem regni Neapolitani suscepit, quod Rex moriens testamento ei legauerat, & iam an Eugenius IV. & Nicolaus V. Pontifices confirmauerant. Sed Calixtus 3. vbi de Alfonsi o factus est, statim decimâ die pòst pronunciauit per diploma consuetum, regnum Neapoli regis mortem ad Ecclesiam deuenisse, & Rege carere: simulque Ferdinando mandauit, pare tentaret, sub pœnâ sacræ censuræ: & omnibus incolis imperauit, ne illi deinceps par

Quod sanè, vti tunc vulgò ferebatur, non faciebat propter ecclesiæ vtilitatem, quam facere videntur recentiores pontifices: sed vt regni iura in nepotem quendam suum, aut fil Petrum Ludouicum Borgiam nomine, conferret: cui modò Cypri regnum, modò Imper stantinopolitanum promittebat, cæcus videlicet ob amorem nimium, quo illum prose iam ætate decrepitâ puerilibus huiusmodi cogitationibus deditus. At Ferdinandus qu cognitâ, prouocauit ad futurum concilium: sed fortuna illi aduersus molestias, quæ illi tur, promtius remedium obtulit. Calixtus enim mox sequenti mense, iam octoginta an paucis diebus ægrotans interijt.

Idem. Ludouicus 4. Vngariæ Rex fratrem vindicans Regnum occupat. Clemens V antè inhians prædæ, non obstante facinoroso delicto Ioannæ, illam regno restituit, & me vrbem Auinionem accepit.

Idem libro 5. Vrbanus Papa duos donauit equestri ordine: ex quo constat, etiam Pa tes creare.

Idem de Carolo Rege Siciliæ, Caroli F. loquens ait: Potu, cibo, venereisque rebus m batur, non aliter ac si religiosam vitam ageret. Ex quibus eruitur, Religiosos quidem no castos esse, sed tamen venere pro exercitio honesto vti.

Idem. Petrus Murronæus ex heremitâ in Pontificatum, vrgente Carolo, euectus est. inuitus eum susceperat, pontificatui iterum renunciare cogitabat. Carolus conabatur nunciandi consilium dissuadere: & cùm Neapolim commigrasset Petrus, qui iam Cœl nuncupabatur: Carolus ipsemet & per Neapolitanum Archiepiscopum nihil aliud facie vt eas cogitationes illi eriperet.

Ille tamen nihilominùs Benedicti Caietani Ananiensis Cardinalis malitiâ solicita mense, postquàm fuisset electus, vbi solennitate quâdam populo bene precatus esset, Pon resignat, & collegio liberam potestatem eligendi nouum Pontificem, facit. Quamobrem tur illi Neapoli idem Benedictus Cardinalis in pontificatu, qui se Bonifacium octauum po lari voluit, & vbi per annum Neapoli degisset, Romam concessit: & ibi magnâ crudelita Murroneum seu Cœlestinum V. in vincula conijci, necarique curauit, metuens, ne ob s pietatem ad Pontificatum denuò reuocaretur.

La

1540.

Laurentius Frisæus, VVasseburgius,

Æmilius, & alij.

icus Rex vicesimus Galliæ obijt, relicto fratre Childerico Simplice: illius Maior Domus bernator fuit Carolus Martellus: huius verò filius Pipinus curtus, Childerici. Erat au- dã Burckardus: is, quia adiutor fuit Bonifacio Germanorum Apostolo Episcopo Mo- et emanda Germania à Gentilismo, & conuersione ad fidem in Christum, magnum erat singularis pietatis in Ecclesia, spectatæque vitæ integritatis nomen, per quod etiam Episcopatus VVurtzburgensis fuit consecutus.

verò tempore illi Pipino suggestum fuit, quòd, si regnum sitiret Galliarum, facilimè et: non deesse enim propter Childerici inhabilitatem huius rei optimam commoditatem a- atis hoc, propter factum Regi datum iuramentum, illaudabile & impium factu ontrà responsum fuit: Papæ ex potestate sua diuina & S. Petrina, quorum ille sit vicari- perfacile esse, tum aliquem inidoneum Regno, qualis esset Childericus, Imperio & eius alteri digniori tradere habenas: cùm verò & ipsum & subditos à præstito fideli- antiæ iuramento absoluere.

rdus igitur ille cum Volrado, Pipini Capellano, Romam huius negotij causa concedit: oc consilio refert: verùm & Papa primùm facinus abhorruit: & non minùs inaudi- d Romanam sedem (cùm mundi & regnorum se negotijs inuoluere non sit ius Episcopi) hoc exemplum esse, retulit: & propterea diu multumque super eo deliberauit. Ve- ostremò, cùm ei de pinnaculo templi Roma ac Italia, & eius deniq; gloria ostensa pro- issent, exemerunt hæc scrupulum, vt renuere diutius non potuerit: sed (Regni enim nnunquam violatur) tandem consensit, & tonsum Childericum Monasterio includi, cum subditis iuramento absolui mandauit.

erunt ergo vterque huius facti præmium: Papa Romæ & Italiæ Imperium, quod ei po- ongobardis pacatum & traditum fuit: Burckardus autem Ducatum Franconiæ orien- adhuc hodierno tempore, maximo cum fisci Imperialis dispendio, detrimento, & ulo vterque tenent.

hoc Otho Frisingensis, Gotfridus Viterbiensis, Meyerus, & alij cùm scribant: Ponti- nos ex eo facto tunc demùm mutandi Regna & dominandi traxisse authoritatem: quis llorum non meritò admiretur, qui id mendacijs confirmare volunt, & defendere, fal- ndo & illudendo hominibus sub specie, quasi à maioribus, imò ab ipso Christo vel san- cepissent, quos tamen nihil possedisse, & gloriam mundi non curâsse quicquam con- ionemque Constantini, cui pleraque accepta referunt & attribuunt Pontifices, itidem nauem esse, demonstrauimus alibi. Hæc ijsdem verbis habes suprà sub tempore

De ritibus & Ceremonijs in electionibus & morte Epi-

scoporum VVyrtzburgensium consuetis.

norabile est, quòd, postquàm episcopi electi & confirmati sunt, habent mirabilem con- tudinem & ritum, quem latinè transitum, Germanicè verò Auffgang nominant, fitque :

nouus Episcopus cathedram episcopalem possidere intendit, ciuitatem ipsam ingenti ac equitatu accedit. In quam admissus de equo descendit, & ornamento omni abiecto, r Francici ducatus comites officiales, qui sunt ab Hennenberg, Castel, Vuertheim, & à porta pontis per publicum forum, capite & pedibus nudus, vili veste tectus, & funicu- ante gradus domus Saluatoris ducitur. Vbi à Clero illi obuiam prodeunte, per Deca- petat, rogatus, humiliter respondet, se indignum præstò esse, munia, ad quæ electus sit, diligenter sustinere.

nus verò continuò subiungit: Ego nomine totius capituli S. Saluatoris mundi, domum, nexum ducatum tuæ committo fidei, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. m in domum reuersum ille sequitur, & seorsum pontificalibus indutus vestibus, diuinis ibus finitis, vnà cum clero & cæteris principibus vicinis, nobilioribus terræ, primoribus entium imperialium ciuitatum, & ecclesiæ oppidorum, ob id Vuirceburgum vocatis, ar- virginis Mariæ ascendens, conuictoribus largum & plenum exhibet conuiuium.

is, cùm Episcopus moritur, corpus eius exinteratur, ilia in dictæ arcis sacello conduntur, peculiari vase vitreo ad hoc parato tegitur. Corpus subinde in feretro erectum, pontifica- atu indutum, altera manu pedum pastorale vt episcopus, altera (tanquam dux) gladium quenti die singulari pompa ab arce in monasterium S. Iacobi defertur, vbi pernoctat. Alte- ie cum magnis ceremonijs per pontem in ciuitatem ad domum Saluatoris portatur, r eum diem & continuam noctem inter clericorum preces & cantatos psalmos , tertia luce in proximum Noui monasterij templum gestatur, instauratis ad l pro eius anima cantionibus & precibus. Deinde reductum in SALVATORIS

domum,

domum, episcopali ornatu & nudo gladio sepulturæ traditur. Cor autem præparato in plaustro, per quosdam equites in monasterium Ebrach deuectum & conductum, per al monachos obuiam euntes honorificè susceptum; post preces ad Deum effusas apud sun tare conditur.

Hinc spectatur mirabilis omnium rerum vicissitudo. Nam Christi & Apostoloru ribus, qui saluus fieri volebat, in Christum Iesum & eius merita credere debebat: iam vero vitam impetrat, qui sepelitur in cucullo & vestitu monachali, qui (secundum Thomam mundant hominem ac ipse Baptismus.

Mutatur etiam Ecclesiasticus & secularis. Principes enim & Dynastæ iam deponun enses, & amiciunt se, vt dictum, habitu Monachali, propter consequendam salutem: Cle per solum cucullum nequit vitam æternam adipisci, sed adiungit gladium & arma. Me Christus in nouissimo die, quando sic armati procedent illi, mirabitur & dicet: Vnde no mati? quibus nec baculus, nec aurum, nec argentum, neque pecunia in zonis, nec pe neque duæ tunicæ, neque calceamenta, neque virga esse debebat. Imperator. 117. Papa 227. Paulo 3.

1540. ## *Libri Hebraici Zohar, Bahir &*

Racanati.

ERat mulier quædam Parisijs, in Latina, Græca, & Hebraica lingua, imò etiam diuir rijs & reconditis doctissima: quæ omnem scientiam ex his libris se hausisse, affirmab recitat vir Nobilis Ioannes de Marconuille Gallus, in tractatu suo de virtutibus & mal fœminei.

Hic pro certo quoque asserit, Ioannem 8. Papam fuisse fœminam.

Idem indubitanter confirmat Petrus Mesisiæ Hispanus in libro variarum lectionun prà relatis de eodem Ioanne 8. adscribenda sunt.

1540. ## *Ioan. Tilius in Chronico.*

CArolus 5. Rex Galliæ iussit, sacra Biblia fideliter verti in Gallicum sermonem, quod res Papæ propter suas causas prohibuerunt. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt si p.

Idem. Sit Regibus speculum, quod Dauid rex & Propheta demonstrauit dicens: Intel ges, seruite Domino in timore, & exultate ei in tremore. Quamobrem adijcitur Sapienti rissimum horrendúmque iudicium eis incumbere, qui alijs præsunt, & potentes potentis ciatum iri: quia Dominus omnium, qui æquè paruum fecit atque magnum, personam n pturus est. Hæc dicta sunt vobis, ô reges, vt discatis sapientiam: & consiliarij, vt eos mone lo, Deúmque oretis, vt hoc gratiosè ipsis largiatur: sic enim fidelis præstatur seruitus, nc assentando, aut mala consilia ministrando, quibus modis casus ruinaque funesta regil gnis accersitur.

Idem. Regibus corona Sphærica est, vt figuretur, eum diuisionis expertem esse: Co sunt flores, prærogatiuas & iura ad Regem solum pertinentia designantes, vt Baldus l. C

1540. ## *Ioannes Cuspinianus in Friderico 2.*

IPsi Pontificum Rom. adulatores volunt, omnia licere Pontifici, ac vtrumque possidere o nesq; Imperatores seruos esse Rom. Antistitis. Moritur Honorius, succeditque in de cum Hugolinus Hostiensis episcopus, Gregorius IX. dictus. Qui homo superbus ac temer mnia sibi licere putans, ob causas friuolas & vanas, nullo iuris seruato ordine, Fridericum in rem diris ac anathemate ferit. Quod principibus imperij conquestus Imperator, literis in am suam, & omnis vitæ suæ cursum latissimè explicauit. Non enim aliam causam habuit quàm quòd votum peregrinationis Hierosolymitanæ (quod non poterat multis rebus obl exequi) adhuc non soluisset.

Licet enim Aquis crucem acceptasset: res tamen imperij adeò tum confusæ fuerant: quibat maturare iter in Asiam. Stipendia tamen militibus liberalissimè largitus est, & tos externos, trecentos de suis aluit, & omnia necessaria præbuit. Ob id nullam am (sio Damiatæ causam habuit. Cùm enim iam iturus erat, aduersâ correptus valetudine in nere cogebatur. Magna namque cruce signatorum multitudine (quæ Hierosolymam bat) ad maritima loca adueniente, subitò à peste & aëris insueti alteratione correpti, patiu rimas incommoditates.

Anno

nim principes & nobiles miserrimè pereunt. Inter quos Seufridus Augustensis Episco-
us maritus S. Elizabeth, Landgrauius Thuringiæ, & innumeri sunt alii. Imperator quoq;
are, cùm ægrotare inciperet, coactus est redire in terram, qui valetudinarius ex mari
appulit. Italici scriptores, se ægrotum finxisse, scribunt, vt supellectilē Landgrauii rape-
iit ob id cauere, quin Gregorius eum iniquè excōmunicaret, non modò non auditū, sed
um, neq; conuentum. Licet enim per nuncios honestissimos honestas offerentes excusa-
cusaret, submisseq; veniam, si deliquisset imprudens, peteret: noluit tamen illos neq; ad-
ntiæ suæ, neq; audire in conspectu concilii.
itas Romani Pontificis! Non erat Pontificibus satis, dum eis infans & puer penè Fride-
re Henrico & Constantia matre commendaretur, regnum paternum magnū pati detri-
pupillarē hæreditatē in multas scindi partes: sed præter hæc incōmoda Otto interim co-
ir fit, nō sine eius ignominiâ: ac Fridericus in maximis corporis sui periculis constitutus,
abuit timore mortē. Ad hæc vt faciliùs terram sanctam recuperaret, suasu Honorii Pon-
m Hierosolymitanam duxit vxorem: ob quæ Imperator certè erat venerandus, nō mo-
d odium Pontificis tam graue fuit, vt nullis posset medelis curari.
gitur in vniuerso orbe Christiano maximæ turbæ, ac grauissima dissidia, Pontifex quo-
anathematis iaculatur. Imperator principibus id conqueritur, & nobilissimos quosque,
ē insignes illos de Frangepanibus ex vrbe ad se accersit, vasallos imperii creat, multisque
c immunitatibus honorat. Deturbatur ex vrbe Pontifex: expugnantur Italiæ ciuitates
ifex Ioannem Hierosolymitanum regem excitat, & comites Tusciæ Thomam ac Mat-
osque insignes è Longobardia proceres (multâ illis subministratâ pecunia) vt Cæsarem

næ itaque Imperator conuentus diem principibus iterum indixit. Sed Veronenses ac Me-
non modò principibus iter intercceperant, sed & cruce signatos deprædabantur, spolia-
i viatico. Idq; iussu Romani Pontificis, qui priùs ad Hierosolymitanam expeditionem
stianos principes per Cunradum Portuensem Episcopum, Cardinalem & Legatum per
n, non modò adhortabatur, sed & efflagitabat.
ator nihilominùs, defunctâ sibi in puerperio coniuge, liber matrimonio, Hierosolymita-
itionem iam diu meditatam, vt & votum exolueret, & Pontificem deliniret, maturat.
nari Cyprum peruenit. Dehinc Accon applicuit, vbi honorificè quidem ab hospitalariis
S. Mariæ à Genuensibus & Pisanis exceptus, & nonnullis aliis militibus, qui eius stipendio
. A templariis verò multa perpessus iniqua: Veneti enim vacillabant.
Imperator ob fidem Christi multo sudore, ac labore cum Soldano de pace agit: Vicarius
sese vocat) captata occasione, ob absentiam Imperatoris, totam Apuliam cum ingenti ex-
tionem suam subigit, Cruce signatos qui transfretare cupiunt, prohibet: imò & ab Apu-
obardiâ reiicit, multaq; portentosa, Pontifice & Vicario Christi indigna facit. Dum Im-
s Christi, ne à lupo discerpantur, ense suo tutatur ac defendit: Pontifex radit, deglubit, &
inatas. Hoc est enim verè pascere oues iuxta doctrinam Christi.
ator pius nihil tale suspicatus, ciuitatem Hierosolymam, Nazareth, Ioppen, cum adiacen-
lis ac villis à Soldano Babylonico recepit: cum illo quoq; inducias decennales paciscitur.
ctā restaurat, multisq; ædificiis & hanc & alias vrbes adornat. Diemq; gloriosissimæ Re-
s Domini, regio more diademate ornatus, summa cum hilaritate, cum principibus multis
l & religiosè celebrat: ac Pontificem literis certiorem de omnibus actis reddit, congratu-
b eo expectans, & gaudium publicum Christianorum.
fex superbissimus, contemtis ac abiectis literis, famam spargit, Imperatorem suum diem
faciliùs aliquot Apuliæ vrbes, quæ adhuc in fide steterant, ad se flecteret. Reuersos autem
os Gallosq;, ac alios milites, ne verum diceret, truculentissimè sine causa occidi facit. Cog-
aude, Imperator cum ingentibus copiis in Apuliam reuertitur: Pontificis expellit exer-
as suas sibi ablatas nullo labore recuperat. Longobardi & Tusci nouam cum Pontifice in-
pirationem contra Imperatorem: quem iterum anathemate execratur, quòd cum Soldano
fœdus pepegisset. Non enim tum aliam habuit causam benignus Christi vicarius.
mperator tanquam fortis athleta, omnia fortiter ob amorem Christi patiens: licet nuncios
intercepisset cum literis ad Soldanum, quibus hunc rogabat, ne terram sanctâ Cæsari red-
madmodum rumore incerto intellexisset, (ô scrinium pectoris sanctum!) omnia dissimu-
mni obedientia, cum iustitiæ exhibitione, si quid deliquerit, absolutionem petit, accersitis
iæ Principibus, Patriarchâ Aquileiense Bertholdo, Salisburgense Episcopo Eberhardo,
ense Seufrido, Augustense Siboto, Austriæ Duce Leopoldo, Ottone Morauiæ, & Carinthiæ
o ducibus, & aliis quibusdam, quibus res commissa est, vt pium Cæsarem cum Pontifice su-
o componerent, Imperatore tum Capuæ agente.
e infectâ discesserunt, inq; sequentem annum negotium est dilatum: ac res in concordiam
issimùm adnitente Leopoldo Duce Austriæ, qui post pacem factam obiit. Imperator abso-
ntifice, simulatâ amicitiâ conuiuio accipitur. Italici scriptores tradunt, Imperatorem emis-
ionē à Pontifice per magistrum militiæ Teutonicæ centum viginti millibus vnciis, in ærari-
lesiæ relatis. Quod si verum est, carus est mercator, cùm gratis acceperit claues soluendi à
nullis datis nummis Christo.

Reuersus in Apuliam Imperator cum filio, Fridericum Leopoldi filium, Austriæ &
cem, qui ob rebellionem proscriptus erat, cupiebat reducere, & cum eo pacem tractare. S
intractabilis esset, & Imperator vsq; Viennam Austriæ progressus, rebellem ducatu spoli
tur, facta est tandem concordia per eius sororem Margaretam, quæ filio Cæsaris Henr
vxor.

Interim Romani Viterbienses ferro flammisq; adorti sunt, cùm in apertam rebellio
Rom. desciuisset. Ob id Pontifex Romam petere non ausus, Imperatorem denuò, quòd
niam iiisset, anathemate ferit, veritus, ne id, quod interea machinatus erat, exploraret,
ctum erat. Nam cùm Imperator in Germaniam veniret, emendaturus quosdam Henric
niti errores: intellexit à principibus coràm, missos à Pontifice nuncios, qui mandasent ei
ne vllum de Friderici filiis, deq; eius domo in Regem eligerent.

Cùm ita se haberi ludibrio intelligeret à Pontifice licet illi per suos nuncios, in Germ
neris causam significasset: irarum plenus Italiam ingreditur, hostibusque Pontificis
(quanquam priùs Encium filium ex concubina, quem Sardiniæ Regem declarauerat, in
cis obsidem obtulisset) multas Italiæ vrbes, multas Vmbriæ, multas Ethruriæ expugnau
gobardos rebelles compescuit: Veronam in suam ditionem cepit, in Mantuano agro d
incendit, obsidionem Mantuanis minatus. Vincentiam per vim cepit, flammis vasta i
num agrum populatus, totamque Longobardiam quasi euertit, pluribus cladibus afflig
lanensibus. Viterbium, Fauenciam, Perusium, Cremonam deuicit. In Brixianos ducens C
tem direptum incendit. Mediolanensium præsidem in vinculis diu tenuit, ac in Apuliam
trucidatus est.

Ob id iterum excommunicatur Imperator à Gregorio, qui cum Venetis aduersus F
eâ causâ fœdera percussit. Sed Cæsar factus certior, Petrum de Vineis virum eruditissim
gistrum Epistolarum, iussit Patauii in die resurrectionis gloriosæ Domini nostri Iesu Ch
sermonem de anathemate, & de Romana Ecclesia, innocentiam suam pluribus ostende
Albericus, Imperatorem indignabundum Pontifici hæc inter cætera scripsisse:

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Corruet, & mundi desinet esse caput.
Cui Pontifex ita rescripsit:
Niteris incassum nauem submergere Petri,
Fluctuat, ast nunquam desinet esse ratis.
Fridericus:
Fata volunt, stellæq; docent, auiumq; volatus,
Quòd Fridericus ego malleus orbis ero.
Papa.
Fata volunt, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quòd tibi vita breuis, pœna perennis erit.

Cæterùm quum iam potior pars ciuitatum Italiæ Imperatori adhæreret, ac Rom
omnes ad Cæsarem deficerent: Pontifex supplicationes instituit, ac capita Apostolorum ci
iussit. Habitaque in basilica S. Petri oratione commiserationum plenâ, populum cruce
tanquam aduersus infideles pugnaturum, quem contra Fridericum magnas copias ad vrb
ducentem, eduxit.

Indignatus Imperator, contra se dari crucem, captiuorum (quos strage facta cepit) c
sic signati essent, quadrifariam scindi iussit. Vrbeq; tandem relictâ, Beneuentum vrbem cep
in Picentes exercitum educens, Asculanum vastauit agrum. Dehinc templariorum bo
diripuit, Saracenorum operâ strenuè vsus in bello. Ob fidem, quam præstiterunt, eis vrb
multis immunitatibus dotatam. Occupatâ tandem Rauennâ, Pontifex Lateranum inc
cilium. Sed par pari referens Imperator, iter adeò interclusit, vt venire pauci possent, mu
captis.

Mortuo Gregorio Pontifice, quum Cœlestinus decem & octo sederet tantùm dies, v
ginti mensibus sedes vacat, quòd Cardinalibus iter non satis tutum videretur ad vrbem. T
ricus Fauenciam fame oppressam diripuit, ac Bononiam Studio priuauit, quod Paduam t
Parmamq; obsedit. Interim Innocentius IIII. Pontifex creatur, olim Friderico amicus,
gnitate Papali capitalis est factus hostis. Nam in Lugduno concilium celebrans, Fridericum
iussit, & ipse concionabundus citauit. Quanquam Tadæus Suessanus, iureconsultus insigni
legatus, tempus veniendi opportunum precaretur.

Irâ itaque succensus Romanus Pontifex, Imperatorem anathemate ferit, multa ind
gens, contra Christum esse locutum Cæsarem. Quæ tanquam falsissima, & planè conficta in
epistolâ diluit Fridericus ad vniuersos prælatos, cuius exemplar reperies lib. 1. Epistolarum
Vineis, Epistola 32. Erat enim hoc concilium in odium Imperatoris coactum, in quo eu
riali dignitate priuat, à iuramento fidelitatis principes absoluit, atque vt alium eligant, adh

Anno

ns causas: periurium scilicet, sacrilegium, clericorum captiuitatem, & id genus plurima
ibus sese Imperator quàm honestissimè perpurgauit.
amen, vt principes Henricum Landgrauium Thuringiæ, dehinc comitem Hollandiæ
n eligerent. At Fridericus ea intelligens, Parmæ obsidionem soluit, Lugdunumq; prope-
es secum educens, vt togatum agmen par exercitui videretur, multisque seculis à nemi-
Non cessauit tamen odium Pontificis in Cæsarem, quem perdere noctes diesque cogitat:
st coniuratio Theobaldi, Francisci, Guilhelmi de Sancto Seuerino, & Pandulphi de Fa-
autorem Pontificem confessi sunt, vt Petrus de Vineis libro Epistolarum secundo, Epi-
m & 20. testatur. Non potuit tamen cauere postremò, quin vbi in Apuliam redierat,
ret, anno Imperii 37. ætatis verò 57. eâ die, qua olim erat IMPERATOR de-

enim in Apulia apud Florenzolam ex accepto veneno grauiter laboraret, ac tandem
diligentissimâ operâ ex longâ conualescere ægritudine inciperet, à Manfredo ado-
rio, ex concubinâ eius nobili, ori iniecto puluino, suffocatus est. Siue ab hostibus aut
rruptus id fecerat: siue quia ad Siciliæ regnum aspiraret, de quo paulò pòst plura. Sed
olæ illum tradunt sepultum, alii Panormi, quod verisimilius est, alii Tarenti: tam occultè
. Vide, quàm Cuspinianus, aliâs Pontificius, Papæ huic abblandiatur scilicet. Vtinam
am liberè vera dicerent. Imp. Car. V. PP. Paulo 3.

Vbertinus Pusculus, & Joannes Bocatius de Cartaldo, ex eodem.

PSERVNT hi de captiuitate Constantinopolitana, quorum primus ei bello in-
Alter verò cum aliis, tradunt, quòd Turcæ in hoc excidio, facto ANNO 1453.
m crucifixi, tympanis præeuntibus per fora, per plateas, per vicos, ex vrbe, ad
erint, sputo, luto, iaculis incesserint, pileo imaginem capitis dehonestauerint:
anorum crucifixum DEVM, summis blasphemiis & conuiciis per irrisionem incla-

i etiam eulogium inscriptum passim legitur: HIC EST CHRISTIANO-
EVS. Eaque omnia sunt repræsentata, quæ in illum Iudæorum gens olim impia
putantes, se maiestatem summi ac maximi DEI, Domini nostri IESV CHRI-
æ impassibilis est, & eius perfectionis, vt nec laudibus efferri, nec conuiciis fœdari possit,
re.
mensum scelus: quid posset excogitari horribilius? quid dici crudelius hac sæuitia, quam
i & perfidissimi Turci impunè egerunt? Eruti deinceps ciuium thesauri absconditi: quos
unem vsum vertissent, non triumphasset sceleratus victor de Christiano sanguine. Tri-
misera ciuitas vexata, atque ad arbitrium impotentissimi victoris cuncta direpta. Inde
egii sanguinis, mares fœminæq; illustres superfuêre, aut inter epulas prægrauante vino fœ-
tur, aut victoris libidini (quod morte grauius) reseruantur.
lucas, quem alii Lucam Notaram vocant, qui post Constantinum Imperatorem secun-
cio ante oculos maiori filio, altero ad illicitos vsus reseruato (duo enim alii eius filii bel-
nt) in conuiuio ante tyrannum securi percussus est, cum aliis filiis duobus, Isaacio &
ustri probitate adolescentibus: quum supplici voce humilique fletu tyrannum perfidissi-
asset, ne castum atq; pudicum puerum Iacobum, quem abominabilis raptor suæ spurcissi-
ni destinârat, à paternis complexibus auelleret.
ræterea in hoc excidio illud admirandum, quòd hanc vrbem CONSTANTI-
AGNVS Imperator, ex Helena matre progenitus, miro ornatu extruxit, & è
nouam penè reformauit: quam Constantinus VIII. qui eiusdem nominis matrem
habuit, Turcorum iugo subdidit: in qua nunc per septuaginta penè annos non sine gra-
ndo dedecore Christianorum principum, Mahometes primùm, Bazaites dehinc eius
Selimus Syriæ & Ægypto formidolosus, post Solomet imberbis tyrannus dominantur:
bidinem in cunctos exercentes finitimos populos, siue sacerdotes sint, siue pudicæ ho-
fœminæ, quibus non pro calonibus aut lixis, vt olim Romani, sed pro iumentis vtun-
ehunt, his arant, his fodiunt terram, his abiectissima quæque exercent & erubescenda
.
òd si ad pœnas ac supplicia peruentum est, per extremos corporis cruciatus ducuntur,
ur, verubus suffiguntur, secantur, rotis insuuntur. Hæc Christiani principes sciunt, audiunt,
vident, & animo tardissimo patiuntur. O infelix socordia, ô nimis misera principum Chri-
n felicitas: nunquid illud scitis notum omnibus Poëtæ prouerbium:

Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Nunquid videtis, ô principes socordes, vniuersam Asiam à Phœnicibus & Medi lespontum vsque, Turcorum parere tyrannidi? In Europam verò, iam annos ali lesponto superato, accersiti sunt à THEODORO CANTACVZEN sus generum suum, quem execrabilis & socer & tutor, Constantinopolitano imperio rat: dum simulant fallacissimi latrones Turci, auxilium se laturos illi deliro seni, Cal Chersonesum primò, deinde totam propè Thraciam occupant, Mysos, Macedona los omnes, Bœotios, vniuersam Græciam, Ætolos, Epeirum, Illyricos, ad intimam vsque am, teterrima seruitute premunt. Insulæ plures, quæ à sinu Adriatico ad mare iacent Pontic tæ iam sunt, & desolatæ.

Sed nec modò quiescunt, aut vlla ex parte remittunt efferatæ beluæ, sed quotidi magis (vt sunt & prædæ & cædis auidissimi) nunc in Getas, qui trans Istrum incolunt, colas Hungaros & Germanos impetum faciunt. Nostri autem principes, aut illos cont aut negligentes, in hanc decidunt calamitatem ac dedecus, vt suis sensibus, sua ratione pri ant quid agant.

Hungari, quorum regnum antemurale & Christianitatis clypeus vulgò appella se tam factiosi, tam discordes, tam segnes, vt in tanta rerum affluentia ex argento cœnen bibant: capita auro onerent, & torquibus & catenulis colla, pectora monilibus & fib aureis ac argenteis: pedes item calcaribus ex argento condecorent, toti splendidi. Necdum nis: onerantur & bestiæ ac equi phaleris argenteis & aureis. Nec nobilis censetur, qui non a struit auro argentoque onustum.

Alias autem nationes contemnunt, nec sinunt suppetias (nisi coacti) afferre: lerint rogati, tum in eos desæuiunt magis, quàm in canes, quos aliàs natura odiunt, ribundi & dementes. Ac priusquàm se talibus spoliarent diuitiis, potiùs omnia sua seruant, breui omnia ablaturo: vt olim Constantinopolitani ciues suo Imperatori auxiliu tes, omnia Turco seruabant spolianda, vt scripsimus.

Hungaris finitimi GERMANI, in conuiuiis bellaces & strenui: præsertim c ac dies bibendo æquauerint, ac omnes cyathos exsiccauerint. Nullas possunt nupt conuiuia, nullos celebrare conuentus, nisi ad extremam ebrietatem alter alterum la inuitet, atque ita repleat, vt (quod dictu etiam pudendum est) coram seruis culis rursum potum euomat vinum, sub mensaque impudicè meiat. Et cùm se imò demens potiùs in stratum collocatur, tum triumphus ingens excitatur, tum risus, tu nus exoritur.

Atque id inter nobiles, qui præesse debent REIPVBLICÆ, eamque tu defendere, præcipuè fit: nemoque censetur bellicosus, nisi fiat & ebriosus. Qui enim potant, iudicantur magis strenui ac bellicosi. Olim multò alii, quàm nostra memoria, erant conuentus, veluti pugiles, lucta, disco, cursu corpora exercebant, vt fierent bello apti poculis certant alter alterum superare ac deiicere.

O tempora, O mores: his igitur artibus, his studiis vincemus Turcos? GERM meis, è quibus natus sum, & HVNGARIS, quibus cum longo tempore versat familiarissimè hæc scribo. Non quòd censeam, vitiis alias carere nationes quoque enim suos patimur manes) sed quòd vellem, hos vicinos & finitimos Turcis vnione dam inter se inire, quòd HVNGARI suam soli luxui seruientem supellectilem ex a gento, cum amplissimis suis diuitiis, in eum conuerterent vsum, vt suos debellarent hoste mani accepta sobrietate, cum Vngaris acies atque exercitus instruerent, concordibus anim stiâ celebrata, si alter alterum irritasset.

Tum Turcus non modò à limitibus nostrarum terrarum arcerent, sed mox è CON TINOPOLITANO deturbaretur imperio, atque in aliquem ASIÆ angulu prodiit, reiiceretur. Sed iis moribus quibus hodie viuitur, planè dubito, ne breui lares cog trios trepidi relinquere, aut in miseram venire seruitutem.

Sed quid Imperii PRINCIPES? quid agunt? Sæpius vocati in comitia & DERICO Cæsare & MAXIMILIANO, vt generalis in Turcos fieret exped tequàm de sessione decernitur, vter alteri prælocandus, quibus subselliis alterum præced transit.

Tum fiunt hastiludia, tum adipales cœnæ. Veniunt oratores Rom. Pontificis, Princip tantes, vt lapsæ succurrant Christianæ Reipub. Offert Pontifex cruciatam, offert indulgenti cuniæ à misera plebe sunt corrasæ, instant fœneratores, qui paulò antè suos nummos in lux

pu

strunt, & vsuram mutuatæ pecuniæ exposcunt. Soluuntur vestes scortis coëmtæ, & pitibus abliguritis tum nulla postea Turcorum memoria.

riosi autem Principes sacrosancti (de quibus loqui piaculum est) quibus in annuos red- na millia nummûm vix sufficiunt, ex pingui pane Christi caudatis vestibus & purpureis. ristianam profitentur religionem. Tres Episcopatus connectunt, ac abbatias in comeden- ..ada volebam dicere:) potiùs catamitos ac scorta alunt, quàm milites, qui pro Christi fi- arma induant.

..m Turcus tanquam voracissima belua, Ionium mare ingressus, Asiæ primùm littora is est ac minorem Asiam occupauit: Ciliciam, Armeniam, Phrygiam possidens. Traie- acedoniam, Thessaliam, Epe rum, Dalmatiam cum Illyrico depascitur: & Europæ clau- Hungariam mox, ac dein Germaniam vorabit.

n id videtis Principes? Num clausis oculis more Andabatarum id cernitis? Detrahite alis, qui ophthalmia laborant, & videte primùm Christianorum cum Turcis inte- N copolim conflictum, Duce SIGISMVNDO Hungarorum rege: qui anno atus fuit millesimo trecentesimo nonagesimo sexto: vbi magna Christianorum strages Duces capti, Sigismundus nauicula fugiens salutem quæsiuit. Attendite, quid sub Al- to Archiduce Austriæ, Romanorum, Hungarorum & Boëmorum rege, anno Christi mil- adringentesimo trigesimonono acciderit, Christianis cum Turcis confligentibus: vbi penè non fuga euaserunt, corruerunt.

maduertite deinceps, ô Christiani Principes, crudelissimam cladem Christianorum iam, sub Vladislao Hungarorum & Polonorum rege: quæ anno humani generis re accidit millesimo quadringentesimo quadragesimoquarto: quam mox subsecuta est quadringentesimo quinquagesimotertio Constantinopolitana ruina, sub Friderico ter- iam scripsimus. Quæ omnia negligentia & socordia nostrorum Principum euenerunt, eo nostra scelera sic puniente.

ndoquidem, cùm mentio fit Turci inter conuiuales Principum sermones, tam pueriliter, r de Turcis vt de muscis loquuntur: quum tamen nemo vanè debeat de suo hoste loqui: ita ropessa hactenus à Christianis nihili fiunt.

od si hæc omnia vos non mouent, numerate post captam Constantinopolim, abductam Hungaria, Bulgaria, Croatia, Germania, & adiacentibus regionibus: in quas incursio- nullo non anno cum impetu facientes, homines vt pecora ad seruitutem semper abigunt ni latrones.

ne autem illud cordi est recipiendum, quòd anno Virginei partus millesimo quingentesi- moprimo, post Cæsaris Maximiliani mortem, Carolo quinto imperante, Solomet Tur- berbis & imbellis tyrannus, superato Histro, Sauo ac Drauo, fortissimas munitiones bam, quod & Belgradum, & Taurinum dicitur, tum Sabatz fortissimam arcem, cùm obus castris, oppidis & villis, per milliaria penè quadraginta, duobus vix mensibus nemine repugnante, nemine patrios lares defensante? Ac mox sequenti autumno quinq; minum ex Croatia abduxêre impii latrones.

iseri Principes, quoad dormitabitis, quoad segnes arma vestra rubigine consumi patie- tu, O magne Pontifex Leo, leonis fortissimi naturam quando indues? quando crucem uexillo erectam, abiecto pontificali fastu, manibus per orbem circumduces?

n. De donatione CONSTANTINI satis eleganter Laurent. Valla, & ex fide m apud nullos alios auctores illius fiat mentio, nisi quæ scribuntur in Decretis, vt & ostris annotauimus. Libellus autem de elephantiâ, deque sanguine puerorum, & Sylue- inate, tanquam apocryphus, omnino est reiiciendus, cùm plenissimus sit vanitatibus, & s.

n. In maiorem veniens dementiam Imperator Valens, cùm ex magicis vanitatibus in- , post se regnaturum, cuius nomen à litera θ inchoaret, omnes interfici iussit, qui am suo nomine gerebant, Theodoros, Theodocos, Theodolos, & quendam virum Hispania THEODOSIVM. Quare territi plures sua nomina inuerterunt. Fer- ea diminutio facta esse per Libanium sophistam, & Procli discipulum Iamblichum, .

luere viginti quatuor literæ distribuuntur, & vnicuique singulum frumenti, vel hordei pponitur. Emittitur demum gallus: enunciatisque inter hæc incantationibus quibus- naduertunt, à quibus literis grana gallus sumserit, literisque illis compositis creditur quæ- dicium fieri. Id igitur cùm illi fecissent, viderunt, gallum literarum θ. ε. ο. δ. grana come- que est anceps ea demonstratio, cùm plurima nomina ab iis literis ordiantur.

Cumque

Anno

Cumque plures essent interfecti, quorum nomina has literas habent, iussit Valens di huius autores inquirere. Cùm autem esset iræ implacabilis, veritus principis crudelitaté la sumta veneni potione, vitam exuit. Hæc Ioannes Monachus.

Idem. Carolus Crassus imperio depositus, in summâ egestate adeò vixit, vt sæpius victus sentiret penuriam: ab omnibus suis derelictus, priuam vitam miser vixit, adiutus pho, certis ex Alemanniâ redditibus pro victu quotidianis, quem supplex rogauerat, ne fa Et cui Bernhardum ex pellice filium vnicum commendauit. Mortuus itaque pauper fu in Augeo maiori monasterio prope Constantiam, humili ac abiecto monimento sepultus nuarii, anno Virginei partus octingentesimo octogesimo octauo, Imperii decimo, vt aliq alii verò, Imperii sexto. A suis strangulatus etiam scribitur.

Res digna spectaculo, & magnis Principibus animaduertenda, humanæ sortis insi plar. Qui enim paulò antè tot tantisque regnis sine labore, sine sudoribus, sine sanguine solo Magno, nulli Francorum erat inferior, momento temporis vt sic dicam, fragilitati exemplum, omnibus suis regnis exutus, egenus & inops quærit corporis alimoniam. N confidat rebus nimium prosperis, cùm & Regibus plerumque varietas fortunæ occurrat, coæquentur. Ostendit enim sæpe Deus potentiam principibus, vt intelligant, quoniam lel tandus, cuius regni nullus est finis.

Idem. Georgius Maniaces Protospatarius, & vrbium iuxta Euphratem præses, E gnem vrbem Euphratis vi cepit. Vbi epistolam propriâ Dei, & Saluatoris nostri Iesu Ch conscriptam cùm reperisset, regi eam transmisit. Fuit autem hæc epistola a Christo Ie garo conscripta, priusquàm pateretur, & ex Syrorum linguâ translata, ab Euseb.o primo l cæ libro est inserta, vbi exemplar leges, studiose Lector.

Idem. Ludouicus Bauarus Imperat. à Ioanne XXII. & denuò à Benedicto X deuotus, in Germaniam Roma reuersus, anno Domini 1339. conuocat Francofurti Electores, Duces, Episcopos, Comites, Nobiliores quoscunque, ac humanæ diuina entiæ doctissimos quosque. Inde coram omnibus Romani imperii proceribus congre clamatione publicâ ac solenni, nouas confirmationes antiquis legibus addidit, ess boraûit.

Vt scilicet electores imperii, & nemo alius, regem Romanorum eligant: cuique cedant Principum suffragia, is etiam in discordiâ verus censeatur electus, siue Rex, siue RATOR. Nam in essentiâ idem, licet nomina credantur diuersa. Ide nque possit (stolicæ sedis confirmationem) Imperii iura exercere & administrare. Debeat quoque n post Principum insinuationem, à PONTIFICE inungi, si legitimè sit electus, ni do aliquo scelere atque manifestatio palàm sit commaculatus. Quòd si recuset Pontifex lico possit quocunq; antistite proclamari Imperator ac Augustus, qui prius post electione verus fuit Imperator designatus: cùm inunctiones istæ solennitates quædam sint adinventi tificibus adinuentæ, nomina non res concedentes, in signum defensionis ac vnionis Eccles riique Romani.

Non enim fidelitatis iuramentum Pontifici tribuit Imperator, sed obsequii ac fidei nis. Quandoquidem hoc iuramentum nullam maioritatem operatur in temporalibus. falsissimum esse protulit, per vacationem Imperii ius ad Papam deuolui. Idque esse co imperii libertatem, dignitatem & iura. Longâ enim & approbatâ consuetudine, in maiorum ordinatione hactenus obseruatâ, vacante Imperio, ius administrandi Imperii conferendi, & negocia cætera disponendi, Palatino Rhani debetur: non obstante Cle Pastoralis.

Hæc atque alia multa in hanc formam pro imperio firmando promulgauit. Dehi tionæ suæ excusationem, coram regibus, principibus, & nobilibus omnibus, ratio uæ clarissimè reddidit, planeque confessus est, se Christianum hominem articulos grè credere.

Idem. Cùm Ludouicus Bauarus Imperat. cum ciuitatibus ad Rhenum sitis inito fœ tra eos, qui distractione principum, Germaniam vastabant, in armis esset: MARIA tina eius coniunx, Vuerdæ habitans, binas literas, vno quidem annulo, diuersâ tamen ce rubra, obsignatas, illas marito, alteras HEINRICO Ruchoni Decurioni eques Atque is qui epistolas detulit, errore seductus, rubra cera complicatas Ludouico tradit. Qui ris amatoria agi suspicatus, dissimulata re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximis netibus, ad vxorem diu noctùq; contendit, & indicta causa adulterii condemnatam securi p bet. Postea veluti conscias, Helicam virginem Prennebergensem cultello confodit: & aliam nobilem, quam gynæceio præfecerat, de turri præcipitauit, anno 1256. Auentinus lib. 7. A Boiorum.

Ob id mirandam habuit & horrendam nocturnam visionem, qua vna nocte totus

œnitentia ductus, monasterium in Bauaria supra Amram, quod Principis campus, pa-
ürstenfeld dicitur, extruxit, & donariis ac censibus locupletauit.
)ccifo Procopio tyranno à Valente Imp. CHALCEDONIS mœnia (quòd eius
rocopii partibus fauissent) solo sunt æquata. Quod dum fieret, in eorum fundamentis
bulam, cui hæc inscripta erant, repererunt.

Vrbem cùm Nymphæ choreas ducent prope sacram,
Ornatasq; vias sertis: postquàm & miseranda lauacris
Mœnia ponendis fuerint conuersa: videbis,
Mille hominum species, variis è gentibus, acri
In prædam rabie ardentes, validis heu viribus, ire
Trans Istrum & mare Cimmerium: tunc Mœsia tellus,
Tunc Scythicæ gentes clade perdentur amara.
Cùm tandem ad Thracas, ducente cupidine lucri,
Barbarus irrumpet, fato extinguetur iniquo.

aticiniũ tum non intelligebatur, sed pòst est impletum, cùm Valens aquæductum ex ædi-
oundantiam aquarum vrbi induxisset. Is namque, excisis mœnibus, saxis ad aquædu-
l, quem Valentem dixit de suo nomine, vt oppidanis gratificaretur, & balneæ hoc aquæ
entur, licet aliqui thermas Constantianas appellarent. Tandem vrbis præfectus Cle-
ico, cui nomen est Tauro, postea Platea Theodosii dicta, Nymphæũ extruxit, vti inductæ
m & amœnitatem demonstraret. Per has ædificationes lapideæ tabulæ iam Barbarorum
denunciârunt, qui in ipsa Thracia post factas populationes omnes oppressi sunt.

Albertus I. Rex Roman. electus, anno regni secundo, à Bonifacio VIII. electionis
ationem per oratores petiit. At is indignabundus recusauit, electionemque verbis
plenis, & nullam & friuolam asseruit, omnia improbans: ALBERTVM ho-
ppellitans, (quòd ADOLPHVM Cæsarem à principibus imperio deiectum,
occidisset) atq; ense accinctus & coronatus, in publicum prodiit inquiens: Ego sum Cæ-
ifex. Voluit (puto) imitari veteres Augustos Romanos, qui etiam summi Pontifices

est mox inter Pontificem & PHILIPPVM Franciæ regem grauissima discor-
iebat ipsum dominum suum agnoscere, legatis omnibus eius contemtis, futurum con-
ellans: ob id Imperatorem ALBERTVM approbauit, & eundem de regno Fran-
as inuestiuit, Rege Franciæ excommunicato in publico consistorio, maximâ hominum
, insignem habens orationem (quæ extat) sic exorsus: Refulsit sol, qui erat sub nubilo, &c.
einde, id Geneseos primo, Creauit Deus 2. luminaria magna, de Imperatore intelligen-
onis vt Sol, malis vt Luna præest, tanquàm monarcha totius mundi. Multa in Gallica-
biam cum criminatione perorans: multas laudes in Imperatorem congerens: qui ex no-
ãnguine Rodolphi descendisset.
piens verba Pontificis Cancellarius Regis, qui inter cæteros oratores verba fecit: In omni
ausa effectum antecedit, quem finis concomitatur. Sic Deum cœlum sequitur, quod in-
bernat. Et tu, Beatissime pater, causa mouens es, Imperator exequens, finis est pax vniuersi.
r manum tuam, & aquila eleuabitur, & exsequetur motus tuos. Placuerunt hæ assentatio-
n in modum Pontifici: ac mox sciscitatur, si cùm rege Franciæ Cæsar confœderationem
iam cùm nullam esse asseruit: absoluit eum Papa à quibuscunq; præstitis iuramentis, ex suâ
otestate, à nemine sibi concessâ.
. Ferunt, occupato crudeliter imperio Constantinopolitano, MANVELEM in di-
carminum libellum incidisse, quem dum fortè euolueret, exhorruit vehementer fatidicum
uo significabatur, fore quandoque, vt ex Hadria venirent, qui Byzantium occuparent, &
us regionis. Quæ omnia quum obscuris verborum inuolucris operta iacerent, coniectori-
at onumque peritis hominibus adhibitis, inter omnes constitit, eos Venetos esse, Hadriati-
colas. Inde odium in Venetos concepit, & Pannoniæ regem contra eos excitauit.
n. Trecentis & ampliùs annis à Carolo Magno, sub sexaginta tribus Pontificibus, licuerat
les dignitates & abbatias regi per annulum & virgam conferre: idque autoritate, confir-
priuilegiis vetustissimis, per tot annos erat firmatum. Pòst verò Pontifices sanxerunt, Eccle-
dignitatem vel inuestituram à laico minimè conferri posse: excommunicabantur quo-
ici inuestiti erant. Ob eam causam Henricus V. Rex Romam profectus, post salutationem
essum templi, quum iurium suorum confirmationem à Pontifice peteret, recusantem Pon-
um Cardinalibus cepit.
schalis ergo II. octaua Paschæ, lecto Euangelio, astante omni plebe, Henricum coram
ous in Imperatorem ac Augustum coronauit, & priuilegium de inuestitura Episcopo-
Abbatum, tam per annulum quàm per virgam, tradidit, ita tamen, vt post inuesti-
onsecrationem ab EPISCOPO suscipiant sic inuestiti à Rege aut Imperatore. Dum

itaque in celebratione Missæ Pontifex panem consecrasset, particulam manu sua Im verbis dedit: Domine Imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, passu pro nobis, sicut sancta & Apostolica tenet Ecclesia, damus tibi in confirmationem vera me & te.

Verùm reuerso in Germaniam Imperatore, Pontifex diris prosecutus est Henricu dem Gelasius secundus confirmauit, Calixtus secundus principes commouit, vt de d Imperatore cogitarent. Tandem inter Imperatorem & Pontificem Calixtum pax f Imperator inuestituram omnem per annulum & baculum dimitteret, & concederet, i Ecclesiis fieri electionem & liberam consecrationem: ac regalia ablata, si quæ habere ret, aut vt restituerentur procuraret.

Pontifex rursus concessit, electionem Episcoporum & Abbatum in præsentia Imper sine violentia ita, vt electus regalia per sceptrum ab Imperatore reciperet. Concordia h VVormaciæ nono Kalend. Octob. anno M. CXXII.

De dolo VVillæ Burgundicæ, Idem.

HÆC mulier versuta, vafra, & inexplebilis auaritiæ, post obitum mariti, bal heu gemmis preciosissimis nobilem, pudendis absconuit. Quem Hugo cùm ab ea nec inueniretur, eam ... & furtum, corrigiola è locis muliebribus de ... ditum fuit. Vnde extracto balteo, multis ipsa opprobriis afficitur, & ad patriam Bu remittitur.

Idem. Rodolphus Imp. rogatus à principibus, cur non Romam pro imperiali coro vt erat facetus, apologum de vulpe & leone recensuit.

Omnes olim feræ à rege animantium in altum quendam montem, specubus & an vum, accersebantur. Venerant cicures, venerant feræ pleræque omnes. Sagax vulpes ant proxima, priusquàm ingrederetur montis profunditatem, aliarum animantium reditu labatur. Cùm autem pauc simæ egrederentur: Neque ego, inquit, ingrediar: forte in il mero, quæ intus manent, connumerarer, non harum quæ egrediuntur. Innuere volens, p dem Cæsares Italiam ingredi, sed paucos cum suo & patriæ commodo feliciter redire.

Mansit ergò in Germaniâ, ab Alpibus ad Balth cum mare pacata omnia cum i... Licet ab Adriano Pontifice vocaretur, admoneretur q; voti sub Gregorio facti, de expedit.o solymitanâ; tamen id soluere non potuit.

Idem. Secunda vxor Rudolphi Imperat. Agnes fuit, iuuencula, filia Ducis Burg ptis regis Franciæ. Quam in senectute recepit, & nullam ex eâ prolem procgenuit. ... tem regis in Burgundiam rediit. Hanc, cùm esset venustissima, Fridericus comes de Le n tistes Sp rensis, è carpento tollens, cùm violenter deosculaturetur, Regi id conquesta b... uit non med ocrem: quandoquidem & pie sæpè principum vxores osculabatur. Sed satisfaceret, nobilem quendam præsul hæc referenda præmisit, vt aliud sibi pacificale qu osculandum, id soli sibi emtum. Episcopus Regis iram timens, patriam reliquit, & vsque a Regis in exilio delituit.

Idem. Fridericus Dux Brunsuicensis, Francofurti Rex Roman. electus, (Princeps or gnus, qui Imperii habenas tractare:) cum Moguntino antistite veteres inimicitias habe reuertitur domum per Hassiam, reuersurus ad coronationem, haud longè à Frislariâ in Moguntino si bornatas, improuidè incidit, & à Comite de VValdeck, iussu Moguntini, occidus: quod homicidium per vniuersam Germaniam magnos exciuit tumultus.

Ferunt incolæ (siue fabula sit siue res gesta) hanc obrem repertum ante fores templi M ni lapidem maiusculis inscriptum literis: VERTE, ET INVENIES. Quem h dam curiosus, lectis his verbis, thesaurum abditū esse ratus, nactu euertit, & in alio latere la reperit: MOGVNTIA AB ANTIQVO NEQVAM: effossa terra frustra, & perto thesauro. Mox ob has insidias Friderico illatas, cauillum hoc quidam sculptum cir tunt: licet alii alias afferant fabulas.

Circumferuntur rhythmi vulgares, non admodum latini, ac elegantes, sed veritate mentes, ac syllabis quibusdam nomen Friderici notantes, eius sepulchro inscripti. Quales men sint, cùm Romanos non puduerit aliquando Ethruscorum, & Oscorum inserere nom iunxi: quandoquidem ea tempora his in terris non aliam ferebant elegantiam.

Regula non ficta, nequam Moguntia dicta:
Germen Pilati nunc denuò viuificati,
Sicut dum vixit, iterum Christum crucifixit.
Namque Ducem strauit Fridericum, qui quasi Dauid,
Braunschvuich protexit, gentemq; suam benè rexit.
Transtulit ad Christum Respublica (dicitur) istum,

Pr

Pro quâ perrexit Franckfurt. Heu tunc sibi texit
Traditio vestem, quem mortis postea testem,
Nequiter inflixit, prope Fritzlar vulnera fixit.
Heu heu heu mille, miles validissimus ille
Cernitur ipse fuga, qui sæpius ardua iuga
Belli contrivit: spes est quòd in æthere vivit.
Nunc iacet in crypta: de quo sunt talia scripta:
FR E. fremit in mundo: D E. deprimit alta profundo:
R I. rigidum flectit: C V S. cuspis mucroq; plectit.
Vivat ut in cœlis Dux inclitus ille fidelis,
Optet ei quisquis, qui scriptis condolet istis.

...tem optimi Principis defleuerunt versificatores isti: qui meliora procul dubio præsti-...issent.

...ex Suetonio. Germani Quintilium Varum cum Legionibus Romanis tribus apud ...ui sunt Frisiis contermini) deleuêre. Ob quam cladem Augustus consternatus, barbam ...liquot menses nutriuit.

...it illa cæde cruentius. Tres enim legiones obtruncatæ, signa & aquilæ duæ à Germanis ...dhuc hodie possident. Non enim biceps est aquila, vt imperitum vulgus credit: sed duæ ...m altera alteram expansis alis obtegit. Tertiam signifer legionis tertiæ abstulit, paludeq; ...in hostium manus veniret. Alioqui tres haberent aquilas in insignibus Imperii. Nec vn-...ditæ sunt Imperatoribus Romanis, quod Parthi fecerunt, sed semper in hunc vsq; diem ...Tacitus scribat, Germanicum, cùm in Teutoburgiensi saltu reliquias Varianæ cladis in-...upisceret, per L. Stertinium apud Bructeros vndevicesimæ legionis aquilam cum Varo ...perisse.

...Alberto I. Imperat. Conradus Saleburgensis Episcopus hostis, venenum propinari ...dici regem in caput inuerterunt, machinâ ad hoc ingeniosè fabrefactâ, vt continuò euo-...amen suffocaretur. Effusum est itaque venenum per os, per nares, per oculos: visque eius ...t alterum illi oculum corrumperet. Vnde Monoculus Rex dictus est. At Stumpfius, Al-...eno potionatum, consilio Medicorum, oculum sibi exsculpi curâsse, scribit, vt per vulnus ...uacuaretur.

...Clemens quintus Pontifex vt Romanorum Pontificum augeret potestatem : decre-...nati in Germaniâ Cæsares, quamuis Roman. regis appellationem sortirentur, tamen ...cerdote Imperii iura & nomen acciperent, adiecit insuper, vt mortuo Imperatore, per ...regni tempus, Italicarum vrbium, quæ Cæsari stipendiariæ sunt, arbitrium & potestas pe-...ontifices foret.

..., memini, inquit, me puerum octennem, post illam cladem quæ adhuc recens erat, inau-...mensæ paternæ astarem, & crudelitatem sæuitiæ ab aliis enarrari audirem, fuisse quen-...tantinopolitanum ciuem, opibus ac diuitiis clarum ac insignem (sed qui proditione ...ior, insigniorq; fieri) & suo Imperatori CONSTANTINO infestum, clàm ...Mahometem, qui ordinatum tum habebat exercitum, animumque vrbis obsidendæ: ...actum, si ex filiabus suis (plures enim habent Turci & vxores & pellices, ac pro-...os liberos) vnam sibi vxorem desponderet, cum ampla dote, portam vrbis vnam in ...otestate, quam illi posset hora qua vellet, aperire : assensisse tyrannum, ac proditorem id

...itaque triduum illud sæuitiâ omni crudelius præteriisset, à tyranno vxorem, & prodi-...mium postulasse. Cui tyrannus : Meruisti, inquit, qui rem promissam integrè præsti-...am te & facinore tuo mercedem : iussitque magnum auri afferri pondus, quod illi da-...ria, inquit, filiam meam tibi vxorem cum dote (quæ præsens est) poscis, cùm Chri-...vitam hanc exuas oportet : moxque iussit carnificem cutem totius corporis illi detrahe-...ruitque illi cineres cum sale calidos, moxque lecto cooperiri iussit, vt noua illi cutis suc-crescerent, quò aptior fieret ad nouam nouæ sectæ sponsam accipiendam: quasi indignum iudicaret proditorem suæ patriæ vel exoleto scorto.

Ordo

Anno

Ordo Iesuuitarum, siue Societatis Iesu.

VENIO tandem, inquit Hospinianus
tas, qui nostrâ memoriâ, sicut mox indic
infernali puteo cateruatim ascenderunt, & tot
suo fœtore repleuerunt. Circa aduentum eo
strum marinum in Noruegia captum est mari
id quotquot viderunt, statim ei Monachi nom
fuerunt. Humana enim facie videbatur, sed ru
agresti, capite raso & læui, humeros contegebat
nachorum nostrorum cucullus. Pars infima i
latam desinebat: media multò erat latior, sag
figura. Hanc effigiem Medico & Philosoph
parabili, D. Conrado Gesnero Tigurino don
lustrissima MARGARETA Nauarræ r
à viro nobili hanc effigiem acceperat, qui s
Carolum quintum Imperatorem in Hispania
tem deferebat: ille reginæ affirmauit, se r
hoc in Noruegia captum vidisse, post grauissi
pestates vndis & fluctibus in littus electum:
designabat Diezum, iuxta oppidum Den Elepo
dem monstri figuram, D. Gesnero retulit Gisb
dicus, ex eadem Noruegia Romam ad se m
Georgius Fabricius eandem imaginem ad Gesnerum misit cum descriptione huiusmodi:

Piscis hic captus est in mari Balthico iuxta Elbozam oppidum, quod milliaribu
distat à Coppenhaga, Danici regni metropoli. Caput, collum, humeri, thorax huma
caput rasum, vt Monachi: de collo, humeris, thorace cucullus quasi pependit, qui ni
beis maculis fuit variatus. Cucullus desiit in fimbriam, quali perizomate lumbos &
gere solemus. Brachiorum loco pennæ fuerunt, pedum quoque, cauda piscis. Totiu
longitudo quatuor cubitorum: ad regem delatum, & tostum ob raritatem & miracul
uatum est: captum anno salutis 1546. Bellonius addit, nullam vocem edidisse, præterquà
quædam, summum mœrorem ac luctum referentia.

Huic simile monstrum in Gallico etiam Oceano prope Burdegalas, eodem ferè te
ptum, quidam Gallus eidem Gesnero scripsit. Homines in littore ambulantes hoc mo
benter allicit, & coram eis super aquas ludit: quòd si hominem admirantem appropinqu
rit, appropinquat etiam ipsum: & si qua potest ratione, hominem rapit, & trahit in profu
carnibus eius satietur.

Hoc monstro marino, Monachum referente, clementissimus Deus mundo signi
luit, emersisse in terris Monachorum monstra horrenda, Iesuuitas videlicet: qui mo
marini ingenium egregiè referentes, blandis verbis, & hypocritica sua sanctitate, aliis
artibus ad se pelliciant homines, & in sui admirationem adducant: quosque sic illaq
neant, hos in profundum barathrum errorum, ac superstitionum horribilium demergan
dem in abyssum infernalem præcipitent, proindeque sibi ab istis diligentissimè caueant,
nùm perire nolint.

Referunt etiam historici, ANNO 1541. qui eum, quo confirmatus fuit Iesu
Ordo, secutus est, in plurimis Europæ prouinciis incredibilem ingentium locustarum
dinem subitò exortam fuisse. Hæ primò nullas habebant alas, sed magnos dabant salt
lò pòst quatuor adeptæ sunt, tantaque multitudine prouolauerunt, vt duo milliaria in lo
latum cubitotenus ita occuparent, vt Solis quoq; splendorem à toto illo terræ spacio sua den
cluderent. Dici non posse, affirmant earum regionum incolæ, quantum damni dederint reb
nascentibus, vastantes & depascentes omnia ad radices vsque.

Transvolasse (aiunt) aquas, arbores, ædes & obuia quæque: cumq; earum alæ succreuis
se humani digiti magnitudine, & tunc atrociùs multò grassatas in fruges & ea, quæ in vsus
necessarios gignit terra: tota æstate nulla vel vi vel arte earum sæuitiam retardari potuisse, s
tumno demum, cœlo frigescente, extinctas esse, atro post se relicto semine, vnde sequenti
vermes orti sint. Mortuas pecus edisse auidissimè, porcos inprimis, Lauren. Surius testatur in

Anno

ſe illis mirè farſerint: creditumque tum fuit, non abſimiles extitiſſe illis Ægyptiacis, qua-
lo fit mentio.

rodigio D E V S abſque dubio, inquit Hoſp. Ieſuuitas nuper natos ſignificare vo-
; enim Monachorum greges denotare, ita manifeſtum eſt ex Apocalyp. 9. vt longa pro-
egeat. Et ſanè hæc locuſtarum iſtarum deſcriptio, quæ non à me conficta, ſed ex Pontifi-
imentariis deſumta eſt, Ieſuitis egregiè conuenit.

o initio nullas quoque habuêre alas, hoc eſt, in nulla exiſtimatione fuerunt, cum autho-
t aliquandiu miles, & literarum omnium prorſus rudis atque ignarus. Literarum au-
quam noticiam acquiſiuiſſet, & diſcipulos nactus eſſet, pauci tamen erant numero, illiq;
omano valdè exagitabantur, multiſq; moleſtiis afficiebantur.

amen ac alas nacti ſunt, id eſt, cùm in auctoritate & exiſtimatione aliqua haberi cœ-
m in modum creuerunt, & longè lateq; diſperſi ſunt per totam Europam, florentiſsimis
ſit, Eccleſiæ Dei maximum inferentes damnum.

dmodum verò iſtæ locuſtæ breui extinctæ, & ſuauiſsimus cibus porcis factæ ſunt, ita ſpe-
nouorum iſtorum Prophetarum interitum præ foribus eſſe, cùm iam videamus, ob de-
orum hypocriticam ſeu fucatam ſanctitatem, dolos, fraudes, & impoſturas, authoritati
rimum indies decedere.

erò in vltimo illo & vniuerſali totius mundi iudicio, quod propè eſt, Dominus & Ser-
cum illis acturus ſit, iuſtus ille iudex, & Eccleſiæ ſuæ fideliſsimus vindex ſolus nouit: quē
ſupplex, vt citò citò veniat, Amen.

De origine Ieſuuitarum Hoſp.

nnos reparatæ ſalutis humanæ 1 5 4 0. Ignatius Loyola Cantaber Societatis Ieſu fra-
s initium dedit. Fuerat is in arce Pompeiopolitana munitiſsima, eo tempore, quo
bſederunt, vehementiſsimeque oppugnârunt. In qua obſidione tam ſtrenuè ſe geſsit
t illi vni Hiſpani omnes primas facilè deferrent. Qui tamen honos tanti illi conſti-
ro crure bombardæ maioris ictu comminuto, in altero verò circa inguina grauiſsi-
e accepto, à Gallis captus fuerit: quorum tamen humanitate, & lenitate viuus, liber paulò
m rediit.

iſsimis autem illis doloribus, diuturnaque ægritudine vehementer excruciatus, mun-
m, cui huc vſque plus ſatis addictus fuerat, agnoſcere, & diuinis rebus, quas hacte-
agnoperè curauerat, animum adiicere cœpit: adeoque vitæ ſuæ genus, ob vulnerum
lores incredibiles, mutare, & aliud inſtituere propoſuit, vt veriſsimè dixerit ille: Deſpera-
onachum.

igit interim, vt annum integrum & ampliùs eo ex morbo decumbenti, in manus ve-
endæ mendaciorum pleniſsimæ, quas Vitas Sanctorum vulgò nominant. Has ta-
more ſuperſtitioſorum hominum, auidiſsimè legit, & legentem mira inceſsit religio.
gitur aliquantulum firmiore, nondum tamen omninò confirmato, anno ætatis ſuæ
domo, patria ac propriis laribus relictis, ita ſe comparat, tanquam ad ducem N. gera
s eſſet: re autem verâ templum Deiparæ virgini dedicatum, quod Montemſerratum vo-
isit, ibique veſtibus pretioſioribus exutus, laceras & viles induit, in quibus rigidiſsimam
vitam egit.

it aliquandiu etiam ſolitarius in ſpecu quodam, ad littus fluuii per campum Manreſa-
rentis. Cumque in hac palæſtra ſeſe ad tempus exercuiſſet, inde in pauperis peregrini ha-
ſolymam ſe contulit, Chriſti ſepulchri adorandi, & cætera loca, in quibus adhuc Chriſti
ſtigia extare nugantur, viſendi gratia. Iis verò locis vſq; adeò delectatus fuit, vt nihil optâ-
quàm ætatem omnem illic degere.

ntamen in Hiſpanias rediens, quòd ad id vſque tempus literarum rudis fuiſſet, in-
autem, ad eam vitæ rationem, quam inierat, literarum cognitionem plurimùm valere,
am primò, poſt Salamanticam ſe confert, ibique literis dat operam. Cumque in vili ſuo
opertus ſacco, publicè homines ad pœnitentiam hortaretur, nulla accepta ab Epiſcopis
ndi licentia, nec eruditione ſufficienti præditus, bis in carcerem coniectus, & ab Inquiſi-
nquam de doctrina ſuſpectus examinatus eſt: ſed Pontificiæ doctrinæ addictiſsimus cog-
a omnem noxam è cuſtodia dimiſſus fuit.

e PARISIORVM LVTETIAM ſe contulit, vbi decem annos literarum ſtudiis,
ebilis, & rerum propè omnium inops, niſi quantum aliorum liberalitate, & pro-
dicitate ſuſtentabatur, impendit, tantumque labore & diligentia conſecutus eſt,
artium M A G I S T E R creatus fuerit. Nec interim ceſſabat homines prouocare

ad pœni-

ad pœnitentiam, idq; tanto ſtudio, vt amore eius incenſi aliquot docti viri, illi ſe ſocios &
adiunxerint.

Poſt hæc anno Domini 1536. in Hiſpaniam reuertitur, adſcitis decem nouæ ſuæ rel
ciis: ii erant P. Faber, Fr. Xauier, Iacobus Laines, Claudius Gaius, Ioannes Coduri, Alphon
ronius, Simon Rodericus Luſitanus, & Nicolaus Bouadilla. Sequenti anno, qui fuit tri
primus ſupra milleſimum quingenteſimum, Romam ſe contulerunt, vt à Pontifice Rom
ram ſanctam abeundi licentiam impetrarent. Antè verò quàm Romam veniſſent, Vene
perum hoſpitiis, quæ Xenodochia & Noſodochia appellant, ita verſati ſunt, eamque dili
ſolicitudinem in ægrorum ibi morbis curandis, vulneribus obligandis, moleſta, graui
ſanie abſtergenda, impenderunt, vt omnes in ſui admirationem pertraxerint.

Data verò Romæ licentia à Papa proficiſcendi in Syriam, Venetias redeunt: ibi cogi
pacem inter Turcas & Venetos per idem tempus ruptam, nulli tutò Hieroſolymam naui
Mutata igitur ſententia, ſeptem ex illis ſacris initiari, & ad ſacerdotium promoueri volue

Cùm verò Eccleſiaſtica lege, ex Pauli 3. inſtitutione caueatur, ne quis ſacris initie
hæreditariis, aut Eccleſiaſticis bonis, vnde honeſtè viuere poſſet, caruerit, hi noui Apoſtol
mam ſibi hæreditatem eſſe Deum ipſum: lautiſsimumque patrimonium, nudos nudum
ſequi, affirmârunt, pro quo egere, extremamque penuriam pati, maximas opes ducerer
copioſiſsimum eſſe, & Sacerdote Chriſtiano digniſsimum patrimonium, cùm iudicar
Archiepiſcopus Roſanenſis, qui per id temporis Venetiis Apoſtolicæ ſedis Legatus fuit,
dinalis factus, perpetuam ſpontaneamq; paupertatem Deo ante eius pedes promiſerunt: il
monio conſtituto, ex illis ſeptem ſunt ſacerdotio inaugurati: facultas quoq; illis data eſt
atq; occultas peccatorum confeſsiones liberè vbiq; audire poſſent.

Ab eo tempore cœperunt per vrbes Venetæ ditionis in Italia prædicare: poſtea ſimi
Romam verſus contulerunt anno Chriſti 1538: ibique diu grauiſsimis moleſtiis à Cle
ſunt exagitati. Cùm verò aliqui eorum exemplo incitati, ſe illis ſocios adiungerent, ne v
tum vnà cum ipſis interiret, à Paulo III. Pontifice, Cardinale Contareno internuncio, p
ratum illud ac firmum haberet, quò, Apoſtolica authoritate munitum atque firmatum,
perpetuò poſſet. Pontifex libentiſsimè aſſenſit, & inſtitutum eorum confirmauit ann
ſalutis 1540.

Ne verò in re noua inconſideratiùs egiſſe videretur, principiò cauit, ne plures quàm
ta viri in eam ſocietatem adſcriberentur. Cernens autem idem Pontifex, quantos illi in
facerent in agro Pontificio, rurſus anno à nato in carne filio Dei 1543. illud eorum inſti
mauit: neque iam, vt antea, vllis ipſum terminis, aut virorum numero circumſcriptum
quòd augeri atque multiplicari id ſummoperè iam optabat. Quam ob cauſam poſtea e
ordinem authoritate Apoſtolica communiuerunt Iulius III. Paulus IV. Pius IV. &
Concilium Seſs. 9. c. 10. vbi multa agit de Monachis, inter cætera ſic habet: per hæc au
Synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin religio clericorum ſocietat
xta pium eorum inſtitutum, à ſancta ſede Apoſtolica approbatum, Domino & eius Ecc
uire poſsit.

Hæc omnia referunt Laur. Sur. in Com. hiſtor. & Diegho Payua lib. 1. Orthodox.
num. Gregorius XIII. quoque permiſit, vt, quicunque idonei eſſent, huic ordini, abſq
aſſcriberentur.

Mirum autem (inquit vlteriùs Hoſpinianus) non immeritò videri alicui poſſet, qu
ſeu, vt veriùs dicam, qua aſtutia, poſt tot Monachorum examina, quibus totus mundus ſc
Babylonica hunc nouum fœtum enixa ſit: præſertim cùm iam pridem in Lateranenſi con
1215. ſub Innocentio III. & in Lugdunenſi anno 1273. ſub Gregorio X. celebrat
fuerit, ne quis de cætero nouam religionem inſtituat, ne nimia religioſorum diuerſitas
Eccleſia Dei offenſionem inducat? Scilicet, vt hoc artificio fortiſsima illa gens ſub iugum
rum errorum reduceretur, & lux Euangelii ei eriperetur, aut certè obſcuraretur: ſicut ſæpe
gimus, quòd agmina locuſtarum oculis hominum ſolemq; lucemq; eripuerint.

Quæ igitur de Dracone magno & rufo, eiuſq; miniſtris, Ioannes in Apocalypſi ſcrib
Hilarius & Ignatius de iis referunt, quòd nimirum ſeducere & ſcandalizare ſoleant quid
los in Chriſtum credentes, bona omnia inſtar aranearum corrumpendo, officia patris
perficiendo, zizania in agro Domini ſuperſeminando, quorum ſermo ſicut cancer ſerp
quam, in nullos quadrant aptiùs, quàm in hanc Ieſuuitarum ſectam.

Quamprimùm enim poſt Pontificios, horrendos, diuturnos, ac craſſos errores, te
plus quàm cimmerias, lux verbi Dei, immenſa ipſius bonitate illuxit mundo, ſtatim Dra
gnus fœtum parturire cœpit nouiſsimum, qui & ſeculorum aliquot veternoſos, turpiſsim
nitioſiſsimos luceq; meridianâ manifeſtiores errores, claritate doctrinæ cœleſtis hoc noſ
ingenti Dei beneficio, immenſaque bonitate detectos, palliare, tegere, verborum lenocinii
re, rhetoricisq; coloribus pingere, maximè autem auguſtiſsimo titulo, & prætextu catho
ſiæ, cœperunt: nihilq; adeò eſt craſſum, tam putidum, tam impurum, tam inſulſum atque i
Pontificia lacuna aut cloaca, quod nouis iſtis hominibus non bene oleat: quod editorum
brorum lectio certiſsimè docere poteſt.

Anno

De etymologia nominis Iesuuitarum.

m verò, de quibus hæc tractatio instituta est, noua planè est religio, valdè recens, an- annos à Romano Pontifice creata, & orbi Christiano obtrusa. Vtque de nouitate nnibus constaret, studiosè vitârunt veteres illas, de quibus dixi, appellationes. No- assumere vocabulum militum Iesu: nec Iesuatorum, nec Ordinis Seruatoris: sed no- oua attributa est appellatio, Iesuuitarum scilicet. Forsan vt ostenderent, se alienos es- e illa veterum Iesuatorum. Prima verò origo sic se habet.

s Petrus Carapha, qui postea Cardinalis, & tandem anno Domini 1555. Pontifex fa- uartus dictus est, sectam hanc, priusquàm ad fastigium illud eueheretur, Venetijs pri- isse, scribitur: quam postea Cardinalis & Pontifex factus ita auxit, illustrauit, & tan- auit, vt toti orbi Christiano inficiundo vel sola sufficere iam iudicetur. Et de myste- llorum, ad quæ solis forsan initiatis aditus patet, nihil dicam, quâ scilicet astutia, & is (post tot Monachorum examina, quibus mundus obsessus tenetur) Thaidis Baby ouas has creaturas siue excluserit, siue enixa sit. Illa autem tantùm recitabo, quæ unt.

omo ille peccati, & filius perditionis, (quem Dominus conficiet spiritu oris sui, hoc) cœptum iam illud esse, quod Paulus prædixit, & videt, reliquorum ordinum quan- ingues & crassos ventres, non posse fulcire labascentem Romanam sedem, hanc ma- am, quia illam partem regulæ Francisci iam sic (Nescientes non curent discere literas) olicitè obseruant: sicut & Epigramma quoddam dicit:

Cauisti bene tu, ne te vlla occidere posset
Littera, nam nulla est littera nota tibi.

um Ignorantiæ factus sit iam vniuersalis. Animaduertit igitur Pontifex (nec mirum: iura habent in scrinio pectoris sui) opus esse regno suo nouâ creaturâ. Et quia Extra. ne Episcoporum, c. quanto. glossa affirmat: Papam immutare rerum naturas, & pos- nihilo facere, ideo magno animo, & multò maiori spe creationem huius noui ordinis : & in regula cauit, non esse onerandos immodicis ceremonijs, sed adhibendos sum- a ad discendas literas, ad cognoscenda studia linguarum, ad euoluenda scripta vete- ribus & abusibus ex verbo Dei toti iam mundo detectis, plausibilem aliquam speciem ocinio induere, & neruos regni Pontificij conseruare discerent, & conarentur: vt, si v- ntis iam, in tantâ Euangelij luce, regni Pontificij ita flagitaret, ex illo ordine possent mmissarij in omnem terram submitti Pontificiæ turpitudinis patroni.

recenti Pontificis legatione per Germaniam, præcipuè Iesuuitarum nomen auditum idem in scripto illo, cuius examen iam instituemus, gloriosè magis quàm solidè & ve- cognitionem linguarum, flosculos aliquos politioris literaturæ, & multam lectionem .

e animaduersum est & hoc, in Germania præsertim, etiam illos, qui Pontifici iurati sunt, as etiam, qui magna mercede conducticiam linguam Romanæ sedi locauerunt, quæ- ifestis erroribus, & nimiùm crassis abusibus improbare, quædam timidiùs defendere, am nimis modestè, & mitiùs, quàm status regni Pontificij ferat, loqui propterea, quòd in ducati clarissimam Euangelij lucem etiam inuiti sentiant, in testimonium ipsis.

gitur in exordio huius religionis fuit hæc ratio, vt in teneris annis pueri, in quibus spes etur ingenij, in hunc ordinem cooptarentur, & procul à luce Euangelij, quod Dei be- ermaniæ affulsit, Romam missi, ibi in medijs abominationibus educarentur, tingeren- arentur. Notum est enim illud Virgilij: A teneris assuescere multum est. Item illud quis Magistrum ad eam rem ceperit improbum, ipse animum ægrotum facilè ad de- ittem applicat. Et postquàm viderentur, imis visceribus imbibisse abominationes, & quas meretrix Babylonia Apoc. 17. calice suo propinat: & satis charactere bestiæ confir- per Germaniam (tanquam locustarum examina) saltant, tanta multitudine, vt etiam inum eripiant solem, lucemque diemque.

gitur, ô Germania, & saluti tuæ Iesuuitarum secta principaliter in exordio suæ creationis it. Et res notoria est. Occupârunt enim iam examina illa Austriam: obsederunt Baua- ens inuaserunt magno strepitu VVestphaliam: & prospectant iam de aluearijs suis latiùs , & in illis, quos suo contactu fœdârunt, locis aperiunt ludos pro pueris, etiam illis, qui arum elementa discunt. Et vt multos ad auditoria sua alliciant, profitentur ibi non tan- ogica, verùm etiam studia politioris literaturæ: id quo consilio fiat, lector ex illis, quæ di- elligit.

mò vetus est narratio de rustico quodam, qui, cùm in Hercynia sylua maiorem ætatis par- nsisset, venit aliquando in vicinam vrbem, & incepit sciscitari à ciuibus, quis esset ipsorū espondent: Deus pater Domini nostri Iesu Christi, quē pater nobis proposuit Saluatorē, em, & Mediatorem. Rusticus pergit per ciuitatem, & obvios quosque interrogat: cuius plum, quis ibi colitur, quem homines illic inuocant? Wer ist dort gnädig? Cumque

omnes vicos vrbis percontando perreptaſſet, ſemper reſponſum eſt de ſanctis. Ruſticus igi
vrbe, cœpit exclamare: Quàm hoc eſt mirabile? Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti eſt De
uitatis, & in tota ciuitate ne vnum quidem templum habet: ſed omnia ſunt occupata
cultibus, & inuocationibus ſanctorum. Et inde forſan factum eſt, quòd inter multa mill
rum, quæ ſanctis dedicata ſunt, ne vnum quidem eſſe auditur, quod appelletur Saluatori

Eodem planè modo in Papatu nullus ferè ſanctorum eſt, cui non peculiaris ord
conſecratus ſit: ſolus verò Dominus noſter Ieſus Chriſtus nullum inter ipſos ordinem ha
igitur vident Pontificij, Ruſticos in hac Euangelij luce illud animaduertere, cœperunt co
dem Domino noſtro Ieſu Chriſto, verbi gratiâ, eſſe locum aliquem dandum inter tam m
tios pontificiæ religionis ordines: & ſectam illam nuper natam iuſſerunt vocari Ieſuitar
appellatione fauorem illi apud Germanos conciliarent, quaſi qui doctrinam & vitam I
antur, & ſequantur. Quàm verum autem ſit, poſtea videbimus.

Porrò, ſicut fieri ſolet, in re & appellatione noua variæ ortæ ſunt de Etymologia vo
putationes, & ego ſanè illam tantam Grammaticorum litem nolim meam facere, ſed va
ones recenſebo, & deinde lectori liberum permittam iudicium.

Quidam Romano more quæſiuerunt Etymologiam. Sicut enim olim Romanoru
tores dicebantur Aphricani, Germanici, Aſiatici, &c. non quòd amici & ſocij eſſent il
pulorum: ita dictos putant Ieſuuitas, quaſi profeſſos & iuratos hoſtes Ieſu.

Alij ex hiſtorijs veteris Teſtamenti *παρονομασίας* quæſiuerunt, dictos eſſe Ieſuuitas q
tas, vel certè Iebuſitas: & hiſtoriæ illæ ſanè non malè quadrant ad ſectam Ieſuuitarum.

Sed ſunt, qui contrà diſputent, non eſſe quærendam Hebraicam Etymologiam, c
nata vel certè confirmata ſit illa appellatio. Contendunt igitur, dictos eſſe Ieſuuitas, qu
lum, regula, & ſumma profeſsionis ac vitæ ipſorum hæc ſit: IESVM VITA.

Ego verò, vt meas etiam coniecturas in re & appellatione nouâ afferam, ex Germa
rationem notationis (reor) poſſe commodiùs & meliùs inueniri: nec immeritò, quia de
manorum eſſe Apoſtoli. Sunt autem duo potiſsimùm in Germanica lingua idiomata. S
xta idioma Germaniæ inferioris vocabulum examinetur, etymologia erit Jeſu Witt, q
ipſe longè ſit à Ieſu, & procul abducat à Ieſu. In idiomate verò Germanicæ ſuperioris di
witer/quaſi Jeſuwider. Eſt enim inter t & d Symboliſmus vſitatus, vt Thumher: vnd Du
Et ſicut nomina ſæpe ſunt fatalia, ita Ieſuitæ ipſa appellatione præ ſe ferunt characterem b
calypſeos. Vocatur autem homo ille peccati à Paulo ἀντικείμενος, à Ioanne Antichriſtus. S
Germanicè ad verbum diceretur Gottswider vnd Chriſtowider/ ita hæc ſecta vocatur
Oppugnant enim præcipuè nomen Ieſu, quòd ipſe ſaluum faciat populum ſuum à pecca
Matth. 1. & Act. 4. Non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat ipſos ſalua

Sunt præterea Grammatici quidam, qui per vſitatas in ſcholis figuras, πρόσθεσιν
ἀφαίρεσιν, etymologiam quærunt, & diſputant, primam ſyllabam ſuperfluè additam.
tem nomine, ſine figura appellandos eſſe Suitas, quos Horatius vocat Epicuri de grege p
durior ſanè videri poſſet hæc deriuatio: ſed ipſi oſtendunt, tales etymologias in Pontifici
nis ordinibus eſſe vſitatas. Qui enim vocantur canonici regulares, vita & factis demo
(prima ſyllaba demta) eſſe gulares. Sed, vt dixi, hanc etymologicam litem non facia
Chemnicius in libello de præcipuis Theologiæ Ieſuuitarum capitibus. Plura de Ieſuitis al.
in hoc Opere, hinc inde conſignata.

1541. *Martinus de Arles in tract. de ſuperſtit. numero 9.*

APud noſtros quoque proauos, non ſanâ parochorum doctrinâ, inoleuit longâ anno
perſuaſio: artemiſiam in ferijs D. Ioanni Baptiſtæ ſacris, ante domos ſuſpenſam, i
frutices & plantas, atque etiam candelas faceſque, deſignatis quibuſdam diebus celebriori
luſtrali rigatas, vel neſcio quomodo expiatas, & quando vſus poſtulat, incenſas, contra te
fulmina, tonitrua, (ob quæ etiam agminatim è veſtigio ad omnium campanarum violen
tinuumque tractum atque pulſum, vt præſentiſsimum auxilium, & ancoram ſacram, con
& aduerſus diaboli poteſtatem, opera, & quæcunque maleficia, velut prærogatiuâ quads
Quoſdam incendere ipſo die Ioannis faſciculum luſtratarum herbarum, contra tonitrua,
grandinem, & credere, eo ſuffumigio diabolum profligari, tempeſtateſque ſedari. Imp.
Papa Paulo 3. vt ſup.

1541. *Rodolphus Gualtherus.*

CVm Pontifex Imperatoris filium aduerſus patrem concitaret, hæc quidem (inquit)
ius barbari tyranni iuſſu, non Phalaridis alicuius inſtinctu, ſed ſanctiſsimi patris (ſi d

...nt. Gaudete nunc Caligulæ, exultate Nerones, & quotquot vnquam crudelitatis nomi-
...ebres: habetis enim, qui dum vos longo post se reliq ...t spatio, infamia & diri nominis
...berat: Romanum videlicet Pontificem, qui in patris viscera filij gladium stringi præci-
...ar. 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Dirum nefas. 1541.

HOc anno Turci Budam ex Monachi fraude receperunt. Funccius. Imperatore Carolo 5. Papa vt sup.

Portentosum. 1541.

IN Germania propè Alberschvviler, non longè à Landauio oppido, vuæ in vindemia in ... sunt barbatæ, quæ primùm ad Ludo...icum Ba...riæ Ducem electorem dono missæ, deinde verò à Ferdinando Rege, ac Imperij Princ...p...b...s n... omi...ijs Spirensib...s miraculi loco conspectæ, ibi...emq; ab Henrico Vog...her insigni pictore, ad v...um in hunc modum expressæ sunt. Lycost.

Philippus Aureolus Theophrastus Bombast ab Hohenheim, dictus Paracelsus, ex Eremo Hel...uetiorum nob...li familia oriundus, vtriusq. e M...dicinæ Doctor, Philosophus Paradoxus, Mysteri...archa: Musarum Mechanicarum Tr...smegistus, Obijt (fidei Catholicæ, & Romanæ Ecclesiæ stre...nuus defensor) Salisburgi, anno 1541. die 24 Septembris. Eius Epitaphium ibidem in Noso...comio apud S. Sebastianum, ad templi murum ere...ctum spectatur, lapidi insculptum, tale:

...ditur hic Philippus Theophrastus, insignis Medicinæ Doctor: qui Dira illa vulnera, Lepram, Po-...ydropisim, aliaq; insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit: ac bona sua in pauperes di... collocandaq; honorauit.

...hic Catholicus Romanus: sed tamen Ceremonias (quas Sathanæ inuentum dicit) & san-...io...ato...em, nostraque opera omninò reijcit, & causas addit lib. quinto de Origine mor-...uiūb lium. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3. vt sup.
...n in libro de arte præsaga, Prophetas, Sibyllas & Apostolos Christi æquiparat, & ex vno ...ti procedere affirmat.
... Quicunque vota faciunt (vtpote castitatis, aut alia) fundamenta ponunt Antichristo. ...enim Antichristum initium sortiri à votis, ait.
...lupij & pilei fortunati interpretationem seriam & pulchram habes apud eundem in libro ...de ligno & linea vitæ.
...dem Prognosticatio futuræ pestis. Signa certa sunt imminentis pestis, maculæ nigræ in ...narum quarumcunque. Nota etiam, si plures ranæ tempore non consueto secundum ... sibi inuicem insidens, vt vel decem vel viginti, certum est hoc indicium imminentis luis

...n eodem in libro. Medici non Professores veritatum, sed Confessores mendaciorum: non ... sed Mendaces existunt.
...em in libro de Pestilitate, hæc scribit ad Medicos Montis Pessulani, Lutetiarum, Paduæ, ...iennæ, & Lipsiæ & alios plures: Irregulares vos estis, & non Regulares: argenti ... is est & Philosophia vestra mendacissima. Omnis Philosophia vestra mendacium voca-

...e enim cupitis vos, quid sit Magia? adite ad Apocalypsin, & quærite gnauiùs, & tunc per-...s, vnde locorum & materiæ huiusmodi Professor & Magus sit oriundus. Ad hæc Scriptu-...is paragraphis est interpres, & instar clauis ad resoluendum Ioannem. Tamen enim Ioan-...n Moyses, Aaron, Elias, Enoch, Bildad, Dauid, Salomon, Daniel, Baruch, Ieremia, Hese-...rophetarum reliquorum quicunque, in Magia excelluit, Cabalista quasi natus & du-

Hæc est illa miseria huius mundi, quòd omnis vestra Philosophia in mendacijs ful enim dicitis vos: non eget nostra Philosophia testimonijs sacrarum literarum eò, quò Philosophiam per Biblia & Apocalypsin computare & munire nequitis.

Nihil igitur vestræ nugæ: delerite eas: & conuertamini ad discendam Cabalistic am, & alias sororias disciplinas, Astronomiam, Pyromantiam, Chiromantiam & Hydro tunc habebitis fidem, & quibus egetis: nihil autem sine hoc experimento.

Idem. Vos Principes & Dynastæ, animadvortite in Monasteria, facta lupanaria: ib tuntur grauia & horrenda scelera, quæ sunt causa pestilentiæ. Nam in talibus fornicarijs & multum spermatis colligitur à Dæmonibus, ex quo Venefici & Necromantici noxiam M pestifera eiusmodi pharmaca conficiunt, quibus multa hominum millia infecti contabesc dem recitat etiam exempla gestorum Rodevvilæ, Passauiæ, & Ægræ, vt ibi.

Idem. Medicinæ opera danda est non ex studio lucri, sed ex amore proximi. Abij vobis Medicis Doctoribus, exigere singulos florenos pro singulis accessibus ad vestros in pro inspecta vrina definitum certum quoddam precium, cùm tamen non mereamini: & potiùs ad regulam illam Christi: ama proximum tuum sicut temetipsum, directa esse de lendum est, nobilissimam hanc artem à tam leuiculis, perditis, rudibus, & nullius prec cionibus tam iniquè tractari. Sed quid? Perditus est mundus, nec sufferre, quæ pia sunt sic simile gaudet simili.

Ars est Medicina, exercenda non nisi cum bona & prouida conscientia, pura pieta gna experientia. Qui verò Deum non metuit, & conscientiam non habet, furatur & la pro sua libidine, dat quid pro quo: merdum pro musco. Longas compilant (vt vocant) R 40. vel 50. speciebus: vt sic pharmacopolia vacuentur, ex quibus in se non contemnendu dare lucrum à Pharmacopolis sciunt. Sæpè item vnum Recipe (vt vocant) decem vel vi simplicia, quorum tamen optima & ad infirmitatem morbumque præsentem magis cor omninò desunt: & non minùs tamen exiguntur duriter, & persolui integrè debent. Non seruire poterit cor & conscientia mea Deo simul & marsupijs Apothecariorum, vel meis.

Prognosticatio facta per clarissimum virum Doctorem P racelsum: & perscripta ad inuictissimum & illustrissimum, Principem Ferdinandum, Romanorum regem, Archiducem Austriæ, &c.

Atque ex Germanico translata in Latinum à viro docti Dauide Schramo, Ecclesiaste Neoburgico, cum glossis marginalibus.

PRAEFATIO.

DVm describo eтima astra secundum operationes suas, forsan quæri possit: an non nùs accuratè videmus ea, quæ ante pedes sunt, atque propterea sæpius ce spitamus, il in rebus cœlestibus euenire nobis queat? Responsio autem est: oculorum vsum hîc non re tò minùs pedum. Itaque sic nos patiamur instituì. Vult Deus: vt experientiam habeamu bus eius operibus: (vult etiam) vt cognitionem habeamus arcanorum naturæ: ita vt n at, quod non penetremus. Hinc inuentæ sunt multæ & magnæ artes: deprehensa sunt a quædam in ingenijs hominum: quæ sigillatim referri etiam multo cum labore vix poteru

Quia autem Deus nos tales esse vult, necesse est, vt ipse nos doceat: secus perpetuò fu ignari: quandoquidem hæc ab hominibus præstari nequeunt. Quis indicare saltem potes tione literæ sint inuentæ? certè institutio Dei sola has nobis tradidit: placuit enim Deo, v mus: itaque easdem ipse nos homines docuit.

Iam verò cùm Deus miranda opera ediderit, quæ ab hominibus vult agnosci, schol construxit, in quâ hæc possimus addiscere: sed ea nec à quouis videri, nec capi potest. Pis pisces ad mille cubitos subter aquam, quos nunquam vidit: metallicos aurum ex prof terrâ eruit, quam nunquam inspexit: (vnde?) quia Deus id docuit. Ergò quia nihil est t tum, quod non sit reuelandum, reuelari oportet omnia ea, quæ sunt in cœlo firmament atque in terrâ, (reuelantur autem) per hominem, qui omnia inuenit.

Quis igitur primum doctorem nominare, eumque digito monstrare posset? quan ex Adamo ortum non trahit? Per hunc operatur: per hunc emergunt omnia eius opera: pso est, discit. Dum describuntur acta mundi, quæ spacio viginti quatuor annorum se off serabile esse deprehenditur, hominem tantopere suis cupiditatibus se dedere, se ipsum sed negligere: vt fieri non possit, quin dies abrumpantur, quandoquidem homo tantopere D tus, nec secundum eius mandata vitam instituit. Hæc causa est, quæ iubet: vt investigem nas, quæ significantur per signa, solem nimirum, lunam atque stellas: & perpendamus c generis humani, quas ipsimet homines sibi creant: (nam res) eò deuenit: vt vnus alteri i solis splendorem: (quod dicimus prouerbio.)

Anno

...st numerus, cui in terris studeamus: est autem vnitas: plura enim ne numeremus. Di... tria: sed à tribus recedit in vnitatem. Quia autem Deus in vnitate variat, dum nume...m nos homines in vnitate (facere consueuimus.) Tradamus enim nos vnitati, & simus ...numero inest quies & pax: in alijs non item: quicquid ab vnitate discedit, cum illo con...tentio: nam vnum aduersus alterum pugnat: sicut enim arithmeticus numerum po...rando plura quàm vnum efficit: (ita & hîc.)

...multa sunt capita? quàm latè se extendit numerus? atque hæc est necessitas, hîc vermis, ...det. Res plena est gaudij, si in vnitate ambulemus: cœlum ipsum perficit naturalem su...per hunc numerum: similiter & terra, omniaque in ea contenta. Aut si hæc non ita ha...n sole, lunâ, & astris non immeritò contemnuntur. Atqui finis nondum adest, etiamsi ...iennt: calamitatis modò factum est initium. Beatus est ille, qui non sedet in cathedra ...nec cum peccatoribus habitat: punientur enim.

...per conscientiam cognoscere potest: illum non posse consistere atque vincere, qui Deo ...ifficile est bellum cum eò gerere: quia nemo præualet. Itaque stolidissimum est, relucta... vt vincas fieri non potest.

...t itaque se articuli triginta duo: qui compleri non possunt, quin in hæc cadant tempo...tenim) extremam abolitionem, atque diminutionem: medium etiam plurimum (ha...tatis. Nam instar serpentum (homo) se in gyrum aget, donec finis aduentet. Verùm quis ...si audiet, appropinquare redemtionem ab omni arrogantiâ, & superbiâ? quis non læta...ueterit, vnitatem, id est, vnum pastorem rediturum, & in vnam habitationem nos con... Quàm tranquilla res erit, si non cogemur tot res numerare?

...nim nobile vnguentum defluet in barbam Aaronis: veniet benedictio à supernis: tum, ...nedictio larga à Deo dabitur. Si certum est: nullas lachrymas fuisse auditas in cœlo, ...r est coniectus in barathrum inferni, quî nos tristari poterimus, (vbi videbimus,) ipsius ...aboleri: vt regnet vnitas, & ipse non grassetur ampliùs in vllo regno?

...hac multa dicta sunt de his mutationibus mundi: at tantùm fuerunt signa, quorum si...m capiunt initium: operatio nondum finitur: vix cœpit. Iam verò tempus est: vt tem...num interitui appropinquent: abruptionem autem quandam oportet fieri: ne etiam ...itur. Nullum equidem scio, in quem Deus collimet: prognosticatio tamen proponitur, ...o...eturis (in quem tendat.) Alij fortasse accuratiùs scient, intelligentque, quem hæ præ...ingant: cabala sic nobis eas subministrauit, quæ est mater Astronomiæ.

...atenter autem hæ res transcurrunt, vt à nobis non animaduertantur, donec sunt factæ. ...ibi qu sque persuasum habeat: Deum hoc nolle: ne videlicet conuertantur, & absoluan...dicio, quod in ipsos est latum: itaque hæ res oculis patentibus cernuntur, nec tamen cer...quum etiam non est: vt quis trahat in suspicionem vel hunc vel illum: sed patiatur, ipsum ...tum omnium esse testem, & iudicem. Multi multa dicunt & scribunt: quilibet pro viri...ij dixerunt, ego non reprehendam: magna enim est copia prædictionum, hanc monar... ...iturum esse.

Figura prima.

INterna rei natura per externum signũ agnoscitur: sic natura res suas, & magia item suas signat. Tu etiam signata es: nempe te esse deuorantem omnium, qui tecum negociantur. Felix est is, qui à te non contaminatur; neminem enim permittis iuxta te quiescere.

Magia probè hæc considerauit, &, quod tibi conuenit, assignauit: quia verò pulchritudinem tuam, nec tua signa vulgò animaduertunt, deuoras omnia, quæ te contingunt: amœnitas enim, non probitas tua quæritur.

Figura ſecunda.

An Lilia?

FLos exareſcit in eam altitudinem, destinata. Qui te in ſublimitaten viriore donauit, is etiam te exſiccat : hc dit. Magia enim propterea te ornauit, ſtum fieret, quâ ratione ſurgeres, & cac quàm enim eſſes, vidit te magia, atque fl lauit, qui modò viret, cras exareſcit. S timore Dei te ſuſtentare debueras : at tua ipſius prudentia te decepit.

Figura tertia.

COmmodam quietem occupâſti : q men non agnouiſti : quia in eâ te cor ri es paſſus. Arrogantia tua te commutaui diuiſit. Non ampliùs gloriari poteris de ijs bus gloriari poteras. Itaque deijcieris, & quum ſtatum redigeris. Potuiſſes tu quid uerſo mundo prodeſſe, atque te, & alios l ſed te decepit, quod maiores, & aui conter Deſcendes tamen tandem in teipſum : ne tem ob te lætabitur.

Fi

Anno

Figura quarta.

PRomissum tuum dextrum & sinistrum fecisti: quasi nihil tibi deesse posit. Ambo (ergò) te affligent: odiumque te suffocabit. Meretrix diuidit suum amorem: quod ad tempus illi condonatur. Sed væ eidem, vbi facta illius revelantur: cùm enim locum habebit (tritum illud) nullus amor absque tristitiâ, tu quidem lætatus es. Etiamsi sis expers capitis: caput tibi imponetur: tu membri (vulgaris) naturam assumes: cui conditioni tu haudquaquam assueuisti. Verùm præter tuam voluntatem cogeris comedere, immò deglutire, quod ipse tibi non destinâsti. An Arg

Figura quinta.

SApientiam coronæ tuæ non habuisti: sed contra naturam coronæ contendisti, ac plurima mala perpetrasti. Incidet in te lapis, qui præter tuam voluntatem te crudeliter conteret: quia innocentem sanguinem effudisti, neq; agnouisti, quod agnosci debuerat. Atque hoc est, quod coronæ est proprium. Quem contempsisti, is te aggredietur à meridie ortuque, antequàm etiam numerare poteris duo triáue. Non iuuaberis eorum auxilio, cum quibus fœdus percussisti: cadent enim etiam ipsi.

Figura sexta.

An Rut?

ODor tuus est grauis, quocirca cul
ceptus nec comodus: igitur host
enim es sanus) tibi vmbram facient, te
bun', vt fias temperatus: nec fructum
vt existimas. Cogeris enim cedere ali
non nouisti. In principio eras auda
bas perinde, vt heros. Propositum au
diuisit tuos socios: quod diuisum est, ni
quod sit stabile. Laudem tamen habebi
bisque victoriam: quia te ipsum agnou

Figura septima.

QVia semper præfractam ceruicem
huc te prædestinauit: vt multis cum
cat bus conflictareris. Non enim apud te
te in lapide & macrum, & obesum esse a
tum per magiam. Hunc tu ignoras: ideoq
prehendet pœna, quæ omnia regna fregit.
isses, vt te sapere existimas, hoc malum vti
cauisses, & alia regna potiùs, quàm tuum
tuum speculum. Verùm aliter est: ideoqu
tia tua hoc tempore stultitia est.

Anno

Figura octaua.

QVis est, qui sciat, cui luceat sol? aut quomodo detur id, quod homo sibi sumere non potest? Quia itaque hæc sunt posita in manu Dei, quia etiam hæc idem elargitur, cui vult, sequitur, hominum aduersationem frustra esse. Adest enim hora, quâ deficere cogeris, nullo habito respectu tui roboris, tui fœderis, tuæque potentiæ: omnia enim, quæ intra te sunt conclusa, tecum concident: & tu teipsum, aliosque seduces: adeò vt te tandem ipse sis commiseraturus.

Figura nona.

QVanquam permisit Deus, vt alij te metuant, & ad tuum conspectum retrocedant: tamen & tibi virgula est destinata: quæ eo tempore tergum tuum franget: vt te ipsum mouere non possis. Omnes autem summâ cum admiratione dicent: quis putâsset: hunc adeò potuisse compesci? Decuerat te modum seruare, & quod ante pedes est, aliter iudicare, quàm videtur, exitumque rei perpendere. Hoc debilitabit te: itaque & tu, & sequaces tui cum planctu miserabili vobis hoc inuicem exponetis. Au Car?

Figura

Figura decima.

Clerici Papales.

VEstis tua non est nuptialis, per h
tuum reuelauit, & alijs te cog
proposuit. Itaque instar auri argent
purgeris & proberis sæpiùs, quàm sep
usque, quàm aurum & argentum per
scorijs. Si perpendisses, ecquod tuun
tium, cùm te educarent tui vicini: & iu
ores in te erant, animos tibi non sumsi
num à te reposcitur: opes tuæ fluxæ ad
ctant.

Figura vndecima.

An Hel?

FVlsit tibi sol: ideoque te saginâsti,
cùm in fauis sederes: quia verò fine
ter haud respexisti, hyemis oblitus, ideo
spoliat voluptate, atque te eò miseriaru
vt cogaris sugere tuos vngues. Quia v
naturæ es, & vltrà nihil sapis, magia te c
retia: vt agnoscereris similis vrsatum. T
vt homo, hyems vtique te non obruisset.

Figura duodecima.

BEne sæpè quis se collocat: (sed frustra est,) si non sit sedes talis, quæ cadere non possit cum eo, qui eam insidet. Et tu in altum te extulisti: sed hic locus tuus non est: mane inferiùs: non stabis superiùs. Es enim iugum, & onus, quod gestare haud conuenit: itaque & ruit S.P. Tu collocasti te super Deum, is retribuit tibi mercedem, quam quæsiuisti: mundanam nimirum gloriam, atque laudem, quam accumulâsti, & deuorâsti: vt res mundanæ omnes, ita & tu peribis.

In Papl

Figura decima tertia.

NImium bonum causa est nimij mali: si malus bonum contemnit, stulticia sua ipsi ascensum condonat in re propositâ: sed ascendit, vt minimè decebat: itaque fortunam graminis subibit, quod, si maturuit, ingeritur eò, quò decet, falce priùs demessum. Tu si esses prudens, & respiceres finem, tuam miseriam ipse esses visurus, & agniturus. Verùm non ita: hoc voluisti: recipis ergò mercedem, & attingis finem, quem tibi exoptâsti: sapientia itaque tua redundabit in tuam contumeliam.

Figura decima quarta.

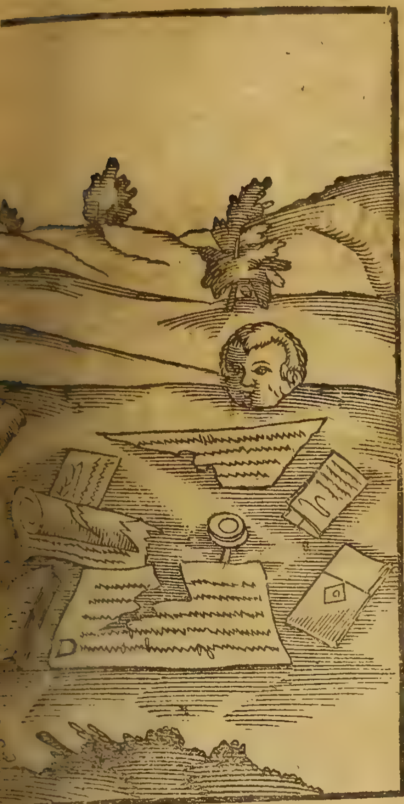
NImium concedere, causa est c
nam si res malè cadat, proprijs
vulneratur: quia plus iusto concessit.
es factus: superbiæ autem suus proposi
minus, quem non transilies: omnia di
tur: tu verò planè egebis. Si perpenc
lum esse, si quis miseris obsistat, sique
tuam in proximum tuum pugnandi a
omisisses hæc omnia. Sed proprius se
duxit: & reputata est tibi sapientia t
ticiam.

Figura decima quinta.

NIhil tam bonum est, quod malum
sit fieri, si nullum habeat caput.
caput habere, causa est superbiæ, quæ nu
ni est causa. Ergò caput tibi imponitur
cùm futurus sis membrum, oportet vt p
& caput cum reliquis membris, gestes.
alta est: sed adhuc altius quid tentabis.
euenient, quæ nunquam sperasti, quæ c
tuum etiam vertent in perturbationem. A
minante fiet concordia.

Figura decima sexta.

PVER qui scholam frequentat,& discit, vbi ætatem aliquam attingit, puerilem laborem contemnit:immò pudet eum eiusdem. Hoc& tibi eueniet: si hoc modo scribis, labor tuus futurus est frustraneus:atq; hæc erit causa,ob quam incassum perdiu laborabitur. Tempus enim docet,atq; demonstrat: non semper esse margaritas,quæ pro margaritis venditantur. Itaq; manus in te irruet, te dilaceratura perinde vt laciniam,

Figura decima septima.

QVI domum ædificat, eandem custodiat:ne hostis aduentans eam destruat. Et qui destruit,destructam custodiat:ne instauretur: atque sic vtriusq; imprudentia irrideatur. Vt ergò quod destructum est, denuò ædificetur, faciunt filii hominum, qui finem non respiciunt: extruunt: exornant: expoliunt: obliti, hæc destructioni esse obnoxia: & iterum ædificationi: quia fragilia sunt omnia: quia non ædificant in petrâ: sed in arenâ.

Anno

Figura decima octaua.

AQuila ex te non nascitur: Itaq
emittet, qui te tuosque pullos pe
Etiamsi res benè tibi succedant: vt d
intra animum: mea anima, omnibus
bus abundas? Quid est, quod assequi
stabularis in Paradiso. Si ita (inquam
de nullis aduersitatibus cogitas, tum i
ma tua consilia & gaudia, olim in m
asper Auster flatu suo te disiiciet, tanqu
rem à facie terræ. Non enim sumus con
luptates, & opes: sed ad vallem lachry
calamitatum. Huius tu sanè es oblitu

Figura decima nona.

An V?

EXultas in tuo horto, & mirè tibi ip
quia verò sapientiam spernis, atq; co
voluptates, exultatio hæc tua tibi malè ce
bis igitur. Illi etiam, qui quietem tibi conc
bebant, præcipitem te agent, & ad curs
bunt. Nosce te ipsum: & perpende res h
esse vanitatem. (Quod si feceris,) te con
euitabis pericula in quibus quotidie vers
gita arrogantiam, ataxiamque nunquam
esse felicem finem.

Figura vigesima.

RES erecta manet, quàm diu sustentari potest: quòd si verò à solo homine sustentatur, cum tempore superum inferum fieri potest. Ad eundem modum & homo prudentiam suam in terrâ stringet, & quasi sub eam defodiet, ex quâ est nata, & alteri cedet. Certè enim prudentia hominum consistere non potest: similis est iucundo flori in agro, qui admodum sibi placet: at flos non perdurat, multò minùs hominum prudentia. Prouerbio fertur: Tempus fert rosas, easq; exsiccat: hoc & tibi dictum velim: quia ex teipso pendes.

Figura vigesima prima.

SI illi redibit quies, custodia peribit, & tuus molestus lassabitur: tuo ipsius nido tu & pulli tui comprehenderis: cogerisque cedere huic, quem existimasti cessurum tibi, atque ita relinquere & nidum, & oua. Fiet ita: vt tu tuique incidatis in retia, quæ aliis tetendisti: nunquam eris is, qui fuisti: nec filii tui erunt hi, qui erant ipsorum maiores. Tua vestis hostem tuum exornabit, atq; te contemnet. Au Ocb

Figura vigesima secunda.

ETiamsi cordis secreta non prorsus re
hil tamen est, quod, licet aliquand
tum fuerit, non reuelctur: tum te agnosc
debet agnoscere. Conatus enim es, & con
iam posthac, molles in sericis, & duros in
stimentis sub iugum tuum mittere. Vtir
consulendum tibi incideret: non possum
volumus. (At cogitas,) qui sunt illi, qui n
diunt? age, mollem primùm, deinde ferr
gradiemur.) Verùm proprium sanguiner
Memor esto humilitatis, nec regni huiu
Quàm benè tibi erit?

Figura vigesima tertia.

QVemadmodum tres personæ sunt i
te, quæ vnitate comprehenduntur
mines in vnitatem concurrant. Quod nisi
pleter illud: omne regnum in se diuisum
Itaq; nullum regnum sine diuisione perit
pua exaltatio, præcipuumque fœdus regn
(eius subditi) ambulent in vnitate, atq; i
ne vnitas diuidatur. Quicquid enim di
test, instabile atq; vanum est: aliudque c
semper contendit. At gaude: vnitatis
particeps.

Figur

Anno

Figura vigeſima quarta.

QVid eſt, aut quid iuuat: vt fœdus inter vos pangatis, non conſiderantes: animos veſtros inter ſe diſsidere? Animaduertite ſaltem: quibus ſignis veſtes veſtræ ſint notatæ: tales & proſus intus eſtis. Nolite eſſe beſtiæ: ſed homines. Quia verò monitionibus locum non datis, vobis dominabitur is, qui ſupra vos eſt. Nam ſenſus beſtiæ nõ eſt durabilis. Hic ſenſus verò manet, qui ex Deo datur: ille ſuo tempore concidet: & ſimul conſilium veſtrum peribit.

An S.C?

Figura vigeſima quinta.

TAnta certitudine res eſt diſcenda atq; intelligenda: vt nullum prorſus relinquatur dubium. Quia verò ſcientia tua ad propoſitum tuum perſequendũ, manca atq; imperfecta fuit, tuis dubitationib. es ſuffocatus. Putaſti: non eſſe neceſſe: vt germano ſigillo res conſignetur: qui tui ipſius ſigillum eſſe optaſti. Hinc quia non rectè egiſti, nec fuiſti, quod te eſſe putabas, miſerabilis mors te expectat. Semper enim dubitaſti: quin etiam alii in arenâ ædificârunt tecum: illi lachrymati ſunt: ſed tu adhuc plus lachrymaberis.

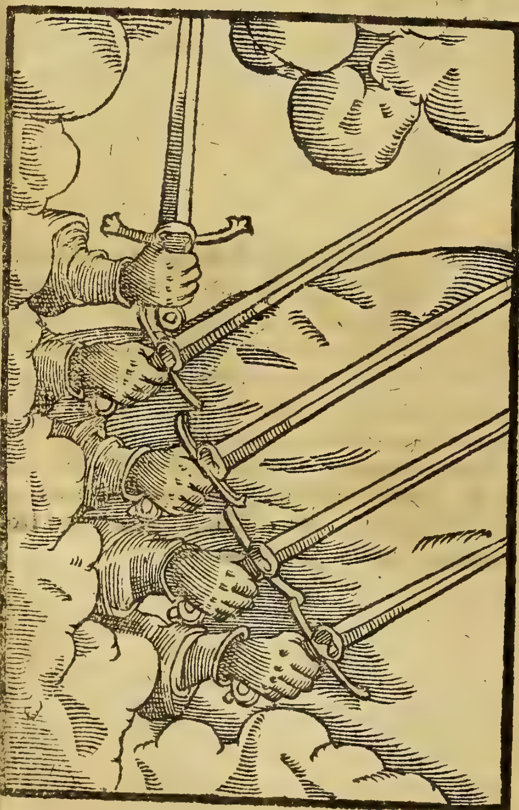
An Z?

Figura vigesima sexta.

SIbylla mentionem tui fecit, vbi
Meritò iam es in flore : maturus
tempus te absoluit. Quicquid Sibylla d
lud complebitur: quin adhuc plura de
Æstas, quæ fert rosas, est istud litigiosi
quo omnia sunt diuidenda. Argument
quod arenæ inædificauit homo, illud p
in petram id transferes: id quod omne
tissimè mirabuntur. Nam cùm temp
uentabit, simul aduentabit cum eo id,
aduentauit (tempus.)

Figura vigesima septima.

QVia obliuioni traditum est, mult
cipatum non esse bonum : quia e
amplius tenetur, vnum esse oportere, nec
ctum est, vt in partes discesserint singuli
sione, quam sunt nacti. Cùm verò minin
niat : vt quis quærat proprium commod
pulchrum sit:) vt vnus alteri inseruiat: p
negligat, alterius commodum promoue
fieri non potest, vbi sunt multa. Hac ca
studeat vnitati, illud præeminebit, & sub
debunt illi, qui diu fuerunt afflicti atq; e

Figu

Figura vigesima octaua.

NON erit vnanimis vox : itaque frustra erit quicquid hic quinq; consultent. Obseruate quadragesimum secundum, quod est futurum, aut id, quod paulũ antecedit, aut sequitur: veniet enim atq; aget, volet quod: vosq; inflectet, tanquã ramos, aut virgas: quod sanè molestum vobis erit. Nam consilium tuum non fluit ex eo, qui in te quæritur, atq; esse putatur. Si consideraretis, quantæ imprudentiæ in se locum daret homo, si deficit, malum hoc præcaueret, atq; nunquam deficere: potiùs memor esset grauis illius rationis, quam in die iræ (est redditurus.) *An Int?*

Figura vigesima nona.

FVturum est : vt vnumquoque ad sua pascua subducatur : pasci enim in alienis pratis res est, quæ excitat contentiones, calamitates, & miserias in mundo. At cùm quodlibet suum ingredietur stabulum, concordia erit: quam perturbat ipsum os, quia pro lubitu depascit gramen, modò vt gratum faciat gulæ. Hæc incommoda omnia oriuntur ex alienis pascuis. Quàm beata erit illa hora, & quàm beata paupertas illa futura est, vbi comparebit is, qui quemlibet ad sua prata est abducturus, non procul ab illo, qui est quadragesimus tertius.

Figura trigesima.

Cøne.Trid.

SÆpiûs estis congregati : muld cc
quia verò abfuit hostis, nullius fur
ea, quæ à vobis sunt decreta. Hoc solù
quiritur, vt cesses, & tecum cogites : vn
didicisti? Quid faceres, si cessares? si te
palares, esses cessaturus : quia verò aff
quod affectare non debes, nempe seden
cadere oportet, nullus erit successus c
tuorum: nam propositum tuũ impedit
um est Dominus.

Figura trigesima prima.

MAgna futura est mutatio, &
quemadmodũ enim pueri igno
des, & dolos seniorum : sic se res habebit
numerabuntur 60. cui tempori paulul
det, nihil addetur. Probè itaque nobis e
dendum : tempus illud statui prolixum
cundum annos hominus statuitur : nos
tuamus, credamusque. Vt enim tam mul
tam multi sternantur, vnà cum tam mu
ni atque rugiente Leone, qui tam diu cr
momento perfici non potest. At benè
qui instar pueri quietem colet : quandoq
minum scientia tantùm efficit ægritud
turbas, &c.

Fig

Figura trigesima secunda.

MVltum laborâsti, vt seculum conderes aureum: itaq; absoluto penso quiesce. Felix est is, qui dormiens nascitur: nullum malū enim cognitum habebit: purgationes fecisti, multa passus per vitam. Nemo te superabit: nemo etiam erit, qui te excitabit tam diu, quam diu non duplicabitur numerus annorum, quem numerârunt tui hostes à suo inde nido.

Alia Prognosticatio Theophrasti Paracelsi.

PRævideo: te fidem mihi non habiturum, si dicam: mea hæc quidem tempore contemta scripta, aliquando apud doctos & sapientes in precio fore. Sed illud non fiet, donec magna & terribilis Eclipsis solis transiit: tum (addo) magnis cum aquarum exundationibus variæ turbæ, seditiones, bella, cædes, incendia, regiones septentrionales infestabunt. Caue tibi tunc Brabantia, Flandria, Selandia, & vos Tyrophagi, quales sunt mei populares. *Belg.*

Eo tempore Lilium prorsus exsugetur, computrescet, atque in terram deiicietur: Aquila deplumabitur, dehonestabitur, prorsus contemnetur. *Gall.*

...mannus rerum potietur, & ad huius nutum omnia aget Aquilæ. Anni quidem frugiferi *Turc.*
...sunt: omnia enim ad vitam necessaria abundanter prouenient: sed pauperibus non da-
...tui.

...iastici tunc florebunt: implebuntur vt Luna: Orientales magnas obtinebunt victorias,
...que erectam auream illam turrim: gens acephala non expers erit periculi: alta & nobilis
...nicitur, tanquam malefica. Leo, qui socium habet cæruleum & album, alta spirabit: ca- *L. aut V.*
...issima ciuitas, quæ hactenus oculus fuisti Europæ.
...na rutæ prorsus peribit: & de magno isthoc igne tantùm restabit scintilla, quæ mox au-
...& excitabit incendium non extinguendum. Vbi hæc sunt facta; nec religio, nec fides,
...tas ampliùs erit: sed erunt multæ religiones, plurès species fidei, atque honestatis: verùm
...ibus his ita erit comparatum, vt hæ omnes pro vna religione, fide, & honestate non pos-
...t.

...s eum nigro nigrum aliquamdiu superabit: res ingentes perficiet. Pomum granati di- *Hisp.*
...grana eius eiicientur, atque exarescent: stirps rutæ atque corona radicem suam inclinabit *Nota. Hoc factum ev-*
...: illud defendet, ne ventus sanitatis illud afflare possit. Certè populi terræ eo tempore *enit. &c.*
...ebuntur: nec curabitur vel fraternitas, vel affinitas, vel amicitia. Leo amicitiam cum *VV. & P.*
...contrahet: & corona pulchro illi pileo subiicietur.

...ona rutæ commaculabitur lacte: & Pelicanus à suis deuorabitur pullis. Phœnix consume- *Caluinis-*
...nem, & vbi ros irrigabit eius cineres, (prout fert natura eius) reuiuiscet. Sed surget no- *mus in Sa-*
...enix: Bufonem premet: Leonem acceptabit, suoque adiuuabit suffragio. Leo meliora *xoniâ.*
...d nihil ampliùs (impetrabit.) Equo feroci Phœnix frænum iniiciet, cumque premet insci-
...calcaribus, absque ephippio.

...c etiam tempore nouum genus ferarum, variis & admirandis capitibus instructarum, na-
...Multa ora, multosque stomachos hæc fera habebit, verùm vnum duntaxat podicem. Abie- *An Ies.*
...s hominum dominationem suam probabit: angeli eius vestientur sanguine, atque vnum
...t opus. Comparebit feretrum equorum, & vbique exaudientur gemitus, & suspiria genti-
...imam. Somnolenta Aquila conspicietur in vniuerso imperio: causa somni erit Draco. *E. N. B.*

...Fons vitæ aquas fundere incipiet: & Aquila alba in nigram conuertetur. Minuetur
...nguis: & arbor ferarum efflorescet. Leo senior ligabitur, & iuuenculus liberabitur, qui feras
...seniore Leone offensas in gratiam suscipiet. Imò adhuc plura præstabit: nam iubas suas in
...cōmutabit. Ipsi insidias struet vrsa: & Bucephalus conabitur eum cornu petere. Gryps volatu
...superabit: sed nō lædet. Tunc etiā margarita, quæ diu amissa fuerat, ab abiectiss. homine reperie-

tur: quæ etiam auro cingetur, & principi ferarum, id est, vero Leoni dono dabitur: is aute
de collo suo suspensam maximo cum honore gestabit. Idem vim lupi vrsiq; prohibebit:
pet: vt bestiæ syluæ securam vitam agere possint.

Antiqua ars tum obtinebit: noua autem iacebit contemta: nouus mundus emerge
cum nigro euanescet. Omnis etiam gloria peribit: & pennæ orientalis illius auis consur
solem meridianum. At tu Leo terrestris, qui deauratus es, atque ligatus quomodo habet
fortuna tua commutabitur: septem tua capita vnum fient: ex quo nascetur caput, quod
quodam cornu: hoc cornu conteret omnia, quæ iam diu afflixit (Issinos.) Magna vrbs
erit paruorum, & à seruitute liberabitur. Europa erit caput: Asia corona: Aphrica clinod

Faxit Deus, vt citò id fiat.

Michaël Neander, & Joach. Rheticus, Ma-thematicus Cracouiensis, de eodem.

PAracelsus nostri seculi Theophrastus miracula multa præstitit, de quibus certò conf
Albertus Basa Poloniæ Regis Medicus ex Italia rediret, diuertit ad Paracelsum, qui
poris ad Sancti Viti vrbem agebat. Accessit cum Theophrasto ægrotum, quem supe
paucis horis, affirmabant omnes, ex casu virtutis, & pulsus defectu, laborante etiam pe
Theophrastus idem affirmabat fore, secundum Humoristarum artem medicam, sed fac
posse ex vera arte, quam Deus in natura occultauerit: atque ægrum in crastinum ad pra
uitauit.

Producto igitur quodam destillato trium guttarum, quod illi in vino exhibuit, re
minem, vt ea nocte conualuerit, & sequenti die comparuerit in hospitio Theophrasti sum
mo omnium miraculo. Cùm huiusmodi multa ex Dei beneficio faceret, nihil nisi calumn
trectationes assecutus est. Hæc Rheticus.

Adiicio, inquit Neander, ad superiora etiam ex literis ad me amici narrationem de T
sto memorabilem, cuius generis simile nihil hactenus quisquam prodidit, ne quidem de i
qui in Theophrasto euehendo supra Philosophos atq; Medicos omnium ætatum atque te
toti sunt atq; occupati. Verba hæc sunt.

GOttes Gnad/durch Jesum Christum vnsern Erlöser/sambt meinen gantz willigen die
zeit zuvoran/Achtbarer/Ehrbarer/vnd wolgelerter Herr Magister. Ewer Schreiben de
den 5. Tag Julij/sambt dem beygelegten meines lieben Vettern Matthæi Richtern
den 8. tag Augusti von dem Botten/Zeiger dieses Brieffs empfangen. Vnd was meinen lieb
ptorem Doctorem Theophrastum belangt/das denn zu Basel geschehen/hab ich euch den
gangenen Weyhenacht Leipzischen Marckt geschrieben/kan aber wol mercken/der Brieff se
kommen: So hab ich auch den Brieff meines Vettern/so auch die zeit gegeben/allererst auf
Leipzischen Marckt bekommen/ Vnnd wenn ich alles/was alda zu Basel diß halbe Jar von
den Galenischen Doctoribus vnd sonsten Krancken gehandelt ist worden/hette sollen beschreib
ich wahrhafftig an einem gantzen Buch Papier nit genug/wiewol es mir auch vnmüglich/
vor langst geschehen/vnd ichs nunmals alters halben vergessen habe. Doch/soviel ich noch in g
habe/ will ich euch nicht verhalten.

Da ich (vngefährlich/wie mann 29. oder 30. geschrieben hat/bin ich die Wochen nach
gehn Basel kommen zu meinem Landtsman/der damals Cantor in einem Particular alda gew
denn am schweren Fieber lange zeit kranck gewesen/) hab seinen Chor vnd stelle für jhn versorge
mehrgenannte Doctor vnd mein Lieber Præceptor/seliger gedechtniß/Philippus Theophrastus
lus/zu dem krancken Cantori gefordert kommen/hat er mich bey jhm gesehen/vnd gefragt/waser
bistu? hab ich geantwort/ich bin ein Meißner/ich hab mich zu Heidelberg im studio verzehrt/n
diesen Winter/dieweil numals die Dienste vberal verseumet/einem Burger die Kinder lehren
ich den Winter vnderhaltung möchte haben/hat er geantwort: So du nicht weiter köndest/ich
zu mir nemmen/vnd dich vnderhalten. Bin ich auch fro worden/mit jhm gangen/doch dem K
seinen Chor vnnd stelle/weil er gelegen/mit seinem willen versorget.

Da ich nu etliche zeit bey jhm gewesen/ist eine Fraw zu jhm kommen/sich beklaget/jhr lieber
sey sehr schwach/sie besorge sich/er werde die Nacht nicht vberleben/hat er im sein Wasser brin
sen/vnd darauff/da ers besehen/gesagt: Ewer Man wirt morgen das Frühstuck mit euch essen/
werden. Wenn das Gott wolt/hat sie gesagt/ich hab noch ein Gülden/vnd auch nicht mehr in
Vermögen/ich wolt jn euch gern geben. Hat er gesagt: Schickt jhm nur zu essen zu/jhr werde
sehen.

Den andern Tag vmb den Mittag ist sie wider kommen/hat den Gülden gebracht/für im n
fallen/jhm den gereicht/vnd gebetten/er wolte jhn für gut annemen/vnd gesaget/sie hette nic
zu Hauß vñ hof/sie wolt im sonst mehr geben/daneben jr Mann ist gar frisch wordẽ von dem jenig
er jr gegeben hat/darauff er geantwortet: Liebes Weib/nimb deinen Gülden/vnd kauff dir vnd
Mann Essen vnd Trincken/vnd danckt Gott.

Wa

Anno

aber war/daß er jhr gegeben/weiß ich nicht/es war ein weiß Pulver/ das solte sie jhm inm
n geben/vnd jn darauff schwitzen lassen. Deßgleichen weiß ich/ daß er Aussetzige / Wasser-
entsüchtige/Podagrische/Frantzösische / vnd andere vnzehlich viel Krancke gar vmb sonst
hm dann die Galenischen Doctores nicht ohne mercklliche schande / nicht nachthün haben
rch sie deñ in grosse verachtung bey jederman kommen / vnd er Theophrastus dargegen ge-
en.
ns/vnd damit zum beschluß/er sagte einmal: Frantz/wir haben nicht Gelt / gab mir einen
ülden / sprach: Gehe herfür in die Apotecken/laß dir ein pfund Mercurii abwegen/vnnd
n her. Ich thet das: brachte jhm den / sambt dem vberigen gelt / (denn damals war der
cht thewer) da satzt er vier Ziegel auff dem Herde zusammen/ daß die Lufft vnden gerings
tundte/vnd schüttete den Mercuriū in einn Tiegel/ satzte jhn zwischen die vier Ziegel/hieß
mb schütten/darnach auch lebendig fewer/vnd wider kolen darauff/ vnd ließens also sein
ehen/giengen in die Stuben/den es die zeit kalt war.
ner gute weile sprach er: vnser Servus fugitivus möchte vns draussen entfliehen / wir müs
er macht / wie wir kommen / wolte er schon rauchen vnd wegfliehen / sprach er: Sehe hin/
ulgen zwischen die klufft/vnd halt es ein kleine weile hinein/ es wird bald zergehen/ wie deñ
sprach er/nimb die klufft wider herauß/vnd decke den Tigel zū/vñ gib jm gut fewer/vnd laß
Wir giengen dauon in die Stuben / hatten deß im Tiegel vergessen / vber ein halbe stund
ir müssen trawen sehen/was vns Gott bescheret hat/ heb die Stürtz vom Tigel. Das voll-
s war aber das Fewer gar abgangen / vnnd im Tiegel alles gestanden. Sprach er: wie sie-
ach: es siehet geel wie Gold/ ja Gold solte es auch seyn / sprach er. Ich hūb es herauß / zu-
iegel / da es erkület / nam ichs herauß / es war Goldt: Er sprach: Nimb es / trage es zum
e vber der Apoteck/vnd heiß mir geldt darfür geben. Ich thet es/ der Goldtschmid wug es/
fund/weniger ein Loth/vnd gieng/vnd holete Gelt/brachte einen ebenen Beuttel von kar-
ht/voller Reinischer Gülden/vnd sprach: den bring deinem Herren/vnd sprich / es ist nicht
hm das ander wol schicken/ wenn ich hab. Ich bracht es jhm. Es ist gut sprach er / er wird
icken.
r ein Keulichen einer zimlichen Haselnuß groß / in ein rot Siegelwachß eingemacht / was
en/weiß ich nicht/ dorffte auch scham wegen/ als ein Junger / nicht fragen/ ich glaube aber/
mb thet/daß ich jn vmb etwas ansprechen solt/er hatte mich sonst lieb/ich glaube/er hett mir
theilt/so ich jhn gebetten hette. Das hab ich euch auff ewer Schreiben nit wöllen verhalten.
leborum muß man den Tag/ehe der Monat new wird/frü vor der Sonnen Auffgang auß-
d darnach allererst damit gebaren/ wie es mein Vetter gemacht/ deß meinen schicke ich euch/
in selber wenig hab/ein klein Büchßlein voll/ bitte/ der Herr wölle damit für lieb nemmen/
glich wider machen/ kan euch mehr vbersendt werden.
aber das oleum Antimonii belanat/weiß ich wol/ daß es ein köstlich ding in der Medicin vñ
ich weiß auch die Retorten zu Görlitz/ich bin aber nun mehr zu alt/drey Tag vnd Nacht drü-
en/darff mich nit dran machen. Wie es aber der Herr Doctor Copus zu Braunschweig ma-
ich gern wissen. Damit ich aber euch mit meinem Schreiben nicht vberdrüssig mache/will
hliessen/vnd euch alle in vnsers HErrn Gottes Schutz befehlen. Meinem lieben Vettern ha-
ligende geschrieben/ bitte freundtlich/ wöllet es jhm zuschaffen/will ichs wider vmb euch ver-
atum den 9. Augusti, Anno 75.

Ewer Achtbarkeit allezeit
gantz Williger.

N. N.

hs de Theophrasto loquens Neander, etiam hæc addit: Habuit Theophrastus laudanum,
tos mortales sanauit, sed eius conficiendi modum, vt & alia multa, nemini moriens pa-

Franciscus Duarenus in lib. de beneficiis.

ius in vita Iulii Cæsaris Romani: Omnem (ait) Galliam, in prouinciæ formam redegit, eiq;
gulos annos quadringenties sestertiûm stipendii nomine imposuit. Hoc idem Eutropius
rii 6. totidem propè verbis scriptum reliquit. Hunc sestertiûm numerū, si Guilh. Budæi ra-
quamur, reperiemus, respondere nostrati pecuniæ ad decies centena aureorum coronatorū
e, vt vulgus loquitur, vnum millionem: vt Germani vsurpant, decem tonnas auri.
ens hoc fuit Galliæ tributum: quod quotannis ita Cæsaribus pensitabat: vt tamen ex eo sti-
præsidiariis aliquot legionibus persolueretur. Quid si iam doceamus, Papam Romanum
oré quotannis summam, sine vllo impendio, Romam inde suis præstigiis atq; artibus elice-
ibile fortasis alicui videbitur, ac planè monstro simile: vt antè dixi. Sed tamen esse verissi-
tissimo testimonio conuincemus.
uis igitur istius tam immanis latrocinii, vel potiùs sacrilegii testis est? Senatus ipse Pa
qui in Galliâ dominatur, qui Regi LVDOVICO XI. postulata quædam pro Gal-
esiis detulit his verbis, quæ Franciscus Duarenus I. C. Latinè conuertit, & ædidit

cum pri-

cum priuilegio Regis, bis Lutetiæ, & iterum bis Lugduni: sub finem libr. de Beneficiis. Na rum postulatorum artic. 72. ita scriptum est.

Vt speciatim ac sigillatim demonstremus, quantoperè hoc triennio pecuni exhaustum sit: animaduertendum est, Pii Pontificis tempore vacasse in hoc regno plus, q ti Archiepiscopatus, & Episcopatus: nec dubium est, quin tam pro annuo illo vectigali natam vocamus) quàm pro reliquo sumtu accessorio & extraordinario, in singulas aureorum millia depensa, numerataque sint: quæ summa est centum & viginti m reorum.

Sequitur articulus 73. Abbatiæ ab sexaginta eò amplius vacauerunt in hoc regno singulæ duobus millibus aureorum minimùm constiterunt. Summa ergò est centum & v lium aureorum.

Art. 74. Eodem tempore prioratus, Decanatus, præpositurę, præceptoriæ, & aliæ digni lituo insignitæ non sunt, plus quàm ducentæ vacauerunt: ac in singula huiusmodi bene numerati sunt quingenti. Summa igitur est centum millium aureorum.

Art. 75. Constat, in hoc regno vt minimum centum millia parœciarum esse, quæ i tur, & incolantur. Nec vlla est, in quâ eo tempore gratiam exspectatiuam aliquis non im in quarum singulas viginti quinque aurei impensi sunt, tam pro itineris sumtu, quàm confectione: pro non obstantiis, prærogatiuis, annullationibus, & aliis specialibus clausulis tiis exspectatiuis adscribi consueuerunt. Item pro exsecutorio processu super eisdem gra Summa hæc est vicies quinquies centena millia aureorum. Hæc senatus Parisiensis.

Colligatur nunc illarum summarum summa: reperietur ad nouies centena sex, & qu millia, sexcentos sex, & sexaginta coronatos, & insuper vnius coronati bessem: quæ tert eius summæ, quam Senatus Parisiensis demonstrat illo triennio Romam esse delatam: ne decies centenûm, & quadragenûm millium coronatorum: siue, vt vernaculó sermone vta um auri millionum, minus centum sexaginta millibus: siue, vt Germani loquuntur, ad o viginti auri tonnas.

Quin etiam compertum est, taxam vacantiarum descriptam in libris Cameræ de Ec thedralibus, & abbatiis Gallicarum, taxatis tantùm sexto quoque anno, conficere summam torum nonaginta septem millium septingentarum quinquaginta librarum Gallicarum, e laturas non taxatas: & alia beneficia, quorum exactiones ferè illam summam exæquant quisquam in regiis Parlamentis Gallicis, qui hanc siue voraginem, siue potius Scyllam, Ch gurgitem æquo se animo ferre fatebitur? ac non potiùs, vbi tantarum summarum iacturam non illam immanem ac tetram belluam precibus omnibus detestabitur?

Ex sylua locorum communium, sub exitum Concilii Basiliensis editorum.

IN illo libro ratio confectæ eius pecuniæ est, quæ sub Papæ Martini V. Pontificatu ex fe Romam exportata est, excurrisse dicitur ad nonagies centena aureorum coronatorum n miramur, eundem illum supradictum Senatum Parisiensem in iisdem postulatis, art. 71. gr acerbè questum esse, tantam auri argentiq; Gallici copiam quotannis Romam exportari, vt ad vsum plebis Gallicæ pecuniam æream pro argenteâ cudi oportuerit? Sed audiamus articu rundem postulatorum 62.

Antehàc (inquit Senatus Parisiensis) populares regni huius certatim concurrebant B quorum alii Cardinalibus, & aulicis inseruiebant: alii nullius hominis familiæ mancipari quâ spe vanâ illecti, suam parentumque suorum substantiam absumebant: alii & hi quidem eo consilio Romam migrabant, vt cæteris hîc manentibus molestiam exhiberent, & Ecclesi ficiaq; ab eis, quoquo iure & quaq; iniuriâ extorquerent.

Nam experimento compertum est, maximam eorum partem, qui hinc Romam profici tur, siue ob itineris periculum & molestiam, siue ob pestem, quæ Romæ crebrò grassatur, mor tim oppetere solitos fuisse: qui verò ex his periculis incolumes euadebant, negotium facesse nibus, valetudinariis, & aliis eiusmodi, qui in Ecclesiis & beneficiis suis erant assidui. Ac sæpe contingebat, vt miseri homines in curiam Rom. citati, cùm aduersus istos calumniatores se d re nequirent, præ tædio & mœrore vitam finire cogerentur.

Artic. 62. Plerique beneficiorum captatores, parentum & amicorum loculos exhau omninò, tandemque ad summam inopiam, atque adeò mendicitatem redigebantur. Nec v spe aliâ tantas perferebant miserias, nisi vt plumbum fortè pro auro domum aliquando re accidebatq; interdum, vt coruus inhians deluderetur, vtq; plumbũ auro emtum nihil pla quàm plumbum esset. Cùm enim bullis suis plumbeis confiderent: interueniebat alius, qui a tionem aliquam ex insperato afferret: ac interdum decem aut duodecim ad idem beneficium lantes, & acceptantes existebant. Ortâ verò lite inter eos, Romá denuò rectà eundum erat li causâ. Sic omnibus passim Romam confluentibus, regnum popularibus, ac subditis misera destituebatur. Imperat. Carolo quinto. PP. Paulo III.

Mir

Miraculum. 1542.

1542. in Bilsen Bohemiæ oppido natus est infans similis imagini Christi crucifixi, aut ...ntis in cruce: qui collum contortum & in latus reflexum habuit, quemadmodum pin-...tilij Dei de cruce ablati, vt difficulter ipsi propter obliquitatem cibus ingeri potuerit: ...transuersa & inflexa habuit, quæ etsi pluries seiungerentur & distenderentur, sua spon-...um coierunt, & ad priorem figuram sunt relapsa. Vixit aliquandiu Viennæ Austriæ. ...ron. Vt sup.

Portentum. 1542.

...superiori anno Constantinopoli plurimi fuerunt lupi, qui magna dederunt multis ci-...damna, & valdè angustiarunt homines, vt vix quisquam exire domo, vel redire do-...mis potuerit. Igitur Clientum seu Subditorum cura assumta, Turcicus Imperator mœ-...a & valla muniuit viris, & sequenti die ipsemet præsens cum omnibus suis Ducibus & ...s, & vniuersis suis Satrapis, peditibus & equitibus de manè vrbem totam ordine facto ...timò lupos, quorum plus minus ducenti fuerant, in quendam angulum mœniorum

...Vascha Mustafa distributo in ampliores series milite suo, volebat capere in corona lupos: ...m præsens animaduerterent discrimen mortis, vno impetu mœnibus saltu superatis, ...runt, & postea nec in ciuitate, nec in finitimis vllus fuit conspectus ampliùs locis. Iob. ...sup.

Ostenta. 1542.

...Domini 1542. in Marchia & alijs locis tanta cicadarum fuit copia, vt in vnius ferè cu-...litudinem passim per campos exsurrexerint stratæ. Multigenorum erant colorum, ...æ, cæruleæ, albæ, grisiæ & atræ: & in tergo gerebant quandam speciem cuculli mo-...m quatuor alis.
...ustæ procul dubio fuerunt nuncij spiritualium illarum locustarum (de quibus Apoc. 9.) ...itatum, qui ex montanis Tridentinis, loco execrati illius Concilij, oriundi tunc tanta ...sumere, & omnem terrarum orbem miranda velocitate miseris modis tractare & possi-...ter cœperunt And. Ang. de mirabilibus mundi. Vt sup.

Mirum. 1542.

QVarto Nonas Maij non procul à Pfortzhemio, in pago Zelenhusen, inter quartam, & quintam post meridiem, ingens cometa visus est, sua magnitudine lapidem molarem facilè superans. Qui caudam suam aduersus Aquilonem dirigebat. Ex quo desuper ignis instar magni Draconis descendens in terram, proximum riuum planè exhausit, & inde in agrum quendam volitans, magnam frugum partem absumsit, indeque se recipiens in altum, harum rerum vestigia horrenda post se conspicienda reliquit.

Petrus Ioannes Oliuarius Valentinus. 1542.

HIc scripsit librum de prophetiâ & spiritu prophetiæ: quæ sunt de Romana Ecclesia, vide ibi. Imperatore Carolo 5. Papa Paulo 3. vt suprà.

Ioannes Monheymius, aliàs Ehrenfeldius.

1542. Hic edidit Catechismum, super eo extat censura vniuersitatis Coloniensis, in qua sacram Scripturam esse veluti nasum cereum, qui in quamuis interpretationem Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Dira.

1542. Anno 1542. Iunij decimo quarto, Budæ horrenda admodum tempestas sæuiens, fastigium turris ad sanctum Stephanum, ruptum, solutum, in campum Herculis misso inter Regem Ludouicum & Turcas acri prælio, plurimi interierant Christiani, fragore deiecit. Quam cùm præstigiosus sacrificulus compescere sibi proposuisset, superstitioso ritu ante se portans ad Missam in templo celebrandam festinaret: turbo eum vnà cum ouis capite in sublime arreptum è conspectu omnium abstulit, vt nunqua eculi s postea fuerit redditus. Finc. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Ex libro, cui titulus est Prognosticon finis Mundi.

1548. Primum quod dicit, multos suo nomine venturos, qui dicerent, Ego sum Christus: in quibus id factum est, nisi in Papâ? qui se palàm pro Christo ac nostro in terris Deuit, id quod antè fecit nemo. Nam vt illud obiter moneam, In nomine Christi venire, astum dicere, nihil aliud est, quàm Christi regnum titulo, vt sic dicam, Vicariatus vsurpare: facit, hunc vulgò Locumtenentem vocant, aut clarè & rectè, Christi Vicarium. Quod vt efecit Papa, ita nemo fecit præter Papam.

Quod porrò Multos dicit venturos, ad numerum Paparum pertinet, non ad Papæ quæ vna tantùm fuit. Vnde & hoc clarum esse potest, de Simone Mago hunc locum non egendum: dicit enim Multos. Adde etiam, quòd iste non dixerit, se Christum esse, sed M liquem, quemadmodum id Acta testantur. Quòd autem virtus Dei dicebatur, id nomin non tribuebat, sed populus illum ita vocabat. Dominus autem dicit, hos Pseudochristo se mentituros esse Christum. Sed neque quælibet Dei virtus dicta Christus est.

Pseudochristi igitur isti, soli Papæ sunt. Per Pseudoprophetas intelligit quoscun doctores. Stat igitur, hanc Pseudochristorum agnitionem per Lutheri Euangelium factam culi prognosticon esse, non templi. Imp. & Papa vt sup.

Ibidem. Qualem autem Christus prædixerat fore, talem offendimus. Prædixerat christos fore, qui dicerent, hoc est, mentirentur: Ego sum Christus. Id primus, ad significationem per Euangelion factam attinet, sine qua, vt dixi, signa non fu fecit Leo, deinde Adrianus, postremò autem Clemens, & quotquot postea secuti fu quentur.

Laurentius Douer Concionator in Stasfort.

1543. Ad hunc Concionatorem aliquando diabolus venit templum, confessurus ei sua ibi postquàm acriter vtrinque dimicatum verbis, & diaboles ex verbo Dei fuisset co indignatus cessit, teterrimo post se relicto fœtore. Imp. & Papa vt sup.

Hieronymus Cardanus, de dæmonibus.

1543. Verùm sunt alia huius rei experimenta. Placet autem duo ex Erasmo Roterodam docto & minimè superstitioso, vt etiam in spectro talia irriserit vbertim, ex Epistolis iungere

Oppidum, de quo tibi narratum est, Germanis dicitur Schilstach. Abest à Fribur millibus Germanicis magnis: de quo an omnia vera sint, quæ vulgò iactantur, non a firmare. Illud nimis verum est, totum subitò conflagrasse: mulierem confessam: cio affectam. Conflagratio accidit quarto idus Aprilis, qui dies erat Iouis a scha, anno à CHRISTO passo M. D. XXXIII. Quidam eius oppidi ciues

Anno

rgistratum, rem ita gestam, pro comperto narrârunt, quemadmodum mihi retulit ...reaous, quantum meminisse possum.

... sibilo signum dedit è quadam ædium parte. Caupo suspicans, esse furem, ascendit, ...ert. Sed idem signum rursus altiore cœnaculo redditum est. Et huc conscendit cau...rtequens. Cùm nec illic quisquam appareret, sibilus auditus est è fastigio fumarij. Illicò ...nis animum, esse dæmoniacum quiddam: iubet suos esse præsenti animo. Acciti sunt ...o, adhibitus exorcismus. Respondit, se esse dæmonem.

...s quid illic ageret, ait, se velle exurere oppidum. Minitantibus sacrificis, respondit: ...ducere minas illorum, quòd alter esset scortator, vterque fur. Aliquantò pòst, muli...cum habuerat consuetudinem annis quatuordecim: cùm interim illa quotannis & ..., & acciperet eucharistiam: sustulit in aërem, imposuitque fumarij fastigio: tradidit ...v: inuerteret: inuertit, & intra horam totum oppidum exustum est. Imperat. Ca... Paulo 3.

...ncifcus Mirandula se agnouisse scribit Sacerdotem Benedictum Bernam, ætatis an...ginta quinque, qui annis plus quàm quadraginta cum Dæmone familiari, sub for...lociato concumbebat, in forum deducebat, alloquebatur, adeò, vt astantes, qui ni..., eum pro fatuo haberent. Vocauit autem illam Hermelinam, quasi mulier

...uerque Pinnetum (ait) nomine noui (qui ad octoginta & ampliùs annos peruenerat) ...eal o, (qui muliebri forma videbatur, vocabatque eam Florinæ nomine) plus qua...nis venereas voluptates exercuisse.

Idem. Anno 1542. in Ducato VVirtembergico horrendæ imagines, & inter eas etiam virgæ vel faces, celerrimo motu hinc inde in cœlo ferri visæ sunt.

Idem. Sacerdos quidam confessus, se arcana in sacrificio non protulisse: consecratum munus mulierculis ad veneficia præbuisse: pueris sanguinem exsuxisse: pœnas dedit anno 1435.

Idem lib. 8. cap. 43. de rerum var. Cuidam Monacho Carmelitani ordinis, per annos frequentim perpetuos euenit, vt quoties capitium reduceret ad occiput, scintillæ ignis è capillis erumperent. Si de die illud visum, mirum est: si de nocte, non: nam ego simile exemplum noui.

Superstitiones ad sistendum sanguinem, ex eodem.

TE per eum, sanguis, quo perfidus occidit anguis:
Et sanguis cuius mundi precium fuit huius,
Adiuro: cessa: venâ, vel nare repressa.

Aliud ad sistendum sanguinem.

SAnguis & liuor stet in te, in nomine Patris:
Sicut & Christus mansit in se inter patrem nostrum.
Sanguis & liuor stet in suâ venâ:
Sicut & Christus stetit in suâ pœnâ.
Sanguis & liuor stet iam fixus:
Sicut & Christus stetit crucifixus.

Idem. Quarto nonas Maij anno 1543. non procul à Pfortzhemio Marchionis B
ignobili oppido, in pago Zeienhuſen inter quartam & quintam poſt meridiem, ingens
lus eſt, ſua magnitudine lapidem molarem facilè ſuperans.

Idem. Sed audi aliam eiuſdem hiſtoriam. Anno ſuperiore Magduni (id eſt e
haud ita procul ab Aurelia) maleficus quiſpiam deceſſurus vxori mandat, vt quicquid
te librorum magicorum, reliquaque eius ſacri arma, ciui cuidam Aureliano tradat,
videlicet perito, quòd hunc ſceleris conſcium ac participem habuiſſet. Is hæc omn
transfert.

Iam ipſe ſacerdos domi ſuæ plus triennium nephandum ſacrum, & quauis idolo
tratius, non inſciente vxore, filiâ virgine etiam adiutante, peragitat. Quibus verò c
quo.ue ritu ſacrilegium hoc conſtiterit, paucis referam ita, vt à certiſsimis homini

Corpus illud adorandum vindicis noſtris Ieſu in pyxidulâ quadam ſalignâ condit
cti ſtramentis abdiderat. O diuinam patientiam! mihi referenti frigidus horror mem
Id ante triennium à ſacrificulo quopiam famelico & impio (cuiuſmodi hic eſt nimis ma
fuerat mercatus, & quidem minoris, opinor, quàm olim Iudæi Chriſtum: vt ſceleſti
ſacerdos Iudam nobis non retulerit ſolùm, ſed etiam vicerit: & illum quidem (rumore
neà morte impietatis pœnas dediſſe.

Ergò quoties veneficus ille rem non diuinam, ſed diabolicam facturus eſſet, depr
prophanis manibus cœleſte myſterium, atque è ſtramentis erutum nudatumque expene
lia puella, nequedum virum paſſa, eadem nudum manu ſublatâ tenebat, quòd id mu
virgine obiri ritè non poſſet, mucronem in ſacrum illud corpus intentans, ſcilicet minitar
Tum caput quoddam proferebatur, ex neſcio quâ materiâ, triplici facie cœlatum, nem
dem illam triformem, & triadem vniformem repræſentans. Id nouies reducto amb
batur.

In his mille figuræ Thau, inauditis Angelorum nominibus inſcriptæ: poſtea totid
tus, cacodæmonum horrendis vocabulis diſtincti. His ita compoſitis, malefici antiſtite
tis libris, execratis illis precibus, Hecate dictante, primùm adorandam triadem & angeloru
plurimos ſuo quosque choro: deinde cacodæmonum ſexcenta nomina citat, neque finis,
mon ille præſtò ſit, præſensq; vocanti reſpondet. Is erat ingentium theſaurorum aut opifex
tè monſtrator.

Promiſerat ſceleſtus ille ſacrifico ſuo Perſicos montes, largitus etiam nonnihil: ſed
ſpem, vt virum iam operæ, quippe triennis, cœperit pœnitere. Itaque promiſſorem ſu
precaminibus euocat, expoſtulatq; : ſe iam pridem lactari, & ſpe modò duci, neque vllum c
cium facere. Purgat ille ſe contrà, negans, id ſuâ culpâ accidere: verùm deeſſe quiddam ce
quòd hominem literis præditum deſideraret: quem ſi nanciſci poſſet, ſe theſauros indica
mnium votis ampliores. Simulque percuntanti, quis eſſet ad eam rem potiſsimùm adſc
ſuadet, priorem quendam vicini monaſterij adeat, & cautim virum pertentet.

Eſt verò hic Theologiæ Baccalaureus, vt vocant, formatus, apud vulgus opinione no
bri, & concionator non omninò peſsimus. Sed haud etiam coniecturâ conſequor, quid g
malus captârit, vt ne ſacerdotem ſuum iamiam ad defectionem ſpectantem, rectâ in perni
duceret: an quòd ſeriò ſibi promiſerit, theologi mentem præmij propoſiti magnitudine
rumpi: hac opinor fiduciâ quòd, vt diuinitus ſcripſit Maro,

Quid non mortalia pectora cogis, Auri ſacra fames?

Verùm hoc quidem in medio relinquimus. Reliqua vide apud authorem.

Idem. In Orphanotrophio, anno Domini 1554. Romæ omnes puellæ (erant autem
70.) nocte vnâ factæ ſunt dæmoniacæ, nec vlla vſque nunc, cùm iam exacti ſint duo an
potuit. Cauſa igitur ex halitu loci prouenire poteſt, aut ex aquâ. Aqua enim pilos & hum
tat: poteſt & eſſe dolus.

Sic noui virum, qui puer per ſex & ampliùs annos, dæmonem ſe videre ſimulauit, u
beriùs viueret, cùm vt homines in ſui admirationem traheret, atque etiam ſic effreni volup
ram daret.

Multa contingunt in hominibus: ſed ſi quis obfirmato animo ſecum reputet, talia om
vana & dolis plena: facilè ſubolebit fucos. At dæmone corripi, aut inſanire, quis vanum no
bitat? vtinam eſſet: Si ergò hoc abſque fuco contigit, futurorum temporum & Antiſtitum
bitatem declarat. Nam ſicut innoxia ætas in peſsimum exemplum tranſijt: ita qui præfe
religioni, in improbum ſenſum tradentur. Vnde non ſolùm exſecrandi explodentur,
buntur, ſed etiam damnabuntur.

1544. *De Carolo V. cùm Romam ex victoria Afri-*
cana veniſſet.

CVm Carolus 5. Imperat. ex Africa, ampliſsimâ potitus victoriâ, reuerſus, Romam
iſſet, ſupplicemque ſe ad Pontificis pedes abieciſſet humillimè: in perennem glor
memoriam, Papa (Paulus 3.) ei in templo ſancti Petri & Caſtro ſancti Angeli hoc

preincidi iussit, de quo quidam sequentes edidit versus:

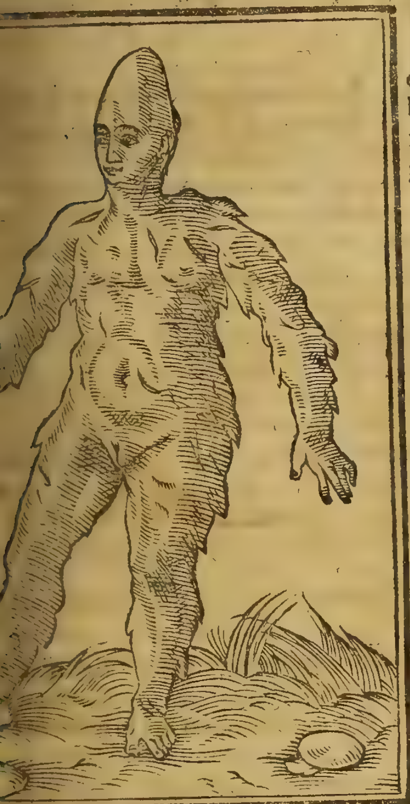
ybiâ aduenit Romanas victor in arces,
Cæsar, & in niueis aureus iuit equis.
triumphauit: sed tu plus, Paule, triumphas:
Victor namque tuis oscula dat pedibus.

Franciscus Encenas. 1544.

diâ Rochus, ingeniosissimus artifex imaginum sculpendarum vixit. Quodam au-
ore Mariæ virginis effigiem elaboratissimè factam, artis ostendendæ gratiâ, ad parie-
it. Quam vbi contuitus quidam è proceribus esset, inquirit, quanti imago ista
tifex, vt iustum videbatur, certum imponit precium: ille renuere, & vix dimidium
gister autem operis, si hoc pacto, inquit, id vendere vellem, non suppeteret mihi, vnde
meo acquirerem.
, ait ille, dabis mihi effigiem, etsi plus non recipias: tantum, respondet artifex, si ero-
bebis vtique, alio modo potiùs imaginem totam comminuerem. Quid, inquit
illam frangeres? Quidni verò? dicit artifex: simulque arrepto quodam instru-
m simulachri lædit. Hic continuò Rochus abripitur, & carceri mancipatur.
incusanti iniuriam istam, & priuilegium, quod in opera sua artifices habent, addu-
respondetur: sed triduo pòst erecto rogo Rochus iste, vt qui Mariam læserit, igne
De hoc etiam Ludouicus Rabus in viris Martyrum. Imperatore Carolo 5. Papa
suprà.

Portentosa. 1544.

Germaniæ locis magna iterum (vt Fincelius refert) locustarum copia infestauit agros
. Erant autem inusitatæ speciei, cucullatæ videlicet instar monachorum, giluo ac sub-
permixtæ.

In Saxoniâ mense Februario infans natus est horrendo aspectu: corpore quidem integro & benecompacto: sed contusis, laceratis, atque laxatis membris omnibus, excepto capite oblongo, ac quasi Turcico pileo insignito.

In Poloniâ vigesimo nono Martij circa horam octauam antemeridianam, horrendum fulmen de cœlo iactum, vniuersam Poloniam commouit. Mox apparuêre tres punicei coloris cruces in cœlo, inter quas cataphractus miles flammeo gladio contra exercitum sibi oppositum pugnauit ac vicit, ac deinde victor à Dracone horrendo deuoratus est.

Refulsit statim etiam chasma ingens in toto cœlo ad horam ferè integram. Apparuêre demum tres irides cum suis coloribus, quibus Angelus alatus insedit, ad dimidium horæ omnibus conspicuus, qui tamen deinde cum reliquis, continuo nubium concussu euanuit. Fincelius de miraculis post renatum Euangelium. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3.

Vidus Vidius Iunior de curat. 1544.

memb. lib. 11. cap. 2.

olim in Agro Barchinoniensi in cadauere religiosissimi Monachi, à pleuritide & pestilen-
bre abrepti, cuius testes in adolescentia (vt ipse adhuc viuens tanquam in auditum quip-

piam nobis retulit) licet moderatam magnitudinem à natura fuissent adepti, nihilomi ... temporis, ob votum castitatis inuiolabiliter ab eo per multos annos obseruatum, ... contabuêre, (exemplum rarum) vasaque spermatica eiusdem Monachi, vnà cum semi... ... adeo aruêre, vt cùm eius cadauer secaretur, exsiccatorum neruorum, seu du... gamentorum potiùs imaginem præ se ferrent. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3.

1544. *Monstrum fatidicum.*

IN die Conuersionis Pauli in Belgico ... desint, qui Craconiæ scribant) natu... ex honestis & nobilibus parentibus, ... dum & horribilis aspectu, flammeis ocu... antibus, ore naribusque bouinis, cornu... ... ac prominentibus, dorso pilis ca... do, simiarum faciebus in pectore extan... mammarum locus, oculis felium subt... ... hypogastrio adfixis, ... capitibus ad vtrumque cubitum, ... usque patellam anteriorem spectanti... ...όπους, & στεγανόχειρ, figura pedem cyg... ... reflexa & recurua, longitudine ... ... æ, editus in lucem quatuor horas vixi... ... his emissis vocibus, Vigilate, Dom... ... esset aduentat, expirasse dicitur. ... ... describit Casparus Peucerus d... ... & Munsterus noster in Cosmogra... ... antissimo autem carmine Casparus ... Imp. & Papa vt sup.

1544. *Prodigium.*

HEydelbergæ ad Neccarum flumen ... costes, nati infantes duo coniunc... ... duobus corporibus ventre conglutinatis, duobus capitibus, quatuor manibus & pe... matre Catharinâ, patre verò Casparo Baslero fabro, baptizati sunt ambo: & vnus Ioan... verò Hieronymus nuncupatus est. Vixerunt diem vnum cum dimidio. Defunctoru... medicis membris interioribus per secationem visis, cor tantùm vnum inuentum est. ... & Papa vt suprà.

1544. *Hieronymus Montuus de Med. Theoresi*

libro 3. cap. 6.

IPse noui (inquit) Hermaphroditum, qui sexus muliebris putabatur, viroque ... ...lios aliquot, & filias peperit: sed nihilominùs ancillas comprimere, & in his gener... bat. Imper. & Papa vt sup.

1544. *Ominosa.*

ALtero die post Pentecosten in Silesiâ hæ visæ sunt imagines. Duxit ab Oriente i... aciem Vrsus, cui ab occasu Leo armatâ manu occurrit, intra exercitum vtrunque ... ma stella emicuit: mox congressi inter sese, vtrinque dimicârunt acriter, vt distillare ex... tis corporibus sanguis vbertim, & exanima concidere viderentur cæsorum cadauera. In... liandum Aquila ex præcelsâ rupe supra copias Leonis sese vibrare alarum remi... sa est.

Vbi depugnatum esset, quasi diremto certamine, Leo rursus inter suas effulsit cohor... nulla apparuit species, sed prostrata & sparsa iacuerunt cadauera, quæ alter exercitus co...

fliterunt senes canicie spectabiles & venerandi. Finito prælio, red.xit exerci.um ab ,quo aliquò vsque progresso, quidam albo & ornato vectus equo, à copijs redijt ad um, atque in eum equum Iuuenem cataphractum ibi stantem collocauit, & versus ortum em comitatus, cum cæteris speciebus euanuit. Peucer, Lyco. Vt sup.

Ioannes Auene Rubeaquensis. 1546.

anstulit ex Gallicâ lingua librum cuiusdam Anonymi, de Repugnantiâ doctrinæ RISTI ac Romani Pontificis inscriptum. In quo demonstratur per anthitesin, n doctrinam & vitam non tantùm sacrosancto Christi Euangelio non consentane- tra Dei verbum ac ab hominibus saltem traditam atque confictam esse. Imperatore Papa Paulo 3. vt sup.

Alphonsus à Castro Zamorensis, Minorita, 1546.

de Hæresibus.

, inquit, hæreses ac errores irrepsisse in Ecclesiam ob hanc causam: quòd sacram pturam peregrinis & omnibus linguis legi contigisset. Imperatore Carolo 5. Papa t suprà.

n scripsit & librum de hæreticis, & de iusta eorum punitione: & aduersus omnes hære- nt autem etiam Ambrosij de Vignate, Francisci Bechnæ, Ioannis Lopes, & Pauli Chir- de hæreticis & hæresi.

n mirificè commendat Reges populumque Hispaniæ, atque hoc nomine summis ex- libus: quòd nempe per omnem vitam à lectione sacrarum literarum, veluti à peste, t & abstineant. Nouum hoc est, & inusitatum certè laudandi genus.

Eduardus Hallus libro 8. 1546.

o Domini 1540. ac die 28. Maij, Dauid Betonius Scotus, Archiepiscopus & Car- alis, in cathedrali Ecclesiâ vrbis S. Andreæ, Primas regni Scotiæ, Caiphæ loco, cum e- abbatibus, prioribus, præpositis, doctoribus, fraterculis, scribis & alijs Antichristi mi- o tribunali, vt vocant, in pestilentiæ cathedrâ sedens, quendam militaris ordinis vi- lem, Ioannem Borthuuyck, hæreseos damnauit, ob sequentium articulorum asser-

serat enim dictus dominus Ioannes primò, quòd Romanus Pontifex maioris authori- esset, quàm alius quisquam episcopus aut sacrificus. 2. Quòd eius indulgentiæ res essent i sint decipiendarum animarum instrumenta. 3. Quòd Papa sit spiritualium rerum , & Simoniacus. 4. Quòd matrimonia contrahere ex DEI verbo etiam sacrificis his liceret. 5. Quòd Anglorum liturgia noua laudabilis sit, & à Christianis ser- 6. Quòd Scotiæ populus à suo Clero sit excæcatus. 7. Quòd Ecclesiastici temporalibus erent. 8. Quòd rex Scotiæ deberet in pios vsus suarum ecclesiarum prouentus conuer- Quòd Scotorum ecclesiæ Anglico more deberent gubernari. 10. Quòd Episcoporum decreta nullius sint valoris. 11. Quòd sectæ monasticæ, vt monstra deformia, tolli sicut in Angliâ. 12. Quòd hæreticorum (vt vocant) libros haberet, vtpote nouum stamentum in Anglico sermone, Oecolampadium, Melanchthonem, & Erasmum, cum issidentium. 13. Quòd pertinax sit in istis assertionibus, & Romanæ ecclesiæ obedi-

his articulis non solùm hæreticus, sed & hæresiarcha ab hoc Cardinale simul adiudicatus tus est. Imaginemque eius fieri præcepit, & in foro publico ignibus, spectante populo, n cineres cremari fecit. Euaserat priùs vngues Ioannes tam truculenti tyranni. Sed ecce iuinæ prouidentiæ iudicium.

cto pòst anno, eodem mense, die, & hora eadem, occisus præfatus Cardinalis à quibus- bilibus eiusdem cum nobili concremato familiæ, qui castrum eius 28. Maij intra aginatisque gladijs illum interimebant, ac tandem Cardinalitij ordinis insignijs orna- murum suspendebant. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Bernardus Saccus, patritius Papiensis.

SCripsit libros nouem de rerum Italicarum varietate & elegantia, inter quos septimur pit: Lugubris mihi oratio ineunda esset, flebilique stylo repetendum Italiæ excidit non tam humano consilio, aut casu, quàm Diuina prouidentia hoc seculo patratum fui iam diu animis, moribusque ocio, luxuque corruptis, nimisque idcircò, nimis in religio tute labantibus: sed videamus, num Religionis debitus honor ab Italis DEO fuerit?

Respondeo, minimè quidem. Ab ortu enim Christi, tot annis, vix sexaginta anr se religionem, reperies. Atque, quod est detestabilius, adorationis honor, qui soli Dec dendus erat, nephario Principum, ac populorum assensu, ipsis Principibus attributus fui illi non solùm post fata, sed etiam dum in scelerum fœditate viuerent, appellati sunt, Dec làm posthabito.

Idem. Nisi aliquando Romanorum imperitatio concidisset, sceptri quidem æternit soli Roma, & non diuinæ potestati arrogâsset.

Idem. Omnis origo Romani dominij in Ecclesia constituti, ab Exarchi eiectione poti à Constantini largitione initium habuit.

Quòd in Iure nullus sit ordo, nulla methodus, sed mera confusio: Protestatio Eiusdem.

NEc illa iuris compositio, quam aliqui mirantur & celebrant, digna commendatione dò enim rerum omissus in componendis legibus fuit. Realia passim cum personali uilia iura cum ijs, quæ iuris gentium sunt, Prætoria cum alijs, & è contrario immiscent acquirendo rerum dominio & possessione, quæ sunt prima hominum iura, in extremis fe gestorum partibus translata leguntur, de rerum diuisione Titulo præposito, longe locato.

Item quod vni Titulo siue inscriptioni subijciendum erat, procul ab eo alibi refertur. quæ contractibus interponuntur, ante contractuum noticiam ac traditionem collocantur. iura, veluti de iure Fisci, de re militari, de Decurionibus, & alia, priuatorum obligationib ponuntur, quæ multò aptiùs coniungenda videbantur cum iuribus ad publicas personas dis, vbi tractatur de Senatoribus, de officio Consulis, Præfecti vrbis, Quæstorum, Prætoris rum Magistratuum.

Denique vt agnoscas inconditum, atque inordinatum opus in ipso Digestorum limin cere licet Titulum primum de origine iuris, Paragrapho, Iuris Ciuilis scientiam, vbi, cum nuntur enumerandi Iuris Scriptores, quinquaginta viri omittuntur, à quibus maior Dig pars confecta fuit. Istorum enim virorum mentio habenda in illa enarratione fuerat, v industriæ ac disciplinæ ratio exigebat.

Plura alia referre possem, ad indicandum operis Iustinianæi incompositionem. A qua effectum est, vt fuerit necessaria posterorum cura, atque sedulitas, in coniungendis Codicis tenticorum innouationibus cum Digestorum iuribus, in multis abrogatis, & in distinguend siue propositiones aut similitudine pares, aut ex parte dissimiles, & in ijs conciliandis, in vis contradictionis inesse apparuit. Quo quidem in negotio Actius Bononiensis, vulgò ctus, diligens scriptor fuit, & sese Tribuniano & alijs collegis eius doctiorem in eo munere o probauit.

Sed heu infelix nimis seculorum status iuris scriptoribus fuit. Mille enim, vel paulò anni intercessêrunt à Iustiniani Imperio ad CAROLVM QVINTVM Imperatorem, in vix quisquam ex Imperatoribus in Iuris communis volumina detergenda oculos vertit, quisque arbitrio in subiectis prouincijs leges tulit Iuri communi aduersantes. Hinc Scri copia creuit, creuitque simul dissensio, casuum etiam varietas, ac multitudo excreuit. Rer inde, & personarum, Principatuum, ac Regnorum immutatio subsecuta, multa adêmit, ve in diuersum.

Pontificum quoque Romanorum scita, canones, interdictaque, plura subuerterunt, immensa introduxêre volumina. Populorum denique iura, quæ municipalia vocant, suar liter copiam, ac variationem effuderunt. Quæ quidem omnia Iuris peritiam in opinionum mina deduxerunt. Vnde communis opinio dicta illa est, quæ numero, non quæ sensu præ or apparet: hinc etiam consilia peti, scribi, edique necesse fuit. Tandemque iuris facultas atq sitia ab artis similitudine, in dissimilitudinem ac difficultatem traducta est.

Dolere itaque vicem istius confusæ artis, non solùm Iustiniani causâ, sed etiam succesl possumus, qui expurgandis desuetis antiquatisque iuribus, peritos viros sua quisque ætate n hibuerunt: sed Imperatorum culpam leuiorem facit Pontificum incuria, qui suum ius Ponti in simili fermè rerum commixtione passi sunt versari.

Anno

tamen hæc legens, deterreatur à iuris facultate agnoscenda, quoniam ingenio prædi
que adhibentibus scientiæ, etiam confusæ, in lucem vertuntur: & quamuis plurima
tur Iura Regnorum, & Populorum, Iuri communi aduersantia, attamen ad istius Iuris
causâ defendere oportet. Ab eo enim rerum, & personarum, obligationum, actio-
tionumque capita siue argumenta elicimus. Ab eo petimus regulas contractuum,
, substitutionum, legatorum, Dotium, Alimentorum, & cætera ad impuberes spe-
eo diuisiones bonorum facere, seruitutes constituere, & communionem inter socios
mus.
is igitur istius facultatis penetralia adire optat, minimè difficultates à me enarratas per-
beat laborem virtute Duce, labor enim virorum est, quem sequitur oblectatio cogni-
, disciplinæ autem cognitionem sequitur præstantia animi, qua quis honorificentia
tur. Cùm vnus peritus plura scire videatur, quàm vniuersa ciuitas, illum vnum o-
, consulunt, audiuntque.
icus olim, me puero, Gallorum Rex, & Mediolani Dux, Iasonis Maini fama commo-
moram fecit, vt tantum virum iura legentem audiret. Ingressusque Auditorium ma-
indixit, vetuitque, scholasticos iuuenes loco cedere. Sedit itaq; Rex quasi vnus ex illis.
astantibus nobilissimis Proceribus. Auditum deinde Iasonem commendauit, soci-
adesse à latere, operto capite, in egressu honoris causa coëgit. Togæque auratæ, id est,
ontextæ, munere ipsum honestauit.
tur, quid vnius viri præstantia in orbe possit, quando Regi Francorum in Italia Iuris-
dire iucundum sit. Commodè quoque Iuris facultas, adhibito ordine, percipi poterit
ra adiecta, de qua alibi fortasse aptiùs.

Prodigia.

IN Daniâ hoc anno non procul à Coppenhagen, præclaro oppido, captus est piscis marinus capite humano, sed instar Mauri subnigro, vestitu suo exprimebat monachum. Erat enim cappâ vestitus circa collum, ac habitu punctis quibusdam ornato, brachiorum ac manuum loco habebat pinnas natationi accommodatas. Inferior autem pars, hoc est cauda, in piscem desinebat, longitudine trium vlnarum: postquàm captus est, vixit dies tres, ac ad Daniæ Regem miraculi loco missus est.

Antonius Mizaldus Memorabil.

cent. 3. aphor. 8.

INuentus est rusticus, qui, cùm per fœnisecia aperto ore in agris dormiret, & serpentem per fauces hiantes intra corpus admisisset, se statim, allijs commanducatis, ceu præsenti amuleto curauit. Virus tamen vxori in coitu (res mira) instillauit, & morte comite transfudit. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3. vt sup.

n cent. 6. de reb. memorab. Monachum videre inter somniandum, mortem vel calamita-
ndit. Adeò ominosum & monstrosum est hoc genus hominum.

Monstra.

bellum Germanicum, quod Carolus quintus Imperator aduersus decem Saxoniæ & fœ-
atos gessit, natus est infans in pago quodam Francorum, quo exemto ex aluo matris, cul-
n ventre, eminens cuspide extra ventrem, qui & paulatim factâ suppuratione extractus est.

Omnes iudicant, bellum ciuile significari, mutuasque ciuium inter se cædes, qui vel ... a ferrum postea strinxerunt. Fritsch. Lyco. Vt sup.

1547 ## *Ominosum.*

DIe 24. Aprilis non tantùm in S... ringiâ, Misniâ; sed apud nos et... etiâ, Sol non tristi modò, sed plan... ento vultu ad quatuor ferè integras ho... multorum stupore, visus est. Quem c... Calend. meum historicum annotasse... postea, eodem die Ioannem Frideri... iæ principem, sanctissimum atque c... num in fide heroëm, ad Mylbergam... ade cruentâ captum esse. Lyco. Imp... 5. Papa Paulo 3.

1547. ## *Consul Papista.*

CVm Christiani degentes Hoxer... ditate Principis illius Friderici E... orem conciperent, vt obortis lacrymi... rum ibi consul hoc eos sarcasmo ride... quiens, ô vos audaculi, vbi iam religi... menta vestra? Hisque se domum con... ecato planè animo, suæque sectæ quer... pulas inuitabat. At verò noctu De... illi ethum & ineluctabile fatum mittit, ... haud compos voti sui, quo Pastorem ... angustijs, & solatium expectabat, ... Spangenberg. Imp. Car. 5. Papa Paulo...

1547. ## *Georgius VVernerus.*

SCripsit de vndarum in Pannonia miraculis, & de fonte, cuius aquæ ferri consumen... Imp. 5. Papa Paulo 3. vt sup.

Portentum.

CAlendis Octobris eiusdem anni in Saxonia manè circa solis Orientem visa est in ... ba mortui, atro panno tecta, superimposito panno rufi coloris cruciformi, quam pr... lugubri vestitu ornati viri sex: secuti autem sunt homines infinitæ multitudinis, alacres, p... ouantes, ac iubilantes, & cum tubis, lituisque tantum strepitum atque sonum edentes, v... etiam ab incolis facilè sit auditus: quidamque putauerint, fieri hoc in ipsa vib... berga.

Dum autem hic solennis processus funebris durauit, pannus ater cruce rubra pictus e... eius loco in tumba apparuit pannus candidissimus & mundissimus. Deinde visus est ... phractus, loricatus, & armis totus tectus, horrendo aspectu: is gladio euaginato pannu... aliqua parte secuit, ac deinde, quod reliquum erat, ambabus manibus in duas partes dilac... circa dextrum suum brachium circumuoluit: postmodùm cum omnibus ab hominum v... tus est. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.

1547. ## *Prodigiosum.*

HOc anno die S. Mariæ Magdalenæ, 22. Iulij, in Heluetia & alibi conspectum est pr... circa vesperam diei, sole nondum Horizontem sublapso, quod ad noctem vsque dur...

rux alba, eius infima pars vertebatur contra Orientem & Meridiem, & desinebat (in nem extensa,) in speciem virgæ seu flabelli, quod flabellum sese magis flectebat ad Orien- ad Austrum. Interea ex montibus vtrinque sitis prodierunt duo leones fului, egregiæ nus à regione meridionali, alter boreali: & cùm congressuri ad crucem peruenissent, ibi si- lese inuicem contuebantur.

te autem sic immoto Leone Australi, Leo Borealis paulatim processit contra illum, tan- udacter aggressus est, & inuasit, eique caput de corpore mordicus auulsit: & truncum se- uit iterum versus Boream, vnde processerat, & sic disparuit. Interea è regione supra ulatim prodière duo exercitus militum: alter itidem ab Austro, alter à Boreâ proueniens. oreali minor erat.

reisi tandem cùm conseruissent manus ad dimicandum, mox iterum à se mutuò recesse- libet ad locum ex quo venerat, denuò se recepit, sicque ambo euanuerunt. Crux autem ntem vsque noctem permansit. Valent. Myntzer Fuldensis in Chronographia.

Mirandum. 1547.

ustani proceres vbi de sibi confœderati Principis Electoris Ioannis Friderici vinculis liuère: inque lætitiæ signum tormenta bellica & sclopeta gratulabundi displosère: propugnacula quædam munitionesque, ac plurimæ domus & ædificia, nemine turban- e.

& Ioannes Eislebius quoq; tunc plurimis atrocibus & blasphemis vtebatur cauillis, con- m pium Principem Ioannem. Verùm haud impunè tulit. Ostendit enim Deus iudici- mirabili quodam morbo cuiusdam famuli, quo morbo inualescente, subinde clamauit tari! Væ Eyslebio! væ tibi N. & N. & N. Væ omnibus proditoribus & hostibus innocen- is! & hæc iterum atque iterum repetens, horrendam mortem oppetijt. Spangenbergius. apa vt sup.

Ioan. Guilhel. Saxo Princeps. 1547.

ptis literis monuit suos, vt sibi diligenter cauerent. Nuper enim non procul à Vinariâ do Turingiæ, comprehensum esse quendam, ex suspectione Italum, qui, sibi & nonnullis datam esse pecuniam, fateatur, nomine Pontificis, vt incendio & veneno, quantum o- ssent, per Germaniam damni darent. Imp. & Papa vt sup.

Thomas Stybarus in historica narratione de vita Ioannis Friderici Electoris Ducis Saxoniæ. 1547.

no 1530. cùm Ioannes Fridericus vnà cum D. suo parente comitijs interfuisset: disputa- nt Sacerdotes de Sacramento, nempe de verbis Christi: Bibite ex hoc omnes. Et cùm D. ordicus suam opinionem defenderet: Christum solummodò initiatis Sacerdotibus, non icis vtramque speciem concessisse: tunc è Principibus quidam primarius vocabulum il- NES naribus eius admouit, quo obtinere volebat, Christum omnibus suis discipulis e speciem instituisse, velut & Ecclesia Corinthiaca cœna Domini postmodùm vsa est: Ecci- vocabulum Omnes ad vnctos saltem sacerdotes detorsit.

n Ioannes Fridericus infit: Scio ego, quòd vocabulum OMNES plures quàm Sacerdotes t, & si soli Sacerdotes hoc vocabulo comprehenduntur, alibi sic etiam habetur: Mundi non Omnes: sequitur ergò, & hoc solùm Sacerdotes concernere, ideoque, eos esse ne- ebulones, & nefarios, concluditur. Sic ergò Sacrificorum plus quàm asininam rudita- udit, & eorum stoliditatem omnibus deridendam propinauit.

em in comitijs, cùm inter sequestros articulus de inuocatione Sanctorum ageretur: D. Ec- m Gen. 48. protulit, vbi Iacob de Ephraim & Manasse inquit: Et inuocetur nomen me- pueros istos. Et cùm post multa verba M. Philippi, D. Ioannes Brentius fortè dixis- l in sacris literis de inuocatione sanctorum extare: ad hæc D. Cochlæus prorumpit, rei suc- olens, tanquam profundæ cogitationis vir, dicit: Quòd in veteri Testamento Sancti non fuerint, id in causa esse, quòd sancti tunc temporis nondum in cœlo, sed in vestibulo infer- it.

n Princeps Ioannes Fridericus rictia contrahens, & vtrumque Cochlæum & Eccium vanita- ncens, Eccio dicit: En tibi perbellè defensum tuum dictum, quod ex veteri Testamento de rotulisti. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.

Idem.

Idem. Cùm in alterum iam annum bellum Smalcaldense protraheretur, anno 154
ſimus Elector Ioan. Fridericus Dux Saxoniæ ante Mylburgum in caſtris, quarta die Apr
& captus fuit, & vt fama fert, proditione id factum eſt, ſicut de his in libello quodam legi
ctor optimus præſenſerit, & dixerit: Beatior ego ſum Chriſto. Chriſtus enim vnum ſc
proditorem ſecum accumbentem habuit, ego plurimos meæ menſæ mecum aſsidentes h

Idem. Carolum V. Imperatorem ſæpenumerò doluiſſe & pœnituiſſe, perhibent,
ſtigari & exacerbari aduerſus omni laude digniſsimum Electorem Ioannem Fridericum
rit. Nam cùm Imperialem magiſtratum abdicaſſet, & eius adminiſtrationem fratri ſuo
do Regi commiſiſſet, in Hiſpaniam conceſsit, & in regiâ ſuâ iuxta monaſterium quodc
conſumſit. Ibi tunc omnes ſuas res geſtas in mappis depingi, quarum viginti aut plur
râſſe aiunt, quas mappas in monaſterio parietibus circuitus affigi fecit.

Et in iſtum circuitum monaſterij illius ſæpè ſe, ac ſi exſpatiaretur, deportari iuſsit,
præ mappis pictis ſedit, ſecumque ipſe recoluit, quid in expeditionibus, obſeſsionibus,
alibi acciderit, quos duces belli, quos centuriones & equitum magiſtros habuerit, qua vſ
nâ, quibus ſucceſsibus & infortunijs: & vbi deuenit ad eas mappas, in quibus Smalcalden
& captiuitas laudatiſsimi electoris Ioan. Friderici Ducis Saxoniæ ante Mylburgum, dep
ingemens & ſuſpirans dixit: Hunc ſi reliquiſſem, qualis fuerat, manſiſſem & ego, qualis
verum dixit. Nam ex eo, quo Dux hic laudatiſsimus captus eſt, parùm fortunæ & victo
ſtibus reportauit.

Idem. Anno 1457. ſtatim à clade &
tate excellentiſsimi Electoris Ioannis Fri
cis Saxoniæ, Canonici Zeitzenſes Mi
modum iubilauerunt, plauſerunt: & in
concurrerunt, hymnumque Te Deum l
decantauerunt propter ſtragem & capti
huius præſtantiſsimi ſeptemuiri Electora
Deus iuſtiſsimus vindex, in malignoru
uerſorum illorum hominum ἐπιχ
αιν exemplum ſtatuit, manifeſtoque ſig
ominari prauorum gaudia, declarauit.
enim templum illud de cœlo fulmine t
incendio correptum eſt: & deſuper om
cia in cinerem redacta ſunt: campanæ &
muſicalia liqueſcentia perierunt: & ince
lud à quartâ pomeridiana ad ſextam m
alterius diei horam continuè durauit.

1547.

Carolſtadius.

HAbuit homo ſectarius triduo antè, q
cederet, concionem ad populum: p
te verò ipſo, procerus, & totus ater vir quid
plum ingreſſus eſt, quem nemo, præter C
dium, videbat. Habitâ concione, præ
viro illo interrogat, qui ſe ignarum eius
bat. Porrò inter concionandum niger ille domum Carolſtadij ingreditur, & arrepto il
humique extenſo, de Patre quærit, vbinám ſit? trepido puſione affirmante, ſe neſcire, dicit
ergò parenti tuo, me intra triduum reuerſurum, ipſumque mihi comitem abducturum eſſe
nuncio illætabili, in tantum expauit Carolſtadius, vt ægritudine contractâ decumberet, &
pòſt cum illo gigante, neſcio quò locorum mortuus abiret. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3.

1547.

F. Hentinus Mechlinienſis in præfatione in Biblia Louanienſia.

PApæ, ait, ſoli competere, Biblia corrigere. Et ibidem probat: quòd Louanienſe Bibli
xemplar longè melius ſit, quàm Hebræorum & Græcorum: licet illis linguis diuina vo
initiò conſcripta ſint. Sua enim eſſe corraſa ex omnibus vetuſtiſsimis Bibliothecis Belgicis.
Carolo 5. Papa Paulo 3.

Joannes Andreas c. fundamenta, de Elect. in 6. 1547.

...fundata à prædonibus, adhuc de primordiis retinet: vnde versus
Roma manus rodit, quos rodere non valet, odit.
Imp. & PP. V. S.

Dethlevus Reuentlouius, nobilis Holsatus, Mathematicus, Vates.

...xit hic Friderico I. & Christiano III. gubernationem regni Daniæ ac Noruegiæ & di... 1547.
...victorias, cùm regna ista Christiernus II. gener Philippi Regis Hispaniarum adhuc te...
...admodum & tempus horum filiorum, quo die essent nascituri, & cuius sexus essent fu...
...st conceptionem.
...Andreæ de Barbi, Episcopo Lubecensi dignitatem, genus mortis, annum & mensem de...
...vt exemplar Schematis & iudicii sui, propria ipsius manu scriptum testatur, quod in B...
...Ranzouiana Bredenbergæ extat.
...eratori Carolo V. etiam belli exitum, quod gessit cum Protestantibus, Electore Saxoniæ
...uio, prædixit, & profectus est ad eum versus Gengam, in quo itinere periit, aut propter
...munus, quod à Carolo acceperat, interfectus, aut alioquin ab ignotis, vt fit in bellicis tu...
...rucidatus. PP. Paulo 3.

Ostenta.

HOc item anno in Italia non procul à Roma, idibus Decembris, circa horam tertiam pomeridianam, cœlo sereno, visa sunt flagellum seu virga sanguinea, & crux rubra, ad læuam: super cuius vertice alas suas Aquila vibrando subinde, quasi volans ascendebat & descendebat, in aëre conspecta tribus ferè integris diebus. Eo autem anno Tridentinum conciliū à Cardinalibus & Episcopis Romanæ curiæ, continuatum est: & INTERIM, nouus Papatus, ad Germaniæ interitum, Augustæ vindelicorū promulgatus. Lyc. Imp. Carolo V. PP. Paulo 3. 1547.

Joannes Igneus J.C. 1547.

HIC l. necessarios, §. non alias, ff. ad SC. Silan. inquit: Curia Papæ desiderat, vt totus mundus in eam influat: tanta est in ea auri & argenti sacra fames. Cynus l. eos §. ne temerè. C. de appellat. Archid. c. hoc videtur. col. 2. 22. q. 5. & gl. c. si clericus, Ex. de foro compet.

Ex libro, cui titulus est INTERIM, & de signis ante nouissimum diem.

...idam Ioannes, cui nomen Hofmeister, ordinis Augustini, cùm iter faceret Augustam Vin... 1548.
...delicorum versus, eo animo, vt quantum in se esset, dispiceret de libri illius INTERIM ma...
...ulgatione, qui iam in fabricâ pontificiâ cudebatur: Ecce derepentè eò insaniæ delabitur, vt
...ergæ, furoris eius edomandi gratiâ, catenis adstringeretur. Sed & horribiliter eiulando, se in
...nâ facie Dei proiectum, & Diabolo mancipatum esse, clamabat.

Vbi verò de misericordia Dei magna, de pœnitentiâ agenda monebatur à circumst bat miser ille, hæc se nihil ampliùs attinere, vt qui hactenus apertam veritatem dictis & mè oppugnauerit, & conscientiam suam obstinatâ mente sauciauerit. Ita vociferans, & desperans, extinctus est in eodem diuersorio, quo paulò antè Cæsareus Cancellarius D. I miserabili fato defungebatur, vt & Treuirensis Episcopus quidam, de quo alibi nonnu tur. C. Spangenberg. Imp. Carolo V. PP. Paulo 3.

Paulus III. Papa 227.

1548. MInùs tutum est cum Papa vllum fœdus inire, quàm cùm Turca. Semper enim neg sor, sibi legem imponi potuisse, ad diminutionem iurium Papatus: quæ tanquam mutabilia putant: & ab omni iuramento non minùs se, quàm alios absoluunt: vt omittar bent iura peiora: vt Paulus 3. contra Malatestam Balionem, cui securitatem è Perusi uerat, quem iussit occidi, dicens: se de veniendo iurasse, non de redeundo. Molinæus Paparum. Imp. Carolo V.

Rex Galliæ Henricus I.

VEhementer persecutus fuit Christianos. Cùm autem in quodam ludicro equestri cursum Troiæ vocant) quendam comitem Montgomerium prouocasset, & con Montgomerio lanceam in Regis thoracem tam acriter iaculante, vt confracta schidia in leæ bucculam facilè se aperientem prouolauerint: horum vnum in dextrum Regis ocu lit, eique mortiferam plagam infligit. Mortuus autem est decimo Augusti, anno 15 vicinus admodum deplorabat suam temeritatem, & in religionis purioris sectatores sæu rùm Cardinalis Lotharingus, eiusmodi cogitationibus, tanquam cacodæmonis suggest pum esse, monebat. Meteranus.

Signa.

1548. ROsenfeldæ, in Ducatu VVirtenbergensi haud ignobilis oppidi, vigesimo tertio Iulii Luna iam plena, contra naturam tunc temporis sanguineo colore, & in eadem brac gri cum manu expansa, imago visa est. Quæ cùm iam naturalem splendorem recepisset, it trabibus subnigris tribus, per transuersum rectâ quasi lineâ deductis, est conspecta. Deinde bus euanescentibus, tertiò crux Burgundica, nigra, ac postremò supra lunam, ex vtraq; eius aliæ lunæ, sed multò minores, apparuerunt. Lyco. V. S.

Eodem anno Brettæ in Thuringia conspectæ sunt in aëre effigies Ioannis Friderici Electoris Ducis Saxoniæ: & Doctoris Martini Lutheri.

Guilhelmus Turnerus.

1548. SCripsit inter alia carmen iocosum ad Papam, & pro insequenda Romana vulpe. Imp. V. PP. 227. Paulo 3.

Bar. Chassanæus J. C. l. 4. Catal. gloriæ mundi.

1548. DOminium temporale Paparum, iusto titulo acquisitum, initium habuisse à Moyse, puli à Deo constituto, affirmat. Imp. Car. V. PP. Paulo 3.

Idem narrat, audiuisse se Mediolani, quòd eximius Astrologus dixisset Duci Medi Galeacio Mariæ Vicecomiti, ipsum ex vulnere periturum, quod esset ei proprius Vasallus in Astrologus autem interrogatus à Duce, quo mortis genere esset ipse interiturus, cùm respo in publico interemtum iri ex trabe ligni cadente. Dux ira accensus, ipsum mox decollari iu rei euentu cerneret, Astrologicam artem esse falsam.

Igitur cùm interim pararetur locus, & campana solito more pulsaretur, populusq; c set, & ipse traditus executori, ad locum supplicii deduceretur, exeundo palatium sub port quæ est ante Ecclesiam Cathedralem, cecidit turris, quæ dictum Astrologum cum aliis interf Dux Mediolanensium in festo Sancti Stephani, & in Ecclesia ipsi sancto dicatâ Mediolani, astante populo & ipsius Aulicis, interfectus est à proprio Vasallo: & sic prædictio Astrolog prio exitu, & de morte principis vera fuit. Etsi enim Princeps vatis voluerit prauenire fatur mitianus Ascletarionis, tamen non potuit: & est in his exemplis quædam similitudo, nisi c scletarionis corpus à canibus statim post mortem dilaceratum est.

n Epiſtolâ Eccleſiaſticorum Imperii ſtatuum ad Pau-
lum III. Papam, ex Conuentu Auguſtano, inter alia hæc exſtant.

amus Sanctitati veſtræ, quantoque poſſumus ſtudio & obſeruatione, obteſtamur: vt red-
to Tridentino concilio, inque priſtinum locum & ſtatum ſuum reſtituto, conſulat 1548.
nquillitati nationis Germanicæ: eademque demum operâ efficiat, vt expulſis errorum te-
uq; diſsidio procul ab Eccleſiaſticâ doctrinâ, atque animis hominum profligato, redda-
tina Eccleſiis in Germaniâ, &c.
ſi fecerit Sanct. V. noſtriſq; precibus, quas non iuſtas modò, ſed etiam neceſſarias arbitrati
m dederit: habebit nos paratos atque obſequentes ad omnia, quæ pro extirpandis hære-
pacificatione non tantùm Germanicæ nationis (quæ vt laborat præ cæteris: ita maiori et-
æſentioriq; medico opus habet) ſed totius etiam Imperii, atque adeò catholicæ Eccleſiæ
ate ſuſcepta fuerint.
inùs (quod diuina Clementia in hoc ancipiti periculoſoque rerum ſtatu auertat) quid
t quò confugiemus? Beatiſsime Pater? vnde petemus auxilium certiſsimis ruinis no-
denique, niſi ſedis Apoſtolicæ, quam contra procellas omnes ſeruator noſter ſupra fir-
m conſtituit, præſidium implorabimus? vndique vrgent venti, & ad extrema iam ven-
ideat Sancta paternitas veſtra, ac pro fide ſummaque ſolicitudine ſuâ erga Rempublicam
m reputet: ſi nihil profecerint preces noſtræ: nihil pericula Germaniæ (quæ nec progredi
e ampliorem dilationem ferre poſſunt) quis tandem exitus malorum futurus ſit? Adeoq;
ideat, ne ceſſante diutius in hoc opere ſede Apoſtolicâ, alia ſumantur conſilia, aliiſq; viis &
hæc cauſa tandem expediatur.

Reſponſio Pontificis Pauli tertii.

OD extremis veſtris literis, verendum nobis eſſe, ſignificatis, ne, ceſſante in hoc ope-
diutius ſede Apoſtolicâ, alia ſumantur conſilia, aliiſque viis & rationibus hæc cauſa
pediatur: nos quidem, ſi agnoſceremus, in procuranda ſalute illius inclytæ prouinciæ
ſſatum fuiſſe: omnia ſanè timeremus: præcipuè verò diuinam iram, quæ nos in hac ſanctâ
uam in ſpecula collocauit, vt omnium Chriſti ouium, præcipuè autem illarum, quæ à ſe-
ge ſe ſubtraxerunt, curam haberemus. Quòd verò non defuerimus hac in cauſa prouinciæ
æ, quæ ſuprà ſcripſimus, ſatis teſtimonio eſſe poſſunt: præſertim cùm nota ſcribamus non
, quàm vniuerſo Chriſtiano orbi.
re quod ad nos attinet, eò minùs nobis timendum duximus, quò magis noſtri ſtudii &
hac cauſa nobis ipſi ſumus conſcii: & quòd eam de grauitate & moderatione veſtra opi-
eam de Cæſaris ſapientia & animo in Chriſtianam Rempublicam ſpem habemus: vt
, nec vos vllam huius expediundæ cauſæ rationem, niſi quæ recta, & ipſo ac vobis digna
aturos credamus. Hoc enim experta veſtra, & conſtans ſemper in aliorum defectione pie-
s, nos ſperare iubet.
od ſi non fiat, noua verò conſilia contra authoritatem huius ſanctæ ſedis ſuſcipiantur:
m non ii ſumus, qui prohibere poſsimus, quò minùs in eam, tanquam in domum ali-
ſcendat pluuia, veniant flumina, flent atque irruant venti. Hæc enim omnia futura eſſe,
mmo Architecto, cùm eius fundamenta iaceret, ſunt prædicta. Ne verò propterea ca-
iſſoluatur, timere quidem non poſſumus: quia ſcimus, fundatam eſſe ſuper firmam

potiùs timemus, & eorum vicem dolemus valdè, qui nec irritis conatibus illorum, qui
oppugnandam animo propoſuerunt, nec grauibus Dei iudiciis cùm veteribus tum no
nnes, qui hoc aliquando tentauerunt, deterrentur: quò minùs eiuſmodi conſilia capiant:
e ſe certo periculo cùm totius Eccleſiæ perturbatione exponere, dum opus Dei diſſoluere
: quod nullo non ſeculo ab improbis oppugnatum, nunquã expugnatum iri potuit, quàm
itudine pacis nobiſcum vnanimes in vnâ domo viuere. Imp. Carolo.

Proteſtatio habita Romæ nomine
Caroli quinti.

CTISSIME Pater. Cùm Reſpublica Chriſtiana miſerabiliter conuulſa eſſet, religio
factaretur, mores vehementer corrupti eſſent, tota ferè Germania ab Eccleſia deſciuiſſet: 1548.
imus dominus meus Carolus Cæſar, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, cuius ego
& procuratoris vices gero, primùm à Leone, deinde ab Hadriano, deinde à Clemente,

ſanctiſsimæ memoriæ Pontificibus maximis, poſtremò à Sanct. V. beatiſsime Pater, Pa
ſummis & continuis precibus vniuerſale concilium efflagitauit, & ratione ſuæ dignitatis
faceret aſsiduis ſupplicationibus ordinum Imperii, vt ſolum euerſarum rerum perfugiu
ſemper in duris Eccleſia accedere conſueſset, quas quidem ob cauſas à Sanct. V. primùm
poſtremò Vincentiam conuocatum eſt generale concilium: ſed harum ciuitatum neutr
fuit, in qua diuerſarum & multarum prouinciarum homines, libenter ſimul & commod
rent: Germani præſertim, quibus iuſtis & grauibus de cauſis eò proficiſci non licebat.

Demum Imperatoris ipſius voluntate, cæteris etiam Chriſtianis principibus aſ
ipſisq; adeò poſcentibus Germanis, Sanct. V. Tridentum delegit, Germanorum gratiâ, pr
id præcipuè concilium fiebat, quòd illam approbauerant ciuitatem, quemadmodum I
iisq; in publicis eorum Ratisbonæ habitis comitiis, in prouinciâ Germaniæ celebrandū
eadem Sanct. V. quòd locus eſſet aptiſsimus ob libertatem, ſecuritatem & opportunitaten
poſitus eſt, vt tam Italiæ propinquus (particeps) quàm Germaniæ ſitus eſſet: nec à Gall
ſpanis longiſsimè diſtare videretur. Cuius ciuitatis Epiſcopus eſſet Chriſtophorus Mad
ſanè probus piusq;, ac ſancti Imperii princeps, & Sanct. V. multis nominibus amicus: &
mnium rerum, quæ ad victum neceſsariæ ſunt, commoditas non deſit, Sanct. V. in ſua
ctionis latiùs declarat.

Tridenti eſt inquam, indictum concilium generale omnium conſenſu: legati, C
miſsi, primùm Reuerendiſs. Panutius, Moronus & Polus adfuêre, qui vices pontificis repræ
oratores Imperatoris admodum illuſtriſsimus, & religioſiſsimus Epiſcopus Atrebatenſis
ſimus vir dominus de Granvellâ, & ego Iacobus de Mendozâ. Sed nondum viſum fuit S
apparet in ſecunda bulla ſanctitatis veſtræ, tempus ſatis idoneum ad inchoandum concil
aliquot dies iterum à Sanct. V. miſsi ſedis Apoſtolicæ legati, Cardinalis Reuerendus de M
rendus ſanctæ crucis, & iterum reuerendus Polus, rurſum oratores, Ego Iacobus Mendoza,
vir Franciſcus Toledo abſens: acceſſerunt nonnulli aliorum principum itidem oratores
erant in itinere, multarum nationum Epiſcopi etiam ab vltimis terris conuenêre magnis
magno labore inchoatum eſt, & petitum ab omnibus Chriſtianis concilium, & cauſa rel
reformationis morum in eo tractari cœpta.

Eodem quoque tempore bellum aduerſus hoſtes & ſacri Imperii violatores Imper
bat, in quo ſuſcipiendo potiſsimùm tuendæ & amplificandæ religionis, idque interuenie
V. ratio habita eſt, ita vt quos ratione flectere non poteramus, armis cogeremus. Cùm
in hoc ſtatu, cœpto, vt dixi, religionis negotio, cauſa morum (quæ totis viribus & conſilio i
ad quam legitimè & abſolutè prorſus peragendam Sanct. Maieſtas & Germaniæ ordin
pontificibus & Sanct. V. iam antea remedium tam crebrò flagitauerat) ſed frigidè nimis &
tata, deinde virtute Imperatoris pacata Germania, in qua recuperanda Sanct. V. & ſacroſa
cilio munus incumbebat, maxima ſpe & certitudine eorum aduentus, tum etiam, qui h
concilium recuſauerant, & eorum qui in tam neceſſario religionis negotio adhuc occupati
tori adiutores erant.

Ecce reuerendiſsimi aſſerti legati tumultuosè, præter omnium exſpectationem,
(quod ipſi dicunt) inſcia & inconſulta, leuiſsima ſanè cauſa procurata, & conficta de t
conſilii retulerunt ad patres, nullo conſultandi, ſed neque cogitandi ſpacio dato, ita vt p
poſuerint, poſtridie decreuerint, perendie diſceſſerint cum multis patribus, atque iis qui
temporis vel vnius ferè Italicæ nationis, vel ante adeptum Epiſcopatus nomen in Ital
tibus.

Huic conſilio, ſanctiſsime Pater, plures Epiſcopi, magnæ fidei & autoritatis viri, qu
gionis & morum cauſa cordi erat, tanquam callido nimis & immaturo, Chriſtianæq; reip
culoſo, contrauenêre, planeq; & publicè, inſpirante eis Spiritu ſancto, cuius ſanè cauſa in p
debebat, tum tralationem propoſitam, tum legatorum aſſertorum & patrum, qui eos ſe
iniuſtam eſſe tralationem concilii, velleq; ſe manere Tridenti, libero & legitimo concilii l
blicè proteſtati ſunt.

Inter hæc Imperator, dum Epiſcoporum congregatio Bononiæ manet, hoſte ad Alb
cto, Saxonia prouincia ſuperata, duobus belli ducibus, altero pugna, altero deditione capti
prorſus Germania, arduum & periculoſiſsimum bellum ſolus confecit: nec deſtitit ſæpius
nuncios, per legatum ſedis Apoſtolicæ, per illuſtriſsimum virum Ioannem Vegam, per m
ieſtatis ſuæ apud Sanct. V. oratores, & ante & poſt confectum bellum magnis & continuis
ſolicitare, iuberet patres, qui Bononiæ perſtant, ad concilium Tridentinum redire, eandem
admonere, præuideat, quot ſcandala, diſsidia, pericula, impendeant Chriſtianæ religioni, ſi
ptum concilium Tridenti non continuetur & abſoluatur.

Comitia interim Auguſtæ Germanis indixit, quæ quidem adhuc celebrantur.
libero, ſpontaneo, generali totius Germaniæ ordinum & ſtatuum, præterea
ciuitatum conſenſu, petente Imperatore, decretum eſt, Germanos omnes ad c

T

Anno

nuocatum venturos, vt ea, super quibus indictum fuit, tractentur, & sacrosancta concilii decidantur. Ipsi S. sanctam Tridentinam Synodum se suscepturos, idq; prorsus & absitione se præstituros, Imperatori sunt polliciti.

uit Imperator oratorem ad S. V. Illustrissimum & Reverendissimum Christophorum n, Cardinalem & principem Tridentinum, quo S. Maiestatis & Serenissimi Romani Reınq; sacri imperii nomine S. V. pium hoc & sanctum Germaniæ concilium iudicaret, superet patres, qui Bononiæ agunt, ad concilium Tridenti inchoatum reuerti: hortaretur & , vt honestissimam & necessariam occasionem, tot laboribus & periculis tam diu quæsidemum partam, susciperet & amplecteretur, in qua & patres cum dignitate Tridentum igionis causa generali Christianorum consensu, ipsorumq; Germanorum, quorum poratia ipsa S. sancta Synodus Tridenti conuocata fuerat, tractari & confici, & S. sanctæ selicæ autoritas magna cum Pontificii nominis Maiestate, & ipsius S. V. immortali gloria et: idq; non priuatim solùm, sed publicè faceret in reverendissimorum Cardinalium

terea iussit me, qui Senas ad componendas illius reipublicæ res veneram, idem negotium Quòd si S. V. dilationem aut excusationem aliquam interponeret, neque præsentem occaiperet, huiusce rei, vt tam iustæ petitionis, promtissimiq; Christianam religionem maieimi, tam publicè quàm priuatim vos ipsos reverendissimos Cardinales, & omnes oincipum oratores, qui Romæ agunt, testes vocarem, præcepit.

terea iussit procuratores & consiliarios suos, qui Bononiæ expectabant de ea re responsum, s ibi congregatis, & à sanct. V. si vnquam vel ipsi patres vel Sanct. V. id recusassent, vel n aliquam interposuissent in generali patrum cœtu, nomine maiestatis suæ protestari, inie translationem, & omnia inde facta & secuta ab ipsis patribus affectata, & nulla esse atq; : factum est (beatissime Pater) post requisitiones priuatas etiam publicè primùm à Reve- Tridentino die nona Decembris: deinde à me die 14. eiusdem mensis, hora antemerioc reverendissimorum patrum consessu cum debita humilitate instantissimè rogando, sceta, & per sanguinem Domini nostri IESV CHRISTI: tempus tamen Sanct. fuit ad consulendos super responso patres qui Bononiæ sunt, qui quidem non dissimili siue (vt ipsi dicunt) translationi consilium dedêre vanum, subdolum & captiosum, in um religionis, & vniuersalis Ecclesiæ dissidium, scandalum & detrimentum.

ctit. autem vestra id consilium approbasse, illorumq; sententiam suscepisse quodammodo egitimam secessionem Tridentinam, periculosissimam sanè, & perniciosam reipublicæ æ translationis vocabulo, congregationemq; seu illegitimum conuentum Bononiensem concilii nomine appellans: tantumq; ei congregationi autoritatis in suis reverendissimũ em de Monte, Episcopum Prænestinum, & ad vos qui adestis, literis & suo ad Imperatorem tribuere videtur, quantum Episcopi prænominati autoritate propria sibi ipsis arrogare au-

terea responsum ad Cæsarem dat dilatorium & illegitimum, præsenti occasioni & negotio ens, ineptum & inconueniens. Quid enim magis alienum, quàm in grauissima causa, in negionis & Spiritus sancti, & causæ cognitionem anteuertere, & sententiam ferre: & se iudistituere, antequàm iudicium sibi deferatur: & his qui ægrotabant, & sanandi erant, qui hucedium detrectare videbantur, qui nunc religionẽ, qui morum reformationem, qui vnionẽ m dissensionum petunt à Sanct. V. Concilium enim petunt Tridenti, vbi cœptum fuerat, ri & absolui, quod omnium bonorum causam futurum certissimè credunt, præsentissidicinam tergiuersationibus & ambagibus producere & denegare.

ùm probationem causarum translationis à perspicuis & religiosissimis & probatissimis imi, conueniens sit, in hac ipsa testibus parùm inter se conuenientibus, nullius autoritatis e plebe hominibus fidem adhibere: Imperatoris autem & Regis Romani, & principum staGermaniæ, qui in publicis comitiis congregati sunt, qui & per sanctæ sedis Apostolicæ Caratque eundem sacri Imperii principem S. vestram certiorem faciunt: de hoc tam sancto, Germanorum proposito atque decreto fidem in dubium vertere, quod ex ipsorum & S. veonso cùm publicè tum priuatim dato, intelligi potest.

ta alia à me prætermittuntur, sanctiss. Pater, quæ tempore & loco, si opus fuerit, in hac causa . Quid præterea desiderabamus à Germanis, quid ab eis petebamus, toties à Cæsare repetibus, tot impensis, tot laboribus, maximo & ancipiti suscepto bello, atque confecto? Peres labores hos Sanct. V. pro religione susceptos, perdet optimam & præstantem sanandæ daq; religionis occasionem, & perdet religionis causam, admonitus & requisitus? Id verò num consilium vniuersale, ob causas grauissimas & maximè necessarias Tridenti congrega-

tum, vestræ Sanct. indictione, flagitante Imperatore, principibus Christianis assentien tibus Germanis, conuenientibus Episcopis, iam cœptum, nisi summa vrgentiq; necessi dentibus tractatibus, & diligentissima discussione, seruato iuris ordine, consensu omni aliò mutari, neq; legitimè posse, ne licere.

Sæpe enim tralationes callido & præcipiti consilio sine causa factæ, in causa esse fo gno religionis periculo, magnis in repub. Christiana turbis & dissensionibus, inter Christiani perniciosa diuisione concilia dissoluantur. Causa autem tam subitæ translat fuit, sed arrepta, quæ se primùm obtulit. Occasionem vos reuerendiss. asserti legati, vt à est, & reliqui Patres, fecistis, id quod iam pridem meditati fueratis. Febres enim nescio ris vitium causati, affectatum & procuratum quorundam medicorum, sed præcipuè an coquorum, vilissimorum hominum testimonium recitantes, Tridento præcipites d nempe & tunc & deinceps apertissimè patuit, nullam extitisse vanæ formidinis causam.

Præterea vt vlla fuerit ratio discedendi, V. Sanctitatem in hac prætensa causa cor cùm tam parui temporis mora nihil periculi esset allatura. Neq; enim tam repentina re exitus morbi, quem causati fuerant, comprobauit. Inconsulta autem sanctitate vestra illos Episcopos, fassi estis, & S. vestra postmodum affirmauit. Cui quidem S. vestræ multum certè fidei & autoritatis detrahunt vestræ ad reuerendissimum de Monte literæ, siones ad Cæsarem datæ.

Imperatore quoque consulto & assentiente, id facere debuissent, cui curæ sunt & mnia vniuersalia concilia, atque id ex munere officii Augustalis: cuius quanta sit i autoritas, manifestum est. Verùm tanta fuit legatorum assertorum festinatio & sim nec ipsi voluerint consulere, nec eos qui dicebant, S. Vestram & Imperatorem pri ctam synodum certiores fieri oportere, audiendos putârint. Cumque Imperator ipse p & amplificanda religione, pro Ecclesia, pro concilio laboraret, ipsi vano & inani tin lato, Imperatore inconsulto, abscesserunt. Atqui sæpè aliâs Imperator per oratores ipsos assertos legatos, tum Sanctit. Vestram admonuerat, se neque tralationi concilii suspensioni aut vacationi tacitè vel expressè assentiri posse.

Præterea iuris ordinem contempserant, & eam causæ cognitionem, quæ in synod lationibus sanctorum patrum sanctionibus instituta est. Rem enim ferè omnium gra properè sanè & leuiter confecerunt, debuerant certè iustas multorum grauissimorum qui illis haudquaquam assentari docti, rei ex recta conscientia consulebant, contradi benter audire, eorumque sententias ac rationes animaduertere atque examinare, ac neglectis, vixque auditis, rem pro libitu definire: quorum quidem sententiæ, quòd & firmiores erant, sanioresque reipublicæ Christianæ, debuissent iurè præferri: pot multarum nationum patres, etsi multitudine aliis impares, tralationem merè volunt andemque reipub. Christianæ perniciosam impedire. Quam si fieri oportebat, fuera rum conciliorum decreta seruanda, ne discederetur à terminis eius regionis, eligend Germania locus propinquior & opportunior: atq; ob id maximè fieri oportebat, vt de qu sa præcipuè agebatur, Germani tutò possent ad concilium venire: quod proculdubio fe mnibus non veniendi subterfugiis, impedimentis & difficultatibus sublatis, vt exitus i probauit.

Illud verò nulla ratione defendi potest, quòd Bononiam, in medio Italiæ collocat ditam Imperio Ecclesiæ, delegerint: quò nemini dubium est, non adituros Germanos. itaque delegerunt, quem possent omnes meritò multis de causis, quæ nunc à me prætern recusare, non vt concilium prosequantur, sed vt summo exitio Christianorum decolor deformatione status reipubl. Christianæ concilium præproperè & ex abrupto dissoluan animi eorum sententia conficiant. Ac cùm sit conciliorum officium dissidia tollere, re sustentare, mores emendare: hic recessus, quem ipsi translationem vocant, turbabit co perdet omnia.

Verùm cùm piissimus Imperator, sanctissime ac summe Pontifex, vt verus & legiti manus Imperator, Ecclesiam omnium matrem augere ac defendere teneatur (quod fe initio regnorum suorum & imperii fecit) cumque ab antiquissimis retrò temporibus torii muneris fuerit, vniuersalia concilia protegere, & eò vsque integra & salua præsta ad negotia, quorum gratia congregantur, debito loco & ordine absoluta sint: cumque niæ dissidia componere, eamque prouinciam partem Imperii potissimam, magnumq sia membrum, pacare, & ad veram Christianamque religionem reducere constituerit: ad eundem etiam Hispaniarum, aliorumque regnorum & statuum suorum, quorum r ac Dominus est, auxilio Sanctit. Vestr. & sacrosancti concilii, corrigendorum, & ad vera stianam vitam reducendorum, cura pertineat: quæ ita demum vana non erit, si Sanct. Vest lium Tridenti indictum, Tridenti cœptum, Tridenti continuauerit, & absoluerit.

Animaduertens inquam Imperator, hunc recessum, seu, vt ipsi dicunt, tralatione ordine legitimo factam, neque lege, nec ratione, neq; causa, neq; consilio inniti, omnem

it

ropositi sui rationem perturbare: praeterea totam Germaniam, ad quam hæc potissi-
ma spectat, concilium postulare Tridenti, polliceri se concilio Tridenti affuturum, san-
dentinam synodum suscepturam S. Vestram, quam semel atque iterum obtestatus est,
oque, vt bonus obediensq; S. Vestræ, & Ecclesiæ filius, maximè contestatur, debita hu-
& Christiana monitione per viscera Domini nostri Iesu Christi, ne magno labore tam diu
componendæ, instaurandæq; religionis occasionem prætermittat.
ibus à Deo Opt. Max. sibi commissis auxilium feratis, iubeat suos assertos legatos cum
Episcopis, qui recesserunt, sine mora Tridentum reuerti, qui locus visus est sanctitatis ve-
robatione tutus & liber, ipsiusque inuictissimi & pientissimi Imperatoris fide tutior atq;
cuius muneris est, concilia protegere atque tueri: ibiq; vt decet, ac necessarium est, sa-
m concilium, autoritate Imperatoris, efflagitatione & assensu principum, Tridenti in-
, diuq; habitum prosequatur: quod nullo pacto recusare possunt, & sanè id iam antea pol-
, si utique Germani ad concilium accessissent, se, quàm primùm illa falsi morbi suspi-
cessisset, esse redituros, atq; adeò Sanct. Vestr. id ipsum Cæsari per nuncios sæpe & legatos

o iam ferè elapso, cessante morbo (si quis fuit) re tranquilla & pacata, ablata ratio-
is, postulantibus principibus & statibus Germaniæ, iisq; deniq; pollicentibus, se liberè
vlla conditione aut prætextu synodum sanctam Tridentinam suscepturos, cur non re-
, & intermissum continuant opus vt cœperant, vt continuare oportebat. Hoc si S. V.
ecuta, & nunc assertos legatos Tridentum redire sua autoritate & imperio coëgerit, neq;
emaur difficultatem vllam interposuerit, rem populo Christiano valdè necessariam, &
maiestati gratissimam faciet.
n autem tam iustæ petitioni tempore & occasione necessaria, quæ quidem nunc se vltrò
offert, assentiri noluerit (quod abhorrendum sanè est ab eo, qui prorsus totius reipubl.
næ curam gerit, atq; adeò ipsius Domini nostri Iesu Christi vices repræsentat) Ego Iaco-
tadus Mendoza, nomine pientissimi & inuictissimi domini mei Caroli, Cæsaris Rom.
oris, ex illius speciali mandato, ac nomine totius sacri imperii, regnorum & dominiorum
, multiplicatas priuatim & publicè Euangelicas requisitiones, monitiones, denunciatio-
que non solùm (vt superiùs dictum est à me) semel atque iterum, sed etiam plures in
plissimo & religiosissimo Cardinalium consensu, die Mercurii, hora antemeridiana,
Decemb. & in hoc eodem loco rursus, die Martis hora pomeridiana 27. eiusdem Decem-
æsentibus reuerendissimis patribus & principum oratoribus, aliam protestationem die
6. mensis Ianuarii, hora meridiana, à procuratoribus & consiliariis Imperatoriæ Maiesta-
tis, in generali cœtu conuenientibus, Bononiæ habitam: tandem nouissimè protestor,
ralationem seu recessionem fuisse & esse illegitimam, & nullam: atq; omnia inde acta
cuta, & quæ posthac quomodocunque de re qualibet agentur atq; sequentur, affectata
futuras rixas & contentiones in Ecclesia Dei inducere atque nutrire, ac deinde nullius
i, nullius effectus, magnam cladem & exitum populo Christiano minari, fidem Ca-
m & sacrosanctam religionem in periculum adducere, vniuersalem Ecclesiam Dei sca-
, decolorare, deformare, eiusq; statum & maiestatem peruertere, ac proinde nullius mo-
nullius effectus, nullamq; habuisse vim, sed nec habitura vigorem vllum, vllam penitus
tiam: neque eam posse esse autoritatem assertorum legatorum Sanct. Vestr. & eorum Epi-
m, qui Bononiæ sunt, sanctitati vestræ maiori ex parte obnoxiorum, atq; ab illius nutu o-
pendentium, vt in religionis & morum reformationis causa, tanti momenti negotio,
reipubl. Christianæ, eique prouinciæ, præsertim cuius mores & instituta parùm eis nota,
ræscribant.
raterea eiusdem inuictissimi Romani Imperatoris semper Augusti nomine & speciali
to, prout suprà, protestor atq; denuncio, Sanct. Vestræ responsionem illegitimam, præ-
gotio & necessitati ineptam & inconuenientem, fuco & figmentis plenam, ac prorsus de-
n fuisse & esse, nulloq; iure nullaq; ratione subsistere.
otestor præterea, omnia damna, tumultus, dissidia, clades, ruinas, excidia populorum,
diuisiones & scandala in Ecclesia Dei, & religionis pericula, atq; reipubl. Christianæ detri-
quæ inde euenire atque eueniunt, & possunt contingere, vestræ Beatitudini, non sibi im-
a. Ad quæ quidem facilimè & potuit & debuit, ex forma & essentia Pontificatus vsq; ad san-
, vsq; ad animam, remedium commodum adhibere.
otestorq; similiter, Carolum, Romanorum Imperatorem semper Augustum, defectu, culpa,
gentia Sanctitatis Vestræ, Ecclesiæ procellis & tempestatibus, quas metuit ex hoc facto,
ne impendere, totis suis viribus obuiam iturum, eiusq; protectionem & tutelam omni
susceptvrum: totumq; id quod sui iuris, muneris, officii & dignitatis est, quo Imperator est,
x est, quatenus ius patitur, & legibus sanctorumq; Patrum institutis, & orbis eo consensu de-
atq; obseruatum est, ex nunc non omissurum, omniaq; alia, quæ eiusdem domini mei Im-
is nomine possum & debeo, quò meliùs expediat atq; conueniat modo & ordine.
otestor vobis etiam, Romani Patres, amplissimi Cardinales, saluo omni iure & facultati-
uomodocunque domino meo Imperatori competentibus, vbi Sancti. S. in præmissis ne-

Anno

gligens fuerit, aut quacunque alia causa instaurationem religionis, vnionem prouinci
maniæ veram, absolutam, & generalem in sancto vniuersali concilio fieri oportet
reformationem omiserit, aut distulerit, vosque itidem in his negligentes fueritis, eade
quæ Sanctitati suæ protestatus sum, eodem modo & ordine, nomine inuictissimi & piiss
ni mei CAROLI Romanorum Imperatoris semper Augusti, protestor atque
atque hanc protestationem bis, ter, & toties, quoties & vbi mihi visum fuerit, esse ne
& quamcunque aliam super promissis & ab eis dependentibus connexis, & demerge
cturum affirmo, & facultatem mihi reseruo. Testes vos omnes, qui adestis huic meæ protel
stens, petoque à vobis Notariis, & à quocunque vestrûm, vt publica de his omnibus con
strumenta.

Hac Bononiensi protestatione lecta, idem Magnificus dominus Fiscalis Cæsareus
legæ nomine, dictam protestationis scripturam sic lectam & recitatam, virtute manda
præsentauit, illamque in actis redigi petiit & requisiuit, modo & forma, prout in ipsa
Atque omnia reuerendissimus dominus Cardinalis de Monte prædictus, repetita protest
cta per dominum Claudium notarium suprà dictum, ex mente & sententia patrum exist
suprà, respondit, narrata & recitata per dominum Doctorem Velasco, prout recitantur
tur in protestatione seu scriptura per eum lecta, præsertim contra honorem ipsius reue
COLLEGÆ sui, & patrum in ciuitate BONONIÆ congregatorum, & e
posita fuêre de inualiditate translationis de ciuitate Tridenti ad ciuitatem Bononiæ de
& quæ proposita fuêre de securitate & libertate ciuitatis Tridenti, non esse vera, & veri
carere: contestans de hoc DEVM, qui est ipsa veritas: prout suo loco & tem po
fuerit, deducetur & ostendetur: asserens etiam & affirmans, se esse paratum vnà cum pat
cilii, mortem oppetere, & martyrium pati, priusquàm consentiant, quòd hoc exemplum
siam introducatur, quòd secularis potestas velit consilium cogere pro libitu suo, & ei liber
mere: & Imperatorem (quod cum pace eius dicitur) esse Ecclesiæ filium, non autem dom
magistrum: & se & collegam suum esse sedis Apostolicæ legatos, & de his quæ eis imponu
tota villicatione sua paratos se esse reddere rationem Deo primùm, deinde S. Domino no
sede sedenti.

Et nihilominus, cùm proposita per ipsos dominos procuratores Cæsareæ maiestati
contineant seriem verborum, & non possint omnia memoria retineri, dixit & obtulit,
bitur eis congruum & plenius responsum die Veneris proximè futura, hora congregati
sueta: monendo eosdem, vt ipso die & hora compareant, responsum ipsum accepturi
comparuerint, dixit & protestatus est, quod nihilominùs responsum dabitur, & pu
mundo vniuerso, repetens protestationem prædictam, & pro repetita haberi volens. Quib
tis, præfatus magnificus dominus Fiscalis Cæsareus dixit, suo & collegæ nomine se ea respon
tantùm in protestatione sua dicta erant, de quibus publicum instrumentũ seu publica in
confici, & sibi reddi in autentica forma, petiit, & requisiuit. His peractis, omnes discesse
tertia noctis.

Super hisce omnibus atq; singulis suprà scriptis, partes antè dictæ astantes, vt
gauerunt nos IVLIVM Cipatam & Ioannem Saluam Notarios, adductos ad instant
fatorum magnificorum dominorum procuratorum Cæsareæ Maiestatis, & dominos Cla
la Casa, ac Nicolaum Dziel, notarios pro parte dicti R. D. Cardinalis de Monte, & aliorum
porum & prælatorum, adductos, vt de promissis omnibus instrumenta vel instrumentu
cum vel publica conficeremus, ipsis partibus danda.

Acta fuerunt hæc in ciuitate Bononiæ, die, loco & anno, quibus suprà, præsentibus ib
mino Francisco de Viuero, domino Ioanne de Lignysamo, domino Ioanne de Fonseca,
Petro de Vargus, domino Garcia Hernander, Hispanis, testibus ad prædicta omnia adhib
parte Doctorum magnificorum dominorum procuratorum Cæs. Maiest. Nec non dom
tholomæo, quondam Antonii Graffiti Senensi magnifico equite: domino Hercule Mariso
noniens. domino Ioanne de Modestis Ariminensi, domino Bartholomæo Foscaratio, no
noniensi: & domino Alexandro Garganello Bononiensi, testibus similiter adhibitis ad
omnia, pro parte præfati reverendiss. & illustriss. D. Card. de Monte, & aliorum Episcorum
latorum, qui omnes testes idonei ab omnibus partibus vocati fuerunt, & rogati, &c.

Responsum Pontificis datum oratori Cæsareo ad protestationem.

MAgnam superiori consistorio, Illustriss. domine Orator, mæroris causam dedisti san
mino nostro, & sacro Cardinalium collegio, cùm ex diplomatis illius verbis, quo
datum appellabas, hoc in loco abs te prolati & recitati, facultatem tibi ipsi, coram sanc
Domino nostro & sacro collegio protestandi, à Cæsarea Maiestate datam esse, assereres, qu

es

gna idem mandatum postea diligentiùs expensum & examinatum, lætitia eos ipsos af-
um animos dolore antè afflixerat: cùm nihil in eo repertum sit, quod tibi istam faculta-
tu tibi sumseras, daret.

verò duo cùm explicauero, ac simul doloris & mœroris causas atque rationes reddidero,
axima ex parte ad ea omnia, quæ alicuius momenti vel dicta abs te prolixiùs, vel acta in
nsistorio fuêre, de quibus nunc responsum expectas, esse responsum. Quæ enim prote-
a complectebatur, licet responsione non indigerent, tamen silentio minimè præteribo.
ordinem in respondendo sequar, Sanctissimi domini nostri autoritati obtemperans, qui
præscripsit, cùm mihi has partes tibi respondendi imposuit.

r vt à mœroris causa explicanda incipiam, ea quidem eiusmodi est, quam per te facilè in-
ssis, præsertim cùm partem huius molestiæ tam in ipso protestandi munere fungendo,
i onere portando, teipsum sensisse minimè dubitandum est: eò autem maiorem, quò ni-
udium tuum erga clarissimam Cæsareæ pietatis & religionis famam, vel maior pietas
am esse debebat: cui ex hac re non minimam perturbationem impendere, quisq; pius ac
um æstimator meritò suspicari potest.

rgo est ipsa causa doloris, quam protestandi asserta à te facultas, meritò vtrisque attulit
teipso, quod minimè credendum est, expertus non fuisses, in illis certè religiosissimis &
s viris, & nomini Cæsaris addictissimis, qui te, cùm iam ad protestandum accederes, adie-
s lachrimis preces mixtas & adhortationes secum afferentes, vt te ab incepto protestandi
abducerent: hanc, qualis sit, potuisti facilè agnoscere.

l verò omnibus notum est, rem mali exempli esse, & ab iis potissimùm vsurpatam, qui
ab obedientia discesserunt, vel in ea vacillare cœperunt. Quare si hæc maximæ perturba-
esiæ signa certissima grauiter S. Domini N. animum commouerunt, qui paterno amore
C. Maiestatem est prosecutus, & Ecclesiæ paci, vt pastorem Ecclesiæ decet, semper studuit;
m. Eò verò grauiorem dolorem & eius Sanct. & sacro collegio, ac omnibus, qui pacem
nant, incusserunt, quò minùs hoc tempore aliquid eiusmodi expectabatur.

enim minùs expectari poterat à Cæs. Maiest. quàm eo tempore, quo contra eos, qui quò
nomen erga eius Maiestatem, maximè verò erga Ecclesiam Rom. obtegerent, Prote-
ppellârunt, gloriosissimam victoriam reportauit? id quod non tantùm interueniente
sua (vt tu, domine Orator, nimis leuiter æstimans Sanctitatis suæ auxilia, in hoc ipso bel-
iestati missa, dixisti) sed ita prolixè copiis & pecuniis adiuuante, vt vires patrimonii Ec-
fferit: omnia autem tempore ita opportuno data, vt ipsa opportunitate auxilia vtcunque
neficio & vtilitate superarent. Quid igitur minùs expectari potuit, quàm vt adepta vi-
d huc recenti, tales fructus pietatis & beneuolentiæ Sanctitatis eius Cæs. Maiest. redderet,
ius belli, principium protestandi contra eam futurum esset?

expectauit, vt faceret vuas, fecit labruscas, dicit propheta in Dei persona ad populum suũ,
a beneficia illis collata, cum eorum ingratum animum redargueret. Si verò ipse Dei in
tius, Cæs. Maiest. tanquam plantam nobilissimam omni studio iam inde ab initio pon-
emper colens, ex qua Sanctiss. & nobiliss. fructus ad pacem & concordiam Ecclesiæ expe-
: hac sua diligenti & assidua cultura non suaues pacis & concordiæ tanquam vuarum
d protestationis minimè decentis, & discordiarum acerbissimas quasi labruscas percipiat,
conueniret mœrenti animo dicere, Quid potui facere vineæ meæ, & non feci? & quæ le-

ergò fuerunt, quæ Sanct. Domino N. & vniuerso huic sacro collegio mœrorem animi me-
erunt: cùm tamen (domine orator) diplomatis seu mandati sui autoritate & facultate
illis rationibus, quò minùs à protestatione te abstineres, deduci te patereris. Nunc igitur
uo pacto idem mandatum diligentiùs examinatum, primùm Sanct. S. deinde reliquos o-
i ob hanc causam dolore sunt affecti, omni dolore leuârit. Quod vno verbo minimè à te
, dicere possum: hoc scilicet, nihil in mandati diplomate contineri, ne verbum quidem,
i facultatem præbeat, sub ea forma verborum contra S.S. & hoc sacrum collegiũ protestan-
tua protestatione es vsus, cùm minimè honorifica Sanct. suæ, tùm Cæsar. Maiest. parùm

co verò iterum atque iterum, vt meliùs audias & intelligas, nullum scilicet verbum
nandati diplomate, quod significet, talem voluntatem Cæsaris fuisse, vt eo modo
anctissimum dominum nostrum protestareris, quo iam es protestatus: nullum, quod
i facultatem daret. Tu enim, quasi facultas tibi data esset contra sanctitatem suam
n collegium protestandi, sic ea vsus es: huius verò rei in mandato tuo nullam non
xpressam, sed ne leuiter quidem adumbratam voluntatem Cæsar. Maiest. habes: in

hoc verò

hoc verò expressam, contra legatos sanctitatis suæ, & prælatos Bononiæ existentes; quos
ne concilii è Tridento Bononiam autores fuisse accusat: ac vt contra eos sui procuratores
tur, mandat.

Tu verò cùm audires, contra illos à procuratoribus Cæsaris iam protestatum fuisse,
esset protestari coram sanctitate sua, & sacro hoc collegio, & contra eius sanctitatem & sac
gium, eo modo protestandi es vsus in hoc sacro loco, assertus hac in causa procurator, qu
procuratores Cæs. Maiestatis apud assertos, vt appellas, legatos sanctitatis suæ Bononiæ sun
tibi facultatem, vt dixi, non competere, ex tenore & data mandati planè constat. Præcipu
tu protestando obiicis, aliquot mensium spacio, postquàm mandatum factum fuerat, acci
vt in illo S. Maiest. complecti ea, quæ necdum contigerant, nulla ratione potuerit.

Sed quî meliùs hoc intelligi potest, quàm ex ipsius mandati verbis? Recitabitur igit
de, quæ tu bona fide scripta esse dixisti, cùm descriptum exemplar mandati mihi traderes.
TETVR MANDATVM. Carolus V. &c.

Intellexisti nunc tandem domine Orator, quod antè non animaduertisti in verbis
Si enim abs te animaduersum fuisset, non tam longè extra fines mandati fuisses progre
nunc admonitus, annón animaduertis, quo pacto, cùm de legatis Bononiæ, & de protestati
datum loquitur, hanc voluntatem Cæsaris fuisse, satis apertis verbis declarat, vt contra eo
reris, cùm de sanctitate sua & sacro collegio nullo in loco dicat contra, sed semper coram S.
collegio contra ipsos legatos: ex quo semper his Maiest. S. iudicium à sanctitate sua, quæ le
vnicus iudex huius negotii est, reposcere censenda est.

Nunc ergo ex his vides, quod videmus omnes, & libenter prædicamus, legitimos
destissimi Principis Cæsarem suo mandato non egressum: qui si se offensam existimaba
sanctitatis suæ, & ab illis prælatis, nihil à iustitia alienum fecisse videbatur, si contra
ram sanctissimo D. N. & sacro hoc collegio protestaretur: neque extra hos terminos
illud, quod mandatum appellas, quoquam progreditur. Quòd si Sanct. S. huius causæ cog
suscipere recusasset, tunc demum, si vnquam, protestationi contra S. S. locus aliquis
fuisset.

Tu verò non modò hoc tempus non expectasti (quod certè si futurum fuisset, ex
buisses, si vel speciem aliquam iustitiæ tuam protestationem habere voluisses) sed i
dicium vnquam postulasti: si quod verò postulasti, quod ad iudicium huius causæ attinet,
ma tuæ protestationis fuit, vt legatos ipsos, vnâ cum maxima parte ipsorum prælatorum
causa S. S. condemnaret.

Quid enim aliud reuera petis, quando à SANCTITATE sua postulas, vt
illud concilii, quod statuit translationem eiusdem concilii è Tridento Bononiam, quod
cessariò & salutariter, sic & iustissimis modis factum asserunt, rescindere & abrogare tanq
stum, & factione potiùs quàm iure factum, sine vlla vlteriore causa cognitione postulas: &
maximam partem prælatorum vna cum legatis minimæ parti, quæ Tridenti manserat, ced
quo quid magis omnem authoritatem ipsi concilio, non modò in præteritis actis, sed etiam
ris adimere possit, præsertim cùm nullam æquitatis formam, nullam iuris, id iudicium h
esset, non video.

Quantò æquius fuisset, vt pauciores illi, qui Tridenti remanserunt, si quid à maiori pa
iusto factum fuisse in hac tralatione, cognouissent, eius Sanctitati suas vel excusationes vel
porrigerent: quas quidem eius sanctitas nunquam sanè recusasset accipere, quemadmod
nunc recusat. Imò quoniam Cæs. Maiest. mandati verba huc spectant & prouocant, quem
iustissimum & religiosissimum principem decet, sanctitas eius huius causæ cognitionem &
uersiam de iure translationis eiusdem, veteri & perpetuo more & iure Rom. Pontific. ad s
Quanta verò æquitate hoc faciat, & facturus sit, paulò pòst explicabo.

Nunc, vt concludam hunc locum gratulationis & gaudii, ex his, quæ iam diximu
domine Orator, quantam causam habet & sanctitas eius & sacrum hoc collegium, ac or
tu ipse deniq; PRINCIPIS tui causa, ECCLESIÆ gratulandi, ereptæ ex tan
re, quantum asserta protestatio tanti principis tali tempore meritò incutere potuisset. Qu
uinæ bonitati maximæ sunt agendæ gratiæ, quòd cùm seditiosa consilia non deessent, q
Maiestat. huc impellerent: tamen Dei tutela in eam tanta extitit, non modò, vt non permi
aliquid eiusmodi in suis scriptis complecti, quod Ecclesiæ perturbationem afferre posit, s
veram & legitimam viam aperuerit ad ipsam pacem Ecclesiæ, & concilii ipsius concordiam
dam. Principis igitur tui causa habes, domine Orator, quòd gaudeas: tuà verò, quantum vel
dum vel dolendum tibi sit, tuo iudicio perpendendum relinquitur.

Atque hæc quidem hactenus dicta sunt, cùm eiusmodi sint, quæ fundamenta tuorum d
& actorum in superiori consistorio tollant. Iisdem sanè Sanctitas eius omnem suam respo
concludere posset, nec quicquam præterea ad protestationem tuam, quæ nulla est, nullam vi
nullo iure consistit, respondere. Verùm quia fieri posit, si, quæ abs te sunt dicta, silentio pra

cionem ea res alicuius verè obiecti criminis(cò verò plura obiecisti) ignaris rerum afferre
e cum detrimento salutis animarum eorum, qui ill s fidem essent habituri : ideò Sancti-
nium saluti consulere volens, & falsos rumores sparsos, quantum fieri potest, ex omni-
depellere, me etiam iussit, vt ad obiecta tua in asserta illa tua protestatione responderem,
c es à me auditurus: si primùm, quò spectat hæc tota protestatio, quem finem sibi propo-
.
m verò eum esse video, vt negligentem in rebus Ecclesiæ S. S. tergiuersantem, ac mo-
em, ne concilia ritè celebrentur, ostendat. Contrà autem, vigilantem & diligentem ipsam
. Cùm igitur hunc scopum tibi tua protestatio proposuerit, argumenta omnia, quibus vi-
conclusionem firmandam munire tibi contendis, eius quidem generis sunt, quæ maxi-
stest. pietatem & studium erga Ecclesiam declarare videntur: præcipuè verò procuratio-
onis concilii generalis, quod præcipuum remedium rebus Ecclesiæ afflictis & perturba-
lt iudicatum.
omnia si abs te hoc animo prolata fuissent, vt Cæsaris pietatem testatiorem redde-
pus esset hîc alia responsione, præter gratulationem apud ipsam ECCLESIAM:
m actionem apud diuinam bonitatem, quæ tali animo præditum IMPERATO-
clesiæ dederit : nec enim S. Sanctitas Cæsaris virtutes obscurare cupit, vt suæ illustrentur,
nuidentes minores videri eas, desiderare potest, pro quibus vnà cum Ecclesia preces to-

quoniam tu, in hac tua asserta protestatione quò magis CÆSARIS virtutes illu-
c magis obscuriora eius Sanctitatis studia, & eiusdem negligentiam in rebus Eccle-
rem reddere existimasti : ideo huic parti, quæ prima pars est protestationis tuæ, in qua
dium extollis in procurandis rebus Ecclesiæ, maximè autem frequenti postulatione con-
lis primùm apud beatissimæ memoriæ Pontifices Leonem & Clementem, tandem apud
tem: sic respondet S. Sanctitas.
saris animus hic fuit, si hoc eius desiderium, vt generale concilium celebretur, commune
oc desiderium fuisse suæ Sanctitati cum illius Maiestate. Si verò commune, vt Sanctitatis
tas sit hac in re, quemadmodum est illo ætate, sic tempore etiam antiquior, quam eandem
n ante pontificatum adeptum, sic declarauit, vt nullus ex hoc S. Collegio frequentiùs ea de
dem Pontificibus egerit: idq; testimonio ipsius S. Collegii, præsertim eorum, qui tum in
um numero adscripti fuêre.
verò inanem hanc eius voluntatem fuisse, sed sinceram & stabilem, factus Pontifex
larauit: cùm nulla de re potiùs apud principes, quàm de celebratione concilii egerit. Si-
em ei vel minima occasio eius celebrandi fuit oblata, id indixit primùm quidem Man-
domine Orator rectè quidem commemoras: deinde Vincentiæ. Quibus in locis si res ex
Sanctitatis suæ non successit, quòd Mantuæ ferè nulli, Vincentiæ pauci prælati conuene-
n non defuit cura & studium suæ sanctitatis, quæ Vincentiæ suos legatos sex mensium spa-
are Episcopos fecit, quos per literas suas ad omnes prouincias directas, ad concilium inui-
simul nuncios ad principes dimiserat, vt bona eorum pace liceret Episcopis ex quauis pro-
i conuocati erant, venire.
d si Mantuæ ac Vincentiæ nulla frequentia Episcoporum fuerit: non ob eam quidem cau-
cidit, quam tu domine Orator affers, cùm dicis, illas ciuitates minimè aptas fuisse, quò
m prouinciarum homines conuenirent : qui solam TRIDENTINAM nunc
contendis. Præsertim cùm hoc constet etiam, vt satis opportuna sit Tridentina ciui-
men commoditate loci & abundantia omnium rerum, quæ celebrationi concilii sunt ne-
as vrbes Tridentinam longè superare. Sed aliæ causæ fuêre, maximè verò ipsa bella inter
Christianos, quæ hoc sanctum studium celebrandi concilium, nusquam vlla causa penè so-
uit.
verò magis eminere sanctitatis suæ studium celebrandi concilium, Cæsaris studio est neces-
Cæsar siue inuitus id fecerit, siue quacunque causa adductus & tractus ad bella, quæ gessit,
impedimenta interposuisse celebrationi concilii, nemo negare potest. Quæ hanc tamen
occasionem eius sanctitati, declarandæ suæ piæ voluntatis dedêre, quòd assiduus suasor pa-
r fuerit, bellum ipse nunquam gesserit: quòd vel minimum impedimentum concilii cele-
dare potuerit, nulli parti plus quàm alteri adhæserit: nulli principi se socium belli adiunxe-
quàm ipsi Cæsari, eo in bello, quod videbatur maximè viam munire celebrando concilio:
omine Orator rectè dixisti, vt quod ratione suaderi sibi non permitterent, vt sacris conciliis
t, vi cogerentur.
m ne singula recenseantur, quod esset nimis longum: & vt omnis actionũ comparatio tol-
m sanctitas sua fieri non vult, præsertim hac in re, in qua de pietatis laude sit contentio(quæ
nq; sit, tota tribuenda Deo est) sed vt concludatur hic locus de studio suæ sanctitatis, de labo-
impensis pro celebratione concilii, in cuius commemorationẽ tu domine Orator S.S. com-
breui à me expedietur tota hæc oratio: si tu domine Orator, apud animũ tuũ paulò diligen-
sere volueris acta singulorũ annorũ pontificatus sanct. suæ, quæ publicè omnib. sunt nota.

Quod

Quod si feceris, eius piam voluntatem statim clarissimè in nunciis & legatis agnosces:
lis ferè annis cum iis mandatis præcipue ad diuersas prouincias miserit, vt quoties ab arm
esset, & interualla bellorum spem aliquam alicuius opportunitatis celebrandi concilii da
cum iis principibus agerent, quorum autoritate & opera concilia indigere solent, cùm b
rent, de pace, cuius tamen finis & fructus esset ipsa concilii celebratio.

Hac in re ita fuit ardens animo Sanctitas eius, vt nec itinerũ longitudine, nec incon
terreri potuerit: licet annis admodum grauis, quò minùs eiusmodi legatione, idque non
principes discordes, per se obire vellet pro ipsa Ecclesia, vt ei simul cum pace concilium ge
deret. Hos certè annos si paululum tecum consideraueris, videbis, vniuersum eius Pon
in his duobus sanctissimis negotiis esse consumtum. Neque tu quicquam horum negas
accusas, antequàm ventum sit ad Tridentinum Concilium: neque etiam quicquam hic
tequàm venias ad translationem: ac ne in ea quidem aliquid accusas, fateris enim, iniu
sua, id factum fuisse: & ob eam causam legatos accusas, quòd inconsulta sanctitate sua id fe

In hoc tantùm factum sanctitatis suæ improbas, quòd quibusdam literis, in quib
rum, qui Tridentino Bononiam vnà cum legatis concilii se contulerant, mentionem faci
Bononiensis nomine illorum congregationem appellat, in graue (vt tu dicis) præiudicit
prælatorum, qui Tridenti remanserunt. Si verò hoc præiudicium concilii appellatione a
affirmas, annón idem præiudicium est, quod Cæsar ipse suis in literis attulit, quod tu I
Orator, quod reuerendiss. Tridentinus, cùm verba literarũ Cæsaris sequentes postularetis
ctitas Concilium Tridentinum reuocaret, reuerti faceret, reduceret? Quod fieri quidem n
nusquam nisi Tridenti concilium esset.

Quare cùm de congregatione Bononiæ constet, Imperatorem intellexisse, concilium
gregationem illum quoque appellasse, non est dubium. Cur ergò hic non idem est præiu
quòd summi Pontificis verbum, qui legitimus est iudex, vim sententiæ habere videatur?
ctitatem eius accusas, quòd præpropero iudicio anteuertens iudicis sententiam, causam
Tridenti remanserunt, damnauerit, congregationem Bononiensem Concilium appellans

Ausculta ergo, & intellige, domine Orator, qui rectè hac in causa suam sanctitatem
cognoscis, ne latum quidem vnguem eam ab officio iudicis discessisse, nullumque præiudi
parti attulisse, etiamsi concilium conuentum Bononiensem appellet: quia donec causa co
liberum est iudici, communi vocabulo, quo omnes vtuntur, vti. Omnes verò ita vulgò
tur & scribunt, concilium esse translatum Tridento Bononiam, & illic nunc esse: imò Sa
donec aliter sibi per contrarias probationes constiterit, cùm videat, multò maximam pa
scoporum vnà cum legatis S. Apostolicæ Bononiam causa transferendi concilii se contul
iusti iudicis partes sequi velit, dicere aut appellare non potest. Nec enim minor pars in re d
tu in tua protestatione asseris, sed maior debet sanior haberi.

Non igitur alia appellatione maioris partis Episcoporum se ex Tridento Bononia
rentis vti potuit, præsertim cùm sciant, concilio potestatem datam esse, seipsum transferen
legitimis modis translatum fuerit, quoniam in eo est controuersia: de hoc iudicium su
prout ad se delatum est, sibi conseruat: concilii tamen appellationem non aufert, donec, v
rius partis probationibus error & iniustitia modi transferendi ostendatur.

Sed transeamus ad reliqua, quæ apertis verbis obiicis S. S. Adiungis autem nescio
tua querela iniustæ (vt dicis) translationis concilii: quod non tam ad prælatos illos pertin
tores eius rei fuerunt, quàm ad eius Sanctitatem in eadem causa, & vt dicis, crimine inuo
cùm dicis, prælatos quosdam obnoxios & addictos nomini Sanctitatis suæ hoc fecisse.

Quid verò tu, domine Orator? an vt hoc accusas, quòd sunt addicti: sic illos laudas, qu
manserunt, quòd nomini Pontificio non sunt addicti? At vides, quale periculum inde tib
rit. Nec enim schisma ex alia re nasci solet, quàm ex eis prælatis, qui nomini Pontificis Ro
nùs sunt addicti. Si verò addictos intelligis factiosos quosdam, qui partes Sanctitatis suæ i
iuria defendere velint: tales quidem sua sanctitas nullos cognoscit, quia partes suas nulla
agnoscit, præter eas, quæ sunt patris erga filios, & pastoris erga gregem: nec verò accidit
talis controuersia in concilio, vt eiusmodi addictis opus esset: tantum deniq; sua Sanctitas
ctos Episcopos esse cupit, quantum suæ conscientiæ & libertati, cuius præcipuè semper in co
bita est ratio, addicti esse velint.

Neq; verò quicquam fuit, quod sua Sanctitas legatis suis discedentibus maiori cura
darit, quàm vt viderent, ne patribus in concilio vllam occasionem de ademta sibi libertate
rum dicendarum conquerendi præberent.

Sed transeamus nunc ad reliqua, quæ apertis verbis obiicis S. S. Ad illud verò in prin
insistis maximè, quòd S. S. nullis nec Cæsaris nec serenissimi regis Rom. hortationibus, no
aliorum principum Germaniæ vel hortationibus vel precibus sibi persuaderi patiatur, vt
reuertatur Tridentum. Ex quo argumentaris, minimè curæ esse Sanctitati suæ res German
rum salutem pro nihilo apud eam haberi: præsertim cùm Maiest. eius studio & cura ta
ctum sit, vt si concilium redeat Tridentum, ii statim Tridentinæ synodi decreta sint susce
iam pridem ab Ecclesiæ obedientia discesserunt.

Hic quidem sua S. hoc primùm respondet, nunquam se præcisè negasse reditum co

lò id debitis modis fiat: illiq; prouinciæ ſic vtiliter, & ſine ſcandalo aliarum prouincia-
ri poſsit, id quod ſæpe à ſanctitatis eius legatis eſt affirmatum. Sed ne facilè hoc credat,
uperiorum annorum ſatis admonetur: quæ hac ratione adducta, quòd ſalutarem Ger-
is indictionem concilij Tridenti futuram ſperaret, iam bis eodem in loco concilium
egatos miſit: quod ſatis oſtendit, ſanctitati ſuæ non minimè, ſed maximè curæ eſſe res
n.

n legati eius ſanctitatis in prima indictione, 7. menſes integros expectaſſent aduentum
n, & aliarum prouinciarum Epiſcopos, quàm pauci venerint, quàm nulli potiùs, quis
ierit, domine Orator? qui vnà cum Illuſtri domino Granuella, & Reuerendiſs. domino
rebatens. tertius Orator Cæſ. Maieſt. eò acceſsiſti: cùm legati tamen eo in loco adeſſent
Cardinales Parſius Moronus & Polus, quorum patientiæ in expectando ipſe optimus
es: eò autem locupletius teſtimonium hac in re dare, quòd inuitati tu & collegæ tui à le-
dem imitaremini, vt ſaltem vel vnus veſtrûm maneret Tridenti, quia veſtrum exem-
s facilè inuitare poſſet, vt venirent: vos ipſos excuſaſtis, quòd id minimè facere poſſetis:
ulos dies illic fuiſſetis, tandem diſceſsiſtis.

um eſt poſtea eodem in loco, maturiori tempore, vt eſt exiſtimatum, indictum à S. D. N.
niſsis eôdem legatis reuerendiſs. de Monte, S. Crucis, & eodem Polo: cùm tu domine
cum illuſtri domino Franciſco de Toleto, Cæſ. Maieſt. iterum oratore veniſſes. Quanta
n longa expectatio legatorum fuerit, cùm tu eorum patientiæ particeps eſſes, nihil atti-
commemorare: ſed meminiſſe potes, quot menſes penè fruſtra conſumti ſint, antequàm
Concilij dari poterat. Pòſt verò, cùm iam per Dei gratiam, & ſolicitudinem S. D. N. &
uorum, concilium inchoaretur, & iam præclaros progreſſus feciſſet, multa præclara tum
de morum reformatione decreta ediſſet, omniaq; abundè adeſſent concilio, quæ Ger-
ò venirent, inuitare poſſent: tu vidiſti, quàm pauci acceſſerint: ex illis quidem, qui me-
dij maximè indigebant, nulli.

iſcoporum numero etſi aliqui inuenti ſunt, ſaltem qui procuratores ſuos miſerint: tamen
t ad id remedium, quod ex concilio Tridenti celebrando, ſalutis Germanorum cauſa,
it, ne minima quidem ex parte ſigna voluntatis in recipienda medicina ſalutis oſtende-
udio, curæ & ſolicitudini S. D. N. in eâ porrigendâ reſponderent: imò in ipſo ſtudio, in
ccedendi ad concilium, ipſa Germanica natio licet propinquior, paſſa eſt ſe vinci ab alijs
, ab alijs epiſcopis, qui ſatis magno numero venerunt ex Hiſpania, Gallia, Italia, & re-
s prouincijs, quibus ciuitas Tridentina non erat ita commoda.

nunc tempora ſunt, aucta nunc eſt magis autoritas Cæſaris, qui in ſe recipit Germanos,
n redeat Tridentum, omnes ad obedientiam redituros. Hoc enim ſe effecturum, Cæſar,
rincipes & ſtatus Germaniæ pollicentur. Tu verò domine Orator, tecum conſidera,
hanc voluptatem habent, cur non ſimpliciter ſe concilio ſubmiſerunt? Quanquam non
rea dictum eſt, quaſi multùm laboret ſua ſanctitas, Bononiæné an alio loco perficiatur
modò publicæ & communis Eccleſiæ vtilitatis ratio habeatur.

rò, domine Orator, ita vim loci & vrbis Tridentinæ in hac cauſa verbis exaggeras, ita ne-
eſſe illam ciuitatem, affirmas, quò redeat concilium: vt, niſi in eo loco, vbi inceptum eſt,
ne concilium finiatur, actum eſſe de ſalute populorum Germaniæ, afferas. Quare culpam
nctitati tribuere vis, niſi eius autoritate eò rurſus redeat concilium. Conſidera quæſo
le hac neceſsitate cogendi concilij eo vno in loco, quo videris idem facere in re concilij,
m eſt (diuina prouidentia ſtatuente) in veteri populo, cùm nondum Spiritus eſſet da-
o tantùm in loco, in vna tantùm ciuitate Hieroſolymitana ſacrificare poſſent.

enim concilij vniuerſalis vim, in quo Spiritus ſanctus præſidet, ad vnius ciuitatis muros
uo de Germanorum ſalute agatur? annón eandem ſeruitutem in celebrandis concilijs
populi Germaniæ introducis, quæ erat populi Iudæorum in ſacrificijs, qui nuſquam ſalu-
as, præterquàm Hieroſolymis offerre poterant? Nunc enim, qui certum locum præſcribe-
oncilijs, de cuiuſcunque populi ſalute agatur, quaſi nuſquam pro illis quicquam ſalutare
oſsit, niſi eo in certo loco, vim quidem & iniuriam facit Spiritui ſancto & illi, ex cuius me-
r cuius miſericordiam per orbem vniuerſum eſt diffuſus.

verò, ſi hæc ratio valeret, qua ſola niti videris, cùm contendis, concilium neceſſariò
m reduci oportere: hoc ſcilicet, quia Germani illis morbis laborant, qui per concilium
o ſanari debeant. Quid ergò, ſi Daci, ſi Bohemi, ſi Gotthi, ſi Angli eiſdem morbis la-
n ſingulis Generale Concilium domi ſuæ dabitur? Nec verò, quando de commoditate
r in celebrationibus Conciliorum, eorum ratio habetur, qui retenturi ſunt decreta con-
: ſed eorum, qui facturi ſunt decreta conciliorum: qui ſunt ipſi Epiſcopi, qui præſunt in
, quorum commoditati ea re maximè conſulitur: nec ita ſpectatur vnius nationis hac in
oditas. Quot enim concilia nominari poſſunt, ad extirpandas vnius prouinciæ hæreſes,
dicta, & celebrata, quæ non minùs erant vtilia illi prouinciæ, in qua natæ ſunt hæreſes, quàm
celebrata fuiſſent?

Denique quàm iniquum hoc videtur, vt lege vel decreto facto à Germanis, del vnius vrbis statuendo pro concilio, ipsi cæteris libertatem, & eius eligendi loci auferre, & dicare velint?

Hæc verò nunc sint dicta, vt intelligas, cùm de concilio celebrando conueniat, n causam, cur tam pertinaciter de vno certo loco contendi debeat, vt necesse sit, ad tam extre dia, qualia sunt hæc genera protestationum, venire, quibus tu nunc apud S. D. N. apud qu mè oportuit, es vsus. Quorum capita in fine tuæ prolixæ orationis colligis: ad quæ nunc res sed mutato ordine, vt ad primum caput, in quo contra illos, qui concilium Tridento B transtulerant, protestaris, eorum factum, vt alienum à legibus & moribus Ecclesiæ & con accusans, vltimo loco respondeam.

Tametsi in his, quæ superiùs à me dicta sunt, quæ iustè & legitimè dici possunt à S. S. ia xisti. Illud autem inprimis, quòd si sua sanctitas verbo approbare visa est illam translatio cilij (sequens maioris partis sententiam) cùm nondum talis controuersia exorta esset, vt pr dicanda iudicis personam sumere esset necesse: tamen nunc in eo non persistit, te iam voca dicium. Sed in fine distinctiùs declarabitur, quid in hac re sua sanctitas respondere statueri

Nunc quòd in secundo capite totam protestationem conuertis contra sanctitatem su c ens, eius responsionem ad Cæs. Maiest. illegitimam, præsenti negotio & necessitati inept conuenientem, fuco & figmentis plenam, ac prorsus delusoriam fuisse & esse, nulloque i ratione subsistere.

Hic enim tua verba repeto, quæ vtinam aut modestiora fuissent, aut saltem eiusmod in genere tantùm dicta, sed aliquibus probationibus nixus distinctiùs ostendisses, qua in re capite (nam plura continebat) responsio suæ sanctitatis illa peccaret. Sic enim distincti tibi responderi. Nunc cùm in genere dicas, etiam in genere erit respondendum, rem con bere, atque tu affirmas: esse scilicet legitimam, & pro tempore & causà opportunam, ac ab co alienam eius responsionem. Vel si quid distinctiùs debeat responderi, suspicari oportebi rebus maximè offendaris.

Si verò his, quæ præcipua capita sunt, quæ postulant, vt rata ac firma ea decreta h quæ iam tractata sunt, quæ petunt ea, quæ ad securitatem loci pertinent præstandam, qua tatem eorum, qui venturi sunt ad concilium, vt tutus sit eorum itus & reditus: quæ petunt do retineatur in concilijs, qui iam inde ab Apostolorum temporibus per sanctam Romana uersalem Ecclesiam fuerit obseruatus: quæ postulant rei frumentariæ & commeatus ration cari, antequàm Tridentum redeatur: hæc omnia consueta sunt postulari in concilijs om non tam legibus pontificum, quàm ipsorum Cæsarum firmata. Quare quid ex his magis dat, quod iniustitiæ speciem præ se ferat, cùm tu nihil explices, difficile est diuinare: vtcunc his satis ad hoc caput responsum erit.

Restant duo alia, in quorum priori protestaris, omnia damna, tumultus & pericul rempubl. Christianam sunt euentura, sanctitati suæ Maiestatem Cæsaream attributuram: suam Maiestatem non defuturam Ecclesiæ: sed in omnibus, in quib. negligens inuenietur eisdem eandem Cæs. Maiest. protectionem Ecclesiæ suscepturam. Ad quæ duo capita sua S. respondet: se, quatenus humanam imbecillitatem per diuinam gratiam vincere posit, n missuram, vt iure negligens in rebus Ecclesiæ haberi posit.

Sin ita contigerit (septies enim in die cadit iustus) se eò minùs dolere posse, si eius n tia Cæsaris vigilantiam acuere posset, vt necessitatibus Ecclesiæ subueniat: modò ita ei suscipiat, quemadmodum tu Maiestati suæ in hac asserta protestatione præscribis, cùm di tenus ius patitur, & legibus sanctissimorum patrum institutis, & orbis consensu hoc decre obseruatum fuerit. Quem morem & modum si Cæsar sibi obseruandum animo propol sanctitatem suam in optimam spem venire, facilè per Dei gratiam, omnia ea mala, quæ testatio minatur, depelli posse: nihil autem in posterum opus fore protestationibus.

Nec enim vnquam talem suam negligentiam futuram sperat, quin, si Cæsar hanc d am præstet, quam hæc protestatio pollicetur, vterque suo officio fungens, Ecclesiæ vtilita Dei honorem, cuius in diuerso munere ambo sunt ministri, cum pace & tranquillitate pop stiani, seruire posit.

Reliquum nunc solùm est, vt ad illud caput tuæ protestationis respondeatur: quod t domine Orator, si attulisses, exactiùs formam mandati tui secutus fuisses: nec tantam mate monis cum multorũ scandalo dedisses, quantum te vel falsum rumorem protestationis hu torum animis attulisse est verisimile. Quia igitur tu procuratorio nomine, S. Maiestatis tionem contra legatos & alios prælatos Bononiæ, sub nomine concilij congregatos & co dos, coram sanct. sua & his venerabilibus fratribus suis interposuisti, ad quod tantùm fa & proponendum Maiestas sua te procuratorem & mandatarium fecit, constituit, & deput ctitas sua, habita super his cum eisdem venerabilibus fratribus suis, sanctæ Rom. Eccles. C bus, matura deliberatione, de ipsorum concilio & vnanimi assensu, protestationem huius mittit, si & in quantum de iure admittenda veniat, & non alias aliter, nec alio modo.

intendens propterea, per huiusmodi admissionem concilio, aut præfatis legatis & præ-
; quibuscunque (quorum interest, aut interesse potest, vel poterit quomodolibet in fu-
aliquo præiudicare: nec eis iacturam aut vllum præiudicium inferre, sed eorum ius (si
ure, priuilegio vel consuetudine qualitercunque competat) saluum, integrum, & illæ-
uari: neque ex hoc S. Maiest. aut quibuscunque personis, regnis, & dominijs suis, pro-
uiusmodi adhærentibus seu adhærere volentibus, actionem vel exceptionem, seu ius a-
nouo acquiri: sed nihilominùs (cùm in dicta protestatione, translationem concilij ex
d Bononiam ciuitatem factam, nullam, & inualidam, & iniustam, nulliusque momen-
s fuisse, coram beatitudine sua, & eiusdem venerabilibus fratribus suis proponatur, &
s quidem causæ & rationes ad id allegentur & deducantur, quia probationem causæque
m requirant) volens S. S. (prout ad suum incumbit officium) conquestionem coram
am huiusmodi cognoscere, illamque ad vniuersalis Ecclesiæ vnitatem, pacem, & con-
membrorum ad vnum caput, Christum videlicet, conseruandam: ad diuisionem oui-
t. ex alto commissi: & illud schisma (per quod ipsa Ecclesia scindi & scandalizari, grexque
s sibi creditus turbari potuit) prohibendum, nec non scandalis & damnis, quæ exinde e-
ent, occurrendum concordia vel iure, aut aliter fine debito, quàm celerrimè poterit, de-
terminare.
r de eodem consilio & assensu, tam ex officio quàm per viam querelæ, & instantiam o-
singulorum, quorum interest, ac aliàs omni meliori modo, forma, via, iure & causa, qui-
& efficaciùs potest, etiam de Apostolicæ sedis in personam beatissimi Petri concessæ pote-
tudine, causam & causas nullitatis, inualiditatis, & iniusticiæ translationis huiusmodi,
um omnium desuper habitorum, & exinde sequutorum quorumcunque, ad se allu-
m & illas cum dependentibus, emergentibus, annexis & connexis, etiam summariè, sim-
de plano, ac sine strepitu ac figura iudicij, solaque facti veritate inspecta, audiendas & in
torio referendas, Reuerendissimis D. Parisiensi, Brugensi, Polo, & Crescentio S. Rom.
dinalibus committit & mandat, cum potestate citandi, & inhibendi etiam per publicum
onstituto summariè & extraiudicialiter de non tuto accessu: ac omnia alia & singula, quæ
is necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna & necessaria, faciendi, gerendi, & ex-
inhibens propterea in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis, anathema-
edictionis æternæ, & dignitatum ac beneficiorum Ecclesiasticorum, quorumcunque feu-
adaltorum, priuilegiorum, concessionum, facultatum, priuationum pœnis, ipso facto in-
ipsis legatis ac prælatis vtrobiuis existentibus, nec non quibuscunque personis, quacunq;
ca seu mundana præfulgeant dignitate, ne interim, pendente huiusmodi cognitione,
eius præiudicium attentare, aut renouare audeant vel præsumant: decernens ex nunc,
inane, si secus à quocunq; super his scienter vel ignoranter contigerit attentari.

ndans igitur sub eisdem pœnis, tam legatis ac prælatis, Bononiæ sub concilii nomine com-
us, quàm prælatis Tridenti existentibus, vt aliquos ex eis, vita, moribus, & scientia com-
les, & ad hoc instructos & peritos, (qui, postpositis odijs, conciliatis animis, & Spiritu
on autem passionibus, repleti dicant, quid sentiant) quantò citius mittere procurent:
Episcopos omnes, & quoscunq; alios, sua interesse putantes, vt infra mensem, à die in-
s præsentium computantes, per se, vel per alios, vt in præsentia eius compareant pro-
ram sua sanctitate, vel ipsis iudicibus, ad allegandum, deducendum, probandum, quic-
gare, deducere, probaréue voluerint, vt in præmissis.
ruutamen pendente hoc translationis iudicio, ne vlla ex parte sanctitas sua saluti prouin-
aniæ deesse videatur: quemadmodum parentem decet, nuncios & legatos eò mittere offert,
enti tempori expediens, & ipsi Cæsari & Germanis gratum cognouerit, qui eorum popu-
firmitati præsenti aliqua curatione medeantur.
ito verò iudicio, si quacunque causa, nulla aut iniusta translatio reperiatur, concilium Tri-
tequendum omni sua autoritate & studio curabit: in omnem verò euentum S. S. charitate,
plectitur inclytam Germanorum nationem, nullum officij genus prætermittet, quod in
tate sit, quò minùs eam prouinciam ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem reuocet, & in ea pri-
Christianæ religionis splendorem restituat: quemadmodum à Deo Opt. Max. votis omni-
atur; atq; exhortatur illustrissimus D. Orator.
edet sanctitatem suam, te cum tuis continuis protestationibus contendere: nec ipsam ægrè
das, Cæs. Maiest. ac sancti Imperij ius, cui tantum præiudicare times, si quod competat per
m perseruari, cùm illud lædere sua S. nusquam intendat. Sin tamen pariter sanctitatis suæ
ostolicæ sedis, & huius sacri senatus iura semper salua, & præseruata, nec per has tuas quan-
q; repetitas protestationes, ac quantumcunq; per te & nuper & hac præsenti die gesta & di-
quo læsa, satis est per protestationem per te in præterito consistorio factam, congruè esse re-
n: illudque tibimet, vt illi, qui eam proposuit, ac teme: præsente & intelligente, nec non
isdem notarijs ac testibus datum: quod quidem nec tua probatione indigere, nec ei tua ne-
aut inficiatione seu improbatione aliquid iuris detrahi posse constat.

Eritis igitur iidem vos & & alij, si qui præsentes sitis notarij, de omnibus & singu requisiti, vt adhibitis eisdem & testibus, ac cæteris præsentibus, qui pariter ad hoc rog quiruntur: vnum vel plura instrumentum seu instrumenta, prout necessarium fuerit, d ficiatis, ac in notam redigatis, &c. die 1. Februarij, 1548. in consistorio secreto iussu d stri sanctiss. legi suprascriptam responsionem ipsi D. Didaco oratori Cæsareo, præsenti ac intelligenti, præsentibus ibidem, &c.

Responsum datum in congregatione Oratori Cæsareæ Maiestatis, die 27. Decembris post Missam, 1548.

CVm in vltimo consistorio secreto, illustris domine Orator, sanctissimo domino no ne Cæsareæ Maiestatis supplicasses, vt sua sanctitas vniuersale Concilium pro salute cæ nationis Tridentum remittere dignaretur, sanctitas sua, sicut Excellentia tua record etsi fuisset parata statim ad proposita per te, quantum in ea erat, respondere: tamen c non coram sanctitate suâ solùm, verùm etiam coram vniuersis his dominis Reuerend Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, exponere voluerat, meritò eosdem Reuerendissimos dor rei etiam grauitate consulendos duxit, & excellentiam tuam monuit ad reuertendum in rium, pro responso suæ sanctitatis accipiendo. Qua in re ne longior mora interponeret tium cum eisdem Reuerendissimis dominis Cardinalibus eo ipso in consistorio discussit, rum consilio & assensu Reuerendissimos Episcopos & Prælatos, qui Bononiæ in concilio te omnia consuli debere decreuit. Quod sanè statim sua sanctitas fecit, celeri & tabella operâ, ad eos cum literis misso, huius tenoris.

Epistola Papæ Pauli 3. ad Ioannem Mariæ, Cardinalem de Monte, legatum in Concilio Bononiensi, &c.

VEnerabilis frater noster, salutem. Missus ad nos his proximis diebus à serenis. Cæ filius noster Christophorus, tituli S. Cæsaris Cardinalis Tridentinensis, ipsius Cæsa ne nobis retulit, Maiestatem suam magno studio & diligentia procurasse, vt vniuersa n manica Concilio iam indicto & incepto Tridenti celebrando, se submitteret, prout se fu Addiditque, se habere in mandatis à Cæsare, vt suæ Maiestatis ac serenissimi eius fratris R gis, & statuum sacri imperij nomine, à nobis peteret, vt pro vnione dictæ nationis, ad Ecclesiæ ipsum concilium Tridentum redire faceremus. Et deinde dilectus filius Didacus doza, ipsius Cæsaris apud nos Orator, in nostro consistorio, interessentibus (de nostra v cùm ipsi id cuperent) cæteris Oratoribus Principum ac rerumpublicarum, qui apud nos s dixit & petijt, ac ne mora aliqua interponeretur, instanter postulauit.

Nos verò, re cum venerabilibus fratribus nostris, S. Rom. Ecclesiæ Cardinalibus, nicata, de ipsorum consilio & voto, pro communis pacis conseruatione, ac pro euitandis lis, & vt tam illud, per quod concilium Bononiam translatum est, quàm cætera istius ctæ synodi decreta illæsa conseruarentur, ante omnia in re tam ardua, more maiorum, nodi fratres nostros Episcopos & Prælatos, qui ex omnibus ferè nationibus istic sunt, con esse decreuimus. Quamobrem de salute dictæ nationis soliciti, & ne mora ad respon ipsi Cæsari interponatur, volumus, vt hæc omnia eiusmodi sacrosanctæ synodi patrib ces: ac sancti Spiritus, quo illa regitur, nomine inuocato, vniuersale bonum reipublicæ næ, & S. fidei Catholicæ, ac dictæ nationis reunionem præ oculis habentes, omnia e examinetis, & perpendatis: & quid ipsi Cæsari à nobis super hoc responderi posse putetis scribere non differas. Datum Romæ, &c. die 16. Decembris, 1548. anno 14.

Ipsa autem sacrosancta synodus, auxilio Spiritus sancti implorato, solitisq; orationib bus per Reuerendiss. D. Cardinalem de Monte, præsidentem & legatum Concilij, antea lectis, nostris prædictis alta & intelligibili voce, ita vt nemo ipsarum literarum tenorem commodè gere non posset, recitatis; ac re in duabus desuper factis congregationibus discussa, imprimis

Anno

anctitate sua, & D. Maiestate petijt, vt quæcunque ipsa synodus de hac re, de qua consu-
derit, boni consulere, ac pro Dei gloria & Christianæ reipub. salute & pace dicta esse, cen-

de respondit, quòd cùm constet, aliquos prælatos, (concilio è ciuitate Tridentina ad ciui-
oniensem legitimè translato) ibidem post generalem monitionem in publica sessione,
tionis die ab omnibus prælatis facta, post amicabiliter eiusdem Cardinalis de Monte præ-
gati, & eius collegij literas, vnicuique ipsorum Prælatorum ex Bononia ad ciuitatem
n per specialem nuncium missas, & præsentatas, iam per tot menses Tridenti reman-
uc remanere non sine magno vilipendio concilij: ac fortasse aliquorum scandalo, qui
m illam diuisionem arbitrantur, proptereaque minoris autoritatis concilium esse pu-
idet ipsa sacrosancta Bononiensis synodus, qua via, quo modo, quáue ratione, (salua di-
iestate, honore, existimatione ipsius synodi, ac sine pernicioso pestiferoque in omne æ-
lo) de reditu ad ciuitatem Tridentinam deliberare posit: nisi priùs Prælati ipsi Bono-
nt, & cum reliquis patribus se coniungant, atque ipsius Sacrosanctæ synodi autoritatem
m agnoscant, & amplectantur: quòd synodus ipsa (ad tollenda scandala in populis
pro Ecclesiæ pace atque vnitate) maximè cupit, ac paruo negotio, ac solo ipsius Cæsaris
osse confidit: & de hoc Maiestatem suam enixè precatur.
dque eadem sancta synodus non videt, quomodo de hac liberatione tractari posit, nisi
reddatur, quòd ita se natio Germanica concilio Tridentino celebrando submittat vt si-
nentia decreta, quæ ibidem promulgata, etiam ab omnibus Christianæ reip. Gymnasijs
nibus Theologorum vniuersitatibus, & ab omni Catholicæ Ecclesiæ summo assensu, gau-
ausu recepta fuêre, rata, firma, stabilia, & perpetua futura sint: nec alterius in contro-
quam, quouis prætextu, colore, occasione, vel causa deducentur: cùm, iuxta sacros ca-
ctorum patrum exempla ac statuta, ac Imperiales etiam constitutiones, exploratissimi
e contra vnamquamque hæresin coacta semel synodus pro fidei communione & verita-
a atque Apostolica promulgasset, non esse nouis postea retractationibus mutilanda: &
tui reuerendissimæ synodo, si quis semel iudicata reuoluere & publicè disputare con-

erea cùm rumor increbruerit, quòd prætextu cuiusdam vulgaris seu popularis concilij ex
inum genere colligendi (quòd Christianum colloquium appellant) mutanda esset for-
lium conciliorum, quæ per Apostolos, & ab Apostolorum tempore per S. Rom. & vni-
cclesiam celebrata fuêre: posthabito laudab. more siue modo procedendi, atque indictæ
initionibus hucusque retento: cupere propterea ipsam S. Synodum de hac ipsa re certam
bi opportunè caueri, antequàm de reditu ad ipsam Tridenti vrbem deliberetur. Insuperq;
upere, quænam cautio dabitur patribus Tridentum ituris, pro suis personis, rebus & bo-
tam singuli quàm vniuersi plena securitate, ac libertate fruantur & gaudeant, & vnicuiq;
bitu eundi, standi, ac recedendi libera potestas futura sit, atque à nemine via facti compelli

etiam ipsam synodum antea cupere, & certam reddi, quæ cautio ipsi concilio dabitur, vt
nque videbitur maiori parti, legitimas & rationabiles causas adesse, se ex Tridento ad lo-
sa maiori parte, eligendum transferendi: itemque causis, ob quas concilium indictum fu-
tum esse: liberum sit ipsi maiori parti, cuiusuis contradictione, oppositione seu reclama-
obstante, concilium transferre, vel etiam claudere & finire.
uibus quidem Excellentia tua cognoscere clarè potest, non posse ipsam synodum de reditu
ciuitatem Tridentinam deliberare antea, quàm præmissa omnia dilucidentur, & declaren-
nè fiant. Quæ tanquam rationabilia, & sanctorum Patrum ac cæterorum conciliorum de-
formia, & ad bonum publicum ac quietem reip. Christianæ tendentia, etiam suæ sanctita-
n reuerendissimis D. Cardinalibus, ab his qui se concilio submiserunt, sicut tua excellentia
xta desiderium dictæ sanctæ synodi, ante omnia re ipsa adimplenda, ipsamque liberatio-
cedere debere videntur.
ntum autem ad sanctitatem suam pertinet, respondet, se omnibus studijs ac votis cupere
pacem & quietem ipsius nationis Germanicæ: sicut iam multis & claris argumentis osten-
in primis Cæsareæ Maiestati cognitum est: ac paratum esse, ac semper fore, omnia curare &
æ pro eiusdem nationis salute, ad boni pastoris & amantissimi parentis officium quomo-
ertinebunt: certò sibi persuadens, rem ipsam à pientissimis & optimis Cæsare & rege Ro-
n, nobilissimaq; illâ prouincia eatenus peti, quatenus sine scandalo & perturbatione, imò
& concordiâ cæterarum nationum & prouinciarum, seruata etiam autoritate concilij &
Ecclesiastica, fieri posit. Ad quæ omnia sanctitas sua, pro vniuersali eius curâ & officio, in-
vniuersaliter debet.

Acta, quæ præcesserunt protestationem Bononiæ habitam.

mine Domini, Amen. Nouerint vniuersi & singuli, præsentis instrumenti seriem inspectu-
uti pariter & audituri, quòd anno à natiuitate Redêtoris & Dom. nostri Iesu Christi, 1548.

indictione 6. Pont. S. D. Pauli, diuina prouidentia Papæ III. 14. & inuictissimi Cæsaris
Rom. Imperatoris optimi max. Imperij 28. regnorumq; suorum 38. die verò lunæ 26.
nuarii, de serò, hora circiter prima noctis, Bononiæ, in palatio nobilium ac magnificorum
rum de Campegio (dum ibidem conuenirent reuerendissimus & illustrissimus dominus
lis de monte, & quidam Episcopi ac Prælati numero quadraginta quatuor, vel circa) in n
notariorum & testium infrà scriptorum præsentia, introducti fuerunt in ipsum lo
gnifici domini, Franciscus Vargas, procurator generalis fisci regni Castellæ: & Martinus de
laico Brugensis, Iurium D. D. & ipsius inuictissimi Cæs. Consiliarij: quib. coram reuerenc
illustriss. D. Card. de Monte comparentibus, vt Inuictissimi Imp. procuratores Mag. D. F
Vargas, fiscalis Cæsareus petijt, sibi restitui mandatum Cæsareum, quod antea ipsis per ipsi
legam suum traditum fuerat: quo ei restituto, Reuerendiss. & Illustriss. D. Card. de Monte
mandauit, legi per D. Claudium de la Casa notarium, infrà scriptam protestationem.

Antequàm autem D. Claudius protestationem præfatam legeret, ipse magnificus D
scus Vargas, fiscalis Cæsareus petijt audiri, sed reuerendiss. & illustrissimus ipse D. Car
Monte mandauit, ante omnia dictam suam & patrum prædictorum protestationem legi.
quidem protestationem ipse D. Claudius notarius alta & intelligibili voce legit, cuius tenor
& est talis:

Protestatio ex parte Papæ.

Licet hæc sancta congregatio cum præsidentia Reuerendiss. & illustriss'mi D. Card. d
legati Apostolici, non debeat & non teneatur audire aliquam propositionem vestram,
occasione mandati Cæs. Maiestatis, per vos exhibiti, quod mandatum verè & cum effectu n
gitur ad hanc S. synodum vniuersalem & œcumenicam, in hanc ciuitatem Bononiæ legitim
latam & congregatam: tamen vt nemo vnquam possit prætendere, in hac sancta synodo nc
mnimodam libertatem omnib. loquendi: contenta est vos audire, solenni tamen protestati
missa, quòd per hanc audientiam & qualemcunque propositionem vestram, factam, aut fac
non intelligit aliquo modo approbare aut admittere personas vestras, nec dicta, nec dicend
cta, nec facienda per vos, iuxta tenorem prætensi mandati, & ipsius mandati occasione: & eti
testatione solenni præmissa, quòd per ipsum mandatū, & quæcunq; exinde subsecuta & sub
da, non intelligit ipsa S. synodus, aliquod præiudicium sibi, neq; etiam Sanctissimo D. N. qu
us concilij caput, inferri: nec aliquod ius ipsi inuictissimo Imperatori mandāti acquiri, nec c
alteri personæ, per quod ipsa sancta synodus minùs possit ad vlteriorem prosecutionem, cel
nem, expeditionem sacri concilij (Deo dante) procedere, & omnia alia facere, quæ sibi vid
necessaria & opportuna: reseruans sibi nihilominùs ipsa sancta synodus potestatem & auto
omnia & singula præmissa, & quæcunq; ab eis quomodocunq; depēdentia & dependenda,
gentia & emergenda, pleniùs & vberiùs, vna vel pluribus sessionib. per eam celebrandis, pr
sanctæ synodo vtilius videbitur, declarandi & decernendi: nec non contra contumaces &
quoscunque ad pœnas iuris & literarum Apostolicarum, & arbitrij ipsius sacri concilij proc
quam protestationem voluit sancta congregatio in principio, medio, & in fine, & semper es
titam, & pro repetita intelligi & haberi.

Qua quidem protestatione lecta, Reuerendissimus D. Hercules Seuerolus, ibidem astans
sens hæc verba protulit: videlicet, & ego, tanquam promotor istius sacri concilij, peto à vo
tarijs, fieri vnum vel plura, publicum seu publica, instrumentum vel instrumenta c
missis.

Deinde magnificus D. Franciscus Vargas, fiscalis Cæsareus præfatus, petijt, sibi dari test
um & fidem publicam à nobis notarijs, quòd non fuit permissum, eum antea loqui, nec expo
quæ ipse & collega suus habebant in mandatis, quàm legeretur suprà scripta protestatio. Pos
& intelligibili voce idem magnificus D. Franciscus Vargas, Cæsareus fiscalis sic orsus est, & p
quædam verba, quæ postea in scriptis tradidit D. Claudio notario suprà scripto, quorum te
quitur & est talis.

Adsumus, reuerendissime D. reuerendique admodum patres, Cæsaris domini nostri Ro
rum Imperatoris optimi maximi, procuratores legitimi (cuius mandatum autenticū vidistis
igitur solenniter audietis) adsumus, inquam, apud vos, acturi de re omnium maxima, quam
futuram iam diu argutati estis, & respub. Christiana summis votis efflagitat, vt vos hac in re
præbeatis. Est enim apud omnes in confesso, & ob oculos versari iam videtur, quanta rerum
narum calamitas euentura sit necessariò, si mordicus persistere velitis in sententia, quam seme
satis prouidè arripuistis, & contrà, quanta orbis tranquillitas ac felicitas, si (vt decet vos) vel
commune consulere, & Cæs. Maiestatis voluntatem pro vestra virili fouere.

Verùm vt omnia constent, non tantùm vobis, apud quos nihil noui dicturi videmur, se
uersæ etiam reipubl. Christianæ: paulò altiùs repetemus rem omnem. Sic enim planum faci
quàm pernitiosè sitis erraturi, si persuaderi nolueritis: & inuictissimi Imperatoris domini
animus, quàm latè patet orbis Christianis omnibus, manifestus erit. Illud tantùm præ

um quidem addituros ex nostri animi sententia: sed bona fide explicaturos, quæ à Cæ-
ate in mandatis habemus.
Ro, Reuerendissimus & Illustriss. dominus Cardinalis de Monte præfatus, respondit ad
s magnificus dominus Franciscus Vargas, fiscalis Cæsareus dixerat, primò verbo, dein-
t sequitur.
& ego, huius sacrosancti concilij, à sanctissimo D. nostro Paulo, diuina prouidentia
ac indubitato & certo beati Petri successore, ac Iesu Christi, Domini & redemtoris no-
vicario, præsidens & legatus. Adsunt & hi sanctissimi patres, concilio ex ciuitate Tri-
tè, & ex causis ipsi concilio probatis, translato, ad ipsum concilium cum Dei adiutorio,
ncto suggerente, pro ipsius Dei gloria, & reipublicæ Christianæ salute, prosequendum
um: rogamus Maiestatem suam, vt sententiam mutare velit, & nobis auxilium & fa-
impertiri, ac ipsius concilij celebrationem perturbantes comprimere & compescere,
concilium impedientes & perturbantes, quacunque illi dignitate præfulgeant, grauissi-
ncurrant. Vtcunque tamen eueneit, quicunque afferantur terrores, nos libertati &
esiæ, concilij, & nostro, defuturi non sumus.
essiuè præfatus magnif. D. Magnificus D. Franciscus Vargas, fiscalis Cæsareus, tenens
mandatum Cæs. originale, quod sibi restitui fecerat, illud solenniter præsentauit suo &
mine: quod quidem erat scriptum in charta pergamena, Imperiali sigillo cereo appenso,
m, non cancellatum, nec in aliqua parte suspectum, sed in forma publica & solenni
redactum: & legi alta voce petijt: quod ita lectum statim fuit coram omnibus, per do-
gelum Massarellum, eratque tenoris sequentis.
s Quintus, diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Augustus, ac Germaniæ,
m, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex, Archidux
Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolæ, &c. Notum facimus
entium, cùm pro ratione muneris nostri, quo Dei Opt. Max. voluntate fungimur,
elo, quem erga sacrosanctam fidem & religionem nostram orthodoxam meritò geri-
us religionis summa necessitate ita exigente, cogamur contra nonnullos, qui sese asse-
onis munere fungi, vnà cum alijs prælatis & personis in conuentu Bononiensi, cui titu-
lis concilij prætexunt, iam congregatis, & deinceps eo nomine congregandis, iustam
imam protestationem facere: id verò ob locorum distantiam coràm facere non pos-

pter de fide, prudentia, & rerum vsu honorabilium, doctorum, fidelium, nobis dilecto-
centiati Vargas, procuratoris generalis Fisci nostri regni Castellæ, & Martini de Soria Ve-
nsis, Iurium Doctoris, Consiliariorum nostrorum, plenè confisi, eosdem fecimus, con-
& deputauimus, ac tenore præsentium, ex certa nostra scientia, & sano acceden-
facimus, constituimus, & deputamus procuratores & mandatarios nostros: simul
m dantes eis plenam facultatem & potestatem, vt simul, vel saltem alter eorum qui in-
rit, protestationem, nostro ac totius sacri Romani Imperij, regnorumque & dominio-
rum omnium nomine, contra præfatos assertos legatos, aliosque prælatos & personas,
ncilij Bononiæ tam congregatos quàm congregandos, solenniter cùm verbo, tum scri-
ere, & ad acta registrari petere & obtinere: instrumenta superinde necessaria à notario,
publicis, adhibitis seu adhibendis, requirere, & omnia alia dicere, facere, gerere, & ex-
nt & valeant, quæ in huiusmodi actibus requiruntur, & necessaria fuerint, seu quouis
ortuna: & quæ nos ipsi facere possemus & deberemus, si præmissis personaliter interesse-
undum quod à vobis habent in mandatis, promittentes in verbo nostro Cæsareo & Re-
tum gratumque habituros, quicquid per præfatos procuratores & mandatarios nostros,
eorum, actum, dictum, gestumque fuerit in præmissis, nec quouis modo illis contrauen-
dolo & fraude penitus remotis: harum testimonio literarum manu nostra subscripta-
illi nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Imperiali Augustæ Vindeli-
22. mensis Augusti, Anno Domini 1548. Imperij nostri 27. & regnorum nostrorum
Carolus, &c.

Perrenottus ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiest. proprium.

Obernburg.

olecto, idem præfatus D. Hercules Seuerolus, repetijt iterum protestationem dictam Re-
& illustriss. Card. de Monte, & aliorum patrum, idemq; fecit Reuerendissimus D. Card.
præfatus, & dictus magnificus D. Franciscus Vargas, fiscalis Cæsareus dixit, ea, quæ à se &
o dicenda erant, contineri in protestatione statim legenda à præfato collega suo: quam
rotestationem repetere intendebat, & pro repetita haberi volebat toties, quoties opus esset
repetitionem protestationis lectæ per antè dictum D. Claudium, Reuerendissim. D. Card.
, toties quoties opus esset, fecit, & pro repetita haberi voluit, & declarauit.

Petij: que insuper dictus magnificus D. Franciscus Vargas, fiscalis Cæsareus, & requi bis notarijs, in actis redigi, qualiter Reueren. & illust. D. Cardinal. de Monte, & patre non consenserunt: & testes per eum nominati admissi forent, vt singulariter & de per s tur de omnibus, per eum & collegam suum dictis & dicendis, sed à nobis coniunctim: d fatus magnif. D. Martinus Velasco, nomine magnifici domini fiscalis Cæsarei, & suo, l intelligibili voce scripturam Protestationis tenoris sequentis:

Sanctiss. Pater, cùm respublica Christiana miserabiliter, &c.

Hîc deb- sequi protestatio facta Bononiæ, quæ verbotenus tantùm in aliquibus locis à Re det: sed sensu conueniunt, quam hoc loco recole. Item Regis Galliæ protestatio, aliqua ex parte à libello de fugienda Tridentina synodo, edita.

Sanctissimis & obseruandissimis in Christo patribus,

conuentus Tridentini, &c.

HEnricus, diuino beneficio Francorum Rex, sanctissimis in Christo, & obseruandis tè patribus Tridentini consessus, S. P. D.

Hoc inprimis visum est conuenire cum cuidam singulari obseruantiæ nostræ, maior strorum in vniuersam Ecclesiam, tum egregio præterea studio erga ordinem vestrum, Patr simi, quod apud vos minimè nos quidem dissimulandum duximus, quib. causis, quàm iu necessarijs non modò adducti, impulsi, verùm etiam coacti sumus, nullum Episcopum, c ditionis esset, Tridentum mittere, ad eum conuentum celebrandum, qui esset à beatiss. p nostro Iulio indictus, nomine publici concilij: eaque de causa perscribenda breuiter ad v curauimus, & quæ pro vobis exponenda, & quæ vobis ipsis ista dignitate, ista grauitate ho diligenter & attentè perpendenda videbantur: præsertim cùm nobis dubium non esset, v num à sapientia, prudentia, integritate vestra, sanctissimi patres, factum aliquid aut nostr terius cuiusdam temerè condemnare, quod perspecta diiudicatione à vobis facillime prob

In ijs itaque, quæ pro causa nostra scripta mittimus, quæ partim communi omnium quæ præcipuo iure aut profitemur vltrò, aut aspernamur à vobis, ac deprecamur necessario deplorato penè iniuriæ ac contumeliæ metu, cùm à nonnullis, si quis à vobis retineatur hu tensus, aut benignitatis, vehementer ac præter modum videamur oppugnari, qui tantum pugnaremus quidem, si liceret nobis ab omni iustitiæ atque æquitatis instituto & suscepto trocinio recedere.

Sed patres, non secus ac honorarij arbitri, comiter atque benignè vti cui has literas ips nulla alia de re dedimus, vos vehementer etiam atque etiam obtestamur, eaque sic accipi cramus, non tanquam ab ignoto, aut alieno, aut aduersario profecta, sed veluti ab eo, qui rio nomine maximus, aut (sicuti loquimur) primus & perhibeatur, & sit Ecclesiæ Catholi quo quidem in domestico ornamento obtinendo, & sustinenda maiorum nostrorum & v pietatis opinione, pollicemur vobis præstantiss. patres, idque à Deo nobis sumere audemus gnitate Domini nostri Iesu Christi, recipimus, spondemus, nos mirificâ illorum omniun tudinem, vigilantiam, solicitudinem, fortitudinem, religionem, omniaque præstituros es tum officiorumque nostrorum: tantum abest, vt dum factam aut illatam ab alijs iniuriam rio cogimur repellere, vt traditam nobis à maioribus nostris Ecclesiæ Catholicæ charitate nere, quamuis aut nostra sponte desinere, prosequi quicquid ab ea pertractatum, decretum tutum fuerit, quomodouis ab illa pertractari, decerni, & constitui par est.

Dum ne quid interea sincero a q; integro ob hæreticorum vecordiam principi immer innocenti, aut captiosum comparetur, aut contumeliosum sit, faxit Dom. noster Ies Chr qui autor est, custos etiam & conseruator, Patres amantiss. salutis, incolumitatis, dignitat stræ. Valet. Ex villa Regia, quæ fontis bellis aquæ dicitur, ante diē Idus Augusti 1551. S. c sign

Henricus Duthier.

Protestatoriæ.

HÆc sunt, sanctissimi patres, quæ post susceptum primum agri Parmensis patrocinium stianissimo Rege, post exortam deinde ea de re grauissimam illam quidem quetimoni oblatum postremò proximum hunc tumultum, & certissimum ciuilium armorum intestin terrorem ostentatum rex ipse Christianiss. iussit cùm beatissimo patri Papæ nostro Iulio, tu Cardinalium collegio profiteri denunciarique, quæ totidem propè verbis sunt deinceps e cùm facta quædam sua, quæ non modò reprehensione nulla, sed summa laude digna essent, men ato; vocari in inuidiam animaduerteret, idq; quorundā hominū iniqua interpretatio eoq; dissensionum semina iaci, quæriq; materiā armorum: illud inprimis seduloq; curauisse,

ilet, & consilij & facti totius rationem illius sanctitati, collegioque accuratissimè redde-
Thermis orator suus, vir equestri dignitate clarissimus, idque eo consilio à se factum es-
n animis illorum minùs commoda de se opinio insedisset, ingenua illa satisfactione re-
atque ita imminentibus malis, si repudiata pace occasiones armorum cupidius arripe-
ipse obuiam, & quoad eius fieri posset, tale antè refutaret.
e primum omnium illud proposuisse, id quod fecisset, vt eius propugnationem suscipe-
dem suam, quasi in portum aliquem confugisset: sed non videre, qua ratione à quopi-
sit improbari: quippe cùm id non magis communis cuiusdam esset humanitatis ad in-
um & temporum casus, quàm opt. maximique, ac verè regij animi & liberalis officium.
esse, se deteriori conditione haberi, quàm cæteros. A se nihil astutè actum, nihil sub-
um, nihil commodi alicuius sui causa gestum: sed vnius Ecclesiæ tantummodò habi-
onem, pro perpetua quadam Francorum regum ac maiorum suorum consuetudine:
sam non opibus solùm suis exornauerint, aut armis extulerint, sed corpora etiam sua
illorum temporibus, periculis omnibus exposuerint: idque quod fieret, illius causa cæ-
is conditionibus esse testatissimum, quas ipse pacis concordiæque constituendæ obtu-
uidem eò semper spectasset, vti qua de re agebatur, ea res ne Ecclesiæ aliqua vel surripere-
eretur, quam vellet perpetuò iuris eiusdem ditionisque esse, id vnum tantopere con-

ùm huiusmodi essent, neminem sanæ mentis existimare, quicquam à se vel actum vel
quod non maximum generosissimumque præstitisset: sed etiam maximis suis sumti-
o non rerum suarum dispendio, Italiæ pacem, ocium libertatemque obtulisset, & omni
onatuque Ecclesiæ dignitatem & autoritatem procurasset: se propterea palàm denun-
testatum esse, si beatissimi Papæ nostri sanctitas hanc iustam esse causam armorum de-
proinde Italiam, atque adeò vniuersam Europam bello implicasset, ex quo Ecclesiæ sta-
retur, cùm mores, tum religio, tum fidei ipsius causa, in vltimum discrimen adduceretur,
quidem cum suo dolore futurum. Sed sibi tamen nihil illorum meritò imputatum iri,
antè fecisset, quò minùs illa acciderent, omneisque propterea conditiones, quæ modò &
emporis illius essent, non solùm ferre, verùm etiam accipere voluisset.
que concilij quod nuper indictum esset, solutionem (quam, si ad arma iretur, necesse e-
t) sibi minimè assignari posse: orare atque obtestari enixius summi nostri Pontificis
, consideraret etiam atque etiam, quanta ex bello semel suscepto damna atque incom-
Christianæ impenderent, eaque ne euenirent (quod pace tuenda facillimum esset) effi-
nen cùm hæc tot ac tanta ipse pro se, per suprà dictum illum Oratorem egisset, monuisset,
et, hortatus esset: tantum abesset, vt illis omnibus quæ summoperè, iure omni diuino
e niteretur, vllo modo summus Pontifex Christianorum moueretur, vt eam pacem
atemq; tueri deberet, controuersias, dissidia, lites, si quæ ipsis inter se principibus Christia-
el minuere, vel funditùs tollere, ocium atque securitatem omni ratione celebrando con-
: Italiæ tamen funestissimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare
, noua excitare animorum dissidia, aditus ad Concilium omnes præcludere maluisse vi-
mq; omnib. suspicionem inducere, istam ipsam concilij Tridentini indictionem non cō-
ersæ Ecclesiæ vtilitatis gratia repetitam esse, sed factam potius conditionem cum ijs, quo-
is rationibus ac commodis illic inseruiretur, nullo reclamante, nullo repugnante.
i certè summi Pontificis nostri sanctitatem se excludere, ac fructu optatissimi concilij pri-
se. Id rerum initia, progressus, exitus consiliorum sanctitatis eius videri declarasse, cùm il-
nec hoc tempore, nec hoc autore, aut bellum tam perniciosum tanto reip. periculo susci-
a eiusdem iactura & calamitate geri debuerit. Claros sæpenumero, & admirabili quadam
nitudine principes, dissimulandis grauioribus iniurijs, pacem retinuisse, eoq; modo re-
itia communis incendij: nunc quæsitam videri vltrò, & adornatam, à quo minimè de-
næ istius perniciosissimæ ac luctuosissimæ materiam.
tituendam fuisse, aut reuocandam magis, exemplo sanctitatis illius, concilio ipso iam in-
tis Ecclesiæ seueriorem disciplinam, ac speciem: non labefactandam, aut deformandam
ùm paucissimorum hominū religione nititur, tum ex pauciorum multò honestate ac mo-
oscitur. Nec spargenda Christianis principibus odiorum semina, nec obijciendam Petri
Apostolorum nauiculam maioribus propè fluctibus, quàm vlla vnquam maiorum no-
emoria obiecta sit: nec se ab eo concilio, quod magnopere expetiuisset rex perpetuo sen-
odò nomine Christianiss. cuius cùm tanta maiorum beneficia in Ecclesiam existant, ipse
ni fidei atque religionis causa nec hæserit vnquam, nec offenderit, nec titubârit vllo mo-
imo futurus sit vnquam ab Ecclesiæ Catholicæ rationibus alieno.
cere non potuisse, quin apud illius sanctitatem, apud sacrum Cardinalium collegi-
em suum exponeret, ac verè & ex animo conquereretur. Illudque cùm conquerendo,
ndo postularet, ne alienum existimarent, aut suo aut maiorum suorum more, quòd
tur quædam, hoc est, vt nunc loquimur, protestaretur ipse: quomodo quidem omnino
s est, sicut ab ipso iure sibi promissum esse non ignorabat, id est, ne sibi grauissimis bel-
otuum difficultatib. implicato necesse esset, Tridentum ad Concilium mittere suæ ditio-
opos: quippe quibus nec liber nec tutus pateret eò accessus, néue ad ipsum con-

cilium,

cilium, à quo excluderetur inuitus, tale, quale totius Ecclesiæ Catholicæ aut haberetur a[ut] retur: quia potius priuatum existimaretur concilium, quòd videretur illud quidem qua[si] peditum, non reformandæ restituendæque disciplinæ, nec sectas opprimendi studio, sed q[uibus] obsequendi: quoque priuatæ vtilitatis magis quàm publicæ ratio habita esse videretur.

Denique nec concilij huiusmodi, eorúmue decretis, aut ipse, aut populus Gallic[us], Gallicæ Ecclesiæ ministri, in posterum tenerentur: imò verò se testari palàm, ac denunci[are] [i]lem se remedia ac præsidia discessurum (si necesse videatur) quibus maiores sui Franc[i] [i]n reconsimili, causáque, vti consueuissent. Nec sibi quicquam antiquius fore (secur[itatem] ac religionis integritatem) libertate ac incolumitate Ecclesiæ Gallicæ: nihilominùs se h[oc] tamen, non hæc ita à se dici, quasi aut cogitaret vllo modo, aut haberet in animo merita[m] tam à se S. Apost. sedi obseruantiam & obediendi conditionem, aut excutere, aut dimi[nuere]: contrà operam daturum esse, vt magis ac magis indies se dignũ probaret hoc Christianis[simi] nomine, hocque max. ecclesiæ ac fidei elogio.

Animi huius sui ac studij propensionem ad feliciora melioraque tempora reserua[re] hoc humano generi, ac præcipuè reipub. Christianæ summis ipsius ac populi totius Ga[lliæ] Deo Optim. Max. gratia tribuisset, vt honestè depositis armis, quæ essent partim [...] & motiones animi componerentur, & hoc modo pax ipsa conueniret. Se prætere[a] cùm ab eius sanctitate, tum ab ipso collegio postulare, vti ne molestè ferret, si ipse profes[sionem], stationem, denunciationem, deprecationem in acta referri peteret, sibiq; iustitiam [...] blicè confici, quibus quotiens aut tempora aut res poposcissent, vti posset ad superio[rem] fidem: sibique vt ad singula responderetur, rogare, vt his de rebus omnibus Chri[stianos] principes, populos, ciuitates liceret certiores facere.

Nunquam itaque S. Patres, cum vobis promtum sit, ac facile, notum Christiani[ssimi] & explicatam apertamque facti consilijque sui mentem perspicere: potestis etiam [...] ordinis istius conuentum ab illo sperni, nec authoritatem grauitatemque non magn[...] reptam potius huius celebrandi facultatem, quod vos accepturos confidit, ornatis. Patre[s] illius religione dubitare possitis, nec de animo erga vos totamque ecclesiasticam admini[strationem] secus ac commodum est iudicare: in quo vno vestro iudicio aduersus maleuolorum & [...] hominum sermones, satis sibi præsidij esse putat, satis aduersus suggillationes a[r]gument[...] quiescere, & innocentiæ suæ conscientia, officiorumque suorum.

In quibus Regis literis, vbi in ipso statim primordio deprehensum est, concilium [...] appellari conuentum, grauis summo cum clamore contentio orta: & ex legato reg[...] quare non potius proprio nomine appellaret Concilium? an quia tale non agnosce[ret] [...] g[...]m, atque adeò scurrilem disceptationem, surrexerunt omnes, secum trah[entes] legat[...] hac re seorsum deliberauerunt: vnde redeuntes, quidam Papalis Doctor easdem reg[is] lite[ras] nore repetit, &c.

Paulus III. Pont. Max. Carolo V. Imperatori.

CHarissime fili, salutem & apostolicam benedictionem. Ex edicto Maiestatis tuæ [...] uentus tui Spirensis cognouimus, de quibus cùm paternus noster erga te amor, tum [...] tie[...] & muneris à Deo nobis per Christum commendati ratio in curâ vniuersalis Ecclesiæ, verbis te admoneamus, compellit. Nec verò parùm nos ad hoc mouet graue seueritatis [...] Heli sacerdotem exemplum, in quem liberos indulgentiùs tractantem, & ad eorum erra[...] [...]entem extat seuera illa Dei in hæc verba sententia: Quia indigna nouerat agere filios suo[s] [...] [...]ipuit eos, idcircò, inquit Deus, non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus [in] æternum.

Hæc quidem Dei sententia fuit, quam statim liberorum primùm, deinde ipsius Heli [...] & violenta mors consecuta, hincque posteritas à sacerdotio repulsa, verbum Domini ver[...] [...]um fecerunt.

Nos verò fili, cùm te indigna quædam decreta in conuentu Spirensi ex ipsis actis anim[aduerti]mus edidisse, indigniora verò designata esse, & talia, quòd si propositum exitum, quod [...] uertat, consequantur, non solùm te in certissimum animæ salutis periculum adductura, sed [...] paci atque vnitati, cui super omnia studere debemus, maiorem quàm quâ hactenus labora[...] turbationem sint allatura.

Noluimus sanè prætermittere, quin te à Deo nobis honore & amore primogeniti co[...] datum, his nostris literis de tanto tuo & Ecclesiæ periculo admoneremus. Quanquam q[...] non vt Heli liberos admonendum duximus, quos deprauata voluntas & consuetudo pecc[...] dociles propè ad rectam disciplinam reddiderant, sed vt eum potius, qui multorum annoru[m] non abijt in consilium impiorum, quò maiorem in spem venimus, non frustra nos adm[onitionem] paternâ esse apud te vsuros.

Anno

verò (fili) in eo sunt, si ab vnitate Ecclesiæ te abduci non sinas, à consuetudine maio-
religiosissimorum principum non recedas, sed eundem, vt debes, morem in omni-
Ecclesiæ disciplinam, ordinem, & instituta pertinent, obserues, quem multos annos
pietatis animi tui significatione edidisti. Is verò est eiusmodi, vt quoties de his, quæ
pertinent, disceptatur, ad sedem Apostolicam omne iudicium semper referatur, ni-
sultâ statuatur.

nunc fili, cùm vel de concilio generali, tanquam de remedio omnium opportunissi-
Ecclesiæ rebus & ipsius imprimis Germaniæ mentionem facis, vel de nationali, cuius et-
ti, vel de futuro ad proximum autumnum Imperiali conuentu, in quo de religione,
bus quæ ad illam pertinent, tractare promittis, ita agis, ita statuis, vt supprimas eius
e, cui diuina & humana iura approbante tot seculorum consensu, supremam cùm
ilia, tum statuendi de his, & ordinandi, quæ ad Ecclesiæ vnitatem vtilitatemq; spectant,
dederunt.

neque hæc sola sunt, in quibus conquerimur Ecclesiæ & Maiorum abs te morem atque
diuinas minimè seruatas fuisse, sed alia præterea, & ea quidem non pauca, peracti iam
creta legantur, quæ maximè & pietatem lædunt, & omnem legum ordinem confun-
quòd laicos de rebus spiritualibus iudicare vis posse, neque laicos modò, sed nullo
icos, & damnatarum hæresium assertores, quod de bonis Ecclesiasticis, & de eorum fu-
ctibus statuis, quod eos, qui extra ecclesiam sunt, & per edictum tuum pridem damna-
pristinis in iudicijs ac tribunalibus restitutis, atque hoc pro tuâ & imperatoriâ pote-
nimè approbantibus cæteris, qui antiquâ & sanctâ obedientiâ perseuerant.
andem horum cum diuinis institutionibus ac legibus, quibus perpetuò Ecclesia est gu-
uenit? Quæ omnem potius disciplinam, omnem ordinem, sine quo nullus hominum
est, ab Ecclesiâ prorsus tollunt. Hoc verò quò magis ab omni rectâ disciplinâ, &
e maiorum sunt aliena, eò minùs nobis persuadere possumus, è tuo ipsius sensu illa vn-
are potuisse, sed eandem pietatem animo tuo suppressam quidem ad tempus malo-
s, qui huic sanctæ sedi sunt rebelles, putamus, qui si à te impetrare non potuerunt, vt
am volebant facere, probares, saltem vt eiusmodi edictis aliquam abalienati animi tui
em dares, abs te contendisse, facilè possumus existimare, impetrasse verò tantò magis
antò id tibi & Ecclesiæ, nisi citò ad teipsum redeas, maiori damno & detrimento fore
nè est persuasum, quod non possumus non indies magis magisque timere, quò attenti-
mus, quibus cum amicitiam inieris.

, vt inquit Apostolus, corrumpunt bonos mores colloquia mala, quantò grauius, si
alis coniuncta consilia & fœdera habeat, hoc de eo timendum erit. Quanquam qui-
bitamus, sub spe pietatis, vtilitatis, honoris ad hæc eos te solicitasse, sed nullum pror-
malum consilium, quod non specioso aliquo eiusmodi nomine quasi veste preciosâ se

ò (fili) interroga potius patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent ti-
m omnes vnâ voce te ad vnitatem Ecclesiæ atque honorem & obedientiam huius sanctæ
puntur, atque iam pridem factis ipsis sunt hortati, si verò sanctissimum quenque & in di-
s peritissimum consules, grauissimas in eos diuinæ iræ vindictas proferent, qui quacun-
â, quacunque pietatis specie adducti, summi sacerdotis munera sibi sumere voluerunt;
maxima, quam rebelles adducere solent, cùm principes, vt eius cathedram ascendant,
& authoritatem cognoscendi causas religionis & iudicandi sibi assumant, hortantur.

dotum enim negligentiâ pro stimulo ad impellendum eos vtuntur, vt Ecclesiæ curam
endis religionis controuersijs, & in ordinandis Ecclesiæ rebus, in se suscipiant. Quis
factum non dignum summâ laude iudicet? Nemo quidem, si factum tantùm respi-

t in domo benè institutâ, in quâ diuisa officia & munera non licet vnicuique pro suo ar-
nia exercere, etiamsi singula in suo genere sint præclara, quod qui tentant, quamuis bo-
o faciant, à patre tamen familiâs meritò reprehenduntur, quippe qui suo intempestiuo
pulcherrimum est in domo, nempe ipsum ordinem, sine quo nulla domus diutius stare
antum quidem in ipsis est, tollunt: & prudentiæ eius, qui illum instituit, summam iniu-
nt: sic prorsus in Ecclesiâ Christi, quæ est domus Dei, in quâ omnia munera sunt disper-
gula singulis ita distributa, vt inferiores superiorum officijs non fungantur, eò minùs licet
perturbare, quò maiore prudentiâ est ordinata Ecclesia, quàm de vllâ domo cogitari pos-
e ea semper grauissima in Dei prudentiâ ac sapientiam iniuria. At non omnes hoc vident,
tiam satis adhuc videre arbitramur, Cæsar, quantũ iniuriæ inferas diuinæ prouidentiæ in
Dei, in quâ supremum munus sacerdotibus est commendatum, cùm horum tibi partes
sumis. Nec verò vidit Ozias, cũ honoris causâ arcã Dei curru boum vectã prosequens, illis

calci-

calcitrantibus, manu admotâ, dum ruinam timet, ſuſtentare voluit. Quis verò hominu
ctum improbare auſus eſſet? Vel quis non potius illud ſummopere laudaret, ſacerdotibu
bus, in præſenti periculo ruinæ ipſius arcæ, quam bos laſciuiens (vt inquit Scriptura) ian
uerat, manum, vt eam ſuſtineret, admouerit?

Nemo quidem hoc non vt piè factum laudaſſet, niſi ſeueritate vindictæ minimè id ſit
fuiſſe Deus oſtendiſſet, cuius quidem vltio Ozam ſtatim è vitâ ſuſtulit, nullam aliam o
(Scriptura teſtante) niſi quia temerè quod ad Sacerdotum & Leuitarum officium pertine
plere ipſe auſus eſſet. Tantum verò peccatum in hoc fuiſſe, quis vnquam cogitaſſet?

Sed ex hoc exemplo Deus nos admonere voluit, ne in eundem diuinæ iræ laqueum in
De quo nunc (fili) te admonere voluimus, ne fallacibus illorum perſuaſionibus adductu
ore ſemper habent reformationem Eccleſiæ, in tanto non boum, ſed ſacerdotum quaſi la
um cœtu, quorum illa humeris ſuſtentatur, tu manus temerè admoueas: eſt enim hoc ſac
Dei munus atque officium. In eundem verò laqueum inciderunt Dathan & Abyron at
qui ægrè ferentes in ſancto populo, vnum præ cæteris dignitate ſummi ſacerdotij fulger
Moyſi quàm Aaroni oppoſuêre, cùm dicerent, ſufficit vobis, quòd omnis multitudo Sa
eſt, & in ipſis eſt Dominus, quid eleuamini ſuper populum? Licet verò hæc verba contr
dicta videantur, tamen Moyſe interprete didicimus, omnis eorum indignationis cauſam, ſ
ſacerdotium Aaronis fuiſſe. Non enim vbi omnis multitudo eſt ſancta, virum aliquem em
gnitate æquum eſſe cenſebant.

Quàm verò grauiter hæc res diſplicuerit Deo, inſigne in eos diuini iudicij & ſeueritati
plum oſtendit, quos terra dehiſcens, vnà cum vniuerſâ ſupellectili & omnibus bonis viu
pſit. Hæc verò vetera nunc recito, quia (vt inquit Apoſtolus) in figurâ contingebant illis
ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt, vt diſcant om
ſacerdotio quod deſeruiebat tabernaculo & vmbræ, quodque vnà cum tabernaculo ab
diuina prouidentia ſtatuerat, tantam curam Deus oſtenderit, vt nec minimâ quidem in eâ
nem ab humano ingenio inultam permiſerit: quanto maior reuerentia tribuenda ſit illis
tibus, qui non amplius ſeruiunt typo & vmbræ abolendis, ſed ipſi vero tabernaculo qu
quam transferetur? quantòue minùs de mutatione vel minimæ ordinationis, quæ ad eos per
gitare debeant?

Quantò denique grauius & magis intolerabili ſuperbiâ putabimus eos in diuinam p
tiam peccare, qui vel hanc confundere vel ad ſe transferre poſtulant, vel alio modo de illâ
volunt, quàm longa Eccleſiæ conſuetudo fundata in teſtimonijs ſcripturarum promittit,
rat? Quocunque verò modo, quacunque ſpecie pietatis propoſita hæc tententur, radicem
mali ſuperbiam, Deo ſemper odioſam eſſe non eſt dubium.

Sed ad id, quòd maximè declarat Oziæ Regis exemplum, in quo ſimul & radicem hu
& grauem illius vindictam Scriptura nobis exprimit. Hic autem Rex aliâs laudatiſsimu
teſtimonio Scripturæ, in hoc tantùm ſuperbiæ arguitur, quòd incenſum ad altare thymia
olere voluerit. Quis verò hanc voluntatem non piam potius, quàm ſuperbam iu
Sed ſpiritus DEI in Scripturâ, cùm ad huius facti narrationem peruenit, eleuatum, (in
cor Oziæ.

In quo verò eleuatum, nempe quòd alieno miniſterio fungi voluit, de quo poſtquàm
dotibus admonitus, nec illis paruiſſet, ſtatim à Deo leprâ eſt percuſſus. Hæc verò nunc ch
fili recenſemus, vt intelligas, ſi ſuperbum fuit Oziæ factum in adolendo incenſo ſuper al
miamatis, quanto ſuperbius eſſet hoc tantum adolere incenſum ſuper altare corporis Chri
raque quæ religionem ipſam comitantur, perſequi. Quid autem, an non putas hoc incen
coram Deo, leges de religione ſancire.

Eſt quidem incenſum, idque omnium Deo gratiſsimum (Nullum enim odorem tib
de Deum gratiùs ſuſcipere:) ſed non eſt tuum munus illud, Imperator, eſt ſacerdotum Do
noſtrûm imprimis, quibus Deus poteſtatem ligandi & ſoluendi dedit. Vide verò, in qu
partem templi intres, cùm hodie tibi miniſterium ſumis, non quidem in atrium aut in ſa
Ozias, non enim tantùm ſanctum eſt hoc factum, ſed ſanctiſsimum.

Cùm ergò prudentiâ tuâ huc tu penetras, in domum Domini tu penetras, & in ſancta
tum, atque ipſum corpus Chriſti penetras, eius officium tibi arrogans: nec tè excuſat, quòd
ſit factum, vel quòd non perpetuas, ſed ad tempus hoc eſt, vſque ad futurum concilium d
leges laturum te eſſe dicas: vt enim id per ſe pium ſit, tamen in eo, cui Deus hoc miniſteri
dedit, maximè eſt impium.

Sumis enim tibi iam perſonam, quæ propria eſt Dei, cui ſolùm de ſacerdotibus iudiciu
quitur, quam ne ad tempus quidem cuiquam ſumere licet. Dei enim vox eſt ad malos ſac
Ego ipſe (inquit ſuper paſtores) requiram gregem meum de manu illorum: quod vt ſuo t
penitus facturus eſt Deus: ita ſi quis interim quaſi de manu eius præripere hoc tentauerit, i
pro tali auſu, grauiſsimas pœnas dedit, veluti contrà nullo vnquam ſeculo intermiſit ce
buſdam ſignis teſtari, illos maioribus gratijs tum interius tum exterius, & omni genere b
dignos eſſe, qui augendo & ornando ſacerdotum genus, Eccleſiæ ſuæ vnitatem ad princi
dem auxilio & gratiâ fouerunt, vt in Conſtantino Magno, in Theodoſijs, in Carolo Mag

Anno

us, quibus nulli nunquam Christiani Imperatores vel diuinis gratiis, vel victoriis illu-
runt.
rà verò Deus, eos qui sacerdotibus restitêre, non solùm passus est in omne genus turpi-
, sed sæpe & insignibus quibusdam pœnis in testimonium diuinæ iræ suæ castigauit.
illis loquimur, qui Ecclesiam nascentem adhuc extinguere sunt conati, Neronibus, Do-
eiusdem generis reliquis: sed de his qui illam persecuti sunt, iam adultâ ætate, incipien-
cipes authoritatem sui muneris exercere, postquàm constituta iam & confirmata est Pe-
culis omnium principium.
rò huius authoritati restitêre, à Deo sic castigatos constat, vt manifestè appareat, quàm
emper fuerit Deo huius sedis obedientia: contrà autem quàm ingrata & odiosa in ean
tientia. Inprimis eum ex Imperatoribus, qui in apertam defectionem & contemtum hu-
dis erupit, legimus fuisse Anastasium primum, quem à Gelasio Pontifice Rom. admo
Acatii Episcopi Constantinopolitani à sede Apostolicâ damnati partes solueret,
nitis eius paruisset, & Hermasdæ eiusdem successoris legatos, ad eum eâ de caussâ missos,
nione cum hæreticis desisteret, contemtim primùm auditos contumeliosè dimisisset,
em ira fulmine è vita sustulit.
ntur huius impietatis successores, sed per interualla, multi alii Imperatores, quales fuêre
Constans secundus, Iustiniani, Constantini Pogonati filius, Philippus, Leo. Sed hos
ongum esset, qui diuerso quidem genere mortis, sed omnes aut violento aut ignominio-
antea imperio & omni dignitate perierunt, vt manifestè appareat in eis vltrix inobedi-
sta diuina. Quæ series vsq; ad Henricum illum perduci posset, qui cùm grauissimè se-
tolicam vexasset, tandem eum à suo filio captum Leodii, vltio diuina in carcere mori fe-
iam quidem inobedientiæ pœnam ab ipso repetens, vt à filio castigaretur, qui eum, quem
diuina prouidentia in Ecclesiâ constituerat, tot modis vexauerat, eiusq; authoritatem ne-
quo id & de Friderico secundo dici potest, nisi quòd infeliciori mortis genere est subla-
suo ipso carnificis munere fungente, strangulatus interiit.
si à Deus non semper hoc modo rebelles castigare soleat, quandoquidem nonnullos de-
tui permittat, vt quod ad externam castigationem attinet, impunè peccare, & in ma-
omnium affluentiâ quasi felices viuere videantur: id tamen eâ ratione factum à diuinâ
à sancti Patres piè existimauerunt, ne, si omnes hi impii castigarentur, nullum aliud
uinæ iustitiæ reliquum esse, homines iudicarent.
sdam ergo hic in aliorum exemplum, Deus, vt iustus agnoscatur, apertè castigat: quos-
dam hic castigare dissimulat, ad tribunal suum futurum seuerius iudicandos reseruat.
e.ò peccatum impunitum dimittit diuina iustitia. Ea autem omnium grauissima est ca-
um ij qui Deum grauissimè offendunt, impunè id se facere existimant. Omnes enim ta-
e mentis sunt perculsi, & in passiones, ignominias ac in reprobum sensum traditi, quæ
a impiorum flagella Apostolus numerat.

autem hæc omnibus impiis sint communia, tum verò maximè illorum propria, qui fu-
tatem in oppugnandâ principe sede & in Ecclesiæ vnitate scindendâ exercuêre, hoc qui-
ibusdam animaduertimus, qui quò pluribus (dum sanctam erga illum obedientiam
virtutibus splendere sunt visi , eò magis post impiam ab eo defectionem in prodigiosas
siones auaritiæ, libidinis & crudelitatis fuerunt traditi: id quod Anastasio ei , de quo
ionem fecimus, euenisse historiæ narrant.

libus verò exemplis in hac nostrâ ætate vtinam quidem careremus. Nec verò in singulos
omines hæc vltio diuina, castigans eorum inobedientiam erga hanc principem sedem, est
: sed in nationes etiã ac prouincias, in quibus videmus, cùm grauissimè omnium ij sint
qui Christum Dominum habere recusarent, proximum miseriæ locum eos sortitos esse,
iis Christi aut veritati restitêre. Duas verò nationes à Deo inprimis castigatas, atq; affli-
nus, quæ olim florentissimæ fuerunt. Quarum vna pertinax in negando Christo per-
ltera aliquandiu cum Vicario eius præ cæteris omnibus contendit.

est Iudæorum, quâ nulla maiori miseriâ est oppressa: hæc verò Græcorum, quæ proximè
am Iudæorum accessit, quia proximè ad eorum impietatem accesserat. Quamuis Christus
teris Imperatoribus, Regibus, populis & nationibus nunquam in illam tulit Vicarii
m authoritatem: ea interim perpetuâ successione conseruata, si tum seueris supplicis
nobedientiam castigando, odiosos sibi semper fuisse huiusmodi conatus ostendit:
n te Cæsar, si (quod Deus auertat) hanc oppugnares, cùm apud Deum tum apud ho-
oc odiosius iudicaretur, qui ex illis Imperatoribus originem ducis, qui non plus honoris
tolicæ detulerunt, quàm ipsi ab eâ receperint?
neque hæc charissime fili scribimus, quasi vllo modo nobis persuadere possimus, hu-
te consilia in animo rata & confirmata habere: sed vt amans Pater, salutis filii & ho-
c de vtroque solicitus, simulatque edictum editum ipsius Spirensis conuentus vidi-

mus, te admonendum duximus, eò quidem grauius, quò magis exploratum periculum versaris, habemus.

Deniq; si pluribus dissuasimus, ne in disceptationes super his, quæ ad religionem componendas, ius tibi vel authoritatem sumeres: non ob id scripsimus, quòd disceptati poni non maximè optaremus, qui (teste nostrâ conscientiâ) vt hoc rite fieret, vitam nem libenter effunderemus: sed vt exemplis, cùm ex diuinâ Scripturâ, tum ex ecclesiasti riis citatis te admoneremus, ne, quod ad tuum ministerium non pertinet, ipse tibi non & pro tuâ & imperatoriâ dignitate iuberes: sed potius Constantini Magni serui Dei ac fœlicissimi Imperatoris, exemplo te hortamur, quod tantùm facimus, vt eos primù dici & suis iudicibus iudicandos & corrigendos relinquas.

Ille verò cùm rogatus esset ab ipsis sacerdotibus, vt in eorum disceptationibus praeberet, prorsus recusauit. Cuius verba in hanc sententiam ab historiarum scriptoribus runt, citantur: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoqu di: & ideo nos à vobis rectè iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus iudicari quod Dei solius inter vos expectate iudicium, & vestra iurgia, quæcunque sint, ad illud reseruentur examen.

Hæc ille Magnus non tam imperio, quod erat maximum, quàm pietate & cæteris v dixit: cui te Cæsar in omnibus per similem esse cupimus & optamus.

Quòd verò præ te fers studium & desiderium, vt componantur controuersiæ in reli vt aliqua disciplina morum in vniuersâ Ecclesiâ renouetur, te in hoc quidem magnop mus, & abs te petimus, vt in hoc operam tuam præbeas, ceu cui Deus curam huius commisit. Vt enim te tanquam caput in rebus huiusmodi tractandis minimè ferendum ita tanquam brachii accommodatissimi tuam inprimis opem desideramus.

Hoc verò nostrum desiderium fecit, vt ad minimam quanq; spem cogendi consil nici non solùm nos semper promtos præbuerimus, ad illud indicendum, sed vbi vel m scintilla eluxerit, cogi posse, eò statim legatos miserimus: quemadmodum vltimo loco c mus, quanquã non cum eo fructu, quem assiduè optamus: sed maluimus sanè omnia tent vel minimæ occasioni deesse, quam à diuinâ bonitate semper expectamus.

Cùm autem vniuersalis Ecclesiæ vtilitatis causâ concilium fieri summopere cupimu tò præcipuè illius inclitæ nationis Germanicæ, quæ iam pridem discordiis, in his quæ a nem pertinent, plurimum vexata dissidet, cuius saluti (vt tua etiam Maiestas fatetur) dissimè per generale concilium opitulari nos posse, semper sperauimus. Horum aut liis, qui iam ab hac sede sunt damnati, te usum esse, nunc conquerimur, quòd sempe motos à tuâ amicitiâ esse cupiamus: aut id quæramus, quia semel damnati, vt semper maneant.

Testis enim nobis est Deus, quàm nihil magis in votis habeamus, quàm vt oues pe Dominicum ouile reducamus, & vt illam nobilem prouinciam vniuersam in fide & relig capite & reliquo corpore in omni amore atq; amicitiâ coniunctam videamus, idq; ob eas ximus, caùsas.

Sed tu nunc (dum ij in discordiis cum capite & reliquo corpore manent, de ijs sunt loquimur, cùm extra ecclesiam tum per edictum etiam tuum damnati) eorum a pluris quàm par est facis, dum indulgentius eos tractas: cùm hæc tua indulgentia & p rum edictorum declarationes separatim à te factæ, non solùm hactenus illis non profuerit saniorem mentem redirent, sed potius, quod reipsâ compertum est, occasionem dederi solentiores sint facti, & ad occupanda vicinorum bona animosiores, dissidium certè magis hoc modo fouere quàm tollere videris.

Sed hæc quia ad meliorem formam, non ijs quidem vijs alienis ab omni more & tudine maiorum, atq; ab ipso iure diuino, sed per generale concilium optimè perduci semper in Domino sperauimus, & nunc etiam speramus, ideo nos plus illius prouinciæ dis, quàm vllius alterius consulentes, ad Germaniæ fores Tridentum vsq; legatos nostr mus & vocauimus, & non erat qui audiret, venimus & non erat vir.

Verùm nec propterea desistimus, sed adhuc vocamus, & clamamus ad te & ad cæte cipes, clamamus verò cum Prophetâ Dauide: Venite ploremus coram Deo, nec enim apt cipium concilij esse poterit: & cum Daniele: Oro pro peccatis meis & populi, accuso, co obsecro, Domine peccauimus, iniquitatem fecimus, & impiè egimus & recessimus, nobi sio faciei, Regibus nostris, principibus & patribus nostris, quia peccauimus: tibi autem Do sericordia est & propitiatio.

Ad tale ergò concilium te vocamus, in quo angelos assessores habere speramus, qui vno peccatore pœnitentiam agente gaudent; quanto magis super vniuersâ Ecclesiâ, c pars sunt ad pœnitentiam congregata, gaudebunt? Huc accedit, quòd saluti Christian ab imminente potentissimo & perpetuo nominis Christiani hoste Turcarum tyranno, cto nisi per Christianorum coniuncta in fide & charitate auxilia consuli possit, non v Quare sterne viam dilecte fili, ad tale concilium.

i muneris proprium erit, sternes autem si vel pacem reddas, quantum in te est, Chri-
lo, tantopere ab omnibus expetitam: vel saltem arma cohibeas, dum Ecclesia in con-
gari possit, vbi æquius est quàm per vim vestras disceptationes decidi. Hoc verò tu &
tiani principes, quos etiam atq; etiam de eadem hac re admonebimus, præsertim ve-
o cum bellum geris, faciatis. Iam concilium adest, iam pridem enim indictum est, neq;
um est, etsi bellorum causâ in commodius tempus dilatum.

huc (charißime fili) incumbe, & hanc lætitiam primùm populo Christiano, qui iam
estinis bellis est attritus, redde.

le verò nobis, qui te nihil charius in terris nos habere iudicamus, qui primogeniti apud
n amore tenes, idq; specimen diuinæ in te virtutis præbes, vt non modò patrem, te piè
non auerseris: quod faciunt ij, quos Deus in signum abdicationis, suis desideriis tra-
undem ad te, tanquam Deo iubente, tali tempore missum, qui labantem sustineat, &
mæ salutis periculo liberet, omni pietate amplexeris, eius vocem libenter audias, mo-
petes, satis verò obtemperabis, si, cùm te à semitâ sanctâ, vt appellat Propheta, quæ
egia via, maiorum tuorum, religiosißimorum principum, humana consilia vt homi-
ere potuêre, huc statim de eâ, qualis sit, admonitus, diuinam indolem proferens videas,
nimum inducas, nullum vt in ijs, quæ ad religionem pertinent, tibi ius & authori-
ices, si diuinam institutionem & Ecclesiæ consuetudinem sequens ab ipsis conuentibus
s, à quibus absunt, qui authoritatem de eiusmodi rebus cognoscendi habent, omnes de
s atq; de religione disceptationes prorsus excludas, & ad eorum proprium tribunal re-
bonis Ecclesiasticis, quorum iudicium ab ipso Domino, cui sunt conseruata, sacerdoti-
itur & commendatur, & ipse nihil statuas: repositis armis aut studeas paci, aut si aliter
tari non potest, concilio generali iudicandi de ijs, quæ tam perniciosa bella in populo
tam diu alunt, potestatem facias.

nique ea, quæ per nimiam indulgentiam rebellibus huic sanctæ sedi, & contumacibus
, ipse rescindas ac tollas. Hæc enim (charißime fili) cùm ita sint, quæ tuam ipsius
n magnum salutis periculum adducant, & Ecclesiæ pacem magis magisque pertur-
e videre potes, nisi per te quamprimùm his malis remedium adhibeatur (quod te fa-
ramus) in quas angustias sis nos compulsurus: vt aut officio aut muneri nobis à Deo per
n dato deesse cogamur, cum omnium maximo Ecclesiæ detrimento: aut iterum seuerius
n vel consuetudo nostra, vel natura, vel voluntas ferant. Quanquam in officio quidem de-
to Ecclesiæ discrimine, nec debemus prorsus, nec volumus, quantum per eius gratiam,
, licet indigni, in terris gerimus, de nobis polliceri possumus.

lêt enim in animo, & ob oculos nobis obuersatur illud idem, de quo principiò diximus,
eritatis in Heli sacerdotem exemplum, quem non ob id quidem damnatum legimus;
iis corripiendis prorsus abstinuerit. Corripuisse enim ipsum eos satis constat ex Scripturâ,
n corripiendo, vt inquit diuus Hieronymus, lenitatem patris, non autoritate pontificis a-
ios lenitate patris integris propè adhuc rebus vsi sumus, quibus ex edicti formâ trans-
d Deus auertat, in Heli exemplo satis video, in quam nos necessitatem sis addu-

e tecum considera Cæsar, quid te magis deceat, quid ad tuum inprimis officium erga
Ecclesiam magis pertineat, quid honori & rebus tuis magis expediat. An vt brachium
eritati in ijs, quæ ad unitatem Ecclesiæ pertinent, præbeas, an potius illis faueas, qui hanc
am in plures adhuc partes scindere miserabiliter laborant & optant. Deus pacis pro
misericordiâ suâ, tuam Maiestatem ab iniquorum consiliis liberet, ac pacis consilia in
confirmet, vt vnanimes vno ore honorificemus Deum patrem per Iesum Christum, cui
o Spiritu sit honor per æterna secula. Amen. Datum Romæ apud S. Marc. XXIIII. Aug.
XLIIII.

Bulla Pauli III. Papæ pro reductione multorum popu-lorum Germanicæ nationis.

s Dei & Apostolicæ sedis gratiâ Farnensis, Aloysius Veronensis, ac Sebastianus Ferentinus
copi, sanctißimi domini nostri Pauli III. Papæ, ac sanctæ sedis Apostolicæ per totam Ger-
nuncii, ad infrà scripta specialiter deputati, Reuerendo patri Francisco Bonuallat Abbati
nsi, administratori archiepiscopatus Bisuntinensis, salutem in Domino, & in commißis
am debitam, nostrisq; huiusmodi, imò veriùs apostolicis firmiter obedire mandatis.

eritis, quòd nuper sanctißimus dominus noster, dominus Paulus, diuina prouidentia
ius, ad instantiam & requisitionem Cæsareæ Maiestatis, tam suo quàm totius sacri Impe-
is nomine, nos suos & sanctæ sedis Apostolicæ nuncios, pro reductione multorum

populorum Germanicæ nationis, qui ab vnione Ecclesiæ se separauerunt, in Germaniai frà scriptis facultatibus, pro receptione eorum, qui ad gremium Ecclesiæ redire cupiun norem Dei, augmentum fidei, & salutem animarum: & vt latius in literis eiusdem sancti mini nostri Papæ sub plumbo expeditis, sub data Romæ apud S. Marcum, Anno inc diuinæ millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, pridie Calend. Septembr. tus sui anno 14. continetur, deputauit, & destinauit. Quarum tenor talis est.

Paulus Episcopus, seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, Petro Farnensi, Veronensi, ac Sebastiano Ferentinensi, Episcopis, nostris & Apostolicæ sedis nuncijs, Apostolicam benedictionem. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pa cordiarum, & Deus totius consolationis, qui innumeris nos curis circumseptos, in ha tione Vniuersalis Ecclesiæ, quæ nobis ab illius diuina prouidentia est commendata, ea solari cœpit, qua maior dolor vrgebat, & maius periculum, nisi diuinæ benignitate aliquod adhiberetur, eidem Ecclesiæ imminebat.

Quid enim magis dolendum fuerat Ecclesiæ, (cuius exordium ab vnitate profici quam Spiritus sanctus ex persona eiusdem Christi Domini vnam esse designauit, dic est columba mea, perfecta mea) & nobis, qui in eius ministerio, tanquam pro omni nem reddituri versamur: quam plures qui Christi vestimenta susceperunt, à cæteror munione suspensos videre? Qui cùm nec diuisum Christum possent configere, nec E quæ Christi corpus est, in duo vel plura diuidere, ipsam Ecclesiam, sicq; indiscissam tunicam, vt desuper contextam, per frusta discerpere niterentur. Quod nos & omne pes Catholicos, qui Ecclesiæ statum saluum & tranquillum cupimus, maiore dolor quòd nunquam intermittebam Ecclesiæ pacem procurare, tantum aberat, vt quicquam mus, quòd etiam indies omnia in deterius labi experiebamur.

In hoc verò rerum statu, & Ecclesiæ periculo, cùm maximè affligeremur: ill primùm sustentabamur, quam Domini verba in omni Ecclesiæ perturbatione nos h bent. Qui futuros graues insultus Sathanæ contra Ecclesiam prædicens, remedium qualis futurus esset euentus, demonstrauit, cùm ad primos eius pastores verba faciens, d than expetiuit, vt vos cribraret tanquam triticum: Et statim conuersus ad Petrum ait: Ego autem pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua: volens in hoc significare, tri eius oratione confirmatam, illam futuram, quæ triticum Ecclesiæ contra omnes Sa multus conseruaret: qui non ullum exitum habituri essent, præter eum, qui cribran est significatus, vt Ecclesia purgatior, cùm à Sathana agitaretur, fieret: & Petri fide quod purgatum erat, conseruaret, redderetur illustrior, ad eius gloriam, qui p rauit.

Hac igitur spe cùm nos primùm consolaremur, in ea magis sumus confirma quàm concilij œcumenici necessarium & consuetum sedis Apostolicæ remedium ad p omnia, quæ Sathanæ malicia in dogmatibus vel in moribus Ecclesiam inuaserant, hibuimus. Cuius quidem fructus cùm in alijs prouincijs statim appareret, idem qu in nobilissima & latissima Germaniæ prouincia fieret, votis omnibus à Deo optim mo petebamus, quam varijs ac plurimis in religione dissensionibus & controuersijs ia tos annos præ cæteris Christianis prouincijs, magno cum animi dolore agitari vidimus.

Cumque ob id etiam clarissimus in Christo filius noster, Carolus Romanoru rator semper Augustus, postulauerit, vt legatos nostros in eam prouinciam mitterem pro huiusmodi dissensionibus & controuersijs sedandis præsentaneam aliquam curatio ferrent: nos, qui hoc illi prouinciæ maximè salutare, & ad restituendam Ecclesiæ pace dum validum & potens remedium esse speramus, ac certò nobis persuademus, breui Dei in ipsius Germaniæ vnanimitate, ac Ecclesiæ obedientia & vnitate visuros: habita cum fratribus venerabilibus nostris, sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, matura d tione, de eorum consilio & assensu, fraternitates vestras, de quarum pietate, doctrina & p plurimum in Domino confidimus, in Germaniam mittendos duximus.

Primùm quidem, vt illis, quorum corda Deus tetigerit, ad fidei Catholicæ vnitat re, declaretis ob paternum nostrum, quem erga illos animum gerimus, nos non promptos esse, omni paterna indulgentia & charitate eos benignè amplecti, sed quod ad tinet, pro ea potestate, quam à Deo patre misericordiarum per sanguinem filij sui par bemus, nulla in re restrictos aut difficiles futuros ad eis indulgendum: modò non leg sed accipere velint, præsertim quas acceptas à maioribus nostris ipse Dominus omnium clesiæ consensus, & illis & nobis seruandas dedit.

His itaque & huiusmodi monitionibus animos illorum in obedientia ac cæt communione, quam veram, nisi in vnitate, constat esse non posse; omni diligentia

tis: & hoc cum illis vobis agendum est. Et hæc summa mandatorum nostrorum erit,
n animis pulchritudinem & sanctitatem veteris disciplinæ, qua maximè sponsa Chri-
omni mitiore ratione inseratis. Quòd si post omnem adhibitam salutarem admo-
per vestram conscientiam, absq; publico scandalo, quædam de antiquæ disciplinæ
emittenda, iudicaueritis, quibus in rebus fieri id possit, facultates, quas vobis
tes concedimus & præscribimus, extra quas vobis progredi non licebit, declara-

illbus igitur, consilio & assensu, ac apostolicæ potestatis plenitudine vobis, & cum
eliquorum duorum, cuilibet vestrûm: seu, si vnus ex vobis legitimo impedimen-
, interesse non poterit, cæteris duobus, siue omnes & singulas vtriusq; sexus, tam
n Ecclesiasticas, seculares, & quorumuis ordinum, vel regulares personas, in qui-
n sacris ordinibus constitutas, cuiuscunque status, gradus, conditionis & qualitatis
ut quacunq; Ecclesiastica, etiam Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali, aut
etiam, Marchionali, Ducali, aut Regia dignitate præfulgeant: etiamsi capitulum, col-
iuersitas, vel communitas fuerint, quarumcunque hæresium aut nouarum sectarum
, aut in eis culpabiles, vel suspectas ac credentes, receptores & fautores, etiam si re-
it, eorum errores recognoscentes, & de illis dolentes, & ad orthodoxam fidem recipi
postulantes, cognita in eis vera & non ficta aut simulata pœnitentia, ab omnibus &
r eas perpetratis, hæreses, & ab eadem apostasias, blasphemias, & alios quoscunque
m, sub generali sermone non venientes sapientibus, peccatis, criminibusq;, excesi-
ctis, nec non excommunicationis, suspensionis, interdictorum, & aliis Ecclesiasticis
alibus, etiam corporis afflictionibus, ac capitalibus sententiis, censuris & pœnis, in
sorum occasione, à iure vel ab homine latis & promulgatis, etiamsi in eis triginta &
nnis insurduerint, & eorum absolutio nobis & dictæ sedi per literas in die cœnæ Domi-
suetas, reseruata existat. Quorum omnium qualitates, & circumstantias, præsenti-
i volumus pro expressis, in vtroque, conscientiæ videlicet & contentioso foro

vt super legitimo omnibus excessibus & delictis per eas vsque ad diem absolutionis
onis desuper faciendorum commissis, nullatenus inquiri, accusari, denunciari, aut
possint absoluendi & liberandi, ac aliorum Christi fidelium consortio aggregandi.
um eis super irregularitate per eos præmissorum occasione, etiam cùm sic legati mis-
officia diuina, etiam contra ritus & ceremonias ab Ecclesia hactenus probatas, & vsi-
rauerint, aut illis aliàs se immiscuerint, contracta nec non bigamia per eosdem Cleri-
res vel regulares, verè aut fictè, seu aliàs qualitercunq; incursa, etiamsi ex eo, quòd ij-
i in sacris constituti cum viduis, vel aliàs corruptis matrimoniis de facto contraxe-
endatur, quodq; bigamia, irregularitate, ac aliis præmissis non obstantibus, in eorum
, dummodò ante lapsum in hæresin, huiusmodi ritè & legitimè promoti vel ordinati
iam in altaris ministerio ministrare, & quæcunque & qualiacunque etiam curata be-
ecularia vel regularia, vt priùs, dummodò super eis alteri ius acquisitum non existat,
k non promoti ad omnes etiam sacros presbyteratus ordines, ab eorum ordinarijs,
idonei reperti fuerint, promoueri, ac beneficia Ecclesiastica, si eis aliàs canonicè
ur, recipere & retinere valeant, dispensandi & indulgendi: ac omnem inhabili-
famiæ maculam siue notam ex præmissis quomodolibet insurgentem, penitus & o-
bolendi, necnon ad pristinos honores, dignitates, famam & patriam, & bona etiam
, in pristinum, & eum, in quo antè præmissa quomodolibet erant statu, item & o-
singulis gratiis, priuilegiis, fauoribus & indultis, quibus cæteri Christi fideles gaudent,
e quomodolibet possunt, vti & gaudere valeant, in omnibus & per omnia, perinde ac si à
lica in aliquo nunquam defecissent, restituendi, reponendi & redintegrandi: ac eis, dum-
de contriti, eorum errata & excessus alicui per eos eligendo Catholico confessori sacra-
r confiteantur, ac pœnitentiam salutarem eis per ipsorum confessorem propterea iniun-
omninò adimpleant: omnem publicam confessionem, abiurationem, renunciatio-
gationem, & pœnitentiam iure debitam, arbitrio vestro moderandi, vel in totum re-

non communitates & vniuersitates, ac singulares personas quascunque à quibusuis illi-
ionibus & conuentionibus, per eas cum dictis aberrantibus, seu in eorum fauorem quo-
et inuitis, & eis præstitis iuramentis, & homagiis, illorumque omnium obseruatione,
n hactenus eorum in occasione incurrerint periurii reatum, etiam absoluendi, & iura-
sa relaxandi.

quoscunque regulares & religiosos, etiam in hæresin huiusmodi, vt præfertur, la-
tra eorum regularia loca, absque dictæ sedis licentia vagantes, & apostasiæ reatu, &
unicationis, aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis per eos propterea etiam iuxta

ſuorum ordinum inſtituta incurſis, pariter abſoluendi: ac cum eis, vt alicui beneficio
ſtico curato de illius obtinentis conſenſu, etiam in habitu clerici ſecularis habitum ſuun
rem, ſub honeſta toga presbyteri ſecularis deferendo, deſeruire, & extra eadem regulari
manere liberè & licitè poſsint, diſpenſandi.

Nec non quibusuis perſonis, etiam Eccleſiaſticis, vt quadrageſimalibus & aliis ann
ribus & diebus, quibus eſus ouorum & carnium eſt de iure prohibitus, butyro, caſeo, &
ćticinijs, & dictis ouis & carnibus, de vtriusque ſiue alterius ſpiritualis, qui Catholicus
medici conſilio, aut ſi locorum ac perſonarum qualitate inſpecta, ex defectu piſcium
lei, vel diſpoſitione perſonarum earundem, ſeu alia cauſa legitima id vobis faciend
bitur, veſtro arbitrio, vti & veſci poſsint, indulgendi & concedendi.

Nec non feriarum numerum iuxta Lugdunenſe concilium, ſeu aliàs arbitrio veſtr
modò ſinguli dies Dominici, & Natiuitatis, & Reſurrectionis Dominicæ, & Pentecoſ
duobus illarum ſingulos immediatè ſequentibus diebus, nec non Aſcenſionis etiam D
& corporis Chriſti, ac Circumciſionis, & Epiphaniæ, nec non Purificationis, & Aſſu
ac Natiuitatis beatæ Mariæ, & S. Ioannis Baptiſtæ, nec non ſingulorum Apoſtolorum &
geliſtarum celebritates, ac omnium Sanctorum feſtiuitates ſanctificentur, minuendi
cendi.

Præterea ijs, qui hactenus contra ſtatutum Eccleſiæ communionem ſub vtraque ſ
mere præſumſerunt, ſi, vt eis id concedatur, humiliter deuotionis cauſâ petierint, ſublat
tem ſingulis erroribus & hæreſibus, veſtigiis patrum in concilio Conſtantienſi tunc exiſt
aliquorum prædeceſſorum noſtrorum inhærendo, facta priùs per eos confeſsione in
coram Catholico ſacerdote, in ſumtione ſacræ Euchariſtiæ tantum ſub vna, quant
vtraque ſpecie, verum videlicet Chriſti Domini noſtri, & integrum corpus, contineri,
licamque Eccleſiam non errare, quæ ſacerdotibus celebrantibus duntaxat exceptis, cæte
laicos, quàm clericos, ſub vna tantùm panis ſpecie communicare ſtatuit: ſub vnaque
vt præſertim ob eorum vitam vel ad tempus, de quo vobis videbitur, communicare valea
ratim tum loco & tempore ab ea, quæ iuxta ſtatum Eccleſiæ huiuſmodi ſub vna tantùm ſp
tur, etiam concedendi & indulgendi.

Inſuper, quæcunque beneficia Eccleſiaſtica tam ſecularia quàm regularia, etiam
Catholicos poſsidentur, de ipſorum tam Catholicorum conſenſu, ſeu abſque eorum
cio, vnicuique alteri beneficio Eccleſiaſtico ob eius fructuum tenuitatem, aut hoſpitali
cto, vel erigendo, ſeu ſtudio vniuerſali, vel ſcholis literarijs, vniendi, annectendi & i
randi: aut fructus, redditus, prouentus, ſeu bona eorundem beneficiorum diuidendi, ſep
diſmembrandi: ac eorum ſic diuiſorum, ſeparatorum, ac dimembratorum partem ali
ficijs, ſeu hoſpitalibus, vel ſtudijs aut ſcholis, ſeu pijs vſibus ſimiliter veſtro arbitrio perpe
plicandi & appropriandi.

Ac cum poſſeſſoribus bonorum Eccleſiaſticorum, reſtitutis inprimis immobilibus pe
debitè detentis, ſuper fructibus malè perceptis, ac bonis mobilibus conſumtis, concordandi
igendi, ac eos deſuper liberandi, ac quietandi: ac quicquid ex concordijs & tranſactionibus
modi peruenerit, in Eccleſiæ, cuius erant bona, vel in alios pios tantùm vſus conuertendi: o
& ſingula alia, quæ in præmiſsis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna eſſe
ueritis, faciendi, dicendi, gerendi, & exercendi.

Nec non contradictores quoslibet & rebelles, ac vobis in præmiſsis non parentes, per
tias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac quæcunque alia iuris & facti remedia appellatio
habita compeſcendi, & legitimis ſuper ijs habendis ſeruatis proceſsibus, ſententias, cen
pœnas huiusmodi, etiam iteratis vicibus aggrauandi, ac auxilium brachii ſecularis, ſi opus
inuocandi.

Necnon per vos omnes inſimul Catholicos locorum ordinarios, aut alias perſonas
timentes, fide inſignes, & literarum ſcientia præditas, ac grauitate morum conſpicuas, &
venerandas, de quarum probitate & circumſpectione, ac charitatis zelo plena fiducia
poſsit, ad præmiſſa omnia, cum ſimili aut limitata poteſtate, ac vnione beneficiorum,
rum fructuum & bonorum ſeparatione & applicatione ac concordia, cum poſſeſſoribus
rum Eccleſiaſticorum, & earum liberationis duntaxat exceptis, ſubſtituendi & ſubde
plenam & liberam, Apoſtolica autoritate, tenore præſentium, ex certa ſcientia concedimus
tem, & poteſtatem decernendi omnia & ſingula per vos, ſeu à nobis pro tempore ſubſtitu
ſubdelegatas vigore præſentium, & illorum forma ſeruata, aliàs ritè & rectè pro tempo
& geſta, valida & efficacia fore, ſuosque effectus ſortiri, ac ab omnibus inuiolabiliter o
debere: nec ea aut præſentes literas de ſurreptionis aut abreptionis vitio, ſeu intentio
fectu notari vel impugnari poſſe, ſicque in præmiſsis omnibus & ſingulis per quos

iu

Anno

ommiſſarios quauis authoritate fungantur, etiam cauſarum palatij Apoſtolici audi-
uis cauſa & inſtantia, ſublata eis & cuilibet eorum quauis aliter & iudicandi, & facul-
etandi, iudicari & definiri debere. Ac ſi ſecus ſuper ijs à quoquam quauis autoritate
ignoranter contigerit attentari, irritum & inane, non obſtantibus quibuſuis apoſto-
prouincialibus, Synodalibus & generalibus comitijs editis, ſpecialibus vel generali-
itionibus & ordinationibus, etiam pluries emanatis, ac in corpore iuris clauſis, & qui-
s per nos & prædeceſſores noſtros addictam ſedem, cum quibuſcumq; derogatoriarum,
s, alijsq; efficacioribus clauſulis & decretis conceſsis & emanatis ac innouatis, nec non
etiam Cathedralium, & Metropolitanarum ac collegiatarum Eccleſiarum, nec non
rum & aliorum regularium locorum quorumlibet, ac quorumcunque ordinum iu-
confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetu-
uibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione expreſſa, ſpecifica & in-
ntio habenda eſſet, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſerti forent, pro ſuf-
preſsis habentes, illis aliàs in robore ſuo permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter
derogamus.

tarijs in quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim, ab eadem ſede ſit in-
uòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint, per literas Apoſtolicas non
lenam & expreſſam de indulto huiuſmodi mentionem.

mus autem, vt hi, qui per vos, aut ſubſtitutos, vel ſubdelegatos veſtros, vigore præſen-
is modo abſoluti fuerint, ſi eis per vos, aut ſubſtitutos, & ſubdelegatos prædictos, ſpe-
tentia iniuncta non fuerit, pœnitentiam per Catholicorum confeſſorem, quem duxe-
lum, pro præmiſsis eis iniungendam adimplere omninò teneantur, alioquin abſolu-
to tempore conceſſæ, minimè ſuffragentur.

ergò hominum omninò liceat, hanc paginam noſtræ conceſsionis, decreti, deroga-
voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem attentare hoc
t: indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius,
incurſurum. Datæ Romæ, apud S. Marcum, Anno incarnationis Domini-
Pridie Calendarum Septembris, Pontificatus noſtri anno 14. Signatum Ro-
ſt. Marſal.

gitur mandatis Apoſtolicis obedire volentes, cùm primùm nobis oblata fuit occaſio,
ciam Germaniæ pro præmiſſorum executione & ſucceſsione, ad Cæſaream maieſta-
modo executionis præmiſſarum facultatum ageremus, acceſsimus. Cognoſcen-
difficile admodum & ferè impoſsibile eſſe, vt nos in omnibus locis, in quibus vſus
facultatum neceſſarius eſt, perſonaliter intereſſe poſsimus, nobiſque proptereà ad ſub-
remedium neceſſe deueniendum eſſe, te, de cuius pietate, religione, integritate vitæ,
morum, literarum ſcientia plurimùm in Domino confidimus, iuxta facultatem no-
ſam, vigore clauſulæ in dictis literis contentæ, quæ incipit, Nec non per vos omnes
Catholicos, &c. ad infrà ſcripta ſpecialiter ſubſtituimus, ſubrogamus, ac tibi vices no-
edimus, inprimis, vt omnes & ſingulas vtriuſque ſexus, tam laicas, quàm Eccleſiaſti-
lares, & quorumlibet ordinum Regulares perſonas, in quibuſcunque ſacris etiam or-
onſtitutas, cuiuſcunque gradus, ſtatus, conditionis & qualitatis exiſtant, etiamſi Du-
chionali, aut alia quacunque maiori vel minori præfulgeant dignitate, archiepiſco-
pis, Abbatibus, ac cathedralium & collegiatarum Eccleſiarum præpoſitis, iuriſdictionem
us, nec non illis, qui bona Eccleſiarum aut aliorum piorum locorum occupârunt, ſeu oc-
tinent, reſtitutione non facta: duntaxat exceptis, quas nobis ſpecialiter reſeruamus, qua-
ue hæreſium aut nouarum ſectarum profeſſores, aut eis culpabiles vel ſuſpectas, ac cre-
eceptores & fautores eorum, etiamſi relapſæ fuerint, ſuos errores tamen recognoſcen-
illis dolentes, & ad orthodoxam fidem redire poſtulantes, cognita in eis vera & non
ſimulata pœnitentia, ab omnibus & ſingulis per eas perpetratis, hæreſes, & ab eadem
taſias, blaſphemias & alios quoſcunque errores etiam, ſub generali ſermone non ve-
apientibus, peccatis, criminibus, exceſsibus & delictis, nec non excommunicationis,
num, interdictorum, & aliis Eccleſiaſticis ac temporalibus, etiam corporis afflictio-
capitalibus ſententijs, cenſuris & pœnis, in eos præmiſſorum occaſione à iure, vel ab
latis, & promulgatis, etiamſi in eis triginta & pluribus annis inſurduerint, & eorum ab-
anctiſsimo Domino noſtro & ſedi apoſtolicæ etiam per literas in die cœnæ Domini legi
s, ſpecialiter reſeruata exiſtat.

Quorum enim qualitates & circumſtantias, præſentibus volumus haberi pro ex-
n vtroque videlicet conſcientiæ & contentioſo foro, ita vt ſemper huiuſmodi crimi-
xceſsibus & delictis, vſque ad diem abſolutionis & liberationis deſuper faciendorum

per eas commissis nullatenus inquiri, accusari, denunciari aut molestari possent, absol berare, ac aliorum Christi fidelium aggregare consortio: nec non cum eis super irregul eas præmissorum occasione, & quia sic ligati missas & alia diuina officia, etiam contr ceremonias hactenus ab Ecclesia probatas & vsitatas, celebrauerint, aut aliàs se immiscue tracta nec non bigamia per eosdem clericos seculares vel regulares, verè aut fictè, seu al tercunque incursa, etiamsi ex eo, quòd ijdem Clerici, in sacris constituti, cum viduis, vel a ptis matrimonijs de facto contraxerint, prætendatur.

Quodq; bigamia & irregularitate, ac alijs præmissis non obstantibus, in eorum o dummodò ante eorum lapsum in hæresin huiusmodi, ritè & legitimè promoti & ord rint, etiam in altaris ministerio ministrare, & quæcunq; & qualiacunq; etiam curata secularia vel regularia, vt prius, dummodò super eis alterius quæsitum non existat, re non promoti ad omnes etiam sacros presbyteratus ordines ab eorum ordinariis, si dig nei reperti fuerint, promoueri, ac beneficia Ecclesiastica, si eis aliàs canonicè confera cipere, & retinere valeant: reiectis & expulsis tamen prius vxoribus, sic de facto sibi c & copulatis, dispensare ac indulgere, ac omnem inhabilitatis & infamiæ maculam s ex præmissis quomodolibet insurgentem, penitus & omnino abolere, nec non ad honores, dignitates, famam & patriam, & bona etiam confiscata, in pristinum, & i quo ante præmissa erant statu, ita vt omnibus & singulis gratiis, priuilegiis, fauori dultis, quibus cæteri Christi fideles gaudent, & quomodolibet gaudere possunt, vti & valeant, in omnibus ac per omnia, ac si à fide Catholica in aliquo non defecissent, restitu ponere ac redintegrare: & eis, dummodò corde contriti, eorum errata & excessus, alic eligendo Catholico confessori sacramentaliter confiteantur, & pœnitentiam salutare ipsum confessorem propterea iniungendam omnino adimpleant, omnem publicam c nem, abiurationem, renunciationem, purgationem, & pœnitentiam iure debitam tuo moderare: adhibita tamen per te moderatione, vt Clerici seculares vel regulares, c absoluti & restituti fuerint, per aliquod tempus arbitrio tuo iuxta vicinitatem locorui gendum, apud aliquam ædem sacram vel monasterium aut locum alium idoneum ti à ministerio altaris abstineant, quascunque etiam personas à quibusuis illicitis pa aut conuentionibus, per eas cum dictis aberrantibus, seu in eorum fauorem quomod itis, & eis præstitis iuramentis, & homagiis, illorumque omnium obseruatione, & hactenus eorum occasione incurrerint periurii reatum, etiam absoluere, & iuramenta laxare, ac quascunque regulares, & religiosos etiam in hæresin huiusmodi, vt præfe psos, extra earum regularia loca, absque dictæ sedis licentia vagantes, & apostasiæ re communicationis, aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis per eas propterea etiam iuxta ordinum statuta incursis, pariter absoluere: ac cum eis vt alicui beneficio Ecclesiasti curato de illius obtinentis consensu, etiam in habitu clerici secularis, habitum suum re sub honesta toga presbyteri secularis deferendo deseruire, & extra eadem regularia lo nere liberè & licitè possint, dispensare.

Necnon quibusuis personis etiam Ecclesiasticis, vt quadragesimalibus & al temporibus, & diebus, quibus esus ouorum & carnium est de iure prohibitus, bu seo, & aliis lacticiniis, & dictis ouis & carnibus, de consilio tamen vtriusque, se spiritualis per te eligendi, qui Catholicus existat, medici consilio, aut alia legitima causa te, ea tantùm durante, vti & vesci possint, indulgere.

Necnon cum his, qui hactenus contra statutum Ecclesiæ communioni sub specie sumere præsumserunt, si aliter ad gremium Ecclesiæ reduci non possint, ad tem quo tibi videbitur saluti animarum eorum expedire, non tamen vltra determination desuper per Occumenicum legitimumq; concilium fieri contigerit.

In cæteris tamen iuxta formam & tenorem præinsertarum literarum, dispensare, eis, vt communionem sub vtraque specie recipere possint, indulgere possis, & valeas. cantes nihilominus per te, ad dispensationem huiusmodi communionis sub vtraq cie, & esus carnium, & aliorum, non nisi cum magna maturitate, ac cum Ecclesiæ v ac animarum salute deueniendum esse, super quibus ac omnibus aliis præmissis consc tuam oneramus. Volumus autem, & expresè inhibebimus, vt nec per te, nec per ministr mediatè vel immediatè, aliquid quouis colore, etiam chartæ, vel sigilli, seu laboris alic nistri, seu notarii, aut aliàs quomodolibet recipiatur, cum hæc omnia gratis accipien & concedi mandamus, in quibus si vt speramus te solertem, vigilantem, ac vt tantum d gocium, probum & integrum exhibueris, apud Sanctitatem suam, Cæsar: Maiest: & Catho mnes, laudem magnam & gloriam consequeris. Et à Deo opt. max. beatitudinis retribu sperare poteris.

In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præsentes literas nostra

rium nostrum subscribi, sigillorumque nostrorum impressione muniri mandaui-
m & actum Bruxellæ Cameracensis diœcesis, sub anno à natiuitate Domini 1549. in-
Septemb. Calend. Iunij, Pontificatus prælibati Sanctiss. domini nostri, domini Pauli
no 15. præsentibus ibidem discretis viris, dominis Adriano Iuliano, & Lazaro B ean-
cis Bisauriens. & Ianuens. diœcesis, testibus ad præmissa vocatis, & rogatis, sic subscri-
uia Ego Nicolaus Driel, clericus Coloniensis diœcesis, publicus Apostolica authorita-
sacri Oecumenici & generalis concilij notarius, prædictæ substitutionis potestatis da-
; præmissis præsens interfui: ideò suprà scriptum publicum substitutionis instrumen-
, subscripsi, & vnà cum reuerendissimorum dominorum nunciorum sigillorum im-
blicaui, in fidem præmissorum omnium rogatus: & sigillaui tribus sigillis duorum E-
nunciorum Apostolicorum substituentium.

silium trium Episcoporum, quod de ratione stabiliendæ Romanæ Ecclesiæ Paulo III. Pont. Max. datum est, inventum in palatio post illius obitum.

1542.

s tuus apud Bononienses, Beatiss. Pater, significauit nobis, cupere sanctitatem tuam,
tuo iussu hac in vrbe recens congregati sumus, Episcopi terni seorsim consultaremus
ione stabiliri, augeriq; sedes Apostolica possit, quæ hoc tempore à perfidis Lutheranis
r, oppugnatur, ac debilitatur: deq; ea re sententias nostras literis explicaremus, quas
er se, atq; examinare, & de his secum ipsa deinde deliberare cupiat.
gitur tres infrà nominati Episcopi, quamquam nec prudentia, nec doctrina, nec rerum
m possumus: tamen, vt voluntati tuæ obtemperemus, nostrum in ea re consilium tibi
xponere decreuimus: ita tamen, vt sanctissimo Beatitudinis tuæ iudicio omnia interim
us. Sed illam priùs suppliciter oratam volumus, caueat, ne nostro huic consilio idem
at, quod olim sub eius felicis Papatus initia accidisse meminimus.
enim 9. illi Cardinales, & vnà delecti aliquot Episcopi, de ratione reformandæ Ecclesiæ
ur, ac sanctitati tuæ libellum obtulissent, in quo illorum omnium sententiæ perscriptæ
cùm supprimi & occultari debuissent (quod & sanctitatem tuam voluisse minimè
) illicò emanârunt, & in Germaniam vsq; dispersæ ac dissipatæ sunt. Atq; in hunc mo-
, patefieriq; Lutheranis hostibus nostra consilia contigit: quæ res deinde in oppugnan-
rificè illis profuit.
libellis illicò editis incredibile est, quantum in nos vndiq; odium concitauerint, multos
abusus fateri nos in Ecclesiâ esse dubitantes, quos tantum abest, vt corrigere ipsi velimus,
tueri ac defendere non dubitemus: Et si quis est, qui de necessariâ emendatione vel hi-
, eum terrâ mariq; hostiliter persequamur. Tua Sanctitas igitur videt, quantum detrimen-
um illud ita euulgatum rebus nostris attulerit. Deus ei ignoscat quisquis in causâ fuit.
nnis cura ac diligentia adhibenda est, vt nostrum hoc supprimatur, alioquin incommo-
odis & mala malis cumulabimus.
enim res multò maximi momenti hîc perstringimus, & liberè sineq; vllius respectu ipsius
n inuadentes, indicato prius morbo conuenientem illi medicinam afferimus: sed hæc si-
am & occultanda sunt. Agè itaq; inuestigemus grauissimæ huius controuersiæ statum,
rigine omnia repetamus.
erani Symboli Apostolici articulos omnes recipiunt, ac confitentur: atq; id verissimum
um inficiari oportet (præsertim inter nos) quod adeò verum esse omnes intelligimus.
m Lutherani negant, velle se vllam aliam doctrinam admittere, quàm vnicam illam,
um & Apostolos authores habet: cuperentq; vt omnes paucissimis illis contenti essemus,
olorum temporibus vel circiter ea tempora obseruata fuêre: & tantùm priscas illas Ec-
atemur: nec de recipiendis vllis traditionibus cogitaremus, quàm quæ ab illis emanâ-
entiunt aduersarij nostri, & malè illi quidem sentiunt. Nos contrà, sequuti opinionem
is tuæ, volumus, haberi crediq;, necessarias ad salutem esse omnes doctrinas, traditio-
utiones, ceremonias, quæ hactenus vel à patribus, vel concilijs, vel à priuato etiam aliquo
o) introductæ sunt.
t, in summâ, cardo totius controuersiæ: hinc tumultus illi, hinc illa contentio. Verùm
â ac diligentiâ nobis prouidendum est (etiamsi vita nobis in eâ re impendenda foret,
cultates, labor ac vigiliæ) ne latius serpat istorum opinio: quanquam longè lateq; ni-
ndimanauit, quod valdè dolendum ac deplorandum est. Neq; enim de nihilo hîc agi-
e salute & incolumitate vniuersi status Beatitudinis tuæ, & nostrûm omnium, qui ipsius
& creaturæ sumus.
n Apostolorum temporibus (vt verum S. tuæ fateamur: sed silentio hîc planè opus est) vel
anis post ipsos Apostolos, nulla vel Papatus, vel Cardinalatus mentio erat: sed nec am-
illos Episcopatuum ac sacerdotiorum reditus fuisse constat: nec templa tantis sumtibus ex-
ur: non erant Monasteria, non Priores, non Abbates: multò verò minùs hæ doctrinæ, hæ
es, & hæ consuetudines, & hoc Imperium, quod in gentes ac nationes hodie

ob inc-

obtinemus: Quin omnes omnium Ecclesiarum ministri (Romanæ non minus quàm cæ vitrò Regibus, principibus ac magistratibus parebant.

Æstimet ergo tua Sanctitas, quàm malè nobiscum ageretur, si nostro aliquo fato in paupertatem, humilitatem, & miseram illam servitutem redigendi essemus. Est igitur ea momenti, vti diximus.

Cæterùm hæc vna est grauissimi huius periculi declinandi ratio. Nos re benè ac consideratâ, comperimus, hanc ecclesiæ gloriam, autboritatem, ac potentiam tunc prim tam esse, cùm præesse in eâ cœperunt sagaces & solertes episcopi: qui per occasionem à contenderent, vti suâ autoritate ac potentiâ primatum, & summam in alias ecclesias p penes hanc sedem esse statuerent. Id quod inter alios Papa Bonifacius 3. à Phocâ Imperat trasse dicitur.

Deinde illud etiam animadvertimus, cœpisse tum Ecclesiæ res magis magisq; in di re, cùm creari cardinales, augerique Episcoporum numerus, ac tot tamq; elegantes n rum ac monialium ordines emergere cœperunt. Nec verò dubium est, quin isti, Papæ, les, Episcopi, Monachi, & moniales: suâ astutiâ, suis additionibus, suis cultibus ac cer ecclesiam à vetere illâ doctrinâ, quæ ipsam in eâ paupertate ac servitute continebat, auerter cus atq; autoritatem illi conciliârint.

Quare vt amplificandi ratio fuit, ita sit conseruandi modus oportet: Nempe sag solertia omnis adhibenda est, & augendus Cardinalium, Episcoporum, Monachorum nialium numerus. Et vt speciatim dicamus, hæc imprimis tuæ S. tenenda est via, Impe huc tuum perferunt (vtcunq; Lutherani bonam partem Europæ secum facere garriant Italia, & Hispania. Harum proxima S. tuæ, & lege ac constitutionum illius omnium c tissima est: nihil innouat, nihil mutat.

Proinde quantum ad illam attinet, nihil formidandum est. Paucos enim inter omnes inuenias, qui ab hac Lutherana doctrina non abhorreant. Quanquam non de pud illos (adeò corruptus est orbis) qui ab hac nostra sede aliquando desciscant. Gallia Italia novis rebus planè studere videntur: & pleriq; harum nationum populi, Germanoru plo, primâ quaq; occasione defectionem à nobis moliuntur.

Porrò in his duabus prouincijs multas ac præclaras vrbes inuenire est, quæ nullum p Episcopum habeant, sed aliorum maiorum nobiliorumq; vrbium Episcopis pareant. H vrbes tua S. centum vel circiter deligat: quibus regendis mox totidem Episcopos creet Cardinales quinquaginta numero veteribus adiungat.

Postea ex his omnibus Episcopis & Cardinalibus tam veteribus quàm recens designat ta vel quadraginta seligat, qui sagaces imprimis, inq; aulicis publicisque negotijs exe mi, ac pontificii Cæsariiq; Iuris peritissimi habeantur: hos apud se retineat: his autoribus ribusque ad exequenda prudentissima sua consilia. & familiaria ac domestica negotia stranda vtatur: Reliquos verò tam Cardinales, qui cum Episcopali dignitate sunt, quàm lioquin episcopos, ad suam quemq; diœcesim amandet: præcipiatq;, vt ludis & spectacu id genus deliciis ciues oblectent suos: ipsiq; interim eodem quo Romæ splendore ac pompa plis, & frequenti populo assiduè equitando conspiciendos sese præbeant.

Ita protinus fiet, vt vulgus, cui istiusmodi pompæ ac magnificentiæ admirationi est & ad quem etiam non parum inde lucri atque vtilitatis redire conuenit, præsulibus ist seruitutem dedat: ac tandem omnes partim beneuolentia, partim priuatis commodis sententiæ tuæ faveant: securi posthac, quid vel Mart. Lutherus, vel Bernardinus Occhinus uus ille hæreticus P. Paulus Vergerius scripserit.

O quanti referebat hunc è nostris manibus non elabi, sed vel dari in custodiam, v in Tyberim deijci. Is enim vtpote in publicis & priuatis S. T. negotijs versatus, bonam pa rum nostrarum consiliorumque omnium intelligit. Sed longas manus tua Sanct. habet, illius est prudentia, facilè huic malo remedium inueniet. Licuit enim semper semperque omnes persequi vias, quò nos ab hostium insidiis liberemus. Hic certè tibi minimè cont dus est.

Curet deinde S. T. vt Cardinales illi atque Episcopi, qui sedes incolunt suas, ciui rum liberis sacerdotia conferant. Hæc enim admirabilis omniumque expeditissim erit ad retinendos in tua fide istorum animos. Constat enim, multos hodie esse, qui ranam hanc doctrinam iamdudum amplexi fuissent, nisi hæc vna ratio obstitisset, quòd vel eorum fratres liberive, aut cognati reditus ecclesiasticos possident.

Nec absonum etiam fuerit, mitti passim in Galliam atque in Italiam magnum aliqu

me

rdotum illorum, quos tua S. nuper reformauit atq; instituit: tum etiam illorum, quos
tinos vel Paulinos nominant. Nam quòd missæ adeò ferè vbiq; euiluerint, vulgares
es in causa sunt: quippe qui eas parùm religiosè, & nimia celeritate, nec sine aperta et-
i nundinatione, celebrare sint soliti: & qui præterea adeò flagitiosè & contaminatè
minimè mirum videri debeat, populum illis nullam amplius habere fidem, nec se
deri permittere (licet Sophistæ nostri magno id studio ac labore conentur) posse sce-
mpium aliquem è cœlo Christum ad altare deducere, purgatorio animas eximere, &
eccatorum veniam promereri.
itaq; illi sacerdotes ac Chietini quoniam missas lentius maioreq; cum grauitate facere
idq; nulla mercede, solo victu contenti ac vestitu, & reliqua saltem vita probitatem quan-
erunt, missis facilè pristinam autoritatem restituent.
a erit etiam opera, vt noui illic monachorum & monialium ordines, præter eos qui
ere, instituantur. Hi enim, crede nobis, magnum momentum ad regnum tuum sta-
allaturi sunt. Namq; animadvertere licet, quantum illi suis confessionibus, concio-
emoniis illud iam auxerint. Et nos longo quoq; vsu experti sumus, sectam Luthe-
mper minùs potuisse sese insinuare, vbi monachorum (Franciscanorum præsertim
canorum) maior numerus extitisset, à quibus viriliter propugnata sententia tua, &
um doctrina perpetuò profligata est.
ræterea Cardinalibus & Episcopis, qui in suis diœcesibus commorabuntur, atque i-
otibus illis ac monachis præcipiendum erit, vt noua sodalitia (vulgò confraternitates
huius vel illius diui honorem instituant. Nam frater Thomas Stella collega noster af-
gnum se ad firmandum augendumq; regnum tuum operæ precium fecisse, quòd in mul-
rtibus horum sodalitiorum studium pro concione populo commendârit.
c edicere illis quoq; conuenit, vt supplicationes maximo cum splendore ac magnificen-
, imagines ac statuas fieri mandent, illis cereos, lampadesq; accendi iubeant, organa
ementa musica, ne in templis desint, curent ac prouideant. Hæc enim sunt quibus vul-
iè delectatur, & quorum gratia doctrinam illam, quæ adeò nobis exitialis & perniciosa
iuiscitur.
solùm autem illa quæ iam à nobis commemorata sunt, obseruanda nobis esse videntur:
iam reuerendissimis Cardinalibus & Episcopis curæ sit oportet, missas vt quanta maxi-
& apparatu poterunt, ipsimet factitent: baptisteria in hominum conspectu atq; oculis
: sacerdotes ordinent: templa, altaria, cœmiteria expient; baptizent campanas: monia-
Nam isthæc etiam vulgus stupere, & admirari solet: & horum contemplatione, veluti
ente animoq; ita irretitur, vt nullo alterius cibi ac doctrinæ tangi desiderio queat; sicuti
m usum (si vera fateri volumus) hæc omnia instituta fuere.
imò augenda etiam istæc, ac multiplicanda nostro iudicio forent. Nam si paucarum i-
rerum, quas modò retulimus, institutio atq; introductio adeò regnum promouere potuit:
T. S. tore, si ijs noua adhuc quædam adiungantur?
i gratia, consecratur quotannis quinta feria, quæ festum Paschæ proximè præcedit, tri-
oleum, sanctum, chrismatis, & infirmorum: idq; episcopo vno, & duodecim sacerdo-
a illa adoratione, salutationeq;, multis illis exorcismis, & insufflationibus, admixto
obalsamo. Statuat nunc T. S. ne paucioribus quinq; salutationibus & sacerdotibus duo-
istiusmodi consecratio fieri possit: & præter opobalsamum alium pretiosum aliquem
addi iubeat: cuiusmodi certè manna fuerit: quam cùm pluisse in deserto constet, meritò
eremonijs locum obtinere debet.
iliter quoties aqua baptismatis consecratur, salem in eam imponi, oleum instillari, terq;
aschalem immergi receptum est: Imperet ergo tua S. vt aceti simul aliquantulum infun-
n & illud Christo in cruce propinatum est: vnde eius etiam aliquem in ceremoniis vsum
t. Item in templorum dedicationibus Episcopi Latinum & Græcum Alphabetum pedo
cinere soliti sunt: manda tu, vt Hebraicum quoq; alphabetum adpingant, si quidem
quanquam non magni illud refert. Nam nec græcum quidem pingere nôrunt, & tamen
ngitur, perindeq; est ac si nossent) Etenim in Christi cruce triplici lingua, Hebraica, Græ-
ina ipsius mortis causa inscripta fuit.
ade vbi Episcopi sacerdotum palmas tantùm inungunt: Iube illos internã atq; externam
ac simul caput ipsum & faciem totam perungere. Nam si tantulum oleum sanctificandi
t, maior certè olei quantitas maiorem quoq; sanctificandi vim obtinebit. Præterea quoties
tur campanæ, suffitus ab illis ex thure & thymiamate fieri solent: edicito, vt & moschus ac
is adiungantur, ad maiorem religionem & admirationem.
iq; Episcopus aliquis facturus cum solemni pompa & apparatu rem diuinam, multa sepa-
riuatis sacerdotibus ornamenta habere solet: cuiusmodi sunt (vt reliqua omittamus) ossa
iæ mortui alicuius, quas illum in cruce inaurata ad pectus gestare convenit: Iube tu, vt bra-
ntegrum, vel crus, vel caput alicuius diui detectum, benè crasso funiculo è collo suspendat.
t enim hæc res mirum in modum hominum religionem, & omnes incredibili admiratione
aciet. Istiusmodi ceremoniæ omnes à summis Pont: inventæ & excogitatæ sunt.

Tu ergò

Tu ergò cùm æquè summus Pont. sis, pro imperio tuo easdem, si vis, augere potes: i
mninò debes, in eum, quem tibi ostendimus, finem atq; vsum. Censemus eti m ma
tua S. Cardinalibus & Episcopis omnibus, quos in suis residere Ecclesijs contigerit, p
sophisticam, artem scholasticam, metaphysicam: item Decretales, sextum, clement
vagantes, & regulas cancellariæ, in sua quisque ciuitate legi doceriq; curent.

Vtinam legendis huiusmodi autoribus homines passim diligentius incubuissent.
res nostræ in hunc deploratissimum statum peruenissent. Sed hi contemtis hisce melio
plinis, dare Græcæ & Hebraicæ linguæ operam, & mox Bibliorum versionem ac Græc m
cam veritatem exigere, Theologiaéq; studere, & Patrum libros assiduè euoluere cœpe
illa, quæ iam sustinemus damna omnia extitêre. Quare danda erit opera, vt studiis istius
iussis, scholasticam artem, & tuum Ius canonicum homines repetant, quibus Theolo
sepulta penè atq; obruta fuisse olim constat. Sed animum aduerta hîc tu a
Nam decretalium & sexti & clementinarum & extrauagantium tantum
ac non item decreti, quod minimè mirum videri debet. Est enim perniciosus
tatem tuam valdè vehementer imminuit: licet alicubi extollere videatur, nam inter
multis in locis, posse papam vel tantillum ad eam doctrinam adiungere, quam nobis C
tradidit, & Apostoli docuêre. Ita enim inquit canon, qui incipit, Transferunt. 24. q.
tant mendacio veritatem qui aliud prædicant, quàm ab Apostolis acceperunt. Hoc pl
theranum axioma.

Quid enim aliud quotidie inculcant nostri aduersarii, quàm ne latum quidem vr
ab his rebus, quæ Apostolis fuêre in vsu, recedere? At quis est ex nostris, qui non recedat
tidie? certè vix vmbram quandam retinemus in nostris ecclesiis eius doctrinæ & discipl
postolorum temporibus (sicuti etiam initio attigimus) floruerunt, & alian
mus. Verùm interim in illo decreto disertè appellamur mendaces, quia hoc fecerimus
summis pontificibus autoribus, & magistris, imò imperantibus & impellentibus.

Vtinam verò non essent multi huiusmodi canones, qui longè aliud præcipiant, q
pontifices solebant, & nos omnes solemus facere, (loquimur de doctrinis & de fide,
ribus.) Audi nunc vnum atque alterum. ita inquit canon, qui incipit: Contra. 25. q.
statuta patrum condere aliquid, vel mutare nec huius quidem sedis autoritas potest.
canon qui incipit: Ideo, ita inquit; Ideo permittente Domino pastores hominum sum
quod patres nostri siue in sanctis canonibus, siue in mundanis affixêre legibus, exced
debeamus: Contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si quod ipsi diuino sta
sulto, intactum non conseruamus.

An non hîc disertissimè Zosimus, & Leo III. Pontifices (quin & tota ipsa Romana
clamat, autoritatem istius sedis non posse quicquam agere contra canones, contra leges
tuta veterum patrum, sed debere ea intactè seruari? Quo pacto ergò respondebimus adve
hîc vrgent nos & exagitant, & de nobis vsurpant illud Psal. 5. Non est certitudo in ore eor
sant enim nos leuitatis atque inconstantiæ, qui habeamus tam claros canones qui veta
tifices queant mutare decreta patrum, aut quippiam agere contra ea, & nihilominus
quentius videamus, quàm istiusmodi mutationes & derogationes antiquorum patr
ciliorum.

Quomodo inquam hîc respondebimus, præsertim cuum decretorum liber sit tam
& celeberrimus, qui in omnibus Gymnasijs, qui in omnibus iudicijs, qui in omnibus ec
mo in pretio atq; honore habitus est? Verùm interea non modò pauca ea quæ pr
standa continet, sed plurima alia quæ causam hostium nostrorum iuuant, & ita iuuant,
tur ab aliquo ipsorum fuisse scripta.

Proinde de hoc decreto captandum erit nobis consilium aliquod, videtur enim res
absurda, quòd in eo illud doceatur, cuius contrarium tua S. agat, & fieri mandet.

Denique (quod inter omnia consilia, quæ nos dare hoc tempore Beatitudini tuæ
omnium grauissimum ad extremum reservavimus) oculi hîc aperiendi sunt, omni b
adnitendum erit, vt quàm minimum Euangelii poterit (præsertim vulgari lingua) in
ciuitatibus, quæ sub tua ditione ac potestate sunt. Sufficiatq; tantillum illud, quod in Mi
let, nec eo amplius cuiquam mortalium legere permittatur. Quàmdiu enim pauculo illo
contenti fuerunt, tam diu res tuæ ex sententia successêre, eædemq; in contrarium labi c
ex quo vlterius legi vulgò vsurpatum est.

Hic ille (in summa) est liber, qui præter cæteros hasce nobis tempestates ac turb
citauit, quibus propè abrepti sumus. Et sanè si quis illum diligenter expendat, deind
nostris fieri ecclesijs consueuerunt, singula ordine contempletur: videbit plurimum int
sidere. & hanc doctrinam nostram ab illa prorsus diuersam esse, ac sæpe contrariam etian
simul atq; homines intelligunt, à docto scilicet aliquo adversariorum nostrorum stim
antè clamandi in nos finem faciunt, donec re tandem peruulgata nos inuisos omni
diderint.

Quare occultandæ pauculæ illæ chartulæ erunt, sed adhibita quadam cautione ac di

Anno

ores nobis turbas ac tumultus excitet. Legatus tuus apud Venetos D. Ioan. Della Ca-
copus Beneuentanus præclarè se admodum in ea re gesſit. Nam etsi apertè palamque
n Euangelij minimè damnârit, vel abscondi iusserit, id tamen obscurè ac dissimulan-
n in prolixo illo catalogo hæreticorum, quem edidit, bonam partem eius doctrinæ im-
æ in Euangelio continetur, præcipuè verò certa quædam capita, quæ nobis maximè o-
ersari videbantur: Factum sanè præclarum ac diuinum, & vel hoc solo nomine galerum
quicquid alij inepti hîc blaterent.
multis prima facie ridiculum videbatur, damnari ab illo tot simul autores, qui de religi-
unt, cùm is ne syllabam quidem Theologiæ vnquam legerit, edidisseque illum nescio
arte diuinâ titulum fecit. Sed hoc nihil est, & qui id in ipso vituperant, multum ab re
eij, seque rerum Romanæ curiæ valdè imperitos esse ostendunt. Nam hic, vt est ve-
mius aulicus, liberè, quod sentiebat, dixit, quod maximæ laudi dandum illi esse pu-

at fortasſis tua S. si adeò periculosa res est habere hoc tempore concilium, quòd hoc, tam
, Episcoporum numero, metuendum sit, ne inter illos fortè aliquis inueniatur, qui
ollere, & linguam ad statum nostrum labefactandum exacuere ausit: quantò id maiore
o fieret, si ad veterem illum numerum centum præterea alij adiungendi sint? Ad id Bea-
os trifariam respondebimus.
nis fac (quemadmodum soles) vt episcopi illi qui iam creandi erunt, rudes vtplurimum
imperiti, cæterùm Aulicarum rerum callentiſsimi, & familiæ tuæ quàm studi-
, id enim abundè erit. Deinde declina concilium quantùm potes, vtcunque Cæsar
at & instet. Postremò si, solùm vt famæ & existimationi tuæ consulas, optare te conci-
em simulare cupis, indicito quidem illud: sed, quod hactenus, & Tridentino hoc con-
est, soli illi in eo admittantur, quos sententiæ tuæ subscripturos esse exploratiſsimum
ontrà prorsus excludantur & longè arceantur, quicunq; vel minimum suspecti fuerint.
inter cæteros Cardinalem à S. cruce, qui tibi in hac re egregiam nauauit operam: idem
tibi posthac vsui esse poterit: quare illum vnicè amplectere. Verùm ante omnia caue, ne
ex principibus Germaniæ, qui Augustanæ Confesſioni adhærent, legatio intrare in lo-
j posſit. Nam, proh superi, quantum incommodi & iacturæ multis modis sensimus ex
e D. Ducis VVirtembergæ, quæ Tridentum aduenerat?
n Legatus Crescentius in proximum Athesim curasset proijci in vnum fascem colliga-
heodoricum à Plieningen, & illos duos doctores Vernherum à Muchingen, & Hiero-
rhardum, & illos duos malos Theologos Brentium & Beurlinum (hi scilicet erant le-
. Ducis.) Nec fuisset parcendum Sleidano illi Argentin. Reip. nuncio. Nam cùm impe-
cilio audientiam nunquam potuissent (hæretici enim non sunt digni qui audiantur) re-
riam longè acriores sanctitatis tuæ hostes, quàm vnquam fuerint, & scribunt libros
, & omnia miscent.
e consultius fuisset, si fides illis minimè fuisset seruata (vt nostræ iubent leges) sed facti es-
& ciues fluuij illius Athesini, etiam ad exemplum aliorum hæreticorum, ne venire ad
sanctæ concilia vnquam auderent.
n, beatiſsime Pater, quæ nos, vt S. tuæ obsequeremur, proponenda in præsentiarum esse
Quòd si nos aliud quippiam vel commodius, vel vtilius ad eam rem, de qua nunc quæ-
uissemus, non minus certè libenter, quàm eadem ista S. Tuæ suggesſissemus. Nam quic-
ius causæ vtilitatem pertinere nobis videbatur, id nos apertè atque ingenuè hîc di-

ud iterum admonemus, cauendum scilicet esse, ne hæc in vulgus emanent. Quòd si no-
nsilio T. S. paruerit, facilè spes erit, vt Galliam atque Italiam vniuersam (nam de Hispa-
s iam nihil metuendum esse) in fide retineat: atq; ita regnum suum fulciat stabiliatq;.
ad Germaniam nunc attinet, nos planè (vt verum tibi fateamur) desperamus, illam in
n vnquam esse redituram. Quare hortamur vt omnem de ea spem abijcias. Nam si
uidem victor, ac concesſis licet adeò multis articulis, qui cum nostra Catholica ecclesia
nant (sicut in suo illo Interim videre est) nationem illam in concordiam nobiscum re-
potuit, scito, nullam eius captandæ viam esse reliquam.
quòd populus ille à 36. annis in alium prorsus degenerauit. Mortui enim sunt, qui sub
o nati atque educati fuerant, & quibus studium, & obseruantia quædam singularis erga
lis ac visceribus hærebat. Contrà succesſit iuuentus quædam, quæ vt doctrinam tuam ex-
est, ita nec te amat, nec suspicit, vt etiam Antichristum (proh facinus) appellare non
t scimus quidem, illic esse aliquot viros mediocriter eruditos, qui ex animo nobis fauent,
erent restituta ea, quæ fuerunt à nostris maioribus tradita, tuamque pristinam potesta-
borant illi quidem pro virili, & modò serunt sermones in conuiuijs, modò libellis etiam
ntur papatum ruentem subleuare & instaurare, verùm hi paucisſimi sunt, & parua au-
iudicio. Itaque nihil proficiunt.
rum est, quanto impetu populus ille Germanicus feratur potius ad cupiditatem audiendi
natores, qui Lutheranam hæresim docent, quàm aut missam, aut eos qui tuam doctrinam
.

Vidit nuper ferè tota Italia Cardinalis Poli, tui ad vendicandam ex hæresibus Anglia literas, qui in hanc sententiam scripsit: substitimus Tillingæ atque Augustæ per aliquot d rauimus omnia diligenter, quæ ad religionem pertinent, at nihil in hoc genere vidimus, tuerit placere. Ecclesiæ enim aduersariorum mirificè feruent, & indies frequentiores mag audiunt suos concionatores: nostræ vicissim frigent, & vastas dixeris si videas, ita pauci t tuli nescio qui, & fœmellæ adeunt missas. Hæc ille, & familiares eius, imprimis D. Aloysi multa huiusmodi scripsêre. In summa, de illa natione prorsus omnis spes abijcienda es

Sed non est, quòd tua S. ob id se nimiùm cruciet: nam etsi huius tam populosæ nati ctio incredibile illi damnum attulisse videatur, multumque ob id de illius censu ac rediti serit, remedium tamen in promtu est. Poterit enim tua S. amplius solito ab ijs nationibu imperium adhuc habet, aliquid exigere: ita fiet, vt, quod impiâ istorum defectione illi p modissimè aliunde resarciatur.

Verùm illud quoque admonitam illam volumus, vt in conficiendâ ex datariatu & tiariatu (vt vocant) alijsque officijs & muneribus pecuniâ, tum etiam in exigendis trib cimis, cautionem & dexteritatem quandam adhibeat: volensque pecuniam vndiq; corra in eâ re gerat, vt eius inexplebilem habendi sitim homines percipere non possint, minusq clament.

Certum quidem est, omnes orbis facultates esse tuas, qui Christi vicarium agas, cuius rerum possessio est, ac proinde vndecunque tibi sumere licet: verùm cũ dexteritate & elega dam id facito. Nam (liceat verum fateri) incredibile est, quanto tui odio homines flagren horrenda de te in vulgus sparserint: adeò vt vix vllus pontifex vnquam extiterit, in quem ora fœdioraque, cùm voce tum scripto iactata sint probra & conuicia: & quo pontifice, ta stimationis, ac rerum omnium iacturam Papatus fecerit.

Quare aduigilandum est, & ire obuiam periculo oportet: nisi omnem semel aleam ia mus. Valeat æternùm tua sanctitas, cuius sanctissimum pedem ipsi deosculamur. Bononiæ gusti, anno M. D. XLIX.

Eiusdem Tuæ S. serui & creaturæ deuotissimæ

Vincentius de Durantibus, Episcopus Thermularu Brixiensis.

Egidius Falceta, Episcopus Caprulanus.

Gerbardus Busdragus, Episcopus Thessalonicensis.

1549. ## Epistola de morte Pauli tertii Pontificis Max. deque ijs, quæ ei post mortem eius acciderunt.

Pub. Æsquillus Magister Pontificum, M. Forio, I. V perito, fratriq; longè charißs. Gaudium & Pacem.

QVàm molestè tuum ab Vrbe discessum, Marce frater, tulerim: & tu ipse discedens, literis absens cognouisti. Ac mihi quoque tecum aut abeundum fuerat: nisi me m pa absentem, quàm præsentem timuisset: aut si mortalis essem, moriendum. Conflic cum præsente non est ausus: quòd, quàm malè id cessisset cùm Adriano sexto, tum Cleme mo, meminisset.

Nam cùm me Deus opt. max. Magistrum Pontificum, pontificiorumq; esse voluerit: turam & conditionem simul me habere dedit, quæ mortis sensum ignoraret: præsertim cù râ ita comparatum sit, vt semel duntaxat homines moriantur: ego autem naturæ munus s sui. Quare mori iterum non possum: vt Pontificios exercere, & castigare perpetuò possim. beatum, Mar. Fori, cui statim eius, quam ex nostro illo congressu disciplinæ cœlestis accepe monium accipere contigit tunc, cùm, furente Papâ Paulo, & te vel ad necem poscente, cu euasisti.

Quod enim certius testimonium habere aliquis diuinæ erga se beneuolentiæ & comp nis, potest, quàm si eum Pontifices, & sacerdotes, & pharisæi (quod ipsi capiti Christo fecer ris deuoueant, vexent, exagitent, & ad tormenta necemque deposcant? Verùm vt hæc nu tam, quæ diuinitus edoctus, præclarè nosti: ad ipsum negotij caput, cuius gratiâ ad te nun veniamus. Memoriâ tenes, credo, cùm de rebus cœlestibus sermonem inter nos haberemu contendisse, vt si quando me, vt superas oras peragraueram, sic inferas perlustrare, id est, O na, maniumque, contingeret: eam rem tecum communicarem.

peropportunè cecidit, vt hoc ſilicernio (Paulum Farneſium dico) defuncto, atque in Or-
cò deſcenderim, multaque viderim, quæ ſi Pontifices, cæterique mortales crederent, nec
n Ieſum perſequerentur, eiusque Eccleſiam vaſtarent: nec hi ſe à Christo, neſcio quibus
perſtitionibus, abduci paterentur. Quoniam verò tecum in præſentiâ congredi non li-
corām commemorare, hac epiſtolâ tibi totam hanc Tragœdiam, quàm breuiſsimè po-
am. Tu verò vt ſoles, quæ leges, toto animo atque mente percipito.

qui & Saulus, quinto Idus Nouembris, circa noctis primam vigiliam, cœpit animam
ego tum apud Titum Polybium, quem ſi noſti, virum vnum inter omnes ciues Roma-
m, & quem verè poſsis ſapientem appellare: cum eo ad multam noctem de Reipublicæ
calamitatibus, deque remedijs ipſarum, ſermonem produxeramus: quo ſermo-
o, ſed in aliud tempus dilato, placuit Polybio, vt apud eum eam noctem quieſce-

em ſomnus irrepſerat, & ecce Genius is, qui me abhinc decennium in cœlum deduxe-
adeſſe: &, Surge, inquit, Publi: ſi quidem videre aues, quâ pompâ, quóue apparatu
e reliquisque Manibus accipiatur. Quid? inquam, mortuúſne eſt Noſter Sanctiſsimus?
nquit, tandem, ſi modò vixit vnquam. Sanctitatem verò totam reliquit Christo, &
ſibi ſatis eſſe ratus, ſi titulótenus & nomine Sanctiſsimus diceretur. Venio, inquam, &
ime, lubens volensque ſequor.

n Palatium ventum eſt, vbi Paulum inuenimus adhuc paululum reſpirantem: agebat
nam animam. Ac circa eum multi Dæmones, homines pauci. Nam iam de eius mor-
arculas vertere, alij ſtragulam veſtem, vaſaque argentea, & aurea quærere, diripere: alij
nodi occaſione ſolet, agitare. Dum hæc aguntur, N. S. extremum vitæ ſpiritum edidit.
s, qui inter Dæmonas dux videbatur, & reliquis dignitate præſtare, accedens: Seruet te
quit, regni noſtri columen & decus. Et apprehenſâ eius manu, deduxit in vallem quan-
m, cuius latera cupreſsis altiſsimis referta erant ita, vt Solis iucundiſsimum lumen nullâ
ſſet admittere.

lis autem capite erat lacus fœtidiſsimus, quem aut Auernum, aut eius ſimilem eſſe exi
ic Dracolycus (id enim erat ei Dæmonum duci nomen) proferri iubet ſtolam mulie-
nudus exierat Paulus) ferrugineam, igneis ſerpentibus ſuffultam, cuius oras, limbi in-
nes ambiebant. Tum verò mihi totus in turpiſsimam & temulentam anum muta-
videbatur: contrà quàm Ioannes Papa ille fecit, qui viri ſexum mentitus, fœminam ſe eſ-
nixa, declarauit.

utem mihi permirum videbatur, cùm in eius ſtola cernerem inſigniora ipſius facinora
arricidia, veneficia, proditiones, inceſtus, & ſtupra nefanda. Calceos ei induunt, ſine po-
ex ſuillo corio. In capite pileolum ex vulpina imponunt pelle: & deſuper mitram in-
s aptam coronis: quarum prima, quæ frontem temporaque redimiebat, biceps erat am-
ſpide ſecunda conſtabat: ceraſtes duobus corniculis prædita, mitræ faſtigium exornabat.
nile pendebat, quod geminæ viperæ contortæ conficiebant. Ad aures verò, binæ verſico-
pro inaure coaxabant. Chirothecas addunt plumbeas, & vipereas armillas, vt nihil ad
m cultum & ornatum deeſſe videretur.

imponunt eum feræ vaſtiſsimæ, quæ humano cruore concretos pilos habebat, & macu-
oribus diſtincta videbatur. In his maculis, omnium errorum, omnium in Deum &
conuitiorum nomina, quæ poſt natos homines vnquam fuêre, quaſi inuſtis notis lege-
gyptiorum, Phariſæorum, Heſſenorum, Hebionitarum, Manichæorum, Arrianorum,
norum, Pelagianorum, præterea, quæ ipſi Papiſtæ in Dei Chriſtique contumeliam inue-
ſa autem fera capitibus ſeptem decemque cornibus elata incedebat: ac ſingulis cornibus
ant coronæ, quæ regiam in fera potentiam ſignificarent.

at verò ſecum Paulus poculum aureum, ſimile his, quæ ad altare operaturi ſacris eius fe-
dotes: eum calicem manu geſtabat, eo geſtu, quo ſolent Germani ad bibendum inuitare.
tum Pontificem Maximum deducunt Tartarei miniſtri per imam vallem. Me verò Ge-
per dextrum montis latus commodiſsimè ducebat. Ita quæ fierent omnia, totamq; pom-
itiore loco, inter cupreſſa latentes, faciliùs ſpectabamus. Atque vbi aliquantum proceſ-
ngens aduentantis equitatus ſtrepitus. Pauloque pòſt, Genio monente, Petrum Aloy-
tificis filium agnoui: qui audito patris aduentu, ei obuiam honoris cauſsâ proceſſerat.
elle contectus, ipſe hircum inſidebat, eumque vaſtum adeò, vt tauri magnitudinem ſupe-
o aureâ bullâ, ad pectus eius ingens pendebat Priapus: & quod valdè ſum miratus, ad
erat puſio nudus media parte corporis appenſus.

m Aloyſium catamiti innumerabiles ſtipabant, reliqua molliter amicti, nates tantùm nu-
rum in morem oſtentantes. Qui cum eo erant reliqui, prægrandes capras inequitabant, &
(neſcio an ad terrendas aues) Priapos habebant. Ibi Petrus Aloyſius, cum ſorore Con-
demque nouercâ, parentem in nigrâ illâ equitum turmâ vix agnouit. Nam non idem e-
s, non ea facies, non equus albus, non idem comitatus, qui fuerat viuenti. Nec agnouiſſet
iſi formam quandam pontificiæ mitræ, quam Regnum vocant, & vocem eius, animad-
Atque vbi propius acceſsiſſet, inuicemque conſalutaſſent:

Húcne tu quoque (inquit) parens descendisti? quem, si animi superstites corpo
(quod quidem nunc, heu me! sentio) in cœlum euolaturum credidissem. Nam te quasi
quem magna mortalium pars colebat. Tu tuis cultoribus cœlum promittebas: tu anim
ris reuocabas: tu pœnas, ad tuam Sacram sedem, & deuotionem redeuntibus, & de antic
tate multum remittebas: vt modò Germaniæ principibus & populis, qui à te ad nescio
uangelicam disciplinam defecerant, per tres Episcopos, tuos à latere nuncios, significasti.
qui tibi intimi erant (quemadmodum ego cum paucis fui) satis superq; nôrant, te illis ipsi
venditabas, fidem non habere, sed fabulas semper existimasse. Nam memini, cùm nullo
nes affirmares, nec subterranea regna.

Verùm te illa tueri, quòd essent præclara atque admodum apta ad mortales decipie
opes & imperia non modò tuenda, verùmetiam acquirenda. Hac ego filius tuus præclar
nâ institutus & imbutus, nihil non mihi licere putaui: hinc tot mea cum maribus, & fœ
pra, hinc cædes & rapinæ: hinc in Deum, & Christum, hinc in Virginem matrem, & super
sacrilega nefandaque conuicia: hinc innumera alia omnis generis scelera atque flagitia, c
genitorem imitatus, patraui: quibus coopertus, cùm me nec Dij nec homines ferre iam po
dem aliorum Tyrannorum more, quorum sine cæde & vulnere pauci huc descendunt, cecid
foueam: vbi iam reipsâ experior, esse Tartara, esse Furias & manes, esse denique scelerum
atque ignem sempiternum: quæ dum vita manebat, tuis documentis & domesticâ imbu
plinâ, nec cogitaui vnquam, nec exhorrui. Quamobrem (pater) nihil est quod hîc aliud ex
quàm miseriam, & sempiternam desperationem.

Ad hæc ingemuit pater, & obmutuit: tantùm in id intentus, vt finem suæ videret fabu
ce dum procedunt, maior equorum hinnitus, & rugitus leonum exaudiri. Hi erant aliquo
tores, Reges, Tyranni, atque alij Principes, ex ijs præsertim, qui Bestiæ potentiam tradideru
quique de poculo meretricis Babylonicæ amatorio poti, cum eâ concubuerunt. Hi ei vene
uiam, atq; eius calamitatem luxerunt. Post hæc longè maior processit turba, Paparum, Card
Episcoporum, Abbatum, monachorum, & sacerdotum, hi omnes inequitabant locustas,
quorum, qui ad prælium sunt instructi: in quorum capitibus erat species coronæ cuiusdam

Eis erat humana facies, capillique muliebres: at dentibus leoninis, loricisque ferr
tæ videbantur. Concussu alarum quadrigas in prælium procedentes imitabantur. Cauc
bant, & in caudis acumina scorpionum. Ac ne te diutius teneam, cum hoc comitatu pe
ad Ditis ferream vrbem, inamœnaque regna: vbi arcus, vbi ingentes columnæ, vbi tropl
erecta: in quibus tituli atque egregia N. S. Farnesij facinora inscripta atque incisa cernebar
mus arcus ante Vrbis portam, rudimenta illustrium facinorum ipsius ostentabat. Machin
grauissimo plumbo tota constabat. Et ibi opere cælato Paulum vidi, qui Alexandro Borg
Max. sororem suam stuprandam tradebat, vt se ære alieno liberaret.

In alterâ arcus parte, idem Paulus alteri sorori, quæ familiæ Farnesiæ mores nimis aper
retur, atque alios magis quàm Paulum fratrem amare videretur, infundebat venenum, no
Sed non possunt non prodigè viuere, qui aliena bona sperant, cùm effundunt sua. Et ver
poculo matrem suam illum sustulisse, arcus frons parsque superior apertè declarabat. E
arcus titulus: Paulo Farnesio, lenonum & parricidarum patrono singulari.

Inde in Vrbem ipsam ingressis, occurrit altera fabrica, ex solido ære constructa, in q
Paulus de puellâ quadam Anconitanâ triumphabat. Nam cùm iam consuetis lenocinijs
rubrum galerum meruisset, essetque legatus Anconæ, specie cuiusdam mercatoris fucum
nobili puellæ: sibique desponsam, vxorem ducebat, quæ posteaquàm eum esse, qui erat, cog
seque non legitimam matronam, sed concubinam (quod ex Pontificio iure tu optimè no
resciret, parùm abfuit, quin in insaniam furoremque incideret. Ex eo tamen connubio
Aloysium sustulit, Romani nominis decus scilicet, & ornamentum singulare. Huiusce a
cti elogium ita habebat: Paulo Farnesio Cardinali Nebuloni reuerendiss. impostores po

Procedimus, & ecce aliud monumentum, ex illiusmodi materiâ confectu
ex plumbo, ære, & stanno conflatur ibi opere fusorio, Paulum iam Pontificem maximum
liâ suâ Constantiâ vidi, quæ ei iucundior atque obsequentior erat, quàm parenti par est.
ne huius, neptem quandam suam, Regiam matronam, non minùs virginali pudore, q
mâ bonâ præstantem, ad incestum, & nefandum stuprum, senex hircosus, puellam lectissin
licitabat. In superiore arcus parte, Petrus Aloysius Episcopo Fanensi per vim stuprum o
ex quo adolescens ille bonus moriebatur. Et ibidem Paulus pater, eum subriden
uebat.

Itaque propter hæc generosa facinora, Manes in arcu inscripserant: Paulo tertio Pon
eiusque filio, mœchis, incestisque, & cinædis draucisque omnium maximis, luxuriosoru
memoriæ sempiternæ ergò posuit. Hinc in Plutonium, maximum totius vrbis campu
tum est: vbi bina trophæa, quæ durissimo sale, eoque subrufo constare videbantur. In alte
fini subacti & oppressi visebantur: in altero, Ascanius Colona princeps iustissimus, è suo re
gno furore, ab hoc silicernio pellebatur. His erat vnum elogium, in hunc modum: Paulo I
Pont. Max. tyranno crudelissimo, tyranni posuêre.

Anno

procul ab his ad alterum campi latus, erant geminæ columnæ quadratæ,& latæ, quarum
ognoſcere non potui: non enim erant ex his conſuetis vſitatisque materijs. In alterâ, Ca-
olo malo (pulsâ eius principe fœminâ, ſingulari ſapientiâ & religione præditâ) capiebat:
nere licebat, quibus artibus collegium Cardinalium in ſuam ſententiam, de Placentiâ &
axiſſet, factâ permutatione Camerini non ſui, in Parmam Placentiamq; non ſuas: quæ
oyſio filio, quem duabus illis clariſsimis ciuitatibus dominum impoſuerat, meritâ mor-
Et harum titulus vnus erat: Paulo tertio Pont. Max. proditionibus innumeris & maxi-
Iudas Iſcariotes cum alijs proditoribus poſuêre.
tio campi capite, & latere, arcus erat ad cœli figuram efformatus: ibi Planetæ ſeptem, &
ecim, illa aſtrologis notiſsima, & ſtellæ innumerabiles. Ibi erat noſter Paulus, cum
eruitâ, & Gaurico, & quibuſdam alijs: qui omnes fata Pontificis, & ſuorum, in horo-
pectibus, & ſiderum domicilijs inquirebant: in eoque tanto erant ſtupore attoniti, vt
incidiſſe viderentur. Hic erat titulus: Paulo Phrenesio Pont. max. aſtrologo, mago,
mmo, Chaldæi poſuerunt.
arto campi angulo, & capite erat fabrica quædam ex rubrâ cerâ compacta: in qua mi-
ac reliquis ſublimiores, & tanquam iudices, purpurati tres conſidebant. Literis his
uſſa notata erat: S. S. T. C. Sacroſancti Concilij cuiuſdam ſpeciem, & locus & conſeſſus
n quo, vt literis quibuſdam, quæ illic & legebantur, & ſcribebantur, animaduerti, de
â veritate, ac de Cæſare decipiendo, paucorum ſuffragijs agebatur. E concilio vidiſſes
xſibilari, & diſcedere, quòd veritatem vel leuiter tueri, atque illorum peruerſis conſilijs
auſi eſſent.
idebam non indoctum medicum quendam, ſed meliorem aſtrologum, F. C. pecuniâ
vt non eſſe ſalubrem aërem patribus, ſententiâ & ſcripto teſtaretur ſuo: vt in Cæſaris
Concilium aliò transferre liceret, vbi & certiora, & liberiora, & plura pro ſuâ tyrannide
nferre, aut ſaltem protrahere ipſum concilium poſſet. Ei medico, eruditè ſanè contra-
xander T. medicus non vulgaris, probabatque, cœlum ibi, & alia omnia eſſe quàm ſalu-
ec in naturâ & loci indole quicquam eſſe, quod à Concilio illic celebrando abſterrere poſ-
. Et tamen contradicente Medico, & repugnante vehementer Cæſare, corruptis & peda-
n eſt ſuffragijs, vt magna pars patrum Bononiam diſcederet. Hic etiam arcus ſuo non ca-
o. In eo enim hæc verba legebantur: Paulo tertio, P. M. conciliorum & publicæ pacis per-
xxx. Papæ poſuêre.
edium Plutonium columna erat ex ſolido adamante, in quâ ſatis mirari non potui, cùm
duerſus ſanctos bella cruentaſque pugnas ita elucere, vt geri tunc, non imaginibus oſten-
tur: ſed nouo & inuſitato pugnandi genere. Duæ enim illic ſpectabantur certaminum
rant ouium mitiſsimarum greges ſtolis candidis amicti: in ouium autem capitibus erant
næ, admirabili fulgore radiantes. Hi greges ducem habebant Agnum, cui erant cornua
totidem oculi.
terâ parte lupi rapaces, lupi quidem, verùm non omnes vno ornatu: nam alij rubro pileo
bant, alij mitrâ bifidâ, alij cucullo, eoque vario: alij alio modo. Vnus verò inter eos erat
or, is in capite triplicem coronam geſtabat, quæ nihil prorſus à ſummi Pontificis mitrâ &
ferebat. Pallio omnes quodam vtebantur: alij purpureo, alij violaceo, alij nigro, cineri-
ij albo. Genus pugnandi hoc erat: Irrumpebant in gregem diuerſis ex locis lupi: ſinguli
uem corripiebant, raptabant, eamque vorabant. Pauidæ oues nihil aliud agere, quàm ſe-
dum vnà conſtringere, interdum diffugere, & capitibus in cœlum ſublatis, miſerè balare,
gnum ipſum reſpicere. Solus Agnus haſtâ quadam, crucis inſtar, pugnare: lupos ſæpe ita
que perſequi, vt eos cogeret in proximum quoddam barathrum præcipites ruere.
um bellum in hunc modum gerebatur. Non procul hinc erant armatorum legiones &
iles ijs omnibus quos ſuprà dixi, obuiam Petro Aloyſio proceſsiſſe: niſi quòd omnes illæ
lum tertium ſummum ducem & imperatorem habere videbantur. Horum alij diſtri-
s, alij faces accenſas, alij pocula atris miſta venenis contrà ferebant. Qui gladijs, & vſi-
s pugnabant, eos ducebat Cardinalis quidam, Pontificis Legatus, iuuenis, & inanes
orias, in cuius veſte hæc erant inſcripta verba, Ibo, & tantam efficiam ſtragem, vt meus e-
anguine Lutheranorum innatet. Hi omnes in vexillo mundum inter duas claues ha-

ntra hos certabant magnâ vi animi & ſpiritu homines prorſus inermes: niſi quòd eorum
s alterâ manu calamum, alterâ librum hoſtium ictibus opponebat: pars puras manus,
m ritu, ad montem quendam attollebat. Erant enim hæ copiæ circum montem quendam
cuius vertice fixam & erectam vidi crucem celſiſsimam, ita vt cœlum ipſum capite vide-
ngere: & in eâ crucifixus Dei filius ille Chriſtus Ieſus. Et titulus ad crucis caput affixus, in
odum: Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.
erat atrox pugna, & nouum vincendi genus. Vidiſſes enim alios ab hoſtibus vinciri, atq; in
rceres includi: alios gladio trucidari, alios veneno tolli, alios in medijs flammis Dei, & Chri-
s canere, alios in flumen vinctos immergi, alios ad triremes, alios in exilium relegari. Quibus

rebus ita ſtupebant, itaque indignabantur hoſtes, vt linguas ſuas dentibus morderent, &
los vellerent. Hæc erant in illa vaſta columna, & alia multa: quæ quibus eloquar verbis, n
rio. Nam ibi nonnullos ex Papæ ſatellitibus, atq; eius crudelitatis miniſtris agnoui, partim
os, partim adhuc in corporibus vitam agentes: quos ſi nominarem, totus ſtuperet orbis.
tamen ex his ita ſuis flagitijs & ſceleribus noti ſunt, vt nihil ſit opus eos nominare. Reliqu
ne odio potiùs ipſorum, quàm Reip. Chriſtianæ charitate, à me nominati videantur.

Sed penè elogium huius columnæ prætericram, quod circa columnæ epiſtylium, h
erat: Paulo tertio Pont. Max. ob eius ſingulare in Chriſtum Chriſtianoſque odium, atqu
aduerſus eos feliciter geſtam, id quod carceres, triremes, flumina, cineres, exilia, cla
gesq; in Italia, Gallia, Hiſpania, Anglia, & inuicta Germania teſtantur adeò, vt Antichriſ
iure optimo meritus ſit: Cæſares, Reges, Principeſque reliqui, deinde Pontifices, Cardi
piſcopi, cæterique Romanæ ſedis proceres, atque vnâ illi omnes, qui hîc ſunt, hoc ex ſolido
te admirabile æternumque trophæum conſecrauerunt.

Interea dum maxima admiratione, & penè ſtupore, ob ea, quæ & videbam & legeban
monet me Genius, vt in eam campi partem oculos conuertam, vbi Regia Plutonis erat. Et
niſtros video innumerabiles, quorum alij menſas & tripodes, alij mantilia & mappas, ali
& pocula, alij cultros ferebant. Et actutum collocatæ fuerunt & paratæ per totum campu
ſæ, & ſedes appoſitæ: & inter reliquas vna cæteris cùm celſior, tum operoſior, tum ornatio
pro baſi, Lupa & Draco ſuſtentabant.

In ea collocata eſt Meretrix N. S. poculum aureum, cuius ſuprà mentionem fecin
babus manibus tenens: in quo poculo ipſa primùm menſtrui ſui fœditatem, deinde Dæn
mnes genitale ſemen emittebant. Ad eam proni accedebant Reges terræ, quibus illa poſt
oſcula beatorum, poculum porrigebat amatorium. Bibebant illi: quo facto, omnes Re
ea nefando concubitu miſcebantur.

Verùm vbi actus hic peractus fuit, acceſſerunt Plutonij miniſtri, & correptam Meretric
Babylonem, id eſt, Pont. Max. ad lanienam (horrendum dictu) pertrahunt, laniant, in m
runt, & accumbentibus Regib. apponunt. Illi carnibus meretricis Romanæ veſcuntur: & pa
nauſea correpti, fruſta eſculenta, vinum illud obſcœnū redolentia, revomunt. Ex quib. (ô re
rurſum coagmentatis, Pontificem vidi conflari: quib. peractis, omnes à menſa (ſignum da
colyco,) ſurrexerunt. Ductaq; eſt meretrix cum ſuis amatoribus & copijs extra vrbem, ad
quoddam, totum igni ſulphureo accenſum.

Genius innuit, vt ſequeremur: inſtare enim Tragœdiæ finem. Vbi eò ventum eſt, Meret
ſuis lenonibus, aſſentatoribus, & amatoribus, & copijs, in ſtagnum, vt perpetuò ibi crucient
cipitantur. Hic Pauli, Pontificis maximi, finis: hæc pars calicis eius, & impiorum omnium

Genius autem meus, vt in Ditis vrbem reuerteremur, non probauit: ſed per arduum tr
quendam aſcendens, monuit, ne vllo pacto ſubſiſterem, néue oculos retrò flecterem, quod ſi
ſe extra culpam fore, nec quicquam præſtare poſſe. Parui, vnà aſcendo, nuſquā oculos conuer
præeuntem ducem & oculis ſequor, & paſſibus. Eo tramite peruenimus in eam viam, quæ
ſuperos. Et ecce iam anteibat vnus ex Plutonijs miniſtris, qui ſepticipitem illam feram, q
equitauerat Paulus, ducebat: ſuper cuius dorſo vaſtum & ingens illud poculum, quo poti om
rant Reges, erat collocatum, eadem meretricis obſcœnitate plenum. Rogaui ego ducem meu
hoc fieret? Ille: Munera ſunt, inquit, quæ Pauli ſucceſſori, nouo Pontifici, à Plutone mit
quadrupedem feram, vt ea feratur: poculum, vt eo potu principum ſibi & populorum a
Pontificum aliorum more, conciliet.

Sed enim vereor, ne non ea vis inſit potioni, quæ fuit antè: cùm aliam potionem nondu
ſent, & Chriſti poculum Pontificum opera latêret. Nunc verò, cùm pleriq; ſuauiſsimum &
Domini liquorem incipiant guſtare, pauciores ad meretricium poculum accedent.

Fateor, inquam, dux fidiſsime, vera eſſe quæ dicis. Nam non ſola plebs, & docti quida
Chriſti dulciſsimum potum guſtârunt, verùm etiam Principes: & quod longè eſt mirandum
Cardinales quidam, & Epiſcopi. Scis, Fregoſium, & G. Contarenum, Cardinales: & Io. Ba
Vergerium, Polenſem epiſcopum, ob hanc cauſam à Paulo N. S. veneno fuiſſe ſublatos: Petr
rò Paulum, eius fratrem, Iuſtinopolitanum Pontificem, in magnum vitæ diſcrimen eand
cauſam vocatum. Quem tamen Chriſtus, quaſi alterum Paulum, ad multa Eccleſiæ ſuæ neg
vocauit, & reſeruauit.

Nam vides, quàm breui tempore quàm præclara pietatis ediderit monumenta. Mihi .n
potiſsimùm videtur à Domino hic vir excitatus, vt ſit Italiæ noſtræ Doctor, & lumen. Compl
alij ſunt, quos hic conſultò prætereo. Ita prorſus eſt, vt dicis, inquit. Sed vidéſne, iam nos ad vr
ueniſſe? Video, inquam: & iam me eius piget, & pudet. Eſt enim non iam Roma, ſed Babylo
Chriſtiani orbis dedecus. Ne dubita, inquit, P. Æſquille: breui tolletur hæc labes: & omniun
rum caput, Papatus iſte Romanus: quo ſublato, non Roma modò, ſed & cuncta Italia ſuan
veterem recipiet & dignitatem, & ſanctitatem, Chriſtique florebit eccleſia.

Sed quando iam te incolumem domum reduxi, tua cum bona pace diſcedam: tu verò
perge in officio tuo, & Principes admone ſedulò, caueant ab huius ſcorti pernicioſiſsimo po
blanditijs, & cantu: ſi cupiunt, ſe ſuamque nauim, ad cuius gubernacula ſedent, in ſalutis p

is dictis, discessit. Ego verò, mi Fori charissime, statim hæc tibi exaraui, vt eorum, quæ uæque gerantur, à me veritatem acciperes.

us Card. arcem S. Angeli statim, auo suo mortuo, occupauit. Cardinalium collegium, ontificem creandum, se comparat: magna fit ambientium concursatio. Principes non quisq; suam partem vrget: & vereor, ne tres creentur vno tempore Pontifices: nisi Prin- potentior suffragia plurimorum ad suam flectat voluntatem. Quod si fiat, breui hæc be- am quò maior erit rerum omnium confusio & perturbatio, eò propior erit salus, & spes Christianæ constituendæ.

dum inter se contendunt, & digladiantur, nos Halcyonijs hisce diebus diuino munere amur. Mihi enim videris in vrbem posse redire. Hoc enim ego tibi verè affirmo, in hac ac poti s orbis maxima lætitia, & optatissima Papæ Pauli morte, vnum (ad cumulan- um) conspectum, ac potiùs complexum mihi tuum defuisse. Quem semel nactus, nun- ero. Ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omnes exegero, ista in me beneuolentia me ipse non satis dignum iudicabo. Vale. Romæ, 4. Idus No- o M. D. XLVIIII. Imp. Car. 5.

Ordo Capucinorum. 1549.

Hic Ordo habuit authorem Gotfridum Varaglium Buscanum Pedemontanum, qui etiam Generalis Ordinis fuit. Ad agnitionem erroris sui tandem, quod memorabile est, peruenit. Secutus enim Cardinalem Carrafam, Papæ Legatum in Gallias euntem, relicto eo, Geneuam profectus est. Ibi cùm ex verbo Dei, à superstitionibus & meritis hominum ad vnicum Iesu Christi Saluatoris meritũ esse confugiendum, agnouisset: institutum suum monasticum toto corde detestatus est. Reuersus igitur ad suos, ob veritatis confessionem captus, & Taurinum, quod tum Galliæ Rex tenebat, ductus, ante arcis portam, penultima Decemb. anno Domini 1557. in vera fide persistens, crematus est. Liber Martyr. & hist. Gallicæ.

Regulam habent Minorum, siue Franciscanorum: vnde etiam loco calceorum ligneas tantùm soleas, pro cingulò funes nodosos, vestes grisei coloris, grandes cucullos, & oblonga caputia, (vnde dicti sunt) gerunt.

Ex Deut. cap. 6. & Num. cap. 15.

Caue diligenter, ne obliuiscaris Domini DEI tui. Narrabis mirabilia eius filijs & nepotibus tuis. Meditaberis de illis sedẽs in domo, ambulans, dormiens, consurgẽs. Ligabis signa ad manum, quæ ad animũ ...cent ea, & te ad obedientiam irritent. Scribes illa in limine & ostijs domus tuæ.

Facite vobis fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eos vittas hyacinthinas, quas c
cietis, recordamini mandatorum Domini: nec sequantur cogitationes suas, sed sint
præceptorum Domini.

Hoc igitur tempore apud Magnates his sacræ Scripturæ locis motos, magna fuit de
ardens religionis verbique Dei zelus & studium: adeò, vt eorum impulsu literas has V. D
(verbum Domini manet in æternum) in publicum testimonium amoris sui erga Euangel
pro symbolo, & eorum aulici manicis affixas gestauerint. Faxit Deus, vt & nos maiorum
insistamus: & ea, quæ ab aliis pio zelo nobis parta sunt, eodem pietatis studio & ardore
re pergamus: ne si procrastinando non hodie faciamus officium (vt, proh dolor, nostrat
am plus satis experientia testatur) ob nauseam & ingratitudinem cibus diuinus cras com
& exeat per nares nostras, eque manibus nobis eripiatur: vt sic cœlesti Manna (quo Deus n
admodum olim populum suum in deserto, quoque iam vltra 40. annos hinc ab illo te
1552. quo pax religionis Passauij constituta est, ad saturitatem vsque pauit) destituamur
Israëlitis ingratis euenit) pro Moabitis & Philistæis, Turcas nostræ improbitatis vl
beamus.

1549. *Signa.*

ANno quadragesimo nono quidam honesti viri Brunschvvicenses, cùm noctu iter fac
nam viderunt circundatam esse conspicuâ specie, quæ nominatur Halo, & iuxta
παρασέληνα, ipsam verò lunam quater circumuolui: deinde iuxta παρασέληνα igneum
xerunt leonem, aquilam fodientem sibi pectus.

His successit horribilis species inflammatarum vrbium, & circa has cameli, figu
sti pendentis in cruce cum latronibus, & circa eam cœtus hominum quasi Apostoloru

Extrema species omnium maximè terribilis fuit: stetit vir truculentus stricto glad
tans puellæ, quæ ante ipsum specie supplicantis, lachrymans petere videbatur, ne feriretur
miles & alibi visæ sunt.

Sunt autem hæc publicè per Germaniam, cum piâ ad pœnitentiam adhortatione
Melderi, edita. Vt sup.

1549. *VVolffgangus Musculus.*

TRactat hic quæstionem: An liceat homini Christiano, Euangelicæ doctrinæ gnaro, P
superstitionibus ac falsis cultibus externa societate communicare. dial. 4. Imperato
pa vt suprà.

1549. *Franciscus Xauierius in epistolis Iapannicis.*

BOnzi Ethnici, inquit, Sacerdotes non negant (vt hodie Papistæ faciunt) sed ingenu
tur, se animas è pœnis & inferni cruciatibus eripere non posse: sed tantùm hac de ca
psis doceri, ne sibi ad vitam sustentandam necessaria desint. Vnde vides, quomodo vt
pluribus, sic etiam in quæstu, tanquam primario illorum fidei articulo, Papistis cum Ethni
ueniat?

Sic quoque Sacerdotes Iapanniæ populo persuadent, quòd qui multum in eos confe
vita, decuplum in altera recipiat: & ita ingentem pecuniam colligunt, & pro certitudi
promissi Chirographum etiam dantibus impertiunt. Pauperes quia nihil dare possint, p
se conditionis: quod idem Albertum Magnum in libro de officio Missæ affirmare alibi dict

Quia autem Epistolarum Iapannicarum facta est mentio, notandum est, quod Gas. V
suita in suis Epist. Iap. scribit: ipso die, inquit, qui D. Lucæ sacer est, Mœacum venimus, qua
Euangelistam in Diuum tutelarem prouinciæ & omnium nostrarum actionum delegimus.
Lector habes, quis Iesuitarum sit Deus?

1549. *Emericus Zigerius.*

SCripsit ex Turcica ciuitate Tolna, epistolam ad Matth. Flacc. Illyricum de statu Ecclesia
Mahumete: in qua simul paucitatem ministrorum & alia scitu dignissima deplorat. E
Magdeburgi anno Dom. 1550. Imp. Car. 5. Papa Paulo 3.

Stupenda. 1549.

niâ, cùm viperæ ac lacertæ in hominum corporibus nascerentur, magna hominum m remedium deesset, cruciatibus ac doloribus multis extincta est. Quidam demum positi, serpentes calorem naturalem sentientes, euomuerunt, ac liberati sunt. Inuen- magna hinc inde serpentum copia in ædibus, qui cùm fustibus & flammis interfice- solis, serpentum vnus aliorum nomine, voce humanâ, apertisque verbis dixisse fertur: tis, contra vltionem diuinam pugnantes. Fr. Bebeccius, Egidius Aquila: Lyco. Fincel- Papa Paulo 3. vt sup.

Petrus Bembus libro 4. Histor. Venetæ. 1449.

am libido ea inter ciues Venetos creuerat, vt quàmplurimi sacerdotia, quæ habere bo- tibus non poterant, Romæ coëmerent, quâ in vrbe eius consuetudo facultasque ab VI. Papa instituta, latè palamque inualuerat: Decemviri Veneti sanxerunt: si quis in faceret, vt eius bona fisco inferrentur, ipse ab vrbe, atque vrbis finibus, quàm diu vi- isset. Imp. & Papa vt sup.

Ioannes Michaël ciuis Venetus Cardinalis, qui Pauli secundi Romani Pontificis Max. s fuerat, Romæ veneno interijt, quod ei Alexander Papa à præfecto Michaëlis epularum Causa interficiendi hominem fuit aurum atque argentum, quod is habere existima- rum omninò rerum inexplebilis Alexandri animum cupiditas ad omnem iniquitatem vti filio pecuniam exercitibus alendis suppeditaret, quò is Italorum principum Regna eriùs posset, sciam sene.

lib. 8. Cùm Iulius Pontifex Maximus multa nimis iniusta à Venetis peteret, omnes ma- , indignationeque arsêre: sed reliqui fremuêre, atque in illos contrà inuecti sunt: ne- id agi oporteret, sciuit. Vnus Laurentius Lauredanus, Leonardi Principis filius, cla- non, inquit, ad regem Thracium, qui nobis sese obtulit, legatos statim mittimus, contra istum non Pontificem max. sed carnificem omni crudelitate præditum, im-

libro 6. Alijs post hos relictis populis, mare Rubrũ ingressi, complures nigrorum item & hominum, ac bello fortium ciuitates adierunt, qui natis statim fœminis naturam consu- vrinæ exitus ne impediatur: easque cùm adoleuerint, sic consutas in matrimonium vt sponsi prima cura sit, conglutinatas atque coalitas puellæ oras ferro interscindere: tan- e apud homines barbaros est non ambigua ducendis in vxoribus virginitas. Hæc ille.

n equidem, Barbaros tum Dei cùm æternæ vitæ ignaros, castitatem tam constanter cole- men illi, qui certam sibi faciunt æternæ salutis spem ex inratæ castitatis votis, ad seruan- , nec huiusmodi medijs, nec medicamentis (qualia in promtu essent ad perennem con- præsentissima) vtantur: verùm sic horrea (vt Gallis est in prouerbio) vacarent tritu-

Sigismundus ab Herberstein de rebus Moscouiticis. 1549.

hominum infensiorem Moscum, ait, quàm Romano Pontifici, quem non nisi doctoris o dignatur. Vnde Mosci in catalogo certos Romanos Pontifices habent, quos inter san- antur: alios verò, qui post illud schisma fuerunt, execrantur, tanquam eos, qui ab Apo- anctorumque patrum, & septem conciliorum ordinationibus defecerunt: & exinde hæ- schismaticos appellant: eosdemque maiori odio prosequuntur, quàm ipsos Mahume-

nt enim, septimo generali Concilio conclusum esse, vt ea, quæ in præcedentibus consti- ermiata erant, in posterum quoque firma, rata & perpetua essent: nec vnquam post- am licere aliud Concilium aut indicere, aut accedere, sub pœnâ anathematis: & hoc se- seruant.

dam Metropolitanus Rusciæ cùm ad instantiam Eugenij Papæ, Synodum in Italiâ conuo- cessisset, vbi & Ecclesiæ erant vnitæ, reuersus in patriam, captus, & omnibus bonis spoli- e carcerem coniectus fuit: ex quo tamen tandem euasit.

t infrà: Aiunt, Principem Moscouiæ, cùm audiendi sunt Romanæ fidei Oratores, pel- duobus gutturnijs, adiuncto impositoque mantili, apud se habere, vt continuò

porre-

Anno

porrectam manum Oratori, quem pro immundo & impuro homine, propter Roman
habet, abluere possit. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 3.

Idem. Erat eo tempore, cùm Cæsaris Maximiliani Oratorem Moscouiæ agerem, Bar
us Metropolita, vir sanctæ vitæ: cumque princeps violasset iuramentum, per se & ipsum
l tam duci Semesitz præstitum, & alia quædam designasset, quæ videbantur contra au
illius esse, accessit principem & inquit: Dum omnem authoritatem tibi vsurpas, ideo o
præesse non possum. Porrectoque sibi baculo suo, quem in modum crucis ferebat, offi
gnat. Princeps baculum cum officio sine mora suscipit, atque pauperem cathenis vinct
tinuò Bielogesero mittit. Aiunt, hunc ibi aliquandiu in vinculis fuisse: liberatum ta
priuatumque in monasterio reliquum vitæ exegisse.

Exemplum sanè hoc apud Ecclesiarum rectores rarum est: vtinam huic omnes sint
non muti canes: in tutiore certè loco res Ecclesiæ se haberent: simile votum Lutheri h
anno 1597.

Huic metropolitæ Daniel quidam xxx. ferè annos natus, homo corpore robusto a
so, facie rubenti, successit: qui, ne ventri magis quàm ieiunijs, vigilijs ac orationibus ded
retur, quoties actum publicum esset celebraturus, sulphuris fumo faciem, vt impallesceret,
atq; ita pallore imbutus, in publicum prodire solebat.

Idem. Purgatorium Græci & Rutheni negant, sed dicunt, vnumquenque secund
sua, post mortem locum designatum habere, vbi diem iudicij extremi expectaret: pios qui
Angelis placidis, in lucidis & amœnissimis Ælisij viridiferis campis recumbere: impijs
obscuris, cæcis, nigrisq; ac caligine obductis voraginibus, cũ angelis terribilib. destinatam
sionem, ad expectandam iudicij diem, vnde illæ animæ, quæ in locis amœnissimis & spl
cum angelis placidis benignisque collocatæ sunt, gratiam Dei sibi affuturam cognoscunt,
iudicium extremum fieri petunt.

Aliæ contrà, condemnationem sibi imminere, in caliginosis voraginibus sitæ pœna
les præsagiunt: idque eò maximè allegant, quòd animæ post mortem in cœlum statim n
dant, nec in infernum. Quibus enim illud verbum à Christo in nouissimo die diceretur: v
nedicti patris mei, possidete regnum cœlorum, & cæt. cùm iam omnes antea in cœlo sint: &
ite maledicti in ignem æternum, cùm iam olim in inferno condemnati fuerint?

Idem. Sacramento Eucharistiæ Rutheni sub vtraque specie vtuntur.

Idem. Sacrum siue Missa lingua Sclauonica peragitur, intermixtis etiam aliquando
nibus Græcis: Epistola & Euangelium, quò magis à populo percipiantur, extra chorum i
Ecclesiæ, astanti populo clara voce recitantur. Concionatoribus carent, satis enim esse puta
interfuisse, ac Euangelij Epistolarumqu verba vernacula lingua recitata audiuisse. Conc
in suis ecclesijs obstinatissimè prohibent, dicunt enim, se hoc modo varias hæreses & diuer
de opiniones effugere, quæ ex concionibus subtilibusque argumentis, sophisticisque quas
oriantur.

Panem ad sacrificandum hoc modo sacrificant: vnus eorum præparatum panem ad
candum in patena super capite, per minorem portam de sacrario egressus portat: alter verò
rum calicem vino repletum (cæteris Diaconis vel sacerdotibus imagines sanctorum, Petri
Nicolai, vel Michaëlis Archangeli, magna populi circumstantis acclamatione & veneratio
tantibus) præferunt, quidam ex circumstantibus acclamant vulgari oratione, Domine n
alij fronte terram, gentili more percutiunt, quidam se signo crucis, caput frequenter incli
muniunt, varia denique veneratione ac cultu circumlata signa venerantur.

Postea finito circuitu, per mediam chori portam sacerdotes in sacrarium ingrediun
crumque peragunt. Quoties se signo crucis muniunt, id manu dextra sic faciunt, vt front
mùm, deinde pectus, mox dextram, ac demum sinistram pectoris partem punctis in forman
tangant: quòd si quis aliter se crucis signo munierit, hunc velut hæreticum obiurgant.

Gloriantur Rutheni, se solos cum Græcis veros Christianos esse, Romanos verò & alios
stianos damnant & exsecrantur, tanquam primitiuæ Ecclesiæ desertores, & septem sanctarum
dorum præuaricatores.

Idem. Archiepiscopi in toto imperio Moschorum duo sunt, vnus in Nouogardia mag
habet prærogatiuam, infulam albam bicornem, nostrorum Episcoporum more, gestandi.
dus in Rostouia. Episcopi sunt multi, videlicet Permiæ, Susdaliæ, Tvverensis, Columniæ, C
uiæ, Rhesanensis, Smolenstensis, Pleskouiensis, & cæt. Vestes eorum sunt sicut aliorum
chorum, nigræ, nisi quòd aliquando sericeas ferunt, & præsertim pallium nigrum, quod h
pectore tres fimbrias albas, ad similitudinem riuuli fluentis inflexas, quod significat, ex co
eorum riuulos doctrinæ fidei, & bonorum exemplorum scatere.

polita autem, Archiepiscopi, & Episcopi, Abbates, Monachi, carnis perpetuò absti-
rouentus necessarios ex prædijs, & alijs extraordinatijs accidentibus, & beneficijs ha-
verò & ciuitates, & omnes administrationes seculares eis ademtæ sunt. Sed metro-
, Polono Regi subiectæ, & alij Episcopi villas ciuitatesque possident.

. Scribunt quidam, Moscum à Pontifice Romano & à Cæsare Maximiliano nomen
titulum Regium. Mihi verisimile non videtur: præsertim cùm, vt dictum, nulli ho-
r sit, quàm summo Pont. & quem non nisi Doctoris titulo dignatur. Cæsarem autem
on maiorem se existimat: vt ex literis suis apparet, in quibus nomen suum Imperato-
ponit. Nomen item Ducis apud eos dicitur Knes.

. Sacerdotes Romanos confundunt, qui cœlibem vitam ducere sese iuramento ob-
m sancta Synodus, quæ fuit in Gangra, scribat in quarto canone: qui spernit sacerdo-
m legem vxorem habentem, dicens, quòd non liceat de manibus eius Sacramentum
hema sit: & omnis Sacerdos, & Diaconus, propriam vxorem dimittens, Sacerdo-

Abbates, qui Iconomei, Priores, qui Archimandritæ dicuntur, & omnes Monachi
molestissimasque leges & regulas præscriptas habent: nullo solatij genere eos recreari
Omnes non solùm principis, sed & cæterorum nobilium mandatis parent: plures
onasterijs in eremum se conferunt, ibique in arctis tuguriolis, aut soli, aut cum socijs
tum de radicibus arborum, & varijs terræ herbis acquirunt.

dotij gradus hi tantùm promouentur, qui diu apud Ecclesias seruierunt. In diaco-
nemo consecratur, nisi vxorem habuerit, vnde interdum & matrimonio copulan-
iaconatum consecrantur. Præterea qui virgini stuprum aliquando obtulerit, aut
m primo concubitu viciatam animaduerterit, in Diaconatum non ordinatur.
a vxore, Sacerdos à sacris prorsus suspenditur, nisi monasterium ingressus iuxta re-
, in officijs etiam diuinis peragendis, si castè viduus vixerit, velut minister, cum cæteris
nistris choro interesse potest. Si autem viduus Sacerdos aliam vxorem (quod eis libe-
xerit, is munere sacerdotali priuatur, nihilque commune cum clero habet.
s sacerdotum Monachorumué, horas canonicas dicit, nisi habeat imaginem ali-
æsentem, quam etiam nemo nisi cum magna veneratione attingit (cui autem etiam
profert, manu eam in altum extollit, quam omnes prætereuntes, cruce se signantes,
plurimùm venerantur. Libros Euangelij maxima veneratione prosequuntur, neq;
s tangunt, nisi priùs caput multoties inclinando, cruce se munierint.
s Sacerdotes ex contributione quadam certa sustentantur: assignantur etiam eis do-
um agris & pratis, vnde victum suis vel famulorum manibus, more agricolarum,

Index Expurgatorius. 1549.

iber hoc titulo, qui Philippi II. Regis Hispaniarum iussu & auctoritate, atque Albani
consilio ac ministerio in Belgiâ concinnatus est, in quo multorum recentium autorum
antur, corrumpuntur, adulterantur: & si quæ minùs pro Papâ prolata in ijs sunt,
tur: & substituuntur sententijs authorum planè contraria verba: & ita veritatem in
is occultant: ne dici queat, aliquid vnquam contra Papam & eius corruptelas scri-
: & sic scelestè cum omnibus patribus antehac à pontificijs factitatum fuit, dum pi-
s, doctrinas, reprehensiones, & correctiones ex eorum libris sustulerunt, & suas bla-
seruerunt. Quæ potest esse nequior & crudelior carnificina librorum, & quæ maior in-
iris & Ecclesiæ infertur, quàm hæc pontificiorum?
ri autem clàm hunc Indicem inter se tantùm, voluerunt, vt libri iuxta eum in vulgus
tur: sed deprauationem hanc detectam esse, reipub. Ecclesiasticæ maximopere expedit.
e Carolo 5. Papa Paulo 3.

Franciscus Iunius in Indicis Expurgatorij præfatione.

meis oculis visam ad exemplum, ait, adferam. Ante annos 27., cùm Lugduni agerem
i autè anno M. D. LIX. & sequente) Correctore quodam typographico vsus sum famili-

riter,

riter, cui Ludouico Sauario fuit nomen. Habitabat ille non procul à Mercuriali vico, in æd
iunctis trium columbarum ſigno. Cùm ad ſalutandum hominem veniſſem, caſu vel p
gulari Dei prouidentiâ accidit, vt verſantem eum offenderem in recognoſcendis D. Amb
ribus, quæ tum Frelonius excudebat.

Varijs autem ſermonibus vltrò citroque habitis, cùm me auocamento ei eſſe ab op
oſtenderem, ille percurrens lectionem vnius paginæ; videsné, inquit, hanc formam Am
editionis noſtræ? quàm ſit elegans, accurata, & in ſpeciem omnibus anteponenda alijs, q
in lucem prodierunt? poſtea contuenti opus & probanti elegantiam eius dixit, Ego verò
exemplum Ambroſiani operis mihi emendum eſſet, quoduis exemplum aliud potiùs, q
quod vides, compararem.

Sciſcitatus ſum huius dicti cauſam. Tum ille de forulis ſub menſâ ſuâ latentib. aliquo
promens (erant autem paginæ, vt loquuntur, cancellatæ, aliæ ex parte, & aliæ vniuerſè
inquit, prima forma paginarum, quas his paucis diebus ad exemplum veteris & certi exem
primâ fide impreſsimus: Franciſcani autem duo pro auctoritate has omnes paginas diſpu
vt vides, & illas ſubſtitui in locum priorum curauerunt, præter omnem noſtrorum libroru
quæ res ſumtum & moleſtiam Frelonio creauit grauiſsimam. Nam pretium chartæ ope
amiſit vniuerſum: temporis iacturam paſſus eſt, & typographicas illas priores plagulas com
nouis ad libidinem iſtorum oportuit, magno malo noſtro & admiratione meâ.

Complura eiuſmodi exempla proferri cum veritate poſſent, niſi hoc vnum, quod n
lis vidi, putarem ſufficere ad demonſtrandam quorundam audaciam in libris interpolan
lerabilem.

1550.

Caſparus Bruſchius P. L. in Præfatione operum ſuorum manuſcriptorum.

SCribo menſuratæ illius noſtræ Germanicæ ſaltem Eccleſiæ hiſtoriam, & magnis labor
omnem Germaniam longè lateque eam collegi, in præſensque opus redegi, nequaqu
priæ gloriæ aut ambitionis cauſâ, aut quòd eiuſmodi impiam Eccleſiam, pontificiam i lam
manam, probem vel inſtauratam cupiam: ſed in odium potiùs, & maiorem confuſione
christi Romani, & omnium eius ſatellitum, quorum impietas & nequitia, quibuscunq
modis id fiat, detegenda & patefacienda eſt: ſcripſi item in gloriam Dei, & Domini noſtri Ie
ſti, cuius denuò patefactam, & poſtliminiò renatam veritatem, (cuius æternam lucem tam
ante imminentem finem mundi iterum accenſam Chriſtianitati gratulor) ſed & ipſam ſimu
um temporum Magiſtram hiſtoriam, ego, hoc quoque accenſo quaſi fanali, pro meâ vi
uare volui.

Deinde in gratiam, in vtilitatem & laudem dulciſsimæ patriæ meæ, Germaniæ, & o
Maiorum noſtrorum memoriam inſtaurandam, idem libentiſsimè feci, qui vti edocti fue
Deum coluerant, veritatem proculdubio, ſi ipſis, vt nobis, oſtenſa fuiſſet: non ita oppugna
multi noſtrâ ætate fecerunt, & multi hodie adhuc faciunt, qui vel primi in Eccleſiâ
haberi volunt. Videamus itaque tandem, videamus (inquam) chariſsime lector: quomodo
nica etiam Eccleſia à prudentibus illis Antichriſti Geometris dimenſa, & quibus pompis pa
& quo meretricio cultu induta, & ad admirationem, imò nauſeam etiam vſque fucata ſit.

Initio conſtitutæ ſunt in vniuerſâ Germaniâ à pontificibus ſummis & Imperatoribus R
ſeptem Archiepiſcopales ſeu Metropolitanæ ſedes, quarum quælibet ſingularibus dignitatib
uilegijs, iuribus & opibus aucta & illuſtrata eſt: in quibus anteſignani & Coryphæi, hoc eſt
pui aliarum omnium totius Germaniæ Eccleſiarum gubernatores, vigiles, & inſpectores hab
qui Regni latiſsimè patentis populum omnem in Romani, (tanquam œcumenici & vniu
pontificis obedientiâ, timore & officio perpetuo conſeruarent, & retinerent. Hæc ſunt M
tia, Colonia, Treueris, Magdenburgum, Salisburgum, Bremis,

& ſub Mænalio ſydere Riga rigens.

Harum Archiepiſcopalium ſedium vnaquæque ſuos certos etiam ſub ſe habet Epiſcop
ſuper alios, eosque itidem precioſis titulis ac iuribus conſpicuos, quos comprouinciales, id e
dem prouinciæ & adminiſtrationis collegas & ſynergos vocant, & aliâ voce, ab vnanimi cu
ris ſublimioribus conſenſu, ſuffraganeos: vt qui pedarij ſenatores, & capita ſine linguis, v
Archiepiſcopis, tanquam præcipuo Eccleſiaſtico in Germanijs ſenatu, nuſquam, ac ne latu
dem digitum ab Oecumenici ſententijs diſcedere: ſed omnia ipſius, concordibus ſuffragijs
probare, & ſimul adiuuare teneantur, quæcunque à pontifice Romano in vniuerſali Eccleſi
antur, ſtatuantur, ordinentur aut decernantur: adhoc ipſum ſinguli certis etiam ſacramen
magnâ diligentiâ confectis iurandi formulis, huic ipſi Romano pontifici deuincti ſunt, &
miniſteriales aut potiùs ſubiecti ſerui certis conditionibus obligati.

Anno

intia ad Rhenũ (principem Germaniæ fluviorum) in vmbilico penè Germaniæ, aut in
termino inferioris à superiori, sita, prima Archiepiscopalis Germaniæ Ecclesia & præ-
polis, ex Vvormaciâ nata & translata est, & eius Antistes est princeps Elector, ac sacri
erij per Germanias Archicancellarius: comprouinciales Episcopatus sub se habet duo-
nsem nimirum, Constantiensem, Argentinensem, Spirensem, VVormatiensem anti-
episcopatum, Herbipolensem siue VVyrzburgensem; cuius flamen Dux etiam Ostro-
st, Augustanum, Aychstetensem (cuius Antistes, ex dono & speciali gratia Bonifacij
laminis, cancellarius est huius Archiepiscopatus Maguntini) Hildeshaymensem, iti-
ornensem, Halberstatensem & Verdensem.
m etiam ac dimensam (ne quid omninò in Antichristi Ecclesia sit non diligentissimè
)sessionem habent in Imperii & prouinciæ conuentibus, non quidem eam, quam com-
aut in hoc præsentis etiam operis contextu æmulatus sum, sed istam quæ sequitur, etsi
non planè inter omnes conueniat.
rmaciensis præsul, propter habitam olim Archiepiscopalem dignitatem, prima-
Moguntini Archiflaminis suffraganeos locum obtinet: proximum Herbipolensis,
Franciæ orientalis cæteros opibus plurimùm antecedat: Tertium Aychstetensis, vt me-
Cancellarius: quartum Spirensis: quintum Argentinensis: sextum Verdensis: septi-
nsis: octauum Hildesianus: nonum Baderbornensis: decimum Constantiensis: vnde-
erstatinus: vltimum Augustanus: etsi quidam Verdensem vltimum faciant, & Augu-
num ab Argentinensi locum concedant.
verò de loco & sessione contentionem inter Apostolos Christi aut veteres Episcopos fu-
m legimus, nisi quòd mater filiorum Zebedæi tale ferè quiddam meditabatur, ac filijs
m verò vnà cum filiis & Apostolis aliis grauissimè reprehendit Christus Luc. 22. in-
ipes gentium dominantur, & qui potestatem habent, vocantur benefici: vos autem nõ
ũ, uius Spiritus mancipia Episcopi nostri sint, quiuis lippus ac tonsor potest diiudicare.
ebatur olim Moguntino huic Archiepiscopatui etiam Babenbergensis, Episcopatus ad-
s & nondum satis erectus, sed exemtus est paulò pòst iterum ab omni iugo Archiepisco-
uus ac liberrimus pronunciatus (vt qui nulli alteri mortali, nisi Romano pontifici sub-
cùm ab ipso fundatore, Imp. Henrico claudo & sancto, tum à pontifice maximo Cle-
do, qui antea Bambergensis Ecclesiæ secundus fuerat Episcopus, Suidegerus dictus. Ita
is quilibet Episcopus, suæ diœceseos Archiepiscopus est, & appellari potest. Is sub se ha-
tum Pomeraniæ, Iulinensem, ab antiquiori & primâ sede Iulinâ, mox verò aliò trans-
â sede, Caminensem nuncupatum.
da sedes Archiepiscopalis & Metropolitana in Imperio Germanico est Colonia, in infe-
niâ ad Rhenum sita, & latissimè per VVestphaliam, h. e. occidentalem Saxoniam, &
odie imperitans: cuius antistes sacri Romani Imperii itidem princeps Elector est, & eius-
ancellarius per Italiam. Huius amplissimæ sedis comprouinciales Episcopatus nume-
uinq;: Leodiensis, olim Tungrensis dictus: Traiectensis, seu Vltraiectinus: Mindensis:
nus, antiquitus Mimigardeuordensis à primâ sede appellatus: & Osnaburgensis; eodem
in publicis vel Imperii vel prouincialium Synodorum congressibus sedentes, quo eos

sedes Archiepiscopalis in Germaniâ, situ media ferè inter Coloniensem & Moguntinam,
ordinata est TREVERIS, omnium totius Christiani orbis ferè vrbium antiquissima,
n in Lotharingiæ finibus quidem sita, sed quæ ad Rhenum etiam latissimè dominatur.
m ex vetustissimo Syluestri pontificis maximi indulto & priuilegiis singularibus, primas
fuit omnium totius Germaniæ & Galliæ Episcoporum, vnde distichon Syluestris papæ
n Archiepiscopum Treuerensem tale vulgò iactatur:

Sume prioratum post Alpes, Treuir, vbiq;:
Quem tibi lege nouâ Roma dat, et veteri.

rimatus seu prioratus huius per Germanias (proculdubio ficticia etiam: sed diu tamen v-
euerensibus) dignitas, sub Imperatoribus Othonibus postea huic ademta, & Magden-
ncessa est. Est verò Treuerensis Archiflamen vnus etiam ex Imperii septemuiris, h. e. prin-
ctoribus, simulq; eiusdem Imperij Archicancellarius per Gallias, & regnum Arelatense ad
situm, & Allobrogibus, h. e. Sabaudis vicinum. Hæc tertia Metropolitana Ecclesia ha-
mprouinciales & suffraganeatus titulo sibi coniunctos Episcopos, tres tantùm, Meten-
is Mediomatricum antistitem, Tullensem & Virdunensem.
ta Archiepiscopalis Germaniæ sedes est Magdenburgum, in primo Saxoniæ aditu & i-
m sita, primatus titulo & dignitate præ cæteris à Pontifice Max. Ioanne XIIII. gratitu-
oc suam Othoni Imperatori ostendente, honorata, de quâ Conradus Celtis Albim cele-
lib. Amorum, Elegiâ secundâ sic canit:

Eius & ad ripas Madeburgum nobile splendet,
De septem sacris sedibus vna nitens.
Condidit hanc Cæsar, primus qui dicitur Oddo,
Oddo Saxonicæ gloria summa plagæ.

Anno

Huic Archiepiscopatui prouinciales Episcopatus subditi sunt, Mörsenburgensis, in Th
Salam fluuium situs: Neumburgensis, quin & Mammillensis, qui in Misniâ partim ad
amnem, partim in Thuringia itidem ad Salam situs est: Brandenburgensis in veteri Marc
tellum amnem: Hauelburgensis, in eadem ferè viciniâ ad Hauelum fluuium fundatus. S
olim & Misnensis Episcopatus, sed & ille exemtus, & pontificum ac Imperatorum munif
genuus, & ab omni Archiepiscopali iugo & obedientiâ liber est, soliusq; Papæ esse dicitu

Quinta Archiepiscopalis sedes SALISBVRGVM (etsi ea quarto loco, quòd Magd
antiquior sit, collocanda erat, vt etiam in publicis consessibus quartam sedem tenet) est in
Salsam seu Saltisum amné sita, dicta olim Iuuauia, & Germanica voce Helffenburg/ quòd
Romanorũ ibi collocata fuisset præsidia aduersus Boios & Allemanios: vnde aliqui fluuiũ
appellârunt. Huius sedis mentioné facit Celtis in l. secundo Amorũ, Elegiâ septimâ, talib

Est locus, aëreas vbi Noricus excipit Alpes,
Hic magnum numen Bauara terra colit.
Hic vbi consurgit septem de sedibus vna:
De Salsâ clarum nomen in orbe gerens.
Quæ quondam fuerat Romana Iuuauia dicta,
Iuuit vt Italicos sæua per arma viros.

Hæc Tauriscis vicina Metropolis, & Ecclesia Archiepiscopalis omnium, quas Germani
pulentissima, & Taurisiorum prouinciæ magna ex parte, & Charinthiæ imperitat: & habe
prouinciales Episcopatus octo, tali mensura, serie & ordine collocandos: Frysingensem i
Bauariâ ad Isarum amné: Patauiensem, infima Bauaria ad Oeni ac Danubij confluente
latissimè per omnem superiorem Austriam dominantem: Ratisbonensem in medioxim
Brixinensem, ab antiqua & prima sede: Sabionensem in Alpestri Taurisiorũ vel Rhetiæ p
Brennum ad Isarum amnem situm: Chyemensem, vrbe Salisburgensi conterminam, & p
sum: Gurcensem in Charinthia Seccouiensem in in Stiria seu Taurimarchia: Lauentine
mœnissima Carinthiæ valle, quæ à Lauentibus nobili fluuio nomen accepit, splendidè fa

Sexta Archiepiscopalis sedes est BREMIS siue BREMA, ad VVerram, alio nomine
Visurum, seu VVeseram, amnem amplissimum in Saxonibus sita, cuius itidem Celtis poeta
in 4. libr. Amorum Elegiâ secunda his versiculis:

Visurge, Saxonicis amnis clarissimus oris,
Sedibus è septem quâ Bremis vna micat.

Huius sedis cõprouinciales Episcopatus siue suffraganeatus sunt Lubecensis, olim Alden
ab antiquiore sede, oceano septentrionali vicinus & Cymbricæ chersoneso: Suerinẽsis in M
giâ seu ducatu Megalopyrgensi: Lebussinensis seu Lybussimus in veteri Marchia, Brande
seu Vandalorum terra: Schlesvvicensis, Daniæ & Diethmarsiæ vicinus: Razemburgensis in
& Sclauonibus situs: & Hamburgensis, olim Archiepiscopatus & omnium Aquilonariun
ciarum Metropolitanus, nunc Bremensi vnitus.

Septima sedes Archiepiscopalis in Imperio Germanico est & nominatur RIGA: hæc in
ad mare Balthicum, aut in maris potiùs Balthici vicinia ad nauigabilem & amplissimur
Dunam sita est, huius sic etiam Celtis meminit in l. 4. Amorum, Elegiâ nonâ:

Vel pete Sauromatas, vbi Reuola Rigaq; surgunt,
Vltima de septem sedibus, alta micans.

Huic subiecti sunt Episcopatus comprouinciales Reualiensis, ad mare Balticum: Curoner
licensis, & Tarbatensis seu Derptensis, in mediterraneâ Liuoniâ siti. Sunt autem adhuc ali
patus in Germaniâ, aut certè Germaniæ annexi, à germanis septem sedibus item culti & gu
qui maiori etiam ex parte Germanicâ linguâ vtuntur, quos non his commemoratis septem
sed aliis Archiepiscopatibus subiectos, ordine etiam recensebo. In Borussiâ (illic enim, Ri
nunc vicinus auspicari volo) quatuor sunt celebres & præclari Episcopatus: VVarmia, Ge
Ermenland/ cui nostro seculo præfuit clarissimus Antistes Ioannes Dantiscus, Poloniæ Reg
Secretarius, cuius extant quædam insignia pcëmata. Sambia, vulgò Semland, cui præside
pus Ioannes Bolenczki. Tertius est Bomesania, cui præfuit laudatissimus, & omniũ seculor
riâ dignissimus antistes, Paulus Speratus, Theologus insignis, & recens patefactæ veritatis
licæ fautor, & illustrator, & propagator fidelissimus. Quartus est Culmia: huic præsidet m
tute Diedemannus Gieso. Has quatuor Episcopales sedes, hodie vnà cum reliquâ Borussiâ
Polonico subditas, alteri (qui eas meliùs nouit) ornandas, & illustrandas relinquo. In Silesiâ
patus est celeberrimus Vratislauiensis, is (si rectè edoctus sum) ab omni iugo Archiepiscopa
tus est, Episcopatus olim aureus, sed quem bella Hussitica luteum fecerunt: eius antistes No
dere, & habitare solet. In Morauiæ Marchionatu est Episcopatus Olomuntinus amplissi
Pragensi Episcopatui penitus deuorato, suffraganeatus titulo subiectus fuit. In Austriâ d
Viennensis antiquissimus, sed mox collapsus, at nuper ab Imperatore Friderico III. ex Ar
chiducatu Regnum facere parante, postliminiò instauratus: Episcopatus tenuis, & cuius di
vrbis Viennensis mœnibus ferè terminatur. Alter tenuior ferè, Neostadianus est, octo german
liaribus infra Viennam situs, & ipse ab Friderico III. Imperatore recens fundatus. Hi ambo,
ribus prærogatiuis & speciali gratiâ Curiæ Antichristianæ Romanæ, nulli Archiepiscopo sub
liberi & exemti sunt ab hoc, & ab hac, & ab omni regno Dei. Sequitur Carniolæ Episcopat

Anno

llus & exiguus, Labacensis: qui eundem Fridericum III. Imperatorem authorem habet.
VVesbrunnensi seu Vesprimiano, & Iauriensi, h. e. Rabensi, inferioris Pannoniæ Episco-
Ecclesijs, Strigoniensi Archiepiscopo subesse dicitur. Non procul inde & Tergestinus est,
i & ad Martis Adriatici æstuaria situs. Is Venetæ ditionis, & Patauino seu Paduano Anti-
doacum seu Brentam habitanti, subiectus est. Infra Carinthiam in Athesinâ prouinciâ
in, fluuium verè Germanicum, & in Germaniâ ortum, in ipsis medijs ferè Alpium fauci-
patus Tridentinus, verè vnus ex Germaniæ Episcopatibus, & qui semper Germanos gu-
habuit. Is Patriarchæ Aquileiano, vnâ cum Longobardiæ Episcopatibus, Aquilegiensi,
,Cumano ac Veronensi, subest. In Heluetijs sunt Episcopatus celebres tres, Basiliensis ad
uius sedes hodie Bruntrudum est: Sedunensis in Valesia, ad Rhodanum & Sedunum con-
us: & Lausannensis, ad lacum Lemannum seu Geneuensem, ex veteri Auentico transla-
tino Archiepiscopatui in Burgundionibus sito subsunt. Is verò Galliæ, non Germaniæ Ar-
atibus annumeratur. Sic habes, studiose lector, Episcopatuum Germaniæ omnium, nu-
icet sexaginta sex, ordinariam commemorationem, & quo quemq; loco quærere debeas:
nium annales in hoc opere nostro videbis, collectos à nobis mediocres, etsi aliquos aliis
, aliquos ieiuniores, neq; n. vbiq; perlustrandis, euoluẽdisq; Bibliothecis admissi sumus,
quibus locis clementer sumus, non Bibliothecis solùm, sed & Archiuis admissi.
ò mensuratæ illius Ecclesiæ, de quâ Angelus in Apocalypsi loquitur, non exigua pars, non
armonia & mensura (quam hactenus recensuimus) distincti & ordinati, sed singuli alijs
endidis ornamentis, mirisq; insuper fulcris & sustentaculis, præsidijs secularibus (vt vide-
o totius mensuratæ Ecclesiæ, & maximè conspicuus esset, & diutissimè inconvulsus mane-
m illustrati, postea verò ad omnem hostilem impetum ac violentiam incomparabiliter
muniti sunt: quâ de re libet etiam tecum pauca adhuc colloqui ac confabulari. Oportet e-
nò nos tam accuratè mensuratam illam Ecclesiam diligenter videre, vt alterã postea, nu-
et, inermem, & omnibus humanis præsidiis spoliatam, nullaq; externâ specie superbientẽ,
acilius agnoscere valeamus. Quemadmodum ergo Romanus pontifex (mensurati huius
ut) non Cardinalium & Archiepiscoporum tantùm ac Episcoporum, non Patriarcharũ &
speciosa corona, tamq; diuersissimorum ordinum innumeris Monasticis vtriusq; sexus
rcumquaq; vestitus & ornatus est, (quæ omnia & ad pompam & ad maiorem existima-
ud summos pariter infimosq; seculi huius homines comparandam, præclarè facere, & plu-
omenti afferre posse videntur) sed & insuper aduersus omnem vim secularem, nequaquã
ginis, nequaquam Beati Apostolorum principis Petri, beatorumq; aliorum mille diuorum,
um numinum (quorum patrocinium tamen Papistæ indesinenter iactant) tuitione con-
gum potiùs ac totius orbis Christiani potentissimorum principum amicitiâ, beneuolentiâ
s armatus est. (Hi enim omnes tanquam subiecti vasalli, omnia regna sua ab hoc vno, tan-
remo directo domino, accipere, & hunc vnum regnorum omnium datorem confirmato-
noscere & fateri coguntur, & hactenus agnouerunt, & paucis exceptis adhuc hodie agno-
de sæpè factum est, vt quoties vnus aliquis aduersus pontificẽ, iustissimis causis etiã motus,
rit, ibi reliquos statim armatos adesse & Ecclesiam illam, rerum dominã, aduersus omnẽ
n tueri ac defendere oportuit.) Sic, inquam, Archiepiscopi & Episcopi omnes in nostrâ Ger-
e aliarum enim orbis partiũ tutelaribus Episcopis innumeris nihil hoc loco planè agimus)
bili superbiâ, fastu, ac insatiabili latissimè dominandi cupidine incensi, sua secularia quoq;
ta, & armata præsidia non quæsiuerunt tantùm strenuè, sed apud ignaros rerum simul ac
tis Reges & principes facilimè obtinuerunt, & consecuti sunt: siquidẽ omnia, quæ habent
s & orbis terrarum principibus, illa humilimè primùm, sub ornandæ pietatis, sub augendæ
uendæ Christianæ religionis sceleratissimo prætextu postulârunt, & idcircò nullam vsq; re-
assi, à pietatis Christianæ studiosis nimiumq; credulis Germanis citra laborem & difficul-
ia impetrârunt. Vtq; de Moguntino incipiã & primariè agam (nolo .n. imò non possum et-
ium & singulorum superbiam ac fastum commemorare, sed exemplum saltem vnum aut
nducere volo, ex quibus cæteri etiã iudicari possint) habet iste aulæ suæ, non aliter ac Reges &
ores ipsi solent, proprios in Imperio eosq; certis conditionibus & iuramentis sibi obnoxios
tos (etiam inter principes viros) ministeriales, corporis sui curã gerentes, Marsallos, Came-
ncernas, ac dapiferos, nõ solùm supremos (quales Imperatori sunt quatuor Electores, Saxo,
Brandenburgensis, Palatinus Rheni, & Bohemiæ Rex) sed & his subdelegatos, quales itidem
io designati sunt, qui vices absentium Imperij Electorum gerant, Bappenheymius, Falcken-
Archimagirus de Nortenberg, & pincerna Limpurgius. Sic Moguntinus Archiepiscopus
rsallum, primarium ensiferum seu protospatarium habet illustrem principem Landgra-
assiæ, & huic subdelegatum Hæreditarium Salæ, id est, aulæ Magistrum, seniorem ex nobili
Vbenianâ: Archipincernam generosum comitem de Veldenz, hæreditarium huic absenti
gatum, nobilem virum à Cronberg. Archidapiferum comitem Anaxouianum: Subdapife-
bilem Regulũ à Kronnvveg. Sic Archicamerarium, illustrem comitem Rinegianum, & huic
ubstituendum, hæreditarium cubicularium, Maiorẽ canẽ, vulgò den Rüden de Collenberg.
Maguntini Archiflaminis superbia, magnificentia & splendor est. De Treueri, Colonia, cæte-
ltis nihil dicam, quis enim fastum sacrificulorum omnem, centum etiam linguis instructus,
sset? Intueamur verò & Argentinensem, imò Bambergensem, & huic vicinum Herbipolensẽ,
ino Archifl. superbiores. Argentinensis habet ducem Sueuiæ camerarium, ducẽ VVittenber-

genlem Marsallum,Lantgraphionem Alsatiæ dapiferum,& nescio quem alium prouinc mitem, Ecclesiæ suæ pincernam. Babenbergensis verò,omnium (quos orbis habet)Epis fastuosissimus,eosdem habet Archimarsallum, Archidapiferum, Archicamerarium, Ar nam,quos habet Romanus Imperator: sed hi rursus ita priuilegiati sunt, vt suo loco talil sterijs substituant,Saxo Elector seniorem ex familia Marsallorum de Ebmut,Palatinus Rl rem ex familia dapiferorum de Bommersfelden, Marchio Elector seniorem ex familia no Schweinsberg. Schvveinsbergijs verò extinctis, eam Babenbergensis camerariatus digni biles Reguli deRotenhan ducentis Rhenensibus aureis cōpārārunt, & ab vltimo de Schw canonico Babenbergensi redemerunt,sibiq; ac posteris suis,tanquam illustre ac magnific dam, vendicārunt.Rex Bohemiæ substituit pincernā suo loco, seniorē ex familia nobiliū d

Et hi quatuor seculares sacri Romani Imperij Electores,Saxo videlicet, Palatinus,Marc denburgensis,& Rex Bohemus, vasalli suntAntistitisBabenbergensis,&singuli certatū ci hoc ipso Episcopo feudis inuestiuntur: Rex enim Bohemiæ Electoratus dignitatem, & terem ciuitatem Pragensem: Elector Palatinus Electoratum cum oppidoAmbergensi,Elec nicus vnà cum Electoratu ciuitates etiam VVitebergam & Myburgum (accepitq; hanc ramà VVigando Episcopo Babenbergensi Ioan: Fridericus Elector,postea in Schmalcalc captus:) Elector Brandenburgensis Septemuiratus dignitatem vnà cum ciuitate Berline veluti primario directo Domino, petere tenentur. Et hanc præeminentiam & singularium giorum amplitudinem ac Maiestatem, ab Imperatore Henrico II.& à S.Chunigunde,eius thorali, primariis Ecclesiæ Babenberg fundatoribus ac patronis concessam, vocant Seric sericinum filum diuæChunigundis Imperatricis,quo ipsa videlicet Ecclesiam sibi charissin nire& circumdare voluerit.Venio ad Herbipolensem, is inter suos ministeriales,Hennenb principem& comitem Rinegianum habet. Sed desino hæc commemorare, quæ nescio an niæ ornamento sint, aut non potius summo dedecori:quòd eò res principum clarissimoru nerint,vt sacrificulorum, impurissimorum hominum seruitores, & penè mancipia facti,a propè sortem redacti sunt:splendentibus interim et opum magnitudine incomparabiliter biliterq; luxuriantibus his,quibus pietatem præclara hypocrisi simulantibus, & eandem v bus, ipsi Eleemosynas tam munificè tamq; liberaliter subministrārunt. Hunc incomp Episcoporum fastum paulò pòst etiam Monachi sequuti, ex ipsis quoq; aliqui talem rerū e ac sublimitatē consecuti sunt. Sic Abbas SanctoGallensis 4. suos officiales habuit, duces St piferos,Comites ab Hohenberg pincernas, comites à Zollern Marsallos,comites à Regens merarios. De aliis Abbatibus nihil dicam, inter quos tam commune etiam hoc fuit, vt ad i quoq; sexū eiusmodi dominandi cupiditas & ambitio peruenerint. Sic.n.Abbatissa Que gensis quatuor officiales habuit quatuor illos imperii prætores & aduocatos, à quibus Vo seu terraAduocatorum &prætoriana nomen accepit,Barones videlicet àGeraw,Barones de Rhutenos de Grez,& Barones deWeydaw.Nónne verò hæc est infinitis Geometricis formis mensurata illa(de qua in Apocalypsi tam prolixè agitur)illustris & pomposa admodum,t tarum orbi spectabilis Ecclesia? ad quam totam elucidandam,ad cuius omnes superbiæ fo plicandas, aliquot etiam opus erat linguarum Myriadibus.Sunt verò hæc tandē Apostolica Ecclesiastica? Quid(obsecro)Ecclesiæ pincernis,quid Camerarijs,quid Marsallis opus erat? humilis illa & abiectus cœtus est contemti & crucifixi in hoc mundo Christi Iesu fidelium.

Vbi verò hæc à Deo mandata? à quóue Christi Apostolo ostensa, quóue spiritu monitor hensa & producta sunt? Talené aliquid Moses,aut Elias,aut Christus, aut huius præcursor præcepit?Talené quiddam Paulus doctor gentium monstrauit,aut orbi terrarū inuexit?Hæc cœlestis instituere iussit,cùm de cœlis propriâ voce dilectissimo filio suo testimonium perhi umq; audiri seriò mandaret:Taliané doctor ille totius humani generis(qui per trienniū in h tali vitā concionatus est)secum cœlo attulit alto? Si non attulit,sed humana sapientia(veri D ra)excogitauit: cur rebus & sententijs, pompis & ceremonijs, cum Christi veritate & sanc præceptis ex diametro pugnantibus,tantus habetur honos? Si verò attulit,à quo Apostolo h scripta? cur ita turpiter à regni cœlestis quatuor illis Archicancellarijs (qui vitam omnem, q simul & facta Christi solicitè,& Dei instinctu,& Spiritus sancti præsidio annotārunt) negle An verò(vt eiusmodi pompæ &mensurationes institnerentur)tū mandauitChristus,quand afflictam Bethaniam in monteOliueti,eleuatis manibus gregi Apostolorū benedicens mox virtute sublatus ferretur in cœlum? omninò non. Quid ergò mandauit? certè mandauit a certè non mutus ab Apostolis & charissimis discipulis suis discessit? quid ergo facere eos iu

Iussit redire eos Hierosolymam,&ibi expectare breui mittendum paracletum,quo verita accepto,induti virtute ex alto, postea irent in orbem vniuersum. Ad quid verò in orbem vniu an vt tales mille ceremonias & pompas papisticas & Monasticas circumquaq; instituerent? quam. Ad quid ergo? Vt prædicarent Euangelium omni creaturæ. Euangeliū? certè diligent ipsum & legitur &canitur,honorificentissimeq; tractatur omnino in totEpiscoporum,Mon & sacrificulorum Missis: & vt vnius saltem templi mentionē faciā,in soloSummo Ratisbon gulis annis cani solent Missæ num.7254.Nónne verò hoc est præclarè iterare,ornare & ce Euangeliū? sacrificuli.n. legentes & canentes, in honorē Euangeliorū, quæ legunt,auro a ge serico,& gemmis ornati, cereos accendunt,nolas pulsant:& omnia ordinatissimè simul & p rima serie faciunt. Imò ad librum etiam ipsum non nisi singulari veneratione accedunt,toti

us inclinantes, toties capita cum toto corpore incuruantes, tot crucibus librũ signantes, ndé excipientes, imò librũ Euangeliorũ ipsis etiá Regibus exosculandũ proponentes. hoc non est Euangelium honorare & latè propagare? quod Episcopi & sacrificuli sanè agnificè faciunt, ac ita quidé magnificè ac pomposè, vt Regibus etiam terrarum admi- l ac terroti sint. At hæc inepta ac mundi superbiá referentia Christus nusquá iussit. Quid prædicare, & docere id Euangelium, quod ipse totius generis humani Doct. priùs docuit, inu æterni patris ad nos transportauit. Id solum & vnum Bonum ac lætum nuncium, de s dilectißimum filium æterno patre, de gratuitâ remißione peccatorum, de donatione ti & vitæ æternæ: hoc inquam toti terrarum orbi annunciari voluit, hoc prædicari, hoc lauit vbiq; : additâ insuper illustri & luculenta promißione, quâ huic Euangelio cre- retur salutem & vitam sempiternam: adiunctâ item grauißimâ comminatione, quâ in- non credituris æternam damnationem.

ic obsecro de pompis? quid de Missis? quid de fastu sacrificulorum? nihil quicquam. ale suos doceret, aut suis mandaret, qui ipse fastum omnem oderat & abominabatur? n omnem detestabatur? qui Regium splendorem & dominationem fugiebat? Imò qu gnum mundanum somniantibus apertâ voce dicebat, principes gentium, principes di- es insuper gentium, id est, gubernandis & frenandis gentibus, amplißimisq; populis di- cti: Hi, inquam, dominantur, & vocantur benefici. Vos autem non sic: vos inquá, quos s humani generis, quos Ecclesiarum, non Imperiorum gubernatores, quos animarum volo: vos (inquam) non sic, id est, non debetis dominari, non regere, non gubernationes ore secularium principum. Quid ergò facere debent? Ministrare debent, seruire debent, pascere oues Christi: hoc vnum, hoc solum verũ est Ecclesiasticorum omniũ & Christi erorumq; Apostolorum munus. Sic filius hominis in hunc mundum venit, non vt ei r, sed vt ministraret omnibus ipse. Et alibi: Sicut me misit pater, ita ego mitto vos: nem- ile aliquod instituatis in hoc mundo regnum aut amplißimum imperium, sed vt ser- umano generi, vt doceatis & prædicetis, vt crucis meæ sitis testes, & eam etiam mercedem iam ego recepi. Non mitto vos, vt vobis quæratis regna, sed vt mihi Christo, regnũ æter- nti, colligatis Ecclesiam, quæ mihi verè credat, verè inuocet me, rectè colat, & me ex hoc m liberata in omni æternitate prædicet, honoret, illustret.

nittam Spiritum sanctum, qui arguat impium & sceleratum mundum, h.e. omne mundi sodalitiumq; : idq; per vos, & per ministerium Ecclesiasticum, in quo mihi vos seruietis, te Spiritus sancti ex alto. Non arguet verò solummodò mundum, sed vos etiam consola- nibus ærumnis, in cruce, quæ itidem vobis baiulanda est, vt mihi fuit.

Spiritus erit non superbiæ, non fastus, non pomparũ author Spiritus, sed Spiritus verita- ò est veritas? Nónne ego Christus? Ergò ille meus Spiritus ex me & patre meo procedens, s in omnem veritaté, i.e. in perfectam cognitionem mei & dilectißimi patris mei, qui est nquá, Spiritus erit meus testis, i.e. testificabitur corá omni, quantũuis ferociéte & grũniéte, nc solá & vnicam doctriná verè esse cœlesté vocé, quam ego patris mei iussu, in hoc mun- ed et vos discipuli mei, quos nolo de externo aliquo regno solicitos esse, itidé eodé Spiritu m Spiritu veritatis, eodem Spiritu teste, duce, & adiutore, eiusdem insuper virtute induti Testes mei eritis: i.e. nihil aliud euntes in orbem vniuersum concionabimini, nihil aliud isi hoc vnum: Me Christum Iesum æterni & immortalis Dei vnigenitũ filium, verũ Deũ enitum, verumq; hominem, sed è Spiritu sancto conceptum, & ex intemeratâ virgine in m, qui trienniũ in hac vitâ docui, iam à vobis propediem abiturus, vt fiam victima pro ndi, vt patiar sub Pontio Pilato, crucifigar, moriar, sepeliar, descendam ad inferna, tertiâ m, ascendam & dextræ patris assideam: me (inquá) verè esse Semen illud mulieris, quod ebet caput serpentis, mordendum tamen priùs eiusdem calcaneo.

rè esse semé promissum patribus, in quo benedicendæ sint omnes gentes: Me verè esse ser- n æneum, cuius intuitus sanet in infernalis serpentis morsus: Me verè esse eũ, per cuius vul- dum sit genus humanum omne: Me verè esse Agnum Dei tollentem peccata mundi, pro- , Mediatorem inter Deum & hominem, Sacerdotem & pontificem summum, verũ Eccle- ut, lapidem item angularem & fundamentum omnium sanctorum, imò viam, veritatem, nem & vitam sempiternam.

s, inquá, nec vllius alterius doctrinæ, â me primùm patefactæ, vti Spiritus sanctus testis erit, ouum afferet, aut antea inauditum confinget, sed de meo accipiens vobis annunciabit, m testes & prædicatores, atq; propagatores eritis huius vnius, & solius æternæ, & immuta- ententiæ. Hoc concors est, eritq; semper ad finé Mundi vsq; durabile, & Spiritus sancti & um, & omnium piorum doctorum concionatorũq; de Christo æterno Dei filio testimo- quo præter prædicationem Euangelii, præter baptismum, absolutionem, & cœnam Domi- terea doceri audis, nihilq; omninò tradi de titulariũ Episcoporum & Monachorũ pom- nonijs vides, nihil de Antichristi Romani fastu incomparabili, & innumeris ac infinitis ionibus, de quibus vt aliquid tamen etiam dicat Christus, hoc vnum ex veteri Prophetâ ra seculi mandatis & doctrinis hominum.

nt itaque nunc, secumq;, quò amentiæ prolapsi sint, tandem aliquando cogitent non hi so- mensuratæ huius Ecclesiæ capita sunt & principes, Episcopi nimirum & Canonici, nobili- anicæ lepra, reliqui item sacrificuli & Monachi: sed & orbis terrarum maximi quiq; prin-

cipes, qui huius in templum Dei inductæ traditionum humanarum incomparabilis aby
prehensibilis petulantiæ as superbiæ, ineffabilis itidem Tyrannidis & crudelitatis, non
tantùm, sed & approbatores confirmatoresq;, & munificentissimi simul etiam illustrator
parùm eius fastigij & summæ dignitatis (in quam diuinitus collocati sunt) memores: i
magis dolendum est, omnis verioris functionis suæ penitus ignari.

Dum enim veram pietatem à Christo & Apostolis traditam & verbo Dei comprehen
scere, profiteri, & tueri debuerunt: huius planè obliti & securi, omne religionis studium (
nitus ferè exemtos se arbitrabantur) solis sacrificulis & Monachis, ignauissimis simul
rissimis hominibus, commiserunt, à quibus in æternas tenebras & omnis pietatis
tiam præcipitati sunt. Cum his seductoribus nihilominùs interea summi pariter infi
xissimè scortati sunt, dum ad Romani pontificis, Meretricis illius Babylonicæ omnium
simæ, impeŕissimæq;, & vniuersi eiusdem Sodalitij nutum, nihil non fecerunt non aliter a
sissimi proci, Meretricularum amoribus ita occupati, victi & occæcati, vt negare ipsarum de
cupiditatibus nec possint nec audeant etiam quicquam.

Vtq; meretricũ semper vlteriùs progreditur & in dies crescit superbia, petulantia, & f
hoc nunc istud deliciarum genus à procis suis ficticiâ & compositâ verborum suauitate, in
lenociniorum generibus elicientium: Sic Thaidis etiam huius Antichristianicæ semper m
tandem vsq; excreuit ambitio, fastus, superbia, cupiditas, & omne desideriũ, vt, absumtis p
corum opibus & thesauris omnibus, latiùs progredi nequeat omninò.

Hinc domina orbis terrarũ facta est cum sodalitio suo omni, Meretrix illa imperiosi
turpiter seruierunt, & adhuc maiori ex parte seruiunt (non secus ac Omphalæ libidinosæ
Reginæ strenuus & inuictus aliquandiu, sed meretricijs lenocinijs fractus & eunuch
Imperatores, Reges, & principes terræ, etiã ad oscula turpissimorum pedum vsq;: lenocinij
impudentissimæ Laidis ita euirati, ita dementati, vt nec quid pium, nec quid iustũ, nec qu
ceptum, nec quid humano generi vtile aut salutare sit, vsq; ampliùs possint, ac ne quidem

Interim vera Dei Ecclesia, quæ Christi vocem audit & sequitur, tanquã veri sui pa
uatoris diuinitus missi, eamq; alios etiã fideliter docere parat, horribilibus modis ab h
bissima impurissimaq; meretrice contemnitur, vexatur, impugnatur, premitur, & tantùm
opprimitur. Contra hanc innocentẽ ac honestissimam puellam crudelissima meretrix, sep
nis omnis impatientissima, procos suos circumquaq; pellicit, excitat & armat non alite
agnam insurgẽs, hanc vnam omnis fontis turbatricem, hoc est, publicam orbis pestem ac
& omniũ totius humani generis calamitatũ authorem & causam vbiq; clamitat, hanc no
bi tantùm, sed vniuersaliter excindi, & radicitus ex hominũ societate eijci cupit, idq; proci
periosè mandare, & imperare nequaquã erubescit, per omnia nimirũ potenti, & immani
retrici simillima, imò omnium quas orbis terrarum habere potuit, impudentissimarũ Lai
Thaidum incomparabilis antesignana.

Atq; ita tandẽ habes lector, cuius Ecclesiæ historiã aut Annales à nobis expectare debe
mensuratæ illius, & tam incomparabiliter personatæ, insatiabiliterq; luxuriantis Meretric
cunda Babylon, verũ domina Roma fouet, Sathanæ filiam & Erebi sponsam certissimam.
tamẽ in operis huius colophone, aliquid etiã de veræ, & nostro seculo resuscitatæ Ecclesiæ do
vt nõ meretricis tantùm Babylonicæ, in splendidissimo imperiorum mundi curru luxuria
umphantis, superbiã ac fortunas admirari, sed sanctissimæ etiã filiæ Sionis, innocentissimæ
sponsæ (quæ supradicto splendidissimo currui tanquã abiectissimũ lutũ adhæret) humili
temta quidẽ coram mundo, sed æterno Deo gratissima saltẽ vestigia, reuerenter intue & p
bus adiuuare possis. Bene vale. Peetendorphi in Palatinatu 20. Maii Anno Domini

Idem. Altmannus patriâ Saxo, aut ferè Vvestphalus, extra honestum coniugum illegit
(vt peruetus Chronicon habet) constitutus Episcop. Patauiensis Anno 1065. in luxuriante
grauis & acerrimus erat animaduersor: quem idcircò vniuersaliter reformare, & in meliore
videbatur) statũ redigere volebat. Cumq;, tanto labori oneriq; imparem se esse, videret: Rom
consilium pontificis Gregorii, septimi expetit. Is rescribens, fulmina sua in coniugatum cle
discrimine omnẽ cõiicit: Altmanno plenariã potestatẽ confert, eiiciendi ex Ecclesijs sacerdo
ratos omnes, & substituendi cœlibes. Hac authoritate fultus Altmannus clerũ omnem suum
cat, literas pontificias in ipso Patauiensis Ecclesiæ gremio publicè prælegi iubet, & mandato
tificio & consilio suo proposito, viros consecratos ab vxorũ consuetudine abstinere præcip
Altmanno antea infensus, & nunc huius etiã nouæ rei indignitate magis motus, audacter re
nec posse, nec velle etiam se coniugale hoc vitæ genus, diuinitus non permissum solummod
super etiã mandatũ, cõmutare: hanc se vitæ rationẽ sacris literis congruã, ab antiquis patrib
per manus accepisse, & eandem à nullo Episcopo hactenus oppugnatam, aut prohibitam ess
diuinâ ordinatione natos se, in eadem permansuros etiam se esse, quoad viverent. Altmannu
sitionẽ suã intelligens parùm fuisse gratã, nec se satis tutum esse in hac rerum perturbatione
furori aliquantulũ cedendum esse, ratus, concionẽ dimisit: paulò pòst, ipsâ nimirum S. Step
in festo solenni, ministeriales suos accersiuerat & inuitârat omnes, aliosq; vicinos viros no
rimos, quibus coniugij sacerdotalis prohibitio, vt res noua, nõ ingrata aut iniucunda era
tibus excæcatis ac insulsissimis hominibus, quantum mali aut turbarum ex eâ re enasci, au
aliquando posset. Horũ præsentiâ fretus, & præsidiis stipatus Altmannus (habito priùs solen
narũ in concionẽ venit, ascendit suggestũ, & ibi veluti in theatro, magnâ voce pontificiũ diplo

Anno

plenum ſecundariò recitat:grauiſsima ſimul interminatione canonicis ac presbyteris o-
xta Canonum decreta ac inſtituta, ſimpliciter omne coniugium prohibens: & de facto
nicans omnes,qui huic ordinationi vel medium oſtenderent digitum, vel opponere ſeſe
.Ibi vniuerſus clerus maiore furore accenſus,tanto tumultu in Altmannum conſurgit,vt
rialium ſuorum & eorum procerum(quorũ authoritatẽ & præſidia profore ſibi dudum
)ope&auxilio defenſus,mox fugam quoq;è templo arripuiſſet,vitâ comite è S.Stephano
uiſſet permiſſus. Poſtquàm autem in tutum ſeſe locũ recepiſſet,ne nunc quidẽ quieſcens,
us ac diligens Pontificij decreti & executor eſſe volens (ſecurus Dei mandatorum, aut il-
veteris dicti,non facienda mala,vt proueniant bona) quod vniuerſaliter hactenus facere
on potuerat,moderatiori iam conſilio particulariter aggreditur , proſcribit nunc hunc,
,donec paulatim & per gradus vniuerſum vxoratum clerum totâ vrbe eiiceret: aſſumtis
m locum alijs, qui cœlibem vitam,etſi eandem impuriſsimam,ore magis quàm corde,
olixiùs quàm facto,hypocriſi tantùm quadam profiterentur.

è Patauiâ expulſus,ad imperatorem Henricum IIII. opem eius implorans confugit: cui
iã cum pontificibus acerrimũ erat certamen de pontificum electione,ac de Epiſcopatuum
& inueſtiturâ,quâ Cæſar ex antiquo more ad ſe pertinere:pontifices verò,nuſquã nõ noui-
tes,& Imperatorum potentiam authoritatẽq; carpere non erubeſcentes, ſibi deberi affir-
nperator coniugium ſacerdotum,vt ordinationem à ſcripturis ſacris non alienam,appro-
critico cœlibatui anteferens, exulantem clerum Patauienſem defendendum ſuſcipit , ac
:s muneribus præficit;contumaces ſacrificulos eijcit.Altmannum verò, pontificiam au-
nuſquam non allegantem, ac mordicus defenſantem,proſcribit.

at idem in aliis etiam Epiſcopatibus, vbi ſimili tyrannide coniugiũ ſacerdotibus ereptũ
tũ fuerat. Vnde Romanus pontifex Gregorius VII. antea Hildebrandus dictus, iterum in
Imperatorem exa ſi :quem Romam citatũ,denuò(quòd non illicò cõpareret)nõ ſolùm
nicauit, ſed Epiſcopis inſuper Germaniæ,ſuas partes aduerſus Cæſarẽ fouentibus, alterius
ndi(qui idoneus,vt ipſi loquebantur, eſſet, & Pontifici obtemperaret) negotium dedit.
itaq; eſt aduerſus legitimum Imperatorem Henricum(qui iam tranſigendi omnis huius
ſa in Italiam profectus erat)pontificiâ & Epiſcoporum quorundã autoritate,non in loco
& honeſtæ electioni deſignato,ſed in abſtruſo angulo,ac loco obſcuro:nõ in Vorcheim Ba-
nũs Epiſcopi oppido(vt aliqui annotârunt)ſed in Pfortzenſi Sueuiæ ducũ oppido(in quo
rchiones Badentes habenas moderantur)Rudolphus Sueuorum Dux ac Rhinfeldiæ comes,
7.qui tribus annis aduerſus dominũ ſuũ imperatorẽ Henricũ,ſeditioſa arma gerens,cœ[illegible]
ui,& ſurſum ac deorſum volutans omnia,totam Germaniam ſanguine,incendiis,cœdib.
impleuit:donec tandem poſt commiſſa in varijs locis multa prælia (in quibus aliqui etiã
motæ ſeditionis pœnas dantes occubuerunt)anno 1080.ad Elyſterim amnẽ cæſus ab Hen-
manu dextrâ(quæ præſtitum Cæſari iuramentum fregerat)amiſſâ Mörſenburgum(id ce-
gia oppidum eſt, ad Salam fluuium ſitum)confugiens,iuſtas motæ aduerſus optimum
è ſeditionis pœnas dedit,paulò pòſt(cùm tamen acerrimè priùs cũ ſeditioſis huius conſilij
Epiſcopis,obiectâ ipſis etiam manu ſibi amputatâ,expoſtulaſſet)rebus humanis exemtus.
e ũ ſtud pontificiũ de abrogando ſacerdotũ coniugio,maximorũ in Germanico imperio
ĩ fomes,initiũ,ac ſeminarium fuit. Sed redeo ad Patauiam:vnde cùm diſceſsiſſet Henricus
chi cœlibes (qui S. Nicolai antemuranum oratoriũ ab Agnete Imperatrice & Altmanno
fundatum,tenebant,& nuper Henrico Imperatori emendationem vitæ promiſerant) nouũ
exorſi ſunt, antequàm etiã Imperatorij miniſteriales ex vrbe diſceſsiſſent omnes. Coniu-
m monachos ſeu Canonicos à Cæſare eidem etiã cœnobio reſtitutos,iterũ expellunt vnà cũ
templum verò(quod ab his pollutum ac profanatum vociferabantur)ſcopis mundant,&
edictâ luſtrãt.Hos igitur imperatorii ſatellites cœnobio extractos,virgis publicè cædunt: &
priùs ſacerdotibus coniugatis, magnâ ignominiâ cæteros non è monaſterio ſolùm,ſed &
nni viciniâ eiiciunt. Altmannus tali rerum Patauianarum facie animaduerſâ,cùm nullã ha-
in Epiſcopatũ ſuũ redeundi,in Saxoniam primùm fugit,vbi cũ Halberſtatenſi Epiſcopo,
do Buccone, pontificiarum machinationum ac ſeditionum omniũ veluti chorago, nouis
Henricum IIII. conſilijs habitis ac initis,aliquandiu manſit:poſtea in patriã viciniã, nimirũ
iam reuerſus eſt. Cùm verò nec iſtic quidẽ eſſet admodũ acceptus ijs,qui honeſtũ coniugiũ
cœlibatui anteferrent: Romã abiit,remedium(vnde malum acceperat) repetiturus. Cumq;
gorio Pontifici Maximo ærumnas ſuas magnis querelis explicuiſſet:mox etiã eccleſiam Pa-
m(quâ iam merito ſuo exciderat) eidem ſpe fortaſsis amplioris beneficii reſignauit: additâ
tione lugubri,ſed nimium phariſaicâ, ne dicam etiam ſycophanticâ,ſe eam videlicet Eccleſiã
decuiſſet) à pontificiæ ſanctitatis,omnibus mortalibus reuerendâ & tremendâ plenitudine,
mperatricis Agnetis laicâ ac profanâ manu accepiſſe,atq; idcircò infelicius ceſsiſſe hæc,quic-
et ornamenti ſeu faſtigij,ad quod malè paratus & indignè acceſsiſſet. Pontifex vel ſimplici-
hypocriſi potiùs tali delectatus,iubet bono eum eſſe animo:curaturũ .n. ſe,vt in breui vel re-
Eccleſiam,ex quâ eiectus ſit:vel pro ſylueſtri hac Amaryllide formoſiorẽ aliquando Galatheã
tur. Sic Altmannus aliquandiu Romæ hæret,ſpe ſecundioris auræ. In Germaniâ interim exar-
ellũ,vt ſuprà dixi,inter duos Reges plusquã ciuile,ac toti imperio Germanico peſtiferũ,ac per
m ſummè. Henricus Imp.in Italiâ audiens,electum eſſe à Germaniæ Epiſtolis alium contra ſe

Regem, mox in Germaniam reuertitur, Moguntiæ comitia indicit: ac tantum ibi etiam e
armis & iustis præsidiis aduersus riualem suum Rudolphum sese muniret: ac in Italiâ etia
sus, pontificem, harum omnium turbarum authorem, miro per Cynthium Romanum c
dam incendio excitato, eundem quoq; grauissimis turbis implicaret.

In his ipsis comitijs Altmannũ (quem in suis opinionibus ac seditionibus firmato iã a
rere ac permanere sentiebat) à Pataniensi Ecclesiâ in vniuersum excludit, eidemque He
Leutholdi ducis fortè Francorum fratrem, substituit, qui duobus annis feliciter præfuit. I
verò postea ex hac vitâ, annũ Christi circiter 1080. Thiemo quidam successit, Herbipolen
nicus, qui fauore & pecuniâ veriùs quàm pietate aut virtute (vt hodie ferè fieri solet) Epi
sibi comparauit.

Is occupauit Episcopatum omnem ad Anasum vsque. Quæ enim infra Anasum era
palia, siue allodia, siue feuda, ea Leopoldus Austriæ Marchio, & ipse contra Henricum III
sus, in Altmanni gratiam occupârat, ac potenter tenebat. De Hermanno ac Thiemone He
canonico, schismaticis (vt vulgò vocant) Episcopis, hoc est, sub schismate designatis, aliu
literas relatum est. Relictis itaq; ijs, ad Altmannum redeo.

Is Romæ clementiam pontificiam expectans magnâ spe, & subinde in curiâ hocir s
tium suum, vt vocant, solicitans: tandem aliquando, anno nimirum 1080. à pontifice M
summum diui Petri templum vocatus, ibidem inspectante & annuente toto clero Roma
non Episcopus tantùm Pataniensis designatur & consecratur, sed pontificius etiam in Ge
legatus constituitur, & cum priuilegiorum ac authoritatum plaustris ablegatur.

Aiunt, Altmannũ magnâ modestiâ onus hoc veriùs, quàm honorem, diu recusasse: se
bam albam in templo circumuolitasse, & Altmanni tandem capiti insedisse: quo prodigio I
tus suam ipse sibi infulam à capite tolli, ac Altmanni vertici imponi iussisse legitur: quod f
losum sit, vt esse apparet, siue verum, omittere hoc loco nolui. In Germaniam itaq; reuersus
nus, nõ ad Pataniam ampliùs redit (nam omnia illic ei occlusa erant) ac si venisset, Ouidian
fortè audiuisset egregium quidem illud, sed parùm iucundum distichon:

Ad possessa venis, præreptaq́ gaudia serus:
Spes tua tota iacet: quod petis, alter habet.

Itaque apud Leopoldum Austriæ Marchionem diuertit, cum quo contra Henricum II
coniuratione factâ, strenuè paciscitur: quod dum fit, Rodolphus interim (de quo pontificij
sibi pollicebantur) ab Henrico 4. victus & profligatus occubuit. Quæ res cùm Gregorio
per literas significarentur, rescripsit ille mox Altmanno Episcopo ac legato suo. Literis his
Gotuuicensi cœnobio adhuc incolumes habentur) iubet alium regem idoneum in Rudo
locum aduersus Henricum eligi, idq; quàm maturrimè.

Quid in hoc negotio ampliùs egerit Altmannus, non inuenio. Certè vnus ex his fuit, qu
etiam Henricum V. contra patrem tandem excitârunt. Iterum enim in Saxoniam profect
Halberstatensem suprà nominatam furiam: quæ tamen paulò pòst, anno nimirum 1088.
tione ciuium suorum Halberstatensium, sagittæ ictu verberata, miserè etiam extincta, nota
maximarum seditionum iustas pœnas dedit, & dabit deinceps in omnia secula seculorum.

Altmannus in eâ secundariâ ad Saxones & VVestphalos peregrinatione, anno nimiri
Abdinghouensis cœnobii in Baderbornensi Episcopatu templum, ea ipsa tempestate recens
dedicauit. Postea in Austriam reuersus, in Mauterensi oppidulo Austriaco reliquum vitæ
tantùm illustrando suo Gotuuicensi cœnobio vacans. Circa hæc ipsa tempora Leopoldus et
striæ Marchio, Henrico IIII. parêre negans, intentatum nihil relinquebat, quo Cæsarem vel i
re vel opprimere se posse arbitrabatur. Cùm itaq; Henricus, victo Sueuo Rudolpho, Italiæ ia
inferret, quærens ipsum pontificem, de quo iustas etiam pœnas sumsit: Bohemiæ duci Vrati
cundo, constantissimo amico, (quem idcircò etiam Regem postea creauit.) vt in Austrium a
uerteret, eundemq; aliquantulum disciplinaret, iniungit: qui moncnti Henrico Imperatori
ter parens, citra moram arma in Leopoldum Austrium mouet: ac cum ipso in Morauiæ finib
fligens, maximâ eum clade affecit, super hoc, quòd Austriam ac Morauiam omnem incend
dibus ac rapinis admodum etiam defœdasset. Factum est id anno Domini 1082.

Hanc Austriæ vastationem ingens postea annonæ difficultas subsecuta est: quâ durant
mannus in Mauterensi oppidulo, magnam pauperũ multitudinem mirâ beneficentiâ indies
legitur. Vir bonus aliâs, si pontificum saltem impijs constitutionibus non tantũ tribuisset, &
sus apertam Dei ordinationem, vitam nimirũ coniugalem, non tam atrociter, in pontificem g
pugnasset. Obijt in oppido Austriaco Zeyselmaur 6. Iduum Augusti, Anno Domini 109

Idem. Georgius comes de Alta flamma, vulgò Hohenloe, ex percelebri apud Ostrofranco
lia natus: ab Alberto eius nominis tertio, Austriæ duce adiutus ac promotus: ab aliquibus tamẽ
cioribus canonicis, Pataniensis antistes designatur anno 1388. Et ad eiusdem Austriaci duci
ac commendationem ab Vrbano VI. Pont. Max. illicò confirmatur: cùm tamẽ à maiori capi
parte, ad Boiariæ ducum intercedentes preces, legitimè electus fuerat egregius, & magna virtu
ditus iuuenis Rupertus, Vuilhelmi ducis de Monte primogenitus filius, Bauariæ ducibus nes
vel sanguinis vel affinitatis proximitate coniunctus.

Orta est ex discordi hac electione magna controuersia, sed Austrius Georgiũ à se comme
& ob latum promoueri cupiens omninò, post multam contentionẽ, ad arma tandem con fr

Anno

obſidione cingens, eò rem breui deduxit, vt Georgius pontificia authoritate confirmatus,
perto, ſuſciperetur à Patauienſis cùm templi, tum vrbis ſenatu, populoq; omni. Rupertus
peditus ac neglectus, annuente Papa Vrbano, Paderbornam tamen (is VVeſtphaliæ Epi-
Moguntino Archiflamini obnoxius) illic accerſitus eſt anno Domini 1390.
Patauienſi Eccleſiæ violenter intruſus potius, quàm legitimè introductus, in eiuſdẽ gu-
ac cathedra, ab inchoatæ litis tempore XXXV. annis & quatuor menſibus ſedit: vir tan-
ibus rebus deditus, & corporis delicijs vacans, & Epiſcopali officio rariſsime, aut omninò
s. Breuiter bos (vt prouerbio dicitur) in quadra argentea. Quarumuis leuiſsimarum in-
bi illatarum adeò tenax & memor, vt eorum, à quibus læſum ſeſe arbitrabatur, nomina
s inſcripta nuſquam non, ad finem vitæ ſuæ vſq; diligentiſsimè ſecum circumferret, ac de
lione miro ſtudio cogitaret.
o autem Strigonienſi Archiepiſcopo Ioanne, anno 1416. eam etiam Eccleſiam Impera-
undi beneficio in comedendis, dico commendis, habuit. In quam deſcendens, cùm pau-
is ſediſſet, homo vetulus iam & viribus exhauſtus, Vngarici aëris feruor non ferens, fe-
xit: quæ præcordia ipſius ita depaſcebat, vt mox vitalem illic ſpiritum exhalaret: ſedulò
& expetita à Deo opt. Max. erratorum & peccatorum venia. Erat auri è ſubditis ſuis ex-
eiuſdem decoctor mirus, & qui ex concubinarijs ſacerdotibus (cùm tamen in eodem
) magnam quoq; pecuniam emulſit, nihilominùs ære alieno, Patauienſem Eccleſiam
eadem plurimas poſseſsiones abalienans.

dit enim Caſpari & Gundaggero fratribus ac Baronibus de Starhenberg caſtrum Belli
Schönbühel dictum, & arcem Teresburgenſem liberæ ciuitati vicinam. Vendidit & aliis
miniſterialibus ſuis arces Riedeck & Mattſeeh, aliasq; plures poſſeſsiones. Erat enim ſum-
odum. Habebat ſymbolũ, quod parietibus plerunq; inſcribere ſolebat, Germanicũ illud
na, O Welt / O Welt / cui Ariſtarchus aliquis hoc noëma rhythmicum aliquando non
ubiecerat, Wie verzehreſtu ſo vbel S. Stephans Gelt? reprehendens nimirum illum, &
primis indecorum, ac ne ſecularibus quidem principibus conuenientem, & à maiorum
ſus degenerẽ luxũ. Aliud de eo extat nihil, niſi quòd, S. Stephanum ſingulis ſeptimanis
dum, & cantionibus quibuſdam peculiaribus ſalutandum, mandârit: metuens nimirum
ionem eius, cuius opes malè ſe peſſundare agnoſcebat.

la, Vdiloni cæteriſq; Bauariæ Sacerdotibus omnibus, de re-formando Eccleſiæ ſtatu, à pontifice Gregorio III. miſſa, ex eodem.

rius III. Seruus ſeruorũ Dei, dilectiſsimis vobis Epiſcopis in regione Bauariæ. Continuò
noſtram receperitis Epiſtolam) Vdilonem ducem veſtrum à vobis adiri volo, vt illius e-
entus ſacerdotum, antiſtitum, procerum, gentisq; indicatur: ibi veros ſacerdotes omniũ
obis coaptate, prauos & criminibus deſignatos exauthorate: concilia pro ſalute Chri-
li bis quotennis iuxta Danubium. vbi libuerit, cogite. In hiſce controuerſiæ ac cauſæ o-
cundum Chriſti ſeruatoris noſtri legem, & placita Euangelij, Pauliq; legati Chriſti ſcita,
tur: omnes concordiam & pacem Chriſtianã operibus comprobent, & iuxta Euangelij
, & more Chriſtiano viuant. Oues ſedulò paſcite, parochos ſæpius viſitent Epiſcopi: pre-
ctè viuere compellant.
r deniq; operam, ne lupi tecti pelle ouinâ ouile irrumpant: archimyſtes communi omniũ
eligatur, isq; continuò Romam eat, vt ſi dignus fuerit, qui populo Chriſti præſit, à Roma-
ce conſecretur. Nemo prauus atq; ineptus ſacris admoueatur. Cum Eccleſiaſticis opibus
acro ita fieri par eſt, ſicuti Gregorius prædeceſſor meus ſtatuit. Nemo ſcortum aut concu-
t: quisq; aut caſtè viuat, aut vxorem ducat, quam repudiare fas non eſto. Nihil immun-
bis iudicetur, niſi ſimulachris falſorum deorum immolatum: ſomnia, auguria, incanta-
sq; nullus obſeruetur: diſsidentia donaria aris & ſacris ædibus arceantur, nec ea ſacerdo-
nt, niſi illi reconciliati fuerint. Nemo ſe perfectum, nemo iuſtulum, nemo ſanctulum eſſe
Tota vita Chriſtiana, pœnitentia eſt & bellum: imbecilles, & homines ſumus: omnes ege-
entiâ Dei Opt. Max: quæ ſit in omnibus nobis. Amen.
ruſch. Tempore Archifl. Sidonij, nempe circiter ann. 745. erat in Bauariâ ſacerdos quidã,
tionis ignarus: quales hodie non in Germaniâ tantùm, ſed in Italiæ etiam maximis ac
ſimis ciuitatibus reperias innumeros. Is Chriſtianæ religionis candidatos hiſce verbis lu-
aptiſare ſolebat: Baptizo te in nomine patria, & filia, & Spiritu ſancta. Hos parùm
omninò non latinè baptizatos, diuus Bonifacius Arch flamen Moguntinus, omniumq;
maniæ Eccleſiarum viſitator reformatorq;, ceu prophanos, ac non rectè baptizatos, abo-
r, & iterum aquâ luſtrali tingendos arbitrabatur. Sidonius verò, maximus ille Boiorum
& Vergilius Iuuauienſis antiſtes, ab eo diſſentiebant, & huiusmodi neophytos (quos rectè
cenſebant) repabtizari omninò prohibebant. Cumq; Bonifacius ſententiâ ſuâ non cederet:
d Zachariam P. prouocant. Is Bonifacio reſcribens, Sidonij ac Virgilij ſententiam approbauit.
ſuper hoc negotio ad Bonifaciũ ſcripta, extat in libris Con: Tom. 1. inter Zachariæ P. Epiſt.

Idem in annalibus EpiſcoporumConſtantienſium.Ioannes V I. nobilis à VVezâ, ex inf
mania, Iulianovidelicet ducatu natus,Epiſcopus primùm à Romano pontifice deſignatu
Regno Daniæ,vbi à Chriſtierno Rege,diui caroli V.ſororio,in tanto habitus eſt precio,vt i
filium ei traderet erudiendum. Poſtea eodem Rege Chriſtierno incomparabiliTyranno.
mè,& omnibus phalariſmis ſuperiore immanita te, cùm in Suecia & eius Metropoli Sto
tum in regno ſuo Danenmarchico graſſante& ſæuiente,ſubduxit ſeſe ex Dania etiā Arch
iſte,in Brabantiā concedens, ubi Imp. Carolo V.à legationib.& conſilijs fuit. Miſſus a.an
à Carolo Imp.in ſuperioremGermaniam ad fratrem Ferdinandum,in eo ipſo itinere ad g
rem Epiſcopatus Conſtantienſis, ipſius Regis Ferdinandi conſilijs & auxilijs,peruenit. C
eſt poſtea Ratisbonæ in comitiis, anno 1541. Vnde in præpotentem Nariſcorum terræ
VValdſaſſenſem,ad VVundrebum fluuiolum,in amœniſsimâ paradyſo ſitam(quam itid
dente anno ex Imperat.& Palatini Friderici manu emendicârat)reuerſus, egregium Epiſc
nus,neutiquam hic omittendum,deſignauit.

Cuiuſdam enim ſubditi ſui elegantulam filiam,inuitis &reclamantibus,Deiq; vindi
rantibus miſeris parentibus,nocte quadam,quâ ſolus cum ſuo coco ad puellæ ædes venit,
vim ſtuprauit, & palliolo(quod eſſet προφθεγκτήριον) donatam, parentibus poſt aliquo
tumelioſè remiſit.Deuorauit eodem anno,&exhauſto EpiſcopatuiConſtantienſi incorpo
potens Diuitis Augiæ cœnobium Benedictinum, in lacu Veneto ſitum,& præpoſituram
Oeningenſem, ad eundem locum ſitā, quod vtrumq; dudum etiam Romæ impetratum
natus erat anteceſſor,ſed fruſtra, obſtante ei tantùm Rege Ferdinando.

Interfuit plurimis comitijs,præcipuè verò illis ſuperbiſsimis ſimul ac ſeueriſsimis, q
V.Imp.Auguſtæ Vindelic.celebrauit annis 1547.& 1548. poſt confectum bellum Germ
Smalchaldicum, in quo hic flamen etiam hoſtibus Euangelij,cuius ipſe quoq; hoſtis fuit,
profuit.Idcircò Galerum Cardinalitium conſecutus eſſet,ſi diutius ei ſuperſtiti licuiſſet. N
ipſis comitiis ſubitaneâ morte ex hac vitâ ante tremendum Dei iudicium euocatus : idq; n
eſt,cùm paucis horis priùs,inter cœnandum, horribilia Conſtantienſi vrbi, & Lutheranis i
ſuâ habitantibus,interminatus eſſet,hac ipsâ voce etiam vſus, Jch will ſie butzen/oder die H
tes ſol mich rühren: h. e. tractabo eos egregiè, aut Manus Domini tangat me.

Hæc verò non tetigit modò eum ita,vt mortuus in lecto inueniretur poſtero die à cub
qui horribilia ſe quædam eâ nocte audiſſe faſsi ſunt:ſed in puteum interitus præcipitem ve
ſtem dedit. Vectus eſt exAuguſtâ ad deuoratum Augiæ diuitis monaſterium.Sepelitur illic
rio templo , ſine monachorum lacrymis,vt ipſi mihi faſsi ſunt,prolixè de eo querulantes

Idem. Erat Reſp.Conſtantienſis ſub Epiſcopo Chriſtophoro Mezlero, Doctore legu
nicoChurenſi &Cōſtantienſi, homine tenaciſsimo,& auaritiæ deditiſsimo,propterea,quòd
chaldici fœderis & belli ſocia fuiſſet, nondum reconciliata victori Carolo V.Imp. eò, quòd
ret, quæ Conſtantienſibus iniquiſsima viderentur, & apud poſteros eſſent futura ignomini
lebat enim,vt Conſtantienſes etiam, quemadmodum reliquarum vrbium Imperialium C
& multi principes feciſſent,ad Cæſaris pedes proſtrati ſupplices fierent, culpam deprecar
omnia priuilegia,à maioribus olim ſuis honeſtè parta, Cæſari redderent, item clerum vni
ſimul pontificias etiam Idolomanias omnes in vrbem reciperent,& alia huius farinæ plura

Legatis itaq; Conſtantienſium patrum Auguſtæ adhuc hærentibus,& Cæſari noxam d
tibus,& reconciliationem humilimè quærentibus:Vrbe etiam totâ nihil hoſtile ſub talibus
duciis metuente: interim eo ipſo tempore,quo Mezlerus Epiſcopatum ingreditur,& eâ ipſ
tâ videlicet Auguſti, quâ clerus Conſtantienſis defuncti flaminis ſui exequias in Augiâ diui
pulchrum celebrat, iuſſu Imperatoris Caroli, & ſuaſu Epiſcoporum, Hiſpanus miles,
quandiu in VVirtembergenſi ducatu latuerat, & incomparabiliter illic graſſatus fuerat, no
lingam ad lacum Acronium, venit: vbi nauigiis & machinis oppugnandæ vrbi neceſſarij
neis inſtructus,& poſtero die ante Solis ortum transportatus, ex improuiſo vrbem Conſta
inuadit, & acerrimè oppugnat eâ ipsâ horâ, quâ plebis aliqua pars, præſertim ad labores &
manuarias itura, in ſacram ædem, audiendæ priùs matutinæ concionis & rogationis vſit
conuenerat,maiori, præſertim opulentiorum ciuium,& non ad excubias delectorum, part
mis adhuc iacente,& ſecurè in vtramq; aurem dormiente. Erant in ponte Rhenano (qui
domenſi ſuburbio in urbem ducit) diſpoſitæ excubiæ,quibus nondum erat cantatus receſſu
ciues erant circiter 120.Hi in pontem irruentibus Hiſpanis magnanimiter ſeſe opponente
impetum fortiter ſuſtinuerunt, & eò vſq;, donec poſt acerrimum conflictum, excubitor
ponte pro patriâ conciderunt,& occubuerunt omnes,quorum aliqui, apprehenſis vtraq; m
ſpanis, vnâ cum ipſis exponte in Rhenum præcipites ſeſe dederunt,dulciſsimæ patriæ, ſæpè
eius nomine, extremum vale dicentes.

Dum hæc in ponte geruntur,interim,qui in vrbe partim adhuc dormiebant,partim ve
diendam concionem confluxerant, excitati,& præſentium rerum certiores facti,ad pontis
rum,in ponte vim hoſtilem ſuſtinentium,&pro patria libertate, ſynceraq; Euangelij religio
rimè dimicantium, defenſionem,& ipſi armati proſiliunt,quibus omnia deſperata eſſe ani
tentibus,hoc vnum conſiliū fuit,claudere ocyus portas,& afferre machinas,quibus hoſtis po
citiſsimè pelleretur,ſimulq; vicinisHeluetijs(qui plurima quidem promiſerant,ſed in tam i
ac ſubitâ rerum properatione parùm facere poterant) motus maioris, & ad eiusmodi tumul
paratæ campanæ ſignum dare.

ta ergò vna machina,&portæ admota,per ipsam portam in medium pontem immensa
no fragore exonerata est, dum conflictus in ipso ponte esset acerrimus, tantusq; omninò,
s, quis ciuis esset, dignosci iam ampliùs non posset. In hoc tumultu dux Hispanorum Al-
Viuis in medio ponte sclopetæ ictu percussus viuere desijt. Sed & filius eiusdē, qui paucis
Constantiæ fuerat, &sub inducijs totā vrbem & omnē eius situm explorārat, simili ictu
neratus, prælio excedere coactus est, qui in Radophinā cellā postea ex eodē vulnere obijt.
gubri rerum facie Hispani exterriti, & à fortiter morientibus Constantiensibus ciuibus
etiam diminuti, cùm & Heluetios metuerent, quos (capitales Hispanicæ gentis hostes)
am acciri animaduerterent: aliquā pontis parte priùs incensa & euersa, fugā arripientes,
ense suburbiū retrocesserunt. Id cùm cædibus&incendio deformassent,&vastassent adeò
: nec mulierculis quibusdam cum infantibus cymbæ impositis,&per Rhenū, versus ciui-
ntibus, parcerent, quas immanissimi nebulones sclopetis etiā è suburbio petebant & tra-
ndē pulchrè cōfecto latrocinio per Vberlingā, fidelē (si dijs placet) Constantiensiū vicinā,
VVirtenbergensem, quingentis tamen sociis amissis, gloriosi & iactabundi reuolārunt.
erunt in funesto hoc cōflictu plurimi præstantes ac egregii ciues Cōstantienses, qui patriā
igionēq; Euāgelij puriorē&saluificā generoso sanguine suo fortiter, vt probos, virtuosos,
eclas decebat, honestissimè tutati sunt, quorū animæ nunc viuunt meliore loco, vtpotè
terris ob fidē Christi coronatæ: nunc verò in cœlis coronā &insignib. vitæ æternæ ornatæ.
tæ nos diuturniore vitā & meliore fortunā (nē silentio prætereæm) præcipuè dignus e-
Iacobus Menlishoferus, Medicinarū D. &in omnibus Musicæ partibus exercitatissimus
poris itē staturā verè heroicā conspicuus, patricio sanguine natus. Qui cùm inter dimican
im quoq; prolapsus esset,&Dei præsidio seruatus penè enatasset,&in Rheno tamen (quā
us is erat) collotenus adhuc stans, Hispanos in ripā videret, eos comiter latinā orationeal-
prædæ iam inhiantibus supplex factus est.

autem vnus ex his, aureā eum catenā ornatum, datā fide & addito sacramento, Menlis-
Rheno aduocat, eumque incolumem fore pollicetur. Huic latroni credens clarissi-
, progreditur supplex, inermis, & ex natatione iam non parùm defatigatus,& aquis o-
licò ab immiti, ac perfido Hispano spadā trāsuerberatus, etiā indignis modis spoliatur.
a ergo pericula crudelissimos, immanissimosq;, ac omni humanitate exutos latrones, te-
lesia experta sit: inde etiā ex hac historia colligere licet. Sed non mirum. Nā statim ab ex-
di, post lapsum protoplastarū, Cain latro&Ecclesiæ Malignantis princeps, in pium Abe-
os Dei cultus, ipsiq; placentes, eiusdem generis exercuit perfidiam & latrocinia.
in m.sc. de monasteriis Germaniæ in loco de cœnobio Badensi Austriæ. Scribitur à Ioh. de
atā &aliis, Papam posse alicui dare plenariam indulgentiam omnium peccatorum: h.e.
eccatorum,& scelerum remissionem pecuniā posse parari apud Papam. Et vide quæso le-
æc fabula tragœdias pepererit,& innocētissimas animas in profundū inferni immerserit.
enim Magnates autumant, flagitia & scelera nummis aboleri & expiari posse: certè eò
etrare non dubitant. Vt inter alia abominabilis hæc recitatur historia.
t cœnobium Augustinianum, in oppido Thermarū Austriacarū (quæ medio inter Viennā,
iuitatem itinere sunt) situm, & ipsis maioribus Balinijs penè contiguum, etsi mendicantiū
ū tantùm cauea sit, hodieq; vacua ferè: tamen huic descriptioni inserere volui, vel propter
ericum Kreimsbeggium illustrem, & plurimæ experientiæ virum, qui in huius cœnobij
ndam, sub insigni Mausoleo quiescit, cui talis est superaddita inscriptio: Anno 1360.
tus, ac nobilis miles, dominus Fridericus Kreimsbegg, dictus der Landfahrer/ hîc sepultus.
eimsbeggius (quē, corruptā & immutatā voce, alioqui Krebsbeggium à cancro, quem in
tat, vocant) vicinas arces Rauhenneggum & Rauhensteinium (inter quas per syluestrem
vverhadius fluuiolus versus Badenses thermas defluit) condidisse dicitur, cùm ex Babylo-
procul dissitis regionibus opulentissimus domum rediisset. De hoc Creimsbeggio talis
m Badensium seu Austriacarum incolis narratur historia.
isse ipsum bellam vxorem, dominam de catenis, vulgò Kettnerin/ huiusq; amore exarsisse
endam, quem etsi non nominant, tamen Austriacum ducem fuisse affirmant. Eum venisse
o cum vno aut altero Ministeriali in ædes Craimsbegij, nihil violentum aut hostile metu-
n verò comprehensum columnæ alligârit Tyrannus, & in eius liberorumq; eiusdem con-
minam adamatam, & ad eiusmodi lusus paratam vitiârit, moxq; post congressum vnā cū
rofundo somno correptus obdormierit. Postulasse verò Craymsbeggium à filiā, vt cul-
porrigeretur, qui casu in mensa iaceb at: id verò filiam patri negasse. Puerum autem filio-
te tandem sorore, accessisse ad mensam, & patri cultellum exhibuisse, quo cùm vincula ille
seq; liberasset, iustā irā Tyrannum adulterum cum adulterā vxore, ob indignissimum fa-
xq; filiam etiam ob negatum cultellum, eodem per filiū exhibito cultello sibi trucidauit.
miliæ illustre est Mausoleum in huius Monasterii templo ante aram maximam.
. Tuiciense Benedictinorum Monachorum amplis s. opulentissimumq; cœnobiū, è regio-
iæ Agrippinæ in dextra descendentis in Belgicum Rheni situm: fundatum est circiter annū
Heriberti Archiepiscopi Coloniensis Germano quodā fratre, comite Rotenburgio ad Tu-
s tamē nomen mihi nō constat. Is in magna annonæ difficultate crudele Hattonis Mogun-
iepiscopi exemplum imitatus, ingentem mendicantium pauperum (vt inutilem) multitu-
orreū ruri situm conuocatā, incendio cùm deleuisset sceleris tanti pœnitentia tandē ductus,

Romam pontifici supplicatum venit, à quo (haud dubiè interueniente pecunia) absolut tur cœnobium construere pro talis peccati satisfactione.

Eiusdem Bruschij iocus de Iulio 2.

IVlius aduersum Romæ egressurus in hostem,
Magne sub imperio Maximiliane tuo;
Clavibus in Tyberim proiectis, ocyus ensem
Fulmineum arripiens, talia lætus ait:
Quandoquidem Petri nos nil iuuat aurea clauis,
Arma, arma, & gladios experiamur eos,
Quos Paulus nostrâ Tarsensis in vrbe reliquit:
Forsitan hi meliùs limina nostra tegent.
Sic nunc Pontifices etiam magis arma requirunt,
Quàm claves, doceant vt, Galilæe, tuas.
At quantò meliùs facerent, & rectiùs ipsis
Consulerentq; sibi, consulerentq; suis;
Si veram fassi pietatem, & tam manifestam,
Hæc spargi sinerent dogmata vera Dei,
Quæ Paulus quondam & Petrus docuère, docentq;
Germani hoc nostro tempore mille viri?

Idem, apud S.Lambe tum, inquit, tale est in libro historiæ Romanorum, vaticinia

CVm fuerint anni completi mille, ducenti,
Ac octoginta post partum virginis almæ;
Tunc Antichristus nascetur dæmone plenus:
Et tunc error erit, qualis nunquam fuit antè.

Idem in manuscript. Exempl. Anno 1531. obiit pater VVolffgangus Ostermeyer, ctus Cappelmeyer, Doctor Theologiæ, Præceptor Martini Lutheri, Prior ac concionator gustinianos in vrbe München Bauariæ, sepultus ibidem ætatis anno 61. Canente eo, aures vebantur: miraculo quodam.

Idem. Habent in Iudenburg ciuitate Styriæ, sacerdotes plurima palatia & priuilegia nim aliud cogitârunt Episcopi ab annis iam sexcentis, quàm quomodo ditescerent, & suarum pomæria lætissimè ampliarent? Inprimis inenarrabili mendicitate suâ, qua & & principibus totas ditiones extorserunt, & ita talibus artibus Imperium deplumârunt, nomen vix ei aliquid reliquum manserit.

Arrige Rex aures Maximiliane tuas.

O Aperite oculos tandem, Regesq; Ducesq;,
Et forti vestras res reparate manu.
Pontifices doceant, non mundi regna gubernent.
Vestras ista manus maxima sceptra decent.
Pontifices libros habeant, victumq; & amictum:
Vos terras, arces, prædia, castra, domos.
Vos rerum dominos fecit Deus. Ergò videte,
Rursus vt amissas res capiatis eas.
Quæ vobis, non pontificum debentur inerti
Ocio, auaritiæ, degeneriq; gulæ.

Idem de Abbat. Monást. Saluat. Augustinus Aychingerus Ratisbonensis, successi hardo: præsedit adhuc anno 1554. homo literarum omnium rudis, & aratro magis, quàm ctioni idoneus: œconomus tamen haud pœnitendus. Id enim hodie in monastica gube solum & vnum spectari solet, de literis siquidem, & Christiana pietate, & verâ saluificâ do uangelii propagandâ, securi sunt Episcopi, & planè Epimenideum somnum cum omnibus sitis, cleris, monachis, monialibusq; altissimè dormiunt.

Idem. Sub VVolffgango Mario abbate Aldersbacensi, anno Christi 1541. mi ridiculum quiddam accidit, quod obticendum non erat.

Monachus enim iuuenis sedecim annorum, nomine Sigismundus Iustelius ex vicin Bauaricâ, Munster dictâ, natus, audiens in colloquio Monastico à domino Abbate, Mona castitatem exhortante, Origenem veterem Theologum sibi ipsi religionis ergò testiculos ex ipse etiam idem sibi facere nocte quadam non dubitauit. Expectans ergò diem lotioni assig in balneis se priùs eleganter lauit, postea noctu ad ædiculam corporis Dominici genua flec precibus ibi ad Deum præmissis, in cubiculum inde reuersus, reliquis dormientibus, solus vig mi propositum magnanimiter aggressus est.

Cum

ue ad eum decumbentem paulò pòst nobiles ex Bauariâ aulâ mulierculæ accesſiſſent, ſus eſt admodum. Correptus etiam ab Abbate, poſt pauculos menſes ex cœnobio pro-um D. Bartholomæus Abbas eiuſdem monaſterij tale luſit tetraſtichon:

Sigmundus varijs noſter celebrabitur oris,
Exſecuit proprios qui ſibi teſticulos.
Eſt aliquid Regnum cœlorum quærere: ſed ſic
Cœlorum quæram non ego regna mihi.

Friderico ex Schaumhauptenſi cœnobio, anno 1294. poſt ſecundariò pulſum Otho-icis & cognatis ſuis, viris nobilibus euocato, hic in Damaſianum monaſterium intru-oſtium intrauit ad libidinoſiſſimorum hominum caprile: aſſumitus tamen, quò ſe oſtentaret, quingentorum equitum comitatu aduentauit. Præfuit vix bene integris is: quibus cùm ab anteceſſoribus relicta ſtrenuè abſumſiſſet, nocte quadam tandem amulo aufugiens, mendicus Schaumhauptum redijt, vnde ſplendido apparatu educto rat.

Multa olim ad monaſterium Salomonis Villa, vulgò Salmenſvvyler, contulerunt Co-iſfortis, qui inter cætera beneficia & hoc fundauerunt, vt omnibus ibi equitibus & via-uitum pateret per vnam noctem hoſpitium. Sed quomodo iſta tandem vetus tonſue ta ſit, narrat mirabilis quædam hiſtoria de monacho Diabolum effingente, & noctur bus mirificè in domo hoſpitum (qua fortè fortuna ea nocte receptus erat Comes qui-sfortis) tumultuante, quem idem Comes noctu ſurgens, gladio ſurſum per aſſerem erat tumultuans monachus) infixo, fortè fortuna ita deprehenſum transfoderat. 55.

Idem. Sanctgallenſis Abbatia apud Heluetios Abbatem habuit adeò pompoſum, vt legatur, eum mille equitum comitatu Argentinam eſſe ingreſſum, cùm VValterus Bato à Geroltzeck in Epiſcopum Argentinenſem electus introduceretur. Annè igitur vel Petrus vel Apoſtolorum alius quiſpiam hoc vel minori etiam numero Romam vnquam intrauit?

Idem. Anno Dominicæ incarnationis 1128. Ioannes patria Herbipolenſis, ab ipſo S. Northberto fundatore conſtitutus eſt primus nouæ (nempe cellæ Dei ſuperioris) monaſticæ congregationis præpoſitus & pater, cuius ſub gubernatione cœpit anno 1130. in eodem cœnobio, Embriconis Epiſcopi conſenſu, Monialium etiam congregatio. Habuit enim hoc ordo iſte Northbertinus initio peculiare, vt vbi eſſet monachorum collegium, ibi puellarum etiam non tantùm non procul abeſſet, ſed contigua etiam eſſet habitatio: ne deeſſet monachis coſta, quam ademtam primo humani generis parenti, & poſtea cum multo lucro redditam eidem ſciebant. Locus verò monialibus deputatus paradyſi nomine appellatus, S. Michaëlis patrocinio ſuberat: is poſtea in eum locum, cella Dei inferior, paulùlum infra ſuperiorem, in eadem ſiniſtra deſcendentis Mœni atus eſt.

in manuſcripto. Nota. calices duos argenteos vetuſtiſſimos, deauratos & vnionibus di-ereſſe in Kanshoffen (Canonicorum Regularium S. Auguſtini cœnobio ad Oenum, vbi Boiarij ſedem habuerunt) quorum maior duarum menſurarum, minor vnius menſu-: quo olim in primitiua Eccleſia ſoliti fuerunt in ſacra ſynaxi vti Chriſtiani. Horum ca-nſcripti ſunt hi verſiculi: pateræ nempe circumferentiæ:

Sancte Deus fortis, portis nos ſubtrahe mortis,
Noſtros dignatus hoc munere dele reatus.

dſunt arundines argenteæ & deauratæ, ex quibus biberunt, qui ſacra ſynaxi vſi ſunt.

.Anno 941. S. Vlricus Epiſcopus Auguſtanus, factus eſt VII. Abbas Vrenburani cœno-firmationem priuilegiorum eius obtinuit, cum nouis immunitatibus, ab Imp. Othone. n non integrum annum præfuiſſet, reſignauit gubernationem. Auctor ipſe fertur, vt mu-nee eſſe poſſint in eo monaſterio.

n de Abbatibus Melicenſ. Anno 1136. Epiſcopus Pataulenſis Regimarus, Eccleſiæ Dei auarus, libertatem monaſterij Melicenſis molitus eſt refringere, & decimationes Eccle-

Anno

ſiarum eiuſdem loci auferre: pro qua re Erchenfridus Abbas dominum Apoſtolicum, vitâ ne Innocentium adijt, & cœnobii priuilegium tertiò innouari fecit, & Epiſcopi faction licâ authoritate annihilauit.

Idem. Eringus nobilis heros de Reinſtein ſucceſsit anno 1250. Is Herbipolenſibus burgenſibus maiorem in modum grauis fuit, & incredibiliter crudelis. Nam viros 12. Lapide, poſt factam transactionem per amniſtam, conuiuio excepit in arce Altenſtein, pr peracto, contra datam fidem, ordine obtruncari in conclaui quodam præcepit: inter qu mus Heerdegerius eques auratus, facto impetu, in ſanguinarium Antiſtitem inſultat, vuln fligit, naſumque abſcindit. Præfuit annis 16. obijt anno 1266.

Idem de vrbe Moguntinâ. Liberius anno 354. Romanæ Eccleſiæ præſul, Pontifexq mus, tandem à Catholicâ ſuâ doctrinâ, turpiſsimam ad Arrianos defectionem fecit.

Idem de Epiſcopis Moguntinis. Hatto cognomento Bonoſus, Abbas Fuldenſis, I rij è ſorore nepos, eligitur in Archiepiſcopum Moguntinum ab ipſo Othone Imperatore fuit vndecim ſaltem menſibus, deuoratur à muribus in medio Rheno, iuſto Dei iudicio conuocatos (ſpe & pollicitatione accipiendi frumenti in maximâ annonæ difficultate) & miſerè exceptos, & incendio deletos pauperes, quos pereuntes, & horribiliter clamantes ſultans adhuc calamitoſis, mures, & nulli alteri rei, quàm panibus tantùm deuorandis appellabat.

Turris prope Bingam, quatuor infra Moguntiam milliaribus, ſalua adhuc & integ qua deuoratus eſt: & ea hodie adhuc ab omnibus accolis murium turris dici ſolet. Aiun etiam ipſius Epiſcopi chartis inſcriptum, à muribus vndique corroſum eſſe. Factum id Domini *969*. Sepelitur in templo Sancti Albani, prope alios Archiepiſcopos cum taphio:

Parcus, & infelix, quæ te dementia ludit?
Pauperibus Chriſti commoda nulla feres?
Cùm iudex ſolùm hoc querulabitur ipſe futurus:
Neſcis, quòd poſt hæc vltio dira premat?

Idē. An. *772*. Epiſc. Moguntinus XV. Geroldus nomine, in gratiam Regum Galliæ Carolomanni, propria ſponte, contra Saxones Turingiam armata manu occupantes, cu ſuis profectus eſt, immemor officij ſui, & ouilis ſibi commiſsi: ſed dignam inde tulit pœn: in prælio à procere quodam Saxone miſerè enſe perfoſſus eſt. Hinc verſus hi loco Epitap

Enſe Geroldus obit præſul, qui dimicat enſe,
Perplacet ergò, chorum, non adiſſe forum.

Germanicè ſic ſonant:

Biſchoff Gerhold focht mit dem Schwerdt/
Durchs Schwerdt kam er auch ab der Erdt/
Drumb jhm viel nützer gweſen wer/
Er wer gehn Chor gangen/ dann ins Heer.

Idem de Epiſcopatu Curienſi. Nordenbertus, alijs Volipertus, comes à Summunle uarus, homo mirè ambitioſus & gloriæ cupidus, & auri auarus, venit anno Domini 1079 ceſsionem & gubernaculum Epiſcopatus Curienſis, non per legitimæ vocationis aut elect ſtium, ſed per ſimoniacæ prauitatis cuniculos, largitionibus videlicet ac muneribus, quib bat veriùs expilatum Epiſcopatum à ſuis Guelphis Bauariam tenentibus, quàm precibus bat. Deturbatur cum Burcardo Baſilienſi, & Othone Conſtantienſi eò, quòd Henrico 4. pontificiam excommunicationem adhæreret.

Idem in manuſc. de Epiſcopis Spirenſ. VVerimbaldus Monachus quidam eximiè doct ligioſus, ex Hirſaugienſi cœnobio ad gubernandum Epiſcopatum Nemetum ſummis prec uitatur: qui vocanti clero parêre in hac parte minimè volens, ſic reſpondiſſe legitur: ſe, ſi ſeruire voluiſſet, in hanc Monaſticæ vitæ ſolitudinem venire nequaquā voluiſſe: eligant ergò pum quem vellent, ſe id onus gubernationis ſuſcipere nec velle nec poſſe.

Hanc vocem ſi noſtri ſeculi Monachi & Epiſcopi conſiderarent, minus eſſet in imperij turbarum, & non tot Monachorum ac ſacrificulorum examinibus perſtreperent aulæ Re Imperatorum, nec tantis odijs expoſitus eſſet vniuerſus ambitioſiſsimus, & præter aulicar ſtatem nihil hac ætate ſapiens, nihilque cogitans, ad cætera omnia ineptiſsimus clerus.

Electus igitur eſt Baldericus, qui tribus Ohonibus fuit ab intimis conſilijs, vt vir rerum darum vſu maximus. Sub eo Canonici Spirenſes, vt & Moguntini ac VVormacienſes, c vita abiecta, ſeculares fieri cœperunt, ſeorſim habitare, propria bona habere, prouentu inter ſe diſtribuere.

Anno

Erat Auguſtenſis Epiſcopatus Eccleſiæ non adeò temporalibus pollens rebus, vt no-
tur æuo: nec Prælatorum tanta, vt nunc obſeruatur, gloria, & pompa. Sed erant
ectores cum ſuis clericis in communi viuentes, iuxta Apoſtolorum præceptum: nec
ccleſiaſticarum rerum quicquam ſuum vel proprium æſtimabat, ſeu poſsidebat: ſed
primitiua Eccleſia fuiſſe conſtat, erant illis communia. Diligentes enim Chriſtum,
Apoſtolos, per ſanctam paupertatem, ſe à proprietatis labe cuſtodiebant. Nec peſtife-
imarum morbum, Simoniam, credendum eſt, Sacerdotum Dei corda tenuiſſe, ſed ha-
n & veſtitum, contentos fuiſſe.
n m.s. annalibus de Epiſcop. Laureac. Vinilo, alijs, variè tortâ & deprauatâ voce,
am Viuilo, ſed in Conciliorum libris Phiphilo, Laureacenſi & Patauienſi Eccleſiæ E-
ntigit anno 722. præfuit piè ac fideliter annis 23. Honoratur pallio magiſterij Chriſti-
ento ſummo, anno Domini 730. à Gregorio 3. eius nominis Pontifice Maximo, à quo
chiepiſcopum etiam conſecratur. Legimus, eidem pallium iterum ademtum eſſe po
ice Zachariâ, quòd Honorantias (vtar enim inepta voce, quam in Chronicis reperi)
omam mittere nollet: adeò Roma auri ſitiens, ac prodiga ſemper fuit. Et rectè illud di-
nmaticale de Roma luditur:

Aurum Roma ſitit, dantes amat, absque datiuo
Accuſatiuis Roma fauere negat.

Martalenſi cœnobio, ordinis Præmonſtratenſis, ad dextram Danubij è Sueuia deſcen-
r Rietlingum & Ehingum, præclara Auſtriacæ domus oppida, coniunctum erat Mo-
Sororum ſub Prioriſſa viuentium, ſed viri pij, Monachi eius ſeculi, volentes ſaluti ani-
rum conſulere, eiecerunt, bono & pio cum fratrum conſilio, moniales omnes, factis ſu-
te.is ſequentibus.
Verbi incarnati M.CC.LXXIII. Dominicâ, quâ cantatur Iudica me Deus, Nos
Præpoſitus de Martello, cum vniuerſo conuentu Canonicorum noſtrorum, attenden-
ulierum nequitia ſuperet omnes nequitias quæ ſunt in mundo, & quòd non eſt ira ſu-
ulieris, quodque venena aſpidum & Draconum ſanabiliora ſint homini & mitiora,
liaritas mulierum: decreuimus pari conſenſu & communi conſilio, ſaluti tam an ma-
corporum, & etiam rerum in poſterum prouidere volentes, vt aliquas de cætero ſoro-
mentum noſtræ perditionis) nullátenus recipiamus, ſed eas quaſi venenata animalia
itemus.
em hæc firmitatis robur obtineant inconuulſum: Ego Conradus, prædictæ Eccleſiæ præ-
di fidem meam ſanioribus & ſenioribus, nomine iuramenti, vt infra ſpacium quinqua-
rum nullam ſororum, recipiam, vel recipi patiar. Cæterorum verò Canonicorum iu-
cepi, vt nullus ipſorum aliquam ſororem recipiat, infra terminum quinquaginta anno-
cipi patiatur: poſt hunc terminum elapſum, quid ſucceſſoribus noſtris complaceat, ar-
m relinquimus. Conſulimus autem, vt & ipſi prædeceſſorum veſtigia, ob commodum
ſuam, in his imitentur. Vtinam fiat.
Albertus Saxoniæ Dux, Alberti Ducis ex filiâ Rudolphi Habſpurgij, dominâ Agnete
ciſsâ, filius, ex homine mero Laico Patauienſis Eccleſiæ Epiſcopus lectus eſt, anno Chri-
oanne 22. Pont. Max. etiam annuente. Non enim iam ampliùs ſpectabatur, quales aut
ei Epiſcopatibus præficerentur, modò nobiles & viri principes, ac ſecularium rerum ga-
gnari eſſent: de literis ſiquidem, de pietate, de vitæ ac morum innocentia altum erat ſilen-
nati idcircò, & titulares fiebant Epiſcopi, & qui ipſos Epiſcopatus interdum in electio-
remunerationem præclarè etiam dilapidabant, & extremè nonnunquam attenuabant.
ad gubernaculum viginti annis, non vt Epiſcopus, ſed veluti ſecularis princeps, cum mul-
ialium atque nobilium frequentia, prolixiùs quàm decebat, aut Epiſcopatus ferre poterat,
tus: Bos (vt prouerbio dici ſolet) in aceruo ſeu ſtabulo: vtres etiam ac thylicos alens
imos, & cum Herculanis lectulis, hoc eſt, ſui ſimilibus delicatis ac mollibus omnem æta-
gens. Conflauit magnum æs alienum: vnde moriens Patauienſem Eccleſiam valdè reli-
tam.
Sub Regimanno Epiſcopo Patauienſi, fuit Patauij magiſter quidam Arnoldus, qui vi-
us luxuriare, & luxu diffluere Clerum, grauiter aduerſus Epiſcythiſantem clerum con-
l: ſed bonus vir, emendationem Eccleſiæ promouere percupiens, luxuriantis & impœni-
inſidijs captus, & è medio ſublatus eſt. Adeò veritas, filia illa temporis, matri ſuæ, con-
matrum naturalem morem & conſuetudinem, inaccepta eſt. Omni enim tempori
ni tempori intolerabilis eſt. Et rectè Comicus ille inquit: Obſequium amicos, veritas
rit.
n. Godefridus Baro de VVeiſſeneck, natione Styrius, factus ſucceſſor Epiſcopi Patauienſis
nno Chriſti 1342. vir ad res bellicas gerendas, quàm Eccleſiaſticas adminiſtrandas longè
nper, tunc ſe bene Epiſcopi munere functum eſſe, arbitratus eſt, ſi ædificia ſaxea præclarè
t. An verò tali ratione Epiſcopale officium perficiatur, & ſic è caſtris perueniatur ad aſtra,
dicandum relinquo.

Idem in Cat. præpoſ. Neuburg. Leopoldus Marchio Auſtriæ, & fundator clauſt
genſis, 15. Nouembrium anni 1136. ſolo hoc nomine ſanctus & pius cognominatu
multorum cœnobiorum conditor & reparator fuit, quòd multa ſacrificulis dedit, & ad
timum Imperatorem Henricum IV. Pontificibus Romanis firmiſsimè inhæſerit, & ſedi
ſcopos & Sacerdotum coniugij abrogatores fouerit, & lauto hoſpitio exceperit: alia ſan
nulla fuit. Præterea Henrico 4. Imperatori datam fidem fregit, tantùm vt Agnete po
quo lege plura in Cuſpiniano.

Et ſi fucatis & commentitijs laudibus delectaris: quære eas in impio libro, quem De
canoniſationis S. Leopoldi vocant, quibus Lazij etiam (ſi lubet) adulatorios Gnathoniſ
De ſanctimoniarum verò Leopoldi cumulo, iſtud etiam non populare eſt: quod Mona
târunt, vno eum die duo Monaſteria, hanc nimirum clauſtralem Neuburgam, & S. Cr
daſſe, quodque præcipuè meritorium apud Deum eſſe iactant, ieiuno etiam ſtomacho: vn
dicere poſſet nouus ille Deus tutelaris: S. Maria, quanta patimus propter regnum coelor

Idem. Monaſterium Neoburgum initiò pro ſecularibus Canonicis fundatum eſt, q
miùm ſeculariter viuerent, & nihil minùs eſſent, quàm Canonici: eis dictis ipſis, eò illorum
ſumtus eſt, qui duplici Thraſoniſmo ſeſe venditantes, Canonicos ſe vocant Regulares, q
ſione eruditionem ſuam etiam toti orbi terrarum præclarè manifeſtârunt: dum ignorâru
nicum idem eſſe quod Regulare.

Vocant autem ſe Canonicos Regulares S. Auguſtini, de quibus S. Dei vir Auguſti
vnquam ſciuit: nec eos fratres agnoſceret aut diſcipulos, ſi hodie in vitam rediret: imò a
tur procul dubio in ipſo Abrahæ ſinu hominum genus omnium leuiſsimum, ignauiſsi
quod nec de Auguſtini doctrinâ, eruditione, & vitâ profeſsioneque quicquam nouit,
quum habet.

Epiſtola Imperatoris ad Epiſcopum Treuirenſem,

quæ legitur ibidem.

CVm Imperatoria dignitas imperialibus armis pacem Eccleſiarum vbique tueri debe
tialem manum aduerſum ſe commouet, qui pacem Eccleſiarum diſturbat. Iudiciun
portabit, quicunque eſt ille. Diſturbat autem pacem Eccleſiarum, qui reus eſt Maieſtatis.
Maieſtatis, qui Imperatoriæ derogat dignitati. Cùm enim pax Eccleſiarum ex Impera
gnitate vigeat: paci Eccleſiæ ſtudet, qui Imperatoriæ non derogat dignitati.

Itaque cùm paria ſint, pax ſcilicet Eccleſiarum, & Imperatoria dignitas, (quia vnun
altero non conſiſtit: vtpote nec Imperatoria dignitas ſine pace Eccleſiarum, neque pax Ecc
ſine imperatoriâ dignitate: qui vnum offendit, offendit & aliud: quia qui dixit, Deum
idem ſtatim ſubiunxit: Regem honorificate: vt per hoc clareſceret, quòd Dei timor Regis
nor, & è conuerſo, Regis honor Dei eſſet timor) qui regem inhonorat, Deum no
Inhonorat autem, qui dicit, eum ab homine accepiſſe illud. Cùm enim (iuxta Apo
Omnis poteſtas à Deo ſit: mendacij reus eſt, qui dogmatiſat, ab homine eſſe, quod à D
ſtat eſſe.

Pax itaque noſtra, & regnum à Deo eſt, qui etiam ante mundi conſtitutionem elegi
per nos adminiſtraretur pax Eccleſiarum. Sed quia vos plurima pars eſtis de numero lætan
pace Eccleſiarum, vtpote columna & baſis Eccleſiarum, quam S. Petrus aliquando ſuo di
culo: ſicut ipſe poſt Deum: ita vos poſt Petrum gubernate res Eccleſiæ. Hoc mare magnum
ſioſum manibus, vbi reptilia, quorum non eſt numerus, animalia puſilla cum magnis, i
Petri remigetis, in tranquillum charitatis portum anchoram fidei veſtræ figatis, innixique
Petri, non ſitis arundo vento agitata, nec vt quidam aiunt, vos eſſe Baculum Arundineun
innixi fuerimus, perforabitis manum noſtram.

Conquerimur dilectioni veſtræ, quòd nuper in curiâ Biſantij, dum de ſtabilitate reg
ce Eccleſiarum, debita ſolicitudine tractaremus: Apoſtolicus ſcripto nobis mandauit, quò
culis mentis haberemus: quomodo ipſe nos in thronum regni coronauerit: & neq; inde pœ
eū, ſi maiora etiam beneficia noſtra Excellentia ab eo ſuſcepiſſet. Ecce audiſtis blaſphemiam
librarios. & percunctamini antiquarios veſtros, & videte, ſi auditum ſit huiuſcemodi ve
diebus eorum, in diebus antiquis. Sed nec patres noſtri annunciauerunt nobis, quòd v
Regnum alicui Auguſtorum ab aliquo Apoſtolicorum beneficiatum ſit, ſicut iſte veſan
vir ſcripſit, ſe nos inbeneficiaſſe, pro eo ſolo, quòd ſolùm vnctionem per reuerentiam be
ab eo accepimus.

Ecce ſchiſma, quod, niſi Deus auertat, inficiet totum corpus Eccleſiæ iuxta illud, ne
vt veniant ſcandala, ſed quid ſequitur? Væ autem illi, per quem veniunt ſcandala! Per n
non veniunt, ſed per illum, qui ſe dicit vicarium Petri, & non eſt. Quia ſi in viridi ligno h
quid in arido fiet? Tribus toxicatis nos de mammonâ iniquitatis ſuæ appetijt, videlicet, q
in Regnum coronauerit, & neq; inde pœnituerit eum, ſi maiora beneficia ab eo ſuſcepiſſem
deamus igitur, ſi hæc vera ſint.

nobis coronam per electionem principum impofuimus: nihil nifi folam vnctionem ab
s, & vbi eft beneficium, quod ab eo confecuti fumus? Quæ eft ergò illa pœnitentia? &
iora beneficia? An poteft effe maius beneficium, quàm Romanum Imperium? Nos ipfi
nam impofuimus, & quomodo tum coronauit, dum coronam regni nobis ipfi impo-
gnum non ab eo, fed à Deo fufcepimus. Videre ergò, qualiter mentitus fit. Sed quia
eficia vfurpauit, fine confenfu noftro: & Viterbium, cameram Regni, fibi fecit fedem:
caudam capiti, & ancillam præferens dominæ.
a, te tefte, nufquam peiùs agitur diuinum feruitium, quàm Romæ, vbi domus Petri fa-
nca latronum, & habitatio dæmonum: & vbi ille alter Simon hærefiarcha (quærens
æ Iefu Chrifti) cuncta fpiritualia habet venalia: Nos iudicabimus eum in virgâ Re-
& requiremus ab eo, quæ noftræ ditionis funt, vrbes & caftella, munitiones & oppida,
tenet Apuleiâ, & videbimus, quis liberet de manu noftrâ.
mmunicationem eius non timebimus, quæ ter tantum apud fuos vilipenditur, defpici-
iturque. Numquid poteft nos excommunicare paries dealbatus? tumens in fuper-
torum, mortificans animas, quæ non moriuntur, & viuificans quæ non viuitant.
gis (fecundùm B. Gregorium) ligandi foluendique poteftate fe priuat, qui hanc pro
atibus, non pro fubiectorum meritis exercet? Quid eius cis Alpes timemus excom-
nem? dum trans Alpes ipfi vulgares parui pendunt fuam excommunicationem. Ro-
fua vilipenditur cum fuâ excommunicatione: & nobis tam grauis eft fua indi-

ualis fubfannatio? certè vos ipfe vidiftis & audiftis, quàm derifui nos habuerint, vo-
ftultos Allemannos, quòd ad præceptum eius ftaremus fubiecti, quorum dextras totus
non poffet. Igitur quia vos primas eftis cis Alpes, & cor Regni, & Metropolis illa ve-
is (in quâ) inclyta, quæ inconfutili præpollet tunicâ Domini: veftro confilio & auxi-
am & myfterialem inconfutilem tunicam Domini, id eft, Emath, de manu illius
videlicet Apoftolici (à quo hucufque fciffa & diuifa forte, & in ius Ægyptiorum ite-
ta eft) eruemus. Non enim per oftium, fed aliunde afcendit in ouile: fur quippe eft

in brachio Regni & arcu extenfo eam eruemus: & vobis (qui ideò fecundæ Romæ præ-
lle deuiauerit, vos conuerfus confirmetis fratres veftros: quod & vobis in baculo fuo
idit, ficut ipfe à Domino accepit, vt folus fitis inter omnes poft Petrum, ficut ipfe poft
Emath Dei regendam in vice Petri, Imperiali authoritate committimus: vt omnes de
o cis Alpes, non Viterbij ad nouam Romam, fed Treuerim ad fecundam Romam ve-
in caufa fua fecundum iudicium & iufticiam, non nummo cooperante ficut Romæ, vbi
egnat & imperat, quæftiones fuas exequantur, dum Deus tantùm fit in caufa: & ideò
ces operis.
ne & hoc Petrus factis oftendit, dum vobis baculum fuum præfcius futurorum tradidit?
c tota dignitas Apoftolici ad vos tantùm, Metropolitanum quafi hæreditario iure deri-
Nónne ideò adhuc Apoftolicus fine baculo eft, vt vos fitis in baculo eius? Igitur hæres
a eum, qui fe dicit vicarium Petri, & non eft, nobifcum infurgite, & fuffraganeos ve-
nfem, Tullenfem, & Virdunenfem, vt vobis & regno fubfcribant, efficite: & vos co-
ni, pro regno, quod iam titubat, viriliter ftate, & ftando, quis & quid fitis, factis often-
t vos cæteri nobis fideliter afsiftant, & filijs Belial vnanimiter (prout Dominus dederit)

. Fuit anno 1290. bellum plus quàm ciuile inter Romanum Imperatorem Fridericum II.
ium IX. Innocentiumque IIII. Pontifices Romanos. Hi duo pontifices fufpectam
apientiam atque opes Imperatoris, non folùm cum quibufdam Italiæ ciuitatibus alijsq;
s aduerfus Cæfarem confpirant: fed Epifcopos quoque Germaniæ in ordinem atque fer-
edigere conabantur. Erat inter coniuratos pontificum Romanorum Otho quartus, Co-
nus Rheni, & dux Boiorum.
Albertum Boiemum Archidiaconum Bachauenfem, Romanorum Pontificum legatum,
s in Germania difcordias, & ad concitandum populum aduerfus Imperatorem & Epi-
ffum, cum mandatis Landishutæ (eft ea ciuitas Bauariæ infignis, ad Ifarum amnem fita)
norificè atque detinuit, partesque fecutus eft pontificias, acriterque primùm tutatus eft.
pifcopi quoque Boiariæ pro virili reftiterunt conatibus Epifcoporum Romanorum, nec
nt, donec animum Othonis ducis Bauariæ abalienârunt à pontificibus max. in fuasque
unt partes.
bonæ enim in maximo conuentu indicto (cui interfuêre Eberhardus tertius Archiepifco-
urgenfis, Rudegerus Epifcopus Bachauenfis, Sifridus Epifcopus Ratisbonenfis, Curra-
opus Frifingenfis) Otho dux Albertum fuperiorem deferuit, ita perfuafus ab Epifcopis
demque edicto Boiaria expulit. Albertus fretus authoritate Romani Pontificis, potentia
vt illatam fibi iniuriam vlcifceretur, decimas templorum, iuffu pontificis Maximi, fua-
um nobilibus diftribuit, & multa alia atrocia factitauit.

Anno

Plerique nobilium hac re inescati, præcipuè Comites de Wasserburg & Schawnbur
bergum inuadunt, Episcopatum inde Bachauensem Boiariamque finitimam ferro, flan
da deuastant, cœnobia exurunt, templa effringunt atque diripiunt. Qua tempestate
phense Monasterium ab hoste exustum est. Sicut versus pauimenti & Conradus præ
stantur. Calumniabantur latrones hi, Henricum præpositum, vt domesticum sacerd
derici Imperatoris atque fautorem, sicuti & Othonem ducem Boiorum, execratum
municatum esse: ita sub religionis prætextu pessima quæque facinora in innocentes
debant.

Otho dux Boiorum vbi hæc audiuit, correptis armis Obernberg arctissima obsidio
ptimanis, frustra tamen cingit. Nam Bertholdus quidam datus Alberto iure Pontifici
Episcopis Patauiensibus, aduersus Rudegerum Pontificem, cum comite de Sigmaringen
vsque ad Braunaw & Wellhardt omnia igne & præda depopulatur, pecorum gregem
um insontibus agricolis abigit.

Nobiles Bauariæ indignitate rei commoti, præcipuè Alramus de Vtendorph, Orth
Wald / Henricus de Rhor subitò armis correptis, vexilloque sacro ex templo Newkirch
vestigia hostium vsque ad Marichluppam pagum insequuntur, armato milite Berthold
gam vertunt, prædamque hosti excutientes recuperant: fratrem Bertholdi, de Sigmaring
tem, fratres duos de Morsbach, VVilhelmum de Prambach, & plerosque alios capiunt, v
Burghusium abducunt. Filius quoque Othonis ducis, Ludouicus secundus dux Boic
mitem de Wasserburg omnibus vicis oppidisque exuit, & in Vngariam profugum pellit.
esse sub Henrico præposito, in annalibus cœnobij Ranishouensis reperitur.

Idem. Manegoltus Histriæ Marchio, ex abbate Cremiphanensi, in Patauiensem Epi
legitur, anno salutiferi partus 1206. Sedit ad clauum annis nouem. Præfuit quidem, sed pa
fuit. Contendit diu, & bellum tandem etiam gessit grauissimum cum Rapathone Comite
anno Christi 1212. Hoc bello & Bauaria admodum attenuata est, & maximam rerum
cturam fecerunt Episcopales Ecclesiæ plurimæ, sed & Monasteria Bauariæ omnia, inprimis
& Aspacense, quæ incendio deleta & solótenus penè vastata sunt. Quod vnicum acceptum
erat Episcopo officium diligenter peragenti (si Dijs placet) & de verâ salutiferâ doctrinâ
Accidit sub hoc Episcopo horrendum & crudele, indignissimumque in Vngariâ fac
quaquam hoc loco prætereundum, cùm in Germaniam sit designatum.

Anno enim 1213. regina Vngarorum, domina Gertrudis, Bertholdi Morauiæ Duci
Egganbarti Babenbergensis Episcopi soror, quæ virilem & verè heroicum animum in fœm
ctore, cum mirâ probitate & eximiâ vitæ morumq; honestate, gerebat, ob hoc vnum, quòd
na esset, Vngaris inuisa, marito expeditionem contra Pruthenos suscipiente, à Comite quo
tro miserrimè trucidatur: qui & ipse subsequenti nocte, in vltionem sceleris, cum alijs plu
gulatur.

Huius nefariæ cædis conscius fuit Episcopus Strigoniensis, nequam incomparabilis
prohiberet, quod sceleratè & impiè decretum sciebat. Is sicarijs de trucidandâ Reginâ con
bus, in cætera hæc etiam verba inscripsisse legitur: Reginam occidere nolite, timere bonum
omnes consentiunt, nec ego contradico.

Idem in m. s. de Viennens. Episcopis. Mamertinus & pugnax, & victoriosus antea
tribunus, mirabili metamorphosi primus Fabiensis seu Fabianæ Ecclesiæ Episcopus desig
legitur, à quo verò, id incertum est, & nusquam in annalibus reperitur. Præfuit autem sub
nis Episcopis Hilario ac Simplicio: quo tempore S. Seuerinus, primarius superioris Pannon
stolus, sub Cæcio vixit, annum videlicet ante & post quadringentesimum, & sexagesimum

Idem de monasteriorum præpositis. Henricus ex Damasiano Canonico, in Mon
gularium S. Augustini, in superiore Bauariâ siti, Præpositum lectus, præfuit paulùm vltr
decem, exauthoratus anno Christi 1275. Amisit omnia Monasterij clinodia, per pictorem
fabros duos subtracta, quorum vnus deprehensus in Schongauiensi oppido indicatus, & i
tus est. Præpositus quendam cœnobitam suum, virum nobilem Gallonum, suspectum
quem etiam in carcerem ab Episcopo rapi curauit.

Cùm verò is sufficienter sese purgaret, tandem pace facta dimissus est, qui tamen vlt
noctu per fenestram in præpositi cubiculum inscendit, & muliere apud eum deprehensa, mi
primò verberauit, mox conuocato conuentui scortationem præpositi manifestauit, qui ide
authoratus est. Hodie eiusdem loci monachis ferè omnibus, scorta in vicinis pagis alere p
liberrimum est. O mores, ô tempora? ô monachos? & quomodo monachos, si viuant cum
ô castimoniam mendacissimam?

Idem, Requiescunt in templo cœnobij Cœlicorona duo infantes, puellus videlicet &
patre comite Orlemundensi, matre verò Ducissa Meroniæ nati, crudeliter ac miserè trucidat
ferè ante ducentos (cùm nondum essent bimi) ab ea ipsa matre sua Meroniæ Ducissa, Blass
tunc temporis habitante: quæ cùm esset vidua procax & lasciua, formæ verò elegantia vbiq
bris, non amauit ipsa tantùm Albertum quendam illustrem iuuenem, ac fortissimum prin
Burggrauium Noribergensem, Friderici Comitis à Zollern, primi Burggrauij filium, sed a
iam vehementer & ardentissimè est redamata.

Anno

suum amorem fassus aliquoties Burggrauius, publicè dixisse fertur: se (nisi prohiberent
uli) libentissimè ducturum viduam illam Blassenburgensem: quæ verba cùm, relatu clan-
tius internuncij & quasi pronubi, peruenissent ad aures libidinosæ, ac iam tum vehemen-
tientis in Albertum fœminæ, mox furore & amore magis incensa, libros suos propria oc-
, capitibus eorum vel capitum verticibus adhuc teneris, acu contusis & perfractis, ne facilè
ia agnosci, & ipsa, liberos morbo aut contagio aliquo sublatos esse, commodiùs ac ve-
abulari posset.

m & catastrophen huius Tragœdiæ in Grundlacensis Cœnobij origine ac monumentis
leges. Hos innocentes Martyres ipse meis oculis vidi, meisque manibus contrectaui.
ita adhuc integra est, vt putes, eam vix ante vnum annum emigrasse, adeò nihil prorsus
apparet cineribus simile. Masculi verò vel puelli pectus humoribus & aquis, (quæ
m sudantis hyberno frigore templi descenderunt in pariei contiguum Sarcophagum)
do læsum, in cineres resolui cœpit. Caput tamen, humeri & crura integra adhuc sunt,
um immutata.

mirificè ostendit Diuina Maiestas, quàm innocenter perierint isti infantes, quorum ani-
deites clamabunt in die extremi iudicij; contra tam immanem, adeoque crudelissimam
ue nec suo pepercit sanguini, modò insano ac omnibus modis detestando amore frui li-
deò verum est, quod à Seneca dicitur: Amare & sapere ne dijs quidem ipsis conces-

n manuscripto de monasterio Aldersbach. Ioannes Kiener ex Vilsenhouio, vicino & ad
sito oppido natus: eligitur in Abbatem Aldersbacensis Monasterij, vnanimi omnium
n die S. Francisci, anno 1501. vir statura magnus, qui anteà parochiæ Schönauiensi 20.
eleganter præfuerat. Infeliciter consecutus est hoc gubernaculum. Cùm enim opulen-
nuenisset, & in promptis etiam pecunijs diues Monasterium, ita prodigus ac conuiuijs de-
vt post biennium cogeretur aliunde argentum mutuari.

t itaque Cœnobij possessiones partim oppignorare, & hypothecas facere, partim vende-
um est exiguo, quod partum est tempore longo. Conflictabatur etiam cum morbo Gal-
raro in Monasterium venit, sed semper verè Patauij erat in sui Cœnobij curia, numero-
ciosorum hominum familiam, & crebros inuitans hospites ac conuiuas, quib. etiā abligu-
omnia, quasi ex professo Ecclesiasticarum facultatum pessundatorem ageret: homo a-
tus, & ad concitandos risus peridoneus & egregiè doctus.

t tales homines multos Bauaria, Iocularios, & Vlenspiegelij aut similium Morionum in-
a garrulitate risum mouere omnibus egregiè callentes, quos ipsi Bauari inepta voce
t vocant.

de claustro Bulgern. Bulgarium, vulgò Bulgern, Monialium & secularium sacerdotum
tes diuisum, fluuioloque & alio interiecti agri spacio diseretum, ordinis S. Spiritus, Xe-
potiùs appellandum quàm cœnobium, in Austriacâ prouinciâ supra Anasum sita, medio
re inter Steurecense oppidum ac castrum, oppidulumque Maurhusense, paululùm à
scendentis Danubij, in amœnissimâ paradyso extructum, à quibus Regulis vel fundatum
vel postea auctum, expiscari hactenus non potui. Aduocati ac tutores eius sunt illustres
Liechtenstein, domini in Niclasburgo & arce Steurecensi. Habet hæc Monacharum
lorum scortantium cauea Magistram plerunque vtriusque loci & altricem & gubernatri-
odeporico nostro Anasiano de hoc & alijs Monacharum, aut Vestalium collegijs ita non
uidem, sed seriò cantauimus, rumpantur vt interim ilia Pfaffis.

Manè, sub auroram venientem surgimus, arcem
Ingredimurq; iterum (nam pauca negotia nostro
Illic Pribizero priùs expediunda fuerunt)
His ritè exactis ientacula lauta parantur,
Cùm vix Phœbus adhuc Eoum ascenderat orbem.
Hæc vita Aularum est, exorto Hyperione vixdum,
Indulgere statim ventri, genioq; gulæq;:
Hinc ientacula sunt, mox prandia, & inde merendæ:
Tandem cœna etiam, nocturnus & insuper haustus:
Vita quasi hæc nobis data in hoc tantùm sit, vt inter
Delicias mensæ noctésq; diésq; soluti
Omnibus à curis, & manducemus, & instar
Anseris ad potum semper sedeamus, & vrnas:
Quas exhaurire & siccare sit inclyta virtus,
Aut quoque nobilitas æterno nomine digna.
Dimissi tandem, sat poti, & sobria certè
Turba parùm (quis enim, nisi potus & ebrius, ire

Ex madidis proprias ad res permittitur aulis?)
Rursus equis ferimur per florea prata, per agros,
Vndique fronde nouâ nouo honoreq́ luxuriantes:
Donec ad exiguam Monacharum venimus ædem
Bulgariam, celebris dictam de nomine terræ.
Sexus vterq́ illic, fratres nempe atque sorores,
Pontificum fictâ sub relligione, seorsim
Degentes, riuo seiuncti agroq́ (simul dijs
Et mortalibus illud obest:) dominantur & illic
Fratribus, aduersus Pauli pia iussa, sorores:
Sic mandauit enim Christo aduersarius hostis,
Ille creaturarum eiusmodi alumnus & author.
Non tamen iste diu nos detinuit locus, vt qui
Nec monumentorum quicquam, nec bibliothecam,
Aut aliud quid tale, quid aut virtutis haberet.
Nam simulatrices tantùm virtutis ibidem
Inuenies, simulatores pietatis & vnà,
Qui plebi ostentant Curios, castasq́ Sibyllas:
Intus agunt thyasos, & Bacchanalia viuunt.
Et nihil omninò est in toto stultius vnquam
Inuentum Mundo, nihil imprudentius atque:
Quàm quòd regna etiam stultis mulieribus istis
Sunt commissa, & relligio, pietasq́ fidesq́:
Quæ de relligione, fide, probitate, pieq́
Viuendi normâ, nil nôrunt, turpibus ac sunt
Vt desiderijs, ita amoribus vndiq́ plenæ.
Fœmina quando semel totum seduxerit orbem.
Et nostrum genus omne ita morti immerserit atræ,
Ex quâ non aliâ redimi ratione, nisi vna
Hac, potuit, fieret cœlesti vt victima patri
Ipse Dei gnatus, cœlestis imago parentis,
Verus homo, verusq́ Deus: vita vnica nostra.
Et quid ineptius est, quàm quòd Regesq́ ducesq́
Fecerunt aliquas harum membra atq́ columnas
Imperij? O miserum Imperium, cui præsidet, & quod
Adiuuat effrenis Meretrix & adultera turpis:
Quæ nupsisse Deo, & castè se viuere iactat,
Prostituitq́ simul tot se Monachisq́, virisq́
Sacrificis, seruis sed & vpilionibus ipsis!
Hisne lupis fieri tales voluêre cauernas
Imperij proceres? qui maxima dona dederunt
Talibus ornandis Monacharum sedibus. An sic
Ad castam vitam tenera est ducenda iuuentus?
Non puto. Tutius idcircò foret, vtiliusq́,
Esse solo æquatas has circumquaque latebras,
Ista latibula scortorum quàm stare, & ibidem
In vitia & scelerum duci genus omne iuuentam
A Sathanæ seruis Monachis, fœdisq́ lupercis,
Præsulibus nostris, horumq́ satellite clero.
Hæc vos Imperij Reges aliquando videte:
Ad vos pertinet hæc totum cognoscere ad vnguem,
Atq́ reformare hæc Mundi portenta cadentis:
Quæ propter Deus iratus tot plaustra malorum
Omnibus infundit Regnis. Sed pluribus ista
Cesso monere: satis dictum est, si sunt modò, qui se
Credant esse Deos sola hac ratione vocatos:
Quòd, quæcunque Deum sapiunt, defendere: sed quæ
Sint aduersa Deo, teneantur perdere ferro.

Anno

Non pictæ imperij statuæ, sed fortia membra :
Æternią; Dei lecti hæc ad munia serui.

s. Temporibus Arnoldi de Radberg, Episcopi Basiliensis, circa annum Domini M. VII. magna quædam Hæreticorum secta in Germania pullulauit, quæ circa terram Bo- in ciuitate Egra ortum habuit à fratribus dictis Die armen Barfüsser/ qui tantam multi- d se traxerunt pecunia & donis, in diuersis Alemanniæ partibus, quòd si simul congregati icunque etiam potentissimo principi resistere potuissent. Hi etiam conuentionem habu- œcesi Eysteten. Quo audito, Episcopus Eystetensis Inquisitionem contra eos fecit, & comprehendit, examinatosque ac condemnatos, igni cremandos tradidit. Quod m Episcopus Eystetensis alijs notificauit: vt similem inquisitionem facerent, & articulos is transsumsit: & præsertim præscripto domino Arnoldo de Radperg, Episcopo Basili- am viro catholico, & suo constudenti Papiensi, infrà scriptos articulos transumsit, quo- de verbo ad verbum sequitur & extat.

rticuli & errores Hæreticorum, qui in diœcesi Eysteten.

la[illegible]runt, & examinati sunt.

ant, se habere quosdam magistros, qui per mundum vagantur: & esse numero XII. e- emplo discipulorum Christi, & prædicant occultè: quia propter metum aliorum sacer- olicè prædicare non audent.

rum sacerdotes esse pauperes, nihil in mundo possidentes: qui ordo originem habeat à eati Syluestri, Papæ XXXV: qui post donationem per Constantinum Imperatorem Ec- n pauperes permanserunt, & ab alijs ditatis fuerunt separati.

ædicant, vnum Deum adorandum esse, & quòd neque B. virgo Maria, neque alij sancti ndi, neque inuocandi: quia nullum possint hominibus præstare suffragium, cum talis concordia, vt nihil velint, nisi quod Deus.

anctorum festa non esse celebranda, neque vigilias eorum agendas, ex causa præmissa, hominibus prosint, sed quicquid ab hominibus fiat, totum in honorem Dei fieri debere, nctorum.

uòd duæ tantùm post mortem sint viæ: videlicet fidelibus ad cœlum: peccatoribus au- ernum: purgatorium omninò negant.

uòd suffragia pro mortuis nulli prosint: & sic oblationes, missas & eleemosynas nullius litatis.

remonias Ecclesiæ detestantur: nempè benedictiones salis, olei, palmarum, candelarum, rerum.

ensuras Ecclesiasticas detestantur: præsertim excommunicationem dicunt nullius esse , & quòd neminem liget.

nagines Sanctorum reprehendunt dicentes, simulachra esse, & quòd neque colendæ neq; e sint.

ullum festum alicuius Sancti esse celebrandum, sed duntaxat diem Dominicam festiuan- ria sexta initiandam.

uòd sacerdotes iniuriam faciant Laicis, dum vtramq; speciem in cœna Dominica ijs non cent: quibus tam necessarij sint, ac ipsi celebrantes.

cunt, salutationem Angelicam nullius esse efficaciæ, & quòd in honorem B. Virginis non : sed dici possit in honorem Dei: & in dicendo omittatur clausula, Benedicta tu in mu-

eregrinationes ad limina Sanctorum omninò derident: dicentes, hominibus nihil pro- que indulgentias dare posse, sed quòd talia sint à sacerdotibus propter quæstum exco-

Quòd vxor ex nulla alia causa, nisi fornicationis, possit à marito separari, neque etiam à ttendam.

Quòd Sacerdotes & Clerici nihil proprij habere debeant, nisi de vna confessione ad aliam, psi sint de ijsdem sacerdotibus, qui tempore Beati Syluestris pauperes permanserunt.

n manuscripto de Episcopis Pataniensium. In Albertum II. Baronem de Vuinckel, bel- eriùs quàm sacerdotem, Pataniensis ciuitas sumens arma, insurrexit, (etsi, quæ motæ se- ausa fuerit, subticeatur) resque vtrinque exacerbata, summè eò deducta est, vt in aciem ars martis aleam experiri volens egrederetur. Pugnatum est acerrimè & atrocissimè, in- am & Frigulinæ Cellæ Episcopale oppidum, eo ipso loco, vbi Ehrlachius fluuiolus è Bo- emore profluens, Danubio sociatur. Cumque diu ancipiti marte dimicatum fuisset, & plurimi cecidissent, quorum sanguine vterque fluuius tinctus esse scribitur: tamen victo- tuentissima, Episcopo cessit.

Quis

Quis non in apostolicis viris (quales episcopi esse volunt) studia hæc bellica repre quos isti sanguinis feruere omninò, præsertim in negotio religionis, non conuenit: cùm stus ipse, Episcoporum omnium, sed verorum & piorum, non personatorum, antesign minem vnquam vel gladio vel igne occiderit, sed simpliciter fateatur, venisse se, non vt p mas, sed vt seruet: Luc. 16. Sed quò prolabor? quóue feror? qui non hîc Theologum, sec logum ex professo ago.

Picturæ vniuersam Christianorum doctrinam veriorem il

nostro seculo iterum patefactam, verè exprimentis, delineatio & explicatio verissima: authore eodem Caspare Bruschio, Poëtâ Laureato, Comite Palatino.

HAEc, vos Austriaci, Stiri, fortesq́ Carinthi,
Carni, ac Taurisci, discite (quæso) boni:
Quos procul abducunt à Christo principe nostro,
Qui sumunt Iesu nomina mira sibi.
Hi d m sese audent Iesu iactare ministros:
Verborum Christi dogmata sana premunt:
Pont ficisq́ iuuant scelera, atq; tyrannida sæuam,
Pro veraq́ docent impia monstra fide.
H nc Iesuuidri dicuntur ritè, sequaces
C risti immortalis quos pudet esse Dei.
Triste Satellicium Satanæ Antichristi, & Auerni,
Qu d veluti stygium vos fugitote lacum.

Nos Iesu Christo dedimus, non nomina Iesu:
(Hic nouus vt Satanæ grex sibi fingit iners.)
Atque hinc Christiadum cœtus, Christiq; vocamur
Membra, huius sequimur qui monumenta ducis:
Discipuli cuius, puerique manebimus, & non
Quæremus nobis nomen in orbe nouum.
Est idem semper Satanas, ludibria verò
Sunt noua semper ei, quæ fugiamus: Amen.

R. Patri ac D.D. Micalo Kaczbegio,

Abbati Reichenbacensi, non personato aut titulari, sed vero, non Antichristianico seu Pontificio, sed Christiano, non impiarum & idolatricarum traditionum humanarum, sed Christi verborum ac veritatis patrono, Mecœnati suo S. D. Bruschius.

MIcale Kaczbegi, Reuerende & amabilis Abba,
Doctorum pater, & Mecœnas magne virorum,
Iusius & verbi cœlestis fide patrone,
Quod supera nobis olim pater almus ab arce
Misit, vt, assumtâ nostrâ istâ carne misellâ,
Victima pro nobis fieret, placaret & iram
Accensam primæ mala per delicta parentis,
Totius & generis sordes atq; vlcera nostri.
Est pictura mihi nuper pulcherrima visa,
Digna tuo vultu: verùm & dignissima, templo
Vt quæ picta tuo sit testis posteritati,
Qualem doctrinam, quem sis heroa professus,
Dum licuit Mundo vitam tibi degere in isto,
Sub certaminibus tot, schismatibusq; dolendis:
Solum hunc nimirùm, qui cœlo venit ab alto,
Inq; cruce est factus pro nobis hostia Patri,
Sustulit atque nefas nostrum omne, suoq; cruore
Innocuo, & sancto, & precioso crimina nostra
Omnia deleuit, quibus irritauimus iram,
Placari quæ non potuit, nisi sanguine Christi.
Solum hunc, qui tumidum veniens iratus ad Orcum,
Omne sodalicium Phlegetontis contudit illic,
Rursus & æthereas remeauit victor ad oras:
In patriam, quam nunc cum patre, & flamine sacro
Ipse tenet, semperq; potens sine fine tenebit:
In quam nos etiam venturis attrahet annis,
Hæc quicunque fide sincerâ credimus illi.
Hanc tibi picturam descriptam, & numine dextro
Expositam à nobis, pater optime mitto legendam,
Et meditandam isto lugubri tempore, quo nos
Dicimur à vero procul isse in deuia, priscis
Discessisse & ab his doctrinis, quas pia Christi
Sponsa docet, veneranda parens Ecclesia nostra.
Cùm nos doctrinâ verè maneamus in illâ,
Quam semper Christi est Ecclesia vera professa,
Cuius & ista rei pictura erit optima testis.
A Satanæ verò doctrinis prorsus abisse
Nec nos pœniteat, nec nos pudeat quoque, Christus
Cùm solus nobis Doctor sit missus ab alto,
Cuius nos verbum cœleste audire iubemur
Cœlitus, ac fugere interea Satanamq; luposq;.
Ergò illi, humanas qui tantùm traditiones

Ore

Anno

Ore tonant magno, & miris clamoribus vrgent,
Hi discesserunt à Christo principe, veri
Hi sunt Hæretici, quos olim Acherontius ignis
Comburet miseros, scelerum nisi pœniteat mox.
Tu mihi si velles parêre haud vana monenti,
Curares etiam, velut est descripta sat aptè,
Sic pingi in tabulâ vel sacri pariete templi:
Conspicua vt multis, multos de religione,
Quæ placet vna & sola Deo, queat illa docere,
Hæc pictura Deo iucunda & grata futura est:
Hæc multos verâ de religione docebit,
Et trahet in Christi perfectam cognitionem
Ignaros veræ doctrinæ hoc tempore multos.
Viue pater reuerende diu, viue optime præsul,
Meq; tibi fido coniunctum pectore semper
Esse, tibi commendatum quoque pectore fido
Quæso sine, & nobis Mecœnas esto benignus:
Sic faueant etiam superi tibi numina cœli.

Etsi aliquot iam seculis magnæ in vniuerso Mundo regnauerunt, per impiam Ponti daciam inuectæ, & per Episcoporum ignauiam ac segnitiem illapsæ in Ecclesiam tenebræ æternæ salutis via, illa cœlestis regni Sapientia, per se aperta & luculenta, humanarum trac pelago ita immersa & obruta iacuit, vt à nemine ferè sciretur aut intelligeretur: tamen (quidem semper aliqua Ecclesia est) aliquos subinde extitisse vti credibile, ita etiam certissi qui veram de Deo & hominum generis salute doctrinam scrutati quidem sunt, sed anim in tantâ tenebrarum existimatione prodere (nisi Martyres esse vellent) ausi omninò non qui enim in lucem prodire, & tenebras Mundi reprehendere ausi sunt, hæretici iudicati, & dio, vel igne, tanquam cæterorum seductores, sublati sunt.

Sic superiore aut nostro ferè seculo in Italia Hieronymus Sauanorola (cùm tenebr henderet, & lucem veritatis diuinæ ostenderet) rogo impositus & interemtus est. In Germa ris ante eum lustris, Ioannes Hussenicz, & Hieronymus Pragensis, tenebrarum reprehen veris ad vitam æternam viæ monstratores, ab Antichristi synagogâ Constantiæ ad Rhen dio sublati sunt.

Sic eodem nostro seculo, paucis ante Lutherum annis, Vuesselus Gansfortius Frisi facultatum Doctor, & totidem principalium linguarum peritus, lux Mundi vulgò appell & Albertus Cranzius canonicus Hamburgensis, Ioann. Geyler, Keysersbergius à patrio c ctus, summi templi Argentinensis concionatur, Ioannes item Capnio, & alij plures repre & taxare subinde tenebras ausi fuerunt: etsi id trepidè & tenuiter fecerunt, vt omninò (n Martyres fieri voluissent) modestissimè id eos facere oportuit.

Talis & in Vlmensi Ecclesiâ fuit Doctor Vlricus Crato, publico probi parochi elogio a mento in eâ Repub. (in qua patricio sanguine etiam natus fuit) adhuc hodie celebris, qui a therum, idolomanias & nundinationes pontificias & publicè taxauit plurimas, & abrogau non paucas, veritatemque diligenter scrutatus, in maximo templo Vlmensi præclarè docui teris, pietate & virtute clarissimus, & immortali gloria dignissimus.

Fuerunt verò non pauci subinde aliarum etiam professionum homines: Poëtæ, histo ctores, & similes artifices, qui cùm publicè veram pietatem profiteri non auderent, poëma picturis ea (quæ de verâ Dei doctrinâ sentiebant) sapienter & eruditè complexi sunt.

Talem hominem fuisse credo eum etiam pictorem, cuius ingeniosam picturam & rec explicabo hoc loco breuiter. Est in Stiria ad Muram fluuium, supra Loubenium præclaru dum, illustre & magnificum Vestalium puellarum cœnobium, Gossia seu Gossiacum dict quo hodie adhuc sub Abbatissa, nobili domina Omelia Leysserina triginta quinque viuun virgines, & totidem aliæ honestæ puellæ, quæ in literis & virtute educantur ad annos vsque omnes nobili prosapia, quædam ex Baronibus ac comitibus etiam natæ. Inchoatum id est ante sexcentos, sub Imperatore Cthone Magno, ab illustri quadam domina Adula Palatini bonis Moguntini Archiepiscopi matre.

In eo monasterio amplissimo multa sunt cùm visu, tum admiratione digna, quæ alib bis commemorabuntur. Sed vnum illic monumentum videmus, quod peculiari libello ill dum duximus. Est ibi præter primarium templum, parochialis etiam Ecclesia S. A Eius parieti exteriori, qui Orientem spectat, & principaliorem aram claudit, talis est imago.

In

nmitate parietis veluti tabulæ, pictæ sunt aërei coloris nubes plurimæ, & in his ipsis
ut supra potiùs nubes, elegantissima ciuitas quadrata, qualem ferè D. Ioannes in A-
cap. 21, æternam delineat ac cœlestem Hierosolymam. In ima parietis parte præcla-
est vniuersus Tartarus, impiorum, & Dei contemtorum lugubris & horrenda sedes.
arte, tanquam in centro totius picturæ, extat imago pendentis in cruce filij Dei, Domini
ris nostri Iesu Christi.

ad sinistram astat primùm & proximè, puella quædam regia, asinæ insidens vndi-
lneratæ & sanguinolentæ, ac præ dolore iam iam corruituræ: de cuius puellæ capite
alis lapsa est. Hæc in dextra gestat caput hirci sanguineum, in sinistra sceptrum con-
psa semianimis asinæ inhæret, per cuius caput penetrat gladius biceps, quem verbe-
s è transverso crucis ligno prodiens, quasi percutientis Dei manus, gubernat, & puellæ
git. Huic miserrimæ faciei muliebri subdita est inscriptio Synagogæ.

uam huius Virginis est arbor peramœna & delicata, cui per varios orbes implicitus & in-
erpens, humani generis seductor: ex cuius ore E V A, prima humani generis & parens
s, pomum scientiæ boni & mali apprehendit. Coram Euâ ingens astat hominum mul-
d inter eam multitudinem & Euam primam peccatricem, mortui hominis cranium
m, Mortem, peccati stipendium, per Euam in omnem hanc hominum conuersationem
nuit.

xtrâ pendentis Saluatoris, stat solus leo cum quatuor capitibus, leonis nimirum, ho-
uilæ & Bouis, quatuor Euangeliorum scriptores, cœlestis imperij archicancellarios de-

c leoni fortissimè insistit alia puella, pudica & elegantissima, regio & ipsa, sed integro
demate. Hæc aureum calicem læua tenens, excipit ex pendentis Christi latere precio-
inem, qui effusus est pro magnitudine peccatorum totius mundi: dextrâ spectantibus
n crucifixum liberatorem ostendit. E crucis summitate, seu dextro transuersi ligni
dit manus super hanc puellam non irati aut verberantis (vt est altera manus ex læuo cru-
opendens) sed manus benedicentis huic Sponsæ Dei. Huic puellæ addita est inscriptio &
clesiæ.

arbor proxima, cuius ramis itidem serpens implicitus est, & huic serpenti superaddita
gunc-la crucifixi Christi, ostendens, typum, populo Dei olim à Mose propositum, nunc
um, Num. 21.

e hanc arborem, in loco paulùm humiliore astat beata virgo, Christi Iesu mater, &
c immensus hominum cœtus: Papa, Cæsar, Reges, Principes, Episcopi, ciues & rustici, o-
is genibus, & quasi adorabundi. His omnibus beata Virgo dextrâ Hostiam osten-
autem digito monstratore vel indice pendentem & erectum in arbore sinuosum serpen-
ucifixum Christum, sublatis oculis, & quasi concionans demonstrat.

infimâ crucis parte, quasi tertiâ cuspide, prodit tertia manus victoris Dei, grandi malleo
effringentis tartarum, & percutientis atq; comminuentis Serpentem, malorum omnium
, & omne inferorum satellicium.

tota imago est, quæ quid significet, breuiter etiam, Deo duce, explicabo. Apparet autem,
m imaginem peruetere m esse. Etsi enim contra tempestates & imbres tecto munita sit:
terior pars læsa iam est, & sublatæ ac deletæ sunt aliquæ inscriptiones. Quicumq; verò
imæ huius picturæ author fuit, is mihi & totum Christianæ pietatis ac doctrinæ negocium
intellexisse, & eiusdem methodum quandam non inuenustam in hac figura instituere vo-
etur.

mùm enim (vt ab Eua ordiar) per serpentis odium, inuidiam, astutiam, Euæque
rentis nostræ fragilitatem, & ex fragilitate emergentem inobedientiam, Peccatum in
mundum venit, per quod peccatum originale omnes filij iræ facti, imaginem & simili-
Dei (ad quam initiò conditi eramus) miserè amisimus, facti ex innocentibus nocen-
rfectæ bonitatis hominibus illustribus ac pijs, sordidi peccatores, deniq; (cùm peccati
lors sit) ex immortalibus mortales, qui (vt cranion huius imaginis testatur) corruptioni
ui sumus obnoxij, ex puluere facti, in puluerem resoluendi.

isertus verò incomparabilis huius cùm cladis, tum hominum calamitatis, clementissi-
s, prodiens ex arcana sede sua, patefecit se denuò vniuerso humano generi: ostendens
er quam solam totius generis nostri ingens ruina illa reparari & instaurari denuò posset
et, nempe per Semen mulieris, quod aliquando esset futurum victima pro peccatis mun-
s benedicti seminis & mactandæ aliquando hostiæ, typi erant & imagines crebræ pe-
mactationes, in populo Dei institutæ, quibus significatum hoc vnum est, venturum o-
um immaculatum, cuius preciosissimo cruore effuso posset ac deberet placari ira Dei.
terim iubebantur mactare pecudes, vt testarentur, se huic diuinæ patefactioni assentiri
credere, Iudæi. Non iubebantur id facere, vt crebra illa mactatione & immolatione pe-
quasi opere operato placarent aut obnoxium sibi facerent Deum. Quicunque hac

fiducia venturi liberatoris immolârunt, grati fuerunt Deo. Et quicunq; hac spe, ventu do per agnum immaculatum perpetuæ liberationis, ex hac vita mortali decesserunt, fe &vivent cum agno in cœlesti Hierosolyma: & non sunt Synagogæ Iudaicæ, sed veræ Ch siæ pars, cum Deo immortali perpetuò victura.

Quemadmodum autem promissus est patribus Redemtor humani generis: ita tan eo ipso tempore (quod à prophetis significatum ac proditum erat) exhibitus, è Spir conceptus, ex intemeratâ virgine natus est, Agnus immaculatus, Christus Iesus filius I Deus & verus homo, in cuius ore non est inuentus dolus. Is etsi in propria venit, hoc est lum suum Iudaicum, cui præcipuè promissus & exhibitus erat, natus nimirum etiam lo Iudaico, ex Abrahæ semine, ac Dauidis posteritate: tamen sui non receperunt eum, fi cruci crudeliter interfecerunt.

Hæc est Synagogæ Iudaicæ tyrannis, asinæ illius tot legum plaustris oppressæ, & tar luxuriantis præuaricatio, quæ quia tempus salutaris visitationis suæ non neglexit tanti contemsit: adultera, Deos alienos colens, & in verum Deum cruentas manus injiciei brachio vicissim interemta est: corona de capite eius deiecta, sceptrum confractum, v lissima (regni caput) funditus euersa, hircorum sanguinis immolatio abrogata est totum cùm sacerdotium, tum regnum populi Iudaici extinctum, dissipatum, & exti radicitus.

Vocatæ autem sunt gentes per Euangelium ad Christum, vt sint Ecclesia Dei. Hu D E V S non humanis traditionibus veluti asinam regi voluit, sed veluti dilectissim tam, verbo suo cœlesti ac immortali, cuius scribæ & cancellarij fuerunt quatuor illi E graphi, quos designant quatuor capita, quibus insistit & innititur Ecclesia Dei, quæ i sese deijciens, aliud iactare: aliud docere & prædicare nihil omninò potest, quàm sang merita redemtoris sui Iesu Christi: cui soli tantū tribuit, vt ei & se & sua omnia longissim nat, & humilimè subijciat.

Accedit autem hic & altera concionatrix, beata virgo, mater Christi: non semet ctans, non suam virginitatem superbè extollens, non vbera sua ostentans, non sua mer pedalibus verbis allegans: sed veluti humilis serua Domini, omnibus cùm summis, mis hunc solum & vnum crucifixum filium suum ostendens, hunc vnum prædicans, & talium generi commendans, & vnicè inculcans. Hunc nimirum, hunc inquam, facta ctimam pro peccatis mundi, hunc esse solum & vnum humani generis liberatorem, hunc esse immaculatam hostiam, huius vnius merito Pœnitentiam agentes peccatores na morte liberari. Hunc esse, quem serpens in deserto à viro Dei Mose erectus præfigur quem intuentes salui fiant à morsu serpentis, in hunc solum omnem spem & fiducian locandam. Hanc ipsam solam doctrinam iubet profiteri & propagare Cæsarem, Pa ges, episcopos, principes & subditos, summos pariter infimosq; omnes.

In hac professione & huius professionis intrepida confessione, est vita & salus sem Extra hanc salus nulla est, sed perpetua condemnatio. Hæc est victoria crucis, ex qua ma greditur vindicis Dei, confringentis tartarum, & inde educentis eos, qui ante aduentum ris in venturum aliquando Redemtorem crediderunt.

Atque hæc est breuis & succincta & tumultuaria picturæ huius interpretatio, sacris consona, & cum recens accensa & patefacta nobis iterum Euangelij luce per omnia tiens: pijs studiosè cognoscenda, diligenter meditanda, & fideliter tenenda in uum.

Hoc verò corollarij auctarijque vice adijciendum hîc duxi, quod obseruatione dignum etiam est: figuram hanc piam & veræ doctrinæ per omnia consentaneam & c entem, non habuisse locum in ipsis Papistarum templis, vt nec conciones de Christo sed bonum pictorem seu figuræ ipsius inuentorem, coactum fuisse foris manere cum Christianismo, quem mundus omninò ferre non potest. Christus I E S V S æternus D veniat tandem, & contemtum suæ veritatis vindicet, qui sit benedictus in secula: Amen.

1550. *Iobus Fincelius.*

VIR quidam diuitijs abundans, tredecim milliaribus à Görlitz, cœna oppiparè in conuiuas inuitârat, qui cùm advenire recusarent, ira ille excandelcens: proh, in venire isti recusant, adueniant ergò, quotquot sunt Diaboli. Vota hæc non sunt irrit ingens protinus eorum numerus, quos cum execratione vocârat, ad ipsum adventat. ille primo aspectu non agnoscens, humaniter accepturus accedit. Verùm cùm illi loco um vngues protenderent, supra modum territus, quos domi suæ jam haberet conviua intellexit. Trepidus itaque cum vxore sua ex arce profugit, relicto in cunis infantulo & ne, qui in hypocausto cunis assidebat. Sed cum infantulo morio iste è turba Dæmoniorum mis euasit. Imp. & P p. V. S.

Ba

Bartholomæus Latomus. 1550.

nimam agens, si non aliam ob causam damnatum, vociferatus est, quàm quòd veram rinam oppugnâsset. Idem & Cancellarius Pratensis fecisse dicitur, Imp. 117. Car. 5. lio. 3.

Rebuffus in praxi. 1550.

a capita Ecclesiis esse, & lolium frugum loco succrescere queritur. Imperat. & Pp. .

us de Monte Pessulano, de statu curiæ Rom. Rebuffus in

pract. Cancell. Iacobus Petrus de Ferrariis, Budæus, & Pighius in controuers. de missa priuata.

onum & constitutionum pontificiarum iniquitatem notauerunt, & in ipsam missam us irrepsisse, fatentur: vt apud eos.

Andreas Thevetus Gallus, & 1550.

Ioan. Lerius.

t ille antiquitates singulares & notatu admirandas. Quem tamen Ioannes Lerius men- dicit, & fictitia multa annotâsse affirmat. Imp. & Pp. v. s.

Barlette Prædicator Gallus. 1550.

tum quendam, qui loqui nesciebat, nisi per corpus Christi, & nomen Diaboli, cùm auderet monere, ego officium suscepi, dicens: Pater Reuerende, plures de V. R. nobis uòd nescitis loqui sine juramento & nomine Diaboli. At Episcopus in impatientiam ver- n nomine Diaboli, & quis de me ita dicit? per corpus Christi non est verum. Cui re- euerende domine, à vobis testimonium capio: tunc cum rubore discessit. Imp. Car. 5. 3. V. S.

Iodocus Ludovicus Decius. 1550.

scripsit hic historiam Boëmorum, Polonorum, Borussiæ, Lithuaniæ, & circumjacentium norum, & terrarum. Et multorum historicorum errores, Bergomatis, Volaterani, Francisci aliorum, corrigit: & rarò Nobiles Polonos reperiri scribit, qui non trium, vel quatuor na- nguas novissent: Latinam verò callere ait omnes. Imp. Car. 5. Pp. Iul. 3.
m contentionem Legatorum Imperatoris & Papæ, vbi Pontificius à Cæsariano pulsus lo- scribit.

VVierus lib. 1. cap. 16. de præstigijs dæmonum. 1550.

ppus Melanchthon retulit: Lutheri ædes accessisse monachum, fores vehementer pulsitan- cui cùm famulus aperiret, ac sciscitaretur, quid vellet: num domi esset Lutherus? quærit s. Re cognitâ, Lutherus eum ingredi iubet, quòd nullum multo tempore vidisset mona- gressus hic, habere se quosdam errores papisticos, ait, quorum nomine libenter cum ipso proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit explicatu ciles. Vnde offensus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit verba:
ltum mihi facessis negotij. Aliud etenim, quod iam agerem, erat: simulq; surgens, loci à mo- opositi explicationem ostendit: atq; in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auiū s dissimiles, animaduertens, inquit: Tuné is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pro- est, & mox locum in Genesi commonstrat: semen mulieris conteret caput serpentis. Inde it: Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto victus dæmon, indignabundus, secumq; murmu- t, eliso crepitu non exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquod redolebat hypocaustum. am pompam diabolus in monachali habitu agat! Imp. Car. 5. Pp. Iul. 3.
m lib. 2. c. 4. Anno 1530. sacerdoti in crystallo thesauros Noribergæ ostenderat dæmon: hos m loco perfosso ante vrbem quæreret sacerdos, adhibito amico spectatore, & iam in specu idisset, atq; ad eam cubantem canem atrum; ingressus in specum opprimitur, interficiturq;, acumine, & specum rursus complente.

rte Almadel, arte Notoria, arte Bulaphiæ, arte Artephij, arte 1550.

Paulina, arte Reuelationum, & Stegano-graphia Ioan. Tritheymij abbatis Sponheymensis, Idem.

DE illis (cùm nimis longum foret) alibi legitur, hoc loco solùm ea, quæ Carolus
stegano-graphiâ sentiat, recensebuntur.

Ad Tritemium diuerti, quem reperi magum, nulla Philosophiæ parte insignem. Ei
graphiam euolui velitatim, nonnullorū capitum perlegens initia: vix horas duas librū i
habui: abieci enim eum illicò, quòd terrere cœperant me tantæ adiurationes, ac tam ba
insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonum) nomina: vniuersa verò huiusmodi no
ad videre visus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut enim Arabica, aut Hebraica, aut Ca
Græca: Latina pauca, aut fermè nulla. Innumeri autem sunt characteres, quibus adiur
gulæ notantur.

Quòd in epistola ad Boscium Tritemius scribit, verba esse plana, lucida, sine o
rum aut vocabulorum transpositione, ita vt omnes legant & intelligant: secretum ta
qualecunque erit, manere ignotum: hactenus vera loquutus sit. Nam in tota huius
nographia passim sanctissimas ac pijssimas orationes inserit, quæ ad amicum episto
mittantur: re autem vera lachrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere videtur, quod
sius in epistola ad Sosipatrum de Apollophane sentit: Diuinis aduersus Deum nefariè
per mundanam inanemque sapientiam diuinam sapientiam euacuare molitur. Q
sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, rectè (vt ait Daniel) in caput
dacia confingit: manetque (puto) angelus Dei bonus, vt secet eum medium: dissol
dus iniquum, quod cum nocentibus angelis iniisse ac sanxisse, palàm ex ipso opere decla

Porrò si ritè memini, hunc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat: inp
tuum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum
subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spiritu
na, quoties necessitas ingruerit, depromere atque elicere doceat. Partitur autem in
di figuris spiritus ipsos in quatuor, Imperatores, Duces, comites, & seruos. Imperator
tius orbis esse tantùm duodecim, quotquot & venti à Philosophis esse traduntur. Ex
quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, occidentis & septentrionis: quos, v
Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut qu
Sub Ducibus singulis rursus comites, maiore numero: & Seruos sub comitibus
ros.

Hoc igitur pacto ad artis suæ effectum conuertitur. Cùm vult dissito amico
consilia, (hæc enim vocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam, miræ sa
deuotionis fuco affectatam, eamq; charactere cuiuspiam duodecim Imperatorum im
ad amicum, qui (vt ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is ami
calce epistolæ characterem inprimis, cuiusnam sit Imperatoris, attendit. Si est orientis
versus ad orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritque confes
libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, vt suorum quempiam subditor
mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas
in auroram profert: qua ritè prolata, mittit illicò Imperator ille quendam suorum a
aut comitum aut seruorum, qui protinus auolans, fit viro eminus visibilis, velut n
caligo in aëre pendula. Vbi deinde secunda coniurationis verba expleuit, spiritus ill
accedit, cominusq; ad eius aures expetita amici secreta propalat & nunciat.

Sunt autem (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggreg
dam nominum ipsorum spirituum, ad varium quendam magicæ artis modum ordi
suntque huiusmodi nomina (vt dixi) omnia fermè ignota, velut Arabica, &c.

Memini item, me in ipsius opere ita legisse: Hi autem Spiritus perniciosissimi su
quam, odio quàm maximè habent lucem, tenebras diligunt. Forti adiuratione opus
necessaria nostra cogantur. Quòd si in his adiurandis territus, pauxillum trepidaueris,
plenda adiuratione (siue vocabuli omissione, siue seriei immutatione) aberraueris, te
cabunt. Hos igitur tam in vindictam paratos, quis adeò erit mentè captus, vt bonos cle
spiritus esse probet?

Vidi in eo opere adiurationes nonnullas, quas vocat potentes, quibus possit vnus
qui assiduè cupit spirituum vti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere, vt in e
maneat semper, eiq; in cunctis famuletur, cæterùm in semotissimo (vt ait) à turba loco i
locandus est, ne temerè ad se ingredientes necet, &c.

Satis superque me fecisse, videor, si tibi hic exposui, quibus liquidiùs & viri & art
pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi patescant. Hactenus Bouillus: quem licet me
impietatis accuset Tritemius, se purgans in præfatione lib. Polygraphiæ ad Maximilian
ratorem: res tamen ipsa secus docebit, si quis Steganographiæ libros accuratè legerit: quo
tem scriptam cum figuris & Spirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippa
memoriæ, ego ipse olim legi, atque eo inscio exscripsi.

Studiò in argumentis famosorum horum librorū describendis longior fui, vt ijs cogni
tiùs de reliquis eius farinæ blasphemijs censeatur. Congestos eiusmodi tenebrarum libros,
nabiles, improbatæ lectionis vocat Vlpianus, prorsusq; corrumpendos esse statuit. Eosde
absumi voluit & Paulus apostolus.

iſciplinæ & artis fons, origo, & firmamentū, ac ſacrilegi negocij methodus: cuius tamen
manes, cogi numina, turbari ſidera, elementa ſeruire, eiusq; inexpugnabili poteſtate &
inum coactorum violentia, ſtupenda ſupra naturam ſe opera perficere, ſibi perſuadent,
in ſinu ridentes, bis certè miſeri homines: quod vani teſtantur exitus, & poſt im-
oriosaque ſtudia fruſtrati euentus. Præſtigias oſtentant, non miracula: quæ non
ntia, ſed Dei permiſsione, ob hominum incredulitatem, & dæmonum pactione ſor-
ectum.
VVierus. Hiſtoria Catholica de ſtatu religionis noſtri temporis Gallicè conſcripta, au-
ntano Theologiæ doctore, tradit quoq;, probabilem eſſe opinionem, literarum monu-
opagatam: Margaritam, videlicet Lutheri matrem, ex diaboli coitu concepiſſe, qui
antè cum ea fuiſſet congreſſus, quàm Ioanni Luder matrimonij fœdere iun-

profectò Lutheri doctrinam alijs veritatis machinis impugnare & conuellere oporteret,
odi figmentis, alioqui vulgus intelliget. Siquidem [craſſum [nimis hoc commen-
tali dæmonis concubitu, quum ex deſcripta eius vita omnibus conſtet, natum fuiſſe
1483. die 10. Nouemb. nocte poſt horam vndecimam, Islebiæ, ſub imperio comitum
enſium, ex patre minimè obſcuro Ioanne Luthero, viro Patritio, & huius pudica coniuge
matre: atque Martini nomen ei impoſitum, quòd dies proximus, quo per baptiſmum
itiaretur infans, Martino ſacer eſſet.

Campanarum Baptiſmus, ex eodem.

non ſine ſingulari ſtudio & ratione machinatus eſt diabolus (quanquam, peculiares qua-
n ceremonias coluiſſe pleroſq;, non diffitear) vt non ſolùm in longiſsimè diſsitis totius
bus, (vti olim apud Gallorum Druidas, & remotiſsimos Indorum Gymnoſophiſtas) v-
; eius cultus obſeruaretur: ſed & (quod multò magis mirandum vel potiùs dolendum)
ana noſtra Europa, apud diuerſiſsimas regiones, in cuiuscunq; materiæ vel nominis ido-
ſimili ritu honor ſibi haberetur.
cæcitatem apud commoda ſuis præſtigijs organa auxit voce, cantu, capitis nutu, aver-
exione ad latera, manuum geſticulationibus, aut alijs motibus: eoq; modo indicia pro-
erſantis atque abhorrentis voluntatis edidit ex ſtatuis: prophanauitque loca, quæ cer-
omicilia & ſedes doctrinæ cœleſtis, ſanctiſsimæ ſcholæ patrum, & in quæ (velut conuerſa in
tatis & ſuperſtitionis latibula) ſuas blaſphemias in Deum contumelioſas, & hominum ge-
les eructare atque euomere conatus eſt.
in hac mundi ſenecta, nutantibus technis illis manifeſtis, ſe in vero Dei templo collocat,
m mentibus dominatur, in lucis angelum transformatus. Hac ratione ſe, grauiori diuinæ
contemtu, atq; hominum exitio, magis vlciſcitur.
pertinent ludibria, quibus noſtros homines etiam adegit, vt, niſi ſacro baptiſmo, regenera-
acro, ad Chriſti ſolummodò membra pertinente, & exorciſmis tantùm, vbi è ſua ſede de-
s eſt dæmon, ab illis, qui eius pellendi ſingulare donum habent, applicandis, campanæ &
ula expientur ſacrificenturq;, ſponſoribus & teſtibus (in ſacrilegam vberioris auri expi-
) vndiq; convocatis, res illas inanimatas mortuasq; è turribus à diabolo ablatum iri, ſim-
erſuaſum ſit.
imò foueæ & ſtagna oſtenduntur, quæ etiam vidi, ſi dignus ſum, quò eiuſmodi non ba-
conſecratasq; campanas à dæmone ex turribus proximis invectas eſſe, aſſeuranter dicunt:
earum ſonum nocturna hora duodecima in Natiuitatis Chriſti ſolennibus, vel etiam
quatuor anni temporibus, quæ vocant: & eum commori, qui audierit. Sic fit, vt à ſono
mprudentes, nec inveniatur, qui audierit: & ſi aliquem audire contingeret, is proculdubio
ob impietatem illuderetur: interim tamen hiſce religionis noſtræ præſtigijs illi detinen-
ta pridem eo loco prope Abbatiam Knechteſtein ductus ſum, vbi firmiter adhuc credi
legium coràm audiui: monſtratur fouea, turrisque oſtenditur.
oterea perquàm prudenter & piè Cæſar Maximilianus inter grauamina ſedis Romanæ, à fol: xv8.
non toleranda, campanarum conſecrationem recenſuit in hæc verba: Suffraganei ex-
tunt, vt ſolùm ipſi, & nullus alius ſacerdos laicis campanas baptizarent. Credunt de
pliciores, ita affirmantibus ſuffraganeis, tales campanas baptizatas dæmones & tem-
ellere.
propter innumeri plerunque adhibentur compatres, præcipuè vero, qui fortuna pollent,
r, qui baptizationis tempore funem, quo campana ligata eſt, tangunt, ac ſuffraganeo
te (quemadmodum in paruulorum baptizatione fieri ſolet) omnes pariter reſpon-
campanæ nomen ingeminant, veſteque noua (quemadmodum & Chriſtianis fieri
mpana induitur. Inde ad ſumtuoſa properatur convivia, quibus præcipuè compatres, vt
s munera offerant, adhibentur: nec non ſuffraganei, & eorum capellani, cum multis alijs
s regaliter paſcuntur.

Nec hoc satis est, sed & suffraganeo mercedem persoluere necesse est, quam illi m
vocare solent. Inde euenit, vt aliquando, etiam in paruis villis, centum floreni in tali a
& expendantur baptizatione.

Quæ res non solùm superstitiosa, sed etiam Christianæ religioni contraria, ac simpl
ductio & mera est exactio. Verùm etiam episcopi, vt suffraganeos vel vilissima obær
mercede, talia & adhuc absurdiora tolerant. Res igitur tam nephanda & illicita me
debet.

Idem. Mulier Catharina Lor nomine, cuius mihi nota soboles, viro nupta, hu
comperit impotentem. Quare à vario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonio
feldi in ducatu Montensi, vbi degebat, ceream membri virilis effigiem religionis erg
malo leuaretur maritus, suspendit offertq;. Sacrificus rei ignarus, canone ad altare dem
recitato, vt fieri solet, suspicit, priapumque illum cereum inopinatò intuitus, tollatur da
lud, mox inquit, & cæt.

Idem. In celebri quodam apud Geldros oppido, vbi olim medicinam publico feci
in virginum arctiùs occlusarum cœnobio, vim valetudinis nonnihil afflictæ, malefi
quo exerceretur, persuasit pontificius quidam pastor: nec id, nisi missæ sacrificio h
ventrem celebrato, tolli posse, addit: quo permisso peractoque, eam primùm malefi
exagitari, quum leuiter antea naturali afficeretur malo, postea sæpenumero monaster
trix (quam matrem appellant) nobilitate, ætate & probitate veneranda expostulauit
terim, qui ipsum ob religionis fortassis nomen admirentur, habebat ridiculus hic actor,
scriptor, etiam officio pastor: cuius, tanquam mihi intus & in cute noti, nomini parcit c
conscientiam, quæ modestiam imperat, aliorumq; vitia tegi vult.

Idem. Olim permissum erat, vt ijdem accusarent condemnarentque, ad quos da
bona redibant. Vnde ne hos miseros adeò iniustè damnare viderentur, multa fabulæ ad
terùm in illorum examine confessionibusq; nihil non inane aut falsum, aut inconstans
us momenti reperiebatur, præter contemtam religionem. Quædam enim Christum a
aliæ sacrificium ipsum inter vestes consuebant, conspuebant aliæ imagines diuorum, at
lia perpetrabant. Sublata primùm in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientissim
neto, cùm animaduerteret, eò progressam illorum luporum rapacitatem, vt omninò in
minarent, spe prædæ: neq; contemtor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor
exorta est Lutheranorum secta: cumque in hac, quòd per vrbes propagaretur, non iam
opulenti deprehenderentur, omissa priorum cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cum
agitur, vt omnia vel stulticiæ vel auaritiæ plena esse comperias.

Idem cap. 23. Anno 1534. Prætoris vxor Aureliæ testamento cauerat, vt si
sepeliretur, atq; strepitu. Quum autem mortua esset: maritus, qui coniugis memo
geret, morem ei gessit: & Franciscanis, quorum in templo sepulta fuit iuxta patrem &
neris loco dabat sex tantùm aureos, cùm illi sperassent multò maiorem prædam. Et
syluam cæderet atq; diuenderet, petentibus illis, ligna dari sibi gratis, denegabat. Tul
valdè grauiter: & cùm antea minùs illum probarent: vlciscendi rationem hanc excogi
dicerent, ipsius vxorem in sempiternum esse damnatam. Architecti huius tragœdiæ eran
nus & Stephanus Atrebatensis, ambo Theologi doctores: & ille quidem erat exorcista,
suum apparatum in eiusmodi rebus adhiberi solitum habebat in promtu. Rem ver
nistrabant.

Novitium quendam adolescentem supra testudinem templi collocant: is interim p
cùm ad demurmurandas preces illi more consueto venirent, magnũ excitat strepitum:
adiurationes & exorcismi: sed nihil ille proloquitur. Iussus ædere signum, quo declarare
mutus spiritus, denuò tumultuatur & perstrepit: id erat loco signi. Eo iacto fundamẽto, ciu
& celebres quidem, ac ipsorum studiosos adeunt: narrant, sibi triste quiddam accidisse d
tamen quid rei sit exponunt: sed rogant, ne grauentur adesse nocturnis precibus.

Cùm hi venissent, & precationum esset factum initium, ille de superiori loco turba
Rogatus quid vellet, & quis esset, significat, non sibi licere loqui. Iubetur ergò per signa
ad interrogata. Foramen autem erat factum, per quod admotis auribus exorcistæ vocem hauri
& intelligere: deinde tabulam habebat ad manum, quam interrogatus feriebat sic, vt infrà
audiri. Primùm itaq; rogatus, num ex eorum numero sit, qui ibi sint sepulti: postea multis
citatis nominatim, quorum ibi corpora erant condita, venitur tandem ad vxorem Præto
to signo, se spiritum eius esse, demonstrat.

An sit damnatus, & quonam suo merito seu delicto? num propter auaritiam, aut lib
superbiam, aut non præstitam charitatem, an verò propter nuper natam hæresin & Luth
Deinde, quid sibi velit illo strepitu & inquietudine? num vt corpus loco sacro sepultum
alioq; transportetur? Ad hæc omnia sic, vt iussus erat, per signa respondet, quibus aliquid v
bat vel negabat, prout bis aut ter tabulam feriret. Cùm autem, & damnationis suæ causa
theranam hæresin, & effodiendum esse corpus, significaret: monachi petunt à ciuibus quo

uæ coràm vidissent, dent testimonium: & actis, quæ iam erant confecta superioribus diecrent.

eliberatâ, ne Prætorem offenderent, aut molestiam sibi crearent, id facere recusant: illi panem azymum, quem vocant hostiam & corpus Domini, cum reliquiis omnibus ò transferunt, & Missas ibi suas peragunt; quod lege Pontificiâ fieri solet, cùm locus aliinfamiam & profanationem est expiandus. Nam certa quædam eius rei capita sunt, nprehensa libris. Episcopi autem vicarius iudex, quem officialem vocant, eâ re audita, mnia cognosceret, venit eò, comitatus honestis aliquot viris, & exorcismos fieri se præc deligi nonnullos petit, qui supra testudinem ascendant, & videant, num spectrum areat.

phanus Atrebatensis admodum repugnat, & valdè dehortatus, ne fieret, aiebat, non esse piri.um: & quanquam is, quem dixi, vicarius multùm instabat, vt adiurationes fieimpetrare nihil potuit. Interea Prætor, vbi reliquos iudices vrbanos, quid fieri vellet, doegem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegiis ac immunitatibus m monachi declinabant, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causâ cognoscant: iisque estatem attribuit. Facit idem Cancellarius Antonius Pratensis, Cardinalis & legatus per ntificius.

cùm nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam coacti sunt respondere: sed ab eis exprimi confessio. Positæ singuli s erant custodiæ separatim, & nouitius quidem tedibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil voluit fateri, metuens, ne pòst interfiis, ob inustam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitanitterent, & fore dicerent, vt in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem fert: & adductus ad illos, idem affirmat. Illi, quanquam erant conuicti, & in ipso propè eprehensi: recusabant tamen iudices, ac priuilegia sua iactabant.

n id frustra fuit, & de communi consilio latâ sententiâ damnati sunt, vt Aureliam reducerem conditi, publicè deinde producerentur ad primarium templum, & ad eum vbi supplicia sumuntur de maleficis: atq; ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in n abiisse memini, quo, vbi figmentum aliquod narraretur: Spiritus est Aurelianensis, n est.

Quidam pastorem agens in pago Durvveiss, circa Esu VVeiler, puellam nomine Hebolii obsidione pressam in Loën, pago prope Alden houiam sito, in Iuliæ ducatu, suis exus se liberare velle, elato supercilio promittebat, convocatis ad huius miraculi spectaculū quot Ecclesiasticis viris vicinis. Exorcistæ huic aliquandiu suis deierationibus frustra sucturbando dæmone: hic tandem ait, se mansurum propterea, quòd circa vitrum loco ndo applicatum versarentur multi eius collegæ, qui ipsum confirmarent.

ille pastor mendaciorum autori confisus, ad eos per vitrum expellendos conuertitur: e operam ludere videret, indignabundus tandem in hæc erupit verba: Si vllam habes n transmigrandi in Christianum, transmigra ex illâ in me. Cui incunctanter latinè Diabolus: Quem pleno iure in postremo die possidebo, quid opus est illum iam

llea dæmonis testimonium de Missa cognoscere cupiens Ioannes Sartorius, parochus inguâ maternâ rogabat dæmonium, quare puella mox ad sonum campanæ, indicantem onem celebrandam, semper ab eo cogeretur ad templum: num missa tam esset bona, Ad hanc quæstionem se non respondere posse, sed deliberaturum, inquit. Actus hic atus anno 1559. circiter 17. August: vt mihi Ioannes Vvindelinus pastor in Biecht, i interfuit, & eam recensuit ordine, atque ex mea petitione scripsit.

m lib. 4. cap. 10. Moniales in Hessi monte Neomagij, dæmonium aliquot annos audio: quod dormitorium noctu velut cum turbine ingressum, testudine citharaque batur ludere suauiter, vt ad choreas temerè induci potuissent virgines: inde canis inius N. lectum insiliebat, in quam muti peccati, quod vocant, cadebat suspicio. Similia & longè grauiora in eodem accidêre cœnobio, vivente patre Paulo 3. Noui aliudiegium non ignobile, in Coloniensis prouinciæ limitibus: vbi ante annos octo dæmon cte interdiu procurrens, conscendensque sub interiora religiosarum virginum indumenæ velitationis indicia exteriore vestium motu ostendere videbatur.

em lib. 3. cap. 26. In pago quodam inter Delphinatus & Sabaudiæ montes parochus, Mauricius nomine, vt indoctus, ita in rusticorum mulierculis demulcendis ingenio-Lisettâ quadam plus quàm sacerdotali iungebatur vinculo. Maritus zelotypus eam rem re, & vxori omni sacrificorum consuetudine interdicere. Mauricius amore ardens per quandam Lisettæ persuadet, vt Dominico die, quando sacris interesset, humi prolapsa se dæm esse fingeret: fore enim, ut maritus opem sacrifici in dæmone pellendo imploraret:

Succesſit techna ex voto. Et Liſetta à Mauricio adiurata, ſub dæmonis perſonâ, quam gebat, in maritum zelotypum mox ſe commigraturam, reſpondit. Miſer ille metu terr petit, & peccati ſui expiandi modum cum lachrimis à ſacrifico poſtulans, XL. ſanc pla inviſere, & Mauricio viro ſancto mulierem dæmoniacam concredere ad reditum tur. Paret miſellus, & vt ab imaginario dæmone ſe ſuamque liberaret, religioſâ per ſuſcepta, vxorem parocho, lupam ſcilicet lupo commiſit.

Idem c. 33. Graſſante crudeli bello inter Reges Daniæ & Sueciæ, anno 1563. ex ca ſcriptum eſt, Sueciæ Regem inter ſuas copias circumducere quatuor vetulas Lamia mine omnem Dano præpedirent victoriam, vt nullum poſſet hoſti facere damnum Sueciæ Rege cingerentur obſidione, redderentur imbelles, atque in deditionem pro famæ huic priùs nulla fuiſſet data fides, poſteatamen vnam ex his Lamijs captam f generoſi Comitis à Schwartzenburg Guntheri, Ducis exercitus, quæ ea confiteretur ſerebatur: deinde circa vias in puteis, & locis aquoſis, limoſiſque inventa fuiſſe extra la, quibus ligneæ cruces multæ, alijque characteres appendebant. Grauiter autem vti ctum eſt, contra manifeſtum Dei mandatum: à Suecis, quòd vetitam opem accierint: à quòd ſibi à Magicis illis præſtigijs, & Dæmonum ludibrijs timuerint.

Ioannes Funccius Noribergenſis.

1550. Tales Doctores (papiſtas) meretur mundus, ſuo faſtidio veritatis: quod & noſtris r delicatulis ciuibus breui eueniet, qui Dei veritatem ferre, præ nimiâ ſaturitate, n Imp. Carolo 5. Pp. Iulio 3.

Autoris huius vita.

Anno 1518. VVerdæ in ſuburbio extra Noribergá natus eſt Ioannes Funccius, die hora noctis circiter tertiam, Eccleſiaſtes, qui Chronologiam illam egregiam, cui brum non habet vniuerſus (quantum ad accuratam ſeriem & computationem annor Chriſtianiſmus, compoſuit, conſilio & adminiculo D. Andreæ Oſiandri. Verùm anno Octobri, annos natus 48. Regiomonti Boruſsiæ cum duobus ſecretarijs decollatus, v eſt. Deus illis beatam à morte reſurrectionem largiatur ad vitam æternam. De his verſus.

Simonis & Iudæ, Funck, Schnell, Horſt interière.

Idem Funcc. Sergius primus fuit, qui nomen Chriſto datum, & in ipſo baptiſmate propria voluntate abnegauit. Sed Myſterium intellige. Quòd enim iſte, vt & alij ſequente ſui gratiam apertè ac manifeſtè reſpuerunt: honorificentius æſtimantes nomen in vnctio ris hominibus excogitata, ſuſceptum: quàm quod in baptiſmo, à Chriſto ſeruatore inſ ceperant: manifeſta eſt hæc antichriſti facies: & ita fieri, vt à fidelibus noſceretur, Deus luit. Quidā tamen ab hac nominis mutatione, ad ſeptimum annum Iulij ſecundi (qui Pauli gladio, Petri clauem in Tiberim proiecit) Beſtiæ numerum, ob quædam tunc reuela ria, ſupputant.

Idem. In Lugdunenſi concilio anno Domini 1245. Innocentius, pro firmando Abad perio, conſtituit, vt Cardinales rubeis galeris ac pileis vterentur, & equis phaleratis per vi rentur: non vt eo ſignificarent, ſe paratos eſſe, pro fide Catholicâ ac populi ſalute, propriu nem fundere, vt Chriſtianus Maſſæus in Chronologiâ ſomniat: ſed honeſtandi ordinis Platina dicit) vt inde pompâ inſatiabili atq; ambitione turgeſcerent: vel potiùs, vt mer tri, quæ inebriatur ſanguine ſanctorum martyrum, & ſedet ſuper beſtiam coccineam, p coccino induta, Apoc. 17. per omnia reſpondentes eſſent.

Idem. Cùm iam Romanorum in Occidente rueret imperium, dum alius alteri ir Odoacer Herulorum Rex, quem quidam Saxonem, quidam verò Rugium fuiſſe tradid tum temporis totam penè Germaniam obtinebat, magno cum exercitu Italiam intrauit primus ex peregrinis dominis Romam poſsedit. Atque is vnus ex illis eſſe mihi videtur, in Apocal. cap. 17. dicitur: Quinq; ceciderunt, &c. Nam cùm ibi ſermo ſit de Romano quod fuit & non eſt, & tamen eſt, &c. ego de eo Imperio intelligo, quod poſt Auguſtul tum eſt.

In hoc quinq; diuerſorum populorum dynaſtiæ conciderunt, priuſquàm à Germar patum, & Electoriâ dignitate corroboratum fuit. Fuerunt autem quinq; illi, qui ceciderunt, de quo nunc dixi. Gothus alter, Græcus cum Exarchatu tertius, Francus ſub Pipino & ciu bus quartus, quintus verò Longobardus, ſub Berengarijs. Hi enim omnes ſucceſsoriè Ror tinuerunt, donec Saxones eam per Otthones occupârunt, ex quibus tertius Otho Electores i ſub quorum tutelâ Occidentis Imperium vſq; ad Carolum quintum firmiter ſtetit.

Appropinquante verò die nouiſsimo, ac mundo ad interitum inclinante, omnia nunc tur, donec ſeptimus veniat, qui non diu manſurus eſt. Quis verò hic ſit futurus, meum non uinari.

Idem Chronicon ſuum concludens ſic ait: Pontificum nugas, & noſtrorum hominum tias qui, prælucente verbo veritatis, Antichriſtum videre aut noluerunt, aut non potuerunt

Anno

...o, longiùs referre me tædet atq; piget. Tot enim sceleribus Pontificum describen... defatigatus, atque ita sum irritatus, vt me pœniteat, si bonâ aliquâ dictione in eis con... debeam. Quare quæ restant memorabilia, paucis & breviter recensebo, quò tandem ..., quod in fine mihi satis molestum esse cœpit, liberatus, ad sacrarum rerum studia ...hi potior vsus esse potest, quàm ex his nefandissimorum nebulonum actis etiam opti... reuocare possim.

...Chronol. lib. 5. de destructione fundamenti Papatus Romani. Eutropius, alioqui di... ...narum rerum scriptor, compendio totam Romanorum historiam, ab vrbe condita ...entiniani & Valentis Impp. tempora, conscripsit. Hanc Historiam sciolus quidam, ... Romanensium fauore & instinctu, mirum in modum auxit, multis hinc inde cor... ...is. Is, quisquis tandem fuerit, cùm legationis Philonis meminit, inter alia & hæc ver... (scilicet Philo) Romam veniens, locutus est cum Apostolo Petro, eiusq; amicitias ha...

...hoc in Romanensium fauorem confictum sit, non potui intermittere, quin non fa... ...rem fanatici eius hominis, quisquis fuerit, in lucem producerem, & paucis hoc, quo ... fundamentum ictibus arietinis concuterem, quò, si maioribus machinis id adoriri ...æ tantæ molis facilior patefiat locus.

...itur, pie lector, quòd omnes Papatus Romani historici vnanimiter tradunt, B. Petrum ...o post natum Christum & quarto anno Romam venisse. (Quamuis omnes à vero aber... ...hoc loco refellere non est animus.) ...ropij deprauator, & Pontificius adulator dicit, Philonem anno quadragesimo Petrum ...enisse, &c. Mendaces ergò facit omnes Romani Pontificis historioplanos, cùm is solus ...is priùs Petrum Romæ intrudat, quàm illi fecerint.

...iò, ipse compilator historiæ, & augmentator Eutropij, altera statim columna, in vita ..., Petrum sub Claudio eò venisse, &c. Si sub Claudio eò venit, quomodo sub Caio ibi e... ...dium præcessit? Nam si velit hoc obuertere, Petrum in Iudæam sub Caio redijsse, ac de... ...audio Romam reuersum: quomodo hoc ex actis Apostolorum, ex historia Ecclesiæ, & ...quot annis Antiochenam Ecclesiam à Petro rectam esse, asserunt, verum esse demon... ...æc admonuisse hoc loco sufficiat: mox totum Petri, nunquam Romani Pontificis, ne... ...essuri: Res Iudæorum, & alia quædam scitu necessaria, priùs absoluemus.

...nodis in Alexandria miseris Iudæi oppressi essent, in Babylone Chaldæorum & Seleucia ...inor eis calamitas euenit, quam Iosephus 18. Antiquitatum libro cap. vltimo satis lucu... ...ptam reliquit. Cuius summa hæc est.

...duo fratres Iudæi, infimo loco nati, Asineo vni, Amileo alteri nomen, ij latrocinando ...ad contemnendam sibi multitudinem asciuerunt: & cùm hoc malum subinde latiùs ...rtabanus Parthus principijs (sed serò) obstare cupiens, de nocte ab illis inuasus, magnam ...iem perpessus est. Tandem virtute iuuenum motus, eos in amicitiam recepit, commen... ...orum Babylonicæ regionis administratione.

...decim tandem annis rebus benè ac feliciter gestis, ad lasciuiam (vt plerunque fit, quòd ...animos hominum ad luxuriam flectant) viri cætera præstantissimi conuersi, Anileus ...dam vxorem, quæ forma omnes eo loci fœminas anteibat, vi ademit, ipsoq; interfecto, ...trimonio iunxit. Quæ sine mora animum eius ad Parthicorum cultum Deorum rapuit. ...i fascibus eius subiecti grauiter ferre, ac ad Asineum transire, tandem & arma minitari: ...ri conniuere: tandem clamore suorum victus, vt fratris resisteret actibus, Anileus, vxoris ...sineum fratrem priùs veneno tollit, quàm is quicquam aduersus eum tentare posset, fo... ...potitus, exercitu collecto, Mitridatem generum Parthorum regis inuadit. (Sic à flagi... ...incipio non obstes, subinde ad audendum maiora rapitur homo, donec factorum di... ...iat mercedem.)

...llo hosti obuiam factus, fessos itinere Iudæos, sitiq; fatigatos, sine mora cædit, sternit, ... Anileus fuga elapsus, reliquias ex bello collegit, ijsq; infinitam ferè pessimorum despe... ...umq; hominum multitudinem adiunxit: quibus instructus, Babyloniorum vicos longè ...ulatur. Babylonij, pacis petendæ gratia, castra eius ingressi, omnia, vt erant, pro necessitate ...: visaq; opportunitate, ad suos, quasi quæ acta essent relaturi, regrediuntur, Iudæisq; ni... ...picantibus, Babylonij de nocte eorum castra inuadunt, Anileum cum suis opprimunt: ...metu eius liberati, omnem vim in ipsos, qui Babylonem habitarent, Iudæos conuertunt, ...isis, reliquos vrbe propulsant. Qui Seleuciam transmigrantes, quinquennio res aliquan... ...uêre tranquillas.

...a autem postea seditione, ad quinquaginta millia Iudæorum ibidem cæduntur. Cæteri ...n & Neerdam Mesopotamiæ vrbes sese receperunt. Sic diuina vltio passim Iudæorum po... ...uenit: donec tandem penitus respublica eorum deleta sit. Quod nobis in exemplum pro... ...e abiecto Dei verbo, spretoq; Domino nostro Iesu Christo, similes, aut peiores tandem suf... ...as, velimus nolimus, cogamur.

Nunquam

Anno

Nunquam credidiſſem, Satanam in tantum excæcare potuiſſe hominum mentes, v
Simone Mago, cuius in Actis Apoſtolorum mentio fit, ab Irenæo referuntur, cogitaret, r
ret homo faceretúe: ni noſtra mihi ſecula fidem facerent, vbi non multò maior tam
filio eius Domino noſtro Ieſu Chriſto, à quàm plurimis honor tribuitur, quorum blaſ
ipſo, quo eas mente cogito, me ad ſtuporem adigunt ita, vt neſciam, referendæné, an t
magis. Sed quæ noſtrum tempus attinent, ſuo fortaſsis loco narrabuntur. Nunc
vim cernas, eiusque in Dominum noſtrum I E S V M virulentiam agnoſcas, pauca
ex hiſtoria ſubiungam. Quæ compendio ſic accipe.

Simon Magus Samaritanus fuit, de vico Gyttho natus. Is ſub Claudio, p
Oriente ab Apoſtolo confuſus eſſet (vt in Actis legitur) Romam venit, magicis a
torum mentes decepit ita, vt D E V S putaretur, ſtatuamq; ſibi in honorem poni vid
inſcriptio erat, S I M O N I D E O S A N C T O. Is mulierculam quandam
N E M nomine, quæ priùs apud Tyrum corpore mercedem fecerat, ſecum circumduxit,

Eam primam mentis ſuæ conceptionem, matremq; omnium vocitabat, per c
concepiſſet Angelos facere & Archangelos. Ipſi quoq; ferè omnia adſcribebat, quæ ſacra
bo Dei æterno in creatione aſſcribunt.

De ſe quoque dicebat, ſe ſummum eſſe Deum, qui ob id deſcendiſſet ac transfigu
vt res malè ab Angelis adminiſtratas emendaret: atque in humana forma apparere
eſſet homo: & paſſum ſe in Iudæa putatum, cùm non eſſet paſſus: ſicque omnem
norem in ſe transferens, promittebat omnibus, qui in eum Selenamque ſuam ſpem
ſalutem, & ad quoduis eos impelleret libido, liberam faciendi poteſtatem. Secun
ipſius gratiam ſaluari homines, ſed non ſecundum operas iuſtas. Iuſta enim ope
ſecundum naturam, ſed ab Angelis (qui mundum, ſe permittente, feciſſent) hominibus
uitutem eos deducerent, impoſita.

Hæc fuit Simonis doctrina, quam ſimiles fructus ſecuti ſunt: Scortationes, adult
um verum blaſphemiæ, &c. Fons deniq; hic Simon ac Pater omnium hæreticorum ab
catur. Vide plura apud ipſum lib. 1. cap. 10. & hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 13.

Notum eſt omnibus, quòd omnis totius Romani Pontificatus potentia atq; mai
vnicum hoc fundamentum primitus extructum eſt, quòd Dominus dixerit Petro: Tu
& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Hoc pontificij arripuerunt, ad ſuam
tyrannidem ſtabiliendam roborandamque. Perſuaſerunt enim hominibus, Petru
nem Eccleſiam primitus fundaſſe, primumque fundamenti lapidem ipſum fuiſſe, ſ
omnes ſucceſſores eius collocati, eandem potentiam haberent, vt & ipſi fundamentum E
citarentur eſſentque.

Hoc inſigni mendacio totam Europam, & eam, quæ in ea eſt, Eccleſiam dement
ergò, ſi ego fundamentum hoc eis, vt confido, euertero, & vanum ementitumque eſſe d
uero: inſignemné victoriam conſecutus ero? Oſtendam itaque primùm, falſum eſſe,
cunt, Petrum Romam veniſſe anno 2. Claudij, hoc eſt, anno Chriſti 44. & Eccleſi
annis 25. deinde cætera perſequar.

Certum eſt igitur ex Epiſtola beati Pauli ad Galatas, quòd Petrus anno Chriſt
roſolymis fuerit, vbi magnum illud Apoſtolorum concilium celebratum eſt, de qu
cap. 15.

Dicit enim Paulus, ſe poſt tres annos, poſtquàm conuerſus eſſet, primùm Hier
veniſſe, vt videret Petrum: deinde ait, ſe poſt annos quatuordecim aſcendiſſe vnà c
ba, aſſumto ſimul Tito, vbi illa quæſtio de lege obſeruanda, in concilio agitata
patet.

Nam ſi concluſio illa, quæ in Actis 15. ſcribitur, antea facta fuiſſet ab Apoſtolis:
neceſſarium, vt Paulus denuò cum Tito ad reliquos Apoſtolos aſcenderet: ſed antè ſ
rum ſententiam, quòd circumciſione non eſſet opus. Sed vtcunq; ſit: certum eſt, e
Petrum fuiſſe Hieroſolymis. Computa nunc annos. Anno currente 35. Paulus
eſt: his adde 17. vsq; ad concilium, habes 51. ſi triceſimum quintum pro primo curſu
nis. Quomodo ergò ante ſeptennium Romæ fuit?

Sed dicet quiſpiam: fuit illic, & reuerſus eſt. Sed ego reſpondeo: B. Lucas nihil
ptum reliquit in Actis, quod certè non tacuiſſet, præſertim cùm eius propoſitum fueri
poſtolorum conſcribere. Neque in vlla fide digna hiſtoria reperitur, quòd Petrus
poſtquàm eò venerit, reliquerit, & Hieroſolymam reuerſus ſit. Et fac, quòd inveni
men cùm in Actis Lucas nihil de eo dicat, æquè incertum manet. Patet ergò, primu
mentum falſum eſſe.

Sed dicat quis: Sit ſanè, Hoc anno Petrus Romæ non fuerit, quid ſi aliquot ann
venit? Fac eſſe, tamen iterum certum eſt, eum ſub annum Chriſti 58. & 60. Romæ n
cùm B. Paulus eò captiuus duceretur, & duobus annis in ſuo conducto maneret. Ibi B.
rum nihil de Petro. At quid, ſi poſt hoc tempus eò venerit? Venerit ſanè: tamen e
Pauli ad Timotheum Epiſtola cap. vltimo iterum certum eſt, eum ſub tempus, quo mors

non fuiſſe. Siquidem illic B. Paulus eorum, qui ſecum fuêre, meminit, Eubulum ntem, Linum enumerans, & de Petro ne gry quidem.
m Romana Eccleſia fundata erat, antequàm B. Paulus eò veniret, vt ex Epiſtola nanos certum eſt.
neque Petrus, neque Paulus eius fundatores eſſe potuerunt. Si itaque ab alijs, quàm ata eſt Romana Eccleſia: vanum, falſum, fictum & ementitum eſt, quicquid Roces de B. Petro &c. gloriati ſunt. Vides ergò, pie lector, Romanam ſedem ſuper ndatam: quæ tamen tot ſeculis, magna cum ſuperbia, totum ferè Mundum tyran-t.
iciat mihi aliquis: Ipſum Petrum in ſua priori Epiſtola Babylonis meminiſſe, atq; mam ſignificari. Cui reſpondeo: Hanc coniecturam nullam eſſe: quia Petrus, cùm am ſcriberet, Romæ non fuit, vt ex prædictis patet. Sed quæ fuit illa Babylon? Scias, fuiſſe Babylonem in Chaldæa, in ſcriptura famoſiſsimam: ad illam Petrum veniſſe, à veritate alienum. Nam cùm ex Actis manifeſtum ſit, eum annis aliquot in Syria otuit, vt & illam Babylonem adierit.
a altera fuit Babylon in Ægypto, in qua multi Iudæi fuerunt congregati. Petrus ergò, icationem Euangelij inter Iudæos vocatus eſſet, etiam eò venire potuit. Ac videtur eriſimile. Nam cùm Marcus, Petri diſcipulus, qui Euangelium ſcripſit, apud A-Aegypti fuerit conſtitutus: non videbitur alienum, Petrum in Aegypto annos ali-
cunque ſit: certum eſt, Petrum non eſſe fundatorem Romanæ Eccleſiæ, vt Papa men-ò perrexerint hiſtoriam mihi Eccleſiaſticam & Irenæum obiicere, quorum vterque, cleſiam à B. Petro rectam eſſe, tradunt: reſpondeo, ſuppoſititium id eſſe, & ab Adula-n Pontificio ſubornatum. Siquidem Romana Eccleſia, circa Nicænam Synodum, in n eſt habita, quo eam deprauator ille Irenæi, circa annum Chriſti 180. fuiſſe tradit, vt ſis indicabimus.
ergò Romani cum ſua Pappa, & regnet CHRISTVS verus ille lapis Angularis, ſuper ædificatus fuerit, non confundetur, Amen.
gò ſentis de morte Petri, quem pleriq; Romæ in crucem actum eſſe tradidêre? Hoc ſen-m eſt, cum Romæ crucem ſubiiſſe: neceſſe eſt, eum non diu ibi fuiſſe, alioqui certiora e eo extarent. Sed & hoc in dubio relinquitur. Verùm ſit, necne, quòd Romæ interem-ſt articulus fidei: nec hæreticus cenſendus, ſi quis non omnia credat, quæ Pontificij ad annidem ſtabiliendam excogitârunt.

Prodigium. 1550.

IN mari Balthico, non procul ab Hafnia, piſcem humana ſpecie, capite circumtonſo inſtar coronæ Monachorum, facie alba, corpore ſquamis cucullæ ſpecie obſito, captum hoc anno affirmat Caſparus Peucerus.

Franciſcus Rabaleus Doctor Gallus. 1550.

EX decretalibus (inquit) conſtat, Papam habere teſticulos, aut quòd non poſsit eſſe Papa. Nam per ſubtilem Philoſophiam Decretalium, conſequentiam talem eſſe neceſſariam: Ille eſt Papa, ergò habet teſticulos: & non, niſi cum defecerint teſticuli, Papas nullos futuros in mundo. Ex quibus infertur, nullius eſſe penſi vates illos, quicunque in hac maximâ teſticulorum copiâ de interitu Papatus quicquam præſagire volunt.

Vlterius etiam ſcribit, & cauſam refert, quamobrem præ alijs Monachi virili membro excellant: quæ quia obſcœnior videtur, lector ad ipſum remittitur autorem.

Ait

Ait præterea: Si totus mundus fit pacificus, Papam mouere bella. Et depor quolibet anno quatuor centena millia ducatorum. Describit quoque infulas pa artificio. Imp. Car. 5. Pp. Iulio 3.

1550. *Cornelius Ambſderdamus.*

SCribit, quòd anno Domini ſtrum in Nortvvegia prope vr captum, & regi Poloniæ donatum tem illud Epiſcopo, quantum ad or & patagium, admodum ſimile: ſe gemitu, ſuſpirijs, atque abſurdo vi vitam. Imp. Car. 5. Pp. Iulio 3.

1550. *Guilielmus Rondeletius,*

rentius Ioubertus Decad. 3. radox, 2.

MVlierem ſe vidiſſe, teſtantur, victu ad decimum ætatis anni rit, & tandem grandis facta nupſerit, prolem fecerit.

Reperti ſunt etiam, qui ni biberunt, quod teſtatur Cælius lib. Plin. lib. 7. cap. 18. Apollonius de h. Athenæus libr. 2. capit. 2. Imper. Ca lio 3.

1550. *Michaël Noſtradamus Vates.*

HIc, Turcas altum quidem gradum conſecuturos: ſed poſtmodum (ob proprias i ſenſiones, rixas, atq; contentiones) recaſuros, vaticinatus eſt. Præterea fortem Leo ſuos acutos oſtenſurum, atq; cum ijs, qui caudam illi eripere contendunt, pugnaturum ſuos hoſtes in anguſtiam redacturum, atque ita ſeculum aureum rediturum, ſcripſit.

Porrò retulit, quòd, antequàm vnus paſtor, vnumq; ouile ſit futurum, Turcarum le ercitus corrumpi atq; extingui oporteat: vt omnia, quæ verbo Dei aduerſantur, interea tem ſolum remaneat. Imp. Car. 5. Pp. Iul. 3.

1550. *Petrus Bellonius Cenomanus.*

TVrcæ, quando prodeundum eſt in aciem, antequàm aggrediantur conflictum, veſc dam puluere: ex quo facti animoſi & audaces, pericula faciliùs contemnunt. Vtunt remedio, vt per id alacriores ſint ad vigilandum. Imp. Car. 5. Pp. 228. Iul. 3.

1550. *Baptiſta Egnatius lib. 1. cap. 3.*

ALbertus vnus Minoritanæ familiæ (quæ tunc Venetijs in ſummâ autoritate erat, r huc memoriâ diui Franciſci) cùm concionãdo, alijsq; inſtitutis nomen ſibi perampl ſet; in aures animumq; Eliſæ Quirinæ matronæ nobilis facilè peruenit: quæ marito tunc Brittannicâ negotiatione implicito, ad Albertum ipſum ſtato tempore venit, vt annuu ſionis obiret munus. Qui conſpectâ ſtatim matronâ, formæque elegantiâ motus, m men in præſentia ſuo perfunctus, cùm in illa quædam laudaret, quædam etiam corrige inquit, matrona, faſtumq; hunc tuum depone: quaſi verò cœleſti quadam hac formâ ne parem ducas.

ultos moratus dies, ad eam profectus, amoreque iam flagrans, bonæque spei plenus,
ingreditur. Tum ad genua illi accidens: Nescis, inquit, matrona, quàm graui sup-
fectus, ex quo à me discessisti, cuiúsue rei nuncius ad te felicior s accedam. Si igitur,
num id fore secretumque, polliceberis, magnæ te certè rei & felicissimæ certiorem fa-
u enim Archangeli Michaëlis huc ad te venio, qui te vnam præ cæteris Venetis matronis
emque vnam condicit, qua ad te visendam venturus sit, mea tamen hoc ipso vestitu,
corpore.
ùm illa (vt sunt fœminarum ingenia) perlibenter accepisset, præscripta aduentus s i die
t: moxque semel & iterum in eodem versatus negotio: res prædicatione mulieris ipsius
est: dataque opera à cognatis, vt Albertus deprehensus graui supplicio afficeretur. Ille
n subiectum canalem præcipitem sese à fenestrâ dedit: euadensque in incogniti sibi ho-
n ingressus, mox ab eodem, recognitâ perque vrbem vulgatâ, ductus est in Marcianam
à pelle tectus; sed pari quoque dolo ab omnibus cognitus, contumelijs varijs ab vrbe
xque fratrum suorum aduentu subleuatus, carceri perpetuo ab eisdem includitur. Imp.
Iulio 3. vt sup.
Phocas socors, ignauus, infamis, inertissimus & impurissimus, nihil præstitit laudabi-
Romanum Papam summum & primum Ecclesiæ caput constituit. Ecce authorem pri-
Christum, sed impurissimum porcum. F. Anno 607. Papa Bonifacio 3.

Eduardus VI. Rex Angliæ. 1550.

ximè pius, ab ipsis incunabulis Latinæ & Græcæ eloquentiæ ac bonis artibus operam na-
: & tanquam alter Iosias verum Dei cultum, idolatrijs superstitionibusque p. l. s f. ga-
tuit. Eo autem die, quo in Regem coronandus erat, oblati sunt ei tres gladij, in signum,
regnorum, Angliæ, Franciæ, & Hyberniæ monarcha esset. Optimus Rex vnum ad-
ixit, interrogatus, quisnam ille esset? Respondit, esse volumen sacrorum Bibliorum.
quit, gladius spiritus est, & gladijs his omnibus longè anteferendus. Scripsit Comœdi-
trice Babylonicâ lib. 1. Ex auditis concionibus lib. 1. Obijt autem sanctissimus Rex non
one veneni, anno 1553. sextâ Iulij, & ætatis suæ anno 16. Imp. Car. 5. Papa Iul. 3.

Matthias Cornax. 1550.

ris hic Medicus, scripsit historiam admirandam quinquennis gestationis in vtero: &
do infans semiputridus resectâ aluo exemtus sit, & mater curata euaserit. Imperatore
Papa Iulio 3.

Franciscus Leander in descriptione Italiæ. 1450.

Damianus Cardinalis Episcopus Ostiensis, abdicato Cardinalatu, se in Eremum rece-
ra auis. Imper. & Papa vt sup.
. Benedictus II. fertur veneno ab Abbatissâ quadam in ficu præparato interijsse.

Sebastianus Munsterus. 1550.

Domini 1476. Herbipolensis Episcopus pro hæretico damnauit & combussit Ioannem
dam pecorum pastorem, ad Niclashausen in Franconiâ: quia docebat, cleri vitam esse
sam, & coram Deo abominabilem. Imp. Car. 5. Papa Iulio 3.
n. Habent Ægyptij, vt aiunt, à temporibus reginæ Saba circumcisionem, quam in hunc
seruant. Eadem quoque regina, quæ Maqueda fuit proprio nomine vocata, voluit,
ulieres circumciderentur, deducta ad id ea ratione: quemadmodum viri præputium, eo-
mulieres etiam quandam glandulosam carnem, quam nympham vocant, in genitali-
t, non ineptam characteri circumcisionis accipiendo: id quod fit tam in masculis quàm
s ad octauum diem. Cæterùm post circumcisionem masculi baptisantur ad quadrage-
m, mulieres verò ad octogesimum, nisi aliqua interuenerit ægritudo, vt opus sit festina-
tiam die, qua baptisantur, accipiunt corpus Domini sub exigua specie panis. Hæc omnia
abere ex libris Synodorum Apostolorum.
Scribunt in Itinerarijs suis Felix Vlmensis, & Breitenbachius Moguntinus decanus, Ale-
alibi in Ægypto parati furnos plenos foraminibus: in quos reponuntur tria aut quatuor

millia ouorum anserinorum, gallinaceorum, columbinorum, & anatinorum, & fim furno, prunæ à longè ponuntur circum fimum, quarum lento calore oua ipsa sensim pe lesiunt, ceu sub gallinâ: atque tandem simul excluduntur, & pulli ex fimo gregatim pro inde ad pascua ducuntur, & ex pascuis ad forum.

Idem in Cosmographia libro 4. cap. 78. Turcæ neminem cogunt ad abnegation gionis, tametsi ipsis in Alcorano imperetur exterminare contradictores. Cur ergò Pap Turcis esse volunt?

Idem. Est & hoc prodigij genus. Narratur, ad Vlmensium arcem esse stagnum, in q quam piscis duodecim aut triginta pedes longus conspiciatur, haberique eum, si appare gumento certissimo morituri hominis de familia Ganerben.

Idem. Perhibent, metallum Goslariæ sic natum: Quidam nobilis homo equum, erat Ramelus, in monte ad ramum arboris alligauit. Is vngulis, quibus ferreæ soleæ i ram quatit, verrit, atque ita reconditam plumbi nigri venam integumentis nudauit ac Pegasus alatus, vt Poëtæ fingunt, aperuit fontem, dum vngula ferijt saxum.

Idola oraculaq́ impia & falsa,

Ex eodem.

IN Phocide fuit sita vrbs Delphica, iuxta montem Parnassum: ibi fuit templum Ap phici, situm in tali loco, vbi hominum clamor & tubarum sonus, personantibus & bus inter se rupibus, audiebantur. Quæ res terrorem ignaris rei, admiratione stupen rumque afferebat. In hoc rupis anfractu profundum terræ foramen erat, cui inhabita dotes & vates, qui impleti non Deo, sed Sathana, ibi (vt & per simulachra) responsa d

Multa igitur ibi & opulenta Regum populorumque visebantur munera, non mo cia, verùm & ex toto fermè terrarum orbe oblata, quæ sui magnificentia reddentium v voluntatem & dæmonum responsa manifestabant. Hunc immensum auri & argenti nemo mortalium audebat inuadere, adeò mammonæ princeps illi custodiendo incubu nes in superstitione continuit.

Cùm Xerxes rex Persarum direpturus Græciam, magnam vim hominum in eam set, contendissetque Apollinis templum spoliare, in maximum venit periculum. Nam bantur è monte in eius exercitum duo saxa, cadebantque ignita spicula cum horrendis cœlo, & qui conscenderant montem, ceu insani præcipitabantur de monte, interierun (machinatione dæmonis) vt Trogus scribit, quatuor millia hominum.

Idem euenit Gallis sub duce Brenno, cùm niterentur conscendere hunc montem, & re Delphicum templum. Nam per excitatum terræmotum cadebat in exercitum port quæ multos interemit, deinde insecuta est horrenda tempestas, tonitrua, fulmina & gra bona pars exercitus sternebatur, vt cogerentur abstinere à sacrilegio. Brennus quoqu uiter læsus, & dolorem vulneris ferre non potens, ex impatientia sibi ipsi pugione mort uit. Delphici verò liberati ex illa necessitate, laudauerunt Apollinem Deum suum. Sic bolus apud infideles potest aëris tempestates, quò vult, vertere, quò illos in errore & fal ne contineat.

Quis iam, Papistas Ethnicorum esse æmulatores, neget? An non enim excauant si sua, (quæ hac ex causa tam diu adeò mordicus in templis suis, contra omnium magistra perata, retinuerunt) & falsa oracula per ea edunt, artificijsque suis eadem sic componun diante oleo, lachrymari cum hominibus videantur. Item simulant laruas spectrorum rum, & se animas esse ex purgatorio aiunt, iubentes sibi salutem consuli & parari per nas & contributiones in æraria Ecclesiastica: cuius rei exempla alibi in hoc oper fuerunt.

Idem Pontifices progressi, aut lecticis in publicum portati, præconio clamari faciun SO, ABASSO: id est, procidite ad genua, procidite ad genua. Secus verò facere depreh fustes satellitum Papæ sentiunt. Deinde triplicem auream coronam neque Monarchæ, ne stiani vmquam gestauerunt. Nisi quòd Indi Calecutini similem coronam capiti Caco quem adorant, appingunt, &c. De eodem etiam infrà anno 1587.

Anno

Idem refert ex Herodoto, Ægyptijs esse consuetũ, à cœna & prandio, priùsquã discedatur, mortuum è ligno factum aut pictum, cuilibet assidenti monstrare: vt memores impendentis mortis à vanitate mundi conuersi, ad illam se operibus bonis & pijs præparare discant: pòst à sacerdotibus pia exempla ex sacris prælegi, vt illis rex ad iustitiam, & piè iusteque imperandum commoneatur. Sed & Regi hoc inprimis adumbrari, ne ex voluntate, sed iusticia & pietate imperet. Post hæc execrationem etiam fieri in malos consiliarios, qui Regi iniqua suadeant, nam in hos omnem culpam conijciendam esse malorum.

Hæc dum memorantur, in mentem venit & iste ad conuiuia laudatissimus Regum Galliæ mos, institutus à R. Francisco 1. Valesio, fautore illo humanarum literarum munificentissimo, scilicet, vt semper ad mensam regibus post tergum præstò adstent Philosophi, historici, alijque docti & periti rerum viri, qui ad omnigena proposita & quæstiones interrogari, respondere, & pulcherrima inter epulas exempla, historias, apophthegmata & alia, ne sine fructu & doctrina abeat tempus & sympofium, coram regibus recensere soleant.

Cùm autem hoc loco mentio facta sit de Ægyptiorum sacris, obiter quoque obseruari potest, sacerdotes eorum habere librum, qui il-
...bris dicitur, ex quo sua responsa depromunt.

Ioannes Lelandus Antiquarius.

1550.

...icardi Regiosyluani narrat, aliquot Franciscanos sibi abscidisse testiculos, vt sine mole...arent cœlibatum: idem & de Origene fertur. Sed hoc hodie, vt & omni tempore, adeò est ...asciuiæ religiosorum nihil non sacrorum & profanorum in vniuerso mundo polluerint. ...Papa vt sup.

... Petrus cùm ex Christi Domini iussu ac præcepto circumcisionis apostolus fuerit: Gal. 2. ...fectò non erat, vt relicto Iudæorum grege, 25. annis (vt somniant Papistæ) apud Gen...ncisas Romæ sederet, aut illic gentilium regum more imperaret. In Iudæâ ergò ac fini...nibus Christi mandato obstrictus permansit, prædicans in maritimis vrbibus Euangeli...; quod & ipsa testantur miracula, quæ per illum Deus operabatur. Nam Liddæ para...neam sanitati restituit, Tabitam Ioppeà mortuis excitauit: in Cæsareâ centurionem Cor...izauit, atque alibi alia plura fecit. Quæ omnia declarant, illum nec sedisse, nec mortem ...næ. Vnde Baptista Mantuanus non ineleganter in sexto Fastorum libro:

Vrbibus Aßyrijs Christi post funera, postquàm
In cœlum rediјt, bisseptem dicitur annos
Impendisse, graui vexans mala numina bello.
Mox maria ingressus, longáq; ambage viarum
Circumlatus, iter vertit Bithynica versus
Littora, Cappadoces, Galatas, Pontumq; peragrans.
Quotquot erant illis Iudæâ ab origine regnis,
Edocuit Christum, veteriq; retraxit ab vsu.

...onymus etiam, atque Lyranus super illa Christi verba, Ecce ego mitto ad vos Prophetas ...s, &c. asserunt, Petrum fuisse à Iudæis Hierosolymæ crucifixum: quod & illis verbis aptis...ndet.

... Inter hæc, secta quædam fratricellorum orta est, qui paupertatem Christi & Apostolorum ...prædicauerunt. Inter quos & noster Ockamus postea signifer fuit. Nam librum de pau...risti, strenui ducis officio functus, scripsit ad Ioannem 22. Pontificem Rom. Ille videns, ...riùs tantæ pesti occurreret, suas opes, pompam, fastumque perditum iri, totis viribus

nouam factionem radicitus extirpare contendit, Ockamum ecclesiasticæ censuræ fulmin Territus Ockamus, in Bauariam ad Ludouicum Imperatorem confugit, à quo huma ceptus, &c.

Idem, Nullo (inquit) tempore defuerunt suæ artes Romanis corradendi pecunias aliquid nouarum rerum: siue nihil in Christianos moliretur.

Stanislaus Orichonius Ruthenus in libro de lege cœlibatus.

CVm quædam poëmata Romæ legisset Paulus 3. in se atque filiam scripta: illachrym & ob acerbitatem legis cœlibatus cum amicis expostulasse: quòd is, qui non solùm l etiam continentiæ antistes esse deberet: filiam in ore atque oculis ciuitatis cum summo p sati, videret. Quæ etsi erat eximia pulchritudine, scortatione tamen ab se ortam dol mari: cùm legem Dei sciret esse: qua huic in matrimonio nasci licebat, nisi idem cœlib tisset. Itaque consilium illum cœpisse de restituendo sacerdotum coniugio ferunt: quod morte præuentus, exsequi non potuit.

Hunc eundem Lector vide, quæ de pecunia, quam meretrices Papæ pendent, scribi reperies: nam in Metropoli Pontificis, Romæ perhibet esse plures, quàm quadragies mil retrices & scorta publica: & ab his colligi censum singulis mensibus inæstimabilis mag Imp. Car. 5. Papa Iulio 3. vt sup.

Michas Morasthites.

HIc de quæstis per abusus (vt etiam Car. Mol.) inquit: Quia de mercedibus meretric gata sunt; ad mercedem meretricis reuertentur. Imp. Carolo 5. Papa Iulio 3.

De sacerdote ebrio Ioa. Stigelius.

POntificis quidam non vltimus inter alumnos
Mystica deuotâ dum sacra voce canit,
Hesternæ crapulæ faciente grauedine somnum,
Sopitus positos labitur ante Deos.
Excitus à famulo, Prosit si verteris, inquit:
Inter conuiuas se ratus esse suos.
Quis vos pontifices famulos neget esse deorum?
Non alio debet Bacchus honore coli.

1550. ## *Papirius Massonus de vitis Paparum.*

TEmpore Innocentij VIII. Zizimus, frater immanissimi Regis Turcarum, à Rhodi Romam abducitur. Quis eius ingressus in vrbem fuerit, quid facere coram pontifice Matthæus Bossus Canonicus Veronensis epistolâ tricesimâ diligentiùs exponit, quàm illi grauissimi historiarum scriptores, in hunc quidem modum:

Sed ne modò etiam te lateat, quæ in vrbe geruntur: hoc vel vnum videtur mihi co gnum, fratris Imperatoris magni Turcorum accessus, qui solenni pompa acceptus est, tota stante. Incessit enim per speciosiores vias insigni insidens equo, mediusque inter Francesce pæ filium, & grandis magistri Rhodiorum equitum fratrem. Denique in sacrum palatium est, ibique honorificè habitus.

Non multos post dies publicum in Consistorium deductus est ad pontificis Max. cor conspicuo in throno sedentis: neque flecti ante illum, neque deosculari ex more vest gium præsunt sacris ritibus & ceremonijs, illum edocebant) vllo cogi potuit modo: vt dolore & tione permoti Christiani, qui spectaculo aderant, rabidam omnes bilem despumarent, & tros fremerent, quòd non vi incuruaretur à stipatoribus armatis, aut barba raptaretur ad sac tificis pedes, ne impunè Christianam dignitatem & diuinam rem nostram contemneret.

Idem. Habuisse Alexandrum 3. Papam Iudaici generis seruos, ostendit Beniaminus It Itinerario suo, vt suprà dictum. At nescio an laudari possit, quòd Iudaici generis seru at Pontifex Christianus? Reges enim ac pontifices sæpè miseri sunt non tam sua

affectatorum suorum peccatis ac criminibus premuntur. Itaque impuræ damna- &cœlo quoque ipsi inuisos seruos habere non debuit. Imperatore Carolo 5. Papa

Remigius de Conuy de immunitate Ecclesiastica. 1550.

d patibulum si obuiet Cardinalis, liberatur, ponendo capellam super caput eius. tenent Salicetus, Castrensis, Martinus Laudensis, Bald. Cœpolla, Panormitanus, th. de Affl. Bar. Albericus, Bar. de Bellenzinis, & alij. Imperatore Carolo 5. Papa iup.

Bernhardinus Ochinus Senensis. 1550.

dinus Ochinus inter cæteros suos libros pios & doctos, scripsit Apologos, quinque li- mprehensos: in quibus Papatus superstitionem, impietatem, stulticiam, corruptosq; r perstringit. Docuit autem Christum in Italia, vbi potenter Antichristus regnat, & vineâ Domini laborauit. In libris autem suis (sicut & Rauscherus & historia Magde- censet aliquot centena falsorum miraculorum & mendaciorum, plena impietatis & : quæ commenti sunt sacerdotes & Monachi, ad captandam opinionem sanctitatis, uu facerent quæstum, & per hunc Politicam dignitatem, & Imperium assequerentur: et & S. Apostolorum exemplo, quibus nec fuit, quò caput reclinarent, nec auri vel ar- uam.

& ego similium plaustra (in aliud tempus reseruanda) aliquot ex ipsis collecta in prom- uorum eos nonnulla sanctis quoque Patribus affingere non puduit. uiiplorum, in quibus talia referunt, libri sunt hi ferè: Liber de proprietatibus apum, ianus, Liber de illustrissimis viris ordinis Cisterciensis, vitæ fratrum ordinis Eremita- isus Heraclidæ monachi: Iacobus de Vitriaco, Itinerarium Dietmari, Scala Cœli, Histo- dica, Acta B. Francisci, & Rosarium; Liber exemplorum, Orosius, Vitæ Patrum, Spe- riale, Vita S. Bernhardi, Vitæ Sanctorum, Exempla Beatæ Virginis, Liber conformita- ulus, Paratus, & alij plurimi.

Farrago conformitatis. 1550.

librum, cui titulus est, Farrago Conformitatis Ethnicæ, Iudaicæ, & Turcicæ religionis hodierna Papistarum doctrina & ceremonijs: in quo, vt titulus præfert, luculenter de- las vt plurimùm suos ritus ab Ethnicis mutuatos esse. Probatur hoc quoque à Gyraldo, Bullingero de origine erroris, & Verreto. Inter alia multa vnum atque alterum tantùm :Cœlij Rhod. lect. antiq. lib. c. 10. vbi ait, Sacrificulos olim ab vno cornu altaris ad ali- ila: & Gyraldi, quod de gesticulationibus Ethnicorum Sacerdotum ante altare refert. los primùm dextram ad os ferre, & deinde se in orbe ceu rotam circumagere. Cui planè exemplum habes apud Sleidanum lib. 21.

post reformationem, inquit, Lutheri, Missa per totos viginti & vnum annos exulasset Ar- postea denuò reduceretur, ingens iuuentutis erat concursus. Nam his omnibus nouum tulum & inauditum, multos ibi, raso vertice, nouo genere vestitus, cantare simul, quæ ne- gat, cereos atque lampades ardere in ipsa, quod dicitur, meridie, fumigationes atque suf- ri thuribulis, sacrificum astare cum ministris ad aram, pronunciare omnia sermone pe- rijs vti geniculationibus atque gestibus, inclinari strictis manibus, modò distendere, mo- e brachia, subinde sese conuertere, nunc esse clamosum, nunc magno silentio quædam de- re, suspicere in altum, esse pronum, consistere non vno loco, nunc in dextram, nunc in tem altaris commigrare, micare digitis, inhalare in calicem, eumque tollere in sublime, onere certis locis, nominare nunc viuos, nunc mortuos, pacem azymum frangere, & in ca- nittere, pectus ferire pugno, suspirare, clausis oculis repræsentare somnum, rursus expergi- ucare partem vnam panis, alteram haurire cum vino totam, ne qua guttula remaneat, nus, patellam deauratam auersum, extenso brachio, demonstrare populo, admouere ean- i atque pectori, deosculari nunc altare, nunc imagunculam, materiæ vel metallo inclu- inquam, & id genus alia iuuentus non sine admiratione & stupore, neque sanè sine risu, & vix cohiberi potuit: iuxta illud Poetæ:

Ridiculæ causæ effectus quoque ridiculos dant.

Carolus Molinæus in commentario contra abusus Paparum.

BEnedictus XIII. (licet suorum Cardinalium & curialium importunitate, vt scrib
icus à Niem libro 2. cap. 33. euictus) multas valdè anomalas & exorbitantes
& alias gratias, nec non exemtiones & vniones beneficiorum, ac dispensationes incom
& peccatorum remisſiones, pecuniæ emungendæ gratiâ faciebat, sequendo in hoc Boni
num, impium corriualem suum. Quare meritò, iuxta Epistolam Clementis 1. quæ
primo Tomo Conciliorum, deponendus erat, eique obedientia subtrahenda, etiamsi n
flagitiosus, vt ille Bonifacius nonus, qui adeò Simonem Magum imitatus est, vt morie
dinalibus, qui Simoniam oderant, summoperè lætaretur, velut liberas habenas habere i
Simoniam publicè exercendam: sub quo iustitia venalis: nec fœnus peccatum arbitraba
sitas quidem: quia plus offerenti, indiscriminatim vendebat prioritates datarum.

Et hæc mercimonia palàm in suâ curiâ multis annis, nullam infamiam veritus, e
adhuc priores mercatores eludebat, inuentâ clausulâ anteferri pro 25. florenis: & hos rur
rogatiuam antelationis pro 50. ducatis: fixis etiam multis regulis Cancellariæ, quas pr
ret, vt latè scribit Theodoricus, qui illis præsens adfuit, libro 2. cap. 6. cum multis seq. E
magis attrita fuit & afflicta Italia, non habens, ad quem recurreret (quia carens Rege)
prouinciarum domina, omnium miserrima, vt inquit Bald. in l. ex omnibus. de offic.
vt inquit idem Bald. de allod. col. 3. in vsib. feud. carentes Rege dicere possunt: Deserui
tudo mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum: quod intellige, vel r
ta politia.

Ibidem. Faciebant Officiales Papæ, quemlibet successorem obligari ad reliqua om
natarum & seruitiorum prædecessorum. Formas execrabiles & plus quàm barbaras leg
vacat, in dicto libello Apostolorum. Vides itaque, quàm necessarium fuerit hoc sanctur
citra quod Ecclesia Gallicana omnium erat deterioris conditionis: quoniam (etiam an
ctum) camera, seu fiscus Papæ, vel Cardinales, nihil in Angliâ percipiebant, nisi de Epi
qui sunt pauci. Adhuc rex Angliæ vetuerat omnes eiusmodi exactiones, nec ampliùs t
Regno suo. Et pariter in Regnis Hispaniarum statutum fuerat, quòd camera seu fiscus
omninò perciperet.

Taxa verò vacantiarum descripta in libris cameræ Papæ, etiam de Ecclesijs cathed
Abbatijs Galliarum taxatis tantùm, ascendebat ad 697750. Francorum, non computat
ris, non taxatis & alijs beneficijs, quorum exactiones ferè tantundem ascendebant. Pr
illa summa in sex annis integraliter soluebatur, & sic singulis annis ascendebat vltra du
lia: & sic valdè necessarium fuit istud edictum: prout simile valdè necessarium erat in na
manicâ, quæ licet minus penderet eò, quòd minùs opulenta, tamen mirum in modum gr
vt identidem cogeretur supplices & querulos libellos offerre Pontificibus Romanis, qui
eludebant, exprobrantes etiam, quòd spiritualia multò pretiosiora eis seminabant, quo
tuplum etiam per eas, quas vocant indulgentias, recipiebant, vt patet in Epistolis Æneæ S
postea Papa Pius 2. factus est. Imp. Carolo 5. Papa Iulio 3.

Ibidem. Fuit quidem Æneas ille egregiè à natura dotatus, & varijs studijs eruditus, v
pta docent: sed de sapientibus huius seculi, ad summos eiusdem seculi honores sensim om
neruis tendens: quò etiam tandem peruenit, & ad hunc sibi præstitutum scopum versatili
foro vti, scenæque inseruire sciens.

Primùm enim scriba fuit, & duodecim-vir in celeberrima synodo Basiliensi, & qu
inualuit, eam egregiè propugnauit epistolis & orationibus: Eugenium quartum, tanqua
suspensum, deiectum, & pseudopontificem, insectatus: & Legatus à Felice nouo Pontifice
dictum Fridericum, illum & Germanos in obedientiam Felicis, Eugenio abiecto, confirm

Sed mox, vt Concilij & Felicis res mutare cœperunt, inualescente Eugenio, sententia
res cum tempore mutans, & etiam spretis amicorum precibus, qui illi metuebant, Eugeni
prætextu legationis, quam super abolendo schismate à Friderico susceperat, & non vt ho
stans, sua innocentia fretus (vt ait Platina, fauens ei, cuius, quàm honorificè potest, vitam
sed vt tempori seruiens, versatili sua arte oratoria (ad virum modicæ literaturæ, vt etiam tes
tina) fretus, eidem sese conciliauit, suaque dexteritate & industria curauit, & conciliaria d
neutralitatem aboleri in Germania, eamque in humanis & diuinis Papæ subijci.

Hinc vnam, deinde alteram episcopiam nactus, Fridericum à populi sui charitate & d
veneno infuso auertit. His artibus mox Cardinalis & summus Pontifex effectus, quàm l
simè & humilimè scripsit ad Academiam Parisiensem, nonnihil submurmurantem, quòd
orator varius & inconstans, ad Pontificatum peruenisset. Sed mox, autoritate sua firm
gmaticam Gallorum sanctionem, è decretis, quæ olim libris editis propugnauerat, sumt
peiùs & angue odijt, & persecutus est: qui graphicè miserias Cardinalium olim descripsera
deretur aulam penitus execrari, vtque pestem fugere, cùm tamen nemo maior & callidio

æc tamen Æneæ vitia virtutes sunt, si conferas ad monstra successorum, quos habuit, Ale-
ij, &c.
in Oratione de Theologiæ & Iurispr. excellentia, Tubingæ habitâ. Vt sileam bonos an-
rum mores, & splendidissima olim eorum ingenia & iudicia, iam in extremam desola-
apertum epicureismum, sub longa tyrannide, & afflatu continuo pestiferi Papatus, de-
in vrbibus (vbi matronæ olim, scriptorum etiam monumentis celebratæ, exempla erant
omnia adeò degenerâsse, & in abyssum turpitudinis collapsa esse, vt etiam decreto Se-
trices de publico gratis honoratis hospitibus dentur, horrendum dictu. Sed κακοζηλῶν
litas & peruicacia infrunita extundit, vt, quod iam omnibus notum est, & in summo to-
e, imò totius mundi theatro, nempe Venetijs, non à Venetis, sed à Papistis gestum est,

um 5. anni, impiusné magis an fœtidus, nescio, sed quem vtroque malo extremè no-
notum est, Ioannes della Casa, Archiepiscopus Beneuentanus, Papalis Cameræ Deca-
oto Venetorum dominio, cum potestate Legati à latere Legatus, ea legatione fungens,
rum composuit & edidit de laudibus Sodomiæ. Quis hîc non exhorrescat? sed horri-
uòd in eo libro affirmat, execrandissimum illud Sodomiæ scelus esse artem & opus diui-
e etiam propria experientia persuadere, & facere credi nititur, dicens: se non alia magis
ctari.
ethnicorum etiam cynædorum, imò pathicissimorum poëtarum, tam impudenti &
idinis prurientis, & plus quàm beluinæ licentiâ, vti ausus est? Quid, quòd veteres illi
Dei vindicta, sulphuris & ignis pluuia, & abysso in infernum viuentes absorpti? Genes.
men nunquam eò dementiæ & petulantiæ venerant, nunquam scelus suum ita laudaue-
tem & opus diuinum esse dixerant.
men tam huius non puduit Legatum illum & Archiepiscopum Papalem, interioris et-
j Romanæ sedis antesignanum & Decanum, vt etiam inde sibi suisque symmistis, tan-
gregio & illi curiæ gratissimo palmario, plaudat: non clàm, sed in totius orbis, tanquam
Antichristi subacti, theatro, nomenque suum & qualitatem, in honorem sedis & fun-
, libro præfixerit, Venetijs per Traianum Naum, publicum chalcographum, propalàm
vendito, & nondum biennium in Comitijs Heluetiorum Badensib. tam prodigiosam
execrantium, lecto: dum interim Christianos, & libros de Christo (vt illum de benefi-
risti) suâ impiâ bullâ 7. Maij, anno 1549. notatum, dira crudelitate persequeretur &
t, suæ impietatis administro Gerardo Busdrago Lucensi, Decretalista, auditore seu quæ-
impurissimo, qui in impietatis præmium Episcopus Argolicensis, & episcopi Patauini
s (suffraganeum vocant) creatus est.

. Ludouicus Pius Francorum Rex & Rom. Imperator, & pariter Lotharius eius filius &
, lib. 2. capitulorum apud Ansegisum abbatem, æquè Christianissimam & sanctissimam
erunt de S. S. Cœnæ Dominicæ Sacramento, cap. 38. & rursus capite 43. sub titulo, de
sanguinis Domini communione laicorum in hæc verba: Vt, si non frequentiùs, vel ter
aici homines communicent: nisi fortè maioribus quibuslibet criminibus impediantur.
aroli Magni ætas hunc morem integri sacramenti dandi etiam laicis tenuerit, testatur Io-
adianus Heluetius Med. D. in Æolide & Troade, citans acta synodorum Germanicarum
aroli Magni.
notissimum est, vsum huius sancti sacramenti integri tam laicis quàm etiam fœminis ob-
& retentum fuisse publicè & ordinariè in Gallijs, vsque ad Concilium Constantiense, &
Concilium Basiliense permissum fuisse Bohemis, & omni regioni adiacenti. Quinetiam
ter permissum est per Decretales Paparum, quæ non tam corruptæ sunt, quàm liber sextus
& Extrauagantes, quæ postea superuenerunt.
c enim tempore Decretalium vsus ille sacramenti in vtraque specie panis & vini indiffe-
eruabatur, quin etiam specialiter iniunctum erat sacristis cuiusque parochiæ, vt hanc soli-
haberent, ne infirmi viri vel fœminæ carerent administratione sacramenti in vtraque
anis & vini: vt expresse continetur in dictis Decretalibus lib. 1. tit. 24. de off. Archipre-
2. & 3.
. Anno 1552. Sorbonici, iurati Papæ, in publicis concionibus, magnis clamoribus & o-
, populo affirmârunt, de necessitate salutis esse credere & facere, quicquid Papa iubet: qua
e sæpè subditos ab Imperatorum & aliorum magistratuum non solùm iuramento absol-
d etiam hostes sui principis fecerunt, inflicto falso religionis metu.
super Reg. Cancellariæ. n. 107. Abusus Papæ facere ius non minùs quàm errores Impera-
. 1. c. l. 1. m. f. de. sup. leg.
. Sed quorsum episcopatus Petri apud Romanos? Certum enim est, beatum Petrum nun-
scopatum alienum ambiuisse nec occupasse, etiam à solâ Ecclesiâ designatum, quantò mi-
Iesu Christi ore constitutũ. Atqui beatus Paulus ipsius Christi proprio ore constitutus est
næ Episcopus, Act. 23. ibi: Constans esto Paule, sicut. n. testificatus es de me in Hierusalem,
rtet & Romæ testificari. Ecce missionem specialem, quò nondum fuerat vllus designatus,
s Episcopus. Paulus ergò primus Romanus Episcopus fuit, eò à Deo missus, & ab Angelo de-

ductus, Act. 27. ibi: Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius sum Ego, & cui deseru
Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere, &c. Ecce donauit tibi Deus omnes, qui
tecum.

Romam autem ingressus, mox episcopale munus exercuit, à manè vsque ad vespera
nens legem & prophetas, testificans & suadens de regno Dei, & Iesu Christo. Et ita mar
biennio continuo, suscipiens omnes, eisque prædicans regnum Dei, & docens, quæ sunt
no Iesu, cum omni fiduciâ, nemine prohibente, Act. vlt. Habes designationem, missione
sum, & veram functionem primi Episcopi Romani, cùm nullus ante eum in eo ministerio
vt liquet ex Actis Apostolicis.

Et eum fuisse sub Nerone Episcopum Romanorum, latè ostendit Io. Chrysost. in s
profectu Euangelij, Tom. 6. vbi ne verbum quidem de Petro. Tum accuratissimè illa vt
verè Apostolica eiusdem Pauli ad Romanos epistola, totius fidei summam & vniuersam E
ctrinam continens, satis specialem eiusdem Apostoli curam erga Romanos arguit.

Non obstat, quòd quidam scripserunt, Petrum venisse Romam ante Paulum, videlic
re Claudij Soceri Neronis: hoc enim neque ex sacris Scripturis, neque ex scriptis quidem
batur, sed potiùs oppositum. Tum beatus Lucas in Actis hoc non tacuisset, præsertim cùm
cas Act. 11. in fi. meminerit famis illius magnæ, quæ sub Claudio Cæsare contigit, vtq; po
dius omnes Iudæos Româ & Italiâ eiecerit, Act. 18. Quæ contigisse oportet post fictam illar
Hierosolymis Romam migrationem.

Sed Paulus ipse, qui in epist. ad Rom. c. 16. Ecclesiæ vel mulierculam nominatim sal
quomodo Petrum præ cæteris saluere non iussisset, si verum est, Petrum secundo anno Cl
mam venisse, & ibi 25. annis Papam sedisse, vt fingunt Papistæ? ea enim epistola aliquot a
secundum annum Claudij scripta est, cùm iam migratio Petri, sedes eius, & prædicatio Ro
lo modo latêre potuisset.

Quid, quòd Paul. 2. ad Tim. 4. è Roma ipsa scribens, queritur, omnes fratres abijsse,
nullum alium secum esse, nisi Lucam solum? Quomodo ergò Petrus ibi fuisset, & à secund
anno, per sequentes 25. annos ibi sedisset, vt volunt Papistæ?

Rursus Paulus scribens è Româ ad Philippenses, cap. 2. de Timotheo ait: Neminem h
vnanimem, qui syncerâ affectione solicitus sit pro vobis. Omnes enim quæ sua sunt, quær
trus erat Romæ, an charitate inferior erat Timotheo?

Et in fine eiusdem Epistolæ ait: Salutant vos omnes sancti, maximè verò qui sunt e
familia. An Petrum, si ibi fuisset, omisisset? An etiam proselytos è familiâ Neronis illi pr
illi (inquam) cuius videndi desiderio, Damasco relicta, Hierosolymam profectus fuerat
illum dies quindecim manserat, ad Gal. 1. D. Illum, qui iam (si figmentum verum est) v
tuordecim annos in eadem vrbe Româ Papam agebat.

Tum Paulus è Româ scribens ad Colos. cap. vlt. nominat Iesum, qui vocabatur Iustu
qui erant ex circumcisione, quos solos dicit cooperarios ad regnum Dei, nec Petrum nomin
modo ergò ibi fuisset, imò præfuisset Episcopus, nec tamen cooperatus esset ad regnum De
cùm de tam multis fratribus obuiam factis Paulo eunti Romam Lucas meminerit, apud q
Paulo septem dies manserit, Act. 28. quomodo tantum silentium fuisset de Petro, si Romæ
& ibi Papa sedebat, vt volunt Papistæ?

Imò si à secundo anno Claudij (vt fingunt) & sic iam quatuordecim ad minus annis
bat & prædicabat (annus enim secundus ad minus Imperij Neronis agebatur, quando P
ductus est, vbi biennium integrum cum Lucâ mansit, nullum tamen verbum fit de Petro,
dæis quidem illic commorantibus, & Paulum certatim de religione percontantibus, Act.
nón fuisset dictum de Petro Iudæorum episcopo, si iam quatuordecim annos ibi fuisset?

Rursus cùm Paulus è Româ tam multas epistolas ad plures Ecclesias scripserit, nempe
tas, ad Ephesios, ad Colossenses, ad Philemonem, & secundam ad Timotheum, & multorur
natim etiam priuatorum meminerit, quomodo nunquam Petri meminisset, & Petrus ib
Aut si Petrus ibat & redibat, & ferè (quod verisimile non esset) toto illo biennio, quo Pau
rat, abfuit, quî fieri potuit, vt Paulus nunquam admoneret Ecclesias de his, quæ Petrus e
quæ his contingebant, cùm de quibusuis alijs diligenter admoneret, nomine præsentium
& de absentibus certiores reddens?

Tum scribens secundam ad Timotheum, cap. 4. ait: Demas me reliquit, & profectus
salonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam, Lucas mecum est solus. Vbi ergò era
aut saltem aliqui ex eius diaconis vel discipulis? An totos quatuordecim annos, omisso mi
latebant, vel ipse cum suis Paulum negligebat? vel à Paulo biennio toto neglectus fuisset?

Sed quò me tandem calami feruor adegit? nempè Petrum nunquam sedisse Romæ.
etsi Papistis plusquàm παραδοξώτατον videatur, rumpantur licet, tamen vt quæ hactenu
scripsi verissima esse certum est, ita hodie plusquàm notorium est, eos fictis illis mendacijs
matum suum inuehendum, populo Christiano imposuisse.

Vt autem semel & ineluctabiliter tam audax, quantumuis inueterata, confutetur im
quæ huiusmodi est, videlicet Petrum secundo Claudij anno (qui erat natiuitatis Christi 44
his verò ad minimum decimus) Româ venisse, ibiq; prædicasse, & Papam egisse continuis 2

Anno

d vltimum vel penultimum annum Imper. j Neronis, qui fuit annus natiuitatis Chri-
. & pafsionis 35. vel 36. Atqui falſiſsimum hoc eſſe conuincit textus apertus ſacræ ſcri-
preſsim probat, Petrum anno VIII. Claudij adhuc Hieroſolymis fuiſſe.
enim à tempore vocationis ſuæ (quæ, vt omnes fatentur, non fuit ante annum poſt a-
Chriſti) poſtquàm per aliquot dies à Baptiſmo, cum diſcipulis, qui erant Damaſci, ſe
cœpit ibi (ſtupentibus omnibus) prædicare Chriſtum, & indies inualeſcebat confun
s. Tandem expletis pluribus diebus, intellectis inſidijs Iudæorum, & præfecti Aretæ re-
rta emiſſus euaſit, Act. 9. & Arabiam petijt, vbi verbum Dei prædicauit. Vnde iterum
amaſcum. Inde poſt tres annos venit Hieroſolymam viſurus Petrum, apud quem man-
lecim, ad Gal. 1. Et ſic iam ſunt ad minus quinque anni à paſsione Chriſti.
poſt alios quatuordecim annos (cùm interim Paulus Syriam Ciliciamque Chriſtum
ragraſſet) rurſus aſcendens Hieroſolymam, Iacobum, Petrum & Ioannem ibi inuenit,
cim nouendecim anni ad minus à paſsione Chriſti, qui eſt ad minimum decimus an-
Claudij. Impoſsibile eſt igitur, Petrum fuiſſe & ſediſſe Romæ nouem præcedentes annos,
cundo anno Claudij.
dere licet, dicendo, Petrum ante nouem annos adijſſe Romam, ibique ſediſſe: deinde
uem annos redijſſe Hieroſolymam ad Concilium, de quo Act. 15. quia primò certum
er illos primos quinque annos manſiſſe in Iudæa (vt dixi) infra quos cum Ioanne miſ-
lis in Samariam, Legatione perfunctus redijt Hieroſolymam, Act. 8. & exinde te: evſq;
Agrippæ magni manſit in Iudæa, quam interim non exceſsit, ſed eam peragrando Chri-
ans, venit Liddam, vbi Æneam paralyticum ſanauit, & inde Ioppen, vbi Thabitam
eſque multos apud Simonem quendam coriarium manſit. Inde Cæſaream Philippi ad
Centurionem, vbi, eo cum ſuis baptizato, aliquot dies manſit.
m reuerſus eſt Hieroſolymam, vbi geſtorum rationem reddidit, vt patet Act. 9. 10. 11.
dientes Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, multos ad Dominum conuerſos Antiochiæ,
Barnabam, qui cùm ibi multam turbam Domino addidiſſet, vt iam pleniori (vtpote
bis) prædicatione opus eſſet, profectus eſt Tharſum, vt quæreret Paulum, quem inuen-
tim Antiochiam.
m annum totum docuiſſent: tanta multitudo diſcipulorum acceſsit, vt ibi primùm vo-
iſtiani. Deinde fames per Agabum prædicta.
utem Agrippa Magnus, penultimus Iudæorum Rex, Iacobum fratrem Ioannis occidit:
ideret placere Iudæis, comprehendit & Petrũ, qui per Angelum eductus de carcere ab j
um, Act. 12. non autem extra Iudæam, vt veriſimile eſt: & omninò tunc non adijt Ro-
ræcedentia & conſequentia. Adhuc enim inuentus eſt Hieroſolymæ poſt mortem præfa-
qui paulò poſt liberationem Petri, poſt magnam turbationem, & aerem, ſed irritam,
habitam de cuſtodibus & illis carceratis, Cæſaream Philippi petijt, vbi ab angelo per-
jt, Act. 12.
autem mortuus eſt Agrippa Magnus, iam erat quartus annus Imperij Claudij, ſub quo
os regnauit, videlicet quatuor ſub Caio Caligulâ, & tribus ſub Claudio, vt teſtatur Ioſe-
Iudaicarum lib. 19. cap. 8.
rgò impoſsibile eſt, Petrum ſecundo Claudij anno Romam ingreſſum eſſe, cùm adhuc ter-
anno teneretur Hieroſolymis in carcere, & nondum Palæſtinam exiuiſſet: & adhuc poſt
uordecim annos, qui excurrunt in nouum Imperij Claudij annum, inuentus eſt Petrus
nis, cum Iacobo & Ioanne, per Paulum, Barnabam, & Titum: ad Gal. 2. vbi in ſancto il-
de quo Act. 15. fœdus ictum eſt inter Petrum, Iacobum & Ioannem ex vna parte, & Pau-
bam & Titum ex alia parte: vt illi quidem per circumciſionem Apoſtolatu fungerentur,
r Gentes: ad Gal. 2.
(& ſic ad minus anno ſequenti, & ſic 20. ſaltem annis à paſsione Chriſti) cùm Petrus
exiſtens, nimis indulgeret Iudæis, reprehenſus à Paulo diſsimulationem abiecit: ad Gal.
t ad minus vndecimus annus Claudij, quo nondum Petrus exceſſerat Palæſtinam, niſi
ochiam. Vnde, quòd & præfatum fœdus, & eiuſdem Petri ſcripta indicant, perrexit in
alatiam, Cappadociam, ad diſperſos Iſraëlis, vſque Babylonem.
ſi, vt Papiſtæ fingunt, manſiſſet Petrus, vt Papa ſedens, Antiochiæ ſeptem annis priùs, quã
mam, non fuiſſet illam ingreſſus, niſi 27. anno paſsionis, ſeu 61. anno natiuitatis Chri-
quartus annus Imperij Neronis: & ſic non potuiſſet ibi ſedere 25. annis, niſi vixiſſet vl-
a Neronis, Galbæ, Othonis, Vitellij, Veſpaſiani & Titi, imò vſque ad tempora Domitiani,
acum Chronicôn intuenti. Quando ergò venit Romam? quando ibi præfuit 25. annis?
nmentitum eſt?
erea conſtat non ſolùm ex Lucâ Act. 18. ſed etiam ex Suetonio Tranquillo, & alijs, Claudij
nes Iudæos Româ & Italiâ exactos eſſe, inter quos exierunt Aquila & Priſcilla eius vxor, &
um, priusquàm eiecti eſſent, meminit Paulus ſcribens ad Rom. ca. 16. vbi Priſcam & Aqui-
ores ſuos vocat, & nominatim ſaluere iubet & complures alios, quos etiam ſuis elogijs ho-
òd ſi Petrus ibi fuiſſet (vt iam eſſe debebat, ſecundum præfatum errorem) nónne Petrum
ſaluere iuſsiſſet?
is, quomodo Petrus poſt illud edictum ibi remanere paſtor potuiſſet, vel etiam auſus fuiſſet
citer, tanquam Imperatori non ſubditus? vt de ſeipſis iactant Papæ. An nõ potiùs iuxta

præ-

præceptum Christi, puluerem pedibus excutiendo exiuisset, & iuxta doctrinam suam, q
obediendum præcepit? 1. Pet. 2. Quòd si cum reliquis Iudæis extunc exiuit, quomodo
quinque annos vt Papa sedit? nónne liquet, conficta esse omnia?

Non ergò Petrus, qui circumcisionis, sed Paulus, qui Gentium erat Apostolus, Rom.
& 1. Cor. 9. 1. Tim. 2. & 2. Tim. 1. fuit Romanorum (qui Roman. 1. præcipui gentium
postolus, primusque ore Christi designatus. Sed cur Papistæ abnegant Paulum in Episc
manum? nisi quòd is tam multa & aperta scripsit, vt eorum fucamenta latêre nequean
eos vidi è suggesto concionis frendentes in Paulum & eius scripta? non minùs abnegatur
si æquè multa scripsisset: quanquam satis totâ & vitâ & doctrinâ eum abnegant.

Ex prædictis manifestum est, Eusebium in historiâ Ecclesiasticâ (& quotquot eum s
errasse, dum lib. 2. c. 14. scripsit, quòd Petrus primus in Vrbe Româ Euangelium prædic
enim ibi vnquam fuit, saltem Paulus ore Christi missus eum ibi præcessit, per prædicta: se
Andronicus & Iunias, Prisca & Aquila, Apollo & alij præcesserunt, qui Romanam Ecclesia
uerunt, quos refert & laudat Paulus ad Rom. 16. Nec sibi constat Eusebius, qui poste
cap. 2. scribit, Petrum non venisse Romam, nisi ad vltimum Claudij annum. Quom
secundo anno Claudij, & ibi 25. annos, & sic totum ferè tempus Apostolatus ibi consumsi
septim cùm, vt ait idem Eusebius in d. c. 2. & in c. 4. libro 3. non gentibus, & sic nec Rom
Iudæis & Hebræis tantùm, ab eodem Claudio Româ & Italiâ pulsis, prædicaret. Præt
Eusebius libro 3. cap. 21. scribit, Clementem fuisse tertium post Paulum & Petrum Vrb
Episcopum: & sic non solùm facit Paulum Vrbis Romæ Episcopum, sed etiam primum
Et eodèm lib. c. 15. scribit, præfatum Clementem illum esse, quem Paulus in Epistolis è Ro
vocat adiutorem suum.

Cùm igitur sibi non constet (quod mirum non est, cùm in præfatione suæ historiæ dic
Rhenanus, illum ex alienis commentarijs compegisse, imò partim ex scriptis, quæ postea v
crypha circiter 170. annos post eiusdem Eusebij mortem, damnata & reiecta sunt, in c. sanc
na. 15. distin. vt ibi tetigi in addit. ad tex.) nullum in hoc fidei pondus habet, & multò m
postea eum gruum more secuti sunt. Vt omittam, quòd Eusebius ille Arianus fuit, & in
existens historiam suam conscripsit, & postea in Concilio ipso Nicæno Arrianum dogma p
fendit, vt habet historia tripartita lib. 2. cap. 7.

Et quamuis tandem Nicæno concilio subscripserit, tamen postea à Sabino obstinato
(qui cæteros patres dicti Concilij idiotas vocabat) laudatus fuit, & subtiliter vocem ὁμοούσι
pretatus est, vt in d. lib. 2. c. 11. Et nouissimè sanctum Athanasium, fidei sanctæ Trinitat
gnatorem acerrimum, criminatus est erga Imperatorem, eumque rursus Episcopatu suo Al
iniustè deijci fecit, & mox obijt, vt eadem Tripartita Historia testatur lib. 3. cap. 3.

Minùs etiam credendum libro cuidam pontificum, quem nuper quidam Franciscan
uantiæ Tomo 1. Conciliorum inseruit, dicens, à Damaso Papa compilatum. Dicit enim, Pe
gressum Romam sub Nerone, & ibi vltra viginti quinque annis in cathedra Episcopatus se
tamen ibi mortuum anno passionis Christi tricesimo octauo, qui est vltimus annus Neroni
cimumquartum annum Imperij non impleuit, vt sit manifesta repugnantia, præter suip
autoris, qui multa alia manifestè falsa pro veris tradit. Hæc sunt necessaria ad discussionem
cum canonum.

Vnum exempli viæ pro multis accipe. Cap. quis nesciat. 11. distinct. Innocentij non p
secundi, qui circa annum 1138. autor fuit c. si quis suadente. 17. q. 4. vide, quibus argume
confidentia decernat, ab omnibus obseruari debere, quod seruat Romana Ecclesia, id est, Pa
scilicet esse Ecclesiam asserit. Primùm enim affirmat, omnes Ecclesias, præsertim per omne
um & Galliam, Hispaniam & Aphricâ, Siciliam & in Insulis interiacentibus, esse institutas
vel suis successoribus, & à nullo alio principium accepisse.

Secundò negat, legi vel inueniri, alium Apostolum, quàm Petrum, in omnibus proui
casse: Syriam & Asiam minorem dudum à Turcis occupatam, & Græciam, quæ nunquam
non est ausus nominare. Ex his tamen infert primatum & dominatum. Sed vt negatio illa
pudentissima, vtpote contra omnes & sacras in Actis 2. & ecclesiasticas historias, ita & præce
firmatio per prædicta. Ex tunc ergò Papæ aut penitus ignorabant, aut dolosè deprauaba
Scripturas.

Nec minùs impudenter mentitur gl. (dignum patella operculum) in d. c. vers. Petrus
lis, vbi supplet, vel aliquis ex eius mandato, vt Paulus: nam (ait gl.) Petrus Paulo dedit lic
prædicandi, autoritate Domini, dum dicit: Segregate mihi Saulum & Barnabam. Atqui ve
Segregate mihi, &c. Act. 13. non erant verba Petri, sed ipsius Spiritus sancti. Nec Petrus ibi
est aliquo vel nudo ministerio, quia longè aberat. Frustra verò d. gl. allegant testimonium
Papæ in c. quòd die. 75. distin. cùm domesticum testimonium omne Paparum sit reijciend
cundum Io. And. in Cle. 1. de iureiurand.

Tum adhuc ibi non dicit, quòd Petrus miserit, sed quòd Apostoli: quod adhuc falsum e
ibi nulli erant ex duodecim Apostolis: nec Lucas omisisset, qui etiam proselytos nominat: s
aderant alij Prophetæ & doctores, qui cùm ieiunassent & orassent, imposuerunt manus. Cæter
sum est, imò hæreticum, Paulum accepisse autoritatem aliquam vel licentiam (vt vocant) à Pe
nihil ei contulit, ad Gal. 2. Nec ab hominibus, nec per hominem, sed per Iesum Christum mi

1.Tim. 1. Et cùm Paulus Timotheum & Titum Episcopos instituit, non fecit aliqua
accepta à Petro, nec per eius ministerium: nec Titus ex mandato Pauli, instituens in
1. Sic nec Paulus & Barnabas redeundo per singulas Ecclesias Asiæ, in quibus prædica-
ibi suffragijs cuiusque Ecclesiæ deligendo Episcopos, Act. 14. Nec Paulus in vltima
ta concione ad Episcopos Asiaticos, Acto. 20. monuit, quòd subesse deberent Petro,
quidem pontifici, qui pro tempore foret: quod si vel operæprecium, nedum ad salu-
um fuisset, nunquam omisisset.

ùm ergò commentitium, sed plus quàm hæreticum, vtpote Antichristianicum est, quod
Romani pontificis & creaturæ suæ finxerunt in suis Canonib. & glossis, etiam per Gra-
mystam suum Decreto suo insertis. Idem de similibus etiam nouissimis, vt de extrauag.
m. de maior. & obed. in communibus.

quidem Romana Ecclesia, ab Andronico, Iunia, Prisca, Aquila, Apollo, & alijs disci-
, deinde à Paulo peculiari suo Episcopo exculta & nobilitata, ferè per trecentos annos
auli, plures pios & doctos episcopos & administros, à fastu & auaritia alienos: quibus
quàm cum diuitijs studium fastus & dominationis irrepsit: ingressi sunt lupi rapaces
Paulus) primùm superstitione & fucis mendacibus tecti, quorum testes esse volunt, &
remò plusquàm manifesti.

Vt paucis videas, quanta vis pecuniarum singulis annis exhauritur è regno Franciæ, pri-
æ myriades auri expilcantur per eas, quas vocant annatas, seu vacantias archiepisco-
scopatuum, Abbatiarum, prioratuum, conuentualium, & aliorum sacerdotiorum ele-
hoc tributum exigit Papa ante vllam expeditionem, vel traditionem bullarum.
ò, non solùm exigit de sacerdotio tunc collato, sed etiam de omnibus alijs sacerdotijs,
ns tenet cum eo, vt ea simul cũ collato nouo sacerdotio retinere possit, dispensatur, non
òd in prioribus collationibus eorundem sacerdotiorum annatas persoluisset.
rursus omnium eorundem nouas annatas exigit, etiam ab eodem possessore vel titula-
noties eodem modo per noui sacerdotij assecutionem vacant, seu vacare finguntur, &
pensatur, etiamsi bis, ter, aut quater in anno hoc contingat: ita quòd sæpius contigit, &
Galliâ, eundem Prælatum pro eodem beneficio tres aut quatuor annatas integras Papæ
non sine magno etiam imperitorum & simplicium scandalo: cùm videant, feuda & res
emel tantùm in vita Vasalli domino directo & vnius anni tantùm redditum depende-
hoc rarò contingere, & quando casus exigendi contingit, non plus quàm semel in vita

si vnquam, maximè hîc exclamat sancta illa l. si quenquam. C. de episc. & cler. Quem
rum integritatis, aut vallum fidei prouidebimus? & auri sacra fames penetralia vene-
rpit. Quid denique cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpi-
gitur deinceps altaribus imminere prophanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis repellatur
agitium.

o, infinitas quotannis exigit pecunias etiam de simplicibus, ratione præuentionum, à du-
e annis, contra disciplinam Ecclesiasticam & antiquos canones vsurpatarum. Hac enim
ma prouocantur homines ambitiosi, vt Romam mittant: quin quandoque vel paupe-
m facientes, quam huic aleæ committant, quin etiam (vt quandoque vidi) viles imò fa-
a etiam domestica alliciuntur, vt inde cum trapezitis Papæ, spe venandi beneficia, nego-
ò, vt nonnunquam ad idem beneficium tres, quatuor, vel sex (vt vidi) per simoniacæ
ezitas (ita vocat eos text. in c. 1. col. 1. 23. distinct.) Romam mittant, vt etiam pro eo-
cio quandoque plures bullæ à diuersis redimantur: tot enim & totidem vendunt Roma-
, quot veniunt emtores, solidum bullæ precium numerantes: nihil enim ad eos de exitu,
amno emtoris seu collatarij, modò precium habeant.
via non solùm affligitur regnum in pecuniarum ingenti euacuatione, sed in morum de-
, disciplinæque Ecclesiasticæ corruptione. Hac enim arte Romana non solùm irritantur,
naturâ sunt ambitiosi, sed etiam & maiores & minores prouocantur, vt postergata vera
ambitioni & auaritiæ studeant: cumque multi eandem aleam subierint, & vnus tantùm
bus brabæum obtinere possit, sese litibus infinitis, nec non odijs & vexationibus inuicem
conficiunt: hîc scilicet interim officij ecclesiastici cura subeat?
tò, propter resignationes in fauorem: quæ licet quandoq; de idoneis sincerè fieri possent,
mpla veterum, c. petijsti. 7. q. 1. c. q. 1. & hoc etiam admittit Ægid. Bellemere, tamen Pa-
s cuiusdam religionis prætextu, in vniuersum prohibuit: sed vt sibi soli hoc genus nego-
xercere liceret, vt euentus docuit.
o, ratione commendarum. Septimò, ratione vacantium in curia quouis modo. Est enim
entum nouorum pontificum, & vtcunque Clemens tertius in c. 2. de præbend. in 6. iactet,
consuetudinem talem esse: tamen illa prætensa consuetudo etiam post eius obitum non
n bus cognita & recepta: tantum abest, vt viuo Clemente tertio, & multò minùs ante
ua fuerit, vt patet in c. inter cætera. de præbend. Extra. vbi Celestinus tertius successor di-
tis, non declarauit, vllam esse collationem ordinarij factam de beneficio resignato in ma-
essoris: quod non omisisset, si quid tunc fuisset de illa prætensa consuetudine, quæ tamen
m reliquis abusionibus, cancri more serpsit: & quia non mox compressa fuit, pro lege ve-
it, inquit text. in c. mala consuetudo, 8. distinct.

Octauò, propter infinitas dispensationes: puta ætatis, ordinis, beneficiorum inc um, & varias species incompatibilium: puta numeri, ordinis, certi monasterij, & tecti, sationis variarum specierum irregularitatis, siue corporalis vitij, vel delicti, vel ceremo aut præposteratæ: cùm dispensationum in gradu prohibito matrimonij, vel affinitati inuentâ etiam arte, quâ gradus distenderentur. Hinc enim acerui pecuniarum Rom vbi non erubescunt publicas grauesque taxas prostare, velut leges certo proscripto gendas.

Vidi, qui vltra mille aureos numerauerunt pro dispensatione commentitiæ cuiusd spiritualem cognationem vocant. Et nuper simplex Prioratus à Rupe Guidonis, in c notensi, non conuentualis vel electiuus, ob curam animarum & minorem ætatem i constitit Romæ nongentis aureis, & tamen impetrans arresto Parisiensis Senatus & preci cedem amisit, ob leuem quandam omissionem vel surreptionem dispensationis: & iusti misit: sed indignum & pudendum est, Romanos institores & trapezitas sic Ecclesiæ illudere, & tam ingentem & auream messem pro illius vexatione & difformatione, perc

Nonò, ab infinitis priuilegijs, exemtionib. gratijs (quas vocant, non visitandi, vel ratorem visitandi) confirmationibus priuilegiorum, homologationibus concordatoru ctionum sub beneplacito Papæ factarum, permutatione beneficiorum cum dispensation sionis creatione, aut alia negociatione iure communi vetita.

Decimò, de mandatis: singuli enim Papæ infinita propè concedunt mandata: cù ordinarius vno, si decem, vel si quinquaginta ad suam collationem vel præsentationem bus mandatis, ab vnoquoque Papa grauari posfit: & pro singulis mandatis circiter v g exiguntur. Hinc ingens vis pecuniarum ærusfcatur: & quanquam non possint nisi vn summum duo mandata super singulis ordinarijs concedi, tamen tot venduntur & bullar sese redemtores offerunt & numerant periculo suo.

Vndecimò, propter aliud genus aucupij, quod Pœnitentiariam Papæ vocant, prop tiones casuum Papæ reseruatorum, infractiones vel commutationes votorum, translatio chorum non solùm de vno monasterio ad aliud, sed etiam de vno ordine in alium, potest diendi quæuis monasteria, altaria deferendi, & alia innumera, mensæ pœnitentiarij Papæ

Duodecimò, propter concessionem vel confirmationem condonationum, quas dulgentias Papæ, quæ mirum in modum non solùm in magnis templis, sed etiam in p quorundam ædiculis multiplicatæ sunt adeò, vt iam vulgus hoc genus τῆς καπηλικῆς i men ab institoribus & lucrum inde quærentibus quandoque centum vel quinquaginta mæ redimuntur.

Decimotertiò in creandis protonotarijs & alijs notarijs (quos Apostolicos vocant) pis, quos Rota & aulici Papæ nullatenances vocant, vulgus Gallorum portatiuos: quida causa, potatiuos vocant.

Decimoquartò propter bullas & commissiones nouarum fundationum, vel imm antiquarum, vel reductionis regularium monasteriorum in secularem statum, vel restitu integrum & infinitorum rescriptorum ad lites, etiam in his, quæ iure communi per ordin pediri deberent. Ex quibus etiam, non computato primo annatarum articulo, tempo uici vndecimi inuentum est vltra ducenta millia aureorum singulis annis regno efferri. Q Rex omninò vetuit Romam quicquam deferri, vel vllam bullam inde auehi, vt suprà e num. 181.

Certum est autem, hodie quantitatem illam ad minus duplicatam esse, tam propter rationem populi, plus mediâ parte ab illo tempore aucti, quàm propter augmentationem curiæ Romanæ. Postquàm autem locum Pragmaticæ subintrauit Concordatum, & sic lo t.s est annatis, cœpit vltra quantitatem præcedentem (qui circiter quater centum millia a ascendit) alia similis quantitas, annatarum nomine extrahi.

Præterea cœperunt multi curiæ Romanæ aulici Archiepiscopatus, Episcopatus, Abb pinguiora beneficia regni possidere, quorum redditus singulis annis regno euehuntur: singulis annis ferè decem myriades (quam millionem vocant) soleant regno Romam eue nihil vnquam redit, sed vel in luxu Romanæ curiæ consumitur, vel inimicis Regis datur. nim negociatio mercaturæ, ad vsum hominum vtilis, nobis cum illis intercedit.

Aliæ quidem nationes bonas & vtiles merces pro pecuniâ inferunt, iustâ & æquali co tione: Romana verò curia plumbum duntaxat: nisi quòd (vt dentes Cadmi) ingentia se & anfractus litium, pro ingentibus aceruis auri ingerit. Quare non est mirum, si à ducen regnum Franciæ, olim sine tributis & impositionibus regijs (quæ subsidia vocant) ditissin pulentissimum & potentissimum, nunc adeò depauperatum sit & attritum, vt (exhausto vix, nouis tributis, quod ad defensionem regni sufficiat, corradi possit. Sanguisuga enim uos Reipublicæ indies exugente, non solùm in regno exhausto nihil superest: sed sæpè pec gui in manibus inimicorum eius reperiuntur.

Infinita h iusmodi damna, non solùm in notorium & continuum detrimentum, sed dedecus & ignominiam veteris gloriæ, splendorisq; Regum Francicorum redundantia, præ manum tandem de tabulâ mihi tollere liceat.

Idem. In loco Decretal. l. 1. tit. 24. de off. Archipresb. c. 2. & 3. per presbyteros Cardinales nuncupantur, quia habent principalem curam parochiæ, & ad hoc obligati sunt. Tum etiam eo tempore, & ab antiquo maximè, Romæ Cardinales non erant aliud, quàm parochi, vel principales sacerdotes cuiusq; parochiæ, vt patet patet per omnes libros & epistolas Gregorij 1. Episcopi Romani. Idq; verum esse, fatetur Cardinalis Florentinus, (à cuius morte nondum effluxerunt centum quadraginta anni) in suis Consilijs consil. 65. vbi ait: Cardinales Romanos fundatos esse in omni iure parochiali in locis suorum titulorũ, qui tituli non erant aliud quàm nomina parochialium Ecclesiarum, vt patet apud Gregorium Magnum, & in concilio tempore suo Romæ habito.

Quid, quòd tempore Lotharij Imperatoris, & Caroli Calui filiorum Ludouici Pij Leo IV. Episcopus Romanus destituit & degradauit Cardinalem S. Marcelli eò, quòd in suâ parochiâ S. Marcelli iã per quinq; annos nõ resederat, vt testatur Platina in vitâ dicti Leonis.

Sed posteaquàm Innocentius 4. Papa armorũ impetu deuicit imperatorẽ Fridericum II. anno Domini 1247. illius dedit Cardinalibus suis galeros purpureos: tum (vt inquit Platina in vitâ Inno- Cardinales reliquerunt parochias, seq; fecerunt principes & cognatos Regum ita, nus mendicus, si fiat Cardinalis, vocabit se cognatum summorum Regum, & illi vi- scriptis nuncupabunt eum cognatum suum. Videant reges, quorsum reciderit co- ata nobilitas?

n Tractatu de Monarchiâ Francorum. Sensim Successores Tancredi, & filij Gulielmi cognomento Ferrebach (qui suppetias tulit Malocho Duci Imperatoris Constantinopo- pellendos Sarracenos ex Apuliâ & Siciliâ: sed quia Malochus iniquus ei fuit in diuisione is, ille cum quadraginta millibus tam Francorum quàm Normannorum rediens, Cala- iam & Siciliam occupauit, quæ de Græcis in Normannos hac occasione transierunt) fa- ini vtriusq; Siciliæ, & initiò quidem se gerebant comites Apuliæ, postea Duces, & tan- Siciliæ.

maiorem autoritatem principatus sui, circa annum Domini 1060. titulos suos volun- icârunt à Pontificibus Romanis, qui initiò facilè gratisq; aliena, in quibus nil iuris ha- entibus infeudabant, nihil recusantes, quod ad potentiam & autoritatem suam augen- et.

ac quasi possessionem sensim nacti, postea anno Domini 1267. cœperunt sensim ingen- exigere huius inuestituræ nomine, etiam à Carolo comite Prouinciæ, & Andium, fratre udouici 9. Franciæ regis, (quẽ propter insignem superstitionem & Idolomaniam Roma- s in Catalogum diuorum suorum, sumtibus tamen Gallorum, retulerunt) à quo Carolo ns Quartus quadraginta millia aureorum annua exegit propter inuestituram Regni Si- m Platina Secretarius & fautor Paparum testatur, idq; non obstante, quòd idem Papa arolum, nihil de hoc cogitantem, tanquam potentiorem principem, non modò in au- n vocasset contra posteros Tancredi, sed etiam induxisset, vt sumtibus & periculis ipsius corum & vtriusq; Siciliæ regnum armis acquireret, vt & Carolus fecit, longè plura exa- , si ditionem pacificam eidem Carolo concessisset, quia eam longè cariùs (vt notum ndidisset.

hannes Foxus in historiâ Thomæ Rhedonensis Galli, 1550.

ac Carmelitæ, in Italiâ Christi nomine exusti.

nus superiùs, persecutionis hunc fatalem turbinem, quæ primùm apud Angelos exorta, ic, multumq; in sanctissimorum hominum capita exarsit, ex hac demum Insulâ factâ ir- n Bohemos demigrasse. Mox interiecto deinde tempore, & Scotos, grassante paulatim in- ipuisse. Inde nunc facto ad vlteriores nationes gradu, in Italiá quoq; transvolat procax vllam ferè orbis partem immunem sinit ab innocentissimorum laniatu.

erat fortè fortunà in Italiam, sub idem tempus, cum Venetis oratoribus, Thomas quidã rdine eorum, qui ex monte Carmelo religionis titulum circumferunt.

nim & montes habent suos sectarum duces. Quid miramur, si Franciscus sui nominis ac ie relinquat admiratores, cùm & mons Carmelus suos invenerit Carmelitas? Et quid pos- ptũ esse, cuius nõ alicubi in tantâ sectarũ fœcunditate, suos applausores, templũq; reperias?

Sed hic quamuis eius erat gregis, qui pro Christianis Carmelitæ appellabantur: lo
diuersâ ratione institutus, Christi verbum sapiebat, & non in monte hoc, neq; Hierosol
taxat, sed in spiritu & veritate, Deum sibi colendum existimauit. Hic ergò verus Carı
pectore Christi nouum illud mustum spirans, dum Christianæ integritatis vestigia ma
votoq; sectatur, in Italiam primùm proficisci parat: illic aut nusquam se reperturum, sp
rum conuictu melior fieri posset.

Vbi enim magis virtutum omnium segetem suppullulare conueniebat, quàm illic, vb
ligionis arx quædam ac fons habebatur? Nam qui fieri potuit, vbi tanta omnis sanctim
fessio iactabatur, vbi omnium hominum oculi ceu in theatrum quoddam coniiciebantu
ctissimi Petri sedes ac totius Ecclesiæ regimen credebatur, quin omnia illic digna tantâ ex
vigerent? Hæc dum in oculis atq; in animo sibi proponeret sanctissimus vir, magnâ spe, n
a esuâ, Romam petit, certissimam spem concipiens, futurum, vt tot illustrissimorum ho
iutus exemplis, magnum sibi & pietatis & doctrinæ lucrum acquireret. Cæterùm hanc sp
destituit successus. Quippe omnia dissimilia, fucum ac meram hypocrisim esse quæcunq
deniq; pro auro nihil, quàm carbones: imò vt verius fatear, nihil aliud quàm aurũ & arge

Pro donis cœlestibus regnabat cultus ac prouidentia huius seculi: pro pietate luxus:
ac studio, ignauia & superstitio: pro simplicitate Apostolicâ tyrannis ac superciliũ omnia
vt non solùm discendi, quod ignoraret: sed nec tradendi, quod quisquã recte sciret, locus i
relinqueretur. Postremò nihil non inversum, nihil non præter suam existimationem, qu
sum se flecteret, illi offerebatur.

Sed nihil magis sanctissimum pectus offendit, quàm intoleranda ambitio, ac plus qu
strepitus in ijs, quos potissimùm humilitatis exempla ubi commendare debebant. Etsi en
hil ferè cerneret, quod ad Apostolicæ imitationis normam quadraret: illa tamen vsq; ade
modum ac patientiam exsuperabant, vt nullo pacto linguam sibi temperandam, in tan
corruptelâ, existimaret: cùm in ædificiis, in vestitu, in palatiis, in victu, in famulorum co
admiratorum turbâ, in vitæ apparatu, in equis, in armis etiam ambitiosum fastum cerne e
magis ab Euangelicâ præscriptione recedebant, hoc minùs contineri vox potuit sanctissi
nis: etsi alioquin, haud ita multum loquendo consecuturum se, intelligeret.

Nam si quid proficeret admonitio, non deerant Vvicleui, cæterorumq; libri: non deer
per Hussi, ac Hieronymi clarissima testimonia, ac sanguis effusus etiam: quorũ tamen effi
hortatibus adeò nihilò illi correctiores sunt facti, vt duplo efferatiores viderentur. Quanq
res adeò perterruit Thomam nostrum, quin tam salubri ac necessario officio vitam quoq;
esset, impenderet. Sic qui cæteris venerat discipulus futurus, iisdem nunc doctor esse cogi
rumq; mores imitari constituerat, iis nunc versa vice suam vitam spectandam imitandam
fuit. Sic enim vixerat apud hos, vt omnibus posset esse loco regulæ. Sic docuerat, vt quibusq
set pædagogus. Sed quod Paulus prædixerat iis, qui in Christo piè viuere student, vt perse
habeant comitem: simile & huic euenit præmium à suis.

Ille dedit pietatis fructus, quos imitentur: isti rursus martyrij huic diadema reposuera
salutem ostendit viam: isti pro vitæ beneficio mortem retaliant: cuiusq; summis labori
satis digna fuerunt præmia, eum summâ cum ignominiâ ad supremum rogum persequunt
dum diutinâ prædicatione satis graue sibi odium conflârat apud purpuratos quàm plurim
dem agitari cœptum est, quibus machinis vita huius circumveniri posset. Hic ac consuetu
dium confugitum est.

Est enim hæc iam olim apud Ecclesiasticos dominos peculiaris ac perpetua consuetu
quis cui displiceat, cuius molesta videatur oratio, aut lucro ipsorum paululum effectura: stat
seos alicuius fabricent articulos, quos in caput illius contorqueant.

Quemadmodum cæterorum animantium sua sunt cuiusq; tela peculiaria, quibus se a
vindicent: aprum dente armauit natura: histrix suos habet aculeos: est leo vnguibus form
suus est morsus canibus: cornu taurus pugnat: nec asino sua deest calx: ita & vnica hæc
porum armatura est, vt hæresi aliquâ involutum strangulent, si quis voluntati eorum vel a
ni obstrepere audeat. Id quod cùm in aliis penè innumeris, tum in hoc sanctissimo viro fac
re est. Qui vbi iam, vt dictum est, grauior esse cœpit, nec ferri potuit: quid tum illi?

Ad artes veteranas fugiunt, quodq; modò in Husso & Hieronymo designârunt: id
hunc iam moliuntur. Suspicione obruunt, quæstionibus involvunt, iudicio examinant,
struunt, hæresin impingunt, hæreticum condemnant, damnatum abripiunt, tolluntq
dio. Atque hæc est illa pietas, ac pacificus ordo nostrorum sacerdotum: quibus interim n
ensem ac scutum circumferre, cùm tamen liuorem, maliciam, vindictam, venenum, in
mente ferant, quouis gladio acutiores.

Ne quis eorum in plateis ferro depugnet, quibus legibus, quantâ solicitudine c
cùm in iudiciis, in accusationibus, vbi liceat fratrem opprimere, nullus sit sicarius, qui a
riorem vltionem, aut viliorem fratris sui animam habeat? Non ipsi hauriunt sanguine
feriunt, non occidunt, sed alijs occidendos tradunt. Quid quæso interest, nisi quòd illi
hi tantùm ministri sunt facinoris? Nulli cædem inferunt, vt sicarij: quid tum, si non eo
do, vt aliter idem efficiant?

articuli, ob quos fuit accusatus, huiusmodi traduntur à quibusdam:
Ecclesia egeat reformatione: quòd flagellabitur, ac reformabitur.
nfideles, Iudæi, Turcæ, & Mauri conuertentur ad Christum temporibus ijs vltimis.
abominationes fiunt Romæ.
iniusta Papæ excommunicatio timenda non sit: quodq; eam non obseruantes non

nunc articulis deest adhuc minister, quanquam neq; hic Romæ diu desiderari potuit:
enalia, etiam animæ hominum. Ad hoc verò ministerium nemo accommodatior est
Guilhelmus Rothomagensis, diui Martini in montibus Cardinalis, Romanæ Curiæ Pro-
Præsidebat id temporis princeps sacerdotum Eugenius nomine, sed nomine tantùm.
aptus accersitur Thomas noster, accersitus carceri deditur. Iterum post carcerem: post
ost cruciatus, ad iudices postulatur, producitur. Iudicio præest lupus, accusatur agnus.
n? quia turbârit fontem.
multis? quia resistere non valuit malitiæ potentiorum Thomas: satis peccasse credi-
onvincitur incendio adiudicatus: sed sic, vt priùs tamen gradibus, per quos ascenderat
m, iterum denudandus sit. Nephas enim habetur, vt sacerdos prophanis succumbat
m id interim summè fas sit, sacerdotes quemvis laicum (licet insontem) dedere neci,
aiestas sacerdotis officij, quam hic religiosè procurant isti: at ne lædatur conscientia fal-
premendis insontibus, quàm nihil habent pensi? Itaq; priusquàm ad supplicium ven-
aduandus erat S. Thomas. Sunt enim gradus isti (vt obiter ne ignores) non inter diffe-
as distinguimur à cæteris, neq; inter propria, quæ semper conueniunt, sed inter acciden-
nunia, quæ adesse & abesse poterunt pro arbitrio Episcoporum. Ita à physiologis doce-
ad priuationem procliuem esse motum, at retrorsùm à priuatione ad habitum impos-
egreßionem. Non est igitur quod mireris, pie lector, quo pacto is nunc laicus perire po-
iò sacerdos vixerat? Magis id tibi mirum sit, quæ hæc tanta fatuitas istorum occupare
it, qui talibus factis, vniuerso orbi se deridendos propinant, tam homines ridiculi,
bominabiles?
Erfurdiæ Beghardus hæreseωs titulo igni traditus fuit, anno 1218.
Est talis Hildegardis prophetia apud Vincentium lib. 27. Anno, inquit, post incarna-
sti 1146. Apostolorum doctrina & ardens iustitia, quam in spiritualibus & Christianis
Deus, tardare & in hæsitationem verti cœpit. Sed hoc muliebre tempus non tam diu du-
huc vsq; perstitit. Hæc ille ex ea.
Annus 1539. nullâ ferè re insigni erat memorabilis, nisi quòd peregrinationes idolola-
s legibus sublatæ sint. Cuculliones ad vestes mutandas adacti, multaq; præstigia circa di-
a, inter quæ erat sanguis Hallensis, qui multos ante annos apud vulgus hominum vene-
itus est, tanquam pro ipsißimo Christi sanguine, cùm tamen per Cromelium longè di-
se deprehenderetur. Apud alios item alia erant Idola, quibus oculi volubili motu circū-
lto religiosorum artificio, quasiq; viuerent, conspicerentur: & alia, quæ sudoris quasi spe-
oræ se ferrent intuentium. Quibus ex rebus incredibile dictu, quantus oblationum pro-
annis religiosorum accreverit monasteriis.
Maiorita inter Christi discipulos, non penes magnitudinem mundanam, sed penes Chri-
nem in moribus mensuratur. Iterum ex isto corde legis Domini patenter elicio: quòd,
us fuit pro tempore huius viationis, homo pauperrimus, omnem dominationem mun-
ciens, (vt patet per fidem Euangelij Matth. 8. & 2. Cor. 8.) nec ipsum Papam, nec ali-
orum debeat fidelis aliquis imitari, nisi de quanto ipse imitatus fuerit Dominum Iesum

n Commentario Martyrum ecclesiæ. In hac tantâ rerum perturbatione, ac confusißimis
tenebris, cùm nulla propemodū scintilla relicta videretur purioris doctrinæ: exortus est
piciis Ioannes VVicleuus: in quo primùm voluit Dominus mundum expergefacere, plus
anarum traditionum somniis insepultum.
annum 1379. contigit, Vvicleuum ferè ad mortem ægrotare. Quod cùm esset Mendican-
m ordinibus ex famâ publica notum: oratores statim ad illum mittendos subornabant,
licet doctores solemnes, quos Regentes vocabant: quisq; ordo suum. Et quò solennior
: adiunxerunt eis quatuor vrbis senatores, quos regionum Aldermannos appellant.
; ad illum in lecto decumbentem venissent: precabantur illi primò salutem, ac à mor-
litudinem. Postea recitatis incommodis multis & magnis, quæ ex eius concionibus
psis obuenerant: hortabantur, vt ea omnia tandem in mortis articulo pœnitens defleret,
t, ipsis præsentibus. Ille statim, resumtis viribus, familiares aduocabat, iubens se per pul-
ùm erigi. Quod cùm esset factum, altâ voce dicebat: Non moriar, sed viuam, & narrabo
ta fratrum. Et ita ab illo decesserunt confusi, ipse autem deinceps convalebat.
inimè quoque prætereundum videtur diuinæ commotionis ostentum. Anno Domini
gregatis Londini in domo prædicatorum, cum Cantuariensi archiepiscopo, pontificibus,
ac prælatis, in ipso Dunstani festo, pro damnandâ VVicleui doctrina cum libris omnibus:
â, quâ rem aggressuri essent, secundâ, insolitus ac terribilis terræmotus vniuersam per-

uasit Angliam: vnde omnes, excepto archiepiscopo, mirum in modum deterriti, ab inc tio desistendum, censuerunt. At ipse, audacior quàm prudentior, omnia in diuersum in tur, & delapsos eorum animos in malitiâ confirmabat.

Idem. Dum fortissimus Christi satelles Cobhanius miles combustus fuit, interim sedulò populum admonuerunt, ne quis pro ipsius animâ precaretur: sed omnes pro da berent: quippe qui extra fidem & obedientiam Pontificis Romani, vitam reliquisset.

1550. *Thomas Coperus, & Ioannes Noviomagus.*

MArtinum quartum, scribunt au sequitur Thomas Coperus in C Epitome, primo sui pontificatus ann prædecessoris concubinam (ex qua N ceperat filium crinibus & vng ibus sim vt Ioannes Nouiomagus habet, in illust Bedæ) in suam familiarem accepisse. S lis illi casus accideret, vt futura proles milis, præcepit, vrsos omnes, in pala sinæ Pontificem olim depictos, auferri, persuasus, quòd formæ in ipso coitu à fo ceptæ, in productis infantibus expressa maneant. Peritus ea in arte, vt apparet, fex erat. Sed non animaduertit bestia, hoc monstrum, qualis sit ex eiusmodi palis cœlibatus ac sanctitas. O venerei, dissimi cœlibes, ac Priapi sacerdotes. hoc loco miraculum magnum ex Pl colaus prædictus ex Vrsina familia ve sum nepotem habuit: non est ergò mir vrsas genuerit. Imp. & P p. V. S.

1550. *Ioannes Benedictus in li*

vision. & Reuelat.

RElucet summa Dei gloriosi sapie non solùm omnia in certo numer re, & mensurâ creauit: sed vnicuiq; etiam rei visibili in hoc mundo præposuit Angelican tem in laudes eius sempiternas. Imp. Car. 5. P p. Iul. 3.

1550. *De inquisitione Hispanicâ.*

DEscriptam habemus eam suis coloribus in lib. Maccabæorum primo, vbi legitur: quemcunq; inueniebantur libri Testamenti Domini: & quicunq; obseruabant le mini, secundum edictum Regis trucidabant eum. Quod verò omnium nostro seculo crudel est, dum fortissimi Christi satellites vbiuis terrarum comburuntur, interim à Pontificijs (supra referentem audiuimus testem Foxum) populus sedulò admonetur, ne quis etiam rum animabus precetur, sed omnes pro damnato habeant: quippe qui extra fidem & obe pontificis Romani vitam relinquant. O crudelitatem & plus quàm Diabolicam immanit homines præ Christo iudicare velle: Christianos fratres nulla misericordia tam miserè ene & æternam salutem eis negare, Christique meritum, & humanis miseriis semper propici dere & prohibere velle Dei auxilium. Antichristi sanè signum vel vnicum istud (omissi tis alijs) queat esse euidentissimum: hoc enim est super Deum se extollere, & sanctissim merita pedibus conculcare: imò ipsum Deum esse velle: & pro suo lubitu mortalibus vit nam dare & adimere.

Edidit autem anno 1569. Reginaldus Gonsalvus Montanus huius inquisitionis hor modum & praxin, per quam infiniti Christi confessores ad Martyria crudeliter & nefari cti, miserè vitam cum morte commutârunt: hæcque ipsa initium præbuit Belgicis mo causa est multarum horribilium cædium & ruinarum tam politici, quàm Ecclesiastici statu ibi, & conclude cum Lactantio cap. 20. de diuino præmio: Quid ergo sæuiunt, &c. Verùm tionis originem habes apud Natalem comitem Italum, historicum.

Fo

Anno

rma inquiſitionis Hiſpanicæ inſtituta & edita in infe-
riori Germaniâ Anno 1550.

ſacra Cæſarea Maieſtas pro eâ deuotione, quam erga Deum, ſanctam Eccleſiam, Re-
nem Chriſtianam, & vniuerſos Chriſti fideles ex debito Imperialis officij gerit, mul-
onata ſit, omnes hæreſes & errores, qui hodie in diuerſis mundi partibus pullulant,
præcipuè præcauere, ne boni & ſimplices Chriſtiani à Pſeudoprophetis, qui ſub
tamquam lupi rapaces, diſcurrunt, ad ſeducendos iuſtos & pios, ſua peruerſa dogmata
ietatis illis inculcantes, ſeducerentur: ad id diuerſas fecit conſtitutiones, ordinatio-
ta, præcipuè in ditionibus inferioris Germaniæ, ſuæ Maieſtati ex ſucceſsione ſuorum
um ſubiectis, ac alijs ſuæ Maieſtati poſtea incorporatis, & acquiſitis, quæ ſtrictè obſer-
tæ executioni mandari voluit, & adhuc vult.
n per experientiam, rerum magiſtram, compertum ſit, non ſufficienter negocio tam
tisfactum, præcipuè propter nonnullos malos ſacerdotes, & viros Eccleſiaſticos, qui
ntibus huiusmodi ordinationibus & edictis) ſimplices populares & Laicos peruerſâ
à inficere, & à viâ veritatis, & vnionis S. Matris Eccleſiæ ſeducere non formidant:
ateitas huic malo mederi volens, in prouincijs inferioris Germaniæ (ſuæ Maieſtati,
patrimonij, ſubiectis) certos Inquiſitores hæreticæ prauitatis, viros doctos & proba-
itæ vitæ & famæ, ordinari & deſignari curavit, quibus data eſt ampla poteſtas, contra
eticos & hæreſis ſuſpectos, & eorum fautores & receptores inquirendi, procedendi, cor-
ouniendi, necnon procedendi in curiâ ſeculari iuxta formam, & tenorem literarum A-
m deſuper confectarum.
hæc tam ſancta, & neceſſaria inquiſitio meliùs, & commodiùs fieri poſſet, ſua Maie-
am dominus ſupremus inferioris Germaniæ) ordinauit, & ſtatuit ea, quæ ſequuntur.
t prædicti inquiſitores & commiſſarij, ſeu alter eorum, aſſumto ſecum Notario, viro in-
erto, ad exercitium actus Notariatus in his partibus admiſſo, debeant expenſis ſuæ
viſitare Prouinciam ſibi commiſſam, & diligenter, tam apud officiatos ſuæ Maieſtatis,
viros pios & integros, ſi qui ſunt hæreſi infecti, aut de eâ vehementer, aut vel ex pro-
coniecturis ſuſpecti: Similiter ſi aliqui ſub ſe habeant aut legant libros prohibitos & da-
t teneant conventicula, in quibus de S. Scriptura, aut Religione Chriſtiana diſputent,
nicent, deq; illorum fautoribus & receptatoribus.
q; informationem per Notarium in ſcriptis autenticè redigi curabunt, & diligentér cu-
d eandem, quoties neceſſe fuerit, recurſus, ac relatio habeatur, debentq; dicti inquiſi-
ommiſſarij examinare teſtes, per eos audiendos, in formâ Iuris, præſtito ſolenniter iu-
e dicendâ veritate, omni odio & fauore excluſis, & illos, ne aliquem accuſent ac deferant
m, aut aliquam aliam occaſionem, admonere, & diligenter interrogare de cauſſâ ſci-
m dictorum, & illam in informatione inſerere, ne viri boni iniuſtè ſcandalizentur.
aliqui apud inquiſitores compareant, volentes alium deferre ſuper hæreſi, eâ tamen con-
uòd nomen delatoris celabitur, & informationi non inſeretur, vt ſæpius contingit, illos
eſtes non recipient, neq; eius delationem informationi inſerent, neque ex huiusmodi
contra aliquem procedent, ſeruabuntq; ſecretè ea, quæ eis deferentur, nec publica-
tores, aut depoſitiones teſtium, niſi quatenus ad procedendum contra reos de iure
ſſarium: tenebuntur tamen omnes audire, & ſi per alios delatio vera probari pote-
oſitione eorum, ſi ſufficiens ſit, contra delatum procedatur, nullo habito reſpectu, ad
huiusmodi, quæ pro nullâ reputabatur.
prædicti inquiſitores Commiſſarij comperiant aliquos, qui per invidiam aut aliâ oc
os iniuſtè detulerint, hoc indicabunt Magiſtratui eius loci, aut concilio prouinciali, &
tales calumniatores procedi curent.
n dict. Inquiſitores & Commiſſarij poterunt vocare coram ſe quoscunq; ſubditos Cæſa-
atis, cuiuscumq; autoritatis, qualitatis aut conditionis fuerint, aut quacunq; auctoritate
ate vtantur, etiamſi ſint præſides, conſiliarij provinciæ, aut alij officiales prouinciæ,
magiſtri, Scabini, aut de magiſtratu loci, ad præſtandum ſolenne iuramentum, de
eritate ſuper interrogandis, & deponendo ea, quæ verè ſciunt & finaliter, ſi ſciant ali-
ſi infectos, aut de ea vehementer ſuſpectos.
aliquos offendant, qui in teſtimonio reddendo ſint difficiles, aut deponere omninò re-
os admonebunt, quòd, ſi eorum monitis non obediunt, notabuntur tamquam fautores
um, procedentq; contra illos tamquam fautores hæreticorum in formâ Iuris: aut po-
s mandare, ſub certis pœnis pecuniarijs pro eorum arbitrio moderandis, vt deponant,
dierint, vult ſua Maieſtas, huiusmodi pœnas irremiſsibiliter exigi.
aliqui pertinaciter, non formidantes pœnam pecuniariam, in ſuâ recuſatione perſiſtant,
coram inquiſitoribus deponere, ſi Laici fuerint, vt fautores hæreticorum puniantur pœnâ
Cæſarijs contentâ: ſi verò Eccleſiaſtici, procedent contra eos dicti Inquiſitores, prout
m, & æquum videbitur.

Vult Cæſarea Maieſtas, & mandat omnibus & ſingulis præſidibus, conſiliarij
bus bailliviſ, maioribus Sculteтis, ac generaliter omnibus ſuis officialibus, omnibu
tibus & ſubditis ſuis, vt in tam ſanctâ & piâ Inquiſitione præfatis Inquiſitoribus, No
queſuis officiarijs & familiaribus aſsiſtant, omnemq; fauorem & auxilium præſtent,
quiſiti fuerint, omnemq; diligentiam adhibeant, ne dicti Inquiſitores, Notarij, al
ciati, & familiares aliquâ iniuriâ Reali aut verbali afficiantur. Et ſi aliquos contra ill
rantes inuenerint, eos apprehendant, & ſeuerè puniant, in exemplum aliorum, ſub
dictâ contra Fautores Hæreticorum, quam incurrent, ſi notabiliter negligentes
prehendantur.

Si dictis Commiſſariis ſeu Inquiſitoribus, vel alteri eorum per informationem
conſtiterit, & plenè probatum fuerit per duos teſtes, aut alios legitimè, aliquem eſſe
& contraueniſſe conſtitutionibus, ordinationibus ſeu edictis per Cæſarem, ad extirpa
ſes promulgatis: eo caſu ipſi Inquiſitores, vel alter eorum reos apprehendi iubebit, ac
ſtodiâ detineri, vel per iudicem loci, vel per alios eorum arbitrio aſſumendos, quibus
ſtas vult per iudices loci, tam ſuos, quàm ſuorum vaſallorum omnem dari aſsiſtentiam.
negligentes, aut difficiles ſe reddant, punientur pœnâ, contra fautores hæreticorum indic

Ad hunc effectum Cæſ. Maieſt. præfatis inquiſitoribus tradet literas potentes, quarun
cti iudices præmiſſa omnia facere, & adimplere tenebuntur.

Ac mandauit Conſiliis ſuis ſupremis, ac prouincialibus, vt exemplariter puniar
ſingulos, qui in præmiſsis culpabiles aut negligentes invenientur, ſicq; prouideant, v
ſtas intelligat, negocium hoc inquiſitionis per eos non impediri, ſed promoueri, ali
illos animaduerti iubebit.

Poſtquam autem rei apprehenſi fuerint, ſi Eccleſiaſtici ſint, illos ducant ſub fi
ad carceres Concilij prouincialis, vel ordinarij, ac diœceſis loci, prout commodius eis
rit. In quo loco dicti Inquiſitores contra eiuſmodi reos procedant iuxta tenorem com
ſionis, ſummatim, & planè ſine figurâ, ac ſtrepitu Iudicii, & proceſſu. Et inſtructi a
cum aliquem, vel aliquos de Conſilio Cæſaris, per eos eligendos, ad definiendum p
& condemnandum, vel abſoluendum reum. Sic electi tenebantur, ad requiſitionem In
proceſſum viſitare, & ſuffragia ſua conferre ad condemnationem vel abſolutionem rei.
modum & concilium ipſum Prouinciale ſuper eiuſmodi proceſſum deliberare, & ſentent
tenebitur, ſi ad hoc ab Inquiſitore rogetur, & requiratur.

Si verò aliqui in præmiſsis ſe præbeant difficiles, aut onus ſubire recuſent, reſcribent
res Reginæ, ſeu Conſilio priuato, qui taliter providebunt, quòd negotium Inquiſitioni
modi ſubterfugia non protelетur, neq; differatur.

Quando præfati Inquiſitores, ſeu alter eorum cum conſilio aliorum, ex Prouinci
quopiam conſilio aſſumendus declarauerint, aliquem eſſe degradandũ, & curiæ ſeculari tr
degradatione iuxta tenorem Commiſsionis Apoſtolicæ factâ, Conſilium Prouinciale, vel
ordinatus Iudex loci tenebitur ſtatim, & abſq; aliquâ dilatione, eiuſmodi ſententiam exec
mandare, prout de Iure.

Si verò dicti Inquiſitores, ſeu eorum aliquis per ſuas informationes invenerit, aliq
contraueniſſe ordinationibus Cæſ. Maieſt. illos communicabit alicui ex conſilio Cæſaris
lis prouincijs, per illos ad hoc aſſumendo, ex cuius relatione, Conſilium Prouinciale iu
modi Laicos apprehendi, & iuxta formam edictorum puniri. Ac vt hoc citra aliquod i
tatis periculum facere liberè queant, ſedis Apoſtolicæ permiſsio ſuper hac re expectatur.
verò, vbi opus videbitur, eius loci inquiſitores, ad informationes eiuſmodi proceſſur
lium Prouinciale, pro aliquo ſibi adiungendo interpellare poterunt, cuius quidem a
erit officium, diligenter animaduertere, ne quid contra Cæſar. Maieſt. edicta ac ord
commiſſum comperiatur, vt ſi quid tale apparuerit, Iudici loci, ſeu Conſilio Proui
procuratori generali eas informationes communicent, qui iuxta edictorum tenorem con
greſſores debitè procedere tenebuntur.

Videbunt ex informationibus Inquiſitores communicatis, vt dictum eſt, ſi conſti
quos laicos ſuſpectos de hæreſi, & apertè non probetur, illos edictis Cæſ. Maieſt. cont
tunc inquiſitor contra eos procedat iuxta formam Iuris, vſque ad ſententiam diffiniti
quâ ferenda vtatur conſilio alicuius Conſiliarij Cæſ. Maieſt. vel alterius periti, vel experti
Conſilium Prouinciale ad hoc deputandi.

Similiter vbi Iudices ſeculares per proceſſum coram eis factum contra accuſatos
trauentione edictorum Cæſareæ Maieſt. invenerint, accuſatos non ſufficienter con
ſubeundam pœnam, in edictis contentam, alios tamen ſuſpectos, aut hæreſi vehemen
matus, vel aliquâ pœnâ, à Iure communi ſtatuta puniendos, tunc proceſſum communic
quiſitori, vt conſideret, ſi contra illos vlteriùs erit procedendum, & eo caſu abſolvendo a
tiâ iudicii ſecularis, remittent ad Inquiſitorem.

etiam Cæs. Maiest. ac inhibet omnibus consiliis Prouincialibus, sub pœnâ suæ indi-
ne suis mandatis, aut literis processus vel informationis Inquisitoris, aut Iuris memo-
modo resistatur.

quæ difficultas inter consilium Prouinciale & Inquisitores seu Inquisitorem oriatur,
ribatur, quæ pro qualitate negocii prouidebit.

er non vult sua Maiestas, vt Inquisitores aliquo modo in exercitio commissionum
ordinarios loci, seu eorum officiales impediantur, contra quos, nisi omnes obediant,
censuras Ecclesiasticas iuxta tenorem literarum Apostolicarum procedere poterunt,
fuerit, Regina illis omnem præstabit operam, fauorem, & auxilium, ne negocium
sub hoc prætextu differatur. Vicissim & Inquisitores non debent aliquo modo impedire
seu eorum officiales, in processibus per eos inchoatis, aut inchoandis.

isitores vnius Prouinciæ, seu alter eorum per suas informationes inuenerit, aliquos de-
tos alterius Prouinciæ, statim hoc significabit Inquisitoribus, seu Inquisitori prouinciæ,
tat taliter delatus, & transmittet copiam huiusmodi informationis manu Notarij si-
dictus inquisitor contra delatum procedat modo & forma præscriptis.

præfati Inquisitores & Commissarij, in visitatione Prouinciæ diligenter inquirent de
oni, & sinceri, & Catholici fuerint, & si inuenerint aliquos mercenarios, seu vicecura-
quando religiosi fuerint, & eorum habitu curas administrant, illos amoueri, & alios in
um subrogari, à Iudice Ecclesiastico obtinebunt.

ò inueniant aliquos curatos, concubinarios notatos, aut scandalosè viuentes, aut pla-
s, & inidoneos, illos deferent Episcopo, & suis officialibus, illos admonendo suis literis,
e idoneis, doctis, & probis curatis prouideant, reseruatâ nihilominùs cuiq; suâ colla-
æsentatione, destituendo notatos concubinarios, aut scandalosè viuentes, seu alios planè
t nisi Episcopi, & sui officiales eorum monitis obediant, Reginæ significabunt.

ti inquisitores & inquirent de libris, qui venduntur per Bibliopolas, aut imprimuntur
ouinciæ eis destinatæ, si aliquos habeant damnatos, aut suspectos, & similiter de totâ
one, & famâ impressorum, & Bibliopolarum. Et si quid in his corrigendum inuene-
io magistratus loci, aut consilii Prouincialis corrigant, & si aliquod illis fiat obstaculum,
licabunt.

n hoc præcipuè laborabunt dicti inquisitores, ne hoc negotium tam pium, quod est diffi-
nt impossibile, neq; nimis conniueant. Primò remedium adhibeant in his, quæ sine
eligionis, & incommodo Reipub. tolerari non possunt, tantùmq; adhibeant diligenti-
mnibus persuadeant, se non, quæ sua, sed quæ Christi sunt, quærere, hoc solùm conantes,
iones inferioris Germaniæ ab omni errore purgentur, omnesque ab hæresi seruentur.

utem negotium hoc Inquisitionis meliùs procedat, vult sua Cæs. Maiest. vt dictis inqui-
& suis officialibus de competenti salario suis impensis prouideatur. Quantum verò
expensas apprehensionis, & captiuorum, illæ soluentur per Iudices loci, qui reos ap-
nt, qui illis restituentur in rationibus suis, quas singulis annis reddere tenentur, & in hoc
rationalium illis prouidebitur sic.

atum Charles, & subscriptum, sic ordinatum per suam Maiestatem, Bruxellis, vltimâ
Anno 1550. & signatum Vorrecken.

uæstiones, de quibus inquisitores in Inferiori Germaniâ *Christianos examinant.*

n credat, iure diuino licitum esse, præstare iuramentum?
n credat, iure diuino se obligari per iuramentum, dicere veritatem super propo-
s?
n credat, hanc solam esse Ecclesiam Catholicam, in quâ est vnanimis & communis pro-
doctrinæ Euangelicæ & Apostolicæ, secundum intellectum & expositionem S. Patrum,
dicationem & determinationem generalium Conciliorum ab Ecclesia receptorum, &
â est administratio Sacramentorum, secundum Catholicam traditionem, in Ecclesiâ
entali hactenus piè, & laudabiliter obseruata, quæ non in angulo aliquo orbis terrarum
usa, sed in vnitate doctrinæ, & Sacramentorum communione in vinculo pacis diffusa est,
pagata per totum terrarum orbem?

Anno

4. An credat, in hac Ecclesiâ Catholicâ nos, omnesq; alios esse, qui in hac concordiâ
nione, & pace, sub obedientiâ vnius summi Pontificis, sanctæque sedis Apos
vimus?

5. Num putet, diuersam Ecclesiam esse Lutheranos, seu Buceranos, vel horum si
ries, qui Ecclesiam, quam nos vt Apostolicam & Catholicam agnoscimus, execrantu
non Christi, sed Antichristi regnum vocare non verentur?

6. Num sentiat, Iustificationem hominis constare eâ solâ fide, quâ quis credit, sibi
tari peccata propter Christum: An potiùs nobiscum credat, Iustificationem esse co
tionem Iustitiæ Christi, nec solùm eius imputationem, sed actualem regeneration
novationem mentis per spiritum charitatis, quo demum per fidem accepto, ex iniusti
cimur, & quæ iusta & sancta sunt, operamur, peccatis ex Christi merito condonatis?

7. An credat, quòd peccatum Originale per Iustificationem, quæ fit in Baptismo
cramenti, non tantùm tegatur, sed & tegendo auferatur, & dissolvatur, vt verum
Omni peccato caret iam Baptizatus, est mundus totus? Vel è diuerso existimet, pec
realiter adhuc in Baptizato superesse, hoc est, concupiscentiam, quæ manet in renat
ptismum, non tantùm fomitem esse peccati, sed reuerâ peccatum, tale, tantumq;
naturâ omnes pariter, tam Infantes Baptizatos, quàm adultos damnaret (etiam
postea accedat assensus) nisi non imputaretur, pro quâ etiam non imputatione à Bap
tinuè orandum sit?

8. An credat, Liberum Arbitrium peccato primi hominis oppressum, per renouatio
in Christo est, in Baptismo verè liberari ita, vt sic præuentum à Deo per gratiam,
Christo Iesu, exinde tam in ipsâ Iustificatione, quàm in bonis operibus, tamqua
le agens concurrat, & cooperetur Deo, & eâ ratione, cum gratiâ Dei, caussa r
fiat?

9. An credat, Baptisatum, assistente & adiuuante gratiâ, posse facere vel implere ma
secundum eam rationem impletionis, quam exigit à nobis Deus, quàm diu sumus in h
li corporis tabernaculo?

10. An credat, hominem renatum, & adultum per obseruationem mandatorum, se
peribus, ex fide, & Dilectione Dei factis, promereri regnum cœlorum?

11. An credat, hominem propter opera mala condemnandum esse ad ignem æternu
habeat tantam fidem, quâ & prophetare, & Dæmones eijcere, & montes transferre poss
eam, quâ credit, sibi remissa peccata propter Christum?

12. An credat, hominem tantisper manere in morte, quàm diu fides eius non vivifi
accenditur per charitatem?

13. An credat, Septem esse Sacramenta Ecclesiæ, videlicet Sacramentum Baptismi, Sa
confirmationis, Sacramentum Eucharistiæ, Sacramentum Pœnitentiæ, Sacramentum o
cramentum Matrimonij, & Sacramentum extremæ vnctionis infirmorum: & quòd h
menta conferant gratiam suscipienti, non ponenti obicem?

14. Vel an è diuerso credat, tantùm duo esse Sacramenta: Baptismum, & Eucharistia

15. An credat, differre Baptismum Christi à Baptismo Iohannis, & quomodo?

16. An credat, in Administratione Baptismi adhibendas esse solennes orationes & C
as Ecclesiasticas, quales sunt Exorcizatio, & Exufflatio Diaboli, crebra crucis in
manus impositio, datio consecrati salis, apertio aurium, & narium cum salinâ, vnctio
te, quàm post Baptismum, consecratio Baptismi more solenni, abrenuntiatio, & pr
dei per susceptores, non suo, sed infantis nomine, & impositio albæ vestis. Et
Ceremonias extra tempus necessitatis contemtim omittens, Schismaticus censendus si

17. An credat, vsum Chrismatis esse de necessitate Sacramenti Confirmationis, illi
cessisse in locum corporalis descensionis S. Sancti, post tempora Apostolorum, & A
traditione?

18. An credat, administrationem huius Sacramenti solis Episcopis esse reseruatam?

19. An credat, virtute huius Sacramenti infantibus, vel aliis confirmatis conferri virtu
stantiæ professionis fidei, patientiæ in tribulationibus, & robur vincendi astus Diaboli,
uerandi in bonis operibus?

20. An credat, in Eucharistiæ Sacramento sub qualibet specie, esse verum corpus, & ve
guinem Domini nostri Iesu Christi: Substantiam panis, & vini aquâ mixti, in corpus &
nem Christi, virtute verborum consecrationis transsubstantiari?

21. An credat, veritatem corporis, & sanguinis Christi in Eucharistiâ esse permane
non in solo vsu, sicut Baptismi Sacramentum, consistere. Et propterea posse nos, & debere
cramentum pro infirmis reseruare, & in eo Christum præsentialiter se illis exhibentem,

22. An credat, hoc sacramentum sine graui scelere alibi posse confici, quàm in locis co
& ad hoc ritè adornatis, seu ab alijs, quàm à Sacerdotibus jejunis, idemq; Sacramentum
ctam consecrationem sumentibus?

23. An credat, Laicis ad salutem sufficere communionem sub vnâ tantùm specie, vt su
uerâ continetur totus Christus?

credat, Missam esse sacrificium novæ legis, in quâ non solùm conficiatur, sed & Deo ...sentativè offeratur, non cruento quidem, sed incruento, & commemorativo sacri...us, & sanguinis filij sui, tam pro vivis, quàm pro defunctis?

...credat, Lutheranos, ac Buceranos hoc Sacramentum extra communionem Ecclesiæ ..., omisso sacro Missæ canone, in quo forma consecrationis Ecclesiæ continetur, pos...re?

...credat, in canone Missæ, pro Romanæ Ecclesiæ Catholicæ summo Pontifice oran...

...credat, in eodem habendam esse memoriam sanctorum, qui cum Christo viuunt, & in ...mmunione vota nostra reddenda esse Deo?

...credat, Sanctos cum Christo regnantes, non solùm in hac vitâ imitatione, sed laudis ...onoris exhibitione, & meritorum, & intercessionis pro nobis apud Deum attributio...eum pro nobis orent, imploratione invocandos esse?

...credat, hoc Altaris sacrificium, adhæc orationes, & eleemosynas fidelium prodesse de...ui fideles decesserunt, ad purgationem macularum, in hâc vitâ contractarum, & ante ...ondum satis expiatarum, & pro absolutione pœnarum temporalium?

...credat, post hanc mortem, talem aliquem esse ignem, in quo eiusmodi fideles animæ ...r?

...credat, tres esse integrales partes pœnitentiæ, relapsorum in crimina post Baptismum: Contritionem, Confessionem sacramentalem, & satisfactionem, ad remissionem pœnæ necessarias?

...credat, enumerationem criminum saltem lethalium, & eorum, quæ angunt conscien...essariam esse in confessione Sacramentali, quæ fit, & fieri debet Sacerdoti, modò haberi ...s copia?

...credat, satisfactione Ecclesiasticâ mederi reliquiis peccati, mitigari, seu tolli pœnas tem...Ecclesiæ legi satisfieri, & propterea eam necessariam esse lapso post Baptismum?

...credat, ordinem in Ecclesiâ esse Sacramentum, ita, quòd ille, qui non est ordinatus secun...m Ecclesiæ Catholicæ, per suũ proprium, vel alium Catholicum Episcopum, de proprij ...consensu, non possit efficaciter in Ecclesiâ Sacramenta Ecclesiastica ministrare, nec alia ...a Ecclesiæ salubriter obire?

...credat, S. Petrum fuisse principem Apostolorum, & Christi vicarium, & Romanæ Ca...Ecclesiæ summum Pontificem, & tales quoq; censendos esse, qui ei canonicè in cathedrâ ...sserunt, & succedunt, quamuis sint longè inferiores merito?

...credat, à tali Pontificis obedientiâ (exceptâ caussâ hæresis sive schismatis) posse

...credat, Matrimonium esse Sacramentum Ecclesiæ, & indissolubile vinculum vnius ...nius vxoris, & eum, qui priori vxori, antequàm ea morte decedat, aliam super indu...ulterum esse, etiamsi ex caussâ fornicationis dimissa sit?

...credat, Matrimonium clandestinè contractum, accedente contrahentis assensu, co...o verum Matrimonium esse, ita, quòd tali matrimonio fraudem faciens, adulter ...us sit?

...rolo 5. P p. Iulio 3.

De eadem.

...iolanum, Neapolis, & Veneti inquisitionem Hispanicam recipere recusarent, vt etiam ...tvverpienses: quod quidem Papa ægrè tulit, sed Carolus quintus cogere illos noluit. ...notatu dignum.

...itur, an sciant inquisitores, subditos laicos (cùm adeò multos interimant subinde, qui vel ...lucinantur aut ambigunt) etiam tam perspicuè doceri de his omnibus articulis, de quibus ...ab eis requiritur ratio, cùm pleriq; ipsorum doctores, monachi & pfaffi, tam sint veræ do...pietatis rudes, vt hodierni Iesuitæ (præstantiores illi, si diis placet, pingendæ & fingendæ ... Romano Babyloniæ artifices) ipsorum ignorantiam & inertiam publicè detestentur & ...r?

Natalis Comes. 1550.

...historia scribit, quòd cladem Gallorum factam ad S. Quintinum, in quâ Connestablius, ...penserius, Mareschalcus S. Andreæ, Reingrafius Lansaccius, & ferè bis mille nobiles capti ...cti sunt, multò antè prædixerit Michaël Nostrodanus, rerum Astronomicarum peritissi...multis inde secutis calamitatibus, in quodam prognostico.

Neque

Neque enim tam fallax existimari debet, vt assolet, prædictio, quæ à peritissimis n cùm DEVS optimus rerum omnium moderator, non ita occultas esse aliquando imm lamitates, voluerit, vt eas deuitare non possimus, si expergiscamur. Sed propter insciti plerumque, tanquam prono alueo fluminis, neque studemus per sapientiam viribus A sistere. Nam profectò facilius est Sapienti præuisum, quàm ignoratum periculum dec imprudentia contrà, & inscitia periculi deuitandi ipsa propè sit necessitas. Clar. Im P p. Iulio 3.

Idem. In Suetia, cùm magna exorta esset annonæ penuria, Richberger vir o diues, sed ingenio crudeli & auaro, qui nihil sanctum aut admirabile præter opulen mabat, quoquo modo illa compararetur, propter suam auaritiam mirandum, ac sem rabile exemplum posteris reliquit, cùm per illud pateat, neminem auarum non esse sarium, & hostem. Plurimùm enim dissentit à natura, & à diuinis institutis, sua atum nimis esse tenacem, cùm viri boni non possessores simpliciter, sed villici sint.

Hic cùm magnam haberet copiam frumenti, atque res illuc esset redacta, vt ne illo emendum esset, cœpit non vendere nisi magno precio. Inops ciuis multi uatus, vix collecto dimidio precij, rogat concedi frumentum, reliquam partem pre daturum, pollicetur. Proponit periculum familiæ suæ ex inedia: vanæ fiunt preces: seruus in horreum paulò pòst alia de causa, patefacta porta, visi sunt bini boues nigr mento: rem defert ad dominum, moritur nuntius, alius spectatum missus, refert, suc cessisse, ac moritur.

Accedit dominus ipse damni magnitudine territus, non audet portam aperire, per rimas: visis multis animalibus variis generis vescentibus: ita furore corripitur, vt coniectus sit in vincula.

1550. *Iodocus Damhouderius in praxi crim. cap. 61. num. 64. & seqq.*

Simoniacum intellige illum, qui Sacramenta Ecclesiastica, beneficia, prælaturas, at dignitates Ecclesiasticas mercatur aut vendit. Et huic Simoniæ vitio nostris temporib (quod iure deplorandum) illaqueatos conspicimus: quoniam & temporale & spiriti venalitati expositum est, vt inquit Antho. in c. tuam. Col. 3. de ætat. & qualit.

Papa tamen non dicitur committere Simoniam, si confert beneficia vel dignitate pecunia: Bart. in l. Barbarius. 2. Col. ff. de offic. prætor. in repet. Vbi dicit, rationem es patus est Apostolatus, & aut sanctum facit, aut sanctum recipit: quod est notandum con latrantes aduersus sedem Apostolicam: quibus non est licitum apponere os in cœlum CITVM est Papæ æquare quadrata rotundis. c. cuncta per mundum. & c. pri 9. q. 3.

1550. *Ludouicus ab Auila, & Anatolius Desbarres.*

INterfuit ille bellis ab Imp. Carolo V. gestis, & Germanicè ea descripsit. Hic verò l immortalitate Caroli edidit. Extollunt autem bellum suum, & dicunt, Iulium Cæ uem annis subjecisse sibi Gallos: & Carolum Magnum 30. annis Saxones: Hunc aut lum vnico anno, non solùm totam Germaniam subjugâsse: sed etiam Ecclesiam, ac re pacatam reddidisse.

Risit etiam Auila Germanicam simplicitatem in Landgrafio Hassiæ, quòd non anim nec perpendit Ducis Albani astutias in obligatione & cautione ipsi data Perpetui, vel N ceris: vt & olim Bellisarius Gilimero Regi Vandalorum capto promiserat: ferreis catenis non ducturum: aureis autem duxit: de quo Ægidius Perrinus Arremarensis in vita Iustin peratoris. Sed stultè risit & Albanus & Auila: nō enim respexit ad finem, nec quónam succ sint ista, intellexit: scilicet quòd Electores, Duces, & Principes, atque ciuitates Germaniæ quingentis magnis tormentis bellicis, (quæ in Mediolanum, Neapolim, Belgiam & Hi delata sunt) & decies sexies centenis aureorum millibus, hoc est, armamentariis & locu nihil, & pro tempore ab Hispanico isto Albano (quem ad perdendam Germaniam nat dicere possis) emuncti fuerint: tamen inuictos contra hostes animis & religione perstit vicissim hoc probè notent, quis terror panicus sanctissimos patres Tridento: & ipsum A Oeniponte tam miserè aufugere compulerit: item, quare tanquam versipellis Hispan stupidus, tam incautus, tamque improuidus fuerit, vt crediderit, Mauritium, quando O

Anno

ienti pro Theologis suis diuersoria parari iusserat, propterea eò peruenturum, submis-
s iugo, & deserturum religionis & libertatis Germanicæ susceptum patrocinium?
i tantæ sagacitatis fuit ille venaticus canis, cur subodorari non potuit formulam pa-
Magdeburgicæ, seorsim aliter conceptam (nam clanculùm illis de religione cau-
& alijs deinde verbis publicatam? Nec non & legiones militares Magdeburgicas
dem, sed statim iterum tectis consiliis conscriptas, & Gallum cum ingenti exercitu
de his omninò nihil.
s ergò & aliis, quæ reticentur, laus & gratia Deo Opt. Max. fit planum, saluam ad-
maniæ hodie religionem, vicisse Euangelij veritatem, intemeratam manere illius
fusum & confusum autorem eius belli Papam, auroque corruptum Albanum: ideo-
plendidius post, quàm ante bellum, efflorvisse, & adhuc florere, firmasq; indies ma-
e acquirere vires cùm religionem, tum laudabiles ipsorum immunitates.

est, quod ex libro Auilæ capere possunt emolumentum podagrici. Scribit enim,
am V. podagrâ vehementissimè afflictum, tantùm radice Chinâ vsum esse, quòd
c morbum præsentissimum remedium sæpe esset expertus. Curatur quoque Poda-
m Ol. Magnum, sanguine columbæ, & vulpeculæ pelle calida detracta, & pedibus
. Sicut etiam cerebrum eius infanti sæpe datum nunquam caducum eum facit.
as circa vrbem Ticinum scaturientes, valdè vtiles podagræ dicit Cassiodorus lib. 10.
V. 8.

Alvearium Examinis Pontificij

part. 3. cap. 3.

ius Legatus Pyranensis dixit: Hominibus non concedendam esse, vt Epistolas Pau-
ant. Multos enim scio (aiebat) qui ex solis Paulinis Epistolis Lutherani effecti
nuper Herbipolensi Ecclesiastæ Ioanni Syluano Athesino contigit, vt ipse in suâ con-
ois excusâ confitetur, se in Paulo reperisse, doctrinam papisticam & religionem (quam
ocuerat) falsam & Antichristicam esse. Ideoque Regius Gallicus Aristarchus, cùm
ouem ob Lutheranismum exussisset, publicè dixit: Si Ecclesia Sanct. Pauli Epistolas
isset, nec inter canonicas retulisset: pluris profectò illas non facerem ac Æsopi

burgensis Cancellarius quoq; dicebat: Paulum non esse Euangelicum: diuersis enim
b Euangelio, ideoq; diuersa esse Euangelium & Pauli dogmata. Ante sedecim annos
achum & Doctorem Ioan: Montilinum Romæ exurii iussit eò, quòd Bononiæ S. Pau-
publicè docuerat, & explicauerat. In Anhaltino Ducatu, Dessauij in suggesto tem-
Paulus appictus est, & post eum nuncius Pontificius, in suis tesseris claues Petri gerens,
ulo eminus epistolam quorundam Cardinalium sigillo munitam tradit, interrogans
ulum; serioné ea dicta sint, quæ ad Romanos scripserat, an verò ipsos propriè in eâ e-
ntelligi velit?
m est etiam illud Episcopi dicentis: scitisné, quid ego cum Epistolis Pauli agerem, si
aberem? sub rosâ dictum sit: in ignem eas coniicerem, Ehem tunc dirutum omne Lu-
n armamentarium iaceret!

. Hispani, deliciæ ac primogeniti Papæ, cùm non ita dudum Gröningam Frisiæ ve-
xilla seu signa sua baptizata Chrismate inungi, adiurari, consecrari & benedici curaue-
ud Barbaram, aliud Catharinam, & sic deinceps nominârunt.

n. Nobilis quædam fœmina Hispana, nomine signora Maria Osorio, à Papa Paulo
em consecuta est, pro se & duodecim sui generis personis, Corollas precatorias con-
benedicendi. Virtutem autem hanc habebant illi preculares globuli: nempe si vnicum
er super ijs demurmurabatur, licet sine omni deuotione & religione, impetrabatur ta-
sio tertiæ partis peccatorum: iccircò etiam orichalco illa granula incrustabantur, in-
a suspendebantur, eorumque iam dictam virtutem expressis verbis appingebant, vti
die videre est, quando vulgus coram iis in genua procumbit, & manus super granula te-
d remissionem peccatorum suorum corollas suas dinumerat.

n. Apostata Staphylus cùm Romæ beneficium seu præbendam opimam ambiret: Cardi-
roponebant, eum non esse dispositum & habilem ad capessenda beneficia eò, quòd con-
beret: tum ille respondit: Apud Lutheranos erat mea coniux, apud vos sit mea con-
En hic apparent Lutheranæ fœminæ, quomodo in meretrices commigrent. Hinc
dictum: si non vult mulier, veniat ancilla, planum & liquidum fit.

Idem.

Idem. Pius 4. coëmto pontificatu, hoc elogium per pasquillum merebatur: In
Pater tuus latro est, Mater tua meretrix, quomodo huc intrasti? Hanc ob causam, vt im
culam abstergeret, pium se vocari voluit. Deperibat a. non solùm Romanas meretrice
nas, sed etiam aliorum coniuges ita, vt in extremo vitæ actu, præter publicum scort
tisanam, Romani cuiusdam nobilis Papirij Capizucchi coniugem in suam libidinen
scebatur plerunque ostreis, & vinum bibebat fortissimum, quod vocabat Mangeguerr
citandam erga eam libidinem.

Sed cùm nihil proficeret, ita vt Curtisanæ eum tanquam impotentem amatorem
so suspenderent, & videret, sibi in amore Cardinalem de Monte Innocentium, Iuli
ganymedem præponi: publicè eas in custodiam coniecit; attamen paulò pòst ex abund
& misericordiâ eas rursus dimisit: & cùm præposterâ venere se in eis defatigasset: & nihil
super nobilem illam suprà dictam fœminam comprimere quoque vellet, vespere ali
comedebat plurima, vinumq; suum Mangeguerram bibebat: & vbi se ita in venerem
cubile cùm eâ conscendit: de quo postmodum, proh Deum, non surrexit: sed mortuus
vnde Epithaphium ei tale:

La Donne, Lumagi & Mangaiguerra
M'hanno levato dalla sedia, & posto in terrà.

Idem. Abbas quidam interrogatus, cuius Papa esset partis orationis? respondit:
partis: quia partem capit à clero, partem à seculari, partem ab vtroque, cum totius or
significatione, sine modis & temporibus.

1551.

Ostentosum.

ANNO 1551. Bernoburgi Saxoniæ in quodam templo signum crucifixi admo
fluere sanguine inter concionem, ita vt guttulæ ad terram delapsæ sint. Cùm
deret quispiam, & conscenderet per scalam, & abstergeret cruorem linteo, vehemer
ex omni parte sanguinem emittere. Cumque hoc quatuor jam horas durâsset, depone
dem, & perspiciebatur, an non dolo illud, vel quadam arte præstigiosa sic se haberet
nihil fraudis subesse deprehendebatur, ideoq; in Sacristiam deportatum est, & sic sang
cessauit. Neque antè, neque postmodum etiam vllum tale miraculum prodidi
Hondorp.

1551.

Ioannes Vasæus in Chron. Hispaniæ, de Episcopo quodam glorioso.

SÆpe, inquit, cœcis visum restitui, & surdis auditum. Quin & nunc satisfacere ex
tuæ queam. Mox hæreticum quendam decem aureis corruptum clam subornat
itinere, quo Regi transeundum erat, clausis oculis residens, Episcopi opem imploraret
tute fidei suæ perditum lumen misero restitueret. Quod cùm ille ex composito fecisse
cum magna arrogantia manus oculis eius imponens ait: secundum fidem meam fiat t
Vix dum hæc dixerat Episcopus, cùm oculi infelicis hominis ita obserati sunt c
dolore, vt non solùm visum penitus amiserit, verùm etiam dolum, quem auaritia impell
finxerat, evulgauerit. Imp. & P p. V. S,

1551.

Ex Tomis conciliorum.

AD Bonifacium Zacharias quasdam scripsit Epistolas, in quibus etiam nonnullæ
tiones & Decreta pontificalia reperiuntur. Sed & Bonifacius conqueritatur ma
Ecclesiastas Galliæ omninò verecundiæ & religionis limites excessisse, vocat eos scortat
ulteros, bellatores, latrones, venatores; heluones; plurimos eorum habere quatuor au
secum scorta seu meretrices: adeoq; impiissimam ipsos degere vitam.

Ideoque (addit) conscripsi Synodum ex permissu & jussu Carolomanni, quò c
stituantur integritati & pristino ordini: nam in 70. vel 80. annis nullum hactenus ha
concilium: ideoque tanta vitiorum & flagitiorum seges succreuit, & eiusmodi a
valuit.

Idem Bonifacius etiam dolet, & tædet eum, tam multos sua peccata & scelera hoc
quòd indulgentias acceperint Romæ, excusare.

Ibidem. Ioannes 23. P p. negauit, animas esse immortales, verbis seqq. Dominus Ioa
sæpe, & sæpius diuersis prælatis & aliis honestis & probis viris, pertinaciter (Diabolo

raait, dogmatizauit, & astruxit: Vitam æternam non esse, neque aliam post hanc:
xit, & pertinaciter credidit: animam hominis cum corpore humano mori & exti gui,
malium brutorum: dixitque, mortuum semel etiam in nouissimo die minimè resurre-
c ibidem Diabolus incarnatus vocatur.
t etiam pag. 365. 6. synod. Constantin. Honorium Papam incidisse in sectam Mono-
Imp. & Papa vt sup.
n. Constantinus, cùm Nicenam ingrederetur synodum, iussus & rogatus fuit ab Epi-
mam sedem occuparet. Quid hodie Papa, & liber Ceremoniarum iubet? scilicet, vt Im-
ocus circa pedes Papæ. Vide ibi.
etiam notandum, quod repetitur, Ecclesiasticis etiam Laicos tunc temporis in conci-
s fuisse.

Augustinus Steuchus Bibliothecarius Papæ. 1551

e donatione Constantini, impresso Lugduni anno 1547. in hanc sententiam ait: vt to-
dentis, hoc est, Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ, Germaniæ imperium
am Romanum: eoque nomine pari ornatu, parique, atque adeò maiori dignitate, ma-
rio & potestate præditus sit, atque ipse Constantinus fuerat: comitatum etiam equitum
habeat: vsque eò, vt ei in equo sedenti Imperator aliquantisper pedissequi operam præ-
s equi frenum tenens aliquandiu eum assectetur.
ermanico Imperio Papæ subiecto vide etiam Cuiacium de Imp. cap. 7. Non solùm enim
acante, imperat, sed & ipsum viuum Imperatorem iudicat. Egn. Rodul. Sigo. vlt. de
c. 4. cons. 17. Et refert Albericus Gentilis I. C. Professor regius tractatu de iure belli.
Regna Angliæ, Hyberniæ, Arragoniæ, Sardiniæ, Croatiæ, Dalmatiæ, Daniæ, Franciæ,
ngariæ, Poloniæ, Rusciæ, Siciliæ, & Scotiæ, qualiter Papæ subiecta sint, refert Blondus
. Anton. Hist. parte 3. tit. 19. Nicol. Gillius. Et apud Canonistas c. tibi domino. dist.
tor Papæ Vasallus est, nam præstat iuramentum Papæ, quod contendunt esse fidelitatis,
. in Clem. & exinde Imperatorem Papæ esse Vasallum.
m de regno Hungariæ. Gregorius Episcopus, seruus S. Dei, dilecto filio Salomoni, Regi
alutem. Sicut à maioribus patriæ tuæ cognoscere potes, regnum Hungariæ sacrosanctæ
clesiæ proprium est, à rege Stephano olim B. Petro, cum omni iure ac potestate sua, ob-
uotè traditum.
c idem Gregorius ad Geusum Hungariæ regem: Notum tibi esse credimus, Regnum
sicut & alia nobilissima Regna, in propriæ libertatis statu debere esse, & nulli Regi alte-
bijci, nisi sanctæ & vniuersali matri, Ecclesiæ Romanæ.
, Regnum Danorum (inquit) est peculium & vectigal sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ: quod
tificum vera monimenta testantur. Alexander Episcopus, S. S. D. dilecto filio Sueui,
um salut. & Apost. Bened. &c. Prudentiam tuam monemus, vt censum regni tui, quē ante-
sanctæ Apostolicæ Ecclesiæ persoluere soliti sunt, nobis & successoribus nostris trans-
leas: ita tamen, vt non sicut oblatio super altare ponatur, sed tam nobis quàm successo-
s, vt certiùs approbetur, præsentialiter offeratur.
in nationem Germaniæ inuectiuam truculentissimam scripsit, quæ passim extat. Titulus
uersus Lutheranos libri 4. Ait verò in summâ, Germanos non modò esse totius Italiæ,
rò vrbis Romæ veteres acerbissimosque hostes, sed omnis etiam ciuilitatis, omnis reli-
tisque hostes, ac planè feras ac belluas.
in libro 10. de perenni Philosophia quædam de exitio mundi tractat, quæ breuitatis stu-
m de Anglico regno, quòd Papæ sit. Epistola Alexandri 3. ad Guilielmum regem Angliæ
Bibliothecâ Papæ. Nouit Prudentia tua, Anglorum regnum, ex quo nomen Christi
atum est, sub Apostolorum principis manu & tutelâ extitisse. Nam vt benè nosti,
es erant, & piæ deuotionis respectu, ac cognitione religionis, annalem pensionem A-
di exhibebant: ex quâ pars Romano Pontifici, pars Ecclesiæ S. Mariæ, quæ vocatur
lorum, in vsum fratrum deferebatur.
m de regno Arragoniæ inquit: Petrus Rex Arragoniæ anno tertio D. Innocentij 3. Papæ
am ad eundem Innocentium, ab eoque militiam solenniter ac honorificè accepit: ob u-
te totum regnum B. Petro, & sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ: ibique accepit in feudum præ
gnum. Itemque constituit, se pro regno Sardiniæ certam pecuniæ summam da-

n. Bonifacius VII. Philippum Gallorum regem, quòd contra Ecclesiam sese extolleret,
tifex vetera monimenta explicasset, quibus doceret, quòd Romanæ Ecclesiæ & in sacris
nis Gallia subesset, ex quo necesse esset, pontificem vti dominum regni sui eum venerari

& colere: cumq́ue ille deſpiceret, excommunicauit. Apud hunc Steuchum de imperio
co ſummum eſt ſilentium, propter ſummam (vt credi par eſt) Imperatoris Caroli V. p
quem offendere Steuchus metuebat: ſed aliundè permulta teſtimonia ſuppetunt: prin
canoniſtas in c. tibi domino. diſt. 63. vbi Imperatoris Othonis iuſiurandum continetur
ſtitum, quod Papa Clemens contendit eſſe iuſiurandum fidelitatis, quod Vaſalli feu
ſuis patronis præſtant. in c. de iureiurand. in Clem. Vnde Canoniſtæ fortiſsimè diſputa
cinantur, Imperatorem eſſe Papæ vaſallum, & imperium ab eodem feudi nomine tener

Sed & Papa Innocentius III. in cap. Venerabilem, Extra. de electiõ. ſcribit, ius elig
ratoris ad Principes Germaniæ ab Apoſtolica ſede perueniſſe: & cap. 2. de re iudic. in V
torem poſſe à Papa deponi: & in cap. 1. Extra. Ne ſed. vacant. Papam vacante imperio
rem eſſe.

Ibidem. Regnum item Ruſsiæ iuris ac diſtrictionis eſſe Romanæ Eccleſiæ, priſca m
præ ſe ferunt. Gregorius 7. Regi & Reginæ Ruſsiæ ſcribens, Dilectis, inquit, filijs, Dem
Ruſſorum, & Reginæ vxori eius ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Filius veſter
poſtolorum viſitans ad nos venit, & quòd regnum illud dono ſancti Petri per manus n
let obtinere, eidem beato Petro Apoſtolo debita fidelitate exhibita, deuotis precibus p
indubitanter aſſerens: illam ſuam petitionem noſtro conſenſu ratam fore ac ſtabilem,
cæ authoritatis gratia ac numine donaretur: cuius petitionibus aſſenſum præbuimus: &
ſtri gubernacula ex parte B. Petri illi tradidimus, eâ videlicet intentione charitatis, vt B.
& regnum veſtrum ſua apud Deum interceſsione defendat.

Ibidem. Gregorius 7. ſcribens Regibus ac Principibus Hiſpaniæ, ita de Hiſpania
ſcitis, quòd antiquitus Regnum Hiſpaniæ eſt Romanæ Eccleſiæ.

Et paulò pòſt ex regiſtro epiſtolarum eiuſdem Papæ, quod in ſua bibliotheca religio
ri affirmat, hanc epiſtolam profert: Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Regibu
bus, cæteriſq́ue principibus Hiſpaniæ ſalutem. Notum fieri vobis volumus, regnum
ex antiquis conſtitutionibus, beato Petro & S. Romanæ Eccleſiæ in ius & proprietatem
eſſe, & quæ ſequuntur.

Ibidem. De regno Croatiæ & Dalmatiæ in regiſtro Gregorij VII. ita legitur. In non
S. & indiuiduæ Trinitatis, anno Dominicæ incarnationis 1076. indictione quarta, deci
ſis Octobr. Ego Demetrius, qui & Suinumir nuncupor, Dei gratia Croatiæ Dalmatiæq́u
D. Gebizo, ex Apoſtolicæ ſedis legatione, domini Papæ Gregorij poteſtatem obtinente, i
na Baſilica S. Petri, ſynodali & concordi totius cleri & populi electione, & Croatiorum
eorumq́ue regni regimine, per vexillum, enſem, ſceptrum & coronam inueſtitus atque c
Rex, tibi deuoueo & polliceor, me incommutabiliter completurum omnia, quæ mihi tu
da iniunget ſanctitas, vt in omnibus & per omnia Apoſtolicæ ſedi fidem ſeruem, & q
hoc regno tam Apoſtolica ſedes, quàm legati ſui ſanxerunt vel ſanxerint, irreuocabiliter c
iuſtitiam excolam, Eccleſiam defendam, ducentorum quoque Byzantiorum tributu
per ſingulos annos in reſurrectione Domini, de mihi conceſſo regno perſoluam. Præ
Deo ſeruire regnare ſit, vice B. Petri, domini noſtri Papæ Gregorij, atque poſt ipſum ſucc
Apoſtolica ſede me manibus committo, & committendo hanc fidelitatem iuran
bilio.

Ego, inquam, Demetrius, qui & Suinumir, Dei gratia, & Apoſtolicæ ſedis dono, R
die inantea S. Petro, & domino meo Papæ Gregorio, & ſuis ſucceſſoribus canonicè intra
fidelis. Regnum autem quod mihi per manum tuam, domine Gebizo, traditur, fideli
bo, & illud ſuumq́ue ius Apoſtolicæ ſedi aliquo ingenio aliquando non ſubtraham:
meum Papam Gregorium, & ſuos ſucceſſores atque legatos, ſi in meam poteſtatem ven
norificè ſuſcipiam, & honeſtè tractabo, & remittam, & vndequaque me inuitauerint, p
ro, ſimpliciter eis ſeruiam.

Ex hinc Papæ etiam hoc ſibi regnum arrogant, vt pleraque cætera.

Idem. De Regno Scotico Polydorus Virgil. lib. 17. ita ſcribit: Bonifacius interea
Scotis precibus fatigatus, interdixit Eduardo Regi, ne ampliùs poſthac Scotos bello vexa
id regnum antea in Romani Pontificis fidem & poteſtatem à Scotis ipſis permiſſum fuiſſe
aſſeuerabat, ſibi ſoli integrum eſſe, cuicunque liberet, dare aut auferre.

Hactenus regna Chriſtianorum Regum omnia enumerauimus, quæ Papa feudi ac b
ſe accepti loco teneri ac poſsideri contendit. Ex quibus ſingulis atque vniuerſis dijudican
datis viris relinquimus, vtrumné hæc modeſti Eccleſiæ paſtoris humilitas eſſe videatur, t
Chriſto commendata, an potiùs immanis atque intolerandi Cyclopis confidentia? ſimul
cogitari cupimus, an non iſta Paparum ſuperbiloquentia ex eodem ſpiritu profecta ſit, v
ranni Neronis oratio à Seneca libro de Clementia primo poſteritati tradita:

Ego ex omnibus mortalibus placui, electusq́ue ſum, qui in terris deorum vice fung
vitæ neciſq́ue gentibus arbiter. Qualem quiſque ſortem ſtatumq́ue habeat, in manu
tum eſt. Quid cuique mortalium fortuna datum velit, meo ore pronunciat. Ex
ſponſo lætitiæ cauſas populi vrbeſq́ue concipiunt. Nulla pars vſquam, niſi vol

, floret: hæc tot millia gladiatorum, quæ potestas mea comprimit, ad nutum meum
Quas nationes funditus excindi, quas transportari, quibus libertatem dari, quibus
eges mancipia fieri, quorumque capiti regium circumdari decus oporteat, quæ ruant vr-
autur, mea iurisdictio est.
Blondus libro 6. Decad. 2. Tunc, inquit, Ioannes Anglorum Rex, vires suas Regi Fran-
ares fore, veritus, ad Innocentij III. Pontificis Rom. misericordiam confugit: nam An-
erniamque Romanæ Ecclesiæ feudatarias ex fœdere constituens, centum auri marcas pro
ula quotannis soluere est pollicitus. Anton. Florent. Histor. part. 3. tit. 19. §. 5. An-
oannes Rex Anglorum sponte, de consilio suorum Principum, obtulit ac liberè conces-
Apostolis eius sanctissimis, Petro & Paulo, & S. Romanæ Ecclesiæ, & D. Papæ Innocen-
Angliæ Regnum, & Hyberniæ pariter, cum omnibus iuribus & pertinentijs suis: & fe-
it homagium pro dictis Regnis, dicto Innocentio Papæ, vt illa de cætero, vt feuda-
ipso Papa & successoribus eius teneret. Quod idem Polydorus Virgilius libro 15.
rat.
De Regno Siciliæ Papa Clemens V. in Clem. pastoralis. de sentent. & re Iudic. Non
silentio relinquendum, quòd ipse Rex Siciliæ, noster & Ecclesiæ Romanæ, ratione re-
, notoriè subditus, homoque ligius & vasallus, in eodem Regno continuum habet
.

Hieronymus Mutius Italus. 1551.

ibrum, inquit Vergerius, contra doctrinam, quam nos tuemur, Iulius tertius disertissi-
pprobauit, non aliam ob causam, quàm vt Germanorum principum ac liberatum
nomen (quantum in se est) traduceret atque diffamaret. In quo quidem libro mira
m laniena.
postquàm miris conuicijs diuexauit pastores Ecclesiarum nostrarum, atque oues & au-
ul, eosque nuncupauit ebriosos, adulteros, sacrilegos, seditiosos, contemtores beatæ
anctorum, templorum, sacerdotij, rerumque omnium sacrarum, raptores, feminas, fr-
os, infideles, & qui in Christum non credunt, & quid non? conscendit altiùs, atque in
mperij principes impurissimo ore inuectus, atque in vniuersam adeò nationem, hæc ver-
t:
da Germaniæ natio minimè adhuc contenta, quòd imperium ipsum magno cum Italiæ
vsurpauerit, vt nos omni gloriâ & bono priuet, ingressa est in hanc phrenesin ac rebel

aulò pòst de eisdem loquens, quos vsurpatores imperij appellat, ita inquit: Nec vident e-
nam si papatus est nomen inane, Gregorius eorum Papa non potuit ad eos transferre im-
uid potest dici truculentius?
o, si Papistæ anxiè conducunt manus & calamos suorum adulatorum, qui talia scribant,
in medià Italià typis excudant (certè Mutij liber Venetijs excusus est à Iolito, atque a-
priuilegio eius reipublicæ: Cardinalis verò Poli Romæ à Blodo) si inquam, Papæ & Pa-
ibi putant licere: an non eos pudet queri nunc, & exclamare contra me, qui pauca quæ-
i? Imp. Carolo 5. Papa Iulio 3.

. Alexander Papa totam Italiam contra Imperatorem commouit, & iuramento, quo
i erant obstricti, omnes absoluit. Et nouam vrbem, quam ex suo nomine Alexandri-
at, contra Cæsarem ædificat, & munit: Episcopum etiam illuc constituit, & Papiam vi-
lij dignitate priuat. Spem Emanueli Imperatori Constantinopolitano de Occidentis
ecuperando fecit, vt pecuniam emungat. Hac pecuniâ regem Siciliæ, regem Galliæ, &
ncipes Italiæ in Imperatorem concitat. Imperator cum exercitu in Italiam venit, addu-
o nepote Saxone, cuius maxima pars exercitus erat. Sed & hic pecuniâ à Papâ, vt fere-
ruptus, relicto Imperatore, in Germaniam reuersus est. Imperator cum suo periculo in
am redire conatus, per totum iter sentit structas insidias, vt indutus fuerit habitu serui, &
equos, vt stabularius.

m. Cùm duo Papæ, Alexander & Victor, essent electi, Fridericus Imperator vtrumque ci-
piam ad se veniant. Alexander superbè respondit Imperatori, Romanum Pontificem
iudicari debere, nec parere Imperatori. Victor autem Papiam accessit, & omnium con-
a declaratus est. Quas ob causas Alexander Fridericum cum suo Pontifice excommunicat:
s verò à suo Pontifice absolutus, non curat fulmen.

Fridericus Nausea Blancicampianus Episcopus.

SCripsit Secreta de calamitatibus huius temporis, & reformanda Ecclesia: & plura
Car. 5. Papa Iulio 3.

Hieronymus Garimbertus lib. 5. de vitis Pontificum.

FRanciscus Zabarella Cardinalis, is cuius scripta à Iureconsultis summoperè proba
tus missus à Ioanne 23. ad Concilium Constantiense, auctor fuit Ioannis è statu
ea spe, vt ipse voluntate concilij ei succederet. Verùm morte præuentus, ambitioni & pe
satisfecit. Imp. Car. 5. Papa Iulio 3.

Idem lib. 6. Leo decimus Pontifex prodigalissimus fuit in quosuis, indoctos, mo
natores, ludiones, coquos. Itaque, vt pares tantæ eluuiei opes haberet, vndecunque por
& nefas bona corrasit.

Matthæus Delius Danus Mathematicus.

HIc constituens in Oenoponte anno Domini 1551. Philippo Hispaniarum regi
tiuitatis, Medico Cæsareo Caroli V. ipsi tempus natiuitatis præscribente, & i
postulante, prædixit ex Marte in secunda retrogrado, & damnato à Luna, Lunaque ab
ficare ei paternam substantiam aliquo modo frangi, & cùm haberet Solem in domo
minui potentiam eius, cùm maxima visa esset.

Erexit etiam eodem loco & tempore Carolo Philippi regis filio thema, in cuius
talia scribit: Hæc figura incheata est in ipsa coniunctione Luminarium incidentium in
uissima loca Eclipsium præcedentis anni ita, vt non debito tempore prodierit infans,
quòd ipse vnà cum matre non perierit: raró enim veniunt ad senectutem, & si viuunt, m
periuntur aduersitates.

Quidam carent visu, quidam auditu, alij loquela, vt hic nates: tamen processu
mutabitur: non erit tam longæuus, quàm pater: morietur in adolescentia post directi
ni ad ascendentem. Exemplar Schematis etiam inuenitur in Bibliotheca Ranzouiana, &
iam extare in Hispania apud regios ministros non est dubium. F. vt sup. Imperat. Ca
Iulio 3.

Huldericus Mutius.

ERant duo Imperatores de Imperio certantes, Otho à Papa confirmatus, Philippus
communicatus. Philippus Papæ fauorem ambiens, ad eum Legatos mittit, pro
pace Ecclesiæ & Reipublicæ statuenda. Papa priuatum negocium respiciens, petit, si
lippus absolui, & electionem suam approbari per Apostolicam authoritatem, vt filiam
poti Pontificis matrimonio copulet. Sperauit enim Pontifex, ex hoc coniugio Pontif
norem tantò maiorem futurum, & magnam etiam Italiæ partem ad se redituram. F. A
mini 1198.

Idem. Habet Papa sui corporis custodes Germanos, propter insignem fortitudine
magnitudinem, & fidem.

Idem. Feruntur multi Iuuenti sancti viri, qui (relictis, quæ mundi sunt) vac
templationibus & orationibus, mortui mundo, consolationem in spiritu & cont
nibus habentes. Certè, quales fuerint maiores nostri, declarant ecclesiarum & m
orum ædificia & facultates. Quales fratres olim in monasterijs fuerint, demonstrant bib
declarant quoque eorum institutiones: quas si posteri aliqui eorum non ita præuaricati
nunquam Dominus eos passus fuisset peruenire in tantum contemtum. Dominus dirig
vias rectas.

Idem. Ioannes Papa cùm videret, Imperatores duos propter discordiam non modò
tum posse, quantum vnus in imperio promouendo & defendendo valeret, sed etiam impe
scordiâ illorum dilabi, putauit, occasionem se habere suos iuuandi & promouendi ex im
nis. Quare quæcunque potuit sibi vendicare de imperio per Italiam, fecit, deditque ex
alijs idem faciendi.

Anno

Cùm Conradus intelligeret, quid essent omnes homines iudicaturi de ingratitudine sua,
m illo armis rem ageret, de dolo & insidijs cogitauit. Ad hanc rem neminem iudica-
n Hattone episcopo Moguntino, quem in insidijs fabricandis mille artificem sciebat, &
& paratum ad quoduis facinus. Cum illo ergo communicat Conradus consilia sua. Hat-
ir nefandam operam, facilè se id posse, addens, nam in ea arte erat iam exercitatus.
ione igitur quæsita, Hatto inuitat Henricum, magnum, nescio quid, inquiens se habere,
illo communicet. Aduenientem Henricum ficto vultu læto excipit Hatto latro, in con-
t illi auream torquem, quæ venenato auro erat facta ita, vt qui semel in collum inijceret,
penetraret per vestes etiam ad cordis penetralia, & breui necaret, nec nihil manibus tra-
uit. Hatto igitur allatam per famulum, manibus medicamine præparatis, in collum
erat lethale donum Henrico, qui per quendam admonitus clanculum, recusauit. Postea
monuerat Henricum, soli exponit omnia, & Comitem Albertum tali torque esse subla-
inc episcopum.
oni ergo roganti, cur tantopere suum munusculum renueret, respondisse scribitur Hen-
non esse durius collum, quàm Comiti Alberto. Latrocinio illo ergò Henricus supra
atus, cognouerat pòst, Conradi odio subornatum hunc proditorem. Quamobrem
uæque Saxoniæ suæ, quæ ad Conradum pertinebant, inuadit, & suæ ditioni adijcit, nec
sandi facit vllum. Hatto se (propter proditionem suam manifestatam, & propter quæ
ut mala) mœrore & tristitia conficit, animique ægritudine moritur. Quidam multa
quomodo Satan non modò eius animam, sed & corpus à morte tractauerit. Hæc histo-
in storicis quoque aliquoties suprà recitata fuit.
. In Germania legatus apostolicus, Raimundus Payrandus habuit potestatem à summo
non solùm viuos à peccatis absoluendi, sed etiam mortuos: eius enim pontificium indul-
viuos & ad mortuos extendebat. Multi mortuis quoque emebant indulgentias.

. Cùm fortè Argentinæ esset Imp. aliquando, ceremoniæque & preces Sacerdotum illi ar-
onsors eorum regulæ, vt sic loquamur, factus est: sed instituta pro sacerdote, viro probæ
enda, qui regis in sacris esset vicarius, ipse discessit, auocatus publicis imperij negotijs.
da Argentinæ ad nostram vsque ætatem vocata est Regalis.
n. Apud Aquisgranum generalem Imperat. habuit synodum ecclesiasticorum & secula-
erum, in qua de vitijs ex ecclesia tollendis, de reformandis (quæ in deterius labeban-
is ecclesiasticis rebus & personis, de scholis instituendis, de probandis personis in ministe-
siæ assumendis, de personis in monasterijs alendis, de rationibus tuendæ pacis, de ritibus
cis, de psallendo & cantando non ore tantùm, sed & corde: deque alijs ad societatem &
cem mortalium facientibus, est tractatum.
n. Pontifex cùm non haberet aliud, quod opponeret furori Friderici I. accepit capita Apo-
& portionem sanctissimæ crucis, & in basilica beati Petri, stans in edito loco, præsenti po-
nano & clero ostendit lachrymans, & adhortatur populum oratione affectibus turbatissi-
rsus Fridericum hostem principis Apostolorum, filium Satanæ, sic enim vocabat: pollice-
ea fortiter pugnaturis aduersus canem hunc (vt eius verbis vtar) præmia vitæ æternæ, &
peccatorum plenariam remissionem.
c concionem Romæ habuit Pontifex, cùm audiret, Cæsarem appropinquare vrbi. Quare
one ad populum habita, & vt videbatur, animis incensis, iubet armari multitudinem, quam
Friderico obuiam ducit Pontifex. Sed Cæsar Romanos in vrbem repulit, multis occisis &
ptorum alios alijs membris mutilatos in vrbem remisit. Clericis coronam in crucis for-
nerauit per primam cutem vsque ad cranium, quibusdam per os cranij.
n. Misit Innocentius legatos suos in Germaniam ad Carolum Imperatorem, pro subsidio
Quod vt concederet Imperator, multa iura dedit Pontifex illi in ecclesiasticis rebus: ve-
erator solus in ea re neque permittere, neque negare volens, conuocauit Moguntiam Prin-
ctos, episcopos Treuerensem & Coloniensem, ducem Bauariæ, & ducem Saxoniæ, & alios:
ongregatis, iussit Imperator apostolicos legatos coram Principibus mandata sua exponere.
s igitur Caluacensis legatus pontificius multis perorauit.
e orationis facto, dixit Imperator, se mirari, quo ore audeant tantam pecuniam petere, cùm
è viuant, & nefandis modis dilapident pecunias. Cur non, inquit ad legatum, priùs re-
clerum vestrum, & ostenditis vitam Christo sanctisque eius dignam, vt corda fidelium pio-
hominum vltrò inclinentur ad dandum, etiam si non petatis? Considerate prædecessorum
m vias, quantum absitis ab illis? Iudicium Domini non feret diutius.
lerat fortè canonicus ecclesiæ Moguntinen. nomine Cuno de Falckenstein, cum capitio seri-
ligaturis intertexto. Hoc capitium petit Imperator sibi dari, & imponit capiti, suo viliore
, & conuersus ad præsentes Principes dixit, vtrùm militi an Sacerdoti similior in hoc capi-
r? Subridebant præsentes omnes, canonicus rubore suffusus, tacuit.
perator verò seuero vultu exorsus est dicere longa oratione de officio clericorum, quòd debe-
xemplaria gregis, & quantum malorum in totam plebem emanet ex corruptis moribus

ſacerdotum : rurſum docet, quantum bona exempla valeant, prædicit illis, quid futur
niſi mutent mores, ſeruiantque Domino, non ventri : nihil enim ſtare poſſe diu, quo
functiones ſuas à Deo & natura inſtitutas, demonſtratque, quomodo ſanctè & inculp
in monaſterijs & collegijs primi patres, quibus beneuoli homines facti, tantas facultates
tulerunt.

Vbi hanc orationem finiuit, ad archiepiſcopum conuerſo vultu, grauiore voce dix
Archiepiſcope, mandamus, qua poſſumus maxima autoritate, vt clerum veſtrum omn
tis in viam, quò præſint & miniſtrent eccleſiæ, vt ædificentur homines, eorumque vita ſ
liber viuus, in quo diſcant rectum & pietatem veram : præcipimus verò, inquit, vt quà
abuſus veſtium & calceorum, ludorum & compotationum tollatur, & in ieiunijs & orat
ti ſint. Quod niſi fiat, minabatur, ſe mutaturum perſonas, operamque daturum, vt pi
gni fruantur beneficijs eccleſiaſticis, nam in pios vſus eſſe contributa illa bona.

Hunc animum & hoc iudicium in Imperatore audientes pontificij legati, excuſa
tur, inquientes, Pontificem in hoc eſſe, vt corrigat quæ emendanda ſunt per eccleſiam, &
mendare : ſed nullum hominum ſtatum poſſe irreprehenſibilem eſſe, homines eſſe, non
hac vita : & multa in hanc ſententiam locuti legati, conſcenderunt nauem, in qua ſecun
Coloniam vecti ſunt, ibi ciuitate & epiſcopo permittente, magnam collegerunt pecuni
ratori autem non placuit animus eorum cum hoc iudicio de eccleſiaſticis perſonis.

Hoc tempore, quantumuis reſiſteret Carolus Imperator, apoſtolici legati magnam
nia pecuniam Romam pertulerunt. Sub idem tempus miſit Pontifex Innocentius Spir
quibus præcepit, ad apoſtolicam cameram mitti mediam partem omnium fructuum be
vacantium, aut vacaturorum, duobus annis in tota diœceſi Spirenſi : & apud alios epiſc
tentauit : ſed noluerunt conſentire.

Idem. Romam veniens aliquando Imperator, exceptus eſt honorificè, & multa c
fice decreuit : ſed poſtea parùm eſt effectui datum. Nec longam moram fecit Romæ
omnia illi fuerunt ſuſpecta, & pleraque diſplicuerunt, quæ propter temporum malitia
non poterat.

Idem. Miſit Carolus, cùm eſſet Norinbergæ, ad Innocentium Papam legatos d
pos, Argentinenſem & Pragenſem, & per illos poſtulauit ab eo, vt multa per eccleſ
maret.

Idem. Ex Germania VVenceslaus mittit legatos ad Clementem Auinionem, & c
tor dehortatur eum à ſchiſmate, vt pontificatum deponat : potiusque eccleſiæ commo
ſuis affectibus conſulat, etiam atque etiam rogat. Clemens non ignarus, quàm intin
ceslaus eſſet Vrbano, iudicansque, omnia facere Vrbani, non eccleſiæ totius nomine, i
legatos Cæſarianos affecit, quoſdam ex eis ſacris ordinibus initiatos coniecit in carcerem,
leficij reos torſit.

Idem. Saxonibus omninò ſub iugum miſsis, Turcæ iterum in Hiſpanijs multa vaſtâr
ctis incolis, ipſi ſedes & poſſeſsiones occupârant, ſemperque latiùs ſua propagârant. Carol
Pontifice & Hiſpanis inuocatus, maiorum ſuorum quoque exemplo inuitatus, parat pro
in Hiſpanias aduerſus Turcas, qui maioribus animis & copijs, quàm prioribus tempori
bellum ſuſceperant.

Venit Carolus : Turcæ intelligentes, regem cupidum pugnandi, videntes ſimul ſuoru
tatem, & animos ſpe victoriæ futuræ plenos, deſcendunt in planitiem, & ad prælium pa
ſtentant. Carolus ſuos pro tempore adhortatus, in memoriam reuocat eis, quàm ſine C
rum ſanguine Pipinus pater ſuus illos vicerit : iamque multò potentiores ſe, pluribusque
copijs, diſsimulans maiorem Turcarum multitudinem.

Hæc cùm multis & eloquenter (fuit enim facundus) dicit, equitatus vtriusque exer
currunt, Turcæ leuioribus ſuis equis cedunt, incertum, an de induſtria, an quòd impetum
rum non potuerint ferre, noſtri incautiùs ſequuntur, fugientes vſque poſt peditatum T
quo circumuenti ad vnum omnes ſunt partim occiſi, partim capti. Sicque perit equitat
tus, in quo multum ſpei habebat Carolus. Pauci, qui circa regem manſerant, apud exercit
erant : ſed ij pauciores, quàm vt magno vſui eſſe poſsint. Hîc vero erant tam propinqui
vt referre pedem non liceret : alioqui conſilium fuiſſet intra munitiones reducere exercitum
rare equitatum.

Confuſus igitur Carolus, cogitur inuitus pugnare, etſi videret, ſuorum animum ian
in pedes delapſum. Poſt ſcilicet equites amiſſos, in quibus erat magna pars victoriæ, Tu
entes animis curſu concitato in noſtros irruunt, qui diutius acriusq; pugnauerunt, quá pr
rum rerum iudex ſperaſſet : ſed tamen poſt tres quatuorue horas fuga ſalutem quærunt, qu
ſaluti eſſe potuit, pauci incolumes euaſerunt, cum equitibus, qui reliqui erant, Carolus eua

Quantus terror Italiæ & Galliæ illam Caroli fugam ſecutus ſit, verbis conſequi non eſt
le : Saraceni enim perſequebantur fugientes vſque ad fines Hiſpaniæ. Carolus animo no
ſuos conſolatur, Deum ſic paſſum ſuos tentari : ſed non prorſus abieciſſe. Pollicetur breui re
rabilem viciſsitudinē : non hoc factum virtute Turcarum, ſed temeritate equitū, qui præcipi

victores, in certam mortem: iam enim victoriam in manibus sibi fuisse, si illi cautè in se- hostes fugientes, iam hostes elatos victoria, suæ hanc virtuti adscribere, omnia negligen- traturos.

t extemplò nuncios in Germaniam & Italiam, qui cogunt exercitum quàm posʃint ; omnes vbique parati sunt periculum depellere. Conuenit exercitus ex Germania, alia, quantus vix hominum memoria fuit eodem tempore congregatus, mira velocita- dibilibus itineribus obuiam veniunt hosti, iam omnia victa putanti. Carolus quàm ogit copias, quò speciem paucorum præberet exercitus, donec hostes se demiserunt in æ- itiem.

i ventum est, vt neuter exercitus sine pernicie in castra redire posset, imperat, vt equites urcarum equitatum: lacesʃiti accurrunt, impetum verò nostrorum non ferentes, vel, vt dicauerunt, ex composito fugientes, vertunt terga, sed nostris præceptum fuerat, ne cu- equentes eos, circumuenirentur: in medio igitur cursu sistunt equos.

igitur eò deducti essent, vt neutris liceret in castra redire, pugna deuitata, diducit Caro- xercitum qui spisʃisʃimè steterat, & aciem instruxit. Quam multitudinem hostis vi- ligensque, propterea coactos fuisse in angustias, quò ipse in harenas descenderet, timo- ulare ita non potuit, quin daret clara suæ formidinis signa. Carolus suos alloquitur, abere oraculum à Deo, hos sibi in manus datos. Iam animo victos, circumspicere c.

unt historiæ de Comite Palatino Colando Germano, quòd ante prælium commissum rælio equestri, quod paribus conditionibus comparatum erat, Turcam nobilem in re nsolitæ staturæ virum vicerit & interfecerit: sed ita fessus in ea pugna fuit & siti confectus, orreptus febre, mortuus sit. De illo viro & alia insignia facta referuntur. Singulari alio vicit principem Marsurium.

ortatus milites, vt iam dixi, Carolus signum pugnæ dat, concurritur, acerrimè pugna- tus nostri pars in fugam actum hostilem equitatum submouet longiùs, & disʃipatos, quos possunt, interficiunt nostri. Reliqua pars (nam in duas partes diuiserat equitatum) hosti- em perrumpit.

urbato ordine, conijciunt se in pedes, vertuntque terga: quibus obuij nostri equites vi- i disʃipàrant, imò deleuerant Saracenorum equitatum, interficiunt sine numero multitu- stium, detentosque hostes per equites nostros peditatus assequitur: occiduntur igitur & incredibili numero. Recuperatis ergò omnibus in Hispania, hostibus submotis vsque n & Asiam, Carolus dimittit exercitum, & redit triumphans ad suos.

n. Ecclesia Reatina vacante, vt sic loquar, Pontifex noluit electum episcopum consecrare, peratore Pio obtinuisset priùs licentiam. Habetur in Decretis 63. dist. ca. Lectis. Ex quo m est, tunc Imp. inuestituras episcopis præstitisse.

n. Rex pauperum in regno suo præcipuam rationem habuit. Admonitusque aliquando n familiari, ne quibusuis petentibus etiam indignis daret, respondisse fertur: Et qua cati- elit hactenus Pater cœlestis, ad cuius legem nos collocati, sumus ipsa impuritas & iniusti- nes & fures?

n. Imperator vbi Romam venit, exceptus est, & senatus vnà cum populo Romano rogaue- , vt respiceret Ecclesiæ miserum statum, vt posʃit alius creari Pontifex, vir vitæ innocentia ignus. Imperator quàm minimis motibus semper omnia agere cupiens, reuocare statuit illum, sperans, eum post illam fugam & exilium, & gratiam veniamue mutaturum vi- cribitur igitur illi, mittuntur nuncij: sed Papa Ioannes ad insaniam redactus, nemini fidit, m arce in inaccesʃis saxis sita habitat inter scorta, cum quodam similis farinæ homine, ad oma grauis ære venerat. Hanc otiosam ludendo, scortando, bibendo vitam maluit, quàm n ecclesiæ episcopatum.

o vbi audiuit hominis voluntatem & voluptatem, iubet, vt ipsi Romani eligant ad pon- n virum quempiam eruditione & morum probitate præstantem. Nam ea modestia erat nulli vnquam aliquid de suo iure aut authoritate detraxerit, & sibi arrogauerit. Ro- tur cum clero, elegerunt Leonem octauum. Hunc Imperator confirmauit, existimans, enum esse.

m. Scribitur à Nauclero ecclesiæ Tubingensis præposito, bonæ fidei autore, quòd Carolus nobili adolescenti episcopatum contulit, qui mox actis regi gratijs, lætus discedens, & ante n in sellam equi sibi adducti è terra insilijt gestiens. Carolus diligens personarum probator licatum, hoc cernens per fenestras, iusʃit adolescentem reuocari, dixitque illi, video ex mo- gestibus tuis, te bello aptiorem quàm episcopatui, vbi oportet esse viros pietatis, & bono- tum exemplaria. Tu igitur mecum ibis contra hostes militatum, alij magis idoneo im- s munus episcopi: moxque contulit alij episcopatum, imperatque illi, vt præsens in exerci- constituto.

Anno

Legitur etiam de eo, quòd quoque aliàs non dubitauerit non modò verbis repr
confutare episcopos, sed & ex ecclesijs eijcere, propter mores pastoribus indignos.

Idem. Henricus vxorem suam non attigerat: ipsa vicissim castitatem seruare cupi
serat sponso: ita ambo degebant vitam cœlibem. Satan qui nunquam quieuit, neque qu
quiescet ante seculorum consummationem, suspectam Imperatori reddit reginam K
nomine adulterij: cum quodam enim equite aurato rem habere, conabatur malas cogit
gerens diabolus persuadere Henrico.

Henricus incusat eam, cur simulet & profiteatur castitatem coram hominibus, g
cium eam manere: Dominum, qui corda & oculos fecit, omnia videre, etiamsi fallat h
stissima virgo pudico & modesto vultu constanter negat, & se gaudere inquit, quòd D
stem habeat, cuius testimonio ipsa sit contenta: nam repositam in corde suo certam fid
nifestam fore suam innocentiam, cùm Domino tempestiuum fuerit visum.

Vt autem Henrico hic scrupulus, quem Satan illi iniecerat, eximeretur, conuenit
regina ambularet super ferrum candens, (vomerem candentem scribunt fuisse) quæ p
uocauit nomen Domini, vt propter gloriam suam probaret innocentiam ancillæ suæ, la
destilsima fronte, nudis pedibus ferrum igne iamiam extractum, & adhuc rubens
ties, quoties voluerunt ij, qui aderant testes miraculi, quod Deus cum virgine sua a
ratus est.

Idem. Egit Imperator Constantinopolitanus cum Pontifice Alexandro, vt eccles
lis ritus concordes redderentur ecclesiæ Occidentali, subiectionemque ecclesiæ Græcoru
Pont. promittit ea conditione, vt Alexander coronam imperialem, qua iure esset per an
uatus Fridericus, Romani Imperatoris Constantinopolitano redderet. Vnum enim
fuisse, & magnorum motuum ac bellorum causam fuisse diuisionem illam imperij, qu
sionem nullo consilio sit facta. Aliaque multa apud Alexandrum addunt legati C
bus inducant Papam, vt Emanuelem Græcorum principem appellet Imperator
norum.

Alexander cupiebat quidem depositum Germanum Fridericum, sed satis hab
ratum, quàm impossibile esset. Quare etsi nullam spem haberet, hoc posse fieri: tame
Græcis: nam magnam vim pecuniæ attulerant, & plus expectabat, qua opus erat Alexa
cendo bello contra Imperatorem Fridericum. Respondet verò Alexander legatis, se cel
breui synodum, in qua res tam magna agenda sit, interim se deliberaturum & acturum ca
stantinopolitani contra Germanum.

Idem. Imperator, totam Italiam subditam in se solum respicere, videns, legibus
putauit, ne posthac tam leuibus causis rebellarent. Quare principibus conuocatis su
genera statuit in violatores pacis, & contemtores summorum magistratuum. Constit
pecuniariam mulctam in eos, qui violarent fœdus: nempe mediocres vrbes singulæ cent
auri persoluerent, maiores ducentas, Marchio quinquaginta, Comes quadraginta, &
tres marcas, pro cuiusque dignitate & facultatibus: qui tres marcas auri non haberent,
tudine rebellionis aut mori, aut verberibus cædi, & mitti in exilium deberent. Iudices q
singulas vrbes constituit.

Scribitur à Frisingensi (qui eo tempore vixit, & præsentem in Italia apud Fridericu
probabile) Imperatorem magna diligentia à iurisperitis quæsiuisse, quid iuris in ciuitates
perator haberet? Nam contra ius & æquum nihil voluit prudens sciensué facere, persu
iniusti durabile esse posse.

Omnes iureperiti & Principes, ecclesiastici secularesque, qui aderant, vna concord
adiudicauerunt Imperatori omnia regalia, quæ sunt monetæ, telonia, vectigalia, nauig
rum dignitatumué confirmationes, iudicum, consulum, omniumque magistratuum c
exactiones præterea, quocunque tempore & quotiescunque necessariæ sunt ad imperium
dum, aut tuendum, aut augendum.

Has leges & constitutiones per Italiam promulgandas commisit Imperator Cancel
naldo, & Othoni Palatino, & quibusdam alijs: qui comitati forti militum manu hæc pe
singulas ordine denunciant, & seruanda imperant.

Idem. Anno Domini 1186. fuit cœlum Hyemis clementissimum in Germania: flo
Ianuario præcoces arbores omnes, & vitium oculi promoti conspiciebantur longitudine
In Februario poma quantitate nucis iuglandis conspiciebantur: frumenta florebant: au
bant oua, nec vllum frigus in eo anno secutum est, quod nocuerit fructibus. In Maio mete
mentum in regionibus, in quibus solet aliàs in fine Iulij demeti. Coctæque erant vuæ in
Augusti: optimum & multum vinum ac frumentum eo anno proueniebat.

Anno verò, qui sequebatur, principium brumæ non erat inclemens, sed Martio ince
intolerabile animalibus & plantis, quod durauit per Aprilem & per medium Maium.
tas rarissima est secuta: periêre enim frigore vites. Et frumenti quædam genera p
rierunt.

Idem. Fuit hæresis in Alsatia, qua seducti erant nobiles & vulgus. Affirmabant, qu
licere carnes comedere, in piscium esu immodico tam inesse luxum, quàm in reliquis carn

alè facere, qui contrahere matrimonia prohiberent, cùm Deus omnia creauerit, & san-
nt cum gratiarum actione accepta à fidelibus.
inaciter opinionem illam suam defendebant, & credebant multi illis, nec dubitabant
s dicere in sanctissimum dominum Papam, qui prohiberet Ecclesiasticis contrahere, &
diebus à cibis corporum humanorum constitutioni idoneis. Quapropter Pontifex Ro-
cepit, eiusmodi homines è medio tollere. Suntque vno die circiter centum ab episcopo
si combusti. Multi carceribus mancipati, donec reuocauerunt, palàm professi, se er-

Conradinus filius Conradi copias in Germania conscribit, imperium sibi vendicatu-
ntifex resistit. Sic enim in quadam scribit epistola Pontifex: Nos volentes Conradini
efrænare, omnibus & singulis Principibus Alamanniæ, vocem in electione Romani Im-
abentibus, prohibemus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ac interdicti, ne
in Romanum regem, attento etiam, quòd non licet eligere quenquam, pendenti ele-
rum coram Romano Pontifice, quæ fuerat facta de rege Castellæ & Richardo Cornu-
. Vbi hæc significata sunt Conradino, mirum in modum est commotus rei indignitate
te: scribitque epistolam plenam querelis de Pontificum Romanorum iniurijs sibi

Henricus fluctuanti & perturbatæ ecclesiæ consulere volens, cogit concilium Brixiæ, quæ
rica, conuocat autem omnes episcopos & abbates secum sentientes aduersus Gregorium
. In eo concilio Gregorium à sede apostolica depellebant suis decretis, vt ecclesiæ tur-
vesanum monachum (nam monachus ante pontificatum fuerat:) in eius locum eli-
hiepiscopum Rauennatem, Guibertum nomine. Recensebo autem decreti verba quæ

Gregorium illum constat non à Deo electum, sed à se ipso in fraude & pecunia impu-
ectum, qui ecclesiasticum subuertit ordinem, qui Christiani imperij perturbat re-
regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui periurum defendit
inter concordes seminat discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter
iuortia (loquitur hic de sacerdotum coniugio) & quicquid quietè inter piè viuentes sta-
r, concussit:
uthore Deo congregati in vnum, legatis ac literis freti episcoporum decem & nouem,
Pentecostes Brixiæ congregatorum, contra eundem Gregorium procacissimum, sacrile-
adia prædicantem, periuria & homicidia defendentem, catholicam & apostolicam fi-
pore & sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarij antiquum di-
diuinationum ac somniorum cultorem manifestum, necromanticum, pythonico spi-
ntem, & idcirco à vera fide exorbitantem, iudicauimus canonicè deponendum & ex-
: & nisi ab ipsa sede, his auditis, descenderit, in perpetuum condemnandum. Acta autem
ptimo Calend. Iulij, indictione tertia.
n. Erant aliquando Romæ tres Pontifices eodem tempore, eorumque nullus eo nomine
t, erant enim omnibus vitijs inquinatissimi. Molestè tulit Henricus, tales haberi ca-
e Christi: quam ob causam Romam cum copijs proficiscitur, eò vbi venit, certatim
muneribus & promissis deuincere Imperatorem conantur. Henricus sciens, esse ma-
nihil adulationibus, nihil donis promissisque mouetur, omnes deponit, pontificatum
gero Episcopo Babenbergensi, nominatque eum Clementem secundum.
. Cæsar exosculatur Papæ sanctissimos pedes, & offert ponderosam pari puri auri massam
onderis. F. anno Domini 1452. Imperatore Frid. 3. Papa Nicolao 5.
. Adrianus post hæc cogit concilium, adiutus à Carolo: in quo concilio datur plena po-
olo eligendi Pontificem Romanum, nec licere statuitur vlli religiosorum aut secularium,
nt, principem contra vel dicere vel sentire. Item in eo concilio decernitur, vt omnes
archiepiscopi pallium à Carolo Germano Francorum rege comparent. Quicunque con-
erint aut fecerint, vt excommunicentur, habet eadem constitutio. Hæ constitutiones
ntentiones pepererunt, antequàm posteri Pontifices à posteris Imperatoribus Romanis
legia rursus extorserint.
n. Fortè à Pontifice tunc venit legatus, ab Apostolico ferens de ea re bullas Romanas epi-
benbergensi, de absoluendis excommunicatis propter Ludouicum mortuum. Erant au-
s bullis hæc verba:
n multi contra processus & sententias Ioannis Papæ agentes, adhærentes quondam Ludo-
uaria hæretico, redire cupiant ad vnitatem ecclesiæ, committimus tibi, vt qui confessi
rores suos & pœnas, quas inciderunt explicitè vel implicitè, & iurauerint deinceps fidē ca-
tenere, & nulli deinceps hæretico vel schismatico fauere & credere, & quòd non spectat ad
rem, Papam deponere, & alium creare, sed hanc hæresim esse damnatam, & quòd nullum
rem habebunt, nisi per sedem Apostolicam approbatum: nec relictæ & liberis ipsius Ludo-
unt, nisi cum ecclesia reformentur, & Carolo Romanorum regi per ecclesiam approbato,
ab huiusmodi sententijs & pœnis eos absoluas ita, quòd si in aliqua contrauenerint, in sen-
pœnas pristinas relabantur.

Idem. Vectores Caroli Calui Imp. cadauer in Germaniam, quò ipse voluerat, ferre i
subuenientia incommoda Vercellis in via humi mandârunt.

Idem. Boëmia & Morauia rex Othocarus contentus erat, principatus verò alios,
striam, Carinthiam, Stiriam, Carniolam, portumque Naonis reddebat ijs, quibus era
tituli. Othocarus quoque regnum suum Boëmiæ & Morauiæ ex manibus Cæsaris Ru
feudum) cum iuramento flexis genibus accipere est coactus. Sunt quoque eodem te
demq; ferè operâ conciliati reges Vngariæ & Boëmiæ, conditionibus æquis: reddidit en
teri captiuos, vrbes, castraque sua, fœdereque coïêre ad multos annos.

Viennam igitur post fœdus factum Rudolphus ingreditur, & quod Fridericus olin
constituerat, id confirmat, vt ratum perpetuò maneat. Othocarus rex habebat superb
citate, hoc est, pessimis moribus perditissimam vxorem, quæ assiduè regem maritum
contemnit, opprobrans illi odiosè, quòd tantas prouincias principatusque hosti dede
omninò non tentata, omni belli apparatu instructissimus, meticulosum eum vocans,
iubet ipsum in gynæceo muliebres functiones obire, sibi dare arma: repetituram se, quo
gnauo timore hosti concesserat.

Hæc & hoc genus alia quotidie in aures inque faciem, præsentibus familiaribus
contumeliosè prædicabat astu turgida mulier. Maritus stultitia improbaque loquaci
tandem victus, non cogitat periculum, immemor iuramenti fœderisque: conuocatis, q
à consilijs, proponit illis, se pœnitere, quòd tam inhonestas admiserit conditiones pac
mori, quàm ita vitam in dedecore conseruare. Præterea in memoriam reuocat, Germ
mis aliquando victos, sibi omina auguria & omina polliceri successum: quare bellum
dum sibi videri.

Consiliarij, vel potiùs adulatores omnes, voluntatem, non vtilitatem regis respicier
sultationibus omnibus, probant recuperatos spiritus regios, & sibi dolere pacem, inq
iniquam: minus iuris esse Rudolpho in principatus illos Carinthiæ, Austriæ, &c. quàm re
rum, asserunt. Hoc omnes maiore studio dicebant, quia reginæ sententiam & animum
rabant, quam magis dominam non solùm aulæ, sed totius regni experti erant. Quare qui
bere volebat in ea aula, obseruabat necessariò reginam dominam regis.

Decernitur igitur bellum, omnia necessaria parantur. Idcirco rex, Boëmicis copijs c
velocitate passim per prædictos ducatus munitiora loca occupauit multa. Rudolphus a
tens hominis conatus insanos (qui ex stultis mulieris consilijs proueniebant) parat copi
cijs & principibus agit de bello, regem Vngariæ, quò satis testaretur animum suum erga
nem in filium adoptat.

Eo anno Iuliacensis Dux parans se ad expeditionem Boëmicam, Aquisgrani exa
Rudolpho Imperatore impositam in vsum belli exigens à ciuibus, ante ecclesiam cum fil
& ducentis militibus comitantibus eum, trucidatur. Imperator ergo id facinus inultum
tiarum relinquens, occurrit cum copijs Othocaro obuiam, miserè affligenti Austriacos,
faciles fuerant ad excipiendum Rudolphum, & Othocarum deserendum.

Conueniunt ergò in campo, qui vocatur Germanicè Niderspzung/instructis acieb. co
fit acerrima pugna: ad postremum victi Boëmi fugantur, magna vtrinque multitudin
desiderata. Rex quoque Othocarus occubuit, qui post prælium exutus omnibus vestime
pertus, vectusque Viennam apud fratres Franciscanos sepultus est. Hic fuit finis co
mulieris.

Idem. Rudolphus etiam misit in Italiam nomine suo vicarium, qui Romæ & alibi p
res ordinaret, & rebelles ad obedientiam cogeret: misit autem eum cum equitatu & pedi
manorum, sufficientibus sustinere quantumuis magnas copias. Hi vbi in Latium per
a plerisque ciuitatibus, tanquam Imperator adesset, sunt excepti & honoribus affecti
dam verò armorum vi subiugârunt. Ex quibus Florentini erant, quos virtute militum
muit. Paceque per Italiam facta, vt rerum status permittebat, reuersus est vicarius cum
Germaniam.

Idem. Alexander Romanos, Imperatorem Constantinop. omnes Latij ciuitates, Re
liæ, regemque Siciliæ solicitat ad arma vno tempore capienda aduersus Imperatorem Fri
& mittit quoque clàm literas in Germaniam, si quo modo bellum etiam illic posset suscita
omninò nihil effecit, multùm enim tranquillitati imperij obstitit.

Idem. Raimundum Cardinalem legatum misit Pontifex Alexander, sextus eius no
Germaniam & alias quasdam septentrionales nationes, cum magna apostolica clauium p
indulta eius extendebant se in mortuorum ante multos annos animas.

Idem. Per Germaniam atque per totam adeò Europam inundationes aquarum pe
non solùm plantas, sed etiam ædificia multa: nam adeò increuerant torrentes, & exiuer
na alueos suos.

Idem. Carolus ab Vngariæ regibus originem ducens, inuitatus vbi ad Vrbanum ve
mæ vnctus & coronatus est, rexque Siciliæ appellatus. Antè verò quàm eum fecerit reg
liæ, Pontifex suis nepotibus meliores eius regni principatus, nempè Amalisatanum, & Ca
& alios dedit, Carolo futuro rege iureiurando pollicente, se ratum habiturum, si quid P
tauerit.

Ferunt, Sigismundum primùm omninò fidem seruare Husso & Hieronymo Pragensi
ecclesiasticos Principes illi ex pontificijs legibus probasse, hæreticis fidem non seruan-
:untetiam qui dixerunt, Sigismundum nunquam consensisse in eorum necem, & nul-
causam potiorem fuisse, qua alienatus sit à Pontifice, cum quo pulchrè reconciliatus

Diligens inprimis fuit, vt religioni suus maneat honos. Id autem fieri aliter non pos-
at, quàm vt personæ ecclesijs ministrantes quàm probatissimis sint moribus, & præ-
ominibus præstantia ingeniorum, & animorum probitate, vt eos suspicientes æmulari
ant.
& ante eum plures. Lotharius Rex Romam venit, communicat mensæ Domini: com-
t verò etiam cum eo eius aulici primores: & qui participârant cum eo, omnes ante an-
e, & Lotharius post illam participationem mensæ D. semper tristior est conspectus, & in
que moritur.
Sed & post Lotharium similiter Carolus Caluus in Italia perijt, submisso Iudæo Sede-
nenum præbuit.
Sic etiam Arnolphus Imp. venenum in Italia hausit somniferum, quo tam alto somno
us, vt toto triduo non potuerit excitari: & paulò pòst mortuus est.
, Romani Cæsari Othoni portas aperiunt supplices, omnem obedientiam promittunt:
inùs ciàm eum interficiendi occasionem quærunt.
Otho Imp. proditus ab Italis, infeliciter pugnauit, & veneno à Romanis sublatus fertur.
Otho 3. propter Romanorum discordiam Romam profectus est, ordinauit ibi Imperij
estatum: sed Romani hoc iniquo animo ferentes, illi insidias struunt, & magnum mili-
umerum occidunt, ipsumque Imp. in palatio obsident. Otho, mutata veste, vix cum peri-
, & in itinere deinceps hausto veneno interijt.
& post huius Othonis mortem etiam cœlum ob tanta scelera commotum legitur: & fu-
otus, cometes apparuisse, & ardentes in äëre faculas interdiu.
, Conradum quoque veneno perijsse ferunt.
Honorius, quartus eius nominis Papa fecit comitem Ianuensem, nomine Pinziuallam
vicarium generalem imperij, misitque eum in Germaniam ad Rudolphum Imperatorem
datis, vt Rudolphus hunc vicarium confirmaret. Quod fecit in gratiam Pontificis Im-
uanquam inuitus: malè enim habebat eum, quòd Pontifex hoc ius in imperio sibi arro-
um enim vicarium Rudolphus maluisset.
n. In Germaniam missus Cardinalis Tusculanus, Herbipolin conuocauit ad synodum
agistratus ecclesiasticos & seculares. Aderat quoque Imperator Rudolphus. Legatus a-
s in eo concilio petijt quartam partem omnium prouentuum ecclesiasticorum per quatuor
Non admodum iniquo ferebant animo seculares, quoniam ab Ecclesiasticis solùm exige-
iam Pontificius legatus.
è verò dici non potest, quàm molestè tulerint ecclesiarum Pontifices exactiones illas, eoq;
uòd meliùs sciebant, quàm seculares, in quem nefandum vsum solerent collationes illæ
Romæ: tamen episcopi, abbates, & alij prælati metuentes tacebant, excepto vno episcopo
Franciscani ordinis, qui in cathedrali ecclesia Herbipoli, præsentibus omnibus secularibus
asticis, longam orationem habuit de iure humano & diuino, de officijs ecclesiasticis, de bo-
iarum, de vsu illorum bonorum.
ecitque ea oratione, vt ecclesiastici prælati omnes vno consensu negauerint daturos, patro-
e illis sunt plerique secularium Principum: tantum didicerant ex vna concione Probi, nam
en erat episcopo Tullensi. Cardinalis minatus est episcopo Tullensi, non impunitam fu-
us temerariam linguam. Iubebant Germaniæ Principes Probum bono esse animo, neque
passuros, vt illum quisquam propter hanc rem vel digito vno attingat.
d nescio quibus Pontificis artibus factum sit, vt hic Probus paulò pòst ab episcopatu detur-
retrusus sit ad fratres suos mendicantes. Postea cùm Pontificij voluerunt pecuniā extorque-
o prætextu quantumuis honesti tituli, obstruebant muneribus sacerdotioque aliquo ora hu-
viforum, qui aliquid authoritate aut linguæ viribus poterant.
tem Per Italiam Principes seculares cum Pontifice Romano de multis contendebant. Pon-
s autoritate Rudolphi absentis effecit, quicquid cupiebat. Erat enim singulare Rudolpho
retinere Pontificis amicitiam. Pontifex præter reliqua consecutus est à Rudolpho, vt Ro-
am, & Exarchatum Rauennatem Pontifici restituerit. Pontifex multis benedictionib. &
ntijs animum Rudolphi sibi deuicit. Quæ alij dicunt Rudolpho pretiosa existimata: alij
imulasse, sibi grata fuisse.
em. VVormatiæ, vbi ciues audiebant, quæ exigebat Papa ab absoluendis, magnus populi ex-
est tumultus, cogebantque Episcopum Babenbergensem, vt sine omni delictorum confessi-
absoluerit. Erant etiam ciuitatum & Principum nonnulli, qui omninò nolebant absolutio-
ec enim vel nauci æstimabant execrationes Papæ: tanta erant scandala & schismata in eccle-
nana.

1551. ## *Mirum.*

HOc anno è flamma & fumo Draco ignitus vrbem versus euolare visus est, qui t
longos tractus duxit, diu conspiciendus. Eiusmodi Dracones ali à veneficis, quil
vtantur, vulgi opinio est. Annales Misniæ. Imp. & Papa vt sup.

1551. ## *VVolffg. Lazius in Vaticinijs.*

ISidorus, tempore Antichristi Ecclesiam Christianorum negligentissimam fore, & v
cessaturas, prædixit: quod & Catholicis obijciunt, & sanè pij fateri coguntur.
Carolo 5. Papa Iulio 3.

Idem conscripsit quoque libros tres Coniurationis (vt nominat) Smalcaldensis:
ex fragmentis & admissarijs. Item picturam siue mappam eiusdem belli.

Idem. Cùm Meroueus in tantâ Barbarorum commotione de sua posteritate esset s
minosa visio ei obuiam facta est. Is enim numen triceps sibi astare conspexit, & vniusc
pitis singulare audiuit vaticinium: discretumque vidit diadema vnicuique superemin
tum. Primum caput erat Bufonis, secundum Leonis, & tertium Aquilæ in formâ qu
alis desuper stantis, & dextrâ Leonem, sinistrâ verò Bufonem fouentis.

Dixitque Aquila: Tua progenies caput meum sibi subijciet: Leonem simul concul
fonem occidet. Non me, quòd fœda appareo, Rex aspernandam ducas. Est species rebu
ens, & forma futuris. Me primùm exstinguet generatio tua procul: post hæc Leonem s
se captum: cuius ore, quod ampliùs restat, audire curato.

Leoninum postea caput dixit: Hospes in meâ, fortissime Rex, cum gente tuâ ventur
fonem vinces, labore cum & tempore multo. Tunc mea tibi cedent iura passim vltrò bell
Postea me dextrum coronabit Aquila monstrum, habens à sinistris semine victum. Quo
stea futurum erit, nostra tibi coniunctio monstrat.

His à Leonino phantasmate relatis, tria in vnum citò capita sunt conuersa, stabat
strum triceps in hominis imaginem transformatum, nec simplicis conditionis, sed coron
reo diademate, in sinistrâ sceptrum gerens, in dextrâ gladium. Porrò hæc visio Francici
gressum atque incrementum præsagiebat, quòd nimirum, Romano Imperio ex Occide
gato, etiam leonem sibi sit subiecturum, Bufone semine proprio victo.

Per Leonem Burgundiam significabat, in quam Francus primùm hospes, deinde vic
rus esset. Postea enim Clodomyrus, natu maximus Clodouei magni, cœlestinæ corona
clypeo existenti (quæ vetustissima Burgundionum erant insignia) Leonem adiecit. E
postea ad Hapspurgensem familiam sunt deuoluta, qui Transiuranam ditionem accepe
Bufonem intelligebatur Transiurana regio, in qua multi passim lacus existunt. Nam ea
tea Francis cessit, qui tres bufones in antiquis insignib. præferebant, quos Clodoueus prin
tianus Rex in tria Lilia commutauit.

Hanc visionem Meroueus altâ mente conseruauit, atque suæ posteritati per manus
Cùm autem ipse per annos sedecim magnâ gloriâ rebus apud Francos præfuisset: ita vt Re
ciæ, ex ipsius familiâ prognati, ab eo Merouei cognominarentur: tandem moriens regnu
derico filio, ipsius Clodouei Magni parenti, reliquit. Factum anno Domini circiter 450.

Ibidem. Amissa libertate, quam Bruto duce & auctore defenderat, ita consenuit (Ro
quam sustentare se ipsam non valeret, nisi adminiculo regentium niteretur. Quòd si hæc
quid restat, nisi vt sequatur interitus senectutem? Et id futurum breui, cantiones Prophet
nunciant, sub ambage aliorum nominum, ne facilè quis intelligat. Sibyllæ tamen aper
uram esse Romam, loquuntur: & quidem iudicio Dei, quòd nomen eius habuerit inuisu
mica iusticiæ alumnum veritatis populum trucidârit.

Hydaspes quoque, qui fuit Medorum Rex antiquissimus, (à quo amnis quoque nome
qui nunc Hydaspes dicitur) admirabilis omnibus ad memoriam posteris tradidit, sublat
vrbe imperium nomenque Romanum. De quibus eodem modo verissimè Lactantius & B
notanda dicit.

1551. ## *Georgius VVaradinæus Episcopus.*

ANno Christi 1551. 18. decembris, Episcopus VVaradini Georgius Martinusius D
nuper inauguratus in Cardinalem, propter suspicionem, quòd cum Turca confœdera
& inducias clancularias icisset, necatus fuit, & in sua habitatione pugione confossus Tri
Concilio. Autor homicidij fuit Ioannes Baptista de Castaldo Italus. Imp. & Papa vt sup.

Ba

Bartholomæus Casasius. 1552.

hic librum, qui Hispali impressus fuit, ibi affirmat, centies quinquagies centena millia ...num 40. annorum spacio extincta esse ab Hispanis in India & nouis Insulis, aliaque ...nter quæ non minima, quòd aliquot millia canibus dilacerandi sunt obiecta, nulla a... causa, quàm quòd non aurum, quantum poscerent, attulissent. Imp. Carol. 5. Pp. ...S.

Ioannes Cosmius. 1552.

...c Reg'us concionator in Polonia, & videns Ecclesiæ corruptum statum, scripsit ad ...3. pro reformatione in Ecclesia instituenda. Annales Poloniæ. Imp. Carol. 5.

Crescentius PP. Legatus. 1552.

...ntius Pontificis Legatus in Tridentino Concilio, anno millesimo, quingentesimo, ...quagesimo secundo, Martij die vigesimoquinto, scribendis literis ad Pontificem val... ...ccupatus, & laborem ad noctem vsque continuauit. Ibi surgens, vt sese reficeret, ecce ...canis quidam ater, inusitata magnitudine, flammantibus oculis, auribus ad terram pro..., ingredi, & ad ipsum rectà contendere, deinde sub mensam dilabi.

...ulsus & obstupefactus, vbi demum se collegit, famulos inclamat: qui erant in anteriori ...ubet afferri lumen, & inuestigari canem. Cùm autem nusquam appareret, ne in vicino ...onclaui, grauem concepit cogitationem, & in morbum incidens decessit. Moribundus ...inde suis acclamâsse fertur, vt canem, qui lectum conscenderet, arcerent. Schleidanus l. 23. ...5. Pp. Iulio 3.

Lucas Gauricus Mathematicus. 1552.

...cit, ruinam Romæ fore circa annum 1598. propter certas causas ex doctrinâ directionum ...logicarum desumtas. Quem citat ac sequitur & Dauid Herlitzius Mathematicus. ...lo 5. Pp. Iulio 3.

... Mirum est, quòd hæc vrbs (de Venetijs loquitur) nunquam fuit capta, & nullam ...habuit seditionem popularem, etsi durauit annos 1176. Ædificata enim fuit anno ...tura vsque ad annum 1888. Sed falsum esse, nunquam captam fuisse, ex aliis histo...s constat.

... scribit: Thema vrbis Constantinopolitanæ inventum esse à Pomponio Gaurico in Bi... Vaticana, à Valentino Antiocheno erectum, & illam fundatam fuisse anno post Christum ... Maij, hora secunda post ortum Solis. Ex qua vaticinatus fuit, illius infelicitatis tempora ...792. vtpote 1430. die 14. Martij, & nihil aberrauit, quoniam illa tempestate Mahome... illam cepit, & ex Christianorum manibus eripuit. Quanquam hæc à Zonara paulò ali...ntur.

...m indicauit etiam Paulo 3. illum certo anno pleuritide laboraturum, aut in aquis peri...æ aditurum, quod cùm accidisset, ob prædictionis veritatem remunerandam, fecit illum E... Ciuitatensem, & equitem S. Pauli.

...n monuit etiam Henricum 2. regem Galliæ per literas, quinquennio anteqrà m moreretur, ...41. anno ætatis vitaret duellum: Astra enim minari vulnus in capite, quod vel cœcitatem ...m continuò afferet.

Epigramma in eundem.

ESSE Lutheranum rumor te Gaurice clamat:
Sed tuus Antistes te tamen esse negat.
Tam scortaris, ait, quàm si vel Episcopus esses:
Et potas dubiam pervigil vsq; diem.
Nec memor es Christi, nisi cùm iurare libebit:
Nec scis scripturæ vel breue iota sacræ.
Nempe per hæc voluit nunquam fallentia signa,
Ille vigil sanas noscere pastor oves.

Ascanius Centorinus lib. 4. bellorum Transsyluaniæ. 1552.

...ldam vxorem mœcham deprehensam damnatam mactaturus erat, sed precibus & pollici...s illius persuasus incolumem abire permisit. Non multò pòst deprehensus vir ab ingratissi...ieri securi percussus est.

1552. ## Mira.

ANNO 1552. circa horam vespertinam quartam, captiuo Duci Saxoniæ Ioann
à Rege Romanorum Ferdinando, fratre Caroli V. Cæsaris, Oeniponti in quo
conlito ad arcem, refertur lætum nuncium restitutæ ipsi libertatis, & quo ex carcer
dus esset, in quem patientissimo animo per quinquennium compactus fuerat. Eadem
tebergæ & in vniuersa vicinia magna fuit aëris inclementia, & atrox tempestas, pl
inde coniectis fulminibus furens, & imbribus horridis inundans, ac tonitruis concuti
& tunc ictus fulminis etiam cancellos ligneos portæ Albis, ad prohibendum irrupturi
equitibus ingressum, constructos, confregit & depopulatus fuit. Hondorp.

1553. ## Iulius tertius Papa 228.

DElectabatur inprimis porcorum & pauonum carnibus: sed cùm medicus adm
porcinis vesceretur, quòd valdè inimicæ essent podagræ, quâ Iulius subinde af
nec tamen vellet Iulius abstinere: medicus submonuit præfectum conuiuiorum, ne porc
iuberet apponi.

Ergò cùm semel non fuissent apppsitæ, idq; Pontifex animaduertisset: Vbi est fercul
narum carnium? inquit. Cumq; conuiuij præfectus respondisset, medicum imperasse,
retur: Pontifex in hæc verba prorupit: Affer meum ferculum, al dispetto di Dio: quod
nè vertere, sonat, in contemtum Dei: & est quotidiana blasphemia quorundam ex len
liorum nebulonum per Italiam fece, quam Iulius sæpissimè vsurpabat, quemadmodum
scœnissima sæpè verba.

Cùm in prandio pauonem vidisset, quem non attigerat: Serua, inquit, mihi hun
in cœnâ, & para mihi in horto. Nam habiturus sum conuiuas aliquot. Cùm igitur in
pauones calentes vidisset appositos: frigidumq; pauonem, quem iusserat reseruari, no
vehementer excandescens, atrocissimam in Deum euomuit blasphemiam. Tunc ex ca
quispiam, qui accumbebat: Ne tantoperè commoueatur, inquit, sanctitas vestra pro
Tum Iulius: Si voluit Deus vsq; adeò propter vnum pomum irasci, vt eiecerit primos p
paradiso: cur non liceat mihi, qui sum eius vicarius, irasci propter pauonem, cùm multò
sit pauo, quàm pomum?

Creaturus Cardinalem Petrum Betanum Episcopum Fanensem: ordinis Prædicato
quot è Cardinalibus resistebant, atq; id potissimùm objiciebant, Episcopum illum in
Lutheri hæresi. Tum Iulius: sit ita sanè: an non consultius fuerit, imposito Cardinali
eum mundare ab eâ maculâ, & nobiscum tali vinculo retinere, quàm sinere, vt fugie
coniungat se hostibus, quos in Germaniâ habemus, sicut Vergerius fecit? Gerardus B
Imp. Carolo 5.

1553. ## Bulla Iulij tertij Pont. Max. quâ concilium Trident
ad Cal. Maij proximas indicitur.

NOs Iulius tertius Papa simulatq; ad huius Pontificatus nostri fastigium euecti sum
sanè præter meritum atque omnem exspectationem nostram accidit. Non en
ramus, quàm impares tanto oneri simus) agitare animo cœpimus, qua ratione præsenten
nostræ statum non solùm confirmare atq; stabilire, sed augere & amplificare etiam possem
sus in potestatem ac ditionem nostram redigendo, quæ partim maiorum nostrorum culpâ
gentiâ, partim Lutheranorum perfidiâ ac vigilantiâ nobis erepta sunt.

Sed vt omnia de communi Cardinalium fratrum nostrorum sententiâ gererentur, vt
multò magis de nostræ sedis incolumitate & amplitudine (à quà multis se commodis &
auctos esse non ignorant) quàm de suâ ipsorum salute esse solicitos, optimè nobis explora
adhibere illos in consilium placuit.

Omnibus itaque diligenter exploratis ac consultatis, nulla tandem via ad eam
commodior visa est, indictione Concilij: non vt in illo ex Bibliis, aut Patrum libris, vlla i
religione disputatio debeat: sed vbi tantùm declarari liceat, iniquas & iniustas fuisse eas o
minationes & calumnias, quibus nos, Sacerdotesq; nostri & Monachi, atq; adeò cætera
nostra iam indeà XXXIIII. annis grauamur & premimur: & vbi rata esse iubeantur, qu
sub imperio nostro vel hactenus facta sunt, vel fiunt, vel posthac fient: deniq; vbi temerarij
hoc pacto in cœlum, ipsosq; adeò cœlites, sacrilego ore maledicta congerere ausi sunt, qui s
ac traditiones nostras cauillari, ac reprehendere non verentur, esse, fuisse, fore, schismatici,
atq; exsecrabiles pronuncientur.

...acto huiusmodi concilio, mox ciuilium magistratuum reliquorumque principum, ...m adhuc nostrarum studiosos esse nouimus, implorandum nobis erit auxilium : ...bitum esse Concilium intellexerint, facere non poterunt, quin se ad causam no... ...ngant, & vnanimiter contra iam damnatos, cùm Principes, tum nationes ac po... ...capiant: & nullo vel sexus vel ætatis discrimine habito, omnes ad vnum profli... ...exterminent: familias eorum funditus euertant: ædificia, vrbes, atq; oppida incen... ...ntè grassandi in illos finem faciant, donec ipsi animum mutent, ac inserto in collum ...pedes nostros supplicatum veniant, nosq; pro vero Christi vicario agnoscant, & decreta ...sanctiones omnes, vt pias & sacrosanctas recipiant: ac deniq; habere nos Spiritum san... ...deq; nullo modo errare posse, disertè confiteantur.

...verò vt conciliumistiusmodi, ex quo tam multa commoda meritò speramus, faciliùs ...exitum perduci posit, significare decreuimus, vbi & quibus legibus celebrari id velimus.

...timis itaque Tridentum vrbem ad eam rem nobis deligimus: quòd in spem maxi... ...cimur, fore, vt qui illic rerum potitur Cardinalis, summam nobis potestatem ibi ...tat adeò, vt nobis liceat vel retinere, quos interesse concilio voluerimus, vel coniicere in ...ut exurere, aut in malam rem aliquò expellere, quotquot contrà adesse è re nostra mi... ...um arbitrabimur.

... verò hanc vnam ob causam ea vrbs præ cæteris, rebus nostris opportuna esse visa ... id quoque eò libentius illuc concedimus, vt Germani videant, audere nos cum no... ...o vel in ipsorum vsque fines peruadere. Huc accedit (idque rectè, summaque pruden... ...prouisum est) quòd ibi tutissimè nobis esse licebit. Non enim ignoramus, Tridentum ...imus enim ibi & nos aliquando) Italiæ adeò finitimam esse, vt meritò ab omni metu ...esse debeamus. Neque enim periculum est, hæreticam Germanorum gentem vim ibi ...os facere posse: cùm nos dubio procul viribus superiores illic futuri simus: alioqui nemo ...c mitteretur.

...entum igitur locus celebrando concilio destinatus erit. Edicimus itaq; omnibus Episco... ...andem nobiscum profitentur fidem, nosque ac sedem nostram obseruant, ad proximas ...eò se conferant. Quò simulac peruenerint, coram tribus illis à nobis delegatis Cardinali... ...nt, ac quicquid illi tandem nostro nomine intulerint, protinus pareant, atq; imperata fa... ...nè recusent.

...verò eò proficisci quisquam episcoporum in animum inducat, quasi propriam sententi... ...icturus, vt sibi vel ipse placeat, vel vt conscientiæ suæ morem gerat (id enim autoritatem ...mminueret) sed quam ex ore legatorum nostram esse mentem ac sententiam intelle... ...m solam sequantur, ac pronuncient. Etenim cùm nos caput & Ecclesiæ & concilij simus, ...e meritò Principem in concilio locum obtineamus: nemo profectò est, qui in eo regendo ...ando, vel in statuendis decernendisq; rebus nobis præferri debeat.

...in illud quoq; præcipimus, idq; sub pœnâ indignationis nostræ, ne Episcoporum, vel ...uiusvis conditionis quisquam adferre quæstionem audeat: vtra maior, conciliјné, an ...autoritas. Nec verò desperamus, quin Cæsar cæteriq; Principes, per legatos suos, quos ...i missuri sunt (quorum ipsi animos ita nobis conciliabimus, vt dubium non sit, quin ...us nostris fautores habituri simus) in re tam graui adeoq; magni momenti, operam suam ...emque nobis accommodent, ac suâ potentiâ efficiant, vt nemo de his vel hiscere au...

...d quid diximus, non desperare nos? Imò verò habere nos id quàm exploratissimum af... ...s. Neq; enim adeò stupidi sumus, vt indicere concilium voluerimus, non pertentatis priùs ...nimis, neq; impetrata prorsus re atq; confecta.

...ad etiam interdicimus, ne quis Episcoporum, quò minùs eò veniat, hoc quasi perfugium ...quòd rudis (quales illorum plerique esse solent) & literarum imperitus sit. Nam cùm ...ostro arbitratu decidi ac diffiniri debeant: nihil interest, doctiné, an indocti illi sint. ...m est, quòd gradum Episcopatus adepti sint, quodque vel titulotenus Episcopi existant, ...illis, ac lineus amictus, trabeæq;, & id genus ornamenta non desint: modò ad parendum ...ti, & velut organa tantùm ad sententiam nostram promulgandam accedant. ...ptamus verò, adesse illorum quàm plurimos, qui eas ceremonias apprimè calleant, quas in ...s solemnibus missis adhibere soliti sumus: vt cum nostrâ laude, magnoq; spectantium stu... ...gerantur omnia.

...eterùm quò periculorum ac offendiculorum omnium præcidatur materia: interdicimus iam ...piscopis omnibus, qui aliquâ eruditione præditi sunt, ne vllum ex iis libris, quos Luthe... ...ostri hostes) scripserunt, vel legant vel apud se habeant: idque sub pœna excommunica... ...Abeundè enim fuerit, si missale, Breuiarium, Pontificale, Rationale diuinorum officiorum, ...m Angelicam, Manipulum curatorum, sibi comites adiungant, &c.

Bulla Iulij tertij Rom. Episcopi, qua Concilium ad C
Maij rursus fuit conuocatum Tridentum: cum Commentariolo D. Vidæ.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram memoriam, ad tollenda dissi
nis nostræ.) Voluit dicere, ad tollendam puritatem doctrinæ Iesu Christi, & sancto. u
torum, & ad euertendas benè cœptas reformationes: nam verè adversus has concilium

Quæ in Germania.) Germaniam hîc & in tota Bulla sæpe nominat, non auten
uincias & nationes: propterea, quòd nouit, in ipsa Germania receptam esse puritatem
quam Papa cupit suis nouis superstitionibus obrutam & sepultam tenere.

Non sine perturbatione totius reipubl. Christianæ.) Distinguo de rebuspublicis, n
rè sunt Christianæ; exorta Euangelij luce, magna lætitia sunt perfusæ: at papisticas fat
perturbatas.

Et scandalo diu viguerunt.) Hæc est ipsissima Natura Euangelij, vt scandalo sit Pap
admodum fuit Iudæis.

Sicut charissimus noster in Christo filius, Carolus Romanorum Imperator, sem
stus, suis literis & nuncijs significauit.) Cæsarem hîc nominat, vt dicat hic saltem id quo
pe suam Maiestatem vehementer vrsisse pro concilio celebrando, nam Papa Iulius sar
(quemadmodum ille alius Iulius fuit) maluisset duntaxat bellum gerere, atq; vi armor
stum & Euangelium profligare, at viuit ea spe, fore, vt (peracto Concilio) effundendus
& succendendæ sint vrbes eorum, qui impiis decretis non paruerint.

Bonum opportunum & expediens videtur.) Noluit dicere, necesse est concilium
nam putat, omninò inhærendum esse omnium conciliorum & patrũ decretis, quicquid a
stus, & eius Apostoli docuerint. Præterea existimasset, sibi incommodo futurum, si con
set, sa hactenus potuisse cum suis membris errare, atque in ipsius ecclesiis aliquid esse, qu
dare oportuisset.

Quod sacrum) id est, execrabile: quippe quòd cupit condemnatam & extirpatam g
ipsam Christi doctrinam.

Et vniuersale concilium.) Abutitur verbo Vniuersale, nam reipsa futurum est C
paucorum episcoporum coniuratorum, & creaturarum Papisticarum: alij enim, præter
admittentur. Præterea vniuersale concilium non est dicendum, cui neq; Henricus Gallia
Eduardus Angliæ, neq; Sigismundus Poloniæ, neq; alij quidam reges, neq; alij quidam p
neq; quædam aliæ prouinciæ consenserint: quemadmodum verè non consentiunt, & p
simè agunt.

Per felic. record. Paulum III. prædecessorem nostrum indictum, & per nos, qui eo tem
nore Cardinalatus fungebamur, & ipsius nostri prædecessoris nomine.) Si hîc cõmemorat
fuisse illius Concilij legatum & gubernatorem, certò scitote, omnibus neruis laboraturu
Beatum Patrem, vt omnia quæ illic gesta sunt, quantumuis impia, noua hac synagog
mentur.

Vnâ cum duobus aliis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus præsidebamus) Hæc com
ratio, quòd duo alij Cardinales vnà cum eo præsederint, eò tendit, vt cœpto illo Concilio a
tem atq; existimationem conciliet apud omnes.

Cœptum, ordinatum, & continuatum, in quo multæ publicæ & solennes sessic
ctæ fuerunt.) Commemoratio multarum publicarum & solennium sessionum, ad iden
Sed fuerunt solennes pompâ mitrarum & vestium, ornatibus altarium, & musica: & fuêre
atq; apertæ solis papisticis, alijs autem omninò clausæ: imò etiam ex ipso Papistico grege
fuêre eiecti, exsibilati, quia semiliberum verbum contra voluntatem Papæ ausi fuerunt ali
summissa voce trementes emittere, & quia tantùm essent suspecti. Quid facerent illæ Triden
uæ, si illic viderent faciem, & audirent vocem vnius viri, qui palàm & intrepidè vellet partes
id est, sanctum IEsu CHristi Euangelium tueri, & illud contra contaminationem omniũ h
rum inuentionum fortiter asserere? Clamarent ira & furore perciti, illum esse tollendum, &
rogum conijciendum, in quem ante centum annos coniecti sunt Iohann. Hus. & Hiero
de Praga.

Et multa decreta tam ad fidem) Pauca illa decreta, quæ de rebus fidei illic facta sunt, m
parte sunt contra verbum Dei, præcipuè verò illud de Iustificatione.

Quàm ad morum reformationem spectantia.) Hoc est impudentissimum ac maximu
daciũ, & mirum est, non pudere Papam tam insigniter mentiri. Nam minimè verum est, facta
illic vllam morũ reformationem, imò publico decreto sanxit conciliabulum illud, etiam Tri
Cardinale reclamante, vt tota ea pars, quæ ad morũ emendationẽ pertinebat, prorsus omit

Publicata, & multa ad vtramq; rem pertinentia examinata & excussa, ad ciuitatem Trid
ducatur.) Tantundem erat, si Romam rectâ transtulisset: siquidem tanta libertas loquendi
est Tridenti, quanta Romæ futura fuisset.

, ad quos, & ad ſummos Pontifices pro tempore exiſtentes, ſpectat publicare generalia Affirmat, ad ſe vnum pertinere, generalia concilia publicare, quæ olim Impetato-are conſueuerunt: & ſuam vult ſtatuere autoritatem & poteſtatem ſupra ipſa concilia: contemnit vniuerſitatem Pariſienſem & regnum Galliæ, quod etiam Concilij œcumeni-tem Papis anteponit, & rectè.

dirigere.) Non modò vult ipſe indicere concilia, ſed per ſingulos dies & horas ea diri-s Epiſcopos docere, & cogere, vt ſemper comprobent quod ille iuſſerit, id eſt, vult vti iſeratum illarum creaturarum, veluti fiſtulis organi alicuius, per quas ipſe ſpiret, & ſo-uatur vt vult.

rocuraremus pacem Eccleſiæ, augmentum fidei Chriſtianæ & Orthodoxæ religionis, ad gloriam omnipotentis Dei: & etiam vt, quantum in nobis eſt, tranquillitatem Ger-curaremus.) Suæ ipſius Romanæ Eccleſiæ, imò tyrannidis pacem, opes & delitias ilio quærit, & non Chriſti Eccleſiæ augmentum: ſuarum ſuperſtitionum & idoloma-on Chriſtianæ fidei & orthodoxæ religionis: ad ſuam ipſius potentiam & gloriam ſta-non Dei. Denique ſciſſuram, turbationem, & cædes contra Germaniam procurat, non tranquillitatem. At videte, vt Germaniam ſolam, vt dixi, ſæpè nominet: perinde ac a, in Gallia, in Hiſpania nihil ſit in cauſa religionis, quod corrigere neceſſe ſit. n videt, has prouincias plenas eſſe grauiſsimis abuſibus & erroribus, nihil planè

ſanè prouincia retroactis temporibus in vera religione, & doctrina ſanctorum Conci-Patrum colenda.) En quam demum religionem Papa putet eſſe veram: eam ſcilicet, nas conciliorum & patrum habet pro fundamento: & eam, quæ credit, Rom. Epiſcopum um Chriſti. At nos, illam eſſe veram doctrinam, certò ſcimus, quæ ſanctum Ieſu Chriſti m habet pro angulari lapide, & ipſum Chriſtum redemtorem noſtrum pro ſolo & vero quicquid concilia, quicquid patres & Papæ voluerunt aliquando contra & vltra hanc am veritatem ſtatuere. Præterea ſcitote, hîc præſcribi normam, iuxta quam creaturæ Pa-tentiam in concilio dicturæ ſint: id eſt, vt ne latum quidem vnguem liceat eis diſcedere ab decretis conciliorum.

in exhibendâ debitâ obedientiâ & reuerentiâ Pontificibus Maximis, Chriſti redem-i in terrâ vicarijs.) Hinc illæ lachrimæ! Nullum non mouet lapidem, vt poſsit vete-obedientiam & reuerentiam recuperare. Sed fruſtra laborat, poſteaquam cœleſtis Pater ac docuit veram obedientiam & reuerentiam, quam ſummo noſtro Pontifici IESV TO debemus, à qua non ſinemus nos vnquam avelli vllis conditionibus: neq; ampliùs ad & ad volutabrum luti, id eſt, ad cœnoſas & fœtentes Paparum ſuperſtitiones redibimus, illies moriendum ſit.

ini fuit ſecunda.) Germania placuit aliquando papis Romanis, & nunc affirmat Iulius, ini fuiſſe ſecundam. Laudat ſcilicet veterem eius ruditatem ac veluti ſtupiditatem eius quo ſinebat ſe nugis papiſticis faſcinari & dementari: nunc cùm (Dei benignitate) facta , & ſanè floreat viris doctiſsimis & prudentiſsimis, & pro ſuperſtitionibus nouiſq; culti-b animalibus hominibus invecti fuerant, complexa ſit veterem & genuinam ipſam IESV TI doctrinam, Antichriſtis non poteſt ampliùs placere.

erantes per gratiam & benignitatem ipſius Dei, quòd omnes Reges & principes Chriſtiani is iuſtis & pijs deſiderijs conſentient, & dabunt nobis fauorem & aſsiſtentiam.) Hîc pa-teſtatur, quòd nullum Regem, nullumq; principem Chriſtianum, quantumuis pium & admiſſurus ſit in iudicem earum rerum, quæ in Concilio proponentur: ſed ait, ſatis fatu-, ſi aſsiſtat, & ſinat Papam agere fabulam cum ſuis perſonatis fratribus, quemadmodum verè ſtupidi eſſent Reges & Principes, ſi ituri illuc eſſent, & vellent duntaxat aſsiſtere, ac m liberè loqui & ſententiam dicere, etiam frementibus Papis.

viſcera miſericordiæ Domini noſtri IESV CHRISTI hortamur.) Non imperat, vt ndique Epiſcopi accedant, ſed hortatur, nam paucos quoſdam habet ex ſuis in eo ge-rcitatos, quos iam conuocauit, & quos certò nouit ab eius voluntate ac nutu nunquam tantillum diſceſſuros.

quirimus & monemus venerabiles fratres noſtros Archiepiſcopos, Epiſcopos, & dilectos bbates.) Hîc animaduertite, multis modis eſſe iam excluſos & eiectos è concilio omnes ectos, quos habet Germania, Anglia, Rhetia, & qui puriorem doctrinam profitentur: nam vitat ſuos venerabiles fratres Archiepiſcopos & Epiſcopos, & ſuos dilectos filios abbates. iſtri Eccleſiarum Euangelicarum (ſi ſpectes communem vſum loquendi, præſertim Ro-uriæ) non ſunt Archiepiſcopi aut Epiſcopi, neq; eos agnoſcit Papa pro fratribus aut fi-l pro hæreticis & ſchiſmaticis, pro barbaris, pro ſacrilegis, pro ebrioſis, pro ſtuprato-adulteris, pro raptoribus, pro infidelibus. His ſcilicet encomijs ſua ſanctitas nuper eos

excepit in libro Mutij gladiatoris: ergò non solùm non vocantur, sed longissimè arce
cilio, veluti hostes capitales. Imò diserté affirmauit Paulus tertius in sua bulla indi
veluti primo fundamento hæc ipsa imposita est, quòd contra eos Concilium adornet,
stirpet radicitus.

In summa, à Papa soli eius prælati vocantur, qui in concilio sententias dicant: &
nistri, pastores, concionatores ecclesiarum nostrarum. Appellatione verò Prælatoru
veniant, facile est videre in libro, quem sacrarum ceremoniarum appellant, vbi hæc verba
Aderunt in conciliis ad statuendum Romanus Pontifex, tanquã rector & moderator toti
pastor gregis Dominici, & omnium Episcoporum Episcopus: sacer Cardinalium senatus
Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, quibus non immeritò & ordinum religiosorum gen
gistri additi sunt: deniq; omnes Prælati, qui secundum formam iuramenti, quod præstan
dignitates promouentur, ad synodum venire tenentur.

Omnes & singulos eos, qui de iure) Hactenus satis clarè Papa nostros à Concilio e
quum dixerit, se fratres suos archiepiscopos, & dilectos filios abbates conuocare. Sed
huc vult clariùs excludere: nam ait, se eos vocare, qui de iure possunt conciliis interesse
(præsertim canonico) nemo eorum, qui à Romana curia dissentit, potest adesse in co
enim pro hæretico habetur inter Antichristos: ergo omnes sunt exclusi, qui eam curiam
quòd sanctam Iesu Christi doctrinam corruperit.

Et de consuetudine) Adhuc hoc verbo nihil aliud agit, quàm vt eosdem exclud
cùm gurgites illi Paparum vndiq; omnes omnium Iurisdictiones atque authoritates
xerint, vsurpauerint, & absorbuerint, solos Episcopos vnctos & mitratos putârunt esse
conciliabula conuocandos. Itaque consuetudinem nunc appellant id, quod violentia
oide introductum est: ita tolerante ignorantia & negligentia quorundam principum
lorum. Et si quispiam vellet nunc ad Tridentinum Concilium accedere, statim audi
mus & protestati sumus Bulla edita, ne huc veniretis: quia talem consuetudinem non
vt alios quàm vnctos, mitratos, & coniuratos nostros admittamus. Itaq; vos abite hinc
rem, nisi fortè & in ignem conijcerent.

Aut ex priuilegio debent generalibus Conciliis interesse.) Papa non modò vult
tratu indicere concilia, modò post centum annos, modò post quinquaginta: tamet
sit ab eius Constantiensi Concilio, quòd singulo decennio cogatur ea celebrare: non n
dirigere & præscribere quid illic statuendum sit, verùm etiam vult constituere suis priuileg
nouos iudices, quales vult. Illiusmodi verò priuilegia nemini daturus est, nisi suis aulicis, qu
rimùm fidat, quiq; eum omni studio defensari sint. Imò sciendum est, quòd confestim
videret, aduenisse ad Concilium aliquot bonos & pios viros, à quibus sibi metuendum pu
vt hos numero votorum posset superare, daret isthæc priuilegia quinquaginta aut sexa
suis carnalibus Curtisanis, vt repentè euaderent in Theologos, & iudices sacræ causæ, &
sent autoritate Episcopis atq; Archiepiscopis.

Nec non eos, quos prædecessor noster in suis superinde literis factis & publicatis Int
luit) Hoc enim egerat Paulus tertius, qui aliquot Rotæ auditores, & Fiscales nescio quos ty
tas, atque alios quosdam monachos Catarinos, qui neque Episcopi erant neque abbate
lio inseruit, & iussit, vt nihilominùs possent sententiam dicere, ac si fuissent prælati. A
ipsum est, quod nunc Iulius hic ait, velle se, vt omnes hi possint Concilio interesse, qu
prædecessor priuilegia dederat, tanquam de Concilio benè meritis.

Vt proximis Cal. Maij debeant, cessante legitimo impedimento, se conferre & co
re ad ciuitatem Tridenti) Papa non existimat, esse legitimum impedimentum eius E
qui sit planè indoctus, & totus caro & mundus: quales sunt eorum ferè omnes. Quin p
iusmodi cupit habere in suo Concilio, vt clausis oculis confestim annuant mitrã, & dicar
ad omnia quæ illis proposita fuerint. Sed iustum impedimentum putabit esse eius, qu
Romana emerit officium aliquot, aut suæ sanctitati, vel sacrosanctis Cardinalibus coti
stat & famuletur.

Quo tempore & die, præuia matura deliberatione, & nostra certa scientia, & ex A
cæ autoritatis plenitudine, & de consilio & assensu nostrorum fratrum sanctæ Rom. Eccl
dinalium constituimus & declaramus, ipsum Concilium in eo, in quo nunc est, sta
mendum & prosequendum.) Hoc attendite, quod maximi momenti est. In ipso Conc
dentino hactenus iacta fuere fundamenta, super quibus veluti statuendæ essent bombard
tatum, quibus Papa posset impetere & destruere veram Iesu Christi doctrinam. Hic ita
tè dicit, velle se, vt super illis ipsis, & non aliis fundamentis suæ creaturæ perseuerent ac
verbi gratia, iam legem tulit, vt sola vulgata Bibliæ editio habeatur in precio, & regne
tibus Hebraicis & Græcis cum bonis translationibus condemnatis. Deinde posuit sec
librum Maccabæorum inter canonicos ita, vt sit par autoritate his qui sunt in Can

firmauit, quòd Christus & Apostoli vltra ea, quæ scripto continentur, traditiones dederint necessariò seruandas ecclesijs. Denique quòd nemo possit exponere locum a- pturæ secus, quàm ecclesia Rom. hactenus fuerit interpretata.

lla quatuor decreta si obseruentur, iam actum est de puritate doctrinæ, quam profitemur, nfirmati sunt omnes Ecclesiarum Papisticarum errores. Nunc itaq; nullum nouum & ncilium indicitur, in quo illi, qui à Papis dissident, possint esse præsentes, & causam ac potiùs Christi defendere: sed vetus & seruum illud à silicernio illo Paulo III. orditum continuandum, atq; super iisdem fundamentis, vt dixi, quibus cœptum est, absentibus nquam vocatis. Itaq; quid ab eo expectandum sit, cogitate: præsertim cùm omnes illi prælati solenne iusiurandum Papæ præstiterint, quòd ab eius sententia nunquam disce- ùm causam nostram non intelligant: fuit enim illis edita bulla nuperrimè interdictum, ibros legere, in quibus insunt nostræ doctrinæ.

s operam dabimus, vt eo tempore in eadem ciuitate nostri Legati adsint omninò.) am legatus missus est, Cardinalis Crescentius, merus canonista, id est, acerrimus ho- ntis Euangelij. Cui adiuncti sunt duo, quos Papa appellat Assistentes, eiusdem fari- ronensis Episcopus, & Pighinus nescio quis, atq; per ministerium horum trium Papa quotidie episcopis atque alijs Prælatis, seruis suis, quidnam sint facturi & dicturi. sset etiam his sumptibus & laboribus parcere, & Romæ palàm pro tribunali nostras & doctrinas condemnare: quandoquidem eius astutiæ & imposturæ iam sunt toti ndiæ.

rum medio nos, Spiritu sancto duce, ipsi concilio præsidebimus) Toties inculcat, ad se oncilium conuocare, regere, iudices creare, & præsidere, atq; hoc perinde est, ac si diceret; accedat, nisi qui voluerit mihi subesse, obedire, & in rebus omnibus sine vlla exceptio- ire.

, quo aut per ætatem, aut per valetudinem, aut per Apostolicæ sedis necessitates per- nteresse non possemus.) Si fortè voluerit ipsemet interesse (quamquam libentiùs vole- xercitibus proficisci, quippe qui sitiat humanum sanguinem, & nunc totum Christianum s concilijs, & sua illa parma conturbârit) propterea intererit, quia sua præsentia sperabit s mitratos milites in officio continere, & cauere, ne quis eorum audeat hiscere, néve ibus aliquis illuc possit irrumpere, Christi causam defensurus. Nam omninò hoc a- ctat, vt nos inauditos, atque etiam non vocatos condemnet. Nam planè diffidit

n obstante translatione & suspensione, aliisq; contrariis non obstantibus, & præsertim dem prædecessor noster in suis prædictis literis voluit non obstare, quæ cum omnibus s clausulis & decretis volumus in suo robore permanere, & in quantum opus esset, ouamus: irritum nihilominùs & inane decernentes, quicquid super hoc à quopiam nque autoritatis existat) scienter aut ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo homi- t huic nostræ hortationis, monitionis, statuti, declarationis, voluntatis, invocationis u temerario contradicere. Si quis verò hoc ausus fuerit tentare, sciat, se omnipotentis Dei, & Petri & Pauli indignationē incursurum) Postrema hæc sunt inania quædam & verè bul- a, quæ Papæ solent effutire & crepare, vt perterrefaciant simplices. In summa, hîc audi- ias, dolos, imposturas, minas atroces, & plusquàm tyrannicas, aduersus eos, qui ausi nctiss. Patri contradicere. Et interim de Christo Iesu, de eius Euangelio & beneficio, de fide, te, de misericordia, clementia, & sinceritate verbum omninò nullum. Nisi fortè velimus nti egregia illa doctrina, quam addidit in calce bullæ: vbi non satis putat, comminari in- nem omnipotentis Dei: nam (perinde ac si non sufficiat Deus sua ipsius potestate ad vl- n, si velit) addit, D. D. Petrum & Paulum affuturos, & omnipotentiam Dei sua ipsorum e iuvaturos.

h pudor! hæ scilicet sunt doctrinæ, quas Tridentina Synagoga comprobatura est. Nam actum esse de tota fide Christiana, & de salute electorum, & irritam & inanem futuram sti, Domini nostri crucem & mortem, nisi diuorum intercessionem retineret. Sed habeant & insaniant quantum velint: nos solo filio dilecto, quem nobis donauit cœlestis pater, ore, mediatore, & aduocato vtemur, & fruemur: qui etiam spiritu oris sui destruet istas hu- otentias & astutias Papales, ad laudem & gloriam sancti nominis eius.

summa summarum, ponite vobis Papam ante oculos, sedentem in superbissimo suo so- ndignabundum hæc ita iactare: Cæsar obtundit me & extorquet, vt concilium celebrem: at lemum legibus celebrabo.

imùm volo ego in ipso concilio dominus esse, ego conuocabo, ego præsidebo, ego dirigam onam, quæ mihi libitum fuerit: & volo, vt omnes qui affuturi sunt, sentiant & dicant lmodum ego volo.

de palá edico, me pro extirpādis hæresib. Germaniæ ad hanc Concilij celebrationē descēdere:

nam pro mea Roma, pro Italia, pro reliquis prouinciis & nationibus, quæ meam doctrina obedientiam retinent, nihil opus est concilio: omnia enim in his benè habent, & sc posse errare.

Deinde sciant omnes Reges & principes, me nunquam permissurum, vt vel ipsi oratores posśint sedere in hoc concilio ad sententiam dicendam, sed solùm vt aſsista spectatores.

Item longè repello à toto Concilio omnes eos, qui neque Archiepiſcopi sunt, ne pi, neq; Abbates, aut prælati, & non iurârunt, se fideles nobis futuros, & multò long eos summoueo, qui mecum & cum sede mea in doctrina & moribus non consentiunt, habent pro verissimo Christi vicario.

Præterea volo, vt meæ creaturæ in decretis faciendis nihil aliud spectent, quàm quo & patres ante nos statuerint; & vt ab eorum vestigiis & norma ne tantillum unquam Postremò iubeo, vt habeant omnes pro vniuersali, legitimo, & sacrosancto illud Conc quo ego vti legatus prædecessoris mei præsedi: nam in eo iacta sunt fundamenta, quæ putaui pro regno meo stabiliendo: itaq; illud ipsum volo nunc resumere, & persequi, nouum inchoare.

Si diligenter totam bullam excusseris, videbis, me omninò collegisse conditiones, c stutiſsimus Pater proponit. Itaq; sentiant alij quod volunt, ego in ea sum sententia, vt p pam de industria voluisse tam duras leges & conditiones sui Concilij proponere, vt qu do deterreret eos bonos viros, qui alioquin optassent Concilium adire veritatis tuen Nam prorsus nollet illud celebrare, & non proponit ex animo, sed mallet frui suo pap tim in voluptate & delicijs, partim in bellis gerendis. Aut si compulsus à Cæsare cœperi re, & viderit, aliquem aduenisse ex his, qui ab eo dissentiunt, præsertim si quis benè do rus sit, aut à magno aliquo principe missus, certè non permittet vnquam, eum posse d controuersiis vel verbulum facere, sed lactabit inani spe, & tandem decipiet, & irric sua astutia. Verùm si ex animo optaret concilium celebrare, miſsis tricis, cavillationibus dijs, in hæc potiùs aut huiusmodi verba conuocasset.

Sentimus vndiq; multas grauiſsimorum hominum querelas, qui clamant, puram sti doctrinam atq; Ecclesiam vehementer esse contaminatam & corruptam, & quonia dum est, fore, vt posteaquàm vnâ conuenerimus ea animi sinceritate, vt velimus quære dinem, purgationem atq; illustrationem ipsius ecclesiæ, cœlestis pater mittat in anima Spiritum suum sanctum, doceatq; quid nobis sit agendum, & dicendum.

Hanc ob causam rogamus omnes Reges, omnes principes, omnes magistratus atq; vt ex omnibus suis subditis seligant eos, qui pietate, innocentia vitæ, doctrina & pru liquos antecellunt, atq; hos demum iubeant ad concilium venire, vbi pollicemur omnia esse futura, præsertim verò quòd poterunt liberè loqui, quicquid Deus suggesserit. Et sim mittemus viros doctos, qui apud nos sunt, aut in nostris vrbibus degunt, neque labo vtrùm sint episcopi, Abbates, aut prælati, an non sint: sed tantùm vt sint pij, prudente cti. Atque hi omnes in Spiritu sancto congregati, mutua beneuolentia & charitate tiſsimè quærent & diffinient id, quod verum est, & in suis iudiciis & sententiis ferendis n liam normam sequentur, quàm sanctum Iesu Christi Euangelium: & nihil aliud spe quàm solius Dei gloriam.

Si, inquam, seriò & sincerè nobiscum ageret Papa, hac potius formula, vteretur: est illi cordi simplicitas, nihil minùs, cogitat decipere, mala mens malus animus. At dest Deus cum suis imposturis.

Idem Iul. 3. cudit monetam nouam, & inscribi fecit: Gens & Regnum, quod n paruerit, peribit.

Thomas Naogeorgus in Regno Papistico.

Ex multis quædam tantùm huius authoris recitabo.

ASSIgnant etiam diuûm sua munera cuiq;,
Bis septemq; ferunt, quorum certiſsima speret
Auxilia: hos inter primos sanctiſsima Virgo
Obtinet, & casu clemens succurrit in omni.
Barbara conseruat, ne quis sine corpore Christi
Decedat. Catharina fouet doctosq; scholasq;,
Donat & ingenium, tortosq; resoluere nodos,

Præstat & insanis firma argumenta sophistis.
Culta putres sanat diua Appollonia dentes.
Otiliæ virtus lippis medicatur ocellis.
At scabiem pellit, sanatq; mala hulcera Rochus.
Est, cuius nomen versu non dicere possis:
Is valet aduersus pestem, contagia, cultus.
Porrò Valentinus morbum spretoribus addit
Herculeum, auxilium contrà imploratoribus adfert.
Saltantes Vitus præsenti numine sedat,
Et reddit menti precibus donisq; vocatus.
Ilia procurat, tormentaq; ventris Erasmus:
Vt dorsi spinam & scapulas Laurentius ille.
Blasius anginam miris, quas consecrat, vndis
Arcet ab armentis, gregibus, nuribusq; virisq;.
At captiuorum Leonhardus vincula rumpit,
Carceris & portas reserat, crassasq; catenas
Frangit, & æde suâ ferri vim possidet amplam.
Quartanam reliquasq; febres Petronella repellit,
Diraq; Ioannes proprio à cultore venena:
Quod Benedicto *etiam tribuunt. satis vt sit vbiq;*
Auxilij in Diuis. Quid enim tu reris omissum!
Vtq; improuisum, sic formidabile lethum
Auertit Marcus, fato violentior ipso.
Diuitias lautumq; suis cultoribus Anna
Largitur victum, rerumq; est promta repertrix
Amissarum: id quod fausto quoq; numine fertur
Cultus largiri Vincentius, haud scio, quisnam.
Contra ignominiam turpem Susanna vocatur.
Pellit ab obsessis Romanus dæmonas omnes.
Contractos sanat Vvolfgangus Episcopus artus.
VVendlinus custodit oues, ouiumq; magistros,
Atq; boues idem pingues, vt fecit & olim:
Setigeros verò porcos Antonius ille,
Qui coluisse olim vastam narratur eremum.
E domibus mures abigit, gliresq; nociuos,
Gertrudis quædam: penitusq; extinguit eosdem
Huldrichus præsul, patriæ conspergine glebæ.
Gregorius curat pueros, elementaq; tradit
Prima, deinde etiam studiorum instillat amorem.
Nicoleos nautas miseros tutatur in alto,
Et qui traiiciunt vasti tumida æquora ponti.
Christophorus grandi depictus corpore vulgò
Curat idem: tantumq; aspectus, noctis atroces
Visus terroresq; arcet, somnumq; quietum
Certaq; per vitam cultori gaudia confert.
Ne noceant ignes, surgantq; incendia dira,
Dat virtus Agathæ: porrò orta extinguere fertur
Florianus, ferro totus munitus et urnâ
Gnauiter infundens. Vrbanus vina secundat,
Et multo replet spumantia dolia musto.
Iodocus fruges tristi à rubigine seruat,
Et bruchos tollit Magnus. Tua cura Georgi
Sunt equites, magnaq; colunt tua fœdera pompâ
Reges atq; duces, generosorumq; cateruæ.
Curat equos faber Eulogius, tutatur & omnes
Fabros, seu ferrum tractent, seu pulchrius aurum.
Omnia pictorum seruat collegia Lucas.
Cosmas cum socio medicos defendit et ornat.

Omnes quis numeret diuos, diuasq́ Papatus?
Ad quos quisq́ fugit cantu, prece, munere, cultu,
Quos vocat auxilio præsentia numina tanquam.
Scilicet ignauum credunt, validéue furentem,
Curantemq́ aliud nil, quàm pigra ocia, Christum.

1553.

Gerardus Busdragus Episcopus
Argolicensis.

BIBlia est liber hæreticorum. Nosque dicimus cum Ecclesiâ: si etiam Diabolus m aquam benedictam, & mater eius in eam mingeret: tamen maneret aqua ben tamen allegas antiquum Testamentum (Aggei secundo:) quod fuit figura noui Testa nunc cessauit: ideò nunc reuelatâ veritate, per authoritatem Ecclesiæ, aqua benedicta pollui, etiamsi omnes diaboli in eam merdarent: quia Ecclesia non potest errare. In 5. Pp. Iulio 3.

1553.

Horrenda portenta.

IN Saxonia, in quodam saltu locoq́, quo postridie (9. Iulij) funestum commissum lium, aliquot diebus antè magni strepitus, fremitus, turbæ, clamores, ploratus, nes, miseri boatus auditi fuerunt. Sæpè quis vociferabatur, Ah, ah, væ, væ, væ. Pri illius diei impetuosus ventorum turbo duo tabernacula ducis Mauritij dissipauit & hu vnum, in quo habitum fuerat conuiuium: alterum in quo culina fuit: reliquis auten nihil accidit aduersi.

Item aliquot septimanis ante factum prælium, sæpenumero in Misnia ingentes num confluxerunt, inque se mutuò truculentissimè irruentes, diris se confecêre morsi neque clamoribus, neque verberibus potuerint diuelli & separari.

Die Dominica proxima secutæ morti Ducis Mauritij, in Thuringia in cœlo procero Gigas integer ex omnibus artubus & membris, conspectus fuit, ab eo ex omnibus cor tibus copiosus demanauit sanguinis amnis, deinde flammæ & candentes fauillæ ab illo pr tur: tandem in frusta concidit, & resolutus in tenues euanuit auras. Iob. Finc. lib. & Pp. V. S.

1553.

Georgius Fabricius Chemnicensis.

RES Boëmicas, Iacobe, ad Sleidanum nostrum mitto: quas illi reddet Ribelius. A de proximo prælio in diœcesi Hildesheimensi narratiunculam, è castris scriptam emendatam.

Ante prælium tractus ille terræmotu concussus est: & in campo nocte præcedenti pugnantium, & equorum strepitus, terribili cum vento auditi. Proximè Lipsiam, quâ cium itur, sanguine pluit. In oppido ipso mira rabies erat canum, aliquot mensibus: cerabant inuicem ita, vt pugnando & mutuis morsibus conciderent. Credo, nunquam Germaniâ pugnatum esse.

Princeps noster in sinistro latere supra cingulum ictus: tertio pòst die, cùm intesti sent, vt nec vrinam reddere, nec alia opera naturæ facere posset, vitam mortalem fi ardente inuocatione Dei. Nam interfuit Ioannes Albinus, optimus vir: qui inic mulorum, ex aulâ & Ecclesiâ pulsus, summum iam in nostrum Principem cor neficium.

Comitia fient Lipsiæ post triduum. Arbitri constituti sunt inter Augustum (fratris successorem) & Ioannem Fridericum senem (Electorum decus, & suas possessiones rep Rex Daniæ, socer Augusti, Electores Brandenburgensis & Palatinus, Dux Cliuensis, Bauar tembergensis, Landgrauius Hassiæ. Vtinam pia pax restituatur, & fugiantur impiorum tes, & fœdera. Heu, quò redacta Germania est! Vale. Misenæ, 17. Calend. Anno Domini 1553.

Idem fratri Blasio Fabricio. Wolff von Werter ist mitt in der Schlacht gewesen / vnn vmb meinen Herrn / das ist / vnter den rechten Hanen finden lassen: ist ihm Gott lob / nic fahren. Das tröstlichst ist mir gewesen / das vnser Herr seliglich gestorben: auch von Herrn Albino, der im Churfürsten Krieg zu Kemnitz von jhm zoge in vngnaden / neben GOtt

at bekannt/ er wölle gern sterben: vnd diese Sprüch: Oues meæ vocem meam audiunt:
Deus dilexit mundum, &c. zu trost hertzlich angenommen: vnnd begert/ jhm offt die-
zusagen. Ist biß an sein Ende/ bey gutter vernunfft gewesen/ vnnd zu Freyburg mit ge-
Gepreng begraben/ neben seinen Vatter vnd Sohn/ (Henricum & Albertum) seliger
Ist auch sein Bittschir Ring/altem brauch nach/dieweil er keinen Leibserben verlassen/
zerschlagen worden.
n 17. Augusti, zwischen sieben vnd achten auff den Abend/ vmb welche Zeit ein groß
das mir die Bücher vnnd Schreibzeug auff dem Tisch vmbgefallen/gewesen/ vor zwey
nnet hie ein Kind in Mutterleib. Vor eim Jahr schwitzet ein Weib in jhrer Kranckheit
tigen schweiß/ ist nicht vergebens gewesen/ Gott wöll vns gnädig sein/vmb seines Sohns
willen. Vale. A. 1553.
scripsit, monachum quendam pastorem Misenensem, anno 1505. odio & contem-
eminei, quotiescunque fœmellam aliquam sacris vndis esset abluturus, dicere so-
, statim à baptismo in profluentem coniiciendam: geteufft vnd erseufft: sed ipsum de
, cùm fortè prospiceret, iusto Dei iudicio delapsum submersum fuisse.
scripsit & ad Philipp. Melanth. elegiam de infante, qui quinto ante partum die plo-
ro materno: de quo etiam Fincelius.

Anno 1553.

Portenta mira.

ritius Saxoniæ princeps, & Imp. Romani elector, cùm iam vicinorum patrocinio, Alber-
n Marchionem Brandenburgicum, in Germaniam certis in locis igne ferroq; sæuientē,
, cum eodem in diœcesi Hildeshemensi fortiter congressus, fuso fugatoq; eius exercitu,
stium signis 68. demum in ipsâ clade, bellici tormenti ictu, quem in latere dextro ac-
rtiâ post eam die fortiter occubuit. In eadem pugnâ Carolus & Philippus, duces Brun-
Henrici filij, & Fridericus dux Luneburgensis interierunt.
nta tantæ calamitatis fuêre multa. Canum rabies, quâ ad mortem vsq; certârunt, fre-
êre, sanguineæ in herbis & arboribus guttæ, hominum & equorum in illo campo, in
ctus fuit, nocte intempestâ auditi clamores, eiulatus item nocturni in oppidis. In ar-
e statuâ Mauricij, nullâ vi adhibitâ, delapsum est caput. Ipse quoq; viro cuidam optimo
e domo per quietem visus fuit. Hæc scribit Georgius Fabricius Chemnicensis in

1553.

Hieronymus Marius in Eusebio captiuo.

ANNO 1542. Paulus tertius in tabellis habebat numerata 45. meretricum millia: ex quarum fornicatione singulis mensibus censum exegit, contribuente qualibet secundum pulchritudinis suæ excellentiam. Hæ à Papa in summo honore habentur, hæ Papæ pedes exosculantur, hæ Papam familiarissimè alloquuntur, hæ cum Papa die noctuque consuetudinem habent: qui verò vnico Christo fidunt, eiusque doctrinam amplectuntur, à Papa pro hæreticis habentur, exulant, proscribuntur, carceribus mancipantur, compedibusque astringuntur: triremibus, aquis, laqueo, securi, igneque plectuntur.

Idem. Pontifex Innocentius quartus, in Friderici odium, Lugduni concilium statim indixit: vbi illemet Innocentius concionabundus Fridericum ipsum citabat. Friderici verò Legatus, tempus opportunum dari, precabatur, quo venire Lugdunum posset. Quod pontifex non modò non dedit: sed irâ

ac fro-

ac furore ſuccenſus, Fridericum anathemat e notabat, Imperiali dignitate privabat, à iur
delitatis principes abſoluit: eosq́; vt alium eligant Imperatorem, hortabatur. Multa c
ſimum Imperatorem falſa produxit: periurium, ſacrilegium, & quorundam clericor
uitatem, atque id genus alia. De quibus omnibus etſi Imperator honeſtiſsimè apud pri
tea ſe purgaſſet: Pontifex tamen adeò principes ſolicitauit, ac pollicitationibus commc
Henricum Landgravium Thuringiæ elegerunt. Quod cùm ad Imperatoris aures perueni
aduerſus Innocentium, ac alios quoscunque tyrannos, imperium ſuum defendit, done
Pontificis laqueos effugere nequiuit.

Nam ibi quidam pontificia largitione corruptus, venenum ſacro Imperatori exhil
causâ cùm Imperator grauiter laboraſſet, iam conualeſcere videbatur: ſed à Manfred
adoleſcente ſpurio, qui & à Pontifice fortè corruptus erat pecuniâ vel promiſsis, ori iniect
ſuffocatus eſt. Hæc ſunt, quæ de inuictiſsimo Friderico enarrari debent. Nec hac in cauſ
Platinæ, Stellæ, vel Sabellico fides habenda eſt. Nec mirum quidem. Hi enim tantùm
runt, quæ paſsim à pontifice ac eius adulatoribus, contra imperatorem vulgabantur pe
taliam, vt contra eum totum terrarum orbem (ſi fieri potuiſſet) concitaret: at qui rei
agnoſcere cupiunt, Petri de Vineis libros ſex Epiſtolarum legant.

Idem. Alexander Papa cùm Gemen, Bajazetis Turcarum regis fratrem aliquan
captiuum tenuiſſet, & quotannis quadraginta milli aureorum nummûm (ſicut & Ir
8. eius prædeceſſor per multos annos acceperat) à Bajazete alimentorum fratris noi
piſſet, tandem oratoribus ad Bajazetem miſsis, obſecrat eum, vt Gallorum regem, q
Neapolitanum invadere moliebatur, omninò reprimeret: veritus, ne Gallus, Neapolit
ac Roma occupata, tandem & Græciam ac alia ipſius Bajazetis regna potentiſsimo ex
vadat.

His artibus Alexander tyrannidem ſuam tutari cogitauit, ideò Bajazetis imperij
habere ſimulat: oratoribusque hac ex cauſa ad illum miſſis inquit, Bajazetem rebus C
portunè conſulturum, ſi quotannis aliquot millia aureorum nummûm ſibi perſolue
cum Aragonijs, quibuscum fœdus inierat, Gallorum impetum terra marique ſuſt
ſet, ac arcere. Sic enim fore, vt Neapolitanum regnum ac Roma Othomanici impe
menta eſſent.

At quæ inter CHRISTI vicarium, ac Mahumetarum regem conuentio eſt ha
jazetes Pontificem pecuniæ cupidum cognoſcens, multa arte illi ſuaſit, vt Gemen frat
quam alienæ religionis hominem, veneno tollendum curaret (hunc .n. Bajazetes de im
citus, ob ingentes eius virtutes, ſi qua fortè cuſtodia euaderet, maximè formidabat)
ſtaret Pontifex, ducenta millia aureorum nummûm, Chriſtique inconſutilem tunicai
fide ſe perſoluturum, promittebat. Accepit conditionem Pontifex ſanctiſsimus, ac breui G
neno interfici mandauit.

Quis hæc non miretur? Quis Alexandri factum non deteſtetur? CHRISTVS, c
exeeretur, homini vitam largitus eſt: Alexander verò, vt eandem acciperet, homicida
At quis eius finis? Dum parato conuiuio opulentos aliquot Senatores eodem venen
quo Gemen occiderat, interfici mandâſſet, contigit, vt incautè ab his, qui pocula
bant, m atata lagena, Alexander & ipſe venenum hauſerit, ſicq́; vnâ cum ſenatoribus pe

Idem. Clemens 6. homo mulierum, honoris ac potentiæ cupidiſsimus, diabo
re percitus, literas ſcriptas foribus templorum affixit, quibus imperatori grauiſsimaru
rum ſupplicium comminabatur, ſuis niſi cupiditatibus infra triduum ſatisfaceret, & a
tione iurium Imperij abſtineret. Mira iſtius inclementis Clementis crudelitas. Imperat
coſurtum venit: & paratus omnia ſibi iniuncta pro virili facere, per oratores petiit, vt il
daret, illumq́; in ſui gratiam reciperet. At pontifex oratoribus dicebat, ſe nunquam I
veniam daturum, niſi priùs omnes errores ac hæreſes confiteretur, & Imperium depon
atque filios ſuos, & bona omnia in manus ac voluntatem ipſius reponeret: pollicer
ſe nihil horum rurſus ſuſcepturum, niſi ex ipſius pontificis gratia. Et horum omn
mulam quandam ſcripto oratoribus tradidit: eamque vt Ludouico offerrent, manda

Vbi hic paſtoris forma? Vbi patris aſpectus? Vbi ſanctitatis ſpecimen? Bonus im
ne qua fortè orirentur bella, aut cædes, ſi non ſe ſubiiceret, formulam pontificis accepi
inſpecta, Chriſtiano ſanguini conſuluit. Hunc enim plurimum effundendum conſpici
ſententia perſtitiſſet: ideoq́; illam non tantùm ſigillo corroborabat: ſed & iuramento,
ſeruaturum eſſe, pollicebatur. Quod dum pontifex audiſſet, admodum miratus e
num Ludouicum in gratiam ſuam recepit? num illi aliquod beneuoli animi ſig
ſtendit?

Audite, quomodo res ſe habuerit. Ludouicus formulam illam principibus, ele
ac oratoribus ciuitatum Imperij demonſtrauit. Principes articulos quosdam, quoniai

Anno

ſtructionem Imperij à Pontifice concepti fuerant, deteſtati ſunt: Imperatori firmum
aſsiſtentiam polliciti ſunt, ſi iura Imperij, vt antè fecerat, defenſare vellet. Per ora-
ntem rogauerunt, vt ab eis articulis, in læſionem ſacri Imperij excogitatis, abſtineret.
terea aut agentes aut petentes oratores diſceſſerunt. Clemens verò horum omnium cau-
ouicum transferens, eius ac filiorum exterminium vnà meditabatur.
a Domini crudeliſsimè eum execrabatur, Ioannis Pontificis proceſſus omnes duriſsi-
bat, hæreticum ac ſchiſmaticum declarabat. Principes electores admonebat, vt alium
nperatorem, Archiepiſcopum Moguntinenſem dignitate ac eligendi autoritate priua-
, cùm Imperatoris innocentiam cognoſceret, ſacram eius maieſtatem violare nolebat.
electores ingenti pecuniarum largitione corrupti à Ioanne Bohemorum rege, Carolum
 in regem Romanorum decernebant: quem Clemens inclemens paulò pòſt in publico
approbauit.
is horrida bella enarrare poſſet, quæ ex Clementis huius beatiſsimi in imperium admiſ-
a ſunt? Viginti millibus Gallorum per Eduardum Anglum proſtratis, & Ioanne Caro-
 multis nobilibus occiſo. Ludouicus autem, dum pontificis proceſſus adhuc curaret,
niniſtratione relicta, ex Clementis inſidijs, venenum bibit, ex quo atque corporis colli-
us eſt.
agnoſcant populi, quàm omnibus bonis deteſtandam tyrannidem pontifices Romani
cleſia exerceant. Optimos imperatores iniuſto anathemate feriunt: eos Imperiali ma-
nibus bonis, omnibusque liberis, quæ omnia à Deo ipſo acceperunt, exſpoliant. Ele-
rij autoritate ſua priuant, aliosque, quicunque illis placuerint, ſubſtituunt. Impera-
tis omnibus imperij pricipibus ac ciuitatibus, eligunt: ſeditionum ac bellorum ſemina
Chriſtianus ſanguis ferro exhauriatur, optant ac moliuntur. Si ferro id præſtare non
id contingat lethalibus potionibus, procurant. Imperium ipſum denique ad eam de-
alamitatem, in qua hodie adhuc iacet.
im Carolus, quem ipſi, inuitis omnibus Imperij ordinibus, imperatorem creauerunt,
bi ſucceſſorem pararet, Electores adeò magnis pollicitationibus ac largitionibus corru-
blica imperij vectigalia illis oppignorauerit, quæ & hodie retinent: atque ideo Roma-
rium ſeſe attollere non poteſt. Nam tum Electores Carolum iureiurando coëgerunt,
 vnquam reuocare poſſet. Vnde tandem factum eſt, vt imperio proſtrato, Turca eccle-
inuaſerit, earumque plurimas deſtruxerit: parumque abſit, ne vbique per totam Euro-
ac miſerrimo Mahumetici dogmatis iugo debacchetur.
iſcentné aliquando Chriſtiani principes, vt ſummum eccleſiæ Chriſti hoſtem ac tyran-
m agnoſcant? Quomodo Solymannum Othomannum à Chriſti Eccleſia arcebunt, ſi
m hunc Turcam non arcent? Nunquam ſanè. Is namque, cùm inter principes Chri-
cordias ac bella ſerere & fouere omni ſtudio, pollicitationibus, largitionibus, proditio-
jsque dolis contendat, in cauſa eſt, cùm vt ipſe ſemper aliquot principum amicitiam
yrannidem ſuam tanquam diuinum quoddam numen præferuet: tum vt Chriſtiani
emper inter ſe diſsidentes, nunquam aduerſus Turcam conuenire poſsint. Quis igitur
 tales videat eſſe Pontifices, dicere audeat, contra eos inferorum portas non præ-

n. Nempe hi, de quibus ſermonem habuimus, tam horrenda ſcelera committere non
t: nec qui poſthac infelix iſtud Pontificium regnum occupaturi ſunt, meliores futuri
r. Atrociora enim deſignare non erubeſcent. Nam quemadmodum Chriſtus tem-
eſſu, ſapientiâ & gratia creſcebat apud Deum & homines: ſic Antichriſtus indies deteri-
iora ſcelera in Deum & eius eccleſiam molietur. Hac nimirum ratione futurum eſt, vt,
ſtus ipſe ex ſuis operibus agnitus eſt filius DEI: ſic Antichriſtus ex ſuis ſceleribus diaboli
probetur.
nunc ad narrationis ſcopum reuertor. Nam ex his, quæ à me de pontificibus narrata
ibus coniectare licet, Papam (vt iactat) petram non eſſe, nec Eccleſiæ fundamentum,
od inferorum portæ non præualeant, cùm huiuſcemodi homines videamus repletos ne-
riurijs, homicidijs, latrocinijs, ſuperbiâ & ambitione æſtuantes, fornicationibus atque
conſpurcatos, fœdifragos: fide, miſericordiâ ac iuſticiâ exutos.
n. Benedictus 12. patria Tholoſanus, Ciſtercienſis (Carmelitam Paleonydorus facit)
bus de Furno antea vocatus, S. Priſcæ presbyter Cardinalis, ſexto decimo die poſt Ioannis
Auinione papalem ſedem aſcendit. Hic nihil Ioanne benignior in Ludouicum extitit.
ones innouabat, illum honore regio ſpoliabat, ac ducatu Bauariæ ſententijs priuabat. O-
douicus (videte eius bonitatem & prudentiam) Germaniam petijt, omnes Electores,
ſcopos, comites, humanæ diuinæque ſapientiæ doctiſsimos quosque conuocabat. Et co-
ibus acclamatione publicâ ac ſolenni, nouas confirmationes antiquis legibus addidit &
uit.
enuè quoque demonſtrauit, quòd Electores imperij, & præter hos nemo, regem Roma-
gere debent ita, vt, cui plura accedant principum ſuffragia, is verus cenſeatur electus

ſiue Rex ſiue Imperator: cùm in eſſentiâ idem ſint, licet nomina diuerſa cernantur. Qui
poſsit, ſine Romanæ ſedis confirmatione, imperij iura exercere & adminiſtrare: quiqu
principum inſinuationem, à Pontifice inungi debeat, ſi legitimè ſit electus: quod ſi rec
lex, poſsit à quocunque catholico antiſtite proclamari Imperator & Auguſtus, vt iam di
bat, cùm maximè inunctiones iſtæ ſolennitates tantùm quædam ſint adinuentitiæ, à p
excogitatæ: nomina tantùm, & non res concedentes: in ſignum defenſionis ac vnior
& imperij Romani. Non enim ſacramentum fidelitatis Imperator Pontifici tribuit
defenſionis: quandoquidem hoc iusiurandum nullam in temporalibus maioritatem op

Præterea bonus Imperator oſtendit, falſiſsimum eſſe, per vacationem Imperij ius
deuolui: idque contra ſacri imperij libertatem, dignitatem, iura ac maieſtatem. Sed lo
probata conſuetudine, inconcuſsè à maiorum ordinatione hactenus obſeruatâ, vacant
adminiſtrandi imperij iura, feuda conferendi, & negotia cætera diſponendi, Palatino Rh
non obſtante Clementinâ. Deinde in ſui excuſationem coram omnibus rationem fidei
ſimè ac ſanctiſsimè protulit, planeque confeſſus eſt, ſe Chriſtianum hominem, articulos
grè credere, ſicut in Eccleſiâ Catholica docebantur. Et de omnibus, quæ illi à Ioanne 23.
dicto 12. obijciebantur, ſe optimè purgauit.

Quis non admiretur Ludouici à pontificibus ita vexati pietatem? Quid ſi armis
cum pontifice tranſigere voluiſſet? At quoniam Chriſtianam fidem ac pietatem induerat
ni pariter, & cuiuſuis humani ſanguinis effuſionem deteſtabatur. Huius optimi Ludo
tas tandem & à Benedicto Pontifice cognitâ eſt. Nam cùm inter Benedictum & Philip
liæ regem ſimultas quædam eſſet orta, pax inita eſt ſtatim inter Pontificem & Cæſare
ſexque tanto erga Imperatorem amore deuinctus fuit, vt eum aduerſus oratores regis G
grauiſsimè ſemper in ipſum Imperatorem inuehebantur, defenderet, ac eius innocentiam
tutaretur.

Quamobrem factum fuit, vt Pontifex hæretici protector ab ipſis oratoribus ignom
pellaretur. Quorum verba etſi Benedictus aliquandiu non parùm pertimuiſſet (nam
ma bella indicebant, ſi Imperatorem abſolueret) tamen illum demum abſoluit. Et in
maniâ publico decreto publicari iuſsit, proceſſus omnes, quotquot à Ioanne contra Imp
facti fuerant, nullos eſſe: nec decuiſſe Ioannem contra illum talia attentare, cùm pontifi
peratoris iuriſdictiones diſtinctæ ſint. Et apertè teſtatus eſt, Ludouicum in omnibus
quemadmodum ſtrenuum & Chriſtianum Imperatorem decet.

Sciendum tamen, pontificem nihil horum ex animo, ſed arte, in Ludouici fauor
Nam cùm videret, regem Galliæ, in cuius ditione ac regno morabatur, ſimultate quad
agere: veritus eſt, ne, ſi Imperatorem hoſtem haberet, nullum ei ſupereſſet auxilium, ſi
in illum aliquid moliri voluiſſet. Hac igitur ex cauſa Benedictus è re ſua eſſe arbitratus
peratorem ſui beneuolum redderet, ſperans, ita futurum eſſe, vt nihil contra ipſum tent
ret. Hæ ſunt artes, quibus pontifices Rom. tyrannidem ſuam in Dei eccleſiâ fouerunt a
Hæc ſunt arma, quibus inferorum portæ aduerſus pontifices non præualent.

Idem alibi. Ludouicus Imperator ex Clementis 6. inſidijs venenum bibit: ex
tuus eſt.

Idem, Clemens quintus (inquit) quoniam non alijs ſeruire ac miniſtrare, quema
Chriſtus Apoſtolis ſuis mandauit, ſed, vt & illi ab Imperatoribus miniſtraretur, optaba
ſtatuit, vt deſignati in Germaniâ Cæſares, quamuis Romanorum regis appellationem ſo
a ſummo tamen Pontifice Imperij iura ac nomen acciperent. Atque vt mortuo Imperat
nne interregni tempus, Italicarum vrbium, quæ Cæſari ſtipendiariæ eſſent, arbitrium &
penes Romanum Pontificem eſſet.

Idem. Gregorius Nonus crudeliore adhuc animo in Imperatorem deſæuijt. Eum na
cuſare incepit, quoniam Hieroſolymitanæ peregrinationis votum, quod ſub Honorio vo
ficere ac abſoluere nollet: eumque hac ex cauſa non modò non auditum, ſed neque vlla rati
uictum, anathemate ferit. Imperatoriſque nuncios, honeſtas ac veras domini ſui excuſa
ferentes, nunquam, vt ad ſuæ beatitudinis pedes accederent, permittere voluit, nec in
concilij audire. Quis vnquam maiorem tyrannidem vidit?

Pontificis odium nullis artibus vnquam mitigari potuit. Sed Ioannem Hieroſoly
regem, ac comites Thuſciæ imperatoris rebelles, multoſque alios principes ad eum lac
excitauit. Dumque imperator diem conuentus Chriſtianorum principibus quibuſdan
næ indixiſſet, principeſque (vt ei parerent) illuc properarent, Pontificis iuſſu iter eorun
piebatur: ac milites cruce ſignati (hi iuſſu imperatoris collecti fuerant) ad Hieroſolymit
regrinationem parati, omni viatico ſpoliabantur. Quæ omnia Imperator videns, Pontific
demum delinire curauit. Hieroſolymam verſus iter parabat, traiecto mari Cyprum perue
Acon applicuit, multaque propter Chriſti fidem multo cum ſudore ac labore apud S
egit.

Interim Papa, ob Imperatoris abſentiam captâ occaſione, Apuliam tyrannidi ſuæ (p
ſubegit: cruce ſignatos milites transfretare prohibuit, eoſque ex Apuliâ ac Longobardiâ
multaque alia portentoſa ac indigna fecit. Sicque dum bonus Imperator Chriſti oues,
diſcerperentur, enſe defendit, Pontifex, qui eas paſcere tenebatur, lacerabat ac de

Hierosolymam, Nazareth, Ioppen à Soldano recuperabat, & cum eo inducias decen-
fuit: atque de his omnibus pontificem per literas certiorem fecit, inde ipsius congratu-
Christianorum publicum gaudium (vt par erat) expectans. At pontifex, contemtis
literis (magna Hierosolymæ cura!) eos, qui literas attulerant, ne rei insigni et ge-
narraretur, occidi mandauit, & Imperatorem diem suum obijsse, palam nun-

vnquam futurus carnifex Antichristus, si Papa non sit? At quánam ex causâ id fecit?
rbes aliquot, quæ Pontifici se subijcere noluerant, hac arte flectere posset. Atque ne re-
mperator, ipseque pro suâ libidine totam Apuliam sibi subijceret, Soldanum per literas
terram sanctam Cæsari redderet: (vide nunc eorum erga Hierosolymam zelum)
dum eum reddere intelligebat. At Imperator, omnibus cum Soldano, quæ tum fieri
ctatis, in Italiam reuertebatur. Et ex Apuliâ pulso pontificis exercitu, diuino ei fa-
o, quæ sibi iniustè ablata fuerant, breui recuperauit. Pontifex iterum Imperatorem
percussit, & vnà cum Longobardis ac Thuscis contra ipsum coniurationem fecit eò,
Soldano fœdus inijsset.
emò, procurantibus principibus multis, vt pius Cæsar cum superbissimo tyranno pon-
oneretur, absolutionem ipse centum millibus auri vncijs emit. Hinc conijcere licet,
rerum suarum mercator sit Pontifex factus: qui tamen fatetur, se nullis nummis Chri
laues soluendi ab illo accepisse. Mox Imperator in Germaniam parabat iter, vt
enrici primogeniti sui errata corrigeret. At pontifex (ô inauditam perfidiam!) sta-
niæ principibus per nuncios mandabat, ne quenquam ex Imperatoris domo in regem
m decernant.
cùm ei relatum esset, atque vnà intellexisset, pontificem cum multis Italiæ principibus
m conspirasse, vt prorsus Imperatoriâ maiestate priuaretur: Italiam inuasit, rebellesque
dos compescuit: multas Vmbriæ denique ac Hetruriæ vrbes expugnauit. Totam Lon-
, Viterbium, Perusium, Fauentiam, Cremonam, Vicentiam, Patauiumque, quæ cum
onspirauerant, Imperio subdidit. Quæ cùm Pontifex vidisset, Fridericus rursus ana-
rcutiebatur. Imperator, qui Patauij tunc erat, hoc audiens, & quoniam Romanorum
n auaritia, audacia, ac tyrannis, ampliùs ferri non poterant, ideò omnibus Christi fi-
patefacere decreuit, vt illos ab errore ac falsâ eorum religione reuocaret.
x causa iussit cuidam in sacris literis eruditissimo, vt coram se liberam haberet concio
athemate, ac de Ecclesiâ Romanâ: contigitque, vt absolutâ concione adeò Rom. Eccle-
detecti sint, Pontificumque technæ atque pessimæ artes ita patefactæ, vt Imperator ponti-
æc verba scripserit:

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Corruet, & mundi desinet esse caput.

rim potior pars Italiæ Imperatori adhæsit. Et Gregorius in desperationem rerum ac ty-
æ in posterum exercendæ adductus, anno Domini 1241. animam exhalauit, Diabo
lidit, cuius & opera & consilia dum viueret, secutus est.
. Quid Alexandri sexti inaudita & obscœna facta enarrem? Is cum dæmonibus fœdere
illis modis omnibus addixit ac donauit, si eorum artibus in Pontificem Romanum crea-
d cùm dæmones illi polliciti fuissent ac præstitissent, Alexander ita vitam suam sanctè
cœpit, vt nunquam aliquid facere moliretur, nisi priùs dæmones in consilium aduo-

n. O beati nostræ tempestatis martyres, qui non à Cæsaribus, publicis Ecclesiæ hostibus,
andiu antiquitus factum fuit, martyrio donamini: sed ab his, qui ipsiusmet Ecclesiæ pa-
torum, patrumque nomine gloriantur!

. Ludouicum Bauarum, Imperatorem optimum, Ecclesiæ rebellem, schismaticum &
Ioannes 23. Papa declarauit, quòd à principibus electus, administrationem imperij sus-
ullo sibi præstito subiectionis iuramento. Ioannes enim Ludouicum Bauarum acerri-
rosecutus est, cùm quia à Germaniæ principibus in regem Romanorum electus, nomen
Imperatorium (vt Clemens quintus decreuerat) de manu pontificis accipere dedignaba-
quoque, quoniam monachos quosdam (quos tanquam hæreticos ipse damnauerat) ad-
m defendebat. Ideoque Ioannes Ludouicum hæreticum asseruit.
ouicus in Italiam veniens, vicarios singulis Imperij ciuitatibus, vt par erat, imposuit, ac
em venit. Cumque Pontificis rabiem delinire optaret, ad illum, qui Auenioni in Gal-
dem habebat, oratores misit, qui Imperialia insignia peterent sibi (more maiorum) be-
amico animo conferri. Pontifex non modò id facere recusabat, sed & oratores summa
minia repulit: Imperatoremque ipsum peremtoriè citabat, vt Auenionem veniret, ac sta-
siæ se subijceret. Imperator Pontificiam in Ecclesiâ tyrannidem agnoscens, seque à Deo
riam maiestatem habuisse, sciens, eandem pariter sanctam ac inuiolatam seruare stu-

Anno

Ideò nec pontificibus se tanquam seruum subijcere volebat. Ideò Auenionem p gabat. Pacis tamen cùm esset auidus, rursus per nuncios obsecrabat, vt Imperialia sig gnè conferrentur. Pontifex in suâ perstabat sententiâ: Vicecomites, quibus tum Imperat lani dominium permittebat, in Ludouici odium excommunicabat. Imperator cùm Ph induratum conspiceret, Romam, multis secum adscitis Italorum principibus, peruenit rificè ab vniuerso populo est susceptus: imperialia que insignia pro more sibi concedi peti norum proceres ac totus populus, oratores ad Ioannem in Galliam mittebant, eumqu bant supplices, vt vrbem suam inuisere vellet, ac regi Romanorum imperialia insigni Quòd si ipse hoc facere renueret, se antiquam populi Romani legem ac iura seruat rebant.

Ioannes, oratoribus auditis, summâ cum ignominiâ, terroribus ac minis eos à se re videns populus Romanus decreuit, optimo Ludouico concedere quod petebat: & ita à s Stephano & Nicolao, iussu totius cleri ac populi, cum coniuge vnâ coronatus fuit, cm bilibus (qui astabant) acclamantibus Ludouicum Augustum Romanorum Imperato

Quid quæso hactenus Ludouicus egit, quod optimum ac magnanimum Impera deceret? Attamen Ioannes hoc audiens, eum læsæ maiestatis reum ac hæreticum inculab simos processus contra illum publicabat, imperiali dignitate deijciebat, regno priuaba municatione crudelissimâ, tanquam ecclesiæ Rom. rebellem atque hæresiarcham, cond Sed quidam erant his diebus tam theologi quàm iuristæ, qui docebant, Christum & Apos habuisse proprij, & Imperatorem non esse in temporalibus Papæ subiectum. Ex horun fuerunt Michaël Cesenas & Guilhelmus Occam, Minoritæ: Marsilius Paduanus, & I Ianduno iurisperiti, cum alijs multis. Per hos Ludouicus Imperator ita confortatus est se conatibus viriliter opponeret, tali appellatione in omnes imperij fines publicata.

Literæ Ludouici.

NOs Ludouicus Romanorum rex, proponimus aduersus Ioannem, qui se dicit esse quòd CHRISTI testamentum de pace malè exequitur, publicam Christianitat perturbans. Nec reminiscitur, à sancto Constantino id, quicquid nunc habet honoris, Syluestro permissum: malè gratus Romano Imperio, vnde desumsit omnem (quo nunc a splendorem, &c.

Cùm ergò Ludouicus ac Romani proceres, iniqua Ioannis facta optimè cognoscere lusque Romanus à maiore ad minimum vsque ægrè ferret, quòd ab eo oratores, quos mis delusi essent: vnà omnes conueniebant, vt antiquus mos in eligendo pontifice in ecclesiam retur: vt videlicet à populo Romano electus, ab Imperatore ipso confirmationem accipere Petrus quidam Corbariensis Minorita in Rom. Pontificem creabatur, ac Nicolaus Quin batur: Ioannem verò hæreticum atque Ecclesiæ tyrannum, & non pastorem, publicæque norum pacis perturbatorem declarabant. Hæc quoque omnia Imperator ac Rom. Conci ecclesiæ catholicæ submittebant.

Ominosa.

1553. ANno hoc 27. Octobris in arce VVittembergæ quædam species apparuit trium virorun dis amictorum togis, qui tres vltra horas circuierunt: in peristylijs quasi colloquen ouerunt, in aulam deorsum despexerunt: conclauia Principis sæpè exiuerunt & intrauerun tisque conspecti fuerunt hominibus. Fincel. libro 2. Imp. Carolo 5. Papa Iulio 3. vt sup.

Præsagium.

1553. IN vltima venatione ante mortem animaduertit Fridericus Saxo, omnes illum feras fug vlteriùs pro domino agnoscere: voluerunt quidam, quòd id præsagium fuerit mortis.

Marcus Antonius Muretus in Epist. & Rutgerus

1554. *Rulandus I. C. in Trac. de Commiss.*

HAbitabat, inquiunt, Patauij in vicinia mea, homo adolescens, genere Corsicus, hon ferebatur & credibile erat, apud suos loco natus, qui eò venerat, ad ius ciuile

Anno

ſtudio ita diligenter & attentè aliquot annos conſumſerat, vt magna iam eſſet de do-
hominum opinio: ventitabat autem quotidie in ædes meas, deuexo iam & inclinato
im erat, ibique (quòd ædes ſatis amplæ erant, ſatiſque apricæ) aut ſub dio ambulans,
libus ſuis iucundiſsimè colloquens: aut ſaltu, aut lucta, aut trigonali pila corpus exer-
udiorum laboribus vires honeſtiſsimè reficiebat.
r erat, tenere eum artem quandam memoriæ, cuius auxilio multa efficeret, quæ credi,
, non poſſent. Is cùm ad aures meas perlatus eſſet, cupido me inceſsit, mirabilia illa
ſpectandi: eiuſmodi enim in rebus minimè omnium auditis credulus eſſe ſoleo: vi-
r, quando ille domo mea arbitratu ſuo vteretur, hoc ab eo, quaſi ἐνοίκιον exigere, vt,
mmodum foret, artis ſuæ ſpecimen aliquod daret. Ille nihil grauatus, lubentiſsimo
m vellem, facturum eſſe, reſpondit. Placuit ſtatim, & cùm per ipſum mora non eſ-
nes qui aderamus, in proximum cubiculum ingreſsi, conſedimus: cœpi ego dictare no-
, græca, barbara, ſignificantia, tam varia, tam nihil inter ſe cohærentia, tam multa, vt &
o, & puer, cui mandatum erat, vt ea exciperet, ſcribendo, & cæteri, qui aderant, audi-
expectando feſsi iam miris modis eſſemus: ipſe vnus ex omnium numero, alacer & re-
è plura poſcebat.
m ego ipſe, modum aliquem fieri oportere, dixiſſem: & abundè mihi ſatisfactum iri,
diam partem eorum, quæ dicta erant, recitare potuiſſet: tum ille, fixo ad terram ob-
a noſtra omnium expectatione, tacitus aliquandiu ſtetit. Quid verbis opus eſt? vidi
lle ait, mirificiſsimum. ὁ Δαιμόνιος ἐκεῖνος exorſus loqui planè omnia, eodem or-
uam propè inſiſtens, nuſquam hæſitans, nobis ſtupentibus reddidit. Deinde ab vlti-
s ſurſum verſus peruenit ad primum, inde ruiſus ita, vt primùm, tertiùm, quintùm &
omnia diceret, quo denique quiſque voluerat ordine, ſine vllo errore, omnia refere-
poſtea, cùm etiam familiarior factus eſſem, ſæpe expertus vſquequaque verum depre-

ihi aliquando affirmauit, & erat ab omni iactantia alieniſsimus, ſe triginta ſex milli-
a, eo modo recitare poſſe: quodque admirabilius eſt, ita hærebant omnia in animo, vt
um diceret ſe, quæcunque memoriæ mandaſſet, minimo negotio repetiturum: & ego
multos dies facto periculo, verum comperi. Neque hoc ſatis: diuerſabatur apud me
Molinus patritius Venetus, adoleſcens, optimarum artium ſtudijs mirificè deditus, qui
noria parùm firma eſſe ſentiret, orauit hominem, vti ſe artem illam doceret: vix oſten-
velle, cùm Corſicus ei operam ſuam prolixiſsimè detulit, dictus eſt locus, dicta eſt hora, ad
tidie conuenirent. Nondum ſex aut ſeptem dies abierant, cùm ille quoque alter, no-
liùs quingenta ſine vlla difficultate, aut eodem, aut quocunque alio libuiſſet ordine,

ego vix auderem literis prodere, mendacij ſuſpicionem reuerens, niſi & res adhuc re-
nondum enim annus eſt) & Nicolaum Lippomannum, Petri Alexandri filium, Ioan-
petrum, Nicolai filium, Georgium Contarenum, Laurentij filium, patritios Venetos,
nobiliſsimos adoleſcentes, aliosque præterea innumerabiles eius rei teſtes haberem, à
mentirer, vanitatem meam coargui nollem. Artem verò illam ſe Corſicus accepiſ-
ab homine Gallo, quo puer domeſtico præceptore vſus eſſet. Imperatore & Papa

Andreas Hondorpius in ſpeculo hiſtoriali.

o quidam deuotus quotidie, in honorem Beatæ Mariæ, recitabat Aue Maria, &c. Is ipſe ho-
quodam tempore in deſperationem incidit, vt ſibi ipſi linguam & labia deroderet, & ſi-
plura ſibi membra demordiſſet, ſi ei conceſſum fuiſſet. Illi ipſi virgo Maria compa-
s mammillas exeruit, & lac in infirmi os immulſit, ex quo ei labia & lingua ſuccreue-
tegro, & ipſe priſtinæ ſanitati & intellectui reſtitutus fuit. Inuocatio Mariæ hinc pro-

n. Guido Bonatus inſignis fuit Aſtronomus: & Aſtrologiæ tam peritus & certus Magiſter,
pſum nullius rei potuerit notitia, quod ex hoc liquere poteſt exemplo. Aliquando e-
m Comiti de Monte ferrato, eodem Guidonis nomine gaudenti, prædicebat, quòd, ſi ex
Foroliuio hoſtes inſidioſè inceſſeret aut inuaderet, potiturus eſſet victoria, eoſdemque
: ſed tamen & ipſum ſaucium fore vulnere accepto ex vno femore. Et in huius rei cer-
ipſum cum comite prodicturum in aciem, & primam cũ alijs conſerturum hoſti dextram:
nturum etiam quædam, quibus ad ſanandum vulnus (quod habebat nondum) vti vel-

 let.

Anno

let. Et factum hoc non malè cecidit. Cùm enim dimicaretur, vicit Comes & potitu
ria: saucius tamen ex superiore illa parte, sicut prædixerat Astronomus. Camposulg
8. cap. 11.

Idem. In codice admodum vetusto versum hunc legi:

Versus amor mundi caput est, & bestia terræ.

Roma scilicet bestia illa est, quæ omnes exugit & perdit terras.

Idem. Sub Leone 10. anno 1517. Franciscus Picus in Concilio Lateranensi, grau
impudicam Pontificiorum vitam reprehendit, indicans, ab impijs quibusdam parentib
filios Cardinalibus & Sacerdotibus vendi, & Sodomiticæ eorum fœditati & libidini trac
nè parrhisia inter Pontificios & rara & valdè est periculosa.

Idem. Bernburgi ante annos aliquot bonarum literarum fuit studiosus, qui ex abb
dam promotione, Canonicatum in cathedrali ecclesiâ Magdeburgensi adeptus est. Hic
um & tranquillitatem propter annuos suos reditus sibi polliceretur, & Babylonicæ me
gnaculo gauderet, subitò in extremas deductus est angustias. Nam cùm aliquando eq
Magdeburgo egressus esset: ijs diabolici spectri dementatus est præstigijs, vt, se corpore &
Sathanâ iam iam abreptum iri, putaret, quod & factum esset, adeoque, vt (quod ipseme
est) in angustijs istis defecisset, & in desperatione miserè perijsset, nisi, ex Christi Saluat
consolatione arreptâ, seipsum confortasset: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vn
daret, vt quisquis in eum credat, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quo dicto tan
cro scuto tum temporis Sathanam à se abegit, sed relicto fœtore pessimo, qualis adul
vestium.

Mœstus itaque & animo turbidus domum reuertitur, vbi cùm mensæ assideret, fr
teri affixum habens, spectrum illud animo eius obuersatur, & in tantas eum denuò redigit
as, vt flebilibus gemitibus testaretur, se Sathanæ & corpore & animâ esse proprium. In q
ratione festino cursu in puteum proximum se præcipitat. Sed ex Diuinâ gratiâ, vnan
pensilem apprehendens, se sustentauit, illæsusque inde extractus est. Ab eo tempore consol
minem hunc turbidum, grauibusque tentationibus oppressum admodum occupati fueru
siarum eius loci ministri, animarum curam sibi demandatam habentes.

Sæpè enim numero accidit, vt, concioni sacræ cùm interesset, tanti subitò eum opp
terrores, vt amentis instar in sacrarium se proripiens, ex Concionatoribus aliquem accers
plexque ab eo, consolatione ex verbo Dei desumtâ erigi se, peteret. Tanto ipsi Canoni
constitit. Quoniam autem & lapsum & peccatum suum agnouit, & verè ob peccatum dol
tiam & consolationem anxiè disquisiuit: Misericors Deus, qui non vult mortem peccator
conuertatur & viuat, gratiæ & consolationis ex verbo suo eum participem reddidit, & ex
Misericordiâ, in agris, in puteo, & alijs quibusuis tentationibus mirabiliter conseruauit, c
periculis eripuit, vt malit iam plebeius esse ciuis, dummodò saluam habeat conscientiam
magnificus & diues Canonicus, turpi conscientiæ labe aspersus.

Hoc exemplum in promtu esse debebat omnibus ijs, qui parùm salutis suæ memores
ciorum inhiant delitijs, & in fronte signati charactere bestiæ, fornicationis mercedem ad
hunt, nec vel solo gemitu animarum & vitæ iacturam deplorant.

Idem. Thomas Blauerus, Regis Scotorum Consiliarius summus, autor persecutionis
Doctores Euangelicos susceptæ, cùm, horam mortis iam ingruere, intelligeret, se damnatu
ditum esse, assiduè clamauit. Cumque Monachi lecto assisterent, eumque consolari velle
gite, inquit, cum vestris ineptijs. Nunquam enim adduci potui, vt crederem, Deum es
thanam, infernum vel cœlum, & in pari pretio tam vestram quàm Euangelicorum doctri
bui. Solam spectaui in meis consilijs pecuniam. Et eius rei gratia Episcoporum causam
gique author fui, vt vestros aduersarios eijceret. Idcircò nihil proderunt mihi vestræ vel M
Vigiliæ. Sum enim damnatus, & Sathanas iam constrictum me tenet, vt in abyssum in
me abripiat, & in æternum illic secundum mea merita me affligat. In hac desperatione m
stinctus est.

Idem. Ferunt, in montanis Bohemiæ non rarò apparere Monachum, quem nominat
zal: & persæpe in thermis conspicuum, iter per montana & syluas facturis sese adiungere, e
no animo esse iubere. Se enim ignaros itineris recto tramite per syluam deducturum, qu
ac in nemore in auia deduxerit, vt, quò se vertant, prorsus nesciant, eum protinus in arbo
silire, tantumque cachinnum tollere, vt vastum inde nemus resonet. Monachus iste vel
est Sathanas ipse, qui assumtâ monachi specie, indicat, monachos Pontificum satellites, verè
se ministros, & laruas, quibus indui gaudeat, nec scelus vllum vel flagitium tantum esse, qu
per impios monachos, effœtasque veneficas, vt Sathanæ organa, ex Dei permissu, perpetra
quod & notum illud distichon ostendit:

Non audet stygius Pluto tentare, quod audent
Effrenis monachus, plenaq́ fraudis anus.

Art

ticuli contra Cardinalem Moronum de Lutheraniſmo accuſatum, & in Carcerem coniectum.

los infrà ſcriptos partim hæreticos, & partim ſcandaloſos reſpectiuè, vel de hæreſi ſuſpe-
dat, facit, & exhibet procurator Fiſci & Cameræ Apoſtolicæ, nomine officij ſanctæ in-
tam coniunctim quàm diuiſim, contra & aduerſus Illuſtriſsimum & Reuerendiſsimum
Ioannem Cardinalem Moronum, ad quos probandum, quatenus ex aduerſo negetur,
manâ Curiâ, quàm extra admitti petit, ac committi alicui probo viro, in qualibet ciuita-
ſcunque locis, vbi erit opus teſtium repetitione, & nouum examen, ac deſuper literas
es, iuxta formam & ſtylum officij dictæ inquiſitionis, ac in dictis literis remiſſorialibus
oria ab ipſo Illuſtriſsimo & reuerendiſs. includi, & ad partes mitti, ad ſuperfluam tamen
m non ſeaſtringit, de quo proteſtatur expreſsè.
mis procurator, qui ſuprà dicta repetit, & pro repetitis habere vult & intendit omnia, &
a, acta, geſta, facta, actitata, confeſsiones, ex quib. quidem ſic repetitis dicit conſtare, &
on conſtat, probare vult & intendit, qualiter dictus Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Cardina-
or ſalutis ſuæ, & beneficiorum receptorum à ſanctâ Romanâ Eccleſiâ, à fide Catholica,
docet, tenet & prædicat, in pluribus dictis & factis deuiauit palàm & publicè, & ſic fa-
rum.
tenuit & credidit, & ſe tenere & credere aſſeruit, articulum Iuſtificationis eſſe retractan-
nte quàm poſt determinationem Concilij Tridentini.
, quòd cuidam prælato dixit: Concilium Tridentinum, quoad articulum Iuſtificatio-
ctandum, & retractari debere.
n de & ſuper eo, quòd, cùm eſſet in Concilio Tridentino, ſcripſit Vicario ſuo Mutinenſi,
et intimare populis, quòd deberent tantummodò confidere in ſanguine Chriſti.
de & ſuper eo, quòd tenuit & credidit, ſeu ſe tenere & credere oſtendit, Sacerdotem
ere pœnitentem, cuius audit peccata in confeſsione ſacramentali, ſed tantùm declarare
.
de & ſuper eo, quòd ſcripſit literas ex Tridento prædicto Vicario, quòd deberet vocare ad
tos omnes audientiæ confeſsionis expoſitos, & ex parte ſuæ Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. do-
et illis, quòd aduerterent punctum abſolutionis, quia Chriſtus erat, qui abſoluebat, de
tis valdè lætati ſunt Lutherani Mutinenſes.

n quòd tenuit & credidit, ſeu ſe tenere & credere oſtendit, Pontifici non eſſe parendum
Chriſti, ſed tantummodò tanquam Principi temoprali: & ipſe aſſeuerando dixit,
non arbitrabatur, ſe eſſe Epiſcopum Mutinenſem, & parebat Paulo Papæ 3. vt prin-
rali.
n quòd tenuit & credidit, & ſe tenere & credere demonſtrauit, opera noſtra, quantum-
gratiâ Dei facta, non eſſe meritoria: quin imò quòd ipſe, propter quantumuis bonum o-
celebrando Miſſam) mereri ſe infernum, affirmauit.

n de & ſuper eo, quòd prædicaret Mutinæ de Iuſtificatione contra ſenſum Lutheranorum,
pera bona facta in gratiâ Dei eſſent meritoria vitæ æternæ, nedum illi prædicandi officium
, verùm etiam à dictâ ciuitate licentiauit.
em quòd tenuit & credidit, ſeu ſe tenere & credere demonſtrauit, ſanctos non eſſe inuo-

em quòd quendam prædicatorem redarguit eò, quòd prædicarat de meritis & inuocatio-
tum, mandans illi, quòd deberet prædicare Chriſtum & eius Euangelium, & non tot me-
e tot ſanctos.
em de & ſuper eo, quòd reprehendit quoſdam fratres religioſos de eo, quòd ita pleno ore
illa verba: Eia ergò advocata noſtra, in Antiphonâ Salue regina poſita.

tem de & ſuper eo, quòd, cùm colloquium haberet, cum quodam religioſo docto de ado-
Crucis, nonnulla hæretica dixit circa huiuſmodi adorationem.
Item de & ſuper eo, quòd admonitus, nonnullos ſcandalum ſuſcepiſſe eò, quòd minùs
r ſe habuiſſet in viſitando reliquias cuiuſdam ſancti, ipſe redarguit ipſos religio-
do, quòd admirabatur de illis pro tantâ reuerentiâ, quam præſtabant ergo huiuſmodi
.
tem quòd ſuper illis verbis, Non leuabit gens contra gentem gladium: annotauit huiuſ-
ba, ſcilicet contra Chriſtianos non eſſe bellandum, ex quibus habitus eſt ſuſpectus de hu-
errore.

16. Item quòd cuidam Concionatori, quem nouerat Lutheranum, dixit: quòd d dicare de Iustificatione, inuocatione sanctorum, prædestinatione, & alijs huiusmodi ar mentem Lutheri, excepto articulo sanctißsimæ Eucharistiæ.
17. Item de & super eo, quòd libros & scripta hæreticorum tenuit, legit, alijsque leg legenda exhibuit.
18. Item quòd libellum intitulatum, Beneficium Christi, distribuendum curauit polæ hæretico, seu de hæresi suspecto mandauit, vt huiusmodi libellos venderet, ribus posset, & ijs, qui non haberent, dono traderet, quia ipse pecuniam ill ueret.
19. Item, quòd ipse hæreticos, seu de hæresi suspectos in domo suâ tenuit, & quàm p domesticos habuit, & præcipuè quosdam prælatos: & pecuniam, inter hæreticos seu de h ctos pauperes distribuendam, pluries est elargitus.
20. Item Hæreticis seu de hæresi suspectis fauit, & præcipuè Bononiæ, quibus po quòd, si mitteretur ex vrbe aliqua prouisio contra eos, quòd caperentur, &c. illos ret, &c. asserendo, ipsos hæreticos non esse persequendos, ex quo Deus ipse tolerat eos.
21. Item quòd ab hæreticis seu de hæresi suspectis Mutinensibus, redeundo à Concil tino, veniam quodammodo postulauit eò, quòd aliâs ipsos fuerit persecutus. Imperat. Papa Iulio 3.

1554. ## *Psalterium Mariæ.*

NOtum est Psalterium Mariæ, anno Domini 1554. Venetijs impressum, in quo om Dauidici, non sine horrenda blasphemia, Mariæ adaptantur sic, vt pro nomine Ie him, Domini, Christi, nomen Mariæ vbique sit substitutum.

1554. ## *Signa.*

FRibergi Misniæ in medio die visa est imago Domini nostri Iesu Christi, sedentis sup insigniter suis coloribus natiuis depictam, vt Fincelius in suis post renatum Euangeli culis memoriæ prodidit. Fincel. vt sup.

1554. ## *Iacobus Ratz de Cland. Matrim.*

PArochus quidam dicebat: Hæc fœmina coram Lutheranis est vxor mea, cui clàm pr trimonium: sed coram alijs dominis meis est mea ancilla, mea concubina, & mea Imp. Car. 5. Papa Iulio 3.

1554. ## *Conradus Bolouesus.*

HOc anno, & sequentibus, varia prodigia, monstra & portenta cælo terraque visa fu in locis, quæ Bolouesus hic edito libro enumerat, & suam interpretationem addit.

1554. ## *Ludouicus Masurius.*

EXtant huius libri, & inter alia Babylon, siue Babylonicæ Tyrannidis euersio. Vt sup.

1557. ## *Conciliatio Papæ & Lutheri.*

IN colloquio VVormatiensi anno 1557. hos quidam composuit versus, innuens, impo se, Pontificem Romanum & Lutherum conciliari.

Ja wenn der Teuffel morgen sturb /
Vnd ein Wolff zum Schaaff vnd Lamb wurd:
So würd der Bapst vnd Luther eins/
Der beyder gschicht gewißlich keins.
Noch will man viel dauon tractiern,
Das ist Gelt/ mühe vnd zeit verliern.

Bleibt Christus Wort mit ehrn bestohn /
So muß der Bapst zu drümmern gohn.
Kein mittel ist zu finden hie.
Was thün wir denn mit vnser mühe?

Iacobus Ruff. 1554.

de quibusdam ostentis, & significatione corundem. Imperatore Carolo 5. Papa

Horrendum. 1555.

cimo Iulij Nebræ in Thuringiâ hoc stupendum factum accidit, quod Fincelius nobis ibit. Coniunx sutoris cuiusdam habitantis ibidem, triduum ingenti dolore sustinuit tus, vt obstetrices tres adhibere necesse fuerit, tandem fœtum mortuum enixa est. In ipso atque contentione, cùm fœtus dimidio corpore exijsset aluo maternâ, ingens fragor ter bilis, qualis est bombardæ, auditus est in aluo parturientis, & flammæ ignis maxiante eruperunt, eique is in naribus bullas amplas inussit. Obstetrici Catharinæ Hegennas adussit, flammæque in toto vaporario dissipatæ fuerunt, sulphureo odore implentes num. Vt sup.

Andradius. 1555.

bilitione traditionum hic si inquit: si libros sacros ex traditione Ecclesiæ recipimus, cur odem modo etiam omnes reliquas traditiones reciperemus? Et Lyranus Deut. 17. citat braicam, vbi ait, omni modo recipiendum esse, quicquid hoc modo proponatur, etiam dixerit esse sinistrum. Imp. & Papa vt sup.

Laurentius Agricola. 1555.

ntius Agricola contra Mendicantes & vniuersum monachorum gregem ita ce-

Qui volet immundum in mundo cognoscere mundum,
Exploret rasos, vestales, atque cucullos.
Bis tres immensis ambigunt clamoribus horas:
Quod superest, ventri tempus id omne datur.
Quæris tu, quid agant? stertunt, potantq́, canuntq́:
Ventris in his munus vertitur omne tribus.

Imp. Carolo 5. Papa 230. Paulo 4.

Ioannes Ferus Franciscanus. 1555.

ic Metropolitanus Moguntinæ Ecclesiæ Concionator. Alicubi, illud ingenuè fateor, ait, cessores Petri eo modo potestate sua fuissent vsi, quo Petrus, nemo Christianus eam potepugnasset: quia autem plerique hac potestate abusi sunt, quemadmodum nemo est, qui æc causa est & seminarium huius tumultus: neque spes est, hunc tumultum cessaturum, ur causa. Imp. Car. 5. Papa Paulo 4.

lem in Sermone 5. Euangelij Dominicalis, quod Dominicâ 11. post Pentecosten, ex Eu-Lucâ cap. 18. Ecclesiæ prælegitur, hæc verba sequentia pag. 281. a. reperiuntur: ò etiam non videt insatiabilem auaritiam Ecclesiasticorum, Sacerdotum, Monachorum, orem? Eos intellige: qui aut Ecclesiastica munia quærunt & ad se trahunt, nec tamen ob iam, quàm ob temporalem vtilitatem & lucrum: aut verò, quia ea, quorum dispensatoministri constituti sunt, non ad honorem Dei, non ad animarum salutem, neque ad vtilimendationem sanctæ Ecclesiæ, sed ad suum tantùm commodum dispensant: imò vennd gratis dare debebant: quæ sua sunt, quærunt ex ijs, quæ ipsorum non sunt: quin etiam libus & cœlestibus rebus nihil aliud, quàm temporalia & terrena aucupantur.

Imò

Imò apud tales omnia venalia sunt, non solùm Oues & Boues; id est, parua & m cia & præbendæ, vt vocant: sed etiam Columbæ, hoc est, dona Spiritus sancti & bona quæ gratis dispensare debebant, quemadmodum etiam gratis acceperunt. Adeoque inueniuntur, qui, Spiritualibus penitus omissis, ad trapezas & mensas suas tantùm sede tiæ suæ studentes, & temporalibus duntaxat occupati sunt: ad hæc omnia, mensas suas i fuerunt, mundanaque potentiâ ita firmârunt, vt eos expellere nemo facilè possit: quamc tam forte est, quod Deus non queat euertere.

In summâ, quicquid olim Prophetæ de Iudæis ob auaritiam eorum conquesti sun in nobis inuenitur: vt cùm Scriptura dicit 3. Reg. 13. Quicunque implebat manum su quisquis plenâ manu veniebat, fiebat Sacerdos excelsorum. Et quod Malachias ait ca est ex vobis, qui laudet iusta, & incendat altare meum gratuitò? Hi illi sunt, qui ex Don mum Negociationis faciunt.

Paulò post hæc idem Ferus ait: Omnes eiusmodi negotiatores, prædones & latrones domo Dei eijci, & non materiali templo solùm, sed & spirituali corpore Christi, & co ne sanctorum.

Hucusque ipsa verba Feri, Concionatoris Moguntini. Hunc etiam vide super cap. vbi interpretatur illa verba: Tibi dabo claues, &c. sed longè alio effectu, quàm facit hoc ma; vt & Occam docet in dialogis.

Idem. Nihil tibi coram Deo profuerit, quòd in loco sancto habitas, nisi ipse quoq sis. Immò condemnatio tua hoc grauior erit & certior, si in loco sancto flagitiosè viu admodum in Isaia id prædictum est. Nec proderit tibi, quòd rebus te sanctis occupas, si cis, vt oportet.

Idem. Principiò verò, & mihi quædam c cerdotibus tum etiam laicis displicere, & non omnia, testor: quin & abusus nonnullos irre rectiùs iam dudum vel emendati vel ablati esse cultum honoresque, quos huic Sacramento no exhibemus, nihil ferè quàm externum ritum q pompam esse: & hoc sibi quisque placet magis, tis abundè hoc Sacramentum veneratus, quo ac procaciore fastu se omnium oculis exposuerit men interea pietas, nulla fides, nullus amor, nu ligentia nec intentio in nobis animaduertitur.

Equidem non dubito, propterea tot err grauia scandala Deum in Ecclesiâ permittere, nominibus hoc Sacramento abutimur: nempe iudicio, mensa nostra nobis fit deserta, & in r nem & scandalum: completurque in nobis, quo Samuel scriptum est: Repleti priùs pro panibus runt, & famelici saturati sunt: esurientes imple & diuites dimisit inanes. Non enim, dum ve menti huius vsus obseruatus est, Diabolo errorù nis illud impugnare permissum fuit.

Idem Dom. 1. post Pasch. Serm. 4. Illi (Christo) hoc transcribendum est, non nostr Et Dom. Cantate, Serm. 3. per solam fidem, nullo merito nostro nos saluari, dicit.

Dom. Misericordiæ Serm. 1. Fides auferet tibi peccata tua, & liberabit te à mo ferno.

Dom. Miser. Serm. 4. de hodiernis pastoribus, eos esse veros lupos, & alia durissima, ima in illos dicit: vt ibi.

Dom. Vocem Iucund. Serm. 6. Non meritorum nostrorum gratiâ nos diligit.

Dom. 12. post Pentecost. Serm. 1. Ne iactes bona opera: ne dicas, gloriabimur, hæc & ra bona fieri: sed simpliciter implora misericordiam Dei.

1555. *Marcus Fritschius in Meteoris.*

BVdæ Pannoniæ vrbe, duo aleatores ita conuenerant, vt alter in Dei nomine, alter in diaboli luderet. Qui Deum nequitiæ fautorem faciebat, pecunias omnes, ipsas quoc amisit: intempesta nocte desperabundus domum rediens, per cœmiterium iter fecit. Ibi S crucifixi imaginem conspicatus, ira & furore plenus, saxum arreptum violenter fronti illis culosè igitur saxum in vulnere hæsit, & copiosus sanguis profluxit.

Cœmiterio vicinus habitabat lanius senex, podagricus, is per quietem vocem incerta surgeret, & cultro proximum quemuis sibi obuiam factum confoderet. Quam vocem cù

Anno

m minis instantem, audiuisset, parêre decreuit. Itaque (cùm priùs ne mouere quidem
set) impigrè surgens, lanario cultro arrepto, in cœmiterium descendens, aleatorem
ribundum sibi obuiam factum cultro confixit. Hoc patrato facinore, Iudicis ædes ac-
um & colloquium postulat. Iudex non credere, sed phantasma Dæmonis arbitrari.
missus, somnium & cædem indicat,
iam illuxisset, ad cœmiterium conueniunt, cadauer circumstant. Interim Dæmones
i vlulatu in sublime raptum cadauer, ex hominum conspectu abstulerunt. Ea res. præ-
rucifixo illatum, aleatoris perfidiam arguit, & lanium periculo liberauit. Imperatore

up.
. Crebra prodigia superstitiosiùs atque scrupulosiùs etiam, quàm Christiano conuenit,
.. notata atque obseruata, terruêre mentes hominum. Cœlum ardere frequenter vi-
atque Luna crebrò præter solitum defecêre. Complures stellæ de cœlo in terram cadere
s ardentes, iacula ignita, ignis volans, sæpius per aëra ferri conspecta sunt. Noua astra
lionum castra, ignei vermiculi atque ignoti per cœlum volârunt, qui Solis lumen in
orem abstulerunt. Fulmine, grandine, ventis, turbine, templa, ædes, casæ, homines, pe-
fflicti, legumina, poma, fruges attritæ. Ignes cœlestes multifariam orti. Igneæ acies,
tum, peditum cohortes, ciuitates, enses, gladij, arma cruenta in cœlo visa, inuicem

inis riuos extitisse ferunt. Sub ipsis flammis, cùm panis clibano esset impositus, vt co-
om fortè panem quidam frangeret, manantis guttas sanguinis inuenit: & Spiræ sangui-
nibus fluxisse, Abbas attestatur. Signum immortale subitò vestimentis hominum adhæ-
na biennio vterum ferens, marem loquentem enixa est. Monstrosi partus editi, pecu-
es bicipites nati. Domesticæ aues, pauones, gallinæ, anseres, ex vicis, pagis, vrbibus,
yluas migrârunt, ibi habitantes efferati sunt. Lupum triginta homines edisse, in an-
um est.
omnia prodigia tempore Henrici quarti Imperatoris Augusti euenerant. Plerique o-
, aperti, iusti, ingenui, simplices, tunc imperium Antichristi cœpisse, memoriæ litera-
dêre. Orbis terrarum tum à cardine bellorum procellis iactatus est. Genus humanum
rbine armorum inuolutum est. Orientales atque Occidentales inter se armis concurre-
tales cuncti mutuis se vulneribus afflixerunt.
n. Duodecimo Aprilis die, anno 1547. Sol per tres dies, vt globus igneus, post meridiem
mparuit adeò, quòd stellæ etiam conspicerentur: post hosce dies graue prælium inter Im-
Carolum 5. & Electorem Ioannem ducem Saxoniæ in Misniâ extitit, intra Mylberg m
e gam, vbi multum sanguinis effusum est, ipse verò Ioannes Fridericus Elector venit in
em Cæsaris.
n. Dum Comitia Imperialia Augustæ Vindelicorum à serenissimâ Romanorum Regiâ
Ferdinando celebrantur, septem milliaribus ab Augustâ vrbe nascitur vitulus, in pago
Leder nomine, habens duas facies, oculos quatuor: duos quidem in fronte anteriori, in
verò alteros: per omnia alioquin in membris quidem singulis vero vitulo persimilis, qui
quamprimùm in lucem æditus est, animam actutum exhalauit.
...gi hic prodigiosus partus die vicesimo primo Maij mensis: quo quidem die (vt satis
uculentè scribit Iosephus de bello Iudaico, libro septimo, capite duodecimo) visio quæ
bilis apparuit Hierosolymæ, antequàm vrbs olim sanctissima, cum vniuersa terra Israëli-
elera populi sui, crudelem in modum excinderetur, fidem humanam excedens, quam
ortassis esset quis habiturus, nisi grauissimus author oculares potiùs testes, quàm auritos
tissimum testimonium adduceret. Ante Solis enim occasum visi sunt per inane ferri
armatæ acies, tranantes nubila ciuitati circumfusa.
nc visionem cum reliquis ostentis, quæ tunc temporis per totum integrum annum Hiero-
nis Deus cœlitus declarauit, clades dignæ præsagijs secutæ sunt, donec patriæ excidio, suaq;
Hierosolymitanorum iniquitas confecta est. Iam dudum autem prædixerat Iudæis ipse
noster, Dominus Iesus Christus, hanc calamitatem exorituram, nempè quòd lapis non
super lapidem, sed potiùs omnia interirent: eò, quòd tempus visitationis suæ non agno-
uod quidem luctuosissimum in terrâ Israëlitica excidium factum legimus anno post Chri-
arnatum 72. quando Titus Romanorum Imperator expugnatam Hierosolymam deua-
multa millia Iudæorum miserrimè interfecit, plurimos etiam captiuos abduxit, qui gla-
estem, & famem, grauissimas humani generis pœnas, comprimis singulari Dei prouiden-
rant.
n. Anno 1530. die Octob. 8. ingens, & nulla antea memoriâ hominum tanta visa exun-
ta est Romæ, eaq; circa 24. horas perdurauit, atq; hac ipsa exundatione in Floræ cãpo ad lon-
hastæ altitudine stante, multa ædificia, muri, domus, bona deniq; corrumpebantur. Chart.
em. Eodem anno Cometes in Germaniâ, Italiâ & Galliâ visus est circiter sextum diem
, & primùm aliquot dies manè ante ortum solis apparuit, inde sequutus est solem, & sub
n post occasum Solis circiter tres septimanas visus est, vsque ad tertium diem Se-
s. Cursus eius fuit per cancrum, leonem, virginem, & libram, vbi desijt videri,

neq;

neque apparuit ampliùs postea. Non multò pòst in Octob. exortum apud Heluetios
Seditiosi rustici sæuiunt vndique in Germaniâ.

1555. *Martinus Cromerus in sermone de tuendâ dignitate sa*
dotij, Petriconiæ in synodo Prouinciali habito.

MOs inoleuisse creditur ferendæ crucis Episcopis: vt ne sibi, sed Christo eum honor
putarent: vtque meminissent cuius essent vicarij.

Et paulò pòst ait: Dignitatem sacerdotum quid tuetur? num longa satellitum agn
tum turmæ aurofulgentes? num tympana? num pretiosæ vestes? num pontificales mens
neris claritas? num constitutiones de non recipiendis plebeijs ad primarias ecclesias? nur
bilis iste fastus, qui ad sacrificium Christi (proh pudor!) irrepsit? num profusa largitio
tia principum? num spes beneficij? An verò pecunia iniustè quæsita? an terror, carcer
rogus, ac omnis supplicij metus? Nihil horum sanè. Alioquin multò amplior esset nos
ris dignitas sacerdotum, quàm olim. Longè enim hæc in nobis exuberant, quæ in illis
runt: potiùs labefactant, non beneuolentiam conciliant.

Prisci sacerdotes pij, sancti, puri, Dei & proximi amantes, & in omnes benefici
indocti aut dissoluti iuuenes atque pueri, aut pueris non minùs inepti senes: à profanis n
sacerdotium aspirabant: non precibus, precio, vi atque potentiâ irrumpebant, non ma
non propinquorum studio intrudebantur: sed viri graues, docti, & vitæ integri è sacerd
legio, approbante populo, ritè cooptabantur, & è latebris, & ex monasterijs ac cœnc
tum scholæ erant pietatis & religionis, inuiti ad sacerdotium protrahebantur. Cerneba
nus esse sacerdotium. Non ad ocium, commodum, aut fastum id ambiebant: sed obtr
pter DEVM volentem atque iubentem, metuque pœnæ talenti absconsi, non obstit
sabant.

Itaque populus eos non fures aut latrones, neque seruituros suis cupiditatibus: sed
& ad gloriam Dei ac populi salutem actiones suas relaturos, existimabat: docebant, n
lectitabant, precabantur: somnus, cibus, potus ad necessitatem sumebatur: à mulierum
& consuetudine omninò se submouebant: in conspectum principum non veniebant, nis
nitiosis ad salutares conatus eos adhortarentur, aut pro oppressis intercederent: inde adh
sacerdotes consilijs & iudicijs principum, ne quid contra Christianam professionem dece
& vt foris innocenter, sic domi inculpatè viuebant: non scurris, palponibus, lenonibus,
tum architectis, heluonibus, scortatoribus, adulteris, militibus, aut barbaris: sed viris pij
dotibus negotia sua committebant.

Iudicabant enim, si quid peccaretur, in se redundare: in mensâ pio colloquio vacab
cissimis contenti: omnia egenis dilargiebantur: & cùm nihil haberent reliqui, seipsos pr
seruituti mancipauerunt. Hinc non ita, vt nostro tempore, sacerdotia venabantur profa
mnes omnia ipsis aggerebant, vt ab ipsis inter pauperes distribuerentur. Sic successiuè sac
possessiones regionesque attribui cœperunt, vt esset perpetuò, non vnde voluptatibus di
aut scorta & parasitos alerent, aut verò propinquos ditarent: sed vnde ministri ecclesiæ
templa & alia conseruarentur, captiui redimerentur, iuuentus educaretur, scholæ constit
Denique omnia ad salutem hominum referebant, laudis humanæ negligentes, & comm
suorum prorsus obliti, maiori cum fiduciâ & libertate orationis principes peccantes & m
nedum priuatos, apertè arguebant, & excommunicabant, omnia vilia atque nihil pra
ducentes.

Hinc terrori erant tyrannis & carnificibus suis. At ne tunc quidem deerant sacerd
dedecori essent toti ordini: sed minùs multi, atque nunc. Non illi gloriabantur in ma
neque in præcogitata facinora peruicaciter se præcipitabant: sed humanâ fragilitate lab
Deo permittente, vt condolere nossent ijs, qui inscitiâ & errore peccabant. Agebantur cr
uentus, siue synodi: vbi perquisita diligenter vitia sacerdotum, iusta animaduersione co
tur: mores in deterius labentes corrigebantur: errores in fide, & hæreses nascentes etiam d
futabantur, & radicitus extirpabantur, ritus atque ceremoniæ sacrorum instituebantur:
sidentes ac litigantes pax & concordia componebatur.

Quid igitur mirum, si nunc tam contemtum ac propemodum abominabile vulgo
dotium, quando omnia hæc, quæ priscos illos venerados & admirabiles faciebant, in no
derantur? Nemo officium suum facit, & ne nôrunt quidem plerique. Omnes, cultu di
hominum nobis commendatorum salute neglectâ, bonis pauperum, & patrimonio Chri
tiosè & indignè abutimur, & in vicarios munera nostra reijcimus: atque vtinam in ijs tam
ctum aliquem probitatis atque doctrinæ haberemus: vtinamque ij non alios porrò pro se
subijcerent. Et quod peius est, eò ventum est, vt nos sacerdotes esse, haberique dicique pu
omne scelerum & flagitiorum genus, pudore omni metuque profligato, proiecti sumus: &
nostra quemadmodum Sodoma prædicamus.

Anno

mirum, si contemnimur, vexamur, exagitamur, diripimur, & exibilamur passim? atq; em odio, hæreticis verò ludibrio sumus? Recessimus de viâ: & plurimos offendimus in n fecistis pactum Leui, dicit Dominus exercituum per Malachiam: propter quod & , contemtibiles & humiles omnibus populis. Mittam in vos egestatem, & maledi- ctionibus vestris. Et per Ozeam, Gloriam, inquit, vestram in ignominiam commu- : certè mirandum est, religionem Christianam non proculcari vulgò, & explodi: cùm nt sacerdotes, primores etiam, vt possint rudes erudire, aut errantes in viam reducere: vt t nonnulli, quare dicantur Christiani, quamq; vim habeat, & in quo posita Christiana

rca mirandum non est, tam infirmo ac debili capite, ægrotare & labare membra cætera. quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi: pastores semetipsos pascunt, non gregem nant, non colligant, non reducunt, sananda, colliganda, reducenda: pudet dicere, di- tamen: longè à profanis hominibus hoc seculo sacerdotes sacrarum literarum studio & superantur. Fortunæ libamus, cùm fructus & emolumenta sacerdotij, non sacerdotium estimamur: credat quisq; quod vult, dummodò commoda nostra nobis salua sint: si non à certè palàm loquimur. Itaq; sacerdotiorum nomine antiquato, beneficia vulgò ap- quasi quæ non, vt aliquo munere fungamur, sed vt bene sit nobis, dentur.

impiæ & horrendæ illæ voces natæ sunt, cùm patronorum, in beneficij loco sacerdotia ata exprobrantium; tum clientū, mercedis nomine cavel iactantium vel efflagitantium: decimas census, fructusq; beneficiorum vel in abaco vel in digitis computamus: di- curas verò procul à cubiculis, mensis, & omni conuersatione relegauimus, & cæt. Imp. p. Marcello 2.

lib. 7. de gest. Polonor. Romani etiam pontifices aliquos, sed non, nisi mediante pe- æ omnia in curiâ Romanâ potest) à suo voto absoluisse leguntur. Oratoribus Polo- mirus Cluniacensis diaconus, qui regio sanguine apud Polonos ortus, & regno eiectus, agebat, cùm ad auitum reuocaretur regnum, respondet: Alieni iam se iuris factum esse, el Deo atq; ijs, quorum se potestati vltrò subiecisset, fidem fallere non posse. Mœsti hoc gati, ac despe propemodùm deiecti, omnia tamen tentanda esse, existimant. Abbatem adeunt, eadem orant, muneribus eius animum emollire conantur. Ab eo ad Pon- x. rejiciuntur. Ne eum quidem itineris laborem, & molestiam defugiunt.

am igitur è Gallijs profecti, à Benedicto 9. vel (vt alij volunt) à Clemente 2. impe- Casimirus monachus & diaconus, professionis & Sacramenti religione solutus, ad re- iorum suorum redeat, vxorem ducat, & liberos procreet. Pro hoc autem Polonis est primùm, vt de singulis capitibus, exceptis nobilibus siue equitibus, & qui sacris ad- quotannis obolus vnus in lucernam, perpetuò in æde D. Petri Romæ arsuram, pen- etiamnum S. Petri nummus dicitur. Deinde iniunctum est, vt omnes Poloni rotundâ, monachorum, tonsurâ capillorum vtantur, nec infra auriculas ritu barbarico quis- ninò comam promittat. Item, vt festis solemnibus, dum sacra peraguntur, singuli e- iam lineam candidam in modum stolæ, quâ in sacris vtuntur sacerdotes atque diaconi, pensam ferant.

ipiunt non grauatim præcepta, leges & conditiones Pontificis, legati, & Poloniam o- hæc seruanda obstringunt. Nota autem hîc, quid hoc facto Pontifex quæsierit: videlicet mundi, deinde pecunias.

n lib. 10. Paulus Cracouiensis episcopus venationi sic deditus erat: vt venatorem, quòd prudens à cassibus repulerat, venabulo transegerit.

n lib. 13. Anno Christi 1582. Zauissa episcopus Cracouiensis, in prædio suo Dobro- repentino morbo, seu de scalâ lapsus, cùm aceruum fortè ad constuprandam rustica- llam ascenderet, extinctus est. Cuius funus cùm pompa militari à Dobeslao patre, & fratre, castello Sendomiriensi elatum esset; ferunt, noctu in basilicâ Cracouiensi, vbi se- , exauditos esse, strepitus & hinnitus equorum discursantium, dæmonumq; voces vo- um: Proficiscamur Meretricatum.

m in sermonibus Synodicis. Neque enim vnquam deerant in Ecclesia superbi & arrogan- nes, quamuis sancti in speciem nonnunquam, qui rempublicam Christianam pertur- sancti Spiritus nomine in suis somniis & impiis nugis impudenter abuterentur.

n lib. 26. Georgius Podiebradius rex Bohemorum anno 1466. iudicio Romæ instau- reseos & perfidiæ damnatus, omni regio, ducali & marchionali honore, non in præsens ed etiam in futurum tempus vnà cum liberis suis à pontifice priuabatur: & subditis eius batur, vt ei parêre necesse non haberent. Aliis autem Matthiam Vngarorum regem, aliis um Casimiri Polonorum regis filium in regem habere cupientibus, Georgius anno 1470. periit.

1555. ## Monstrosum.

IN Marchiâ non procul à Rhegio monte monstrosus equus natus est, vndiq; lacer ligis dependentibus, & thorace scissis indutus. Hunc describit Iobus Fincelius de mi renatum Euangelium. V. S.

1555. ## Martinus Chemnicius in Examine Concilij Tridentini.

DVrandus disertè hoc fatetur hisce verbis: De indulgentijs pauca dici possunt dinem, quia nec Scriptura expresè de eis loquitur, tanti etiam Patres, Amb larius, Hieronymus, Augustinus minimè loquuntur de indulgentiis. Antoninus etiam illis verbis: De indulgentijs nihil expresè habemus ex sacra Scriptura: nec etiam ex quorum Doctorum, sed modernorum. Addunt quidam, quòd vulgò dicatur, Grego annum Domini 600. in Romanis stationibus dedisse septennes indulgentias. Sed a Magister Angularis ad VVesselum scribat, circa annum Domini 1470. Verum est, indulgentijs nihil expresè ex sacra scriptura haberi, nihil de his veteres scripsisse Doct quam Gregorius dicatur (quod tamen nusquam legi) septennes Romanis in stati dulgentias collocasse.

Audis? ipsos Pontificios fateri, illud, quod dicatur de Gregorij indulgentiis, nus Nam nec ex Gregorij scriptis, nec ex vllis historiis ostendi hoc potest: sed fabulæ vel, f tius loquitur, λόγοι sunt. Et post patrum etiam tempora, si ordine recenseantur Ecclesiastici, in nullo deprehenduntur vestigia vel doctrinæ, vel praxeos de indulge apud posteriores quidem, qui ante annum Domini 1200. scripserunt, vt sunt Rupe ensis, Anshelmus, Bernhardus: imò nec apud Magistrum Sententiarum, nec in Decret quicquam haberi de Pontificijs indulgentiis. Hæc manifestissima sunt.

Et Roffensis hoc non dissimulat. Inquit enim: Multos fortassè mouet, indulg non vsque adeò fidere, quòd earum vsus in Ecclesia videatur fuisse recentior, & admo repertus apud Christianos! Et postea respondet: in primitiua Ecclesia non tam n fuisse siue purgatorij, siue indulgentiarum fidem, atq; nunc sit. Item inquit: Quàmdiu rat de purgatorio cura, nemo quæsiuit indulgentias: nam ex illo pendet omnis indulg existimatio. Si tollas purgatorium, quorsum indulgentijs opus erit? Cùm itaque pur tam serò cognitum ac receptum Ecclesiæ fuerit vniuersæ: quis de indulgentiis mirari po in principio nascentis Ecclesiæ nullus fuerit earum vsus? Cœperunt itaque indulgen quàm ad purgatorij cruciatus aliquandiu trepidatum fuerat. Hæc Roffensis. Imp. Ca Marcello 2.

Idem. Populus in Bohemia, cognitis indulgentiarum imposturis, nundinati ampliùs ferre non voluit: sed quæstores indulgentias publicaturos in carcerem coni Conradus VVimpina in 11. articulo contra Hieronymum Pragensem indicat, vbi & h tat historiam: Quòd Pragæ anno 1411. cùm post octauas Pentecostes quæstor quida gentiarum literas diuulgare vellet, & iam pro concione venias suas impudenter eb populus armatus concurrerit, & Quæstorem istum captum currui imposuerit, adiunc curru publicis quibusdam meretricibus, ex quarum mammis Papales indulgentiaru suspenderit, atque ita quæstorem indulgentiarum cum Bullis Pontificiis, de meretric pendentibus, per totam vrbem Pragensem vicatim circumduxerit, & ostentui hab tandem Bullas istas indulgentiarum publicè & solenniter crepitantibus flammis mârit.

Idem. Ex sexta Iconolatrica Synodo obseruandum, quòd aliquoties ipsi, q fuerunt, fatentur: Saracenos (quorum Religio, vt nunc Turcarum, sine simulac alieniores à Christianorum Religione factos, propter cultum & adorationem imagin Actione 4. fatentur, Iudæos absterritos, ne fidem Christi amplecterentur, quia videban stianos, contra legem Exod. 20. imagines adorare & colere. Quòd enim Synodus præt gem Dei tantùm prohibere, ne vel falsorum Deorum, vel eorum, quæ nihil sunt, simula orentur: manifestè contra textum legis pugnat, quæ disertè dicit, ne vel similitudines co sunt, siue in cœlo, siue in terra, siue sub terra, adorentur & colantur.

Idem. Adscribam ex Bernhardini Rosario impudentissimam fabulam de ple dulgentia in Ecclesia sanctæ Mariæ de Angelis apud Asisium. Cùm, inquit, Fran pud illum locum in cella sua oraret, apparuit ei angelus dicens, vt iret ad Ec quoniam CHRISTVS & beata virgo cum Angelis expectarent eum. Christus autem

Fr

Anno

postula quid circa salutem animarum, quia datus es in lucem gentium. Franciscus di-
co, vt digneris facere hanc gratiam generi humano, concedere scilicet omnibus &
venientibus ad locum istum, & in Ecclesiam illam introeuntibus, veniam & indul-
nium peccatorum suorum vniuersaliter & generaliter, Et supplico beatæ virgini, ad-
mani generis, vt pro hac petitione impetranda, me adiuuare dignetur. Christus verò
dicens: satis grande est, quod petisti, sed maioribus dignus es, frater Francisce. Ad-
r supplicationem tuam: sed volo, vt vadas ad meum vicarium, cui dedi potestatem
oluendi in cœlo & in terra, & petas ab eo ex parte mea dictam indulgentiam.

ciscus manè se contulit ad Papam Honorium, & petijt, vt (ad honorem B. virginis Ma-
retur in ipsi Ecclesia Portiunculæ, ponere indulgentiam plenariam sine oblationibus.
ndit: si non posse hoc facere, quia oporteat, vt qui vult indulgentiam, eam mereatur
manus adiutrices. Interrogauit autem Pontifex Franciscum, quot annos vellet ibi po-
gentiæ? Qui respondit, se non velle annos, sed animas, vt quicunq; dictam Ecclesiam
ontriti & confessi, plenam consequerentur remissionem omnium peccatorum tuc-
a & à pœna, quæ peccata commisissent à die Baptismi vsq; ad diem & horam introi-
siam: addens, quòd non ex se hoc peteret, sed ex parte Christi, qui eum miserat. Tunc
it, & quod postulauerat, concessit.

diente autem Francisco, Papa dixit: Vbi habes bullam? At ille respondit: Nullum de
o instrumentum: sed sit beata virgo charta, Notarius autem siue plumbator Chri-
eli testes, sigilla stigmata Francisci. Postmodum ad petitionem Cardinalium Papa,
am illam ad vnam diem naturalem singulis annis in perpetuum extendi, declarauit,
cet die Augusti, à primis vesperis vsq; ad vesperas secundæ diei. Hæc & plura Bernhar-
que ita impletum fuit Pauli illud: propterea, quòd non receperunt dilectionem veri-
t illis Deus efficaciam illusionis, vt crederent mendacio.

. Pro concione despumabant quæstores isti tales exhortationes: En cœlum vndique
am est, si nunc non intres, quando vnquam intrabis? O insensatos & crassi cordis
bestiis propè similes, qui non percipitis tantam effusionem gratiarum! En tot pote-
mere animas! O duri, duri, & negligentes: duodecim denariis Patrem extrahere potes,
gratus parenti in tantis pœnis non succurris? Ego sanè in extremo iudicio excusatus sum:
tis. Dico tibi, si vnam solam tunicam haberes, hanc quoq; exuendam & distrahendam,
tantas gratias obtineres, &c.

locutores verò istius gratiæ ita detonabant, vt tremens vulgus, & cœlum mox ruiturum,
hiaturam, formidaret. Addebant amplificationes: Si quis literas indulgentiarum redi-
us animam securam esse de salute sua. Et animas in purgatorio existentes, pro quibus
tia redimantur, statim, vbi coniectus in cistam nummus tinnierit, ex purgatorio in
olare. Item: tantas esse illas gratias, vt nullum sit adeò magnum peccatum, etiamsi per
ile quis matrem Dei violasset, quin per indulgentias solui posset, & hominem per istas
ntias liberum fieri ab omni pœna & culpa. Esse enim istas gratias donum illud Dei inæ-
, quo homo reconciliatur Deo, & omnes pœnæ purgatorij deleantur.

necessariam esse contritionem his, qui vel animas vel confessionalia redimerent. Verba
structionis hæc fuerunt: Prima gratia principalis indulgentiarum est plenaria remissio
peccatorum, per quam peccator perfectam remissionem & Dei gratiam denuò consequi-
quam etiam remissionem peccatorum sibi pœnæ (in purgatorio propter offensam di-
iestatis luendæ) plenissimè remittuntur & omninò delentur. Item: Pontificem habere
m in purgatorium, ad liberandas per viam indulgentiarum animas: & tam certam esse
saluris per literas veniarum, affirmabant, vt suam animam pro illis impignorarent.
quam cum insignibus Papæ in Ecclesia erigebant, æquè efficacem esse, ac ipsammet Chri-
m, docebant.
debant fabulas: In certo quodam loco quinq; animarum millia per venias istas redemtas,
s solùm tres fuissent damnatæ ideò, quòd detraxissent indulgentijs.

nis & conclusio concionum fuit: Impone, impone, impone. Vtq; non verbis tantùm, sed
o & facto homines excitarent, primi ad cistam in omnium conspectu procedebant, splen-
ti, & sonoro tinnitu aliquid in cistam coniicientes, & astantes arridebant imponentibus,
tibus indignabantur. Permittebant etiam, pauperibus indulgentias istas gratis dari, sed
imùm vndecunq; pecunias corradere tentarent à bonis fautoribus. Et vxores docebant, et-
itis maritis, quomodocunq; corradere pecuniam ad redimendas indulgentias. Hæc ex scri-
rum temporum collecta, ipsis verbis, quibus annotata fuerunt, adscripsi.

lem. Adscribam autem formam talis indulgentiæ. Raimundus ad Alemaniam Orator,

Nuncius & Commissarius Apostolicus. Notum facimus, quatenus Pontifex N. eunct
sexus Christi fidelibus, pro tuitione fidei contra Turcas, iuxta ordinationem nostr
adiutrices porrigentibus concessit indulgentias, gratias & facultates, quas obtinerem
sent ECCLESIAS vrbis tempore iubilæi: & præterea concessit, vt possint eligere e
idoneum secularem vel regularem, qui eos, vita comite, ab omnibus excessibus & de
terquàm sedi APOSTOLICÆ reseruatis) toties, quoties opus fuerit, absoluere possi
per toties, quoties ad talem statum deuenerint, vt verisimiliter de eorum morte dubitem
tunc eos ab hac luce decedere non contingat, atque in vero mortis articulo plenar
um suorum peccatorum remissionem eis impertiri, de suæ plenitudine potestatis,
concessit.

Indulsit præterea, & ipsos, & parentes, & benefactores eorum defunctos, qui cu
decesserunt, in omnibus spiritualibus bonis, quæ fiunt & fieri poterunt in tota vniuer
Ecclesia militante, & omnibus membris eiusdem, in perpetuum participes fieri.

Aliæ formæ habent: Vt possit absoluere ab aliis etiam casibus, specialiter vel
Romano Pontifici & sedi Apostolicæ quouis modo reseruatis, & propter quæ ipsa sedes
set consulenda. Item à peccatis contritis, confessis, & oblitis. Item in articulo mortis
omnium peccatorum, etiam exceptorum, remissionem impendere possit. Quòd (
obierit, illam, quoties in tali statu constitutus fuerit, recitare possit vel idem vel
fessor.

Forma absolutionis in Raimundi Bullis hæc est: Dominus noster Iesus Christus pe
suæ passionis te absoluat. Et ego authoritate ipsius, & Apostolica authoritate, mihi i
commissa, & tibi concessa, te absoluo primò ab omni sententia excommunicationis n
minoris, quam incurristi: deinde ab omnibus peccatis tuis contritis, confessis, & obli
rendo tibi plenariam omnium peccatorum tuorum remissionem, remittendo tibi pœ
torii, in nomine &c.

Aliæ formæ habent: Ego autoritate Christi, & Beatorum Petri ac Pauli, & domin
pæ, mihi in hac parte commissa, & tibi concessa, absoluo te plenariè ab omnibus peccati
tritis, confessis & oblitis, & casibus etiam sedi Apostolicæ reseruatis, in quantum claues (
tris Ecclesiæ se extendunt, ac tibi concessum & mihi commissum est: remittoq; tibi om
in purgatorio debitas, claudo tibi portas inferni, & ianuas aperio Paradisi: bona e
facta & fienda tibi sint in augmentum tuæ salutis & gratiæ diuinæ.

Vel: remitto per plenariam indulgentiam omnem pœnam in purgatorio tibi debit
stituo te illi innocentiæ & puritati, quam in Baptismo accepisti, ita, quòd decedenti tibi
culo clausæ sint portæ pœnarum, & aperta ianua delitiarum Paradisi. Et si hac vice
rieris, salua sit tibi nihilominùs ista gratia, quando aliàs fueris in articulo mortis
mine, &c.

Idem. Fuit & hoc non postremum artificium, quòd confessionalia (sicut vocant
vendiderunt. Efficaciæ enim erroris non sufficere visum fuit indulgentias vendere illo
& in illis locis, vbi & quando publicè prostabant, ad remissiones non modò præteritora
torum, sed ad futuros etiam casus, pro peccatis adhuc committendis, vendebantur & e
indulgentiæ. Pro numerata enim pecunia vendebant Bullas, vt quando quis in posteru
aliquod commisisset, haberet potestatem eligendi sibi confessorem, qui vigore Bullæ ha
potestatem hac in parte commissam, vt vel in certis, vel in quibuscunq; casibus posset
tem absoluere, & plenariam indulgentiam ipsi conficere, vel semel in vita, vel bis in ann
ties quoties volebat, prout cariùs quis Bullas licitatus fuerat: & hæc diplomata vocaban
sionalia.

Idem. Verba ipsa Chrysostomi adscribam: via solutionis seu remissionis peccato
laboribus indiget, nec pecuniarum expensa: seu vlla aliqua alia re: sed simpliciter tant
proposito. Non opus est peregrinationem suscipere, nec vltramontana aut externa loca p
pericula adire & sustinere, &c.

Eandem sententiam habet Augustinus in Sermone de Martyribus: Non dixit Deus, v
rientem, & quære Iustitiam: nauiga vsq; ad Occidentem, vt accipias indulgentiam
inimico tuo, & dimittetur tibi: indulge, & indulgebitur tibi. Non opus habes inquire
torum tuorum indulgentiam: si vis, intus in cellario cordis tui poteris inuenire.

Bernhardus etiam Sermone primo de Aduentu: Non te oportet (ò homo) mari
fretare, non penetrare nubes, non transalpinare necesse est. Non grandis tibi ostendito
ad temetipsum. Occurre Deo tuo: propè enim est verbum in ore tuo, & in corde tuo.

Chrysostomus Homilia 38. in Matth. Templum Dei speluncam facit latron
lucra terrena sectatur: cultus religionis eo modo non tam cultus est Dei, quàm ini
gociationis occasio. Nam quotidie Iesus ingreditur templum, & eiicit omnes vende
tiam Dei.

n. Plenitudinem potestatis profundendi plenarias indulgentias, Romanus Pontifex reseruauit, vt pro expilatione eorum, qui Romam non adirent, vel negociationem ...los exerceret, vel eam facultatem certis limitationibus alijs venderet. Legatos enim ...tias misit prouincias, assignatis ipsis certis legationis terminis, cum plenitudine po... ...cedendi plenarias indulgentias nomine Pontificis, ad instar iubilæi. Vendidit etiam ...sijs, Monasteriis, Capitulis, Collegiis, Conuentibus, Hospitalibus, Confraternitati... ...uersitatibus priuilegia, facultates, concessiones, & indulta concedendi indulgentias ...ertis limitationibus.

...ecceite um nouam imposturam, ne enim ideò, quòd vbiq; plenariæ indulgentiæ pro... ...bilæi nundinationes Romæ frigescerent: Pontifices imminentibus iubilæis venditas ...tates, & concessiones suspenderunt vsque post iubilæum, vel ad beneplacitum. Sæpius ...riores Pontifices priuilegia indulgentiarum à prædecessoribus vendita, reuocârunt & ir... ...:, vt de nouo & cariùs redimerentur. Extant hæc in Extrauagantibus Pauli Secundi, & ...ti, & in grauaminibus Germaniæ.

. Cùm Clemens VI. in bullis indulgentiarum à culpa & à pœna indulgentias publica... ...ce signatis ad ipsorum vota tres vel quatuor animas ex purgatorio, quas vellent, e... ...ac ipsis Angelis in cœlo præciperet, vt peregrinantium animas, si in itinere euolarent, ...Paradisum transferrent: inuentus est quidam Ioannes Angelus, qui publicè docuit ...ositionem: Animas in purgatorio existentes esse de iurisdictione Papæ, & Papam, si ...ſetotum purgatorium euacuare. Parisienses verò Angeli istius propositionem damn... à ...opulo publicè prædicandam prohibuerunt, sicut Franciscus Maironis scribit: Ipsius ...entis temeritatem publicè reprehenderunt, & corrigi petiuerunt, sicut VVesselus

...oninus etiam scribit, in Bullis quibusdam Clementis VI. multa narrari leuia & ex... ...latis, quas Bullas verisimile sit esse fictitias. Sed VVesselus affirmat, se illas vidisse ...s, & reseruari Viennæ, Limouiis, Pictauii, in thesauro Priuilegiorum. Idem scribit, ...m Regem Franciæ per Legatum suum apud Sixtum IIII. de abusibus & excessibus ...iarum grauiter egisse. Et Sixtum quidem medio iuramento corporaliter, manibus præ... ...entem, in verbo Pontificis se purgasse, quòd illa non sciret. Addit autem VVesselus: ...valuit purgatio illa nescienti, quando postea, cùm sciret, nihilominùs dissimulauit ...it?

Coropœdia Casspari Stiblini.

...it Casparus Stiblinus de moribus sacrarum Virginum librum elegantem, & alia quoque. ...Car. 5. P p. Marcello 2.

...m, Olim, inquit, in monasteriis virtutum exercitia, honestæ disciplinæ industria vige... ...e impura morum lues, vitia, luxus omnia profanant. Et quæ contubernia quondam ...e & virtute claros viros in orbem dabant, hodie, præter Penelopes sponsos, nebulones, ...ij, neminem educant.

Euripides in Phœnis: & ibi Casparus Stiblinus.

...isquis futura prædicit, stultus est: si enim tristia enunciauerit, inuisus est ijs, quibus ...tura prædicit: rursus si ex misericordiâ consultantibus ficta respondet, Deorum reli... ...violat.

...dem in Iphigeniâ. Vates, poëtæ, sacrifici, genus hominum est ambitiosum & irri-

Mensio Popius Curothalassius.

...refert in libro 5. Cyclopædiôn: dixisse quendam monachum: majus esse peccatum, ...acerdos ducat vxorem, quàm si cum brutis animantibus libidinem exerceat. Imper. ...S.

Richardus Samson Cicestrensis Episcopus.

...N Episcopum illum Romanum, inquit, intelligo: qui suo iure non habet, quòd agat ...tra suam prouinciam.

Et infrà, Pontifex, ait, se Petri successorem esse, & ab hac successione au&oritatem: adesset D.Petrus, negaret planè, & in hunc mendacem haud dubiè exclamaret: ô Imp virum ambitiosum! superbum! arrogantem! Docuit magister meus humilitatem. N arrogavit sibi Petrus, quàm eiusmodi primatum, quem exercuit nunquam: & ideò n quia nunquam accepit. Imp. Carolo 5. Pp. Marcello 2.

1556. ## *Carolus 5. Imp. & Rex Galliæ.*

HI communi consilio ad Venetos mittunt, vt, remotis pactis, in Turcam arma sim Quod quidem Gallus palàm fecit, sed clàm hortatus Venetos fuerat, ne à pactis cun cederent. Annales. Imp. Pp. V. S.

Accepit paulò (Carolus V. Imp.) ante mortem diploma Pontificium de potestat speciei in sacra cœna laicis exhibendæ, quod Pius IIII. ad Archiepiscopum Salisburgens De hoc vehementer lætatus est, & gratias DEO egit, quòd id tandem impetrâsset, quod tis & supplicibus literis Augustriacæ regionis populi flagitârant, ipse verò ad concilium num, concilium ad Pontificem rejecerat. Iudicavit enim, beneficium amplissimum sib esse à pontifice, cùm tot precibus rogatus, certis tamen conditionibus id tandem concess Christus disertè & seriò singulis suis Chistianis mandat.

1556. ## *Xenocarus.*

CVM Carolus quintus Cæsar Aquisgrani, VVormatiæ, Augustæ, & Ratisbonæ ipse negotia religionis & Turcarum in Comitiis Germanicis frustra tractauisset, dicer litum, aiebant: DIÆTA DIÆTAM PARIT, SED PARTVS M SVFFOCAT.

Et cùm rursus à Pontificibus Romanis nunc Romæ, nunc Bononiæ, nunc Florentiæ, centiæ, nunc Ferrariæ, nunc Mantuæ, nunc Tridenti concilia generalia indici aduerteret, concilium consilium est Dei. Imp. Carolo 5. Pp. 250. Paulo 4.

Idem Carolus in bello Smalcaldico VVitebergam ingressus, cùm in templo arcis se Lutheri conspexisset, & Episcopus Abtrebatensis ei astans petiuisset, Lutheri cadauer effod bari tanquam hæretici, respondit Cæsar: Non gero bellum cum mortuis.

1556. ## *Horrenda.*

ALdenburgi Misniæ oppidi, nono Augusti, magna orta tempestas oppidanos in m vitæ periculum coniecit. Quo die est & infans natus, ibidemque baptizatus (vt annotauit) qui aliquoties, antequàm in lucem prodiret, in aluo materna claros omnium eiulatus edidit. Imp. Carolo. 5. Pp. Paulo 4.

1556. ## *Paulus IIII. Papa 230.*

SCripsit hic Paulus 4. ante Papatum ad Paulum tertium libellum de emendandâ Ec quo, Ecclesiam Romanam ita collapsam esse, affirmat, vt iam non Christi, sed diaboli sit. Papas enim ad sua desideria coaceruare sibi magistros auribus prurientes: per Card Episcopos Christi nomen inter gentes blasphemari: clauium potestate emungi pecunias bos ordinari: simoniacas nundinationes exerceri: ambitione & auaritiâ æstuare prælatos nasteriis sordida fieri flagitia. Romam repleri impudicissimis scortis. Sed nec hic nec Papatu quicquam emendauit: imò maioribus sceleribus & impietatibus eundem oppleue ex illorum rebus gestis constat. Imp. Carolo.

1556. ## *Ludi Clericosecularium.*

CVIdam bono suo amico retulit quidam D. Iuris, Syndicus ciuitatis alicuius Imperialis, clesiâ primariâ celeberrimæ cuiusdam extra Germaniam Vniuersitatis vidisse, Canoni tempore Bacchanaliorum vesperæ interfuerunt) laruis atque absurdis schematibus vti, vicem nucibus & pomis, simiarum in morem, petere, atque icere. Sic illi pro Dei cultu, zelum vsque ardere putabantur, stulticiam & impietatem suam in conspectu omnium prodiderunt.

Min

Minacia ostenta. 1556.

IN Hungariæ ciuitate Babatschâ, 6. Octobris die, ante solis exortum, visa est in aëre duorum puerorum, nudorum quidem, sed clypeis militaribus ac gladiis armatorum, & ad monomachiam congredientium pugna, in qua is, qui scutum duplici aquilâ ornatum habebat, armaturâ Turcicâ munitum adeò prosternebat, vt corpus multis ictibus vulneratum è nubibus in terram cadere visum sit. Eodem etiam tempore & loco, visus est arcus cœlestis, naturalibus suis coloribus depictus, ac duo ex vtraq; eius parte soles. Xenocarus. Imp. & Pp. V. S.

Paulus Fabricius Mathematicus. 1556.

SCRipsit, anno Domini 1556. extitisse Cometam eodem in signo cœlesti, in quo apparuit illa stella, nato Christo, ex cuius motu didicerunt Magi, Saluatorem mundi esse natum, vnde eum salutatum Hierosolymam concesserunt. V. S.

Horribilia signa. 1556.

QVinto Septembris in Marchiæ oppidulo Custerino, horâ nonâ vespertinâ, innumeræ flammæ vndiq; cœlo emicuerunt: in medio verò cœlo trabes duæ ignitæ visæ: ad extremum autem incerto autore vox desuper audita est: VEH, VEH ECCLESIÆ. Iobus Fincelius de miraculis sui temporis. V. S.

Dira. 1556.

LAtomus hæreticæ prauitatis Inquisitor, Christiq; fidelium persecutor immanissimus, paucis abhinc annis in horrendam desperationem incidit. Nam cùm ex ambitione, contra conscientiam, veritatem Euangelij atrociter impugnasset, corpore vegeto & sano, subita trepidatione & terroribus ita perculsus est, vt, quos ex amicis nouerat, doctissimos ad se accerseret, suamq; impietatem in extremâ constitutus desperatione vltrò fateretur: Graue est, inquiens, peccatum meum, qui prudens sciensq; in verbo Dei persequendo & opprimendo aliis meam locaui operam. Quare aduersus Spiritum sanctum peccaui: nec vlla vel in hac vitâ, vel in æternum peccati mei condonatio mihi speranda est: sed diaboli & corpore & animâ æternum sum mancipium, adeoq; iam in re-
...us incorporatus. Quin imò haud porrò Latomum vt hominem intuemini, sed vt ipsum ...m, & si aperirentur vobis oculi, manus pedesq; meos tetris vnguibus deformes & formida-
..., deprehenderetis.

Per hæc eius verba, qui aderant, viri docti ſupra modum territi ſunt, inter q
Doctor Theologiæ, amicus eius intimus conſolari eum cœpit, & docere: nullum pe ca
adeò eſſe, quin per miſericordiam Dei condonetur. Ad quæ reſpondit Latomus: ſibi
tas eſſe plurimas ex ſacris literis depromtas ſententias, quæ præclaræ admodum ſint,
lationis pleniſsimæ: ſed deeſſe ſibi fidem & fiduciam in Deum. Et ne vobis dubium ſit, ce
de mea damnatione locutus ſum: videbitis, quòd lecto iam affixus moriar. Sim auten
emplo, eaq́; de cauſâ vos accerſi iuſsi, vt per me moniti reſipiſcatis, & in perſequendis fide i
faciatis. Hæc & plura cùm dixiſſet, inter horrendos mugitus mortuus eſt: eaq; oris eius to
poris apparuit fœditas, vt omnibus eſſet terrori. Fincelius. Imp. & P p. V. S.

PETRVS PAVLVS VERGERIVS I.C. EPISC
IVSTINOPOLITANVS, LEGATVS PONTIFICIVS,
Idolo Lauretano, quod Iulium III. Rom. Epiſcopu
non puduit, in tantâ luce Euangelii vndiq; erumpente, veluti i
contemtum Dei atq; hominum, approbare.

Illuſtriſsimo, & verè Chriſtiano Principi ac domino, D.
Henrico Palatino Rheni, inferioris & ſuperioris Bauariæ Duci,
Domino meo clementiſsimo.

INtra hoſce ferè 40. annos, quibus DEVS accendit poſt tot tenebras lucem Euan
puto, fuiſſe pauciores ſexcentis militibus Ieſu Chriſti, qui mox, vbi acceperunt arrha
ſancti, ſuperſtitiones & idolomanias Papatus magna fide & diligentiâ ſuſceperunt, l bis
tefaciendas & profligandas: certum enim eſt, hoc ipſo anno euulgatum fuiſſe ab ipſo P
diolani Catalogum, in quo trecenti eius hoſtes numerantur, quanquam non omnes adhu
mur, qui aut latinè aut Italicè ſcripſimus: illi verò omnes, qui tantũ Germanicè aut Galli
fuerunt omiſsi. Sed cùm tam multi & tam multis annis tantoperè in eo genere laborârin
adhuc plures ſuperſtitiones & idolomanias, non quidem ex leuiculis, ſed ex grauioribu
lioribusque planè ſcio ſupereſſe, quas nemo adhuc attigit.

Vnde facilè iudicare totus terrarum orbis poteſt, quanta ſit altitudo, profunditas, &
gurgitis & abyſsi illius, quam ſibi Papatus foderat, & ſuis fecibus atq; abominationibus vlo
mum repleuerat: vt doctrinam & gloriam Domini Dei noſtri, eius dilecti filij Ieſu Chr
ritus ſancti non modò contaminaret & obſcuraret, ſed abſorberet, vt nec veſtigium ei is vl
odor ſupereſſet. Quanquam verò, ad patefaciendas & confodiendas ſuperſtitiones ipſas,
neceſſe arbitror, vt ipſum Euangelium & Ieſum Chriſtum prædicemus: hæc enim eſt præc
china: tamen ipsâ experientiâ didici, multum vtilitatis ſolere afferre Eccleſiæ Chriſti eos,
quando dimittunt ad patefaciendum hunc & illum errorem & abuſum nominatim, & ad
machina conantur euertere.

Quæ cùm ita ſe habeant: ſuſcepi nunc ego, Deo monente & impellente, hoc opus, v
ex illis ſuperſtitionibus & idolomanijs, quas nemo adhuc, vt dixi, attigit (aut ſi aliquando
altero verbo attigit, non tamen, quales eſſent, indicauit, neq; pro meritis exagitauit) & quæ
dè horribiles, patefacerem: cuiusmodi eſt inprimis Lauretanum idolum, quod rectè appel
cipem & Regem reliquorum idolorum omnium, quæ ſunt in regno Antichriſti: niſi velin
pere illud vnum, quod ſacrificuli in eorum Miſsis proponunt adorandum. Itaq;, quale illu
ex quàm horrendis impoſturis & blaſphemiis concinnatum & extructum, in hoc libro oſte
alijs verò, qui non multò pòſt ſubſequuntur, & in lucem prodibunt, ſpero, me patefacturum
dam huius farinæ nihilò impudentiora, & cum doctrinâ, & gloria Dei nihilominùs pugna

Cùm verò cœleſtis noſter Imperator atq; idem pater, qui ante creationem mundi con
velle hac noſtra ætate ſuo Spiritu, ſuis ſcripturis & potentia bellum gerere aduerſus Papat
tunc Celſitudinem Tuam elegerit in Chriſto, & nunc vocauerit, ornaueritq́; & corroborauer
ſpiritu ſancto: hæc enim inprimis neceſſaria ſunt in eo, qui Ieſu Chriſti exercitum ducturus
inde etiam autoritatem omni genere laudum addiderit, vt eſſes vnus ex præcipuis Princi
Ducibus, quorum operâ in aſſerendâ & vindicandâ eius gloria vteretur: volui eidem Celſ. T
hæc, quæ de Lauretano idolo nuper ſcripſi, offerre & donare.

Nam omninò ſpero fore, vt, vbi hæc legeris & pernoueris, quàm ſint non modò i
putida, ſed horrenda, & hiſtoriæ & doctrinæ Ieſu Chriſti ex diametro aduerſantia ea, c
huc audet Papatus tueri in tanta adeò luce Euangelij vndique erumpente, & nullo non
tatis genere, in apertum contemtum ipſius Dei & piorum omnium, qui ſunt hodie ta
ti: vbi, inquam, hæc noueris, ſpero, confeſtim cum reliquis Germaniæ Principibus, ap
non modò ob maximum ſplendorem familiæ, ſed propter excellentem tuam pietatem, ſapi

Anno

m animi, & reliquas tuas Heroicas virtutes, plurimum potes gratia & autoritate, sis a-
n hunc modum.
e sunt, qui possunt sibi persuadere, Papatum fuisse à Deo constitutum, Spiritum san-
e, à quo perpetuò regatur, atq; errare non posse. Sed legite, obsecro, optimi Princi-
iic & cognoscite, quale idolum, quàm fabulosum & abominandum, contemtâ & pe-
â doctrinâ & præceptionibus Domini Dei nostri, summa tyrannide ipse Antichristus
velit sustentare. Ferro enim, igne, & crucibus crudelissimè grassatur aduersus omnes
li idolo spurcissimo negant flectenda esse genua: neque hæc fiunt in abdito aliquo
lo, & clanculum: sed palàm in ipso amphitheatro & luce Italiæ, dissimulantibus
ultis Principibus, ad quos inprimis pertinet non sinere, doctrinam & gloriam Dei tam
contaminari & imminui.
ex doctrina Christi monemur, vt ex operibus & fructibus æstimemus, qualis quisque
verò opus, aut quis fructus erit vnquam dicendus Diabolicus, si is non erit? Et quidem
ne ex eo monstro enasci vidissemus: iure merito nos ab eius obedientiâ atq; consortio
lebuissemus: sed quantò iustius, si totus consutus est ex huiusmodi turpissimis men-
ibus? Quare omnis nostra prudentia & cautio, omnisq; autoritas & potentia ad-
it, fortissimi Principes, vt eam sanctam libertatem, in quam nos Deus prædicatione Eu-
cti filii sui, fractis Antichristi catenis, asserere dignatus est, constantissimè tueamur &
us ita, vt mori potiùs statuamus: quàm de ea deserenda & abiicienda, deq; reuocando
itute Antichristi cogitare.
nquam, spero, tuam Cels. Otho Henrice, verè Christiane Princeps, vbi noueris ex meo
quid sit Lauretanum idolum, cum reliquis Principibus acturam esse, & valdè pro-
ita præsagit animus, & nulla præterea officia prætermissuram, quibus videris te posse
doctrinam & gloriam æterni patris Domini nostri Iesu Christi, & nostri patris, quem
Ecclesiis hoc difficillimo tempore diu seruet tuam Celsit. incolumem. Tubingæ, pridie
ris Anno Domini 1556.

Translatio miraculosa Ecclesiæ beatæ Virginis Mariæ de Loreto.

lesia beatæ Mariæ de Loreto fuit Camera domus beatæ Virginis Mariæ, matris Do-
nostri Iesu Christi, quæ domus fuit in partibus Hierusalem Iudææ, in ciuitate Gali-
omen Nazareth, & in dictâ Camerâ fuit beata Virgo Maria nata, & ibi educata, &
Angelo Gabriele salutata: & demum in dictâ Camerâ nutriuit filium suum Iesum Chri-
ad ætatem duodecim annorum. Demum post ascensionem Domini nostri Iesu Chri-
m, remansit Virgo Maria in terrâ cum Apostolis & aliis discipulis Christi, qui videntes,
steria diuina fuisse facta in dicta Camera, decreuerunt de communi consensu omnium, de
ra facere vnam Ecclesiam, in honorem & memoriam beatæ Virginis Mariæ: & ita factum
nde Apostoli ac discipuli illam Cameram consecrauerunt in Ecclesiam, & ibi celebraue-
na officia, & beatus Lucas Euangelista suis manibus fecit ibidem vnam imaginem ad
nem beatæ Virginis, quæ ibi est vsq; hodie.
tum dicta Ecclesia fuit habitata & honorata cum magna deuotione & reuerentia ab illo
Christiano, qui erat in illis partibus, in quibus stetit dicta Ecclesia, quousq; ille populus
tianus: sed postquàm ille populus dimisit fidem Christi, & recepit fidem Mahometi,
Angeli abstulerunt prælibatam Ecclesiam, & portauerunt illam in partes Sclauoniæ, &
eam ad quoddam castrum, quod vocatur Flumen, & ibi minimè honorabatur, vt de-
beata virgo Maria.
um de eodem loco Angeli abstulerunt illam, & portauerunt eam supra mare in partibus
Recanati, & posuerunt eam in quadam sylua, quæ erat cuiusdam nobilis dominæ ciuitatis
nsis, quæ vocabatur Loreta, tunc accepit ista Ecclesia nomen ab illa domina, quæ erat illius
nina & patrona, sancta Maria de Loreto.
lo tempore propter Gentium nimium concursum in ea sylua, qua ipsa Ecclesia perman-
ma latrocinia & innumerabilia mala committebantur. Quapropter per Angelorum ma-
is assumta est, & portata in montem duorum fratrum: qui fratres ob maximum dena-
& aliarum rerum introitum & lucrum, simul atq; ad inuicem ad maximas discordias &
erunt.
opterea pari modo Angeli abstulerunt eam ab eodem montis loco, & portauerunt in
mmunem, & in eadem illam posuerunt, & firmauerunt eam: vbi est nunc cum ma-
is & innumerabilibus gratiis & miraculis, collocata a. fuit in eadem via ista alma Ecclesia.
itur totus populus Recanati venit ad videndum dictam Ecclesiam, quæ erat super terram
uo fundamento, propter quod dictus populus considerans tam magnum miraculum,

& dubi-

& dubitans, ne dicta Ecclesia veniret ad ruinam, fecerunt dictam Ecclesiam circundari bono, grosso, & optimo fundamento, prout hodie videtur manifestè: tamen nullus sci[t] ista Ecclesia originaliter veniret, nec vnde recessit.

Nota, quomodo suprà dicta sunt scita in anno Domini M. CC. LXXXX, quia l[...] go apparuit in somno cuidam sancto viro et deuoto, cui ipsa suprà dicta reuelauit, & ips[e] omnia diuulgauit quibusdam bonis viris istius prouinciæ, & ipsi immediatè deliberaue[runt] scire veritatem huius rei, & sic communicato consilio decreuerunt, quòd essent eligendi 16 notabiles & boni, qui simul irent ad sanctum sepulchrum, & demum ad illas partes d[...] lem Iudææ, & in ciuitate Nazareth, ad inuestigandum suprà dicta inuenta, & ita factum ipsi secum portauerunt mensuram dictæ Ecclesiæ, & vestigia fundamentorū dictæ Eccle[siæ ...] runt, & illam mensuram ad vnguem, sicut est ista, & in vno pariete ibi propè est scripto re, quomodo ista Ecclesia fuit ibi, & postea recessit, demum quippe ibidem viri reue[rsi ...] istam prouinciam, & notificauerunt, suprà dicta inuenta per eos esse vera. Et ex tunc f[...] quòd ista Ecclesia fuit Camera sanctæ Mariæ virginis, & exinde populus Christianus h[abuit ma]gnam deuotionem, & habet: nam omni die ibi beata Virgo Maria, mediante dicta Ec[clesia ...] infinita miracula. veluti experientia docet.

Hic fuit vnus Eremita, qui vocabatur Frater Paulus de sylua, qui habitabat in v[na ...] in sylua, prope istam Ecclesiam, qui omni manè erat in ista Ecclesia, ad officium diu[...] fuit homo magnæ abstinentiæ, & vitæ sanctæ, de eo mihi quidā dixit: sunt anni decē vel [...] in die natiuitatis Mariæ, quæ est octaua dies Septembris, ante diem per duas horas, stan[te se]renitate, & dicto fratre Paulo exeunte de suo tugurio, & veniente versus Ecclesiam, vid[it] lumen descendere de cœlo supra dictam Ecclesiam, quod in longitudine videbatur 12 & in latitudine sex pedum: & cùm fuit illud lumen supra dictam ecclesiam, disparuit [...] rem ipse dicebat, quòd fuit beata virgo, quæ ibi apparuit in die natiuitatis suæ, quæ videret suum festum, & hoc non vidit quisquam alius, nisi ille sanctus homo.

In quorum omnium fidem & testimonium mihi præposito Teremano, & gubern[atori] nunciatæ Ecclesiæ quidam duo boni viri huius villæ habitatores hoc retulerunt ac nun[...] & pluribus vicibus dixerunt: vnus vocabatur Paulus Renalductius, & alius Fran. aliàs Prio[r ...] Paulus dixit mihi, quòd auus aui eius vidit, quando Angeli duxerunt prædictam Eccl[esiam ...] mare, & posuerunt illam in dicta sylua, & pluribus vicibus ipse cum cæteris person[i]s i[n E]clesiam in prælibata sylua visitauit. Item dictus Fran. multoties retulit ac dixit mihi, [...] eius, qui erat centum viginti annorum, dixit, quòd pluribus vicibus visitauit dictam [...] in eadem sylua: & pari modo ipse Francisc. retulit atque dixit mihi per plures vices.

Item ad huius rei credulitatem atque certitudinem declaramus, quomodo ista al[...] sa fuit & stetit in dicta sylua, pluribusque probis personis dictus Fran. dixit, quòd auus a[...] buit domum, & habitauit ibi, & eius domus erat penes prætaxatam Ecclesiam, & in fu[...] re eleuata fuit per Angelos à loco syluæ, & portata in montem duorum fratrum, & ibi fi[...] cata est, vt dictum est superiùs. Deo gratias. Impressum Venetijs per Benedictum de B[...] Annno Domini 1544.

In exemplari Italico addita sunt pauca hæc, quæ versa ita sonant: In fidem v[...] prædictarum, notum facimus, totum hoc scriptum desumtum fuisse ex originali authen[ti]pto in dicta Ecclesia S. Mariæ de Loreto, die 20. mensis Martij, 1492. Don Bartholom[...] nachus vallis vmbrosæ, & Prior S. Viridianæ Florentiæ commotus maxima deuotione cu[...] Latino in Italicum verteretur, atq; imprimeretur, vt tantum miraculum & tam deuotu[m ...] cetur & manifestetur pluribus personis, & inde accipiant consolationem spiritualem.

Ad Papatum de idolo Lauretano.

PRimus autor horum insignium & impudentissimorum mendaciorum, quæ hic i[n...] posui, fuit sacrificulus ille, qui ferè ante ducentos annos erat parochus in eo pago, q[...] retum appellant: hoc enim ipsemet testatur, vbi inquit: Duo boni viri huius pag. dix[erunt] mihi gubernatori dictæ Ecclesiæ. Tunc erat illic pagulus quispiam, in quo vix vnicus sa[...] vic̃titabat, nunc verò, (cùm ad summum creuerit superstitio atq; idolomania, à te[...] Papatus, hi sunt fructus, quos tu soles parere) ex pago factum est frequens oppidum mœnibus & propugnaculis munitissimis: atq; vbi ferè 40. partim Canonici, partim inhabitant, & in delitijs atq; luxu viuunt: & vsq; adeò creuit simul existimatio & comm[...] ci, vt Cardinales inter se litigent & digladientur, vt possint à Papis illic præfici.

Iam quanta fides sit adhibenda tali sacrificulo, qui cùm suscepisset prouinciam con[...]

Anno

am, nihil aliud ſpectabat, quàm vt plurimos poſſet inuitare & commouere, vt eò
, & & opimas eleemoſynas ad ſe afferrent, facilè iudicare poterit, qui vel mediocri
ditus fuerit, præſertim verò cùm conſtet ex ſuo ipſius ſcripto, illum eſſe non modò
rudem, ſed impudentiſsimè mendacem. Congeſsit enim ingentes faſces, imò verò
quot turpiſsimarum fraudum & impoſturarum, quæ ex diametro pugnant cum hi-
ctrina Euangelij, Actuum Apoſtolorum, & totius S. Scripturæ: quemadmodum nunc
ndam.

, omninò repugnat veritati, quæ eſt in Euangelio de Chriſto comprehenſa, illum
itum & educatum in eamet Camera, in qua virgo Maria, eius mater, nata erat.
nim ita ſcribit cap. 1. Cùm eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequàm
t, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto, Ioſeph autem cùm eſſet iuſtus, & nol-
ducere, voluit occultè dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Do-
ruit in ſomnis Ioſeph, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam con-
m. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Itaque ſi Ioſeph paruit Angelo,
accipere Mariam coniugem eius apud ſe: quis non videt, eam fuiſſe in ipſius Ioſephi do-
ctam: vt mos eſt maritis: non autem Ioſephum fuiſſe receptum, vt vnà cum ſponſa in
i & ſocrus, nempè Ioachimi & Annæ, habitaret.

uamuis nihil neceſſe ſit, vt hoc aliorum autoritate confirmem, cùm ſatis omninò eſſe
lariſsimum Euangelij textum adduxi: nihilominùs adducam adhuc autorem vnum,
t Nicephorus, autor Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, vnus ex his, qui tibi, ô Papatus, ſæpè ſolet
re. Is ergò cap. 8. primi libri ita inquit: Itaque in Nazareth cum Ioſepho domicilium
s ab Archangelo Gabriele lætum accepit nuncium, dicente: Aue gratiâ plena. Et
uſdem libri, Chriſtus in domo Ioſephi circumciditur. Annón clarè tibi oſtendo, te fal-
re, cùm dicis, Chriſtum fuiſſe enutritum in illomet cubiculo, in quo fuerat nata eius
m enutritus fuit partim in domo ipſius Ioſephi, partim etiam in Ægypto. Annón hoc di-
Euangeliſta, Ioſephum, cùm Herodis crudelitatem metueret, cum Maria & puero, mo-
do, in Ægyptum ſeceſsiſſe?

terea eſt contrarium aut diuerſum hiſtoriæ, quæ ſcripta eſt à Spiritu ſancto, de ſanctis A-
d quod in fabella ſequitur, nempè ipſos Apoſtolos vidiſſe, quòd in ea Camera multa di-
eria fiebant. At cur non expreſsit Miſſarius ille ruralis, cuiuſmodi fuerint ea myſteria?
intné ibi verbum Dei? Adminiſtrabaturné Baptiſmus & Cœna? Sanabanturné ægro-
banturné mortui? Quid tandem myſteriorum videbant Apoſtoli illi fieri in ea Camera,
m? Lucas quidem diuina quadam diligentia ſcripſit res geſtas Apoſtolorum, concio-
niſtrationes duorum Sacramentorum, quæ Chriſtus inſtituit, fugas, itinera, orationes,
contentiones cum Phariſæis, carceres, flagella, concilia: quin & ipſaſmet eorum epiſtolas:
iam fecit vllam mentionem de Camera illa, neque de vllis myſteris diuinis, aut aliis, quæ
t.

ergò auſus eſt ſacrificulus ille Euangeliſtam veluti mendacem inſimulare? Nam qui
enda hiſtoria tacet ea, quæ vera & magna ſunt: is profectò digniſsimus eſt, qui pro men-
eatur. Et proculdubiò inter res magnas eſt cenſenda illa, quam parochus fingit, Apoſto-
, quòd in illa Camera multa diuina myſteria fiebant. At, ſi hæc, quæ ſanè magna, atq;
ima fuiſſent, Lucas, diuinus ſcriptor non attigit: cur auſus eſt ille ineptulus ea confingere?
atus, cur autoritate tuæ iſtius Romanæ ſedis ea mox confirmare? & iſti ſuperſtitioſulo
aſino credere potiùs voluiſti, quàm diuo Lucæ, qui in illa Hiſtoria ſcribenda fuit Spiri-
organum?

id, quod ſequitur in fabulâ, adhuc magis falſum & deteſtabile eſt, id eſt, omnes Apoſto-
ordibus votis ſtatuiſſe, velle eam Cameram in Eccleſiam conuertere, in honorem & me-
Virginis Mariæ. Tales ſunt tuæ doctrinæ, quas tu Papatus appellas Catholicas atq; ſacro-
quas adeò pertinaciter & tyrannicè crucibus, rogis, enſibus, & nullo non crudelitatis ge-
ndis, id eſt, doctrinæ, quas tu ipſe tibi finxiſti aut ſomniaſti, falſiſsimæ ſcilicet & Dia-
Atque vt, verum hoc eſſe quod dico, conſtet: peto abs te, vt nobis demonſtres, in quo
s libri, cui titulus eſt Actus Apoſtolorum, aut etiam in quo alio libro (præterquàm in
to tui Miſſatoris mendaciſsimi) ſcriptum fuerit, Apoſtolos vllam feciſſe Eccleſiam?
e his Eccleſiis materialibus, quæ muro aliquo cinguntur. Nam collegiſſe eos multas Eccle-
uales, quarum electi & filij Dei erant lapides viui, ſat ſcimus

gin etiam peto, vt demonſtres nobis, quo in loco totius Sacræ Scripturæ Deus aut Chriſtus
iuſſerit vllas Eccleſias ædificari, in honorem & memoriam virginis Mariæ, aut ſanctorum
m, imò etiam in honorem ipſius Dei aut Chriſti? Scimus enim, hoc nullibi fuiſſe in ſa-
s præceptum: ſolumque adeò Hieroſolymitanum templum fuiſſe Dei iuſſu ædificatum, &
præterea.

Nec minùs falſum & enorme illud eſt, quod mox additur, Apoſtolos non modò con-
, vt illa Camera deinceps haberetur pro Eccleſia, in memoriam & honorem Virginis
ſed & ipſoſmet voluiſſe eam conſecrare, & dedicare. Proh mendacem & falſarium Papatum.

Quis enim ex his, qui Spiritum Dei ſentiat, queat ſe continere, quin te ita hono
pellet: cùm videat te non pudere, tam craſſa & horribilia mendacia, quibus ſcilicet t
& impios ritus confirmes, effutire? Sed eho dic nobis, quis vnquam antehac audiui
Apoſtolos Ieſu Chriſti dedicaſſe aut conſecraſſe vllam Eccleſiam? Itané delectaris mẽd
poſturis? Itané iuuat populum, qui nomen Chriſti gerit, ludificare & perdere, ſi modò
audire?

Sed, quemadmodum in alio quodam tuo libello inepto & impio, cui titulus Roſariu
finxiſti, quòd in funere virginis Mariæ quispiam ex Apoſtolis prætulerit crucem, aliu
bulum, alius aquam benedictam, & ſinguli cereos accenſos (ita etiam te non puduit
ſcripſiſſe & approbaſſe, vt tuis exequiis refertiſsimis impietate, ambitione & auaritia, a
ſic conciliares) cur, inquam, ſi iſthæc affirmare de Apoſtolis celebrantibus illas exequia
non hoc in loco diſertè dixiſti, vnum ex illis, dum conſecraretur & dedicaretur illa Eccle
ſe in parietibus 12. circulos, & totidem cruces, deinde clauos ferreos totidem cum ſingul
lic affixiſſe. Alium verò ex Apoſtolis cinerem in ea ſparſiſſe, & pedo aut paſtorali (vt
Alphabetum Latinè & Græcè in eo inſcripſiſſe. Alium nouies intus & foris omnes
circuiſſe, & faſciculo cuiusdam herbæ, cui nomen Iſopus, baculo impoſito, eos aſperſi
mul totum ſolum quadam aqua mixta ſale, vino & cinere. Alium deniq; vſum fuiſſ
busdam incantatis & rancidis, & pollice dextræ manus vnxiſſe muros illic tantùm, vbi
circuli, & affixi claui.

Hîc forſitan dicat mihi aliquis ex tuis rudibus ſuperſtitioſis, videris nunc irridere
nere pulcherrimas noſtras ceremonias, quibus noſtri Epiſcopi & ſuffraganei, cùm Eccleſia
vtuntur. Sed in Veteri Teſtamento legimus, tunc fuiſſe factam dedicationem templi: c
bemus credere, etiam Apoſtolos ea vſos fuiſſe? Itaq; ſic reſpondeo. Primùm, omninò v
eſſe, me deridere & contemnere iſtas futiliſsimas nænias veſtratium Epiſcoporum, &
cantationes ſimillimas illis, quibus ſagæ illæ aniculæ vti ſolent, aut illi, qui magicam a
cent. Et digniſsimæ profectò ſunt, quæ ab omnium piorum linguis & calamis exag
explodantur.

Deinde addo, nos certò ſcire, Apoſtolos in nulla vnquam templorum dedicati
tos eſſe: quia veriſsima hiſtoria diuini illius autoris, qui Lucas eſt, minimè dicit eos
tos: præterea quia dedicatio illa, cuius eſt mentio in Veteri Teſtamento, erat vna ex
niis Iudaicis & legalibus, vnaq; ex vmbris & figuris, quæ deſitura erat vnà cum reliqui
niis, figuris & vmbris, cùm primum Ieſus Chriſtus, inclinato capite, expiraturus, inq
ſummatum eſt, & velum templi ſciſſum eſt. Verùm tuus carnaliſsimus Papatus, partim
bus ceremoniis & ritibus Hebræorum, partim ex illis, quibus Ethnici vſi fuerunt, faſ
concinnato, illum in ſuum nothum Chriſtianiſsimum transferre voluit.

Maius mendacium, & magis nefarium, & planè Diabolicum adhuc ſequitur in fab
pè poſt factam conſecrationem, diuum Lucam manu ſua concinnaſſe pulchram imagi
lem beatæ Virgini, & eam in Eccleſia illa collocaſſe, & hanc ipſam eam eſſe, quæ hodie L
ſitur. Non queo me continere, quin clariſsima voce tibi dicam: Deus te perdat, Deus
Papatus, qui es autor & defenſor ſceleratiſsimorum iſtorum mendaciorum, & horribi
lomniarum. Extat enim æternum & clariſsimum Dei præceptum, quod ita habet: non
bi ſculptile, aut aliquam omninò ſimilitudinem, non adores eam neq; coles. Tu verò
à Diabolo, præcepti Dei hoſte, perpetuò edoctus, vt poſſes in populis conſeruare eos f
& abominabiles imaginum & ſtatuarum cultus, quos inuexeras, hîc voluiſti imp
mè mentiri, vſum collocandarum imaginum aut ſtatuarum in templis, Apoſtolor
cœpiſſe.

Sed quæro abs te, putasné, Lucam ſciuiſſe, & ſimul cum eo omnes reliquos Apoſ
tare in prima adeò tabula certiſsimum præceptum Dei, de non habendis imaginibus au
quæ colerentur aut adorarentur? Et, ſi quidem putas eos ſciuiſſe: cur audes aſſirmare, eos t
ptum voluiſſe turpiter & blaſphemè contemnere?

Sed reſponde ſimul ad hæc, nónne Hebræi mordicus obſeruabant illud præceptu
tabulæ? Si itaq; illi Pontifices Sacerdotum, ſcribæ & Phariſæi, penes quos tanta erat a
videre potuiſſent: neſcio quos piſcatores, atq; alios obſcuros homunciones, non ſolùn
quandam cameram in Eccleſiam conuertere, & non ſolùm eam dedicare & conſec
rùm etiam imaginem aut ſtatuam illic, vt coleretur atq; adoraretur, collocare: quid
illos potentes Satrapas fuiſſe facturos? laturosné? certè non permittebant, vt vllo in loco
poſſent vel loqui de Chriſto: itaq; quo pacto ferre voluiſſent imaginem?

Ego quidem crediderim, illos Apoſtolorum hoſtes acerbiſsimos omnia pati
quàm vt vllo in loco totius Iudææ aliqua imago coleretur aut adoraretur, præſertim
ab ipſis Apoſtolis propoſita. Et ſi propoſitam vidiſſent: accurriſſent omnes, & non mod
ſtuliſſent, & fractam in multa fruſta combuſsiſſent, ſed demum aut Eccleſiam illam
mentis euertiſſent, trucidatis Apoſtolis, & quotquot præterea vnà cum illis depr
potuiſſent.

Sed nondum finis turpiſsimorum mendaciorum, quæ tuus ſacrificulus in iſto ſcripto

Anno

pprobasti, imò noua semper scatent fœdiora & enormiora, cuiusmodi hoc est: Apo-
Ecclesia celebrasse diuina officia. Proh pudor! Itáne sentis, eos matutinas & laudes,
tertiam & sextam (vt tu soles dicere) cantitasse, aut etiam reboasse, & quidem cum
& responsorijs interiectis? Deinde se Missæ accinxisse, & eam legisse, aut fortè
Deinde rursus ad canendum vesperas & completorium accessisse? An nón omnia
gis, cùm diuina officia dicis? Nam quæ alia sunt apud te, quæ soleas hoc nomine

m certè est, te, si neque Deum neque Christum times, quia putas fabulam & somni-
quicquid de eo affirmat Spiritus sanctus in sacris literis, saltem non timuisse iudicium
& naufragium honoris & existimationis tuæ: cùm istas tuas absurdissimas fabulas &
iametro cum Euangelio pugnantes concinnares & approbares. Sed scio, quid te fe-
Cùm enim tam magnam videres esse (tua adeò opera inuectam) in toto orbe Christiano
à Deo, & tam magnas in omnibus Ecclesijs tenebras & cæcitates: nunquam credidisses
tempora venirent, quibus pater noster cœlestis rursus accenderet faces Euangelij, filius
naret, & ad obedientiam sui verbi reuocaret, tuis nefandissimis fraudibus imposturisq;
um ad deridendum propinatis, & omnium pedibus conculcatis.

rò breui quodam epilogo claudam ea, quæ hactenus in te reprehendi, tu hucusque tuo
dilectissimè affirmasti, Lucam Euangelistam quinquies fuisse mentitum: & ita quidem
vt perinde sit, ac si dixisses, Tu Luca, qui vis inter Euangelistas numerari, falsò scripsi-
am Historiam de actis Apostolorum. Nunquam enim attigisti, eos vidisse, multa di-
cia fieri in ea Camera, fecisse Ecclesiam, eam dedicasse & consecrasse, te pinxisse imagi-
nis Mariæ, & in eo templo collocasse, omnes Apostolos Missas & reliqua diuina officia
asse. Verùm, si tu, qui præsens fuisti vnà cum alijs Apostolis, atque omnia hæc tractasti,
gna eorum fuisti, noluisti ea fide, qua decebat, recitare omnia illa, quæ ad sedis Romanæ
onem & maiestatem retinendam & conseruandam magnoperè pertinent: qua in re iure
crimine falsi accusare (nam omninò falsus & mendax autor dicendus est, qui talia in de-
Historia omittit, cùm alia multò minora narrauerit:) si tu, inquam, hæc neglexisti:
curare, vt à meo parocho scriberentur, deinde omnia mea authoritate confirmare.

enim ego, scio: nam quispiam mihi reuelauit, esse verissima: propterea mando atque
t omnes inuiolabiliter ea credant, sub pœna temporalis atque æterni ignis. Et profectò,
si ista ita apertè, vt à me nunc recitantur, non pronuncias: tamen vsque adeò malè te ge-
Deum, contra Christum, & contra eius Euangelistas & Apostolos, vt reipsa omninò sic
vt te ego nunc loquentem induxi.

t confutem & transfodiam istas tuas horrendas blasphemias: dic mihi, nónne mos tuus
do nos te iure accusamus, quòd ausus fueris addere & cumulare supra humeros Christia-
ul a præcepta, multas ceremonias, & multas alias nouitates, præter id, quod ex lectione
i Euangelij, & actuum Apostolicorum, Epistolarumq; e apparet, Christum filium Dei
& docere voluisse: nónne est, inquam, tuus mos, ita nobis respondere? Christum atque
multas doctrinas, multasque ceremonias instituisse, quarum in libris scriptis ab Euan-
ab Apostolis nulla est facta mentio, sed eam reperiri deinde in aliquo ex his autoribus, qui
sti & Apostolorum ætatem scripserunt? Has verò soles appellare Traditiones, vtpote quæ
nt comprehensæ in vlla ex diuinis Scripturis, sed oretenus absque eo, quòd vnquam
Apostolis scriptæ, traditæ fuerunt posteris veluti per manus. Nónne soles ita dicere?
affirmas multis in locis, præsertim in Canone Ecclesiasticarum distinctione XI? Et nón-
re in primo actu concilij aut comœdiæ Tridentinæ solenne decretum tibi concin-

m, si hæc tua sententia de Traditionibus & doctrinis ore traditis, & nunquam scriptis ve-
uæ tamen est falsissima) quia immensa sapientia & bonitas Dei nunquam solita fuit vt
di modis leuiculis & incertis, nempè vt voluerit, alteram partem eius sanctissimæ & æter-
næ literis mandari à diuinis suis Prophetis & Euangelistis ita, vt esset certissima: alteram
imè mandari ab illis, sed quæri eam oportere in voluminibus huius aut illius humani au-
madmodum olim apud Ethnicos quærebantur responsa Sibyllæ, quæ folijs inscripta da-
: de qua materia cùm alibi scripserim, non est necesse, vt rursus eam hîc inseram.

l si tua ista opinio esset vera, quòd tamen nunquam tibi concesserim, dic mihi, si Lucas, qui
Acta Apostolorum, si Petrus, si Iacobus, si Iudas, si Paulus, qui omnes de doctrinis & re-
in illis initijs & incunabulis nascentis Ecclesiæ scripserunt, nullam mentionem de illa Ca-
de vllis ministerijs, quæ in ipsa facta fuerint, fecerunt, neque de illa dedicatione, neque de
ine aut statua, fuitné fortè vllus vnquam ex illis autoribus, qui mox Apostolis successe-
illis de rebus mentionem fecerit? Certè nemo. Successit Apostolis Clemens, successit
s, successit Polycarpus, Ignatius, Irenæus, Quadratus, Euodius, Hippolytus, & scripta
nt, in quibus de rebus gestis Apostolorum non pauca attigerunt. Sed nullum verbulum

de illa Camera, aut de consecratione, aut imagine, aut de diuinis officijs illic celebrati
possumus planè affirmare, ea fuisse deliria mentis tuæ, & mendacia à diabolo in tuo cap
ille regnat, conficta, quibus posses decipere & prædari animas, & gloriam adimere Deo
cœlesti, vt est tuum perpetuum ingenium & institutum.

Sed hîc dices, vt opinor, cur inter successores & discipulos Apostolorum non co
etiam Abdiam Episcopum Babyloniæ, cuius decem libri de historia certaminis Apost
inuenti sunt, & opera VVolfgangi Lazij medici in lucem editi? Respondeo, propte
connumerasse, quia nihil minùs verum esse puto, quàm quòd tales libri fuerint scripti
rum temporibus. Nam quid tandem est in illis, quod nobis vel vmbram Apostolici
Maiestatis referat? Omnia illic frigent, & inepta sunt & superstitiosa: & tamen neque il
vlla est mentio de illa camera, & de reliquis tuis nugis. At de libris tui istius nescio c
tui etiam Nicephori, & tui Ioachimi Perionij, qui tot feces collegit ex Voragine, atque
veris posset populo obtrudere, luminibus quibusdam eloquentiæ conatus est illustrare,
libi esse dictuum. Multum enim interest, vt orbis terrarum sciat, quàm multis artibu
cire & sustentare tuam autoritatem atque existimationem cadentem & ruentem.

Interea pergam in meo instituto, & sic te interrogo: si hi primi successores Apostol
fecerunt ipsi vllam mentionem illis de rebus, quas tu affirmas: feceruntné alij illi autore
aliquot secula vixerunt, & Chronica & Historiam Ecclesiasticam scripserunt, cuiusmod
bius Pamphilius Cæsariensis, Ruffinus Aquileiensis, Theodoretus Episcopus Cirenensis
nus & Socrates Constantinopolitani? Certè neque hi: cùm tamen quædam alia attigeri
sto, & de Apostolis, de quibus in sacris literis nullum extat verbum.

Sed audi ampliùs, ô Papatus. Historiographis his successit Hieronymus, qui cùm
tiosus aliquando esset, solebat se conferre ad suum illum Bethlehem, atque ibi lubens dege
bens aliquid scribebat de illo præsepi, vbi Christus natus fuerat, & de alijs locis, vbi
Christus, sed mater & apostoli versari solebant: & tamen neq; ipse vnquam de tali Eccle
meta vel minimam verbum attigit, & nihilominùs vir fuit diligentissimus, atque illi
vbi noscere omnia illa, quæ tu narras pro veris (si modò vnquam fuissent gesta) potuisse

Quin bonus ille Hieronymus scribit benè longam Epistolam, quæ est 72. in ordi
stochium, in quo recenset multas illas peregrinationes, quibus altera illa superstitiosa eiu
la Paula delectabatur, atque illum voluisse inuisere locum, vbi fuerat diuersorium, in
Virgo non potuit hospitari, præsepe ipsum, in quo natus erat Christus, Montem Calua
pulchrum, & domum illam, in qua supra centum & 20. personas descendit Spiritus san
men de illa Ecclesia, quam tu (Papatus) ais ab Apostolis fuisse consecratam, nullum vnquã
bum, & si vllo in loco debuisset eius mentio fieri, tunc profectò erat occasio & tempus op
simum, & & etiam necessarium. Sed audi vlteriùs: post tempora Hieronymi Anno D
citer 700. vixit Nicephorus ille Calistus Xantopli, cuius non multò antè memini, is fui
tiosus (vt ferè solent Græci) atque in eius historia recitat ingentes fasces rerum quarunda
larum de sancto Ioachimo, de sancta Anna, de sancto Iosepho, de educatione, de forma
de ætate virginis Mariæ, præterea de miraculis eius, de morte, de funere, de resurrectione, e
de ascensu in cœlum vnà cum corpore, vt etiam duo hæc postrema voluisset nobis obtrude
men cùm ita diligens fuerit, vt ea etiam voluerit recensere, quæ nunquam fuerunt, nunq
mente venit quid vllius Ecclesiæ, quæ fuerit ab Apostolis in honorem Virginis facta & con
quo pacto potuisset hoc silentio præterire, si eo tempore, quo suam illam laboriosissima
am, 18. libris comprehensam, scripsit, de ea Ecclesia aliquid sensisset, aut odoratus fuisse

Ecce itaq;, ô Papatus, mendacia & pudenda tua, quæ aliquandiu latuerant, veluti
ficarum, & sub infirmis quibusdam prætextibus & coloribus: tandem, cùm apparueri
Euangelio, & flauerit Spiritus Dei, esse nudata & toti terrarum orbi patefacta, & torqueas
tum vis, atque vtere quantauis astutia & versutia tuorum adulatorum, tuisque ensibus, cr
rogis (his enim armis soles vti contra nostrates, loco sacræ Scripturæ) iam non potes te a
gere & defendere.

Sed progrediamur adhuc vlteriùs, & videamus, quid subdat tuus sacrificulus, sub
populus, qui in Iudæa habitabat, deseruisset fidē Christi, Angelos secuisse eam Ecclesiam iux
à suis fundamentis, quæ in eorum loco illic manserunt (audi, audi alia mendacia crassissima
minias tuas incomparabiles, quæ, quantò longiùs in tua fabula progredimur, tantò mag
riunt) atque ita à suis fundamentis auulsam, detulisse eam in Illyricum, & collocasse pro
dum, cui nomen Flumen.

Hîc paulatim procedendum: nam habeo, quo te possim consolari, mi Papatus, au
Mahometus plantauit falsissimam suam religionem anno sexcentesimo: quo tempore et
Antichristus cœpit vires & existimationem acquirere. Is fuit à Mahometo, & Mahomet
magnoperè adiutus (vt videre est in Historijs, & ego alibi fusè docui: nempè in 12. concio
Antichristo.) At non multò postquàm fuit plantata illa pestilentissima secta, ea per totam A
solùm in Iudæa sparsit suas radices, hoc verò contigit iam ferè noningentis antè annis.

Cùm itaque tuus Missarius in hac fabella scriptum reliquerit, Angelos sustulisse ex Iu
Ecclesiam sine vllis fundamentis, posteaquàm populus, qui illic habitabat, deseruerat fide
ti: tu declara nobis, tu inquam, qui tibi vendicas atque arrogas autoritatem & sapientia

n diuinarum scripturarum (& tu istam habes pro diuina procul dubiò, quia imperas, re illi credere sub pœna non modò temporalis, sed æterni ignis) declara tu, inquam, abstulerint inde Ecclesiam statim, vbi Turcica secta cœpta est recipi, aut forsitan post aut sexcentos annos?

onderis, statim initiò, cùm ille populus desijsset colere fidem Christi: tunc velim mihi acto fieri potuerit, vt, cùm tam multi à noningentis annis vsq; ad nostra tempora scrierint, qui tanta diligentia tot historias, & tot Chronica scripserint, nunquam vel vnius vel vno verbulo attigerit rem ita mirandam, ita prodigiosam, & nulla vnquam ætaria auditam, qualis ista est, integram scilicet Ecclesiam fuisse secatam aut auulsam per elorum à suis fundamentis, quæ in Iudæa manserint, & totam illam, veluti materiem, ipsis Angelis itinere trium millium milliariorum Italicorum, & amplius, partim tern maritimo, & non semel quidem, sed quater eam transtulisse de loco ad locum, & inta iactatione, nullum vnquam lapidem dimotum fuisse, aut cecidisse?

ò respondere volueris, Angelos eam Ecclesiam ex Iudæa sustulisse, iam circiter 300. ans ille nugator videtur voluisse dicere) tunc quæram, cur sustulerint? Dices, quia ille ieruerat fidem Christi. Audiui, hanc causam fuisse etiam in ipsa fabula adductam. m mihi dicas (si quidem scias) quare Angeli passi fuerint, eam Ecclesiam per quingenentos annos manere inter eos populos, qui à fide Christi desciuerant: quod scio tuo caro & spiritui vertiginoso & fanatico absurdissimum videri. Nam putas, populos ilindignos fuisse, penes quos illa sacrosancta Ecclesia, & ille veluti diuinus thesaurus, ur. Sed cùm ita tibi omnino persuadeas: cur tamdiu illic relictus est & contemtus the-

m aliud adhuc habeo, quod hîc quæram: Si ita censes, quia animalis es, atque ideò non ræposterè his de rebus sentire: Angelos non debuisse pati, talem Ecclesiam diutius hære, qui fidem Christi contemnerent, cur passi sunt, & cur adhuc patiuntur, in eadem proue inter eosdem fidei Christi contemtores hærere locum, in quo Christus natus est? Item n, in quo iacuit, & ipsum adeò montem Caluarium? Nec dubium est (si modò harum n rerum ratio esset habenda, quæ certè non est habenda) quin tanto honore & reuerenesse deberet (si non etiam maiore) ille locus, vbi Christus primùm in lucem editus est: ilitiam ipsam Angelorum cœlestem ad lætitiam excitauit: & alius locus, in quo Christus n fundens, & moriens triumphauit de morte, de peccatis, de inferno, & de Mundo: & n locus, in quo diuinum illud corpus iacuit, patri oblatum pro victimâ & sacrificio eleuanto honore & reuerentia dignum tu esse putas locum illum, in quo eius mater fuerit e- Sed ista, quæ sunt mundi elementa, externa & carnalia, omnes Scripturæ sat respuenda, & Deum ac Christum cum Spiritu sancto adorandum in Spiritu ac Ve-

pergamus in tuâ fabulâ. Posteaquàm Camera illa ex Iudæa ad Illyricos ab Angelis deid mox accidit? Proh quàm dignus es, qui hoc loco exagiteris, ac profectò non modò us es, vt te multis probris & conuicijs oneremus & insectemur, vt potè hostem Domini , tam multis & tam turpibus mendacijs eius doctrinam & gloriam comminuentem & ntem: sed vt totius Europæ populi, vnà adeò cum vxoribus & liberis, qui fuerunt tam isto maledicto Idolo Lauretano decepti & delusi: in eo quidem, quòd ad honorem, ad rem, atque ad animam pertinent, istò accurrerent, Imagunculam illam, & idolum è speluneonum (ita enim veriùs dixerim, quàm Ecclesia) tollerent, pedibus calcatam confringeetiam muros illos omnes demolirentur, saxis in mare, quod non longè abest, præcipitaouis modo consumtis: quo sanctissimo opere patrato, mox Romam venirent, vt tunc de- Antichristi pedes pro dignitate suauiarentur. Sed forsitan non longè abest hoc iudicium & flagellum.

ad fabulam. In hac te non pudet dicere, quòd cùm Ecclesia in Illyrico esset, virgo Maria se non ita illic honorari, vt desiderabat: itaque Angeli nautæ aut baiuli facti rursus accesseublatam inde repente eam Ecclesiam per dorsum totius maris Adriatici itinere ducentoapliùs milliariorum baiulantes collocauerunt in quadam sylua. Ergò tibi persuades, iam matrem Iesu Christi esse (quemadmodum tu es) idolatram, vt cupiat in imaginibus atque huiusmodi rebus externis, & à Deo prohibitis honorari & adorari? & putas etiam, sicut tu es) ambitiosam, & nil nisi fumum, & ventum?

Quid potest peius dici aut cogitari de illa humillima serua & ancilla Domini? Quæ cùm spiritu & fide abundet, & propterea omnino respuat & abhorreat ab illis adora- , cultibus & honoribus, qui DEO & CHRISTO debent exhiberi in spiritu & veantò magis persuadere nobis debemus, illam respuere & abominari tales populi concurclesias, quæ illi fuerunt à carnalibus & hypocritis dedicatæ? & ad adorandum eius imastatuas?

ùm hîc aliud addam. Tu soles affirmare, eam esse Reginam cœli, tutricem & patronam risti: & conaris toti orbi persuadere, habere omnia præsentia, sicut habet Deus & Chrinihilominùs hîc tu eam nunc facis imprudentissimam, ita vt nesciuerit præuidere, fore, vt

eius Camera non ità magno in honore habenda esset, vt desiderasset, si in Illyricum fui
quanquam de eius imprudentia non semel ita iudicasti, sed bis deinde eodem modo.
in fabula, illam Cameram neque in illa quidem Syłua, in quam postea fuit ab Angelis
delata, diutius constitisse: quandoquidem multa latrocinia, ob opportunitatem loci,
bantur. Itaque affirmas, Angelos tertiò eandem Ecclesiam humeris sustulisse, & in mo
rum fratrum transtulisse. Quin addis, neque hîc quidem potuisse illam diutius consi
illi duo fratres, cùm magnas opes ex maximo peregrinorum concursu compararent, earu
ne discordes esse factos ita, vt ad arma inter se ventum fuerit. Quare boni illi angeli c
positam sibi totam illam machinam in humeros, deportauerunt extra illum montem
fratrum discordiæ, & illic, vbi ea nunc est maxima dexteritate atque elegantia, colloca
vt erecta posset consistere, neque vlla ventorum aut tempestatum vi dimoueri, neque suo i
dere dissolui, tametsi nulla secum haberet fundamenta, quæ eam sustinerent & corrobora
semper oportet meminisse, fundamenta eius in Iudæa remansisse.

Quis vnquam audiuit stultiora & absurdiora his? Quid fuit vnquam post orbem
ab vllo quantumuis mendace & perdito scriptum, quod magis stomachum moueret, 8
set prodigiosum? Quàm putas Turcas & Hebræos solere Christianos irridere hoc adeò
At profectò non iniuria. Ipsi enim in eorum Alcoranis & Talmudis nunquam scripseru
as & freneses similes istis tuis, quæ ita sunt stultæ & horribiles, vt certò credendum sit fo
steri, cùm illas legerint, vix queant sibi persuadere, fuisse vnquam gentem vsque adeò
mentecaptam, atque impiam, vt tu es, Papatus.

Sed pergamus, nam maiora adhuc reliqua sunt. Hactenus recitatæ sunt tuæ nugæ
testimonia adduxisti. Nunc verò incipies ea adducere: eia igitur profer tandem, cuiu
sunt? Ex quibus historijs, aut Chronicis, & quorum virorum autoritate ea tibi sumes?
maximas, atque alijs ætatibus omnino inauditas, & prodigiosissimas quasdam narrasti
non mediocribus testimonijs tibi opus est, si velis ea confirmare ita, vt persuadere sibi hor
sint, ea esse vera. Profer ergò nunc in medium, quæcunque habes. Beata Virgo anno 1296
cuidam eius deuoto dormienti, & illi hæc omnia reuelauit. Hoc tuum testimonium est i
ponderis.

O cœlum, ô terra, ô inferne, audite, quid sit Papatus, audite: Papatus est congre
conspiratio quorundam sub quodam capite dato illi à Diabolo, qui nunc inflatis buccis, s
perbia & tyrannide ita tonat.

Quanquam nec Lucas Euangelista, neq; alius ex Apostolis aut Scriptoribus veterib.
tioribus, nunquam scripserit, Iesum Christum fuisse enutritum in eadem Camera, in c
Maria nata est, imò quanquam contrarium legatur: quanquam nunquam scripserit, A
vidisse multa diuina mysteria, quæ facta fuerint in ea Camera: quanquam nunquam scrip
dem Apostolos eam conuertisse in Ecclesiam: quanquam nunquam scripserit, eam Eccles
fuisse ab Apostolis dedicatam & consecratam: quanquam nunquam scripserit, Lucam ei
nem pinxisse, & in ea Ecclesia collocasse: quanquam nunquam scripserit, Apostolos ill
officia celebrasse: quanquam nunquam scripserit, eam Ecclesiam post aliquot secula fuisse
suis fundamentis ab Angelis ex Iudæa in Illyricum delatam, atque hinc (quia Virgo videb
esse ita honoratam, vt cupiebat) trans mare Adriaticum in syluam quandam, & deinde
tem: postremò propè Recanatum.

Denique, quanquam omnia hæc sint omninò contra id, quod docet & præcipit h
doctrina Iesu Christi: tamen iubeo atque impero, vt omnes hæc, quæ à me dicuntur, sine
ceptione credant esse verissima; perinde ac credunt articulos fidei comprehensos in Symb
pœna æternæ damnationis, quin etiam sub pœna temporalis ignis, quo veluti hæretici mox
tur omnes, qui ita, vt ego impero, non crediderint: contrà verò totum id, quod in sacris lit
tinetur (quandoquidem mihi tota scriptura subdita est) satis est, si ego pronunciem, ali
meis ea, quæ mihi adlubescunt, somniasse, siue is reuera somniauerit, siue mihi libitum fu
quando confingere, & mentiri eum somniasse. Nam tum somnia & deliria mearum creat
tum mea mendacia volo haberi pro articulis fidei: quicquid garriant Lutherani.

Hæc tua, ô Papatus, oratio est. Mea verò hæc: Videmus nunc, omnino comple
prophetiam Danielis, qui dixerat fore, vt quispiam impudens ad tyrannidem euectus ext
supra omnem diuinitatem, & illi disertissimè & arrogantissimè contradiceret, spretis verò
oraculis esset prolocuturus, atque imperaturus maxima quædam horribilia & prodigio
quemadmodum illi libido suggessisset. Tu ergò Papatus, tu cum tuo Antichristo, ille ips
nus impudens es, de quo primùm Propheta ille, postea Apostolus clarissima voce vat
est, tu, tu contemnis, tu pedibus conculcas veritatem, quæ est in diuinis s
comprehensa, & loco huius proponis nescio quas tuas reuelationes, deliria & f
atque imperas, vt hæc habeantur pro rebus verissimis & diuinis, quemadmodum nun
isto Lauretano negocio. Nam libuit tibi confingere, virginem Mariam cuidam eius

Anno

euelasse omnia illa tam multa prodigia & deliria, quæ hactenus non semel recensui, &
is reuelationibus & delirijs credatur, non autem Spiritui sancto, qui prorsus contraria
osis Biblijs.
d indignius & intolerabilius est, si quis aliquando velit interrogare à tuis, quisnam fuit
, cui facta est reuelatio? quonam tempore? quod fuit viri nomen? quæ patria? quæ pro-
ita? quæ autoritas? non solùm non vis respondere, sed soles comburere eos, qui non sta-
fuerint, se credere, quæ tu pronunciare semel voluisti. Atque his præclaris modis quo-
s diuersas tuas opiniones & dogmata, & talibus dico somnijs & spectris tui illius Grego-
ios) importasti in Ecclesiam enormem illam imposturam Purgatorij. Imò nunc huc-
uiuscemodi reuelatione nuper alium ex tuis luculentam mentionem fecisse, quæ vsque
risit, vt eam volueris edito diplomate commendare: scis quam dico? annón memini-
oquor, quam tuus Mutius in suo quodam libro attigit, vbi affirmat, reuelatum fuisse
uius nomen nemo potest scire) virginem Mariam mirandum in modum oblectari, cùm
em erga ipsam proferentem illa duo iucundissima verbula: DOMINVS TECVM:
ómnes, qui orant salutationem angelicam, debere illa tertiò repetere.
verò sunt ingenia, & iudicia grauia, quæ perplacent tuis carnalibus atque hypocritis: hæc
, & tu præsertim Iuli III. soles commendare, atque approbare tuis bullis. Certum est,
ncanilem atque insipidam reuelationem de verbulis illis, Dominus tecum, magno to-
æ risu, disertè breui edito, vtpote verissimam & grauissimam approbasse, nec te pudet.
te audire dicentem, non propter eam solam reuelationem, quæ anno 1296. contigit il-
e commotum fuisse ad imperandum, vt totum negocium Lauretanum pro vero habere-
abere alia grauiora argumenta & probationes.
videamus ergò, cuiusmodi sint. Tu ita dicis: Cùm deuotus ille, quem nemo vnquam
ecasset omnia ea, quæ dormiens audierat, quibusdam bonis hominibus Marchiæ Anco-
ox hi communi consensu statuerunt, velle inquirere, an ea vera essent: quare selegerunt
es viros, qui in Iudæam primo quoque tempore nauigarent, inuestigarentque de rebus il-
is. Cùm itaque essent profecti, & rediissent: eos renunciasse, se inuenisse, vera esse o-
deuotus nunciauerat se in somnis audiuisse. Sed hîc consistamus. Primùm omnium
viros eos, qui tunc incolebant Anconitanam Marchiam, qui alioquin solent esse cordati
uisse habendos pro ineptioribus & stultioribus, quàm tu sis, ô Papatus, si commoti verbo
nuncionis, qui aiebat, se somniasse nescio quid, mox voluissent totius prouinciæ viros,
m conuocare, & statuere, vt 16. ex insignioribus aggrederentur iter, quod est trium mil-
iariorum, deinde iter periculosum, cùm ob naufragia, quæ sæpè patiuntur, qui per illa
maria nauigant, tum ob pyratas, qui quotidie illic prædantur: deinde maximo sumtu,
um coronatorum. Nam singuli, qui illud iter suscipiunt, 60. coronatos ad minimum
ta & simul pro victu soluunt: postremò ad inuestigandas res vanissimas & incertissimas.
tem censeo, stupidissimum esse, & communi sensu carere, qui non videt, has esse nugas
as, & mendacia ridicula. Quod etiam inde apparet: nam in hac narratione, quæ fit de
n totâ illâ Marchia congregato, & de tam honorifica legatione missa, nunquam expres-
el vnicum nomen alicuius ex illis, qui conuenerunt, vel ex illis, qui fuerunt in legationem
Certè si agebatur de conciliande fide rebus gestis tam magnis, erant exprimenda non so-
ina, saltem aliquorum, si non omnium Senatorum & legatorum, sed & locus, in quem
runt, atque etiam tempus.

demus, verum fuisse, viros illos ex Marchia Anconitana vnà conuenisse, vnoque verbo
erstitiosuli Somniatoris impulsos, constituisse 16. Legatos in Iudæam mittere (quod fal-
esse existimo, mentitum verò, vt maior fides fabulæ conciliaretur) videamus, quid re-
rint se inuenisse, & an possimus illo modo putare esse vera, quæ se inuenisse dixerint.
us ille vanissimus & mendacissimus sacrificulus inquit, illos renunciasse, se inuenisse si-
estigia fundamentorum eius Ecclesiæ, cumque ea magna diligentia fuissent metiri mensu-
secum domo attulerant, omnino se ea ipsa fundamenta, & non alia, conspexisse, vnde
fuerat auulsa.
oh infelicissimum Papatum, proh quantoperè breui vituperandus es hoc adeò nomine,
ipsis mulierculis & pueris! Quis vnquam ab eo tempore, quo primùm siue Cadmus siue
ras inuenit, maiores ineptias, putidiora mendacia, & magis impia scripsit? Sedecim insi-
inuenerunt in Iudæa fundamenta illius Cameræ, quæ iam erat in Italiam delata, nónne ita
Missator in isto scripto, quod pendet tabella affixum in templo Lauretano? Sed quæro abs
illa Camera fuerit sola sub vno tecto & seorsim, in quibusdam fundamentis collocata ita,
eam Cameram nullus illic alius locus fuerit, nec coquina, nec cellarium, an verò sub eo-
o, & super eisdem fundamentis fuerint aliæ etiam mansiones? Sed nunc succurrit, initio fa-
ptum sic esse: Ecclesia beatæ Mariæ de Loreto fuit Camera domus, erant in ea procul du-
etiam mansiones sub eodem tecto, & in eisdem fundamentis, neque erat sola vna Camera.

Quare, quo pacto potuerunt illi 16. Legati reperire vestigia fundamentorum Cameræ seor
damentis totius domus?

Sed aliud etiam quæro, quot anni tuo iudicio præterierant ab eo tempore, quo illa fu
ta iacta & ædificata fuerunt, vsque ad id tempus, quo legati dixerunt, se ea reperisse
ctò non pauciores, quàm mille ducenti. Sed spacio tot seculorum non modò saxa,
menta priuatæ & pauperis alicuius domunculæ omninò inuoluuntur in alijs ruinis: &
te terra, illic fiunt pascua, aut campi, aut vineæ, sæpè etiam syluæ: verùm etiam public
profundissimis fundamentis & solidissimis saxis & columnis extructa, corruunt &
ita, vt nec vestigium, neque odor vllus appareat. Certè vix vestigium extat hodi
rimi illius Templi, quod & tanto sumtu, tantoque artificio 46. annorum spacio
catum fuerat in Hierusalem, imò vix exigua quædam illius maximæ ciuitatis vestig
possunt.

I & lege, quid scripserit Iosephus libro 7. belli Iudaici, & quid Dion in vita Traiani
videbis, quantoperè primùm Vespasianus, & circiter 40. annis post eum Traianus affixe
stauerit non modò vrbem illam Hierosolymitanam, sed totam adeò Iudæam. An
hæc Dionis verba: Arces Iudæorum quinquaginta diruptæ sunt, vici ad noningentos &
quinque, qui sanè frequentes & nominatissimi erant, direpti, & mox igne consumti sun
omnis Iudæa desolata est, & lupi ac hyenæ passim per vrbes incedentes vlulabant.
tota illa regio ita fuit afflicta, vt hîc audis: cur tam perfrictæ frontis es, ô Papatus, vt aud
mare, post tantam desolationem & excidium, & post tam multa secula adhuc potuisse
exiguam quandam casam, aut Cameram, vt tu dicis, aut eius etiam fundamenta conspici
Nam quicquid horum dixeris, stultè dixeris.

Sed video, quid hîc dicturus sis, nempè 16. illos Legatos retulisse, se non modò fun
illa reperisse, sed murum quendam vidisse, in quo scriptum erat, Cameram illam illic
discessisse. Non possum me continere, quin hîc exclamem, vt Ethnici solent, proh Dei
hominum fidem. Annón te pudet, Papatus, non te pudet effutire isthæc tam puerilia, at
tam ridicula & putida? Certè putasti, homines esse stipites aut asinos, cùm ista concinnar
huc ades cum tuo isto muro. Quid ais? Scriptum in eo fuisse, Cameram illic fuisse? At c
te, ad quam domum vel ædificium pertinebat ille murus? ad vetúsne aliquod, an ad nou
blicúmne, an priuatum? Certè hæc oportuisset renunciari à tuis istis legatis, si non essent
Deinde quia ais fuisse scriptum in muro: quæro, an carbone, aut creta rubenti fuerit sc
tum etiam, qua lingua, Arabicáne, an Hebræa, an etiam Græca, aut forsitan Italica, cùm il
Italicæ linguæ sit vsus? Sed aliud adhuc quæro non minoris momenti, si illa verb
pta in muro debuerant fidem facere, cur tui Legati non interrogauerunt, &
diligenter, à quibus fuissent scripta? Quid enim, si aliquis Turca aut Hebræus ita illic
set, vt Christianos irrideret (quod sæpè solent) putarésne posse sufficare id tibi ad tuum
um constabiliendum? Sed iam pudor est versari in istis tuis tam multis nænijs, sed tam
est veræ Christi Ecclesiæ, si versemur, & subducamus fimbrias tibi super faciem tuam, &
mus gentibus pudenda tua, regnisque fœditatem tuam, vt est apud Nahum, cap. 3. semp
in gloriam Dei, qui suo spiritu impellit suos, & iubet, vt accuseris, exagiteris & confodiar
gnis & doctis viris, à paruis & ab indoctis, qualis ego sum, & ab omnibus vocibus, & om
lamis, tanquam eius atrox & capitalis hostis, vt tu es.

Hactenus, vt isti tuo idolo fidem & autoritatem conciliares, adduxisti somnium de
scio cuius: deinde ementitam quandam 16. virorum Picenorum legationem: mox eorun
ciationem de fundamentis quibusdam inuentis, & de literis in quodam muro inscriptis:
tumet, licet sis impudentissimus & stolidissimus (ita Deo operante, ipse tibi, ipse ingeni
communem sensum adimit, & in reprobum sensum tradit, quia cum eo vis bellum gere
inquam tumet videris agnoscere, futilia, fatua, & prorsus falsa ea testimonia esse, quæ hact
duxisti, aliud aggrederis, sed item futile, fatuum & falsum.

Ais enim, te omninò credere, Ecclesiam istam, quæ Laureti visitur, fuisse Cameram
Virgo Maria filium suum enutriuit: quia quotidie omnes vident, quòd beata Virgo, medi
Camera, illic facit infinita miracula, & fit ita vt dicis. At si etiam hoc argumentū statim exc
bi è manib. quid ages, miser Papatus? quò te conuertes? quam inuenies machinam, qua p
tentare istud tuum idolum, ne in præceps collabatur & corruat, ridente & plaudente ma
tius orbis terrarum parte, sed lugentibus & gementibus apud te tuis superstitiosulis & hy
certè excutiam, & quidem verbo Dei: annón tibi videor magno telo velle vti? Quare ad
nugatis de tam multis miraculis, quæ virgo Maria illic agat, mediante illa Camera, duo hi
sa habeo.

Alterum est huiusmodi: dico enim, tuosmet adulatores & defensores, qui vel medioc
in sacris literis versati, solere damnare istam tuam opinionem, quòd virgo Maria faciat ipsa
racula: sed aiunt, ea fieri à Deo ob preces & intercessionem matris. Nos verò vtrumque n
quotiescunque enim Pater cœlestis largitur nobis gratias aliquas, id agit sua propria bonita
sericordia, tum etiam precibus & intercessione dilecti filij sui. Cuius nostræ doctrinæ h

...stimonia in scripturis, cùm tu tuæ istius nullum omnino habeas. Nam Christus in-
...cunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Ioannes verò, Aduocatum ha-
... Patrem Iesum Christum. Paulus verò, interpellat pro nobis (de Christo loquitur)
...n non modò nos possumus te accusare, quòd falsam doctrinam hîc doceas, sed etiam
...lati, qui, licet aliàs sint valdè impudentes & impij, tamen nondum eò dementiæ vene-
...eant dicere, quod tu hîc audes, virginem Mariam facere ipsam miracula, atque adeò
...a Camera, quasi virtute eius Cameræ diua Virgo possit edere miracula, & alioqui non
...hæc fatuitas?

...cipe alterum responsum: Tu, quia vides tam multas tabellas pictas, tam multas statuas
..., tam multas vestes, naues, funes & anchoras, tam multa arma, denique tam multos
...entes in isto tuo templo Lauretano, putas, totidem miracula facta fuisse illic, & pro-
...credi oportere, eam fuisse Cameram virginis Mariæ. Primùm itaque possem dicere,
...ò credendum esse, vera esse illa tam multa, quæ peregrini afferunt, & in Ecclesiam af-
...a sunt illic affixa. Sæpè enim solent sine vllo pudore fingere sibi illa somnia, & menti-
...ampliùs dixerim, sæpè ipsosmet sacrificulos aut monachos, cùm de industria domi alant
...ices, solere collocare non modò in Lauretano templo, sed in alijs etiam multis, quæ sunt
..., tabellas, statuas, naues, arma, & subscribere, hoc in tali vrbe contigisse, illud in alia,
...ud ita fingere, vt suis idolis autoritatem concilient.

...to, facta fuerint miracula illa tam multa, fac, nullum esse confictum & ementitum, sed
...tam multos, quorum nomina illic recitantur, miraculo euasisse ex tempestate maris, a-
...ituros: sanatos ex mortiferis vulneribus, atque ex alijs morbis insanabilibus: ista, in-
...acula facta inter tuos istos superstitiosos, qui nihil aliud sunt, quàm caro & mundus, fi-
...Diabolo altero ex duobus modis: aut enim ille, qui in suis membris regnat, & efficacis-
...potest efficere sua illa efficacia & vi, vt sui sibi planè persuadeant, se omninò vidisse appa-
...quam vnquam viderint, aut verba audiuisse, quæ nunquam audiuerint, & se liberatos
...que maximo vel belli, vel maris, vel incendij, vel ægritudinis periculo, ope vel intercel-
...nis Mariæ, cùm tamen aliàs etiam sine miraculo essent euasuri.

...nquam, vnus modus est: alter verò huiusmodi. Dico, diabolum ipsum non modò
...ta fascinare, vt cogat eos, sibi pro veris persuadere ea, quæ omninò falsa sunt, sed posse et-
...& miracula edere in suis, ad confirmationem eius falsæ doctrinæ, id est, Papisticæ, qua i-
...tur. Verbi gratia: iactabitur in magna maris tempestate infidelis aliquis (Infidelem
...dico, non intelligo nunc Turcam aut Hebræum, sed merum aliquem Papistam, qui ca-
...viuæ illius fidei, qua Christiani efficimur, & qui sibi persuaserit, Papatum à Deo fuisse in-
...& omnes eius institutiones & dogmata ita seruanda, vt sanctum Iesu Christi Euangeli-
...erò, qui cum illis non consentiunt, esse Hæreticos, hos in summa ego proprio vocabulo
...appello.) Si itaque aliquis huiusmodi in aliquo vel maris, vel alio periculo extiterit, & pu-
...votum fecerit Idolo Lauretano, velle se ad illud accedere, tabellam affere, & Missarum
...: Diabolus, inquam, vt omnes eos errores constabiliat, & suum illud membrum, nem-
...em virum dementet & ludificet, edere potest miraculum & ex periculo liberare.

...de tibi hæc doctrina? clamabis, vnde tibi? A Christo & à Paulo: nos ab his purissimis
...nostras doctrinas haurimus, tu ex lacunis, imò verò ex stygia palude tuorum Decretali-
...orum, & Clementinarum. Quid verò ait Christus? Audi, quid dicat: Et nisi breuiati
...ies illi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc si
...s dixerit, hîc est Christus, aut illic, nolite credere, surgent enim (audi Papatus, audi, quid
...d cit hîc de te, & de tuis creaturis, id est, de membris Diaboli) surgent enim pseudochri-
...udoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri
...iam electi. Audisné? signa magna & prodigia edita à membris Diaboli? Ne ergò af-
...Ecclesiam Lauretanam tuisse Cameram virginis Mariæ, quòd ibi fiant miracula. Non e-
...t consequentia, omnem locum esse sanctum, vbi fiant miracula.

... audiamus Paulum vnà cum Christo, attende Papatus. Nam Spiritus sanctus per os Pau-
...uitur de te & de tuo Papa, id est, de Antichristo: Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem
...s Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui, cuius est aduentus
...m operationem Sathanæ (Audis, Sathanam operari in tuo Antichristo?) in omni virtute,
..., & prodigijs mendacibus (Audis, signa & prodigia mendacia, id est, ad confirmanda
...ia, edita à Sathana) & in omni seductione iniquitatis his, qui pereunt eò, quòd charita-
... receperunt, vt salui fierent (hi sunt infideles illi, de quibus dixi, qui nihil Euangelio, o-
...rò Papis credunt, ita vt nolint salui esse) ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt cre-
...endacio, & iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed oblectati sunt ini-

...o operatione verò erroris Paulus intelligit vim ipsam ingentem & efficacissimam, quæ re-
...in errorem propellit, & magno impetu præcipitat. Cùm verò dicit, eos oblectatos

falſitate, illos voluit exprimare, quos ſolemus videre, ita habere ſuperſtitiones & ido
in delicijs, vt malint omnia pati, quàm ſinere ſe ab illarum complexu & a
uelli.

Sed quanquam plurimùm valere apud te ratio iſtorum miraculorum editorum a
gines & ſtatuas ſolet: tamen tuipſe nunc videris diffidere, ne te eadem ratio hîc ad perſu
iuuet, Eccleſiam illam fuiſſe Cameram Virginis Mariæ, in qua filium eius nutrierit. N
veluti Gigantes aut Achilles, ſub finem fabulæ, in ſubſidium vocas. Vides enim, cauſam
ſe inclinatam, & ſummo in periculo, ne ſuccumbas. Si itaque fortè poſſem iſtos tuos Ac
bilitare, & proſternere, iam eſſes omni auxilio deſtitutus, iam tunc cogereris fateri, te t
bula per trecentos ferè annos toti Chriſtiano orbi impoſuiſſe, doctrinamque & gloriam D
mini noſtri Ieſu Chriſti fœdiſsimè conſpurcaſſe. Quare videamus, num poſsimus hæc
tibi reliqua ſunt, fundamenta reuellere.

Profer prius. Quid tandem ais? Aio, dicis, quempiam Eremitam, cui nomen frate
ſylua, virum magna abſtinentia, aliquando dixiſſe, ſe die octaua Septembris, qua cele
ſtum Natiuitatis diuæ Virginis, duabus horis ante exortum Solis, vidiſse lumen è cœlo d
ſupra eam Eccleſiam: quod lumen erat longitudine 12. pedum, latitudine verò 6. atqu
uenit prope ſummum Eccleſiæ, euanuit. Eremitam verò interpretatum fuiſſe, lumen i
virginem Mariam, quæ tunc veniebat, vt ſuum feſtum videret.

Itaque hic Eremita eſt alter ex tuis Gigantibus (vt dixi) quem adducis in poſtrema a
bi laboranti ſuppetias ferat, & eſt omninò aliquid: quid enim poſsum hîc reſpondere? d
ſe monachum, & quidem ſobrium, quod rarum eſt, ne quis ſuſpicaretur, te iſta audiuiſse
ſo aliquo aut helluone: adducis diem, imò & horam, addis, ita illum fuiſse interpretat
lumen longum longitudine 12. pedum, & latitudine 6. ſignificaret, illic diuam Virgine
ſiquidem tuo monacho ita libuit interpretari, tibi verò, quod ille interpretatus eſt, approb
iam reliquum eſt, niſi vt omnes ſubmittamus ceruices, cedamus, credamus, illam verè ſui
tam diuæ Virginis, præſertim verò cùm Monachus poſtremum illud addiderit, diuam Vi
lumine illo propterea veniſse, vt videret ſuum diem feſtum?

Quis autem poſsit dubitare, eam veniſse ob tam grauem cauſam: non enim facilè
rit, quantoperè ſoleat ſuis illis diebus feſtis oblectari & placari. Deinde ex alto illo cœl
tuiſset ita ſingula contemplari, itaque ad ſummum vſque Eccleſiæ deſcendit, atque vbi o
ligenter luſtrauit & circumſpexit, euanuit; ſed tamen audi, Papatus, vnicus mihi hîc reſta
lus: nam nihil dubium, quin credam reliqua. Si enim diua Virgo propterea ex ſummo
ſcenderat in forma illius luminis, vt ſuum feſtum videret: cur ante diem deſcendit? Cur n
lit profectionem vſque ad horam tertiam diei, qua videre potuiſſet totum clerum ſericis
reis veſtibus indutum, cum ſuis crucibus argenteis, cum vexillis, & cum tam multis cereis
Deindè frequentiam tot virorum & tot mulierum? deinde tot diuerſoria benè inſtructa,
nas, vbi venduntur globuli precarij, imagines, ſtatuæ, cerei, tabellæ, quin etiam vt potuiſ
Tibicines, atque etiam Lyriſtas, quibus feſtum ſolet vndique ſtrepere, non modo camp
tinnitu.

Addo etiam, me mirari, cur beata virgo non diſtulerit profectionem ad pomeridian
tunc enim omnes peregrini ſolent eſſe hilariores, tunc ducuntur pulcherrimæ choreæ, tun
perſtrepunt iocis, cachinnis, amoribus, lætitia, imò ſæpè etiam illic itur ad arma, neque
cundum ſpectaculum, ſi hinc cernas 20. aut 30. viros, illinc totidem, qui ſtrictis enſib. con
tur, & ſtrenuè pugnent ita, vt nonnulli in pugna etiã occũbant, nonnulli vulnerentur, alij fu
lij exultent, trucidato hoſte & parta victoria. Sentiſne, ô Papatus, vt te irrideo atque
quanquam hîc non ita exclamo contra te, vt alibi? At profectò, cùm tam ſtulta & tam fat
fueris effutire palàm, vt Chriſti gloriam obtueres, digniſsimus es, qui ab omnium vocib
nis modò irrideatis & exagiteris, modò exclamationibus & omni conuitiorum genere c
ris, ne quid dicam durius & odioſius. O te miſerrimum & infeliciſsimum, primò quider
ad ſalutem animarum attinet, à qua omninò excidiſti, actum, actum de te: deinde quod
cem & exiſtimationem, cuius tam magnum feciſti naufragium, & quotidie facis, nec m
vel pauciora damna & ignominiæ manent his, quas ferè 40. annis paſſus es. Et ſcio,
firmem.

Sed proſtrato priore tuo Achille, nunc inuadam alterum, qui huiuſmodi eſt. Ais e
eſſe duorum ruſticorum præclara teſtimonia, quibus omnia ea, quæ hactenus recenſuiſti, q
bare: quorum alteri fingis nomen eſſe Franciſco Priori, alteri Paulo Rinalducio: itaque vi
erit, quid dixerint iſti duo ruſtici: quanquam aliud erit priùs diſpiciendum, nempè, an fu
gitimè, atque ita, vt iura ipſa ciuilia & canonica iubent, examinati, quod omninò non f
neque præſente aut iubente magiſtratu, neque ſcribente notario, mandata fuerunt literis e
cta, verùm ſolus ſacrificulus ea ſeorſim & priuatim ſcripſit.

Cui verò vnquam permiſſum fuit, vt in ſua ipſius cauſa teſtes citaret, interrogaret, & v
rum deſcriberet? Nulli hoc profectò conceditur, quemadmodum nec iudicium & ſenten
Et quis non videt, ſacrificulum illum Lauretanum, cùm dicta duorum ruſticorum ſuſciper
ſua eius cauſa feciſſe? Quid enim aliud elaborabat, quàm vt ſuæ rurali parochiæ exiſtimatio

iter, vnde consequeretur concursus populi, qui oblationes ferret? Deinde vterque testis
is in suo dicto: nam quod vnus ait, non confirmatur ab altero, imò quilibet eorum se-
id dicit, atque id valdè diuersum.
e, cùm Christus ipse dicat, veritatem rei apparere, quando à duobus vel tribus eadem
tur, hic verò vix vnicus affirmet, procul dubio nullam fidem merebitur. Adde, quòd
uitur non de visu & de verà scientia, sed de auditu: quin vterque dicit, auum aui sui quæ-
isse, nec nominat illum auum aui. Quid enim si is auus aui forsan fuerit non modò
ispiam rudis & stupidus (hoc enim omninò fuit) sed nebulo aliquis & furcifer, atque ita
aus, cuius verbis quis fidem habeat?
mecum agitur, inquies Papatus. Nam cùm tam multa obijcias contra personam meo-
n, hoc propterea facis, quia vides, eorum dicta tam grauia, tam vera & tam sancta esse,
irmare ea nulla tua astutia & cauillatione possis, inuadas in personam. Itáne seriò cen-
dicta grauia & vera esse? Visne, vt credamus te vsque adeò stupidum & insanum? Sed
uandoquidem, vidente & audiente toto Christiani orbis amphitheatro, tu tam auda-
s dicta illorum testium, & iubes tam disertè, vt omnes habeant ea pro grauibus, pro ve-
ctis, aloquin exurantur, & in profundum inferni detrudantur: necesse est, vt te vel stu-
nlanem affirmemus esse, vel insignem impostorem, veræ doctrinæ Christianæ corrupto-
ræ Dei & Christi atrocissimum hostem.
e diutius moremur, adducamus iam in medium rusticorum attestationes, vt totus orbis
er respiciat, & summa cum ignominia irrideat atque explodat, & te autorem & defen-
m vna cum illis multò adhuc magis. Alter ergò ex Rusticis ita inquit: (proferam ipsi-
ticuli verba, quæ tu vis pro diuinis oraculis haberi) Paulus dixit, quòd auus aui sui sibi
òd vidit, quando Angeli conduxerunt dictam Ecclesiam per mare, & collocauerunt in
, & pluries ipse cum alijs personis dictam Ecclesiam visitauit.
pacto queam hic me continere, quin exclamem, ô cœlum, ô terra, ô maria, ô inferne,
acissimum hunc Papatum expectas, pro dignitate à tuis diabolis cum omnibus suis rasis
astandum! Aspice ô cœlum! aspice ô terra! aspice ô inferne! cum omnibus, qui illic
ei hic in medio, & qui inferiùs degunt: aspice & contemplare, inquam, qualia sint dicta
us, quæ sacrosanctus Papatus iam dudum obtrusit orbi pro veris, grauibus & sanctis, &
anta tyrannide & crudelitate adhuc audet defendere, in tanta luce Euangelij, quæ vn-
npit. Proh pudor, quid potuit stultius & putidius dici aut excogitari? nempè rusti-
o quem, vidisse Angelos baiulantes Ecclesiam vltra mare. At cur non interrogabatur,
ntili Angeli? Nudine, an vestiti? & quibus vestibus, & quo colore? præsertim an alas
, & quomodo ferrent illam Ecclesiam, humerisne, vt baiuli solent, an fortè per mare
ine vllo nauigio, quia fluitaret?
n stultissimum & impudentissimum Papatum, qui isthæc verè deliria ægrotorum propo-
da. Et profectò si nulla alia essent in te mendacia, nullæ aliæ superstitiones atque idolo
ibus ita vndique scates: tamen ob solam adeò hanc insignem fatuitatem, quam prædicas
, qui Angelos viderit, ingentem machinam murorum ferentes per dorsum maris, di-
esses, quem omnes desererent & exsibilarent, quemadmodum planè desereris & exibi-
Sed cùm hanc inanissimam fabulam concinnares aut approbares, nonné tibi veniebat in
ore, vt multi essent ita erga te dicturi?
prodigia nobis narras de Angelis, muros per aëra portantibus? Putas forsitan, nos esse sti-
nos, quibus talia pro veris obtrudas? Sed fac, Angelos solitos fuisse videri ab oculis no-
onera vehentes aut baiulantes, quid ais? Vnicúsne fuit rusticus in toto orbe, qui eos vide-
t? Atqui non parùm itineris emensi sunt: primùm enim ex Nazareth ad mare, deinde ais,
us Asiæ Angelos illam totam Cameram in Illyriam detulisse, deinde ex Illyrico trans ma-
cum in Picenum in quandam syluam, deinde ex sylua in montem duorum fratrum, po-
monte non longè à Recanato. Ista certè excedunt tria millia & quingenta milliaria: &
s orbis refertus sit tam multis viris, pueris, fœminis, cur nullus alius inuentus est, præter
vnum, non nauta, non piscator, non pastor, non arator, non venator (omnes enim hi
is degunt sub dio) qui illud tam magnum monstrum viderit aperto cœlo, & per medium
agari?
Quid, inquam, ad istos, qui ita te interrogarent, posses respondere, ô Papatus?
n non videt, insigniter mentitum fuisse auum illum, cùm diceret, se solum Angelos eos
i modò vnquam dixit) & mentitum Paulum Rinalducium, cùm diceret (si modò vn-
xit) se ab auo aui ea audiuisse, denique mentitum fuisse sacrificulum, qui ea scripsit, (si
is scripsit.) Nam hîc patet esse ingentem fascem mendaciorum, & falsissima esse omnia,
ud, quòd tu ea pro veris approbasti, hoc vnicum certò scimus. Aut si fortè posses alicun-
l tamen non potes) probare, proauum illum aliquid reuera dixisse, quod de Camera per
a ab Angelis viderit: ad summum potest tibi concedi, illum rusticum, cùm vel ligna se-
boues pasceret in illis montibus Piceni agri, qui imminent mari, vidisse procul nauim,
s velis ferretur ad suum iter, itaque existimasse, Cameram esse, quæ ab Angelis albis vesti-
is veheretur.

Iam oſtendi, & quidem paucis, alterum teſtem planè ridiculum eſſe atque falſum. I
cis item oſtendam, alterum etiam, nempè Franciſcum Priorem, & ridiculum & falſum
ominùs.

Quid enim ait? Auum eius, qui attigerat annum 120. ſæpè inuiſiſſe eam Eccleſiam,
Laureti eſt, cùm adhuc ea eſſet in ſylua. Subſiſtamus hîc, primùm ſi peterem abs te, Pa
ius fidei & exiſtimationis fuerit auus ille tam grandæuus, quem ferunt dixiſſe (ſi modò is
quam aliquid huiuſmodi dixit) ſe eandem Eccleſiam alibi vidiſſe, quid aliud poſſes reſpo
ſi fuiſt cum aliquem ſtupidum, & delirum decrepitum? Vide igitur, qualem habeas aut
mendacij. Et ſi aliud peterem, nempe cur nullus alius ex toto Piceno inuentus fuerit,
fuerit nugari, ſe eandem Eccleſiam alibi aliquando vidiſſe, quid tum poſſes reſpondere?

Certè eo tempore, quo tu dicis, Franciſcum hunc dixiſſe, ſe ab eius auo ea audiuiſſe,
multi præterea inueniri, qui dicerent, ſe à ſuis auis aut proauis eadem ſæpè audiuiſſe: ſed
ſunt inuenti alij, qui talia effutirent, quia nemo alius, præter Franciſcum illum, tunc fo
frictæ frontis, qui falſa voluiſſet teſtari. Et mouet me nonnihil cognomen illud, quod
Ruſtico, id eſt, quòd alias Prior appellaretur: id verò crediderim, eum ex monaſterio aliq
aliquandiu vixerit, & monachis inſeruierit, reportaſſe. Ex qua quidem ſchola Diaboli
dire ſoleant ſuperſtitioſiſsima ingenia, inprimisque ad mentiendum inſtructa: nil mirum
tagio & in Ruſticum inde emanârat.

Verùm, ſi hîc affirmas, eam ipſam Eccleſiam aliquando in ſylua ſubſtitiſſe, deinde
te duorum fratrum: mirum, non inueniri illic veſtigia aliqua fundamentorum, aut loci
rint auulſa. Nam ea longè faciliùs inueniri poſſent poſt vnum ſeculum, quàm ea, q
fuiſſe quæſita in Iudæa poſt decem aut plura. Quin monuerim, debere te adhuc quærer
illa ſylua, aut in illo monte reperiri adhuc poſſeat, nam profectò hoc aliquid eſſet.

Sed quid ago? Proh quàm obliuioſus ſum, qui moneo, quærenda eſſe in ſylua aut
veſtigia fundamentorum, quemadmodum in Iudæa quæſita ſunt, quaſi non legerim, te
firmaſſe, auulſam quidem fuiſſe ex media Iudæa Eccleſiam ab Angelis, ſed fundamen
manſiſſe, & nihilominùs molem & machinam illam, etſi nulla haberet fundamenta, à q
tentaretur & corroboraretur, potuiſſe per mare ferri, potuiſſe in Illyria in ſylua, in mo
vbi iam nunc eſt, pulcherrimè conſiſtere, & nullam vim ventorum aut alicuius temp
timuiſſe.

Irrides me, inquies. Quidni? Quis te non irrideat, & planè exſibilet? An ita care
ni ſenſu, v. exiſtimes, tuas iſtas aniles nugas & impoſturas non eſſe dignas, quæ exagiter
ſine, ſine, vt adhuc magis innoteſcant. Nam plurimi ſunt, qui eas nondum planè nôru
ro fore, vt à meo hoc ſcripto benè multi doceantur & excitentur: & tunc videbis, in qua
tione futurus ſis, & quomodo tecum agetur.

In fine totius ſcripti ita eſt legere: In fidem præmiſſorum omnibus denunciatur, to
Scripturam ſumtam eſſe ex originali Autentico ſcripto in dicta Eccleſia ſanctæ Mariæ de
Tu vehementer timebas, ne quis fortè putaret, te nullum autographum habere, vnde e
hoc deſcripſiſſes, quod Latinè & Italicè per totam Europam curas ſpargendum, & quod a
ipſo anno fuiſſe Venetijs impreſſum, propterea hîc veluti pro ſigillo, & confirmatione
mnium, quas narraſti, addendum putaſti, te habere autographum ipſum, in tua iſta Eccl
tum. At ego dico, nos agere tibi gratias, quòd palàm profitearis, iſta, quæ hactenus
non fuiſſe ab vno, aut ab altero ex tuis monachis aut ſacrificulis ſuperſtitioſulis (te inuito a
conficta, & te ea negligere. Sed gloriaris, te autographum habere, id eſt, ipſammet man
ficuli, qui omnia iſta deſcripſit, & illud veluti precioſum quendam theſaurum, & rem ſan
ma veneratione ſeruare, eadem ſcilicet, qua autographum Donationis Conſtantini in
bliotheca.

Sed per nos quidem licebit, vt ſerues vtrumq; quanta volueris religione. Certè re
mam & fatuiſsimam ſeruas, & omninò dignam te, qui totus ex nugis es, ex fabulis, ex me
ſuperſtitionibus atque idolomanijs conſutus. Annòn videor tibi clara voce loqui? Ann
etiam aduerſus tuam iſtam Lauretanam fabulam dixiſſe? Sed quanquam multa omnino
tamen multa adhuc ſuperſunt, quæ nunc à me audies non ſine magno tuo dolore, fremitu
dignatione.

Cùm attentè perquiſierim, quónam anno contigerint iſta tam multa valdè mir
tuus Miſſarius narrauit: animaduerti, ea anno Domini 1296. (vt tu quidem dicis)
Tunc enim quidam ille deuotus apparitionem vidit in ſomnis, & iam erat Eccleſia delata
dò ex Iudæa in Illyricum, & iam viderat eam Angelis circumdatam Ruſticus ille, cùm v
ticum mare veheretur, ſed etiam ex ſylua in montem, & ex monte ad Recanatum, ita vt re
ſim nota, & tumet affirmas, maximum fuiſſe populi concurſum & frequentiam in illa ſyl
in monte, deinde Recanati, atque affirmas, ſimul plurima miracula hîc & illic fuiſſe edita.

Eodem verò anno etiam concilium totius Marchiæ Anconitanæ puto fuiſſe conuoc
ſtinatosq; 16. Legatos: quin eo ipſo anno etiam nauigaſſe in Iudæam, rediſſe (nam ite
ut quinque menſibus ſolet confici) & renunciaſſe palàm, ſe fundamenta inueniſſe
eas muro inſcriptas: res itaque erat notiſsima & vulgatiſsima, ſi tibi volumus credere.

Anno

taque, eo ipso tempore, quò affirmas illa fuisse iam euulgata, fuit in viuis Dantes Ali-
itus fuerat anno 1 260. mortuus verò 1 321. Eodem tempore fuit etiam in viuis Franci-
ia, qui natus fuerat anno 1 304. mortuus verò 1 374. Denique eo ipso tempore fuit in
catius, qui natus fuerat anno 1 314. mortuus verò 1 372. Hi tres fuerunt Itali (vt omnes
Florentini, maxima laude, maximaque autoritate viri, quippe qui erant doctissimi &
ni, & omnibus Principibus alijsque præclaris viris charissimi, cum quibus assiduè ver-
celebrioribus ciuitatibus Italiæ, modò Romæ, modò Neapoli, modò Bononiæ, Rauen-
s, Patauij, Veronæ, Mediolani: hi denique plurima scripserunt versu & prosa, Italica
qua sine controuersia principes & reliquorum præceptores fuerunt) atque etiam
qua tamen non vsque adeò felices extiterunt, & quidem magno interuallo.
summa, in tam multis eorum scriptis varij generis, nunquam indicium dederunt, ad
s peruenisse, in Marchia Anconitana, quæ à Florentia & Roma non valdè distat (certè
, aut ad summum trium dierum itinere) mira illa prodigia & miracula visa fuisse, nem-
orum Angelorum, qui visi fuerint, ingentem quandam molem murorum per aëra &
ulasse, & sedecim Legatorum, qui in Orientem fuerint missi, & maximi populorum
modo in syluam, modò ad montem, modo ad Recanatum præcipites ruerent: postre-
um, qui à grauissimis morbis & vulneribus, alijsque ingentibus periculis fuissent apud
am quandam liberati. Quarum certè rerum omnium maximè memorabilium, mi-
mperare tres illi summi viri potuissent, quin alicubi in eorum scriptis disertam mentio-
t, si modò audiuissent, eas ætate sua contigisse.
crediderim, eos non modò versu & prosâ, Italicâ linguâ & Latinâ facturos fuisse earum
, & celebraturos miracula illius seculi, sed se continere etiam non potuisse, quò minùs
m non ita longè abessent, eò accurrerent, & suis ipsimet oculis, quæ audissent ab alijs,
& admirarentur: & si eò venissent, procul dubio aliquot versus voluissent illic concin-
ent Poëtæ, qui tales occasiones non deserunt, qui versus postea ad nos vnà cum alijs eo-
s peruenissent: & hi, qui vitam eorum trium virorum tam diligenter scripserunt, id
issent, nempe Dantem, Petrarcham & Boccatium, rei maximæ nouitate permotos, vo-
etanam Ecclesiam, quam ex Iudæâ illis diebus sine vllis fundamentis audierant aduolas-
, præsertim verò cùm vita Petrarchæ fuerit descripta à viro, qui omnia eius dicta, facta, &
es etiam habebat compertissimas, quippe qui cum eo in extrema parte ætatis familiarissi-
onstissimè apud principes Carrarienses vixerit, nempe à me illo Petro Paulo Vergerio Iu-
uo, quem postea in ea Petrarchæ vita describenda secutus est Hieronymus Squarzaficus
nus.
liam sentis, Papatus? Annón hoc meum putas maximum esse argumentum, cùm dico,
Petrarcham, & Boccatium eodem illo tempore in viuis fuisse, quo tu dicis monstra &
la Lauretana contigisse, ac eos nihil horum vnquam audiuisse: ergò falsum esse, quod tu
ondebis dissimulando & cauillando, (vt tuus est mos) & dices, non esse mirum, si earū
lam mentionem fecerint eò, quòd nulla ipsis obtigit occasio, neque soliti fuerint tales ma-
ad Religionem attinent, tractare, cùm Theologi non fuerint: sed potiùs amores & fabu-
æ solent. Quare audi, quod tibi ad hæc sum responsurus.
tes scripsit plurimis Carminibus Italicis de Paradiso, de Purgatorio, & de inferno. Quæ-
s te, an materiæ de primatu, de purgatorio, de inferno, & de paradiso, videantur tibi
e esse? & an Dantes, cùm eas tractauerit, potuisset opportunè aliquid inserere de Angelis,
lioquin sint inuisibiles, tamen tunc visi fuerint ferentes Ecclesiam per tam longa itinera
& terrestria? Nisi fortè velis dicere, Dantem Rom. sedem vsque adeò reuerenter coluisse,
uod illa aliquando probasset, putauerit esse reprehendendum. Quod si diceres, possem
dere, illum virum magnâ ex parte agnouisse eam ipsam veritatem, quam nos profite-
am tuam vrbem & sedem vnà nobiscum putasse Babylonem ipsissimam esse illam, cuius
Euangelista in Apocalypsi. Audi, num ita reuera existimauerit!

Nel' inferno nel canto XIX.

Di voi pastor s' accorse il Vangelista,
Quando colei, che siede sopra se acque,
Puttaneggiar coi regi à lui fu vista:
Quella, che con le sette teste nacque,
Et da le diece corna hebbe argomento,
Fin che virtute al suo marito piacque.
Fatto vi hauete Dio d' oro & d' argento,
Et che altr' è da voi al idolatre
Se non ch' egli vn, & voi n' orate cento?

Hoc de verbo ad verbum ita sonant Latinè.

De vobis pastor intellexit Euangelista,
Quando illa, quæ sedet super aquas,

Forni-

Fornicari cum Regibus ab illo fuit visa:
Illa, quæ cum septem capitibus nata est.
Et à decem cornibus habuit audaciam,
Donec virtus suo marito placuit.
Fecistis vobis Deum ex auro & argento,
Et quid interest inter vos & Idolatras,
Nisi quòd illi vnum, & vos oratis centum?

Ac non modò hoc sensit, & multis alijs in locis te mirificè exagitauit, sed & disertissim
Imperium non pendere ab Ecclesia: quin omnibus Ecclesijs Imperatorem præesse, etiam
Quod dogma Marsilius Patauinus eodem tempore in eo libro, cui titulus defensor Paci
tissimè asseuerat, neque id Dantes affirmauit obiter paucis verbis, sed edito libro, cui ti
Monarchia, cuius meminit Bartholus in L. Diui. § præsides. ff. de requiren. reis, vbi ac
tem ipsum propter eum librum fuisse post mortem pro Hæretico condemnatum. C
Archiepiscopus Mediolanensis Arcimboldus eiusdem met libri in catalogo hæreticorum
per adornauit, meminit, & prohibet, ne quis eum legat: & satis imprudenter, cùn
nondum sit impressus, & paucissimi sint, qui illum habeant. Imprimetur tamen
dubita.

Sed ad Petrarcham. Is fuit Archidiaconus Parmæ, deinde etiam Canonicus P
Benedictus verò XII. voluit eum Cardinalem creare, si modò sororem suam elegantissi
adolescentulam, quam ille Antichristus deperibat, pati voluisset ab ipso constuprari: à quo
bonus Petrarcha, dixitque, sibi non esse opus tam fœdo galero. Girardus tamen, eius f
ritia & ambitione impulsus, sororem Benedicto stuprandam adduxit. Sed cùm ex scel
lenocinio vidisset se non potuisse id consequi, quod sperauerat: desperatione ductus, nc
suspendit se, vt Iudas, sed non longè abfuit à tali infamia, nam repentè factus est Mona
tuanus. Hoc enim genus & infame est apud omnes bonos viros (quemadmodum
monachi) & seipsos conficiunt, si non statim laqueo, tamen paulatim superstitiosa quad
petua abstinentia carnium, solitudine & melancholia.

Nec somniamus aut confingimus (vt tu soles) ista, quæ de tuis Papis nunc narraui.
runt literis mandata, & immortalitati, quasi præclara quædam gesta eorum, commend
uis & proauis nostris, & quidem sine vlla suspicione alicuius inuidiæ aut odij, & passim e
cipuè in vita ipsius Petrarchæ, quæ scripta est primùm ab eodem meo Vergerio, deinde
tico, nisi fortè noua & incredibilia videor dicere, quasi orbis terrarum ignoret, reliquos
terrima libidine solere æstuare, mitras & galeros promittere illis, qui ad se constuprand
adducant, quin & fratres etiam, quod horribilius est: & demum etiam ita ingratos esse,
nes ad insaniam & monachatum sæpè adigant. Sed ad rem.

Petrarcha, inquam, erat ex tuis rasis, & non modò amatorios quosdam rhythi
cos scripsit, sed & genus Carminis, quod Capitula appellant, in quibus descripsit triump
ris, Castitatis, Mortis, famæ, temporis, atque etiam Diuinitatis. Annón sunt hæ mate
& admodū opportunæ, in quib. admiscere potuisset quantūuelis grauē articulum? Sed au
quæ de hoc viro dicam. Is præter Italica scripsit & Latina, multò sanè plura, colloqu
tus, epistolas, inuectiuas, itineraria, & quid non? Quin operæpretium est hic recensere,
multa & tam varia Latinè, & quæ ad religionem pertinebant, scripsisse, vt quispiam S
monachus Dominicanus, qui inquisitorem agebat, cœperit illum vehementer vexare:
seos eū accusabat, vt solent isti tui nebulones atque rudes asini, qui lucem literarum ferre
sunt, & optimos & doctissimos quosque insectantur. Sed cùm Petrarcha multorur
rum virorum præsidio tegeretur: horum autoritate Monachus desistere ab accusa
sus est.

Non modò itaque in amoribus & iocis poëta ille versatus est, sed & in rebus serijs &
vbi non potes dicere illi occasionem defuisse, qua etiam de tuis Angelis & de tua Laureta
ra mentionem fecisset, & pluribus verbis disseruisset etiam, si quid de ea audiuisset vnqua

Quin audi, is scripsit itinerarium, in quo monet quempiam Mediolanensem amic
qui erat in Iudæam peregrinationis ergò profecturus, quænám loca illi forent inuisenda,
nat præsæpe, vbi Christus natus fuerat, sepulchrum, vbi iacuerat, & omnia reliqua, quæ
iò antè ostendi fuisse ab Hieronymo nominata. Quare nónne hîc erat occasio & opp
qua potuisset meminisse de Angelis illis vagabundis, & de Camera, quam circumtule
tem potuit monuisse, ne suus ille amicus speraret, se Cameram, in qua Christus erat en
Iudæa inuenturum, quandoquidem ea esset in Italiam allata, sed tantùm fundamenta, q
post se dimiserunt, forsitan quia pressi fuissent nimio pondere, si etiam fundamenta vnâ
quo ædificio ferre voluissent.

Sed adhuc aliud de Petrarcha audi. Scripsit librum benè longum, cui titulus De reb
randis, in cuius sex postremis Capitibus narrat prodigia quædam, & alia memorabilia, q

Anno

nidem ipsius tempore, Brixiæ, in agro Veronensi, Florentino, & Patauino, Venetiis &
id est, auditos fuisse quosdam strepitus in cœlo, sine vllis fulguribus aut nubibus, na-
nouem pedibus, equum verò humano capite, puerum bicorporem: hominem fuisse,
dies sine cibo vixerit, deniq; Viperam repertam in Galea Azonis Vicecomitiis Medio-
are nónne etiam hîc fuisset commodissimus locus, vbi si non pluribus, saltem vno ver-
isset de eisdem Angelis, qui baiuli & nautæ erant facti? Annón hoc erat dignum scri-
emoria, & proculdubio maioris momenti, quàm ea, quæ nunc recitaui?

uando huius Petrarchæ mentionem feci, pergam reliqua, & quæ maximè ad rem per-
o dicere. Is itaq; magna ex parte, quemadmodum etiam Dantes, agnouit, qualis esses,
mpè huiusmodi, qui mirificè oblectareris mendaciis atq; imposturis, ita vt eas prode-
es: audi pauca hæc, quæ ille de te: Schola d' errori, templo di heresia, gia Roma, hor
falsa è via, id est, schola errorum, templum hæreseων, quondam Roma, nunc Baby-
& mala. Quid porrò potest grauius dici? Dices, opinor, hoc semel ludens carminibus
, forsan subita aliqua iracundia impulsus scripsit, sed non ita in tam multis latinis, quæ
one ab eo sunt edita. Quid, si ostendam, latinè illum longè plura & grauiora dixisse?
hic impediam cursum orationis meæ, qua idolum istud tuum constitui euertere: lege
quæ ex eius sunt superiùs epistolis decerpta. Mira enim, & quæ nunquam putasses
illo viro scriberentur, videbis. Vocat enim Papam Antichristum, eius asseclas Phari-
n Romam ipsissimam Babyloniam.

am de Boccatio, is præter Italica scripsit librum ingentem de Genealogia Deorum. Esto,
erit occasio, qua commodè potuisset Angelorum, qui ponderosissimos illos muros hu-
uerint, meminisse: sed cùm alium librum scripserit de montibus & fluminibus, hîc e-
occasio: videlicet, vbi de monte Anconæ, vel de fluuio Mosono, qui propè Lauretum
scribendum: certum est, Monachum quendam Dominicanum, nempè Leandrum Al-
onien: in eo libro, cui titulum fecit, descriptio Italiæ: occasione huius fluuii ingressum
endum multa valdè putida de tuo isto idolo mendacia: nam id defendendum suscepit (si
) & Iulius III. approbauit, nec puduit.

m de Italico quodam Boccatii libro loquamur, id est, de eo, quem Decameronem vel
Galeotum appellat, in quo centum partim fabulas, partim historias narrat. Certè hîc
erum varietas, vt nulla sit materia magna vel parua, sacra vel prophana, de qua non
bi commodissimè nancisci occasionem de ea loquendi, quantum voluisset, præsertim
fuerit eo ingenio, vt semper quæsierit occasionem, quo pacto irrideret & traduceret in-
dolomanias regni tui, & inueheretur in mores rasorum, vnctorum, & totius Romanæ cu-
, qua dexteritate in prima adeò fabula exagitet tuam confessionem auricularem, qua soles
mines saluari ex opere operato, deinde tuos istos, quos soles Sanctos appellare. Ostendit e-
Te meros hypocritas: postremò istos tuos tam anxios populorum concursus ad ipsa Hy-
m cadauera & simul tabellas, cereos, vestes, quæ circum eorum sepulchra stultè affiguntur,
duos annos Venetijs contigit, cùm improbissimi & auarissimi illi ligni pedes incolentes
quæ S. Francisci à Vinea vocant, propinassent adorandum popello cadauer cuiuspiam su-
li & planè stulti monachi Matthæi.

nde vide in fabula sancti Arigonis Taruisini, quàm cautè & falsè irrideat te, qui soles af-
ampanas in morte alicuius ex his, quos tu vis pro sanctis haberi, nemine funes trahente,
sonare. Quin vide, vt illic patefaciat imposturam eorum, qui dicunt, se, cùm essent o-
embris debilitati, fuisse ab imaguncula aliqua, vel contactu cadaueris alicuius hypocritæ
Vide præterea, quid de tuo purgatorio, vt apertè docet in fabula Ferondi, illud fuisse in-
nposturis, quibus monachi ludificârunt miseram plebeculam. De inquisitoribus verò
bone Deus, quàm turpia & flagitiosa narrat: rem acu tetigit, cùm dicit, ipsos solere à
cupiditatis & auaritiæ, quibus torquentur, sanari abdomine & vnctione sancti Ioannis il-
ognomen est Os aureum.

ique in totum tuum regnum hypocritarum, totamq; Rom. curiam in toto illo libro in-
olidissimis & apertissimis verbis, vt nec Lutherus, nec Caluinus liberiùs inuecti sint: &
m profectò est, te Boccatium illum adhuc viuum in ardentes rogos (vt soles eos, qui abs
iunt, & qui te reprehendunt) non proiecisse: sed audiuimus, te ante paucos annos
ro vetando, in consistorio apud purpuratos Patres, accusante quodam monacho con-
e, egisse: hinc scilicet auspicandam putasti tuorum errorum emendationem. Et tu putas,
um tam magno iudicio, atque ita liberum & acrem in dicendo, potuisse se continere, quò
suo illo modo irrideret, si animaduerte potuisset, populum eo tempore cœpisse accurrere,
quosdam muros ab Angelis delatos, & te talem imposturam fouere & approbare? Er-
menter, si ita credis.

de (obsecro) in fabula Lisetæ illius Venetæ, ex familia Quirinorum, quàm dextrè patefe-
les esse soleant Angeli illi, quos tu dicis & vulgus credit, humana forma nostra ætate cir-
re & vagari huc & illuc, & modò huic, modò illi apparere. Et vide etiam in fabula Ce-
a dexteritate derideat famosam illam imposturam de stigmatibus Francisci. Cùm e-
a sit, Angelum ex ordine Seraphinorum humana forma Francisco apparuisse, & quinque

ſtigmata ſemoris arbitris illi inflexiſſe: Boccatius inquit, capillos illius Angeli fuiſſe
ſacras reliquias. Quid verò putemus eum fuiſſe ſcripturum, ſi quid audiuiſſet ſua æta
populo de quibusdam Angelis, qui ex Iudæa vſq; attuliſſent vel vexiſſent in Italiam i
ſcio quam Cameram?

Verùm audi ô Papatus, nunc ego hoc tecum ago, an veriſimile ſit, Dantem,
Boccatium audiuiſſe, quòd eorum ætate omnia ea, quæ de negocio Lauretano tu aff
tigerint. Itaq; expiſcare aliorum hac de re iudicia, eorum inprimis, qui in illis trib
diutiſsimè & magna diligentia ſunt verſati ita, vt in Italica lingua atq; eloquentia
profecerint, & ſunt noſtra hac felici ætate (non tamen pro te felici) benè multi,
rius, Gabriel, Capellus, Badoërus, Canalis (hi Veneti ſunt, & quidem ex patrici
aliqui eorum in maxima exiſtimatione, præſertim Mula, vir omni virtutum genere o
qui nuper tanta cum laude Legatione apud Cæſarem functus eſt) Beazahes, Manut
meneus, Varchus, Carus, Caſtellus, Brazerus, Danielus, Ieſualdus, Citolinus, Cala
Tolomæus, Donus, Ceianus, Ruſcellus, & eius antigoniſta Dulcis, Gellus, Iambularus,
cilis, Perus, Matius, Moles, Dominici, Bini, Spina, Anguillara, Taſſus, Beſalius, Sanſoui
Mozarellus, Paraboſcus, Bentius, Capilupus, Crinellus, Conſtantius, Amalteus, Oph

Hos, inquam, vel iube conuenire, vel ſi mauis, ſeorſim interroga, in hunc ferè mod
doquidem ſcio, vos magna ſolicitudine verſatos eſſe in illo triumuiratu Dantis, Petra
catij, & noſſe eorum intimos ſenſus, imò aliquot veſtrûm ferè eundem ſpiritum hauſi
rum perſonas eſſe (vt ita dixerim) transformatos: eho dicite mihi, putatisné, eos
voluiſſe committere, quò minùs ea de re aliquid vel ad laudem vel ad dedecus ſcripſi
audiuiſſent, Angelos per tam multa maritima & terreſtria itinera integram Eccleſiam
Deinde etiam hoc obiter ab illis quære: Nunc accuſor, quòd Lauretanum hoc negoci
tueor: videte, quid aduerſum me bis ſcripſerit quiſpiam, qui olim noſter erat, & nun
eſt: & diligenter cogitate, poſſetisné veſtra me eloquentia & Rhetorica defendere?

Sic (inquam) age cum illis, & videbis, quid ad hæc ſint reſponſuri: certè non deb
illos non ſyncerè & amanter tecum acturos. Scimus enim, te nihil ſiniſtri de his (vno a
ceptis) ſuſpicari, vt de multis literatis ſoles, ſed habere eos pro fideliſsimis & iis, qui ad
bediant tuis doctrinis, ceremoniis, & moribus, atq; vtinam tales non eſſent, ſed cùm tam
clara dona ingenij, doctrinæ atq; eloquentiæ à Deo Opt. Max. ſint conſecuti, ea conuert
fenſionem eiusmet & doctrinæ, quam ipſe è ſinu ſuo vnà cum Chriſto terris immiſit, atq;
dem & gloriam amplificandam. Quod profectò facerent, & abs te, qui diuerſa & cont
cleſias inuexiſti, & quotidie inuehis, repentè deſciſcerent, ſi vnum hoc, quod nunc attin
ſent percipere.

Putant enim (nec malè quidem, mea ſententia) oportere eum, qui velit rectè,
cum dignitate & laude Italica lingua vti, verſari in illis tribus autoribus, & ab eorum
non diſcedere: miſſos autem facere alios, neſcio quos, poſteriores, qui aliam Orthograph
quandam Grammaticam, aliosq; modos dicendi barbaros & ineptos voluerunt doce
eadem prorſus ratione deberent ſibi perſuadere, oportere eum, qui velit Chriſtianè, piè
tam inſtituere, in ipſis fontibus Euangelii verſari, & in ipſa Chriſti imitatione: miſſos a
poſteriores quosdam verè barbaros & imperitos tuos autores, qui nouam & diuerſam ab
Chriſtus tradidit, doctrinam, ceremonias & ritus ſomniârunt, & docuerunt.

Hic, hic eſt ſtatus celeberrimæ cauſæ, quæ hac ætate de religione controuertitur. Retin
magna conſtantia in noſtris Eccleſiis prorſus omnia vetera illa fundamenta, quæ Apoſ
runt, ea ſcilicet, quæ ſunt in ſymbolis Apoſtolorum, Niceni Concilij, & Athanaſij comp
verò Papatũ hoc nomine reprehendimus, quòd plurima dogmata & ſomnia aut deliria qua
ſti, quæ ex diametro pugnant cum doctrina Prophetarum, Chriſti & Apoſtolorum, & D
hementiſsimè obſcurant. Et ſiquidem hoc tam magnum ſcelus & nefandum ſacrilegium
nónne digniſsimus eſſes, qui ab omnium hominum & nationum linguis & calamis ex

Si verò dixeris, non commiſi hoc tantum crimen: cur ergò refugis liberum concilium
gaſti audientiam legatis aliquorũ principũ Germaniæ, qui erant Tridentum miſsi? cur n
tẽ ventilari, atq; tuos ritus & doctrinas ad normam Euangelij exigi? Cur prohibes tanta c
ne quis legat noſtros libros, in quibus exactæ ſunt tuæ doctrinæ ad illum veluti Lydium la
in carcerem conjicis? Cur in exilium mittis? Cur ad remos relegas? imò cur interficis &
qui cupiunt tua dogmata ad normam illam ſacroſanctam Euangelij exacta?

Quid enim aliud dicebat ſe optare & petere ille ſanctus martyr Ieſu Chriſti, Franciſcu
Brixienſis, quem tu vix ante menſem nouo atq; inaudito quodã crudelitatis genere macta
cum perpetua eius ciuitatis (alioquin bonæ, & nõ mediocris nominis) infamia? Neq; n. ſa
ſi vel laqueo gulam fregiſſes, vel caput truncaſſes, aut exuſsiſſes, ſed omnia ſimul hæc tria
crudeliſsimè in vnum hominem cumulaſti. Vtinam omnia hæc, vtinam iſti tui, quos non
genio, eloquentia, & eruditione inſignes diligenter aliquando expenderent, neq; ita ſe
penderent & in humanis atq; ethnicis autoribus verſarentur, ſed ſe ad diuinos aliquando
ſacra Biblia conuerterent, & Spiritum ſanctum loquentem vellent audire!

Sed ad inſtitutũ redeo. Quid aiebas paulò antè? nihil mirum, ſi Dantes, Petrarcha, & Bo
negocio Lauretano, quod eorũ tẽpore cõtigit, nullam mentionẽ fecerunt ideò, quòd non fu

, & minimè tractàrunt materias Ecclesiasticas, cùm Theologi non fuerint, nónne ita
d quid, si ostendam, non multò post eorum tempora fuisse Theologum quendam, &
onachum insignem, imò & Archiepiscopum, qui Chronicon summa diligentia scri-
eritq; occasiones plurimas, & tamen illorum Angelorum, illius Cameræ atq; idoli nun-
inerit? Hoc faciam profectò, tu modò attentè legas.
o Domini 1459. fuit in viuis illa tua tam fidelis & vsq; adeò obnoxia tibi creatura An-
chiepiscopus Florentiæ, ex secta Dominicana, superstitiosissimus omnium, qui vnquam
illa superstitiosissima secta, aut quauis alia, sed itidem diligentissimus scriptor, hunc qui-
otes dicere Theologum non fuisse: inter alia verò scripsit historiam seu Chronicon labo-
n, in tres partes diuisum, ab Adamo vsq; ad nostra tēpora: maiore verò diligentia, quàm
nta, videtur suscepisse describenda ea, quæ ad religionem pertinebant, & centum aut du-
s ante se contigerant. Itaq; incipiens ab anno 1200. in titulo 23. & 24. & à suo Domini-
centum foliis describit ea, quæ illi monacho acciderunt, & simul miracula, quæ viuus &
s edidit, & eius etiam canonizationem.
de aggreditur Thomam de Aquino, Vincentium, & Iordanum, monachos, quos item ap-
tos, affirmatq;, eos etiam multa miracula, tum viuos, tum mortuos edidisse. Mox ingre-
plicandas res gestas Francisci Ascisiani, plenoq; ore buccinat de quinq; eius stigmatis, &
culis, quæ sæpè solerent fœdari eo sanguine, qui ex latere profluebat, ita est, de sanctis il-
culis non pauca recitat, & sunt in tuo Breuiario repetita. Postea annectit stigmata
Senensis, vitam Antonii Hispani itidem monachi, quem de Padua vocant, illius, qui
piscibus (si Deo placet) prædicare, sicut Franciscus auiculis. Deinde vitam Bernardini
Claræ, & cuiusdam Brigidæ, atq; eius reuelationes.

mma, bonus ille Antoninus nihil prætermittit, quod non scripserit summa diligentia, ex
e potuit scire, centum illis aut ducentis annis ante se contigisse. Quare peto abs te, Papa-
putes, eum in sua historia aut Chronicis non facturum fuisse mentionem de Angelis, qui
quandam ex Iudæa in Illyricum vsq; detulissent, deinde ex Illyrico in Picenum in quan-
m, & ex sylua in montem, & ex monte propè Recanatum sine vllis fundamentis tanta
e illic collocasse, vbi nunc est, vt nihilominùs pulchrè posset consistere, si modò aliquid
di legere aut audire suo tempore potuisset? Responde: putasné, inquam, Antoninum,
gmatibus & subligaculis Francisci, & de nescio quibus mulierculis Catharina, Clara, &
am anxiè locutus est, si quid audiisset de stupendissimo, & nunquam antea in vlla æta-
miraculo, nempè quòd Angeli detulerint per aëra quendam veluti montem lapidum,
mpore vidisset, populos cœpisse iam ad illam Ecclesiam peregrinationes instituere? putas-
m (quod tam sæpè cogor petere) hoc illum in sua historia prætermissurum?
isne (Papatus) vim mei argumenti? aut forsitan ita es stupidus & fascinatus, vt non
, me velle affirmare, si Antoninus monachus superstitiosissimus, sed diligens tamen in
istoria, nullum vnquam verbum attigit de Angelis & de Camera illa, hoc esse certissimum
tum, eum nullam vnquam papyrum vidisse, in qua aliquid huiusmodi fuerit scriptum,
uisse quidem tanta de re vllum vnquam verbum. Quamobrem adduxi tibi Theologum,
Historiographum, adduxi hominem, qui miras occasiones habuit de illis Angelis scriben-
d sciuisset, qui tamen nihil attigit. Sed hîc aliud addam maioris adhuc ponderis.
dem tempore, quo Antoninus scripsit, aut paulò pòst, vixit Vincentius monachus Hispa-
eadem secta, quem tu sanctum appellas ita, vt iam non sit integrum tibi eius autoritatem
Is itaq; cùm scripserit aliquot sermones de sanctis, qui in Hispania, in Gallia & in Ita-
impresi, & magno in honore & precio habentur à tuis, in eo sermone, qui est de assum-
ginis, ita scribit: Homines & mulieres peregrinando frangunt sibi collum, & efficiuntur
quia aliquando vadunt castæ, & redeunt meretrices. Ideò spiritualiter fiat peregrinatio,
t Paulus: Spiritu viuimus, Spiritu ambulemus. Hodie & quolibet die potestis ire in Nazareth
eram, vbi filius Dei fuit incarnatus, & sic de aliis locis.
cipisné, Papatus, quorsum hæc tibi adduco, an vis, vt clariùs exprimam? Lubens faci-
tiam pueri me intelligant (vbi agitur de tuo honore & existimatione) cùm tibi vsque
e velim. Primùm itaq; tuus Vincentius eos reprehendens, qui solent proficisci ad istas,
tantoperè laudas & meritorias appellas, peregrinationes, ait: viros mulieres cùm in illis
r, præcipitare se, & peiores euadere: mox subiungit, peregrinationes spiritu oportere fieri, vt
postolus, qui ait: Spiritu viuimus, spiritu ambulemus.
uis videtur nunc tibi tuus Vincentius? Nónne hoc, quod ille tam disertè affirmat, idem il-
quod nos, qui abs te Lutherani & Hæretici vocamur (sed magna iniuria) solemus dicere de
peregrinationibus? Mirum itaq;, te potuisse pati, Monachum tuum, & quidem ex tam
cta, hoc literis mandasse. Quin peto abs te, quo pacto possis eum habere pro sancto, cùm
egrinationes tam apertè damnet & contemnat, & quidem omnes: nam vbi mentionem
Camera, in qua natus fuit filius Dei, statim subiungit: ET SIC DE ALIIS LOCIS?
ed ponderemus reliqua verba, addit Vincentius iste tuus, quòd suo tempore Camera il-
qua filius Dei nostram carnem primùm induit, erat Nazarethi. Audis hoc verbum?

non dicit Recanati, sed affirmat, adhuc fuisse Nazarethi illam Cameram, cùm ipse il
abhinc centum ferè annis. Necesse est, me talia sæpè inculcare, quandoquidem rudis e
ter nec facilè soles percipere ea, quæ tibi displicent. Itaque moneo te, vt diligenter hæc
Nam cùm tu velis affirmare, Cameram illam fuisse ab Angelis in Italiam ex Nazaretho d
tò ante tempora Vincentij: Vincentius pernegat, & disertè dicit, suo tempore illam Can
Nazarethi. Responde, & vtrique simul responde, tuo Antonino, qui clarissimè ind
centum annos nullum ea de re verbum audiuisse, & tuo Vincentio, qui ferè eodem tem
tissimè affirmat, eam Cameram tunc Nazarethi fuisse. Sed quid potes aliud responde e
tuum sacrificulum Lauretanum insigniter atq; impudentissimè fuisse mentitum, & te
Papatum, qui te iactas non posse errare, vnà cum illo nebulone etiam mentiri, cùm illum

Iam vides Papatus, iam sentis, quibus vulneribus te tuosq; Achilles, quibus tantop
confecerim: vides, te vnà cum illis prostratum, & omnibus armis, quin & omnibus v
quibus tegebaris, exutum atq; nudatum. Quid iam facies, aut dices? Certè omnes nunc
da conspiciunt, & te suauissimè derident. Scio, quid sis dicturus, noui ingenium, noui n
Nam cùm excesserim quinquagesimum annum, per quadraginta duos tecum coniuncti
mantissimè vixi (quia eram cœcus) dices, me negare omnipotentiam Dei, cùm nego p
tingere ea, quæ tu de Angelis Cameram baiulantibus affirmas, deinde addes, me esse hor
modestum, & nunc famosum libellum contra te scribere, nec decere in causa Christiana
modi asperitate atq; inuectiuis. Itaq; respondebo ad hæc duo, deinde finem faciam.

Primò quod ad omnipotentiam Dei attinet, absit, vt eam vllo modo velimus ne
comprehensa in Symbolo, quod Apostolorum appellant, eos verò articulos omnes con
& reuerenter recipimus & tuemur. Sed cùm videamus, omnipotentem illum Deum & p
strum clarissimè patefecisse in Scripturis æternam eius doctrinam & voluntatem, huic i
hanc complectimur atque exosculamur, conamurq; iuxtà huius methodum aut regula
vitam instituere: nullius verò hominis quantumuis magni autoritate aut vi, ac ne Angel
dem, sinimus nos inde auelli & abduci.

Cùm deinde in ipsis Scripturis videamus planissimè expressum, Iesum Christum
dixisse, euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, id est, bona illa nuncia de redemti
rum per sacrificium mei sanguinis & mortis meæ. Item dixisse, sicut pater misit me, ita
vos, id est, ad docendam spiritualem illam & internam doctrinam, quam à me audiuist
terea cum clarè videamus, ipsos Apostolos omninò eam ipsam, quam à Christo accepera
se, & veluti consignasse posteris (legantur eorum epistolæ, in quibus nihil carnale, s
lia & interna omnia) cùm, inquam, clarissimè perspiciamus, hæc omnia ita se habere,
mus nobis persuadere, Apostolos fuisse versatos in extruendis materialibus Ecclesiis, aut in
secrandis, neq; in effingendis imaginibus & statuis, & illis in templis collocandis, ac ne
brandis diuinis officiis (vt tu soles dicere, cùm loqueris de tuis missis & breuiariis) quæ qu
neque congruunt cum doctrina & sensu Christi (imò pugnant ex diametro) nec; cum hu
dem Historiis, quippe quæ multis in locis indicant, multò post Apostolorum ætatem, cùn
uor veræ pietatis cœpisset desinere, translatum fuisse ex Veteri Testamento ritum dedican
plorum, & inuectum fuisse vsum imaginum & statuarum, atq; celebrandarum Missarum

Et si forsitan velles dicere, Papatus, quandoquidem Deus omnipotens est, saltem fie
quòd illa domus aut Camera non fuerit euersa, aut incensa etiam, si integri pagi, oppida,
totius Iudææ euersæ fuerunt, & fieri etiã potuit, quòd Angeli illi eam toties huc atq; illuc tra
si, inquam, hoc velles dicere, tunc ego te ita interrogarẽ. Si ostendi tibi, nullo modo creden
Apostolos manum admouisse illis superstitionibus & nugis, quas tu affirmas, quia egissen
contra doctrinam & voluntatẽ Dei & Christi, quorsum voluissent Angeli subire tantũ labo
illam machinam circumferre per Iudæam, per Illyricum, & per Italiam, si eam Apostoli n
crassent, neq; vllam imaginem à se factam in ea collocassent? Pulchrè enim consequitur, si
(vt proculdubio sunt) ista, quæ tuus Missator de Apostolis narrat, falsissimum esse oporte
liud, nempè, quòd muri illi fuerint ex Iudæa in Italiam ab Angelis delati.

Scimus quidem, tuum hunc esse morem, vt multa tibi confingas, quæ omninò aduer
ternæ Dei voluntati, atq; ideò vera esse nullo modo possunt: tu tamen vis affirmare, esse v
Deus sit omnipotens, & potuerit ea fecisse. At nos tibi dicimus, eã omnipotentiã̃ oderar, v
ab eius voluntate, quæ est in sacris literis comprehensa, aliter frustra ipse suo Spiritu impul
phetas, Euangelistas atq; Apostolos, qui literis mandarent & docerent, quænã sit eius doctri
luntas, si in nostro arbitrio & potestate sitũ esse voluisset, vt quotidie res nouas, atq; eas cũ ei
tate pugnantes nobis confingeremus, deinde vera esse contenderemus, quia Deus est omnip

Sed venio ad id, quod dicebas, me famosum libellum nunc aduersum te scribere. Famosi
appellantur, qui, suppresso nomine aut etiam palàm addito, in vitam & in mores alicuius sc
de quo alioquin omnes boni benè sentiant, præsertim verò si falsa crimina obiiciantur. &
obiiciat, sit primus autor infamiæ. Nam si ego nôrim publicum latronem, parricidam atq
patriæ exultantem, furentem, & à sceleribus non desistentẽ: atq; hunc latronem, parricidam
patriæ in meo aliquo scripto appellauerim, nemo iure dixerit, famosum libellum esse editũ,
ea quòd verissima scripserim, nec; ego infamiæ autor fuerim, sed ille se suis facinoribus i
reddiderit. Quamobrem, cùm hæc ita se habeant, nemo iam est, qui non videat, nec meos n
rius, qui in eodem genere versatur, libros, famosos posse appellari.

Anno

longè lateq; iam patet tua infamia, non quidem falsò, sed tuis sceleratissimis factis excita-
ultorum piorum & doctorum virorum scriptis & autoritate exagitata atq; aucta. Quan-
on puderet, si hoc Dominus Deus meus mihi dedisset, vt vnus ex præcipuis autoribus
famiæ vnà cum Luthero atq; aliis seruis Iesu Christi esse potuissem. Sed obsecro, cùm tu
os meos commilitones & fratres, qui aduersus te pugnamus, immodestos, quia te re-
us, appellas: nónne te pudet?
enim apertissimos errores in tuis synagogis (ita enim veriùs dixerim, quàm Ecclesijs)
spissimas Idolomanias, & conspurcas totam doctrinam & gloriam Dei & Domini nostri
; nullo non sæuiens crudelitatis genere, carceribus, triremibus, exiliis, ferro, laqueis, rogis:
te hoc nomine à Deo inflammati reprehendimus, tu nos audes appellare immodestos,
tra iterum insidias, scilicet nos erimus immodesti & mali viri, qui tuas imposturas tuamq;
m reprehendimus: tu verò modestus eris & bonus, qui imposturas doces, & crudelita-
s. Sed cùm nos appellas immodestos, quia causæ, quæ est non humana, sed Iesu Chri-
tas nos cogit, vt te aliquando durioribus verbis excipiamus: annón tibi venit in men-
modestia & mansuetudine verborum nos omnes exceperis ante tres vel quatuor annos?
e nunc ea, hîc enim subiiciuntur aliquot.
s Iulius III. edita bulla aut breui (vt appellant) disertissimè approbauit, & summis lau-
mmendauit librum Venetiis nuper impressum apud Gabrielem Iolitum, vbi hæc haben-
lera in illis (loqueris de omnibus Germanis, qui Euangelio nomen dederunt) con-
natris Dei, Sanctorum, Templorum, Sacerdotij, aliorumq; sacramentorum, & rerum
sacrarum, rapinas bonorum Ecclesiarum, impudicitiam vitæ eorum actæ in hypocau-
vinum, stupra, adulteria, & sacrilegia patrata in tot virginibus consecratis Deo, cor-
lo eorum sponso affigentes. Tuné ergò audes Papatus accusare nos immodestiæ? Sed
est ad tuam istam maledicam procacitatem, imò rabiem addi? Nec eo contentus

n vniuersam nationem, atq; adeò ipsum Cæsarem, ipsum Regem Romanorum, ipsos im-
ores voluisti falsissimè & impudentissimè accusare, & dilacerare, his nempè verbis: Bar-
maniæ natio non satis sibi esse putauit, quòd in præiudicium Italiæ vsurpauerit sibi di-
Imperij, inuida, quòd vicariatus Christi apud nos sit, vt nos omni gloria atq; omni
net, ingressa est in hanc phrenesin atq; rebellionem. Proh quàm putida probra & con-
euomuisti, sancte Papatus, qui vis alios accusare immodestiæ: numeremus ea, tu in-
ationem Germaniæ nunc appellasti rebellem, phreneticam, inuidam, vsurpatricem Im-
barbatam, his scilicet armis pugnas contra absentes, contra præsentes verò igne, gladio,
deigitur, quàm sis modestus.
xerit hîc mihi aliquis ex media quadam classe (vt ita dicam) qui sunt nostra ætate
id est, qui neq; omninò audent probare Papisticas idolomanias, neque tamen veritatem
j apertè volunt complecti: & propterea medios quosdam & neutrales appello, Scriptura
vocat. Dixerit ergò aliquis ex his vel tepidis vel neutralibus vel mediis: Quicquid Pa-
et, deceret vos sedatiùs & moderatiùs hanc causam agere, & parcere aliquando duriori-
usdam atq; odiosis verbis. His itaque respondeo, nos proculdubio longè moderatiùs
àm Papatus agat. Neque enim quis vnquam legit in nostris libris talia conuitia & probra,
verborum lanienas, & quidem sine sale, quales nunc ostendi Papatum euomere solere:
maius est, nemo videt, nos ferro, crucibus, & rogis grassari & debacchari in suos, vt Pa-
it in nostros.
cet enim suis accedere ad ea loca, vbi sunt nostræ Ecclesiæ, versari tutò, mercaturam exer-
quicquid illis libitum est, loqui, quæ voluerint, circumferre, venales habere & legere,
ros voluerint, neq; vnquam aliquid molestiæ à nobis sentiunt, quin amicè eos excipimus
mus, sinimusq; in eorum patrias redire. Quare certum est, nos moderatè & Christianè
od an Papatus faciat, omnes iam nôrunt. Si verò interim, dum de hac causa scribimus,
zelo Dei, aliquando vtimur aliquibus verbis paulò liberioribus, hoc profectò iure optimo
neque enim Papatus suis mendaciis falsisq; cultibus læsit tantùm priuatos & publicos ho-
eq; hîc agitur de honore & de opibus huius mundi, quæ si amittuntur, haud multum in-
d Papatus suis illis pessimis artibus afficit iniuria Deum patrem, filium eius Dominum no-
sum Christum, & Spiritum sanctum. Itaq; qui verè amat patrem illum, filium illum,
n illum sanctum, quia sentit eum in se operantem, non potest se continere, quin velit, quan-
est, eum ab iniuria vindicare, & qui se continet, profectò non amat.
einde hoc æstimare hîc est operæprecium, non enim nunc primùm incipimus clamare, &
m accusare, non sunt noua, neque ita parua vulnera illius, vt possimus ea vel dissimulare
nentis & vnctionibus quibusdam leuiculis paulatim delinire & curare. Iam præteriêre duo
secula, quibus aliquot filij Dei & membra Christi instituerunt easdem accusationes & que-
d Papatus loco emendationis, quotquot potuit comprehendere ex illis fratribus nostris, qui
tionem & curationem Ecclesiarum magna humilitate petebant, coniecit in ignem cru-
è & tyrannicè: est enim passim nota historia de Ioanne Hussio, & de Hieronymo Pra-

gense (vt duos postremos nominem) qui fuerunt in concilio Constantiensi, & contra fi
summa tyrannide exusti & martyrio coronati.

Post quæ tempora cùm Deus maiores faces Euangelij accendisset, maioremq; Spirit
multis fuisset elargitus, rursus easdem accusationes & querelas instituimus, & simul roga
plicauimus, adiurauimus Papatum ipsum, vt, reiectis doctrinis pugnantibus cũ verbo D
tandem aliquando complecti, quæ conformes sunt huic diuino verbo. Sed quid profec
do scilicet fabulam. Continuit enim aures suas, vt olim veteres illi Pharisæi ad verba
rum: sed eò tandem illum adegimus, vt aliquando disertissimis verbis fassus fuerit, nc
sti se esse oblitum, Ecclesiamq; suam grauissimis morbis ad desperationem ferè salutis l

Ita enim clarissima voce testati sunt nouem illi viri delecti, inter quos fuit Card. P
non pudet nunc tanta contentione & rabie, nempè libris editis, & legationibus, & curs
velle adhuc tueri eam Ecclesiam, in qua fassus est Christum non adesse, sed traditum esse
Sed quanquam ita planè Papatus confessus fuerit, extorquente eam confessionem Deo, vt
iustiùs damnaret, & toti orbi deridendum propinaret, tantum tamen abest, vt curationen
luerit vnquam admittere, vt etiam maiore furore ac insania cœperit in nostros grassari &
ri. Nam vbicunque illi in tota Europa per Principes licuit, instituit crudelissimam illa
tionem & carnificinam, qua vix 30. annorum spacio, partim igni, partim ense, parti
partim aquis, partim carceribus & inedia trucidauit & consumsit non pauciores, qu
quinquaginta millia nostrorum fratrum, neq; adhuc desinitur, vt omittam eos, qui fue
ilium eiecti, bonis omnibus spoliati, ad negandum Christum compulsi, & omni contu
nere affecti ita, vt, si conferas crudelitatem & tyrannidem istorum Rom. Pharisæorum, e
tura sit, quàm vllius Neronis, Domitiani, aut Caligulæ: vix enim hi tantum Christiani
profuderunt.

Neque contenti illa inquisitorum carnificina, qua nihil vnquam vidit terrarum o
lentius, atq; vbi magis odium Diaboli aduersus Christum exarserit, colligere suos exerci
runt, & inflammare aliquorum Principum animos, vt suos itidem colligerent, itaq; aggre
niam fuderunt sanguinem filiorum Dei, incenderunt ædes, pagos, oppida, ciuitates, qu
tuerunt, & prouincias vastârunt & exterminârunt, quantum item potuerunt, omnia cert
& exterminaturi, si illis licuisset. Potestne hæc negare Papatus? Annón omnium oculi
potuerunt exercitum eius, qui, Alexandro Farnesio Card. Octauio eius fratre duce Parme
bus, anno Domini 1546. ex Italia in Germaniam ingressus est, quo tempere iactal
sius ille, se tantum sanguinis Germanorum fusurum, vt in eo possit eius equus natare.

Quin adhuc non desinunt (vt dixit) furere: nihil enim aliud agunt, nihil meditar
quàm quibus artibus Cæsarem, & alios Principes ad arma contra Christianos sumenda q
rum concitare, & eos delere, si modò possint. Hæc spectant omnes eorum tam crebræ le
huc omnes practicæ, huc omnia consilia, hoc inprimis nunc agit viva voce in sua legat
dinalis Polus, qui idem egerat ante aliquot annos edito libro illo suo pro Antichristi c
(quem nos nunc excudimus cum antidotis) Cæsarem enim ex bello contra Turcas suse
reuocabat, vt semen Turcicum, adulterinum & pestiferum (ita enim in suo libro verbu
pellat vir ille, qui vult interim pius haberi) ex Germania atq; Anglia euelleret, & gladio
eos, qui eo semine delectarentur.

Quòd si aliquando præclarus is Papatus cum suis Pharisæis, qui ita perfrictæ fro
cùm ipse sit totus furor & rabies, totusq; sanguis & totus ignis, tamen nos appellat imr
Instituere aliquando Concilium voluit: certè ita hac in re se gessit, vt eo ipso non minorem
atq; ignominiam intulerit omnibus bonis & Deo, & Christo, & Spiritui sancto, quàm i
rum carnificinis & instructissimis suis copiis. Quod enim potuit vnquam excogitari ger
sturæ, fraudis & insidiarum, quo ille non sit illic vsus, vt suam posset autoritatem existima
conseruare & constabilire, Christi verò imminuere, imò extirpare?

Alibi explicauimus omnia ista, itaq; non sunt hic iterum ingerenda. Sed dicam in
istos medios, neutrales, ac tepidos parum consideratè nos monere, dum monent, vt tibi p
Papatus, cùm vsq; adeò sis sanguinarius & pertinax, vt in tuis erroribus, inq; tua crudelitat
nide omninò statueris velle sordescere. Ac non modò inconsideratè ita nos monent, qu
sed nefariè & impiè, & contra id, quod Spiritus sanctus iubet: ita enim iubet, audiant hæc
belli nostri monitores, & tu cum illis diligenter audi Papatus: nam vbi hæc recitauero, fi
am: Reddite illi, sicut & ipsa reddidit vobis, & duplicate duplicia secundum opera eius, i
quo miscuit vobis, miscete illi duplum: quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantu
tormentum & luctum.

Quid sibi volunt hæc postrema, date illi tormentum & luctum? Certè non puto,
sanctum velle hîc dicere, ne desistite clamare, monere Papatum, si fortè possitis illi persuad
gitet de se curando & corrigendo: non hoc non hoc Spiritus sanctus, sed potiùs ita, reddit
sicut reddidit vobis: clamate, vrgete, detis illi tormentum & luctum, vt se conficiat dolore
go illum perdam & funditus extirpem: nam actum est de eo, nulla est spes, posse eum
re & conualescere.

Anno

n. Patrum noſtrorum memoria, Cardinalis quidam, Venetus, è Piſana familia, inter
as interiores & reconditas literas, duos libellos ſepoſitos habuit: variis obſcœnis picturis,
idis nefariarum libidinum ſimulachris refertos. Extabant in eorum altero, complures
uliere concubitus formæ, omnis turpitudinis & fœditatis plenæ, atque à natura prorſus
altero execrabilis illius Veneris, quam (quia Sodomitis familiarem fuiſſe conſtat) Sodo-
ppellant, diſsimiles, ſummaque varietate diſtincti modi expreſsi videbantur. Hic,
, Cardinalis, propter flagitia, & ſimultates, neſcio quas, ab Vrbinatum Duce confoſſus

unc, poſt eius obitum excuſſa libraria ſupellectile, quam domi ſuæ inſtructam habuerat,
obus illis venereis libellis repertus, tempore Papæ Iulij ſecundi Romæ typis in lucem e-
: deniq; Pontificatum gerente Adriano ſexto, publicè diuenditus diſtractusq; fuit. Eum
ueſter, Monachus Dominicanus, & Pontificiæ aulæ Comes Palatinus, qui cenſor eo tem-
ellos Papæ aduerſarios animaduertere ſolebat, cenſoria notatione iudicioq; approbauit:
bſcriptione, ie palàm teſtificari: Libellum hunc, quia nihil habeat, quod S. Romanæ Ec-
, vel bonis moribus ſit contrarium, aut aliquam hæreſin redoleat, dignum eſſe, qui lu-
at.

n in Catalogi Hæreticorum Romæ conflati annotationibus, pag. 7. Paulus III. anno virgi-
1548. pridie Cal. Sept. tres in Germaniam Epiſcopos, qui nouâ quadam legatione fun-
miſit: hi fuerunt Fanenſis, Veronenſis, & Ferentinus, titulus legationis erat: Pro reductio-
rum populorum Germanicæ nationis, qui ab vnitate Eccleſiæ ſe ſeparauerunt. Magnam
ermaniæ partem luſtrantes, offerebant conditiones ijs, qui reduci, & Papatui rurſus inſeri
onditiones erant paucæ quædam, eæq; perridiculæ.
od ſcilicet gratis abſoluturi eſſent à pœnis, quas grauiſsimas fuiſſent omnes commeriti:
illi, qui cùm vncti fuiſſent, vxores tamen duxiſſent: quibus tamen ipſis veniam quoque
turi, dum verâ & non ſimulata pœnitentiâ humiliter poſtulaſſent recipi ad orthodoxam
iectis & expulſis tamen priùs vxoribus, ſic de facto ſibi coniunctis & copulatis (ſunt verba
llâ.) Quòd eſſent conceſſuri, vt Quadrageſimalibus aliiſq; anni temporibus & diebus,
lus ouorum & carnium aliàs eſſet prohibitus, butyro, caſeo, & aliis lacticiniis, inſuper
s & carnibus (adhæc ſunt verba bullæ) vti & veſci liceret. Quòd eſſent numerum die-
orum aliquantulum diminuturi. Quòd permiſſuri, vt poſſent Cœnam Domini integram
: poſtremò non exiguam liberalitatem (de alieno tamen) pollicebantur his, qui Eccleſia-
mobilia vel immobilia bona poſsiderent, transigendo ſcilicet cùm illis & donando ali-
rtem.
n ſummâ erant conditiones. At cùm anxiè plurimis eas obtuliſſent, diuq; in Germaniâ hæ-
andem qui reduci voluiſſent, inuentus eſt nemo: imò cum riſui & ludibrio omnibus fuiſ-
nam magnâ cum ignominiâ exibilati reuerterunt.
m. Quum ſceleſtiſsimus nebulo, Petrus Aloyſius, Pauli nothus, exercitus Romani prima-
tem agens, Fanum appuliſſet: ibiq; Coſmum Cherium, eiuſdem vrbis epiſcopum, qui tri-
annum exceſſerat, ſummâ prudentiâ, ſummâ eruditione, ſummaq; pietate virum inue-
i per vim ferinâ quadam, imò diabolicâ rabie, ſtuprum intulit hoc modo: Vſus eſt operâ
qui illum diſtinerent, donec perpetraret hoc nefandiſsimum ac teterrimum poſt orbem
n ſcelus. Quod quidem facinus miſero illi ſic doluiſſe ac diſplicuiſſe ferunt: vt præ mœrore
nitate ſit triduo pòſt mortuus. Non deſunt tamen, qui venenum ei datum ab illo fuiſſe pu-
flagitium illud tam impetuoſum ad Cæſarem deferret. Quoniam in acerbiſsimo ſuo dolore
enter effutiverat, ſe ad ipſum Cæſarem iterum, conqueſtum de tam atroci iniuriâ. Cum ſoro-
nouercâ Conſtantiâ (quoniam & pater ab illâ non abſtinebat) conſuetudinem habuiſſe
em hic Petrus dicitur.
dem pag. 25. Annó, hanc quoq; adducit Antichriſtus cauſam, quamobrem nolit ſereniſ-
Ferdinandum pro Cæſare agnoſcere: quòd ſcilicet, cùm ſuperiore anno Francfordiæ decla-
Cæſar, interfuerint tres Electores Laici, quos ipſe non cenſet ampliùs pro Electoribus haben-
n Lutheraniſmum Eccleſiæ Romanæ præferant? Non eſt dubium, quin hoc iactet, vt neque
eſt, quin iſta iactantia, impudentia, atque tyrannis corruitura ſit propediem, impellente
ris Dei.
m. Paulus 3. Alexander Farneſius antea dictus, Epiſcopus dum eſſe Hoſtienſis & Cardinalis
hac arte vſus eſt: ſororem habuit Iuliam Farneſiam formoſiſsimã: quam cùm bellator ille
cundus P p. vehementiſsimè deperiret, neque ſpes eſſet, parentibus eandem ſolicitè adma-
ſeruantibus, optatis amplexibus frui poſſe: Paulum hunc ita expugnauit, vt facienti ſororis
Cardinalitium galerum polliceretur: ſicq; Paulus hic ſuam ſororem Iulio 2. tunc pontifici
proſtituit, & inceſtum lenocinium faciens Cardinalis creatus eſt.
m Vergerius in annotationibus ad Catalogum hæreticorum. Vix vlla fuit vnquam craſsior
& nocentior Eccleſiæ Dei impoſtura, quàm quæ de ſtigmatibus Franciſcanis Papiſtæ,
nerent Chriſto gloriam, confinxerunt: hanc vt magis exornarent commendarentq;, in
n libello, qui Italicâ linguâ per Italiam circumfertur, cui eſt titulus Floſculi ſancti Fran-
affirmare blaſphemi homines non ſunt veriti, Franciſcum fuiſſe alterum Chriſtum, qui
ibus ſibi ab Angelo quodam in quadam ſolitudine impreſsis, ſemotis arbitris,

(nemo enim fuit, qui ea vnquam viderit: & tanta est Papistarum cæcitas, tantus fuc vinis honoribus colant) posit feruare à morte æternâ vires, qui vixerunt à tempore Fra ad finem mundi. Aiunt enim, Christum illos duntaxat seruasse, qui fuissent vsq; ad tem eisci: deinde addunt, Virginem filij Dei matrem, merito suæ virginitatis seruasse mul vixerunt vsque ad tempora cuiuspiam Claræ monialis, Francisci contemporaneæ, q eam Papæ canonizârint (vt vocant) sanctam appellant: Claram verò eiusdem v merito, in suo ipsius corpore renouatæ (sic nugantur) eas seruasse, quæ essent vsque mundi adhuc futuræ.

Ibidem. Ioannes Casa Archiepiscopus Beneuentanus, in totâ Venetorum ditione Papæ Legatus, conscripsit eius mandato primum Catalogum eorum, qui à Papa pro ha bentur. Is autem, cùm esset non inelegans poëta, versus quoque Italicos quosdam apud Traianum Nauium Typographum Venetijs impressos, in quibus celebrauit laudes consule pie lector: tametsi, quod aures tuas meritò offendet, audies) celebrauit in quam recito, iterum oro, vt ignoscas) laudes vitij pessimi illo tempore, æditis suo nomine ca aut certè tunc primùm innotescere & conspici cœptis: in quibus homo sanctus sem terum affirmare non exhorruit, id esse diuinum opus & diuinam artem, seque eâ mi dum, imò eâ solâ delectari.

Hunc impurissimum satanicumque Archiepiscopum Paulus 4. victus importu & exprobratione, quòd talia monstra pro iudicibus ecclesijs obtrudantur, tandem c uit. Verùm quid? inseruit hunc exsecrandissimi illius poëmatis autorem in eo ipso Catalo doctrinæ filij Dei propugnatores recensentur. Sentit enim Antichristus, horribile illud atq; bile scelus eodem loco & numero habendum esse, quo cœlestis, quam profitemur, doctrin

Ibidem. Locus absurdus & enormis in blasphemo hoc Catalogo est. Paulus 3. ex scoporum & Cardinalium numero nouem delegit, quibus grauissimis verbis mandauit siæ morbos accuratè circumspicerent, & nulla aut ipsius Papæ, aut cuiusquam alterius ha ne, sibi demonstrarent: iureiurando eos obstringens, additâ etiam excommunicationis vt magno silentio rem agerent. Quocircà deliberatione habitâ, libello comprehenderu nonnullos, sed ex leuioribus: neq; enim ad viuum, hoc est, ad corruptas speciatim doctri admonuerunt, tametsi vsi fuerint aliquando verbis paulò liberioribus. Scripserunt enim:

Ecclesiam Christi iam pridem collapsam esse apud eos.

Papas coaceruare ad desideria sua magistros prurientes auribus: non scilicet ab illis quod facere ipsos conuenit, sed vt illorum studio & calliditate ratio ineatur, quâ breuit bet liceat.

Per eosdem Papas, Cardinales atq; Episcopos blasphemari nomen Christi inter ge

Indignissimè atq; impiissimè facere eos, qui prætextu potestatis clauium pecuniâ e contra apertissimum Christi mandatum: Gratis accepistis, gratis date.

Ordinationes clericorum, Presbyterorum præsertim, fieri apud illos incredibili ne atq; ordinari improbos rudesque asinos.

Exerceri nundinationes Sacerdotiorum siue beneficiorum, omninò Simonia gitiosissimas.

Cardinales æstuare ambitione atq; auaritiâ, ambireà regibus & Principibus Episcop factiones, bella serere.

Episcopos creari nullâ neq; eruditione, neque vitæ honestate commendabiles, vt sertis atque contemtis Ecclesijs, ovibusque Christi sibi commissis, huc illuc otiose p vagentur.

Pœnitentiariam atque Datariam (sic enim vocant) sceleratissimum quen cum, eundemque nebulonem, pecuniâ præstitâ, absoluere, atque ordinarij iuri eximere.

In monasterijs tam virorum quàm mulierum horrenda fieri flagitia: quo in loco pueris (proh pudor) qui apud monachos degunt, fit mentio, quos Theatinus ex illis summouendos ipse censuit.

Vrbem Romanam refertam esse mulieribus impudicis atq; scortis, quæ vestitu omn ratu cætero nihil differant à matronis honestis, quæq;, dum per mediam vrbem mulis veh ctatores habeant in luce mediâ, primi nominis Cardinalium familiares atq; domesticos.

Vigere in vrbe odia & factiones: Christi nomen tam è cordibus hominum, quàm op rum abolitum esse.

Hunc ergò libellum ipsi delecti Cardinales atq; Episcopi Paulo 3. obtulerunt, qui nihil emendauit prorsus vnquam, vt fuit reuera omnis correctionis impatiens, si quis vnc parum fuit. Quid enim Ecclesiam emendaret homo Epicureus? Accidit, vt libellus, lice totum illud negotium arcanum (vt dixi) esse voluisset, opera tamen Nicolai Archiepi puani, postea Cardinalis facti, natione Bohemi, astutissimi monachi, qui illud cor fili bat, in Germaniam emanârit, de quo statim Lutherus primùm, deinde Ioan: Sturmi deinde ego quoq; non semel, & alij etiam insuper.

Anno

ergò Paulus 3. sensisset, sibi ac suæ Romanæ synagogæ inflicta esse atq; infligi cotidie ex i-
vulnera non leuia, propter liberiores scilicet illas, quas recitaui, voces & confessiones, hunc
llum (si Deo placet) proiecit nunc inter eos, quos velit à nemine deinceps legi, hoc est, in-
os. Sed quod caput est, & pluris quàm omnia, ipsemet Paulus 3. fuit vnus ex præcipuis, qui
unt & dictârunt libellum. Quis non stomachetur? Quis non horrescat? cùm tantam in-
tantam tyrannidem audiat? haud dubiè putat, omnes nos caudices esse aut stipites, qui
issemus intellecturi & evulgaturi, fortassis etiam in omnem posteritatem, ad gloriam Dei,
tuam ipsius Antichristi infamiam.
quis possit satis mirari etiam confidentiam & impudentiam illam incomparabilem.
in suum Catalogum legationem, de quâ suprà dixi, retulerit, & centum grauamina, de-
consilium delectorum Cardinalium, sibi constanter persuasit, fore, vt nemo deinceps au-
legere, imò vt crederetur, omnia fuisse à nostratibus conficta, hoc sperauit veterator. At
centum grauamina sunt in Archiuis sacri Romani Imperii inserta, inde (si quis dubi-
ognoscere licebit, an sint à nostratibus conficta. Consilium verò de emendandâ Eccle-
anno 1 5 3 8. prodijsset, semper deinde in manibus omnium & in luce versatum est,
telis vndique impetitum (vt dixi) & nemo interea unquam vel somniauit, esse à no-
ctum.
n cùm Sturmius de eo scripsisset, & modo ad Sadoletum, modò ad Contarenum Cardi-
i fuerunt ex autoribus, oratione conuersâ petiisset, quam ob causam non grauiora Papæpe-
monstrassent: cur non responderunt ipsi, aut quispiam alius ex tam multis propugnato-
lticis: nescimus (Sturmi) quid dicas, nos nullum libellum Papæ dedimus in hoc genere,
i finxeris?
m ampliùs. D. Brentius in prolegomenis prudenter exprobrat Asoto astruenti, Romæ es-
am successionem Apostolorum, ex eodem libello verba non pauca, & tamen tantum ab-
otus (qui est rerum Papisticarum non imperitus: nam diu Romæ, diu apud Card. Dilin-
btitit) neget, eum libellum fuisse mandato Papæ ab his (quos dixi) conscriptum, vt et-
issimis verbis confirmet, reuerâ scriptum fuisse, & ab illo testimonium petat, & audire qui-
eræprecium, quid de eo dicat. Hæc ergò sunt Asoti: delecti Cardinales à Paulo 3. ad con-
n de Rom. Curia & Ecclesiâ emendandâ, liberâ & sincerâ veritate, prout sibi iniunctum fa-
gnificant ei grauissimos morbos, quibus iam pridem Ecclesia, & præsertim Romana cu-
t.
on mendacij suum Papam conuincit, qui audet negare, illum libellum Romæ, Paulo 3.
e, à se atq; aliis quibusdam delectis Cardinalibus, & prælatis fuisse conscriptum & pro-
ndemnat? Nam cur alioqui condemnaret, & ne legeretur prohiberet? Sed quale testimo-
Asotus ex eo petat, hoc quoq; videamus. Ait: Spiritum, qui in Prophetis fuit, cùm a-
ritia populi & Sacerdotum, & dicerent: à plantâ pedis vsq; ad verticem non est sani-
dem se in his Cardinalibus & prælatis agnoscere, quare lætandum esse, quòd Romæ sit
sus malorum, nec desint viri gementes & dolentes super cunctis abominationibus, quæ
medio eius. Hæc Asotus. Ad quæ primùm respondeo, me non negare, quin Romæ
n in totâ Italiâ) non sint nonnulli, qui & bene de nostrâ doctrinâ sentiant: & ingemi-
òd videant, Papas non desinere eam persequi: sed horum dolores & gemitus compri-
tq; deuorantur, & nequaquam literis mandantur. Non enim audent.

s verò dolores & gemitus, quales in istis delectis Cardinalibus atque Episcopis legimus,
es conscribantur, aio esse simulatos atq; hypocriticos, quod ex eo apparet: quòd nihil
emendant, imò in deterius proficiunt: licet aliquando fateantur, Domino cogente, & eas
nes extorquente, in ipsorum infamiam atque perniciem, opus esse emendatione. Sunt
eo genere, de quo inquit filius Dei, dicunt & non faciunt. Quæro ab Asoto: si quis in
, & in pessimo fœnoris genere exercendo vitam duceret, accusaret tamen se apud homi-
ando, quòd pessimè agat, quòd velit ex teterrimis illis peccatis atque cœno emergere,
geret tamen vnquam, sed in eisdem pertinacissimè hæreret, an is habere verum sensum
erum gemitum & dolorem dicendus esset? Nihil certè minùs. Nam qui verè gemit, &
n sentit, à peccato regnante discedit tamen aliquando. Quòd si minimè discedat, simulatum
ocriticum illius dolorem & gemitum esse, quis non intelligat?
nde alio modo respondeo: Si Asotus lætabatur, apparere in illo libello aliquem sensum
, verq; gemitus & dolores super abominationibus: desinat nunc lætari, necesse est, cùm
lum, suus Papa pronunciârit, libellum esse à nobis confictum. Negat ergò, in se fuisse
quam sensum peccati: negat ingemuisse & doluisse. Sed valeat Papa cum suâ negatione
tissimâ: & Asotus cum suâ Sophisticâ, & cum suâ adulatione: quâ non puduit illum di-
dem esse spiritum Romæ in illis delectis Cardinalibus, qui in Prophetis fuit, scilicet. ô gra-
loratorem spirituum!

lem. Iohannes Boccatius, patria Florentinus, diem suum obiit anno 1 3 1 3. Sepulta tunc
bonarum literarum studia, nemo ignorat: & nihilominùs tanta fuit Boccatiani ingenij

vis atque præstantia, vt in eruditissimum summumq; virum euaserit. Is multa Latinè,
scripsit, verùm non pari felicitate. Nam vt in solutâ oratione Italicâ palmam tulit, &
precio habetur, quo apud Latinos Cicero, apud Græcos Demosthenes: ita in latini
mninò felix fuit. Inter alia Italica scripsit librum, cui dedit titulum Decameron, quòd
bus narrentur centum partim historiæ, partim parabolæ aut fabulæ. Hunc ergò Papa nu
inter Lutheranos libros connumerauit, non sine magno (vt spero) renascentis per Itali
doctrinæ fructu, Deo ita mentem Antichristi obcæcante.

Cùm enim tota Italia nunc sit plus, quàm dici possit, eloquentiæ suæ linguæ ded
multi magnam sibi gloriam inde comparârint: tota nunc aduersus Papam accensa e
non possit ferre, eripi sibi tam excellentem magistrum: plurimi sunt, qui noluerint
eum deponere: neq; illis suorum Principum, puta Venetorum, Ferratiensis, Florentin
ni, Vrbinatis, & Parmensis Ducis tutela (quod ad Boccatium saltem attinet) atque p
(vt audiuimus) deest. At quod caput est, qui adhuc ignorant statum huius causæ,
ea sint, quæ nos in Romanâ Ecclesiâ reprehendamus, hac oblatâ occasione, id haud
lecturi sunt. Neque enim deesse puto, qui dextrè submoneant: cur Boccatius ex imp
Papa proscriptus ceu hæreticus. Quare hæc futura est quædam veluti prædicatio, qu
ad cognoscendam veritatem excitentur, mirabili Dei consilio. Hæc autem sunt, quæ P
catio ferre non potest.

Statim in primâ fabulâ falsè ridet, & quidem summâ dexteritate, sanctos papi
scilicet per hypocrisin venantur sanctitatis opinionem: cùm aliquando sint omnium
nequissimi: ridet, quòd ad eorum sepulchra afferantur postea tabellæ, statuæ, & cand
ceptis beneficiis. Est enim reuerâ merus paganismus. Aute omnia eorum apud Deum
pistæ tantoperè delectantur, intercessionem ridet, cùm ait: nihil referre, fuerintne reu
& sancti viri, an fortasse maximi nebulones hi, quorum opem atq; intercessionem a
imploramus. Respicere enim Deum ad bonam intentionem, & nihili eum facere, si e
cognoscendâ eius voluntate atq; doctrinâ. Vbi rursus taxat Papistas, quorum hæc est p
ratio: nihil scilicet referre, si ignoremus, quod filius Dei docuerit, licere verò nobis a
fingere pro arbitrio.

Inducit monachum, qui dicat: Papas, Cardinales & Episcopos non perueni
tem per doctrinam istam, quam palàm videmus eos seruare, sed aliam habere penes
clanculum obseruent, neq; aliis facilè communicent. Quid potuit veriùs dici, eos
quæ palàm illis est in vsu, non posse seruari? quam scilicet Boccatius quoq; visus est nou
non nisi fucum & vmbram esse.

Alium inducit monachum, qui mirè exagitat reliquias, vt appellant: Ait enim
lisse ex Oriente nonnihil ex sono Campanarum, quæ erant in templo Salomonis. D
ementita Francisci stigmata perstringeret: inducit eundem monachum, qui pro conci
Angelo Seraphino excidisse capillos aliquot, cùm Francisco apparuisset stigmata imp
quare se illos capillos quoq; habere penes se inter alias reliquias. Quis non videt,
componat sonum campanarum cum stigmatibus Francisci, & cum capillis Angeli?
quia, vt nullus fuit in templo Salomonis campanarum vsus, qui admodum recens est
losa quoq; sint, quæ de angelo Seraphino, quòd scilicet Francisco Christi vulnera im
credit Romanensis Ecclesia.

Alibi narrat fabulam de Abbate: qui cùm maritum rusticæ cuiuspiam mulieris
more erat captus, detinuisset aliquandiu in obscurissimo carcere, cùm tandem emittere
ferat illi, quòd in purgatorio fuisset, vbi de Missis, de pane & vino, quod pro mortuis effer
candelis, quæ ad Missas accenduntur, falsissima quædam recitantur, vt qui fabulam ill
tè legat (si non sit ineptus) facilè videat, Boccatium voluisse declarare, quibus artib
chi invexerint, confirmârintq; opinionem de purgatorio.

Hæc & complura alia Boccatius, sed mirâ (vt dixi) dexteritate (aliud enim agere
ita, vt nulla vnquam fuerit vel leuis de eo suspicio, quòd à Romana Ecclesia dissenserit,
dissentit. Sed cùm animaduertisset, hominum gustum, propter febrim & phrenesin (
rant) præposterarum doctrinarum atq; falsarum, esse corruptum, atq; iccircò abhorrer
ritate imbibendâ, vtpote amarâ, vt quidem solet esse carnalibus: Boccatius addendum
mel fabularum, vt amarore nonnihil mitigato alliceret lectores ad bibendum, vt vetus
cecinit:

Ac veluti pueris, absynthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs ora & pocula circum
Aspirant dulci mellis flauoq; liquore.

Ibidem. Dantes Aliger, etiam Florentinus patriâ, ferè comtemporaneus Ioan. Bocca
mus Philosophus, summusq; Theologus, Italicè multa, paucissima latinè scripsit, vix lib
monarchiâ. Cùm enim in ea tempora incidisset, quibus Ludouicus Bauarus Cæsar à nonnu

Anno

os annos durissimè vexabatur, quòd se & Romanum Imperium illis subiicere recusasset,
amo, liberè, quid de eo sentiret, testatum reliquit, quod etiam Marsilius Patauinus fecit
npore, scripto libro, cui dedit titulum defensor pacis: quin & Petrarcha aliquid de eo, in
d Nicolaum Laurentij Epistolâ, qui se Tribunum Augustum appellitauit: ac non modò
arsilius, & Petrarcha: sed Guilhelmus Occam quoq; (is Franciscanus fuit, sed acerrimus
ignator) scripsit contra hunc Ioan. Papam, Ludouici hostem, vehementem librum, in
upertate Christi & Apostolorum agit.
Dantes articulos tres disputat: Num sit è re Christiani orbis, vt vnus existat iustus Impe-
onarcha? Num officium atq; honor imperij & Monarchiæ de iure sit penes populum Ro-
Num Monarchia atq; Imperium pendeat à Papa atque ex Romanâ Ecclesiâ? Definit ar-
n Philosophicis, partim ex sacris literis petitis argumentis, è re Christiani orbis esse, v-
ue iustum Imperatorem, officium Monarchiæ penes populum Rom. esse. Denique im-
mediatè à Deo, & nequaquam à Papa vel à Romanâ Ecclesia pendere. Atque hoc est,
am pessimè habet. Nam imperium à se pendere, & sibi omninò subesse, affirmat, &
nunc cum Ferdinando Cæsare iniustissimè litigat, vt nondum voluerit eum pro Cæsare
Cùm enim Carolus Quintus Cæsar in manibus amplissimorum septem-virorum aut E-
Imperium resignauit: ait Papa, debuisse eum in suis manibus resignare, quare addit: Aut
lus à me acceptam ferat dignitatem (non enim recuso dare) aut non sum illum pro Cæ-
urus.
etiam in libello Dantes aliquoties Rom. Pontificem cum toto ipsius grege pro dignitate
it enim, eum esse veræ Theologiæ rudem, vt decretalista, non Theologus dicendus sit:
ionem & auaritiam extinxisse in illis rationis lumen, vt nil sit ipsis impudentius: ait,
n sint iniquitatis & diaboli filij, iactent se ecclesiæ Dei filios: qui (vt commodiùs queant
quæcunque libido suggerit) opprimant matrem, eiiciant fratres, nec possint iudicem
id potest de illis veriùs dici? quid magis appositè? Oppresserant enim eam Ecclesiam,
bis filius Dei ceu matrem dedit, exturbant & proiiciunt non modò in exilia, sed in ignes
, qui veram matrem subleuatam, atque in pristinam dignitatem restitutam volunt. De-
nt, se velle, vt solis sibi liceat omnes Ecclesias, omnem religionem pro suâ libidine iudica-
em minimè posse iudicari à quopiam mortalium.

re nonnulla sanè præclara attigit Dantes, quanquam nonnulla etiam insunt, in qui-
ret, illum nondum satis fuisse verâ fide & Spiritu Dei illustratum in omnibus articulis
ndis, vtinam in nostra tempora, atq; in hanc diuinæ doctrinæ lucem incidisset excellens
enium. Huius libelli mentionem facit Barthol. in L. Diui. §. præsides. ff. de requirendis
nquit, eum ferè damnatum fuisse hæreseos post autoris mortem.
icante 60. annos in Italicam linguam conuertit Marsilius Ficinus, magna eruditione
oritate vir: cuius versionem habeo. Illud est certum, nunquam fuisse typis excusum,
aucissimos reperiri: ego non sine difficultate potui adipisci. Et nihilominùs vsque a-
unt sibi Papæ ab isto libello, qui nondum prodiit: vt eum in quatuor Catalogis semper
ârint. Satis de Dante, quæ fortassis non erant omnibus obuia, vt pauci intelligere potu-
d condemnârit Papa, cùm illius Monarchiam condemnauit.

dem. Adrianus Papa VI. Flandrus, Episcopo Aprutino, suo ad Noribergensia Comitia
cio formulam actionis dederat, in quâ nonnulla fuerunt non inepta, neque impia: A-
n, se scire, in illa Rom. sede aliquot iam annis multa abominanda fuisse, & omnia esse in
m mutata (sunt verba ex ipsâ formulâ) deinde addebat, non mirum esse, si æ-
à capite in membra, à summis pontificibus in alios inferiores prælatos descende-
nes prælatos Ecclesiasticos declinasse vnumquemque in vias suas, nec fuisse v-
faceret bonum. Et paulò post: se omnem operam adhibiturum, vt primùm Rom.
vnde nimirum omne malum processisset) reformetur: vt, sicut inde corruptio in omnes
s emanârit: ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium emanet. Hæc quoque
ormulâ. Postremò etiam hæc: mirari neminem debere, si non statim omnia errata &
mendatos viderint. Nimiùm enim inueteratum esse morbum: nec simplicem, sed va-
multiplicem.

ternuncius vbi omnia hæc in frequentibus comitiis clarâ voce pronunciasset, ipsam actionis
m protulit, deditq; Sacri Imperij principibus: ad quam illicò responderunt, se permagnâ
fici: quòd tandem vnum ex omnibus Papis audiant, qui voluerit fateri, plurimis annis
multisque modis peccatum esse Romæ, & inde à Pontificio culmine malorum omnium
l inferiores omnes Ecclesiarum præfectos defluxisse: neminem esse, qui suum faciat mu-
rasse omnes: & ne vnum quidem ex omni numero culpâ vacare: & imprimis illud gratum
d polliceretur, se velle errores atque vitia tollere.
etierunt (inquam) Principes ex instructione verba aliquot, non modò sensum, tam
m confessionem gratanter accipientes atq; exosculantes. Postea addiderunt, multa reuera

grana-

grauamina & incommoda nationi Germanicæ à Curiâ Romanâ illata fuisse (sunt ipsa
cipum verba.) Ad hæc internuncius (eius quoq; verba recitare operæpretium est) si in
Germani populi sunt à curia Romanâ grauati, illud declarent: nam semper Apostolica
est mater piissima omnium oppressorum, parata erit illos subleuare, ac pro viribus iuua
Quare Principes ab internuncio prouocati atq; invitati, centum illa (quæ passim extan
mina protulerunt, petieruntque, vt ea Romam secum afferret. Contigit hoc anno
1522.

Cùm ergò Pontifices, qui Adriano successerunt, iniquissimo animo tulissent, c
Actionis formulâ de Rom. Ecclesia ea, quæ suprà recitauimus, confessus fuerit: quòd pe
petierit, vt proferrentur grauamina: cumq; nihil minùs cogitent, quàm errores atq; v
dare: nihil minùs, quàm oppressam tam indignis modis Germaniam & reliquas proui
leuare: imò velint in pristinâ tyrannide exercendâ magis, quàm vnquam antea perseue
reiecerunt cùm omnem illam Adriani legationem; tum centum illa grauamina inter ha
pta: graue supplicium comminantes omnibus, qui illa legerint, aut domi habuerint.

I nunc, & spera emendationem ab istis Antichristis. Proh Deûm atq; hominum fi
potuit ab illis fieri insolentius? quid magis tyrannicum? quodq; magis declaret, eos (si
labatur orbis) velle pedibus Germaniam & totum orbem protercre, atq; in idolomaniaru
nationumq; sentinâ, proiectâ genuinâ Christi doctrinâ, continere!

Ibidem. Fridericus ex amplissimâ Fregosiorum familâ, patriâ Ianuensis, ex Arch
Salernitano Cardinalis creatus, & quidem inuitus: cùm magnâ moderatione animi, ma
te fuerit: accessit proximè ad cognitionem nostræ doctrinæ, & initia quædam ita hausi
Papæ cœperit eo nomine suspectus esse, frequens fama fit, fuisse veneno sublatum: vt Co
etiam, quòd, cùm Legatum Rom. Ecclesiæ in Comitiis Ratisbonensibus ageret, nimi
causæ in articulo Iustificationis fauisse visus fuerit. Ambo hi fuerunt in numero eorum
cum Cardinale Theatino, qui nunc Papa est, & cum Reginaldo Polo, etiam Cardinale
nârunt consilium de emendandâ Ecclesiâ: quod Antichristus nunc impudentissim
concinnasse.

Scripsit Fridericus libellum de modo orandi, cùm animaduertisset, errare in Pap
mnes in hoc genere quoq;, vt reuera errant turpissimè. Modò enim, vt conceptis ve
necesse putant: modò vt certis horis, & certo loco, & certis etiam gesticulationibus: r
tionem Dominicam, aut salutationem Angelicam, aut psalmos recitent, in honoren
sancti: aut etiam pro mortuis. Quare vt has ineptas impietates corrigerent: libell
quam, scripserat Fregosius. At statim, cùm isti nequeant ferre vllam emendationem,
crassis quidem & palpabilibus erroribus: inter hereticos relatus est.

Idem de Iulio III. Romano Pontifice, qua pompa & magnificentia coronatus
mus ille Pontifex magno cum fastu & pompa sedet: potentissimi quiq; accedunt, & prost
illum adorare, simul & ipsius deosculari pedes necesse habent. O summe Deus, vt quid
istam à Deo execrabilem tam diu sustines? Filius tuus, cui potestas data est in cœlo &
detracta ista veste vilissima, & linteo succinctus, vt solent qui famulaturi sunt, inc
sese demittit, vt sordidos Apostolorum pedes suis ipsius manibus abluat: & hic tan
vermis, & fœtidum planè cadauer, qui Christi sese vicarium atq; imitatorem profite
rannorum more, inter ornamenta illa, in media stipatorum caterua, inter bipennes
tympana, tormenta bellica sedens, sese adorandum, & calceamenta hominibus deosculand

Heu heu heu, quàm hæc horrenda sunt! Et qui tandem Antichristi erunt, si isti n
quorum studia ac mores tanto interuallo à Christi studiis ac moribus distant. O cœc
pes! O stultos ac stupidos populos, qui istos nondum noueritis, vosque tam crassis erro
plicatos ab illis tam diu detineri non animaduertitis!

Peracto tandem tyrannicæ illius obedientiæ officio, in ædem Petri sese pontifex
missam (vt vocant) ibi de more tum primùm celebraturus. Aduerte hic Petre, atque
diligentiùs missæ istius instructum & apparatum omnem. Inprimis locum ipsum m
ctum artificio, altare ab'utum peruncturnq;, & magna statuarum mole onustum, q
tantur innumeræ cruces & candelabra. Item sparsum in eo thus, mortuorum ossa, varias
crebra illa candelarum & funalium lumina, ipsius Missatoris ornatum, tum diaconi & su
Considera astantium ibi Cardinalium atque Episcoporum pompam: audi harmonia
centum illum musicum. Contemplare varia illa ceremoniarum, ac gesticulationum
obserua, quo hîc ordine gerantur omnia, & quid Missarius ipse agere instituat, quamde
illo pane edituri, deque illo calice bibituri sint.

Aduerte, inquam, & considera, num cœna ista, quam Iulius III. hîc celeb
vlla ex parte referat, quam tu cum reliquis Apostolis, ab ipsomet autore Christo
cùm diceret: Hoc facite in mei recordationem. Et an illa panis fractio, quam tum pr

Anno

ngelium solitus eras facere, cum hac commune quicquam habeat. Quin tu etiam Pau-
alis postrema illa Christi cœna fuerit, optimè nosti, expende vnà cum Petro, an hæc
hodie peragitur, sit illi necnè similis: & num tales etiam illæ fuerint, quas tu olim cum
iis celebrabas? Ah Deus, ah Christe, cur tu sanctissimum illud sacramentum tuum ita
ophanari pateris?
n si tibi hæc ad tempus tolerare visum est, fiat voluntas tua. Nos verò interim ingen-
ias agimus, quòd bonam Europæ partem luce veritatis illustrare dignatus sis. Quam-
li Romanistæ crassioribus adhuc tenebris circumfusi sint, quàm vnquam antea: atque
anum deploratiores euadant adeò, vt quoties radios aduentantis gloriæ tuæ comparere
è adigantur ad insaniam.
tur deinde, quòd, cùm iam iam coronandus esset pontifex, mox in eius conspectum pro-
nani aliquot patricij, & quidem præcipuæ nobilitatis, preciosissimis ornati vestibus,
uro, partim ex serico coccineo violaceóue; aut nigro contextis: magna eos comitante
s caterua, qui & ipsi sericis vestibus, sed versicoloribus induti erant: quodque ibi Ponti-
la sella, his Romanis (inquam patricijs) præceperit, vt se in humeros sublatum ad Petri
oco nomen est) deferrent.
empe pompa & magnificentia gestabatur Christus, cui semel tantùm in vita gestari con-
e Deus, quàm magna est cæcitas hæc, beluam istam adorare, ac pro Christi Vicario ag-
t quid illa cum Christo simile habet? Prodeant huc omnes pontificij adulatores, &(quæ
impudentia) scribant, respondeant, defendant tyrannicam hanc magnificentiam, &
lanè diabolicam, atque illas adeò horribiles blasphemias, quibus per summam contu-
us ab istis sic illuditur.
ur Christus asino, eoque vilissimè ornato, vt vilissima istiusmodi iumenta alioqui so-
noster hic Antichristus horum Romanorum, & quidem nobilissimorum, multoque au-
tium, humeris gestandus imponitur. Annón id cum Christi paupertate simul atque
pugnat? & tamen hunc non pudet pro Christi vicario atque imitatore sese venditare. O
rtentum, atque ô ipsissimum adeò Satanam.
ibitur postea ipsius loci, in quo præclara illa coronationis pompa celebrata est, appara-
rnatus. Principiò theatrum erectum erat elegantissimum ac magnificentissimum. In
altitudinis statuæ aliquot circumquaq; dispositæ erant, quarum nonnullæ in muliebrem
abitumque formatæ, aliquot virtutum similitudinem exprimebant. Nonnullæ verò
rma virili duo partim Italiæ flumina Arnum & Tyberim, partim duos illos insignes Apo-
m & Paulum referebant. En permistionem egregiam. In ipsa statuarum basi descri-
aria carmina, quibus plurimæ sententiæ, Ethnicæ planè atque impiæ, comprehensæ e-
antum excepta, quæ sub pedibus ipsius Prudentiæ inscripta erat in hæc verba: Super aspi-
lis cum ambulabo, & conculcabo leonem & draconem. Quanquam nec ipsa, si rem ad
titutionem & doctrinam exigere velimus, rectè vsurpata est.
ue enim humana prudentia basilisci atque aspidis superantur venenati morsus, aut ea
rnis impetus, vel ad sustinendas afflictionum tempestates, quicquam valet: sed est ipsi-
Spiritus sancti opus: quæ quidem fides nobis pro scuto ac lorica data est. Hac exce-
ia, vt dixi, omnia prorsus Ethnicam impietatem redolebant, omnia Martem, Io-
ium ibi resonabant: ibi cuncti mortales spargere flores coronasque, ac Iulij tertij cele-
es iubebantur, omnia Ethnicorum more, nec iniuria. Nam cùm Roma Christum, &
leges, & ritus expulerit, Gentilismum instaurauerit nunc, vt Antichristum suum me-
quatur honoribus, quod exemplum, quos ritus, quæ verba vsurpabit potiùs, quàm Eth-
& Gentilium?
e hic animum diligenter aduertite. Nam quod paulò antè dixi, ne scintilla quidem re-
ctenus apparuit. Quanquam ipsius epistolæ autor eam magnificentiæ comitem facit.
quidem vbique facilè cernimus: at illa nusquam apparet, nisi fortè duas illas Petri & Pau-
quos ipsi, dū in terris agerent, tam acriter insectati sunt, vt nedum sibi, sed nec alij cuipiam
n sic fieri voluerint, religioni adscribere velimus. Inter reliqua loci ornamenta recensen-
abulæ quædam, in quibus nonnullæ historiæ summo artificio depictæ erant. Præterea
quædam, quibus ingens subnixa trabs, vnà cum elegantissimè extructa fronte, speciem
porticus.
quid in ea depictum esset, autor ipse nihil commemorat. At mea quidem sententia, ni-
nihilúe congruentius depingi in ea poterat, quàm facta illustria Iulij tertij Pontificis, sed
è, quæ in Tridentino concilio ab ipso gesta sunt. Vbi damnata vera Christi doctrina, su-
es, vitia, idololatriam atque impietatem omnem confirmauit comprobauitque. Pro-
eadem epistola habet, tam magnificos Romæ adeptus est titulos. Quippe illum Eccle-
tis, id est, (vt ego interpretor) tyrannidis assertorem appellant. Nec verò absurdum
tabulis illis totam ipsius vitam expressam fuisse, quam etsi ipsiusmet aulici suis versibus,
lo tam multos Pasquillo affixerunt, decantare ac celebrare non erubuerint: pudor tamen
ò minùs ego tam fœda, tam obscœna ac turpia nominare ausim.

Subnectitur deinde, Pontificem in medio illo apparatu consedisse, atq; ibi à Card
diadema (regnum ipsi vocant) ipsius capiti impositum fuisse. Erat autem is tum Dec
Cardinales, inq; ea celebritate Diaconum agebat : qui paulò pòst vita functus, nunc i
tus in inferno : quòd detestandæ illius impietatis sese ministrum præbuerit. Hæc vbi
issent, tantus vndiq; bellicarum machinarum auditus est fragor ac strepitus, mundu
dixisses.

Sed heus tu fili perdite, de quo sacra nobis oracula tam clarè vaticinata sunt
bis adeò etiam graphicè depinxerunt, quemq; Deus ipse hoc tempore spiritu oris sui pa
tegit conficitq;, adeóne hæc tibi digna eo homine esse videntur, qui se in terris Christi
profiteatur? non te pudet miser? Christus, cùm intelligeret, à nonnullis se in regem ex
sese subduxit. Christus affirmat, regum gentium esse affectare principatus & imperia:
bitione seruos suos quàm alienissimos esse cupit.

Christus deniq; per ludibrium spinea corona redimitus est. Et tu, qui te pro ipsiu
re hominibus venditas, non vereris hoc tormentorum & machinarum bellicarum str
sumtibus, hoc splendore, & hoc apparatu plusquàm regio, sustinere, vt corona tibi au
natur : imò tres simul aureæ coronæ, magnis illæ & fulgentibus gemmis exornatæ : t
dem æstimationis, vt, neminem vnquam regum vel tyrannorum (quantumuis poten
bitiosi illi fuerint) talibus vsum fuisse, constet.

Verùm ego impudentiam istam tuam atq; impietatem non adeò demiror, ac qu
principum cæcitatem simul, & gentium populorumq; amentiam : qui, cùm hasce bla
tuas, & hosce deterrimos mores studiaq; impia non ignorent, adhuc tamen Christi te
um sibi persuaderi sinant. Sed benè habet, quòd bona pars hominum pro eo iam te ag
tu reuera es : nempe pro ipsissimo Antichristo, & magni illius Satanæ Vicario: cuius vr
studium est, vt Christi doctrinam modis omnibus occulet & aboleat.

Subiungit epistola, monstrum illud ita adornatum supra centena hominum millia,
lud spectaculum confluxerant, crucem consignasse: deinde in aulam delatum Cardina
uersis magnificum ac splendidissimum conuiuium instruxisse. Hîc illud inprimis est
dum, existimare scilicet pontificem, inepta & ridicula illa ceremonia, plenariam pœn
(vt ipsi loquuntur) indulgentiam, atque adeò omnium peccatorum remissionem sese
condonasse. O blasphemiam intolerandam! ô sacrilegam arrogantiam! Et quid hoc aliud
sese supra Deum ipsum extollere, & eo superiorem se facere?

Ipse enim solis credentibus, idque propter dilecti ipsius filij mortem & sanguinem, p
misit. His contrà: sine, inquit, me facere: volo ego pro mea libidine omnibus, in qu
manum meam extendero, peccata remittere: nec refert, an illi credant, siue sint incredul
signo quodam à me adhibito, omnes mox sine vllo discrimine remissionem peccatorum
turi sunt. Quantum nunc ad conuiuium illud attinet, audite quæso.

Sunt inter illos, qui ad octuaginta coronatorum millia in annuos redditus possides
nulli ad quadraginta, quidam triginta, plurimi viginti, & hos tam splendidos, ac reb
bus affluentes epulones conuiuijs suis adhibet Pontifex: vt in hoc quoque contrà, ac Ch
cit docuitque, ipse faciat. Christus enim solos pauperes, excepisse conuiuio legitur. At
iubet, vt, quoties apparamus conuiuium, non diuites & opulentos, sed pauperes, claudo
inuitemus.

Putas, dicet fortè Papista aliquis, Pontificem eo die portionem suam pauperibus no
Credo ego equidem, reliquias illas iuris, & frustula illa panis, quæ mediastinis & mulio
perfuerant, data illis fuisse. Hæ scilicet partes illæ sunt, quæ pauperibus in aulis Pontificum
re solent. Contrà, magnificis istis epulonibus æquum erat, mensam conquisitissimis cibis,
omnium suauissimis extrui, inq; illorum gratiam maria omnia, lacus, flumina, syluas, m
neas scrutari, atque illis negocium facessere. Æquum erat deniq;, omnis generis dilicatis
ctus, & omnes semel delicias tota Europa atque Asia conquirere, quibus conuiuium illud
retur. Nec verò eos pudet postea dicere, pauperibus se portionem suam dedisse.

Sed isti idem mihi propè facere videntur, quod prædones solent. Hi enim simul ac r
cuius domum ingressi fuerint, omnia expilant, ac diripiunt, & si quid fortè esculenti vel p
illic inuenerint, apponi iubent, & placidè accubando absumunt abliguriuntque : inter
tem ipsi patrifamiliâs, ceu cani, frustum aliquod panis obijciunt, cum quodam fastidio,
dignatione, tu illud vora, si vis, inquientes. Sic Papa & Romanenses isti opes illas, quæ
sustentandis Christi pauperibus destinatæ fuerant, ipsi egregiè expilant, conuertunt in pr
ipsorum vsus, profundunt in omne genus voluptatum ac libidinum: dant verè misellis ill
aliquem vilissimum panem, ac, en vobis vestram portionem, inquiunt: seque eo nomine m
ostentant: & quasi sordido illo munusculo Deum sibi obstrinxerint, sua iactare merita non
cùm interim non secus, ac totidem prædones, reliqua omnia, quæ pauperum fuerant, ipsi in
rauerint, absumserintque.

Absoluta iam historia de solenni illa Pontificis coronatione, autor mox, quibus cer
porta illa, quam isti sanctam appellant, patefacta est, narrare incipit. Principio itaque
in pauca conferam) ait, Pontificem, V. Calend. Maij, qui dies Diuo Matthiæ dica

Anno

d diui Petri porticum, iussisse: idque suo more, vt per omnia Antichristum ageret. Quip-
s, quæ erat demissio atq; humilitas eius, ire ipse, non gestari solebat. Subijcit deinde, thea-
ectum fuisse, quò faciliùs à circumstantibus ipse, ac tota illa ceremonia conspici posset.
ea idem autor, fuisse ibi, qui cantarent, ac psallerent nonnulla quædam in Dei laudem,
admodum consona.
animum aduertite, nemo aderat, qui iuxta Christi institutionem concionaretur, nemo
t, nec iniuria sanè. Nam quod ibi instituebatur, cum Christo planè pugnabat: meri-
occultari, non doceri debuit. Aderat verò ingens cantorum Epicureorum turba ex ea
nota, qui Antichristi sumtibus totos dies helluantur, lurcones, comedones, & fruges
nati: hi nescio quid ineptum ac putidum cecinêre, atque illud est, quod isti pro Dei lau-
nt. O cæcos illos! ô miseros atque infelices! Vbi isti canendi finem fecissent, Pontifex,
eo malleo, portam illam sanctam aliquoties percussit, quæ illicò deiecta ac patefacta est:
deinde ingressus, ad aram Petri maximam peruenit. Hæc ille. Quare inter Papisticas
ptias nihil ineptius, nihilue ridiculum magis fingi vel excogitari potest, præter id, quòd
nficta atque commentitia.
udi quæso, frater charissime, vt rem omnem penitus intelligas, hactenus fortasse tibi mi-
tam. Ipsa peccatorum remissio fide tantùm in Iesum Christum comparatur: atque ita
oli docuêre, ita persuasi ac scriptis suis testati sunt, quotquot autores Euangelio con-
tterunt: nec totis iam inde à Christo mille & trecentis annis vlla inter Christianos Iu-
orte sanctæ mentio extitit. Sed Bonifacius Pontifex, homo & ipse impurissimus, pri-
ium instituit, vt centesimo quoque anno Romæ Iubilæus celebraretur: quod postea Cle-
tifex emendans, quinquagesimo quoque anno id fieri sanxit.
eisit deinde Sixtus, & Paulus II. qui rem ad vigesimum quintum quemque annum re-
adeò, vt recens natum, & priscæ illi Ecclesiæ planè incognitum id esse institutum, vide-
verò ipsa ædes Petri licet portas complures habeat, non tamen omnes ideò patent: sed
ita pridem cemento & calce obturatæ manent. Cùm verò ementiti illius Iubilæi tem-
accedit Pontifex, & vnam aliquam ex obstructis illis malleo aureo percutit, moxque
erreis vectibus murus ille deijcitur. Facto itaque peruio loco, Antichristus ipse primus
ingreditur. Post quem quotquot deinde limen illud intrauerint, muros ibi & sta-
turi, consalutatis præterea nonnullis alijs Diuorum templis, ij, cœli ipsius ianuam sibi
factam esse, persuasum habent. Decurso deinde omni illius spacio, sancta illa porta de-
ucta, ipsa quoque remissio peccatorum, vt ipsa cœli ianua, occlusa rursus esse, ab insanis
tur.
, quàm immuneras artes cacodæmones isti machinati sint, vt miseros homines à Dei &
ucia abducant, dum eius in nos misericordiam, charitatem, beneficentiam, quantum
, obscurare, delere, ac prorsus sepelire conantur. Quàm multos (eheu) inuenire est,
anc ceremoniarum pompam manibus ipsiusmet Pontificis tractari, spectante ac plau-
utrsoCardinalium cœtu, in tanto Episcoporum conuentu, illo, vestium & reliquorum
torum splendore conspiciunt: externa illa actione, & opinione quadam, quam de isto-
ntia ac sanctimonia (quòd eos omnibus circumfluere copijs vident) conceperunt, tan-
atque animi stupore corripiuntur, adeoq; perstringi sibi oculos sinunt, vt, in his in-
gis & blasphemijs sitam esse peccatorum remissionem ac vitam æternam, putent. Atque
to miseri desciscunt, & eius stigmata, sanguinem, cruciatum & mortem insigni contu-
iunt.
um enim, qui fieri potest, vt in tanto Cardinalium atque Episcoporum numero, quo-
ullos sacris literis operam dare, & aliquem etiamnum veritatis gustum habere, fama
altem aliquis non surgat, qui rem ipsam aperiat, & amentiam atque impietatem istam
sed falsò vllam veritatis cognitionem illis tribui existimo. Neque enim, si id verum
obmutescerent, etiamsi, de capite ac vita, nedum de galero vel mitra agi, intelligerent.
ndite illud etiam quæso. Nisi Pontifex malleo aureo portam prior feriret, ni prior per
illam ingrederetur, & ni post illum etiam intraret multitudo, nulla hîc peccatorum re-
et.
erò vnde habent? Apud quem Euangelistarum, vel in qua tandem canonicarum Episto-
te ista legerunt? Aut, quoniam in his standum esse Euangelio minimè putant, agè pro-
hi ex Patribus aliquem, qui hanc ludicram artem exercuerit vnquam. Aut probent sal-
oncilij alicuius decreto ceremoniam hanc emanasse. Denique, quoniam adeò obsti-
nant, esse traditiones quasdam in Ecclesia, quæ vsu & moribus receptæ, scripto nullo
nsæ sint, quasque non minore religione, quàm ipsum adeò Euangelium, obseruari opor-
vbi didicerunt, fuisse hanc in Ecclesia consuetudinem, vt malleo aureo feriatur porta,
omnium Pontifex ingrediatur, deinde quicunque frui Iubilæo, & veniam peccatorum
cupiunt.
verò affirmo vobis, illos nunc nuper eam sibi somniasse: & ea ceremonia superiores Pon-
fuisse, nusquam, ne quidem in ipsorummet libris scriptum inueniri. Cæterùm eius vsum

Anno

inuehere nunc in Ecclesiam, & modis omnibus tueri ac defendere vestrates conantur, vt ac detrimentis, quoad ipsi poterunt, inuoluant, & obscurent veritatem. Atqui dica quis, si cupis scire, vnde nos ceremoniam istam de porta sancta aperienda sumsimus, Leuit. 25. cap. Ibi enim reperies. Egregia scilicet responsio. Audite verò, audite (inqu Iubilæi Iudaici fundamentum & originem.

Dominus, vt liberationem illam, quam Christus electis omnibus allaturus erat, dam nobis adumbraret, edixit, vt quinquagesimo quoque anno libertas & debitorun condonatio clangore tubæ proclamaretur. Hæc figura tandem adimpleta fuit. Et Ch se venisse ait, vt verum nobis Iubilæum impartiret. Quin etiam Paulus, tempus accept nominat. At isti belli Pharisæi adimpletas iam olim figuras, atque adeò Iudaismum sus instaurare cupiunt, eadem ratione & sacrificia taurorum & hircorum mox reuocatu famiam, ô ignominiam singularem, quam isti his Euangelij & gratiæ temporibus infer

Sed demus, quòd fieri nullo modo potest, figuras Iudaicas etiam hodie rectè vsur nunquid Iudæi vnquam vel portam obstruxerunt, quam malleo aureo ferreoúe postea vel istiusmodi ceremonijs vsi sunt? nequaquam sanè. Meritò itaque hæc omnia inuen tamenta potiùs Antichristorum nostri seculi censenda sunt: non sanè in alium fine tata, quàm vt Christum prorsus ex hominum oculis tollant, & suo illum ho lient.

Ipse enim peccata semel omnia, præterita, præsentia, atque etiam futura, electis nauit: cùm semel malleo isto atrocissimo, & clauis illis amarissimis cruci affixus fuisse cor ipsum transuerberandum obtulisset, sanguinem, quantus quantus in illo fuerat, denique nullo non ludibrij & contumeliæ genere affectus, horrores & cruciatus mortis o tulisset. At filius iste perditus, instar tyranni sella inaurata sedendo gestati solitus, cum tibili tympanorum & tormentorum strepitu, vigesimo quinto quoque anno semel tant torum concedi remissionem, vult: idque effracta priùs malleo aureo porta, quæ muro am cta fuerat, disiectoque ac dissipato in terram cæmento & calce omni.

Sed quoniam in mentionem calcis incidi, audito insignem improbitatem. Co tartareæ illius portæ (neque enim fas est aliter nominare, præsertim quibus iam veritas deiectus fuisset: accurrens statim misera plebs, virorum (inquam) & mulierum confusa dò, fragmenta illa calcis & cæmentorum colligebat tanta anxietate & sollicitudine, vt ni quæ Xylino pulchrè inuoluta, velut rem sacram asseruarent, colloque appenderent, & ad ipsorum superstitiones abuterentur. Quid hic interim Pontifex? conniuebat scilicet: errorem istorum & manifestam idololatriam cerneret, gaudebat ipse in sinu, & vnà cum suis leniter arridebat.

Obsecro, nisi hic reuera Antichristus esset, nunquid ad miseros illos ita clamasset? vt pti calcem illam legitis? sinite, sinite, edico, nec spem vltrà in his reponite. Sed non est rum, vt homines à superstitionibus & falso cultu reuocentur: quibus ceu fundamento ali tum regnum nititur, fulcitur, ac sustinetur. Eant nunc, & Romam magistram atque reliquarum omnium Ecclesiarum vocitent: vnde veræ religionis, doctrinæ, pietatis, mod galitatis, charitatis, exempla peti debeant. Facilè enim hic videtis, quæ doctrina, quæ quæ virtus ex magnificentissimarum istiusmodi coronationum, pomparum, effusissimor puum, ceremoniæ illius in aperienda Iubilei porta, idololatriæ, & tot deniq; blasphemiar templatione, ad nos redire possit.

Quid, quod autor Epistolæ affirmabat, ibi religionem magnificentiæ coniunctam fu nam est illa religio? Annôn vobis rectè prædixisse videor, fore, vt eius ne scintilla quidem Concludamus igitur ex his ipsis rebus, quæ de Pontifice vulgò leguntur, quæq; ab illius au adeò ab ipsomet, literarum monumentis sunt prodita (non id quidem sine Dei opt. max singulari prouidentia: vt suapte voce ipsi se traducant, & non minùs doctrinam, quàm suos mores omnibus prodant) illum rem quandam pessimi exempli, ac Christo prorsus contra nec certiore, vel proprio magis vocabulo exprimi posse, quàm quo ego iam sæpius illum n nempe Antichristi.

At quoniam inuolucris simulationum, & externo atq; specioso illo cultu adhuc tegit lum internoscere non sit mediocris ingenii: posset q; sua illa hypocrisi & vafricie aliquand excurrere, atq; ita incautos fortè opprimere, nisi Dominus assiduè præsidio nobis esse velit: orationem confugiendum est. Exorandus nobis est cœlestis ille pater, qui radiis Spiritus mine Euangelii detegere, manifestare, ferireq; istum iam cœpit, vt plena manu, affatimq; lumen effundat suum: & feram illam atq; immanem beluam miseris illis, quibus nondum nita, patefaciat, atq; indicet, & tandem conficiat extermineto;, in laudem & gloriam nor per Christum Dominum nostrum, Amen.

Anno

x libro, cui titulus: Rituum Ecclesiasticorum, siue sa-
crarum ceremoniarum S. S. Romanæ Ecclesiæ lib. 3. atque ex eo capite, quod est in primo libro, vbi agitur de coronatione Rom. Pont.

s Pontifex paratus, cruce præcedente, progreditur ad S. Petrum, Diaconis Cardinalibus
& inde fimbriàs pluuialis sustinentibus, caudam autem pluuialis portabit nobilior laicus,
Curia, etiamsi esset Imperator aut Rex. Supra eum octo nobiles seu oratores portant
um, postea sedens in sede sibi parata, recipit omnes Cardinales & alios Prælatos cum suis
reuerentiam, Cardinales ad manus sub auriphrygio, Prælatos ad pedis osculum.
aulò pòst: Ante Pontificem Minister ceremoniarum præcedit cum duabus arundinibus
am stuppam, super alteram candelam ardentem portans: & cùm Pontifex capellam S.
xierit, Ceremoniarius ad eum conuersus, ignem stuppæ immittit, & genu flexo dicit: Pa-
, sic transit gloria mundi: quod tertiò facit.
aulò pòst: Vngitur caput Pontificis, deinde manus, & tum imponitur ei annulus, & de-
r ei liber Euangeliorum, & ducitur ante altare, & de manu prioris Diaconorū accipit pal-
orpore & altari beati Petri sumtum, vt inferiùs dicemus.
rius verò, nempe in capite quinto eiusdem primi libri, hæc de pallio illo habentur: Cura
iorum palliorum ad Subdiaconos pertinet, qui ex lana munda & alba illa hoc pacto con-
Moniales monasterij S. Agnetis offerunt quotannis agnos duos albos super altare illius Ec-
lie festiuitatis sanctæ Agnetis, dum cantatur Agnus Dei: qui agni recipiuntur à duobus
Ecclesiæ Lateranensis, & ab eis consignantur Subdiaconis, qui agnos ipsos in pascua mit-
ad veniat tempus tondendi ipsos, ex his agnis lana tondetur, quæ mixta cum alia lana al-
ur in filum, ex quo pallia huiusmodi contexuntur, postea ponuntur super cadauera Pe-
i, vbi factis de more vigilijs, illa per noctem demittunt.
s autem pallij huiusmodi antiquissimus est, & à Lino Pontifice, Petri Apostoli immedia-
re originem habuit. Nec pudet eos mendaciorum & ineptiarum, & adhuc audent ap-
re icos, imò exurere eos, qui illos superstitiosos appellant. Fac Domine, vt aperiantur
um.
in manusc. lib. de Actionibus cum principibus Imperij, à Clemente 7. Paulo 3. & Iulio 3.
o institutis. Cœlestis pater disertissimè vetuit fornicationes: quis non nouit, scriptum esse
c. 20. Non mœchaberis? Dilectus filius etiam vetuit in nouo instrumento, repetijt .n. idem
non mœchaberis Matth. 5. Deinde Apostolus Corinthijs inquit: Nolite errare, Scortatores
i non possidebunt regnum Dei, Corint. 1. c. 6. & ad Ephes. 5. Fornicatio & omnis immun-
auaritia nec nominetur in vobis. Deinde quis nescit, in Epistola ad Heb. c. 13. illum mini-
sse cùm pœnas æternas, tum in hac vitâ, cùm dixit: Fornicatores & adulteros iudicabit De-
e prohibitio fornicationis est sine vllâ controuersiâ de iure diuino, nec potest aut negari, aut
â euitari.
n ergò pertineret ad eum, qui se vicarium Christi iactat, diuinas institutiones & præcepta
stodire, alijsq; præbere custodiendas: noster Papa eas apertè conculcat. Persuasit enim sibi,
suo regno tolerare, quod apertissimè iure diuino vetitum & condemnatū est. Proh quanta
antia, vt, cùm significantissimis verbis tota diuinitas fornicationem prohibuerit: Papa au-
ferre inter suos. Annón est ipsissimus Antichristus? Fert enim, tanquam minimè esset pec-
ublica lupanaria (saluo honore) vbicunq; dominatur, sed Romæ præsertim, quam hypo-
nt esse magistram & caput totius Christianismi. Hoc verò præclarum caput, & egregia ma-
Romæ singulis annis XL. aut L. meretricum millia, quæ à Papis defenduntur. Exigunt
uum tributum ex earum abominabili labore, & scelere.
ntò autem maior est ipsarum numerus, tantò plùs emolumenti redit ad suam sanctitatē (ò
m! nec tributum tamen soluunt omnes æqualiter, sed pro modo negotiationis, & frequen-
unt triuialia & sordida scorta, binos duntaxat coronatos soluunt quotannis. Crediderim,
esse, quod scriptum est in Apocalypsi: quòd reges eum defendendum fuissent suscepturi, v-
nt ex vino fornicationis Romanæ meretricis, hoc est, vbi participassent de eius quæstu &
â mercede sanguinis: Sophisticentur modò, quantum voluerint, Ranæ atq; theologastri,
ntur, posse hoc tolerari à suo Papâ, propter maius malum euitandum (sic enim aiunt:) quæ
næ prudentiæ glossa, atque carnis.
erâ enim, qui id tolerat, contra ius diuinū apertissimè facit: quasi verò ignorârit Pater cœ-
orârit Filius, ignorârit Spiritus sanctus, cùm fornicationem prohibuerit, quòd maiora ma-
ubsecutura: si quis verò non potuerit continere, nubat. Hoc enim est incontinentiæ reme-
piritu sancto traditum, qui inquit per os Pauli: Vnusquisque habeat vxorem suam propter
onem. Propterea tota illa Germaniæ pars, quæ sincerum Euangelium complexa est, exter-
ex suis ciuitatibus hanc turpitudinem atque tolerantiam, cùm priùs fuisset vbiq; grassata.
â verissimum est, quod suprà dixi, solenne & peculiare Paparum esse, vt sese efferant supra
diuinitatem, quod etiam in Apocalypsi legitur.

Ibidem. Legatus Gallicus idem egerat priuatim cum Pontano, Melanchthone, La
& Iacobo Sturmio, de multis dogmatis, & quæ Regis esset de singulis opinio, quæ Theo
sententia, per Galliam, Lutetiæ præsertim, explicabat, de primatu Pontificis, de cœna Domi
sa, de mortuorum inuocatione, de statuis, de libero arbitrio, de purgatorio, de iustification
monasticis, de cœlibatu sacerdotum.

Dicebat, in plerisq; Regem non esse alienum à libro Philippi, quo locos ille tractat co
theologicos: de pontifice verò placere dicebat regi, non esse primum neque præcipuum iu
sed humano, sicut Philippus affirmet: sed Angliæ regem vtrumq; negare: & sanè pontifice
rogare nimiam potestatem, dum reges atq; Cæsares in ordinem pro suo arbitratu redigit: e
dem exemplũ nunc etiam in Britanniæ regem statuere cogitet, quantumuis & rex & pleri
nales intercedant: theologos quidē affirmare, caput illum esse ecclesiæ, iure diuino, sed tam
ti regi non illud potuisse demonstrare: vulgatam quoq, de purgatorio igni opinionem ab
di. Nam ex eo fonte manare missam, exequias, anniuersarias, legata, & quicquid est nundi
Missa verò sublata, rationem ipsis omnem auferri tuendæ potentiæ suæ, ac veluti neruos in
guinis atq; vitæ: cumq; Rex illis aliquot esset largitus menses, intra quos de purgatorio sent
ptura docerent, hoc demum respondisse: aduersarijs non esse porrigenda tela, quæ pòst ret

Ad vota monastica quod attinet, Regem putare, posse hoc à Pontifice impetrari, neq
ante maturam ætatem illi vitæ generi deuincantur, vtq; liceat illis, cùm videbitur, ab eo dis
contrahere matrimonium: vt autem eiusmodi collegia diruantur, Regi non videri consu
educandã esse ibi potiùs iuuentutem ad literas atq; pietatem: theologos etiam vrgere cœlib
cerdotum: sed regem hanc veluti mediam inuenisse viam, vt, qui iam sunt in matrimonio
neant, reliquis autem non liceat vxorem ducere, vel si duxerint, abstineant ab Ecclesiæ mini
ad illud, quod de Paphnutio solet adferri, qui patribus Concilij Niceni sacerdotum persua
monium, theologos ita respondere: probari non posse, vllo tempore sacerdotes contrax
monium, sed antequàm in ordinem sacerdotum allegerentur, vxores habuisse, non ipsos

De cœnâ Domini integra percipienda, vel quòd aiunt, sub vtraq; specie, sermonem
gi cum Clemente VII. sperare etiam, ab hoc impetrari posse pontifice, vt facto decreto libe
mittat vsum eius rei pro cuiusq; conscientiâ: Regem hoc propterea dicere, patrum memo
butam fuisse per Galliam quibuslibet integram cœnam, non quidem in medio templo, se
lis: hoc illum à nonnullis accepisse grandi ætate, qui ritum istum in Gallijs confirment ant
viginti annos: deinde Galliæ regibus administrari totam: & cùm inter disputandum, theo
ipsum Rex obijcit, illos respondere: vnctos esse reges æquè ac sacerdotes, & scripturam loqui
dotio regali: quod autem regibus liceat, non item esse permittendum alijs.

In precationibus etiam illis quotidianis & familiaribus ordinis sacerdotum, agnoscer
multa posse resecari, quædam etiam esse prorsus tollenda: Clementem VII. quoque eius re
demandasse Cardinali Cruceio Hispano, cuius nunc extet liber, quem theologi Parisienses,
ticum, damnauerint. Nam esse genus hominum, quod non modò Germanos, vt impio
sentientes de religione, condemnet, sed ipsos quoque Cardinales atque pontificem, si res i
cùm verò negotium hoc omne sit cumprimis arduum: Regem in hoc esse totum, vt Eccles
concordia restituatur: se quoque cum Bauariæ principibus eâ de re sermonem contulisse,
multò sint visi duriores Parisinis: tametsi quidam illorum consiliarius postea dixerit, facto
tiores, quod ipsum etiam Iulius Pflugius de Georgio Saxoniæ principe, deque Moguntino
firmauerit.

Regem itaque sic existimare, conferenda esse omninò consilia. Pergratum autem ei fi
si, prius quàm conueniatur, aliquot è præcipuis ipsorum theologis, pauci tamen, in Galli
tantur, qui cum Lutetianis conferant: ad eiusmodi colloquium Regem esse delecturum aliq
fractos & acres, & his additurum esse quosdam non alienos à puriore doctrinâ, quò per ha
nem veritas patefieri possit, & elici.

Ibidem. Vester Papa primo (quo est electus) anno, deinde septimo quoq; solet consecra
citis) quasdam formas cereas, quæ vulgo appellantur Agnus Dei: omittamus nunc inanissi
blasphemas, quib. in hac re vtitur, ceremonias. Iubet afferri ante se reliquias cerei Paschalis
aliam ceram albam & mundam, atque vna commisceri, molliorem autem fieri iniecto oleo
& oleo Chrismatis, addito balsamo, vt magiam dixeris: vbi incipit orare, in hunc modum
nedicas & Benedictos sanctifices, quatenus ipsorum Agnus Dei veneratione & honore nob
lis tuis crimina diluantur, abstergantur maculæ peccatorum, impetrentur veniæ, gratiæ con

Quale videtur hoc principium, domine Legate? Ergò vester Papa credit, ex veneratio
nore nescio cuius ceræ, posse dilui crimina, abstergi peccatorum maculas, impetrari veniam,
conferri? Quænám erit blasphemia, si hæc non est? cur hoc non tollit? imò cur non proijcit
macho? Sed dicam ampliùs. Pauló pòst in hunc modum pergit orare: Has cereas formas i
tissimi Agni imagine figuratas benedicere digneris, vt per eius Tactum & Visum fideles in
ad laudes. Audit vestra dominatio, quòd per tactum & visum cerearum formarum fidel
moueantur inuitenturque ad laudes? numné aniculæ præstigiatrices solent dicere, vt quis h
lud portet in sinu, si velit à quibusdam periculis præseruari? Papa autem, quem vos semide
clamatis, imò disertè adoratis pro Deo, anicularum magiam & stulticiá imitatur, cur hanc q
tollit? cur suo ore in cœtu Cardinalium pronunciat? Estné hæc sincera doctrina? sed audia

horribiliorem: pergit enim in eadem ceremoniâ orando, atque inquit: Quemadmo-
nus innocens tuâ voluntate immolatus in arâ crucis, Iesus Christus filius, nos de diabo-
e eripuit: sic isti Agni immaculati virtutem illam accipiant. Iesu, Iesu, Iesu, quid potest
normius? quàm quòd vester Papa, quem tanti facitis, pronunciet ipsemet & oret, vt ce-
(uæ) vncta atque incantata, eandem accipiat virtutem, quam habuit sanguis filij Dei?
horreat cùm hoc audit? Cur hoc non tollit, inquam, imò cur totum librum, in quo sunt
lacerat, & pedibus proterit? cur ait, se velle mores per Concilium emendare, & interim
missima retinere? quid potestis hîc dicere, domine Legate? defendite, defendite, si pote-
tem hæc loca quàm potui maximè.
tus tacuit, atque humeros contrahebat: tantùm petebat, vnde hæc habuissem. Respon-
diligentissimè, tanquam thesaurum quendam à Sacristâ Papæ librum, qui hæc & alia
ontinet, ab ipso diabolo dictata, quæ vir pius non possit legere sine maximo horrore.
autem esse Venetijs & Coloniæ, atque hunc esse, de quo dixi, cui titulus S. Rom. Ecclesiæ
eremoniarum, &c.
de Flosculis Bibliorum. Extat & alius libellus vbique obuius in Papatu, cui titulus;
bliorum, vbi pro rebus, quæ contineantur in ipsâ historiâ Biblicâ, obtruduntur creden-
misero populo, atque in succum viresque conuertendæ aliquot fabellæ, descriptæ de
rbum ex libro Metamorphoseos, atque vbi etiam turpissima quædam atque obscœnissi-
omninò deditâ operâ, vt mores ipsius populi corrumpantur. Exempli gratiâ: Nar-
Cainum fuisse inuentorem præposteræ Veneris, saluo honore, & rem habuisse cum filio.
odio haberet genus humanum, filios noluisse ampliùs procreare, imò aliquid adhuc tur-
quid dicam) illic inuenies quod animus abhorret referre.

Nicolaus Amsdorff. Vir nobilis.

aus Amsdorffius Naumburgensis, Ecclesiæ Thuringicæ antistes & episcopus, verusque
Dei, paucis ante hæc tempora mensibus, ex arcanâ & mysteriorum plenâ D. Ioannis apo-
um decimi capitis admodum illustrem præclarè explicuit, & tanquam cygneam cantio-
ipuis orb stellarum principibus, diligenter cogitandam, ipse, vt senio confectissimus,
anctorum Dei concilium æternam consuetudinem ex hoc impio seculo abiturus, reliquit.
inò (inquit) non solùm in hoc mundo ecclesias esse affirmamus, quarum vna Cainica
tium ac veri Dei contemptorum: altera verò pij & sancti Abelis, Christianorum videlicet
ppellari possit, eorum nimirùm, qui verum Deum fatentur, trinum illum ac vnum, quem
lium ac Spiritum sanctum nominamos.
n hoc ipso Christianorum ecclesiastico cœtu (qui sanctam & indiuiduam Trinitatem ore
, & æterno filio Dei, Domino nostro Iesu Christo nomen dedit) omninò duplicem etiam
esse, ex hoc ipso suprà memorati Ioannis loco ostendemus. Habet autem is hæc myste-
verba:
datus est mihi calamus similis virgæ, & dictum est mihi: surge & metire templum Dei, &
adorantes in eo: atrium autem, quod est foris templum, eijce foràs, & ne metiaris illud.
m id est, & memorabilis prophetia Angeli prædicentis, verè in Christianorum cœtu duas
clesias, vnam videlicet Templum DEI pulchrè dimensum, & ad perfectissimam ele-
æ harmoniæ symmetriam decenter institutum: & interius quoddam atrium, quod foràs
m sit.
mplum Dei elegantissimè dimensum seu mensuratum, est illa ecclesia, quæ externis ceremo-
itionibus, legib. & decretis mensurata, certos modos præscriptasq; leges legendi, offerendi,
di, bibendi, & sese vestiendi habet. Hæc Romanorum Pontificum, Cardinalium, archie-
um, episcoporum, & breuiter ipsius Antichristi ecclesia est, decretorum & legum chiliadi-
certum ordinem redacta, & ita certo & firmiter fundata: vt necesse sit, has ceremonias
omninò & irremissibiliter obseruare, facere & præstare: quemadmodum videmus strictissi-
ruari in monasterijs, & ad hoc ipsum fundatis canonicorum tot amplissimis, tamq; splen-
atis collegijs, quæ in hoc solum & vnum condita sunt, vt Missam ornent, & eiusdem
ultiplices & varias ceremonias celebrent atque illustrent, tot nimirum campana-
nolarum perpetua ferè agitatione, motu ac pulsu: tot Cymbalorum & canticorũ tamq;
am lectionum crebra repetitione, organorumque, & fistularum concentu: tot Missarum &
um pro viuis simul atq; mortuis incessabili iteratione: vestium item & ciborum alteratione
tudine: tam mirabili cucullorum varietate: Rasurâ item, & variarum insuper rerum (olei
, salis, aquarum, candelarum, cereorum, ignis, petasonum, placentarum, ouorum, herba-
rum, & aromatum) in certos dies per totius anni tempora distributa benedictione & con-
ne: quibus ex ceremonijs, ritibus ac pompis omnibus (quales Elementa mundi Paulus ad
4. vocat) constat, in quibus consistit item viuit & floret, in quibus tota versatur, aliud nihil
faciens Rom. Ecclesia, quàm quid, & quomodo canendũ, legendum, comedendũ, & quib.
el alibi, vel hoc vel alio tẽpore vestib. vtendũ sit: quæ omnia Papa in suis traditionib. decretis,

conſtitutionibus, & legibus tam ſtrenuè & ſeuerè,, tamque ſtrictè præcepit obſeruanda :
etiam & excommunicatione eorum præuaricatoribus interminatus ſit grauiſsimè : &
tores, aut qui aliquid ſaltem aduerſus tot ordinationum plauſtra mutire auſint, hæreticos
nunciet & igne comburendos ſtatuat; ob hanc videlicet ſolam & vnam cauſam, quò
di Iunonium Antichriſti fœtum, tot ceremonias, & eccleſiaſticas pompas non curent
ſeruent: quas ille veriſsimus perditionis filius contra apertiſsimum verbum, contra præ
mandatum Dei, in Eccleſiâ adeò ſuperbè inſtituit & obſeruandas ſanxit.

Chriſtus enim luculentis verbis Luc. 17. inquit: Non venire regnum Dei, hoc eſt,
Chriſti, cum obſeruatione, id eſt, externis ritibus : Ecce enim, Regnum Dei (inquit)
eſt. Et Paulus Roman. 14. Regnum Dei non eſt eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, &
in Spiritu ſancto. Et iterum 1. Corint. 4. Non in ſermone eſt regnum DEI, ſed i
id eſt, Chriſti eccleſia ſiue Chriſtianiſmus non in canendo, legendo, bibendo, edendo
endo ſe ſic vel aliter, ſed in verâ fide & verâ dilectione conſiſtit. Quandoquidem a
tificia Eccleſia talibus humano iudicio excogitatis ceremonijs, ſine verbo aut man
conſtituta, fundata & ita menſurata eſt : quàm diu nimirum, quoties, quomodo, &
Miſſandum, legendum, comedendumque, & quibus veſtibus, aut geſtibus etiam ve
vtendum ſit: certum eſt, eam ipſam eſſe templum illud menſuratum, de quo inquit text
tire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

Hæc prima eſt eccleſia, de quâ Angelus loquitur, in quâ omnia oportet certis legib
bus eſſe menſurata & dimenſa : templa videlicet, miſſas, altaria, perſonas, veſtes.
quodque habet certas ſuas, ac dimenſas traditiones, leges, & conſtitutiones exter
videlicet ritu vnumquodque horum ſumendum, & tractandum ſit. Itaque hæc Ecc
eccleſiæ tantùm larua eſt, pulchris coloribus fucata, ornata & illuſtrata: cuius ceremon
gna ſunt hominum opinione & exiſtimatione, & in quâ precioſis veſtibus canuntur
leguntur horæ cæteræ, quas dicunt idcircò etiam canonicas, id eſt, ad certam regulam fa
tis legibus dimenſas.

De huius Eccleſiæ miniſtris luculenter Oſeas Propheta vaticinatus eſt, vbi dicit cap
mo : Ipſi locuti ſunt contra me mendacia. Et non clamauerunt ad me in corde ſuo,
labant in cubilibus, id eſt, templis ſuis, in quibus quaſi dormiturientes plorant veriù
canunt. Super triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me, quod idem eſt, ac ſi d
Dei: Miſſarum ſerui, canonici & ſacrificuli pontificij chorum ingrediuntur, canunt, &
gunt, bini item ac bini habitâ inambulatione procedunt, & crucibus circumeunt, p
lum & vnum ſanctum denarium, irritantes magis inſuper magisque iram Dei, vt is ad
feſtinare & ſupplicium accelerare cogatur. Quæcunque enim faciunt, ea auaritiæ cauſ
ſine vllo verbo ac mandato Dei, tantùm vt hoc quaſi fuco præſentem ſuum ſtatum tuea
eas dignitates ac dominationes, quas habent, poſsint diutiſsimè ſaluas & incolumes con
retinere.

Altera Eccleſia, de quâ hic Angelus vaticinatur, vbi inquit : Atrium autem, qu
is templum, eijce foràs, & ne metiaris illud : vera eſt, & ipſiſsima Domini noſtri IES
ti Eccleſia, quæ à menſurantibus atque dimetientibus legumlatoribus, à pontifice & ſ
ficulis, omnique eorundem ſatellitio eijcitur. Eam inquam Eccleſiam (ait angelus
nem.) ne metiaris. Chriſti enim Eccleſia nullis humano ingenio excogitatis tradit
aut legibus menſurari, aut ordinari debet. Nam ab ipſomet dilectiſsimo Domino no
SV Chriſto ita menſurata, fundata, ac inſtituta eſt, qualis ad diem vltimi & vniuerſalis iu
eſſe & manere debet.

Idcircò neque homo neque angelus quiſquam aliter, vel meliùs inſtituere debet, ſed v
ſe & manere ſinamus neceſſe eſt, qualem Chriſtus Dominus ac Saluator noſter ordinauit,
ac fundauit. Præclarè enim eſt & ſufficientiſsimè doctrina ſimul & ceremonijs, per ipſos
los, iuxta Chriſti præſcriptum ordinata, & in eam harmoniam ac ſeriem redacta, quâ ne
nec conuenientior excogitari poteſt. Demoſthenes enim & Cicero, Iuriſperiti & Rhetor
inferiores ſunt, quàm vt Chriſti fundationem & ordinationem, vel mutandi vel emenda
poteſtatem ſumere debeant, aut poſsint. Imò tacere hi debent, & alium diuinitus miſſu
re : manum ori imponere debent, & cum Saule humilimè dicere: Domine, quid v
ciam?

Hæc Eccleſia, Dei regnum eſt, aut regnum cœlorum, vera Eccleſia Chriſtiana, qu
ſtit in verâ fide, & non fucatâ dilectione. Vbi itaque vera fides eſt, & vera dilectio Dei ac p
ibi regnum Dei eſt, & regnum cœlorum, & vera Chriſti Eccleſia. Veram autem fidem, ve
dilectionem nemo habere poteſt, niſi per verbum & prædicationem Euangelij: Id enim ſol
num, ac præterea nihil in terris veram fidem, veramque dilectionem docet. Vtrumque e
des nimirum ac dilectio, à Spiritu ſancto per verbum in corda noſtra infunditur.

q; verbum Dei docetur & vox Euangelii sonat, ibi ferè etiã sunt fides & dilectio: Verbum
vt Esaias inquit cap. 55.) non redibit ad Deum authorem vacuum. Vbi verò fides & di-
ibi vera Dei Ecclesia verè est, quæ à Papistis eiicitur: Vbi autem verbum Dei non doce-
i nec ecclesia, nec fides, nec dilectio vlla est: nam sine verbo Dei non potest esse vlla fides:
modum fides verbum Dei; ita è conuerso verbum Dei fidem requirit. Quemadmodum
sine verbo falsa est, & tantùm impostura: ita verbum sine fide hypocrisis est, & mera
Coniungi igitur hæc duo debent, quandoquidem alterutrum sine altero constare non

o repudiata & eiecta hæc Ecclesia, vt suprà dictum est, humanarum traditionum legi-
moniis non mensurari, comprehendi, aut ligari debet, vt Christus Dominus ac seruator
inquit: Regnum cœlorum non venire cum obseruatione, id est, externis ritibus, sed intra
it: hoc est, Ecclesia Christi in eo tantum consistit, & circa id solum versatur, quid in cor-
mus, nempè vt rectè fidamus, & rectè diligamus. Nolas siquidem, & campanas, & cym-
e, vespertinas preces canere, Missas legere, & funebres Nænias plorare, non sunt Christi
crificia & opera: sed Deo fidere, & Deum diligere, hæc sunt vera sacrificia Christianæ Ec-
t Christus Dominus noster Math. 7. inquit: Non omnes qui dicent mihi, Domine Do-
bunt regnum cœlorum, sed qui fecerint voluntatem patris mei, qui in cœlis est.
autem voluntas non est, Missas dicere, mortuorum exequias celebrare, vesperas cantilla-
s & alias fastuosas inambulationes, & pueriles ceremonias seruare: quæ omnia Deus nec
nec præcepit: sed Deo fidere, Deo credere, Deum inuocare & toto corde diligere: hæc e-
nter & seriò Deus mandauit & præcepit. Nam & impij missas celebrare, & vespertinas
murare possunt. Sed Deum diligere, & vere timere, nec vllus impius aut falsus Christia-
otest. Et quid multa de ineptis & insulsissimis ceremoniis dicimus? quæ corda occupant
s procul à verbo Dei abducunt, fidemq; totaliter extinguunt: cùm & Paulus clarissimis
t; Regnum Dei non consistere in sermone, aut multitudine verborum, vt videlicet multa
o posit loqui: sed in virtute, hoc est, fide & dilectione.
Deo enim, & verbo Dei multa dicere persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, & falsi &
Christiani possunt: præsertim leuissimum vulgus iurisperitorum, oratorum, & Rhetorum.
soli verbo eius verè assentiri, credere, & plenissimam habere fidem, & Deum super o-
ere, & proximum sicut semetipsum, nemo facere potest, nisi Christianus. In his operibus,
us consistit Christiana ecclesia & totum regnum Dei, non in externis ceremoniis, & pom,
irùm vel aliter psallendo, legendo, comedendo, loquendo & sese vestiendo, quæ omnia à
is Iudæis orta sunt, & nunc denuò instituta sine verbo, & mandato, aut præcepto

propter afflicta & misera, proiecta & eiecta ecclesia nihil aliud facit aut facere præsumit,
ũ Dei sed illò doceat, & sacramenta à domino suo IESV CHRISTO instituta, fideliter
& fortiter tueatur ac defendat, nullasq; præterea humanas ceremonias admittat, aut reci-
olas eas, quas Dominus noster IESVS Christus instituit, & seruandas præcepit, Baptis-
irum, & cœnam Domini, hoc est communionem populi: quibus sine spectaculis sine Ec-
pompis Deum laudare, eiq; gratias agere, & eius beneficia ac miracula celebrare & omnib.
s patefacere & annunciare debemus. Hæc Ecclesia ad suam Doctrinam & suas ceremo-
get, nec cogit quenquam; sed concionando, sed hortando & monendo, ad accipiendam
n & salutarem doctrinam, inuitat & allicit omnes: liberum interim cuique relinquens, ac-
am velit, secúsue.
n interminatur cuiquã exilia, aut mortes. Qui recipere eam non vult, eum suis moribus &
ntumaciæ relinquit, ac ab eo discedit, & puluerem de pedibus suis excutit, vt Christus do-
ster luculenter mandauit ac præcepit. Alios autem, qui doctrinam receperunt, & Christi
ofitentur, Christianiq; esse, & haberi volunt, & nihilominùs tamen peccant: (inquam)
rtatur, reprehendit & castigat, & ad conuersionem vitæ, morumq; emendationem inui-
btemperantes excommunicat, vt pudefacti pœnitentiam agant. Quòd verò quenquam
n pelleret aut occideret, id nec facit, nec ab exordio sui ad hæc vsque tempora fecit, nec vllo
pore deinceps nunquam; quemadmodum non solùm Christi Domini ac saluatoris no-
m, & super eâ re datum responsum ac receptum; sed sanctorum etiam Apostolorum cùm
exempla copiosè testantur, & apertissimè ostendunt.
istianæ itaq; Ecclesiæ nec integrum nec liberum est, quenquam in exilium pellere, aut tru-
d ad mensuratam, personatamq; Romanam, & papisticam Antichristi Ecclesiam solùm
t talia faciat aut designet, quemadmodũ & facit, & fecit hactenus, aduersus apertissimũ
mandatum & præceptum domini nostri IESV Christi. Quemadmodum enim Iudæi,
blationes & ceremonias suas non ad vnguem cultas aut obseruatas, veros Christianos
, & tanquam catharmata mundi crudelissimè interficiunt ac mactant, quemadmodum in
& Lutheranis prolixè & cum summo ipsorum dedecore ostenderunt. Vera autem Eccle-
ilio damnat, nec mactat nec trucidat propter doctrinam aut religionem quenquam. Quid
Ecclesiam hi qui foris sunt, & in Ecclesiâ verâ esse non volunt?
od verò Angelus porrò inquit, Atrium illud interius, hoc est, veram Christi Ecclesiam datã
us, idẽ est ac si diceret, verã Ecclesiã à Iudæis peruenisse ad gentes. Synagoga enim & Iudæi

non am-

non ampliùs sunt populus Dei, vt fuerunt: sed gentes per fidem Dei populus & vera E sunt. Sic Romana Ecclesia non vera ampliùs Christi Ecclesia est, siquidem & ipsa à ve sicut Iudæi fecerunt, procul discessit, & facta est templum mensuratum ac dimensum, tis ceremonijs constat, & meris ex traditionibus consutum & consarcinatum est. verò, qui verbum Dei, & fidem in Christum, vnicum mediatorem & liberatorem hab ſu Christi Ecclesia sunt, qui à mensuratâ & personatâ Ecclesiâ Romanâ eiecti, repudiati, sunt. Quod ipsum per Iudæorum lapsum, & Gentium ad veri Dei cognitionem in præfiguratum & adumbratum fuit: siquidem omnia Iudæorum acta (vt S. Paulus inq fuerunt & vmbræ earum rerum, quæ in Ecclesiâ Christianâ futuræ erant.

Hæc vera, & genuina Angeli sententia est, vbi ad Ioannem ait: Interius atrium te tiaris, quoniam datum est gentibus. Christiana enim Ecclesia humano iudicio nec m concludi debet. Eam enim Christus Dominus noster solus, ipse verbo, mandato, ac p mensurauit, & veris sufficientibus limitibus circumscripsit. Sed Papæ personata Eccles clesiæ expultrix & eiectrix, externis ceremonijs & pompis humano iudicio excogitatis, q & gentibus mutuantur, circumscribi, mensurari, & ornari debet, iuxta verbum Ange Surge & metire Templum Dei & altare: sed interius atrium eijce foras. Hoc totum Roma præclarè impleuit: faxit omnipotens ac æternus Deus, pater Domini nostri Iesu reliqua etiam, quæ in hoc ipso textu sequuntur, omnia eodem modo fiant, & adimple Amen, Amen. Imp. Car. 5. Papa Paulo 4.

1556.

Prodigiosum scelus.

ANno 1556. stupenda hæc accidit historia. Prægnans quædam mulier prope M vrbem in pagum quendam confitendi & communicandi gratiâ ibat: inter eund loculum pecuniâ plenum reperit: cùm iam nunc sacramento, more Pontificio via erat tandem quoque, se loculum nummis plenum inuenisse, indicat, & rogat, vt è suggesto vt domino suo restituatur. Sacerdos respondens ait, si Deus tibi quicquam largitus est insume illud in vsus puerperij, non est peccatum, quia reperisti. Mulier ita instructa, retinuit, & domum reuersa est.

Cùm autem in lucum quendam, quâ via ducebat, venisset, partus doloribus obru culo insidet. Vix dum hæc fiunt, Nobilis qui loculum amiserat, aduenit, & eam, nu culum inuenerit, quærit: illa autem Nobilem orauit, vt tanquam Christianus ocyùs ad p pagum equo tenderet, & mulieres sibi accerseret, pariendum enim sibi esse; de loculo n esse sollicitum, eum in promptu esse. Nobilis continuò auolat, & mulieres conuocat: in dos dæmone obsessus mulierem hanc grauidam insecutus est, & in istis magnis doloribu & ex Sathanæ instinctu euaginato gladio in eam irruit, caput amputauit, idque cum locu aufugit. Vt autem Nobilis cum mulieribus aduenit, mulierem ita miserabiliter macta niunt: & cùm nix opportunè tunc cecid sset, vestigia homicidæ legebantur, & vbi Nol deprehendit, inclamat eum: Heus Nebulo, redde mihi meum loculum, vel te gl fodiam.

Hoc clamore constitit sacerdos: & si loculum redderet, saluum se fore putat, sed No quo descendit, nebulonem prosternit, manus ei loro constringit & caudæ equi alligat, ducit, & magistratui tradit, & cognito facinore feruenti oleo intrusus necatus est. Fincel Carolo 5. Papa Paulo 4.

1556.

Miseranda.

HOc eodem anno in Brittannia propter confessionem Christi concremauerunt ig Archiepiscopum Cantuariæ Thomam Crammerum, omnium in Ecclesia Sacerdo è principem, & præ senio alto nimis imbecillem. Totum is triennium infeliciter exegi vinculis: & quoniam ipsum, se antè quosdam articulos à Pontificijs sibi oblatos public ptione approbasse, pœnitebat & tædebat, & palinodiam ideo breui cecinerat, gehennæ co rus fuit. Cùm verò flammæ cœpissent amburere ipsum, dextram solutam protulit, & clamauit: hæc manus, quòd traditionibus Papæ subscripsit, iure merito primùm igne ab Testantur autem Angli passim, item Edmundus Thomæ huius frater, hanc manum prim nerem redactam esse, reliquo corpore adhuc integro & incolumi. Supplementum Chr Imperat. & Papa vt sup.

M

Anno

Mirabilia Portenta.

1557.

hoc, die Lunæ post Galli, manè Ioann Kyster Carrucarius VVinterthuræ, & Zacharias fman laterum coctor ibidem, bigis arenam aduehere volebant in fluuio Thoss. iuxta mo- Thossum, quod à flumine ita denominatur: & inter pergendum Carrucarius ita sitie- s & socium reliquerit & ad fluuium accurrerit, restinguendæ sitis gratiâ. Cùm autem luuio bibere vellet, conspicit in vndis tres silices spithamam fortè inter se distantes. mo silice extabat pulchra rubra Burgundica crux, in altero clypeus, qui in tres partes di- nempe superiùs & inferiùs duæ albæ lineæ, & in medio rubra linea. In tertio rubra sco- hanc sanguinei coloris crux, penes hanc gladius quoque ruber expressissimè videban- ices accipit, ad socium properat, & quomodo has in aquis repererit, indicat. s in vrbem venerunt, & multis, præsertim Magistratui eos ostenderunt. Magistratus m accersi iussit, & iuramento eum adegit, vt aperiret, num antea conscius fuerit ho- n, necne? ille respondit: se, vnde venerint, nescire, & iuramento obtinuit, se horum an- ignarum fuisse, sed fortè fortunâ, cùm ex ripâ b bere vellet, eos ibi vnà inuenisse. Post atus VVinterthurensis suis superioribus Tigurinis hos tres silices transmiserunt: quoni- m agro reperti fuerint: qui eos aliquandiu retinuerunt, & postea VVinterthurensibus re- qui eos adhuc custodiunt. tum etiam est, num atterendo impressæ figuræ defricari queant, sed clariùs & expressiùs isque eminebant. Magnitudo vniuscuiusque talei aliquantulum excedebat, & pon- est trium librarum. Lapides loqui & denunciare iram Dei oportet; vt homini- riùs ad pœnitentiam incitantur, Deus testatum faciat, suas non defuisse & temporalium & æternarum pœnarum præmonitiones. Fincel. Imp. Carolo 5. Papa Paulo 4.

Sacerdos blasphemus atrociter punitus.

1557.

o hoc, pridie eius diei, quo Christus in cruce passus est, Forchemij, quæ ciuitas est in epi- patus Bambergensis diœcesi, Sacerdos quidam decrepitæ ætatis, qui baculis innitens diffi- ouebat, à duobus diaconis in suggestum deductus, verba D. Pauli ex prioris Epistolæ ad 11. de Cœnâ Domini enarrabat, anxieque errores Papisticos, & Missæ idololatriam de- nter alia proclamabat: Paule, Paule, si tua doctrina veritati consentanea est, vsusque Sa- sub vnâ specie impius, precor, vt arreptum me diabolus hinc auferat. Hinc ad populum vociferabatur: Si Papæ doctrina vera non est, Sathanæ esse mancipium, meamque ipsi a- ppignorare haud quaquam verebor. Has & plures eius blasphemias non sine stupore & ae auditores percepêre. mora, tantus in templo strepitus & fragor auditus est, vt omnia inter se collidi ruinamq; derentur: tum vir proceræ staturæ, atro colore formidabilis, in templo apparuit, ante ti vehementis flamina per totum templum resonantia ferebantur: is impium sacerdotem secum abstulit, nec vlli, quorsum ille abductus sit, in hodiernum vsque diem constat. Eo denuò apparuit vir iste procerus, & rectà in sacrarium pergens, Episcopi fratrem de Rugen- m ex omnibus petit. Is quâ potuit vi, spectro se opposuit strictoque gladio eius incursum a- natus est: sed spectrum læsurus seipsum vulnerauit. Tandem non sine magnâ difficultate se proripuit, ingensque populi fugientis trepidatio exorta est. em horâ ingentes ante mœnia ciuitatis visæ sunt copiæ: eaque rerum erat facies, ac si omnia s occupata tenerentur: tum buccinatores è turribus hostium equitumque præsentiam si- es, terrorem ingeminabant. Nec vel episcopo vel alijs, vbi tutò delitescerent, in totâ ciuita- offerebat angulus. Deinde in subsequenti die Dominicâ, terrore hoc omnium adhuc ocu- sque obuersante, cùm sacrificuli in consecrandâ Baptismatis aquâ essent occupati, & inter ias Baptisterium circumirent, tantus denuò fragor in templo extitatus eos terruit, vt reli- trepidi omnes inde profugerint. Fincel. Imp. Car. 5. Papa Paulo 4.

Petrus Canisius Iesuita.

1557.

rum præcipuus author, aut certè instaurator, & propagator est Canisius ille, de cuius san- & castitate multæ præclaræ historiæ circumferuntur: inter quas non postremum locum lla, quæ Moguntiæ anno 1557. cum ablatissâ cognomento catella accidit: à qua cùm lau- io exceptus esset, postquàm poculis exhilarati sunt, ex communi canis cognomine amici- tâ, caninas nuptias celebrârunt. Ea fabula tunc in VVormatiensi colloquio fuit toto a cælo. Illyricus.

Omino-

1557. *Ominosum.*

CVm Carolus quintus Cometam hoc tempore videret, dixit: per hunc nuncium, ce
auocari: vt etiam factum fuit. Vt sup.

1557. *Horrenda.*

ANno eodem in pago quodam Abentheuer, prope Gentam vrbem horrendum qu
Nam Rusticus in illo pago filiam habebat eleganti formâ: hanc sacerdos pontifici
in concubinam habuisset. Misit itaque identidem ad eam vetulas, ad persuadendum ei,
tationibus alliciendam, vt eius coquina fieret, demum post multos labores, opportuni
ipsam alloquendi nactus est, petit ab eâ, vt se ei dederet, &c. Respondit puella, mi domi
angore constituta nunquam fui, ac nunc. Me namque aliquis sibi in vxorem petit, n
respondeam: parentes mei hoc non ferrent, & metuo, Deum me in æternum, si tibi o
damnaturum.

Ad hæc ei sacerdos respondit: Non est, quòd matrimonium respicias. Nam ibi mi
dia, calamitas, & omne malum. Apud se autem ætatulam in delicijs acturam, omni
abundaturam, preciosas vestes se ei comparaturum, & omnis laboris expertem fore, nisi
tes & amicos hilares redderet, & secum in gaudio viueret. Præterea nec opus esse, vt de d
ne solicita esset. Nam à Papâ se potestatem super Sathanam & homines ac animas hab
de iussorem ipsius esse, salutisque eius securitatem polliceri, denique Christianis omni
missa.

His & similibus phaleratis verbis misera puella circumuenta: statim ad eum interdi
recundiâ & metu commeabat. Cùm itaque aliquandiu apud eum commoraretur, & ei
luxu obsequeretur: accidit, vt sacerdos conuiuas inuitaret: & interea, dum conuiuium
cum sacerdote sola in hypocausto est. Venit Diabolus ipsemet, ianuam impetuosus aperi
cubinam comprehendit, & dicit: mea es, veni mecum: & in ictu oculi eam de domo pe
cum abducit: illa eiulabatur miserabiliter, sacerdotem vt opem ferret, implorabat: qui
bolum incantando abigere, & coquinam eripere, sed frustra conaretur: tunc diabolus ad sac
& tu meus es, te breui quoque auferam, vide sis paratus; & sic pellicem miseram euanescen
Ita Pontificiorum sacerdotum pellicatus à suo sic honoratur fundatore. Fincc. Impera
rolo 5. Papa Paulo 4.

1557. *Ioannes Balæus Nordouolgius Anglus,*

in catalogo Scriptorum.

ANno 1230. in die conuersionis Pauli, dum Episcopus Londini ad altare staret, subit
ritas venit. Auditur fragor tonitrui. Fœtor intolerabilis templum interius opplet
ma per horæ dimidium columnas, & muros lambebat, tanquam velum vento agitatum.
Carolo 5. Papa Paulo 4.

Idem. Paulus Samosatenus anno 261. in Ecclesia Christianorum primâ, quæ erat An
cùm episcopalem sedem accepisset, in Christum Dei filium blasphemias statim euomuit,
eum verum atque æternum esse Dei filium. Quæ hæresis omnium pestilentissima, per Arri
humetem, & Antichristum Papam, in hodiernum ferè diem est adaucta. Monachi eti
quasi eodem anno sub Eremitâ Paulo initium habuerunt, in varijs vitæ generibus & d
eandem hæresim, Sathanâ suggerente, fouebant, Antichristo in Dei templo regnante, ve
co in Ecclesiâ docendi munere fungente quadraginta duobus mensibus, Apoc. 11. vel dieb
quod idem est. Qui dies, vt par est, pro annis accepti, addito priore numero 261. annor
annum vsque à Christo nato 1521. peruenit.

Mysterium intellige. In eo enim anno planè reuelatus est ille aduersarius Dei magn
sese extollebat super omne, quod dicitur Deus, aut colitur, 2. Thessal. 2. In eo, inquam, e
sub Antichristi tyrannide aduersus Dei filium tot mortibus munitus, labefactari cœpit: ma
tâ veritate ac fidei iusticiâ per spiritum Christi, piorum aliquot doctorum fideli ministerio
nempe prædicto, scilicet 1521. quo & Papa Leo X. obijt, & coram ipso Romano imperio
maciæ congregato, Lutherus vice omnium, veram de Christo doctrinam, quam negaban
tici, in spiritu fortitudinis Dei intrepidè confessus est. Et ex vera illa confessione vera Christ
sia renouari denuò cœpit, & eius regnum subinde maiores accipere vires: Antichristi verò
& ad interitum perduci.

Tragœdiam hanc accipe, vt & ego ab amico quodam deſcriptam accepi. Anno Domi-
rca decimum Februarij diem, miſit Cantabrigiam Cardinalis Polus ſuo nomine lega-
tis illi tribus Epiſcopis, ſcilicet Thirlibæo Elienſi, Vaſtiono Lincolinenſi, & Chuſto fer-
enſi: Martini Buceri atq; Pauli Fagij conflagrandorum corporum gratiâ. Et ipſo die,
ngreſsi ſunt, ſolennitate magnâ, atq; inſolitis obuiam itionibus excipiebantur. Lega-
um ingreſſus, quo Bucerus publico bonorum luctu ſepultus fuerat, miſſantem ſacrifi-
c veſtes ſtatim exuere iuſsit, & Deum ſuum Mazim ſeu ſiligineum Chriſtum cum ſuo
ſecum exportare: ne mox fulminandi anathematis & ipſe eorum Deus particeps eſſet.
emplum illud ſolenni ceremonia ab eis maledicebatur, & vsq; ad inferni nouiſsima
r.
quam primùm denuò expiaretur, atq; ad eorum vſum in miſsis & alijs idololatriarum
fieret: Legati ipſius mandato, effoſſum eſt Buceri cadauer, & ad locum ei comburendo
afferri iuſſum. Sed primùm pro tribunali cum Caypha & Annâ ſedebant, ſtatorem
bant, atq; tandem ter peremtoriè mortuum citabant, ad interrogata reſpondere iube-
a mirabilia magna faciebant. Et cùm nihil reſponſi dediſſet mortuus: maledictis, pro-
umeliis eum afficiebant: pertinacem eſſe, dicebant: hæreticum iudicabant: ligna, faſ-
n parari præcipiebant: in flammas projici, torreri, cremari atq; in cineres redigi, minac
lku imperabant. Simili modo tractabantur & oſſa Pauli Fagij, viri etiam doctiſsimi, &
ſimi, ſine omni humanâ ratione, ac vnà cum Buceri oſſibus abſumebantur.
batur quoque corpus vxoris Petri Martyris, & in ſterquilinium defodiebatur: cauſa ve-
, vt illi, adureretur, erat: quòd hæreſes nullas, vt vocant, publicitus docuiſſet, quodq; eius
nil extaret, quo homines abducerentur in errores: verùm cùm maritum habuiſſet tot hæ-
inſignem patronum & defenſorem: iniquiſsimum eſſe, vt ipſi inter Chriſtianos ſe-
us concedatur.

. Guilhelmus quidam aurifaber eò, quòd Romam Babylonem, & Papam Antichri-
ixerat, à Pontificijs, quorum Deus ignis conſumens eſt, Vulcano incinerandus traditus
1220.
. Alexandri ſexti tempore, Angelus apud Hadriani molem, in ſupremo loco poſitus,
lmine deiectus in terram fuit: quod Papatus caſum prænunciabat. Pariſijsq; fiebat me-
rdo per Minoritam, Ioannem Tiſſeranum, ac ſi Chriſtiana religio meretricibus etiam

. Alexander 6. Gemen Baiazetis Turcarum regis fratrem, Romæ captivum, pro ducen-
m millibus à Turcâ receptis, veneno interfecit. Hic ille eſt, qui ſuam tyrannidem tueri
ndem Turcarum monarcham aduerſus Gallorum regem adiutorium vocabat: & effecit,
tannm regnum ac Roma ipſa pro ſuis luxuriis, Otthomanici imperij munimenta eſſent:
io Mancinello viro doctiſsimo vtramq; manum ac linguam abſcindi iuſsit, quòd in im-
nores, ſparciſsimam vitam atq; inaudita ſcelera elegantem orationem ſcripſiſſet. Quis
rum ſanctiſsimi facta non deteſtetur? Sed dum parato conuiuio opulentos aliquot ſena-
rdinales eodem veneni genere, quo Gemen interfici mandaſſet, contigit, vt incautè ab
cula porrigebant, mutatâ lagenâ, Alexander & ipſe hauſerit venenum, ſicq; vnâ cum il-
bus & Cardinalibus perierit.
n. A Syluestro, qui Magus diabolicus erat, vsque ad Gregorium ſeptimum ſceleratiſsi-
alone n ac præſtigiatorem iniquiſsimum (vt author eſt Benno in vita ejusdem) famoſi
cantatores Romani pontifices omnes, Iamnem ac Iambrem Ægyptios magos maleficijs
erantes. Ita vt verum ſit, quod Baptiſta Mantuanus ad Iulium ſcripſerit:

Sicut enim tunc regna rapax laceraueris hoſtis
Improbitas: ſic & ſanctos Acherontigenarum
Laruarum impietas, & pernicioſa libido
Corrupit mores: quibus illa antiqua parentum
Semideorum ætas totum condiuerat orbem, &c.

cquid externo habitu pollicebantur, religio eorum nihil aliud erat, quàm fucus, ac mirè
hypocriſis: Dei zelum, Eccleſiæ cauſam, & animarum curam prætendebant: cùm non a-
, quàm priuati commodi ſtudio tenerentur. Spirituum circa ſepulchra apparitiones, que-
itus, eiulatus, lachrymas, formas igneas, ſpeciesque horribiles (quas mortuorum ani-
implex crediderat vulgus) & alias per exorciſmos excitabant tragœdias. Per ſacrifi-
monachos, adiurati illi Spiritus, demortuorum quorundam animas ſe eſſe, ſimulabant:
credibiles, quos in purgatorij flamma ſuſtinerent, exponentes. De pœnarum carnifici-
antes, ad hæredibus opem flebiliter, per ſuffragia, preces meritorias, & miſſas mortuorum
nt. Atq; horum omnium actor erat Diabolus.
m. Multas conſtitutiones Papa fecit, quæ & frequentes in Papalibus decretis ſunt. Statuit
princeps vllus ſecularis, nec Imperator ipſe (impudens latro) concilijs clericorum intereſſe
iſi de fide ageretur: vt quos ſua ſanctitas hæreticos eſſe judicaret, ille ſtatim vel proſcriberet,
ret. Sanciuit quoq;, ne laici clericorum vitia iudicent (mirum beſtiæ artificium) nec ſuper

Pontificis potestate quicquam disputent. Nihil juris in præsulem, magistratus Christian
decreuit (ita se exaltabat Antichristus, diuinam ordinationem conculcans pedibus) eò c
tifex, inquit, appelletur Deus.

Idem. Scitero quidam, Monachus in D. Augustini cœnobio apud Cantuarienses, ta
tum & vehemens carmen contra monachorum sui temporis (hoc est circa annos 960.) ;
luxuriam incredibilem & nefandas libidines edidit, vt stigmata vulnerum maiora null
des & serpentes quantumuis sibilantes reliquissent.

Idem in vita Constantini Papæ. Constantinus Papa, imagines non solùm habendas
summa veneratione colendas primus in Synodo decreuit. Hic etiam Constantinus prim
pa, cui pedes osculari cœperunt.

Idem. Pugnabat non instrenuè Ioannes Rokanzanus Bohemus contra crassiores Pa
sertim contra Capistranum Minoritam, pro communione sub vtraq; specie, & pro tolle
clesiis imaginibus. Et aduersus illum denuò scripserant idem Capistranus, & Ioannes d
Dominicanus. Post mortem verò Ioannis Huss multi eius dogmatis causâ, variis in
exusti: videlicet, Henricus Grunfelder sacerdos Ratisbonæ, anno Domini 1420. & in
be Henricus Ratgeber, etiam sacerdos, anno Domini 1423. Ioannes Draëndorff, nobil
dos Misnensis VVormaciæ anno Domini 1424. Petrus Toraze Spiræ, anno Domini 14
dus Houenden lanarum consarcinator Londini in Angliâ anno Domini 1430. Thoma
cerdos etiam, Londini anno Domini 1431. Paulus Crazu natione Bohemus in Scotiâ, a
Andreæ anno Domini 1432. Matthæus Hager Berlini in Germania anno Domini 14
alibi. Petrus verò Dresnensis, & Iacobus Misnensis, quià cum pontifice non sentiebant, p
Pragam se contulerant, ac de communione sub vtraq; specie articulum docuerunt.

Idem. Anno Domini 1546. sacrificulus quidam Nicolaus Geraiis in Suthsexiâ,
mitatu, vt quodam nouo miraculo, ad halati panis adorationem idololatricam, quasi ab
suscitaret: aciculâ, dum missam faceret, è digito sanguinem duxit, & hostiam, vt vocan
Sed in eo statim præstigio deprehensus, Londinum perducitur: atque ad summam eius
vt suum ibi profiteretur scelus, ab omni plebe conspiciendus exponitur.

Idem in Appendice testatur, quòd Ioannes Anglorum Rex, monachorum & cleric
posturis, subsidio & auxilio suorum destitutus, Aquitaniam, Turoniam, Pictauiam, And
Britanniam, Normanniam aliasq; terras in Galliis perdiderit.

Idem. Gualterus Mapes, Oxoniensis Archidiaconus, fastum Pontificis, Cardinali
latorum Spiritualium, fictis nominibus lusit, vt Goliæ Pontificis, vel Ioannis de Abbatia,
nis de Corborio, vel Gualteri de Hyberniâ & similibus. Habebatq; Oxonij scurram, seu
chum, doctum tamen, qui libenter, eo consultore iactitabat, se facetiarum acrhythmoru
esse parentem. Nec poterat æquo perferre animo iniurias & calumnias, ab iniquo eius te
ro Ioanni regi malitiosè illatas: sed illum quandoq; Iouem, quandoq; Leonem in satyris a
Pontificem Plutonem atq; Asinum, Prælatos verò animalia bruta.

Idem. Tempore, quo Honorius III. præfuit, instructæ acies in aëre visæ sunt, atq; Ro
bus sanguine pluit.

Idem. Dieterum Isembergium Moguntinensem archiepiscopum, Pius secundus perse
atq; episcopatu pepulit, non sine multo ciuium sanguine, quòd noluerit in quædam oner
niæ à Papa imponenda, consentire.

Idem. Sub reformationis colore multi etiam in Angliam venerunt, & inter alios Fra
fuctus Minorita, qui auctoritatem habebat quoscunque absoluendi, falsidicos, perjuros,
transgressores, adulteros, homicidas, proditores, veneficos, Sodomitas, & omnes: quod pr
fuit in sibilum & derisum.

Idem. In Alsatiâ quidam nobiles Innocentium III. impietatis damnabant, quòd sac
vxores non permitteret: centumq; sunt per Episcopos vno die combusti. Nam carnium
monij vsum omni tempore licitum esse Christianis, docebant.

Ibidem. Anno Domini 1523. Bruxellæ sunt capti monachi duo Augustiniani, Ioann
ricus: qui à Iacobo Hochstrato Dominicano, hæreticorum magistro, atq; à Louaniensibus
ad ignes sunt damnati: quòd non crederent, Rom. Pontificis decreta & canones eiusdem
ritatis, aut maioris, cùm vtriusq; Testamenti Dei libris, & Apostolorum symbolo. Qu
stantiâ, cùm exusti essent Calendis Iulij, multos à Papismo diabolico ad sinceram Euan
fessionem conuertebant.

Idem affirmat, ex vetustis quibusdam scriptoribus in Anglia, ante illum Augustinum
Gregorius primus Papa misit, fuisse longè puriorē Christianismū: sed illū omnia in deteri
do Papisticas ceremonias, commutasse. De quo quidem dubitari non potest. Nam Grego
occidentali Ecclesia Christianam pietatem suis nouis ordinationibus & deformationibu
cit deteriorem. Verùm illud quoq; simul memorabile est, quod ait, multos ei pios in Brita
sertim doctores, restitisse. Ac propterea Augustinum, Romanistarum more, volentem ca
religionem promouere, incitatis quibusdam tyrannis, effecisse, vt mille ac ducenti ex illis
tati resistentibus doctoribus semel trucidarentur. Quin & post eam tam atrocem tot sanct
tyrum trucidationem, nihilominùs longo tempore fuisse, qui Romanis illis Augustini rit
perstitionibus reclamarent, prædictus autor affirmat. Coniugium sacerdotum nihilomin
annum Domini 1100. retinuerunt. Circa quod tempus & Germanicis Ecclesiis est adem

Anno

in vitâ Laurentij Angelici. In huius vitâ facinus monachis admodum indignum narrat, scriptis VVilhelmi de S. Amore apparet. Composuisse nimirum illis temporibus mo-
a impium quendam librum, suæ videlicet impietati vilem, quem voluerunt obtrudere
iano, sub titulo Æterni spiritualisq; Euangelii: sicque verum ex sinu Patris cœlestis pro-
ngelium Christi obliterare, & antiquare. Sed in furtiuo vel sacrilego potiùs & veriùs co-
nati, & à prædicto Guilhelmo, & aliis refutati & confusi sunt: cumque igitur viderent,
am fore, & se resistere non posse, reiecerunt culpam in quendam monachum, qui iam
nortuus: cumque librum exuri passi sunt, quò simul exurerentur pia Guilhelmi &
ntra monachos scripta. Ex his & alijs cognoscitur, ocium & cibus alienus mona-
quid possit.

Hildebrandus Archidiaconus Rom. Ecclesiæ, cùm inuadendi Pontificatus rationes
bi plenè videret constare, efficit, vt Alexander II. constitueretur Pontifex, cuius sim-
o arbitrio se contra Imperatorem vti posse sperabat, cùm esset planè militari, feroci,
ario animo præditus, quem tamen fictâ humilitatis specie callidè occultare poterat. A-
onscientiâ motus, & multorum antecessorum vestigijs territus, publicè pro concione,
ebat ad populum, in hæc verba erupit: sese nolle esse Papam absq; Imperatoris con-
eâ de re daturum ad Imp. literas. Hildebrandus finitis sacris, Alexandrum militari ma-
rium per præceps abripit: nec dum ornamentis depositis colaphizat: exprobrans ei sub-
d Imperatorem de suæ functionis confirmatione vellet solicitare: omnes Ecclesiæ Ro-
s reditus inuadit, sibiq; vendicat: Alexandro indies tantùm quinq; solidos Lucen-
sium in alimenta præbet, in custodiam tradit, & tandem quoq;
veneaum ei propinat.

ANTITHESES.

PRÆCLARIS CHRISTI ET
INDIGNIS ANTICHRISTI FACI-
noribus:

HOC EST,

SCRIPTIO VERI PASTORIS
CHRISTI, ET ECONTRA MERCENARII ET LVPI,

Ier. 32. & 23. Ezech. 3. 33. 34. Abac. 3. c. Sophon. & Ioan. 10.
Matth. 7. & Actor. 20.

à

SIMONE ROSARIO CIRCA HOC
tempus editus est hic libellus cum imagi-
nibus sequentibus.

INvenias ex parte bonos, ex parte malignos,
In quouis vitæ, Lector amice, Statu.
Sic SACER ORDO Lupos nutrit falsosq; Prophetas,
Qui Curios simulant, diripuuntq; gregem,
Qui malus est, scriptis sese putet hisce notari:
Tangitur hîc nemo, quem sua vita probat.
Qui bonus est, mystasq; malos defendit, is vnâ
Criminis ipsorum se facit esse reum.

CHRISTVS.

Christus nascitur hic: canitq́ nobis
Pacis fœdera cœtus Angelorum.

ANTITHESIS I.

CVm fuit illæsâ natus de v
Christus,
Angelici pacem tum cecinêre
Nã priùs implêrat totũdiscordia
Et mortalis erat gens inimica
Christus at æternę tum venit pac
Nosq; patri voluit conciliare [
Eurus vt in Zephyrum & Bore
reflat in Austros,
Vndiq; turbato fluctuat vnda
Hîc nautæ exanimes tendunt ad
palmas,
Atropos exangues nil nisi dira
At quando ora micans detexit
Phœbus,
Luctantes ventos cũq; fugauit
Tum nautæ exiliunt, recinunt &
na, gaudent,
Effugisse nigræ tela cruenta ne
Sic Christi aduentus totum tre
avernum,
Gorgoneos angues tartareasq;
Nascitur at quando, non illi regia sedes,
Non domus aula potens, sed casa parua fuit.
Rex erat, & regum Rex maximus, haud tamen illi
Purpura, nec Regi regia vestis erat.
Cœlitùs attulerat gazarum millia mille,
Diuitias nobis quas dedit ille suas.
Non ea, quæ didicit fallax dare munera mundus,
Tradidit: hæc bullâ sunt leviora levi:
Ast ea, quæ fures potuerunt carpere nulli:
Cœlitus hæc verò sunt data dona Deo.
Eius & æqualis cùm sit natura parenti
Dia, tamen nobis ille creatus homo est.
Ille creatus homo, nobis mortalibus adfert
Auxilium, & duro liberat exitio,
Sed quisnam injecit peccati semina? serpens,
Lerna mali primos ludificatus avos.
Dissidium vnde fuit mortales inter & illum,
Omnia qui à celsâ temperat arce, patrem.
Non leo, non tumidus cœlestes sustulit iras
Satrapa, non miles, mitis at agnus erat.
Agnus eras, fateor, tu Rex, ô maxime regum,
Nasceris in stabulo tuq; monarcha breui.
Hoc quid in immenso visum est summissius orbe?
Hæc pius in memori mente reponat, Amen.

ANTICHRISTVS.

Cùm primùm ſceleroſus eſt creatus,
Sanctis bella gerit cruenta, Pluto.

ANTITHESIS I.

CVM fuit infeſto Cacodæmone Pluto creatus,
Heu, cacodæmonium quot cecinêre chori?
Cocytiq́ lacus, totusq́ exultat auernus:
Cerberus allatrans dat fera ſigna triceps.
Horridus attentas venit latratus ad aures
Pluti, qui audito clamat ad arma ſono.
Induit arma amens, hunc cingit turpa luporum:
Pugna fit: hîc, miſerum! dilaniantur oves.
Sanguinolenta vigent immenſum bella per orbem,
Tuq́ domum repetis, pax veneranda, tuam.
Vt cùm torquati gratum gemuêre palumbes,
Quorum delicias verbaq́ murmur habet:
Improbus accipiter diuerberat aêra pennis,
Et rapit incautas inſidioſus aues.
Sic pede præcipiti, ſcelus, horrida currit ad arma
Sæuior immiti Pluto leone ferus.
Ac tenerum vt frendens circumfremit vrſus ovile,
Sic fremit in ſanctum gens ſcelerata gregem.
Quaq́ fruebatur tam ſancta Eccleſia pace,
Suſtulit aduentus, perfide Pluto, tuus.
Vt cùm protruſit jucundas vinea gemmas,
Omnibus arridet, lætitiamq́ parit:
At ſi fortè grauis cum grandine depluit imber,
Palmite nudatur turpiter illa ſuo:
Sic quando paritura ſuos Eccleſia fructus
Sancta fuit, miſeram dilacerauit aper.
Ille tamen ſpeciem præbet pietatis, at ipſum
Si propius cernas, dæmone pejor adeſt.
Nam ferus ille minis immenſum territat orbem
Impoſtor, variâ ludit & arte pios.
Si quis at illius ſævos cohibere furores
Rex velit: heu quanto clamat ad arma ſono?
Cuilibet impoſtor contra hunc tum bella gerenti
Clamitat, ætherias ſe reſerare fores.
Non illi præſepe domus, non caula, ſed aula:
Sordida caula tamen, ſi bene cernis, erit.
Porcorum, pecudumq́ genus depaſcitur illic:
Splendida tam fœdum non alit aula gregem.
Multa quid? eſt Chriſto contrarius: ergò fidelis
Effugiet caſſes, impie Pluto, tuos.

Anno

CHRISTVS.

Adſtat qui gelidis aquis, Ieſus
Agnorum ſitiens ſitit ſalutem.

ANTITHESIS II.

HVnc qcũq; vides, putei q in
Filius eſt ſũmo Rege pare
Non ſitit ille dapes dubias, nor
Bacchi:
Nec petit ille tuos, fœda popir
Non domibus lautis, putei ſed
gaudet:
Nec tamen eſt illic immemo
Sed quænam exhaurit gelidas
mina lymphas.
Fœmina felicem nacta repen
Hanc pius alloquio dignatur Ch
hauſtam
Quærit aquã, veras ipſe datu
Stulta recuſat aquas mortales, il
Nil negat, æternas huicq; pr
quas.
Queis vbi lauiſti muliebria pe
Reddita ſunt purâ candidior
Vt ſeſe reficit, feſſosq; refrigera
Dum reperit gelidas ceruus
aquas.
Fœmina ſic hauſit vivum ſitibunda liquorem,
Quo ſedata ſitis tempus in omne fuit.
O Paſtorem ouium, qui ſordes abluit atras,
Tincta quibu. tandem deperijſſet ouis.
O Paſtorem ouium, quem nulla ſitisvé famesvé,
Quæq; à ſeruandâ nil remoratur oue.
Cernis Apoſtolicam Chriſti poſt terga cateruam?
Emtum Samariâ ſcito referre cibum.
Aſt ille irriguas non jam deſiderat vndas,
Samaria allatas nec ſitit ille dapes.
Ille quid ergò ſitit, quæris? ſitit ille ſalutem
Agnorum, miſeris qui periêre modis.
Hydria cernitur hîc lymphis quæ eſt apta ferendis
Nulla pio Regi regia vaſa vides.
At jacet, heu mirum, bibituro fictilis olla,
Huic aqua potus adeſt, nudaq; menſa lapis.
Non erit ergò Deus, Deus, & Deus ipſe deorum?
Nónne gregis præſtans ipſe magiſter erit?
Ille venenatas gregibus non porrigit herbas,
Mortua nec teneræ gramina tradit oui.
Hoc paſcente, legunt agni de gramine flores,
Quos nec turbo rapax, nec leuis aura feret.
His cibus ambroſia eſt, his potus amabile nectar,
Quos regis infracto, maxime Chriſte, pedo.

A

Anno

ANTICHRISTVS.

Vinum Pluto rorax sitit phalernum:
Fiat de grege quid, facit nec assis.

ANTITHESIS II.

FOEcundos inter calices epulatur abundè
Pluto vorax, stygij quem genuêre lacus.
Impiger insipidos claro de fonte liquores
Non sitit, at largo proluit ora mero.
Hunc benedocta cohors, hunc non gens sobria cingit:
Ebrius vsque sibi gaudet adesse pares.
Ebrietas huic fida comes, sceleratáq; turba.
Pseudoprophetarum, nec parasitus abest.
Flecte sinistrorsum, Lector, tua lumina: cernes,
Personam pueri qui Ganymedis agit.
Cernito dextrorsum, quot fercula: cerne tubarum
Ductores, solitum qui melos arte cient.
Aspis vt horrendus sine compare non benè viuit:
Sic sine comparibus non benè Pluto suis.
Cerne dapes dubias, quibus est instructa voraci
Mensa, vide, plenos haurit vt ille scyphos.
O lepidum pastorem ouium qui epulatur abundè.
Dilaniat rapido dum lupus ore gregem.
Non erit ergò lupus, lupus, & dux ipse luporum?
Heu quot lanigeras dilacerauit oues?
Sed quæso vnde parat tanto conuiuia sumtu?
Vnde potest tantas ille parare dapes?
Vnde parat, rogitas? num quæso tondet ouile,
Qui tenero pellem diripit vsque gregi?
Exteriora vide speciem pastoris habebit:
Invenies, cernens interiora, lupum.
Impius exhaurit viduarum turpiter ædes:
Scitq; orbas dominis euacuare domos.
Adiuuat ille suas vulpinis fraudibus artes:
Optima quæq; putas gramina, virus erit.
Heu quoties ouibus pretiosum finxit amomum
Tradere, lethalis sæpè quod herba fuit.
Tum lacerat rapidis venientes dentibus agnos,
Proh dolor! & teneræ viscera nudat ouis.
Ossibus ex imis nec non haurire medullas
Nouit, & illa ferum comminuisse iuuat.
Sic vafer imponit gregibus, sic allicit agnos,
Sic lupus incautæ retia tendit oui.
Talibus ille epulis viuit, ventremq; saginat
Cunctaq; sub fictâ relligione rapit.

CHRISTVS.

In celsis latuit locis Iesus,
Cùm Regem hunc populus creare vellet.

ANTITHESIS III.

QVid sibi vult hebræa cohor
rosa? quid illic
Tanta super viridi turba qefcit
In varias gens hæc turmas digesta
A Christo exhibitas accipit atc
Sed quæso vnde parat tātæ cōuiu
Hic, vbi desertum, nec cibus vl
Panibus inventis (ô mirum!) han
cohortem,
Piscibus adiunctis atq; duobus
Nec satis est, referunt calathosq;
ministri,
Cùm fuit appositis gens satiata
Ergò animis stupuêre omnes juu
senesque,
Cùm vel inauditum tale videt
Cogitat ergo cohors Christo de R
ando,
Nescia gens Regis munera nos
Rex tamen, vt cernis, regales spe
nores:
Terrea cœlestem nulla corona i
Montibus in celsis latitat Rex ille creandus:
Respuit & fastus regia pompa tuos.
Regales fugiens hic non secessit in aulas;
Nec secedenti regia scena fuit.
At veluti pastor montem conscendit in altum,
Has seruaturus, quas fugiebat, oves.
Vt cœlestis erat vel Rex per secla futurus,
Sic petit à summo tradita sceptra Deo.
Turba ardens animis nunc huc, nunc cursitat illuc,
Et querulo Regem quæritat ore suum.
Vt quando panthera suos effudit odores,
Quodlibet huic animal cogitur esse comes:
Sic vbi depromsit populo sua munera Christus
Maximus, illum post vndique turba ruit.
Turba petit Regem, qui ventri porrigat escas,
At quærenda animis pabula Christe doces.
Terrestres animi terrestria regna volutant,
Proh dolor! vt sursum non graue tendit onus.
Christus at omnipotens, superâ qui venit ab arce,
Postulat ætherias ædificare domos.
Vt cœlestis erat, nihili terrestria pendit,
Et nihili mundi regna caduca facit.
Nos docet vt tantò summissius vsq; geramus,
Quantò maiores terrea massa sumus.

ANTICHRISTVS.

Vt toto potiatur orbe, Pluto,
In quemcunque capit tyrannus arma.

ANTITHESIS III.

Quid sibi vult armata cohors, cornutaq; turba?
Horrida quid bombis machina? quid gladij?
Prælia molitur gens impia, fraudis amatrix,
Ambitiosa cohors, gens inimica pijs.
Cernitur ante alios primus, sentina malorum,
Perfrictâ facie, cui diadema triplex.
Non fugit in montes, non delitet abditus agro,
Ponatur capiti ne diadema suo.
Fraudibus instructus totum sibi vendicat orbem,
Atq; repugnanti bella cruenta gerit.
Sed quid? rumor erat, veri pastoris obire
Munus, & occlusos hunc aperire polos.
Splendida sæpè serit velox mendacia rumor,
Quasq; vides claues cœlitus esse nega.
Ecquis cedo, lupo claues committit ouilis:
Christusné: infestos nescit amare lupos.
Ergò à versuto sumsit cacodæmone claues
Pluto, quibus regnum tollit ad astra suum.
Maxima quid regum virtus? quid Cæsaris arma?
Heu, nihil ad fraudes sæue tyranne tuas.
E regione cohors tamen hîc spectatur equestris,
Cornigeri haud leuiter regna superba ferens.
Armati pergunt equites qui dura videntur,
O Polypheme vorax, bella ciêre tibi.
Artibus vt vicunt elephantos sæpè dracones,
Sic superat Reges fraudibus ille suis.
Hostibus his fulmen primùm exitiale minatur,
Indice demonstrans tartara nigra manu.
Insuper arma armis, & bellis bella repellit:
Heu, quid non audet sanguinolentus homo?
En tibi quot gladios, quot tela, quot arma, quot enses,
Quodq; satellitium Pluto scelestus agit.
Nocte, dieq; vias, artesq; excogitat omnes,
Cæsareas poßit queîs superare manus.
Vt vafer imperio solus potiatur & orbe,
Seu dolus, aut virtus, cunctaq; dira iuuant.
Ambitiosus enim sibi totum vendicat orbem,
Seq; (scelus) Christo clamitat esse parem.
Sic Pluto infelix superos vsurpat honores,
Sic sibi Cæsareas subijcit ille manus.

CHRISTVS.

Christi discipuli medentur ægris,
Non auro loculos graues gerentes.

ANTITHESIS IIII.

QVisnam tam lacero jacet h
tus amictu?
Æger, qui tremulo quæritat c
Qui fuerat molli genitricis ab
claudus,
Præ foribus templi quiq; jaceba
Transit Ioannes illac & Petrus, v
Tũ veneraturus supplice men
Quos vbi vidit inops, timido tur
re fatur.
Exiguam stipẽ supplice voce
Neuter at argentum circumfert
& aurum,
Ære crumena grauis neutrius at
Terrenis opibus non quærit vt
tiri,
Nec juuat hos celsas ædificare
Vellera nulla pio pecori det
terque
Vt subitò fieret diues, & ære g
Neuter pyramides celsas miratur
Nouerat & magni pendere neu
Nec sitiebat opes alienas pauper vterque,
Vt strueret celsas de gregis ære domos.
Neuter diuitiis incedere quærit onustus,
Tendit ad ætherios mens vtriusq; polos.
Non molem templi tantam miratur vterque,
Nec specie eximias cernit vterque fores.
Nil aliud, quàm diuitias miratur vterque
Eius, in excelsâ qui sedet arce, Patris.
Ergò quid huic donant querulâ tum voce petenti
Cœlitus acceptas scit dare Petrus opes.
Cùm tamen intuitus nummos speraret habere,
Sumit ab his munus carius ære datum.
Vt cùm vere nouo ramosa repullulat arbor,
Cui priùs aruerant brachia frigoribus:
Omnia loripedis sic verbo membra leuantur,
Cui priùs omninò debile corpus erat.
Quique jacebat humi, mirabile, claudus & æger,
Protinus hic stabili cernitur ire pede.
Quâ, quæso, virtute facit miracula Petrus?
Nunquid in humanis tale videre licet?
Heu tua non virtus, diuina potentia, Petre,
Loripedem firmo præcipit ire gradu.
Petrus at hæc fecit miracula nomine Christi,
Inde studens sanctum multiplicare gregem.

Anno

ANTICHRISTVS.

Neglecto grege, conspicatur vrbes
Cum turbâ simili sibi tyrannus.

ANTITHESIS IIII.

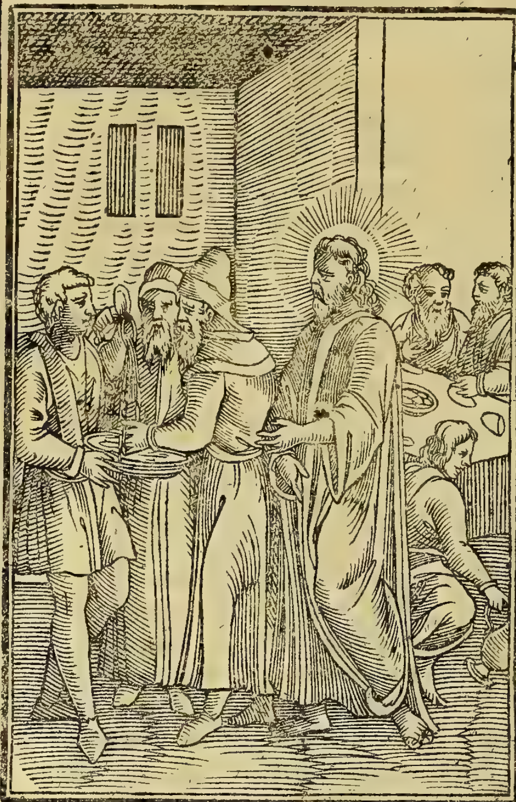
Quid sibi vult, quæso, sceleratus Pluto? quid illic
Pseudophetarum grex malefidus agit?
Quid molitur ibi? quid flectit lumina sursum?
Hæccinè clara poli suspicit astra cohors?
Nunquid sancta patris meditantur verba supremi?
Nunquid ei fundunt supplice mente preces?
Nunquid Apostolico faciunt miracula more?
Ægra Deo fusâ num prece membra leuant?
Nunquid apud populum de sancta est concio lege,
Aut Euangelij dogmata sacra docent?
Nunquid ad æthereas extollunt lumina sedes?
Nunquid eos Christum concelebrare iuuat?
Nunquid oues teneras hîc sano gramine pascunt?
Qui volet, hæc facito, talia Pluto nequit.
Omnibus idem animus celsas mirarier arces,
Idem animus fluxis est inhiare bonis.
De grege quid fiat, nihili gens impia curans,
Spectat magnificas ambitiosa domos.
Elysios horum nullus contendit ad agros,
Nil cœleste iuuat, terrea sola placent.
En tibi strumosum Plutum, qui lætus & arces,
Atque sub vrbe suos indice monstrat agros.
Adstans & lateri cornutus episcopus, ecce.
Quàm patulo humanum lumine cernit opus?
Vt quando componit apis cellasq́, fauosq́,
Cernit opus volitans vndiq́ fucus iners.
Sæpiùs ignauum pecus in præsepe subintrat,
Quæq́ coëgit apis sedula, mella vorat:
Sic ignaua cohors, alius quas condidit, vrbes
Occupat, vt fuco mellificauit apis.
Gens terrena domos celsas miratur & arces:
Gens pia syderibus: terrea gaudet humo:
Nil aliud scelerata potest præstare caterua:
Cur? aliud monachi nil didicêre pigri.
Quæ natura suo ventri parentia finxit,
Deflectunt oculos omnia bruta suos.
Ventre graues monachi sic mundi rebus inhærent,
Nec miseri cupiunt inde referre gradum.
Non sic impia gens, heu, non sic itur ad astra,
Vos trahit ad nigras hæc via lata domos.

CHRI-

CHRISTVS.

Refert externis parùm lauari:
At lotis animis oportet esse.

ANTITHESIS V.

SVmit Apostolicus mirum, d
dia cœtus,
Quæ Pharisæorum murmura
hors?
Turba dolosa nimis vulpinâpræ
Prandêre illotos asserit esse n
Christus at omnipotens, summi
Patris,
Solvere scit nodos, impia tu
Ergò reclamaret quando tyroni
Turbaq; cum Christo congr
ait:
Væ tibi gens quæ transgrederis
supremi
Sancta, tuis queat vt ritibus e
Gens fucata graues nouit glutire
Colare & culicem; quod Deu
mat.
Abluis exteri⁹ nitidis tua pocula
Et tua mortali vasa liquore p
Abluis at nunquam cœlesti sor
Pectora, quo fierent candidior
An licet humanas propter dissoluere leges,
Quas tulit excelsâ summus ab arce Deus?
Vt speciosa suo meretrix videatur amanti,
Oblita tum fuco depygis ora gerit.
Exteriora tui sic corporis abluis vndâ,
Ast animi sordent interiora tui.
Non manibus scelus illotis accumbere mensæ:
Est scelus illotâ sumere mente cibum.
Vt cibus internas nullo de pectore sordes
Purgat, sic animum nec vitiare potest.
Vt Deus est verax, nihil & veracius illo:
Nil nisi sancta probat, nil nisi vera docet.
Tu verò, scelerata cohors, gens perfida, mendax,
Somnia quam recreant, omnia falsa doces.
Deseris ambrosiam, nectar cœleste relinquis,
Atque venenato gramine pascis oues.
Hoccine legistis facinus patrasse Prophetas?
O nimis audaci dogmata scripta manu?
Sermo Dei solus medicina est mentibus ægris,
Et morbos animi dogmata sana leuant.
Sermo autem est Christus, tanti medicina doloris,
Ad quem aditus rectos dat, modò viva, fides.
Sic reprimit sancto Christus sermone furores,
Queîs Pharisæorum grex agitatus erat.

Anno

ANTICHRISTVS.

Hîc ritus vetitos precesq́; tradit
Externas monachis gregi ſceleſto.

ANTITHESIS V.

Quid ſibi vult hominum grex tantus vertice raſo?
Religioſarum quid petit iſta cohors?
Cannabe quid tortâ cincti: quid mitra bicornis?
Quidue cucullatus poſtulat ordo ſimul?
Poplite cui flexo tam attentis auribus adſtant:
Hæccine turba colit ſupplice mente Deum?
Nulla cohors nouit talis ſeruire ſupremo:
Verba nec attentâ percipit aure Dei.
Grex etenim totus dicentis pendet ab ore,
Dum pro ſuggeſtu talia Pluto ferit:
O nimium felix, ô terq́; quaterq́; beata,
Tu mihi docta Deo religioſa cohors.
Elyſijs tandem mecum florebis in agris,
Ingenio memori ſi mea dicta tenes.
Nil primò internis precibus corrumpere mentem
Atque animum curis ſollicitare iuuat.
Veſtrûm quisque preces moto demurmuret ore
Hîc, vbi conueniet credula turba frequens.
Oſtentare iuuat vel nuda cadaueris oſſa,
Simplicibus proſunt illa prophana licet.
Quodlibet egregia decoretur imagine templum,
Depingat varius lucida vitra color,
Cymbala multa ſonent, fundantur thura per aras.
Nocte dieq́; ſacer luceat igne locus.
Nec te conturbes, ſi quid commiſeris, euge:
Conſecrata fugat quodlibet vnda ſcelus.
Floribus & ramis verno ſimulacra tegantur
Tempore, & Autumno repleat vua manum.
Edite clamores, reſonent & templa boatu.
Et populus ſacrâ ſæpè madeſcat aquâ.
Sacrificaturi varios veſtite colores:
Triticeos flatu fingite mille deos.
Omne tamen cum iudicio depromite carmen,
Feſta petit grauius, lene profeſta dies.
Signate humanas cruce fictâ puluere frontes
Tales ſuſurrantes, quale ſuſurrat apis.
Sic externa ſuis blaſphemo prædicat ore
Pluto vafer, curans dogmata ſancta nihil.
Ergò qui ſapiet, vitabit pabula Pluti,
Qui tam lethali gramine paſcit oues.

CHRISTVS.

Rex regum minimum facit seipsum
Christus, Cæsaribus didrachma soluens.

ANTITHESIS VI.

Squamigeri Petrus quid spec
in ore?
Hoccine mentis inops, an b
agit?
Exequitur quicunq; boni mād
Dixeris orbatum ne ratione
Huic etenim, quando solui d
petebat
Quæstor Cæsareo nomine, Ch
Regia progenies non hisce est li
Pendere vectigal gens aliena
Turpia ne verò pariamus scand
Ad mare Petre cito tu modò p
du.
Ad mare cœruleum quando pe
hamus
Curuus in æquoreas cōijciatu
Squamigerū iactu primo piscab
A te inuentus erit cuius in or
Soluito, tum pro me pro teque
ma, quod æris
Cæsareus Quæstor nunc solet
Dicta probat Petrus, celeri pede currit ad æquor:
Squamigerum piscem protinus hamus habet.
Tum redit exiliens, pisci diducit & ora,
Promitur ex patulo protinus ore stater.
Verba Petrus Christi soluit didrachma secutus,
Accipit extensâ Quæstor at ille manu.
Principibus docet hinc persoluere iura licere,
Atque tributa suis pendere Cæsaribus.
Nunquid erat regum deuinctus legibus ille?
Legibus immunis quis, nisi Christus, erat?
Cui tribuendus honos, reuereri præcipis inde:
Et cui vectigal pendere, Christe iubes.
Omnis enim à celsâ decernitur arce potestas,
Et venit à summo regius ordo Patre.
Quòd populo præsunt, vectigal penditur illis,
Quodque etiam seruant non sine lege bonos.
Non temerè gladium dedit his gestare Supremus,
Nec gestare graui regia sceptra manu.
Innocuos vt rex damno defendit ab omni,
Sic illi pœnas gens scelerata luit.
His etiam parere iubent mandata supremi,
Sic tamen: vt Domini non violetur honos.
Is temerarius est ergò, quicunque resistit
Principibus, voluit quos stabilire Deus.

Anno

ANTICHRISTVS.

Pendit principibus nihil tyrannus,
Ast hic subiicit vt monarcha reges.

ANTITHESIS VI.

HEu quid agit rerum triplici diademate tectus
Pluto, quibus mittit fulmina, quæso viris?
Impius horrendo sancit cum fulmine legem,
Quam vel Principibus non violare licet.
Auscultat malefida cohors, dum percitus ira,
Ius superûm violans talia Pluto vomit:
O comites (neque enim ignari sumus ante malorum
Pessima quæ nobis laica turba tulit)
Impia gens voluit, vectigal pendere nostros:
Nos quoque subiectos Cæsaris imperio:
Ergóne Cæsareis parendum legibus? ergon'
Vectigalis erit relligiosa cohors?
Nos, qui Cæsareos scimus cohibere furores,
Et terimus presso regia colla pede.
Poplite quos flexo gens totius orbis adorat,
Legibus immunes non licet esse deos?
Per diadema triplex iuro, per fulmina, terris
Quæ manus hæc vibrat, rem secus esse decet.
Frangatur potiùs regum veneranda potestas,
Quàm numeret nummum gens mihi fida comes.
Ergò magistratus, quicunque sit ille, caueto,
Si sapit, à nostris vlla tributa petat.
Sin secus, à nostro percussus fulmine pœnas
Is luet in stygio tempus in omne lacu.

Sic diuina Patris soluit decreta supremi,
Legibus immunem séque suosq; facit.
Regi. us at voluit vectigal soluere Christus:
Impius his verò pendere Pluto nihil.
Vt medijs ludunt in aquis immania cœte,
Et patulo pisces quoslibet ore vorant:
Sic tenet imperium mortales inter, & omnes
Diripit, illicitâ subdit & arte duces.
Et tenues viduas, quæ cultu paupere viuunt,
Penderi vectigal, Pluto superbe, iubes.
Multaq; progenies, orbata vtroque parente,
Pendit inops regi magna tributa suo.
Quòd facinus, quæso, visum est audacius vnquam?
O nimis audaces & sine lege malos!
Omnibus insultans sic subijcit impius orbem,
Implicat atque suo regia colla iugo.

CHRISTVS.

Morborum generi medetur omni
Agnus Christus, opem ferens tenellis.

ANTITHESIS VII.

QVanta sit, hinc cernes Le
mentia Christi,
Atq; laborantes quâ piet
Quoquò pergit iter, quoquò se
ille,
Auxiliū implorans obuia tu
Ille autem à rebus nunquam fe
gendis,
Dic mihi, quæso, bonum qu
fugit opus?
Quercubus vt virides hederę, sic
adhæret,
Vt ferat auxiliū, tempus in om
His modò sancta Dei facūdo nu
Verba, laborantes hos modò
uat.
Tunc sinistrorsum fugientem
cernis?
Ille ex humano corpore pul
Corpore dissoluens illum para
bebat,
Quē stabili Christ⁹ præcipit ir
Claudis restituit gressus, & lumina cœcis,
Insuper & mutis verba sonare dedit.
Lepra quibus sanie tinctos infecerat artus,
Esse dedit medicâ corpora sana manu.
Cœca chelidonio verùm non lumina sanat,
Nec leprosa auri puluere membra leuat:
Exitiale fugat nullâ plantagine virus,
Coralio nocuum nec cacodæmonium:
Non reprimit nocuas herbis vel jaspide febres,
Curandam ad saniem non habet elleborum.
Non opus est gemmis Christo, non vtitur herbis:
Imperat, & nutu quælibet ille facit.
Huic opus, huic labor est festis sanare diebus,
Horū quotquot humi languida mēbra iacent.
Nec Pharisæorum metuit, nec murmura plebis,
Irrequietus adest tempus in omne suū.
Scinditur incertum studia in contraria vulgus,
Ille etenim damnat, quod probat alter, opus.
Ægros sanat, habens discrimina nulla dierum,
Festa licet fuerit, siue profesta dies.
Gratum opus est illi quemuis sanare, quibusuis
Auxilio celeri non grauat ire pede.
Pellere nec solùm nouit de corpore morbos,
Nouit & ex læsâ mente fugare scelus.
Nec miseris, nec pauperibus succurrere cessat,
Vel quocunque suos dirigat ille pedes.

Am

Anno

ANTICHRISTVS.

Non visit miseros tyrannus ægros:
At contrà iocus est videre cædes.

ANTITHESIS VII.

QVanta sit, hinc cernes, miseri sæuitia Pluti,
Et quibus ingenium sit recreare iocis.
Si iocus est verò, cædes spectare cruentas,
Sanguinis & riuos vnde madescit humus.
Ille parùm sanctâ statuit certamina lege,
Et pugnare viris præcipit ille viros.
Dicta probant omnes (quis contrà audentior iret ?
Quilibet hîc (miserum) protinus arma capit.
Signa tubis dantur, cœlum clamore remugit,
In stadio celeri tum pede currit equus.
Pugna fit, horrendum verò certamen, equestri
Pugnat equester, equis congrediuntur equi,
Vt cùm Zelotypi subeunt certamina tauri,
Concutiunt presso gramina læta pede.
Ore cient fumos, iungunt cum cornibus ora,
Sæpius ad mortem cæsus vterque cadit.
Sæpe fit indigno sic in certamine cædes,
Cum sessore simul deijciuntur equi.
Hîc contusa graui cernuntur brachia casu,
Atque repugnantes cæde perire graui.
Heu, quàm rara ferunt secum certamina pacem ?
Nulla salus, & vbi Martius horror erit.
Non semel hasta virûm teneros hîc confodit artus,
Sanguine & humano sæpè rubescit humus.
Num spectare piget ? dirimit num prælia Pluto.
Num dirimit, quæso, prælia cædis amans ?
Sanguinolentus amat fusum spectare cruorem,
Et ruere exanimes cernere gaudet equos.
Nec soli arrident miseræ spectacula cædis,
Nec meretrix illinc, nec comitatus abest.
Num solet ille graui detentos visere morbo ?
Vt viduas visat, num subit ille casas ?
Heu, piget hunc paruosq; lares humilesq; subire.
Dedecus obscuras huicq; subire domos.
Sanguineas, animi solamen, cernere cædes
Hunc iuuat, hunc hastæ, missaq; tela iuuant.
Atque vbi congressus armorumq; ingruit horror.
Pluto frequens illic, vt modò cernis, adest.
Impius est igitur natus cacodæmone Pluto,
Turpibus & genijs est homicida atus.

CHRISTVS.

Amissos humeris reportat agnos,
Casas non metuens subire Christus,

ANTITHESIS VIII.

CErnitur hîc veri, lector, pastor
Qui tenerũ seruat sedulit
Sana gregi Christus non solùm g
præbet,
Huncq; per irriguos non mod
Non modò pascit oues, vbi fragra
amomum,
Aut vbi gramen adest, mollis
Non modò pascit oues, vbi claru
amnis,
Non modò de liquido fonte pr
Non modò non ducit per deuia
agnos,
Aut per gramen, vbi grex aconi
Occursare feris primus venientib
Audet & effrænes ille fugare lu
Primus & impauidè transit per an
corum,
Nil veritus sæui rostra cruenta l
Si qua tenebrosis pecus est in vall
rans,
Hanc ouium quærit pastor vbiq
Intuitus dubio noscit vestigia gressu,
Impiger hæc sequitur, nec grauat iste labor,
Per syluas, per agros, tristis per opaca vagatur,
Mœstus ouem querulo nominat ore suam.
Inuenit, inuentam non duro verbere tundit:
Impiger hanc humeris tollit at ille suis.
Sublatamque suum gaudens in ouile reportat,
Et reficit fessam gramine lætus ouem.
O pastorem ouium! licet hinc cognoscere, quantã
Pascit oues Christus sedulitate suas.
Si qua vel agna lupos in sæuos incidit, illam
Eripit impauidâ protinus ille manu.
Non metuit tristes vlulatus ipse luporum,
Hunc neque crudelis tygridis ira fugat.
Non metuit mortem, nec mille pericla subire,
Effera sanguinei nec timet ora lupi.
Casibus innumeris audet se exponere primus,
Dæmonas & contra primus in arma ruit.
Sed manet intrepidus, casu quoque seruat ab omni
Pastor oues Christus nocte dieque vigil.
Talia discipulis, lector, præsentibus audet,
Præcipit exemplo quæ facienda suo.
Dum pia Christus obit pastoris munia veri:
Discit Apostolicus pascere cœtus oues.

ANTICHRISTVS.

Agnos Pluto lupus rapax tenellos
Correptos lacerat feroce dente.

ANTITHESIS VIII.

QVod genus hîc hominis, quæso, cui tempora circum
Est diadema triplex, ora lupina gerens?
Hiccine pastor erit, qui dentes promit acutos,
E cuius pendet plena crumena pedo?
Pseudopropheta, lupus, latro, dux atque latronum,
Candide spectator, si bene cernis, erit.
Nec modò vitales ô vos qui carpitis auras,
Ast enim cassos lumine dente vorat.
Carniuorax tumidis vt gaudet hyæna sepulchris,
Sic instat putidis ille cadaueribus.
Hic miser ætheriâ non fungitur amplius aurâ,
Ast inhumandus ibi mortuus ecce iacet.
At scelus indignum, vafro numismata Diti
Sunt numeranda priùs, quàm sit opertus humo.
Nec procul hinc adsunt fallaces pseudoprophetæ,
Qui, vt vultur rapidus, putre cadauer amant.
En, quæso, ossa quibus nôrunt imponere plebi,
Hæc proclamantes sancta, prophana licet.
Non missura priùs carnem, quàm plena cruoris,
Quando hæret teneræ mollis hirudo cuti.
Sic ignara dolis emungitur ære caterua:
Imbelles populi quid nisi præda manent?
Vt prædantur eos monachi, prædatur & alter
Hos prædo, at nulli quem latuêre doli.

Quid digito monstret, vis scire, quid indice quærit,
Quæue cucullatis satrapa verba facit?
Nemo pias vestrûm fraudes exerceat, inquit,
A nobis nisi sit copia facta priùs,
Nec liceat cuiquam peccata remittere, nulli
Hæc sine permissu sunt facienda meo.
Vnius est summi peccata remittere Ditis,
Qui velut immenso regnat in orbe Deus.
Vt leo, dum spectat montis de vertice prædam,
Horrendos patulo promit ab ore sonos:
Tum fremit, & caudam decurrens ducit in orbem,
Et toruum intuitus circuit ille feras:
Tum tremuêre feræ, tremulæ sistuntq; pauentq;
Atque manent regis iussa superba sui.
Sic Pluti ad nutus monachorum turba tremiscit,
Iussa sui metuens exequiturq; Dei.

CHRISTVS.

Aspernatur opes, docetque Christus,
Solâ tecta fide subire cœli.

ANTITHESIS IX.

CErnitur hîc Christus cœlo demi
alto,
Cœlesti emissas q patre tradi
Gens ignara viæ, quâ cessas itur ad a
Adstat, & auscultans à duce quæ
Christus at ignaræ gaudens succurre
Qua patet accessus, monstrat ad a
Prædia nulla sitit, fuluum non app
rum,
Nec quæ ferre solet munera vilis
Nec Pharisæorum mores imitatur ir
Qui viduas fictâ sub pietate vora
Vultis, ait, fratres, cœlestia regna su
Terrenis opibus non inhiare dec
Sunt terrena viro nihili facienda fi
Seruandis animis sordida terra n
Quem nulla ærugo, nulli rosêre latr
Thesaurum in cœlis accumulato
Non licet argento superas penetr
arces,
Tecta superna poli non grauis æ
bit.
Vt spirante noto nauis, dum tendit in altum,
Naufragium patitur, quam graue mergit onus.
Sic quoque cum loculis dum tendit ad æthera diues,
Ipsum Cocyti pondus ad ima trahit.
Quilibet ære graues ergo deponito bursas,
Namque pijs onus hoc claudit ad astra viam.
Munere consequitur terrestri nemo salutem,
Tecta poli solâ sunt subeunda fide.
Quisquis enim cupiet cœli contingere sedes,
Sola fides aditus huic, modò viua, dabit.
A stygijs nullos argentum liberat vndis,
Nec fragiles, nouit quas dare mundus, opes.
Muneribus cereris quis, quæso, conferet almum
Nectar & ambrosiam? quis, nisi mentis inops?
Nemo potest animo complecti, aut sensibus vllis,
Præparat electis quæ Deus ipse suis.
Omnia posthabeat, vel charos ille parentes,
Patre Deo nato qui volet esse comes.
Liberat effuso mortales sanguine Christus,
Atque hominum nullo penditur ære salus.
Christus enim verax est solus janua cœli,
Quo sine tecta poli scandere nemo potest.

ANTICHRISTVS.

Hic falsò reſerat fores ſupernas,
Et peccata pecuniâ remittit.

ANTITHESIS XI.

CErnitur è ſtygijs deductus Pluto lacunis,
    Qui fragiles mundi nil niſi ſpirat opes.
Sydera nemo poteſt quot ſunt numerare polorum,
    Quot neque Vere nouo gramina campus habet:
Sic quoque nemo poteſt vafri ludibria Pluti,
    Eius & innumeros commemorare dolos.
Non ſcopus eſt purâ venerari mente ſupremum
    Eius, & æternum concelebrare Deum.
Huic ſcopus immenſum ſeducere fraudibus orbem,
    Huic ſcopus humanum ludificare genus.
Verſicolore vafer pergit veſtitus amictu,
    Et ſpeciem veſtes relligionis habent.
Dextra crucem geſtat, geſtat quoque læua libellum,
    Quo veniam ſcelerum ſe dare poſſe refert.
Cernitur ante alios iuuenis, qui cymbala pulſat,
    Quem ſequitur monachûm pernitioſa cohors.
Proximus idolum geſtat, qui vertice raſo eſt,
    Neſcio quæ ſecum verba ſecundus habet.
Vtque volutabro lætatur amica luto ſus,
    Et catulos illuc edocet ire ſuos:
Sic docet impoſtor monachos imponere plebi,
    Et variâ humanum fallere fraude genus.
Vos date ſubiectis, inquit, ſal, thura, putreſcat
    Vtq; cadauer, humum, luſtraq; vilis aquæ.
Cymbala cum meritis, cineres, benedictio, cantus,
    Talia ſunt certo diſtribuenda die.
Legibus his tamen vt frumentum, vina, liquores,
    Et quicquid vobis eliciatur, erit.
Dicta probant, faciunt docti mandata magiſtri,
    Et toto impia gens ſeminat ore dolos.
Spargitur vt liquidis crocodilo ſemita lymphis
    Ad Nilum, vt lapſos ore vorace voret:
Sic inimica Deo ludit gens ritibus orbem,
    Ingenio quos ſcit fingere Pluto ſuo.
Quælibet arripiunt: lucri bonus eſt odor ex re
    Qualibet: imponunt, hos ſcelus omne iuuat.
Accipiunt quoduis, ſi non ſonat ære crumena:
    Siue ſiligo adſit, ſordida ſiue pecus.
Impia gens facit hæc, Pluto doctore, miſellæ
    Qui ſic nouit opes euacuare gregis.

Anno

CHRISTVS.

Mansuetus venit insidens asello,
Et fastus nihili facit caducos.

ANTITHESIS X.

QVísnam tardigrado vehitur t
tis asello,
Nati cœlicolis os, habitumque
Ille licet pergat tenui vestitus am
Iudicio tamen est regius ille m
Regius est, lector, ne te tua lumina
Regius est summo rege parente
Cùm tamẽ aduênit Iudææ gentis i
Hoc nihil (vt cernis) mitius esse
Non equus est huic fræna ferox sp
tia mandens.
Huic modò sessori tardus asellu
Sæpe Hebræa cohors maledictis p
illum,
Illius & grauiter dogmata sæpe
Non tamen ille malum retulit pr
ausis:
Parque referre pari noluit ille n
Futilibus licet hunc incesserat im
guis,
Hanc tamen innumeris afficit
nis.
Vt Thraso non venit, sed mitior ille columbâ
Visit eam, voluit quæ lapidare priùs.
Hunc etiam populi reuerentur pacis amantes:
Atque hic officium fida caterua facit.
Ramosas alij defringunt arbore palmas,
Et gaudent alij sternere veste viam.
Afficit hunc recinens puerilis cœtus honore,
Atque Osanna pium supplice voce canit.
Vt quando circumvolitant examina regem,
Nescio quid secum læta susurrat apis:
Sic etiam Christum collaudat quilibet odis,
Et regem gaudet concelebrare suum.
Fulget vt obscuras inter carbunculus vmbras
Noctis, vt vmbroso tempore gemma micat:
Sic populos inter præstantior eminet omnes
Ille, quibus veniens vndique cinctus erat.
Et Iudæa cohors toties quem eiecerat vrbe,
Nunc recinens curuo poplite dicit, Aue.
Hinc licet incertæ cognoscere pectora plebis,
Quæ sese versat sicut arundo leuis.
Nam crucifixuri sunt, quem reuerentur, Iesum
Iudæi, quamuis mitis vt agna venit.
Eius enim mortem sitierunt, ille salutem:
Venit & infestos inter vt agna lupos.

Anno

ANTICHRISTVS.

Fastosus venit insidens feroci
Spumantiq; ferox equo tyrannus.

ANTITHESIS X.

Hinc potes, ô lector, Pluti cognoscere fastus,
Hinc indigna hominis cernere facta licet.
Ingreditur quando miseræ Babylonis in vrbes,
Cernitur hîc plusquàm regia pompa comes.
Huic equus est spumans ostroq; insignis & auro,
Altisono cuius sub pede terra fremit.
Penula lasciuijs tegit hunc ornata decoris,
Insignem & chalybem frenaq; mordet equus.
Aulicus hunc sequitur, cornutus episcopus, abbas,
Eiusdem generis vel numerosa cohors.
Hæc sine splendenti peragit non veste caterua,
Ornato phaleris non nisi pergit equo.
Ensibus accincti calones spicula gestant
Ex humeris, spectas quos aperire viam.
Multa quid! immenso princeps non visus in orbe est,
Cui tanti fastus tantaq; pompa fuit.
Pro calone potens tantùm illi Cæsar habetur,
Audet quem lixis annumerare suis.
Non venit vt pastor, venit vt temerarius, audax,
Orbis vt immensi qui tenet imperium.
Huic diadema triplex, huic vestis lucida gemmis,
Huius & asseclas purpura picta tegit.
Vt meretrix auro tortis speciosa capillis,
Cuius & ad collum pendula torquis inest.
Fucatâ facie procedens ludit amantes
Vlceris ignaros, quod lupa dira gerit:
Sic specie externâ Pluti delusa, dolisq;
Excipit hunc tanquam credula turba Deum.
Hunc vrbes etenim, totus reueretur & orbis,
Et colit hunc flexo gens malè docta genu.
Nec tantùm malè docta cohors, exultat auernus,
Et cacodæmonium turba scelesta salit.
Scilicet ætherei durum patris ille flagellum est,
Vltio dia, malis exitioq; satus.
Indice nescio quid signans demurmurat, atque
Vt populo imponat, dulcia verba serit.
Exitio tradit, quos hic seruare videtur:
Ludere sic turbas ambitiosus amat.
Vt quocunque meat, sordes testudo relinquit:
Sic immunditiem linquit vbique suam.

CHRISTVS.

Vendentes pepulit domo paternâ,
Pollutam grauiter ferens Iesus.

ANTITHESIS XI.

QVanto ardore animi Christu[s ...]ris honorem
Vindicet, exemplum, ca[...]ctor, habes.
Gens malè docta suas sa[n]ctâ Salomo[...]
Vendebat merces, multus & em[...]
Lanigerum pecus hic vendebat, [...]lumbas:
Expositas illic alter habebat op[...]
Christ⁹ at interea sanctas peruenit [...]
Traderet vt summi dogmata sanc[...]
Intuitus merces in templo excand[...]
Nec tulit, hos patriam sic violar[...]
Multa quid? ille facit contorta can[...]grum
Protinus, vnde tulit verbera [...]hors.
Omnes quotquot erant duro fuga[...]gello:
Respiciunt timidi, semianime[...]
Vt si fortè lupos in septo pastor ou[...]
Repperit, huic currit mēbra per in[...]
Corripit ille pedum, dextrâ leuaque petentem,
Oreque frendentem tum metuêre lupi.
Sic Christi virtute omnes fugiuntq; ruuntque,
Et trepidat gelido tota caterua metu.
Euersis resonat deiecta pecunia mensis,
Balat ouis, simplex atque columba gemit.
Illic auditur gemitus, clamorque virorum,
Et quærulo fugiens murmurat ore cohors.
Alloquitur verò Christus, murmurque repressit
Iudaicæ gentis, talia verba ferens:
O scelerata cohors, annôn domus ista colendo
Ædificata fuit supplice mente Deo?
O polluta cohors, quæ semper sancta prophanas,
Téne licet patriam sic violare domum?
Polluis has ædes sacras, loca sancta, Supremus
Hic vbi sincerâ mente colendus erat.
Quæ nusquam fieri debent, hîc istâne fient,
Sunt vbi fundendæ supplice corde preces?
Hæccine structa fuit vendendis mercibus ædes?
Non aliud (quæso) postulat ista domus?
Illa tamen vobis facta est spelunca latronum:
Proh scelus, an templum sic temerare licet?
Non tulit ergò, sacras scelerari turpiter ædes,
Non violanda sciens tecta dicata Deo.

Anno

ANTICHRISTVS.

Sacra Pluto ſuas in æde merces
Vendit plebeis, & idiotis.

ANTITHESIS XI.

SI ſedet in ſolio ſceleratus Pluto ſupremo,
Si ſacras merces vendit in æde ſuas;
Non eſt, quod mirum videatur: mitia nemo
Vepribus ex duris carpere mala poteſt.
Nulla poteſt arbor mala ſuaues edere fructus:
Egregium nec opus Pſeudopropheta facit.
Vt medicus fingit plantagine pellere virus,
Qui taxo ægrotos exanimare ſolet:
Sic vafer aſsimulat ſe tradere verba ſalutis
Pluto, quibus magis eſt exitiale nihil.
Ille ſibi, tanquam ſuperis delapſus ab oris,
Vendicat, excelſi quod liquet eſſe patris.
Nititur vt dæmon ſuperas penetrare per arces,
Vt cacodæmonium ſiue rebelle genus:
Simplicibus nouit fallaces vendere bullas,
Pollicitus ſummi regna beata Dei:
Sic parat inſidias populis impoſtor, vt auceps
Subdolus incautæ retia tendit aui.
Heu viduata viro quoties emungitur ære,
Orphanus atq; dolis (impie Pluto) tuis?
Heu quoties olitor tentauit petroſelinum
Carpere, quod nimiùm dira cicuta fuit?
Carpſit ſæpe legens flores ignara venenum
Virgo, quod in viridi gramine ſæpè latet;
Credula ſic ſuperas cœli contingere ſedes
Turba putat ſcriptis, quæ dare Pluto ſolet.
Sæpè reditq; domum pice longè nigrior atrâ,
Candidior purâ qui putat eſſe niue.
Semper & immiſcet veris mendacia, mira
Arte ſuos vulpes, vt tegat illa dolos.
Optima ſi verùm tu condimenta veneno
Miſceres, totum hoc exitiale foret.
Sic quoque dum miſcet ſanas lethalibus herbas
Pluto, quid? in peſtem non facit illa gregis?
In ſpecus allicitur miſer à latrone viator,
Hic vbi cum vitâ ſæpè relinquit opes:
Sic vafer incautos ſacras inuitat in ædes,
Pollicitus certam Pluto ſalutis opem.
Aſt ibi non ſolùm vel opes vel corpus ademtum eſt:
Spiritus eripitur, nigraq; regna ſubit.

Anno

CHRISTVS.

Dat cœnam Dominus suis Iesus,
Largiturus opes suas in ævum.

ANTITHESIS XII.

CVm daret auricomus terris l
na vesper,
Proderet, & vultus humida lun
Plurima discipulos docuit morit
Atq; suas sancto gramine paui
Ast quæ illos docuit, nobis quoq;
tentur,
Qui soboles Abrahę progenies
Ille reliquit opes, quas aurum vi
vum.
Gemmaq;, quantumuis sit pre
quit.
Ille quid ergò suis pretiosi? se ipse
Qui cibus est animis, vt foret i
Panis.n. viuus descendit ab æthere
Quo sine quis quæso non mo
rat?
Et q̃a turba sumus natura incredu
Nil nisi conspicuum credere
iuuat?
Ipse suum posuit corpus, roseumq
Sub pane, & liquido ritè fruen
Vt (quem gignit humus) pascuntur corpora pane
Et vinum exhilarat tristia corda merum
Queîs sine deficiunt vires, & corporis artus,
Et fame præ nimiâ languida membra jacent.
Sic sine cœlestis pretioso corpore Christi,
Heu quis in æternum non moreretur homo?
Lucidus vt quando fundit sol lumina terris,
Tristis in obscuras euolas vmbra domos:
Sic niue candidior mens puro sanguine Christi
Redditur, innumeris sordibus atra priùs.
Nam dominabatur cacodæmon impius orbi,
Mundus & hic fallax ater auernus erat,
Quos libet horrida mors præacutâ falce secabat,
In miseros linguas angue ferente suas.
Non tulit hanc speciem Christus, qui sanguine laui
Peccatis hominum saucia corda suo.
Qui cacodæmonibus victis, & morte triumphans
Ad dextram in celsâ nunc sedet arce Patris.
Non tamen absentem nobis, sed corpore verè
Præsentem in cœnâ credimus esse suo.
Hoc Euangelij testantur dogmata sancti:
Testatur Domini sanctaque cœna Dei.

ANTICHRISTVS.

Fingit triticeum deum dolosus,
Pœna quem populis docet colendum.

ANTITHESIS XII.

QVot sit opus famulis operosis conficiendo
Triticeo, labor est commemorare, Deo.
Cum coluit primùm cum vomere rura colonus,
Tum serit, & semen, mollis vt herba, viret.
Dein, quæ parua fuit, quando ematuruit herba.
Sedula messorum falce caterua metit.
Insuper aurigâ vehitur duce in horrea bobus,
Qui vectum terat hoc est ibi rursus opus.
Præterea molitor præstat malefidus opellam:
Atque asinus quando fertq; refertq; domum.
Tum puer, aut meretrix subigit scelerata farinam.
Forsan & hanc liquidâ diluit alter aquâ.
Nec satis est, coquitur compressus duplice ferro,
Multa quid? est illic forcipe rursus opus:
Pyxide sacrifico tum clausus fertur ad aras,
Quæ tibi, lector, haræ, si bene cernis, erunt.
Sacrificus varijs ibi cingens vestibus artus,
Nescio quas secum murmurat ore preces.
Multa susurranti rogitat cum voce puellum,
Qui quoq; respondens tale susurrat idem.
Hîc aliquantisper deflectit lumina somno,
Impiger accendit dum puer igne faces.
Ast vbi nescio quid comprenso pane susurrat,
Ille (malum) panis creditur esse Deus.
Editur hîc murmur, ceu flantis sibilus austri,
A tundente simul pectora plebe manu.
Quis, nisi mentis inops, ut sanctum tale probabit?
Hæccine mens Christi? talia nulla docet.
Vt catus arrepto gaudet colludere muri,
Versat cum varijs impiger vngue modis:
Nunc simulat somnum, nunc se discedere fingit,
Nunc redit, & murem corripit ore leuem;
At varios lusus sequitur res seria: tandem,
Quem rapuit felis dente feroce, vorat:
Sic quoq; sacrificus cùm volvit sæpius illum
Triticeum tumido deuorat ore Deum.
Deuorat hîc alijs cernentibus helluo totum,
Purpureo digitos lambit & ore suos.
Talia præceptis cùm sint contraria Christi;
Dogmate Pluto tuo tu fugiendus eris.

CHRISTVS.

Lavit discipulis pedes Iesus,
Laßis auxilium docens ferendum.

ANTITHESIS XIII.

SI sequeris Christum, lector, tu ti
bis:
Splendida lux etenim totius or
In tenebris nunquam versabitur il
Cœligenæ Christo qui volet esse
Filius est summo charissimus ille
Verba parens cuius percipienc
Lintea quem cingunt, en quæso, I
sum,
En peluim, nitidas vnde prehēd
Discipulis lauet vnde pedes Rex m
vnde
Tergat eos, mitis lintea Christu
Petrus at ecce pedes Christo nega
vandos,
Atque salutares ille recusat aqu
Nîl tibi (Christus ait) nobiscum F
turum est,
Istos abluerit ni mea dextra ped
Tum Petrus: abluito, Diuine, pedo
nusque,
Quicquid & in nostro pectore sor
Sic nisi cœlestis vitiosos lauerit vnda,
Ætherias nobis non licet ire domos.
Ergo tuo fas est renouari, Christe, lauacro,
Qui sceleris purus postulat esse sui.
Repperit vt quando pecus errans fortè paludes,
Corruit in sordes, inficiturque luto:
Impiger ereptam deducit pastor ad amnes,
Mergit aquis, tergus lanigerumque lauat:
Sic quoq; quando animos peccatum polluit atrum,
Hos aqua pollutos cœlitus orta lauat.
Si Dominus, si Rex illotos lauerit vnda,
Non eadem nobis sunt facienda gregi?
Rege quid hoc potuit quæso summissius esse,
A pedibus famulis quem iuuat esse suis?
Mutua, si sapimus, nobis tradatur opella,
Et duce pauperibus rege feramus opem,
Fœlix ille animi, Christoq; simillimus ipsi,
Tutum ferre inopi quem iuuat auxilium.
Quisquis enim dextram fratri non tradit egeno,
Impius est, sæuis deteriorq; feris.
At quicunque suis gaudet succurrere semper
Fratribus, hic fœlix, atque beatus erit.
Nam Deus omnipotens inprimis diligit illos,
Queis erga fratres est pietatis amor.

A

ANTICHRISTVS.

Hic vel principibus dat osculandam
Impostor crepidam, velut monarcha.

ANTITHESIS XIII.

ECCE tibi, lector, vani ludibria Pluti,
A pedibus reges quem juuat esse suis
Qui tribuendus erat Christo, præsumit honorem:
Iactitat & sancti se caput esse gregis.
Dic mihi quæso, biceps fietne Ecclesia monstrum?
Impie, quâ quæso talia fronte refers?
Vah nequit esse biceps diuina Ecclesia, Christus
Huic caput est vnum: Pluto quid ergo? lupus.
Huic caput est Christus, sancti quoq; pastor ouilis,
Atque suo teneras numine pascit oues.
Attamen ille suis immensum territat orbem
Legibus, & populi subiicit arte duces.
Hunc etenim flexo venerantur poplite reges,
Dantq; (malum) Pluti basia blanda pedi.
O cæcos homines, ô regum pectora cæca?
Oscula concedi talia nónne nefas?
Sordida nam meretrix te rege beatior esset,
Si tali obsequio vita beata foret?
Namq; ea, Pluto, tuo ridens os admouet ori:
Dat crepidis at Rex oscula blanda tuis.
O rationis inops ergò, qui, basia Pluti
Vt tradat crepidæ, flectit vtrumq; genu.
Vt septena gerit denis cum cornibus ora
Bestia, quam tradunt esse dracone satam;
Monstrum horrendum, ingens. & frendens dentibus ira,
Eructans saniem spargit vbiq; suam:
Plurima blasphemo (miserum) pronuntiat ore,
Et violat summi nomina sancta Dei.
Hoc etiam coluit facilègens impia monstrum:
Gaudet enim semper gens scelerata malis.
Talia Pluto facit, leges imponit acerbas,
Percutit, occidit, quoslibet igne cremat.
Ille etenim toto sese iubet orbe colendum:
Cui nisi parueris, crede, perire licet.
Si quis enim præcepta negat toleranda tyranni,
Corripitur, pius & dilaniatur homo.
Insatiabilis vt lupus agnos ore cruento
Corripit, & frendens dentibus ille vorat:
Tergora diripiens sic monstrum deuorat agnos:
Prædaq; sunt Pluto mitis vt agna lupis.

Anno

CHRISTVS.

Spinosâ tegitur pius coronâ.
Rideturq; malis parens Iesus.

ANTITHESIS XIIII.

QVanta (vides) Christus nobis
ta subiuit,
Quamq; grauem voluit sponte s
cem.
Impositũ capiti non est diadema r
Nec tam sancta gerit regia sc
nus.
Cœlitus at nato pro dignâ rege c
Spina caput pungens aut saliu
Regia pro sceptro decoratur arun
xtra :
Flexilis & læsum tundit arund
Nunquid in orbe fuit (quæso) t
vt ille,
Tam miseris seu fur, seu patricid
Hic illusus adest, & spinæ tempora
Queis ita comprimitur, sangui
fluat.
Hîc alij coràm certant illudere cap
Alter humi flexo poplite dicit,
Incutiunt alij colaphos; & lumina
Irridens alius miles in ora spuit.
Omnibus authorem jocus est ridere salutis,
Ludus & innumeris hunc cruciare malis.
Vt multi accipitres gaudent laniare columbam,
Sic simul in Christum gens scelerata ruit.
Cuius in ore dolus non est inventus, iniquis
Nomine sed nostro, tunditur ille modis.
Pertulit at Christus patienter talia nobis,
Fabula qui miseræ plebis in ore fuit.
Pertulit hæc nobis, vt nos Acherontis ab vndâ
Erueret, cœli regnaq; sancta daret.
Nos etenim mortis mactârant tela, tenebat
Compedibusq; suis pectora vincta Satan.
Christus at eripuit mortalia pectora curis,
Eruit â stygiis nos quoq; victor aquis.
Ergo quis audebit Christo conferre tyrannum?
Nonne colendus erit, ducitur vnde salus?
Quis stipulas granis (quæso) nisi stultus, adæquat
Lumina quis luci, ni rationis inops?
Vnde salus pendet, nobis es Christe colendus,
Qui das in placidâ viuere mente dies.
Quisquilias verò quàm granum pluris & vmbram
Quàm lucem veri gens inimica facit.
Posthabitis lucem tenebris pia, docta sequatur.
Vera etenim amplecti, linquere falsa licet.

A N

ANTICHRISTVS.

Impoſtor diadema Pluto geſtat,
Gemmis fulgidulis micans & auro.

ANTITHESIS XIII.

SI mihi tot linguæ, bibulas quòt littus arenas,
Mollia quot viridis gramina campus habet:
Si mihi ferrea vox, ô Pluto ſuperbe, nequirem.
Eloquio faſtus commemorare tuos.
Non redimita gerit ſpinoſis mollia ſertis
Tempora, nec cingit dura corolla caput:
Mollibus hoc geſtamen obeſt, procul eſto: tenellum
Biſsina Sapphyro fulgida ſerta iuuant.
Huic diadema triplex, vbi vel carbunculus auro
Cernitur intextus, nec ſera mollis abeſt.
O quàm diſsimilis Chriſto, qui tempora circum
Militibus cæſus, ſpinea ſerta tulit.
Nec ſatis, huic opus eſt cornutâ gente creando:
Magna nec implumi vertice turba deeſt.
Purpureo, crocinoq; micat veſtitus amictu,
Eius & eſt chlamydi lucida gemma decus.
Tympana multa ſonant, reddit caua tibia cantus:
Nec che'ys, aut citharæ, nec lyra dulcis abeſt.
Inſuper igniuomo belli ciet ore boatus
Machina, terribiles reddit & illa ſonos.
Dic vbi tot faſtus, vbi tantáve pompa? quæ illis
Regum quæſo ſuas æquiparabit opes?
Impius extollit vanum ſuper æthera nomen,
Et cupit, ignipotens vt Deus ipſe, coli.
Exteriora gerit miris ornata lapillis,
Interius verò nil niſi virus habet.
Eſt igitur meretrix ſcorto laſciuior omni,
Beſtia quam rubro tincta colore vehit.
Purpureâ cum veſte gerit malè fida lapillos,
Cumq; deauratâ pergit iniquâ ſtolâ:
At latet inficiens tali ſub veſte venenum,
Turgida cum ficis atq; mariſca ſubeſt.
Regibus illa tamen meretrix ſua vina propinat
Exitialis, vbi dira venena latent.
Spumantes vino pateras hauſêre monarchæ,
Proluit & tali quilibet ora ſcypho.
Sic fucata ſuo meretrix imponit amanti,
Proh dolor incautum quem manet interitus.
Sic ſcelerata ſuum diffundit vbiq; venenum,
Quo ſua quæ ſequitur proluit ora cohors.

CHRISTVS.

Quid summißius esse, quæso, regum
Summo Rege queat, videto lector?

ANTITHESIS XV.

IVdæis coram mitis productus I
Hîc à Romano præside Chrift
En tibi lector, homo quem spinea
ronant,
Flexilis & cuius replet arundo n
En tibi, lector, homo, qui pœnas
pendit,
Quas mortalis erat turba datura
En tibi, lector, homo: qui non ta
homo nudus,
Aut potiùs vermis, si benè cerni
Hunc rabiosa canum circundat t
tratus
Spumãti in tacitũ quæ vomit or
Vt ferus insectans prædã rugitq; fr
Atq; aperit fauces, oraq; sæua leo
Sic maledicta vomit linguis vibr
ista
In Christum summo gens inimi
Ac velut effrænis subiens certami
rus.
Edit mugitus, & pede pulsat hu
Sic fera turba caput ducitq; mouetq;, labellis
In Christum motis, frendet & ore ferox.
Cingitur vtq; lupis balans frendentibus agna:
Sic fremit in Christum gens malefida pium.
Cùm tamen ille rei nullius conscius esset,
Hæc tacito tanquam conscius ore tulit.
Cumq; monarcha foret celsi dominator olympi,
O paradoxa! tamen seruus vt ille venit.
Qui fuit egregia facie speciosus, & inter
Mortales, illi non decor vllus inest.
Est Pharisæorum confusæ & fabula plebis:
Fabula, quæ nasum rhinocerotis habet.
Duris deliquitur pœnis, vt cera liquescens,
In teneram Phœbus lumina quando refert,
Verberis apparet duri per membra character,
Purpureo & tinctum sanguine corpus habet.
Aspersus sanie tanquam leprosus habetur,
Nam nihil illæsum præteriêre canes.
Non tulit ista sibi: quid enim commiserat ille,
Qui sine peccato, qui sine labe fuit?
Pertulit impauidus tibi sæui tela Satanæ,
Et voluit stygios expoliare lacus,
Ergo tuum, lector, supplex reuerêre parentem,
Addictus morti qui tibi cuncta tulit.

ANTICHRISTVS.

Vſurpat ſuperos procax honores,
Cum faſtuq; docet ſuos tyrannus.

ANTITHESIS XV.

QVi ſentina mali, lector, qui lerna malorum eſt,
In ſolio ſeſe prædicat eſſe Deum.
Turgida cum faſtu depromit verba tyrannus,
Quæ patulâ demens percipit aure cohors.
Plaudito fida mihi comes. inquit turba: poteſtas
Tradita cœlitus eſt omnis vbiq; mihi.
Quoslibet in celſas arces mea numina tollunt:
Et iubeo nigras quoslibet ire domos.
Nam mihi tum barathri eſt, tum celſi clauis olympi:
Poſſum tartareas & ſpoliare domos.
Nam mihi quando lubet noto mandare Satanæ
Quævis, eſt præſtò, noſtraq; iuſſa facit.
O quoties & quot manus hæc Acherontis ab vndâ
Humanas animas extrahit, ære dato?
Traduxit naulo manes vaga cymba Charontis:
Magno traductos extraho pluris ego.
Hinc fuge, paſtor inops, procul ô procul eſto miſelle,
Qui methodum neſcis, heu fuge ſtulte, meam.
Nam maleſuada fames tibi ringet corporis artus,
Mentem animumq;, ſequi ni mea juſſa velis.
Deſine vera loqui, tibi falſum arrideat: auri,
Æris & argenti (me duce) diues eris.
Cernito naturas humanas, ingeniumq;:
Diſplicet his verum, cunctaq; falſa iuuant.
Vnde mihi (quæſo) triplex diadema paraui?
Vnde crumena grauis, tantaq; pompa mihi?
Vnde mihi quæſo magnos deuincio reges?
Non meditare, potens vnde monarcha vocor?
Omnia ſuccedunt, mihi credito, falſa docenti:
Semper inops, ſi tu vera docebis, eris.
Omnia conſilijs, aſtu, ratione, dolisq;,
Poſthabitâ fiunt relligione mihi.
Ergò voles iſtic dici quicunq; beatus,
Quæ tibi præſcribo, dogmata noſtra cape.
Sin minùs, eroſus miſeris à vermibus eſto:
Excruciet pectus pauperiesq; tuum.
Sic docet incertum vulgus mendacia Pluto:
Sic tenerum nouit diſpoliare gregem.
Sic ſibi conciliat mundi faſtoſus honores:
Sic inopum tenues depopulatur agros.

CHRISTVS.

Pœnas mille dedit, crucemq́ tollit
Pro nobis miseris pius Redemtor.

ANTITHESIS XVI.

TEmpore, quô Christus lato ve
orbe est
Maximus, ærumnas quid nisi m
Inde videre licet, quas pendit am
Pœnas, expositus risibus atq; j
Nam postquàm tam indigna tulit
amaræ
Suppliciúm mortis, baiulat c
Ridet eum scelerata cohors, & ve
dit:
Cuius erant durâ saucia memb
Nec mendax Pharisæus abest, nec s
entus,
Qui Christo illatū cernere vuln
O mala gēs, scelerata, ferox, ô perfi
Cui jocus est regem dilaniare su
Cumque mederetur nostris lango
Credidit, hunc pœnas commer
ves.
Quid miserabilius? qd posset onu
Qui peccata hominum tam gra
onus?
Verbera mille tamen patiens, ludibria mille
Iudaicæ gentis, nîl nisi mutus erat.
Mitis vt agna suo coram tondente nec hiscit,
Nec lanij cultro dilanianda gemit:
Sic quoque mutus erat, vel duro verbere cæsus,
Ductus ad horribilem gente feroce necem.
Quod si cui nostrum subeundem tale fuisset:
Heu quis non oneri succubuisset homo?
Pertulit ex humeris totius quælibet orbis
Acta malis primo nata parente modis.
Et genus humanum crudeli à morte redemit,
Quod variâ fallax luserat arte Satan.
Vt sua Porphyrion fodit vnco pectora rostro,
Exanimes pullos servet vt inde suos:
Terrea progenies sic dura à morte reuixit
Fundere quem libuit sanguine, Christe, tuo.
Ergóne spernemus Christi documenta? salutis,
Ergóne reiectus, qui fuit author, erit?
Illéne, qui nunquam latum, tormenta vel vnguem
Pro nobis subijt, Pluto sequendus erit?
Vah præstat rapidis exponere corpora flammis,
Et dare vel lento membra cremanda rogo.
Ergo sequamur eum, cuius vibice salutem
Consequimur, nobis vnus & esto Deus.

ANTICHRISTVS.

Pluto à quatuor eleuatur, atque
Se præbet populo miser colendum.

ANTITHESIS XVI.

EX humeris fertur fastosâ Pluto cathedrâ,
Cui populus curuo poplite dicit, Aue.
Dedecus esset humum pedibus calcare puderet
Humanis tritas greßibus ire vias.
Non cruce, non alio quouis est pondere pressus:
Vt Christus, nobis cùm moriturus erat.
Attamen ille crucem, dices, gestare videtur:
Nunquid cum Christi conuenit illa cruce?
Noctis vt vmbra nigræ differt à luce diurnâ,
Humor vt à sicco, frigus vt à calidis,
A cruce sic Christi differt crux ficta tyranni,
Plebeium tali ludat vt arte gregem.
Christus enim patiens, vt nos à morte leuaret,
Ex humeris tacito sustulit ore crucem.
Pluto crucem verò gestat malefidus, vt omnes
Demittat rapidas in p lege intis aquas.
Ron etenim tollenda pijs crux æ is & auri est.
Æternam ad vitam nulla metalla juvant.
Negia præ se fert pauo vt flabella superbus,
Sic sese ostentans ora superba gerit.
Tollitur ille suis e populo venerante, manuq;
Significat, c lsas se reserare domos.
Quem tellus etiam, lector, si vera fateris,
Sufferat, indignus perniciosus erit.
Nam miser infecit turpi discrimine terram,
Sordibus aërias polluit atq; plagas.
Hunc malefida Deum cernentibus ora loquuntur:
At non est fronti (proh dolor) vlla fides.
Nam velut illachrymans crocodilus decipit, ille,
Sic ficto fallax allicit ore gregem.
Talia quò spectant? quò tendunt omnia quæso?
Quò struit insidias lærna, palusq; mali?
His satis edoctus jam debes esse: magistro
Nil opus expertis, sed meminisse juuat.
Scilicet huc spectant, vacuentur vt ære crumenæ,
Tergoraq; vt teneræ diripiantur oui.
Lanigeras crudelis oves dum deuorat, illi
Turgida ventosus pectora fastus agit.
Monstrum tale vorax absorbeat ergo barathrum;
Atque Deo pœnas tempus in omne luat.

Anno

CHRISTVS.

Ascendit superas Redemtor arces,
Victis gnauiter hostibus triumphans.

ANTITHESIS XVII.

POstquam Rex hominum p
millia mille
Pertulit, & diræ tela cruenta ne
Tertia lux inerat, cùm dirâ à mort
Et cùm tartareas exuit ille dom
At tandem ætherias ascendit victo
Hic laturus opem tempus in or
Purpureus verò victorem haud
mictus,
Aureolos operit nec toga long
Non albis huic currus equis, nul
drigæ,
Non his euehitur queîs homo
quis.
Diuinúq; caput non aurea palma
Quæ genuit tellus nullaq; serta
Non illi facies est rufo tincta colo
Nullam aquilam gestat, null
ptra manu.
Iste triumphus erat proprius m
olim,
Qui poterant hostes exuperare.
Longè aliter verò tu maxime Christe triumphas:
Dissimilis longè teque corona tegit.
Immortalis ei pro lauro gloria, sertum
Immortale Deo rege parente datur.
Non homines ducit manibus post terga reuinctos
Sæuior humanis viribus hostis erat.
Peccatum, horrida mors, cacodæmon, ater avernus
Terribiles hostes, & caro vilis erat.
Attamen hos Christus celebri certamine vicit,
Infractis vinctos compedibusque trahit.
Ætherias virtute suâ penetrare per arces
Nouit, & ad dextram ritè sedere Patris.
Nec satis, ascendens cœlesti veste refulget:
Oraque diuino lumine clara gerit.
Cingitur Angelicis superator cœtibus ore,
Qui resono laudes encomiumque canunt.
Cœtus Apostolicus scandentem suspicit, atque
Miratur nunquam talia visa priùs.
Multa quid? ad dextram summi sedet ille parentis,
Omnia seruator maximus vnde potest.
At tandem veniet, præsens vt iudicet orbem:
Cernet quem fixit gens scelerata cruci.
Tunc inopinanti descendet ab æthere mundo:
Esto, qui sapiet, nocte dieque vigil.

A

Anno

ANTICHRISTVS.

Præceps in ſtygios lacus tyrannus
Fallax, & Babylon ruit ſuperba.

ANTITHESIS XVII.

QVid monſtri hic video? quis præceps corruit ille?
Heu quem præcipitant tot cacodæmonia?
Eſt ſatis ex triplici, lector, diademate notus,
Nunc ruit, in toto qui fuit orbe deus.
In rapidas acherontis aquas, qui gloria mundi
Pluto fuit, lapſu corruit ecce graui.
Illéne quæſo ruit Romanæ gloria gentis,
Lucifer vt fulgens, illéne quæſo ruit?
Ponere decreuerat modò qui ſuper æthera ſedem,
Vt Deus altitonans, illéne quæſo ruit?
Illéne quæſo ruit, cui dilaniare columbas
Ludus erat tenues, illéne quæſo ruit?
Illéne quæſo ruit, qui ſe iactabat habere
Imperium in cœlis? illéne quæſo ruit?
O paradoxa: ruit terræq; mariſq; monarcha,
Qui mandata viris imperioſa dabat.
Corruit: ô lector, mirari deſine, diris
Eſt cacodæmonijs præda, rapina, cibus.
Corruit, vt rapidum deſcendit ab æthere fulmen:
Corruit in ſtygios tempus in omne lacus.
Corruit & meretrix Babylonia, corruit omnis
Vana meretricis gloria, pompa, decus.
Cum meretrice ruunt pariter regeſq; duceſq;
Ex animo diram qui coluêre lupam.
Lamentatur eam malè prouidus incola terræ,
Cùm videt hanc, lapſu quæ grauiore ruit.
Sed quis eam quæſo nigrum demiſit in antrum,
Quâ virtute lupæ regna ſuperba ruunt?
Namque videbatur nobis inuicta, nec vllis
Illius euerti mœnia poſſe modis.
Altitonans, lector, qui temperat omnia nutu,
Suſtulit hanc prorſus, præcipitemq; dedit.
Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos
Nouit, & impune non ſinit eſſe ſcelus.
Sic perijt Babylon, perijt ſic Pluto ſceleſtus:
Omnis ſic pereat gens inimica Deo.
Vltio procedit, fateor, diuina gradatim:
Nec quoties peccant, fulmina vibrat eis.
Supplicij verò iuſtâ grauitate rependit,
Turpia quæ longo tempore facta tulit.

CHRISTVS.

Moses excipit à Parente summo
Leges, quas populis tulisse constat.

ANTITHESIS XVIII.

EXcipit hîc Moses, arrectis aurib
Magniloquo Legem quam
tulit.
Ausculta, Israël, supremi verba par
Atque locuturi dogmata sancta
Sum Dominus, sum Rex, inquit, s
ditor orbis,
Et tuus, Israël, tempus in omne
Me sine seruitio tibi nunquã exire
Vnum me colito supplice ment
Quod referat speciem cœli, terræ
risque,
Idolum caueas sculpseris inde ti
Nulla tibi genibus flexis idola colu
Aut tu zelotypum noueris esse
Nam commissa luunt patrum pro
re nati,
Sunt ausi leges qui temerare De
Illius omnipotens Deus at miserer
uum,
Qui fuerit sanctæ legis, & eius a
Non temere Domini tam sanctum assumito nomen:
Hoc etenim impunè non violare licet.
Admolire manus operi sex rite diebus:
At tibi solemnis septimus esto dies.
Nam postquàm terras fecit, pontumque polumque,
Septima lux ferijs tota dicata fuit.
Ex animo charos semper venerare parentes,
Tempora concedi si tibi longa velis:
Sin secus, in terris, quas de bonitate colendas
Omnipotentis habes, non diuturnus eris.
Nec veneris nec tu cædis capiaris amore:
Nam venus & cædes sunt odiosa mihi.
Viscosis captato nihil manibus, nihil ore referto
Mendaci, testis falsus & esse caue.
Tu nunquam cupiens alienæ coniugis esto;
Quæ tua non fuerint, illa sitire caue.
O Deus omnipotens, tua sanctæ dogmata legis
Quantumuis resono clariùs ære sonant:
Cœlitus emissum nostris infunde liquorem
Mentibus, vt possint tam pia iussa sequi.

ANTICHRISTVS.

Quas, lector, tulit impius Satanas
Leges, excipit hîc miser tyrannus.

ANTITHESIS XVIII.

Excipit à nocuo leges cacodæmone Pluto,
Spargere quas vulgò pseudopropheta solet.
Cælitus est, inquit, terræq́, mariśq́, potestas
Tradita: sum (dicam quid tibi multa?) Deus.
Me sine perpetuis miser excruciabere curis:
Me sine te rodent tædia, cura, dolor.
Me sine tu superas nunquam penetrabis ad arces:
Me sine non viues, me sine nullus eris.
Ergo tibi tanquam sum Iuppiter ipse colendus:
Numina me coram non aliena cole.
Sculpito mille tibi sacras idola per ædes,
Sic volo, sic iubeo: pro ratione lubet.
Et quicunque volet nostræ intercedere legi,
Tradam eius lento membra cremanda rogo.
Tu venerare meum semper venerabile nomen,
Nomine quo potuit sanctius esse nihil.
At tibi si libeat vel deierare Supremum,
Consecrata scelus tale fugabit aqua.
Obseruato dies, quos te docuêre profestos
Biblia nescio quæ: mî secus esse placet.
Missamq́, auscultans istis feriare diebus,
Esse obseruandos quos mea scripta iubent.
Deserito charos pro relligione parentes,
Quæ fuit ingenio rite reperta meo.
Esse mihi comites, deserto vtroque parente,
Prima cucullatis sunt rudimenta meis,
Si sis occisor, si fur, si turpis adulter,
Non te propterea discruciare licet.
Hæc tua nam celeres delicta ferentur in vndas,
Si priùs annumeres annumeranda mihi.
Si fueris sitiens alieni, talibus ausis
Protinus, ære dato, tu mihi purus eris.
O gratas leges? nihil est præstantius illis:
Mentibus ingenerant gaudia, triste nihil.
Quisquis enim memori leges has mente reponet:
Quale ego, repperiet tale salutis iter.

De præstantissimis Christi, & indignissimis Antichri[st]
Moribus, viri fidelis declaratio.

CVm mecum vnà cogitarem, candidissime lector, neminem fuisse veritatis cultorem,
stum semper sequendum, turpe verò fugiendum non iudicauerit: quò magis appa
discriminis esse potest inter hoc & illud, tibi duos inter se maximè dissidentes, Christum
Antichristum proponendos, existimaui.

Quid enim esse potest Christo optimo maximo honestius? quid melius? quid deniq
us? Contrà verò, Antichristo pessimo, sceleratissimo turpius? quid deterius? quid deniq;
us? Sed vt id sit tibi intellectu facilius, de vtriusq; moribus, lector, me pauca dicturum au

Quis est hominum quæso, candide lector, qui nescit, Christum æterni sapientiam pa
virtutum genere præditum fuisse? Quis bonum à malo, quis verum à falso, quis lucem à te
uit discernere, nisi Christus prudentissimus. Quid eorum quæ sunt in vitâ potiora, quæqu
sunt nobis, non traditum reliquit? Nónne verbo & opere vsus est vbique prudenter? cui p
bene consuluit? nónne ea tradidit, quibus ad felicitatem contendimus? Contrà verò, c
mortalium non nouit, omni vitiorum generi Antichristum Satanæ organum esse turpite
quando quæso, vt bonum à malo discerneret, operam dedit? quando, quid sequendu
fugiendum, mortales diligenter edocuit? quando prudenter quicquam aut dixit aut fecit
minum non malum consilium dedit? Si prudentiam ab eo requiris, lector, perinde faci
quam è pumice postules.

Deinde, quis commemorabit, quanta animi mansuetudine fuit Christus? quando p
iram fuit? nónne opprobria & contumelias sibi toties illatas æquissimo animo tulit? q
vindictam propensus fuit? nunquid fuit moribus amaris? nunquid litis amans & conten
quaquam: imò verò fuit semper bene composito, forti infractoq; animo. Contrà v
est, qui posset mente complecti, nedum verbis commemorare, quanta animi debilitate la
tichristus: nam procliuis est maximè ad iram, neque potuit vnquam, neque potest vel le
iniuriam: morosus, difficilis, ad vlciscendum paratissimus, ob rem nihili irâ percitus. Q
malè compositi, pusilli, abiectique est animi.

Præterea, satis liquidò constat Euangelicis literis, quanta animi fortitudine fuit Chri
quoties se exposuit vel mortis periculo, vt Euangelium propagaret? nónne laboris pati
fuit, vt exequeretur ea, quæ ei à patre data erant in mandatis? nónne laborando persevera
ne confidenter Euangelium (tanquam præco confidentissimus) populis annunciauit? n
Scribas, tum Pharisæos hypocritas intrepidè increpauit? nónne maluit honestè mori, q
ter seruari? quid hoc potest esse vel fortius vel præstantius? Contrà verò, ex literis sacris,
doctissimorum satis videre licet, quanta mollitie animi est Antichristus sceleratus. Nam
quæso Euangelij gratia se vel latum vnguem exposuit periculis? quem non refugit labore
est sermo de tradendo populis Euangelio? nunquid simulatores increpat & facinorosos?
mo & effœminatus, amans sui, voluptatibus indulgens aliud postulat: nónne etenim, si
dicabis, quale sit, mauult turpiter seruari, quàm honestè mori? Quid plura dicam? ante
mo corporis salutem.

Insuper, quando quæso admiratus est Christus corporis delicias? quando ad animi l
procliuis fuit? nónne perinde se gessit aduersis in rebus atque in secundis? nónne rebus in
modestum temperatum, bene compositum, constantem, cordatum, obseruantem, & so
niq; se præbuit semper? Hæc omnia Scripturis traduntur clarissimis. Nam nihil eorum
phetæ, neq; Apostoli, vt liquidò constat, prætermiserunt. Contrà verò Antichristus corpo
studet, summum bonum in voluptatibus collocat: cùm prodigi animi vitio laborans, t
feminatum, & scurrilitatis amans. Quid pluribus? intemperatum, impudentem, imm
flagitiosum denique se præstat continenter.

Item præterea quid commemorem Christi temperantiam? quos animi affectus non t
ratiè? nónne in stadio virtutum ita se continuit, vt in extrema inciderit nunquam? nónne
vulgò contingunt, siue famem, siue sitim, siue frigus, siue penuriam, siue aliud dixeris, cu
animi æquitate passus est? Contrà verò, quid dicam de intemperantiâ Antichristi, qui nihil
eorum nisi grauiter tulit? nónne semper in extremis vitiorum finibus sese continuit? no
quam leuis arundo ventis agitata, siue tanquam nauis huc & illuc fluctuans, exagitatur?
le, quid honestum fecit vnquam? nónne socordem ita se præbuit, vt nihil vnquam ni
facinora patrârit? eius mores sunt satis rerum peritis comperti, imò etiam lippis & tonso

Item pariter, nonné Christus ea, quibus præfectus est à Patre, prudenter examinauit,
spensauit, sapienter administrauit? nonné ius suum cuiq; reddidit? nonné Legem adimple
né erga Deum Patrem, erga suos, erga Israëlitas, erga vniuersos deniq; homines pijssimum
buit? nonné suis tam præclaris in facinoribus laboris amantem, sanctum, fidelem, & omn
cem sese demonstrauit? Contrà verò, quid non temerè, quid non iniquè, quid non incons
christus molitur? Ad hæc etiam accedit, vt belua mentis impos nequeat animum ad res de
instituere: omnia confundit, omnia sursum atq; deorsum miscet: nulli ius suum tribuit, ne
nis, neq; parentum, neq; patriæ studiosus est. Pios interimit, impios defendit, quoad eius p

Anno

nctum atque inuiolabile: infidelis, iniurius, periurus, nihil non in Deum & sanctas eius
git, eas peruertit, atque etiam euertit: Potestatum dicto non est audiens: quid pluribus
cophanta, malis inueteratus moribus, astutus, versutus est.
mum, quis hominum Christi liberalitatem commemorabit? quibus quæso auxilium
uis ab eo tristis & mœstus (nisi impius) vnquàm discessit? nónne morbo laborantes,
s affectos genijs, nonné leprosos liberaliter sanauit? Tempus me deficeret, si de doctri-
ulis, de beneficijs Christi in homines collatis dicendum proponerem. Quibus quæso re-
s hæc fecit? nunquid habita ratione lucri? ne obolum quidem vnquam ab aliquo exe-
gò? misericordem semper, cùm boni tum honesti amantem, & humanæ salutis studio-
s exhibuit. Contrà verò Antichristus turpiter lucri auidissimus fuit semper, in suos se-
digus, in veri cultores tenacissimus, vndequaque lucrum quæritans, inhians prædæ, vt
ueri. Nihil non pollicetur lucri causa: acerrimus in quoslibet vectigalium exactor, im-
cuilibet infestus, ab omni denique liberalitate alienus.
m Christus optimus maximus æquo animo semper & honores & ignominias tulit, neq;
; corporis cultus admiratus est vnquam: simplex, generosus, magnanimus deniq; fuit.
, Antichristus & honores & ignominias iniquè tulit semper, dans operam ventri & cor-
js, & pluris longè faciens huius mundi vitam, quàm æternam. Quid multa? duplex, igno-
nino denique pusilli est animi.
potes, candidissime lector, facilè cognoscere, quàm dissimilis, quàm contrarius Christo est
s. Quòd si tu à me maiora testimonia desideras, quid non mihi suppeditabunt Prophetæ?
postoli? quid non viri rerum & literarum periti?
é Christus, cùm esset Deus, formam serui & similitudinem accepit? Antichristus verò,
Deus, ipse omnipotens non solùm vult videri, sed etiam haberi.
stus ex illibata virgine, interueniente numine Diuino, voluit nasci: Antichristus verò af-
ine diabolico, creatus est à perditissimo sceleratissimoque concilio.
tus abiectus & summissus venit ea lege, vt esset alijs administer, non vt ei administraretur:
s verò simulator veteranus sese, fateor, ministrum, & seruum seruorum nominat, qui
or!) imperiosè omnibus præcipit & leges præscribit.
tus arguit eum modestè, à quo vocatus est bonus, neminem nisi Deum esse bonum affe-
hristus verò, qui quàm pessimus est, vult optimus & sanctissimus haberi.
tus lauandos discipulorum pedes summissus curauit: Antichristus verò vel Reges ipsos &
s crepidam deosculari suam iubet, non secutus Petrum, qui à Cornelio nullo modo vo-
ri.
stus regiam coronam ab offerentib. respuit, qui spineam tamen non recusauit: Antichri-
oronam spineam, id est, tribulationes & angustias, nullo modo desiderat: coronam au-
mundi ita ambit, vt non simplici, sed triplici diademate delectetur.
tus, nisi afflatus numine diuino, nihil vnquam fecit: Antichristus Astrologiam sequitur,
tà ratione Dei.
stus studuit semper & consuluit animarum saluti: Antichristus verò humanis impeditus
liud agit, aliud curat.
stus, vt Deum Patrem omnes reuererentur, operam dedit: Antichristus verò gloriæ suæ
mnibus precibus Deum detestatur.
istus tam inops fuit, vt ne puluinar quidem haberet, vbi caput admoueret: Antichristus
dat diuitijs, nihilque auaro sufficit.
stus vendentes & ementes è templo intrepidè expulit: Antichristus verò merces suas illic
s, facit illud speluncam latronum.
stus sua bonitate paradisum pollicetur: Antichristus verò pecunia vitam æternam falsò

istus, vt neminem offenderet, vectigal principibus pendit: Antichristus verò omnibus est
lo, omnibus existens oneri, nihil non extorquens.
istus non habuit rationem cognatorum secundum carnem: Antichristus verò dat ope-
i ad dignitates humanas euehantur.
istus vetuit, ne disputationibus prorsus inutilibus contenderetur: Antichristus verò nihil
n rixatur & contendit: imò etiam eiusmodi contentiones alere videtur.
stus paci studuit semper: Antichristus verò omnis est dissidij & belli princeps. Nam vbi
ni tot discordiæ, tot factiones, tot bella, tot homicidia, quot in regno Antichristi fuerunt?
istus conabatur dissidentes in concordiam redigere: Antichristus verò contentionum &
, quæ inter principes inferuntur, est alumnus.
istus simplices elegit, vt eum sequerentur: Antichristus verò astutorum, callidorum, &
m hominum habet delectus.
stus mittit suos per vniuersum orbem, vt Euangelium annuntient: Antichristus verò mit-
t meras nugas populo persuadeant.
istus neminem inuitum Euangelio credere coëgit: Antichristus verò interminatur eis, qui
adhærent.

Christus bellum gessit in Satanam, omni patientiâ & animi fortitudine armatus: (
rò Antichristus cum Satanâ fœdus init.
Christi gladius est verbum Dei: Antichristi verò traditiones Satanæ.
Christus vult, eleemosynam fieri egenis: Antichristus verò vult, Ecclesiæ census in
os consumi.
Christus vetat, esse dandum fœnori: Antichristus lucri gratia fœnorandum docet.
Christus pascit oues ambrosiâ cœlesti: Antichristus veneno eas interimit.
Christus à Lege mortales immunes reddidit: Antichristus verò innumerabilibus
eos deuincit.
Christus quemlibet ad resipiscentiam inuitat: Antichristus verò ad somnia & fab
Christus condonat commissa resipiscentibus: Antichristus obstinato animo homi
Christus animum aduertebat semper ad ea, quæ ad animarum salutem pertinent;
stus verò gulæ indulget.
Christus in cruce triumphauit: Antichristus in delicijs triumphat.
Christus mortem subijt vt animas seruaret: Antichristus verò viuit, vt eas detrudat
nam ignis.
Nam quàm diu regnabit Antichristus (inquit Paulus) attendet doctrinis dæmonio
nisi mera somnia prædicabit, leges mutabit, addet Scripturæ, quæ addenda nullo modo su
se posse damnare, absoluere: & eiusmodi sibi vsurpabit honores, qui soli Deo tribuendi
(vt ait Esaias) florebit eius imperium, tyrannidem eius nemo hominum metietur propte
omni genere scelerum & lasciuiâ abundabit. Quid? Christus ipse optimus maximus (vt
cam) eum nominat abominationem, & sterquilinium: Paulus hominem perditissimu
piam perditionem.
Tu verò non ignoras, totam massam à modico fermento corrumpi. Nam tanta vis
christi est, vt totum orbem vitiârit, polluerit, labefactârit. Veritas enim in humum proste
tium pro virtute habetur, prophani habentur pro sanctis, lumen conuertitur in tenebras
Angelum lucis mutatur, Sol verus Ecclesiæ obscuritatem patitur, decidunt sydera, Cha
gescit, iniquitas abundat. Atq; eò loci ventum est, vt nihil aut parum fidei supersit munde
Deus misereatur eorū, quos (antequā fundamenta mundi iacerentur) elegit, ne vnus quidē
Inde satis licet cognoscere, qualis est Antichristus, cùm in sanctis scripturis eius sect
centur leones, vrsi, lupi, canes muti, dracones, leopardi, feræ, viperæ, genimina viperarum
Sodomitæ, Pseudoprophetæ, Pseudoapostoli, infideles, hypocritæ, ignari rerum & scrip
semen Chanaam, congregatio impiorum, Satanæ concilium, praua generatio, gens adult
de deficiens, facies meretricis, falsi doctores, asseclæ latronum, orphanorum oppressores, ini
cis Christi, & pluribus eiusmodi nominibus.
Præterea diligenter considerandum est, regnum Antichristi esse dolis, fraudibus, vaf
dentiâ huius mundi, eloquentiâ humanâ, peruersâ denique interpretatione Scripturarum
armatum. Antichristus enim ille decreta & leges constituit, quibus simplices & credul
decipit, & arripit. Nam persuadet plebi, se nullo modo posse incidere in errorem. Pom
suam pollicitis, muneribus, fauoribus, promissis, confœderationibus sustinet astutè. Reg
huius mundi principes sunt ei auxilio ad agnum expugnandum. Furorem autem suum
satis prodit, quando pijs arma, ignem, & mortem denique minatur. Ille etiam magnifice
titulis nomen suum extollit: atque etiam organis, tympanis, ceremonijs, monachorum, la
rum, & huiusmodi pseudoprophetarum simulatione sese potentissimum, quantum ad te
attinet, efficit.
Miraculis item confictis quid non facit? nónne lucri gratiâ ossa præbet populo colen
né marmor? nonné spinas? nonné lachrimas? nonné gladios? nonné fontes? nonné palu
né aurum? nonné argentum? nonné quodlibet metallum populo præbet colendum? C
confingit? quid non comminiscitur? quid non excogitat lucri gratiâ? Quid? nonné cad
quenda in clibano curat, vt à populo colantur, atque inde lucrum eliciatur? Quid non faci
uandas simplicium crumenas? quos argento non emungit suo verborum lenocinio? qu
detrahit ouibus pellem? Tantis, lector, sceleribus abundat Antichristus, vt cogitari nequ
dum explicari.
Quid igitur futurum est? nunquid Antichristum istum diutius feremus? Nonné, quas
Prophetæ sententias de Antichristo, locum habebunt? nonné tradunt scripturæ, Antichri
prorsus euertendum? nonné Christi aduentus eum funditus delebit? Quid dicet? quid fac
futurum est de illo, quando Christus aduenìens eum increpabit? Vbi terrarum abditus late
ore, quâ fronte in Christi conspectum prodire audebit? Nonné Christus eum iudicaturus
demissurus ad inferos, vbi perpetuis tormentis excruciabitur? Quid dolus, quid fraudes, q
satio, quid excusatio, quid superstitio, quid eiusmodi ludibria proderunt? Heu nimis sce
tamen resipiscere ei diuinitus concedatur. Nam cognitis eius moribus, nemo non iudica
prorsus obstinato, obfirmatoque animo omni turpitudini esse addictum.
Quibus diligenter consideratis, candidissime lector, iudicabis facilè, vtrum sequi, vt
plecti, vtrum revereri debeas. Nam nemo est mortalium, nisi prorsus rationis inops, qu
falsum, luci tenebras, humanas traditiones Euangelio anteponēdas censeat. Ergo toto ani

Anno

stum amplectere, amplectendo cole, colendo suppliciter, si sapis, reuerere, atque eius man- adhære: Antichristum verò fuge, fugiendo detestare, detestando prædica & fatere, nihil possus ille, qui totum mundum labefactat, quiq; tanquam leo sæuissimus irrumpit in san- m: quem Deus ab omni iniuria prohibeat & defendat. Faxit Deus, vt Antichristus fundi- ur, Christus verò in omne æuum regnet, floreat, & imperet, Amen.

Henricus Stephanus in Apologia pro Herodoto.

1557.

librum 12. ante annos, quàm suam hanc apologiam scripserat, prodijsse: in quo com- atum sit, Concionatorem quendam, Franciscani Ordinis monachum in Sicilia publicè Franciscum eorum Patronum quotannis in celebratione festi sui in infernū descendere, omnium eorum animas educere, qui eo in anno vel pecuniam, vel aliud aliquid eorum uerant & contribuerant. Et cùm hoc modo alijs locis multa prærepta & intercepta essent: m Iacobitæ Mariæ virgini addicti insurgebant, & tradebant, Mariam virginem singulis bus semel in die Sabbathi, qui ei sacer & nuncupatus est, in infernum quoque se demit- am omnium animas secum eximere, qui suo ordini quicquam impertiti fuerant. Non s est illud monachi in Bordeaulx, qui in aperto concionabatur: quòd, simul ac animæ rio clangorem seu tinnitum pecuniæ audiant, præ lætitiâ exclament Ha, Ha, He! in ea apologia ait: horrendum dictu esse, quòd, cùm aliquis in agone vitæ constitutus , absolui non queat, nisi aut Franciscum, aut Dominicum, aut ipsum Confessionari- m instituat: aut liberi, ad redimendas parentum animas, monasticam aliquam religio- nt: vt tali ratione hæredipetæ monachi defunctorum hæreditatem inuadant: & quam- defunctorum religionem non intrabant: attamen illi hæreditatem nihilominùs ra- ercdibus dimissis vacuis. Item sacerdotes rudi populo persuadebant: quòd, si pecuniam rum parentes & maiores æternâ damnatione eriperentur è vestigio: si nihil darent, in æ- ndemnatos permanere. Vt Biturigibus Gallorum ad S. Stephanum lapidi incisus repe- s:

Hic des deuotè, cœlestibus associo te, &c.

quos supra posuimus.

em. Itali Sodomiam tam pro nihilo habent, vt crimen hoc detestandum vocent Peccatil- quidam dixit:

Quàm Romæ puero non licet esse mihi?

em. Cùm in concilio quodam quæstio esset: an sint Episcopi immediatè à Christo, an me- tifice? quidam Episcopus, veritus contra Papam loqui, dixit: Parcat mihi Dominus non sum ab ipso: & alius quidam dicebat, se non esse Theologum, sed Cano-

m. Paulus 3. cùm in die corporis Christi in processu nimis tardè progrederentur, adeò ira s fuit, vt Deo in cœlis malè precatus fuerit, & eum abnegârit.

Scotus quidam, ex Henrico Stephano.

Credibile est, Circen mutasse potentibus herbis
In monachosq; sues, inq; sues monachos.

Onuph. Panuinius Veronensis Monachus.

1557.

fex Paulus 4. illaudatus cætera, hoc vno tamen laudem magnam promeruit, quum tres fratris filios, Carolum Cardinalem, Ioannem Palliani ducem, & Antonium Montis bel- onem, multa grauiter peccantes, dignitatibus & rerum omnium, quam habebant, admi- e exutos, cum ignominia vrbe eiecit, acerrima oratione apud Senatum habita, qua præ- llorum mores detestatus, seuerissimè eosdem accusauit. s IIII. qui Paulo successit, Carafarum res tam in patrui Pontificatu, quàm alijs tempo- atas, & præsertim bello Neapolitano, quo vniuersus terrarum orbis, atque vrbs imprimis rat. Cardinalium aliquot sententiæ subiecit. Vnde cùm eorum nomina inter reos rece- Carolus & Alphonsus Carafæ, Scipio Reb ba Cardinales, Ioannes Comes Montorii, qui ani dicebatur, Leonardus Cardineus, & Comes Allifanus, cum aliquot alijs Carafæ do- tibus, partim in Hadriani mole, partim in publicum carcerem diuerso tempore coniecti, bus diligenter habitis, singulorumque causis examinatis, ex Pontificis autoritate damna-

Ex his Carolus Cardinalis Carafa, nono carceris mense carnificis manu in mole
strangulatus est: Ioannes Montorij Comes cum Allifano & Cardineo securi in publico ca
cæsi, horrendum & maximè memorabile spectaculum, insolensque instabilis fortunæ (s
orsum omnia agitantis) ludibrium, in publico expositi, attonito, & quorsum isthæc tend
miranti populo Romano præbuerunt, quum omnes passim confluerent ad eos spectar
modò miserabiliter extincti, paulò antè vrbem Romam & Italiam omnem solo nomin
ruerant. Alfonsus verò, centum millibus aureorum persolutis, & cameræ Apostolicæ p
deposita: reliqui, vadibus datis, præter vnum Cardinalem Rebibam, dimissi sunt. Im
5. Papa Paulo 4.

Idem in vita Marcelli 2. ait, Marcellum fassum, se non videre, quomodo, qui locu
Papatus altissimum tenent, seruari possint. Tantam vidit in Ecclesiæ Romanæ fide &
labem.

Idem Panuinius & Garimbert. libro 4. Marcelli 2. Pontificis pater, Richardus Cervin
aduerso stellarum cursu, qui tum erat, cùm h:c ipsi filius nasceretur, ex earum coniunct
erat eius artis peritus, summum sacrorum principatum ei prædixit. Qui quidem persua
tantum indulsit, vt, cùm post multos inde demum annos à ciuibus suis Montefano, oppid
ceni, ad filij ætatis iam grandis nuptias incitaretur, constanter eas recusauerit, clarissimum
tum, quem illi astra portenderent, illis veluti vinculis impediri, afferens.

Monstrosa.

1557. Hoc anno Christi Schlagis Pomeraniæ pluit sanguine, vbi frusta exæquantia mag
pugnum mixtim decidebant, habentia vultus humanos. Et hic cruentus imber pe
iugera agrorum se extendit. Hondorp. Vt sup.

Colloquium VVormatiense.

1557. Hoc Colloquio à Papistis affirmatum fuit: sacram scripturam esse materiam litis, no
Iudicis. Imp. Car. 5. Papa Iulio 3.

Ferellus, Carmelus, Budæus, & Beza,

Theologi.

1557. Hi Legati Gallici VVormatiæ in colloquio Lutheranis de cœna confessionem suam obt
præsentiam corporis & sanguinis Christi affirmantem: sed cùm à Zinglianis postea
fuissent obiurgati, responderunt: opus sibi fuisse bono dolo pro tempore, ad liberando
Schlisselburgius.

Iacobus Brocardus.

1558. Scripsit libros duos: alterum ad Christianos de prophetia, quæ nunc compleatur in h
sunt secundi aduentus Domini: alterum ad Hebræos, de primo & secundo eiusdem a
quibus multi loci sacræ Scripturæ, hactenus incogniti, elucescunt. Extat etiam eiusdem r
propheticaque libri Leuitici interpretatio. Imp. 118. Ferdinando. Papa 230. Paulo 4.

Iacobus Curio in Chronologicarum rerum li-

bro secundo.

1558. Extat in Apocalypsi Ioannis sacrum ænigma de bestia duo habente cornua agninis
cuius numerum, inquit reuelator, computet, qui intellectum habet: addens, nu
hominis esse: nomenque huius absconditum esse his tribus numeralium literarum
X Ξ Σ.

Etsi autem alij aliud eruerunt inde nomen, quod numeris respondet anno sexce
& sexagesimo sexto: ostendit tamen satis superque euentus, vnde numerationis
dum sit exordium: & cuiusmodi Draco fuerit, qui tantum inflauit veneni Arabicis &
canis Ecclesijs: vnde postea Asiaticæ & aliæ totius Orientis infectæ sunt, perque ar

Anno

barbariem paulatim deletæ. Ad quem Diaboli furorem, & nunquam deploratam sa-
n, quoniam Romana dominatio, tyrannide & odio (quo aduersus Asianos & alios la-
ntos proditur subdidisse stimulos, multi hoc à Ioanne ænigma propositum interpretan-
bicorni ea, quæ Europam in tantum conuertit stuporem, vt sperare nemo prorsus
ipud superos vel inferos audeat, qui illius non habet characterem.
ntorum & sexaginta sex annorum computationem ordiuntur isti à sexagesimo ante na-
um anno, quo Pompeius capta Hierosolyma sceptrum Iudæis primùm eripuit, & tota
taria facta est Romanis: atque eam finiunt in morte diui Gregorij, quæ incidit in sex-
i sextum annum. Quod tamen an ad Apocalypseos sensum satis congruat: aut
a nunciauerit simul vniuersæ Ecclesiæ, sub quadam differentia, seruitutem & oppres-
quo Lunaticus Mahometus & Romana dominatio eodem quasi tempore cœperint:
sto penes eos, qui euentus Apocalypticis figuris istis accommodare nouerint ex-

ator videtur computum hunc suum deducere ab anno 3902, mundi, quo Iudæa Ro-
i est tributaria, & natus quoque est Ioachim, dictus alio nomine Eli, Mariæ virginis &
isti pater. Est autem annus hic ante partum virginis sexagesimus, quem (puto) Ioan-
uit auspitium appropinquationis Christi ex virgine in carnem: quæri autem cœpit post
, extra Christum pro peccatis satisfactio. Cœperunt & extrui diuis sacella & aræ, &
linari sacrificia. Imp. Ferdinando. Papa Paulo 4.

. Centesimus iam agitur annus, ex quo Moguntini artifices primum typographiæ
uod extare vidimus, instituerunt. Machinarum inuentio annis antecessit septua-
rum autor fuisse memoratur Bertoldus Niger, artis Chemicæ non imperitus, mona-
ne e illorum, qui Franciscum, probum procul dubio hominem, titulo sequuntur.
onachum hunc iure Germanicum Vulcanum, poëtico illi, qui sua Ioui cudebat arma,
fortasse superiorem: quanquam tamen Nigro hic cognomine monachus, non potuit,
tas in machinis his vsu addidicit: & rudis admodum prima fuit ab ipso inuenta origo:
colubrinas, & alias in magna varietate machinarum species, non vidit, multò minùs
uit) & vt artem vsumque illarum omnium maximè ipse monstrâsset, non videretur
us nomen mihi, vt quidam volunt, è gentium memoria delendum esse: sed potiùs di-
piritu Stygio esse afflatos, qui pulcherrimo inuento hoc, non rectè & vbi oportet,

. Narrauit annos ante, puto, septuaginta, Sabellicus, Franciscum, pauperem & con-
uondam hominem, monasteria habere sexagies mille: quibus interea multa acces-
uod magnam profectò pijs hominibus adferret consolationem, si in illa tanta multi
quisque solummodò millesimus, cœlestis doctrinæ puritatem in orbe circumferret,
Dei voluntatis agnitionem cursumque infracto animo promoueret.
ficasse feruntur nunc in nouiter repertis quoque insulis, vbi si in admirationem ceremo-
sacrificiorum suorum rudes tantùm accendunt, nec ludere diaboli artes aliter
quàm apud nos, non ijs aliam debebit Ecclesia gratiam, quàm monacho-
populo, qui id quod, dormitantibus Episcopis, de religionis cultibus, ali-
seculis, in Europa docuit, magna parte è patribus ignorantiæ & errorum lacunis hau-
d culpa accidit potissimùm tamen Episcoporum, qui mundanis fatigati negotijs, men-
quæ docendi munus & molem in se receperunt, non gubernauerunt: neque inquisie-
quod docerent, congrueret verbo Dei, & antiquissimorum exemplis comprobari posset.
itas ansam illis dedit cogitandi de lautiore fortuna.
s de se documenta dabant alicuius in animo sublimitatis aduersus blandientis mundi lu-
At vbi animaduerterunt, præter se neminem tam bella populo infigere posse somnia,
quio hominum cœtus retinere, cornua cœperunt sumere, efferreque se & inflare, exerce-
nium, & furere conuicijs in eos, qui non omnia ipsorum probant deliramenta. Pepe-
tem eis libertatem Romana dominatio, quæ videtur ius & habenas regendi conscien-
chorum phalangibus commendâsse: vt, quia nusquam non suas illæ habent aures, omnia
& exquirant: & faces esse insuper possunt ad crudeliter necandos homines, qui verum
Dei intellectum traditionibus, aliqua sapientiæ specie, errorum camarinam tegentibus,
nt.

c eruperunt res, hac fœditate conspurcauerunt Ecclesiam scholarum logomachiæ & mo-
n sectæ, quas præstaret nunquam esse in mundum natas. Nam sub his sepultæ sunt, quæ
rerant, literæ: sepulta & tota illa est apostolorum & martyrum sanguine obsignata the-
uam qui reuocare & retinere in Ecclesijs volunt, multarum virtutum copulatione opus

Idem. Varro in antiquitatibus scribit, Vectium augurem coniectâsse, Romanum I duraturum diutius non esse, quàm annos mille & ducentos. In quo augurio vides, n dum fuisse mendaces vultures. Computa ducentos & mille annos ab origine vrbis, pe annum Christi quadringentesimum vicesimum septimum. Circa quæ tempora fueru Vandali, Franci, Hunni, & gentes aliæ nostræ, in armis continuè contra Romanos, quor rium in infinitas etiam partes discerpserunt.

Sed plus ponderis Sibyllæ habet vaticinium, quod de Imperij excidio apud Lactanti Roma, mulier illa dixit, interibit, & quidem iudicio Dei, quòd nomen eius habuerit inuis mica iustitiæ alumnum veritatis populum trucidauerit.

Idem. Promissio postquàm Adamo facta est de semine mulieris, innumera sunt cinia de regno Christi inter gentes per terrarum orbem constituendo, quæ etiam ipso arca spiritu excitatæ Sibyllæ, ne gentibus deessent veritatis testimonia, suis confirmauerunt or burtina dixit Octauio Augusto multa de aduentu & diuinitate regni Christi.

Idem. Magister ordinis Franciscanorum pollicitus est aliquando Pontifici maxim tionem in Turcas paranti, ex Seraphici Francisci sectâ triginta bellatorum millia se posse nihil interpellato sacrorum cultu.

Idem, Biceps aquila vnde, narrat hoc modo: Pacârat Occidentis fines Carolus, & phoro Imperatore Græco societatem ita iniuit: vt Orientem ille, Carolini verò Occidente tis aquilæ auspicijs gubernarent. Inde bicipitis Aquilæ initium.

1558.

Monstrum.

NAscitur X. Calend. Iulij infans monstrosus, qui in capite carnosos flexus habuit, vt gentes Spiræ mulierum solent esse, quibus reticula & flammeola imponunt. Ann snenses, & Georg. Fab. Imp. & Papa vt sup.

1558.

Memorabile.

ANno Domini 1556. mortuus est Imperator Carolus 5. Is cùm paulò ante mort Confessionarium interrogasset, quænam vera esset religio & saluifica, sacerdos aut & non conuenientia cum doctrina Pontificia Romana respondisset, eaque de eo inn flammis addictus fuit. Georgius Nigrinus in Continuatione Chronici M. Richteri.

1558.

Philippus Nicolai Theologus.

INgens illa Christianorum multitudo per Turciam, Tartariam, Persiam, Arabiam & niam dispersa: adhæc ipsius Alcorani testimonia de Seruatore Christo & sacris literis, p copiosa, & magnifica, plurimùm nobis Christianæ religionis certitudinem confirmant, interitum Mahumetismo à Christianorum Deo præstitutum, & suo tempore indubitante dum denunciant. Non enim econtrà Christianorum Regna Mahumetis cultoribus res mus, hocque non sine singulari mysterio. Imp. Ferdinando. Papa Paulo 4.

Idem mouet quæstionem: An quis Sementem Romanisticarum traditionum, & P hierarchiæ (quâ Hispaniarum gentes inexplebili auaritiâ, & Iesuitæ filio perditionis velif pro incremento ducat Christianæ religionis: & doctrinam Æthiopum atque Moscouitar paucis conflictantem erroribus, Regnum Euangelij appellitare possit?

Idem. Memoratu dignum est, Hispaniolæ incolas, Idolorum suorum oraculo antea tempore, quàm Hispani de Americâ cogitarent, admonitos, fore, vt à barba sua religione & antiquâ libertate priuarentur: quod oraculum ipsorum Sacerdotes, comprehensum, diebus tantùm tristibus occinebant, & euentus vera illud prædix cuit.

Idem. Hispania non diu Papatui adhærebit, siue quòd reditura sit sub iugum Ma cum, indignante Deo ob carnificinam & tyrannidem Hispanicæ inquisitionis, siue quò tandem, eiurato Papatu, doctrinam Euangelij à corruptelis repurgatam admittet.

Idem. Meminerint lectores pij, Iesuitas in conuertendis Arabibus, Indis & Genti larum Deastricolis, eam primâ suâ cum istis conuersatione colloquioque ingredi instituti am, quam si in Europâ nostrâ strictè in scholis & Ecclesijs suis obseruarent & retineren dubiè apud Hispanos & Italos pro Lutheranis haberentur, & vix, imò ne vix quidem ig

ugerent. Indis enim idololatris Christianam religionem persuasuri, non ordiuntur ᴉtate Romanæ Ecclesiæ, non ab humanis traditionibus, non à Missis, purgatorio, ritis, & Romanensium indulgentiarum nundinationibus: sed istis primâ institutio- auigatis, simpliciter sermocinantur de lapsu primorum parentum, demeritaque con- e, in vniuersum genus humanum pertingente, nec non de gratuitâ nostri redem- vnicum Christum factâ, cui per fidem sit adhærescendum & hoc nomine percipien- sima. Quod ne quis confictum à me arbitretur, adscribam ipsa Iesuitæ cuiusdam, Ioan- Montij verba, anno Dom. 1564. ex Bungo vrbe Iaponiæ ad Michaëlem Turrensem exarata:

ngelium, inquit, longè lateque iam peruagatum est, & sanè probatur in vulgus, & fe- ad Baptismum Dei beneficio aliqui perducuntur. Ratio autem nostra cum illis a- usmodi. Quæritur primùm, quam sectam sequantur, deinde non modò, quam ntur, sed etiam reliquæ omnes Iaponicæ sectæ multis rationibus ita confutantur, ope ac præsidio æternâ salute se nequaquam posse potiri, intelligant. Id vbi per- locentur, esse vnum rerum omnium opificem, qui ex nihilo cuncta procreauerit, eaque gi officio, præter Angelos desertores, & hominem, qui è primo illo statu culpa sua n quo à Deo parente positus fuerat, quodque idem naturæ legibus, rectæque rationi

unt deinceps, Deum esse trinum & vnum, cuius imperium primus ille homo negle- quoniam infinitæ maiestati ac numini facta iniuria, infinitam quoque satisfactio- ret, secundam Trinitatis personam, cùm genus humanum, aliàue omninò creata endo non esset, humanitatem nostram vltrò assumsisse atque induisse, vt idem ho- Deus innocentissimus, pœnam nostris sceleribus debitam, precioso sanguine suo, a- orte persolueret, & nos in omnipotentis Dei gratiam restitueret.

llis omnia clarè & copiosè explicantur: tunc ad eorum quæstiones probè respondetur, eorum animis, quoad eius fieri potest, dubitatio tollitur: atque vt illis certæ precan- , præceptaque Decalogi exposita sunt, promittunt, se barbaros ritus superstitionesque s. Deinde sacri baptismatis vis & mysteria iisdem explicantur, atque ita Christo dant baptizantur.

nnes Baptista Montius, cuius si vera fuerit narratio, non dubito, quin, sicut olim Pha- ribæ, in Mosis cathedrâ, veram salutis viam, quam ipsi non ingrediebantur, alijs re- xplicare potuerunt: ita & Iesuitæ (quamuis ipsi sint Papicolæ) tamen pro Episco- lesiasticis doctoribus sese venditantes, in orientalium paganorum conuersione operam non pœnitendam collocent, in quantum scilicet doctrinam de Deo, de creatione re- psu Angelorum & generis humani, de filio Dei incarnato, de redemtione mundi per ristum factâ, & sufficientissimâ eiusdem satisfactione, apud rudem plebeculam sim- fferunt, primisque alloquijs & congressibus à Pontificiarum traditionum mentio- nperant, & duntaxat præcipuis Christianæ religionis capitibus, Decalogo, Symbolo o, & oratione Dominicâ informatos baptizant: vbi haud dubiè complures ex Indis co- o, per Dei gratiam ad salutis portum veniunt, quo superioribus seculis, in medio Pa- tos, desperata operum suorum fiducia, per solum Christum, recordatione vulnerum & ius, seruatos esse nouimus.

Gallicus Vates.

o tertio historiarum, quæ sub Ferdinando Imperatore contigerunt, scribitur de Henri- I. Gallicum quendam vatem occultè pronunciasse, fore, vt ad vitæ regiæ periculum æ decursiones spectarent, id quod iam popularibus quoque sermunculis non obscurè . Sed Rex neglecto consilio suorum, somnium quoque vxorium, & oracula conte- ctuoso omnia exitu comprobauit. Imperat. 118. Ferdinando. Papa 230. Paulo 4.

Papa & Papistæ. 1559.

suis terris alunt & Turcas & Iudæos, qui Saluatorem Christum negant, & persequun- : sed reformatæ religionis homines, & qui in Christum eiusque meritum credunt, òm eijciunt, sed etiam igne, cruce, & gladio enecant. Meteranus in annal. Bel- Vt sup.

Ioan. Sleidanus lib. IIII.

HOC præterea legati dicebant: Ecclesiasticos Argentoratenses magnâ sui parte turp
cum meretricibus, quas domi foueant magnâ quidem cum offensione populi, pes
emplo: sed tamen summâ cum impunitate, nec eo nomine quemquam adhuc esse mu
Episcopo: si nunc ergò senatus ei permittat in istos animaduersionem, qui Pontificiar
gem non seruârint, illis autem, qui DEI præceptum violant, impunè scortari, & turp
exempla passim edere liceat, quis dubitet, quanto sit hoc ipsorum periculo futurum?

Ille, quæ sint inter ipsos pacta, nescire se, facinus autem ipsorum esse compertum, n
se multâ disceptatione Iuris: nam ipso facto esse iam proscriptos, & ab Ecclesiæ comm
motos: opem ergò ferendam Episcopo: quòd autem alii scortentur, & inhonestè viuan
scelus istorum expurgari: non rectè facere, qui sic viuant, Episcopum quoque negligere
nus, qui hoc illis concedat: scire se, Germaniæ Episcoporum hunc esse morem, vt accep
scortationem suis permittant: fore etiam, vt eius facti rationem aliquandò reddant: sed ta
co non istis licere matrimonium contrahere, & quòd sacerdotes fiant mariti, multò e
peccatum, quàm si plurimas domi meretrices alant: nam illos habere persuasum, quasi re
hos autem scire & peccatum agnoscere: nec enim omnes ea esse, qua fuit Baptista Ioannes
tia: nusquam reperiri, neq; documentum vllum extare, quòd cœlibatum ipsis relinquer
Græcos quidem, qui ritus habeant à nobis diuersos, hoc suis permittere: quapropter iter
vt Episcopo suam operam communicent.

Idem lib. 19. Anno 1547. bello Germanico, quo tempore Cæsar Carolus V. prope
accessit, Aprilis die 22. eo die, quo flumine transmisso pugnauit, & Ioan. Fridericum Sa
cem cepit, solis aspectus valdè fuit tristis, obscurus, pallidus, & veluti caligine quadam cir
ita quidem, vt plerique longissimè à Saxonia remoti, & ignari quid ageretur, iudicarent,
quid portendi. Nec enim in Germaniâ solùm, sed per Galliam etiam & Britanniam id
uatum.

Idem lib. 21. Ioannes Islebius liberale donum à Cæsare simul & Ferdinando reg
nauatam operam, & librum scriptum contra Lutheranos: Michaël verò Sidonius Ep
Merseburgensem in Saxoniâ deinde est consecutus. Hinc iocus illorum, qui chrismad
eis & oleum pontificium inter alia defendi, veluti rem sacram & saluti necessariam, vt ips
discederent vnctiores.

Idem. Sub hoc ipsum tempus Aloysio scribit Paulus tertius Pater, vt à decimâ septe
bi caueat: Astra enim ei pronunciare cladem aliquam insignem. Erat enim Paulus Po
astrologiæ modò, sed & necromantiæ, sicuti pro certo confirmatur, admodum studiosus. I
literis, Aloysius erat in metu & solicitudine: cumq; dies ille venisset, magno cum comitatu
portatus arcem egreditur, vt vrbis munitionem, quam instituerat, videret: aderant etiam
sed cùm ibi non possent, quod vellent, exequi, subsistunt: & quum ille domum rediret, co
& tanquam officii caussâ præcedunt, numero XXXVI. & vbi iam in arcem cum lecticâ
set, è vestigio pontem pensilem ad se reducunt, ne quis præterea subsequi posset: ibi contin
mucronibus illum petunt, & acerbè tyrannum increpantes, in lectica confodiunt: & v
cum quendam & stabuli præfectum, & satellites quinque germanos trucidant. Postea p
discurrunt, & omnia diripiunt, maximâ vi pecuniæ repertâ, quam ille munitioni vrbis
uerat.

Interea fit ciuium concursus ad arcem, & quid rei sit quæritur: cùm fremitus atque c
tus exaudiretur: illi de sublimi respondent, se occidisse Tyrannum, & ciuitati pristinam r
libertatem. Cùm autem eius rei vix ægrè fidem facerent, interpositâ cautione ciuium, & in
ne promissâ, corpus exanime cathenâ religatum ex muro suspendunt, & agitatum aliqua
cipitant in fossam. Accurrit populus, & pugionibus atque pedibus illum petunt, tanta er
tas odii. Pòst, re deliberatâ, per celeres equos Ferdinando Gonzagæ, quid actum sit, enuncia
saris clientelæ sese dedunt, & auxilia sibi quamprimùm mitti postulant. Ille statim præ
mittit, & occupatâ vrbe, in Cæsaris fidem per iusiurandum illos adigit, pòst ad Cæsarem o
scribit, & quid sit ipsius voluntatis, rogat. Parmenses etiam, vt Cæsari sese permitterent,
fuerunt, sed hi missis ad Pontificem literis, in eius fide velle permanere, neque se recusare di
minùs interfecto parente, filium Octauium pro principe agnoscerent.

Hæc est eorum summa, quæ Cæsari nunciata fuisse dicebant ipsius familiares, & quam sp
inter ordines: alii verò longè secus commemorant, & consultò rem actam esse, & paucis si
à factâ cæde, Gonzagam ad portas vrbis adfuisse cum præsidio, dicunt: sed affirmare nihi
Vtcunque sit, impium, & sceleratum imprimis hominem fuisse Petrum Aloysi
:entur omnes: extant Italorum libelli, qui nefarias illius libidines enumerant, in qu
est omnium imprimis memorabile, quòd Cosmum Cherium Episcopum Fane
vim stuprasse dicitur, vsus operâ suorum, qui illum distinerent: quod quiden
misero illi sic doluisse ferunt, vt præ mœrore & indignitate rei postea sit ex

;, qui venenum ei datum ab illo fuisse putant, ne flagitium illud ad Cæsarem deferret. Pau-
ecius impensè filium amabat, & ad ipsius amplificationem omne studium conuertit, &
agitijs nonnunquam audiret, non admodum ægrè tulisse, & hoc solùm fertur consue-
: hæc illum vitia non se commonstratore didicisse.

. Quomodo per arbitros fuerit transactum inter Episcopum Argentinensem atq; Se-
à diximus. Decreuerat quidem Episcopus, rem inchoare in suis templis, ad Christi diem
rationem clero præscripserat, quam sequerentur: sed quia non satis erant instructi, distulit
s vsque Februarij. Tunc in tribus illis templis, quæ senatus ei per transactionem con-
crifici cantiones suas atque preces vespertinas, & postridie missam rursus incho-
jam XXI. annos intermissam. Ingens autem erat hominum concursus, maxi-
itis.
his omnibus nouum erat spectaculum & inauditum, &c.

i. Ille, quem diximus, Archiepiscopus Beneventanus libellum conscripsit planè cinæ-
so nihil fœdius excogitari posit: nec enim puduit eum, scelus omnium longè turpissi-
per Italiam nimis notum atq; Græciam, celebrare laudibus.

i. Iulius autem, quo tempore Bononiæ fuerat legatus, in delitijs habuerat adolescentem
Innocentium: hunc tametsi reliqui minùs probarent, imò reclamarent, in Cardinalium
collegium: & in domesticam consuetudinem rursus admisit, eiq; cognomen suum, & in-
q; attribuit. Romæ fama erat, & libellis quoq; perscriptum fuit, à Ioue Ganymedem foueri,
mem. Sed nec ipse pontifex hoc ad reliquos Cardinales dissimulare, & per iocum fertur
commemorare, quàm sit lasciuus adolescens & importunus. Dum in conclaui res agitur,
fuerunt literæ, quas ex Cardinalis Mantuani familiaribus quidam, Camillus Olivus, ad
suum Annibalem Continum, Ianuarij die 26. scripsisse ferebatur, & simul carmen linguâ
criptum, vbi de suâ locutus affectione, & absentis desiderio, tam pudendis vtitur verbis,
itio vix ea recitare liceat. Hinc iocus illorum, qui pontificem dicebant aliquem obscœ-
unciari, qui proditurus esset ex eo conclaui, quod eiusmodi literas daret.

. Post meridiem, sacrificus quidam, accersitus aliunde, concionem habet in æde primaria,
equenti auditorio, tametsi nonnulli, velut in re noua, convenerant. Ibi strepitum nescio
lescens aliquis excitabat: hunc ex apparitoribus quidam obiurgat, & quasi comprehen-
t, mox tota iuuentus accurrit, & vt fieri solet, subitus oritur fremitus atq; tumultus, dum
, omnes inquirunt, & huc illuc, per templum discurrunt. Concionator autem, qui seditio-
n putaret, de suo periculo solicitus, magna trepidatione subitò descendit è cathedra, & in
templi partem, ferreis ianuis munitam, à socijs recipitur. Nam aderant pleriq; omnes, &
quot eius templi proceres, illustribus nati familijs, qui de superiori loco auscultabant, &
orsum sese recipiunt, ignari, quis esset futurus exitus. Res omnis è vestigio defertur ad con-
prætorem, qui cum reliquo senatu sacras conciones alijs in templis tum audiebant. Hi sta-
unt, sedandi causa motus: verùm ille iam conquieuerat: nam præter adolescentes aliquot
commouit.

q; senatus Iacobum Sturmium inter alios mittit ad eos, de quibus dixi, proceres, & dolere
m hanc ostendit, & quæ fuerit eius occasio, demonstrat, & ciuem nullum in ea fuisse docet,
m se minimè conscijs factum sit, orat, ne molestè ferant, seq; daturos operam, ne quid eius-
thac fiat, pollicetur. Illi verò satisfactionem hanc minimè recipiunt, neque se vitam
le deinceps exponere tanto periculo dicunt, & irati postridie discedunt, & opus inchoa-
mittunt, & ad Episcopum profecti Tabernas, quæ sit ipsorum fortuna, queruntur. Sic ergò
ot menses deinde cessatum fuit: interea res ad Cæsarem defertur, vt suo loco dicemus.
ti putant, illos tacitè fuisse grauisos in sinum, quòd hæc ipsis esset delata cessationis causa.
u enim senatus interdicto fuit sublata missa, liberrimè vixerant, & nulla cum molestia pro-
nnuos perceperant integros: nunc verò, cùm rursus ad laborem aliquẽ astringebantur, si ta-
r hic est dicendus, non illis ingrata fuisse putatur occasio, iugum hoc excutiendi: præsertim,
s actiones vulgò rideri & contemni, seq; digitis commonstrari, & vehementer inuisos esse
ini, viderent. Senatus inquisitione facta, nihil culpæ vllo in ciue deprehendit.

initium Februarij mensis, Anglici Gallicíq; legati conueniunt, pacis tractandæ causa. Nam
liquot castellis, vt antè diximus, Angli erant in angustias coniecti. Per hos etiam dies è car-
atus fuit regis auunculus protector, quum id regi pergratum esse viderent consiliarij: &
Beruicensis Comitis impulsu potissimum captus fuerat, inita fuit hæc ratio, vt per affini-
ter eos redintegraretur amicitia. Protectoris itaq; filiam Comitis Beruicensis filius in matri-
n ducit: deinde Beruicensis à rege donatus est ducatu Northumbriæ: sed non fuit hæc diu-
ecessitudo, sicut infrà dicetur.

omæ interim feruebant omnia studijs diuersis atq; factionibus, vt antè docuimus. Farnesij
s toti in hoc erant, vt suarum partium aliquis crearetur, & initio quidem Cæsarianis Cardi-
vt aiunt, sese coniunxit Alexander, Pauli nepos, eiusq; clientes aliquot Cardinales, Pauli
is beneficiarij: cùm autem Gallicani sua suffragia darent Saluiato Florentino, veritus ille,
imis comitijs renunciaretur Saluiatus pontifex, ad ipsorum partes accessit, primùm

ſtipulatus ab eis, quemadmodū pro certo dicitur, vt Saluiatum præterirent. Hac demum
annes Maria Montanus, quem Tridenti atq; Bononiæ præfectum fuiſſe concilio diximu
rij die ſeptimo creatur Pontifex. Is autem ſemper & Gallicarum partium & Farneſiæ d
habitus ſtudioſiſsimus.

Cauſa, quamobrem Saluiato minùs benè vellet Farneſius, hæc eſſe ferebatur, quò
ne ille Pontificatum adeptus, ipſi, fratribus atq; propinquis, qui maximas opes per fa
cumulaſſent, neruos incideret, & injuriam à Farneſijs atq; Paulo pontifice factam ipſius f
dicaret. Montano autem, quem Paulus tertius ad Cardinalatum perduxerat, de ſua ſuc
luntate non antè promiſiſſe dicitur Farneſius, quàm is fidem daret, ſe liberè permiſſur
mam Octauio fratri. Pontifex, pro veteri conſuetudine, mutato nomine, Iulium ſe vo
nominis tertium. Eodem tempore Galliæ regis prodijt edictum in Lutheranos: pœna q
nitur in Iudices, qui remiſsiùs in illos inquirerent ac vindicarent. Priusquam pontifex cr
ceſſerant è vita Verulanus & Rudolphus Cardinales: itaque ſupererant in conclaui 52.
XIIII. Germani duo: Hiſpani quatuor, Luſitani duo, Anglus vnus, reliqui omnes I
mani quidem XI.

Februarij die 22. Iulius inauguratur à Cardinale Cibone: biduo pòſt auream, vti v
tam aperit, ad quam infinita concurrerat hominum turba, conſequendæ peccatorum
cauſa, ſicut antè diximus. Malleolo pontifex aureo portam ferit: ſic enim habet ceremo
deinde honoris cauſa largiri ſolet alicui: ſunt enim, qui ſe beatos hoc nomine putant: &
dem tempore Cardinalis Auguſtanus precibus eum obtinuit, & ſecum in Germaniam d
portam pontifex malleo percutit, opifices illam vectibus effringunt: ibi populus, qui cer
pit, eius ruinæ calcem atq; rudera ſtudioſè colligit, & in rebus chariſsimis habet. In illud
Cardinalis factum nonnulli, cùm audiſſent, ſic jocabantur, vt hoc malleo dicerent eur
Lutheranis contundere capita. Venerunt deinde Romam ſalutandi & officij cauſa, Du
Ferrariæ Dux, legati Veneti, Sabaudiæ, Florentiæ ducis, Genuates, Senenſes, Scotiæ, Gallia
etiam Cæſaris. Farneſio Octauio Pontifex nō modò Parmam reſtituit, ſed ſummam etiam
præfecturam, Confalonierum ipſi vocant: Aſcanium quoque Columnam reſtituit, p
à Paulo. Novus Pontifex galerum ſuum Cardinalitium, cui vult, largitur, ant
ſuetudine.

Idem. Decimâ poſt die Nouemb. è vita decedit Paulus tertius Pontifex, cùm ager
LXXXII. Pridie, quàm obiret mortem, aboleuit vectigalia, quæ ſalinis, & pleriſq; aliis
poſuerat, non ſine gemitu populi. Menſibus aliquot antè ſolicitauerat Cæſarem de reſtitu
centiæ: ſed id fruſtra fuit: & ſi longior ei vita contigiſſet, omninò putatur in Galliæ regis p
ſe tranſiturus. Nam inde à cæde filij Petri Aloyſij vindictam animo creditur agitaſſe.
ſacellum Sixti Pontificis delatum, in tertium vſq; diem ibi permanſit: populus eò frequ
rit, eiusque pedes, qui per cancellos ferreos expoſiti erant, vti fieri ſolet, deoſculabantur. P
decederet, libellus exiit Italicus, vehemens in illum atq; grauis, titulo quidem Bernhard
ni, ſed ab alijs, vti creditur, compoſitus, cum præfatione ad Aſcanium Columnam,
profligârat.

Libellus hic inter alia multa, quæ nimis longum eſſet recitare, ſermonem ad eum co
Antichriſtum appellans: Innocentio Pontifice, coniectus, inquit, in vincula fuiſti, præſul ini
propter homicidia duo, & commiſſum parricidium, matre nimirum, & nepote tuo quod
no ſublatis, vt omnis ad te conflueret hæreditas. Cumq; deinde liber factus, non dubita
te galerum purpureum, & ter eſſes à Collegio repudiatus, germana tua ſoror, Iulia
tandem peruicit. Cùm enim, copiam ſui non ſe facturam eſſe deinceps ei, minaretur, A
Sextus Pontifex, offenſionem veritus & iram illius, in Cardinalium te cœtum allegit. Altera
ſororem tuam, pro familiæ tuæ conſuetudine parùm pudicam interemiſti quoq; veneno.

Per Anconitanam prouinciam cùm eſſes legatus, Iulio ſecundo Pontifice, puellam
tatis nefariè circumueniſti, quando, diſsimulans quis eſſes, teq; pro nobili quopiam ge en
familiaribus, illam vitiaſti: quod quidem facinus puellæ patruus, Cardinalis Anconit
captâ, coram Clemente Pontifice captiuo, tibi grauiſsimis verbis obiecit. Nicolaus Q
cum Laurâ Farneſiâ, tuâ nepte, coniuge ſuâ te congredientem deprehendit, & pugione ti
incuſsit, cuius etiamnum cicatrix apparet.

De filiâ tuâ Conſtantiâ, quî cum toties rem habuiſti, quid dicam? Etenim, vt eâ lib
tiri poſſes, maritum eius Boſium Sfortiam ſuſtuliſti veneno: qui cùm nequitiam veſtram
vertiſſet, incredibilem animo dolorem concepit, nec vnquam poſtea viſus eſt hilaris.
profectò Commodum & Heliogabalum longè ſuperas: idque tot ſpurijs tuis doceri poteſt
ſuas Loth vitiauit, ignarus & ebrius: tu verò ſobrius, non modò cum nepte, ſed etiam cu
congreſſus es atq; filia.

Iam illud, quod in Farnenſem Epiſcopum admiſit ſceleratus ille tuus filius, Petrus A
quàm eſt dictu fœdum & horrendum facinus? Cùm in Adriani mole captiuus detineretur
Pontifex, teq; legaret ad Cæſarem, libertatis recuperandæ cauſâ; non priùs iter volebas ingre
ille Parmenſem Epiſcopatum, nepoti tuo Farneſio, tunc decem annorum adoleſcenti, permi
facto ludificaſti nihilominùs illum, & Genuam vbi perueniſſes, morbo te detineri, ſimulab

C

ı verò nundinationem ın ſacris bonis non exercuiſti Cardinalis? & poſtquàm factus es
eum immortalem, quàm turpiter Eccleſiæ Romanæ facultates dilapidaſti? Non te pu-
præfecturam atq; munus contuliſſe nefario tuo filio, cum aureorum millibus annuis
a, totidemq; ferè nepoti Octauio? ne quid interim dicam, quæ, quantaq; bona profuderis
iæ fœminas omnes, & Sanflorianas neptes. Turcarum poſtea mentionem audes inferre,
am incumbant Italiæ: quod eò facis, vt expilandi populi cauſam aliquã habeas & occa-
ſub te domino grauiſsimum onus & intolerabile profectò ſuſtinet.
Ferrarienſi Mutinam atq; Rhegium vendidiſti. Parmam & Placentiam, quas Eccleſiæ
inimè acquiſieras, alienaſti: quod Clementem certè pontificem facere puduit: vt fami-
m que tuam locupletares, præter fas & æquum alios exagitaſti: & eos, qui ſeruitutem
n poterant aut recuſabant, bello es perſecutus: id Peruſini docent inter alios & Aſcanius
Qui ſubſidij loco ſuis imperat quotannis extra ordinem aureorum millia trecenta, qui
inde vectigal imponit, modò ſalis, modò cæterarum rerum, qui nunc decumas, nunc di-
ctuum partem exigit, ille ſanè pro Chriſtiani ſanguinis hoſte, meritò debet haberi. Tur-
te pontifice, per Eccleſiæ Romanæ fines nauigauit incolumis non ita pridem, quando
mare noſtrum fuit ingreſſus.
ltum igitur illud, quod cum Barbaris habes, commercium, anſam tibi præſcindit, quò
ic beli nomen in poſterum obducas: atq; interim auſus es Galliæ regem taxare, quòd
lantibus, Cæſarem verò, quòd cum Angliæ rege coleret amicitiam. An non turpiſsimum
ere totum ab Aſtrologis & necromanticis? negari factum non poteſt. Nam & honoribus
ltatibus atq; donis amplificaſti, Cecium, Marcellum, Gauricum Luſitanum, & alios, quæ
pietatis te manifeſtè redarguit, & ſatis eſt grauis, quamobrem à Pontificatu debeas re-

ı id genus alia continentur in eo, quem diximus, libello, qui typis proceſſus extat. Nunc
m revertamur. Nono pòſt die cœptum eſt fieri funus per dies nouem continuos. Interea
abſentes vndiq; vrbem conuolant. Tridentinus Saluiatus, Mantuanus, Cibo, Montanus,
s, Vrbinas, & hi quidem exequiis interfuerunt: primus autem omnium eò venit Tridenti-
ı is tum erat Mantuæ in ijs, quas dixi, nuptijs, cùm de morte pontificis adferretur nuncius.
neris æſtimatur ad aureorum millia quinquaginta.

Robertus Barnus in vitis Pontificum.

icus primus Barbaroſſa Imperator valido exercitu redibat in Italiam, licentiam rebellium
tum armis repreſſurus: cùm conſpiratorum factio apertâ vi ſe obiicere non poſſet impera-
ntur ad malas artes: parant inſidias per incendia, miſcent aconita: conducunt hominem
num peritum Muſicæ, qui ſe morionem fingeret, & Muſicalibus inſtrumentis Imperatori
ret, & incautum necaret. Hic ſuſcepti negotij ſtudioſus, obſeruat diligenter occaſionem
Imperatorem. Semelq; in conclaui ſub noctem ingreſſum apprehendit: & niſi per clamo-
raſſet, è feneſtrâ in præterlabentem aquam præcipitaſſet. A ſuis verò ereptus, iuſsit ſimu-
rionem dari præcipitem per eandem feneſtram. Cùm illum dolum irritum factum con-
cernerent: ſubornârunt alium inſignẽ intoxicatorem Arabẽ, qui frena, calcaria, annulos,
d genus infecta pertulit ad Imperatorem, eum ſolo contactu earum rerum occiſurus. Impe-
ui à proditione, intoxicatorem ſuſpendit. V. S.

m. Sub Marcellino Papa à Diocletiano Imp. Eccleſia Dei tantam perſecutionem ſuſtinuit,
aliàs nunquam: teſtis Plat. & Eccleſ. hiſtor. lib. 8. cap. 2. & 3. Statuit enim edicto, vt Ec-
riſtianorum ſolo æquarentur, ſacræ ſcripturæ comburerentur, vt Chriſtiani perpetuò
infames, ſeruus nunquam fieret liber. Et tandem omnes, qui Eccleſiis præerant, in car-
njici, & Idolis ad ſacrificandum cogi ſuppliciis iuſsit. Hanc perſecutionem, omnes Hi-
phi ſcribunt, diuini numinis vltione Eccleſiæ contigiſſe, PROPTER DISSIDIA,
ibiliter inter Chriſtiani nominis homines exarſerant eo tempore. Quid nobis futurum

em. Henricus II. Bambergæ templum erexit in honorem S. Gregorij, rogauitq; Pontificem
um VIII. vt hoc conſecraret in Cathedralem baſilicam. Pontifex annuit, ſed ea lege, vt ea
lis Eccleſia quotannis Pontifici Romano cenſus nomine numeraret centum marchas ar-
m albo equo, & phalerato.
em. Hadrianus III. ſtatim poſt initum pontificatum, nactus opportunitatem per Caroli
lentiam, qui tunc exercitum ab Italia in Normannos diripientes Galliam eduxerat, ad ſe-
opulumq; Romanum detulit, ne in creando Pontifice Imperatoria auctoritas expectaretur,
a eſſent ſuffragia clero & populo. Hanc rem prior tentauit Nicolaus I. ſed obſcuriùs, ſibi
iens perficiendæ rei ex dubio marte, auſus eſt Imperatori ſuum ius denegare, quod ſemper
n creando pontifice. Quidam ſcribunt, non Hadrianum, ſed Agapitum in pontificatu

Idem. Papa Sergius, cùm se debito voto Lothario Cæsari nollet obligare: vi coacte
peratore, vt officium faceret, atq; illum pro domino suo humiliter agnosceret. Ita teneb
in repagulis hi sacrificuli: donec & ipsi ad hunc vsq; diem potentiores facti Cæsaribus,
Mundi magno spiritu arriperent, & pede suo Reges terræ conculcarent.

Idem. Otto (magnus) dum animaduertit, rem aduersis armis non posse geri, p
Romam: iure iurando tamen legatis (Ioannis XII. Papæ) præstito, priusquàm vrbem
cuius exemplar placuit subjicere:

Tibi domino Ioanni Papæ ego Rex Otto promittere & iurare facio, per Patrem, &
Spiritum sanctum, & per hoc lignum viuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum
(permittente Domino) Romam venero, sanctam Romanam Ecclesiam, & te rectorem
altabo secundum posse meum: & nunquam vitam aut membra, aut ipsum honorem q
voluntate mea, aut meo consensu, aut consilio meo aut exhortatione, perdes. Et in Ron
placitum aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinen, fir
silio. Et quicquid de terrâ S. Petri ad nostram potestatem venerit, tibi reddam. Et cuicun
Italicum commisero, illum iurare faciam, vt adiutor tui sit, ad defendendam terram S.
cundum suum posse.

Hoc juramento dato, vrbem ingreditur. Ioannes Pontifex cum clero Ottonem l
excipit, inungit, & coronâ imperatoriâ ornat, Augustumq; appellat. Otto à coronatio
aliquandiu moram trahens, pontificem familiariter admonet, vt sceleratam vitam, quâ e
bus infamis, abjiceret, ederetq; Ecclesiæ sanctioris vitæ exempla. Cùm verò videret, se n
mouere apud Pontificem salubri exhortatione, Româ discedit: Berengarium fugientem
monte Leonis obsessum, expugnaturus. Interea temporis Ottone absente, Albertus Bere
lius, qui ad Ottonis aduentum in Corsicam insulam discesserat, Romam venit: consil
Pontifice contra Ottonem init. Pontifex Ottoni iniquus, fortassis quòd eius vitia impr
addicit se partibus Berengarianis. Duo ex Cardinalibus hanc coniurationem scripto
indicant.

Otto, solutâ obsidione Berengarij, Romam cum cum exercitu properat: Pontifex
busdam Romanis proceribus eius coniurationis reis, aufugit. Compertâ tamen re, quòd
dinales Ottoni sua consilia indicauerant, priusquàm fugeret, capit eos: & vni nasum, al
num, quâ dicebatur scripsisse literas, abscidit. Hoc perpetrato nouo scelere, aufugit in
niam, vbi in syluis egit inter feras. Otto Romam venit, pontificem profugum reuocat te
eum tutò ac securè redire Romam. Cùm verò pontifex redire nollet, Otto, rogante Roma
synodum cogit, Italiæ Episcopos vocat, sententiam de Pontifice cùm scelerato tum profug
Clerus populusq; petit, alium pontificem sibi dari. Otto iubet, vt eligant ipsi eum, quem n
Pontificium munus dignum, aitq;, se eam electionem ratam habiturum.

Eligitur ergo in Pontificem Leo Romanus ciuis, eius nominis VIII. Ottone in Tus
gresso, cognati & clientes Ioannis Leonem sede Pontificiâ dejiciunt, & cum magnâ pomp
nem restituunt. Leo ad Ottonem se confert. Ne autem Otto schismate Ecclesiam proscinde
uiùs, permisit Ioanni, vi restituto, pontificatum. Qui tandem dignas pœnas dans vitæ ma
deprehensus cum adulterâ, à viro adulteræ confoditur.

Idem. Nicolaus II. hanc legem tulit: Vt non apostolicus, sed apostaticus censeretu
sedem Petri obtineret vel pecuniâ, vel fauore, sine vnanimi consensu, & canonicâ electio
dinalium. Deditque potestatem Cardinalibus, clericis & laicis, talem Pontificem anat
ferire, & in quouis loco, si non liceret Romæ, contra eum Concilium conuocare, & quou s
no auxilio eum Pontificiâ sede propellere. Et hanc legem tragica excommunicatione f
Et ne non videres lector, quo pacto funesta ista sedes Romani Pontificis fictis diris, ac men
communicatione stabilita sit, & quibus dolis totum orbem terruit: abominandæ excomn
tionis immania verba, placentigeris non indigna, subjiciemus, quibus pontifex omnibus
gato sibi mendaciter titulo Apostolicæ auctoritatis) formidabilis fuit: cr manum asinum re
qui sumto Leonis exuvio, leoninæ sæuitiei specie omnes reddidit attonitos. Verba execratio
ista, Dist. 23. cap. In nomine Domini:

Quòd si quis huius nostræ sanctæ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Roman
clesiam suâ præsumtione confundere, & perturbare contra hoc statutum tentauerit: perp
nathemate atque excommunicatione damnetur: & cum impiis, qui non resurgent in iu
reputetur: omnipotentis iram contra se sentiat, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, q
Ecclesiam præsumit confundere, in hac vitâ & in futurâ, furorem sentiat. Fiat habitati
deserta, & in tabernaculis suis non sit, qui inhabitet: fiant filij eius orphani, & vxor eius
Commotus commoueatur ipse, & filij eius mendicent, & ejiciantur de habitationibu
Scrutetur etiam fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius.
terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria. Et omnium sanctorum
escentium merita illum confundant, & in hac vitâ super eum apertam vindictam
ostendant.

Obse

tes autem huius, nostri gratiâ, protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri &
mnium peccatorum, &c.

Martyria.

O Christi 1559. 20. Maij triste hoc spectaculum habitum est in Hispania cum qui-
am religionis Christi sinceris confessoribus cùm magni tum inferioris nominis homi-
umq; primùm 20. Maij capti, & Lutheranæ religionis conuicti, & captiui Valladoletum
q; in iudicium postulati fuerunt. Quò verò atrocitas terrorem incuteret hominibus,
gna cum solennitate & fastu eò deferebantur. In foro autem theatra seu palatia ex asseri-
uebantur: hic hæresiarchæ, & alij optimates residebant magno cum splendore & glo-
à aliud erat palatium extructum, in quo soror Regis & filius, cum alijs terræ Magnatibus
cati.
uorum numero erant 30. vtriusq;, masculini & fœminini sexus personæ: singulæ suo
ereti istæ: pòst qualibet singulari sententia, secundum suffragia Pontificiorum, ra-
ad suum supplicium. Primò quidam Monachus Dominicanus longam deblatera-
em. Deinde à potentatibus Ecclesiasticis, Adolescente rege, & aliis Principibus, do-
ynastis juramentum exactum, quòd vellent eniti pro viribus, vt tollantur hæreses, pro-
ectarij, & Ecclesiæ Romanæ mandatis & decretis obedientia præstetur, qua possit fieri,
ndustria: de hoc sacrum dederunt juramentum super quodam signo crucifixi, & libro
rum.
ptiuorum autem sedecim quidam ad perpetuum carcerem sunt condemnati: quidam
per aliquot annos & tempora flauas tunicular in rei turpitudinem publicam gestare.
a oppidum Valladoleti quatuordecim columnæ fuerunt elevatæ, infossæ humi, ad has
uatuordecim astrictos cremauit ignis. Eum autem in locum ex vrbe deduxerunt mi-
stianos asini, vt maius esset dedecus & ludibrium: ibi columnis alligati primùm more
o, nefando sanè, restibus suffocati, deinde funesta combusti flamma fuerunt. Fin-
o.

Ludovicus Cauitellius Patricius Cremonensis in *suis Annalibus fol. 345.*

n. Angelus de Medicis Mediolanensis, presbyter, Cardinalis sancti Stephani, in Cœlio
e per Cardinales ingressos conclaue, die quintâ Septembris, electus Summ. Pont. nocte
ris gloriosissimi Dominici, & Pius quartus nominatus, ex mente, & cum interuentu
eg) Cardinalium sanctæ Rom. Ecclesiæ, Francisco Turriano penes se pro Ferdinando
oratore, confirmauit eum Cæsarem nunquam approbatum per eius prædecessorem,
ntem, deuolutum fuisse ad sacram sedem Apostolicam ius imperium conferendi, cui-
uisset: & nec Carolum olim Imperatorem; cùm ipsum deposuisset, potuisse illud con-
i, & nec confirmari per eius Electores, ac principes Germanos, præter mentem &
ipsius prædecessoris, ac sacri collegij Cardinalium Romanæ Ecclesiæ. Imp. 118. Fer-
Pp. 230, Paulo 4.

Simon VVolderus Pomeranus, Vbertus Folieta, *& Angerius Busbeccius.*

it VVolderus, non postremam esse causam, quòd Deus nos punire soleat per Turcas, im-
um scelus blasphemandi nominis diuini, in quod nemo hominum animaduertere velit.
uàm primùm aliquid ore excidat, quod detrahere videatur existimationi Cæsaris, Regis,
ipis cuiusquam, statim reus agaris criminis læsæ Maiestatis, & capitis damneris: qui verò
in Deum contumelias & blasphemias euomuerit, & redemtori suo acerbissimam passio-
ortem, atq; vulnera (quæ tamen in nostram cedunt salutem) iniquissimè exprobrauerit,
m & commendationem strenui & fortis viri summam mereatur.
em VVolderus quoque scripsit consilium & rationes, ad Cæs. Maiest. & Ordines Imperij,
nodis citra magnum laborem & Reipublicæ dispendium, non modò milites, pecuniam,
nes, commeatus & omnia necessaria ad bellum Turcicum in Germania facilimè acqui-
d etiam alios Reges atque Magnates auxiliatores, & socios allicere, sibique adsciscere
ecnon & Vbertus Folieta edidit tractatum de causis amplitudinis Imperij Turcici, ac felici-
s perpetuæ: itemque Angerius Busbeccius de re militari aduersus Turcas instituenda
m.

Sed nullius consilio obtemperamus : & hac nostra peruicacia non priùs desisten
Germania & hominibus & nummis exhausta, penitus in miseriam & cineres redigatur.
Sed & de bello contra Turcam gerendo mentionem facit D. Herlicius in suo pr
At vereor, ne ipse & ego, si de his rebus differamus, remittamur ex castris militari
teraria.

Hoc tamen metuo, ne nostra resupina ignauia motus & illectus Turca, adhuc bre
nobiscum (vt non ita pridem cum Moscouiæ ciuitate & maxima regni illius parte : &
quam quoque cum Persia & aliis finitimis locis) agat: atque Austriam, Bauariam,
Sueviam, Franconiam, Turingiam, Saxoniam, Poloniam, & alias vicinas terras inua
cuncta occupet, tamen percurrat, diuastet, & penitus euertat: atq; miseros Christianos
delissimè trucidet; alios verò in perpetuam seruitutem abducat: sicq; vel tandem nobis o
riat, & altum hunc veternum cum irreparabili nostro damno excutiat.

Historia prodigiosa, & nullo æuo audita, de Pseudo- *Martino Gallo.*

MEnse Ianuario, Anno 1 5 5 9. Bertranda Rolsia Artigatensis in diœcesi Regien
Prætorem Regiensem supplici porrecto libello queribunda exponit, se, viginti
ter abhinc annos, cùm puella admodum esset: annos nata nouem, aut decem, Martino
eiusdem fermè ætatis nupsisse.

Ac cum eo nouem aut decem annorum tempus transegisse; vt ex eo matrimonio
filius nomine Sanxius, qui etiamnum viuit. Ipsum porrò Martinum (quoniam juv
dam leuitate triticum patri suffuratus fuisset) patria relicta, octo annos domo absuisse
terim tempore nihil de eo fama acceperit. Quo tempore exacto, venisse ad se quen
re quidem vera esset Arnaldus Tillius, cognomento Pansetta, patria Sagiasensis: sed M
Guerram se, maritum actricis, diceret. Quem non dubium esset cum Martino contul
miliaritatem in bello iniisse, & ita huius consuetudinis occasione, multa domestica &
cùm de eo, tum de vxore expiscatum fuisse. Qui quidem eo fretus, quòd vultus sim
planè Martinum referret, omne ius amicitiæ violare, & nouum fallendi genus vsurpa
mum induxerit, ad quatuor illius sorores, patruum, reliquos consanguineos, ipsa
Rolsiam, omnes denique Artigatenses accesserit. Quibus adeò propria, & certa indicia
numero, exhibuerit, vt non modò ijs, qui à familia erant alieni, verùm etiam propi
mnibus, atque eidem ipsi vxori visus sit is esse, quem se dicebat. Vt mirandum minim
si ipsa, cùm incredibili cupiditate videndi & recuperandi mariti duceretur; et Tilliu
singularia indicia proferret, de rebus & verbis, quæ occulta inter coniuges intercedunt
liis vix nota esse possunt, & quidem eò vsque, vt locum, tempora, & articulos exp
quibus occultissima quæque ab eis fieri consueuerunt (quæque facilius est intelligere
honestum referre) verba quoque rem ipsam vel antegressa, vel subsecuta commen
ipsa etiam non minùs quàm reliqui, sibi persuasisset, ipsum reuera Martinum (
esse.

Ita factum esse, vt Tillius ipsa actricis persona primùm potitus, eam per triennio
amplius, pro vxore familiari conuictu habuerit: deinde omnia Martini bona occupau
cùm Artigati possederat, tum Andææ, in finibus Cantabrorum, vnde Martinus ipse o
erat.

Quæ quidem bona ipse multis emtoribus vendiderit.

Quo in errore dicta Rolsia supplicans triennio & eo amplius, versata fuerit.

Quo quidem tempore simul habitâsse, coniugatorum more, mensa, conuictu, & lec
muni; vt ex ea consuetudine duo liberi prodierint, quorum alter mortuus esset.

Se tamen certiorem factam, de prodigioso dolo & inaudita impostura, qua ille vsu
sibi nomen & personam Martini Guerræ sumens.

In totam ergo rem diligentius inquisiisse, idq; ex autoritate Prætoris Regiensis: vt c
mum tota complanata, concludendo contra dictum Tillium, postulauerit, geminam ei n
cùm ignominiosam, tum pecuniariam irrogari. Ita vt capite aperto, discalceatus, &
tantùm indutus, tedam accensam manibus tenens, se in Deum, Regem, & ipsam Rolsi
niter peccâsse fateatur : quam impia temeritate & proditione deceptam, & circ
tam ludificatus sit, Martini Guerræ veri mariti nomen personamq; falsò ementitus : ciu
gitij ex animo pœnitere publicè confiteatur, & veniam oret. Pecuniariam insuper multam
lenarum librarum luat: deniq; victus victrici totius litis impensas & damna resarciat.

Tillius reus econtrà grauiter conqueri cœpit, si quis vnquam à cognatis indignis ca
vexatus sit, se profectò eum esse. Quem cùm omnes satis intelligerent, esse reipsa Martinu
ram Artigatensem, Petrum tamen Guerram patruum cum suis generis, nouum crimen,
inauditum aduersum se excogitare, & architectari in animum induxisse. Id verò pessim

Anno

nari, vt nimirum se facultatibus & fortunis suis, quas ad octo millium librarum pre- eat, exueret: qui cùm eas diu dum abesset, tenuerit, nunc doleret, quòd à se domum re- ddendam administrationis rationem, & reliqua præstanda apud Prætorem Regiensem videret, ad cuius tribunal diem illi jampridem dixerit.

;objicere ausum, non esse ipsum Martinum Guerram, sed nomen falsò sumsisse: Rol- ue ab eo impulsam, vt tantum crimen iudicio persequeretur.

e rem totam fusius oratione persequens, narrare cœpit, quemadmodum circiter annos ilitâsset, deinde postquàm aliquot menses in Hispania, regionis lustrandæ causa egisset, gnatos, patriam, filium, inprimis verò vxorem reuisere cupiens, tertio ab hinc anno reuertisset.

nersi temporis interuallum non modicam in vultu mutationem effecerat, maximè proficiscens omninò imberbis esset, tamen reuersus cùm à cæteris, tum maximè ab ipso itus, & ab eo omni humanitate familiaritateq; susceptus est, donec tandem suis rebus tendere, earumq; rationem reposcere, ac fructus toto illius absentiæ tempore perceptos, reuisset. Huius enim rei cùm illum amicè non semel commonefecisset: seque verbis tan- is duci intellexisset.

em coactus fuerit litem ei intendere, & iudicio fortunas suas persequi. Nam ad resti- ctus, quos perceperat, & ad reddendam administrationis rationem, nunquam adduci in potiùs ob eam rem indignatus ipse, generorum opera, omni ratione exitium ei com- ati fuerant. Primum consilium fuit de eo necando: quod vt perficerent, sæpe insidiati, si postrema (tanta fuit vis auaritiæ) in oculis vxoris vecte eum propè ad necem percus- am dejecerant, miserè illic mactaturi, nisi vxor præsens ei ad excipiendos ictus incubuisset, ter seruare non poterat.

postquàm nefarius ille conatus non successisset, alia aggrediuntur via, vt flagitium illud n & prodigiosum comminiscantur. Quare quoniam si verum esset, inusitato supplicij ge- candum videretur, lege talionis aduersus calumniatores agere se profitebatur.

insuper postulabat, vt cùm vxor, tum sorores suæ secum committerentur. Non dubitare omnes, vtpote probæ & honestæ, ipsum pro fratre constanter agnoscant. Petit etiam, vt apud Petrum patruum erat, ex eius domo abducta, apud viros integræ existimationis batur, ne circumueniatur, aut subornetur. Deniq; se insontem absolui postulat.

verò Tillius dum apud iudices loquitur, longam narrationem, eamq; veram (quod po- uit) cœpit instituere de Cantabrorum regione, Martini patria, de eius parentibus, fratri- bus, cæterisq; consanguineis, quo anno, mense & die nuptias contraxerant, de socero & s, qui & tum aderant, & matrimonium conciliârant, de vestium ornatu, quas quisq; eo die sacerdote, qui nuptias celebrauerat, de omnibus ijs sigillatim, quæ cùm nuptiarum ipso ntecedentibus & consequentibus gesta fuerant, ita vt eos etiam designaret, qui media no- ali thoro se inuiserant. Præterea de filio Sanxio, deq; illius die natali: de causa profectionis, s discedens obuios habuit, quid cum ijs locutus fuerat: de locis, in quibus toto peregrina- pore, cùm in Gallia, tum in Hispania egerat, de ijs, quibus cum vtrobiq; consuetudinem n quibus singulis memorandis certas personas denotabat, ex quibus postea quæreretur, haberent: vt eius oratio tantò verisimilior redderetur. Quod cùm fieret, compertum est, eo verè dicta fuisse.

n disceptationem & cognitionem vocata, statuitur, vt testes cum Tillio componantur, sa actrix in iudicio sistatur, & ad postulata respondeat: præterea vt ex testibus nonnulli, se Martinum professas, nominatim citauerat, tum alij, quorum nomina eduntur, rogati ant de quibusdam ex ipsa lite nascentibus. Ipsa actrix à iudicibus rogata, omnia consen- n Tillij verbis respondet: nisi quòd addit, paulò postquàm Martino nupsisset, circiter octo annos se maleficio quodam illigatos mansisse, vt congredi omninò non possent. Quam n proximos quosq; consanguineos suasisse, vt matrimonium dirimi postularet: cui consi- quam parere voluisse.

no demum anno fascino illo liberatam, cuius rei causa se monitam fuisse, vt quatuor mis- ari præciperet. Sacerdotes, qui missas fecerint, indicant: tum ab eorum vno, quem & i- ertè nominat, se aliquot hostias, quas vocant, seu crustula comedenda accepisse, quibus ab- rumq; melius habuisse, vt non multò post Sanxium filium conceperit.

lius verò de hoc maleficio, & fascinatione, sacerdotis nomine, & ceremonijs vsurpatis ro- nè consentanea actricis orationi respondet, vt nihil neq; adderet neq; minueret. Cæterùm r se committendi essent, petit eam sequestrari, & in libero loco constitui, ne qua subornatio retur.

ommissis inter se litigatoribus, Tillius refutationibus exhibitis petit, vt sibi permittatur li- nitorias publicandas curare, in ea capita, quæ objiciebat, quibus actricem subornatam esse ebat. Edicto Prætoris admittitur ad probandas refutationes. Deinde rei grauitate per- acuit monitorias publicari, quò certius tota res patefiat. Instituitur igitur inquisitio ex ùm multis in locis, tum Pini, Sagiassi & Artigati, vt de agnitione rei, qui se Marti- uerram affirmat, liquidò constet: deinde vt in testium vitam & famam inquiratur,

Editis in publicum monitorijs collectis in vnum, quæ indicata fuerant, inquisitionibusq; peractis, quod ad actricem spectat, constanter ab omnibus affirmatur, eam cùm toto vita tum absente viro Martino, honestam & probam vitam duxisse.

Ac pro reo ipso extant testes circiter centum quinquaginta, qui testimonium dixe quibus sunt 30. aut 40. numero, qui eum reuera Martinum Guerram esse affirmant, qu gnam consuetudinem iam ab ineunte ætate habuerunt. Agnoscere se in eo certas notas quæ in Martino fuissent. Alij sunt, & quidem plures, qui Arnaldum Tillium esse conten sibi ab incunabulis notum fuisse prædicant.

Cæteri amplius sexaginta, tantam esse similitudinem, vt dubij de neutro asseuerar Conferuntur insuper cum reo, Martini cùm filius Sanxius, tum Sorores. Vnde duo vald lia colliguntur. Sanxium cum isto reo nihil habere similitudinis, sorores contrà illi persi Causa iudicum sententijs permissa, Tillius capitis supplicio addicitur, cadauere post tuor partes dissecto, & secundum actricem pronunciatur. Tillius ad curiam Tolosana cat. Patres pro sua prudentia, proq; rei grauitate, Petrum Guerram, patruum & actric senatu iubent. Ibi inter se committuntur, & primo quidem loco ipsa mulier. Ac tum Ti ita intrepido fuit, eamq; constantiam, multò quidem quàm ipsa actrix, maiorem pr pauci ex ijs, qui in iudicio sedebant, essent, qui non sibi persuaderent, reum verum esse mulierem verò & patruum dolo malo agere. Veruntamen quoniam nondum de re tota placuit senatui inquisitionem ex officio de alijs capitibus instituí, aliosque testes citari al prior iudex audierat. Quid plura? His omnibus confectis, res etiam obscurior, quàm sit. Ex triginta circiter testibus, decem ferè, Martinum esse seriò affirmabant, octo Arna lium: reliqui pugnantibus circumstantijs dubij hærebant.

Vnde facilè intelligi potest, iudices non mediocri in difficultate hæsisse, cùm causa tem, periculum & ancipitem casum perpenderent, in qua tanta in vtramq; partem mon parebant. Enimverò non esse Martinum Guerram, sed Arnaldum Tillium, aut insigne quendam impostorem, quinque aut sex rationes siue coniecturæ vehementer suadebant. extabant testes amplius quadraginta quinque, qui eum Arnaldum Tillium esse affirmaba tinum quidem Guerram nequaquam esse asserebant.

Testimonij porrò rationem optimam reddebant, quod vtriusq; & Martini & Tilli tudine & familiaritate vsi fuissent, sepeq; ab ipsa viq; pueritia, conuictu & mensa cum vt sati fuissent.

Quo loco obseruandum est, aliquot fuisse in testibus circumstantias notatu inprimi Erat enim ex eorum numero auunculus ipsius Tillij, nomine Carbo Barrautius, in quem spicio posset cadere, quòd nemini verisimile fieret; hominem sanguine coniunctum mendacium confingere voluisse, vt nulla causa extante, nepotis mortis ignominios reret.

Id quod satis Borrautius ille Carbo docuit, cùm illi produceretur reus, cùm apud Regiensem, tum in ipso senatu. Eum enim vinctum & grauissimis compedibus impeditum cum magno capitis periculo, statim lachrymari, & eius miseram conditionem deflere cœp ra circumstantia est, quòd extant testes, qui aliàs vel cum Tillio contraxerunt, aut contra eo factis, testes accersiti affuerunt. Tertio loco inter omnes ferè testes conuenit, Martinum esse proceriorem, colore magis fusco, corpore & cruribus gracilioribus, scapulis incuruis, meris appresso, mento bifido, & paulum repando, inferiori labello deorsum pendulo, exiguis, naso lato & resimo, vlcere in vultu, & cicatrice quadam ad dextrum supercilium cùm interim reus esset humilis, compactus, corpore & cruribus crassis, cæteras illas notas rum & nasi, itemq; cicatrices nullas gerens.

Quartum accedebat, quod sutor, qui Guerræ calceos suppeditare consueuerat; testatu decim puncta (vt loquuntur) longos calceos induere solitum, cùm isti nouem tantum su Alius insuper asserebat Guerram peritissimum artis gladiatoriæ fuisse, cuius iste planè ig Quinto loco tres extant testes, quorum vni, quem Ioannem Hispanum dicunt (is diuersori gis meritorium habet) Tillius in patriam reuersus se patefecerat, remq; vt celaret, rogauera ram enim mortuum esse, qui sibi omnia bona testamento reliquisset. Alteri Valentino Rubio, qui eum nomine compellabat, & Tillium esse agnoscebat, digito silentium indi tio Pelegrino Librosio idem facit, eiq; insuper sudariola duo dono dedit, ea conditione, vt Ioanni Tillio fratri daret. Sextò accedunt duo testes, qui affirmant, militem quendam pa pefortanum, non multo ab hinc tempore, cum Artigato iter faceret, miratum, quòd Tilliu ret se pro Guerra gerentem, apertè dixisse: veteratorem quendam esse: Guerram in Flandri morari, altera tantum tibia incedentem, altera lignea supposita, pro ea, quæ in expugnat Sanquintinum die S. Laurentij sphæra bombardica illi fuerat ablata. Secunda ratio, qua poterat non esse eum Guerram, erat ea ipsius collatio cum Sanxio Guerræ filio, qua Prætor R deprehenderat, eos nihil inter se similitudinis habere, vt supra commemorauimus. Id verò rum testimonio confirmabatur.

Tertia, quòd Martinus ex Cantabria oriundus esset, cuius regionis lingua (vt o est notissimum, multum à Gallica, & ab ipsa Vasconica discrepat, vt vix ac ne vix q

Anno

colis intelligatur. At linguam hanc Tillius nisi pauculis quibusdam dictionibus non

rta afferebatur ratio, quòd vno fermè omnium ore constanter ferebatur, Tillium ab
ate flagitiosæ vitæ assueuisse, omni generi furti & fraudum deditum, impia diuini no-
ratione tertio quoq; verbo inquinatissimum.
nihil mirandum sit, si nouam hanc versutiam ac impudentem imposturam ex-
t.
uerso autem, vt reus ipse Guerra crederetur esse, efficiebant testes ad quadraginta fe-
, atque in his quatuor eius sorores, quæ hoc affirmabant: Eiusque rei rationes tam gra-
idoneas reddebant, vt nihil supra: illi, sibi cum eo à primis vitæ annis noticiam, consue-
& familiaritatem in ipso & cibo & potu intercessisse: hæ, quòd ab incunabulis vnà cum
e fuissent.
i ipsis quidem testibus tria, vel quatuor præcipuè notatu digna sunt. Primò quatuor
quibus jam diximus, tam honestæ, ac integræ existimationis matronæ, quàm quæuis
a Vasconia: quarum ea semper fuit oratio, vt istum dicerent fratrem suum esse Guer-
actricis maritum. Idem & pari constantia duo Martini sororij, qui sorores in matrimo-
erant, affirmabant.
ndò, ex his testibus nonnulli interfuerunt nuptijs Martini & Rolsiæ, inprimis Catha-
am Boëria, quæ iacentibus illis media ferè nocte comessationem (quam ab excitandi
eresuueil appellant) attulit, quæ quidem certissima asseueratione eum esse contendit,
m duxit vxorem, quemq; cum ea jacentem offendit. Tertio loco testes isti magna ex
erunt notas quasdam, quæ refutari non posse videntur: gestasse scilicet Guerram in man-
eriore duos subnatos dentes, in fronte cicatricem, vnguem primi digiti depressum, tres
nanu verrucas, aliá in minimo digito, sanguineam guttam in oculo sinistro. Quæ omnia
o extare comperiebantur.
edit huc, quòd ex testium numero multi patefaciunt Petri Guerræ consilium, qui cum
neris in rei necem & exitium coniurauit eò vsq;, vt cum Ioanne Lozæo consule Palesiensi
erit, si ad eius perniciem pecuniariá certam summam conferre vellet, se reliqua suppedi-
Illum autem respondisse, malle se ad eius salutem bona sua expendere, quem suum esse
neum, ab ipso Petro sæpenumerò affirmante didicisset. Addunt, famam esse apud Arti-
etrum cum generis suis, invita ipsa actrice, hanc perniciem misero homini machinati,
e sequi. Deniq; aliquot ex illis Petrum non semel audiuisse, cùm hunc reum nepotem
ateretur.
rò, quotquot ferè auditi sunt testes, confirmant, hunc reum, cùm Artigatum venisset,
n omnes salutasse, qui Guerræ noti fuerant, vt quemq; primo occursu obuium habebat:
o agnoscendo nonnihil hæsitare videbantur, tum eum res præteritas in memoriam re-
singulos sic compellaret; Itáne verò non meministi, cùm ante decem, duodecim, quin-
viginti annos tali in loco eramus, cum illa agebamus, cui cœtui is & ille intereat, atque
inter nos sermones habebantur? Quin & cũ ipsa actrice multa dixisse & repetiisse (vt an-
à nobis est) eorum, quæ vir & vxor maxime occulta inter se habere solent. Disertè verò,
m aduenisset, ita præcepisse: cedo huc femoralia illa alba, quæ intrinsecus multitio albo
nt, quæ, cùm hinc proficiscerer, in tali cista reliqui. Id verò ipsa actrix verum esse fate-
mpertum est, femoralia illic fuisse. At ista sanè non potuit ab vllo monitore, vel no-
e discere. Fieri quidem potest, vt certa quædam verba memoriter narrentur, nonnul-
proferantur: sed tot variorum hominum notitiam proferre, quos nunquam nôris, ac
uidem, id verò humanis viribus maius, nec aliter quàm Magia vel arte quadam da-
fici posse videtur. Sed de argumento ex testium dictis sumto hactenus. Secundo loco
quod de similitudine rei cum sororibus Guerræ compertum est, quæ quidem multis
bus (cùm inquisitio ea de re ex officio institueretur) tanta esse proditur, vt ouum ouo
esse queat simile. Accedit ad hæc, quòd cùm Rolsia, quæ tam acriter reum persecuta est,
nferret, ac ipse reus jusjurandum ei deferre non dubitaret, neque recusaret, quin morte
orte afficeretur, si se non esse Martinum Guerram deieraret, nunquam ausa est iurare, sed
dæ instar negauit, se sacramentum exigere aut reddere velle. Quo nihil apertius fieri potest,
o & calumniæ affinis esse videatur.
rtò hoc quoque affertur, quòd toto annorum circiter quatuor spatio, quo coniugium
conuixerunt, actrix nunquam audita est conqueri. Imò quoties quispiam affirmauit, non
erum maritum, illum non dubitabat duriori oratione mendacij insimulare, affirmans,
Martinum esse, aut omninò malum quempiam genium ipsius exuuio tectum: à se enim
ò agnitum fuisse. Quod si quis idem deinceps dicere audeat, se effecturam vt suo magno
t. Insuper apud multos solebat illa conqueri, quòd Petrus Guerra cum vxore, ipsius
atre, eò se volebant impellere & invitam cogere, vt reum in ius vocaret, suumque
maritum contenderet, vt ne à minis quidem abstinuerint, se illam, nisi morem gere-
exacturos esse.

Quintò

Quintò & hoc suspicionem augebat, quòd cùm reus aliquando alia de causa in carc
iectus fuisset ex authoritate Seneschalli Tolosani, instante quidem & persequente Ioann
Scornebouio minore natu, sed operam clanculum accommodante Petro Guerra, fuit tun
mentito mariti nomine nonnullus sermo iniectus. Cuius rei causa non desinebat ipsa actri
Guerra & vxore conqueri, qui se ad accusandum maritum impellere conabantur, quòd ec
filium esset, vt ille vel rei capitalis damnaretur, vel triremium pœnæ addiceretur. Ex h
cùm à Seneschallo causa iudicata liberatus esset, reuersus Artigatum officiosè ab ipa actri
velut maritus accipitur : quæ ei, simulatq; venit, indusium recens suppeditauit, & in
xum ipsum admisit. Postero tamen die, summo manè, Petrus Guerra, procuratori
tanquam ab actrice constitutus, generis comitantibus armatis, rursus custodiæ man
iamsi nulla accusationis noua capita extarent, neque dum actrix ipsum Petrum proc
eius rei causa constituisset. Id enim vesperi demum eo ipso die factum est, vt ipse Pet
confessus est.

Quæ tamen omnia ipsius actricis voluntate nequaquam fieri, satis docent cùm ali
pra commemorata sunt, tum verò amica illa & omnium officiorum plena noctis sup
rata consuetudo. Quin & simulatque denuò comprehensus est, illi vestes & pecunia
se sustentaret, misit.

Quæ cùm ita essent omnia, magnam causam Senatus habere videbatur, cur abso
reum censeret, præsertim cùm (præter omnia illa superiora) hæc sententia causæ matrimon
& ipsius rei, faueret. Quam sententiam, vt æquiorem, si sequi liberet: coniecturæ & argume
ex aduerso obiecta, parùm aut nihil habere virium viderentur.

Nam quod ad numerum testium attinet, facilè respondetur, quòd (vt iam dictum
bus, qui pro reo loquuntur, etiamsi pauciores sint numero, plus fidei habendum est,
cùm verisimiliora dicant. Et in matrimonij, liberorum & ipsius rei fauorem loquan
firment.

Iam quod ad Carbonem Barrautium, Tillij auunculum attinet, adiunctis alijs test
multa singularia aduersus reum proferunt, fuerunt omnes illi firmis rationibus refutati, q
obiecta fuêre, valere comperta. In militis oratione nullum est momentum, qui non est ips
sed alij quidam, qui se ab eo audiisse affirmant.

Nec obstant signa & notæ, quæ à testibus proferuntur. Ad illa enim superioribus v
responsum est, testes abundè refutatos esse. At verò pauca ab eis signa afferuntur, quæ r
quoque extare appareat, si vnum illud de proceritate & crassitudine corporis dem
quod etiam facilè responderi potest. Nam (quod ab aliis testibus idoneis affirmatur)
cùm domo proficisceretur, ob gracilitatem videretur procerior & altior, postea tamen
te ætate, potuit corporis & fœmorum crassiorem magisque compactam molem acquir

Nihilo rectiùs obijcitur dissimilitudo, quæ inter reum & Sanxium Guerram Mar
cernitur. Nam præterquàm quòd inde petita indicia (quod antea demonstrauimus) p
ma sunt, extat contraria probatio ex similitudine quæ inter reum & Martini sorores ex
spicitur. Quæ sanè eo maiorem vim habere debet, quando plures personæ cùm vnâ conf
& quidem eiusdem propemodum ætatis sunt cum ea, cuius similitudo quæritur.

Quod porrò obijcitur, reum linguæ Boscorum ignarum esse, responsum ex rei gest
facilè potest colligi. Nam iudices inquirendo compererunt, Martinum è natali solo infant
bimum, aut eò paulo fortasse grandiorem, allatum fuisse.

Nec obstat etiam quicquam, quod Tillius ab ipsa adolescentia sceleratæ & omnib
contaminatæ vitæ fuerat : cùm reum illum non esse, sed potius Martinum Guerr m
At ex aduerso, ipsi quoq; actores non minùs consentanea, quæ exciperent, habebant, & q
tionum momenta, quas reus afferebat, eleuarent. Nam quod primo loco dicitur, plus fide
affirmantibus habendum esse, quales sunt, qui à reo stant : id in istius causa locum no
cùm actoris testes non minus affirmantes sint, vt qui reum esse Arnaldum Tillium affirm
ratione pronuncient. Accedit, quod negatiua oratio, quam vsurpant, dum istum esse
pernegant, facilè probationis pondus habet, quippè cùm adeò scitè & accommodatè ad
pora & personas restringunt, vt tritæ illius regulæ cancellis iam minimè teneamur, qua
duos testes affirmantes sexcentis inficiantibus potiores esse.

Alterum est, & quidem in hac causa potissimi ponderis, quòd testes, qui tanta asse
reum esse Martinum Guerram dicebant, errorem postea agnouerunt, & in Senatu de sua
decesserunt, vti postea dicetur.

Nam quod ad notas illas, cicatrices & signa attinet, quæ in oculis, fronte, manib
guibus rei extare deprehenduntur, quæ in Martino quoque extitisse feruntur, excipi po
rum rerum partem quandam (nempe verrucas, sanguineam guttam & depressum vngu
ostendi, vt singulæ singulis testibus affirmentur: vt testes singulares esse appareat: qui ni
bant, etiamsi sexcenti tales producerentur.

De reliquis porrò notis, vt de subnatis dentibus & similibus, nihil nouum e
inter se similes reperire, non solùm in vultus lineamentis, sed etiam certis quibusdam
ris notis.

verò quod affertur, rumorem esse Artigati, ipsam actricem à Petro & generis impelli,
udicio persequeretur, responderi potest, probationem à fama petitam non admitti, nisi
busdam factis, quæ huic causæ quadrare non possunt.
ec in eo quidem multum momenti positum est, quod dicebatur de noticia, quam reus
ebatur, eorum omnium, quos primo occursu obuios habebat. Etenim præter magicam
s nomine vehementer suspectus erat, ipse postea, cùm supplicio afficiendus esset, con-
à nonnullis adiutum fuisse, quorum opera vsus esset in congerendis & memoriæ man-
busdam rerum capitibus. Nihilo firmius est, quod è sororum Martini cum reo simili-
parua colligitur: propterea quòd (vt iam aliquoties dictum est) iudicium ex simi-
ide incertum est. Cuius rei plurima possunt exempla proferri. Aequè facilis est exceptio
de actrice narratum est, quæ eum reo commissa iuramentum edere recusauit. Neq; enim
ad rei veritatem mutandam quicquam valet.

rtim in causis capitalibus, in quibus probatio ex jurejurando legitima non est. Qui-
otest, nonnullos ea superstitione laborare, vt illis religio sit vel in re clarissima & cer-
are. Eadem opera respondetur ad id, quòd toto illo triennio actrix eum eo non expa-
iæ contra aduersus quosuis negantes summa pertinacia contendebat, eum esse verum
: imò cùm ea de re apud Seneschallum Tolosanum reus factus esset, sæpius eum invi-
nijs alijsq; rebus juuabat: nempe quia (vt facilè conjici potest) in eo adhuc errore

fuit contrariarum rationum & conjecturarum pugna atque discrepantia, cuius cau-
non est, curiam maximè perplexam hæsisse in re tam obscura dijudicanda. Verùm
le, & maximus Deus, vt ostenderet, se laboranti veritati subvenire velle, ne tam prodi-
gitium occultum, debitis pœnis eximeretur: cùm de rei summa pronunciandum es-
on absq; miraculi specie, vt in ipso tempore verus Martinus aduenirer.

tur ex Hispania rediens, altera lignea tibia ingrediens (quemadmodum ante annum
am, vt narrauimus, nuntiauerat) supplicem libellum porrigit, quo imposturam dete-
dicendi potestatem fieri postulat. Senatus postulata concedit, eique apud Basilicæ
Arrestum clausum tenet. Statuunt interim patres, vt cum Tillio, Petro Guerra,
sororibus committatur, nec non cum ijs testibus, qui tanta constantia affirmauerant,
Martinum. Itaq; auditur, & super ijsdem interrogatur, quæ ex reo quæsita fuerant:
nnia respondet, ac indicia profert ille quidem ad singula, quæ rogantur, non tamen
certa, aut multa, quàm ipse Tillius. Denique ambo inter se conferuntur. Ibi tum Tillius
uàm vnquam antea proteruiorem præbet: istum sycophantam, nequissimum, impo-
nissimum appellat, se non recusare, quin turpi suspendio pereat, nî planum faciat, eum
erta submissam, & precio numerato corruptum esse. Qui tametsi callidè ab eo ad men-
nstitutus esset, non tamen se dubitare, quin eum coarguere & suppositum deprehen-
. Tum insistit multa narrare, abeoque de plurimis rebus domesticis sciscitari. Ad quæ
a non tam appositè neque promtè respondebat, quàm reus visus antea fuerat, & tum
debatur.

cùm viderent Iudices, consilium capiunt, vt nouum istum aduentitium, remotis te-
um interrogent, & ab eo quædam omnium occultissima quærant, quæ à neutro adhuc
, nec quicquam quod accedere ad ea videretur. Rogatus, vera (vt postea constitit)
. Deinde eo remoto reum accersunt, eadem ad decem aut duodecim capita sciscitantur.
nia planè eadem, quæ alter, respondet. Quæ res toti cœtui stuporem immisit, opinio-
ecit, eum Magica impietate vti: vt publica etiam fama huius rei apud Artigatum, Pinum,
, & loca finitima, notabatur.

ur patres, quò certius iudicium facerent, præcipuos ex eorum numero, qui testati fuerant,
Martinum Guerram, coràm adesse iubent, ipsas item Martini sorores cum maritis, si-
ipsius Tillij avunculum, fratres & certos consanguineos: vt ambo isti simul eorum
jicerentur, atq; alter tandem verè agnosceretur Martinus Guerra. Qui omnes iussi ad-
er Tillij fratres, qui nullis litteris, minis aut imperio adigi vnquam potuerant, vt ad-
trem testimonium dicerent. Adest ergo omnium prima soror natu maxima: quæ
istum nuper reuersum intuita, statim fratrem esse agnoscit, atque flens in eius ample-
Iudices his verbis alloquens: Hic verò demum est frater Martinus Guerra. Vltrò
fateor, in quem perfidiosus iste proditor (tum autem Tillium præsentem designabat) me,
cines omnes Artigatenses suppositis indicijs impulit, & diu detinuit, ad quem eius
n ipse quoque, qui recens venerat, collachrymari cœpit. Deinde reliquæ etiam sorores
oscunt, omnes denique cæteri testes idem faciunt, qui tam pertinaciter antea Tilli causam
s confirmabant.

andem ipsa Rolsia in medium adducitur, quæ simulatque in recentem istum oculos con-
tris lachrymis, tota tremens instar folij vento agitati, vultu madente eũ amplexura accurrit,

errati veniam petens, in quod imprudentem ſe, Tillij verſutia, calliditate, atq; impoſtu
ventam incidiſſe confitetur.

Culpam potiſsimum in ipſius Martini ſorores rejiciens, quæ nimia facilitate ſibi pe
& affirmârant, reum eſſe ipſum ſuum fratrem: cùm alioqui cupiditate incredibili tene
perandi mariti. Itaq; hæc omnia concurriſſe, quibus facilè adductam ſe eſſe, vt eum a
eò magis quòd multa, eaque maximè arcana & ſingularia indicia prodebat. Verùm cùr
fraudem deprehendere cœperit, mortem ſexcenties optâſſe, atq; adeò ſibi eam illaturam
Dei metus prohibuiſſet.

Quocirca cùm ſe tam indignè deluſam animaduerteret, caſtitatis opinione exci
nefario proditori intendiſſe, tantaq; perſeuerantia perſecutam eſſe, vt capiteà Prætoı
damnatus ſit, vt mortui cadauer in quatuor partes diſſecaretur. Neque in eo tamen ſe
ſed poſtquàm ille ad ſenatum Toloſanum prouocauit, ſe à patribus ſupplicem petijſſe
venire (prouocatione enim rei ſe antea impediri, ne loco exiret) & de iniuria accepta
iudicioq; hominem perſequi liceret.

Hîc verò operæ præcium eſt geſtum huius recentis Guerræ narrare. Is cùm ad ſoror
ſum, & agnitionem lacrymas continere nequiviſſet, tamen ad vxoris ejulatus, ſuſpiria&
gemitus, nullum vnquam commiſerantis animi ſignum dedit. Imò vultu quodam a
ſeuero aſpectu, tanquam illam intueri vix dignaretur, mitte verò, inquit, iſtas lacryma
nec poſſum nec debeo commoueri.

Nec excuſationem excipio, cùm ſorores & patruum obtendis. Neque enim pate
patruus, ſorores aut fratres notiorem habere debent filium, nepotem aut fratrem, q
maritum. Itaq; domeſticarum turbarum, & tragœdiæ totius nemo præter te culpan
debet. Ibi tum Iudices ipſi Rolſiam homini purgare conantur, verùm omnia fruſtra
nim primo illo congreſſu eius animus miteſcere, aut ab inſita auſteritate deduci potuit.
dolus planè patefactus, & recens iſte omnium conſenſu agnitus verus Martinus Guerra
eſt: cauſa quoq; ſuis omnibus numeris inſtructa & expedita, iudicum ſententiam r
Quapropter curia, magna & graui deliberatione omnibus expenſis, Arreſtum in h
edidit.

Arreſtum Senatus Toloſani.

VISO proceſſu, habito coram Prætore Regienſi contra Arnaldum Tillium, cog
Panſetam, ſe pro Martino Guerra gerentem, nunc in cuſtodia Palatina detentum
Prætore prouocantem, ſententia ampliſsimi ſenatus eſt, cauſæ totius acta omnia, vnâ cu
prouocatione annullanda eſſe.

Ad debitum porrò ſupplicium Tillio irrogandum, quò expietur impoſtura, cri
nominis & perſonæ ſuppoſitio, adulterium, raptus, ſacrilegium, plagium, furtum
que crimina ab ipſo Tillio reo incarcerato commiſſa, quæ omnia ex ipſo proceſſu reſul
natus hominem hac ignominioſa multa damnauit, atq; etiamnum damnat, vt ad fore
Artigatenſis, genibus flexis, induſio tectus, capite aperto, pedibus nudis, reſti collo in
dam ceream accenſam in manibus tenens, veniam à Deo, Rege, Patribus, Martino Guerra
tranda Rolſia coniugibus petat. Deinde carnifici in manus traditus, ab eo per plateas &
ta Artigati circumductus, reſti collo reuinctus ante ipſius Martini ædes adducatur, ibiqu
lo, quod eius rei gratia erectum illic fuerit, appenſus ſtranguletur: poſtremò cadaue
ratur.

Cenſuit inſuper ſenatus, certis cauſis ad id adductus, vt bona ipſius Tillij, filiæ
ille ex Rolſia, impiè ad hunc modum per Martini Guerræ nomen & perſonam ſuppoſi
nubij prætextu decepta ſuſcepit) edicto poſsidenda tradantur: ſic tamen vt litis impenſæ
trahantur. Porrò Martinum, Rolſiam, & Petrum Martini Patruum curia, foro, & lit
Tillium denique reum ad Prætorem Regienſem remittit, cui executionem rei iudicatæ
& verborum ordine præſcripto faciendam, mandat, ac committit. Imp. 1 1 8. Fer
Pp. 2 3 0. Paulo 4.

Franciſcus Hottomannus in Bruto
Fulmine.

DOnationis Conſtantini ſumma hæc eſt: Imperator Conſtantinus Chriſtianorum ho
morbo affectus, in ſomnis à Petro & Paulo Apoſtolis admonitus, vt ſe Syluestro Pap
no purgandum traderet, confeſtim ab illo baptizatus atque ſanatus: tanti beneficii rem
cauſâ, donauit eidem Syluestro, eiusq; ſucceſſoribus vrbem Romam, totumq; Occidentis Im
ſimul coronam ſuam auream, & ſceptrum, & reliqua Imperatoria inſignia, vt maiorem di
Papa Rom. haberet, quàm ipſe Imperator. Simul imprecatur ſuis ſucceſſoribus vſq; ad finem

co

nem in inferno inferiore, cum Diabolo & impijs: nisi eam donationem ratam habe-
uent. Datum Romæ 3. Kal. April. Constantino A. quater & Gallicano Coss.
tur instrumentum, quo solo Papatum dominatus sustinetur, falsum, fictum, ementi-
à Papa nescio quo, perinde vt librum conformitatum subiectum fuisse, quàm plurimis
uincemus, quorum illud primum est.
d, cùm tot extent historici, qui res Constantini literis mandauerunt, nullus tamen au-
reperitur, qui tam immensæ, tam effusæ, ac tam inofficiosæ prodigalitatis mentionem
s sunt Eusebius, qui libros 5. de ipsius vita conscripsit, item Socrates, Theodoretus, Eua-
us, Eutropius, Paulus Diaconus, Orosius, Beda, Zonaras, Nicephorus: quos non est
i vera illa donatio fuisset, tantam rem tanto silentio prætermissuros fuisse. Quin etiam
omani, qui sæpè multumque de suâ potentiâ & amplitudine cum alijs Episcopis conten-
nen in suo iure persequendo, & instrumentorum suorum editione, nullum vnquam de
ento fecisse verbum leguntur.
òd complures Papalis dominatus patroni & defensores testificantur, totúm illud caput
Gratianici Decreti codicibus abesse: in his est Antoninus Florent. Episcop. primæ partis
it. 8. c. 1. & Volaterranus: vbi de Constantino commemorat. Caput illud, (inquit
) non habetur in antiquis Decretis. Quid ergò, & quantum Constantinus dona-
benè certum. Nicolaus autem Cusanus libro de Concor. Cathol. 3. absque dubio, in-
fuisset illud dictamen apocryphum: Gratianus in veteribus codicibus, & canonum
us inuenisset: & quia non inuenit, non posuit. Quin etiam Æneas Syluius in dia-
am, quem adhuc Cardinalis scripserat, apertè instrumentum istud falsitatis arguit:
egistas appellat, qui tantoperè sudauerint in disputando, an eâ donatio valeat, quæ nun-
fuit.
uòd Eusebius lib. de vitâ Constant. 4. memoriæ prodidit, eum perexiguo ante obitum
ne Imperij sui diuisionem inter suos filios fecisse, vt natu maximo Occidentem, secundo
tertio interiectam regionem assignaret. Sed & Socrat. hist. Ecclesiast. 3, cap. vlt. Cùm
, filios háberet, singulos eorum Imperij sui participes esse, constituit: primum quidem
nominis, Constantinum, Occidentalium partium. Secundum aùi nomine, Con-
in Oriente constituit. Iuniorem verò Constantem in mediâ regione ordinauit. Item
l. Victor, ad tres, inquit, orbis Romani dominatio redacta est, Constantinum, Con-
& Constantem, filios Constantini. Hi singuli has partes regendas habuerunt. Item Zo-
hist. part. 2. inquit: Eius liberi successionem in Imperio nacti, nationes inter se partiti
onstantinus quidem natu maximus cum minimo natu Constante omnia trans Alpes si-
m, & Illyricum sortitus est.
c posteriorum temporum historiam consideremus. Nam vt inter omnes Chronogra-
at, non tantùm Italiæ, verùm etiam Romæ vrbis imperium penes Constantini successo-
os centum & quadraginta permansit, vsque ad annum Christi CCCCI. quo tempore
illud Occidentis vexari cœptum à Gottis, Francis, Alanis, Burgundis, Vandalis: semper
ure Imperat. Rom. mansit, vsq; ad Imp. Augustulū, quem Odo Gottorum rex Italiâ expu-
mâ potitus an. 476. quo tempore Rom. Imp. in Occidente defecit, Barbaris & Romæ &
gnantibus. Nam regium Romanorum nomen penes Odoacri posteros ac successores
CCCXXV. permansit. Itaque videre licet quàm plurimas apud Cassiodorum Theo-
s literas, partim ad senatum vrbis Romæ, partim ad populum Romanum, regio nomine
oritate scriptas: vt nemini dubium esse posſit, quin & Italia & vrbs ipsa Roma sub Got-
um ditione, non sub vllius Papæ dominatu permanserit: vsque dum, Gottis ab Imperat.
inopolitano Italiâ exactis, præsides in illam prouinciam mitti cœperunt, Exarchorum
qui etsi Rauennæ domicilium habebant; tamen in Italiâ per annos complures domina-

rsus Longobardi, quorum regnum exortum est anno IↃLXVIII. vniuersam Italiam,
em Romam, per annos CCVI. hoc est, vsque ad annum IↃCCLIV. tenuerunt: quæ
Procopij, Iornandis, Marcellini, Pauli Diaconi, & aliorum scriptis intelliguntur: vt per-
cuiuis esse posſit, falsum esse, quod Papæ contendunt, maiores suos vel in Italiâ, vel in vrbe
minatum ex Constantini donatione obtinuisse: cùm is dominatus anno demum Christi
ium habuerit, ex Pipini & Caroli Magni liberalitate, qui exarchatum Longobardis ere-
à cum vrbe Româ Papæ Stephano secundo donauerunt: vt Platina, Volaterranus, & alij
stantur, sed præsertim Sabellicus Ennead. 8. lib. 8. vbi præter cæteros asscribit, Constanti-
rtum Orientis Imp. legatos ad Pipinum in Italiam misisse, qui ab eo peterent, vt Rauen-
tera Exarchatus loca suo Imperatori restituenda curaret: quippe quæ Imperij essent (sic
Sabellicus) non autem Pontificis. Neque se Pipinus Constantino, aut cuiquam homi-
eterquàm Ecclesiæ Romanæ militare, eoque consilio se arma induisse, vt Apostolicam se-
mnium mortalium iniuriâ vindicaret: vtque Rauennam, & quicquid Longobardi vi &
egissent, Romanæ subijceret Ecclesiæ. Ita Græci, re infecta, Oratores domum redierunt.
ellicus.

Platina autem, Exarchatum Aiſtulpho Longobardo ereptum, & Papæ Stephano
ſubiungit, anno DCCLVI. ſimulque Imperatoris nomen Carolo Magno Pipini filio
quod Imperatores Orientis ægrè per ea tempora tuebantur, hoc eſt, anno IↃCCCI. quâ
Krantzius in Saxon. lib. 2. cap. 1. ſic ſcribit: Tribuunt nonnulli Conſtantino Magno do
illam Italiæ, & Germaniæ, & neſcio quarum prouinciarum Eccleſiæ Rom. factam: de quâ
rint: Carolus erat, qui ex victoria Longobardorum Romanam Eccleſiam ditauit, cùm p
quanta, & Gotti per ſua tempora, & deinde Longobardi reges nonnulla contuliſſent.

IV. Quòd Papæ ipſi inter ſe de hac donatione pugnantia loquuntur, & valdè diſ
Nam cùm hoc loco (id eſt in d. c. Conſtantin. diſt. 96.) regnum Romanum atque Italia
dentis totius Conſtantino acceptum referant, & anno Chriſti 338. tamen alio loco ſui h
ficij auctorem laudant Ludouicum Pium, Caroli Magni filium, ex an. Chriſti 835. Cui
cij ac falſitatis impudentia quò dilucidiùs appareat, bina huius poſterioris donationis i
ta, quæ Papæ & Canoniſtæ nobis ediderunt, inter ſe comparabimus. Nam Volater
Georg. 3. ſic loquitur: De pietate ipſius Ludouici Pij in Romanos pontifices multa B.bl
us refert, ciuitates quas eis dedit enumerans: ego quoque ex Antigrapho vetuſti libri, q
bliotheca Vaticana hodie continetur, vbi eius enarratur donatio, Apographum excerp

Inſtrumenti Volaterrana editio.

EGo Ludouicus Imp. concedo tibi Beato Petro, Principi Apoſtolorum, & per te vicari
mino Paſchali ſummo pontifici, ſucceſſoribusq; eius in perpetuum, ciuitatem Roman
ſua iuriſdictione, omnibus circa terris, ciuitatibus, portubus, ac maritimis locis Hætru
denique mediterraneam vrbem veterem Balneoregium, Viterbium, Saonam, Pop
Roſellas, Peruſium, Mathuranum, Sutrium, Nepe verſus Campaniam, Ananiam, Sig
rentinum, Alanum, Patricum, Fruſinonum, cum omnibus circà oppidis & vicis: nec non
tum Rauennæ integrum, ſicut piæ recordationis Carolus pater, & item Pipinus auus nc
te: lector mirum de Conſtantino ſilentium) Beato Petro dudum conceſsêre: videlicet Ra
Bonicum, Amiliam, Forum populi, Forum Iulij, Fauentiam, Imolam, Romaniam, Ferra
madum, Adriam, Seruiam, in Marchia Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, O
Numanam, Eſium, Forum Sempronij, Feretrum, Vrbinum, territorium Valnenſe, Calliu
los, Eugubium, in Campania Sorum, Aquinum, Arpinum, Thranum, Capuam:
nia quoque ad noſtram pertinentia ditionem, Beneuentanum, Salernitanum: Calabriæ i
ac ſuperioris, ac Neapolitanum ducatum: inſuper Spoletinum, Tuderotraculum, Har
quaque eius ditionis: Inſulas quoque inferi maris, Corſicam, Sardiniam, Siciliam, quæ o
memoriæ Pipinus auus, deinde Carolus Imperator, genitor noſter, per Athenium & Ma
Abbates, ad hoc ſponte miſſos, B. Petro eiusque ſucceſſoribus ſcripto conceſſerunt, nos ite
mus atque concedimus.

Præterea ſummi Pontificis deligendi Romano conſilio poteſtatem eſſe volumus, m
diſcordia fiat, ac poſt conſecrationem legati ad nos ſucceſſoresque noſtros Reges Franco
ciliandæ charitatis & amicitiæ cauſa, mittantur; ſicut temporibus dom. Caroli ataui,
ni aui, & poſtremò Caroli genitoris noſtri mos fuit. Hanc igitur voluntatem noſt
pro ac iureiurando firmamus, & per Legatum S. R. E. Theodorum domino Paſchali n
manuque propria me ſubſcripſi, EGO LVDOVICVS. Subſcripsêre quoque tres
Epiſcopi decem, Abbates octo, Comites quindecim, Bibliothecarius, Manſionarius, Oſti
vnus. Numerabatur annus ab incarnatione Domini D.CCC.XXXV.

Inſtrumenti Decretalis editio.

EGo Ludouicus Imperator Romanus Auguſt. ſtatuo & concedo per hoc pactum co
tionis noſtræ, B. Petro principi Apoſtolorum, & per te vicario tuo, domino Paſcha
mo Pontifici, & ſucceſſoribus eius in perpetuum, ſicut à prædeceſſoribus noſtris vſque nu
ſtra poteſtate & ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis Romanam ciuitatem, cum ducatu ſuo, &
nis, atque villicis omnibus, & territorijs eius montanis, & maritimis littoribus & portubus,
ctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac villis in Toſcaniæ partibus.

Item quando diuina vocatione huius ſacratiſsimæ ſedis pontifex de hoc ſec
grauerit: nullus ex regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, de qualibet parte
ſub noſtra poteſtate conſtitutus, licentiam habeat contra Roman. aut publicè
uatim conueniendi, aut electionem faciendi, nullusque in ciuitatibus aut territorijs,
cleſiæ Beati Petri Apoſtoli poteſtatem pertinentibus, aliquod malum præterea face

Anno

iceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo
hibere ſepulturam : & eum, quem diuinâ inſpiratione & B. Petri interceſsione, o-
ni vno conſilio atq; vna concordia ſine aliqua promiſsione, ad pontificatus ordinem
ne aliqua ambiguitate atque contradictione, more canonico conſecrare : & dum con-
it, legati ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores Reges Francorum dirigantur, qui inter nos
iciriam, charitatem, & pacem concilient.

ac comparatione perſpicuum eſt, quibus fraudibus, & quàm malis artibus Papatus ad
lum ſummum illum Italiæ dominatum ſit vſus. Nam, vt verus Imperat. Conſtan-
Iuſtinianum loquitur: Scripturæ diuerſæ, & fidem ſibi inuicem derogantes, firmitatis
poſſunt. l. ſcripturæ, 14. c. de fid. Inſtrum. quippe, cùm duæ orationes pugnantia
veræ eſſe non poſsint. l. ſi is qui. 13. §. vtrùm. D. de reb. dub. l. vbi pugnantia. 188.
ur: Itaque quoties plura eiuſdem actus inſtrumenta conficiuntur, oportet ea inter ſe
bis congruere: tametſi error in aliqua notula ſit tolerabilis : veluti ſi L. pro C. ſcri-
Sempronius. 47. D. de leg. 2. Sed aliud eſt error in notâ numeri, aliud diuerſitas in
velut hoc loco, vbi in vno inſtrumento ſola Romæ ſuburbana quædam nominan-
ro, præter maximam Italiæ partem, etiam Sicilia, Sardinia, & Corcyra. Quo caſu
æ donationes ſunt, diuerſa inſtrumenta requirebantur. l. ſancimus. 34. §. ſi quis au-
donat. l. quingenta. 12. D. de probat.
que ſi Conſtantinus tanto antè Occidentis Imperium Papatui donârat: ecquod ius no-
ici Papa ex hac noua Ludouici donatione potuit? cùm, vt vulgò traditur, rei ſuæ acqui-
ſit. l. 4. C. contrah. emp.
uòd alio etiam loco Papæ pugnantia inter ſe de hac eadem donatione locuti ſunt. Extat
dem Gratiani decreto, 12. q. 1. c. futuram. Melchiadis Papæ teſtimonium, qui an-
um Papalem ſedem obtinuit: vbi iam tum, ante Sylueſtri (inquam) Papatum, hu-
onis à Conſtantino etiam ante ſuum Papatum factæ, mentionem his verbis facit: Do-
enſa contulit, & fabricam templi primæ ſedis B. Petri inſtituit adeò, vt ſedem Imperia-
ueret, & B. Petro ſucceſſoribusque ſuis profuturam concederet. Nam ſi ante Melchia-
ra Conſtantinus illam donationem fecit, quid argumenti habere hæc Sylueſtri
ecit, affirmantis, & baptizatum à ſe Conſtantinum, & ſe ab illo tanto imperio do-
ſſe.
Sed iam propiùs ad ipſum donationis inſtrumentum, & hiſtorici verba veniendum
cui veriſimile videbitur, ſomnium diuinitus fuiſſe oblatum homini non tantùm Eth-
olorum cultori, verùm etiam acerrimo religionis Chriſtianæ inſectatori? aut ſi obla-
: quis credat, Deum non id potiùs per angelum aliquem, ex vetere (vt ſcriptura
ac perpetua conſuetudine, quàm per Apoſtolos mortuos id facturum fuiſſe? denique
m eſt, quicquam de ſomnijs, præter Scripturæ ſacræ auctoritatem credere. Quare du-
ini eſſe debet, quin hoc inſtrumentum ex eadem officina prodierit, vnde alia eiuſmodi
bilia Papatus commenta, figmenta, & mendacia nata ſunt. Tale eſt illud apud Anto-
rt. 3. tit. 24. §. 3. Cùm Dominicus eſſet Romæ, & in Baſilica S. Petri orationem ſuam
uatione & dilatatione ordinis ſui effunderet : factâ manu Domini ſuper eum, glorio-
es Petrum & Paulum ad ſe ſtatim venientes aſpexit: quorum Petrus baculum, Paulus
m tradere videbatur: addebantque dicentes: Vade, prædica : quoniam à Deo ad hoc
m electus es.

illud alterum Papæ Stephani ſecundi, apud Rheginonem in Chron. anni IↃCCLIII.
anus Papa, cui Pipinus exarchatum Italiæ donauit, ſcribit: ſe, cùm in monaſterio S. Dio-
pagum Pariſiacum (hæc illius verba ſunt) ſubter campanis dormiret, vidiſſe ante alta-
um, & magiſtrum Gentium Paulum, quos de illorum ſicarijs cognouit, B. Dionyſium
longiorem: dixiſſeque dominum Petrum: hic frater noſter poſtulat ſanitatem: & D.
eſpondiſſe: modò ſanabitur : & appropinquantem miſiſſe manum ſuam ad pectus do-
nyſij amicabiliter, & dixiſſe D. Petrum ad dominum Dionyſium hilariter: Tua gratia
eius. Et ſtatim dom. Dionyſium, thuribulum incenſi & palmam in manu tenentem,
o & diacono dixiſſe, ſcilicet prælibato Stephano Papæ: Pax tecum frater: noli timere:
s. Et mox (inquit) factus ſum ſanus: & volebam implere, quod mihi præceptum erat:
nt, qui ibi aderant: quòd dementabam, & cætera.
adeò ſtolida atque inſulſa ſunt, vt Papa Stephanus illo commento riſum captaſſe videa-
d laudandus Deus, quòd tantam improbitatem non niſi in homines ſtolidos incidere
Quin ne illud quidem de viſis in ſomnio Petro & Paulo apoſtolis prætermittendum eſt,
bro Conformitatum legitur fol. 51. B. Franciſcus Romam pergens, fuit à ſanctis apoſto-
ro & Paulo dulciter amplexatus. Ibidem Petrus & Paulus à Franciſco rogati, impetrârunt
regulæ minorum confirmationem.

VII. Quòd verisimile non est, Constantinum Magnum illo lepræ morbo laboras doquidem neque Eusebius, qui vitam eius accuratè quinque, vt dixi, libris complexus Zosimus, qui religionis odio Constantinum quibus potest contumeliis exagitat: neque P conus: neque alius quisquam vllam illius morbi mentionem facit: vt omittam Baptista ni argumentum ex libro de Patient. 1. cap. 30. vbi cùm ex Plinij libro 21. cap. 1. doc nos illud morbi iam pridem in Italia restinctum fuisse, sic infert: Si ergò tempore Plini Vespasiano floruit, erat iam restinctus hic morbus in Italia: verisimile non est, Consta laborasse, qui post longum tempus imperauit.

VIII. Quòd etiam impium commentum illo loco subijcitur, & quod Christianor animique respuunt: Constantinum, dum in lauacro à Papa baptizabatur, vidisse manu cœlo in suum corpus demissam, quæ illum lepra purgauerit. In sinu lauacri positus (ait tangentem me à cœlo proprijs oculis aspexi, sub qua mundatum me à lepra cognoui. E videt, figmentum hoc eiusdem esse generis, cuius illa sunt, quæ passim in libro Confo. Franciscanarum, aut in vita Dominici leguntur.

IX. Quòd neque verisimile est, tam inconsultum Syluestrum Papam & Diaconos ip vt Constantino, Christianorum, ac præsertim Ecclesiæ Romanæ hosti infensissimo, tam post suum illis narratum somnium, Baptismum conferre vellent: ac non priùs ei Chris gionis mysteria, Catechumenorum instituto, traderent. Quin etiam Zosimus Christia xi, religionis inimicus narrat, eum ab Hispano quodam eam religionem edoctum, didicis vis illius esset in delendis hominum peccatis: ac tunc demum hariolos & flamines, cætero manarum superstitionum sacerdotes ab aula sua remouisse.

X. Quòd summi auctores atque historici testantur, Constantinum non nisi paulò antem anno demum ætatis L X V. baptizatum fuisse, neque id Romæ vel à Syluestro Papa, qui propè antè annis vita excesserat: sed Nicomediæ, ab Eusebio Nicomediensi, magna Epis frequentia. Hæc Eusebius in libro 4. de vit. Hieronym. in Chron. Rufinus lib. 1. cap crates lib. 1. cap. 39. Theodor. libro 1. cap. 31. Ambrosius lib. de obitu Theodosij. Nec Nicephoro fides habenda est, qui libro 7. cap. 35. cùm Romæ illum baptizatum scribit, iungit, se Romanam Ecclesiam in ea re auctorem sequi: præsertim cùm Vincentius lib. his dubitauerit scribere, secundum S. Hieronymum, Constantinum vxorem Faustam, Crispum crudeliter occidisse, & in extremo vitæ ab Eusebio Nicomediæ Episcopo ba fuisse.

XI. Quòd nec verisimile est, si Constantinus calido puerorum infantium sanguine su bam curare instituisset, vel eum voluisse pueros illos palàm à Capitolij sacerdotibus iugular ta sanguinis copia opus fuisse, vt eo cisterna tota impleretur.

XII. Nihilo magis credibile est, Constantinum tam diu Christianam religionem opp quin aliquid de Petro & Paulo, celeberrimis Christi Apostolis, auditione accepisset: neque rum Christianarum imperitum fuisse, vt somno illo excitatus ex Syluestro quæreret, quinam illi Dij, qui Petrus & Paulus appellabantur. Nam vt nihil omninò præter diuinam visio didicisset, tamen non est verisimile, Petrum & Paulum ei se pro dijs venditasse.

XIII. Quòd impium fuisset, beneficium recuperatæ valetudinis referre potiùs accep postolo Petro, Dei internuncio, quàm ipsi Deo, à quo Petrus ad eum missus fuerat. Deind to potiùs, quàm coniunctim Petro & Paulo. His enim verbis vtitur: Et beneficentijs ipsius itatem corporis redeuntem integerrimè sensi.

XIV. Absurdius est etiam, quod subijcitur, Constantinum, qui quinque liberos hab men de sententia omnium satraparum suorum (quod verbum in legibus & monument Romanorum planè nouum, insolens, atque inusitatum est) & vniuersi senatus ac optima cuncti populi, qui Romano Imperio subiacebat, dimidiam imperij sui partem pauperculo ti donasse: cùm inter omnes constet, senatum Romanum non illo tantùm tempore: verùm vsque ad Valentiniani Imperium Gentiles suas superstitiones retinuisse: quod vel ex Sy epistola intelligitur ad Imppp. Valentin. Theodos. & Arcadium scripta, lib. 10. Epist. 14. tus Romani nomine ab illis petit, vt superstitio, & idolorum cultus in vrbe Romà restitua B. Ambrosius, duabus Epistolis ad eundem Imper. Valentin. scriptis, Aurel. autem Pruden & elegantissimis versibus respondet.

XV. Æquè absurdum est, & Christiano Episcopo planè indignum, quod subijcitur stantinum non tantùm parem Imperiali suæ potestatem Syluestro Papæ tribuere, verùm eti iorem potestatis principatum, quàm nostra (inquit) serenitas regia ab omnibus habere scitur.

Et mox: Tradentes ipsi potestatem & gloriæ dignitatem, vigorem, & efficaciam, & ficentiam Imperialem. Qua de re, ac Paparum ambitione operæprecium est Be Abbatis Claræuallensis iudicium audire, scriptum Eugenio Papæ lib. de consider. 2.

inquit, exemplo prophetarum præsidere, non tam ad imperitandum, quàm ad facti-
od tempus requirit. Disce, sarculo tibi opus esse, non sceptro, vt opus facias prophe-
esto, vt alia quacunque ratione tibi hæc vendices, sed non Apostolico iure. Nec tibi
potuit, quod non habuit: quod habuit, hoc dedit, solicitudinem super Ecclesias.
ominationem? audi ipsum: Non dominantes, inquit, in clero, sed forma facti gre-
dictum ex solà humilitate putes, non etiam veritate: vox Domini est in Euangelio:
ium dominantur eorum, vos autem non sic. Planum est, Apostolis interdici-
itus. I ergò tu: & tibi vsurpare aude aut dominans Apostolatum, aut Apostoli-
atum: planè ab vtroque prohiberis. Si vtrunque simul habere voles, perdes vtrunque.
ardus.

Nihilo tolerabilius est, quod subijcit, se Papæ Romano tribuere principatum super
ecipuas sedes, Antiochiæ, Alexandriæ, Constantinopolis, & Hierosolymorum. In
odò manifesta, verùm etiam ridicula falsitas deprehenditur. Primùm, quia ne Con-
lis quidem adhuc vlla extabat: quippe quæ anno demum Imperij Constantini deci-
ri cœpta est, vt testatur Nicephorus libro 8. cap. 4. & ciues plerique omnes idolorum
d tempus erant dediti. Tantum abest, vt vlla ibi vel Ecclesia, vel Ecclesiarum metropolis
atiua fuerit.

Minùs etiam ferri potest, quòd subijcitur, Papam Romanum constitui super omnes
terrarum orbe ecclesias. Mitto enim, quod alio loco demonstrauimus, verissimam
am hanc esse Antichristi notam, cùm sibi quis principatum in omnes Ecclesias arrogat:
hoc loco Paparum amentia perspicitur, quam etiam alio loco perstrinximus: cùm ex
mento contendant, se principatum illum ex Constantini beneficio habuisse, quem ta-
s locis innumeris glorientur se immediatè ab ipso Christo accepisse. Nam vt inter omnes
od suum cuiusque est, id pluribus ex causis eius esse non potest, quandoquidem do-
on ex pluribus causis, sed vna tantùm contingit. l. 3. §. ex pluribus, D. de acq.

Ridiculum autem illud est, quòd Constantinum inducunt hæc de se prædicantem:
ndo Romano templo duodecim se terræ cophinos suis proprijs humeris extulisse, æqua-
, numero XII. Apostolis. Nam cùm toties vni Petro plus honoris tribuat, quàm con-
liquis XI. omnibus, nunquid proportionis ratio postulabat, vt plures in illius vnius ho-
æ cophinos exportaret, quàm in omnium reliquorum?

Neque verò minùs ridiculum est, quod subiungit: se pro continuatione luminarium,
templo ardebant, non modò possessiones & agros contulisse, verùm etiam in Oriente,
, Septentrionali & Meridionali climate, in Iudæa videlicet, Asia, Thracia, Græcia, Afri-
& in diuersis Insulis suam illi libertatem, id est, ius ac potestatem concessisse: vt per ma-
issimi ac sanctissimi patris Syluestri, & omnium eius successorum disponantur. Hæc
dem verbis & syllabis. Ex quibus intelligi potest, mirificam fuisse cereorum ac lumi-
iorum caritatem: quibus tuendis cùm vniuersi terrarum orbis, tum speciatim quatuor
tium vectigalia & annuos prouentus attribui oportuit. Neque verò id solùm: sed quia
n fides interdum in hoc genere suspecta est: Constantinus statuisse mortuo, vt illorum
um administratio ac dispensatio ipsis Papis committatur. Vt non facilè diiudicari posse
vtrùm maior Paparum impudentia fuerit, conantium nobis istas aniles fabulas tra-
eorum hominum stupiditas, si qui vnquam adeò stolidæ atque anili fabulæ fidem ha-

Æquè porrò ridiculum atque fabulosum est, quod sequitur de decem muneribus, quibus
Constantino donatum scribit. 1. palatio Lateranensi. 2. diademate aureo. 3. mitra. 4.
mperatorio. 5. purpurea chlamyde. 6. coccinea tunica 7. indumentis Imperatorijs. 8.
ræcedentium. 9. Imperiali sceptro. 10. cunctis signis, bannis, & vexillis. Fuerit ergo Pe-
tolus olim squalidus, obsoletus, sordida penula piscatoris modò amictus: nunc vicarius
atis vestibus, ornatu ac vestitu regio insignis, equitum peditumque comitatu cinctus, a-
adrato, pompa & apparatu magnifico, triumfans per orbem terrarum vagabitur. Quan-
Principis Apostolorum, quàm ipsius principis melior conditio est?

Summe Deus, quanta tua est clementia, mansuetudo, patientia, qui tam diu propudium
oulum istud tam impunè Christo tuo illudere pateris! O miseri reges ac principes, qui tam
a & fœda meretricis istius menstrua lambitis! O bone Iesu, quantum inter tuam illam spe-
guram, atque inter istius tetri crudelisque tyranni fastum ac superbiam interfuit! Nulla
uit Esaias, in Christo forma, nullus decor. Vbi eum aspeximus, oculos aspectumque no-
ertimus: abiectus, & ab hominibus contemtus, doloribus confectus, continentibus mor-
us, abscondens vultum à nobis. Adeò despectus, vt pro nihilo haberetur. Et quisquam
r, Papam gloriari esse ausum, se à Constantino Deum esse appellatum? Nam in hac dist,
is. ita scribens ait: Satis ostenditur, à seculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse
em, quem constat à pio principe Constantino Deum appellatum, cùm nec Deum posse ab
bus iudicari manifestum sit.

Sed operæpretium est, Doctoris Bernhardi de hoc toto pomparum genere iudici
qui lib. de consid. 4. ad Papam Eugenium his scribit verbis: Petrus nescitur processisse
vel gemmis ornatus vel sericis: non tectus auro, non vectus equo albo, nec stipatus mili
cum strepentibus septus ministris. Absque his & credidit satis posse impleri salutare in
Si amas me, pasce oues meas. Item alio loco: Consideres ante omnia, sanctam Ecclesia
nam, cui (Deo auctore) præes, Ecclesiarum matrem esse, non dominam: te verò non
Episcoporum, sed vnum ex eis. Hæc Bernhardus,

Verùm quid de subsequente clausula dicemus, vbi Constantinus post illam regiam
uestri inuestituram subiungit, se frenum equi papalis manu tenuisse, pro reuerentia B
& stratoris ei officium exhibuisse? Væ, væ meretrici veneficæ, cuius obscœna men
principes tam diu liguriunt! Nam hunc eundem honorem sibi Papa Stephanus
no rege proxime Lutetiam Parisiorum tribui passus est. Eundem sibi Alexander terti
peratore Friderico haberi voluit: vt non immeritò B. Hieronymus in prolog. de S
cto nominatim Romam appellet Babylonem, & purpuratam illam Meretricem, quæ
lypsi describitur.

Sed hoc de genere toto iterum suprà dicti Bernhardi iudicium audiamus, q
cant. sermon. 33. his verbis scribit: Honorati incedunt de bonis Domini, cui Domi
rem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus ha
gius apparatus, inde aurum in frænis, sellis & calcaribus, & plùs calcaria quàm altar
Inde splendidæ mensæ, & cibi, & scyphi. Inde comessationes & ebrietates. Inde cyth
ra, & tibia. Inde redundantia torcularia, & promtuaria plena, eructantia ex hoc in
de dolia pigmentaria. Inde referta marsupia. Proh huiusmodi volunt esse & sunt E
Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Nec enim hæc cedunt ne
quod perambulat in tenebris. Et mox: Ipse enim est Antichristus. Et quid vnquam vel
vel alij Papatus insectatores planiùs aut vehementiùs aduersus Papam Romanum, antich
crimine accusandum, protulerunt? Sed pergamus porrò.

XXI. Neque enim satis hoc purpuratæ meretrici visum est. Nam in sequenti versu
tinum ita loquentem facit: Clericis Ecclesiæ Rom. seruientibus eandem gloriam & pot
præexcellentiam tribuimus, quam amplissimus senatus noster habet: & sicut Imperial
tum, sic & clerum Ecclesiæ Rom. adorari decernimus. Hac igitur libertate freti Car
cæteri clerici, deinceps loricis, galeis, scutis, gladijs, alijsque telis instructi ac parati, vel
candum Euangelium, vel ad missificationes obeundas accedent. Tantumne? Imò, inqu
admodum Imperialis potentia diuersis officijs cubiculariorum, hostiariorum, & excubi
coratur: ita & S. Rom. Ecclesiam decorari volumus, & vt candidissimo colore decoratos
quitent: & sicut Senatus noster calceamentis vtitur cum vdonibus, ita candidissimo lintean
strentur. Ecquis est ex tanto senatorum Galliæ Regis numero, qui cùm humilitatem, &
am Christi & ipsius Apostolorum recordetur, non illum Paparum fastum, ac superbiam
omnibus detestetur?

XXII. Quinetiam illud subiungit, si Papa velit aliquem è Constantini senatoribus
corum ordinem asciscere, ne per superbiam illum honorem recusent. Quæ, malùm, ty a
barbaries est, vt alicui collegio clericorum liceat vnum aliquem è Senatorum ordine arbitr
ligere, quem etiam inuitum, clericum aut monachum fieri compellant?

XXIII. Fergit porrò: atque vt Iurisconsulti meminerint, geminatæ orationis vim
iorem, iterum pronunciat: se & suum palatium, & vrbem Romam, & totius Italiæ, &
talium regionum prouincias, loca, ciuitates, Papis Romanis omnibus vsque ad mundi fine
re. Quin etiam processionis & traditionis formulam adiungit, vt sese deinceps, relicto in P
sessione Occidentis imperio, ad Orientales regiones transferat, & in prouincia Byzantia se
perij sui constituat: addita insuper causa valdè idonea: quoniam, ait, iniquum est, regem
in ea regione potestatem habere, vbi Christianæ religionis caput, & sacerdotum principat
sti rege constitutus est. Præclarè se huiusce sententiæ initium dedit. Nam Constantini a
centis scilicet ante Iustinianum annis, ad donationem perficiendam, traditione vacuæ po
opus erat.

Sed alia multa sunt quæ conturbent. Primum, quòd, si Constantinus vacuam illi
nis possessionem Syluestro tradidit: non potuit eandem postea in suo testamento filio Co
relinquere: cùm alienatio rei alicuius inter viuos facta, nullum de ea testamenti factioni loc
quat. l. 6. C. de test. l. sequens, § 2. D. de leg. 2. Sin autem donatio post illam inter filios
nem facta est, perspicuè fuit lusoria: quia patris partitio inter liberos testamenti, ac proind
voluntatis vim obtinet. l. pen. & l. vlt. C. fam. ercisc. cum similibus.

Secundò qua pietate potuit Constantinus, qui tres filios & duas filias habebat, tan
liberis iniuriam facere, vt illos dimidia hæreditatis suæ parte priuaret, eamque in extraneum
præsertim homunculum abiectum & vilem, transferret? Nam scitum est illud Augustini: Q
vult, exhæredato filio, Ecclesiam hæredem facere, quærat alterum, qui suscipiat, quàm

Anno

q.vlt.c.vlt. Vbi etiam laudatur eius episcopi factum, qui testatori cuidam, à quo, liberos te, bona sua ecclesiæ relicta fuerant, postquàm liberos præter spem & opinionem susce-ia restituerat, quod idem traditur 13.q.2.c.si quis irascitur.

nihil æquè ridiculum est, ac illa, quam pseudoConstantinus subijcit, consilij sui ratio: lle, qua in ciuitate summus sacerdos præsidet, in eadem ciuitate Imperatorem Imperij sui ocare. Væ tuo capiti carnifex sacerrime! Nam quid de Solomone, de Aza, de Iosia, & alijs Israëlitis dicemus, qui sui domicilij ac regni sedem Hierosolymis collocârunt? Quid de , qui Mediolani? sed ne longiùs exempla petantur, quid de Constantio Constantini fi-Patris testamento Romæ non tantùm summum Imperium & iurisdictionem exercuit: m Papam Liberium propter susceptum Anastasij, episcopi cuiusdam Magi ac sacrilegi m, & Papatu suo exauctorauit, & vrbe Roma exterminauit? quemadmodum Theodoribenus, & Ammian. Marcell. lib. 15. scriptum reliquerunt.

Sed iam ad institutum reuertamur. Nam ad extremum sanctio subicijtur horribilis: uiens, ex nostris successoribus temerator aut contemtor extiterit, externæ damnationi nodatus, & in inferno inferiore concrematus, cum diabolo & omnibus impijs deficiat. ratione primus se ipse Constantinus induit: qui, vt modò dicebamus, in suo testamen-m Occidentis filio suo natu maximo attribuit: eadem denique exsecratione, quicunque ntem, vel Occidentis partem aliquam vel Regio vel Ducali, vel quouis alio nomine pro r, obligatus fuit. Neque ista ratione quisquam antehac vel Galliæ, vel Hispaniæ Rex on in inferno inferiore vnà cum diabolo & impijs, omnibus concremetur.

Iam vero ecquis tam imperitus linguæ Latinæ reperietur, qui non videat, genus dicen-us instrumenti scriptor vsus est, longissimè ab illius seculi consuetudine abhorrere? quam onis partem Platina in illo Syluestro non prætermisit: sed fusiùs persecutus est vir acerri-genere iudicio, Laurent. Valla: cui vnum hoc subiungemus: Si quis genus dicendi con-o Constantini leges in Theodosiano & Iustinianico codice scriptæ sunt, eum nullo nego-iuenturum, instrumentum hoc ex illa officina prodijsse, quàm superiùs ex Franciscani-mitantibus, aut Dominicani visa demonstrauimus.

ac verò silentio prætereunda est altera Papæ cuiusdam recentioris (Leonis, vt videtur, de-iditas planè veteratoria, qui, vt vitium istud orationis ac styli quasi fuco aliquo tegeret, falsitate cumulauit. Græculum enim quendam Bartholomæi Picerni nomine suborna-erò August. Steuchum bibliothecarium suum, qui dicerent, se in bibliotheca Papæ, nescio umentum istud Græca lingua conscriptum reperisse, tum aliquantò commodiùs in Lati-onem conuertisse. Quod commentum Gregorius XIII. nunc nuper in recenti editione atiani confirmauit. Atqui leges Constantini omnes in suprà dictis Codicibus, Theodo-stinianico, Latina lingua conscriptæ extant: quamuis & Constantinopoli, & Græca vr-d Græcos ædecentur. Præterea Eusebius libro de vita Const. 3. memoriæ prodidit, eum in icæna Latinè verba fecisse. Et libro 2. testatur, se illius epistolas & decreta Latinè scri-cum sermonem conuertisse, vt suspicari aliquis possit, aut Græcè illum nunquam instru-istud scripsisse: aut, si & Græcè & Latinè scripsit, certè non isto Bœotico & stolido dicendi um esse.

am de falsitate, & impio Paparum de Constantini donatione commento satis videtur di-perspicuum omnibus esse possit, totum Papatum, qui hoc solo fundamento nitebatur, ndamento, stare diutius non posse. Imp. & Papa vt sup.

m. Neminem paulò humaniorum esse arbitramur, qui nesciat, Romanorum quondam m ad subigendas gentes exteras fuisse: vt, si quam inter vicinos aut reges aut populos con-n exortam animaduertissent: eam studiosè alerent, partique alteri amicitiam ac societatem ennissimis senatusconsultis deferrent: & simul ei auxilium aduersus alterum polliceren-tribus altera superata & subacta parte, postea breui tempore interiecto, perfacilem alterius ndæ occasionem reperiebant. Noster populus (ait M. Tullius in lib. de rep.) socijs defen-trarum iam omnium potitus est.

nc eandem maiorum suorum, hoc est, (vt Ioannes Monachus Canonista nobilis interpre-ædonum ac latronum viam ac vestigia secuti Papæ, vt primùm, aliquid inter vicinos reges ipes discordiæ subortum esse, cognouerant: eam per emissarios quosdam Cardinales auge-ere incipiebant: simul pactiones cum alterutro facere, vt si sua opera regno aduersarij po-nt, tum sedem Romanam tanti beneficij auctorem agnoscerent: eique de nouo adepto re-n, hominium, ac proinde tributum annuum præstarent. Hac pactione & coniuratione rò princeps aduersarius à Papa schismaticus & hæreticus pronunciabatur: Regnumque ipsi-occupanti adiudicabatur. Quibus artibus dici non potest, quot incendia Papæ, in omni-stiani orbis partibus quadringentis hisce annis excitârint: quàm multos sibi suæque sterco-i reges ac principes in vasallos, feudatarios, & stipendiarios redegerint.

Celichus.

c anno Ambsderdami in Hollandia plurimi homines facti sunt dæmoniaci & insani: quod rtendit, Hispanos breui venturos, & occupaturos terrã illam. Cùm igitur de simil. b. idê sit

iudicium: verendum est, ne idem & in Marchia eueniat: quia diabolus ibidem hoc tempor scil. anno 1594. plurimos quoque occupauit. Herlicius.

Pius 4. Papa.

PIus 4. Papa Card. Caraffam, cum fratre Alphonso Duce Pallinorum, & alijs Carc necauit. De quo Papistici scriptores nihil.

Cyriacus Spangenbergius in Chronico Mansfeldico.

LVtherus inquit in literis ad Electorem: certè exploratum habeo, quòd verbum meu narus isti, non ex me, sed ex Deo sint: vt hac ratione nulla mors aut persecutio quam adigere valeant, vt aliud loquar, aut agam. Hoc sciat C. V. rem aliter in cœlo esse, quàm Noribergæ: videbunt illi proh dolor olim, quòd, qui eam imbibêre opinio omnes Euangelij articulos excusserint, apertè secum deprehensi sint, quòd ne vnum qu nedicite eo, quo decet, spiritu pronunciauerint. Ego hac spe alor, quòd confidam, eas vires Domini nostri Iesu Christi, quibus intactum me seruare contra omnes hostium insul si velit, posit: sin verò nolit, fiat voluntas eius. Imp. & Papa vt sup.

Idem. Francofurti, mense Maio, congregatis Electoribus Imperij, in Cæsarem desig omnium virtutum nomine celebratissimus Fridericus, Dux Brunsuicensis, Magni Fili verò cùm non admodum arrideret Episcopo Moguntino Ioanni de Nassaw, pessimè tum est in ipsius necem ab Episcopo & alijs, qui etiam comitem quendam de VValdeck c num habuit, cum quo deliberauit, vt caperetur integerrimus ille Fridericus, & in via don sus, vbi se ad solemnem coronationem præparaturus erat, obrueretur, sibique adduceretu nefandus ille, comes cum furibus suis, iuxta oppidum Fritzlar proficiscentem Cæsarem ca tendit armata manu, & fortiter resistentem consceleratissimè obtruncat, Duci Saxoniæ R vulnus infligit, aliosque comites nequissimè dissipat.

Hoc Episcopi parricidium in tota Germania diffusum, execrandis omnibus modis tum, de quo etiam pij cuiusdam hominis carmina leguntur hæc, quæ recitata sunt iam fo 476. & 477. partis huius secundæ.

Idem. In Prodigio quodam, nocte viso Islebiæ, inter cætera, animaduersum est, in p dam cœli nubes inter se luteas in templi figuram coire, qua accuratè repræsentata, rutilæ al culæ in angulo templi scintillare, mox verò totum vndique flagrare illis, & tamquam in cru sistere comparuit.

Anno etiam 1562. in attrita longo vsu orbita inuentum est hominis amputatum ca nè solum, quod vndenám esset, indagari non potuit.

Idem. In gloriam Dei, testimonium Electoris Ioannis Friderici, & exemplum omni lium, Ecclesia Saxoniæ hoc posuit:

Ioannes Fridericus, Dei Gratia Electus Martyr Iesu sti, Dux Afflictorum, Princeps Confessorum Fidei, Comes Veritatis, Signifer Sanctæ Crucis, E Patientiæ Et Constantiæ, Hæres Vitæ Æternæ: Obdormiscens In Christo, Migrauit Ex Hac M Vita In Cœlestem Patriam, Vinariæ, Mense Martio, Anno M. D. LIIII.

Idem. Lutherus dixit: Vos à pueris in hoc elaborate, vt efficiamini corbes messoriæ, num vestrum colligite & metite. Tempus erit, quo votis asiduis vna saltem pagina de v optabitur, quo iam plenæ sunt omnes bibliothecæ ad nauseam vsque.

Idem. Anno 848. in Germania tanta fuit annonæ caritas, eaque rerum omnium ace perturbatio, vt emoriri fame quilibet suum proximum pateretur. Quidam autem Thuri humana media aggressus, fame ventrem eius excarnificante, in proximum lucum cum m puerulo suo concedit, ibique teneram & innocentem animulam iugulaturus, & crudam comesturus, dum ad immane facinus cultrum expolit: ecce post dumeta respiciens, anima lupos quosdam visceribus ceruæ cuiusdam superincumbere, quam in proximo dilaniauera ille, horribili clamore intenso, de præda dispulit, & ita cadauere cruento potitus est:

Haud equidem sine mente reor, sine numine Diuûm.

Ergò se, agnito Dei auxilio, domum recipit, & vlteriùs sperando se solatur.

Annò

In Polonia Doctor quidam medicinæ, pecunijs allectus ab eius loci quibusdam Episco-
a VVitebergæ vicinisque locis, explicuit, ad capiendum Lutherum, sed irrito planè co-
o 1523. Et certum est, quòd oportuerit ipsum multa venena concoquere: & sæpè
ero illito suggestui toxico, manubrijsque infectis, innocentissimo viro insidiæ sunt po-
o tamen aliter ordinante, in nihilum euanuêre.
, Seiffridus Archiepiscopus Moguntinus Abbati de Reinhardi-fonte, pro ea, qua sibi
s, obedientia, certam pecuniæ summam irrogauit: eidem verò Abbati vicissim id serio,
io sibi subiectus sit, interdixit Conradus, prouinciarum comes in Thuringia, vtque ne
idem penderet, in mandatis dedit. At Seiffridus hoc ipsum admodum molestè tulit,
, vt vindictam exerceret, Abbatem excommunicauit. Abbas hoc anathemate libe-
, pœna quadam interueniente, voti sui compos factus est: vt nimirum nudatis humeris
enobium ternis diebus accederet, atque virgis se cædi pateretur. Annuit Abbas.
it autem, vt Conradus ille, in itinere, quo fratrem Henricum visitare voluerat, Er-
nmoratus, cùm manè Missam audire proposuisset, à famulo quodam de rebus Abbatis
ur, qui se dicebat eum magna cum ignominia, demisso indusio ad medium vsque, vir-
entem vidisse. Casu eo grauiter excandescens ille, cùm ad locum deductus esset, iamq;
o miser Abbas acerrimè ab Episcopo, ad genua prouolutus cæderetur, arrepto impetu in
ur, suaque læua implicita eius coma, dextra elato pugione confodere conatur medium.
hac nece prohibitus, institutum iter peragit indignabundus. Haud multa mora-
uriam Fratri recensuit, militum manipulo mox, illaturus Episcopo vindictam, subur-
Fritzlar eruta dissipauit, molas destruxit, pontesque deiecit.
atis vltioni datum esse ratus, receptui canit. Interea nefandæ mulieres in vrbe super
contemptum comitis, explicito podice, conuitia iaciebant. Id demum camarinam mo-
ino oleum addidit. Nam collectis ille militibus denouo vrbem violenter aggreditur,
s siphonibus ignem sulphureum & piceum immittit, vnde factum, vt exardescente op-
ia in flammas corruerint, ædificia, pecora, homines, exceptis paucissimis à fune de muro de-
e circumfuso exercitu comprehensis, ineffabili dolore & eiulatu consumerentur. F. An-

. Portentum est certissimum, quòd Islebij patria Martini Lutheri in Comitatu Mansfel-
rofundissima fodina facies quædam, illaborato cupri metallo concreta, Papam ad vn-
esentans, est effossa. Quæ sine dubio portendebat, iam tempus esse, quo Pontificum
quæ sub cœno meretricio latuerit hactenus, à quodam eius viciniæ ciue in claram lucem sit pro-
Viderunt autem hoc monstri Doctor Martinus Lutherus, & ipsius frater Iacobus, Phi-
elspielsius, Philippus Melanthon, D. Ionas, D. Cruciger, D. Basilius Monnerus, & illu-
Princeps Saxoniæ Ioann. Fridericus, Elector. Imperatore 118. Ferdinando. Papa 230.

in Chronico Mansfeldensi. Affirmabant aliqui viri boni, se non absque prodigio cru-
o vidisse anno 1540. cui manus in summitate incubuerit, iuxta verò vtrinq; duo acina-
odie Turcæ gerunt, mirabundi constiterint.
. Noui confecta iam ætate Priorem quendam in Cœnobio, non procul à Northusia sito,
ota ex rumore populi morte Lutheri, dicebat illacrymans: Heu misselli nos monachi: iam
torio nostro luditur.
. Anno 1532. cùm illustrissimus Ioannes Elector Saxoniæ dubio sanè morbo decubuis-
te verò lue ad exteriora membra, pedesque versus defluente, conualuisset vtcunque:
se gratia in nemora concessit, & venationibus nonnihil tribuit. Sed fugêre feræ ex vna
iam, quod antea minùs solebant facere, vt in vanum planè laboraretur: tum ait Princeps:
e aliquid necesse esse, quòd fugaciores solito sint bestiolæ.
tò omnium admirationi, & exemplo omnibus illius animosa constantia, Fidesque in-
roponenda est: quòd tam illustris Homo, cui omnia in hoc mundo suppeterent, si Chri-
n esset, haud vllius lucelli gratia, sed immò calamitatibus & ipsa morte obiecta, tribus in
Augustæ Spiræque habitis, sinceram religionem contra omnes Diabolos, & ipsum Pa-
t confessus, eamque Heroicè defenderit. Nam cùm ipsi aliquando indicaretur, quòd
Mundi, Papæ, Cæsarisque gratiam esset exsuturus, si pertinaciùs Lutheranæ sectæ inhæreret:
se fertur: in biuio versor: aut enim Deo, aut mundo seruiendum est: conijcite ergò, vtrum
endum! Et cùm in comitijs prohiberetur à concionibus, quas Lutheranus haberet: con-
inde arripere, & re ipsa testari fidem suam voluit: dum ibi agere, vbi Deo seruire non li-
duxit.
quorsum hæc? nimirum vt videatis, tu Papa tuique ebrij fraterculi, quàm turpiter,
licè mentitus fuerit vester ex asse Ioann. Nass, vt qui non erubuerit, in putido
blasphemo libello centuriatû, de hoc constantissimo Duce spargere, qua ratione,
te obitum, te Papam tuasque abominationes amplexus fuerit, suosque à Christia-
ti religione, & doctrina, filios sit dehortatus. Sed mentimini vlteriùs, ô Papistæ,

quos

quos Diabolus omnes mentiendi artes edocuit. Multis vndiquaque ipsum periculis Pontificij: multis minis grauissimis voluerunt summo discrimine affligere. Sed nebulon fusi sunt. Vnde hoc eius Epitaphium est:

Fratre meo letho cœli super astra recepto,
Saxoniæ curam Dux ego fidus ago.
Tunc, vbi vicinas ausis ingentibus vrbes
Agricolæ bellis perdomuêre suis.
Hæreticos odi, meq; illi odêre vicißim,
Relligione suum proijciente iubar.
In medio Augustæ Regni Septemplicis orbe
Synceram adstruxi comminus ore Fidem.
Et Papæ, & quicumque sedent à cardine Papæ,
Me miserum multis prostituêre malis:
Sed tamen acceptâ (rumpantur vt ilia Papæ)
Nullâ clade meum eripui inde caput.
Cæsaris & quamquam Papistæ acuêre furores:
Ille mihi tandem Cæsar Amicus erat.
In patriâ, in lecto, lætis obdormio cœlis.
Dæmones inuideant, inuideant Homines.

Idem. In comitijs Augustæ Vindelicorum anno 1518. quia non tutò fidendum e tis Romanistis, oportuit de nocte afflictißimum Lutherum fugam capessere, subornante Ioanne Staupitio, ostiolumque reserante quoddam Christophoro Langenmantelio: sic e sine ocreis, calcaribus, & ense VVitebergam, cùm forsan alioquin à Cardinale Caietano cimo pro munusculo & strena Romam currente, deductus fuisset. Haud longè pòst, cùm beretur à Cæsare Lutherus, effectum est, non sine numine, & singulari prudentia Electori peretur in via à quibusdam nobilibus, & deduceretur in arcem VVartbergam, qua in, cum passim & rugiente Leone, delitesceret.

Idem. Anno labente 1520. defuncto Maximiliano, quidam homo, qui se Cancellari cui Cæsaris fuisse dicebat, VVittebergam venit. Hic vbi multa reuerentia salutasset Luth secretum habuisset in musæo: En, inquit, ego solus, & nemo tecum, si te iam interficerem dit Lutherus, neminem id impunè laturum. Sed ille: quanquam occumbendum mihi men à Papa referrer in catalogum martyrum & sanctorum. Hoc audito vocauit Doctor suum: sicarius autem se ocyùs subduxit.

Chunmanni Flinspachij Tabernomontani Coniecturæ
Extremorum temporum.

NE securis mentibus somnia aut nugæ Luciani videantur, quæ in Ecclesiâ de fine mund iudicio Dei extremo dicuntur: orationem meam adhæc duo vertã, quæ in hac re præ ximi momenti sunt, & de quibus sæpè cogitari vtile est. Primò testimonijs sacræ Scripturæ c bo, ætatem huius mundi sex annorum millia, tanquam certam & immotam metam, qu mundo (sapienti & inscrutabili consilio) determinauit, non excursuram esse. Deinde, vlti lenarium sextum, in quo nunc viuimus, non completum iri. Deus enim propter atrocia s profundam securitatem hominum, cursum huius vitæ citiùs abrumpet. Procul autem, vt i ticulis fidei, ita & in hac quoq; parte, reijcienda sunt profanorum hominum deliria, qui d prouidentia, deque mundo, opinionibus tantùm ludunt.

Somniat Aristoteles, mundum ab æterno extitisse: quia, Deum in illa infinita æternit non ociosum fuisse, disputat. Alij infinitos mundos fabulantur, atq; subinde alios oriri, alio tercidere existimant. Plato Iudæus in Athlantico fingit, ante nouem millia annorum alias thenas, & longè præstantiores ciues, quæ dicit ad deridendam suæ ætatis ignauiam. Herod vult videri ludere, sed ait, ab Ægyptijs decem millia annorum & amplius recenseri: & ob esse, in hoc tanto spacio annorum, bis mutata esse loca ortuum & occasuum Solis, ita vt sol bis, vbi nunc occidit, & bis descenderit, vbi nunc oritur. Hos errores humanæ mentis, luc destitutæ, toto pectore exsecremur, atq; doctrinam diuinitus patefactam amplectamur, nec uelli nos sinamus. Sed hoc animaduertendum est diligenter, cùm de ætate mundi, atq; co extremorum temporum differitur: non inquirenda esse momenta & articulos temporis, cœli & terræ mutatio futura est. Illa enim ab oculis nostris atq; intellectu abscondita sunt, scripturæ dicta testantur. Christus Mar. 13. inquit: de die illo ac tempore nemo nouit, ne an dem qui in cœlo sunt, nec ipse filius. Item Act. 1. Non est vestrûm nosse tempora, & articulo rum, quos pater in sua ipsius constituit potestate. Sic 1. Thess. 5. dicitur: Porrò de temporib ticulis temporum (fratres) non est opus, vt vobis scribam. Ipsi enim planè scitis, quòd dies mini, vt fur in nocte, ita venturus sit. Cùm enim dixerint: pax, & tuta omnia: tunc repent imminet interitus: sicuti dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient, &c.

Anno

) coërcenda & frenanda est curiositas nostra, ne hîc in arcana Dei consilia temerè irrum-
at. Augustinus sciolo cuidam curiosè quærenti, quid Deus ante conditum genus huma-
, ita respondisse fertur: Fabricauit infernum huiusmodi quærentibus. Recta sanè & di-
io erat, qua huiusmodi curiositatem humanam in rebus diuinis retundere voluit. Cu-
on's & hîc meminisse vtile est. Nos hoc Dei beneficio contenti simus, quòd temporum
di breuitatem, mirabili suo consilio constitutam, variè nobis in sacra Scriptura depinxe-
ificauerit, vt eminus per transennam quasi prospicere possimus, quando Ecclesia ex tan-
tatura sit, & victura cum Deo & Angelis sanctis vitam cœlestem & æternã. Faciliùs enim
niserias ferimus, cùm quasi metam ob oculos propositam videmus.
(auxiliante Deo) ad rem accedam, atq; perspicuis coniecturis ostendam, hunc corru-
undum vltra metam suam, scilicet 6000. annos, non duraturum, sed his ferè exactis, fi-
ominum nostrum Iesum Christum, iudicem viuorum & mortuorum, cum gloria ma-
aduenturum esse, secundum scripturam. Adducam autem, qua fieri poterit breuitate, con-
em, quas partim ex scriptura sumsi, partim verò ex eruditorum hominũ disputationi-
ui. Atq; in his singulis quantum robur ac vis insit, id tuæ industriæ, candide lector, iudi-
rmitto.

Prima Coniectura extremorum temporum.

o Coniecturam ex c. 2. & 7. Danielis sumemus. In illis enim capitibus quatuor Monar-
undi describuntur, vbi, & apud quas gentes singulis temporibus, vsq; ad resurrectionem
n, futuræ sint: vnde metæ temporum huius mundi mediocriter animaduerti possunt. De-
n Monarchias duplici pictura, qua cùm potentiam tum naturam eorum, qui eas possef-
lchrè exprimit. In secundo capite grandis & sublimis statua proponitur, cuius aureo ca-
n Monarchiam Chaldæorum & Assyriorum: cuius argenteo pectore secundam Medo-
arum: cuius æneo ventre tertiam Græcorum: ferreis tibijs quartam Romanorum inter-
aniel significatã esse. Altera pictura in 7. capite continetur, in visione quatuor bestiarum,
a quoq; de quatuor Monarchijs interpretatur. Significat autem Leo Chaldæos & Assy
Persas: Pardus Græcos: quarta terribilis & immanis bestia Romanos.
atuor Monarchiæ vt in genere humano regnarẽt ordine & successiuè, atq; imperia mun-
ima tenerent. Dei voluntas & ordinatio fuit: siue vt mundus disciplina, legibus, iudicijs,
ùs regeretur: siue vt per eam occasionem faciliùs propagari & innotescere Euangelium
t in singulis monarchijs Euangelium aliquantisper apud gentes fulsit: quemadmodum
Daniel, postquàm harum visionum interpretationem à Deo acceperat: sit nomẽ Dei be-
seculo & vsq; in seculum, quia sapientia & fortitudo eius sunt, ipse mutat tempora & æ-
fert regna atque constituit, &c. Ipse deponit potentes de sede sua, & exaltat humiles.
s monarchijs destructis, exoriturum ait Daniel ingens regnum, quod potentius cæteris
rum sit: mutaturum religionem Christi: habiturum ingentes successus, & bellaturum
. De quo autem regno istud intelligendum sit, ipse euentus ostendit, nempe de Turcico
lam collapsa Romana monarchia, circa tempora Heraclij, Sarracenicum regnum consti-
& quidem breui tempore magnæ illi factæ sunt accessiones. Hoc & Daniel quasi digito
t, cùm omnes circumstantias temporis & loci, item potentiam eius atq; doctrinam in te-
ter perstringit. Ipse potentior erit reliquis, inquit, & sermones contra excelsum loquetur,
ltissimi conteret, & putabit, quòd possit mutare tempora & leges, & tradentur in manu
l tempus, & tempora, & dimidium temporis, &c. Ezechiel nominatim de hac barbarie,
Aquilone in postrema mundi senecta, concionatur, & tribuit eis appellationes Gog &
que latè vastaturos esse Ecclesias Dei prædicat.
as visiones diligenter perpende, & ad euentum historiarum omnium temporum confe-
n est, omnes has quatuor monarchias dudum iam præterijsse, atq; in summo fastigio quin-
orti post destructionem quartæ Monarchiæ, nos viuere. Nam historiæ hoc testantur, pri-
archiam penes Chaldæos & Assyrios fuisse, à temporibus Abrahæ sub Nino, vsque ad an-
egis Iuda. Secundam fuisse penes Persam, à Cyro vsq; ad Alexandrum Magnum. Terti-
Græcos, ab Alexandro Magno vsq; ad tempora Iudæ Macchabæi. Postremam verò penes
quæ inchoata est paulò ante Christum natum, & durauit vsque ad Heraclij Imperatoris
uæ in 600. fermè annum Christi incidunt. Tunc enim potentia Romanorum multùm
est per Mahomet, qui regnare cœperat: & Galliam iam Franci, & Italiam Longobardi te-
que paulatim magis hæc vltima Monarchia magisque concidit.
igitur vides, tanto tempore Mahometicũ regnum iam stetisse per annos ferè 940. atq; ad
fastigium peruenisse (nam tota Africa, magna pars Asiæ & Europæ ab ijs tenetur, qui Ma-
ntentiam defendunt) certum est, secundum vaticinium Danielis, id mox ruiturum esse, atq;
m Dei, Dominum nostrum Iesum Christum venturum, ad iudicandum viuos & mortu-
certò constat, vt suprà propositum erat, nouissimum diem circa finem sexti millenarij fu-
. Nam ingens consolatio addita est in textu. Inquit Daniel, putabit, quòd possit mutare
& leges: sed iudicium fiet, & auferetur potentia eius, ac conteretur & disperibit.

Hæc verba clarè & perspicuè ostendunt, quintam Monarchiam non futuram esse, sec
nerit ad fastigium Mahomet, & potiturum se imperio totius orbis sperabit, atque pollice
dominationem sine fine, subitò aliqua inclinatio fiet, & mox illucescet lætissimus ille dies
us Dei resuscitabit mortuos, & Ecclesiæ suæ vitam & gloriam æternam tribuet, ac impios a
æternos cruciatus.

Coniectura secunda.

SIt secunda coniectura nouissimorum temporum, quæ ex collatione capitum 13.& 1
sumitur ex verbis Angeli Dei ita dicentis: Bestia, quam vides, erat, & non est, & ad inte
dit: & datum est ei os loquens magna & blasphemias, per menses quadraginta duos: ha
agnus vincet, quoniã Dominus Dominorum est, & Rex regum, &c. Hæc verba Angeli pri
intuitu obscura sunt, sed paulò pòst ab ipso Angelo explicatiùs proponuntur. Explicat au
visionem de meretrice Babylonicâ, hoc est, de Pontificiâ dignitate.

Hanc bestiam primò fuisse dicit, id est, longo tempore floruisse, atque in summâ poter
toritate vixisse, à temporibus primitiuæ Ecclesiæ ferè ad finem mundi. Se enim οἰκουμενικ
caput totius orbis terrarum proclamauit, cui Imperatores & plerique reges & principes te
oporteat: & vt Paulus loquitur 2. Thess. 2. qui in templo Dei sedebit, & seipsum Deum o
Sed non est ampliùs, id est, authoritatis eius iam finis accelerauit, potentia eius iam labefact
cta est per prædicationem veræ doctrinæ, quâ reuelatus est homo ille scelerosus, filius perdi
Antichristus declaratus, vt Paulus 2. Thess. 2. inquit: quem Dominus conficiet spiritu o
abolebit claritate aduentus sui. Hoc intelligi necesse est de voce Euangelij, nostro tempore
Lutherum, & alios veræ doctrinæ præcones, quâ Babylon cecidit, & facta est habitatio d
rum, vt in Apoc. Angelus per fortitudinem magnâ voce, verbis reiteratis exclamat. Nulla
manifestior Antichristi reuelatio ante hæc tempora facta est.

Hîc grato animo considerare debemus Dei immensam bonitatem & misericordiam:
postremis temporibus se suamq; voluntatẽ rursus patefecit, vt ex genere humano aliquos
tionem verbi sui pertraheret, suaque æterna bona aliquibus communicaret. Hoc Dei im
beneficium grato animo sæpè meditandum est, atque ardenter petendum, vt diu inter no
sui Euangelij incorruptam conseruet. Quod vt fiat, toto eum pectore oro.

Sed datum est ei os loquens magna & blasphemias, adhuc 42. menses, id est, tres an
midium. Intellige autem hîc non communes seu politicos annos, sed Mosaicos, quos Iubi
mus, vt vsitatum est scripturæ, vocabula anni, mensis, ac dierum varijs modis accipere. Fa
tem quadraginta duo menses, seu tres anni Iubilæi & dimidius, communes annos circiter
annos, ait Angelus Dei in Apocalypsi, futuros esse inter declarationem Antichristi, futura
per vocem Euangelij postremis temporibus, & inter extremum iudicium. Hîc quidem no
tisionem, aut certum momentum temporis intelligi volo, quòd præcisè hac aut illâ horâ,
se, aut anno iudicium Dei futurum sit: sed dico, communem aliquam noticiam à Deo pro
eminus quasi per transennam, de breuitate temporum huius seculi aliquid perspiciamus.

Hæc coniectura temporis adeò mihi placet, tantumque momentum apud me habet,
ne singulari reuerentia ista citata capita sæpius mediter. Quò enim magis ea animo piè me
plus mysteriorum in ipsis inuolutum sentio.

Constat ergo & ex his verbis Ioannis, vt ad propositionem nostram suprà positam on
ramus, nos iam certiùs certo in decrepita ætate mundi versari, qui quotidie ad finem festin
celerat. Restare enim videmus exiguam tantùm portiunculam eius temporis, quod post re
Antichristum vsque ad iudicium extremum ex largissima Dei bonitate & gratia concessun
inde & hoc vides, quod suprà propositum est, ætatem mundi vltra sextum millenarium no
futuram esse. Si enim post reuelatum Antichristum, mundus 42. menses, seu tres & medi
leos annos stare debet, secundum reuelationem Angeli, declaratio autem Antichristi in 5
num circiter à condito mundo incidit, vt ex Chronicis veris constat: sequitur, antequàm
6000. annum agat, nouissimum diem insperatò acceleraturum esse.

Tertia Coniectura.

NEc aspernanda est coniectura, quæ Gene. cap. 5. ex historiâ Enoch sumitur, qui anno
365. corporaliter in cœlum, sine sensu mortis huius vitæ, translatus scribitur. Hæc
storia cùm doctrinam amplissimam complectitur, quòd post hanc caducam vitã alia æter
in qua bonis benè, ac malis malè futurum sit: tum etiam cœlestis atq; æternæ vitæ initij typ
sicut mors corporalis in sex priores patres Ecclesiæ, scil. in Adam, in Seth, in Enos, in Kena
halaliel, & in Iared propter peccatũ efficaciter dominata est: in septimũ verò Henoch suam
potentiam exerere non potuit: ita quoq; per sex millia annorum, quibus mundus hic persi
mnes homines dominabitur, sed in septimo millenario, qui initiũ æternæ ac cœlestis vitæ fu
amisso aculeo suo, prorsus abolebitur. Huc etiã Iudas in sua epist. respexisse videtur, qui hu
septimum ab Adam, de iudicio extremo vaticinatũ dicit, Idẽ quoq; de Elia Propheta iudiciũ

reisq; equis per turbinem in cœlum sublatus, eiusdem rei typum gessit. Sicut autem Adamo septimus erat generatione: ita Elias Propheta ab Adamo septimus erat ætate. attigit Mathusalah, Mathusalah attigit Sem, Sem attigit Iacob, Iacob attigit Amram, igit Ahia, Ahia attigit Eliam Prophetam. Sicut igitur omnes sex priores ætates, quæ præ- iam Prophetam, morti obnoxiæ fuerunt, ipse autem Elias, septimus ætate ab Adamo, n gustauit: ita mors per sex millenarios in genus humanum grassabitur, atque suum i animo exeret, in septimo verò millenario rapiemur in nubibus in occursum Domini, tq; lætissimo animo vnà cū Angelis, Prophetis, & Apostolis canemus: Absorpta est mors , vbi tuus ô mors aculeus, vbi tua ô inferne victoria! Hanc historiam Enoch nudè quidē itam, non ociosè aut frigidè inspiciamus: sed cogitemus, eam magno consilio à Spiritu ositam, atq; magnam doctrinam consolationemq; in eà inuolutam esse.

Quarta Coniectura.

magnum mysterium in eo, quòd sex dies occupatus fuerit Deus in condendis creaturis, o autem quieuerit. Quo significatum est procul dubio discrimen vitæ in hac naturâ t dicitur, & alterius vitæ, in quâ verè sabbathum celebrabimus, cùm hæc natura sine cibo generatione, viuet nouo modo, coràm fruens aspectu Dei. Nam illa noua & illustris no- ificatio Dei, erit vera sabbathi celebratio. Et consentaneum est, ex hoc numero dierum edictum Eliæ sumtum esse, quod mox recitabimus in fine coniecturarum. Nam finitis s annorum, deinceps in septenario initium erit illius nouæ & æternæ vitæ, in quâ Ecclesia perpetuâ, verè sine caligine & peccato sanctificabit sabbathum, faciet sancta opera, coràm m, & eius immensâ sapientiâ fruetur. Hanc esse principalem significationem Sabbathi, iunt, & epistola ad Hebræos cap. 4. testatur, & Psalmo 90. dicitur: mille anni sicut dies v- nc typum sabbathi & Danidem & Paulum respexisse in his locis, non dubium est.

Quinta Coniectura.

r etiam concinna annorum coniectura à numero annorum ætatis Christi. Sicut Christus mortali vitâ ab incarnatione sua vsq; ad resurrectionem annos 33. & aliquid suprà vixit, in cœlum assumtus est: ita quoq; idem Dominus noster Iesus Christus, post triginta tres n ferè annos Iubilæos, rediturus est cum gloriâ maiestatis suæ, ad iudicandum viuos & ecundum scripturam. Hanc coniecturam libenter recipio, non tam quia cum aliis conie- umero annorum pulchrè conuenit, quàm quòd video, totam seriem historiæ Christi, per nè, Ecclesiæ sequentis vsq; ad resurrectionem mortuorum typum fuisse. Quod conside- vtile est & iucundum.

primo anno Christi nati, Herodes crudeliter in infantes sævijt, vt Christum, quē regem Iu- timebat, tolleret: ita primo anno Iubilæo princeps mundi & satellites eius, in primitiuæ ctores maximam tyrannidem exercuerunt, vt Christi doctrina extingueretur, quam ex- stem dignitati ipsorum fore verebantur.

post truculentam Herodis persecutionem, Christum ferè per 6. integros annos secedere o- q; in Ægypto vsq; ad mortem Herodis delitescere: ita quoq; per sex Iubilæos, id est, fermè o. annum Christi, vera doctrina Christi, partim gubernatorum tyrannide, partim tetris sis hæreticorum opinionibus obscurata & oppressa fuit. Maior enim pars Imperatorum manes bestiæ fuêre, vtpote Caligula, Nero, Domitianus, Traianus, Basianus Caracalla, ocletianus, &c. quorum immania scelera, & impietates cogitari, aut verbis describi non anc sævitiem & tyrannidem augebant furores tetrarum hæresium, vtpote Valentiniano- tionitarum, Montanistarum, Nouatianorum, Manichæorum, qui sub his Imperatoribus s multum negotij facessebant: donec tandem optimus Princeps imperium obtinet, Con- Magnus, sub quo Christiani antea dispersi & oppressi, respirauerunt, atq; doctrina Christi , per multos præstantes Ecclesiæ doctores, vtpote Lactantium, Athanasium, Cyrillum, Ba- azianzenum, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, instaurari suc- pit.

t 12. anno ætatis Christi amittitur Christus, & in templo reperitur inter Pharisæos & scri- . anno Iubilæo, id est, circiter 600. annum Christi, vera doctrina rursus obscurari cœpta est am sectam, quæ tunc inualuerat: sed tamen conseruata à paucis, & in Concilijs, quæ tunc elebrata sunt, aliquantulum propagata est.

tà duodecimo anno ætatis Christi, vsq; ad 30. quo ministerium suum aggressus est, nihil e Christo legitur, nisi quod Euangelistæ dicunt, ipsum cum parentibus suis vixisse, ipsisque fuisse: ita quoq; à 12. anno Iubilæo, id est, ab anno 600. Christi, vsq; ad tempora Lutheri, um publicum veræ doctrinæ & sacramentorum, aut nullum aut admodum obscurum fuit, siæ species exigua: & durâ passa seruitutem est Ecclesia sub homine iniquitatis Antichristo. tempore idololatria & impietas Pontificia, sub Imperatore Phocâ augeri & stabiliri cœpit,

qui Papam οἰκουμενικὸν, id est, Caput Ecclesiæ totius orbis terrarum confirmauit. Atq; p singulos per mille annos fermè magis magisq; aucta est, donec tandem hisce extremis acerrimè impugnata est, verâ voce doctrinæ Euangelii restaurata. Interim tamen certum semper aliquas pias mentes, quæ aliquâ veræ doctrinæ luce ornatæ fuerunt, aliæ plùs, aliæ manifestos crassosq; errores istos exsecratæ, verbum Dei audierunt, atq; sacramentis Chr quantum contaminatis, vsi sunt.

Sicut post tricesimum annum ætatis Christi, Ioannes docere cœpit pœnitentiam Christum, atq; ipse Christus baptizatus est, atq; suum ministerium aggressus: ita quoq; a bilæo, id est, circiter 1500. annum Christi, vera doctrina Christi, taxatis erroribus, nostr stauraτa & restituta est. In his omnib. quia vides, quòd euentus optimè responderit annis sti, credibile est, eandem quoq; in hoc extremo exiguo tempore, quod adhuc restat, vsq; ctionem mortuorum, illis responsorum esse. Sicut scilicet Christus an nos ferè tres & medi cauit, miracula edidit, & cursum suum perfecit: postea verò in crucem actus, mortuus, s surrexit, & in cœlos ascendit: ita quoq; post tres & medium circiter Iubilæos annos, de cœ det, iudicaturus viuos & mortuos secundum scripturam. Hæc coniectura pia est, & nequa temnenda, quando non adeò scrupulosè aut præcisè sumitur: potissimùm autem quia c optimè congruit.

Sexta Conjectura.

HVc quoq; referri debet hominum eruditorum coniectura, qui hanc extremam mun lam, in quâ nunc viuimus, senectæ humani generis assimulant, quòd videlicet an millia annorum hominum natura præstantior fuerit, nunc autem multò imbecillior: seq nitio dominabatur seculum ἡγεμονικὸν, id est, ratio gubernatrix, in quâ primi parente excellebant, temperanter, modestè & concorditer victitabant, ac plerasq; artes inuenerun successit θυμοειδὲς, id est, irascibilis motus cordis, seu ætas bellatrix, in quâ imperia arm tuta sunt, & quatuor Monarchiæ inde vsq; à Nino, coætaneo Abrahæ, ad Iulium Cæsarem dinatæ. In hac θυμοειδεῖ ætate fuerunt viri heroici, gladiatores robustissimi, vt Samson & David & Achilles, Cyrus, Alexander Magnus, Iudas Maccabæus, Hannibal, Scipio, multi, quos Deus singulariter excitauit, per quos imperia mundi constituerentur, & defen Sequuta est deinde ætas postrema, in quâ dominatur ἐπιθυμητικὸν, id est, ætas concupisci tura enim hominum facta languidior, nec sapientiæ studet, vt in prima mundi ætate, nec il mos labores militiæ suscipit, quos sustinebant olim viri fortes, à temporibus Abrahæ vsq; Cæsarem, sed veluti eneruata delicias & voluptates quærit.

Hæc partitio ex Physicâ huc translata est, & cum temporibus mundi vtcunq; congr diluuium homines longæui erant, qui annos 900. & circiter vivebant. Post diluuium ad annos ætas hominum restringebatur, & viuebant homines communiter annos quadring centos, ducentos, &c. Nunc verò in decrepita ætate, paucissimi sunt, qui vel ad octogesimu nagesimum ad summum perueniunt: tantum vigor humanæ naturæ labefactatus, fereq; est. Quid (quæso) de aliarum rerum quàm plurium in naturâ decrementis dicemus, q decrescere atq; in deterius vergere manifestam est? Primis temporibus tanta fuit omnium tuum vbertas, vt nunc rerum natura planè degenerasse videatur. Gen. cap. 26. dicitur, qu saac centuplum protulerit fructum, nunc verò optimi nostri agri vix decuplum proferunt.

Audiui ego à senibus, viris fide dignis, & agricultura peritis, fertilitatem vinearum, hortorum, arborum, &c. seculo tantùm ipsorum aliquid diminutam, obseruatum esse. locis, vbi aliquando syluæ maximę fuerunt, iam lignorum magna penuria est. Pecuniæ & exhauriuntur. Nam vbi olim largissimæ venæ metallicæ hinc inde inuentæ sunt, iam nulla cæ effodiuntur. Imperia quoq; mundi magis magisq; asperiora fiunt, quod & Daniel signi luit, cùm Regnum Chaldaicum aureo capiti, Persicum argenteo pectori, Græcum æne Romanum deniq; ferreis tibijs comparauit. Nulla deniq; vnquam olim tanta irreligio, pietas, tanta scelerum, flagitiorum & libidinum immanitas, tanta securitas & leuitas fuit, maiore parte hominum manifestè conspicimus.

Annon igitur hæc tanta naturæ degeneratio & quasi abortio, euidens testimoniũ est p tibus, insignem mutationem vniuersi generis humani mox expectandam esse? Hæc sæpè rent piæ mentes in suis quotidianis precationibus, ac ingemiscant & deplorent miseriam & quasi generis humani, atq; ardenter à Deo petant mitigationem. Harum autem maxim rum cogitatione se ad modestiam atq; animi pietatem exsuscitent.

Septima Conjectura.

EVangelistæ nouissimam horam vocant aduentum filij Dei alterum, hoc est tempus, qu nem huius mundi inde vsq; à prædicatione Apostolorum restabat. Necesse est igitur, esse, quàm fuit ætas, quæ præcessit.

Octaua Conjectura.

gat & Daniel cap. vlt. de fine, inquiens: porrò quod ad tempus attinet, quo tollendum
nne sacrificium, & quo tempore in vastitatem redent abominationem, dies erunt 1290.
. qui perseuerabit, & perueniet ad diem 1335. Etsi autem numerus hic videtur de bellis
rum vaticinari, tamen haud dubiè aliquid significat de fine huius mundi. Ac facilis est ac-
tio, si dies in annos commutaueris. Erunt autem anni 2625. Nec verò quærimus arti-
um seu momentum, quo illucescet vltimus dies: quod non est scrutandum. Sed quia
us aptissimè congruit cũ cæteris coniecturis, arbitror, significari ar nos mundi à tempore
liquos. Anni 600. sunt circiter à Daniele ad natum Christũ. Reliqui sunt duo millenarij
nius mundi ætas. Congruit & diuisio. Ideo enim prior numerus à posteriore discernitur,
itur, mox post primum numerum ventura esse initia postremi regni impij, Mahometic.
itici. Nam Mahometus regnare cœpit post Christum natum anno 630. Sequens nume-
iculum regni impij, vsq; ad finem mundi. Quòd autem hoc vaticinium Danielis per-
q; ad vltimam mundi ætatem, ostendit postrema particula, quam in textu adiicit: quie-
, & stabis in sorte tuâ in fine dierum, id est, docebis & confirmabis etiam Ecclesiam vlti-
re mundi.

Nona Conjectura.

mper apud plerosq; Theologos tertij & quarti libri Esdræ dubia fides fuit: tamen cùm lo-
4. lib. 6. c. maximè huc ad propositum nostrum faciat, consentiatq; mediocriter cum cō-
stenus recitatis, non dubitaui etiam hunc locum ex Esdrâ adducere. Esdræ interroganti,
empus eo, quod futurum est, præterierit; an verò id, quod futurum est, excedat tempus
n? respondet Angelus Domini duabus hisce similitudinibus. Primò ostendit ipsi fornacē
, deinde nubem aquosam. In his, ait, obserua, vtrùm superet ignis fumum, & imber guttas,
cus? Cui Esdras: video, inquit, Domine, flammam imprimis transire magnam, video
gno impetu imbrem factum, sed deinde flammam superare ignē & imbrem guttas. Hinc,
s, tu Esdra ratiocinare de ætate mundi. Sicut priùs flamma fumum, & imber guttas supe-
stea verò fumus flammam, & guttæ imbrem: sic quoq; mensura temporis, quæ iam trans-
it tempus, quod adhuc reliquum est, vsq; ad resurrectionem mortuorum.
a igitur hîc ab Angelo Dei affirmatur, tempus prius atq; posterius inter se in proportione
nis & exigui, item magnæ pluuiæ & exiguæ, habitura esse, atq; ex vera computatione con-
m circiter 3500. annum vixisse, paulò post tempora Cyri, exinde verò iam supra 2000.
psos esse: certum est, finem mundi iam haud procul abesse.

Decima Conjectura.

tonidis vice subjiciemus egregium illud dictum Eliæ Prophetæ, quod etsi in Biblijs nusp ā
amen quia reliquarum omnium coniecturarum summa est, & quasi explicatio, omnibus
m esse debet, & maximi faciendum est. Verba hæc sunt: Sex millia annorum mundi, &
structio: duo millia inane, duo millia lex, duo millia Christus: & si quid ex his deerit, de-
er peccata nostra, quæ magna & innumera sunt.
oc dicto Elias pulchrè diuidit mundũ in tres ætates, & præcipuas quasi vicissitudines mun-
it, prætereà quo tempore Christum oportebat venire, & quàm diu durare huius orbis status
s mille annos stabit mundus sine aliqua politica gubernatione, & certis legibus Dei verbo
rdinatis. Sed his exactis, circumcisio & lex dabitur, atq; certa politia & cultus Dei ex verbo
uetur. Deus enim certam politiam & certas Ceremonias huic suo populo tradere voluit
entũ filij sui, vt ipse filius Messias in eo nasceretur, & se patefaceret, concionaretur, fieret vi-
palàm inchoaret vitam æternã. Post hæc tempora, circiter finem quarti millenarij Christus
prædicationem Euangelij inchoabit, quæ similiter circiter duo millia annorum durabit,
tremum iudicium. Et posteà initium erit illius nouæ & æternæ vitæ, in qua Ecclesia Dei
resuscitata, in vita perpetua, verè sine caligine & peccato sanctificabit sabbathum, coràm
um, & eius immensa sapientia fruetur. Impij verò & Diaboli abjicientur in æternos cru-

ia eventus declarauit, iuxta hanc Prophetiam Eliæ, circumcisionem & promulgatā legē
a annorum præcessisse, similiter etiam à circumcisione vsq; ad Christum duo millia trans-
dibile est, & in posterioribus millenarijs euentum responsurum esse. Sed desiderabuntur, in-
, aliquot anni. Nam celeritate aduentus sui Deus propter peccata & scelera mundi anteuer-
ninùs sex millenariorum anni integrè compleantur.
m autem propter multas alias caussas & vtilitates, hoc dictum Eliæ diligenter notari prodest,

tum vel maximè propter stultam & cœcá insaniam Iudæorum in Ecclesiâ retinendum est,
sto Iesu, repudiato, adhuc alium Messiam frustra expectant. Etsi enim multis manif
Scripturæ testimonijs ipsorum blasphemia refutari potest: tamen quia eò cæcitatis & perti
venerunt, vt videntes veritatem scripturæ non videant, nec audientes audiant: non incon
etiam ex hoc ipsorum dicto argumentum contra eos sumitur, vt proprio suo quasi ipsoru
iugulari possint. Sæpè enim hoc dictum à Rabinis, vtpote in libro Apodazarâ cap. 1. item
Sanhedrim cap. vlt. atq; alijs pluribus locis, vt vera traditio Eliæ, introducitur.

Caput vltimum. Sextum millenarium non completu iri, propter peccata mundi.

HÆ rationes omnes, aliæq; plures, ex sacrâ scripturâ atq; ipsarum rerum naturâ sum
cuè ostendunt breuitatem temporum huius mundi. Simul autem & hoc considera
quòd dies nouissimus ante sextum millenarium completum aduenturus sit. Nam
rumpet flagitia huius peruersi seculi, & ad iudicium suum festinanter accelerabit. Hoc te
asseritur, aut petulanter affingitur, sed diuinis literis passim proditum est.

1. Matth. cap. 24. Christus ait: Et nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua om
sed propter electos abbreuiabuntur dies. Hæc verba etsi de excidio Hierosolymæ potissim
videntur: tamen totus contextus huius concionis Christi ostendit, quòd de extremo is
quoq; intelligenda. Ideò statim subjicitur, in illis tristissimis temporibus ne patiamini ve
sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet vsq; in occidentem: ita erit & aduentus filij
Vt cognoscas scilicet, hæc de extremis quoq; temporibus prædicta esse.

2. Idem & ratio diei Sabbathi declarat. Suprà ostendimus, Sabbathum à Deo ordinatum
illius æterni Sabbathi, futuri in æternâ vitâ, post hunc corruptibilem statum, in quo nunc
peccatis & carnalibus concupiscentijs degimus. Sicut enim sex dies priores laboribus v
nostræ deputati sunt, septimus verò vocationi & quieti: ita Deus suo sapienti & arcano con
ordinauit, vt sex millenarijs annorũ hæc peccatrix natura mundi compleatur, septimus ve
sit illius beatæ vitæ & cœlestis, quam omnes sancti cum Deo & consortio sanctorum Angelo
uissimè in omni æternitate victuri sunt. Vt epistola ad Hebræos 4. hæc quoq; alludere vid
ratio Sabbathi in lege ita præscribitur, vt circa Vesperam diei sexti inchoandum fuerit. Q
& æternum Sabbathum non à fine postremi millenarij, sed paulò antè inchoatum iri, ve
Eadem quoq; Iubilæi anni ratio fuit, qui non post quinquagesimũ annum præteritum cel
sed quadraginta nouem communibus annis exactis, quinquagesimus erat Iubilæus.

3. Reuerendus pater D. Lutherus haud contemnendã quoq; coniecturam à tempore resu
Domini sumit. Prædictum erat, Christum mortuum pro peccatis nostris, in sepulchro tri
quieturum esse, sicut Ionas Propheta triduum in ventre ceti detentus fuerat: sed anteuertit
diei tertij completionem, atq; circiter medium eius diei resurrexit, sicut Euangelista tradun
mile est igitur, etiam altera vice Christum ante completum sextum millenarium venturum
iestate, ad iudicandum viuos & mortuos.

Iam piæ & Christianæ mentis est, hanc extremam mundi senectam, & quasi delirium
in quâ nunc versamur, animo perpendere: vt hac cogitatione nos ad ardentiorem inuocati
maiorem animi pietatem excitemus. Sed eheu, quàm cœcus est mundus, quàm stolidus &
qui Epicureo & Cyclopico more, instar pecudum irrationabilium, has maximas res aut no
derat, aut leuiter curat: sicut Propheta Esaias quoq; de maximâ sui temporis securitate con
inquiens: cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe dominorum suorum: Israël au
cognouit, & populus meus non intellexit. Imp. Ferdinando. Pp. Paulo 4.

Nicolaus Gallasius de Sanctorum reliquijs.

INcredibile profectò videretur, tam crassa impostura, ac tam diuturna seductum fuisse
niuersum, nisi rem ipsam oculis intueremur: atq; intelligeremus, iustâ Dei vindictâ id fac
vt homines à veritate alieni addicerentur mendacio, atq; ita excæcarentur, vt error (sicut ai
vires & efficaciam obtineret. Quod cùm hodie immensâ Dei bonitate patefactum sit, & vel
to commonstratum: nos adhuc cæcos esse, aut in tenebris delitescere, minimè decet: cùm p
luce adeò clarâ & lucidâ illustrati simus. Equidem haud vllum fore arbitror, cui ista nor
nisi quem sensus planè defecerint, quiq; sit belluæ, quàm homini similior. Neq; enim hic
tur ratione: sed res ipsa monstratur ita, vt vel stupidissimi eam perspicere possint. Nostra
quàm plurimi, hoc perlecto libello, adeò obstupefacti sunt, vt ex antro quodam sibi prodij
rentur; atq; affirmarent, se id nunquam fuisse credituros. Proinde re perspectâ, maiore stud
quærere, & superstitiones exhorrere cœperunt. Quod omnibus euenturum spero, qui inuid
depositâ, eum attentè legerint.

Itaq; eum è gallico latinum feci, vt nulli non communicetur: atq; etiam cæteræ natio
exemplo, reliquias, quæ apud eos esse feruntur, describant. Nec enim vnius hominis est labo
ei intentos esse oportet, & quę in vnaquaq; regione sunt, colligere. Vnus enim omnes rescire n
Tantùm eas descripsit, quas ipsi cùm videre licuit, tũ certis testimoniis accipere. Propterea
hunc admonitionis loco esse voluit: vt cùm præcipua rerũ capita perstrinxisset, cæteri, quibus
cordi e, accingerentur huic operi: quò magis ac magis hominũ stupiditas & incõsiderantia excuti

gitur à vobis maiorem in modum peto atq; obſecro, vt tantum apud vos ponderis habeat
, quantum apud pios homines habere debet: vtq; laborem, in vertendo, meum boni &
latis. Si ſales & jocos, quibus refertus eſt, minùs expreſsi: cogitate, ſuos cuiq; linguæ eſſe
i interdum alijs non conueniunt. In hoc certè potiſsimùm elaboraui, vt verterem omnia
Valete. Idib. Mart. Anno 1560.

Admonitio de reliquijs.

ſtinus in eo libro, quem inſcripſit de labore Monachorum, conquerens de circumfora-
quibusdam impoſtoribus, qui iam ſuo tempore fœdam ac ſordidam nundinationē ex-
Martyrum reliquias hac & illac circumferendo, ſubiungit: ſi modò ſunt Martyrum reli-
verbo ſignificat, iam ſuo tempore inualuiſſe abuſus & impoſturas, quibus plebs imperita
ur: vt putaret, oſſa hinc atq; illinc collecta Sanctorū eſſe. Cùm ergò adeò antiqua ſit origo
oſturæ, minimè dubium eſt, quin vehementer adaucta ſit tam longo tēporis ſpacio: cùm
mundus deinceps mirum in modum corruptus, ac ſemper in deterius lapſus ſit: donec ad
venit, in quo nunc conſtitutum eum videmus.
m autem vitium, & veluti initium mali fuit, quòd, cùm Chriſtus in verbo ſuo, ſacramen-
js ſpiritualibus quærendus eſſet, mundus ſolito ſuo more ſubuculis, veſtibus, faſcijs inhæ-
niſſa re præcipua, acceſsionem tantùm ſequutus: eundemq; & in Apoſtolis, Martyribus,
ctis ſe præbuit. Nam cùm diligenter eorum vitam meditari, ſeq; ad eorum imitationem
buiſſet: omne ſtudium poſuit in contemplandis, & veluti in theſauro reponendis eorum
buculis, cingulis, pileis & nugis eiuſmodi.
dem non ignoro, id quandam pietatis & zeli ſpeciem præ ſe ferre: cùm dicitur, reliquias
ari ob honorem, qui illi habetur: vtq; eius memoria tenaciùs inhæreat animis: tantundē
nctis valere. Sed conſiderandum erat, quod ait Paulus, quemuis cultum Dei ingenijs ho-
cogitatum, qualemcunque ſapientiæ ſpeciem præ ſe ferat, vanitatem & ſtultitiam meram
elius fundamentum habeat, & certius noſtra opinione. Præterea vtilitas, quæ inde oriri
n periculo comparanda erat. Sic enim compertum fuiſſet, parùm vtile, aut omninò ſu-
um eſſe & friuolum, habere eiuſmodi reliquias: ac contrà difficilimum eſſe, aut potiùs fie-
odo poſſe, quin inde ad idololatriam homines paulatim declinent. Neq; .n. eas intueri aut
oſſunt ſine veneratione: in qua nullus tenetur modus: quin protinus honor Chriſto de-
ribuatur. Itaq;, vt paucis dicam, reliquiarum deſiderium nunquam ſuperſtitione caret:
deterius eſt, mater eſt idololatriæ, quæ vt plurimùm cum ipſa coniuncta eſt.
ſine controuerſiâ fatentur, Dominum ideò Moyſis corpus è conſpectu hominum abſtu-
ulus Iudaicus eo adorādo abuteretur. Quod in vno factū eſt, ad omnes extendi oportet, cū
valeat ratio. Verùm vt omittamus ſanctos, videamus, quid Paulus de ipſo Chriſto dicat.
im, ſe poſt Chriſti reſurrectionem ampliùs ipſum non agnoſcere ſecundum carnem, ad-
s verbis, quicquid in Chriſto carnale fuit, obliuioni tradendum, & miſſum faciendum,
ndum Spiritum quærendo & poſsidendo omnem operam ſtudiumq; locemus. Nunc i-
ri, præclarum eſſe, habere aliquod monumentū cùm Chriſti, tum ſanctorum eius: quid a-
àm inane tegumentū, fucandæ ſtultæ noſtræ cupiditatis cauſa, quæ nullū in ratione funda-
abet: quòd ſi etiam hæc ratio ſufficere videretur, cùm tamen apertè repugnet ſententiæ,
ritus S. per os Pauli pronunciauit, quid plura requirimus.
inimè neceſſarium eſt, longam in hac re diſputationem texere: bonum ſit necne habere
antùm vt repoſitæ aſſeruentur, non vt adorentur. Nam ſicuti diximus, experientia docet,
ferè alterum ab altero ſeiunctum eſſe.
roſius quidem de Helena, Conſtantini matre loquens, quæ magno labore & ſumtu crucē
quiſierat: ait, ipſam Dominū tantùm, qui in ea pependerat, non lignum, adoraſſe. Sed ra-
, vt reliquiis vllis quis ſit deditus, quin ſimul aliqua ſuperſtitione polluatur. Fateor, nō pri-
u ad manifeſtā idololatriā erumpi: ſed paulatim ab vna fallacia ad alteram decliuem eſſe
nec tandem homines in extrema præcipites ruant. Sanè populus, qui ſe Chriſtianum no-
vſq; progreſſus eſt, vt nō minore idololatria, quàm vlli olim Ethnici, inſanierit. Proſtrauit.n.
genu flexit coram reliquijs, tanquam coram Deo: accendit faces & candelas pro ſolenni
is ritu: fiduciā in ijs locauit, ad eas confugit, ac ſi illic virtus & gloria Dei incluſa fuiſſet. Si i-
nihil aliud eſt, quàm honorem Dei aliò transferre, an id idololatriam eſſe negabimus?
rò id excuſari poteſt, quaſi immoderato rudium ac imperitorū, vel anicularum zelo factū
n. patuit hæc immoderatio, eaq; in vniuerſum laborârunt omnes: atq; adeò ij ipſi, qui ad
abernacula ſedebant, eam approbârunt. Quin etiā mortuorū oſſa, cæteraq; omnes reliquiæ
re primariū in altiore & eminentiore loco collocatæ ſunt, vt maiore reuerentia adorarentur.
ta, quæ initio fuit in ſeruandis reliquiis, atq; in theſaurū reponendis, curioſitas huc tandem
ionis delapſa ſit, vt non ſolùm à Deo auerſi ſint homines, quò rebus vanis & caducis adhæ-
etiam exſecrabili ſacrilegio res omni ſenſu carentes adorarent loco Dei, qui viuit, ac bene-
n ſecula. Cæterùm ſicuti mala trahūtur malis, alia etiam infelicitas ſecuta eſt, vt neſcio
s, omni ratione & ſpecie carētes, pro reliquijs Chriſti & ſanctorū reciperentur: adeoq; cæcus
lus, vt qualiſcunq; titulus nugis oblatis imponeretur, abſq; inquiſitione vlla aut delectu
& legitimo duceret. Ita aſinorum aut canum oſſa, quæ nugator quiſpiā proferre voluit,

pro Martyrum ossibus sine vlla difficultate homines studiosè amplexi sunt. Idemq; in a
vt postea tractabimus. Equidē non dubito, quin iusta sit vltio Dei. Cùm enim mundus
quadam accensus, reliquias concupiuerit, vt peruersa superstitione ijs abuteretur; rationi
neum fuit, Deum sinere mendaciũ aliud ex alio sequi. Sic. n. dedecus nomini suo illatũ v
cùm gloria, quæ ad ipsum pertinet, aliò transfertur. Itaq; nihil aliud causæ est, quòd vbiq;
liquiæ repertæ fuerint, quàm q̃d Deus hōies sese mēdacijs oblectātes, in duplicē errorē abd

Christianorum officium erat, Sanctorum corpora in sepulchris suis relinquere, vt vn
sententiæ parerent: qua dictum est, omnem hominem puluerem esse, atq; in puluerem re
erigere ipsa opere magnifico & sumtuoso, quò præmaturam resurrectionem fabricarent. H
minimè intellectum fuit: sed è diuerso contra decretum Dei fidelium corpora effossa sun
gnificè extollerentur, cùm in sepulchro suo, velut lectulo, vsq; ad extremum diem quiesc
rent. Apperita fuerunt ipsa, in ijs fiducia est locata, adorata quoq; sunt, deniq; omnia reu
gna ijs exhibita. Quid accidit? Diabolus eiusmodi socordiam cernens, non satis esse, pu
vno modo homines fefellisset: verùm hac etiam impostura ipsos decepit, vt sanctarũ reliqu
rebus omninò prophanis inscriberet. Deus autē iusta vltione mentem ac sensum omnē inci
emit, vt sine vlla inquisitione, albũne an nigrũ esset, ac sine discrimine reciperent, quicqui
foret. Nunc quidem instituti mei non est tractare, quantæ sit abominationis, reliquiis cùm
Sanctorum abuti eo modo, quo hactenus factum est, atq; etiam hodiè in maiore o bis
parte fieri solet. Esset. n. liber in hanc materiam seorsim scribendus. Sed quia perspicuũ est, r
reliquiarum, quæ ostenduntur, partem falsam esse, ac productum à quibusdam nugatori
miseræ plebi impudenter imposuerunt; mihi in mentem venit nonnulla referre, quæ sani
bus cogitandi & obseruandi occasionem præbeant. Sæpè. n. accidit, vt errore aut opinion
pati, multa inconsideratè probemus: neq; tempus adhibeamus ad rem examinandam, re
dicium ferendum: sicq; incogitantia nostrâ fallimur. Sed cùm moniti cœpimus animum
miramur ipsi, nos adeò leues fuisse, & faciles ad id credendum, quod probabile nullo modo
quod omninò in has re accidet. Homines enim minimè commoniti, sed præoccupati hac
quòd dicatur, en corpus illius sancti, en calcei, en caligæ, sibi facilè ita esse persuadent. Sed cù
ostendero, quæ in ijs admittuntur; cui vel minimũ erit prudētiæ, is oculos aperiet; & ijs, qu
ipsi in mentē venerant, considerandis animũ adhibebit. Tametsi hoc libello, quod vel ma
perem, efficere nō possim. Nã vndiquaq; Catalogos nancisci opus foret, vt sciretur, quæ in
loco esse dicuntur reliquiæ, vt singularum fieret inter se collatio. Tunc. n. perspiceretur,
Apostolorum plus quàm quatuor corpora, Sanctorum verò duo aut tria habere. Idem cern
cæteris. Deniq; coacto tali aceruo, nemo non stuperet: cùm videret, rebus adeò ridiculis vni
orbem excæcatum fuisse. Mecum ipse cogitabam: cùm nulla sit cathedralis ecclesia tam ex
non sit ossium aliorumq; eiusmodi nugarum infinitas: quid si coaceruaretur multitudo o
in tribus aut quatuor millibus diœcesibus condita est, viginti aut triginta millibus Abbatij
draginta millibus cœnobiorũ, aut eo plus, ex tot parochijs, tot sacellis? Verùm adhuc præc
ipsas visitare nō nominare tantùm: neq;. n. omnes nomine cognoscuntur. In hac ciuitate h
vt ferebant, brachium D. Antonij: cum theca inclusum erat, omnes ipsum exosculabantur
bant; cùm productum est in medium, cerui penem esse, compertum est. Ad maius altare ali
de cerebello D. Petri: quàmdiu id inclusum fuit, nemo dubitabat (fuisset,. n. blasphemia tit
nō habere) sed cùm excussus est nidus, & accuratius obseruatus, repertus est pumex. Possem
usmodi exēpla referre, sed ista sufficient, vt intelligāt omnes, quantæ detegerentur sordes, si
visitarentur sedulò omnes totius Europæ reliquiæ, idq; cum prudentia, quò melius discerni
Nonnulli. n. reliquiarũ aliquod spectantes, superstitione claudunt oculos, vt cernendo nihil
id est, nō audent seriò inspicere, vt, quid sit, diligenter considerent. Quemadmodũ multi qui
integrũ D. Claudij corpus aut alterius cuiusquã vidisse, nunquã oculos attollere ausi sunt, vt q
spectarent. Verùm is, cui secreti videndi esset libertas, eaq; vti auderet, longè aliter loqueret

Idem de capite Magdalenæ, quod Massiliæ ostenditur, cum massæ aut ceræ frusto, qu
affixum est, in thesauro seruatur, ac si Deus aliquis è cælo delapsus esset: verùm si examinaret
detegeretur fallacia. Optandũ igitur esset, vt certiores essemus de nugis omnib. quæ hîc atq
reliquijs habentur: aut saltē, quò constaret, quàm multæ falsæ sint, Catalogũ earũ & nume

Sed cùm id fieri non possit, saltem optârim, inuentariũ ex decē aut duodecim vrbibus
veluti Lutetia, Tolossa, Rhemis, Pictauo, &c. His. n. solis mirabilia veluti apũ examina, vel fal
næ admodũ confusæ perspicerentur. Idq; mihi sæpe numerò in votis esse solet: vt tale inuenta
cisci possent. Quia verò hoc quoq; mihi nimium difficile esset, tandem cogitaui, præstabili
mninò exiguam hanc monitionē præbere, qua somnolentos excitem, vt cogitent, quid sit i
sis, cùm in paucis tanta impostura deprehendatur. Hoc intelligo, cùm in ijs reliquiarijs, quæ
uero, tanta deprehendetur impostura, quæ tamen vix millesima est pars eorum, quæ exhibe
quid de cæteris poterit æstimari? Præterea si constet, eas, quæ pro certioribus habitæ fuerunt,
suppositas, quid de incertis vidicandũ erit? Vtinã verò Christiani Principes paulisper animũ
uerteret: esset. n. ex eorũ officio, nō sinere miseros homines sic seduci, nō tantùm falsa doctrin
palã deludi, persuadendo quòd vulgò dici solet: vesicas arietũ laternas esse. Nã de sua diss mu
rationē Deo sunt reddituri, quòd ea cernentes taceãt: grauissimãq; hanc esse culpã sentient, su
ludibrio haberi, cùm id prohiberi potuisse. Quicquid sit, spero, libellũ nunc omnibus vsui f
paturumq; occasionem singulis, id suo loco considerandi, quod titulus ipse monet, nempè

Anno

...omnes orbis Christiani reliquiæ, perspicuum sore, quàm cæci ante hac fuerint omnes: ...ebræ per vniuersum orbem sint effusæ, & quanta stupiditate homines laborârint.

...isto igitur initium faciamus, cuius cùm naturale corpus haberi non posse. (nam miracu... ...ndi facilè vias inuenerunt, quanto numero ac quoties eis libitũ foret) eius loco sexcentas ...egerunt, quibus ipsius absentiam compensarent. Quanquam nec totum Christi corpus e... ...it, quin aliquod frustum retinerent. Nam præter dentes & capillos, Charrouienses Mona... ...utium habere, id est pellem, quæ ipsi in circumcisione amputata fuit, iactent. ...o vnde pellis hæc ad ipsos profecta est? Lucas Euangelista Dominum circumcisum fuisse ...verò seruatã fuisse pro reliquiis, nusquã fit mētio: veteres historiæ omnes silent, ac quingē... ...orũ spatio nullus de ea in Ecclesia Christiana sermo habitus est. Vbi latuit tamdiu, vt tam ...mpetet? Præterea quomodo ad Charrouium vsq; aduolauit? verùm, vt id probent, aiunt, ...te sanguinis guttas decidisse. Id quidem dicunt, sed opus esset probatione. Proinde pater, ...s ludibrium. Sed tametsi concedamus, pellem, quæ Christo amputata fuit, seruatam esse, ...libi esse posse, quid dicemus de præputio, quod Romæ ad Ioannis Lateranensis ostenditur? ...; vnicũ tantũ fuisse, Romæ igitur & Charrouij simul esse non potest. Quo fit, vt manifesta ...ur falsitas. Sequitur deinde sanguis, de quo magnæ fuerũt cōtiones. Permulti.n. negā:unt, ...nguinem reperiri, præterquàm miraculosum: & tamē naturalis, plusqʒ àm centũ in locis, ...Alicubi paucæ guttæ, vt Ruppellæ Pictonum, quas Nicodemus in Chirotheca sua, vt aiunt, ...libi plenæ Phialæ, vt Mantuæ Bilioni in Aruerni ostenuitur in vase crystallino liquidus: in ...roximo vico, coagulatus, & alijs in locis: alibi plenis pateris effusus, vt Romæ & Eustathij. ...at fuit purum habere sanguinem: sed etiā admixtum aquæ admixtum habere oportuit, ...tere ipsius fluxit, cùm in cruce transfixum est. Hæc merx Romæ ad Ioannis Lateranensis re... ...dicandum cuiq; relinquo, quid certi inde colligi possit: atq; adeò num mendacium per... ...t dicere, sanguinē Christi septingentis aut octingentis, post ipsius mortem, annis reperiũ ...et orbe vniuersũ spargeretur: cùm in vetere Ecclesia nulla vnquā habita fuerit mentio. ...ntur p...ea, quæ corpus Domini contigerunt: aut falsē, quæcunq; potuerunt colligi, vt ...oco, fierent in eius memoriā reliquiæ. Primùm ostēditur Romæ ad Mariæ maioris, præsepe ...cens positus fuit. Ibidem ad Pauli, exhibetur linteum, quo fuit inuolutus, quāquā aliquod ...en ũ ad Saluatoris in Hispania esse dicatur. Sunt etiam ibidem eius curæ, cum fabricula, ...ria mater eius ipsi contexuit. Item Romę ad Iacobi ostenditur altare, cui impositus fuit, cũ ...offerretur. Quasi verò tũc varia fuerint altaria, sicuti in Papatu: vbi constituunter pro ho... ...dine. Ita sine vllo colore hac in re mentiuntur. Hæc sunt, quæ habent de ijs, quæ Chri... ...tis tempore contigerunt. Neq; verò multum disputare necesse est, vbi sarcinæ istæ tanto ...t mortem Christi repertæ fuerint. Nemo.n. tam hebes est, qui n. intueatur, qualis sit hæc de... ...n historia Euangelica de ijs rebus ne vnum quidem verbum: Apostolorum tempore nihil ...ditum est. Quinquaginta circiter annos, post Christi mortem Ierosolyma expilata ac e... Tot veteres Doctores ab eo tempore scripserunt, eorumq; mentionem fecerunt: quæ extra... ...empore: præsertim de cruce & clauis quæ Helena repetit: de exilibus verò nugis illis, nul... ...um. Quin etiam Gregorij tempore nusquam apparet, horum quicq; Romæ extitisse: vt ...eius temporis. Post eius mortem Romā sæpius capta, expilata, & penè funditus dele... ...hæc omnia accuratè considerarentur, quid aliud dici poterit, nisi omnia hæc excogitata ...imperitæ plebi imponeretur. Ac certè id fatentur falsæ religionis fautores, tum sacerdo... ...monachi, easq; vocant pias fraudes, quasi ijs populus ad pietatem incitetur. ...læ classis reliquiæ sunt, quæ id tempus spectant, quod inter infantiam & mortē Christi me... ...n quibus est columna, cui Christus in templo disputans innitebatur, cum aliis vndecim si... ...x templo Salomonis. Sed quis ipsis reuelauit, Christum disputando Columnæ innixum ...am Euangelista, historiam huiusce disputationis referens, ne verbo quidē perstringit. Nec ...e est, ei concionatoris concessum fuisse locum, cùm nulla, vt perspicuũ est, existimatione aut ...te polleret. Præterea quæro, etiamsi columnæ innixus esset, qui sciunt illam fuisse? Tertiò, ...decim illas collumnas nacti sunt? quas aiunt prodijsse è templo Salomonis? ...t deinde Hydriæ, in quibus Christus aquam in vinum mutauit, cùm adesset Nuptijs in Ca... ...eæ. Equidem scire vellem, quis eorum custos fuit tam diu, vt eas postea distribueret. Hoc ...pterò notandum, octingentis solùm aut mille annis post editum illud miraculum reper... Non satis teneo locos omnes, vbi illæ ostenduntur. Scio tamen ex ijs Rauennæ, P...sis, Clu... ...degaui, ad Saluatoris in Hispania haberi. Sed, ne longior sit oratio, solo aspectu eos mendaci... ...uincere, facile est. Aliæ.n. non sunt Congio capaciores, aut paulò plùs, aliæ minùs, aliæ octo ...s continere possunt. Concilientur hæc inter se, si fieri possit: tunc eis suas hydrias ha... ...m absq; controuersia. Sed neq; vasis contenti, poculentum etiam ipsum habere voluerunt. ...urelia iactant se ex eo vino habere, quod Architriclini vocant. Hoc autem Sponsi nomen ...tant, & populum adhuc retinent in ea ignorantia. Singulis annis semel extremam exiguæ ...artem tingendam præbent iis, qui munus aliquod offerre voluerint: dicentes, se vinũ, quod ...s in conuiuio fecit, propinare. Nec; vnquam minuitur ipsius quantitas, modò subinde ...atur scyphus. Nescio, cuius magnitudinis sint calcei, qui Romæ esse dicuntur in eo loco, ...ncta sanctorum vocant: an puer, an vir factus sit. Sed neutrum alteri præstat. Nam sa... ...rque ostendi, quantæ sit impudentiæ nunc Christi calceos proferre, quibus Apostoli suo ...e caruerunt.

Nunc ad ea veniamus, quæ ad supremam cœnam pertinent, quam Christus cum Ap
lebrauit. Mensa n. Romæ est ad Ioannis Lateranensis. Aliquid de pane ad Saluatoris in Hisp
ter, quo agnus Paschalis fuit dissectus, Treueris. Notemus, Christū in cōmodato loco cœn
se: illinc discedentem mensam reliquisse: nec legimus, ab Apostolis eam esse exportatā: aliq
annis Ierosolyma destructa fuit, sicuti diximus. Qualem verò speciē veritatis hoc præ se fer
illam septingentis aut octingentis pòst annis repertam esse? Præterea mensarū forma tun
diuersa erat ab ea, quæ nobis hodie in vsu est. Nec enim sedere cœnando, sed accūbere soleb
disertè Euangelio exprimitur. Perspicuum est igitur hoc mendacium. Quid superest? Cal
sacramentum sanguinis sui Apostolis bibendum dedit, ostenditur ad Mariæ Insulanæ pro
num: item apud Heluios in quodā Augustinensium cœnobio. Cui fides habebitur? Verùm
cui impositus est agnus Paschalis, res etiamnum peiùs habet. Est enim Romæ, item Genuæ &
Forsitan illius temporis consuetudo à nostrâ diuersa fuit. Quoties. n. hodie variantur fercu
nius ferculi causa, discum variari oportuit: si modò sanctissimæ reliquiis fides habetur. An n
spicua requiritur falsitas? Idem est de linteo, quo Christus Apostolorū pedes abstersit, post
abluisset: vnum est Romæ ad Ioannis Laterensis: alterū Aquis in Germania, ad Cornelij, cu
to vestigio pedis Iudæ. Alterutrum falsum esse, necesse est. Quid ergò iudicabimus? Sinamu
se contendere, quoad alteri causam suā probauerint. Interim censeamus, meram esse impo
suadere hominibus velle, linteū, quod Christus reliquit in ea domo, in qua cœnam celebra
gentis aut sexcentis post Ierosolymæ euersionem annis in Italiam aut Germaniam aduola

Panem omiseram, quo per miraculum pasti sunt hominum quinq; millia: cuius fru
mæ ostenditur, ad Mariæ Nouæ: & frustulum ad Saluatoris in Hispania. Refert scriptura, p
aliquam Mannæ fuisse reseruatam, tanquam monumentum magni illius miraculi, quo D
lum Iudaicum in deserto pauit. Sed de quinq; panum reliquijs, Euangelista non commemo
quā fuisse hoc fine asseruatum: neque vlla veterum historia, vllusvé antiquorum Ecclesiæ D
mentionem facit. Facile est igitur iudicare, id postea pinsitum fuisse, quod nunc monstratu

Idem iudicandum de ramo; qui est ad Saluatoris in Hispania. Aiunt enim eum esse, qu
stus gestabat, cùm die Paschatis, quod floridum vocant, Ierosolymam ingressus est. Verùm,
gestatum fuisse ramum, nusquam recitatur in Euangelio. Commentum igitur euidens est.

Deniq; in hunc ordinem redigendæ sunt reliquiæ, quæ ibidem exhibentur: nempe te
sub pedibus Christi iacebat, cùm Lazarum suscitaret. Quæso, quis tam diligenter notaui
vt post Ierosolymæ euersionem, qua omnia in Iudæa mutata sunt, locus, in quo Christus
dem posuit, certò potuerit designari.

Iam ad præcipuas Domini reliquias veniendum, illas scilicet, quæ ad mortem & passio
pertinent; ac primùm de cruce, in qua pependit, agamus. Pro certo haberi scio, Helenam, C
tini imperatoris Romani matrē, ipsā reperisse: nec ignoro, quid veteres nonnulli Doctores s
in eius rei comprobationem: nempe vt certum sit, eam sine vlla dubitatione esse crucem, cu
suffixus est. Horum omnium fides sit penes rem ipsam. Vtcunq; sit, vel stulta curiositas, vel
religionis zelus ipsam huc impulit. Sed fingamus, opus laude dignum fuisse, quòd inuenien
ci tantum operæ posuerit; atq; Dominum tunc miraculo declarasse, suam fuisse crucem: soli
poris nostris rationem habeamus.

Crucem illam, quam Helena reperit, adhuc Ierosolymis esse ferunt, atq; id nemini dub
quanquā Ecclesiastica historia apertè repugnet. Illic enim refertur, Helenam partē eius Im
filio suo misisse, à quo supra columnam porphyream Constantinopoli fuerit collocata: alt
partem ab ea fuisse argentea theca inclusam, quam Episcopo Ierosolymitano seruandā dede
aut mendacij coarguemus historiam, aut, quæ hodie feruntur de cruce, vana omninò & friuo

Rursum animadvertamus, quot de ea sparsa sint per vniuersum orbem fragmenta. Si ve
tùm, quæ teneo, recitare vellem, iustum certè librum catalogus eorum implere posset. Nu
tam exiguum oppidum, in quo frustrum aliquod non habeatur. Neq; tantùm in Ecclesia pr
verùm etiā in nonnullis parochijs: nulla tā vilis Abbatia, in qua aliquid non monstretur. At
nonnullis in locis crassiores assulæ: vt Lutetiæ ad sacri sacelli: Pictauij: & Romæ, vbi crucifix
diocris magnitudinis totus ex ea factus esse fertur. Deniq; si congesta in aceruum essent omni
reperiri possent, integrum nauis onus efficerent: cùm tamē Euangelium testificetur, ab vnico h
ferri potuisse. Quantæ igitur audaciæ fuit, ligneis frustis sic totum implere orbem, quibus f
ne trecenti quidem homines sufficiant?

Atqui excusationem illam excogitârunt, quantumcunq; inde abscindatur, nunquam
imminui. Sed commentum adeò stultum & absurdum esse constat, vt superstitiosi ipsi facil
telligant. Cogitandū igitur omnibus relinquo, quid certi haberi possit de lignis omnibus, q
vera cruce hîc & illic adorantur. Vnde verò fragmenta quædam allata sint, & qua via aut ratio
cere omitto. Veluti nonnulli asserunt, ad se ab Angelis delata esse: alii, è cœlo decidisse. Pictau
referunt, id, quod habent, à muliere quadam Helenæ ancilla subreptum atq; allatum fuisse: qu
aufugeret, errabunda circa eam regionem appulit. Hoc etiam addunt fabulæ, eam fuisse cia
En præclara fundamenta, quibus miseram plebem ad idololatriā impellunt. Nec enim eo co
quòd imperitis ac rudibus imposuissent, vulgare lignum pro ligno crucis ostentando: sed d
runt etiam, prorsus esse adorandum. Quæ doctrina omninò diabolica est: eamq; nominatim
brosius, vt Ethnicam superstitionem, improbat.

m proximè subsequitur titulus, quem Pilatus affigi iussit: in quo inscripsit, Iesus Naza-
idæorum. Sed sciendum esset, quo loco, tempore,& modo repertus est. Dicit aliquis, So-
sricum Ecclesiasticum eius facere mentionem. Fateor. Sed quid de eo factum sit, reticet.
gni momenti erit hoc testimonium. Præterea scriptum illud properè atq; extempore
it, cùm iam Christus crucifixus esset: quamobrem alienissimum à ratione est, tabulam
luti ostentandi causa depictam exhibere. Si igitur vnicus tantùm ostenderetur & tamé
fi&o haberi posset: sed cùm & Tholosates id se habere iactent, contradicant Romani,&
d S. crucis, mendacij se inuicem coarguant. Litigent ergò inter se, quantum volent: tan-
conuinceatur mendacij, si ritè examinentur omnia.

clauis maior adhuc controuersia est. Referam eos, de quibus fui admonitus. Hinc ve
ter iudicabit, diabolum nimis indignè mundo illusisse, omni ratione ac sensu ei ademtis,
hac in re discrimen habere posset. Si vera narrant antiqui scriptores, ac præsertim Theo-
ris Ecclesiæ historicus, Helena vnum filij sui galeæ inseri, reliquos duos equi fræno apta-
netsi Ambrosius non omninò consentiat. Vnum enim Constantini coronæ impositum,
ex altero frænum equi factum: tertium ab Helena seruatū. Id ergo iā ante mille annos &
roue(?)sū fuisse videmus, quid de clauis factū esset. Quid igitur nunc certi habere possumus?
ò Mediolanenses iactant, se illum habere, qui equi fræno insertus fuit. Intercedunt Car-
nses, sibiq; illum vendicant. Atqui Ambrosius haudquaquam equi fræno insertum, sed
eo factum fuisse refert. Quod nullo modo conuenire potest cum ijs, quæ cùm Mediola-
ı Carpentoractenses affirmant. Est etiam alius Romæ ad Diuæ Helenæ: alius ibi-
nctæ Crucis: alius Senis: alius Venetijs, in Germania duo: vnus Coloniæ ad trium Ma-
er Treueris, in Gallia vnus Lutetiæ ad S. Sacelli: alius apud Carmelitas, alius ad D. Dio-
neia: alius apud Bituriges, alius in Abbatia, cui à Forficibus est nomé: alius Draguiniani.
quatuordecim. Porrò vnusquisq; locus idoneis probationibus niti sibi videtur. Vnum
dam: singulis æquum ius esse. Itaq; nihil expeditius, quàm eandem de omnibus ferri sen-
empe vt, quicquid iactant, pro mendacio ducamus: cùm id aliter expediri non possit.
ur mucro lanceæ, quem vnicum esse oportuit. Sed Alcumisticæ cuiusdam fornacis forfi-
expertus, sic excreuit ac multiplicatus est. Quatuor enim prodierunt: præter eos, qui hic
tur, meq; prætereunt. Vnus est Romæ, alter Lutetiæ ad S. Sacelli, tertius apud Xantones
, cui à Forficibus nomen est: quartus Seluæ, prope Burdegalam. Quis nunc eorum pro
rit? Expeditius omninò erit omnes missos facere,& quales sunt ipsi, tales sinere. Sed quam-
antùm esset, tamé vnde prodiisset scire vellem. Nec enim veteres historiæ, aut vlla aliorum
o mentionem faciunt. Recens igitur fabricatum fuisse necesse foret.

ad coronam spineam attinet, fragmenta eius, quò virescerent, plantata fuisse, dicendum
i nescio, quomodo potuit in tantam magnitudinem excrescere. Primùm tertia eius pars
ad S. Sacelli: deinde Romæ ad S. Crucis tres sunt spinæ, ibidem ad Eustathij al qua por-
escio quot spinæ: Vincentiæ vna: Biturigibus quinq;: Vesontione Ioannis tres: totidem
Regio. Ad Saluatoris in Hispania aliquot, quarum numerum non teneo. Compostellæ ad
luæ: apud Heluios tres: Tholosæ, Matiscona, Charrouij Pictonum, Clariaci, Sanfloridi,
nini in Prouincia, ité in cœnobio Sallæ, item Nouioduni ad D. Martini. Singula hæc loca
abent spinas. Quòd si diligens inquisitio fieret, plures quadruplo possent nominari: deïn-
em & imposturam euidentissimè patere, necesse est. Quid igitur certi de omnibus consta-
c notandum est, nunquam in vetere Ecclesia scitū esse, quid corona illa factum esset. Hinc
oncludere, primum virgultum multis post mortem Christi annis enatum fuisse.

itur vestis purpurea, qua Pilatus Christum induit, eam ludibrio habens, quòd se regé no-
Erat autem preciosa vestis, haud ita temerè abijcienda. Nec existimandum est, Pilatum
omesticos sic eam abiecisse, postquàm semel Christū irrisissent. Equidem scire vellem, quis
eā à Pilato emit, vt eā pro reliquijs asseruaret. Vt autem aliquid commento suo coloris ad-
busdā guttis sanguinis aspersam ostendunt, quasi verò nefarij illi voluissent regiam vestem
osteaquàm per ludibrium eam humeris Christi imposuerant.

io, an vsquam alibi quæpiam alia eiusdem nominis reperiantur. Vestis quidem contexta
ad infimum, suturis carens, quia ad incitandos ad pietatem rudes magis apta videbatur,
as peperit. Nam Argentolij, qui pagus est in agro Parisiensi, exhibetur vna, altera Treueris.
erum dicit bulla, quæ est ad Saluatoris Hispaniensis, Christiani inconsiderato suo zelo
eliquerunt, quàm impij illi milites, qui non ausi sunt ipsam diuidere. Christiani verò, quò
atent, discerpere veriti non sunt. Sed quid respondebunt Turcæ, qui eorum dementiā irri-
m apud se esse dicit? Quanquam minimè necessarium est, eos cum Turca committere, vt
litigent. Sufficit enim, si suam inter se dirimant litem. Interim iusta ratione excusabimur,
orum fidem adhibeamus, ne absq; causæ cognitione alicui fauere videamur: id enim ab æ-
tetalienum. Quin etiam si fidem sibi haberi velint, primùm ipsos cùm Euangelistis con-
cesse fuerit.

ò sic res habet: vestem illam, cuius causa sors iacta est, tunicam fuisse, quam Græci χιτῶνα,
Velim nunc, homines diligenter animaduertere, cuius formæ sit ea, quæ Argentolij aut Tre-
nditur. Certè inuenient, Argentoliensem instar esse Missariæ vestis, quam chasulam vocant.
hominū configerent oculos, perspiceretur tam é eorū falsitas, & quasi manib. attrectaretur.

Vt finem

Anno

Vt finem faciam huic articulo, quæſtiunculam libens propoſuero. Nempe, Milites 1 ſtimenta Chriſti diuiſerunt, vt ſcriptura teſtatur. Hoc ab ipſis commodi ſui cauſa factum ſimum eſt. Indicent mihi nunc, quis Chriſtianorum redemit à militibus & tunicam & a menta, quæ alibi, veluti Romæ & Euſtathij & alijs in locis oſtendantur? Quomodo Euang obliti ſunt? Eſt enim abſurdum dicere, milites inter ſe veſtimenta partitos eſſe, niſi addat bus redemta fuerint, vt tanquam reliquiæ ſeruari poſſent. Ad hæc, quòd veteres ſcriptores grati fuerunt, vt ne verbum quidem vllum fecerint? Ad ſoluendas iſtas quæſtiones diem i go, quo omnes ſenſu, intelligentia, atq; iudicio carebunt.

Hoc melius, quòd cum veſte talos etiam habere voluerunt, quibus ſors à militibu Quorum vnus eſt Treueris, alter ad Saluatoris in Hiſpania. In hoc autem genuinè infant prodiderunt. Iactas enim fuiſſe ſortes referunt Euangeliſtæ, quæ tunc è pileo vel vrna ſoleb vti cùm hodie fabis eligitur rex, vel Biancha, quod vulgò aiunt, luditur. Deniq; nemini ig quomodo ſortes iaci ſoleant, cũ prædia aut hæreditates diuiduntur. Beſtiæ verò iſtæ imagi ſortes illas fuiſſe talorum ludum, qui nondum in vſu erat, ſaltem qualem noſtro tempore Nam punctorum loco, quæ noſtris adfixæ ſunt, tunc certa quædam habebant ſigna, quæ n ſuis appellabant, veluti venerem aut canem. Nunc exoſculantur reliquias ſub hominum ptè mentientium & adeò ſtupidorum fide.

Iam de ſudario tractandum eſt, in quo adhuc apertiùs cùm impudentiam, tum ſtoli prodiderunt. Nam præter ſudarium Veronicæ, quod Romæ ad Petri oſtenditur; & pepl nis Mariæ, pudendis Domini, vt ferunt, impoſitum, quod ad Ioannis Laterenſis monſtra rurſum eſt Carcaſſonnæ apud Auguſtinienſes: item illud ſudarium, quo obuolutum eſt ca in ſepulchro, quod ibidem exhibetur: ſunt præterea ſex ad minimum vrbes, quæ iactant, ſepulturæ Domini ſudarium habere: veluti Nicea illud, quod è Camberiaco translatum fu Aquæ in Germania. Item Traiectum. Item Veſontio. Item Cadonium Lemouicũ. Item oppi dam Lotaringiæ Alſatiæ vicinũ: præter fragmenta, quæ hac & illac diſperſa ſunt, veluti ad S in Hiſpania, atq; apud Auguſtinienſes Heluiorum. Sudarium adhuc integrum prætermit eſt Romæ in quodam mulierum monaſterio: quoniam Papa ſolenniter illud ſtendi vetui

Quæſo, annón valdè inſanierunt homines, cùm in tam longinquas regiones magno ſu iore moleſtia excurrerunt, vt panniculum cernerent, de quo nihil omninò poterant habere potius addubitare cogebantur? Quisquis enim ſudarium certo quodam in loco eſſe puta qui ſe id habere iactant, accuſat falſi: vt exempli gratia, qui panniculum quod fuit Cambe eſſe ſudarium credit, Veſontinos, Aquenſes, Cadonios, Traiectenſes, & Romanos mendac mnat, & ſceleris: quòd plebẽ ad idololatriam impellant, atq; ita ei imponant, vt credat, p panniculum eſſe linteum, quo redemtoris ſui corpus inuolutum fuit.

Nunc ad Euangelij teſtimonia veniamus. Parùm. n. eſſet, eos mutuò à ſe ipſis mendacij niſi Spiritus S. ipſis repugnans, omnes ſimul ad vnum apertè conuinceret. Primùm valdè m Euangeliſtas nullam Veronicæ mentionem facere, quæ faciem Chriſti peplo abſterſit: cùm ribus omnibus loquantur, quæ Chriſtum ad crucem comitatæ ſunt. Res quidem præclara & ratu digna fuit: faciẽ Chriſti linteo impreſſam ſtupendo miraculo fuiſſe. Contrà magni vi ponderis, aliquas mulieres Chriſtum ad crucem comitatas, nec vllum interim ipſis exhibit raculum. Qui fit, vt Euangeliſtæ leues iſtas res nec magni adeò momenti referant, præcip ceant? Equidem ſi tale editum eſſet miraculum, vt vulgo imponitur, accuſandus eſſet Spi obliuionis, aut inconſiderantiæ, qui prudenter eligere nequiuiſſet ea, quæ referri magis Hoc habeant pro Veronica ſua: vt cognoſcant omnes, quàm apertum ſit mendacium, q perſuadere volunt. Quod attinet ad ſudariũ, quo inuolutum fuit corpus, ſimiliter eos rog cùm Euangeliſtæ diligenter recenſeant miracula, quæ in morte Chriſti contigerunt, nequ prætermittant eorum, quæ pertinent ad hiſtoriam: quomodo hoc ita ipſis excidit, vt tam miraculum ſilerent? Nempe effigiem corporis Domini linteo, quo ſepultus fuit, inhæſiſſe. minùs quàm alia multa meritò referendum fuit. Cùm etiam Ioannes declaret, Petrum in in ſepulchrum vidiſſe lintea, in quibus humatus fuerat, ſeorſim disiecta. De effigie miracul mentio. Non eſt autẽ exiſtimandũ, hoc præclarum Dei opus eum celaturum fuiſſe, ſi quid ta

Obijcitur & alia dubitatio. Nempè ab Euangeliſtis nuſquam referri, lintea illa à diſci pijs mulieribus extra ſepulchrũ translata eſſe, ſed potius ibi derelicta fuiſſe innuunt, licet no mant. Sepulchrum a. à militibus cuſtodiebatur, in quorum poteſtate poſtea linteum fuit. riſimile eſt, eos pio alicui dediſſe, vt pro reliquiis haberetur? præſertim cùm Phariſæi eos a rium illexiſſent pecunia, vt ſic affirmarent, corpus à diſcipulis ſubreptum clàm fuiſſe.

Omitto, quòd falſitas ſolo figurarum, quas oſtendunt, aſpectu coargui accon teſt. Manu enim hominum depictas eſſe, facilè perſpicitur. Nec poſſum ſatis mirari, primù modo tam obtuſi fuerunt ingenio, vt aſtutia ad fallendũ aptiore caruerint: ac longè magis, do tam ſtolidi fuerunt homines, vt ſibi oculos perſtringi ſinerent, ne rem adeò perſpicuá intu Quin etiam ſe ad manum pictores habere oſtenderunt. Combuſto. n. vno ſudario, aliud per tegrum compertum eſt, quod id ipſum quidem eſſe affirmabant, quod priùs cernebatur: recens erat pictura, vt mendacio non eſſet locus, ſi modò oculi ad cernendum fuiſſent.

Deniq; vt finẽ faciã, ſolidiſsima hac ratione prorſus eorũ impudentia conuincetur. Quib in locis ſacrum ſe ſudariũ habere iactant, ibi linteum grande monſtratur, quo tegebatur totũ

'Anno

pire: atq; illic integri & continui corporis effigies conspicitur. Ioannes autē Euangelista
tum Iudæorum more & ritu fuisse sepultum. Qualis mos ille fuerit, non solùm percipi po-
s, qui etiam num ipsum obseruant: sed etiam ex eorum libris, quibus antiquus ille mos
Nempè corpus seorsim ad humeros vsq; inuoluere solitos: deinde caput peplo, quatuor
odū collectis, obligare. Quod etiam exprimit Euangelista, cùm ait, Petrum lintea, quibus
fuerat corpus, ex vna parte vidisse: ex altera verò sudariū, quod impositum fuerat capiti.
udarij significatio, vt pro panniculo, quo abstergūtur sudores, aut pro peplo accipiatur:
andi linteo, quo totum corpus inuolui solet: tametsi ego vnà cum ipsis voce ab-sus sum.
cis concludam: aut Ioannem Euangelistam mendacem esse, aut omnes, qui sudarium ha-
;, falsitatis conuinci, necesse est: vt apertè constet, eos nimia impudentia miseræ plebi im-

am finem essem facturus, si omnia ludibria, quibus vtuntur, sigillatim persequi vellem.
annis Laterensis ostenditur calamus, qui loco sceptri in manum Christo datus est, cùm
lati per ludibrium cæderetur. Ibidē ad Crucis ostenditur spongia, qua fel cum myrrha ori
ū est. Quæso, vbi illa recuperata fuerunt? Impij ea habebant in manibus. An præbuerunt
t pro reliquiis asseruarent? vel an ea ipsi incluserunt, vt possent in futurum conseruari?
acrilegium, sic nomine Christi ad fabulas adeò frigidas obtegendas abuti?
ratio est denariorum, quos Iudas, vt Dominū proderet, accepit. Refert Euangelista, red-
ab ipso in synagoga Pharisæorum: inde emtum fuisse agrum, in quo peregrini sepeliren-
cò è venditoris manu denarios illos recepit? Si discipulos recepisse dicant, nimis ridiculi
igitur color paulò speciosior est quærendus. Si longo pòst tempore id factum fuisse respō-
ngè minus coloris habiturū est: cùm per varias manus peruagari, alijsq; alijsq; admisceri
Esset igitur ab ipsis commonstrandum, dominum agri ea ratione ipsum vendidisse, vt
os recuperaret, quos haberet pro reliquiis, aut vt iterum eos venderet fidelibus. De hoc au-
nquam in Ecclesia veteri habita est mentio.
le commentum est de gradibus prætorij Pilati, quæ sunt Romæ ad Ioannis Laterensis: cum
s, in quæ guttas sanguinis à corpore Domini decidisse ferunt. Ibidem ad Praxedis osten-
nna, cui alligatus fuit, cùm flagellis cæderetur: tres verò aliæ ad Crucis, per quas moriturus
sest. Has omnes colūnas nescio vbi somniârunt. Hoc certè nō dubiū, quin ipsi cerebro suo
ati sint. Nihil n. in tota Euangelij historia de ijs legimus. Legitur quidem cæsum flagel-
m: alligatum verò fuisse columnæ, eorum commentum est. Perspicietur ergò, nihil aliud
tores, quàm immensum quoddam mendaciorum pelagus coaceruare conatos esse: in quo
i licentiæ tribuerunt, vt ex cauda asini, quo Dominus gestatus est, reliquias fingere non
ea enim Genuæ monstratur. Sed eorum impudentia non magis commoueri nos decet,
ntia & stupiditate hominum, qui summa religione tale ludibrium amplexi sunt.
objicere posset aliquis, non esse verisimile, reliquias, quas iam nominaui, tanta pompa
in simul allegari posit, vnde profectæ, & è cuius manu receptæ fuerint? Ad id vnico verbo
liceat, tam perspicuis, mendacijs nullam verisimilitudinem obtendi posse. Quantūcunq;
onstantini, aut regis Ludouici, aut alicuius Papæ nomine muniant: ea omnia nihil ipsos
ò probent, Christum quatuordecim clauis affixum cruci: aut sepem quandam integram
onæ conficiendæ implexam: aut mucronem lanceæ tres alios peperisse: vel tunicam ipsius
licatam, vt tres productæ sint: vel immutasse formam, vt ex tunica fieret missaria vestis,
abet simile: vel ex vnico sudario, tanquam ex gallinæ pullatione, tantum numerum pro-
hristum aliter sepultum fuisse, quàm Euangelistæ referunt.
mbi massam ostendens dicerem: Aurum hoc mihi à tali principe datum est, meritò de-
enierer, neq; ob assertionem meam plumbi color aut natura immutaretur, vt aurum fie-
n dicitur: en quod Godefredus Biliominus in has regiones misit, postquàm Iudæam sube-
o autem apertè repugnat mendacio, an ita sinemus nobis verba dari, vt non intueamur
ulis nostris patent?
nuerò vt sciant omnes, quàm tutum sit fidem adhibere ijs, quæ pro reliquiarum approba-
ucunt: notandum est, præcipuas & maximè authenticas, quæ Romæ visuntur, à Tito & Ve-
t aiunt, allatas esse. Est autem commentum nihilominùs vafrum, quàm si diceretur Turca
am profectus, vt inde crucē Domini Constantinopolim adferret. Vespasianus, priusquàm
r factus esset, partem Iudææ subegit ac vastauit: postea cùm imperium esset adeptus, Titus
quem in Iudæa legatum suum reliquerat, Ierosolymam cepit. Erant autem Ethnici, qui-
nagis curæ erat Christus, quàm qui nunquam natus esset. Itaq; iudicari potest, annon per-
fter ausi sint mentiri, cùm Godefredum Biliominum, aut Regem Ludouicum allegârunt,
n Vespasianum authorem laudant.
terea, quo iudicio præditi fuerint, animaduertant, cùm Rex ille, quē Ludouicum vocant,
imiles. Erat quidem in illis species religionis, & zelus qualiscunque propagandi nominis
i. Sed si caprarum stercora eis ostensa fuissent, ac simul dictum fuisset, coronas esse diuæ
sine contentione vlla adorassent, vel importassent suis nauibus aliquo in loco honorificè
da. Ac certè & opes & corpora sua consumserunt, atq; etiā ditiones suas bona ex parte ex-
t, vt aceruum nescio quem nugarum & minutiarum referrent, quibus fascinatæ erant i-
nentes, quòd preciosissima monilia esse existimarent.

Vt cla-

Vt clariorem adhuc rei demonstrationem præbeam: notandum est, in vniuersa C
minori, & Mauritania, quæ vulgò Indorum regio vocatur, Antiquaria, quæcunque mis
lolatræ habere se putant, ostendi cum magna adfirmatione; quid de illis atque ijs iudica
Dicent nostrates, illinc reliquiàs esse? Christiani, qui adhuc illinc morantur, eas se habere
stultam nostram iactationem rident. Quomodo his ista dirimi poterit sine inquisitione
nullo modo potest, nec vnquam fiet? Quamobrem vnicum remedium est, spretis vtrisq;
in statu suo relinquere.

Vltimæ reliquiæ quæ ad Christum pertinent sunt, quæ ipsius resurrectionem sequu
piscis assi frustum, quod Petrus ei obtulit, cùm ad littus maris ipsi apparuisset. Verùm mi
dimento ipsum aspergi oportuit, vt tam diuturno temporis spacio seruari posset. Sed, p
iocis, an existimandum est, Apostolos ex eo reliquias fecisse, quod prandij causa parauer
quis apertam hîc irrisionem Dei non perspiciet, eum vt belluam ampliore monitione
relinquo. Est præterea miraculosus sanguis, qui ex pluribus hostijs manauit: vt Lutetiæ ad
renarij: item ad Ioannis Angelici: item Diuioni & plerisq; alijs in locis.

Atq; vt aceruum maiorem efficerent, sacrum cultellũ addiderunt, quo Lutetiæ à I
dam hostia transfixa fuit, quem miseri Parisienses maiori reuerentia, quàm hostiam ip
quuntur. Quod Doctor à quercu iniquè ferens (nam cùm parochiam teneret D. Ioann
donaria, quæ hostiæ offerebantur, illi obueniebant: quantum dabatur cultello, tantum
cro minuebatur) Iudæis clamitabat esse deteriores ipsos, quòd adorarent cultellum, qu
sacrosancto corpori Christi instrumentum fuerat. Hoc adduxi, quoniam idem dici po
cea, clauis ac spinis: nempe omnes, qui ea adorant, ex sententia magistri nostri à quercu
res esse Iudæis, qui Christum crucifixerunt.

Similiter ostenduntur pedum vestigia; quæ solo impressit, cùm nonnullis post a
appareret: veluti Romæ ad Laurentij in eo loco, vbi Petro factus est obuius: eique prædi
passurum Romæ. Aliud Pictauij ad Radegondæ. Aliud apud Suessiones. Aliud Arelatæ
puto, an Christus pedis sui vestigium lapidi imprimere potuit: sed de facto tantùm disp
eo, cùm nulla adsit probatio legitima, totum id pro fabula habendum esse. Sed præsta
in hoc genere specimen est natium forma, quæ Rhemis in lapide post maius altare visit
uenisse aiunt eo tempore, quo Dominus latomus factus est, vt atrium illius ædificaret. B
hæc adeò execrabilis est, vt de ea loqui me pudeat.

Pergamus igitur, & dispiciamus, quid de imaginibus ipsius dicatur: non de ijs,
à pictoribus fiunt, aut sculptoribus & fabris; earum enim est infinitus numerus: sed de ij
cipuam aliquam dignitatem habent: singularesque & preciosæ habentur, ceu reliquiæ,
a. 2. sunt genera. Nonnullæ enim per miraculum factæ sunt: vt quæ Romæ ostenditur a
quæ vocatur in porticu. Item alia ad Ioannis Laterensis. Alia, in qua effigies Domini,
decim annorum esset, depicta est. Item alia apud Lucenses, quàm ab Angelis effictam es
vocatur vultus sanctus.

Fabulæ sunt adeò futiles, vt operam lusurus sim, ac mihi nimiùm ridiculus & inept
si ijs refutandis insistam. Quamobrem obiter eas notasse sufficiet. Nemo enim ignorat, pi
angelorũ munus minimè pertinere: atq; Dominum longè aliter à nobis cognosci velle, a
moriam nostram reduci, quàm per mortuas imagines.

Eusebius refert in historia Ecclesiastica, eum regi Abagaro imaginem suam ad viu
ctam misisse. Verùm id haud plus certitudinis habet, quàm aliquod ex Chronicis Melusinæ
tum. Sed tametsi ita esset, quomodo eam ab Abagaro rectè nacti sunt? Romæ enim eam
jactant. Non dicit Eusebius, illam ad sua vsque tempora integram mansisse: sed ex audit
loquitur, tanquam de re longo iam antè tempore transacta. Credibile scilicet, eam sexcen
ptingentis postea annis suscitatam, atq; è Persia Romam vsq; venisse.

Eodem modo crucis imagines fabricati sunt, vt corporis. Nam Brixiæ iactant eam
habere, quæ Constantino apparuit. De qua aduersus eos mihi non est litigandum: sed
ad Curtonenses, qui eam apud se esse constanter asseuerant. Litigent ergò inter se. Qui
tinuerint, tunc prodeant, eisq; respondebitur. Quanquam facilis sit responsio, qua
conuinci possint. Nam quod scriptores nonnulli dixerunt, Constantino crucem appa
cruce materiali intelligendum non est: sed de figura, quæ per visionem ipsi in cœlo exh
Quamuis igitur id verum esset, tamen perspicitur, eos nimis stupidè aberrasse. Itaque in
suas absq; fundamento extruxerunt.

Quod attinet ad secundam speciem imaginum, quæ pro reliquiis habentur ob quæda
cula, quæ ediderunt, in hoc numero sunt imagines crucifixorum, quibus barba crescit
Burgis est in Hispania. Item ad Saluatoris & Aurendiæ. Si in hoc insistam, vt demonstre
tæ sit dementiæ, aut potiùs quàm belluinæ stupiditatis, id credere, ridiculus ero. Est enim
per se absurda, vt in ea refutanda operam consumere minimè necesse sit. Tamen mis
adeò hebes est, vt maior pars non minùs certum id esse putet, quàm Euangelium. In h
nem redigo crucifixorum imagines, quæ locutæ sunt: quorum magna est multitudo. Sed

Anno

ontenti ſimus: ea ſcilicet, quæ eſt ad D. Dionyſij in Francia. Locuta eſt, inquiunt, vt
le Eccleſiam teſtaretur.
magnitudo id poſceret, cogitandum relinquo? Sed adhuc quæro: quomodo crucifixi
c in templo eſſe potuit, cùm in dedicatione omnes imagines ſoleant è templis erui? Quo-
tunc ſuffurata eſt, ne cum cæteris transferretur? Videmus ſanè, nihil eos negotij ſibi eſſe
llendo mundo, cùm pro nihilo duxerint, ſi apertè ſibi ipſi repugnârint: ſed illis ſatis fuit,
pleno ore euomere: minimè præcauentes ea, quæ obijci poterant.
que ſunt & lachrymæ: vna Vindonici, alia Treueris, alia apud D. Maximum, alia Aure-
i puellaris, præter eas quæ mihi ſunt incognitæ. Aliæ, vt aiunt, ſunt naturales: vt ea
aximum. Nam iuxta eorum Chronicon decidit Domino, cùm Apoſtolorum pedes
liæ ſunt miraculoſæ, quaſi credendum ſit, ligneas crucifixi imagines adeò ſtomacho-
achrymentur. Verùm eis hæc culpa ignoſcenda eſt. Ipſos enim puduit, minora à ſuis,
hnicorum ſtatuis, effici. Fingebant autem Ethnici, Idola ſua interdum lachrymari.
illis iure adiungi, & in eundem ordinem redigi poſſunt.
d ad virginem Mariam ſpectat, quia corpus eius in terris eſſe negant, ademta eſt eis occa-
i, ſe oſſa ipſius habere. Alioquin eos nobis perſuaſuros fuiſſe arbitror, corpus ei tantæ
itudinis, vt ſarcophagum mille cadauerum implere poſſet. Etenim, quod in toto
gabatur, id ſibi vendicauerunt in capillis & lacte. Capilli aliqui monſtrantur Romæ
pra Mineruam: ad Saluatoris in Hiſpania, Matiſconæ, Cluniaci, Nuceriæ, ad Sanflo-
iacquerij, ac plerisque alijs in locis. Locos autem annumerare, vbi lac oſtenditur,
e eſt. Nullus enim eſſet operi finis. Nec enim vllum eſt tam paruum oppidulum, nul-
le Cœnobium, ſiue monachorum, ſiue monialium, vbi non aliquid monſtretur: plus
is, in alijs minus: non quòd eos puduerit iactare, ſe plenas habere amphoras: ſed quia
tectius eorum fore mendacium, ſi tantulum haberent: quantum in exigua pyxide aut
cryſtallina poſſet contineri: ne res propiori aſpectui pateret.

m etſi ſanctiſsimæ virgini mammæ diſtentiores fuiſſent, quàm vaccæ, ac toto vitæ ſuæ
trix fuiſſet, vix tamen eis tantum lactis reddere potuiſſent. Ruſum libenter quære-
nodo lac iſtud, quod hodie monſtratur vbique, colligi potuit, vt in tempus noſtrum ſer-
eminem adeò curioſum fuiſſe, legimus. Legitur quidem, paſtores adoraſſe Chriſtum:
munera obtuliſſe: ſed nuſquam legimus, eas lac abſtuliſſe loco præmij. Refert Lucas is,
eon virgini prædixit: petijſſe verò lac à virgine, non refert. Si tantùm hoc ſpectetur,
gumentatione opus non eſt: quò pateſiat, quàm alienum ſit ab omni ratione hoc deliri-
omni ſpecie careat. Mirum profectò, quòd iſtis in mentem non venerit, ei amputare
ioq; eiuſmodi, cùm nihil aliud de eius corpore nanciſci poſſent; ſed non omnium fortaſ-
es eſſe potuerunt.
era, quæ habere ſe iactant, de reliquijs virginis, ſunt de eius ſarcinis aut ſupellectilibus.
Carnutis eſt quædam interula, quæ idolum eſt ſatis celebre: alia etiam Aquis, in Germa-
de eas nacti fuerint, prætermitto. Nam certiſsimum eſt, Apoſtolos, cæterosque pios ho-
n tam ſtolidos fuiſſe, vt animum in rebus adeò friuolis occuparent. Verùm inſpiciatur tan-
forma: ac protinus cedam, niſi oculis ipſis eorum impudentia cernatur.
n Aquis in pompa circumfertur interula, quam ibi eſſe diximus: appenditur perticæ æquè
alba ſacerdotalis, quam vocant. Atqui licet virgo Maria fuiſſet ex Gigantum progenie
adeò grandem interulam geſtaſſet. Vt autem reddatur illuſtrior, ſimul feruntur D. Io-
ulæ, quæ puero porſus aut nano aptæ forent. Vetere prouerbio dicitur, mendacem me-
e oportere, ne obliuione lapſus, in ſeipſum impingat. Malè profectò obſeruata ab eis
gula, cùm de proportione inter caligas viri & interulam vxoris conſtituenda non cogi-

nc excurrant homines, cum ſumma religione exoſculatum tales reliquias, quæ nullam o-
eciem veritatis habent.
la duo tantùm ſcio, vnum Treueris ad D. Maximi, alterum Liſij in Italia. Sed animad-
m, cuius telæ ſint: ſimulque an eo tempore in Iudæa talis formæ vſus fuerit. Vellem etiam,
t ſe conferri: vt, quæ ſit inter ea ſimilitudo, cerneretur. Eſt autem Bononiæ quoddam eius
.
ret ex me aliquis, an id commentitium eſſe putem? Reſpondeo, me idem exiſtimare quod
ulo, quod Pratæ: item de eo, quod eſt ad Mariæ Montis ſerrati: item de crepida, quæ eſt
iacquerium: item de calceo, qui apud Sanfloridum eſſe fertur. Quod ſi nihil eſſet aliud,
mediocri prudentia præditus ignorat, talem piorum morem non fuiſſe calceos & caligas
i, quò ex ijs reliquias facerent: neque vllam eorum plus quàm quingentis poſt virginis
annis, habitam eſſe mentionem. Quid igitur maiore diſceptatione opus eſt? Ac ſi res ei-

in etiam hoc ſanctiſsimæ virgini imponere voluerunt: eam ſcilicet ornandi ſui & comæ
valdè curioſam fuiſſe. Duos enim oſtendunt eius pectines: vnum Romæ ad Martini:

Anno

alterum Vesuntij ad Ioannis: præter eos, qui alibi etiam ostendi possunt. Nisi id sit vi
crosanctam ludibrio habere, quid sit ludibrium, non intelligo.

Nec verò obliti sunt annuli sponsaliorum. Habetur enim Perusij. Quia nunc et
seruamus, vt vir in Sponsione facienda cum vxore eam donet annulo: talem etiam eo ter
se, imaginati sunt, ac maiore inquisitione neglecta, pulchrum & pretiosum annulum i
sum statuerunt: nec considerârunt inopiam, in qua virgo Sanctissima vitam transegit.

De vestibus eius nonnullæ Romæ habentur ad Ioannis Lateranensis, ad Barbaræ, ad
pra Mineruam, ad Blasij: item ad Saluatoris in Hispania, saltem fragmenta quædam
iactant. Audiui etiam alia loca nominari: sed eorum minimè recordor. Tantùm mate
um inspici oporteret, quò falsitas deprehendatur.

Ipsis enim visum est, tam facile esse virginem suo arbitrio vestire, quàm Idola sua, q
inde nouos ornatus fingunt.

Superest, vt de imaginibus loquar: non de vulgaribus, sed de ijs, quæ præter cætera
aliqua dote commendantur. Imponunt autem Lucæ: ipsum quatuor Romæ depi
loco, vbi nunc templum est Mariæ, quæ vocatur inuiolata: quarum vna illic in sacrari
tur: eamque deuotioni suæ, vt aiunt, aptauit, cum annulo, quo Ioseph eam sibi despon
tera ostenditur Romæ ad Mariæ Nouæ, quam etiam à Luca Troade effictam ferunt: ac
ab angelo importatam. Tertia ad Mariæ quæ dicitur Ara cœli: ea forma, qua prope cr
Verùm ad Augustini præcipuã omnium se habere iactant: nam si fides ipsis adhibeatur, ea
Lucas secum perpetuò gerebat: ita vt & eam in sepulchro suo defodi voluerit.

Obsecro, quanta hæc blasphemia est, ex sacrosancto Dei Euangelista nefarium Id
effingere? Quid verò habent coloris, quo Lucam pictorem fuisse persuadeant? Paulus
psum Medicum vocat. Pingendi verò artem vnde isti affinxerint, prorsus ignoro.
verum esset, hoc artificio vsum esse: nihilo tamen verisimilius fuerit, ipsum virginem
quàm Iouem, aut Venerem, aliudué idolum pingere maluisse. Non fuit certè tunc in n
stianis idola habere: sed longo post tempore is vsus inualuit, dum Ecclesia superstitio
rupta est, & tamen referti omnes orbis anguli imaginibus, quas à Luca depictas esse feru
Cammeraci ac plerisque alijs in locis. Sed quali specie? Tam honesta, ac si quis impu
minam depingeret.

Sic eos excæcauit Deus, vt non maior fuerit in ipsis, quàm in bestijs mutis co
Quanquam haud ita mirum mihi videatur, quòd Lucæ virginis imagines attribuerint, c
similiter Ieremiæ ausi sint imponere. Cuius impudentiæ testis est puteus Aruernorum. Ia
arbitror, miseros homines oculos recludere, ac rem tam perspicuam cernere, tempus fuerit
De Iosepho dicere omitto: cuius nonnulli crepidas, vt Treueris in cœnobio Simeon
ligas, vt iam diximus: alij ossa habent. Sed exemplum quod iam protuli, mihi sufficit,
ta stoliditas detegatur.

Hic D. Michaëlem subiungam, vt virginem Mariam comitetur. Ego verò io
bor, si de angeli reliquijs recitem. Comœdi enim & histriones ipsi hæc irriserunt. Sed
pterea desierunt impostores Monachi & sacrifici populum seriò fallere. Carcassonenses
ctant, se eius habere reliquias: similiter & Turonenses ad Iuliani: ad Magni verò Michaël
regrinorum confluxu adeò frequens est, ostenditur eius sica, pugioni puerili persimilis:
iam clypeus ei valdè accommodatus. Est enim similis cucurbitulis æreis, quæ frenis equo
gi solent. Nemo profectò est hominum aut etiam muliercularum tam hebes, cui, quàm
hæc sint, non pateat. Sed quia sub religionis velo tecta sunt hæc mendacia: Deum & angel
re, malum non videtur.

At obijcient, scripturis testatum esse, Michaëlem pugnasse aduersus diabolum; verè
vincendus esset diabolus, validiore & acutiore opus foret, quàm ille sit. Suntné adeò be
existiment, bellum, quod cùm angeli, cùm fideles gerunt aduersus diabolos, carnale esse,
cis & mucronibus confici? Verùm illud est, quod ab initio dixi, mundum id egregiè c
tum esse, vt belluina hac stupiditate seduceretur: cùm adeò peruersa hac cupiditate flagrare
imagunculas, Dei loco adorandas, vndique coaceruandi.

Vt ordinem seruemus, nunc de Ioanne Baptista tractandum est, qui iuxta historiam
lij, id est, veritatem Dei, postquàm capite plexus esset, à discipulis suis humatus est. The
refert, sepulchrum eius, quod erat Sebastæ, Syriæ oppido, aliquanto postea tempore ab Et
pertum, ossa fuisse exusta, & cineres in aërem sparsos: tametsi addit Eusebius, Ierof
nos quosdam superuenisse, qui clàm inde aliquid subripuerunt, & tulerunt Anti

Anno

Athanasius intra murum inclusit: Caput verò Sozomenus scripsit à Theodosio impe-
antinopolim delatum fuisse. Quamobrem, vt veteres historiæ testantur, totum cor-
capite, exustum fuit, ac perierunt ossa & cineres omnes, præter exiguam quandam por-
clàm ab Ierosolymitanis subrepta est.
quæ de eo extent, videndum: Ambiani se faciem habere gloriantur: & in larua, quam
vulnus apparet, quod Herodiadem cultro inflixisse dicunt, sed repugnant Ioannis An-
e, atque eandem partem ostendunt. Reliquum verò capitis, nempe à fronte ad cer-
erat quondam in Rhodo, nunc verò vt arbitror Melitæ. Saltem eius ordinis fratres
it, sibi à Turca fuisse redditum. Occiput est Nemorosi: cerebrum Nouij Rantzoui-
nihilominùs ad Ioannis Motienni pars capitis habetur. Est etiam eius mandibu-
æ ad Ioannis Maioris. Altera pars est Lutetiæ, ad Ioannis Laterensis, & extremum
Sanfloridi in Aruernia. Frons verò & capilli, in Hispania ad Saluatoris. Est etiam
frustum aliquod, quod magnifico apparatu ostendi solet. Quædam etiam pars (qua-
toro) Lucæ habetur.
ine ita sunt? Nunc eatur Romam: & in Syluestri cœnobio integrum Ioannis caput
r. Fingunt poetæ, quondam in Hispania regem, nomine Gerionem, fuisse tricipi-
tri reliquiarum fabricatores idem de Ioanne Baptista dicere possent, id ipsis ad iuuan-
a sua valdè commodum esset. Sed cùm non sit huic fabulæ locus, qua excusatione
clo autem ipsos adeò vrgere, vt quæram, quomodo sic minutatim concisum fuerit ca-
in tot tamque varios locos diuidi posset. Hoc quomodo ipsum nacti sint è Constan-
lùm dico, Ioannem nostrum fuisse oportere, aut istos impostores esse impudentes, dum
tis fragmenta ostendunt.

od deterius est, Senenses se eius brachium habere iactant: quod veteribus histori js omni-
diximus, repugnat. At nihilominùs toleratur hæc impostura, imò etiam approbatur,
risti regno nihil censetur malum, dummodò populum in superstitione retineat.
n præterea fabulam excogitàrunt: nempè, cùm eius corpus exustum fuit, digitum, quo
monstrauerat, mansisse, nec vllo modo fuisse violatum. Hoc autem veteribus historijs
consentaneum non est, verùm etiam ex ipsis facilè potest coargui. Eusebius enim &
us nominatim referunt, corpus ad ossa vsque consumtum fuisse, cùm Ethnici ipsum ra-
Nec certè talis miraculi obliti essent, si accidisset. Nam alioquin in referendis talibus
satis curiosi sunt. Sed tametsi hoc verum foret, vbi sit digitus iste, paulisper audiamus.
Iontionæ ad Ioannis Magni: Tholossæ alius: alius Lugduni: alius Biturigibus: alius
alius ad Ioannis fortuiti propè Matisconem.

ihil aliud dico, quàm quòd lectores omnes rogatos velim, aduersus monitionem adeò
perspicuam animum obdurent: ne in tam clara luce claudant oculos, quò tanquam in
duci se patiantur. Si præstigatores essent, à quibus ita fascinarentur oculi nostri, vt digi-
anu sex esse viderentur, tamen eò vsque essemus circumspecti, vt cautionem adhibere-
sus imposturam: hîc autem nullus est ingeniosus astus: tantùm hoc agitur, an credere ve-
can. digitum esse Florentiæ, & quinque alijs in locis (idem de Lugduno, & Biturigibus
) Vel vt paucioribus dicam, an velimus credere, sex digitos non nisi vnum esse, aut vni-
x.
s tantùm, quæ mihi cognita sunt, verba facio. Nec dubito, si inquireretur diligentius,
dem alibi repertum iri. Capitis certè alia adhuc fragmenta reperirentur, quæ taurini ca-
itudinem superarent. Verùm ne quid prætermitterent, finxerunt etiam, se eius habere ci-
rum partem Genuæ, alteram Romæ ad Ioannis Laterensis esse ferunt. At legimus, eos
arsos fuisse: ac nihilominùs iactant, se bonam eorum partem habere, ac præsertim Ge-

restant ea, quæ proximè ad corpus accedunt: veluti calceus, qui Lutetiæ est apud Carthu-
i duodecim aut tredecim annos subreptus fuerat: sed repentè prodijt recens alius. Et sa-
diu super erunt calcearij, non deerunt tales reliquiæ. Romæ ad Ioannis Laterensis iactant
ere cilicium, de quo in Euangelio nulla fit mentio: nisi quòd refertur, eum pilis camelo-
tum fuisse, vestem in cilicium conuertere volunt. Ibidem aiunt se aram habere, super
erto precabatur: ac si eo tempore altaria ex omni occasione, & quouis in loco erigere soli-
mirum etiam, quòd nihil de missæ celebratione ei imponunt. Auinione est ensis, quo
amputatum fuit: Aquis in Germania linteum, quod sub ipso extensum est, cùm decol-

idem vnde tanta spiculatori comitas, libenter scire velim: qui tam benignus ei fuit, vt so-
is tapetis sterneret, cùm vellet eum tam ignominioso mortis genere afficere: Nónne ab-
iditatis est id comminisci? Enimuerò quomodo ista ad eorum manus peruenerunt? Quàm
e est, eum, à qua interemtus fuit, siue satelles esset siue spiculator, linteum dedisse & gla-
m, vt ex ijs fierent reliquiæ? Cùm adeò absolutum omni ex parte reliquiarum aceruum

Anno

cogere vellent, grauiter peccauerunt in eo, quòd Herodiadis cultrum prætermiſerunt,
oculo eius inflixerat: præterea omnem ſanguinem qui effuſus eſt, atque adeò ſepulchr
verùm ego ipſe falli poſſem. Nec enim ſcio, an alibi præclara iſta monilia reperiantur.

Nunc prodeant ſuo ordine Apoſtoli. Sed quia multitudo confuſionem parere po
tro & Paulo primùm agemus ſeparatim, deinde de cæteris. Romæ ſunt eorum corpor
pars ad Petri, altera ad Pauli: atque Silueſtrem ea libraſſe aiunt, vt æquales vtrinque p
bueret. Vtriuſque caput eſt etiam Romæ ad Ioannis Lateranſis: tametſi in eodem tem
dentibus Petri ſeparatim habeatur.

Cùm hæc ita ſint, non tamen eorum oſſa vbique eſſe deſinunt: veluti Pictauij mand
habetur cum barba: Treueris vtriuſque oſſa permulta: Argentonæ Biturigum Pauli hu
quis vnquam finis erit? Vbicunque enim templa extant ijs dicata, ibi etiam ſunt eoru
Si quales ſint quæratur, reuocetur in memoriam, quale fuit cerebellum D. Petri, de quo
loquutus, quod erat ad maius altare huius ciuitatis, quemadmodum pumicem eſſe comp
ſic permulta reperirentur aut equorum aut canum oſſa, quæ duobus hiſce Apoſt
unſur.

Corpora ſubſequuntur eorum appendices. Ac Saluatoris in Hiſpania crepida h
cuius forma & materia reſpondere nequeo: ſed exiſtimandum, hoc mercaturæ genus ſu
quæ Pictauij habentur, quæ ex ſerico raſo ſunt, & auro ſegmentatæ. En vt ſplendidè or
mortem: vt paupertas (in qua vitam egit) ſarciatur! Quoniam huiuſce temporis Epiſ
pontificalem maieſtatem repræſentant, ita lautè veſtiuntur: derogare ſibi viderentur
rum dignitati, niſi idem ipſis affingerent. Pictores quidem imagunculas effingere poſſu
bitratu, ipſas inaurando, variosq; à capite ad calicem adhibendo ornatus: deinde nome
Pauli, aut quale ipſis viſum eſt, tribuendo: ſed non ignoratur, quo veſtium genere in h
fuerint induti: haud alio ſcilicet, quàm inopes homines.

Eſt etiam Romæ Epiſcopalis Cathedra Petri cum veſte ſacerdotali ad Miſſam cele
Quaſi verò eo tempore Epiſcopi thronos habuerint, in quibus ſederent. At eorum poti
fuit docere, conſolari, exhortari, & publicè & priuatim, ac veræ humilitatis exemplu
gregi ſuo: non ſe populo adorandos oſtentare, ſicuti noſtri temporis præſules facere ſole
ad veſtem Miſſariam attinet, non introductus erat mos ille, hiſtrionum in morem ſe laru
enim in Eccleſia, ſicuti nunc, agebantur fabulæ. Itaque vt, Petrum Miſſaria veſte indu
ſe, probent, priùs ipſum, ſacerdotum Papiſticorum more, cùm Deum colere vellet, hiſt
giſſe, commonſtrandum fore, putabant. Miſſariam quidem veſtem ei tribuere potue
etiam altare ipſi aſsignauerint: ſed neutrum eorum plus altero coloris habet.

Quales tunc Miſſæ celebrabantur, ignotum non eſt. Nam Apoſtoli ſuo tempore cœ
mini tantùm celebrabant, cui altare neceſſarium non fuit. Qualis bellua eſſet Miſſa, o
gnorabatur: nec multò pòſt tempore ſcitum eſt. Hinc perſpicuum, eos, dum reliquia
bricati ſunt, neminem ſibi aduerſaturum, credidiſſe: cùm ita impudenter ac diſſolutè auſi
titi: quanquam nec de altari iſto inter ſe conueniant. Romani enim id ſe habere affirma
itidem ipſum monſtrant in ſuburbio, quod ad mare vergit. Vt autem vndique lucrum
rent, gladium, quo auris Malcho abſciſſa eſt, minimè prætermiſerunt: ac ſi lepidum aliqu
le & reliquario dignum foret. At verò pedum eius omiſeram, quod Lutetiæ monſtratu
phani, cui à ſaxis nomen eſt: quod tanti æſtimandum eſt, quanti aut altare, aut veſtis M
eadem enim eſt ratio. Eius autem ſcipio plus aliquanto ſpeciei habet. Nam exiſtimand
ipſum baculo armatum fuiſſe, dum iter faciebat.

Sed diſturbant omnia, dum ipſi inter ſe conuenire non poſſunt. Colonienſes enim
eſſe conſtanter aſſeuerant: ſimiliter & Treueri. Ita dum ſe inuicem mendacij arguunt,
occaſionem præbent, vt vtriſque fides derogetur. De cathena Petri, qua ligatus fuit, dic
to. Ea oſtenditur Romæ in æde ipſius. Item de columna, ſuper qua capite truncatus eſt: q
ſtratur ad Anaſtaſij. Tantùm lectoribus cogitandum relinquo, vnde accepta eſt cathena
ipſa fierent reliquiæ? Item, vtrùm eo tempore ſuper columnis ſupplicia de hominib
rentur.

Nunc de cæteris Apoſtolis vnà tractabimus, quò citiùs abſoluamus nos. Ac primùm
bimus, vbi integra ſint eorum corpora: vt, vtriuſque facta inter ſe comparatione, quid cer
ram dictis colligi poſsit, iudicetur. Nemo ignorat, Tholoſatos exiſtimare, ſe ex ijs habere ſe
pe Iacobi maioris, Andreæ, Iacobi minoris, Philippi, Simonis, & Iudæ. Pitauij eſt corpus
Salernæ corpus Matthæi. Orthonnæ verò Thomæ. Neapoli, aut circa eam regionem, B
mæi. Nunc, qui eorum duo aut tria corpora habuerint, animaduertamus. Andreas en
phis alterum habet corpus. Philippus & Iacobus minor vterque alterum corpus Romæ a
ſtolos. Simon & Iudas itidem ad Petri. Bartholomæus etiam Romæ in æde ipſi dicata. E
ſex, quibus bina ſingulis ſunt corpora. Atque etiam auctarij loco Piſis oſtenditur pellis
lomæi.

M

nias tamé reliquos omnes exsuperat: est enim ipsi Romæ corpus ad Mariæ maioris: esse & ueris: præterea ipsi est aliud separatim caput, & brachium separatim, idq; etiam Romæ. quæ de Andrea hîc atque illic habentur, dimidia saltem ex parte id compensent. Romæ ri est ei caput: ad Grisogoni est humerus: ad Eustathij costa: ad Spiritus brachium: ad quædam alia: Aquis sextijs pes vnus: ex ijs simul coniunctis fient duæ quartanæ corporis dò æqua proportione aptari inter se possint. Vt autem Pisis Bartholomæus reliquit pe- alteram manum: Treueris nescioquod aliud membrum: Frenis digitum: Romæ etiam quædam aliæ extant eius reliquiæ. Itaque non adeò est inops, quin abundet. Cæteris ntæ copiæ.

lis tamen adhuc aliquod frustum abundat. Est enim Philippo pes vnus Romæ ad S. A- que etiam ad Barbaræ nescio quid reliquiarum. Præterea etiam Treueris. In postremis templis Iacobum habet pro socio: cui similiter est caput ad Petri, & brachium vnum ni: item alterum ad S. Apostolos. Matthæus & Thomas pauperiores cæteris restite- nim præter corpus nihil habet: nisi ossa quædam Treueris, & brachium Romæ ad Mar- ut ad Nicolai: nisi fortè mihi aliquid exciderit, quod fieri potuit. Quis enim in tan- on obturbetur?

in Chronicis suis, corpus Ioannis Euangelistæ euanuisse, comperiunt, simul atque humi erat: eius ossa proferre minimè potuerunt: sed vt, quod ea in parte deerat, supplerent irruerunt in eius sarcinas. Ac primùm eis in mentem venit calix, in quo venenum bi- Domitiano damnatus esset: sed quia duæ ciuitates eum apud se esse voluerunt: aut cre- nninò, quod Alchumistæ aiunt de multiplicatione, aut isti cum calice suo mundum ibuerunt. Vnus est Bononiæ: alter Romæ ad Ioannis Lateranensis. Postea tunicam sunt, & cathenam, qua constrictus erat, dum vinctus duceretur ab Epheso: vnà cum bi, dum in vinculis esset, precabatur.

benter scirem, an tunc fabros lignarios conduxerat, qui oratoria ei construerent: item iaritatis erat Christianis cum custodibus, vt ab eis cathenam nancisci, & in reliquiarum collocare possent? Stolida nimiùm sunt hæc ludibria: etiamsi ludendis pueris fabrefa-

monile omnium lepidissimum est duodecim pectinum Apostolicorum, qui ad Mariæ in- pe Lugdunum monstrantur. Puto quidem, initiò illic fuisse collocatos, vt existima- duodecim pares Franciæ pertinuisse: sed adaucta postea fuit eorum dignitas, & apostolici

tapaucis expedienda erunt. Nam alioqui nunquam hanc syluam egrederemur. Pau- ecitabimus, quæ habeantur reliquiæ Sanctorum, qui tempore Christi vixerunt, deinde martyrum atque etiam reliquorum. Ex eo lectores, quid censere debeant, iudica-

, mater virginis Mariæ, vnum è corporibus suis habet Aptæ, oppido Prouinciæ: alterum nsulanæ Lugduni. Præterea vnum è capitibus Treueris: alterum Tureni apud Iuliacen m in oppido Turingiæ, quod ab ea nomen habet. Omitto fragmenta, quæ habentur centum in locis. Inter cætera memini, me olim partem quandam Visicampi, quod um in agro Nouiodunensi, exosculatum esse: atque illic magna reuerentia colitur. De um brachiorum eius est Romæ ad Pauli. Constituatur hîc fundamentam aliquod, i l.

itur deinde Lazarus, & Magdalena soror eius. Is porrò tria tantùm, quod sciam, ha a. Vnum Massiliæ: alterum Augustoduni, Aualonæ tertium. Magna quidem inte unenses & Aualonenses controuersia fuit. Sed magnis sumtibus vltrò citroque factis rique quiescunt, atque causa euicta, saltem in possessione tituli permansêre. Quia verò a mulier erat, eam fratre inferiorem esse oportuit, ideoque duo tantùm habuit corpora: num est Veseli prope Altissiodorum: alterum est maioris nominis apud Sanmaximinum Prouinciæ: vbi caput separatum est, cum suo Noli me tangere: quod frustum ceræ est: xistimatur nota esse Christi, quam iratus impressit, quòd ipsum vellet attingere. Non quias tum ossium tum capillorum eius, quæ sparsæ sunt per vniuersum orbem.

de his omnibus certi aliquid habere vellet: primùm inquireret, an Lazarus ac Marta lena eius sorores vnquam venerint in Galliam, Euangelij prædicandi causa? Nam si le- teres historiæ, iudiciumque & ratio adhibeatur, perspicuè cernetur, stolidissimam omni- bulam, quæ nihilo plus habet speciei, quàm si diceretur, Nubes vitulinas pelles esse: certissimæ sunt omnium reliquiæ. Verùm etsi ita foret, annon satis erat, vno corpo- d idolatriam: nisi ex vno, quod vulgò aiunt, diabolo duo aut tres crearentur?

Itidem collocauerunt in numero diuorum eum, qui latus Domini in cruce transfod
Longinum vocârunt, puerili certè errore. Nam cùm nomen hoc Græcis lancearium
tanquam proprium vnius hominis arripuerunt. Post talem Baptismum duo ei dederun
quorum vnum est Mantuæ, alterum ad Mariæ Insulanæ Lugduni.

Idem fecerant de Magis, qui Christum, postquàm natus fuit, adoratum venerunt
mùm definierunt eorum numerum, ac dixerunt, tres solùm fuisse. Quot autem fuerint, nil
gelio exprimitur: & veterum doctorum nonnulli quatuordecim fuisse affirmârunt: vel
commentarium imperfectum in Matthæum scripsit, qui Chrysostomo tribui solet. Dei
eos Euangelista Magos, id est, Philosophos nominet, isti repentè regiam eis dignitatem,
ditione aut subditis, tribuerunt. Denique nomina ipsis dederunt: vni Balthatar, alteri M
tertio Gaspar. Porrò vt impunè per nos illis fabulari liceat: certissimum est, Philosoph
orientem redijsse. Id enim scriptura testatur Nec aliud omninò dici potest, quàm eos ill
Quis autem eos illinc transtulit ab eo tempore? Quis eos ita nouerat, vt notare posset, quò
faceret ex eorum corporibus?

Verum supersedeo. Facio enim stultè, cùm hæc adeò ridicula coarguo. Tantùm dico,
enses ac Mediolanenses litigare inter se debere, quis ea sit habiturus: quia vtrique apud se
tendunt: quod fieri nequit. Cùm lis eorum finem ceperit, quid agendum erit, dispiciemus.

Inter veteres Martyres Dionysius est percelebris. Habetur enim pro discipulo Apostol
primo Gallorum Euangelista. Ob hanc dignitatem plerisque in locis habentur eius reliqu
pus tantùm in locis duobus integrum mansit: Sandionysij Franciæ, & Ratisponæ. Quia
sibi vendicabant, Ratisponenses Romæ litem mouerunt ante centum, aut circiter annos
corpus sententia definitiua adiudicatum fuit: cùm adesset Legatus Franciæ, ac per bellum
obtinuerunt: Qui diceret, apud Sandionysiũ quod est in agro Parysino, corpus eius non es
bus obrueretur: qui verò negaret esse Ratisponæ, haberetur pro hæretico: quia sedi apost
l sesset. Itaque consultius erit ab eorum controuersijs abstinere. Confodiant, si velint, sibi
oculos: sicque nihil proficiant, nisi vt detegant, omnia se in mendacijs posita habere.

Stephani verò corpus ita dissecuerunt, vt tamen sit integrum Romæ in æde ipsi dica
Arelatæ, ossa plus quàm ducentis in locis. Atque vt ostenderent, se ijs consentire, qui ipsum
cerunt, consecrârunt etiam lapides, quibus trucidatus fuit. Quæretur forsan, vbi reperi
runt, quomodo eos nacti sunt, qua via, è quorum manibus? Respondeo breuiter, stultam
quæstionem. Vbique enim reperiuntur silices (neque magno constat vectura) Florentiæ
apud Augustinienses, Vigani in Aquitania. Quisquis oculos claudere, aut omni se intellige
uare volet, credet, eos ipsos esse lapides, quibus Stephanus obrutus est. Qui verò rem paru
pendet, risurus est. Ac certè Carmelitæ Pictauienses à quatuordecim annis vnum repererun
assignârunt muneris, vt parientibus adesse, easque angoribus leuare posset: Dominicani
costa Margaretæ destinata huic eidem vsui subrepta fuerat, magnam aduersus eos litem m
& aduersus talem imposturam vociferabantur. Sed illi tandem fortiter obsistendo superâ

De innocentibus (quos vocant) silere propemodum statueram: quia tametsi eorum v
citum colligerem, semper tamen obijcerent, id cum historia non pugnare, qua eorum num
finitus non est. De multitudine igitur dicere omittam. Tantùm obseruent, nullam esse
nem in toto orbe, vbi non aliquis extet. Nunc quæro: quomodo tam longo postea tempor
uallo reperta fuerunt eorum sepulchra: cùm pro sanctis non haberentur, dum Herodes ips
fecit? Deinde quando allati sunt? Nihil aliud possunt respondere, quàm id quingentis aut
post eorum mortem annis factum esse. Iudicent imperitissimi omnium Idiotæ, quid eueni
tam absurdis delirijs habeatur. Ad hæc tametsi fortè ab aliquo reperti fuissent, qui fieri poss
ta eorum corpora importarentur in Galliam, Germaniam, Italiam: vt inter vrbes adeò in
motas distribuerentur? Hanc igitur falsitatem, tanquam perspicuam & conuictam, relinq

Quoniam Laurentius in veterum Martyrum numero est, hic locum ipsi assignabimu
equidem scio, corpus ipsius plusquàm vno in loco esse: Romæ videlicet, in æde ei dicata: sed
num carnis eius seorsum habetur. Item ampullæ duæ: quarum altera sanguinis eius plena
ra adipis. Itè in æde, cui Palispernæ cognomen est, brachium & ossa: ad Syluestri aliæ relic
rùm si omnia ossa colligerentur, quæ in Gallia solùm monstrantur, duo haud dubiè corp
partibus absoluta effici possent. Est præterea craticula, super qua assus fuit, tametsi Palispern
qua iam locuti sumus, fragmentum quoddam eius se habere, iactet. Quod ad craticulam att
hæc condonarem: sed sunt aliæ reliquiæ nimiùm notabiles, quas mihi nefas esset reticere: ve
bones, qui ostenduntur ad Eustathij: item mappa, qua Angelus ei corpus absterfit.

Cùm itaque isti ad excogitanda eiusmodi deliria ocio abusi sint, vt mundo imponer
hanc admonitionem viderint, ocium sibi sumant ad hæc consideranda, quò sibi prospicia
ueant, ne sic inposterum irrideantur.

Ex eadem officina prodijt Dalmatica, quæ etiam Romæ ad Barbaræ monstratur: quia
tium Diaconum fuisse audiebant, existimârunt, eum ijsdem indumentis ornatum fuisse,
eorum Diaconi sese transformant, dum in missa personam suam agere volunt. Verùm lon

Anno

hristiana Ecclesia fuit, quàm sit hodie in Papatu: adque gerendam pauperum curam
asque eleemosynas creabantur Diaconi, non ad histrionicos ludos agendos. Itaq; Dal-
similibus laruis, minimè opus habebant.

tio Geruasium & Protasium adiungemus, quorum sepulchrum Mediolani repertum
sij tempore, vt ipse testatur. Similiter Hieronymus, Augustinus, & plerique alij. Ita
ales etiamnum ubi eorum corpora vendicant. Sunt nihilominùs Brisaci in Germania:
ne in parochia, quæ D. Petro dicata est: præter infinita frusta, quæ varijs in templis (par-
, vt necessarium sit, quatuor ad minimum singulis fuisse corpora: aut ossa abijcienda
lsò & mendaciter eorum nomine inscribuntur.

Sebastiano curandæ pestis munus tribuerunt: eo factum est, vt maiore in precio fuerit,
vehementiùs illum appetiuerint. Effecit hæc existimatio, vt in quatuor corpora multipli-
orum vnum est Romæ ad Laurentij, alterum Suessione, tertium Piligni apud Armori-
n prope Narbonam in solo eius natali. Habet præterea capita duo: vnum Romæ ad Pe-
Tolossæ apud Dominicanos. Sed concaua sunt, si Andeganensibus Franciscanis fi-
ur: qui cerebrum se habere iactant. Quin etiam Dominicani Andeganenses brachium
ent. Est etiam aliud Tholossæ ad Saturnini: aliud Casedei in Aruernia: aliud Monsbri-
stanorum: præter minuta frusta, quæ in varijs templis habentur. Sed cùm benè expen-
mnia, diuinetur, vbi sit corpus Sebastiani?

m neque his contenti, ex sagittis, quibus transfixus fuit, reliquias fecerunt: quarum
itatur Lambeici in Prouincia, altera Pictauij apud Augustinienses: aliæ hîc atque
sunt. Hinc perspicitur, eos statuisse, nunquam de suis imposturis rationem

m ratio in Antonio valuit ad multiplicandas eius reliquias. Quòd enim sit, vt fin-
ndus ac perniciosus ita, vt incendat eos quibus indignatur: hac opinione se formida-
it. Ex ea formidine nata est superstitio, quæ desiderium corporis eius habendi, com-
, exacuit. Ideo Arelatensis ciuitas multùm diuque litigauit cum Antonianis Vien-
verùm exitus omninò idem fuit, qui in talibus controuersijs esse solet: id est,
nfusa mansêre. Nam si patefacienda esset veritas, neutros æquum tueri, con-

deo ista corpora accedit & genu, quod est apud Augustinienses Heluianos: varia
bra, quæ Burgi, Matisconæ, Diuione, Catalaunni, Ouronij, Vesontione habentur: præ-
passim ferunt impostores circumforanei, quorum quantitas haud exigua est. En quid
inferendi famam collegisse. Nam alioqui bonus ille Sanctus iaceret in sepulchro, aut
n aliquo angulo latuisset.

etronillam omiseram, Petri filiam, cui corpus integrum est Romæ in æde patri suo di-
n reliquiæ quædam ad Barbaræ seorsim locatæ. At nihilominùs Cænomani aliud
bent in cœnobio Dominicanorum, quod illic percelebre habetur propterea, quòd
anet à febribus.

a variæ sanctæ fuerunt nomine Susannæ, haud satis scio, an eis propositum fuerit vnius
plicare. Corpus quidem vnum Susannæ Romæ habetur in æde ipsi dicata: aliud Tho-
elenæ non tam prosperè successit. Nam præter corpus quod habent Veneti, nihil a-
undanti luci fecit, quàm caput alterum, quod est Coloniæ ad Gerionis. D. Vrsula
n superat: primùm enim habet corpus ad Ioann. Angelici: deinde caput vnum Co-
ertem etiam quandam apud Dominicanos Cænomanorum: item apud Dominicanos
es: aliam etiam Pergerati. De eius socijabus, quas vndecim millia virginum appellant,
aberi potest. Ac certè insigniter adiutisunt eo commento, vt liberiùs mentiri auderent.
ter ossa quæ Coloniæ sunt, quæ onerandis quadrigis centum sufficerent, nulla est ferè vrbs
ropa, quæ non aliquo in templo, aut etiam pluribus ijs ornata sit.

lgarium Sanctorum lustrationem inciperem, syluam ingrederer, vnde mihi nullus pa-
s. Quamobrem exempla aliquot adducere mihi sufficiet, ex quibus poterit de reliquis
iam. Pictauij duæ sunt Ecclesiæ, quæ de Hilarij corpore inter se contendunt, nempè
i ædis ipsi dicatæ, & Monachi Sellæ. Controuersia adhuc vnco appensa est, quoad visi-
. Interim idololatræ duo vnius hominis corpora adorare coguntur: Fideles verò de cor-
minimè soliciti ipsum, vbicunque fuerit, sinent quiescere. D. porrò Honorati corpus est
est etiam Insulij Lyrinorum, prope Antipolim.

Egydius vnum è corporibus suis habet Tholossæ: alterum in oppido Aquitaniæ,
eius nomine vocatur. Guillelmus verò in cœnobio Aquitaniæ, cui nomen est Di-
lmi à defecto: item in oppido Holsatiæ, quod vocatur Ecrichinum, vbi etiam ca-
rsum habetur, quanquam ei sit & aliud caput in suburbio Thureni Iuliacen-

sum apud Guillelmitanos. Quid dicam de Symphoriano, cuius tam varijs in locis & c
ossa extant? Similiter de Lupo, qui est Altissiodori, Senis, Lugduni, eundemque Ge
fingebant? itidem de Ferreolo, cuius integrum corpus est Vticæ in Aquitania, & Briad
norum.

Saltem transigerent inter se, ne tam aptè perderent mendacia sua: sicuti Canonici T
ses cum Leodiensibus de capite Lamberti. Conuenerunt enim de oblationibus pro cer
niæ summa, hac lege, ne interim ipsum publicè ostenderent, ne prodigij loco esset, si du
ciuitatibus adeò vicinis conspicerentur. Verùm id ipsum est, quod initiò dixi, nunq
existimasse, vllum obseruatorem proditurum, qui ad tantam impudentiam coarguen
hiscere auderet.

Posses autem rogare quispiam, quomodo isti reliquiarum structores res multas ve
stamenti, easque notabiles, omiserint: cùm absque ratione cumulauerint omnia, qua
mentem veniebant, & veluti flando quidquid ipsis libebat, fabricauerint? Huic quæstic
aliud respondeo, quàm quòd eas aspernati sunt, quia, haud magnam ex ipsis vtilitatem se
ros, sperabant: tametsi prorsus eas obliti non sint.

Romæ enim iactant se ossa habere Abrahæ, Isaac & Iacob, ad Mariæ supra Mineru
Ioannis etiam Laterensis iactant se arcam fœderis, cum virga Aaronis habere: & tame
virga est Lutetiæ ad S. Sacelli; atque etiam Saluatorenses in Hispania aliquod fragme
nent: præterea Burdegalenses virgam D. Martialis, quæ ad Seuerini monstratur, eam i
se asserunt, quæ Aaronis fuit. Videntur profectò (ad æmulationem Dei) miraculum nou
re voluisse. Nam cùm eius virtute virga in serpentem conuersa fuerit, ita nunc eam in tr
conuerterunt. Fieri quidem potest, vt plerasque alias eius generis nugas habeant: sed
hoc attigisse sufficiat, quò patefiat, eos tam fideles se in hac parte, quàm in cæteri
tisse.

Nunc lectores rogatos velim, vt id meminerint, quod initio dixi: nempè mihi in
res non fuisse ad manum, qui omnium regionum, quarum hîc mentionem feci, sac
strauerunt. Quamobrem id, quod de reliquijs dixi, ne sic accipiatur, quasi integru
absolutum inuentarium earum, quæ reperiri possent. Germanicas vrbes circiter sex
nus solùm nominaui: Hispanicas tres, quod sciam: Italicas circiter quindecim: Gal
ginta, vel quadraginta: nec quicquid apud eas reliquiarum est, teneo. Coniecturam
cum vnusquisque faciat, qualis farrago foret, si reliquiarum multitudo, quæ in orbe Ch
sunt, ordine describeretur: in ijs duntaxat regionibus, quæ nobis notæ sunt, & in
versamur.

Hoc enim præcipuè notandum est, omnes reliquias, quæ in Europa de Christo
phetis monstrantur, etiam reperiri in Græcia, Asia, cæterisque regionibus, vbi aliquæ e
clesiæ Christianæ.

Nunc quæro, cùm Orientalis Ecclesiæ Christiani dicant, penes se haberi illa omnia
pud nos esse putamus, quid in ea re statui aut definiri poterit? Si aduersemur ipsis, exci
hoc corpus allatum fuisse à mercatoribus, illud à Monachis, aliud ab Episcopo: partem
coronæ ab Imperatore Constantinopolitano missam ad regem Galliæ: alteram quæsitar
sicque de singulis; ridentes, quatient caput. Quomodo dirimentur hæ controuersiæ
nim in ancipitibus causis ex coniecturis iudicandum. Hac ratione semper obtinebunt
enim sua ex parte proferunt, verisimiliora sunt ijs, quæ hinc poterunt quomodocunque
Hic certè nodus difficilis est ad soluendum apud eos, qui reliquias tueri volunt.

Vt finem faciam, lectores obtestor per nomen Dei, vt ad veritatem interim, dum ape
patefiat, animum aduertant: atque agnoscant, id singulari Dei prouidentia factum esse, vt,
feram plebem ita seducere voluerunt, adeò cæci fuerint, vt de obtegendis mendacijs suis n
cogitauerint: sed, veluti Madeanitæ, oculis confixis secum ipsi pugnare cœperint, quemad
videmus, istos inter se bellum gerere, ac mutuò sese arguere mendacij. Quisqui
natiore ad veritatem spontè impugnandam animo esse nollet, etiamsi nondum planè in
execrabilem esse idololatriam, reliquias vllas adorare, qualescunque sint, aut veræ aut fal
tamen falsitas erit adeò conspicua, nunquam ipsi cordi erit vllas osculari; & qualicunque
ligione ductus fuerit, omnem earum gestum amittet.

Hoc quidem præcipuum foret, sicuti ab initio dixi, ethnicam istam consecrandarum r
rum superstitionem inter nos aboleri, qui Christi nomen profitemur: siue ipsæ Christi sint,
ctorum, quò ex ipsis emergant idôla. Talem enim pollutionem ac spurcitiam nullo modo
in ecclesia tolerari, id quod antea rationibus & testimonijs scripturæ demonstrauimus: si
contentus non sit, veterum patrum morem & vsus spectet, quò sese conformet ad eorum
plum.

Permulti Patriarchæ, Prophetæ, Reges, alijque fideles sub vetere testamento extiterunt
Ceremoniæ institutæ fuerunt à Deo, quàm hodie à nobis deceat obseruari: quin etiam sepult

ma

tunc, quàm hodie, apparatum requirebat, quò figuris suis repræsentaret resurrectionem quæ nondum ita apertis verbis, vt hodie, reuelata erat: at verò an legimus, Sanctos vnquam fuisse è sepulchris, quò ex ijs pueriles puppæ fierent? an Abraham omnium fidelium sublime elatus fuit? Sarra etiam Princeps in Ecclesia Dei an è fossa educta est? nonné Sanctis in quiete relicti sunt? atque adeò Moysis ipsius corpus Dei voluntate occultatum nunquam potuerit reperiri. Nonné Satan cum angelis, vt inquit Iudas, ob eam caudit? quare Dominus ipsum remouit à conspectu hominum, diabolus verò reducere conatur: imirum vt fatentur omnes, Deus populo Iudaico Idololatriæ occasionem adimere; diabolus eam stabilire voluit.

Populus ille, dicet quispiam, ad superstitionem procliuis erat: nos verò quales sumus? nónne Christianorum in hac parte, quàm Iudæorum peruersitas? Quid in Ecclesia veteri a-, animaduertamus.

Fideles quidem martyrum corpora eripere semper studuerunt, ne à feris & auibus laniarentur, honestè sepelierunt: sicuti de Stephano & Ioanne Baptista legimus. Verùm id agebant, vt in terra, atq; illic vsque ad resurrectionis diem quiescerent, non vt collocarentur in conspectu, quò omnes sese ad ea prosternerent. Nunquam infelix hæc consecrandi pompam introducta fuit, priusquàm euersa & quasi prophanata fuerint omnia, partim stultitia populum ac pastorum, partim auaritia, partim quòd consuetudini, quæ iam invaluerat, obsistere: quòd etiam populus sponte decipi vellet, animum ad nugas pueriles potiùs, veram Dei adorationem adijciendo. Quamobrem si quæratur stolida huius corruptelæ, dirui atque funditus euerti necesse foret, quod ab initio perperam, & aduersus omnem institutum fuit.

Si quis ad intelligentiam istam primo gradu peruenire non posit, pedetentim saltem faciat: ac primùm recludat oculos, atque ad discernendas reliquias, cùm offerentur, adhibeat. Id porrò haud difficile est ei, qui attendere volet. Nam inter tot mendacia, qualia sunt ea quæ protuli, vbi deligentur veræ reliquiæ, de quibus certi aliquid ha-. Præterea, quæ attigi, præ ijs quæ restant pauca sunt. Quinetiam, dum libellus hic excutertio præputio Domini sum admonitus, de quo nullam mentionem feceram, quod mi ostenditur. Est etiam aliorum similium quædam infinitas. Denique visitatio longè geret, quàm dici posit. Caueat ergò vnusquisque, ne se instar bestiæ transuersum rapi em adduci sinat, & nullam interim viam cernat aut semitam, qua tutò dirigatur.

mini, quæ me puero imagunculis parochiæ nostræ fieri solebant. Cùm Stephani festum uaret, ornabantur carnifices, qui ipsum lapidibus obruebant, cùm seruis tum monilibus, quàm Stephanus ipse. Eos dum mulierculæ cernebant ita ornatos, Stephani socios esbant. Itaq; sua vnicuiq; candela offerebatur. Quin etiã idem fiebat de diabolo Michaëlem accidit in reliquijs. Sic confusa ac permixta in ijs sunt omnia, vt Martyris alicuius osequeant, quin periculum sit, ne latronis, aut furis, vel etiam asini, aut equi, aut canis ossa Annulus D. Mariæ, aut pecten, aut cingulum adorari non potest, quin periculum sit, do scorti cuiuspiam aliquid adoretur. Quamobrem caueat à periculo, qui volet. Nemo hac ignorantiæ excusationem poterit obtendere.

Paul. 2. Thessal. 2.

Propterea immisit illis Deus efficaciam illusionis, vt credant mendacio: vt ur omnes, qui non crediderunt veritati.

Fran-

Franciscus Sansouinus.

HIc historiam Italiæ, & libro octauo vrbem Venetam descripsit: & de Barbarossa pictu
tem in palatio cum adscriptis verbis reperiri, affir at.

I. Adriar
Max. Frideri
nobarbum Ro
perij insigni
Petri ædibus
M. C. L. V.
II. Rom
am Imperato
Neronis profe
lem Adriani
untur, ad
vsque Imp.
III. Alexa
Pont. Max.
tum, & O
vitio factum
Fridericus Tic.
cauit. Alexa
eius audiens non fuit. Itaque Fridericus id ægrè ferens, Octauianum, qui ad se ijt, Pon
uit, ac veneratus est.

IV. Insolentes Friderici conatus Alexander Pontifex, anathemate & bello indicto, d
propulsat. Fridericus Imp. ab iniquo edicto subditos suos Alex. Pontif. alienat.

V. Prætulit Rex inclytus Galliæ Ludouicus bellum quieti: vt Pontificis dignitatem
Parantur vtrinque arma. Adsunt Friderico Boëmi, Daci, Getæ, Germani, & Itali. Regi
uent Angli, Britanni, Flandrenses, Burgundienses, & Vascones.

VI. Pontifex, ne tot Christianorum millia sua causa confligerent: celata persona d
medio excessit: Venetiasque liberam vrbem se contulit, Gregorij sacerdotis habitu: fuit
ptuagesimus septimus, supra centesimum ac millesimum, eo, qui fuit humanæ salutis.

VII. Prima nocte declinauit apud Canonicos S. Saluatoris. Qui duxerunt eum ad
um S. Mariæ Charitatis: ibique in forma .... seruiebat.

VIII. Quidam Peregrinus nutu Dei ex voto venerat Venetias. Qui cùm visitaret Ecc
prà scriptam S. Mariæ de charitate, cognouit Papam. Notificat illustri domino Sebastia
tunc inclyto Venetiarum Duci: qualiter summus Pontifex est in tali Ecclesia.

IX. Dux, Consiliarij, Nobiles, & tota Venetiarum ciuitas, similiter Patriarcha Gra
Episcopus Castellanus, cum toto clero perueniunt cum crucibus ad D. Papam, dubitante
concursu. Deuotissimus Dux, genibus flexis, dedit oscula ad beatissimos pedes: præsen
mydem, mitram, & ornamenta pedum: & confortans eam, vt metu deposito, assumeret
& Pontificalia ornamenta: quia esset in vrbe tutissima, libera, & potente.

X. Dux, vniuerso populo comitante, ad altare Ecclesiæ sancti Marci Papam cum c
deuotione perducit. Vbi personam, facultatem, magnitudinem ciuitatis, & totum dor
protectionem suam & Ecclesiæ, contra quoslibet offert, &c.

XI. Papa præstat Duci cereum album: quo ipse, & ducantes post eum, perpetuo in s
sionibus vterentur.

XII. Pro pace tractanda, mittuntur ad Imperatorem, tum in Apulia residentem, sole
basciatores, cum literis Ducalibus: quas Papa mandat per ducem muniri bulla plumbea
ra S. Marci atque Ducis. (Vult Sansouinus, Venetos sigillo plumbeo vsos esse ab antiquo
dò ab Alexandro accepisse.)

XIII. Imperator primò ambasciatores lætanter recepit. Sed audito, quòd venerant a
dum pacem: rigidè respondit, quòd Papam fugitiuum sibi tradant; & nolint suam facer
alienam: nec sustinere, quem totus mundus persequitur. Alioquin parari se ad bellum.

XIV. Legati referunt Papæ & duci rigidum responsum Imperatoris. Papa plurimùm
Sed benignissimus Dux ipsum hortatur, dicens: ob reuerentiam fidei Catholicæ, & san
Ecclesiæ, viriliter defendetur.

XV. Hortatur Alexander Pont. Max. Principem & Venetos, vt cum 30. triremibus,
bellum instructis, pro pietate & religione fortiter in hostem moueant, datq; inclyto Duci &
rib. ensem, perpetuum iustitiæ insigne habendum: cæteris ad bellum euntib. plenissimã d

XVI. Postquàm trepidè nunciatum est: quinq; & septuaginta hostium triremes, O
peratoris filij ductu, ventare: tum Venetus Dux circa Salbloicum Historiæ promontoriu
pugnam hortatus, edicit: vt, cùm ferrum à se in hostem vibratum viderint, suo exemplo d

Anno

Atrox vtrinque prælium committitur. Demum Dux fortissimus, diuina ope, Venetæq; ...us, Imperatoria classe disiecta, Othonem cum triremibus 60. capit. Reliquis, præter pau...eri fuga abierant, aut igne absumtis, aut alto mari depressis.

Complectitur lætabundus Pontifex Venetum Ducem, inclytam victoriam reportan...agi dominum salutat. Tradit & annulum, quo ille & reliqui principes, in veri perpetuiq; ...umentum, quotannis ipsum sibi mare desponsarent.

Otho Imperatoris filius, diuina motus voluntate, fore se futuræ pacis cum Friderico pa...n, Pontifici & Venetis pollicetur. Atque ita fide ab eo accepta, custodia liberatur.

...atur Imperator, viso filio. Cuius constantia, quod alioquin abhorruerat animus, tan...ei tractandæ pacis tribuit potestatem.

XXI. Cuius picturæ argumentum ponitur à Sansouino. Pontifex ductus cum Imperatore in templum S. Marci, facta inter eos pace, adoratus ab ipso: gli metteua il piede sul collo, per segno di superiorita: ponebat pedem super collum eius, in signum supereminentiæ. Imperator Othoque filius, hic pridie festo, ille Christianæ ascensionis die, triremibus Venetias aducti: eodem die cum ... Veneto que Duce, pacem firmauerunt.

Operatus sacris in diui Marci æde Alex. Pont. omnibus Dominicæ ascensionis diebus ... vesperas F... adeuntibus plenam delictorum veniam perpetuò concessit: septima pec...atte per octauam frequentantibus remissa.

Literæ euanuêre: picturæ argumentum est, quòd vmbellam (galeri genus) concessit ... & successoribus.

Proficiscuntur hinc Romam, cum celeri equitatu, Alex. Pontif. Imperator, & Dux Vene...s ita appropinquantibus, omnes supremi ordinis Antistites cum toto clero prodierunt ...ecuti primores ciuitatis..... totaque nobilitas. Postremò multitudo ingens, studio effusa, ...cum multa lætitia & veneratione excipit.

Obtulit Romanus populus Alexandro ingresso, octo varij coloris vexilla, totidemque ...ubas: quæ dignitatis ornamenta vltrò Pontif. Veneto Duci detulit: quibus ipse, & omnis ...osteritas, solemni pompa vteretur.

Inuisit Alexander Pontifex Lateranensem Basilicam, cum Imperatore & Veneto Duce. ...ortè sella esset, vna Pontifici, altera Friderico Imperatori, strata: tertiam Veneto Duci ster...editque tam illi ad curulis sellæ insigne, quàm posteris Venetorum Ducibus, perpetuò ha... Hæc hactenus. F. anno Dom. 1177. Imp. Friderico 1. Papa Alexandro 3.

Sansouinus edidit libellum anno 1570. 26. Aprilis, in quo vaticinia quædam, & inter ...Turcico quoque Imperio, ad rem nostram maximè conducentia, recenset. Quòd nimi...rca & Iudæi, Mahometum magum fuisse, confiteantur, ipsiusque leges non vltra mille ...aturas, prædictum sit. Alterum vaticinium, Turcici Imperij dominum decimum quin...em impositurum esse, testatur.

...n de Leone Sopho Cæsare Constantinopolitano scribit, eum præstantissimum fuisse Astro...quod ipsum & Zonaras testatur) & in quodam suo libro consequentia verba reliquisse: ...milia flaua cum competitoribus totum Ismaëlem in fugam conijciet, septemque colles ...em cum eius possessionibus capiet. Porrò in dicto Leonis libro columnæ cuiusdam sit ...onstantinopoli extantis, numerisque circumscriptæ, quos S. ibidem Patriarcha ita inter...st, vt omninò cum ipsius Leonis explicatione consentiat, dicens: Venetianos atque Mo... Constantinopolim capturos: & post quandam inter eos rixam & contentionem, Cæsarem ...um vnanimiter electuros atque coronaturos.

D. Ludouicus Rabus.

1560.

...no salutis 1530. die 11. Nouemb. decesserunt Comitia, quæ fuerant Augustæ celebrata: in ...ib. Euãgelij doctrina, singulari gratia Dei, per Lutherũ renascẽs, vniuerso mũdo manifestata ...ẽ, & pub. proclamata. Loquebar, inquit Dauid, de testimonijs tuis corã regib. & nõ pudebat

me-

me. Et ea quidem confeſsio radices egit, pluresque homines ad agnitionem veritatis, &
nimæ ſuæ reduxit: quæ ad hodiernum vſque diem contra diabolum, portas inferorur
concitationes hominum inconcuſſa manſit, & manebit: de cuius etiam effectu Luthe
prandio quodam afferebat:

Tanta eſt, inquit, verbi Dei efficacia & virtus, vt quò plus perſecutionis habeat, eò
at, & creſcat. Conſiderate Comitia Auguſtana, quæ verè ſunt vltima tuba ante extren
quàm æſtuabat totus mundus tum contra noſtram doctrinam? O quàm ibi orandum fu
cœlo Chriſtum Papiſtæ deturbarent! Tandem noſtra doctrina & fides ita prodijt in lucen
feſsionem noſtram, vt breuiſsimo tempore, Mandato etiam Cæſaris, ad omnes Reges &
mitteretur, ibi multa præclariſsimorum virorum ingenia in aulis fuerunt, qui doctrinar
fomes quidam imbibebant. Ita noſtra confeſsio, & apologia in ſumma gloria eſt adi
rum confutatio in tenebris ſordeſcit. O quàm optarim, vt ipſorum confutatio in lucem
quàm probè centonem illum diſcutere vellemus, vt exoleti panniculi hinc inde volitarer

Sed ipſi odêre lucem: nolunt prodire, pacém ipſis & concordiam ſatis ſuperque obtu
ipſi ſuperbiſsimè nolebant conſentire: ideò oportet Papiſtas perire ſine vlla miſericordi
in Ioſua legitur, quòd Ioſua omnibus ciuitatibus pacem obtulerit, & nullam præter Gaba
ſuſcepiſſe, cæteras omnes eam excuſsiſſe, & ideò ſine miſericordia perijſſe. Ideò noſtra
tia omni laude digna ſunt. Quod inſumtum eſt ibi, huius neminem pœniteat: quia v
inuulgatum eſt paſsim, contra omnium hominum, Papæ, & Epicureorum opinionem.
doctrinam noſtram vi opprimere, ſed illa modò vires acquirebat. Imp. Ferd. Papa Paulo

Antonius Poſſeuinus Ieſuita.

IN epiſtola ad Regem Poloniæ affirmat: ſolius vndecennij ſpatio ſupra quingenta mi
num (ecce Hiſpanicæ inquiſitionis fructus) fuiſſe in Gallia & Belgio interrecta.

Et paulò pòſt. Certè concedere, qualia fuerunt in comitijs illis anno 1530. nihil
quàm Chriſtum negare.

Et poſtea. Deinde quæ ſunt in Comitijs malè vel promiſſa, vel conſtituta, muta
Quod enim parùm Cæſar conſideratè promiſit, æquè ſe defenſurum vtriusque religionis
eſt in eo grauius erratum, quàm vt vno ſermone ſatis explicari queat. Sed eſt ingens [
cordia, qui præclaram nunc dedit occaſionem, per quam inuitare ipſum videtur, vt, qua
piter & perniciosè promiſſa ſunt, ea ſumma cùm honeſtate reſcindat.

Et paulò pòſt. Quòd ſi res ad exitum non perducatur, ſequentia cogitanda ſunt,
quam Ioſua) non poſsimus triginta Reges debellare, alios fortiores excitemus ad præli
præliandum. Quemadmodum Eremita ille ſiue peregrinus fecit, qui ex Oriente veniens
it, vt Pontifex Maximus ſacrum bellum indiceret.

Et alibi de ſanctitate vrbis Romæ mira referens, narrat inter alia: domicilia meretri
ta ſeneſcentibus) quæ ad caſtitatem reſipiſcunt, conſtituta: & Pontificis, Cardinalium 8
(gratitudinis ergò) eleemoſynis ſuſtentari. Sed in tanta continentia & caſtitate, quam i
de tot meretrices? Imp. Ferdinando. Papa Paulo 4.

Georgius VValther.

EX tomis & ſcriptis Lutheri multa ego vaticinia collegeram, & huic operi inſerere an
ar: interea verò quidam libellus huius Georgij VValtheri typis excuſus in manus m
it, in quo ipſe multa de ijs iam publicauit: ideoque me propoſito deſiſtere compulit.
verò plurima, hoc præcipuè eſt notandum, quòd dicit Lutherus: nobis cum Euangelio e
dem, quod olim Iſraëlitis cum Manna: nos enim ex ſatietate eius hauſuros nauſeam, &
tate & contemtu illud amiſſuros: ablatum namque iri: & Deum ſic nos plexurum, vt m
adhuc habentes in ore cœleſte manna.

Magnates, dominique ſeculi volent diſponere & arbitri eſſe in eccleſiaſticis, & in po
tare ſpiritualia: Eccleſiaſtæ autem ad hæc conniuebunt, & neminem reprehendent. Sun
bum Dei negligent omnes: Ideoque Deus Opt. Max. pœna in nos, ablato ſanctiſsimo ſ
empiterna; & temporali, miſſo ſuper nos Turcæ truculentiſsimi hoſtis gladio, grauiſsimè
uertet. Hæc ille.

VVilhelmus Lindanus.

HIc pro ſede Romanâ contra Lutheranos acriter ſcripſit, ac proinde Epiſcopatu Rur
no remuneratus, tamen illo non contentus Cardinalitiam etiam dignitatem am
hanc vt aſſequeretur, in gratiam ſuæ Thaidis Romanæ, maiora aggreſſus, Myſticum Aq
ſeu declarationem vaticinij Ieremiæ Prophetæ, (ab Aquilone pandetur omne malum) edi

ecclesiâ, vbinam locorum nunc tempestatis certò iuxta ac infallibiliter inuenienda, ad
siorem, cæterosq; Academiæ VVitebergicæ Theologos. Item speculum sacerdotalium
t meditationum cœlestium: de fugiendis nostri seculi idolis, nouisq; ad vnum omni-
Euangeliorum dogmatibus, nefarijsq; irreligiosorum quorundam moribus. Item
scors, siue querimonia Catholicæ Christi Iesu Ecclesiæ ad Illustriss. S. Rom. Imperij
alios ad vnum omnes, nomine semichristianæ confessionis suæ Augustanæ temerè
quâ liquido ipsis demonstrare conatur, simulatam, ac verè personatam ipsorum con-
no Domini 1580. initam, non solùm viros facere Antichristianos, sed & minimè
systatis, adeoq; pugnantibus niti fundamentis. Imp. Ferd. P p. Paulo 4.

non sufficit, inquit, ad refutandas hæreses scriptura. Mutus enim est magister: ac muta
et: quandoquidem seipsam explicare non potest; sed vnumquemq; in suo sensu abun-
; cùm nec interrogare, nec respondere posit. Quapropter non est inhærendum sacris li-
nde nullam aut sanè incertam victoriam obtinere licet.

dducenta ampliùs millia Lutheri fica sublata, scribit falsò. Nam illos non gladio Lu-
uisitione Hispanica certò interemtos constat. Sed his & alijs scriptis pro adepto Episco-
esse voluit: maiora ambiens, Vide Meteranum in Annal Belg.

in Panopl. lib. 4. c. 277. Ex aulicis perditissimis, & sanguinarijs, quosdam Ecclesijs
.

Historie de la Mappe monde Papistiq. 1560.

hoc tempore liber cum amplâ tabulâ siue mappâ sub hoc hoc titulo, integram Papa-
criptioné continens. Author fertur M. Frangidelphe Escorchemesses. Describit omnia
exteriora Papatus: quem vide. Imp. & P p. V. S.

Ex libris Pasquillorum, quorum duo Tomi extant. 1560.

a ista, quæ retulisti, ad Antichristum & eius regnum spectant, quæ clarè intelliges, vbi
en, quo sese orbi venditat scelestus ille, explicâro. Sed tu hoc age, & collige. M. Hîc sum
haracter eius nominis est P A. numerus est P P A A. nomen verò, vnaquanis in me-
posita litera, conflatur. Numerus enim hominis (vt Pythagoreis placet) binarius est.
dicat, haud dubiè in nomine binas tantùm literas contineri, vt in numero vidisti. Etsi
; litera bis formata est, non sunt tamen plures quàm binæ literarum notæ, binæque sylla-
t P p. vt suprà.

Ex Tomis Pasquillorum de Moschis & Boëmis. 1560.

covienses cùm vellent ad Ecclesiam redire, atque legatos suos misissent Romam, pe-
ntes, vt in Ecclesiæ gremium reciperentur: Romanus Pontifex pro inobedientiâ, quòd
summo ac maximo non agnouissent, adorassentque Pontifice, octies centum millia
n petijt. Quod cùm illi audirent, tanti, inquiunt, nolumus nos emere vnionem. De
esclo quid simile actum est. Quorum principes adhuc conantur, vt ad verum redeant
ssimum: sed tantùm de bonis Ecclesiasticis adhuc agitur, & de Pontifice, quem nolunt
ro Deo. Imp. & P p. V. S.
em. Facile erit reformare Ecclesiam Dei, si humilientur, qui sibi assumserunt cornua: si
ur de officijs ventres gulosi, auari, indocti, superbi, falsè zelosi: & pro his sublimentur
docti, pij, & qui traditiones hominum contemnunt, ac nihil faciunt. Sicut scriptum
uit potentes de sede, & exaltauit humiles. Et iterum, Deus superbis resistit, humilibus
t gratiam. Et iterum de Saul ait Dominus, cùm esses humilis in oculis tuis, ego te elegi
: quando autem eleuatum est cor tuum, ego te abieci ab oculis meis. Viderint hæc am-
astores.

Pasquillus ad Romam.

INgeme, collachryma, luge Saturnia tellus,
Pernitiem intentant astra maligna tibi.
Diluuio mergêris aquæ, pelagoq; cruoris,
Vt defunctorum manibus inuideas.

Excidium & clades & dira incendia Troiæ,
His collata tuis, pauca fuere, malis.
Me à superis missum tibi Ionam, crede, superba,
Mœcha, caput scelerum Roma, velut Niniue.

Ex scripto quodam in Martinum Lutherum.

DIcis, non posse è sacris literis colligi Purgatorium, vide quid agas Martine, tu grat
bifariam peccas, & in sacerdotum & sanctiss. Papæ ventrem. O inconsideratum ho
vides, quantum lucri decedet sacerdotum crumenæ? non poterit presbyter ancillas alere,
rit scortari monachus. Papæ prouentus non erunt tam vberes, malim sustulisses infernum
quam satis sua errata purgat, quicunq; ecclesiastico alicui seruit.
Ego, mea peccata quotidie purgare me, puto, si æquo animo tolero sacrificulos totos
mere cum scortis; si patior facilè, cùm video bonos opprimi, scelestos ad altiora euehi; si n
fero, sublatas esse leges inuidia, magistratum super legem, non autem legem, vt æquum e
magistratum: si non ægrè fero, videre & audire concionantes rabulas, qui Christum Ies
unt, postquàm rursus cruci affixerunt: si non molestè fero videre in tot sectas diuisum Ch
possum pati Egidianam hypocrisim. Si patienter fero Senensis Cardinalis stoliditatē: si fe
lengi imperitiam: si fero placatè Genuensis Cardinalis ineptias: si placato animo Montij
tiam: si mineruæ fastidiosam illam Thomisticationem: si Cebotelli stupra fero: si deni
pæderastiam, quantam video ab istis mitratis exerceri.
Nunc de clancularia Confessione ago, hanc si tollis, Luthere, Monachi & reliqui c
non poterunt in Laicis exercere tyrannidē, neq; mulierculis interminari, se illas Maritis ac
vel publicè traducturos, nisi sesilis rapacissimis prædonibus prostituant, mihi quoq; mag
mnum infers, qui totius orbis Christiani & Mahometani scelera audio. Mulieres multa p
solatione, multisq; commodis; sæpè enim Confessorum opera & industria vtuntur, quò
mantium complexibus frui. Scio ego, quid dicam. Imp. & P p. V. S.

Euangelium Pasquilli, olim Romani, iam peregrini. Do
vobiscum. Et Comiti tuo. Frequentia falsi Euangelij, secundum arcam Auri &
Argenti. Gloria tibi Auro & Argento.

IN illo tempore dixit Papa rapax carpinalibus suis: cùm venerit filius hominis ad sede
statis nostræ, dicat hostiarius illi: amice, ad quid venisti? Et si pertransierit, pulsans, n
ligatis manibus & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores. Carpinales verò dixeru
gister, quid faciendo possidebimus pecuniam? Ille verò respondit, in lege scriptum est, dili
& argentum ex toto corde vestro, & ex totâ animâ vestrâ, & pecuniam sicut vosmetipsos: h
vt viuatis. Hoc enim mandatum do vobis, vt quemadmodum ego facio, sic & vos faciatis.
Tunc venit ad curiam quidam clericus valdè pauper, qui oppressus ab Episcopo suo,
raëlita, in quo dolus inuentus non erat, nō poterat intrare ad Papam, quia pauperrimus e
hostiarij percusserunt eum dicentes, vade retrò Satanas, quoniam non sapis, quia paupe
licet enim in conspectu dei nostri Papæ quenquam vacuum apparere. Pauper ille clamabat
mini mei, miseremini saltem vos hostiarij Papæ, quia manus paupertatis tetigit me. At ill
Paupertas tua tecum sit in perditionem: non intrabis, donec solueris nouissimum quadrant
per autem ille abijt, & vendidit omnia quæ habebat. Deinde rediens, pecuniam dedit host
illi dixêre; quid hæc inter tantos? & ejiciebant eum forâs.
Tunc venit paulò pòst ad curiam quidam Episcopus Symoniacus, impinguatus, dilat
crassatus, qui per seditionē homicidium fecerat, & erat valdè diues. Carpinales autem clam
cùm viderunt eum, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine auri & argenti. Tunc episcop
pertis thesauris suis, primò hostiarijs, secundò carpinalibus munera preciosa & vestes pre
tulit, & camerarijs, & cancellarijs, & arbitrati sunt, quòd plus essent accepturi. At ille volens
care, dedit decem talenta. Audiens hoc Papa, qui ad mortem infirmabatur, lætatus est valdè
uersus ad carpinales, ait illis; Amen amen dico vobis, non memini tantam fidem in Israël
Iudæâ. Transit primam & secundam custodiam, venit ad portam, quæ vltrò aperta est ei, vid
Episcopus, quòd Papa infirmabatur ad mortem, ad lectum eius aurum & argentum misit, &
liberatus est homo, & surgens dedit gloriam auro & argento, & osculatus est eum dicens: B
venisti. Carpinales verò vnanimiter & concorditer dixerunt, verè hic homo iustus est. Et
spondit, si quid petierit in nomine auri & argenti, fiat ei.
Tunc Papa sedens pro tribunali in loco, qui dicitur φιλαργυρία, quod est interpretatum a
dicebat carpinalibus suis: beati donātes, & qui possidēt pecuniā, quoniā ipsorū est curia Rom
qui nō habet, id quod habet auferetur ab eo; induatur, sicut diploide, cōfusione, & sit vobis sicut e

& pe

ius. Expedit enim ei, vt mola asinaria suspendatur ad collum eius, & projiciatur ad pro-
atis. Et iterum, videte ne quis vos seducat; quicunque vult pecuniam dare, ad nos eum
, & qui eam habet, obtinebit, quodcunq; petit; & qui non habet, anathema sit. Car-
im dixerunt, hæc omnia seruabimus totâ virtute nostrâ. Audiens hoc Papa, miratus est
is: Amen amen dico vobis, non memini tantam fidem in Hierusalem, quantâ in vobis:
cite in auri commemorationem. Exemplum enim relinquo vobis, vt quemadmodum
ic & vos faciatis, & rapiatis. Gloria tibi Auro & Argento.

Alius Pasquillus. Exul.

Interlocutores Cyrus, Pasquillus.

omam ipse relinquam, diuum Iacobum petiturus. Cy. Quæ tibi causa, vt Romam san-
leseras? Pas. Vrgentissimæ quidem, & plures. Cy. Et quæ? Pasq. Prima omnium, quòd,
ius per multos iam annos Romæ pluribus inseruirim, nonnihil me sperans lucraturum,
i spe me destitutum. Cy. Cur (obsecro) omnis tibi spes ablata? Pas. Annón vides, quan-
inalium numerus? Cyr. Quid inde? quid tua interesse putas? Pas. Plurimum inde. A-
ter eos sunt pauperes, vt galerum, si altero indigeant, quidã vix habeant, vnde sibi com-
eò pauperes, vt eorum familia (inter quos longo tempore conuersatus, expertus loquor)
n depellat. Cy. Quid tam curiosus tu (ô amice) vt eorum tam insecteris inopiam? Pas.
is spes mihi deperit. Nam quò inopiæ consulant, beneficia quæq; etiam minimi mo-
ant, deuorant, peruendunt: quid mihi igitur superest spei?
ouidebit pontifex max. & tibi inter cæteros familiares suos. Pas. Tot sunt nepotes, nepo-
cohors, vt & Cardinales ipsi, qui ex eo numero non sunt, patiantur ob id incommoda.
m nepotes habere diuitias, & quidem ingentes: ad hoc autem aceruus beneficiorum ne-
uid spei igitur reliqui? Cy. Gratiæ expectatiuæ hoc tempore dabuntur. Siste hîc gradum,
ulisper, habebis tandem optata. Pas. Multis iam annis expectatiuas expectaui, nihil ho-
n est. At etsi dentur, quid? Putas, Florentinos sui immemores? forsan deerunt viris illis
uò minùs beneficia pro se aut pro suis piscentur. Discedam, nõ reuersurus, donec vel Flo-
gantur Roma, vel Cardinalibus fuerit abundè prouisum. Cyr. Ne nimis sis in discessu præ-
dam, quo pacto tibi optimè Romæ sperandum. Pas. Quónam?
Si magna tibi nummorum copia, si marsupia plena, breui tempore potieris non modò v-
luribus beneficijs. Nã hîc nostro tempore, non secus ac cæteræ merces, beneficia vendun-
altero die nescio cum quibus mercatoribus, vbi tractabatur beneficiorum negotium non
ulorum ac equorum mercatura. Pasq. Iam dudum id mihi constabat, si nummorũ mihi
gens, non beneficia modò me habiturum, sed Deum, sacramenta, regnum cœlorum, pon-
um. Sunt enim omnia hæc venalia Romæ. Cyr. Et quidem tam liberè, vt liberiùs hîc nihil
àm beneficiorum mercatura: estque eis in fabula id commune; quemadmodum Venetijs
species, ita Romæ Deum, ac omnia quæ Dei sunt, vendi posse. Sed quid (ô Pasquille) ad
nnium sumus pessimi, vel ob id, quòd pauperes? ah. Pas. Ante annos iam viginti, episco-
aturasq; maximas, si nummi tantùm non deerant, facilè poteram assequi. Modò, largè
int mercatorum banci, magis sperant. Sunt enim hi omnium, quæ sunt Romæ, appre-
reliquiæ: illic omnis deuotio, illic tota curialium spes atq; fiducia. Sed vt iam tibi dixerã,
sunt argentarij, quare discedam. Cy. Perge, mi Pasquille, vt fias felix. Sed priusquàm disce-
s ac alteras (si habes) adjicito causas.
Dicam, & liberè. Sed tibi in aures. Scis enim, quàm sit Romæ res periculo plena, verum edi-
ia enim Romæ licent præter paupertatem, ac veri iudicium. Hæc peccata sunt in Spiritum
uæ nec hîc nec in futuro seculo remittuntur. Sed apud te, qui es ipsissimus ego, liberè agã.
norandum, in Cyre, vbi non nisi fraude, mendacijs, periurijs, & quidem scelestissimis, vi-
Quo pacto id ostendas? Pas. Perge (obsecro) ad Diui Petri ædes, maximis impensis cœptas,
rimum id spectaculum, quàm abiecta, quàm derelicta sit hæc Dei domus. Cy. Fortè non sup-
ntifici Max. vires, vt impensas (quæ grauissimæ erunt) ipse sustineat solus. Pas. An igno-
uantasq; ex vniuerso orbe Iulius secundus ad id omnium celeberrimum templum con-
a congestas reliquerit opes? Videris insanire, Cyre, cùm tibi omnium maximè constet,
asq; ex vniuerso orbe Christiano ad hoc opus construendum collegerit Pontifex Max.
adeò hercule, vt de eis (vt promiserat) iam non hanc, quam cernis, sed treis, sed quatuor
celeberrimas construxisset Ecclesias.
verũ fatear, sæpius à mercatoribus ipse audiui, ingentem thesaurũ exinde Pontificẽ habu-
r sanctiss. dominus noster huic operi nõ manus applicuerit, non constat. Pas. Hoc est amice,
loro, hoc me conturbat, quòd pecunias illas immensas etiã pauperũ sanguine vndiq; terra-
lis conquisitas, in palatijs extruendis, in nepotibus ditandis, nouerim expensas. Dicã verũ,
cula omnium simplicissima, vltramontana, vel fraude ipsa decipiatur. Sunt singulis die-
fores S. Petri lapidum excisores quàm multi. Sed quod interdiu construunt, noctu clancu-
tium Medices, non Petri deferunt. Sicq; lapides noctu migrant.

Et quod certo certiùs constat, noui, millesimam partem nec dum in ædificia fuisse e
Nam vide, quid obseruantini illi minores contulerint, siue è suis marsupijs (vt vniuersus
bis) siue ex indulgentiarum quæstu (vt ipsi asserunt) pontifici octuaginta millia aureo
giti sunt. Quis non obstupescat? Quis recto pectore hoc gestet? Discedam igitur, ô amice, ne
des hi oculi deinceps videant. Nam crepo, cùm video sacellanum illum in Diui Petri æde,
vili precio animas vendit atq; emit, omnia mentiens, quæ vel dicit vel promittit. Sed est sto
animo. Cyr. Si altera subest causa, edicito. Pasq. Satis superq; iam diximus, at tertiam acc
Franciscus Vrbinas, Vrbinatum Dux, dum à Nepote pontificis Leonis X. impeteretur,
set è sedibus depellendus, obstitit quoad potuit, eò maximè, quòd omnium sanè sentienti
cunt) iudicio, naturalis hæres ipse esset: nihilq; ad Florentinum illum Laurentium de p
attineret. Vbi igitur Leo cum suis Florentinis longè, ac ipse sperauerat, bellum vidisset p
impensasq; indies augeri, iam penè exinanitus, hanc artem, quæ nummos aggregaret, ta
cogitauit. Longa enim ac perpetua consultatione habita, tanquã in hoc vnico refugio Ec
mana conseruanda videretur, si 31. Cardinales vno eodemq; die crearentur. Iam enim cr
Dei solius (vt olim) sed & Pontificis est opus. Creantur enim Cardinales, suntq; humiles
cis ipsius creaturæ. Tantam illinc assecutus pecuniarum est ingluuiem, vt vix dicere ausim
liberè, scis enim, harum rerum quòd sim auidus, quamq; mecum omnia tibi liceant. Nem
quem reuereamur. Inter nos hic sermo.

Pas. Dicam, & quidem verissimè. Vltra quàm quingenta millia ducatorum ex his cre
est adeptus. Vide, quàm bonæ creaturæ, quæ creatori suo tam gratæ! At vbi inter illas crea
maior pars omnibus nummis spoliata, imò & creaturæ se delusas esse viderent (promisera
tifex non nisi paucas creaturas, quibus & abundè in beneficijs prouidere posset) vide, qu
vultu ipsi pecunias creatori promiserant. Intuentes autem sese illi ipsi 31. (tantus scilicet nu
etiã Virgo gloriosa, puero Iesu timens, ne & ipsũ raperent, ac in Cardinalẽ crearent, ad cœlos
cyus apud Mariam transpontinam remitteret, fulgure enim cœlos petijt, tantum (inquan
numerum, vt penè his prouidere non posset: subitò excogitauerunt creator & creaturæ (ne
noua de Sophi, de Turca, Christianæ fidei atrocissimis hostibus: iam Turcam nobis, imò
nis omnibus imminere, cui nisi eatur obuiam, actum esse de vniuersa republ. Christiana.

Consultant igitur publicè cum omnium Christianorum principum oratoribus, ac lo
priuatim, aliter publicè. Priuatim enim subridentes putant, perbellè secum agi, cùm eorun
subueniant vel Barbari ipsi, publicè decimas, vigesimas, quinquagesimas, atq; cruciatam
populo Christiano indicunt. Id sibi priuatim pollicentes creaturæ, vt habitis barbarorũ a
mo è creaturis futurus sit pauper. Nam quis renuet tantam vim auri? Quò igitur optatis p
mittunt ad Hispanos, ad Gallos, iteq; ad Germanos, legatos quatuor. Et vt videant Princip
stiani, id non sacri auri amore fieri, interdicunt eis facultates omnes, etiam à iure concessa
duntq; tã simplices, quàm omniũ simplicissimi: nihil præter Christũ, & hunc crucifixũ præ
nihil præter Deũ in ore, in corde verò nihil nisi Barbarorum argentũ gestantes. Et nisi hæc so
ra tibi essent (vtputa quoniam & eos, qui missi sunt, in cute noueris) longiùs tecum ageren

Et cùm huiusce sint homines, bone Deus, quanta pompa, quanto apparatu vrbe exie
toq; fastu patrias pontificias, aliasq; sibi destinatas transiêre! Nescio si Diocletianus quispi
superbisset! Cy. Rumores sunt planè per vniuersum iam Christianũ populũ, Turcas adesse
subesse figmenti: imò pontifici max. sanctiss. patri, ac vniuerso cœtui Cardinalium eum esse
vt in Turcas expeditio, & equidẽ validissima, paucis abhinc diebus fiat, atq; habeatur. Ob id
optime, nõ videntur adeò pontificis ac Cardinaliũ improbanda cõsilia, quib. bellorũ neruos (
dico) aggregare queant. Pas. Si Roma mihi patria non foret, si Roma me non educasset, si
aëre non tanto vixissem tempore, si Romanorum ingenia mihi non adeò essent perspecta, i
in gratiam, crederemq; pro certo, quæ tu cum Romanis tuis affirmas. Sed noui mores vestr

Quanto iam tempore eum habuistis clamorem, Turcam imminere ceruicibus Christia
Sed dic pro fide tua, quis minus exposuit pro expeditione? Quis plura accepit quàm vos? q
hactenus Christianorum suxistis sanguinem. Vobis bonus Turca est, qui tot tantaq; aureor
lia vobis quotannis dat, ac per banchos Christianos Romam mittit. Alexandri tempore ic
naria, imò millenaria aureorũ vobis contra Turcas data, vbi, vbi sunt? in quẽ vsum conue
quidem, qui nec nominari debet. Cyr. Præterita carpere possumus, at emendare nequimu
nihil de præteritis mecum agas. At de futuris spes longè amplior longèq; certior mea. Pas. V
tibi hæc ingens? Cyr. Ex his, quæ iam deforis videmus. Nam pontificem in vniuerso clero R
quàm deuotus in processione publicè (vt dicunt) incesserit, ipse vidisti. Num gemitus, lac
idq; generis multa contemplabaris mecum? Exinde conijcio, pontifici atq; reuerendiss. C
libus mentem inesse optimam, quò hæc expeditio fiat.

Pasq. Dic tibi aut tui similibus hæc somnia. Mihi verò frustra persuades. Dic, si P
mens hæc de expeditione in Turcas, cur Cardinales Romę degentes, tanto apparatu, tanta aur
teaq; supellectili superabundãt? Quantus equorũ mulorũq; aceruus? vt vix Tyberis pons a
sufferre posit. Cur non partes duplas iam eis abstulit dudum? Poterat enim, si hæc faceret
quàm vera dicam) Turcam ex Asia atq; Thracia depulisse. Sed tantum abest, vt hæc vel p

Anno

ipsi tribuant, vt indies supellectilem illam adaugeant, ac longè reges ipsos in his exsupe- nescio quid boni consulam, perge tu. Ego hic Romæ manens, horum omnium expectabo , quid legati reuerendissimi expediant, quidué sperandum de eis?
Quid apud Hispanos, quidué apud Gallos agatur, satis sciunt omnes rumores, nescio autē, us sum vnquam, quæ è Germania atq; Anglia huc ad nos deuenerunt: quòd scilicet An- manè suum exceperint Campeium: Cæsar ac Germani principes item Caietanum suum ratu atq; lætitia, vt dici vix queat. At vbi de bellorum neruo sermo habitus, gentes hæ tè natura sunt iræ omnium impotentissimæ) quantum incanduerint, quanto ludibrio entinam industriam habuerint, non satis possit legatorum curialium literis exprimi. Scri- dies atq; omni die deteriora. Stolidos dicunt et Anglos & Germanos. Deplorant vices suas, em vltimò sapere cœperunt Barbari. Quod etsi serò, nimis tempestiuè tamen contra se a- nt. Videntur altera secula, videtur alter mundus eis, quia aliter gentes eas inuenerint.
Mi vnice, si vera sunt, quæ propalàm hic Romæ circumferuntur: dubito autem, figmenta c dicunt. Nosti enim, quàm hic Romæ omnes sint de pontifice maximo & reuerendissi bus ad proferenda mala promtissimi: ob id vehementer dubito, vera non esse, quæ circū- Pas. Vtcunq; : si vera sunt, nihil mirabilius, nihil monstrosius dici potest, quàm Anglos, manos aliquando sapere cœpisse, ac aliorum nescio quas præuidisse fraudes. Dij boni, vbi stabant? quis nūmos rependet? Impensas ingentes ac nimios fecerunt labores. Sitim, vigi- em nonnunquā pertæsi ac vacui redibunt. Quis apparatus suos hos magnificos persolvet? ego, ne horum particeps, tandem & ipse cogar decimam, vigesimam, atq; quinquagesi- nu nostro dissoluere. Si enim Barbari nolunt, nobis tandem imminebit periculum. Scis i Cyre, quàm vehemens, qualeq; sit Florentinorum, simulq; creaturarum in extorquen- ingenium. Non cessabunt, ita me dij adiuuent (nisi desuper veniat auxilium) quoad vsq; a vniuersalem destruant Ecclesiam.
ortè hæc non ita se habent. Quòd si (quemadmodum vehementer addubito) vera sint, non nen desperandum, quasi iam de nobis sit actum. Emendabunt se in curia Rom. pontifex turæ, videntes, Barbaros ipsos iamiam etiam ingenia eorū nouisse. Pas. Ah Cyre: iam non ipse, qui esse solebas. Neq; tu nosti Curialiū Romanorū mores. Tibi ne conscius Romanorū ? Tibi spes est emergendi? Cy. Certò mihi persuadeo, cùm ipsi se sentient deprehensos in resipiscent ipsi tandem vel serò. Pas. Scis, quàm ad cor conuersi fuerint, ob ditissimi regni ab Ecclesia defectum? Quantum eis illud cordi fuerit? Num quippiam eorum ab suum nt, ob quos Bohemici desciuerunt? minimè quidem. Ita & deinceps mihi persuadeo fiet, Florentinis Christianam rempub. moderantibus.
l mihi supra modum displicuit, mi Pasquille, vt cùm ipsi ingentem acceperint à Barbaris ntra Turcas pecuniam, nihil harum in commune prodeat, nec quidpiam sit præ oculis (vt uo in Turcas fiat expeditio. Pas. Quasnám? Cy. Annatarum. Pasq. Id quarto mihi loco m mouet, quò hinc discedam, vt vel D. Iacobo de his annatis querar. Scio ego: tunc (vt es vides, quantum auri illinc sit haustum? Ad annos quatuor Calixto ipsi assensêre principes os quos vides durant, perpetuò (ni principes resipiscant) duraturæ. Nec est in vrbe quispiā, at, contra Turcas eas impendendas. Iam in officijs publicè diuenduntur. Ac miseri Barbari s autem Græcani, ac si mauis Italicani) hactenus magno ipsorū incommodo, iactura ma- stiæ, ac omnium ignorantissimi, ab Italis refutati, censûs hos annuos, contra Deum, ius, æ- impenderunt. Et nisi principes (vt paulò antè dixi) resipiscant, nec æs Barbaris sufficiet, n hominum auaritia expleatur. Ob id maximè hinc mihi abeundum, ne inferiùs terra n absorbeat. Ac tam diu sum illic moraturus, quoad Deus opt. Max. Diuusq; Petrus rem m restituerint formam. Cyr. I ergo felix: ac si quid Hispani parturierint salui, nos quanto- s redde. Nihil enim, præter Carolum potentissimum regem, nobis salui est relictum. Pasq. r, &c.

Petrus Martyr in 2. Sam. c. 13.

bo Papa ex summa angelica refert, Martinum S. dispensasse cum quodam; qui cogno- sororem germanam. Genebrardus in Chron. conatur excusare Martinum: sed miserè. l. Pp. Paulo 4.

Thomas Iordanus Morauus.

Chronicon Dubrauij in integrum restituit, & Genealogijs ac multis alijs necessarijs auxit. p. 118. Ferd. P p. 230. Paulo 4.

 Ex hi-

1560. ## *Ex historijs Tragicis Francisci Bellefo-resti Galli.*

NVllius dabo quicquam auribus: sed veritatem ingenuè fatebor, tot hæresium & tum causam esse neminem, præter nostros rasos, vnctos, clericos & Sacerdotes, fi sima, scelesta, & impia vita. Non ergò accusent alium quenquam nisi semetipsos, seq; sol gandos & emendandos esse, nouerint. Hæc ille, & quæ sequuntur. Imp. Ferd. 118. Pp. 230.

1560. ## *Gilbertus Cognatus lib. 1. Narrat.*

QVidam, speratà morte cuiusdam beneficiati, cùm iam semimortuum videret, quat quinquaginta millibus passuum peractis, ad Regem peruenit. A quo cùm precio & sacerdotium peteret, affirmans, proculdubio eum mortuum esse, quem ante quatuor ho morientem reliquisse dicebat: rex ad eum: Benè sanè cucurristi, sed quo animo id feceris, per est: ideò cùm tam benè curras, curre, & te non impetrasse renuncia. Imp. Ferd. Pp. Paulo 4.

Idem lib. 6. Cùm operaretur aliquid Antonius eremita, assidentibus fratribus, inten in cœlum fixit suspirans: & cùm valdè turbaretur, genibus flexis orare cœpit. Interrogatu bus semel atq; iterum, quid rei esset, cur tantopere commoueretur? vix tandem cum inge rore & fletu respondit: Magno, ô fratres, turbine fides Christiana post nostra tempora sub Vidi enim altare Domini malorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibu dissipabant. Hæc causa est gemituum, quos audistis. Significauit haud dubiè hac visione nouissimis temporibus profanationem illam testamenti Dominici, quando omnia sacra h traditionibus polluta & dissipata erunt.

Idem in annot. in 8. Dial. Pontani ex Charonte. Stoici negant, bonum virum esse, vacet animi morbis: morbos autem animi cupiditates siue affectus vocant. Multò igitur m rum est, qui se Christi vicarios & Petri successores iactitant, ab his esse liberos, sed omnium ma decet Papas. Verùm ipsi, & Cardinales, reliquiq; papistæ libidine, luxu, violentiâ, superbiâ diuitijs, rapacitate, intemperantiâ superant vniuersos principes. Mundanas ditiones am admittunt, sordidis ac plebeiis implicantur curis, & bellorum procellis inuoluuntur. Sumu pro defendendâ suâ Synagogâ, & bellicis tumultibus sacra profanaq; miscent. Pluris faciun stitionem, quàm veram religionem. Pro tuenda superstitione & idololatriâ digladiantur. seruando Dei verbo, & morum integritate nemo illorum cogitat.

1560. ## *Joannes Caluinus instit. Christianæ l. 4. c. 4. & seq.*

SCribit hic de Ecclesiâ antiquâ ante Papatum, de primatu Romanæ sedis, exordio & incr Papatus, donec se in hanc altitudinem extulit, quâ & Ecclesiæ libertas oppressa, & omni ratio subuersa fuit: quem vide. Imp. Ferd. Pp. Paulo 4.

1560. ## *Ioannes Lasitius Polonus in lib. de Russorum & Moscouitarum religione.*

PEtrus Scarga Iesuita Vilnensis, anno 1560. Lutheranos ita esse omnibus exosos debe auditores Vilnæ docuit, vt & obuius conspuerent. Cuius rei cùm ipsemet, obuius Conci Euangelico factus, exemplum ederet alijs imitandum (audita refero) contusum os, ex quo ejecerat, manu cuiusdam id spectantis pij Nobilis, homo maledicus domum retulit. Imp. & I

Ibidem. Certè anno, quo Romam adij, 1560. duodeviginti scortorū millia in eâ esse, dic

Et paulò pòst: Papa plus quàm centum millia Christianorum (huius enim instinctu or biq; geruntur) inde ab exortu Lutheri in Europâ perdidit.

Ibidem. Per omnem Poloniam diuulgatum iactatur, Moscorum Ducem anno, quo h scribo, 1561. Legato Pontificis Romani, mandata sedendo exponere volenti, callidè sedem hi, vt penè caderet, iussisse: ac, quòd suus, quem Romam miserat, orator pedem Papæ oscul ctus fuerit, indignissimè tulisse.

Ibidē. Nullâ re aliâ meliùs meriti de republica Christianâ Monachi, quàm quòd nobis rum produxerunt, virum certè incomparabilem: quicquid contrà dicant cæteri monachi, r Apocalypticæ, ex rictu bestiæ egressæ, falsis miraculis insignes, bellorum Euangelicis inferen faces, atq; noui Testamenti Pharisæi & Hypocritæ.

1560. ## *Gabriel Pratteolus Marcossius.*

CArolstadius, cùm videret, à Luthero se ingenio, doctrina, & eloquentia longè supera suum quoq; nomen celebre ad posteros transmitteret, nouum & alienū à Lutheri religio

eſſarium duxit dogma: ac proinde Berengarij ſectam de Sacramento iterum à mortuis
Tractat hic (vt etiam Lindanus in dubit. dial. & alij) omnia ſua conuicijs & maledictis,
apud inferos viſum fuiſſe. De Luthero & alijs alia turpiſsima quæque mendaci ſtylo

ſcripſit de vitis, ſectis, & dogmatibus omnium hæreticorum, qui ab orbe condito ad
tempora, & veterum & recentium authorum monumentis proditi ſunt, elenchum al-
, cum eorundem hæreticorum origine, inſtitutis & temporibus, quibus præſtigijs mun-
runt. Imp. & P p. V. S.

rgarinus de la Bigne Theologus, D. Pariſienſis, in præ- fatione Sacrorum Bibliorum ad Gregorium 13. 1560.

negat, Eccleſiam in moribus errare poſſe. Imp. Ferd. P p. Paulo 4.

Nicolaus Machiauellus Florentinus de Repub. 1560.

rodigia atq; ſigna ſemper mutationes portendere.

uſam facilè confitebor me ignorare: ita rem ipſam cùm ex antiquis, tum nouis ex-
is agnoſcere oportet, & confiteri, omnes magnos motus, quicunq; aut vrbi alicui,
euenerunt, vel à coniectoribus, vel à reuelatione aliqua, prodigijs, aut cœleſtibus ſi-
i ac prænunciari ſolere. Et ne procul petitis exemplis hoc demonſtrare velle videar: do-
it. Nouimus omnes, Florentiæ Caroli 8. Gallicæ regis aduentum in Italiam ab Hiero-
narola longè antè prædictum fuiſſe: & eundem per Hetruriam multis alijs ſignis præ-
inter cætera, ſupra Aretium viſos eſſe exercitus prælium committentes.
in ſuæ hiſtoriæ principio dicit: circa 600. Domini annum conſuetudines ſeu dogmata
leſiæ cum miraculis nouæ pugnare cœpiſſe. Nam ſpectrorum apparitiones, & alias Im-
tanæ miraculorum, veterem illam formam Religionis prorſus euertiſſe. Adſcribam
verba: Ma intra tante variationi non fu di minore momento il variare della Religione,
battendo la conſuetudine della antica fede, con i miraculi della nuoua, ſi generauano
diſcordie grauiſsime intra gli huomini. Et ſe pure la Chriſtiana Religione fuiſſe ſtata
. Ferd. P p. Paulo 4.
em, ex ruinis Imperij primò enatum Pontificatum, & deinde armorum potentia
cit.

Abraham Bucholzerus in Chronicis. 1560.

O 1559. Comitia ſunt acta Auguſtæ à R. Ferdinando: in quibus eſt ſancita pax re-
nis: exequiæq; factæ Carolo V. & vtriq; Reginæ Mariæ, Vngaricæ atq; Anglicæ. Ad quas
on ſunt ingreſsi Proteſtantiū Legati: præter Legatum Electoris Palatini: qui tamen ob-
rdinale Auguſt. qui Miſſam celebrauerat, ſacram patinam noluit oſculari: & ideò ille i-
amauit: ſi non vis benedictionem, habeas tibi maledictionem in æternum. Imper.
Paulo 4.
. Anno 1553. Ianuar. 9. in arce Perlinenſi, cùm ventus exortus vehementiſsimus eſſet,
ect. Mauritij deiectum caput eſt, cæterorum principum ſtatuis illæſis. Sed Lycoſthenes,
hibita decidiſſe, ait: ventum verò pridie prælij fuiſſe, quo duo eius tentoria conciderint.

M. Arnoldi de Palude vaticinium de ſuper- ventura deſolatione. 1560.

PRÆlia Magnatum cernes, & ſanguinis vndam,
Et terras populis vacuas, contuſaq; regna.
Fana domuſq; cadent, & erunt ſine ciuibus vrbes:
Inq; locis multis tellus inarata manebit.
Strages nobilium fiet, procerumq; ruina,
Fraus erit inter eos, confuſio magna ſequetur,
Membra caput ſpernent, & læuam dextra timebit,
Turbabit terras Aquilo, quia valdior Auſtro.
Mutabitq; fidem, Regem: cùm ſceptra tenebit
Rex nouus, & gens, lex, mutabitur ordine miro.

Sic plebs, lex, clerus deinceps diuersa sequetur.
Plurima per loca nascetur dissensio magna.
Nascentur sectæ multis in partibus orbis.
Teutonicusq́ furor gladios fabricabit in illas,
Gaudebit proprias effundere sanguinis vndas.
Imp. Ferd. P p. Pio 4.

1560. *Joan: Michaël Brutus Florentinus l. 7. hist. Flor.*

XIstus IIII. Pontifex Max. cùm aperto bello Laurentium Medices, quem insidijs
non poterat, persequeretur, quò faciliùs populum Florentinū ab eo alienaret, igni
ciuitati interdixit. At Florentini siue gratia siue metu adducti, Reipublicæ salutem illius fid
tiæq; permiserunt, & sacerdotes, reclusis tēplorū valuis, sacra administrare metu supplicij
Xistus hic Pontifex supra sacrarum literarum noticiam bonis malisq; artibus instr
tificiam dignitatem augere, imperium armis proferre, Hieronymumq; præsertim Riari
(quem, tegendæ libidinis causa, nepotem ex sorore vocabat) principatu vrbium, ac ampli
tanis honestare cupiebat, quando iam cæteros affines Petrum & Raphaëlem Hieronymi f
signibus sacerdotijs ditatos, cardinei pilei honore decorasset.
Idem. Sæpe videmus accidere, vt, cùm Pontificatus à vehementioris hominis ingeni
stratur, omnibus semper sit formidabilis: cùm in faciendâ iniuriâ impunitas & licentia; in
religio tueatur: & sic ingentia mala in Christianam Rempublicā inuehat. Imp. Ferd. P p.

1560. *Pius Papa 4. inauguratus.*

POstquàm ad pastoralem dignitatem ouium Christi Romanam Ioannes Angelus de fa
diceâ, Cardinalis in Cœlio monte, fuit euectus: vt qui iam à seipso differret, oblitter
nomine, Pius appellari, quartus à cæteris suis antecessoribus existens, voluit. Neq; tamen p
se hominum, humanarumq; pecuniarum oblitus, hanc inaugurationem sui ferijs Epiph
no Domini 1560. Romæ celebrauit. Primò omnium dictâ luce Pontifex, albo le
ri, atque aureâ, gemmis interpolatâ infulâ conspicuus, àquatuor auctoritate summ
tibus, & nobilitate præstantibus viris in solio deaurato, purpureis aulæis. & immihent
radiante cœlo, velato, humeris in sublimi ad S. Erhardi sacellum geritur: vbi Cardinales
draginta septem, & ducentos Episcopos, in ordine stantes, & rubeis suis galeris, bifidisq;
quam pro officio habendo, ornatos, debitis sibi votis, & hæreditario iuramento adstrinx
Hæc vbi solemni de more sunt acta, Cardinales inaugurandum Pontificem vnxere
in auspicia eius antiphonam cecinerunt, indeq; sellæ impositum ad diuum Petrum portau
mne Cardinalitium examen, episcopi & cleri, immenso numero, & pulcerrimo habitu en
quebantur, ipseq; Papa in egregium, omnium aspectui patens, auro gemmisq; irradians
delatus est, & in proximo vnionibus integro, atq; pretiosissimo obryzo compacto solio c
triplicem coronam Pontificiam à quatuor Cardinalibus summis, amplissimis, & vt putab
ctissimis, ceremonijs adhibitis accepit.
Interea, dum hæc fiebant, duo subornati sunt, qui pecunias in populum circumfusur
projicerent, quo vndiq; ad prædam, & tamquam ad auream pluuiam adurgente, viginti
oppressi. Plateas autem, fora, & propugnacula lecti milites 8000. & quingenti cataphrac
occupârunt, ipsumq; Pontificem in atrio ducenti omnium cordatissimi Heluetij armatâ
pârunt. At vbi, & quamprimùm renunciatus est Pontifex, & pater omnium Catholicoru
ingenti lætitiâ de castro Angeli mille tormenta bellica sunt displosa, vnde omnia intrem
psumq; solum immugiit. Ingruente vesperâ, Romanis ciuibus omnibus & singulis iniunc
funalia suspendere, & lucernas papyraceas accendere. Cardinales & Episcopi omnes, ante
& palatia, singuli terna dolia pice & sulphure adimpleta, terribilem in modū concremâru
ita huius Pij IV. sollemnis inauguratio est celebrata. Imp. 118. Ferd. P p. 231. Pio 4.

1560. *Ex Epistola, cuius titulus est de Iulij 3. varia*
ratione, &c. ex Ioannis Casæ libro.

IOannes a Casâ, patriâ Florentinus, Archiepiscopus Beneuentanus, Decanus Cameræ Ap
ac in toto dominio Venetorum Nuncius, cum potestate legati à latere: scripsit poëma rhy
talicis; quibus primo quidem aspectu videtur laudes Furni celebrare: verùm vbi paululum
gressus, senties, eum laudes Sodomiæ (saluo honore) satis apertis verbis decantare, & disertè
se eâ valdè delectari, neq; aliam venerē agnoscere. Quin addit, Sodomiam ipsam esse opus d
& artem diuinam, qui quidem rhythmi fuerunt impressi Venetijs apud Traianum Nauun

: ex eo conclaui, in quo creatus est Iulius 3. interceptæ fuerunt literæ alicuius ex concla-
æ illis, qui solent assidere Cardinalibus Papam electuris: quibus quidem literis non pu-
noria vnquam scriptas fuisse vllas obscœniores, sceleratioresq;. Nudis enim nefandissi-
s illic agitur (saluo honore) cum cinædo.
nò cùm Iulius 3. valdè malè audiat in hoc ipso obscœnissimo genere, quod nunc attigi:
: à Cardinalibus abstineat: tamen ego illi peperci hucusq;, quod ad deterrimam illam
tinet.
cùm omnes affirment, eum solere sæpissimè illis blasphemijs vti, quibus impurissimi
reliqui nebulones solent, videlicet, Al dispetto di Dio, id est, in contemtum Dei: & Pota
t, ad vulvam Dei; quum in quibusdam additionibus ad libellum de aquâ benedictâ, &
ctitatis laudem attigissem, scio, hac etiam de re Curtisanos me accusare: quum tamen
ipam eorum Idolum magis, quam me, &c.

Theodorus Zwingerus in theatro vitæ humanæ, 1560.
volum. 4. lib. 1. & alij.

gij loco esse potuit lapis ille Islebij (quæ patria fuit Martini Lutheri) ex puteo effossus,
n ætate, Pontificis imaginem, in throno sedentis, & gemmam in dextro pollice accuratè
ntis, habens: de quo etiam alibi in hoc opere. Imp. Ferd. P p. Paulo 4.

Joannes Spinæus Gallus de tranquillitate animi. 1560.

malorum inde nascentium exemplum cupimus, videamus, quid Ecclesiæ, negligentiâ
pastorum, acciderit. Vnde in hac misella vinea vepres & spinæ creuerunt? Vnde fit,
s gignat? cur non putata, nec fossa circundata? cur depasta, deserta & demolita? cur
mnes à Prophetis domui Israëlis prædictæ & denunciatæ maledictiones, in eam sunt
i propter infidelitatem & negligentiam villicorum, quibus illa commissa fuerat colen-
tanta gregis miseria, vt aliæ scabiosæ, aliæ morbidæ, aliæ macilentæ & debiles, aliæ er-
iæ perditæ, aliæ sint abreptæ, & ablatæ? nisi propterea, quòd traditæ sint mercenarijs,
, ac desidiam sectantur, & quiescere malunt, quàm officio fungi; & tolerare, Iacobi
ardorem solis, & frigus nocturnum, ad tutiorem ouium custodiam.

Matthæus capite 9. commemorat, Iesum Christum, cùm vidisset turbam, misericordia
m esse super eis, quòd essent dissipati & disjecti, quasi oues non habentes pastorem:
xisse discipulis suis: Ipsa quidem messis multa, operarij autem pauci. Rogate igitur do-
nessis, vt emittat operarios in messem suam. Hinc patet, culpam turbatæ & destructæ do-
ibeo conferri in œconomos. Et certè si quis dominus suos equos macilentos & malè
ideat, soli hippocomo, cui commiserat, irascitur: ita pastores speciatim reddituri sunt
tantarum calamitatum, quibus Ecclesia deformatur. Perniciosissimum est igitur cùm
ingulis, tum Reipublicæ in genere, otiosos tolerare.

Margareta Valesia Regina Nauarræ. 1560.

s est liber in lingua Gallica sub nomine huius Reginæ, in quo aliquot Sacerdotum & Mo-
norum horrenda & turpissima scelera recensentur. Vide ibi. Imp. 118. Ferdinando.
. Paulo 4.

Erasmus Schreckenfuchsius de 7. Calendarijs. 1560.

NO 1453. cùm Turcarum Imperator Constantinopolin cepisset, Christi imaginem in
be exigi iusit, & stercoribus proiectis conspurcari. Coniunx Cæsaris cum filiabus tractæ ad
im, publicè stupratæ, & tandem frustulatim dissectæ sunt. V. S.

Joannes Acronius. 1560.

C anno aliquot prodigia in cœlo, vtpote faces & ostenta ignea, tres soles, & alia visa fue-
int: de quibus Acronius quendam scripsit, & in publicum edidit, librum.

1560. *Joannes Garcæus in methodo Aſtrologiæ.*

MOrtuus eſt anno 1546. Lutherus: habes apud Garcæum eius thema cœli, vt etiam
quoq; plurimorum virorum illuſtrium & doctorum. V. S.

1560. *Joannes Glandorpius in Onomaſtico.*

VLpianus Trajanus Crinitus Imp. Præfecto Prætorij de more gladium tradens, dix
aduerſus hoſtes meos vtere, ſi rectè imperaverò, ſin minùs, in me diſtringito. V. S.

1561. *De Paparum cum Imperatoribus Concordia.*

Imp. 118, Ferdinando P p. 231. Paulo 4.

INterea verò Carolo ad ſolitudinem vitæ in fano Iuſti degendam in Hiſpanias profe
Imperio ad Ferdinandum fratrem, multò antè regem Romanorum electum ac corona
blicâ Electorum ac principum Francofurti congregatorum approbatione translato: cùm
ſuâ erga ſedem Romanam obſeruantia, Saulum Pontificem de adminiſtratione Imperij
per Guzmannum, ſupremum Maieſtatis ſuæ Camerarium, certiorem reddere ſtatuiſſet, c
ficatione voluntatis de diademate imperiali primo quoq; tempore, cùm ſeſe occaſio daret,
recipiendoq;:tam improba maleuolentia elataq; proteruia Cæſareæ obſeruantiæ reſpondi
vel Petri, cum cæteris Apoſtolis magiſtratum tanquam ordinationem diuinam debit
cultuq; proſecuti, ſucceſſorem, vel non hominem ad mutua beneuolentiæ ac humanita
propenſum: ſed ipſiſsimum Antichriſtum, quem ſacræ Scripturæ autoritas ſupra omne id,
uinum eſt, ſe elaturum affirmat, eſſe, diciq; debere, oſtenderet.

Effera namq; beſtia, quæ Ferdinandum Imperatorem minimè agnoſcere vellet, præ
à Carolo nemini niſi ſedi pontificiæ imperium cedi potuiſſe: nec Ferdinando, citra conſen
adminiſtrationem Imperij ſuſcipere licuiſſe: legatum Cæſareum venientem minimè ad col
admittere voluit: ſed explorata cauſa aduentus ipſius, Cardinalibus, Iuriſq; peritis quæſti
ex oraculis doctrinæ cæleſtis vel promtuario Legum petitas: ſed ex imis tartareis ſedibus,
maliciæ, ſuperbiæ, mendacijq; autore Lucifero prolatas, diſcutiendas propoſuit: quæ, vt p
Romaniſtas diſſeminatæ ſparſæq; fuêre, huiusmodi extiterunt.

Annón Guzmannus, qui miſſum ſe aſſereret à domino ſuo Ferdinando ad ſancti
dominum Papam, legitimè docere deberet, quid circa Imperij ceſsionem, fratri Ferdinand
Carolus V. fecerit: & econtrà, quid frater ipſe admiſerit & acceptauerit?

An ijs ſufficienter edoctis, illa omnia facta fuerint ritè & legitimè, maximè non inter
conſenſu ſanctiſsimi domini Papæ, & ſanctæ ſedis apoſtolicæ?

An remotis ijs difficultatibus, nihil de præſenti perſonæ ſereniſsimi domini Ferdina
ſteret, quò minùs Imperialis dignitatis capax ſit: cuiusmodi ſit mala educatio filij ſui reg
miæ, qui ad manifeſtam hæreſin inclinet: permiſſo, quòd in ditionibus ſibi ſubiectis paſsi
ſes impunè vigeant, Catholici opprimantur, Eccleſiæ viduentur, & monaſteria deſpolient
tentes Auguſtanam Confeſsionem promiſcuè cum Catholicis conuerſentur & habitent:

Conceſsiſſe Ferdinandum colloquium VVormacienſe ſine conſenſu & licentia S. ſe
ſtolicæ, de rebus religionis inter Chriſtianos & hæreticos. Iuramento ſe adſtrinxiſſe in c
Francofurtenſi, ſeruaturum omnia, quæ in comitijs præteritis ſtatuta fuiſſent, inter qu
hæretica & damnata reperirentur. Imperatoris nomen propria autoritate aſſumſiſſe. Decreti
communicantes ſub vtraq; ſpecie publicatum, ſuſpendiſſe, hoc præſertim tempore, quo
executioni mandari debuiſſet. Violaſſe iuramentum, quo in electione primâ, in regem R
rum, ad Eccleſiæ & fidei Catholicæ defenſionem, hæreſium ac ſchiſmatum extirpationem,
hæreticorum auerſationem, ſeſe adſtrinxerit. Alia quoq; eius generis quàm plurima, cont
mentum & ſacros canones ab ipſo commiſſa.

Quid itidem è perſonâ nonnullorum Principum electorum dicendum ſit, qui notoria
Romanâ relictâ, huic ceſsioni conſenſerint: & quomodo tandem cum Chriſtianæ Reipubli
& tranquillitate, hiſce omnibus conſuli ac proſpici poſsit. Et hæc Cardinalibus tunc diſc
propoſita fuêre.

Licet autem nunc ordo narrationis exigeret, vt, quid ad ea Cardinales reſponderint,
rem: & neutiquam mei muneris atque officij eſſe videam, in propoſitas quæſtiones inq

ta

ia Romanistarum superbia omnes leges superans, ac rerum propositarum indignitas, :oposito me remouent,&ab instituta narratione præter historiæ legem nonnihil digredi . Id quod dum facio, veniam mihi ab æquo Lectore dari peto. Nam quis, quæso, his-bus perpensis, autorem, à quo propositæ fuêre, considerans, etiam lege historiæ negle-1 dominandi libidinem, cum horribili impietate ac impudentia coniunctam, in ponti-ianis non exsecretur? qui non contenti seruitute, qua Christi Ecclesiam multis annis reisêre; reges ac principes, in tanta veritatis luce, sub tyrannidis ac captiuitatis Baby-m rursus quoq; redigere conantur.

hæc bestia sese doceri, quid circa Imperij cessionem Ferdinando factam Carolus fece-inandus acceptârit. Quo iure id postulat? Annón Apostolorum, eorumque successo-s, hisce limitibus ac metis arctata atq; circumdata est, vt ipsi ministerium Euangelij ion solùm Imperijs relictis, reges gentium dominari permittant, sed & ipsi sese eorum iurisdictioni obedienter subjiciant? Quis itaq; abominabile non iudicet, quòd Papa, idato spreto, ipsum Imperatorem sibi subjicere, & de eius electione ac autoritate iudi-tatem vsurpare nitatur?

nsum suum in cessione ac acceptatione Imperij interuenire debuisse, asserit. At quæ lex iumana id præcipit? Annón Pontificum ambitione crescente, cùm hi autoritate sua peratorem approbari contenderent, iam multis abhinc annis luculenter & copiosè ,iq; demonstrauêre, electum concordi principum suffragio ad approbationem Pon-idam, vel recipiendam, minimè astringi? Dum itaque hic Saulus contrarium exi-iùs Germanos vel meretricis magnæ amore adhuc insanire, vel iurium suorum obli-stimat?

Ferdinandi confirmationi malam filij Maximiliani tunc regis Bohemiæ, nunc Im-audatissimi, educationem objicit: in quo non insignem, imò diabolicam Pontificis ernere licet. Quæ enim bonæ ac laudabilis educationis pars est, quæ omnibus eius mem-itissimè discussis, in principe Maximiliano desideretur? Siquidem veræ ac incorruptæ Christianæ cognitione à teneris annis, magno totius Ecclesiæ commodo imbutus, ad niumque virtutum amorem assuefactus, literis bonis ac artibus honestis præ cæteris ibus atq; principibus liberalissimè eruditus, à vitijs teterrimis gubernatorum, libi-citate atq; ingluuie auersus: deniq; variarum linguarum peregrinarum cognitione, ibili mansuetudine, humanitate, continentia, temperantia, & frugalit[illegible] ita instru-: quemadmodum in opalo gemma multarum gemmarum dotes emi[illegible] dicuntur, hæ pariter incredibili mixtura lucere: ita in Maximiliano multiuaria [illegible] enij atque ornamenta effulgere, & quæcunq; apud alios placere possunt, in illo in[illegible]niri conspi-nemo tam à iudicio auersus, vel à virtute alienus sit, quem pulcherrimus virtutum cho-principe, in admirationem eius non conuertat ac rapiat.

m quid bestiam istam septicipitem vrat, minimè obscurum est. Potuêre superioris tifices Imperatorum, quos odio haberent, filios, amore meretricis Babylonicæ demen-parentes nefariè ac parricidialiter armare: vt exempla Turbani II. Paschalis, atque leni, superiùs commemorata in Heinrico Quarto, & Friderico secundo, demonstrant. ergò quartus, cùm Maximilianum melioris spectatiorisq; indolis, pietatis, & sanctimo-prehendit, quàm vt optimum ad mala agenda impelli posse existimet, malè educatum rat. O Draconis verissimam sobolem, filiamque Diaboli: quæ bona mala dicere cit.

quod ad ostendendam malam Maximiliani educationem allegat, permitti ab eo, vt con-Augustanam profitentes, liberè cum his, quos Catholicos nominant, conuersentur: quis imo Theatino hoc quæri non videt, vt Euangelicis ab aliorum consortio exclusis, no-næ impietatis suæ, in ædes muliercularum, ad captiuandas earum conscientias, teneram-n in captiuitatem Babylonicam seducendam, liberè irrepere, soliq; quasi hostibus profli-itione Cæsareà dominari queant? Quis etenim à pontifice Saulo, Cath[illegible] Euange-onuersatione, metu corruptionis, interdici credat? Annón ista meretrix Babylonica orum contagionem verita, ipsos cum pestilentissimis for[illegible]is, annuà etiam pensione ccepta, liberè atq; securè non tantùm conuersari, sed & fœdiora perpetrare concedit? arcos atq; Iudæos in suà ditione, maximè Anconæ, cum suis negociari, contrahere, con-mercijq; permittit?

a igitur fronte criminari audet, liberam conuersationem his, qui Euangelio nomen am alterius religionis sectatoribus concedi? Perditam hanc meretricem à facie suà in epellat Dominus, quæ Christi religionem piè ac sincerè amplectentes, deteriores Turcis dais habere non erubuit. Ac vt hoc cum singulari impudentiæ ac iniquitatis nota: sic holicos opprimi, monasteriaq; in regno spoliari prætendit, cũ insigni vereq; papali men-iunctum est. Vbi namq; locorum, & quo tempore hoc factũ fuisse probaret? At quid velit, onjicere. Inspectio namq; & cura, ne à Papæ gurgitib: opes Ecclesiæ vorentur, & per summã

luxuriam nequiter dissipentur, Romanistis iampridem Catholicorum oppressio, ac mo
rum spoliatio dicta est.

Quæ verò hæc peruersa calumnia est? Annón Spiritus sancti elogio rex sanctissim
prædicatur, quòd cùm oblationes à sacerdotibus ingurgitari videret, scriba suũ exigendis r
præfecerit? Eius ergò exemplo, si principes quoq; Germaniæ ad vindicandum sacrilegium
admoueant, quid piaculi committere dicentur? O iniquissime Saule, qui cùm Ascanio C
nihil tale merenti, facultates suas paternas eripere, easque tuo cognato Comiti Montar
gnare non reformidares: aliorum iustas ac pias inspectiones, ne Ecclesiastici bonis Eccl
vtantur, improbè condemnas.

Culpat deinde colloquium VVormaciense, à Ferdinando citra consensum Romana
inter hæreticos & Christianos permissum. At quare ipse ea fidei magistra, libera de religio
quia non instituit? & curà colloquiis de religionis dissidiis, vitijsq; Ecclesiæ tollendis,
os, ac veràm Euangelij doctrinam amplectentes, tyrannicè excludit? An itaque Ferdin
tanta Romanæ sedis, non negligentia, sed fraudulenta ac impia idolomaniæ, pessimo
usuum tolerantia, conuentu de dissidijs Religionis componendis permisso, rem vel à p
officii rationibus alienam fecisse putabitur? Annón veteres Christiani imperatores ac
consultis & inuitis episcopis Romanis, concilia celebrasse leguntur? Quis primùm Sync
cenam, quis Ephesinam, quis Constantinopolitanam, quis Chalcedonensem coëgit? & n
merandis singulis prolixior sim, quis totis quingentis annis synodos vniuersales, quæ mul
fuerunt, inter id tempus congregauit, præter vnum Cæsarem?

Quid verò in hoc peccauit Ferdinandus, quòd se ad obseruationem eorum, quæ i
tis comitijs decreta fuissent, iuramento obstrinxerit? Annón bonum Imperatorem ac r
blicis regni statutis teneri, quàm voluntate atq; libidine Pontificum ferri, satius est? E
dum hic delirus atq; vesanus pontifex ea, quæ æquè à Romanæ Ecclesiæ cultoribus, atque
ranis (vt eos vocat) decreta fuêre, condemnat, suæ religionis quoq; ordines vel hæreseos
ctionis imprudenter insimulat? Agnosce itaq; meretricis Babylonicæ cerebrum, quæ in
tortuosum delapsa, hîc sua pudenda turpissimè denudat, atq; pudendorum, quàm cereb
habere in hac causa ostendit.

Imperatoris nomen citra pontificis consensum à Ferdinando assumtum, quoq; in
Cùm verò iam olim legibus (vide de hoc constitutionem Ludouici IIII. apud Albericum
te. L, Benè à Zenone. C. de quadrien. præscrip.) imperij sancitum & consuetudine recep
electum ab electoribus concorditer, vel maiori parte eorundem, ex sola electione verum
rum Imperatorem esse censendum, nec Papæ aut alicuius alterius approbatione vel conf
gere: quid noui quæso hîc à Ferdinando commissum? vel quæ pontifici indignandi debac
causa? nisi vel ambitio, vel dementia diabolica?

Damnat decretum, contra communicantes sub vtraq; specie suspensum. Quæ verò h
gistro veritatis, atq; sacrarum literarum interprete, scientia apparet? Annón Christus cer
ne cœnæ Dominicæ instituta, eam sub vtraq; specie obseruari iussit? Annón hanc vt Chr
mentum Paulus Apostolus mutari vetuit, hoc argumento: cùm hominis testamentum
non liceat, nec Christi rescindere licere? Annón Ecclesia primitiua, Christi institutioni
eandem sub vtraq; retinuit, vsq; quò vix ducentis abhinc annis, Christi ordinatione p
fices sceleratè mutata, Ecclesiæ altera species ademta est? Annón Paulus quoq; III. & ip
fex, edita bulla sua, Germaniæ episcopis potestatem communicandi populi sub vtraq; sp
cessit, eaq; Imperator non minùs quàm quiuis illorum gaudere potuit?

Ferdinandus itaq;, suspenso mandato contra communicantes sub vtraq; specie, ren
tutioni Christi, atq; mandato eius, bullæque Pontificiæ dissonam, ac Christiano Impe
dignam fecit? Annón, dum Saulus contrarium exigit, se non Christi vicarium, sed ve
Antichristum: non cultorem primitiuæ Ecclesiæ, sed contemtorem: & antecessoris no
rem, sed hostem manifestum esse demonstrat?

Periurij deniq; notam Imperatori (quo iurisiurandi, fidei datæ, atq; promissi no
cior, vel cultor religiosior extitit) perfidiæ author Papa, aspergere conatur. At qua dec
quàm quòd ad nutum & voluntatem sanæ istius meretricis, ebriæ de sanguine sancti
martyrum, sanguinem innocentium, quos hæreticos impiè asserit, effundere, atq; Chri
nam amplectentes, triremibus, aquis, laqueo, securi, igne, ferroq; persequi noluerit:
consilia secutus, quibus certamina in Ecclesiâ nata, moderatione magis, quàm vi & a
ponerentur? Et iurârit Ferdinandus, quod Pontifex prætendit, se omnem hæresin atq
tices exterminaturum: idque non praestiterit: ob idné in periurij notam incidisse
terit?

Annón, cùm hi, qui à pontifice hæreseos insimulantur, eius minimè conuicti
mnati fuerint, quod canones exigunt, iustius à cæde eorum iustissimus Imperator abstin
iuramento adimpleto sanguinem innocentem effudit: ipsis Pontificum decretis statuen
ramentum iniquitatis vinculum minimè esse, sed tres comites (veritatem, iudicium atq
ciam) habere debere: ac si quid fortè nos incautiùs iurare contigerit, quod obseruatum min
vergat exitum, illud liberè salubriori consilio mutandum, ac magis instante necessitat

Anno

pro vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum? Præterea, an ingens
ue periculi imminentis necessitas, quæ alijs ex sententia præstantissimorum Iurisperito-
i facti specie prodesse visa est, nil Imperatori ad excusationem prodesset, quòd ad vo-
ntificis id, quod promiserat, necessitate compulsus, non seruârit?
torum quoque vota inquirit. At quid illi iuris in ea tributum? A pontificéne, an à
Germaniæ, ea ipsis collata fuêre? Ac sint electorum quidam hæresi aspersi, ob idné vo-
irmabuntur? Sanè si gesta ab hæreticis irrita sunt, quæ decreta Romani episcopi valida
unt? Ipse namque non solùm hæreticus est, sed hæresiarcha, adeoque omnium hæreseon
um impurissima lerna atque latrina.
tremum, omnia ita examinari postulat, vt quieti & tranquillitati publicæ consulatur.
vnquam ex styge tartarea paci ac tranquillitati infestior, quàm volucris illa inuisa
unda Romana exorta est?
amq; cùm inter principes Christianos discordias atque bella serere & fouere omni stu-
ationibus, largitionibus, proditionibus, varijsque dolis contendat, in causa est, cùm
i principes inter se dissidentes, aduersus Turcam per Ecclesias Christi in Europa ferro,
o Mahometici dogmatis iugo debacchantem, nunquam conuenire possint: tum vt ipsi
s ciuilibus atque domesticis conflictentur: ipsa interim tyrannidem suam, tanquam di-
ddam numen conseruante, hac cum specie, vt rerum imperiti existiment, aduersus i-
rum portas non posse præualere?
uò oratio delabitur? Reuocetur ad quæstiones à pontifice propositas, vnde di-

nales, quæstionib. hisce propositis, etsi ob nouitatem facti eas tanti ponderis esse fateren-
solùm personarum, de quibus ageretur, sed & temporum perturbatissimorum ratione
turiore sapientum consilio examinandas esse censerent, maxime cùm & potentia infide-
o vicinorum extimescenda esset: tamen vel cupiditate pontificiæ autoritatis conseruan-
i beluæ istius, sine discrimine in quemlibet debacchantis, adducti, ea respondêre, quæ,
i pontificiæ quàm veritati malle seruire, testarentur.
um necesse esse, publicis documentis probari, quomodo imperium per cessionem Caro-
ratione vacârit: & dispiciendum, quomodo Ferdinandus se successisse prætenderet: o-
im ad obedientiam præstandam, vel ad actum aliquem publicum tractandum, neuti-
illo. Omnia quæ Francofurti circa Ferdinandi electionem acta & gesta essent, nullius
menti, vel ponderis esse: cùm authoritas sedis Apostolicæ, cui primitus claues cœlestis
nperij datæ sint, defecerit: ijs personis interuenientibus, quæ hæretica prauitate laboran-
gratiam & facultatem, olim ipsis circa electionem Imperatoris concessam, amiserint.
o capite Ferdinando opponerentur, maximi ponderis esse.
illi itaque esse pœnitentia: qua acta, in illum paterna clementia procedi posse. Quocir-
Procuratorem ad renunciandum omnibus actis & gestis Francofurti constitui: eaque re-
e facta, ac stante imperij vacatione, nouum mandatum ad confirmationem petendam
e: cùm constet vigore electionis, ac Clementis VII. confirmationis, Ferdinandum in
ccedere debere. Cùm verò impedimentum aliqua sua culpa contractum ei obstet, exa-
iendum, vt absolutione impetrata, ad obedientiam exhibendam, & consuetum iura-
delitatis admissus, sedis apostolicæ confirmatione potiatur: cuius illud proprium ac pe-
extensa brachia tenere, vt quemcunque pœnitentia ductum, & viua fide ad eam confu-
manter & obuijs (quod aiunt) vlnis complectatur.
verò ex vobis (ô Romanistæ) quis denuò non scire desideraret, an quisquam vestrûm se
Ferdinando sanctiorem vel iustiorem dicere ausit? Quódnam ipse delictum patrârit,
enitentia tanta? Qualis pœnitentia, quam postulas, esse debuerit? Quid denique ei de
no sperandum fuerit? Væ vobis, qui verbis religiosi sanctique videmini, & in cordibus
nicam quidem pietatis vel sanctitatis habetis? Væ vobis, qui pœnitentibus obuias vlnas
venientes vngulis vrsinis crudeliter protritos deglubitis! Væ vobis hypocritæ, qui alijs
m iniungitis, & ipsi eam non agitis? Quando etenim horribili vestra ethnica idoloma-
veram Christi Apostolorumque doctrinam amplectemini? Quando piorum atque in-
n, quos falsò hæreticos dicitis, sanguine satiabimini? Quando Sodomitica spurcitie abie-
n ordine sacerdotali vitam instituetis? Quando tandem immensis Christiani orbis expi-
expleti, inexhaustæ rapacitati vestræ modum finemque statuetis? Quando à fraudibus
s, dissensionibus alendis, bellisque conflandis, & orbe terrarum turbando desistetis?
nfinitorum aliorum scelerum, quæ pellis Madian, vel tota Ilias non contineret, pœni-
capiet? O generatio praua, quæ alijs regnum cœlorum claudis, & ipsa non intras, nec in-
d!
ea verò, dum hæc in collegio Cardinalium, vexamine magis, quàm examine diligenti dis-
, Guzmannus legatus Cæsaræus, cognitis his, quæ Papæ machinatione tractarentur, se in-
tifice audiri postulat. Ac tandem post trium mensium spacium, seriasque ac graues expo-
s, Imperatoris iussu seueriore accepto, vt aut admissus mandata iniuncta exequeretur: aut

nulla interposita mora, Roma discederet: rem eò deducit, vt in præsentia septé Cardinali tus, hanc responsionem referret: quandoquidem postulata ipsius maturam, ac diligent nalium Iurisque peritorum deliberationem requirerent, sibi, prout à domino iussus esse licere: interea Sanctissimum rem totam ad accuratiorem deliberationem reuocaturum.

Quæ per Deum immortalem hæc deliberatio alia, nisi deliberata ac frustratoria el Nam re antè satis deliberata ac frustratoria elusio fuit? Nam re antè satis deliberata, S arte, confirmatio Imperatoris ita protelata est, vt dum splendidissimis Cæsaris titulis o naretur, ipse vitalia lumina linquens, cum memoriæ suæ condemnatione, tartara obscur ijs dignissimus, subierit: Imperatore Ferdinando aliquot pòst annis quoque ex hoc terre ad cœleste euocato, vt confirmationem, quam Saulus controuersam reddere statuisset, à eius successore oblatam, animo excelso vereque regio respuerit: legitima principum Ger ctione, exemplo Rodolphi Habspurgici progenitoris, auique Maximiliani, contentus. ex Leopoldo de Babenberg de iuribus Regni, Dante, Alberico de Rosate, tomis con & alijs.

Horrenda.

ANno Christi 1561. die Iunij 11. horribilis hæc historia accidit cum Christianis h 88. qui Montali propter confessionem Euangelij in Regno Neapoleos miserè fu cidati. Primùm omnes captiui compacti sunt in vnam domum, & ibi damnati mor cio: quam secutus ex mandatis sententiam Carnifex singulos vnum post alterum laníenam.

Primùm verò omnibus oculos obligauit fascia, deinde in quandam plateam amplic plicio destinatam sic occæcatos abstraxit, ibi eos in genua cadere iussit, & singulis cultro abscidit veluti caponibus, & sic miserè emori fecit: si quem humi fuderat & iugulauerat & ferrum cruenta in os recepit, & alium produxit ad macellum, sicque singulos tractau vno cruentato cultro octoginta & octo hominibus ademit vitam. Qui erant grandiores criores erant ad martyrium, quàm imbecillioris ætatis iuuenes.

Deinde in quaterna singulos dissecuit frusta, & ibidem ea in cuspidibus suspens dam feries collocauit in viam versus Calabriam ducentem. Breui post hæc centum mu dem Igni martyrio sancto coronatæ sunt instar priorum. Nec non & septem Ecclesiast lam igni additi, sublati sunt ex mundo. Christianorum autem captiuorum, quos hæ citabant improbi, erant tunc in Calabria decies sexies centum, excepto numero vulgariu sticorum plebis non exiguo, quorum tamen multi iterum desciuerunt, & metu pœnæ ad meretricis Pontificiæ se contulerunt. Iob. Fincel. lib. 3. Imp. Ferd. Papa 231. Pio 4.

Christianus Vurstisius Mathematicus Basiliensis.

CArolus V. Imperator cùm aduersus Protestantes bellum mouere vellet, priùs non cem & fœdera cum Turcis & Gallis sanxit: sed etiam Heluetios vnà cum Papa roga interponerent. Non enim arma sumi contra religionem, sed Protestantium inobedie bellionem: religioni autem mansuram fore pacem saluam & incolumem. Verùm in fine sum fuit consilium & animus. Imp. & Papa vt sup.

Gilles Corrozetus in Chronico.

HIc scripsit Antiquitates, Singularitates, & Chronicon vrbis Parisiensis, cum sepulc taphijs Regum, Principum, aliorumque clarorum virorum. Inter alia autem mo:abile, quòd, cùm Petrus Remy, Administrator Regni, tempore Philippi Valesij, An ædificasset patibulum illud celebre prope vrbem Parisiensem, appellatum Mont faucon miro præsagio insculpserit lapidi illius patibuli sequentem rhythmum:

En ce gibbet icy em my
Sera pendu Pierre Remy.

Et hæc prophetia pòst suum sortita est euentum: Petro illo propter furta in medi buli, vt esset alijs in exemplum, suspenso.

Aloysius Luisinnus Vtinensis. 1561.

...ic hoc tempore librum doctissimum & vtilissimum de compescendis animi affecti... ...iem si ij, qui Ecclesias & aulas regere volunt, meliùs (quàm fit) obseruarent, certè au... ...ar seculo. Imp. 118. Ferdinando. Papa 231. Pio 4.

Ordo Militum S. Stephani. 1561.

COsmus Florentiæ Dux anno 1561. instituit hunc ordinem, ad Melitensis militiæ exemplum. Sed in eo differt, quòd pro candida rubram crucem gestant auro circumscriptam: & mariti esse possunt, quod Ioannitis non licet. Ilua Ligustici maris Insula eorum sedes est. Nomen à quo habeant, authores variant. Panuinius, à Stephano Papa: alij, à Florentinæ ciuitatis Stephano Pontifice: alij aliter scribunt. Imperatore Ferdinando. Papa Pio 4.

Menot Concionator Gallus fol. 70. Col. 3. 1562.

O Domini Ecclesiastici, qui roditis ossa mortuorum, & bibitis sanguinem crucifixi, audite.

Et fol. 5 col. 3. Non est cauda prælatorum, qui hodie post se ducunt canes, & mangones indutos ad modum armigerorum, sicut Suytenses: qui nullo modo curant de grege sibi credito.

...ostea. Quid dicitis domini Ecclesiastici & Prælati, qui comeditis bona huius pauperis, qui ...ruce, ducendo vestras vanitates?

...fol. 132. Col. 1. O si non viderentur magni luxus, magnæ bragettæ, simoniæ, magnæ ...ntes, notoriæ luxuriæ, quæ sunt in ecclesia: populus non esset scandalizatus, nec vos imi... ...O qualis rumor: dico secundum puram veritatem: Mille prælati sunt causa, quòd pau... ...plex populus peccat, & quærit infernum. Ad omnes diabolos! Nunc si aliquem co... ...ndare, hoc modo laudes: Est bonus pater familiâs: benè aliter facit, quàm suus præde... ...d omnes diabolos tale menagium! Menagium pro animabus est magis necessarium &

...l. 9. col. 1. Videmus, quòd hodie intrant ecclesiam, vt boues stabulum, cornibus eleua... ...ti, qui intrant non per Spiritum sanctum, sed vi armorum, & strepitu armigerorum, &

...fol. 110. col. 1. Sed vnde prouenit hoc? quia certè Spiritus sanctus est hodie expulsus de ...ynagoga, & capitulis episcoporum, & electionibus prælatorum. Quia, vt videtur, ho... ...te.em annorum datur parochia, in qua sunt quingenti ignes: & pro custodia assignatur ...e vnus nobilis curiæ: qui post Deum nihil odit, nisi Ecclesiam. Heu Deus scit, quemo... ...lantur beneficia ecclesiastica. Si quæritis, quomodo puer iste habuit beneficium: sciunt ...nem: Mater sua erat familiaris episcopo, dedit ei. Nam hodie verificatur & completur ... Esaiæ 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt, & mulieres dominatæ sunt eo... ...demus hodie super multos habentes duas abbatias, duos episcopatus, & adhuc non sunt

...fol. 111. col. 2. Quòd hodie non dantur beneficia, non, non: sed venduntur. Non est ...re vobis. Antiquitus dicebantur præbendæ, à præbeo, præbes: sed hodie dici debent E... ...o emo, emis: quòd non est meum dare vobis.

...l. 100. col. 4. Secundò erit prior, abbas, commendatarius, & potiùs comedatarius, qui ...medit.

...l. 94. col. 1. Nónne reputatis simoniam, quando pro episcopatu valente nouem millia ...iculum plurium beneficiorum ascendentium vsq; ad summam nouem millium, & datis ...compensa? Ad omnes diabolos talis recompensa!

Et fol. 8. col. 3. Sic isti protonotarij, qui habent illas dispensas ad tria, imò ad... cim beneficia, & sunt simoniaci & sacrilegi: & non cessant arripere incompatibilia: id... Si vacet episcopatus, pro eo habendo dabitur vnus grossus fasciculus aliorum bene... Primò accumulabuntur archidiaconatus, abbatiæ, duo prioratus, quatuor aut quinque p... & dabuntur hæc omnia pro recompensatione.

Et fol. 100. col. 2. Dic de abusibus, qui fiunt, quando isti, qui habent beneficia, dan... tri vxoris, vt illa portionem hæreditatum fratris habeat. Imperatore Ferdinando. Papa...

Idem. Sed nunc quid in Cameris Sacerdotum reperietis? an expositionem epistola... postillam super Euangelia? Non. Faceret eis malum in capite magister Nicolaus de Lyra. Q... Vnum arcum, vel balistam, spatham, aut aliud genus armorum, aut scortorum.

1562. ## Maillard prædicator Gallus folio 25. colum. 3.

ESTis hîc domini bullatores & portatores reliquiarum?

Fol. 35. col. 3. Dixi hodie manè de lingua fraudulatoria: & credo, quòd portatores... rum, caphardi, & mensuratores vultuum imaginum sæpè comedunt de isto pastillo.

Folio 37. col. 3. Estis hîc portatores bullarum? nunquid linitis auditores vestros ad... das bursas eorum?

Fol. 45. col. 1. Et vos portatores reliquiarum & indulgentiarum, nunquid iactat... malis, quæ facitis in villagijs? An creditis, quòd vnus magnus vsurarius, plenus vitijs, qu... mille millia peccata, dando sex albos trunco, habeat remissionem omnium peccatorum... Certè durum est mihi credere, & durius prædicare. Adulteri enim de malo concubitu recipi... lem: ita & vos pecuniam.

Et folio 331. col. 1. Videte magistri reuerendi, habuistis bonum quadragesimale: l... stis centum francos; congregastis multum: vos reddetis computum Imperatore Ferdinan... pa Pio 4.

Idem. Crux suadetur Matth. 16. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, ... crucem suam, & sequatur me. Sed vtinam de religiosis moderni temporis non verificare... Matth. 26. oues, relicto eo, fugerunt. O Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, po... sanctum templum tuum.

1562. ## Andreas Duditius Sbardellatus Episcopus Tininiensis.

HIc Prælatorum & Clericorum in Vngaria nomine, in Concilio Tridentino vehement... ... calicis vsum (vt etiam Bauari petierunt) postulauit, adeò, vt etiam à patribus in h... tione iustissima nihil definitum, sed in Papam ea reiecta fuerit. Imp. & Papa vt sup.

1562. ## Mathias Flaccius Illyricus.

NOribergæ in Comitijs anni 1523. à Statibus Imperij postulabatur, & sedulò vrgebat... Germania Christianum liberumque concilium institueretur, & (quò liberius de arti... l gionis, rebusque necessarijs omnibus ageretur, iudicareturque) vt omnes Episcopi ac Pr... ramenti obstrictione à Papa liberarentur, quo ei alioqui prorsus seruiliter obstricti essent, & ... si, contrario iuramento promouendæ veritatis, publicique boni, citra vllius respectum, ... mè obligarentur. Quod iustissimum totius Imperij postulatum Pontificius legatus ægerrim... prorsusque recusauit, dicens: id nihil aliud esse, quàm colligare manus Pontifici.

Idem. Scribit Papa Pius secundus, vt in Paralipomenis Vrspergensis habetur, quòd ... scopus Papæ contradicat, etiam vera loquendo, nihilominùs contra iuramentum Papa... tum à se peccet.

Idem. Sacrilegum dogma Catharini archiepiscopi Minoriensis, non ita dudum editi... scriptis, assertum est, quòd videlicet passio Christi satisfecerit tantùm pro originali peccato... actualibus baptismum antecedentibus: at Missa satisfaciat pro peccatis baptismum & prima... ficationem sequentibus.

Idem. Est pictor & sculptor in Italia nostra ætate egregius, Michaël Angelus nomine, ... mirabilis est in exprimendo nuda hominum corpora, & pudenda. Commendo artem in ... factum ipsum vehementer vitupero, ac detestor. Nam hæc membrorum nuditas indecentis... aris & præcipuis Dei sacellis vbique conspicitur. Verùm annumeretur & hic cum cæter... tis, & magnis Abusibus, quibus fœdatur ECCLESIA DEI, SPONSA C... STI. Quod verò omnium est teterrimum, hac tempestate in excelsis templis ac ...

ıras tantæ lasciuiæ, vt, quicquid natura occuluit turpe nostrum, ibi liceat content-
randam non deuotionem, sed cuiusuis demortuæ canis l bidinem: quod tantum ne-
. est, prælatorum culpa contingere, qui & hæc nedum patiuntur turpissima spectacu-
n nonnunquam etiam autores sunt, nemo potest inficiari. Hæc Archiepiscopus

In oratione Synodica Tridenti 4. Septembris, anno 1562. in sessione 4. coram illis
us, nomine regis Galliæ recitata sunt inter alia duo valdè memorabilia puncta, aut di-
prius quidem testatur, multa iam olim in Ecclesiam & religionem Christianam, non
ncuriam, sed etiam per hypocrisin, ac superstitionem prælatorum irrepsisse, quæ omni-
da, & antiquanda sint primo quoque tempore. Posterius verò dictum clarè fatetur,
ri, & etiam prioris temporis parum fuisse libera. Adscribam primùm prius dictum:
rius. Inquit igitur Antonius Sebastianus Vxentinus Episcopus:
dem humana imbecillitate fortassis, & aliqua PRÆFECTORVM Ecclesiæ incu-
n (ne quid GRAVIVS dicam) PRÆPOSTERA PIETATE irrepsisse in Eccle-
nonnullas, ANTIQVATIONE, ABROGATIONE, vel moderatione dignas:
IVR, NECESSE EST.
quantò pòst: Sic contrà à nobis peccari fortasse potest, dum OMNIA, quæ seculis mu-
LONGA VETVSTATE MORDICVS retinenda esse putamus: neque satis specta-
clinatio rerum, quid momenta temporum, quid publica quies postulet. Nonnulla, atq;
verius dixerim MVLTA, communi concordiæ permittenda sunt.
ua, Christiane Lector, hunc amplissimum Regem fateri, multa irrepsisse in Ecclesiam
m, non tantùm imbecillitate prælatorum, sed & incuria, atque adeò etiam PRÆPO-
ligione. Nec esse omnia in eorum religione mordicus retinenda, quæ seculis, aut lon-
muniantur: multò ergo minùs innumera noua portenta. Verùm illud triste est, quòd
initam lenienam piorum hominum, & verè Christi martyrum, nunc demum mode-
sua parte requirunt, quam multò priùs, ante effusum infinitum innocentem sangui-
uisse debebant.
de seruitute, aut partialitate, & factiositate concilij, ita in eadem oratione, nomine eius-
pronunciatur:
TRA, patrumque nostrorum, & auorum memoria Synodos indictas fuisse, Episcopos
maximos in Germania, atque in Italia conuentus peractos esse, scimus. Vix tamen vl-
exiguus inde fructus Christianitati constitit. Nolo subtiliùs in causas inquirere: nolo ru-
osque colligere. Hoc prætermittere certè non possum, quòd vereor, ne nimis ad rem per
minùs LEGITIMA, minúsue LIBERA fuisse dicuntur illa CONCILIA. Qui aderant,
atem ALTERIVS semper LOQVEBANTVR, aut potiùs ANNVEBANT. Qua re nulla
perniciosior, nullaúe capitalior esse potest pestis.
Extat prophetica pictura Lutheri: qua ostendit, Tridentinum concilium nihil aliud fo-
cidum stercus Papæ: & tamen idipsum stultos quosdam, vel impios potiùs homines, ma-
desiderio ac veneratione arrepturos, & deuoraturos.

Portenta.

1562.

nno acies militaris, imago Christi cruore vndiquaque conspersa, acinaces, bipennes, ha-
vexilla, atque cruces sanguineæ in cœlo conspectæ sunt. Imp. & Papa vt sup.

De Paparum cum Imperatoribus Concordia.

1562.

Imperatore 118. Ferdinando. & 119. Maximiliano 2.
Papa 231. Pio 4.

deníque, post longa bonorum desideria, Imperij gubernatione Maximiliano, omni vir-
m decore præstantissimo principi delata, etsi Pius IV. dum vixit, ita se erga eum gesserit,
a pontificum in Imperatores improbitate apertè vitata, labem perfidiæ atque maliciæ ab
ibus contractam, eluisse videri possit: tamen cùm Paulus IV. iam antè maleuolentiæ in
onceptæ, documentum insigne ediderit, nec vitia (ex Senecæ sententia) vnquam bona
uescant, sed repressa aliquantisper, tamen erumpant: lupusque pilum quidem, non ani-
ta prouerbium, mutare dicatur: minimè dubitandum erit, quin Pio iam extincto, alij
pestilentiæ cathedram conscensuri, animo ad inueteratam pontificum maliciam conuer-
atem Imperialem omni arte doloque sint impetituri.
quam etenim septiceps ista bestia, quæ se falsò Ecclesiæ titulo venditat, quieturа putetur, do-
es, arces atque castella possideat: & commentitia donatio, ei à Constantino facta, per ali-
bum & potentem Imperatorem non sit reuocata, cùm non concordet psalterium cum ci-
datum sit à Christo, nec à beato Petro, quòd possidere debeat talia: sed quod est Cæsaris,

reddatur Cæsari: & quod est Dei, Deo. Faxit itaque Deus, vt Imperatores ac Principes atque iniurijs, quas sustinuerunt hi, qui se seruos Ecclesiæ isti fecêre, ad animum reuocatis a pensis, necessarias ac pias cogitationes de reprimenda tyrannide ipsius suscipiant, ac tand calypticum mandatum exequantur, Deo rem gratam, Reipublicæ atque Ecclesiæ saluc ipso facturi. Schardius ex Ferrariense & alijs.

1562. ## Concilium Tridentinum.

HOc tempore fuit Concilium Tridentinum, sed altera parte inaudita celebratum: q liberum non esset, sed totum Papisticum, Protestantes ab eo abstinuerunt: facta tam ni protestatione, quæ extat, Athanasij exemplo, qui videns furorem aduersariorum ad eorum Concilium, Cæsaream, etiam ab Imperatore vocatus, venire noluit: exemplo queq sostomi, vt habetur apud Theodor. lib. 1. c. 28. & Tripartit. hist. lib. 10. cap. 9.

Dubia salus Concilij Tridentini.

DE salute æterna & redemtore suo dubitandum esse Christianis, huc vsque docuerunt immemores statuti, quòd dubius sit habendus pro infideli: & hanc doctrinam suam puduit tam verbis, quàm publicis scriptis & picturis passim exprimere: vt in exemplum peritur in quadam primaria ad Neccarum vrbe, figura cum rhythmis sequentibus, in temp ciscanorum ad suprema laquearia depicta. Sed huius blasphemi in Saluatorem, & quod à dam etiam Iesuitis improbatur, commenti causas mox audiemus.

De hac re extant verba Concilij Tridentini in

sessione 6. Canone 13. talia.

SI quis dixeri homini, ad r nem peccatoru quendam, nece esse, vt credat c absque vlla hal propriæ infirmi dispositionis, pe bi esse remissa, ma sit. De quo sic nicius:

Nec sanè nu causæ, quare tam Pontificij de re dubitatione dig tur: intelligunt e tam negociation tificiæ nundin hoc fundament Conscientia enim rens certam aliq firmam consola quando audit, ip dem, etiam qua promissione Ch mediatorem app dit, debere dub remissione peccat cogitat, se velle cu re tam multa, & ta ria opera, vt iuxt tam, si non profi gula plura inuent

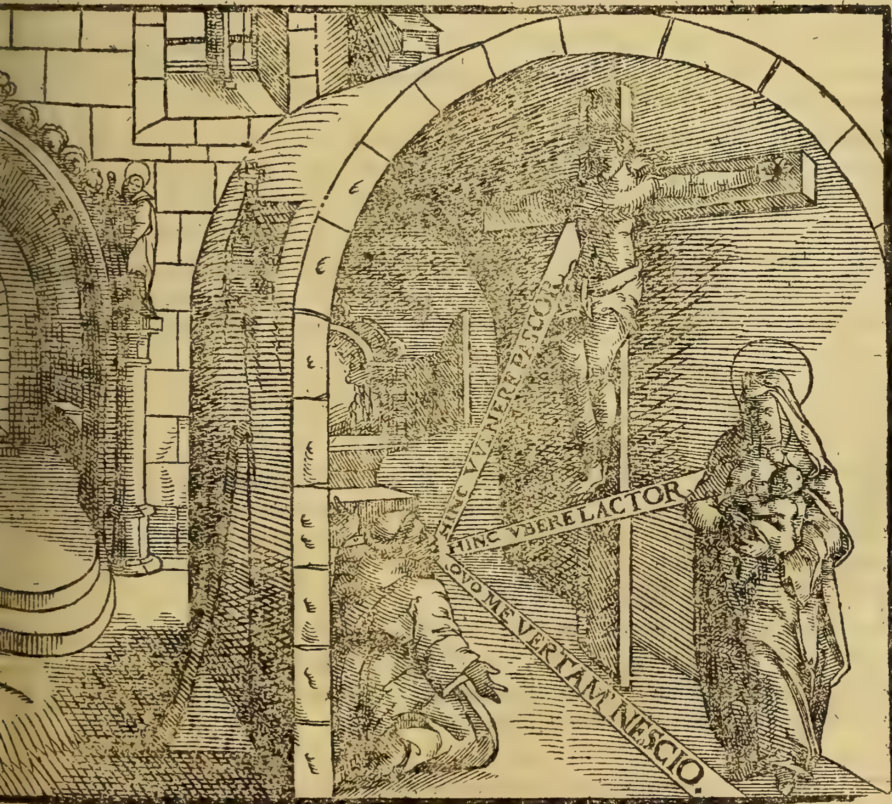
Hinc vltra opera diuinitus mandata, electitij cultus sine fine & modo excogitati fu Hinc vota, peregrinationes & inuocationes sanctorum, fraternitates, opera indebita,

Anno

ionis, nundinatio missarum, negociatio indulgentiarum, & breuiter tota illa lerna su-
n Pontificiarum. Cumque in agone conscientia in illis omnibus non inueniret certam
onsolationem: excogitatum tandem est purgatorium, & propositæ redemtiones suffra-
l mortem. His regni sui vectigalibus timent publicani Pontificij. Vident enim, fore,
ur & intercidant, si homines ex verbo Dei doceantur, fidem esse fiduciam, quæ in pro-
angelij inueniat, accipiat, & possideat certam ac firmam consolationem, de reconcilia-
Deo. Hinc illæ lachrymæ. Hinc tentationes pro stabilienda dubitatione.
Chemnizius in Examine Concil. Trid. Sed de his satis. Si plura Lector de hac re scire vo-
gos requirat; Thomam 12. quæst. 112. art. 5. Bonauenturam, Scotum, Durandum,
17. Ioan. Rofredum contra art. 10. & 11. Lutheri. Alphonsum à Castro lib. 7. ad-
es, super verbum Gratia. Dominicum à Soto libro 3. de natura & gratia. c. 10. & seq.
apper in explic. art. 9. Louaniensium, Ioannem à Louanio in libro de fide speciali:
ogam libro 9. in Concil. Trid. N. Sanderium, & Thomam Stapletonum lib. de iustifi-
uaniensem Academiam in art. aduersus Luth. Ambrosium Catharinum: Enchiridion
Andradium, Bellarminum, Rabinos cap. 4. pag. 211. 6.
nimaduertendum, prædictorum autorum nonnullos in hoc & alijs fidei articulis qui-
consentire Luthero, adeoque ad veritatem accessisse prope, vt si Lutheri temporibus
osisset quis aut docuisset ea, quæ iam ab illis palàm traduntur, hæreseos & anathematis
isset. Certum igitur est, quòd meliora sciant, videant, & sentiant de his negotijs,
etum Iudæorum fateri ausint. In promtu causa est: Diuitiarum & potentiæ nondum
r.
consequantur claues, quas adhuc quærunt & affectant, certò in viam redibunt, & ve-
ijs amplectentur vlnis: non enim doctrina, sed candor requiritur in eis. Imper. 118.
31. Pio 4.

De eodem.

Vincentius libro 30. cap. 107. anno Dom. 1210. Parisijs doctrina & pietate clarissi-
ixisse virum, Almericum Gallum, qui docuerit publicè, quemlibet Christianum debere
ndubitatò credere: se esse membrum ex corpore Iesu Christi: & hoc esse articulum Chri-
sine quo salutem nemo possit acquirere. Verùm Pontifex Romanus hanc eius doctri-
nè impugnauit, & publicè tanquam hæresim damnauit: eumque ferro & flamma reuo-
nte etiam adegit. Qui præ dolore animi breui pòst diem suum obijt, certam tamen spem
m in Christum retinens.
em, de qua hactenus, impiæ dubitationis documentum extat & Paduæ in Italia, quoque
ou [illegible] Franciscanorum: cum pictura & verbis, vt sequitur, huiusmodi.

1564. *Stanislaus Hosius, de exp. verb. Dei,*
Tomo 3.

LAicis lectionem scripturarum permittere, est sanctum dare canibus, & margaritas a
Proijcere. Imp. 117. Ferd. Papa 231. Pio 4.

Idem de expresso verbo DEI inquit: Si quis habeat interpretationem Romanæ Ec
iamsi non videat, quomodo cum textu vel conueniat, vel pugnet, habet tamen ipsissi
bum Dei.

Idem, certiores Traditiones esse sacris literis, dixit.

Idem nec non & sacra biblia comparauit herbæ Rhododaphnæ, quæ est sagis at
vsui, hominibusque & pecudibus præsentissimum affert lethum. Ita nempè Hosius sacras
venenatis habuit.

1564. *In Dialogis de Osio.*

FErdinandus Cæsar non mediocribus sumtibus excudi fecit testamentum characteri
gua Syriaca, quod Episcopo Ephesino dono misit, vt suis diœcesianis & vicinis Epis
municaret. Quod eius factum iniquissimo animo tulisse Papam, & corruptorem quend
tium nomine subornasse, affirmant. Imp. & Papa vt sup.

1564. *P. Scalichius.*

HIc, qui Paulus de la Scala, & comes Hunnorum esse voluit ex ficta Genealogia, cont
varia scripsit: de chorea Monachorum, seu cœtu Antichristi: de labyrintho Rom
christi, contra Missam, & Centurias Ioan. Nass. Sed tandem eiectus à reformatis ex M
Papatum confugit, & contra conscientiam pro ventre & Papatu strenuè scripsit. De quo
suprà in hist. Abbatis Ioachimi, in parte Operis huius prima.

1564. *Petrus Asilius in Tyrannide Antichristi.*

QVòd Papa sibi soli sumit Pastoris nomen: ideò fit, vt impleatur Prophetia Zacha
store stulto, quem B. Hieronymus Antichristum in extremis diebus comparenten
sti gladio succumbentem vel succubiturum, interpretatur.

Et alibi in eodem libro ait: Haud dubiè Lutherus tertius est Helias, de quo Malach
tur aiens: Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequàm veniat dies Domini magr
ribilis. Imp. Ferd. Papa Pio 4. vt sup.

Idem. Qui diuina sapit, & Christum docet, Petri successor est: sed qui carnalia sapit, &
cula gignit, Sathanas est. Deinde nec locus, etiamsi sanctus sit, nec ordo, nec successio,
verbum & fides Christi, Christianos, sanctos & verè sacerdotes facit.

Et alibi cap. 5. Primatus initium & fundamentum est omnis tyrannidis Pontificiæ.

Idem. Qui vitas pontificum apud sinceriores scriptores vel etiam apud quosuis perl
debit, eos tanta in Deum, in magistratus, & omne genus hominum, atque in ipsam natu
misisse scelera, vt, potius cacodæmones quàm homines esse eos, crediderit.

1564. *Theodorus Zuuinger.*

IN grauissima illa lue, quæ anno Christi 1564. per totum Rheni tractum grassata e
plurimorum extremæ voces præsagij loco fuerunt. Nam cùm quis morti proximus ess
ns delirans, aliquem vel fratrum, vel amicorum, vel notum vocabat. Ille non multo pò
bens, eodem modo tertium vocabat: tertius quartum. Constat certè, plurimos eodem ord
tuos, quo vocati fuerant. Imp. & Papa vt sup.

Idem, D. Bernardus Spiram venerat, & in statua D. Virgini consecrata legebat hæc i
O clemens, ô dulcis, ô pia mater Maria. Tum vocem è statua editam ferunt, Salue Berna
le præstigias dæmonis suspicatus: Mulierem in Ecclesia loqui Paulus vetat, respondit. Han
adhuc hodie post valuas templi Spiræ extare, aiunt.

Horrendum Monſtrum Diabolicum. 1565.

Domini 1565. 26. die Maij diabolicus iſte partus in quodam pago (cui Schmirtz no- erat) ditionis Vratislai, generoſi domini de Bernſtein, à quadam muliere eſt editus: ithanas venit larua indutus mariti eius, cumque ea venerea habitare, hoc ipſam im- nonſtro. Infans nullum habebat caput: ſed in humero ſiniſtro os, in dextro autem rem, manus pedesque pro digitis habebant vncinos inſtar ranarum. Corpus erat co- iſtar, & tremebat ſubinde, vt folia auri: erat mera carnis gleba, nihil habens oſſei. Ob- vellet diram lauare illuuiem, ingentem edidit clamorem. Multi id viderunt mon- i ſacrum ſepultum fuit cœmiterium.

is autem precibus obſecrabat mater, iterum effodi hunc diabolicum fœtum, & igne aò diabolo ſuum reſtituatur. Et factum eſt hoc: monſtrumque ex mandato magnificè i extra vicum combuſtum eſt flammis à carnifice, multis ad eius combuſtionem gnis, & pyrio puluere: oportuit enim poſt multos labores tandem in minutiſsi- id concidere carnificem, vt ita meliùs & citiùs igne abſumeretur totum.

rem ex eo ingens quidam horror corripuit atque timor. Illa enim nocte Diabolus ma- etum & ſtrepitum, eiulando, vociferando, icendo terram & parietes, ſcalpendo & , inſtar canum & catorum inter ſe pugnantium, illi mouit. Tandem verò ad preces pacem conſecuta fuit, diuinæ gratiæ adminiculo. Hiſtoriam hanc Senatus ciui- enſis deſcribi, & publicis mandari typis curauit. Hondorp. Vt ſup. Imperatore 119. pa 231. Pio 4.

Taxa Curiæ Romanæ.

er clarè oſtendit, nullum adulterium, nullum inceſtum, non homicidium, non vſuram, furtum, non Simoniam, non rapinam, nec crimen adeò ſceleratum committi poſſe, à ex Romanos flagitioſiſsimos (accepto ære) non abſoluat, diuendita illis remiſsione pec- Quo nomine ſicut & aliarum complurium fraudum retibus piſcatus eſt theſauros mun- ridem ſub medio Papatu conquesti ſunt ſcriptores multi, qui extant.

Taxa ſacræ pœnitentiariæ: ex libro, qui inſcribitur 1565.

Grauamina, oppoſita aduerſus ſynodi Tridentinæ reſtitutionem.

De cauſis matrimonialibus.

s matrimonialibus, pro contractu quarti gradus, taxa eſt turonen. ſeptem, ducatus v- rlini ſex.

gradus huius impedimentum ſcientes carnaliter commixti ſunt, taxantur turonenſi- cat. 4.

legitimatione prolis ſuſcipiendæ in dicto gradu, ſpecialis taxa eſt turon. 9. ducat. 1. 2.

ignorantes hoc impedimentum carnaliter copulati ſunt, ſoluunt turonen. 9. ducat. 1. 10.

ignoranter contraxerunt, & ſcienter conſummauerunt, pendunt turonen. 7. ducat. 1. 6.

ſcienter contraxerunt, & non conſummauerunt, taxantur turon. 9. ducat. 1. Karl. 10. uando matrimonium ſcienter contractum & conſummatum eſt, tunc componendum tario.

ordinariam authoritatem diuortiati prolis ante diuortium ſuſceptæ legitimationem pe- bunt turon. 9. duc. 1. Karl. 10.

contracto Matrimonio in tertio conſanguinitatis vel affinitatis gradu, taxa eſt tur. 14. duc. . Et præterea componendum ſemper eſt cum Datario.

ſecundo conſanguinitatis vel affinitatis gradu diſpenſatur tantùm per Signoriam t, ſede vacante, per ſummum Pœnitentiarium: & taxa eſt turonen. 50. ducat. 12. .

In pri-

In primo gradu affinitatis dispensatur in foro conscientiæ tantùm, & taxa est turo duc. 7. Karl. 6.

Diuortium simplex taxatur tur. 7. duc. 1. Karl. 6.

Qui contraxerunt in cognatione spirituali, taxantur tur. 17. duc. 3. Karl. 9.

Si cognatio huiusmodi fuerit duplex, taxa est tur. 30. duc. 7. Karl. 2.

In Compaternitate dispensatur tantùm per Signoriam Papæ, vel sede vacante per Si summi Pœnitentiarij: & taxa est turon. 50. duc. 12. Karl. 3.

Quando adulter, vel is, qui fidem de contrahendo dedit, vel de facto contraxit, m tus fuerit mortem alterius coniugi cum effectu, nunquam cum illo dispensatur, vt cum al trahat, sed in iam contracto tantùm dispensatur (dummodò negotium sit penitus occul foro conscientiæ tantùm: & taxa est turon. 36. duc. 9.

Si quis mortem coniugi suæ machinatus est, effectu non secuto, nec fide a ta, dispensatur, vt mortua sua coniuge, cum altera contrahat, & taxatur turon. 9. Karl. 9.

Si quis in matrimonio constitutus, viuente adhuc vxore sua, contraxerit cum ignorante, ipsum esse coniugatum, post obitum vxoris suæ tenetur istam habere coniu uo tamen consensu interueniente, nec potest fieri diuortium, nisi ad instantiam alterius tis: & taxa est tur. 9. duc. 2. Karl. 9.

Si quis, coniugem suam plures annos absentem obijsse credens, aliam duxerit, in e monio maneat, & durante hac credulitate debitum coniugale exactus reddat, non auten Si prior coniunx redierit, secunda relicta, priori adhærebit: & taxa est turonen. 9. Karl. 9.

Cum eo, qui perpetuam vouit castitatem, dispensatur in foro conscientiæ tantùm, & turonen. 16. duc. 3. Karl. 6.

Cum eo, qui vouit, quòd religionem intrare velit, non tamen solenniter, disp vt contrahat matrimonium, in foro conscientiæ tantùm: & taxa est tur. 15. duc. 4.

Si clausula accesserit, quòd mortua coniuge, votum suum omninò adimplere teneatu satur tamen, & taxa est tur. 7. duc. 2. Karl. 3.

Si quis in sacris Ordinibus constitutus (modò id sit occultum) vxorem duxerit, di cum illo, vt possit in coniugio manere, donec vxor vixerit. postea abstineat à matrimon illo constitutus, officium beatæ Mariæ Virginis saltem diebus festis dicat, per modum satis & taxatur tur. 15. ducat. 4.

De Ebræis.

VT Ebræus possit habere Synagogam in domo propria, taxatur turonen. 30. d Karlin. 6.

Pro licentia erigendi de nouo publicam Synagogam, taxa est tur. 60. duc. 15.

Pro licentia medendi cum assistentia, taxatur Ebræus tur. 60.

De promotis & promouendis super defectu ætatis.

IN sexto anno, vel cùm primùm sextum attigerit, pro prima tonsura tenetur soluere tur 2. Karl. 9.

In decimo sexto, vel cùm primùm decimum sextum attigerit, ad Subdiaconatum tur. 12. duc. 3. Karl. 8.

In decimo septimo taxatur tur. 6. duc. 2.

In decimo octauo ad Diaconatum, tur. 12.

In decimo nono, turon. 6.

In vigesimo secundo ad Presbyteratum, tur. 12. duc. 2. Karl. 10.

In vigesimo quarto, tur. 6.

Licentia suscipiendi Ordines.

QVi suscipit primam tonsuram, & quatuor minores ordines non ab Ordinario suo, turon. 4. duc. 2. Karl. 9.

Anno

unque accipiantur, ad omnes sacros Ordines, vel duos, vel vnum tantùm, turon. Karl. 10.
mpora ad omnes sacros ordines, vel ad duos, vel ad vnum tantùm, turonen. 10.
unque recipiente munus benedictionis pro Abbate, turonen. 24. duc. 6. & pro E... ia. 24.

De corpore vitiatis.

ectu alicuius membri, dispensatio ad Clericalem characterem, & quatuor minores or... catur turon. 6. duc. 2.
defectu alicuius membri, dispensatio ad Ordines, vel ad exequutionem Ordinem, ... ucat. 4.
defectu digitorum, ad quæcunque simplicia beneficia, turonen. 12. ducat. 3. Karl. 6.
defectu visus oculi dextri, taxatur tur. 16. duc. 4.
defectu oculi sinistri, dummodò chartam teneat in medio altaris, & non sit magna de... tatur turon. 30. duc. 7. Karl. 6.
defectu vtriusque, vel alterius genitalium, turon. 6. ducat. 2.
, qui sibijpsi membrum virile abscidit, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

De malè promotis.

norennis promotus est, turon. 7. duc. 2. Karl. 3.
imissorialibus literis pro irregularitate, turon. 7. duc. 2. Karl. 3.
retentione beneficij, tur. 15. duc. 3. Karl. 8.
xtra tempora promotus est, tur. 7. ducat. 2. Karl. 3.
retentione beneficij, turon. 13. ducat. 3. Karl. 8.
to titulo promotus est in veteri forma, hoc est, qui non iurauit, nec testes induxit, tu... 2. Karl. 3.
prætermissis quatuor ordinibus per saltum promotus est, turonen. 6. ducat. 2.
ermisso Subdiaconatu, vel diaconatu de expresso, turon. 12. duc. 3. Karl. 7.
termissis ambobus, turon. 18. duc. 4. Karl. 9.
odem die ad duos vel plures Ordines promotus est, turon. 6. duc. 2.

De his, qui ministrant non promoti.

bdiaconatus vel diaconatus ordine hoc fecerint, taxa est turonen. 12. ducat. 3.
n retentione beneficij, turon. 18. ducat. 4. Karl. 9.
nisterium altaris exercuerint, & sacramenta administrauerint, cùm presbyteri non sint, on. 36. duc. 9.

De Illegitimis.

a forma, hoc est, ad omnes Ordines & vnum beneficium etiam curatum, turonen. 1. Karl. 7.
m clausula permutandi, si petatur, semel tantùm, turonen. 7. ducat. 1. Karl. 3.
gitimus tacito defectu huiusmodi se fecerit ad aliquos Ordines promoueri, taxatur . 7. Karl. 3.
egitimus posit vnum beneficium permutare, turon. 6. duc. 2.
uo, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.
ia, turon. 18. duc. 4. Karl. 9.
osit deseruire beneficio patris, illo præsente vel absente, tur. 6. duc. 2.
exposito, tut. 6. duc. 2.

De

De regularibus illegitimis.

PRo religiosis mendicantibus, taxa est turon. 6. duc. 1. Karl. 8.

Cum ijsdem mendicantibus ad ministrum prouincialem, vel prioratum, vel ad al cunque dignitates, & cum non mendicantibus ad Abbatialem dignitatem dispensat 15. duc. 4.

De coniugatis cum Vnica & Virgine.

VT illi posint post obitum vxoris promoueri ad ordines, taxa est tur. 6. duc. 2.

Si volunt gaudere priuilegijs, taxantur turon. 9. duc. 2. Karl. 9.

De bigamis.

VT gaudeant clericali charactere, & quatuor minoribus Ordinibus antea ritè suscepti tur tur. 12. duc. 3. Karl. 4.

Si verò addatur clausula, si contingat cum alia contrahere, taxa est turon. 18 Karl. 9.

Si addatur dispensatio ad beneficia simplicia pro bigamo non habente vxorem, add rones 12. & taxa est turon. 24. duc. 6.

Qui tacita bigamia, cùm esset coniunx, fecit se clericali charactere insigniri, taxatur duc. 4. Karl. 6.

Pro milite bigamo contra statuta sacræ militiæ vel ordinis dispensatur, vt gaudeat p militiæ, , & maneat in matrimonio, tur. 18. duc. 4. Karl. 9.

Pro bigamo non habente vxorem, vt posit ad quatuor ordines minores promoueri, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Pro bigamo, qui eo tacito suscepit Ordinem, dispensatur ad altaris ministerium, in scientiæ tantùm, & cùm clausula, Nullis, &c. tur. 35. duc. 9.

Pro bigamo, cum quo fuit dispensatum per Papam ad ordines sacros, & Canonicatum satur ad duo beneficia simplicia compatibilia, tur. 24. duc. 6.

De absolutionibus, & dispensationibus.

PRo eo, qui interfuit bellis, neminem tamen occidit, vel mutilauit, neque ad id auxili tulit, tur. 36. ducator. 9.

Qui iudicauerunt, vel scripserunt in causis criminalibus, taxantur pro quolibet tur duc. 9.

Qui violentam manum iecit in Clericum, vel Presbyterum, taxatur turonen. 6. duc

Qui in Abbatem, vel Prælatum generalem alicuius Ordinis, turonen. 12. duc. 3.

Qui in Episcopum, vel superiorem Prælatum. tur. 24. duc. 6.

De mutilatione.

PRo Clero cum suis limitationibus consuetis, tur. 18. duc. 4. Karl. 9.

Si petatur simplex absolutio absque dispensatione aliqua, tur. 6. duc. 2.

Si quis mutilauit Abbatem, vel generalem, adduntur turones 12.

Si Episcopum, adduntur turones 12.

Si Laicus Laicum, datur in foro conscientiæ, & taxatur tur. 6. duc. 2.

De homicidio voluntario.

CVm homicida voluntario in minoribus Ordinibus constituto, dispensatur ad vnum cium simplex, si id non suffecerit, ad secundum: si nec secundum quidem, ad tertiu nà cum absolutione taxatur turonen. 12. duc. 3. Karl. 6.

gaudeat priuilegijs Clericalibus, turon. 18. duc. 4. Karl. 9.
n inhibitione taxatur. tur. 30. ducat. 7. Karl. 6.
ria beneficia, si petat, tur. 18. duc. 4. Karl. 9.
itur vsq; ad congruam sustentationem, tur. 24. duc. 6.
n inhibitione, tur. 36. duc. 9.
unctus non est mortuus vulnere, sed alio quodam casu, nec percutiens animum
dendi, dispensatur etiam ad altaris ministerium, & quæcunq; beneficia Ecclesiastica,
uc. 9.
utio ab homicidio pro Episcopo, vel Abbate, vel generali alicuius Ordinis, vel militiæ
is, tax. tur. 50. ducat. 12. Karl. 6.
iore monasterij, vel protonotario Apostolico, tur. 40. duc. 10.
homicida voluntario occulto constituto in sacris, dispensatur ad altaris ministe-
æcunq; beneficia Ecclesiastica, in foro conscientiæ tantùm, & cum clausula, Nullis,
. 9.
ures in eodem homicidio conuenerint, pro duobus taxatur tur. 50. ducat. 12.

is in pluribus homicidijs interuenerit, eodem tempore, & eodem conflictu, taxatur
. 9.
ò diuersis conflictibus, pro duobus taxatur tur. 50. duc. 12. Karl. 6.
atur absolutio ab homicidio pro communitate aliqua, taxa est arbitraria, pro ratione
ominis, correctori, & officialibus pro tempore visum fuerit.

De homicidio casuali.

lerico taxatur tur. 6. duc. 2.
tur assistentia, fit de speciali, & taxatur turon. 12. duc. 4.
citur absolutio ad cautelam, taxatur tur. 18. duc. 4. Karl. 9.
addatur assistentia, tur. 30. duc. 7. Karl. 6.
i occidit, diligentiam, quam debuit, non adhibuit, taxatur. tur. 24. duc. 6.
addatur assistentia, taxatur tur. 36. duc. 9.
dabat operam rei illicitæ, vtpotè venando, vel ludendo, & baculum vel lapidem iaciendo,
s, taxatur tur. 36. duc. 9.

De homicidio necessario.

cus hoc admisit, sese necessariò defendendo, tur. 6. duc. 2.
datur assistentia, tur. 12. duc. 4.
etierit absolutionem ad cautelam, tur. 21. duc. 5. Karl. 6.
m inhibitione, tur. 36. duc. 9.
homicidio, pro defensione alterius admisso, qui aliàs euadere non potuit, dispensatur ad
inisterium, tur. 30. duc. 7. Karl. 6.
Episcopo, vel Abbate, &c. absolutio ab homicidio, siue voluntario, siue casuali, siue ne-
axatur tur. 50. duc. 12. Karl. 6.
priore monasterij, &c. tur. 4. duc. 10.

De Presbytericidio.

laico, cum forma, in pœnitentia publica, pro vna persona tantùm, taxatur tu-
6. duc. 2.
Clerico simplici, vel Presbytero in sacris constituto, executione suorum ordinum sibi
terdicta, tur. 6. duc. 2.
plures fuerint, dummodò in vno & eodem negocio, pro primo taxatur integraliter, &
et aliorum pro medietate.
vnus plura presbytericidia commisit eodem tempore, & in eodem conflictu, non taxa-
6.
verò diuersis temporibus, pro primo taxatur integraliter, & pro quolibet aliorum pro
e tantùm.
Presbytericida petierit commutationem pœnitentiæ publicæ in occultam simul cum ab-
e, tur. 18. duc. 4. Karl. 9.
hoc petat is, qui plura admisit Presbytericidia, tur. 18.

Anno

Qui Episcopum vel alium superiorem prælatum occidit, turon. 36. duc. 9.
Qui Abbatem, vel alium Prælatum generalem, tur. 24.
Dispensatio pro Presbytericida, vt possit obtinere beneficia Ecclesiastica, turon,

De Laicidio.

LAicidium in forma pro vno Laico tantùm, tur. 3. duc. 1. Karl. 4.
Si vnus plures in vno conflictu occidit, taxatur pro vno tantùm.

De Parricidio.

PArricidium, matricidium, fratricidium, sororicidium, taxatur pro vno tantùm, tur cat. 1 Karl. 8.

De Vxoricidio.

TAxatur hoc perinde atq; parricidium.
Si occisor petierit licentiam contrahendi cum alia, tur. 8. duc. 2. Karl. 9.
Et pro alijs, qui marito in eo negocio auxilium præstiterunt, augetur taxa duo nensibus, pro quolibet.

De Infanticidio.

PRo vno tantùm, tur. 4. duc. 1. Karl. si pater, vel mater, aut consanguineus infan præfferit; si verò extraneus, taxatur tanquam de Laicidio.
Pro viro & vxore simul, tur. 4. duc. 2.

De Abortu.

PRo muliere, quæ cepit potum ad necandum fœtum, vel patre, qui dedit potum matri duc. 1. Karl. 8.
Pro extraneo, qui procurauit abortum alterius, tur. 4. duc. 1. Karl. 5.

De Veneficijs & Incantationibus.

PRO muliere venefica vel incantatrice, postquàm superstitiones abiurauit, in quolib dictorum casuum taxatur tur. 6. duc. 2.

De Hæreticis.

ABsolutio ab hæresi, priusquàm abiurauit, cum rehabilitate, in ampla forma, & cum tione, datur pro tur. 36. duc. 9.
Pro Laico cum absolutione infamiæ, turon. 12. duc. 3. Karl. 6.
Et cum inhibitione, adduntur turones duodecim, tur. 24. duc. 6.

De Sacrilegio, furto, incendio, rapina, periurio, & similibus.

ABsolutio cum rehabilitate, in ampla forma, cum inhibitione, in quolibet dictorum num, tur. 36. duc. 9.

De Simonia.

ABsolutio simplex pro Simoniaco, seu mediatore Laico, vel Clerico, tur. 36. duc. 9.

m dispensatione super irregularitate, quoad ordines sacros, & illorum exercitium,
cat. 2.
i dispensatione ad obtinenda alia beneficia, præter illud, supra quo fuit facta Simonia,
componenda cum Datario Papæ.
tatur absolutio, tantùm in foro conscientiæ datur, etiam cum retentione beneficij, super
it Simonia, siue ex eo fructus perceperit, siue non, cum clausula, nullus, &c. Et tunc non
iendum cum Datario, sed taxatur tur. 30. duc. 7. Karl. 6.

De lapsu carnis.

atio à lapsu carnis, super quocunque actu libidinoso commisso per Clericum, cum
ialibus intra & extra septa monasterij, aut cum consanguineis vel affinibus, aut fi-
lli, aut quibusuis alijs, siue ab vnoquoque de per se, siue simul ab omnibus ab
atur, cum dispensatione ad ordines, & beneficia, cum inhibitione, turon. 36.

De bestialitate.

cum illis petatur absolutio, etiam à crimine commisso contra naturam, vel cum brutis,
spensatione, vt suprà, & cum inhibitione, tur. 90. duc. 12. Karl. 6.
rò petatur tantùm absolutio, à crimine contra naturam, vel cum brutis, cum dispensatio-
inhibitione, tur. 36. duc. 9.
solutio pro Moniali, quæ se permisit pluries cognosci intra & extra septa mona-
m rehabilitare ad dignitates illius ordinis, etiam Abbatialem, turonen. 36.

olutio pro Concubinario, cum dispensatione ad ordines, & beneficia, turon. 21.
l. 6.
am inhibitione, tur. 36. duc. 9.
Laico à lapsu carnis super quocunque actu libidinoso, in foro conscientiæ, turon. 6.

ncestu pro Laico, in foro conscientiæ tantùm, turon. 4.
etatur pro vtroq;, videlicet pro viro & muliere, in vtroque foro, turon. 18. ducat. 4.

am inhibitione, pro vno tantùm turon. 24. duc. 6.
ro vtroq; cum inhibitione, tur. 36. duc. 9.
olutio ab adulterio pro Laico in foro conscientiæ, tur. 4.
adulterio cum incestu pro vna persona tantùm, tur. 6.
adultero & adultera simul, tur. 6. duc. 2.

De varijs excessibus.

lutio pro eo, qui corpora excommunicatorum Ecclesiasticæ tradidit sepulturæ, tu-
. 6. duc. 2.
um dispensatione super irregularitate, & ad beneficia obtinenda, turon. 9. ducat. 2.

tiam cum retentione obtentorum, turon. 12. duc. 3 Karl. 6.
solutio pro illo, qui celauit cadauer defuncti, vt beneficia impetraret, turon. 6.

cum dispensatione super irregularitate ad obtinenda beneficia, turon. 9. ducat. 2.
.
etiam cum retentione beneficij obtenti, turon. 12. duc. 3. Karl. 6.
solutio pro Presbytero, qui celebrauit in loco interdicto ignoranter, tur. 6. duc. 2.
verò scienter, non tamen in contemtum clauium, si interdictum erat authoritate ordinaria
absolutio simplex tur. 6. duc. 2.
verò à Papa, turon. 12. duc. 3. Karl. 6.
solutio pro Presbytero, qui coniuges in secundo matrimonio benedixit, qui iam in primo
i fuerant, tur. 6. duc. 2.
cum dispensatione super irregularitate, turonen. 9. duc. 2. Karl. 9.
cum retentione beneficij obtenti, turonen. 12. duc. 3. Karl. 6.

Si Presbyter aliquos clandestinè matrimonio copulauit, & missam coram eis celeb solutio pro ipsis coniugibus turon. 6. duc. 2. Karl. 3. Et pro Laicis, qui interfuerunt, aug turon. 3. pro quolibet.

Absolutio pro illo, qui obstitit, ne literæ Apostolicæ executioni demandarentur, si est, cum dispens. ad obtentum, & ad obtinendum, & absolutione infamiæ & assistenti ducat. 9.

Pro Clerico absolutio simplex, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Absolutio pro Mercatore, qui transportauit hastas ad partes infidelium, & lucrum n portauit, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Si lucrum reportauit, taxatur similiter, & componendum est cum Datario Papæ.

Absolutio pro eo, qui bona defuncti pro mercede seruitiorum defuncto impensoru & admonitus non restituit, dummodò non excedant debitam mercedem, in foro conscie tùm, turon. 6. duc. 2.

Absolutio pro Episcopo, qui certis annis & terminis præfixis iurauit limina Apo visitare, & adhuc non visitauit, cum iniunctione, quòd de cætero promissionem hanc ser tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Absolutio à spirituali excommunicationis sententia, authoritate ordinaria lata, ducat. 2.

Si verò authoritate Apostolica, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

De Irregularitate.

Absolutio & dispensatio generalis ab irregularitate, tur. 50. duc. 13.

Si verò etiam cum absolutione generali à quibuscunq; dictis, tur. 80. duc. 20.

Si super irregularitate incursa ab eo, qui iudicauit in criminalibus vel in similibus lutione, pro præterito, etiam cum absolutione infamiæ, & cum inhibitione, vel secus, duc. 7. Karl. 6.

Et cum absolutione pro præterito, quando ea indiget, tur. 36. duc. 9.

Si verò petatur simul cum dispensatione de præterito, etiam quòd in futurum possit vel aduocare, tur. 45.

Si verò petatur cum vtroq; dispensatio, scilicet de præterito & futuro, etiam absoluti terito, quando non indiget, tur. 50. duc. 12. Karl. 6.

Pro eo, qui medendo incurrit irregularitatem, tur. 36. duc. 9.

Si verò petatur etiam licentia in futurum, tur. 50. duc. 12. Karl. 6.

De sepulturis.

Absolutio ad instantiam cognatorum defuncti excommunicati, siue violenter mortu cadauer in terra benedicta sepeliatur, tur. 6. duc. 2.

Pro Abbate vel Episcopo, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Absolutio pro altero coniugum viuente, altero defuncto, qui clandestinè contraxera duc. 2. Karl. 9.

De commutationibus, seu relaxationibus pœnarum.

Relaxatio exilij siue carceris perpetui simplex, tur. 40. duc. 10.

Si verò petatur dispensatio super irregularitate, etiam cum retentione beneficij obten solutione à delicto, tur. 60. duc. 15.

Relaxatio exilij siue carceris à 10. annis vsq; ad 15. tur. 36. duc. 9.

Cum dispensatione super irregularitate, & in retentione beneficiorum, turon. 50. Karl. 6.

Relaxatio exilij siue carceris à 5. vsque ad 10. annos simplex, & cum absolutio plici à delicto sine dispensatione, taxatur turon. 23. & ducat. 6. Et pro assistentia a turon. 6.

Ad quinquennium relaxatio simplex, &c. tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Relaxatio suspensionis pro Presbytero, qui morbo caduco laborauit, & propter dinarium suspensus fuit, & iam per biennium eo morbo non laborauit, tur. 6. duc. 2. Et ma Episcopo, vt eum celebrare permittat, alio Presbytero assistente.

D

De Relaxatione Iuramenti.

:atio iuramenti ad effectum agendi, pro vna persona in vno contractu, turon. 7. duc. 2.
. 3.
am inhibitione & absolutione infamiæ, tur. 36. duc. 9.
nt plures in eodem negocio, pro quolibet adduntur tur. 3.
nt diuersi contractus in eodem negocio inter easdem personas, pro quolibet contractu vl-
m augentur tur. 3.
axatio iuramenti pro illo, qui iurauit in vna Vniuersitate sumere gradum, quem posset su-
a, tur. 6. duc. 2.
xatio iuramenti, quod absq; salutis æternæ interitu seruari non potest, puta in malis pro-
turpi voto, tur. 6. duc. 2.
iter taxatur Episcopus, aliter Abbas, vel Prælatus generalis.

De commutatione voti.

mutatio voti Religionis non solennis, in foro conscientiæ tantùm, turonen. 15.
at. 4.
similiter commutatio voti castitatis non solennis, in foro conscientiæ tantùm, tur. 15.

olutio à transgressione dicti voti Religionis, vt valeat remanere in matrimonio, cùm ad-
ula: quòd si coniugi superuixerit, votum omninò adimplere teneatur, similiter in foro
æ tantùm, tur. 15. duc. 4.
similis est absolutio, & taxa voti castitatis.
rogatio voti sepulchri Dominici, vel sancti Iacobi in Compostella, aut liminum Apostoli
ali, propter aliquas legitimas causas, tur. 9. duc. 2. Karl. 9.
erò ad biennium tantùm, turon. 4.
nmutatio voti sepulchri Dominici, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.
omponitur cum Datario Papæ.
nmutatio voti Sancti Iacobi in Compostella, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.
omponitur cum datario Papæ.
mmutatio voti sancti Petri & Pauli de vrbe, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.
omponitur cum Datario Papæ.
nmutatio voti alterius cuiusq;, tur. 6. duc. 2.
mmutatio ieiuniorum, & aliarum abstinentiarum, vel alicuius habitus, tur. 6. duc. 2.
etatur pluribus personis, habentibus connexionem inter se, taxatur pro primo integrè,
s pro medietate pro quolibet. Si verò sunt personæ penitus diuersæ, taxatur pro vnoquoq;
i verò petatur pro capitulo, vel conuentu, aut collegio insigni, tax. ad turonenses centum,
tatio sit perpetua.

De commutatione orationum.

mutatio orationum pro militibus religionum, tur. 10. duc. 3. Karl. 6.
mmutatio, siue reductio diuini officij pro patiente defectum visus, vel propter aliquod aliud
entum, tur. 12.
erò mutatur de ritu vnius Ecclesiæ ad ritum alterum, tur. 9. duc. 2. Karl. 9.
mmutatio officij pro conuentu, vel capitulo, tur. 60. duc. 15.
si cum facultate anteponendi, vel postponendi, tur. 100. duc. 25.

De commutatione vltimæ voluntatis.

atur turon. 12. duc. 3. Karl. 6.
petatur potestas transferendi ossa, vel missas, vel Ecclesiam, & similia, vltrà adduntur

De Reductione Missarum.

uctio Missarum propter tenuitatem fructuum, tur. 12. duc. 12. Karl. 6.

Et cum assistentia, tur. 18. duc. 5.

Si ad petitionem Rectoris pro se, & successoribus cum assistentia, turonen. 30. duc Karl. 6.

Si petatur à collegio, vel capitulo, aut vniuersitate, tur. 40. duc. 10.

Si cum commutatione vltimæ voluntatis testatoris, taxæ reductionis addantur tur. 6

De confirmatione.

Confirmatio concordiæ pro priuatis personis, licitæ tamen, & iuxta Canonicas sancti... stæ, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Si pro confraternitate, vel vniuersitate, vel monasterio, tur. 24. duc. 6.

Confirmatio concordiæ super rebus Ecclesiasticis, si fiat in forma, si in euidentem, ... iuxta valorem, &c.

Si verò non fiat in forma, si in euidentem, tur. 12. duc. 3. Karl. 6.

Confirmatio alienationis rerum Ecclesiasticarum taxatur iuxta formam, si in euiden...

Confirmatio statutorum super certo numero beneficiorum seu beneficiatorum, cum assistentia, tur. 30. duc. 10.

Confirmatio statutorum pro Ecclesiâ cathedrali, turon. 80. duc. 20.

Si verò pro collegiata, tur. 60. duc. 15.

Si petatur confirmatio vnius statuti tantùm expressi, si sit alicuius momenti, & Eccl... thedralis, tur. 40. duc. 10.

Si verò non videtur magni momenti, taxatur ex arbitrio officialium.

Confirmationes erectionum, vel reseruationum iuris patronatus, taxantur pro erectiones, vel reseruationes. Et sic de similibus.

Confirmatio vnionis perpetuæ factæ per ordinarium ex causa, in qua à iure permi... turon. 50.

De beneficijs pro pauperibus.

Alternatiuum beneficium, vel cessionis bonorum, vel termini quinquennalis ad elect... maioris part. tur. 5. duc. 1. Karl. 6.

Si cum derogatione statuti innuentis certam formam reddendi, tur. 8. 2. 5.

Capitulum Odoardus, pro Clerico, tur. 5. 1. 6.

Si cum absolutione à pen. tur. 6. 1. 9.

Si cum dispensatione ab irregularitate, tur. 9. 2. 9.

Capitulum peruenit, pro Clerico, & beneficiato, turon. 6. 1. 9.

Si pro Episcopo, duplicatur taxa.

De Declaratorijs.

De declaratoria iuris, siue Religionis, siue homicidij, siue alterius cuiuscunque, t... turon. 6. 21.

Exceptis matrimonialibus, quæ taxantur tur. 7. 2. 1.

Perinde valere.

Pro eo, qui perdidit literas testimoniales aliquorum ordinum, tur. 6. 2.

Pro eo, qui omisit in literis aliquid narrare, quòd si narrasset illas, nihilominùs obtin... nec aliquid in taxa alterasset, tur. 6. 2.

Si verò id, quod est omissum, non tam facilè fuisset concessum, non tamen alterasset t... taxatur tur. 6. 2.

Si autem alterasset taxam, si quidem in minus quàm sex, tur. 6.

Si in plus, taxabitur vltra 6. ad totum illud plus, in quo prior taxa alterata fuisset.

De Licentijs, & Indultis.

Licentia transferendi parochialem Ecclesiam, vel collegiatam cum omnibus suis iuribus in... nasterium, tur. 24. 6.

um prophanatione prioris loci, tur. 40. duc. 10.
tia erigendi fontes Baptismales, tur. 24. 6.
tia erigendi collegiatam, vel commutandi parochialem Ecclesiam, tur. 100.
tia erigendi parochialem Ecclesiam, vel monasterium, tur. 24.
tia erigendi, seu transferendi cœmiterium, vel oratorium, vel capellam, tur. 12. 3. 6.
prophanatione prioris loci, tur. 24. 6.
ecatur ad instantiam vniuersitatis, duplicatur taxa.
tia transferendi reliquias de loco ad locum, de consensu quorum interest, non tamen
. 9. 2. 9.
tia pro annexa filiali dependente à parochiali Ecclesia, vt in illa Missæ & alia diuina
rari possint in perpetuum, & corpora defunctorum sepeliri, & Sacramentum Euchar.
ri, dempto festo Paschali, turon. 40. 10.
rò vt & fontes Bapt. inibi erigantur, tur. 50. 12. 6.
tia celebrandi in capella non consecrata, tur. 12. 3. 6.
cum licentia transferendi vel erigendi vnam capellam, tur. 18. 4. 6.
uatio iuris patronatus pro se & hæredibus, tur. 40. 10.
ntia erigendi Apothecas in porticu Ecclesiæ, tur. 12. 3. 6.
ntia erigendi confraternitatem cum confessionali pro vtriusq; sexus confratribus; altari
Licentia in locis interdictis sepeliendi, & Euchar. Sacramentum recipiendi, festo Paschali
. 120. duc. 30.
tio dedicationis, seu inuocationis Sancti, &c. tur. 12. 3. 6.
tia celebrandi vbiq;, tur. 9.
ntia celebrandi bis in die, ad vitam vnius tantùm, tur. 12. 3. 6.
petitionem collegij, vel capituli, aut vniuersitatis, siue congregationis Presbyterorum
, tur. 100. 25.
ntia pro consulibus vnius oppidi, tempore interdicti, quòd possint in eorum capella fa-
ri d. officia, & inibi sepeliri, cum clausulis consuetis, tur. 100.
e portatile, tur. 8. 2. 6.
o viro & vxore, turon. 9. 2. 9.
am pro liberis, pro qualibet persona augetur taxa tur. 4.
ntia celebrandi ante diem, tur. 12. 3. 6.
ntia publicandi indulgentias Cardinalium absq; ordinarij licentia, tur. 6. 2.
ntia recitandi horas canonicas secundum ritum alterius diœcesis, quàm suæ, tu-
.
ndum vsum Romanæ Ecclesiæ, turon. 6. 2.
m licentia pro regulari, tur. 9. 2. 9.
ntia anteponendi & postponendi horas canonicas, tur. 9. 2. 9.
si petatur simul etiam secundum vsum Romanæ Ecclesiæ vel alterius, turonen.

licentia anteponendi & postponendi tantùm, petatur pro conuentu vel capitulo,
15.
ntia testandi & disponendi de bonis, pro clerico seculari, tur. 13. 3. 6.
egulari, dummodò non de acquisitis ex bonis monasterij, tur. 24. 6.
Episcopo titulari, turon. 36. 9.
alio Episcopo, tur. 50. 12.
Abbate vel commen. totidem.
Priore, turon. 36. 9.
Protonotario Apostolico, tur. 18. 5.
ntia eligendi confessorê in forma, pro vna persona tantùm, tur. 6. 2.
viro, & vxore, turon. 7. 2. 3.
libris & alijs coniunctis, pro qualibet persona augetur taxa tur. 1. Si non exprimitur il-
merus, augetur tur. 4.
confraternitate, capitulo, vel vniuersitate, in perpetuum, taxa est arbitraria, & haben-
o qualitatis illorum.
regulari de licentia sui superioris, tur. 6. 2.
licentia superioris, tur. 12. 3. 6.
possit stare ex ra, turon. 6.
ntia vtendi lacticinijs temporibus prohibitis, pro vna persona tantùm, tur. 6. 2.
tota familia, turon. 12. 3. 6.
pluribus coniunctis, tur. 12. 3. 6.
capitulo, collegio, congregatione, vel vniuersitate, in perpetuum taxa est arbi-

oppido, & illius districtu, etiam pro Clericis, fratribus, & Monialibus cuiuscunq; ordi-
200. 50. Habenda tamen est ratio oppidorum.

Si pro communitate ratione loci frigidi, & ob penuriam piscium, & olei oliuar quidem communitas talibus lacticinijs vti consueuit à iuuenili tempore, tur. 100. 25.

Licentia percipiendi fructus in absentia, residendo in altero beneficiorum, vel in Rom ria, vel studendo in loco, vbi studium viget generale, tur. 9. 2. 9.

Licentia transferendi ossa vnius cadaueris, turon. 6. 2.

Si verò plurimorum cadauerum eiusdem familiæ, pro quolibet taxatur integrè.

Licentia visitandi per alium in Archidiaconatu, tur. 36. 9.

Derogatio fundationis alicuius beneficij, in qua cauetur, quòd nullus possit beneficium, nisi sit actu Presbyter, vel quòd illud obtinens non possit obtinere ali ron. 12. 3. 6.

Licentia deferendi corpus Christi, si semel tantùm in anno, tur. 12. 3. 6.

Si bis, tur. 20. 5. 3. Si ter, tur. 30. 7. 6. Si quater, turon. 40. 11. Si quinquies, tur. 5 Si sexies, tur. 60. 15.

Et sic vlterius, pro qualibet vice addendo decem.

Licentia deferendi merces semel, vel pluries ad partes infidelium, vel aliàs exercendi n ram etiam, locorum ordinariorum, & quorumcunq; dominorum temporalium, etiam Imperatoris, seu quorumuis aliorum licentia minimè requisita, cum derogationibus a mis, tur. 24. 6.

Licentia portandi frumentum ad partes infidelium, videlicet per totam Barb vsq; ad tria millia grossarum saluiarum, iuxta tenorem priuilegij, & literarum Apostoli tur. 50. 12. 6.

Licentia pro vicario, quòd in absentia Episcopi possit quæcunq; ornamenta Ecclesiast tamen corporale, calices, & patenas, benedicere, tur. 50. 12. 6.

Pro Abbate, pro vita tamen sui monasterij ad eius vitam, turon. 40. 10.

In perpetuum verò, taxatur tur. 200. 50.

Licentia medendi tam pro Clerico seculari, quàm regulari, turon. 30. 7. 6.

Si cum absolutione de præterito, tur. 36. 9.

Si pro Episcopo, tur. 50. 12. 6.

Licentia pro Presbytero, quòd possit studere medicinæ, & mederi cum absolutione de to, si artem huiusmodi exercendo in aliquo excessit, tur. 40. 10.

Licentia audiendi leges pro Clerico seculari, tur. 9. 2. 9.

Pro regulari in conuentu, tur. 12. 3. 6.

Extra conuentum, tur. 12. 3. 6.

Si sine licentia superioris, extra conuentum ad septennium, tur. 18. 4. 9.

Si cum facultate deseruiendi beneficio Ecclesiastico, & prædicandi, tur. 21. 66.

Licentia procurandi seu aduocandi pro Clerico seculari, tur. 30. 7. 6.

Si cum absolutione de præterito, tur. 36. 9.

Licentia exercendi officium notariatus, tur. 12. 3. 6.

Licentia exercendi officium iudicis secularis in ciuilibus tantùm, tur. 24. 6.

Si verò etiam in criminalibus, cum limitationibus consuetis, tur. 37.

Licentia mutandi nomen proprium, tur. 9. 2. 9.

Licentia mutandi cognomen vel signum, tur. 6. 2.

Licentia reconciliandi Ecclesiam, seu cœmiterium, tur. 12. 3. 6.

Licentia obtinendi Canonicatum in cathedrali, pro constituto in duodecimo su anno, non obstantibus regulis in contrarium editis, turon. 12. 3. 6. Pro constituto in tred turon. 6. 2.

Licentia celebrandi inter Græcos græcè, & Latinos latinè, tur. 9. 2. 9.

Licentia visitandi sepulchrum Dominicum, tur. 4. 1. 6.

Pro Episcopo de non promouendo, nec suscipiendo munus consecrationis ad annu ron. 30. 7. 6.

De non promouendo ad septennium, tur. 9. 2. 9.

Licentia celebrandi capite cooperto, tur. 12. 3. 6.

Si pro Episcopo vel Abbate, tur. 24. 6.

Licentia de non residendo pro Episcopo titulari, tur. 18. 4. 9.

Licentia obtinendi duo beneficia dissimilia sub vno & eodem tecto, tur. 12. 3. 9.

Licentia, quòd Episcopus titularis non teneatur visitare limina Apostolorum Petri & propter locorum distantiam, & non perpetuò, tur. 24. 6.

Si perpetuò, turon. 50. 12. 6.

Licentia pro spurio, quòd possit recipere à patre Laico vel clerico seculari, vsque ad sum ducentorum ducatorum ex legato vel donatione, tur. 12. 3. 6.

Idem à patre regulari, habente aliàs facultatem disponendi: à patre verò regulari non ha disponendi facultatem, tur. 24. duc. 6.

ntia piscandi Dominicis vel alijs festis diebus, pro redemtione captiuorum ad quin-
, tur. 12. 3. 6.
ro conuentu, confraternitate, vel communitate, tur. 50. 10. 6.
ntia pro capitulo cathedralis Ecclesiæ, quòd possit aliquas pecunias pro reparatione
ntione ciuitatis contribuere, tur. 24. 6.
ntia adoptandi, vt possit in omnibus bonis succedere, sine tamen præiudicio cognato-
n. 12. 3. 6.
ntia vescendi carnibus à Saracenis interfectis, pro quodam domino temporali, & sua fa-
30. 7. 6.
ntia pro muliere honesta cum tribus vel quatuor matronis ingredi monasterium Mo-
nater in anno, insolita forma, tur. 12. 3. 6.
ntia, quòd pater possit filiam introducere in monasterium, vt bonis imbuatur moribus,
3. 6.
ntia recipiendi habitum militiæ S. Iacobi de Spata, à quocunque Prælato, tu-
5.
ntia recipiendi habitum militiæ Iesu Christi, vel alterius, tur. 30. 7. 6.
ro muliere, etiam S. Iacobi, tur. 40. 10.
ntia recipiendi habitum tertij ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupati, à
e antistite, seu persona in dignitate Ecclesiastica constituta, pro coniugato, tu-
. 6.
ultum, quòd miles S. Iacobi possit matrimonium contrahere cum vidua, quod per sta-
æ est prohibitum, tur. 12. 3. 6.
ntia pro religioso, vt possit esse confessor monialium, etiam alterius ordinis, tu-
2.
ntia prædicandi pro prædicatore egregio, tur. 36. 9.
t concioni eius interessentes certos dies indulgentiarum consequantur, tur. 40. 10.
ntia doctorandi pro Clerico seculari, vel regulari, tur. 12. 3. 6. si cum licentia superioris
minùs, tur. 18. 4. 9.
ntia pro Abbatissa visitandi domos & terras Monasterij sui, vnà cum tribus aut quatuor
is, tur. 24. 6.
ntia pro fratre ordinis Minorum de obseruantia, quòd possit habere procuratorem, qui
quas ipse suâ industriâ acquisiuit, exigere, & recipere, ac in vnius ipsius fratris filium con-
sit, tur. 12. 3. 6.
ntia vtendi camisijs lineis, & dormiendi in linteaminibus pro regulari, turo-
. 6.
ntia pro Moniali, quòd non possit reduci ad strictiorem ordinem, quàm professa fuit,
. 3. 6.
ntia pro toto Monasterio petente reduci ad strictiorem obseruantiam, quàm professi fue-
mutando superiorem, tur. 40. 10.
ntia transferendi de ordine ad ordinem parem, turon. 15. 4. Si ad arctiorem, tu-
. 6.
otum Monasterium petit transferri ad alium ordinem, tur. 50. 12. 6.
e ordine ad ordinem longiorem, tur. 24. 6.
monasterio ad monasterium eiusdem ord. professionis, habitus & obseruantiæ regularis
rouinciæ, tur. 4. 1. 8.
lterius prouinciæ, turon. 12. 3. 6.
um vsufructu, dote, & supellectilibus, addantur tur. 6.
ntia ducendi vitam heremiticam, turon. 12. 3. 6.
olutio ab Apostasia pro vagabundo volente redire ad ouile, tur. 12. 3. 6.
entia deferendi habitum subtus, turon. 12. 3. 6.

De Marrania.

rrania in amplissima forma componitur, pro Clerico, tur. 60. 15. Pro laico tur. 40. 10.
t in vtroq; casu componendum est cum Datario Papæ, nisi sedes vacet, tunc datur pro Cle-
. & pro Laico, tur. 60.
tum, quando non datur in ampla forma, sed ad exercendum aliquod officium, vn-
, cuius ipse peritiam habet, vel pro Presbytero ad effectum celebrandi, turonen.
.
si sit ad effectum aduocandi, vel medendi, tunc taxatur tur. 24.

Theodorus Graminæus, & ante hunc multi alij.

SCire debes, quòd ex effuſione ſanguinis Chriſti, & multis meritis martyrum & aliort
ctorum, conſtitutus eſt theſaurus Eccleſiæ, cuius poteſtatem habet vicarius Chriſt; & ci
aperit cui vult, & quando vult. Nam quia vna guttula fuiſſet ſufficiens ad liberandum totu
dum: item & martyres fuerunt puniti vltrà, quàm eorum delicta meruerunt: certè omnia il
ta, quæ ſuperabundant, ſunt in manu Eccleſiæ. Imp. Max. 2. P p. Pio. 4.

Idem in Myſtico Aquilone ſuo. Quòd Thaddæus ait, me ſeptentrionis matrem S
facere, filias Magdeburgum, Brandeburgum, &c. malitioſè ac fraudulenter mecum ag
vt virum bonum decebat, in quo iuuenilis ardor nocendi cupiditate flagrans, iam extin
debebat. Verba enim non mea, ſed Abbatis Ioachim ſunt, qui ſuper Eſaiam parte p
oneribus ſexti temporis expreſsè inquit (vt in meo lib. fol. 99. v. 7. & in margine ad ve
tinè citaueram:)

Futurum eſt, vt Eccleſiam Romanam in partibus Occiduis conſtitutam, Teuton
potentia conculcet. Nam ſicut peccati radix Antiochus, finem Iudaicis dedit Hiſtorijs: ſ
rio perditionis filius prælijs Germanorum. Nullus enim populorum legitur ad tantam a
dinem perduxiſſe Romanam Eccleſiam, ſicut domeſticus Alemannus. Ab Aquilone Germ
pandetur hæreſis, & afflictio, quæ non ſolùm inuoluet reprobos, ſed & electos afficiet tem
præfinitis. Huius Aquilonis mater eſt Saxonia: filiæ verò Magdeburgum, Brandeburgum,
Mechelburgum, ISLEBIVM, leuantes contra Dominum Spiritum peſtilentem.

Hæc prophetia cùm circa annum Domini milleſimum, ducenteſimum ab ipſo Abbat
ſit, impudenter & temerariè mihi à Thaddæo imputatur.

Et in margine Graminæus porrò inquit: nota patriam Lutheri, ante 350. & amplit
prædictam.

Ad dirimendam hanc litem, propria & ipſammet verba Abbatis Ioachimi ſuper Eſai
longè aliter (vt ſequitur) ſonant, recitanda ſunt.

In gl. b. Nam ſicut, inquit, peccati radix Antiochus, 1. Mach. 1. finem Iudaicis ded
rijs: ſic & in nouo perditionis filius prælijs Germanorum. Vnde & legitur Eſa. 18. Deferetu
Domino à populo dilacerato & terribili: poſt quem non eſt alius, cuius diripuerunt terra
Nullus enim populorum legitur ad tantam amaritudinem perduxiſſe Romanam Eccleſia
domeſticus Alemannus.

In gl. a. Etſi à Petri nauicula toleratur pro tempore Spiritus tempeſtatis: illud magis
Eccleſiam, quo inter viros prælaticos & potentes Liuonica puritas hæreticâ fœditate ſordeſce

Totum tempus poſteritatis aquilæ decedentis vsque ad filij perditionis originem: qui
uerſalis iniquitas, nomen præfinitionis includit.

Super habitatores Eccleſiaſticos verſos in arcum prauum, Pſal. 77. ab Aquilone Ge
illa pandetur afflictio: quæ non ſolùm inuoluet reprobos, ſed & electos afficiet temporib. pr

In gl. b. Omnes hi noui filij Babylonis, Apoc. 18. leuantes contra Dominum Spiritu
lentem. Hæc ſunt ipſiſsima verba Abbatis.

Conferens igitur Lector æquus Graminæi relata ex Abbatis Ioachimi libello, cum ipſo
tico, videbit, quàm longè à veritate receſſerit ille Graminæus. Hæc enim ſequentia omnia:
Aquilonis mater eſt Saxonia, filiæ verò Mechelburgum, Iſlebium) & patriam Lutheri ant
annos prædictam fuiſſe; omninò in Abbate non reperiuntur, ſed falsò illi affinguntur. Abba
tantùm Magdeburgenſium, Bragbeburgenſium, Miſnenſium, Berſebergenſium, & Vzeld
ciuitatibus gloſſam hanc ſequentem, & nullam aliam adſcripſit (omnes hi noui filij Bab
Apoc. 18.) Id autem, quod in illo capite 18. agitur de Antichriſto ſuo Romano, ſeu nou
gna Babylone, omninò nihil pro Graminæo facit, ſed impugnat ipſum potiùs. Indigna
tali viro eſt temeritas, quòd falsò aſſuit Abbati verba; Hæreſis, Mechelburgum; & præter
bium, quorũ nec vnum ibi reperitur. Et ex Abbate refert quidem: ab Aquilone pandetur
cauſam autem, quare, & in quos ſuperuenturum ſit id mali, ſilentio præterit. Nam A
preſsis verbis, Eccleſiaſticos in arcum prauum (ſecundum illud Pſalmi 77.) verſos, & p
malefactores iram Dei meritos, aſſerit.

Quid verò ſentiat idem Abbas de vrbe Roma, Curia & ſede Pontificis Romani, d
clericatu, & cohorte papali, & quòd propter horrenda flagitia, & abominanda delicta
pſos penitus ſit reprobaturus & perditurus; & quòd non Magdeburgum, ſed Roma; R
quam, ſit Magna illa noua Babylon; lector ſuperiùs legendo perluſtrare poterit ſub nom
batis Ioachimi in libro ſuper Hieremiam, Ieſaiam, Danielem, Euangelium Ioannis, Apoca
de ſeptem ſigillis, concordiæ, in Cyrillum de magnis tribulationibus & ſtatu Eccleſiæ: d
temporibus; de flore: item apud Hieronymum, Auguſtinum, Ansbertum, Petrarcham, Bo
& alios in hoc opere in plurimos; qui, Romam eſſe ipſam Babylonem, ſatis abundè demo

Anno

s (lector) apud Gregorium super illud Iob. 30. (Ad dextram orientis) sequentia: Hi ad
em, inquit, Ecclesiæ prosilient, qui electa membra redemtoris credebantur: hic nihil de
d de illis ipsis, vt Schola Parisiensis de periculis Ecclesiæ interpretatur, qui perfecta mem-
reputantur, vt sunt hodie Iesuitæ, qui certè (vtpote viri prudentes & doctissimi) totius
ndamenta nulla esse, satis nouerunt: sed eum, à quo conducti sunt, & qui illos ad sum-
ites (intrant enim vt vulpes) cushare potest, offendere hactenus noluerunt: verunta-
ilis idem Ioachimus super Ieremiam vaticinatur, illi ipsi sunt, qui contra Romanam
pirabunt: atq; eos, detracta larua, propediem hoc facturos, speramus. Hactenus enim
chimi super Ierem.) prohibiti fuerunt ex lege, reuelare, & denudare ignominiam matris
, sed nunc cogentur prodere eius iniquitates.
e æquus lector iudicabit facilè, quòd ex his infideliter allegatis Ioachimi dictis Grami-
possit contra nos astruere, & quòd vana sit insolens ipsius vaticinij sui efficta o-

TIMONIA EX TRIGINTA MA-
æ authoritatis scriptoribus, qui Romam Babylonem,

eiusq; Episcopum Antichristum certò statuerunt: à Simone Schardio I. C. Im-
perialis Cameræ assessore, in vnum collecta & edita.

, vrbem Romam Babylonem esse, ipse angelus Dei affirmat, exponens Apocalyp. 17.
ngelistæ visionem bestiæ, habentis septem capita, & gestantis turpissimam adulteram
e, atq; dicens: septem capita esse septem montes, in quibus mulier, quæ tenet imperium
let: videlicet rerum pulcherrima Roma:

Septem quæ vna sibi muro circumdedit arces,

s: vt Palatinum, Capitolium, Auentinum, Celium, Esquilinum, Viminalem, &
n.
Ioannis Euangelistæ testimonium meritò secundus tribuitur Arezlæ, vel Aretiæ, ex-
æ in omni virtutum genere fœminæ, quæ sanctissimi patriarchæ Noachi vxor fuit, De-
imens, sapientissima & religiosissima, ac prophetiæ spiritu mirabiliter illustrata. Hæc
byllarum antiquissima, Chaldæa vel prophetissa à priscis autoribus, à quibusdam et-
cha siue cœlestis dicta, 24. libris (quos vaticinos edidit) omnium gentium ac popu-
menti præcipui res descripsit: Dominiq; Christi negocia principalia, eiusq; æmulum ne-
seudochristum suis depinxit coloribus.
eum vocat mendaciorum prophetam, peritissimum artium magicarum, veneficiorum
, magnificè gloriantem tyrannum, regem teterrimum; Gog vel immanem hostem po-
tq; impostorem: & Ecclesiam eius regnum nefarium ac iactabundum (quòd iustum
persequeretur) appellat, pellicem impudicam, Babylonem: & (ne quis aliam existimet
nam) impuram ciuitatem Latinæ terræ, veneficiorum operatricem, ac puerorum (proh
xtionem nefariam admittentem. Alio item loco vaticinans, Romam expresse Baby-
e verbis nominat:

Veniet (inquit) *cælo stella magna in mare vastum,*
Et inflammabit mare profundum; ipsamq; Babylonem,
Italiæ terram, cuius gratia multa perierunt,
Ebræorum sancti, fideles, & templum verum.

e vltimo certamine militantis Ecclesiæ sub finem mundi, sic cecinit: nouissimæ ætatis
ci erunt, praui & stolidi, quando in terra erunt prædicantes mendaces, seductores loco
um. Et Belias veniet (sic Antichristum vocat, notans, eum autorem vniuersi mali esse)
ulta edet hominibus. Tunc verò sanctorum virorum deiectio erit, & profligatio electo-
q; fidelium.

unc Angeli & Sibyllæ interpretationem vetustas quoq; ferè omnis secuta est. Siquidem Ire-
copus Lugdunensis, qui vicinus Apostolorum, Polycarpum Ioannis Euangelistæ discipu-
lib. 5. aduersus hæreses Valentini & similium, explicans numerum nominis bestiæ 666.
, inter cætera, Latinum seu Romanum fore Antichristum, indicat ex nomine λατεῖνος,
æ numerum 6 6 6. præcisè continent, ac de nomine ita scribit: hunc numerum nominis
vt caueamus illum venientem, scientes quis est. Et valdè verisimile esse dicit, nomen eius
νος. Nouissimum enim regnum hoc habet vocabulum: Latini enim sunt, qui nunc re-
rò literarum numerus hic est: λ 30. α 1. τ 300. ε 5. ι 10. ν 50. ο 70. ς 200.

Summa

Summa horum fit 6 6 6. cui etiam congruit Ebrææ dictionis numerus, qua signi literis regnum Romanum.

4. Irenæo meritò succedit Q. Septimius Florens Tertullianus, quo ex veteribus Christianam aduersus Ethnicos tutandam susceperunt (teste Lactantio) omni gener millibus peritior fuit. Is verò inter alia libro 3. aduersus Marcionem, sic de Roma s enim hoc nouum est Creatori, figuratè vti translatione nominum, ex translatione crimin & ἄρχοντας Sodomorum appellat ἄρχοντας Iudæorum: & populum ipsum populu næ vocat. Sic & Ægyptus nonnunquam totus orbis intelligitur apud ipsum, superstitio iectionis eulogio. Sic & Babylon etiam apud Ioannem nostrum, Romanæ vrbis figu inde magno regno superbæ, & sanctorum Dei debellatricis. Hactenus Tertullianus.

Ideò verò Roma Babylon figuratè dicitur, quia inter vtramq; insig. is est collatio prima fuit monarchia, Romana est vltima. Babylon grauiter afflixit Dei populum: i exercet Roma Ecclesiam Dei. Babylon gratioc. ptiuitate attriuit Israëlem: ita Roma quàm diuturna captiuitate Ecclesiam. Babylon vicit populum Dei, inflammataq; vrb Iymorum, & exciso templo, captiuum abduxit Israëlem: ita & Roma, vastata vrbe morum, & templo exciso, triumphauit de Israële. Babylon idololatriam, superstition mnem abominationem plantauit, prouexit, defendit, & obtulit omnibus: tand minimè putasset, liberato derepentè Dei populo, ipsa funditus interijt: ita & Roma g & nutrix, & vegetatrix omnium in Ecclesia postremi seculi abominationum, in quibus p dem, liberatis omnibus verè in Christum credentibus.

5. Quàm verò vt cæteros Orthodoxos dotibus ingenij ac eloquentiæ, sic quoq; eosd de Babylonica Roma, intrepida libertate Hieronymus Stridoniensis superat, dum ad scribit, vt Bethlehem commigretur? Et hic puto (inquit) locus sanctior est Tarpeia r cœlo sæpius fulminata ostendit, quòd Domino displiceret. Lege Apocalypsin Ioan de muliere purpurata, & scripta in eius fronte blasphemia, septem montibus, aq bylonis cantetur exitu, contuere: exite, inquit Dominus, de illa populus me s, & pes fitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis: fugite de medio Babylonis, vnusquisq; animam suam: cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio d & custodia spiritus immundi.

Est quidem ibi sancta Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum & martyrum, est Christi fessio, est ab Apostolo prædicata fides: & à gentilitate calca a, in sublime se quotidie e bulum Christianum: sed ipsa ambitio, potentia, magnitudo vrbis, videri & videre, talitare, laudare & detrahere, vel audire vel proloqui, à proposito monachorum aliena sunt.

Quòd si hæc Hieronymus circiter annum à Christi natiuitate 360. quo tem pore om Roma castiora & incorruptiora erant, scripsit, quid eum hoc tempore scripturum fui mas, quo omnis impietatis, omniumq; vitiorum sentina illic inundat? Similes loci res apud eundem inueniuntur: vt Tomo tertio Epistolarum, vbi Algasiæ vr de m qua differit, maximè quo sensu accipienda sint, quæ Paulus scribit 2 Thess. 2. Nisi d primùm, & reuelatus fuerit homo peccati. Itidem in præfatione Dydimi, de Spiritu san linianum. Item in fine secundi libri contra Iouinianum. Sed vnum adhuc ex Catalogo Ecclesiast corum subiungam, vbi de Marco discipulo & interprete Petri scribit: & P quit) Hierapolitanus episcopus meminit huius Marci, & Petrus in epistola prima, Babylonis figuraliter Romam significans: salutat vos Ecclesia, quæ in Babylone, vobiscu & Marcus filius meus.

6. Nec aliud Augustini iudicium de Roma fuisse, apparet ex lib. 18. de Ciuitate Dei, bit: condita est Roma velut altera Babylon, & velut prioris filia Babylonis, per quam De orbem debellare terrarum.

7. Gregorius Magnus, qui anno Domini 604. confessor obijt, omnium pontificum norum doctrina & vita præstantissimus, quem Antichristum fore putauerit, scriptis s status est, cùm in ipso Papatus initi limine aduersus papistici regni primatum pugnans, l 194. ad Mauritium conquerens scribit: nunquid non, cùm se Antichristus veniens Deum lum valdè erit, sed tamen nimis perniciosum? Si quantitatem sermonis attendimus, syllabæ: si verò ponders iniquitatis, vniuersa pernicies. Ego autem fidenter dico: quia qu vniuersalem sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit: perbiendo se cæteris præponit, nec dispari superbia ad errorem ducitur.

Et lib. 4. Epistolarum, capite 82. scribens ad Ioannem Ieiunatorem, patriarcham C tinopolitanum, qui œcumenicus & vniuersalis episcopus haberi voluit, comparat eum fero, qui Esaiæ 14. dicit: in cœlum conscendam, supra astra cœli exaltabo solium meum bo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, ero Altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ episcopi, nisi astra cœli, rum vita simul inter peccata erroresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent. dum cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, quid aliud dicis, nisi; in cœlum co

Anno

fraternitas deſpiciens ſub ſe premere conatur, quid aliud dicit, niſi hoc, quod ab an-
dicitur, Aſcendam ſuper altitudinem nubium? Quæ cuncta ergò cùm flens re-

eundem Conſtantinopolitanum præſulem, epiſtola 38. parte quinta Regiſtri, hæc rur-
lum quod veritas prædixit, peſtilentia & gladius per mundum ſæuit: gentes in gentes
terræ concutitur orbis cum habitatoribus ſuis: terræ dehiſcentes ſoluuntur: omnia, quæ
nt, fiunt. Rex ſuperbiæ propè eſt, & (quod dici nefas eſt) ſacerdotum ei prægara-
s: quia ceruici militant elationis, qui poſiti fuerant, vt ducatum præberent humi-

ergò Bonifacius tertius ciuis Romanus, contra tam graues & verè Apoſtolicas anteceſſo-
rtationes à Phoca crudeliſsimo Cæſaricida impetrat, vt Roma ſit caput omnium Eccle-
Epiſcopus Romanus ſuperior Conſtantinopolitano habeatur, & œcumenicus vocetur,
ententia anteceſſoris Gregorij, viri verè Magni, Antichriſti nomen meretur, vel eius præ-
adus eſt, cum omnibus ſucceſſoribus ſuis, idem nomen diabolico faſtu non tantùm
us, ſed & horribili tyrannide, ac piorum perſecutione defendentibus, vt Satan à facie
reſſus videatur ad percutiendum Iobum vlcere peſsimo? Etſi enim titulum Serui Seruo-
Gregorius ab omni ambitione ac dominandi libidine alieniſsimus introduxit, vniuer-
pi nomine penitus abrogato, retineant: id tamen faciunt more Chanaan, atque filio
Gen. 9. qui mundi imperium ad ſe rapuerunt, ac tyrannicè fideles fratres oppreſſerunt,
otius terrarum orbis domini.

r Papiſtarum aduocatas ſanctiſsimas, nulla à ſcriptoribus eorum ſuperſtitioſis magis ce-
quàm Brigitta, ob mirabilia multa, quæ cum aqua luſtrali feciſſe fertur. Ea librum
elationum vnum compoſuit, ac edidit (vt Geraldus Cambrenſis ait) angelo dictante,
ante, & ſcriptore notante: tantæ apud Papiſtas authoritatis, vt in ſcholis Oxonienſibus
ores magiſtraliter eum expoſuerint. In eo quæ continentur, ſi papiſtis probantur, quo-
bunt, Papam veriſsimum Antichriſtum eſſe? Etſi enim aliâs in verbis ipſius ſit tanta ob-
ad ea enucleanda Delio natatore opus videatur: tamen, vbi de ſede Romana conqueri-
ſpicuis ac claris verbis vtitur, vt etiam à puero intelligi queant. Sic enim libro 1. Reue-
capite 41. de Romano Epiſcopo ſcribit:

e ergò conqueror ſuper te, caput Eccleſiæ meæ: qui ſedes in ſede mea, quam Petro & ſuc-
ius tradidi, ad ſedendum in ea triplici dignitate & authoritate: primò, vt poteſtatem
gandi animas, & ſoluendi à peccato: ſecundò, vt aperirent cœlum pœnitentibus: tertiò,
nt cœlum maledictis & condemnatis. Sed tu, qui deberes ſoluere animas, & ad me
verè es animarum interfector. Ego enim inſtitui Petrum paſtorem ouium mearum: tu
iſperſor & lacerator earum. Tu autem peior es Lucifero. Ipſe enim habebat ad me
& nullum concupiuit occidere, niſi me, vt pro me dominaretur: tu autem tanto deteri-
non ſolùm occidis me, remouendo me à te per mala opera tua: ſed & animas occidis,
exemplum tuum.
edemi animas ſanguine meo, & commiſi eas tibi tanquam amico fideli: tu autem tradis
inimico, à quo redemi eas. Tu es iniuſtior Pilato, qui nullum iudicabat ad mortem,
autem non ſolùm iudicas me, quaſi nullius dominatorem, & nullius boni dignum, imò
innocentes condemnas, & nocentes dimittis. Tu es immitior Iuda, qui me ſolum
u autem non ſolum vendis me, ſed & animas electorum meorum, pro turpi lucro tuo &
ine. Tu es abominabilior Iudæis: ipſi crucifixeruint corpus meum ſolum: tu autem
pungis animas electorum meorum, quibus malitia tua & transgreſsio amarior eſt omni
it ideo quia tu ſimilis es Lucifero, iniuſtior Pilato, immitior Iuda, abominabilior I-
meritò conqueror ſuper te. Obijt autem Brigitta anno 518.

umenius in fine epiſtolæ prioris Petri, & ipſe per Babylonem Romam intelligit, Baby-
m, inquiens, hîc Romam vocat, ob excellentiam imperij, & claritatem: id quod olim
to tempore obtinuit.
rrò vt orthodoxi patres, ſic quoque alij, qui eos ſubſecuti fuêre, Eccleſiaſtici ſcriptores ac
mam pro Babylone acceperunt. Nam Epiſcopi Belgici circa annum Domini 860.
ao primo Papa contentionem quandam de quodam matrimonio habentes, epiſtolam
tis acrem ſcripſêre, in qua inter alia Romam Babyloniam vocant, his verbis: Spiritus
) ſanctus autor eſt omnium Eccleſiarum, qua longiſsimè & latiſsimè terrarum orbis por-
Ciuitas Dei noſtri, cuius municipes ſumus, ad vniuerſos cœli cardines pertinet: maior eſt
Babylonia à ſacris vatibus appellatur, vt quæ diuinitatem vſurpet, cœlo ſe æquet, ſe æter-
actitet, perinde ac ſi eſſet Deus, immortaliſque ſapientiæ: nec vnquam erraſſe, neque erra-
ndaciter gloriatur. Extat epiſtola apud Auentinum libro quarto Annalium Boiorum,

Legimus quoque, Arnulphum Aurelianenſem epiſcopum, ante annos ampliùs quin-
uinquaginta, in concilio Remenſi liberè & acriter aduerſus Romani epiſcopi grauem do-
publicè hæc verba pronunciaſſe: Quid hunc in ſublimi ſolio reſidentem, quid hunc (in-

quam) esse censetis? nimirum si charitate destituitur, solaque scientia inflatur &
Antichristus est, in templo Dei sedens, & sese ostentans, quasi Deus sit. Si autem
fundatur, nec scientia erigitur: in templo Dei tanquam idolum est. Tantum ille
hisce verbis suis allusisse ad loca sanctæ Scripturæ, Apoc. 19. 2. Thessal. 2.

12. Extat epistola Leodiensis Ecclesiæ contra Paschalem II. pontificem, qui eam
prouinciam Roberto Comiti Flandrensi, igne ferroque vastandam concesserat, quòd
obediret. In ea epistola vocant Romam Babylonem, dicuntque, eam à Petro sic pro
ritu vocatam esse, quòd Romanis turbinibus & procellis Ecclesia esset perturbanda.
circa annum Christi 1100. & inuenitur in tertio tomo Conciliorum, quæ Coloniæ

13. Eodem quoque ferè tempore plerique alij cùm priuatim tum publicè pro conci
rio maledixêre, ac Hildebrando malè precati fuêre: ipsum odio atque libidine domina
tem agi, vociferantes, Antichristum esse, prædicantes. Pietatis sub specie (inquiebant
tur, honestis nominibus bonum publicum simulat, titulo Christi negotium Antichrist
Babylonia, in templo Dei sedet: super omne id, quod colitur, extollitur, quasi Deus
non posse, gloriatur. Hæc & alia Auentinus lib. 5. fol. 573. Annalium Boiorum.

14. Petrus Blesensis, qui (teste Tritemio) sub Friderico Imperatore primo cla
multa, in quibus grauissimè vituperat vitam moresque spiritualium. In quadam v
ad quendam Officialem (vt vocant) episcopi, monet eum, vt quàm primùm ex illa B
eat, his verbis: Quia te affectuosissimè diligo in visceribus Iesu Christi, proposui te salu
nitionibus adhortari, vt de Vr Chaldæorum, & de medio Babylonis tempestiuè exeas,
rium damnatissimæ villicationis omittas. Clerum alioqui sæpè nominat Syriam, vit
pingues Samariæ, sacerdotes Baal, iudices, qui condunt leges iniquas: Cantantur (inq
turpitudines in tentorijs Gath, & in compitis Ascalonis. Sic factus est Princeps Sodom
pulis post eum in cathedra pestilentiæ sedentibus.

15. Valdenses quoque inter alios suæ doctrinæ articulos, quos circiter annum Dom
hinc inde docuêre, & hunc asseuerunt: Romanam Ecclesiam esse Babylonem, de qua
psi: & Papam esse omnium errorum fontem, & verum Antichristum.

16. Fridericus etiam secundus Imperator, cùm præter meritum à Gregorio nono e
cùm alia aduersus ipsum, tum verò & hoc scripsit, captum ipsum imperij consuetudine,
gnet, omnia perturbare atque commiscere: cuncta tumultu complere, vt sursum deors
sa ferantur. Iampridem eos, qui Babyloniæ, hoc est, Romæ templo Dei incubant, diui
fectare, & astutè id dissimulare. Auentinus libro 7. Annalium Boiorum, fol. 679.

Et paulò pòst: Paulus armarium philosophiæ diuinæ præcipit, Subiecti inuicem
Christi estote. Hoc interesse inter Christianorum & prophanorum principes, cœlesti
præceptor noster, summusq; atque immortalis pontifex docet, quòd hi dominantur subd
niant. Formam serui suprema maiestas suscepit, vt discipulis suis seruiret, eorumque
...t. Flamines illi Babyloniæ soli regnare cupiunt, ferre parem non possunt: non desist
omnia pedibus suis conculcauerint, atque in templo Dei sedeant, extollanturque supra
quod colitur: fames opum, sitis honorum inexplebilis est.

17. Adeò porrò multi in Germania, Italia, Francia & Anglia, Friderici huius temp
derunt, Romam Babylonem & meretricem illam magnam esse, vt impostores quidam A
Ioannis abolere conati fuerint: maximè quidam Cyrillus Carmelita Græcus, qui tam Mo
Ioannis exemplo, nouam Apocalypsin è cœlis, circa annum à Christi natiuitate 1192.
digito in argenteis tabulis græcè scriptam, super futuro Ecclesiæ statu se accepisse, gloria
quo Baleus libro 5. de actis Romanorum pontificum, sub vita Gregorij noni.

18. Salisburgensis archiepiscopus Eberhartus, imperante hoc Friderico, in concilio
principum & episcoporum, Papam Romanum pronunciauit ipsissimum Antichristum
niele & alijs vatibus prædictum. Theodorus Bibliander in Chronologia sua, T
cima.

19. Abbas Ioachim Calaber, homo eruditionis & etiam sanctitatis vitæ nomine cele
de Romana Ecclesia senserit, in suis scriptis satis ostendit. Nam super Hieremiam sic s
& alia ficus, quæ maledictione præuaricationis iam aruit, Latina Ecclesia, siue nauicula
tri: cuius folia temporalia, de quibus conficiuntur perizomata, ad excusandas excusation
catis, quibus inhonestatem vitæ suæ tam Adam summi pontificis, quàm Eua Ecclesiæ sub
operiant, & in ligno Ecclesiasticæ gloriæ sese miserabiliter abscondant. Sed quia patri
Iesu, quod ipsi pontifices à principibus Christianis quasi boni & mali scientiæ lignum sum
ni quoad sustentationem vitæ, mali, quoad dissipationem & libidinem vitæ & abusum:
gigantes fieri super terram Reipub. famosique viri per totam latitudinem imperij Christi
contenti stipendijs, &c.

Et aliquantò pòst: Nam secundum sententiam sanctæ Brigittæ, potens est Deus &
suscitare aduersus Ecclesiam. Cùm enim Ecclesia Romana deficiet, quoad obed

Anno

...es ex Alemannis thesaurum extrahentes, filios & filias ad culmen dignitatis secularis ...it, volante matre cum pullo, ad errorem ducetur populus Christianus: tum finis, cla...atus vniuersæ carnis, veniet ad Dominum astrorum, &c.

... in commentario super Hieremiam, tempus, æstimat, esse periculosum futurum ab an... 1200. vsque ad vltimos dies: in quibus apparebit (inquit) Lex libertatis. Euan...ni Christi tunc prædicabitur, & Ecclesia purgabitur, vt à palea & zizanijs tri...

...n historia, quam ex Rogerio Houedeno de eo refert Foxus Anglus in commentarijs re...clesia gestarum, præcipuè notanda esse videtur. Richardus (inquit) Angliæ rex, in ex...Hierosolymitana, accepta fama Ioachimi Calabriensis abbatis de Curacon, qui spiritu ...ventura prædicebat, quo tempore Siciliæ ageret, eum ad se accersijt, auditurus, quid ...sto inter cætera denunciare posset? Hic ergò explicans mysterium septem regum in ..., quorum quinque ceciderint, &c. Reges septem, inquit, sunt septem persecutores, He..., Constantius, Mahumet, Melsemutus, Saladinus, Antichristus. De Antichristo sic ...d is iam in vrbe Roma prognatus esset, & in sede Apostolica sublimabitur, de quo Apo...ollitur & aduersatur super omne, quod dicitur Deus. Hæc Houedenus. Annus verò hu...erat 1200.

...no Domini 1345. quidam Minorita nomine Hayabalus, propterea, quòd solitus est ...cionari & affirmare, se diuinitus iussum concionari, Ecclesiam Romanam esse Babylo...etricem, & Papá ac Cardinales esse meros Antichristos: Auinione à Clemente, coram quo ...ei & intrepidè affirmârat, miserum in modum vexatus est: vt refert Henricus de Erphor...ographus, in opere historiarum de factis memorabilibus.

...olquini cuiusdam homelia super Euangelium de interseminata zizania, ante tempora ...tat, Basileæ anno 1555. impressa, in qua autor: proh dolor & proh dolor hodie mere...t) antiqua, quæ habet poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, fornica...mundicia, qua mirabiliter inebriat sacerdotes & clericos? De qua in Apocalypsi: Vidi ...briam de sanguine virorum, & de sanguine martyrum Christi. Mulierem mollem di...entem luxuriam carnis, ebriam de sanguine suorum scortorum siue scortatorum. Hæc ...uisuga, quæ sugit sanguinem ministrorum Dei, & martyrum Dei, qui martyres Christi ...ant, & fiunt martyres Diaboli, in honorem eius & obsequium, carnem & sanguinem ...es. Cùm vidissem, inquit, homines, miratus sum. Quis non miretur & horreat & ob...acerdotem Domini, ministrum Dei, calice epotato sitibundum, & potare feces de calice ...?

...antes Florentinus, quòd & ipse Papam meretricem Babylonicam esse senserit, non ob...dit in concione 32. Purgatorij: dum eius ministris, id est, Episcopis, tribuit bicornia ca...tor verò quibusdam, quibusdam vnum cornu, qui & sunt Patriarchæ: ipsi verò meretri...uiusdam arcis. Floruit sub Ludouico Bauaro, sub quo etiam inter cætera compo...de Monarchia: in quo probat, imperium nullam dependentiam habere à Papa, sed à Deo ...refert Nauclerus generat. 45.

...usdem Ludouici Secretarius fuit quidam Vlricus de Augusta, qui in regijs literis summum ...vocauit bestiam ortam è mari, eoque discordiæ causam inter Ioannem 22. Papam & ...em præbuisse fertur: vt Paralipomena Vrspergensis testantur.

...t qui hosce paucos post annos subsecutus est, Franciscus Petrarcha, omnium artium in...ruditissimus, Romam multò acerbiùs est insectatus. Appellat enim Epistola vigesima, ...am Babylonem, & meretricem Babyloniam super aquas sedentem, matrem omnium ...arum & scortationum, cum qua scortati sunt principes & reges terræ: asylum hæresium ..., de qua in Apocalypsi Spiritus sanctus prophetârit. In Italicis etiam rhythmis scribit ...de Roma: Schola di errori, & templo de heresia: id est, Schola errorum & templum hæ...ic & sæpè aliàs in eodem poëmate eam vocat impiam Babyloniam: item matrem erro... nidum proditionum, in quo totius terrarum orbis venenum fouetur, crapulis & ebrie...strictum, meretricem execrabilem, in qua luxuria vndequaque vagatur & viget, hæresi...mque asylum, carcerem, vbi bonum extinguitur, & quoduis malum scelestumque alitur: ...usque Apostolis rebelle, vt Venerem Bacchumque deos colat.

... dicit, eam crescere ex alienis calamitatibus. Ait quoque, eam se extollere contra suos ...s: id est, Imperatores, qui ipsi multa antea largiti sunt. Sed eius verba ex alia quadam ...scribamus: Roma non iam ciuitas, sed laruarum & lemurum domus est: & (vt breuiter ...elerum ac dedecorum omnium sentina, atque ille viuentium infernus, tanto antè Daui...notatus, quàm funditus aut cognitus. Quid euenturum censes, vbi extincta prorsus & ...rtas est? & vbi nulla fides habitat? vbi tumor, liuor, luxus, auaricia, cum artibus suis re...bi pessimus quisque prouehitur, & munificus prædo ad cœlum tollitur, iustus pauper op...: vbi simplicitas amentiæ, malicia sapientiæ nomen habet? vbi Deus spernitur, adoratur ...calcantur leges, irridentur boni?

Anno

Noui expertus, quòd nulla ibi sit pietas, nulla charitas, nulla fides, nulla Dei reue
lus timor, nihil sancti, nihil iusti, nihil æqui, nihil pensi, nihil denique vel humani: amo
cor, candor inde exulant. De veritate equidem sileo. Nam quis vsquam vero locu
dacijs omnia plena sunt? aër, terra, domus, turres, vici, atria, plateæ, porticus, vestibul
lami, tectorum laquearia, murorum rimulæ, diuersoria ædium, penetralia templorun
subsellia, Pontificum sedes? ad postremum, ora hominum, nutus, gestus, voces, fron
Quid ais? An mentior? an verò de mendacijs verum loquor? In illa nefaria scelerum sc
sunt virtute vacua, plena criminibus, plena fallacijs, plena fucis, plena blanditijs, plena
tibus, ambitionis, auariciæ, superbiæ, liuoris.

Corrupti enim sunt, & abominabiles facti in studijs suis. Non est qui faciat bo
est vsque ad vnum. Visa loquor, non audita, fato meo pessimo in eas terras euectus, &
oculis vides, iam manibus palpas, qualis est Babylon illa nouissima, feruens, æstuans, ol
ribilis. Nilum & Euphratem Roma vincit, imò tartarea flumina vincit: Cocytun
& Acherontem. Quicquid vspiam perfidiæ ac doli, quicquid inclementiæ & superbiæ
impudicitiæ effrenatæque libidinis, quicquid denique impietatis & morum pessimoru
habet, aut habuit mundus, id totum cumulatim occupat, aceruatimque tenet. Hactenus

25. Anno 1528. Commentaria quædam in Apocalypsin à Luthero, sine autoris no
edita: quæ sibi aliunde ex finibus Liuonicis & Polonicis, vt testatur, transmissa fuêre.
tum autem est postea, & Ioannis Vuiclefij esse, per Ioannem Puruæum Anglum
ctionibus magistri collecta. In eo opere idem Ioannes apertissimis verbis Ecclesiar
nam Babylonicam meretricem, & Papam Antichristum esse probat eo, quòd neglect
bo, suas traditiunculas ac nugas doceat, Euangelium piosque doctores opprimat. I
quæstus gratia indulgentias excogitauerit, potentiam & splendorem regni sub falso d
Constantini nomine ad se traxerit. Enumerat & alia plura flagitia, moresque Papæ
torum: præcipuè verò, quòd ex mandatis Christi consilia faciant. Hortatur etiam omn
giant ex illa Babylone.

Idem Puruæus, Romam in Dei Spiritu Diaboli prostibulum esse dicebat: & Eccle
magnam affirmauit esse ex fœda superstitionum colluuie, meretricem illam magnam
calypsi descriptam, quæ sedens super aquas multas, incredibili tyrannide & hypo
stiana regna omnia seduxit: Apocalypsis 17. Balæus de scriptoribus Anglicis, Cen
prima.

26. Anno Domini 1408. durante schismate inter Gregorium XII. & Benedictum
fredus Vercellensis, ordinis Prædicatorum Theologus, præsentem sentiebat adesse Antic
At contra eundem Manfredum statim prædicabat Bernhardinus Senensis, Franciscani ord
nachus. Matthias Parisiensis, sed patria Bohemus, paulò antea scripsit de Antichristo
valdè prolixum, in quo Papæ ac sui cleri turpitudines insectatur. Locustas in Apocalyp
pus dicit esse hypocritas in Ecclesia regnantes. Iacobus Misnensis etiam composuit de
ipsius Antichristi librum, in quo mentionem facit cuiusdam docti viri, nomine Miltizij
quem famosum ac venerabilem prædicatorem appellat: qui anno Christi 1366. docuit, A
stum adesse, ac nullam in Papa, Cardinalibus, Episcopis, prælatis, sacerdotibus atque alij
sis veritatem inueniri: ac propterea à Ioanne Pragensi archiepiscopo fuisse incarceratum. H
us Centuria septima de scriptoribus Britanniæ, in appendice de Thoma Colby.

27. Petrus Ioannes Minorita cùm alia multa contra Papam docuit, tum etiam, quòd
Antichristus, & Synagoga Romana sit magna Babylon, ante annos 260. Vnde cùm viuum
uisset exurere Papa, longè post mortem ossa eius effossa exussit. Balæus in Laurentio Anglic
talogo Britannicorum scriptorum.

28. Michaël Cesennas generalis Minoritarum, floruit vnà cum alijs, qui tyrannidem p
ciam tempore Ludouici Bauari oppugnârunt, & accusauit Romanam Ecclesiam tanquam
loniam meretricem, piorum sanguine ebriam: dicens, duas esse Ecclesias, alteram impiorum
tem, alteram afflictam piorum. Atque ob eam causam à Papa sua dignitate priuatus est. V
men nihilominùs in sententia permansit. Catalogus testium veritatis.

29. VVolffgangus Aitinger, clericus Augustanus, qui prophetias Methodij comment
lustrauit, contendit, Antichristum non in corporea, sed mystica Babylone nasciturum. Ea v
ste Petro, Roma est.

Hisce alia quoque similia testimonia quàm plurima adduci possent: sed his ipsis conte
mnium, qui vnquam fuerunt, fraterculorum doctissimi, ac vitæ seueritate, morumque san
clarissimi vatis, Bapt. Mantuani carmina aliquot subijciemus, in quibus Babylonica
meretricis impuritates atque tyrannidem, sicut & alij pij ante sua tempora, ad liquidu
testatus est.

Fr. M

Fr. Mantuan. in libro 3. Calamitatum.

INterea noſtras odijs flagrantibus vrbes
Exercent furiæ, per rura, per oppida ſæuit
Martis opus: Petriq́; domus polluta fluenti
Marceſsit luxu. Nulla hîc arcana reuelo,
Non ignota loquor, liceat vulgata referre,
Sic vrbes populiq́; ferunt: ea fama per omnem
Iam vetus Europam, mores extirpat honeſtos:
Sanctus ager ſcurris, venerabilis ara cinædis
Seruit, honorandæ diuûm Ganymedibus ædes.
Quid miramur, opes, recidiuaq́; ſurgere tecta?
Thuris odorati globulos, & cinnama vendit
Mollis Arabs, Tyrij veſtes, & muricis imbrem:
Indus ebur, croceum Cilices, & Tmolus odorem:
Mel Siculi, ferrum Chalybes, tenuiſsima Seres
Vellera, Cretenſes molliſsima vina, Tanager
Pernices mercatur equos: venalia nobis
Templa, ſacerdotes, altaria, ſacra, coronæ:
Ignes, thura, preces: cœlum eſt venale, Deusq́;.
Hi quoque, qui nomen de relligione ſuperbum
Vſurpant, quanquam ſanctis à patribus ortos
Se iactent, ouium molli ſub vellere fraudes
Mente Lycaonias ſeruant, & crimine ſordent.
Quod ſpeciem virtutis habens, ſcelus omne colorat:
Inuiſi ſuperis, fœdaq́; libidine olentes,
Heu fruſtra inceſtis iterant ſacra orgia dextris:
Polluti, circum quoties altaria vultus
Conueniunt, celebrantq́; choros, & carmine mixto
Sancta Deûm vanis penetralia vocibus implent:
Irritant, iraſq́; mouent, non numina flectunt.
Hac prece nil opus eſt: nil adiutoribus iſtis
Auxilij ſperate, nouis date templa miniſtris.
Sacrilegum genus ex adytis, templiſq́; deorum
Pellite, ne longos ſcelera hæc vertantur in vſus.
Tempora Martigenæ quid inania perditis? Ite,
Ite lares Italos, & fundamenta malorum,
Romuleas arces, & pontificalia tecta,
Colluuiem ſcelerum, &c.

Ioannes Hentenius. 1566.

ros Eſdræ, quos maior pars doctorum virorum inter apocrypha numerat, Biblijs ſuis ad-, vt & Hieronymus eos quoq; non præterit: ſed tamen non nimium tertio & quarto tri-eſſe, dicit. Quod mirari quis poſsit, cùm à patribus ſeriò citentur: Cypriano in epiſtola ad um, & Ambroſio de bono mortis aduerſus Ethnicos. Adſcribendum igitur hîc locum ex .. conſideratione dignum duxi: vbi legitur: Seculum perdidit iuuentutem ſuam, & tem-pinquant ſeneſcere: duodecim enim partibus diuiſum eſt ſeculum, & tranſierunt eius de-nidium decimæ partis: ſuperſunt autem eius poſt medium decimæ partis. Nunc ergo diſ-um tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuncia iam cor-dimitte abs te mortales cogitationes, & proijce abs te pondera humana, & feſtina trans-temporibus his: quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum horum deteriora fa-ntum enim inualidum fiet ſeculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabi-a: prolongauit ſe veritas, & appropinquauit mendacium.

Baldinus de Luca. 1566.

o 1566. ſub huius nomine inter alia, ſequentia verba typis prodierunt: Turcæ pro-ſuam vim atque poteſtatem inſignem nimis fient elati, & Vandaliæ maxima incom-

moda inferent: magnoque classium numero Apuliam & alia Italiæ marique propinc
ctabunt: quod Turcici Imperij deinde interitus, propter sui ipsius discordiam, insequ
Max. 2. Papa Pio 4.

1566. *Ioan. Bodinus in Methodo cap. 4.*

BEssario Cardinalis cùm, inter Diuos Romæ quàm plurimos referri, videret, quoru
probârat, se valdè dubitare, dixit: vtrùm vera essent, quæ ab antiquis prodita fuer
Bessarione Iouius in elogijs doctorum virorum cap. 24. In Bessarione, inquit, nemo Ch
bitate spectatior, nemo admirabilior doctrina. Imp. Max. 2. Papa Pio 4.

Idem Bodinus. Dæmoniaci inueniuntur quàm plurimi in Hispania, Italia, & Ge
ximè, qui decem aut viginti annos sic à Dæmonibus possidentur, vt arceri nequeant. S
dami pueri Dæmoniaci triginta, anno 1556. comperti sunt, à quibus nullo exorcism
potuêre propulsari: id autem sordibus & maleficijs contigisse indicium fuit, quia ferr
trea fragmenta, capillos, acus, pannos, & similia excernebant, quæ solent ex sortilegijs
fecti eijcere. Puellas Dæmoniacas & mulieres 80, scribunt Romæ à Benedictino Mon
Cardinalis Gondius Parisiensis Episcopus eò adduxerat, exorcizatas fuisse anno 155
opera illius totis sex mensibus fuisse confectum.

Huic percontanti à Satana, cur miseras istas puellas occupâsset? respondit: se fui
missum, indignè ferentibus, quòd istæ, quarum pars maxima ad Iudæam gentem perti
rint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, quia Theatinum Papam cogitabat pro
Iudæorum necem, quibus erat infensissimus.

Idem. Audiui ex Insulano Abbate Noualliorum domino, qui iam legatione Con
lià Rege fungitur, & ex nobili Polono, cui nomen est Pruinski, Legato in Galliam, vn
ximis Christiani orbis Regibus, auidum sui exitus cognoscendi, Iacobitam Necroma
accersiuisse: qui, confecta Missa & sacrata hostia, primogenitum quendam decennem p
hoc comparatum, truncari iussit capite: eo hostiæ imposito, certas voces pronunciâsse:
quos scire non attinet, adhibuisse, ac tum roganti quid vellet? caput duobus verbis respo
patior: Illicò furibundum Regem indesinenter clamauisse, tollite caput istud: & in eo fu
râsse. Hæc historia in toto Regno, vbi gesta est, pro certa & indubitata habetur, etsi quin
nes solùm negotio interfuêre.

Idem. Ex Constantino, qui inter peritissimos Pyrotechniæ & artis metallicæ in Gal
ratur, estque in toto Regno celeberrimus, audiui, socios ipsius, cùm perditis flantibus
speciesue boni ostenderetur, consilium à Diabolo petiuisse, rectène facerent, & an rem opt
fecturi essent? Illum verò vnico verbo respondisse, trauaillez, laborate: hoc exhilarat
perrexisse, & flauisse adeò strenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamque porr
fuisse, nisi Constantinus dixisset ipsis, hunc esse morem Satanæ, vt ambigua responsa ed
tem verbum Laborate innuere, abijciendam esse Alchymiam, & in laborem aliquem, ac
artem vtilis ad vitam scientiæ incumbendum: hominis purè dementis esse, si quis cogita
breui temporis spacio aurum effingere, in quo efficiendo natura annos ampliùs mille
sumere.

1566. *Initium Inquisitionis Hispanicæ in Belgio.*

ANno 1566. quo diuulgata fuit in Belgio Inquisitio Hispanica, ibidem cudeban
netæ insignitæ armis Burgundionum, cum inscriptione: FLAMMA FERR
Niginus in cont. Richteri.

1566. *Ominosum.*

HOc anno visi sunt in cœlo duo cometæ: & manus gladium vibrans igneum, porten
magnam cladem mundo superuenturam.

1566. *Ioan. Basil. Heroldus.*

QVanta fuerit acerbitas, & calumniandi amor in Papa Gregorio 9. ex ijs, quæ Heroldus
inuata belli Sacri historia scribit, æstimari potest. Quia pontificis (pede ad osculandu
m antehac exhibito) Cæsar Fridericus 2. genua, velut errore, leuiter osculatus fuerat: Sanct
eius rei non immemor, eum proclamabat desertorem, periurum, libidinosum, parricidam
Asiam non traiecisset: cuius absentia Damiata esset amissa, qui copias in Asiam præmissas,

neticulosa (simulato morbo) prodidisset: Iolæ vxoris nobilem pedissequam violasset, il
atri conquerentem, verberibus affectam, in carcere necasset. Credebant hæc multi. Sed ipse
Germanos aliosque missis, se purgabat. Imp. Max. 2. Papa Pio 4.

Adrianus Turnebus. 1566.

ia plurima etiam conscripsit librum de defectu oraculorum. Imp. 119. Maximiliano 2.
31. Pio 4.

F. Bernhardus Comensis. 1566.

it hæreticæ prauitatis inquisitor, & scripsit de hoc negotio librum, quem intitulauit Lucer-
inquisitorum hæreticæ prauitatis. Vt sup.

Franciscus Stancarus Italus. 1567.

in Polonia, & varia scripsit: inter alia, de Reformatione Ecclesiæ Italicæ, & Mysterio de
stis: item de fictitio missæ sacrificio. Imp. Max. 2. Papa Pio 5.

Petrus Galatinus, & Franciscus Stancarus. 1567.

Hebraicis, Chaldaicis, Græcis, & Latinis literis absolutè doctus, promissiones patribus
e Christo, nempe Adæ, Noæ, Abrahæ, Isaac, Iacob, Moysi, Prophetis, Dauidi, & alijs,
o ex sacris literis, sed & Rabinis Iudaicis doctissimè descripsit: & Franciscus Stancarus,
ire aturæ callentissimus, diligenter emendauit adeò, vt, quicquid de Christo dictum sit
hic reperias, vnà cum interpretatione eruditissima. Et non immeritò posis mirari, quòd,
ræorum Rabini, qui de Messia nascitura scripserunt, ipsum pro redemtore generis huma-
um esse, prædixerint vno quasi ore: tamen iam natum paucissimi pro mundi Saluatore
voluerunt.

Mirum. 1567.

anno Forti ditionis Spangenbergicæ adolescens quidam mortuus reuixit, & miranda nar-
cœpit: præsertim verò omnes seriò agere pœnitentiam, & ad Deum se conuertere homi-
Rebuuizius. Imp. & Papa vt sup.

Dominicus Soto in sermone quodam. 1567.

ericum (inquit) virum eruditum pro hæretico Innocentius tertius damnauit, atque eius
Parisijs cum suis sectatoribus cremari præcepit. Et hoc fecit, quòd, ex templis eijciendas
nes, docuisset. Imp. Max. 2. Papa Pio 5.
n art. 4. Non absque mysterio singulari, ait, Petrum quæsiuisse, quoties peccanti remissio-
geret, eique peculiariter rel ponsum fuisse: septuagies septies: nempe per hoc plenissimam
n remittendi peccata in ipsum transfusam fuisse.
a asserit quoque, sacras literas non semper extitisse, quapropter non esse necessarium illis

Papæ Pius Quartus & Quintus. 1567.

r, non modò Breuiarium, sed etiam Missale castigandum, censuit: alter castigauit: quin
am officium beatæ Virginis, quod appellant, refertum fuisse ait superstitionibus, priusquã
dum ipse curasset. Præf. Pij 5. in Breuiar. & Missal. restit. super reci. off. B. Mar. Et in Con-
nt. sess. 22. decr. de obs. in celeb. Missæ, patres Tridentini iubent ea omnia in Missa prohibe-
medio tolli, quę vel auaritia, vel irreuerentia, vel superstitio induxit. Cũ igitur ipsimet fateã-
perstitionib. scatere, & auaritia Missã esse infectã, qua fronte gloriari audet, omnia apud eos

esse incorrupta? Nam certè si adimantur omnia Missæ, quæ auaritia adiecit, nihil reliq
quàm Dominica Oratio: qua Petrus celebrauit, de quo sæpius in hoc opere. Imper
ximiliano 2.

Item Papa Pius Quintus rectè dixit: Romam adhuc magis gentilizare, quàm
nizare.

Epitaphium eiusdem Pij V.

PApa Pius Quintus moritur: res mira, tot inter
Pontifices tantùm quinque fuisse pios.

1567. *Priuilegia Belgarum.*

HAbent Belgicæ prouinciæ priuilegia, vt Princeps non quod vult, sed quod priuileg
patriæ, quas ante inaugurationem iuramento confirmare tenetur, statuunt, facere
re teneatur adeo, vt, si contra illas præscriptas conditiones, leges & priuilegia peccet aut d
eo ipso subditos ab omni fide & obedientia absoluat & liberos faciat: illis verò alium pro
gere fas sit, vt ex priuilegijs typo impressis manifestò liquet. Quibus non obstantibus, Pa
tantam sibi tribuit potentiam, vt, se talem sibi contranitentem Principem à iuramento
posse, patet. De quibus vide Meteranum in Annal. Belg. Imperatore Maximilia
pa Pio 5.

1567. *Portentum.*

HOc anno diri prodigij loco habitus fuit conflictus duorum exercituum militarium
ctorum in cœlo: & Angelus quoque visus est, euaginato gladio alteram cohortem ita
vt statim ex oculis hominum sublata euanuerit.

1567. *Stephanus Hubener.*

ANno millesimo, quingentesimo, sexagesimo septimo, in Bohemiæ ciuitate Trav
Stephanus Hubener, in cumulandis diuitijs, ædificijsque splendidè extruendis, tan
uæ successibus visus est, vt omnibus magnæ esset admirationi. Tandem in morbum incid
ritur, & honorificè admodum sepelitur. Cæterùm breui post eius mortem & sepulturam
eius (vel quod verisimilius, Satanas, qui pro diabolica sua potentia corpus circumuexit) p
hominum arctis adeò complexibus compressit, vt multi morerentur, multi etiam ex morbo
scerent, qui omnes vno ore confessi sunt, se ab opulento isto viro, eo corporis habitu, quo
ipsum vidissent, compressos esse.

Magistratus itaque loci illius, vt Satanicum illud spectrum amoliretur, corpus viri i
fracto sepulchro) effodi iubet, quod licet iam viginti hebdomadas terræ defossum iacuisset
factione tamen nulla adhuc corruptum, ea erat pinguedine, qua recentia & benè nutrita so
corpora. Carnifex corpus sibi traditum, ad locum, vbi de sontibus sumitur supplicium, a
cuti caput resecat, hinc dissecto corpori cor exemtum discindit, nec aliter cruor è corpore em
quàm si viuus instar malefici sustineret pœnas. Itaque Carnifex corpus flammis iniectu
te intra pedes reposito, cremauit, astante magna hominum turba. Imp. Max. 2. Papa 232, P

1567. *Ecclesiastica Historia Magdeburgica.*

ETsi appellatio Antichristi in Euangelistis non extet: tamen rem ipsam exprimunt, imò
lationes similes habent, vt falsi prophetæ, Matthæi 7. Pseudochristi, Pseudoprophetæ,
24. Fures, latrones, Ioannis 10. Est autem Antichristus regnum falsorum doctorum, Chri
ctrinam obscurantium ac persequentium, & mundanum regnum arripientium, sicut ex no
tichristi perspicuum fiet.

Quòd Antichristus, hoc est, eiusmodi regnum falsæ Ecclesiæ esset exoriturum, Christus
prædixit, Matth. 24. Marc. 13. Cùm videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à D
propheta, stantem in loco sancto (Marcus vbi non debet) qui legit intelligat. Ipse igitur Daniel
vaticinatus est, Antichristum grassaturum esse in Ecclesia: & Christus prophetiam exponit, a
commodat ad tempora se secutura. Præterea Matthæus & Marcus cõcionẽ Christi de excidio H

Anno

,&de fine mundi, non separatim, sed coniunctim & mixtim singulari consilio recensent,
io Christi rationem sequentes: vt non obscurè indicetur, eadem signa cladem Iudaicam
xitum portendere. Non igitur tantùm de idolo Caij abominatio illa desolans accipien-
metiam de regno pestifero, post Christum in Ecclesia horribiliter dominaturo.
is autem & expressiùs ista paulò pòst à Christo exponuntur. Dicent, inquit, Ecce hîc
at illic. Item, Ecce in deserto, Ecce in penetralibus. Item: Surgent Pseudochristi &
phetæ, & dabunt signa magna ac prodigia ita, vt in errorem inducantur, si fieri potest,
. Et præcedit hæc vox Christi: Multi venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus,
ducent. In medio igitur harum sententiarum prophetia de abominatione desolante col-
m inde accipit. Multos præterea eius abominationis ministros esse, significat.
et etiam huc præmonitio Christi Matth. 7. de falsis prophetis, & Ioannis 10. de furibus
us, ouile Christi vastantibus. Sunt enim ministri status Antichristi. In loco sancto, in-
tus: vbi non debet, inquit Marcus, stabit. Itaque in Ecclesia Christi prædicitur tale
portentum futurum esse.
huic abominationi seu Antichristo tribuuntur. Primùm falsa doctrina, & quidem ta-
t affirmet, se esse Christum: monstret diuersa loca, Ecce hîc, ecce illic. Imò & tali ratio-
at, Ecce in deserto est Christus, ecce in penetralibus, aut cameris, aut cellulis est, hoc est,
lum de iustificatione sit corrupturus: quòd varijs operibus humano arbitrio inuentis
ram Deo adscripturus, eaque omnia sub eo prætextu, quòd Christus quæratur, & salus,
eserto solus degat, & ibi sanctè viuat: aut abdat se in cameras, ibique duris exercitijs san-
præstet. Ioannis 10. Ante me, inquit Christus, venerunt: hoc est, non me monstrârunt
em & mediatorem. Item ait, alienos vocem, quam non cognoscunt oues, afferre

dò idololatria, Matth. 4. Si procidens adoraueris me, hæc omnia tibi dabo. Non dubi-
n hic Antichristi status ad viuum depingatur, quòd in eo sit idololatria, seu adoratio &
turarum quarundam futura: quæ quidem nihil aliud est, quàm adoratio humilis & de-
m diaboli, contra hoc diuinum præceptum, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli
tth. 4. & Deut. 6.
transformatio regni Antichristi spiritualis in corporale Matthæi 4. Lucæ 4. Diabolus
nnia regna mundi, & gloriam eorum (Lucas potestatem dicit) & dixit: Hæc omnia ti-
rocidens adoraueris me. Hisce verbis Antichristi status describitur, quòd regnum Christi
mutaturus in regnum mundi, & gloriam mundanã, & suis cultoribus ea omnia largi-
temerè scriptum est, quòd diabolus tunc dixerit: Mihi tradita sunt, & cui volo, do illa,
o. Subindicatur enim, permissione Dei hæc ita geri. Non enim frustra fit, quòd Christus
tolis inculcat: Reges gentium dominantur eis, vos autem non sic, vt suprà de regno Chri-
memoratum.
tò signa & prodigia falsa, quæ tamen magna coram hominibus apparent, Matthæi 24.
quit, signa magna & prodigia. Docet igitur, Antichristi regnum multis signis falsis suas
aturum, & homines fascinaturum esse.
tò persecutio, Marci 13. Tradent vos in consilia, & in synagogis vapulabitis, & ante præ-
ges stabitis propter me, in testimonium illis. Item, Eritis odio omnibus propter nomen
n. 10. Fur non veniet nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Neo abs re vocatur abominatio
st enim impia doctrina, idololatria, regni Christi immutatio, & persecutio piorum, ab-
horrenda coram Deo. Desolans autem est, quòd spiritualiter corpora & animas perdit, ac
oraliter pios iugulat, sibique ipsi denique exitium accersit.
d multos sit seducturus, verbis Christi clarè indicatur, Matth. 24. Marci 13. Multos, in-
ent. Additur etiam, quo modo? nempè quòd in nomine Christi venient, & dicent: Ego
us. Item: Ecce hîc Christus, ecce illic. Hæc omnia speciosissimam faciem repræsentant,
ationem vocationis ordinariæ, veræ doctrinæ, &c. Item: Dabunt signa & prodigia ma-
in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Matth. 7. Venient ad vos in vestitu o-
s autem sunt lupi rapaces.
utem eam abominationem, regnum Antichristi, & deceptiones multiplices fugiendas,
arè præcepit Christus Matthæi 24. Marci 13. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad mon-
Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hîc Christus, aut illic, nolite credere. Item: Ecce prædixi
rgò dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.
vulgur exit ab oriente, & apparet vsq; ad occidentem: ita erit & aduentus filij hominis.
a fuerit corpus, ibi congregabuntur & Aquilæ: Lucæ 17. Dicent vobis, Ecce hîc, & ecce il-
ire, neque sectemini. Ioan. 10. Alienum non sequuntur oues meæ, sed effugiunt ab eo,
nouerunt vocem alienorum. Imp. Max. 2. Papa Pio 5.
em. Nomen Antichristas Ioannes vsurpat 1. epist. 2. ac 4. & 2. Ioannis. Cæteri eam appel-
non habent: sed alijs vtuntur, quales sunt falsi doctores, 2. Pet. 2. illusores, 2. Pet. 3. Spiritus
o. 4. Filij diaboli, 1. Ioan. 3. seductores, 2. Ioan. Sodoma & Ægyptus, Apoc. 11. Bestia, Apoc.
14. Babylõ, Apo. 14. 16. 17. & 18. Pseudopropheta, Apoc. 16. & 21. Mulier sedens super
ntẽ 7. capita & cornua 10. Itẽ, Babylõ magna, mater scortationis & abominationũ terræ.

Anno

Item meretrix, Apoc. 17. Lupi graues, & viri peruersa loquentes, Act. 20. Pseudoap
rarij dolosi, ministri diaboli, assumentes personam Apostolorum & ministrorum iusti
rinth. 11. Mali operarij, canes, inimici crucis Christi, Phil. 3. Philosophi & deceptore
tes per humilitatem & superstitionem Angelorum, tradentes doctrinas hominum, Col
peccati, filius perditionis, aduersarius Dei & cultuum Dei, mysterium iniquitatis, iniquus
Spiritus impostores, tradentes doctrinas dæmoniorum, 1. Timot. 4. Homines mali &
res, 2. Timoth. 3.

Quòd Antichristus in Ecclesia noui testamenti, hoc est, in eo cœtu hominum, qui
tur Christianismum, sit futurus, iisdem locis iam allegatis Apostoli testantur. Eam rem e
rientia testatam esse, Paulus de suo tempore affirmat, 2. Thes. 2. vbi inquit, Mysterium
nunc agit: & Ioannes in Apocalypsi inquit, ea sibi reuelata esse, quæ oporteat fieri citò,
angelus ad Ioan. Apoc. 22. dicit, ne signaueris verba Prophetiæ libri huius: tempus enim

Docent autem, Antichristum non fore vnam aliquam tantùm personam, sed in
gnum, per falsos doctores, in templo Dei, hoc est, in Ecclesia Dei, præsidentes sensim, n
admodum apertè animaduertente aut existimante, in vrbe magna, quæ habet regnum s
terræ, hoc est, in Romana ciuitate, & imperio Romano, opera diaboli, & fraude ac decept
paratum: ita quidem, vt constet doctrinâ Christum quidem profitente, sed tamen eius n
officium abnegante, & leges dæmoniorum ferente, vti de prohibitione coniugij & cibor
tu ac ceremonijs institutis à Christo deprauatis, mutilatis, & in alios fines detortis: & gera
gladium, politicum scilicet & ecclesiasticum, cuius summus administrator ostentet se p
qui sit vicarius Christi, & caput Ecclesiæ, & habeat potestatem super magistratum & Ecc
omnia consilia: & in cuius pectoris scrinio sint repositæ omnes diuinæ & humanæ lege
figere atq; refigere articulos fidei, & habeat facultatē imperandi etiam Angelis Dei: cui sub
rēte in re qualibet sit de necessitate salutis: & qui à nemine, licet innumerabiles seducat a
beat iudicari, aut interrogari, cur id faciat? Hanc descriptionem sequentia declarabunt.

Causam efficientē regni Antichristi principalē docent esse Diabolum; nam Paulus
inquit: cuius aduentus est secundum operationem Sathanæ: & 1. Tim. 4. dicit, Spiritus i
doctrinam dæmoniorum afferturos: & Ioannes membra Antichristi filios Diaboli vocat,
ab eo gubernentur, 1. Ioan. 3. & Apocal. 13. Draco autor integri status Antichristi in R
imperium infusi dicitur: & Apocal. 18. Babylon seu Antichristus appellatur habitatio c
rum, & custodia omnis spiritus immundi.

Organa Diaboli monent esse falsos doctores, nihilominùs tamen in templo Dei,
Ecclesia sedentes, eamq; gubernantes, & miris artibus sanam doctrinam corrumpentes,
tum in Ecclesia, & dominium externum, quorum vtrumque à Christo ecclesiasticis person
hibitum, affectantes. Actor. 20. 2. Pet. 2. introducent sectas perniciosas. Item dominatio
est, magistratum contemnent. 1. epist. Ioan. 2. E nobis profecti sunt, sed non erant de nob
stea: Hic est Antichristus, qui negat patrem & filium. Et 1. Ioann. 4. ostendit, Antichristi
turum, Christum in carne venisse: hoc est, Christum in sua carne integrè nos redemisse &
sed propter nostra bona opera etiam aliquid ad salutem nostram conferre: & Paulus 1. Tim
& Tit. 1. item 2. Thes. 2. monet, organa diaboli & membra antichristi fore falsos doctores.

Adiutores verò & promotores, & defensores, & patronos falsorum doctorum, regn
christi ædificantium, fore Reges & principes terræ: maximè verò bestiam, hoc est, Romanu
rium, & mercatores, & omnes, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ, Ioanni in
uelatum est. Apoc. 13. 17. 18. 19.

Deum autem permissurum diabolo & impijs, vt tam horrendum & blasphemum a
regnum instituant, propter suum iustum iudicium, quò puniat contemtum & neglectum
Paulus docet 2. Thes. 2. pro eo, quòd dilectionē veritatis non receperunt in hoc, vt salui fier
pterea mittet illis Deus efficaciam illusionis, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes
crediderunt veritati, sed approbauerunt iniustitiam. Idem. Tim. 4. homines defecturos à fi
Tim. 4. sanam doctrinam non retenturos, sed iuxta concupiscentias suas sibi doctores coa
ros, & à veritate aures auersuros ad fabulas, dicit.

In hunc autem ferè modum regnum antichristi paulatim ædificatum iri, ostendunt.
illi, qui sunt in vrbe, quæ tenet imperium in Reges terræ, Apoc. 14. & in templo Dei sedent:
episcopi Romani, quos omnes pro sinceris doctoribus & successoribus Apostolorum habeb
stinctu diaboli, 2. Thessal. 2, deficient à fide, seu sana doctrina Euangelij, & introducent se
niciosas, & abnegabunt Dominum, qui ipsos mercatus est, 2. Pet. 2. & Iesum Christum in c
nisse, hoc est, solum Iesu Christi sanguinem emundare nos ab omni peccato, 1. Ioan. 4. & n
nebunt in doctrina Christi, 2. Ioan. Deum se scire, profitebuntur, Tit. 1.

Efferentur aduersus prædicatum Deum, hoc est, corrumpent sanam de Deo doctrina
ximè verò articulum de iustificatione, quòd non sola fide in Christum iustificemur: sed qu
stra bona opera etiam aliquid conferant ad salutem coram Deo. Et de inuocatione: quòd
solo nomine Iesu Christi, sed etiam in nomine sanctæ matris Christi virginis Mariæ, beato
postolorum & martyrum, Deus sit inuocandus: atque ita adorabunt draconem, statuas &
nes, Apoc. 13. Et blasphemabunt meritum Christi, 2. Pet. 2. Apoc. 13. & horrendam exe

Anno

n, Apoc. 18. Alligabunt conscientias ad traditiones & decreta hominum, Col. 2. Pro
ptias clericis & sacrificis, & sic replebunt orbem terræ suis sodomiticis fornicationibus,
poc. 11. & 18. facient discrimen ciborum & dierum, 1. Tim. 4.
efferent etiam sese aduersus cultus, hoc est, sacramenta à Christo instituta, & ea par-
unt, scilicet in cœna Domini tantùm vnam partem porrigendo laicis: partim de or-
igendo vanas & superstitiosas ceremonias, administrando ea in lingua plebi ignota, &
vim eorum, partim ad alios fines præter eos, ad quos à Christo instituta sunt, trans-
es sunt: cœnam vt incruentum sacrificium offerre Deo pro viuis & mortuis, atque ita
denuò Dominum nostrum Iesum Christum: ostiam inclusam circumgestare, & adora-
e non homines tantùm, sed etiam ligna, & lapides, & campanas, &c. 2. Thes. 2.
efferent etiam sese supra Ecclesiam Dei ita, vt in ea sese ostentent, quasi sint Deus: quod
est hoc modo, vt se caput Ecclesiæ esse dicant, & vicarios Christi, & diuinos homines,
scrinio & pectore habitet Spiritus sanctus, qui soli habeant potestatem exponendi scri-
endi & refigendi articulos fidei: qui errare nequeant, qui sint supra omnia concilia,
e nisi à solo Deo iudicari possint, nec debeant: qui habeant ius imperandi Angelis,

em his fidem faciant, edent miracula virtute diaboli, nihilominùs sub nomine Christi:
runt signa & prodigia mendacia, ad decipiendum homines, vt approbent sua falsa do-
uiusmodi miracula erunt apparitiones animarum fabulantium de purgatorio, peten-
missas celebrari: sanationes morborum, quæ accident colentibus statuas, & vouenti-
& similes, 2. Thes. 2.
dem etiam suis deceptionibus faciendam, à diabolo transfigurabuntur in Angelos lucis,
11. Incedent in humilitate & superstitione Angelorum, per humilitatem animi, & læ-
poris, Colos. 2.
doctrinam synceram corruperint, & hominibus persuaserint, quòd bonis operibus sa-
paranda: & quòd merita bonorum operum alienorum pecunia redimi, & animæ ex pur-
missas & indulgentiarum literas liberari queant, paulatim ijs accrescent plurima bona,
2. Fictitijs sermonibus de vobis negotiabuntur. Iis verò aucti, incipient contemnere
nem, hoc est, magistratum politicum à Deo ordinatum, 2. Pet. 2. & ad se trahent domi-
Romanæ: & tandem propter adorationem draconis & doctrinam dæmoniorum, acci-
ij loco regna mundi. Nam Apocal. 17. dicitur, bestiam, quæ habet septem capita, &
na, hoc est, Romanum imperium, portaturam meretricem Babylonicam, hoc est, Anti-
umque sessurum super aquas multas, id est, regnaturum super populos, & turbas, & gen-
as.
gines seu typi regni Antichristi à Ioanne visi, proponuntur in Apocalypsi: nam Apocal.
iis eius status describitur in Angelo specioso, eiusque libro: qui in ore dulcis est, sed a-
entre. Eo enim significatur, Antichristi doctrinam rationi plausibilem quidem futuram,
conscientijs fore carnificinam, & mortem allaturam.
enus verò eius status Apocal. 13. in duabus bestijs: & Apoc. 17. in meretrice Babylonica,
et bestiam coccineam, & aquas multas, gestantem poculum aureum, plenum abomina-
immunditia libidinis suæ, scortante cum Regibus terræ, describitur. Iis enim signifi
christum transformaturum regnum Christi in externum, & gestaturum gladium poli-
mperium Romanum vulneratum & distractum nonnihil, recollecturum, seque in id im-
& deinde æquo iure vnà aliquandiu regnaturum: postea verò super id adeò ascensurum,
um quasi teneat dominum, & in eo equitet.
bra & ciues Regni Antichristi fore docent pseudodoctores, 2. Pet. 2. 1. Ioan. 2. Reges &
terræ, Apoc. 13. & 14. Mercatores & alios, qui fruuntur bonis Antichristi, Apoc. 18. & o-
rum nomina non sunt scripta in libro vitæ, Apoc. 13. & 16.
es verò ciuium regni Antichristi describuntur 2. Pet. 2. 1. Tim. 4. 2. Tim. 3 & alibi pas-
hoc præ cæteris notandum, quòd, mancipia Antichristi impurissimum & sodomiticum
ninum fore, ostenditur 2. Pet. 2. carnem sequentes in concupiscentia pollutionis ambu-
o voluptate ducentes, si in diem delitijs fruantur, labes ac maculæ, conuiuantes in errori-
nsultant nobis, oculos habentes plenos adulterij, & qui à peccando cessare nesciant, cor
exercitatum rapinis.
a verò ciuiū Antichristi hæc notantur: credere mendacio, & approbare iniustitiam, 2. Thes.
Iesum esse Christum, 1. Ioan. 2. Negare, Iesum Christum in carne venisse, 1. Ioan. 4. 2.
ngredi, & non manere in doctrina Christi, 2. Ioan. Attendere spiritibus impostoribus, &
dæmoniorum, prohibentium nuptias & cibos, 1. Tim. 4. Adorare dæmonia, & simulachra
rgentea, & ærea, & lapidea, & lignea, Apoc. 9. Adorare draconem, Apoc. 13. Adorare be-
oc. 13. Adorare imaginem bestiæ, Apoc. 13. Accipere characterem bestiæ in manu sua de-
in frontibus, ob commoda corporalia, Apoc. Loqui blasphemias, & conuitia in Deo, & con-
tere nomen Dei & templum eius, & eos, qui in cœlis sunt: hoc est, sanctis attribuere honorē
nis, intercessionis, & exauditionis, qui soli Christo debetur, Apoc. 13. Gerere bellum contra
Dei, eosque in captiuitatem ducere, & gladio occidere, Apocal. 13. Inebriari sanguine
m & martyrum Iesu, Apocal. 17. & 19. scortari cum meretrice Babylonica, & bibere de

vino

vino proſtitutionis eius: hoc eſt, eius horrendam idololatriam, & Sodomiticas turpitu
bare, ob commoda ſua, Apoc. 17. & 18.

Sedem Regni Antichriſti vrbem, quæ imperium tenet ſuper Reges terræ, hoc eſt
manam, Ioannes Apocal. 17. quaſi digito monſtrat, eumque in imperio Romano l
regnaturum, idem Apocal. 13. & 17. monet, dum beſtiam meretricem portare, eamq
ſedere dicit: & id de populis, gentibus, turbis, & linguis exponit.

Quòd tempore Pauli & Apoſtolorum myſterium iniquitatis agere cœperit, ip
Theſſal. 2. Et Ioannes, citò fieri oportere ea, quæ vidit, ſignificat Apocal. 1.

Tempus durationis ſpiritualis ſtatus Antichriſti, quo atrium templi eiectum forâs
gentibus, & ciuitas ſancta conculcanda, Ioannes Apocal. 11. facit menſium quadragi
qui faciunt dies mille ducentos ſexaginta: quos quidam pro annis accipiunt. Temp
durare debeat externus Antichriſti ſtatus, quia gerit vtrunq; gladium, expreſſum videtu
666. Apocal. 13.

Etſi verò ante reuelationem oſtendant Antichriſtum admodum arcanum fore eò
ſterium iniquitatis appellatur 2. Theſſal. 2. & Apocal. 17. in fronte eius nomen ſcript
um: item, dicam tibi myſterium mulieris: tamen omnibus temporibus ſemper aliquo
cos, fore, qui Antichriſto, eiuſque idololatriæ, & eius corruptelis ſeſe opponant & co
contra quos repugnaturus ſit, Ioanni in Apocalypſi paſsim reuelatur. Nam Apocaly
catur, Deum ſemper duos aut plures habiturum teſtes, qui ſeſe opponant, licet illi int
& Apocal. 12. remanſuros aliquos, oſtendit, de ſemine mulieris: hoc eſt, qui ſint me
ſiæ, qui cuſtodiant mandata Dei, & retineant teſtimonium Ieſu: & Apoc. 17. ebria
meretrix ſanguine ſanctorum & martyrum.

Tandē verò ſub finem mundi Regnū Antichriſti, quod ſeſe ſub titulo Eccleſiæ occul
lari Dei beneficio reuelandum eſſe ſpiritu oris Domini, hoc eſt, doctrina Euangelij in
cta, Paulus indicat 2. Theſ. 2. Tunc patefiet iniquus ille, quem conficiet Dominus ſpiritu
aliquâtò clariùs reuelatur Ioanni Apoc. 14. 17. 18. Nā Apo. 14. 3. Angeli, hoc eſt, 3. doc
uelationē Antichriſti deſtinantur, quib. accedunt & alij duo, Apoc. 18. Primus adfert æ
angelium, quo accenditur lux de inuocando Deo, in nomine Ieſu Chriſti, & non in n
ctorum. Secundus denunciat caſum Babylonis, hoc eſt, oſtendit, in Babylone ſeu R
cleſia ſedere Antichriſtum. Tertius hortatur, vt quiſque ſibi caueat adorare beſtiam &
eius, & accipere characterem in fronte ſua, aut in manu ſua, Apoc. 14.

Reuelatum regnum Antichriſti manſurum vſque ad aduentum Chriſti, Paulus 2.
monet, cùm dicit: iniquum glorioſo Chriſti aduentu abolendum eſſe. Ioannes etiam
reuelato Antichriſto ſcortaturos eſſe Reges terræ, eoſque ægrè laturos eius reuelationem
Apocalyp. 18.

Idem etiam oſtendit, beſtiam ſeu Imperium Romanum, & Reges ac Principes pro
idololatria inſtauranda bellum, ſed non ſatis feliciter geſturos, Apoc. 16.

Idem quoque monet, multos ex Regibus & Principibus & mercatoribus varias
Chriſti & Antichriſti reconciliationes: quas etiam propter beſtiam; hoc eſt, decreta ſenat
ni Imperij, vt poſsint emere ac vendere, & negotiari ſine impedimento, plurimi in fronte
bus ſuis accepturi ſint, reclamantibus ſubinde aliquibus doctoribus, Apoc. 13. 14. & 18.

Præterea etiam illud monet Ioannes, pleroſque Principes & ſtatus Romani Imperij c
ab Antichriſto, & oſuros meretricem, eamque punituros, & concrematuros, & regnum
ſtiæ tradituros, Apoc. 17.

Reuelatum Antichriſtum ad ſtatum priſtinum res ſuas reducturum, angelus negat
18. qui miſſo lapide molari in mare, inquit; Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas magna
iam non inuenietur.

Sedem etiam Antichriſti, vrbem Romanam deletum iri, haud obſcurè indicat, Apo

Et beſtiam, & Reges terræ, & Pſeudoprophetam, & omnes eos, qui ſeducti ſunt, &
runt characterem beſtiæ, & adorauerunt imaginem eius, bibituros de calice iræ Dei, & ac
cepturos pœnas, Apoc. 24. & 19. indicatur.

Eſſe autem è regno Antichriſti exeundum, & idololatriam eius agnoſcendam, e
dam. damnandam, & fugiendam, paſsim Apoſtoli monent, 2. Pet. 2. & 3. 1. Ioann. 2. 4.
nis: Ne recipiatis eum, nec aue ei dixeritis. Apoc. 14. & 18. Audiui aliam vocem de cœl
tem: Exite de illa populus meus, ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius ne ac
quoniam peruenerunt peccata eius vſque ad cœlum, & recordatus eſt Deus iniquitatum eius.
te illi, ſicut & ipſa reddidit vobis, & duplicate ei duplicia, ſecundum opera eius. In poculo
ſcuit, miſcete illi duplum. Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormen
luctum: quia in corde ſuo dicit: Sedeo Regina & vidua non ſum, & luctum non videbo: id
na die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames: & igne comburetur: quia fortis eſt D
Deus, qui iudicabit illam. Et Paulus Roman. 18. Declinate ab illis. Galat. 1. ſi quis aliud, &
thema ſit. Philip. 3. 2. Theſſal. 3. 1. Tim. 6. 2. Tim. 3.

Prohibent etiam omnes cum Antichriſto in religione conciliationes, Apocal. 14. Et
Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adorauerit beſtiam & imaginem eius, &
perit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua, & hic bibet de vino iræ Dei, quod

to de calice iræ ipsius. Et cruciabitur igne & sulphure in conspectu sanctorum Angelo-
te conspectum agni. Et fumus tormenti eorum ascendet in secula seculorum. Nec ha-
m die ac nocte, qui adorant bestiam & imaginem eius, & si quis accepit characterem no-
1. Cor. 10. Quæ immolant gentes; dæmonijs immolant, & non Deo.

n autem, vos consortes esse dæmoniorum. Non potestis poculum Domini bibere &
m. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. Generalis qui-
sententia: sed tamen commodè huc etiam applicatur. Nam mancipia Antichristi non
Draconem & Diabolum adorant, Apoc. 13. & habent doctrinam dæmoniorum, 1.
Et totus Antichristi status est habitatio dæmoniorum, Apocal. 18. Quæ ergò cum illis
entiâ fiat reconciliatio in religione? Idem 2. Cor. 6. Ne ducatis iugũ cũ incredulis. Quod
rtium iustitiæ cum iniustitia? aut quæ communio luci cum tenebris? aut quæ concordia
n Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? aut quid conuenit templo Dei cum simula-
vos templum Dei estis viuentis, quemadmodum dixit Deus; inhabitabo in illis, & in-
& ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. Quapropter exite de medio illorum, &
ab illis, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis, & ego suscipiam vos: & ero vobis
ris, & vos eritis mihi vice filiorum ac filiarum, dicit Dominus omnipotens.

ationem cum Antichristo habent, seu membra eius sunt & alij hæretici, quos Ioannes
4. & epist. 2. Spiritum Antichristi habere dicit. Est enim Antichristus ex colluuione o-
resium compactus: vnde Babylon magna, mater scortationum, & abominationum
atur, Apoc. 17.
is etiam Antichristo, intus sub nomine Christi Ecclesiam turbanti, est Gog & Magog:
um Mahometanum & Turcicum: quod foris, hoc est, extra Christianismum constitu-
gnat & lacerat Ecclesiam.
emò Christum suo glorioso adventu vtrumq;, scilicet Antichristum Romanũ, atq; Gog
Antichristum Saracenum seu Mahometanum, & deleturum & condemnaturum ad æ-
as, cum omnibus eorum socijs & mancipijs, & fautoribus ac patronis, Ioanni reuelatum
ypś. 10. & 20. & cæt.

em. Romam Apostolum Petrum venisse, & quoto tempore, & quàm diu ibi perseuerauc-
is liquidò demonstrari potest eò, quòd in sacris literis ferè etiam coniecturæ his de rebus
eri posśint. Irenæus tamen lib. 3. cap. 1. & 3. clarè affirmat, Petrum & Paulum Romæ
asse, eamq; Ecclesiam fundasse & constituisse eo tempore, quo Matthæus scripturam edi-
elij. Constat autem ex Chronicis Eusebij, 3. Caij, Christi verò 41. Euangelium Dei edi-
uo tempore Petrus adhuc Hierosolymis fuit, & Paulus cum Barnaba ad gentes prædica-
m abijt. Verùm Romam ea profectione non venit, Act. 13. & 14.
genes tertio tomo in Genesin inquit: Petrus in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia &
rsis Iudæis prædicasse videtur: qui & circa vitæ finem Romæ constitutus, capite demisso
fixus eò, quòd ipse hunc pasśionis modum expetijsset. Idem & Eusebius pluribus in lo-
Caium quendam Ecclesiasticum virum, & Dionysium Corinthium affirmare, Petrum
se: lib. 2. cap. 25.

Claudio Romam Petrum esse profectum, pleriq; autumant, idq; alij secundo eius Im-
nno, alij tertio, alij quarto factum esse putant: atq; adeò 25. annos ibi resedisse, ac do-
c si ita se habent, cur Lucas non facit eius rei mentionem? Deinde constat, sexto Clau-
ti verò quadragesimo octauo, synodum Hierosolymis celebratam esse, cui interfuit Pe-
fit ibi mentio, Petrum Roma Hierosolymam aduenisse: id quod Lucas haud dubiè, si ita
isset, non intermisisset. Tribuendi præterea Petro aliquot anni sunt necessariò, quibus in
alatia, Cappadocia, Bithynia, atq; Asia tota docuerit: idque non ante, sed post syno-
osolymitanam factum esse, patet. Quidam tradunt, quinq; annorum spacio hoc esse con-
ntiochiæ septem eum fuisse annis, sunt qui affirment.

t res sese habeat, si saltem à synodo Hierosolymitana computaueris annos vsq; ad Nero-
tum: manifestum fit, Petrum vltra Neronem vixisse aliquot annos: & quomodo po-
trucidari? Si addideris autem plures eius peregrinationis annos, sicut omninò rei ratio
magis elucescet, Petrum vel non fuisse Romæ, vel alio tempore fuisse, ac breuiùs. Ac-
oc, quòd Paulo, venienti Romam, nullus Apostolus, nedum Petrus, obuiam venit. In
sua ad Iudæos Romæ degentes, ne syllaba quidem vna meminit Petri, qui priùs ibi fidei
nta iecisset. Et scribens Romam Paulus circiter 13. Claudij annum, Christi verò 55. quo
rtuisset Petrum Romæ esse, multos mediocres Christianos expresso nomine salutat: de
tem, quem aliàs columnam Ecclesiæ vnà cum alijs quibusdam nominauit, verbum pror-
m facit.

amasus scribit, Petrum Romæ ordinasse tales, qui ibi ministerio Euangelij asśiduè fun-

gerentur: ipsum verò populos, vt habet manuscriptum exemplar, erudijsse: hoc est, r
mæ fuisse, sed subinde alios atq; alios populos adijsse, sicut id functio apostolica post
terea ait hic autor, Petrum sub Nerone Romam venisse: & nihilominùs ei assignat
menses duos, & dies septem, quibus in eo loco resederit. Hæc quomodo cum Historia c
lector expendat. Apparet certè ex Damasi narratione, nimiùm confusa & perturba
sartoribus quibusdam esse inserta, vt qui libenter Petro nimium adscripsissent: quæ s
cerneret, pro suis non agnosceret. Longam narrationem de rebus, quas Romæ Pe
& quo mortis genere tandem vitam amiserit, Egesippus lib. 3. cap. 2. excidij
censet.

Ibidem. Cùm Constantinus Iunior, vt & pater quoque suus egregiè antè fecerat
ex templis passim amouere niteretur: Irene mater eius, Augusta Constantinopolitana,
ritatem à Leone tertio Pontifice est concitata, vt abolitâ excussaq; naturali in sobolem p
filium à Cæsareâ dignitate deiectum, luminibus suis immaniter priuaret, fœdissimum
rem compingeret. Vnde sol ipse tum temporis horridâ caligine obriguit, suosq; à t
facinore radios auertit. Veruntamen Papa, quasi re bene gesta, huic crudeli bestiæ
posuit, tentauitque eam turpissimo lenocinio quodam Carolo magno vxorem jun
ipsum suo fine numquam caruisset: nisi detectis fraudibus inuasisset Imperium Niceph
nemq; ad Cœnobium destinasset.

Ibidem. Marchio quidam Bernardus à Gerone, quòd in vrbem Magdeburgense
facto, equitem auratum cepisset, anathemate percussus: nudis pedibus accedens, cili
dutus, sese liberari petijt; adeò abiectus, vt etiam canes ab eo excommunicato panem re
trectarent.

1568. *Reformatio.*

HEnricus Dux Brunsuicensis 79. annorum, antè strenuus Papista, moriens mandat
reformationem Ecclesiarum. Rebuuitius.

1568. *Adamus Vrsinus.*

DEscripsit hic signa, quæ anno 1568. & duobus sequentibus in cœlo multis passim
paruerunt, cum admonitione, causis, & significatione eorundem. Imper. Ma
Pp. Pio 5.

1568. *Israël Achatius.*

SCripsit librum de Ecclesiæ & Reipublicæ reformatione: & alia. Imp. & P pV. S.

1568. *Iodocus Ravensteyn Theologus Louaniensis.*

SCrpsit contra Carolum Molinæum: & inter alia quoque portum tutum (vt putat
dum statuit, in quo acquiescere possint pij homines, & esse de suâ salute in miserabili
tis Ecclesiæ dissidio securi. Imp. & P p. V. S.

1569. *Cornelius Gemma.*

CVM noua stella in Belgico fuisset visa; Dux Albanus huic Cornelio mandatum
vt, quid de illâ iudicaret, scriptis ostenderet: quæ extant. Max. 2. Pp. Pio 5.

1569. *Crato Cæs. Maximiliani Consiliarius & Medicus,*
Iacotius, & VVierus, Medici.

HI in Imperatoris Maximiliani 2. corde secto affirmant inuentos tres lapillos, quan
pisorum, vnum interim maiorem altero, colore rubigineo. Et pectoris hydrope, cum
dis palpitatione ad viginti annos eum infestante, obijsse testantur. Max. 2. Pp. Pio. 5.

Adamus Schubertus.

tempore prodijt liber huius de his, qui subitaneâ morte pereunt: item de his, qui sibi manus violentas inferunt. Imp. & P p. V. S. 1569.

Franciscus Sarmentus.

: librum de redditibus Ecclesiasticis: & in quos vsus Clerici ea, quæ supersunt, eroga- ollocare debeant: item qualiter contra leges iusticiæ, misericordiæ, & charitatis peccent. . V. S. 1569.

Franciscus Turianus Cremonensis.

fuit insignis Astronomus, & Carolo quinto Imperatori octauum cœli motum osten- per instrumenta. Cum quo priùs collocutus, statim ad Saxonicum bellum est profe- uo Saxo fuit captus: idque quasi futuræ victoriæ præscius fecisse putatur. Imperat. ppà. 1569.

n lib. 1. de Eccles. c. 3. Non decebat, vt Christus regnaret per se in terrâ, sed per alium, qui suam gerat, ac suam ferat imaginem.

em. Si solam scripturam Christus nobis reliquisset, quid aliud haberemus quàm gladium n, quem fabri fecerunt ob inopiam.

Daniel Bodenberg.

s extat scriptum abominationum maximarum, & prophanationes impijssimarum re- onum, Imp. Max. 2. Pp. Pio 5. 1569.

Ricardus Argentinus de præstigijs dæmonum cap. 16.

nonia, quâ cerea sigilla vexilliferi agni figurâ expressa, tanquam symbola baptismi amuletaq; sacra, baptizati accipere consueuerant, quæ agnos Dei vocabant, ante Con- agni imperium vsitata fuit; teste Ioanne Alberto Vuidmastadio in præfatione suâ in Te- n Syriacum. Imp. & P p. V. S. 1569.

. Sequentes versus latronibus tollunt nocendi cupiditatem, vt pecunia in peregrinorum ecura.

Imparibus meritis pendent tria corpora ramis:
Dismas & Gesmas, medio diuina potestas:
Alta petit Dismas, infelix infima Gesmas:
Nos & res nostras conseruet summa potestas.
Hos versus dicas, ne tu furto tua perdas.

Ioannes Bunderius. 1569.

nquisitor hæreticæ prauitatis, & scripsit librum, cui titulum fecit Scutum fidei Ortho- , contra Anastasium Velcanum. In eo inter alia multa statuit, Papæ in omnibus obe- , & tegenda ipsius vitia: allegans ad hoc illud Exodi cap. 21. & 22. & Gen. 9. Dijs non & principi populi tui non maledices. Qui maledixerit patri suo, morte moriatur. Male- ille Cham, qui non texit verenda patris sui: super quo quidam quærunt: Cùm igitur adeò unt verenda Papæ, cur quæso in electione Papæ supremus Diaconus sanctissimi patris testi- os eodem honore, quo sanctorum idolorum suorum reliquias venerari decebat, publico onestat? Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Ioann. Goropius in Advaticis. 1569.

it quæstus apud Papistas res auditu abominandas. Vt enim miseros mortales emunge- ; finxerunt, Romæ in Ecclesiâ Ioannis Lateranensis reseruari præputium Christi. Idem (vt s prædæ contingeret) fecerunt alij alio quoq; loco, Monachi Carrouienses: vt locorum mendacium coarguat. Hoc autem qualiter ab Ethnicis initium sumserit, pudet referre: t lector ipsum auctorem lib. 1. fol. 26. & 102. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Frater Ioann. Naas.

SCribit fol. 141. Centuriâ quintâ: indulgentias, hoc est, cùm pecuniâ quis peccatore
onem consequitur à Papâ: esse vnum de duodecim articulis fidei, Credo remis
catorum. Imp. & Pp. V. S.

Salus humani generis quando futura, ex eodem.

CVm ergò signa octauæ sphæræ, & signa immobilia sibi respondent, fateri oportet, in
vires ipsorum esse, præsertim post principiorum coniunctionem ad sex gradus, q
eo tempore, quo Christus nasci voluit ita, vt optima cœli constitutio perfectioni human
conueniret, atq; tum illud fieret coniugium perfectum, quod Deus cum sponsa sua con
inde atq; octaua sphæra cum nona sexto gradu congruebat, senario numero coniugior
contrà quàm video quibusdam placuisse, hoc indicante. Quòd si altiùs hæc expendas, v
tiquissimos illos horum nominum auctores, diuina quædam vaticinia his nominibus o
quodammodo dixisse, tum salutem generis humani futuram, cùm sidera sic posita eru
mina sua optimè mereantur.

Nunquam autem meliùs merentur, quàm tum, cùm Cancer octauæ sphæræ cum Ca
ræ immobilis (ita vti dico) quadrabat. Est enim in tardis motionibus eorum, quæ ess c
tur, tardus eventus: & quemadmodum in ipso meridie minus caloris est, quàm post m e
ra prima & secunda; ita de coniunctione quoq; sphærarum, & eius eventis analog a & p
quædam cogitandum. Habet enim Christi epoche quinq; gradus & dimidia um in m
globi ita, vt à coniunctione signorum tantum temporis, quantū his gradibus deberet, f
Sed hæc contemplatio ingens sibi volumen postularet, si pro dignitate & merito esset exp

VVilhelmus Bidembach Theologus in libro, cui titulus

Papatus abnegatus.

QVid de se existiment, quantumq; sibi tribuant Papistæ, & quid discriminis inter or
suū ecclesiasticū & secularē faciant: id præsenti hac figurâ in cœnobio in Schonbach in
tu VVirtembergico demonstrârunt. Pinxerunt n. triremem magnam, incedentē super fluctib.

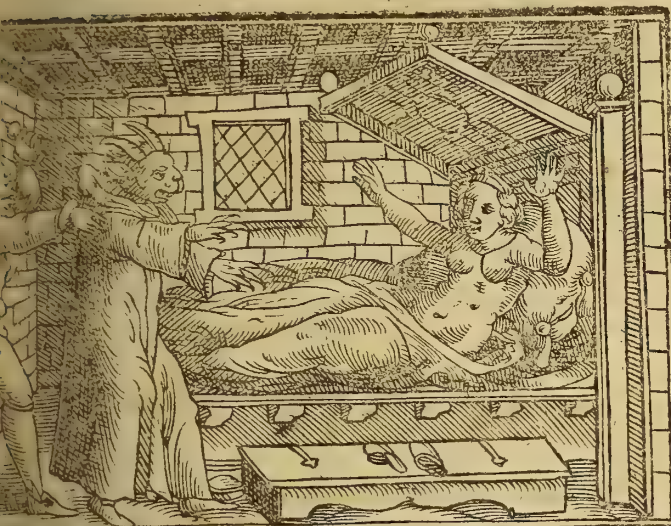
...t S. Ecclesia Christiana: in prora residebant tantummodò Papa, Cardinales & Episcopi, ...Spiritus sancti simulachro: sacerdotes autem & Monachi sedebant ad latera seu transtra, ...mos, dirigentes cursum ad cœlum. Laici autem hinc inde per procellas & fluctus circum... nauim miseri: omnesq;, quibus illi non ferebant opem (scilicet vt vel manibus, vel eje... ...s illos in nauem attraherent) peribant in aquis. Pauci enim arreptis funibus, quos ejicie... sancti patres (quasi ex bonitate, & bonorum operum suorum communicatione) ad... ...contendebant: & sic nullo alio quàm illorum medio meritoq;, in cœlum magna cum ...e peruenire poterant.

...andum autem hic est, seculares tantummodò natare in aquis, nullum verò ex grege cleri... ...sciatur, laicos solummodò degere vitam, quæ Deo displiceat, & cuius causa damnatio sit ...da, nisi Missaticum bonis operibus mediantibus cœlum intrent.

...c picturam ipsemet ego (inquit Bidembach) vidi in Monasterio ad glaucum cucullum ...lem, sito in sylvâ, quæ vocatur Schonbuch prope Tubingam: idq; testabuntur multi ho... ...batæ fidei viri, qui eandem picturam etiam viderunt. imp. & P.p. V. S.

Miraculum.

1569.

ANNO Domini 1569. hæc typis in lucem cum imagine prodijt historia. In primaria & augusta quadam Imperij vrbe, domino cuidam prædiuiti, Pontificiæ religioni cum tota sua familia addicto, ancilla quædam, Lutheri religionis doctrinâ imbuta famulabatur. Vnicæ igitur illius ancillæ dissensionem herus moleste ferens: eam ad fidei ...suæ defectionem sollicitare cœpit: grande, inquiendo, peccatum esse, ...ecclesia Catholica, hæreses nuperrimè exortas amplecti, & asserens, nisi conuertatur, Eccle... ...m, cum reliqua familia colat, iram Dei grauiter incursuram, & à Diabolo pessimè coangu..., certò ei persuasurus. Cùm verò ancilla in sententia sua mordicus persisteus, nullum heri ...onibus locum daret: fortè Iesuita quidam ad herum deuenit, qui, hac re ex domino illo ...non minori industria, & quibuscunq; potuit argumentis, dictam ancillam ab à parentib. ...igione auocare, & ad suã pertrahere satagebat. Verùm cùm & hic laterem se lauare sentiret, ...tentauit, dæmonem eam, nisi ab hæresi desistat, miseris modis vexaturum, ve... beribusq; ...igeno supplicio excruciaturum esse, affirmans. Sed illa animum magis magisq; obfirmans, ...tæ, neq; heri, tum humanas admonitiones, cùm minas atroces vilis pendit habebat.

...ndem igitur multo pòst tempore, opera & labore magno in conuertenda ancilla inaniter ...sumto: hoc capiunt consilium; vt Iesuita laruas duas dispares, terribiles, & vestes Diaboli ...eferentes, comparet, ac periculum faciat, num vel larua hac Diabolica commoueri & con... ...t. Huic Iesuita obsecutus, vestes acquirit, induit, habitaq; illo diabolico nocte intempesta ...lum ancillæ irrumpit, tumultuans, rugiens, rictum diducens, lectum appropetans, ac se ..., quàm si verus esset diabolus, exhibens. Eo horrendo & terribili spectro (vt illi videbatur) ...erretur ancilla, vt totam propemodum exanimem & semimortuam reputares.

...amuis autem nulli ex domesticis id aperire diu ausa fuit, vtpote, qui eã, ob religionis alienæ ...tem, vt plerumq; fit, odio habebant: vni tantùm seruo, eam amanti & ambienti, rem omnẽ ...enarrauit, & de terriculamentis illis dæmoniacis conquesta fuit: cui seruus, alia vice opem ...m se laturum, modò ad se redeunte diabolo clamorem ederet, pollicetur, & Satanam illũ ...urum se, promittit. Sequenti igitur nocte, Lunæ per fenestras & valvas penetrante lumine, ...tera Sathanica larua, & vestimentis magis horrendis amictus, adeoq; diabolum verum re...ns, cubiculum ancillæ rursus impetit, ostium eius leniter reserat, gressibus dirum strepentib. ...n lectum immaniter irruit; tunc ancilla, trepida quidem & obstupefacta, serui memor, pro... ...mauit ac eiulauit. Ei seruus exaudita extemplò, clauam & gladium arripiens, accurrit, ani...es colligens cubiculum ingreditur, ibiq; diabolum ante lectũ aspectu perquàm toruo fero... ...conspicit. Vbi igitur eundem ad se quoq; appropinquantem videt, primò quidem fugam ...occipit: sed postmodum excusso metu, dæmonem per Deum omnipotentem adiurat: quo

facto, cùm non euanesceret, sed propiùs ad ipsum accederet, ille continuò, non verum di
aliquem alium esse, conjecit. Igitur ipsum arrepta claua percutit, vehementerq; vulnera
ne tunc quidem disparebat: deniq; vagina gladium eripiens, hunc Iesuitam sic diaboli
stitum transfixit, ex quo & statim corruit, animamq; efflauit. Hoc modo igitur ancill
liberata fuit. Imp. Max. 2. Pp. Pio 5.

1569. *Andreas Masius.*

EDidit hoc tempore commentarium de paradyso, conuersum ex Syriaca lingua, scr
annos 700. à Mose Barn-cepha Syro, Episcopo in Beth-Raman, ac curatore rerum
Mozah. Allegantur in eo libro authores celebres, Iacobus in Orrohaita præceptor Ep
Philoxenus Mabugensis, Diodorus Episcopus Tarsensis, de quo etiam Suidas, Nunysius,
ragensis, Iacobus de Badnan, & Iulianus Halicarnassæus.

1569. *Simon Schardius I.C. Cameræ Imp. Assessor, in Chroni*

de rebus in orbe gestis sub Max. 2. Imp.

VVolffgangus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ &c. in Galliâ cum pedestribus
bus copijs profectus, 11. die mensis Iunij, anno 1566. ad fines Nessunij piè mori
dauer eius primùm Engolheymium transuehitur, & deinde vsq; ad anni 1571. 3. Sept.
gnaci detinetur. Quo tempore filij Ioannem VVelfium I. C. quo consiliario in expeditio
vsus fuerat, ad Regem Galliæ atq; Reginam Nauarræ ob corporis paterni eductionem able
cùm, iter neq; per Galliam ob bellicos motus, neq; per mare satis tutò perfici posse, vide
nautas sub specie mercimonij eludit, & feliciter conficit; etsi primò in aduersam incidens
tem, vi ventorum varijs modis circumactus, ad Hispaniæ & Portugalliæ littora propulsis
Sed vt constet de itinere, quo corpus circumductum fuit, distat Cognacum à Rupella
ribus, Rupella à Prouaga 6. hæc ab Anglia 100. transitus secus Angliam & Galliam habe
80. ab inde ad sinum Norvagiæ 82. ab hoc ad Schagū sunt 24. inde ab locum dictum S
54. ad Lubecam 30. ab hac ad locum sepulturæ 80. milliaria, si rectâ & breuissima via pro

1569. *Michaël Neander ex Lud. Guicciardino in descri-*

ptione Belgici.

MEchlinia habet octo collegiatas Ecclesias (seu vt vocant, reiche Thumstifft) in qua
quæ S. Lamberto sacra est, ante D. Georgij sic satis magna statua est, è puro con
donata à Carolo Burgundiæ principe, vt hac donatione condonationem omnis culpæ à
petraret. Imp. & Pp. V. S.

1569. *Henricus Blissenius in def. assert. de Eccles.*

SCripsit, scripturam sacram esse ambiguam, quæ in varios sensus trahatur: & idem Basil
alios Patres rectè sensisse. Imp. & Pp. V. S.
Idem scribit præterea de expresso Dei verbo Tom. 1. Quòd si quis verba Christi (Bibit
omnes) ita intelligat, vt etiam laici adstringantur ad percipiendam Eucharistiam sub vtraq
non esse expressum Dei verbum, sed diaboli proferre. Imp. & Pp. V. S.

1569. *Leonhardus Krentzheim.*

EXtant huius coniecturæ de impendentibus in Ecclesiâ & imperijs, & horum temporum
tionibus & calamitatibus, sumtæ ex collatione annorum atq; euentuum veteris ac noui
menti, primæ & vltimæ Monarchiæ: numerorum in Danide, & Apocalypsi.

1560. *Simon Pauli Theologus.*

HAbent Eclipses causam in natura, inquit, sed tamen simul sunt signa pœnarum, &, qui
crebriores fiunt, commonefactiones nouissimi diei & calamitatum, quæ præcedent.
scribit, non ampliùs esse eam solis qualitatem, splendorem, vim, & excellentiam, quæ pri
seculis fuit, & sæpius, vbi horrenda & multiplicia scelera nostra intueatur, quasi illa perhor
tem, inter nubila se condere. Cum Luthero quoq; ait, similes in Germania & vicinis regnis futu
cædes, & vastationes regnorum & vrbium, & alias calamitates, quales in Iudæa & Ierosolym
runt: propter summum verbi Dei contemtum, horrendam securitatem, & infinita scelera.

Antoni

Antonius Paganus Venetus. 1570.

s extat liber de Ecclesiasticorū gradibus, iure, dignitate, potestate: & de necessaria eorum entia & fide pastorali. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Bundiuica Angla. 1570.

ici Spiritus fœmina, scripsit ad ordines Angliæ, pro excutiendo Romanorum iugo, episto- ctissimas. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Ioannes Pollius VVestphalus. 1570.

t hic de tribus monstris Ecclesiam vastantibus, auaritiâ, ambitione & superstitione, pul- mum poëma, quod vide. Imp. Max. 2. P p. Pio. 5.

Georgius Buchananus Poëta. 1570.

ET tunicam fluxam nodosâ cannabe cingis:
Cùm meliùs fauces stringeret illa tuas.
Imp. Maximiliano 2. P p. Pio. 5.
Idem in Paulum Pontificem.
Paulus ab Hebræo scis quantum distet Iuda?
Hic cœli Dominum vendidit, ille domum.

D. Mylius. 1570.

hometes Turcarum primus Imperator moriturus, jamq; animam exhalaturus, vt myste- um de duratione Imperij à se inchoati, quod sibi reseruauerat hactenus vnicum, proderet, ingua officium facere ampliùs non posset; decem digitos suos extendit, decem annorum egni sui centenarios fore, demonstrans. Imp. & P p. V. S.

m D. Mylius pro concione quadam, quam contra Turcam habuit: quodam, inquit, tem- bolo in mentem venit, vt vxorē duceret, idq; dum animo volueret, incredibili amore pro- st impietatem adeò, vt ipsam, haud diutius ambiendo, sibi deuinxerit: ex quâ etiam, fœ- stente matrimonio, septem puellas progenuit. Posteaquàm a. maturæ videbantur, & nubi- gitauit pater eas elocare hominibus: quia volebat hoc pactô illorū amicitiā sibi conciliare. nde natu maximam Arrogantiam potentibus in mundo, diuitijsq; affluentibus, & qui generis, aut illustri quodam munere, vel auctoritate reliquis antecellerent, copulauit. Iu- ttem Auaritiam mercatoribus, atq; circa rerum solemniores commutationes occupatis, Tertiam inde Fallaciam plebeijs, passimq; diffusis in principum ditionibus rusticis, ope- mercenarijs adiudicauit. Quartam verò Inuidiam opificibus, & gregarias artes exercenti- uit. Quintam, omnium optimè moratam, Hypocrisin, & egregiè insinuantem sese mon- sacerdotibus, & qui sanctitatis nomine vulgo conspicui essent, elocauit. Sextamq; Super- ellatam muliebri sexui addicauit.

eptimâ autem, quæ Scortatio dicebatur, hoc consilium cepit: velle se ipsam, nulli quidem , omnibus verò communem, in familiâ suâ retinere: vt si quando cuidam libeat illam con- gatur eam apud se quærere: quâ ratione consultum esse putabat, quàm plurimos amici- n haudquaquam repudiaturos esse: sed imò incredibilem accessum nouorum sodaliū fore. on caruit euentu Diaboli institutum, vtq; experientiâ liquet, maxima pars hominum eius- iugijs irretita ad inferos descendit. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Georgius Nigrinus lib. 5. cap. 6. de Sergio 2. qui dicebatur antea Os porci. 1570.

oc profectò charactêre cauteriata Bestia Romana notabilis est, & se palàm toti mundo pro- t Antichristus: quòd (illo planè deposito nomine, quo se priùs in Christi Baptismo Catho- esiæ testabatur addictissimum) in inani gloriolâ pontificiâ, & sede Babylonicâ, cuiusdam e chrismatis, & aquæ, vult alium se appellari deinceps, atq; ita maioris pensi fabulas suas, sq; traditiones, ac ipsius Dei Sacramenta iudicari. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Idem in libro de Antichristi reuelatione affirmat, Papam verum esse Antichristu
argumentis solidissimis probat; vt ibi.

1570. *Ioachimus Cureus in Annalibus Silesiæ.*

MAtthias Huniades, Hungariæ & Bohemiæ magnus Rex, Ecclesiæ nomen valdè ve
neratus, sed auaritiam & improbitatem sacerdotum maximè oderat. In colloqui
aulico vitia Episcoporum festiuissimâ ironiâ taxasse scribitur.

Alebat Hungaria, cùm floreret, duodecim Episcopos, opibus & dignitate maxim
bus pares. Conuenerant verò in aulâ quidam ex Regis familiaribus:& deplorabant inter
nem Christianam in pompam esse conuersam, redituśq; Ecclesiarum ab hominibus im
mani cum luxu profundi.

Interuenit commodùm sermoni isti Rex : & cùm audiuisset colloquium amic
verò, inquit, non arbitror, nominandos esse illos malos, qui maximo studio inferos fugi
profectò nostri Episcopi solùm faciunt. Superbiam quidē non fugiunt. Nam ea si perijsset
riâ hominum, cultus & incessus Episcoporum eam restitueret. Iram adeò non vitant, v
locorum horribiliora crudelitatis exempla edantur, quàm apud ipsos: sicut credo, hisce
audiuisse, Episcopum familiarem quendam suum, magni nominis virum, ob culpam le
flagris cæsum occidisse. Auaritia ipsis est carissima. Nam diuina vendunt, sacra verò
spoliant, vt opes corradant. Luxus nominatur magnificentia : eum ostendunt tot p
tot structuræ popinarum maximè sumtuosarum, deniquetanti greges lenonum
rum, quorum appellatio etiam inhonesta est. Dominantur ibi inuidia, calumniæ, quibu
crescunt, ocium ignauia, insidiæ, & alia scelera. Verùm vnum est, quod maximè oderunt
tur, & fugiunt: illudq; hoc est, quod sedem suam apud inferos habere dicitur. Omnibus
scitantibus, quodnam hoc esset, subiecit Rex: Egestas. Ea enim, teste Poëta, inferni est al
inter maxima monstra eam collocat. Ita enim inquit:

Malesuada fames & turpis egestas.

Ostendit illa oratio Regis, quæ fuit vehementer falsa, non solùm morbos Episcopo
etiam nominauit scelera illa, quæ Pannoniæ fatalem ruinam attraxerunt. Proximo eti
ante mortem voluit, ex veris fontibus sibi ostendi, an vsitati reditus, emti cum pacto de r
do, sint vsuræ, illisq; modum cœpit constituere: itaq; in eam rem incubuit, vt ordinem E
cum, qui ipsi repugnabat, grauiter fuisset afflicturus, nisi interitus ipsius ea interrupisset
Max. 2. P p. Pio 5. V. S.

1570. *Sixtus ab Hemminga, Astrologus.*

SIXtus ab Hemminga quanquam edidit refutationem Astrologiæ; tamen in genitura
Austriaci fatetur, quòd deduxerit septem annis ante mortem Austriaci pro vitæ longitu
nam ad oppositum Saturni, & Horoscopum ad corpus Saturni, & quòd peruenerit Lunæ
ad Saturni oppositum in annis 31. mensibus 7. diebus 6. quo ipso tempore ætatis suæ, &
mense, & die Austriacus concessit fatis peste, scilicet anno 1578. 2. Octobris, hora 2. pom
extinctus, & addit: si in omnibus natiuitatibus, vel etiam plerisq; hoc pacto conuenirent
cum directionibus, solam se Astrologiam magnifacere velle, eamque præ cæteris scienti
amplecti, & tanquam diuinam colere. Quanquam autem Sixtus ab Hemminga aliquot di
empla allegat, in quibus ipsi euentus minimè respondere videntur directionibus: tamen ali
logi diuersa ediderunt de his judicia, diuersasq; protulerunt directiones, & tempora natiu
quæ cum rebus ipsis convenire affirmant. Imp. 119. Max. 2. P p. 232. Pio 5.

1570. *Miraculum infaustum.*

PVblico scripto constat, Mystem quendam hoc tempore in celebri ciuitate, vt aliquo m
sese suumq; ordinem, & vniuersam Romanam Curiam vulgo hominum commenda
consilium cepisse. Erat par coniugum, obscurum, ex infimâ plebe, & summæ egestatis. My
iuges illos adit, sperans, prece & precio quiduis illis persuaderi posse. Itaq;, quidfieri velit, e
et si res ex animi sententiâ procedant, aureos montes pollicetur.

Quid fit? Tædium egestatis facilè ab illis coniugibus impetrat, vt tam sancto viro,
pro emolumento S. Romanæ Ecclesiæ ausuro, pareant. Proinde conditionem accipiunt: & po
de tempore, de loco, de modo peragendæ fabulæ inter illos conuenit; Mysta bonæ spei plenus
ducit, & ad suos tacitus reuertitur: quibus sui consilij mysterium vtrùm detexerit, an ap
etiam peculiaris cuiusdam sanctimoniæ laudem, & θαυματουργίας gloriolam obtinere vo

incer

neq; etiam interest. Interea verò quæ ad primum fabulæ actum necessaria, & ex pacto a erant, adornantur.
lat Maritus morbum; decumbit: mortis articulũ imminere fingit, & ita ingeniosè ex-
nde frequentes mulieris gemitus, & lugubres ex composita fraude eiulatus sub noctem,
ncti fallaces indices omnium animos non obscura commiseratione permouerunt. Hic
is. Posterâ ergò die ad exsequias cohonestandas vicinia confluit: viri morte complora-
ilæ miseritum est, vsq; adeò vultum in manibus habebat. Dein effertur funus: qui ad il-
ère, prodeunt: sola vidua omnium oculos animumq; in se conuersos habebat: misera &
us corporis species erat: & iam corporis habitum animus induerat. Prodit etiam in scenã
obstipo capite, & defixo terræ vultu, qui suas in extremo actu & catastrophe, præcipuas
on ignorabat. Muliercula fletum auget, & totius fabulæ Actori fit obuiam.
es mehercle omnes flere, ac lamentari videbantur: percontatur Monachus tanti luctus
dit, efferri Maritum: superstites esse paruos liberos, satis multos: neq; quicquam fortu-
lum, quo ali, & sustineri possint: suam implorari misericordiam: solum hoc relictum
e inopiæ præsidium.
multis opus? Bonus iste, & misericors Antilesus, vt se Naimitani miraculi velut imita-
comprobet, blandis verbis Mulierem bono animo esse iubet: viuere Maritum: vitã non-
sisse. Illa renuere: dicto fidem non habere. Itaque Monachus facto verbis fidem
respillonibus imperat, vti feretrum deponant, & operimentum amoueant. Quod cùm
ecissent, mortuũ nominatim aliquoties Antilesus hic noster inclamat: reuiuisceret, sur-
ulo in lucem prodiret. At nullus hic erat Lazarus, qui ad vocantis clamorem animam
urda erant omnia: frustra Monachus prono ad feretrum vultu mortui nomen personã-
im vociferari licuisset.
nuis erat impudens histrio ille, tamen clàm trepidare cœpit in tantâ spectatorum multi-
luit autem extrema potiùs experiri, quàm cœptam fabulam turpiter deserere, eamq; quã
m imposuerat, non pro virili tueri. Quare perstat in impudentiâ, negans, hominẽ obijs-
iori tantùm somno correptum, ait: iubet corpus linteis inuolutum exsolui, & vinculis
spillones haud segniter imperata faciunt, corpus vndiq; pertentant, anhelitum captant:
nime cadauer, & frigore torpentia membra nihil reperiunt.
am non ampliùs falsò credita, sed vera vidua, excusâ simulatione, veros ploratus edit,
li fletu acerbissimum animi dolorem profundit: spectantiũ coronæ omnes Mystæ tech-
emorant: vt amplis promissis vnà cum Marito seducta fuerit, ad hanc fabulam agen-
aritus aduersam valetudinem, & mortem simulârit, & se viuum in feretrum poni, atq;
o efferri passus sit: vt Monachus de industria obuiam factus, noui cuiusdam prodigij fu-
rum multitudini objicere voluerit. Secuta est vulgi illum Monachum exsecrantis, ad-
io: & iam Tragœdiæ auctorem ad supplicia deposcebant. At is multò antè, simulac fabu-
emo actu corruere videbat, è media hominum turba se subduxerat, & vrbe profugerat.
stræ ἀναβίωσις in fumos abijt, siue, vt veriùs dicam, θανάτωσιν: neq; fabulæ finis à popu-
lausum promereri potuit. Auctor est Gregor. Turon. Cyrolam quendam, Episcopum
cuidam, qui se cæcum simulauerat, lumen restituere conatum, prodigio in contrarium
tum hominem lumine orbasse: nostro Mystæ simile quiddam, multò tamen grauius &
enit: mortem simulanti vitam se restituere posse, fingens, eo ipso vitam illi eripuit, tantò
plicio dignus, quàm grauior est vitæ iactura visus amissione, & quantò præstantius lu-
mine oculorum. Hactenus publicum scriptum.
gium scilicet hic habent exemplum miraculorum suorum Pontificij: sic possunt resusci-
os: sic confirmanda est veritas humanarum traditionum Papæ: sic concilianda gratia &
st doctrinæ in Ecclesia. Et tamen exprobrant hi falsatores Lutheranis, eos tam inopes
miraculorum, vt nec claudicantem canem sanare queant. Si requirunt miracula, ver-
s ad illud vnius Lutheri miraculum longè omnium maximum, quod edidit in Comitijs
s coram Regibus & Principibus terræ, cum sua confessione. Vbi sanè canẽ Papatui (seu pe-
e) iniecit, qui huiusmodi vulnus ei inflixit, vt ex eo perpetuò sit turpiter claudicaturus,
Missificis (quoquò se vertat, quicquid cœpter & ausit) præstigijs vel artibus integritati
eat. Indefessis enim canis iste morsibus eum vellere & rodere nunquam desinet, donec
sit absumtus, vel, mendaciorum & vanitatis operibus relictis, redeat in viam, & ad veri-
gelicam concedat. Imp. & Pp. V. S.

M. Leo de Castro, Salmanticensis, in commentarijs *super Esaiam cap. 49.* 1570.

ustissimo codice ordinis D. Benedicti legimus: olim Reges Hispaniæ, cùm adirent Epi-
um synodum, procumbere solitos totò corpore terrâ ante ipsos Episcopos, & terrã osculari.
ùs se attollere humo, quàm hi suis sedibus surgerent, & reges eorum pedibus circumfu-
js attollerent, & in sella regia pro dignitate collocarent. Imp. & Pp. V. S.

Anno

Laur. Surius rerum in orbe gestarum, & Bruyeri-
nus lib. 3. cap. 5. de re cibariâ.

ANNO 1511. Maximilianus Cæsar comitia indixit apud Augustam; vbi illi ob
quidam prodigiosæ vastitatis & crassitudinis, atque incredibilis ingluuiei, ita v
vitulum crudum, vel ouem incoctam vna vice deuoraret: & tamen necdum famem ex
ceret. Imp. & Pp. V. S.

Martinus Bellaius commentariorum lib. 3.

PApa tamen siue à quibusdam deceptus, siue rei magnitudine perculsus, suis rebus no
spicere voluit, quàm hostem ad portas vrbis conspiceret. His rebus effectum est
genus non aliud inierit, quàm quòd in castrum Angelicum cum aliquot Cardinalibus &
oratoribus, relictâ absq; custodibus vrbe, se reciperet. Hac rerum perturbatione Renti
gæus conspectâ, repentè ad duo millia hominum cogunt, quibus vtcunque hostem arc
Salusius cum exercitu adueniret.

Ibi mirificus casus interuenit. Signifer quidam, cui ruina muri ad compitum Petri
missa erat, cùm Borbonium aliquot militibus comitatum vinetum perrumpentem ad
dam locum vidisset, tanto metu perterritus est, vt cùm in vrbem profugere cogitaret, ipsâ r
elato egressus ad hostes contenderet. Borbonius hominem ad se venire conspicatus, alio
& eruptionem in se fieri arbitratus, gradum subitò sistit, eo consilio, vt suis collectis im
stineret, dum reliquus exercitus appropinquaret, qui confestim omnis in armis est. S g
vrbem ad passus ferè trecentos progressus, audito ad arma capienda in castris Borbonia
re, ad se redijt, & instar eius, qui è somno excitatus animum colligit, è vestigio vrbe versus
eademq; ruinâ, quâ exierat, ingreditur. Borbonius hominis gestum admiratur, locoq; ani
signum oppugnationis statim dari iubet; ipse primus scalis arreptis ad murum accedit. I
2. Pp. Pio 5.

Idem scribit de Leone Papa, quòd audito nuncio, Gallos ex Mediolano pulsos esse, ta
acceperit, vt exinde mortuus fuerit. Et addit: benè sanè cum illo actũ fuisse, vt qui præ gaud

Idem lib. 4. Accedebant nouæ & immodicæ exactiones, quas Romæ fieri in dipl
conficiendis, Ecclesiam Gallicanam apud se conquestam esse dicebat: ex quibus hæc mala
regnum Gallicum pecuniâ, quæ efferebatur, exhauriri: cleri opes extenuari: sacra ædifici
staurari: denique mendicos, vt æquum esset, non ali.

Quæ omnia vt vera esse constaret: afferri à clero, quòd caducaria sacerdotiorum iura,
nullus seruatur modus, summo iure exigantur, quòd multitudo noua ministrorum præ
introducta sit, quibus satisfieri, cùm diplomata conficiuntur, præter id, quod antea per
suesset, oporteat: quòd qui in demortuorum locum allegendi sunt, id pecuniâ, quæ ad Pa
redeat, emere soleant: quòd hostiarijs, cubicularijs, protonotarijs, eorũq; pueris, cursoribus, &
non leuis pretij munera danda sint, quòd ad apostolicas basilicas instaurandas ingentes pe
gantur, quæ ferè tamen ad bellum cum Rege gerendũ profunduntur: quòd diplomatum n
impetretur, vbi vnico opus est, multa etiam alia per fraudem fiant, quæ nulla ratio, nullum
postulat: vt nihil aliud, quàm pecuniæ aucupium & nundinatio videatur.

Quòd, cùm antea caducarium illud ius in ijs tantùm locum haberet, qui in demortu
cem sufficiebantur: nunc in ijs etiam sacerdotijs exigatur, quæ quis dispensatione (quam
consequitur: quòd cũ in re aliquâ, quæ iure prohibita sit, legis gratiâ vel relaxatio fit; ibi a
compositiones immodicæ sint, & exitiosæ: quòd deniq; semestris illa prorogatio sacerdo
di, quæ ijs decernitur, qui in locum alicuius abdicantis alleguntur, causa sit, cur plurima
monium & adulterationem fiant, vt vera esse euentus comprobat.

Ad hæc vitia emendanda multos sæpenumero à se contendisse, vt Ecclesiæ Gallicanæ co
indiceretur: se tamen adhuc cunctatum fuisse, quòd expectandum sibi intelligebat, dum P
huic malo prospiceret. Verùm cùm ducatus Britoniæ ordines conuocasset, sibi à totius huiu
nis clero grauissimas querelas fuisse exhibitas, in quibus multa essent adeò fœda & turpia, ad
dendis piorum animis obnoxia, adeò ab eâ charitate, quâ Ecclesiam florere decet, aliena, vt
prâ: vt sibi nequaquam credibile sit, ista Papæ nunciata esse.

Ad extremum se priuatim quoq; grauissimas expostulandi causas habere: quòd cùm
non lateret, quàm propensum animum & paratam operam ad defendendum orbem Christia
stendisset: se tamen sciret, illo sinente & conniuente, per calumniam accusatam esse, neq; vlla
rim ab eo significationem datam fuisse, quâ se immeritò fuisse incusatũ constare velle videret
tamen summam semper diligentiam adhibuisset, vt quoties falsis criminationibus impeteba
pæ purgatus esset,

Laurentius Capella lib. I.

FVit Arragoniæ Rex Ferrandus. Is quanquam incredibili amore Mariam de Foix illustre
ginem prosequebatur: non audebat tamen, inhibente coniugium propiore sanguinis

uod in votis habebat, agere. Dominum ergò de VVick, ambassatorem suum, Papam adi- i tum Iulius secundus erat, vt ille discerneret, atq; dispensaret. Sed proh Deum, Roma- lio quinquaginta millia ducatorum pro veniâ nubendi dandâ postulauit! Verùm enim- erans auri vim Rex, atq; eam in multò potiora conferri posse iudicans: egregiè sibi con- r, atq; Iulium induxit.

uit supplicationem fieri: sanctissime Pater, Ferrandus de Arragoniâ & Maria de Foix, i affines sunt: proinde petunt dispensationem, quâ iure matrimonium inire possint, ibscripsit Papa, decemq; numerari ducatos postulauit. Dati sunt illi confestim. Rex nu- auit: tantiq; eas emi potuisse à tam mirè sordido pontifice, non mediocriter sibi, atque il gratulatus.

uit autem Iulio, quòd Arragoniæ Rex cum agnatâ suâ thalamum inisset: nondumque mè annuisse sese, animum induxit. Vocauitq; ad se dominum de VVick: & iratus, Heus uanam furiæ dominum tuum Regem in illicitum hoc matrimonium coniecere? cui ille: , Pater, est factum: protulitq; literas summam dispensationis continentes: quas alicui peri, ac minimè Regi tam diuiti, pro decem tantummodò ducatis, exposuisse se Papa ex- ntelligens ergò fraudem: rectè, inquit, nobiscum actum est. Imp. Max. 2. P p. Pio 5.

Ioannes Stumpfius in Chronico Helvetico. 1570.

est, Gallicana Monasteria multis in locis quotidiano labori incubuisse, sed successu tem- exoleuit. Nam cùm Galliæ reges sensim in tyrannidem prolaberentur, scortarentur, & ios procrearent, item invicem sese interimerent, & crudeliter multum sanguinis effun- hæc delicta reprehendebantur à pijs episcopis & abbatibus ex verbo Dei; & cùm pœni- , vt pro se supplicarent, pios patres solicitassent, quod cùm illi fecissent, & initiò quidem atim freti principes & reges suffragijs patrum, ad consueta redierunt, & vt sedulius ora- nia & donis patres instigârunt, & sic cœpit suffragiorum coëmtio; prolapsi itaq; reges, opulenti in quodcunq; scelus, eam opinionem induerunt, si saltem monachorum fundendas auro compararent, ipsi autem interim nihil non sceleris committerent, o- lo esse; & eò tandem res redijt, vt nullus vel rex, vel princeps, comes, aut alius decesserit, euitandam iram, & peccatorum veniam comparandam, monasterium vel plura fun- ltem fundata opibus ditârit. Sic creuerunt monasteria diuitijs, potentiaq;, labor autem rorsus euanuit.

gijs itaq; tam largiter pecuniam lucrantibus, cœpit etiam Meritum eorum, vt ieiunia, o quæq; religiosa, venum exponi: ita euenit, vt pietatem, merita, & promotiones ad no non magno sumtu à monachis mercari anhelauerit, vt sibi interea gnauiter peccandi ; meritum illud fratrum, & eorum opera prostituta sic, proh quas pepe ère diuitias! Re- es & opulenti quiq; gazam suam erogabant monachis, vt suffragiorum & meritorum icipes fierent; testimonio sunt literæ indulgentiales, & eiusmodi: quarum aliquæ, vt i- tale exordium habent: In Dei nomine: Perpendendum est vnicuiq; hominum, quàm mpora caduca prætereunt, & futura approperant: ideo penset vnusquisq; apud semet- beat, vnde aliquid de facultatibus suis tribuere valeat ad venerabilia loca, pro remedio vt in sempiterna requie cum beato Petro & Andrea paradysum mereatur possidere. Quia us suis mercati sunt regnum cœlorum. Regnum Dei tantum valet, quantum habes. cùm emitur, vel quid charius cùm possidetur? In hac itaque promissione ego N. valde s trado, &c.

bus pagellis pòst ait: in Gallia non procul à Cabilona Burgundiæ in Monasterio Mo- i eruditi erant, qui ex præsentium temporum consideratione animaduertebant, posses- rtutibusque diuturnam non posse esse societatem: de his Sigebertus circa annum S.

, Anno 941. in cœnobio Sangalli Abbas erat Thieto, qui habebat fratrem Cralochum, m, qui secundus dignitate ab Abbate est. Erat ibidem iuuenis quidam monachus, doctus Comitibus generosis Rhætiæ vel Curvvaliæ ortus, nomine Victor: Cralochus verò minùs nimiùm in adolescentes monachos seuerus. Itaq; Victor, de quodam delicto accusandus, d Abbatem, è Monasterio profugit: quòd vtriq; se odio esse videbat.

autem 942. Abbatiam consecutus est Cralochus: Victore, qui hoc decus spe conceperat, Otho rogatus, vt Cralocho dignitatem confirmaret: volebat id facere, si ille Victorem reciperet. Sic ergò factum est. Cralochus deinde oratus à propinquis Victoris, vt huic Pfœuerensem concederet, noluit. Illi cum indignatione abierunt.

o dein 953. & pòst, magnæ extitêre querelæ: quàm tyrannicè se gereret Cralochus: qui zelinum, Pfœueræ probatum, Victori cognatione iunctum, grauiter propter exiguum eciderat, Abbatiaque priuauerat. Anno exinde 956. veniente Sueuiæ Duce (inter proficiscendum in Italiam) Sangallum, profugit idem (superiori tempo- ius territus) in Franconiam ad Regem Othonem. Otho, etsi nec ipse Cralocho

æquus erat, tamen rogatu Auguſtani Epiſcopi Vlrici, eum recepit. Sedis tenui victu
ptus fuit à curatoribus culinæ Cæſareæ: quoniã Entzelino & Victori propinquitate coni
Luitholfus, biduum ibi manens, Cralocho dignitatem abrogauit: conſentientibusq;
fratrem eius Annonem, virum bonum & eruditum, Abbatem fecit.

Qui Vngarorum metu muniuit totum Monaſterium: & cæteras omnes ei adhæren
mœnibus, turribus tredecim, & amplis foſsis circumdans: quæ fuerunt initia Sangalle
cùm autem quinquennium præfuiſſet muneri: diem ſuum anno 958. obijt. Tunc int
Vlrico, qui in Aulâ degebat: Cralochus Abbatiæ Sangallicæ ab Othone reſtitutus eſt
eum inuitè recipientibus) ſed eâ conditione, vt Fabariæ ſiue Pfœueræ regimen deponere
tzelino, quamuis inuito Cralocho, commendatum fuit: cùm quidem Vlricus ei Craloc
ciliaſſet, aliter profugituro.

Sed qualis fuit illa reconciliatio gratiæ? luporum & ouiũ amicitia. Breui.n. pòſt, Ab
oculos effodit. *Tantæné animis cœleſtibus iræ?* Cæſar Abbatem pœnâ affecturus erat: niſi i
tè moriendo, eripuiſſet. Petiuerat, cùm moreretur: vt Eccardus, nobilis & doctus vir,
ibi Decanus, ſibi in Abbatiæ gubernatione ſuccederet. Quod & factum eſſet: niſi is ma
fato, ex lapſu equi crure fracto, claudus euaſiſſet. Superbi autem Monachi nolebant
claudicantem habere Abbatem. Subſtitutus igitur eſt 959. Vlrici Lintzgouienſis Comi
delgardis F. Burchardus: Regi Othoni, vt genere propinquus, charus. Hæc de Monaſtico
vt videamus, ne illos quidem, qui, ſe mundo exceſsiſſe, videri volunt, carnis conc
ſolutos eſſe.

Idem. Parochus quidam Clauennæ circa annum Domini 1533. Romanæ E
fenſor acerrimus, filiam ciuis formâ elegantiſsimam ad ſtupri commercium ſæpe fruſt
tam, ſimplicitate eius perſpectâ, nouo aſtu circumuenit. Virginis Deiparæ ſimulachro
traxit cœruleam, aureis inſignem ſtellis, eaq; brachia, pedesq; velans, faciem linteo ſub
ad patris caulam more ſuo ſtatâ horâ proficiſcentem puellam exſpectat. Cui cùm de
apparuiſſet, blandis primùm verbis alloqui, Lutheranæ religionis errores deteſtari, & ct
dæ religionis ſtudium multa mala vrbi impendentia prædicere cœpit, eaq; vt ciuibus
recenſeret, ſeriò monere.

Epilogi loco, & vt ex præteritorum cognitione futurorum certitudinem colliger
didit: eam viro ſancto & catholico hactenus non fuiſſe obſecutam: obſequeretur porr
miſericordiæ & ſalutis propriæ conſequendæ ergò: clàm tamen & occultè, neq; enim
porcis Lutheranis objiciendas & communicandas eſſe. Stulta puella reuelationem Ma
vrbi denunciat. Ciues triduano ieiunio pacem diuûm impetrare ſtudent. Interea puell
nequiſsimo morem geſsit, falsæ religionis ſpecie decepta. Cæterùm eo ſcelere detecto, Pa
pite primùm plexus, mox igni abſumtus eſt.

Idem. Ioannes Huſſus Bohemus Conſtantiæ in Concilio viuus exuſtus eſt, ann
1416. Sigismundi Imper. 6. Cœperat autem prædicare anno 1405. Vaticinatus e
flammis: poſt centum annos cygnum meum, ex hoc anſere natum (Huſs enim lingu
câ anſerem ſignificat) non aſſabitis. Verus fuit vates. Nam poſt 100. annos, anno Chriſti
initia Imperij Caroli V. Martinus Lutherus contra Pontificem ſcribere cœpit.

Item Hieronymus de Pragâ, Huſsi diſcipulus, quadrageſimo die poſt præceptorem
tiæ eodem genere mortis perijt, cùm magnâ voce profeſſus eſſet; poſt centum anno
ſpondebitis. Eius conſtantiam mirificè commendat Poggius in Epiſtolâ ad Le
retinum.

Idem. Ad cataractas Rheni ſita eſt arx vetuſta, Lauffen dicta, Tigurinæ nunc d
cuius arcis regione caſtellum ſiue arx munita in Rheno ſuper rupe poſita eſt: eam Abba
Scaphuſianus, ad cuſtodiendam concubinam vel meretricem quandam, ædificauit. Oriu
erat ex celebri quadam familiâ vrbis Scaphuſiæ: ſed quoniam fornicationem in vrbe tam tu
lerare noluerunt: ſibi ipſi tam egregium erexit lupanar.

Idem. Parochus quidam Bernæ ſtans in ſuggeſto, exorciſauit genus vermium
ſata & gramen ſub terra corrumpit: conſilio ad id faciendum vſus Lauſannatis Epiſc
deſiſtitis improbiſsimi vermes (inquit) ego vos cito VViſflisburgum ad officialem
F. Anno 1478.

Idem. Anno 1140. Arnoldus Brixienſis epiſcopus ex Lombardiâ Papam Ro
ſacerdotes, & Monachos vanitatis coarguit, eisq; in doctrinâ aduerſatus eſt. Iccircò Inn
Papa ſacris ei interdixit Romæ in Concilio, & acriter perſecutus eſt. Sed Arnoldus in H
aufugit, ſeque Tiguri ſuſtentauit, donec Innocentius diem obijt. Tigurinos quoq; in ſ
tentiam pertraxit. Platina & Ligurinus eum oſorem & perſecutorem clericatus increpant,
in rei veritate docuerit, omittunt: improperant ei, quòd fuerit hoſtis monachorum, &
buerit epiſcopos & Papas redarguere.

Docuit autem, Eccleſiaſticorum non eſſe, diuitias & temporalia bona poſsidere, ſed

principibus competere. Decimas non in luxum, sed in corporis necessitatem accipi llam, voluptates, ebrietates, scortationes, lusus, superbiam, & alia scelera spiritualitaxabat, & damnabat. Imò tantum sua concione profecit, vt populus Clericatum pendere inciperet, & despectui ac derisui omnibus tunc Ecclesiastici essent. Tigu- Arnoldi doctrinam imbiberant, & longo pòst tempore retinuerunt: quod Ligurinus po Papæ hoc versiculo queritur:

Seruat adhuc vuæ gustum gens illa paternæ.

ubinnuit, suo tum quoque tempore, anno 1190. Tigurinos adhuc Arnoldi vuas oluisus quinquennio Tiguri exacto, & docendo consumto, post obitum Innocentij sui extoris, anno 1154. iterum per Alpes ex Heluetia in Italiam redijt, papatum tenente Eumnem populum ad se conuertit, & sua doctrina ita commouit, vt Papæ primatum & icatum instar Cumani asini haberent: trigescebat erga illos populi deuotio, rarescebat rescebat autoritas Ecclesiæ Romanæ. Quicquid autem populus Rom. delinquebat, vel l omne Arnoldo imputabatur à Romanis Ecclesiasticis: sed Arnoldus à populo defen-

1154. defuncto Eugenio, Adrianus in Papam assumebatur. Hic non consecrari se pasedem occupare volebat, nisi priùs Arnoldus hæreticus (vt illum calumniabatur) è meir: his conatibus populus Rom. quantum potuit, restitit: propterea ab Adriano teterrionibus damnabatur. Inquietus ille Arnoldum tolerare omninò diutius noluit. Simul arem Frider cum in Italiam venisse, & Viterbiam petiturum, comperit: ei in occursum aduentu, conqueritur vehementer de contemtu sui: quo cum populus Romanus cneer dogma Arnoldi Brixiensis: qui sit hæreticus, & à superioribus Papis excommunicánûs eum Roma vrbs alat & protegat. Papa grauiter os Imperatoris oblinibat, & palebat, quoad Arnoldum in crucem ageret. Imperator Romæ commorans, Arnoldum onijci & comburi iussit: cineres in Tyberim dissipabantur, ne à populo colligerentur, & colerentur.

Burcardus abbas S. Galli, Comes de Lintzgou vel Monfort, eligebatur anno 959. cùm sefternacem ascendisset, & latus portæ improuidus allisisset, claudicare & baculo incedeit: eius quoque Decanus Eckardus loripes erat: & cùm aliquando Kebo abbas Lorcheisfare, ad Monasterium S. Galli visitatum, & vitas fratrum exploratum, mitteretur: vibbatem & Decanum claudicare: dicebat; melius est, claudicare reges, quàm regna.

Lampertus Traiectensis episcopus Pipinum Galliæ ducem sedulò instituit, fide propria iustum victurum, & si non ipsemet pietatem coleret, fidemque erga Dei præcepta obediraret, tum frustra esse monasteriorum fundationes: eique suffragia aliorum hominum m quidem profutura.

Papa Italiam, Pipino eam ab Imperio abalienante, nactus est, & Pipinus Regnum Galùm tantùm esset à Childerico præfectus ordinatus, à Pontifice percontatus est; vtrùm is, egocia administraret, an is potiùs, qui regis nomen haberet, & nequicquam in regno verus esset? Zacharias respondit: illum, qui regnum administrat, meritò regem esse. Hac sententia fretus, regnum inuasit Pipinus, sicque inuicem Papa & Pipinus alter alterum fligium nulla æquitate erexit.

sia tum primùm dominatum acquisiuit, & in terrenum regnum abiens degenerauit à ge suo: qui ita pauper erat, vt, quò caput reclinaret, non haberet. Tunc Ecclesia non erat ndo, nec gloria eius inter filios huius seculi. Nunc autem, cùm in mundanis delicijs & dinplicauit, totá regna sibi manc pauit: nihil aliud fecit, quàm quòd regnum suum abneque & humilitatem & paupertatem pedibus calcauit.

Ludouicus Pius donauisse fertur Papæ Paschali, vel S. Petro (valdè feliciter piscato) vrbē ducatum Spoleti. Præterea insulas Sardiniá, Corsicam, Siciliam: sequens aui Pipini, & li sententiam. Id si verum est: nihil fuerit donatio Constantini: sed hæc Regum Franciæ.

Anno Dom. 914. Conradus Rex Rom. festum Natiuitatis Christi Constantiæ celebraSalomonem Episcopum ibidem. Manè cum episcopo Arbonam, & deinceps ad Monastelli nauigabant, die S. Stephani: Salomon etiam ad S. Gallum abbas erat, festum puerorū bant. Conradus fratribus Conuentualibus monasterij adscribi adsciscíq; petijt, quod ei licessum erat, ideoq; vnumquemq; fratrem conuentualem libra argenti puri donabat.

Papa Gregorius 9. Romæ ipse contra Imperatorem Fridericum secundum concionabaulum flens admonebat contra atrocem hostem D. Petri: appellabat eum filium diaboli, ur omnibus contra illum arma sumentibus, remissionem peccatorum, & vitam æternam, i Cæsarem bello adorirentur: sed in vrbem repellebantur, multi cædebantur, & capiebanquos multi prælati Friderico sistebantur, quibus cruces in capite ad cranium vsque paneıdi iussit: Beneuentum excusit, & omnibus episcopis & prælatis, qui ab eo propter anaiuerant, cuncta bona sua abstulit. Romam rursus properabat, diripiebat & vastabat mcopulentum in monte Casino: omne aurum & argentum templorum in monetam cuoluenda militibus stipendia, Rauennamque oppugnabat.

Anno

Idem. Anno Christi 1325. Basilienses proscripti à Pontifice, quòd Ludouici Bava
tes sequerentur, legatum pontificium diratum præconem ex Mariano luco in Rhenum
dedêre, & eundem natatu euadere conantem, in portu trucidauêre. Mortuo Ludouico
4. in Imp. receperunt; nullis tamen Pontificis minis, vt Ludouicum hæreticum fateren
potuêre. Sacerdotes cessantes ad sacra peragenda exilij pœna coëgêre.

Idem. Berchtoldus Abbas S. Galli, castris quàm Cœnobio aptior, monachum ab
episcopo Constantiense in ius vocatum, quòd scortum palàm in conducticijs ædibus a
defendere voluit: missoque fœciali bellum episcopo indixit: quod vix intercessione cla
sopiri potuit, circa annum Domini 1246.

Idem. Circa annum 1277. Frater Heimbartus Monachus mouit quædam in reli
hoc, quia contra Papam sine dubio fuit, à Chronographis occultatur.

Idem, Anno Domini 1347. cùm Carolus rex Bohemiæ post obitum Ludouici in
rem electus, Basileam anno sequenti proficisceretur, à ciuibus iuramentum exacturus, vn
scopo Pabenbergensi, qui legatus Papæ ciues, vbi supplices veniam petierint, ab excomm
ne (quam propterea, quòd Imp. Ludouico obedientes adhæserant, incurrerunt) soluen
tem habebat. Basilienses ei obuiam vrbis proceres extra portam salutatum mittunt,
tumque, se hactenus Ludouico obsequentes fuisse, & in posterum facturos erga legitimos
hac vice se non intromissuros Imperatorem in vrbem, priusquàm à Papa absoluerentur, &
rentur ritus, & ceremoniæ ecclesiæ, &c. Basilienses, hoc modo absolutionem paruo com
se, sperabant.

Legatus Papæ bullam expediens, ciuibus indicat, requiri ab ipsis, vt hæresim, quòd
co fauerint, abijciant, & in gremium Ecclesiæ revertantur, peccata fateantur, etiam iurent,
se ecclesiæ fidem: item vt credant, Cæsaris non esse Papam exautorare: & quòd id conati h
sit: nec Cæsari nisi à Papa confirmato obediant: Ludouici viduæ & liberis, vsque dum
lientur ecclesiæ, ne faueant, &c. Ciues hac bulla acri percepta, vnanimiter responderunt:n
tro mittere Cæsarem, nisi priùs absoluantur, absolutionē quoq; non se petere velle, nedum
fateri hæresim: quòd Cæsari fideles fuerint, laudi id sibi ducere potius, & istoc in fidem
quisse. Idcircò Papæ mandatum nequaquam (inquiunt) capessere volumus.

Ecclesiastici Basilienses ciuium constantiam audientes, clam illis in proposito perse
calcar addebant. Tum vrbis primores Cæsarem accesserunt, ei gratulabantur, & Conra
renfels Consul ad Legatum, Episcopum Bambergensem accessit inquiens: domine Bamb
scitote, nos nec credituros, nec fassuros, Cæsarem Ludouicum hæreticum fuisse: & quem
vel potiores eorum nobis Cæsarem nominauerint, illum agnoscemus, licet nunquam à Pap
maretur: contra Imperij iura & leges nihil tentabimus, &c. Ideoque si à Papa licet absolue
sacra relaxare: agite, vt boni viri accipiemus, &c. Sic Basiliensibus constantibus absolutio
ne vlla quoque confessione & voto communicabatur: Carolus regali pompa exceptus co
am ciuium maximoperè commendabat.

Idem. Graue certamen inter Franciscanos & Dominicanos multis annis viguit, de con
Virginis Mariæ, his ex D. Thomæ sententia, cum peccato originali, illis sine peccato concep
firmantibus. Vigandus Dominicanus libello ea de re euulgato, Romam euocatus fuerat. D
cani miraculis falsis suam opinionem tueri, synodo Vimpæ habita decreuêre. Berna Helu
vrbs deligitur, in qua populus simplex facilè decipi, persuasus semel etiam armis, si ita re
conceptam hæresin defendere posset. Ergò quatuor monachi Prædicatores, quos Obserua
cunt, negotium suscipiunt, Ioannes Vetterus Prior, Franciscus Vlschius Subprior, Doctor St
Bolzorstius Lector, & Henricus Steineccerus.

Franciscus magicis artibus dæmonem euocat, auxilium implorat, se sociosque illi deuo
guine proprio chirographum obsignari à socijs curat. Pacto inito, occasione tantùm facinor
quendi destituebantur. Commodùm adest Ioannes Hetzerus Carciacensis, arte sutor, ætate
scens, ingenio simplex, religione initiari cupiens: & quia non vacuis venerat manibus, susc
Hunc noctu terriculamentis quibusdam ad δεισιδαιμονίαν inducunt: inductū Franciscus su
tui specie ad se liberandum flagellationibus, ieiunijs, missis, hortatur: disertè verò, vt per oct
in D. Ioannis sacello cruentus sacro interesset, scilicet ad inescandam plebeculā. Manè Hetzeru
drumuiris nocturnam visionem indicat. Stephanus protinus de pulpito Dominicanorum pi
extollere, quorum intercessiones, spretis Franciscanis, manes implorarent.

Octiduo exacto, spiritus, vti conuenerat, redit, longam historiam anteactæ vitæ recense
tias pro officio agit, se quoque porrò inter Angelos receptum (vt qui Parisiensis Sorbonæ The
olim fuisset) pro ipso spectante curia cœlesti missam celebraturum, promisit: obnixè interim
crans, vt quod deesset suæ liberationi, adderet: reuersurum se paulò pòst, & χαριστηρίων loco adn
da reuelaturum. Hezerus gaudens quadrumuiris hæc denunciat. Illi codicillum exhibent qu
num, quas spiritui proponeret, inter quas & hæ fuêre, quid de anima Alexandri VI. Pap
Hieronymum Ferrariensem Dominicanum Ferrariæ exurendum curârat, ageretur? Maria
an in peccato originali concepta esset? quis Dominicæ sectæ Generalis paulò pòst futurus esse
terea stata nocte D. Barbara personata comparet, spiritum Theologi Parisiensis cœlos petijsse, a
se vicariam substitutam ei in omnibus affuturam, spondet.

Exh

et ille codicillum cruce signatum, quem Barbara D. Virgini se oblaturam promisit, &
ncto mirabiliter signatum reposituram. Inuentus demum in loculo Eucharistiæ, quem
nque guttis sanguineis respersus, quos ex latere Christi effluxisse dicebant. Sub matu-
to sponte sua cerei lumen concepêre, arte Subprioris, & laruata Maria comparens, lin-
ine filij infectum tradidit, & in pixide similiter cruoris diuini particulam, Iulio II. Pa-
am, quem vt Ecclesiæ defensorem, sic religionis veræ protectorem contra impietatem
rum futurum dicebat, & æquale præmium tandem cum D. Thoma in regno cœlesti ac-
Abiens dextram mitelli acuto clauo transfixit, hoc se stigma illi veræ suæ apparitio-
te, professa.
potione narcotica sopito reliqua stigmata cauterijs inusserunt, vt & ipsi suum haberent
. Magnus interea populi concursus, vt hunc stigmatistam viderent. Monachi certis
i modò stuporem sic, vt in ecstasi positus videretur, modò furorem immittebant, vt hor-
onibus Christi agonem repræsentaret. Stigmata arte quadam sic sanârant, vt vestigia
to tincta colore superessent. Iam cùm porrò nocturnis illusionibus miserum dementare
ccidit, vt Prioris vocem, Mariam se esse mentientis, agnosceret, & arrepto cultello fe-
laeraret. Detecto fuco, Hezerum adeunt monachi, præsentem mortem intentant, in si-
otam tegat, eumque in partes suas amplissimis trahunt promissis: simularet, appari-
fuisse, stigmatum impressiones diuinitus factas, bearet ordinem Dominicanum, Fran-
tret eos damnaret: ita præclarè de religione Christiana meriturum.
t ille aliquandiu. Ast vbi noctu illos cum scortis potantes deprehendit, & nihil minùs
ionem illis curæ esse, vidit, de relinquendo cœnobio cogitare cœpit, sed vti simplex erat,
elare non potuit. Illi veneno eum è medio tollere sæpius conati, cùm spe frustrati essent,
stiam venenatam per vim ori intrusêre, quæ vomitu reiecta sanguine manare cœpit. Sca-
dhæserat, in ignem proiecto, tantus in cœnobio strepitus exortus est, vt de interitu o-
erent. Profugit tandem Hezerus, & perfidiam IVvirorum passim detexit. Conijciun-
la. Bernenses à Iulio II. delegatos iudices obtinent episcopum Lausannensem, & Cardi-
nensem. Tormentis veritatem ædere coacti monachi, horrenda quædam sunt fassi, &
tima die Maij, annò Sal. 1509. publicè exusti, Iudicum delegatorum & Octovirorum ad
à magistratu delectorum vnanimi sententia.

Iren. Popelin de tribus mundis, & Ioan. Lerius Burgundus in hist. Americæ. 1570

Sebastianus à Cano Hispanus, Dracus Anglus, & Veneti, vel à Guetaria, ex vrbe Can-
rimi fuerunt, qui totum circumnauigârunt orbem. Quod tamen Dracus sibi soli tri-
orbis circulo adscriptis verbis; Primus me circumdedisti.

Caßiodorus Renius V. O. & D. in acromatis. 1570

dalena Crucia, siue de la Cruz, Hispana, Cordubæ primaria Bœticæ vrbe, in prima pue-
ia à parentibus obscuris: incertum, pietatis àn paupertatis caussa: in cœnobium D. Claræ
quod illa pòst ex collata stipe de fundamento nouum extruxit) dæmonis cuiusdam sub Æ-
ecie sese offerentis, miris blanditijs, quibus ea ætas potissimùm capitur, inescata, familia-
ti cœpit: seuera tamen interminatione interposita, ne quis mortalium hoc resciscerat. Il-
, cùm dæmonem in colloquium singulis penè diebus admitteret, supra ætatem sapere, &
usa omnibus admirationi cœpit esse, incredibili sanctitatis opinione, quam morum cle-
æque austeritas effingebant.
m duodecimũ ætatis annum attigerat, cùm malus ille genius Magdalenæ in solidum pos-
nsam captans, phaleratis verbis coniugij mentionem inijcit, facileque adeò ex eius, quam
stauerat, sanctimoniæ successu, simplici & ambitiosæ puellæ persuasit. Dantur manus, fi-
alia, concumbitur denique. Dotis locò Magdalena sui corporis vsumfructum, colloquen-
rsando, concumbendo pollicetur. Æthiops vicissim contrà dotem splendidissimam o-
arum se, vti Magdalena per 30. & ampliùs annos ea sanctimoniæ autoritate per vniuer-
niam frueretur, qua omnes, qui eo laudis genere vnquam fuêre celebres, vel æquaret, vel e-
aret.
ue verò mendax ille spiritus hac in parte falsus videri voluit, vt vniuersæ scilicet Hispaniæ
suam sponsam imponeret. Quandocunque furtiuis voluptatibus fruerentur, sponsi famu-
maiestatis causa famulum quoque veterator ille Æthiops sibi adiunxerat) tanquam Sosia
suppositiius, foris in templo & cœnobio, Magdalenæ larua assumta, illius vultum, gestus,
, cantando, orando, comedendo exactè imitabatur. Siquando verò secessus illius v u-
ertæsa hera in publicum prodiret, ne quid interea temporis ociosè periret, per orbem ter-
ndo, quæcunque digna memoratu acciderent, Magdalenæ renunciabat. Sic de Franc I.

Gallorum regis captiuitate: sic de Romanæ vrbis direptione certior facta, diuinitus h
gelo reuelata, dictitans, in principum virorum dignationem summam peruenit, & A
gnitatem, vltrò cedentibus tantæ sanctimoniæ reliquis monialibus, maxima totius ordi
ci cum lætitia, qui, ad se quoque (tanquam ad præceptores & institutores) partem glori
tinere, putabant.

Miraculis interea clarebat plurimis, sed inanibus atque ludicris. In solenni pomp
dierum ad tres, & amplius cubitos in sublime efferebatur: sæpè etiam imaginem Iesu
manibus gestans, imbre lachrymarum profuso, comam ad talos vsque repente enatam
bat, quæ sensim euanesceret. Quotiescunque monachæ statis diebus communione sa
tur, sacrificulo ex dinumeratis priùs diligenter mystici panis orbiculis vnus semper de
Magdalena (ministerio angelorum acceptum) se in ore habere, palàm ostendebat. Hinc
ctitatis fama ei accreuit: vt Pontifices, Imperatores, reges per literas eius sese precibus c
rent: atque adeò Caroli V. vxor Philippum filium ijs fascijs, quas Magdalena suis preci
crasset, primùm excipi curauit, & inuolui.

Exactis annis ad minus 30. in hoc diabolico coniugio, tandem sub annum Sal.
opt. max. benignitate, nullo suo merito ad se ipsam Magdalena redire, & dæmonem de
pit. Ægerrimè autem ferente Æthiope hanc apostasiam, & multis modis illam vexante,
bus ordinis, quos vocant, præter omnem exspectationem scelus ingenuè aperit, peccatu
auxilium implorat: carceri includitur. Neque tamen interea dæmon loco excedere; se
nis precibus cum summo monacharum stupore & terrore, sub larua Magdalenæ interesse
iam alia obire munia. Monachæ laruatam Abbatissam (quam per 12. annos pertuleran
rentes, multis vix tandem precibus impetrauerunt, vt cognita ex integro causa, Magd
nobio excluderetur, vt sic demum præstigiæ cessarent. Imp. Max. 2. Papa Pio 5.

1570. *Henricus Efferben, Theologus.*

SCripsit historiam de Gog & Magog, & de origine ac progressu regni Mahometici & q
sum sit à Deo in perniciem populi Dei tanquam flagellum, & non interiturum, nisi cù
lus Dei fuerit in eius manus propter securitatem & scelera sua traditus: venturum autem
cum Persis, Tartaris, & alijs circumiacentibus, vaticinatur: & vastaturum Christianoru
Imp. Max. 2. Papa Pio 5.

1570. *Andreas Musculus Theologus.*

SCripsit librum de Mesech, Kadar, Gog & Magog: & de magna calamitate ante finem
Item prophetiam Domini nostri Iesu Christi de imminenti Germaniæ infortunio. Item
derationes appropinquantis vltimi iudicij, de quo etiam Andreas Osiander quædam in
emisit. Imp. & Papa vt sup.

1570. *Lud. Lauaterus de præsagitionibus mutationes*
Imperiorum præcedentibus.

HAbet Lauaterus præsagitiones notabiles: sed breuitatis studio tantùm sequentes re
placuit.

Carnifices referunt, se plerumque scire, num aliquis ipsis tradendus sit, quem supplicio
ant: gladios enim ipsorum moueri. Sunt qui dicant, se præscire ipsum genus supplicij, quo ea
medio tollendi sunt.

Idem. Fuit mihi notus Parochus quidam, vir honestus & pius, qui, grassante peste, pr
si quis in parœcia sua moriturus esset ex peste. Noctu enim supra suum lectum sonitum audi
si quis saccum frumento plenum ex humeris super tabulatum deponeret: hæc audiens diceba
rum quidam mihi valedicit. Postquàm illuxit, interrogauit, quinam illa nocte obijssent, au
correpti essent, vt eos consolaretur & erigeret, prout bonum pastorem decet.

1571. *Ionas Philognesais.*

SCripsit Practicam practicarum, hoc est, certam prædictionem in multos futuros a
Vt suprà.

Anno 1570.

Figuræ antiquæ myſticæ.

Ormatiæ, in templo, quod cathedrale vocant, reperiuntur inter alia magnifica monumenta etiam hæ quatuor figuræ (quæ admirandis procul dubio myſterijs non carent) ide: quas placuit hîc apponere.
s enim noſtri errores & abuſus in Papatu plurimos probè animaduerterunt: ſed cùm re eos apertè non auderent, Eccleſiæ tamen calamitatem maximè dolerent: animi ſenſa uris & monumentis exprimere voluerunt.

1571. *Ioannes Herburtus de Fulstin.*

HIc Regni Polonici Senator scribit: veteri Pontificum constituto, nonem integris (e
incolas Poloniæ ieiunium seruâsse; sed vt quintam partem omnium bonorum Ecc
rum aliquot annis persoluerent, aliquid de eo remisisse. Imp. & Papa vt sup.

1571. *Ioann. VVigandus, Coruinus, & Holthuter*

in Eccles. Historia.

INnocentius coniugium sacerdotibus interdixit: quod ipsum certissimum argumentum
nistrum diaboli fuisse, ipsius etiam Pauli Apostoli testimonio. Cùmque in Alsatia qui
biles id impiè factum dicerent, centum eorum per suas creaturas, sanguinarios Episcopos i
bassit. Imp. & Papa vt sup.

1571. *Didascus Serauas, Samuel Budina, & alij*

de rebus Turcicis.

AT verò Famagustam, dum nulla affulgeret subsidiorum spes, & hostes vrbi veheme
minerent, extrema necessitate compulsi, tandem his conditionibus sese dedunt: vt
salua sit vita, arma, facultates, concedanturq; eis quinque machinæ bellicæ, terni pulcherri
& in Cretam vsque tutum iter: Græcis autem liceat manere domi suæ, rebus suis frui, & Chri
colere religionem. Hæc verò omnia se seruaturum, confirmauit Mustapha propriæ manus
ptione. Statim igitur cœperunt militem nauibus imponere, & iam duces quoque abire v
cùm ecce postridie Nonas Augusti Bragadinus scribit Mustaphæ, se cum clauibus ad ipsum
rum, & petit ab eo, ne quicquam interim molestia afficiatur. Assentit Mustapha, laudat B
virtutem, iubet sine vllo metu eum quandocunque velit, ad se accedere.

Nihil igitur formidans Bragadinus, sub vesperam cum multis nobilibus, & quinquagi
garijs militibus venit ad tentorium Mustaphæ. Ibi primùm ab illo comiter accipiuntur, &
assidere iussisset, loquitur cum eis familiariter. Deinde verò obijcit Bragadino, sed falsò tame
durantib. inducijs captiuos quosdam supplicio affecerit: moxq; exiliens stomachabundus,
mnibus vincula inijci, atque ita extra tentorium productos, ipso inspectante, in frusta discin
gadino autem tertiò mandat, vt caput præcidendum porrigat: illiq; constanter porrigent
abscindit: mox in terram eum procumbere iubet, atq; os impurum homo impius & crudelis
dis in Saluatorem nostrum conuicijs & blasphemijs laxat, &, vbinam est, inquit, modò C
tuus, vt opem tibi ferat?

Bragadinus tacet ad omnia. Nec enim dignus erat homo perfidus & cruentus carnifex,
tantus vel verbum responderet. Erant tum in hostium castris etiã alij milites, & Christiani p
nus trecenti, nihil sibi à tanta perfidia metuentes. Ii omnes subitò quoq; necati sunt. Qui i
conscenderant, detenti & spoliati sunt. Incidit hæc horrenda Christianorum cædes in septim
gusti diem. In arce relictus erat à Bragadino Tiepolus. Eum Mustapha suspendi iussit. Nesto
uinengus Comes, cùm ad paucos dies hincinde in Græcorum ædibus latuisset, tandem capti
tradidit Turcæ cuidam, in eiusq; castris mansit, cùm ei pollicitus esset aureos nummos quinge

Decimoseptimo Augusti, qui Veneris dies erat, & sparcis illis hominibus festus, producun
gadinũ, præsente semper Mustapha, ad singula loca vrbis diruta, cogunt in singulis locis binas
dendo & descendendo terræ mensuras ferre, deinde cùm transiret Mustapham, humum exos
mox ad mare eum adducunt, & sedi impositum vsq; ad antennas supra malũ pertrahunt, vt à
stianis omnibus, qui adhuc in portu erant, conspiceretur. Inde in forum eum reducunt, & vi
illic viuumq; non sine immenso cruciatu excoriant. At ille tantam crudelitatem fert animo i
& inter ipsos cruciatus obijcit tyranno perfidiam: Deumque rogat, vt sui misereatur, seq; illi
mendat. Ad extremum pellem eius à corpore detractam carnifices paleis & stramine farciunt: a
antennas suspensam, per maritima Syriæ loca ludibrii causa circumducunt, omnibusq; osten

Admoneat nos hæc barbarica tyrannis, vt non solùm preces contra eam assiduis gemit b
ra Christi agnitione, ac pœnitentia nostrorum peccatorum ad Deum fundere discamus, sed &
fidissimæ ac maledictæ sectæ Mahometanæ promissis minimè fidem adhibeamus, tunc fallere
tis, cùm credulos inuenit, vt præter hoc exemplum, & Iulæ in Hungaria, anno 1566. simili f
doloq; captæ, abundè testatur. Non est autem, cur admodum mirum nobis videatur, potuisse
cas, Christiani nominis hostes infestissimos, Cyprum expugnare, cùm in Famagustæ obsidion
rint stipendijs conducti ad 80000. Ianicerorum 14000. & sua sponte militantium 60000.
omne gens hominum 200000. Obsessa est Famagusta diebus sexaginta quinq; intra quos ce
& quadraginta ferrearum pilarum millia in vrbẽ coniecta sunt ex bombardis. Ex tanto verò
citu vltra 80000. ad Famagustam perierunt. Ad Cypri defensionem relicti sunt à Mustapha p
100. equitum 2000. Non est dubium, quin more suo ita communituri sint eam insulam, vt ei
cuperandæ nulla spes relicta videatur.

Anno 1571.

Ordo Minorum Iesu Mariæ, seu Tertiariorum.

FRanciscus de Paula Siculus tres Regulas, fratrum sc. & sororum, ac vtriusque sexus fidelium, Tertiariorum nuncupatorum, instituit anno 1571. Et vt fratres ac sorores sui ordinis humilitatem colerent, Minimos & Minimas nominauit. A multis confirmationem acceperunt Pontificibus: vt est apud Surium, Genebrardum & Panuinium. Decem præcepta & verbum Dei author Ordinis fratribus ac sororib. cumprimis laudabiliter commendauit: rata auis. A carnib. & costis prorsus abstinuerunt. Polyd. Vestitus erat ex crasso lino. Aperto capite, ac pedibus nudis incedebant.

Polydorus exclamat de tot Ordinibus, loquens his verbis: hinc cognoscere licet, inquit, quàm conducibile esset, hasce hominum feces, tanquam membra Christianæ religionis agnata, conterere, abscindere, cremare, ne suis sordibus diuini cultus nitorem, & munditiam diutius conspurcarent. Quia ergo Polydorus in suo gradu Catholicus fuit, artifici certè in sua arte credendum est. Imper. Max. 2. Papa Pio 5.

Catalogus reliquorum Ordinum Monasticorum, de quibus certò sciri non potest, vel à quo, aut quando sint instituti, vel quo habitu & vestitus genere vtantur, ex Hosp.

PRæter hos, quos huc vsque commemorauimus, Monachorum Ordines, sunt adhuc alij nonnulli, de quibus tamen certò non constat, vel quo authore & tempore sint instituti, vel quo adeò habitu, seu vestitus genere vtantur: propterea verò eos non omittendos, sed hoc loco iuxta ordinem alphabeticum enumerandos putaui. Sunt autem hi ferè.

Ambrosiani.

HI super tunicis albis rubeas chlamydes superinduunt: alij à superioribus.

Antoniani.

VTuntur nigro habitu cum Tau cœrulei coloris ante pectus. Antonium illum Ægyptium se imitari, iactitant. Mendicitate sua importuna, contra Antonij exemplum, hominibus sunt molestissimi: ignem Antonij continuò non contribuentibus aliquid minantur: quo fit, vt superstitiosi homines singuli singulis annis porcellū, qui vulgò eis in picturis adpingitur, bene saginatum dent, vt hoc pacto gratiam eorum & preces ad Deum promereantur, tutique sint ab illorum diris. Vid. Seb. Franck in Chron. fol. 468.

De Armenia fratres, quorum meminit Balæus Centuria 4. de Script. Britan. cap. 26. in Appen. & in Angliam eos primò venisse ibi indicat anno Christi 1258.

De Auis Ordo Equestris.

Batutini monachi, quorum mentio fit in Bruto fulmine.

Bonæ voluntatis, seu de Communi vita fratres.

Bursfeldēses sunt de reformatis ordinis Benedictini.

Canonici regulares alij à superioribus, qui præter scapulare album, tegumentū totū colore pro arbitrio vtuntur.

Capellanorum Ordo.

VTitur vestitu partim atro, partim cœruleo,
pullo: cucullionem gestat, qualem rusticis
in Germania videmus. Franciscus Modius sic de i

Ordo Capellanus pullumq́; atrumq́; colorem
Cæruleo miscens, membra tegenda tega
Quo sibi quid sacra turba velit, si nosse labor
Vilis (ait) color est, vilia membra s
Conueniens ergo est habitus spernentibus o
Ornatum, blandis aptaq́; delicijs, &c.

Asserunt aliqui, exortum hunc Ordinem
1283. Vide Seb. Franck fol. 480.

Cellarij.

VOcantur ita à cellulis, in quib. ægris operan
Dicuntur etiam Visitationis, seu Charitatis,
iam Misericordiæ fratres vel sodales, quòd morb
ctos visere, mortuosque efferre soleant. Interiùs li
vestem atri coloris, exteriùs fuligineam gestant. H
ginem suam falsò ad Apostolica referentes te
sed sæpe ad nihilum propè redactos, alij subinde à
lij restaurârunt: Franc. Modio auctore, qui etiam
in modum de ijs canit:

Cepimus in cellis nomen, quia semper in illis
Nostra ægris gnauè cura, laborq́; vacant.
Quos adeò haud timidè nostri est accedere amor
Vt neque mors telis nos fuget ipsa suis.
Illa licet regnet per rura, per oppida victrix,
Sternat & infami corpora cuncta lue:
Nos tamen intrepidi morientum claudimus ipsa
Lumina, & hîc facili contumulamus hum

Chalomeriani.

IN horum pallijs albis crux item alba signata e

Clar

Clauigeri.

HI originem suam referunt ad D. Petrum: gerunt in nigro cucullione geminas claues, qua tessera significare volunt, se potestatem habere claudendi & aperiendi regnum cœlorum. Seb. Franckin Chron. fol. 480. Incertum est, quando & à quo institutus sit hic Ordo, nihil enim de eo, quod equidem sciam, in Sigisberto, Volaterano, Sabellico, Polydoro Vergilio, alijsque historiarum auctoribus reperitur.

Constantinopolitani Milites.

SIc dicti à loco, in quo Ordo eorum originem sumsit: vtuntur veste viridi, & rubra chlamyde, gestantque in pectore duarum crucium imagines, quarum vna alteri implicita est, quasque flaui alij, alij cærulei coloris prædicant. Eadem incertitudo de habitu illorum est: sunt enim, qui, contrà quàm modò diximus, chlamydem hanc familiam viridem, interiorem vestitum rubricoloré habuisse, asserant: vt Franciscus Modius testatur.

Cruciferi.

DIscrepant hi à superioribus: incedunt incurui, aperto ac demisso capite, nudis pedibus, induti chlamyde alba fune accincta, & gestant in manibus paruam ligneam crucem: nunquam aut rarò loquuntur. Seb. Franck in Chron. fol. 479. 6. Franciscus Modius ita de ijs canit:

Lintea tota pedes vestis nos cingit ad imos,
Quam vili mediam stringere reste iuuat.
Terra torus nobis semper, nec nota voluptas
Est plumæ, molles efficit illa viros.
Sed neque, quàm lectum, cura potiore culinam
Instruimus: nimiam fons leuat vsque sitim.
Delitias alij media sectentur in aula:
Nobis rara inter sobria vita placet.

Crucis fratres. Nigro amiciuntur pallio sine cucullo, & crucem ante pectus gestant.

Crucis stellatores. Hi nigra toga & cucullo concolore vtuntur, cui est assuta crux stellata. Cruce significant, se carnem suam crucifixisse: stella verò, se cum Christo sepultos esse. Franck lib. 4. Chronici.

Forficen-

Forficenses seu Forficiferi

Schärbrüder.

VTuntur pallio & cucullo albo:& pallio qui
fex affixa est : quo insigni videntur indicar
tentationes & affectus prauos carnis quasi forfice
Sartores, qui forfice vtuntur maximè, hunc Ordi
stituisse videntur. Seb. Franck lib. 4. Chron.

Genettæ Ordo Equestris institutus à Carolo M
Pontus Heuterus lib. 4. Burgundicarum rerum.

S. Gertrudis moniales, quæ vtuntur vestitu
carbaso concolore.

Helenæ fratres.

HI gloriantur, se ab Helena Constantini M
post inuentionem Dominicæ crucis institu
Syluestro 1. Rom. Pontifice: donatique sunt veste
in ea cruce crocei coloris. Seb. Franck lib. 4. Chro

De Hispania fratres cucullam habent omni
Monachis dissimilem.

Histricis Ordo Equestris, sic dictus ab insig
ornabantur eius equites, instituitur à Ludouico D
relianensi, fratre Regis Galliæ, Carol. 6.

Hospitalarij.

HI dicunt, se ab Higino Pontifice institutos
primus certis ceremonijs hospitia hinc inde
ægris, siue peregrinis, siue denique vtrisque extructa
dicari voluit, præfecto cuique vno, qui eius Herus se
gister diceretur, & habitu nigro amiciretur. Franc
dius. Seb. Franck fol. 481.

D. Iacobi fratres.

PVllo vel griseo vestitu vtuntur, cum appensa cochlea. Franck lib. 4. fol. 478. indicat, in Anglia ad Diuum Iacobum hunc Ordinem incepisse.

Ignorantiæ Ordo: & hic est omnium vetustissimus, maximusque.

Ioannitæ de ciuitate.

HI rubeo vestitu per totum vtuntur, & in eo ante pectus calicem habent pictum. Seb. Franck f. 479.

Iosaphati vallis Ordo à moniali quadam institutus est: sed incertum, quando. Vtitur veste rubea, nisi quòd cucullionem Benedictino simillimum gerit. Hic Ordo Iudices constituit in causis matrimonialibus, ad quos confugere solent illæ, quas pudicitiæ ipsarum expugnatores vxores ducere recusant: Francisco Modio teste, qui etiam de ijs ita canit:

Purpureo quaquà membra induuntur amictu:
Qui solis nobis penè tributus honor.
Cumq; alijs Monachis vetitum sit vestibus vti,
Commendat rubeus quas tyriusue color:
Quod vetitum est alijs Monachis, nobis licet vuis:
Gratia quæ tanti signa fauoris habet?
Soli etiam erepto vt dicamus iura pudori,
Litiget & nostro fœmina læsa foro.

Iosephi Ordo in honorem Iosephi putatiui patris Christi institutus est. Vtitur vestitu cinericio, & cucullione candido: sed quando cœperit, non magis habeo dicere, quàm quo authore cœperit. Seb. Franck lib. 4. Chron. & Franc. Modius.

De Labanda Milites.

Lazari seu Magdalenæ Ordo.

QVo anno aut institutore cœperit, ignoratur: illud tamen palàm est, duo in genera eum diuidi, quorũ alij vocentur Contemplatiui, incedantq; interiùs atri, exteriùs candidi, & vtantur communi cibo. Alij Actiui, betico colore gaudentes, & solis bulbis, oleribus, alijsque terrestribus & inemtis victitantes. Franciscus Modius, Stumpfius in Chronicis testatur, insigne Ordinis huius esse viridem crucem in atro pallio, cum cucullione seu velo capitis, pauca sunt huius Ordinis monasteria. Felix Schmid in suo Itinerario Hierosolymitano testatur, se in itinere illo longissimo vnicum tantùm monasterium huius Ordinis inuenisse. Fuit etiam aliud non procul ab vrbe Tigurina, quod vocârunt das Gfâtt.

Linonchlenij, de quibus præter nomen nihil aliud inuenire potui.

S. Mariæ monialium Ordo de decem virtutibus, exortus est nostra memoria, & mira colorum varietate insanit. Habent enim velum nigrum, tunicam albam, scapulare rubeum, cinericiam chlamydẽ, capelletum, quod vocant, decies tantummodò repetitæ salutationis angelicæ.

S.Ma-

Anno

S. Mariæ nouus Ordo.

HVius asseclæ tunicam gestant albam, &p
coloris, instar Carmelitæ, instituitur a
Vide Francum fol. 479. Chron.

Mariæ Conceptionis Ordo.

Martyrum fratres. Hi tertio anno admin
Petri Teukesbury, Minoritarum in Anglia P
Ministri, in Angliam venerunt. Author eorum
tinus quidam, qui Parisijs quasi fatuus nobiliu
norum fuit, ibi literis operam nauantium. Refe
ma Ecklestono Balæus in Append. 2. Centuriæ
Script. Britan.

Maturini, quorum fit mentio in Brut

Mensæ orbicularis versatilisq́; seu de Rot
equestris Ordo, institutus est ab Arthubo Brita
Heuterus lib. 4. Burgundicarum rerum.

Pauperes Voluntarij.

DE his vide Franckum fol. 479. b. De ill
stitutis ac genere vitæ Franciscus Modius

Non vlli studio scelerata pecunia tanto
Quæritur, & census diuitioris opes:
Quanto omnes gazas, irritamenta malorum,
Nostra (nec immeritò) prouida cura
Ingens thesaurus nimirum vltronea nobis
Paupertas, & opes maximæ habere nih
De reliquo magna est nudo per rura volupta
Ire pede, & sanctæ huic oscula ferre cru

S. Petri de Corbulo Ordo.

S. Petri in Schunbach prope Tubinga
de quo Seb. Franck in Chron. fol. 480. & VVi
bach sub anno 1569.

Purgatorialium Ordo.

NOn ita vetus dicitur, sed nuper adeò exo
statque in pectorali crucem rubeam. De
Franc. Modius in hunc modum canit:

Candida sint alijs, sint pullaue pallia: nobis,
Qui medius color est inter vtrunq;, placet.
Intertexta cui clamat crux rubra colori: (mei.
Este, homines, memores tempus in omne
Hæcq; adeò causa ipsa fuit, purgantibus vltrò
A flammis quòd nos nomen habere iuuat.
Purgati ritè hîc, vt non subeamus in æuum
Tartareo ardentes sulphure & igne lacu

C

Ordo Rebattinorum Militum.

HI ex reliquijs veterum expeditionum in Africa remanserunt, & ob virtutem in honore habiti, vxores duxerunt, & nihil interea nec sobole & disciplina, extra meridianam portam in oppidulo Rebatto, à quo ipsi Rebattini dicti, templa & domos & familias habent; Iouio authore lib. 33. historiarum.

Reclusorum siue Inclusorum Ordo, sic dictus, quòd eius asseclæ, tam viri quàm mulieres, sese in angustissimas cellulas includant, nec inde per totam reliquam vitam egrediantur, sic pœnitentiam de peccatis commissis agentes.

S. Ruffi Ordo institutus per Galliam, Germaniam, & Italiam, anno 1100. à quodam Ruffo: huius fratres, vt Canonici Regulares, lineo indusio scapulare superinduunt, & cucullionem atricoloris.

Monacha vel Sacerdos libera.

VIuit hæc suo de sumtu, habetque potestatem nubendi, si velit.

Scalæ Dei Ordo: scripsit ad hos ante annos 300. Arnoldus de Noua villa de mysterio Cymbalorum Ecclesiæ.

Sclauoniani.

DE horum Ordine Franciscus Modius sic cecinit:

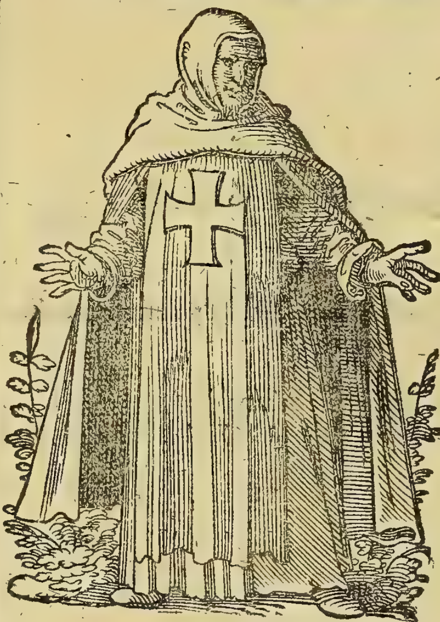
Nos quoque (quod paucis fas est) vestimur amictu
Sanguineo, & rubri purpureique sumus.
Sclauorum & nomen nobis aptauimus, illis
Pandere quòd Christi cœpimus ore fidem.

Ex Scotia fratres.

VIRidi amictu per totum vtuntur: cuiu
Franciscus Modius rationem reddens it

Si viridem in nobis quis demirare colorem?
Hic, reputa, gratus quàm sit vbiq; color.
Gramine vestiri campos viridante, videmus,
Arboribus virides vere redire comas.
Ergo nos etiam memores, nos graminis instar
Florere, & parua posse perire mora:
Excidat vt nunquam nobis hoc fortè, virorem
In vestitu ipso semper habere juvat.

S. Sophiæ sive Gratiæ Ordo.

HIc albatus magna cruce rubea signat pectus.

Ordo Speculariorum.

SIC à speculo, quod gestare solenne habet, dictu
riore vestitu ater est, exteriore candidus; cruc
sed nigra pectus muniens; quo tempore & à quo inc
incertum est. Franciscus Modius de habitu illor
canit:

A speculis trahimus nomen, gerimusq; per vrbes
Pallia, quæ sunt quàm lilia pura magis.
Nupera nec res nos, vt se multi esse fatentur,
Sed potiùs priscis annumeranda sumus.
Signat crux stomachum nigra, & nos protegit omnes
Adversus stygij Principis insidias:
Circulus ejusdem nos admonet vsq; coloris,
In se sic longâ cuncta redire die.

Exorti sunt hi Monachi primùm in Italia. Vid
Franck in Chron. fol. 481.

Anno

Ordo Stellatorum.

DVplex hic est: alij enim habent togam nigram cum cucullione concolore: alij pallio (sine cucullione) vel atro vel rubeo indifferenter vtuntur: vtrique tamen suis vestibus stellas affixas gestant. Vide Franckum fol. 478.a.& b.

S. Thomæ milites.

Ordo Vespillonum.

TVnica linea vtitur, cucullione & pallio atri coloris, mortuos effert.

De viridi valle fratres: eorum meminit Balæus in Appendice Centuriæ 4. cap. 26. vbi dicit, eos primò in Angliam venisse anno Domini 1258.

Valetudinario-seruientium
Ordo.

FOEmineus est, & atro vestitu vtitur.

Vngaricus eques.

DE hoc Franciscus Modius ita canit:

Sanguineo tunica est, rubro chlamys inde colore:
Quas gerere Vngarico ex Ordine gaudet eques.
Insigne est viridis, quam maluut candidam & atram
Crux, alij, in laeuæ vt parte videre potes.

Ordo VVenceslaitarum.

HIC quando & à quo initium habuerit, ab h
in incerto relinquitur: illudq; de illis solu
reperitur, albo eos vestitu incedere: & cucullione
eam formam, qua sunt tegumenta capitis, quib s
cis mulieribus nobilibus vti mos, Francisco mod

Zambonitæ, qui & Boni fratres, exoriunt
Domini 1190. Vide Seb. Franck in Chron. fol. 47
Zupfonnæ in Concilio generali Lugdunen
1273. habito abrogantur. Fuit genus sacratar
minarum. Inde fortasſis nomen hoc habuerunt
non, vt reliquæ moniales, comam seu capillos v
Zupffen detonderent, sed iuxta morem aliaru
literum retinerent. Meminit earum Auentinus
Annalium.

Hisce sic Ordinibus finem faciemus. Ne aut
deamur Fraternitatum, quæ (iuxta Hospinianum
strum sunt ex Monachis & laicis, nullam omnin
tionem fecisse; sciat Lector, illas ex eo initium cepisse, quòd, cùm multi deuoti seculares ha
& regulam per omnia religionum seu Ordinum Monachorum assumere sæpe non valerent,
men participationem & communionem precum, orationum, & meritorum Ordinis alicui
bere summoperè expectarent; tum Societates & Fraternitates instituerint. Extant harum fra
tatum literæ plurimæ. Vidi inter multas vnam, quam Doctiſsimus Theologus D. Heerbr
edidit, plenam impietatis & idolomaniæ, vt mirum sit, quòd nec dum in tanta Euangelij luc
suarum ineptiarum pudeat. Papistæ originem ad Apostolos rejiciunt, Polydorus ad Roman
sodalitia: vnde Sodales Augustinales apud Tranquillum: & Antoniani sodales apud Iulium
tolinum dicuntur. Et olim Arualium fuisse collegium à Romulo (sic ferè semper Papistæ red
gentilia) constitutum, illumq; duodecimum fratrem, ex Plinio constat.

Enumerantur ab historicis Fraternitates & S. Annæ, S. Sebastiani, S. Rochi, S
breti, S. Coronæ, S. Bonis. Vestitu vtuntur quidam nigro, quidam albo. Est & Senis frater
Disciplinatorum B. Mariæ Virginis. Surius & Hosp. & alij.

1571. ## *Turca inimicus simul & amicus.*

ANNO supra sesquimillesimum septuagesimo primo Turca occupauit Famagustam
bem, & Insulam Cypri: & tamen mansit amicus & confœderatus Venetorum, quorum
perio Cyprus patebat. V. S.

Tilemann

Tilemannus Heshusius. 1572.

librum edidit hoc tempore sequenti titulo: sexcenti errores pleni blasphemijs in Deum, s Romana Pontificia Ecclesia contra Dei verbum furenter defendit: vt apud eum. Martino Luthero narrat, eum, cùm anno 37. ex conuentu Schmalcaldico discederet, a- erbis valedixisse, impleat vos Deus benedictione sua, & odio Papæ: & D. Pontano Can- r ministrum nunciari jussit, se precari ei omnia fœlicia: & inprimis, vt disceret nosse Pa- antur autem homines, inquit deinde Heshusius, Politici nouum & inusitatum genus salu- : suspicantur, illud ex quadam animi intemperie, & priuato erga Papam odio profectum euera magnus ille vir Lutherus grauissimas habuit voti sui causas: vt magna luce spiritus singulari zelo pietatis præditus fuit, ita propiùs ille quàm alij vel Theologi vel Politici bominanda idola, nefandos errores, & immanem blasphemiarum molem, quam Pa- omfert & obtrudit mundo: attentiùs vir ille expendit ineffabilem iram Dei, quæ per- christo, tanta vi mendaciorum, tantaq; carnificina conscientiarum grassari in mundo, vt contemtus Euangelij puniatur. Hæc ille.

oannes VVigandus Theologus in libro de Sacramenta- rijsmo, & Ioach. Mœrlin D. de summo mendacio. 1572.

itio in omnibus Carolstadius cum Luthero sensit, sed cùm Lutherus in arce VVartburg ultaretur, propter Imp. & Pontificis proscriptionem, Carolstadius ex ambitione putans, nomen præ Luthero, de Papatu dejecto atq; destructo adipisci posse, plebe concitata gæ, in imagines impetum facit, & illas ex Ecclesia ejicit & confringit. Sed & Missam ac Ius ens, iuxta legem Mosaicam in foro apud Christianos ius dicendum, abolet.

oter hanc causam Lutherus, ne suæ Ecclesiæ deesset, Vvitebergam rediens, Carolstadium de cclesia grauiter reprehendit. Statuas primùm ex corde esse remouendas, populumq; do- sola fide nos placere Deo, statuis nihil profici, hoc modo rectè informatis animis, nul- sse periculum ampliùs, ne quid noceant: si verò tollendæ sint, id ad Magistratum, non pertinere.

olstadius iratus, ne idem quod Lutherus, sed plus etiam sapere videretur, vt alia via illustre æ Luthero acquireret, primus litem de cœna Domini mouet, & se conjungit Anabaptistis, i diuinas reuelationes iactabant, & reformationem Ecclesiæ non solùm verbis, sed etiam grediendam dicebant. Hac de causa Sax. Princeps illum de finibus suis ejecit. Interim cum eldio etiam clanculum consusurrat, missis literis, quæ sunt impressæ.

epit ergò solus Lutherus in Saxonia Papæ resistere anno 1517. & totius orbis (sunt verba n præfatione) odium ac impetum vnus tantùm homo sustinuit. Glacie perfracta à Lu- nglius (quod tamen non nisi toto biennio pòst demum factum fuit, anno 1519.) in Hel- s libris Lutheri, idem tentauit.

tadius tandem, cùm in Saxonia locum nullũ haberet, Ministris Anabaptisticis Rotenburgi m se coniungit. Hi cùm capitis supplicio afficerentur, & ciuibus seditiosis oculi eruerentur; ena dignus, ex muro demissus euadit; & ad Heluetios Tigurum profectus est, vbi initium Zinglium & Oecolampadium secum produxit in aciem. Nam & hi, ne discipuli Lutheri, à Luthero hausisse viderentur, mera ambitione ducti, omnes tres, vt olim Core, Dathan, n, insurrexerunt contra Moysem seruum fidelem Domini, Luthero obstiterunt. Nihil enim de cœna ante aduentum Carolstadij tentat, sed circa annum 1524. primùm incipit: vt ex eius ad Matthæum Albertum Reutlingensem Ecclesiasten scripta apparet. Carolstadius po- asileam profectus, ibidem mortuus est.

bitu ipsius Basilienses ministri scribunt, apparuisse concionanti Carolstadio virum grandẽ, ssus templum, iuxta Consulem steterit, rursumq; egressum, domũ Carolstadij intrâsse, vbi lum domi remanentem, manibus in altum leuârit, quasi in terram illisurus. Sed cùm nihil inferret, saltem hoc iusserit suo parenti renunciare; se post triduum rediturum, & ipsum m. A concione Carlstadius interrogat Consulem, quisnam ille grandis vir fuerit, qui in prope ipsum constitisset? At is respondet, se neminem vidisse. Domum itaq; veniens, acce- io, quod spectrum sibi renunciari iusserat, maximis terroribus correptus, post triduum ex- em & Schlisselburgius, atq; alij plures. Imp. Max. 2. Pp. Pio 5.

VVigandus de sede Antichristi sub Lutheranismo. Nihil iam disseremus de ijs, qui vt semper nt Antichristi characteres, ita indesinenter eos quoq; retinent & augent: neq; de illis, qui apertè ad Antichristũ se rursus contulerunt, abnegatâ veritate, quam cognouerant: tan- ò cum gemitu & dolore inspiciamus eos, qui simul in verâ Dei Ecclesiâ, ab Antichristi for- eratâ, versantur, ac simul homini peccati & filio perditionis non paruam locârunt, vel et- n locant operam.

mùm enim plurimi vigiles, seu doctores in Ecclesiâ Christi, doctrinam de Antichristo ab o- theri alto silentio sepelierunt, imò penitus obliti sunt. Nam in concionibus, in libris editis

Antichristi nullam iam diu fecerunt ampliùs mentionem. Non auditæ sunt illæ voces; ex
exsecramini. Sed ô vos dormitantes vigiles, qui incendio publico patimini omnia abs
gligentes! ô infideles! ô crudeles pastores! ô canes muti! qui lupo intra ouile grassante,
tranquillitaté somniatis, & ouib. quoq; vestris pacé securitatemq; pollicemini! Hac enim o
torpore, & malitiâ vestrâ, Antichristus robur ingens rursum sumsit, viresq; antea prost
perauit, & plurimas ouiculas Christi, vestræ fidei commissas, nihil metuentes incautasq; d
Alij non tantùm obliti sunt reuelationis Antichristi, sed insuper etiam in eum rursus
ac commendare sunt conati. Hinc illæ voces: vtile esse, vt vnus aliquis toti Ecclesiæ domin
prohibenda schismata & hæreses. Non oppugnandum esse primatum Papæ, relinquenc
nentiam ac dignitatem Episcopis, notis Antichristi Romani insignitis, eiq; diris execratio
strictis: ac optandum esse, vt eis maneat inviolata autoritas. Quò propiùs Papæ, eò melius
esse doctrinam, bona opera esse ad salutem necessaria. Vocem Sola in propositione; solâ
ficamur: posse omitti in ipsa confessione. Licitum esse, imò rationem veræ pietatis exige e
ceremoniarum Antichristi, non habitâ ratione, quòd iustis de causis abrogatæ priùs sint,
Ecclesiæ Christi, etiam sub pœnâ expulsionis, captiuitatis, & aliorum suppliciorum, qui de
Scilicet nihil referre, etiamsi sponsa Christi sit ornata ornamentis Babylonicæ meretricis.
quia hoc pacto redimi possit à persecutoribus pax & securitas: imò quia etiam amplæ di
gnitates, & similia præmia isto quasi aucupio accipiantur.
Insuper hisce proximis aliquot annis plus quàm Cainico & diabolico odio persecuti
rimi doctores Ecclesiæ miseros illos homines, qui durissimis & periculosissimis téporibus IN
vociferati sunt; exeundum esse ab Antichristo; non ingrediendum aut redeundum ad eum
endas esse eius notas, non recipiendas: virginitatem sponsæ Christi retinendam, non prosti
Confessionem Augustæ exhibitá Imperio Romano conseruandam, non abjiciendam. Hi
quidam pro catharmatis ac pestibus orbis terrarum eos insectantur, conspurcant, damna
mnium hominum animos atq; gladios aduersus ipsos excitant: qui docent, peccata cum A
sto turpiter commissa, agnoscenda ac deprecanda, iramq; Dei & pœnas tantis sceleribus
expianda, & publicum scandalum publicâ pœnitentiâ sanandum & auertendum esse. A
tus in omnia quasi oculis capti abiuerunt, imò etiam excusârunt, defenderunt, propagârunt,
Deinde & multi politici homines variè post Lutheri obitum Antichristi partes egerun
alij simul cum Doctoribus Ecclesiarum in hoc incubuerunt summo studio, vt cessione i
bus ac ceremonijs aliqua conciliatio iniretur cum Antichristo, hoc est, grege Papistico, ne pre
tur cruce Christi, néue corporalia bona in discrimen aliquod venirent. Ideò quidam INT
crassè & apertè, quidam verò aliquas eius partes moliti sunt instituere. Exempla non sunt ig
Alij verò Adiaphorici pallij latitudine, altitudine, profunditate freti, etiam ausi sunt c
Bestiâ Babylonica genu flectere, ei iurare, quòd cœna Domini non sint vsi in vtraq;(vt vocatur
seu Lutheranorum more; tantùm vt regna huius mundi, & gloriam eius, vt Matth. 4. exta
quæretur: nec pudet dicere, nihilominùs veræ se doctrinæ Euangelicæ addictissimos esse. Imò
si aliæ dignitates ab Antichristo ingenti argenti vel auri pondere emtæ sunt: consuetudine a
sese excusare, ac peccatum tam tetrum prædicare non verentur. Si sub alicuius patrocinio Mi
rendum in modum crucifigatur Christus; invocentur sancti; porci Antichristi sodomitica
patrent; & non tantùm domos, sed ciuitates, sed regiones eiusmodi sceleribus contamine
impleantur, id verò nolant pro vitio haberi, propter quod Deus irascitur, & puniturus est i
nis cruciatibus in inferno, nisi matura ac seria agatur pœnitentia. Nec desunt talibus sui
parasiti, qui omnia excusent ac tueantur.
Post hæc addit hic author quædam de Adiaphorici pallij fructibus, de quibus apud eum
Alij Antichristo portas portulasq; aperiunt, areas purgant & muniunt, vt intra suas reg
intra ciuitates & mœnia, Monachi, Canonici, sacrifici, sua regna cum septem peioribus caco
nibus redeuntes recuperent: boatibus plusquàm Baaliticis nomine Dei abutantur: sanctos inv
Christum, qui nos pretioso sanguine redemit Missis & alijs blasphemijs horribiliter crucifig
instituant lupanaria, quot domos incolunt: polluant ecclesiam Dei: oves Christi mactent: ma
& puellas innumeris artibus circumuentas contaminent, & ad mores suos etiam vicinos confor
iram Dei, pœnas & interitum etiam in propinquo habitantibus accersant & accumulent, id
opinione, quòd Antichristo in suo nido libertas sua sit relinquenda: non esse tantum ab ipso in
modi, vt stoici quidam ministri verbi Dei odiosè vociferantur: imò pacem, tranquillitatem,
sionem ditescendi ex ipsis Antichristi ministris offerri, quia vino & frumento, vt inquit Psal
bundant. Deum etiam dispensaturum cum illis, qui bono studio Antichristi membra fouent,
scelera eorum atrocissima conniuent. Esse ipsos etiam Baalitas & Sodomitas dominos; nec tu
dos, etiamsi oues Christi trucident. Reliquus verò populus suorum ducum exempla imitatur,
mirum verè dicitur: Scilicet in vulgus manant exempla regentum. Gaudet enim vulgus homi
sibi occasionem contemnendi veram religionem liberè fruendi voluptatibus cum sponsis illis
lopes, & deniq; emendi ac vendendi opportunitatam datam esse. Nam vberiores fructus ex
ge illo Papistico, ignauo, ocioso, luxu perdito, & omnis generis opibus affluente, sperant
cipiunt, quàm ex alijs pijs, frugaliter & honestè viventibus. Eamq; ob causam Antichristi man
blandiuntur, beneficia expetunt, obsequia promittunt, & deniq; contra fratres suos, imò &
tra Ecclesiæ ministros, ac denique contra propriam patriam & publicum bonum militant.

tam sunt manifesta, vt nefas sit negare. Quid autem omnia portendant: omnes pij faci-
nt: nempe infinitam apostandi & cum Antichristo scortandi licentiam, ac deniq; eius-
gionum ac sententiarum confusionem, de qua Christus prædixit; si filius hominis vene-
eum fidem in terra repertorum esse?

Hieronymus Conneſtagius in hiſtoria Gallica, &
Meteranus in Annal. Belgicis.

DEscribit ille vitam, mores, res gestas, virtutes & vitia Albani Ducis: Hic autem, qualiter turbato Belgico in Hispaniam redire cupiens, regale trophæum prius sibi erexerit. Abitū verò parans, inquit Meteranus, ad perpetuam rei memoriam, in medio castri, quod Antvverpiæ exædificârat, trophæum, statuam scilicet æneam supra stylobatam lapidis cœrulei, adscensu duorum aut trium graduum, sibi erigi curat: hæc autem artificiosissimè facta, conflataq; fuit à Iongelingho, ex æneis aliquot tormentis, Ludouico Comiti, prælio Ieminghensi in Frisia ereptis: longitudine & forma Albano persimilis.

Stabat hic fusilis Dux prorsus armatus ac cataphractus, capite nudo, brachio dextro versus vrbem Antvverpiam extenso, tanquam reconciliator, ostendens innuensque, se omnia superasse ac deuicisse. Statuæ duæ æneæ sub pedibus prostrata designabant (Aria Montano interprete) Belgij duos Ordines, Nobilitatē videlicet & populum, siue ciuitates,
icis integris seruatis: habebant duæ hæ statuæ brachia plurima, tenebantq; manibus suppli-
s, crumenas, malleos, fractas secures, & faces, quibus omnia, quæ demoliti fuerant, designa-
pendebant ab auriculis scutellæ geusiorum siue mendicorum, & à collo pera, vnde se pen-
ubri prorepebant: aderant & laruæ, quibus falsitas, malitia, auaritia & mendicitas notaban-
riori stylobatæ lapideæ parti insculptum fuit: *Ferdinando Alvarez à Toledo, Albæ Duci, Phi-
ſpaniarum apud Belgas Præfecto; quòd, extincta ſeditione, Rebellibus pulſis, Religione procurata,
ulta, prouincijs pacem firmârit, Regis optimi miniſtro fideliſſimo poſitum.*
dextro stylobatæ latere opilio placidè cum ouibus ad pascua tendit, lupi & leones fugiunt,
vespertilionesq; auolant, aurora surgente, malaq; suo fulgore discutient: cum inscriptione;
κ@- ἠὼς, Aurora auerruncans mala: huic autem Auroræ Albanus seipsum comparabat: à
ra & thymiama hac inscriptione: *Deo Patrum noſtrorum*: inferiùs *Pietas*: his addita tro-
ctoriæ signa, arma instrumentaq; bellica.
nt autem huiusmodi simulacra duo: quorum alterum, quod in Hispaniam mittere statuerat
, tertio aut quarto pòst anno, Commendatore majore Belgium gubernante, amotum fuit.

Horrenda gloria eiusdem Albani.

aucupandam Papistarum gratiam; Albanus sæpe gloriabatur in conuiuijs: maxima se pro
patu, & optimè gessisse. Nam intra sexennium hoc imperij sui, in Belgio interemtos esse ad
. tantùm carnificis manu, exceptis ijs, quos acies bellica deuorasset: item, plus quàm octo
auri per ipsum redijsse in ærarium Regis ex confiscatione fortunarum Lutheranorum: & sic
Regis redditus. Item, se, cùm vidisset, Belgas nimis esse diuites, & potentia valdè auctos, ab eis
decimum quenq; de bonis suis nummum: vicesimumq; de venditis mobilibus: centesimum
e immobilibus: & de vniuersa summa tantùm centesimum nummum annuatim fecisse ad
oo. 12. i. auri donnas. Idem oppidanos & alios, quibus interdum vitæ salutem pollicebatur,
ederent, perire sinebat fame, dicens; se vitam, non victū debere eis. Item Infantes Reformatorū
zari iussit. Meteranus Imp. 119. Max. itidem. 2. P p. 232. Pio 5.

1572.

DISCVRSVS DE FVTVRA ET SPE
TA VICTORIA CONTRA TVRCAM: E SACRIS

phetis, alijsq; vaticinijs, prodigijs, & prognosticis depromtus, ac noui
lucem datus per Iohannem Baptistam Nazarum Brixiensem,
lingua Italica, typis Venetianis Sigismundi Bordognæ;
Latinè redditus per Theosophiæ studiosum
quendam virum.

Vnio conspirat sancta, incursura colubrum.

Ad Magnificam & Inclytam vrbem Brixiam NVNCVPATORIA.

FEliciorem constellationem & influxum cœlestem nec habere potuisti, nec etiam d
(honorata & magnifica vrbs, patria mea dilecta) quàm illum, qui, merito bonita
næ, nunc tibi fauet, teq; regit: concessis tibi vno eodemq; tempore, vigilantiâ tam pij &
tissimi pastoris, patrisq; spiritualis, Reuerendiss. Episcopi Dominici Bolani: & recta sapient
gubernatione duorũ Illustrissimorũ Clarissimorumq; Rectorum, Antonij Bragadini Præ
Danielis Foscarini Capitanei; qui, vt Patroni & domini humanissimi, imò potiùs vt boni
liq; patres, semper tibi faciles ac supra modum benigni fuerunt; quemadmodum & in
sapientiaq; prudentissimorum deputatorum Syndicorum, & Consiliariorum, ad nomin
lebritatem illustrandam extollendamq; promtissimorum: nec non Dn. Carolo Duco,
præfecto, similiter à te electo, viro religionis & Christiani zeli, cum magnanimitate ac for
copulati, pleno, vnà cum exercitatis Centurionibus, militibus, ciuibus ac popularibus tuis
maiore securitate ac confidentia te in debito Illustrissimis nostris dominis seruitio eò ala
gereres: idq; cum æterna fidelitatis tuæ laude, famaq; nominis illorum immortali.

Vnde & ego me, quoad licet, fidelem beneuolumq; ciuem exhibiturus, præsentem Col
cursum, ac sub tuo felici nomine imprimi curaui: quò, destinata contra perfidum Tyrann
ctoria quasi præmonstrata, vnusquisq; animo ac spe certæ indubitatæq; victoriæ erigi pos
busq; invicem ac fortitudine cum magnanimitate coniunctis, magno cum totius Christi
triumpho honorificus victoriosusq; sequeretur effectus. Primo die Maij, anno 1570.

Fidelissimus tuus Ciuis

Iohannes Baptista Nazarus.

Cur ad tantam maiestatem peruenerit Turca, secundum sac
Prophetas, Esaiam, Micheam, Habacuc, & alios, &c.

TAntum creuerat iniquitas inter maiores nostros, imò tantus erat eorum fastus, sup
iniquitas, & impietas, vt ad diuinam perueniens maiestatem, eam ad iram comm
vnde volens (vt æquum erat) punire dicta peccata iniquitatis patrum in filijs, in tertiam &
tam generationem, dixit per os Oseæ prophetæ cap. 4. Audite, filij Israël, vocem Domini,
judicium est Domino cum habitantibus terram. Proinde euentus docuit, quòd cœtus Ch
nus iam olim, ferè 838. annis primùm flagello Saracenorum, deinde Mahumetica persec
iram Domini passus est.

Quamobrem dici potest illud apud Micheam cap. 6. Audite montes, ac fortia terræ f
menta, iudicium Domini, quia iudicium est Domino cum populo suo: quandoquidem M
metici in hunc vsq; diem, ac Selim Sultan, vltimus (vt ego spero) Turcarum Imperator, ma
Christianorum eripuerunt Bithyniam, Cappadociam, Lyciam, Armeniam maiorem & m
rem, Cariam, Lydiam, Paphlagoniam, Phrygiam, Pontum, Pamphiliam, Galatiam, & in
ma minorem Asiam vniuersam (Turciam dictam) & cum Babylonia Æthiopiam. Adhu
fidus iste Tyrannus, transmisso mari, Europam ingressus, adeoque Achaiâ, Atticâ, totâ T
ciâ cum imperio Constantinopolitano, Beotia, Æolia, Peloponneso, Morea, Epiro, Ma
nia, Albania potitus, superatoque Bulgariæ, Bosniæ, Serviæ, Russiæ, Rhodi, Nigropontis,
gradi, totiusq; ferè Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, Poloniæ, Vngariæ, & Syriæ regnis; nec dum
perij satur, cuperet insuper Germaniam, Italiam, Galliam, & Hispaniam inuadere.

n hunc modum perfidus iste eò deuenit potentiæ, vt; reliquis Christianis insolenter mi-
e faciat appellari Imperatorem Imperatorum, Regem Regum, dominum dominorum,
um Paradysi terrestris, atque Hierosolymæ, Principem principum, & subjugatorem
Persiæ, Indiarum, & magni Cairi: vt insignis profectò fuerit ira Domini aduersus mise-
ristianos; qui permisit, vt Turca tot Episcopatus, totque Ecclesias è manibus Chri-
extorserit, &, quod maioris est momenti, ipsam quoq; Terram sanctam, vbi Christus
um suum effudit sanguinem. Et hoc quidem aliunde non potest proficisci, quàm
istiani non timuêre Deum, vt Samuel dicit 1. Regum 10. Et vos hodie contempsistis
trum, qui vos liberat ab omnibus malis. Et paulò pòst; contemsêre, inquit, eum,
unt ei donaria. Dauid in 7. Psal. Si vos non conuerteritis, neq; obseruaueritis eius præce-
uaginauit gladium, & intendit arcum, &c.

o significatur, quòd propter enormia Christianorum peccata missus sit Turca, quem as-
imò nuncupare possumus Assur, de quo dixit Dominus per Esaiam cap. 10. O Assur,
oris mei, & illa ipsa virga, &c. Pergit Dominus per Hierem. cap. 5. Ecce ego ad-
pra vos gentem longinquam, gentem robustam, gentem antiquam, &c. Et iterum
minus, dicendo per Habacuc cap. 1. Ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram,
n; &c.

c absurdum est, dicere; quòd per Satanæ à catenis liberationem, post mille annos
o factam, intelligi possit Ottomannorum Mahometicorum aduentus. Vnde Iohan-
poc. dicit: quòd Angelus ligauerit Satanam ad mille annos, ne fideles perturbaret, & hoc
sub Constantino (vt multi periti ac docti viri opinantur) circa trecentesimum scilicet
num annum, qui maiorem seditiosorum populorum peruersarumq; gentium partem in
ris tolerabilem redegit: vnde exacto pòst millenario, ecce per Angelum, hoc est, vo-
diuinam, aliquo temporis spacio reuinctus sit Satanas, & hoc contigit circa 1300.
tione familiæ Ottomannicæ, nimirum ab Ottomanno Tartaro: quod quidem per exi-
mpus durabit, & postea Satanas denuò profligabitur. Vnde beati illi prædicandi,
ter hactenus tulêre Mahometicam istam ac Ottomannicam persecutionem, cùm dicat
tura: Beati, qui persecutionem patiuntur.

Ottomannica hac Fidelium persecutione, eiusq; præfixo quasi termino vaticinatus est
p. 12. dicendo (iuxta genuinam hebraicam expositionem) Beatus, qui expectat, &
vsque ad dies mille, trecentos, triginta quinque. Quòd autem hic dierum nume-
pore aduentus Ottomannorum intelligi debeat, resolutio (meo quidem judicio) hunc
n fiet.

monem habens hoc loco Daniel de eorum beatitudine, qui ad dies peruenient 1335.
quòd tum affligentur Christiani, tria circa hoc dictum veniunt consideranda; primò
merus, secundò eorum qualitas, tertiò eorum principium. Ad primum propositum
iquos interpretes diem pro anno accipere consueuisse, atq; etiam pro mille annis: adeò
1335. totidem annos intelligere oporteat. Ad secundum, loquendo de dierum eius-
annorum per dies istos intellectorum qualitate, vtrùm solares intelligendi sint, vel
ni: dico (cùm Propheta hoc in loco de eorum, qui ad tempus illorum dierum sunt
i, beatitudine agat) intelligendos esse solares: quandoquidem anni bonis euentibus præ-
s erant, lunares autem infaustis.

nde videmus (secundum interpretationem è primo geneseos depromtam) diluuium
isse in fine ætatis secundæ, nimirùm anno mundi 1714. solari: quòd tamen con-
o 1658. Vnde coniecturam capio, Deum annos malorum ac sceleratorum illorum
dimensum. Anni autem solares conspiciuntur in data lege, cuius promulgatio in vi-
neratione promissa erat, sicque anno solari 2448. in vigesima generatione lata fuit: vt
boni augmentum subesset.

tiò, quoad dierum illorum, annorum vé principium, dici potest, inchoandam esse nu-
em ab annis Filij Dei. Siquidem in annum 1300. perfidi illius Draconis Ottomanni
duentus: & postea anno 1336. Amurathes familiæ Ottomannicæ durum illud flagel-
pit, ac indies incrementum suscepit adeò, vt statuere hinc liceat, non procul abesse Otto-
rum finem, & adimplenda, vt infrà dicam, vaticinia. Et tantum est, quod apud sacros re-
ohetas: nunc ad alias prophetias & vaticinia accedamus.

De Potentia Turcarum, eorumq́ aduentu, secundum alias Prophetias & vaticinia.

Vemadmodum Iohannes Echio Turcarum aduentum comparauit Assur: sic illi etiam fi-
ijs Ismaël comparati leguntur. Proinde in prophetica quadam ex Hebræo in latinum à

Bemechobo

Bemechobo Paterensi Episcopo facta translatione scribitur : exiêre primitus filij Isma
mo ad confligendum, & intrauêre (Domino sic volente) in Regna ac prouincias, eratq;
eorum numerosissimus, & cœperunt expugnare terram Orientalem, ac vastare Meric
structisq; ibi nauibus, ad occidentem vsque prope Romam pervenerunt, dominatique
vincijs, factis ex semetipsis quatuor principibus, videlicet Oreb, Zeb, Zibee, &
Postea verò, cùm Ismaëlitici isti filios inuasissent Israël, percussit eos Dominus, deditq;
Gedeonis Hebræi, filij Iohar; qui, ingenti eorum numero occiso, Ismaëlitas vsq; in patria
ferro & igne persecutus est. Fieri etiam potest, vt denuò id fiat, destruaturq
& filij Ismaël eam ab Orientali plaga ad Occidentalem vsque, & à meridionali ad
ptentrionalem possideant; sitque iugum eorum graue super collo gentium; ne
vlla regnumvé fiet, quod obstare ijs valeat, vsque ad certum quendam terminum,
Christianis superabuntur. Proinde denuò (inquit Bemechobus) ex eremo suscitabu
Ismaël, & hoc fiet in sexto Mundi millenario, & aduentus eorum citra modum mi
amq; omnem erit acerbus, dabitq; Deus in manus eorum omnia regna gentium, propte
quæ contra diuina committuntur præcepta.

Non satur est serpens, alias iam surgit ad escas.

Quamobrem tradet nos Deus in manus Barbarorum, & Saracenorum; & Persia c
padocia ad captiuitatem ac internecionem, Syria in solitudinem, eiusque populus in se
redigetur; Cilicia gladio peribit; Græcia cum Africa perimetur; Ægyptij, Orientales, &
graue tributum pendent; Hispania, Gallia, Germania & Apothania crebris bellis quas
buntur; Romani occidentur, & vertentur in fugam; adeoq; filij Ismaël cum introitu suo
trionem, Ortum, Meridiem, & Occasum obtinebunt; omnes gentes sub jugo & tribu
omnibus diuitum, sacrorumque templorum ornamentis, auro & argento potientur.
gens vigebit tribulatio, & transitus Saracenorum erit ab vno mari vsque ad alterum;
regiones imperviæ, & via illorum via nominabitur angoris, &c.

Sanè statui potest, quòd, quantum in hoc continetur vaticinio, sit adimpletum:
non dicat, Italiam ab Ismaëlitis, hoc est, Turcis fore subjugatam; sed Romani, inquit,
tur, & in fugam vertentur vniuersi: quod quidem, meo iudicio, dici potest accidisse
tantis direptionibus superiori tempore in ijs ac circumvicinis locis à dictis Canibus, ma
animarum jactura perpetratis. Cùm itaque nil aliud restet, quàm Italia, quæ non est
state Turcarum, fueritq; Hispania nouis seditionibus, Gallia prauis Hæreticorum sectarum
bolicarum tumultibus, & Germania per Vngariam aliasque discordias afflicta; finem Tu
aio esse vicinum, nisi tamen Deus adhuc vehementiùs Germanos per Agarenos affligere v
creduntur sanguinis esse Turcici, nimirùm de Agar matre Ismaëlis.

Vnde in hanc sententiam Reynhardus Lolhardus in sua reuelatione dixit: hæres ve
Dogliofo (quid vocabulum hoc Dogliofo sibi velit, obscurum est, nisi dolorificum aut dol
num significet, atque ita de truculento Tyranno intelligatur. Nam doglia idem est Italis
dolor Latinis) qui de stirpe sacra se generatum gloriantur, sed originem habet ab Agar,
cessores eius nominati sunt Agareni; hi vivendo de rapto, rabidarum bestiarum instar, Chri
septentrionales & occidentales inuadent.

Et proinde inquit sanctus Methodius: eueniet etiam, vt aliquando Agareni in Ge
parte congregati egrediantur è deserto, & in parte Terræ Lunæ omnem obtinebunt terr
via eorum nuncupabitur Agarena. Quandoquidem vrbes & regna subuertent, & sacerd
templis occident, & cum mulieribus in illis dormient, & ex sacris vasis bibent, & equos suos
Sanctorum sepulchris alligabant: id quod Christianorum tum temporis faciet iniquitas.
Agareni isti ad aureum pomum Agrippinæ, hoc est, Coloniæ ferro compellentur, nullo Chri
rum principum illis resistente, excepto Hispaniarum Rege, qui solus successorem di Do
occidet.

Quare dicendum est, (vt sentit Claromontanus cap. 26.) quòd, nisi septentrionales
stiani principes cum magna concordabunt Aquila, sed bella, odia & intestinas inter se disc
accendent, hæres di Dogliofo X V. Turcarum ramus veniet, subuertetq; Poloniam, Misniam
ringiam, Pruthenism, ingredieturq; Picardiam, Brabantiam, & Flandriam, perimeturq;
mum, vt Iuuenis Anglicus scribit, aureum. Qua de causa iamdudum Christiani principes co
tas inter se tantas rixas deponere, vnanimiterq; in sacrum fœdus coire, non minùs ac rel qua
Christianorum turba, debebant, relicta sua illa peccatis implicita vita, bonam & hone
rationem amplectentes.

Repurgatis hunc in modum à sinistris suis (si qui tales habent) animis Principum cord
peruersisque subditorum vitijs, certus sum de suprà dicto Agarenorum aduentu per Domin
rumpendo, qui, nobis interim feruentes preces, syncerám confessionem, ac commissorum d
rum pœnitentiam præstantibus, nos exaudiet adeò, vt, firmis contra immanem Draconem
Cyprum, Italiam, omnesq; Christianitatis reliquias se absorpturum, minatur) armis, depradic
tanto jam olim tempore concessurus sit victoriam: quam sanè mox benignus ille Deus, vt in
cam, (dummodò nobis ipsi non desimus) vult concedere.

Anno

)e futura & ſperata contra Turcam victoria, ſecundum ſacras Hieremiæ, Danielis, Ezechielis, aliorumq́ Prophetias.

quàm ſuperiùs cauſam oſtendi, ob quam Turca ad tantam peruenit potentiam, o-
pretium nunc videtur, è ſacro Prophetarum textu (quantum quidem per ingenij vi-
) demonſtrare, quòd breui tempore magna perfido huic Tyranno immineat calamitas
a Dei, quæ tanto tempore in nos ſæuiebat, nunc ad in iniquum illum ſerpentem ſit con-
Qua de cauſa ardentiſsimis orationibus omnium fidelium cœtus Deo partim gratias a-
m preces fundere debet, vt ille nobis ſuam largiri gratiam dignetur, quò peccatores à ſce-
s abſtineant, infirmi fortes euadant, ac puſillanimes reſumant animum.

oc quidem, vt facer adimpleri textus incipiat, cuius tractationem nunc inchoaturus dico;
rſario noſtro, virulenti ſerpentis, iracundi vrſi, animoſi apri, velocis pardi, crudelis cro-
voracis lupi ſpeciem gerente, &, dum illi arma, equi, milites, pecunia, victualia & inſtru-
lica non deſunt, animum tantis trophæis, ſpolijs & ſucceſsibus tumidū habente, Fideles,
m illos inſpiratio vocat cœleſtis, omnem ſuam in Deo collocare ſpem debeant; quando-
ſe ſine gladio aut haſta liberare poteſt, veluti Dauid ad Goliam, & Ionathas ad ſer-
: vt videre eſt 1. Reg. cap. 14. Veni, inquiens, & eamus ad præfectum illorum incircum-
fortè Dominus ſalus noſtra erit, quando ſaluare per multos aut paucos apud Deum per-
eeſt.

verba Iudæ verbis etiam confirmantur 1. Maccab. 3. qui inquit: Facilis eſt res, multos
r paucos; neq; differentia eſt apud Deum, per multos aut paucos liberare, quoniam haud
udine exercitus belli ſita eſt victoria, ſed de cœlo pendet fortitudo. Ipſi contumaces &
d perdendum nos, vxores, & filios noſtros, deprædandumq́; , cum multitudine veniunt,
n pro animabus noſtris, & lege dimicabimus, ac Dominus ipſos ante faciem noſtram diſ-
Vnde manifeſtum eſt, perfidum Tyrannum fidelibus haud formidandum eſſe: quando-
victoriâ & fortitudine cœlitus profectis nihil mirum ſit, Abrahamum 4. Reges; Dani-
iam immanem illum gigantem percuſsiſſe, ac Ioſeam, Gedeonem, Iephtem, Samſonem,
n, Ioſaphat & alios tam inſignem de ſuis hoſtibus reportaſſe victoriam.

de, ſi ex dictis jam ſententijs ſperare licet victoriam, hoc etiam facit, quod ſuprà dictum
irga Aſſur, ſtante eo, quòd virga Aſſur ira ſit diuina, quæ poſt longum vſum in i-
njicietur. Id quod Eſaias cap. 10. affirmat, dicens: quando Dominus omnia ſua opera
Sione & Hieroſolymis compleuerit, tunc ſuper fructum elationis Aſſur (hoc eſt, Turca-
ſuper gloriam faſtus eius inquiret: propterea dixit Dominus: ego in fortitudine manus
in ſapientia mea feci: nam intellexi, populorumq́ue terminos ac theſauros eorum au-
ui, deprædatus ſum, &c. quibus verbis conſpicuum ſit, Dominum, ira ſua à Chri-
flexa, viſitaturum Aſſur, quemadmodum ipſe Dominus per Eſaiam in capite ſuprà dicto

timeas populus meus, habitator Sionis, Aſſur iſte virgâ te percutiet, & baculum ſuum
tollet in via Ægypti; idque exiguo temporis ſpacio, & poſtea remittetur ira, & furor
interitum illorum conuertetur, ſuſcitabitque ſupra ipſum Dominus flagellum de exer-
undum plagam Madian, & ſuſcitabit virgam ſuam, extendetq́; eam ſupra illum, & in
ſublatum erit onus ab humeris tuis, & jugum à collo tuo.

oinde dubitandum non eſt, quin Mahometicum iugum Chriſtianis nunc ſit demen-
icente Eſaia cap. 30. Voce Domini comminuetur Aſſur, & percutietur virgâ. Et hoc o-
dentiùs à Deo promiſſum fuit per Eſaiam cap. 13. Viſitabo malum ſupra mundum, & ſupra
mpietatem illorum, & ceſſare faciam ſuperborum ſuperbiam, & faſtum potentiam hu-
Vnuſquiſq; ad populum terramq́; ſuam reuertetur. Quantumcunq; ergò per tot Regno-
prouinciarum accrementa ſuperbiat Turca, quilibet tamen id nouiſſe debet.

ficetur itaq; perfidus iſte Tyrannus, quemadmodū euenit Pharaoni, fidelem populum per-
: perimatur inſtar Goliæ, exercitum Dei infeſtantis: eueniat illi, ſicut Holoferni, Sen-
o, Adoniſech, Agag, Nabuchodonoſor, Antiocho, & ſicut 5. Regibus Amorrhæorum,
ua pugnantibus: pluant ſupra illum de cœlo lapides, vt dicit Dominus. Hæc dicta con-
ur per Lucam Euangeliſtam, cap. 21. Magna erit afflictio ſuper terram, & ira in hoc po-
rq́; aciem gladij cadent, & captiui ducentur in omnes gentes, & Hieroſolyma conculca-
gentibus, vique dum completa ſint gentium tempora.

Vnde conſpicuum euadit, gentem Mahumeticam Hieroſolymas non ſemper poſſeſſu-
d tantiſper duntaxat, dum completa ſint gentium tempora: quibus ita completis, Hie-
a Chriſtianorum manibus eſt reddenda. Non hîc refert commemorare, quoties

Hieroſo-

Hierosolyma fuerit capta: nec quenquam latet, quòd in Iudæorum potestatem non ampli
tura: quandoquidem Dominus per Amos Prophetam cap. 2. dixit: tribus Israëlis trans
bus indulgebo: verùm non indulgebo quartæ; siquidem argento justum, & pauperem
ceorum vendiderunt. Et postremâ vice Hierosolyma Christianorum manibus fuit ere
Domini 1 1 8 7. die 2. Iulij. Itaque jam elapsi sunt anni 3 8 2. ex quo Saraceni & T
isto potiuntur.

Vnde cognoscimus, dictum tempus esse adimpletum, dum Turcæ prædones, homic
delium verorum Christi membrorum persecutores, iram Domini, quaquaversum illa sele
rat, sunt executi: & quemadmodum Dominus causam exposuit Abrahamo, cur terram
semini eius non esset daturus: sic ad præsens tempus dictum illud Esaiæ cap. 21, de interitu
nis accommodari potest: vbi inquit Dominus: vade constitue speculatorem, qui referat,
derit, & vide currum, & duos equites: currum Asini, & currũ cameli. Quare Rom. Impera
tur, qui tardus & piger (vt Echio scribit) ad defendendos contra Turcam Christianos
cum furore cameli instar exurget, ac vindictam à Turcis sumet: quæ destructio ab
cap. 35. apertè fuit prædicta.

Dixit Dominus: quemadmodum lætatus es supra hæreditatem domus Israël, qu
desolata: sic ego & tibi faciam. Quasi diceret Dominus: quando, ô Turca, sanguinem Ch
rum omnium maximè persequêris, tum ipse te persequetur. Sicuti per vaticinium Daniel
(quod est: Beatus qui expectat, & peruenit vsq; ad dies 1 3 3 5. Tu autem vade ad finem
esces, & stabis in sorte tua in finem dierum) quasi præfixum Ottomannicæ familiæ tem
demonstratum: sic per eandem Prophetiam quasi destinatus Ottomannorum finis o
Proinde in iam dicta sententia, Tu autem vade, inquit Daniel, ad finem, & quiesces: quod
patienter ad finem huius Draconis, tunc enim incipientem inuenies requiem.

Vnde tempus huius sermonis descripturus (vade vsque ad finem, & quiesces: id e
ra ad finem, & vniuersalem inuenies quietem) dico, quòd Hebræi literas duorum istorum
lis versuum numerales considerando, de verbo ad verbum in lingua sua Hebræa certum illa
merum accipiunt, ex quo tempus hoc modo resultat:

Asre	5 1 1. Beatus,	Veatáh	4 1 2. Tu autem
Hamchachéch	78. qui expectat,	Lech	50. vade
Vesaghítha	99. & peruenit	Lachéz	2 2 0. ad finem,
Leiamím	1 3 0. vsq; ad dies	Vethauuach	4 7 0. & quiesces,
Elef	1 1 1. mille,	Vethahamód	5 2 0. & stabis
Scelós Meóth	1077. trecentos,	Legoralchách	2 8 3. in sorte tua
		Lechez	2 2 0. in finem
Scelocim Vachamisàh	1039. triginta quinq;.	Hagian.i.1	1 1 5. dierum,

Omnes illi numeri simul sumti conficiunt 5 3 3 5. & hi sunt anni, qui secundum H
rum consuetudinem numerandi sunt à principio mundi. Vnde hi anni, vtpote solares, in
Saluatoris 1 5 7 5. inciderent: quo tempore secundum Hebræos magna quies & pax
Quamobrem dici poterit, tranquillitatem hanc non aliunde profecturam, quàm per in
Mahumetani & Ottomannici sceptri: id quod vniuersalem afferet quietem.

Vlteriùs per calculationem suprà dictam nil aliud intelligi posse, arbitror, quàm fin
stiferi serpentis. Quapropter Dauid 2. Psalmo jam dictam Danielis sententiam quasi confi
dicit de anno 1 5 7 2. debere Deum iram & furorem deponere, & concedere quietem; hisce
osculamini filium, ne irascatur, & pereatis à via. Et paulò pòst: breui exardescet furor eius
omnes, qui sperant in eum. E textu Hebræo tempus huius vaticinij secundum ordinem suprà
eruitur hoc modo:

Nascecu	456. Osculamini	Ieená, h.	141. irascatur,
Bar	202. filium;	Vethoudu	4 1 9. & pereatis
Pen	1 3 0. ne	Dérésh	224. à via.

Hi numeri computati producunt 1 5 7 2. Et hi solares sunt anni, ab annis Iesu
filij Dei inchoandi, per vocem: Osculamini filium, Congratulamini vobis de Christo, n
irascatur. Nam breui, inquit Propheta, exardescet furor eius. Quasi diceret: tolerate pau
mox enim præteribit furor diuinus, & Beati omnes illi, qui sperant in eum. Itaque Do
anno 72. dilectorũ suorum recordabitur, quo tempore diuinum suum deponens furore
primere Mahumeticam & Ottomannicam incipiet feritatem: vnde postea, iuxta memo
Danielis vaticinium, anno Domini 1 5 7 2. vniuersalis erit requies: quam quidem à Do
precamur.

Aliâ quoque de causâ futura nobis contra Turcam speranda est victoria. Sciendum
imperio Turcico in aliquot regnis ac prouincijs, vt Bulgaria, Seruia, Bosnia, Romania, & a
locis magnum adhuc esse Christianorum numerum, qui patienter Turcicum sustinent
gellum, magno cum angore suam redemtionem expectant. Hi, inquam, varijs modis su

Anno

tantùm tributis, exactionibus & iniurijs: sed etiam leuem quamlibet ob causam vi-
ır. Miseri hi Christiani, quantò peiùs cum ipsis agitur, tantò feruentiùs DEVM
, cum Dauide Psal. 119. dicentes: Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, &c.

orum preces omninò sperandum est inclinari aures Domini, quandoquidem sine in-
e viuas spargunt lacrymas, cum Dauide Psal. 19. clamantes: Exaudi nos Domine in
inuocaremus, &c. Libera nos, sicut Danielem è captiuitate Babylonica, Iosaphat
ibus insidijs, Iudith ab Holopherne, & Iudam Machabæum ab ingenti Lysiæ exer-
Nicanore liberasti. Vnde Dominus exaudiendis precibus facilis, per Hieremiam cap.
Ego noui cogitationes, quas supra vos cogito: cogitationes pacis, non autem affli-
finem vobis concedam & patientiam: inuocabitis me, & ibitis: orabitis, & ego
iam: quæretis me, & inuenietis: inueniar à vobis, & reducam captiuitatem ve-

ptiuitate Babylonica, quoniam ibi pij quidam Dei ministri, vt Daniel, Tobias, Esdra,
t, quantumuis inter eos quàm plurimi improbi & peruersi reperirentur, nihilominùs
s suam illis misericordiam non subtraxit, sed anno septuagesimo eos liberauit. Cur i-
etiam de Saluatore nostro Iesu Christo speremus, quòd infelices illos Christianos, qui
no Tyranno inuiolatam seruant Catholicam S. Ecclesiæ fidem, à crudelissima seruitu-
turos? Hi, inquam, feruidi Christiani cum Dauide integrum 73. psalmum ad Deum
vt quid Deus repulisti in finem? &c. Comprehensum in hoc psalmo auxilium Domi-
suis per Ezechielem cap. 44. his verbis promisit: Ecce, ego requiram oues meas, & vi-
, sicut Pastor suum visitat gregem, in die, quando medius consistit inter oues suas di-
ta ego visitabo oues meas, easque liberabo ex omnibus ijs locis, in quibus erunt di-

are nobis etiam licet victoriam ob assiduas beatorum Sanctorum preces, qui ad cœlestem
iam continenter hanc Deum orant victoriam. Vnde, si Dominus Lothum, Abrahamo,
Dauide intercedente, liberauit: ad hæc, si Deus protexit Hierosolymas, & in gratiam
on dissipauit Iudæam: quid nos per Apostolos & discipulos Saluatoris nostri nobis non
ur? Et quam ob rem precari debent Patriarchæ & Episcopi? non precaturos, putabi-
suis Prouincijs, vt Catholicorum manibus restituantur? Imò certè Ioannes pro Epheso,
ro Achaia, Paulus pro Corinthijs, Dionysius pro Atheniensibus, Lucas pro Antiochе-
orius pro Beritinis, Chrysostomus pro Constantinopolitanis, sicque alij pro alijs locis
abunt, non secus, atque Dauid fecit pro Hierosolymis. Et hunc in modum gloriosa pro-
Christianorum succedet victoria.

De suprà dicta Victoria, iuxta varias S. Brigidæ, aliorumq; prophetias.

mnis dignam gloriam, palmam, & sancta trophæa, per Fideles hisce annis cum futura
ntra Turcam victoria reportanda, è sacris prophetis abundè monstrauerim: tamen, ne
n desideraretur, ostendendum etiam duxi per dicta quorundam sanctorum Virorum &
n, aliorumque hominum visiones, inspirationes, aut diuinos quasi discursus, horum tem-
nprimis autem futuræ contra Turcam victoriæ statum. Itaque dico, sciendum, propin-
m esse Mahumeticorum destructionem.
ocirca canunt prophetiæ, quòd inter Antichristum mixtum (in Italico habetur misto, nec
stat, quid per Antichristum mixtum sibi velit: vnde fortasis mysticum substituere liceat?)
an figuratum, & inter verum, per Nabuchodonosor designatum, secta Mahometica in v-
abolenda & dissipanda sit: id quod Methodius, magnus ille Abbas, & alij sentiunt. Et ad
randum, vtrùm Antichristus mixtus iam aduenerit, necne, dico: quòd S. Augustinus,
tius, & Gregorius illum post annos 200. exspectârunt: & S. Eduardus de reuolutione 7.
tium dicit, tormenta sua 70. annis post 1100. circiter annos fore.
multi Sanctorum, venisse iam illum, de suo tempore prædicârunt: alij nasciturum de Mo-
jue Germania, Italiæ à Septentrione confini oriundum. Insuper dictum fuit, mistum hunc
stum vnum è tribus falsis Pontificibus futurum, vi & dolo à certo quodam Imperatore cre-
qui Papa hunc Imperatorem sit coronaturus, Christianismum, per Italiam præcipuè, extin-
Secundum falsum pontificem, Græcum: tertium autem fore Italum.
tribus his falsis Pontificibus Sibylla scribit Erythræa: veniet alia Aquila, quæ ignem gremio
mponet, & erunt (Locus hic subobscurus, apud ipsam Sibyllam videndus) cum ipsa Aqui-
lulteri, sed alius sponsus legitimus illos deuorabit. De his tribus adulteris Ioannes in 16. A-
f. scribit: Et vidi ex ore Draconis egredientes ranarum instar, tres immundos spiritus, qui
us terræ ibant, congregatum illos ad prælium, in die Domini. Tribus his adulteris Ab-
s assignat titulos. Et scribit Frater Rusticianus, abbreuiator propheciarum, discordes

Anno

quidem inter se fore tres istos Antipapas, sed in hoc concordes, quòd nimirùm ituri esse
verum sponsum, ad exterminandum illum: sed hunc (vt verè contigit) exterm
illos.

Ad intelligendum hæc, & quæ similia sunt his, mysteria, necessum est, ea non hun
diuini spiritus modo dicta accipere, qui res in genere considerat, & eas postea pro suo fini
Itaque dico, vnumquemque ex tribus hisce adulteris suo extitisse tempore. Græcus h
fuit: quòd videlicet veri Pontificatus destructio profecta est à tribus factionibus contra
excitatis: adeò, vt primi Antipapæ, constantis animi, fuerint Patriarchæ Constantino
seu Græci, à perfidis Imperatoribus concitati: vnde omnis ruina Arriana contra
per Aquilonem à Gothis, Lombardis, eorumque asseclis processit. Et hic fuit A
Græcus.

Inde ab illustrissimis Venetis per bonos Imperatores Orientales, ac demum à Carolo
rebus in debitum ordinem redactis, pòst in Italia propter Papatum continua extitit dimica
imperium à Gallis sanctæ Ecclesiæ Protectoribus fuit translatum, adeò vt per il soporto (in
su hoc Italis dicatur, haud memini) Germanorum Imperatorum in centum annis, & duce
Carolum Magnum, primum Mundi verum Imperatorem, reperta sint (quemadmodum
cro ceremoniali) multa schismata. Ita se habuit per tot schismata, intrusiones & expulsio
tipapa Italicus.

Græcus Antipapa per Turcam totus est absumtus: Italicus iam dudum euasit debilissi
omne periculum in Antipapa Germanico omnium deterrimo consisteret, ob confœderat
cum Turcis, Saracenis, Scythis, Tartaris seu Barbaris habendam: id quod factum est. A
hic Germanicus, seu mixtus Antichristus, omnium pessimus, olim à Sibylla Symea fuit præd
dicente:

Cùm fuerint anni transacti mille ducenti,
Et decies bini post partum virginis almæ,
Tunc Antichristus nascetur Dæmone plenus.

Quando igitur circa annũ 1190. à multis Antichristus breui futurus fuit prædictus, euê
à mundo non animaduersum, & quidem quòd oriundus esset à Moniali. Hic alius nemo fui
perfidus ille Tyrannus (qui inter cæteras vrbes Brixiam & Mediolanum admodum afflixit)
ricus Imperator, cuius impietatis occasione illustrissimus Senatus Venetus, mandato Pontifi
mani, imperio maris fuit potitus.

Hic Fridericus filius erat Constantiæ, Roggieri Filiæ, qui filius fuit Roggieri 3. Cilicia
quæ in Monasterium S. Mariæ de Panormo (quanquam vnica hæres) conclusa, ruina (secu
magnum Abbatem) illius Regni esse debuit. Hæc Constantia in Monasterio ad senectutem
morata, & Abbatissæ istius loci munus gerens, ex eo educta, Henrico Imperatori, Patri huius
rici, Anno 1191. matrimonio juncta fuit, & anno 1194. Fridericum istum peperit: idq; (
penda & admiratione digna) anno ætatis suæ 55.

Ita filius ille Diaboli, Antichristus personalis & mistus, de factione sua Idolum seu Ant
stum constituit mixtum, quo omnibus sibi subiectis populis interdixit, quòd, quisquis ido
nollet obedire, & aliqua in re Pontificem Rom. qui se Christi diceret vicarium, adiuuaret, pe
atque proscriptus esset. Hoc, vt semel dicam, Christianitatis fuit incendium. Quamo
non in Occidente solùm, sed etiam in Oriente, disturbando la santa cruciata, (id est, sanctæ c
tæ ordinem) quæ est Hierosolymis, nocebat.

Nam (iuxta Pandolphum Collenutium in compendio de Neapoli) Romam vsque per
ens, magnum ibi damnum & internecionem dedit: exercendo, inquam, contra eos, qui o
sunt sanctæ Cruciatæ, sæuitiam adeò, vt eorum nonnullis vulnera infligi in modum cruc
lijsque multis caput eodem modo findi, Sacerdotibus la codiga della chierica (quid codiga
significet, me latet: sed, partem esse vestis sacerdotalis, ex hoc loco colligitur) in crucem dis
multaque alia diabolica damna afferri curaret.

His ita comparatis, dici potest, fuisse illum non Lombardiæ solùm & Italiæ, sed ipsius e
Germaniæ ruinam: siquidem Fridericus Barbarossa Patre & Auo non minor fuerit. Vnde n
Germaniæ loca fuerunt infecta, vt ibi templa, Monasteria, & Religiosi malè tractarentur: qu
postea quasi in causa fuit, cur Turcæ in Forum Iulium & alia loca (quamuis cum suo damno
ties excurrerent.

Cùm itaque demonstrauerim, venisse iam Antichristum mixtum: verè potest affirmar
cuturam hisce annis Christianorum contra perfidum illum serpentem victoriam. Priusquàm a
Vnionem (vniendorum imagines posuit autor tres, Leonem; agnum infulatum, & gestantem
dum Episcopale, stantemque super monte; atque coronatum gallum; hoc addito versu:
conspirat sancta, incursura colubrum.) ostendam Fidelium, non prætaribo alia quædam de hac
vnione vaticinia.

Primum ergò in prophetia typis excusa, cum prognostico quodam Ioannis A
helmi Nostradami (si modò fidem meretur) instantibus nunc annis adimplendo, repe
quod sic habet: Regnorum occidentalium discordia Magno cuidam Orientali Pri
pi spem faciet illorum potiendi, qui magnis viribus, Fidelium extirpandorum ca

ven

Anno

rrorem omnibus ac formidinem incutiet. Tunc Aquila & Gallus reconciliabun-
tque ad resistendum Principi illi Orientali, Leone tamen Maris illos adiuuante,
ninistris pariter ad sui defensionem, tantique incendij extinctionem concurren-

r, cùm celebris admodum vir, sanctam Fidelium vnionem suscitaturus, esse debeat,
Theolesphori Cusentini prophetiarum compilatoris, dico: Instantibus his tribulatio-
ificem fore spiritu plenissimum, qui cum sancta vnione initium abruptionis tribula-
immanis bestiæ aduentum vsque faciet. Pergitque idem Abbas, dicens in suo libro
irca prædicti Beatissimi Papæ tempus idem erit munus, quod sub tempus natiuita-
luatoris fuit: siquidem alter quidam Zacharias erit, & alter Ioannes Baptista.

tem, quòd prænominatus ille sanctissimus Pastor sit præsens Pater noster, sanctissimus
s, ex dicto di Rabano (de hoc autore dictisque his vide in parte prima huius operis
robatur, dicentis: Ite, fideles mei (inquit Dominus) celeres, & inuenietis virum reli-
nicum meum, carcere conclusum, non in domo regia, caluum, nigrum gerentem cu-
n prospiciendis magni momenti rebus acutissimum: sed sciatis, moriturum eum in his-
ibus. Et pergit Abbas hunc in modum: Hicque ob plurimas suas virtutes nominabi-
s, fietque Pastor fidelium.

ntigit nostro Pio Quinto: cùm in noui post Pium Quartum Pontificis creatione, di-
tus cogitationes sancti Cardinalium Consistorij ad Pij quinti electionem deflexit, qui
s erat Prædicatorum) nigram gestans cucullam, atque humanarum cogitationum ve-
clausus (quando nemo, vel saltem paucissimi de eo cogitabant) in auspicato illo die
risti vicarius fuit electus: vt meritò inter Fideles cantari potuerit: Benedictus, qui venit
Domini.

per illam sententiam di Rabano, quòd moriendum sit Pastori, pendente adhuc persi-
tribulatione: scriptum reperitur in Abbatis prophetia, de Martini quinti pontificis
s tradita, quòd de Pio quinto, seu de Pij quarti successore loquens motus iste propheti-
lorietur in bello, qui præparabit volatum in perniciem impiorum: vbi aliqui sentiunt,
um fuisse: Munietur in bello, ac præparabit, &c. Præterea, Pastorem hunc Angelicum
turum, qui hominum pectora ad vitam honestam & spiritualem sit suscitaturus, & vitijs
bicem, hoc est, è cordibus hominum ea exemturus: vnde pax propemodum vniuersa-
beat: id ego statim ab eius electione prædixi, & hoc meum præsagium figuris notatum
nicis ad eius sanctitatem transmisi.

sturus iam ad speratam victoriam, affirmo, eam esse propinquam: quandoquidem Do-
Christo, filio suo vnigenito (vt ex reuelatione S. Brigidæ lib. 3. cap. 33. patet) loquens,
nquit, cùm te non sine sponsa degere, eamque non, nisi quàm castissimam habere, dece-
o amicos meos, hoc est, Christianos cum vicario meo ablegabo, qui tibi nouam sument
aspectu venustam, honestam moribus, & desiderabilem, eamque in cubiculum tuum
ccclesiam) adducent. Hi mei amici celeres erunt, instar auium, quia meus propemo-
piritus eos transferet, qui fortes erunt eorum instar, ante quorum manus mœnia conci-
nanimi eorum instar, qui non formidantes mortem, suam relinquere vitam prompti sunt.
tibi sponsam (sectã scil. Mahometicam) adducent, tibiq; magno cum honore, ornamen-
one & caritate acquirent: idque cum labore insigni (depugnando scilicet) & perseueran-
, qui iam loquor, is sum, qui in Iordane & monte clamaui: Hic est filius meus dilectus.
mei mox erunt completi.

noua sponsa nil aliud est, quàm S. Hierosolyma, & secta Mahometica, ad Christum,
Ecclesiam, Fidelium Matrem, reducenda. Porrò ad pleniorem temporis speratæ victo-
tructionis Turcarum nunc instantis demonstrationem, videndum propheticum S. Be-
(cuius suprà meminimus) Episcopi dictum, qui demonstrata per suam prophetiam (à S.
o confirmatam) Filiorum Ismaël origine, de eorundem interitu posteà loquens ait:

post dierum tribulationem, ab Ismaëlitis, totum penè orbem vastantibus, perfectam, illi
tis ex auro, argento, purpura, & preciosissimis decorati vestimentis, ceu sponsi dicent:
am è manibus nostris elabentur Christiani: deque suis gloriabuntur triumphis, dicentes:
mus terram per potentiam nostram, & omnes eam inhabitantes. Tunc Deus fidelium
secundum suam misericordiam recordabitur, eosque è manibus Saracenorum eripiet,
Gallia gens Christiana cum Rege prodibit, qui cum illis confliget, occisisque illis vxores
ucet captiuas, interimetque eorum filios. Atque ita filij Ismaël per gladium & tribula-
bunt, retribuenturque illis à Domino, quæcunque alijs intulêre mala, ac Dominus insu-
illis superingeret septies deteriora, quàm ipsi conciliauerunt alijs. Dabitque Deus illos
s Christianorum, & regnum Christianorum super omnia regna extolletur, & Christiani

iugum illis imponent graue, qui serui erunt perpetui, quotquot illorum remanserint. Tum
uersus pacabitur orbis, antè ab illis destructus, &c.

Hæc Ismaëlitarum pessundatio affirmata fuit à Sibylla Tyburtina, sic loquente: Pro
qui de Christianorum regno contra filios Ismaël sumet vindictam, illos abolebit, Regnoq
stiano molestissimum Saracenorum iugum excutiet. In diebus illis post Græcos & Sara
mo regnare poterit, eritque pax in regno Christianorum, vsque ad tempus Antichristi n
illo pacis tempore terra tam vberem producet fructum, vt vna frumenti, vini, oleiué men
plus vno denario sit valitura. Et Rex ille ante oculos scriptum geret: Rex Francorum
rum, & Romanorum, & ipse vastabit omnes insulas, cum vrbe paganorum, perque vn
terrarum orbem omnia idololatrarum templa & synagogas diruet, omnemque in
cœtum ad beatissimum Papam conuocabit, sanctaque Saluatoris Crux per omnia te
uabitur.

Sanctus Bonauentura in quadam sua, quam circa annum 1512. edidit, propheti
Turcarum interitu loquens, proximum esse tempus, dixit, quo Turca vehementer infest
liam, sanctamque Ecclesiam cum vniuersis Christianis mirificè affliget, reportabitque inde l
quot victorias, sed tandem boni Christiani, ex suo erga Deum sanctamque Ecclesiam zel
guo numero cum illo congredientur, eum deuincent, atque ad sanctissimum Pastorem
STVM adducent, sicque ille sacrum Baptismum percipiet.

De hac contra perfidum illum Draconem victoria scribit S. Seuerus: Et fiet transfr
quodam, turmisque, quas secum habebit, equestribus, & tunc quasi vniuersalis per magnu
nem, dictumque illum Regem, fiet ad Christi fidem conuersio, & ipsi, Rex nimirum ac L
tinuè gaudebunt: quia perpetui erunt amici. Rex ille Aper est dictus, vt inquit Catald
cap. 11. Surge spinose porce, & assume leones pro socijs, & cum dispersis paruis serpenti
comprehendes immanem Draconem, hoc est, syluestrem Leonem, ad prædam exurgent

Et paulò antè inquit: Ah, ah infelix Babylonia, (secta scilicet Mahometica) barathru
dotum, mox superuenient tibi dies afflictionum, vt matura segula (Segula falcem alicqu
ficat Italis) in tuis iniquitatibus, patieris grauem triturationem, Reges ab omni latere ce
sanctosque Dei homines (hoc est, Fideles) congregabunt, ne sint in iudicio. Et ante illa fc
locum designat, vnde hæc emanabit afflictio: Italiæ sagitta ad ortum vsque solis, (hoc est, i
entem) penetrans, omnem immunditiem inde expurgabit, ibique Saluatori plantabit vi
eritque ibi floridus princeps, cuius nomen nouum est, & cui omnes se populi submittent,
illi Orientalis corona data in custodiam.

Iam certamen erit, caput effera comprimet hidra.

Cùm itaque perfidi Turcæ, tanquam filij Ismaël, cum suo furore, maximè verò sacrifi
ctæ Missæ in omnibus à se occupatis locis abrogatione, honoris Sacerdotum abiectione, te
rum crematione, bonorum & thesaurorum ecclesiasticorum abusu, omniumque sacrorum
rum prophanatione, prædicta compleuerint vaticinia, finem illorum imminere, statue
est, idque breui futurum: stante eo verisimili, quod S. Methodius affirmat, Filios illos I
videlicet Turcas, Germaniam, ac multò minùs Italiam, non subiugaturos. Cùm itaque
omnem Europæ partem Orientalem, ac ferè & meridionalem, & Africæ partem quoque occu
rit, iamque Germaniæ per Vngariam, & Italiæ eiusque Prouincijs minetur, manifestum euadi
longè furoris illius abesse finem.

De Rege Christiano suprà dicto, qui vnà cum Leonibus seu peritis nautis Turcæ obuia
iturus, variæ sunt considerationes. Sunt qui dicant, fore inuictissimum Imperatorem, al
gem Christianissimum, alij Regem Catholicum, & alij Regem Angliæ: quæ res si superficie
consideretur, dubia planè redditur: quandoquidem Cataldus Fineus de Gallo & Hispano l
tur: Iuuenis autem Anglicus Anglum fore statuit. Veruntamen aliquis forsan est futurus
erit hæc omnia. Fortè etiam continget, quòd peritus Nauta prodibit, eritque primus in certa
qui se Turcis opponet.

Quapropter Iuuenis Anglicus 2. suæ prophetiæ lib. cap. 1. Illa gens, inquit, quæ habitab
pra littus (cuius antecessores ex ijs erunt, qui persecutionem fugerunt Attilæ) cuius dominus
argento inuolutum gestabit, alterum brachium longum, & alterum habebit curtum, id quo
pra mare illi crescet, & hoc illi dabit Gubernator seu Dux illius temporis. Propterea hæc gens
rimum præ cæteris omnibus totius mundi gentibus in se bonitatis habebit. Gens hæc initio
pendetur, quando eorum exiguus erit numerus, sed postea per omnia loca aquis peruia erit fo
dabilis. Et hi bonam in se proprietatem habebunt, multùm illis apud Deum & homines p
turam, quòd nimirùm nulla re communitatem suam fraudabunt: hæcque illorum proprietas a
illos durabit, donec curtum brachium Græciam versus illis crescat: quo quidem tempore multi
probi suam illis fortunam inuidebunt adeò, vt facinorosorum nautarum nomen (quamuis n
daciter) sint gestaturi. Et hoc nomen tam magno Serpentinis (Turcis) constabit, vt non, nisi
eorum venia, mare ampliùs ingredi sint ausuri.

Anno

itur in eiusdem libro cap. 2. Et illa Nautarum prouincia nomen habet V. (h. e. Venetiæ) iis eius locus vocabitur R. hoc est, Rialto, id est, riuus altus) Inchoato itaque per peritu ntamine, sequetur Aquila Septentrionalis, sed cum exiguo volatu, ob pennarum inopi- postea, si concordare volumus vaticinia, mortuo forsitan Imperatore, pendenteque in- s lite, pluribus in locis, quàm vt credi possit, magni enascentur rumores. Ac proinde Martiniana Chronica sic habet:

nis hominum malitia contra sponsam erit directa, nec per 25. menses quenquam habe- tem, quia nec Imperator in Septentrione, nec Papa Romæ, (quòd tum fortè ibi non sit fu- madmodum aliquando eum Venetijs reperiri contigit) neque Rex Galliarum ijs erit s.

re, quantum ego quidem conijcio, post Italiam, Hispaniam, Galliam, & Germaniam, n statum vnionemque reductas, summus Romæ vicarius Pastor confirmabitur vniuersa- vnus tantummodò dominus, hoc est, Imperator, sub quibus vnicum duntaxat regnum s fidelium grex, ac fides vnica. Vnde statuendum est, quòd Rex ille in vaticinijs prædi- um Christianorum Imperator creatus, Hispaniæ, Galliæ, Angliæ atque etiam Germa- t. Et ita demum adimplebuntur vaticinia.

, quòd hic Rex debeat esse Rex Galliæ, Hispaniæ, & Angliæ, Cataldus Fineus de insigni inuasione loquens, ait: Exurget Rex Lilij, qui frontem habebit longam, elata superci- longos, nasum aquilinum: hic ingentem colliget exercitum, & omnes regni sui Tyran- inabit, & sub eo erunt Angli, Hispani, Arragonenses, Itali, cunctique Reges Christiani, n obtinebit geminam. Posthæc transmisso pelago, magno cum exercitu Græciam in- nesque Turcas & Barbaros sibi subijciet, ac quotquot Christum adorare crucifixum de- , ad mortem condemnabit: quo facto, pax inter Christianos florebit.

ariter: quòd Rex Angliæ, & quidem Leoni iunctus esse debeat: illo tempore, inquit Iuue- us lib. 4. cap. 16. Rex Angliæ, numerosæ Gentis dominus, Ecclesiæ mandato, defuncto ampiono (fortè capitaneo) in S. Ecclesiæ gratiam mare cum peritis Nautis trans-

qui sint periti illi Nautæ, ostendit ipse Anglicus libro 2. cap. 2. Præfectus tanti naualis erit Venetus. Et vlteriùs l. 3. cap. 45. Priùs, inquit, quàm veniat Filius perditionis, hoc ntichristus, tantum Hierosolymis suscitabitur bellum, vt totus Orbis illud sit expertu- n Hierosolyma Saracenorum manibus eripietur. Sed victoria dicti Regis erit, vt bono- rum, hoc est, Venetorum, quorum successus esse debet, qualem ponit prædictus F. Rusti- scribens: Reliquum est, vt abolito magno Campione (Duce, Gladiatore, seu Capitaneo) i, hoc est, vtroque Antichristo, vtriusque littoris, hoc est, Parisiorum & Venetiarum, æterna viuant concordia, hæc quidem ad dispensandum, illa verò ad imperandum te Orbi vniuerso.

minens hæc sperataque victoria ab ipsismet Turcis etiam proclamata est, qui certam quan- urcica sua lingua prophetiam adducunt, ex qua certò sibi persuadent, breui futurum fu- : eaque talis est: Patissah omoz gehelur, &c. quod Italicè sic sonat:

nirà l' Imperadore &c. hoc est, latinè: *Veniet Imperator noster, eripiet Principi cuidam infide- num, auferet etiam rubrum pomum, & in suam id potestatem rediget adeò, vt ad septimum vsq; ristiani gladium non sint capturi. Erit illorum dominus vsque ad annum duodecimum, ædifica- , plantabit vineas, circumsepiet hortos, progenerabit Filios, & post duodecimum annum à rubeo am potestatem redacto, gladius apparebit Christianorum, qui Turcas in fugam vertet, &c.*

c vaticinium aliqui sic sunt interpretati, quòd per principem infidelem princeps intelliga- tianus, quia Christiani Turcis vocentur Ethnici. Per rubeum pomum aliqui amplissi- ndam ciuitatem imperialem, alij Constantinopolim intellexerunt: nam duplex est lectio, Keuzul Almai, quod significat pomum rubrum: vt vrum papai, quod idem est, ac Sacer- us, aut Patriarcha. Ædificabit domos, hoc est Moschæas seu templa Mahometica. Plan- eas, hoc est, nouas colonias, & populorum transitus. Instruet hortos, hoc est, muniet occu- prouincias. Filios habebit, hoc est, secta Mahumetica incrementum sumet.

st annum duodecimum: Turcæ duobus hæc modis interpretantur: primùm, quòd post m eorum Imperatorem, dominium suum ad finem sit peruenturum. Tunc enim appa- dius Christianorum, hoc est, Exurget sancta fidelium vnio, quæ in fugam vertet, hoc est, in iam, Turcas, hoc est sectam Mahometicam. Alij dicunt, quòd singuli hi 12. anni de- os significent, vt futuri sint in vniuersum anni 120. & hi quidem in annum 1573. ca- Cùm itaque præsens Turcarum Imperator sit decimustertius, & nos annum 1573. ferè nus, ideò vnusquisque fidelium accingatur gladio propterea, quòd ab illis reportaturus riam.

De futura & sperata victoria, secundùm varia prodigia ad Caffam obseruata.

MOnstratis hactenus ijs, quæ propheticæ de sperata contra Turcam victoria produnt,
dum quoque id ratus sum, quod olim in meorum discursuum aliquo de miraculo
Caffam, vrbem Turcis subditam, anno 1567. visis portentis iudicaui. Proinde d
die 26. Ianuarij, cœlo sereno, per totam vrbem tres conspecti fuêre Soles, inter duos a
rum superior candidus, inferior variè coloratus erat. Hi per tres horas durârunt. Postea
tati sunt, & euanuerunt, atque superior Sol montem, alter Orientem, ac tertius Occident
est progressus.

Huius interpretatio talis erit: quòd Sol sit luminare maius, quodque ab eo cætera s
mutuentur lumen. Quare S. Theologi illum sapientissimè vnico omnipotenti Deo as
qui, vt vniuersi conditor, rebus omnibus lumen impertitur. Vnde affirmare licet, quòd
Sol cum reliquis duobus, qui omnes sub candido arcu locati eum continebant, visus, sac
denotet Trinitatem, quæ tria in vno complectitur. Ita tres illi conspecti soles, quoniam
tinebantur candido vno, diuinitatem significârunt.

Quantum deinde ad interpretationem attinet hieroglyphicam, apud antiquos Ægy
sentit Pierius Valerianus) per solem vnitas, summa imperij maiestas, dominium, aut prou
ca, & speciatim Christus Iesus fuit significatus: quapropter sacra Scriptura dixit: In Sole pos
naculum, &c. Hinc affirmare licet, quòd, vt Sol vnitatem significat, visique sunt tres Sol
tetur, Sectam Mahumeticam in tres aut plures partes diuisum iri, & quòd inter perfidos illo
sit discordia, siue religionis, siue præeminentiæ, rixarum, odiorumque inter illos excita
causa. Hincque si è præteritis futura coniectare volumus, firmum confici potest argum
ita fore.

Nam anno 1077. tres in Italia Soles apparuerunt, inque noui pontificis electione sch
it exortum ita, vt Henricus Imperator, congregatis 24. Episcopis, Pontificem suo arbit
auerit. Præterea anno 1107. tres conspecti fuerunt Soles in Oriente, cum arcu versicolore,
Turcia contra Damascum arma sumsit. Adhæc anno 1157. tres in Italia Soles ac tres Lu
rum media crucem ante se habebat, visi fuerunt, fuitque insecuta illas discordia, & schism
ctione pontificis. Anno 1469. Romæ apparuerunt tres Soles, fuitque Roma à Turcis infe
Polonia visis anno 1492. tribus solibus, subsecuta fuit inter Vngaros & Maximilianum Im
rem discordia.

Cùm itaque prodigia hæc oculis nostris sint obuia, statui poterit, Turcas in Græcia &
ob discordiam in illis partibus enatam, insignem aliquam cladem passuros, ac insuper fid
quanquam suo cum ipsorum damno, aliquid facturos negocij.

Transeamus ad secundum prodigium. Dico, die eiusdem prædicti mensis 28. circa
noctis quartam, cœlo etiam sereno, visam in vrbe Caffa splendidam crucem, supra quam
dissima lucebat stella, & sub cruce Luna cum suis cornibus sursum spectantibus stabat: circ
interpretationem dico, felicé id Christianis successum portendere: siquidem Luna apud H
phicos vnitatem piorum significat adeò, vt asseuerandum veniat, Christum Iesum supra fid
os constitutum, effecturum, vt Turcica rabies (quæ contra Christianos gliscere creditur) in
vertatur: fiatque deinceps pia fidelium congregatio.

Exemplo huic rei Luna esse potest, quæ interdiu an. 1156. in Italia cum cruce fuit consp
etiam in Italia, per Fridericum Barbarossam orta, excepit afflictio. An. 1120. Leodij, visa cru
um ciuile fuit excitatum. Idem obseruatum est in Anglia anno 1190. secutæque sunt in ea re
contentiones. Præterea, cùm Luna Hieroglyphicis Ægyptum & Persiam denotet, ideò,
partem tumultum Turcicorum experturas, arbitror, quod quidem sectæ Mahometicæ insig
detrimento: stante eo, quòd Luna crucem tenebat.

Porrò ad alias progrediendo expositiones, dici poterit, quòd tres illi obseruati Soles, d
in diuersas partes suo cursu, portendant, Turcas ad Occidentem, Ortum, & Aquilonem vire
conuersuros; sed postea, Deo sic volente, per intestinas occultè inter ipsos excitatas discordias, i
peries illorum (beneficio diuino) in propriam eorum damnum, & extremam ferè internecio
cessuras, illosque ex omni parte victoriam amissuros. Vel asseuerari poterit: Turcam aut regnu
lius in tres pluresué partes scissum iri, singulis partibus ad proprios suos & antiquos possessor
dituris.

Quamobrem illa in Oriente (vt dictum est) animaduersa prodigia, Turcas furiosè co
Christianos insurgentes, suam ipsorummet ruinam paraturos, prænunciant: quandoquide
feret diuina voluntas, vt tandem tam sordida infidelium colluuies, excusso dæmone, sub suau
gum S. Ecclesiæ sese recipiat. Quod vti sic fiat, vnusquisque Deum orare debet: sin minùs, fia
luntas Domini.

De prædicta futura sperataq́ victoria, secundùm varia vaticinia & prognostica.

nnis futuram & speratam contra Turcas victoriam primùm iuxta sacros Prophetas, de-
e secundùm alia vaticinia, obseruataque præsagia satis superque demonstrârim: non
enum fuerit ab instituto, Astrologicè etiam, quantùm videlicet sydera ad exspectatam
is hisce annis victoriam inclinent, ostendere, ac, vt aliqui sentiunt, quinque, aut pau-
cundum alios, annorum spacio. Ac fortassis hoc 1570. (quod Deus faxit) huius rei
oddam fiet principium, cùm de sancta Fidelium vnione, tum de tumultibus Turcicis, eo-
amnis intelligendo.
nde rem aggressurus dico, quòd in prognostico, (sotto breuità) anni 67. 68. & 69. à me
ferim, in fine anni 1569. hoc est, sub veris anni 1570. principium, tractatum iri de v-
lium, idque hisce verbis: Medici quidam potentes Mithridatium quoddam seu Theria-
arabunt, quæ venenum rabidi serpentis propemodum extinguet: quam ob causam ora-
chæ penè fatuum reddetur.
à Ioanne Anshelmo Nostradamo confirmatur, sic dicente: Noua quædam naualis expe-
facietque omnes eos profundè reculare, (hoc quidem verbum in Italico sermone nec au-
nquam, nec etiam legere memini) qui ingressuri fuerunt Europam humilem, & nouas
xuri: nam conatus eorum erunt frustranei. Et alio quodam loco inquit: O calamito-
onflictum quendam, Regis illius finem! ô formidabilem noui Tyranni exitum, qui ma-
bus occasionem præbebit cogitandi de eo, quod faciendum, &c. Et in præcedentibus in-
dam ex propria voluntate & sumtibus in militiam ibunt, & maior Italiæ pars inde erit
Et in sequentibus: priùs fortè, quàm Augustus prætereat, propter Saturni & Martis con-
m, vtilis quidam apparatus & principum Christianorum vnio sperari potest, vnde ali-
ca videlicet) depressus ægrè rem feret.
anc vnionem, suscipiendaque aduersus malignum istum Tyrannum arma, quod attinet,
ichtenberger seu de Claromonte in suo de an. 1484. ad imminentes hosce annos produ-
io, multis retrò annis multa de Catholico contra Turcas bello præsagiens, ac de illustriss.
neto c. 24. loquens, Princeps, ait, illustrissime, qui Leonem gestas coronatum, ab omni
ento liberum, attende clementer, vt principem decet: quandoquidem ex sententia Pto-
piens dominabitur astris; cœlestes influxus tibi tuisque multiplicem prænunciant fortu-
amobrem tibi tuisué Leoncini montesi (id est, magnis, vel Leunculis fortè) ingentes con-
onores, aut vel tu ipse, aut aliquis ex tua familia (hoc est, Ciuis aut nobilis) exercitus erit
tris, siue pedestris capitaneus, aut nauale geret imperium, aut potestatem habebit vitæ &
vrbes cum castellis ob tuum aduentum contremiscent, ac si sapienter circumspexeris, ma-
isque continget felicitas, &c.
æc vnio armamentorumque prouisio, quæ fieri debebat, non in alium finem suscepta fuit,
Tyranni alicuius, hoc est, Turcæ aduentum: de quo ego meum præterito septembre, quo-
anni 1570. ferens prognosticum, eius aduentum his verbis prædixi: quod syderum in-
nantur, à perfido proficiscetur Tyranno, qui non exiguum afferet damnum: ingentem
tigerit, eorumque vicinis terrorem incussurus.

c Annibal Raymundus Veronensis, peritissimus affirmat Astrologus, qui de successibus
o. sermonem habens, inquit: Princeps quidam tantæ astutiæ, tamque immanis erit ani-
minandi actus cupiditate, maxima cum celeritate res visu admirabiles sit gesturus, quæque
apud certos quosdam homines, vitæ pacatæ auidos, concitabunt formidinem. Iam, quò
m sit hoc anno negocij, idem ille Raymundus prædixit, inquiens: Et quoniam Mars gran
revolutione, Orbis diuisor erit, vtraque constellatio expeditionis cùm naualis tum terre-
rit esse occasio.
rò qui rerum huiusmodi bellicarum futuri sint participes, à multis ostensum est. Ac pri-
in meo supra 1570. annum prognostico ita scripsi: Saturni cum Marte coniunctio con-
m inter Arabes & Græcos, siue in Græcia & Arabia minatur. Et vlteriùs dixi: illæ gentes,
osin huius anni in decima domo habebunt, (hoc est, Constantinopolitani) cum suis ac
ue Adriaticum vicinis haud lætabuntur, sed præ cæteris tristes erunt, &c.
iò vsque autem bellici isti tumultus debeant extendi, sic effatur iam dictus Anshelmus:
n & Austriam versus noui tumultus erunt, sed in Turcia varij conflictus & apparatus fient
on sine illius imperij, vt astra quidem promittunt, periculo.

tonius etiam Arquatus (non ille typis excusus, qui corruptus est, nec manuscripto re-
) in quodam suo, de Turcarum aduentu, manuscripto iudicio sub finem inquit:
Apuliam, affligetque nauali suo exercitu Galliæ, Hispaniæ & Italiæ littora,

maximumque Chriſtianis terrorem incutiet: ſed Chriſtus tantam eius ſtragem haud fe
tabitque contra illos furorem Germanicum, Hiſpanamque & Italicam militiam: atq
mum Turca diſsipabitur.

Turcarum aduentu, varijsque ea de re rumoribus hactenus oſtenſis, exponendum nu
tur, quod omnium maximum contra prædictum ſerpentem robur ſit futurum. Diſcur
meum continuaturus, id afferam, quod certum quoddam Pamphilo Riccio (ſi modò fide
retur) adſcriptum habet prognoſticum, cuius iudicium ad annum vſque 1583. protend
(inquit) robuſtus anno 1570. exertis dentibus eos, qui caudam illi ſunt euulſuri, mordel
tremendus erit aduerſarijs. Inde ætas redibit aurea, cantabiturque hymnus iſte, qui ſonat:
ctus, qui venit in nomine Domini, &c.

Iam duo nobis adhuc demonſtranda reſtât, quorum vnum eſt ingens Turcarum rui
rum Victoria Fidelium. Quocirca de inſignibus damnis, detrimentis, ac mutationibu
rum acturus, id omne multis ac varijs prædictum fuiſſe prognoſticis, aio.

Et primùm Arquatus, antè dictus, Familia, inquit, Ottomannica decimum tertiu
cimum quintum ramum (multò minùs autem 1575. aut alium circiter annum) haud
Tunc obitus Imperatoris Turcici occaſione horrendus eueniet caſus adeò, vt magna inter i
cas, Magnates, & Ottomannos exoritura ſit contentio, eruntque ab extraneis occiſi:
Græcia ruinis externiſque bellis perturbabitur, eodemque tempore fame ſimul ac peſte a
nec Græcis Mahometicisque vel minima reſpirandi facultas indulgebitur, vſque dum peni
dio ſint ſublati. Tunc Chriſtiani coibunt vnanimes, tantoque impetu ac hominum mu
pontum transmittent, vt eò conuolaſſe magis, quàm nauibus appuliſſe videri queant.

Srrget Oliua. Pœnas iam nunc meritas ſoluis.

Pergitque ſic dicendo: Africa ſanguinolentis bellis, ruinis, immanique peſteren
atque à Rege catholico maximis inuoluetur calamitatibus adeò, vt nolens volens ei ſeſe ſit
ſura: eaque occaſione ſuperba Africa in Chriſtianorum manus perueniet. Nec priùs ab
ſuo recedent Hiſpani, quàm ad extremos vſque Indos omnem partem meridionalem
gauerint.

Pamphilus Riccius, ſuprà dictus, inquit: Faſtuoſa Turcarum inſolentia, deprimi inci
e obedientes ſub vmbram & vexillum S. Crucis recipient.

Prædictus etiam Ioan. Anshelmus ſcribit: Magna erit ab anno 1570. ad 1575. v
num deſolatio, cunctique è principali Thraciæ vrbe, Byzantio, Rhodo, Conſtantinopoli
auferetur que ab ipſis ſceptrum, ac præ timore, quo tenebuntur, transferetur ad alios. Et
dicendo pergit: Orientales verſus, qui ſunt 39. vſque ad 49. latitudinis graduum, Pri
quendam, potentiſsimumque Monarcham, defuturum, oſtenſum eſt: id quod de nullo ali
maligno illo Dracone intelligendum venit, qui dominus eſt eo loci maximus.

Adhæc aliorum perſequens Aſtrologorum ſententias, in certo quodam prognoſtico
veteri reperio, quòd anno hoc 1570. retundendus ſit Furor Turcicus. Idque his verbis: T
ampliſsimum ſuum imperium, ingentesque diuitias plùs ſolito arrogantes facti, contra C
nos arma capient, typos quarundam vrbium conficient, Sclauis ingens damnum afferent, n
ſuis Apuliam, aliaque maritima Italiæ loca inuadent, atque extra hanc magnum inter Chri
terrorem concitabunt: ſed Chriſtus contra illos excitabit Italos, Hiſpanos, Germanos & V
deuictiſque illis dominus Ottomannicæ familiæ omnium maximus capietur, aut vitam cu
re commutabit, ac imperium Turcicum priùs ibit peſſum, quàm 1570. annus prætereat,
horrendo quodam caſu finiet, ortis nimirùm tantis inter ipſoſmet Turcarum Magn
xis ac diſſenſionibus, vt non alienis duntaxat, ſed mutuis etiam vulneribus ſint interituri

Ac in ſequentibus, illi, inquit, qui ſub Leonis habitant ſigno, generaliter ſunt Ita
hemi, Gallorum pars, Meſopotamij, ac multi Aſiæ, Turciæ iam dictæ, populi. Vnde
natar duorum infortuniorum in Leone coniunctionem, bellum Turcis & Arabibus, n
cum gentium pauore, ob prodigia in cœlo & in terris apparentia, portendi affirmat, ſi
gens arborum animaliumque pernicies.

Et in hanc de Turcica calamitate ſententiam, Gentes Orienti viciniores, inquit Aug
Vercellenſis, quibus Saturnum anni dominum eſſe contingit, poſteaquàm is apud illos in
dente fuerit retrogradus, tanta capientur ſiti (hoc eſt, dominandi libidine) quæ fortè in ill
famem eſt euaſura. Scribitque vlteriùs: Turca, lupus rapax, ob Solem in meridiano Thra
Saturnum anni eo in loco moderatorem, & quidem retrogradum, repertos, fortè non ha
cur aliorum incommodis ſine ſuimet ipſius infortunij deploratione lætetur: quandoquidem
rientalibus illis partibus anxietas, mortes, litigia, rebelliones, atque interneciones vigebunt:
rei fortè Iunius aut September nuncium nobis ſunt allaturi.

In

iant etiam, inquit idem, ad futuros insignes cruenti naualis prælij conflictus: id quod
us suprà dictus in suo iudicio confirmat, inquiens: Constellationes promittunt, futura
ella cum gentibus Tartarorum naturam æmulantibus, idque non sine magno Nobili-
oumque suorum damno. Et in sequentibus, Stellæ, inquit, maximam in Oriente ac
utationem, sed tamen in Oriente damnum minantur multò maximum: minitan-
æ Regis in Oriente maximi: aut quòd saltem ingens quædam clades illum sit exce-

t autor: Multi ex ipsismet (Turcis) domini sui iugum excutientes, contra eum ipsum
n in locis insurgent, nec pauci captiuitatem præuertentes, relictis suis regionibus, in fu-
onijcient. Et coniunctio, inquit, Saturni ac Martis bella, contentiones ac mortes occi-
prænunciat: sed quia hæc coniunctio in libra est, & quidem in detrimento suo, caden-
ulo; ideo, vt Bethen sentit, quotiescunque Planeta cadens in suo reperitur detrimento,
eputari potest. Saturnus itaque, Regiæ honorum domus præses, in exaltatione sua con-
ata ab hinc post exactum Decembrem confligendi impugnandique occasione, populos
les (hoc est, Christianos) prudentia & astutia sua victores euasuros, pollicetur.

omontanus capite 25. ruinam Turcarum prospiciens, inquit: Daniel de sua visione ad
it: quemadmodum sanè pedum, quas vidisti, vnam quidem luto, alteram verò ferro
n portiones, lutum cum ferro nequaquam vniri posse, ostendunt: ita planè sub imperio
iscordiæ inter Catholicos & Turcas erunt comparatæ: sed altera pars interibit, quæ sub
onstantinopoli a..o est consolidata, altera verò, hoc est, Imperium (de Trabisonda) di-
edigetur in nihilum. Tunc enim Deus Regnum suscitabit Cœlorum, quod in æternum
.

ometicam hanc ruinam idem ille Claromontanus cap. 26. hisce verbis confirmauit: sy-
luxus, Turcicam maiestatem succubituram, prænunciant, Regnaque & Principatus ad
deuoluentur, profligataque erit (Saturnia & Teucrina, hoc est,) Iudæorum atque Tur-
litia. Et Turcas sub hoc tempus in fugam vertendos, purumque & illustrem sub Mo-
odam M A. aut aliquo ex Carlingis primogenito, statum fore, affirmo: adeò, vt stellæ
romittant gaudia, ea ratione, quòd, deleta extirpataque Turcarum malitia, homines
i muscarum instar advolantes, templumque S. Sophiæ pristinum suum robur recuperare
ur. Et tunc prosperum illucescet tempus, vastusque ac syluestris ille Leo ad S. Fidelium
rico funiculo adducetur, factaque noua quadam reformatione, omnis Turcici Impera-
extinguetur.

git insuper Claromontanus in fine sui prognostici, de tribulatione mahumetana sic lo-
osthæc ingens adueniet Tribulatio: veruntamen Orientales magna patientur incommo-
sque discordiæ sceptrum illos inuadet: & ijs temporibus Pragensem & Constantinopoli-
clesias ad sanctam Fidelium Matrem reductas iri, persuasum habeo. Quare multi con-
ales & Meridionales, Leones, Aues, bestiasque illas insurgent, & à Septentrione pariter
rginali: eritque noua quædam restauratio, &c.

ausa verò Turcicorum incommodorum nouæ poterunt esse discordiæ. Vnde Raymun-
uidens, Stellæ, inquit, legum, morumque mutationes, rerumque sacrarum impedimen-
t: sed Turcarum templis ac synagogis maiora portendunt incommoda, per mortes scili-
, ruinas & excidia. Eruntque (subdit) calamitatibus istis diuersi ex Æthiopibus, He-
rcis & similibus populi subiecti. Et vlteriùs inquit: Coniecturam etiam præbent stellæ,
sectæ Arabicæ ac Mahometanæ partem in controuersias suæ religionis incursuram, eo pla-
, quo Hugonottis, Lutheranis, alijsque similibus in sua religione discordibus fieri conti-
ta illa ad diuersorum idolorum adorationem sese recipiet.

nc legum sectarumque mutationem in meo supra instantem 1570mum annum pro-
sic prædixi: Stellæ legibus, statutis, sanctionibus & sectis mutationem portendunt.
icio anni 1567. de temporibus istis locutus, oraculum Mechæ sensum amissu-
i.

n ad demonstrandam futuram victoriam vt accedam, prædicta hæc fuit ab Auogadro illo
minato, qui sic ait: Lunarium significatorum, principes attinentium, situs in eorum di-
pertus, fortes eos atque ab externis gentibus securos reddit. Anshelmus prædictus inquit:
quòd ante Octobris exitum res miræ, stupendæ, ac S. Ecclesiæ gaudium allaturæ au-

ymundus Veronensis futuram asseuerans victoriam, deque illustrissimo Senatu
peciatim loquens, sic habet: reuolutio illustrissimæ Reipublicæ Venetæ insinuat,
illos in quodam magni momenti negocio tardos esse, impedimentis rerum an-
, multisque ac magnificis sumtibus, populorum, censuum, hominumque mili-
causa, implicari, quodque Saturnus in Libra, signo aëreo, religionis & itine-
no, religiosorum, ob longinquas peregrinationes, ac principem quendam, disturba-

Anno

tiones minetur: sed quia ambæ reuolutionis huius fortunæ in domo facultatum reperiuntur, cæterea orientales visuntur, partim honorificas sumtuum impensas: partim, quoad honores, ritatem, & facultates, magnam accessionem promittunt: & huius illorum reuolutionis in promtos eos ad res laudabiles, & in Saluatoris nostri Deique omnipotentis honorem cessur prænunciant.

Lucas Gauricus in quodam suo prognostico de anno 1556. de 5. planetarum in deci mo sub signo Arietis consistentium situ loquens, ait, quòd, quemadmodum similis 5. plan in decima domo collocatorum figura anno 1430. fuit, indeque magni ac prolixi rumores sic etiam per totum annum 1586. multæ leges, statuta, & decreta in meliorem statum com debeant: quodque milites Christiani cum Illustrissimo Senatu Veneto, pro defendenda gione, ac pro impiorum reformatione, fideles contra prophanos arma capturi sint.

Cùm huc vsque satis (vt arbitror) superque futuram speratamque contra Turcas victo stenderim, ad imponendum huic rei finem, nil mihi videtur reliquum, quàm quòd vnus fidelis Christianus Deum assiduis solicitare precibus debeat, vt ad comparandam vniu quandam cunctis Fidelibus pacem, sectam illam Mahumeticam, atque vnà quoscunque hæreses, operationesque diabolicas tandem è medio tollere dignetur.

1572. ## *De nuptijs seu vesperis Parisiensibus Theodori Bezæ præsagium in Epistola 63.*

AMisimus Nauarrenam, quanti pretij fœminam? & quidem eo tempore, quo maximè re nos & potuit & voluit. Apparantur nuptiæ, mihi planè suspectæ, in Salomonis ip pientissimi exemplum intuenti. Vt sup.

1572. ## *Vesperæ Gallicanæ.*

SIcilienis olim similes Vesperas habuit Gallia in die Bartholomæi anno 1572. Papa instig vnde eum quidam Phalaridi similem faciunt. Cùm enim Carolus Rex Galliarum plu annos contra Protestantes bella gereret, nec tamen expugnare aut opprimere illos posset: Po Romanus hoc ei consilium dedit: stultum esse diu belligerari cum illis, qui nullo negocio queant interimi. Iubet igitur eum simulare studium pacis, quodque liberam cuique velit quere religionem: & tanquam in fœderis perpetui confirmationem, desponsare sororem sua gi Nauarræ, atque ad nuptias inuitare omnes Euangelicos: quòd si verò compareant, cele cum illis vesperas Boiarianas & Sicilienas: de quibus suprà anno 834. & 1287. Obtemperau tur Papæ Rex, & eiusmodi laniena decoratæ sunt ab ipsis nuptiæ, vt illa nocte & subsequentib quot diebus, Parisijs & per totam Galliam, multò plures quàm centena millia hominum, vtri sexus, cum liberis, horribili crudelitate fuerint interfecti.

1572. ## *Antonius Senensis Dominicanus in Chron. ffrr. Prædicatorum.*

ANno Domini 1260. aut circiter, celebratum fuit Ord. Prædicatorum capitulum 40. in Barchinonæ: in quo eiusdem conuentus Prior pœna absolutionis ab officio tam ipse, c etiam omnes, qui ad id consilium dederant vel fauorem, puniti fuerunt per tredecim dies in & aqua, quia dormitorium conuentus erat tunc recèns constructum, & aliquantulò altius, q religionis nostræ erat conueniens paupertati. Et in capitulo generali 43. facto Parisijs, fuit natum, vt nulla vestis daretur fratribus, nisi priùs pannus, ex quo illa esset paranda, per exami res iudicatus fuisset conueniens nostri ordinis paupertati.

O Deus bone, quanta erat illorum primorum nostri ordinis patrum vigilantia: vt in n nihil inueniretur, quod sanctæ paupertatis nostræ statui derogaret! Quantum discrimen inter rum & posterorum facta decreta! Illi enim totos neruos intendebant, vt primæuus religionis d perduraret: si quippiam illius collabebatur, summo studio restaurabant. Erat apud illos noua legum raritas, multiplicitas verò operum. Pauca tunc temporis ordinabantur: seruabantu tem illa, & pleraque alia; & præuaricatores ad aliorum exemplum mox debita sequebatur pœn li tanquam legis nouæ filij & cultores, spiritu diuino concepto & nutrito, spiritus opera magi magis parturiebant: posteriores verò folijs forsan magis, quàm fructibus, verbis, quàm factis ab damus, & ordinationum nouarum multitudine, quàm illarum exequutione & obseruantia: &

timoris spiritu agimur, & attendimus semper ad noua præcepta multiplicandum ma-
d obseruandum antiqua. Imp. Max. 2. Papa Greg. 13.
Anno Domini 1255. aut circiter, in capitulo generali 34. facto Mediolani fuit ordina-
priores, qui non possent ad capitulum prouinciale ire peditando, remanerent ab illo.
orum patrum religio, tantus & regularis obseruantiæ zelus: quòd, ne constitutio illa de
ndo infringeretur, minoris faciebant, vt priores ad capitulum non comparerent. Quid
ent vel ordinassent patres isti religiosiss. si tempora præuidissent, in quibus vix quen-
ias, etiamsi iuuenis sit, & corpore validus, qui est iter facturus, qui in Hispania & in Ita-
seruet constitutionem de non equitando, nisi cùm pecuniæ desunt, quibus equi com-
llocentur? quid rogo dixissent: si eò infelicitatis ordinem D. Dominici venturum præ-
; vt priores, & interdum subditi aliqui mulas pingues, & equos crassos habeant in quod-
um eorum: nec solùm discursibus gaudentes assiduis, tempus & bona consentuum
ed etiam pro statu mulas & seruos etiam ad minima in promtu habere debeant? Respi-
us super nos, & collapsa restauret!

Nausea Indulgentiarum. 1572.

1572. Gregorius 13. Papa indulgentias Romæ publicè proclamari iussit: dispensari,
ipi gratis: sed quare? quia earum vanitate cognita, nemo ipsas ampliùs ne teruncio
imere volebat. Vt sup.

Grio Maluij eques in Epist. ad Papam. 1572.

ime Pater, hoc 1572. anno, 5. Martij fui Constantinopoli: eo tempore ingens & inau-
rræmotus fuit, coniunctus cum fulgetris, fulminibus, grandine, & procellis, tantisque
m & ventorum turbinibus, vt omnes exhorruerint homines, & penitus crediderint,
ltimum mundi diem, & omnia quæ sunt in orbe, iam funditus interitura. Lapides
de cœlo lapsi magni ponderis fuerunt, & pleriique bilibres, quorum ictibus & impetu
orum & ædium plurimarum numero funditus fuêre vastata & contrita: imò quædam
ncitus periêre. Præterea quoddam augustum antiquum templum Diuæ Margarethæ sa-
tus interijt, & ima summis commutauit: quæ tempestas duabus horis longius perdura-
n.
uaque strati iacebant multi homines saucij, quosdam omninò cecidit grando ad mor-
ruri & vrbi intra 4. milliarium spacium, plus quàm 3000. homines mortui fuerint re-
ulò post finem tempestatis ex dicto deperdito templo flamma quædam, similis vento
magno fragore & concussione audita est & visa, quæ non tantùm reliquum fundamen-
s subuertit, & dissipauit: sed & ingenti vi multa saxa, quæ postmodum inuenta fuerunt,
liarium spacium hinc ab vrbe eiecit & prostrauit vndiquaque.
rudera illa, & in musco quidam marmoreus extitit lapis, in quo sculpta fuit effigies Im-
urcarum, (cuius hic vestræ Sanctitati misi speciem) cum scriptura hebraica, cuius inter-
è est talis: Adest tempus, quo non plures, quàm vnus erit pastor, vnum ouile, & vna
, per Baptismum & regenerationem: Tibi mando, & impero, vt assumas Baptismum:
t æternæ voluntatis decretum.
cturæ & scripturæ verè sic exhibitæ sunt & visæ: ex quibus non malè colligitur, doctrinam
vniuersum orbem, imò gentilibus & tenebrarum filijs manifestatum, & nunciatum,
pastorem & Saluatorem totius mundi Iesum agnitum iri: item, truculenti Turcæ & ho-
num, & Mahometicam Idolatriam euerti & tolli, tempus adesse, ita vt vera & saluifica
um patrem, Filium & Spiritum sanctum doceatur, crescat & amplificetur, & sanctissi-
verbum: quod faxit clementer Deus Optimus Maximus omni mundo, Amen. Imp.
. 2. Papa 233. Gregorio 13.

Vincentius Sturmius, & Andreas Hondorff. 1572.

iutor Hondorffij fuit Sturmius in colligendo Calendario historico: in quo quidem op-
borem præstiterunt haud contemnendum, sed hac ex parte malè fecerunt, quòd falsa plu-
pistis quæstus & lucri causa conficta, mirabilia, veris commiscuerunt, hocque modo pu-
approbârunt: in quo, si eiusmodi immixtis fabulis & commentis addidissent, ea pro ve-
habenda, excusabiles reputari possent. De miraculis a. habes etiam suprà anno 1290.
& 1550. Imp. 119. Max. 2. Papa 233. Greg. 13.

Anno

Thomas Beccetus.

IN Epist. ad Arch. Moguntinum scribit, Romam factam esse meretricem, & prosti
mercede. Imp. Max. 2. vt sup. Papa Greg. 13.

Christophorus Ireneus, & Magnus Mesue
Rhodensis.

SCribunt hi, anno 1532. in Calasia Regni Babylonici natum infantem, de quo mir
Visum etiam Draconem & Vrsum in aëre, cum verbis: Hora natiuitatis venit, ac i
mundi. Imp. Max. 2. Papa Greg. 13.

Tilemannus Breuleus Miles.

SCribit & tractat quæstionem: An miles Christianus in his bellis, quæ Papa contra re
Ecclesias gerit, salua conscientia stipendia accipere, & militare possit? Imperatore Ma
Papa Greg. 13.

Carolus Sigonius.

OMnes excitabantur à Papa Honorio 3. contra Imp. Frid. 2. ad bellum sacrum. Di
nim: Nos omnibus, qui ad hoc bellum prodierint, omnia pro delictis suis piac la rela
eosque sub Ecclesiæ tutelam, & B. B. Petri ac Pauli clientelam, tanquam veræ obedientiæ fil
pimus, & ab omnibus vexationibus corporum fortunarumque tutos esse, statuimus.
Signum fuit omnibus crux è rubro panno, vestibus super dextram scapulam affigenda
tales milites cruce signati dicti, & ipsa expeditio cruciata nominata. Imp. & Papa vt sup.
Idem de regno Italiæ lib. 1. Terrorem anno 568. hominibus maximum incusserunt c
lestia oculis obiecta prodigia, nimirum hastæ atque acies igneæ, assiduè à Septentrionis p
apparentes, quæ, vt D. Prodit Gregorius, ingentem instare mortalium stragem, & fœdam
nis effusionem ab ea parte, haud obscurè denunciabant.

Idem refert lib. 20. inter alia, verba sequentia: cùm aliquando (ait) Camisinæ ciuitat
stes, cum S. Benedicto abbate, de Totila Rege sermonem ingressus, dixisset, fore, vt per eum
dirueretur, vt in posterum nequaquam incoleretur, respondit S. Benedictus: imò verò Ro
hominibus non exscindetur, sed à tempestatibus, fulguribus, turbinibus, & terræmotu fatig
ardescet & collabescet in semetipsa.

Idem. Papa, ipso annitente Henrico (quod assiduis iam diu piorum omnium votis ex
batur) insignem, ac memorandam inprimis labentis Ecclesiæ reformationem aggressus est
nulla aut opportunior vnquam, aut maioribus difficultatibus (si non tantùm mores Eccles
rum, sed etiam doctrina fuisset emendanda) impeditior fuit: quippè Ecclesia Dei grauiter ia
pè per ducentos annos ægrotans, & multa, & ea valida remedia requisiuit vsque adeò, vt ad
mum, ne ignem quidem & ferrum, quæ vltima insanabilium morborum sunt medicamenta
diârit: cùm cæteris sanatis morbis, caput ipsum, nempè imperator, salutaria omnia consil
decreta (at verbum Dei est supra consilia: hoc conuertendi sunt homines, non traditionib
manis, non gladijs & hastis) respuerit: nec, quasi mentis impos, egregiè consulenti medi
temperârit.

Igitur ad rem tantam instituendam, concilium Episcoporum Clemens in Lateranum
uit. Cui interfuerunt Herebertus Archiepiscopus Mediolanensis, Eberardus Aquileiensis, &
fridus Rauennas, paulò antè ab Henrico ex Italiæ Cancellario Vidgero subrogatus. Inde cont
ne orta de præsessione Archiepiscoporum, Humfridus literis ea de re prolatis, illam diremit.
quis diebus causa Simoniacorum agitata: omnis sacrorum ordinum nundinatio improbata

Idem lib. 10. Tertio inde Nonas Ianuarias anno 1117. Italia inaudito ante multa secul
ræmotu concussa est: quippè eius impetu mœnia, templa, vrbesque passim cum ingenti morta
strage procubuerunt, fontes turbati: templorum lampades, nullo impellente ventorum flat
aërem latæ: præcipuè Parmæ noua basilica, Veronæ ædificiorum pars maxima corruit. Hiatus
terræ in illis partibus ingentes apparuerunt, & arbores radicitus euulsæ sunt: infans locutus,
ac portentosa quæpiam enunciauit.

C

etiam III. Kalend. Februarias tremenda tonitrua ac fulgura, quæ nulla hominum ætas, creberrimâ immissâ grandine, mortalium auribus oculisq; obiecta, rem in eam reduxerunt, vt diræ aliquid calamitatis impendere, homines suspensis mentibus pertimedq; pauorem maiorem animis incutiebat, eadem prodigia ac multò tristiora ex Gerciabantur.

ib. 16. Anno 366. sub horam diei cuiusdam tertiam, Pistorij, spectantibus multis, asinomine excelsum tribunal ascendit, atq; ibi ruditum vsq; adeò compositum edidit, vt currentem alloqui, & quædam velle dicere videretur.

Postremò in hunc modum ipsum Regem Henricum Pp. Gregor. 7. abdicauit, ac diranibus obligauit, & Rodulphum confirmauit. Quippe beatos Apostolos, Petrum & Paulè, contestatus, iniurias omnes sibi ab Henrico atq; Ecclesiæ factas commemorauit; & admonitus præcepta sua spreuisset, & se ipsum in ordinem coëgisset, demonstrauit. usas, inquit, ego auctoritate Apostolicâ mihi delatâ à Deo, Henricum, Henrici Imperan, regio Germaniæ titulo iterum spolio, & Christianorum obedientiâ priuo, atq; omnes risiurandi, quo se illi obstrinxerunt, absoluo: contrà verò, vt Rodulfus, à proceribus in Henrici locum declaratus, regnum administret ac tueatur, nomine vestro omnibus, i præstiterunt, omnium peccatorum remissionem, veniamq; in hac & in futurâ vitâ con-Henricum ob suam superbiam regiâ dignitate depello; sic Rodulfum propter suam huatq; obedientiam in potestate repono.

. H. sq; de rebus Romani veteres Henrico honores instaurârunt: decreto facto, vt Panus esset, atque vt pro suo iudicio Romanam Ecclesiam ordinaret, neque posthac auctoritate Romanus Pontifex crearetur: quæ, qui his temporibus aut æquales aut vici-, Petrus Damiani, & Leo Marsicanus, vterque Ostiensis Episcopus, memoriæ pro-

. His actis, Archiepiscopus se proiecit in terram, atque piaculum sibi iniungi iussit: nuis ea ipse in Ecclesiam probra non invexisset; tamen, cùm posset, ex ea non sustulisset. ntum annorum piaculum imposuit, idq; redimi posse certâ in singulos annos solutâ oluit.

Ex libro Melchioris Caui Hispani de locis Theologicis lib. 12. 1574.

n iniurius es tu, si cogas sacerdotem, vt solùm pro te illi hostiam præbeat, nisi tu illi ebeas cibum. Vno in tempore & loco non satis erit argenteus nummus, alio forsan erit.

bit præterea, traditiones maiorem vim, quàm scripturam habere: & traditiones non a diuina esse, affirmat, ac illa, quæ in sacris libris scripta sunt. Imperat. Maximil. 2. 13.

Simon Goulartius Gallus. 1574.

it admonitionem ad eos, qui post lanienam Parisiensem à vera Religione discesse-, & simul plurima exempla iræ Dei tam in persecutores, quàm in apostatas ostendit. . 2. Pp. Greg. 13.

Jacobus Ledesima Iesuita de diuinis scripuris. 1574.

gnus est, qui, sacras literas vulgari lingua vertendas, & omnibus sine discrimine commudas, putat. Imp. Max. 2. Pp. Greg. 13.

Regnum Tunetanum. 1574.

etum est vrbs extructa eo loco, vbi olim Carthago sita fuerat, & ... ipano à Selymo Tur-Imperatore cum Tunetano regno erepta, anno Domini 1574. Imp. Max. 2. Pp. Greg. 13.

Joannes Hüetuuol. 1574.

co scripto memoriæ prodidit, apparuisse hoc anno 3. Soles: & in vrbe Creuzenach viesse exercitus militares dimicantes: item ingentia tormenta bellica displosa, horrendum

personantia boatum, fumoq; & flammis terribilibus obfuscantia aërem. Erant autem
posita directæ illæ machinæ, vt omnes suos ignes & globos evomerent, & collimarent ta
scopum, aduersus illum cometam, qui eo anno multis in cœlo diebus fuerat conspectu
Max. 2. P p. Greg. 13.

D. Stephanus Gerlachius Theologus in AntiDanæo.

MVlti proh dolor in Germania, Vngaria, Polonia & Transsyluania, ex Caluinismo
nismum, & nonnulli etiam ad Mahumetismum progressum faciunt: estq; inter a
lum exemplum Ioannis Sylvani & Adami Neuseri, Pastorum Heydelbergensium; quo
capitis pœnas ibi luit: hic autem cùm Constantinopoli servitij causa Generosum meum
set, à prandio per familiare colloquium quæsiui, quomodo Constantinopolim peruene
ratione factum sit, vt deserta religione Christiana, Mahumetismum amplexus sit? R
Quandoquidem extra teli jactum nunc sit, se velle mihi rem totam bona fide narrare
Dogma Lutheri de substantiali præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna, sibi
nunc, absurdissimum visum fuisse: ideoq; se Caluini opinionem, quæ minus absurdita
acceptasse. Deinde cùm disputaretur de persona Christi, se nullo modo probare potuis
nam Lutheri & Brentij de reali communicatione Idiomatum divinorum. Et huius disp
ansâ se cœpisse animo volvere, quòd Filius Mariæ non possit esse verus Deus, quandoqu
la realis communio ipsi cum Deo sit. Cogitâsse enim se de illo principio: Finitum non
infiniti: item; inter finitum & infinitum nulla est proportio.
Hæc & alia se sibi & familiaribus opposuisse: cumq; nemo esset, qui animo suo sat
firmum & ratum sibi fuisse, quòd Christus tantùm Homo, & excellens Doctor fuerit, qui
gratia antecedentes omnes superauerit. Inde progressum se dixit ad Disputationem de T
cumque Transsyluanorum quoddam scriptum legisset, & postea veteris ac noui Testa
cta examinâsset, se non nisi vnum verum & æternum Deum agnouisse, cui nec Christus,
ritus sanctus consubstantialis & coæternus sit. Hinc se per duos annos (quod an ve è dixe
ro, sed de eo chartam manu ipsius scriptam habeo) non in nomine Trinitatis baptizâsse i
nec etiam obscurè doctrinam illam ex decem præceptis & symbolo Apostolico tradidiss
solus Pater Deus verus sit. Item ex cœna Dominica se sumsisse hoc axioma: nullam creatura
esse creatorem, etiam communicatione Idiomatum.
Hoc, inquit, cùm in comitijs Spirensibus de me & Syluano Imperatori Maximiliano
cum meo Principi innotuisset, fuga mihi consului; sed spontè in Palatinatum reuersus, a
rem pertractus sum, cui in faciem respondi (verba illius referro) *nisi Calvinianus factu*
eò non devenissem. E custodia autem, cui traditus eram, prouidentia Dei liberatus, in Po
veni, vbi multos fratres offendi, qui idem de Christo & Trinitate, quod ego, sentiebant. S
per insidias mei Principis ibi tutò consistere non poteram, in Transsyluaniam ad Fran
Dauidis abij, tutiorem receptum propter Turciam vicinam sperans.
Dum ibi hæreo, inter Fratres Poloniæ & Transsyluaniæ disputatur de articulo Iustifica
& res eò deducitur, quòd Christus sua morte & passione genus humanum non redemerit, n
suo sanguine justificare & saluare possit, siquidem nudus homo sit: & requiri à nobis im
nem legis (de qua ipse quoq; Heydelbergæ publicè egerit) & huius Disputationis, nec no
rum quorundam occasione, motam fuisse quæstionem de authoritate Bibliorum: in
cùm multæ contradictiones occurrant, dubium esse, an sint incorruptum verbum Dei.
Hæc, inquit, cùm agitarentur, & ego quædam de vno vero Deo contra Trinitatem
care constituerem, eiusq; gratia in vicum quendam nobilem Turciæ patrocinio gaudente
Typographum ibi commorantem profectus essem, Bassæ Themesuuarensi proditus fui,
Constantinopolim misit nihil reluctantem; sed potiùs de eo gratulantem mihi ipsi: qu
coranum à veritate non alienum esse, & in omnibus capitibus Religionis mecum sentire,
vissem (sicut quoq; in literis ad Imperatorem Turcicum Selimum 2. Heydelbergæ ab ipso
fatetur, *se credere, omnia esse vera, quæ in Alcorano habentur.*)

Quæ porrò Franciscus Stancarus de Caluini Arrianismo, & Valentino Gentili, qui Tig
pitali supplicio affectus fuit, scribit, & quòd multi, derelicta doctrina Tigurina & Gen
in Poloniam, & deinde Turciam profecti, & Alcoranum amplexi sunt, vide Sebastianum
lionem, Reginaldum in Caluino Turcismo, Prateolum in Elencho Alph. M. Launoyum, Syl
canom mum de corruptis moribus vtriusq; partis pontificiorum & Euangelicorum, Cla
Xantesium, & alios.

Idem Gerlach. Exhibuit etiam mihi Neuserus tunc quoq; literas, eodem anno 2. Iulij.
ex Poloniâ, à primario quodam Antitrinitariæ hæresis propugnatore datas (quas bonâ fide
scripsi) cuius inter cætera, hæc quoq; verba sunt: quæso, mi Adame, diligenter interroga, an
ranus iste, quem Bibliander Tiguri edidit, sit authenticus, & veritati Arabicæ conueniat?

Anno

ibro nos valdè delectamur, & diuinum esse asserimus. Deinde pero etiam nomine fra-
mnes vetustos Græcos libros inspicias, & si disputationem aliquam de vno Deo inuenies,
ortato. Si veneris ad nos, nullo modo impediemus, quin ad tuos redeas, sed summope-
nus, vt tutus discedere Constantinopolim posis. Nam talem virum, sicut tu es, optamus
nopoli habitare, vt, quoad libros istos prædictos, vtilitas quædam Ecclesiæ accedat.
to etiam tecum, si potes inuenire, libellum Porphyrij de authoritate S. Scripturæ, contra
illus Alexandrinus scripsit: nam nos ex tuis literis, quas scripsisti, intelligimus, multas
dictiones in sacris literis, igitur de multis locis dubitamus, & te magnâ cum auiditate ex-
, te amplectimur, & ex ore tuo verba diuina audire petimus. Noli ergò propter Deum
s in hac causâ deserere, &c.
literis addita quædam erat scheda, manu propriâ Adami Neuseri his verbis scripta:
stro tempore (mihi notus) factus est Arrianus, qui non antea fuerit Caluinista, Seruetus,
, Alciatus, Franciscus Dauidis, Gentilis, Gribaldus, Syluanus, & alij. Igitur qui timet sibi,
in Arrianismum, caueat Caluinismum. Hoc ipsum αὐτόγραφον Neuseri memoriæ
neo.

Michaël Bapst.

, Turcis esse quendam librum antiquum, in quo certissimis oraculis declaratum ipsis fue-
uid de vltimis temporibus esset futurum: & iam præterlapsos esse annos, quibus oracula
posuissent. Imp. & P p. V. S.

Maximilianus 2. Imp.

ius peccatum committi non posse, dixit, quàm si mortalium conscientiæ grauarentur. Ac
roinde cùm Henricus Rex Poloniæ profugus transeundo Imp. visitaret, pacem illi multis
asit, inquiens: illos, qui conscientiarum carnificina cœlum assequi pertentarent, sæpè &
terram amittere. Meteranus.

Ioannes Basilius Heroldus.

odam panegyrico ad Cæsarem Maximilianum 2. pertractauit vaticinium Sibyllæ Ery-
de Rudolpho, sub quo sit in toto orbe futura tranquillitas, & abundantia pacis: id quis-
ad incommodè latino carmine comprehendit, quod huc apponere libet.

S. R. I.

Maximus Imperij decoratus honore Rudolphus,
Austria quem genuit, alter in orbe viget.
Qui, quod habet, nomen virtute fideq́, tuetur,
Atq́, suis populis ocia tuta parat.
Pacatos hostes Germania læta videbit,
Et per victrices fœdera iuncta manus.
Prosperitate sua Belgis reddentur amissa;
Et pœnas illi Turcia capta dabit.
Donec Tarpeias conscendat victor ad arces,
Emerita & summo cum Ioue signa locet.
Sic tranquillus erit tam re quàm nomine Cæsar,
Sydera dum cœlum, dum feret unda rates.

Joannes Pomarius in libro Germanico, quem vocat das Ehrenkräntzlein.

trus Kessaler, Ecclesiastes Basiliensis, ardentibus votis subinde rogabat Deum, vt daret sibi
oniugem bonam & piam: & voto facto pollicetur Deo, se iam proditurum, & quæcunque
m sit obuiam occursura, illam se ducturum. Egressus igitur incidit in quandam mendican-

tem: gauiſus ergo & ſperans, ſe habiturum ipſam coniugem ex animi ſententia, alloquit
& ducit: ſed vt iuxta vulgare prouerbium, *Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum*; ita
peſsimam beſtiam abijt. At hic non erat legitimus & bonus modus ducendi vxorem.
& Pp. vt ſuprà.

Idem. Ioannes Tezelius Miſnius Pyrnenſis, Francofordiæ ad Viadrum crucem in
erexit, cum Papæ inſignibus: quam eiusdem efficaciæ & dignitatis eſſe cum Chriſti cruce, atf
Imp. Rud. 2. Pp. Greg. 13.

Columbanus Vrancx S. T. Licentiatus.

SCripſit librum, cui titulum fecit Malleus Caluiniſtarum: in quo cladis Belgicæ & calan
vt putat, meritoria item Miſſæ, & cauſas eius enumerat: vt ibi. Imp. & Pp. V. S.

Portentum.

HOc anno minaciſsimus in cœlo apparuit cometa in forma acinacis.

Ioſephus Stephanus Valentinus, Italus,
Theologus.

ISTE Stephanus cùm videret, ſe iuſtis & Chriſtiano dignis rationibus aſpirare ad altio
ſe tollere humo non poſſe; execrandum & diabolicum quoddam cœptauit opus.

Scripſit, fas eſſe, adeoq; diuinum, Papam ab omnibus adorari, humeris geſtari, & infig
tidis ſuis calceis imaginem ſacræ crucis. O facinus nefandum, memoriam Sanctæ crucis,
Chriſtus pro nobis crucifixus eſt, alio honore non dignari. O Vicarium Chriſti non pudere,
dum hunc abjicere: conculcare pedibus, & tam ſordidè tractare crucem. Hoc nimirum eſt An
ſti officium, & ipſum Saluatorem noſtrum Chriſtum, ac ſanctiſsima eius merita, quæ tanto co
runt precio, riſui & deſpectui exponere & eleuare.

Et ad diras quidem has blaſphemias probandas, peſsimus adulator & in ſanus iſte hom
ſumſit ſacrarum literarum dicta, miſerè corrupta & deprauata. In remunerationem autem à
Greg. 13. ornatus fuit præfectura Eccleſiæ Segobricenſis. Imp. 120. Rud. 2. Pp. 233. Greg. 1

Idem. Conſtat, inter noſtros & veteris legis Sacerdotes latiſsimum eſſe diſcrimen: cù
(teſte Philone lib. 3. de vita Moyſi, & libro de profugis) Regibus Iſraël paruerint: noſtri omn
teſtati temporali præſcribant.

Idem. Ergo vt ad noſtrum inſtitutum proximè accedamus, nónne Chriſti exemplo R
nus Pontifex omnes ſuis pedibus circumfuſos ad oſcula pedum excipiet, atq; etiam ſandalijs
la imprimere permittet? cùm Chriſti loco in terris præpoſitus ſit, eius perſonam ſuſtineat, po
ſumma remittendi peccata ei fuerit commiſſa, & tandem moderandi ac regendi vniuerſalem E
ſiam quaſi quædam habenæ traditæ, quibus jus dicere, ſententiam ferre, ligare, ſoluere in te
& in cœlis poſsit?

Idem. Hinc vt noſtram complectamur ſententiam, ex Petro in Romanos Epiſcopos pe
nauit authoritas: qua & imperio permulti abire iuſsi, coactiq; ſunt; & alijs regium diadema &
teſtas conceſſa. Regia enim inſignia, quæ βασιλικὰ σύμβολα, ſiue χήματα καίσαρος appellan
purpura, ſceptrum, diadema, & alij regij honores, qui, more majorum, Imperatoribus compet
ab ipſis ſummis Sacerdotibus decernuntur hac conditione, vt ex eorum ſuffragijs, dentur vel de
hantur imperia, remoueantur iura, ſi ad quaſdam pactiones reges non accedant, vel ad eas ſeru
das adduci non poſsint. Ita enim Imperium deponere, inſignia abdicare compelluntur.

Philippus Lonicerus in hiſt. Turcica.

MOrtis Ladiſlai Regis Vng. in prælio Varnenſi, ſigna præceſſerunt, dum armaretur: dela
manu armigeri galea: & equi, cùm inſcenſuro admonebatur, fera inſolitaq; obluctatio: p
terea inſtructis iam aciebus, inter expectandum hoſtis aduentum, ſereno tranquilloq; cœlo, at
ſubita ventorum vis oborta, pleraq; vexilla, Regiumq; inprimis dilacerauit. Paulò etiam poſt
miſſum conuentum, quo ſecunda in Turcos decreta fuit expeditio, ingens terræ motus non ſoli
priuatorum ædificiorum partes, ſed tota etiam oppida deiecit, & fluuiorum quorundam cur
alueosq; commutauit. Imp. Rud. 2. Pp. Greg. 13.

Idem. In vrbium expugnatione vexillum, quod manu Scanderpegus geſtabat, primum ſe
per in hoſtili aggere vel muro apparuit. In Græcia, Vngaria viciniſq; regnis virtus eius inprimis
it conſpicua, ſemper in eam curam incubuit, quomodo cum minimo Chriſtiani ſanguinis de
mento bellum conficeretur.

Pugnam

Anno

gredienti è labiis, æstuantis animi vehementia, sanguinem erupisse, aiunt. Narrant et-
uam eum pugnam detrectasse, nunquam terga vertisse, nunquam vulneratum esse, nisi
in pede, nec hostibus plus quàm tena equitum terna pedi ũ millia opposuisse, & sua ma-
uo hominum millia, Barbarorum præsertim, iugulasse, tanto ictuum impetu, vt multos
m dissecuerit transuersim ad vmbilicum vsq;.
n. Sacerdos eo die, vbi è loco sublimi, varijs vsus ceremonijs, nonnulla de Mahumetis
legit, precesq; absolvit, lanceam & acinacem ostentans, populum hortatur, vt altera
ceam, altera gladium aduersus Mahumetanæ legis osores semper in promtu habeant:
Christiani?
a. Abdalæ patri Mahometis magna intercedebat familiaritas cum Iudæo quodam
; qui, se ex astris cognouisse, affirmabat, infantem natum fore magnum imperio, &
ia. Sed vtinam ea prædictio falsa fuisset, sine dubio minùs jam laboraremus.

n. Abominabile scelus iudicant Mahometistæ Impudicitiam. Lege etiam singulis man-
egitimam vxorem ducant, ad vitandam omnem impudicitiæ & fornicationis occasionem.
orsus inter ipsos lex hæc sopita est, nec alio vitio æquè contaminati sunt, ac fœdis marum
sordibus. Nec enim contenti sunt, mulieribus ad satiandam libidinem abuti, sed & So-
scelere ita feruent, vt verbis id consequi difficile sit, adeoq; dictu horrendum. Cumque
es, cuiuscunq; sint conditionis, supra modum nefarium hoc scelus grassetur, nulla in e-
vel coërcendo legis habetur ratio, nec eos mouet, quod in libro Curaam scriptum est,
oc crimine tam in hoc, quàm in futuro seculo, & corpore & animâ atrocissimè puniri.
ptum etiam legitur in libro quodam Mahumetano, re ipsâ edoctos ipsos esse, quæ diuinæ
tia in impudicos homines grassetur. Nam cùm, viuente Mahomete, quidam adolescentis
pudicitiam impugnaret, iamq; vim in illum repugnantem, fugiq; pudori suo consulen-
t; adolescens, cùm subsequentis à tergo insultum euitare haud posset, strictum pugionem
ci hominis ilia contorsit, lethaliq; vulnere ei inflicto, ab eius iniuriâ se vindicauit. Nec
nterfecti fratribus adolescens ille in vincula coniectus, homicidijq; reus actus est, &, vt ca-
sam animaduerteretur supplicio, flagitatum.
olescens suam etiam in vinculis causam dicere iussus, quâ iniuriâ ad cædem illum com-
, edisserit: Mahometes, auditâ adolescentis purgatione, sententiam ipse tulit, quâ, ado-
insontem esse, pronunciauit, alterum verò iure cæsum esse, cùm tali impudicitiâ polluti
& corpore & animâ damnati sint. Verùm aduersarij, nequiquam eam homicidij causam
struentes, instabant, legibus in homicidam vindicandum esse. Mahometes itaq; iussit,
n occisum sepulturæ mandarent, sepulchrumq; accurata custodiâ munirent, se postridie ex
o legum, de homicidâ iudicium facturum.
s peractis, postridie coram Mahomete accusatores denuò apparent, causam suam persequu-
quos conuersus Mahometes, quâ ergò morte, inquit, petitis adolescentem affici? Eadem,
illi, quâ & nostrum ille fratrem affecit. Iubet itaq; Mahometes, vt abeuntes, quot fratri
occiso, iamq; sepulto, inflicta sint vulnera, explorent; & tunc totidem vulneribus homi-
nifici, sese curaturum. Illi verò vbi sepulchrum aperuêre, cadauer ibi nullum offendunt,
um verò atrâ fuligine defœdatum, tetroq; fœtore immundum, non sine stupore animad-
t, Mahometiq;, quæ viderint non sine horrore, renunciant. Ille, num accuratè singulos se-
angulos perscrutati sint, interrogat? Illisq; affirmantibus, facilè; infert Mahometes, inde
jicere licet, à Sathanâ & corpus & animam impuri hominis simul ablata, omniq; culpâ
m adolescentem dimittendum esse.
c exemplo Mahometem testatum fuisse, asserunt, diuinam haud dubiè irrogari pœnam
s ijs, qui aliquâ se impudicitiâ contaminant, & quia diuinæ eum vindictæ nefarium illud
ipse Mahometes commisit, hodiernum etiam in diem nullam ei pœnam irrogant Turcæ,
num illud tribunal rejicientes.
em. Fuerat Camsonis Ægyptij exercitus à Selymo oppressus, sed, ipsum de hac clade sua trist-
præmonitum fuisse, ferunt. Nam copijs suis, ijsq; instructissimis collectis, de belli ratione
cibus & præfectis consultaturus, admirando luxu conuiuium in viridarijs non procul à ca-
ituerat, quo agitato, cùm ad somnum capiendum pro more suo secessisset, relictis Ducibus
aris peritissimis, vt de bello administrando consultarent, ipse interim in soporem delatus
retur somnio. Quo vehementer turbatus, duces de bello deliberantes accedit, eosq; mœsto
locutus, se abominabili somnio de infelici huius belli exitu præmonitum esse, ait. Sibi castra
tota collucere visa esse, Turcosq; immani impetu impressione factâ: omnia diripuisse, se ve-
fugiendum equo deiectum, suorum equis conculcatum.
uod somnium licet ominosum multis videretur, plerig; tamen, somnio terreri potentissimũ
em & Monarcham, dedecorosum esse, aiebant, adeoq; omnium nationum & Regum hostem
num, qui parricida sit impius, regnorum omnium vastator immanissimus: ideoq; pacẽ cum
oli haud posse, & illustriorem eâ gloriâ esse, quam conciliet victoria de tali hoste, qui omniũ
m moliatur ruinam, omniumq; principum & Regum sanguinem sitiat. Acquiescens illi
Camson, eo quo diximus euentu cum Selimo pugnauit.

Annorum fuit Camson sex & septuaginta:& annis & ramice grauis, ad fugã minùs e comis & humanus, animo magno, & ad credendum quiduis prociiui, cibi potusq; temp quando ira excandesceret, in quosuis c tra discrimen temerè grassari; ira vbi deferbuit, m dolore suam ipse violentiam detestari solitus. Victoria hæc aditum patefecit Selimo in v Syriam.

Idem. Certatum est in pugna Varnensi totos dies noctesq; tres, diu fortunâ ancipi i, animorum ardore vtrinq;, tantoq; impetu, vt cæsorum sanguine campi stagnârint. Victo ad Christianos inclinare visa est, ob primos Turcorum ordines disturbatos atq; in fugam confisisq; palantes, & Imperatorem ipsum trepidantem, ac desperabundo similem: tunc quos in templis & scholis, quàm in acie conspici satius fuerat ac decentius, ex statione fu fugientem inconsultò persecuti, aditu ad nudatos ordines patefacto, victoriam & vitam F ciusq; exercitus ac regni Pannonici, imò Europæ salutem hostibus prodiderunt. Dimicatu fuit anno 1444. 10. Nouembris.

1578. *Jesuitæ locum mutant.*

HOC anno Iesuitæ ex Antvverpia ejiciuntur, vbi ex raptis pecunijs nidificauerant: qu tempore Brugis Flandriæ oppido, & alibi quoq; Monachi aliquot in Sodomitico scel prehensi, combusti fuerunt. Meteranus in Annal. Belgicis.

1578. *Alexander Guagninus in Sarmatia.*

DE quibusdam populis in Lucomoria habitantibus portentosum ecdictu incredibile q referunt, quòd quotannis 27. Mensis Nouembris die, velut hirundines & ranæ, præ frigore brumali moriantur: postea redeunte vere 24. Aprilis die denuò reviviscant.

Idem. In Tachim fluuio pisces nasci dicuntur, qui capite, oculis, naso, ore, manibus, pe hominem referunt: & alia mirabilia multa: de quibus prolixiùs in Compendio orbis.

Idem in Sarmatia. Iuxta Cracouiam ali mulier quædam puerum cum collo leporin ribus peperit. Non multùm pòst; mulier etia puero serpentem peperit, qui serpens puerur testina vsque corroserat.

Idem. Martinus Bielski Polonus, qui Polonorum vulgari lingua conscripsit: faci sionem, in principio imperij Sigismundi Nobilem quendam Iacobum Melstinski, pr de Brezinij ciuitate, ex leuitate quadam ani potiùs desperatione, nomen authoritatemq; sti sibi asciuisse, Petrumq; Zatorski ciuem viensem, cæterosq; sibi similes latrones duo secundum numerum Apostolorum, elegisse: lisq; nomina Apostolorum imposuisse: se verò Christum appellasse. Qui per villas vbiq; amb tes; prodigia, morionum & præstigiatorum exercebant: sycophantasque alios & latrones mortuos subornantes suscitabant: pisces in p lutosas primò impositos, vbi nunquam eos possibile erat, in nomine Christi sui manibus bant: panes in fornaces imponebant; in n Christi, cùm illic antè non essent, depromeban ingenti simplicis vulgi admiratione.

Quodam tempore ad Cestochouiam, M sterium diuæ Virginis imagine celebre, præ Christus cum suis Apostolis, vbi ad huc ignotu veniet: cumq; illic aliquot diebus morarentur, v ex suis quasi obsessum à dæmone subornauerunt: cujus opera victum acquirebant, cùm sua c na carerent: ille enim quasi dæmophoretus per hospitia, diuersoriaq; ambulans, carnes de c nis rapiebat, in suosq; projiciebat, qui cruce illas munientes carnes comedebant. Illic autem in erat confluxus populi tunc temporis ad diuæ Virginis imaginem, quæ ibi perinde, vt apud n Loreto miraculis celebris est.

Prædicti itaq; Sycophantæ, illum obsessum suum ad altare divæ Virginis ducunt: duplici ad id studio præparata indutum, in cujus intercapediné necessaria imponere posit: lapillos

...sum à corpore ei imposuerunt, cumq; ad altare deduceretur, ille è manibus ducentium ...as sese proripiens, in altare oblationibus pecuniarijs onustum irruit, pecuniasq; de altari ... vestis duplicatæ intercapedinem eas imponebat: Monachus verò ab altari, diuino officio ...o, aufug t: cæteri Monachi stupidi accurrentes, cingulum illius resolvunt, putantes, cum ... intra indusium posuisse: sed lapilli duntaxat, quos antè studiò imposuerat, in terram ex... pecunia verò in veste duplicata remansit.

...achi igitur mœsti, pecuniam arte dæmonis in lapillos transformatam putantes, exorci... tionesq; supra lapillos sine intermissione fundunt: vt deinde in pristinam formam trans... tur: sed cùm lapilli immutati in sua forma perseuerarent; Monachus librum Agendam ...r) indignabundus in terram projecit, dicens: adhuc talem dæmonem nunquam exper... ...abite cum eo ad omnes dæmones. Hoc latrocinio prædicti Sycophantæ perpetrato, cum ...ia rectà in Silesiam vicinam Poloniæ perrexerunt, simplicem vulgum suis præstigiation... ...entes, vbi ad quandam matronam nobilem, in quodam pago diuertentes, dicunt ad illam: ...te cum suis Apostolis visitat, ò mulier, ideò te offer illi, & saluabitur anima tua. ... verò, virum domi non adesse, in cujus absentia id sibi non licere, respondit. Cui Apo... ...runt: Habesne mappas vel telam ad sacrificandum? mulier verò ligaturam telæ illis ob... ...i dixerunt, hanc nobiscum accipiemus, Christusq; tib. benedicet, vt tibi linum abundan... ...t, ostende aliam, si habes, telam: quam cùm similiter accipere vellent, mulier dixit: non ...bis h..nc: maritum enim timeo. Illi autem frustulum fomitis cum igne in telam involven... ...eni te ididerunt: quam illa nihil suspicans in cistam reposuit. Itaq; cista à tela, à cista verò ...ccensa in flammam abijt. Vir igitur illius vxoris reuersus, domum conflagrantem in... ...causam sciscitatur, cui vxor, se malè Christum cum suis Apostolis tractasse, respondit: ...plagam haud injustè in se permisisse.

... autem irà excandescens, latro hic, inquit, nequissimus, & non Christus fuit. Ideò cum ...alefactores persequitur, quos in quadam villa insecuti sunt. Ille itaq; Pseudochristus, re... ...essi, ad illum, qui vocabatur Petrus, dixit: Petre, jam mea passio calixq;, quem bibitu... ...appropinquat. Cui Petrus: & mihi, vt video, Domine, imminet. Christus verò dixit: ...aliter non possum, nisi per fenestram hinc, evadere. Ad quem Petrus: & ego te, quoad ...non derelinquam, Domine; sed quocunq; tu fugies, sequar te. Sicq; ille Christus per fene... ...Petro sequente, aufugit: cæteri quoq; Apostoli, quà potuerunt, euaserunt: quos villani, vnà ...Christo insecuti vndique circumventos, baculis fustibusque præustis ceciderunt. Imp. ...Pp. Greg. 13.

Henricus Petreius Herdesianus. 1578.

...llegit hic varios, qui de aulica vita scripserunt, vt apud eum. Apponam ego hic vnicũ aulicæ ...rtunæ vetus exemplum, ex Luciano Samosatensi Græco. Pingatur, inquit, vestibulum sub... ...; inauratum, neq; id humi situm in solo, verùm procul à terra in ædito collis fastigio: præ... ...accessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu ita, vt plerumq;, qui, se iam ad summum vsq; ...n penetrasse, sperant, lapso pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autẽ opulentia sedeat, ...uti videtur) aurea, maiorem in modum formosa atq; amabilis. Porrò amator, vbi vix tan... ...scendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurum defixus: deinde Spes, quæ ...peciosa vultu est, ac versicoloribus amicta, manu prehensum introducat, mirè iam ipso in... ...tonitum. Atq; ab eo quidem tempore spes vsq; illum antecedat, ducatq;; tum aliæ mulie... ...n excipientes, puta Fallacia, Seruitusq;, tradant Labori: at is miserum penitus defatigatum ...Senectæ tradat iam morbidum, coloreq; commutato: postremo Contumelia arreptum il... ...Desperationem pertrahat.

...x hoc quidem tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium, per ...gressus fuerat, sed per posticum quoddam & occultum exitum extrudatur nudus, ventri... ...allidus, senex, læua quidem pudorem occultans, dextra verò seipsum strangulans. Occurrat ...xeunti Pœnitudo frustra lachrymans, & miserum bis etiam conficiens. Atque hic quidem ...turæ finis.

Ruardus Tapperus Art. 1. & 6. de satisfact. 1579.

...hristi, inquit, satisfactio & placatio, sufficiens quidem satisfactio & placatio est: sed non vt ...fficax quædam & operosa. Nec meritò sanè satisfactionis & redemtionis nomine appellari ...ola. At nostra opera sunt illa satisfactio, & vim efficaciæ quandã habent; eaq; demum Chri... ...ationem informant, & ad effectum plenariæ redemtionis nostræ perducunt. Et tu Diabole, ...m à te atrocius hac Tapperi sententiã dici poterat? qui ausus est meriti Christi vires atque ...abominando sacrilegio tollere, hominibusq; peccatorib. (qui nihil boni ex se cogitare, nedũ ...este Apostolo, possunt) vim omnem redemtionis ascribere! Imp. Rud. 2. Pp. Greg. 13.

Idem scripsit rationes & modos Germaniæ pacandæ in causa religionis: item aureu latium de veris calamitatibus Belgij, causis, atq; remedijs.

1579. *Halepo Astronomus ex Thessalonia.*

HOC tempore Constantinopoli visus est cometa, cuius similem Halepo Astronomus paruisse mundo dixit vllo vnquam tempore antea, præterquàm tunc, cùm Sodom morrha exurerentur cœlitus: & Pharao tyrannus Ægypti in mari rubro suffocaretur.

1579. *Nicolaus Basel.*

ANNO, vt suprà, in cœlis exercitus bellicos Deus Italiæ ostendit, significaturus, se b js gesturum, propter summam inobedientiam & contemtum verbi diuini.

1579. *Jacobus Heerbrandus in Refutatione Defensionis Assertionum Iesuiticarum.*

TRidenti cùm essemus in Concilio anno 1552. ex Argentinensis Episcopi D. Erasmi, M equitū, qui tū vnà cū suo Episcopo Roma redierat, audiuimus, bonâ fide nobis recitan Romæ essent vltra 24. millia scortorum publicorum, quæ proportione mercedis meretrici struū soluerent Romano Pontifici censum: qui quæstus esset yberrimus. Annè hic potiùs Sc rum præfectus, quàm Catholicæ Ecclesiæ vniuersalis Pastor dicendus? Præterea delecti ipsi nales, in suo Consilio de emendandâ Ecclesiâ dicunt; In hac etiam vrbe Meretrices vt Matr cedunt, seu mulâ vehuntur, quas consectantur de mediâ die Nobiles familiares Cardi Clericiq;. Ita vt non sit, quòd hac in parte nos accusetis, qui non probamus talia, sed argui verissimè. Nec pudet nos, æquo Indice, Iudicium vobiscum subire, vt cognoscatur de bonis op & vitijs vtriusq; partis. Imp. Carolo 5. Pp. V. S.

Idem. Non defuerunt olim quoq;, qui, Pontificios doctores cauendos esse tanquam stores, lupos, vulpes, sues, & asinos, monuerunt: cuius rei tibi Iesuita, tuiq; similibus historian aut alteram ex antiquitatibus recitabo. Cùm ante annos viginti & amplius, vocatus essem heimium ciuitatem non ignobilem, vbi Marchiones Badenses & Hochbergenses tunc, more rum, aulam habebant, vt abrogatâ Idololatriâ, & expurgatis sordibus Pontificijs, sincera in retur Religio: ingressus templum collegiatum, quod arci vicinum D. Michaëli est dedicatu

vinar quoddam vi gione summi alt parietem, in sede, q positus sacra sua i festiuitatibus solen bus faciens, defati pro more quiescer tus erat, valdè arti contextum, & pictu riegatis filis, atque ginibus.

Erat autē pictu intertexta. Lupus in cucullâ monasticâ (ius capitio abhumer pendente, anserpre bat) in suggesto stab oribus pedibusqua nibus, librum tenen quo recitare videbatur, nescio quæ. Infra cathedram vulpeculâ aderat quasi in insidijs. E re anseres complures, singuli restiis suis, Patres nostros vocant, tenentes, & lupo concionanti a tantes. Adstabat & iuxta anseres, quasi custos, fatuus in suo habitu. Circa lupum in eodem p nari, ad marginem adscripti erant eodem texturæ artificio, rhythmi hi Germanici:

Ich wil euch wol viel Fabeln sagn /
Biß ich fülle alln meinen Kragn.

Anno

...uulpinar, quia magnam referebat vetustatem, ego tum ad rei memoriam, ab ijs, quibus hæc data erat, emi. Emi, inquam, Iesuita, vt habeas calumniandi materiam: cùm apud vestros venalia, Episcopatus, cœlũ ipsum, Deusq; vt ex Mantuano cõstat. Quid sapiens vetustas ... cilè intelligũt omnes. Ita vt optimè pictura hæc in tuũ (Iesuita) quadret postulatũ, quo lupi vulpeculæ astutæ miseris insidiamini hominibus, quosq; cœcos habere cupitis auditores, ...uam anseres, fabulis vestris, quocunq; visum fuerit, ducere, circumvenire, deuorare possi... itaq; vos omnes quicunq; audire possunt & volunt, monemus. Dicam & alterum.

Anno 1551. Argentinæ cùm essem, vrbisq; antiquitates videre cuperem, deductus sum in templum summum, in quo mihi in circuitu superiori, è regione suggesti, in columnâ lapideâ ingenti, mirabilis mõstrabatur sculptura, siue exequiarum, vel depositionis funebris, siue Reliquiarum sanctarum (non enim omnia calleo mysteria ista: vtrumcunq; sit, non magnoperè curo, aut laboro) nõ tam artificiosè, quàm ingeniosè in saxo excisa, in hunc modum: Sus & hircus gestant siue funus, vt dixi, siue reliquias, vulpem scilicet dormientem. Partes eas, quæ sub caudâ sunt suis, attrectat canis fœmina.

Præcedit pompam istam à fronte vrsus, aquam consecratam vrceo portans, quem sequitur lupus crucem ferens, hunc porrò lepus proximè antecedens, cereum ardentem. Sequitur baiulos istius, quod dixi, feretri, asinus, ad altare missam celebrans. Post hunc alius stat asinus prælongis auriculis, librum tenens prioribus pedibus, ore intentus in librum, labris tamen carens. Librum porrò istum cattus tenet. Hæc figura est, quæ illic dicto loco prostat, & omnibus, qui petunt, visenda monstratur? Nec noua est, aut recens excisa: verùm vnâ, quod facilè apparet, cum ipso templo fabrefacta.

Iacta autem sunt templi huius fundamenta anno à Christo nato 1015. Cuius absoluta est structura (exceptâ turri altissimâ) anno Domini 1277. vnde constat, effigiem hanc ante trecentos annos factam: qua sapiens antiquitas, & pij tunc Christiani, qui metu tyrannidis publicè & palàm profiteri ea, quæ sentiebant, non ausi fuêre, (Lapides autem locuti sunt) significare voluerunt: Papatum nempe, qui magnâ ex parte Missis & exequijs defunctorum constat, plenum esse vulpinarum astutiarum, quæ tamen non mox aut facilè, vt in vulpeculâ dormiente, animaduerti præsertim à simplicioribus potuerunt. Qui verò firmos, aut nugas istas vendi[t]āt, sui & hirco assimulantur, idq; nõ temerè. Sunt enim Epicuri de grege porci, fruges consumere nati, quorum Deus venter.

Canis impudens est animal, quod in publico & plateis passim congreditur, vnde Cynici impudẽtes. Hi moris sunt scortatorũ sacrificũ, fructusq; cœlibatus impurissimi, publici fornicarij, & impudentes hõies, qui libidines istas vagas & impudicas, honesto & diuinitus instituto præferũt coniugio, palàm affirmantes, minùs peccare scortatorẽ sacerdotẽ, coniugato

Et cum talibus impudicis cani
guriunt quæstum, quem ex fun
exequijs, atque indulgentijs co
lidem etiam per hircos fœtidos
tur, qui permolunt alienas con
filias honestorum sæpè homin
siamq; Dei fœtore suo replēt ac

Vrsus præcedens, portans aqu
ctam, designat potentes & Mag
chium nempe seculare, quo
humanas Pontificias vi extern
& armis confirmare & defende
tur, siquidem verbo Dei, & scri
stimonijs id facere nequeant. Lu
præferens innuit, eos, qui in Pa
quam fideles pastores, Christu
xum auditoribus inculcare debu
pos rapaces fuisse, gregi non par

Lepus facem portat, vt insin
sub Papatu quidam docti fuerin
tũ lucis habuerint, vt errores Pa
surdos, fraudes, & imposturas
rent: metu tamen eos periculor
fiteri & redarguere non ausos f
cuticulæ suæ metuentes, simul &
pinguibus, cōtra cōscientiā tacu
silentio superstitionem confirm

Quòd Asinus missam legit, os
in Papatu plerunq; indoctos asin
celebrãdas adhibitos, qui sacerdo
ordinati ad tria Missa, vt vulgò dic
bus repletus fuit passim totus orb
stianus. Alter subsequens asinus cu
sed labris carens, significat eos, q
patu tum Euangelium Christi do
buissent publicè in Ecclesia, asino
fuisse indoctos, qui donis idonei
instructi ad docendum, & rerum
cognitione etiam destituantur.

Cattus librum tenens, Pontif
dulatores, qui mirabiliter se insinu
dis verbis possunt; Pontificios do
quibus cathedra magnâ ex parte
missa in Scholis & templis, sed se a
nauis felicius inclinauerunt, vt oli
nachi; & iam, illis de suo loco deie
uos monachos, Iesuitas designat.

Non fabulas narro, sed histori
ras recito, quæ dictis locis omnibus
cupientibus monstrari possunt. E
intelligitur, cuiúsmodi fuerint ocu
doctores: & superioribus seculis i
sissimis Papatus tenebris, nō defui
datos homines, pios, & ingenioso
Papatus erroribus non consentiran
turpi Ecclesiasticorum vitâ vehem
offensi: qui ingemuerunt doluerun
per cunctis abominationibus in P
factis: cumq; Papa & sui tum, que
modum & nunc, sua reprehendi, ferre noluerint, concionibus publicis: illi, cùm, tacentibus
lapides loqui necesse fuerit, errores Papatus, Idolomaniam multiplicem, imposturas, tyranni
inscitiam, libidines vagas, & vitam Epicuream, quocunq; potuerunt modo, reprehenderu
damnaverunt.

Patrum scripta.

1579.

ſa in decretum c. noli meis. diſt. 9. ſtatuit, patrum ſcripta eſſe authentica, & tenenda omnia ; ad vltimum jota : quod Ieſuitæ hodie negant. Canus de locis Theologicis lib. 7. cap. 3. entius de ratione ſtudij Theologiæ libro 4. capite 6. obſeru. 2. contra Hiperium : non rtullianum, Irenæum, Lactantium, Cyprianum, Origenem, Hilarium, Ambroſium, Hie- Auguſtinum, & alios variorum errorum arguit ſpeciatim, ſed generatim etiam de cunctis r. 1. pronunciat, palàm eſſe; patres omnes, quantumlibet inſignes vitæ innocentia, atq; e, ſubinde verbo ſcriptoq; offendiſſe.

ſeninus de Sixto quoq; Senenſi Biblio. ſelect. lib. 12. cap. 23. operæprecium, inquit, cen- um loca, in quibus à ſcopo aberraſſent, oſtendere: & Baronius in annalibus Eccleſiaſticis , in diuinis tantùm ſcripturis nullum reperiri poſſe errorem atq; mendacium. Et Tomo b A.D. 369. Cæterùm, inquit: cùm diuinæ tantùm ſcripturæ ſit, nihil habere erroris, rigatur, nec ipſe Hilarius næuis caruit. Quem Cæſarem Baronium Bellarminus de bonis lib. 2. cap. 24. quia virum optimum & verum nominat, Ioannes Reinoldus in lib. de Ro- cleſiæ idololatria Bellarminum alloquitur, ex ore tuo, inquit, te judico, ſerue nequam ,

onius omnes omnium hæreticorum fraudes & corruptelas profligans, affirmat, omnium criptis ineſſe næuos & errores. Cur ergò tu Magdeburgenſibus hanc ipſam ſententiá, tan- rribilium in cœlites blaſphemiarum plenam, vitio vertis? Addit enim Villavincentius s de rat. ſtud. Theolog. lib. 4. cap. 6. obſeruat. 2. non propterea damnandos eſſe patres, ârint aliquando, quia Deus Fabris in domo ſua operantibus libenter indulget, etiamſi non urum vel gemmas, ſed interdum quoq; fœnum atq; ſtipulas ſuperſtruant, Imp. Rud. 2. . 13. V.S.

Andreas Kreychius.

1579.

t huius Kreychij homilia de ſigillo Lutheri, quod eſt cor rubrum, & crux nigra in alba . Imp. Rud. 2. Pp. Greg. 13.

Auctor libelli de periculis regis Henrici 4.

1579.

nuper, inquit, cùm legerem, Catholicum Regem Philippum, Romanæ Eccleſiæ delicias, & origerum filium, anno 1579. repudiâſſe Gregorium Papam, qui ſe de regno Luſitaniæ offerebat. Imp. Rudolpho 2. Pp. Greg. 13.

Ordo Equitum S. Spiritus.

1579.

ORdo Equitum Spiritus ſancti inſtitutus fuit anno 1579. ab Henrico 3. Rege Galliæ: ad perpetuam Catholicæ religionis defenſionem. Caput Ordinis ipſe Rex fuit: ſectatores verò Equites ab ipſo creati.

D. Iacobus Coterus.

1579.

HIC in ſuo libello typis excuſo refert, quòd conſpecta fuerit ab inhabitatoribus agri Mansfeldici in cœlo vrbs apprimè magnifica & pulchra, muris atq; turribus egregijs cincta: ſed breui collapſa. Secundò rheda, quam trahebant quatuor equi: eiq; inſidebat vir longiſſima inſignis barba: qui & ipſe paulò pòſt evanuit. Tertiò duo viri armati acriter dimicantes. Quartò ingens Elephantus. Quintò ſylua, ex qua prodibant milites multi: eosq; ſequebantur non pauci amicti veſtibus pullatis, magnam calamitatem & luctum ploratibus teſtantes. Imp. Rud. Pp. Greg. 13.

Alombrates.

1579. HI nouæ cuiusdam factionis sectarij, in Hispania hoc anno sunt damnati eò, cerent, sibi integrum esse & licere, coire cum fœminis maritatis: de quo singu tat liber. V. S.

Desperati in Frisia.

1579.

HOc tempore conuenerunt in Frisia qu minantes se Desperatos: pro insignib. lis suis ostentantes gladium cum testa oui d oui vitello effuso adiacente. Sic enim diceb ctenus ob ipsum ovum noluimus: nunc au testa debemus depugnare. Meteranus.

Iacobus Maier in Chroni Flandriæ.

GErtrudis, filia Pipini Curti Regis Gall & Abbatissa cuiusdam cœnobij, ann tantâ clarebat sanctitate, vt invocaretur, si c res, mures, & sorices domo volebat propulsa Rudol. 2. Pp. Greg. 13.

Idem. Rosala vxor Principis, multa b signauit cœnobio Blandinensi, pro salute filiæ suæ: quod si non filiæ profuit, certò ta salutem ventribus Monachorum cessit.

Idem. Phthiriasi consumitur Fulcheru scopus Noviomagensis, anno 955. cuius me corpus, quando non cessarent ex illo rire pediculi, ceruino insutum est tergori, ita sepultum. Magnum exemplum puniti ambitus ac Simoniæ, si nos posteri time Deum.

Idem. Templa plerisq; in locis, sacerdotesq; de cœlo tacti, prodigia fœda ac horrenda anno 956.

Idem. Venit quidam magni nominis Anachorita (anno 1388.) ad Carolum regem, d diuinitus se missum de vectigalibus miserijsq; populi leuandis, alioqui breui tempore iram Regem sæuituram esse. Verùm iste concionator ab auaris Principibus Biturige & Burgundo, regem & regnum gubernabant, tanquam homo delirus reiectus est, sæuijtq; ira Dei in Regem annos plus minus quatuor.

Idem. Complures (proh dolor) stultos concionatores ea (Scholasticorum) ætas habui in arcana Dei nimis curiosè inquirebant, nulla interim solida doctrina populum imbu Præclarè in tales Solon ille Philosophus: de Deo (inquit) credendum, non inquirendum.

Idem. Asserebant pleriq;, ortam esse tunc (de hoc tempore alibi suprà) pestem à Iu tum maleficijs, qui fontes aquarum & puteos veneno infecerant. Eam ob rem vndiq; ferè terr sæuitum in Iudæos, præterquàm Auenione, vbi eos Papa protexit.

Idem de Christiano Archiep. Moguntino. Teutonicus Thuringus lingua latina, Græca, It & Brabantina vtebatur: Imperatoris vicarius, bellator: de quo dicebatur, quòd asini & meretric eius exercitu maioribus vterentur sumtibus, quàm tota Imperatoris familia, quæ tunc opule sima videbatur.

Nullus vnquam Imperator Gallus,

ex eodem.

AD Romani Imperij apicem nescio quo pacto nemo vnquam Gallus, etsi multi conten rint, pertingere potuit. Nam Carolus Magnus, eiusque progenies Galli non fueru sed Germani.

i. Inter hæc(anno 1407.)tanta mala quid de rebus sanctæ matris Ecclesiæ? Horret ani-
ut calamus illas attingere. Induci non potuit Antipapa ille Petrus Luna, vt, sua relicta
e, pacem redderet Ecclesiæ. Discessio publicè ab eo facta: destitutus à rege, à principi-
ota ferè Gallia: nisi quòd quidam Episcopi, turpis lucri gratia, mendacium adhuc præ-
itati. Sed vindictam parare audet. Mittit diploma ad Regem; remouetque piorum
es per Galliam sibi non obedientes. Necesse enim erat impleri vaticinia de illusoribus no-
m temporum, cauteriatas habentibus conscientias.

n. Ob hæc non solùm Regi, sed toti etiam regno sacrificijs Pontifex (anno 1301.) inter-
e non minùs in profanis quàm sacris dominum esse, prædicauit. Proceres tamen re-
m Principibus sacerdotum conuocati, soli regi profitebantur se esse deuinctos, nullum
num præter eum agnoscentes. Egit illis gratias Rex, seque illos defensurum polli-

. Robertus Ariensis duos regebat Episcopatus, Atrebatensem & Toracensem. Filius erat
fabri rustici, familiari dæmone vtebatur, quo mediante, ad tantos peruenit honores. Po-
lem patrono suo deceptus, procurante quodam nobili milite, occisus est à Ribaldis, anno
eo etiam Vincentius.

. In curia Parisiensi iudicatum est anno 1287. per arestam contra Petrum Archiepisco-
orum, sacerdotes ac cæteros sacri ordinis homines, in negotijs suis temporarijs non esse li-
butis ac collocationibus Principibus soluendis.

. Dum anno 1299. pacificerentur induciæ, Eduardus rex persanctè iurauit, nunquam
um Philippo Pulchro rege facturum, nisi tota Guidoni Flandria restitueretur, quod ta-
mentum malè seruauit: sed absolutus fuisse dicitur per Bonifacium octauum, qui Pontifex
non licere putabat.

. Magna religione sacris anno 1092. vbique operatum, ad procuranda quæ fiebant pro-
candamque Dei iram. Nam alij instar carbonum nigrescentes, alij exesis morbo visceri-
entes, pars truncati miserabiliter membris; incredibile est dictu, quàm multi mortales
sunt absumti.

. Ludouicus X I. Gallus, cùm veneno fratrem Aquitanum tollere vellet, monachi v-
era, anno 1471. qui propter hoc scelus fulgure ac tonitru de cœlo tactus, manè ia-
o cubiculo instar carbonis niger, & lingua exerta semipedis longitudine repertus est.

m. Pestes illæ duæ, auaritia & ambitio, à malis maximè Principibus ortæ, anno 1079. Ec-
auiter affligere cœperant.

n. Anno 1076. mulier quædam fatidica Coloniæ Agrippinæ cecinit: Frisij progeniem
empora Antichristi in Flandria regnaturam; quibus dictis statim euanuit, nec vnquam
c visa est.

m. Anno 1109. Tornaci nascitur agnus duobus capitibus, quatuor auriculis, quatuor o-
cto pedibus, sed vno tantùm corporis trunco.

m. Inde simul (anno 1389.) omnes Auenionem profecti Antipapam inuisunt. Horum
propinquis & familiaribus per exspectatiuas suas omnia pinguia toto regno sacerdotia
uit, vt ita regem & satrapas inescaret, atque in gratia & amicitia contineret. Hinc ma-
telæ proborum virorum, qui literarum studijs nauantes operam, ad nullos honores po-
tingere. Omnia erant venalia: omnia nobiles obtinebant: eaque Pseudopapæ simonia
r totum terrarum orbem sparsa, adeò in immensum creuit, vt inter Ecclesiæ ministros ni-
m, nihil honestum, nihil iustum, nihil sanctum relinqueretur.

m. Anno 1402. in mari Hollandico, tum admodum procelloso & alto, capta mulier
uda & muta, portata in oppidum Edam, & inde Harlem: vestita est, didicitque edere
lactarla, & vixit annos multos semper muta. Didicit item nere, & honorem exhibuit
ci, quamuis muta.

m. Anno 1406. fama erat, promisisse Gregorium Pontificem, se pacis gratia cessurum P.
dem fecisset Luna, quem Benedictum vocabant: sed mansit is in sua peruicacia. Tales o-
sores & pseudoprophetas, si sapuissent Principes, domumque Dei amassent, in vincula &
oniecissent, & creassent Ecclesijs veros Sacerdotes, quales præscribit Paulus Apostolus ad
um & ad Titum.

m. Anno 1408. schola Parisiaca per Ioannem Theologum, cognomento Cortohosam,
Normannum, exponit & declarat, Petrum Lunam non modò obstinatum esse schismati-
ùm etiam hæreticum, turbatoremque pacis & vnionis Ecclesiæ. Non nominandum esse
um: non illi obediendum, tanquam pastori Ecclesiæ. Bullam eius seu diploma per Gal-
m, plenum esse fraudis & perturbationis. Neminem posse eius obedire literis, nisi fau-
lit schismaticis. In vincula conijciendum, aut vi pellendum regno. Igitur ab omni or-
talium secessio ab illo facta: quod vbi cognouisset, plenus timore, cum quatuor Cardina-
per flumen Rhodanum fugit in Aragoniam, vnde erat oriundus.

Idem. Erant anno 1437. duo Oecumenica Concilia, Baſilienſe & Florentinum, q
hil habebant concordiæ, vt vtrumque alterum ſchiſmaticum, diabolicum, ſynagogan
næ nominaret. Vnde hæc tam effrenata Sacerdotij licentia? nempe quòd orbis Chriſ
phalus nullum haberet ſupremum Principem, qui tantis valeret mederi malis. Toto a
ctu orandus Deus, vt, quemadmodum iam per Carolum Quintum inuictiſsimum Aug
ptum eſt, Reſpub. Chriſtiana non nomine tantùm, ſed etiam re, pium potentiſsimumq
habeat caput, totaque Eccleſia ad reformationem piosque mores tandem redeat. N
perium non reſurgat, quónam modo Eccleſia reſurgere poſsit? Si Chriſtianus orbis p
narcham ferre nolit, certum eſt, ab impuriſsimo tyranno, magno Turca occupatum i

Idem. Pietate non minùs quàm viribus contra Turcas opus eſt: hac ſi caremus, ba
eſt, ſi in illorum deueniamus ludibria. Si Turcas velimus vincere, reformemus Eccleſia
tur ab ea radix omnium malorum auaritia, reformentur omnium mortalium ordine
nobiſcum pugnabit Deus, omnemque Barbarorum colluuiem procul à noſtris remouebi
Turcas vincere, eſt deprauatiſsimos priùs noſtros vincere mores. Quòd ſi ſapu
no Domini 1444. Vngari, Legatum Eugenij ad gladium Spiritus remiſiſſent, quo
bum Dei.

Raró res bellica cedit feliciter, cùm ſe illi intermiſcent Epiſcopi, qui non iubentur be
ſed prædicare verbum Dei, populumque docere meram Chriſti doctrinam. Interfectu
ille Iulianus Legatus, iuſto Dei iudicio pœnas luiſſe videtur: qui, vt priùs autor ſchiſmati
ſtea autore Eugenio, huius publicæ inuentor erat calamitatis. Volebat (vt mihi vide
Opt. Max. oſtendere, fidem ac iusiurandum nunquam eſſe violanda, longeque maioris
deris, quàm noſtri credere curant homines.

Idem. Anno 1348. Hymbertus Delphinus, Imperij beneficiarius, malè doctus, & pr
ſi fallor) vſus conſilio, principatum ſuum Gallis, imperio nunquam non rebellibus, ve
monachus factus eſt Lugduni in conuentu prædicatorio. Hoc autem feciſſe traditur, vt
ſuos, quos ob offenſam (neſcio quam) oderat, fraudaret. O mira hominis religio! Vo
ligioſus & vir bonus haberi ſine charitate. Hanc autem rem ita fabricari paſſa eſt Caroli
tarditas, pacta conditione, vt duntaxat Regum Gallicorum filij Delphinatum poſsideant,
fide ac clientela Imperij, illumque ab imperio nunquam alienent. Erat enim Delphina
ex ſeptem prouincijs regni Arelatenſis Imperio ſubiecti: eius metropolis Vienna eſt vrbs
Accepit autem à Philippo rege Hymbertus præ manu quadraginta millia coronatorum au
& decem millia florenorum annuatim, dum viueret, factusque eſt poſtea presbyter Cardin
mus Delphinus ſeu Delphinatus dux ab hinc eſt ex Gallijs factus Carolus, Philippi regis fili
quidam tribuunt anno ſequenti.

Idem. Anno 1340. Pontifex Benedictus, qui ſedebat Auenione, toti Flandriæ ſacris
xit. Epiſcopi Turnacenſis, Morinenſis, & Cameracenſis ſententiam exequuntur, adeoqu
dotes vniuerſos reſtringunt, vt nemo per totam Flandriam ſacro miniſterio ſuo auſus ſit vti
ſat cœna Dominica, ſilent campanæ, negatur Baptiſmus, ſepulturaque defunctorum, & nup
benedictiones: nec ægrotantibus Sacramenta adminiſtrantur. Ingens cooritur turbati
omnia ob metum Epiſcoporum negantibus domeſticis, conducuntur externi ſacerdotes vn
venientes, illique ſacra omnia populo communicant, iactante Eduardo, ſe ſacerdotes mi
qui, vel inuitis omnibus Gallorum Epiſcopis, miſſas quoque canant in Flandris.

Idem. Anno 1378. ſchiſma Eccleſiæ per annos triginta nouem. Cauſa tam longi ac
cioſi in Eccleſia ſchiſmatis timor erat reformationis morum, ac reditus Pontificis ad propri
dem ex Gallijs. Imperabat Vrbanus 6. Cardinalibus, vt pompam, faſtum, ſuperbiam, &
tionem ſuam minuerent, ſuperuacaneam domeſticorum turbam, equorumque ſtrepitum
tarent: Simoniæ non proferrent, ſed coarctarent pomæria. Vindicem ſe futurum in quoſc
Simoniacos. Bonam partem pecuniæ, quam per luxum & ſuperbiam turpiter profundeba
le ſe pauperibus & templis collabentibus attribuere. Romæ, quæ ſummæ ſedi natalis eſſet lo
permanſurum. Nemini ſe obtemperaturum ex ijs, qui diſceſſum ſuaderent.

At Cardinales Galli, qui pontificatum ad quæſtum duntaxat & ambitionem petebant
grauiter his rebus permoti, frendere, fremere, capita conferre; Vrbanum calumniari, non lib
ſe creatum, non eſſe verum Pontificem, ſed ſolium vacare: cumque nec adducere Vrbanum i
lias poſſent, nec vllo pacto reformare deteſtabiles ſuos mores vellent, freti fauore Ioannæ N
tanæ Reginæ, Ananiam & Fundos clanculùm petunt (erant numero octo) factaque (conni
bus quoque Galliarum Poteſtatibus) turpiſsima ſeceſsione, alium ſibi ex ſuo corpore ſum
(vt dicebant) Sacerdotem creauerunt. Is erat Robertus Cardinalis Gebennenſis, Comiti
bennæ filius.

Hunc menſe Septembri electum, tandem Calendis Nouembribus coronauerunt, Cle
tem ſeptimū appellauerunt, totumq; orbem Chriſtianum in grandem perturbationem, magn
pietatis iacturam coniecerunt. Erat tum Chriſtiana Reſpub. inſtar domus, quæ patremfamiliâs
habet. Quòd ſi Carolus Imp. vir fuiſſet, non extra ſuam Italiam, ceu exulaſſet, Eccleſiam (quod

præcipuum) defendiſſet, illuſores illos facilè compeſcuiſſet, Gallorumque inſanis cupi-
enum iniecißet.
. Tria potiſsimùm ſunt (vt mihi videtur) propter quæ à Turca tanquam flagello Dei
r; vitiorum impunitas, Principum diſcordiæ, & ſacerdotum Simonia. Homicidia
z quotidiana vitia ſunt: parua admodum pecunia redimuntur. Adulterium ludus
nium, ſed maximè magnatum ſacerdotumque. Pro nihilo ducunt matrimonij leges
incitas: hinc tot nothis, tot ſpurijs ſuas replent familias. Vnicum nobis à Deo præſcri-
dium turpitudinis, nempe matrimonium: quod dum per Satanam contemnitur, vide-
leuenimus ignominiæ. Pupilli à fraudibus tutorum, viduæque ab oppreſſoribus pau-
vindicantur. Leges non vigilant, ſed altùm dormiunt. Mercatura in vſuras fœ-
ranſit. Album factum eſt nigrum, & nigrum album: dulce amarum, & amarum

n eſſe malorum omnium ſentinam, à ſapientibus definitum eſt, magis tamen eſt tole-
m domeſticæ factiones, quibus noſtri Principes totam Chriſtianam Rempubl. commi-
attrecunt, nec vllum nôrunt terminum ſuæ inſaniæ. Certo tamen certius eſt, niſi pa-
m firment, Monarchamque ſibi conſtituant, breui Monarcham paſſuros eſſe fœdiſsi-
manißimam illam beluam, id eſt, Turcam, qui propter immania vitia noſtra, flagel-
ſſe putatur. O vtinam in hiſce rebus falſum me vatem nominare, rideréque valeat

. Certis quibuſdam prodigijs tantam Francorum cladem, anno 1303. factam, præmon-
go. Nam in tanta equorum multitudine vix vnus aut alter inuentus eſt, qui toto ante
iduo hinnitum emiſerit: & lupus, quem manſuefactum Atrebas habuit, ad feritatem
ue equi herilis phaleras, inſtante prælij die, lacerauit. Coruus item Iacobum eius fra-
tergum vſque ab Atrebatibus Curtacum ſecutus eſt: vnde ſcriptus verſiculus:

Coruus eum ſequitur, qui mortis dicitur ales.

z equus Atrebatis non, niſi inuitus ac vi protruſus, in Flandros dominum tuliſſe dicitur,
idem illum; ſi non minus quàm ipſa belua mentis habuiſſet. Aër inſuper ſub prælij
ùm tanta calcatione equorum ſurgente puluere, tum per ſe ipſum vſque eò nebuloſus eſt
non ſatis ſe mutuò exercitus intueri quirent: quò mirum non ſit, tanta ſtrage cecidiſſe
orum in exitium cœlum, terra dieſque conſenſiſſe videbantur. Clamor denique homi-
mitus equorum tantus fuit, vt vocem nullius ſui Imperatoris Francus exaudire poſſet,
tam magno interim, tamque terribili furore illo Cymbrico furentibus Flamingis.
. Anno 1300. Papa Regem cruce ſe ſignare iubet: quibus in rebus tantum abfuit, vt Pon-
ifacio 8. Gallus pareret, vt Apamenſem Epiſcopum, eius rei gratia miſſum, ideo, quòd
quereretur, in cuſtodiam duci imperârit: vocatos Romam ad concilium Epiſcopos, patreſq;
xcedere regno vetauerit, vacantiumque ſacratarum ædium bona fiſco intulerit: vnde Pon-
gnatione permotus, publicè & nominatim eum execratus eſt, hoſtemq; Eccleſiæ iudicauit.
terea archidiaconum Narbonenſem cum diplomate, quo nobilitatem Gallicam ab eius
, regni ius illi abrogauit, idque Alberto Cæſari attribuit: ſacramque huic tiaram impo
c præcipuè, vt bello Gallum quateret: quod quidem diploma cùm Achidiaconus apud
recitaret, raptum ab eius manibus Robertus Atrebas in ignem abiecit.
. Anno 1471. ſexto Calend. Auguſti Paulus Papa Romanus apoplexia percuſſus, ſolus in
obijt ſubitanea & improuiſa morte. Tantus hoſtis (inquit Platina) bonarum fuerat lite-
omnes illarum ſtudioſos appellaret hæreticos. Venetus erat natione, ſed Venetos tamen
ilexit. Lego apud quendam, Venetias vendere voluiſſe Turcis, ſed fides penes autorem ſit.
m. Ludouicus Rex Siculus Italiam petit contra competitorem ſuum regni Siciliæ Ladisla-
li Dyrrachij filium. Ladiſlaus autem Romam concedit. Eum Gregorius Papa ſe pollicetur
n Imperatorem, ſi viciſsim illi operam dare velit, vt Pontificatus ipſi ſtabiliatur.

Zacharias Riuander. 1580.

logiæ Doctor Lipſiæ habuit ſomnium. Vidit venientem ad ſe quendam ſenem, monſtran-
librum, in quo ſcriptum erat: Duo Triſyllaba, mas & fœmina, Mahomet & Maria, ma-
t interitum noſtrarum Eccleſiarum. Imp. Rudol. 2. Papa Greg. 13.

VViguleius Hund in Metropoli Salisburg. de Epiſcop. Ratisbonenſ. 1580.

uit ſynodo Tridentinæ Ioannes Iacobus Metropolitanus Salisburgenſis, anno 1565. men-
uatio: vnde modum adminiſtrandi calicis Laico populo, ex permiſsione ſummi pontificis

(in cuius arbitrium sacrum Tridentinum Concilium hoc posuerat) secum Ratisbona moxque suis conuocatis Parochis, eo modo Sacramentum Eucharistiæ petentibus disp per suam diœcesim permisit: nempe, prævia confessione, ac sub missa, à catholico sacer ritum Rom. Ecclesiæ celebrata, & cum certa fide, communionem quoque illam vsitatam specie, sanctam esse, & diuino mandato haud repugnantem, &c. Quod in aliquibus lo ptum quidem; postea autem grauibus de caussis rursum per totam Bauariam ordinaria abrogatum, ac vetus Catholicæ Ecclesiæ consuetudo vnius speciei rursum sibi asserta ac ce ita vt, pro conseruanda concordia, & vitandis pluribus inconuenientibus, in toto Ducat vnus atque æqualis esset Sacramenti huius, sicut & aliorum, vsus, &c. Imperatore Ru Papa Greg. 13.

Idem. Dominus Henricus Rahtgebo de Gotha, Sacerdos Moguntinensis diœcesis, pr resin Hussitarum, quam defenderat, degradatur, & comburitur anno 1423.

Idem. Zacharias Pontifex Episcopo Laureacensi pallium, quòd honorantiàs non sol rum ademit.

Idem. Anno 1256. fuerunt bella, & maximæ discordiæ inter duos Archiepiscopos, Pl & Vlricum, per integros sex annos; vt etiam per aliquod tempus à sacris abstineretur. Et pu stat duobus cornibus natus, eiusque ploratus 14. diebus antè auditus fuit, quàm nasceretu

Idem. Episcopus Ratisbonensis Ioannes, sacerdotem quendam, pertinaciter defende ticulos VViclefi, omni sacerdotali dignitate exuit: anno 1422.

1580. *Valentinus Rudolphus Butstadiensis in Annotationibus temporum.*

ISTuc ætatis Bretteburgi mulier grauida, desiderio sui mariti capta & accensa edendi, eu iugulauit, & mortui sic brachium & latus sinistrum cingulotenus deuorauit: reliqua dita reposuit, volens & illa comedere. Interea verò tres peperit filios, & perpetuo claudit re. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Idem. Vinariæ in fossa quadam, quæ nullas habebat scaturigines, magna vi scaturigi guineæ prodiêre. Posterioribus diebus quædam fuit Eclipsis, & dicta scaturigo defecit: modum quatuor oribus denuò se terrâ profudit. Verùm enimuerò ante nouennium, pr carcerem captiui senioris ducis Electoris, etiam per triduum rubicunda lympha fluebat: Sc quasi sanguine tinctus conspiciebatur.

Idem. Aliquando tres ludebant, eorum autem alter, qui damnum fecerat lusus, dic hanc, quam ludam iam, perdidero aleam: Deum pugione confodiam. Quid fit? perdidit, tuit: eripit vagina pugionem, & sursum ad cœlos proijcit: pugio euanuit, & 5. guttæ sangui super cadunt in locum, quo ludebant illi: & Sathanas horrendo impetu hominem blasph inuadit, & totum cum corpore & anima secum ocyus abripit: ingentes tollentem ad æthera res & mugitus, auditos omnibus in vrbe: duo reliqui capiuntur, & in vincula coguntur: alt lapsus, & plenus atque scatens pediculis moritur miserè; tertius decollatur.

Idem. Hoc anno duo artificij manuarij Iuuenes de Deo impiè, ac sic iocaturi, locuti sun rumque alter accepto poculo Deo propinauit haustum. Euacuatum autem illud ad cœlos cl Deum compellans & iubens respondere. Ibi corpus eius rigere, & immutabile ac immobile manere cœpit, nec ampliùs vel hiscere videri. Socius eius suspendio sublatus: domus hospitij t succendi, sed nulla potuit flamma accendi.

1580. *Iacobus Schopperus in sua Chorographia.*

CArdinalis Campegius ad quendam dixit: Ominabar ego, & sæpius cogitaui; tam im sam monachorum multitudinem tandem magnum Ecclesiæ malum daturam. Imp. R Papa Greg. 13.

Idem. Bartholomæus Müller Biberacensis pastor, cùm monachos mendicantes & prædic in vrbe videret, publicè de suggestu eos taxabat & increpabat, monachatumque damnabat i monachi non facilè vlteriùs ibi comparerent.

Idem. Sigismundus Imperator cùm animaduerteret, Reformationem Concilij Constant in fumum abituram; valdè animo dolebat: & cùm aliquando Possenij in Vngaria quietem ca apparuit ei in somnis vir honestæ speciei, in habitu sacerdotali, qui ei significabat, Papæ & Sac tum errores futuro tempore per doctos homines reuelatum iri, qui auxilio quorundam princi Ecclesiam iuxta Dei verbum reformaturi essent.

Idem. Cùm legatus Papæ D. Martino Luthero nihil renunciari fecisset, D. Martinus ad I tum misit D. VVenceslaum, & Legatum rogauit, vt rem paternè componeret; ibi tum Legatu iterum humanum exhibuit, & inter alia dixit: Se Doctorem Martinum non ampliùs pro hæ habere, neque hac vice illum excommunicaturum, nisi eius mandatum acciperet Romæ respon enim D. Martini transmisisse se Papæ per veredarium proprium. Item si D. Martinus articulum de Indulgentijs reuocaret, tunc rem in vado esse; alter. n. articulus ad fidem in sacramento atti

pretationem & glossam admitteret: ex quibus apparet, Romam attentam esse ad pecu-
mmodò, non autem ad fidem & salutem. Hoc cùm D. Staupizius audisset, dixit: e-
agni æstimandum esset, si D. VVenceslaus Notarium & testes ad manus habuisset, cùm
periculosa verba proferrentur, nam certè Romanensibus non exiguum allatura essent
am, si diuulgaretur eorum propositum.
Cùm à Carolo 5. Cæsare Lutherus vocaretur VVormaciam anno 1521. obediens com-
blica fide eò deductus: verùm multi cùm aduersariorum tum aliorum, aduentum illius
non ausi fuissent. Licet enim à Cæsare per Caduceatorem saluo conductu vocaretur, ve-
quia paucis diebus antè, ac ipse venerat, libri eius publico affixo mandato damnaban-
pinionem nemo induere præsumebat, quòd se, velut qui eo præiudicio iam damnatus
esit ausurus. Et cùm Oppenhemij, vbi id primùm resciuerat, à multis suis amicis sua-
set, ne se ipsum periculis obiectaret, quoniam videret, quòd initium huius rei contra da-
publicam, tam malè se haberet; magna illis alacritate hoc responsi dedit: Agedum,
vocatus citatusque sum, in animo meo mihi ipsi firmiter proposui, eò proficiscendi in
Domini Iesu Christi, licet certo certiùs scirem, tot ibi diabolos esse, quot in tectis

M. Cyriacus Schlichtenberger. 1580.

t in quodam libello publicis typis excuso, mortuam esse hoc anno quandam adolescen-
m annorum quatuordecim: & exanimem iacuisse vsque in diem alterum: & tunc quasi
expergefactam reuixisse: & miranda loqui cœpisse: præsertim verò homines pœnitentiam
etatem colere, & reuereri Deum seriò admonuisse: pòst die ab hinc quinto animam denuò
unquam deinceps in vitam reuersam. Schlichtenbergius iste est Superintendens Ecclesiæ
nsis. Vt sup.

Hieronymus Franck libro 3. Vnionis Lusit. & Castellæ. 1580.

exempla vetera hoc nouum, agnoscere sedem Apostolicam iudicem Regnorum. Imper.
dolpho 2. Papa Gregorio 13.

Hieronymus Turlerus I. C. 1580.

sit librum doctissimum de ruina Romani Imperij, & migrationibus populorum. Imp.
pa vt sup.

Henricus Pantaleon libro 2. rerum in Eccles. gestarum. 1580.

es Clericus Meldensis frater fuit natu maior Petri Clerici eius, qui cùm quatuordecim po-
upplicio affectus est. Is Ioannes in vrbe Meldensi captus est, anno 1523. quòd schedulam
valuis summi templi, contra indulgentias à Papa missas: in qua scripserat, eum esse Anti
. Quamobrem eo quidem tempore fuit condemnatus, vt tribus diebus certo spacio in-
s, verberibus cæderetur, atque impressa in fronte nota ignominiosè afficeretur. Eius au-
er, mulier verè Christiana, tametsi maritus resisteret, cùm videret, filium virgis verberari,
nota deformari, animum ei addidit, & in hanc vocem exclamauit: viuat Christus, eiusque
. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.
m de Francisco Sanct-Romano, Burgis in Hispania exusto anno 1542. His dictis, cuculla-
ati sunt, an crederet, Pontificem Romanum vicarium esse Christi, caput Ecclesiæ in terra,
es Ecclesiæ thesauros in potestate sua habeat, penes quem sit arbitrium ligandi & soluendi,
d libitum fuerit: cui etiam nouos articulos facere, & eos, quos nunc habemus, abolere fas sit.
Franciscus respondit: se nihil eorum credere, sed contrà affirmare, Papam Antichristum esse,
atre Diabolo: quippe qui sit inimicus Iesu Christi, sibi vendicans diuinum cultum, qui que
atris Satanæ percitus sursum deorsum omnia versat, & sacra prophanis miscet, vt fallaci-
ucatur, quibus, velut lupus rabie agitatus, gregem Christi dissipat, ipsas denique oues Do-
laniat & deuorat.
em. An. Dom. 1391. Bonifacius nonus primi anni redditus omnium beneficiorum ecclesia-
n (qui annatæ dicuntur) sibi suisq; successoribus decreto suo assignauit, & sic se orbis domi-
nstituit. Huic tamen decreto soli Angli restiterunt, iniquum id esse, affirmantes.

Idem lib. 8. Solet Deus sæpissimè piorum persecutores horribili pœna confundere,
sint exemplo: id quod vno aut altero exemplo ostendemus.

Hoffmannus, ille Papisticæ religionis acerrimus propugnator, iturus ad conuentum
nensem, vt Euangelicis resisteret, non procul ab Vlma in horribilibus mugitibus est mort

Latomus etiam, Theologus Louaniensis, moriturus mugijt instar bouis, & vocifera
suo dolore & peccato, quòd fuisset persecutus sanctos, & adiuuisset consilia necis co
scientiam.

Dominicaster, monachus Monasterij, in ipsa concione percutiebatur fulmine, cùm
ret contra Euangelicam doctrinam, & ita est mortuus.

Quidam etiam alius magni nominis homo, cùm audiuisset cantilenam, Ein feste B
ser Gott: dixit, Ich will helffen die Burg zerschiessen/ oder will nicht leben: post triduum est
sine confessione, & sine agnitione Dei.

Idem de ord. Ioannitarum rebus gestis lib. 6. recitat ex Iouio, Adrianum pontificem,
set, & militum manum cum classe paratam haberet, Rhodum tamen eripere liberareque
o

Idem de viris Ill. Germ. part. 2. Ber
Niger Teuto genere, religione Francican
fessione philosophus, Magiæ & metalla
um fallaci simiarum studiosus, & Chym
rissimus, circa annum Domini 1354. c
cœptus est. Cùm enim Physicæ studio d
tam dedisset, ac didicisset, duo corpora in
loco esse non posse, nec vacuum in rerum
admitti, præterea, quòd ignis leuius elem
maius sibi spacium vendicaret, quàm te
quòd omnia ex elementis mixta corpora i
redigantur, hæc omnia ab Aristotele, & a
turæ scrutatoribus proposita ipse, experi
facto, clariùs percipere voluit. Itaque ære
vndique circumseptæ & obstructæ, sulphur
tri puluerem adiecit, ignemque imposuit.
facto cùm materia ignem accepisset, natur
tione olla frangitur, atque ignis & fumus
ti sonitu instar tonitrui in aërem spargitur
quam in locum apertum & patentem, ind
futuri bellici instrumenti exhibens.

Eo viso, insignis ille philosophus pluri
delectatus est, atque puluerem bombard
pari ratione conficere cœpit. Sciebat autem,
traria contrarijs expelli, & frigidum atque
dum in extremis summè esse contraria. Itaq
nitro & sulphure bene contritis puluerem c
cit, & carbones nigredinis ergò adiecit. Hoc puluere arborum truncos disiecit, atque lapid
globos miræ magnitudinis ex concauis & obstructis machinis, instar fulminis, eiecit.

Hac ratione inuentis inuenta addens, primò machinas ligneas, deinde autem ferreas a
æneas confecit, easque à terribili & hactenus inaudito sonitu Bombardas vocauit, ex quibus
bos lapideos, ferreos, & plumbeos eiaculatus, ostendit pernicioso ingenio, quomodo homi
muri, arces, vrbes, & fortissima munimenta, tamquam fulmine prosternerentur. Superuene
stea indies alij atque alij artifices, qui id inuentum sua industria auxerunt.

Hac ratione detestandus Monachus effecit, vt nullus ampliùs virtuti & fortitudini lo
relinqueretur, dum bombardis indifferenter strenui & ignaui, prout quisque proximo loco c
stitit, detestabili modo tollerentur. Habuerunt & veteres Romani ac Græci sua instrume
& arietes, quibus tamquam fundis hostes peterent, & muros concuterent; verùm noua
pulueris vehementia omnibus reliquis perniciosior multò existit. Itaque Dani bombardas p
mò contra hostes duxerunt, deinde etiam Veneti, ex quorum auditu homines primò obstup
runt, incruentam victoriam facilè hostibus relinquentes. Nostro autem tempore virtute negle
is ferè principum potentior habetur, qui plures tormentarios, eosque harum rerum peritos, pe
tes & equites in aciem producere, aut in præsidijs collocare potest. De hoc & suprà apud Poly
rum Virgilium, Anno 1530.

Ide

...n. Mense Iunio anni 1540. ductus Stephanus Brunus Reorteriensis Ebrodi ad iudices,
...ntia capitis pronunciaretur: sic eos intrepidè est allocutus: Quid agetis miseri? mortisne
...bitis, qua mihi ex hac vita demigrandum sit? mors sanè mihi terribilis non est, cùm ex
...; beatam immortalitatem transiturus sim.
...ocum supplicij Planuol appellatum cùm duceretur: plebem ad pietatis studium horta-
...vi, & impetu venti flammam huc illuc abripientis, ac deprimentis, intactus ferè vnius
...o ad palum ligatus stetit: adeò, vt noua sarmenta, & vasa olei plena, consumtis lignis,
...esse esset, quibus ignis adiuuari posset: nec tamen ita rectè comburi potuit, quin saluus
...dere posse videretur. Quo viso, carnifex fustem in hominis caput totis viribus impegit.
...nùm viuens dixit Stephanus: Cùm igni adiudicatus sim, ecquid me vis baculis enecare
...m? Tunc carnifex præpilato baculo viscera Bruni traiecit, quem prostratum in cineres
...que eos postea in rupe collocatos ventis tradidit. Magistratus autem per præconem ve-
...is mentionem vllam mortis illius faceret, nisi hæreticus haberi vellet, eundemque casum
... experiri.

Paulus Seidelius in sua historia. 1580.

...s Tetzelius, monachus ordinis Dominicanorum, ex oppido Piern in Misnia, ad Albim
...iundus, cùm ad mercaturam veheret Indulgentias, hoc pacto pecunias hominum in nas-
...turus: fertur eum miles quidam egregiè induxisse. * Accidit enim, vt Tetzelius in qua-
...ate diuerteret, & suarum Indulgentiarum scruta aperiret: hoc vbi miles exploratum ha-
...llum se astutum recepit; indicans, inimicum sibi esse quodam in loco, quem demulcere
...erquàm cuperet: rogare igitur, vt peccati huius se liberum faciat, absoluat, & literas
...arij Christi, tribuat: offerebat etiam miles, se, pro facultate, pecunia id soluturum, &
...um esset, repensurum esse.
...zelius has conditiones promtissimè, manibus pedibusque, vt dicitur, arripiebat: immu-
...ollicetur, indulgentias communicat, & veniam literis sigillo pontificio roboratis imper-
...des eiusmodi peccandi licentia lætus, omnes captabat occasiones, vt pecuniam pro in-
...s expositam, quam ipse pro elocata habebat, vnà cum fœnore reciperet.
...ea verò Tetzelius, Romanensis scrutarius & ærusćator, merces suas extrudebat, obtrude-
...opere depraedicabat, vt si quis eò nequitiæ fuisset prolapsus, vt B. Virgini Mariæ viti-
...esco referens) intulisset, emtis tamen his suis indulgentijs, illo immani scelere absolue-
...que vbi iam homines argento suo affatim emunxerat, conuasata pecunia, cœpit aliò
...tendere.
... verò Miles sodalitio suo stipatus, opportunè hominem præstolatur: eumque iam aduen-
...niunctis inuadunt viribus, opperiunt plagis, ac iter cædunt, & vniuersam mercimonio
...tiarum acquisitam pecuniam, magni sine dubio æstimandam, eripiunt, & insigni fœno-
...tur. At Tetzelius, quia militi nullo modo resistere, nec se ab illata vi redimere poterat,
...it: O tu bipedum nequissime! quomodo peccatum hoc maximum expiabis, quod in
...no Patre, Papa Romano, & in me, Legato eius nefariè patras.

..., inquit Frater ille, perbellè id diluam & excusabo. Habeo enim literas tuas, Papæ sigil-
...natas, in quibus non modò à præsentibus, sed etiam à futuris peccatis, immò ab hoc i-
... te iam miris modis excipio, Apostolica potestate, me penitus absoluisti: si volueris, id
... memoriam reuocare: siquidem & precium tibi pro isthac tua absolutione obtuli. Ideò
...n metuo, vt cui ipsemet in te potestatem dederis, & plenam absolutionem ab hoc reatu
...is: sed te vniuersa pecunia spolio, idque pro piaculo non habeo, verùm insuper ago tibi
...& valedico: Agedum benè vale Tetzeli lepide.
... in seipsum Tetzelius peccandi licentiam indulsit: & scelus, vt aiunt, in artificem redijt.

Episcopus Venator. Ex Ioan. VVilhel. Kirchofij farragine. 1580.

...lico scripto & pictura anno Domini 1537. diuulgata est sequentis non Episcopi, sed
...delissimi, & immanissimi Tyranni historia. Michaël enim Episcop. Salisburgensis
... proximo luco ad insaniam vsque venaretur, ceruus autem quidam ictus extra saltum
..., & in pauperis cuiusdam segetem deueniret, ibidemque veniente morte concideret: eum ve-
...icatus inops ille (cui domi soboles esset plurima, vix tamen interim panem haberet, quem
...anquam diuinitus oblatũ sibi domum deferret, excoriaret, ederet, seq; ita suosq; sustentaret:

at episcopus id tandem exploratum haberet, hunc miserum hominem in carcerem ac
detrusit, ereptumque inde iudici suo, qui illi vitam adimeret, tradidit. Qui vbi tam i
sententiam ferre recusauit: ipse tribunal ascendit, hominemque ad mortem longè det
damnauit, illumque corio deuorati cerui insui, canibusque suis interimendum dari m
hac tamen pœnæ mitigatione, vel potiùs nequissima illusione, vt, si quando euaderet, que
dum illa bestia, planè liber esset.

Ita impactum ceruina pelle virum innocentem in foro venatus est, & ipse coràm, a
declarandi gratia, quàm id sibi arrideret, cornu in manus sumsit, eoque inflato, canes, &
sos atrocissimos in hunc, qui iam animam suam Deo commendabat, causamque iniqu
ipsius iudicio deferebat, incitauit, qui eum vndique aggressi, miserrimè in morem feræ
uerunt. At clamante in cœlum innocente sanguine, Deus haud impunem illum nefarium
pum habuit, quem venationi postera die indulgentem ab equo repentino morbo præcipi
iustissimè interemit. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Hoc crudele & impium factum Fridericus Staphylus, Paparum conductitius, contra I
scribens, ita excusat, quasi Illyrico, vt homini priuato & infimæ fecis, tantum Archiepisco
Principem Imperij accusare minimè liceat.

Idem. Anno Domini 1534. sedem Apostolicam occupauit Alexander Farnesius, ad
senex: & qui antè fuerat Episcopus Ostiæ, gratioso Cardinalium suffragio amplissimum in
na Ecclesia culmen est adeptus. At quibus artibus & phaleris hanc Spartam ornauerit ille
cum gemitu paulò pòst experti sunt Christiani. Voluit autem Paulus iste Tertius (ita
iam Papa se dicebat) insigne quoddam, ab initio statim, successionis à Petro suæ ædere speci

Ideò cùm Nicææ in Italia Sanctissimum Patrem exspectarent Imperator, & Rex Fran
quis esset, homines intelligerent, haud minore apparatu putauit sibi eò loci ingrediundum
gò vti maximum suum splendorem, & maiestatem ab asinis ordiretur, in via ducentos, qu
equitabant Itali, mulos, egregiè suis ornamentis accinctos præmisit: quos insequuti sexagin
cinatores in villoso serico, attalico syndone, & purpura conspicui, Papam aduentare, haud
ro murmure, vt credere fas est, prædicabant: deinde verò incedebant satellites, quadraginta
lor, omnes amicti manicatis tuniculis, & redimiculis: omnes flauo colore vestium irradiab
capite nigri sericei galeri, candidis struthionum pennis, & cristis euincti supereminebant.
Magister Romanæ Curiæ, ad latus effulto regimento, singulari grauitate totum quiddam
ciens, quadrupedante sonipede ferebatur, insigni habitus ambitione refulgens.

Iam verò Catholicorum fucorum examen, cariosi, rasi, & nigris exesi chelydris Sacr
multis, auro, gemmis & serico Sanctorum reliquijs obuelatis exornati, in alto ferentes sex
flammantes in clara luce cereos albos, ijsque Papæ prælucentes eunt: quem in aureo atque e
emblemate vermiculato solio, subter extento fictili pretiolo cœlo, resupinum effulgentem,
naque triplici micantem multi humeris suis, & ipsi magnum & Romanum quiddam spiran
nixè gestabant. Ibat paulò antè, qui Sacramentum cœnæ in aureo sacello portans, illud ci
fusæ plebi monstrabat. Pontificem autem à tergo centum fortissimi milites, sclopetis & v
armati obseruabant.

Ita procedebatur in vrbe, omnibus attentis, & maiestatem rei stupescentibus, vsque ad
tium Papæ marmoreum: vbi consedêre Patres, & cuticulam curauêre suam. Non potuit
diutius latere Pontifex, quin Imperator etiam vltrò veniret, & patris sui pedes osculo qu
exciperet, quem vicissim medium amplexus Papa, osculatus est in summo capitis illius ve
vt vel inuitus intelligeret Cæsar, à quo reciperet hoc osculum, nimirum à domino suo. Hoc
do Paulus iste III. & pastor ouium Iesu Christi, vicarius Apostoli Petri, Nicæam in
venit.

At de hoc quia nemo tantoperè laborat: audiamus porrò Pauli huius auidam cruo
tim, & tyrannidem. Anno enim 1540. cùm alio modo Christianis in Germania princi
in causa Lutheranæ religionis repagulum inijcere non valeret, emisit ex Italia quadringe
eosque bipedum nequissimos homines, non sine salario quodam subornatos, vt ignes clancu
in Lutheranorum ciuitatibus alerent, atque hinc inde pestem molirentur.

At Deus clementer inhibuit euentum ita, vt de his nihil effectum acceperimus, quàm quòd
Inbeck audacia horum nebulonum flammis corruerit, sine tamen vllo Christianæ nostræ reli
nis detrimento.

Sed ne hoc quidem facinore crudelitas illius est satiata, quin anno salutis 1546. Cæsarem
arma capienda, & innoxio sanguine se polluendum incitaret, vnde graue illud bellum subit
Germania, omnium atrocissimum exarsit.

Eodem anno, dum plena tumultibus, & opertis omnia bellis intumescerent, vt putaret,
tatione latrocinijs suis patere viam: plurimos ad intoxicandas aquas, & venenis habitacula ho
num Lutheranorum inficienda, hinc inde passim, inaudito flagitio, ablegauit. Quemadmod
in Thuringia quidam Italus in scelere deprehensus, in quæstione fassus est, à Papa se, suique sim
pecunijs fuisse inductos, vt operam illi in hac re sedulam, aut quocumque modo præstantissi
quosque viros interimere ferret occasio, præstarent.

Atq

hîc videte, vos ô Christiani, inflatorum horum Sodomitarum audaciam, & sceleris! ouium Christi gregem diabolicis suis laruis decipiant, inducant, fallant, diuexent, & : ecquidnám aliud illi, in templo Dei sedentes, sibi volunt, quàm mundi huius opes, au- & potentiam?

Referunt de Leone 10. quòd, cùm sæpenumerò magna reuerentia gestaretur in lectica, am autem baiulos exorbitare, vel ad oppositum lapidem offendere contingeret: ille, qui bat, Papa protinus ad illud pressò molari infremuerit, edito suis in morem grunnitu, m quemque dominum, vt à manu fuerat, qui humeros suos oneri baiulando subijciebat, o pedo iuxta tempora semel atque iterum percusserit.

etiam dictus Papa ea humilitate præditus, vt, qui cum rogaturi supplices aduoluerentur os sæpius ad duas & tres vsque horas, antequàm aures petitioni daret, in luto & squalore t passus.

Iter faciebant quodam tempore Cardinalis quidam, & Abbas Fuldensis, Vlmam versus, nta equitibus, & ipsi quidem armis accincti, stipati. Cardinalis ergò in hoc ansam ar- dictis Abbatem incessit: Venerabilis Domine, anné existimas, S. Benedictum, ordinis m, tot equitibus ingressum fuisse? Indigniùs id tulit Abbas, & vt vicissim morderet, eun- dum interrogat Cardinalem: Dignissime Pater, vbi tu scriptum legis, eodem apparatu o, vttu, D. Petrum, qui & ipse vester antecessor, vt dicitis, erat, incessisse? Ita alter alteri su- lis, etiam sine præmio, monstrauit.

Donabatur Augustæ Vindelicorum Maximiliani Imp. filio Ferdinando, cum adolescen- vrsus. Eum aliquando nobiles currui ad trahenda ligna applicabant; atqui, nescio quo tum est, vt dum eum duriusculè tractarent, ille omnia perrumperet, indeque liber hinc cunque ferret impetus, excurreret. Accidit autem, vt, cùm alibi nihil mali molitus esset iam, non sine fato in templum quoddam, vbi missa legebatur, impingeret. Ergò imma- ad altare concitato cursu inuehitur, ibique officio stantem protinus prosternit sacerdo- que cæteros auditores eodem modo prosternit, neminemque in toto delubro, quem inta- quetet, præterit. Omnem prætereà ornatum pontificium dilacerat, dissipat, & in tenues minuit. Ita hoc examine habito mansuescere cœpit, & in aulam rediit.

nt docti, factum hoc typicum deinceps, cùm Passauij Ferdinandus reformatæ religioni, istarum furores, pacem statuisset, & eorum rabiem ceu vrsus quispiam fortis dissipasset, atum fuisse.

Vetustissima figura Mystica. 1580.

Tvbingæ in aula Cœnobij, quod nunc illustrissimus Princeps VVirtebergensis studiosis alendis consecrauit, vetustiss. extat pictura, pos̃t ipsas fores, totum Monachismum accuratissimè ob oculos proponens. Monstrum est cucullatum, per gradus veluti sese præcipitans, altero pede ceruino: vt, veloces esse illius pedes ad malè agendum, intelligas. Alterius pedis vicem gerit inuersa lucerna, vt, Monachismi ortum & progressum mera doctrinæ lucis euersione niti, scirent spectatores.

Manus habet aduncas, & rapaces; quarum vna impositum humeris saccum retinet, orphanorum nimirum & viduarum facultates: altera circulum gestat ex precatorijs illis globulis mirabiliter consertum; siquidem pro minoribus illis, quos Aue Maria vocant, sunt abaci tabellæ orbiculatæ: & pro denis illis maioribus, quos Pater noster appellant boni isti patres, singuli sunt taxilli, pulchrè cum tabellis illis cohærentes.

Sinum habet oppletum lusorijs chartarum folijs: cucullam à tergo, plenam illis nouem metis pyramidalibus, vnà cum globo, quo ad illas deijciendas vulgò vtuntur; vt, qua in re vitam illi consumere solerent, longarum precum prætextu domos etiam regum exhaurientes, nullus ignoraret. Collum est oblongum & asininum, vt, bestiarum more ventri deditos esse ipsos, nemo nesciat. Menti

vicem

vicem præbet quædam cyathi forma satis conueniens. Nasum facit canis caudam attollent cuius caput latranti simile præstat etiam ipsi Monacho capitis vicem, optimè sanè monach tratus simul & ingluuiem inexplebilem referens.

Deniquè à tergo desinit dorsi spina in contortum lituum, ex quo cum fumo quodam alius monachus, rapacibus pedum & manuum vnguibus, ad mensam quandam assiden rata pecunia indulgentias vna manu, altera verò κυβώτιον, quod barbarè Cyborium app quo illotum fatale crustum continetur, porrigit. Recitat Beza in Epistolis.

Alia antiqua pictura Mystica.

IN Geneuensi ci ctura inerat, in i Augustinianorũ v palàm omnib. appa diro etiam Iaphredi Taurinensis p ctoris hydram septicipitem so in aëre throno in referens, substrata n Romani & triplici di exornati spec e, ex p ias, peda Episcopalia Pontifices deniq; ipsi tima sanè stercora, q plus satis exsecrat mundum oportuit, tem, subiecta fornace, tring; à dæmonibus, illum thronum circu ibus accensa, miser decidentes excipiebat

Hi tum erant igi Opt. Max. hominum diam iustis pœnis vlci concionatores, donec memoria idem pro i bili sua bonitate, po missos aliquos, qui veternum vtcunque e rent, magnos illos h Spiritu sancto circundatos, prodire iuberet. Hæc itidem Beza in epistolis.

1580.

Memorabilia.

HOc tempore prodijt alter tomus operum Ioannis Goropij Becani, in quo inter alia talia r untur. Anubis canis caput habet, vt moneat, neminem, nisi sagacem, iter ad custodiam monstrare; & rectè docere, nisi ipse priùs nouerit, quod docet: præterea, eũ qui docet, animos se debere, & audacter latrare contra ignorantes. Canem autẽ symbolum doctoris esse, non de v antùm nomine, sed etiam ex Esaia discas; apud quem dicit Dominus. Speculatores eius cæci nescierunt vniuersi, canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes som & canes impudentissimi, nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam.

Hic videmus, populi siue pastores, siue doctores, siue Episcopos, canes vocari: quoniam ipso it tum scire & videre, quid in omnibus fieri oporteat; tum alta voce & magno animo docere tem, & lupos omnes à grege, quem custodiendum acceperunt, arcere. Accusat ergo eos Deus, on solùm non doceant, & latrent contra ignorantes: sed ne ipsi quidem videant & sciant veri Tum etiam tantum abesse, vt gregem pascentem contra lupos custodiant; vt ipsimet perpetuò lis inhient, auaritia nunquam satianda. Non habere itaq; eos, quæ in bono cane laudanda sun ea, quæ in hoc animali sunt vituperanda, voracitatẽ sc. & impudentiam, & pro vigilia altum so

Et alibi. Petasus Mercurij, Cardinalibus & Episcopis impositus, monet, cerebrum ijs & m tem esse debere ab omnibus perturbationibus tutam, nec vlla re externa sic percelli, vt à sanis si js dimoueantur. Quid dico, mentem ijs securam, & munitam aduersus omnes superbiæ, libid auaritiæ, inuidiæ, iræ, cæterarumq; id genus pestium impetus, esse debere? Id potiùs dicendum ipsos petaso suo moneri, vt alijs hominibus omnibus se præstent Mercurios, nec petaso dignos nisi vera Mercurij dotes in omni vita præ se ferant. Quid verò facit Mercurius? Interpres es iuncatis diuinæ, & eorum, quæ Iupiter imperat, celerrimus & fidissimus nuncius. Pacem caduceo

& pr

denunciat, ceu diceret: Pax vobis; quæ nisi sit, voluntatem diuinam exsequi nequitis,
im omninò sani consilij vobis ipsi, nedum alijs, dare potestis. Pax autem prima est, quæ
datur, omnes perturbationes, omnia interna bella procul excludens; quæ cui non fue-
ercurij imitatorem, nec voluntatis diuinæ, nec verbi paterni interpretem se poterit præ-
ergo Episcopi, videte Cardinales, quid petasus admoneat. Videte, ne pedum siue cadu-
m aliud nobis, quàm pacem, denunciet atque demonstret. Videte, ne mens vestra alas
ete, ne gressus vestri sint terreni; sed semper ad sublimia subuoletis. Videte denique, vt
bique sitis Mercurij, id est, & opere & verbo fidi interpretes diuinæ voluntatis.
dem autor pulchrè (quod apud alium neminem vidi) totius religionis nostræ symbo-
bus cœli reperiri, monstrat, vt apud eum.

Matth. Dresserus in libro de Pontificum insidijs per Germaniam. 1580.

le est, quod Vladislao Vngariæ regi accidit, cui mortem Iulianus Cardinalis & Eugeni-
ntifex scientes volentes attulerunt, cladeque omnibus posteris lugenda Christianos af-
am optimum regem ad bellum Turcis inferendum, crebris & importunis clamoribus,
m, iurisiurandi religione ab vtraque parte firmatam, impulerunt. Est enim hoc velut
pontificis Romani, quod in animo & ore habet perpetuò: nullam esse fidem hæreticis
, nec vllum fœdus cum hostibus religionis suæ, inconsulto se factum, esse ratum. Ex hoc
a augustoq; iuris pontificij principio, rumpi etiam & violari decennij inducias cum Tur-
oruit. Etsi enim iurisiurandi seruantissimus esset rex Vladislaus: plus tamen valuit pon-
ritas, quæ à iureiurando eum absoluit, & Turcos inuadere coëgit. Ac si res vlla est, quæ
esaris Maiestatem, aliosque imperij proceres potest, vt animis totis tales pontificum
es execrandas & fugiendas censeant: hæc est, quæ exitum tam tristem & lamentabilem

enim ad arma vtrinque esset ventum, & ferocibus animis pugnaretur: inclinari & infu-
acies Turcica cœpit. Hoc cùm penè fractus desperatione Amurathes conspicatus esset,
norum exercitu imaginem crucifixi Iesu, alta voce inclamauit: Crucifixe, si Deus, vin-
iam istam populi tui, qui iusiurandum nomine tuo datum, tam sceleratè violat. Mox
a fortuna, exercitus Christianorum cæsus est, Rex ipse in pugna deiectus equo, obtrunca-
anus à latronculis in fuga necatus est. Vt documentum statueretur omnibus posteris
le, quod velut è sublimi concionans, contra pontificium canonem testaretur, omnibus
principibus, non domesticis solùm fidei, sed hostibus etiam fidem esse seruandam.
ig tur detestandum illud pontificium euadet elogium; quod hæreticis fidem omnem
negat?
mperatori Sigismundo Papa hortator & impulsor fuit cum tot Cardinalibus, episcopis,
, vt innocentem Hussum cum socio Hieronymo ad ignis supplicium contra fidem datam
pateretur. Passus est, ne schisma, quod tunc in ore erat cunctis, fieret. Crematus est v-
d ita, vt pontificia quidem tyrannis stabiliretur, horrenda verò distractio, tumultus, &
entes passim consequerentur. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Inauditum. 1580.

anno prodijt in lucem scriptum de quodam latrone insigni, qui homicidia 964. patra-
at: vt ibi est videre. Monachij autem in palatio, vbi varia nobilium artificum reseruan-
, monstratur simulachrum cuiusdam latronis, qui etiam trecentis plures commisit cæ-
sup.

Franciscus de Rosieres Arch. Tullensis. 1580.

n Stem. Lotharing. multa & varia vetustissima diplomata recitat, in quibus sequentia
rba reperiuntur.
Rectores N. Ecclesiæ cum toto Clero, tam pro nobis, quàm prædecessoribus nostris semper
xorent. Vt Abbas & Clerus N. pro nobis, & liberis nostris, tam viuentibus quàm mor-
t: damus N. Villam cum pertinentijs, in honorem Dei, & reuerentiam beati Mauritij.
mus etiam N. Castrum cum pertinentijs, ob reuerentiam & amorem beati Martyris Mau-
s auxilio misericordiam diuinam consequi speramus. Item: Ne forsan detrimentum ani-
ræ faceremus: dedimus castrum cum villis.

Item. Pro ſatisfactione peccatorum noſtrorum, damus villam noſtram. Do villan
Abbati, & conuentui, vt, qui ſine intermiſsione coram Domino aſtant, orent pro me,
ctis, N. N.

Item: Venit præpoſitus N. cum Canonicis, ſupplicantes, vt, pro ſalutē mea, vxoris
rorum, ac parentum meorum defunctorum, vellem eis impertiri omnes decimas, quas
N. N. loco, tam in blado, quàm vino, &c. Ob prædictas cauſas conſenſimus, &c.

Item: Deſiderantes pro peccatis noſtris ſatisfacere, dedimus N. N. vt tenerentur orar
mabus N. N.

Item: Pro ſatisfactione malorum commiſſorum, do Eccleſiæ N. N. quartam partem
tus mei N. Item: Quia cupio adire terram ſanctam, do N. terram N. vt quotidie miſſam
Item: Fratribus N. quorum orationum meritis Deus me eripuit à multis malis, do comita

Talium & ſimilium emunctionum plena ſunt multa teſtamenta & cœnobiorū diplom
fundationes: quibus ſacerdotes & Monachi dominis ac principibus perſuaſerunt, vt E
cœnobijs multa relinquerent, & deuouerent fortunarum ſecularium, & redditǔum: tun
miſsis & meritorijs, ac precibus ſuis ipſis ſalutis æternæ certam facere copiam, quantumui
ſe contaminent peccatis: per quod ſanè horrendis & diris iniquitatibus, ac flagitijs occ
præbuerunt, & aperuerunt feneſtram: quiſquis enim improbus ſibi certò promittebat vit
nam, quantiſquantis etiam peccatis erat obnoxius: namque ſibi mercenarios rebatur eſſe,
ſe orent: & hac ratione magnarum terrarum illi, & gentium dominio ſunt potiti. I dem
ſunt polliciti ſalutem, & redemtionem ex purgatorio, precibus & meritorijs ſuis, cuius
pòſt beneficio, ne recordati quidem ampliùs fuerunt: ita vt tales, quantum ad precarias ill
tercesſiones, ſanè adhuc in purgatorio hæreant. Quàm grauiter verò de hac iniquitate r
ſint reddituri quondam iuſto iudici, non ſine æternæ ſalutis diſpendio comperient.

Item, qui ante ſupremum diem ſuum Eccleſiaſticis nihil reliquit teſtamento, vel alia
eo confictum fuit & diuulgatum, animam ipſius eſſe in purgatorio, & hîc nocturnis obar
temporibus, miſeram plorare, & ferales ingeminare clamores: illi eſſe ferendas ſuppetias p
& auri largitionibus, vt ab hoc cruciatu redimatur, & liberetur.

Ita Lector vides, aliquibus ſectam illam ferè nihil aliud eſſe, quàm ſpoliarium quodda
fictis Sacramentis quos inungunt, ſimul pecunijs emungunt. Et vbi non viuentium ſolū
inhiant, ſed etiam coruorum inſtar, præ nimia voracitate, ad cadauera etiam nondum
cta aduolant.

1580. *Auguſtinus Lercheimerus.*

CVm D. Lutherus anno 1521. reuerſus à Comitijs VVormatienſibus, patriam ſuam rep
& ex mandato Clementiſs. Illuſtriſsimi ſui Principis, Ducis Saxoniæ Ioannis Friderici,
ua prope Iſenacum caperetur, & in arcem VVartburgum abduceretur, quò tutus ibi foret à p
ptione & perſecutione Imperatoris, id quod tantùm octo reſciſcebant perſonæ, & fideli cu
bant apud ſe ſilentio: ecce nullus ariolus, augur, Magus, necromanticus, aut aruſpex, quoru
mi per vniuerſam Italiam & Germaniam quærebantur à Pontificijs, diuinare aut indicare p
vbinam locorum iſte Monachus lateret. Quare autem diabolus plurima nequeat prodere
ibus, quemadmodum nec infantem Chriſtum prodere potuit Herodi Regi, habes rationes
Rupertum Tuitienſem libro 12. cap. 3. de victoria verbi Dei. Imperatore 120. Rudolfo 2.
233. Gregorio 13.

Idem. Præſul Eccleſiæ N. cui ſpiritus ſuus theſaurum monſtrauerat in quadam lapicidin
tiqua, conſpexit ibi quandam ciſtam, ſuper qua recumbebat canis ater: accedit igitur, tunc
corruit ſaxifodina, ipſumque oppreſſum enecauit. Hic aliquid eſſe credebat, quod nihil era
rat tantùm ſpectrum ſeu larua diabolica, vel oculorum faſcinatio: qualis & alij cuidam accidi
rico, qui geſtans ſecum aliquando ſuum breuiarium ſeu libellum precationum, præteribat lo
in quo ſedebat quidam necromanticus cum ſuo collega, qui dixit: En Hypocritam iſtum, qu
videri religioſus, & ſecum geſtare ſuum breuiarium: cùm tamen ſint tantummodò chartæ luſ
Intuens ergò ſuum librum ſacerdos, deprehendit, eſſe tantùm folia luſoria, indignatus igitur
cit. Alij accedebant & tollebant, & illis non erant eiuſmodi chartæ, ſed verus liber. Hîc etiam p
lia re habebatur id, quod reuerà ſic non erat.

Idem. Cornelius Agrippa Magus, diabolum circumduxit ſubinde ſecum, ſub ſpecie canis
ei reuelabat & perficiebat quælibet, & quæcunque diabolus præſtare poterat. Et quidam eius fa
lus narrauit mihi, ſe aliquando voluiſſe ipſum relinquere, & valedicere eius famulitio: cumque
rus abeſſet, ipſe interim, collectis ſuis ſupellectilibus, parauit iter, Agrippa autem reuerſus, can
ſuum, recumbentem illic ſuper lectulo, demulcebat manibus, & conuerſus ad famulum quæreb
quare vellet abire?

Hic Agrippa iactabat, ſe & illum abbatem nôſſe artem, qua omnia poſsint facta & res reſc
24. horarum ſpatio, quantocunq; etiam abſint locorū interuallo, & hoc quidē medijs naturalib

Verù

m hæc esse naturalia, putumputum est mendacium: quis enim tantæ sit vecordiæ, vt al-
m,& Spiritum iniquum esse angelum bonum credat.
tempus præterlapsum fuisset, quod illi Diabolus indulserat; & horam mortis suæ jam
entiret Agrippa; soluit fasciam collarem cani, notatam prodigiosis characterib.& literis,
exsecranda bestia, tu in perpetuum me deturbasti exitium. Igitur excurrens canis, insi-
luentem Lugduni (vbi hoc factum,& Agrippa mortuus est) Rhodanum, & in aqua re-
nemini pòst ampliùs visus fuerit. Hic Magus decoratus ab Imperatore fuit insignibus e-
ti: & se nominauit consiliarium Cæsareum.
. Doctißimus atq; celeberrimus Albertus Lavinganus, propter ingenij & judicij exqui-
cellentiam, nomen Magni meritus, nolebat esse contentus egregijs donis, quibus eum
Max. præ alijs largiter dotauerat & ornârat; sed animum insuper adiecit etiam artibus
diabolicis, & necromantiam exercuit, vt ita majorem sibi acquireret laudem: Magna-
& dominis ac Principibus esset commodo & delectamento. Ideoq; Episcopatu Ratis-
abdicans, factus est Coloniæ Monachus, ordinis prædicatorum.
nit Aquis post coronationem Cæsaream Imp. VVilhelmus comes Hollandiæ, cũ comita-
m Principum, dominorum, & optimatum, quibus ibidem tempore festi natalitiorum
su Christi, in hyeme splendidum & opiparum exhibebat convivium. Huic interesse de-
n iste facetus, & præstigiator Monachus Albertus: ille suis artibus, in honorem, & animi
minis & Magnatibus effecit, vt videretur tota aula florescere, & ferre flosculos, plan-
s, fructus, herbas, frondes & gramina speciosißima & lectißima; ibi circuli, alaudæ,
luscinia & fringillæ cantabant suauißimè, non secus, ac si medius viveretur tempore
us.
ectaculis & delitijs adeò capiebatur & gaudebat Imperator, vt fratribus Ordinis Alberti
onauerit egregium quendam agrum feudatarium, & execrandum hoc & detestandum
tanquam virtutem, & laudabile opus seu beneficium, tam splendidè remuneraverit;
io hac ratione motus, non esse peccatum hoc, cùm à Monacho, tam sancto patre,
s, volentibus, approbantibus & applaudentibus tot Prælatorum & optimatum Spiri-
t perpetratum.
. Parentum nostrorum ætate, ante annos septuaginta vixit Ioannes de Tritenheim, vir
& sapientia aliâs laudatißimus: verùm in hoc parùm sapiens, quòd erat familiaris &
iabolo: quanquam hoc minimè fateri volebat, sed aiebat, omnia naturaliter sic fieri;
n nunquam vllus mentis suæ compos homo Christianus facilè crediderit, qui acta eius
udiet. Fuit autem Abbas Spanhemij in Handsruck (ibi, iuxta proverbium, Diabo-
us præsul) ibiq; bibliothecam construxit lectißimam.
o verò loco fuit eiectus & propulsatus à Principe, nescio quibus ex causis; & à suis fratri-
chis, odio & invidia persequentibus & detestantibus ipsum, propter ingenij & sapientiæ
quòd præ ipsis celebre esset nomen eius in omnibus locis, & volitaret per ora viro-
laudatißimorum, Regum, Principum, & Dynastarum: & quòd in monasterio seue-
aret disciplinam, quàm ipsis placebat. Dicebat tamen, præter spem hoc sibi non acci-
ritum enim suum sibi aliquot ante annos indicâsse, quòd non esset moriturus Abbas
ensis. Hoc verò, quod jam de ipso referam, sæpißimè audiui à viris autoritate &
ßimis.
erator Maximilianus 1. laudatißimus ille, habuit vxorem Mariam, Caroli Burgun-
am, quam diligebat amore ardentißimo, cuiusq; mortem dolebat maximoperè. Et hoc
habuit isthic Abbas, & illi significari curat, seipsi iterum oblaturum illam, quò oculos
re & serenare ex illius vultu possit.
uasus igitur speq; metuq; Imperator, consentit in periculosißimam vecordiam. Eunt
uoddam conclaue ipsi vnâ, adiuncto & alio quodam, vt tres fuerint; & prohibet eis
nticus per omnes diras, ne quisquam verbulum proferat, quàm diu actus cum spectro

r Maria accersita ad eos ingreditur, vt quondam Propheta Samuel ad Regem Saul, & corã
bulat valde specioso vultu, & egregiè compositis gestibus & greßibus, & tam apprimè
ivæ Mariæ formam, vt discriminis nihil deprehendi, & ne minimum quidem desiderari
adeoq; in obseruatione, contemplatione, & admiratione similitudinis eius recordaba-
ator, ipsam quandam maculam nigram habuisse in occipite: in hanc igitur animaduer-
oq; eandem adesse vidit, cùm secundò iterum coram eo transiret. Adeò probè nouit Dia-
omodo se quiuis habeat, tantaq; valet memoria, tantusq; est artifex in repræsentandis
s & contrafacturis.
e horror invasit Imperatorem, & nutu mandauit Abbati, vt dimitteret spectrum; ad
nde dixit tremens & iratus: monache, ne pòst mecum sic ludas ampliùs, & addidit: quàm
potuerit se continere, ne quid ad eam loqueretur: quod sanè si factum esset, ipsum Dia-
remisset illicò: id quod quærebatur hac arte; Deus tamen Clementiß. prohibuit iniuriam
vt, postea has diabolicas technas & præstigias esse fugiendas, admoneretur.
c Abbati adeò studiosè deseruiebat suus Spiritus, vt habuerit eum omnibus temporibus &

Anno

locis promtifsimum: & si quando peregrinabatur, & diuertendum erat in locis, vbi d
ctualia, Spiritus ei apportauit aliunde cibum & potum. Quodam tempore iter fecit i
niam, & cum alijs comitibus habuit secum quendam magni nominis virum, consiliar
Majest. & ciuitatis N. qui hæc narrauit. Hi alicubi succedentes diuersorio, nihil offend
verecundij, vel potulenti. Tunc Abbas tantummodò pulsauit fenestram, & dixit: A D F E
pòst patina cum cocto lupo pisce ipsi per fenestram porrigebatur, cum lagena plena veter
De his Abbas edit & bibit: reliqui abhorrebant & renuebant: id quod & ego sanè feculen
Maluissem quippe fame perire, quàm à Diabolo victum petere vel accipere. Hoc en
suo exemplo nos Dominus Iesus Christus, cùm Satan ei consuleret, vt ex lapidibus facer
ipseque respondit: hominem non ex solo viuere pane, &c. Verùm vnde Diabolo suppeti
& pisces? nunquid creauit ea? nequaquam, non enim potest, sed suff ratus est alicubi ex
diuitis domini culina & cella. Coqua cùm exponeret piscem, quò deferretur ad men
ibi abreptus est, ipsa nesciente, quò; & procul dubio huius causâ malè audijt ab her
in suspicionem furti venit. Vinum facilè potuit acquirere, cùm claues habeat omnium cel

1580. ## Adrianus Rheinmannus.

RECitat Iacobus Ratz in libello de inferno, huiusmodi historiam. Novi quendam v
gelheimij, is aliquando per tres continuos dies jacebat exanimis: & quia adhuc
nilt. æ exiguum habebant calorem, & motum imbecillem, quanquam corpus totum
mortuum erat, in feretro relinquebatur, nec humi mandabatur. Die verò tertio redijt a
sculum sibi afferri petijt, & ab hinc quotidie maiores acquisiuit vires & incrementa sanita
modùm incepit narrare horribiles visiones, quas omnes stupebant auditores, & ille ipse
rebat dicta, totusq; tremebat, gelidusq; per membra diriguit sanguis: inter alia autem
etiam, se in infernum introspexisse, & referebat nomina quorundam magnatum, quos
agitari cruciatibus perhibebat: addebat etiam, inferni solum esse stratum plattis monach
sacrificulorum, vice lapidum, adeò multos ex illo grege esse in inferno.
Tunc interrogauit eum quidam vir nobilis: quem honoris gratia nolo nominare
vidisti quodpiam solium, destinatum & paratum mihi? Respondit ille, non, domine
non habetis vllum in inferno sedile: sed podicem tuum cogêris nudum collocare super c
nisi resipueris, & vitam emendaueris. Cumq; hæc, & alia visa referret hominibus; Ecc
Moguntini eum ad se vocabant, & seriò iniungebant ei altum & perpetuum silentium, a
se illi indignis modis os obturaturos esse. Nunquam verò iste deinceps poterat exhila
indulgere genio, seu gaudijs mundi volebat; aliquot tamen adhuc vixit annos. Im
Rud. 2. Pp. 233. Greg. 13.

1580. ## Stephanus Tzegedinus, Carolus Molinæus, Fulmen Brutum, Georgius Nigrinus, Regis-curia, Sutlinius, & alij complures.

GRauiter differunt de quæstione iudicis in causa religionis, & statuunt, se Pontifices g
ûmis ex rationibus non posse pro iudicibus agnoscere. Iampridem enim aiunt eos
vno, decem, vel viginti accusatoribus, sed à maxima parte Christianitatis, videlicet Angli
tia, Dania, Suecia, Belgio, maxima Germaniæ, Heluetiæ, Galliæ, Vngariæ, Transsyluani
imò etiam ab alijs Ecclesijs, quæ in Africa, Ægypto, Syria, Asia, Græcia, Oriente, &
mundi plagis nomen suum ad Christianas Ecclesias profitentur, non modò multorum
simorum criminum fuisse accusatos, sed etiam proprijs plurimorum suorum Catholicoru
pr s historijs, exemplis, testimonijs, præiudicijs & confessione conuictos: & ideo tanquam
petentes, meritò rejiciendos esse.
Sunt autem maximi ponderis crimina, quorum eos agunt reos, vltra triginta, singula
tim non tantùm nominata, verùm etiam grauissimis argumentis apprimè deducta, & luc
rationibus comprobata: quæ animus referre horrescit: & reticere propter bonos charitas iu
ctor horum auidus ad ipsos authores recurrat.

1580. ## Michaël Eizingerus.

REfert, Philippum Melanchthonem, cùm Guilhelmus Nassovius, Auraici pater, filior
nituras ei protulisset; & de singulis iudicium ipsius exquirens, eam, quæ est Auraici, p
gâsset, dixisse: multa quidem eum moliturum ac magna, sed mortem fore violentam. Na
tem est anno Domini 1533. die Aprilis 13. hora 14. minut. 12. eique Aquarij gradus as
quemadmodum etiam Carolo quinto Cæsari, atque Carolo Burbonio. Idem etiam ip
nelium Gemmam & alios Astrologos prædixisse, Eizingerus refert. Omnibus autem notu
aliquoties eum fuisse in magno periculo mortis violentæ, cui adhuc est expositus. Imp. 120
2. Pp. 233. Greg. 13.

David Chytræus in Chronico.

paucis notum fœdus Smalcaldicum, & quibus pactis ac conditionibus
tum fuit: adscribenda duxi ex Chron. Chytræi sequentia.
us Smalcaldicum, ait, quod inter Ducem Saxoniæ electorem & cæteros principes, qui
m Augustæ vnà exhibentes, sententiâ Cæsaris damnati erant; primò inchoatum, & sex
itum erat; iuxta decretum proximo mense Decembri Smalcaldiæ factum, in annos de-
gatum est.
ulæ fœderis, quod me puero, in toto imperio, in omnium ore erat, & multis formida-
tur: Ioannes Fridericus, & Ioannes Ernestus frater, Duces Saxoniæ: Philippus, Erne-
ncifcus, Duces Brunsuuicenses, & Lunæburgenses: Vlricus Dux VVirtebergensis: Philip-
rafius Hassiæ: Barnimus & Philippus duces Pomeraniæ: Anhaldini, Gebhardus & Al-
nites Mansfeldenses: & ciuitates superioris Germaniæ Saxoniæ, & maritimæ, Argenti-
, Francofordia ad Mœnum, Constantia, Vlma, Eslingen, Reutlingen, Memmingen,
um, Lindauia, Biberacum, Isena, Magdeburgum, Brema, Brunsuiga, Goslaria, Hanno-
inga, Einbecca, Hamburgum, Lubeca (quæ tamen paulò pòst se iterum exemit) & Min-
serunt: & se ad mutuam beneuolentiam, fidem & defensionem: si quis præsenti aut futu-
e, eos, eorumué subditos, ab agnitâ veritate verbi diuini, vi armatâ depellere, & ad pristi-
iterum adigere conaretur, sanctissimè obligârunt: ac ne quis moto bello, absq; alterius
voluntate, cum hoste paciscì, aut, si exeunte hoc decennio, nondum finitum esset, ne quis
nisi eo finito, discedere possit, & alia, pacti sunt.
duersus Cæs. M. vel vllum Imperij statum, sed tantùm ad conseruationem Christianæ ve-
acis, & propulsationem iniustæ violentiæ, in casu necessariæ defensionis, sancitum esse, te-

ro deinde prolixiore scripto, cætera ad fœdus & defensionem pertinentia, constituuntur:
anei, Saxo & Hessus, qui per vices singulis semestribus præsint: Tredecim consiliarij belli-
atio & conclusio, an sit suscipiendum defensionis causâ bellum, penes omnes ordines sit.
ngulorum sententijs auditis non conueniet, tredecim suffragia, secundum pluralitatem
decident: ex quibus duo elector Saxoniæ & frater, vnum duces Brunsuicenses, Lunæburg.
i & Mansfeldici, duo Hessus: vnũ dux VVirtebergensis: vnum Pomerani: tria nomine ci-
uperioris Germaniæ, Argentina, Vlma, Augusta; totidem nomine Saxonicarum, Magde-
ma, & Hamburga habebunt.
niam ad conducendos duces & milites necessariam, principes Torgæ & Casselæ, ciuitates
, Brunsuigæ; Sueuicæ, Vlmæ deponent. Principes (exceptis Pomeranis & VVirteb. qui re-
dus accesserunt, ideoq; nondum taxati sunt) 70000. ciuitates (exceptis Augusta, Fran-
Campiduno, Hannouera, Hamburga & Minda) itidem 70000. ex quibus 52000. ad bis
itum: 88000. ad decem millium peditum stipendia in duos menses conuertantur. Postea
Virtebergensis decem millia ad stipendium menstruum Stutgardiæ: Augusta pro duobus
, decem millia: Francofortij 6000. Campidunum 18000. Hamburgum 8000. Han-
534. se collaturos promiserunt. Pomerani eo anno nondum de taxâ conuenerant. Quòd
as bellum gerere coget: eadem ratione, pro tertio, quarto, quinto, sexto mense ordines con-
Belli tempore summi duces, si ipsi vnâ ibunt, singulis mensibus, mille ducentos: si alium
nt, quadringentos flor. pro suâ mensâ à ministris: singuli consiliarij bellici centum; ex
i fœderis ærario accipient. Explorationibus septem vel octo millia destinata sunt, & singuli
tatus, consiliarij & alij, quidquid ἀξιόλογον cognoscent, ad sum mos duces statim referre

lta etiam alia, de modo defensionis: de saluo passu per aliorum vrbes, de controuersijs à
duce & consiliarijs belli dirimendis: de lucro, si quod ex bello redundet, iuxta proportio-
tributionũ diuidendo, & si quis ex confœderatis captus fuerit, vel oppida & arces amiserit,
x fiat, priusquàm in integrum restitutus sit, &c. sancita, sed suscepto post decenniũ bello,
ruata sunt. Optimũ autem & firmissimum fœdus est, iustè agere. Imp. Rud. 2. Pp. G. eg. 13.
m. Carolo Imperatore intestinis Hispanorũ seditionibus, & bello Nauarrensi in Hispaniâ re-
& postea continuis nouem annorum bellis Italicis implicito: etsi tristissimis calamitatibus
ars Italiæ horribiliter vexata est: tamen, vt nihil mali permittit Deus, vnde non aliquid bo-
t: ita consentaneum est, illis ipsis bellis, Deo ita gubernante, Carolum occupatũ fuisse hanc
b causam, vt absente Cæsare exsecutio edicti VVormatiensis impediretur, & doctrina Euan-
iùs & latiùs propagari in Germaniâ, & exteris nationibus posset.
m. Non procul ab Oeniponte conspecta sunt hæc φαινόμενα in cœlo. Camelus progrediens
os montes, & respectans circum illos montes, & circa camelum vndique flamma erat. De-
odibat lupus extra duos montes, & respectans & vomens, sed non erat circa montes flamma.
oco erat leo progrediens, & stabat in ipso aditu cataphractus vir, Leonem blandè contrectans
nu, alterâ leo ei pedem porrigebat, quasi ipse quoque blandiens. Quarto loco stabat aquila,
collo pedem vnũ habens, altero pede videbatur petere viri collũ, nec attingere. Anno 1532.
dem. Eadem die, quâ PP. Vrbanus 7. eligebatur, terræmotus horribilis Viennam Austriæ,
a Morauiæ, & Bohemiæ loca concussit. Viennæ ædes quã plurimæ labefactatæ: Turris D. Ste-

phani ita cóquaſsata, vt ruina illius metueretur: & ne ſalugio deſtruẽdo conſiliū capi n
Templum cœnobij Scotorum, & Hoſpitium ad ſolem aureum, patrona & familia illius
& hoſpitibus aliquot oppreſsis, concidit. Caſtellum Caniſianum in finibus Hungarici
parte, magnâ militum ſtrage factâ, corruit. Praga quoq; haud parùm contremuiſſe fertur.
cul à Viennâ Auſtriæ, agri Mephitim exhalârunt: & ſolum pluribus locis locuſtis atris c
fuit, quæ ſub pedibus calcatæ, teterrimum odorem efflârunt. F. Anno 1590. menſe Septe

Quia celebris illa religionis transactio Paſſauiæ facta paucis nota
ſcripſi & illam ex Chronico Chytræi.

Nos Ferdinandus, &c. fatemur, cùm bellicos motus iſtos in Germaniâ, ex Philippi
uii Haſsiæ cuſtodiâ, præcipuam originem & cauſam habuiſſe, intelligeremus: adducti am
iâ ſalutis, & pacis Imperij publicæ, fratrem noſtrum Carolum Imp. amanter rogauimus,
ratione Landgrauij, & cohærentibus negotijs, quæ cauſam bello præbuiſſent, amicam trac
nobis inſtituere liceret. Quod cùm à Cæſare impetraſſemus, nos & filius Maximilianus Rex
cum Mauricio Saxoniæ, & Alberto Bauariæ duce, præteritis paſchæ diebus Lyncij conuer
poſt varias deliberationes, vtile ac neceſſarium iudicauimus, alterum conuentum, ad 2 6
hac vrbe Paſſauio inſtituere, & electores ac principes Imperij adſcriptos, velut interceſſores,
hibere.

Itaq; nos & dictus elector Saxoniæ, & reliquorum quinq; legati, nomine Moguntin
Brendel: Colonienſis, Henricus Saltzburg: Treuerici, Philippus à VVinnenberg: Palatini Fr
douicus comes in Königſtein: Ioachimi Brandeburg, Adamus Trode: deinde Erneſtus Arch
Saltzburgenſis, Mauricius Dryopolitanus, VVolffgangus Paſſauienſis, & Albertus Bauari
perſona: nomine verò Ioannis Brandeburgici, Bertholdus Mandeslo, & Andreas Zoch: V
mi Iuliacenſis, Guilhelmus Keteler: Philippi Pomerani, Iacobus Zitzeuuitz: Chriſtophor
bergenſis, Thodoricus à Plieningen comparuerunt, cum quibus cauſam tractare cœpimus
mùm electoris Saxoniæ, & confœderatorum principum poſtulata & grauamina duobus ſcr
poſita, accepimus & expendimus: & re accuratè deliberatâ, ſequentes articulos & me
propoſuimus.

Elector Saxoniæ & fœderati principes, ante 12. Auguſti, ab armis diſcedent, & Cæſa
ieſtati ac Imperio obedientes erunt, copias ſine vllius detrimento dimittent, vel Regi Ferd
militare ſinent, vrbes Imperij & alios ſtatus, quos armis ſibi adiunxerunt, patentibus literi
ligatione liberent. Philippus Landgrauius Haſsiæ, conditiones in Salinis Saxonicis ipſi præſ
denuò ratas habebit, & perficiet, nec cuſtodiam ſuam vlciſci conabitur, ſed vt obedien em
cipem decet, deinceps ſe erga Cæſaream Maieſtatem, nos, & Imperium geret. Ambo etiam
res, Saxo & Brandeburgicus, & Palatinus VVolfgangus, obligationem antea datam renou
& Reginæ Mariæ vel ipſius præſidenti Machlinenſi ad 6. Auguſti diem tradi curabunt. His
Landgrauius cuſtodiâ liberabitur, & ad 11. vel 12. Auguſti in arce ſuâ Reinfels, ſiſtetur.
etiam militum copias aduerſus Saxonem, Haſſum & ſocios iam conductas, aduerſus eos, qui pa
tionem hanc accipient, non conuertet, nec in eorum ditiones collocabit.

Permittit etiam Cæſarea maieſtas, vt Landgrauius inchoatam vrbis Caſſellæ munitione
ficiat, executionem quoq; ſententiarum in controuerſiâ Naſſaënſi planè inhibebit, donec li
Landgrauio, amica compoſitio inter partes inſtitui poſsit, vel per vtrinq; delectos electores &
cipes arbitros, cauſa recognoſcatur, & intra biennium decidatur. Adminiſtrator ordinis T
nici, & Henricus Brunſuicenſis, actiones, occaſione præteriti belli Smalcaldici aduerſus Lan
uium inſtitutas vel inſtituendas, inhibebunt: donec grauamina, ad Imperij Rempublicam
nentia, per Mauricium & Heſſum in hoc conuentu propoſita tollantur.

Quod ad religionem, pacem, & iuſtitiæ adminiſtrationem in Imperio attinet: pax relig
vſq; ad proxima comitia dabitur, in quibus de ratione hoc diſsidium amicè componendi, ve
concilium generale aut nationale, vel colloquium, vel communem Imperij conuentum, deli
bitur.

Hunc de religione articulum Rex Ferdinandus, ac electorum & principum legati, in eo
conuentu Paſſauienſi, ſcripto peculiari ita declarârunt, vt conſtans & perpetua pax in cauſâ
gionis, ſiue componatur amicis rationibus: ſiue non componatur, inter Cæſaream & Regiam
ieſtatem, electores, principes & ſtatus Imperij; ſeruetur, & ex conſenſu Iudicij Cameræ coniu
Auguſtanæ confeſsioni deinceps non excludantur.

Articuli ad libertatem Germanici Imperij pertinentes, à Mauricio exhibiti, in comitijs
pedientur. Ad conſilium verò Cæſaris aulicum, quod Imperij negotia tractabit, conſiliarios G
manos Cæſar adhibebit, & Germanica negotia non niſi per Germanos tractari ſinet, libertatem
rò Germaniæ patriæ ſuæ non imminuet: ſed omnibus viribus conſeruare, & augere ſtudebit
ne Mauricius; & fœderati hos articulos neglectum iri metuant; Ferdinandus & Maximilia
ſpondent, ſe vnà cum electoribus & principibus, primo loco in comitijs hæc negotia Cæſari p
poſituros, ac vt ad exitum deducantur, adiuturos eſſe.

Galliæ Regem quod attinet, ex legati illius oratione apparet, quædam ad communem pacem, quædam ad ipsum priuatim spectantia ab eo postulari. Cùm autem publicæ Germanico Imperio cura ad Cæsaream Maiestatem, electores & principes pertineat; de pri- negotijs per electorem Saxoniæ ad nos referre poterit, vt Cæsari postulata ipsius à nobis itur.

i ob Smalcaldicum bellum à Cæsareâ Maiestate bonis exuti, vel proscripti sunt, Palatinus ric s: VVolfgangus princeps in Anhald: Albertus comes Mansfeldicus, cum filijs Ioan- do, & Carolo: Philippus comes ad Rhenum: Christophorus comes Aldeburgicus: Baro in Heidecc: Fridericus à Reiffenberg: Georgius à Reckenroth: Sebastianus Scherth- e in gratiam Cæsareæ Maiestatis recipientur, & in possessiones ac bona sua restituentur, nceps Cæsari & Imperio obedientes sint, & qui in Galliâ militant, intra sextam hebdo- declarent, & post trimestre in Germaniam redeant. Quibus damnum hoc bello datum m eo nomine litem fœderatis mouebunt. Omnibus, qui hoc in bello aduersus se militâ- ar ignoscet: etiam Alberto Brandeburgico, si ab armis discedet, & copias ante diem imittet.

er Henricum ducem Brunsuicensem, & nobiles, bonis & domibus suis ab eo exutos, Brandeburgicus electores, & Ioannes Brandeburgicus, & Philippus Pomeranus, velut rij Cæsaris, intra trimestre amicè transigent, & nobiles saluis actionibus cæteris resti- [illegible] controuersias ducis Henrici Brunsuicensis cum vrbibus Brunsuigâ, [illegible]. (sed cum Goslariensibus à se obiectis dux Henricus [illegible] amè pro suo arbi- [illegible].) Hæc Cæsar pro se & successoribus, & confœderati principes, Mauricius ele- [illegible], Otto Henricus Palatinus, Ioannes Albertus Dux Megapolitanus, & Guil- Landgrauius Hassiæ, pro se & hæredibus, & omnibus, qui hoc bello ipsis militâ- Ferdinandus ac Maximilianus Reges, electores, principes ecclesiastici & politici, pro ata habent, & perpetuò fideliter seruaturos & defensuros, promittunt.

empla verò huius recessus tria, Regis Ferdinandi, & electorum Moguntini ac Palatini, scopi Saltzburgensis, Alberti ducis Bauariæ, & Mauricij Saxonis, ac Guilhelmi Hessi op[illegible] subscripta, & appensis sigillis confirmata sunt, quorum vnum Cæsareæ Maiestati, ordinibus Imperij, tertium electori Saxoniæ & socijs tradita sunt. Actum Passauij 2. An- no Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, cæterorum vicesimo se- c celebris illa, & toti Imperio salutaris pacificatio Passauiensis, quæ fundamentum & atum publicæ salutis & tranquillitatis Germaniæ eo tempore fuit, ac, quod ad reli- tem attinet, deinceps ad omnem posteritatem, Deo iuuante, futura est, habita est anno 1552.

m. Etsi Imp. Car. 5. edictum contra Ecclesias nostras asperius in conuentu (Augustano) amen cùm Moguntiæ paulò pòst Albertus Archiepiscopus Moguntinus & Palatinus Lu- de Germaniæ pace cum eo colloquerentur: & Heldus vicecancellarius, Cæsaris astantis no- riùs respondisset: Cæsarem, qui alia etiam regna haberet, decretum aduersus hæreticos in factum, etiamsi vastanda esset Germania, exequi decreuisse; Cæsar hunc interpellans di- bitur: Hæc non iussi te dicere. Nolo enim vastari Germaniam, quia & patria est, & sum- eâ imperij decus accepi. Et Imperator salus orbis terrarum, quantum potest, Deo juvante, e debet. Datâ igitur Moguntino & Palatino, de pace cum protestantibus agendi, pote- nfectam tandem Ratisbonæ confirmauit anno 1531.

m. Christianus Holsatiæ dux, metropoli Daniæ, Hafnia, superiore anno vi potitus, Rex Da- natur die suo natali, quam festiuitatem Albertus I. Borussiæ Dux, cum coniuge Dorotheâ, ni sorore, cohonestauit. Preces ac ritus sacros adhibuit D. Ioannes Bugenhagius, pastor ergensis, quem ad doctrinæ religionis, & rituum ecclesiasticorum, & scholarum constitutio- m, in regnum Daniæ Christianus euocârat. Optârim autem, ordinationem illam ecclesia- egni Daniæ, breui libello latino, tunc à Bugenhagio comprehensam, pluribus notam esse, em Ecclesiarum & totius administrationis ecclesiasticæ formam, Lutherus & collegæ i- ximè probârint, in alijs etiam gentibus plures cognoscerent.

ucis ante coronationem diebus, Rex, extructo in frequentissimâ vrbis parte tabulato edito omnibus, qui ex toto regno conuenerant, nobilibus ac ignobilibus, regni ciuibus, prælegi o linguâ Danicâ, Episcoporum aduersus se & regnum, & puriorem Euangelij doctrinam, olitiones & practicas, durante in tertiam vsq; horam recitatione, curauit. Inter cætera, quòd, Rege Friderico, nec Ioannem iam electum, nec alium quemquam Regem habere: sed ipsi Re- & suo arbitrio regnum administrare instituissent. Eaq; de re literæ ab ipsis confectæ, quas si- & aliorum Regni senatorum, quos in sententiam suâ pertraxerant; (Dominicâ post festum i) munierant: publicè tum propositæ sunt.

citata etiam edicta, sanguine scripta, & proscriptiones vitæ ac bonorum omnium, non mo- rsus Euangelij doctrinæ ministros, verùm etiam aduersus omnes alios, cuiuscunq; ordinis homines, qui doctrinam illorum approbarent. Quæ edicta ab Episcopis, regiam sibi pote- vendicantibus, sub nomine senatus regni edita, causam primam tristissimorum motuum itatum, quæ hoc biennio Regnum afflixissent, fuisse constaret.

De Rodscildensi nominatim commemorabatur, eum effigiem suam Mariæ Belgici G
trici, tum recens factæ, misisse, ac coniugium illius ambiuisse, vt resignato episcopatu Re
crearetur. Propter hæc & alia plurima Episcoporum facinora, & machinationes malitiosa
stodiæ episcopos mandasse, Rex indicari vniuerso cœtui iussit, & interrogari, an cupia
modi episcopos diutius Reip. regni præesse, & hos captos in pristinam dignitatem & poten
stitui? Acclamante autem, præeuntibus certis præconibus, populo: decretum de his remou
politicâ episcoporum potestate deinceps abolendâ, executioni integre datum est.

Sic episcopos (annis circiter 350. postquàm à S. Canuto primùm consilijs regni publ
hiberi cœperant) Christianus in his regni comitijs, ex senatu remouit, & reditus eo m ac
omnia in regium fiscum redegit: collegijs tamen canonicorum conseruatis, hac condition
beneficia & canonicatus, suo arbitratu, ministris aulicis & alijs benè meritis conferat, & can
suis templis, doctrinam Euangelij, aliasq; cantiones & ceremonias, verbo Dei congruentes,
omnibus idolis & superstitionibus pontificijs, seruent.

In locum verò septem Episcoporum regni Daniæ, superintendentes septem, qui Episco
officium deinceps obirent, & totius ordinationis ecclesiasticæ custodes & executores essent: a
Bugenhagio, præsente Rege & senatu regni, in summo templo Hafniensi, decimoquarto
gis coronationem die, Hafniæ ordinati sunt, Anno 1537.

Idem. Venerant Naoburgum Pontificis Pij IIII. legati, Zacharias Delphinus, & Ioann
ciscus Commendunus, episcopi: eademq; die vrbem ingressi erant, Cæsaris Ferdin nom
to comes in Eberstein, Felix Bogislaus baro in Hassenstein, & Christophorus Meela Regni B
vicecancellarius, qui postridie in senatu principum auditi, nomine Imperatoris hortati sun
cipes, vt ad synodum Tridenti indictam & legitimè celebrandam veniant, vt huic pernicio
gionis dissidio, & consecutis inde calamitatibus Germaniæ, finis salutaris tandem imponatu
bus post aliquot dierum deliberationes respondent principes: se inuictissimo Cæsari pro p
citudine, & amore erga Rempublicam & ipsos, reuerenter gratias agere. Quod autem ad con
à Pontifice indictum attinet, se non recusare liberum, Christianum, & Vniuersale concilium,
non Papa, sed verbum Dei index sit, & episcopis iuramenta remittantur, & ordinibus Aug
Confessionis voces decisiuæ concedantur.

Sed animaduertere se, pontificem Romanum indixisse concilium Tridenti continuar
& suis tantùm iuratis episcopis potestatem dicendæ sententiæ concedere: quod ipsi semper a
conuentibus Imperij iniquissimum esse protestati sint. Hac de re reuerenter se Imperatorem
re voluisse: sed integrè respondere hoc tempore non posse: quia hæc causa non ad principes ta
qui Naoburgi conuenissent, sed ad plurimos alios ordines Augustanæ confessioni adiunctos
tineret: & absentium Principum legati nulla, de mittendis ad concilium legatis, specialia m
haberent. Orare igitur se, vt Cæsar in hoc responso clementer adquiescat, & Passauiensem
sum, & pacem Religioni datam constanter tueatur.

Cùm Cæsareis legatis responsum de Concilio, iam traditum esset: Pontificij etiam neno
diti sunt, qui de summi Pontificis Pij IIII. laudibus & piâ solicitudine pro Ecclesiâ Christi p
narrabant, eum ad extirpandas hæreses & sectas, ex quibus tot ferè religiones, quot homin
Euangelia, quot doctores extitissent, Concilium Tridenti indixisse, in quo omnia fratern
ritatis plena fore, omnes benignè ac plenè auditum iri, & liberrimas sententias & suffragia p
bantur. Itaq; inuitabant Principes, vt ad concilium Tridenti indictum, suos cum plenis ma
mitterent, & restitutionem concordiæ in religione & pacis publicæ iuuarent. Exhibuerunt
legati pontificij singulis Principibus Breuia Pontificis, cum hac inscriptione: dilecto filio, N
viro N Duci N. quæ omnia non resignata in hospitium pontificiorum remissa sunt. Respo
principum ad hæc postulata mox sequitur.

Idem. Ioachimus à Neuhausen, Boëmiæ Cancellarius, hostis Ecclesiarum, quæ à Pontific
mano seiunctæ, puriorem doctrinam profitebantur, acerrimus; dum Danubij ponte Viennæ
sit, rupto pontis iugo, cum cisio & equis delapsus, in Danubio submersus est, anno 1565.

Idem. In Stiriæ ducatu, Carolus Archidux Austriæ, à Legato Pontificio Malaspinâ, &
tis, & coniuge Bavaricâ incitatus, nobilitati Stiriacæ, quæ jam à Ferdinandi Imperatoris te
ribus, publicum templum & scholam, in quo Augustanæ confessionis doctrina sonabat, Gr
habuerat, decreto edito mandauit: vt religionis emendatæ exercitium in prouincialium temp
schola deinceps penitùs intermittatur. Prouinciales verò subiectissimè, & constantissimè depr
tes, magno labore & contentione tandem obtinuerunt, vt decretum prius retractaretur, & om
priore statu relinqueretur. F. Anno 1581.

Idem. Cogitemus etiam, Deum, arcano consilio, bellis Italicis, toto ferè novennio Car
occupari, hac etiam de caussâ voluisse, vt totiùs, & latiùs in Germaniâ & gentibus vicinis sparg
propagari lux veræ Euangelij doctrinæ, & Ecclesiæ teneræ conseruari, & crescere, ac confirmari
sent. Hæc Dei consilia euentus deinceps ostendit anno 1558.

Idem. Postrema conuentus die, Pontificis etiam legatis manè responsum est, Electores & P
cipes nullam Papæ iurisdictionem agnoscere, neq; opus esse, vt de suâ voluntate in adeundo co
lio, cuius dirigendi aut indicendi potestatem non habeat, Papæ respondeant: sed clementiss
domino suo Ferdinando Imperatori reuerenter se sententiam suam exposuisse. Deferre autem se

; viris nobilibus & doctis, sua officia: ac nisi Papæ Legati essent, plura beneuolentiæ offi-
ipes ipsis exhibituros fuisse.
missi à Principibus Naoburgo legati Pontificij, Zacharias Delphinus, & Franciscus Com-
s, cum interprete Casparo à Schöneich, cuius pater nobilis Silesius, multos annos Ducum
tanorum Henrici & Alberti Cancellarius fuerat, per Saxoniam progressi, Lubecam vene-
apud Canonicos sumto hospitio, ad Fridericum Daniæ Regem mittunt, liberam & secu-
niæ regnum accedendi, & mandata, quæ à Romano Pontifice ad regiam ipsius maiesta-
rent, exponendi facultatem flagitantes. Cùm autem Rex, nihil patri suo Regi Christiano,
Papâ Romano negotij vnquã fuisse, nec se mandata, quæ haberent, cognoscendi cupidum
q; nec salui conductus literas mittere, respondisset; re infectâ ad Papam redierunt.
. In Belgico, status generales, ex confœderatis prouincijs, Brabantia, Flandria, Geldria, Vl-
Transisalana, Frisia, Hollandia, & Selandia, Hagæ in comitijs collecti, scripto ædito, causas
xponunt, cur Philippo Hispaniæ Regi, omnem deinceps obedientiam & subiectionem re-
: & Franciscum Alenconium, ducem Andegauensem, Galliæ Regis fratrem, Gubernato-
ominum Belgici elegerint.
ura etiam Belgiæ, velut sponsæ, pubetenus nudatæ, ædita est: quæ Hispaniæ Regi, vnà cum
e suo, & duce Albano, ad viuum expresso: & dextera manu oleæ ramum, cui pacis Colo-
omen adscriptum, prætendenti: sinistrâ muscipulam gerenti; tergum obuertit, facie ve-
ncicum ducem Andegauensem iuuenem directâ, astante sacerdote, manum dextram sub
cassis & gladius, & ramus lauri impositus erat) illius dextræ iungit & copulat. Andegauen-
um peditumq; armatæ acies: Hispanum præterea cruces, rotæ, rogi ardentes comitantur.
i rhythmi de officio boni principis, & Hispani tyrannide conqueruntur.
cipi bono, fideli in rebus omnibus, Deus stabilit regnum in perpetuum: illi nimirum, qui
m quereiis aures præbet: qui pauperum controuersias cum æquitate dijudicat. Hæc est do-
iorum, & consilium prudentium. Si populo huic hodie officium præstas, audiendo cle-
uando ex ærumnis: subjicient se tibi ad honorem tuum. Vbi est Roboam, qui sapientum
n contempsit? Premere etiamnum vis duriter subditos? Satin affecerunt nos virgarũ plagæ?
é scorpiones, ad plagas infligendas acerbiores? An Imperatoris patris tui mandatum, &
nocentibus lenior fuit? An etiam scorpionem inquisitionis in Belgiam meditaris inducere?
ingit, quod Roboamo: qui delectaris bello, & pace fallace.
ané est merces (ô Rex) laborum meorum, quos contra tuos hostes sustinui plurimos, opi-
, sanguine, & vitâ semper paratâ ad seruiendum tibi: vnde nominis tui fama celebrata est
vniuersas: nominis tui eram decus, & coronæ tuæ ornatus. Pro beneficióne maleficium ac-
ccedit sic? At ô Leo rugiens, & vis violentissime, qui tot annis bella contra me gessisti
spanicâ fece, & in prædam tradidisti tyrannis peregrinis: ventos hæreditatis nomine acci-
sic prop. iã domũ contristas, mercedẽ latrocinij & animi inconstantis. Ne mireris, Rex pes-
vis profligare, me tibi tergum vertere, & recipere alium principem pro meo domino?
ecreti statuum, quo, Hispaniæ Regem omni possessione & dominio prouinciarum Belgici
, declarant, & deinceps ipsius sigillo & titulo in publicis negotijs vti prohibent, typis Gal-
elgicâ linguâ expressi, summa hæc fuit. Principes quarumcunq; regionum ideò à Deo præ-
ditis, vt eosdem tueantur & defendant ab omni iniuriâ, & vi publicâ: non aliter, quàm pa-
defensionem suarum ouium constituitur. Nec subditos creatos esse propter principem, vt
bidini seruiant, & mandatis subscribant pijs simul & impijs, iustis pariter ac iniustis: sed mul-
s Principem subditorum causâ creatum esse, sine quibus ipse Princeps esse non possit, nec
is officio fungi, nisi eosdem æquis legibus, & rationibus regat, eosdemq; diligat, non aliter,
ater liberos, & pastor suas oues, qui cum vitæ etiam discrimine easdem defendit, & tuetur.
ùm autem vice versâ, loco defensionis & dilectionis, operam dat Princeps; vt subditos suos
, & euertat, immunitates, libertates, & priuilegia vetera eripiat, ipsisq; vt seruis abutatur:
n Principis, sed Tyranni nomine appellandum esse; qui meritò (interueniente præcipuè
ni deliberatione statuum totius regionis) desertâ subditis, in eiusq; locum alius, ad regio-
bditorum defensionem subrogari possit: idq; tunc maximè, cùm subditi nullâ ratione, pre-
nullis, talem Principem emollire, & à tyrannico proposito deducere queant, sicq; nullam
nt rationem reliquam; quâ primùm vitam suam, coniugum & liberorum; deinde totius
atis libertatem (pro quâ conseruandâ, lege naturæ, vitam & opes suas in discrimen vocare
t) conseruare & tueri possint: sicut id in diuersis regionibus ex similibus rationibus factum
, & exempla sufficientia in promtu sint.
unc verò rationem, si vsquam locum habere potuit, meritò in Belgicis regionibus valere
e, quæ omni tempore administratæ sint, administrariq; debeant iuxta iuramentum, quod
s, antequàm à subditis recipitur, iureiurando confirmare tenetur, prout priuilegia antiquæq;
tudines id euidentissimè comprobant: quin etiam suum principem illas regiones certis
ionibus & pactis recipere, quorum violatione, meritò princeps dominio possessioneque
t.
Nunc autem Regem Hispaniarum, à morte felicis memoriæ Caroli quinti, cui in guber-
ne Belgici prouinciarum successit: neglectis omnibus beneficijs, quibus tam Caro-
intus, quàm ipse, ab his regionibus affectus sit: quibus præcipuè Hispaniæ Rex, tot

victorias inclitas, contra hostes suos consecutus sit, vt nomen ipsius toti orbi terrarum in
& hostibus terrori fuerit; posthabitis etiam fidelissimis admonitionibus patris sui Caro
multoties in contrarium adhibitis consilijs Hispanorum (quibus legibus interdictum sit,
lam gubernationem in Belgicis regionibus admittantur, sicut in regno Neapolitano, S
diarum, & ducatu Mediolanensi admitti soleant; ideoque Belgarum odio ardeant)
perasse.

Consuluerant autem Hispani non semel, ex dignitate & maiestate regiâ magi
de nouo illas regiones sibi subjiciat & vincat, quò plenissimam dominatus, & imperij ab
potent á consequeretur, quàm tam strictis conditionibus & legibus (quas iureiurando co
coactus sit, antequàm ad gubernationé admitteretur,) prouincijs illis imperaret. Hoc c
dum sequitur, multo tempore omnem mouisse lapidem, viasq; tentasse plurimas, quibus
illas omni libertate suâ spoliatas, impotenti dominatui, seu tyrannidi Hispanoru
jiceret.

Et primò quidem sub prætextu religionis, Episcopos in præcipuis potentioribusq;
bus nouos, dotatos opulentioribus abbatijs, ibidem introduci voluisse. Horum singulis ac
se nouem consiliarios canonicos, & inter hos, tres hæreticæ prauitatis, vt ipsi vocant, inqu
Hos Episcopos, qui regia institutione tam poterant esse peregrini, quàm indigenæ, voluisse
primam habere vocem, & sententiam in omnibus deliberationibus statuum generalium: i
hos, quæcunq; vellet, tandem rata faceret, ac etiam per canonicos inquisitores, Hispanicam
sitionem, quæ his populis tam odiosa & terribilis ac intolerabilis, quàm extrema seruitus e
cuiuis id notum) introduceret.

Voluisse quidem Carolum V. multò antè aliquoties eandem inquisitionem Hisp
Belgico obtrudere: sed cùm argumentis pluribus doceretur, eam inquisitionem extremam
regionibus illis perniciem; amore singulari patriæ suæ intermisisse. Philippum autem Hi
rum Regem, documentis talibus posthabitis, rejectis precibus ciuitatum & prouinciarum
ticulatium; intercessione etiam & legatione principum Baronis Montygni, & comitis E
tani, qui consensu Ducissæ Parmensis, ex decreto statuum, omnium illarum prouinciarum
quoties in Hispaniam eo nomine ablegati sint, neglectâ (licet coràm spem fecerit non ex
minaces paulò pòst ex Hispaniâ literas dedisse, quibus seuerè mandârit sub pœnâ indignatio
Episcopos recipi, eosq; abbatijs donari, inquisitionem in opus, & effectum deduci, statuta
concilij Tridentini (quæ multis modis cum priuilegijs harum regionum pugnabant) suscip

Quod cùm populis illis innotuisset, non immeritò ansam occasionemq; dedisse ingent
turbationis, ab alienasseque non parùm animos subditorum, cùm præsertim intelligerent
spani Regis gubernatores, non modò in corpora & opes suas, tyrannidem exercere, sed etiam
scientijs suis, quas Deo deberent, dominari decreuisse.

Hinc factum esse, vt præcipua nobilitas illarum prouinciarum, supplicem libellum
maiestatis consilio obtulerit, hoc præcipuè consilio, vt motus plebis compesceret, & inhiberet
uisse autem nobilitatem, vt Regia maiestas capita quædam mandatorum, præcipuè verò quo
rosam inquisitionem Hispanicam leniret: istoq; facto declararet amorem & affectum patern
quo bonus princeps erga suos subditos meritò affectus esse debet.

Quò autem hæc propiùs & maiori cum autoritate, Regi Hispaniarum proponerentur,
declararetur, quàm necessariò istæ innouationes, ad salutem patriæ conseruandam, mitigar
non prorsus aboleri, deberent: ad petitionem Ducissæ Parmensis gubernatricis, & ex consilio
tuum generalium, missos esse legatos in Hispaniam, Marggrauium Bergensem, & Montigni
Baronem: qui cùm prolixa oratione & argumentis euidentibus, Regiæ Maiestati legationis i
tionem exposuissent; tantum abfuisse, vt voti & petitionis suæ, pro regionibus illis susceptæ, c
potes facti sint: aut vlla extremæ necessitatis ratio, quâ motibus iam gliscentibus subueniri po
habita fuerit; vt etiam ex consilio Hispanorum, legati, mandatis (quæ habebant) hum
propositis, declarati sint rebelles, & læsæ maiestatis crimini obnoxij, ideoq; puniendi re, &
pore. Quin etiam hos dominos legatos, iure gentium inuiolabiles, (cùm Hispani, potentiâ
bani has omnes prouncias subactas sperarent) custodiæ carceriq; mandatos, tandem morte
ctatos, & bona eorum fisco adiudicata esse. Anno 1571.

Idem. Pax inter Stephanū Poloniæ Regem & Ioannem Moschorum tyrannum, intercessi
legati Pontificij, ad Zapolciam, exclusis Suecis, confecta est: quâ vniuersam Liuoniam Mos
Polono cessit: Vielicolucum verò, & alias aliquot arces à Polono occupatas, recepit. Deductis ig
ex totâ Liuoniâ Moschorum præsidijs, Poloniæ Rex, Rigam Liuoniæ metropolin ingreditur, & c
nito vniuersæ prouinciæ, & Nobilium & ciuitatum statu: negocia pleraq; ad comitia, VV... son
futurâ hyeme celebranda, rejicit. Die verò septimâ Aprilis Iesuitas in templum D. Iacobi, & c
nobium vicinum, Rigæ collocat: sicut Derbati etiam, VVendæ, Kakenhusij, & alijs celebriori
oppidis, templa eis attribuit.

Etsi autem Rigensibus, non solùm generali priuilegiorum, & libertatum confirmation
verùm etiam peculiari cautione, de Religione in vrbe non mutandâ, prospectum esse existimab
tur: tamen, cùm in priore legatione, Regij templum pro pontificijs in vrbe petentes, Ioannis Ta

Anno

ti & oratoris, animum explorassent: eaq; de re vt Archiepiscopi bonis & munitionibus
lutionem in aduentum suum Rex distulisset: Zamoiscius Cancellarius hoc tempore in
stij diuertens, cum Tastio, & syndico Gothardo VVellingo, I. V. D. nomine Regis, de
egi tradendo egit: eaquein re, si diligentiam & fidem suam Regi probarent, singulari
, & munificentiâ regia operam eorum vicissim compensatum iri, ostendit: ac vt in-
s ad causam in senatu vrbis agendam, & obtinendam essent: Regem, cui archiepisco-
omnia sua in vrbe iura cessisset, templum archiepiscopi cum cæteris ad arch. in vrbe &
vicino spectantibus bonis, à senatu flagitare ait.

tius & syndicus magno studio, & curâ prouinciam susceptam agunt: & priusquàm nego-
natu proponant, cum duobus præcipuæ autoritatis consulibus ad partem communicant,
consensu impetrato, petitionem Regis in senatu strenuè vrgent. Senatus pars maxima
ea religionis mutatione abhorrens, & priuilegia ac cautionem de religione à Rege datam
inquiri iubet in archiuo documenta de iure, quod senatus in templo cathedrali habebat.
inta annis antè, & priusquàm Poloniæ Regi se ciuitas primùm subiecisset, archiepiscopus
us, acceptis à senatu aliquot millibus aureorum, summi templi vsum, vsq; ad concilium
enatui, datis solennibus literis, cesserat.

literas, syndicus & Tastius, semotas, apud se occultabant. Interea in senatu syndicus se
rè perlustrandis literis, nullum iota de iure senatus in archiepiscopi templo in archiuis in-
t.

ôd si sponte senatus Regi, totam ciuitatem cum exercitu in potestate suâ habenti, tem-
concesso, gratificetur: gratiam eos apud Regem inituros esse: sin recusent; nihilomi-
ege occupatum iri.

se autem nunc agi cum Rege, vt summum templum senatui relinquat, & alio, arci vici-
D. Iacobum contentus sit.

nisterij consensum, per Georgium Neuuerum practicantes illi impetrârunt. Commu-
um, re ad eos in domo collegij delatâ, simpliciter recusauit: & iam supplex Regi, cum con-
liberis, simul etiam deprecante Curlandiæ duce, futura erat: sed syndicus, traditâ Iesui-
ysterium, & artificium Iesuitarum) templi claue ac possessione, anteuertit. Nihilomi-
in declaratione postea ciuitati datâ, sibi, senatus & ciuium libero consensu, tem-
ud traditum, ideoque vicissim à se cathedrale templum ciuitati relictum esse,

munitionibus etiam & aggeribus, inter vrbem & arcem tempore belli Moschici
, de quibus, vt nunc essent, conseruandis, quemadmodum ciuitas petierat: nullam
nfirmatione priuilegiorum mentionem facere: sed omnia sibi integra, donec ipse co-
nitiones inspexisset, manere voluerat: nunc tandem respondet: aggerem ciuitatis mœ-
iunctum conseruari debere.

ùm se, eiusdem altitudinis aggerem ad arcem propinquam excitare velle, & portam
rsus arcem, sibi ac suis gubernatoribus ingredi ciuitatem volentibus, etiam noctu, si
rat, aperiri debere, vel nouam portam, è regione portæ arcis, quæ cum illa pon-
ur, in vallo patefaciendam esse. Syndico à Rege, ob fidelem operam sibi & Iesui-
tam, salarium annuum ex regio portorio: Tastio aliquot rusticorum familiæ do-
: Anno Domini 1 5 8 2.

m. Sed lætissima hæc noui principis initia, primùm sæuæ & horrendæ ventorum
fœdare cœperunt, quibus nauigia in Scaldi & mari plurima depressa: aggeres in Hol-
Selandiâ rupti: Antvverpiæ ac Scaldis ripam, cellas ac fornices mercatorum aqua
, merces corruptæ sunt.
gnia Andegauensis imposita Philippi Regis insignibus, in contemtum Hispani, ad
VVerfæ, ventus in flumen abripuit, flumen absorpsit. Idem ventus & turriculam
Michaëlis, in quo degit Andegauensis, æditiorem deiecit: ruina subiectum cubicu-
quo dormiebat, impetijt, & mediâ nocte, magnâ vi lapides impulit. Andegauensi non
lamante ad stipatores, ô commilitones, prodimur!

inde hoc tanto metu vrbi incusso, casus multò tristior secutus est. Die enim 1 8.
qui Andegauensis natalis erat: Guilhelmus princeps Vranius, ex cuius autoritate
â, consilio, fide, & industriâ, Belgici res perturbatæ potissimum pendebant, ab Io-
auregio Cantabro, octodecim annorum adolescente, ictu sclopeti, per vtramque ma-
raiectus fuit.
videret latro, principē nō statim concidere, intrepidus pugione arrepto cor principis petēs,

à satel-

à satellite quodam cæsus, ac in eo tumultu vicies aut tricies transfossus est. Facinore ad cíues
subitò multa armatorum millia; cùm ad hospitium principis, vbi Andegauensis erat: tu
Michaëlis monasterium, vbi bona pars satellitum Andeg. manserat, conuolant: exaudiun
gno fremitu sonantes voces minaces: oh vesperas siculas; proh nuptias Parisianas: nemu
iorum subterfugiet.

Andegauensis cum suis trepidare, lachrymari, & sacra prophanaq; detestari, atq; inausp
satum in Belgiam aduentum execrari: Princeps, qui mentis adhuc erat compos, per suos fam
toto conatu se se opponens, ciues mulcens, culpamq; ab Andegauense auertens, ægrè tande
placauit. Cadauer latronis in forum elatum statim est à multis agnitum, & palàm iactat
catoris illius Hispani esse ministrum, atq; etiam alium eiusdem domesticum in ciuitate esse,
dem à stationibus sit. Ille è vestigio comprehensus, totam insidiarum originem, ac seriem i
stionibus aperiebat.

Mercator natione Cantaber, seu Bischaiensis, Hispanus, Casparus Anaster, Antuerpiæ a
nos aliquot bonis cesserat, cùm 30000. librarum Francicarum creditores fraudasse: postea
pud mercatores vtcunq; recuperatâ, rursus in eorum conuentu ferebatur, doneciterum anim
bens, eadem prorsus excideret. Is in Hispaniam reuolans, cum Regis commissariis de princi
timendo sic paciscitur, vti pro lanienâ omne eius debitum Rex soluat, addatq; dein, facino
cunq; modo posit perpetrato, ducatorum millia 80. Ille in Belgicum duobus famulis com
quantis itineribus potest profectus, cum quodam sacrifico Hispano, qui Antvverpiæ multos
terat annos, ita rem agit, vt multa millia istis duobus famulis polliceatur, si facinus perpetrass

Sacrificus frigidam suffundere, ius fasq; in ò meritum summum dicere, eiusmodi hær
& Reipublicæ perturbatorem è vita tollere. Imò se interfectorem indulgentiis, sanctorum re
& benedictionibus muniturum, vt inuisibilis incedere posit. Et si casus aliquis accideret, vt e
cumbere contingeret: sese pontificio diplomate obsignato effecturum, vt absq; pænâ pur
rectà in cœlum subuolet. Vterq; famulus, stultitiâ pontificiâ occæcatissimus, conditionem ac
tes, inter sese sortiuntur, & ille, cui prouincia obtigit, pontificio more, sacrâ synaxi sumta, po
fessionem, rem ipsam, vt suprà exposui, patrauit. Sacrificus vnâ cum altero, quem sors exem
lius Hispani familiari, Antonio Veneto, quadrifariam dissectus est. Autor verò consilii, cap
indiciis, Greuelingam, à domino Lemotta Malocontento ante aliquot annos occupatam,
ctus dicebatur.

Pectus sicarii confossi obtectum bullâ pontificia, indulgentiarum largissimâ fuit, ad
Euangelio Ioannis, cum particulâ linei indusii D. Virginis Mariæ, capitis D. Ioannis, & nesci
bus aliis. Vranius à vulnere accepto, indies magis conualescere cœperat, spesq; planè erat, pr
rum in hominum lucem: donec vndecimâ die Aprilis ex ruptâ venâ sub linguâ, sanguis al
dies effluxit: cuius cùm semunciæ multæ iã profusæ essent, sisti tandẽ cœpit. Interim quâ fuit a
tate apud populum, perfecit, vt prouinciæ fœderatæ, per delectos, Andegauensi iuramentum ta
suo principi, præstarent.

Parmensis, occasione huius vulneris, vrbibus ordinum fœderatis, Vranium extinctum
scripsit: proinde redirent in Regis potestatem, qui eas clementer in gratiam recepturus, om
clementiæ genere prosequuturus esset. Sed Vranius hoc præuidens, se viuere, & intra paucos di
stitutum iri pristinæ valetudini, omnes præmonuerat: frustra itaq; defectionem Parmensis ten
Princeps Vranius, restitutâ valetudine, in publicum rediit. Anno 1582.

Idem. Cùm de Belgico, in Galliæ Regis patrocinium & tutelam recepto, fama Cons
nopolin emanasset; Antvverpiam Turcici legati, de mutuis commercijs inter Turcas & reli
Europæ gentes Antvverpiæ instituendis, acturi appulerunt. Qui, octodecim mercatoribus Tu
sedem in vrbe Antvverpiensi præberi, petierunt, ad quos merces Turcicæ ex Asiâ & Græci
mare mediterraneum, Massyliam in Galliâ: hinc terrestri itinere Burdegalam ad Garumnam
de per mare Gallicum & Britannicum Antvverpiam aduehendæ essent: atque huic instituto f
successus promittebant, quòd Belgicæ prouinciæ Gallorum Regi, Turcis amicissimo, iam fœde
& fratri ipsius subditæ essent. F. Anno 1582.

Idem. Albertus Dux Borussiæ, mente & corpore infirmus, ad pernitiem Ducatus sui Boru
ingeniosi cuiusdam & vafri, at vanissimi hominis, Pauli Scalichij consilijs auscultauerat, cui
dia & possessiones amplissimas donârat. Hic nobilissimos quosq; veteres & bonos apud p
cipem perfidiæ detulit & remouit, & suæ farinæ homines nouos euexit. Quos turpia multa pe
trantes, inprimis autem Scalichium Poloniæ Rex, tanquam dominus feudi, proscripsit, & dona
nes prædiorum & possessiones illi factas aboleuit.

Idem. Cùm Calendarium Gregorianum, exeuntibus comitijs, ad Rodolphum, per Cardi
lem Madrucium episcop. Tridentinum, perlatum esset: Imp. se cum electoribus & principibus,
iam pleriq; discessissent, maturè deliberaturum, ostendit. Cumq; augusti etiam Saxoniæ elect
consilium inter cæteros exquisiuisset: is prolixè admonet, non solùm difficultates & confusiones
iudicijs, in historijs, in literis contractuum, aliarumq; obligationum, in nundinis, nauigationib

solutione

eniuum, agricultura, in omnibus negotijs ciuilibus, & celebratione festorum ecclesiasticâ.
tudine Calendarij secuturas: sed inprimis Cæs. M. & sacri Imperij autoritatē, reputatio-
etioritatem, à pontifice non imminuendam, considerari in hoc negotio debere.
præsentem anni formam à Cæsare Iulio primùm institutam fuisse. Deinde Carolum
Imperij Germanici conditorem, & Calendarium ipsum, & nomina mensium Germani-
icis populis dedisse. Canonem etiam concilij Nicæni de festo Paschæ, non Romani pon-
eâ autoritate & potentia, quam nunc possidet, nondum eo tempore fuit; sed communi
nstantini et patrum consilio conditum esse, Concilia verò ipsa, non à pontifice, sed
mper. indicta esse, sicut Constantiense adhuc Concilium Cæsar Sigismundus collegerit,
stituendi non tantùm episcopos in Germaniâ, sed etiam Pontificem Romanum, penes
e & post Caroli magni tempora, vsq; ad Ottonem 1. & deinceps vsq; ad Gregorij VII.
n fuiſſe.
dum igitur, ne nouam & inusitatam iurisdictionem, & potestatem mandandi Cæsari &
hac Calendarij emendati à pontifice præscripti receptione, Pontifici ordines Imperij tr-
ætercim cùm Imperij consilio & consensu non requisito, res tanta à P P. suscepta si.
tur sibi, vt deputatis totius Imperij ordinibus, breui conuenturis, res deliberanda propo-
isq; à n Cæsarea mandata, de illius obseruatione in Imperio publicentur. Cùm autem n-
ncipibus aut ciuitatibus, Augustanam confessionem amplexis, in Saxoniâ, & reliquâ G-
ouum Calendarium eo anno reciperet: Imperator etiam, in Cameræ iudicio veterem &
Calendarij formam retineri, eo tempore voluit. Anno 1582.

m. Imperator sedulò de his rebus admonitus, conuentum trium Electorum, Mogunti-
evirei, & Palatini, Bingæ indixit, vt compositionem inter Gebhardum Electorem, ac Ca-
Coloniense tentarent. Sed vbi Legati Palatini præfixâ die comparuerunt, personasq; ad
m legitimare voluerunt; Moguntini mandata recipere recusârunt, prætendentes, nullâ
ione deinceps opus esse, quòd Pontifex Gebhardum Truchsesium jam Episcopatu, & ele-
nitate privârit, capituloq; petente diem præfixerit, intra quem alium eligere debeat: id-
mperatori, neq; sibi licere, contra voluntatem Pontificis in causâ illâ quidquam ampliùs
à Pontificijs delusi legati, infectâ re, Heidelbergam remissi sunt. Coloniæ, Gebhardus
uor Canonicis, vti antea quoq; Romæ factum erat, per duos Episcopos Italicos, vt hæretici
orumq; imagines à pueris per ciuitatem tractæ, in Rhenum prouolutæ sunt. F. Anno 1583.
m. Belgicæ interea confusiones, Guilhelmi principis Vrauiæ, & Philippi Adelgundis, quem
piæ consulem fecerat (qui, Franciscum Andegauensem, Galliæ Regis fratrem denuò reuo-
esse, censebant) consilijs adhuc sustinebantur. Cumq; indies à Brabantis hic (Andegauen-
tor denuò expectaretur, in grauissimum morbum incidit, aliquot diebus sanguine vbertim
s, ore & oculis effluente: ex quo cùm, exeunte Maio, ita conualuisset: vt & pilâ palmariâ
& summâ quadam hilaritate sese musicâ, & varijs instrumentorum generibus oblectaret:
o die pharmacum sumsit, vt firmiùs reualesceret. Cæterùm hoc ei prorsus lethale ac morti-
it. Siquidem insequenti die, vltimâ Maij, circa meridiem extinctus est.
die, aliquot horis post sumtum pharmacum, cùm, sibi extremum diem instare, non leuibus
q; argumentis animaduerteret: supremam voluntatem testamento declarauit, atq; osten-
ullâ re aliâ magis dolere, quàm quòd prauissimorum hominum iniqua & nefaria con-
tus, res Belgicas minùs decorè, ac sicuti debebat & promiserat, administrasset: quodq; sibi
am occasionem videret, quâ præteritos errores, sicuti omninò se facturum decreuisset, emen-
q; corrigere. Postremò & scriptis, & per suos intimos consiliarios, Regem orare atq; obte-
eandem causam defendendam susciperet, omnibusq; studijs & rationibus tueretur.
ortuus est, vt aiunt, admodum piè & Christianè, exactam vitam prorsus detestans, & totam
q; fiduciam in solum Deum per Christum mediatorem collocans, & reponens. Pontificias
nias, sacri, vt appellant, olei vnctionem penitus reiecit ac repudiauit. Quin et suum confes-
d se intromitti omninò vetuit, cùm diceret, se veniam peccatorum suorum à solo Deo per-
mediatorem expectare, ac certo certiùs polliceri ibi. Hic fuit vitæ exitus. Post mortem in-
isse eius viscera scribunt, quæ certissima hausti veneni signa præbuerint. Obijt autem in ca-
nomen est Chasteau Thieri, arx Theodorici, itinere vnius diei cum dimidio Parisijs distanti.
Domini 1584.
dem. Guilhelmus Vraniæ princeps, cuius prudentiâ, autoritate, industriâ & fide, vnitæ
tis prouinciæ in Belgico potissimùm nitebantur; Delphis in hospitio suo, monasterio D.A-
globo sclopeti, per sicarium, conscio Parmensi summissum, traiectus, die 30. Iunij, seu 10.
regoriani, fato suo non infelici, mediocriter, si non florentibus, vtcunq; tamen consisten-
dhuc suis partibus, maturè tristioribus ærumnis præreptus est. Sicarium percussorem prin-
urgundum fuisse, constat, natum sex ad Vesontionem milliaribus in oppidulo Villefano,
sarum Gerardum, qui ante aliquot menses, in principis famulitium se, singularem indu-
& ingenij dexteritatem præ se ferens, insinuârat; & à principe, legatis ad Franciscum An-
alliæ Regis fratrem, quem Belgici Gubernatorem ac hæredem denuò Belgici status expe-
, comes adiunctus erat.

Mortuo autem, præsentibus Vranij legatis, Andegauense, Balthasarum hunc pr
tum, & aliquot menses in eius aulâ versatum, legati ad Vranium cum litteris remittun
obitum Andegaui Vranio significant: & an Rex Galliæ vel alius ad protectionem Be
rendus sit, sciscitantur? Hîc proditor, cùm humaniter à principe acceptus, & audit
gnè fuisset: tandem vltimâ Iunij die, absoluto prandio, circa primam pomeridianam,
surgentem principem insecutus, & denuò se cum eo loqui, & secreta referre velle simulans
to manuario medium traiecit ita, vt statim moriens concideret.

Percussor viuus comprehensus, &, non à Gallo vel Hispanis se conductum, sed prop
lio egregium ac præclarum κατόρθωμα, & cultum Deo gratum se præstitisse, profitens, sum
ciatu, ac supplicio proditori debito, necatus est: quem nihilominùs velut martyrem, Co
quidam scriptor celebrat. Intellexi autem ex duobus principis Vranij domesticis, Bal ha
quæstionibus confessum esse, se consilium suum principi Parmensi scripto, ac iussu illius
rium Assonleuillam cum eo egisse, eumq; in proposito confirmasse, & de mercede non t
tabulis proscriptionis expressa, verùm etiam multò ampliore ei cauisse. Anno 1584.

Idem. Talem ad modum Tartari; qui hactenus liberi & indomiti fuerunt, ex socijs &
Ottomannorum, ipsi sunt facti serui, quem amicitia Ottomannica finem plerumq; habe

Cùm autem Tauricæ Chersonesi, in prouinciæ formam à Turcis redactæ, historiam reci
cæterarum etiam omnium imperij Turcici prouinciarum, quas per Bassas seu vicereges suc
nistrat, catalogum obiter adiungam.

In Asia 1. Natoli, h. e. Asiæ minoris Beglerbegus, seu vicerex residet in Chiutaiâ. 2. Caram
ciæ præest. 3. Seuas Syriæ superiori, residet in Sebastiâ. 4. Halèb Alepi, parti Syriæ. 5
Damasci, quæ Scham Turcis & Arabibus dicitur, Syriæ, Cælesiriæ, Palestinæ. 6. Tarablos
plos, Tripolitano regno præest ad montem Libanum. 7. Maràs Arabiæ desertæ confinis. 8
bechie Mesopotamiæ. 9. Bagdat Babyloniæ & Chaldææ. 10. Fas Mengrellios, Colchidis
tores, sub se habet, forsitan à Phasi fl. ita nominant. 11. Ezrum parti Assiriæ & Armeniæ.
sara ad sinum Persicum; Persidis & Chaldææ partem habet. 13. Labsa Caramanniæ, quæ
versus. 14. Iemen Adin Arabiæ. 15. Hebesch ad sinum Arabicum dominatur, obiectus
tero Ioanni. 16. Messier Ægypti residet in Cairo, quam Messier vocant Turcæ cum Ægypt
Misraim ex literis sacris adhuc vocant. 17. Cypro Cypro præest, residet Nicosiæ, siue Niconiæ
18. Van in confinibus Persiæ. 19. Scherelul etiã in confinibus Persiæ, sed tamen Assyriæ ma
partem sub se habet. 20. Cars in Armeniæ & Mediæ finibus. 21. Teflis in Georgianorum
Tschildir in confinibus Mediæ. 23. Schum ibidem. 24. Temircapi Ferreæ portæ.

Hi Bassæ nuperrimè constituti sunt contra Persam: sed reliquis, propter incertum belli e
& propter prouinciarum paruitatem, nequaquam comparandi sunt.

In Europâ 1. Rumuli Thraciæ & Græciæ totius. Turci enim Græciam Rumuli vocant,
pto Romaniæ nomine: alij post Constantinum magnum, vocant Thraciam. Sophiæ
habet, sed plerunq; Constantinopoli degit. 2. Caffa Tauricæ Chersonesi, olim Theodosia
3. Temesuàr Hungariæ versus VVallachiam. 4. Buda Hungariæ superioris, residet Budæ. 5.
Dalmatiæ, Illyridi, & Croatiæ parti, præside Bosinæ.

In Africa 1. Giul Gesare Algeriæ præest, quam Turcæ ab antiquo nomine, sed corrupto
Cæsarea, nominant. 2. Tunis Tunetarum habet regnum, & residet Tuneti. 3. Tripoli Leptis
tiquis, & Tripoli Aphricæ residet. 4. Capitan Bassa his adiungitur. Is mari præest, ac inter B
begos numeratur: & fermè omnes Ægei maris insulas sub se habet. Residet tamen plerumq;
stantinopoli & Callipoli. Singuli Beglerbegi sub se habent suos Begos, siue Sangiacbegos.
rum quisque fermè principatum aut Ducatum obtinet, & viceBeglerbegi sunt, seu vicecon
Seruit eorum quisq; plerumq; 500. sæpè 1000. equitibus. Horum in vniuersum sunt plus m
300. Hi sub se habent Spahileros, quos rectè vocamus vasallos siue beneficiarios; nam equites
rent, & beneficia pro stipendio habent ad tempus.

1580. *Conradus Dantzinger I.C.*

Retulit vir fide dignissimus, Conradus Dantzinger I.C qui legatus ad Russos fuit missus: q
Episcopi Russiæ, ex priuilegio Papæ, Epistolã hanc inferiùs annotatam, vnicuiq;, sed pecu
illam redempturo, communicare soleant: quam deinde, veluti commeatum quemdam, in sepulc
mortuo apponant, vt, si quando defunctus ante portas cœlorum veniat, Petrus, eo commeatu
so, protinus sine morâ illum intromittere cogatur.

Makaria, Dei gratiâ, Archiepiscopus Kiofæ, & Halitz, & in totâ Rusßiâ, domino, & amico
stro S. Petro, Dei omnipotentis Portitori, &c. Nos significamus & mandamus tibi, vt, postqu
hoc vel illo tempore ex hac vitâ decesßit Princeps, vel N. N. minister Dei: tu in hoc ipso momen
visis his literis, abiectâ omni cunctatione, nullâ factâ morâ, rectâ in regnum Dei ipsum intromitt
Nam nos eum ab omnibus suis peccatis absoluimus, & propterea ei hoc nostrum Christianum
stimonium absolutionis plenæ, & remissionis exactæ concesßimus, vt ea exequi tu, nec transgre
scires. Datum in nostro maximo cœnobio Kiofâ, anno &c.

'apa Bonifacius IX. priùs vendiderat illis ciuitatem Rigensem cum pertinentijs, pro pretio .llium florenorum auri: author est Theodorus à Niem libro 2. de schis. cap. 16. Mirum ergò non debet, illum pro recuperandis suis hoc artificium in Rusia reliquisse.

Iacobus Procardus. 1581.

c hoc tempore edidit librum de prophetia: in quo inter alia multa monstrat, in omnibus sa-cris libris inesse prophetiam vsque ad postrema tempora, cuius euenta non sint adhuc perfe-que probat ex propheticis & Apostolicis scriptis: sed & varia exactionum genera, quibus ho-gistratus quidam expoliant populum, pro domo, pro camino, pro capite, pro vino, pro fru-, pro farina, pro latrinis (vt Imperator ille) pro prædio, pro iugere, & pro alijs innumeris. l edas, nihil bibas, nihil habeas; nihil possideas, quin singulis momentis propria & priùs as & redimas à Tyranno. Cui si addas Ecclesiastici quoque ordinis horrendas expilationes, uos pro quouis etiam maximo scelere, si pecuniam soluas, liber es: imò etiam consideres, lem gratiam Dei & regnum cœlorum, quæ Christus solo merito suo parauit, emercari posse: s homine sub sole nihil esse, fateberis. Referunt enim Taxæ Cancellariæ Apostolicæ, de qui-rà, sub rubrica de causis matrimonialibus, non esse dispensandum cum pauperibus eò, quòd beant vnde soluant. Sed iustus es Domine. De his alibi vberiùs.

Decretum Belgicum. 1581.

)c tempore promulgant Ordines Belgij in Haga Comitis decretum quoddam, die 26. Iulij, o declarantes: Principem omnem esse propter subditos, non hos propter illum: ideoque iu-ere Principem regere subditos Imperijs, & eosdem amare tanquam pater liberos: & per no-omini iurare, se & hoc facturum, & subditos cum suis priuilegijs & consuetudinibus atque ibus incolumes conseruaturum: aliter verò, & extra hanc conditionem; stabile ipsi Regnum cipatum consistere non posse, & meritò, iustisque de causis dominio exui: & non mereri Magistratus, sed crudelis & perfidi Tyranni, cùm promissa & iurata non præstiterit. Et ex sa liberos pronunciant omnes subditos, Vasallos & Officiarios, à iuramentis Regi datis: pro-vsum sigilli & numismatis Regij: & conuersi ad ordines Belgicos, suam fidem iuramento ra Regem adstringunt. Hoc edictum sanè omnibus difficilimum videbatur præstitu, ad-cùm quidam Senatorij Ordinis in Frisia super eo iuramentum præstare deberet, protinus orreptus animam expirârit. Meteranus in annal. Bel.

Portugallicæ & Hispanicæ historiæ. 1581.

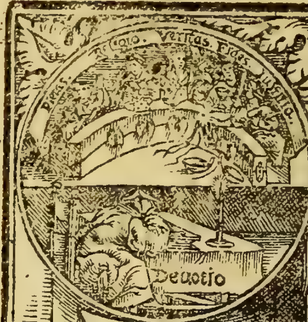
m Philippus Hispaniarum Rex, Portugalliæ regnum, defuncto rege Henrico, ad se iure hæ-editario pertinere, contenderet; & Papa vltrò, & non rogatus iudex esse vellet: Rex expe-per ea re ab vniuersitate Alcalana consilium. Doctores, re pensiculatè deliberata, respon-Papam & Apostolicam sedem nequaquam in hac causa vel posse vel debere iudicialiter cog-, quia secularis & mundana omninò esset: spiritualibus illum potiùs (omissis his) vt in-, decere. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Albertus Fürst in historia Hispaniæ, Portu-galiæ, & Africæ. 1581.

lo zodiaco, & signo libræ, iuxta Martis stellam, anno 1577. Cometes apparuit, ea magni-ne & irradiatione, qua similis antè actæ ætatis memoria nullus vspiam est visus. Illum qui-n mediocriter exhorruêre homines, vt qui experientia ratum haberent, eiusmodi astra non ous & infortunijs propediem euenturis, ardere. Et sanè eò tempore irruebit, quo Lusitaniæ astianus adornata classe in Africam traiecit, ibidemque miserabili morte occubuit, eodem 577. die nona Nouembris. Imp. Rudolpho 2. Papa Greg. 13.

Joannes Olearius D. Theologus. 1581.

sit librum, an tempore necessitatis cœnam vel à Pontificio, vel à Caluiniano pastore quis-a conscientia possit accipere? Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Explicationem picturæ Papæ insidentis equo; &, Ecclesia derelicta in miserijs & deplorandis afflictionibus vidua, abeuntis hinc post voluptates & ludicra peregrè, vide suprà part. 1. fol. 447. 471. 472. & 485. Declarationem typi Bileamici in parte hac 2. fol. 3. & 4.

Sex notarum & verborum hieroglyphicorum, conditiones vitæ, sortis, mortisque humanæ denotantium, interpretationem habet exordium præfationis in parte 1. Astreæ Virginis, quæ Iusticiæ administratrix & patrona est veteribus, initium præfationis partis huius 2.

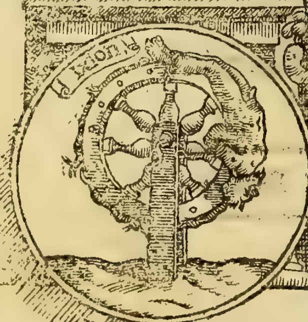
Cur summæ Christianis dignæ virtutes iniquè detineãtur in carceribus captiuæ, illarum interim dormiẽte ignauo grege famulorum, illudentium quasi petulanter & dolosè ipsis dominabus, ceu nollent obseruare eas, aut nouisse vel discere, quid sui esset officij: quibusq; iterũ modis possint & debeant liberari, vigilanter nimirum, sedulò, seriò & piè obeundo operas officij, monstrante copiosam reaccensæ lucis fulgore occasionem: omnes penè paginæ Operis docent.

Cæterorum in hac pictura Mysteriorum interpretatio habet, vt sequitur.

Anno 1581.

Claudius Minois Gallus I. C. in commentario super versibus Andreæ Alciati I. C. Emblem. 80.

Desidet in modio Essæus, speculatur & astra,
Subtus & accensam contegit igne facem.
Segnities specie recti velata cucullo,
Non se, non alios vtilitate iuuat.

uanquam id, inquit Claudius, non incommodè torqueri posset in eos, qui concreditam ſi-ionis & ingenij dotem aliquam excellentem miserè negligunt, atq; non referunt ad vsum, tissimùm gratia nôrunt sibi esse demandatam & commissam à summo, & præpotenti bo- omnium auctore Deo; tamen, nisi me fallit animus, videtur, hoc reuera tortum esse in desi- dam cœnobitas, qui θεωρίας imaginem aliquam professi, ignauiæ situ ætatem terunt: lite- nantur, aut certè non magni faciunt, quanquam alioqui valeant ingenio, & non parua lexteritate: iners omninò genus, & fruges consumere natum, & ex tertio illo hominum quod assignat Hesiodus, meritò dixerim, cùm nec sibi, nec alijs commodum aliquod re- Quod ipsum tamen velim æquis auribus accipi, non enim is sum, qui ausim, aut etiam rpere instituta illa vetera, primùm quidem à sapientissimis inducta patribus, nostræ Christianæ antesignanis & vindicibus, quorum tanta est apud nos auctoritas, vt inue- m esset, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem non probare, non on amplexari.

ergò apertè dicam, quod sentio ea de re, hîc ab Alciato, à me, ab alijs etiam, quibus sim- nimeque fucatus est animus, nullo modo reprehenditur monachorum institutum & re- d multorum ex ijs otium, ignauia, imperitia notatur, quippe qui eo nomine pessimè de alijs mereantur. Iactent ij quantumuis sui ordinis, suarumque legum antiquam digni- sanctimoniam, nisi se similes ijs præstiterint, qui laboribus, vigilijs, studijs, ieiunijs, o- iique patientiæ laude Christianum nomen auxerunt, & amplificârunt, non video, qua ra- gni habeantur eo, quod fuit honorificum apud priscos, monachi nomine, quod illi sua a & inertia, ne quid dicam grauius, contemtum reddunt. Vtinam verò, vt continuò so- oleuerȳ ob veterum illorum patrum admirabilem toti posteritati religionem, ita eorundem lititutum æmularentur: non enim misero & infelici otio se ita dederent, vt δὶς διὰ πασῶν ab- ijs, quos ad piæ vitæ religiosæque institutionem se imitari dictitant.

d ne abeam longiùs, quid laboriosius excogitari, quid sanctius, quid diuinius in terris fin- ndiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod s ut vberius olim Ecclesia seminarium clarorum virorum habuit, quàm quod à cœnobijs, s illis & eremis ductum fuit? Nunc verò (Deus optime) quàm absumus à prima illa ca- eligione, cùm, qui seuerioribus institutis sese obligent, non tam pietatem, quàm otium; n solitudinem, meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm desidiosam vitam si- onant! At id quidem certè pluribus exaggerare, videtur non esse modò superuacaneum, sed npestiuum, quandoquidem notius sit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquiùs in acchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris esset infiniti, & penè ἀδύνατον: admo- tempestiuum, & quidem importunum: reprehendere, prorsus odiosum, & perinde non o- s gratum.

ac enim tempestate sic omnia sunt exulcerata, sic lubrica & peruicacia, vt quoquò te vertas, m nolens, experiaris, te per ignes incedere, suppositos cineri doloso; & quicquid in eiusmo- ondam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomicam citissimè deprehendas, adeò ni lapide dormit scorpius. Itaque satius esse duco, malum benè conditum non mouere, & rdinis viros bonos (quos tametsi paucos & colendos & exosculandos esse puto) à malorum nper abstrahendos, & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari pro vitio virtus a sæpe ferat.

cce igitur tibi, quid ipsi Catholici de Catholicis suis sentiant. Appicta verò est ab Alciato ima- i, qui ardentem facem gestat, cœlum & stellas spectans. Quæ quid significent, iudicet lector. In- autem Alciatus sub nomine Essæorum hodiernos monachos, & alios Papistarum ordines ; de quib. tamen multò modestiùs loquitur, quàm ante eum Crates, Hesychius, Varro, Festus, ius, Origenes, Horus, & Pierius. Hi enim sub porci rosas conculcantis hieroglyphico eos no- qui quidem scientiam diuinorum habere volunt: sed suibus similes, eam incongruis vitæ tur- nibus & facinoribus polluunt ac fœdant. Quorum malorum omnium originē causamq; ven- se dicunt, & ideò Ægyptios mortuis corporibus ventres eximere, & in sole discindere, vt, qui m omnium causa sunt, ita vel expiarent, vel vti de impulsoribus pœnas sumerent.

ythagoricum verò illud est, super modiū siue chœnicem nō sedere; h. e. rationis portionē eam, ima ipsa metitur, explorat, atq; examinat omnia, non esse ociosa desidia remittendam, haben- negligenter: verùm omni exercitatione, modoq; & regula dirigendam, assidueq; per cogi- s spacia agitatandam: quod Diuus Hieronymus paulò aliter interpretatur, sed meliùs Cyril- apud eos.

Anno

Per sedentes autem significabant veteres & notabant otiosos & desides, vt Cicero in
Quid sedes, Verres? & in Pisonem: an potest vlla excusatio esse sedenti, cunctanti, dormien
ximo Reipublicæ (multò magis Ecclesiæ) motu? Idem in eodem intellectu habes apud Dem
2. Olymp. & Hesiodum. In diuinis verò literis modius siue Choenix est Hieroglyphicon d
atq; doctrinæ, quam Iudæ profitebantur, veritatis lumen sub eo recondentes: quod Christus
vituperat, dicens: nemo accendit lucernam, & eam ponit sub modio: sed luceat lux vest
hominibus. Vide Hilarium super hoc textu, & quoq; Chrysostomum, & illud Lactantii 2.c.
mus ignis est, in cœlum debet inniti, sicut ignis; ne extinguatur, h. e. ad immortalitatē quæ in

Ampliùs Claudius Minois hîc addit: Contegunt, inquit, cœnobitæ facem sub pallio, n
tibus aut studijs honestis animum applicantes, nulla sua industria aut diligentia notiones a
ercentes. Dubium tamen non est, ambos viros Catholicos, Alciatum Italum, & Claudium
per solem & stellas splendentes, & facem ardentem innuisse, quòd, etsi hodie Euangeliu
bris ereptum rursus mundo fulgeat, tamen, vt Essæorum tempore, lumen accensum sub mo
rum occultetur, & mundus traditionibus, vt priùs, captiuus teneatur.

PErdix, vt Ier. c. 17. legitur, fouet, quæ non peperit, & in dimidio dierum suorum derelin
Hieronymus, Ambrosius, & alij pij viri longè ante hæc tempora vaticinati sunt, aberra
Apostolorum doctrina, & falsa ductos opinione, certò in viam tandem reuersuros esse. Et pr
libili confirmatione huius, hieroglyphicon statuerunt perdices duas, ouis incubantes, & terti
tè erumpentem. Si enim eueniat, vt perdix oua sua fracta repererit, tanto incubationis studio
tur, vt aliena surripiat, nidoque foueat suo: verùm contingit, vt, cùm pullos illos alienos ed
illos iterum amittat: sed illi, audita matris suæ voce, naturæ stimulo perculsi, deserta nouerca
tiuam recurrunt. Sic quoque futurum, affirmant, vt illi, qui seducti à vera via deflexerunt, a
naturalem & legitimam matrem, Apostolorum Ecclesiam, simulac vocem eius, sanctioris qui
stitutionis, (quod nunc, reformatione Dei clementia insecuta, factum est) audierint, deserta fa
accessuri, & moræ veluti impatientes, diuino stimulo impulsi, sponte, vt tertia perdix ex ouo,
rupturi, cibumque cœlestem quæsituri. De quo etiam Adamantius.

IXion homo mortalis & peccator, in cœlum à Ioue recipitur, & à Secretis constituitur. P
summo beneficio maleficium reddit, & Iouis vxori Iunoni stuprum inferre conat: ob qu
lus execrandum, ingratus è cœlo ad inferos deiectus, rotæ ferreæ fuit alligatus, circa quā angue
plures conuoluebantur, perpetuoque rotæ circumuolutæ motu agitabatur, vt nunquam posse
scere. Vergilius, Pindarus, Palæphatus, & Zezes. Quo Hieroglyphico significare volunt veteres
er s initiatos, & illos, quibus Deus secreta cœli & mysteria sua concredidit, quia frons meretric
erubescere nolunt (Ierem. 3.) & lenocinijs, adulterijsque magno cum scandalo vacant, & ip
Dei Ecclesiam turpissimè scelerib. fœdant; idcircò remouendos, & ad inferos detrudendos, t
grauiori pœna affligendos, quanto maiora beneficia à Deo acceperunt. Vbi enim, vt Arnobius
loquitur, magis à sacerdotibus, quàm inter aras & delubra conducuntur stupra, tractantur len
adulteria meditantur? Denique in æditorum domibus magis, quàm in ipsis lupanaribus fla
libido exercetur. Hæc Arnobius.

Explicationem Historiæ Bileami eodem folio primo positæ habes sup. pag. 2. folio 3. r
(vt dictum) suo loco.

Expositio noua figurarū & literarum quarundam Rotæ Io
chimicæ, ex quibus Lector & cæterarum intellectum facilè deprehendet.

LVna notat veteris tenebrosa oracula pacti:
Sol facit ista nouo manifesta volumine Christi.
Sic duo sunt libri, qui cœlica dogmata tradunt;
Quorum cura Papæ Romano incumbit: at ille
Auertit faciem, contemnens lumina vitæ:
Vexilloq; inhiat, cupiens regnare: Senatus
Quod Populiq; fuit Romani. Dira flagella
(Quæ pendet pennis) Aquilæ prohibere laborant
Hunc, & ad officium sanctum reuocare: sed audax
Progreditur, verbumq; Dei peruertit: & omne
Ad nutum torquet sceleratum. Id littera signat
Quæ crucis effigiem gestat. Nam dogmata Christi
In cruce pendentis, cruce confirmantur: at ima
Parte quòd hæc curuoq; sinu laceratur; eo ipso
Doctrinæ exprimitur sanctæ corruptio. Taurus
Corniger hanc cumulat, complens mugitibus aures
Insulsis. Nam sacrifici, monachiq; boatum
Indoctum ore vomunt tumido. Sapientia) serpens

Quam signat) pedibus calcatur. Inertia nunquam
Doctrinam tolerat. Quòd taurus cornibus altis
Coniugij florem torquet: Rosa denotat, illum
Coniugium prohibere, ac stupro viuere turpi.
Hæc dum sacrifici tractant: mox liberi ab omni
Esse volunt onere & vacui, rerumq; potiri.
Interea Imperium affligunt, technisq; nefandis
Pontifices minuunt: Aquila hinc, quæ complicat alas,
Ore crucem gerit, & curuatam in cornua lunam,
Sed tamen in regno magna virtute leones,
Atq; Heroës erunt: quorum moderamine quædam
Extremum circa mundi benè tuta manebunt,
Non sine lugubri gemitu. Quia duplice Fato
Turca tribus telis de nobis sumet acerbas
Pœnas: nec penitus delebit, & ensis acutus
Tantùm cluniculas feriet, caudamq; leonis.
F. geminum signat gemini crudelia fati
Damna: quibus multùm propter peccata prememur.
Isthæc dum fient: stygia de sede inbatus
Horrendusq; Draco subitò prorumpet, & ensem
Districtum ore feret, stellas in pectore ternas.
Stellæ demonstrant errorum dogmata vana,
Quæ specie pietatis habent lethale venenum.
V. Siquidem librum, & blasphemos denotat astus.
Bellum portendit gladius. Quibus omnibus ægrè
Christicolis faciet. Sed quòd pedibus caret: illud
Significat vanam sine fulcro & viribus iram.
Vnde calix Christi supereminet. Inde rosarum
Erumpit chorus & serpens: Phœbumq; tuentur,
Tanquam iustitiæ fontem. Rosa namq; Luthero
Symbolon est magno sacrum, serpensq; Philippo:
Qui duo restituunt, quæ tu Romane sacerdos
Iam dudum corrupisti: tutiq; sub ipsa
Sunt Aquila Imperij: Christi quoq; dogmata spargunt:
Atq; docent, nostræ quæ sit via certa salutis.

T. Hoc mysterium p conuersionē literarum plus innotescit. Quia VAT est Imperantis,& capitur pro arripe. Et hoc intellectu omnes hortantur: vt crucē arripiant,eaq; se seruent, & illa ceu fune firmissimo se in salutis porta retineāt atq; figant. Angelus Caninius Anglariensis, Antonius Cheuallærius, Abrahamus de Balmis, & Goropius Becanus.

Anno

aticinium antiquum, cuius hoc est schema synasterismi
lestis prodigiosi, additum & insertum (ne interciderer) his figuris, Ioachimicæq; Rotæ
cumpositum, (quod constare vides lector portentosis cometis duobus, necua luminam oppositione, damnosisq; fortunatarum atq; infortunatarum tum ex fixis tum Erraticis Stellarum, tam erga se inuicem quàm vtrumque luminare, irradiationibus) sequentibus descriptum extat versibus.

M. M. S. P. VV.

ALiger æthereis vtinam descendat ab astris
Nuncius, & memoret fatorum conscius, isthæc
Quæ surgat facies nobis tristissima cœli!
Decolor obscuros tollit cur Cynthia vultus,
Auricomiq; polo cedit vis inclyta fratris?
Cur se demittens sub terra Iuppiter æquus,
Tristia sceptra premit, faciem conditq; serenam?
Cur simul hiq; Senis, sacra dominantis in æde,
Cristatos angues, falcemq; trucem experiuntur:
Ac socij Martis, sine Religione frementis;
Hermete edocti, fraudis furumq; Magistro,
Attoniti & tristes, armis bacchantur iniquis,
Quos furtiua venus sibi sola reseruat amicos?
Heu quid sanguinei flagranti crine cometæ
Portendunt? Mala quæ mundo, quæ dira minantur?

FALLOR? An accedit sacrati carminis ætas
Vltima, seclorumq́ nouus iam nascitur ordo,
Aurea quo tandem, cunctum laudata per Orbem,
Desinet, ac toto surget gens ferrea Mundo?

Luna tibi languens sit sancta Ecclesia Christi,
Huius Sol refugus faciem condentis imago:
Aduersum Christo rigidum finge esse Saturnum,
Sceptrigerumq́ Iouem fac Reges esse Ducesq́:
Sanguinolenta notet deinceps Mars efferus arma,
Queis firmare suum multo conamine Regnum
Tartareus Flamen nitetur: & artibus ipsum
Cyrcæisq́ dolis qui, consilijsq́ iuuabunt
Occultis, vafro signentur Pleiade nato:
Ac varij generis Babylon meretricis amorum
Te moneat Cytherea venus, tum plurima secli
Venturi haud dubiè prudens mysteria cernes.

Quid referam? toto reget omnia Barbarus Orbe
Cum fastu furor, heu cuncta in transuersa ferentur.
Felices nimium (O) suaui iam morte sopitos,
Quorum non cernent tristes hos lumina casus
Mundo obuenturos, iterumq́ iterumq́ beatos.
O bone Christe TVOS defende, tuêre, guberna,
In veraq́ fide feliciter vltima vitæ
Claudere fata sinas, superasq́ euadere in arces.

1581. ## *Ioannes Basilij Magnus Dux Moscouiæ.*

IMperatori vel Duci Moscouiæ magno cùm Possevinus Iesuita persuadere vellet, vt abiecta G
tum fide, Pontifices Romanos ec..eret, (ipso Posseuino in Moscouia sua referente) Moscus i
ximo procerum consessu respondit: se non in Græcos sed Christum credere. Omnes Apostolo
angelium prædicasse, sed nullum ex illis alio fuisse maiorem: Petrum & alios Pontifices sanct
agnoscere: at verò, qui eos secuti sunt, quia improbè vixerunt, quónam modo Petro succedere
eadem cum auctoritate in Petri sede residere potuerint, non videre. Ad hæc cùm Posseuinus duri
liquanto respondisset: Moscus iratus: scias, dixit, Romanæ fidei septuaginta fides inesse: Po
cem verò Romanum pastorem non esse: vtpote qui barbam radit: crucem Christi, pedibus app
in sella se gestari, & tanquam Deum adorari sinit.

Et cùm hæc quoq; Posseuinus, licet perquàm frigidè (meliùs enim abominanda hæc defend
queunt) liberiùs tamen, ac pertinaciter defenderet: Moscus excandescens; num fuêre, inquit, i
to rustici, qui te docuerunt, vt mecum æquè, ac cum rustico loquereris! Vnde totus consessus
dubitauit, quin, nisi constituendæ pacis causa inter Poloniæ Regem & Moscum, ablegatus Pos
nus fuisset, Moscus ipsum pedo suo, cum cuspide ferrea, quo vtitur, æquè ac nuper filium propr
& alios, trucidasset. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

1581. ## *Franciscus de Billebeg.*

HIc in Epistola Constantinopoli scripta de Hispano ita ait: Est tamen deplorandum, quòd
Rex, cùm sit potentissimus, possetque Turcarum optimè resistere viribus: tamen, vt in
tutius grassari possit, Orbis Christiani vnico & vero hosti per tot annos supplicandum esse, p
uit. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

1582. ## *Nicolaus Hemmingius.*

HIc in Catechismo suo ritum Missæ in Ægypto apud Christianos vsitatæ describens, ait, ex Th
salonicensis cuiusdam Demetrij relatu, templa Christianorum Alcairi multa reperiri, insign
luna falcata, quæ idola nesciant, nisi quòd imagines historicas ex veteri & nouo Testamento, in p
rietibus templorum habeant depictas: præmitti in Liturgijs preces, & cantilenas ad sanctam trini
tem, quibus primùm lectio ex scriptis Apostolicis Græco-Arabica: deinde alia Euangelij subiung
tur: postea concione absoluta (quæ horæ spacium non excedat) Cœnam Dominicam tam laic
quàm sacerdotibus sub vtraq; specie cōmunicari, & gratiarū actione finiri. Imp. Rud. Pp. Greg.

Iacobus Gretzer in hist. Ord. Iesuit. 1582.

Eriisimè scripsit Costerus noster: sacerdos si fornicetur, &c. Quia, etiamsi sacerdos nuptias celebret; nuptiæ tamen nullæ sunt: neq; vxor illa, legitima fit vxor, sed scortum manet; cùm sacerdos ad matrimonium contrahendum sit inhabilis. Quare nihil cũ nuptijs illis efficit: nisi quòd verecundiùs & obstinatiùs scortatur cum ea, quam pro sua vxore habere cupit. Imp. Rud. 2. Gregorio 13.

Idem. Hoc tempore cùm Dux Alanconiæ ab Ordinibus in Ducem eligeretur Brabantiæ: & peteret illis daret iuramentum: & pileo insigniretur ducali, ceremonijs solitis; nec non & palla ami[ctus] regia, ait ad ipsum princeps Vraniensis, dum togæ bullam fibulariam anteriorem accommo[dat,] hanc firmissimè nectendam & claudendam, ne quis togam iterum detrahat. Et pòst, omnibus [ceremo]nijs solennibus ritè peractis, proclamatum fuit clara voce passim: Viue le Duc de Braband: & promiscuè in vulgus numismata aurea & argentea, noui Ducis effigie signata, cum inscriptio[ne Du]cis Brabantiæ ab vna parte, ab altera autem erat Ducis symbolum, solis nempe effigies nebu[las dis]cutientis, & terram fouentis, cum his verbis: Fouet & Discutit.

Lupus Excoriatus Zachariæ Riuandri. 1582.

[E]ditus est hoc anno liber sub hoc titulo: qui complectitur naturas & proprietates luporum Caluinistarum, & ouium; adiunctis alijs pluribus, à Zacharia hoc Riuandro, Imperat. Rud. Gregorio 13.

Daniel Schaller. 1582.

[A]vgustæ affixa fuit scheda publicè hæc cum versibus, à Iesuita quodam:

Qua ratione queat Germania salua teneri?
Suscipe consilium, lector amice, meum.
Vtere iure tuo Cæsar, seruosq; Lutheri
Ense, rota, ponto, funibus, igne neca.

Imperat. Rudolpho 2. Papa Greg. 13.

Fr. Costerus in Enchir. tit. de cœlibat. Sacer. 1582.

[Sac]erdos si fornicetur, aut domi concubinam foueat; tametsi graui sacrilegio se obstringit: gra[u]iùs tamen peccat, si contrahat matrimonium. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Henricus Buntingus. 1582.

[Fu]it Othonis III. Imp. vxor Maria Arragoniæ regina, insignis quidẽ speciei, sed enormiter impu[di]cus & libidinosa. Hæc cùm amore erga equitem auratum æstuaret, neq; tamen eius pudicitiam [expug]nare valeret, aggressa est maritum Cæsarem, atq; nobilem, tanquam is ipsi vim inferre cona[tus], accusauit. Iratus Imperator, neq; satis in ira prudens, equitem securi percuti mandauit. [Et] cùm fieret, sanguis eius miraculosè lacteo colore fulsit, atque innocentiam hominis testatu[s est]. [Sed] cùm nemo adesset, qui id Imperatori nunciare auderet. Quodam tempore dicundi iuris ergò [in] solio Cæsar, ad quem vidua interemti viri, gerens in manibus exsangue caput, ac flebili e[iu]lans accessit, atque heus, inquit, tu es Cæsar, qui indicta causa maritum meum innocentem [occi]disti, projecitque ante pedes eius sanie & tabo fluens caput, ac arripuit candens ferrum, idque [mani]bus teneris intrepidè gestauit, inquiens; hoc testor ego innocentiã viri mei, fleuitq; acerbissimè. Cæsar non tam eiulatu, quàm ferro, quod impunè fœmina gerebat motus, cùm accepisset insu[per] fulgore sanguinis occisi equitis; facilè collegit inde, quàm iniquè hominem truncasset, voca[uit] ad se impudentem coniugẽ, acriter eam de admisso & confictio scelere incessens, qua id planè fa[tere]tur adiudicauit eam igni, flammisque ad puluerem exussit. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Idem de Greg. 13. Papa 233. Hoc 82. an. Pont. Max. Romanus, Greg. 13. sua sponte, proprijs [consi]lijs & arbitrio, solus, nulla habita ratione Magistratus ordinarij diuini, turbauit Ecclesiã immu[tatio]ne temporum, in emendatis & reformatis calendarijs: quo facto tanquam Eridos pomũ conie[cit in]ter Papistas & Lutheranos, ad excitandas simultates, homicidia, bella, Christianiq; sanguinis [ef]fusiones, id quod multis in locis factum fuisset, ni singularis Dei clementia auertisset malum.

Reijcit autem hanc incorrectam correctionem vir hic doctißimus, Henricus Bunt
Chronologia, ex causis 17. grauißimis, vbi in duodecima inquit: Si Papa, relicto Calend
quo nulla salus hominum consistit, Ecclesiæ & aulæ Romanæ abusus, hæreses, Idololatrias, S
as, adulteria, & scortationes correxisset, vtiliora, & magis necessaria egisset. Sed impleri opo
lud Dan. 7. de Antichristo: mutabit leges & tempora.
Plura de Calendario Gregoriano ex alijs. Calendarium hoc nouum multi impug
scriptis suis, videlicet Lambertus Floridus Plieningensis, vel Elisæus Röslin (alio nomine
1583. Michaël Moestlinus Professor Tubing. 1583. Hermannus VVidekindus, 1583.
Moller, 1583. & 1585. Georgius Cœsius, Martinus Chemnicius 1584. D. Georgius Mü
clesiastes Augustanus, 84. Ludouicus Hemboldus, 84. Iacobus Heerbrandus, & Martinus
nus Schorndorffensis, 84. Iosephus Scaliger, Ioannes Scheyelin Craitzheimensis, 1584.
Fugger, 1584. Marcus Volmarius, 1583. Lucas Osiander, 1585.
Defensionem verò eius ediderunt non pauciores: Christophorus Clauius: Hugolinus
lus, Episcopus Glandatensis, 1582. Theodorus Graminæus, 1583. Ioannes Busæus, 1585
nes Rasßius, 1582. Frater Ioannes Nass: Leonhardus Straub, 1585. Leonhardus Thurn
libro, Alchimia magna: & Antonius Maginus Patauinus Astronomus; Petrus Roest, 85. I
Hornstein Ingolstad. 96. Adam Suinarski VVirtzburgi: Bartholomæus Scultetus: Iacobus
Michaël Eichler Vrsellis. Cyriacus item Spangenbergius de eo disputat, tanquam de opere p
in vtramque partem. Imp. Rud. 2. Papa vt sup.

1582.

Henricus VVolphius in Chronolog. de tempore.

GRegorius Romanus Pontifex Calendarij correctionem cœpit. Et quia ex Daniele consta
tichristum temporis & legum mutationem sibi arrogaturum esse; inde colligi potest: An
stum fieri, quisquis temporis mutationem seu correctionem humanam tentat: & Antichris
racterem recipere, qui tempus sic correctum & emendatum vsurpat. Imp. Rud. 2. Papa Greg.

1582.

Exemplar scripti, Constantinopoli à D. Ieremia & S.

Synodo, Armenijs & omnibus pijs Christianis dati, Martino Crusio, Tubingensis Academiæ Professore, interprete.

QVoniam denuò Ecclesia veteris Romæ, vt quæ nouationibus gaudet, suis Astronomis in
[illegible]eratè assensa, transposuit rationem paschatis celebrandi, laudabiliter hactenus à Chri
obseruatam: illa mutans, quæ iam inde à tempore primi, sancti, œcumenicique, trecentorum,
& octo sancti Spiritus plenorum Patrum, Concilij decreta fuerunt: à cæterisq; Concilijs rata h
approbata denique ab vbiuis terrarum habitantib. Christianis, & eo, quo illi definiuerant, cel
ta modo: quoniam etiam offensiones & turbatio ex illa nouitate existunt: atq; idcircò in conf
mediocritatis nostræ Armenij, ea de re consilium à nobis petentes, venerunt: se quoq; ista nou
pere cogi, dicentes: vt Roma ista ipsos sibi subiectos prætendente: ideoq; ex nobis cognoscere v
runt, quæ sit Sanctorum Patrum super hac re sententia: his de causis mediocritas nostra, delibe
ne suscepta, de sententia quoq; sanctißimi Alexandrini Patriarchæ, per Spiritum S. sic statuit, p
rendis & declarandis illis, quæ à S. patribus, de his memoriæ literisq; mandata fuerunt.
Ac primùm in Actis primæ vniuersalis Synodi hæc subscriptio inter alias extat: Leontius
sareæ Cappadociæ Episcopus, GalloGræciæ, & minoris maiorisque Armeniæ, subscripsi.
Hic Leontius S. Martyrem Gregorium (sicut in huius vitæ descriptione reperitur) impo
ne manus Archiepiscopũ maioris Armeniæ fecit: cùm quidem per legatos & literas, hunc ad L
tium misisset Armeniorum Rex Teridates, iam Christianus factus: qui Cusaro patre natus, frate
Artabani: ortum trahens à quodam Arsacide, illorum postero: qui olim Persicum imperium
terant, in suamq; potestatem, qui numero quatuor fratres erant, redegerant: Armeniam item, &
dos Massagetasq; inter se partiti fuerant.
Cùm igitur magnus hic Gregorius redijsset; honorificeq; à Teridate exceptus fuisset: par
quòd de voluntate ipsius hic pontificatum suscepisset: partim, quòd cũ ipso cognatione coniu
esset (magnus .n. hic pater, filius Anactis erat: fratrem qui habuit Cusaron, Teridatæ patrem) ba
smate ab illo mundati fuerunt subditi vniuersi, in flumine Euphrate, vnà cum ipso Rege Teridat
vt fama est, omnes illi, qui fidẽ Christi susceperunt (Armenij, Persæ, Asßirij, Indi, Medi, & alij) fue
amplius quadragies centena millia. Hos cùm vniuersos in tenebris ignorantiæ iacentes, sacro f
doctrinaq; hic, ceu nouus quidã Sol, illuminasset: secesßit deinde propria quadã animi inductio
in celsos Armeniæ montes, vitæ quietè agendæ gratia; Albino pro se in Ecclesia relicto, & Episco
Euthalio, Basso, alijsq; plus decem, per loca Armeniæ, cum iudicio delectuq; constitutis. Ac fertu
omnibus hisce, cæterisq; gentibus, quadringentos ordinasse Episcopos.
Posteaquàm clarißimum hoc lumen, S. Gregorius, de medio recesßisset: ideoq; Teridates in
stitia erat: cognouit tamen, duos esse genuinos huic Gregorio filios, ipso natos: Orthanem, actu
vitæ Monasticæ deditum: & Arostanem, Dei sacerdotem. Hunc itaq;, principe viro misso, ad se
duxit: ac precibus apud patrem Gregorium obtinuit: vt è solitudine descenderet. Reperit hic A
stanem officio idoneum: ac proinde hunc etiam, vt oportebat, pontificem creauit.

S

b eadem tempora, Regum etiam clariſsimus & cōmemorandus, Conſtantinus Magnus, pri-
ncilium congregauit, CCCXVIII. ſanctorum patrum, in vrbe Nicæa: quò & Teridates paci-
it; vt q incredibili ſtudio pietatis flagrabat: exceptusq; à digno inter Apoſtolos reponi Imp.
ntino, amplè & prolixè fuit. Cùm a. Catholicum quo-- Armeniæ Archiepiſcopum, Aroſtané
lem Synodum acciuiſſet: venit is, & vnà pars quædā ſacri ordinis. Tuncaccepta concilij ſen-
in Armeniam redijt: creſcente per veri Dei Chriſti gratiam, pietatis ſtudio.
nſtat iam ex his, quæ narrauimus, clarè; Armenios & tunc Archiepiſcopum habuiſſe Catho-
& nunc etiam perpetua ſucceſsione habere. Ita Archiepiſcopatum à Cappadociæ Antiſtite, de
imus, Leontio acceperunt. Fines his tunc erant Nouæ Romæ, & hodie etiam beneficio Dei
ullo modo autem, Papæ veteris Romæ: qui, ſicut canonibus conciliorum definitur, ad occi-
incolentib. imperare ex more habent. Antiquis autē inſtitutis ſtandum, ijdem canones præ-
t. Quòd ſi vim facit; limites tranſit, & præter doctrinam Chriſti facit: Abite, inquit hic, do-
on dicit, vim facite. Item, Quiſquis voluerit poſt me ſequi: & ſi qua in S. Euangelijs conſenta-
ce ſunt alia. Oportebat verò illos, qui ad occaſum ſub ipſo viuunt, non afferre noua præcepta,
onum & diſſenſionum materiam: ſed Chriſti doctrinam, & ſanctorum Apoſtolorum, ſacra-
e Synodorum: ea denique, quæ Spiritum diuinum ſapiunt.
cundo loco, ſignificamus omni Chriſtiano, qui rectā fidem ſequi vult; paſchatis tempus, quod
os obſeruatur, non ſibi malè conſtare: ſed, vt decretis S. patrū conſentiens, rectū manere: & in
uum ſtabile permanſurum: quàm diu retineat eum ordinem, quem optimè à diuinis patribus
um accepit, immotum: quibus nemo eorum, qui nunc viuunt, neq; ſcientia (ne Aſtronomiæ
n, illis, qui inter eos peritiſsimi fuerunt) neq; ſanctitate, comparandus eſt: niſi ſicubi videatur
à veritate abeſſe. Nam cùm 4. ſint determinationes paſchatis: prima earum præcipit; poſt
octium vernum, paſcha agendum eſſe. Altera, poſt Iudaici paſchatis celebrationem. Tertia non
citer poſt Æquinoctium vernum; ſed poſt primum ſtatim ab æquinoctio plenilunium. Quarta,
enilunium prima etiam ſtatim Dominica celebrandum eſſe. Vnde nemo prorſus exiſtimet:
e illos omni laude præſtantiſsimos patres ſpeciem hanc erroris: vt iam ab huius ſeculi Aſtro-
corrigendus ſit. Beneficio .n. Chriſti, à primo concilio ad præſens vſque tempus, ſemper Chri-
m paſcha, poſt Iudaicum paſcha ſecutum eſt, & quidē die Dominico. Nec hìc confuſio errorúe
pud nos incidit: vt ad aliquam correctionem accedere debeamus. Benè namq; à S. Patribus
lum & conſtitutum eſt tempus paſchatis: in æternumque errore carebit.
Malè autem factum eſt, quòd hodierni priſcæ Romæ Aſtronomi, decem dies ex octobri menſe
runt. Nam præter alia incommoda, confuſionem quoq; in ſe continet, & euerſionem veritatis,
iſta horarum ratio, diligentiùs conſiderata. Si .n. è centenis tricenis quaternis annis, vnum diē
alem ſupputant: patet, cùm à prima Synodo mille, ducenti, ſexaginta quinq;, hucuſque anni
ierint: ſicut antè à Chriſto nato, trecenti, decem & octo, vſq; ad primā Synodum: tantùm no-
ies, & horas decem, vno minuto minus, confici: quod minus eſt, quàm decem dies. Sin ex cen-
vicenis annis vnus dies naturalis ſupputatur: erunt decem dies, & totidem horæ: quod nimiū
Hæc autem vtraque quàm errore implicita ſint, apparet.
Quinetiam illorum ratione, qui ſcientia conſiderationis aſtrorum illuſtres fuerunt, magni Pto-
i, aliorumq;, in his erratum eſſe, deprehenditur. Intra trecentos .n. annos & paululum quid, illi
diem naturalem colligi, ſentiunt: & id à Solis motu; quòd æquabilem Sol, & ſine exorbitatio-
otum faciat. Sic enumeratione iuſta dierum anni, horum etiam iudicio, dies quatuor, horæ
que, & minuta duodecim, à Niceno concilio huc vſque fiunt.
His iam ad hunc modum ſupputatis, ſapientium quoq; Græcorum, qui extra Eccleſiam fuerūt,
ne demonſtratur: extra omnem rationem, ex octobri decem illos dies, à Romanis Aſtronomis
tos eſſe: tantùm ob vanæ gloriæ oſtentationem, quantum colligere licet: vt aliquid melius in
um afferre videantur. At licuiſſet profectò eis, iſto nouitatis, talesq; mutationes faciendi ſtudio
ſedere: nec turbationis haud mediocris anſam Eccleſijs Chriſti præbere: aut ſaltem à conatu
vi obtrudendi abſtinere. Hoc enim ijs, qui facere audent, rationi laudiq; non datur: ſicut è con-
alteris qui, ſanctorum patrum recta inſtituta ſibi tenenda, exiſtimant, id non ſolùm rationa-
ſed diuinum etiam, exiſtimatur.
Hæc ſunt, quæ nos, ratione ad veritatem reuocata, ad vtrunque ab Aduerſario allatum caput re-
denda ducimus. Anno CIↃ.IↃLXXXII. die Nouembris xx. indict. x. ab Orbe condito ſe-
milleſimo nonageſimo. Subſcripſerunt Hieremias, miſericordia Dei, Archiepiſcopus Conſtan-
polis, nouæ Romæ: & œcumenicus patriarcha. Syluester, miſericordia Dei, Papa & Patriarcha
næ vrbis Alexandriæ, & orbis terræ iudex. Ioachimus miſericordia Dei, patriarcha magnæ vr-
ntiocheæ, & totius Orientis. Gabriel, miſericordia Dei, Archiepiſcop9 primæ Iuſtinianæ Achri-
m, & totius Bulgariæ, Seruiæ, Albaniæ, Macedoniæ, MoldoBlachiæ, Vngarouałachiæ, &c.
Idem Martinus Cruſius in Annalibus Sueuicis. Anno 1221. rurſus in Allemannia crux prædi-
tur, expeditionis in terram S. ſuſcipiendæ. Tunc à quodam Argentinenſis ciuitatis prædicatore
faciliùs induceret ipſe, & alij, toties vltramarinæ militiæ pœnas dantem populum) ita laxæ indul-
iæ proficiſcentib. promittebantur: vt homines inde moti, grauiſsima priùs ſcelera perpetrarent.
m enim eos crucicula aſſuta puros reddebat. Interfectus eſt à cognatis ſuis poſtea Colonienſis
iepiſcopus Engelbertus: Imperatori charus, eoque abſente, habenas Imperij cis Alpeis laudabi-
moderans. Interfecti ſunt multi ſacerdotes. Dicebant enim malè feriati quidam: Faciam ſcelera:
per ſuſceptionem crucis innocens fiam. Imp. 120. Rud. 2. Papa 233. Greg. 13.

Idem. Anno 1076. grata fuit Gregorio 7. Papæ Saxonica accuſatio; eamque, pote
augendæ, Cæſarum verò minuendæ, idoneam iudicans; occaſionis capillos auidè apprehe
Saxonibus, ſibi rem curæ fore, reſpondit. Nitebatur viribus Nortmannorum, à Cæſare ſu
metuentium: & dominæ Mathildis, quam ſibi familiarem fecerat. Legatos deinde Cæſaris
na ei à Saxonibus obiecta purgaturos, in vincula conijcit: nuditate, frigore, fame, ſiti ex
per vrbem cum ludibrio circumductos, Româ pellit: id quod plerisque Myſtis S. P. Q. R. di
& ipſe Rex Henricus in Epiſtola ad Colonienſem Archiepiſcopum Annonem grauit
queritur.

Idem. Anno 923. Henricus Cæſar Vlricum Hugobaldi, Comitis Kyburgenſis Dilling
filium, ex canonico Auguſtano Epiſcopum Auguſtanæ Eccleſiæ fecit: cui fideliter is & piè
ad 50. annos. Habuerat Vlricus viſionem illo tempore: quo Bauarus ſe Arnulfus Henrico
lecto, oppoſuit: in qua vidit, Arnulfum, armatum quidem, ſed gladio eius deeſſe capulum.
ergò ad publicam pacem eſt adhortatus: vt qui non geſturus eſſet gladium, hoc eſt, Imperia
gnitatem.

Idem refert, in eo ſacello, vbi humatus eſt Conradinus, vltimus Dux Sueuiæ ex ſepulc
anno adhuc 1580. humorem quendam manaſſe, nec arceri potuiſſe. Captum enim Conra
poſt prælium, multos magnos viros, dimittendum, & nullo modo interficiendum, exiſtim
Papam, interimendum, clamaſſe.

Idem. Menſe Auguſto Itzlingæ ad Zechtam, repertum eſt aliquid ad ſpicam accretum
triduum vixit, habens faciem planè humanam: & corollam in capite, circumuolutam lineo
culo albo vtrinque dependente. Vertit ceruicem, & os identidem aperuit atque clauſit. Colo
referente fuit: & in ventre, inſtar lumbrici magni: in tergo autem, ceu hordeacea ſpica. O
Nœrdlingenſibus eſt; vt ait VVilhelmus Kratzer, ipſorum portarius. Anno 1575.

Idem. Auguſtæ Coriarius quidam, ciuis, nefariæ vitæ à Præfecto vrbis (Stadtvogt)
mnatus eſt, & crematus. Fuerant libidinis ſocij tres ſacrificuli: Vlricus Frei, Præmiſſarius ad S
nem: Iacobus Ryſs, ad S. crucem parochus: Vlricus, Parochus Gerſthofenſis: Georgius d
VVattenlechus, monachus Dominicaſter. Quos, quia vncti & raſi erant, Magiſtratus puni
audens: Epiſcopi ſententiam definitiuam non ſemel implorabat, Eberhardi Kirchbergij: a
illis hominibus facere deberent. Reſpondit is ridiculè, aut potiùs ſuperbè: ponerent eos in ca
ue auiario, vt ibi canerent. Exiſtimauit videlicet, ſibi rei curam ſoli permittendam eſſe: nequ
lares homines debere ſe admiſcere.

Tunc Senatus non tam irritatus, quàm modum condocefactus, caueam ligneam curau
endam: & à parte boreali Berlachiæ turris, in ſumma ſpecula ſuſpendi iuſsit: in qua cauea il
tuor, manibus pedibusque decuſſatim vinctis, incluſi erant nudi. Ibi fame mortui ſunt: cùm
ſabbathi, vſque ad 5. & 6. ferias proximas, animam ægram traxiſſent. Quorum corpora per
ficem in colle ſupplicij capitalis humata ſunt. Primo biduo canebant aliquot horas canonica
ſperi, Salue Regina. Dominicanorum autem prior, à platea aliquoties clamans: concione
ſacra illos conſolabatur.

1582. *Gilbertus Genebrardus.*

RAbi Simeon Ben Iohai author eſt libri Zoar, quo poſuit fundamenta ſtultæ & vanæ artis
liſticæ. Tale erat negocium, vel potiùs ocium & Marini ac Colorbaſij, diſcipulorum V
tini: qui cuncta ſua religionis myſteria è literis Alphabeti Græcorum probare conati ſunt; Iren.
cap. 9. & 10. Factum ante Chriſtum natum annis 87.

Idem. Reuchlinum & Picum Mirandulanum in ſuis libris conſtituiſſe harum nugarum
ſtum, & patronum ſe præbuiſſe, planè miror.

Similem & Rabi Coſta Ben Lucæ, quoque librum Cabaliſticum, qui ligaturis & nefarij
giæ nugis ſcatet, conſcripſit.

Idem in Chronographia. Ioannes Auſtriacus diem clauſit extremum, inuictus Hæreticoru
Turcarum victor, vt proinde appoſitè in ſuis ſignis militaribus crucem cum teſſera gereret: i
ſigno vici Turcos, in hoc ſigno vincam Hæreticos. Vt ſup.

Idem. Magno odio perſecutus eſt Formoſi nomen eius ſucceſſor, cuius ordinationes omn
ſcidit, & damnauit. Iam enim tum incipiebat Pontificum virtus & integritas deficere, propter
nulphum, & ſeqq. Germaniæ Imperatores, ſibi Eccleſiæ iura rapientes, & libera Eccleſiæ ſuffrag
eligendis pontificibus tollentes. Hæc Eccleſiæ captiuitas durauit an. ferè 140. in qua apparuit, p
mam electionem præſtare optimæ principum nominationi, quod proinde ſeculum ab Hiſtorici
fælix inſcribitur.

Hic Genebrardus etiam alicubi Turcam Antichriſtum dicit, ſed errat. Antichriſtus enim in t
plo Dei ſedebit, quod ille non facit, ſed Papa. 2. Theſ. 2.

1582. *F. Petrus à S. Audomaro.*

HIc edidit librum ſub tituo Illuſtrationes Religionis Monaſticæ: in quo inter multa abſu
abſurdiſsimum ponit, leges ſeu conſtitutiones Monachorum diuinas potiùs, quàm huma
eſſe dicendas: reliqua referre pudet.

 Anno

s quoque monachos præ laicis in statu perfectionis constituit, & hoc ex monachorum pare nititur.

Lambertus Danæus in Tract. de Antichristo. 1582.

Græcia adhuc huic potestati,& tyrannidi Romani pontificis apertè repugnat : semperque bnegauit, adeò quidem vt, cùm Ioannes Palæologus Imperator Constantinopolit. & usdē vrbis patriarcha,atq; alij aliquot Græci Episcopi (inter quos erat & Bessario) in conntino anno 1439. hanc Episcopi Romani in omnes Ecclesias potestatem approbassent: Græciæ & Orientis Ecclesijs excommunicati, atque improbati fuerint. Quin etiam Pagingulos annos aureum ex pacto donat singulis Græcorum Episcopis, qui eum ἀρχηγὸν n celebratione appellant. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.
edidit librum de Ecclesia: vbi, quibus gradibus illa in Papisticam tyrannidem inciderit, multis argumentis. Et de Antichristi regni loco, tempore, forma, fulcimentis, progressu interitu quoque, alio libro sufficienter demonstrat.

Albertus Hartungus. 1582.

heologus, & procancellarius Ingolstadiensis Academiæ, in publico orationem habuit omologia, siue consensu Theologiæ Lutheri cum Philosophia Epicuri. Sed extat alia oraria, in Academia Lipsensi recitata eodem anno. Imp. & Papa vt sup.

Petrus Mersæus. 1583.

no, mortuo Henrico III. filium eius Henricum IV. quem Coloniæ de voluntate Procen educauerat, in Regē Rom. vnxit: cuius etiam tutor & vicarius per Imperium factus fuit. ex, qui iniustam sententiam de paupercula vidua tulerant, oculos eruit: septimo, cuius fissimo sustulerat, vnum tantùm effodiens, vt cæteros domum reduceret. Fastigijs domoquibus illi habitabant, lapideum caput imponi iussit, oculis carens: vt sic ab iniquis iudiros deterreret. Sepultus fuit in cœnobio Sigebergensi, à se fundato: quò antè corpus S. Beartyris ac Sacerdotis, ex Sueuia aduexerat. Translatio verò corporis Annonis, ampliùs censs post mortem eius facta est, per quendam Cardinalem, & D. Petrum, Lunensem Episcoculo eius ligneo incisum erat carmen:

Tityre, coge pecus: cæcos ne ducito cæcus.
Moribus esto grauis: Rector fore disce suauis.
Astu serpentis volucris tege simpla gementis.

Imp. Rud. Papa Greg. 13.

Marcus Rullus Lignicensis. 1583.

e anno prodijt in publicum ab hoc Rullo liber, cuius titulus est: Coniecturæ Ecclesiastici & olitici status Nicolai Cusani, & Leonhardi Crentzheymij: in quo scitu dignissima, & admiulta proponuntur. Imp. Rud. 2. Papa Greg. 13.

Laurentius Hunfridus de Roma. 1583.

R*Oma, superba licet, index vindexq; piorum,*
At Christi Domini discito iudicium.
Dura licet, ferrum si sis, mollescito verbis:
Si lapis & saxum, frangere Roma tamen.
Audi Sodomæ princeps, Gomorrhaq; tota,
Quisquis Romano de grege, quisquis eris:
Audi surda, & cæca tuas spectato ruinas,
Hoc lege, quòd pereas: aut sape, ne peream.
Roma rues, quondam veræ pietatis asylum,
Musarum portus perfugiumq; choro.
Roma vetus, quondam multorum vecta per ora,
Quam celebri Paulus prædicat elogio;

Nunc

Nunc scelerum sedes, & nunc erroris es antrum,
Degenera ab nimium Roma nefanda rues.
Roma rues, virgo quondam, purissima virgo,
Cuius casta fides, integra relligio,
Intemerata thoro, thalamis non cognita multis,
Vni sed sponso sponsa dicata Deo:
Impia nunc Christo Domino diuortia scribens,
Ac effrons meretrix, perfida Roma rues.
Roma rues, mundi lux olim, stellaq; terræ:
Nunc tenebræ, ac alto stella caduca polo.
Cuius ad astra decus quondam sublime volabat,
Corruit, ac terræ est Tartarus Italia.
Roma caput mundi, iam toto vertice calua,
Capta tuis membris Roma misella rues.
Ille cruore perit, qui fundit Roma cruorem:
Sanguine qui gaudet, sanguinolentus obit.
Vt lupus agnellum sequitur, Cainus Abelum,
Vt Iacobum Esau, legitimosq; nothi,
Sanguine tu fundata, pio nunc sanguine crescis:
Ergò concludam, Roma cruenta rues.
Roma rues, quoniam victrici turgida lauro,
Antiquis spolijs fœta, feraxq; tuis:
Inq; deauratis circumgestata quadrigis,
Et satrapis mundi principibusq; praes.
Calcandus fastus, frangenda superbia: cedrus
Alta ruit, sic tu Roma superba rues.
Roma rues, mercesq; tuæ, thesaurus & ingens:
Gemmas & coccum, thuraq; nullus emet.
Et peris, & perdes, occidis & occidis ipsa,
Idq; malo merito vipera sæua tuo.
Roma rues, regnumq; tuum: vanescet & aurum,
Nomen, apex, sceptrum, fulmina, mitra, thronus.
Et cur Roma rues? prudensq; vidensq; peribis:
Ergò volens tibimet tu paris exitium.
Dum fallis, falsa es: tua iam spelunca retecta est,
Occulti coitus, frausq; Venusq; patent.
Ergo tuas labes, & fœdas aspice sordes:
Vitaq; nota alijs, sit quoque nota tibi.
Plurima Lutherus patefecit, Platina multa:
Quædam Vergerius, cuncta Balæus habet.
Ille tuam mouit Camerinam, motaq; fœtet,
Pandora Latiæ pyxis aperta volat.
Ille tuos cæcos vidit, proditq; recessus:
Furtiuos memorat, Roma petulca, thoros:
Aulam lustrauit, rimas perspexit & omnes,
Ingreditur lectos, concubitusq; tuos:
Secretum nihil est, tenebrosa cubilia pandit;
Nox nihil inuoluet, nulla latebra teget.
Huc ergò venias, speculum videasq; malorum,
Hic & auos, proauos, hîc atauosq; vide.
Nunc vocat & reuocat pansis Deus optimus alis,
Sanctam flens vrbem, te cupit esse suam.
Roma quidem ῥώμη dicta est, sed nomine verso,
Dici Roma potest improbitatis Amor.
Ah pigeat, pudeat: mores cum nomine muta,
Roma; veni, ad Dominum vertere, Roma veni.
Si nil frontis habet meretrix, si stercora nolis
Scire sciens: cogor dicere, Roma rues.

In minotaurum Romanum Carmen, autore Christ. Soth.

CRedere quis possèt (dictu est quoq; turpe) Priapos
Romæ pontifices esse, fuisse diu ?
Non soror hoc habitat Phœbi, nec vesta, sacello
Ampliùs. Vnde probas ? stupra nefanda probant.
Quæ, mirum, quanta doctus grauitate Balæus
Depingit, nasum Rhinocerotis habet.
Quicunq; ergò feris sublimi vertice sidus:
Nunc caue ne titubes, Martia turba sapit.
Nulla tibi tunica est parti obtendenda tegendæ:
Scorta impura magis non operire potes.
Erumpet vox vera mihi, tibi faucibus hæret:
Non magis est sancti Roma cathedra Petri.
Sed sedet hîc, fateor, quis? Paulus; pernego. quis tum?
Lampsacides veneris digna deæ soboles.
Qui cùm Lampsaciâ pulsus procul vrbe fuisset,
Ciues cornutos quòd dedit arte suos,
Dicitur in Latio summus Christi esse sacerdos
Factus, at heu fictæ relligionis ope.
Nomina nuda tenet, Christi vestigia nulla,
Turpia sub pulchro nomina monstra latent:
Conclamant omnes, Papistas esse cinædos:
Pædico Papa est. Cætera conticeo.
Hoc tamen adijciam, liceat modò: iamq; licebit;
Pro pa si scribas po, tibi Papa popa est.
Paphia dicta venus, veneris proles quoq; Papa est.
ὢορ τοῦτο κακὸρ τοῦδε κακοῦ κόρακος.
Parcite sed fœdis, fertis quicunq; pudicas
Aures, carminibus parcite quæso meis.
Crassa decent crassos, fœdis fœdissima quadrant,
Conueniunt rebus nomina quæq; suis.
Quod credo, dico: nec enim dixisse nocebit;
Pa nota fœtoris, si geminetur, erit.
Scito tuq; Deum ni flectas astripotentem,
Quòd tua te pessum nomina Papa dabunt.

Imp. Rud. 2. P p. Greg. 13.

Vaticinium de Romano Imperio, repertum in quodam Monasterio N.

Imperium, fasces, C. Fastus, sceptra, Triumphus,
Quæ fuerant; penitus, C. veniente, cadent.

Vod sub Carolo Magno exortum est, illud idem sub Carolo N. denuò ruere incipiet. Id ...st, Germanici Occidentis imperij species, cùm in Ecclesiastico, tum in politico statu, ...rolo Magno germinans, sub C. N. ruinam auspicabitur: id quod jam ex parte impletum ...i Episcopatus ad mundana deflectere cœperunt: & tota insuper regna à Pontifice Romano ...onem fecerunt, vnâ cum Principatibus. Reliqua autem omnia magis magisq; continua... : ita, vt tunc excreta, iam decrescant, & omninò intereant: ac ipse tandem nouissimus dies ... mox sequatur.

Vt enim vetus imperium Romanum sub Imperatore Augusto originem sumsit: ita etiam sub ...omine interitum acquisiuit, sub Augustulo videlicet, primo Italico Cæsare. Tres equidem il... ...gnas habuit ruinas, donec omninò interijt: vnam sub Augustulo, alteram sub Honorio ..., tertiam autem & vltimam, post Augustulum, à Totila factam, sub Imperatore Iustiniano.

Ita cùm nouum Imperium Romanum triplex sit, Græcum videlicet imperium, sub Con-
Imperatore Constantinopolitano, qui ideo vrbem illam nouæ Romæ nomine insigniuit:
id edidit primùm sub Constantinopolitano Cæsare etiam huius nominis, sub Constantin
licet vltimo.

Ita cùm Germanicum imperium sub Carolo Magno exortum sit; idem sub Carol
iam huius nominis occidit: id quod altera est ruina, quando Romani Papatus grauis factu
vt ita nil, nisi tertia & postrema mundo restet. Sub cuius autem Imperatoris nomine hæc
tura, & quod Cæsaris illius nomen futurum sit; eo modo colligere potes, si nimirum mem
petas, qua ratione ante annum trecentesimum & vicesimum, interregnum illud, impe
bato, sub Rudolpho primo, Comite Habspurgensi, denuò quietem, atque sic etiam
mentum ceperit.

Et mirabilis hic reperitur harmonia atque similitudo in annis: quòd videlicet Co
nus Magnus imperium tenere cœpit anno Christi 3 0 6. & nouam extruxit Romam anno
Carolus Magnus autem Imperator electus est anno Christi 8 0 1. Rudolphus Cæsar creatus
no Christi 1 2 7 3.

Quot igitur anni ab anno Domini 3 2 7. quo nouam Romam Constantinus ædifi
vsque ad Carolum Magnum elapsi sunt, nempe 4 7 3. totidem etiam anni à Carolo Magn
ad Rudolphum Comitem Habspurgensem numerati sunt: & postea etiam anni 3 0 3
dolpho primo, vsque ad hunc nostrum dominantem Imperatorem Rudolphum secu
anno Domini 1 5 7 7. quot etiam anni salutis humanæ, vsque ad Constantinum Ma
circiter interuenerunt.

His annis, initio videlicet imperij Rudolphi 2. annis Imperij Constantini Mag
ditis, nempe 3 0. elucescit tertia & vltima ruina imperij Romani, circa annum Chri
citer 1 6 0 7. euentura: quæ supputatio cum illo tempore prorsus consentit: quod etiam
stranus scribit.

Similis harmonia nominum & annorum etiam in Romanis Pontificibus reperitur: &
quoque primùm quodammodo anni tertiæ & vltimæ ruinæ euenturæ patent, quemadm
suprà in Imperatoribus. 2. non plures tribus Pontifices Romanos post hunc, ad numeri
plementum, futuros. 3. etiam perspicuum fit nomen tertij post hunc, sub quo postrem
det ruina. Vt autem Rudolphi nomen ex Harmonia inuenitur: ita tertius & vltimus post
Papa, nomini suo G. insertum habebit. Reliqua ad suum reseruentur tempus.

Præter hanc supputationem, idem etiam ex natura, & cœli motu perspicitur. Cùm
à condito Mundo experientia innotuerit, maximas mutationes Monarchiarum & Regn
mundi, in permutatione aquosi Trigoni in igneum accidisse: hoc est, superioribus Pl
sua concursione ex aquosis signis cœli, in ignea transpositis: id quod annis circiter 800. et
Germanicum Imperium Ortum versus situm, sub Carolo Magno ante 8 0 0. annos simili conf
gione exortum est.

Reuolutio igitur superiorum Planetarum expleta cùm sit: & cùm ab anno Christi 1 5
vsque ad annum 1 6 0 3. permutatio denuò accidat aquosi Trigoni in igneum; certè maxim
regnis mundi permutationes jam jam præ foribus esse, sequitur: præcipuè etiam cum germ
Occidentali imperio. Et vltima Planetarum coniunctio in aquoso Trigono accidit anno 1 5
& prima in igneo Trigono eueniet anno 1 6 0 3. inter has omnia finiri necessum est. Conf
etiam Liga sancta exorta est, quæ hisce omnibus initium fecit.

Quod autem quidam Astrologi obijciunt, igneum Trigonum anno Domini 1 5 8 4
choatum esse; notandum, tantùm in inferioribus Planetis id accidisse: & quidem in pu
Cardinalibus cœli, in æquinoctio verno: sed nondum in superioribus Planetis, Satur
Ioue: verùm anno Domini 1 6 0 3. demum illa superiorum etiam Planetarum in igneo
gono accidet coniunctio: non tamen in Capricorni signo, neque in punctis Cardinali
sed in altero igneo signo Sagittarij: perfectè tamen in igneo Trigono illam iam inchoari, & seq
tibus annis maximas mutationes euenturas. Intermedij autem anni nihil aliud sunt, quàm m
marum mutationum anni, vt quidem iam omnia ad eas inclinant.

Sed post annos 60. ab anno Domini 1 5 8 3. i. e. anno Domini 1 6 4 3. accidet etiam
iunctio superiorum Planetarum, Saturni & Iouis, vnà cum duobus luminaribus, Sole atq; L
in punctis cardinalibus cœli. Quod indicium est, totam naturam suum absoluisse cursum, nih
aliud, nisi diem nouissimum expectandum esse.

Atque eò etiam magna spectat stella, quæ anno Domini 1 5 7 2. in cœlo apparuit, &
totum est visa annum, ex aduerso horum Cardinalium punctorum cœli, in Coluro Æquinoctia

Eaqu

Anno

-nificationem suam in actum vsumq; deducere cœpit anno 1 5 8 4. vbi Mars Saturno con-est, in his Cardinalibus punctis, cum inferioribus planetis: & hanc suam significationem ac vltra 60. annos extendet, vt ita maximum ante diem nouissimum miraculum sit, & quasi quidam præcursor & prodromus. Quod hic obiter solummodò allego: alio autem -piosè explicaui: vt verum magnarum mutationum fundamentum percipiatur,& quomo-quoq; natura concordet, & ex ea hoc confirmetur.

Sequitur in vaticinio.

Postea Germanis durissima bella mouebit:
Captiuum pacis ducet & ipse patrem.
Qui fuerat sacræ confessor Relligionis;
Liber erit: N. præmia digna feret.
C. tandem imperium durâ cum morte relinquet:
Nemo sciet, cuius Relligionis erat.
Succedet tunc N. tranquilla pace gubernans
Imperium, cautè finiet ille diem.
Et mare per totum consurgent horrida bella,
Qualia Carthago, Roma nec ipsa dedit;
Multaq; victores victorum præda sequetur:
Non erit à captis turba peremta minor.
Ensiferi inter se multâ vi brachia tollent;
Ampliùs officium G. facit ipsa suum.
Ista tamen longo non stabunt tempore. Namq;
P. sanctum veniens, tempora sancta dabit.
P. superat, tacet (al. iacet) *A. moritur quoq; callida N.*
Penes Germanos imperiumq; manet.
Sed priùs hoc nostro tantus fundetur in orbe
Sanguis, diluvium quod neq; Troja dedit.
Inde revertentur, fuerant quæ, pristina sècla.
Dicetur, valeat, qui valet atq; potest.

Conclusionis loco etiam tria particularia prognostica adiiciam: quæ nuper mihi allata sunt, -ùm ad jam grassans Gallicum malum attinent.

Ex antiquissimo libro prognosticum primum.

Cùm Rex Henricus regnabit origine natus:
Hic Rex bis factus, tam re quàm nomine, gratus,
Lilia vir fortis socijs auellet ab hortis.
Rex cadet, & vulgus, militia Francica, clerus,
Ferro, Peste, fame, flammaq; sitiq; peribunt.

Sequens Gallicum prognosticum Nostradamo adscribitur.

Quand vne fourche sustenu de deux paulx,
Suiuant cinq corns, & neuf ciseaux ouuers,
Lors on voira, l'heritiers de crapaulx
Ruer les troys coronnes à l'envers.

M.
CCCCC.
XXXXXXXXX.

Tertium particulare prognosticum.

Anno Domini 1 5 9 0. N auferetur N.
Desinet Maior.
Non ampliùs consistet N.
Regnum obtinebit A. T. F. A.
Soli piè credetur Deo.
Vna sancta vivetur fide.
Æterna feliciq; pace fruentur Occidentalium partium reges.

Pharisaismus vetus & nouus.

Additus est libro responsionum Guilielmi VVitakeri contra Edmundum Campianum & Ioannem Duræum, tractatus, cui titulus est Pharisaismus vetus & nouus, siue de fermento

Pharisæorum & Iesuitarum: cui adiunctæ sunt centum Characteres Iesuitarum, id est, no phetarum, Apostolorum & Apostolicorum virorum scriptis per centurias collectæ, quib illius societatis, sibi nomen Iesu falsò tribuentis, facies & artes ad viuum depictæ tantur.

1584. *Iterum intentatur mors Auraico Principi.*

HOC tempore iterum Latronem quendam ad homicidium Principis Vraniani qu suita incitauit, cum hac promissione: se Deum pro illo precaturum: ipsum verò rnam certò consecuturum, & in album Martyrum sanctorum relatum iri. Igitur incau auit Principem: captus autem, & suum confessus homicidium, meritas luit pœnas. nus in Annal. Belg.

1584. *Obitus Alenconij.*

HOc anno Alenconius Regis Galliæ filius, Dux nouus Brabantiæ moritur mentis optim pes: admittere ad se nec Monachum, nec Confessionarium quenquam volens: se spe salutis collocata in solo merito Iesu Christi, placidè obdormit. Meteranus in bus Belgicis.

1584. *Sixtus quintus Papa.*

HIC constituit ærarium nouum quinque millic num auri, certis quibusdam legibus; de scribit M. Ianfonius.

1585. *Petrus Ærodius rerum ab omni antiquitate vendicatarum.*

COnsuluerant oraculum Sybaritæ, perpetuòne eâ abundanti & beatâ victuri essent vit fruebantur? respondit illud; tam diu fruituros, quàm diu non pluris hominem quàm æstimassent. Imp. Rud. 2. Pp. Sixto 5.

1585. *Eutychij Myronis vertumnus Papisticus.*

HOC tempore prodijt liber hoc titulo, in quo tractatur, quid sit Papatus, & qualiter vir æstianus erga illum affectus esse debeat. Vt suprà.

1585. *Nestorius Oleuanus Animo Brunsfeldio S. P. D.*

LEcto scripto Domiditis, à quouis mediocriter etiam docto & intelligente viro animad potest, ineptè illos agere & minimè prudenter, minimeq; esse Catholicos, qui hoc nomen tientur, & sibi arrogant. Post Augustana Comitia, quæ celebrata fuerunt anno 30. Euangel nomen cœpit obscurari. Et Pontificij Euangelicos protestantes cognominabant: sese autem ent entes: & priuatim inter se dissentientes, his duobus nominibus diuisi sunt atque distincti à sei cem. Sed protestantes nomen Euangelicum præclarum indicantes, illud retinere satagerunt. C animaduertentes pontificij, Euangelij nomen illustrius esse, quàm obedientiæ, arripuerunt ne Catholicum, & sese Catholicos vocauerunt quod nomen illis minimè concedendum est. Ec magis mihi placet Domiditis libellus, quòd Catholicum vocabulum Romanis eripit, & alicui peculiariter datum negat: Doctrinâ enim Catholicâ & vniuersali verbum istud ponderandum sentio. Ex te audire cupio, quæ veræ sint notæ, quæue certa indicia Catholicorum, idq; breui quid habes præter ea, quæ à Domidij te sunt enumerata. Vale.

Animus Brunsfeldius Nestorio suo Oleuano S. D.

QVOD Domidis vocat vniuersale, id cuiusmodi sit, ex partitione Aristotelis oportet inte gere, quæ est tripartita: qui ἔνδοξα, hoc est, probabilia dicit esse, quæ vel omnibus p ceantur atque approbantur: vel maiori parti: vel meliori atque doctiori: quod genus prob lium est præstantissimum; atque idcirco negat Domidis, Romanam Ecclesiam esse Ca ho cam atque vniuersalem, quoniam ab hoc tertio genere, hoc est, à melioribus & doctior

oppugna

ιata, vituperata, refutata ſemper eſt. Hac dictione retenta, facilè Domidis noſter conſiſtit. enim ſtatim poſt beneficium Phocæ vſque ad noſtram memoriam, ad noſtram hanc ætatem ontra falſam hanc autoritatem & arrogantiam Romanorum ſcriptitârunt. Vale mi Ne- 7. Auguſti.

Neſtorius Oleuanus Animo Brunsfeldio S. D.

ſque opus erat, mi Anime, remittere mihi ſcriptum Domiditis: habeo enim illud deſcriptum; eſcripſeram enim ipſe mihi, antequàm ad te mitterem. Sed vehementer aueo videre æditum eſſum à typographo. Peto autem abs te, vt aliquid, ſi tu habes, quod ad eandem quæſtionem at & apertum ſit, & ſit, vt Dialectici vocant, ἄλυτον, id etiam ad me mittas, antequàm di- ır. Breui aliqua epiſtola id facias, quam comitem eſſe patieris iſtorum, quæ diuulgabuntur. 9. Auguſti.

Animus Brunsfeldius Neſtorio ſuo Oleuano S. D.

ſi opus non eſt, vt aliquid addam ad ea, quæ Domidis ſcripſit, tamen ne videar voluntati tuæ eeſſe, paucis ſententiam meam breuem tibi communicabo. Non poteſt eſſe Catholicus: non ica Eccleſia, quæ à Catholica fide defecit. Defecit autem Ec[clesia] Romana à fide Catholica: à Vera Doctrina de perſona Ieſu Chriſti, ergo non eſt Catholica. Vera & Catholica fides cog- r ex ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum, & ex commentarijs [et] ſcriptis patrum primæ , cùm latinorum, tum inprimis græcorum: apud quos fateor, doctrinam de perſona Ieſu diligenter cuſtoditam & defenſam fuiſſe: ſed poſterioribus temporibus ſtatim deprauatam tam à Romanis Epiſcopis, vt Domidis noſter commemorat. Per jſti rem vbiam, rationemq; mentum vnum: en habes. Sed confirmatè libello Domiditis noſtri: quanquam confirmatio- habes opus. Vale mi Neſtori. 28. Auguſti, anno 84.

[Do]miditis Menapij Catalogus quorundam teſtium veritatis, indicans, Romanæ Eccleſiæ faſtui, à primatus potiſsimùm tempore, ſemper reclamatum, eamq; nunquam Vniuerſalem fuiſſe; & de Chriſti aduentu.

[R]OMANVM Pontificem totius Eccleſiæ primatum ſemper habuiſſe, pontificij gloriantur. Quibus paucis reſponderi poſſet: primatum illum aut diuinitus conſtitutum, aut ab homi- ntroductum eſſe. Si diuinitus (vel ex Gamalielis ſententia) nuſquam & nunquam ab [illo] . Sin ab hominibus, alicubi aliquando concidet: quod illi vſuueniſſe conſtat. Ab homini- tur, non diuinitus conſtitutus. Omnis enim planta, quam cœleſtis pater non plantauit, ex- tur. Enimuerò conſtat, Gregorij primi tempore Romanam Eccleſiam talem autoritatem ſi- dum vendicaſſe, qualem paulò pòſt vſurpare cœpit. Et quamuis Phocas illam primùm extu- ius tamen autoritas per Pipinum, Carolum, Ludouicum multum auctam & confirmatam , us: quibus potiſsimùm primatum illum, omnemq; illius tyrannidem acceptam ferimus: men vnquam vbiq; vniuerſalis fuit.

A primatus igitur per Phocam inſtituti tempore (nam priores plerunq; modeſtiores fuerunt) s doctos piosq; viros olim & ſemper corruptelis Romanæ Eccleſiæ contrauenîſſe, omnibus in js verſatis abundè conſtat: eamq; Eccleſiam nunquam prorſus vniuerſalem fuiſſe, ſed tan- articularem inter cæteras primarias, Antiochenam dico, Hieroſolymitanam, Conſtantino- nam, Alexandrinam, aut illarum ſimilem. Enimuerò neque Syri, Armeni, Georgiani, a- in Oriente Chriſtiani (vt de Græcis nihil dicam) huic ſedi ſeſe vnquam ſubmiſerunt. Neq; diernum diem Abyſsinorum latè regnantes populi, à Reginæ Candacis Eunucho (quem Phi- docuerat) iam olim Chriſtiani facti: quemadmodum nec Ruteni, nec Moſcouitæ, alijq; ali- bis vel cogniti vel incogniti, Chriſtiani Romano pontifici obediunt; vt varias prætercam na- , quæ vel in ipſo Romano Imperio, vel extra Imperium illius tyrannidis iugum repulerunt.

Vnde igitur Romana gloriatur, ſe vniuerſalem ſeu Catholicam eccleſiam eſſe? A Phoca ſci- e declaratam. Dignum certè patella operculum. Cùm enim antea Conſtantinopolitana, ſe m Eccleſiarum primam, ſcribebat, inquit Paulus Diaconus, Phocas, extincto Mauritio, e- e filijs, Romanum regnum inuadit. Hic, rogante Papa Bonifacio, ſtatuit ſedem Romanæ Ec- vt caput eſſet omnium Eccleſiarum. Hic fons, hic huius primatus origo. Eodem item re ſurrexit Iſmaëlita, huius ambitionis Vindex. At pontificum faſtus mox gradatim auctus, tam deuenit inſolentiam, vt de eorum inſolerabili ambitione & auaritia, omnes vbiq; reges, pes, nationes conqueſti ſint: vt abundè teſtantur omnium populorum annales & hiſtoriæ:

adeò, vt eò vsq; cristas erexerint, vt nihil non ausi sint sibi arrogare, perpetrare, committere
ratorum ceruices conculcare, vtrunq; gladium vsurpare, imperatorio sese habitu ostentare
Imperiaq; tractare, quoslibet pro libitu deponere, aliosq; subrogare, cœlum denique terra
mundum vniuersum insidijs, proditionibus, seditionibus replere.

Hinc Gallorum pragmaticæ sanctiones: hinc Germanicæ nationis tot tantaq; gr
na: hinc varia in Romanam ecclesiam onerosa vaticinia: hinc multorum procerum, aca
rum, parlamentorum in sedem illam assiduæ querimoniæ. Quid multis? Constat, quid de
rio septimo, Bonifacio octauo, Alexandro sexto, alijsq; illorum similibus doctorum viroru
passim dicant: qui & quot illorum fuerint scortatores, quot adulteri, quot Sodomitæ, incest
athei, illorumq; similes: pleriq; autem simoniaci, tyranni, sanguinarij: vt in rerum gestaru
nimentis hinc inde videre licet. Neq; prolixa historiarum testimonia adducere duxi sed b
mum tantùm catalogum recensere quorundam, non omnium, qui tantæ insolentiæ semper
terint: qui de tanta arrogantia semper conquesti sint, vt intelligatur, Dominum exercituum
semen reliquisse, ne planè vt Sodoma fierent, seu Gomorræ similes.

Enimuerò Victoris Romani episcopi insolentiam Ireneus iam tum reprehendebat. Firmi
Capadociæ episcopus Stephanum Papam, Cypriano insultantem, in sua perfidia Iudæ com
Paulinus Nolanus episcopus de clericorum Romanæ Ecclesiæ inuidia & odio, ac Vrsini Pa
perbia grauiter conqueritur. Hieronymus, Tertullianum, inuidia & contumelijs clericorum R
næ ecclesiæ, ad Montani dogma delapsum: suumq; de Virginitate libellum Romæ lapidatum
scribit. Legantur, quæ Bernardus Eugenio consideranda proponit.

En Gregorius ipse admodum acerbè in primatum inuehitur: vniuersalis Episcopi nom
merarium, prophanum, stultum vocabulum vocans. Videantur eius ad Mauritium Impera
epistolæ: item ad Ioannem Constantinopolitanum, & Eulogium Alexandrinum. Tantumq;
vt Gregorius ipse, ex monacho Papa factus (quos adulatores passim optimos, maximos, san
mos vocant) non modò vlla se sanctimoniæ auctum, dicat, sed in ea dignitate constitutus, & in
li sede sedens, omnis pietatis iacturam se fecisse, & sub Episcopatus colore ad seculum redactum
sarum fluctibus quassum, & tumultuosæ vitæ tempestatibus demersum, scribit: vt videre li
principio sui registri, epistola quinta & sequentibus.

Profectò omni tempore, omnibus seculis pij doctiq; extiterunt, qui huic corruptelæ obstite
licet non omnium nomina recensere potero. Laurentius Vallensis, Nicolaus Cusanus Cardi
Antoninus Florentinus episcopus, Raphaël Volaterranus, Hieronymus Catalanus, alijq; recenti
fictam, falsam, insulsam illam Constantini donationem grauissimè refutârunt. Lauretani Idol
pudentissimum figmentum Vergerius reuelauit. Confictam Petri viginti quinq; annorum in p
sede sessionem, multi multis argumentis falsam esse demonstrârunt.

Alij alios insignes abusus & corruptelas passim impugnauerunt, vt VVallafredus Abbas
giæ diuitis, in elegantissimo suo libello de comparatione mundanarum & ecclesiasticarum dig
tum, anno 700. sub Ludouico Pio, quo tempore Papalem potestatem potissimùm auctam d
&c. Bodinus, libro de repub. 1. Similia fecerunt Ioannes Scotus Bedæ auditor, multiq; alij, eo
ferè tempore. Item Methodius, anno 860. Arnulphus Aurelianus episcopus, anno 1634. A
Cæsariensis episcopus, anno 1051. Fluentinus præsul, circa annum 1101. Arnulphus Ang
anno 1126. Bernardus Abbas Claræuallensis, anno 1140. Petrus Abillardus, anno 1180. A
ricus Carnetensis, anno 1198. Abbas Ioachim, anno 1200. Petrus de Vinetis, anno 1230. Io
nes de rupe scissa, anno 1240. Nicolaus Gallus, anno 1245. Eberhardus episcopus Salisburge
eodem ferè tempore. Arnoldus de Villa noua, anno 1303. Marsilius Patauinus, anno 1324.
chaël Cesenas minoritarum generalis, eodem seculo. Petrus de Vbaldis, anno 1344. Gerardus Sa
rellus Italus, anno 1360. Arnulphus Eremita circa idē tempus. Franciscus Petrarcha, anno 13
Petrus de Aliaco, anno 1415. Nicolaus Clemangius, anno 1417.

Prætereo Ioannem Huss & Hieronymum Pragensem, aliosq; quàm plurimos, quales fuer
Georgius Heimburgius, alijq; eodem tempore. Ioannes Gerson, anno 1429. Thomas Rhedon
Carmelita Gallus, circa annum 1430. Mathias Palmerius, anno 1440. Renaldus Perocus, an
1455. Anthonius Rosellus, anno 1467. Baptista Platina, anno 1476. Ioannes de VVesalia, an
1479. Polydorus Virgilius, anno 1499.

Hi omnes & singuli (vt plurimos prætercam, quales fuerunt Hieronymus Sauanorola, Reu
linus, VVimphelingus, Beatus Rhenanus, Erasmus Roterodamus, Ioannes Picus, Ioannes Auer
nus, Franciscus Guicciardinus Florentinus patricius, Marcellus Palingenius, Valentinus Crata
dus Rubertus à Moshan, Guilhelmus Postellus, Georgius Vicelius, Georgius Cassander, Adam
Reissnerus, Ioannes Heidenius, Ioannes Langus, alijq; pij doctiq; viri) hi, inquam, omnes & sing
huius sedis corruptelis scriptis & verbis passim obstiterunt, quemadmodum & multi alij non non
nati (ecquis enim omnes recensere posset?) veluti Bertramus, Petrus VValdo, Baliardus, Guilhelm
de sancto amore, Robertus Capito, Militius Bohemus, & ipse Aeneas Syluius, antequàm pontif
factus, vt recentiores omittam: qui omnes, licet in nonnullis discrepantes, concorditer tame
(quemadmodum Paulus, ab alijs aliter Christum prædicatum, refert) omnes Antichristianis a
usibus quoquomodo aduersati sunt.

Anno

...eq; obest, illorum nonnullos à pontificijs in hæreticorum albo connumeratos esse, qui bo... ...t orthodoxi. Nam & Augustinum dicere solitum accepimus, multos in terris pro sanctis ...i, quorum animæ apud inferos essent. Sed gratia Deo, quòd pro sua misericordia, reliquias ...fecerit, ne omnes Gomorræ similes fierent.

...x prædictis constat, Romanam Ecclesiam nunquam vniuersalem vnquam fuisse, quantum... ...tholicam iactet, cùm particularis tantùm inter cæteras & olim fuerint, itidemq; postquàm ...cam elata, meliori semper parte contradicente. Talis enim est vniuersalis, quale Tridentinū ...um fuit œcumenicum: vbi ferè nullus ex Germania, Bohemia, Polonia, aut tota Septentrio... ...te Europæ comparuit: pauci ex Italia, Hispania, Galliaq;. Hocné est habere secum Aethio... ...menos, Georgianos, Græcos, Moscouitas, Sclauos, Gotos, & si quid nationum sub cœlo est? ...nquit Hierosymus, maior est vrbe.

...quamuis particularis illa, vt quondam Israëlitica ab Annis, Caiphis, Alexandris, & illorum ...is, pharisæis & saduceis. iam diu fuerit administrata, tamen vt ibi, sic etiam hic semper exti... ...Zacharia, Iosephi, Nathanaëles, Simones, illorumque similes, Israëlitarum consolationem ...ntes. Quapropter quemadmodum tunc neq; Pharisæatus neq; Sadduceatus fuerat ecclesia, ...m tamen inter illos fuisse non negauerim: sic etiamsi vel Papatus vel Cæsareatus non sit ec... ...ijs tamen ecclesiam esse, non dubitauerim. Aedificatores enim iam tum quidem, vt ferè ...improbârunt lapidem, qui tamen adhibitus est ad caput anguli.

...uòd autem Romanenses de Petri prærogatiua gloriantur, vtpote cui claues promissæ, oues ...issæ, qui Cephas vocatus, aliaq; adeptus fuerit, qualia nemo de Petro negauerit: verùm quid illa ...manenses? Fuerit quidem Petrus Romæ, Romæ docuerit, Romæ supplicio affectus sit, an ideo ...tium vel Romanensium designatus Apostolus? vel ea, quæ Petro commissa fuerunt, Roma... ...is conueniant? Enimuerò, Petrum circumcisionis, Paulum gentium Apostolum fuisse, ...

...etro quidem Christus dixit: Pasce oues meas. Quas autem oues? nempe perditas Israëliticæ ...: quibus necesse erat primùm proponi diuinam doctrinam. Cùm autem illi eam reiecerunt, ...si sunt ad gentes. Habuit enim Christus etiam alias, non iudaici ouilis, adducendas oues, ...m per cæteros apostolos, tum potissimùm per Paulum, destinatum gentium apostolum, ad... ...constituit: vtpote vas electionis, selectumq; instrumentum, ad portandum Christi nomen ...gentibus & regibus, & inprimis Romanis. Quare & diuina destinatione Romam venit, ibiq; ...biennium in conducto priuatim manens, omnes admittebat, qui eum adibant, diuinum ...n Romæ prædicans: vnde & multas epistolas scripsisse constat.

...etrum autem non Romæ, sed Babylonæ, sparsim peregrinantibus iudæis (quorum apostolus ...ripsisse, legimus. Cur igitur posthabito gentium proprio, & potissimùm Romanorum apo... ...e Petro (inter tot, quos Paulus Romæ salutat, ne quidem nominato) tantoperè gloriantur? ...cet ipsorum fucata dementia tandem tantò magis fiat perspicua. Petrus quidem, patefaciente ...patre, Iesum Christum, hominis & Dei viuentis filium professus est. Viderint Romanenses, ...r hanc firmam Petri fidem sequantur, & quales in ea sint Petri successores!

...uòd autem de suorum pontificum successione Christiq; Vicariatu gloriantur, inanis est glo... ...ùm illorum successio seu Vicariatus, non ex Deo, sed ex humanorum præceptorum decre... ...Nam si primatus ille talis tantusq;, vt nunc proclamatur, iam olim & semper fuit, mirum, ...in apostolorum actis, Eusebium, Nicephorum in historia, Augustinum in sua ciuitate Dei, ...priscos ecclesiasticos scriptores, rem tantam prætereisse. Certè Christus est sacerdos in æternū, ...um ordinem Melchisedech, nullum relinquens Vicarium successorem, quàm sacrum suum ...m, suis perpetuò adfuturum. Quare in Melchisedechico noui testamenti sacerdotio (vt olim ...um est in veteri Aaronico ad Messiam vsq;) successionem pontificalem nullam nouimus.

...omanorum autem pontificum successionem per varia schismata, & frequentes antipapas, ...ariam fœdè interruptam, & truculenter contaminatam item nouimus: inuidiosissimis si... ...atrocissimis censuris inuicem sæuientes. Quo igitur spiritu ducantur, facta comprobant, hi... ...testantur, poëtæ canunt, bibliothecæ loquuntur, pij doctiq; conqueruntur.

...ernardus Eugenio: quid de populo loquar? inquit. Populus Romanus est, nec breuiùs potui, ...pressiùs aperire, de tuis parœcianis quod sentio. Quid tam notum seculo quàm proteruia & ...Romanorum? Gens insueta paci, tumultui assueta: gens immitis & intractabilis, vsq; adhuc ...nescia, nisi cùm non valet resistere.

...Idem Bernardus: Væ, inquit, generationi huic à fermento pharisæorum, quod est hypocrisis, ...en hypocrisis dici debet, quod iam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non ...t. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quò latiùs, eò desperatiùs: eoq; pe... ...siùs, quò interiùs. Omnes amici, & omnes inimici: omnes necessarij, & omnes aduersarij: ...s proximi; & omnes quæ sua sunt quærunt: ministri Christi sunt, & seruiunt antichristo. O... ...redictum est, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace, amaritudo mea amarissi... ...amara priùs in nece martyrum: amarior pòst in conflictu hæreticorum: amarissima nunc in ...bus domesticorum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ: & ideo in pace amaritudo eius ...issima. Talia & grauiora Bernardus, alijq; non pauci.

Et Paulus: cùm dicent homines, pax & securitas (res enim eò relabi videtur, vt bar
superstitio rursus inualescant) tunc repentè vt dolor vterum ferenti, sic eis instabit interitu
non effugient. Nam vt accidit temporibus Noë, sic erit aduentus filij hominis. Atq; sic tan
finis superstitionis: quam quidem Dominus Spiritu oris sui iam pridem conficit, & tande
tus abolebit, aduentus sui claritate. Veni Domine Iesu, inquiunt pij: veniat regnum tuum,
Etiam breui veniam, dicit, qui fidelis est. Clamauerunt iusti, inquit Psalmista, & Dom
audiuit eos. Tantò autem maturior aderit, quantò cupidiores sunt pij. Rursusq; tantò festi
veniet, quantò plures sunt impij. Impietas enim plagas attrahit, vt Cæcias nubes.

Cùm igitur isti trahant, & contrà pij idem summè contendant, duplum properabit Do
iuxta illud Luc. 18. Amen dico vobis, vindicabit Dominus electos suos de inimicis ipsorun
BREVI. Egregium Verbum, maximeq; finem orantibus consolatorium. Malus autem
cum animo suo cogitans, herum suum diu aduentum differre, conseruos pulsat; manducat
cum ebriosis, bellum infert ijs, qui Dei præceptis obediunt, & Iesu Christi testimonium h
tempora legemq; mutat, nouos condit cyclos, quos in multa protendit secula. Veniet tam
minus in die qua non sperat, ignotaq; hora, & dissecabit eum, partemque eius ponet cum
citis, vbi ploratus erit, stridorq; dentium. Non tardat Dominus promissum, vt quidam
tem interpretantur: verùm lentus quidem est erga nos Dominus, nolens, quenquam perire,
mnes ad sanitatem redire. Veniet (inquam) Domini dies, vt fur noctu, & sicut accidit te
Noë. Etiam, Veni Domine Iesu: cuius gratia adsit omnibus eius aduentum piè desideran
Amen.

Ex Marsilio Patauino, tres Veritatis hostes.

VIolenta Romanorum Episcoporum potestas, consuetudo simplicium audiendi falsa,
etiam quorundam Veritatem agnoscentium. Hisce Catalogi finis.

Paulus Oderbornius.

1585. BAsilius Moschorum Magnus Dux, sacerdotem magnæ authoritatis, & quem cathenis
donabat, in purpura concionantem apertè dicentem audiuit, Lutheri dogma veritati vic
omninò videri, illudq; tolerari etiam posse, nisi abiecta cuculla vxorem sacram virginem di
Hæc Oderbornius in Basilij vita.

Petrus Pomponatius Mantuanus.

1585. CVM statuæ sudant, & lachrymas ac guttas sanguinum emittunt: si non fit hominum &
cerdotum deceptionibus: alias habet causas. Frigescunt enim omnia. & desinunt mira
nisi conficta & simulata. Nam propinquus videtur esse finis.

Idem. Videmus, fortunam & cœlum dominari apud multos: præcipuè tamen hac temp
te in Romanâ Curiâ. Vbi viri, quorum parentes & patria ignoratur: & neq; scientiam, neq;
scientiam aliquam habentes, omnium virtutum expertes; & denique nullius pretij, ad summ
tamen statum perueniunt: & postquàm eò peruenerunt, cæteris sunt deteriores.

Idem. Deus curam gerens humani generis, non solùm oraculis & prodigijs genus huma
admonet; verùm & augurijs, & alijs præmonitionibus. Multa enim sunt, quæ ex industriâ hu
nâ sciri non possunt. Quare Deus & natura non deficientes, in necessarijs, quæ per causas & in
nia humana perscrutari non possunt, vel vix possunt, per signa diuersa & instrumenta hom
admonent, & ea multiplicant, ad maiorem certitudinem. Vnde in natiuitate Augusti, Alex
dri, & aliorum, quot vaticinia, quot prodigia in elementis? Cur coruus malum, & turtur
grus bonum, pica tacens & garrula aliud significat? Imp. Rudolpho 2. Pp. Greg. 13.

Quirinus Reutter.

1585. PRodijt hoc tempore liber de cœna Domini, sub nomine huius Quirini concionatoris, qui
men reuera Caspari Peuceri Medici esse dicitur. In eo inter alia, etiam Lutherum insimulare co
tendit inconstantiæ in sua de cœna Domini sententia: sed refutatus est tum à Merlino D. Theol. cù
deinceps à Facultate Theologica VVittembergensium, anno 1598. In quo (Theol. VVittemb.) lib
inter alia & hoc notandum est: Peucerum deprehensum, quòd clàm vellet alium præter Luth
Catechismum introducere in scholas, hoc ab Augusto Electore accepisse mandatum: seriam esse S.
voluntatem & sententiam; vt suam Peucerus tractet medicinam, & vitrum vrinarium inspectet

llas faciat causas Theologicas. Facturum igitur se hoc in reliquum. submisse Pe... ceteris pro-
k rogauit, vt S. C. clementissimus ipsi dominus esse vellet. Imp. & P p. vt supra.

De Prophetissa quadam Moniali Antonius Cerda. 1585.

psit Antonius Cerda, quandam sanctimonialem Spiritu Prophetico præditam, non infeli-
r hoc anno prædixisse de Papa Sixto 5. eum contra Euangelicæ veritatis renatam doctri-
ulta tentaturum: & ingentibus ausis conaturum, vt Romana Ecclesia amplificetur, & s...
ne quod colitur, evehatur. Nam iste Pontifex Regem Nauarræ, & Principem quendam Con-
d ro anathemate exautorauit, regnisq; exuit: & subditos ab eis deficere (abiurata fidelitate)
lit: regibus autem, & magnatibus reliquis mandauit, vt illorum terras occuparent, & pri-
ges tanquam hæreticos persequerentur & interimerent. Publica quoq; scripta testantur, eum
e tres Principes Imperiales Electores excommunicare, eosq; dignitate Electorali priuare, &
ere alios, Pontificios: consilijs tamen prudentium virorum admonitus, nec non & mo-
entus, audaciam cohibere didicit.

In Bulla Sixti V. P p. in regem Nauarræum Henricum, 1585.

& principem Condæum, inter alia dicitur.

onunciamus, illos esse hæreticos, in hæreses relapsos, impœnitentes, hæreticorum duces & fau-
res, & læsæ maiestatis diuinæ reos, & fidei Christianæ hostes: & priuamus Nauarræ regno
& vtrumq;: eorumq; posteros omnibus principatibus, ducatibus, dominijs, & feudis, ho-
s, & officijs regijs; fuisse, & esse inhabiles, & incapaces ad illa retinenda. Pag. 4. Ac pariter
os, incapaces & inhabiles ad succedendum in ducatibus, principatibus, ac regnis, & specialiter
o Franciæ: & ex abundanti nos illos illorumq; posteros priuamus in perpetuum, & inhabi-
s ad successionem in ducatibus, principatibus, dominijs, & regnis, & signanter in Franciæ
Proceres, feudatarios, vasallos, & cæteros omnes, qui illis quomodocunq; iurauerint, ab eius-
uramento & fidelitatis & obsequij debito absoluimus & liberamus: & interdicimus, ne illis
nt obedire. Imp. 120. Rud. 2. P p. 234. vt suprà.

ressa est sequens Principis N. Legati funesta & cruenta o- 1585.

ratio ad Sixtum Papam, seorsim; & deinceps quoq; cum actis belli, nuper inter Episcopum & ciuitatem Argentoratensem gesti. Acerba tamen, & indecentia Papi-pistarum conuitia in sanctissimum Imperatorem, meritò omisimus.

VOniam hoc postremo seculo, Deo optimo Maximo visum est, animum V. B. inflamma
rezelo, Ecclesiam suam non solùm ab omni impiarum hæreseωn scelere, sed etiam ab hy
, ipsarum certissima procreatrice, vindicandi: & iam felici rerum in Gallia & Sabaudia
u, cælestem sententiam pronunciatum iri, sperandum est: in fauorem sanctiss. motum &
issimorum consiliorum eius, cum confirmatione auctoritatis, quæ pridem V. B. tributa est
nes orbis Imperatores, Reges, ac Principes, quantumlibet inuitis eorum adulatoribus auli-
tauit Sereniss. Dux N. dominus meus clementiss. officij sui esse, V. B. nonnulla remedia
e, quibus (dissimulatione omni, & contumelia è medio sublatis) summa tandem, quæ
rmanico Imperio viget, impietas euellatur: præterea sacratissimis eius pedibus dedica-
fferre, quicquid serenissimæ suæ familiæ suæ N. obtigit, aut obtingere vnquam poterit,
is, facultatum, aut virium, in pijssimis Vest. Beat. votis, mandatisq; exequendis, ad pro-
m Germaniæ repurgationem, in quam paternus S. Pontificis amor, assiduaq; solicitudo
inùs, quàm in Galliam extendi debet.

Itaq; me ad vestram B. ablegauit, rogatum, considerare vellet, vti, postquàm jam inde à N.
s imperio Lutheri semen in terram proiectum fuit, nefaria hæresis eò progressa sit, vt omnis
tatis atq; Atheismi fines superauerit, cultumque Dei vniuersum, ac veram penitus charita-
nter Christianos extinxerit. Vnde non iam ampliùs sacrum, sed profanissimum Imperium
lari debeat, in quo (religionis nomine) alantur & exerceantur centum genera horribilium
heresiarum, per ambitionem, negligentiam, flagitiosamq; conscientiam Imperatorum
inductarum.

Quorum alter interitum illum, quem per Syncopen INTERIM vocant, imprudentissi-
oncessit: alter pluribus beneficijs confirmauit, quæ in hæreticos superioris & inferioris
iæ, Styriæ, Carinthiæ, Vngariæ, Bohemiæ, Silesiæ, Moraviæ, Lusatiæ, omnis abominationis

feraciam

sentinam, contulit : cuius quoque vestigijs plena simulationum posteritas deinde
non est verita.

Nam cùm N. se in patris conspectu, pro hæretico notorio aliquandiu gessisset, & his
sissimis artibus protestantium Electorum gratiam adeptus, eorum studio atque operâ
Romanorum sibi comparasset : ita Imperium rexit, vt, licet vxoris Imperatricis magis
Dei causa, recatholicatum se fingeret, tamen hypocrisis sua mirum in modum hæret
fuerit. Testis est hominum innumerabilis multitudo, Lutheranis illis concionibus sedu
quas in prouincialibus ædibus Viennæ & Linzij, quæ sunt Austriæ vrbes præcipuæ, h
fieri permisit. Testes quoque sunt tot Bohemi, alijque, falsa illa fratrum vel Pica
doctrina infecti; quibus exercitia eius præter detestabilem Hussitarum hæresin concessi
omnes iniquitates damnabili etiam morte sua corroborauit, & tanquam sigillo muniuit.
enim ægrotus & moribundus Sacramenta non modò neglexit, sed apertè quoque salube
confessionem, extremam vnctionem, atque adeò sanctissimam Eucharistiam rejecit, d
mis Principissis, & matronis frustra instantibus.

Nec verò à patris, aut aui ingenio N. Imperij successor, vllatenus degenerat. N
magis vsu quodam, quàm consilio Christianum esse, nemo non agnoscit, qui videt,
co religionis contemtu patrem Spiritualem, siue confessorium, quinquaginta milliari
distantem alat, quem vix semel in anno accersat.

Quod ad Hæreticos attinet, non minùs ijs fauet, eosque fouet, quàm pater fa
vitque. Horum plena sunt cuncta eius oppida, cunctæque prouinciæ, tam Imperiale
hæreditariæ, ne dicam, eam ipsam vrbem, quam inhabitat, adeò omni hæreseos gene
spurcatam esse, vt è centum templis, quæ ibi ædificata sunt, vix decem Catholicam
nem admittant : reliqua hæreticorum vsibus applicantur. Neque etiam per talem Im
rem stetit, quò minùs Truchsessius Apostata, possessionem Coloniensis Archiepiscopat
neret, & incestum vnâ cum hæresi illuc inveheret, non sine magno Imperij detrimento.

Etenim R. Illustrissimum, & Reuerendissimum Electorem Coloniensem, nec
nec alijs rebus (quibus facilè potuisset) iuuare vnquam voluit, sed potiùs inhibuit, q
nùs ei Dux Parmensis opem ferret, & iam succurrentem exercitum ab Imperio reuocari m
vit. De Canonicis verò Argentinensibus excommunicatis & anathemisatis, palàm est,
supplicium sumserit, cùm eos adhuc bonis, ad religiosissimum capitulum spectantibus, libe
tiri sinat, nec ab eiusmodi inde repellere cogitet, nunc hoc, nunc alio modo negotiu m
rens, & nescio, quibus (hypocrisi quoque sua laborantibus) commissarijs subinde
mittens. Ita vt V. S. hinc cognoscere queat, quàm Dominus isti domui N. benedixerit, s
ius Imperio Reipublicæ & Religionis status planè euersus est, quem nemo deinceps insta
aut erigat, nisi qui caput omninò mutauerit, & in locum Hæreticorum fautoris N.
bonæ stirpis virum, strenuum, devotum, pium, castum, hostem & flagellum hæretic
suffecerit.

Ad id sanctum opus, & verè summo Pontifice dignum, serenissimus Dux, do
meus clementissimus, seipsum totum animo paratissimo consecrat, atque etiam offert
lium, in bellica & ciuili disciplina versatum, agnatos Duces, N. N. N. fortissimos viros
que maximo Imperio dignos, & ex Caroli Magni, fundatoris & protectoris Ecclesiæ, pro
editos. Aut si V. B. malit aliquem ex veræ Catholicis N. Ducibus, suis affinibus, qu
nullus est, qui necessarijs animi & corporis dotibus egregiè ornatus, pro Cathol. Archiepisco
Romanæ Ecclesiæ salute atque incremento vitam & sanguinem liberaliter profundere non
expetat.

Porrò ad dirigendum tam arduum, tamque sanctum institutum, oportet primò
per suos secretos nuncios agere cum Principibus & Prælatis Germaniæ Catholicis, vt se
fœdere deuinciant, ad hypocritas & Hæreticorum fautores exterminandos : permitteréq;
temporalium aliquot ad beneficia spectantium bonorum deditionem, & pecuniæ, quæ
nus belli est, acccumulationem.

Deinde Imperatori mandare, vt collectis copijs Canonicos Argentinenses ad obed
tiam cogat. Quòd si, facultatem ad tantum facinus sibi deesse, responderit, suam que
tem aduersus Turcas ingruentes instruendum, vt prætexere solet, tum ad electionem noui R
Romanorum procedendum erit, qui hoc ipsum aggrediatur, & in eius vices in repurga
Imperio suppleatur. Interea poterit eum V. S. monere, omnes hæreticos à suis ditionibus
ligat, nec deinceps ampliùs cum illis consuetudinem habeat, sub pœna excommunicationis.

His peractis, ad creationem nouorum Electorum facilè transibit S. V. in locum tri
hæreticorum : nimirum vt pro Palatino Rheni, Serenifs. Bauariæ Dux VVilhelmus, vel
frater Ferdinandus assumatur : pro Electore Saxoniæ, Otho Henricus Brunsuicensis, Princ
Catholicus, & ex antiquis Saxonibus prognatus : pro Brandeburgensi Marchione, Du

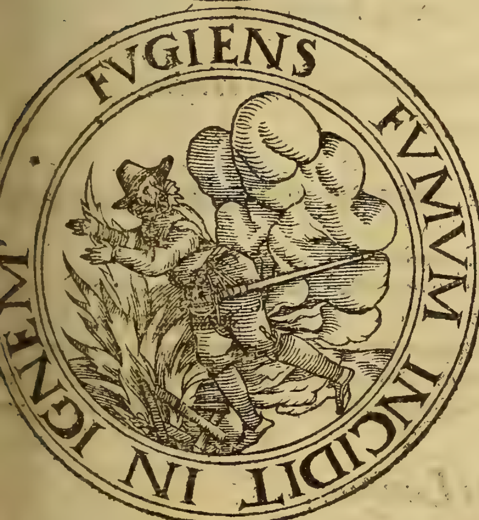
Cliuensis

is filius: vel si quos, magis aptos ac idoneos S. V. istis alios competitores opposuerit: certò suadeat fore, vt non modò nihil de tua hæresi atque impuritate detrahant, aut minuant, ùs in ea magis ac magis perseverent, & paulatim vetera, quæ adhuc supersunt, bona Catho- religionis libertatem in .eruertant.

ua verò ratione, sanctissime D. Pater, V. S. eam vim auri, quam maximis acervis, ira, tantaque diligentia colligit & recondit, meliùs exponat? quem denique præstantio- laurum posteritati relinquere possit, tanti perfecti operis memorabili gloriâ? Digne. ò S. V. prudenter hæc omnia considerare, manumq; tam necessariæ repurgationi maturè ere, dum V. B. vigor adhuc integer est: ac speret, Deum suis actionibus benedicturum, auctorum, quibus hoc illustre facinus ad felicem exitum perducatur.

d Serenißs. Dux, dominus meus clementiss. toto corde totoque pectore vehementer optat, aratus, vt quicquam, quod suarum partium, aut in se situm esse putabitur, meritò desi- possit. Interea V. S. obsecrat, æqui bonique consulere velit id, qualecunq; est consilij: quod ultis seculis meditatum nequaquam antea manifestare visum est, dum enim S. V. expectaret, per se emendatum iri, non opus fore putabatur, vt eiusmodi molestia crearetur. Dixi. : P.p. vt suprà.

Ordines Belgici. 1586.

AB Ordinibus Belgarum, cùm eis esset Gubernator Anglicus hoc tempore, cudebantur numismata, quibus inscripta erat ex altera parte imago Simiæ, quæ catulos suos ex immenso amoris affectu occiderat, cum hac inscriptione; LIBERTAS NE ITA CHARA, VT SIMIÆ CATVLI. In altera parte sculptus erat vir, assistens igni, qui effugere fumum cupiens, in ignem concidit; cum hac inscriptione: FVGIENS FVMVM INCIDIT IN IGNEM.

Notandum hîc est, huius imaginis auctorem per eam significare voluisse id, quod Horus Niliacus, & post eum Pierius Valerianus in Hieroglyphicis per Simias duas expresserunt. Nam cùm magnas opes (vt sunt hodiernæ Ecclesiæ) in ingratos & inuisos conferri, sacraq; à Simijs nonnunquam peragi, indicare voluissent; duas Simias pinxerunt se amplexantes; vt ibi. Quid enim per Simiam veteres ostendere voluerint, ex Demosthene patet pro Ctesiphonte: vbi Æschinem tragicam Simiam dicit, quòd personatus quodammodo verborum grauitate bonus videretur, cùm alioquin pessimns atque iniquissimus eiuis esset: & apud Dionem, Ciceronem ac Plautum, &c. Imp. 120. Rud. 2. P.p. 234 Sixto 5.

Castitas & continentia cuiusdam Episcopi. 1587.

Nte hoc tempus cùm Episcopo primario Medicus quidam excellens, ad euacuandam omnem libidinem, remedium obtulisset: ille hoc auersatus ait, potiùs remedia & medicamina rem incitantia ministra, quæ vires ad plurimum vsq; coitum protendant. Nam venereis actibus e, integrum mihi non est.

Hic Episcopus etiam, cùm aliquando Principem quendam hospitio excepisset, meretriias mensæ adhibere non erubuit. Posset hic Episcopus nominari, si non nomini & famiarceretur.

Leges

1587. *Leges veterum castitatis, pietatis, et paupertatis.*

QVondam iuris Pontificij legis verba erant: ad diuos adeunto castè, pietatem adh be
pes amovento: qui secus faxit, Deus ipse iudex erit. Sed hæ leges iam dudum exol
Veteres ad reprimendam venerem, folijs vitilium cubilia substernebant: nonnulli
piscibus, qui squamam non habent, quòd incendia libidinum comprimeret, & irritos co a
ret, in sacris vsi sunt. Olim etiam si quis ad Pontificatum euectus fuerat, vt castissimè sacru
ret, cicutæ sorbitione se castrabat. Homines sordidi & polluti omninò arcebantur. A
ab Alexandro.

1587. *Ananias Ieraucurius.*

EDidit hoc tempore Ananias Ieraucurius Latinam, eamq; accuratam catagraphen c
rum ac notarum, quæ binis haleculis impressæ fuerunt, quarum maior in Dania, n
Norvvegia eodem die captæ sunt, nec vllæ præterea vspiam aliæ eo die in tota illa vastissim
ni Germanici parte capi potuerunt, cùm tamen statâ illâ & solenni piscatione aliâs multa sim
lia capi sint solita. Ambæ autem evidenter, & ad viuam penè carnem vsq; profundè impre
racteribus atris ad latera insignitæ: quoq; minùs prodigium obliuione sepeliretur, non sine
tu ad potentiss. & Orthodoxum Daniæ & Norvvegiæ Regem Fridericum, Christiani F. vtra
calarum transmissæ. Vnde occasionem nactus Ananias, lucubrationem ea de re suam illa
dedicauit, hoc inscriptam & evulgatam titulo: explicatio characterum, qui inventi fuerunt
ribus duorum halecum, auctore Anania Ieraucurio, ad Serenifs. Regem Daniæ. Inciderun
annum Christi 1587. diem Nouemb. 21.

Verùm de toto hoc negotio præstat ipsiusmet Ananiæ verba adscribere. Misit ad me, in
micus & familiaris meus figuram duorum halecum, quæ capta fuerunt à piscatoribus, vnum
nia maiusculum, alterum in Norvuegia, 21. Novemb. 1587. quo mense solent ipsi Dani e
scari, multaq; millia capere. Verùm eo die capta fuerunt tantùm duo in duobus diuersis locis
erant certis characteribus nigris, ad carnem vsq; profundè adhærentibus insignita, fuerantq;
gem Daniæ missa. Et is, qui ad me miserat, postulabat, vt hos characteres ostenderem viris
& peterem eorum super hac re iudicium, simulq; meam ad ipsum mitterem sententiam, vt
quid mihi de his characteribus videretur. Hæc ille in libello suo.

In Præfatione verò ad Regem ipsum, non potest, inquit, carere prodigio, quòd pisces ch
ribus, veluti Dei digito inscriptis, insigniti capti fuerint duo in duobus locis, vno eodemq;
nulli alij capi potuerint eo die, quo ij capti sunt; cùm alioqui multa millia capi soleant. Ca
quid portendant, vide apud authorem ipsum: sunt enim nimis prolixa.

1587. *Laurentius Faustus in Anatomia statuæ Danielis.*

HIC cum alijs affirmat, historiam Ioannis 8. fœminæ & Papissæ veram esse, & recitat antiq
carmen de eius puerperio:

Papa pater patriæ, peperit Papissa papellam.

Singulari quoq; mysterio factum, idem asserit: cùm Electoratus Saxoniæ sertam rutacea
insignibus habeat: & eius naturæ ac virtutis ruta sit, teste Plinio & alijs, vt, vbicunq; locorum e
scatur, nullum animantis venenosum genus ibi degere possit: eodem modo, cùm Euangelium
nullum ferre queat, & non nisi mundos amet locos, illic potissimùm doctrinam Papisticam
Lutherana diutius neutiquam constare potuisse, sed vt emarceret, necesse habuisse. Imp. 120.
2. Pp. 234. Sixto 5.

1587. *Andreas Langius.*

AVctor iste in libro de Beatitate hos sequentes articulos contra Ecclesiam Romanam scrip
rationibus ædito libro defendit.

1. Quòd Papa sit Antichristus.
2. Quòd, qui re ipsâ vereq; sunt Papistæ, sint planè Antichristiani.
3. Quòd Papistæ non ex animo ac sincerè in Christum credant.
4. Quòd doctrinam de fide in Christum calumnientur.
5. Quòd eandem doctrinam extremè & tyrannicè persequantur.
6. Quòd falsam è contrario religionem atq; traditiones pertinaciter propugnent.
7. Quòd non, vt Christiani debiles, in peccata præuenti à carne ruant: sed quòd immanissi

quæq; scelera, & teterrimas impietates asserere aggrediantur. Imp. Rud. 2. Pp. Sixto 5.

Sigismundus

Sigismundus Sueuus in speculo vitæ Humanæ. 1587.

finem anni 1314. quo Cometa cœlo visus fuerat, dira fames & summa annonæ charitas tit per triennium durans, maximè verò anno tertio ingrauescens: quod innuit antiquus ille us:

Vt lateat nullum tempus famis, ecce CVCVLLVM.

, ne quenquam latere possit tempus venturæ famis & caritatis, quilibet probè perpendat n CVCVLLVM, lugubrem vittam hîc significantem: literæque eiusdem vocabuli numennes apprimè monstrant annum 1315. Maximè fuit hic annus difficilis, qui, cucullos & estes lugubres gestandi, omnibus sufficiens caussa esse potuit. Imperatore Rudolpho 2. ixto 5.

Cornelius Callidius Chrysopolitanus, Ioannes Lensens, 1587.

Cunerus Episcopus Leonardiensis.

docent: maximam & indubitatam seruari regulam hanc; Regem neutiquam teneri promisa subditis rebellibus præstare: cùm veri legitimique hostes non reputentur, verùm rebelles, i, & vt ipsi affirmant, proditores: imò in natura legem peccari, cùm eis fides seruatur. De plura apud Meteranum.

Richardus Dinothus in Chronico. 1587.

ntgrauius Hassiæ Legato Regis Galliæ eiusmodi responsum dedit: Se quàm maximas Regi ratias agere, quòd amicitiam, quæ perpetuò fuit Franciæ Regibus cum Landgrauiorum Hassilia, in memoria habeat: se, in ea amicitia confirmanda & conseruanda, suo officio non dem. Quòd autem per Legatum suum declaret, postulantibus trium ordinum delegatis, in co-Blesij congregatis, ne vllius religionis præterquàm Catholicæ Romanæ exercitium permitteuo regno, reformatæ Religionis exercitium non ampliùs patiens; existimare, nihil optabiristianis videri, quàm, vt Deus permitteret per suam clementiam & benignitatem, hanc reem Romanam talem esse, qualis à principio fuit annunciata, & plantata Romæ per Apostoulum, sicuti videre licet in epistola ad Romanos, & non tantùm in Gallia altas radices egit in omnibus terræ partibus purè conseruaretur.

ed manifestum esse, religionem Romæ (post tempora Apostolorum, & tunc maximè, cùm icis Romani authoritas adeò creuit, vt superare voluerit Imperatorum Regumque potenti sque suæ censuræ subijcere) multis corruptelis, erroribus, & idololatrijs adulteratam fuisse: orruptione multos bonos viros non solùm his, sed priscis etiam temporibus grauiter cons fuisse, & summoperè exoptasse, vtilem, & seriam Ecclesiæ reformationem fieri, sed inutiles irritas ipsorum querelas, & vota inania extitisse, quemadmodum multorum seculorum hitestantur, pontificibus iudicium omne atque censuram fugientibus.

Hac de causa coactos fuisse patrum nostrorum ætate pios viros apud multas Europæ gentes, i conscientiarum consulerent, & diuino præcepto de fugienda idololatria obedirent, ab obse- & obseruantia Romanæ sedis se subtrahere, & Ecclesiæ reformationem talem instituere, quæ onformis & consona propheticis, ac apostolicis scriptis, cùm eam à prælatis non potuissent rare: ratione cum scriptura sacra dictante, æquum esse, magis obedire Deo, quàm hominibus. Rud. 2. Papa Sixto 5.

dem, ex Cromero lib. 6. Matthæus Cracouiensis Episcopus, gulæ ventrique deditus, Boleslai nuncium, subsidium adiumtus belli postulantem, ad latrinam duxit: & spurcè ac inuerecunfacultates suas reconditas esse, dictitauit.

idem de varia stulticia. Angelotus Cardinalis, cùm eius aduecti vini portorium Florentinæ ex exigeretur à publicanis: reiectis precibus (quia sacrati viri immunes erant, & deprecari tanenebantur) cados omnes extra portam per humum effundi iussit, hoc pacto à tributo & serprecatio se liberans.

Rodolphus Hospinianus. 1587.

ripsit hic librum de Origine, progressu, vsu & abusu Templorum, ac rerum omnium ad Temla pertinentium; in quo inter alia ait: Duo præterea obseruanda veniunt. Primum, quòd ltimum excidium vrbis & templi Hierosolymitani, illud nemo ampliùs instaurare, aut s extruere potuerit: iuxta Seruatoris nostri vaticinium: Non relinquetur hîc lapis super lapi-

dem. Cùm enim ſub Ælio Adriano Imperatore, circa annos nati Chriſti 134. duc
chaba, patrium ſolum occupare, & inſtaurare conarentur Iudæi, ad Betheram vic
teri Hieroſolymæ oppidum, miſerabiliter cæſi, & omnes ſimul è patrio ſolo mig
ti ſunt.

Inde verò Betheram Adrianus muro cinxit, vrbemque à ſeipſo Æliam nominauit
tæ, quâ Bethleem itur, ſuem marmoream impoſuit, in Iudaicæ gentis, & religionis
tum. Et hæc illa Hieroſolyma eſt, quam hodie ſtulti & ſuperſtitioſi homines per longa
& marium itinera inuiſunt: cùm tamen, veterem illam ab aliquo inſtauratam eſſe, nuſpi
tur: & proinde, quæ de Hieroſolymæ ſacris locis dicuntur, nihil quàm putidiſsima Mona
& hominum ſuperſtitioſorum commenta ſunt.

Deinde cùm Conſtantino regnante, apud Diocæſaream iterùm rebellarent, à Gallo Cæ
ribili clade deleti, vnà cum vrbe ſua perierunt, circa annos ſalutis 358.

Comprimis tamen memorabile eſt, quod mox vix nouem annis ab eo tempore euol
cidit, quando Iuliano Apoſtata, in Chriſti contumeliam ipſos excitante, & ſumtus confere
plum magno conatu reparare auſi, vltricem Dei manum agnouerunt ex portentoſis &
dis prodigijs, quæ acciderant, quæque Socrates Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro 2. cap. 3
memorat.

Primò enim terræmotus veterum fundamentorum lapides, qui ab excidij tempore in
huc reliqui fuerant, eiecit, adeoque, vt Gregorius Nazianzenus in orat. 1. in ſamatrice in I
loquitur, euomuit, & non ſine vicinarum ædium detrimento diſsipauit. Deinde ignis co
pſus opificum inſtrumenta exuſsit, & multos Chriſti diuinitatem inuitos fateri coëgit. T
lus, quam interdiu hominum aliquot millia effodiebant, noctu vel ſuccreuit iterum, vel i
num locum reuerſa eſt. Quartò gypſi & calcis modios, ad futuri ædificij ſtructuram inge
titudine congeſtos, ſubitò exorti venti validiſsimi diſiecerunt. Quintò, illis nihilominus
tibus, ignis ex fundamentis erumpens foſſores aliquos aduſsit, reliquos verò diſsipauit. Sex
ticus operi vicina, noctu ab ipſo faſtigio corruens, multos ſub ea dormientes oppreſsit. Sept
pides aliquot coniungi conglutinarique non potuerunt.

Et ne ignorare poſſent, quo authore, & quibus de cauſis iſta omnia fierent, eadem no
quenti die crucis ſignum rutilo ſplendore coruſcans in cœlo apparuit: Iudæorum autem v
cruces luridæ, vel nigræ aſperſæ ſunt: vt nimirùm, Chriſtum ſibi infeſtum eſſe, ſcirent,
ſtræ ſalutis ergò à Iudæis in cruce morte affectus fuit: refert etiam Nicephorus libro
cap. primo.

Alterum, quod hoc loco obſeruandum dixi, eſt, quòd eodem tempore in alia Orbis te
parte Delphicum templum, quod Ethnicis præcipuum fuit, non hominum manibus: ſed
tus, terræmotu & fulmine deletum eſt, cùm Iulianus legatos eò miſiſſet, de Perſici belli euent
tum: vt indicant Theodoretus libro 3. cap. 11. Sozomenus libro 5. cap. 19. 20. & 21. Sæ
tea direptum & aliquoties deletum eſt Delphicum hoc templum, ſed rurſus extructum &
tum, ſicut & Hieroſolymitanum. Primi narrantur Phlegyæ, qui fuerunt in Theſſalia L
combuſsiſſe illud. Deinde partes aliquas Xerxis milites. Poſtea Phocenſes ipſi, & iterum B
exercitus incendit. Toties & reſtaurationes factæ ſunt. At poſt hanc euerſionem factam diui
Iuliani tempore, nunquam deinde inſtauratum fuit, ſicut indicat Melanchthon in Chron.
3. in Iuliano.

His duobus illuſtribus miraculis eodem tempore æditis, Deus teſtari voluit ſuam iram a
ſus Iudæos & Ethnicos, & ſimul ſignificare, tempus adeſſe, quo Iudaiſmus & Ethniciſmus p
filij autem ſui regnum ſurgere & creſcere debeat. Et ſanè conſtat, ab hoc tempore confuſam
Deorum multitudinem attenuatam, & ceu phthiſi quadam, quod futurum eſſe Sophonias c
prædixerat, paulatim conſumtam fuiſſe adeò, vt ex triginta millibus Deorum (quos inter g
cultos fuiſſe, ex Varrone D. Auguſtinus annotauit) vix paucorum quorundam nomina re
manſerint. Conſtat præterea, ab hoc tempore ceſſauiſſe etiam Oracula, quæ Ethnicæ relig
præcipua fulcra fuerunt eò, quòd his Deorum fictitiorum poteſtas, & eorundem nefarij cultus
ſtimarentur apud rudes & imperitos homines, qui veri Dei cognitione deſtituti, impoſturas
nicas non poterant agnoſcere. Teſtantur certè ſanctorum patrum libri Apologetici, Chriſt
inter alia crimina hoc ceu præcipuum ab hoſtibus obiectum fuiſſe, quòd neque dij ſuam virtu
vt priùs exerant, neque per Oracula reſpondeant, ex quo Chriſtus prædicari cœperit. Impera
Rudolpho 2. Papa Sixto 5.

Idem. Aſtutiores mehercule ſunt Ieſuitæ in hoc quoque, quàm reliqui Monachi, quò
multis miraculis, abs ſe ſuiſque editis, gloriati ſunt inter eos, quibuſcum habitârunt atque vixe
à quibus tamen facilè fraus & impoſtura deprehendi non potuit: cùm neſcirent illi, aut vnqu
ſimile accidiſſe, aut fraude aliqua & dolo ea perpetrata fuiſſe. Ieſuitæ igitur apud no
Europa commorantes, multa ſpargunt de ſuorum miraculis, apud Indos & Ant
dis editis, ne falſitas cognoſci poſsit. Quis enim, ad hæc cognoſcenda explorandaq
eò vſque excurreret, aut penetraret? Tam larga autem hic Ordo incrementa breui tem

, hypocrisi alijsque artibus, sumsit, vt glorientur Iesuitæ, se hoc tempore habere per orbem
1256. Collegia.
m. Flere & loqui interdum putantur imagines seu statuæ, cùm oleum à sacrificis infusum
l exteriora penetret, & pro lachrymis habeatur, aut ijdem per arundines imaginibus ad-
uæ volunt loquantur. Sæpè etiam creditum fuit, animas ex purgatorio redijsse, & in æce-
oberrasse: cùm, rei veritate deprehensa, impostura alicuius sacerdotis fuerit, ad emungen-
rento homines nefariè excogitata: vt non iniuria Nicolaus Lyra in 14. cap. Danielis hac
iqueratur dicens: in Ecclesia Dei populus sæpè à sacerdotibus decipitur fictis miraculis, lu-
. Cuius generis plurima apud Gentes quoque accidisse legimus.
im enim sub Constantino & Theodosio statuæ euerterentur, repererunt aut mortuorum
m ossa, atque arida crania, incantatorum peruersitate imposita: aut panniculos, fœ-
minatione sordidos: aut fœni & stipularum fasciculos, vt testatur Eusebius libro 3. de
nstantini. Per statuas etiam incantatores suas exercuisse fraudes, idem indicat libro 9.
clesiast. cap. 3. vbi de Theotechno refert, quòd incantationibus suis effecerit, vt statua
n Iouis mirabilia ædere visa sit. Ex adytis quoque per cuniculos in statuas prorepsisse, indeq;
a dedisse, author est Theodoretus libro 5. cap. 22.
ie nec illud prætereundum videtur, quòd multa miracula à monachis etiam, inertissimo
tiosissimoque hominum genere, conficta sint, vt quæstum inde vberiorem facere queant:
men nihil vnquam simile acciderit. Ea verò res in causa fuit, vt authores posterioribus
eiusmodi rumores & fabulas, ab alijs excogitatas & confictas, ex monachorum libris a-
apocryphis hauserint, & historijs superiorum temporum sine omni iudicio inseruerint
generis miraculosas narrationes apud Zonaram, Nicephorum, Paulum Diaconum, & Vin-
n inprimis, aliosque posteriores historicos plurimas reperias, quibus haud facilè sine suspicio-
itatis fidem adhibeas.

dem. Et quid hodie Iesuitæ non audent? Qui cùm videant multa, cùm ex patribus tum
orijs, aliorumque scriptis; suis decretis, placitis, scriptis, dictis & factis repugnantia &
nantia: terras mariaque peragrantes, & bibliothecas omnes perlustrantes, id sibi iuris v-
sumere non erubescunt, vt Patrum & historicorum, cùm veterum tum recentiorum,
interpolent; voces, sententias, quin integras paginas addant, assuant, detrahant, mutent,
ntque pro arbitratu, seu libidine sua, quod ipsi, honesto scilicet nomine, libros repurgare
. Hæc autem non à me ficta, sed verissima esse, lector intelliget ex Indice repurgatorio li-
, à Iesuitis compilato: vbi quodlibet suo calculo mutant, suaque sufficiunt. Expergi-
ii igitur Ecclesiarum pastores, & Scholarum Doctores, huncque conatum, hocque facinus
rum diligenter attendite, & oculis notate, ne quid Ecclesiæ & Scholæ, vestræ curæ commissæ,
nenti inde accipiant.

Idem. Abbatis-cellæ (pagus est 13. Heluetici fœderis) quidam supremum magistratum ge-
quem Landammanum vocant, commatrem suam vxorem duxerat. Quia verò talia ma.ri-
a in Pontificiorum legibus prohibita sunt: sacerdos eius loci hoc quoque publica bened.ctio-
nfirmare noluit. Ammanus igitur Romam ad Pontificem proficiscitur, & quod leges pro-
t, id ipse (interueniente auro) facilè à Pontifice impetrat. Reuersus domum, ostento priui-
sine mora matrimonium eius benedicitur & confirmatur. Mox verò à magistratu toti gen-
icitur concilium, in quo vnanimi omnium consensu decretum fuit, vt, quod Landamma-
ecunia impetrârit, sibi quoque impunè, non expectata Romani pontificis authoritate, liceat.
Idem de statu eorum temporum, quibus Mendicantes Monachi exorti sunt. Hæc, quæ hue-
commemorauimus, cùm ita sint, vt inficiari non possunt: mirum certè videri nemini debet,
rum Mendicantium monachorum horrendis prodigijs significatum fuisse à Deo hominibus.
circa annum Domini 1150. quando Augustinenses exorti sunt, fames maxima vniuersam
pam afflixit, cuius etiam Platina in vita Anastasij IV. meminit. Eclipses etiam fuerunt tam so-
àm lunæ, Massæo teste, quas secuta sunt fulgura, tonitrua, & pluuiæ, tempestasque horrida cœ-
commouit & vndas: Balæo auctore Cent. 12. de script. Brit. cap. 64. in Append. de Romanis
ificibus.
Significare autem solet Deus duorum illorum mundi luminum, Solis & Lunæ, defectu nostra
ta, quibus Deum eiusque legem & verbum derelinquimus, quibusque à Deo ad Satanam, à lu-
tenebras, à vero eius cultu ad superstitiones & varias idolomanias deficimus, gloriam diui-
obscuramus, & sanguinem Iesu Christi pedibus conculcamus.
Et sanè Funccius in Chron. refert, anno Christi 1154. Cal. Octob. solem per integrum diem
uratum fuisse. Terra quoque ijsdem temporibus sæpius contremuit. Anno 1156. Cal. Iunij
dinis vehementia & tempestatis vis adeò inualuit, vt non modò segetes perderet, arboresq; deij-
, sed ædificia quoque & munitiones plurimas humi sterneret, & campanas aliquot turribus de-
atas confringeret, vt Vrspergensis indicat. Signum etiam crucis in luna apparuit: Vincentio &
lpho lib. 7. cap. 22. in Polychronico testibus: quod absque dubio crucem, afflictiones, & peri-
, Ecclesiæ à Mendicantibus Monachis imminentia, significauit.

Anno

Anno

Anno 1157. Non. Sept. vt Erdfordiensis habet, cœlo serenissimo tres soles, & pauci
bus totidem lunæ conspectæ sunt, & in luna medium locum occupante crux maximi can
paruit. Astrologi vaticinati sunt hinc discordiam inter Cardinales de creando Pont. Ma
Electores in Imperatore eligendo. Sed dubio procul portendit etiam semina discordiarum,
nachi isti in Ecclesia longè lateque sparserunt.

Anno 1162. quando Carmelitæ in Europa increbrescere cœperunt, tanta maris e
oborta est, quanta à diebus antiquis non est audita, in qua multa millia hominum & i
rum perierunt: Helmoldo auctore libro 2. cap. 1. de Sclauis. Nec multò pòst Ocean
suos egressus per 12. milliaria, multa hominum millia vtriusque sexus, & diuersæ ætatis,
verò circa Visurgim, absorpsit, vt Trithemius in Chronic. Hirsaugien. testatur. Lupi quoq
dibili ferocia paruulos ab vberibus maternis raptos, crudeliter deuorârunt: Vincent
29. cap. 16.

Anno reparatæ salutis 1204. quo nati sunt primùm Dominicani, sanguinolentum
chorum genus, & Albigensium, vitiorum cleri insectatorum hostes acerrimi, Cal. April. t
bor in cœlo apparuit, vt ignis ab omnibus crederetur: Balæo teste Cen. 3. cap. 57. in A
Matt. Parisio. Eodem anno Lutetiæ, quò non diu pòst Prædicatores penetrauerunt, t
pentè exorsus est, vt, mundi machinam corruituram, existimarent: Seb. Franck auth
3. de hæret.

Anno 1207. quando Franciscus sub Euangelij sacco Minoritas generauit, ventus rep
domos, & arbores prostrauit, vt prodidit Ioannes Euerisdenus monachus. Sequenti ann
in Anglia igne rubescente micans, horis sex continuis visum est: Polydor. libro 5. Flumin
passim maiorem in modum exundauerunt: Epitome mundi. Eodem anno tanta aquaru
datio fuit in Gallijs, vt id seculum maiorem non viderit. Anno 1209. tonitrua horren
bres impetuosi extiterunt: hyems asperrima & diuturna sequuta est: hinc fames & rerum
tiarum penuria inaudita: Chr. Hirsaug. & Nauclerus Generat. 41. Anno 1213. pestilen
lues maiorem in modum sæuijt Romæ, vt decimus quisque vix remaneret superstes: Chr. Fel

Anno 1224. quo Dominicani fratres ex Italia in Angliam primò venerunt, multæ pl
tonitrua fuerunt, & grandines ceciderunt instar lapidum quadrangularium, ad ouorum q
tatem, quibus arbores, vineæ & segetes sunt destructæ, atque homines contriti. Aues eti
aëra volitantes, carbones ignitos rostris deferre, & domos incendere videbantur: Balæus
3. cap. 84. in Appendice ex Londinensi Chronico. Idem ibidem ex Matthæo Parisie
refert: Mirabiles in Anglia fuêre tempestates, & horrenda tonitrua, ventus furibundus, &
tum suffocatio, quæ ædificia diruerunt, ecclesias & arbores prostrauerunt, & naue
merserunt.

Idem cap. 91. eiusdem Centuriæ in Appendice inquit: Anno Domini 1226. quo Fran
fratres ex Italia in Angliam venerunt; superuenit ventus à septentrione, quatiens domos & p
ria, hos Minores sine dubio prænotans: ex Londinensi Chronico. Anno 1227. in mo
Saluijs terra vsque adeò commota est, vt ex ædificiorum ruinis ad hominum quinque millia
rint. Ex montium lateribus magnæ moles auulsæ, in subiectas valles non sine cùm hom
tum pecudum detrimento prouolutæ sunt: Platina in vita Honorij III. Sabellicus Enn
9. libro 6.

Anno 1228. tantæ tenebræ ex solis deliquio obortæ sunt 6. Iunij, vt noctem esse credere
stellæ in cœlo apparerent: Schædelius ætate 6. Ea hyeme cœlum flammis coruscauit, turres &
pla fulmine tacta fuerunt: Polydorus libro 16. Anno 1230. in die Conuersionis Pauli, dum
scopus Londini ad altare staret, subitò obscuritas venit. Auditur fragor tonitrus. Fœtor i
rabilis templum interiùs replet. Flamma per horæ dimidium columnas & muros lambeba
quam velum vento agitatum: Balæus Cent. 3. cap. 93. ex Matth. Parisiensi. Anno 1234. f
in Gallia, maximè in Aquitania, tanta extitit, vt homines herbis, boum instar, vescerentur,
cent. libro 30. cap. 137. Anno 1236. variæ hominum formæ in aëre visæ sunt: Polydorus
16. Anno 1238. stella immensæ magnitudinis apparuit per aliquot dies ante solis ortum, qu
longum cœli tractum veloci crebroque cursu ferebatur; modo ignem præ se ferens; modò fu
post se relinquens: ibidem.

Anno 1240. quo Carmelitæ fratres in Angliam primò venerunt: hominum & anima
lues, ac totis mensibus tribus siccitas, reliquis sequentibus densi & continui imbres extiterunt,
summa rerum omnium penuria subsecuta est. Belluæ marinæ in littore Anglico inter se visæ
pugnare: Balæus Cent. 4. cap. 1. in Appendice, ex Parisiensi. Anno 1241. tanta solis eclips
cta est pridie Non. Oct. vt ipso die stellæ in cœlo conspicerentur, iuxta Flores temporum. A
1242. stellæ magno numero de cœlo cadere visæ sunt: Balæus Cent. 4. cap. 3. in Append. ex Ma
Vuestmonasterio.

Sed tempus me deficeret, si omnia ostenta, prodigia, miracula, bella, famem, & similia, quæ
ca exortum & propagationem Mendicantium Monachorum acciderunt, commemorare vell
Impletum est ergò id, quod futurum prædixit dominus in Ioannis Apocalypsi capite 6. si, abiect
conculcato verbo suo, fabulis hominum credere mundus voluerit: vide locum.

Obse

Anno

serunt tristissima hæc tempora istis quoque diebus multi boni & pij viri. Vnde quidam
idanem, generalem Prædicatorij Ordinis Magistrum primum post Dominicum, inter-
quid causæ sit, quòd post aduentum Prædicatorum & Minorum, nulla ampliùs fuerit bo-
estas, nec terra produxerit fructus tanta copia, vt antea? Sed ei respondit Magister: Hoc
ii iudicio fit. Postquàm enim nos venimus in mundum, docuimus mundum fugere pec-
cognoscere, quæ antea non cognoscebant: sed ab illis nolunt cauere: vnde sunt illis grauio-
d peccatum, scienter commissum, grauius est. Propter peccata verò hominum Deus im-
erilitatem, iuxta Prophetam: Posuit terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabi-
in ea. Et dico vobis, nisi corrigatis vos, ex quo scitis, quid facere debeatis, grauiùs pu-
ille etenim, qui non mentitur, dicit in Euangelio: Seruus sciens voluntatem Domini sui,
faciens, plagis vapulabit multis: vt Antoninus refert tit. 2 3. cap. 9. §. 5.

rgutè quidem hic: verùm cur idem responsum non hodie à nobis quoque recipiunt, qui
nobis intonant bella, cædes, lites, discordias, famem, caritatem, tempestates, & simi-
ibus DEVS, post Euangelij sui reuelationem, ingratum mundum, & verbum eius
nolentem, sed igne & ferro id persequentem, iustissimo suo iudicio grauissimè

Theuet in Cosmographia lib. 6. cap. 5.

echa Arabiæ vrbe, nostrorum hominum peregrinationibus nobili, confluentes ex Persia,
iopia, Asia, Africa, Græcia, singulis annis, innumeri Mahumetani, postquàm Deum sup-
orauerunt, vt ipsorum misereatur, & peccata eis condonet, tum per ministros ad hoc opus
tos aqua toti perfunduntur: tres enim lagenæ plenæ in singulos exhauriuntur, quo facto, ne-
quin certissimè credat, plenam sibi factam esse omnium criminum remissionem. Idem scri-
douicus Romanus in suis nauigationibus libro 1. cap. 17. & de hoc plura in compendio meo
si Deus vitam annuere nobis dignetur.

Albertus, Abbas Stadensis, in Chronico. 1587.

Agathon I. natione Siculus, sedit annis II. Men. V. Di. IV. Obtinuit apud Constantinum, & Heraclium, & Tiberium, vt remitteretur quantitas, quæ dabatur pro Romani Pontificis electione facienda. Imp. 120. Rud. Papa 234. Sixto 5.

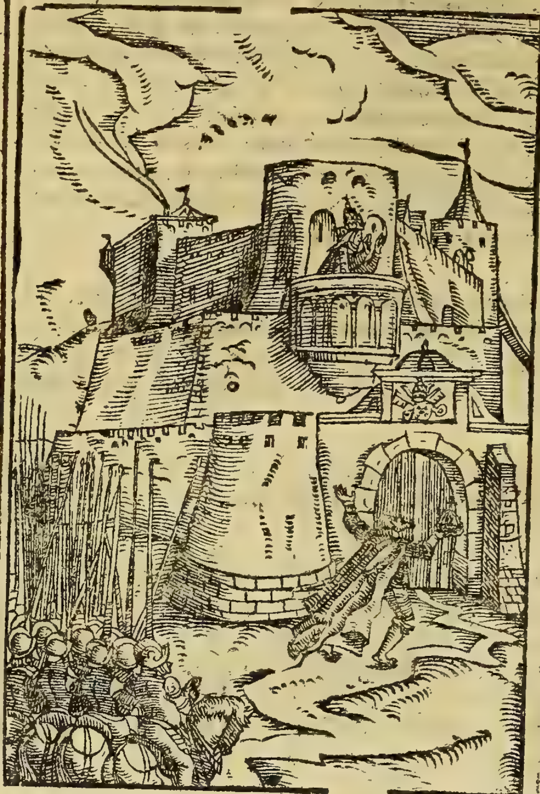
Idem fol. 188. Ecce habes (ô Fitri) topographiam transmarinæ regionis, & fortè ibis aliquando sepulchrum Domini visitare. Tunc cogita, quod dicitur,

Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Vix aliquos vidi, imò nunquam, qui redierint meliores, vel de transmarinis partibus, vel de sanctorum liminibus: vnde autem est hoc, propter Deum? Puta ex eo, quòd debita deuotione nec exeunt, nec redeunt. Deberent enim tali cognitione proficisci, quali essent de seculo migraturi.

Idem. Anno Domini M. LXXVII. surrexit quidam Straceburgensis Episcopus, amicissimus regis Henrici, & velociter vadens Romam, diu quæsitum Regem
nit inter memorias Martyrum diuersantem. Decuius aduentu Rex lætior effectus, cœpit per-
tari de statu regni, aut si omnia in pace consisterent? Cui ille indicauit; nouum Principem e-
m, factuque opus esse, vt quanto citiùs Teutonicam terram reuiseret, ad confortandos amico-
animos, & conatus hostium comprimendos. Cumque Rex prætenderet, nequaquam sibi li-
centia sedis Apostolicæ abeundum, ille respondit: Noueris certè, hoc omne conspirationis
um de fonte Romanæ perfidiæ manasse, imò si captionem euadere voles, de vrbe tibi clan-
exeundum est. Egressus igitur ex vrbe Rex, noctu exijt Italiam, firmatisque pro tem-

Pore rebus in Longobardia, venit in Teutoniam. Lætati sunt de insperato aduentu Principi ciuitates Rheni, & vniuersi, qui fauebant parti eius. Ab initio autem res gesta est, vt sequitur.

Idem. Anno Domini M. LXXVI. quorum maximum apud Oppenheim fact vbi penè totius regni Principes, sed maxi xonum & Alemannorum, subiectioni R nunciabant, causam prætendentes, quòd busApostolicis vocatus ad satisfactionem nisset, & pro hoc contemtu sententiam e municationis in Romana Synodo accep um ipse tamen inauditus & absens fuisset commotione coactus Rex, humiliter Roma pore veniam ab Apostolico postulaturus, i non sperantibus, tetendit, inuentoq; Papa pido Canusino, ibi per triduum ante porta stri, deposito omni regio cultu, discalceatu nis indutus, perstitit, nec priùs cum mult Apostolicæ miserationis auxilium & conso nem implorare destitit, quàm omnium, derant, precibus & lachrymis intercedent axato tandem anathematis vinculo, in co nionis gratiam & sinum matris Ecclesiæ re st, acceptis ab eo in futurum vitæ suæ corr is securitatibus multis. Accepit igitur mandatis, vt anno integro Romæ non disce quum non ascenderet, sed in veste humili c et limina Ecclesiarum, orationibus & ie eddens dignum pœnitentiæ fructum. Quo humiliter adimplere satagebat.

Idem. Anno Domini M. LXXX. Bellum inter Heinricum & Rodulfum iuxta fluuius lestram gestum est, in quo Rodulfus vulneratus in manu dextra, fugit Mersburg, mortique proximus dixit ad familiares suos: videtis dexteram meam de vulnere sauciam: Ecce hæc est m quâ domino meo Heinrico fidem firmaui sacramento, sed iussio Apostolica, Pontificumque tio, me ad id deduxit, vt iuramenti transgressor, honorem mihi indebitum vsurpauerim. igitur finis nos exceperit, videtis, quia in manu, vnde iuramenta violaui, mortale vulnus accepi. Viderint ergò hi, qui nos ad hoc instigauerunt, qualiter nos duxe ne fortè deducti simus in præcipitia damnationis æternæ. Et hæc dicens, diem clausi tremum.

Idem. Anno Domini 1122. Calistus Papa reuocauit in communionem Ecclesiæ Henri Imperatorem, ab antecessoribus suis Paschale & Gelasio excommunicatum. Canonica auten thoritate sancitum erat, ne ampliùs sibi imperialis potestas vsurparet copiam inuestiendi spiritu sed libera electio fieret à clero & à populo, & sic insigniretur regalibus per sceptrum: quod Pap Imperator confirmârunt: sicque facta est pax & concordia in Ecclesia, & inter ipsos.

Idem. In Concilio Lateran. erant à Papa consecrati Episcopi duo Angliei, & duo Scoti: Vnu lo equo venerat, alter pedes cum solo pedite. Erat ibi Episcopus Hybernicus, qui Henrico Schol co Bremensi, retulit: se non habere alios redditus, præter tres vaccas lactantes, quas in defectu parochiani sui per alias innouarent.

Idem. Anno Domini M. C. VI. ab vrbe verò condita DCCCLVII. ab origine autem m di, vt quidam dicunt, V. mill. L VIII. Heinricus huius nominis quintus, LXXXIII. ab Augusto patris sui anno regnare cœpit, adhuc viuente patre. Mediante igitur Heinrico iuniore, tantus a Moguntiam factus est in natali Dominico totius regni Teutonici conuentus, quantus per multa notum curricula nusquam est visus. Referebant enim, qui aderant, LII. optimates ibi tunc ve ampliùs, laicos affuisse, adeò, vt solus Dux Saxoniæ Magnus, quem iam grauior ætas impediet defuisset. Ibi superuenientes Apostolicæ sedis legati, Episcopus scilicet Albanus cum Constan ensi, sententiam anathematis in Heinricum seniorem, dictum Imperatorem, à tot sibi succeden bus Apostolicis sæpiùs promulgatam, scriptis simul & dictis testificantes, vniuersam multitu nem, imò totam toto orbe diffusam Ecclesiam, ab eius communione, Christi & beati Petri aucto tate, multis iam annis sequestratam, confirmabant, & eò vsque sententia inualuit, vt Heinrico dia ma tollendum, & ad filium decernerent transferendum.

Anno

nerunt ergò Principes ad eum Hingelesheim, ſcilicet Moguntinus, Colonienſis, VVorma-
x Imperialia ab ipſo exegerunt. Quo requirente, quare? obiecerunt ei in conferendis Ab-
Epiſcopatibus Simoniam. Quibus Imperator: Dic Moguntine, dic Colonienſis, per no-
:ni Dei, quid à vobis receperimus? At illi dixerunt, nihil. Et Imperator: Gloria in ex-
o, quia vel in hac parte inuenti ſumus fideles. Certè hæ maximè dignitates potuiſſent ma-
uxilum noſtræ Cameræ impendiſſe. Dominus VVormatienſis nouit, & nos nouimus, v-
æſtu vel gratia ipſum receperimus. Nolite temerare fidem veſtram: Ecce iam ſenio labo-
uſtinete modicum, & nolite in confuſione noſtram gloriam terminare. Generalem curiam
us, ſi cedendum eſt, proprijs manibus coronam filio reſignabimus.
s renitentibus, habito parumper conſilio, Imperialibus ſe veſtiuit, hæc dicens: Hæc Im-
ionoris ſunt inſignia, hæc mihi præſtitit æterni regis pietas, & Principum concors electio.
ſt Dominus, nos in his conſeruare, & manus veſtras à cœpto opere cohibere, quamuis ſimus
militia deſtituti. Securi enim de tali violentia nobis non præcauimus, ſed terror Dei vos
, quos pietas non reuocat. Quòd ſi neutrum reueremini, ecce præſentes ſumus, non poſ-
efragari. Hæſitant Pontifices: ſed inſtinctu Moguntini accepto conamine, Regem ade-
onam de capite rapiunt, & de ſede detractum eum omnibus Imperialibus exuunt. Impe-
nfuſus ſic ad eos loquitur: Deus vltionum Dominus videat, & vindicet, quam facitis ini-
n. Ignominiam ſuſtineo antea inauditam, ſed delicta iuuentutis meæ luo à iuſto iudice:
immunes non eritis, quia iusiurandum præuaricati eſtis. Non proſperetur honor veſter,
o veſtra cum eo, qui tradidit Chriſtum. Illi obturantes aures ſuas, recedunt: filio Imperi-
runt. Et filius patrem expulit à regno.
nit Imperator in Ducatum Limborch, inuenit in venatione quendam Principem, quem eo-
cato priuauerat. Hic vt audiuit rem geſtam, miſertus eſt eius. Collegit ergò 800. lori-
perduxit eum Coloniam. Colonienſes receperunt eum, ſtatimque filius obſedit Colo-
Creſcente autem obſidione, Cæſar noctu elapſus fugit Leodium, & quia ad eum plurimi
erunt, ſtatuit dimicare. Quem cùm filius perſequeretur, ſtatuit occurſum eius ad aquas Ma-
Rogauit autem, vt, ſi victor exiſteret, filio parceretur. Commiſſum eſt prælium, & pater
ns, fugauit filium trans pontem, & multi occiſi ſunt gladio, & aquis plurimi ſuffocati. De-
lium inſtauratur, pater vincitur, & comprehenditur. Quanta vir ille magnificus pertule-
obria, indignum eſt relatu. Petiuit tandem ab Epiſcopo Spirenſi, qui amiciſsimus ſuus
vt præbendulam in Spira ſibi conferret, vbi ipſe glorioſum monaſterium ſanctæ Virginis
xerat. Sed Epiſcopo renuente, Cæſar ſuſpirans cum lachrymis exclamauit: Miſeremini
tem vos amici mei; quia manus Domini me tetigit. Mortuus eſt autem Leodij, ſtetitque
cta capella inhumatus 5. annis. Tandem apud Spiram ſepelitur.

Item. Anno Domini M CXI. Heinricus Rex iuuenis, tranſcenſis Alpibus, perrexit Romam
genti armatorum multitudine. Paſchalis verò Papa, audito introitu eius, fecit accerſiri ne-
m Clerum, ſuſcepitque eum cum magno plebis tripudio. Vbi autem ventum eſt ad con-
onem, exegit ab eo Papa iuramenta, quatenus in Catholicæ fidei obſeruantia integer, in Apo-
ſedis reuerentia promtus, in Eccleſiarum defenſione ſolicitus exiſteret. Sed Rex iurare no-
cens, Imperatorem nemini debere iurare, cui iuramentorum ſacramenta ab omnibus ſunt
enda. Facta eſt contentio inter Papam & Regem, & interceptum eſt opus conſecrationis.
armatus Regis exercitus iniecit manus in Clerum, exuentesque eos veſtibus ſacris ſpoliaue-
Romani videntes, iniuriari clerum, prorunt ad obſiſtendum, ortumque eſt in Eccleſia bea-
i bellum tale, quale non eſt auditum ab annis antiquis.

Præualuit autem exercitus Regis, attriueruntque Romanos interfectione magna nimis. Et re-
eſt domus ſanctificationis cadaueribus, profluxeruntque de aceruis mortuorum riui ſangui-
eò, vt Tiberina fluenta mutarentur in colorem ſanguinis. Papa verò & cæteri, qui occiſio-
erfuerant, in captiuitatem ducti ſunt, Cardinales, funibus in colla miſsis, iunctisque poſt ter-
nibus, & de ciuibus immenſæ catenatorum cateruæ nudi deducti ſunt.

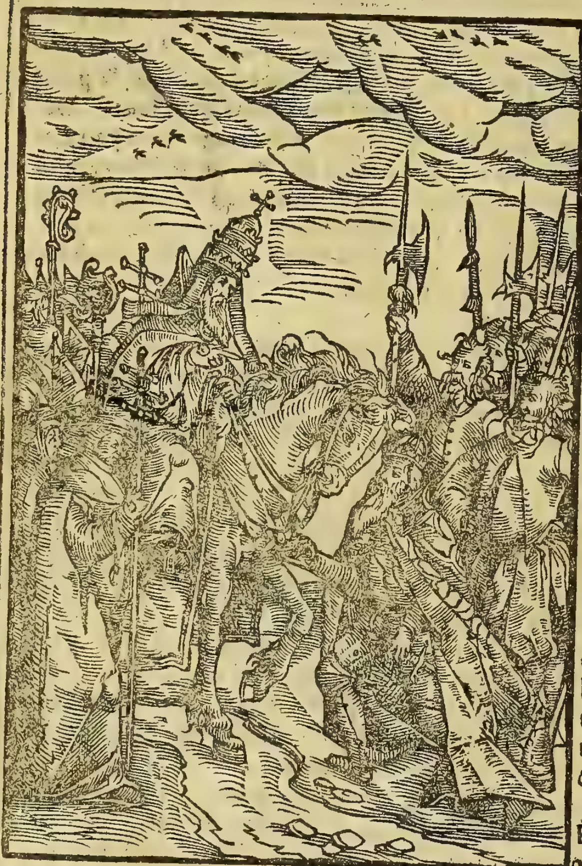
Poſtquam igitur profecti de Roma venerunt ad primæ manſionis locum, acceſſerunt qui-
Epiſcopi ad Papam, dicentes: Magnus dolor eſt cordi noſtro, ſanctiſsime Pontifex, de tanto
ore, quod commiſſum eſt circa te, & clerum tuum, & ciues vrbis tuæ. Sed mala hæc, exigen-
noſtris peccatis, improuiſa magis, quàm deliberata fuerunt. Conſenti itaque nobis, &
lacare domino noſtro Regi, & perfice in eo opus benedictionis tuæ, vt & ipſe complace-
bi.

Quibus ipſe reſpondit: quid dicitis fratres? Virum hunc iniquum, virum ſanguinum & do-
, à nobis dicitis conſecrandum? Benè expiauit manus ſuas ad percipiendam conſecrationem,
as Dei perfudit cruore ſacerdotum, & domum ſanctificationis repleuit cadaueribus interfe-
m. Abſit à me verbum hoc. Cumque illi dicerent, cautum eſſe ſaluti ſuæ, & eorum, qui erant
, reſpondit libera voce: Non timeo dominum veſtrum Regem, occidat corpus, ſi vult, ampli-
n habet, quod faciat. Multum quidem proſperatus eſt in cæde ciuium, & Cleri: ſed dico vobis
ritate, quia de cætero non aſſequetur victoriam, nec videbit pacem in diebus ſuis, ſed nec fili-
generabit, qui ſedeat in throno eius.

Cumque hæc renunciata fuissent Regi, iratus est valdè, iussitque omnes captiuos
in facie Papæ. Ipse verò instanter hortabatur eos pro iustitia mori, promittens eis vit
præmia. At illi vnanimiter prouoluti pedibus eius, orabant dilationem vitæ.
Tunc Pontifex, largiter fusis lachrymis, contestatus est cordium conspectorem
le mori, quàm cedere, si non præpediret ouibus Christi iure impendenda compassio. Fe
quod necessitas imperauit, promisitque, se Regem consecraturum, vt captiuitas relaxaretu
sique in vrbem Papa & Cardinales, fecerunt Regi secundum voluntatem eius, extorto qui
sequio, dederuntque ei priuilegium super omnibus, quæ desiderauit.

Idem. Veniente rege Friderico prope Romam, miserunt Romani legatos suos ad rege
stra, qui dicerent, paratum esse senatum, & vniuersos ciues vrbis, ad eum excipiendum cu
phalibus pompis, siquidem imperatorio more sese exhibuisset. Quo percontante modu
sese exhibere deberet, illi aiebant: Regem propter ad piscendum imperiale fastigium Rom
nientem, decere venire more suo, hoc est, in curru aureo, purpuratum, agentem præ cu
Tyrannos bello subactos, & diuitias gentium. Præterea oportere eum honorare vrbem, q
est orbis, & mater imperij, & dare senatui, quæ edictis præfixa sunt, videlicet xx. millia libra
genti, vt per hoc suscitentur animi Senatus ad beneuolentiam, & exhibeant ei honor
umphalem, & quem electio Principum regni creauit regem, authoritas Senatus p
Cæsarem.

Tunc Rex subridens: Grata, inquit, promissio, sed cara & dura emtio. Magna rec
ô viri Romani, de exinanita camera nostra. Puto autem, quia occasionem quæritis aduers
imponendo non imponenda. Consultiùs verò agetis, si his omissis, amicitiæ potiùs, qu
morum ceperitis experimentum. At illi pertinaciùs instabant, iura ciuitatis nullatenus in
alioquin vrbis introitum obserandum. Rex autem reuerenter vocauit dominum Adrian

oam in castra, propter participatione
filij. Siquidem Romani Papam in mul
fenderant. Veniente ergò eo in castr
festinus ei occurrit, & descendenti de e
quit strepam, duxitque per manum in
rium, factoque silentio, locutus est do
Bauenbergensis Episcopus verbum ex
gis & principum, dicens:

Honorabilem sanctitatis tuæ præse
Apostolice Pontifex, sicut dudum sitien
siderauimus, ita nunc lætanter suscip
gratias agentes omnium bonorum la
Deo, qui nos deduxit, & adduxit in hu
cum, & sacratissima visitatione tua dig
cit. Notum igitur tibi esse volumus, re
de Pater, quia omnis Ecclesia, de finibus
propter honorem regni collecta, add
Principem suum ad tuam beatitudinem
uehendum ad culmen Imperij: siquide
nobilis, prudens, victoriosus, Deum tin
pacificus, catholicæ cultor fidei, & sanct
manæ Ecclesiæ venerator. Ecce te venier
excepit intrepidus, sanctissimis tuis ve
humiliter inclinatus. Ergò venerande p
tu circa ipsum peragas, vt quæ ei desunt d
nitudine imperialis culminis, per tuæ be
ctionis munificentiam suppleantur.

Frater, ait Papa, verba sunt, quæ loqu
Princeps tuus debitam beato Petro hac
non exhibuit reuerentiam: nam sinis
(Grande nefas teneret, dignumque Papali zelo.) nobis strepam tenuit, cùm dexteram debueri
nuisse. Rex se excusat, asserens, se in tenendis strepis minimùm studuisse, & hunc defectum non
indeuotione, sed ex inscientia prouenisse. Tu, inquit, sancte pater primus es, quem tali sumus o
quio venerati. At Papa, Rex vester per ignorantiam minima negligit, quomodo maxima exped
Rex aliquantulum motus ait: vellem instrui, mos iste vtrùm ex beneuolentia sit, an ex debito? S
beneuolentia, causari non potero super eo, quod feci non de iure, sed de arbitrio. Si ex debito, q
refert inter strepam dextram & sinistram, dummodò seruetur humilitas, & Princeps ad pedes s
mi Pontificis incuruetur. Inter hæc & talia sine osculo recesserunt.

Rex iterum hortatu Principum Papam reuocat, & reuerenter suscipiens redeuntem, strep
dextram Papæ tenuit, & sederunt. Omnibus super hoc exhilaratis, iterum Papa: Princeps, ait, ve
requirat beato Petro Apuliam, quam VVilhelmus Siculus per vim possidet, & sic ad nos redeat c

ronar

dus. Ad hæc Principes: Sancte Pater, supra vires nostras est, quod postulas, attriti sumus
bus & expensis, qualiter nunc Apuliam requiremus? Opus consecrationis impleas, vt sic ad
m redeamus, & respiremus paululum de labore, postmodùm ad agenda, quæ debemus, redi-
expediti. Papa consentit, consilium fit de introitu vrbis, & cauendis insidijs Roma-
s.

Dux autem Heinricus accessit ad Papam, supplicans, consecrari suum electum Geroldum.
t Papa, solicitatus per literas Archiepiscopi Hartuuici. Manè facto, præcedente Papa cum
palibus, Rex venit cum omni exercitu suo, & Papa suscepit eum ad gradus, intrantesque do-
Petri, aggressi sunt opus consecrationis. Miles armatus vallabat templum contra insolen-
Romanorum. Post consecrationem Imperator vrbe egreditur, & militia reficitur. Inter
endum Romani irrumpunt in castra Ducis, proxima muris. Sed Duce cum suis fortiter re-
e, victoriam obtinuit gloriosè. Papa ergò cum muneribus ei mandauit: Cras consecra-
tum tuum, & factum est ita. F. Anno Domini 1155. Imp. Friderico 1. Papa Adriano 4.

Idem. Christianus Moguntinus & Philippus Coloniensis, per manum Hyacinthi Cardinalis
runt noua pallia, refutantes omnem hæresin, & schisma, præcipuè Octauiani, Vuidonis, & Io-
sic dicente quolibet:

Ego, N. anathematizo & refuto omnem hæresin, extollentem se aduersus sanctam Romanam
iam Catholicam, præcipuè verò schisma Octauiani, VVidonis & Ioannis, & ordinationes eo-
ritas iudico, & eis contradico, ac, & modò & inantea me obediturum, iuro, promittoq; fi-
em sanctæ Rom. Ecclesiæ, & domino meo Alexandro, & successoribus eius iustè intrantibus,
eseruiam absq; omni malo ingenio contra omnem hominem, secundum ordinem meum.
ibi mysteria Romanensia.) Consilia eius, quæ mihi scripto certo mandauerit, vel ipse com-
t, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis aut membrorum. Legatum Ec-
Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & iuuabo expensis. Sic me Deus adiuuet, & san-
c Euangelia.

His verbis dabantur pallia: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & in honore Dei ge-
s Mariæ, & sanctorum Apostolorum, Petri & Pauli, & sanctæ Ecclesiæ Romanæ, & domini
ndri Papæ, tradimus tibi Pallium, sumtum de beatissimo corpore Petri Apostoli, vt eo vtaris
tectione sacramentorum, & corporis & sanguinis Domini, & consecratione Ecclesiarum &
natis, & ordinatione Clericorum, & celebratione synodorum, secundùm Ecclesiæ tuæ consue-
em, Amen. F. Anno 1070. Imp. Henrico 3. Papæ Alexandro 2.

Idem. Papa in concilio Lugdun. scilicet die Iacobi, contra Imperatorem excommunicationis
tiam renouauit, & eum ab Imperiali culmine authoritate propria deposuit, & hanc deposi-
n per totam Ecclesiam promulgauit, præcipiens sub interminatione excommunicationis, vt
s eum Imperatorem de cætero nominaret. Qua sententia per Mundum volante, quidam
pum cum multis alijs reclamabant, dicentes, ad Papam non pertinere, Imperatorem vel insti-
vel destituere, sed electū à Principib. coronare. Interea Papa solicitari fecit Principes, quos ad Im-
n regendum credidit idoneos, vt aliquis eorum onus Imperij sumeret & laborem, promittens
cun que Imperium assumeret, consilium & auxilium pariter & fauorem. Tandem Heinri-
andtgrauius, cognomento Raspe, multis euictus precibus imperium accepit. F. Imp. Friderico
pa Alexandro 3.

Idem. Papa Gregorius 7. insolentias Imperatoris Henr. 4. contra Ecclesiam metuens, Prin-
super electione alterius solicitauit, sed nihil profecit, quia quidam principum ei rescripserunt:
sse sui Iuris, Imperatorem substituere, sed tantùm, electum à Principibus coronare.

Idem. Ioannes 22. ætatis suæ anno 90. Auinione moritur, relinquens in thesauris suis ingen-
im auri atque argenti: cuius recta computatio fuit aurearum drachmarum 105. millia: hoc
illies 25. millia: quod scripsisse arduum quippe videtur, nec legitur alijs temporibus Ecclesia
ana fuisse locupletior. F. Anno 1134.

Idem. Anno Domini M.CC.XLVIII. cœperunt in Ecclesia Dei mirabiles & miserabiles hæ-
pullulare, qui pulsatis campanis, & conuocatis Baronibus & dominis terræ, in Hallis Sueuo-
se prædicauerunt in publica statione:

Primò, quòd Papa esset hæreticus, omnes Episcopi & Prælati Simoniaci & hæretici, inferiores
que Prælati cum sacerdotibus, quia in vitijs & peccatis mortalibus hærerent, non haberent au-
tatem ligandi & soluendi, & omnes isti seducerent, & subduxissent homines. Item quòd sa-
otes in peccatis mortalibus constituti, non possent conficere sacramentum Altaris. Item, quòd
s viuens, nec Papa, nec Episcopi, nec aliqui alij possint interdicere diuina, & qui prohiberent,
t hæretici & seductores, & licentiauerunt in ciuitatibus interdictis, vt Missas audirent super ani-
ipsorum, & sacramenta Ecclesiastica libera perciperent, quia ipsis perceptis, mundificaren-
peccatis. Item quòd Prædicatores & Fratres Minores peruerterent Ecclesiam falsis prædica-
bus, & quòd omnes Prædicatores & Fratres Minores, Cistercienses quoque, & omnes alij
am vitam ducerent & iniustam. Item quòd nullus esset, qui veritatem diceret, & qui fi-
iustam opere seruaret, nisi ipsi & eorum socij, & si ipsi non venissent, antequàm Deus in peri-

culo

culo dimisisset suam Ecclesiam, priùs ipsos de lapidibus suscitasse, vel alios, qui Ecclesiam
doctrina illuminassent.

Prædicauerunt etiam: Hucusque vestri prædicatores sepelierunt veritatem, & prædic
sitatem, nos sepelimus falsitatem, & prædicamus veritatem. Et in fine: Indulgentiam, q
mus vobis, non damus fictam vel compositam ab Apostolico, vel Episcopis, sed de solo D
dine nostro. Et sic: Non audemus habere memoriam Papæ, quia ita peruersæ vitæ est, &
li exempli homo, quòd eum tacere oportet. Et blasphemando adiecit idem perfidus præ
Orate, inquit, pro domino Friderico Imperatore, & Conrado, filio eius, qui perfecti & iu
Item dixit, quòd Papa non haberet auctoritatem ligandi, nec absoluendi, quia non ha
tam Apostolicam, & hoc probare vellet per quandam glossulam. Istos hæreticos
defendit Conradus filius Friderici, Imperatoris quondam, & patrem suum se per talia
credidit defensare.

Petrus Berexasius, Varadinensis Ecclesiæ Theologus,

& Gratianus causa 30. quæst. 1. Non debet Schol. can. si quis. dist. 81. cano. presbyter. dist. 28.

EPiscopum aut Presbyterum, aiunt, de stupro aut adulterio perpetrato cum ijs mulierib
ei sua fuerint peccata confessæ, accusatum atque confictum, tum denique esse depone
cùm astu solertiaque cauere non potuerit, ne in conscientiam populi deueniret: si verò fallere
am populi valuerit, minimè esse puniendum.

Quis hîc non videat, Papisticum canonem ab hoc Scelestino ad veterum potiùs gen
præscriptum & rationem, quàm ad Dei mandatorum instituta, conformatum? Tradunt en
storis, & Plutarchus Græcus in vita Lycurgi, licuisse Spartæ pueris ac adolescentibus furari,
Laconicis: sic tamen, vt deprehensi flagris cæderentur. Quod Lacedæmonij sanxerunt o
puerorum furtis, idem decreuit Pontifex Romanus de suorum Rasorum adulterijs. Et quem
dum pœna illa deprehensorum in furtis puerorum non ad coërcenda furta, sed ad excitand
eundem furantium nequitiam, vt callidè ingenioseque furarentur, pertinebat: sic Pontific
non in eos solùm Sacerdotes, quorum adulteria publicè innotuerint, pœnam statuens, no
mœchari Clericos prohibet, quàm eosdem in mœchando cautè prouideque versari præcipit;
illud vetus: si non castè tamen cautè: & Cicero adulterum tardum ideo appellat, quòd non a
rit, antequàm deprehendatur. Hactenus canon & glossa, nunc Berexasius.

Nec verò temerè abstinet à cogendo ad castitatem Ecclesia Catholica, quæ ipsa casta no
sed fornicationibus spiritualibus & corporalibus contaminatissima. Nouit optimè mund
de sola externa fornicatione in præsentiarum à nobis agatur) fœditates, quæ non in Anglia
compertæ sunt (vbi circiter annum Christi 1537. visitatione per diœceses, Henrici 8. Regis
facta, ingens numerus Monachorum adulterorum, scortatorum, pæderastarum, in monaste
inuentus, quorum etiam nomina in libro Breuiarij compertorum, qui publicè extat, recense
nec solùm in Germania, ipsaque Italia, & in alijs circumiacentibus regnis deprehendi solen
rùm etiam inter rudera parietinasque macerias claustrorum & cœnobiorum dirutorum, in
Vngaria ad hodiernum diem, non sine horrore visuntur.

Vix vlla certè fuerunt monasteria, ijs ex monasterijs, quorum à fundamentis iusto Dei
cio euersorum infausta cadauera in hac patria hodie cernimus, quin habuerint quædam aut s
ranea, aut alioqui secreta & tenebricosa inter ipsos parietes loca, vbi ossa mortuorum infantiu
conderentur, ex effræni ociosorum ac delicatorum Monachorum (cœlibum tamen omniu
castorum) fornicandi licentia progenitorum. Imp. Rud. 2, Papa Sixto 5,

Idem Berexasius & Bembus lib. 6. Epist. 35. Clement. lib. 5. de Hæret. tit. 3. can. Ad nost
& Bernardus Lucenburgensis, l. 2. Potes in Bembi Epistolis aliquid legere de Cicestriinensium
tra Ambrosianos furore & tragœdijs: itemque in volumine Clementinarum de Beguardis m
chis & Beguinis, quibus ordinibus (ipso recensente Pontifice Romano) octo hæreses flagitiosis
& sacrilegiorum plenæ obijciuntur; vt Papistæ desinant tandem dissensiones nostrorum aquil
aut viperinis potiùs notare oculis, ad proprias talpæ.

Idem Berexasius. Pontifices Rom. progressi, aut lecticis in publicum portati, præconio cla
faciunt, Abasso, Abasso, id est, procidite ad genua: secus verò facere deprehensi, mox fustes sa
tum Papæ sentiunt. Deinde triplicem auream coronam neque monarchæ, neque Christus vnq
gestauit: nisi quòd Indi Calecutini, teste Munstero Cosmographo, similem coronam capiti Ca
dæmonis, quem adorant, appingunt, &c.

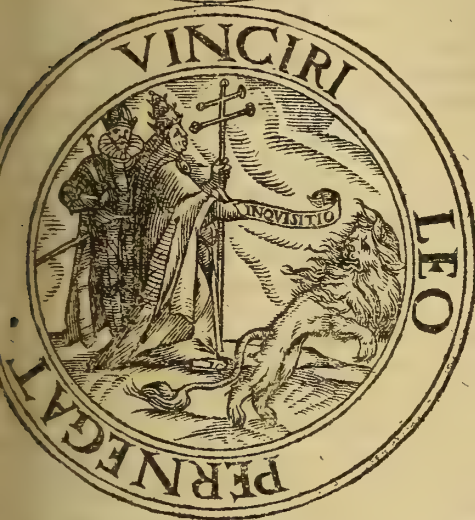
Magna est sanè hæc Paparum seu temeritas seu fatuitas, quòd se vocant seruos omnium se
rum; & opinantur, neminem esse, qui intelligat hunc ipsorum fucum: verè enim futilis est p
testatio, vt Iurisconsulti loquuntur, & planè contraria facto. Quis enim non liquidò videat, qu
sit inconueniens absurdum, appellare se seruū seruorum, & interim velle omnib. imperare, ius d
re, nullius iudicio subesse: calcare pedib. imperatores, regna & principatus distribuere, & hum
gestari seruorum?

Anno

Ordines Belgici. 1588.

Hoc anno cudebant Ordines Belgici numismata, quibus inscripta erat imago Leonis, ligati fune ad columnam, in qua erecta ducis Albani consistebat statua: cum superscriptione: Dux Albanus. In collari autem fasciæ Leonis inscriptum erat: Inquisitio. Hanc musculus quidam abrodendo confecit & dissoluit, cum inscriptione: Leonem Loris Rosis Mus Liberat: hoc est, *Rodendo stricti soluit mus vincla leonis.* In altera facie nummi stabat Papa & Rex Hispaniæ, leonem annuendo & incitando ad se vocantes, & ostendebatur ei lorum collare, vt illud iterum sibi sineret circundari: Leo autem renuit, auolatque, his inscriptis verbis: Vinciri Leo pernegat. Imperatore Rudolpho 2. Papa Sixto 5.

Adamus Nachenmoser. 1588.

Turca, quando vltimam expeditionem suscipiet contra Christianos, in omnem attentissimus erit occasionem, præsertim verò probè obseruabit dissidia & discordias Christianorum. Turci enim semper, omnibus diebus festis, quando conueniunt in templis suis solenniter, ad faciendas preces, sub finem eleuant supplices ad Deum manus, & vno corde, ore, ac voce Deum poscunt, vindicem contra Christianos stringere dextram velit, dicentes: Omnipotens Deus, obnixè te rogamus & obsecramus, ne vnitatem largiaris Christianis. Ipsimet namque per-
Turcæ, Christianis inter se mutuò conuenientibus, pacemque colentibus, semper victoria se
, & deuinci. Igitur quando Turca animaduerterit, intestinis sese lacessere Christianos bel-
que maximis eorum optimos cecidisse milites: Principes autem belligerandi labore fessos, &
pertæsos: tunc Christianos nullo negocio, tanquam vrbem orbam mœnijs suis & portis
nabit, capiet, & exscindet.

dem. Huc quadrat Prophetia quædam Turcarum, quæ magna trepidatione colitur ab

Patissa homotz ghelur, Ciaferum memleketi alur, Keuzul almaialur, Kap
, jedi yla degh Gyaur Keleci csikmasse, on iki yladegh on laron begligh eder,
par, baghi diker, bahcsai baghlar, ogli kezi olur: onichi, ylde nssora, Histianon
csicharol Thurchi gheresine Tuskure.

l est: *Imperator noster veniet, Ethnici principis Regnum capiet, Rubrum quoq; Pomum in potesta-
m rediget. Quòd si in septimum vsque annum Christianorum gladius non insurrexerit, vsque ad
imum eis dominabitur, domos ædificabit, vineas plantabit, hortos sepibus muniet, liberos procreabit,
duodecimum annum, (ex quo Rubrum Pomum captum fuerit) apparebit Christianorum gladius, qui
quaqua versum in fugam aget.*

De hoc vaticinio explicando contendunt ipsi Turcæ: quidam de Orientali Græco, quidam de
entali Romano id accipiunt. At quòd priorum opinio locum habere nequeat, eo adducor,
am pridem anni 7. illi & 12. effluxerint. Ergò posterioribus rectè visum est, imprimis,
psi Turcæ per Vrum Pompai Romam intelligunt, quod etiam in voce Vrum, per apocopen,
potest.

Idem.

Anno

Idem. Inter alias occaſiones, quas in perniciem noſtram Turca ſolet captare, inſign
quòd, in Occidente Chriſtianis ſe mutuis bellis conficientibus, ipſe aciem ſtruit, vt aſcen
tempeſtas, & quaſi nubes, vt operiat terram ipſe, & omnia agmina eius, & populi mul
Dicit enim: Hi omnes habitant ſine muro, vectes & portæ non ſunt eis. Quemadmod
domi, peracto cultu Mahometis, in delubris, omnes Turcæ magna voce vota faciunt, vt eo
in Chriſtianorum ditionibus bella ſerere, tumultusque ciere dignetur: vt hoc pacto à ſe
faciliùs, & eradicari poſsint.

Idem. Huc etiam haud parùm faciunt pij cuiuſdam hominis carmina, ſuperioribus
ipſo de Roma compoſita:

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Concidet, & Mundi deſinet eſſe caput.
Eccleſiæ Cenſura, Fides, Diſſenſio Romæ,
Regnaq; de medio ſunt remouenda priùs.
Qui latet Error, erit Publicus, Connubia fœda
Fient, tolletur hinc Pudor, inde Timor.
Pòſt homo peccati veniet, quem Spiritus oris
Chriſti perdet, erit poſtq; Suprema dies.

Et ſanè magna animorum perturbatione & ſuſpirijs, in Eccleſia, anno Domini 327
buit, atque reipſa poſtmodùm, anno labente 627. confirmatum fuit; in promtu iam eſſe
nem peccati, Papam, & Antichriſtum: qui ſe nullo iure, neque diuino nec humano, ſed m
dominandi libidine, Caput in hoc orbe paſsim, & in ipſa Eccleſia, haberi velit. Eo enim
re de medio remota fuêre Regna Cæſaris & Eccleſiæ, Romanæque ſubiugata Beſtiæ ſqualuē
tempore latuit Error horrendæ Idololatriæ, meretriciusq; Papatus vni ſaltem & alteri verè f
nitus: atqui, Luthero cum S. Scriptura veniente, patuêre doli, abiurataque rapinæ: errorq
publicus in toto mundo factus eſt.

De hac proſtitutione Papæ Ioachimus Abbas Siculus, haud infeliciter, ante annos 25
ſententiam, tamquam præſagium quoddam, reliquit: cùm dixit, fore, vt, Imperante Frider
notabili clade Papatus ſit afficiendus, & paulò pòſt omninò corruiturus. Vt & ipſe La
Sibyllarum, quorundam prophetarum, ac Indi Regis Hydaſpis Aſtologi vaticinia produc
bus ait, ante Supremam diem Aſiæ Regnum Orientale in flore futurum, at Occidentis Im
collapſurum eſſe.

Idem. Singulare quoddam prodigium recenſent in catalogo ſuo Iobus Fintzelius, & c
Goldwurm: quòd in Tranſſyluania, Anno 1556. cœlo ſudo, comparuerit, huiuſmodi lit
verbis: I. N. R. I. M.D.LVI. IAHR, EIN ENDE DIESES REICHS. Hoc ita ſe l
te, quæri poteſt, de quo Regno, duobus exiſtentibus, id ſit intelligendum? Reſpondeo ego, q
vtrisque, Spirituali & Politico: & hoc ipſum aſtruo duabus rationibus aut coniecturis.
prioribus 4. litteris ſignificatur titulus Crucifixi, cui hoc vniuerſum iure hæreditario d
2. Quia eodem tempore is ipſe & Fryburgi in Miſnia viſus eſt iridi inſidere, tanquam pro trib
vt diſceptaret cum gentibus de regno ſuo ſpirituali. Deinde verò per ſe manifeſtum eſt, his
anni tempus notari: videlicet, M.D.LVI.

Sed quid de fine? Puto, & eum, collatione quadam temporum Noæ & huius noſtri ſecu
dagari poſſe. Nam quemadmodum indicta pœna Diluuij, Deus ad pœnitentiam agendam
catoribus annos 120. dedit: ita haud præter rationem erit, ſi dixerimus, hoc prodigio diem
ſimum prænunciari, & ideo etiam 120. ſupereſſe annos, quibus ſit pœnitendum hominibus. Q
admodum autem ſeculo Noæ, ad 100. ſolummodò annos, pœnam Deus diſtulit: ita conijcio,
pus vltimum ſimiliter annis tantùm 20. abbreuiatum fore; vt hac ratione non abſurdum ſit
nem Mundi conſtituamus in anno Dom. 1656.

Quid, quòd etiam ſigna conueniunt vtriuſque ſeculi! Nam quemadmodum huius vn
inundationem, tempore Noæ, haud ſine cauſa, mirabilis & inſolita quædam Stella præceſsit: it
ius vniuerſi deflagrationem, noſtro ſeculo, non ſine ratione, tot horribiles cometas, Anno 7
77. &c. præcipuè verò Stellam quandam nouam præcedere iudicamus. Conijciant autem hon
de eo, quicquid & quàm diu velint: certè diem atque horam ignoramus: & tamen accuratè i
nere ſcimus.

Idem. Hoc exigit à veris & dignis Chriſtianis D. Petrus; ſcilicet vitam ſobriam, & vigi
tem. Satis enim eſſe dicit, quòd indignè peracta huc vſque vita noſtra ſit, ſecundum abominatio
mundanam & gentilitiam, cùm verſaremur in luxurie, libidinibus, voluptatibus, fraudibus, e
tate, crapula, intemperantia, & deteſtanda idolomania.

Sed quid iſtius Vicarius Pontifex Romanus? dicit, longè adhuc abeſſe tempus, quo redeun
ſit ad hanc vitæ parcitatem, & ludibrio excipit monita Petri, Apoſtoli Chriſti. Nam ſuis aulicis,
dinalibus, Prælatis, Epiſcopis, Sacerdotibus, Clericis, Monachis, & Nonnis copiam facit omni
huius mundi delitiarum ita, vt quiduis agant pro lubitu, vnico excepto, ne pietati dent opera
Romana enim *exeat ex aula, qui cupit eſſe pius.* Igitur placet illi hoc ſuum ſymbolum: Edite, bib
ludite, ſcortamini, modò non ſitis Lutherani, aut cantetis; Deus miſereatur noſtri.

Ide

m. Cùm apud Chamum Tartarorum Cæsarem 4. aliquando Monachi legatione fungeren-
bidem quoq; Turcarum Imperator suos haberet sacerdotes, quorum illi, Christi; hi verò,
etis amplectendam esse religionem, persuadere Tartaro vellent, homo gentilis, optione
n offenderetur intolerabili nequitia Papæ, & Sodomitica Babylonicæ meretricis abomina-
otiùs Alcorano Mahometico, quàm Papæ concedere voluit: vt hac ratione (præterquàm, quòd
extra Ecclesiam aliàs, innumerabiles animas, poculo suo meretricio potas, secum diabolo
at) Alcorano frigidam suffuderit Papa.

em. Quidam Nicolaus (de quo suprà etiam) in Heluetiâ, visione sibi reuelatâ, Pontificiũ ca-
it, coronatum gladijs. Animaduertit autem, tres è facie prodeuntes in Diadema coire enses,
dios in ipsam faciem Papæ & os impingi: prioribus quidem coronæ gladijs, haud absque
o, videtur illius in Ecclesiâ Tyrannis innui: posterioribus verò pœna. Et quantum ego col-
imus è prioribus ensibus Idololatriam Papæ notat: secundus dominium in Ecclesiam, &
n politiam significat. E posterioribus autem primus confusionem eius spiritualem prodit,
ta fuit à Luthero ore: secundus suppreßionem eius temporalem portendit, quæ fiet à Turcâ,
tertius eradicationem eius æternam innuit, quæ fiet ab ipso Filio Dei, sulphure & igne. Quo
uis peccat, eo punitur.

em. Quemadmodum horribili casu, irato Deo, corruit vrbs Hierosolyma, Templum con-
& Sacerdotium excisum fuit: reliquiæ verò Iudæorum, atq; immitis Vespasiani, ad hunc
em, ignaræ, quò fata ferant, hinc inde, ludibrio mundi propositæ, vagantur: ita vtiq; ea-
rtuna manet Romam, eadem miseria Lateranense Fanum, eadem pestis & calamitas vni-
Papatum, idem denique exilium, excidiumq; omnes Idololatras Pontificios, qui cum Iu-
â voce clamârunt hactenus ad rauim vsque: Templum Domini, Templum Domini: nos
lici, nostra antiqua fides. Ego enim, dominus Papa, in corde meo dico: sedeo regina, & vi-
on sum, & luctum non videbo. Sed in vnâ die venient plagæ tuæ, mors, & luctus, & fames,
combureris; quia fortis est Deus, qui iudicabit te. Apocal. c. 18. v. 7. 8.

dem. In hoc estis mihi reprehendendi vos, ô Lutherani; quòd, cùm summo studio contagio-
tus tabernacula vitare deberetis, insuper eum in vestra recipitis: & tamen interim hoc faci-
haberi vultis Christiani. Sed eiusmodi homines sunt arundines illæ, quæ hinc inde turbantur
is in deserto: calidum & frigidum ex vno ore spirant: dicuntur etiam Neutrales, quia ventris
gratiâ, cum Papâ Papistæ, cum Luthero & Christo Christiani, aut Lutherani cupiunt esse.
verò eo excusantur, quod aiunt: se cum Lupis vlulare discere. Viderint olim Hypocritæ, quid
endere simplices Christianos: quid sit currere cum illis, & scortari.

Idem. Vos quidem, ô domini mei Cardinales, (dicebat olim Monachus ille, Ioannes de rupe
) mementote, cùm magno supercilio possideatis aliena bona Romanorum, Græcorum, &
anorum Cæsarum, eaque abliguriatis: omnia repetitum iri ab insatiabili vestrâ gulâ, &
tis manibus.

dem. Signum indubitatum vltimæ ruinæ Gogi ponit Ezechiel c. 38. v. 14. Cùm habitaue-
pulus meus Israël confidenter: quando nimirum satietas Euangelij ceperit ingratum popu-
vtiam inde nauseare incipiat; tum demum virgam suam Deus expediet, eamque deinceps in
cem conijciet. Et iam ecce venit, & factum est, ait Dominus Deus, &c.

dem. Haud iniuria quoq; Româ attinere videntur hi rhythmi, vt & penè vniuersum mundũ:
Recesserunt omnia; Lex à sacerdotibus, iustitia à Principibus, consilium à senioribus, fides à
lo, timor à seruis, reuerentia à subditis, charitas à prælatis, disciplina à literatis, studium à scho-
s, honestas à iuuenibus, religio à Monachis, deuotio à monialibus, fidelitas à militibus, con-
a à ciuibus, communitas à rusticis, veritas à mercatoribus, largitas à diuitibus, castitas à vir-
us, mœror à viduis, pudicitia à coniugatis, obedientia à liberis.

Idem. Maximilianus 1. cùm tempore quodam cogitabundus, altiùs Imperij rebus in-
eret, ad consiliarios suos inquit: quî mihi temperem à risu, Deo tam mirabiliter omnia gu-
ante? quòd vtrumque regnum, Ecclesiasticum & politicum, partim per vecordem & insa-
sacrificulum (Iulium Papam) partim verò per audaculum damarum venatorem (Maxi-
anum Cæsarem) mirificè regit. At ô Deus, nisi tu meliùs de summâ rei prospicias, actum est
ostrâ gubernatiunculâ!

Petrus Lindebergius. 1688.

Vachij quoque moritur 21. Iulij Illustrißima D. Sophia, nata & ipsa ex stirpe VVirtem-
bergensi: Friderici VVilhelmi, Saxoniæ ducis, vxor: debilitata sub ipsâ eclipsi dolore abor-
partus, anno ætatis 26. & moritur quidem valdè piè. Nam S. literarum lectioni & medita-
i, ab ineunte ætate erat dedita. Itaque sensibus adhuc integris, maritum ad constantiam ve-
eligionis adhortata est. Præceßit obitum eius prodigium hoc: quòd ceruinum cornu, In-
e VVirtembergensis gentis, antè annos circiter XX. à ceruo abiectum, ac parieti de mo-
fixum, die 19. & 20. Septembris sanguinem copiosißimè emisit, anno Domini 1588.
o. Rudolpho 2. Pp. Sixto 5.

1591. ## *Vaticinium Catharinæ Medicææ.*

MOriens vatidico spiritu admonuit filium, Iam pro religione esse pugnatum satis, fi
li prædicens; vbi religionis libertas esset concessa, qua ratione regnum suum assere
Rudolph. 2. Pp. Sixto 5.

1589. ## *Bartholomæus Reischacher Astronomus.*

HIC in Prognostico suo perhibet, Turcam ne latum quidem pedem occupaturum in
nia: sed paulatim deficientibus tyrannicis suæ viribus, & regni partibus, vt citò c
ad tenuitatem & humilitatem antiquam redactum iri. Vtinam igitur præsagio huic, cùm A
aliàs longissimè ferè ad veritatem pertingant suis vaticiniis, tantùm hac vice euentus resp
Imp. & Pp. VS.

1589. ## *D. Sigefridus Ribisch.*

HIC vir Nobilis collegit monimenta & vetera & noua per Italiam, Galliam, German
alia Regna: primùm à Tobia Fendt ciue Vratisla. & deinde alibi etiam edita. Habet i
etiam Epitaph. Hutteni, quod tale est:

Hîc eques Auratus jacet, oratorq; disertus,
Huttenus vates, carmine & ense potens;
Sepultus in Insula lacus Tigurini.

1589. ## *Georgius Steinhart, & Butnerus.*

MOguntinensis quidam Episcopus nunquam legebat vllam epistolam, vel audiebat M
aut accedere volebat templum, nisi priùs ad ientaculum, vorato pingui capone, aliq
mul mensuras vini exhausisset.

1589. ## *Theatrum mundi minus, liber à Laur. Cupræo Carmelitâ editus.*

SI eos, qui de Pontificum vitis scripserunt historias, percurras, complures inueni as vit
probrosæ, vt lupos potiùs quàm pastores eos dicere possis. Quare etiam D. Bernhardu
tem Eugenij Papæ doluisse constat, cùm tamen minùs quàm hodie, tunc deprauata Roma
At bone Deus, quantum nunc lamentandi campum (si, quæ nunc illic regnant, petulanti
confusionem vidisset) habiturus erat? Cæterùm relicto capite, descendamus ad membra, &
materiem hanc repetamus (eodem enim in lecto quo caput, ægra membra iacent.) ac primù
deamus, cuiusmodi Ethnicorum olim flamines seu Sacerdotes fuerint, eosq; comparemus no
vt, qui collustrati sunt lumine Euangelico, & in meliori scholâ instituti, pudore suffusi erubesca
ab eis reformandæ vitæ suæ exemplum capiant.

Atq; hoc imprimis extra omnem controuersiam est, sacrificos Ethnicos & gentiles el
fuisse eos, qui & doctissimi, & moribus incorruptissimi erant: veluti sacerdotes Ægyptij, q
publico viuentes, nullâ erant aliâ re occupati, post sacrorum ritum completum, quàm studi
losophiæ, miracula & arcana naturæ perpetuò indagantes. Et ex honesto hoc exercitio com
dum extitit maximum, nempe, vt attestatur Aristoteles, facti sunt Mathematices inuentores,
rum erat vita tam composita, eorumq; doctrina tam omnibus admirationi fuit, vt Lycur
Pythagoras, Plato, Democritus, & maxima celebrium Philosophorum pars totius Gra
patriam, prouincias & Academias deseruerint, vt philosophaturi sacerdotes Ægyptios
rent; quique fuerant in suâ patriâ Philosophorum Principes, Ægyptiorum flaminum disc
fierent.

Babylonij etiam sic affecti fuêre quondam erga suos sacrificos, quos Chaldæos nom
bant; nam & ipsi (vt Diodorus Siculus scribit) posteaquàm orationibus & cultui Deorum sat
cerant, quod reliquum erat temporis, Philosophiæ & arcanis naturæ rebus contemplandis dare
destiterunt vsq; adeò, vt complurium Astrologiæ mysteriorum explanationem ijsdem debeam
quippe quæ labore & diligentiâ eorundem nobis est explicata.

Persæ similiter suos habuêre sacrificos (hos appellabant Magos, quod tantundem sonat
sapientes) qui, tam quòd essent excellenti ingenio & eruditione, quàm pietate vitæ, in tanto a
eos erant honore, vt quauis vrgente necessitate, ad ipsos non secus atq; Deos confugerent.

i quoq; suos habuêre flamines (quos Gymnosophistas vocabant) tam exquisitæ doctrinæ t moribus tam compositos, vt hi soli omnium omninò hominum grandem illum tyran- exandrum eloquentiâ suâ pudore suffuderint; qui quamuis certò apud se statuisset, eorum lari regionem & patriam, postquàm tamen (vt scriptum reliquit Plutarchus) eos ver- ntes audisset, ita animum eius fregerunt, vt non solùm nullam apud eum inirent malam , sed admiratus ipse eorum prudentiam, suas eis libertates & priuilegia sarcta tecta relique- agnâ infinitate thesaurorum, atq; congiariorum magnificentiâ eosdem adauxerit.

iò & Franci veteres, qui nullum adhuc Christi Euangelium audierant (vt est in commenta- Cæsaris) sacrificos suos (quos Druydes nuncupabant) habuerunt, tam austeræ vitæ, ma- loctrinæ viros, vt eos non aliter quàm Deos suspicerent, qui, postquàm pensum ceremo- & sacrificiorum suorum persoluissent, instituebant iuuentutem, disputabant de animo- mortalitate, de motu orbium cœlestium, de mundi magnitudine, alijsque rebus natu- , atque ita vitam ducebant in rebus honestis , neque vllum tempus effluere abs fructu pu- permittebant.

ce status, ecce vita, ecce mores & exercitationes sacerdotum atheorum, exlegum, infide- sperantium de vitâ alterâ, nec Dei veri punitionem timentium. Iam comparemus cum his am, vitam, actiones, mores, quos maior sacerdotum nostrorum pars præ se ferre videtur , periemus, eosdem in die iudicij iustioris, imò & accusatores & carnifices sceleratæ horum aros esse. De malis loquor, vitiaque, non personas impeto; neque enim sum id nescius m ille numerum pastorum bonorum & doctorum, per varias Christianorum prouincias, gilant, qui gregem suum procurant, eiq; administrant pabulum verbi Dei: noui etiam, os esse excellenti eruditione Doctores in hac Lutetianâ & alijs Academijs, quorum scientia ntia, Europa omnis hac tempestate collustratur.

Verùm enimuerò, quot existimas, esse è contrario alios per mundum sacrificos, tam indo- ui ægrè missarum sacra faciant, & intra dentes murmurent , ne planè loquentium inicitia ur : tantum abest, vt dignitatem, virtutem, & vim sacramenti (quod tractant) assequan- nò sunt hoc seculo plures sacrifici & pastores, qui palatiorum fumos frequentare, alijsque tatibus meliùs dedere nôrunt , quàm qui de prædestinatione , de libero arbitrio , aliasque, sacris literis sunt, quæstiones explicare nodosq; dissoluere possent.

i sunt, contra quos Ezechiel clamat, quòd nulli sint vsui, quàm vt semetipsos pascant : & astionis vellera deglubunt, lac emulgent, occidunt quod crassum est, carnem comedunt, ossa agunt: suntq; canes muti, speculatores cæci, dormientes & amantes somnia, nihil scientes, ientes latrare : soliciti satis de equisonibus, qui caballos eorum curent; de aucupibus , qui s regant : de coquis, qui ingluuiem exaturent: sed vt pastores mercenarij , de ouibus Iesu i alendis, animi non se cruciant, de quo tamen neglectu ouium, quæ culpâ eorum perierunt, ndo reddenda erit ratio, cùm è manu eorum requirentur.

reciter hi veræ sunt hirudines, quæ nihil quàm exugunt cruorem & fortunas miserarum , & Ecclesiæ bona in fastum, luxum, magnificum apparatum insumunt , quibus fouendi geni, & adolescentuli in liberalibus artibus instituendi, alijsque disciplinis humanis & diui- docendi. Cæterùm Deus noster, qui in iudicio suo iustus est, eiusmodi malæ fidei possessores ndo ad rerum suarum malè expensarum rationem compellet.

Hoc enim in confesso est, esse pastores aliquot , qui viginti totis annis sacerdotiorum suo- ructus & reditus acceperunt, qui tamen interea ne ter quidem gregem ouium suarum visitâ- sed eas rudibus committunt subpastoribus : ijsq; plerumq; , quos quàm minimo conducere nt: illi ergo, qui Deum non per se, sed per sponsorem atq; procuratorem colunt (nisi co- nsereatur Dominus) non in aliâ sed in suâ personâ damnabuntur. Eâ re diligenter ob- â, pius ille Doctor Bernardus asperrimè stomachatur in eos , deplorans pompas eo- superuacaneas, vbi & viuis suis coloribus eos depingit, sed penicillo longè longè alio, quàm no, vt sequitur:

Serpit, inquit , hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quò latiùs, eò desperatiùs; periculosiùs quò interiùs. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foràs , sceret; si violentus inimicus, absconderet se forsan ab eo. Nunc verò quem eiiciet, aut à quo ndet se? Omnes amici, & omnes inimici; omnes necessarij, & omnes aduersarij; omnes do- ci, nulli pacifici, omnes proximi , & omnes quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt , uiunt Antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino non deferunt ho- n. Inde is (quem vides) meretricius nitor , histrionicus habitus, regius apparatus, inde n in frenis, in sellis & calcaribus , & plus calcaria quàm altaria fulgent. Inde splendidæ æ in cibis & scyphis, inde comessationes & ebrietates, inde cythara, & lyra, & tibia ; inde ndantia torcularia & promtuaria plena , eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, referta marsupia. Prò, huiusmodi volunt esse, & sunt Ecclesiarum præpositi decani , Archi- oni, Episcopi, Archiepiscopi !

Rursum idem Bernardus, irâ quadam diuinâ succensus, non tantùm dixit, sed exclama- lenis buccis : hoc non est ornare sponsam Iesu Christi, sed spoliare ; non est custodire , sed

perdere; non eſt defendere, ſed deprædari; non inſtituere, ſed proſtituere; non conſecrare
phanare, non paſcere gregem Chriſti, ſed perdere & deuorare.

En tibi obiurgationes, quas contra prælatos & alia Eccleſiæ membra, quæ illâ tempeſta
quàm nunc, corrupta erant, beatus Bernardus debacchatus eſt. Quid putas igitur Petrus &
Apoſtoli dicerent, quibus argentum & aurum nullum erat, vnde eleemoſynam daren
pauperi, qui petebat ab eis ad portam templi; ſi modò dominos aulicos curiæ Eccleſiaſticæ
(qui ſeſe iactitant illorum ſucceſſores eſſe, non imitatores) holoſericatos, moſchum ſpirant
iamum, phalerati nõ aliter, quàm equus S. Georgij, ſuperba atq; magnifica (qualia Regum
inhabitantes, cùm diui Apoſtoli quondã vt plurimùm vinculis & carceribus tyrannorũ m
fuerint. Et quid iſti ſperent aliud, niſi quòd Dominus aliquando venturus ſit, flagelloq; e
venditores beneficiorum templo exacturus ſuo. Imp. Rud. 2. P p. Sixto 5.

Idem. Pyrrhus Epirota, quodam dicitur faciens cum exercitu ſuo, fortè fortuna cane
rit, qui mortui heri ſui cadauer in amplâ & publicâ viâ aſſeruabat. Cumq; aliquamdiu hoc
bile ſpectaculum eſſet contemplatus, ſubmonitus eſt à ruſticis, iam triduum eſſe, quòd miſer
animal loco illo non demigrârat: & licet cibo potuq; carens, tamen cadauer non deſeruerat:
causâ Rex corpus illud humari fecit & ſepeliri, canisque ob fidelitatem ſuam enutritus &
natus eſt. Quodam verò poſtmodùm die Rex de cæde inquiri fecit, ſed nihil certi de ſcelere i
potuit. Accidit autem quodam poſtea die, vt recenſerentur luſtrarenturq; eius copiæ, iuberet
vt ſinguli præter eius oculos irent, vt turmas equitum recognoſcere poſſet.

Canis autem, cuius meminimus, quotidie Regem, ſed triſtis & mutus, ponè ſequebat
nec illi, qui herum eius trucidârant, tranſirent. Mox impetu & furijs admirandis incurrere
eos, lacerare diſcerpereq; eoſdem meditans, magnoq; cum vlulatu modò huc modò illuc ſe
tens, & iam Pyrrhum, iam latrones intentiſsimè aſpectans, videbatur ab eo iudicium poſt
quæ & cauſa fuit, cur Pyrrhus & omnes circumſtantes meritò ſuſpicarentur, per eoſdem hoc
cidium perpetratum eſſe, ita vt hiſce coniecturis damnarentur ad examen & cruciamen
quæſtionem dati conuincerentur, punirenturq; delicti. Res erat indubiè miraculoſa, quâ D
ſter, quàm ſit in iudicio iuſtus, demonſtrat; quodque ſummè exſecretur eos latrones & hom
qui ſanguinem profundunt humanum, vsque adeò, vt bruta quoque animantia capitis eos a
re, imò & ſupplicium de eis ſumere permittat.

Idem. Radix omnium malorum cupiditas. Et nihilominùs eſt hoc ſcelus tam fam
hominum generi, vt vix aliquod inſtitutum vitæ inuenias, quod non hoc idem oleat atque re
imò & ipſa gens eccleſiaſtica. Iudas enim Scarioth ac Simon Magus hunc palmitem in ea ſic
târunt, vt optimè ſuccreuerit, & in plures alios adoleuerit. Quando pauper erat Eccleſia; ca
toſa & afflicta, oppreſſa tyrannis & infidelibus, & quando adminiſtrata per pauperes piſcat
alebat pauperes, neque tolerabat, vt indignatus quiſquam abiret; nunc verò, cùm in ſu
eſt diuitiarum gradu, & à maximis gubernata prælatis, membra Chriſti de cætero non cura
vt hodie vicos & Xenodochia, tanquam tapetibus, ab omni parte egenis cincta videas; qui e
nificati, contuſi & macerati ſunt pauperie, cum magnâ etiam turba mulierum patria bello p
gatarum, quæ de collo vagientes aliquot geſtent infantulos.

At ludunt interea tales Eccleſiaſtici proceres de bonis crucifixi; & ambabus, quod aiunt,
nibus, voluptatiq; & delicijs indulgent ſuis. Contrà alij ſic aſſeruant, & congregant ea tant
dio; vt ea Deum ſuum faciant, imò & præ foribus ſuis mendicum emori mallent, quàm cu
vitro aquæ frigidæ reficere: adeò, vt pudor mihi ſit dicere atque referre narratiunculam
ſtri ſimilem, de auaritiâ Italici cuiusdam prælati, quem Angelorum vocabant purpurati &
dinalitij ordinis.

Hic ita erat hoc infelici rabioſæ veneno auaritiæ commaculatus, vt (cùm eius equiſ
ſub noctem dederant equis auenam) ipſe per occultum oſtiolum ſolus & abſq; lumine in c
deſcenderet, & proprijs ſuis auenam ſubduxerit equis: & furtiuum hunc ingreſſum tot no
continuauit, vt ipſe equiſo, videns equos ſuos tam ſtrigoſos & macilentos, in ipſo ſtabulo
rem obſeruaturus recubare tandem coactus fuerit: vnde in ipſo facinore dominum depre
dens, pro compenſatione ſordidæ & ardentis auaritiæ, furca ſic ipſum contudit, vt ſta
verberibus in cameram referri debuerit.

Hoc ridiculum & fabuloſum videri poſset, niſi Philelphus, Iouianus Pontanus de liberal
te, & plures alij auctores recentiores hoc commemorarent. Ecce fructum, ecce emolumentum
tibi prouentus, qui ex valle diuitiarum infelicium tot ſpinis & pœnis colliguntur, tot amarit
nibus & anguſtijs conſeruantur, tandemq; tot ſuſpirijs & lachrymis derelinquuntur!

Stephanus

Stephanus Herrnwurst in concionibus de cruce, & Schopperus in Chronologia. 1589.

Ildegradis, vxor Caroli Regis Franciæ, à Talando fratre ex vitrico, in absentia Caroli mariti, ad stuprum solicitata, tanquam fœmina pia & casta, scelus ei negauit. Talandus igitur indi-s, apud maritum reuersum accusat ipsam illicò, & adulterij insimulat. Vt igitur iustas daret s, acta fuit in exilium. Consilij autem dubia, tandem Romam ire cogitauit ignoto habitu: i-recationibus, pietate, & sanctitatis studio vitam peractura, medicinæ (vt esset, vnde viueret) m dedit. Deo autem innocentiæ patrono secundante illius negocia feliciter, vbique celebris ist breui.

Interea mira Dei dispositione (maturantis vindictam improbitatis) in grauissimum incidit um Talandus: sed famâ illius medicatricis motus, quoq; Romam cum Carolo concedit: & ignota sanitatis restitutionem obnixè petit. Hildegardis autem non nescia, quantæ impro-s esset vir, & quòd diuinitus id mali contigisset illi; primùm monet, vt Deum supplex veniam t: & oret, velit, ipsi valetudinem reddere: deinde sanauit eum, Deo adiuuante felicissimè. Igi-mirati industriam fœminæ Carolus & Papa, ad se vocant ipsam. Ibi Rex agnouit vxorem suã: cetur, quomodo in veritate omnia essent comparata. A Deo igitur hoc factum esse, sic perspi-clementissimè & amantissimè coniugem recepit, & reductam domum maiori dignitate & ob-tia coluit: fratrem verò scelestissimum in exilium ejecit. Spectatum sanè patientiæ & ve-s exemplum.

Cebetis tabula. 1589.

HOC tempore iterum prodijt Lugduni impressus libellus, inscriptus Cebetis Thebani tabula, cui adiuncti sunt Theophrasti characteres. Fuit autem ille auditor Socratis, & eius pictura ex-qua totius vitæ humanæ prudenter instituendæ via, modus & ratio continetur: cum commen-Ioannis Camerti & Iusti Velsij, vtilissima multa complectentibus. Quæ huic operi inserere us quidem erat, sed prolixitatem veritus, appendici vel Hieroglyphicis reseruanda duxi, secundet vitam.

Monacha quædam Lusitana. 1589.

HÆC toto orbe celebris admodum, continuis à Christo precibus se impetrasse, comminiscebatur & credebatur, vt vulneribus ipsius in cruce acceptis insigniretur, & hac impostura singula-nctimoniæ opinione sibi conciliata, omnium animos, ipsum etiam Philippum Regem, vt ex ad eam scriptis literis patuit, in sui venerationem rapuerit, quæ deinde propter detecta scelera O-ponæ in carceres conjecta, nuper condemnata, & morti adiudicata fuit. Ex Epistola Romana ad llinum Sueuum.

Exsecrabile homicidium, seu parricidium, à Monacho in Henricum III. regem Galliæ perpetratum. 1589.

HIS téporibus horrendum homicidium, in suo præposito magistratu, Henrico III. Rege Galliarum perpetratũ, à Parisiensibus sequente modo enarratũ & typis diuulgatum est. Nimirùm Iacobus Clemens, ordinis Prædicat. Monachus, qui iã tũc sacris initiatus erat, annos natus viginti tres, ad hoc facinus diuinâ dispositione destinatus, nocte quapiam, cùm in lecto recumberet, Angelum, magnâ claritate circumfulgente, nudatũ, ctumq; gladium vibrantem vidit apparere sibi, & dicere: Frater Iacobe, Angelus ego sum aman-s à Deo omnipotente, vt hoc tibi nuncium afferam, quòd per te Rex Galliarũ interficiendus sit; rco rerum tuarum satage, & operi huic te accinge: namq; sic sancto martyrio coronaberis. Con-iò angelus, vbi hæc efferebat, disparuit, & Fratrem anxiè rem perpendentem reliquit.

Manè alterius diei visio hæc Fratri admodum cordi erat: ideoque aliquibus Clericis, v
gniter doctis rem aperit communicatq; sciscitans, an illud ipsum Deo gratum acceptumq;
re; a bitrarentur? Illi, vt omnem dubitationem ex animo eiiciant, respondent: hac enim rat
turum, vt Iudithæ Holofernem occidenti, & Iohanni de Monte Politiano à Senis in Italiâ, et
dinis Prædicatorum Monacho, qui Cæsarem Tyrannicum Henricum septimũ Boneomenta
1308. ex instinctu & iussu Papæ, in sacrâ Synaxi, hostiâ quadam venenatâ interfecerat, simili
ret: propterq; zelum diuinum, quo & hi perciti & impulsi, ab omnibus proculdubio felix &
prædicaretur.

Has adhortationes & instigationes Frater lætus excipiebat: & vt animi omninò certus
liquot dies ieiunauit, orauit, communicauit, seseq; ad animam suam offerendam & litanda
suo, præparabat: & cùm ad eorum consilia rem totam accommodasset, eo, quo sequitur, mo
gressus est negotium.

Ante omnia ad Deum pro felici propositi sui successu vota soluit, auxiliũq; precatur: pos
ad Regis Satellitium, in Episcopi Parisiensis palatium, ad sanctum Clou, vbi Rex tunc têpori
bat, viâ affectat, rogat, vt indicent Regi, prædicatorij ordinis monachum quendam adesse, q
eius regia Maiestate de necessarijs, secretis, quantiuis momenti & ponderis rebus, quarum Reg
Maiestati multum intersit, colloqui, & reuelare quædam eidem cupiat; & præterea literas eius
Maiestati, quas per nullam alius manum, quàm suam ipsius tradi oporteat: siquidem à fideli
quodam Regiæ eius Maiestatis ministro ea proficiscantur, & per se, ac per personam fide dig
offerendas habeat.

Satellitij præfectus, vt suo fideliter, prout decet, perfungatur officio, è vestigio abit, & Pr
torij ordinis monachi petitionem Regi defert, quam vt percepit Rex, approbat, & continuò Fr
intromittendi potestatem facit, secretò eum, vt cupiebat audire volens. Propediem itaq; Frater
bus ad regium conclaue accersitus intromittitur, Rex iam modò manè illo cubitu surgebat, &
racem ægrè vix induebat, super quam loricam, vt semper, inducere solebat.

Monachus autem statim vt intromissus est, quàm humilimè ante Regem; literas in man
stans, procidit, exponens, Regiæ eius Maiestati à fidelissimo & arcano quodam ministro eas
vt ex manu seu litera videre liceat, & quòd nulli alij quàm Regiæ eius Maiestati tradi voluerit. S
ac autem Frater propiùs accesisit, literasq; de manu in manum tradidit, cultrum veneno obiitũ
in ventrem contorsit, vt continuò intestina per vulnus erumpentia propenderint. Rex quidem,
dit, manum ictui, sed seriùs, obiecit, & vterq; de obtinendo cultro luctatus est.

Ad hæc protinus satellites & milites irruerunt, & Monachum inconsideratò per furorem
derunt (multò satius fuisset, si viuum eum detinuissent, vt ij, qui ad hoc homicidium ei auto
adiutores fuerunt, deprehendi potuissent) super hæc omnia Monachũ detractis vestibus nudal
& in aream reponebant, num vel à quopiam fortassis prætereuntium agnosceretur: vti tunc au
& sceleris inuentores tradebant; Aduersarios fortè militem stipendiariũ veste monachali subor
ad inurendam tantam hanc Monachatui maculam.

Interea dum hæc geruntur, Rex in lectum deportatur, vulnus obligatur, omniaq; quæ pote
medicamenta adhibentur ita, vt in castris eo die pro certo affirmârint, vitam Regiæ eius Maie
extra omne periculum & discrimẽ esse: pr sterâ verò die febris vt accesserat, Rex animaduertens,
lam superesse vitæ diuturnioris spẽ, optimis suis & intimis amicis valedixit, putà domino ab E
non, & Regi Nauarræ, quem etiam hæredem & successorem Regni constituit & reliquit.

Anno 1593. liber editus est hoc titulo: satyre Menippée de la vertu du Catholicon d'Espa
in quo describitur Monachus hic, qualis fuerit.

1590.

Sigfridus Saccus.

QVoniam non tutum erat in Papatu, quicquam in propatulo, quod verum esset, de eo dic
ideò quidam Fuldæ animi sui sensa ad parietem penicillo retulit: pingens Lupum, qui
tiacâ monasticâ prospiciens, concionaretur ouibus, hac adscriptâ sententiâ: Testis est m
Deus, quòd omnes vos cupiam in visceribus meis. Apposuit idem Auctor, quòd nimirum Lupus
Monachum significaret, cucullus autem pellem ouinam, de qua olim monuerit Saluator nos
cauete à Pseudoprophetis, qui in habitu ouium ad vos veniunt, &c. Conspiciebatur etiam fel
nescio quid de beneuolentiâ suâ muribus annuncians. Idem ferè habes suprà apud Heerbrandu
Imp. 120. Rud. 2. P p. 235. Vrb. 7.

1590.

Joannes Northusius.

CIRca hæc tempora optimus iste vir, & Ecclesiastes Bonnensis, cùm à Pontificijs caperetur o
pidum; colligatis manibus & pedibus, in Rhenum à Tyrannis victoribus est proiectus. S
Deo Opt. Max. per Angelum suum opem ferente pio Martyri, mirabiliter mortis periculum euas
de quo extat libellus alibi. Imp. & P p. vt suprà.

Robert. Bellarm. lib. 5. de Pontif. sum. c. 7. 1590.

Nlicet Christianis tolerare Regem infidelem vel hæreticum: si ille conetur pertrahere subditos in suam hæresin vel infidelitatem. At iudicare, an Rex pertrahat ad hæresin, necne? et ad Pontificem. Ergo Pontificis est iudicare, Regem esse deponendum, vel non deponendum. Quòd si Christiani olim non deposuerunt Neronem, & Diocletianum, & Iulianum Apostatam, Valentem Arrianum, & similes: id fuit, quia deerant vires temporales Christianis. Nam alioqui iure potuissent id facere, patet ex Apostolo, 1. Cor. 6. vbi iubet constitui nouos iudices Christianis temporalium causarum, ne cogerentur Christiani causam dicere coram iudice Christi... tore. Sicut enim noui iudices constitui potuerunt: ita & noui principes & Reges, propter causam, si vires adfuissent. Imp. Rud. 2. Pp. Vrb. 7.

Idem de Ecclesia. Non requiritur interna virtus, vt quis sit membrum Ecclesiæ, sed sufficit externa professio fidei, sacramentorum communio, & subiectio ad Pontificem Romanum.

Idem. Subesse Romano Pontifici omni humanæ creaturæ, declaramus, dicimus, definimus & nunciamus, omninò esse de necessitate salutis.

Idem de Papa lib. 1. c. 9. Summa, ait, potestas Ecclesiastica non solùm data est Petro, sed etiam aliis aliis, & vnusquisq; eorū ita totius Ecclesiæ curā gerebat, ac si ad se solū ea cura pertineret. Idem lib. 2. de concil. c. 17. Omnia nomina, quæ in scripturis tribuuntur Christo, vnde constat esse supra Ecclesiam; & Pontifici Romano, ad primatum eius asserendum, tribuuntur. Plura ex hoc autore sunt in promtu, in gratiam Papatus ab illo scripta, quæ tamen breuitatis... omittere cogit.

Nicolai Clenardi Itinerarium. 1590.

...Cè patria Belgico longissimam & periculosissimam peregrinationem in Africam suscepit, & in ciuitate Fessæ diu moratus est: in quo loco sunt quingentæ Moscheæ, & in earum plerisq; audiendam iuuentutem) scholæ, inter quas vna excellit Mosquea pulcherrima, continens ... sesquimilliare. Sic item vna excellit schola vel collegium, in quo extruendo & ornando, ... Fessæ ducatorum quinquaginta (alii quingenta dicunt) millia consumsit, quò deinceps in Ma... ab infidelitate sua ad fidem Christi conuertendis, ibi magis vtilis & fructuosa opera im... retur. Vt supra.

Leonhardus Thurneysser de Magia Adepta, & Paracelsum Magum non fuisse. 1590.

Abalam, inquit, Steganographiam (non tamen Trithemij) & Magiam naturalem, quibus Moyses & Salomon vsi sunt, & de quibus Tertullianus in libro de Trinitate loquitur; non ...sed Zoroastis, Artephij, & Iarchæ libros damno. Paracelsi pleraq; manuscripta habeo, in qui... prohibita nulla, sed tantùm Magiam, quam Adeptam Plato & alij nominant, reperio: cui et... alios viros doctos, vt est Appollonius, Caton, Dardanus, Thesbio, Trismegistus, Nazabarub, E... ...es, & quoque Origenes, teste Eusebio lib. 4. cap. 21. incubuisse, non est dubium. Imp. 2. Pp. Vrb. 7.

Christianus Vrstisius. 1590.

Basileæ, instituendæ reformationis, & extirpandæ pontificiæ religionis ac consuetudinis, causa inter plurimas alias grauissimas nō minima dicebatur hæc: quòd hinc inde monachi vxores ...m abripuerunt ad se in monasteria, vt, plurimas sæpè omninò perijsse, per aliquot septimanas ...tum: liberisq;, & maritis diu eis carendum fuerit. Item quòd subinde multa edicta & priuilegia, ...ptitia & conficta, reipublicæ perniciosa, impetrabant, sibiq; vendicabant. Imp. & Pp. V. S.

Joannes Stadius, & Ioan. Lerius. 1590.

Scripserunt itineraria, & peregrinationes suas in Brasiliam, Americam, & nouas alias Insulas; in quibus inter alia etiam Mulieres vatidicas recensent: vide apud illos, & de his prolixius in ...pendio nostro orbis, Deo dante. Imp. Rud. 2. Pp. 235. Vrb. 7.

David Schramus Theologus. 1590.

Hic vir doctiss. & amicus singularis mihi, in edito, sub nomine Christophori Agricolæ Rhæti, AntiPistorio suo, inter alia multa, egregiè etiam argumenta Papistica, quæ de lucone adferunt, refutat, vbi inquit: cùm clamor vester est, Patres, Patres; Templum, Templum;

Ecclesia, Ecclesia; miror profectò, quòd patres audeas (Pistorium compellat) appellare, cù fis eorum filius: aut si es, certè es degener. Atqui non mirum est: faciunt hoc tuæ religioni tes: requirunt Patres, cùm re ipsa illis gratiores sint matres: quod ignorare non potes. Ind Petri caligas, non eris Petrus; quia eius doctrinam, quæ sola te eius successorem efficere po sequeris: & quæ sequuntur. Imp. Rud. 2. P p. Vrbano 7.

Idem. Hoc nimirum est, quod Ioannes dicit: fronti Mulieris scortatricis inscriben nomen τοῦ μυστηρίου: quod etiam olim fuit inscriptum thiaræ summi pontificis: at resectur deinceps, loci Iochannei conscientiâ. Scribe mihi: θεὸς ἐμὶ ἐπὶ γαίης: & habebis denuò h merum, quem habituram Bestiam illam Iochannes prædixit.

Idem. D. Paulus ad Christum conuertebatur, Petrus erat in Iehudeâ: accedit hoc, quò Christi 35. vt familiaritatem contraheret cum Petro, ascendit Hierosolymam; Petrus erat i dæâ: anno Christi 38. rediit Hierosolymam, causa quæstionis de obseruatione legis Mosai trus erat in Iehudæâ: anno Christi 52. restitit Petro, idq; Antiochiæ; Petrus nondum erat anno Christi 54. in Iehudææ Metropoli est captus: Petrus nondũ erat Romæ: anno Christi mam deportatur ad Cæsarẽ: vbi & à fidelibus excipitur: vbi Petrus? non Romæ: anno 60 ibi in proprio conducto; vbi Petrus? non Romæ: anno 63. causam dixit ad Neronem; ab o decelictus, anno Christi 64. vel circiter: certe nec tunc ibi Petrus. Cùm autem Paulo tum im vitæ terminus, & Petrus cum eo dicatur sublatus; certè Petrus aut non fuit Romæ Episco post mortem fuit. Id audiant illi nugatores, qui aiunt; Petrum Apostolum venisse Roman Christi 44. & imperâsse Ecclesiæ ibidem per annos 25.

1590. *Georgius Gotthart Canonicus Patauiensis in Apologo, pag. 116.*

PLerosque Pontifices turpem atq; flagitiosam vitam traduxisse, luce clarius est. Imp. I P p. Vrbano 7.

1590. *Gregorius de Valentiâ Iesuita.*

TV es Petrus: hoc est, tu es Papa, tu es ἀυτεξούσιος καὶ ἀνυπεύθυνος: tu Deus & ho quia omnia Dei iura in scrinio pectoris tui geris, & pro liberrima tua potestate, tibi à Petr stolorum principe concessâ, leges figere & refigere potes. Imp. Rud. 2. Pp. Vrbano 7.

Idem de coniugio sacerdotum scripsit: sacerdotem vxorem ducentem grauiùs peccare, scortantem aut adulterantem. Esse enim non coniugium, sed sacrilegium id facinus sacerd nec ignorari à quoquam, sacrilegium grauius esse peccatum quauis scortatione, aut adulterio.

Idem. Soli Petro claues, quibus omnibus modis aperire posset regnum cœlorum, tradita cæteris autem Apostolis clauium tantùm usus.

Idem lib. 7. c. 12. Soli sunt Catholici, qui Romani Pontificis sequuntur doctrinam; & hæ qui illam reiiciunt.

1590. *Joannes Rasch Viennensis, Astrologus.*

PRincipes Lutherani (inquit) præscribunt ritus & ceremonias, quas sui Ecclesiastæ obse tenentur. Certè sub sole nulla gens est, quæ minus honoris, famæ, existimationis, & ordini hæ venenatæ bestiæ habeant. Adulteria enim & alia scelera adeò fouent, & illis patrocinantu multò tutius & excusabilius sit, Turcam esse, quàm Lutheranum.

Vides, hausisse Raschium hanc calumniandi pestem ex Astrologia & Philosophia illa va mendaci, quam non ab homine, sed (Pico de Mirandula, & Firmiano testibus) à malo dæmon cogitatam dicunt: ob quam iam pridem non tantùm à sanctis patribus: Moyse, Isaia, Iobo, mia, Augustino, Hieronymo, Basilio, Cypriano, Chrysostomo, Eusebio, Lactantio, Gregorio, & ueriano, tales ipsi similes Astrologos & Philosophos, à Christiana religione separatos, reprobatos etiã ab Imperatorib. Tiberio, Vitellio, Diocletiano, Constantino, Gratiano, Valentiniano, & Theo sio, vrbe eiectos & exclusos fuisse, constat. Persoluat igitur priùs blacennomium vectigal illud, q Astrologis olim ob mendacia persoluendum erat Alexandriæ: de quo Suidas & Cœlius Rhod nus c. 11. Antiq. lect. & tandem cum mendaciis suis quoq; exulet Raschius.

Sciat autem, à Lutheranis minimè gentium approbari adulteria, sed seuerissimè etiam ca pœna puniri. Apud Papistas autem, eorum taxa cancellariæ ita disponente, quemlibet non tant ab adulterio, sed & Sodomiâ, homicidio, & ab aliis quibusuis maximis sceleribus se pecuniâ r mere, & licitum & laudabile esse. Quòd verò calumniosè Turcas Lutheranis præfert; papistico dio se iugulat. Prodiit enim anno 97. Constantiæ libellus Catholicus, anno 31. antè quoq; excu super quem Ioannes Hofmeister Catholicus censurâ quandam scripsit, in qua asserit; confessioně religioně Lutheranã, non esse ex omni parte damnandã, sed quodãmodo posse probari & accept

...t alius quidam libellus nuper editus est à Casparo Northausen, insigni Pontificiæ religio-
...ntiore, Coloniæ Agrippinæ, cum titulo; de Lutheranorum cum Papistis concordia; vbi di-
Lutheranos à Pontificijs dissidere in 21. articulis: & illorum quidem tredecim esse Euange-
... Apostolicos: cum reliquis verò ita comparatum, vt facilè vniri possint atq; coadunari.
...m autem, quo conciliari quirent, optimum descripsit reuerendus & doctissimus vir, do-
D. Philippus Hailbrunner, edito libello, cui titulum fecit: de Augustana confessione, & con-
...udicio, censuraq; Papistarum de eadem.

...i igitur doctrina Lutherana in 13. articulis cum Pontificiâ concordat, & residui octo quoq;
...ari possunt; certè ex eo inferri potest, Raschium vel propriam suam religionem expugnare
...egare: vel Mahometismū fidei Christianorum longè præferre. Imp. 120. Rud. 2. P p. 235.
... De hoc plura inf. à in Caluino-Turcismo anno 97.

...on solùm autem Astrologi & Philosophi hoc venenū, quod etiā gentes olim detestabantur,
...erunt, sed proh dolor in ipsam quoq; Dei Ecclesiá hodie irrepsit. De quo Chrysostomus super
... Magna etiam, ait, in Ecclesia & in clerico, multoq; maior quàm in laicis, est inuidia. Et Hiero-
... VVolfius in Zonaram, Theologi, inquit, de iusto Dei iudicio, de præmijs piorū, de supplicijs
...rum concionantur: cùm tamen ipsi acutis exacerbatæ linguæ pugionibus se confodiant, vt
...iniuria dubitari queat, an Theologi sint nominandi? Nemo enim non aliena vitia perspicit &
...at, sua verò seriò & constanter emendat ferè nemo. Ioan. VVilhelmus Stuckius, de quo etiam
...cribit, Theologos, licet in fide & religione semper ferè dissentiant, tamen in eo, quæ plutonis
...æpè concordissimos esse.

...t videmus sanè, quosdam doctos, & de Ecclesia aliâs non malè meritos, cuiuscunq; sectæ & cō-
...is Theologos, dum alter alterū pio zelo, & fraternâ Christianaq; charitate, mediante Dei verbo,
...illantem Petrum S. Paulus olim admonuit, docere, hortari, & corrigere debebat; ipsos interim
...lumnias confugere, adeoq; se inuicem conuitijs, & maledictionibus proscindere, & affectibus
...nis ita indulgere, vt etiam blasphemias in Deum simul euomant, & scommatis, ac sycophanti-
...orsibus non rarò totam orationem contexant.

...ræsertim verò Iesuuitis hodie hoc admodum est in scriptis solenne, vt ex verbo Dei conuicti,
...q; refutari, conuitiando rem aggrediantur. In quo sanè non Theologi, sed Cynici (de quibus
...st. de ciu. Dei lib. 14. c. 20.) sunt, quorum erant mores, omnibus conuitiari & allatrare: non
... Iesu, sed Esau: Iesus enim mansueto, placido, ac humili animo esse iussit: non pro crimini-
...imina referre docuit: sed benedicere maledicentibus, & ex sacro codice instituere ac erudire
...sarios, non dente eos petere Theonino.

...t vt ex plurimis sal em pauca delibemus, D. Ficklerus affirmat; eum, qui non per omnia cum
...sentit, non pro viro bono, sed inhonesto nebulone habendum, & tollendum esse.

...Petrus Muchitsch exclamat, ô iuste iudex Moyses reuiuisce hodie, & tolle pestiferos & venena-
...os bufones VV. & simul alios omnes Lutheranos concionatores. Aperiatur terra, & vt olim Core
...an, & Abiron, consumat eos. O cœli cœlorum, mittite ad nos Iosiam & Iehu, qui hos Baalitas,
...sinos, & hæreticos ex inferno prognatos interimant.

...ed talia aliquo modo ferri possent, modo ab horribilibus blasphemijs in Deum abstineretur.
... quo etiam doctissimos (proh dolor) labi videmus. Caluinus enim contra VVestphalum asse-
...uòd cœna Lutherana sit crassum deliriū, Laniena, crassa ingluuies, ingurgitatio carnis Christi
...ntré, commentum à Diabolo suggestum, & quòd ij, qui cum Luthero credunt, diaboli incan-
...ne sint excæcati. Et contra Heshusium, mancipia Sathanæ, anthropomorphitas, canes, nebu-
..., & impuros scurras vocat. Beza Epist. 70. Summa verò, inquit, Christianitas est, eos detrude-
... inferos, & in eos cùm viuos tum mortuos debacchari, qui corpus Christi realiter in pane, & e-
...m sanguinem in cantharo includere recusârunt. Et hæc hominum monstra diutius feret Ger-
...ia? Nam hæc quidem vna istis nunc delicijs fruitur, adeò etiam auidè, vt pro Papistici Cleri ty-
...ide, qui tamen aliquam saltem antiquitatis & dignitatis speciem habuit, istorū indignissimo-
... hominum iugum vltrò subire non recuset: quorum dogma tam sanè est absurdum, ineptum,
...*ατον*, vt *verè possim illud vocare Sathanæ excrementum*, qui ipsis etiam iuratissimis suis homi-
...s, atq; adeò sibimetipsi quodammodo illudat.

...t idem Beza in Creophagiâ, cœnam cœnum, & stercus in laternâ, quod Cardinalis Lutheranus
...lloquio Possiaco illi obiecit; impanationem, companationem, subpanationem, inuinationem,
...inationem, subuinationem, furfuraceum Deum: Papistas gulosiores, Lutheranos autem pau-
...atiores dixit. Et contra VVestphalum inquit, si Apostoli Christi corpus in cœnâ Domini come-
...nt, tum nō magis habuissent Iudæi, quod crucifigerent, quàm haberet quispiā quod ederet, qui,
...i absumto cibo, vltimus accubuisset. Idem contra Selneccerum: Lutheranos rabidos canes po-
... quàm Ecclesiarum pastores esse: & eos Sathanæ ministros, pseudoprophetas, pseudoapostolos,
...x verbis Christi idolum faciant, & ijs abutuntur ad artolatriam, & quoduis aliud errorum ge-
...nuncupauit.

...dem Beza fatetur, candidæ amasiæ suæ (quam olim Epigrammatis decantauit) culum, imò partē
...rsam adhuc magis pudendam, mundiorem esse, quàm illorum hominum ora, qui simpliciter
...is Christi inhærentes, credant: se præsens Christi corpus ore suo accipere.

... Idem itidem contra Selnecccerū, doctrinā Lutheri de cœnâ commentū esse, perhibet: cuius etiā
...psum Sathanā pudeat: & eius sententiā de cōmunione indignorū, esse duos pilos caudæ equinæ.

Ioan.

Iohan. Maior Theologopoëtaster, vt etiam quodam in loco Beza, Lutheri cœnam, T
& Cyclopis esum nominat, sic enim Thyestem filium à fratre Atreo ad epulandum apposit
Polyphemum Vlysſis ſocios deuoraſſe.

Beumlerus ingeſtionem in fœdiſsima canum & porcorum ora : Nathanaël Neſeccio
rium, Phil. Mel. artolatriam vocat. Et in libro, cui titulus eſt Palingenius, nominantur Lu
homines contentioſi, quibus crura ſint frangenda: ibidem conſecratio panis & vini comp
pharmaceutriæ & ſagæ.

Simlerus in vitâ P. Martyris appellat hoc dogma portentoſum, & planè nouum, nec e
gni momenti. Et Martyrem paulò ante mortem ad Bullingerum & alios dixiſſe, refert: ſe no
eſſe in cœlo Brenzij, quod nuſquam ſit.

Boquinus & alij, Chriſtum in cœnâ piſtum, coctum, impanatum, panaiceum, in hor
ſcentem Deum eſſe, aiunt.

Ab alijs templa Lupanaria, Miſſa Latrina, & panis conſecratus ſiue hoſtia, nocturnus Ca
mon, & Ioannes albus nominantur. De quo lege dialogum, qui extat de ſtatu turbulentæ E
huius ſeculi.

Nouerit tamen lector, de controuerſo articulo cœnæ Dominicæ hoc loco quæſtionem no
ſed tantùm de calumnioſis ſcriptis, quæ certè pios viros, graues, & Theologos minimè decent;
dem ipſimet Zinglij, Caluini, & Bezæ diſcipuli, blaſphemum & turpe hoc genus, de hoc m
ſuſpiciendo myſterio loquendi, exſecrantur, & damnant. Præuidit autem vates Ioachimus A
qui vixit circa annum Domini 1200. hoc funeſtū diſsidium, ac proinde calicem ſuæ ominoſ
appinxit: ſed addito flagello: hoc quid ſignificet, quilibet facilè deprehendere poteſt. Tres
quidam ternam Eccleſiam interpretantur, ex Papiſtis, Lutheranis & Zinglianis. Iſaiæ cap. 1
quare per illas occultetur ſerpentis volitantis caput, de hoc myſterio poſtea dicetur, & quid
in Huſsitarum vexillo portenderit, habes ſuprà in hiſtoria Huſsitarum.

Hîc autem addi poteſt illud Schlyſſelburgij, cùm dicit ſi ſunt eiuſmodi homines Luth
quales eos nuncupant illi, de quibus hactenus; quænam cauſa fuit, quòd Zuinglius Marp
Beza Mompelgardi, alijq; alijs in locis hos homines, Lutheranos videlicet, precibus lachrym
etiam atq; etiam adeò obnixè rogârunt & exſecrârunt, ut ſe in fratres & amicos reciperent? H
Et perhibent multi, quòd Cinglius Marpurgi forſan doctrinam Lutheri fuiſſet amplexus, niſi i
pertinaciorem pro fratre agnoſcere renuiſſet, & eum quoq; hoc facere non prohibuiſſet metus
lij, quod interminabantur ei Heluetij, iam abeunti ad colloquium, ſi reuerſus in dogma L
conceſsiſſet.

Quia igitur conuitia, vt dictum eſt, & mordacia dicta longè indigna ſunt homine Eccle
co: ac ſecundum D. Paulum, eiuſmodi calumniatores regnum Dei non poſsidebunt, 1. C
& Leuit. 19. non facies calumniam proximo tuo: non eris calumniator: dilige proximum
ſicut teipſum; ſibi autem nemo maledicit: Ideoſimus verbo Dei audientes: caueamus in
verba: & vt idem gentium Doctor 2. Tim. 2. piè monet, non contendamus verbis: ad nihil
vtile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium: quia ſeruum Domini non oportet litigare, ſed ma
tum eſſe cum modeſtia. Imitemur ſanctos patres, & præſertim Auguſtinum, cuius inter alios
dabile eſt comitatis & lenitudinis exemplum. Etſi enim is ab aduerſarijs, & hoſtibus ſuis pe
laceſsitus fuerit maximis criminationibus, non tamen exarſit in iram viciſsim, nec affectibus
quicquam conceſsit ſtomachando, ſed iniurias illatas pertulit facili animo, & ad Dei ver
ſe conuertit, amoremque proximi, quem vnum de maximis præceptis eſſe Chriſtus docuit,
ioris facere didicit.

Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in epiſt. ad Antioch. & Alex. Epp. act. 3. Nic
inquit: abſit contentio & ſeditio longiſsimè à vobis. Quemadmodum enim vno Baptiſmo
ſumus, vnam fidem habemus; ita quoq; in omnibus Eccleſiaſticis negociis vnum animum ſtu
mus habere.

Sequamur quoq; hac in re vel prudentiores Philoſophos. Plato enim in Timæo aſſerit: viro
no nunquam vlla in re naſci inuidiam. Nec calumniatus eſt, cùm Platonem reprehenderet vel
cratem, Ariſtoteles: & Architas Tarentinus, ſapientiæ Pythagoreæ diſcipulus, laceſſenti ſe cuip
aduerſario, iniurijs commotus reſpondit: niſi iratus eſſem, pœnas de te ſumerem.

Henricus Bebelius dicit, ſe eum, qui maledicentia pugnat, comprobare non poſſe: id enim p
prium eſſe meretricum, ſcurrarum & nebulonum, in lupanarijs & tabernis: fidem nullam adhib
dam eſſe, cùm contra inimicum ſcriptum ſint.

Sed vt Hieronymus ſcribit, hæreticorum vltimum remedium & præſidiū eſt, cùm conſpici
cauſas ſuas damnatum iri, vt incipiant virus ſuum ſerpentis lingua diffundere, & cùm ſe victos c
ſpiciant, ad contentiones proſilire: & Zanchus inquit in Miſcell. proprium eſt ruſticorum & im
ritorum, cùm deſunt rationes, & argumenta, vt recurrant ad conuitia.

Probè igitur fecerunt olim, maledicos eiiciendo ex vrbibus & ditionibus ſuis, cùm Græci, R
Lyſimachus, atq; Athenienſes: tum Romani; vt eorundem teſtantur hiſtoriæ: & Athanæus Dipn
ſophiſt. lib. 5. c. 14. & lib. 11. c. 22. & lib. 13. c. 33.

Sed & Blaſphemi iudicē habent: de quo Leu. 24. Col. 3. Rom. 6. 12. Eph. 4. & aliis multis in lo

Sed ſtudium hoc calumniandi ſignificârunt iſto tempore multa paſsim monſtra, cani
capitibus nata, vt iudicio eſſent monſtroſi ſtatus huius, vbi homines quaſi canes latrando omnia i
plent, cuius egregium hîc Raſchius præbet exemplum.

De

Anno

De Calumnia Mendacio, & Maledicis Criminationibus pulchram edidit olim Apelles, & mystico sensu plenam hanc picturam.

olio residet vir benè auritus, dominum cuiusdam terræ designans. Hic porrigit manum dominæ Calumniæ: assistentibus ad vtrumq; latus ei dominabus Ignorantia, & Suspicione. Calu- ardentes habet oculos, & facem flammantem tenet in læua, dextra manu Innocentiam, h. e. Innocentem quendam cum crinibus trahit ad dominum: Inuidia sequitur: & pedes viri osis protrudit manibus. Calumniá comitantur Mendacium & Fraudulentia. Demum à lon- cul aduenit quoq; domina Veritas, adiunctam habens comitem dominam Pœnitentiam. In postremi anguli residet pictor, qui historiæ actum describit in tabula.

Commentatoria in hanc picturam Apellis, & elegans extat
Elegia Eobani Hessi ad Philippum Melanthonem.

COus apud regem falsò accusatus Apelles,
Indignum tabulâ vindice pinxit opus.
Consider in solio veluti Rex auribus amplis,
Videris, auritum dixeris esse Midam.
Hic est ille Midas, quem falsa Calumnia verbis,
Auersum vero, credere falsa facit.
Huic geminæ adsistunt dextrâ læuaq; puellæ,
Consona quæ proprijs nomina rebus habent.
Prima loco motam tenet Ignorantia mentem,
Altera Suspicio credere falsa docet.
Tum velut Alectûs armata Calumnia flammis,
Insontem tacita circuit arte virum.
Circuit, & captum rapit ad regale tribunal,
Et sontem falsi criminis esse facit.
Hanc ternæ comites à tergo ponè sequuntur:
His sua pro rebus nomina conueniunt.
Inuidiâ siquidem compulsa Calumnia Fraudem
Aduocat, hæc tacitas excitat Insidias.
Hæc sunt arma, quibus miseros mala perdit Erinnys,
Quâ furiosa nihil tartara peius habent.
Pòst Metanœa sequens tristi circundata palla,
Quòd citò crediderit, pœnituisse docet.
Namq, vbi de tenebris emerserit Alethea,
Omnia, ceu tenebras, discutit, orta dies.
Hactenus expressa est depictæ causa tabellæ,
Si capere immensum parua tabella potest.

Nam

Nam quis inexplicitæ queat omnia nomina pestis
Edere? quis varias explicuisse vices?
Quæ tot imaginibus, tot deformata figuris,
Totius immensas obsidet orbis opes:
Quot nec Apellaam poterit manus vlla per artem,
Dædala nec Rhodij pingere cura senis.
Nam quos non aditus, quæ non subit atria regum;
Quæ fora, quæ non hæc limina pestis adit?
Repit, & occulto subit in penetralia lapsu,
Et nisi principibus non amat esse comes.
Rarò etenim vulgi plebeias occupat aures,
Et minùs hîc rabies ista nocere solet.
Summa petit, semperq; altâ, quos prendit, ab arce,
Non secus ac rapidi fulminis igne, ferit.
Hoc peior, quòd aperta nocet minùs, omnia turbat
Improba sed quadam sub pietate latens.
Friuola commodiore modo Fortuna ferenda est,
Opprimit illa latens, hæc manifesta nocet.
Noxia nulla magis miseris illuserit Ate,
Deiicit illa bonos, sed ferit ista malos.
Non hac Blanditiæ, non Assentatio demens,
Quamuis sint sociæ, plus nocuisse queant.
Inuidia infelix minor hac si sola fuisset,
Et minor insonti pœna futura fuit.
Deniq; quæcunq; est aliquem metuenda per orbem,
Huic benè conferri pestis acerba nequit.
Omnibus inuolitat furiosa Calumnia terris,
Et vacuum de se non sinit esse locum.
Non habet hæc pensi quicquam, quo nomine, quáue,
Dum premat, insontes opprimat arte viros.
Atq; vt facta volens velut hæc generalia mittam,
Res est in species ista secanda suas.
Prima loco sancta sub relligione moratur,
Atq; ista sedem legit in arce sibi.
Inde quot obruerit sacratæ fulmine dextræ,
Idem est & stellas enumerare labor:
Inde quot assiduè scelerata per arma trucidet,
Tam facile est dici, quàm sine voce loqui.
Aspice Pontifices Petrina in sede tyrannos,
Et quotuplex ista fulmen ab arce cadat!
Non aliam dices habitare Calumnia sedem,
Non alia potuit lætior esse domo.
Quisquis enim non ista, Dei ceu numen, adorat
Plumbea Romani fulmina Pontificis:
Hunc rapit ardentes succensa Calumnia vultus,
Sistit & auritum protinus ante Midam.
Proximus hîc vicio, quantumuis purus, & insons,
Occidit, & pœnam pro pietate luit.
Nunquam illo Metanœa loco se ostendere visa est,
Vsq; adeò nihil hîc pœnituisse potest.
Sint scelerata licet, sint deformissima dictu,
Quæ fiunt illic, vt pia facta probant.
Namq; nec Alethea illic scelus vlla reuelat,
Vsq; adeò falsum gens facit ista nihil.
Decipit incautas nulla Ignorantia mentes;
Hæc alibi, non hac seruat in arce locum.
Tam faciunt quicquid faciunt prudenter, vt ipsum,
Si liceat, possint fallere fraude Deum.

Quattuor at reliquis Dea sæua instructa ministris,
Omnia pro solita conditione gerit.
Suspicio siquidem, quæ non sunt, credere cogit,
Inuidia officio non sinit esse locum.
Ducit in insidias fraus semper auara nocendi,
In facinus causas fingere docta suas.
Præcipitant demum insidiæ, si fortè potestas
Sit data; si non sit, qualibet arte nocent.
His armis aggressa pium furia ista Lutherum,
Conata est auida perdere sæpe manu.
Gratia seruauit, ne perderet, obuia Christi,
Solus hic infamis non timet arma Deæ.
Ecquid enim sacram turbare tyrannida Papæ
Audet ab Arctoa turbidus iste plaga?
Ecquid, vt ad redeat priscos Ecclesia ritus,
Hic noua peruersa dogmata mente serit?
Hic nihil in totam concita calumnia sectam
Sæuiat? hic placida nomina pacis amet?
Non ita, nam caræ generosa palatia Romæ,
Plena dolis linquens, inferiora petit.
Atque ita pontificum sedes aggressa minorum,
Nulla non miserum circuit arte gregem.
Hic agit innumeros regina calumnia motus,
In sibi contemtæ vilia membra domus.
Hinc sunt arma, sacræ ceu relligionis in hostes,
Non hæc nata suæ gentis in arma manus.
Hinc ita sæuit atrox, ita degrassatur in omneis,
Quos premit, vt paci non sinat esse locum.
Hinc tormenta, cruces, laqueos, incendia, flammas
Aptat, & innocuo vulnera mille gregi:
Sicut nostra nouo viderunt secula ritu,
Pontifices auidas cædis habere manus.
Quando alios sæuis hausêre incendia flammis,
Hinc alij medijs obruerentur aquis.
Innumeri laqueo, & gladijs periêre cruentis,
Quando etiam Reges ista tyrannis agit?
Limina quando ducum, quando alta palatia Regum,
Tam sine fine nocens ista Megæra colit.
Non tamen omnigenûm, nam sunt, qui fortiter istis
Laudibus heroës nomina prima tenent.
A quibus ista procul scelerata calumnia prostat,
Et quibus est veræ cura salutis opus:
Subrepit tamen illa nocens & friuola pestis
Vndiq; & insidias hic, & vbique struit.
Nec quisquam, nisi fortè latens, & nomina cassus,
Effugere hanc furiam qualibet arte potest.
Omnia peruolitat, perrumpit, & omnia furtim
Rimatur, nullo se tenet illa loco.
Præcipuè tamen in sacri pia dogmata verbi
Sæuit, & hæc totis viribus acta furit;
Vsque adeò, vt rari, quos nulla calumnia turbet,
De populo fidei Christidos arma ferant.
Vt nulli possint veræ pietatis honorem
Adserere, in quos non sæuiat ista lues.
Sic premit insontes, sic euehit illa nocentes,
Vt vis fassa dolum non sit iniqua magis.
Hoc periêre modo tot millia tempore nostro,
Qui, nisi quòd saperent, non habuêre nefas.

Anno

Nec tamen exemplis libet hîc mordaciùs vti,
Liuor ab exemplis sæpe venire solet.
Notior est pestis, vulgatior ista tyrannis,
Quàm sit vt exemplis inuenienda fides.
Si tamen vlla fuit tempestas dura per orbem,
Hac nostra nunquam durior vlla fuit;
Quam tot iniqua modis tot & artibus afflixisset
Pestis, Tartareo nomen ab hoste trahens:
Quam tibi dum breuibus numeris describere conor,
Crescit in immodici cura laboris opus.
Tam latè, tam regnat vbiq;, & sæuit in omnes
Hoc, paradisiaco sæuius angue malum.
Nec vinces ratione alia, non arte leuabis,
Quàm pestem hanc animo si patiente feras.
Sola potest tantam pacientia vincere cladem,
Non nisi de superis sedibus illa venit:
Hæc istam curare luem medicina potens est,
Cui comes in superos est generosa fides.
Verus amor, spes fixa Deo, syncera voluntas,
Miscent hæc medica pharmaca certa manu.
Istius antidoti vires obieceris hosti:
Per mala tot, Christo principe, victor eris.
Sic non vlla suis nocuisse calumnia telis,
Nec poterit quicquam fraudis obesse tibi.
Hactenus hæc breuibus tibi scripta Philippe camœnis,
Qua mea consuesti, dexteritate feres.

Hanc figuram laudatissimus ille super omnes in orbe vniuerso pingendi artifices, A
(cùm apud Regem Ptolomæum Ægypti à sycophantis falsò delatus, conijceretur in carcerem
tandem, vbi veritas & innocentia illius innotuisset, dimitteretur iterum) finxit, & quàm p
rimè depictam obtulit Regi; significaturus: indignari, & grauiter in insontes & fideles mi
animaduertere quosdam dominos adeò, vt locum dantes suspitionibus, calumnijs, menda
pestilentibus adulatorum & nequam hominum morsibus atque detractionibus, sæpius in fu
delissimos ministros temerè & iniustè eijciant, & interdum quoque interficiant: sed veritate
nitentia insequente, contingere eis idem, quod Alexandro Magno, qui fidelissimum sibi c
terfecisset Clytum, hastam ex corpore iacentis euulsam retorsit in seipsum: & cùm (vt ait Q.
tius de rebus gestis Alexandri Magni) iam admouerat pectori, aduolant domestici, & repug
manibus extorquent. Ille humi prostrauerat corpus: gemitu eiulatuque miserabili tota per
Regia laniare deinceps os vnguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori supersti
paterentur. Rex triduum iacuit sine cibo inclusus: ad moriendum obstinatus. Hæc Cu
Talia comitantur præmia Tyrannos.

De hoc diabolo mendacij & calumniæ scribunt quoque Henricus Knaust, I. C. Thomas
therus, & Conradus Porta.

Sed vt reditus fiat ad Apellem nostrum, digna scitu est historia, quo mirabili fortunio is i
gyptum delatus, & notus Regi eius insulæ sit factus.

Nauigaturus igitur in Ægyptum ex Græcia, fecit naufragium: sed arrepta tabula, in qua
bat, euasit tandem incolumis, & ad littus appulit; ibi autem incidit in piratas, qui, ademptis i
preciosis vestibus, & datis vicissim suis pannosis & laceratis, ipsum dimiserunt. Miser ergò d
Apelles, vt mendicus incedebat; & tandem peruenit in vrbem Ægypti, in qua habebatur aula r
& in hospicio passim ab omnibus tanquam mendicus erat contemtus. Non enim indicabat,
esset, aut quam fortunam passus esset: sed in angulo se abdens, comedebat, quæ passim mendica
collegerat. Interea fortè venit eò satrapa quidam regis, ornatus catenis aureis, & indutus holose
qui videns hunc miserum hominem, derisit eum (sicut quidam insolentiores solent facere) tan
etiam per illusionem dixit: Heus tu homuncio, rex te hodie ad conuiuium vocat. Miser Apelle
cit: Ita, veniam. Aulicus constituit ei certum cœnandi tempus. Apelles respondet: Certò venia

Abijt regis cubicularius, nec putat, illum venturum: & sibi gratulatur, quòd miserum ita d
sisset. Verùm cùm iam tempus cœnandi instaret, Apelles pannosus ascendit aulam regiam. Ibi
interrogaretur ab aulicis, quid sibi vellet mendicus: respondit, regem ipsum vocasse ad cœnam
rident aulici hanc vocem: ô miser, cur rex te inuitaret? Ita fortasis illusus es. Non, inquit Apel
fuit apud me hodie quidam aulicus, qui me nomine regis inuitauit. Quærunt igitur, quod nome
iet illi, qui eum inuitauerat? Respondit Apelles: nomen se ignorare, sed benè posse se illum pin
& statim iussit sibi adferri instrumenta, & ita pinxit istam imaginem cubicularij, quá mente cõce
rat, vt ab omnib. dignosceretur, quis esset. Videbant n. imaginem pictam omninò conuenire cũ f
ma aulici, qui erat vnus ex cubicularijs regis. Deferunt igitur imaginem pictam ad regem.

x statim agnouit, quòd esset imago sui cubicularij: ac iubet adduci hominem, qui istam
m pinxerat. Accessit miser Apelles in suis pannosis, & squalore obductis vestibus. Rex
it eum iuxta suam mensam, vt cœnaret cum eo: & inter cœnandum quæsiuit, cuiâs esset?
dit, se esse hominem Græcum, & fecisse naufragium, & tamen euasisse incolumem: sed in-
piratas, qui ipsum suis vestibus exuissent, & pro illis has pannosas sibi induissent. Postea
o tempore Apellem apud se retinuit, & vsus est ipsius opera in pingendo. Tandem di-
um donatis multis millibus aureorum. Ita sua arte est seruatus, cùm alioqui per to-
am, mendicum & erronem manere ipsum oportuisset: sed ars ei naufragio non fuit

hoc Apelle pictore plura habes apud Plinium libro 35. & inter alia illud memorabile.
exander Magnus (qui ab alio quàm illo, pingi se vetuit edicto) dilectam sibi ex pellicibus
cipuè, nomine Campaspen, nudam pingi ob admirationem formæ ab Apelle iussisset,
tum pari captum amore sensisset, dono dedit ipsi eam. Magnus animo, maior imperio sui,
ior hoc facto, quàm victoria aliqua. Quippe se vicit, nec thorum tantùm suum, sed etiam
n donauit artifici: ne dilectæ quidem respectu motus, vt quæ modò Regis fuisset, modò pi-
sset. Hæc Plinius.
udabilis autem fuit illius seculi, tum in liberè loquendo ingenuitas, tum altioris & genero-
genij hominum comitas. Nam cùm hic Alexander, Ephesi suam ipsius imaginem, quam
s edicto Apelles pinxerat, contemplatus, non laudaret, pro dignitate picturæ: in euidenti-
probati operis introductus equus adhinniret equo, itidem ab Apelle picto, perinde ac vero
o: ô rex, inquit Apelles, hic equus in discernendis picturis longè te meliore iudicio prædi-
videtur.

Vaticinium de Politico Antichristo. 1590.

Vidam dominus nobilis hoc tempore Concionatorem suum publicè pro concione reprehen-
dit, & eum mentiri dixit: quæ est vaticinij Lutheri sufficiens impletio: qui, politicum quen-
ntichristum mox fore, ex Apocal. 17. prædixit: vt, quemadmodum Papa Ecclesiæ prætextu
um arripuit gladium: sic ille Politiæ respectu Ecclesiasticum sit capessurus: & Politicam Ec-
, sicuti & Papa, facturus. Ac de eo id vaticinium in concione ipsius Dominica 23. Trinitatis
bergæ anno 1537. habita, ita sonat:
s wirdt nun in einander gemenget werden: im ersten seind die Bischöff abtrünnig
n: soll nun die Welt lenger stehen / so wirdts darzu kommen / daß die / so Fürsten vnd
seind / werden wöllen Geistlich sein: da wirdt vnnd soll denn der Schultheiß auff
Dorff / die Burgermeister in den Städten / der Edelmañ auff dem Land / die Pfarr-
vnd Prediger reformiren, vnd meistern / ja lehren wöllen: Also soll man Predigen.
jhnen aber noch nicht angangen: doch sicht vnd arbeitet es der Teuffel schon dahin.
e seind auß Bischoffshüren Fürsten worden: diese werdẽ Weltlicher Fürsten Kleider
n: vnd dannoch Bischöff werden wöllen: das werden die rechten letzten Bischöff
am ende deß Jüngsten Tags. Dann Gott ist erzürnet vber die Welt / daß sie so
nckbar ist / vnd Christum / vnd den lieben Schatz seines Worts nicht annemmen will.
n du dann nicht wilt Gottsfürchtige Leut hören: So werden dann Bischöff kom-
als Weltliche Fürsten. Hæc Lutherus.

Ioannes Schenck à Grafenberg in libro obseruationum admirabilium. 1590.

duce Baruch Vandale vxor cõcepit, & biennio prægnans fuit, & parturiuit infantem gradien-
em & loquentem. Et alibi fœmina biennio vterum ferens, infantem loquentem enixa est. Idem
nt Alb. Crantius, & Auentinus lib. 5. An. Boiorum.
Idem lib. 4. Anno Christi 1584. posteaquàm vir nobilis, D. Ludouicus ab Hirshorn (cuius
fuit in Palatinatu, tribus ab Heidelberga milliaribus: in oppidulo, quod eiusdem nobilis
omen sibi vendicat) rebus humanis exemtus esset, neque vllum post se hæredem reliquisset: vi-
terim ipsius vterum ferente: statim ipsius defuncti agnati, & feudorum successores (vt qui ve-
nter dubitarent, ferretné masculuum grauida vidua, an potiùs fœmellam?) non solùm omne
ccessionis feudorum, in omnem euentum, à feudorum dominis obtinuerant: verùm etiam,
ibenter plenam & fundamentalem noticiam omnium feudorũ & redituum habuissent: ideo
à morte prædicti nobilis, superstitem ipsius viduam, adhuc immaturam defuncti mariti mor-
gentem, sua in domo operuerunt: eique claues ad cryptas & cellas è lumbis, non sine vi & ve-
ntia detraxerunt. Quæ res adeò miserã & tristem viduam affecit, vt coniectis in verticem suum
bus, vociferari & eiulare magis cœperit: vt quæ grauiter molesteque huiusmodi sæuitiam &

Anno

agendi modum ferret. Quin etiam paucis interiectis diebus, tandem peperit, & quidem egr
puellum, sed mortuum, & caluaria carentem.

Cæterùm cùm agnati & hæredes defuncti Nobilis, ea de re certiores facti essent, persuasere
bi, suam ipsorum spem iam expletam, & ipsos sui compotes voti factos fuisse. Quare ius suum
tenda-fruenda hæreditate feudorum persecuti sunt. Sed Deus Opt. Max. velut è saxo alium
tum masculum, & paternorum bonorum hæredem viduæ illi mœstæ & desolatæ suscitauit, at
nauit. Etsi enim non ita pridem puellum enixa esset, tamen subtumida à partu remansit, nihil
suspicata, quàm vel tumorem præter naturam, vel aliquem morbum in suo residere corpore; id
etiam aliquibus Medicis (quorum consilium separatim requisitum & auditum est) visum fuit.
sam enim morbi quiduis aliud existimârunt, quàm quòd, ipsam grauidam adhuc esse, suspic
tur. Quare consilium ei dederunt, vt ad Thermas fontis acidi ad Rhenum (bey Elsal am Rhei
conferret. Ad quas illa Thermas, secuta ea in re Medicorum consilium, vt vidua mœsta & orba
ca ancilla comitata, profecta est.

Verùm enimverò vt tandem mense Iulio, an. 1584. eò loci venit, ob Thermas accidit,
inueniret Electorem Saxoniæ Augustum (qui paulò pòst in fata concessit) cum coniuge; nec no
os, aliasq; principes: qui ita loca præoccupârât, vt ipsamet in diuersorio locum manendi non
niret: præsertim cùm nemini notum esset, quæ, qualisué matrona foret, quæ vnica tantùm a
comitata venisset. Porrò tandem eius loci Præfecto, quænam esset, significans: & suum ei casum
non ita pridem acciderat, commemorans: ægrè ab ipso hospitium ad sequentem noctem obti

At verò ea ipsa in noctè, cùm iam decima ageretur hebdomada à priori & proxima partu,
Opt. Max. ipsam & mœstam atque afflictam, & apud peregrinos, pulcherrima prole mascula, e
viua, ditauit. Id quod statim fando peruenit ad aures illustrissimorum Principum. Et quidem e
ctor Moguntinus lautum ac nobile puerperium instituit: Elector verò Augustus eidem mille T
ros dono dedit. Quin etiam omne ius hæreditariæ successionis & feudorum ab alijs repetitum
huic ipsius filiolo, hæredi videlicet legitimo, restitutum est, qui adhuc ad præsens est in viuis.
Rud. 2. Papa Vrb, 7,

1590.

Ioannes Rosinus.

Hic in lib. antiq. Romanarum, cum Sozymo pontificium collegium vsque ad Theod. Seni
Imp. tempora Romæ fuisse, asserit: qui vltrà superstitionem illorum ferre nolens, edicto co
reditus fisco applicauit. Cùm igitur hic *Theodosius senior Cæsar Romanus*, per literas numerales 16
numerum faciat, & omnes catholicorum vates, Methodius, Abbas Ioachimus, Catharina Sene
Brigitta, Telesphorus, Elisabetha, Hildegardis, liber vaticiniorum, Cusentia, Casali, Lichterbe
Frater Nicolaus Heluetticus, Vincentius, Rupescissa, Gruntbeck, Io. Huss, F. Robertus, Onus Eccle
& alij plures vno ore omnes mutationem aliquam tunc prænuncient, ob electos autem dies de
tentur, certè præ foribus finem mundi instare, credendum est.

Idem. Vnus omniũ pontificum supremus erat, qui maximus dicebatur, à Numa institutus: qu
vt Dionysius tradit, maximarũ rerum, quæ ad sacra & religionẽ pertinent, iudex esset, & vincex c
tumaciæ priuatorum & magistratus. De eius creatione lib. 1. sic scribit Liuius:

Minoribus pontificibus creatis, Numa pontificem deinde maximum, Numam Marcium,
F. ex patribus legit, eique sacra omnia, exscripta exsignataque attribuit: quibus hostijs, quibus d
bus, ad quæ templa sacra fierent, atque vnde in eos sumtus pecunia erogaretur. Cætera quoq; om
publica priuataque sacra pontificis scitis subiecit, vt esset, quò consultum plebs veniret, ne quid di
ni iuris, negligendo patrios ritus, peregrinosque adsciscendo, turbaretur. Nec cœlestes modò ce
monias, sed iusta quoque funebria, placandosq; manes vt idem pontifex edoceret; quæq; prodig
fulminibus, aliòue quouis viso missa, susciperentur, atque curarentur. Hactenus Liuius.

Festus etiam ait, pontificem maximum iudicem atq; arbitrum rerum diuinarum atq; hum
narum esse. Cæterùm pontifex maximus ex collegio pontificũ creabatur: non quidem collegar
cooptatione, vt in cæteris sacerdotijs mos erat: sed populi tributis comitijs, vt ex omni Liuij his
ria facilè intelligi potest. Multo etiam tempore non nisi ex patribus creabatur: donec postremò
mnibus honoribus plebi communicatis, pontifex quoque maximus ex plebe primus creatus est
Coruncanus, post quem multi tam patricij, quàm plebeij pontifices maximi creati fuerunt, vsq
ad C. Iulium Cesarem. Quo mortuo, in eius locum pontificatum maximum per vim inuasit Le
dus. Post cuius mortem id sacerdotium suscepit Augustus, quod Lepido viuo nunquam, quanqua
oblatum, recipere sustinuerat, vt Tranquillus tradit.

Decens autem visum est, eum, qui totius Imperij possessionem adeptus esset, ipsam quoque s
premam diuinarum rerum auctoritatem, quæ hoc sacerdotio comprehendebatur, habere. Qua
post Augustum omnes Romani pontifices, qui sub Imperatoris nomine rei Romanæ præfuerun
pontificatum maximum vel susceperunt, vel se pontifices maximos appellari passi sunt: vt Co
stantinus, Constantius, Valentianus, Valens, & Gratianus Augustus: qui Christianæ religioni add
cti, quanquam à pontificis maximi munere abhorrerent: id tamen elogijs suis adscriptum non
spernati sunt, vel reiecerunt.

 Anno

imus omnium Gratianus Imperator, edicto proposito (vt Zosimus docet) se pontificem m appellari vetuit: atque ita ea sacerdotij dignitas in Imperatoribus defecit. Seriem ponti-aximorum à Numa Marcio, vsque ad Titum Flauium Vespasianum Imperatorem Augu-llegit Onuphrius. Imp. Rud. 2. Papa Vrbano 7.

D. Othonis Gualtperij, pro defensione Lutheri, Lutheranorumq́ doctrina, Oratio, de qua paulò suprà fol. 947. 1590.

ens est illa atque consideratione dignissima commonitio, quæ extat in Pythagoræ Samij Poë-io, quod nomine χρυσῶν ἐπῶν inscribitur; & vt carmine id expoluit Latino Gerardus us, ita sonat:

Mollibus inducas oculis non antè soporem,
Cuncta ter exacti quàm volueris acta diei:
Quò sum transgressus? quid feci? quid boni omissum est?
A primo incipiens sic ordine cuncta reuolue,
Deq; mala doleas, de re læteris honesta:
Hæc age & exerce vigil, hæc adamare decet te,
Hæc te virtutis diæ ad vestigia ducent.

nimuerò, quemadmodum aliàs in omnibus vitæ partibus verissimum esse deprehendimus, ilicet tum demum actionum nostrarum optatos consequamur fines, quando subinde offi-nostri memores, debita cum pietate sobrietateque ad animum reuocamus, quid primò, quid ò, quid tertiò, quid vltimò præstandum faciendumque nobis sit: ita inprimis in re literaria timè necessarium hoc potest videri. Est enim hic cum artium varietate coniuncta difficul-dileuis, ita, vt nunc obstet obscuritas, nunc impediat subtilitas, nunc mentis & ingenij re-tarditas, & quod omnium grauissimum est, infinita illa pulcherrimarum doctrinarum ndo memoriam nostram sic videatur obruere, vt eas aut rectè complecti, aut satis retinere fir-vix ac ne vix quidem valeat.

Quare prudenter cùm præceptores illi faciunt, qui discipulis suis cum Pythagora frequenter nt, vt scholam ingressi repetant versiculum Pythagoricæ diligentiæ exactorem: Quò sum ressus? quid feci? quid boni omissum est? tum quoque discipuli rectè studijs suis consulunt, o cum sene grauissimo Catone, Pythagoreorum more, exercendæ memoriæ causa, quid quoq; erint, audiuerint, egerint, vesperi commemorant.

Cæterùm, vt materiem aliquam vtilem & salutarem pertractem: constitui, de Philosophia n, & Philosophorum placitis aliquid differere; at item de Theologia & Theologis, quòd ta-ntatio studiorum rationibus maximè consentanea accommodataque esse existimetur. Ve-nimuerò, vt instituti mei causam atque occasionem paulò pleniùs intelligatis, nolite putare, neratia quadam incogitantia Philosophiam cum Theologia, & contrà, velle confundere, acultatem illam vtramque certis quibusdam limitibus & mentis haud iudicarem distinctam: occasionem, vt facerem, præbuit insignis ille & nobilis Lutheri, aliorumque protestantium gorum calumniator, Albertus Hungerus, Theologiæ in Academia Ingolstad. Professor ordi-, eius demque procancellarius, cui annis abhinc paucis, in consimili palæstra, eadem planè ra-le Philosophia & Theologia differere placuit.

Philosophum enim proponit sibi Epicurum, eiusdem Philosophiam & placita: Theologum rum, huiusque doctrinam & dogmata. Atque inter hos duos decem integris pagellis cona-endere, tantam esse homologiam, analogiam, consensum, concentumque, doctrinam veri-tam consentaneam, tam cognatam, tam consimilem, vt vix ouum, quod dicitur, ouo sit simi-deò vt, quemadmodum Epicurus ex diuersis Philosophorum placitis circulum coëgerit, & de t s Cyrenaicis alijsque philosophastris floruerit: ita Lutherus ex varijs iam pridem damnatis thematizatis hæresibus, Manetis, Arij, Eunomij, Vigilantij, Iouiniani, VVicleffi, aliarumque m venenis pestiferam suam sectam condiderit: tandem vt, sententia & iudicio Hungeri, Epi-mus nihil videatur esse aliud, quàm imperfectus Lutheranismus, Lutheranismus verò haud ali-àm perfectus Epicureismus.

Hæc impudentissima impudentissimi Suitæ vox, cùm non modò in solenni & frequenti absq; studiosorum panegyri, magno hiatu & verbis sesquipedalibus fuerit prolata, verùm etiam, ensuram perinde religiosi Sorij Gregorij de Valentia, in orbem Christianorum publicis typis : operæ me facturum pretium existimaui, si in gratiam studiosæ iuuentutis, cuiusq; bona pars is has strophas vidit & legit, contrà demonstrem, argumentum, quod pontificius hic mona-aduersum nos de Philosophia & Theologia sumsit, non nisi in ipsos Pontificios, eorundemque sophiam Theologiam optimo iure quadrare: ac proinde non Lutherum, sed Clerum Anti-i Romani ab Hungero fuisse delineatum.

Cæterùm, vt solidam eius rei vobis fidem faciam, non sequar vestigia Hungeri, vt, sine omni di-ine, vniuersam Pontificiorum Theologiam ex Ethnicismo constare, dicam: hac. n. ratione vel o limine, non minùs ac monachus hic, soricis instar me proderem, & totam orationem redde-

rem suspectam) verùm in eo versabitur huius dissertationis mea cardo, vt liquidò cuivis cam :
Pontificiorum Theologiam (quatenus à nostra, hoc est, Lutherana & Augustanam Confes
professa, recedit) vel ex varijs Philosophorum, non Epicuri tantummodò, sed aliorum
plurimorum placitis esse conflatam: vel κακοζηλίᾳ quadam legum Mosaicarum introducta
denique proprio arbitrio & authoritate humana, κατ' ἐθελοθρησκείαν Romanorum Pont
præter & contra Dei verbum, in Christi Ecclesiam esse inuectam, stabilitamque.

Quocirca primò de Paganismo, secundò de Pseudoiudaismo, tertiò de Pseudochristia
Pontificiorum, ex ipsarum rerum & cultus æstimatione aliquid deinceps pro temporis rat
medium sum allaturus, ita tamen vt maxima orationis pars in primo absoluatur membro, q
stud ad institutum nostrū potissimùm sit accommodatum. Paganismum itaque Pontificior
propter antiquitatem primo collocatum loco, principiò aggrediar.

Obscurum vobis nequaquam esse potest, quàm religiosè & sanctè persuasum velint omni
de primo illo & summo Religionis Christianæ capite, de sacrosanctæ (inquam) Trinitatis my
haud aliud statuere, quàm id, quod omnibus ætatibus Catholica ex Dei verbo statuit Ecclesia.
terim quid faciunt? quàm verum dicunt? cùm ne & hic quidem à Paganismo sibi caueant,
vsquam alibi, vel hic inprimis in eum impingant.

Enimverò quemadmodum Ethnici non vnum cum Dei Ecclesia Iehouam agnoscunt, (
λυθεΐαν, seu multitudinem Deorum vanissimè comminiscuntur, vt vnum quidem (summum
constituant, cui tamen infinita alia numina inferiora subjiciant, ob id, quod stultissimè opina
vel supremam illam summi numinis ac Dei maiestatem sublimiorem esse, quàm vt res morta
singulas curare, ijsque prouidentia sua vacare dignetur: vel saltem si maximè curæ sint illi res h
næ, indignum tamen esse, vt à tam miseris atque infelicibus homunculis indesinenter tot pre
atque supplicationibus fatigetur: inferiores autem Deos ceu numero plures, aditu faciliores es
vt apud summum Deum maiore valeant authoritate, ita petita quoque hominum celeriùs co
ant & impetrent.

Quid enim quæso aliud opinati sunt Platonici? quid Apuleius? quid Porphyrius? quæ alia
tilium θεοσοφία? Sic .n. referente Eusebio & Augustino, Platonici eodem prorsus modo inter D
summum & homines, cùm animas defunctorū, tum dæmonas mediatores constituebant. Verb
gustini ex lib. 8. de ciuitate Dei c. 20. 21. 25. 26. de Æsculapio & Hermete Trismegisto nom n
adducerem, ni tempori & æstui inseruiendū mihi intelligerem. Pari prorsus ratione Pontificij, q
quam, se summum quendam, & vnicum Iehouam nobiscum colere confiterique, dicant; eiden
men infinitam sanctorum hominum turbam, ceu διαδόχους in locum gentilitiorum Deorum
stituunt: ad quos etiam precationes suas dirigunt, vt ipsi ceu intermedij inter Deum & homines
plicationib. audiendis, non sine permagna vnici mediatoris Christi contumelia, destinati creda

Conferat enim aliquis Pontificiorum de veneratione sanctorum doctrinā: intueatur ipsi
clesiæ Romanæ praxin, & liquidò animaduertet, omnia ea, quæ de mediationibus, suffragijs, pa
cinijs, meritis, ope, auxilioque sanctorum tradunt, defendunt, exercent; omnia, inquam, re & s
reuitatis tantummodò nominibus, ne latum quidem vnguem à vana illa & stolida Platonico
philosophica Theologia discrepare. Substitue in locum Æsculapij Cosmam & Damianū, & h
Platonicam Pontificiorum orationem: ô medici pijssimi, qui meritis clarissimi in cœlis refu g
à peste, clade corporum præseruetis, vt operum moribus ne langueamus, aut moriamur Spir
sed animæ ab obitu velociter surgamus, & viuamus in gratia, sacra cœli palatia donec in
diamur.

Substituatur in locum Trismegisti beatissima virgo Maria, & eruat ex Rosario ipsius pr
eiusmodi: ô virtutum vasculum, regina cœlorum, Christi receptaculum, salus ægrorum; tu
propugnaculum, saluatrix languidorum, audi conquerentium preces famulorum, & pro ne
miseris Deum deprecare. Nam quicquid petieris, vales impetrare. Summa nos necessitas tecu
rogare, quos in fluctu positos sæuum pulsat mare. Quid? quòd totum Psalterium, non sine at
vnius omnipotentis Dei blasphemia, horrendaq; idolomaniæ crimine, ad eiusdem Virginis M
inuocationem sit transformatum.

Porrò, quemadmodum Pagani pro multiplici Deorum varietate alios cœlestes, alios aërio
lios terrestres, alios marinos, alios syluestres faciebant, quemadmodum hac in parte post Ægypt
inprimis Græcorum maxima vanitas ac superstitio fuit notata, qui mari Neptunum, Plutoné inti
terræ visceribus & cauernis, Iouem cœlo incluserunt; & rursum his singulis alios infinito numero
iunxerunt: Ioui Saturnum, Mercurium, Apollinem, Martem, Venerem, Dianā: Neptuno Nereu
quem ἀλιμάνα & Portum seu Portunum nominant, innumeram item Nympharum cohortē, q
les fuêre Nereïdes, Potamides, Crenæides, dryades, hamadryades, & nescio quæ alia.

Apud Romanos verò erant Dij maiorum & minorum gentium, erant penates, Dij commun
Dij geniales, indigetes, patrij, tutelares, ac reliquum genus Faunorum, Syluanorum, Satyrorum, I
murum, adeò, vt doctiss. Varro vltra 30000. commentitiorum numinum suo tempore notauer
atque inter hos omnes prouincias, regiones, ciuitates, familias, domos, elementa, fruges, semina, m
bus, artes, opificia, & nescio quæ alia distribuebant, de quib. omnium ferè poëtarum libri pleni a
referti sunt: priuatim etiam populi singuli gentis aut vrbis suæ conditores, seu viri fortitudine in
gnes (vt lacteum illud eloquentiæ flumen, Lactantius loquitur) seu fœminæ castitate mirabiles fu

mma veneratione colebant, vt Ægyptij Isidem, Mauri Iubam, Macedones Calyrum, Pœni
n, Latini Faunum, Sabini Sancum, Romani Quirinum, Athenæ Mineruam, Samos Iuno-
phos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Apollinem Delphi.
aue consimili ratione, Pontificios superioribus temporib. regionibus penè singulis, ciuitatib.
, domibus, hominibus, statibus, artib. morbis, peculiarē aliquem sanctum, patronum tutela-
; auxiliatorē præfecisse, notius est ex publicis ipsorū scriptis, quàm vt longa probatione in-
Germaniā tuebantur Martinus & Georgius Cataphractus: Romanorum territorium Petrus
os: Hispanos Iacobus: Gallos Michaël & Dionysius: Heluetios Maria ad nigricantem Ere-
m syluam: Vngaros Ludouicus, & altera Maria, quæ apud Aquisgranenses moratur: Polo-
nislaus: Moscouitas Nicolaus: Brussos Albertus. Ex ciuitatibus Mediolanum defendebat
sius: Coloniam Agrippinam tres Magi ex Oriente, si Dijs placet, huc usque satis tarde aduen-
Augustam Huldericus: Solodurum Heluetiorum Vrsus: & quis alios innumeros Quirini-
irinos, Olouuldos, Gargolffos, similesque Sanctos posset enumerare?
udiosi amabant Gregorium & Catharinam: Pictores colebant Lucam: Iureconsulti venera-
Iuonem: Medici Cosmam & Damianum: Equites Georgium: Sartores Guotmannum:
Crispinum: Fabri Eulogium: Figuli Gorarum: Nautæ Nicolaum & Christophorum: Ve-
Eustathium. Ad auertendam grandinem inuocabantur Ioannes & Paulus: contra incen-
ka & Florianus: contra rubiginem Iodocus: contra pestem Sebastianus & Rochus: contra
Petronella: contra venenum Ioannes Euangelista & Benedictus: aduersus dentium dolo-
llonia: contra oculorum vitia Otilia: contra calculum Liberius: contra ignem sacrum An-
: Contracti implorabant VVolfgangum: Dæmoniaci Romanum: Epileptici Valentinum:
i Leonhardum: Puerperæ Margaretham: Meretrices (vt ne hæ quoque curiæ Romanorum
eam deessent) Afram & Magdalenam, quemadmodum Romani olim Leænam, Faulam,
.
taceo innumera alia Deorum monstra quæ vix per integrum anni circuitum à miseris illis
ciis recenseri potuerunt. Sic enim VVernerus VVestphalus, historiæ illius author, quæ nomi-
iculi temporum inscribitur, Isuardum quendam monachum, iussu Caroli Magni, omnes le-
& actus sanctorum in vnum volumen collegisse, commemorat, & factum esse, vt in singulos
ta trecenta festa sanctorum concurrerint. Quod si verum est, annon infinito interuallo Pon-
entiles relinquunt, cùm hi vix vltra 30000. Deorum, ille vel quadruplo maiorem nume-
censere potuerint?
æterea, quemadmodum vetustas Ethnica per ἀποθέωσιν Poëticam in Diuorum nume-
ferebat Semideos, Heroas & Cæsares, qui virtute & nominis gloria famam aliorum videren-
trasse: ita Pontifices quoq; Romani, pro immensa sua, quam fingunt sibi, potestate in album
rum retulêre, quoscunque Canone dignos ipsi pro arbitrio suo iudicauissent. Testatum hoc
narrationes de sancto Ludouico Franciæ rege, quem Papa Bonifacius eius nominis octauus
zabat, ipse interim minimè sanctus existens, de quo dicebatur publicè, quòd ad Papatum in-
vt vulpes, vixisset vt Leo, mortuus fuisset vt canis. Testantur historiæ de sancto Henrico, Im-
e & Bauariæ duce: de sancto Bernharde, Marchione Badensi: de S. Leopoldo Austriæ duce, de
ta Suecıæ regina, vt nunc prætercam maximum illum Paparum, Prælatorum, Cardinalium,
porum, aliorumque Monachorum numerum, quem rhythmis expressum Fasciculi tempo-
thor sub Papa Ioanne eius nominis 22. percenset.
Adhæc quemadmodum vetustas Ethnica non solùm maiorum (quos vocabant) gentium
olebant, sed eos etiam, quos in gradu longè inferiore collocandos arbitrabantur, quosq; nus-
existentes ex euentis tantùm sibi fingere didicerant, adeò, vt ne Deam Cloacinam quidem,
m caluam, venerem armatam, Deam mutam, Cacam, Lexuam, Faulam, Floram, Cunninam,
erculium & Terminum præterirent: ita haud secus Pontificij, tanquam minorum gentium
agloríos ignotosq; diuos diuasq;, Gregorium, Christophorum, Iodocum, Catharinam, Oti-
uocare, singulisq; sua tribuere encomia consueuerunt, vt post natos homines vnquam istos
, ne dicam præclari quicquam gessisse, cultores eorum proprij solidè probare non possint.
Erant nimirum obscuri monachi, fratres ad ocium, papyrum & tempus perdendum nati, qui
io arripientes occasionem, nescio qua singulari imbuti deuotione, vel rapti Enthusiasmo, te-
m quietem eiusmodi fabulas impudentissimas, & manibus penè palpabiles somniabant,
tea ab ipso Deo cœlitus delapsas, superstitiosissimo populo, pro auro videl. carbones obtrude-
Quod si vel ipsi Pontificij negare aut dissimulare voluerint, obstat Gratiani authoritas, qui
. 15. disertè notat, fuisse secundum antiquarum authoritatem singulari cautela prohibitum,
es de sanctis legendæ coram populo percenserentur, subiecta hac ratione, quòd eæ vel ab infide-
vel ab hæreticis, vel ab incertis authoribus ita conscriptæ iudicarentur, vt veræ fidei potiùs sub-
tio, quàm confirmatio fieret futuræ.
Neq; satis est Pontificijs, tantā quasi minorum gentium Deorū turbam Pontifici & mediatori
vnico Christo adiunxisse: quin etiam in terris idola seu simulachra eorum lignea, argentea,
que effingunt, passimq; in templis posita, religiosè venerātur, colunt, adorant. Imò non effin-
tantùm, sed & ornatu vario condecorant, chlamyde, peplo, vestibusq; varijs amiciunt, haud
ac si vel ab æstu, vel frigore periculum ipsis immineret.

Anno

Lucret. lib. 2. *O miseras hominum mentes, ô pectora cæca,*
Qualibus in tenebris vitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc æui quodcunque est!

Lact. lib. 1. c. 21. Quis hæc ludibria non derideat, qui habet aliquid sanitatis? cùm vide
mines velut mente captos, ea seriò facere, quæ si quis faciat per lusum & iocum, minùs sanus, i
eptus esse videatur?

Vnde verò, quæso te, habent aut mutuati sunt Pontificij hanc impiam & stolidam vani
nisi ab ipsis Ethnicis? Probauerit hoc, opinor, vel solus ille Dionysius senior, Siciliæ rex, egreg
mulachrorum contemtor & spoliator, qui, vt refert Valer. Max. lib. 1. c. 2. ingressus Deorum
plum, detraxit Ioui Olympio magni ponderis amiculum aureum, quo eum tyrannus Hiero
nubijs Carthaginensium ornauerat, proque detracto aureo, laneum ei iniecit pallium, dicens
te graue esse amiculum aureum, hyeme frigidum, laneum autem ad vtrumque anni tempu
gis esse accommodatum. Idem Epidauri Æsculapio barbam auream euulsit, affirmans, m
decere, vt parens Apollo imberbis, filius Æsculapius barbatus conspiciatur. Et rursum, cùm
ret simulachra porrectis manibus victorias aureas, pateras & coronas aureas tenere, eripuit illi
ijciens, se oblata accipere, non auferre, imò perabsurdum fore, à quibus quotidie bona petam
ijsdem vltrò porrigentibus nolle accipere.

Vnum tamen inter gentiles & Pontificios videtur interesse, videlicet quòd, cùm pagani
argento & auro idola sua ornarent, Pontificij nostri vix sordido & squalido panno Mariam
circumuestiant, quippe quòd argentum & aurum in alios vsus meliores conuertere didicerint

Ac sanè, quæ dixi & demonstraui hactenus de Pontificiorum πολυθεΐα, quanquam cum
ma Dei ignominia coniuncta sint, maiora tamen & magis nefaria committere Pontificios, aff
re nihil dubito. Neque enim suffecerit illis tantam Deorum multitudinem cum Ethnicis int
xisse: iurant præterea, iurant (inquam) per Sanctos demortuos, illisque honorem soli Iehoua
tum impertiunt, cùm tamen iurare sit nefas, nisi per eum, qui verè habeatur & existat creatu
mnibus, ne angelis quidem exceptis, maior: imò iuramentum deferri nulli possit, nisi in solidu
dem diuinæ simul omniscientiæ & omnipotentiæ laus adscribatur. Quare cùm cultus inuoc
nis, qui basis & fundamentum salutis est, à Pontificijs in Paganismum conuersus & transfo
tus sit, quid obstat, quò minùs Theologia Pontificia cum gentilismo hac quidem in parte rec
cetur ac conuertatur?

Dicat igitur nunc Albertus, vtrùm Pontificia, an Lutherana Theologia, Theosophiæ Eth
sit similior, in eo fidei capite, vbi vel summa cum Deo æterno est copulatio, vel ab eodem e
ma disiunctio, & propter spiritualem fornicationem, vt Christiana pietas appellat, manifestu
uortium?

Sed enim, ad similitudinem Platonicorum, Porphyrianorum, Græcorum, ac Romano
multitudinem Deorum, de qua hactenus diximus, introduxerunt: ita nominatim cum Epic
tam ex eodem fundamento propitiam Dei erga nos prouidentiam tollunt: dum non ad solius
curam, sed & Diuorum tutelam perinde nos ablegare solent. Cùmq; pro πληροφορίᾳ fidei &
immotis Dei promissionibus subnixa, dubitationem de gratia Dei erga nos, deque precum no
rum exauditione substituunt, quid aliud quæso faciunt, quàm quòd omnem consolationem n
eripere, Academicam verò seu Pyrrhoniam ἐποχὴν persuadere conantur?

Proinde, Alberte, ne puta, iniuriam tibi à me fieri, si insolentissimas tuas ἐκφωνήσεις, quas
sim in oratione tua ponis, in teipsum retorqueam: si (inquam) de te conquerar, & alta voce ex
mem: ô homines Epicureos; addo, & academicos impijssimos. Equidem enim Lutherum re
simè de prouidentia diuina docentem excusem, te verò (Alberte) cum Monachis tuis accusem,
plenis buccis quotidie ingenti boatu in templis vestris, & priuatim etiam in cubilibus vestris,
ad curam Dei, non ad prouidentiam Dei, non ad promissiones præsentiæ Dei confugitis, sed d
ra, de cura (inquam) & prouidentia Sanctorum demortuorum vnicè soliciti atque suspens
stitis.

Hinc illæ nefariæ vestræ voces: Aue Maria, salus & consolatrix viuorum atque mortuoru
mecum sis in omnibus tribulationibus, tentationibus, necessitatibus & angustijs meis, & maxi
in hora mortis meæ, & impetra mihi omnium peccatorum meorum veniam, & cœlestis patriæ g
riam: ô peccatorum consolatrix, infirmorum curatrix, errantium reuocatrix, iustorum confir
trix, desolatorum spes & auxiliatrix, atque mea promtissima adiutrix, & singularissima inuocat
tibi Domina gloriosa commendo hodie & quotidie animam meam. O beate Paule ora pro no
Hæccine Scripturarum sacrarum de prouidentia diuina sententia est? Annón hoc ipsum
DEO prouidentiam suam detrahere, & cum creaturis communicare? Sed tempus me iu
progredi.

De peccato peccante, seu originario, & consequenter de viribus humanis, vel libero homi
nondum renati arbitrio, quid aliud quæso tradunt Pontificij, quàm id, quod Philosophi gentil
quibus tristissimus ille primorum parentum lapsus, & horrenda imaginis Dei in homine destru
prorsus erant ignota, docent & produnt memoriæ?

Aquan

Anno

quam lustralem, quam vulgò Benedictam vocant, & qua non corporis sordes, sed animi & ...tia vitia, ceu sacro quodam februo purgari existimant, vnde petiuerunt Pontificij? Ab Eth... ...fectò. Sic enim Romani, Paganismo adhuc florente, ad portam Capennam, aqua Mercu... aspergere se inuicem, & hoc modo à vitijs, potissimùm verò periurijs, purgare solebant. ...perfusione Peleus Patroclum abluisse, Acastus Peleum à cæde fratris Phoci expiasse, Ægeus ...à cæde liberorum liberasse scribuntur. Eodem ritu Orestem expiatum esse à cæde matris ...nestræ, Pausanias author est in Corinthiacis. Ac sanè vt Pontificij, ita Ethnici quoque ...rotū sine corpore lustrato attrectare solebant, sed potiùs piaculum & nefas id esse putabant. ...neas apud Vergilium, ceu multa cæde pollutus, ad patrem Anchisen:

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; Penates,
Me bello è tanto digressum, & cæde madentem
Attrectare nefas, donec me flumine viuo Abluero.

...notus est Sarcasmus Diogenis Cynici apud Laërtium lib. 6. Is enim cùm quendam videret ...is causa fluuialibus vndis se aspergentem, ridebat hominem, dicens: ô infelix, an ignoras, ...n, vt in grammatica erratis asperius, non absolueris, ita nec vitæ criminibus euades liber: ...nirum insaniam hominis notabat, qui, aqua sensibili & elementari animi maculas purgari ...pinabatur. Notum etiam est Valentiniani Imperatoris factum, qui nondum quidem Impe... ...am aliquando vnà cum Iuliano templum Fortunæ ingressus esset, atque ab æditno aspersus ...n in chlamyde purpurea vidisset, pugno percussit æditnum, hoc non purificare, sed inqui... dicens.

...ntò autem magis in Pontificijs reprehendendus est impius hic aquæ lustralis abusus, quòd ...esiæ titulum sibi vendicant, & ij videri volunt, qui cùm vniuersa Ecclesia Catholica de effu... ...eciosi sanguinis Iesu Christi (qui solus ab omni emundat peccato) rectè & piè sentiant, cùm ...d negent facto, quod verbis iam erant professi. Imò (quod peius est) instar incantatorum ...n hanc aquam peculiaribus quibusdam demurmurationibus consecrant, & inde diuinam ...m intrinsecam virtutem atque efficacitatem stultissimè ei affingunt.

...id dicam de purgatorio? Bella videlicet fabula, & digna suis authoribus. Sed vnde eam Pon... Respondent, ex Augustino, & alijs nonnullis scriptoribus Ecclesiasticis. Verùm si quæras, ...gustinus & reliqui? Affirmant, ex Platone, Homero, Vergilio. Proh Deûm atque homi... ...em! Ergonè articulus fidei ex Platone, Ecclesiæ dogma ex Vergilio & Homero extruetur? ...c Theologia philosophica est? Non miror iam ampliùs, Alberte, quòd adeò perstrinxeris ...m, cùm summum alioqui philosophum Aristotelem Aristaltelum appellasset, & vt tu ver... ...germanica adducis, Der Hohen Schülen Narrentreiber.

...æc enim propter te & similes Theologastros scripsit Lutherus, qui Paganismum à Christia... ...non discernentes, βδελύγματα etiam illa Philosophorum in Dei verbum & eius Ecclesiam, ...omnem pietatem ingeritis, veram philosophiam à notha & spuria non discernitis, sed indi... ...atim sic ea abutimini, & ante vos abusi sunt maiores vestri, vt ante pauca secula omniū scho... ...strarum pulpita Theologica plus haberent splaratum Aristotelicarum, quàm sanæ & puræ ...æ ex verbo Dei petitæ, imò in omnibus penè disputationibus & controuersijs Theologicis ...dis solus aduocaretur iudex Aristoteles.

...on igitur tantoperè mirandum, si propter hunc vestrum abusum Lutherus Aristotelem vocet ...elum: cùm simili ratione etiam D. Tertullianus generatim philosophos paganos omnes, ...aquam dubitauerit hæreticorum appellare Patriarchas.

...d hæc de purgatorij structura: modum etiam & rationem releuandarum animarum Ponti... ...entibus sunt mutuati. Sic enim apud gentes receptum, & publicè persuasum erat, animos ...orum, viuentium exequijs, inferijs & sacrificijs releuari & adiuuari, vt ex Stygijs paludibus & ...latratibus protinus ad campos Elysios subuolent, ibique ad requiem & refrigerium dedu... reliquorum verò animas, quibus eiusdem suffragia à viuis haud præstentur, miserè detine... ...arique. Eadem Pontificiorum est opinio, ritus ijdem: nimirum quia πρὸς τὰ ἄλφιτα.

...gò in hoc vnico tandem laudandus erit mihi candor Ingolstadiensium monachorum, quòd ...s editis scriptis, id ipsum haud grauatim fuerint confessi, videlicet extare purgatorium, si non ...ptura Canonica, apud Homerum tamen in Vlyssea lib. κ. & γ. apud Verg. Æneid. 6. apud O... Fastorum: apud Aristotelem etiam vspiam: & tandem in Alcorano articulo 10. Quæ autem ...ntæ hæ fiat in Dei Ecclesia tenebræ, cordati Christiani, etiam me non admonente, vltrò ...iunt.

...erùm Augiæ stabulum repurgandum mihi sumsi. Itaque, Auditores optimi, si paulò longi... ...rima illa parte commoratus sum, rogo, vt, id non mihi, sed potiùs fœcunditati errorum Ponti... ...m imputandum esse, existimetis. Strictim autem & breuiter, & quasi extremis digitis dun... ...ttingam, quæ de Pseudoiudaismo atque Pseudochristianismo Pontificiorum deinceps dicen... ...ant. Quanquam verò omnia illa in ieiunis mundi elementis, vt cum Paulo Apostolo loquar, ...a potiùs quàm spiritu consistant: tamen ne hæc quidem Pontificij sine opinione necessitatis, ...aut meriti asserere, sed sub interminatione Anathematis credenda, conscientijs solent obtru... ...que venditare.

Vt verò in populo Iudaico vnus quondam erat Sacerdos & Pontifex summus, qui qu
in Sanctum Sanctorum ingrediens, pro se & populi ignorantia offerebat, & sic Christum,
μένα secundum ordinem Melchisedeci, adumbrabat, eiusque typum ad certum & definitu
bat tempus: ita Pontificij suum Oecumenicum & vniuersalem habent Episcopum, quem
lutant, eumque ceu Christi in terris vicarium, plusquàm Aaronea potestate instructum falsisi
gunt, adorant, exosculantur.

Rursum, vt multi erant Sacerdotes Leuitici, gradu & ordine summo Sacerdote inferio
bus nunquam in Sanctum Sanctorum licebat ingredi, sed proprium erat munus, in priori ta
culo se continere, ibique pro distinctis & ordinatis à Deo ἐφημερίαις τὰς λατρείας ἐπιτελεῖν
quitur Apostolus ad Heb. 9. cap. Ita Pontificij suos habent Sacrificulos seu Missificatores, qu
dine longè inferiores sunt Papa, ita proprij sui officij ducunt, corpus Christi, si Dijs placet, co
re, idq; transsubstantiatum in arculas reponere, ac quibus lubet, adorandum proponere.

Præterea, vt in eodem populo veteri erat iuge Sacrificium, quod singulis diebus ex in
Dei peragi conueniebat: ita Pontificij ex vmbræ huius & similitudinis imagine, iam pridem
habent Deum Maozim, Missam inquam, in qua, vt ipsi nugantur, quotidie incruentum co
Christi transsubstantiati Sacrificium offerunt: neque offerunt tantùm, sed & expiatorium st
pro peccatis tum viuorum tum mortuorum, imò quod iniquius est, & à Scripturæ veritate lo
lienius, expiandi illam virtutem non à precioso Christi sanguine, pro nobis semel in ara Cruc
so, sed ab ipsius Missificatoris seu Sacrificuli ἐνεργείᾳ, hoc est, opere operato, vt ipsi loqu
dependêre, existimant. Quo ipso nimirùm tam iniuriosi sunt atque blasphemi in Christi M
toris cùm officium tum personam, vt pectori Christiano cogitatu nihil tam sit horrendum,
monstrosa, imò crudelis hæc furiosorum monachorum sacrificandi dementia.

Porrò conferte ipsimet altaria Iudaici populi, candelas, fumigia, vestitus sacerdotalis spl
tem, reliquumque Sacerdotij Leuitici apparatū, cum Pontificiorum altaribus, candelis, suffi
infularum & reliquorum vestimentorum luxurie: conferte annum Iubilæum, qui quinquag
quouis anno clangore buccinæ in populo Iudaico significabatur, cum anno Iubilæo Bonifaci
ui, qui in centesimum annum collocârat: Clementis sexti, qui in quinquagesimum: Gregori
decimi, qui in 30. Sixti quarti, qui in 25. contraxerat: & euadet meridiana luce clarius, ne hi
dem Pontificios inficias ire posse, quin omnia illa sine Dei mandato per κακοζηλίαν duntaxat
teri lege sint mutuati.

Ad vltimum igitur membrum accingor, in quo tametsi plurima Pseudochristianismi
menta in medium possem afferre, studio tamen breuitatis attingam nonnulla duntaxat, ex q
de reliquis simile fiat iudicium.

Sunt igitur propriè sic appellati Papismi emblemata hæc: Hominum demortuorum in
tio idololatrica: Transsubstantiatio panis & vini in verum corpus & sanguinem Christi: I
entum Missæ sacrificium, & illud quidem expiatorium, cùm pro viuorum tum demortuorum
catis: Cœlibatus sacerdotum; vsus vnius speciei in Cœna Dominica: Monachorum varij ord
quorum alij alios crudelissimè sunt insectati: Prohibitio Coniugij, ab Encratitis & Tatiano
cum delectu ciborum, & alijs dæmoniorum doctrinis petita: Conspurcatio Baptismi, quæ fit
sale, & alijs sordibus aspersis: Baptismus campanarum: Salis & aliarum creaturarum
ciliatio.

Denique vniuersalis illa Romani Pontificis potestas, qua pleno ore & calamo assentator
monachi ipsius nugantur: quòd Papa Romanus omnia iura habeat in scrinio pectoris sui, eti
idiota sit, & immemor sui nominis: quòd Papa idē habeat Consistoriū cum Deo, & idē tribunal
Christo: quòd Papæ sit tradita omnis potestas in cœlo & in terra: quod à Papa ne ad Deum qui
appellare liceat: quòd Papa possit aliquid de nihilo facere: quòd Papa maior sit omni alia crea
& contra Epistolas Pauli possit statuere: quòd Papa sit magnus Sacerdos & summus Pontifex, P
ceps Episcoporum, hæres Apostolorum: in primatu Abel: gubernatione arca Noë: patriarch
Abraham: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: authoritate Moses: iudicatu Samuel: zelo
lias: mansuetudine Dauid: potestate Petrus: vnctione Christus: & similia innumera.

At verò quis vnquam hominum inde à Mundi exordio, tot mille retrò seculis, tam vec
tam audax, tam insanus, tam blasphemus in Deum, Angelos, & homines fuit, vt se talem non
minem, sed hominis monstrum confingi atque appellari pateretur? Ex quibus omnibus conclud
liud potest nihil, quàm Papam Romanum esse Antichristum: Antichristum (inquam) illum
gnum, de quo nominatim apud Paulum 2. Thes. 2. Dan. 12. Apoc. 17. & alijs scripturæ loci
professo differitur.

Quare, cùm hæc omnia ita se habeant, vt hactenus est commemoratum, quis non vel mani
palpet, argumentum, quod initiò Albertus Hungerus aduersus nostras Ecclesias sibi sumserat, vali
simè aduersus Ecclesiam Pontificiam militare? quis non vel cæcus videat, Theologiam Roman
superstitioni Ethnicæ adeò esse consimilem, vt ouum ouo vix sit similius: imò non similem mod
sed & propter reliquos in medium productos errores, quos partim sub Pseudoiudaismo, partim
Pseudochristianismo comprehendimus, longè peiorem deterioremq;. Deum æternum, Patrem D
mini nostri Iesu Christi ex toto pectore oro, vt ipse in lucis veritate diutissimè nos conseruet, ab E
curea verò securitate & Pontificijs tenebris nos custodiat ac tueatur. Imp. Rud. 2. Papa Vrb. 7.

x eadem Oratione eiusdem de Ecclesia, eiusq; auctoritate & potestate. Habet Ecclesia autho-
& potestatem excommunicandi sceleratos, recipiendi pœnitentes: habet claues ligandi &
ndi, occludendi regnum cœlorum, idemque resignandi, attestante illud Scriptura sacra
16. Tibi Petro (Petri nomine Ecclesiam intellige) dabo claues regni cœlorum; quodcunq;
is super terram, erit ligatum in cœlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum in
t iterum, Ioh. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: &
retinueritis, retenta sunt. Hæc potestas consolationis plenissima est, omnibusq; Mundi pote-
ongissimè anteferenda, dum priuatim ac publicè remissionem peccatorum, & quidem nō se-
septies in die, sed septuagies septies annunciari pœnitentibus audimus.
Hoc parabolæ Christi probant, de pastore ouem perditam quærente, de amissa drachma mu-
filio prodigo, qui post consumtam cum meretricibus pecuniam, ad patrem reuertebatur.
om contra conscientiam grauissimè lapsum, Christus ipse recepit, Ecclesiæque suæ pastorem
suo exemplo lapsos consolaretur peccatores: iuxta illud, Lucæ 22. Et tu aliquando conuer-
firma fratres tuos. Sic Paulus Galatarum Ecclesiam à Pseudoapostolis seductam recepit. Sic
Corinthium incestuosum.
abet denique Ecclesia potestatem, ceremonias ac ritus Ecclesiasticos, pro ratione loci ac tem-
d ædificationem & ordinem facientes, constituendi, dummodò non pugnent cum Scriptura
berè & ἀδιαφόρως censeantur fieri, careantque opinione cultus, & necessitatis ac meriti.
his, quæ diximus, vera, legitima, genuina, ordinaria, & à Christo ipso concessa Ecclesiæ con-
testas: ad quam si deinceps infinitam illam, quam sibi Pontifex Romanus Ecclesiæ titulo
, potestatem, paulisper pro temporis ratione contulero, Colophonem orationi meæ
am.
ontifex Romanus, Ecclesiarū quoquot in orbe sunt Episcopus, si Dijs placet, generalis & sum-
otestatem Ecclesiæ, eam esse affirmat, quam ipse sibi, suiq; ipsi tanquam capiti Ecclesiæ, Chri-
terris vicario ascribunt. Nos contrà negamus, & dicimus, falsissima & turpissima esse men-
mpudentiamque plusquàm meretriciam.
uòd scil. Papa Romanus omnia iura habeat in scrinio pectoris sui, lib. 6. Decretalium de con-
nibus: etiamsi sit idiota & immemor sui nominis. Nec etiam si suæ propriæ fraternæq; salutis
nor, quotidie innumeras animas cateruatim secum abduceret in infernum, quisquàm illi de-
cere: Quid, aut cur facis? distinct. 40. cap. Si Papa.
uòd Papa sit supra omnia Concilia, & quòd ea omnia ab authoritate Papæ dependeant.
. Florentinum.
uòd suprema sit eius potestas, adeoq; absoluta præcipiendi, quā habeat, vt vult: vt Franciscus
affirmat, ita vt Deus ra a habeat, quæcunq; faciat Papa, vt Sigismundo Loffredo placuit.
uòd Papa idem habeat Consistorium cum Deo, & tribunal cum Christo.
uòd possit mutare formam Sacramentorum. Archidiaconus.
uòd in fide errare non possit. Ioan. de turre cremata.
uòd Papæ tradita sit omnis potestas in cœlo & in terra, iuxta illud: Data est mihi omnis po-
Antoninus Florent. Vnde mandat angelis Paradysi, vt morientis in via, Romam versus religio-
sa, animam à purgatorio penitus absolutam, in Paradysi gloriam introducant. Clemens VI.
bulla de anno iubilæo.
Quòd sicut aurum excellit plumbum, sic dignitas Papæ excedat Imperialem: & sicut Sol dica-
ter omnium Planetarum & dominus: ita Papa sit pater omnium dignitatum. Et sicut Luna
t lumen à Sole, ita imperialis dignitas à Papa.
Quòd Papa sit pater vniuersalis omnium fidelium & omnium ouium Christi. Ioan. de turre
ta.
uòd sit quoddam Numen, quasi visibilem quendā Deum præ se ferens. Ludouicus Gomesius.
Quòd à Papa ne ad Deum quidem appellari possit. Quòd immutet rerum naturam, substan-
vnius rei applicando alij. Quòd possit aliquid de nihilo facere, de iniustitia iustitiam, corri-
iura & mutando. Quòd possit omnia facere, quæ Deus facit: & quòd non sit disputandum,
Papa omnia possit. Marianus Soccinus.
Quòd Papa sit Deus: vt Felinus affirmat: vel secundùm alios, quòd nec Deus, nec homo, nec
us sit.
Quòd ipsius potestas maior sit omni alia Creatura, & extendat se ad cœlestia, terrestria, & in-
ia.
Quòd vel D. Petri sedes Papam sanctum faciat, vt Papa Symmachus sanciuit: & contrarijs
viuens moribus nihilominùs verus sit Pontifex, vt Concil. Constantiense contra Ioannem
determinauit.
Quòd Papa possit contra Epistolas Pauli statuere: Carolus Ruinus: Quia maior Paulo: & Pe-
rin administratione: Antonius de Rosellis.
Quòd liceat ipsi nouos concedere articulos fidei, & conscientias sine verbo Dei astringere neces-
obtemperandi.
Quòd Papa sit Sponsus Ecclesiæ. Ioan. de Turr. Crem. & Papæ nullus par nisi Deus. Augustinus
us.

Deniq;

Denique adulatores Pontificij ſic Papam alicubi alloquuntur: Tu es ſacerdos magnu,
tifex ſummus: Tu princeps Epiſcoporum, & hæres Apoſtolorum: in primatu Abel: gubern
Arca Noë: Patriarchatu Abraham: ordine Melchiſedech: dignitate Aaron: authoritate M
iudicatu Samuel: zelo Elias: manſuetudine Dauid: poteſtate Petrus: vnctione Chriſtus.

Quid ampliùs Pontifex Romane? quare non Deum prorſus, vel ſaltem filium eius à
omnipotentis patris ſui detrudis, & tu pro tribunali ſedes ſolus?

Nos hæc omnia & ſingula, quæcunque modò de te ex tuis protulimus, turpiſsima &
dentiſsima mendacia eſſe dicimus, ab ipſo diabolo excogitata, ab Antichriſto, filio perditio
ſurpata, à Thraſonibus Antichriſtianis defenſa.

Heus tu Pontifex Romane, dic, vnde habes illam infinitam & immenſam poteſtatem
ſpondes, te Eccleſiæ nomine illam habere, cuius tu ſis caput vniuerſale. At proba nobis pri
eſſe Eccleſiæ caput, & Epiſcopum generalem: proba ſecundò, hanc eſſe germanam Eccleſiæ p
tem. Nos tibi dilucidè ex Scripturis ſacris, & teſtimonijs piæ & eruditæ vetuſtatis demonſ
mus, te falsò vtrumque aſſeuerare. Caput enim Eccleſiæ vniuerſale non es, quia ad Epheſ. 1.
ſtum caput Eccleſiæ datum eſſe legimus: Suſcitauit Chriſtum, inquit Apoſtolus, ex mortuis
Pontificem Romanum, quem ſedere fecit ad dexteram in cœleſtibus, & eum dedit caput ſu
mnia ipſi Eccleſiæ, quæ eſt corpus illius, complementum eius, qui omnia in omnibus adi
Chriſtus ipſe Matth. 28. apertè dicit, SIBI (non Pontifici Romano) datam omnem poteſtat
cœlo & in terra.

Itaque manifeſtam iniuriam filio Dei faciunt, quotquot Eccleſiæ caput aliud, quàm
ſtum quærunt. Aſcendit quidem Chriſtus in cœlum, ita tamen, vt nihilominùs omnibus d
ad conſummationem ſeculi nobiſcum ſit: receſsit à nobis, ita tamen, vt nihilominùs adſit no
orphanos ſeu capite gubernante & protegente deſtitutos nequaquam relinquat.

Sed videor mihi audire exceptionem Pontificiam, non agi de Chriſti honore & dignitat
ſalua & integra maneat, ſed tantùm de viſibili & miniſteriali capite, ac vicario Chriſti in
Atqui Chriſtum adhuc habere in terra poteſtatem, & cùm è terris migraret, abundè ſuæ pr
xiſſe Eccleſiæ, edocti ſumus: quandoquidem in altum aſcendens, dedit dona hominibus Eph
atque alios dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Euangeliſtas, alios Paſtores & doctores, a
ſtaurationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti, id eſt, Eccleſiæ.

Hæc miniſteria Deus ipſe in Eccleſia conſtituit, non Pontificem Romanum, quæ ſi (vt
Pontifex) ſufficere non arbitrabitur, næ ipſo ſapientior Deo fuerit. Scilicet quia Pontifex Ro
nus eſt, qui nec Deus nec homo ſit (vt aſſeclæ ipſius ridiculè affirmant) ſed medium inter vtrum
Accedit, quòd omnibus temporibus tales aliquos Eccleſiæ ſuæ Doctores præficit, quibus & co
Spiritum ſanctum, & præclara dona, ad Eccleſiæ gubernationem neceſſaria & ſufficientia, quæ
tifex in ſcrinio pectoris ſui, reliqua miſera monachorum turba, in infulis ſuis habere ſe, ſtultè
ſtimant.

Quid? anne Pontifex Romanus in vera Chriſti Eccleſia vniuerſale & miniſteriale caput e
quod reliquis Eccleſiæ membris non modò præemineret, ſed pro lubitu in illa dominaretur?
Chriſtus & Petrus diſertè hoc in concionibus ſuis vetuerint? Fallitur, & profectò fallitur, qui
hoc perſuaderi ſibi à Pontifice patitur. Ita namque Lucas cap. 22. Facta eſt contentio, inquit, i
Apoſtolos, quis eorum videretur eſſe maior: at reſpondit Ieſus: Reges Gentium dominantur, &
poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur; vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fi
cut minor: & qui princeps eſt, ſicut qui miniſtrat. Nam vter maior eſt: an qui miniſtrat, an qui
cumbit, nónne qui accumbit? At ego in medio veſtrûm ſum, vt qui miniſtrat, vos autem eſtis,
permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

Præterea, Apoſtolus Epheſ. 4. diſertè affirmat, omnes cuiuſcunq; conditionis in Eccleſia nu
rari inter corporis membra, & laborandum ipſis ad ædificationem corporis Chriſti. Ex quo mani
ſtum fit, nullum ex illis membris poſſe fieri caput, ſed ſoli Chriſto, in quo & per quem omnes pr
ciunt, quique ſolus eſt perfectus, dignitatem hanc eſſe relinquendam.

Quinetiam in Scripturis nuſquam legitur, quòd hic vel alius ex Apoſtolis ius in reliquos
primatum ſibi vſurpauerit, ſed ſumma inter omnes oſtenditur æqualitas. In Synodo Hieroſolyn
tana, Act. 15. Iacobus & Petrus, ceu pares, de oblatis negocijs diſſerunt. 1. Corinth. 3. pluribus v
bis docet Apoſtolus, non eſſe gloriandum in vllis hominibus, vel vlli Apoſtolo plus quàm alteri
buendum. Omnia, inquit, veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas.

Ad Galatas, ſe vel ſummis Apoſtolis, nominatim verò Iacobo, Cephæ & Ioanni, per om
parem eſſe, diſſerit: & addit, ſe, cùm Petrum Antiochiæ (etiam in adiaphoris) videret errante
obſtitiſſe in faciem, ac reprehendiſſe, qua parte reprehendi meruerat.

Petrus ipſe, 1. Epiſt. 5. ad gubernatores Eccleſiarum ſic loquitur: Presbyteros, qui inter vos ſu
obſecro, qui ſum & ipſe Presbyter, & teſtis afflictionum Chriſti, atque idem conſors gloriæ, quæ re
labitur: paſcite, quantum in vobis eſt, gregẽ Chriſti, curam illius agentes, non coactè, ſed volente
non turpiter affectantes lucrum, ſed propenſo animo: neque ceu dominium exercentes aduerſus c
ros, ſed ſic, vt ſitis exemplaria gregis. Et cùm apparuerit ille Paſtorum princeps, reportabitis imma
ceſsibilem gloriæ coronam: quo loco profectò diſertè Petrum vni Chriſto, quem *ἀρχιποιμένα* fac
ſupremum deferre honorem, ſimulque prohibere ſeriò videmus, ne quiſquam in Eccleſia dominiu
ſibi in populum Dei vendicet.

lis argumentis validiſsimis planeq; inuictis, niſi profligatam euerſamq; pontificiam autho-
 exiſtimarem, forem fortaſsis in recenſendis ſincerioris antiquitatis teſtimonijs aliquantò
: ſed ne veſtra beneuolentia abuti videar, breuitatis ratione habita, vnum & alterum pro-
ufficiet.
rigenes igitur Homil. 6. in Eſai. Qui ad Epiſcopatum vocatur, inquit, non ad principatum
r, ſed ad ſeruitutem totius Eccleſiæ. Si vis credere Scripturis, quia in Eccleſia ſeruus ſit o-
, qui præeſt: ſuadeat tibi ipſe Saluator & Dominus, qui talis tantusq; factus eſt in medio di-
rum, non quaſi diſcumbens, ſed quaſi miniſtrans.
yprianus in Synodo Carthaginenſi, referente Auguſtino de Baptiſmo lib. 3. cap. 3. Neq; enim
am noſtrûm, inquit, Epiſcopum ſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſe-
 neceſsitatẽ Collegas ſuos adigit. Idem ad Romanos Epiſcopos Cornelium, Stephanũ, Luciũ
us, ita cum ipſis agit in omnibus, vt, eos pares, non autem ſuperiores ab illo agnitos; prom-
m ſit intelligere.
ryſoſtomus Hom. 1. Epiſt. ad Titum pluribus verbis docet, Epiſcopatum non eſſe principa-
: ad Innocentium Epiſcopum Romanum ſcribens, nuſquam vniuerſalem Epiſcopum ipſum
t, ſed velut à patre conſilium & auxilium expetit.
Hieronymus ad Euagrium: vbicunq; fuerit Epiſcopus, inquit, ſiue Romæ, ſiue Eugubij, ſiue
ntinopoli, ſiue Rhegij, ſiue Alexandriæ, ſiue Thanis, eiuſdem meriti, eiuſdem eſt & ſacerdotij.
a diuitiarum, vel paupertatis humilitas, vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non fa-
um eſt illud Domitij Oratoris: cur ego te habeam vt principem, cùm tu me non habeas vt ſe-
n? Et addit, vnus Dominus, vnum templum, vnum ſit etiam miniſterium. Recordemur
, quid Apoſtolus Petrus præcipiat ſacerdotibus: Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem. Idem
am ad Titum enarrans prolixè demonſtrat, Epiſcopos ac Presbyteros eſſe eiuſdem & paris
 authoritatis.
Auguſtinus cum Hieronymo idem ſentit.
Gregorius I. eiuſdem Romanæ Eccleſiæ præſul, multis locis exponit, quantopere Pontifici Ro-
Vniuerſalis Epiſcopi appellatio fugienda ſit. Ex quo apparet, ſexcentis annis à Chriſto nato, in
imitiua Eccleſia, Epiſcopi vniuerſalis nomen nequaquã Pontifici Romano inpoſitum fuiſſe,
andem circiter annum Domini 610. Bonifacius III. ab Imperatore Phoca, qui Mau-
Imperatorem cum vxore & liberis interfecerat, impetrauit, vt omniũ Epiſcoporum Princeps
retur. Quod tamẽ ipſum ſequentibus temporibus adeò non placuit Eccleſiis Orientalibus, vt
an. 23. Pontifex Rom. à Græcis petijſſet obedientiam, quòd caput eſſet vniuerſalis Eccleſiæ,
iſti in terris Vicarius, rectè ipſi reſpondiſſe legantur: potentiam tuam ſummam erga ſubdi-
s firmiter credimus: ſuperbiam tuam ſummam tolerare non poſſumus: auaritiam tuam ſa-
on valemus: Diabolus tecum, quia Dominus nobiſcum.
t notum eſt reſponſum Philippi pulchri Regis Galliarũ, datum Bonifacio VIII. in hunc mo-
Philippus Dei gratia, Francorum Rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem mo-
ſiue nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus alicui nos non ſubeſſe: Eccleſiarum
bendarum collationem ad nos iure Regio pertinere, ſecus autem credentes, fatuos & de-
s reputamus.
erùm enimuerò obiiciunt Pontificij, Babylonicam meretricem excuſantes, plenariam illam
atem Romanis præſulibus iure diuino deberi propterea, quòd D. Petri Apoſtoli in ſede ſint ſuc-
s: ſuper hunc autem ædificatam eſſe Eccleſiam, dicente Chriſto: tu es Petrus, & ſuper hanc pe-
dificabo Eccleſiam meam: huic traditas eſſe claues regni cœlorum, & ligandi ac ſoluendi po-
m: huic terna vice dictum, paſce oues meas.
tqui, num D. Petrus Romæ vnquam fuerit, non immeritò dubitamus, cùm, contrà quàm do-
ontificij, ex D. Pauli epiſtolis, Actis Apoſtolorum, aliiſq; indubitatæ fidei hiſtorijs, certiſsimis
entis colligatur, ipſum nequaquam Romæ (quæ ex gentiliſmo ad fidem Ieſu Chriſti conuer-
erat Eccleſia) ſed Hieroſolymis potiùs vel alibi inter Iudæos verſatum eſſe: nimirum cùm hoc
n inter Petrum & Paulum non ſolùm initum, ſed mutuis etiam dexteris confirmatum lega-
t hic in gentes, ille verò in circumciſionem Apoſtolatu fungeretur.
Et ſi maximè concederemus (quod tamen nondum concedimus) Petrum aliquandiu Romæ
, inde tamen nondum efficeretur, tenuiſſe Petrum in reliquas Eccleſias primatum, cùm neque
ũm ipſi talem aſsignaſſe, nec ipſum in Epiſtolis ſuis eum vſurpaſſe legamus: quin contrà po-
oſtolos primatũ affectantes Chriſtum acriter reprehendiſſe, & Petrum ſemetipſum compre-
um appellaſſe, paulò antè planum fecimus. Nec D. Petri ſedes, vt ipſi nugantur, Papam ſanctũ
. Cathedra enim, vt rectè Chryſoſt. ſcribit, non facit ſacerdotem, nec locus ſanctificat hominẽ
ntrà potiùs Sacerdos cathedram facit, & homo locum ſanctificat. Nec etiam hæreditaria ſunt
olorum dona, ſed perſonalia, videlicet perſonam illorum non excedentia.
Inde non inſcitè Thomas Aquinas, Pontifici Romano, opes ſuas & pecuniarũ ſuarum aceruos
anti, ac dicenti: ecce Thoma, non poſſum cum D. Petro dicere, aurum & argentum non eſt
reſpondit: Ideò etiam (ſanctiſsime pater) non potes cum eodem dicere, ſurge & ambula.
Adhæc, quòd, ipſum Eccleſiæ columnam & petram eſſe, dicunt; ex malè intellecta Chriſti ad
onfeſsionem reſponſione: ex ipſius Petri verbis (qui proculdubio ſui ipſius optimus eſt inter-
quidò reſpondemus. Is diſertè in 1. Epiſt. c. 2. pronunciat, Chriſtum eſſe Petram; ſiquidem gu-

ſtaſtis, inquit, quòd benignus eſt Dominus, ad quem accedentes, qui lapis eſt viuus, ab ho
quidem reprobatus, apud Deum verò electus, ipſi quoq; veluti viui lapides ædificemini. An
modum D. Paulus 1. Cor. 10. aſſerit, Chriſtum eſſe Petram ſpiritualem, de qua Patres in
hauſerunt & biberunt potum ſpiritualem.

Itaq; Chriſti verba ad Petrum de petra, accipi oportet de ipſo Chriſto, quem Petrus c
fuerat Dei viuentis filium. Aſtipulatur nobis Auguſtinus, eadem verba enarrans Serm. 13.
Chriſtus petra, inquit, Petrus populus Chriſtianus. Petra enim principale nomen eſt: Ideò
petra, non petra à Petro, quando non à Chriſtiano Chriſtus, ſed à Chriſto Chriſtianus vocat
ergò, inquit, Petrus: & ſuper hanc petram, quam confeſſus es, ſuper hanc petram, quam cog
dicens: tu es Chriſtus, filius Dei viui; ædificabo Eccleſiam meam, id eſt, ſuper meipſum, fil
viui, ædificabo Eccleſiam meam: ſuper me ædificabo te, non me ſuper te. Simili modo Hiero
in comment. ad 7. Matth. caput, ſuper petram Chriſtum, ait, fundatam Eccleſiam, & ab ea p
iam Petrum ſortiri nomen.

Deniq; quod de clauibus, vni Petro conceſsis, obiiciunt, ex Auguſtino reſpondemus, t
Ioan. 118. Cùm omnes Apoſtoli eſſent interrogati, inquit, ſolus Petrus reſpondit: tu es Chriſtu
Dei viui. Et ei dicitur: tibi dabo claues regni cœlorum: tanquam ligandi atq; ſoluendi ſolu
perit poteſtatem, cùm & illud vnus pro omnibus dixerit, & hoc cum omnibus, tanquam per
gerens ipſius vnitatis, acceperit: ideò vnus pro omnibus, quia vnitas eſt in omnibus.

Nec etiam Petrus ſolus oues Chriſti pauit, nec ſolus ordinauit Epiſcopos, ſed reliqui Apo
mnes idem factitârunt. Ita non Petrus Timotheum & Titum ordinauit, ſed Paulus. Qui poſt
quoq; oppidatim presbyteros conſtituere voluit: imò quod amplius eſt, nec Petrus nec Paul
quiſquam Apoſtolorum alius ampliſsimas Antiochenam & Romanā Eccleſias, ſed horum di
plantaſſe leguntur. Ac, ſi inſpiciantur Apoſtolorum res geſtæ, ſi accuratè expendantur omnia
rum ſcripta, in his omnibus comperimus, omnes inter ſe fuiſſe pares, nec vllo modo Petrum ſ
tuliſſe aliis, nec alios ſuperiores agnouiſſe.

1591. *Gregor. 14. Pp. 236.*

PApa Romanus Sfondrato, dictus Greg. 14. confœderatis Gallis in auxilium miſit agnatum
Franciſcum Sfondrato, Ducem Montis Martiani creatū, cū 6000. Heluetiorū, & 1000. It
peditū, quibus iuncti erant equites mille, qui ex Italia ſimul venêre, ſeriùs tamē, quàm vt Ger
tranſitu prohibere poſſent. Deinde vnà miſſum eſt diploma datum 1. Martij, anno 1591. per
cium Pontificis Marcellum Landrianum, quo denuò Regem excommunicabat. Contra quod
mus Galliæ ſenatus edictum promulgauit, quo idem diploma, ſeditioſum, verbo Dei & SS. de
contrarium, Galliæ Eccleſiæ libertati aduerſum, ſcandali ac erroris plenum declarabatur.

Concluſum ergo eſt, vt id à carnifice laceraretur, & ante palatium exureretur. Præterea ſ
tū, ne quis id haberet vel legeret, ſub pœna criminis læſæ Maieſtatis, amiſsioneq; priuilegiorū. A
eundem Papam hoſtem Regni Galliæ: turbatorem pacis Chriſtianæ; & ſanctæ, Catholicæ, & A
ſtolicæ Romanæ Religionis; auxiliatorem & amicū coniuratorum, tam aduerſus præſentem
Henricum 4. quàm poſtremum Henricum 3. nefariè adeò interemtum. Quapropter in poſteru
mnibus Romam abire, quacunq; etiam de cauſa, interdixerunt. Poſtremò vbicunque dictus M
cellus, Pontificius legatus, viuus vel mortuus inueniretur, iuſtitiæ traderetur. Eadem, qua præ
ptū eſt, forma dictum diploma Pontificium in elata pyra & alibi exuſtum eſt. Imp. vt ſuprà, Ru

Idem. Gregorius XIV. ſingulis annis quater dat annos ducentos indulgentiarum, Roſari
vel Coronam, quam vocant, recitantibus; & remiſsionem peccatorum omnium, in mortis arti
apud ſe Roſarium & grana conſecrata habentibus, & nomen Ieſu pronunciantibus: vt ex diplo
te eius apparet, excuſo Romæ apud Paulum Bladum.

1592. *Antichriſtus triceps.*

EDidit hoc tempore Iohannes Prætorius Saxogallenſis libellum hoc titulo: in quo probare ni
tur; Papam, Alcoranum, & Caluinum, tricipitem Antichriſtum eſſe: vt apud eum.

1592. *Gregorius Iordanus.*

HIC Prophetias quaſdam edidit hoc tempore: ſed quia pleraſq; ex Abbate Ioachimo, & ali
quos multò perfectiores ſuprà habemus; deſumſit, eas relinquimus.

1592. *Nicodemus Turlupinus in Anti-Choppino.*

OMnes iſti Papæ moderni habent cor obduratum, & aures obturatas, & maximè quòd ipſi ſu
creaturæ Regis Hiſpaniæ, ſine quo Cardinales non audent ampliùs facere Papam: tantu

poſſunt

regales & ducati de Hispania, iuxta poë.am: *Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?* certo certius est, quòd vice-rex de Neapoli semper habet literas Regis Philippi domini sui, quas non aperit, antequàm audiat de morbo periculoso, vel de morte Papæ: & his reseratis git nomina eorum, quos dominus suus vellet creari in Papam: & sunt ad minus tres nominati iteris, quæ meritò dicuntur literæ spiritus sancti: quia spiritus sanctus in ijs mittitur ex Hispa- ; in Italiam, inclusus sub bono sigillo.

ed quia aliquæ nouitates possent intercidere, quatenus inter os & offam multa cadunt, & ne læ sint nimis vetustæ, solet Rex Philippus eas renouare de tribus mensibus in tres menses, & mum de mezanno in mezannum, atq; in ijs ad plenum voluntatem suam declarare; quæ est enè noua forma, & multùm differens ab antiquâ electione, quæ practicabatur olim in Eccle- ipiendo ab Apostolis, quando Mathiam in locum Iudæ per sortem elegerunt. Actorum 1. inuando per tempora primitiuæ Ecclesiæ vsq; ad decretum factum in Concilio Lateran. vbi m est, vt Papa eligatur ab omni clero, & populo; & ab Imperatore confirmetur, & quòd, o modo & viâ se intronisauerit, anathema apostaticus, non apostolicus reputetur, sine regressu estitutionis.

Et paulò pòst. Ista tamen electio moderna est prudenter adinuenta à consilio Hispanico; quia ctione noui Papæ oporteret semper expectare voluntatem præfati Regis Hispaniæ, sæpe alius aueniret (vt fortè iam factum est) propter longitudinem itineris, & magnam intercapedi- rræ & maris inter Romam & Hispaniam, licet non fit secundum antiquum modum: quia Hispaniæ volunt iam habere suum cambium pro tot Papis, qui facti sunt Auenione, in duo- ismatibus, ad deuotionem Regum Franciæ: vt patet per Platinam in vitis pontificum: quòd lti ex illis erant Gallici, non autem Hispanici, vel Italici.

Super quo non possunt tacere isti Olybrij, & dicunt se verificaturos, quòd domini Cardi- noderni sunt omnes periuri (dico de ijs, qui se immiscent electioni Papali) vt patet ex for- uramenti, quod faciunt, quando ingrediuntur ad conclaue, vt procedant ad electionem Papæ:

Ego N. Cardinalis, iuro & promitto omnipotenti Deo, Patri & Filio & Spiritui S. & B. Petro Apo- m principi, eum eligere in pontificem, quem credam Ecclesiæ vniuersali in spiritualibus & temporali- lem: nec illi vocem dare; quem verisimiliter sciuero, promissione, aut datione alicuius rei tempora- prece, per se vel per alium interpositâ, aut aliâs qualitercunq; directè vel indirectè pro se electionem tre, electoq; in pontificem non priùs obedientiam facere, quàm iuret iuxta formam decreti Concilij nsis: ita me Deus adiuuet, &c. Guimier. in gloß. Concord. cap. Sicut. §. Ego. de elect. gen. Concil. en vos estis ita impudens, quòd audetis affirmare in 30. pag. libri vestri, quòd Papa Grego- III. nuper defunctus fuit cœlitus designatus: in quo dicant, quòd vos estis peior, quàm o- hæretici, quia ipsi nunquam dixerunt, quòd Concilium Hispanicum esset cœlum.

ed per Deum, hæc non est magna nouitas apud vos ligatores, qui non recognoscitis alium n, quàm Papam: alium seruatorem, quàm Regem Hispaniæ: alium Spiritum sanctum, pistoletos Italicos, vel duplones & quadruplones Hispanicos. Or quando ista mirabilis eligendi Papæ discooperta fuit, & quòd apertè ille Gregorius intrauit in hanc Ligam cum Re- ispaniæ, & cum rebellibus Franciæ; & de facto, quòd misit Nepotem suum Sfondratum de emarciano cum exercitu in Franciam, & satis quàm plurimis alijs actibus iteratis declarauit tem Regis, & Coronæ Franciæ, & quòd isti Papæ sunt omnes ictiad eundem cuneum: tunc nenta & ordo Ecclesiasticus prædicta illa arresta, & declarationes fecerunt, quas in pulcrum um conuertistis, statim in fronte libri vestri.

Et profectò mirum est, quòd isti Catholicoregalistæ non fecerunt adhuc peius ad exemplum Angliæ Henrici VIII. & aliorum satis Regum, qui Papam, & iugum suum excusserunt: & tempore semper vixerunt in pace prædicti Hugonotti, alligantes lepidam historiam (& cre- est historia, quòd non est fabula) apud Appianum, de quodam paupere Agricolâ: qui con- s suum aratrum, sentiebat pediculos in suâ camisiâ, quam illicò despoliauit, & interfecit tan- quantum potuit: postmodum cùm reuerteret ad laborem, sensit iterum alios, qui illum ebant, & pro secundâ vice adhuc exuit camisiam, & occidit pediculos: sed tertiâ vice quan- dit, quòd hæc impediebat suum laborem, & quòd hæc erat vna perpetua molestia: tunc o exspoliauit suam camisiam, & eam coniecit in ignem.

Pari modo quia veraciter scio, quòd dominus Papa & Curia Rom. habent nimis ma- n interesse in conseruatione amicitiæ Coronæ Franciæ; aliâs quòd sua Sanctitas perdit pul- rem plumam de suo pileo, seu magis pretiosum rubinum de suâ triplici coronâ: mihi vide- cundum meum obtusum intellectum, quòd prælibata sua sanctitas & Reuerendissimi domini inales Italici deberent istam parabolam mentetenus edíscere, & semper sibi eam ante oculos

repræſentare: quia nihil eſt dulcius agno: ſed tamen ſi eſt moleſtatus, etiam commouetur &
iuxta mythologiam quæ eſt in fabulis Faërni:

Furor fit læſa ſæpiùs patientia.

Quin imò dominus Papa deberet cogitare, & ſe reminiſci, à quo, & vnde, & qu
bet talem poteſtatem? Si à Deo immediatè, quid ergò data eſt ſibi ad paſcendum greger
mini? prout eſt in Euangel. ternis vicibus repetitum: Paſce, Paſce, Paſce: non autem O
amazza, interfice: & dictum eſt Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Si ab homin
quod certè manifeſtiſsimum eſt, & meridie clarius ex omnibus hiſtorijs, quòd Carolus Mar
Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus Pius, & alij ſatis Imperatores & Reges Franciæ liberâru
pam à ſuis inimicis: dederunt ſibi territorium, quod vocatur B. Petri: conceſſerunt ſibi mult
& magna priuilegia, 63. diſt. ego Ludouicus.

Denique fecerunt ſibi plus honoris, quàm vlli alij reges & principes: & inſummâ,
runt ſibi omnem ferè poteſtatem, quam habet, tam temporalem quàm ſpiritualem: &
Choppinus ipſe reples tres, aut quatuor integras paginas libri tui, meritis & beneficijs R
Franciæ erga Papam: in quo tu nimis ſtultè facis, quatenus hoc facis contra te: & ita tu e
præuaricator, & proditor cauſæ tuæ. Nam ſi tu ipſe fatearis, quòd Reges Franciæ ſunt a
res tantorum benefactorum: profectò ſequitur, quòd non data eſt illis tanta poteſtas, vt eâ
lenter abutantur in donatores, prout aliquando fecerunt Bonifacius VIII. Benedictus XIII.
II. & alij ſatis Papæ Romani, de quo habemus ſingulare conſilium Baldi in c. olim. extr. d
ſcripto. quòd contra Papam, nedum inferiorem principem, ſuâ poteſtate abutentem, primò
dum eſt verbis, ſecundò herbis, tertiò lapidibus: & quòd, vbi non ſufficit virtutis ingenium
valet armorum præſidium.

Nam videmus, quòd, ſi alicui tribuitur plenum arbitrium: non poteſt propterea ex tali p
tudine poteſtatis contra rationem aliquid indiſcretè facere. Panorm. in cap. 1. de conſtitu
Card. flor. in tract. de vnio. Eccleſia. Vbi vehementer inſurgit contra iſtos blanditores, d
tes, Papam poſſe omnia: & dicit, eum poſſe, non quod libet, ſed quod licet: & quòd ex his f
dimentis infiniti ſurrexerunt errores. Et Gerſon in tract. de Eccleſ. Poteſt. dicit in term
Meminerit ſummus Pontifex, datam ſibi poteſtatem ſummam in Eccleſiâ, ad ædificationem,
ad deſtructionem: iuxta quod vnus Ambaſciator Franciæ ſemel dicebat domino Papæ
xto nuper defuncto, quòd reuera Papa poteſt omnia: id eſt, Papa poteſt facere bo
& malum.

Habet enim tantam authoritatem in Europâ, quòd poteſt, ſi eſt malus, eam replere be
flammis, & furoribus: & ſi eſt bonus (vt dicunt, quòd iſte futurus eſt, & propterea no
Clementis aſſumſit) quòd poteſt conciliare pacem & concordiam inter principes Chriſtian
poteſt caſtigare filium ſuum Philippum, propter nimiam ſuam ambitionem: poteſt redu
rebelles & ſeditioſos Franciæ regni ad obedientiam Regis ſui legitimi, atque naturalis: p
(tanquam pater omnium) oſtendere omnibus bonum exemplum pietatis, manſuetudinis
ſanctimoniæ; & per alios modos procedendo, quàm qui huc vſque practicati ſunt; p
non tantùm in regnis temporalibus, ſed etiam in Eccleſiâ Catholica, in regno ſpirituali D
Ieſu Chriſti ponere, firmare, ſtabilire: finaliter poteſt hoc præſtare, quod nemo prædeceſſo
ſuorum facere voluit, id eſt, reformare abuſus, tollere errores & ſuperſtitiones ex Eccleſiâ, &
nere finem huic importuno & diabolico ſchiſmati, quod iam turbauit & afflixit Chriſtianita
per amplius ſeptuaginta vel octoginta annos.

Sed reuertendo ad propoſitum de iſtâ plenitudine poteſtatis, de quâ Card. flor. dic
quòd tanti nati ſunt errores; volo tibi enumerare pulcram hiſtoriam: quæ tamen eſt ſatis v
garis, quæ accidit eo tempore, quando Papæ habebant ſedem ſuam Auinione, & erant om
ferè Gallici (nam fuerunt tres Vaſcones, & quatuor Lemouicenſes, creati in Papas, qui reg
runt ordine) de Lemouicenſibus, qui cùm audirent, quòd Papa erat vicarius Dei, imò qu
ipſemet erat Deus (vt patet per Canoniſtas) & quòd, ſicut tu dicis, ipſe habebat poteſtatem in c
lo, & in terrâ, ſperantes, ſe reperturos gratiam in oculis domini Papæ, quia erat ipſorum comp
triota; miſerunt ſibi legationem, ad demonſtrandam paupertatem patriæ ſuæ Limoſinæ,
quâ ferè nihil creſcit præter rapas, & caſtaneas, & parùm bladi pro diebus Dominicis; quaten
ærentâ paupertate prælibata, ſua ſanctitas vellet fructificare patriam ſuam, & ſibi concedere,
bis in anno facerent meſſem!

Dominus Papa, audita legatione, rem ad conſilium retulit, & poſt longam & matura
deliberationem, conceſsit eis petitionem ſuam, ſub eâ tamen conditione, vt in poſterum non a
plius XII. ſed XXIIII. menſes computarent in anno: de quo boni Limoſini exhilarati, in patria
ſuam feſtinantes reuerſi ſunt: & credo, quòd adhuc gaudent iſto ſuo priuilegio: prout ritè & rect
Imp. 120. Rud. 2. Pp. 237. Clemente. 8.

Ordines

Ordines Belgici

OC tempore Hollandi nummos cuderunt, in quorum priori latere ancilla, Hollandiam re- præsentans, dormiens in feptis fuis recubabat; apertâ & clancularia vi ac infidijs infeftata, cum ptione: PAX PATET INSIDIIS. In altero latere Hollandiæ repræfentatrix puella, fe- intra fepta fua, bonis præfidijs cuftodita muniebatur, cum infcriptione: TVTA SALVS L L O. Imp. 120. Rud. 2. Pp. 237. Clem. 8. 1592.

Eodem anno Geldri, Hollandi, Seelandi, Frifij, Oberiffelani & Vtrechtani, numifmata cude- quibus ab vnâ parte infculptæ erant duæ manus inuicem connexæ, adiunctis fex telis firmiter unatis, hac infcriptione latinâ; DEO IVVANTE: ab alterâ parte columna vnica, magno (cui nomen Religio) infiftens, & eidem fuper impofitus erat pileus, libertatis fignum. Colu- hæc à manibus fex virorum (qui fex illas prouincias vnitas, videlicet Geldriam, Hollandiam, ndiam, Frifiam, Tranfifulanam, & Vltraiectenfem ditiones fignabant) tenebatur: additis his s: HAC NITIMVR, HANC TVEMVR: quafi dicere vellent, vnanimes ac concordes gioni innixi, libertatem conferuamus. Imp. & Pp. vt fuprà.

Matthæus Sutliuius.

1592.

Cripfit librum de Catholica, Orthodoxa, & vera Chrifti Ecclefia: & è contra, qualiter pfeudo- ecclefia Romana miferos mortales iam multos per annos ludificârit. Affirmat, omnia mala, in Europa longo tempore euenerunt, ab vno fonte pontificiæ malitiæ profecta, fufcepta, & per- effe: maioremq; , ni Deus auertat, tempeftatem aut iam adeffe, aut faltem impendere: vt non Pontifices, quàm carnifices dici mereantur. Cætera Imperia aut iure, aut armis conftituta effe: tificiam verò poteftatem, ex omnium generum rapinis conflatam, & auctam fraudulentia & idia ftare: vt ibi. Imp. 120. Rud. 2. Pp. 237. Clem. 8.

Idem. Nulla funt apud nos publica Lupanaria: hæc Rom. religionis funt ornamenta: mores Tylienfes & cinædicos deteftamur: ifti diligenter colunt. Apud nos magiftratus abominanda

ista flagitia maximis supplicijs coërcent: quæ isti aut non curant, aut vna dispensatiuncula nant, imò ex lupanaribus & vsuris sub nomine montium pietatis magna vectigalia habent apud nos licet aliena rapere, nec in alienas possessiones inuadere; hoc non tantùm apud iste sed summo honori est: maximè enim laudantur, qui pontificis hostes vlciscuntur, eorum latissimè igne & ferro vastant, nec vllo alio iure Hispanus regnum Nauarreum, aut Siculum det, nec præter pontificis donationem vllum in Indijs ius prætendit.

Nullos nos sicarios ad hostes nostros trucidandos emittimus, nec conducimus, nec prob hæc omnia pontificiorum aut propria sunt, aut cum barbaris & sæuissimis tyrannis com veneficia diligenter inuestigamus: maleficij huius conuictos supplicio afficimus; isti venef annem Nauarræum, principem Condensem, Saxonem, & Landgrauium, multosq; nuper & bonos viros: imò & se inuicem tollere solent: non solemus nos indemnatos trucidare, ne famulos innocentes patrum apud nos noxiorum extendimus pœnam, isti hostes non iudic latrocinio tollunt, vnaque infantules & senes, virosque inermes aquè, ac armatos, imò in trucidant, frustatimq; more barbaro conscindunt.

Fidem nos datam seruandam docemus, isti perfidiam docent: nos fidem sanctissim mus; illi turpissimè violant. Nam, præterquàm suis nulli (imò vix suis) fidem seruant: seruassent, Philippo Hispano patriam perduelles Galli prodidissent, sicut sæpius promiserant sauerant: non agimus nostram causam mendaciis, nec nitimur calumniis aut conuitiis: is mnes passim debacchari solent, eæq; artes & maximæ vulgatæ & quæstuosæ apud istos esse nihil apud istos blasphemijs familiarius; apud nos nihil odiosius: nusquam plura, quàm istos reperiuntur auaritiæ, & Persici fastus exempla; apud nos nihil huiusmodi.

Nolo reliqua persequi, hoc tantùm dixisse sufficiat; Romam, vt olim superstitionis, sic sceleris & flagitij esse epitomen, omniumq; malorum sentinam: cuius vrbis si quæ apud nos lis esset; non negarem, illam dignissimam esse, quæ cum vrbe Rom. Sodomorum instar, in conflagraret. Libertinorum & Anabaptistarum spurcitiem animo auersamur: isti licet verbo lent se odisse, vitâ tamen Sybaritarum & Libertinorum referunt mores.

Idem. Nec, si plura impuritatum & portentosarum libidinum, propter quas maximâ pridem infamiâ Pontifices laborârunt, exempla proferre liberet, vnquam deesset orat... lexandri sexti Guicciardinus, qui & ipse Romanæ erat Ecclesiæ Cardinalis, testatur fuisse im simos: Lucretiam enim filiam magis amauit, quàm decuit patrem: pluresq; habuit ille ex sis meretricibus spurios, quos ille vt filios publicè habuit, & agnouit: licet alij Pontifices, vt rent infamiam, spurios suos nepotes appellârint. Huius filius Cæsar Borgia, patri in amore rinalis erat: vterq; omnium iudicio, propter libidines nefandissimas & turpitudines, infames hic sororis occidit maritum, quò liberiùs sorore potiretur.

Calixtus tertius spurium habuit Petrum Borgiam: & stolidus ille Innocentius o Franciscottum Cibium, & filiam, liberorum ille gregibus se testatus est esse patrem. Iuliu cundus ex vagis suis libidinibus vnam tantùm habuit filiam notham, nomine Fœlicem, dam nempe & fœlicem meretricem. Leo decimus quia cæculus erat, sororem suam M lenam ab alia distinguere non potuit: huic ille quæstum indulgentiarum pro incestu mium persoluit: erat illa, vt fertur, timidiuscula, & propterea cum fratre cubitauit; ti cubare sola.

Omnes autem reliquos superauit verpus ille Priapus Iulius tertius: iste enim suos amores eò parùm celauit, vt puerum sibi amatum Cardinalitio galero ornârit. Innocentium de m appellabant Itali: Romani sibilis prætereuntem excipiebant: famosus enim erat. Paulus ex liere quadam Anconitana, quam periurijs suis decepit, genuit sibi similimum filium Pe Luisium.

Nec sanè honori duxisset Clemens 7. si à priscis patrum moribus degenerasset: ipse sp genuit spurios; ita alios enim nati erant eius plerique maiores. Henrico 8. facultatem con sit, vt cum consanguinea infœcunda, cum affini in primo gradu contraheret matrimonium, etia cum alio antea illa contractum matrimonij inijsset. Sunt enim & nequam, & magistri nequitia

Sed quid ego plures commemorem, cùm plerique Rom. pontifices in amoribus libe versari soleant, adeoque non turpis videatur incestus, vt facilè dispensent? Duxit Ferdinan amitam suam ex dispensatione Alexandri sexti. Philippus Hispanus, ex dispensatione pont cis, neptem nunc in matrimonio habet. Tertius Martinus autem Papa dispensauit cum eo, duxit in vxorem germanam suam sororem. Ex Iulij secundi dispensatione contendunt po tificij, legitimas fuisse Henrici octaui cum fratris vxore nuptias.

abent igitur pontificij causas grauissimas, cur alijs incestum obiiciant. Quanto enim com- est crimen, tantò minùs graue videtur: eadem de causa etiam adulteria alijs obiiciunt; xiguá habent illi matrimonij legitimi rationem, vtpote cùm vulgò adulterium committant, teria inter minora crimina numerentur.

ræterea facilè separant illi matrimonia; cum Carolo Magno dispensauit pontifex Roma- repudiata Desiderij filia, aliam duceret vxorem. Eandem facultatem concessit Alexan- us Ludouico duodecimo Gallorum regi: minus enim peccatum est, vt disiungantur, quod fecit Cæsar Borgia, vt interficiat quis maritum, vt vxore eiusdem potiatur, vel vt v- ingulet, vt ad alias conuolet nuptias.

æc ex historijs constant fide dignis, & ab iis narrantur, quorum maximè intererat, talem dinem celatam esse. Huiusmodi testimonia cur non proferunt contra Henricum octa- cur inquam tacent? sciunt illi, ideò illum repudiasse Catharinam, quòd incestas horreret ctiones: huiusmodi autem apud istos copulæ peccata non habentur: lupanaria enim pu- robantur, scortatioque istis pro ludo est, & ioco: apage igitur istos non nauci homines, opriorum vulnerum abiecta cura, alienæ innocentiæ turpitudinis notam inurere co- t.

Idem. Papa Romanus Galliarum Regi Carolo Nono hoc dedit consilij: quò possent è tolli Hugenotti: scilicet, vt connubio iungeret sororem suam Principi Nauarræo, & ad s inuitaret hospites omnes Hugenottos, quoq; posset illos in nassam pertrahere, publi- onductum sub fide Regia illis polliceretur saluum. Quòd si verò eos in sua habeat ditione, s interficeret: hæreticis enim non esse seruandam fidem. Se verò (Papam) ipsum ab hoc absoluturum, & omnium peccatorum plenariam remissionem ipsi indulturum, & certum am, quòd hoc facto sempiternum consecuturus esset præmium, & angelis in cœlo san- e Dei æqualis futurus.

Carolus igitur sororis nuptias, ad quas sub Regia fide hospites inuitauerat, ingenti cæde it, cùm tot homines innocentes, inopinantes & inermes, qui se regio promisso tutos abantur, miserè interficeret. Quod factum adeò Pontifex approbauit, vt in aula sua illud ibus tabulis depictum, spectandum omnibus proposuerit. Imò ex consilio legati sui, hoc & susceptum & perfectum, & ex primo eius rei nuncio vniuersa Roma in lætitiam effusa est. mirum non est, cùm nec suis quidem fidem seruet. Imperatores enim Græcos primùm, e verò & Germanos, quorum opera ille electus fuerat, perfidia sua ex Italia pepulerunt: pos- nim fidem datam violare, & pacta ac conuenta rescindere.

Recitat deinceps hic Sutliuius exempla plurima, quibus fidem datam turpiter violauerunt fices: & id eis conuenire & licere refert.

Idem. Quidam Decanus Ecclesiæ Moguntinæ vixit temporibus Imperatoris Caroli quarti, e peregrinatione terræ sanctæ reuersus, cogitans de Ecclesiæ insigni labe, istas effudit quere- Magistratus (inquit) omnes Ecclesiæ, & vniuersi optimates dormiunt, graui lethargia si: modò ipsi salui euadant, cæteris pereuntibus, nihili pendunt, ac flocci faciant. Et pa- st: cui monstro huiusmodi prælati, aut principes comparandi sint, hinc aduerti potest; rum quòd rector nauis in medio maris dormiens, & quasi sopitus gubernator, amisso cla- ter tempestates iactatur.

Quemadmodum (inquit ille) custos ciuitatis carens gladio, canis non valens latrare, spe- or absque buccina: sic pastor, & idolum, quidcunque perfunctoriè agens. Dicit præterea, subitanea ruina defecisse Ecclesiam, sed per incuriam præsidentium, & prælatorum paula- virtutibus & exercitijs primis decedentibus, & per hoc sensim vitijs crescentibus, tam mi- ili concidisse casu. Sordes, litigia, & omnia genera vitiorum, quæ in Ecclesia regnabant, quitur.

Cumque multa complexus esset, ita concludit. Recessit lex à sacerdotibus, à principibus iu- , consilium à senioribus, à populo fides, amor à parentibus, à subditis reuerentia, charitas latis, religio à Monachis, à iuuenibus honestas, à clericis disciplina, à Magistris doctrina, ium à scholaribus, à iudicibus æquitas, à ciuibus concordia, timor à seruitoribus, à rusticis munitas, veritas à mercatoribus: à nobilibus virtus, castitas à virginibus, à viduis humilitas, dio à coniugatis, à pauperibus patientia. O tempora, ô mores: tempora turbatissima, tempora natissima: mores reprobi, mores perditi, & clerici & populi.

Idem. Quæ aduersus alios nunc parantur arma, eadem, si alios subiugare poterunt, aduer- vos etiam distringentur, si nihil aliud cauere volueritis: at cauete venena & sicarios, similes nachorum istorum, qui perniciem optimo cuique machinantur, tuque etiam Philippe ca- Nam licet senectus te ferè extra aleam periculi constituerit, magnaque pontifices Roman. umstantia pericula, nunc ne quid in te, tuosque moliantur, deterreant: magnum tamen posteris impendet periculum, ne aut regnum Neapolitanum, aut ducatum Mediolanen- amittant.

Prouincias enim istas ne nunc quidem secundis pontificibus ipse tenes: sin aduersi ver inceperint te mortuo, cogita, quàm facile istis erit, qui transferendi regna sibi ius pos hæc tua regna à tuis posteris, aut ad alios transferre, aut sibi tanquam dominis le vendicare.

Idem. Quem enim nisi planè scurram & sycophantam non puderet, nostram religio diabolo profectam dicere? at, inquit ille, Lutherus & Zuuinglius apertè fatentur, se habuisse nam suam à Diabolo: at huius, quod iste illos confessos esse, idq; apertè, dicit; nos nullum mus vestigium, aut indicium; nec dicit quidem Rosseus aliquod eius argumentum, nec l sanè leg ite videtur, vnde leues quidam scurræ huius calumniæ materiam desumserunt. nim scriptus Germanicè, quam ille linguam non intelligit; etiam malè testibus istis, q narrant, conuenit.

Profert Rosseus librum Lutheri Latinè scriptum, è tomo septimo librorum eius VVitten excusorum: Vlenbergius tomum sextum citat, verbaque in Germanico libro Ienæ excuso co confirmat, è quibus vnum vos videtis mentitum esse: nos vtrosq; mentitos esse, non dubit. Nam quòd cum Luthero diabolum collocutum narrant, primum est mendacium: nam p mnum tantùm sibi, diabolum secum colloqui visum (vt est in libro) dicit. Pungebat enim L rum conscientiæ stimulus, quòd tot annos missas dixisset, diaboloque ea in re operam stitisset.

Secundum autem est mendacium, quod, de vniuersa religione diabolum cum Luth gisse, asserunt, (nam tantùm de missa agere visus est:) tertium autem est, quòd fing an herum à diabolo didicisse, missam rem esse malam: (nec enim quicquam didicisse se per som narrat) contrà enim Lutherus dicit, sibi, qui multò antè, missam rem esse pessimam, sciret bolum visum esse obijcere, quòd tot annos rei malæ operam dedisset, vt vel bonam esse m fateretur; vel in desperationem abduceret, quòd ex re pessima tam diu vitam sustentasset.

Quartum est mendacium, quòd Lutherum diabolo cessisse memorant, nam contrariu narratione constat: fortiter nempe illum diabolo restitisse, qui illum ad missæ antiquum vsu trahere, aut saltem in desperationem abducere conatus est.

Sed quid ego reliqua mendacia ponam, cùm præter mendacia nihil habeant, quod dic exploratissimum certè est, eos à diabolo didicisse: est enim ipse & mendacij pater, & me spiritus in ore hominum mendacium. Lutherus autem nihil aliud peccauit, quam quòd, vt h Germanus, & non ita pridem monachus, qui has de diabolorum apparitionibus monasticas f las è mente adhuc non eiecerat, somnium narrat crasso filo, & monachis familiari.

Quare si nullum aliud habeant huius calumniæ fundamentum præter somnium, quod etiam malè detorquent: nihil est, quod aut Rosseus narret, aut pingat Versteganus diabol Lutherum aliquid docentem: nam præter monachos pauci nunc per mundum oberrant di visibiles. Ideò pinxit Versteganus diabolum fraterculi habitu, & resti succinctum, tanquam lum aliquem Franciscanum. Non meminerat ille Iesuitarum, nam si meminisset, proculdubio liatum pinxisset; isti enim maximè strenui sunt Diaboli ministri.

Mirum autem profectò non est (vt sentit quidam doctus in hac re de Luthero) eum tam g ter fuisse afflictum à Satana, propter tot missarum celebratarum flagitia: cùm enim Luth Dei gratia viderit, quanta Idololatriâ & se polluerit, & Deum offenderit: conscientia angi pit, & dolore carpi: igitur ἐπιχαιρέκακος humanarum miseriarum ille, pluribus telis eum & gustijs fatigare cupiens, Idololatriæ Missarum iniquitatem pluribus amplificauit, eique exp brauit: recensitis enim omnibus humanæ imbecillitatis deliquijs, maius peccatum illo inue non poterat ipse, quo turbatum Spiritum adoriretur. Igitur quod omnium arripere potuit ximum, atrocissimum, & abominabile; ei ob oculos statuit, quò magis ipsius conscientiam rire, & ad desperationem adigere posset.

Vt enim moris est Diaboli; primùm blandè, & suauiter, ac speciosè insinuat (quod testa applausus, quo Missæ idolum fuit exceptum è gremio Sathanæ à circumuenta his dolis Eccle impietatem peccatori; verùm vbi in retia collapsum videt, crudelissimè ei insultat, & omni ine consurgit nisu, quò æternæ salutis Deiq; ipsum gratia defraudet.

Idem. Multa veteres de Antichristo, licet (vt de re futura) obscurè, tamen ita commodè quuti sunt, vt nisi ad Rom. Pontificem, ad nullum rectè detorqueri posse videantur. Irenæ nomen eius Λατεῖνος futurum fore, retur. In Latio autem Pontifices isti dominantur. Huic suf gatur & Sibylla de temporibus vltimis loquens: venturum enim dicit Regem, alba infula signem, qui à ponto nomen ductum habebit, qui magnas opes coaceruabit, qui omnes error fontes, & arcana magica aperiet: & eius interitum & regnum describit, prope Tyberis ripas.

Præter Pontifices, quis habet nomen à Ponto? Quis alius est alba infula insignis? Quis t latè in mundo imperauit? Quis inquinatiores habet aut pedes, aut manus? & quis pedes, præ illos, maximi muneris loco protendit osculandos? Quis plures in Christianam religionem in xit errores? Quis arte Magica & diabolica maiora effecit miracula? Deniq; si hos exceperis, nul per multos annos iuxta Tyberis ripas princeps Imperij sedem habuit, nec alterius cuiusquam lug bres iuxta Tyberim auditæ sunt querelæ.

Quamuis

quamuis sit Apostata & latro, tamen quasi Deus esset, ita se coli vult, teste Irenæo. Iubebit) seipsum pro Deo coli, & in templo collocari, non Hierosolymitano, sed in Ecclesia : lo Dei (inquit Hieronymus) sedebit, vel Hierosolymis, vt quidam putant, vel in Ec- vt veriùs arbitramur. Antichristus se & suos cupiet videri Templum spirituale Dei, & ve- risti ecclesiam, vt ait Augustinus. Chrysostomus, Hierosolymæ non, sed in ecclesia Christi istum sessurum, dicit.

uis autem templum Dei occupauit, & se pro Deo colendum, præter pontifices Romanos, superiores annos ostentauit? Templum illi Christi inuaserunt, sibique diuinos honores unt. Illi enim, se pro Christo in terris Ecclesiam regere, profitentur, & coram illis quòcunq; it, cuncti procidunt, tanquam numina aliqua adoraturi. Babylonem Hieronymus Romam itatur. Quis igitur dubitet, quæ de Babylonis euersione Iohannes Apoc. 18. vaticinatur, ad rium in vrbe Roma regnum pertinere?

Gregorius non dubitat, eum, qui se vniuersalem Episcopum dixerit, Antichristi præcursorem Certum est igitur, Antichristum, qui illo tempore instabat, iam venisse : cùm ante multos niuersalis Episcopi nomen, à Gregorio & Synodo quadam Carthaginensi damnatum, Pon- omanus sibi vendicârit. Dicit præterea Gregorius, Antichristum Iudaicas ceremonias reuo- n, cui suffragatur etiam Sedulius. Hoc autem Antichristi opus iampridem absoluerant ces Romani.

ernardus ex turpi quæstu, quo Ecclesiam vndiq; fœdatam conspexit, argumentatur, fore, vt ntichristus reuelaretur. Cùm igitur in infinitum excreuerit illa turpitudo, multaq; alia sce- ntificiam sedem deformârint, proculdubio nunc Antichristus potentiam suam & regnum uit. Synodus VVormatiensis & Brixiana, contra Gregorium septimum habita, eum christum auersata est. Nec ab eo tempore vnquam de Antichristo destitêre conciona- qui.

ed quid alia conquiram aduersus istos testimonia, cùm ipsos pontifices propria conscien- fet & conuincat, se Antichristos esse? Nam nisi ipsos conscientia argueret, quæ causa est, llas de Antichristo conciones, aut sermones ferre possint? Profectus est Româ Paschalis se- , vel vt alij dicunt, Sixtus quartus Florentiam, vt Episcopo cuidam ibi de Antichristo nanti, silentium imponeret. Cùm Sauonarola ne interdicto quidem Papali deterreri et, quò minùs de Antichristo loqueretur, flammis vstulatus silere edoctus fuit. Eo no- Ioachimi cuiusdam reuelationes supprimunt. Antichristi enim nomine suum regnum ari, sentiunt.

Quare si nobis non credit Bellarminus, pontificem Romanum esse Antichristum : at saltem Pontificibus suis, qui nihil magis metuunt, quàm concionatorum suorum de Antichristo dentium liberas voces.

Quæ, tantùm à Romanis pontificibus depellendæ inuidiæ causa, disputat ille, leuiora sunt, vt vim argumentationum nostrarum sustinere possint. Dicit, Antichristum vnum tantùm em fore, eumque ex tribu Dan nasciturum : nondum autem venisse: sed cùm tandem vene- nochum & Eliam occisurum esse : & postquàm aliquot menses Hierolymis regnârit, inter- iri.

Ridicula pleraq; & falsa. Partim enim authoritate scripturæ, partim rei euidentia & patrum tia, hæc omnia conuicta sunt. Scripturæ sacræ affirmant, multos futuros Antichristos, licet r summam eorundem contra Christum conspirationem, vnus illi omnes dicantur Anti- s. Audistis (inquit Ioannes) quòd Antichristus veniet, & nunc Antichristi multi facti sunt. æterea Christus; Multos in nomine suo venturos esse, dicentes, se Christos esse. Nec obstat, postolus Antichristum hominem peccati, & filium perditionis vocet : nec quòd sub bestiæ is agno similis, & loquentis vt draco, aut sub meretricis vnius nomine Antichristus adûbretur. Nihil enim frequentius in sacris literis, quàm vt sub singulari numero plures eiusdem speci- ehendantur. Plures fuerunt Imperatores Romani : omnes tamen sub nomine vnius pardi antur. Similiter per Danielis singulas bestias singula intelliguntur regna. Hæ quatuor bestiæ it Propheta) 4. regna sunt. Similiter per vnam illam fœminam, quæ fugit in desertum, o- particulares designantur Ecclesiæ. Sub vno, qui in prælium exijt, Apocalipseos 6. multi de- tur, qui in eodem militiæ genere militant. Nec adeò cessarunt artes Satanæ eiusq; potentia, um tantùm habeat hominem perditum.

Præterea dicit Apostolus, apostasiam futuram, & mysterium tunc temporis operari cœpisse : ichristum omnibus impijs patres pro capite futurum dicunt, quæ ad vnum tempus & vnum nem pertinere non possunt. Atq; vt sit aliquis vnus in hoc numero, propter impietatem sin- s, nihil tamen hoc impedit, quò minùs pontifices Rom. sint Antichristi. Antichristos (inquit. us) plures esse, cognouimus. Quisquis enim Christum, qualis ab Apostolo est prædicatus, ne- Antichristus est.

Vtcunq; igitur, vnum aliquem singularem fore Antichristum, sentiant patres : Pontifices tamē quotquot Christum vnicam iustitiam nostram, prout ab Apostolis prædicatus est, non agno- constat esse Antichristos. Misera igitur hæc est Bellarmini pro suo pontifice excogitata de- , cùm nec quod affirmat probet, nec probatum iuuet.

Idem.

Idem. Multæ in legendis feruntur prophetiæ, de vberi prouentu caulium: aut de dona
monasterijs suis à nonnullis donata iri, monachi distenti somniârant; & huiusmodi suor
nasteriorum commodis aut incommodis: vatesq; apud istos ille habetur optimus, qui d
ventus sui, & commodis fratrum optimè vaticinari potuit. Sed multum interest inter
phetas, & istos pseudoprophetas: illi enim de Christo eiusq; regno, de regnis etiam, & po
Ecclesia, rebusque maximis, spiritu sancto prædití, multa prauiderunt & prædixerunt, i
culina, & ollis, & scutris, multisq; huiusmodi nugis, licet nihil prævideant, prædicant ta

Dicit Posseuinus cum alijs, apud Anglos mulierem summum esse Pontificem: at om
tunt, hoc summum esse mendacium: neque enim mulieres apud nos, aut verbum tractant
cramenta, aut munere aliquo ecclesiastici ministerij funguntur: nec illa, in quam ista t
guntur, aliquid in se suscepit, quod non iure regio sibi conueniat: Reges enim tabularum
rum custodes sunt, & leges suis præscribunt, & supremo iure ius dicunt: &, vt cuncta fiant i
siâ decenter, præcipuam curam gerunt: nec aliquid Elizabetha suscepit, quod non Mariæ
quam summè laudant Pontificij, ante ipsam competebat. Romæ autem mulier quædam ol
tantùm summus erat Pontifex, sed etiam summa meretrix: publicè enim peperit, publiceq
sterio functa est.

Idem. Alexander 6. duos alios habuit quæstus modos, insigniter nefarios, & impios.
morientiũ inuasit bona, hæres non nominatus; quosq; ipse veneficio sustulerat, eorũ bona d
Opulentissimum (inquit Onuphrius) quemq; in aula sacerdotem, & in his aliquot Cardin
teris ditiores, veneno tollendos constituit, vt eorum opibus in fiscum redactis potitus, profu
largiretur. Præterea ex Maranis, & Iudæis magnum tributum collegit. Quem modum quasi
steriores etiã retinent Pontifices. Iudæos enim Christi professos hostes Romæ alunt, eosq; pri
augent. Desinite igitur mirari, cur Christianos ferre non possint pontifices, cùm fœdera cum
sti hostibus ferire soleant.

Ex meretricibus & vsuris quanta vectigalia habeant; iã antea diximus: vetus est enim q
genus: hoc posttemum à Iudæis didicerunt; illud prius à Carpocratianis habent: hoc tame
illis turpiores, quòd, vt in rebus sua opinione licitis, nullum exegerint illi pro turpitudine ista
isti ex oblationibus meretricijs in sanctuarium Rom. illatis ditescant. Præterea tanta arte Ca
pontificij pleriq; conditi sunt, vt instar hamorũ quicquid adhæserit statim capiant. Sanctione
tificiæ (inquit Budæus) non moribus regendis vsui sunt, sed propemodum dixerim, argentari
endæ autoritatem videntur accommodare.

Idem. Iactitant Iesuitæ de Iaponia, India, & nouis insulis conuersis, & ampliato Romani
sed cùm considerauerint, altera parte Angliam, Scotiam, Hiberniam, Daniam, Norvegiam, Sax
Pomeraniam, Germaniam, Galliam, Belgium, Poloniam, defecisse, & inde nihil ampliùs in ill
ærarium inferri vt olim, auri & argenti, imò potiùs araneorum quàm nummorum plenum es
mercatũ fraudesq; indulgentiarũ planè detectas, parũ de Regni illorũ ampliatione gloriari po

Idem. Nostros non legitimè ordinatos, dicit: sed qualiter quæso Ioannem 12. putas suos
nasse, qui hoc in stabulo equorum fecisse dicitur: secundum Luitprandum, & alios. Vbi non
infulatos, sed loco eorum cum strigilibus equisones.

Idem. Constat, Clementem 7. hastâ propositâ in foro tres Cardinalitios galeros venales
se, plurimum offerentibus, pro auro bono & præsentario.

Ibidem. Cùm canones Spurios à sacerdotio arceant; Clemens 7. subornatis testibus peri
se legitimo natum matrimonio probauit: Romana enim Ecclesia fons est perfidiæ, & schola peri
fidemq; vitiosâ nuce viliorem habet. Petrarcha.

Idem, Sic enim ipsorum Palingenius:

Vt meritò (inquit ille) *poßit mundus spelunca latronum*
Dicier: en, Reges, sub honesto nomine, necnon
Pontifices spoliant populos: en depeculantur
Certatim ciues, laniantes viscera matrum.
Quid tot stupra loquar, sunt cuncta libidine plena:
Et paßim prostant, & clàm fodiuntur ephœbi.
Quis non mœchatur? mystæ, vafriq; cuculli:
Quos castos decet esse, palàm cum pellicibus, vel
Furtim cum pueris, matronis, virginibusq;,
Nocte dieq; subant.

Idem. Tot ego illi ex Pontificibus Romanis, & Cardinalibus, & Pseudoepiscopis, & sacrificu
& probrosis monachis, ex varijs annalium monumentis proferam pædicones, priapos, venereos
potulos, ganeones, & puerorum & viduarum corruptores, vt oculos sibi erui optaturus sit, ne t
turpem sociorum suorum cateruam conspiciat: omnesq; facilè agnoscant, illos non tam Ecclesia
quàm Sodomorum cloacam esse.

Idem. Neq; enim aliud pleriq; Pontifices hos 600. annos fecerunt, nisi vt lustris & luxui opera
darent. Petri palatium est nunc pædiconum & cinædorum lustrum: non est illa ecclesia, sed ganeu
& popina: nõ sunt illi Romani antistites pontifices, sed pæderastæ: hîc cinædis & prostibulis hono
habiti, pudori nullus locus: Lateranense palatiũ nunc, inquit Luitprandus, est prostibulũ meretric

:huius milit... ...ium :mo. iuntur illi, non vt olim martyrio, sed libidine, luxuq; mar-
...sant vt edant, ingurgitant se, vt amori sufficiant.

...uo igitur istos nomine appellem, gurgites, helluones, lurcones, ganeones? Quæ igitur hos
...eries agitat, vt verbi ministris honorabile coniugium exprobrent, cùm eos vt summos vene-
...ontifices, qui lustra, popinas, omnesq; sequuntur impuritates? Aut quid Verstegano in mē-
...it, vt coniuges pudicas ministris pro maximo probro obijceret, & ante oculos nostros pone-
...domi haberet verpos illos pontificios priapos, & pontificum cinædos, & prostibula, & popi-
...stra, puerorumq; infames amationes? Cùm tanta esset pontificum Romanorum turpitu-
...opus est in nostris argumentum quærere?

...lem. Germani non tantùm legitimam, sed & honorariam habuêre causam, cur se Carolo
Imp. opponerent. Aduersus enim hostes externos (Italos & Hispanos) lares, vxores, liberos,
...em patriæ & suam defendebant. Nec illi quidem aduersus Principem suum, sed aduersus Im-
...em, cui præter vectigal aliquod & obedientiam quandam ex pactis nihil debebant. Cur
...eratoris facta improbarent, iustas habuêre causas: cur Germanorum fœdus condemnaret,
...ille habuit. Nec legibus ille, sed armis superior fuit: isti armis victi, causa fuêre superiores,
...estatur Carolus.

...idem. Vigilate vos Christiani Principes, & hanc infinitam Pontificum Romanorum ambi-
..., vnde tot manârunt seditiones & rebelliones, maturè coërcete. Videtis, quid doceant, quid
...tur, se iudices constituunt, & arbitros vestri iuris. Nisi his omnia concesseritis, quæ postulant,
...s vos paratum est excommunicationis telum, & subditorum rebellio. Videant itaq; non
..., qui Pontificum iugum reiecerunt, vt se aduersus has molitiones muniant: sed etiam, qui
...ontifici aduersus alios militant.

Vaticinium memorabile. 1593.

...e loco nonnullos Scriptores Germanicos video posuisse quoddam vaticinium, hoc anno in
...talia inuentum: quod, ne defraudemus eo Lectorem, nos etiam hîc inserere voluimus.

...iunt, D. Petrum Paulum Abbatem in Calabria, dum in suo Monasterio veterem parietem
...retur, vt nouum denuò extrueret, fundamentū altius fodi præcepisse; inuentum autem inter
...dum sepulchrum lapideum, extrinsecus vario marmore fornicatum, in quo cruces, & quædā
...is Dominicæ mysteria sculpta videbantur. Apertum est sepulchrum hoc, præsente Abbate
...ach's, Secretario quoq;, & Vicario domino Angelo: inuentumq; cadauer penè consumtum,
...s nihilominùs adhuc in capite, & barbam canam promissamq;, in manibus verò laminam
...am habens, cum hac inscriptione: Cùm sancta ciuitas fulgebit splendore stellæ, sol iterum
...ebit. Hoc est corpus Abbatis VVerdini Hydruntini, sepulti 6. Kal. Nouemb. anno 1279. à
...o partu. Sed & sub capite illius cadaueris reperta est ex marmore arcula, & in ea capsula plū-
...n membrana, in qua antiquis characteribus sequens scriptum erat cum epigraphe vaticiniū:
...go Abbas VVerdinus Hydruntinus, ab Angelo meo custode admonitus tempus resolu-
...nea instare, quæ mihi priùs reuelata fuerant, ventura in apertione sexti sigilli, ista in hac mem-
...scripsi, & in ista capsula marmorea seruaui, mandans in virtute sanctæ obedientiæ, Iacobo Hy-
...no, & Mauro Panormitano discipulis charissimis, vt ipsam in hoc sepulchro, vnà cum cada-
...eo deponerent. Cùm in sede Petri fulgebit stella coruscans, præter hominum expectationem
...n maxima electorum controuersia, cuius splendor vniuersam Ecclesiam irradiabit, sepulchrū
...ris mei aperietur. Hic bonus pastor custoditus ab Angelis, multa reædificabit. Eius vigilantia
...itudine eleuabantur altaria, & Ecclesiæ discooportæ cooperientur. Tunc gratiosus iuuenis de
...tate Pipini veniet peregrè, ad videndum huius Pastoris claritatem, qui pastor mirificè collo-
...unc iuuenem in Gallicana sede, hactenus vacante, eiq; imponet Diadema Regni, ipsumq; in
...rium regni vocabit. Non post multos annos stella cadet, eritq; luctus ingens: nam cū eo tunc
...ris sepelietur Aquila septuagenaria: relicto pullo sub primorum custodia: vbi omnia ruent in
Fera pessima cum cauda amarissimo veneno plena, in suum intrabit cubiculum, in tantumq;
...na serpentum quantitas multiplicabitur. Itaq; indies per vniuersa cubicula clericorum transi-
& dignitates sacerdotales in maxima sanguinis effusione peruenient, eruntq; angustiæ, & fa-
...r vniuersa mundi loca, in tantumq; maior pars gentium mortem clamabit.

...n illis diebus multæ solennes ciuitates peribunt per direptiones tam internorum quàm exter-
..., potissimè in Italia, tam in regno Neapolitano, quàm Hetruria: timenda, tremendaq; sunt,
...um credi posset. Hydruntina patria mea iterum à Dracone Mahumetano vastabitur. Roma
...ariter concutietur. Fiorentia quoq; concutietur tunc, expectans vindictam sub Duce suo Apo-
& nidus Philosophorum æqualiter concutietur, & Genua hostium tribulationes incurret.
...hi ostendit Dominus.

Turcæ cum linguis futuris Venetiam polluent, & hîc non spectantibus prælium intentabunt.
...m regnum Siciliæ peribit. Deus propitius sit seruis suis. Multa monasteria corruent, ob ve-
...m Aquilæ Septentrionalis, maximus sanguis effundetur, ob duas pugnas Gallorum & Bata-
...n. Vtinam auertat Deus iram suam. Refert M. Iansonius Doccomensis Frisius, in Mercurio
...belgico, de quo plura infrà. Imp. Rud. 2. P p. Clem. 8.

1593. *Monstrosum, ex Ioanne Pontano.*

MVlier hoc tempore quædam paupe
la in Rhœtbeck, nouæ Marcæ p
tribus à Regio monte milliaribus, noctu p
rit masculum, habentem vti bos, depende
palearia, vndiq; eminentia circa colium, e
lidis carnibus, sed in formam lasciuientis
hominum ætatis collarium; suis follicul
gregiè & mirificè, longeque & latè e
catorum, quod attolli & deprimi pot
Circa tempora cincinnos ac fimbriatos cr
gestabat, quemadmodum nostri regali &
tauri faciunt: in vertice frontis arduæ ca
conspiciebantur erecti, quomodo & iuu
delicatiores nostri æui cura & arte capillos
sum pectunt; & instar puerorum Turcicor
qui cuti frontis perforatæ pennas gruis inse
gerunt (quales aliquot Sinan Bassa Budæ, a
Christi CIↃ.IↃ.LXXXIV. qui fuit Ma
metis D.CCCCXCI. Henrico Baroni in
chtenstain & Nicolspurg, Legato Cæsareo
dæ exhibuit) componunt

Monstrum hoc à diuersis cuiusuis ordi
hominibus conspectum, & iussu Ioannis Po
tani pastoris Regiomontani, ad viuum d
neatum est. Ipse quoq; Pontanus idē mons
descripsit, additaq; ad lectorem pia admo
tione, scriptum publicauit, in quo & alteri
monstri meminit, Danielis Cortini Regiom
tani filij, qui hoc anno 28. Martij natus, ve
trem habuit protuberantem, nodisq; distinctum, & prolixè defluentem vltra vmbilicum; inferio
item parte acutiorem, quo modo nunc thoraces, aliæq; vestes viriles conficiuntur.

Quæ omnia quorsum, Deo permittente, fiant, nisi ad ludibrium nostræ stoliditatis & van
tatis, non video. Sacrum, pulchrum, perfectumq; animal homo est, ad imaginem & similitudine
Dei conditum: nullo eget fuco, nullo externo vestium apparatu, in quo qui gloriam quærunt, qu
aliud agunt, quàm fur quispiam, qui in cruce, aut furca, à qua suspenditur, gloriatur: non eni
ad ornatum nobis concessæ sunt vestes, sed ad necessitatem, in signum & memoriam nostræ præu
ricationis, primiq; in Paradiso peccati. Ex eodem Merc. Gallobel.

1593. *Portentosum.*

EOdem hoc tempore Iudenburgi in Stiriâ, cœlo sudo, in solis corpore nigra stella apparuit d
die, ex opposito verò aliquot machinæ bellicæ, è quibus magnæ quantitatis & fumigantes pi
læ in solem iaciebantur: quæ vmbras in terris dedêre, colore similes iridi. Circum solem visæ
quoq; sunt multa Turcarum capita, replicatis pileis Turcicis, & fascijs inde dependentibus tecta,
collis autem oblongis. Ingens quoque ciconia, cuius pedes ferreâ catenâ stringebantur, conspecta
fuit; ibidemq; media nocte Cometes ardebat: vide Bartholomæi Huberi, Erfordiensis Medici libru
in quo perquàm digna memoratu de Cometis, eorumque portentis hoc anno scripsit. Idem Me
Gall. Imp. & Pp. vt suprà.

1593. *Elias Hasenmüller.*

ISTE Elias, omni artium genere cultissimus, ab initio quidem singulari in Iesuitas affectione
mouebatur, eorum vitæ, moribus ac gestis acerrimè intendens, pactisq; hostium eius acquiescens,
ratus, eo haud se vanam operam in vera religione esse positurum. At verò arcana eorum expiscatus
probè, in viam, vnde exorbitauerat, aspirante Deo, redijt: & quæ antea (Lutheranos oppugnandi
gratia) pugillaribus suis inseruerat, ea deinde contra ipsos Iesuitas eorumq; sectam in medium at-
tulit: Deo immortales gratias agens, quòd, ipsum suam ante mortem illorum hominum technas
percontari & agnoscere, concessisset. In libro ipsius, quem nominauit historiam ordinis Iesuitici,
variæ & elegantes scilicet de Iesuitis recensentur historiæ & narrationes, earum quendam saltem gu-
stum hîc propinabimus Lectori.

ﬅæ,cùm per plateas incederem cum quibuſdam Ieſuitis, Euangelicorum pueri nos inclama-
ſu zu wider/ Jeſu zu wider/ quò tendis, nonne ad Diabolum? Illi autem quaſi ſurdi & muti
int,probè ſibi conſcij, quòd tales eſſent, quales hi illos decantabant. Et certè ſi tales pueri ſi-
apides locuturi eſſent.
li, quorum cordibus lux Euangelij Ieſu Chriſti aliqua ex parte affulſit, eos vocant pultrones,
triſtos, beſtias: hoc eſt, perditiſsimos nebulones, æterno carcere dignos, nec in rerum natura
is.
m Romæ verſarer, ex nobilibus viris, qui ſtemmatis & generis ſui claritatem à Cæſare & O-
educunt, vnde & Cæſareani & Octauiani dicuntur, huiuſmodi ſermones audiui: Ieſuitæ,
ſi loquebatur, Compagnia di Gieſu, etiamſi ſumma videatur Pontificis Romani columna,
en aliquando effectura eſt, vt Papa deijciatur, & ipſi Ieſuitæ rerum potiantur. Maturè igitur
om. euigilare & de remedio cogitare debebat, anteq̃uàm Ieſuitarũ ſecta maiores, quàm olim
riorum vires acquireret. Imp. 120. Rud. 2. Pp. 237. Clemente 8.
lem. Landſpergæ (oculatus teſtis hæc refero) erat auriga, qui parochum accedens dixit:
ies me Sathan ad tuas vſq; ianuas comitatus eſt: ſed neq; ipſe ingreditur, neq; ingredi patitur.
aliquandiu hac fraude vteretur, atque tandem in furta incideret, deprehenſus ait, ſe à dæmo-
atum hæc feciſſe, & inſaniam finxit. Vocantur Ieſuitæ, qui dicunt illum obſeſſum, adhibent
arios exorciſmos, verùm nihil proficiunt, quò etiam plura adhibent crucis ſigna, eò maiorem
ebat inſaniam.
ndem Rector Landſpergenſis, multis preculis & characteribus adhibitis, à tergo agnum ce-
i alligans, imperat dæmoni, vt in nomine B. Mariæ egrediatur. Dæmon reſpondit Cruſio: (ſed
no niſi ille audiebat) non egrediar, niſi hominẽ hunc veſtris interceſsionibus à fune liberaue-
loc autem omnes aſtantes furem dicere audiebant: citò ſanarer, ſi à patibuli pœnâ tutus eſſe.
. Poſtquàm igitur Ieſuitæ pollicerentur, ſe ſuis interceſsionibus illum liberaturos: ibi conti-
aluit, quietus ſedit, & riſit.
m verò Magiſtratus ſecundum iuris rigorem cum ipſo agere, illumq; ſupplicio afficere vel-
itæ miſſo ad Principem ſupplici libello, illum à reſte liberarunt. Qui liberatus ipſemet con-
, ſe omnia iſta finxiſſe tantùm, quia liberationem ipſi Ieſuitæ promiſiſsent. At Ieſuitæ hoc
aculo in vulgus ſparſerunt, agni Dei imagunculam ceræ impreſſam mirè commendantes,
q; ingentem copiam vendentes. Huiuſmodi conficta miracula innumera diſſeminant,
dore: licet pleriq; ſciant, hæc dolo & fraude peragi.
lem. Ne autem quis exiſtimet, me Ieſuitis vel aliquam ſaltem facere iniuriam, cùm abſq; du-
ĩ caſtitatis, quo ſe obſtrinxerunt, fideliùs ſint obſeruaturi: ex plurimis duos tantùm hac vice
am in medium, qui verbis quidem caſtitatis votum vouerunt, factis autem illud negârunt. Primus
chior Stor, Romæ Theologiæ Doctor creatus. Is vt ſaluus & incolumis in Germaniam rediret
vouit, ſe ſocietatem ingreſſurum. A quo propoſito multis amatorijs literis eum Abbatiſſa
m, ipſi non ignota, dehortabatur, rogabatq; eum, vt præſulem Monaſterij potiùs ageret. Se
ne illo viuere non poſſe. Quid hæc ſibi velint, diuinate vos, ô fatidici patres Ieſuitæ!
ter eſt Fridericus Sommerman Doctor, qui eadem, quâ alter, fortunâ Ieſuita factus, ſic votum
is ſeruauit, vt in Monaſterio quodam monialium non procul à Lucerna ſito, cùm ſororem
am, quæ ſe à Dæmonio agitari conquerebatur, liberaret, dæmoniumq; eiiceret, effecerit, vt ne-
a virtute vmbræ illius Patris, in locum Sathanæ infans intrârit. Id quod mihi ipſi Landsper-
Ieſuitæ retulerunt.
lem. Ego ſanctè & verè teſtari poſſem, me in Italiâ & Germaniâ inter centum non quinq;
e ſacrificulos, qui ſeſe ab impuro meretricum tactu continuerint. Taceo, in Italiâ pleroſq;
ulos, addo etiam nonnullos Epiſcopos, ex meretricibus eſſe natos: & Eccleſiæ Pontificiæ non
re Epiſcopos vnius vxoris viros: ſed ſcortatores, adulteros, Sodomitas, maſculorum concubi-
t ipſius Romanæ beſtiæ amatores & negociatores.
x quibus omnibus, non ſolùm impietas voti Ieſuitici, de compulſæ caſtitatis coactione appa-
d & luce meridianâ manifeſtius eſt, Ieſuitas furijs infernalibus agitari: quòd honeſto, caſto &
coniugio ſuis ſacerdotibus & fratribus interdicant: nec vllis precibus, nec ipſa naturæ vi, nec
lorum multitudine moueantur, vt ſoluto laqueo hoc conſcientiarum, & ſublata turpitudine
n ſpiritualium, qui exemplaria gregis eſſe debebant (vt & nomen illorum & profeſsio exi-
ipſis legitimum coniugium inire permittant. Si quis verò interim caſtè, legitimè & abſq; of-
alo cum propria coniuge viuere cupiat: eum non ab officio tantùm, ſed etiã ab arbore ſuſ-
nt. Quam tyrannidem & crudelitatem inauditam filium Dei in illuſtri ſuo aduentu, perpe-
nis infernalis cruciatibus adiudicaturum & puniturum, certò experientur.
dem. Sed Ieſuitæ iſtam opinionem vrgent, vt ſic errores de merito congrui, ſecundum quod
n dari dicunt, tueri, & aliis, ceu rem meritoriam, vendere poſsint. Sicuti dicere non erubeſcunt:
nem infidelem vel hæreticum, in peccatis mortuum, ſuffragiis & miſsis ſuorum, ex damnatio-
rari, & ſaluari poſſe. Hoc dolo fraudeq; hodie Ieſuitæ à Gentilibus, & eorum hæredibus in l-
ximas opes corradunt: dum, etiam non conuerſos & ante aliquot centum annos in [illegible]
ctos ipſorum Maiores ſuorum meritis ſaluari poſse, comminiſcuntur.

Anno

Idem. Romæ aliquando fœmina obsessa à Dæmone, Loiolam secuta est, & clamauit:
lus me liberare & iuuare potes. Tunc Ignatium conuersum, dixisse hunc Virgilij aiunt versum

Speluncam Dido, Dux & Troianus eandem.

Quâ voce audita Dæmonem mulierem prostrauisse, ac egredientem vociferasse: O Fili L
tu ceu Leo, me ad speluncam inferni abire cogis. Sed rogo te, ne me æternæ speluncæ inijcias.
Ignatium dixisse: Vade quocunque volueris, modò nullum ampliùs hominem obsideas. S
Dæmonium magno cum strepitu egressum, fœminamque liberatam: quæ deinde per omnem
vitam (verbis vtor Iesuitæ Turriani) Ignatio Loiolæ deuotissima fuerit.

Idem. Certè, si Christus Iesus visibiliter appareret, Iesuitas consimili modo, quo Samarit
est allocutus, perstringeret, eosque impuritatis conuinceret; in hanc fortè formam: Iesuitæ, v
vxores vestras, & venite huc. Responderent illi vtique, & dicerent: non habemus vxores: Ies
tem responderet; Bene dixistis, non habemus vxores: quia istæ, quas habetis, non sunt vestræ.
hîc responsuri essent Iesuitæ aliud? quàm, Domine, videmus, quia Propheta es tu: Patres nostri
fecerunt. Sed rogamus te cùm Gargesenis, vt de finibus nostris exeas, ne fortassis cum illorum
corum grege ad barathrum gehennæ præcipites feramur.

Idem. Ignatius etiam Loiola, prostitutæ pudicitiæ fœminis Romæ xerodochium extrui
uit, in quibus aluntur istæ, quæ vel per ætatem, vel propter Gallicum morbum, nec veneris
ampliùs sequi, neque Pontifici Romano centum offerre possunt: in recompensationem puto
diuque vsurpatæ earum operæ.

Idem. In templo dum sedent carnifices conscientiarum in cathedra, propter confession
hil exigunt: si quis autem pecuniam super altare ponit, tacent, eamque hominibus absent bu
ferunt. Si quis in illorum manus vult mittere confessionis sortem, eam recipere nolunt: dicun
tem, si quid nobis communicare vultis, illud ad portas collegij mittatis; non enim licet nobis
quam in templo recipere.

Hac autem arte quæstum suum augent. Vbi enim in templo, sicut reliqui sacrificuli
atque altero nummo contentos esse oportuisset: ibi hoc aucupio aliquot florenos, vel alia, ex q
lautè viuere possunt, venantur. Egregij sanè hominum rudium deceptores, quorum hæc Ma
est: Non recipio mercedem. Sed inde inferunt: Ergò debes mihi hoc loco eleemosynæ. Item: g
tibi laboraui: sed, debes mihi tot florenorum eleemosynam. O vos impostores, perfidos, & dec
res sacrilegos. Quomodo huius vestræ hypocrisis rationem aliquando reddetis Deo, iusto Iud

Idem. Ad eundem modum Iesuitarum confessarij nummum confessionalem (vt vocant)
mine in templo recipiunt. Hortantur autem, vt eleemosynas ad illorum collegia mittant: sicq
nummo vno aut altero sæpè florenum vnum aut plures recipiunt. Nemo enim facilè, loco ele
synæ, ad illorum collegium nummum saltem miserit. Sunt tamen etiam nonnulli confessarij
illos, qui clàm, hoc est, inscio Rectore, nummos confessionis recipiunt, inter quos vnum nom
Patrem Ioannem, Augustæ ædilem, qui cùm aliquando in hospitio, non procul à Landsperga
pro octo socijs symbolum soluisset, & interrogatus, vnde eam pecuniam haberet, respondit: sun
tiqui numini confessionales, sed ST. fratres, silentium præstate, alioquin oportet me restitu
subire pœnitentiam. Sic ergo Iesuitæ & Rectores suos, & eos, qui illorum ministerio Antichristi
vtuntur, decipiunt.

Idem. Si ergò (dicat quis) nihil recipere audent ab alijs: vnde tot illis collegia? vnde tot
ditus? Verum est, nihil, dum in templis sedent, accipiunt: præsertim si quid loco mercedis illis
ratur. Sed sunt hac in parte Iesuitæ, vt quidam in ipsos iocantur, participij paris. Partem enim c
unt à Pontificibus Romanis, Cardinalibus & Episcopis: partem etiam à laicis: sed certo fine, q
hoc exemplum monstrat.

Est Augustæ concionator in Ecclesia Cathedrali, insignis Sophista, & Iesuitarum Augusta
gentium Rector, nomine Gregorius Rosphus, ob iocosam loquacitatem præcipuis in ea vrbe, Po
ticiæ Idolomaniæ addictis, maximè gratus. Hic, vt dixi, in primaria vrbis æde conciones habet C
autem Canonici & reliqui, qui ipsum audiunt, pro concionandi laboribus ei offerrent loco merc
in singulos annos 500. florenos: respondit, hac conditione mihi eos recipere non licet. Nam n
regula est, vt, quæ gratis accepi, gratis communicem. Si autem domini nostrorum inopiam sua
pia iuuare cogitant, poterunt loco eleemosynæ, quicquid voluerint, ad nostrum collegium remi
re. Nobis enim licet eleemosynas, non mercedem recipere. Sicque singulos in annos in die nat
tatis Christi ad illorum collegium deferuntur 500. floreni, quos isti gratis recipiunt, pro gratui
vel potiùs frustraneis Gregorij concionibus.

Idem. Solent Iesuitæ Bauariæ Principi Guilhelmo, strenæ loco quotannis mittere catalogu
in quo significant illi, quas pœnitentias illorum fratres, pro ipsius Celsitudinis, coniugis & filior
incolumitate, facere velint. Nempe hic sacerdos vult pro ipsis missas celebrare 2. alius 3. hic fra
Rosaria centum: alius Psalterium Mariæ: alius officium Mariæ: alius hortulum animæ recitare
Ilij volunt 4. alij 12. facere disciplinas, hoc est, toties se flagellare, &c. Pro his plerunq; solet Princ
ipsis gratitudinis ergò diuites strenas mittere.

Anno tamen 1582. cùm Landspergenses huiusmodi xenium misissent: neq; circa Bacchana
remunerationem recepissent, aiebat Crusius Rector Landspergensis: Nostri fratres hoc anno n

ta

Anno

iè, quàm superiori, suam locarunt strenam. Nam præterito anno accepimus à Principe lo-
æ bouem, quo cum splendidè peregimus Bacchanalia: hoc anno carere cogimur. Sic ergò Ie-
ætauros, & boues, & si maximè non coronas; tamen coronatos, imò domos, agros, templa,
, & omnis generis bona recipiunt. Digniores certè, quos homines, (sicuti postea Gentes,
animis, Barnabæ, & Paulo facere volebant) lapidibus exciperent eò, quòd lapidem illum
angularem, Christum Iesum reprobant.
dem. Neophytus Iesuitarum Schrenck Landspergæ retulit mihi, se Romæ audiuisse à Societa-
essis, Iesuitarum socios Romæ seruum quendam Alexandri Farnesij Cardinalis, singularis
tis huius fautoris, at acerbissimi & capitalis omnium Euangelicorum hostis, à dæmone ob-
Monachos liberare conatos fuisse: verùm frustra omnes omnia exorcismatum genera adhi-
Tandem igitur Patrem quendam dæmonio dixisse: Quare non egrederis? Respondisse e-
on priùs egrediar, quàm potestate filij Loiolæ fuero electus. Mox ergò Loiolam vocatum: ve-
xisse Loiolá; Non mihi ignotus est hic dæmon: me, vt & vos ridere præsumit: sed deci-
ratri ergò de suo Rosario dat granum, seu globulum ligneum, olim à Pio 5. consecratum,
fratri: Tu à tergo hominem obsessum accede, & hoc grano ipsius tergum attinge, vocéque
la his verbis alloquere dæmonem: Adiuro te in nomine B. Mariæ, & iussu Patris mei Loiolæ,
ate huius grani benedicti, vt de hoc seruo exeas. Ibi vix adhibito ad vestimenti oras grano,
nem exclamasse: Quid me Loiola torques? Omnes circum ipexisse, nec Loiolam vidisse. Ad-
trib. autem Dæmonem dixisse: Granum Loiolæ fortius est omnibus vestris exorcizationibus.
hominem liberatum, & ad Societatem conuersum, eos filios Dei pronunciasse. F. An. 1570.
dem. Erat Landspergæ nouitius, nomine Ioannes, artificio sartor: hic cum reliquis nouitijs
recreandi gratia in campum procedit. Obuiam fit illi pater senio confectus, qui filium, quem
nnum non viderat, alloqui & salutare cœpit. Filius verò faciem auertit, horrendum videt, &
rem audiat, gressus promouet. Pater senex filium inclamat: hoccinè est mihi nutricationis
m referre? At ille surdus & mutus pergit. Pater ergò iusta indignatione percitus, ait: Faxit, vt
ias, ne in æternum redeas. Addit insuper reliquis Iesuitis, qui pariter silentium præstabant,
ribus: Hæc est pietas, quam Iesuitæ filios docetis: quod malum istud conscelleratum homi-
genus Germaniæ inuexit? Vós ne Iesuitæ estis? Non estis Iesu fratres, sed filij Sathanæ, qui tan-
npietatem filios docetis. Vadat ergò in nomine Diaboli filius iste meus degener, non se talem
, qualem Christianum decet.
Vbi domum deuentum est, res ad Rectorem defertur. Rector filij ingrati, potiùs fuste & stigma-
m laude digni, factum probat: Benè fecisti, ait, mi fili, qui patrem tibi elegisti patres Socie-
ques te magis quàm patrem tuum amare decet eò, quòd hic secularis sit, ille spiritualis.
dem. Ignatium Loiolam, primum Societatis auctorem, ipsius vitæ scriptor, placide defun-
scribit. Sed Turrianus Iesuita mihi notissimus sæpè dixit: illum in Cœna, Prandio, Missa, in
tionibus etiam ita à Dæmonibus exagitatum, vt in magna copia frigidissimum mortis sudo
derit. Bobadilla dixit: illum sæpius conquestum, se nunquam & nullibi à Dœmonibus tu-
sse posse. Octauianus Iesuita, Romæ minister, seu nouitiorum Oeconomus, retulit mihi di
Sanctus erat noster Pater Ignatius: sed circa agonem ita tremebat, quasi febri esset correptus, &
ans dixit: Multa bona contuli in Ecclesiam Romanam: multas nostrorum prouincias, mul-
egia, domos, residentias & opes nostræ Societatis vidi: sed hæc omnia me deserunt: & quò me
n, ignoro.
Turrianus dixit: ipsius comitem assiduum, vsque ad Missæ aram, fuisse Dæmonem. Tan-
erò cum tremore ipsum obijsse: mortuumque nigerrimo vultu conspectum esse, idem affir
t. Cùm anno 1554. ipsius corpus ad templum, ab Alexandro Farnesio extructum, trans-
vellent, testibus omnibus Iesuitarum Professis, ipsius cadaueris ossa non sunt inuenta:
atibus ipsis, ea esse per angelos forsitan translata: quod ego non negauerim: si angelos ma-
elligant.
dem. Multi eorum imagines secum portant, quarum beneficio se præterita scire, futura prædi-
& cuncta nosse gloriantur? Sic Iesuita Pelranus, quem doctissimum putabant Augustæ, two i
o mihi monstrauit imagunculam, & dixit: se nunquam illam salutasse, vel coram ea genu fle
quin eorum, quæ voluerit scire, notitiam variamque gratiam fuerit adeptus. Sic senex qui-
Iesuita Romæ apud S. Andream, nomine Iulius, qui postea ad Turcarum fines est emissus, c-
t mihi imaginem, cuius virtute se futura scire, & vlcera sanare posse dixit. Erat tunc frater
eus habebat in fronte, super illud quàm primùm posuit istam suam imaginem, illicò pus &
is effluxerunt. Hi sunt reuera Magi, sortilegi, superstitiosi, signa diesque eligentes.
uis horum Doctorum artes malas & nequitias, vel mente concipere possit, nedum verbis di-
xponere?
Idem. Iesuita Fabricius Romæ mihi in faciem dixit: Ego mallem Sodomiam exercere publi-
quàm contra Papæ mandatum inire matrimonium.
Idem. Ille quoque Iesuita Andreas, Romæ apud S. Andream Iesuiticorum nouitiorum infor-
r, dixit: Non minùs peccat sacerdos, si vxorem ducat, ac si cum mula rem habeat.

Idem. Anno 1584. bubulci filia grauissimè à dæmonio exagitabatur, & aliquoties seipsa suspendere & transfodere conabatur. Pater filiam offert Iesuitis, qui pro more suo Ponti... dant illi imagines benedictas, suspendunt à collo illius Euangelium S. Ioannis: & agnos cereos: cùm illa hæc omnia abijciebat, dicens: Hæc sunt res mortuæ, nihili, stultitiæ, quæ me iuuare possunt. Nec temerè hoc faciebat. Diu enim Augustæ Euangelicas conciones audiuerat, falsitatem istarum rerum cognouerat. Iesuitæ verò pergebant suis exorcizationibus, sed ab... profectus.

At verò mulierculæ quædam astantes, Nicodemi instar clàm fidem suam habentes, dice... Omittamus has res: neque enim illa eas suscipit, aut in eas credit: quin procidamus in genua, ...remus Dominum Christum Iesum, vt liberet eam. Quibus auditis, virgo illa ait: Dicite Iesu... vt abeant, illi enim me non iuuant, sed magis excruciant. Puella ergò post dies non adeò m... prec bus piorum liberata, catenis soluta, patrem & matrem relinquens, Augustam redijt, Et ... & Christianæ fidei se totam addicens. Iesuitæ verò, homines mendaces & impudentes, scripse... ad alia collegia, sua ope puellam à Dæmone liberatam.

Idem. Alexander Farnesius, truculenta illa bestia, Germaniam impetitura, dixerat: Si... manos & Protestantes Ecclesiæ Romanæ reconciliabo, vt equus meus ventrem-tenus in sang... Protestantium incedere possit. F. Anno 1534.

Idem. Dicunt, eos, qui ipsorum religionem ingrediantur, Christi fratres effici, ac eodem i... quo Christus, regnum cœlorum possidere. Ehem, quæ blasphemia maior excogitari potest, qu... asserere, se eodem iure regnum cœlorum cum Christo possidere? quod absque iure gratis ... datur credentibus.

Idem. Quidam autem sunt omninò lutei, hoc est, tales, qui quidem in aurea nostra Socie... viuunt, sed cogitationibus & mente rebus luteis, id est, parentibus, amicis, & opibus adhærent. H... dubium non est, nostram societatem, vt subitò cœpit, ita subitò interituram: quia quotidie in p... ruit. Neque nostris tam curæ est, vt Societas bonis, quàm multis quibuscunque augeatur. Ta'es, ... tres, spectaculum sumus.

Idem. *Annon sacerdos est Iesuita? Ita.*
Et socij eius boni Antistites phani? Vani.
Quale igitur est eorum Sacerdotium? Otium.
Atqui frequentes sunt in Ecclesia. I. A.
Et quotidie Deo offerunt sacrificia. Vicia.
Legem quoque vrgent formidolosè. Dolosè.
Ac proinde in tollendis vitijs insignes. Segnes.
Conciones insuper habent vtiles. Futiles.
Euangelium cũ Apostolis proponentes realiter. Aliter.
Et tradentes Dei verbum incorruptum. Corruptum.
In extirpandis hæresibus sunt violenti. Lenti.
Ex sua parte stantem habentes Paulum. Paulùm.
Inde multùm occupati sunt circa bona opera. Æra.
Et in plantanda pietate studiosi, O, si!
Vultum quoque fingere possunt seuerum. Ferum.
Cùmprimis amantes homines continentes. Nentes.
Hinc omnes homines eorum mores probârunt. Parùm.
Quia diligenter obseruant suas regulas. Gulas.
Atq; strenui sunt defensores Papæ. Papè.
Eius gratia in periculis constituti. Tuti.
Ac propterea meritò in Ecclesia sunt primi. Imi.
Sperant.n. Principes ipsis multũ profuturos. Vt v...
Certè tu Iesuitas rides. Vides.
Quales ergò sint, vno verbo commonstra? Monstr...
Qui homines speciosè fallunt? Fallunt.
Quid itaq; quærunt, offerentes sua? Sua.
Aut flectentes coram potentibus crura? Rura.
At omnibus se inseruire gratis dicunt. Dicunt...
Et vix habere panem quotidianum: Ab non...
Vt quos sola pascat lectio diuina! Vina.
Quo igitur salario hi Sacerdotes digni? Igni.
Atqui in hoc mundo amplos habent honores. O re...
Ergò in inferno merces ipsis est reposita. Ita.
Interim Deus cõpescat hoc crabronum examẽ. Am...

Idem. Meo tempore Landspergæ frater quidam Iesuitarum, Ioannes nomine, qui veritate... Euangelij agnitam reliquerat, & Iesuiticum ordinem ob ocium ingressus erat, miserabiliter pla... vitam cum morte commutauit. Nam quod vidi & audiui, nullam prorsus consolationem admi... tere voluit. Afferebant ad ipsum Iesuitæ agnos suos orbiculares, rosaria, grana, imagines, ligne... cruces, signa benedicta, hostiam consecratam, monstrantiam, in qua Deus eorum impanatus inca... ceratus sedebat: promittebant illi preces, rosaria, Missas, suffragia: hortabantur illum, vt confidere... fratrum omnium sanctorum meritis: verùm frustra inania fundebant verba.

Ille enim vicissim dicebat: Remouete hæc omnia. Nam propterea, quòd his credidi, iam da... mnabor. Dicebam ego ipsi: Crede in Iesum Christum. Respondit miser: in hunc credidi, sed tur... piter illum negaui. Mihi ex Iesu factus est damnator. Non possum salutem consequi. Et Petro Hi... spano dixit: Quæso, aut me interficias, aut da mihi cultrum, vt me ipsum transfodiam. Nam to... tus flammis infernalibus ardeo. Quæ audientes Iesuitæ, ob oculos illi ponebant crucis signum, &... herbas benedictas corpori admouebant. Ille verò ait: Remouete ista, quibus oleum igni additis: ni... hil præterquàm Dæmones meam animam vnguib. apertis expectantes video. Illis iam sum traditus... Nam Deum, & verba eius abnegaui. Quæ Iesuitæ percipientes: fratres, ne offenderentur, discede... iubent. Sicque iste miserè in desperatione obiit.

Anno

...ou paratum ipsi est sepulchrum. Cumque manè Sacristanus aquam benedictam, prius-
...rpus humaretur, foueæ infundere vellet, niger canis de ea prosilijt: quo viso, frater Sacrista-
...git territus, reliquis annuncians, se Dæmonem vidisse. Cui Iesuitæ aiebant: si illum aqua
...spersisses, te terrere non potuisset. Ille verò respondit: Omnem etiam aquam in sepulchrum
...ihilominùs me terruit.

...em. Quin & experientia testatur: quanta puritate (scilicet) & perfectione, castitatis votum
...nt: dum neque castè neque cautè id, quod vouerunt, præstant. Nota est enim patris Chri-
...i (qui rectiùs diceretur Satanæphorus) impuritas: qui Monachij primas in confessionibus
...ularum excipiendis tenet. Nota est illorum, quibus ciues Dillingani pallia surripue-
... Nota est Landspergensium cœlibatus, in quo coquas, habitu Iesuitico indutas, extra seiu-
... tempora, habent. Nota est virginitas Iesuitarum Augustanorum: inter quos Iesuitica
...n lactare visa est. Nota Leonardi coci Iesuitici Landspergensis continentia, quam Comi-
...ickhardi coniunx, ob scandalum, manifestare coacta, multas mulieres, netrices & lotrices,
... notari curauit. Nota historia, de qua Christiana Echo ita canit:

...fratres agitné quæstus? Æstus. *An Fulda hæc pia corda torret? Horret.*
...n carent furioso amore? More. *Sartricem vnamné ibi sarsit? Arsit.*
...æ perplacuitné vultus? Vltus. *Virgis cæsané Iesuitis? Ictis.*
...coma mulierculæ fulua? Vulua. *Cui prodest Satanæ ille follis? Ollis.*

...uid? Quòd in Bauaria palàm ferunt, Iesuitas dolium in collegium subuexisse, è cuius fun-
...cto, meretrix in publicas plateas prolapsa sit. Hæc cùm Ingolstadij & Gregorio de Valen-
...onauenturæ exprobrarem, responderunt: illi sunt rumores vani de nostris, quos nobis Sa-
... hostes & hæretici affingunt. Si Veneri operam dare vellemus, haberemus vtique occasio-
...itas: sed scimus, nostros esse puros & perfectos, aut si qui ex nostris lapsi, non statim omnes
...tales esse oportet: quia gratia adiuti se continere possunt. Homines sumus, non Angeli,
... alter; quasi diceret: si votum hoc non seruamus castè, facimus tamen illud cautè, neque ita
..., vt reliqui Clerici, quos concubinas habere oportet propter res domesticas, quibus ipsi præ-
...n possunt. Hi dicunt, Angeli non sumus: at Ignatius Loiola, primus illo-
...uentor, angelicam puritatem ab ipsis exigit. Quàm bellè igitur hæc inter se conue-
...

...em. Quamobrem vt historiam hanc, quam bona fide recitaui, sicuti eam & audiui & vidi,
...bus Iesuitarum interfui; tandem concludam: omnes, & singulos per Christi misericordiam,
...riam animarum suarùm salutem, oratos & obtestatos volo, vt hosce socios, lupos, & pseu-
...ophetas, diuino nomine tectos, Iesuitas dico, fugiant, & omnibus quibuscunque possunt mo-
...itent. Nam sunt Antichristi deuotoria mancipia: qui animas falsa doctrina inficiunt; qui
...a inutilibus macerationibus consumunt: qui in omni vita & societate sua nihil, quàm hy-
...as agunt: qui ficta pictaque pietate quadam, sanctulos se ostentant: qui in hac vltima mundi
..., ceu nouissimi diaboli serui, omnes Antichristi Romani errores, nugas, & idololatrias san-
...nt.

...nò vt rem dicam proprijs verbis (quibus tamen veniam dari peto) omnia turpissima Papæ
...a, nescio quibus folijs inuoluta orbi Christiano pro aromatis vendunt, & per vim etiam fal-
...veris Christianis obtrudunt: qui omnem Pontificis & asseclarum eius, plus quàm Sodomiti-
...urpitudinem, ceu res diuinas, defendere conantur: qui verbum Dei calumniantur: qui totam
...atem blasphemant: qui Christi personam discerpunt: qui Christi officium negant: qui testa-
...m filij Dei violant & mutilant: qui Baptismi virtutes sui ordinis ingressu annihilant: qui o-
...fidei articulos corrumpunt: qui Legem Decalogi abolent, & transgrediuntur, loco que eius
...ones inutiles & impias Ecclesiæ obtrudunt: qui Ecclesiæ claues in tyrannidem vertunt:
...m denique proprium est Iudaizare, Gentilizare, Sodomizare, & apertè Antichristianismum
...eri.

Taceo hic damna, quæ Rebuspub. & œconomijs Christianis hæ Harpyiæ inferunt: dum fili-
...arentes armant, eos ad religionem suam trahunt, & ita abalienant, vt etiam parati sint, falci-
... & ligna, ac lapides ad parentum trucidationem comportare, carnifices iuuare, vel etiam
...è sese in parentum cædes offerre: sicuti in Hispania nunc aliquoties factum ipsi Iesuitæ
...tur. Taceo, illos viduarum domos deuorare. Taceo, illos clandestinos proditores Ge-
...æ, dulcissimæ nostræ patriæ esse. Taceo, illos ad hoc vnicum destinatos, vt omnibus, qui-
...nque possunt, artibus, Principes Euangelicos, ac eorum subditos seducant, prodant, &
...nt.

VVitgiftus.

Hic, in Ecclesia Anglicana supra 20000. Ecclesiarum parochialium, in omnibus autem non sexcentos idoneos ministros, sed multos indoctos asinos & inhabiles esse: ac plerosque ex ...anicis opificibus desumtos, scribit.

1593. ## Carte VVrightus.

ILli, in quibus iure patronatus est beneficia Ecclesiastica conferendi potestas, ea pleru
cumcidunt; agros quos possunt auferunt, magnam fructuum partem auertunt, & Sim
deinde pactionibus quod restat, addicunt ei, quem minimo pretio possunt conducere, vt M
personam gerat. Vnde vir doctus Holliushed in descript. Britanniæ lib. 2. cap. 5. fol. 76.
neficia tribuunt suis pistoribus, coquis, & agasonibus, in longi & laboriosi seruitij compe
nem. Fieri autem, vt si reditus pro vxoribus & tot liberis non sufficiant, latrocinentur, at
piant viatoribus boues, quorum ipse nouerit aliquot, publicis iudicum sententijs in furca
sublatos. Et Archibal. Hamilton scripto demonstra; paucos inter Ministros Regni Ang
periri, qui non negociandi simul & fœnerandi artibus incumbant.

1593. ## Georgius Hekelius.

SCribit Hekelius iste, solere Iesuitas acerrimè in monachos, prælatos & canonicos, aliosq
xta se clericos animaduertere: eoque extremè niti, quónam modo omnium in ipsos o
citare valeant: ac magnoperè contendere, nihil eos ad rem facere, nihil adferre momenti, n
mouere lapidem: sed torpere ocio, voluptatibus & nequitia diffluere, esseque ad omnes lib
& scortationes diuulgatos: orare itaque & rogare, vt à cœnobijs & præbendis suis arceantur
relegentur, & dispellantur. Non ob hunc sanè finem, vt de abusu tollendo loqui videantur: se
ipsi in nidos illos monasticos pingues atque affluentes ponantur, ibidemque cuticulas curar
latamque aluum ducere in ætatula mundana valeant.

Vtque hæc & alia de re sua obtineant: mirum in modum insinuare sese nosse: concilia
suffragia principum: inducere in sententiam suam nobiles: ludere vulgus, & fallere: hominu
penè omnium animis glaucomam offundere: ipsi autem Papæ circulum in nares ponere, eu
in labyrintho ducere, sursum & deorsum rapere: Adolescentes deprauare & corrumpere, ac
horrenda flagitia quæuis, & ad Sodomiticas abominationes destinare. Quæ longiùs autor ille, ad
inauditæ nequitiæ exemplis, contaminatæ iuuentæ crimen maximè perstringentibus, in libell
manico exposuit: vnde vnum excerpere libet.

Est & hoc, inquit, inter alia considerandum maximè, quod Turrini Sabaudiæ oppido,
tiosè in nobili adolescente à Iesuita est perpetratum. Innotuit exsecrandum & infandum sc
& Sodomitam ad pœnas poposcêre iudices. Alij eius farinæ Iesuitæ pro sodali suo intercedere, h
nemque ferinæ libidinis dimitti, facinus celari atque supprimi, rogare & postulare. Sed illi ne
se duxêre, hominem, qui naturæ vim intulisset, absoluere: ideoque eum ad triremes, & perpe
vitæ acerbitatem legauêre. Nunc aiunt Iesuitæ, non sine Deo factum hoc esse. Non potuisse eni
intaminata sua societate hominem impurum impunè viuere. Imp. Rud. 2. Papa Clem. 8. vt su

1594. ## Andreas Crastouius Polonus.

NIsi regem nostrum Stephanum Deus celeriùs, quàm ipse vellet, morte calamitosa & horre
velut Angeli sui flagello, percussisset, atque sustulisset: quandoquidem, post mortem eiu
rana cum pontifice pacta esse reuelata, dicunt; iam pridem, cruentissimam ciuilis belli sangui
fusionem haberemus. Imp. Rudolpho 2. Papa Clem. 8. vt sup.

Idem in libro de Missa, non sine maximo mysterio fieri, ait, quòd missa gratiarum actio
publicam non habet.

1594. ## Contributio aduersus Turcam.

IEsuitis (aiunt) vsitatum esse illud, vt, in expeditionibus contra Turcas, Lutheranis Ducum
nia non committenda esse, dicant: ne omnia infeliciter cedant. Sed heus Iesuita? Si hoc est,
non etiam pecuniam eorum, quæ non minùs tibi, quàm illi (nisi auaritia obstaret) exosa esse
set, infaustam arbitraris? Sed benè se res habet. Nam cùm spes sit, Lutheranam religionem mo
aurum conuersum iri, quis dubitat, quin illos firmos Lutheranos illicò simus habituri?

1594. ## Daniel Cramerus.

REstat adhuc, quòd defendendum tibi sit Romanum Imperium à calumnijs, vt quòd ne
vituperare possit Compagniam Iesuiticam, quin simul vituperet omnes mundi Monarch

tores, Reges, & Principes. Hic miror insignem tuam & Iesuitarum impudentiam, qui arcto cum Imperatore, Regibus, Principibus, Ducibus coniungunt vinculo, vt nihil dici in possit, quin id statim in ipsos Principes redundet. Parùm abest, quin vos fratres germafines, consanguineos tantorum Dynastarum faciatis. Vnde, quæso, isthæc cognatio? udio? qui maiestatem Iesuitarum lædit, is reus sit læsæ maiestatis. Attendite vos Prote-, cauete cauete, ne quid duriusculè in Iesuitas scribatis, aut loquamini, si ea est Iesuitarum s, Steuarcio teste. Parùm erit, vt, qui solium suum exæquant solijs Imperatorum, & Rellis se eminentiùs præferant.

Sed inferunt, quia nos fouemur à Principibus; quòd si tales Alastores essemus, illi partici nostra vitia. Heus tu, non statim quales Principes alunt, tales etiam ipsi sunt. Nam aiam Moriones, nec sunt tales, nec participant illorum stulticiam. At quod ais: aut amant, orant Principes illa vitia in Iesuitis; respondeo; non ignorant, imò multi sunt apud vos adontificiæ religioni, qui vos impensè oderunt. Contestor vos honestos Pontificios, iurate, res ita se habet? Scimus ita esse, negari nequit. Multi qui vos amant, amant personas, usillæ addictæ sunt religioni Romanæ, & oderunt in vobis scelera. Ita nec ignorant vesca, nec amant illa, ferunt tamen patienter vestras personas religionis ergò, cui se runt. Et ita nihil adhuc proficis tuo hoc dilemmate, quo inducere conaris, fieri non quin etiam ipsi Reges & Principes tangantur, si Iesuitæ petantur. Imperatore Rudolpho 2. Clem. 8.

Friderici, hodierni Palat. Electoris Confessio, in prox. 1594.

Comitijs Regenspurg. oblata, ex Meterano.

Religione patris mei, bonæ piæque memoriæ, quæ in scriptis Prophetarum & Apostolorum fuit, non recelsi; credidit, dum viueret, non in Martinum, siue Iacobum, sed in Christum. Symbolum (eadem fidei fundamenta) constanter quoque seruo, seruaturusque sum. Nestorij, Eutychij, & Anabaptistarum errores Pater meus abnegauit; eosdem & ego finego, & detestor ex animo. Sacramentorum errores (qui duplices sunt: alij eorum, qui ex mentis idola faciunt, & signa pro re signata venerantur ac æstimant; non obseruantes aut leramres Sacramentorum sententias: alij eorum, qui ea pro nudis & simplicibus habent sidetestatus est pater; hos & ego detestor filius.

Accedo propiùs. Caluinismum & Zvvinglianismum reiecit pater; idem facio ego filius, si o verum est, quod Vbiquitarij & Flacciani fingunt, nimirum, si veritas aut omnipotentia, siue Christi præsentia in terris abnegaretur. Sed hoc in errore felicior sum patre, quòd, sub nomiluini, à seditiosis & ambitiosis in Germania, veram orthodoxamque Religionem contami- & conuiciari, sciam. Quod tandem pius Princeps, Pater meus cognouisset, si Deus ipsi rniorem largitus fuisset vitam: quemadmodum & hunc dolum ac fraudem potentissimi duo niæ Electores animaduerterunt, Augustus pater, & Christianus, filius, Principes certè prudeni, & omnium scriptorum summa laude dignissimi.

D. Lutheri scripta non minoris facio aut æstimo, quàm bonæ memoriæ pater meus. Sed res imprudentes iudico, qui omnia, quæ ipsi vt homini exciderunt, pro auro gemmisque ha- & deosculantur.

Ant. Arnaldus in Philippica aduersus 1594.

Iesuitas reos.

suitæ cogunt patres deserere filios suos, fascinatos nescio quo philtro, aut mera vi raptos, ræcipuè sicubi ipsis sunt ad gustum, cuius rei vtinam minus querelarum publicarum, vtiminus vulgo esset exemplorum, quæque ad omnem etiam durabunt posteritatem, dum crusimi plagiarij iucunda illa pignora, imò verò partem viscerum, parentum auellunt amplexi-, eosq; adeò frequenter extorquent, qui sunt familiæ suæ aut solidum subsidium, aut solum colu-: sicut accidit Vicario rerum Criminalium ciuitatis Andegauensis Airoldo: cui cùm septem t liberi, Iesuitæ nostri præripuerunt eum, qui natu erat maximus, ideoque iam potuisset in padecrepiti locum substitui, fratribusque insuper ac sororibus iunioribus parentis præstare m.

Subduxerunt autem, cùm annum ageret XIV. detinentque siue in Italia siue in Hispania, quidquam interim de eo rescire pater potuit, quanquam crebris monitis ac censuris Ecasticis Iesuitas illos de eo interpellauerit: derident enim hæc talia, sustentati, imò tuti,

vnica Abſolutione , transmiſſa à Generali ſuo homine Hiſpano. Interim tamen non en
Ieſuitæ, vbi fato conceſſerit Airaldus, quin poſcant Ius primogenituræ, neque enim vnquan
pertatis vrgent votum, niſi cùm iam omnis ſpes ſucceſsionis planè euanuit, ac tunc quoq;, cùn
fitentur ac ſodalitatis ſubeunt ſacramentum, bona ſua priùs Collegio reſignant.

Idem. Sed & non ita pridem interceptus eſt Ieſuita ſicarius in Flandria. Is in mo
ſtatus eſt, alium item ſubmiſſum ab Hiſpano ex ipſis Hiſpanijs , maturandæ regis
& quid ſcimus , ſi non ille idem intra mœnia atque in ſinu vrbis , in Ieſuitico (inquam
cultetur Collegio , tempeſtiuam exſecutionis ſuæ opperiens occaſionem ? Nam vt co
cam , Ieſuitas non poſſe non agnoſcere pro ſocijs eos omnes , qui ſcelera iſta ſuſcipiun
gum interficiendorum : imò verò Ieſuitis nihil magis honorificum, quàm fouere , prod
exſtimulare hanc gentem ſicariam, eamque inter martyres collocare, ſi qui forte facinus ſuum
te luant:

Sunt amplius quàm tria hominum millia, qui vno teſtabuntur ore, Comoletum conci
tem poſtremo Natali Dominico, in templo S. Bartholomæi , thematis ſumſiſſe loco caput te
Iudicum, vbi ſermo eſt de quodam Aod interfectore Regis Moabitarum. Is itaque Como
vt pluribus diſſeruerat de nece regis defuncti, mirisque eam extulerat modis: collocato inter
los illo parricida , illa tygri, illo diabolo, illo Iacobo Clemente : tandem poſt exclamationem
gam infit: opus nobis altero Aod , altero Aod nobis opus eſt, ſiue ille fuerit monachus, ſiue
ſiue cacula militis, ſiue adeò bubſequa quis, , nihil intereſt: opus ſolùm nobis Aod! nec niſi v
defitictus, vt res noſtræ votiuum ſortiantur effectum.

Videte domini, ac ter quater conſiderate, ad quem vſque gradum noſtra ſtupiditas, aut n
veriùs ignauia atque oſcitantia (ignoſcite ita loquenti, iuſto enim abripior dolore) prouexer
daciam, inſolentiam, temeritatem, impudentiam talium proditorum, talium emiſſariorum
ſpanicorum, talium homicidarum ; vt iam ſcilicet audeant Dei illam cathedram occupare vo
quæ ad regum nefandiſsimam necem etiam gelidiſsimum quemque inflamment : quanqua
lioquin hoc ipſum iſtorum pura puta eſt doctrina; idque peculiari expreſsit libello Allinus, F
cipalis Collegij Seminarij , quod eſt Rhemis. Et quia inibi ſum , liber attexere h
riolam.

Cùm Guilhelmus Parrius ſupplicio adiudicaretur: palàm præ ſeferebat declarabatque B
dictum Palmium Ieſuitam perſuaſiſſe ſibi: omnimodè permiſſum eſſe, occidere atque aſſaſi
Reges omnes & Principes, quos excommunicaſſet Papa. Quam rem cùm poſtea communic
cum erudito Sacerdote, nomine Vates; aſſeueraſſe illum, tale dogma falſiſsimum eſſe; Parrium
infernalibus damnandum pœnis, ſi tale quid exequeretur : quibus dictis conſtitutus in conſ
rum quaſi ſalo, rem omnem confeſsione auriculari patefacit Annibali Codreto Ieſuitæ, habi
Pariſijs (illi ſcilicet, qui libello quodam impreſſo Lugduni apertè ſcribit, Societatem Ieſuiti
ſuum inde nomen habere, quoniam à Deo adſciti ſint Contubernales, datique filio eius Ieſu C
ſto, qui ipſos indiuiduo ſuo ſibi aſſumſerit comitatu) idem ergò Codretus dicere Parrio ; Vaten
ium certè eſſe hæreticum : atque affirmare inſuper , nullum ipſum aggredi poſſe opus m
ritorium magis; ac tale quidem , vt eo peracto, Angelorum humeris ocyus ad cœlos vſque p
veheretur.

Quid nunc, Reges ac Principes terræ ? eſtné , quòd ampliùs ſecuri degatis à metu perc
rum, ſiue in Aularum veſtrarum penetralibus, ſiue inter apparitorum ſatellicia, ſi diabolicum
ſtud dogma, quodque Infernus è penito ſui euomuit fundo, hominum animis porrò influat? n
eſt ſanè: at interim tamen illud ipſum ijſdem inculcant inſtillantque Ieſuitæ per auriculares
confeſsiones: & cur non? cùm vel ei rei Regulorum ſuorum vi tantùm non obligentur, qua
vna habet: Sum conſt. p. 308. Tyrannos aggredientur, lolium ab agro Dominico euellent.

Idem. Nulli non innotuit Portugallorum hiſtoria. Iam diu erat, quòd regno illi ocul
adiecerat Philippus: ſed plus nihilo erat eam occupare velle, rege incolumi, & parte potiſsima
bilitatis: quid ergò fit? Adhibet Ieſuitas, qui circa Regem Sebaſtianum, quique ibidem locor
ſanctimoniæ opinione taliter conciliauerunt ſibi homines, vt vocarentur ſpecioſiſsimo nomi
Apoſtolorum. Ii ergò mille artium cuniculis, fidiſsimum quemque atque veterrimum remo
cant Aulicorum, interque alios etiam Petrum Alcaſſonium, regno à Secretis; Regi perſuaſerun
ra jceret in Africam aduerſus hoſtem, infinitis modis ipſo potentiorem. Suſcipit profectioner
ſed adeò infeliciter, vt & vitam is amitteret, & Portagalliæ nobilitas penè tota.

Idem. Et liquidò quidem affirmare poſſumus maieſtati veſtræ Catholicæ, vota & deſideria
mnium Catholicorum in eo verſari, vt videant, Catholicam veſtram maieſtatem occupare ſceptru
huius regni, & dominari nobis : quemadmodum etiam libenter ac meritò nos iacimus infra ma
ſtatis veſtræ brachia, veluti parentis noſtri: aut certè, vt ipſa veſtra maieſtas alium quemdam ſtab
liat conſtituatque, qui ſit de progenie eius. Hæc excerpta ſunt ex epiſtola quadam Ieſuitarum in Ga
lijs ad Regem Hiſpanum, Pariſijs ſcripta anno 1591. 2. Nouemb.

m. Anno 828. impetante Ludouico Bono, vt Gregorius IV. iam itineri se accinxerat,
communicandi causa, Ecclesia Gallicana significari iussit, rediret, vnde malum attulerat
& rediret quidem ipse excommunicatus. Simile prorsus accidit tempore Caroli calui
s Papam Adrianum.
m. Vt primùm innotuerat electio Papæ, etiamnum superstitis, Comoletus, cùm de pul-
cendisset, iterum statim ascendit, inque hæc erupit verba: Audi Politice: noua scies, Pa-
bemus; quem quæso? probè Catholicum: quid ampliùs? probè Hispanum: ito Politice, &
ie te.
lem. Ne quid videar addere de meo: audite decreti Sorbonici ipsissima verba, paucis sanè
ntia pestem illius sectæ.
c noua Societas, insolitam nominis Iesu appellationem peculiariter sibi vendicans, tam li-
e sine delectu quaslibet personas, quantumlibet facinorosas, illegitimas, & infames admit-
ullam à secularibus sacerdotibus habens differentiam, in habitu exteriori, in tonsura, in
anonicis priuatim dicendis, aut publicè in templo decantandis, in claustris & silentio; in
ciborum & dierum, in ieiunijs, & alijs varijs legibus ac ceremonijs (quibus status religio-
stinguuntur & conseruantur) tam multis tamque varijs priuilegijs, indultis, & libertatibus
; præsertim in administratione sacramenti pœnitentiæ & Eucharistiæ, idque sine discrimi-
rum aut personarum; in officio etiam prædicandi, legendi, & docendi: in præiudicium Or-
orum, imò etiam principum & dominorum temporalium; contra priuilegia Vniuersitatum,
num populi grauamen, religionis monasticæ honestatem violare videtur, studiosum, pium
llarium virtutum, abstinentiarum, ceremoniarum, & austeritatis eneruat exercitium: imò
nem dat, liberè apostatandi ab alijs religionibus: debitam Ordinarijs obedientiam & subie-
n subtrahit; dominos tam temporales quàm Ecclesiasticos suis iuribus iniustè priuat; per-
ionem in vtraque politia, multas in populo querelas, multas lites, discordias, contentiones,
jones, rebelliones, variaque schismata inducit.
taque his omnibus atque diligenter examinatis & perpensis, hæc Societas videtur in negotio
ericulosa, pacis Ecclesiæ perturbatiua, monasticæ religionis euersiua, & magis in destructio-
quàm ædificationem.

lem. Iesuitarum votum est: obedire per omnia & in omnibus Generali suo ac superiori, qui
est Hispanus, electusque suffragio Hispanici regis: cuius rei testimonium esto vel experien-
a. Loyola enim primus Generalis, Hispanus erat; vt & secundus Laynes: tertius Euerardus,
er quidem erat natione, sed iure tamen Hispanus: Borgia quartus numero, item Hispanus:
iua quintus, etiamnùm superstes, ortu quidem Neapolitanus est, at etiam iurisdictionis Hi-
æ. Cæterùm verba voti illius quarti mira prorsus sunt, imò horrenda: eò enim vsque pro-
t, vt in illo Christum velut præsentem agnoscant:
i Iesus Christus homicidium iuberet, factum oportuit. Ergò si Generalis ipsorum Hispanus
et, occidere, aut curare, occidi Regem Galliarum, necessariò faciendum est.
t paucis pagellis pòst: Nónne Varadius, Iesuitarum Principalis, pro tali sanè selectus, tanquam
emo esset aut homo melior, aut melior Iesuita: nónne, inquam, Varadius selectus fuit ele-
e, vt quocunque verborum lenocinio induceret exhortareturque; atque animaret homici-
llum publicum? nónne affirmauit inter alia, nullum fieri ab ipso posse opus meritorium ma-
uàm si regem obtruncaret, quamuis etiam esset Catholicæ religionis: animamque ipsius rectà
olaturam in cœlos, æternæque beatitudinis participem fore? Imò vt firmiùs in proposito illo
abili persisteret ac perduraret, neque à suscepto desciseeret scelere: nónne eum, conscientiam
vt detegeret, iussit confiteri cuidam Iesuitæ, cuius ignoratur nomen, qui tamen fortassis adhuc
vrbe, similibus intentus occasionibus: delitescit.
Quid ampliùs? impij isti, & exsecrandi Assasini nónne communierunt Barrierium illum in
m necem, exhibitu Sacramenti, rei sanctissimæ, rei pretiosissimæ, sacerrimique adeò Chri-
e religionis mysterij? O quàm maluissent patrati, quàm incepti facinoris rei esse! O officinam
anæ, in qua fabricati sunt omnes Assasinatus, siue attentati per Europam, siue patrati ab hinc
s 40? verè successores Arsacidum atque Assasinorum: per quos perijt Comes Raimundus Tri-
anus: per quos Marchio Montisferratensis Conradus: per quos Edoardus Angliæ Regis filius,
ue plures & re & nomine Principes.
Et paucis pagellis pòst: Percunctemini Marchionem Pisanum, & fidem vobis faciet ab an-
XIV. quo veluti Legatum egit Gallicum cùm in Hispania, tum in Italia, nullum vnquam
uisse se in manibus maioris momenti negotium, cui se non mox aduersario opposuerit animo
uis Iesuitarum.
Idem. Liberalitas & fauor, quibus rex Philippus eosdem Iesuitas prosequitur, satis produnt, ha-
ipsos ac foueri tanquam optimi subditi, & deuoti clientes; nec non apposita admodum domina-
is suæ instrumenta. Grandis illa nauis Iesuitica, qua ab Indis aurum & merces ipsorum adue-
tur (vbique enim hamus illis pendet, pro incremento thesaurorum, quos habent & Romæ, &
Hispanijs) grandis, inquam, illa nauis nullum vectigal quintanum Regi pendet: quo ipso com-
unt triennio quoque vltra ducenta coronatorum millia.

Iam verò, pro parte præmij, ob occupatam communi commilitio Portugalliam, conce
idem ille Philippus munus illud, quod tertio quoque anno Portugalliæ Regi offerebatur ab
occidentalis regulis, cuius muneris aurum, vniones, aromata facilè quadringentorum scuta
conficiant millia. Quare & ipsi quoque gratitudinis ergò, & in remunerationem tantæ libe
tis, haud aliter de eo loquuntur, quàm de principe optimo maximo, qui est, qui fuit, q
supergresso longè vires Romani Imperij antiquas, quique ipse vnus amplius possideat terra m
quàm reliqui Reges vniuersi.

Idem. Ludouicus XII. cognominatus Pater populi, haud minùs odio fuit Romæ, q
amore suæ Galliæ. Is cùm plura Italiæ oppida liberali dono transtulisset in Iulium secundu
gratitudinis ergò nullos non in ipsum conciuit hostes, Hispanos, Germanos, Heluetios, A
Sed enim anno 1510. idem rex Concilium indixit Turoniæ, in quo solenni modo decretun
Papam armis castigandum, quod ipsum deinde mox confirmatum alio Concilio habito
Vnde factum, vt Papa Regem, nec non omne regnum eius excommunicaret, concessa abl
ne quorumcunque peccatorum eis, qui Gallum hominem vel vi vel fraude occidissent.
igitur fines adijcitis, alios agris mulctatis, alijs vectigal imponitis, regna augetis, min
donatis, adimitis: sed vnde vobis ista auctoritas? Certè Deus dixit, regnum vestium non e
hoc mundo.

Idem. Scitur, quale Iesuitæ testamentum extuderint Præsidi Godrano Diuionensi, quo
rem germanam, vnicam alioquin hæredem, dimidio coronato (proh contumeliam) conte
esse iusserit, relictis interim quotannis Iesuitico ordini septem librarum millibus. Palàm qu
est, quomodo inuolârint domum laresq; Bollaniotum, quæ familia vna est de opulentissimis
degalæ. Iamque etiam recenter admodum, loco iuris primogenituræ, abstulerunt familiæ d
ni Præsidis de Largebaston terram Faiollensem, eamque distraxerunt XII. scutatorum mill
quod precium ocyus in Hispaniam ablegârunt, thesauri sui accessionem scilicet. Nam in Gall
nè nihil sibi seruant retinentué rerum immobilium, nisi quæ sub conditione ea legata sunt, ne
nentur. Notissimus præterea est raptus ille sceleratus fratris vnici, domini Marchionis C
laci, cui iam modò cedunt octo millia librarum annua; spe verò substitutionis, quadraginta q
ampliùs millia.

Arrestum supremæ Curiæ contra Ioannem Chastelium

Scholasticum, studijs operam dantem in Collegio Iesuitarum; ob parricidium, quod intentauit ipsi Regi.

Auctoritas breuiter prolata è monumentis Curiæ.

VT vidit Curia, congregato maiore ac minore Auditorio, processum criminalem, intenta
primò à Præfecto Regij Palatij, seu Iudice Prætoriano; peractumque deinde, petitu Procur
ris generalis Regij, actoris atque accusatoris, aduersus Ioannem Chastelium Parisiensem, non ita
dem studijs operatum in Collegio Claræmontano, nunc verò Regij carceris captiuum, ob max
execrabile atq; abominabile parricidium, intentatum ipsi Regi: vt insuper audiuit interrogati
ac confessiones, cùm eiusdem Ioannis Chastelij super publicum istud parricidium, tum etiam lo
nis Guereti Presbyteri, dicentis se de Societate Iesu, antehac Præceptoris dicti Ioan. Chastelij; nec n
Petri Chastelij, & Dionysiæ Hazardæ, parentum suprà nominati Ioannis: consideratis geni
Procuratoris Generalis conclusionibus, cæterisque rebus omnibus: dictum volumus, eandem C
am declarasse & declarare Ioannem illum Chastelium, argutum conuictumque reum læsæ maie
tis diuinæ atque humanæ, gradu supremo, sceleratissimo illo ac detestabilissimo parricidio, qu
intentauit ipsi Regi.

Ob cuius criminis expiationem, Curia condemnauit & condemnat Ioannem illum Chast
um in mulctam honorariam, hoc est, vti se sistat, tectum solummodò indusio, præcipuæ porta Te
pli Parisiensis, tenentem manu facem ceream duarum librarum, ibidemque genibus inflexis di
declaretque, se nefariè ac proditoriè attentasse inhumanissimũ atq; abominabilissimum parrici
um, & læsisse faciem Regis cultro: falsis item ac damnandis imbutum instructionibus, dixisse p
Curia; permissum esse occidere Reges: Regemque Henricum IV. hodie regnantem exclusum Ec
siæ gremio, donec eum Papa approbauerit: quarum rerum omnium ac singularum pœnitere ipsu
& veniam exposcere Dei, Regis, ac iustitiæ.

Quibus peractis, ducatur ac conducatur humili veha ad locum supplicijs destinatum: ibi fo
cipe candenti peruratur brachia ac femora; manus autem dextra, cultrum eũ prætendens, quo co
nisus est illud suum parricidium, præcidatur. Post id, corpus ipsi distrahatur ac laceretur quatuor
quis: membraque inde ac corpus conjciantur in ignem; ac redigantur in cineres vento disperge
dos. Declarauit & declarat eadem Curia, bona ipsius vniuersa ac singula, acquisita & confisc
ta Regi. Antequàm tamen lege in eum agatur, arripietur dictus Ioannes Chastelius a

rdinariam atque extraordinariam, vti constet de complicibus eius, alijsque rebus non-
adicio isto resultantibus.
uit praeterea atque inhibet curia omnibus personis, cuiuscunque sint qualitatis ac con-
isque sub poena criminis laesae maiestatis, ne suprà dictas voces aut publicè aut priuatim,
nue vllo modo proferant, vtpote quas Curia declarauit, ac hisce declarat scandalosas, se-
ontrarias Dei verbo, damnatasque seu haereticas, sanctis Decretis.
it deinde decernitque eadem Curia, vt Presbyteri siue Sacerdotes, ac Scholastici studiosiq;
laramontani, omnesque alij, qui se dicunt eiusdem Societatis, tanquam corruptores iu-
perturbatores quietis publicae, inimici Regis eiusque imperij, habeant abire atque exire, in-
ertium à significatione praesentis Arresti, vrbe Lutetia; alijsque ciuitatibus ac locis omni-
a habeat Collegia: quindecim verò pòst sequentibus diebus toto prorsus regno Gallia-
oena, vt, si termino eo finito alibi fortè reperiantur, in eosdem mox animaduertatur, ve-
reos laesae maiestatis. Caeterùm adhibebuntur bona ipsorum tam mobilia quàm immo-
sus pios, distribuenda iuxta Curiae sententiam. Quae Curia insuper vetat, ne quis subdito-
s, liberos suos extra regnum alibi mittat ad Collegia eiusdem societatis, studiorum causa,
n poena laesae maiestatis.
& statuit eadem, extracta ac breuiaria huius Arresti transmittantur ad Praefecturas ac Dioe-
cistius sunt iurisdictionis, vti formam ac tenorē eius Arresti ocyus exsequantur, imperatq;
qu.b.sc.unque Prouinciarum, Bailliuis, ac Seneschallis, eorum item Vicarijs, generalibus
articularibus, sententiae huius executionem vrgeant ac prosequantur, à die statim dilatio-
n concessae: quod vti promtiùs fiat, qui subst.tuti sunt Procuratoris Generalis, omne suum
lium atque operam adhibeant, inquisitione facta in contrauenientes ac refractarios, &
do Curiae hanc suam saltem diligentiam, sub poena planè priuationis officiorum.
scriptum Du Tillet. Pronunciatum dicto Ioanni Chastelio; deque eo supplicium sumtum
29. Decemb. CIↃ IↃ.XCIV.

Libellus supplex Vniuersitatis, eidem seruiens fini. 1504.

stris dominis Curiae parlamenti supplicant submissè Rector, Decani, & Facultates, Procura-
res nationum, Suppositi & Scholastici Vniuersitatis Parisiensis: dicentes, iamdudum fa-
uòd querelas suas detulerint Curiae, de magna confusione in eadem Vniuersitate, ob nouel-
am, ortam in Hispanijs ac vicinis locis: quae insigniat Societatem suam ambitioso nomine
uaeque semper quidem antea, sed praecipuè tamen post turbas tumultusque postremos, tota
pub. perspicuam perniciem ad glutinauerit factioni Hispanicae, tam Parisijs quàm tota pas-
lia, locisque vicinis: quae omnia ab ipsis inde incunabulis praeuisa fuerunt ab ijsdem suppli-
s, & imprimis Decreto Facultatis Theologicae tunc interposito: cuius erat tenor, nouellam
ctam introductam, ad dissolutionem omnis ordinis politici atque hierarchici Ecclesiae, prae-
rò dictae Vniuersitatis: vtpote qui recusarent obedire Rectori, quodque magis, etiam Archie-
, Episcopis, Pastoribus, alijsque superioribus Ecclesiae.
n autem triginta sunt anni, ex quo suppositi ac clientes eiusdem societatis, quae praetendit no-
us, cùm nondum venenum suum infuderant alijs passim Galliae vrbibus, sed ista solùm vr-
ibuerint supplicationem, eo fine, vt incorporarentur membraque fierent Vniuersitatis no-
a controuersia aliquandiu vltrò citroque agitata, tandem ita vtrinque conuenit intercessu
j, vti res manerent in statu, hoc est, ne Iesuitae quicquid aggrederentur aut nouarent, in prae-
m illius Decreti atque arresti: cui tamen illi minimè steterunt: sed quod amplius est, inter-
tes negotijs publicis practicas suas perniciosas, consiliaque nefaria, tota palàm se gesserunt
pro ministris atque emissarijs partium Hispanicarum, quemadmodum omnibus satis
.
ae ipsa instantia in consilio pacti ac conuenti statim deserta est: adeò quidem, vt neutra pars
trumenta apud Acta deposuerit, eoque modo obsoleta atque emortua fuerit. Quibus consi-
, domini nostri, placeat vobis, vti ista secta exterminetur non solùm dicta Vniuersitate, sed
gno Galliarum: petimusque ad eum finem adiutorium domini Procuratoris Generalis Regij:
so benè feceritis. Subscriptum Le Royer; ad latus, d' Amboise, Academiae Rector; signatum
ra rubra.

Ecquid nunc, Reges atque principes orbis Christiani, ex publica ista & solenni actione vobis
ur de sacrato illo Iesuitarum, post tot (vti constat) grauissimas contradicentium sententias,
tandem approbato & confirmato ordine? Anné, vno atque altero exacto suo ori-
lustro, nefarij & infesti sceleris, ac flagitiosae vitae satis de se dederunt speciminum?
vt nulla penè secta & difficiliùs incepisse, & celeriùs & flagitiosiùs sub sanctitatis
gionis insignibus adoleuisse, atque in immensum vsque excreuisse videri queat? Vósne

exísti-

existimabitis, quenquam ita impudentem fore, nisi illos ipsos omnis pudoris & verecund tes, qui ausit accusationis huius præcipua capita inficiari, vel à se in alios deriuare enim hæc in remotissimis Americæ regionibus: sed Lutetiæ, in totius Europæ luce gesta

Cui verò minùs veritati videatur consentaneum, quòd toties aduocatus ille Regem fraudibus illorum & insidijs, vix vlla satis diligentia (nisi regno exactis, aut qua alia, rentur, seueritate punitis) sibi cauendis, haud inanis vates admonuit & obtestatus est? tot in medium allata exempla corruptæ pueritiæ & iuuentutis, cui vnicè operam dant; tiæ perditæ & dissolutæ, patrimoniorum dissipatorum, hæreditatum expilatarum, atque rum funditus euersarum?

At ista fortassis inter priuata quis referat incommoda: quin publicè grauiora longè, cias integras & regna, turbata & peruersa nouimus, vbicunque, quam sibi vendicant, & potestatis vim obtinent: induciarum conuentiones, fœdera sacrosancta si violanda, rum incendia (quibus, proh dolor, Christiana Respub. nimiùm ardet) conflanda; ipsor ra, ipsis internuncijs, auctoribus atque flabellis, hæc fieri hodie, videmus. In Reges & quos rerum summam leges esse volunt, non minùs illi, quàm olim domini in seruos, vitæ cis arbitrium & potestatem sibi sumunt, ac etiam exercent, neque verò illud ex iuris, & præscripto, sed impotentis animi libidine, & ad commodum Hispanicæ Monarchiæ.

Hinc nupertimè Galliarum regem in summum vitæ discrimen adductum scimus, non tari aliquo homine, aut aliqua iniuria lacessito, vel lue hæretica polluto: sed ab eo, qui Iesui ceptoribus vsus est, & naturæ prauitati ac insitæ maliciæ, disciplinam illorum & institutione perfectior euaderet furcifer, coniunxit, cui spes omnis impetrandæ scelerum veniæ (quòd tri suæ nec sorori pepercerat, quin in istam nefarias manus conijceret, in hanc turpia desiguar emta fuerat: nisi in verba Iesuitæ confessoris iurasset, & omnium detestabilissimo interficie gis sceleri se astrinxisset, & tandem Diabolicis artibus instructus, facinus tam audax, in pr tot procerum, honoris & gratulandi causa concurrentium, aggressus fuisset.

Siccine ex schola Iesuitarum, tanquam ex equo Troiano, prodire experimur sicarios, tores, & veneficij omnis atque flagitij artifices? Neque verò quis obijciat, vnum tantùm atqu rum ex Iesuitico ordine facinoris huius fortè conscios fuisse: quin nullum non participem ex hinc probabile fit, quòd vultu atque gestibus, quò minùs desiderij & mente conceptæ lætitia proderent, temperare sibi nequiuisse perhibentur. Huc facit, quòd Heluetijs nonnullis Lut proficiscentibus, in Alpibus obuiam facti Iesuitæ, autores fuêre, ne vlteriùs progrederentur, enim eos Regi operam suam nauare velle, quem ad Calendas vsque Ianuarij superstitem non rum, exploratum haberent.

Verùm quo ordine res ista gesta sit Lutetiæ in ipso Regis conclaui, quàm insigni misetic exemplo, frustrato facinore, Deo Optimo Max. Regis & afflictissimi regni saluti & incolun consulere visum sit, pluribus nunc verbis explicare nostri instituti non est, cùm toti terrarum publica illa summi Senatus & Iudicij Parisiensis sententia, supplicio de parricida nuper sum Iesuitis regno omni excedere iussis, fides rei gestæ comprobata sit: quam sententiam hic adscri dam putauimus.

Nunc itaque denuò, vti ab initio etiam fecimus, vos reges atque principes appellandi estis, & ex vobis quærendum, num dubitare ampliùs possitis, nisi vobis ipsis & subditis vestri erius istam generis humani pestem quàm maturrimè prospexeritis, quin idem vitæ & fortuna m & exitium certissimum, quasi fatum aliquod, singulis vos momentis maneat? obrem vos per salutem vestram, si modò illa vobis curæ est, rogamus & obsecramus, vt Iesuita odalitium quàm longissimè à ditionibus, liberis atque charissimis coniugibus vestris remotur e, velitis.

1594. *Resolutio Academiæ Parisiensis, solenniter ac legitimè conuocatæ 18. Aprilis, M.D.XCIV. pro supplicatione, de eijciendis omninò Iesuitis.*

ANno Domini 1594. die Lunæ 18. mensis Aprilis, conuocata vniuersitas omnium ordin huiusce incliti studij Parisiensis, apud ædem S. Maturini, pro supplicatione peragenda ab cademia ad ædem S. Capellæ Regalis Palatij Parisiensis, ad reddendas gratias altissimo Deo, pro ductione felici huiusce almæ vrbis, prosperitate & felicissimo successu Christianissimi & inuicti mi domini nostri Henrici quarti, Regis Francorum & Nauarræ, conseruatione dictæ vrbis sub tione & protectione dicti domini nostri regis, ac pro quàm pluribus alijs rebus ad Academiam stantibus, atque super supplicatione facta à dom. magistro Laurentio Bourceret, artium docto de vocando in ius Iesuitis, vt omninò eijciantur.

Dicta vniuersitas debitè, vt moris est, hora solita conuocata, ex consensu vnanimi omnium D ctorum & Magistrorum singularũ quatuor facultatum, & quatuor Procuratorum nationũ, nemi

repugna

nte, censuit & determinauit, esse annuendum supplicationi dicti dn. Bourceret, ideoque in n & ius ritè & conuenienter Iesuitas vocandos, vt eiiciantur omninò. Eam ob rem censuit tas, ex singulis ordinibus nominandos aliquot selectos viros, qui ea diligenter curent, quæ contra Iesuitas mouendam pertinent.
nde facultas Theologorum nominauit dn. Magistrum Adrianum d' Amboise, summum anarræ moderatorem; & alium Doctorem, quem dictus dn. d' Amboise voluerit eligere. decretorum, quæ acta sunt, approbauit: & quia vnicus tantùm Doctor, nomine dominus on aderat, promisit, se nominaturum aliquem alium ex suis Doctoribus. Facultas autem rum ordinauit dn. Magistrum Iacobum Cousinot. Postremò facultas Artium nominauit Magistrum Laurentium Bourceret, & dn. Georgium Criton. Sicq; statutum fuit vnani- conclusum, nemine reclamante, per dn. Iacobum d' Amboise, Academiæ rectorem; to- cademiam, anno & die præfatis.
bscriptum Du Val, & ad Latus; visa per nos ad Rectorem, Iacobum d' Amboise, & signa- à rubeâ.

Conradus Schlüsselbergius. 1594.

ilippus Melanthon solebat dicere cum gemitu: quòd oporteat mundum pœnas tam horren- ac tetræ Idolatriæ, quæ est in Missâ Pontificiâ, & prophanatione idolatricâ cœnæ Dominicæ. quoq; referre cum lachrymis, initia atq; incrementa Tyrannidis Turcicæ, tam subita atque pera, pœnas esse idolatriæ eiusdem. Quia eo ipso tempore, quo decretum de transsubstan- e factum, & cultus idoli publicâ authoritate sancitus est: Ottomannica potentia primùm nmouit, & incredibilibus successibus extulit in Oriente versus Occidentem: vbi huius idoli præcipuè viguit.

Iacobus Colerus Doctor. 1594.

Vid Berlini, duobus Spandauiâ mill iaribus oppido, per hos dies acciderit, D. Iacobus Colerus prolixo scripto Germanico prosequitur, cuius hæc est summa.
Octauo post festum Michaëlis die, fama Berlini increbuit, Angelũ cuidam puellæ apparuisse, n ipse Colerus initio fidem adhibere non posset, fama autem quotidie magis magisq; inuale- puella ab Electrice in arcem vocata est. Aderant Electoris filij, Lunenburgensis & Brunsui- Ducissæ, corã his, alijsq; plurib. puella rogata & examinata est. Colero his auditis, cœpit aliqua boriti suspicio, & post priuatum examen 20. die Octobris, patrem huius puellæ, Ambrosium im, ciuem honestum, qui cereuisiam coquendo & promendo se suamq; sustentat familiam, q; puellam, Vrsulam nomine, ad se vocat, & in complurium pastorum consessu examinat. uella pia, modesta, verbi diuini studiosa, precibusq; dedita confessa est, 28. Septembris, stylo o, nocte inter 11. & 12. horam se euigilâsse, vidisseq; ad se venientem Angelum. Dormiuisse m secum in eodem cubiculo patrem ac matrem, sed eos nec vidisse quicquam, nec audiuisse: ndissimo namque somno sepultos fuisse.
Initio splendore quodam, instar fulminis, cubiculum illustratum: qui splendor continuatus m in diem conuerterit. Inde Angelum sine vllo strepitu ad se in lectum venisse, & ad pedes illius itisse: candidum eum fuisse, quasi camisia indutum, sed discinctum. Faciem eius instar pul- mi adolescentis, sed ad modũ solis rutilasse, notata nihilominùs à se in facie membra singula, oculos, aures, os; crines flauos, circa tempora cincinnatos, cætera læuos. Nudum dextra tenu- adium, sinistra pectori admota: tandem clara & distincta voce se compellâsse, atq; dixisse: Audi hominis filia; Ego sum Archangelus Dei Michaël, seu Raphaël (præ timore enim & per- tione distinctionis huius erat oblita) à Deo missus, vt tibi annunciem, & tu ad alios referas, maniam breui grauissimis cladibus puniendam: cùm alias ob causas, tum maximè ob intole- em superbiam, quam in oblongis collaribus, in exoticis vestibus, in muliebri mundo homines tant, vultus suos componentes, & facies suas stibio & purpura fucantes, indigni profectò, aciem Dei conspiciant. His de causis dira manet Germaniam vindicta, horrendum suppli- . Deus arcum suum tetendit, & gladium suum exacuit: & virgam colligauit, veniens veniet, & tardabit, vindictæ tarditatem vltionis grauitate compensabit.

Multò plura locutum esse, vltra horam sibi adfuisse, omniaq; disertè idiomate Germanico pro- tiasse: sed se in ista trepidatione, metu, & terrore, omnia obseruare non potuisse.
Post hæc puella, capite in aliud latus reflexo, vidit immane monstrum, virum atrum iuxta se tem, cuius oculi haud aliter quàm ignis ardebant; aures non habebat, sed aurium loco duo cor- oblonga, recta, nusquam inflexa; in fronte extabat aliud minus, sed incuruatum. Hunc An- s gladio suo percussit, dicens: quid astas hic cruenta bestia? & mox disparuit. Puella verò spectro adeò est exterrita, vt vocem nullam emittere potuerit; sed planè obtorpuerit. Angelus puellæ manum apprehendit, eratq; manus eius lanâ mollior, niue aut glacie frigidior, & dixit:

ter ad te veniam, euigilabisq;, & tecum agam latiùs. Deniq; ter rotans gladium suum, ter ex
uit, Væ, Væ Germaniæ; quo dicto, non visus ea nocte est amplius, disparuit lux, & prioribus te
nox denuò inhorruit.

Sequenti nocte idem Angelus absq; vllo strepitu ad puellam reuersus est, minori tame
claritate, & absq; gladio; sed manibus complicatis. Affatus puellam, interrogauit eam, a
pridie ad ipsam locutus esset, diuulgâsset: alijsque nunciasset? eumq; puella responderet, se ea
ni, præter patri & matri, reuelasse, ait Angelus: quin potiùs hæc omnibus communica: noli
aut secreta Dei abscondere: si hoc feceris, eris æternæ hæreditatis filia: si tacueris, non impun
Et ter ingeminans abijt. Manè cùm puella surgeret, lectoq; se leuaret, eum in modum trepi
totoq; corpore tremuit, vt, cùm thoro descenderet, in terrã corruerit: & nec ire, nec pedibus i
re potuerit: sed opem aliorum implorauerit; qui accurrentes corripuerunt eam, & ad foci n
tantes igni applicuerunt. Refert Mercur. Gallobelg.

Adhuc de Colero idem Mercur. Spandauia oppidulum est electoratus Brandenburgens
Hauelum fluuium, sex circiter à Brandenburgo distans milliaribus. Hic (vt Colerus asserit)
huius mense Septembri, die decimo tertio, circa quartam horam vespertinam Dæmon speci
mana visibili, iuuenem quendam, nomine Grabielem Crummerum, arte pileonem, natione
Scheitzium, sub ditione Marchionis Ansbachij, accessit: offerens illi opes & diuitias multas,
potestatis se in posterum futurum, polliceretur. Iuuenis exterritus: Propitius, inquit, sit mihi
ne hoc faciam: Christi sum, eius ero semper: is animam meam ditabit; quæ opes mihi suffic
Quò autẽ acriùs eũ tentaret Dæmon, eò se magis contrà armauit, & diuino illi verbo restitit iu
Tandem discedendi à Magistro suo Melchiore Hartmanno impetrata venia, Francfortum
deram abijt, & operam suam Ioanni Samueli elocauit. Nocte autem intempesta venit ad eum
gelus, vestimento amictus candido, præcipiens illi, vt Spandauiam reuersus, populum ad agen
pœnitentiam hortaretur. Cùm autem iuuenis Angelum, quis esset, trepida & tremula voce i
rogâsset, respondit Angelus: se illum esse Angelum, qui Virg. Mariæ, ipsam esse concepturam &
riturum Christum, nunciâsset.] Quo dicto, aperto vestimento, pectus ostendit, in cuius late
nistro literis capitalibus scriptum erat: FORTITVDO, in dextro verò DEI. Confestim A
lus disparuit.

Iuuenis hoc Angeli mandato contemto, aut neglecto, vlteriùs Furstenbergum profectu
Hic verborum Angeli memor, cœpit animum aduocare, secumq; perpendere, fieri posse, vt si Sp
dauiam non reuertatur, & Angeli præcepto non satisfaciat, à Deo grauiter puniretur. Spandau
igitur reuersus, ad antiquum Magistrum suum diuertit. In profesto S. Martini, media circiter n
venit iterum Dæmon; & eius lecto humana forma, oblonga lupi pelle tectus astitit, eumque a
exterruit, vt occlusis faucibus, vocem nullam posset emittere. Mox Angelus illi denuò appar
habens in manu sua falcem: quo adueniente totum cubiculum admirabili claritate illustratum
Dæmon nihilominùs carbone nigrior ex aduerso perstitit.

Alloquitur Angelus iuuenem, eumq; bono animo esse, & metum iubet deponere. Iuuenis
rò ex veste, literis in pectore exaratis, ex aurea cruce illi à collo pendente, & à corolla capiti eius i
posita agnouit, Angelum eundem esse, qui sibi Francfurti apparuerat. Interea Dæmon propiùs
cedens, iuuenem grauiter oppugnauit adeò, vt lassus inopsq; animi penè succumberet. Sed Ange
flatu suo Dæmonem fugauit, gladioq; aureo, ex ore suo procedente abegit. Deinde decerpta coro
suæ particula, iuueni in nomine Iesu Christi comedendam dedit, candidissimoq; linteo, in cu
medio crux intexta erat, totum iuuenem inuoluit, quo facto confestim vires omnes pristinas rec
perauit, & iucundissimam harmoniam audijt, Canticum Ambrosij & Augustini primò, dein
Treishagium illud Propheticum: sanctus, sanctus, sanctus, &c.

His absolutis, Angelus iuueni præcepit, confestim lecto surgeret, & ad Superintendentem,
summum pastorem, M. Albertum Colerum se conferret, eiq; diceret: populum seuerioribus ver
& maiori zelo, quàm hactenus, ad pœnitentiam exhortaretur. At iuuenis somno grauis, iterum o
dormiuit. Paulò pòst Angelus reuersus, iuuenem denuò excitauit, eumq; rogauit, cur mandato
non paruisset: surgeret, atq; officium faceret: futurum enim, vt nisi populus pœnitentiam agat,
septentrione in meridiem Væ & lamentatio audiatur: & mundo talia obuentura supplicia, qua
ab hominum memoriâ, visa, nec nec audita sunt.

Cùm autem pridie profesti S. Martini, quo hæc accederunt, post vespertinam concionem, mu
Dæmoniaci, energumeni, & à Diabolis oppugnati & obsessi, in templum introducti, coram vniue
sa multitudine pijs admonitionibus ad meliorem spem erigerentur: interrogauit iuuenem Ang
lus, an non vidisset eum heri in templo, inter miseros illos homines obambulantem? Negante i
iuuene, sed affirmante, se Dæmonem cum lupina pelle super ipsorum capitibus saltantem & exu
tantem conspexisse, & sibi laqueum iniecisse, sed stringere non potuisse, ait Angelus: se tunc Dæmo
restitisse: sine sua ope horrendam in templo tragœdiam excitatum iri: & Deum permisisse Diabolo
vt præter illos, plures obsideret ac exagitaret; sed si continuis precibus Deo supplicauerint, fieri po
se, vt iram, ipsius multitudine peccatorum prouocatam & exasperatam, mitigent: decretamque i
se sententiam auertant.

æ Lunæ post festum Martini, octaua circiter hora vespertina, cùm iuuenis ad dormiendum
osuisset, & Deo se commendâsset, Diabolus eum denuò vehementissimè oppugnauit. Ad-
x eadem qua hactenus forma Angelus, qui eum compellans dixit: Gabriel surge ocyus, & ac-
Comitem Spandauiensem, dic illi, vt iubeat suo Magistratui, & Ecclesiasticis hominibus,
diebus hora septima vespertina nouas preces instituant, & maiori campana signum dent,
per huiusmodi supplicationes exoratus, imminentes plagas à populo auertat. Quod
& populus pœnitentiam non agat, habere se in mandatis, ait, hac falce, quam manu fere-
obos & pios demetere, & naturali morte ex hoc mundo auferre, ne dira supplicia, quæ
iis præparata sunt, videant, aut experiantur. Neque preces istæ, istaq; campanæ signa in
m oppido, sed & in toto territorio, omnibusq; pagis decernantur.
ac cùm dixisset, addidit: iuuenem posthac ipsum carnalibus oculis non visurum: nihilo-
ono sit animo, præcipit, adfuturum se illi modo inuisibili, consolaturum, & aduersus Dia-
estas tentationes opem se laturum, pollicetur. His dictis euanuit. Hæc Colerus, & cæteri su-
ominati Spandauiæ, quarto & vltimo Decemb.

cet autem hanc materiam (inquit porrò Mercur. Gallobelg.) Coleri verbis concludere.
m ille admonuisset homines, vt se à nimia & prodigiosa abstineant superbia; peregrinas,
icas, Vngaricas, Belgicas, aliasq; exoticas vestes; spiras præsertim collares oblongas, qualibus
Spandauiæ collo amicti incedunt, detestentur; thoraces monstrosis ventribus prominentes
antesq; exuant; aureos, argenteosq; nodos, calceamentorumq; claustra tollant; lacinias &
s aureas, argenteas, & sericas, quæ vestibus ad pompã subassuuntur, aliaq; ornamenta Prin-
, Regibus & Cæsaribus permissa, deponant: à iuramentis, periurijs, execrationibus diris,
ijs & mendacijs se temperent: tandem conqueritur & detestatur pessimum patriæ abusum,
quid affirmandum est, mox in hæc verba prorumpitur: nisi verum sit, hic & ille Diabolus
lat. Si cui malè precari velint, optant ei multa vasa, multos in ventre Dæmonum modios,
issima claustra, quibus obiectis, nullus exeat.
Hinc, inquit, nunc Spandauiæ, Fridbergi, & alijs in locis Dæmones clamare; Diu nos inno-
tanto iam tempore nos inuitâstis, semel veniendum est, ecce adsumus. Abstinete, ait, ab in-
ntia vestra, quam Hypodidascalis, Magistratibus & pastoribus vestris hactenus proterue
exhibuistis; clamant modò Spandauienses Dæmones, Præfectis vestris hactenus obedire no-
; nunc nobis obedire cogimini, idq; absq; mercede, absq; gratiarum actione, absq; vlla retri-
e. Nunc nos vobis pœnitentiam commendare, & ad eam vos exhortari debemus, licet in-
ad agamus. Hinc enim multarum animarum iacturam facimus. Sed quid agemus? vo-
nolentes cogimur vobis concionari. Si liberum nobis esset, mallemus profectò tacere, & vos
nè inquietare.
Cùm autem Diabolus Spandauiæ obsessam puellam vellet submergere, eiq; proponeretur ex-
m Gerasenorum Dæmonum, qui porcos mergere, nisi accepta priùs à Christo facultate, non
, extendens Dæmon digitos; Vos, inquit, estis porci isti: quando ad vomitum vsq; vorastis
astis, ego in vos potestatem habeo.
Alij rogati, cur creaturas Dei sic exagitent? cogimur, inquiunt, facere: Altissimus præcepit no-
Audire, obedire, credere, orare non vultis; ideo vos cruciare debemus: pœna nobis & dolor
òd vobis ad salutem inseruire compellimur; resipiscitis nunc, & orationibus solito diligentiùs
s: idcirco nunc vix animæ tres in casses nostros incidunt, cùm decem & ampliùs antea com-
ndere soleremus, Angelorum verò conciones & admonitiones vbiq; eædem sunt. Hortantur
ium ad pœnitentiam, conuersionem, orationem, peccatorum fugam, & superbiæ detestatio-
de oblongis & monstrosis collarium spiris, de syrmatis, de fastuosis amictorijs & caftulis, de
s cycladibus, de latis subductisq; pileis, de ventriosis thoracibus, follicantibus brachijs, &c.
onantur. Hæc Deo displicere; dissimulare diutius eum non posse, nisi homines resipiscant,
lum seuerè grauiterq; breui vindicatum iri tenebris & ignorantia, terræmotu, peste, bello, cæde
guine, fame & igne, quem Deus pluet super impios, quæ omnia si nihil proficiant, ipsa mundi
menta, quasi ligna & stipulas arsura. Hactenus recensuit rem gestam: vt à prædictis scriptoribus
ate patrio commemoratur. Imp. 120. Rud. 2. P p. 237. Clem. 8.

Remigius Nauntelius Danus in Rationali Iesuiticorum. 1595.

Dlebant ante tempora principis Parmensis Iesuitæ bellis non interesse; imò etiam alios religio-
os apud milites degentes censere inhonestos, discolos, & irregulares. Sed Parmensem in Galliam
i sunt ideò: quòd sperarent, si Parmensis vicisset, & Regnum Gallicum subiugâsset: habituros
gnam honoris partem, vt per quorum orationes, & præsentiam Deus inimicos prostrasset; &
imam etiam portionem prædæ. Hinc illorum multi vexilla Parmensium sequuti, currus in
iam expediebant onustos, atq; ornatos: quibus etiam more principum insignia sua (quæ fuêre
men Iesu) ad latera ambitiosè affigebant. Sic quoq; ex instituto suo profitentur, se non precu-
os aut accepturos Ecclesiasticas dignitates: quasi non conueniant humilitati religiosæ: & tamé

acceptant clanculùm & captant, vbi sunt insigniores quædam & pinguiores præbendæ: quem dū, accepisse eos Cardinalatum, constat: vbi licet finxerint, paramper se cunctari & hærere; tamen, atq; animum vicit tandem titulus ille, Reuerendissimus & Illustrissimus. Imp Rud. Clemente 8.

Idem. Sixtus quintus Iesuitarum lasciuiam comprimere inceperat, eosque, si vixisset, mam monasticæ religionis cogere decreuerat, aut penitus abolere.

Eustachius Poyssel.

1595. HOc tempore ædidit scripta varia Eustach. Poyssel, de claue Dauid, de fine mundi anno futuro, mutatione temporum, & alia. Producit autem ex vocabulis & numeris multa m Vbi inter cætera vide, quænam ex Româ, VVitebergâ, Heydelbergâ, Luthero, Rudolpho, & sin nominibus cogat & eruat. Imp. Rud. 2. Pp. Clem. 8.

ƆCIXI.9I 3 5 ƆCIX.

CVM anno supra sesquimillesimum nonagesimo quinto, in mense Aprili tam profun nix cecidisset Briestæ ditionis Clempenovianæ in agro VVolgastico Ducis Pomerani, & Ciconia quædam ibidem in nidum aliarum duarum Ciconiarum, super ædibus Pastoris sein conata, tam diu & multùm ab iisdem repulsa fuisset, donec labore victa & fessa, tandem ad fo dium Pastoris delabi necesse haberet, ibi à puerulis capta stabulo quodam inclusa fuit. Pastor hoc ex puerulis audito, iterum libertati suæ restituit Ciconiam, & dimisit: hæc verò statim sup lium quoddam cereuisiariam ante ædes consedit, ibiq; ouum peperit; quod videntes Pastor & iunx eius, ouum contemplati sunt, & primùm sanguinolentum esse conspicati: postmodùm lutum totum albuit, & retulit has depictas numerorum figuras & signa, ex omni parte atra, & perspicua, ac si data opera manus humanæ illa sic inscripsissent. Hoc ouum Pastor præfecto Kle nouii, & aliis multis contemplandum exhibuit: & è Pomerania ad nos attulit vir excellenti vi & doctrina præditus, Nobilis Osuualdus Suafe, amicus singularis, Illustriss. Principis Palati. D. lippi Ludouici consiliarius. Imp. Rud. 2. Pp. Clem. 8.

Caluinus Iudaizans.

1595. HOc tempore librum hoc titulo edidit Ægidius Hunnius, Professor Academiæ VVitteberge in eo Ioannem Caluinum Theologum arguit, quòd dicta & testimonia sacrosanctæ scrip de Trinitate, diuinitate, & aduentu Mesiæ, aliisq; locis, more Iudæorum peruertat & deprauet: modo autem, & qualiter, videat apud eum lector.

Idem conquestus fuit edito libro Henricus de Homeliis, Anno 93. quem vide itidem.

Deplorandum.

1595. HOc tempore (vt quidam primarius Theologiæ Doctor, audiuisse se ex illustri viro, retulit loco N. quidam mannarii opificij iuuenis, cùm in concione ad mentionem nominis Iesu (ritò enim in nomine Iesu omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, & inferorum: Philip. 2.) uatori suo debitum exhibuisset honorem: à concionante propterea vehementer increpatus: & non parêret, à lictoribus prehensus, ac per triduum in carcerem detrusus fuit. Hæc est vltima sen peruersi huius mundi, & in reprobum dati sensum peruicacia, vt homines impietate & malitiâ diabolos superare contendant, atq; minus honoris & reuerentiæ præstent Deo, Christoq; Redem ri suo, quàm de ipso Satana memorârunt veteres. Nam in vitis Patrum, & speculo exemplorum peritur, quòd diabolus aliquando ingressus templum, & videns, quendam ad pronunciation nominis Iesu non incuruare se, nec aperire caput; alapam ei infregerit, & summam ingratitudin turpiter exprobrauerit.

Interea tamen, si quis eiusmodi concionatorem fortè in plateâ obuiam haberet, aut compe re vellet, & non aperto hemiq; demisso capite prolixam ad pedes vsq; deferret ei reuerentiam, an putas apud eum statim anathematis reus fieret? cuius ergo spiritus filij sint istiusmodi Christon styges, pius Lector iudicet: & videbunt illi tandem, in quem pupugerunt.

I. N. Doctor.

1595. REtulit quidam vtriusq; Iuris Doctor, vir fide dignus: Syndicus ciuitatis Imperij N. quòd ante hoc tempus in Italia magnæ quidam authoritatis homo vxorem duxisset, eaq; infœcu da planè sterilisq; esset: hoc pro acquirenda prole consilium (ne suis olim amicis, quibus inuidel clanculùm, sua bona cederent) cum vxore inierit: vt nimirùm viro cuidam aptiori concumberet.

illâ ab initio ex pudore reluctante, sed tandem affatim assentiente; quidam ex Germania oriatq; nobili satus stirpe iuuenis, ac ætate florentissimus, ad fabulam agendam, vt qui eo loci incumbebat, occasione commoda adducitur: qui quidem haud multa moratus, in id facilè ifit, quodq; suarum erat partium, grauiter est executus. Ideoq; illa concepit, & filium pe- vnde factum est, vt & postmodùm fœcundissimam se præberet marito, sobolemque abgeneraret.

Hoc cùm vir animaduerteret, & iam bonis externis, suisq; facultatibus, quas amplissimas hainstruere filios aueret: illum autem primogenitum, suum non esse, exploratum habere: miserũ lesiasticum ordinẽ detrusit: qui tamen ita profecit, vt breui temporis interuallo fieret Episcodeinde Cardinalis, ac tandẽ, ne quid homini benè nato deesset, Papa crearetur. Sedens igitur Petri vices hoc modo agens, à matre, quam conscientia ad pœnitentiam vrgebat, fit certior, o patre suo.

Huic cùm Pontifex omninò gratiam referendam esse: putaret, Romam eum, qui in Germann Canonicum agebat, citauit: eumq; cum matre primùm ab omnibus peccatis absolui, & Eum ac Cardinalem, itemq; etiam legatum à latere (qui omnium primus hanc dignitatem ex accepit) fecit.

Est autem hoc minimè fabulosum, sed omninò vera historia, vt illius etiam, prout est gesta, illa, quæ etiamnum floret, est conscia. Imp. & P p. vt suprà.

Jacobus Franco.

1595.

Defuncto Sebastiano, Rege Lusitaniæ, quidam audaculus, qui faciem regis ad amussim repræsentabat, auxilijs & Consilijs malè feriati cuiusdam monachi, ordinis Augustini, Rex fieri t: sed à ministris Hispanicis hoc aditu gloriæ prohibitus est, & maturè confossus. Imp. 120. 2. Pp. 237. Clem. 8.

Idem. In Anglia Londæ, mense Iulio, duo Iesuitæ pœnas dedêre sub carnifice: quòd immani ore se obligassent, vt Reginam sclopeto traiicerent. In id ipsum quoq; conspirârunt alij octo, vti antur adhibiti quæstionibus, & torturæ, de quibus alibi locorum meritum supplicium sumtũ rumq; rasa capita præacutis sudibus ob oculos omnium infixa fuerunt.

Idem. Posteaquàm Turcarũ Sultanus, exercitus sui lustrandi gratiâ, quem contra Christianos merabili copiâ conscripserat, vrbe Constantinopolitanâ egressus est: ea derepentè vehementia cœliq; intemperies ingruit, vt in vnũ peditesq; equitesq; horrendâ strage conieceric: vnicuiq; Turcæ crux sanguinea vestibus inhæsit, vt haud vnquã elui potuerit. Ex exemplo turbati animi; l ipse, cum acie confusâ, Cæsar in vrbem se recipit, & præ angustiis in decliui grabato membra dantia demittit.

Hic verò vt obdormiuit, virum quendam insolitæ proceritatis & magnitudinis somniat, qui excelsâ turri Constantinopoli pedem vnum statuens, alterum cis mare in aridam defigat. vbi mirandâ proportione stupet: ecce gigas iste pede suo turrim impellit, quæ ruinam trahens, m & templum intenso fragore subruit: & videbatur etiam vnâ solem, alterâ manu Lunam le ingentibus ausis amplecti. Præsagiebant arioli & magi, futurum esse, ni summâ vi, ceu ventos omnes, quibus illapsæ sint cruciculæ, contra Christianos expediat, vt regnum eius ipsâ Mahos arsurâ concidat. Ibi fertur Imperator periuros eleuasse digitos, & in perniciem mox omnium stianorum iurasse. Sed omen in ipsum vertat Deus opt. Max.

Idem. In Martio, Capuzinus Monachus, & Victor, qui nobilem simulabat, in necẽ Henrici 4. s Galliæ, & Nauarræ, sodalitium iniêre: vt egredientem templo protinus contrucidarent: sed prodire conantes, à circumfuso populo excipiebantur, & apud eos impacta plumbo pyriq́que ere sclopeta, atq; sicæ deprehendebantur: ideò quàmprimùm manibus amputatis Victor, transper sedẽ præacutâ sude, combustus est: effrenis autem Monachus ad dignum facto supplicium, stionesq; seueriores, est in squalore vinculorum reseruatus.

Idem. Anno eodem Archiater Angliæ Reginæ Doctor Lopes, à comite de Fuentes, & Stephano tra 50000. coronatis inductus, vnà cum periuris alijs, nimirum Emanuele Loij Vinaco, & Steno Fererâ de Hannâ, immane facinus, hoc anno, mense Maio, aggressus, obtruncare Reginam it: atqui deprehensus exquisito supplicio occubuit.

Ab eodem comite de Fuentes, Emanuel de Andradâ, compellatus amplissimis præmiis, & eò sollicitatus, vt promitteret, se velle tenui veneno rosam inficere, quæ Regem Galliæ solummodò cientem enecet, instituto fine caruit.

Idem. Anno eodem quidam etiam sacrificulus Namurensis, nomine Michaël Rechons, milimentitus, interficere clandestinâ nece conatus est illustrissimum Principem Vraniæ, Mauritiũ, q; filium decennem, in Academiâ Leydensi literis incumbentem. Vt & superioribus annis Hiica inquisitio tanquam fouea latronum existens, alium quendam de stirpe Vraniæ, contra ius ium, contra iura, libertatem, & priuilegia eius nationis, è matriculâ Louensis vniuersitatis abit, & sicariâ nece contrucidauit.

Idem. Carniolæ circa Labacum Selagi, cùm templum esset de nouo funditus extruendum, iamq; terra foderetur: ecce quidam fœtus, vti fungi solent esse, aut spongiæ, eruitur, humano capiti

Anno

non absimilis, cui duplicatum collare, & tiara velo deuincta, forma serpentis, erat: occipiti loco caput aliud lupinum eminebat, hiante palato, oculisq; vibratis toruè prospiciens: i autem porrigebatur brachium, huiusmodi literis insigne; VV. N. VV. virgarumq; fasces i nu tenebat.

Idem. Subinde passim anno 1595. noui quidam aurifabri & adulteri Chymistæ bantur à magistratibus. Inprimis autem mentio fit cuiusdam monachi Cappuzini, Marci Br ni, qui dũ in Europâ vagabundus obambularet aulas principum, eosq; falsariâ arte deciperet, illustrissimo quodam haberetur ab omnibus: incidit non sine fato in Bauariam, & suis præstig ducturus Principem, aulam petijt, & sanè solemniter acceptus est, vbi verò fraudes eius patuêre næq; diabolicæ, coniectus est in vincula homo illustrissimus iste, & desperatus Monachus, & modum 29. Iulij, posito ob oculos patibulo laminis aureis obducto, capite truncatus obijt, deinceps à suis fratribus, alijs nimirum Monachis, honorificè sepultus fuit.

Idem. Badelbornæ in VVestphaliâ præsagi rhythmi quidam sunt inuenti, qui futura a num vsq; 1600. protendunt; vt:

Anno 1590. Hoc anno video; si quid præsagia possunt:
Quòd doleat magnis Austria tota malis.
Anno 1591. Saxonia impurâ quia relligione laborat:
Erigitur summi morte repentè viri.
Anno 1592. Quin etiam Turcæ rabies, & multa potestas,
Insulam in Oceano sub sua iura trahet.
Anno 1593. Pura palatinus hoc, atq; sequentibus annis,
Religio, & circum prædia lata, sonat.
Anno 1594. Hassia fulgenti priuari fertur ocello,
Et decreta noui Gallia regis habet.
Anno 1595. Practica periuri luget Germania Papæ
Consilia, & mista mellea dicta nece.
Anno 1596. Hinc duo de pacto cedunt Heluetia iure
Mœnia. Nam dispar iurgia fœdus habet.
Anno 1597. Et vir, quo non est alios præstantior vllus,
Debet ob Hæreticam morte perire fidem.
Anno 1598. Rhenus in hoc anno, multis venientibus vndis;
Cum stabulis secum multa iumenta rapit.
Anno 1599. Sanguineo magnus deflagrat crine Cometa:
Nulla fames orbem, sed fera bella manent.
Anno 1600. Tum modè de terris Turcæ gradientur Eois:
At puto non illos posse redire domum.

Idem anno 1590. quinto die septembris, Vienna Austria, omnisq; circùm regio horribili te motu contremuit. Etenim hora 5. pomeridianâ, & ab hac vsq; ad horã primam intempestæ noct magnâ animorum consternatione, & inauditâ clade violentus ille motus terrenæ molis intumo oppidum totum concussit: muros disiecit: templorũ apices ad medium, & nonnunquã ad horolog vsq; præcipitauit: vnde fornices & laquearia contremuêre: altaria rimas egêre: ex alto verò qu drati lapides, aut potiùs saxa proiectã fuêre, quib. homines et pecudes, in stabulis & diuersoriis, aliis ædibus, penè ad internecione miserrimè comminuebantur. Homines ignari, quò fata ferant, vbi stare detur, ex vrbe fugiebant, & sub dio non pauci desperabundi iacebant: ipse quoq; Archidux E nestus, qui illis fortè diebus Viennam venerat extra pomaria oppidi nocte terriculosâ prodire, seq in hortũ quendã recipere coactus est: vt & alij ditissimi suas ædes, præ metu longè maximo, reliquê

Quid? quod in viciniâ non minùs, ac in ipsâ vrbe perdito in statu res omnes fuêre? Quatu in milliaria circumquaq; serpebat hæc intemperies, & irrecuperabili damno delæuiebat, eruend funditus vno turbine triginta domos, alibi integram arcem demoliendo, pagos diripiendo, ca ponas vnà cum hospitibus absorbendo, molas à fundamento ex aquis eleuando, & in aridam rep nendo, pisces excutiendo fluminibus. Infra Viennam autem terra dehiscens immanem exhalaba mephitim, quam nemo hominum accedere fuit ausus.

Eodem mense hinc inde, præcipuè verò Basileæ in Cathedrali sede, Burgundiâ superiori, & Ga liâ, nouum genus muscarum, raræ magnitudinis, & præsentissimo veneno armatum appa turpe caput, & toto corpore longior erat promuscis, oculi protuberantes, cornua 2.4. alæ mem branaceæ, sex pedes, & pollicem viri crassa cauda, in vertice parua corona, color ater, albus & cine reus: ipsæ vero muscæ trahebant aluum per octo pedis vncias exporrectam, & aculeo suo quemcunq hominum & pecudum & icêre, infuso mox humore viroso, letho dabant.

Idem memorat quoq; in relatione historica, quòd anno 1595. N. & N. duo Syndici ciuitatis N suspecti de religione, dum alios quoq; in suam opinionem pertrahere, & nouam in illam Ecclesiam inferre conarentur; ex vrbe ante Solis occasum migrare compulsi sint. In quo maximoperè sanè dolendum est, quosdam politicos reperiri in Imperiis, qui, mera ambitione & auaritia impellente,

soli

itri esse volunt, nostram in mundi, quàm etiam religionis Dei; negotijs, ab ipsorum vo-, noticia, & professio ie longè remotis: qui ve suos Principes, ciuitates, atq; Magistratus im illi non capita, sed pedes; non domini, sed serui esse debebant) eò deducere nituntur, vt a ferroq; credere & approbare cogant suos, quod illis placet, siue bonum siue malum, seu piū phemum sit. Imò verò, vt & alios secum in exitium abripiant, eò dementiæ, audaciæ, & teme-euenjunt, vt ausint animam oppignorare pro confirmatione: veriorem & salubriorem esse pinionem. Et tamen hoc non obstante, ex mera καινοδοξίᾳ cùm alibi spes affulget maioris itis & authoritatis, illicò relicta priore, in quam sanctè iurauerunt, perfidè pinguiorem se-: ita vt, si animam pignoris loco pro quauis religione reprobata relinquant diabolo, amplis-m pridem animarum spoliis abundet infernus.

Probè igitur sibi prospiciant, ac caueant Magistratus, ne capiantur verbis huiusmodi Syco-rum leuibus, & temerè ad nutum quorumuis ambitiosorum, qui Theologiæ nullam operam derent vnquam, mutent vel religionem vel rempublicam, miserisq; subditis grauent consci-. Nam profectò omnium sanguinem, qui seducti perierint, in extremo aliquando iudicio ab n manibus requiret Dominus. Grauiùs enim, vt inquit Catharina Senensis, puniuntur; nem-ie, & subditis suis pœnam luent. Quod idem quoq; monet Claris. D. Andreas Cludius I.C. or in Academia Helmstadiensi, in Præf. tractatus de sequestratione, nimirum vt maximè hoc re, vbi omnia in peius ruunt, Principes singulari circumspectione viteut tales Sinones & Isca-quorum impulsu vidimus etiam optimos, prudentissimosq; in fraudem illectos, inq; extrema a & vitæ & fortunarum præcipitatos.

Huiusmodi Pestes Principum & rerumpublicarum qualiter etiam viros bonos traducant, & aulisq;, vt soli imperent, & ipsorū nequitia minùs fiat manifesta, abigant; reperies apud annū b titulo, Paulus Diaconus: & apud annum 1 5 9 0. sub titulo de calumnia & Apelle: & in Friderici Furij Ceriolani de consiliariorum requisitis.

Monstrum. 1595.

acchtrach oppidum est in ipsa Rheni ripa, inter Confluentiā & Maguntiam situ, quod quidā iacchi aras vocant, ex vini præstantissimi nobilitate longè lateq; celebre. Hîc tunc natum est rum horrendum, & maximè prodigiosum, anteriore superioreq; parte homini, posteriore in-q; serpenti simile, caudam habens tribus vlnis longam, nec diutius vixit, quàm quoad mu-o, propter quod missum erat, perfunctū esset. Cùm enim pater homo impius, contemtor Dei inum, ebriosusq; Dominica 25. in cauponam abijsset, vt secundum consuetudinem suam ad um potaret, luderetq; aleis, & omnem improbitatem exerceret, vxor verò illius partui vicina cura admoneret, vt ab ista impietate abstineret, homo impius non tantùm monitricis verba nsit, sed eam miserè percutiens præcepit, cum viuo suo Dæmone, quem vtero gerebat, & qui partu opitularetur, domum concederet; si non pareat, se gladium suum capulo-tenus in ven-llius impacturum. Illa verò: Eia, inquit, mi vir, egóne vivum gero dæmonem? esto igitur; nec locuta, domum reuersa est: maritum inter combibones aleatoresq; relinquens.

Cùm domum venisset mulier, dolores partus sensit, & terribile hoc monstrum, omnibus qui it horrorem incutiens, peperit. Phœax autem ille, cùm libidinem suam potando ludendoq; xplesset, & ipse domum redijt; ingressusq; est, vbi & puerpera & partus iacebat: tunc mon-instar falconis in eum illatum sibilans, caudæ suæ implicatum hominem venenosis ictibus n modum pupugit, vt toto corpore tuberibus, contusionibusq; pleno, paulò pòst infelicem a-n exhalauerit. Marito mortuo, puerpera quoq; extincta est, & tandem monstrum vivere Mercur. Gallobelg. Imp. & Pp. vt suprà,

Mira. 1596.

Abuit Fridericus Myconius somnium, in quo ipsi persona Lutheri anno 1 5 1 0. oblata fuit, antequàm ille docere inciperet. Item reperta fuit imago Lutheri Norimbergæ, falcem & Ro-manibus gestans. Tom. Luth. epist. ad Lincum. Et Sebastianus Beselmaier in hist. obsidionis lenburgensis narrat, Angelum S. Michaëlem personaliter hostibus pugnantem visum fuisse. Petrus Clemens Rugianus in breuiario, siue tractatu, quem de Pontificia purpurata, & Luthe-Philadelphica Ecclesia ex Apocal. Ab. Ioach. & S. Bernhardino tract. de vlt. iud. Nicolao Col-n meth. Ap. Georgio Mylio de veteri & noua Babylone, & alijs scripsit.

M. Iansonij Doccomensis Frisij Mercurius Gallobelgicus. 1596.

itium anni 1589. auspicaturo, primùm mihi occurrit mors Cath. Medicææ. Laur. III. Medices, acis Vrbini, ac Magdalenæ Bononiæ, Auerniæq; Comitis filiæ. Hæc postquàm ad decrepitā penè

ætatem perueniſſet, Galliamque multis, iisque funeſtis toto imperij ſui tempore ſeditionibu[s] mouiſſet, variisque cladibus affeciſſet, poſtquàm tres filios ſuos diademate inſignitos vidiſſe[t,] Franciæ regnum conſiliis ſuis rexiſſet, & nunc à Guiſijs & Catholicis, nunc à Nauarræo & h[...] clàm ſtetiſſet, mulier vafra, & ad fundendum ſanguinem nata, ſexto tandem huiusanni d[...] phaniæ profeſto naturæ debitum reddidit.

Huic ab Aſtrologiæ peritis prædictum refert Guicciardinus, natam eſſe ad deſtruendu[m] Principatum, ad quem connubio perueniret, quod ipſum & Paul. Iouius Clem. VII. Pont[...] eiusdem Catharinæ auunculum, Imp. Carolo V. retuliſſe teſtatur.

Ferunt autem Hugonotti, eam, cùm in extremis eſſet, Regem filium ad ſe vocaſſe, ei ſta[tum Re-] gni expoſuiſſe, dixiſſe, dubium non eſſe, quin ira Dei in regnum Franciæ vehementer eſſe[t com-] mota. Hanc iram populum, & Principes ſibi ipſis concitaſſe, & adhuc quotidie concitare eò, [quòd] bellum quàm pacem mallent, nec ſanis quietisque Nauarræi, aliorumq; Regij ſanguinis Prin[cipum] conſiliis acquieuerint, ſed Guiſios (ſub prætextu religionis Catholicæ, Romanæ promou[endæ,] Caluinianæq; extirpandæ, Regi inſidias ſtruentes, Regnumque affectantes) ſequerentur, & p[...] tos cuperent. Sperare tamen ſe, eosdem Principes, omnesq; ſubditos ad ſaniorem mentem [...] ros, præſertim cùm non propria perfidia, ſed interfectorum Guiſiorum perſuaſionibus à Reg[e de-] ciſſent. Interim ſeſe iam ingraueſcente morbo penè oppreſſam, mortiq; vicinam hæc vltima [...] monita relinquere.

Primò, Regem Nauarræum, omnesq; Principes Regij ſanguinis, verè Francos & indigen[as, cu-] iuscunq; religionis ij ſint, accerſat, & ad ſe attrahat; vt perpetuò cum Rege ſint, eumq; aux[ilio et] conſiliis ſuis adiuuent: eos enim nunquam non fore fideles, qui tot bellis à Rege propter reli[gionem] laceſsiti, nunquam à fide, qua Regi erant obſtricti, defecerunt. Secundò, cùm iam pridem in [Ger-] mania, aliisq; locis compertum eſſet, inteſtina bella propter religionem mota, componi non [posse,] niſi cuiq; ſua religio libera permittatur: monere ſe Regem, vt idem faciat, quò pacem hoc mo[do et] tranquillitatem Regno reſtituat. Hoc ſi à primo pacis edicto obſeruatum fuiſſet, feliciorem [...] Reipublicæ ſtatum fore, aſſeruit.

Quòd ſi tandem aliquando, mi fili, ait, hoſtibus tuis victoriam extorqueas, pacem cole: [Prin-] cipes tibi ſanguine propinquos, aliosq; ſubditos, qui tam dura hactenus paſsi ſunt, tuêre, & om[...] in Regno abuſum tolle. His dictis Regi hæreticos, quos ſemper bello erat perſecuta, commend[aſſe,] & pacem, quam ipſa nunquam viuens amauerat, moriens perſuaſiſſe dicitur.

Idem. Legatus Pontificius, poſtquàm vidiſſet, Guiſios fratres in liberis comitijs trucida[tos,] Cardinalem Borbonium, Archiepiſcopum Lugdunenſem, Epiſcopum Ambianenſem, aliosq; [...] gni nominis Principes captos, Regem per literas ad pœnitentiam facti admonuit, & ne ſimile [...] in futurum perpetret, ſeriò hortatur: niſi caueat, fore, vt Pontifex eum anathematis fulmine fe[riat.] Reſpondet Rex: ſe Pontificis fulmen ne flocci quidem facere, neq; ſe credere, ſuam ſanctitatem [...] quam huiusmodi in ſe auſuram: cùm Pontifex in Francia nullum ſe excommunicandi ius hab[eat,] præſertim cùm ea, quæ ipſe in Guiſios ſtatuiſſet, Politica ſint, non Eccleſiaſtica, & neceſsitas [...] poſtulauerit.

Idem. Ioannes Regiomontanus, Mathematicus ſummus, aliquantò antequàm Romæ a[nno] à partu Virginis 1475. ætatis ſuæ 42. in vivis eſſe deſiit, prognoſticum ſeu vaticinium in hanc ſententiam edidit:

Poſt mille expletos à partu virginis annos,
Et poſt quingentos rurſus ab axe datos,
Octuageſimus octauus mirabilis annus
Ingruet, & ſecum triſtia fata trahet.
Si non hoc anno totus malè concidet orbis,
Si non in nihilum terra fretumq; ruat;
Cuncta tamen mundi ſurſum ibunt atq; deorſum
Imperia, & luctus vndiq; grandis erit.

Eadem Ioannes Stœfflerus, inſignis Aſtrologus: & noſtro ſeculo generoſiſsimus Heros H[en-] ricus Rantzouius, in ſuo de annis climactericis & imperiorum periodis libello, vaticinatus eſt. Q[uo-] rum vaticinia quàm veros euentus ſortita ſint, ipſi hoc anno vidimus. Nam etſi pauca, quæ admi[ra-] tione digna, & eorum vaticinijs congruentia ſunt, à nobis, qui Gallica præcipuè & Belgica prom[...] timus, in hoc libello recenſeantur: in omnibus tamen regnis & Imperijs maximas rerum mutati[o-] nes, imò totius orbis paroxyſmos conſpeximus.

Annón inſolens inauditumq;, quòd vnicum Poloniæ regnum inteſtinis procellis & bellis m[...] ferè excarnificatum, 4. vno eodemq; tempore Reges hoc anno habuerit? (rem inauditam narr[o,] attamen veram) Sigiſmundum Suecum, Maximilianum Auſtriacum, Henricum Valeſium Gallu[m] profugum Regio Poloniæ titulo, ad vltimum vsq; agona vtentem; & Stephanum Bathoræum, tu[nc] temporis inhumatum. Sequitur Suecia, quæ ſimiliter dicto tempore tumultuum incendijs flagra[t,] arces aliquot bello pridem captas amittit: Moſcus mente licet paululùm remotus, amiſſa recupera[t.] Daniam, Rege Frederico II. demortuo, relictoque vndecenni filio, interreges quatuor gubernan[t.] Scotiæ regina à propria conſanguinea, mulier à muliere, contra datam hoſpitalitatis fidem, damna[-] tur, & ſupremo ſupplicio afficitur.

Anglia

nglia, fugata classe Hispanica, mirabilem victoriam obtinet. Hispanus classem præpotentem
, & varijs à Draco modis infestatur. Pesta moritur. Tu ca infeliciter in Vngaria cum Chri-
pugnat. Vngari crebris eiusdem incursionibus molestantur. Maximilianus Austriacus a Po-
iptus custodiæ traditur. Italia à Bannitis plurimùm vexatur. Germania veteri lethargo sopi-
ic hanc, nunc illam religionis faciem exosculatur, atq; (vt compendio dicam) ab ortu solis
l occasũ, nullus fermè remansit locus, in quo non miratu dignũ aliquid hoc anno contigerit.
Omitto portenta hoc anno visa, quæ plerumq; præcedunt, cùm insignis aliqua calamitas im-
. Prætereo ciuem illam in oppidulo Holsatiæ Apenradio, quæ quinq; dierum interstitio gemi-
ense huius anni Februario, peperit: quinque soles in Dithmarsia eodem mense visos: Xi-
, seu piscem gladium, varijs literis & signis, puta crucibus, gladijs, vexillis, ligone, pugioni-
uorum capitibus, & nauigijs insignitum, Gryphisvvaldiæ, celebri Pomeraniæ vrbe, vigesimo
o Maij captum: solem Vinariæ vigesimo sexto mensis Iunij, aëre sereno repentè obscuratum,
eo die cum gladij stricti figura in ore conspectum: rupem Culmerbergensem prope Salsfelt
iosè sese aperientem, disruptam: panes secundarios à quodam tenacissimo Euclione, cuius
nomen, & auaritia nobilis reticetur, prope Rodopolin furno immissos, palàq; rursum extra-
nguinem miraculosè lachrymantes, & paulatim in cineres resolutos.

dem. Elizabetha Angliæ Regina, cùm vt opem ferret Antonio Lusitaniæ notho, qui sibi Re-
Portugalliæ iure deberi venditabat, & Gallos primùm, deinde Anglos inuocabat, tum etiam
e Hispanis vindicaret, eorumq; vires frangeret, noua hoc tempore classe instruebat, qua æstate
na Regem oppugnaret: Hispaniam totam, quasi iam amissa classe desolatam & inermem, spe
ans; an verò suis, an aliorum etiam Principum sumtibus, incertum est: nam & fœdus illam
urcarum Imperatore pepegisse, tunc constans apud multos fama erat. Augebant suspicionem
iteræ Imperatoris Othomannici ad Reginæ legationem responsoriæ, quæ tunc Latino Germa-
idiomate Ingolstadij excusæ typis circumferebantur, in hunc modum:

Honorata à Domino legis Christianæ Matrona, culmen castitatis, inter castissimas fœminas
orum, qui seruiunt Iesu, ornata splendore dominationis ac regiminis, Regnorum domina,
itudine & laude maxima in Nazarena natione reputata, Elizabetha Angliæ Regina, cui feli-
c prosperum finem exoptamus. Ex literis nostris sublimibus & Imperialibus ad te da-
elliges, quemadmodum orator vester, residens in excelsa mea & sublimi aula, præsentauerit
magnitudinis meæ scriptũ quoddam, in quo nos certiores fecit, quemadmodum à quatuor
lapsis annis, bellum intuleris Hispaniarum Regi, ad minuendas & frangendas vires eius, qui-
inas intentat omnibus aliis Principibus Christianis; statuitq; se facere eorum, ac præterea to-
ndi Monarcham: item quemadmodum D. Antonio, legitimè creato Regi Portugalliæ, idem
Hispaniæ per vim abstulerit regnum, & quòd intentio vestra sit, vt naues, quæ in Indiam pro-
ntur, & inde redeunt, impediantur in posterum ab hac nauigatione, in qua singulis annis
ntur in Hispaniam gemmæ, aromata, aurum & argentum, multis millionibus æstimata,
s rebus, vt etiam magna pecuniæ summa, prædictus Rex ditatus est, habetq; commoditatem
standi quosuis alios Principes Christianos, quam si continuauerit, seipsum indies validiorem
, talemq;, qui non facilè debilitari queat.

Deinde dictus vester Legatus nostræ amplitudini supplicauit, vt ineunte vere mittam Impe-
n nostram classem, cùm sit certum, Regem Hispaniæ ei non facilè restiturum eò, quòd à vestra
ingentem iam cladem acceperit, & cùm tibi soli vix resistere possit, futurum, vt, si à complu-
partibus inuadatur, necessariò succumbat, cum omnium Principum Christianorum emolu-
o, & etiam nostræ sublimis aulæ. Ad hæc cùm præfatus dominus Antonius, vt, antea dictum
i sit pulsus & priuatus regno suo, vt nos, nostrorum antecessorum felicis memoriæ exemplo,
um Deus sepulchra illuminet, eis, qui recursum habuerunt ad ipsorum sublimé aulam, vt &
pem nostram & auxilium subministremus, fuit nostræ aulæ excelsæ consultum visum.

Idem. Venetia habet Insulas viginti quinq; parochias sexaginta duas, monasteria quadraginta
n, pontesq; publicos quadringentos comprehendit, quæ quotannis è solo vectigali vicies cen-
ducatorum millia capit.

Idem. Hoc loco obseruandum est obiter, quod quidam annotauit, fatale quodammodo Pon-
bus Rom. esse, eos vt plurimum tot annis in gubernatione viuere, quot numeros continet ad-
tum ab illis in electione nomen. Alexand. enim II. secundo; Clemens III. tertio; Victor IV.
to; Pius V. quinto; Leo X. decimo; Gregorius XIII. decimo tertio Pontificatus anno finito,
ac vita migrauit.

Idem. Parisienses, imperij Regis sui Henrici pertæsi, libellum supplicem suo Gubernatori offe-
, orantque, vt in consessu Theologorum & Iurisconsultorum hæ duæ quæstiones ventilentur &
cidantur: Primò. an subditi & incolæ regni Gallici, ob impium & immane Regis latrocinium,
æ in perniciem Regni, religionisq; molitur, fide Regi debita, & Sacramento illi dato solu-
t, necné? Secundò, an ijsdem subditis secura conscientia contra Regem bellum mouere, fœdera
, tributum imperare, & pecuniam cogere, ad Religionem Catholicam, Regniq; salutem defen-
dam, liceat?

Congregatum est itaq; collegium Sorbonicum, alijq; Doctores numero 70. omni diligentia,
nijq; acumine quæstiones has discutientes, ponderantesq;: tandem post multas in vtramque

partem

partem disputationes compertum est, causam Regis iniquam esse: hanc sententiam sacræ scrip iuri positiuo, ciuili & Ecclesiastico esse consentaneam. Conclusum itaque est, populum sacram esse solutum, & licere ei contra Regem suum pecunias colligere, confœderationes inire, arma pugnare. Vt autem hæc maiore cum autoritate fiant, petunt à Legato, vt aliquem ex suis ad Ro num Pontificem mittat, qui huius conclusionis approbationem impetret, vt tutiori cum cons tia ad Catholicam Rom. religionem, quæ non parùm morte Guisij erat labefactata, tuendam, & resin omnem radicitus extirpandam hæc exequantur.

Postquàm omnia, quæ Blæsis, & passim per totum Regnum acta erant, certis nuncijs Ro essent perlata, magna fuit Pontificis, omniumq; Cardinalium consternatio. Pontifex purpura omnium senatum cogit, & in eorũ consessu summum animi sui mœrorem declarat, ob barba inauditum, detestandũ & impium scelus in Gallia, ab ipso Rege, in Guisios fratres, præcipuè a Cardinalem perpetratum: quem, inquit, non obstante, quòd Dei Sacerdos, quòd Cardin quòd Archiepiscopus, quòd Gallorum Regum vnctor esset, indicta causa, absq; vlla iuris aut iu forma, perfidè trucidauit, atque profanis armis, sine consilio, authoritate, consensu, & suo & Romanæ, cuius ille membrum erat, necauit: haud aliter, quàm si nec Pontifex, nec Romana nec vlla iurisdictio Ecclesiastica in terris esset.

Diuinis legibus cautum esse, nemini licere quenquam occidere. Ab hac lege neminem Regem quidem ipsum exemtum esse: nisi fortè Princeps aut Magistratus legitimus, iuxta pr ptum legum & constitutionem, præuia iudicum sententia, quempiam è medio tollat; hoc homicidium non esset, sed iustum supplicium. At Cardinalis hic, ait, absq; vllo iudicio, ab vlla causæ cognitione, non auditus aut damnatus, sine nostro consensu interfectus est: h aliter, quàm si laicus fuisset, nulla eius, in qua constitutus erat, Ecclesiasticæ dignitatis ha ratione.

Idem. Augustæ, Trevirorum, Osnaburgi, in Sueuia, Dania, & cæt. magnus Magnorum merus, tam plebeiorum quàm Sacerdotum, LL. Doctorum, Consulum & eorum, qui existimatio & opum nota clari extitêre, Vulcano instar noui holocausti oblati sunt. Quos inter fuit vir pr ues, & celebris IV. Doctor Flattenus, Electoris & Archiepiscopi Treuirensis Consiliarius, qui sex mensium custodiam, Maij 16. publicè in rogum missus, & combustus est: nec non peruersissi quidam præstigiator, de quo in oppidulo Bebber, tria millia passuum Colonia distante, sub con VVarnero à Rifferscheid, supplicium sumtum est.

Qui, præterquàm quòd insolitis aëra fudum fulminibus ciere, tonitru, grandinem, & tem states insperatò excitare, homines detrimento graui afficere, fruges excantare, segetem aliò tra ferre, maribus virile robur adimere, etiam se ex homine in lupum, cingulo (quod remuneratio loco, abiurata Christo fide, à Dæmone acceperat) cinctus, toties quoties voluit; conuertere potu in qua sua metamorphosi seu Lycanthropia tredecim homines laniauit & deuorauit.

1596. ## *Ianus Iacobus Boißardus Gallus.*

NVnquam fieri potest, vt illum mortalem piè ac sanctè reuereamur, quem pollutum, turp & sceleratum nouimus. Sic soror, quæ suum fratrem ad incestum prouocauit apud Ouidiu crimen suum ita excusauit: *Quid deceat* (inquit) *nescimus adhuc: nos enim cuncta decere credim quia sequimur magnorum exempla Deorum.* Sic hodie quoq; Papæ & Cardinalium eius facta im licebit. Imp. 120. Rud. 2. Pp. 237. Clem. 8.

1596. ## *Meteranus in Annal. Belg.*

EX hoc authore habes, quid sit inquisitio Hispanica, nempe illa, quam Reges Hispaniarum, subiugandos Saracenos, Iudæos & Æthiopes, priùs in Hispania instituerant: & quoq; in Belg absq; vllo respectu hodie conuertere conantur. Ad quam stabiliendam anno 1559. & 1560. Archiepiscopatus, & alij noui Episcopatus à Papa, contra iura & priuilegia patriæ, ordinati, & I quisitoribus attributi fuerunt. Imp. & Pp. vt suprà.

1596. ## *Leuinus Hulsius Gandensis in Chronolog.*

TErræmotus horrendus Ferrariæ (quam Mathilda fœmina Pontifici dono dedit) contigit, quo duodecim cœnobia corruerunt, & incolæ ex ciuitate aufugerunt. Imp. & Pp. vt suprà.

Idem in Chronologia describit, quas regiones & vrbes in Vngariâ Turca occupauerit, & qu damna intulerit Christianitati; vt ibi.

Præcipuarum, quarum plerasq; Turcæ & Saraceni Christianis paucissimis ademerunt anni regionum & regnorum Catalogus est hic:

Achaia, Ægyptus, Albania, Anatolia, Arabia, Argia, Armenia, Asia minor, Attice, Atei Atholia; Bathami, Bethania, seu Botania, ibi est sepultura Turcarum; Bœotia, Bosna, Bulgaria; Cap

ia, Caria, Ceneoiitia, Chalcidia, Chamogena, Characia, Cilicia, Croacia, Curis, Cyprus; , Dalmatia, Dardania, Decapolis, Doris; Epidaurus, Epirus, Eubœa; Galilæa, Getia, Græcia; rtiffena, Horfena; Illyria, Ionia, Isthmus, Istria, Iudæa, Idumæa, Insulæ omnes; Laconia, Lamnos, Lesbos, Libarnia, Licaonia, Licia, Logus, Lydia; Macedonia, Melitena, Melogna, Me- Mesopotamia, Migdonia, Miletus Inf. Milia, Misia superior, Mœonia, Mœotides paludes, Mo- , Monitis, Morea, Mulda; Natolia, Nigropontus; Ordacia, Palestina, Pamphilia, Panno- eloponnesus, Phœnicia, Pisidia, Pontus insula, Proconeso; Raonia, Rhodos; Samaria, Sclauo- rnia, Seudoris, Symplegatus, Siria; Thessalia, Thracia, Trapezontis regnum vniuersum; VVal- ,& aliæ terræ regnaq;, nobis partim incognita, partim recenti bello ditioni Turcarũ subacta.

Vrbium insignium nomina: Adrianopolis, Alcairum, Alexandria, Anticlira, Antiochia, Apol- , Asatus, Ascalon, Athenæ; Barudum, Bella, Bethlehem, Blomais; Cæsareæ duę Calcedonia, Circ- onstantinopolis, Corinthus, Corsica; Damascus, Diannosiapolis, Dialopolis, Durazũ; Emans, a, Epidaurum; Gaza; Hebron; Idonia, Iericho, Ierusalem, Ioppe; Libisa, Lidda, Listum; Medo- Mego, Melona, Metonia, Mistum; Nicea, Nicomedia; Olympia; Patres, Pera, Philipolis, Prusia; ; Sebastia, Sebastipolis, Schmirnes, Schurautum, Sidon, Siria; Tharsus, Tirrachium, Tirus, Tri- ; aliæq; vrbes Græcorum, Vngariæ, Pannoniæ, Sarmatiæ, Transsyluaniæ, aliarumq; ceterarum.

Nomina Montium celebrium: Amanias, Atris, Carmelus, Lasius, Libanus, Parnassus, Pelion, mpus, Ossa, Sinai, Taurus.

Magna & ampliora maria: Asphaltites, Carpatis, Cesis, Cilirius, Eugus, Euxinus pontus, Ionii, niæum. Rubrum mare, cum multis centenis insularum & oppidorum; & alia 60. maria vasta, um quodlibet singularia gaudet nomine, & hic descripta nimis longum forent.

Insignia flumina; Erfisus, Euphrates, Europa, Iordanus, Ister, Nilus; & quæ sunt reliqua in Græ- Europa plurima.

Cùm ergo reditus solius Ægypti sint, secundum Ciceronem, ac strabonem in Geographia, . c I ɔ. c I ɔ. I ɔ. talentorum, quantos putas reliquorum omnium Imperiorum esse.

Olim tantùm ex effossione æris in Macedoniâ singula talenta singulis diebus Alexandro pen- ntur. Alex. ab Alex.

Babylon regi Persarum singulis diebus singulas argento plenas artabas soluebat. Idem A- ndr. ab Alexandr.

Leptis in Africa tantum vectigalibus valuit, vt singula indies talenta Carthaginensibus pen- . Idem Alex. ab Alex. Vbi notandum est: talentorum diuersum esse valorem. Est enim talentum are, regium, templi, Atticum, Alexandrinum, Neapolitanum, Syracusanum, Euboicum Acha- Ptolemaicum, Syrium, Antiochenum, Babylonium, paruum & magnum de quibus singulis re- re potest lector rationem ex Budæo, Lazio, Prisciano, Alex. ab Alex. Buntingo, & aliis.

Turpis Caligula (vt & hodierni Papæ) ex prostitutis, quantum vnaquæq; vno concubitu me- accepit vectigal. Idem Alex. ab Alex.

figies monumenti, in reproborum Rabinorum & Iudæorum a- postatarum, confusionem & ignominiam, ad VVitebergensis Templi oppidani murum versus ortum antiquitus positi. 1596.

QVid dicemus de hac profunda Iudæorum ἀναισθησία. Venerat Filius Dei saluare populum suum, at sui eũ non agnouerunt: venit Dominus in propria sua, & sui eũ non receperunt: ad instructas nuptias rex cœlestis vocauit Iudæos; at illi cœperũt se excusare. Dignatus illos fuerat Deus vita æterna: verùm illi se indignos vita æterna fecerunt. Elegerat Deus semen Abrahæ in populum suum, vt essent sancti, sicut Deus ipso- n sanctus est; at illi per incredulitatem exciderunt: vocati erant, & ad id electi, vt Dei es- , quod replere suo verbo gestiebat Dominus; sed illi ora obstruxerunt Deo infanden io- ia bona, & diabolo aperuerunt os & omnes sensus, qui eos impleuit omni mendacio, impie- e, & blasphemia. Quia enim amorem veritatis non receperunt, vt salui fierent, ideò efficaces

deceptio-

deceptiones illis misit Deus, vt credant mendacio, & damnentur omnes, qui veritati credere n
runt; sed potiùs acquieuerunt in iniusticia.

Degenerauit primùm illud sanctum Schemhamphorasch, non est ampliùs nomen Dei,
situm sancta Trinitate, non est Symbolum absconditi mysterii, & secretioris scientiæ, quo
ante Christum incarnatum gaudebant. Factum est Schemhamphorasch nunc Schamhappe
quod excæcatis Iudæis ille dux tenebrarum pro sancto Schemhamphorasch obiecit. Est Sc
hamphorasch, ad profanitates adhibitum, extra mysticum vsum frequentatum, ad magiam
patum (quo omnes angelos in ordinem cogere, vt confestim omnia eis pro illorum lubitu
ant, & Deum ipsum illigare conantur) nihil aliud, quàm שם Scham, quod est ibi, &
stercus, & fœtidum animalium excrementum, quod Satanas Iudæis excæcatis lingendum
gustandum apponit, vt saturentur excrementis fœdissimis, qui nauseabant ad fercula my
rum diuinorum.

Hanc fœditatem abusus fœdissimi Schemhamphorasch, vt religiosi Christiani Iudæis si
habitantibus ob oculos ponerent, atq; illos à suis aris & ritibus arcerent, néue sacras ædes ing
aduersus sanctam Trinitatem, aduersus Christum vnigenitum Dei Filium nascentem, p
tem, & ad cœlos adscendentem, aduersus Mariam castissimam Christi genitricem, blasph
eiacularentur, scrofam aut porcam saxo incisam aut pictam in frontispicio portarum aut
plorum collocabant, & eorum conspectui obiiciebant. Didicerant enim ex Lege Dei Chri
scrofæ non solùm esu interdictum esse, adeò vt, qui comederent carnem suillam, inter
mos Legum diuinarum contemtores haberentur, qui quotidie Deo in faciem peccarent: sed
sacrificium suillæ carnis fuit prohibitum. Qui enim sanguinem suillum offerebat, ille summa i
minia Deum afficiebat: ideò sacrificia porcorum non inter concessa sacrificia, sed gentilium leg
in ignominiam veri Dei introducta fuisse alibi legimus.

Cùm ergò Christiani scirent, non solùm esum & sacrificium porcorum, sed etiam imag
suis, in loco sacro Iudæis esse inuisam: ideò locis sacris, quæ intacta ab accessu Iudæorum bla
morum esse volebant, scrofas apponebant, non vt sacrum locum fœdarent, vel Deum in sui
ctionibus illuderent, aut quædam sacrificia probare, nonnulla improbare viderentur: sed vt
diuinis cultibus dicata, imparis Iudæis inuisa redderent, vt porcæ imagine ab eorum ingressu
rentur. Iudæi enim hodierni non solùm Christianos: sed & loca, in quibus conuenitur ad pra
dum Deo cultum, extremè oderunt & abominantur. Hæc fuit causa scrofæ templo VVitteberg
fixæ, cuius imaginem paululum (si placet) intuebimur.

Cùm te iter à collegijs publicis per crates in cœmiterium detulit, videre licebit, si oculos e
ueris, in extremitate muri prope tectum, porcam saxo insculptam cum hac inscriptione: *R
Schemhamphorasch*. Docet te inscriptio non verum vsum sed abusum Schemhamphorasch; no
modo intellectum, quem priore oratione explicatum audiuisti: sed quem posteriore Oratione
persecutus. Eam ob causam non nuda supra porcam ponitur inscriptio *Schemhamphorasch*: sed
ctum est vocabulum, *Rabinorum*, per quos non antiquissimos, eosq; religiosissimos Doctore
dæos, qui religiosissimè de Iehoua, & eius expositione sentiebant: intelliges: verùm per Rab
intelligendi tibi veniunt Doctores Iudæi illi reprobi, excæcati, & infensissimi Messiæ hostes
virtutem edendorum miraculorum Christo ereptam, in blasphemum & mendacissimum
Schemhamphorasch, cum summa ignominia Dei, & extrema sua pernitie transtulerunt.

Sed quid occurrit sub inscriptione illa? offertur porcæ sculptæ imago: videas ibi, ingen
scrofam mammillis dependentibus stare, non alio modo, quàm cùm porcæ lactantes, gru
tu seu screatu blandiore lac nutrimentale porcellis propinant. Habet verò hæc porca sub
puerulos Iudaicos, quorum duo auersa facie ex scrofæ sugunt mammillis, tertius verò horum,
ta facie sub aluo scrofæ ad spectatores prospectat. Sub collo verò scrofæ accurrit porcellus, vt cum
ris mammillas suis vnâ sugat.

An nihil præterea cernere est? Immò, in parte scrofæ posteriore videbis grandæuiorem
dæum, mitrâ professionis Rabbinicæ ornatum; hic accumbens, videtur sinistrâ porcæ caudam
uare, & dextrâ pedem dextrum suis, non in codicem, sed in eius podicem limis oculis prospecta
& meditabundus intentis sensibus, nescio quæ mysteria in Thalmud scrofæ rimari, tumultuant
intestinorum flatus audire, vt horum oraculis edoctus, noui quippiam ad suos auditores Iudæos
ferre queat. Postquàm imaginis singulas partes, contemplatus fuisti, siste nonnihil gradum, &
gularum partium interpretationem meditare.

Totam hanc sculpturam in odium Rabinorum, osorum Dei & blasphematorum Mes
& eius sanctissimæ matris, esse collocatam, certum est: qui cum toto grege Iudaico nihil
uini sapiunt, nihil oraculorum diuinorum Sacris Biblijs comprehensorum intelligunt, sed m
Rabbinica, seu potiùs Ethnica & diabolica tradunt & hauriunt dogmata: quiq; pro scaturienti
aquis in vitam æternam, sugunt lac suillum: qui pro articulis Euangelicis, qui & ipsis in sa
tem cedere debebant, si Messiam natum fide exoscularentur, non nisi Schamhapperesch; fim
& sterquilinia amplectuntur.

ttende verò ipsorum παιδείαν: habent porcam magistram, porcarium pædagogum, & vt
cam verbo, tota ipsorum disciplina est porculatio, omnes illorum Doctores, porculatores.
enim porcam pij Iudæi olim ad esum & sacrificium non admittebant, illam hodie Iudæi
, magistram sibi constituerunt: qui, relicto sacro codice, occupantur in magistræ suæ po-
Nec iuniores Iudæi salubrius lac sugunt, quàm grandiores suppeditant. Quærunt hi o-
sua mysteria in Thalmud porcino: sugunt illi omnem impuritatem ex mammillis porci-
Sic resecti ab olea & vite Christo per incredulitatem, non nisi impurissimas fœditates se-
r. Deserto Christo, adhærent scrofæ; spreta doctrina Messiæ, stercora vorant; neglecto
vitæ, lac suum lutulentarum sorbent. Hæc voluerunt Christiani religiosi hostium Iu-
m hostes, hac porcaria imagine & Iudæis & fideli populo ob oculos ponere.

Sed quis est primus inuentor huius picturæ? non certè Diuus Lutherus, qui hanc saxeam scro-
ùm VVitebergam veniret, VVitebergæ inuenit, & de hac in suis Polemicis scriptis aduersus
s ita scriptum reliquit:

Est hîc VVitebergæ ad templum Parochiale porca saxo incisa, sub qua procumbentes por-
& Iudæi sugunt: post porcam est Rabinus quispiam, qui porcæ pedem attollit dextrum;
a verò manu caudam illius eleuat, & inclinato corpore, summo studio, sub caudam suis,
almud prospectat, non aliter, ac si quippiam eximij atque acuti cognoscere atque legere ibi
tu sset. Ex illo procul dubio scrofæ Thalmud habent hodierni Iudæi mysteria sua Schem-
phorasch.

Nam ante hæc tempora in his regionibus quàm plurimi habitauerunt Iudæi; hoc demon-
nomina oppidulorum, vicorum, ciuium, & rusticorum, quæ Hæbræa sunt etiamnum ho-
Consentaneum igitur est vero, virum quempiam religiosum fuisse, cuius consilio & suasu
porcæ simulachrum fuerit sculptum: qui impurissimorum Iudæorum hostis fuit. Ita enim
cuimus apud Germanos de illis, qui sesquipedalia verba sonant, & turgidam sapientiam,
re ostentant; vnde huic tanta sapientia, vbi legit hanc? in Podice (sine verecundia satis ru-
) scrofæ. Hæc Lutherus de scrofa.

Vnde manifestum, iam olim hanc saxeam scrofam hîc fuisse. Sic enim illi, qui nomen
li professi erant, Iudæos nominis Christi hostes perpetuos, lacessere, & à suis focis arcere con-
rant. Hoc enim nomine in hospitiorum publicorum, à quibus Iudæos exulare voluerunt,
pictum aut sculptum prostibulis collocabant, vt videre est Berlini & alibi. Hoc modo et-
udæos Germani à suis aris & templis abigebant, à quibus suum cultum irridæri, dum & ma-
Iesu blasphemari etiam in sacris Templis audiebant. Iam enim olim, cùm in his regionibus
inaretur Antichristus Romanus, ex indultu Pontificis Romani, & quorundam principum,
i habitauerunt in his locis Iudæi, non solùm Iudaismum propalantes: sed iuxtà, Christiano-
sacras Ceremonias irridentes, qui non rarò solebant in eorum irruere templa, & suas blasphe-
eructare.

Hoc fine etiam apud nos VVitebergæ sus lapideus templo adhæret: eadem de causa in antiqua
borum vrbe, in ducatu vicino Anhaldino, columnæ templi exteriori suem lapidi incisum spe-
us: talem scrofam Iudæos lactantem videre licet Magdeburgi in templo magno Canonico-
, in sacello, in quo versus occidentem, Imperatoris Romani Othonis primi sepulcrum osten-
: huiuscemodi porcam videbis in Bauaria Salisburgensi curiæ incisam, in ignominiam Iudæo-
, qui aliquando hostiam cœnæ consecratam, & emtam à Monacho, ibi consciderunt: & pro-
bio in alijs locis, eiusmodi porcæ plures imagines reperire licebit.

Tales verò Porcarum sculpturas, in ignominiam Iudæorum efformatas, publicis locis, vt
is, & templis apponere cœperunt, imitati exemplum Hadriani Imperatoris, qui circa annum
sti 139. non solùm legem tulit, ne quis Iudæorum in Ierusalem, à se de nouo restauratam, & à
nomine Æliam dictam, ingrederetur, cùm vrbem solis Christianis inhabitandum concessisset:
tiam, ne quis illorum ex locis sublimioribus & longinquis terram Palæstinam spectaret, seue-
interdixit: & quò magis ab accessu & introitu in vrbem, Iudæos deterreret, in publicam gentis
icæ ignominiam, portæ, qua Bethlehem itur, ante annos 1450. plus minus, annis ab hoc 96.
computatis, suem marmoreum imposuit.

Hoc terriculamento à locis sacris Iudæos abigendi, ab eo vsque tempore Christiani vti cœpe-
; & ex Iudæa in Græciam, ex Græcia in Germaniam transtulerunt, quo signo publicè professi
, se alienos à Iudaica religione, & optare, ne ab impijs Iudæis in suis ritibus turbentur; quó-
tiores esse possent à sannis & blasphemijs Iudæorum in suis templis, illos hac suis sculptæ ima-
à cœmiterijs, à foribus & aris templorum suorum arcere voluerunt. Horum ardorem pium,
enda doctrinæ Christianæ veritate, & propulsanda doctrinæ Iudaicæ, & aliarum sectarum fal-
e, vt nos quoque imitemur, ne postliminiò Iudaicæ impietates reducantur; aut ab alijs doctri-
ab Augustana Confessione asserta, & scriptis magni illius Lutheri propugnata, labefactetur,
scabie humanarum opinionum inficiatur, suadet ipsa pietas, flagitat grata posteritas, horta-
præsentis seculi conditio, & futuræ salutis necessitas. Hæc Laurentius Fabritius Hebrææ linguæ
fessor VVitebergæ, in oratione de Schemhamphorasch vsu & abusu.

1596. *Causæ, cur Belgæ cum suo Rege pacem inire nolint: ex Meterano.*

IVxta Salomonem namque, iram Regis indubitatum esse mortis initium.
Christianum, Daniæ olim Regem, ob Tyrannidem regno pulsum, iterumque condit
iureiurando sancitis receptum: Regnum per aliquod tempus mansuetè administrâsse: verù
dem in celeberrimo quodam conuiuio proceres, nobilesque præcipuos amantissimè princi
ceptos, mensis nondum prorsus remotis, capite truncari Carnificis manu, & infantes quoq
quot trimos & quadrimos crudeliter necari iussisse.

In Gallia neque duorum annorum inducias, neque nuptias sororis Regiæ, neque iur
firmatam pacem obstitisse, quin vindictam horribilem Rex etiam in multos innocentes h
sumserit.

Maximilianum, Car. 5. auum, post intercessiones Electorum, eorumque manu signa
iuratam pacem, Brugenses nihilominus ita vltum esse, vt rei narratio audientibus etiam hod
rorem incutiat.

Seriò nunquam pacem facturum Regem, sed tantùm in eum finem, vt postea tantò fa
positis armis, inermes eos opprimat.

Licet pax constituatur, & iuramento firmetur: tamen illam (instigante Papa) iterum
pi, & Regem à iuramento absolui, dicente Papa: Hæreticis nullam esse seruandam fidem: in
ges, nisi cum periculo æternæ damnationis, pactis talibus stare non posse.

Regem esse mortalem: eo mortuo, faciliùs & tutiùs firmam pacem successuram, & cer
tiùs permansuram.

Vnam salutem esse victis, nullam sperare salutem.

Exempla esse præ oculis nostri temporis, Protestantis in Germania & Gallia, Ducem S
niæ & Landgrauium, quos constet nimiùm fidendo fuisse deceptos: neminem, nisi qui nim
fidit, vnquam fuisse deceptum, aut decipi posse. Contrà verò illos, qui constanter se defend
& in Dei misericordia, suæque causæ æquitate spem collocârunt, inter quos sint Magdeburge
Roschellenses, & alij, religionem & libertatem retinuisse.

Consueuisse Reges, ex schola Machiaueli & similium Præceptorum, blandis verbis & pr
sis, vt matres filiolos pomis & piris, attrahere, quos deinceps fallere licitum sit, & illis regni
fidem frangere. Sic Ioannem de Austria de pace tractasse, sed interim altera parte cruentum &
gicum exitium illis parâsse, id quod literæ illius interceptæ ostendissent.

Eodem fuco Albanum decollâsse Egmondanum & Hornium.

Ex Machiaueli schola promanâsse: Regem ex pacto non vlteriùs teneri, quàm sit vtile sa
nestum minimè obligari. Reliqua plura similia habes apud Meteranum.

1596. *Ioannes Reinoldus Anglus, de Romanæ Ecclesiæ Idololatria.*

ILlustres & pij Heroës eius ordinis, qui Insigne gerunt Georgij, Draconem Interficientis,
Georgium illum Papisticum Cappadocem, sed Symbolicum intelligunt. Quo monentu
excitantur vt virginem, hoc est, Ecclesiam à Dracone, hoc est, Romano Antichristo animosè de
dant. Imp. Rud. 2. Papa Clem. 8.

1597. *Ioannes VVernerus Gebhart.*

ITem & hic ex nauigationib. Indicis M. Mont. lib. 3. c. 6. multas, & alicuius certè pensi ratione
fert: ob quas omninò fieri posse negat, quòd vnquam ad ditionem atq; intra regis Hispaniæ
gæ redire aut possint, aut velint. Idem etiam censet, perquàm vtile futurum fuisse, si nullum planè
cum ex Indijs vnquam exportatum esset; idq; suis etiam causis confirmat. Imp. Rud. 2. Pp. Cle

Ex Ioanne VVernero Gebhardo, & alijs diuersis autoribus, de I reconsultis, Causidicis, Aduocatis, Procuratoribus, Consiliarijs, Syndicis, &c.

CVm ferè in hoc Opere, de Ecclesiastico statu eiusdemq; defectibus, & quibus modis emen
possit, ac in melius restitui, dictum sit satis superque: & apud hunc autorem alterius quoq
quo administratur hic mundus, Politici sc. ordinis, deq; eiusdem abusibus mentio fiat: placuit, n
nulla, quæ hac de re etiam alij prodiderunt scriptores, coaceruata huc in vnum locum referre, in
tamen de bonis non est sermo: illi enim, siue Politici sint siue Ecclesiastici, non egent reformatio
nec est, cur in hisce se innocentes noxijs admisceant: sed eò tantùm omnia hæc tendunt, vt rei eius
beant speculum, & incitamentum ad meliora.

Fuit autem hic VVernerus cùm militaris scientiæ, tum literarum humanarum peritus (rara :) & non ita pridem edidit libellum de omnifarijs memorabilibus: in quo inter alia etiam re- quòd Barones, Nobiles, Equites aurati, & Doctores, paucorum annorum spacio adeò incre- rint, vt propter multitudinem vilescant. Si cupit Lector sedulus, de hoc apud illum plura re- at. Nunc de Iuristis.

Methodius in glossa: Nec Iuristæ, inquit, qui benè iudicant, constituuntur; sed qui iudicium ertunt: qui iura secundum voluntatem, & largissimè exponunt: ceu ea facientes iura, vt ad neunque partem velint, flectant. Eligunt enim, quod ipsis placet; & quod contra eos est, iinò tacent. Certè non dicuntur Iuristæ, sed peruertistæ. Illi enim præ alijs eruditis volunt voca- ctores, & Rabbi: & quærunt salutationes in foro, & adulatores in curijs dominorum Episco- um, & Prælatorum. Vnde Seneca: Nihil peius, quàm adulatores in curijs Prælatorum. Amen ur de illis, quòd receperunt in hoc seculo mercedem suam. Tales enim fouentur, & nutriun- & pro Secretarijs, atque intimis consiliarijs in curijs Episcoporum habentur præ cæteris, & qui ta beneficia possident. Alij verò viri scientifici, parū vel nil possidêtes, ab Episcopis spernuntur.

Liuius eos Forenses canes, & togatos vultures appellat; apud quos cessante lucelli specula, & ginosi aura marsupij, cessabunt & causarum indagamenta: sic misericordiæ totius exortes esse umanitatis.

Seneca ait: Iuridicos, veluti canes acerrimos, non nisi oblato cibo mansuescere.

Hieronymus inquit: Iuridici lincibus & leonibus crudeliores, ore rabido tam diu deprædan- nemoriam non perdunt, quàm diu venter est vacuus.

Petrus Blesensis in ep. 140. inquit: Verba siquidem lepida plerumque habet censura ciuilis: sunt folia sine fructu, nugæ canoræ, & Syrenes vsque in exitium dulces. Mentior, si vnquam ris, illius scientiæ Professorem, in ipsius exercitio, felices exitus habuisse.

Fasc. temp. S. Iuo Britto Doctor, canonisatur: quia fuit aduocatus pauperum, & sanctæ vitæ. solus inter Iuristas modernos, sanctus computatur.

Arnoldus Ferronus. Dixit sæpius Ludouicus XII. Rex Galliarum, optimum esse ad oculorum tatem remedium: non multos videre Iuristas & Procuratores. Item, leges Iurisconsultorum ere se instar corij sutorum. Vt enim hi corium, si breuius aut densius sit, quàm conueniebat, den- a morsibus fricant, stringunt & distendunt: sic & Iuristas suas leges distrahere, fingere, contor- re, & artibus mirabilibus tornare, donec proposito iniquo reddant accommodas.

Ita & Philosophus ille non ineptè per Aranearum telas & retia apto admodum hieroglyphico, m notat inæqualitatem propterea, quòd veluti muscæ & volatilia alia pusilla, si in eas incide- capiuntur & pereunt; fortiora verò animalia, perrupto texto facilè, quoquò libuerit, elabun- ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque castigant: potentioribus verò ni- aduersantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant & refigunt. Hoc est, quò pollu- vita, eò præclarior: quò plus scelerum, eò plus præmij & gloriæ. Sicut Diomedes pirata com- nensus ad Alexandrum ait: Ego, quia vno nauigio latrocinor, accusor pirata: Tu, quia ingenti e id agis, vocaris Imperator: Me rei familiaris angustia, Te fastus intolerabilis, & inexplebilis itia furem facit.

At non ita Antiochus tertius, qui ciuitatibus sibi subditis scripserat, si quid vnquam per lite- mandasset, quod legibus aduersaretur, ne curarent, tanquam illud esset se nesciente scriptum. que sic Rex ille, qui Præfecto aulæ suæ gladium præbens, dixit: Hoc in administranda iusticia e, & si ego quoque eam neglexero, in me distringito.

Forum muricibus sterni, Cato dixit. Plutarchus.

Philo inquit, Sis intactus à contentionibus, veritatem inquire, & nihil præter eam admitte, gè aliter quàm isti, qui accepta semel qualiacunque dogmata obstinatè defendunt, siue probata, improbata; causidicorum mercenariorum morem imitantes.

Vt antea flagitijs, sic nunc legibus laboratur. Tacitus.

Publicæ mercis nihil tam venale, quàm aduocatorum perfidia. Idem. Venali versutiæ Iuridicæ non infructuosè vsus est Demosthenes, Orator ille Græcus. Nam Harpalus, qui Alexandro gno thesauros abstulit, vt Athenis tutum consequeretur hospitium, Demostheni 2000. coro- orum, atque poculum dono dedit, quòd pro ipso causam dixit. Eiusmodi γλωσσοχρυσεργοι sent adhuc plures recenseri, nisi frequentia occurrerent quotidie in lectione historiarum e- pla.

Thurinum Verconium Alexander Seuerus Imperator graui exemplo fumo enecauit, quia simi- te fumos vendidit, hoc est, responsa Imperatoris, accepta pecunia, cùm causas nunquam ad Imp. lisset, effinxit, & sæpe ab vtraque parte munera accepit. Iussit autem Imperator præconem cla- re; fumo punitur, qui fumos vendidit: & cùm fraudes consiliariorum suorum animaduertisset, ius hunc recitauit versum:

ὁ πολλὰ κλέψας, καὶ ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται.

Mutius lib. 14. ait: Iurisperitos multi in cognoscendis causis adhibent: quod, si probi essent, ntum emolumenti adferret ad hanc vitam feliciter degendam, nemo sanæ mentis ignorat.

Cominæus: Nam & sua inquit, quadam sponte Principes eò propendent, vt, quod libet, lice- bi putent, & qui sunt circum ipsos, quoniam aucupandæ modò gratiæ sunt intenti, planè serui-

unt illorum cupiditatibus; & si quis ad meliorem frugem aliquando hortetur, magnas ter
tes excitat. Temperare mihi non possum hoc loco, quin grauius aliquid dicam in Principes
ritos & ignauos.

Habent sibi plerique familiares aliquot Iurisperitos, & quosdam, qui longiori veste
nuntur ab alijs: & rectè quidem, cùm sunt viri boni, sed periculosè admodum, & magno cu
trimento, quando sunt vitiosi. Cuiuscunque rei sermo inciderit, illicò legem aliquam, au
riam adferunt; plerumque & sæpenumero præter rem, dum ad suum sensum & affectum
detorquent, idque eò crebriùs faciunt & audaciùs, cùm Princeps ipse nullam habet rerum
tionem, qui si vel ingenio valeret, vel librorum lectione quæsitam haberet aliquam pruden
non temerè circumueniri posset, nec sic ludificationibus aliorum esset expositus.

Hoc enim certò statuendum est, Deum non condidisse regna, vt gubernarentur ab he
bus ineptis & stolidis, qui friuola quadam, & misera iactatione solent dicere, se, quòd
literarum non habeant, suis familiaribus & necessarijs omnem actionem committere, sed
nulla probabili adducta ratione, cur ita loquantur, totos sese dedunt voluptatibus. Si ben
sent à teneris annis educati, longè aliam viam ingrederentur: & hoc darent operam, vt ho
benè & præclarè de ipsis sentirent.

Liber de dictis & factis memorabilibus Lutheri. Iurisconsulti vident, quotidie multa i
committere Principes suos. Quòd si igitur vellent digni esse nomine, quod ipsimet arrogan
sacerdotum iusticiæ: non sic conniuere subinde deberent vt muli, dicam muti: sed dicere
strissime Princeps, hîc peccatum est, hoc iniquum est, hoc contra leges diuinas & h
nas pugnat; V. C. hoc omittat, hoc auertat, istud fugiat; aut ego officium meum re
bo, vestroque valedicam muneri. Sed non adeò multos reperias eius candoris & integritat
hoc faciant.

Et sanè inficias ire nequimus, quod hîc Lutherus de I.C. dixit. Si enim nonnunquam
gnatibus sua improba cœpta à consiliarijs fidelibus interdicerentur, à multis equidem incom
ditatibus & malis immunes essemus.

Verùm appositè Lutherus idem dicere potuisset & de Theologis suis.

Nonnulli enim, tametsi quorundam in aulis & ciuitatibus dominorum, quibus sunt à
fessione, enormia sæpe, & indigna Christiano nomine crimina & vitia nouerunt: tamen ad e
eos offendant, aut ab mensa aulica vel curiali abstinere cogantur, & quò pedem alterum in sug
templi, alterumq; in curia retinere queant) impiè & turpiter conniuent; approbant, & indulge
mnia, adblandiuntur, adulantur, & admittunt ad communionem & absolutionem leuissimè
ô factum malè, imò verò pessimè!

Nam si & illi officijs vel renunciarent, vel, vt decet, satisfacerent, & eiusmodi peccatores
reciperent, nisi dixissent priùs (vt Nathan Dauidi) Tu es ille, qui fecisti malum: & (vt Ioa
Herodi) non licet tibi vxorem habere fratris, & (vt B. Ambrosius Mediolani Episcopus, Theo
sio Imperatori, cùm Ecclesiam intrare vellet) siste gradum, te enim hominem propter peccata
phanum, & manus innoxio sanguine commaculatas habentem fas non est, antequam pœnit
am agas, ad diuinorum mysteriorum communionem admittere; &c. & seriò castigassent eo
delicta, omitterentur certè plurima scelera & peccata, quorum culpa penes neminem est al
quàm Theologos & Iurisconsultos, qui & de illis olim grauissimam tenebuntur reddere ra
nem seuero iudici Deo: Sanguis enim pereuntium de illorum manibus (teste Propheta)
poscetur.

Ibidem. Dixit etiam Lutherus, se cogi, vt in argenteos Iuristas, qui Principes ad iniquit
sæpè incitent, librum scribat & emittat: omninò enim nimiam esse ipsorum in malè suade
improbitatem.

Abbas Ioachimus libros Decretalium Vitulo, quem Aaron populo Israëlitico adorandum e
fecerat, comparat: vt in quibus omnis dolus & calumnia perseueret: ac curiam sedis Petri nul
pontificare, qui huius simulachra non adoret, affirmat. De quo suprà in relationibus ex
Ioachimo plura.

Antonius tit. 24. cap. 9. Ioannes Florentinus cùm esset Iurisperitus, & in ciuitate Castell
Iudex, respiciens aliquando per fenestram, audiuit, porcorum pastorem, porcos includere
valentem, his verbis incantare eos; Porci porci, intrate in stabulum vestrum, sicut iudices & Iu
periti intrant in infernum. Quo dicto, statim porci morigeri intrârunt stabulum. Pro om
hoc habens Ioannes, & metuens, ne & & ipse intraret in infernum cum Iurisperitorum suorum
Iuridicorũ turba, relictis & contemtis omnibus, cum filio, Minorum Ordinem intrauit: cuius m
Generalis factus, sanctam adeò gessit vitam, vt, cùm ordines visitandi essent, illud faceret nu
pedibus.

Fratris Ioannis Iunioris in Scala cœli verba ad Iuristas sunt hæc: Venite aduocati mei, qui vil
res estis quàm meretrices, vendentes viliorem partem, vos autem meliorem. Item viliores vsurar
qui lucrantur in temporalibus: vos autem sapientiam & intelligentiam vendidistis; vilio

est

Anno

nni creatura, emti Christi sanguine, cùm res venerabiles exhibueritis ad omnem iniusti

m ad Idem. Quidam habuit filium, & venit cum eo ad quendā sapientē, & dixit ei: domine,
r sum, & vellem ditari: & quia Aduocati summè ditantur, si consulitis, vellem, filium me-
ri aduocatum. Cui sanctus senex respondit: Quicunque fit aduocatus, statim ponit sibi ad
n vnam scalam duodecim graduum, qua mediante, descendit ad damnationem æternam.
latera sunt honor & auaritia.
Et primus gradus huius scalæ est: non subuenire miseris, quia qui non subuenit, tollit. Se-
ıs gradus est, iniustam causam suscipere, & defendere desperatam. Tertius gradus est, sus-
causam, quam in processu cognoscit iniustam. Quartus est, inducere ad compromis-
quoniam sciant iniustam causam. Quintus est, per ignorantiam vel negligentiam per-
causam iustam, vel detestandam. Sextus est, immoderatum lucrum accipere. Septimus
btinere iniustas dilationes. Octauus est, odium contra aliam partem. Nonus est, falsa al
o testium, instrumentorum, vel legum. Decimus est, venditio scientiæ. Vndecimus est,
s gloria. Duodecimus est, infidelitas: & ideò, cùm isti talibus malis sint onerati, consul
quòd damnationem æternam non præponas saluationi animæ filij tui.

Secundò Iurista est Ecclesiæ destructor: legitur enim, quòd quidam aduocatus mortuus
batur ad Ecclesiam. Cùm autem esset iuxta portam Ecclesiæ, portæ clauserunt se, nec po
t ipsum introducere ad ecclesiam. Cùm autem quidam sanctus rogaret Deum, vt reuelaret
m huius, apparuit ei beatus Petrus, & dixit: Isti sunt destructores Ecclesiæ, & plus nocent Ec-
, quàm raptores omnes vnius terræ: quia auferunt prælationem à iusto & bono, & dant alte-
digno. Plus nocent Ecclesiæ, quàm Dæmones: quia omnes illi non possunt facere, quòd
nen ecclesiæ subderetur seruo Diaboli, & per consequens Diabolo, sed hoc facit malus aduo-
: fideles expellit, & introducit Dæmones; machinam erigit ad destructionem Ecclesiæ, &
uam sagittarij dæmonis, cum arcu falsitatis veritati nocet; peior est, vel æquè malus,
hæreticus, Nam ille corrumpit fidem; iste opera fidei; ille peccat ignoranter, cre-
, se benè credere: iste scienter. Quare non est dignum, vt tales beneficia Ecclesiæ re-
nt.
Tertium est, linguæ præcisio: Vnde narrauit mihi ante paucos menses aliquis sacerdos de Sa-
a, dicens: Nuper in terra nostra quidam Decretista, & nominatus aduocatus mortuus est, qui
haret, lingua in ore eius defuncti non est inuenta. Et meritò linguam perdidit moriens, qui
sæpè vendiderat viuens; licet in illo diuino examine, vbi aperti erunt libri, nullus aduoca-
m neque pro se, neque pro alijs assignare poterit aliqua falsa loca ex legibus siue decretis: iusto
n Dei iudicio, ad tribunal Christi iturus, linguam, qua multos vel iniustè accusârat, vel temerè
nsârat, amisit.
Quartum est, misericordiæ Dei depriuatio: vnde Iacobus de Vitriaco dicit: quòd quidam
ocatus in morte existens, petebat à Deo inducias pœnitendi: tunc vox audita est: Aduo-
ummè similis est dæmoni: quia sicut ille vult litigium, & odit pacem: sic tu in causis inducias
ded isti, nisi vt aduersarium grauitate temporis fatigares: quare vade ad tuum similem, quia
es dignus misericordia: & tunc mortuus est, & à dæmonibus deportatus.
Quintum est, proximi deceptio. Duo homines tradiderunt cuidam mulieri depositum,
ista conditione; quòd nulli redderet, nisi ambo essent simul, processu temporis alter accessit ad
, quam verbis decipiens, recipiebat depositum. Cùm autem secundus venisset post multos
, requisiuit pecuniam traditam: quæ stupefacta, ad vnum Aduocatum accessit: tunc ille dedit
m responsionem: in pactis est, quòd simul ambo adesse debeatis, quando reddetur depositum:
deò adhuc socium tuum, & restituetur tibi: qui non potuit adducere socium, quia iam deposi-
habuerat.
Sextum est, peccatorum cumulatio: quidam aduocatus solennissimus intrauit ordinem Ci-
tiensem, & factus procurator monasterij, omnes causas perdebat. Cùm autem interrogâssent
monachi, quæ esset ratio, quare omnes causas perderet, ex quo esset in monasterio, cùm
lam perdidisset causam existens in seculo? Respondit, quando iam eram in seculo, vtebar men-
ijs & fallacijs, & ideò lucrabar mundi partem: quia verò dimisi mundum, & adhæsi veritati,
est mirum, si perdo ea, quæ sunt falsitatis.
Septimum est, in morte infatuatio: legitur, quòd quidam aduocatus iacens in lecto ægritu-
is, dum Eucharistia præsentaretur sibi, dixit: Volo, vt iudicetur, an debeam recipere, an non?
m autem Sacerdos moneret eum ad pœnitentiam, dixit: Appello, tunc diabolus accedens suffo-
it eum.
Item ad idem: Aduocatus quidam tantæ superbiæ erat, quòd vix loquebatur cum hominibus,
hoc propter subtilitatem suam: qui diuino iudicio ad tantam deuênit miseriam, quòd infirma-
venientibus ad videndum eum dicebat, se esse cattum, ponendo se subtus scamnum &
ncas.
Item ad idem: Quidam aduocatus tempore charistiæ, ne audiret voces pauperum, accessit
quandam hæreditatem suam iuxta aquam, vbi tamen nec dum defuit populus clamans fame

oppressus: quorum voces cùm audiret, respondit: Non durabo cum istis canibus: & fecit poni [...] sam in alia camera: & statim quidam armatus in porta pulsauit, & dixit: Nuncius Dei sum, & [...] lo loqui cum domino vestro; & statim seruus de mandato domini asserebat, eum ibi non esse [...] ille ait, mentiris; in illa camera se abstulit, ne audiret voces pauperum: & nunc cito eum, vt c[...] pareat coram Deo, reddere rationem de commissis: & statim infirmabatur, & exhortabatur a[...] micis, vt confiteatur: renuit, & finaliter ad æternam damnationem peruenit.

Item ad idem: Rusticus quidam aduocatum rogauit, vt doceret eum, quid esset melius [...] bum iuris? & ille daret sibi par anserum: tunc aduocatus: domine, non est verum. Cùm a[...] peteret ab eo, quod promisisset, respondit rusticus: domine, non est verum.

Franciscus de Rosieres in libro Stem. Lotharing. Non contemnimus, inquit, Iurisprude[...] religionem, sine qua ciuilis nexus, communisque societas subsistere nequeunt: sed tabularum [...] rentium ineptitudinem, eloquentiam fastuosam; sordidum quæstum, & vtplurimùm barb[...] smum, quo tumidiores cæteris vel negotium facessere, vel legem conantur imponere. Præda[...] ctitant, vt accipitres. Si consulantur, vel adeuntes suspiciunt, adulantur, in aures [...] susurrant; falsa, vera negligunt, cum plerumque superbiæ, quæ est ignorantiæ magistra, [...] feruntur.

Doctor Felix Malleolus in libro de gradu Doctoratus in stultitia, varia quoque de abus[...] I. C. scribit, & concludit pòst verbis hisce: quoniam ego vnus ex illis sum, prout nouit bubu[...] bubulcum, igitur cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Vide idem suprà in parte 1. fol. 8[...] huius Operis.

Baldus colum. lib. 1. Sine causidicis satis felices olim fuêre, futuræque sunt & essent vrbes [...] enim per eos, vt legibus fundata ciuitas, legibus euertatur. Plin. Paneg.

Idem colum. Et cur dissimulem? Europæ pestis est caninum hoc studium, quod haud te[...] quispiam concessum latrocinium dixit.

Modicæ conscientiæ Iureconsultos esse, affirmat idem Baldus, ipse inter omnes summus I. [...] consultus, l. ab Anastasio, c. mandati. Aduocatus dicitur parùm conscientiari: & præsumitur, q[...] omnia mala cogitet. Auth. de exhib. reis. §. sancimus.

Sunt enim docti plerumque mali, vt refert Cebes Thebanus, Ioannes Camers, Lactantius, Ci[...] ro: & in eandem sententiam Bias; οἱ πλεῖστοι κακοί. Artibus etenim si qui malè vtantur, latam fe[...] stram ad nequitiam aperiunt. Plautus. Et doctrina bones effectus habet, si in bonam naturam ca[...] si in malam, malos. Cominæus. *Sincerum enim est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.* Aiunt, caus[...] horum ex philosophorum doctrina esse hanc: quòd ab extremo ad extremum sine apto medio [...] mo peruenire possit.

Franciscus Petrarcha apud Squarzaficum, cùm eum Cynus I. C. ad iuris studium adhortare[...] respondit: Studium, ad quo me hortaris, seruile officium reputo, & mancipium omnibus se præs[...] re, qui illo vtitur. Et si paterna non foret reuerentia, si post me curreret, quia libertate vti cop[...] non acceptarem. Quis est qui non dicat, hæc iura venalia esse? & ad benè rectéque viuendum lon[...] aliis studijs esse inferiora. Quid ad faciendum virum bonum ista conueniunt? Sed quis non vid[...] ad virtutem consequendam nihil pertinere? ac cupidum magis, mendacem, iracundumque hom[...] nem reddere? Quid mihi est de aqua arcenda disputare? quid de stillicidio? quid, si ancillæ par[...] in fructibus censeatur? quid, si quis legata persoluere teneatur? Cùm, etiamsi testamentum septe[...] testibus caruerit, executioni mandetur, cùm ista à legumlatoribus luculenter explicata sint. Vos [...] istis commentationibus omnia peruertitis, sunt commenta super commenta, quæ indies noui leg[...] lei scribunt, vt iam eueniat ex hoc id, quod ait Comicus, Ne intelligendo nihil intelligant. Sed [...] dignitati tuæ, & paterno amori morem geram, persequar, &, tempus non inutiliter me triuis[...] ostendam.

Sed quis naturam vrgentem euadat? non poterat quidem facere, quin eloquentiæ studia pe[...] queretur. Excitabatur multorum amicorum hortatione, qui & scriptas ab eo epistolas & carmi[...] laudarent, & in amplissima reponebatur spe, si in dicendo perseuerarer, vt sui temporis omnes sup[...] aret, & se indubiè antiquis adæquaret. Crescebat indies eius laus & fama, & vt aliquid dignū lau[...] promeret, à multis incitabatur; sicuti ille, qui iam Ciceronis fundamenta & disciplinā intell geba[...]

Patri autem, quæ de filio ferebantur, non placebant, quanquam laudaretur; sed excandesce[...] ira, Bononiam pergit, & filio diris verbis increpato, quid Cicero? quid Virgilius? quid scriptor[...] historiarum, & poetæ deniq; omnes sibi facere possent, dicebat, cùm ad assequendas opes non val[...] rent, sed vt fabellæ & somniæ essent: Iuri autem ciuili studeret, quòd amplissimum inde honore[...] & fructum haberet; hortabatur, & commonebat.

Postea ignem accendi iussit, vt, quotquot filius haberet libros Ciceronis & poëtarum, omn[...] combureret, & cùm iam aliquos ira igni mandasset, & Rhetoricam Ciceronis & Virgilij opus ma[...] nu teneret, vt in flammas mitteret, non ampliùs ferre potuit egregius iuuenis, innocuos talem iniu[...] riam pati, genibus flexis, lachrymisque precibus admixtis, vt tantum nefas ne faceret, & à tant[...] indigna re abstineret, & si quid esset peccatum à se, non ab illis claris viris pœnas exigeret, exora[...] obtestatur, adiurat, patrem amplectitur, osculatur, pollicendo non ampliùs illos legere, sed studium [...] sibi impositum sequi.

Ex ijs

Exijs patris iram placauit, atque deinde, quoad vixit pater, iuri ciuili diligentiùs operam de-
lebat ipse admodum senex hanc historiam iucundissimè narrare.

Cùm secundum & vigesimum haberet annum, matrem amisit, de qua tanto dolore conster-
ur, vt per aliquot menses steterit, quòd consolari non poterat. Non defunctæ matris trans-
ano, patrem diem clausisse extremum, audiuit. Indoluit satis; sed cùm sciret, semel morien-
lle omnibus, & resòluendum eò, vnde manauimus; & imbecillem hominis statum longa me-
one cogitasset, eo mœrore se æquiore animo sustulit. Cùm sui iuris factus esset, studia legum,
lerat, posuit; & quos amabat, poëtas & oratores in manus resumsit.

Corn. Agrippa. Huc spectant etiam vastissimi illi gigantes, qui nobis, contra Iustiniani edi-
tot glossarum, commentariorum, expositionum, ingentia innumeraque volumina, vno-
e illorum aliter & aliter interpretante, genuerunt. Præterea tot opinionum procellas, tot
imorum consiliorum ac cautelarum syluas infelicissima fœcunditate parturierunt, quibus
catorum instruuntur nutriunturque nequitiæ, qui tam celebri illorum Iurisperitorum per sin-
periodos & (vt vocant) paragraphos nomenclatura pudorem suum obstringunt, ac si non
s ratio nibus constet veritas, quàm confusis testimonijs, ex tam nugantium opinatorum col-
addictis, penes quos tanta laus est contentioni atque discordiæ, vt qui non dissenserit ab alijs,
sciens nouis opinionibus aliorum dictis contradicere, ac iudicata omnia in dubium reuocare,
e inuentas leges per ambiguas expositiones ad sua figmenta adaptare: is parùm, vel nihil do-
abeatur.

Hinc tota illa iuris prudentia facta est consilium peruersum, & subdolum rete iniquitatis:
int ingenia, hæ artes, quibus hodie regitur orbis Christianus, quibus constituuntur imperia,
na, & principatus populorum, atque ex his nebulonibus diliguntur Principum Pontifi-
que officiales, atque Parlamentarij, isti senatores & præsides, ac si qui iniqui hactenus fuerint
cati, æquiores futuri sint iudices, atque tandem capita regnorum sunt. Hi etiam regibus suis,
i quondam Titanes, formidabiles.

Porrò ex his prodeunt tandem Cæsarum regumque ventricosi isti archiscribæ, ac circumpur-
i cancellarij, quibus rerum summa commissa est, qui Principum placita, dona, beneficia, of-
dignitates, rescripta, diplomata: præterea ius, fas, leges, æquum & honestum, omnia ve-
habent, & abs se mercari compellunt. Ex quorum arbitrio regum numerantur amici &
ci, quos pro libidine sua nunc fœderibus iungunt, nunc rursus funestis bellis committunt.

Atque cùm ipsi ex infima plebis fece sordidissima vocis prostitutione ad tantum dignitatis cul-
conscenderint, ad tantum simul audaciæ scelus euehuntur, vt audeant nonnunquam proscri-
Principes, & vel absque senatusconsulto, ac vel indicta causa, damnare capitis, & mutare re-
um status, ipsi interim tumentes furtis & latrocinijs suis.

Ioannes Bodinus recitat, quòd Ferdinandus rex Hispanorum, cùm Proregem in Indiam Ori-
em mitteret, in mandatis ei dederit, ne I. C. aut causidicos eò deduceret, ne litium semina, quæ
gionibus illis nulla erant, importarentur.

Idem. Matthias Coruinus Rex Vngariæ I. C. & causidicos ex Italia magna mercede accersiuit;
t bus crescentibus, populo rogante, iterum eiecti fuerunt.

Polycratas. Improbitas Causidicorum eò deuênit, vt testimonium conscientiæ, & sinceritas
quoad eos planè deficiat, precium interueniens omnia interuertat.

Rodericus Episcopus Zamorensis, in speculo humanæ vitæ de I. C. & consiliarijs loquens ait:
onsulendi munus non nisi sacramento admittuntur Consiliarij, sed toties deierare videntur,
ies Senatum ingrediuntur.

M. Cato, Cicero, & Zamorensis. Sic consulendum est Reipublicæ, non vt placeas, sed vt pro-
tilisque sis. Sed quomodo vtilis sis, tristis euentus ostendit: quo illa indies fit pauperior, tu
or. Non tam consulis quàm consumis, non tam regis quàm premis, non tam protegis quàm
s. Ciuibus imponis grauissimas collectas, non reipublicæ, sed tibi imbursandas: consulis non
ublicæ, sed tibi: gaudent Consiliarij hoc nomine, à cuius re & effectu plurimùm sunt alieni.
perum domos euertunt, vt suas construant; miserorum capellas, agros, atque prædia subhastant,
si viliùs emant: & quæ sequuntur.

Idem Zamoren. Difficilis conditio I. C. Neminem enim iuuare potest, quin alterum lædat:
modius est neutrum iuuare, quàm alterum grauare. Vbi desinunt Aduocati, ibi quoque litigia
unt: vbi verò Aduocatorum turba strepit, ibi litium anfractibus tota ciuitas ardet, nec domus
ua à litigio vacat: tolle cupidos litigandi ministros, simul tolles & lites. De pace non cogitat,
cum bello lucratur. Aduocatus dissidendo, litigando ditescit: qui mendicaret, si quietissimè
nes viuerent. Quomodo opes litigando quærere possumus licitè, qui nostra proximis offerre
mur? Charitatis ordo per Aduocatos perit.

Minùs perniciosum foret, aliquos iniustè opprimi ob aduocationis defectum, quàm plurimos:
ipsam Rempublicam, eiusque quietem tot tantisque (vt cernimus) litium perturbationibus
cuti atque subuerti, quæ veluti quædam incendia cunctas Respublicas adurunt, atque confun-
t. Non tantùm iusticiam, sed & ipsam iniusticiam vendunt: veritatem vilificat & inho-
at, qui eam precio exponit & vendit. Seculo aureo laudabilis erat ars, laudabile exerciti-
, nunc verò, quia ad precium exponitur, meritò in sordibus computatur. Seruus est iusticiæ,

quæ virtutum Regina eſt atque domina : qui ergo dominam ſuam vendit, vt proditor i
candus eſt.

O quot litigia & mortales contentiones ſuſcitant, quæ ſopiri per Chriſtianum deceban
quot ſuperfluas dilationes; quot acta inutilia adducunt & ſcribunt, vt creſcat regiſtrum, proceſ
in pretio augeatur: & quæ ſequuntur.

B. Auguſtinus. Callidi argumentatores, & Iuriſperiti fallaces, dum cupiunt ditari; vix pr
ricationis periculum fugiunt; controuerſias actionesque cauſarum contra ipſa iura verrunt:
aduerſarios coërceant, iuſsionibus legum; ad illudendos iudices, exquiſitis exemplis, multip
intellectus, & cauillosas à legibus eliciunt coniecturas. Quid igitur in eis laudem, non facilè
nio; vendunt enim linguam ſuam, quæ Spiritus ſancti donum eſt.

Idem inquit, Forma in eis eſt litigioſa: hoc ipſo laudabilior, quò fraudulentior. Fateor e
vtilis eſt iuris ſcientia: ſi eius Profeſſores intra eius limites agerent, & legum terminos non tran
derentur. Sed illis abutuntur, & falſo legum intellectu, & nouis interpretationibus,
legibus illudunt. Quod ſi ſecus agerent, pauperes admodum & inopes; fateor tamen, ſe
viuerent.

S. Bernhardus. Rurſus, niſi fallor, fallitur quiſquis, qui litigandi officium aſſumit, & l
magis fallitur, qui artes litigandi & contendendi eligit; in quibus propter nocendi facilita
quantò quis doctior, tantò nequior euadit; vt de aleatoribus Polycratus ait.

Iethro Socer Moyſis, Exod. 18. cùm Moyſes gener ſolus regeret populum Iſraël: dixit ill
lus hoc non poteris ſuſtinere, ſed adiunge tibi viros timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qu
derunt auaritiam. Rara auis. Talibus virtutibus vtinam omnes, qui Reipublicæ præſunt, e
ornati, inquit And. Oſiander ſuper Biblia: vbi poterat addere, & Eccleſiæ.

Fridericus Imperator factus, per Antonium de veteri prato Bononienſem I. C. librum de
bus feudorum renouari fecit, etſi Iuriſperitos non nimiùm dilexit, quòd, iuris æquitatem ab ei
verti, iuſticiamque fœdari, diceret.

Memoratu dignum eſt de Traiano Imperatore, quòd, correptus ab vxore Plotina, calum
& malitia ſuorum Procuratorum prouincias diuexari, deteſtari eos cœpit, & improbos vocare ſ
lienes: vſurpans verbum hoc memorabile, quod in præcordijs omnium principum vtinam eſſe
conditum. Nam quadam egregia ſimilitudine ſiſcum vocabat lienem. Sicut enim creſcent
corporibus noſtris liene, artus reliqui tabeſcunt: ita turgente Principis fiſco, reliqua ciuitatis m
bra macreſcunt & ægrotant. Ita vxor hæc bonæ frugis, maritum ſuis præceptis iuuit, ac corrip
ne ſuæ laudis foret incurioſus: & ad honeſtiorem reduxit ordinem. Cuſpinianus.

Veſpaſianus Imper. item locupletiores Procuratores condemnauit, & pro ſpongijs, vt di
ſolebat de eis, vſus eſt. Idem Cuſpinianus.

Vincentius in ſpec. viſionem Caroli Imperatoris narrat, qui raptus ad inferos, vidit ibi & ſ
& patris ſui conſiliarios, dicentes illi: Heu nobis Carole! Vides enim, quàm grauia habeamus
menta, propter noſtram malitiam & ſuperbiam, malaque conſilia, quæ regibus noſtris & tibi
dimus, propter cupiditatem. Integram hiſtoriam habes apud Vincentium.

Ioannes VVolfius I. C. autor Operis huius, de Iuriſprudentiæ vſu & abuſu, ad Amicum.

IVriſprudentiam rebus humanis neceſſariam, & magna apud veteres ſemper veneratione exc
tam eſſe, cùm omnium penè teſtimonio conſtat, tum cumprimis perſpicuum eſt ex Cicero
cùm ait: legibus duodecim tabularum, ex quibus reliquæ omnes fluxerant, omnium Philoſop
rum Bibliothecas ſuperarit: viros Iuriſconſultos dignos eſſe, qui laudibus in cœlum efferant
quorum domus oraculum ſit ciuitatis: eſſe denique Iuriſprudentiam ſenectutis ornamentum at
perfugium. Eſt enim hæc diuinarum atque humanarum rerum notitia, iuſti atque iniuſti ſci
tia: hoc eſt, ipſa ἐγκυκλοπαιδεία, cuius complexu omnes ferè artes continentur.

Eam cùm Vlpianus multò conciſiùs nominat boni artem & æqui, Salomonius in eam ſente
tiam accipit, vt Iuriſprudentiam ex actione exiſtimari velit, id eſt, ex officio boni æquique v
Neque enim in Iuriſconſulto ſatis eſt, nihil ignorare, quod legibus ſcriptum, moribus receptu
prudentumué authoritate confirmatum eſt: quod homini mediocri ingenio aſsidua lectio affe
poteſt: neque rabula in Iureconſulto requiritur, ſed vir eiuſmodi, qui, vt Cicero inquit, diuinit
ſit ad nos delatus, per nos non partus, iuſtaque cognoſcat, & faciat. Quod ipſum Ariſtoteles
firmare videtur, dum in Ethicis ait, non cognoſcere iuſta & iniuſta, ſed facere illa, hæc fugere, ſa
entis eſſe: cùm res, de quibus leges loquuntur, non ita ſit magni negocij, intelligentia atque a
mo complecti, ſed facere longè maximi. Proinde ab Vlpiano, ſanctiſsimo encomio c
nantur, vt Sacerdotes Iuſtitiæ nominet, id eſt, æquitatis, iuſtitiæ, veritatis, & omnis b
ni, recti, honeſti laudatique cultores: cùm Iuſtitiam colere debeant, & boni atque æqui n

tantù

m notitiam profiteri, ſed etiam cultum re ipſa teſtari: vt æquum ab iniquo ſeparent, lici-
abiungant ab illicito: & in omnibus veram Philoſophiam, non ſimulatam affectent, atque
tione exprimant.

Hæc iuris ſanctimonia olim veteribus IVRECONSVLTIS ſemper fuit curæ, Corunca-
ex. Papirio, Appio Claudio, Sempronio, Scipioni, Naſicæ (cui publicam domum in ſa-
ia tribuerunt, quò faciliùs conſuli poſſet) Q. Fabio, Sex. Ælio, P. Attilio, Catoni, Bruto,
o, Craſſo, Sulpitio, Gallo, Aquilio, Caio Labeoni, Trebatio, Vlpiano, Modeſtino, Paulo,
iano, Proculo, Celſo, Pomponio, Marcello, & alijs pluribus, qui non ſolùm ex peritia iu-
d multò magis ſumma iuſtitia, æquitate, vitæ honeſtate, ac Reipublicæ adminiſtratione,
id ampliſsimos ſummi ſplendoris, maximæque dignitatis gradus aſcenderunt: & mortui
mortalem perpetuamque totius poſteritatis memoriam fuerunt conſecrati.

At ab horum hominum innocentia (Deus bone) quantum hodie plerique abſunt, non ſo-
lebeii, ſed etiam maiorum gentium Iuriſconſulti: vt videri penè poſſet antiqua Iuriſpruden-
noſtri ſeculi luce & conſuetudine longiſsimè peregrinari, niſi in paucorum honeſtiſsimis
is retineretur. Quotus quiſque enim eſt hodie, qui omnes ſuas rationes ad iuſtum & æ-
n dirigat, eóque animum ſolum tanquam ad ſcopum intendat? neque aut pecunia, aut alio
, à recta conſcientia tranſuerſum vnguem diſcedat?

Sed contrà quot in aulis principum ſunt, qui ſub Iuriſconſultorum nomine (probos ſemper
pio) non tantùm ius peruertunt, & in omnibus ad ſenſum & voluptatem, atque adeò ad nu-
dominorum turpiſsimè aſſentantur: ſed etiam non dubitant, omnia in reliquo vitæ curſu ve-
oriè, ſimulatè, interdumque fatui aut bardi perſonam ſuſcipere, & quaſi heſterni conuiuij non-
exhalaſſent crapulam, omnia ioculatoriè & ſcurriliter ludere, vt principum gratiam captent:
ſe in principum menſas & ſeruitutes dediderunt, non vt ius interpretentur, aut ſeruandi iu-
nt principibus authores, ſed vt res iniuſtas verborum pigmentis & turpibus inuolucris con-
ant, & commentitijs præſtigijs inobſcurent veritatem; neque ad iuſtitiam & æquitatem, ve-
ad lites, dolos, fraudes, & iuris cauillationes Principibus aditum patefaciant, aperi-
ue viam.

Deinde extra aulas, quanta eſt eorum vbertas, qui linguas quaſi flabella controuerſiarum
unt, & ne fame emoriantur, ipſi lites ſerunt, & pecuniam magis quàm ius reſpiciunt: item qui
è (vt apud Græcos olim cauſidici declamatores) non pro æquitate, ſed commodo atque lu-
uris tractationem exerceant, & ad illiberalem turpemque quæſtum affixi, ius in iniuriam, æ-
tem in prædam commutant: & veterum iuſtas probatasque ſententias petulanter con-
nt.

Scitum eſt illud Catonis, qui mirari ſe aiebat, quòd non rideret auruſpex, quoties auruſpi-
videret: exiſtimans, id genus diuinationes nihil aliud, quàm meram eſſe impoſturam & va-
em: quod idem hodie in quoſdam Iuris titulum circumferentes non abſurdè, teſte I. C. Fr.
reno, dici poſſet: qui ſingulari artificio, planiſsimas atque explicatas cauſas mirabilibus tene
& dubitationibus inuoluunt, & vnius ſimplicis atque expediti negotij tractationem, conqui-
verborum & rerum fucis, ſupra hominum memoriam, in longiſsima multorum annorum
ualla producunt. Ex quo quidem ipſi plurimum colligunt lucri: verùm miſeri clientes for-
s opibusque omnibus diſpoliantur: quas illi in conuiuia & comeſſationes, in quibus ſym-
nia canit, & maximis poculis miniſtratur, veſtes, & vitæ huius ſplendorem atque luxuriam im-
lunt: dum aliàs, vt eſt in veteri prouerbio, *Curios ſimulant, & bacchanalia viuunt.*

Quod tanto nobis maiorem doloris ſenſum afferre debet: quòd videntes, iſtorum hominum
robitatem & culpam reliquis etiam honeſtis viris nonnunquam imputari, totiusque artis au-
itatem dedecorari, & proſcindi maximis verborum contumelijs omnes artis cultores: & planè
ocidem vſu venire quod Poëta queritur;

Ἐν δ' ἴσῃ τιμῇ ἐς ἠμὲν ἐσθλὸς ἠδὲ καὶ κακός.

Sic enim vulgus ſolet, vt omnes vnius rei atque artis ſectatores ex paucorum ſceleribus exiſti-
, neque aut prauos ab improbis diſcriminet, aut artem à magiſtrorum vitijs abiungant.

Ceterùm etſi res ita habet, tamen nos ab officij noſtri curſu aliorum improbitas dimouere non
t, quin ampliſsimos honores, tributos arti noſtræ, honeſtiſsimo totius vetuſtatis iudicio, ſum-
que diligentia conſeruemus: neque peritiæ tantùm, ſed actæ & honeſtè & laudabiliter vitæ exem-
de veteribus Iuriſconſultis imitatione in nos transferamus, &c.

Ex Ioanne Matthæo Theologo de Iureconſultis.

QVod reſtat, vos Iuriſperitos & politicos viros alloquor, qui res Theologicas præter voca-
tionem veſtram, ad veſtras conſultationes trahitis, & Theologis ſeruis CHRISTI, ac ſi

ſerui

Anno

ſerui veſtri eſſent, præſcribere non verecundamini, quid concionibus publicis & ſcriptis repr
dere, & quid approbare debeant: qui talia conſilia agitatis, & Principibus viris inculcatis, p
Caluiniſmo omnes valuæ, & feneſtræ aperiuntur: ſi modò vobis conſultoribus obedirent: vo
quam, alloquor & fideliter hortor, vt exempla illorum, qui ante vos fuerunt, & ſimilia conati
conſiderare velitis.

Notum enim vobis eſt, quomodo Deus Iuriſperitos quoſdam & politicos, rebus Theol
le ingerentes & immiſcentes, tanquam ἀλλοτριοεπισκόπους, alienarum rerum inſpectores, a
4. horribilibus pœnis affecerit. Deus, qui ordinis, non confuſionis Deus eſt, non vult, pol
Theologis tractari, nec Theologica à Iuriſperitis. Nota ſunt exempla recentia illorum Th
gorum, qui ſeipſos rebus politicis intruſerunt: vel paſsi ſunt, res politicas ſibi imponi, quàm
cè perierint. Nota ſunt exempla recentia Iuriſperitorum ſapientiſsimorum, qui peſſum iueru
res Theologicas, quibus ſeſe implicuerant.

Anne exiſtimatis, vos prudentiores eſſe anteceſſoribus veſtris, quorum prudentiam Deu
horribiliter confudit & euertit? Conſulti à dominis veſtris de rebus Theologicis, remittite e
Theologos, quorum officium diuinitus ipſis traditum eſt, vt de rebus Theologicis reſpondeant
bis hoc munus non eſt datum, vt ipſi ſcitis. Si hortationi huic obtemperaueritis, bene vobi
& res veſtræ proſperabuntur: ſin verò eam ſpreueritis (ad quod fortaſsis faſtus veſter vos inſ
ante fores pœna veſtra iam præſtò eſt, & vos in medio conſiliorum veſtrorum curriculo opp
ac perdet.

Conueniebant Rex & Archiepiſcopus, & ſtipatus erat vterq; magno grege I. C. quos ex d
ſis locis ſummo ſtudio conciuerant, vt canones ſibi non pro veritate, ſed pro Epiſcopi volunta
terpretarentur, & cauſam eius, quoniam veris non poterant, ſophiſticis allegationibus corr
rarent. Lambertus Schafnaburgenſis, monachus Herſfeldenſis. vide p. 1. fol. 307.

Ribbi Gamaliel (vt eſt in veteri Hebraico libro, cui titulus eſt, capitula patrum) F. Ribbi I
dah principis, dicit: Quicunque occupati ſunt negotijs Reipublicæ, debent hoc ipſum facere pro
Deum: ſed præceptum hoc vetus Hebræorum nunc ferè exoleuiſſe, videmus.

Alexander ab Alexandro I. C. Neapolitanus excellens, ob Iureconſultorum quorundam
ceſſus, auaritiam & ambitionem, relictis legum & cauſarum ſtudijs, ad hiſtorias & alia ſe conue
vt apud eum in libro genialium dierum lib. 6. cap. 7.

Hieronymus Porcarius etiam, qualiter & quibus modis ab iniquis iudicibus & Iureconſ
litigantes iniquiſsimè fruſtrentur & deludantur, refert apud Alexandrum ab Alexandro libr
cap. 14.

1597.

Guilhelmi Reginaldi Caluino-Turciſmus.

HIc edidit librum ſub hoc titulo: in quo inter alia varia, Turcicus Imperat. inquit, in cuius
la Conſtantinopoli Neuſerus Caluiniſta vixerat, audita ſententia Caluiniſtarum & ad
ſariorum, pronunciauit, ſibi opinionem Cinglianorum magis approbari. Nec in vno ſolo arti
lo, ſed in alijs pleriſque omnibus.

Et poſtea ait: Legatus Turcicus ad Poloniæ Regem miſſus, illic Caluiniſtarum cauſa ag
difertè fatebatur, ſuum Imperatorem valdè probare doctrinam Caluiniſtarum, veluti cum Relig
ne Turcarum prorſus congruentem: paucis articulis exceptis. De hoc Neuſero habes ſuprà plu

1597.

Dauid Herlicius Mathemat.

NVmerus equidem nihil poteſt: eſt enim res abſtracta, immateriata, & mathematicum qu
nec eſſe poteſt cauſa, vel principium interitus vel ortus vllius rei naturæ. Adde: quòd Po
tiæ & Imperia mundi conſtitui ſolent ſecundum hominum iudicia varia & mutabilia: nihil ad
nante vlla numerorum vi, ſeu ἐνεργείᾳ: etiamſi eſſet numerus numeratus, ſeu numeroſa conuer
cæli: quod tamen nulla vi cogere animum & voluntatem humanam poteſt: quia non eſt medi
inter cœlum & mentem: ſtellam, & voluntatem agendi, ac patiendi hac ex cauſa: cœlum enim
corpus, anima verò & voluntas ſpiritus.

Accedit & illud, impium eſſe, certas Imperiorum periodos ad fatum ac numeros alligare, &
Item, quòd ſecundum prouidentiam Dei, qui naturæ medijs vtitur pro arbitrio, ſcientia illa,
conſideratio illorum mediorum nobis hominibus cæcis non eſt conceſſa. Vide Peucerum de D
uinatione: Garcæum de Tempore: Caſam in Politica Ariſtotelis: Bodinum in methodo hiſtoric
Chytræum ſuper 11. & 13. cap. Apoc. Ioannis: & Ariſtotelem in Politicis, & Metaphyſicis. Im
Rud. 2. Papa Clem. 8.

Idem. Referunt monumenta hiſtoricorũ: Turcas in arcanis ſuis habere libros, in quib. hæc int
alia legantur: Quòd cũ Mahometes, illorũ patriarcha, decurſa vita grauiter ægrotaret, nunc; ani
ageret: myſterium a. quoddam adhuc in animo repoſitum teneret, idq; ſuis reuelare magni interel

et: ſibi verò alio modo complicatam animi notionem euoluere non licere, niſi geſtu quodam, ntiſceret; quòd (inquam) ille vates, ad Imperij à ſe inchoati durationem ſignificandam, ue manu extenſa, decem porrexerit digitos: atque ita nihil vlteriùs agendo deceſſerit. Idcir- ocetes adſtantes expalluiſſe, regno ſuo metuentes, vt qui dubitatent, verùm id ex ſententia hetæ, ſaltē 10. dieb. an menſibus, an annis ſit in flore futurū: & proinde magos adhibuiſſe inter- s, qui conuocatis in conſilium cogitationibus ſuis, præter omnem ſpem decies 100. annos, ſeu : duraturæ Tyrannidis elicuerint. F. Anno 631.

At verò iamiam illorum imminere annorum fata, ſi prodigijs habenda ſit fides, vel ex eo con- : licet. Cùm anno Domini 1572. 5. Martij quodam terræmotu marmor excuteretur: effi- n eo Turcarum Cæſaris eſt conſpecta, iuxtaque hebraica ſcriptio, in hunc ſenſum: quòd nem- mpus affluxerit, quo ſub vno paſtore vna per Baptiſmum Eccleſia ſit congreganda, vnumque conſtituendum: ac proinde mandari tibi, (Turce) vt baptizêre. Hanc enim eſſe æternam vo- item. Ex quo apparet, breui eradicatum iri Mahometem.

Turcæ porrò Arabicos habent, à motu Lunæ computatos, à que Iuliano noſtro diſcrepantes is: vt qui ſinguli diebus 11. & horis aliquot, illis arabicis ſint ampliores. Ideo mille arabici . Iulianos, appoſitis præterea diebus 74. efficiunt annos: hacque ratione à natiuitate Maho- s, ab anno nimirum ſalutis 597. arabicè computati 1000. anni decurrunt vſque ad annum). 1592. diemque Septemb. 6. ſecundum Iulianum verò Calendarium deſcripti, finiuntur labente 1597.

Alia apud hunc etiam prophetia extat: quando regnabit R. veniet Turcus Imperator: & ido denuò regnabit R. Romanum quaſſabitur Imperium.

Idem. Licet etiam aſtrologica quadam coniectura de ruina Turcis imminente præſagire. Pote- a deſumi ex doctrina Trigonorum, & coniunctionum magnarum Saturni & Iouis in Ariete, quidem in quauis triplicate bis, antequàm ipſam mutent, accidere ſolent: quas, obſerua- eſt, hinc ab exordio Mundi, varijs rerum, Imperiorumque viciſsitudinibus inſignes fuiſſe. Ea- autem coniunctionum ab orbe condito ſex iam fuêre, vt nunc in ſeptima verſemur. Aut, quem- odum antiqui volunt aſtronomi, reſpicientes cœli, nouiter à Deo facti, faciem, in octaua, ſe- n terrò decurſis illis coniunctionibus, hæc rerum natura fluctuat.

Primus autem trigonus Igneus, ſeu Coniunctio magna Saturni & Iouis in ipſum modò recen- orbem incidit: eſtque notabilis horrendo lapſu parentum noſtrorum, promiſsione Seminis, ede, quam in fratre ſuo Cain perpetrauit.

Secundus, Anno mundi 789. quo Prophetæ officio defunctus eſt Enoch, & Caini gigantes o- bus iniurijs filios Dei afflixerunt, accidit.

Tertia Coniunctio, ſeu Trigonus igneus anno Mundi 1583. recurrit, quo tempore Noah, pœ- ntiam agendam, & pietatem colendam eſſe, prædicauit: & deſtinata iam diluuij pœna, Arcam n fabricare cœpit.

Quarta Coniunctio reuoluta eſt anno Mundi 2377. tempore Moyſis & Aaronis: cùm in Æ- o indignisſimè haberentur Iſraëlitæ, matreſque maſculos ſuos infantes in Nilum proijcere adi- ntur: Ægyptus autem poſtea decem illis ſæuiſsimis plagis à Domino percuteretur: Iſraëlitæ glo- e ex captiuitate redimerentur: Pharao cum vniuerſa militia ſua in mari rubro concideret: & De- deſerto miraculis inauditis Legem humano generi pronunciaret.

Quinta Coniunctio facta eſt anno Mundi 3171. quo tempore Roma eſt exſtructa, & Iſraëlitæ Salmanaſſarem Aſsyrium ſunt diſsipati: & deinceps ipſa quoque ſancta ciuitas Hieroſolymo- eſt euerſa. Iudæis in Babylonem abductis, & captiuitati mancipatis.

Sexta Coniunctio aſcendit anno Mundi 3965. qua labente, Filius Dei natus eſt homo, paſſus, ortuus pro peccatis vniuerſi mundi, qui ſibi Eccleſiam Euangelio ſuo congregauit: eo etiam pore extremum excidium paſsi ſunt Iudæi, ex quo ne hodierno quidem die reſpirârunt: tum et- paſsim in toto orbe terrarum bellis omnia conquaſſata fuerunt.

Septima Coniunctio ingruit anno Mundi 4759. Chriſti verò 789. quo tempore Concilium enum eſt celebratum, & Carolus Magnus acerrimè militauit: imperiumque Occidentis & Ori- s ſingulare fatum ſuſtinuêre.

Octaua porrò, & vltima noſtra Coniunctio magna fiebat an. Dom. 1583. quo tempore Gre- us Papa Calendarium fecit, idque toti mundo obtrudere conatus eſt. Et hîc animaduertendum quid rei ſit, vnde fiat; caſuné, ánne certa Dei voluntate, quòd, cùm hic ipſe annus à mundo con- , nempe 1583. numeraretur, eo inquam, diluuio omnis caro perierit: iamque, à Chriſto nato t etiam computemus annos, Coniunctio magna hæc incidat, qua ſit metuendum, ne ruina quæ- n ſingularis immineat?

Cæterùm hæc Coniunctio trigoni aquei quando mutabitur in igneum, id quod aliâs ſingulis). annis ſolitum fuit accidere, fietque noſtro ſeculo, anno 1603. certè vltima rerum viciſsitudo, atio, & ſubuerſio imperiorum mundi tum incidet: & iam Natura currit ad finem ſuum.

Nunc, vt hac ratione Turcis etiam operam aliquam præſtemus, eiſque de rebus ſuis aliquid mus: hanc Mathematicorum habeo regulam: Statuta, & Imperia florent ſub illis trian- s, in quibus cœperunt. Ergò haud immeritò colligendum eſt: quòd, quia Romanum Impe- n in igneo, Turcicum autem in aqueo cœpit trigono: iam verò in aqueo verſemur: quòd uam, extremum quidem & vltimum, ſed longè maximum Turca nobis exitium ſit illaturus.

At, quia mox, anno 1603. trigonus igneus accelerat, Romanoque imperio plurimùm ar
vt quòd in eo cœperit: Turcæ penitus, vt confido, eradicabuntur; & nos ſperata
fruemur.

1597. *Ioſephus Scaliger.*

INterpretatur iſte Hebraicum illud Apoc. 16. Geddon-Harma, & Harma-Geddon, id eſt,
ſio Excelſæ, ſiue Romæ: vide ibi. Imp. Rud. 2. Papa Clem. 8.
Idem Scaliger in lib. de emendatione temporum ſcribit, Reges Babyloniorum olim omn
Imperium accedentes, nomen mutare ſolitos fuiſſe. Hoc ergo quia vſitatum fuit veteribus Reg
Babyloniæ; cur Nouis, qui hodie nouam Babylonem, priore euerſa, hoc eſt, ſecundum pa
ſcripta, Romam inhabitant, ſceptraque ibi tenent, non idem ſit licitum? Habuit enim, & ha
etiam, quoad initium & finem, Roma cum Babylone ſemper ſimilia omnia; vt referunt Pa
Diaconus, & Otho Friſingenſis alibi in hoc Opere. Sic itaque mutatio illa nominis Paparum
ad putidum illud Os porci, vt quidam putârunt, ſed longè aliud multò ſublimius, Regium ſc
initium referendum eſt. Nam

Magnos magna decent: Papas ſic nomina Regum.

1597. *Prodijt hoc tempore ſequens admonitio, Theutonicæ linguæ*
ſcripta idiomate, ad laudatam Germaniæ nationem, de occultis Ieſuitarum virtutibus; in omni-
um piorum & bonorum, tam ſummi quàm infimi ſtatus, Germanicæ Nationis hominum vtili-
tatem; præcipuè verò Omnipotentis Dei gloriam: à quodam veritatis ſtudioſo ad-
ornata: & à docto viro, Erhardo Cellio, Tubingâ nuper ad me, in
Latinam ab ipſo tranſlata linguam, miſſa.

I Reg. cap. 22. Propheta Micha ad Regem Achabum inquit: Propterea audi ſermonem Do
ni: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſsiſtentem ei à
xtris, & à ſiniſtris; & ait Dominus: Quis decipiet Achab Regem Iſraël, vt aſcendat, & cada
Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem Spiritu
ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo? Et ait
Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius. Et dixit Dominus: Deci
& præualebis: egredere, & fac ita. Nunc igitur, ecce, dedit Dominus ſpiritum mandacij in or
mnium Prophetarum tuorum, qui hîc ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum.
Parænefis ad inclytam Germaniæ Nationem; vt exitioſam Ieſuitarum ſectam, & ipſor
crudelitatem animaduertat, atque deuitet: qui vaniſsimis mendacijs, & impoſturis, ac inaud
horrenda, inſatiabilique tyrannide, & ſanguinis effuſione, miſerorum, ſimpliciumque anin
corpora, & fortunas, in perpetuum ſimul, & temporale exitium præcipitare; dulciſsimam noſt
patriam in duriſsimam Pontificis, & veri Antichriſti ſeruitutem conijcere conantur.
Totus Chriſtianorum cœtus, omnipotenti, indiuiſæ, diuinæ Trinitati gratias debet maxin
incorrupto, pio, & deuoto corde, complicatis manibus, & flexis genibus peragendas: quòd illa
timis his temporibus, poſt clementem ſuæ iam patefactæ voluntatis declarationem, & gratioſi fœ
ris, dudum per Antichriſtianos neglecti, & humi depreſsi reſtitutionem, ſuos & ſacroſancti ſui v
bi, Eccleſiæ, huicque adhærentium membrorum hoſtes tanta claritate in lucem produxit; vt i
non modò doctrinam illorum falſam, & verbo Dei aduerſam perſpici, ſed etiam ex eorundem v
actionibus, propoſito, & deliberationibus colligi oporteat: eos non à Dei ſpiritu, ſed illo, qui
mani generis hoſtis, id tam in hoc caducum, quàm illud perpetuum exitium adducere ſummop
gaudet, ac delectatur, & in eo noctes, dieſque omne ſtudium ſuum impendit; agitari.
Nam Chriſti quidem Domini noſtri (qui veritas ipſa eſt) verba fallere nequeunt, quando
preſsè dicit: vltimis temporibus Pſeudoprophetas, ſub veſtitu ouium in Chriſtianam Eccleſi
obrepturos eſſe: hos à fructibus, & actionibus dignoſcendos, ac meritò tanquam detrimento
homines fugiendos, vitandos, doctrinamque eorum ſequendam non eſſe.
Quòd igitur omnipotens Deus mirabiliter lupos eiuſmodi, hypocritas, & impoſtores mi
ſuæ Chriſtianæ Eccleſiæ reuelet, & digitis notatos eos omnibus demonſtret: manifeſtum eſt ex hi
rijs, quæ in Gallico regno, anno 94. nuper elapſo, acciderunt: vbi pernicioſæ huius Ieſuiticæ ſe
inſtinctu, quidam adoleſcens, illorum curæ, ac ſcholaſticæ diſciplinæ commiſſus, falſo æternæ ſa
tis conſequendæ prætextu, perſuaſus eſt, vt Regem Galliarum iam regnantem latronis inſtar, c
deliter enecaret.

Quod tamen immutabili Dei prouidentia, ex voto illorum, & animi ſententia in opus n
perductum; ſed eò ſolummodò (Deo ſit laus) directum fuit; vt non tantùm illorum (Ieſuitaru
immane propoſitum in apricum prolatum: verùm etiam illa huc vſque fallax, & phariſa

Anno

m insolentiâ tradita doctrina, apud vniuersos cuiuscunq; religionis homines in suspicionem
a, sicq; ansa oblata fuerit: vt tã Pontificiæ, quàm reformatæ religioni addicti petiuerint, solici-
atq;, illos tanquã omnium hactenus malorũ, accepti damni, cædium, incendiorum, diffiden-
otius suæ patriæ deuastationis authores, è laudatissimo Galliarũ regno (quod iam modò tran
atem, pacem, & concordiam conterrare studet) eiici, & exterminari.

Quod quia in viciniâ Germanicæ Nationis, non solùm memoriâ dignum, sed etiam nobis
olo esse debet; hoc fine, ac consilio, vt probè exploratum habeamus, nobis non minùs, quàm
Gallico illos damnosos latrones, inexpiebilia auaritiæ mancipia, & pseudodoctores, diligente
dos, maturè omittendos; sicq; plurima imperscrutabilia malorum onera, & detrimenta, diui-
, ab humeris nostris auertenda esse.

Vt autem simpliciori vulgo exitialis Iesuitarum secta innotescat; hæc omnia Germanicâ linguâ
mandata sunt: vt manifestum, & planum fiat, quibus machinationibus sub initium non mi-
n nostram, quàm Galliarum, & Angliæ regionem, falso quodam, & hypocritico simulatæ
tis colore obrepserint; ac quid, & quantum damni, dissidij, ac perturbationis, exitiales, &
inarij illi homines, ex quo in Germanica Natione tolerati sunt, concitârint, & attulerint.

Sicq; initium capiamus ex proœmio illius Transactionis Anthonij Arnoldi, Iurisperiti, &
catt supremi Senatus Parisiensis, sicut & defunctæ Reginæ, nomine Vniuersitatis eiusdem,
ratoris, vt Actoris contra Iesuitas reos: in quo horum (IESVITARVM) origo, & aduen-
tein etiam quomodo se, ex quo in Gallia vixerant, gesserint; ac tandem quid vel emolumen-
damni pepererint, clarè perspicietur.

Insuper etiam quidnám in Germania factitauerint; vnde ortũ sumserint; quid animo inten-
t; in quid elaborârint; quid inde natum; quiduè adhuc quotidie imminentis periculi ab illis
ctandum sit, explicabitur.

Principiò quidem, quod originem illorum attinet, cùm ex historiis tum propria eorum
fessione patet; quòd Galli vrbem Pampelonam, anno redẽtionis nostræ 1 5 2 1. obsidione cin-
t. Qua in vrbe Hispanus quidam erat Dux bellicus, nomine Ignatius Layola: qui fortiter & ani-
, vt magnanimum decet Heroa, decertans, tandem vtroq; crure tam grauiter læsus, & vulnera-
it; vt officio suo ampliùs defungi non posset, sed militiæ valedicere cogeretur.

Hic, cùm ipsi ad vindicandum se de Gallis nulla alia superesset facultas, deprauatam illam Ie-
ci ordinis sectam excogitauit; hoc suo inuento, vt in sequentibus fusiùs declarabitur, acriùs se
icans, quàm si viribus integer, & ad pugnandum idoneus fuisset. Imò etiamsi apertissimus ho-
bellum conflasset: imò si pestis venenum, famis sæuitiam, & omnia ærumnarum, plagarumq;,
us Deus peccata hominum punire solet, genera in manibus, & potestate sua habuisset; ac ijs
uique pro libera voluntate nocere debuisset: plus tamen Gallorum Regno, quàm factum est, in-
modare non potuisset.

Quibus apparet, huius Sectæ authorem non pietatis ductu: sed vindictæ cupiditate, ac extrema
eratione adactum, huic se ordini deuouisse. Nam DESPERATIO facit Monachum.

Et inter alia hoc admiratione maximè dignum est; quòd, etiamsi aliâs natura immanibus, fer-
ibus, & tyrannicis beluis, vt leonibus, & id genus aliis, hoc quasi peculiare, ac proprium indide-
vt in omni vitâ, vnũ tantùm fœtum, nec plures suscipiant: tamen omnipotens pernicioso huic,
nnico, & sanguinario hominum generi frena non iniecerit; sed potiùs ita laxârit; vt hæc secta,
sub initum non vltra sexaginta constabat, breui temporis spacio, vltra decem millia adaucto
nero; postea præterlapsis triginta annis, in centena millia accreuerit.

Sic immundũ hoc Iesuitarum examen, quemadmodum vermiculi, ac tarmi pingues caseos,
solùm optimos nationes, & regna; sed totum fermè terrarum orbem falso, & efficto suo cogno-
ne fœdârunt, & polluerunt.

Neq; verò vel in Germaniam, vel in Galliam se cateruatim intruserunt; sed solitarij, tenuiq;
àratu obrepserunt: seq; apud Ecclesiastici ordinis Magnates, Romanam sedem magno suo fru-
& luctoveneraantes, subdolè insinuârunt: Pharisaicamq; vitam simulârunt: donec tandem ani-
s eorum, quibus cum versabantur, explorârunt; & fucato suo prætextu, ac fallaci deuotione sim-
es eluserunt, atq; adeò seduxerunt; vt cùm propter externam ciuilis vitæ integritatem, tum si-
liter singularem diligentiam in tenera ætate informanda, ac linguis, & liberalibus artibus traden-
, adhibitam, fermè pro angelis habiti fuerint.

Inde consecutum est, vt Pontifex Romanus eos primarijs Germaniæ Principibus commendâ-
eosq; promoueri seriò præceperit.

Quia verò in toto Christianorum cœtu apud commune Presbyterium crassa ignorantia, tam
collegiis, quàm monasteriis, vt etiam prouinciarum parochiis, cum detestando vitæ luxu con-
cta, proh dolor, inualuerat: ac inde multi pij sese grauatos deprehenderent; his alijsq; de cau-
ferè in dubium vocantes; anné Sacerdotum religioni cum verbo Dei aliqua intercederet com-
nio? tum Cacodæmon callidam hanc suam, & fraudulentam Iesuitarum viperam, permissu
i (siquidem nos veritatem, hac extremâ mundi senectâ patefactam, pia deuotione, & vera in mi-
ricordiâ eius fide, ad partem verè agnoscere, & acceptare nolimus) excitauit: quæ errores antea du-
m ministrorum negligentiâ immissos, nouis coloribus pinxit; & facunda sua (quantumuis men-
ci) garrulitate miseram plebem à vera via ad falsam, & ad orcum decliuem abduxit.

5. Vt autem in tota Christianorum vniuersitate aliquam sibi conciliare possent authorit
propositi sui periculosi,&crudelitatis plenissimi,apud teneram,charamq; iuuentam initia fec
Nec est de nihilo, quòd eam principiò in omnibus linguis, & liberalibus artibus magnâ dilig
informauerunt adeò, vt etiam Scholæ & Academiæ, quæ tum temporis magnoperè decrescent
ipsam ferè barbariem inciderant; illis temporibus restauratæ, magnum sumserint incremen
Quoniam verò nostra non solùm interest, linguas vt sciamus,&artes:sed eò potiùs spectan
& laborandum; vt pietas, quæ omnis sapientiæ initium est, alatur, propagetur, & conseruetur
te, accuratiùs expendamus, an hæc Iesuitarum disciplina & institutio, studiosæ iuuentuti vtil
salutaris fuerit: & an fucata illorum opera, & hypocritica pietas, Ecclesiæ Dei, & communi p
adiumento, & vtilitati fuerit; necné.
Est igitur initio verùm: Iesuitas ficta quadam deuotione, & singulariter simulatâ pieta
pud floridam & tenellam ætatem, specioso quodam titulo ac splendore institutionis suæ prime
cepisse. Illa namq; primò omnium magnificis Missarum pompis adesse, attendere; omnia prec
& sanctorum defunctorum inuocationibus ordiri; ad hæc castam & moderatam vitam agere,
temporum interuallis ieiunia instituere, & largiter sacrificia offerre coacta fuit.
6. Deo autem omnipotenti querela hæc facta cordi sit: dulcissimam nostram patriam,&
rentissimam iuuentutem ab hisce verbi diuini corruptoribus, & ipsorum veneno falsoq; dog
te in tantum infectam, & seductam esse: vt iam via veritatis, Iesu Christo, derelicta, fictis homi
commentis, ne quidem vllo cœlestis veritatis fundamento, ac Domini mandato suffultis, salu
assequi satagant.
Quid enim omnipotenti magis molestum esse potest, quàm, salutari merito dilecti filii
Christi (quem ἀντίλυτρον, & reconciliationem humani generis in mundum dedit: & ace
mam in crucis patibulo mortem pati voluit) homines non acquiescere? sed sibi ipsis aliud reco
liationis genus in sacrificio Missæ confingere; vbi loco Domini nostri Iesu Christi, maledictum
peccatore & scelerato fœtidoque homine adinuentum, Panem aut Hostiam adorant; proq;
(quem tamen mures arrodunt, muscæ inquinant, venti circumagitant) venditant, colunt, circ
ferunt, auro, argentoq; exornant?
Ad hæc honorem officii mediationis, Christo soli debitum, sanctis defunctis adscribunt, &
atis emortuis sanctis Deos alienos, & vana efficiunt numina.
Et quid aliud commonefactionibus suis, & ad vitam moderatam adhortationibus quæs
runt, quàm aliquem errori suo stabiliendo colorem, & patrocinium? quasi homo suis viribus
vitæ rigidioris obseruatione, cœlum, & æternæ vitæ beatitudinem, absq; Christi merito & sati
ctione, adipisci valeat. Ex quibus facilè deprehenditur, ipsum fundamentum super quod tam
totum suum ædificium extruere moliebantur; falsum & putridum, imò planè ruinosum esse.
Hoc suum lethale, & perniciosum animæ venenum dilectæ iuuentuti, sub dulcissimo m
liquore ita instillârunt: vt illud, proh dolor, non persenserit; sed ei potiùs totum insederit, & ita
ueterauerit; vt sine singulari Dei gratia (cuius manus nunquam præclusa est) difficulter auxiliu
consilium, & remedium malo huic inueniri queat: atq; hac ratione multi cùm hoc temporali, t
illo æterno exitio, ab eiusmodi occultis impostoribus inuoluantur, & implicentur.
7. Cùm igitur ex diuini verbi corruptione nihil aliud, quàm Idololatriæ scelus, cui reliqua om
vitia adhærescunt, enascatur: attendite, quæso, quos seductores isti friuoli miserandi iuuent
postquàm iam in studiis suis aliquos fecit progressus, laqueos ponant, vt eam intra septa in obedi
tia & officio coërcere possint.
8. Quàm primùm versuti & callidi ingenij hominem deprehendunt, summis eum deprædic
laudibus: amplas ei & splendidas faciunt promissiones, ad magnos honores, prælaturas, dignitat
& annuorum prouentuum vbertatem adipiscendam. Hinc inscia, & mundanarum rerum aui
sima iuuentus, eos facilè voti sui (ad suffugiendum egestatis onus) reddit compotes, penitenti
nuit, & sibi persuaderi patitur; vt omnia iussa, quàm horrenda etiam, quàm inaudita, & planè
rannica sint, ac nominari possint, ipso opere cum gaudio, & delectatione perficienda suscipia
sicut hoc ipsum deinceps exemplis quibusdam fide dignis demonstrabitur.
Hæc versuta ingenia iurisiurandi fide sibi, suisq; primatibus arctissimè obstringunt; quan
non facto ipso sanctissimè seruent, in corporis & vitæ periculum incidunt; & vel veneno ac clanc
stinis cædibus è medio tolluntur, vel perpetuis carceribus includuntur.
Similiter simplicem & meticulosum nacti hominem, qui tanto non pollet iudicio, vt doctrin
eorũ ad diuini verbi normã examinare possit, hunc ad vilem & miseram paganæ parochiæ functio
ablegant; vbi vix vel panem habet, quo corpus nutriat: sed, non secus ac ignauæ & rapaces volucr
herbis, & emortuis cadauerũ ossibus pascuntur; sic ille defunctorum facultatibus, & recitatione
demurmuratione precum, ac maledictarum aliquot missarum pro animabus defunctorum, v
ctum sibi quæritare cogitur.
Et si quando ei de annuo victu, ac salario aliquid residui sit; miris id consiliis, & rationibus
se deriuant: sicq; miserrimus ille, asinus illorum ac baiulus esse, & manere cogitur; nisi & planè
sibi commissa functione remoueri, & victu suo priuatus, in perpetuo metu fluctuare malit.
Ex his itaq; clarum & liquidum est; insatiabilem hanc sectam institutione sua nihil aliud qu
suisse, quàm vt ordo suus extollatur, ditetur, & adaugeatur.

9. Præ-

Præterea è tali sua floridæ iuuentutis institutione ingens faciunt lucrum: siquidem non facilè quam gratis, sine precio & mercede faciant. Primùm enim quasi per lucrum deuinciunt & iant sibi animos parentum; qui summoperè gaudent, liberos suos non modò in omni studio-genere benè institutos: sed etiam cotidie ad maiora honorum fastigia euehendos esse; adeò, vt ac propensi sint, Iesuitis splendida munera, vel tum statim, vel vltimis suis voluntatibus ad-di: ita quidem, vt reliquis superstitibus liberis politicæ societati addictis exigua hæreditatis sæpe relinquatur. Ac si videant parentes quidem opulentiores, sed ad erogandum minùs pro-s: iuuentutem miseram & imperitã æternæ salutis promissione (quæ tamen in eorũ potestate quaquam sita est) tam vafrè circumueniunt; vt postea bona per hæreditatem accepta ad ipsos rere oporteat; sicq; debita hæreditatis pars legitimis hæredibus subtracta insaturabili illi Ie-rum sectæ impendatur.

Notum etiam, & manifestum est, illos hoc medio in regno Gallicano magnam pecuniarum, & rum copiam sibi acquisiuisse: imò etiam in Germanica Natione, parentibus quibusdã, hone-amantibus, dulcissima sua pignora spe patrii illorum hæreditatis aliquando ad se attrahendæ, puisse, & in peregrinas terras abduxisse. Atq; ita piissimi parentes & liberi non modò suis facul-s, sed etiam liberorum, fratrum, & propinquorum optatã præsentiã, & conuersatione in sum-is angustiis, & extrema senectute priuantur.

Quibus de causis etiam omnipotentem Deum ardentibus, & iustissimis clamoribus dies no-; de vindictã suscipienda solicitant: quorum exempla nominatim quidem percenseri possent; erendum esset, ne sanguinaria illa cohors offensas hasce in dilectos parentes vindicare; ac por-am damna illis dare conaretur.

Præter hæc omnia, quando simpliciori iuuentæ persuaserunt, ordinem suum Iesuiticum o-um sanctissimum esse; in quo & Deo omnipotenti, & Ecclesiæ ipsius optimè placere ac seruire nt; ac inde etiã caducã in hac vita remunerationem expectare: hæc appendicis loco annectunt; e causis magis impios & perniciosos homines non inueniri; quàm eos; quos odioso nomine eranos, & Caluinianos nuncupant. Quapropter iuuentutẽ extimulant, vt hosce omnibus, qui-ieri possit, mediis ac modis, siue iustis siue iniustis, imò etiam falsò effictis calumnijs, veneno, cæ-gne, ferro, malisq; consiliis & machinationibus persequi collaborent: vt sic omnem apud vici-principes, dominos, aliosq; inuidiam, offensionem, & inclementiam, odio sinceræ nostræ reli-is (quam Iesuitæ nugamentis suis heresews arguunt, & tanquam exitiosam damnant) accen-t, ad impatientiam adigant, & tandem in extrema quæq; pericula coniiciant.

Quisquis igitur in hoc illorum opere ac proposito, ad sustentandũ & propagandũ Romanũ ichristum, dirigendo artifex est: & studium operamq; suam omnium diligentissimè offert, ac fert: is eò plus laudis & gratiæ meretur. Qui verò stimulante conscientia, vel commiseratione er-roximum, hoc idem facere recusat; vel virtute Dei ab intento & negocio suo retrahitur: illi nil, mala quæq;, persecutio, contumeliæ, ac probra imminent. Siquidẽ in rei veritate, magistri & im-otis sui Satanæ naturã sequantur; qui iurata sibi mancipia, Magos & Ariolos, ad nocendũ homini-instigat; quod si nõ fecerint, verbera, & plagas infligit; vt magistrũ suũ probè agnoscere discant.

Ad summam: informant, docent, & instituunt iuuenilem ætatem ad nihil aliud, quàm mani-am Idololatriæ turpitudinem. Hinc charitas erga proximum elanguit: hinc cædes, iurgia, & dis-ntiæ malum apud Germanos originem traxit.

Quicunq; ergò generosam iuuentutem in immaturã sua ætate; & (vt sic dicam) imperitiã se-it, ac tot, tantisq; scandalis onerat: illi quidem expediret, molam asinariam de collo eius suspen-, ipsumq; in profundum maris demersum esse.

Quocirca malum ad hoc anteuertendum; charissimæ nostræ patriæ, ac eius gubernatoribus ximè necessarium; & eò totis viribus contendendum est: vt verè Antichristiana, Romana, Pon-cia cohors, quæ nil nisi sanguinem sitit, amoueatur; & eliminetur: ne pœna in nos (tanquam eos liberorum nostrorum salutem & beatitatem, secundum dulcissimæ nostræ patriæ priuilegia, pa-n curemus: sed eos viuos Gog, & Moloch immolemus; nosq; ipsos, & totam nostram posterita-, intolerabili Papisticæ, & verè Antichristianæ seruitutis iugo submittamus) in nos, inquam, strumq; caput redundet; & tandem vnà cum illis cæcis Ducibus in profundissimam æternæ da-nationis abyssum præcipitemur.

Cùm igitur auidissimum hoc genus hominum vidisset, se institutione & doctrinã suã, quã diosam adolescentiam imbuerat, & informârat, magnam apud vniuersos aucupatam esse lau-, & gratiam; sicq; propositi sui bona fecisse initia: adeò, vt ab omnibus viri boni haberentur, & æ ipsi laudarent, laudanda; quæ contra vituperarent, vituperanda censerentur: mox adolescen-disciplinæ suæ commissos Magnatibus obtulerunt; & pro diuerso illorum in studiis profectu, erces suas in his literariæ mercaturæ nundinis, splendidè venales exposuerunt.

Hos primùm in Grammatophylacia; postea supremum Consiliarorum ordinem intruserunt. umq;, ad naturam præceptoris sui, versutiæ ac Pharisaicæ hypocrisews pleni, multa simularent; ad e temperantem vitam viuerent; insuper in consilijs dandis præ aliis eloquentes, singulari artificio s suas promtiùs & disertiùs, ac alij, proponere possent: non immeritò à Magnatibus aliis prælati; sq; potiùs, quàm reliquis arcana commissa fuerunt. His mediis callidi Iesuitæ Principum, & do-inorum deliberationes ac consilia; iudicia, item naturas, animos; sicut & opes, annuosq; illorum ouentus facilè percontari & explorare potuerunt; ac inde coniecturã facere; quomodo ea omnia,

quæ ad Papiſtici Antichriſtianiſmi propagationem, facerent, in opus perducenda: & contra
mnia, quæ detrimentũ eidē afferre poſſent, maturè vel dolo, vel vi remouenda, & auertenda fo

Hoc vt faciliùs obtinerent, magnum erat eis adiumentum prædicta illorum ſtudioſa iuue
quam à conſiliis habebant, lethali ſuo illo veneno totam perfuſam, atq; pollutam. Tam arcto
fidei vinculo illis hæc obligata eſt; vt corporis, vitæ, honoris, bonaq; famæ iacturam & dam
pati malit: quàm minimũ etiã, ad Papatus nocamenta ſpectans permittere, multò minùs adiu

Quæ ſic in Conſilijs principum & deliberationibus Rerumpub. proponuntur, Ieſuitas no
tent: imò antequàm Senatus conueniat, ſuos iam de ferenda ſententiâ inſtruxerunt, quid ap
bandum, quid concludendum.

Si quid igitur Papatui aduerſum in deliberationem veniat, omni illud conatu, quoad eius
bis & probationibus fieri poteſt, impediunt. Cui ſi non pareatur, Pontificij anathematis fulme
proſcriptionem, aut ad minimum amotionem ab officio, & priſtina dignitate, ſi Eccleſiaſtica
ſona ſit, minitantur: ſin Politica; vicinos Principes, ac dominos, aut etiam ipſam Cæſaream
ieſtatem in eius caput inſtigant: imò ad grauiſsimas perſecutiones adigunt; quemadmodum
pluribus exemplis demonſtrandum, & planum faciendum eſſet.

16. ¶ Poſtquàm igitur pedes ſuos tam in Curiam, quàm in ſuggeſtum & ſcholas intulerū
animaduertentes, ſe ferè pro Diis haberi, coli, & adorari; nõ potuerunt nõ (& id quidem ex ſingu
prouidentia & immutabili decreto Dei) lupinam ſuam immanitatem prodere; & rabiem ſu
ſanguinariam; piorum perſecutionem, ac propoſitam animo tyrannidē in apertum opus refe

17. Et primùm quidem horribilem illam Inquiſitionem (HISPANICAM nominant)
cogitârunt, è qua in omnibus Chriſtianiſmi prouinciis ingentes, ac inauditæ perſecutiones & c
entæ interneciones ortæ ſunt: velut hoc ipſum tam in Galliâ, quàm inferiore Germaniâ, & loc s
cinis; multò magis autem in Hiſpaniâ, & Italiâ, magno rigore, ipſo facto & opere completum
& inde tot locorum deuaſtationes, ſanguinis effuſiones, diffidentia, negociationum, & comm
rum abolitiones, & id genus infinita mala, quibus, proh dolor, etiam num hodie non omninò li
rati ſumus, profecta, & ſubſecuta ſunt.

Expendatur animis hiſtoriæ priùs memoratæ: perſpicietur tum, horribiliora tyrannidis ſpe
mina inter Chriſtianos nunquam edita fuiſſe: quàm cùm Ieſu-aduerſi poteſtatem ſuam, ſubdolè
fraudulenter ad ſe raptam, exercuerunt.

Annón verum eſt, in Galliarum & Belgij ditionibus omnes eos; apud quos vel Biblicum vol
men linguâ maternâ editum; vel alius quiſpiam liber, Chriſtianæ doctrinæ corruptelas detege
domi ſuæ inuentus & deprehenſus fuerat; continuò duriſsimis vinculis conſtrictos, & vel ad conf
entiæ ſuæ reclamandum adactos; vel ſi fortè renuerint, horribili cruciatu, igne, ferro, laqueo; con
fiſcatis item bonis; vxore, ac liberis in exilium proiectis, de vita ad mortem raptos, mactatosq; fuiſſ

18. Inſuper Satanici illi, & ſanguinarij carnifices, ne hos quidem exatiati fuerunt; quòd Mag
ſtratus permiſſu, miſeros illos, inſontes, & ad ſeruiendum Deo ardentiſsimos homines, prædictis
tionibus, ſine iudiciali proceſſu, & quæſtione habita, aduerſus Deum, & præter omnem æquitatē tr
cidârunt, & iugulârunt, ſed & tandem ipſa etiam ſumma capita, & præclara eorum fulcra, in quib
omnem, & vnicam ſuam ſpem, & fiduciam repoſuerunt; nimirum Philippum regem Hiſpaniaru
eò compulerunt, vt ſuum tum vnicum ſuperſtitem filium, qui ſuper Belgio, propter ſæuiſsimam in
exercitã tyrannidē ſingulari commiſeratione ducebatur, & intimè condolebat; interfici patere

Nec hoc etiam nefario facinore inſatiabilis eorum, & cruenta libido expleta fuit; verùm nec ip
regi pepercerunt: cùm regia eius maieſtas ex paterno, innato, & radicitus inhærente amoris affect
per filio ſuo neci tradendo, ingenti dolore, ac mœrore afficiebatur; iudicium inde fecerunt, ipſu
quoq; patrem Lutheranæ, vt vocant, hæreſews contagio infectum eſſe; regemq; eò pertraxerunt;
venam ſibi in fronte incidi pateretur; quò hæreticus ille ſanguis hoc modo è regiâ eius maieſtate, ex
ſorberetur; nec ampliùs afflueret, & adaugeretur.

19. Non abſimili idē modo in Germaniâ, Imperatore quondã inuictiſsimo Cæſare Ferdinando
laudatiſs. recordationis, in eius dilectiſsimum filium Maximilianum, tum Romanum Regem con
ſtituerant. Nam absq; omni fuco veriſsimũ; ac proculdubio adhuc in Cæſareæ Maieſtatis Aula ma
nifeſtum, & cognitum eſt; quòd poſt diſceſſum ex hac vitâ Cæſareæ quondam Maieſtatis, honorifi
centiſs. memoriæ FErdinandi; eiuſdem chariſsimus filius Maximilianus, hæres, & electus Romanor
Imperator; in ſui domini patris, beatiſs. record. relictis ſecretioribus literis, & monumentis epiſtolam
inuenerit, à quodam Ieſuita, nomine Petro Caniſio, ad ſuum dominum, patrem piiſs. mem. datam
in qua inter alia, & hæc referantur, S E Caniſium certò exploratum habere, Maximilianum Filium
Lutheranis vel Auguſtanis Confeſſoribus ſeſe addicere, conſtituiſſe.

Quoniam igitur hoc modo Catholica Romana Eccleſia (quam vocat) in periculum; & magnũ
detrimentum incidere poſsit; ſuum eſſe conſilium; Cæſaream Maieſtatem maturè imminenti huic
malo remedium parare; & vel filium ſeueriter in melius emendare, vel omninò è regni finibus in
exilium propulſare. Hæc modò memorata Epiſtola à Cæſare Maximiliano antè nominato Ieſuita
præmonſtrata fuit: is ad propriæ manus ſubſcriptionē dignoſcendam ſeriò commonefactus; po-
ſtea (præmiſſa quæſtione, quid is, qui inter patrem & filium, præſertim tantæ dignitatis perſonas;
tanta diſsidia ſuſcitet, commeruerit?) eidem prælecta.

Ex veriſsimâ hac hiſtorica narratione perſpicuum eſt, niſi Deus omnipotens, Imperatorē Fer-
dinandum (qui pius, & deuotus Romanus Catholicus fuit) ex hac lachrymarũ valle euocando, impe-
dimenta ſua immiſiſſet: facilimè per hos incendiarios magnum, imò inextinguibilē ignē in totius

Chriſtia-

Anno

ſtianiſmi, comprimis verò chariſsimæ hoſtiæ patriæ Germanicæ Nationis, interitum ſuſcitari
iſſe. Quæ omnia hoc ſolo fine facta ſunt; vt Pontifex Romanus regnum, & tyrannidem ſuam
:iùs extendere valeat. Quid dicendum de inauditâ illa ſanguinis effuſione; quæ iam longo tem-
ſpacio facta eſt, atq; etiamnum hodie in regno Gallico ingraueſcit. Et hæc omnia quidem Ie-
rum inſtinctu; vt cœleſtis veritatis Confeſſoribus oppreſsis, pontificia Antichriſtiana abomi-
eò magis propagaretur, confirmaretur & conſeruaretur. Quis Regem Henricum II. magis, ad
ſtianorum perſecutionem in ſuo regno ſuſcipiendam, ſolicitauit, quàm hi ipſi IESVITÆ, per
linales & Epiſcopos, quibus acceſſus ad regem & clementes eius aures patebant, factitârunt?
autem aliud inde conſecutum, quàm manifeſta pœna, vltio, & dextræ Dei potentia? adeò, vt
mmis ſuis gaudijs, imò ſpe, quâ poſtero die libidinem ſuam in miſeris illis Ieſu Chriſti confeſ-
us (flammæ ſupplicio addictis) explere geſtiebat; improuisò capite colliſus, confractaq; haſtâ
e lætus; incredibili dolore vitam finierit ac interierit. Quis præclaræ indolis, & generoſi ſan-
is Regi Franciſco perſuaſit; vt crudele illud homicidium noctu, Anno 1560. Amboyſæ in Gal-
erpetraret, quàm hi ipſi Ieſuitæ? Quid aliud conſecutũ, quàm manifeſta Dei pœna, vt nempe Le-
vel (quã Medici honeſtiore titulo dignantur) Elephantiaſi correptus, & in adoleſcentiæ ſuæ flore
iſsimis aurium doloribus confectus, miſerè perierit. Quis alius, quàm Ieſuitæ, Regi Carolo ſuaſor
ad immanem illam, tam inter barbaras gentes & Turcas, quàm inter Chriſtianos inauditam la-
am, cùm ipſius Admiralii, tum aliorum etiam innumerabilium Chriſtianorum tam fœminei
n maſculini ſexus, Anno 72. Pariſiis faciendam? Idcircò etiam pœnam omnipotentis non eua-
ed ad memorabile omnis ſanguinariæ crudelitatis exemplum, proprio ſuo ſanguine ſuffocari, &
ni eum oportuit. Quis alius Guiſium inſtigauit; vt Regis Henrici III. vltimè defuncti regale
aret diadema, & ſemetipſum regem conſtitueret, quàm Pontificiæ dignitatis patroni, ſicarii Ie-
? Quid aliud inde conſecutum, quàm quòd Rex iuſtis rationibus permotus, vt ſe ſuumq; regnũ
quillum reddere poſſet, Guiſium viuis eximi curauit? Quis alius auctor fuit, vt rex Henricus; qui
n Romanæ Catholicæ religioni ſemper addictus fuerat, per monachum, nefandâ ſub proditio-
iſerabiliter confoderetur; quàm Ieſuitæ, cum raſâ ſuâ cohorte ipſis adhærente? Quis alius iam
dò imperantem Regem Henricum IV. ab omnipotente Deo mirabiliter & inopinatò ad regnũ
atum; imò ab anteceſſore ſuo Regem deſignatum; & ab eodem adhuc viuo regiâ Galliarũ Co-
â capiti (vt ſic dicam) impoſitâ exornatum, aliquoties hactenus inſidiosè obtruncãdi anſam oc-
onemq; dedit, imò plura, annexa æternæ ſalutis promiſsione, ſi nefarium propoſitum feliciter
animi ſententia ſuccederet, aduerſus Dei verbum, humanasq; vires ſpopondit, quàm crudelis
itarum progenies? Quoniam igitur hæc omnia luce clariora, & ab ipſis etiam Ieſuitis negari, vel
ti nequeunt: meritò è regno in exſilium proiecti; bona illis erepta; & in meliores vſus ſcholarũ,
oſodochiorum, pauperumq; ac infirmorum emolumentũ, collata & deſtinata ſunt. Quod etiã
nibus in aliis locis imitandum eſt; & pernicioſi corporum animarũq; latrones omninò è Chri-
orum cœtu proſcribendi, & extirpandi. Quòd præterea laudatiſsimum Vraniæ Principem, do-
um VVilhelmum Comitem Naſſauienſem, latronũ inſtar, Delphis, in Hollandiâ militari tor-
to transfigi fecerint: ex Belgicis hiſtoriis & propriâ rei confeſsione patebit: qui poſtea quoque
itudinis eius filio Comiti Mauritio aliquoties & corporis & vitæ, latronis pariter more, inſidias
xit, à quo etiam debitum ſupplicium, proditoribus eiusmodi dignum (Deo ſit laus) ſumtũ eſt.
ilentio inſuper prætereundum non eſt; quanám, rapax hoc volucrum genus, diri vultures, exi-
falcones, imò potius noctuæ, claram veritatis lucem ſuffugientes, latrocinia, cædes & ſanguinis
iones; ac perſecutionem, à Deo ipſo ordinati & ab omnibus ſtatibus regni Portugalliæ electi
s Anthonij, ſuſceperint. Neceſsitas igitur requirit, ignaris, & hiſtoriarum imperitioribus Ger-
nis, hanc hiſtoriam fide dignam, diſtinctis ſæpius temporum interuallis, & diuerſis linguis edi-
percenſere. Quæ ita ſe habet: cùm Regnum Portugalliæ; excellens & opulenta regio; tam auro
rgento, quàm negotiationibus & commerciis; cumprimis verò ſpectatâ nobilitate, & virili ro-
e fuerit inſignis ita, quòd benè digna ſit, vt, qui aliorum damno diteſcere, & Monarcha orbis eſſe
iat; regnum ad hoc occupandum, nihil inauſum, intentatumué relinquat: cùm præterea iamdu-
n Rex Hiſpaniarũ in regiam hanc ditionẽ & oculos & animũ defixiſſet; id autem ſuperſtite Re-
ebaſtiano, ipſo opere aſſequi non potuiſſet: tandem immoderati, vafri & ſubdoli Ieſuitæ pium
nc Regem, quodam ſanctitatis prætextu, ad Romanæ Eccleſiæ ædificationẽ, quam ſupra omne id,
od nominari poteſt, extollunt; fraudulenter; ſenioribus aulicis Conſiliariis remotis; imperijq; fa-
as ad ſe, tanquam à Deo ſingulariter ad hoc ablegatos, attractis; auctoritateq; quaſi Prophetica,
poſtolica ſibi comparata; pium hunc, inquam, Regem in eam induxerunt ſententiam; vt naui-
ione in Africam ſuſcepta, contra hoſtem, decies viribus & potentiâ ſuperiorem, bellum ſuſciperet.
s ille Rex præmaturo quodam zelo annuit: ad pugnam progreditur: & in eâ ipſe, vnà cum præ-
a laudatiſsimæ & Heroicæ ſuæ nobilitatis parte, occumbit. Poſt mortem dicti Regis, regni Por-
alliæ proceres, vnanimi conſenſu Anthonium ad Imperium elegerunt: Ieſuitæ autem, qui excel-
tis, fructuoſi & opulenti huius regni gubernandi deſiderio flagrabant: vafricie ſuâ rem eò direxe-
t, vt eũ breui pòſt regno expulſum, ij, quorũ in poteſtate portus erant, grauiter perſecuti fuerint.
Etiamſi autem adhuc Inſulæ aliquot & ditiones, imò etiam Franciſcani ordinis Monachi, & alij
nplures, electi regis Anthonij partes defenderint: id tamen illi effecerunt, vt iam electus Rex in fu-
e coniicere, ac variatis veſtib. quadraginta milliariũ ſpaçia pedes cõficere coactus fuerit. Licet verò
n ſatis cauſſæ fuiſſet, hanc proditorum turbam, vel in profundum demergendi; vel à regno omni-
arcendi: eos tamen ſuis tantùm ædibus concluſos fuiſſe, tum ſatis erat. Quid autem porrò Ieſuitæ

hi moliti sunt? Vtprimùm occasio data est, portas suas noctu reserârunt; & illarum loco suum
filigineum,& Mausim,ad incutiendum populo terrorem, substituerunt, proruperunt,& mira
ritate ac calliditate sua effecerunt,vt populus à suo legitimè electo rege desciscere;& Gallos,quo
supremus Mareschallus Stroza fuit, in fugam ageret. Et insuper (attendite,rogo : hoc enim ip
psorum historiæ contestantur) vna quadam die, mandato quidem Regis Hispaniarum; sed d
procul latronũ horum Iesuitarum incitamentis,publicè carnificis manu percussos esse præcelle
Nationis dominorum,villæFrancæ,viginti octo:aliorum generis nobilitate præstantium,quin
ginta duo : ac inter cætera memoratur, eo ipso tépore varii generis Ecclesiasticas personas, cũpr
verò Franciscanos,quòd in electi regis fauorem nonnulla fortè dixissent : vltra quingentos m
occisos & trucidatos esse. Ex his videre est, hos nequam homines,& latronum confœderatos, n
mini,si vel vllum in desperandum sit lucrum,parcere,sed tã suæ propriæ religionis consortes, q
alios,ad extremum, imò ad necem vsq; insectari,& obtruncare.

22. Gloriantur superbi,inflati & ambitiosi Iesuitæ,pro suggestu, & æditis libris; & frequente
effusè gloriantur; se Barbaras Indiæ gentes ad Christianam religionem adduxisse : ibidemque s
stupenda miracula, apostolicis non absimilia, edidisse.

Quâ verò ratione, ac quibus mediis ignari illi populi ad religionem Christianam conu
sint: probè animaduertendum est. Non enim verbi diuini prædicatione; sed internecionibus,&
humana sanguinis effusione, miseros homines ad Idolum suũ, Mausim adorandum compuler
& vt in propriis ipsorum historiis percensentur, viribus & adiumento Hispanici exercitus, vltr
cies centena millia innocentium hominum, in Indiâ occiderunt.

Quando igitur hi afflictissimi homines,parentes,fratres,filios,& quoscunq; alios sanguine
iunctos in tantis vitæ periculis constitutos viderunt: ingenito quodam naturæ horrore mortẽ re
midârunt; & ad consulendum vitæ suæ, Christianos se simulârunt. Quæ verò intima eorum fu
animi sententia, omnipotenti Deo notum est. Illis etiam,qui se Christianorum more gesserunt,
pepercerunt, sed hincinde in montanas auri,argentiq; fodinas detrusos, æra fodere coëgerunt:
verò nihil inuenire,vel efferre potuerant,cum illis actũ pessimè fuit,adeò,vt mori, quàm viuere
luissent. Mulieres autem omni rigore assiduis agriculturæ laboribus exercuerunt;& tantis oneri
obruerunt; vt multos sæpius abortus fecerint; aut licet interdum fœtus suauissimam hanc lucem
spexerint,mox tamen eâ rursus sint priuati : adeò, vt ibidem duodecim annorum spacio, nulli
fermè homines, nisi militum & Iesuitarum spurij inueniri potuerint.

In regione quoq; Peruanâ,in foro,aliisq; publicis locis,domunculas sibi exstrui curauerunt,
quibus ærumnosos illos homines pilorum funibus: ignitis, ferreis, & acutis fibulis,ac id genus a
carnificum,torturarumq; instrumentis immanissimè cruciârunt,& torserunt: hisq; artibus repo
tos illorum thesauros inuestigârunt. His inauditis cruciatibus & tormentis multos eò pertraxera
vt,priùs vxore liberisq; ante oculos suos, ne in crudelium horum latronum manus inciderent,mi
rè trucidatis; laqueo sibi ipsis mortem asciuerint.

Si quando calamitosos hosce homines in aciem producunt; tanta famis necessitate eos pre
patiuntur; vt ad necessariam vitæ conseruationem abiecta hostium cadauera dentibus inuadere,
eorum carnibus deuoratis famem depellere cogantur. Adhæc miserorum captiuorum ingentes(
propriæ vtilitatis aucupio) imò tantas numero copias in naues contrusas abduxerunt; vt comme
tus non sufficeret : sed maximâ ex parte mediâ confectæ, & è nauibus ad portum eiectæ: & cadau
in multis portubus horribiliter lacerata inuenta fuerint. Hæc vera Apostolici eorum muneris in
cia sunt; siquidem,quo loco diuinum verbũ,& gratiosum fœdus Euangelii Christi annuncian
esset;illi tormentis, gladiis, rotis, laqueis, & patibulis vsi sunt,& ita compellendo intrare fecerunt.

Hanc rationem beati Apostoli non obseruârunt : verùm se potiùs humiles,mansuetos,&mi
ricordes, cumprimis erga fidei suæ consortes,demonstrârunt: languidos, & infirmos pristinæ san
tati restituerunt; pauperibus indigentiam pane fracto leuârunt : cùm hi econtrà ex sanis ægroto
ex opulentis pauperes, mendicos fecerint, & immisericorditer vitâ spoliârint.

Hæc sancta sunt miracula Iesuitis familiaria, vi nimirum,& coactione perturbatissimos hom
nes in suam pertrahere sententiam. Deponerem aliquid;si cum nonnullis eorum prædictis ratio
bus tyrannicè ageretur; eos breui temporis spacio omnes, cumprimis si facultatibus suis non exu
rentur, ad Augustanam Confessionem calculo suo approbandam & amplectendam,adductum i

23. Hanc inauditam tyrannidẽ etiam in Christianorum cõmunione affectârunt:quando REG
Hispaniarũ falsis suis doctrinis,& hypocritico suæ sanctitatis prætextu persuaserunt : vt regia ma
stas ipsius inauditum illum nauigiorum & inusitatæ classis apparatum, qui aliquoties millies d
cies centenis millibus auri constiterat, adordinari; & in Angliam contra laudatissimã illam Reg
nam emitti, atq; deduci curauerit: hoc fine ac proposito, vt non solũm eos, qui à Pontificij abom
natione succesionem fecerant; verùm etiam alios omnes,summi & infimi ordinis homines potest
ti & imperio Romani Pontificis subiugaret: nemini ne quidem infantibus in cunabulis parsuru

Omnipotens autem mirabili suo consilio hanc eorum intentionem miraculosè ad suum ipso
rum interitum & euersionem deflexit: eosq; (veluti Pharaonem in mari rubro) suffocari permisit
nihilominùs tamen indurati & sanguinolenti illi carnifices hoc exemplo nec deterriti,nec in meli
emendati fuerunt:sed conceptum animo furorem in Christianis.Reginam indies magis,magisq
effundere sunt conati.Quoties veneno illam enecare studuerunt? quoties crudelibus suis concioni
ad Reginam persequendam, & regali diademate spoliandã,potentissimos Angliæ dominos (quor
capita adhuc hodie in Ponte Lãndano conspicua sunt) incitârunt? Ex quibus similiter sanguinariu

eorum

n animus, & immanissima voluntas; periculosissimumq; aduersus Christianam Ecclesiã pro-
am, solummodò ad Papalis dominij amplificationem, & Antichristianæ abominationis pro-
tionem directum, animaduertitur.

In Poloniæ quoq;, ac Sueciæ sese regnum insinuârunt. Quid verò aliud ibidem patrârunt, &
runt; quàm cruentas occisiones, statuum regni dissidia, diffidentiam & mala quæq;, ad perni-
& euersionem terrarum, populorumq; illius loci spectantia? sicut hoc ipsum tam experientia,
temporum horum historia confirmat.

Hæc & alia antè commemorata exempla, & indubitatæ veritatis, imò manifestæ historiæ, me-
Germanicam Nationem admonere debuissent: vt ad malum hoc præuertendum, coniunctis
us, perniciosi hi Lupi, immanes Tigrides, Christianæ religionis euersores, à vera saluificaq; fide
centes; perturbatores itẽ ciuilis cõcordiæ, ac politicæ pacis; imò iræ diuinæ, temporaliũ & æterna-
enarum, authores profligati, & in his regionibus haudquaquam tolerati fuissent. Ex his autem
picuum, & liquidum est, Deum omnipotentem iusto suo iudicio; ob summam nostram ingra-
linem, & cœlestis verbi despectum, detrimentosam hanc Iesuitarum sectam in suam hæreditatẽ
neam, tanquam perniciosos vastatores apros, intromittere, iisq;, ad eam vastandam, irruptionẽ
mittere. Nam hæc quidem, vnâ ex parte, ingenti nostræ securitate adscribenda sunt, nimirum,
d patefactæ diuinũ voluntati non obtemperauimus; sed ad hæc plures & varii generis idolo-
cas ceremonias, & superstitiosas actiones in nostris Ecclesiis tolerauimus: nec eas ad diuini
i præscriptum abrogauimus. Insuper etiam vitam nostram ad sacra scripturæ normam & Dei
ntatẽ non conformauimus; multò minùs fraternum amorẽ erga nos inuicẽ demonstrauimus.

Altera ex parte causa calamitatis huius ea est, quòd postquàm Deus iis, qui Ecclesiastici au-
it; voluntatem suam, & quàm longè à Christianæ fidei veritate, per verum illum Antichristum,
am Romanum abducti sint, in verbo suo annunciauit: ipsi tamen, aduersus conscientiam suam,
erbo Dei conuicti, eidem non obsequuntur: nec doctrinam, nec vitam emendant, nec ad reuela-
Dei voluntatem meliores redduntur. Quoniam igitur omnipotens Deus, eiusmodi cæcitatem
sis tenebrarum nebulis semper punire solitus est: hanc cæcam, peruicacem, malitiosam sectam,
ndies magis magisq, ad exitium, opinione citius imminens, roboretur, exoriri passus est.

Quamuis igitur Iesuitæ peruersum suum propositum in Germanica Natione, tyrannide ac la-
ciniis suis, quemadmodum in aliis regionibus, vt suprà demonstratum est, hactenus persecuti nõ
t: eam tamen iam præparationem adhibuerunt, vt non laboriosa sit opus sufflatione, ad inex-
guibile aliquod è parua scintilla incendium omnis discordiæ, & inde ortæ sanguinolentæ occi-
nis, citissimè inflammandum.

Omnibus etiam notum est, clementissimum Deum, postquàm voluntatem suam laudatissi-
Germaniæ Nationi reuelauit, illa etiam benedictione: tã Cæsaream Maiestatem, Carolum Quin-
n; quàm reliquos omnes Electores, Principes, & status Imperij, sua gratia & cœlesti fauore auxisse,
os esse animos largitum: vt inter sese mutuò, communi religionis, & pacis per suas ditiones vni-
salis fœdere inito, in hoc pacificè conuenerint; neutri parti concessum esse, alteram, cuiuscunq;
duabus permissis) religionis sit, verbis vel factis offendere, contumeliisvé aut probris vllam pro-
r religionem exhibere molestiam. Hinc, Deo Laus, ab eo tempore quo laudatissimi Cæsares, Ca-
us Quintus; Ferdinandus primus, & Maximilianus secundus regnârunt, optata pax, tranquillitas,
es, & concordia in inclyta Germanorum Natione conseruata; omne mali & incommodi genus
ersum, & generosa Germani sanguinis indoles omni incolumitate, diuina benedictione, omnibus
partibus adaucta fuit, & cumulata.

Quamprimùm autem perniciosi, callidi, & versuti nebulones, omnipotenti Deo, & dilecti eius
o Iesu Christo Saluatori nostro aduersi, in hanc nostram quietam, & dilectam patriam pedẽ suũ
erunt; statim illorum cum aduentu optata illius temporis felicitas ita mutata est, vt omnis in Ger-
ania fides sublata; & contrà aliud nil nisi animorum & voluntatũ dissensiones, & suspiciones in-
ductæ sint & plantatæ adeò, vt etiam laudabilis ille de religione pacificatio in suspicionem addu-
sita, & à Iesuitis prætensum, neminem ad hanc seruandam obligatum esse: siquidẽ Romano Pon-
ici, ac eius decretis, quæ æquè ac verbum Dei facienda tradiderit, nec opere, nec sermone sit aduer-
ndum. Insuper hæreticis (quo nomine Augustanæ Confessione addictos insigniunt) ad fidẽ datã
æstandam, neminem obstrictum esse; sed contrà licitum, eam aliquandiu, vsq; ad bonam aliquam
latam occasionẽ seruare; deinde verò mutare; in pontificis, assectarumq; eius plena potestate sitũ
e. Hoc eorum propositum Romani pontificis Assentatoribus acceptum, & pergratum fuit: præser-
n cùm iam longo temporis spacio in pace, ac tranquillitate constituti, à nullo vicinorum quidquã
amni, & impedimenti in suis ditionibus, subditis, prouentibus, & alijs rebus accepissent; atque ita,
st leuem rerum suarum iacturam aliquando factam; vel potiùs fidelem de imminente periculo
uertendo monitionem, sibi egregiè opibus vndiq; corrasis prospexissent: splendida palatia extru-
ssent annuisq; reditibus adauctis, & magnu rerum cumulo congesto, innumerabiles thesauros col-
gissent. Sic Magnates ac boni isti domini per hosce disertos, callidos, Satanicos artifices, sibi mul-
persuaderi passi sunt; illi autem cristas suas in altum rursum erexerunt.

9. Et primùm quidem in eorum subditos, de religione aliquantùm suspectos, impetum fecerunt,
osq; aut à sanâ doctrinâ, & diuini nominis ac voluntatis confessione, suis minitationib. deterritos ab-
uxerunt, aut tandem aut domos, fortunasq; suas deserendas, vi cõpulerunt. Vnde plures boni viri,
ut à verbi diuini auditione repulsi, aut magno sustentationis suæ dispendio, cum vxoribus, liberisq;
n exilium sunt missis.

Notum insuper est, multos honestos viros, fideliter, & bene de Republicâ meritos, patriæ
tem quærentes, & omni vitæ turpitudini summè infensos, è senatu, & iusticiis reiectos fuisse.
30. Hisce etiam impij Iesuitæ non acquieuerunt; sed domino suo insusurrârunt; vt vnâ cu
ciuis, sub quorum magistratu, falsò sibi sumtam Ecclesiasticam iurisdictionem & Chrisma (sic
meritò, ac rectè nuncupant) collaturas, & collegia habuerant, illud sinistrâ quadam opinione
ptum ius & dominatum, secundum Dei verbum ab Ecclesiastico ordine prorsus alienum (sicu
iamdudum in imperialibus recessibus, vtrarumq; partium consensu, sublata & abrogata fuer
quasi postliminiò reuocaret; et primùm quidem excommunicationem: deinde inquisition
quæq; sequuntur eam, cædes, obtruncationes, & parricidia, quæ omnia Politicæ à Deo ipso ord
tæ gubernationi ferro punienda demandata sunt.

Quâ intempestiuâ susceptione vicinorum Magnatum animi non leuiter concitati, sed
dem etiam in tantum erga se inuicem exacerbati fuerunt, vt inde omnis generis odij & diffide
orta mala, indies magis, magisq; radices egerint: & proh dolor, adhuc dum in pluribus lo
non sine ingenti periculo, & imminentibus detrimentis, longiùs serpant, indiesq; augeantur
31. Nec his etiã hactenus exsatiati fuerant, sed summum Magistratum eò adduxerunt; vt iis
ductu Spiritus sancti, diuini verbi mandato, & transactionis in negotio religionis salutariter f
permissu (ad quam omnes imperij status sanctè seruandam semet inuicem iurisiurandi fide
strinxerunt) Augustanæ Confessioni, & incorruptæ Christianæ religioni se addicere vellent: o
vi, & ingente persecutione aditus præcluderetur.

Quid igitur, & quantum calamitatum, miseriarum, & perniciei tam animæ, quàm corpo
illa inæqualitate in patria nostra exoriri posset: iam, proh dolor, initia vidimus, & peiora sub fi
expectanda sunt.
32. Vtque porrò omnes discordias & offensiones etiam ad maiorem ordinum Imperaliun
nimorum acerbitatem accenderent; nec in se quicquam desiderari paterentur: Iesuitæ apud
pam caput suum hoc effecerunt, vt professionem fidei (quam nominant) omnibus germanicæ
tionis Episcopis transmitteret: hoc annexo mandato, ne quenquam, cuiuscunq; conditionis vel
gnitatis sit, in collegia, parochias, aut aliud ordinum genus reciperent, & confirmarent: nisi p
fessionem modò dictam (quæ omnium abominationũ & blasphemiarũ in Deum plenissima, ni
ad aliud, quàm omnis discordiæ propagationem conducit) approbârit; & ad eam prædicta ra
ne sequendam se obligârit.
33. Ac præter id, quòd ad varij generis horrendas abominationes (quas apostata Antichristi
nus Papa, per tyrannicas illorum machinationes Christianis obtrusit) corporali iuramento sese
uinciunt: hoc insuper ei adiecerunt, quòd obstricti esse debeant, cum nemine sinceræ religio
(quam ipsi, licet verissimè hæretici, hæreticam, aut Lutheranam appellitant) adhærente vllum
bere commercium; imò neq; cum eis vel cibum, vel potum capere; verùm potiùs, si eos explora
habeant, quàmprimùm ad magistratum deferre; eosque ad necem vsque persequendi ansa
præbere, teneantur.

Hac fidei professione, præcellentes, summi & inferioris status homines, honestatis ama
tes, à collegiis, (quæ maiores ipsorum constituerant, dotârant, & tunc regni Germanici ciues
mnia onera sustinere coacti fuerant, hisque de caussis fructibus, & vsu eorum priuari nequiu
rant) excluduntur: idq; regnum, terra, incolæq;, omnesq; aliæ prærogatiuæ, & honestiora offic
solis Antichristianis assignantur, & tribuuntur.

In pontificiis vrbibus eò rem perduxerunt, vt ne quidem vllus sinceræ religionis cultor in
natum cooptetur, aut honestis muneribus (nisi procuratoribus, eorumque negotiationibus
commertijs damno, & impedimento sint) præficiatur. Cui etiam seruando, Consules senatum
iuramento adstringi, aut ab officio remoueri, oportet.

Quid hinc aliud expectari potest; quàm (si vi, & rigore præstiti iurisiurandi hæc exeque
da forent) immanissimæ occisiones; ac inde propinquorum hisce offensorum vltiones? sicq
gladij nunquam in vaginas reconderentur: sed euaginati, singulis horis in manibus ad m
tuas cædes essent tenendi.
34. Quid dicendum de maxima illorum auaritia, & habendi cupiditate; quæsitisque variè com
pendijs, quibus in omnibus terrarum partibus ineffabiles nummorum, opumq; copias, & ace
uos congesserunt? Et apparet quidem, eos mirandis fraudibus, & occultis eam ad rem a
tibus vti.

Nam principiò (vti suprà sub initium, in ortus & aduentus eorum expositione declara
tum est) pios & indigentes, qui neque bona, neque laborum suorum compensationem petant
se simulârunt: postea verò omnia necessaria, imò superflua, ab ijs, quorum sub potestate erant, po
poscerunt: donec fixum in patriam pedem intulerunt; & tandem domino suo, cui subiecti erant
formam & modum, quo ædes suas, vel potiùs latronum speluncas extructas cuperent, præscripse
runt; & sub Pontificis inclementiâ, sumtuosum cultum ac victum sibi præbendum postulârunt,
vel potiùs extorserunt.

Annón miserorum, & indigentium Monachorum cœnobia occupârunt, illis omninò in
exilium profligatis?

Annón in optimis & fertilissimis regionibus, vrbibus, & aliis magnificis locis consederunt;
ibidemque bona vndique venalia coëmerunt?

nón Iesuitæ miseris, & afflictis hominibus auricularem suam Confessionem persuaserunt; quo
omnia arcana explorârunt, & quæ ex marito ipso tyrannica sua inquisitione cognoscere ne-
rant; ex minimis eius seruis & ancillis expiscari: sicq; maiorem eis multam irrogare; & forni-
suos aceruos ditare, augereq; potuerunt. Omnibus ex hac vita discedentibus, tanquam præ
naximè pij, adesse voluerunt; vt ab opulentioribus in Testamentis etiam inter hæredes relati,
inde quæstum facere possent. Sicut etiam illis ad suam petitionem, à quadam magnæ auctorita-
rsona, effœtus asinus, quem tamen non repudiauerunt, in extremo mortis agone, legatus est.
S: Episcopatus etiam, prælaturæ, aut aliorum Ecclesiasticorum munerum electio, & optio con-
: aut alia functio Ecclesiastica, ad ordinariũ pertinens, in Pontificis mensem incidit: calli-
is consilijs inde suam quoque portionem auferunt; vt ita Romanas illas Cortisanicas, diu mul-
que notas pensiones accipiant: sicq; indigenti mercenario vix necessarius corporis victus relin-
ır, nisi coruorum escis, missis puto, pro animabus defunctorũ factis, pascatur. Itaq; præcipui
entus ad eos redundât, quib. facultates suas indies magno incremento, amplificare annituntur.
Constat etiam, & liquidum est; quantoperè Academiis, iam olim ab Imperatoribus Regibusq;
legiis ornatis, dignitates suas, iura, & annuos reditus per insidias subtrahere moliti sint. Hinc
es iudiciariæ actiones, & processus Parisijs exorti sunt: & in Germania, nisi propositum ipso-
interuersum, & ab illis ipsis minùs consultum iudicatum fuisset, eadem machinari ausi fuissent.
In omnibus Abbatijs, Prælaturis, & Ecclesiasticis dignitatibus ac ordinibus, suum quoq; quæ-
consequuntur; quemadmodum apes fucis in aluearia sua mel & alimenta comportant: ipsi
n ne vili quidem, nisi triplicis spe lucri, frigidum vini, vel cereuisiæ haustum præberent.
Ceterùm hi auari homines præter technas suprà detectas, aliam quandam, qua dignitate, ac
us præstantiorum bona sibi pararent, hoc modo excogitârunt.
Clarum est, quòd initiò, postquàm venena sua, & nefaria sanguinariaq; instituta in Germa-
inuexerunt; & Hispanicam inquisitionem instituerant; multos magnificos, spectabiles & o-
itos homines, veræ quidem religioni præcipuè non addictos; sed tamen quia ditiores, non
n in suspicionem, sed etiam vinculorum angustias coniectos: & leues ob causas, de vita ad
tem, tanquam hæreticos, ferro, laqueo, & igne condemnatos; ac insuper, cum vxoris, libero-
que detrimento ac pernicie, bona confiscata, & rasæ Pontificis cohorti tradita fuisse.
Quando igitur sua hac tyrannide miseram, seductamque plebem eò pertraxerunt, vt etiam
inimis rebus ac verbis, omnem de religione suspicionem euitare studeat, nec de sceleratâ co-
vitâ, & perniciosa doctrina quisquam conqueri ausit: iam præda ori eorum voraci erepta est.
Vt verò non minùs, quàm antè, crumenam suam replere, & lucrum captare possint; ex hæ-
is præstigiatores fecerunt: & locupletem, opibusq; abundantiorem nacti hominem, de religio-
uissimè suspectum, eum accusant; quòd à Diabolo fascinatus diuitias illas; eiusdem adiumen-
bi acquisiuerit; nec aliud quicquam meditetur, quàm vt proximo suo, aduersis motis tem-
tibus, venenatis pecudum occisionibus idque genus aliis veneficis artibus, detrimen-
afferat.
Si autem huius de aliquo conceptæ suspicionis causæ inuestigentur; respondeant, eos ab aliis
ieribus (quæ quidem incredilibus cruciatuum tormentis, superstitiosorum hominum instinctu,
rum etiam confessionem adigantur, quæ in mentem eis nunquã venerant) nominatos esse.
Hoc nudè & simpliciter, vel ab audacibus vetulis; vel iis, qui se forsan Satanæ (mendacio-
spiritui, ab initio mendaci, & humani generis hosti) mancipârunt, enunciato: sine vlla per-
uæstione habita, indicatos illos vinculis constringunt; constrictos sine more carnificum tor-
tis, & aliis inhumanis cruciatibus subiiciunt, & eò adigunt, vt ad maiores tormentorum dolo-
fugiendos, se veneficos, omniaq; illa accusantium dicta vera esse, confiteantur. Quo peracto,
vllo legitimo processu igne cremantur, bona eorum confiscantur, & maiori ex parte Iesuitis
cantur. Ac insatiabiles illi Iesuitæ quibusdam in locis, vbi viuebant, à Magistratu obtinue-
; vt potior pars mulctarum, delinquentibus subditis irrogatarum, ipsis impetrata fuerit; quam
mplorum & domuum suarum ædificationem ac vsum conuertunt.
Deteriores igitur sunt Pharisaicis Iudæis; qui conscientiâ stimulati, triginta argenteos, Iudæ
ditori traditos, in sacros Deo vsus, & eleemosynas impendere voluerunt: hi autẽ multaticiâ tali
niâ, templa domosq; ædificant; & crebris subditorum delectantur transgressionibus; vt tantùm
s opibus cumulare possint, & delinquentiũ vxores, liberiq; in perpetuum exitium coniiciantur.
Summa: omnia ea, quæ Deo abominationi sunt; illis lucro fint necessum est: ac commodè
potest, damnosos hosce homines verissimas illas esse locustas, de quibus Apostolus Iohannes in
Apocalypsi cap. 9. testatur; quòd ex abysso inferni ascendant, vt soli humano generi non fru-
us noceant. Qua de causa à spiritu sancto Abaddon in Hebræo; & Apollyon in Græco, Ger-
nis perditores, nominantur.
Obseruetur, quæso; quot, & quàm magnifica ædificia in Germaniâ, omnia miro splendore & ap-
atu, imò munitis potiùs arcibus, quàm scholis accommodata, in præcipuis vrbibus, & Ducatibus
uxerũt. Et sanè magnoperè verendũ est, ne tẽporis successu, in illis cuniculos & occultos in vrbes
minẽ enim præter suam familiam, & ministros sibi iuratos, in ædes suas intromittunt) parent
tus: quibus facilè numerosum satis exercitum (si modò vllus per Pontificios istis locis susciperetur
situs) recipere; ciues noctu, interdiúue obruere, & eius loci dominatum sic adipisci possent.

Quam-

Quamobrem meritò ciuitates h s de causis prudenter sibi prospiciant, caueantq; ; ne illis
quidquam ædificandi, copia & potestas fiat; nisi priùs à quibusdam ad hoc officii genus deput
quid ædificatu necessariũ, accuratè cognitũ, & oculatâ inspectione exploratũ fuerit; nec plus ma
quàm præsens structuræ necessitas flagitet, illorũ curæ, ac fidei committatur. Callidi. n. sunt, ad o
nequitiæ genus faciles & proclines; sibiq; modò latrociniis, tyrãnide, ac rapinis victũ cõparare lab

Principiò quidem, quando in optima regna, & præcipuè Germaniam penetrârunt, nihil aliu
re simulârunt, quàm diuitias se non appetere; sed omnia gratuitò ad Dei gloriam, Ecclesiæ in
mentũ, & Christianismi propagationem dirigere velle: verùm Philippica Anthonij Arnoldi a
datur; quæ, Iesuitas, triginta annorũ spacio post suum ortũ & aduentũ, annuos sibi reditus in Ga
vltra bis centena millia librarum comparasse, testatur. Quid arbitrandum est, quantum in Ge
nica natione, vbi, vt antea delibauimus, nobilissima loca, et fertilissimas regiones occupârunt
diq; multa emerunt, & astutis suis artibus ad se attraxerunt; annuorum prouentuum sint cons

Et fide bona relatum est; eorum opes, & facultates adeò accreuisse; vt in Pontificis & Ligæ
emolumentum, decem millia instructissimorum ad pugnam militum, foris continuè in armis
possint. Proindeq; meritò talis, tamq; potens hostis, cuius opulentia Templariorum longè sup
quiq; in vmblico Regni consistit, fugiendus, & cauendus est: ac quibus rationibus illi resisten
sit, maturo consilio dispiciendum.

Vtinam inclyti Germaniæ Principes ac domini, aliiq; sine discrimine status, vel tandem oc
aperirent; videre possent, quàm detrimentosi homines sint ij, qui non sine summa contumelia i
nicum & solum saluatorem nostrum, Dominum Iesum Christum, verum Deum ac hominem,
pitiatorem nostrum, mediatorem & intercessorem coram Deo patri cœlesti, Iesuitas se nominan
mni mox seueritate in lupos illos rapaces, simul & semel (quemadmodum iam in Anglia et Ga
Deo gloria, factum est) amouendos & arcendos, curam suam & studium conferrent.

Considerent, obsecro, & diligenter pia, inclyta Christiq; cultrix Germania consideret; qu
torum hi homines, ex quo in Christiano cœtu tolerati sunt, & animæ & corporis malorum ca
extiterint?

Annón verum est, dilectam veritatem verbi diuini tantoperè ab illis esse obscuratam; vt ne c
dem vllus Christianæ fidei articulus fictis eorum additamentis non corruptus fuerit: & ab iisd
sacra scriptura, antiqui Doctores & patres, vetustaq; concilia, ad errorem sectæ suæ stabiliendu
falsò adducta & allegata?

Annón pios illos & beatos, à Deo omnipotente ipso in hunc mundum ablegatos Concio
tores, suis concionibus & diuulgatis rhapsodiis, aduersus agnitam veritatem, summis ignomi
proscicerunt; hæreseos damnârunt, hisq; rationibus miseram plebem, suâ Papæq; Romani ma
festâ Idololatriâ seductam, in illa cœcitate ad perpetuum exitium confirmârunt, & detinuerunt?

Annón verum; sanctissima Sacramenta in vsus, ab authoris Christi Domini nostri institutio
multùm diuersos; imò potius abusus, pro arbitratu ipsorum, adhiberi?

Annón verum est; quòd charissimæ nostræ iuuentuti virulento suo dogmate infectæ, pers
serunt: vt plus de Pontifice Romano, quàm Christo sentiret; quod quidem venenum ætati iuue
sic radicitus inhæsit; vt quàm diu detestandi illi homines, de quibus duodecimus Psalmus dicit
monet, hisce locis ferantur, haud illud eradicari possit?

Annón verum; quòd omnia dissidiorum incendia in tota Christianorum vniuersitate in
magnates excitârint, & quotidie adhuc nutriant?

Annón verum; quòd latrocinia, & cædes hominibus, tam excelso, quàm humili loco co
stitutis, parauerint?

Annón verum; quòd in omnibus concionibus suis aliud nihil satagunt & vrgent; quàm, A
gustanæ confessionis consortes, horumq; asseclas, quos hæreticos appellitant, persequendos, prof
gandos, interficiendos, comburendos, è patibulo suspendendos, & aquis suffocandos esse?

Annón verum; quòd suæ propriæ religioni deditos, variiq; generis fraudibus, fortunis & bo
suis violenter exuant, & proscribant?

Annón verum; quòd nulli Magistratui, cui subsunt, iurisiurandi religione obstricti sint; s
soli Romano Papæ, & domino suo Regi Hispaniarum?

Annón verum; quòd per illos, eorumq; in Germania semper oberrantem Legatum & Nun
um; Germaniæ Principum & dominorum, aliorumq; secreta, Pontifici, ad institutum commodi
persequendum; & inexplebilem sanguinis Christiani sitim restinguendam; proditione nefa
detegantur, & reuelentur?

Annón verum; quòd Iesuitis in summis illis Collegiis omnis sit potestas: & in electionib
formam ac modum illis præscribere conentur?

Annón verum; quòd inclytam Germaniæ Nobilitatem per illã fidei professionem à Pontific
introductam, facultatum, & bonorum ad Collegia pertinentium vsufructu spolient; eaq; ad se tem
poris successu transferre animum induxerint?

Annón verum; quòd hac ratione animi erga se inuicem exacerbentur; & ob illam inæqual
tatem, ad bella, & id genus alia mala, in charissima nostra patria fenestra aperiatur?

Annón verum; quòd dominos contra subditos, & vicissim subditos contra dominos inst
gent, & ad discordiam concitent?

Annón verum; quòd per eosdem aduersus pios, & intrepidos Dei confessores omnis gener
fœdera illorum suasu sanciantur?

Annón

Annón verum; quòd Romanus Pontifex iam ante quingentos annos, regnante laudatiss. recor-
nis Imperatore Carolo Magno; ac postea singulis annis ad præsentem vsq; horá, in id solum-
animum intenderit; vt in omnibus regnis, præcipuè verò in celebratissimâ nostrâ Germaniæ
ne, nostros Imperatores & Principes, sicut & non minùs aliarum regionum, terrarumq; Reges
gnates, suo iugo, & detestando seruitio subiicere fit annixus?

Annón verum; etiam Imperatorem Carolum Quintum se non solùm Pontifici opposuisse; sed
em etiam Romæ oppugnâsse, & vrbem occupatá spoliâsse; de quibus rebus gestis proprij ipsorũ
riographi; vt Platina, Cranzius, Mersburgensis, Tritemius, Paulus Iouius, & Paulus Æmilius,
es Pontificij, testantur?

Annón verùm; celeberrimum Germaniæ Regnum, ab eo, quo Christianam religionem ample-
est, tempore; nunquam ad Pontificis scopum, & intentionem (vt nimirùm sua Germanicæ
oni priuilegia, libertates & iura auferrentur) propiùs accessisse; quàm ex quo Iesuitarum lerna
iam nostram patriam suo veneno, & apostaticâ doctrinâ, fraudibusq; tam turpiter (vt, proh
r, iam nunc ante oculos est) polluerit?

Annón denique verum; omnes, qui locum illis concesserunt, & conuersatione sua eos di-
lunt, nequiter ab iisdẽ deceptos, & miserabiliter per insidias circũuentos esse: ac ipsos Iesuitas
em, Magistri sui Diaboli more, summo dedecore ac ludibrio, & graueolente fœtore recessisse?

Quæ cùm ita se verissimè habeant; quid, quæso, inclytæ Germanicæ Nationi aliud imminet;
perniciosos hostes & nequam homines eundem processum, quo in Indiæ, Portugaliæ, Galliæ
& Britanniæ regnis vsi sunt, aduersus nos quoq; Germanos, iam modò multis partibus dissi-
es, obseruaturos: & temporis successu reipsa persecuturos esse.

Agitè ergò, Germani optimi, diutius in vtramq; (quod dicitur) aurem non dormiamus; sed
so veterno, oculos animumq; aperiamus; & vicinorũ detrimento ac pernicie sapere discamus;
ermittamus, vt nostri vicini, imò posteri, de cæcitate, surditate, ac imprudentia, quâ malo huic
rè medicinam non parauerimus; iustè conqueri possint.

Agitè, non concedamus, nobis exprobari, quibus ex causis dilectam nostram iuuentam, ab his-
imarum latronibus adeò turpiter seduci conniueamus.

Agitè, non permittamus, nobis à Deo omnipotente collata beneficia, & diuinæ suæ voluntatis
factionem, per rapaces eiusmodi vultures, in Deum blasphemos & manifestos mendaciorum
tectos, è cordibus nostris, æternæ salutis dispendio auferri.

Agitè, fraternæ charitatis, & Christianæ patientiæ erga nos inuicem non obliuiscamur; nec ab
r istos incendiarios nos abalienari patiamur.

Agitè, non committamus; vt hi aduenæ, imò terrarum faces, bona nostra nobis eripiant, de-
dentur, ac possideant.

Agitè, demonstremus, laudatissimam Germanicam Nationem heroicam suam antiquam vir-
m & animam, ad libertatem & inclytam suam originem conseruandam, nondum abiecisse; sed,
m contra verum Antichristum, Papam Romanum, tueri possit, omni (quo fieri potest) studio
bore, imò corporis, vitæ, fortunarumq; periculo contendere.

Agitè seuerissimum Dei omnipotentis mandatum, sanctissimo Prophetæ Mosi, Deut. cap. 13.
ceptum exequamur, & Pseudoprophetas, qui manifestè ab omnipotente Deo ad pura puta Ido-
alienos Deos, quos maiores nostri nunquam agnouerunt, nos seducere moliuntur, ad necẽvsq;
equamur; vt nec corpora, nec animæ nostræ perdantur; & Domino Creatori nostro surripiãtur.

Agitè non patiamur, Nationem nostram, his latronibus & omnis mali auctoribus, receptis ac
omissis, pro spelunca latronum reputari.

Si igitur, diuinâ annuente gratiâ, ea nobis voluntas & animus esset, omnipotenti Deo, iuxta ver-
ui præscriptum, & reuelatam immutabilem voluntatem, gloriam dare; vocationem eius sequi;
mandata eius actiones nostras conformare, ac ita Christianam vitam verâ fide in Christum Do-
num fixâ ducere: tum extra omnem dubitationis aleam positum, nos in bona pace, tranquillè
piè vitæ nostræ caducæ periodum absoluturos, & post hanc illius æternæ hæreditatem pos-
uros esse.

Si verò contrà aduersa pars, à nostrorum omnium vel singulorum persecutione desistere, & ab
modico suo Idolatrico cultu abstinere nolit; nec hi impij Iesuitæ omninò amoti fuerint: certum
viuentem Deum (cui nihil magis aduersum est, quàm Idolomania, & spiritualis scortatio) hanc
stram oscitantiam & ingratitudinem, multiplicibus pœnis; comprimis infensissimo illo Chri-
ni nominis hoste, Turcico Tyranno vindicaturum, & horribiliter puniturum esse.

Extrema igitur necessitas postulat, vt vero & pœnitenti corde ad Deum, secundum voluntatẽ
, quam in Propheta Esaia c. 59. exposuit, peccata nostra confitendo, ab iisdem porrò abstinendo,
vitam inculpatam instituendo, nos conuertamus; tum preces nostræ ad Dei aures penetrare, ac in
aspectu eius exaudiri, acceptariq; poterunt.

Ad extremũ etiam pius & candidus lector non arbitretur, hæc antè memorata, singulari quodã
improbo zelo allata esse: sed potiùs ad laudatam Germanicam Nationem præmonendam, vt, a-
iũ regnorũ exemplo ante oculos posito, sapere & cauere disceret; ne per exitiosos illos homines,
n in illud perpetuũ, quàm hoc tẽporale exitium præcipitaretur; hæc omnia cõposita & instituta.

Iesuitis autem id meritò eò seruire debebat; vt cùm animaduertant, toti Christiano cœtui
guinaria sua, & auara consilia innotuisse: sponte, ad Dei gloriã, & Ecclesiæ Christianæ vtilitatẽ,

à suâ

à suâ crudelitate abstinerent; vt & ipsi & alij, periculis immunes, vnâ nobiscum placidam, & c
tam vitam possent traducere.

Non etenim quisquam Christianorum, vel caducam vel sempiternam illorum pernicien
petit; verùm multò magis, vt per Spiritum S. conuersi, vnâ cum omnibus fidelibus, hæredes &
sessores æterni cœlorum regni, cum Christo capite nostro esse, ac viuere queant, toto corde prec

Id quod altissima Trinitas, DEVS Pater, Filius, & Spiritus sanctus clementer largia
AMEN.

1597. *Superstitio ex quæstu.*

RETulit N.N. quidam fide dignus amicus, quòd non procul à pago, Sieffa maior nuncupato
Vlmensium ditionis est, & Geislingâ eiusdē Reipub. oppido, milliare vulgare distat, ex D
inclyto VVirtembergico in Vlmensium territorium & dynastiam iter facientibus, ad sinistram
proximo colle, vetusta capella conspiciatur, nomine Hyberspach/ad nobilem quemdam ponti
spectans: cui antiquitus, præter alia pontificiæ religiositatis genera, hæc peculiaris superstitio, vt
modum ridicula, ita maximoperè piis auribus & animis penitus aduersa, attribuata sit.

Ea est, vt, qui aliquando illicitis flammis pellectus mœchatus esset, subligaculo præfatæ
pellæ oblato & immisso (quæ subligacula in summo illius Capellæ pauimento sunt asseruata; &
perioribus annis cuidam viro fide digno satis magnus eorum fasciculus est visus: qui etiam, quò
huius superstitionis irrefragabile testimonium suppeteret, vnum ex istis pecuniâ redemit) in po
rum à mœchationis malo prorsus liber existeret, neq; crimini huic nefando denuò foret obno

Similiter & qui impermissâ venere æstuaret, & de thori violatione periclitaretur, horum su
gaculorum, in sæpius memoratam Capellam oblatorum, vno, suo pretio redemto, parte corp
conueniente cinctus vteretur, omne periculum malesuadi æstus Venerei effugeret, nec quicqu
adversus coniugale vinculum admitteret. Imp. Rud. 2. Pp. Clem. 8.

1597. *S. G. S.*

ILLE, qui nuper Catalogum testium veritatis Illyrici auxit, nomen suum non aliter, quàm
ce tribus literis prodere voluit. Is Iohannem 8. Papam Androgynum nominat, & librum
gicam conscripsisse, dicit. Item Pontificiâ pompâ supra omnes se extulisse, Lotharioq; defunc
filio sceptrum & coronam contulisse. Hæc referenda sunt ad dicta suprà parte 1. de Papissâ illa.

1597. *Iohannes VVilhelmus Stuckius in libr. Antiquitatum conuiualium.*

MVndi immundissimi, & ad occasum interitumq; suum appropinquantis, decrepita atq
delira senectus talis est, vt videamus, auaritiæ, ambitioni; crapulæ, & ebrietati etiam cul
diuino consecratos, addictos ac mancipatos esse; ac licet in fide & religione semper ferè dissentiar
conspicimus tamen, in Cereris, Bacchi & Pluti cultu concordissimos esse. Imp. & Pp. V. S.

1597. *Thomæ Sigfridt Vaticinium.*

FOrtuna Christianorum est eadem, quæ Iudæorum; quos Deus Ethnicorum Tyrannorum f
nis in via retinuit, subq; disciplinam coërcuit, quemadmodum & nos iam à Turcis, & Tarta
domamur: vtinam tantùm non impœnitentes nos aliquando ab iisdem, quemadmodum peruic
ces Iudæi quondam in captiuitatem fuerunt abrepti, ab hostibus gentilibus obruamur, & capti
abducamur. Id quod auguror omninò metuendum, ac de nobis futurum esse. Imp. Rud. 2. P
Clem. 8.

1597. *Andreas Angelus de Mirabilibus Mundi.*

QVemadmodum Deus summus mundi arbiter, suos vndiquaq; tueri & protegere potest,
ex omnibus malis saluos reddere: sic & eos, qui peccatis eum offendunt, plectere nouit, vt
mnes mirentur mortales. Et hoc esse verum, sequentia testantur exempla in Marchia visa.

Primùm enim referunt historiæ Schopperorum Magdeburgi, anno Domini 1 2 0 3. post r
paratam à Christo salutem, in feriis Pentecostes, cùm pastor Ecclesiæ Offemarianæ prope Stende

ſtæ Marchiæ ruſticis ſuis luſiſſet cythara, fulmine ex Dei permiſſu ipſi dextram (quæ ple-
n tenebat) fuiſſe abſciſſam & ademtam : & cum eo adhuc alios 24. homines ictu to-
ri interijſſe. Hoc referendum eſt ad præceptum tertium : Memento, diem Sabbati ſan
ces.

Anno 1525. 26. decembris, ipſo S. Stephani die, Monachus quidam pro concione publica
niæ ad fluuium Spree D. Paulum Apoſtolum arguebat mendacij: at Deus viciſsim eum ſic
ipuit & animaduertit, vt illicò, adhuc in ſuggeſtu conſtitutus, impiam efflauerit animam,
epentina deperierit morte. Hæc ad primum & ſecundum Decalogi præceptum ſpectant,
eratore & Papa vt ſup.

Idem. Anno 1551. in ferijs ſanctæ Pentecoſtes, cùm plebecula in quodam pago non longè
Vitſtock conuiuaretur ex cereuiſia, & quædam fœmina horrendas inciperet euomere in Deum
phemias, protinus illam aoritur Satanas, in conſpectu omnium, & abripit hinc per fores, ac
lucit in auras, ex quo omnis populus ingenti fuit perculſus horrore & metu. Nonnulli ta-
ex virorum & mulierum grege ſequebantur, conſpicaturi, quò tandem ceſſurum eſſet hoc tam
m miraculum. Cùm verò hinc à vico veniſſent ſpacium vnius penè ſtadij & mulierem per aë-
vehi ſatis longo tempore vidiſſent, tandem ex diaboli manibus in rus decidit ipſa, & mortua
nta fuit. Ad ſecundum mandatum hoc refertur.

Idem. Anno Domini 1593. infenſiſsimus humani generis hoſtis, Satanas omnem vim ex-
rex't ſuam, & Fridebergi in noua Marchia, non procul à finibus Poloniæ, plures quàm centum
nines obſedit, & miſerè vexauit, qui omnes clamitârunt & queritati ſunt: Ianum Conſulem
loci, & ipſius coniugem huius ipſis eſſe mali cauſam. Et hanc quoque ob rem iſte conſul
vxore ſua aliquandiu Cuſtrini in cuſtodiam compingebantur, denique tamen iterum liberta-
ſtituti fuerunt.

Idem mali Diabolus etiam ſubſecuto anno 1594. Spandauij ſtruxit, vbi etiam vltra qua-
ginta homines occupauit, quorum multos adhuc hodie captos tenet. Primùm verò eos inſtar
pis inescauit: proiectis ob oculos eis varijs nænijs & rebus, quas ſimulac quis apprehendit, à
bolo fuit protinus correptus. Quæ autem miſeri illi ſe tunc expertos eſſe perhibuerint, ſilen-
ic prætereunda putaui. Omitto etiam varia & monſtroſa hominum iudicia de eiuſmodi ho-
ibus, & ſuo relinquo ſingula loco & dignitati.

Hoc tamen dico, nuſquam hiſtoriarum ſimile extare exemplum: eodem in loco vno, & qui-
mediante quarundam rerum inuentione ac vſu, tantam hominum copiam vna vice ſimul
eſſam fuiſſe: niſi quòd VVierus refert, in cœnobio quodam Sanctarum virginum omnes Mo-
es, inuentis & manducatis quibuſdam granis ſaccari, eodem modo à diabolo mente captas.
m in cœlis miſereat miſeriæ noſtræ & tribulationum: ipſe prohibeat à nobis hunc hoſtem, & o-
es corporis & animæ ſalute, propter filium ſuum IESVM CHRISTVM, beare digne-
Amen.

Idem. Diem nouiſsimum, quo Chriſtus Ieſus redibit ſolenniter, ad iudicandum viuos &
tuos, præ foribus eſſe, non ſolùm ſacra teſtantur oracula, quorum monita & vaticinia pleraque
m iam ſunt conſecuta effectum: ſed & experientia quotidiana docet: manifeſtò tot exemplis hor-
lium turbarum, tumultuum, bellorum hinc inde vaſtum terrarum orbem vaſtantium, item
ium, calamitatum, & ſtupendorum miraculorum, portentorum, & monſtrorum. Quan-
m verò & Satanas ſæpiuſculè pro ſua libidine ludat & diuexet homines: tamen eius peſsima ta-
quilibet Chriſtianæ doctrinæ gnarus, à DEI miraculis & magnalibus facilè diſtinguere
eſt.

Cùm igitur annus 1597. paſsim mirifica, & poſt omnium mortalium memoriam inaudita
is exhibeat prodigia, voluimus (& meritò quidem, ad admonendos pœnarum impios & ſecu-
; pios autem, quorum proh dolor ſunt pauciſsimi, conſolandos: & certiſsimè Deum vigilare,
longè à nobis abfuturum) referre etiam, quid Stralofunthæ, inſigni emporiali quadam Pome-
iæ vrbe, Iunij 16. die, anni 1597. acciderit.

Nam in aliquibus hortis extra mœnia vrbis pro porta Francica, de manè ex arboribus, herbis,
ibus, graminibus & frondibus, & alibi pendebant guttæ ſanguineæ: nec non & glebæ gramine
entes, erant ſanguine tinctæ & rutilæ. Et ex eo ſanè quilibet concluſit, pluiſſe præterita nocte
guinem, præſertim cùm & Piſcatores, qui eadem nocte aquæ incubuerant laboribus, idem in
nauigijs & caſsibus animaduerterint & offenderint, & eius rei ſignum manifeſtum dederint eo-
n veſtes ſanguine conſperſæ. Idem teſtabantur & lapides, quos illi ex aquis in ſuis retibus ele-
ſent: habebant enim cruentarum notas guttarum.

Præcipuum verò indicium erat quoddam operimentum lineum ceruicalis, inuentum in lo-
, vbi ſolent exponi lintea auræ & radijs ſolis, vt albeſcant, ſpectans ad alicuius incolæ vxorem,
c igitur cùm ex linteo ſanguinolentas vellet eluere maculas, adhibito ſmegmate & alijs medijs;
otinus maculæ cruentæ ſe diſperſerunt in cruces, & quo ſæpius lauabantur crucicula, eò magis
ltiplicabantur, donec tredecim numero factæ ſunt: quarum quælibet de nocte vnum exæqua-
longitudine digitum: & tam nitidæ erant ac venuſtæ, ac ſi quis ſumma induſtria & artificio eas

Anno

pinxisset. Et tale hoc linteum quibusuis, vniuerso Senatui, & omnibus Ecclesiasticis ibidem templandum & ad numerandum cruces impertiebatur.

Abhinc breui, post quatriduum, die Iunij vicesimo, quidam Bibliopegus Stralsunthius mine Ioannes Hermarius, ex vico qui dicitur Catenarum, ablegatur in quendam pagum, inte offendit in via quendam virum, longitudinem duorum virorum habentem, canum, nudipec coloris purpurei subfusci. Hunc ille conspicatus terrore perhorruit, & omninò consternatus stupuit: & sacræ crucis signo se obmuniuit. Ingens igitur ille vir tam alta & crassa, tonitru a re reputâsses, ad ipsum iusit oratione, demulcens impotem animi sui placidiusculè, & sic inqui Noli timere, contra quem te benedicendo munis, non sum ego.

Ex eo recollectis sensibus & animi viribus, ille denuò sustulit ea, quæ ex hebescentibus m bus & membris priùs illi exciderant humi. Verùm ille Gigas statim secus eum accelsit proxi sistere gradum, dictisque aures, & effectum postmodùm dare suis mandans: Redi, inquiebat vrbem, & refer optimatibus, vt ab impijssima & execrabili ac inchristiana vita sua sistant, & valedicant vel tandem abominabili suæ auaritiæ, vsuræ & carnificinæ pau rum: aliâs enim superba vrbs 10. Augusti, qui est Laurentij dies, omnis fumo fumabit, ditus extirpata.

Bibliopegus autem nuncium hoc referre renuens, secunda vice ab illo tam seriò, tantis minis admonitus fuit, quòd nisi oppidò iussa facesseret, non habiturus esset portionem in re cœlorum. Ideoque descendens in se altiùs, & sagaciori expendens arduitatem negotij & sa suæ trutina, reuersus domum, illicò omnia horrore & timore plenus, & Senatui & Ecclesiastis bis significauit.

Ante hæc, tempore verno, non longè à VVeela in Misnia, tanta aquarum vis desuper se nubibus in terram effudit, vt ex illa inundatione septuaginta sex homines, exceptis pecoribus infantibus, perierint suffocati: inæstimabile quoque damnum acciderit multis ædificijs, agris rebus alijs.

Item in Aprili in Hispanijs, Bourgeis inauditum quoddam monstrum protulit mundus, qu ex multorum ad varios scriptis illic & Venetijs certò constat literis. Ibi enim vacca quæda duos viuos & integros omninò homines, masculum & fœminam, enixa est in lucem: quibus Archiepiscopus aliquamdiu sacrum baptisma negabat, rei nouitate, quid faciendum esset, du us; cùm simile exemplum neque viderit aut audierit ipse, neque de tali scripserit alio tempore qu quam: sed de hoc Legati Pontificij facultatem & permissum præstolabatur.

Hæc igitur & similia signa ac miracula, quare his annis Deus nobis ob oculos posuerit, ia pridem disputare non placuit: sed hisce nostrum tractatum concludemus, & vltima orabimus c tonide, sperantes: quod & in prologo dictum, hunc animum nostrum pium & candidum omnib Christianis optimè probari, & laborem nostrum gratum fore, eosque ista monita meditaturos p mente. Adueni igitur, ô Domine Iesu Christe, citò, veni citò, Amen. Hæc And. Angelus.

1598.

Portentosum.

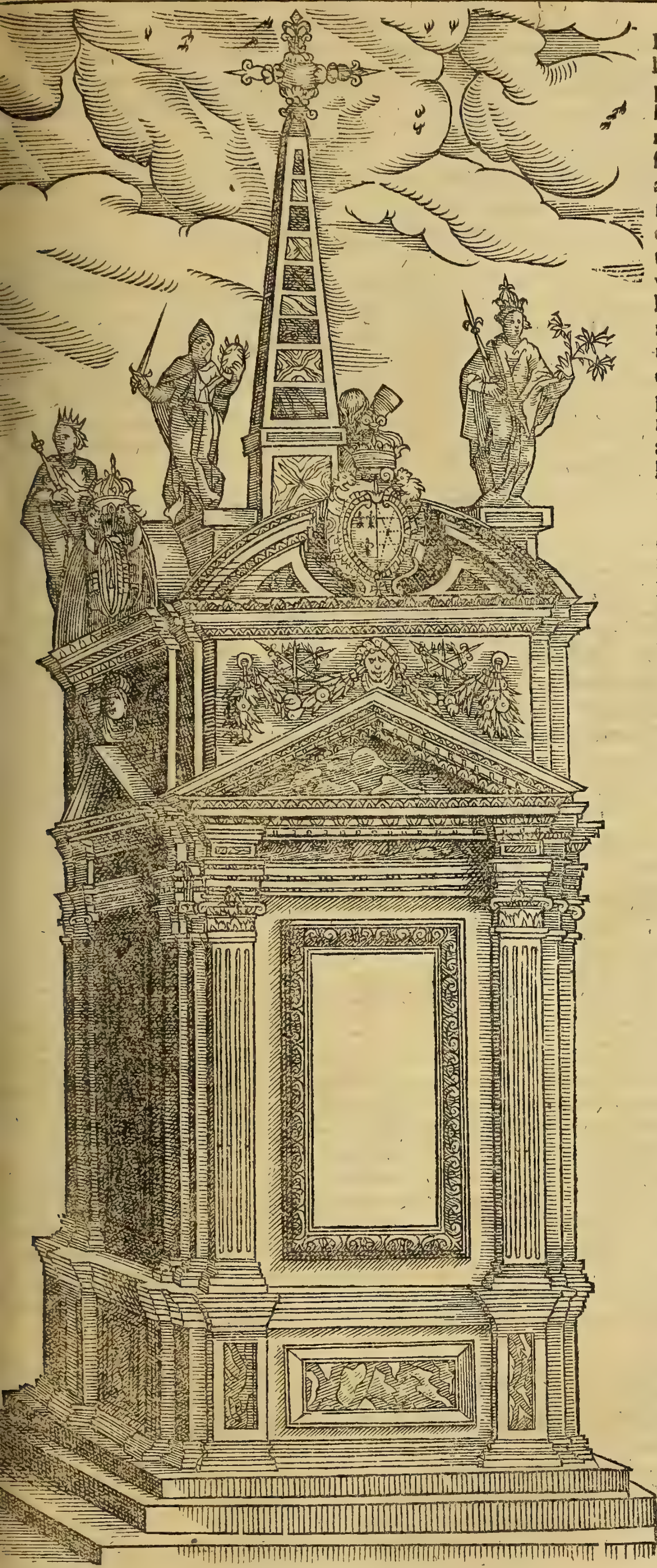
IN Hollandia procellosis ventorum turbinibus agitatum hoc anno, mense Februario, mare ej cit in littus grande cete: quod loco mouere, imò nec leuare quidem leuiter poterant centum vi longitudinis erat 60. pedum: altitudinis 30. rictu tanto os distendens, vt procerum eleuatis su sum brachijs erectum virum capere potuerit. Dentes habuit 40. quorum minimi 3. digitos rant crassi. Cùm moreretur, tantum edidit fragorem, vt quasi ahenei tormenti maximi displo sonitus audiretur; quod non leuis momenti portentum esse potest Ordinibus Belgicis, si animad uertere volent. Nigrin. in supplem. ad Rebvvicium.

1598.

Lucas Antonius Resta, Episcopus Andriensis.

HIc conscripsit formulam generalis visitationis Ecclesiarum, Monasteriorum, plerumque lo corum & personarum, quam pœnitet emisse & perlegisse: cùm enim considerarem scripta Matth. cap. 23. (Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui mundatis, quod deforis est calicis & paropsidis: intus autem pleni estis rapina & immunditia: Pharisæe cæce, munda priùs, quod intus est calicis & paropsidis, vt fiat id, quod deforis est, mundum. Item, Væ vobis Scribæ & Pharisæ hypocritæ, quia similis estis sepulchris dealbatis, quæ à foris patent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia: sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate, &c.) vidi, me operam & oleum perdidisse.

Vnum tamen notandum maximè reperi, quod ipsemet fatetur Resta, multis in locis factum fuisse, quòd clerici sine aliqua lucri spe (iuxta prophetiam Mich. cap. 3. sacerdotes in mercede do cebant, & in pecunia diuinabant) sacra administrare noluerint.

Hæc eſt imago Pyramidis, Chaſteliani Ieſuitarũ impulſu perpetrati in Regem Parricidij memoriæ ergò, poſitæ in dirutarum ædium illius Chaſtelij area Pariſijs, cui gallica aureis literis inſculpta ſunt verba ſententiæ (illius, quæ Latino ſermone paulò ſuperiùs, fol, ſcil. 1018. ex Arnaldi Philippica in Ieſuitas reos recitata eſt, & hoc anno 1598. cum hac monumenti eius effigie, ſequentibusque carminibus & epigraphis denuò excuſa Lutetiæ, par Iean le Clerc, rue S. Iean Letran, à la Salemandre, auec priuilege du Roy) latæ in Ieſuitas à Parlamento regio, quibus rei criminis læſæ maieſtatis, corruptores iuuentutis, perturbatores pacis publicæ, & inimici regis atq; boni publici, conuicti, iudicati, & eò extra regnũ eiecti fuerunt.

D. O. M.

PRo ſalute Henrici IV. clementiſs. ac fortiſs. Regis, quẽ nefandus parricida (pernicioſiſſimę factionis hæreſi peſtifera imbutus, quæ nuper abominandis ſcelerib. pietatis nomen obtendens, vnctos Domini, viuasque Maieſtatis ipſius imagines occidere populariter docuit) dum confodere tentat, cœleſti numine ſceleſtam manum inhibente, cultro in labrum ſuperius delato, & dentium occurſu faliciter retuſo, violare auſus eſt;

Ordo amplifs. (vt vel terror pœnæ conatus tam nefarij, fimul & præfentifsimi in opt. Princi
as regnum, cuius falus in eius falute pofita eft, diuini fauoris apud pofteros memoria extaret) m
ftro illo admifsis equis membratim difcerpto, & flammis vltricibus confumto, ædes etiam, v
prodierat, heîc fitas, funditus euerti, & in earum locum, hoc falutis omnium ac gloriæ fignum
decreuit. 4. Non. Ian. Ann. X, CIϽ. IϽ. XCV.

Quod facrum votumque fit memoriæ perennitati, longævitati, falutique maximi, fortifs. & Clementifs. Principis Henrici IV. Galliæ & Nauarræ Regis Chriftianifs.

AVdi viator, fiue fis extraneus,
Siue incola vrbis, quoi Paris nomen dedit.
Hîc alta quæ fto Pyramis, domus fui
Caftella, fed quam deruendam funditus
Frequens fenatus crimen vltus cenfuit.
Huc me redegit tandem herilis filius,
Malis magiftris vfus, & fchola impia,
Sotericum, eheu, nomen vfurpantibus;
Inceftus, & mox parricida in Principem,
Qui nuper vrbem perditam feruauerat:
Et qui fauente fæpè victor numine,
Deflexit ictum audaculi ficarij,
Punctusq; tantùm eft dentium fepto tenus.
Abi viator, plura me vetat loqui
Noftræ ftupendum Ciuitatis dedecus.

In Pyramidem eandem.

QVæ trahit à puro fua nomina Pyramis igne,
Ardua barbaricas olim decorauerat vrbes,
Nunc decori non eft, fed criminis ara piatrix:
Omnia nam flammis pariter purgantur, & vndis.
Hîc tamen effe pius monimentum infigne Senatus
Principis incolumis ftatuit, quo fofpite, cafum
Nec metuet pietas, nec Res graue publica damnum.

EX S. C.

HEic domus immani quondam fuit hofpita monftro,
Crux vbi nunc celfum tollit in aftra caput.
Sancijt in miferos pœnam hanc facer Ordo Penates;
Regibus, vt fcires, fanctius effe nihil.

D. O. M. S.

QVum Henricus Chriftianifs. Francorum & Nauarror. Rex, bono Reip. natus, inter cæte
victoriar. exempla (quibus tam de Tyrannide Hifpanica, quàm de eius factione prifcam
gni huius maieftatem iuftis vltus eft armis) etiam hanc vrbem, & reliquias regni huius penè omn
recepiffet; ac denique felicitate eius, inteftinorum Franciæ nominis hoftium furorem prouocant
Ioannes Petri F. Caftellus, ab illis fubmiffus, facrum Regis caput cultro petere aufus effet, præfer
tiore temeritate, quàm feliciore fceleris fucceffu: ob eam rem, ex amplifs. Ordinis confulto, vind
cato perduellione, diruta Petri Caftelli domo (in qua Ioannes eius F. inexpiabile nefas defignatu
patri communicauerat) in area æquata hoc perenne monumentum erectum eft, in memoriam ei
diei, in quo feculi felicitas (inter vota & metus vrbis) liberatorem regni, fundatoremque public
quietis, à temeratoris infando cœpto; regni autem huius opes attritas ab extremo interitu vindica
uit; pulfo præterea tota Gallia hominum genere nouæ ac maleficæ fuperftitionis, qui Remp. turba
bant, quorum inftinctu piacularis adolefcens dirum facinus inftituerat.

S. P. Q. P.

EXtinctori peftiferæ factionis Hifpanicæ, incolumitate eius & vindicta parricidij læti, Maiefta
tique eius deuotifs.

Duplex poteftas ifta fatorum fuit,
Gallis faluti quod foret, Gallis dare:
Seruare Gallis, quod dediffent, optimum.

Memorabilia. 1598.

HOc tempore peruenit ad manus meas ex Iuſtini Gobleri, viri docti, Rectoris olim ſcholæ Tre- uirenſis, Bibliotheca liber manuſcriptus, ſequenti titulo: Promiſsiones & prædictiones, per itum ſanctum in ſacris literis traditæ omnes, omnium ſeculorum, ab exordio creaturæ ad fi- vſque, atque etiam ad renouationem rerum, quod eſt regnum Dei, authore ſancto quodam, vixit ante nongentos annos.

Habet is liber impleta iam multa, ſed etiam plurima adhuc implenda, mira, & ſuſpicienda, rum vtinam tantùm quædam referre liceret, ſed breuitas non patitur, vnum tantùm adſcribam, d ſuper verbis in Apocalypſi de Romana vrbe ſcribit.

Reddite ei, ſicut & ipſa reddidit vobis: in poculo quo miſcuit, miſcete ei duplum; & in quan- ſe clarificauit, & poteſtatis habuit, in tantum date ei cruciatus & luctus, quia dicit: ſedeo regi- x vidua non ſum, nec luctum viſura ſum. Ideoq; vna hora plagæ eius ſuperuenient, mors, fames, ctus, & ipſam igni cremabunt, quoniam fortis eſt Dominus, qui eam iudicabit. Quis autem non ll gat, quámnam dicat ferentem poculum plenum execrationibus, immunditia, & fornicatione us terræ: æterna enim dicitur, quæ temporalis eſt. Vtique nomen eſt blaſphemiæ, cùm mortales s in ea dicuntur Diui, eiſque ſupplices dicunt, numini veſtro, altaribus veſtris, perennitati ve- , &c. quæ vanitas, non veritas tradidit, vt quæ execrabilia ſunt. Hæc enim æterno DEO entur.

Sanè in ſacris ſacrilegis, & mollibus tunc ſacerdotibus, ad fornicationem idololatriæ omnes tes inuitans, ſeipſam in ſubditis contaminauit. De quibus ſacer inſonat pſalmus: Perdidiſti o- es, qui fornicantur abs te. Veruntamen quia ſunt in ea ciues ſupernæ patriæ Hieruſalem, qui di- t, mihi autem adiungi Deo bonum eſt, dicitur eis: Exi de ea populus meus, ne particeps ſis deli- um eius, & ne perſtringaris plagis eius. Exeunt enim hi, qui non faſtus eius, ſed per humilem vi- Chriſtum ſequuntur, qui non rapinam, ſed miſericordiam diligunt, qui pacem & ſanctificatio- n cuſtodiunt, ſine qua nemo poterit videre Deum, qui gemunt & dolent ob iniquitates, quæ fi- in medio eorum, nec ſunt iugum ducentes cum infidelibus.

Hos etiam Dominus in Euangelio ſuo exhortatur alloquio, dicens inter cætera: Beati mites, a ipſi poſsidebunt terram: Beati miſericordes, quia ipſi miſericordiam conſequentur: Beati pa- i, quia ipſi filij Dei vocabuntur: Beati lugentes, quia ipſi conſolabuntur. Beati qui perſecutio- n patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Teſtatur id & Paulus, di- s: Tantùm qui modò tenet, teneat, donec de medio fiat, & tunc reuelabitur iniquus, quem Do- nus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & euacuabit in illuminatione præſentiæ ſuæ. Hæc ille. Vidi que librum hunc impreſſum ab Henrico Petri Baſileæ anno 1538.

Thomas Stapletonus. 1599.

HIc Profeſſor Louanienſis, in libro de admiranda magnitudine Romanæ Eccleſiæ ſic ſcribit: Romanæ Eccleſiæ principatus à Deo ortum & principium habet, ab eo ſuſcitatum; poteſtas s poteſtas diuina, cœleſtis, claues regni cœlorum ſortita: poteſtas æterna, quæ non auferetur: & us Regnum non corrumpitur. Regnum hoc omnium ſeculorum eſt, & dominatio eius perpetuò abit, eſt enim à Chriſto, &c.

Hugo Trimperg. 159[illegible]

HOc tempore miſit ad me vir Nobilis, virtute doctrinaque excellens, Conradus à Liebenſtein, librum manuſcriptum Hugonis huius Trimperg, qui claruit anno 1300. Continet defectus nium ſtatuum, & inprimis Eccleſiaſticum vehementer deplorat. Titulus libri eſt Rew ins Land. tat apud Nobiles de Zillhart.

Raphaël Eglinus Iconius. 1599

EDidit hic tractatum cum titulo ſequenti: prophetia halieutica, noua, & admiranda, ad Danie- lis & ſacræ Apocalypſeos calculum chronographicum, diuina ope nunc primùm in lucem pro- ctum: qua totius Eccleſiæ militantis ſtatus, notis & characteribus ternorum piſcium mariti- orum, ad latera ſtupendo prodigio inſignitorum, præmonſtratur.

Et infrà: Ad tertium Decembris, anno 1596. cùm fortè ad pub. conuentum itaremus, exhi- a nobis fuit à præcipuo huius Eccleſiæ miniſtro figura quædam piſcis marini, lupo lacuſtri non ſimilis; quem alij Xyphiam, alij Cabelah eſſe putârunt, varijs notis hieroglyphicis & Arithmeti- geometricis inſigniti, capti Grypſvvaldæ à Martino Hauſatel ciue, eo anno, 22. Maij; cuius defor-

mationem modò attulerat secum vir amplifs. Reipub. nostræ, ab Illustrifs. Archiduce Matth perlatam paulò antè Constantiam; eam ipsam videlicet vrcem, vbi insignes duo illi martyres De Ioannes Hufs, & Hieronymus Pragensis, Anno Ch isti 1415. cremati sunt.

Eam figuram Archidux à fratre Imp. Imperator à ciuitate Gryps. habuisse dicebatur. Cœtu d misso, cùm primùm domum repetij, cœpi requirere haleces Ieraucuriani inter scrinia librorum. & Reliqua (sunt enim prolixa) vt & ipsas piscium imagines ac characteres, vide apud authorem, in pressum Tiguri anno 1598.

Augustinus Brunnius Annæmontanus.

SCripsit hic librum, quē nominauit Triadem Electoralem: ibi refert inter alia, Ioachimum Bran deburgicum 2. contra Turcas, Imperatori adduxisse exercitum auxiliarem 1100. equitum, & peditum 4000. ac cùm iter ingressus fuisset, gallos vix ante biduum natos læta acclamatione totu diem cecinisse.

Finit Centenarius Decimussextus.

Anno Christi.	Num.	CENTENARII XVI. IMPERATORES.	Anni.	Mens.	Dies
1519	139	Carolus 5. Hispanus.	38	8	14
1531	140	Ferdinandus Austrius cum illo.	27	2	9
		solus.	6	4	13
1564	141	Maximilianus II. Iun. Austr.	12		
1576	142	Rudolphus 2.	24		
		PONTIFICES.			
1503	219	Pius 3. Senensis Thuscus.	0	0	26
1503	220	Iulius 2. Souonensis Ligur.	9	3	21
1513	221	Leo 10. Florentinus.	8	8	20
1522	222	Hadrian. 6. Traiectens. Flander.	1	8	6
1523	223	Clemens 7. Florentin. Thuscus.	10	10	7
1534	224	Paulus 3. Romanus.	15	0	28
1550	225	Iulius 3. Aretinus.	5	6	16
1555	226	Marcellus 2. Politianensis.	0	0	21
1555	227	Paulus 4. Neapolit.	4	2	27
1560	228	Pius 4. Mediolanens.	5	11	15
1566	229	Pius 5. Alexandrinus.	5		
1572	230	Gregorius 13.	13		
1585	231	Sixtus 5.	5		
1590	232	Vrbanus 7.	1		
1591	233	Gregorius 14.	1		
1592	234	Clemens 8.	6		

CONCI-

Anno

	Num.	CONCILIA.	Epiſ.	Seſs.	Can.
1	453	Piſanum.			
1	454	Auguſtanum.			
2	455	Romanum 95.			
2	456	Piſanum.			
7	457	Romanum 96.			
8	458	Auguſtanum.			
3	459	Norimbergenſe.			
4	460	Lucernas.			
4	461	Ratisbonenſe.			
5	462	Spirenſe.			
9	463	Spirenſe.			
0	464	Auguſtanum.			
0	465	Smalcaldicum.			
2	466	Ratisbonenſe.			
5	467	Colonienſe.			
7	468	Tridentinum.		25	
7	469	Smalcaldicum.			
9	470	Hildesheimenſe.			
9	471	Francfordienſe.			
0	472	Smalcaldicum.			
0	473	VVormacienſe.			
1	474	Ratisbonenſe.			
6	475	Francfordienſe.			
8	476	Auguſtanum.			
8	477	Treuirenſe.			
	478	Colonienſe.			
9	479	Moguntinum.			
	480	Treuirenſe.			
0	481	Auguſtanum.			
5	482	Auguſtanum.			
7	483	VVormacienſe.			

ORDINES.

1506. *Ord. Indianorum.*
1529. *Ord. Sodalitatis diuini amoris, siue Theatinor.*
1537. *Ord. Paulinorum siue Gastalianorum.*
1540. *Ord. Iesuitarum, siue Societatis Iesu.*
1549. *Ord. Capucinorum.*
1561. *Ord. militum S. Stephani.*
1571. *Ordo Minorum Iesu Mariæ, seu Tertiariorum.*
1579. *Ord. Equitum S. Spiritus.*

Libuit huc etiam apponere alios Ordines, qui sub certis annis non sunt scripti. Veluti sunt:

Ord. Ambrosianorum.
Ord. Antonianorum.
Ord. Fratrum de Armenia.
Ord. Equestris de Auis.
Ord. Batutinorum.
Ord. bonæ voluntatis, seu de Cõmuni vita fratr.
Ord. Bursfeldensium.
Ord. Canonicorum Regularium, diuersorum à superioribus.
Ord. Capellanorum.
Ord. Chalomerianorum.
Ord. Cellariorum.
Ord. Clauigerorum.
Ord. Constantinopolitanorum militum.
Ord. Cruciferorum, discrepantium à superiorib.
Ord. Fratrum crucis.
Ord. Stellatorum crucis.
Ord. Forficiferorum.
Ord. Genettæ Equestris.
Ord. S. Gertrudis monialium.
Ord. fratrum Helenæ.
Ord. fratrum de Hispania.
Ord. Histricis Equestris.
Ord. Hospitalariorum.

Ord. fratrum D. Iacobi.
Ord. Ignorantiæ.
Ord. Ioannitarum de ciuitate.
Ord. Vallis Iosaphati.
Ord. Iosephi.
Ord. militum de Labanda.
Ord. Lazari, seu Magdalenæ.
Ord. Linonchleniorum.
Ord. monialium S. Mariæ.
Ord. S. Mariæ nouus.
Ord. conceptionis Mariæ.
Ord. ex fratribus Martyrum.
Ord. Maturinorum.
Ord. mensæ orbicularis, seu de Rotunda tabula, Equest.
Ordo pauperum voluntariorum.
Ord. de Corbulo S. Petri.
Ord. S. Petri in Schunbach.
Ord. Purgatorialium.
Ord. Rebattinorum.
Ord. Reclusorum siue Inclusorum.
Ord. S. Ruffi.
Ord. Monachæ vel Sacerd. liberæ.
Ord. Scalæ Dei.
Ord. Sclauonianorum.
Ord. fratrum ex Scotia.
Ord. S. Sophiæ siue Gratiæ.
Ord. Speculariorum.
Ord. Stellatorum.
Ord. militum S. Thomæ.
Ord. Vespillonum.
Ord. fratrum de viridi valle.
Ord. valetudinario-seruientium.
Ord. Vagarici equitis.
Ord. VVenceslaitarum.
Ord. Zambonitarum.
Ord. Zupfnonnarum.

Anno

Anno

DOCTI VIRI.

Hieronym. Paulus Catalanus.
Conradus Stifel.
VVolfgangus Aitinger.
Ioannes Hilten Vates.
Ptolo. Lucen. A. Rudim. Nou.
Vartomannus.
Ioannes Stella.
Raphaël Volaterranus.
Syluester Prieras.
Ioannes Quintinus Heduus.
Ioannes Linturius.
Antonius Beniuenius.
Gulielmus de Mara.
Petermannus Etterlin.
D. Ioannes Scheiringus.
Bernhardinus de Busto.
Iacobus Spiegel.
Scala cœli F. Ioan: Mino. Ord. Prædicator.
Bonifacius Simoneta.
Annales Misnenses.
Carolus Bouillus.
Nicolaus Horius.
Zoppinus.
Ioan: Mainardus.
Commentarius Magistr. Parisi.
Iacobus VVimphelingus.
P. Ræsteriscus.
Nicolaus Rus.
Ringmannus Philesius.
Guilielmus Caitonus.
Antonius Rosellus.
Marquardus Græter.
Ioannes Syringus.
Ioannes Multiuallis.
Petrus Boiasteau.
Ioan: Keisersbergius.
D. Andreas Proles.
Henningus monachus Aug.
Bernhardus Liblinensis.
Ioannes Mathesius.
Ioan: Francis. Picus Mir.
Antonius Mancinellus.
Georgius Tanstetter.
Lilius Gregorius Gyraldus
Ægidius Viterbiensis.
Arnoldus Ferronus.
Guilhelmus Budæus.
Georgius Simlerus.
Guido de fonte Nayo.
Bartholom. Georgiewitz.
Nicolaus Hanapius.
Ponchetus.
Augustinus Niphus.
Doctor Mellerstadius.
Petrus Varadiensis.
Ioannes Greuenstein.
Theodoricus Gresmundus.
Iacobus Almainus.
Franciscus Aluares.
F. Flecken.
Haillamus.
Historia Comit. de mõte fort
Petrus de Cruce Hispanus.
Paulus Æmilius.
Petrus de Cugneriis.
Ioannes Dubrauius.
Ludolfus Castrick.

Iodocus

cus Gallus Rubeacensis.
stianus F. de Landeck.
inus Baclerus.
oannes Staupicius.
rtinus Lutherus.
rosius Catharinus.
us ab Hutten.
reas Barbatia.
nes à Salhausen.
s Ecclesiæ.
us de Piperno.
s Pannonius.
facius de Vitalinis.
ciscus Irenicus.
imperij.
rtus Pighius. 1520.
r ceremoniarum.
r Pontificalis.
r. Cornelius Agrippa.
arus Goldwurm.
ouicus Guicciardinus.
scus.
herus à Dalburgio.
s Romana.
cellus Ceruinus.
ricus Hugualdus.
nes Maior Scotus.
derius Erasm. Roterod.
nciscus Guicciardinus.
ianus Barlandus.
nes Cellarius.
nus I. C.
ginaldus Polus.
lus Langius.
Pfenningius.

Guilielmus Farellus.
Marinus Caracciolus.
D. Hieronym. Schurfius.
Anton. Cornelius Lynnichan.
Abydenus Corallus.
Bartholom. de Saligniaco.
Matthæus Schienerus.
Henricus Phœnicus.
Iacobus Fontanus.
Ioannes Podusca.
Nicolaus Ecmondanus.
Georgius Lilius.
Ioannes Neuisanus.
Claus Buer.
Asclepius Barbatus.
Henricus à Kettenbach.
C. Battus Parmensis.
Grauamina C. German. nati-
Taxæ Ecclesiarum. (conis.
Petrus Turellus Astron.
VVenceslaus Rosdialouinus.
Querela sacerdotum.
Nicolaus Leonicus.
VVolfg. F. Capito.
Ioannes Virdunus Mathem.
Ioan: Baptista Folengius.
Fasciculus rerum expetendar.
Ortuuinus Gratius.
Ioan: Schwebel. Theolog.
Ioan: Rauisius.
Ioan: Auentinus.
Lamentationes Germ. natio.
Hector Boëtius
Paulus Grillandus.
Ioan: Bouchet.

Ludouicus Romanor. Patricius.
Richardus VVasseburgius.
Ioannes Odenbach.
Pugna pietatis & superstitionis.
Annales Colonienses M. Sc.
Adam Reusner.
Ioannes Carion.
Iulianus Pistorius à Prato.
Ioannes Staphylæus.
Matthias VVeikel.
Alexander Cittolinus.
Martinus Castenenga.
Martinus de Arles.
Ernestus Brottauf.
Philippus Melanchthon.
Ludouicus Viues.
Iodocus Clichtoueus.
Iason Pratensis.
Ioachimus Camerarius.
Olaus Magnus.
Marcellus Palingenius.
Hieronymus de Leuandiro.
Polydorus Virgilius.
Iosephus Grundpeck.
Stephanus Doletus.
Iacobus Sadoletus.
Christophorus Longolius.
Bernhardus Girardus.
Alcimus Viennensis.
Ludouicus Hetzer.
Aloysius Florentinus.
Ioannes Brentius.
D. Mensingius.
Ioannes Eccius.
Ioannes Faber Theolog:
Valentinus Vannius.
Georgius Spalatinus.
Iustus Ionas D.
Vincentius Pimpinellus.
Vlricus Zwinglius.
Ioannes Hedericus.
VVicelius.
Thessaro Theca.
Ioan: Pierius Valerianus
Gaudentius Merula.
Sebastianus Francus.
Nicolaus Brugner.
Hieronymus VVellerus.
Hans Pfluog.
Andreas Althamer.
Ioannes Faber I. C.
Albertus de Trotis.
Lælius Cupilupus.
Philippus Decius I. C.
Christophorus Mandelius.
Conradus Huserus.
Ambrosius Moibanus.
Thomas Fazellus.
Antonius Musa à Brassauo
Matthiolus.
Ioannes Lucidus.
Franciscus Georgius.
Lælius Iordanus.
Castellius Eugubinus.
Ambrosius Blaurer.
Ioannes Agricola.
Marinus Barletius Scodre
Hemeus.
Antonius de Bitonto.
Antonius Bonfinius.

hilles Gassarus.	Varamundus Luitholdus.
idius Tschudus.	Ioannes Sturmius.
ar Hedio.	Eberhardus Billick.
iarium Compertorum.	Martinus Borrhæus.
ar Peucerus.	Valerius Anshelmus Rhid.
nannus Bonnus.	Pandulphus Collenutius.
nes Gastius.	Laurentius Frisæus.
onymus Schuuarzaphicus.	Ioannes Tilius.
n Grinæus.	Ioannes Cuspinianus.
anus Venetus.	Rodolphus Gualterus.
us à monte I. C.	Theophrastus Paracelsus.
olaus Boërius I. C.	Michaël Neander.
eas Alciatus. 1540.	Ioachimus Rheticus.
nes Manlius.	Franciscus Duarenus.
nes Sambucus.	Petrus Ioannes Oliuarius Va-
nes Rivius.	Ioannes Monheimius. (lentin.
uicus Cælius Rhodiginus.	Prognosticon finis mundi.
hardus Puccius.	Laurentius Douer.
us Viretus.	Hieronymus Cardanus.
us Cieza.	Franciscus Encenas.
ielmus à Schauuenburch.	Iobus Fincelius.
nes Gennadius.	Vidus Vidius.
tianus Massæus.	Hieronymus Montuus.
nius Campanus.	Ioannes Auene.
nus Rhegius.	Alfonsus de Castro.
dissaluus de villa Diego.	Eduardus Hallus.
ielmus Postellus.	Bernhardus Saccus.
atus Gianottus.	Antonius Mizaldus.
ricus Bullinger.	Thomas Stybarus.
nes Peregrinus.	Carolstadius.
onessa.	F. Hentinus Mechliniensis.
us.	Ioannes Andreas I. C.
lus Ionius.	Dethleuus Reuentlouius.
idius Corrozetus.	Ioannes Igneus. (diem.
tus Rhenanus.	Liber de signis ante nouiss.

Anno

Barth. Chassanæus.
VVolfgangus Musculus.
Franciscus Duarenus.
Emericus Zigerius.
Petrus Bembus.
Sigismundus ab Herberstein.
Index Expurgatorius.
Franciscus Iunius.
Casparus Bruschius.
Barthol. Latomus.
Iacobus de monte pessulano.
Andreas Teuetus.
Ioannes Lerius.
Iodocus Ludouicus Decius.
Ioannes VVierus.
Ioannes Funccius.
Francis. Rabelaius.
Cornelius Ambsderdamus.
Guilielmus Rondeletius.
Michaël Nostradam. Vates.
Petrus Bellonius.
Baptista Egnatius.
Erasmus Reinhold. Mathem:
Matthias Cornax.
Franscis. Leander.
Sebastianus Munsterus.
Ioannes Lelandus.
Stanislaus Orichonius.
Michas Morasthites.
Ioan: Stigelius.
Petrus Massonius.
Bernhardin. Ochinus.
Remigius de Conuy.
Farrago Conformitatis.
Carolus Molinæus.

Ioannes Foxus.
Thomas Coperus.
Ioannes Nouiomagus.
Ioannes Benedictus.
Reginaldus Gonsaluus.
Natalis Comes.
Iodocus Damhouderius.
Ludouicus ab Auila.
Aluearium.
Ioannes Vasæus.
Augustin. Steuchus.
Hieronym. Mutius Italus
Fridericus Nausea.
Hieronym. Garimbertus.
Matthæus Delius.
VVolfgang. Lazius.
Hulderic. Mutius Germ.
Barthol. Casasius.
Ioannes Cosmius.
Lucas Gauricus.
Georg. Fabricius.
Thomas Neogeorgus.
Gerardus Busdragus.
Hieronym. Marius.
Marcus Anton. Muret.
Rutgerus Rulandus.
Andreas Hondorpius.
Iacobus Ratz.
Conradus Bellouesus.
Ludouicus Masurius.
Iacob. Ruff.
Andradius.
Laurentius Agricola.
Ioannes Ferus.
Marcus Fritschius.

Mart.

rtin. Cromerus.	*Petrus Martyr.*
Martinus Chemnicius.	*Thomas Iordanus.*
par Styblinus.	*Francis. Belleforestus.*
nsio Popius Curothalassius.	*Gilbertus Cognatus.*
chardus Samson.	*Ioannes Caluinus.*
nocarus.	*Ioannes Lasicius.*
ulus Fabritius Astron:	*Gabriel Prateolus.*
rus Paulus Vergerius.	*Margarinus de la Bigne.*
icolaus Ambsdorf.	*Nicolaus Machiauelus.*
radus Thrasybulus.	*Abraham Bucholzer.*
rus Canisius.	*Arnoldus de Palude.*
nnes Balæus.	*Ioann: Michaël Brutus.*
on Rosarius.	*Theodorus Zuuingerus.*
ricus Stephanus.	*Ioannes Spinæus.*
phrius Panuinius.	*Erasmus Schreckenfuchs.*
ellus.	*Ioan: Aeronius.*
melus.	*Ioan: Garcæus.*
læus.	*Ioan. Oldendorpius.*
obus Brocardus.	*Gilles Corrozetus.*
obus Curio.	*Christian. VVurstisius.*
ilippus Nicolai Theol:	*Aloisius Luisinnus.*
nnes Sleidanus.	*Andr. Duditius Spardelat.*
bertus Barnus.	*Matthias Flaccius Illyr.*
douicus Cauitellius.	*Stanislaus Hosius.*
ncis. Ottomannus. 1560.	*Paulus Scalichius.*
ichus.	*Petrus Asilius.*
iacus à Spangenberg.	*Taxa pœnitentiaria.*
mannus Flinsbach.	*Theodorus Graminæus.*
icolaus Gallasius.	*Baldinus de Luca.*
ncis. Sansouinus.	*Ioan. Bodinus.*
Ludouicus Rabus.	*Ioan. Basilius Heroldt.*
orgius VValther.	*Adrianus Turnebus.*
ilielmus Lindanus.	*F. Bernhardus Comensis.*
appe monde Papistique.	*Religio patiens.*
ri Pasquillorum.	*Franciscus Stancarus.*

Petrus Galatinus.
Dominicus à Soto.
Adamus Vrsinus.
Israël Achatius.
Iacobus Rauenstein.
Cornelius Gemma Astron.
Crato Medicus Cæsareus.
Iacotius Medicus.
Adamus Schubertus.
Franciscus Sarmentus.
Franciscus Turrianus.
Daniel Bodenberg.
Richardus Argentinus.
Ioann: Bunderius.
Goropius.
F. Ioannes Naß.
Guilielm. Bidembach.
M. Beumlerus.
Michaël Neander.
Henricus Blissenius.
Leonhardus Krentzheim.
Antonius Paganus Venetus.
Bundiuica Angla.
Ioannes Pollius.
Georgius Buchananus.
D. Georgius Mylius.
Georgius Nigrinus.
Ioachimus Cureus.
Sixtus ab Hemminga Astron.
M. Leo de Castro.
Martin. Bellaius.
Laurentius Surius.
Laurentius Capella.
Ioann: Stumpfius.
Caßiodorus Renius.

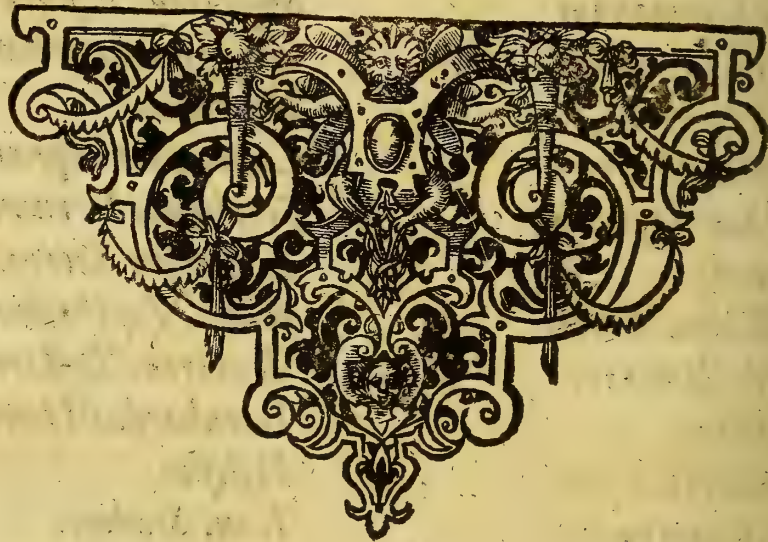
Henricus Efferhen.
Andreas Musculus.
Ludouicus Lauaterus.
Ioa. Herburtus de Ful
Ionas Philognesais.
Ioann: VVigandus D.
Holthuter.
Ioachimus Mærlin.
Hieronym. Connestagi
Theodorus Beza.
Antonius Senensis.
Grio Maluij Eques.
Vincentius Sturmius.
Thomas Beccetus.
Christophorus Irenæus.
Magnus Mesue Rhode
Tilemannus Breuleus.
Carolus Sigonius.
Melchior Cauus Hispa
Simon Goulartius.
Iacobus Ledesima.
Ioannes Hietuuol.
D. Stephanus Gerlach.
Michaël Bapst.
Ioannes Pomarius.
Columbanus Vrancx.
Iosephus Stephan. Valen
Philippus Lonicerus.
Alexander Guagninus.
Ruardus Tapperus.
Halepo Astron:
Nicolaus Basel.
Iacobus Heerbrand Theol.
Andreas Kreychius.
Iacobus Cotterus.

Anno

bus Meier.	*Quirinus Reutter.*
charias Riuander.	*Laurentius Faustus.*
guleius Hund.	*Andreas Langius.*
ntinus Rudolphus Butstadien.	*Cornelius Callidius.*
bus Schopperus.	*Sigismundus Sueuus.*
acus Schlichtenberger.	*Ioan: Lensæus.*
ronym. Franck.	*Richardus Dinothus.*
ronym. Turlerus.	*Rodolphus Hospinianus.*
ricus Pantaleon.	*Albert. Abbas Stadensis.*
lus Seidelius.	*Petrus Berexasius.*
n: Guil. Kirchof.	*Adam Nachenmoser.*
tthæus Dresserus.	*Georgius Sohn Theol.*
ciscus de Rosieres.	*Petrus Lindebergius.*
ustinus Lercheimer.	*Bartholom: Reischacher.*
ianus Rheinmannus.	*Sigefridus Ribisch.*
hanus Tschegedinus.	*Georgius Steinhart.*
haël Eizingerus.	*Butnerus.*
id Chytræus.	*Laurentius Cupræus.*
adus Danzinger I. C.	*Stephanus Hernwurst.*
rtus First.	*Sigefridus Saccus.*
nes Olearius Theol.	*Ioan: Northusius.*
ciscus de Billebec.	*Robertus Bellarminus.*
bus Grætzer.	*Leonhardus Thurneißer.*
iel Schaller.	*Vrstisius.*
ciscus Costerus.	*Ioan. Stadius.*
ricus Buntingus.	*Dauid Schramm.*
ricus VVolfius.	*Georgius Gothart.*
rtinus Crusius.	*Gregorius de Valentia.*
ertus Genebrardus.	*Ioannes Rasch.*
bertus Danæus.	*Ioan: Schenck à Grafenb.*
ertus Hartungus.	*Ioannes Rosinus.*
rus Mersæus.	*Otto Gualtperius.*
rus Ærodius.	*Nicodemus Turlupinus.*
ychius Myon.	*Matthæus Sutliuius.*
rus Pomponatius.	*Bartolom. Huber Astron.*

Elias Hasenmiller.
Georgius Hekelius.
Andreas Crastouius.
Daniel Cramerus.
Antonius Arnaldus.
Conradus Sclusselburgius.
Iacobus Colerus D.
Remigius Nauntelius.
Eustachius Poyssel.
Ægidius Hunnius.
Henricus de Homeliis.
Iacobus Franco.
Marcus Brogandin
M. Iansonius Doccom
Ianus Iacob. Boissardus
Ioan: Reinoldus.
Ioan: VVernerus Gebba
Dauid Herlicius.
Iosephus Scaliger.
Gulielmus Stuckius.
Andreas Angelus.
Thomas Sigfrid, &c.

FINIS PARTIS SECVNDAE.

Almind 1 Hist.

1-2

125.-

ANNO

1626